

Holy Bible

Aionian Edition®

Leuvense Bijbel

Leuvense Bible

Holy Bible Aionian Edition ®

Leuvense Bijbel

Leuvense Bible

Language: Dutch

Netherlands, Belgium (Flanders)

Creative Commons Attribution 4.0 International, 2018-2025

Source text: Crosswire.org

Source version: 8/15/2025

Source copyright: Public Domain

Dr. Nicoline van der Sijs, Utrecht (NL), 1548, 2025

Formatted by Speedata Publisher 5.3.10 (Pro) on 12/3/2025

100% Free to Copy and Print

TOR Anonymously and <https://AionianBible.org>

Published by Nainoia Inc, <https://Nainoia-Inc.signedon.net>

All profits are given to <https://CoolCup.org>

We pray for a modern Creative Commons translation in every language

Translator resources at <https://AionianBible.org/Third-Party-Publisher-Resources>

Volunteer help and comments are welcome and appreciated!

Celebrate Jesus Christ's victory of grace!

Voorwoord

Nederlandse at AionianBible.org/Preface

The *Holy Bible Aionian Edition ®* is the world's first Bible *un-translation!* What is an *un-translation?* Bibles are translated into each of our languages from the original Hebrew, Aramaic, and Koine Greek. Occasionally, the best word translation cannot be found and these words are transliterated letter by letter. Four well known transliterations are *Christ*, *baptism*, *angel*, and *apostle*. The meaning is then preserved more accurately through context and a dictionary. The Aionian Bible un-translates and instead transliterates eleven additional Aionian Glossary words to help us better understand God's love for individuals and all mankind, and the nature of afterlife destinies.

The first three words are *aiōn*, *aiōnios*, and *aīdios*, typically translated as *eternal* and also *world* or *eon*. The Aionian Bible is named after an alternative spelling of *aiōnios*. Consider that researchers question if *aiōn* and *aiōnios* actually mean *eternal*. Translating *aiōn* as *eternal* in Matthew 28:20 makes no sense, as all agree. The Greek word for *eternal* is *aīdios*, used in Romans 1:20 about God and in Jude 6 about demon imprisonment. Yet what about *aiōnios* in John 3:16? Certainly we do not question whether salvation is *eternal*! However, *aiōnios* means something much more wonderful than infinite time! Ancient Greeks used *aiōn* to mean *eon* or *age*. They also used the adjective *aiōnios* to mean *entirety*, such as *complete* or even *consummate*, but never infinite time. Read Dr. Heleen Keizer and Ramelli and Konstan for proofs. So *aiōnios* is the perfect description of God's Word which has *everything* we need for life and godliness! And the *aiōnios* life promised in John 3:16 is not simply a ticket to *eternal* life in the future, but the invitation through faith to the *consummate* life beginning now!

The next seven words are *Sheol*, *Hadēs*, *Geenna*, *Tartaroō*, *Abyssos*, and *Limnē Pyr*. These words are often translated as *Hell*, the place of *eternal punishment*. However, *Hell* is ill-defined when compared with the Hebrew and Greek. For example, *Sheol* is the abode of deceased believers and unbelievers and should never be translated as *Hell*. *Hadēs* is a temporary place of punishment, Revelation 20:13-14. *Geenna* is the Valley of Hinnom, Jerusalem's refuse dump, a temporal judgment for sin. *Tartaroō* is a prison for demons, mentioned once in 2 Peter 2:4. *Abyssos* is a temporary prison for the Beast and Satan. Translators are also inconsistent because *Hell* is used by the King James Version 54 times, the New International Version 14 times, and the World English Bible zero times. Finally, *Limnē Pyr* is the Lake of Fire, yet Matthew 25:41 explains that these fires are prepared for the Devil and his angels. So there is reason to review our conclusions about the destinies of redeemed mankind and fallen angels.

The eleventh word, *eleēsē*, reveals the grand conclusion of grace in Romans 11:32. Please understand these eleven words. The original translation is unaltered and a highlighted note is added to 64 Old Testament and 200 New Testament verses. To help parallel study and Strong's Concordance use, apocryphal text is removed and most variant verse numbering is mapped to the English standard. We thank our sources at eBible.org, Crosswire.org, unbound.Biola.edu, Bible4u.net, and NHEB.net. The Aionian Bible is copyrighted with creativecommons.org/licenses/by/4.0, allowing 100% freedom to copy and print, if respecting source copyrights. Check the Reader's Guide and read at AionianBible.org, with Android, and with TOR network. Why purple? King Jesus' Word is royal and purple is the color of royalty! All profits are given to CoolCup.org.

History

Nederlandse at AionianBible.org/History

- 06/21/75 - Two boys, P. and J., wonder if Jesus saves all and pray.
- 04/15/85 - Aionian Bible conceived as B. and J. pray.
- 12/18/13 - Aionian Bible announced as J. and J. pray.
- 06/21/15 - Aionian Bible birthed as G. and J. pray.
- 01/11/16 - AionianBible.org domain registered.
- 06/21/16 - 30 translations available in 12 languages.
- 12/07/16 - Nainoa Inc established as non-profit corporation.
- 01/01/17 - Creative Commons Attribution No Derivatives 4.0 license added.
- 01/16/17 - Aionian Bible Google Play Store App published.
- 07/01/17 - 'The Purple Bible' nickname begins.
- 07/30/17 - 42 translations now available in 22 languages.
- 02/01/18 - Holy Bible Aionian Edition® trademark registered.
- 03/06/18 - Aionian Bibles available in print at Amazon.com.
- 09/15/18 - Aionian Bible dedicated as J. and J. pray again.
- 10/20/18 - 70 translations now available in 33 languages.
- 11/17/18 - 104 translations now available in 57 languages.
- 03/24/19 - 135 translations now available in 67 languages.
- 10/28/19 - Aionian Bible nursed as another J. and J. pray.
- 10/31/19 - 174 translations now available in 74 languages.
- 02/22/20 - Aionian Bibles available in print at Lulu.com.
- 05/25/20 - Illustrations by Gustave Doré, La Grande Bible de Tours, Felix Just.
- 08/29/20 - Aionian Bibles now available in ePub format.
- 12/01/20 - Right to left and Hindic languages now available in PDF format.
- 03/31/21 - 214 translations now available in 99 languages.
- 11/17/21 - Aionian Bible Branded Leather Bible Covers now available.
- 12/20/21 - Social media presence on Facebook, Twitter, LinkedIn, YouTube, etc.
- 01/01/22 - 216 translations now available in 99 languages.
- 01/09/22 - StudyPack resources for Bible translation study.
- 01/23/22 - Volunteers celebrate with pie and prayer.
- 02/14/22 - Strong's Concordance from Open Scriptures and STEPBible.
- 02/14/23 - Aionian Bible published on the TOR Network.
- 12/04/23 - Eleēsē added to the Aionian Glossary.
- 02/04/24 - 352 translations now available in 142 languages.
- 05/01/24 - 370 translations now available in 164 languages.
- 08/05/24 - 378 translations now available in 165 languages.
- 08/18/24 - Creative Commons Attribution 4.0 International, if source allows.
- 10/20/24 - Gospel Primer handout format.
- 11/24/24 - Progressive Web Application off-line format.
- 01/28/25 - All profits are given to CoolCup.org.
- 03/12/25 - 382 translations now available in 166 languages.
- 06/21/25 - 468 translations now available in 230 languages.
- 09/01/25 - 538 translations now available in 291 languages.

Inhoudsopgave

OUDE TESTAMENT

Genesis	1	Mattheüs	583
Exodus	37	Markus	606
Leviticus	66	Lukas	621
Numeri	87	Johannes	645
Deuteronomium	115	Handelingen	663
Jozua	140	Romeinen	687
Richteren	157	1 Corinthiërs	696
Ruth	176	2 Corinthiërs	705
1 Samuël	179	Galaten	711
2 Samuël	204	Efeziërs	714
1 Koningen	224	Filippenzen	717
2 Koningen	248	Colossenzen	720
1 Kronieken	270	1 Thessalonicenzen	722
2 Kronieken	289	2 Thessalonicenzen	724
Ezra	314	1 Timotheüs	725
Nehemia	321	2 Timotheüs	728
Esther	331	Titus	730
Job	337	Filémon	731
Psalmen	355	Hebreeën	732
Spreuken	397	Jakobus	739
Prediker	413	1 Petrus	742
Hooglied	419	2 Petrus	745
Jesaja	422	1 Johannes	747
Jeremia	457	2 Johannes	750
Klaagliederen	496	3 Johannes	751
Ezechiël	500	Judas	752
Daniël	536	Openbaring	753
Hosea	548		
Joël	553		
Amos	555		
Obadja	559		
Jona	560		
Micha	562		
Nahum	565		
Habakuk	567		
Zefanja	569		
Haggäï	571		
Zacharia	573		
Maleachi	579		

BIJLAGE

- Leidraad voor Lezers
- Woordenlijst
- Kaarten
- Bestemming
- Illustraties, Doré

OUDE TESTAMENT

Ende hy heeft Adam daer wt gheworpen, ende heeft voert paradijs der weelden ghestelt
Cherubim, ende een vlamlich sweert licht om keeren, om te
bewaren den wech totten boom des leuens.

Genesis 3:24

Genesis

1 INDEN beginne heeft Godt geschapen hemel ende aerde, 2 maer die aerde was ydel ende ledich, ende die duysternissen waren op dat aenschijn des afgronts, ende den gheest Gods dreef op die wateren. 3 Ende Godt heeft geseyt, Laet gemaect worden het licht. Ende het licht worde gemaect, 4 ende Godt heeft dat licht ghesien dat goet was, ende hy heeft dat licht van die duysternisse gescheyden, 5 ende hy heeft dat licht genoemt dach, ende die duysternissen nacht, ende es ghworden auont ende morgen eenen dach. 6 Ende Godt heeft gheseyt, Laet een firmament gemaect worden int midden der wateren, ende tscheyde die wateren vanden wateren. 7 Ende Godt heeft dat firmament ghemact ende heeft die wateren die onder dat firmament waren ghescheyden van die wateren die bouen dat firmament waren, ende het es alsoe geschiet. 8 Ende Godt heeft dat firmament ghenoemt den hemel, ende het es worden auont ende morghen, den tweeden dach. 9 Ende Godt heeft gheseyt, Laet die wateren die onder den hemel sijn, vergadert worden op een plaatse, dat het drooghe gesien worde, Ende het is alsoe geschiet. 10 Ende Godt heeft het drooghe ghenoemt aerde, ende die vergaderinghe der wateren, heeft hi ghenoemt see. Ende Godt heeft ghesien dat goet was, 11 ende hy heeft gheseyt, Laet die aerde voerts breghen groeyende cruyt ende saet voertsbreghende, ende vruchtdraghende boomen die vrucht voertsbrengen nae hare natuere, dwelcks saet in sij seluen sij opter aerden, Ende het es alsoe geschiet. 12 Ende die aerde heeft groeyende cruyt voertsbracht, saet voertsbreghende na sijn natuere, ende boomen vrucht voertbrengende, dat elc sijn saet hadde nae sijn besonder natuere. Ende die Heere heeft ghesien dattet goet was, 13 ende het es worden auont ende morghen, den derden dach. 14 Ende Godt heeft gheseyt, Laet gemaect worden lichten int firmament des hemels, ende dat die sceyden den dach, ende den nacht, ende laetse sijn tot teekenen, ende tijden, ende dagen, ende iaren 15 dat sij schijnen int firmament des hemels ende die aerde verlichten, Ende het es alsoe gheschiet. 16 Ende Godt heeft twee grote lichten gemaect, dat grootste licht om dat ouer den dach sijn soude, ende het minste licht, dattet ouer den nacht sijn soude, Ende sterren, 17 Ende hy heeft die ghestelt int firmament des hemels, dat sij opter aerden souden lichten, 18 ende dat sij souden ouer den dach ende nacht sijn, ende dat sij het licht ende duysternissen scheyden souden. Ende Godt heeft ghesien dat goet was 19 Ende tes worden auont ende morghen den vierden dach. 20 Ende Godt heeft ooc gheseyt, Laet die wateren voertsbreghen cruypende dieren die leuende sielen hebben, ende vlieghende gherdierte bouen die aerde onder dat firmanent des hemels, 21 Ende Godt heeft grote walvisschen gheschapen, ende alderhande leuende ende roerende sielen, welck die wateren voertsgebracht hadden nae haer besonder natuere, ende alle ghevoghelte elck nae sijne besonder natuer. Ende Godt heeft gesien dattet goet was, 22 ende hy heeft die ghebenedijt segghende, Wasset ende wert vermenichfuldicht, ende veruult die wateren der see, ende die vogelen werden vermenichfuldicht op die

aerde. 23 Ende het es worden auont ende morghen den vijfsten dach. 24 Ende Godt heeft oock gheseyt, Laet die aerde voertsbreghen leuende sielen elck nae haere natuere, behulpsame beesten, ende cruypende dieren, ende beesten der aerden nae haere besonder natuere. Ende het es alsoe gheschiet. 25 Ende Godt heeft ghemaect die beesten der aerden na haer besonder natuere ende behulpsame dieren, ende alderhande cruypende gedierte der aerden elck nae sijn natuere. Ende Godt heeft ghesien dattet goet was, 26 ende heeft gheseyt, Laet ons den mensch maken nae ons beeldende ghelyckenisse, enda dat hi heerschappie hebbe ouer die visschen der see, ende ouer dat ghevoghelte der locht, ende ouer die beesten, ende ouer alle die aerde, ende ouer alle dat cruypende gedierte welc hem op die aerde roert. 27 Ende Godt heeft den mensche gheschapen nae sijnen beeldende ghelyckenisse, nae Gods ghelyckenisse heeft hy hem gheschapen, man ende vrouwe heeft hijse gheschapen. 28 Ende God heeft ghebenedijt ende gheseyt, Wasset ende wort vermenichfuldicht, ende veruult die aerde, ende brengtse onder, ende hebt heerschappie ouer die visschen der see, ende ouer dat ghevoghelte des hemels, ende ouer alle gherdierte dat hem op die aerde roert. 29 Ende Godt heeft gheseyt, Siet ic heb v ghegheuen alle cruyt, saet voertsbrengende opder aerden, ende alle boomen die in haer seluen saet nae hare natuere hebben, dat die sijn tot een spijse, voer v, 30 ende voer allen gedierte der aerden, ende voer alle die voghelen des hemels, ende voer alle dat hem op die aerde roert, ende daer een leuende siele in es, dat sij moghen teten hebben. Ende het is alsoe geschiet. 31 Ende Godt heeft ghesien al dat hy ghemaect hadde, ende waren alle seer goet, ende het es geworden auont ende morghen den sexten dach.

2 Hier om sijn die hemelen ende die aerde volmaect ende allen haer cieraet, 2 ende Godt heeft opden seuensten dach voldaen alle sijn werck dat hy ghemaect hadde, ende hy heeft gerust opten seuensten dach van alle sijn werck dat hy volmaect hadde. 3 Ende hy heeft den seuensten dach ghebenedijt, ende heeft dien gheheylycht, want hy in dien hadde opgehouden van alle sijnen wercke welck God gheschapen hadde om te maken. 4 Dit sijn die voorbrenckselen van hemel ende eerde als sij gheschapen sijn gheweest, Inden dach, als Godt die Heere hemel ende aerde heeft gheschapen, 5 ende alderley spruyten des velts, eert wies opter aerden, ende alderley cruyt des lants eer dat groeyde. Want God die Heere en hadde niet gherenghet op der eerden, ende daer en was gheen mensch die dat lant boude. 6 Maer daer ghinck een fonteck wter eerden op vechtichmakende alle dat ouerste der eerden. 7 Aldus heeft dan Godt die Heere den mensch gemaect vanden slijm der eerden, eude hy heeft in sijn aensicht gheblasen eenen adem des leuens, ende die mensch es ghworden tot een leuende siele. 8 Ende God hadde vanden beginne geplant een paradijs der wellusticheden, waer in hi ghestelt heeft den mensch die hy ghemaect hadde. 9 Ende die Heere God heeft wter eerden voertbracht alderley boomen lustich om sien, ende suet om teten, ende oeck den boom des leuens int midden des paradijs, ende den boom der wetenheit van goet, ende quaet. 10 Ende eenen vloet ghick wt dier plaetsen

der weelden, om dat paradijs te wateren, die welck van daer oogen van haer beyden sijn gheopent, ende als sij kenden voerts ghedeylet wordt in vier hoofden. **11** Deene es ghenoemt dat sij naect waren, soe hechten sij tsamen vijgbladeren, en Phison, desen es die omgaet alle dat lant van Heuilath, daer hebben hen seluen ghemaect voordecsels. **8** Ende als sij wast gout, **12** ende tgout van dien lande es dalder beste, gehoort hadden die stemme van Godt den Heere wandelende ende aldaer vintmen Bdelium, ende den steen Onichinus. **13** Ende den naem van den tweeden vloet es Gehon, dese int paradijs ter locht nae middach, soe heeft hem Adam met es die daer omme loopt alle dat moorianen lant. **14** Maer sijnen wijue gheborghen int midden vanden boomen des den naem van den derden vloet, es Tygris, dese gaet teghen die Heere heeft Adam gheroopen, ende hem gheseyt. Waer die van Assyrien. Ende den vierden vloet es Euphrates. **15** sijdi? **10** Die welck antwoerde, Ick heb v stemme ghehoort Aldus heeft Godt die Heere den mensche ghenomen, ende int paradijs ende ic heb ghevreest, om dat ick naect was, heeft hem ghestelt int paradijs der wellusticheden, dat hy ende ick heb my gheberghen. **11** Tot wien die Heere seyde, dat bouwen ende bewaren soude, **16** ende hy heeft hem Maer wie heeft v te kennen ghegeuen dat ghy naect waert, beulen segghende, Etet van alle die boomen des paradijs, anders dan dat ghy hebt gheten vanden boome daer ic v **17** maer vanden boom der wetenheyt van goet ende quaet afbeulen hadde dat ghi daer af niet eten en soutd. **12** Ende soe en etet niet, want op wat dach dat ghy daer af etet, soe Adam heeft gheseyt Dat wijf welc ghy my tot een ghesellinne suldi die doot steruen. **18** Ende Godt die Heere heeft ooc heft ghegheuen, die heeft my vanden boom gegheuen, gheseyt Ten es niet goet, den mensch alleen te sijn, laet ons ende ic heb gheten. **13** Ende doen seyde God die Heere hem een helpe maken sijns ghelycke. **19** Als dan Godt die totter vrouweu. Waerom hebdit ghedaen? Die welcke heeft Heere vander eerden ghemaect hadde alle ghediere der gheantwoort. Dat serpent heeft my bedrogen ende ic hebt eerden, ende alle dat ghevoghelte des hemels, soe heeft hy gheten. **14** Ende God die Heere heeft gheseyt tot dat serpent, die ghebrocht voer Adam, dat hij soude besien, hoe hy die want ghy dat ghedaen hebt soe sijdi vermalendijt onder alle noemen soude, want alle leuende ghediere es ghenaemt ghediere ende beesten der eerden, op v borst suldi gaen, geweest, alsoe Adam dat heeft ghenoemt. **20** Ende Adam ende ghy sult eerde eten alle die daghen ws leuens, **15** Ic heeft alle ghediere ghenoemt elc met sijnen name, ende alle sal viantschap stellen tusschen v ende der vrouwen, ende dat ghevogelte der locht, ende alle die beesten der eerden, tusschen v saet ende haer saet, Sij sal v hooft verpletten Maer men vant gheen helper die Adams ghelyck was. **21** ende ghi sult haerder verssenen laghen legghen. **16** Ende Dus heeft Godt die Heere eenen grooten slaep in Adam totter vrouwen heeft hy oec gheseyt, Ic sal v allendicheden gesonden, ende als hy in slape was, soe heeft hy een van ende v ontfanckenissen vermenichfuldighen, met pijnen suldi sijnen ribben genomen ende heeft die plaatse met vleesch v kinderen baren, ende ghi sult onder die macht des mans gheuult, **22** ende God die Heere heeft een vrouwe ghesticht wesen, ende hi sal heerscappie ouer v hebben. **17** Maer vander ribben die hy van Adam ghenomen hadde, ende hi tot Adam heeft hy gheseyt, Om dat ghy ghehoort hebt die heeftse tot Adam gebracht, **23** Ende Adam heeft gheseyt, stemme van uwer huysvrouwe, ende gheten hebt vanden Dat es nv een been van mijnen beenen, ende vleesch van boome vanden welcken ic v gheboden hadde dat ghy daer mijnen vleesche, Dese sal Manninne ghenaemt worden, om niet af eten en soutd, soe es die eerde vermalendijt in v dat sij vanden man ghenomen es. **24** Waerom soe sal een werck, in arbeyden suldi daer af eten, alle die dagen ws mensch verlaten sijnen vader ende moeder, ende sal sijn wif leuens, **18** dornen ende distelen sal sij v voortbrengen, aenhanghen, ende sij twee sullen wesen een vleesch. **25** ende ghy sult eten die cruyden der eerden, **19** Int sweet Ende si waren beyde naect, te weten Adam ende sijn wif, ws aensichts suldi v broot eten, tot dat ghy weder keert in ende sij scaemden hem niet.

3 MAer oec het serpent was listiger dan alle ghediere der eerden, die Godt die Heere ghemaect hadde, Dwelc heeft gheseyt totter vrouwen. Waerom heeft v Godt gheboden, dat ghy niet eten en soutd van alderley boomen des paradijs? **2** Den welcken heeft die vrouwe gheantwoort Van die vruchten der boomen die int paradijs sijn eten wi, **3** maer van die vrucht des booms die int midden des paradijs es, heeft ons Godt gheboden, dat wij niet eten en souden, ende dat wij dat niet en souden aentasten, op dat wij by auontueren niet en steruen. **4** Maer het serpent heeft gheseyt totter vrouwen, Ghy en sult gheensins die doot steruen, **5** want God weet, dat, in wat daghe ghy daer af eten sult, soe sullen v ooghen gheopent worden, ende ghy sult wesen als goden, wetende goet ende quaet. **6** Dus soe heeft die vrouwe ghesien dat desen boom goet was om te eten, ende schoon den ooghen, ende lustich te aensien, ende heeft van sijn vrucht ghenomen, en heeft dat gheten, ende heeft dat haren man gegheuen, die welcke dat heeft gheten. **7** Ende die

4 ENde Adam heeft sijn huysvrouwe Euam bekent, die welcke heeft ontfangen ende gebaert Cain, seggende, Ic heb eenen mensch vercreghen doer God. **2** Ende anderweruen heeft sij ghebaert sijnen broeder Abel, Maer

Abel was een scaepherder, ende Cain een ackerman. **3** Ende tes ghebuer na veel daghen dat Cain offerde ghiften den Heere van die vruchten der eerden, **4** Ende Abel offerde oek van die eerste ghebornen sijnder cudden, ende van haren vetten. Ende Godt sach tot Abel ende tot sijn ghiften, **5** maer tot Cain ende tot sijnen ghiften en sach hy niet, ende Cain es seer machtelick ghestoort gheweest, ende sijn aensicht es ingheuallen. **6** Ende die Heere heeft tot hem gheseyt, Waerom sijdi gram ende waerom es v aensicht ingheuallen? **7** Eest sake dat ghy wel doet, en suldi dat niet ontfanghen? maer eest dat ghy qualick doet, en sal v sonde niet terstont wesen by v? Maer onder v sal haren lust wesen ende ghy sult daer heerscappie ouer hebben. **8** Ende Cain heeft gheseyt tot Abel sijnen broeder, Laet ons buyten gaen, ende als sij opten velde waren soe es Cain opghestaen teghen sijnen broeder Abel ende heeft hem doot gheslaghen. **9** Ende die Heere heeft geseyt tot Cain. Waer es Abel v broeder? Die welcke antwoerde, Ic en weets niet. Ben ic mijns broeders behoeder? **10** Ende die Heere heeft tot hem gheseyt, Wat hebdi gedaen? Ws broeders bloet roept tot my vander eerden. **11** Nv dan daer om suldi vermalendijt wesen op der eerden die haren muyl heeft open ghedaen, ende het bloet ws broeders ontfangen van uwer hant. **12** Als ghi die eerde sult ghebouwet hebben, soe en sal sij haer vruchten niet gheuen, ongheduerich ende voervluchtich suldi wesen op der eerden. **13** Ende Cain heeft gheseyt totten Heere, Mijn boosheyt es meerder, dan dat ic ghenade mach verdienien. **14** Siet ghy veriaecht mi heden van daensicht der eerden, en ic sal verborgen worden van uwen aensicht, ende ic sal ongeduerich ende voervluchtich wesen op die eerde, daerom soe wie my vint die sal my dootslaen. **15** Ende die Heere heeft tot hem gheseyt, Ten sal alsoe niet gheschieden. Maer soe wie Cain dootslaet, die sal seuenfout gewroken worden. Ende die Heere heeft een teeken in Cain ghestelt, dat een yeghelyck die hem vonde hem niet en soude dooden. **16** Ende Cain es wt ghelaeg van daensicht des Heeren, ende hy heeft vluchtich ghewoont op die eerde aen die oost sijde van Eden. **17** Ende Cain heeft sijn huysvrouwe bekent, die welcke heeft ontfanghen ende ghebaert Henoch. Ende hy timmerde een stadt, ende hy noemde die na den naem van sijnen sone Henoch, **18** Ende Henoch heeft ghewonnen Irad, ende Irad heeft gewonnen Mauiael, ende Mauiael heeft ghewonnen Mathusael, ende Mathusael heeft ghewonnen Lamech, **19** die welcke heeft ghenomen twee huysvrouwen, den naem der eender was Ada, ende den naem der ander was Sella. **20** Ende Ada bracht voerts label, die welck een vader was der geender die in tabernaculaen woonden, ende der herders. **21** Ende den naem sijns broeders was Iubal, die een vader was van die songen ende speelden met herpen, ende orgelen. **22** Ende Sella die van Tubalcain die een smit was ende een constenaer in alle wercken van metael ende van ysere. Ende die suster van Tubalcain was Noema. **23** Ende Lamech seyde tot sijnen huysvrouwen Ada ende Sella, Hoort mijn stemme ghi huysvrouwen van Lamech, neemt waer mijn woorden, want ick heb eenen man verslagen tot mijnder wonden, ende eenen ionghelinck tot mijnder quetsueren, **24** seuenfout wreke sal ghedaen worden van Cain, maer van Lamech seuentichwerf seuenfout. **25** Ende Adam heeft noch sijn huysvrouwe bekent ende sij heeft eenen sone ghebaert, ende hiet sijnen naem Seth, segghende God heeft mi een ander saet ghestelt voer Abel, den welcken Cain verslaghen heeft. **26** Ende Seth worde oek eenen soen gheboren, den welcken hy noemde Enos, dese begonste aen te roepen den naem des Heeren.

5 Dlt es den boec van Adams ghebuerte, In den dach als Godt den mensche geschapen heeft, soe heeft hy hem gemaect na Gods ghelyckenisse. **2** Ende hi heeftse geschapen een man ende een vrouwe, ende hy heeftse gebenedijt ende heeft haren naem ghenoemt Mensch op den dach dat si ghescapen waren. **3** Ende Adam heeft gheleeft honderd ende dertich iaren, ende heeft gewonnen eenen sone nae sijnen beeldende ghelyckenisse, ende hy heeft hem ghenoemt Seth. **4** Ende die daghen van Adam (nae dat hy Seth ghewonnen hadde) sijn gheworden achthonderd iaren, ende hy heeft sonen ende dochteren ghewonnen. **5** Ende allen den tijt die Adam gheleeft heeft, es gheworden, neghenhondert ende dertich iaren, ende hy es ghestoruen. **6** Ende Seth heeft gheleeft honderd ende vijf iaren, ende hy heeft Enos ghewonnen. **7** Ende Seth heeft gheleeft nae dat hy Enos hadde ghewonnen, achthonderd ende seuen iaren, ende hy heeft sonen ende dochteren gewonnen, **8** Ende alle die daghen van Seth sijn gheworden, neghenhondert ende twaelf iaren, ende hy es ghestoruen. **9** Ende Enos heeft neghentich iaren gheleeft, ende heeft gewonnen Cainan, **10** nae wiens geboorte heeft hy gheleeft achthonderd ende vijfthien iaren, ende heeft sonen ende dochteren ghewonnen. **11** Ende alle die daghen van Enos sijn gheworden neghenhondert ende vijf iaren, ende hy es ghestoruen. **12** Ende Cainan heeft gheleeft tseuentich iaren, ende hy heeft ghewonnen Malaleel, **13** ende Cainan heeft geleeft nae dat hy Malaleel ghewonnen heeft achthonderd ende veertich iaren, ende heeft sonen ende dochteren ghewonnen, **14** Ende alle die dagen van Cainan sijn gheworden neghenhondert ende thien iaren ende hy es ghestoruen. **15** Ende Malaleel heeft gheleeft vijf ende tsestich iaren, ende heeft ghewonnen lared. **16** Ende Malaleel heeft gheleeft, nae dat hy lared gewonnen hadde, achthonderd ende dertich iaren, ende heeft sonen ende dochteren ghewonnen. **17** Ende alle die daghen van Malaleel sijn geworden achthonderd vijf ende neghentich iaren ende hy es ghestoruen. **18** Ende lared heeft gheleeft honderd twee ende tsestich iaren, ende hy heeft ghewonnen Henoch. **19** Ende lared heeft gheleeft nae dat hi Henoch gewonnen hadde achthonderd iaren ende heeft sonen ende dochteren ghewonnen, **20** Ende alle die dagen van lared sijn geworden negenhondert twee ende tsestich iaren ende hi es ghestoruen. **21** Ende Henoch heeft gheleeft vijf ende tsestich iaren ende hy heeft gewonnen Mathusalam, **22** Ende Henoch heeft met Gode gewandelt. Ende Henoch heeft gheleeft nae dat hy Mathusalam gewonnen hadde, drijhondert iaren ende hy heeft sonen ende dochteren ghewonnen, **23** ende alle die dagen van Henoch sijn gheworden drijhondert vijf ende tsestich iaren, **24** ende hi heeft met gode gewandelt ende hy en es niet meer gesien gheweest, want Godt heeft hem ghehaelt. **25** Ende Mathusala heeft geleeft honderd seuen

ende tachtentich iaren ende hy heeft ghewonnen Lamech, ende drij stagien in maken. **17** Siet ick sal eenen oueruloet
26 ende Mathusala heeft geleeft na dat hy Lamech hadde der wateren aen breghen opder eerde, om te dooden
ghewonnen, seuen hondert twee ende tachtentich iaren ende alle vleesch daer eenen gheest des leuens in es onder den
hi heeft sonen ende dochteren ghewonnen, **27** Ende alle die hemel, ende alle dat opder eerde es sal te niet ghebracht
daghen van Mathusala sijn gheworden negen hondert negen worden, **18** Ende ic sal mijn verbont met v maken, ende ghy
ende tsestich iaren, ende hi es gestoruen **28** Ende Lamech sult in die arcke gaen, ghy ende v sonen, v huysvrouwe,
heeft gheleeft honderd twee ende tachtentich iaren, ende ende uwer sonen huysvrouwen met v, **19** Ende wt allen
hy heeft eenen sone ghewonnen **29** Ende hem ghenaemt ghedierte van allen vleesche suldi by paren in die arcke
Noe, segghende, Dese sal ons vertroosten van die wercken breghen, op datsij met v leuen beyde mannekens ende
ende arbeyden onser handen op die eerde welc Godt wjfkens. **20** Vanden voghelen nae haerder nature, ende van
vermalendijt heeft **30** Ende Lamech heeft gheleeft na dat hy dat vee nae haerder nature, ende wt allen cruypende dieren
Noe gewonnen hadde, vijfhondert vijf ende neghentich iaren, der aerden nae haren nature. Dese sullen elcs een paer met
ende hy heeft sonen ende dochteren gewonnen. **31** Ende v daer in gaen, op dat sij moghen leuen, **21** Daer om suldi
alle die daghen van Lamech sijn gheworden seuenhondert oec met v nemen van alderley voetselen diemen eten mach,
seuen ende tseuentich iaren ende hy es ghestoruen. Ende ende sult die by v by een draghen, en die sullen alsoe wel v,
Noe als hy vijfhondert iaren out was soe heeft hy ghewonnen als den beesten wesen tot spijse. **22** Dus heeft Noe ghedaen
Sem Cham ende lapheth.

6 ALs nv die menschen begonsten te vermenichfuldighen **7** ENde die Heere heeft tot hem gheseyt, gaet ghy ende
op der eerden ende dat sij dochteren ghewonnen hadde, allen v huysghesin in die arcke, want ic heb v rechtuerdich
2 die kinderen Gods siende die dochteren der menschen voer my ghesien in dit gheslachte, **2** Van allen reynen
dat sij schoon waren, hebben sij wt alle die, huysvrouwen dieren soe neemt met v seuen ende seuen, mannekens ende
ghenomen die sij vercoren hadde. **3** Ende Godt heeft wjfkens, **3** maer vanden onreynen dieren twee ende twee,
gheseyt, Mijnen gheest en sal ewelijc inden mensch niet mannekens ende wjfkens, Ende vanden voghelen des hemels,
blijuen, want hy vleesch es, ende sijn daghen sullen wesen oec seuen ende seuen, mannekens ende wjfkens, op dat
hondert ende twintich iaren. **4** Ende daer waren in dien tijden het saet mach onderhouden wesen, op daenschijn vander
ruesen op der eerden, want na dat die kinderen Gods met gausscher eerden. **4** Want nv nae seuen daghen, salic opder
die dochteren der menschen versaet sijn, ende sij kinderen eerden reghenen veertich daghen ende veertich nachten
voerbrachten, dese waren gheweldighe der werelt, ende lanck, ende ic sal te niet doen vander eerden alle dat wesen
vermaerde mannen. **5** Ende Godt siende dat der menschen heeft dat ic ghemaect hebbe. **5** Dus heeft Noe ghedaen alle
boosheyd veel was opder eerden, ende dat alle der herten dat hem God beuolen hadde, **6** Ende hy was ses hondert
ghedachten tot quaet gheneycht waren tot allen tijden, **6** iaren out, als die wateren des oueruloets vloedden opder
soe eest hem berouden dat hy den mensch op die aerde eerden. **7** Ende Noe en sijn sonen, sijn huysvrouwe ende
ghemaect hadde. Ende om dat te verhoeden in toecomende sjinder sonen huysvrouwen sijn met hem ghegaen in die
tijden, ende beroert sjinde met eenen rouwe sijs herten arcke, om die wateren des oueruloets. **8** Ende vanden
van binnen, **7** heeft hy gheseyt, Ick sal den mensch die suyueren ende onsuyueren dieren ende vanden voghelen,
ick gheschapen hebbe te niet doen vander eerden, vanden ende van alle dat hem roert opder eerden, **9** sijn twe
mensch voerts aen totten beesten, ende vanden cruypende ende twee ghegaen binnen in die arcke tot Noe, mannekens
dieren totten vogelen der locht, want het beroudt my dat ic ende wjfkens, alsoe die Heere Noe hadde gheboden. **10**
die ghemaect hebbe. **8** Maer Noe heeft gracie gheuonden Ende als die seuen daghen voerby waren, soe sijn die
voer Godt. **9** Dit zijn die generatien van Noe, Noe was een wateren des oueruloets ghecomen opder eerden, **11** In dat
rechtueerdich ende een volmaect man in sijn gheslachten, seshondertste iaer des leuens van Noe, in die tweede maent,
met Gode heeft hy ghewandelt, **10** Ende hy heeft ghewonnen den seuentientsten dach der maent, soe sijn geborsten alle
driji sonen, Sem, Cham ende laphet. **11** Ende die eerde es die fonteynen des groten afgronts, ende die sluyzen des
verdoruen voer Godt, ende veruult met boosheden. **12** Als hemels sijn open ghedaen, **12** ende het heeft gherenght
Godt dan ghesien hadde dat die eerde verdoruen was (want opder eerden veertich daghen, ende veertich nachten, **13**
alle vleesch hadde sijnen ghanck verarghert opder eerden) Effen in tbeghinsel des seluen daechs soe sijn Noe, ende
13 soe seyde hy tot Noe, Het eynde van allen vleesche es Sem, ende Cham, ende laphet, sijn sonen, sijn huysvrouwe,
voer my comen, die eerde es met boosheyd veruult van ende sjinder sonen huysvrouwen met hem in die arcke
haren aenschijn, ende ick salse verderuen metter eerden, ghegaen, **14** sij ende alle ghedierte elck nae sijn nature,
14 Maect v een arcke van gheschaefden houte, ende ghy ende alle dat vee na sijn nature, ende alle dat hem roert
sult in die arke woonstedekens maken, ende ghy sulte met opder eerden, elc nae sijn nature, ende alle gheuoghete,
lijm bestrijken van binnen ende van buyten, **15** ende aldus elck nae sijn nature, alle voghelen, ende alle vlieghende
suldi die maken, Die lengde der arcken sal wesen van drij dieren, **15** sijn bi Noe in die arcke ghegaen, twee ende
hondert cubitus, die wijdde van vijftich cubitus, ende die twee van allen vleesch daer eenen gheest des leuens in
hoochde van dertich cubitus. **16** Een venster suldi inder was. **16** Ende die daer in gheghaen sijn, die ghenighen
arken maken, ende ghy sult die in haer opperste tot eenen daer in mannekens ende wjfkens, ghelyc hem Godt beuolen
cubitus volbreghen, Maer die doore der arcken suldi ter hadde, ende die Heere sloot hem van buyten daer inne.
sijden nederwaerts stellen, ende ghy sult daer eetcameren **17** Ende den ouervloet es gheweest op die eerde veertich

daghen, ende die wateren sijn vermeerdert, ende hebben
die arcke ghehauen in die hoechde bouen die eerde, **18**
Want sij vloeden seer crachtelijck, ende sij ouerdecten alle
dat ouerste der eerden, maer die arcke dreef bouen die
wateren, **19** ende die wateren worden seer machtich op die
aerde, ende alle die hooge berghen sijn ouerdet onder den
gheheelen hemel. **20** Ende het water was vijftien cubitus
hoogher bouen alle die berghen welcke sij bedecete. **21**
Ende alle vleesch dat hem opder eerden ruerde es vernield,
van voghelen, dieren, beesten, ende van allen cruypende
ghedierte dat opder eerden cruypt. **22** Alle die menschen
ende alle daer eenen leuende adem in es, opder eerden,
sijn ghestoruen. **23** Ende Godt heeft vernield alle substantie
die opder eerden was, vanden mensche totten beesten,
soe wel het cruypende ghewormte, als dat gheuoghete des
hemels, ende sijn alle vergaan vander eerden, maer Noe es
alleen ouerghbleuen ende die met hem inder arcken waren.
24 Ende die wateren hebben dat aertrijck ghehouden hondert
ende vijftich daghen.

8 MAer Godt heeft gedacht op Noe, ende op alle dat
ghedierte, ende alle dat vee, dwelc met hem was inder
arcken, ende hy heeft eenen wint op die eerde ghebracht,
ende die wateren sijn ghemindert, **2** ende die fonteynen des
afronts ende die sluysen des hemels sijn ghesloten, ende
den reghen vanden hemel wort opgeheldoren, **3** ende die
wateren sijn wederghkeert vander eerden gaende ende
wedercomende, ende beghonsten te minderen nae hondert
ende vijftich daghen. **4** Ende die arcke heeft gherust in die
seuenste maent, den seuentiensten dach der maent, op
tgheberchte van Armenien, **5** Maer die wateren ghingen ende
minderden tot die thienste maent, want in die thienste maent,
den iersten daghe vander maent, soe worden ghesien die
toppen der berghen. **6** Ende doen veertich iaren ouerleden
waren, Noe open doende die vinster welck hy ghemaeckt
hadde, heeft een rauwe wt ghelaten, **7** die welck ghinck
wt, ende sij en keerde niet weder, tot dat die wateren
verdrocht waren op die eerde. **8** Ende hy heeft nae die
raue oek een dyuyue wtghelaten, om dat hy sien soude oft
die wateren nv wech waren, van dat aensicht der eerden, **9**
Die welcke (doen sij niet en vant daer haren voet rusten
mocht) es weder tot hem comen inder arcken, want die
wateren waren op alle aertrijc. Ende Noe stack sijn hant wt
ende greep die dyuyue, en brachtse weder in die arcke, **10**
Maer verbeydende voert noch seuen daghen, soe heeft hy
weder die dyuyue wter arcken ghelaten, **11** ende sij quam tot
hem tsaounts, draghende eenen olifftack met groeyende
bladeren in haren beck. Dus soe heeft Noe verstaen dat die
wateren vergaan waren opder eerden, **12** Ende niet te min
heeft hy noch seuen ander daghen ghebeydt, ende heeft
die dyuyue wtghelaten, die welck niet meer en es tot hem
wedercomen. **13** Aldus dan in dat sesonderste ende eenen
iare, ter ierster maent, opden iersten dach der maent, soe
sijn die wateren ghemindert opder eerden, Ende Noe open
doende het dack vander arcken, heeft aenghemeert ende
ghesien, dat het ouerste der eerden ghedroocht was. **14** Ter
tweeder maent, opden seuen ende twintichsten dach dier
maent, soe es het aertrijck ghedroocht. **15** Ende Godt heeft
tot Noe ghesproken segghende, **16** Gaet wter arcken ghy

ende v huysvrouwe, v sonen ende die huysvrouwen van
uwnen sonen met v, **17** Alle dieren die bi sijn, van alderley
vleesch, soe wel van die voghelen, als vanden beesten, ende
van alderley cruypende dieren, die opder eerden cruypen,
leydet wt met v, ende gaet in opder eerden, Wast, ende
wordt vermenichfuldicht op die eerde. **18** Soe es dan Noe
wt gheghaen, sijn sonen ende sijn huysvrouwe, ende die
huysvrouwen van sijnen sonen met hem, **19** maer oek alle
leuende ghdierde, vee, ende ghewormte welck opder eerden
cruypen elck nae haer natuere, sijn wter arcken gheghaen.
20 Ende Noe heeft den Heere eenen outaer ghemaeckt, ende
nemende van alle den suyeren beesten ende voghelen,
heeft hy die op den outaer gheoffert tot eenen brantoffer, **21**
ende die Heere heeft gheroken den rucke der sueticheyt,
ende heeft tot hem gheseyt Ick en sal voertaen niet meer
die erde vermalendijden om der menschen wille, want die
sinnen ende het ghdachte van des menschen herte sijn tot
quaet gheneycht van haer ioncheyt, Daerom soe en sal ick
niet meer verslaen alle leuende ghdierde, als ic ghedaen
hebbe, **22** Alle die daghen des aertrijcs, soe en sullen niet
rusten, den saeytijt ende den maeytijt, couwe ende hitte,
somer ende winter, nacht ende dach.

9 ENde Godt heeft Noe ghebenedijt, ende sijn kinderen,
ende heeft tot hem gheseyt, Wast en wordt
vermenichfuldicht, ende veruult dat aertrijck. **2** Ende die
vreese ende grouwel van vlieden sij op alle dat ghdierde
der eerden, ende op alle dat ghevoghelte des hemels, met
alle dat hem roert op der eerden, Alle die visschen der zee
sijn uwer hant gheleuert. **3** Ende al dat hem roert, ende
dat leeft, sal v wesen tot een spijse, Ick heb v alle dese
ghegheuen als groene cruyden, **4** wtghenomen dat ghi het
vleesch niet en sult eten metten bloede, **5** Want het bloet
van uwnen zielen sal ick versuecken van alderley beesten
hant, ende vander hant des menschen, van die hant des
mans, ende van sijns broeders hant sal ick versoecken,
die ziele des menschen. **6** Soe wie menschen bloet stort,
diens bloet sal oec ghestort worden, want die mensche es
ghemaeckt na dat beelde Gods, **7** maer wast ghy ende wordt
vermenichfuldicht, en gaet in op die eerde ende veruult
die. **8** Dit heeft Godt oek gheseyt tot Noe, ende tot sijnen
sonen met hem, **9** Siet, ick sal een verbont vast maken
met v lieden, ende met uwnen sade nae v, **10** ende tot
elcke leuende ziele die met v is, soe wel tot die voghelen
als tot die behelpelijcke dieren, ende beesten der eerden,
ende tot alle dat wter arcken gheghaen es, ende tot allen
ghedierte der eerden, **11** Ick sal mijn verbont met v lieden
vast maken, alsoe dat voertaen niet meer en sal ghedoot
worden alle vleesch, met die wateren des oueruloets, noch
daer en sal voertaen gheenen oueruloet meer wesen die
daertrijck verderuen sal. **12** Ende Godt heeft gheseyt, Dit
es het teeken des verbonts dat ick gheue tusschen my
ende v, ende tot alle leuende ziele, die met v lieden is in
ewigher geboerten. **13** Ick sal mijnen boghe stellen in die
wolcken, ende die sal een teeken des verbonts sijn tuuschen
my ende tuuschen die eerde. **14** Ende soe wannneer ick
den hemel sal met wolcken ouertrocken hebben, dan sal
mijnen boghe hem openbaren in die wolcken, **15** ende ick
sal ghedachtich wesen des verbons welck ick ghemaeckt

hebbe met v, ende met alle leuende ziele die eenich vleesch oec tusschen Ninie, ende Chale, dit es een groote stadt. **13**
leuende maeckt. Ende die wateren des oueruloets en sullen Voerts soe heeft Mesraim gewonnen Ludim ende Anamim,
niet meer wesen om alle vleesch te bederuen, **16** Ende ende Laabim, ende Nephthuim, **14** Ende Phetrusim, ende
mijnen boghe sal in die wolcken wesen, ende ic sal dien Chasluim, waer wt comen sijn, Philistijm, ende Capthorim,
sien, ende ick sal ghedachtich wesen des eewighen verbonts **15** Maer Chanaan die heeft ghewonnen Sidon sijnen iersten
dat vast ghemaect es tusschen Godt ende tusschen alle sone, ende Hetheum. **16** Ende lebuseum, Amorrheum ende
leuende zielen van alderley vleesch, welck opder eerden es. Gergeseum, **17** Ende Heueum, ende Araceum, Sineum,
17 Ende Godt heeft geseyt tot Noe, dit es het teeken des **18** en Aradium, Samareum ende Hamatheum, Van desen
verbonts dat ic vast ghhestelt hebbe tusschen my ende alle zijn gesaeyt verscheiden volck der Cananiten. **19** Ende die
vleesch opder eerden. **18** Aldus waren die sonen van Noe palen van Chanaan sijn gheworden alsmen coemt van Sidon
die wter arcken gegaen waren, Sem, Cham, ende Iaphet, na Geraram tot Gasa, tot datmen coemt int lant van Sodoma
Voerts Cham die es vader van Chanaan, **19** Dese drij sijn ende Gomorra ende Adama, ende Seboim, tot Lasa toe. **20**
die sonen van Noe, ende van dese sijn breet ghesaeyt alle Dit sijn die kinderen van Cham in haeren maesschappen
gheslachten van menschen ouer dat gheheele aertrijck. talen ende afcoemsten, landen ende natien van volcke, **21**
20 Ende Noe een ackerman heeft begonst die aerde te Ende van Sem die een vader was van alle die kinderen van
oeffenen, ende hy heeft eenen wijngaard geplant, **21** ende als Heber, ende een broeder van Iaphet den outsten, sijn oec
hy wijn ghedroncken hadde soe es hi dronken gheworden, kinderen geboren, **22** Ende die kinderen van Sem waren
ende es ondect in sijn tabernakel, **22** Het welck als Cham Elam, ende Assur, ende Arphaxad, ende Lud, ende Aram. **23**
die vader van Chanaan ghesien hadde, te weten dat sijns Die kinderen van Aram, Hus, ende Hul, ende Gether, ende
vaders scamelheyt ondect was, soe heeft hy dat sijnen Mes **24** Maer Arphaxad heeft ghewonnen Sale, daer Heber
twee broeders te kennen ghegeheuen die buyten waren, **23** afgeboren es, **25** Ende Heber sijn twee sonen gheborne, waer af die eene was ghenoemt Phaleg, om dat in sijnen
Maer Sem ende Iaphet die leyden eenen mantel op haer schouderen, ende achterwaerts gaende, hebben sij haers daghen het lant ghescheyden was, ende sijns broeders naem
vaders scamelheyt bedect, ende haer aensichten waren was lectan, **26** Welc lectan heeft ghewonnen elmodad, ende
omghekeert, ende haers vaders scamelheyt en hebben sij Saleph, ende Asarmoth, lare **27** Ende Adoram, ende Vzal,
niet ghesien. **24** Maer als Noe ontwaecte van den wijne, ende Decla, **28** Ende Hebal, ende Abimael, ende Saba, **29**
ende hi vernam wat hem sijn ioncste sone ghedaen hadde, ende Ophir, ende Heuila, ende lobab, Dit waren alle lectans
25 soe heeft hy gheseyt, Vermalandijt sij Chanaan, een kinderen, **30** Ende haer woninghe es gheworden, alsmen
knecht der knechten sal hy sijnen broeders wesen, **26** Ende gaet van Messa totten berch Sephar inden Oosten. **31** Dit
hy heeft oek gheseyt, Gebenedijt moet wesen Godt die sijn Sems kinderen nae haeren gheslachten, ende talen,
Heere van Sem, Chanaan moet sijn knecht wesen, **27** God ende lantscappen, in haeren volcken, **32** Dit sijn die familien
wil verbreyden Iaphet, ende dat hi woonen in die tabernakelen van Noe, nae haren volcke ende natien, Van desen sijn
van Sem, ende Chanaan sijn knecht. **28** Ende Noe heeft verscheiden volcken verstroeyt gheweest op die aerde nae
gheleeft nae den oueruloet, drijhondert ende vijftich iaren, **29** die diluiv.
ende alle sijn daghen sijn veruolt tot neghen hondert ende
vijftich iaren, ende hy es ghestoruen.

10 Dlt zijn daffcoemsten der sonen van Noe, Sem, Cham ende Iaphet, ende hen sijn kinderen gheboren nae den oueruloet. **2** Die kinderen van Iaphet, Gomer, ende Magog, ende Madai, ende Iauan, ende Thubal, ende Mosoch, ende Thiras. **3** Voerts waren die kinderen van Gomer, Ascenez, ende Riphat, ende Thogorma. **4** Ende die kinderen van Iauan, Eliza, ende Tharsis, Cethim, ende Dodanim, **5** van desen sijn ghedeylt deylanden der heydenen, in haren lantscappen, een yeghelijck nae sijn tale, ende nae sijn familie in sijn natie. **6** Ende die kinderen van Cham waren Chus, ende Mesraim, ende Phut, ende Chanaan, **7** Maer die kinderen van Chus, Saba, ende Heuila, ende Sabatha, ende Rechma, ende Sabathacha. Die kinderen van Rechma, Saba, ende Dadan, **8** Maer Chus die heeft ghewonnen Nemrod, dese begonst machtich te worden opder eerden, **9** ende was een geweldich iagher voer den Heere, ende van desen es comen een ghemeyn segghen, Tes een geweldich iagher voer den Heere als Nemrod. **10** Ende het beghinsel van sijnen rjicke was Babilon, ende Arach ende Achad, ende Chalanne int lant van Sennaar, **11** wt dien lande es Assur comen, ende hy heeft ghetimmert die stadt, **12** Resen

11 MAer het lant was al van eender talen ende van eender spraken. **2** Ende doen sij vanden Oosten vertrocken, soe hebben sij een velt vonden, int lant van Sennaar, ende sij hebben daer ghewoont, **3** Ende die een seyde totten anderen sijnen naesten, Coemt laet ons steenen van eerde maken, ende die metten viere backen, Aldus hebben sij die ghebacken eerde voor harde steenen ghehadt, ende lijm voor moortel, **4** ende si hebben geseyt, Coemt laet ons een stadt maken ende eenen torre, wiens hoochde den hemel raken mach, ende laet ons onsen naem vermaert maken, eer dat wi van malcander verscheiden worden, in alle die landen, **5** Doen es die Heere neder ghecomen dat hy die stadt ende dien torre sien soude, welck Adams kinderen maecken, **6** ende hy seyde, Siet het es al een volck ende sij sijn al van eender talen, ende sij hebben dit begonst te maken, ende sij en sullen niet ophouden van haren ghedachten tot dat sij die metten werken volbracht hebben, **7** Hier om coemt, ende laet ons nederwaerts gaen ende laet ons daer haer sprake verwerren, alsoe dat een yeghelijck sijns naesten stemme niet en hoore, **8** Ende alsoe heeftse die Heere ghesceyden van dier plaatzen, in allen landen, ende sij hebben opghehouden te timmeren die stadt, **9** ende daer om es die naem van haer ghenoemt Babel, om

dat die sprake van allen lantscappen daer verwerret es, ende beuolen hadde, ende Loth es met hem ghegaen, Abram was van daer heeftse die Heere verstroyt ouer daenschijn van vijf ende tseuentich iaren oudt, doen hi wt Haran ghinck. 5 allen landen. 10 Dit sijn die afcoemsten van Sem, Sem was hondert iaren oudt, als hy Arphaxad ghewonnen heeft, twee iaren nae den oueruloet, 11 ende Sem leefde vijfhondert iaren nae dat hy Arphaxad ghewonnen hadde, ende hy heeft ghewonnen sonen ende dochteren. 12 Voerts soe heeft Arphaxad geleefd vijf en dertich iaren, ende heeft ghewonnen Sale, 13 ende nae dat hy Sale ghewonnen hadde soe heeft Arphaxad geleefd drijhondert ende drij iaren, ende wan sonen ende dochteren. 14 Ende Sale leefde oec dertich iaren, ende hy heeft ghewonnen Heber, 15 ende Sale heeft gheleefd nae dat hy Heber ghewonnen hadde, vierhondert Ende van daer es hy ouer gereyst nae den berch die daer ende drij iaren, ende wan sonen ende dochteren. 16 Maer was teghen die Oostsijde van Bethel, aldaer sloech hi sijn Heber leefde vierdertich iaren, ende heeft ghewonnen Phaleg, 17 ende nae dat hy Phaleg ghewonnen hadde, soe leefde Heber vierhondert ende dertich iaren, ende wan sonen Ende hy heeft daer ooc den Heere eenen outaer ghesticht ende dochteren. 18 Phaleg leefde oec dertich iaren, ende heeft ghewonnen Reu, 19 ende Phaleg heeft gheleefd nae dat hy Reu ghewonnen hadde, twee honderd ende neghen iaren, ende wan sonen ende dochteren. 20 Voerts soe heeft Reu gheleefd tweendertich iaren, ende heeft gewonnen Sarug, 21 ende Reu leefde nae dat hy Sarugh ghewonnen hadde, twee honderd ende seuen iaren, ende wan sonen Ende dat hy Nachor ghewonnen hadde, tweehondert iaren, ende wan sonen ende dochteren. 24 Nachor leefde neghen ende twintich iaren, ende heeft ghewonnen Thare, 25 ende nae dat hy Thare ghewonnen hadde, heeft Nachor gheleefd honderd ende neghenthien iaren, ende hi wan sonen ende dochteren. 26 Ende Thare leefde tseuentich iaren, ende ende heeft ghewonnen Abram ende Nachor ende Aran. 27 Ende dit sijn gheslachten van Thare, Thare heeft gewonnen, Abram, Nachor ende Aran, Voerts soe heeft Aran ghewonnen Lot, 28 ende Aran es ghestoruen voer Thare sijnen vader, in dlant daer hy geboren was, te Vr der Chaldeen. 29 Maer Abram ende Nachor hebben huysvrouwen genomen, Den naem van Abrams huysvrouwe was Sarai, ende den naem van Nachors huysvrouwe was Melcha, een dochter van Aran, die vader was van Melcha, ende vader van lescha, 30 Maer Sarai was onturuchtaer ende sij en hadde gheen kinderen. 31 Aldus soe heeft Thare ghenomen Abram sijnen sone, ende Lot sijns soens Arans sone, ende Sarai sijn behoude dochter Abrams sijns soens huysvrouwe, ende hi heeft die geleyt van Hur der Chaldeen, dat sij souden int lant van Chanaan ghaen, ende sij sijn comen tot Haran, ende hebben daer ghewoont. 32 Ende die daghen van Thare sijn gheworden twee honderd ende vijf iaren, ende hy es ghestoruen te Haran.

12 ENde die Heere heeft gheseyt tot Abram. Gaet wt uwen lande ende uwen maechschap ende wt ws vaders huys, ende coemt in een lant dat ick v toonен sal. 2 Ende ic sal v maken tot een groot volck, ende ick sal v ghebenedijden, ende uwen naem groot maken, ende ghi sult ghebenedijt sijn, 3 Ende die v ghebenediden, die sal ic ghebenediden, ende ic sal vermalediden die v vermaledijden, Ende in v sullen alle die gheslachten der eerden ghebenedijt worden. 4 Aldus es Abram wtghegaen ghelyck hem die Heere

ende die sielen die sij ghemaect hadde te Haran ende sij wtghegaen om te reyzen in dlant van Chanaan. 6 Ende als sij daer comen waren soe heeft Abram het dlant doorgaen, tot die plaatse van Sichem, ende tot dat seer vermaert dal, In dien tijden soe woonden die Chanananen in dat lant. 7 Ende die Heere heeft Abram gheopenbaert, ende tot hem gheseyt. Dit lant sal ic uwen sade gheueen, Ende hy stichtte aldaer eenen outaer den Heere, die hem gheopenbaert hadde. 8 Ende van daer es hy ouer gereyst nae den berch die daer was teghen die Oostsijde van Bethel, aldaer sloech hi sijn tente, hebbende Bethel ten Westen, ende Hai ten Oosten, Ende hy heeft daer ooc den Heere eenen outaer ghesticht ende heeft sijnen naem aengheroepen, 9 Ende Abram es gherest gaende, ende voorts treckende na den suyden. 10 Maer daer es eenen dieren tijt opghestaen int lant, Ende Abram es nederwaerts ghereyst nae Egypten dat hy daer soude een vreemdelinck wesen, want den dieren tijt hadde die ouerhant int lant gecreghen. 11 Ende als hy soe nae by Egypten was, dat hy daer in comen soude, soe heeft hy gheseyt tot Sarai sijn huysvrouwe, Ic weet wel dat ghy een schoon vrouwe sijt, 12 ende dat die egyptenaers (als sij v sullen sien) segghen sullen, Dit es sijn huysvrouwe, ende dan sullen sij my dooden ende v behouden, 13 Daer om bid ick v) segt dat ghy mijn suster sijt, op dat my wel gheschiede om uwen wille, ende dat mijn ziele mach leuende blijuen, ter gratien van v. 14 Als dan Abram in Egypten comen was, soe hebben die egyptenaers die vrouwe ghesien dat sij schoon was bouen maten, 15 Ende die princen hebben dat Pharao ghebootschap, ende sij hebben haer seer ghepresen voer hem, ende die vrouwe es opghenomen ende ghebracht int huys van Pharao, 16 Ende sij deden Abram wel om haren wille. Ende hy heeft ghehadt schapen ende ossen, ezelen ende knechten, dienstvrouwen, ende ezelinne ende kermels. 17 Maer die Heere heeft Pharao ende sijnen huys gheslaghen met die alder grootste plaghen, om Sarai Abrams wijfs wille. 18 Ende Pharao heeft Abram gheroepen ende heeft tot hem gheseyt, Wat es dit dat ghy my ghedaen hebt? Waerom en hebdi my niet te kennen ghegeheuen, dat sij v huisvrouwe was? 19 By wat saken hebdi gheseyt dat sij v suster was? om dat ick haer my tot een huysvrouwe soude nemen. Nv dan siet, daer es v huysvrouwe, neemptse ende gaet wech. 20 Ende Pharao heeft sinen mannen beuolen van Abram, ende sij hebben hem ende sijn huysvrouwe ende alle dat hy hadde wtgeleyt.

13 Hier om es Abram opgetrocken wt Egypten hy ende sijn huysvrouwe, ende al dat hi hadde ende Lot met hem nae die suytijde. 2 Ende Abram was seer rijck, int besitten van goudt ende siluer, 3 ende es wederghekeert doer den wech daer hy doer comen was vanden middach te Bethel, totter plaetsen daer hy te voren sijn tente ghestel hadde, tusschen Bethel ende Hai, 4 ter plaetsen vanden outaer die hi te voren hadde ghemaect, ende heeft daer aengheroepen den naem des Heeren. 5 Ende Lot die met

Abram was, hadde oec cudden van schapen, ende groot daer woonden tot Asason thamar. **8** Ende die coninck van vee, ende tabernakelen. **6** Ende dlant en mocht hen niet Sodoma, ende die coninck van Gomorrhā, ende die coninck houden, dat sij souden tsamen woonen, want hen substantie van Adama, ende die coninck van Seboim, ende oek die was seer vele, ende sij en mochten niet tsamen woonen. coninck van Bala welck es Segor, sijn wtghetrocken ende **7** Waer om dat oek eenen twist es opghestaen tusschen hebben haer heyr ghestelt teghen hen int wilde dal, **9** te die herders van Abrams cudden ende Lots cudden, In dien weten tseghen Chodorlahomor den conick vanden Elamiten, tijden woonde die Cananeus ende Phereseus in dat lant, ende Thadal den Coninck der heydenen, ende Amraphel den **8** Dus soe heeft Abram geseyt tot Lot, Ic bidde v, en laet coninck van Sennaar, ende Arioch den coninc van Ponti, vier geenen twist wesen tusschen my ende v, ende tusschen mijn coningen tseghen vijue. **10** Ende dat wilde dal hadde veel herders, ende uwe herders, want wij sijn broeders, **9** Siet lijm putten. Maer die coninc van Sodoma, ende die coninck alle het lant es voer v, scheyt van mi dat bidde ic v, eest van Gomorrhā hebben den rugge ghekeert, ende hebben dat ghy gaet ter slincker sijden, soe sal ic die rechte sijde daer die nederlaghe ghehadt, ende die daer ouerbleuen behouden, ende eest dat ghi die rechte sijde kiesen wilt, soe waren, zijn ghevloeden nae tgheberchte. **11** Ende sij hebben sal ic ter slincker sijden trekken. **10** Loth dan opheffende ghenomen alle die substancie vanden Sodomijters ende sijn oogen, heeft aengesien alle dlant omtrent der lordanen, Gomorrijters ende alle dat der spijzen aengaet, ende sijn welc heel worde ghewatert (eer die Heer Sodomam ende wech ghetrocken. **12** Ende sij namen oec met hem Lot Gomoram verdorf) gelijc het paradijs des Heeren, ende Abrams broeders sone, ende sijn substantie die daer woende gelijc dlant van Egypten, alsmen coempt tot Segor. **11** Ende te Sodoma. **13** Ende siet, een diet ontloopen was heeft Lot heeft voer hem gecosen het lant omtrent der lordanen, dit te kennen ghegheuen Abram den hebreeusschen die ende hy es gesceyden vanden oosten, ende also sijn si daer woonde in die dellinghe van Mambre des Amorrhijters, deen broeder vanden anderen ghescheyden, **12** Abram heeft die een broeder was van Eschol, ende een broeder van ghewoont int lant van Chanaan, maer Lot heeft gewoont in Aner, want dese hadden een verbont ghemaect met Abram. die steden die omtrent der lordanen waren, ende heeft sijn **14** Als Abram dit ghehoort hadde, te weten dat Lot sijn woninge gestelt te Sodoma. **13** Maer die luyden van Sodoma broeder gheuanghen was, soe heeft hy ghetelt rassche waren die quaetse, ende bouen maten groote sondaers voer dienstknechten sijns eyghen huysghesins, drijhondert ende den Heere. **14** Ende die Heere heeft geseyt tot Abram, achttien, ende hy heeftse vervolcht tot Dan toe. **15** Ende nae dat Lot van hem ghescheyden was, Heft op v ooghen deylynde sijn gesellen heeft hi die oueruallen des nachts, recht wt voer v, ende siet vander plaeften daer ghi nv in sijt, ende hy heeftse geslagen, ende heeft se vervolcht tot noertwaerts en suytwaerts, oostwaerts, ende westwaerts, **15** Hoba toe ende tot Phenicen, welc es ter slincker sijden van Alle dlant dat ghy siet, sal ic v gheue ende uwen sade tot Damascus. **16** Ende hi heeft wederbrocht alle die substantie, inder ewicheyt. **16** Ende ic sal v saet maken als dat stof der ende Lot sijnen broeder, met sijnder substancie, ende die eerden, Esser eenrich mensch die ghetellen can dat stof der vrouwen metten volcke. **17** Ende die coninck van Sodoma es eerden, die sal oock v saet moghen tellen. **17** Daerom staet hem te ghemoeete gheghaen, nae dat hy comen was wt den op, ende doerwandelt dlant, in sijn lingde ende breydde, slaghe van Chodorlahomor, ende der coningen die met hem want ic sal v dat gheue. **18** Dus heeft Abram vervoert sijn waren int dal van saue, welck es des conincks dal. **18** Maer tabernakel, ende es ghecomen, ende heeft ghewoont by die Melchisedec die coninck van Salem, voerbrengende broot dellinge van Mambre, welck es tot Hebron, ende aldaer heeft ende wijn (want hy was een Priester vanden alderoppersten hy den Heere eenen outaer ghesticht.

14 MAer het es geschiedt in dien tijden, dat Amraphel die coninc van Sennaar, ende Arioch die coninc van Ponti, ende Chodorlahomor die coninc vanden Elamiten, ende Thadal die coninc der heydenen, **2** aennamen een oorloghe tsegen Baraden coninc van Sodoma, ende teghen Bersa den coninck van Gomorrhā, ende teghen Senaab den coninck van Adama, ende teghen Semeber den coninck van Seboim, ende tseghen den coninck van Bala welck es Segor. **3** Alle dese quamen te samen in dat wilde dal, welck nv es die sout zee, **4** Want sij hadden twaelf iaren Chodorlahomor ghdient, ende ten derthiensten iare scheydden sij van hem. **5** Aldus dan soe es Chodorlahomor, in dat veerthienste iare ghecomen ende die coninghen die met hem waren, ende sij hebben gheslaghen Raphaim tot Astaroth ende Carnaim, ende Suzim met haer, ende Emim tot Saue Cariathaim, **6** ende die Chorryten int gheberchte van Seyr, tot dat plat lant van Pharan, welck es in die woestine. **7** Ende sij sijn wederghekeert, ende sijn ghecomen tot die fonteyne van Misphat, welck es Cades, ende sij hebben gheslaghen alle dat lant vanden Amalechiten, ende vanden Amorrijteu, die

geschapen heeft, **20** ende ghebenedijt es den hooghen Godt, doer wiens beschermer die vianden in uwen handen sijn. Ende hy heeft hem thienden van alles ghegheuen. **21** Maer die coninc van Sodoma seyde tot Abram, gheeft my die sielen, ende alle dandere neemt voer v. **22** Die welcke hem antwoerde, Ick hef mijn hant op tot den hooghen Heere Godt, besitter van hemel ende aerde **23** dat ic vanden draet des ondercleets tot den riem der schoenriemen niet nemen en sal van alle dat v is, op dat ghy niet en segghet, Ic heb Abram rijk ghemaect, **24** wtgenomen tghene dat die ionghelinghen verteert hebben, ende die deelen der mans die met my gheweest hebben, te weten Aner, Eschol, ende Mambre, dese sullen haer deelen nemen.

15 ALs dese dingen aldus gheleden waren, soe es dat woert des Heeren tot Abram ghesciert doer een visioen seggende: En wilt niet vreesen Abram, ic ben v beschermer, ende uwen loon groot bouen maten. **2** Ende Abram heeft gheseyt, O Heere Godt wat suldi my gheue? Ick sal wech gaen sonder kinderen, ende die sone van den besorger

mijns huysghesins dese Damascus Eliezer. **3** Ende Abram heeft daer toe noch geseyt, Maer my en hebdi gheen saet ghegheuen, ende siet mijn knecht in mijn huys geboren, sal mijn erfghenaem wesen. **4** Ende terstont es dat woort des Heeren tot hem ghedaen segghende, Dese en sal v erfgenaem niet sijn, maer die wt uwen lichaem comen sal, dien suldi tot eenen erfghenaem hebben. **5** Ende hy heeft hem buyten gheleyt, ende heeft tot hem geseyt, Aensiet opwaerts den hemel ende telt die sterren, eest v moghelyck, ende hy seyde tot hem, Alsoe sal v saet wesen. **6** Abram heeft Gode gheloof, ende het es hem ghererekent tot rechtueerdicheyt. **7** Ende hij seyde tot hem, Ick ben die Heere die v gheleyt hebbe wt Vr der Chaldeen, om dat ic v dit lant gheuen soude, ende dat ghi dat besitten mach ic dit weten, dat ic dit besitten sal? **9** Ende die Heere antwoorde ende seyde. Neemt voer my een drijarighe koe, ende een drijarighe gheyte, ende eenen ram van dry iaren, ende een tortelduyue met een ander duyue, **10** Ende hy dese alle nemende heeftse gheleyt ouermidts, ende hij leyde beyde die deelen deen teghen dandere, maer die voghelen en heeft hi niet ghedeylt. **11** Ende die voghelen sijn nederghedaelt op die doode beesten, ende Abraham iaechdese daer af. **12** Ende als die sonne onder gheghaen was, soe heeft eenen grooten vaeck Abram oueruallen, ende eenen grooten duysteren grouwel heeft hem beuanghen. **13** Ende daer es tot hem gheseyt, Weet van te vooren bekennende dat v saet sal vreemdelyc wesen, in een lant dat zijn niet wesen en sal, ende sij sullen hen onderbrenghen tot slauerijne, ende sij sullen swaerlijck quellen vierhondert iaren, **14** Maer nochtans ic sal recht doen, ouer het volc dien sij dienen sullen, ende daer nae sullen sij wt trekken met grooter substantien, **15** maer ghy sult varen tot uwen vaders in vreden, ende sult begrauen worden in goeden ouerdom. **16** Ende ten vierden gheslachte sullen sij hier wederkeeren, want die boosheden der Amorrein en sijn nu noch niet volbracht. **17** Als dan die sonne onderghedaen was, soe esser een seer doncker duysternisse ghecomen, ende daer es vertoont eenen rookenden ouen, ende een bermende lampe, doerghaende tusschen die deelen. **18** Op dien dach maecte die Heere een verbont met Abram seggende, Vwen sade sal ic dit lant geuen, vanden vloet van Egypten, totten grooten vloet Euphrates, **19** die Cineen ende Seneseen, die Cethmoneen **20** ende Hetheen ende Phereseen, Raphaym oek **21** metten Amorreen, ende Chananeen ende Gergeseen ende lebuseen.

16 ALdus en hadde Sarai Abrams huysvrouwe hem gheen kinderen gewonnen, maer sij hadde een dienstmaecht wt Egypten ghebornen, Agar ghenaemt, **2** ende sij seyde tot haren man. Siet die Heere heeft my ghesloten, dat ic niet baren en mach gaet versaeamt v met mijn ioncwijf, oft ick by auontueren van haer mocht kinderen crighen. Ende als hy haer bede verhoort hadde, **3** so heeft sij ghenomen haer dienstmaghet Agar die Egyptenersse, nae dat sij thien iaren hadde ghewoont in dlant van Chanaan, ende sij heeftse haren man ghegeuen tot eender huysvrouwen, **4** Die welcke met haer versaeamt es, Maer doen sij sach dat si ontfanghen hadde, heeft sij haer vrouwe versmaedt. **5** Ende Sarai

heeft gheseyt tot Abram, Ghi doet my onrecht, Ick heb mijn dienstmaghet in uwen schoot ghegheuen, die welcke siende dat sij ontfangen heeft versmaedt my die Heere si een rechter tusschen my ende v, **6** Ende Abram heeft haer gheantwoort, Siet (seyt hy) v dienstwif es in v hant, gebruycste also v dat belief. Als Sarai dan haer castijde, soe es sj wech gheloopen, **7** ende als die Enghel des Heeren haer vonden hadde by die water fonteyne in die woestijne, die daer es op den wech van Sur in die wildernisse **8** soe heeft hy tot haer gheseyt, Agar dienstwif van Sarai van waer coemdy? ende waer gaet ghi henen? die welcke heeft gheantwoort, Ick vliede van Sarai mijnder vrouwen aensicht, **9** Ende die Enghel des Heeren seyde tot haer, dat ic v uwer vrouwen, ende verootmoedicht v onder Keert weder tot uwer vrouwen, ende sij dienstwif van Sarai haer hant, **10** Ende noch seyt hi. Ic sal menichfuldichlyc vermenichfuldighen v saet, ende ten sal niet ghetelt moghen worden, om sijn groote menichfuldicheyt, **11** Ende voorts seyt hi. Siet ghi hebt ontfanghen ende sult baren eenen sone, ende ghi sult hem noemen Ismael, om dat Godt v lijdien verhoort heeft, **12** Dit sal een wilt mensch wesen, sijn hant sal wesen tegen een yeghelijken, ende een yeghelijcs hant teghen hem, ende tsegen alle sijn broeders sal hi tenten stellen, **13** Ende sij heeft den naem des Heeren die tot haer sprack, ghenoemt Ghy Godt die my gesien hebt, Want sij heeft gheseyt. Voorwaer hier heb ick het achterste ghesien van hem die my siet, **14** Ende daerom soe noemde sij dien put, den put des leuenden die my siende was, die welck es tusschen Cades ende Barad. **15** Ende Agar baerde Abram eenen sone, ende hy noemde sijnen naem Ismael, **16** Ses ende tachtentich iaren oudt was Abram als Agar hem baerde Ismael.

17 ALs hy dan begonste neghen ende neghentich iaren oudt te worden: soe heeft hem die Heere gheopenbaert, ende seyde tot hem. Ick ben die Heere almachtich: wandelt voor my, ende weest volmaect, **2** ende ick sal mijn verbont stellen tusschen my ende v, ende ick sal v vermenichfuldighen wter maten seer, **3** Abram viel pladt neder op sijn aensicht. **4** Ende Godt heeft tot hem gheseyt. Ick bent ende mijn verbont es met v, ende ghi sult wesen een vader van veelderhande volcks, **5** Ende uwen naem en sal voortaan niet meer genoemt wesen Abram, maer ghi sult ghenoemt worden Abraham, want ick heb v ghestelt een vader van veelderhande volck. **6** Ende ick sal v doen wassen wter maten seer sterckeijck, ende ick sal v stellen in veel volcks ende coninghen sullen wt v comen, **7** Ende ick sal mijn verbont vast maken tusschen my ende v, ende tusschen v saet nae v, in sinen generatien, met een ewige vasticheyt, alsoe dat ick v Godt sal sijn, ende ws saets na v, **8** ende ick sal v ende uwen sade dat lant uwer pelgrimagien gheuen, alle dat lant van Chanaan tot een ewige besittinghe, ende ick sal haer Godt wesen. **9** Ende Godt heeft wederom tot Abraham geseyt, Ende daerom soe suldi oec mijn verbont onderhouden, ende v saet nae v, in sinen gheslachten. **10** Dit es mijn verbont dat ghy onderhouden sult tusschen my ende v, ende v saet nae v. Alle mans persoon onder v, sal besneden worden, **11** ende ghy sult besnijden het vleesch van die voerhuyt ws manlijcks lets, op dattet mach wesen een teeken des verbonts tusschen my ende v. **12** Een kint

van acht daghen sal besneden worden onder v lieden, alle mans persoenen in v gheslachten, soe wel die in v huys gheboren es, als die ghcocht es, sal besneden worden, ende oek die van uwen gheslachte niet en es. **13** Ende mijn verbont sal in v vleesch wesen tot een eewich verbont. **14** Een mans persoon wiens vleesch van die voerhuyt sijnder manlijcheyt niet besneden en es, diens ziele sal wtghedaen worden wt sijnen volcke, om dat hy mijn verbont te niet coninghen van veelderhande volcs, sullen van hem gheboren worden. **17** Ende Abraham viel op sijn aensicht, ende heeft Sara neghentlich iaren out, baren sal? **18** Ende hy heeft tot hem gheseyt, Och oft Ismahel mocht leuen voer v **19** Ende Godt seyde tot Abraham, Sara v huysvrouwe sal v eenen sone baren, ende ghy sult sijnen naem noemen Isaac, ende ic sal mijn verbont met hem stellen tot een eeuwiche vasticheyt, ende met sijnen sade nae hem. **20** Van Ismahel heb ic v oeck verhoort, siet ic sal hem ghebenedijden, ende ic sal hem seer vermeerderen ende vermenichfuldighen, twaelf vorsten sal hy voertbrenghen, ende ic sal hem maken tot een groot volck. **21** Maer mijn verbont sal ic vast maken met Isaac den welcken v Sara baren sal op desen tijt tanderen iare. **22** Ende als die sprake des gheens die met hem sprack voleyndt was, soe ghinc Godt opwaerts van Abraham. **23** Ende Abraham nam Ismahel sijnen sone ende alle die knechten sijns huysghesins, die in sijn huys gheboren waren, ende alle die hy ghcocht hadde, ende alle dat manlijc was vanden mans sijns huysghesins, ende hy besneidt dat vleesch van die voerhuyt haerder manlijcheyt, terstont op den seluen dach, ghelyck hem Godt beuelen hadde. **24** Abraham was neghen ende neghentlich iaren oud als hy besneidt dat vleesch van die voerhuyt sijnder manlijcheyt. **25** Ende Ismahel sijnen sone hadde derthien iaren veruult, ten tijde van sijnder besnijdenissen. **26** Op eenen dach es Abraham besneden ende Ismahel sijnen sone, **27** ende alle die mans sijns huysghesins, soe wel die daer by hem gheboren waren, als die ghcocht waren, ende oec die vremdelingenhsen sijn al te samen besneden.

18 ENde die Heere openbaerde hem in dat dal van Mambre als hy sadt in die dore sijnder tenten, in dat heetste vanden daghe, **2** Ende als hy sijn ooghen ophief, soe openbaerden hem drij mannen staende by hem. Ende als hy die ghesien hadde soe liep hy hen te ghemoete, van die dore sijnder tabernakelen, ende hy aenbadt neder ter eerdern waert, **3** ende hy seyde, O Heere heb ick ghenade vonden voor v ooghen, soe en wilt uwen dienaer niet voerby gaen **4** maer laet my halen een luttel waters, op dat v voeten ghevasschen worden, ende rust onder den boom, **5** Ende ic sal v een montvol broots voersetten, op dat v herte versterct worde, ende daer nae suldi voerts doergaen want daerom sijdi ter sijden afghegaen tot uwen dienaer, Die welcke seyden, Doet alsoe ghy gheseyt hebt. **6** Ende

Abraham es haestelick ghegaen in die tente tot Sara, ende heeft tot haer gheseyt, Haest u, ende beslaet drij maten bloeme vanden mele, ende maect assche coeken, **7** Ende hi liep tot dat groote vee, ende haelde van daer een seer teer calf vanden besten, ende hy gaeft sijnen knecht, die welcke dat haestelick heeft ghocoect, **8** Ende hi haelde oock boter ende melck, ende dat calf welck hi ghocoect hadde, ende hi stelde hen dat vore, maer hy stont voor ghedaen heeft. **15** Ende Godt heeft oek tot Abraham hemlieden onder den boom. **9** Ende als si ghegeten hadden, gheseyt, Sarai v huysvrouwe en suldi niet meer noemen soe seyden sij tot hem, Waer es Sara v huysvrouwe? Hy Sarai, maer Sara. **16** Ende ick sal haer ghebenedijden, ende antwoorde, Siet sij es binnen in dat tabernakel **10** Doen van haer sal ic v eenen sone gheuen, den welcken ic sal seyde hi tot hem, Ick sal wederom keerende tot v comen te ghebenedijden, ende hy sal worden in veel natien, ende deser tijt (es men leuende) ende dan sal Sara v huysvrouwe coningen soon hebben, Ende als Sara dit hoerde soe loech si worden. **17** Ende Abraham viel op sijn aensicht, ende heeft achter die dore vander tabernakel. **11** Ende si waren beyde ghelachen in sijn herte, segghende, Meyndi dat eenen man oudt, ende van veel ouderdoms, Ende Sara en gheschieden van hondert iaren eenen sone geboren sal worden? ende niet meer der vrouwen stonden, **12** die welcke al heymelicke dat Sara neghentlich iaren out, baren sal? **18** Ende hy heeft lachte, segghende. Sal ick my ter wellusticheyt gheuen na tot hem gheseyt, Och oft Ismahel mocht leuen voer v **19** dat ick oudt ben ghevorden, ende mijn heere oek een oudt Ende Godt seyde tot Abraham, Sara v huysvrouwe sal v man es? **13** Ende die Heere heeft gheseyt tot Abraham, eenen sone baren, ende ghy sult sijnen naem noemen Isaac, Waerom heeft Sara ghelachen segghende. Sal ick inder ende ic sal mijn verbont met hem stellen tot een eeuwiche waerheyd oek baren die een oude vrouwe ben? **14** Meyndi vasticheyt, ende met sijnen sade nae hem. **20** Van Ismahel dat Gode oek iet swaer es? Dus soe sal ic weder tot v heb ic v oeck verhoort, siet ic sal hem ghebenedijden, ende ic comen, op desen seluen tijt (es men leuende) ende dan sal sal hem seer vermeerderen ende vermenichfuldighen, twaelf Sara eenen sone hebben. **15** Ende Sara heeft dat geloochent vorsten sal hy voertbrenghen, ende ic sal hem maken tot seggende wt vreesen verschrikkt, Ick en heb niet ghelachen, een groot volck. **21** Maer mijn verbont sal ic vast maken met Maer die Heere seyde. Ten es alsoe niet, maer ghy hebt Isaacs den welcken v Sara baren sal op desen tijt tanderen ghelachen. **16** Als dan die mans van daer opghestaen waren, iare. **22** Ende als die sprake des gheens die met hem soe keerden sij hen ooghen teghen Sodoma, ende Abraham sprack voleyndt was, soe ghinc Godt opwaerts van Abraham. ghinc mede, doende hem gheleyde. **17** Ende die Heere **23** Ende Abraham nam Ismahel sijnen sone ende alle die heeft gheseyt, Sal ic oec moghen voer Abraham verborghen knechten sijns huysghesins, die in sijn huys gheboren waren, tghene dat ic doen sal, **18** aenghesien dat hy sal worden tot ende alle die hy ghcocht hadde, ende alle dat manlijc een groot ende seer machtich volck, ende dat doer hem alle was vanden mans sijns huysghesins, ende hy besneidt dat die gheslachten des aertrijcs ghebenedijt worden sullen? **19** vleesch van die voerhuyt haerder manlijcheyt, terstont op Want ick weet wel dat hy sijnen kinderen ende sijnen huyse den seluen dach, ghelyck hem Godt beuelen hadde. **24** nae hem beuelen sal, dat sij bewaren sullen den wech des Abraham was neghen ende neghentlich iaren oud als hy Heeren, ende dat sij recht ordeel ende rechtuerdicheyt doen besneidt dat vleesch van die voerhuyt sijnder manlijcheyt. **25** Ende Ismahel sijnen sone hadde derthien iaren veruult, sullen op dat die Heere mach vol-bringhen om Abrahams wille, alle tghene dat hi tot hem geseyt heeift. **20** Soe ten tijde van sijnder besnijdenissen. **26** Op eenen dach es heeft die Heere dan gheseyt, Den roep der inwoonders van Abraham besneden ende Ismahel sijnen sone, **27** ende alle die Zodoma ende Gomorra es vermenichfuldicht, ende haer mans sijns huysghesins, soe wel die daer by hem gheboren misdaet es bouen maten seer swaer ghevorden, **21** Dus sal waren, als die ghcocht waren, ende oec die vremdelingenhsen ick nederwaerts gaen ende besien, oft sij metten wercken sijn al te samen besneden.

Sodoma vijftich rechtveerdighe menschen vinden mach int midden der stadt, soe sal ic alle der plaatzen verghueuen, om Aenghesien dat ick eens beghonst hebbe, soe sal ick spreken tot mijnen Heere, hoe wel ick stof ende asschen ben. **28** Ende ofter vijf min dan vijftich rechtveerdighe gheuonden worden, suldi dan die heel stadt bederuen om die vijf en veertich wille, Ende hy seyde, Ick en salse niet verderuen, eest dat ick daer vijf en veertich rechtveerdighe vinde. **29** Ende noch anderwerf heeft hi tot hem gheseyt, En ofter veertich gheuonden worden, wat suldi doen? Hy seyde, Ic en salse niet slaen, om die veertich. **30** Ic bidde v Heere (seyt hy) en willet niet onweerdelyk nemen, al eest dat ick spreke, En ofter dertich gheuonden worden? Ende hy antwoerde, Ic en salt niet doen, eest dat icker dertich vinden mach. **31** Aenghesien (seyt hy) dat ic eens heb begonst, soe sal ick spreken tot mijnen Heere. En ofter twintich gheuonden worde, wat suldi doen? Hy antwoerde, Ic en salse niet dootslaen, om der twintich wille. **32** Ick bidde v hertelijck o Heere (seyt hy) en wilt niet gram wesen al spreke ick noch eens, En ofter thien gheuonden worden? Ende hy seyde, Ick en salse niet verderuen om die thiene. **33** Ende die Heere es wech ghegaen nae dat hy ophiel met Abraham te spreken, ende Abraham keerde weder tot sijnder woonstede.

19 Ende die twee enghelen sijn te Sodoma gecom des auonts, doen Lot sadt in die poerte der stadt, Ende als hy die sach, soe es hy hen te ghemoete ghegaen, ende hy aenbadt seer neder ter aerden, **2** ende seyde, Ick bidde v heeren, wilt v vernederen te comen ten huysie van uwen dienaer, ende daer blijuen, Wasschet v voeten, ende morghen vroech soe suldi voerts reysen uwen wech, Sij seyden, Gheensins, maer wi sullen op die strate blijuen, **3** Maer hy dwancse seere, dat sij te sijnent souden comen, ende als sy in sijn huys waren ghegaen, soe heeft hi eenen maeltijt bereyt, en hi heeft onghedesemt broot ghebacken ende sij hebben gheten. **4** Maer eer sij slapen ghinghen, soe hebben die mannen vander stadt dat huys omleyt, vanden ioncsten totten outsten, allet volck te samen, **5** Ende sij riepen Lot ende seyden tot hem, Waer sijn die mans die desen nacht tot v comen sijn? brentct hier buyten wt, op dat wi die moghen bekennen. **6** Ende Lot es tot hemlieden wtghecommen, ende sluytende die doore achter hem, heeft gheseyt, **7** Mijn broeders en wilt (dat bidde ic v) en wilt dit quaet niet doen, **8** Ick hebbe twee dochteren, die noch gheenen man bekent en hebben die sal ick tot v hier buyten brenghen, ende misbruyct dese alsoe v dat belieft, behouwelijcken dat ghy desen mannen gheen quaet en doet, want sij sijn incomen onder die schaduwe mijns dacs. **9** Maer sij seyden, Gaet henen van hier, Ende wederom seyden sij, Ghy sijt hier inne comen als een vreemdelinck, wildi nv ons rechter wesen? Dus sullen wi v meerder lijden aendoen dan desen mannen. Ende sij deden hem seer crachtelijck ghewelt aen, ende het wasser al seer by dat sij die dore souden open ghebroken hebben. **10** Ende siet die mannen reycten wt haer hant ende sij brachten Lot binnen v hemlieden, ende sij sloten die doere, **11** en sij sloeghen met blenthelyt alle die daer buyten waren vanden minsten totten meesten, alsoe dat sij die doore niet vinden en mochten. **12** Ende sij seyden

tot Lot, Hebdi hier yemant die v aengaet? te weten eenighen behouden sone, oft eenighe sonen oft dochteren, alle die v haren willen. **13** want wij sullen dese plaechte niet doen, om dat haeren roep te groot gheworden tot den Heere, die ons ghesonden heeft dat wi die souden te niet doen. **14** Aldus es Lot wtghegaen, ende heeft sijn behoude sonen aenghesproken, die sijn dochters trouwen souden, ende hy seyde, Staet op ende gaet wt deser plaatzen, want die Heere sal dese stadt te niet doen, Ende hen lieden dochte dat hy in boerden sprack. **15** Alst nv vroech morghen was, soe dwonghen hem die enghelen segghende, Staet op ende neempt v huysvrouwe, ende uwe twee dochteren die ghi hebt, op dat ghy oec niet mede en vergaet in de boosheyt van der stadt. **16** Ende doen hy dat noch niet en achte, soe namen sij sijn hant, ende die hant van sijnder huysvrouwen, ende van sijnen twee dochteren, om dat Godt hem sparen wilde, **17** ende sij leyden hem wt, ende stelden hem buyten der stadt, Ende aldaer spraken sij tot hem segghende, Bewaert v ziele, en wilt achter rugge niet ommesien, noch en staet niet in alle dlant hier omtrent, maer behoudt v op den berch, op dat ghy oec tsamen niet en vergaet. **18** Ende Lot seyde tot hem, Ic bidde v mijn Heere, **19** want v dienaer gratie by v gheuonden heeft, ende ghy v bermherticheyt hebt groot ghemaeckt die ghy met my ghedaen hebt, om dat ghy mijn ziele soudt behouden, Ende ic en mach niet behouden worden op den berch, want my mocht by auontueren eenich quaet ouercomen, alsoe dat icker af storue. **20** Hier by es een cleyn stadt, daer ic toe vlieden mach, ende in haer behouden worden, En es sij niet cleyne op dat mijn ziele daer mach te leuen blijuen? **21** Ende hi heeft tot hem gheseyt, Siet in desen heb ic v ghebedt oec ontfanghen, dat ic die stadt niet en sal verderuen, daer ghi voer ghesproken hebt, **22** Haest v ende behoudt v aldaer, want ic en sal niet moghen doen, voer dat ghy daer binnen comen sijt. Daer om soe es die stadt ghenoemt Zegor, **23** Die sonne es opghegaen op der eerden, ende Lot es gheghaen binnien Zegor. **24** Aldus heeft die Heere op Sodoma ende Gomorra gherenght solfer ende vier vanden Heere wten hemel, **25** ende hy heeft dese steden omgheworpen ende alle dat lant daer omtrent, alle die inwoonders der steden, ende alle dat opder aerden groeyende was, **26** Ende sijn huysvrouwe achterwaerts omsiende, es verkeert in een soutsteens beelde. **27** Maer Abraham vroech opstaender ter plaatzen daer hy te voren metten Heere gestaen hadde, **28** heeft aensien Sodomam ende Gomorrah, ende alle dat lant daer omtrent ligghende, ende hy heeft die voncken vander aerden sien opgaen, als den roock van eenen ouen, **29** Want als die Heere verdorf die steden van dien lantschappe, soe heeft hy Abrahams ghedachttich ghewest, ende heeft Lot verlost wt die verderffenisse der steden, daer hyinne ghewoont hadde. **30** Ende Lot es opwaerts ghereyst van Segor, ende heeft sijn woonghe genomen inden berch, ende sijn twee dochters oec met hem, want hy vreesde tot Segor te blijuen, ende hy woonde in een speluncke, ende sijn twee dochteren met hem. **31** Ende die outste dochter seyde totter ioncster, ons vader es out, ende daer en es gheen man overbleuen op die aerde, die hem soude moghen met ons versamen, nae die ghewoonte alder landen, **32** Coemt,

laet ons hem met wijne droncken maken, ende laet ons by hem slapen, op dat wij moghen saet behouden van onsen vader. **33** Dus soe hebben sij haren vader wijn te drincken gheheuen dien nacht, Ende die outste es inghocomen, ende heeft by haren vader gheslapen, maer hy en voeldes niet wanneer sijn dochter haer by hem leyde, noch wanneer opstont. **34** Des anderen daechs seyde die outste totter ioncster, Siet, ic heb ghisteren by mijnen vader gheslapen, laet ons hem noch wijn te drincken gheueen, oec desen nacht, ende dan suldi by hem slapen, op dat wi moghen saet behouden van onsen vader, **35** Ende sij hebben oek dien nacht haren vader wijn te drincken gheheuen, ende die ioncste dochter es binnen comen, ende heeft by hem gheslapen, ende doen en voelde hys noch niet wanneer sij haer by hem leyde, oft wanneer sij opstont. **36** Aldus hebben Lots twee dochteren ontfanghen van haren vader, **37** ende die outste baerde eenen sone, ende sij noemde hem Moab, hy es die vader der Moabitzen, tot desen dach toe. **38** Ende die ioncste baerde oek eenen sone, ende sij noemde hem Ammon, dat es te segghen, een some mijns volcs, dese es die vader vanden Ammoniten tot op desen dach.

20 ENde Abraham is van daer ghereyst nae dat zuyden lant, ende heeft ghewoont tuschen Cades ende Sur, ende hi es een vreemdelinch ghworden te Geraris, **2** Ende hy heeft geseyt van Sara sijnder huysvrouwen, Tis mijn suster, Dus heeft Abimelech die coninc van Gerara ghesonden, ende haer doen halen. **3** Maer Godt es tot Abimelech comen, doer eenen droom des nachts, ende heeft tot hem gheseyt, Siet, ghy sult steruen om die vrouwe die ghi ghenomen hebt, want sij heeft eenen man, **4** maer Abimelech en hadde haer niet aenghetast, ende hy seyde, Heere suldi dan een onwetende ende rechtuerdich volc dooden? **5** En heeft hy my niet gheseyt, het es mijn suster, en heeft sij oec niet geseyt, het es mijn broeder? Ic heb dit ghedaen met simpelder herten, ende met suyuerhert mijnder handen, **6** Ende Godt heeft tot hem gheseyt, Ic weet oec wel dat ghy dat met simpelder herten ghedaen hebt, ende daer om heb ic v behoedt dat ghy teghen my niet en soudt sondighen, ende ic en hebs niet toegelaten dat ghy haer ghenaken soudt, **7** Nv dan soe geeft die huysvrouwe haren man wederom, want hy een Propheet es, ende hy sal voer v bidden, dat ghy sult moghen te leuen bliuen, maer eest sake dat ghy hem die niet weder gheuen en wilt soe weet dat ghy die doot steruen sult, ende alle dat uwe is. **8** Ende terstont Abimelech opstaende inder nacht, heeft alle sijn dienaers gheroepen, ende heeft alle dese woerden ghesproken in hen ooren, ende alle die mans hebben seer gheureest, **9** Maer Abimelech heeft Abraham oek gheroepen, ende hem gheseyt, Wat hebd ons ghedaen? wat hebben wij teghen v ghesondicht, dat ghy op my ende op mijn rijck een soe grooten sonde hebt ghebrocht, ghy hebt ons ghedaen dat ghy niet en behoorde te doen, **10** Ende wederom vereyshende heeft hy noch gheseyt, Wat hebd versien, dat ghy dit hebt ghedaen? **11** Ende Abraham heeft gheantwoerd, Ick dachte in my seluen, segghende, By auontueren en es op dese plaatse die vreeße Godts niet, ende sij sullen my dootslaen om mijnder huysvrouwen wille, **12** maer anders soe es sij oec warachtelijck mijn suster, een dochter mijns vaders, maer niet mijns moeders dochter, ende

ick hebse tot eender huysvrouwen ghenomen, **13** Maer nae dien dat my Godt geleyt heeft wt mijns vaders huys, soe heb ic tot haer geseyt, Dese bermherticheyt suldi my bewisen, in allen plaatseen daer wi sullen comen, suldi segghen dat ic v ende heeft die Abraham gheheuen, ende heeft hem Sara sijn huysvouwe wederghheheuen, **15** ende gheseyt, Het lant es voer v, waer dat v belieft daer maeckt v wooninghe, **16** Ende tot Sara heeft hy oek gheseyt, Siet ick heb uwen broeder duysent silueren penninghen gheheuen, dat sal v wesen tot een decsel uwer ooghen, voer alle die met v sijn, ende waer dat ghy reyst, weest ghedachttich dat ghy beuonden sijt gheweest. **17** Ende als Abraham biddende was, soe heeft Godt ghenesen Abimelech ende sijn huysvrouwe ende sijn dienstvrouwen, ende sij hebben ghebaert, **18** want Godt hadde besloten alle die vrouwen lichamen des huysghesins van Abimelech om Sara Abrahams wijs wille.

21 ENde die Heere heeft Sara besocht, ghelyck hy haer beloefit hadde, ende volbracht dat hy gheseyt hadde, **2** ende sij heeft ontfanghen ende ghebaert eenen sone in haeren ouerdom, ten tijde als Godt haer dat te voren gheseyt hadde, **3** Ende Abraham heeft den naem van sijnen sone die hem Sara voerbrocht hadde ghenoemt Isaac, **4** ende hi heeft hem besneden opden achtsten dach, also hem Godt gheboden hadde, **5** doen hy honderd iaren out was, want in desen ouerdom des vaders es Isaac geboren. **6** Ende Sara heeft gheseyt, Een lachen heeft my Godt ghemaect, ende so wie dat hoort, die sal met my lachen, **7** ende noch heeft sij gheseyt, Wie salt Abraham gheloouen, als hi sal hooren dat Sara eenen sone sooghet, den welcken sij hem ghebaert heeft nv out sijnde? **8** Dus es het kint opghewassen, ende tes ghespeent, ende Abraham heeft eenen grooten maeltijt gehouden opden dach van sijnder speeninghen. **9** Ende als Sara den sone van Agar der egiptenerssen heeft sien spelen met haren sone Isaac, soe heeft sij gheseyt tot Abraham, **10** Worpt wt dese dienstvrouwe met haren sone, want der dienstvrouwen sone en sal gheen erfghenaem wesen met mijnen sone Isaac, **11** Dat heeft Abraham seer hardelijc ghenomen om sijnen sone. **12** Tot wien Godt heeft gheseyt, En laet v niet duncken dat dit scherp es, ouer uwen sone, ende ouer v dienstvrouwe. In alles dat v Sara seyt, verhoort haer woorden, want doer Isaac sal v saet vernaeamt worden, **13** maer der dienstvrouwen sone sal ik oek maken tot een groot volck, om dat v saet es. **14** Hierom is Abraham vroech opghestaen, ende nam broot ende een leren flessche waters, ende heeft dat gheleyt op haer scouderen, ende hy heeft haer dat kint gheheuen, ende alsoe heeft hy haer doen wech gaen, Ende als sij wech ghegaen was, soe doelde sy in die woestijne van Bersabee. **15** Als dan het water der leren flesschen al wt was, soe heeft sij dat kint van haer ghworpen, onder eenen boom die daer was, **16** Ende sij es wech ghegaen, ende es daer teghen ouer gheseten, soe verre van daer als eenen boghe schieten mach, want sij seyde, Ic en sal dat kint niet sien steruen, ende teghen ouer sittende, heeft sij haer stemme opghenhauen, ende gheweent. **17** Ende Godt heeft verhoort die stemme des kints, ende die Enghel Godts heeft Agar wten hemel gheroepen segghende,

Wat maecti Agar? En wilt niet vreesen, want Godt heeft die stemme des kints verhoort, vander plaatseen daert es, **18** Staet op, en haelt dat kint, en houdet zijn hant, want ick sal dat maken tot een groot volck, **19** Ende Godt heeft haer ooghen openghedaen, ende siende eenen water put, is sij derwaerts ghegaen, ende heeft haer leren flessche gheuult, ende heeft den kinde te drincken gheheuen. **20** Ende Godt heeft met hem gheweest, die welcke es opghewassen, ende heeft ghewoont in die woestijne, ende het es een ionc scutter gheworden. **21** Ende hy heeft ghewoont in die woestijne tot Pharan, ende sijn moeder heeft hem een huysvrouwe ghenomen wten lande van Egypten. **22** Opden seluen tijt soe seyden Abimelech, ende Phicol die prince van sijnen heyr, tot Abraham, God es met v in alles dat ghy doet, **23** Sweert my dan by Gode, dat ghy my, noch mijnen nacominglen ende mijnen gheslachte gheen hinder en sult doen, maer dat ghy my ende desen lande daer ghi als een vremdelincn in verkeert hebt, sult doen, nae die bermherticheyt die ic v ghedaen hebbe. **24** Ende Abraham heeft gheseyt, Ic salt sweeren. **25** Ende hy heeft Abimelech ghestraft, om den water put, den welcken sijn knechten met ghewelt hadden ontnomen, **26** Ende Abimelech heeft gheantwoert, Ic en hebs niet gheweten wie dat dit ghedaen heeft, ende ghy en hebbes my oec niet te kennen ghegheuen, ende ic en hebs niet ghehoort voer desen dach. **27** Dus soe heeft Abraham ghehaelt schapen ende ossen, ende heeftse Abimelech ghegheuen, ende sij hebben beyde tsamen een vast verbont ghemact, **28** Ende Abraham heeft op een sijde ghestelt seuen oylammeren wt die cudden, **29** Tot wien Abimelech heeft gheseyt, Wat beduyden dese seuen oylammeren, die ghy daer besijden hebt doen stellen? **30** Ende hy seyde, dese seuen oylammeren suldi nemen van mijnder hant, om dat sij my moghen wesen tot een ghetuyghenis, dat ic desen put ghegraueb hebbe, **31** Daerom es die stede genoemt Bersabee, want daer hebben sij beyde ghesworen, **32** ende sij hebben een verbont ghemact, om den put des eedts. **33** Doen es Abimelech ende Phicol die prince sijns herys opghestaen, ende sij sijn weder ghekeert int lant vanden Palestijnen, Maer Abraham heeft een boschagie gheplant te Bersabee, ende daer aengheroepen den naem van den ewigen Heere Godt. **34** Ende hy es een wtlander gheweest int lant vanden Palestijnen eenen langhen tijt.

22 NAE dien dat dese dinghen ghebuerst sijn, soe heeft God Abraham ghetempteert, ende tot hem gheseyt, Abraham Abraham, Ende hy heeft gheantwoert, Ic ben hier, **2** Ende hy seyde tot hem, Neemt uw enighen gheboren sone den welcken ghi lief hebt Isaac, ende gaet int lant des ghesichts, ende daer suldi mi dien offeren tot eenen brantoffer op een vanden bergen die ic v sal toonen. **3** Hierom Abraham des nachts opstaende, heeft sijnen ezel bereyt, leydende met hem twee ionghelinghen, ende Isaac sijnen sone, ende als hy het hout hadde ghehouwen tot den brantoffer, soe is hy ghegaen ter plaatseen die hem God beuolen hadde, **4** Ende opden derden dach opheffende sijn ooghen, heeft hy die plaatse van verre ghesien, **5** ende gheseyt tot sijnen dienaers, Verbeyt hier metten ezel, ic ende het kint die sullen haestelijc tot daer gaen ende weder tot v lieden comen als wi aenghebeden hebben, **6** Ende hy nam

oeck dat hout totten brantoffer, ende leyde dat op sijnen sone als sij beyde tsamen voerts ghinghen, **7** soe seyde Isaac tot sijnen vader, Mijn vader, ende hi heeft gheantwoert, Wat wildi sone? Siet (seyt hy) hier is vier ende hout, waer es de offerande des brantoffers? **8** Maer Abraham heeft gheseyt, God sal hem vander offeranden des brantoffers voersien mijn sone. Also sijn sij beyde tsamen voerts ghegaen, **9** ende sijn ghecomen ter plaatseen die hem Godt ghetoont hadde, ende hy heeft daer eenen outaer ghemact, ende heeft daer op dat hout op eenen hoop gheleyt, ende als hy sijnen sone Isaac ghebonden hadde, soe stelde hy hem op den outaer, bouen op den tas des houts, **10** ende hy reycete wt sijn hant, ende nam dat sweet, om sijnen sone teenen offere te dooden. **11** Ende siet den Enghel des Heeren heeft wten hemel gheroepen segghende, Abraham Abraham? Die welcke heeft gheantwoert, Ick ben hier, **12** Ende hy heeft tot hem gheseyt, En stect v hant niet aen dat kint, noch en doet hem niet, nv heb ic bekent dat ghi den Heere vreest, ende dat ghy uw enighen sone niet en hebt ghespaert om mijnen wille. **13** Abraham heeft sijn ooghen opghehauen ende hy heeft achter rugge ghesien eenen ram verwerret tusschen die dornen, met sijnen hornen, den welcken hy heeft ghenomen ende tot eenen brantoffer gheoffert voer sijnen sone, **14** Ende hi heeft die plaatse genoemt Die Heere siet, Waeromme datmen seyt totten dach van heden, Op den berch die Heere salt sien. **15** Ende die Enghel des Heeren heeft Abraham die tweede reyse vanden hemel gheroepen, segghende, **16** Ick heb by my seluen ghesworen (seyt die Heere) om dat ghy dit dinck ghedaen hebt, ende dat ghy uw enighen sone niet en hebt ghespaert om my, **17** soe sal ick v ghebenedijden, ende v saet sal ick vermenichfuldighen, als die sterren des hemels, ende ghelyc het sant datter es aenden oeuer der zee, V saet sal besitten die poorten zijnder vianden, **18** ende alle dat volck der arden sal ghebenedijdt worden in v saet, om dat ghy mijnder stemmen hebt ghehoorsaem gheweest. **19** Abraham es weder ghekeert tot sijnen knechten, ende sij sijn tsamen ghegaen tot Bersabee, ende hy heeft daer ghewoont. **20** Nae dat dese dinghen gheschiedt waren, soe es Abrahammen ghebootschap hoe dat Melcha oec hadde kinderen ghebaert sijnen broeder Nachor, **21** Hus den iersten gheborenen, ende Bus sijnen broeder, ende Samuel den vader van die van Syrien, **22** ende Cased, ende Azau, Pheldas, oec, ende ledaph, **23** ende Bathuel, daer af dat gheboren es Rebecca, Dese achte heeft Melcha ghebaert Nachor Abrahams broedere, **24** Maer sijn concubine genaemt Roma, die heeft hem ghebaert Thabee, ende Gaham, ende Thaas, ende Maacha.

23 SAra die heeft gheleeft honderd ende seuenentwintich iaren, **2** ende sij es ghestoruen in die stadt van Arbee, welck es Hebron int lant van Chanaan, ende Abraham es comen, dat hijse beclaghen ende beweenen soude, **3** Ende als hy opghestaen was vanden dienst des lijcs, soe heeft hy ghesproken tot die kinderen van Heth segghende, **4** Ick ben een wtlander ende een pelgrim by v lieden, gheeft my een recht van een begrauenisse te hebben met v lieden, dat ic mijnen dooden mach begrauen. **5** Ende die sonen van Heth

hebben gheantwoert, segghende, **6** Hoort ons heere, ghy mijns vaders huyse ghenomen heeft, ende wt den lande sijt een prince Godts by ons, dus begraeft uwen dooden in van mijnder gheboerten, die my heeft gheseyt, ende my onse wtnemende grauen, ende niemand en sal v moghen ghesworen, segghende, Dit lant sal ick uwen sade gheuen, verbieden dat ghi uwen dooden niet en sult moghen in sijn die sal sijnen Enghel voer v senden, ende ghy sult van daer graf begrauen. **7** Doen stont Abraham op, ende hy heeft het een huysvrouwe nemen voer mijnen sone, **8** maer eest bi volck des lants aenghebeden, te weten die kinderen van alsoe dat v die vrouwe niet en wilt volghen, soe en suldi in Heth, **8** ende hy heeft tot haerlieden gheseyt, Eest dat uwer zielen belieft dat ick mijnen dooden begraue, soe hoort my, den eedt niet ghehouden wesen, alleen soe en leydt mijnen sone derwaerts niet weder. **9** Dus heeft die knecht sijn hant ende bidt voer my aen Ephron die sone van Zeor, **9** dat hy gheleyt onder die dgye van Abraham sijns heeren, ende hy my gheue die dobbel speluncke die hy heuet op dat wterste heeft hem ghesworen op dese woorden. **10** Ende hy heeft van sijnen acker, ende dat hijse my leuere voer die weerde ghenomen thien kemels wt dat cudde van sijnen heere, ende vanden ghelde, tot een besittinghe der begrauenisse. **10** hy es wech gheghaen, draghende met hem van alderley Ende Ephron woonde int midden van Heths kinderen. Ende sijns heeren goede, Ende wech reysende es hy ghetrocken Ephron heeft tot Abraham gheantwoerd dat sijt allen hoorden in Mesopotamien tot die stadt Nachor, **11** Ende als hy die die daer quamen in die poorte van dier stadt, segghende, kemelen hadde doen nederligghen by die stadt, by eenen **11** Neen mijn Heere ten sal alsoe gheensins gheschieden, water put, des auonts, ter tijt als die vrouwen pleghen wt te maer wilt doch ghy lieuer aenhooren dat ick segge, Den comen om water te scheppen, soe heeft hy gheseyt. **12** O acker leuere ick v ouer, ende die speluncke die daer in Heere mijns heeren Abrahams Godt, ick bidde u, wilt my es, in die teghenwoordicheyt van die kinderen mijns volcs heden ontmoeten, ende doet bermherticheyt met mijnen begraeft uwen dooden, **12** Abraham heeft aenbeden voer Heere Abraham. **13** Siet ick stae hier by dese water fonteyne, dat volck des lants, **13** ende hy heeft gheseyt tot Ephron, ende die dochteren van die inwoonders deser stadt sullen daer sijn volck al omme stont, Ick bidde v wilt my hooren, Ick wtcomen om water te scheppen. **14** Aldus dan die ionghe sal ghelt voer den acker gheuen, ontfanct dat, ende alsoe dochter daer ic toe segghen sal, neycht v cruycke neder, dat laet my mijnen dooden daer in begrauen. **14** Ende Ephron heeft gheantwoert, **15** Mijn heere hoort my, het lant dat ghy ic drincken mach, ende datsij dan segghe, Drinct, ende daer begheert, es vierhondert siclen siluers weert, dit es den prijs toe sal ic uwen kemelen oec te drincken gheuen, dat is die tusschen v ende my, maer hoe veel dat es? Begraeft uwen selue die ghy bereyt hebt voer Isaac uwen dienaer, ende daer doer sal ick verstaen dat ghy bermherticheyt ghaedaen hebt dooden. **16** Als Abraham dit ghehoort hadde, soe woech met mijnen heere. **15** Hy en hadde noch dese woorden niet hy dat ghelt welck Ephron gheleyscht hadde, daert alle die volseyt in sijseluen, ende siet Rebecca quam wt, die dochter kinderen van Heth hoorden, te weten vierhondert siclen van Bathuel een sone van Melcha der huysvrouwen van ghekuerd siluers, ende gancbaerde munten. **17** Ende den Nachor Abrahams broedder, hebbende een cruycke op haer acker die wijlen Ephron toebehoorde, daer inne een dobbel schoudere, **16** een ionghe dochter weselijck bouen maten, speluncke was, teghen ouer Mambre, soe wel den acker als ende een seer schoone maghet, die noch van gheenen man die speluncke met allen sijnen boomen staende in ronde bekent en was, Ende sij was nederwaerts ter fonteynen aen alle sijn sijden, **18** es Abrahams besittinghe ghworden, ghegaen, ende hadde haer cruycke gheuelt ende quam daer aensaghen die kinderen van Heth, ende alle die daer wederomme. **17** Ende die knecht es haer te ghemoechte quamen in die poorte van dier stadt. **19** Ende aldus soe ghelopen, ende heeft gheseyt, Gheeft my een luttelken heeft Abraham Sara sijn huysvrouwe begrauen in die dobbel waters te drincken wt uwer crucken, **18** Ende sij heeft speluncke des ackers, die stont teghen ouer Mambre, dit es gheantwoerd, Drinct mijn heere, ende haestelijc sette sij Hebron int lant van Chanaan, **20** Ende dien acker met dat die cruycke neder op haren arm, ende gaf hem te drincken, hol dwelck daer inne was, es Abrahams beuestichde erue ghworden tot een erfbegrauenisse, van Heths kinderen.

24 MAer Abraham was out, ende van veel daghen, ende die Heere hadde hem in alles ghebenedijt, **2** Ende hi heeft gheseyt tot den outsten knecht van sijnen huyse, die ouer alle sijn goet was dat hy hadde, Legghet v hant onder mijn dgye, **3** dat ic v mach besweeren by den Heere Godt des hemels ende der aerdien, dat ghy voer mijnen sone gheen huysvrouwe en neempt van die dochteren der Chananeen, daer onder ick woonachtich ben, **4** maer dat ghy sult ghaen tot mijn lant, ende mijn maesschap, ende van daer suldi voer mijnen sone Isaac een huysvrouwe nemen. **5** Ende die knecht heeft gheantwoerd, Eest sake dat die vrouwe niet en wilt met my comen in dit lant, sal ick dan uwen sone moeten wederleyden ter plaetsen daer ghy wt ghegaen sijt? **6** Ende Abraham heeft gheseyt, Wacht v daer voer, dat ghy nemmermeer mijnen sone derwaerts weder om en leydt, **7** Die Heere God van hemelrijck, die my wt

mijns vaders huyse ghenomen heeft, ende wt den lande van mijnder gheboerten, die my heeft gheseyt, ende my ghesworen, segghende, Dit lant sal ick uwen sade gheuen, die sal sijnen Enghel voer v senden, ende ghy sult van daer een huysvrouwe nemen voer mijnen sone, **8** maer eest bi alsoe dat v die vrouwe niet en wilt volghen, soe en suldi in volck des lants aenghebeden, te weten die kinderen van Heth, **8** ende hy heeft tot haerlieden gheseyt, Eest dat uwer zielen belieft dat ick mijnen dooden begraue, soe hoort my, den eedt niet ghehouden wesen, alleen soe en leydt mijnen sone derwaerts niet weder. **9** Dus heeft die knecht sijn hant ende bidt voer my aen Ephron die sone van Zeor, **9** dat hy gheleyt onder die dgye van Abraham sijns heeren, ende hy my gheue die dobbel speluncke die hy heuet op dat wterste heeft hem ghesworen op dese woorden. **10** Ende hy heeft ghenomen thien kemels wt dat cudde van sijnen heere, ende vanden ghelde, tot een besittinghe der begrauenisse. **10** hy es wech gheghaen, draghende met hem van alderley Ende Ephron woonde int midden van Heths kinderen. Ende sijns heeren goede, Ende wech reysende es hy ghetrocken Ephron heeft tot Abraham gheantwoerd dat sijt allen hoorden in Mesopotamien tot die stadt Nachor, **11** Ende als hy die die daer quamen in die poorte van dier stadt, segghende, kemelen hadde doen nederligghen by die stadt, by eenen **11** Neen mijn Heere ten sal alsoe gheensins gheschieden, water put, des auonts, ter tijt als die vrouwen pleghen wt te maer wilt doch ghy lieuer aenhooren dat ick segge, Den comen om water te scheppen, soe heeft hy gheseyt. **12** O acker mijns heeren Abrahams Godt, ick bidde u, wilt my es, in die teghenwoordicheyt van die kinderen mijns volcs heden ontmoeten, ende doet bermherticheyt met mijnen begraeft uwen dooden, **12** Abraham heeft aenbeden voer Heere Abraham. **13** Siet ick stae hier by dese water fonteyne, ende die dochteren van die inwoonders deser stadt sullen daer sijn volck al omme stont, Ick bidde v wilt my hooren, Ick wtcomen om water te scheppen. **14** Aldus dan die ionghe sal ghelt voer den acker gheuen, ontfanct dat, ende alsoe dochter daer ic toe segghen sal, neycht v cruycke neder, dat laet my mijnen dooden daer in begrauen. **14** Ende Ephron heeft gheantwoert, **15** Mijn heere hoort my, het lant dat ghy ic drincken mach, ende datsij dan segghe, Drinct, ende daer begheert, es vierhondert siclen siluers weert, dit es den prijs toe sal ic uwen kemelen oec te drincken gheuen, dat is die tusschen v ende my, maer hoe veel dat es? Begraeft uwen selue die ghy bereyt hebt voer Isaac uwen dienaer, ende daer doer sal ick verstaen dat ghy bermherticheyt ghaedaen hebt dooden. **16** Als Abraham dit ghehoort hadde, soe woech met mijnen heere. **15** Hy en hadde noch dese woorden niet hy dat ghelt welck Ephron gheleyscht hadde, daert alle die volseyt in sijseluen, ende siet Rebecca quam wt, die dochter kinderen van Heth hoorden, te weten vierhondert siclen van Bathuel een sone van Melcha der huysvrouwen van ghekuerd siluers, ende gancbaerde munten. **17** Ende den Nachor Abrahams broedder, hebbende een cruycke op haer acker die wijlen Ephron toebehoorde, daer inne een dobbel schoudere, **16** een ionghe dochter weselijck bouen maten, speluncke was, teghen ouer Mambre, soe wel den acker als ende een seer schoone maghet, die noch van gheenen man die speluncke met allen sijnen boomen staende in ronde bekent en was, Ende sij was nederwaerts ter fonteynen aen alle sijn sijden, **18** es Abrahams besittinghe ghworden, ghegaen, ende hadde haer cruycke gheuelt ende quam daer aensaghen die kinderen van Heth, ende alle die daer wederomme. **17** Ende die knecht es haer te ghemoechte quamen in die poorte van dier stadt. **19** Ende aldus soe ghelopen, ende heeft gheseyt, Gheeft my een luttelken heeft Abraham Sara sijn huysvrouwe begrauen in die dobbel waters te drincken wt uwer crucken, **18** Ende sij heeft speluncke des ackers, die stont teghen ouer Mambre, dit es gheantwoerd, Drinct mijn heere, ende haestelijc sette sij Hebron int lant van Chanaan, **20** Ende dien acker met dat die cruycke neder op haren arm, ende gaf hem te drincken, hol dwelck daer inne was, es Abrahams beuestichde erue ghworden tot een erfbegrauenisse, van Heths kinderen.

heeft den Heere aenbeden 27 segghende, Ghebenedijt es die Heere mijns heeren Abrahams, die sijn bermherticheyt ende warachticheydt niet en heeft ontnomen van mijnen heere, ende heeft my doer den rechten wech ghebracht ten huyse van mijns heeren broedere. 28 Ende alduis es die ionghe dochter gheloopen, ende heuet ghebootschap in haers moeders huys alle dat sij ghehoort hadde. 29 Ende Rebecca hadde eenen broeder ghenaemt Laban, die welck es haestelijck wtghegaen tot den man, daer die fonteyn was, 30 Ende als hi ghesien hadde in sijsn sisters handen die gulden ooringhen ende arminghen, ende als hy ghehoort hadde alle die woorden die sij vertelde, segghende, Dese dinghen heeft my die mensch gheseyt, soe es hy by den man ghecomen, die daer stont by die kemels, ende by die water fonteyne, 31 ende hy heeft tot hem gheseyt, Coemt binnen ghy ghebenedijde des Heeren, waerom staet ghy buyten? Ick heb dat huys bereyt, ende die plaeyst voer die kemels, 32 Ende hy heeft hem ter herberghen inne ghebracht, ende die kemels ontladen, ende caef ende hoy ghegeheuen, ende water om te wasschen die voeten der kemelen, ende der mans die met hem comen waren, 33 Ende hem es broot voergheleyt. Maer hy seyde, Ick en sal niet eten, tot dat ick mijn redenen gheseyt hebbe, Ende Laban antwoerde hem, Spreeckt, 34 Ende hy seyde, Ick ben een knecht van Abraham, 35 ende die Heere heeft mijnen heere seer ghebenedijt, ende hy es machtich gheworden, ende hy heeft hem ghegheuen schapen, ende ossen, siluer, ende gout, knechten ende dienstvrouwen, kemels ende ezels, 36 Ende Sara mijns heeren huysvrouwe heeft mijnen heere eenen sone ghebaert in sijn oude daghen, ende hy heeft dien ghegheuen alle dat hy hadde. 37 Ende mijn heere heeft my besworen segghende, Ghy en sult voer mijnen sone gheen huysvrouwe nemen van die dochteren der Chananeen, in welcker lant ick woonen, 38 maer ghy sult reysen tot mijns vaders huys, ende ghy sult voer mijnen sone een huysvrouwe nemen van mijnen maesschap, 39 maer ick antwoorde mijnen heere, Oft soe waer, dat die vrouwe niet en wilde met my comen? 40 Die Heere (seyt hy) voer wiens aenschijn dat ick wandele, sal sijnen Enghel met v senden, ende hy sal uwen wech voerspoedich maken, ende ghy sult mijnen sone een wijf nemen van mijnen gheslachte, ende van mijns vaders huys, 41 Ende als ghy coemt tot mijn naeste vrienden, en sij v gheen en gheuen, soe suldi vrij sijn van mijnder maledictien. 42 Dus ben ick heden ghecomen tot by die water fonteyne, ende ick heb gheseyt, Heere Godt mijns heeren Abraham, hebdy mijnen wech beschicht, dien ick nv wandele, 43 Siet ick stae by dese water fonteyne, ende die maghet die wtcomen sal om water te scheppen, ende van my hooren sal, Gheeft my een luttelken te drincken wt uwer cruycken, 44 ende sij my segghen sal, Drinckt ghy, ende ick sal uwen kemelen oek scheppen, dat es die vrouwe, welcke die Heere bereyt heeft voer mijns heeren sone. 45 Ende doen ick dit stillijck by my seluen peysde, soe es Rebecca ghesien comedete met eender cruycken, die sij droech op haer schoudere, ende sij ghinch nederwaerts ter fonteynen, ende heeft water gheschepen, Ende ick seyde tot haer, Gheeft my een luttelken te drincken, 46 Ende sij heeft heeft tot my gheseyt, Drinckt ghy, ende uwen kemelen sal ick oek te drincken gheuen, Ick heb ghedroncken, ende sij heeft die kemels ghewaterd, 47 ende ick heb haer gheuraecht ende gheseyt, Wiens dochter sijdi? ende sij heeft gheantwoert, Ick ben Bathuels dochter die een sone es van Nachor, welck hem Melcha ghebaert heeft. Soe heb ick haer ooringhen aenghehanghen, om haer aensicht te vercieren, ende ick heb arminghen aan haer handen ghedaen, 48 ende ick heb nedergheloocht, ende den Heere aenbeden, ende ick heb ghebenedijt den Heere mijns Heeren Abrahams Godt, die my doer den rechten wech ghebracht heeft, dat ick soude nemen die dochter van mijns heeren broeder voer sijnen sone. 49 Daer om eest sake dat ghy met mijnen heere bermherticheyt ende warachticheydt doet, soe segghet my maer eest dat v anders belief, segghet my dat oek, dat ik mach ghaen binnghen, ende reyst wech, ter rechter oft ter slincker sijden. 50 Ende Laban ende Bathuel hebben gheantwoert, Dit woert es vanden Heeren comen, daerom soe en moghen wi buyten sijn welbehaghen met v niet spreken, 51 Siet Rebecca es voer v, neemtse ende reyst wech, ende laetse wesen die huysvrouwe van ws heeren sone, ghelyck die Heere ghesproken heeft. 52 Als die knecht van Abraham dit ghehoort heeft, soe es hy nedergeualen ende heeft den Heere aengebeden, 53 Ende Laban antwoerde hem, hi heeft wtghelaelt silueren ende gouden iuweelen, ende cleederen, ende heeftse Rebecca ghegeuen voer een ghifte Ende haren broeders ende moeder heeft hy oec ghiften ghegheuen, 54 Ende eenen maeltijt houdende, ende tsamen etende ende drinckende sijn sij daer ghebleuen. Maer die knecht smorghens opstaende heeft gheseyt, Gheeft mi oerlof dat ic mach reysen tot mijnen heere, 55 Ende haer broeders ende haer moeder hebben gheantwoert, Laet die ionghe dochter emmer thien daghen by ons blijuen, ende dan sal sij wech reysen. 56 En wilt my (seyt hij) niet houden, want die Heere heeft mijnen wech voerspoedich ghemaeckt, gheeft my oerlof dat ic mach reysen tot mijnen Heere. 57 Ende sij hebben gheseyt, laet ons die ionghe dochter roepen, ende laet ons haren wille vrachten, 58 ende als sij gheroepen ende comen was, soe hebben sij gheuraecht, Wildi met desen man gaen? Ende sij seyde, Ic sal gaen. 59 Dus hebben sij haer laten gaen, ende haer voestere, ende Abrahams knecht met sijnen ghesellen, 60 biddende Godt om voerspoet voer haer sustere, ende seggende, Ghy sijt ons sustere, wassen moet ghi tot duysentich dusenden, ende v saet moet besitten die poerten van sijnen vianden. 61 Aldus es Rebecca, met haren dienstmaechden op die kemelen ghegaen, ende es alsoe den man gheulcht, die seer haestelijck wederom reysde nae sijnen heere. 62 Op dien tijt soe wandelde Isaac ouer den wech die gaet naden put, diemens noemt des leuenden ende sienden, want hy woonde int suyden lant. 63 Ende hy was wtghelaelt tot den acker om te ouerdencken als den dach byden auont was, ende als hij sijn ooghen ophief, soe heeft hy van verre die kemels sien comen, 64 Ende als Rebecca hadde Ysaac ghesien, soe es sij vanden kemele gheghaen, 65 ende sij seyde totten knecht, wie es die man die daer op dat velt ons te ghemoechte coemt? Ende hy heeft haer gheseyt, Dat es mijn Heere. Doen nam sij ter haer, Gheeft my een luttelken te drincken, 66 maar die knecht stont haren mantel ende bedekte haer, vertelde Ysaac sijnen heere al dat hy ghedaen hadde.

Doen bracht Ysaac haer in dat tabernakel van Sara sijnder dienen. 24 Als nv den tijt des barens comen was, siet, soe moeder, ende hy nam haer tot eender huysvrouwen, ende hy sijnder tweelinghen in haren lichaem beuonden. 25 Die hadde haer soe lief, dat hy daer doer versaechte den rouwe, die hem van sijns moeders doot comen was

25 MAer Abraham heeft een ander huysvrouwe ghenomen, Cetura ghenaemt, 2 die welcke hem baerde Zamram, ende lecsan, ende Madan, ende Madian, ende lesboc, ende Sue, 3 lecsan heeft oek ghewonnen Saba, ende Dadan, Die kinderen van Dadan waren Assurim, ende Latissim, ende Laomim. 4 Ende voerts van Madian es gheboren Ephraim, ende Epher, ende Henoch, ende Abida, ende Elida, alle dese waren kinderen van Cetura. 5 Ende Abraham heeft Ysaac ghegeuen alle dat hy beseten hadde, 6 maer den kinderen vanden concubinen, heeft hy ghiffen ghegheuen, ende hy heeft die ghescheyden van sijnen sone Ysaac, die wijle dat hy noch leefde, ter oostsijden waert. 7 Ende die daghen van Abrahams leuen, sijn gheweest honderd ende vijfentseuentich iaren, 8 ende ghebreckelijck werdende hy gestoruen in goeden outheyt, wesende verre voertghedaen in ouderdom, ende vol van daghen, ende hy es versaemt met sijnen volcke. 9 Ende Ysaac ende Ismael sijn sonen hebben hem begrauen, in die dobbel speluncke, die daer gheleghen es inden acker van Ephron Seors des hethiters sone, teghen ouer Mambre, 10 den welcken hy ghecocht hadde van Hets kinderen, daer is hy begrauen, ende Sara sijn huysvrouwe. 11 Ende nae sijn doot soe heeft God Ysaac sijnen sone ghebenedijt, die daer woonde omtrent den put diemen noemt des leuenden ende sienden. 12 Dit sijn die gheslachten van Ismael Abrahams sone den welcken hem Agar die egypterisse Sara dienstvrouwe ghebaert heeft, 13 ende dit sijn die namen van sijnen sonen, elck bi haren namen, ende gheslachten, Dierste geboren van Ismael was Nabatioth, daer nae Cedar, ende Adbeel, ende Mapsam, 14 Masma oec, ende Duma, ende Massa, 15 Hadad, ende Thema, ende Ietur, ende Naphis, ende Cedma, 16 dit sijn die sonen van Ismael, ende dit sijn haer namen, in haer casteelen ende steden, twelf princen van haren gheslachten, 17 Ende die iaren van Ismaels leuen sijn worden honderd ende seuenendertich, ende ghebreckelijck werdende es hy ghestoruen, ende versaemt met sijnen volcke, 18 Ende hy heeft ghewoont van Euila tot Sur, welck daer es teghen ouer Egypten, alsmen coemt int lant van Assirien, voer alle sijn broders es hy ghestoruen. 19 Ende dit sijn die gheslachten van Isaac Abrahams sone, Abraham heeft ghewonnen Isaac, 20 die welcke als hy veertich iaren out was, heeft tot eender huysvrouwen ghenomen Rebecca Bathuels dochter van Syrien tot Mesopotamien, Labans suster, 21 Ende Isaac heeft den Heere gebeden voer sijn huysvrouwe, om dat sij onuruchtaer was, die welcke hem verhoort heeft, ende heeft Rebecce verleent dat sij ontfinck, 22 maer die kinderkens worden van deen dander ghestooten in haren buyck, die welcke heeft geseyt, Stont my dit aldus te geschieden, wat noot waert te ontfanghen? Daerom soe is sij ghegaen om vanden Heere raet te vragheren, 23 die welc haer heeft gheantwoort ende gheseyt, Tweederhande volc sijn in uwen lichaem, ende tweederhande luyden sullen sceyden wt uwen buyck, ende dat een volck sal dat ander volck te bouen gaen, ende het meeste sal den minsten

dien. 24 Als nv den tijt des barens comen was, siet, soe sijnder tweelinghen in haren lichaem beuonden. 25 Die eerstmael wtcomen es, die was rootuerwich, ende al heel ghehaert ghelyc een harich vel, ende hy es genoemt Esau, Terstont daer nae die ander wtcomende, hiel die plante van sijns broeders voet metter hant, ende daerom hiet hy hem Iacob. 26 Esau was tsestich iaren out als hem die kinderkens ghebornen worden, 27 Die welcke (als sij groot ghewassen waren) soe es Esau gheworden een listich iagher ende een ackerman, maer Iacob was een slecht man, woonende in die tabernakelen, 28 Isaac beminde Esau, om dat hy acht van dat wilbraet sijnder iacht, ende Rebecca beminde Iacob. 29 Ende Iacob heeft ghocoect een ghrecht, ende Esau es by hem ghecomen al moede wt den velde, 30 ende heeft gheseyt, Gheeft my van deser rooder cokinghen, want ic ben seer vermoeyt, daerom es hy Edom ghenaemt, 31 ende Iacob heeft tot hem gheseyt, vercoopt my die vordeelen van v ierste gheboorte, 32 Ende hy heeft gheantwoort, Siet ick sterue, wat sullen my baten die vordeelen van mijn ierste gheboorte? 33 Ende Iacob seyd, sweeret my dan, ende Esau heuet hem ghesworen, ende hy heeft die vordeelen van sijn ierste gheboorte vercocht, 34 Ende aldus nemende broot ende die toespijke van linsen saet ghemaect, heeft hy gheten ende ghedroncken, ende es wech ghegaen, cleyn achtende dat hy die vordeelen van sijnder ierster gheboerten vercocht hadde.

26 MAer, doen daer eenen dieren tijt opgestaen was opt lant, nae den onturuchtbaren tijt, die gheweest was in Abrahams tijde, soe es Isaac wech gherest tot Abimelech den coninck vanden Palestinen, te Gerara. 2 Ende die Heere heeft hem gheopenbaert, ende gheseyt, En gaet niet nederwaerts in Egipten, maer rust int lant dat ic v segghen sal, 3 ende weest daer een vreemdlinck, ende ic sal met v sijn, ende ick sal v ghebenedijden, want v ende uwen sade sal ic alle dese landen gheuen, volbrenghende den eedt welck ick ghesworen hebbe Abraham uwen vader, 4 Ende ic sal v saet vermenichfuldighen ghelyc die sterren des hemels, ende ic sal uwen naocomelinghen alle dese landen gheuen, ende doer v saet sal alle volck des aertrijcs ghebenedijt worden, 5 om dat Abraham mijnen woerden is ghehoorsaem gheweest, ende heeft bewaert mijn gheboden, ende mijn beuelen, ende heeft onderhouden mijn godsdienstighe insettinghen, ende mijn wetten. 6 Dus es Ysaac bleuen tot Geraris, 7 ende doen hem die mans van dier plaatseen vraechden van sijnder huysvrouwen, soe antwoerde hy, Het is mijn suster, want hy vreesde hemlieden te kennen te gheuen, dat sijn huysvrouwe was, meynende dat sij hem by auontueren mochten dooden, om haer schoonheit wille. 8 Alst nv langhe leden was, ende hy daer woonde, soe heeft Abimelech die coninck vanden palestinen, doer een vinster siende, ghemerct, dat hy boerde met Rebecca sijnder huysvrouwen, 9 ende heeft hem gheroepen ende geseyt, Tes clae dat dit v huysvrouwe es, waerom hebdi ghelogenen segghende, dat v suster es? Ende hy heeft gheantwoort, ic vreesde dat ic soude steruen om haren willen. 10 Ende Abimelech heeft geseyt, waerom hebdi ons bedroghen? want daer hadde yemant vanden volck hem moghen met v huysvrouwe versamen, ende alsoe soudi op ons een groote sonde gebracht hebben. Ende

hy heeft alle den volcke gheboden, segghende, 11 Soe wie
die huysvrouwe van desen man aentast die sal die doot
steruen. 12 Ende Isaac heeft in dat lant gesaeyt, ende hy
heeft op dat iaer gheuonden honderfout, ende die Heere
heeft hem ghebenedijt, 13 Ende die man es rijck gheworden,
ende hy es voertghegaen toenemende, ende wassende, tot
dat hy seer groot gheworden es. 14 Ende hy hadde groot
goet van schapen, ende groot vee, ende veel huysgesins,
waerom dat die palestijnen hem benijt hebben, 15 ende
hebben op dien tijt gestopt alle die putten die welcke sijns
vaders Abrahams dienaers ghegrauen hadden, vullende die
met aerden, 16 Alsoe dat Abimelech seluer oec Seyde tot
Isaac, Trect wech van ons, want ghy sijt seer veel machtigher
gheworden en wij sijn. 17 Ende hy es wech ghegaen om te
comen aen die beke van Gerare ende aldaer te woonen,
18 ende hy heeft wederomme ander putten ghegraen, die
welcke Abraham sijns vaders dienaers ghegrauen hadden,
ende die welcke nae sijn doot die philistinen wijlen gestopt
hadden, ende hy noemde die metten seluen namen, soe sijn
vader die te voren gheenoemt hadde. 19 Ende sij groeuen
omtrent der beken ende sij vonden leuende water. 20 Maer
daer was oec eenen twist der herders van Gerare, teghen
die herders van Isaac, want sij seyden, Dat water es onse,
waerom soe heeft Isaac den naem vanden put gheenoemt,
bedeckt bedroch om tghene dat daer gheschiet was. 21 Ende
sij hebben noch eenen anderen ghegrauen, ende daerom
hebben sij oec ghekeuen, ende hy heeft dien gheenoemt,
viantschappen. 22 Ende hy es van daer ghereyst, ende heeft
eenen anderen punt ghegrauen, daer sij niet om ghekeuen
en hebben, ende hy noemde dien, Breetheyt, segghende, Nv
heeft ons die Heere verbreyt, ende heeft ons doen wassen
op die aerde, 23 Maar Isaac es van dier plaatzen opwaerts
ghetrocken nae Bersabee, 24 daer hem die Heere op dien
nacht openbaerde, segghende, Ic ben Abrahams ws vaders
Godt, en wilt niet vreesen, want ic ben met v, ende ic sal
v ghebenedijden, ende ick sal v saet vermenichfuldighen
om Abraham mijnen dienaer. 25 Aldus soe heeft hy daer
eenen outaer ghetimment, ende aenroepende den naem des
Heeren, soe heeft hy sijn tabernakel daer wt ghespraeyt
ende ghestelt, ende hy heeft sijnen knechten beoulen dat sij
eenen put grauen souden. 26 Ende als Abimelech ende
Ochozat sijn vrint, ende Phicol sijn capiteyn vanden orloochs
volc van Geraris tot dier plaatzen gecomen waren, 27 soe
heeft Isaac tot haerlieden gheseyt, waertoe coemdi tot my
eenen mensch die ghy hatet, ende van v verdreuen hebt?
28 Die welcke hebben gheantwoert, Wij hebben ghesien dat
die Heere met v es, ende daeromme hebben wij gheseyt,
Laet daer eenen eedt wesen tusschen ons, ende laet ons
een verbont maken, 29 op dat ghy ons gheen quaet en doet
ghelijck wij oec niet vanden uwen en hebben aenghetast,
noch wij en hebben niet gedaen dat v hinderen mocht, maer
wij hebben v met vrede laten gaen vermeerderd doer die
benedicte des Heeren. 30 Dus heeft hy hen eenen maeltijt
ghedaen, ende nae dat sij gheten ende gedroncken hadden,
31 smorghens vroech op staende, hebben sij malcanderen
eedt ghedaen, ende Isaac heftse vredelijck laten gaen tot
haerlieder stede. 32 Maer siet, op die seluen dach sijn Isaacs
knechten ghecomen, ende hebben hem ghebootschap

vanden put die sij ghegrauen hadden, seggende, Wij hebben
water vonden, 33 waer af dat hy dien put heeft gheoemt,
oueruloedicheyt, ende die stadt is gheenoemt Bersabee,
tot op desen dach toe. 34 Maer Esau veertich iaren out
sijnde, heeft twee huysvrouwen ghenomen, Judith Beeri des
Hethiters dochter, ende Basemath Elons dochter, van der
seluer steden, 35 die alle beyde hadden vertornt den moet
van Isaac ende Rebecca.

27 Isaac die es oudt gheworden, ende sijn ooghen sijn
verduystert, ende hy en conste niet ghesien, Ende
hi heeft Esau sijnen grootsten sone gheroepen ende tot
hem gheseyt. Mijn sone? Die welcke antwoerde, Ick ben
hier, 2 Doen seyde hem sijn vader. Ghi siet wel dat ick
oudt ben gheworden, ende dat ick mijnen sterfdach niet
en weet, 3 Dus neemt v wapenen, uwen pijlkoker ende
boghe, ende gaet wtwaerts, ende als ghy met iaghen yet
geuanghen sult hebben, 4 soe maect daer een spijse af
ghelijck ghy weet dat ic beghere, ende brenghet my dat
ickt eten mach, ende dat mijn ziele v ghebenedijde eer ic
sterue. 5 Als Rebecca dit ghehoort hadde, ende dat hy
te velde was wech gheghaen, om sijns vaders ghebot te
volbringhen, 6 soe heeft sij geseyt tot Iacob haren sone, Ick
heb uwen vader hooren spreken me Esau uwen broedere,
ende segghende tot hem. 7 Haelt my van uwen beiaechden
wiltbraet, ende maect daer spijse af dat ick die mach eten,
ende in ghebenedijden voer den Heere eer ic sterue. 8 Nv
dan mijn sone volcht mijnen raet, 9 ende gaende tot dat
cudde, haelt my twee die beste bockxens, dat ik daer af
uwen vader mach spijse maken die gy gheerne etet, 10 Die
welcke (na dat ghi dit sult tot hem inghebrocht hebben, en hy
daer af sal gegheten hebben) v ghebenedijde eer hy steruen
sal. 11 Die welcke tot haer antwoerde, Ghi weet wel dat
Esau mijn broeder een rouharich mensch is ende ic sachte,
12 dus eest dat mijn vader my aentast, ende dat gheuoelt, ic
vreeße dat hy meynen mocht dat ick hem wilde bespotten,
ende dat hy dan ouer my een vermalendidinge bringhe
voer een ghebenedidinge. 13 Tot den welcken die moeder,
Laet dese maledictie op my comen (seyt sij) mijn sone,
alleen hoort doch mijn stemme, ende gaet, haelt tghene dat
ic v gheseyt hebbe. 14 Hy es wech ghegaen ende heuet
ghebracht, ende sijnder moeder ghegheven. Ende sij heeft
die spijse bereyt ghelijck sij wel wiste dat sijn vader wildt, 15
Ende sij heeft hem ghecleet, met die seer goede cleederen
van Esau die sij thys by haer hadde, 16 ende die vellekens
vanden bockxens heeft sij om sijn handen ghedaen, ende
het bloot van sijnen halse bedect. 17 Ende sij gaf hem die
spijse, ende die brooden die sij ghebacken hadde, heeft sij
hem ghegheven. 18 Ende als hy die binnē brocht hadde,
soe seyde hy, Mijn vader? Ende hy antwoerde, Ic hoore,
Wie sijdi mijn sone? 19 Ende Iacob seyde, Ic ben v ierste
geboren sone Esau, ic heb ghedaen alsoe ghy my beoulen
hebt, staet op, sidt ende etet van mijnder iacht, op dat v
zielie my mach ghebenedijden. 20 Ende Isaac heeft weder
geseyt tot sijnen sone, Hoe hebdı dat soe haest connen
vinden, mijn sone? Ende hi heeft gheantwoert, Het is den
wille Godts gheweest, dat my haest ontmoeten soude dat ic
begheerde. 21 Ende Isaac heeft gheseyt, coemt tot hier
dat ick v mach tasten mijn sone, ende dat ic proeuen mach

oft ghy oek mijn soon Esau sijt, oft niet. **22** Ende hy es tot by sijnen vader ghelaen, ende als hem Isaac ghetast hadde, soe seyde hy, Die stemme es warachtelijck Jacobs stemme, maer die handen sijn Esaus handen, **23** Ende hi en heeft hem niet ghekent, om dat die haerachtighe handen wtgaen die ghelyckenissen van den grootsten sone. Ende hy heeft hem ghebenedijt. **24** Ende geseyt, Sijdi mijn sone Esau? Ende hij heeft gheantwoert, Ic bent, **25** Ende hy seyde, Brengt my die spijse van uwer iacht mijn sone, op dat v mijn ziele mach ghebenedijden. Ende als hem die spijse brach was, ende hy die gheten hadde, soe gaf hy hem oek wijn, ende als hi dien ghedroncken hadde, **26** soe heeft hy tot hem gheseyt, Coemt by my ende cust my, mijn sone, **27** Hy es by hem comen, ende heeft hem ghecust, Ende terstont als hy ghevuelde den goeden rueck van sijnen cleederen, heeft hy hem ghebenedidene gheseyt, Siet den rueck van mijnen sone, es ghelyck den rueck van eenen vollen acker, den welcken Godt ghebenedijt heeft, **28** Godt gheue v vanden dawue des hemels, ende van die vetticheyt der eerden, oueruloedicheyt van coren, ende wijn, ende olie, **29** Ende v sullen die luyden dienen, ende die gheslachten aenbeden, Weest een Heere ouer uwe broeders, ende ws moeders kinderen sullen hem voer v buyghen, Vermalendijt moet hi sijn, die v vermalendijt, ende die v benedijt, die moet met Benedictien veruult worden. **30** Nauwelijcs hadde Isaac sijn woerden voleyndt, ende doen Jacob wtghelaen was, soe es Esau ghecomen, **31** ende hy bracht sijnen vader binne die ghecoete spijsen van sijnder iacht, segghende, Staet op mijn vader, ende etet van ws soens wiltbraet, op dat v ziele my ghebenedijde, **32** Ende Isaac heeft tot hem gheseyt, Maer wie sijdi? Ende hy heeft gheantwoert, Ick ben v ierste ghebooren sone Esau, **33** Isaac die verscrigte hem met groter veruaerten, ende meer dan men gheloouen mach verwonderende, heeft hy gheseyt, Wie es dan die ghene die my nv corts gebrocht heeft gheuanghen wiltbraet, ende ic heb daer af van als gheten, eer dat ghy quaerm? Ende ick heb hem ghebenedijt, ende hy sal ghebenedijt zijn. **34** Als Esau sijns vaders woorden ghehoort hadde, soe heeft hy met een groot ghericjch vreeselijc gheroepen, ende seer verslaghen wesende, heeft hy gheseyt, Ghebenedijt my oec mijn vader, **35** Ende hy heeft gheseyt, V broeder es met liste ghecomen, ende hy heeft v benedictie genomen, **36** Ende Esau seyde daerna, Te rechte es sijnen naem Jacob ghehoemt, want siet, hy heeft my nv vertreden die tweede reyse, mijn vordeelen van mijn ierste gheboerte, heeft hy my te voren ontdraghen, ende nv ten tweeden, heeft hy mijn benedictie ontnomen. Ende hy heeft wederom tot sijnen vader gheseyt, En hebdij voer my oec niet een benedictie behouden? **37** Ende Isaac heeft gheantwoert, Ick heb hem ghestelt een heere ouer v, ende alle sijn broeders heb ic onder sijn bedwanc ten dienste ghestelt, met coren ende wijn heb ic hem gheuesticht, ende wat mach ick v na desen meer doen mijn sone? **38** Ende Esau seyde tot hem, En hebdij dan maer een benedictie vader? ick bidde v wilt my oek benedijden, Ende doen hy met een groot iammer weende, **39** soe es Isaac beweecth ghewest, ende heeft geseyt tot hem, In die vetticheyt der eerden, ende in den dawue des hemels van bouen, sij v benedictie, **40** Ghi sult metten sweenre leuen, ende uwen broeder dienen, ende den tijt sal comen dat ghy sijn oock sult ontbinden, ende van uwen halse schudden. **41** Daerom haette altijts Esau Jacob, om der benedictien wille daer hem sijn vader mede ghebenedijt hadde, ende hi heeft geseyt in sijn herte, Die daghen van mijns vaders rouwe sullen comen, ende ic sal iacob mijnen broeder dootslaen. **42** Ende dese dinghen sijn Rebecca ghebootscapt, ende sij heeft ghesonden ende doen roopen haren sone Jacob, ende heeft tot hem gheseyt, Siet v broeder Esau dreycht v doot te slaen **43** Daerom mijn sone hoort nv mijn stemme, ende staet op, ende vliet tot Laban mijnen broeder te Haran, **44** ende ghy sult by hem woonen een luttel daghen, tot dat die hittige gramschap ws broeders gheswicht sij, **45** ende dat sijnen toren ophoude, ende dat hy verghet alle ghene dat ghy tseghen hem ghedaen hebt, daer nae sal ic senden ende v van daer doen halen, waerom sal ick van beyde mijn sonen berooft worden op eenen dach? **46** Ende Rebecca heeft gheseyt tot Isaac, Mijn leuen verdriet my om die dochteren van Heth, eest dat Jacob een huysvrouwe neemt van den gheslachte deses lants, soe en begheer ic niet te leuen.

28 Hierom heeft Isaac sijnen sone Jacob gheroepen ende hem ghebenedijt, ende hem beulen segghende, En wilt gheen huysvrouwe nemen vanden gheslachte van Chanaan, **2** maer gaet ende reyst tot Mesopotamien in dlant van Syrien ten huyse van Bathuel ws moeders vadere, ende neemt voer v daer een huysvrouwe van Laban ws ooms dochteren, **3** Ende die almachtige Godt wil v ghebenedijden, ende doen v wassen ende vermenichfuldighe v, op dat ghy moecht wesen tot veel scharen van veel volcks, **4** Ende hy gheue v die benedictie van Abraham ende uwen sade na v, op dat ghy moecht besitten dat lant van uwer pelgrimagien, dwelc hy uwen grootvader beloefd heeft. **5** Ende als hem Isaac hadde laten gaen, soe es hy ghereyst ende ghecomen tot Mesopotamien in Syrien, tot Laban Bathuels sone van Syrien, den broeder van Rebecca sijnder moeder. **6** Maer Esau siende dat sijn vader hadde Jacob ghebenedijt, ende hadde hem ghesonden tot Mesopotamien in Syrien, dat hi van daer een huysvrouwe nemen soude, ende dat hy hem nae die benedictie beulen hadde, seggende, En neemt gheen huysvrouwe van die dochteren van Chanaan, **7** ende dat Jacob sijnen ouders onderdanich wesende ghegaen was nae Syrien, **8** ende beuindende dat sijn vader niet gheerne en sach die dochteren van Chanaan, **9** soe es hy ghegaen tot Ismael, ende hy heeft tot eender huysvrouwen ghenomen (sonder die hy noch te voren hadde) Maheleth die dochter van Ismael Abrahams sone, die suster van Nabaioth. **10** Aldus dan Jacob wtghelaen sijnde van Bersabee, es ghereyst nae Haran, **11** ende als hy op een plaetse comen was daer hy rusten wilde, nae der sonnen onderganc, soe heeft hy ghenomen van den steenen die daer laghen, en dien onder sijn hooft geleyt, ende op die selue plaetse geslapen, **12** Ende in sijnen droom heeft hy een leere ghesien opder eerdern staende, die metten oppersten eynde den hemel raecte, ende die enghelen Godts clommen daer lancs opwaerts ende nederwaerts, **13** ende den Heere rustende op die leere, segghende tot hem, Ic ben die Heere Abraham ws vaders Godt ende Isaacs Godt. Dit lant daer

ghy op slaept sal ic v gheuen, ende uwen sade, **14** Ende v
saet sal sijn als dat stubbe der aerden, ghy sult verbreyt
worden, Oostwaert, ende Westwaert, Noordwaert, ende
Suydtwaert, ende in v ende v saet sullen alle die gheslachten
der eerden gehabenedit worden, **15** Ende ick sal v behoeder
wesen, werwaert ghi henhen gaet ende sal v wederbrenghen
int dit lant, ende ic en sal v niet verlaten tot dat ick volbracht
hebbe dat ic gheseyt hebbe. **16** Ende als Iacob wtens slape
ontspronghen was, soe seyde hy, Voerwaer die Heere es op
dese plaepte, ende ic en wist dat niet, **17** Ende beureest
wesende heeft gy gheseyt, Hoe veruaerlyk es dese plaepte,
ten es hier anders niet dan thuyts Godts, ende een poorte
des hemels. **18** Hierom Iacob vroech opstaende heeft den
steen ghenomen den welcken hi onder sijn hooft gheleyt
hadde, ende recht op ghestelt tot eenen titelle, ghetende
olie daer op, **19** Ende hi noemde die stadt Bethel, die te
voren Luza ghenaemt was. **20** Ende hy heeft den Heere
oeck een ghelofte gheloof segghende, Eest dat die Heere
met my sij, ende my bewaert op den wech dien ic wandele,
ende my broot geuet om teten, ende cleederen om aen
te doen, **21** ende dat ick voerspoedelijc weder tot mijns
vaders huys come, soe sal die Heere my tot eenen Godt
sijn, **22** ende desen steen die ick opghericht hebbe tot een
ghedenckenisse, sal ghenoemt worden het huys Godts, Ende
ic sal v thiende offeren van alle dat ghy my geuen sult.

29 ALdus reysende es Iacob ghecomen int oosten lant,
ende hy heeft opt velt eenen put ghesien ende drie
cudden schapen daer by ligghende, want wt dien put worde
den vee te drincken ghegheuen, ende den mont vanden
put was met eenen grooten steen ghesloten, **3** Ende het
was die maniere datmen dien steen awtentelde als alle die
schapen vergadert waren, en als die cudden versat waren,
soe leyden sij den steen weder op den mont vanden put, **4** Ende hy seyde tot die herders, Broeders van waer sijdi?
Ende sij hebben geantwoert, Van Haran, **5** Ende hy heeft
hen gheuraecht seggende, En kendi Laban niet Nachors
sone? Ende sij hebben gheseyt, wij kennen hem, **6** Es hy
oec ghesont (seyt hy)? Sij seyden, hy es welvarende, ende
siet Rachel sijn dochter coemt met haren cudde. **7** Ende Iacob
heeft geseyt, Het es noch langhe dach, ende ten es
noch gheen tijt om die cudden ter coyen te drijuen, gheeft
die schapen ierst te drincken, ende leytse alsoe weder ter
weyden. **8** Die welcke hebben gheantwoert, Wij en moghen
tot dat alle dat vee verghadert es, ende dat wij dan den
steen vanden mont des puts aflegghen, om die cudden
te drincken te gheuen. **9** Ende siet die wijle dat sij noch
spraken, soe quam Rachel met haers vaders schapen, want
sij hoedde een cudde. **10** Ende als Iacob haer ghesien
hadde, ende wiste dat sijns ooms dochter was, ende dat dit
waren Labans sijns ooms schapen, soe heeft hi den steen
afghedaen, daer den put mede besloten was, **11** Ende als
hy dat cudde hadde te drincken ghegheuen, soe heeft hy
haer ghecuest, ende heeft met luyder stemmen gheweent,
12 Ende hy heeft haer te kennen ghegeuen dat hy haers
vaders broeder was, ende een sone van Rebecca, ende sij
heeft dat haestelijc haeren vader te kennen ghegheuen,
13 Die welcke ghehoort hebbende dat Iacob sijns sisters
sone comen was, soe es hy hem te ghemoete ghelopen,

ende heeft hem omuanghen, ende ghecuest, ende gheleyt
in sijn huys, Ende als hy ghehoort hadde die saken van
sijnder reysen, **14** soe heeft hi geantwoert, Ghi sijt mijn
ghebeente ende mijn vleesch. Ende als die daghen van
eender maent ouer waren, **15** soe heeft hy tot hem gheseyt,
Suldi my voer niet dienen om dat ghy mijn broeder sijt?
Segt, wat loon dat ghy hebben sult, **16** Ende hy hadde twee
dochteren, die meeste was ghenaemt Lia, maer die ioncste
hiet Rachel, **17** maer Lia hadde leape ooghen, Rachel die
was schoon van aensicht ende fraey van ghedaente, **18**
die welcke Iacob lieffebbende heeft gheseyt, Ic sal v seuen
iaeren dienen om Rachel v ioncste dochter. **19** Ende Laban
antwoerde, Tes beter dat ic v die gheue, dan eenen anderen
man, blijft by my. **20** Dus heeft Iacob om Rachel ghedient
seuen iaren, ende het dochten hem luttel daghen te sijne,
ouermids die grootheyt der liefden. **21** Ende hy heeft
Laban gheseyt, Gheeft mi mijn huysvrouwe, want den tijt es
nv volbrocht dat ic met haer versamen soude, **22** Die welcke
veel scharen van vrinden ter maeltitj gheroepen hebbende,
heeft die bruyloft ghemaect. **23** Ende tsauonts heeft hy Liam
sijn dochter by hem binnenbracht, **24** gheuende sijnder
dochter een dienstvrouwe Zelpha ghenaemt. Ende doen
Iacob nae der ghewoerten met haer versaeamt es gheweest,
heeft hy des morghens vroech ghesien Liam, **25** Ende hy
heeft tot sijnen swegher gheseyt, Wats dit dat ghy hebt
willen doen? En heb ic v niet om Rachel ghedient? waerom
hebdi my bedroghen? **26** Laban heeft geantwoert, Ten
es in onse plaepte gheen ghewoonte, dat wij die ioncste
vore ten houwelijcke geuen, **27** Volbrengt die weke der
daghen van desen houwelijck, ende ick sal v dese oek
gheuen, voer twerck dat ghy my noch seuen ander iaren
dienien sult. **28** Ende hy was daermede te vreden, Ende als
die weke voerleden was, soe heeft hy Rachel tot eender
huysvrouwen genomen, **29** der welcker haer vader hadde
ghegheuen een dienstvrouwe Bala ghenaemt. **30** Als hi dan
ten lesten vercreghen hadde die begheerde bruloft, soe
heeft hy die liefde der lester voergheset der liefden van die
eerste, dienende by hem noch ander seuen iaren. **31** Maer
die Heere siende dat hy Liam verachte, soe heeft hy haer
lichaem ontsloten, haer suster blijuende onruchtbaer, **32** die
welcke heeft ontfanghen ende ghebaert eenen sone ende
heeft hem ghenoemt Ruben, segghende, Die Heere heeft
mijn verworpenheyt aensien, nv sal mijn man my lief hebben.
33 Ende sij heeft wederom ontfanghen, ende ghebaert eenen
sone, ende sy seyde, om dat die Heere ghehoort heeft dat
ick versmaet worde, soe heeft hy my desen oek ghegheuen,
ende sij heeft hem ghenoemt Simeon. **34** Ende sij heeft
ten derden male ontfanghen, ende eenen anderen sone
ghebaert, ende gheseyt, Nv sal hem mijn man oec met
my versamen, om dat ic hem drie sonen ghebaert hebbe,
ende daerom heeft sy sijnen naem ghenoemt Leui. **35** Ten
vierden heeft sij ontfanghen ende eenen sone ghebaert,
ende gheseyt, Nv sal ic den Heere louen, ende daerom
noemde sij hem Iudas, ende si hiel op van baren.

30 MAer Rachel siende dat si onruchtbaer was, heeft
haer suster benijdt, ende heeft tot haren man gheseyt,
Gheeft my kinderen, oft anders sal ic steruen, **2** Ende Iacob
op haer gram wesende, heeft geantwoert, Ben ic v in Gods

stede, die v benomen heeft die vrucht ws lichaems? 3 hoe dat ick v ghedient hebbe, ende hoe groot dat v goet
 Ende sij heeft gheseyt, Ick heb een dienstvrouwe, Bala, gheweest es in mijn handen, 30 Ghy hadt luttel eer ic by v
 versaeamt v met haer, op dat sij mach op mijnen schootd quam, ende nv sijdi rijck gheworden, ende die Heere heeft v
 baren, ende ick van haer kinderen hebben, 4 ende sij gaf ghebenedijt te mijnder incoemsten, daer om eest recht dat
 hem Balam ten houwelijck, 5 Ende als die man met haer ic oec eens mijn huys besorghe. 31 Ende Laban seyde,
 versaeamt es, soe heeft sij ontfanghen ende ghebaert eenen Wat sal ick v gheuen? Ende hy seyde, Ick en begheer niet,
 sone, 6 ende Rachel heeft gheseyt, die Heere heeft my recht maer eest dat ghy doen wilt dat ick begheere, soe sal ic
 ghedaen, ende mijn stemme verhoort, gheuende my eenen weder v vee voeden ende hoeden. 32 Gaet allen v cudden
 sone, ende daerom heeft sij hem ghenoemt Dan, 7 Ende omme, ende scheyt wt, alle die bonte scapen, ende welcker
 Bala wederomme ontfanghende heeft noch eenen sone vlies van menigherley verwen es, ende alle datter rootachtich
 ghebaert, 8 waerom dat Rachel heeft gheseyt, Die Heere ende beplact ende van verscayder verwen es, soe wel onder
 heeft my ghelijck ghemaect mijndre suster, ende ic ben die scapen als onder die gheyten, dat sal mijnen loon wesen,
 vroem gheworden, ende sij heeft hem ghenoemt Nephthali. 33 Ende morghen sal mijn rechtuerdicheyt my antwoerden,
 9 Ende Lia gheuoelende dat sij niet meer en baerde, heeft als den behaechden tijt comen sal voer v, ende alle datter
 Selpham haer dienstvrouwe haren man ghegheuen, 10 ende niet menigherley en is, ende beplact ende rootachtich, soe
 als die ontfanghen hadde, ende eenen sone baerde, 11 wel onder die schapen als onder die gheyten, daer af suldi
 soe heeft Lia gheseyt, Gheluckichlijck, ende daerom gaf sij my van dieften straffen. 34 Ende Laban heeft gheseyt, Ick
 hem den naem, Gad, 12 Ende Selpha heeft noch eenen neemt in dancke dat ghy begheert. 35 Ende hy heeft op dien
 sone ghebaert, 13 Ende Lia heeft gheseyt, Dats voer mijn dach wtghescheyden die bonte ende beplechte gheyten ende
 salicheyt, want nv sullen die vrouwen my salich heeten, schapen, bocken, ende rammen, maer alle die cudden van
 endedaerom heeft sij hem Aser ghenoemt. 14 Ende als eender verwen, te weten van witte oft swerte vellen, gaf hy in
 Ruben wtghegaen was te velde, ten tijde van der terwen oost, sijnder kinderen hant, 36 Ende hy stelde een ryumte van drij
 soe heeft hy vruchten van Mandragora vonden, die welcke dachreysen tusschen hem, ende sijnen behouden sone die
 hi Lia sijnder moeder heeft gebracht, Ende Rachel seyde, sijn ander cudden weydde. 37 Doen heeft Iacob ghenomen
 Gheeft my een deel van ws soons Mandragoren, 15 Ende sij roeykens van populier boomen, ende van amandel boomen,
 antwoerde, Duncket v een cleyn dinc, dat ghy my mijnen ende van platanus boomen, ende sceldese eensdeels,
 man ontnomen hebt, tensijt dat ghi my oek ontnemt mijns ende als die scorssen afgetrocknen waren, sachmen in die
 soons Mandragoren? Ende Rachel seyde, Laet hem desen gheschelde roeden witticheyt, maer daer sij gheheel waren,
 nacht bi v slapen voer ws soons Mandragoren. 16 Ende daer bleuen sij groen, ende aldus es die verwe verscayden
 doen Iacob des auonts wten velde quam, soe es Lia hem te gheworden, 38 Ende hy leyde die roeden in die waterbacken,
 ghemoete ghegaen, ende heeft hem gheseyt, Ghy sult v daer het water inne gegoten wort, dat die cudden souden
 met my versamen, want ick heb v met eenen loon ghehuert, dese roeden voor ooghen hebben als sij quamen drencken,
 om mijns soons Mandragoren. Ende hy heeft dien nacht by ende int aensien van dien ontfanghen. 39 Ende het es
 haer gheslagen, 17 Ende Godt heeft haer ghebedt verhoort, gheschiet, dat die schapen hebben aensien dese roeden in
 ende sij heeft ontfanghen, ende ghebaert den vijfsten sone, die hitte des besprinhens, ende hebben voertbrocht bonte,
 18 ende sij seyde, Godt heeft my ghehoont om dat ick mijn van verscayden verwen, ende van beplakte vellen. 40 Ende
 dienstwijf mijnen man ghegheuen hebbe, ende sij heeft hem gheseyt Issachar, 19 Ende Lia wederomme ontfanghende,
 ghebaert, 20 ende sij seyde, God Iacob scheyde die cudden, ende hi leyde die roeden in die
 heeft den sexten sone ghebaert 21 Ende nae dien soe baerde sij een dochter waterbacken voer die ooghen vanden rammen, ende alle
 gheenaemt Dina. 22 Ende die Heere denckende op Rachel dat heel wiit ende swert was dat behoerde Laban toe, ende
 heeft haer verhoort, ende haer lichaem ontsloten, 23 ende sij dat heel wiit ende swert was dat behoerde Laban toe, ende
 heeft ontfanghen ende ghebaert eenen sone segghende, God heeft nu mijn verwijt wech ghenomen, 24 ende si heeft
 hem gheenaemt Joseph, segghende, God gheue my hier toe dandere behoerde Iacob toe, in verscayden cudden van
 noch eenen anderen sone. 25 Maer als Joseph gheboren malcanderen. 41 Hier omme wanneer dat inden vorsten
 was, soe heeft Iacob gheseyt tot sijnen swegher, Gheeft my orlof dat ick mach wederom gaen nae mijns vaders lant,
 ende nae mijn eertricke, 26 Gheeft my mijn huysvrouwen tijde die schapen bespronghen worden, soe leyde Iacob die
 ende mijn kinderen, daerom ick v ghedient hebbe, dat ick roeden in die waterbacken, voer der rammen ende der oyen
 wech gae, want ghy weet den dienst daer mede ic v ghedient hebbe. 27 Ende Laban heeft tot hem gheseyt Laet my gracie
 vinden voer v aensicht, Ic heb by experientie beouonden dat oogen, dat sij ontfanghen souden int aensien van dien. 42
 my Godt ghebenedijt heeft doer v, 28 Stelt uwen loon die Maer alst den spaden loop was, ende den lesten ontfanck,
 ick v gheue. 29 Ende hy heeft gheantwoert, Ghy weet wel dan en leyde hy die roeden niet, Ende het es gheschiet aldus
 dat onsen vader toebehoorde, ende van sijnen goede es dat die spadelingen worden Labans, ende die vroechtijdige
 gheuene, dat ick v gheue. 30 Ghy hadt luttel eer ic by v gheworden, 2 Oec soe heeft hy worden Iacobs, 43 Ende die mensch es bouen maten seer
 gheworden, ende hy hadde veel cudden veets, veel rijck gheworden, ende hy hadde veel cudden veets, veel
 dienstvrouwen ende dienaers, kermels ende ezels.

31 MAer als Iacob gehoort heeft die woorden van Labans kinderen, die seyden, Iacob heeft ghenomen alle dat onsen vader toebehoorde, ende van sijnen goede es hy rijck ende heerlijck gheworden, 2 Oec soe heeft hy ghemerct het aensicht van Laban dat tot hem niet en was, als ghisteren ende eerghisteren, 3 ende aldermeest, want hem die Heere seyde, Keert wederom in uwer vaderen lant ende tot uwen gheslachte, ende ick sal met v wesen. 4 Dus

heeft hy ghesonden, ende doen roepen Rachel ende Lia mijnen weten, ende waer om en hebdijs my niet willen opt velt daer hy die cudden weydde, **5** ende hy heeft tot segghen, dat ick v hadde moghen wtgheleyde doen, met hen gheseyt, Ick sien ws vaders aensicht, dat niet en es blijscappen met sanghe, met bommen ende herpen? **28** te mijwaerts alst ghisteren ende eerghisteren, maer mijns Ende ghy en hebt niet toeghelaten dat ic mijn sonen ende vaders Godt heeft met my geweest **6** Ende ghy weet wel dat mijn dochteren hadde moghen cussen, ghy hebt dwaesselijc ick na alle mijn vermoghen uwen vader gedient hebbe, **7** ghedaen, **29** ende voerwaer nv es mijn hant wel machtich v Ende oock soe heeft v vader my bedroghen, ende hi heuet met quaet weder te loonen, maer ws vaders Godt heeft my mijnen loon seuen reysen verandert, ende nochtans en heeft ghisteren gheseyt, Wacht v dat ghy niet straffelijc tseghen hem God niet toeghelaten dat hy my schaden soude, **8** Iacob en spreect, **30** Ende genomen dat ghi begheerdeit Soe wanneer hy seyde, dat vee van verscheyden verwe tot v vrienden te reysen, ende dat ghy begheerdeit hadt nae sal uwen loon wesen, soe brachten alle die scapen bonte ws vaders huys, waerom hebdi mijn goden ghestolen? **31** ende beplakte ionghen. Ende als hy contrarie seyde, ghy Ende Iacob antwoerde Dat ic sonder uwen weten ghereyst sult alle die witte voer uwen loon nemem, soe brachten alle ben, Ic vreesde oft ghy met ghewelt my hadt v dochters die cudden witte ionghen voerts, **9** Ende God heeft ws willen ontrekken, **32** Maer dat ghi mi diefte aentijc, by vaders goet genomen, ende mi dat ghegheuen, **10** Want den welcken ghy v goden beuint, laet dien dooden voer nae dat den tijt comen was, dat die schapen ontfanghen onse broeders. Ondersuct, ende wat ghy by my vint dat v souden, soe hief ick mijn ooghen op ende ic heb in eenen toebehoert, neemt dat wech, ende dit segghende, en wist droom ghesien, die mannekens climmende op die wijkens hi niet dat Rachel die afgoden ghestolen hadde. **33** Dus menigherley, beplechte, ende van verscheyden verwen. **11** es Laban ghegaen in dat tabernakel van Iacob, ende Lia Ende die Enghel Godts heeft inden droom tot my gheseyt, ende van beyde der dienstwijken, ende hy en heeft die Iacob? Ende ick antwoerde, Ick ben hier, **12** Ende hy heeft niet vonden. **34** Ende als hi in Rachels tabernakel quam, gheseyt, Heft op v ooghen ende siet alle die mannekens soe heeft sij haestelijc die afgoden gheborgen onder der climmende op die wijkens menigherley van verwe, beplechte, kemelen stroo, ende heeft daer op gheseten, ende doen ende besprencelde, Want ic heb gesien alle dat v Laban hy alle haer tabernakel ondersocht ende niet en vant, **35** gheadaen heeft, **13** Ic ben die God van Bethel, daer ghy den soe seyde Rachel. Mijn heere en belghe hem niet, dat ick steen ghesalft hebt, ende mi een gelofte ghelooft, Daerom voor v niet en can opstaen, want my es nv ghesciet nae der nv staet op, ende ghaet wt desen lande, wederkerende vrouwen ghewoonte, ende alsoe es die neersticheyt des tot het lant daer ghy gheboren sijt. **14** Ende Rachel ende ondersoeckers bedroghen. **36** Ende Iacob ophauich sijnde Lia hebben gheantwoert, Hebben wij oec iet meer int goet heeft gheseyt met kijuende woorden, Om welche mijn schult, ende in die effelicheyt van ons vaders huys? **15** En heeft oft om welche mijn sonde sijt ghy soe onsteken gheweest na hy ons niet ghelyc vreemde gheacht, ende ons vercocht, my, **37** ende hebt allen mijnen huysraet ondersocht? Wat ende onsen prijs verteert? **16** Maer Godt heeft ons vaders hebdi vonden van alle die haue ws huys? legt dat hier voer rijcdommen genomen, ende die ons ende onsen kinderen mijn broeders ende voer v broeders, op dat sij het recht ghegheuen, daerom doet al dat v Godt gheboden heeft. **17** vonnis moghen gheuen tusschen v ende my. **38** Daer om heb Hier omme es Iacob opghestaen, ende als hy sijn kinderen ick twintich ier a by v ghewoont, v schapen ende gheyten en ende huysvrouwen hadde op kermels ghesedt soe es hy hebben niet onvruchtbaer gheweest, Ic en heb die rammen wech ghereyst, **18** ende hy nam alle sijn haelijc goet, ende van uwen cudden niet gheten **39** noch v ghetooont dat vanden sijn vee, ende al dat hy te Mesopotamien vercreghen hadde, beesten genomen was, Ic betaelde v weder alle die schade, reysende nae Isaac sijnen vader int lant van Chanaan. **19** ende wat by diefte verloren worde, dat eyschte ghy van my, Op dien tijt was Laban ghegaen om sijn schapen te scheren, **40** dach ende nacht heb ic gheleden swaer hitte ende coude, ende Rachel heeft haers vaders afgoden ghestolen. **20** Ende ende den slaep verghinc van mijnen ooghen. **41** Aldus heb Iacob en heuet sijnen swegher niet willen te kennen gheuen ic v twintich iaren in v huys ghedient, veerthien iaren om dat hy wech vloodt, **21** Ende als hy wech ghereyst was, v dochteren, ende sesse om v vee, ende ghy hebt oek soe wel hi, als alle dat hem nae recht toebehoirde, ende hi mijnen loon thien mael verandert, **42** En hadde Abraham ouer den vloet was gaende teghen den berch Galaad, **22** mijns vaders Godt, ende die vreeze van Isaac my niet by soe eest Laban op den derden dach ghebootschap, dat ghestaen, ghy soudt my nv by auontueren bloot hebben laten Iacob vloodt, **23** Die welcke heeft sijn broeders met hem gaen, Maer Godt heeft mijn allendicheyt, ende den arbeyt ghenomen, ende hem veruolcht seuen daghen lanck, ende van mijnen handen aensien, ende heeft v ghisteren ghestrafht. heeft hem achterhaelt opt gheberchte van Galaad, **24** Ende **43** Ende Laban heeft hem gheantwoert, Mijn dochteren ende hy sach in sijnen droom den Heere tot hem segghende, sonen, ende v cudden, ende alle dat ghi siet, die sijn mijne, Wacht v dat ghy niet scerpelijc teghen Iacob en spreect. **25** wat mach ic mijnen kinderen ende mijnder kinderen sonen Ende Iacob hadde op dien tijt sijn tabernakel wtghespannen doen? **44** Daerom coemt ende laet ons een verbont maken, opden berch, ende als hi hem achterhaelt hadde met sijnen op dat een ghetuyghenis mach wesen tusschen v ende broeders, soe heeft hy op den seluen berch Galaad oek ghesticht, **26** Ende tot Iacob gheseyt, Waer om heeft dien opgherecht tot eenen titel, **45** Hier omme heeft Iacob eenen steen gehaelt ende sijn tente gheuenghen waren? **27** Waer om hebdi willen vlieden sonder sijnen broeders, Haelt steenen, Ende sij hebben steenen mijnd dochters wech ghedreuen, recht oft sij metten zweerde vergadert, ende eenen hoop gemaect, ende daer op gheten, gheuangen waren? **28** Waer om hebdi willen vlieden sonder **46** Ende hy seyde tot hebdi aldus gheadaen, dat ghy sonder mijnen weten hebt 47 Den welcken Laban heeft ghehoemt eenen hoop des

ghetuychs, ende Iacob eenen hoop des ghetuychenis, elc nae die maniere sijnder talen. **48** Ende Laban heeft geseyt, Desen hoop sal heden een ghetuyghe wesen tusschen ende my, ende daerom es hy ghenaemt Galaad, dat es eenen hoop des ghetuychs, **49** Die Heere wil aensien ende ordeel gheuen tusschen ons als wi van malcanderen sullen ghescheyden wesen, **50** eest sake dat ghy mijn dochters lijden aendoet ende ander wijuen daer toe inne brenghet, niemant en es ghetuyghe van onsen woerden sonder Godt, die hier teghewoerdich aensiet. **51** Ende hy heeft wederom tot Iacob gheseyt, Siet desen hoop, ende den steen die ick opgherecht hebbe, sal een ghetuyghe wesen tusschen my ende v, **52** desen hoop (segghe ic) ende desen steen sullen tot een ghetuyghenis sijn, eest dat ic desen voerby gae treckende nae v, oft dat ghy daer voerby gaet peysende quaet teghen my, **53** Abrahams Godt ende Nachors Godt, die sij een rechter tusschen ons, haerder vader Godt. Daerom heeft Iacob ghesworen, by sijs vaders Isaacs vreese, **54** ende als hy sijn offeranden gheoffert hadde opden berch, soe noodde hy sijn broeders, dat sij souden broot eten, ende als sij gheten hadden, soe bleuen sij daer. **55** Maer Laban des snachts opstaende heeft sijn sonen ende dochteren ghecuest, ende gebenedijt, ende es wedergekeert tot sijn stede.

32 ENde Iacob es gereyst voerts ouer den wech die hy begonst hadde, ende hem hebben Godts enghelen ontmoet, **2** Ende als hy die ghesien hadde, soe seyde hy, Dit syn Godts heyren, ende hy noemde die plaatse Mahanaim, dat es heylregher. **3** Maer hy heeft oec boden ghesonden tot Esau sijnen broeder voer hem, int lant van Seyr, in dat lantscap van Edom, **4** ende hemlieden gheboden segghende, Aldus suldi mijnen heere Esau segghen, Dit seyt v broeder Iacob, Ic heb een vremdelic gheweest by Laban, ende daer ben ick gheweest tot desen dach toe, **5** Ic heb ossen, ende esels, ende schapen, ende knechten, ende dienstvrouwen, ende ick sende nv een beuelbootscap tot mijnen heere, op dat ic mach gratie vinden voer v ooghen. **6** Ende die boden sijn wedercomen tot Iacob segghende, Wi hebben gheweest by Esau uwen broeder, ende siet hy coemt haestelijc v te gemoete met vierhondert mannen. **7** Ende Iacob die vreesde seere, ende veruaert sijnde heeft hy dat volck dat met hem was, ghedeylt, ende oec die cudden, ende die schapen, ende die runderen, ende die kemels in twee scharen **8** segghende, Eest dat Esau tot deen schare coemt ende die verslaet soe sal die ander schare die daer ouerblijft, behouden worden. **9** Ende Iacob seyde, Godt mijns vaders Abraham, ende Godt mijns vaders Isaac, Heere die mi gheseyt hebt, keert wederomme in lant ende in die stede daer ghy gheboren sijt, ende ic sal v weldoen, **10** Ic ben minder dan alle uwe bermherticheden ende der waerhelyt, die ghy voldaen hebt uwen dienaer, Met mijnen stoc ben ick doer dese iordane ghegaen ende nv come ic wederomme met twee scharen, **11** verlost my wt Esau mijns broeders hant, want ic vreese hem seere, op dat hy by auontueren comende niet en verslae die moeder met die kinderen, **12** Ghy hebt gheseyt dat ghy my wel doen soudt, ende mijn saet verbreyden als dat sant der zee, welc men van groter menichten niet tellen en mach. **13** Ende als hi daer dien nacht gheslapen hadde, soe heeft hy ghiften ghescheyden wt alle dat hy hadde,

voer Esau sijnen broeder, **14** tweehondert gheyten, twintich bocken, tweehondert schapen, ende twintich rammen, **15** dertich suyghende kemelen met haren ionghen, veertich coeyen ende twintich verren, twintich ezelinnen ende haer thien ionghen. **16** Ende hi heeft dese cudden elc bisonder ghesonden met sijnen knechten, ende hi seyde tot sijnen knechten, Gaet voer my, op datter mach ryrmte wesen tuschen deen cudde ende dander. **17** Ende hy heeft den iersten beulen segghende, Eest dat mijn broeder Esau v te ghemoet coemt ende dat hy v vraecht, Wien gaet ghy aer? oft werwaert gaedi? oft wien behoren dese toe die ghi volcht? **18** soe suldi antwoerden, Sij behooren toe Iacob uwen broeder, hy heeft sijnen heere Esau ghiften ghesonden, ende hy coemt oec achter ons. **19** Desghelijcs gheboedt hy oec den tweesten ende den derden, ende allen den ghenen die de cudden volchden, segghende, Dese selue woorden suldi oec segghen tot Esau als ghi hem vonden hebt, **20** ende dit noch daer toe segghen, Ende hi v dienaer Iacob die volcht seluer oec onsen ganc, want hy seyde ick sal hem versoenen met ghiften die daer voer gaen, ende daer nae sal ic hem sien, by auontueren sal hy mijnder ghenadich wesen. **21** Hieromme sijn die ghiften voer hem gheghaen, maer hy es dien nacht inden legher bleuen, **22** Ende als hy des morghens vroech opghestaen was, soe heeft hi sijn twee huysvrouwen ghrenommen, ende soe veel dienstvrouwen, met elf sonen, ende hy passeeerde dat groot water van laboc, **23** Ende als hijt al ouergebracht hadde dat hem aenghinck, **24** soe bleef hy alleen. Ende siet daer worstelde een man met hem tot smorghens toe, **25** Die welcke als hy sach dat hy hem niet en const verwinnen, soe raecte hy die senue van sijnder dgyen, ende terstont verdorde die, **26** Ende hi seyde tot hem, Laet my gaen, want den dagheraert es opghegaen. Ende Iacob heeft gheantwoert, Ic en sal v niet laten gaen, ten sij dat ghy my benedijt. **27** Doen seyt hi, Hoe es uwen naem? Hi antwoerde Iacob. **28** Ende hi seyde, Ghi en sult voertaen niet meer Iacob heeten, maer Israel, want hebdi teghen Godt sterc geweest, hoe veel te meer suldi machtich wesen teghen die menschen? **29** Iacob die vraechde hem, Segghet my met wat naem sijdi ghenaemt? Hi antwoerde, Waerom vraechdi nae mijnen naem? Ende hy gebenedijde hem op die selue stede. **30** Ende Iacob noemde die stede Phanuel, segghende, Ic heb den Heere gesien, aensicht teghen aensicht, ende mijn ziele es salich gheworden. **31** Ende als hy Phanuel doer gepasseert was, soe es hem terstont die sonne opghegaen, maer hy hincte met den eenen voet, **32** Daerom en eten die kinderen van Israel die zenuue niet die daer verdonret es in die dgye van Iacob, tot op desen dach toe, om dat hy die zenuue sijnder dgyen raecte, ende dat die ongheuvelijck gheworden es.

33 Iacob opheffende sijn oogen, heeft Esau sien comen, ende vierhondert mannen met hem, Ende hy heeft die kinderen van Lia ende Rachel, ende van die twee dienstvrouwen ghescheyden, **2** ende hy stelde beyde die dienstvrouwen met haren kinderen int vorste, ende Liam met haer kinderen in die tweede plaatse, maer Rachel, ende Joseph in die alder laetste, **3** Ende hy es voertghaeaen, ende heeft seuenmael aenbeden neder ter eerden waert, tot dat sijn broeder aenquam. **4** Aldus es Esau sijnen broeder te

ghemoete gheloopen, ende heeft hem omvanghen, ende dochter tot eender huysvrouwen. 5 Ende als Iacob dit omhelsende sijnen hals, ende cussende heeft hy gheweent, gehoort hadde, die wijle dat sijn kinderen van daer waren, 5 Ende als hy sijn ooghen ophief, soe sach hy die vrouwen ende becommert met dat vee te weydden, soe heeft hy met haren kinderkens, ende hy seyde, Wat willen dese sijn? gheswegen tot dat sij weder quamen. 6 Ende als Hemor behooren dese v toe? Ende hy antwoerde, Het sijn die die vader van Sichem wt comen was, om te spreken met kinderkens die Godt my uwen dienaer ghegeheuen heeft. Iacob, 7 siet, so quamen sijn sonen vanden velde, ende als 6 Ende die dienstvrouwen met haren kinderen sijn nader sij ghehoort hadden datter ghebuert was, soe sijn sij seer gecomen, ende hebben hem nedergheliebucht, 7 Ende Lia es gram gheweest, om dat hy een lelijck dinck bedreuen hadde oec by comen met haren kinderen, ende als si oec alsoe teghen Israhel, ende dat hi vercrachtende die dochter van aenbeden hadde, soe hebben ten lesten Joseph ende Iacob, een onbehoorlijck dinck ghedaen hadde. 8 Hierom Rachel oec aenbeden. 8 Ende Esau heeft gheseyt, Wat heeft Hemor tot henlieden gheseyt, Sichem mijns soons ziele scharen sijn dit die my te ghemoechte comen sijn? Ende hy die is vast aenghecleeft aan v dochter, gheeft hem die tot antwoerde, Om dat ic voer mijnen heere soude moghen eender huysvrouwen, 9 Ende laet ons van beyden sijden ghenade vinden. 9 Ende hy seyde, Ic heb seer vele mijn houwelijken maken, gheeft ons v dochteren, ende neemt broeder, behoudt ghy dat v toebehoort. 10 Ende Iacob dat broeders, Laet my gratie voer v vinden, ende ick sal gheuen heeft gheseyt, Ic bidde v en wilt soe niet doen, maer heb wat dat ghy eysschen sult, 12 vermeerdert die houwelijcke ick gracie in v ooghen vonden, soe ontfanckt dese cleyn gauwe, eysschet ghiften, ende ick sal gheerne gheuen wat ghiffe van mijnen handen, want ic hebbe v aensicht alsoe mi ghenadich, ende ontfanct mijn benedictie die ic v brocht dat ghylieden begheeren sult, alleen gheeft my dese ionghe verleent. Ende als hy van sijnen broeder ghedwonghen dochter tot eender huysvrouwen. 13 Ende die kinderen van worde, soe heeft hy nauwelijcks dat willen ontfanghen, 12 Ende Iacob hebben gheantwort met bedroch tot Zichem ende ende heeft gheseyt. Laet ons tsamen gaen, ende ic sal v een sijnen vader wreet sijnde, om dat vercrachten van haer lieder gheselle wesen ouer uwen wech. 13 Ende Iacob seyde, Mijn suster. 14 Wij en moghen niet doen dat ghij begeert noch heere ghy weet wel dat ick teeder kinderkens hebbe, ende onse suster geuen eenen man die ombesneden es, dwelc bij schapen ende runderen die beurucht sijn, ende doen ick dese ons verboden, ende een ombehoerlic dinc es, 15 Maer daer int voertgaen te seer arbeyden, soe sullen alle die cudden doer moghen wij ons met v verbinden, eest sake dat ghij steruen op eenen dach. 14 Mijn heere gae voer sijnen wilt worden gelijk wij sijn, ende dat onder v lieden alle dat dienaer, ende ick sal allincxkens sijn voetstappen volghen, manlijck es besneden worde, 16 Dan sullen wij onderlinghe nae dat ic sien dat mijn cleyn kinderen sullen vermoghen gheue ende nemen uwe ende onse dochteren, ende wij tot dat ic by mijnen heere comen sal te Seyr. 15 Ende sullen met v lieden woonen, ende een volck worden, 17 Maer Esau antwoerde, ick bidde v, laet emmer eenighe vanden eest sake dat ghij v niet en wilt laten besnijden, soe sullen luyden die met my sijn uwe ghesellen blijuen ouer uwen wij onse dochter wech nemen ende gaen van hier. 18 Desen wech. Ten es (seyt hy) van gheenen noode, alleen behoef icks behaechde Emor ende Sychem sijnen sone wel, 19 ick, mijn heere, dat ic mach ghenade vinden voor uwen gheue ende nemen uwe ende onse dochteren, Ende wij ooghen. 16 Aldus es Esau wedergheliekeert den wech daer Ende die ionghelinc en verbeyde niet maer hij heeft ter stont hy doer comen was tot Seyr, 17 Ende Iacob es ghecomen volbracht datter begheert was want hij was seer verliefd op te Socoth, ende als hi daer een huys gemaect, ende sijn die ionghelinc en verbeyde niet maer hij heeft ter stont tabernakelen gheslaghen hadde, soe heeft hy die plaatse volbracht datter begheert was want hij was seer verliefd ghenoemt Socoth. 18 Ende hi es voert ghetrocken tot Salem op die ionghelinc en verbeyde niet maer hij heeft ter stont een stadt der Sichimiten, die daer leydt int lant van Chanaan, vaders huys. 20 Ende sij sijn gheghaen in die poerte vander nae dat hy comen was wt Mesopotamien in Syrien, ende hy heeft ghewoont by die stadt. 19 Ende hy heeft een stuck vaders huys. 20 Ende sij sijn gheghaen in die poerte vander lants ghecocht daer hy sijn tabernakelen op gheslaghen vaders huys. 20 Ende sij sijn gheghaen in die poerte vander hadde van die kinderen van Hemor die Sichems vader was, Ende die ionghelinc en verbeyde niet maer hij heeft ter stont om hondert lammeren. 20 Ende als hy daer eenen outaer vaders huys. 20 Ende sij sijn gheghaen in die poerte vander opghericht hadde, so heeft hi daerop aengeroepen den sijnen vader, segghende, Neemt my dese ionghelinc en verbeyde niet maer hij heeft ter stont alderstercken Godt van Israel

34 MAer Dina die dochter van Lia es wtghegaen om te sien die vrouwen van dien lande. 2 Ende als Sichem die sone van Hemor des Euiters, een prince van dien lande, haer ghesien hadde, soe heeft hy daer liefde toe ghecreghen, ende heeftse met cracht ghenomen ende beslapen, vercrachtende die maghet, 3 Ende sijn ziele es met haer aenghecleeft, ende met smiekende woerden heeft hy die bedroefde versmeecht. 4 Ende hy es gheghaen tot Hemor sijnen vader, segghende, Neemt my dese ionghelinc en verbeyde niet maer hij heeft ter stont

Sychems huijs. 27 Ende als sij wter stadt comen waren, soe perikel te comen, om die swaricheyt des barens. Ende die sijn die ander Iacobs kinderen metter macht gheuallen op vroede vrouwe seyde tot haer, En wilt niet vreesen, want ghy die verslaghenen, ende hebben die stadt ghepluystert, ter sult desen sone oek hebben. 18 Maer als haer die ziele wraeken vander maghet vercrachtinghe. 28 Haer schapen, ontginc van pijnen, ende dat sij by na doot was, soe noemde ende runderen, ende ezels, en alle datter opt lant, ende in sij haren sone Benoni, dat es te segghen, mijnder pijnen die huysen was, hebben sij gherooft, 29 ende haer kinderen sone, maer sijn vader noemde hem Benjamin, dat es een ende huysvrouwen hebben sij gheuanghen wech gheleyt. 30 Ende als sij dit stoutelijck bedreuen hadden, soe seyde sone der rechter hant. 19 Aldus soe es Rachel ghestoruen, Iacob tot Symeon ende Leui, Ghy hebt my verstoort, ende ende sij es begrauen inden wech, die gaet nae Ephrata, dit ghemaect dat ick ghehaet ben vanden Chananeen, ende es Bethlehem. 20 Ende Iacob heeft eenen tijtel op haer graf Pheresseen, die in dit lant woonen. Wij en sijn niet vele, ende ghericht, ende dits den tijtel van Rachels graf, tot op desen sij sullen tsamen vergaderen, ende verslaen my, ende soe sal ick ende mijn huys te niet ghedaen worden. 31 Ende sij dach toe. 21 Ende hy es van daer gheghaen, ende heeft sijn hebbent gheantwoerdet, Waert behoorlijck, dat sij onse sustere tenten gheslaghen leden den torre der cudden. 22 Ende als alsoe misbruycken souden ghelyck een ghemeyn vrouwe. hy in dat lantschap woonde, soe es Ruben gheghaen ende heeft gheslapan met Bala sijns vaders concubine, dwelck hem niet verholen en bleef. Ende Iacob hadde twaelf sonen, 23 Die sone van Lia Ruben dierste ghebornen, ende Symeon ende Leui, ende Iudas, ende Issachar, ende Zabulon. 24 Die sonen van Rachel Joseph, ende Benjamin. 25 Die sonen van Bala Rachels dienstvrouwe, Dan, ende Nephthali. 26 Die sonen van Selpha, Lia dienstvrouwe, Gad ende Aser. Dit sijn Iacobs sonen die hem ghebornen sijn te Mesopotamien in Syrien. 27 Ende Iacob es oec ghecomen by Isaac sijnen vader te Mambre, een stadt des lants Arbee, dit is Hebron, daer Abraham ende Isaac vreemdelingen gheweest sijn. 28 Ende Isaacs daghen sijn veruult gheweest honderd ende tachtentich iaren. 29 Ende van outheden verteert, es hy ghestoruen, ende hy es versaemt met sijnen volcke, wesende out ende vol daghen, ende Iacob ende Esau sijn sonen hebben hem begrauen.

35 DAer en tusschen soe heeft Godt gheseyt tot Iacob, Staet op, ende climt op nae Bethel, ende woont daer, ende maect Gode eenen outaer die v openbaerde doen ghy vloodt voor uwen broeder Esau. 2 Dus heeft Iacob alle sijn huysgeshin tsamen roepende, gheseyt, Doet wech alle die vreemde goden, die onder v lieden sijn, ende wordt suyuer, ende verandert v cleederen. 3 Staet op, ende laet ons opwaerts trekken na Bethel, ende daer eenen outaer maken Gode, die my verhoort heeft op den dach mijns lijdens, ende die met my was, ouer wech. 4 Hier omme hebben sij hem gheghueuen alle die vremde goden die sij hadden, ende die oorrighen die in haer ooren waren, ende hy heeft begrauen onder eenen Therebintijn boom, die es achter die stadt Sichem. 5 Ende als sij vertrocken waren, soe heeft den grouwel des Heeren alle die steden beuanghen, die daer rontsomme waren, alsoe dat sij niet en dorsten hen veruolghen doen sij wech reysden. 6 Aldus es Iacob ghecomen tot Luza, welck es int lant van Chanaan toegehaemt Bethel, hy ende alle tvolck met hem. 7 Ende hy heeft daer eenen outaer ghetimmert, ende hy heeft den naem van die plaatse ghehoemt Godts huys, want daer openbaerde hem Godt, doen hy vloodt van sijnen broedere. 8 Opden seluen tijt es ghestoruen Debora die voester van Rebecca, ende sij es begrauen aan dat nederste van Bethel onder een eycke, ende die plaatse worde ghehoemt die eycke des weenens. 9 Maer Godt heeft wederom gheopenbaert Iacob, nae dat hy comen was van Mesopotamien in Syrien, ende hy heeft hem ghebenedijt, 10 segghende, Ghy en sult voertaen niet meer Iacob heeten, maer Israhel sal uwen naem wesen. Ende hy heeft hem Israhel ghehaemt, 11 ende hem gheseyt, Ic ben Godt almachtich, Wast ende wordt vermenichfuldicht, want luyden, ende volck van verscheyden gheslachten sullen comen. 12 Ende het lant dat ick Abraham ende Isaac gheghueuen hebbe, sal ick v gheuen ende uwen sade nae v. 13 Ende hy ghinck van hem, 14 maer hy rechte een tijtele van steenen, ter plaetsen daer hem Godt aenghesproken hadde, ende storte daer op natten offer, ende storte daer olie wt, 15 ende noemde die plaatse Bethel. 16 Maer doen hy van daer vertrocken was, soe es hy inden voersomer ghecomen int lant van daermen gaet nae Ephrata, tot welcker plaetsen, doen Rachel den arbeyt creech, 17 begonste sij in

36 Dlt sijn die generatien van Esau, die oec es Edom, 2 Esau heeft tot huysvrouwen ghenomen, van die dochteren van Chanaan, Ada elons des Hethiters dochter, ende Oolibama een dochter van Ana, Sebeons des Heuiters dochter, 3 ende oek Basemath Ismahels dochter Nabaioths suster. 4 Ende Ada baerde Eliphas, Basemath die baerde Rahuel, 5 Oolibama die baerde Iehus, ende Ihelom, ende Core, dit sijn Esaus sonen, die hem ghebornen sijn int lant van Chanaan. 6 Maer Esau heeft ghenomen sijn huysvrouwen, ende sijn sonen, ende sijn dochteren, ende alle die zielen sijns huys, ende sijn haelick goet, ende sijn vee, ende alle dat hij hebben mocht int lant van Chanaan, ende hy es in een ander lantschap ghetrocken, ende hy heeft hem ghesheyden van sijnen broeder Iacob, 7 Want sij waren seer rijk, ende sij en consten tsamen by een niet woonen, ende dlant daer sij als vreemdelingen verkeerden, en mocht hen beyde niet verdraghen, om die groote menichte der cudden van haren beesten. 8 Ende Esau heeft sijn woonghe ghenomen int gheberchte van Seyr, welckmen noemt Edom. 9 Ende dit sijn die generatien van Esau, der Edomitien vader, opt gheberchte van Seyr, 10 ende dit sijn die namen van sijnen sonen, Eliphas een sone van Ada Esaus huysvrouwe, Ende Rahuel Basemaths sijnder huysvrouwen sone. 11 Ende Eliphas hadde dese sonen, Theman, Omar, Sepho, ende Gatham, ende Cenes, 12 maer Thamna was een concubine van Elipahs Esaus sone, die welcke hem baerde Amalec, Dit sijn die sonen van Ada Esaus huysvrouwe. 13 Maer die sonen van Rahuel waren Nahath ende Zara, Samma ende Meza,

dit waren die sonen van Basemath Esaus huysvrouwe. **14** Dit waren oec die sonen van Oolibama, die een dochter was van Ane, Sebeons dochter, Esaus huysvrouw, die sij hem voertbrocht heeft, Iehus, ende Ihelom, ende Core. **15** Dit sijn die vorsten van Esaus kinderen, Die kinderen van Eliphaz Esaus ierste sone, Die vorst Theman, Die vorst Oman, die vorst Sephua, die vorst Cenes, **16** die vorst Core, die vorst Gatham, die vorst Amalec. Dit waren Eliphaz sonen int lant van Edom, ende dit waren die sonen van Ade. **17** Dit waren oeck die sonen van Rahuel Esaus sone, Die vorst Nathah, die vorst Zara, die vorst Samma, die vorst Mesa, ende dit waren die vorsten van Rahuel int lant van Edom, dese waren die sonen van Basemath Esaus huysvrouwe. **18** Maer dit waren die sonen van Oolibama Esaus huysvrouw, Die vorst Iehus, die vorst Ihelom, die vorst Core. Dit waren die vorsten van Oolibama dochter van Ane, Esaus huysvrouwe. **19** Dit sijn Esaus sonen ende dit sijn haer vorsten, welck es Edom. **20** Dit sijn die kinderen van Seyr des Horriters, des lants bewoonders, Lotan ende Sobal, ende Sebeon, ende Ana, **21** ende Dison, ende Aser, ende Disan. Dit waren die vorsten des horriters, sonen van Seyr, int lant van Edom. **22** Ende die kinderen van Lotan waren Hori, ende Hemam, ende Thamma was Lotans suster. **23** Ende dit sijn die kinderen van Sobal, Aluan, ende Manahath, ende Ebal, ende Sepho, ende Onan **24** Ende dit waren die sonen van Sebeon, Aia ende Ana Dit es Ana die heete wateren gheuonden heeft inder woestynen, als hy Sebeon sijs vaders ezelinnen weyddde. **25** Ende hi hadde eenen sone Dison, ende een dochter Oolibama. **26** Ende dit sijn Disans sonen, Hamdan, ende Eseban, ende Iethran, ende Charan. **27** Dit waren oec Esers kinderen, Balaam, ende Zauan, ende Acan. **28** Ende Disan hadde sonen Hus, ende Aran. **29** Dit waren die vorsten vanden Horriters, Die vorst Lotan, die vorst Sobal, die vorst Sebeon, die vorst Ana, **30** die vorst dison, die vorst Eser, die vorst Disan. Dit waren die vorsten vanden Horriters, die gheregneert hebben int lant van Seyr. **31** Maer die coninigen die gheregneert hebben int lant van Edom, eer die kinderen van Israel eenen coninck hadden, waren dese, **32** Bela die sone van Beor, ende sijn stadt was ghehoemt Denaba, **33** Maer Bela is ghestoruen, ende nae hem heeft gheregneert lobab, die sone van Sare van Bosra. **34** Ende als lobab ghestoruen was, soe heeft nae hem gheregneert Husam wt den lande der Themaniters. **35** Ende als dese oeck doot was, soe heeft in sijn plaatse gheregneert Adad die sone van Badad, die welc Madian versloech int lant van Moab, ende sijn stadt was ghehoemt Auith. **36** Ende als Adad doot was, soe heeft in sijn stede gheregneert Semla van Masreca. **37** Ende als dese oec ghestoruen was, soe heeft in sijn stede gheregneert Saul vanden vloede Rohoboth. **38** Ende als dese oec ghestoruen was, soe heeft in sijn stede gheregneert Balanan een sone van Achobor. **39** Ende als dese ghestoruen was, soe heeft in sijn stede gheregneert Adar, ende sijn stadt was ghehoemt Phau, ende sijn huysvrouw hiet Meetabel, een dochter van Matred die een dochter was van Mezaab. **40** Dit sijn die namen van Esaus vorsten, elc nae haer gheslachten, ende steden, ende namen, Die vorst Thamma, Die vorst Alua, Die vorst letheth, **41** Die vorst Oolibama, Die vorst Ela, Die vorst Phinon, **42** Die vorst Cenes, die vorst Theman, Die vorst Mapsar, **43** Die vorst Magdiel, Die vorst Hiram. Dit waren die vorsten van Edom woonende int lant van haren heerlijckheden, dit es Esau die vader vanden Idumijters.

37 MAer Iacob woonde int lant van Chanaan, daer sijn vader een vreemdelinck gheweest hadde, **2** ende dit sijn, sijn geslachten, Ioseph doen hy sesthien iaren ouw was, voedde sijs vaders cudde met sijnen broders, doen hy noch een kint was, ende hy was by die kinderen van Bala, ende Zelpha sijs vaders huysvrouwen, ende hy beschuldichde sijn broders by sijnen vader van een die alder quaetste sonde. **3** Ende Israel hadde Ioseph lief bouen alle sijn kinderen, om dat hy hem in sijn oude daghen ghewonnen hadde, ende hi heeft hem eenen rock ghemaect van verscheden verwen. **4** Maer sijn broders siende dat hi van haren vader bouen allen sijn sonen bemint was, hebben hem ghehaet ende sij en consten hem niet vredelijck toeghespreken. **5** Ende het es ghebuert dat hy sijnen broders vertelde eenen droom die hy ghesien hadde, welck was een oorsake dat sij noch meerder haet tegen hem creghen. **6** Ende Ioseph seyde tot hen, Hoort mijnen droom die ick ghesien hebbe, **7** Mij dochte dat wi opt velt schoouen bonden, ende als oft mijnen schoof hem oprechte ende stonde, ende dat vieder schoouen daer rontsomme staende mijnen schoof aenbaden. **8** Ende sijn broders hebben hem gheantwoerd, Sult ghy dan ons coninck wesen? oft sullen wi onder v macht comen? Daer om heeft dese sake van desen droomen ende woorden een voetsel gheweest van nijdicheyt, ende van hate. **9** Noch heeft hi eenen anderen droom ghesien, den welcken hy sijnen broders oeck heeft vertelt, ende gheseyt, Ick heb doer eenen droom ghesien, als oft die sonne ende mane ende elf sterren my aenbaden, **10** dwelck als hy sijnen vader ende sijnen broders vertelt hadde, soe heeft hem sijn vader ghestraft ende gheseyt, Wat beteekent desen droom die ghi gedroomt hebt? Wat meyndi, sullen ick ende v moeder, ende v broders v aenbidden op aertrijk? **11** Daerom benijden hem sijn broders, maer sijn vader bemercete dese sake al swijghende. **12** Ende als sijn broders om haers vaders cudden te weyden woonden te Sichem, **13** soe seyde Israel tot hem, V broders voeden die schapen te Sichem, coemt ick sal v tot hemlieden senden. Ende als hi antwoerde, **14** ic ben hier, soe seyde hy tot hem, Gaet henen, ende besiet oft met uwen broders, ende met dat vee al wel gaet, ende brengt my die bootschap wederom, hoet daer ghaet. Als hi dus ghesonden was wt de dellinghe van Hebron, soe es hy ghecomen tot Sichem, **15** ende een man heeft hem vonden dolende opt velt, ende hem ghevraecht, wat hi sochte. **16** Ende hy antwoerde, Ic soeck mijn broders, segt mi doch waer sij die schapen voeden. **17** Ende die man heeft tot hem gheseyt, Sij sijn van hier ghegaen, want ic heb hen hooren segghen, Laet ons ghaen te Dothaim. Aldus es Ioseph ghegaen nae sijn broders, ende hy vantse te Dothaim. **18** Ende als sij hem van verre ghesien hadden, eer dat hy by hemlieden quam, soe peysden sij, dat sij hem doodden souden. **19** Ende sij spraken tot malcanderen, Siet den droomer coemt daer, **20** coemt laet ons hem dootslaen, ende worpen hem in eenen ouden put, ende wij sullen seggen, Een alder quaetste wilt

dier, heeft hem verslonden, ende dan salmen sien wat hem Heere, ende hy es van hem ghedoodt. **8** Daerom heeft sijn droomen baten. **21** Doen Ruben dit hoorde, soe arbeyde Iudas gheseyt tot Onan sijnen sone, Gaet versaeamt v met hy om hem te verlossen wt haren handen, **22** ende hi seyde, ws broeders huysvrouwe, op dat ghy uwen broeder moecht En doot sijn ziele niet, noch en stort gheen bloet, maer worpt saet verwecken. **9** Maer hy wel wetende dat die kinderen hem in desen put, die in die woestine es, ende houdt v hem niet en souden gheboren worden, versamende hem handen onschuldich, maer dit seyde hy om dat hy hem wilde met sijn broeders huysvrouwe storte hy tsaet op daerde, om verlossen wt haren handen, ende hem sijnen vader wederom datter gheen kinderen en souden af gheboren worden in sijns leueren. **23** Hier om alsoe haest als hy by sijn broeders broeders naem. **10** Ende daerom heeft hem God gheslagen, comen was, soe hebben sij hem ghebloot van sijnen rock want hy een afgriselicck dinck dede. **11** Daerom soe heeft totten voeten comedene, ende van verscheyden verwen, **24** Iudas geseyst tot Thamar sijn behoude dochter, Blyft weduwe ende sij wierpen hem in dien ouden put, daer gheen water in ws vaders huys, tot dat Sela mijn sone groot ghewassen en was. **25** Ende sittende om broot te eten, hebben sij die sij, want hy sorgde dat hy oec steruen soude ghelyck sijn Ismahelijters ouer dlant reysende, sijn comen van Galaad broeders. Ende sij es wech ghegaen, ende heeft ghewoont in met haren kermels, draghende specerie, herst, ende myre haers vaders huys. **12** Ende alst veel daghen voerleden was, nae Egipten. **26** Hier omme heeft Iudas gheseyt tot sijnen soe es Sua Iudas huysvrouwe ghestoruen, ende als hy nae broeders, Wat salt ons baten, eest dat wij onsen broeder den rouwe ghetroot was, soe es hy opwaerts gheryest tot dooden, ende dat wij sijn bloet verborghen? **27** Tes beter sjinder scapen scherders, hi ende Hyras sijn schaepherder datmen hem den Ismaheliten vercoope, ende dat ons handen van Odollam, sijn ghegaen tot Thannas. **13** Ende het es niet besmet en worden, want het es doch ons broeder ende Thamar gheseyt, hoe dat haer sweer opwaerts reysde tot ons vleesch. Ende sijn broeders waren te vreden met sijnen Thannas om sijn schapen te scheren. **14** Ende doen sy woerden. **28** Ende doen die coopluyden van Madijan, daer afgeleyt hadde die cleederen van haren weduvelicken staet, voerby quamen, hem wten put treckende, hebben sij hem soe heeft sij eenen wimpeldoek aenghedaen, ende aldus den Ismaheliten vercocht om twintich silueren penninghen, verandert hebbende haer cleederen, heeft sij gheseten int die welcke hem hebben in Egipten gheleyt. **29** Ende Ruben scheiden van twee weghen, aldaer men ghaet nae Thannas, wederghedaen sijnde totten put, en vant dat kint niet, **30** ende met gheschoerde cleederen gaende tot sijn broeders, my met v versamen, maer hy en wist niet dat sijn behoude heeft gheseyt, Dat kint en sietmen nerghers, ende waer sal dochter was. Ende doen sij antwoerde, wat wildi my gheue Desen rock hebben wij vonden, besiet oft ws soens rock dat ghy mijns versamens moecht ghebrucken? **17** soe heeft es, oft niet. **33** Ende als die vader dien kende, soe seyde hy, Het is mijns soons rock, een alder quaetste wilt dier heeft hem verbeten, een beeste heeft Joseph verslonden. hy gheseyt, Ick sal v wten cudden een bocxken senden. **34** Ende sijn cleederen schoerende, heeft hy een harich Ende doen sij seyde, Ick sal ghedooghen dat ghy wilt, eest cleedt aenghedaen, beschreyende sijnen sone menighen my eenen pant gheuet, tot dat ghy my sendt, dat ghi tijt. **35** Ende als alle sijn kinderen verghadert waren om heeft beloeft. **18** Soe heeft Iudas gheseyt, Wat wildi v voer eenen haers vaders rouwe te versueten, soe en wilde hy gheenen pant ghegheuen hebben? Sij antwoerde, uwen vingher rinck, troost ontfanghen, maer hy seyde, Ick sal nederdalen by ende uwen arm rinck, ende uwen stock die ghy in hant mijnen sone al weenende ter hellen waert. Ende die wijle dat hebt. Dus heeft die vrouwe met een versamen, ontfanghen, hy in sijnen rouwe bleef, (**Sheol h7585**) **36** soe hebben die haers vaders rouwe te versueten, soe en wilde hy gheenen schoepherder den Odollamiter, dat hy weder halen soude gesneden man was, ende een ritmeester van Pharaon.

38 OPden seluen tijt es Iudas afghereyst van sijnen broeders, ende es ghekeert tot eenen man van Odollam, Hyram genaemt, **2** ende aldaer sach hy een Cananeus menschen dochter ghenaemt Sua, ende als hy die hadde tot eender huysvrouwen ghenomen, soe heeft hy hem met haer versaeamt. **3** Die welcke heeft ontfanghen ende ghebaert eenen sone, den welcken si noemde Her. **4** Ende doen si wederomme ontfanghen hadde, heeft sij dien sone als hy gheboren was ghenaemt Onan. **5** Ende sij heeft noch den derden sone ghebaert, den welcken si ghenoemt heeft Sela, ende doen dien gheboren was, soe en baerde sij voorts niet meer. **6** Maer Iudas heeft sijnen ierste gheboren sone Her een huysvrouwe ghegheuen Thamar ghenaemt. **7** Ende Her Iudas ierste gheboren sone was arch voer den Heere, ende hy es van hem ghedoodt. **8** Daerom heeft Iudas gheseyt tot Onan sijnen sone, Gaet versaeamt v met ws broeders huysvrouwe, op dat ghy uwen broeder moecht saet verwecken. **9** Maer hy wel wetende dat die kinderen hem niet en souden gheboren worden, versamende hem datter gheen kinderen en souden af gheboren worden in sijns leueren. **10** Ende daerom heeft hem God gheslagen, want hy een afgriselicck dinck dede. **11** Daerom soe heeft totten voeten comedene, ende van verscheyden verwen, **12** Ende alst veel daghen voerleden was, soe es Sua Iudas huysvrouwe ghestoruen, ende als hy nae broeders naem. **13** Ende het es niet besmet en worden, want het es doch ons broeder ende Thamar gheseyt, hoe dat haer sweer opwaerts reysde tot ons vleesch. Ende sijn broeders waren te vreden met sijnen Thannas om sijn schapen te scheren. **14** Ende doen sy woerden. **15** Ende afgeleyt hadde die cleederen van haren weduvelicken staet, voerby quamen, hem wten put treckende, hebben sij hem soe heeft sij eenen wimpeldoek aenghedaen, ende aldus den Ismaheliten vercocht om twintich silueren penninghen, verandert hebbende haer cleederen, heeft sij gheseten int die welcke hem hebben in Egipten gheleyt. **16** Ende hy tot haer incomende heeft gheseyt, Laet my met v versamen, maer hy en wist niet dat sijn behoude heeft gheseyt, Dat kint en sietmen nerghers, ende waer sal dochter was. Ende doen sij antwoerde, wat wildi my gheue Desen rock hebben wij vonden, besiet oft ws soens rock dat ghy mijns versamens moecht ghebrucken? **17** soe heeft es, oft niet. **18** Soe heeft Iudas gheseyt, Wat wildi v voer eenen pant ghegheuen hebben? Sij antwoerde, uwen vingher rinck, ende uwen arm rinck, ende uwen stock die ghy in hant hebt. Dus heeft die vrouwe met een versamen, ontfanghen, **19** ende sij es opghestaen, ende wech ghegaen, ende als sij afgeleyt hadde het habijt dwelck sij aen ghedaen hadde, soe heeft sij haer weder met wedulijcke cleederen ghecleedt. **20** Ende Iudas heeft een bocxken ghesonden met sijnen schaepherder den Odollamiter, dat hy weder halen soude den pant die hy der vrouwen ghegheuen hadde, ende als hy haer niet en vant, **21** soe heeft hi die luyden van dier plaeften gheuraecht, Waer es die vrouwe die hier gheseten heeft opden tweescheydeghen wech? Ende doen sij alle seyden, Hier en heeft gheen ghemeyn vrouwe gheweest, **22** soe es hy weder ghekeert tot Iudas ende heeft gheseyt, Ic en hebse niet vonden, ende oeck soe seyden my die luyden van dier plaeften, dat daer noyt ghemeyn vrouwe gheseten en heeft. **23** Ende Iudas seyde, Laets dat houden voer haer, sij en sal ons emmer niet connen van loghenen straffen, Ick heb een ionck bocxken ghesonden, dwelck ic beloeft hadde, ende ghy en hebtse niet gheuonden. **24** Maer siet nae drij maenden, so werde Iudas ghebootschap vanden sommighen die seyden, Thamar v behoude dochter heeft

oncuy scheyt bedreuen, ende men siet dat haren buyck groot hier inne ghebracht, dat hy ons beschamen soude, Hy is wordt. Ende Iudas heeft gheseyt, Brengtse voerts, dat sij binnien by my ghecomen, om hem met my te versamen, mach verbrant worden. **25** Ende als sij ter pijnen gheleyt ende doen ic riep, **15** ende hy mijn stemme hoorde, soe worde, soe sandt sij tot haren sweer, segghende, Ick heb liet hy achter den mantel die hy hadde, ende liep wech ontfanghen vanden man die dese dinghen toebehooren, daer buyten. **16** Hier omme tot een seker bescheedt der Besiet wien dat desen vingher rinck, ende armrinck, ende waerheit heeft sij den mantel behouden, ende dien haren desen stock toebehooren. **26** Ende als hi die ghiften kende, man gheoot als hy weder thuys quam, **17** ende sij seyde, soe seyde hy, Sij es rechtuerdigher dan ick, want ick en Desen Hebreusschen knecht, den welcken ghy hier brocht heb, es binnien by my ghecomen om mi te beschamen, **18** heb haer Sela mijnen sone niet ghegeven. Maer nochtans ende als hy my hoorde roepen, soe liet hy sijnen mantel een heeft hy haer niet meer bekent. **27** Ende als den tijt achter, dien ic hiel, ende vloodt buyten wech. **19** Als die van baren naecte, soe sijnder tweelinghen in haer lichaem gheuonden. Ende in dat voertcomen der kinderen, soe stack heere dese dinghen gehoort hadde, ende te seer gheloofde die een sijn hant voerts, ende daer bant die vroede vrouwe sijs wijs woorden, soe es hi seer ghestoort ghewest. **20** eenen purpuren draet aen, segghende. **28** Dese sal voer Ende hy heeft Ioseph ouerghegeuen inden kercker, daer wt comen, **29** ende doen die sijn hant wederom track, soe des conincks gheuanghenen bewaert worden, ende daer es dander wtcomen, ende die vrouwe heeft gheseyt, Waer was hy ghesloten, **21** Maer die Heere was met Ioseph, om, es om uwen wille die liese gheschoert? Ende om dese ende hy heeft bermherticheyt met hem ghedaen, ende hem sake soe noemde sij hem Phares. **30** Ende daernae es sijn gratie verleent, in die oogen vanden ouersten des kerckers, broeder wtcomen, aen wiens hant was den purpuren draet, **22** Die welcke heeft hem in sijn handen gheleuert alle den welcken sij noemde Zara.

39 MAer Ioseph die is gheleydt in Egyptenlant, ende Putiphar een ghesneden Pharaons, een prince van sijnen heyre, een Egiptsch man heeft hem ghecocht wt der Ismaheliters handen, vanden welcken hy daer ghebrocht was. **2** Ende die Heere was met hem, ende hy was een gheluckich mensch in alles dat hy dede, ende hy woonde in sijns heeren huys, **3** die wel wiste dat die Heere met hem was, ende dat al van den Heere gheuordert worde in sijn handen, wat hi hanteerde. **4** Ende Ioseph heeft gratis vonden voer sijnen heere, ende hy diende hem, ende es van hem ouer al ghestelt, ende alsoe regeerde hy dat hys welck hem beouolen was, ende alle dat hem ouerghegeuen was, **5** ende die Heere heeft des Egiptenaers huys gebenedijt om Iosephs wille, ende hy heeft vermenichfuldicht, soe wel in huysen als in landen, alle sijn goet, **6** ende hy en nam gheen kennisse anders dan van troot dat hy adt. Ende Ioseph was schoon van aensicht, ende fraey van aensien. **7** Ende nae veel daghen, soe heeft sijn vrouwe haer ooghen op Ioseph gheslaghen, ende heeft gheseyt, Slaeft by my, **8** Maer hi gheensins willende hooren nae dat onbehoorlijck werck, heeft tot haer gheseyt Siet, mijn heere en weet niet wat hy in sijn huys heeft, want hy heuet my al ouerghegeuen, **9** ende daer en es niet, ten es al in mijnder macht, oft ten es my al van hem ouerghegeuen, wtghenomen ghy alleen, die sijn huysvrouwe sijt, Hoe soude ic dan moghen dit quaet bedrijuen, ende sondighen teghen mijnen heere? **10** Sulcke woorden heeft sij alle daghe ghesproken, ende die vrouwe was den ionghelinc seer lastich, maar hy ontseyde die oneerlickheydt. **11** Ende het es gheboert op eenen dach dat Ioseph in huys quam, ende eenderhande werck dede, sonder yemants by sijn, **12** ende sij grijpende die slippe van sijnen cleede, seyde, Slaeft by my, Ende hy heeft den mantel in haer handen ghelaten, ende es gheuloden ende wtgheloopen. **13** Ende als dat wijf sach denmantel in haer handen, ende dat sij versmaet was, **14** soe heeft sij bi haer gheroepen die luyden van haren huyse, ende gheseyt tot hemlieden, Siet, hy heeft ons desen Hebreusschen man

hier inne ghebracht, dat hy ons beschamen soude, Hy is binnien by my ghecomen, om hem met my te versamen, ende doen ic riep, **15** ende hy mijn stemme hoorde, soe liet hy achter den mantel die hy hadde, ende liep wech daer buyten. **16** Hier omme tot een seker bescheedt der waerheit heeft sij den mantel behouden, ende dien haren man gheoot als hy weder thuys quam, **17** ende sij seyde, Desen Hebreusschen knecht, den welcken ghy hier brocht hebt, es binnien by my ghecomen om mi te beschamen, **18** heb haer Sela mijnen sone niet ghegeven. Maer nochtans ende als hy my hoorde roepen, soe liet hy sijnen mantel een heeft hy haer niet meer bekent. **19** Als die achter, dien ic hiel, ende vloodt buyten wech. **20** heere dese dinghen gehoort hadde, ende te seer gheloofde sijs wijs woorden, soe es hi seer ghestoort ghewest. **21** Ende hy heeft Ioseph ouerghegeuen inden kercker, daer des conincks gheuanghenen bewaert worden, ende daer was hy ghesloten, **22** Die welcke heeft hem in sijn handen gheleuert alle die gheuanghenen die daer int gheuanghenisse waren, ende wat daer gheschiede, dat was onder Ioseph. **23** Ende die ouerste des kerckers en nam gheen kennisse erghers af, want hy hadt hem al beouolen, ende die Heere was met hem, ende alle sijn wercken bestierden hy.

40 ALs dese dinghen dan ghebuert waren, soe eest gheschiet datter twee ghesneden dienaers tegen haren heere misdeden, te weten des conincks van Egypten schencker, ende die backer. **2** Ende Pharao op hen gram sijnde (want die eene was douserste vanden schenckers, ende dander vanden backers) **3** heeftse beyde doen steken inden kercker van den ritmeester, daer Ioseph oec in gheuanghen was, **4** Maer die kerckermeester heeftse Ioseph in sijn hant gheleuert, die welcke hemlieden oec ghedient heeft, ende alst nv eenen cleynen tijt voerleden was, soe sijn dese int gheuanghenisse bleuen. **5** Ende sij hebben beyde ghedroomt op eenen nacht nae die beduydenisse die hem diende. **6** Ende als Ioseph des morghens by hemlieden comen was, ende sach dat sij droeueich waren, **7** soe heeft hy hen gheuraecht, segghende, Waerom es aensicht heden droeuer dant pleech? **8** Die welcke hebben gheantwoerdt, Wij hebben eenen droom ghesien, ende daer en niemant die ons desen mocht beduyden. Ende Ioseph heeft tot hemlieden gheseyt, En behoort die beduydenisse Gode niet toe? segt my wat ghy ghesien hebt. **9** Ende die ouerste der scenckers heeft ierstmael sijnen droom vertelt. Ick sach voer my eenen wijnstruck **10** (daer drij rancken aen waren) allencxkens wassen, ende botten crighen, ende nae die bloemen druyuen rijpen, **11** ende Pharaos cop in mijnen hant, Dus nam ic die druyuen ende doudie die wt inden cop, den welcken ic hiel, ende ick gaf Pharao den cop. **12** Ende Ioseph antwoerde, Dit es die beduydenisse vanden droom, Die drij rancken, sijn noch drij daghen, **13** nae die welcke sal Pharao ws dienst gedachtich wesen, ende hi sal v weder stellen in uwen iersten staet, ende ghi sult hem weder den cop gheuen, nae uwer officien, ghelyck ghy te voren pleech te doene. **14** Alleene wilt mijnder gheachtich wesen, alst v wel gaet, ende ghy sult bermherticheyt met my doen, dat ghy Pharao vermaent, dat hi my wt desen kercker verlosse, **15** want ic

ben dieflijck wech gheuoert wt den Hebreusschen lande, ende hier sonder mijn scult in desen put gesteken. **16** Die meester der backers (siende dat hy wijselijck dien droom verclaert hadde) heeft gheseyt, Ende ic heb eenen droom ghesien, dat ick drij coruen meels hadde op mijn hooft, **17** ende dat ic in den eenen corf (welc den alder oppersten was) droech alderhande spijsen, welc men maken mach nae der backers conste, ende dat die voghelen daer wt aten. **18** Ende Ioseph heeft gheantwoert, Dit es die beduydenisse des drooms, Die drij coruen, dat sijn noch drij daghen, **19** nae die welcke sal Pharao v hooft afnemen, ende hi sal v hanghen aen tcruys, ende die voghelen sullen v vleesch verschoeren. **20** Ende daer nae opden derden dach, soe waert den dach van Pharaos gheboerte, die welcke doen gaef eenen grooten maeltijt sijnen dienaers, ende ouer maeltijt, soe worde hy denckende op den meester vanden scenckers, ende op den ouersten vanden backers, **21** Ende hy heeft den eenen wederghestelt in sijn plaeft, dat hy hem soude te drencken gheuen, **22** Ende den anderen hinc hy aen een galge, om dat die waerheyt des beduyders soude ghetoocht worden. **23** Nochtans die ouerste der scenckers (alst wel met hem ghinck) heeft sijnen beduyder vergheten.

41 NAe twee iaren, soe heeft Pharao eenen droom ghesien, ende hem dochte dat hy stont bi eenen vloet, **2** waer wt dat opquamen seuen schoon runderen seer vet, ende sij weydden in die broeachtige plaeften. **3** Ende noch ander seuen quamen wten vloet op, die leelijck ende seer magher waren, ende sij weydden opden oeur vanden vloet, in die groene plaeften, **4** ende sij hebben verslonden die ander ossen, die seer wonderlyckie schoon van ghedaente, ende wel gestelt van lichamen waren, doen wert Pharao wacker. **5** Ende hy ontslip wedermome, ende doen sach hi eenen anderen droom, Seven aeren groeydden wt een stroe, vol ende wel ghedaen, **6** ende noch ander seuen dunne aeren die versengt waren wiessen op, **7** die welcke verslonden alle die schoonheit vanden iersten aeren. Als Pharaos ontspranck nae sijnder rusten, **8** ende alst dach was, soe es hy wt vreesen veruaert gheweest, ende heeft ghesonden tot alle die waersegghers van Egypten, ende tot alle die wijsen, ende als hy die hadde doen halen, soe vertelde hy hemlieden den droom, Maer daer en was niemand, die dien beduyden conste. **9** Doen worde die meester vanden scenckers ghe-dachtich, ende hy seyde, Ick belijde mijns misdaet, **10** Die coninck eens gram wesende op sijn knechten, dede my, ende den meester vanden backers, stoeten in den kercker des ritmeesters, **11** daer wi op eenen nacht beyde saghen elc eenen droom, die welcke sekerlijck te voren wtwees dat ons toecomende was. **12** Ende daer was een Hebreusch ionghelic des selfs ritmeesters dienaer, den welcken wij onsen droom vertelden, **13** ende wi hoorden al datternamaels af gheschiet es, Want ic ben weder ghhestelt in mijnen dienst, ende hy es ghehanghen aen den cruce. **14** Ter stont soe hebben sij (nae des conincks gebodt) Ioseph wten kercker bracht, ende hem ghescoren, ende zijn cleederen verandert zijnde, soe hebben sij hem bracht voer Pharao. **15** Tot wien hy seyde, Ick heb droomen ghesien, ende daer en es niemand die dese beduyden can, ende ick heb ghehoort dat ghy die seer wijselijck cont gheraden. **16** Ende Ioseph

seyde, God sal Pharao wel gheluckighe dinghen antwoerden sonder my. **17** Dus heeft Pharao vertelt dat hy gesien hadde, My docht dat ic stont opden oeuer van eenen vloet, **18** ende datter seuen runderen wten vloet opquamen die seer schoon waren bouen maten, vet van vleesch die welcke in die weijde van dat broeck het groene weydden, **19** ende siet nae dese volchden seuen ander rinderen, soe seer leelijck ende magher, dat ick noyt sulcke en heb ghesien int lant van Egypeten, **20** die welcke (als sij dierste rinderen al gheten ende verteert hadde) **21** en toonden niet dat sij versaetd waeren, maer bleuen noch soe magher ende van soe quaede ghedaenten als sij te voren waren. Ende nae dat ic ontspranck, so worde ic weder vanden slaep ouerualen, **22** ende ic sach eenen droom, Seven aeren wiessen op eenen struyck vol ende seer schoone, **23** ende noch seuen andere dunne ende versengt quamen oock wt dat stroo, die welcke hebben der ierster aren schoonheit veteert. Ic hebt den beduyders den droom gheseyt, ende daer en es niemand die mij dese can wtlegghen. **25** Ende Ioseph heeft gheseijt, Des conincks droom es een, God heeft Pharao ghetoocht, wat hij doen sal. **26** Die seuen schoon rinderen, ende die seue volle aeren, dat sijn seuen vruchtbarighe iaren, ende sij begrijpen een ghelycke macht des drooms. **27** Ende die seuen dunne ende magher rinderen, welck nae die andere op quamen, ende die seuen dunne aren vanden dorren wint versengt, dat sijn seuen toecomende iaren van dieren tijt. **28** Die welcke in dusdanigher voeghen sullen veruult worden. **29** Siet daer sullen seuen iaren comen van grooter vruchtbaerheit in alle dat lant van Egypeten, **30** nae die welcke sullen seuen ander iaren volghen van soe grooter onvruchtbaerheit, dat alle die voerleden oueruloedicheit sal vergeten worden. Want den hongher sal alle het lant wt teren, **31** ende die groote nauolghende armoede sal te niet brenghen alle die groote voerleden vruchtbaerheit. **32** Ende dat ghi ter tweeder reysen ghesien hebt einen droom, tselue dinck aengaende, dats een teeken van vasticheit, om dat Godts woert gescieden sal, ende corts volbrocht worden. **33** Daerom soe laet mijnen heere nv besorghen eenen wijsen ende neerstighen man, den welcke hij ouerste make van alle dlant van Egypeten. **34** Die welcke oock ouerste stellen mach in alle die lantscappen, ende dat hij het vijfste deel vanden vruchten der seuen iaren **35** die nu corts comen sullen, vergadere in die scueren, ende laet alle dat coren onder Pharaos macht oplegghen ende bewaren in die steden. **36** Ende laet die te voren bereyden tseghen den dieren tijt van den seuen iaren, die dlant van Egypete seer verlasten sal, op dat het lant niet heel te niet en gae van hongher. **37** Desen raet heeft Pharao wel behaecht, ende alle sijnen dienaers, **38** ende hij heeft tot hemlieden gheseijt, Sullen wij oec moghen eenen sulcken man vinden, die soe vol sij vanden gheest Godts? **39** Hierom heeft hij gheseijt tot Ioseph, Aenghesien dat Godt v ghetoocht heeft alle dat ghij ghesproken hebt, sal ic dan iemant moghen vinden wijsen dan ghij, ende ws ghelyck? **40** Ghij sult die ouerste van mijnen huysje sijn, ende alle tvolck sal ghehoorsan wesen den gheboden ws monts. Alleen sal ic bouen v wesen in den stoel des rijcks. **41** Ende Pharao heeft wederom tot Ioseph gheseijt, Siet ic heb v ouerste

ghemaect van alle dlant van Egijpten. **42** Ende hij nam eenen rinck van sijnder hant, ende gaff hem dien in sijn hant, ende cleedde hem met een ouercleedt van lynwaet wt Egijpten, ende hij dede eenen gouden halsbant om sijnen hals. **43** Ende dede hem climmen op sinen tweeden waghen, ende dede wtroepen, dat sij alle haer knieden voer hem booghen souden, ende weten dat hij was ghemaect die ouerste van heel Egijpten lant. **44** Ende die coninck van Egijpten heeft tot Ioseph geseijt, Ic ben Pharao, sonder v beuel soe en sal niemant hant oft voet roeren int gheheel landt van Egijpten. **45** Ende hij heeft sijnen naem verandert, ende heeft hem nae die tale van Egijpten genaempt den salichmaker der werelt. Ende hij heeft hem tot eender huysvrouwen ghegeuen Asceneth die dochter van Putiphar des priesters van Heliopolis. Aldusdan es Ioseph wtghereyst int land van Egijpten. **46** (want dertich iaren was hij out doen hij in die teghenwoerdicheyt van den coninck Pharao stont) ende hij es alle die landen van Egijpten rontsomme doerghereyst. **47** Ende die vruchtbaerhett vanden seuen iaren es ghecomen, ende dat graen es in schoouen ghebonden, ende vergadert in die scueren van Egijpten. **48** Ende alle die oueruloedicheyt des graens es oec opghelijkt gheweest in elcke stadt. **49** Ende die oueruloedicheyt der terwen was soe groot, als het sant der zee, also dat die menichte bouen mate ghinc. **50** Ende Ioseph sijn twee sonen gheboren, eer den dieren tijt quam, die welcke hem ghebaert heeft Asceneth die dochter van Putiphar des priesters tot Heliopolis. **51** Ende hij heeft den iersten ghebornen Manasses ghenaemt, segghende, Die heere heeft mij doen vergheten alle mijnen arbeit, ende mijns vaders huys. **52** Ende den tweeden sone noemdi hij Ephraim, segghende, Die heere heeft mij doen wassen in mijnder armoeden lant. **53** Alsdan ouerleden waren die seuen vruchtbarighe iaren, die in Egijpten gheweest hadden, **54** soe begonst te comen die seuen iaren der armoeden, die welck Ioseph te voren gheseijt hadde, ende den dieren tijt es machtich groot gheworden ouer alle die werelt, maer ouer alle dlant van Egijpten was broot. **55** Ende als dat lant oec begonst hongher te crighen, soe heuet volck Pharao aengheropen, biddende om voetsel. Den welcken hij heeft gheantwoert, Gaet tot Ioseph ende doet al dat hij v segghen sal. **56** Ende den dieren tijt worde daeghelycs meerdere in allen landen. Ende Ioseph heeft alle die scueren open ghedaen, ende den volck van Egijpten coren vercocht, want den dieren tijt hadde hem lieden oec ouerual-len. **57** Ende alle andere landen quamen in Egijpten, om teten te coopen, dat sij die plaghe vanden dieren tijt mochten verdrachlijc maken.

42 ENde Iacob hoorende datmen in Egypten voetsel vercocht, heeft tot sijnen sonen gheseyt, Waerom sijdi so onacsem? **2** Ic heb ghehoort datmen in Egijpten coren vercoopt, Reyst nederwaerts, ende coopt dat ons van noode es, op dat wij moghen te leuen blijuen, ende dat wi van armoeden niet en vergaan. **3** Hieromme sijn Iosephs thien broeders nederwaerts ghereyst, om coren te coopen in Egijpten, **4** maer Beniamin worde van Iacob thuis ghehouden, want hy gheseyt hadde tot sijnen broeders, Hem mocht onder weghen eenich ongheluck by auontueren ouercomen, **5** dus sijn sij comen int lant van Egijpten, metten

anderen die oec reydsen om te coopen. Want den dieren tijt was oec int lant van Chanaan. **6** Ende Ioseph was een prince int lant van Egijpten, ende nae sijnen wille worde het graen den volcke vercocht. Als nv sijn broeders hem aenbeden hadden, **7** ende hy die ghekent heeft, soe sprack hy straffelijc hemlieden aen, als tot uremdelinghen, ende hy vraelde van hemlieden, Van waer sijdi comen? Ende sij hebben gheantwoert, Wij comen wt den lande van Chanaan, om ons leuens nootdurft te coopen. **8** Ende nochtans al kende hy sijn broeders, hi en es van henlieden niet gheken. **9** Ende gedachtich wesende der droomen die hy somtijds ghesien hadde, soe heeft hy tot hemlieden gheseyt, Ghy sijt bespieders, ende ghy sijt ghecomen om het crancste vanden lande te besien. **10** Ende sij hebben gheseyt, Ten es alsoe niet mijn heere, maer v dienaers sijn comen om spijsen te coopen. **11** Wij sijn alle gader eens mans kinderen, ende wij sijn vreetsamelijc ghecomen, ende v dienaers en hebben gheen quaet op handen. **12** Den welcken hy heeft gheantwoert, Het es anders, ghy sijt comen om te bemercken die onstercke plaetsen des lants. **13** Maer sij hebben gheseyt, Wij v dienaers sijn twaelf ghebroeders, eens mans kinderen, int lant van Chanaan, die alder ioncste es by onsen vader, ende dander en leeft niet. **14** Het es (seyt hy) dat ick gheseyt hebbe, Ghy sijt bespieders, **15** Daerom ick sal nv van v lieden een ondersueck doen, by die salicheyt van Pharao, ghy en sult hier niet wtghaen, tot dat v ioncste broeder hier come. **16** Sendt eenen van v allen die hem hier brenghe, maer ghi sult int gheuanckenisse wesen tot dat bewesen worde oft warachicht oft valsch es, dat ghy gheseyt hebt. Oft anders (by der salicheyt van Pharao) soe sijdi bespieders. **17** Hierom soe heeft hy hemlieden der gheuanckenissen gheleuert drij daghen, **18** maer op den derden dach dede hi die wt den kercker brenghen ende heeft gheseyt, Doet dat ik gheseyt hebbe, soe suldi te leuen blijuen, want ic vreeße Godt. **19** Eest dat ghy vreedsamich sijt, soe laet een van uwen broeders inden kercker ghebonden blijuen, ende trect ghilieden wech, ende voert dat coren, welc ghy ghecocht hebt in v huysen, **20** ende brengt uwen ioncsten broeder tot my met v, op dat ick v woerden mach beproeven, ende dat ghy niet en sterft. Sij hebben ghedaen alsoe hi gheseyt hadde, **21** ende tot malcanderen gheseyt, Met rechte lijden wij dit, want wi teghen onsen broeder misdaen hebben, siende die bedructheyt sijnder zielen, als hi ons seere badt ende wi en verhoerden hem niet, daerom es dese tribulatie op ons comen. **22** Maer een van hemlieden Ruben ghenaemt, heeft gheseyt, En heb ict niet gheseyt? En wilt teghen het kint niet misdoen, ende ghy en hebt my niet ghehoort, siet nv wordt sijn bloet versocht. **23** Maer sij en wisten niet dat Ioseph dit verstant, aen ghesien dat hy hemlieden doer eenen bedieder toesprac. **24** Ende hy keerde hem een weynich omme, ende heeft gheweent, ende wederom keerende heeft hy hen toeghesproken. **25** Ende opnemende Simeon en bindende in haer teghewoordicheyt, beul hij sijnen dienaers dat sij hemlieden sacken met tarwen vullen souden, ende dat sij elcs ghelt in sijn sacken legghen souden, ende gheuen hen daer toe prouande in den wech, die welcke hebben alsoe ghedaen. **26** Ende sij sijn wech ghereyst voerende coren op hen ezels. **27** Ende als daer

een sijnen sack openghedaen hadde, om sijnen ezel voeder te gheuen in die herberghe, soe heeft hy dat ghelyt ghesien int opperste van den sack, **28** ende heeft gheseyt tot sijnen broeders, Mijn ghelyt es my wederghegeheuen, siet het es inden sack. Ende sij alle te samen verwondert ende onstelt wesende, hebben tot malcanderen gheseyt, Wat es dit dwelc ons Godt ghedaen heeft? **29** Aldus sijn sij voerts comen bij Iacob haren vader int lant van Chanaan, ende sij vertelden hem alle dat hemelieden gheschiet was, segghende, **30** Die heere des lants heeft ons hert aenghesproken, ende hy meynde dat wi bespieders des lants waren. **31** Den welcken wi antwoorden, Wij sijn vreedtsamic, ende wij en hebben gheen listen op handen. **32** Wi sijn twaelf broeders al van eenen vader ghewonnen, die eene en leeft niet, ende die ioncste es by onsen vader int lant van Chanaan. **33** Ende hy seyde tot ons, Aldus sal ic beuinden dat ghy vreedtsamic sijt. Laet een van uwen broeders by mi, ende neemt nootdurft voer v huysghesinnen, ende gaet wech, **34** ende brengt uwen ioncsten broeder bi my, dat ic weten mach, dat ghy gheen bespieders en sijt, ende dat ghy dan desen moecht weder hebben, die hier gheuanghen blijft, ende voertaen moecht orlof hebben te coopen van als dat v belieuen sal. **35** Ende als sij dese dinghen gheseyt hadden, ende sij hen coren wt storten souden, soe heeft een yeghelyck van hem lieden sijn gelt vonden ghebonden int opperste vanden sacken, ende als sij al te samen verscript waren, **36** soe seyde hen vader Iacob, Ghij hebt ghedaen dat ic van mijnen kinderen berooft ben, Ioseph en leeft niet, Symeon es gheuanghen, ende Beniamin suldi wech leyden, alle dit quaet es op mij gheualen. **37** Ende Ruben heeft hem gheantwoert, Doodet beijde mijn sonen eest dat ic v desen niet weder en brenghe, leuent hem in mijnen handen, ende ic sal hem v weder leuern. **38** Ende hij seyde, Mijn sone en sal met v niet nederwaerts reysen, sijn broeder es doot, ende hij es alleen bleuen, waert sake dat hem eerlich ongheluck toe quaeme int lant daer ghij henen reyst, so soudi mijn grys haer met rouwe ter hellen waerts leyden (**Sheol h7585**)

43 Blinnen desen middelen tijt, soe heeft den hongher alle het lant seer verdruct. **2** Ende als alle den cost verteert was die sij wt Egipten bracht hadden, soe heeft Iacob gheseyt tot sijnen kinderen, Gaet wederom ende coopt ons een luttel etens. **3** Ende Iudas heeft gheantwoert, Die man heeft ons beuolen met eenen eedt, segghende, Ghi en sult mijn aensicht niet sien, ten sij dat ghy uwen ioncsten broeder met v brenghet. **4** Daerom wildi hem met ons senden, soe sullen wi tsamen gaen, ende coopen dat ghy van doene hebt. **5** Maer en wildi dat niet doen, so en sullen wi niet gaen, Want (alsoe wi dicmael gheseyt hebben) die man heeft ons beuolen segghende, Ghi en sult mijn aenschijn niet sien, sonder uwen ioncsten broeder. **6** Ende Israel heeft tot hemelieden gheseyt, Dit hebdii tot mijnder allendicheyt ghedaen, dat ghi hem te kennen ghaeft, dat ghy noch eenen broeder hadt. **7** Ende sij antwoorden, Die man vraechde ons van stuck te stuck alle ons gheslachte, oft ons vader noch leefde, oft wi noch eenen broeder hadden, ende wi hebben hem veruolghens gheantwoerd nae dat hy gheureacht hadde. Consten wi weten, dat hi segghen soude, Brenghet uwen broeder met v? **8** Ende Iudas heeft noch tot sijnen vader gheseyt, Seyndt dat kint met my, dat wi moghen reysen, ende dat wi moghen het leuen onderhouden, op dat wij niet en steruen met onsen cleynen kinderen. **9** Ick neem dit kint te mijwaerts, eysschet van mijnder hant, eest sake dat ict v niet weder en brenghe, soe sal ic der sonden schuldich sijn ewelijck. **10** Want en hadde dit niet wtghestelt gheweest, wi waren nv die tweede reyse van daer comen. **11** Hierom heeft Israhel hen vader tot hen gheseyt, Moet emmer te male alsoe wesen, soe doet dat v belieft, Neemt vanden besten vruchten des lants in v vaten, ende draecht den man ghiften, een luttel hersts, ende horichs, wieroocs, ende mirre, ende thermentijns ende amandelen. **12** Ende draecht oec dobbel ghelyt met v lieden, ende tghelt dat ghy in die sacken vont, draecht weder derwaerts, dat by auontuere by dolinghe niet en sij ghedaen. **13** Ende uwen broeder neemt wech, ende reyst tot den man. **14** Ende mijn Godt almachtich make hem tot v versoenlijck, ende dat hy met v weder sende uwen broeder dien hy daer gheuanghen houdt, ende oec desen Beniamin, maer ick sal sonder kinderen wesen, als een die van sijnen kinderen berooft es. **15** Hierom hebben die mans ghiften ghenomen, ende dobbel ghelyt, ende Beniamin, ende sij sijn nederwaerts gheryest in Egipten, ende hebben ghestaen voer Ioseph. **16** Ende als hy die ghesien hadde ende Beniamin tsamen, soe heeft hy sijnen hoofmeester gheboden segghende, Leyt die mannen in huys, ende slaet offeranden doot, ende bereyt eenen maeltijt, want sij sullen ten middaghe met my eten. **17** Ende hy heeft ghedaen alsoe hem beuolen was, ende die mans in huys gheleyt. **18** Ende daer veruaert sijnde, seyden sij tot malcanderen, Wi worden hier binnen gheleyt om tghelt dat wi in onse sacken wederbrocht hebben, om dat hi ons met bedecte valscheyt soude bestriicken, ende dat hy ons, ende onse esels soude met ghewelt brenghen onder sijn bedwanc. **19** Daerom soe hebben sij int portael van den huyse den hoofmeester aenghegaen, **20** ende gheseyt, Wi bidden v heire wilt ons hooren. Hier voer tijts hebben wi hier gheweest, om nootdurt te coopen, **21** ende als wij dat ghecocht hadden ende in die herberghe comen waren, soe deden wij onse sacken open ende vonden het ghelyt int opperste vanden sacken, dwelck wij int selue ghewicht weder ghebracht hebben. **22** Oec soe hebben wij ander ghelyt mede bracht om te coopen dat ons van noode es. Wi en weten niet wie dat ghelyt weder in onse sacken heeft gheleyt. **23** Maer hy heeft gheantwoert, Vrede sij met v lieden, en wilt niet vreesen, V Godt ende ws vaders God heeft v dese scatten in v sacken ghegheuen, Want het ghelyt dat ghy my ghegheuen hebt van weerden, dat heb ic. Ende hy heeft Simeon wten kercker by hen ghebrocht. **24** Ende als hy hen in huys gheleyt hadde, so bracht hi water, ende sij hebben hen voeten ghewasschen, ende hy heeft haren ezels voeder ghegheuen. **25** Maer sij bereyden haer ghiften teghen dat Ioseph ten middaghe thys comen soude, want sij hadden ghehoort, dat sij daer broot eten souden. **26** Hierom es Ioseph in sijn huys comen, ende sij hebben hem die ghiften gheoffert, houdende die in haer handen, ende si aenbaden nederghebocht ter aerdien. **27** Ende als hy hen goedertierlijcken ghegroet hadde, so vraechde hi hen segghende, Es den ouden man v vader noch wel varenden, daer ghy my af gheseyt hadde? Leeft hi noch? **28**

Ende sij hebben gheantwoert, Onse vader v dienaer es noch ghesont, hy leeft noch. Ende nederbuyghende hebben sij heft ghesien sijnen broeder Benjamin wt sijnder moeder lichaem gheboren, ende heeft gheseyt, Es dit v ioncste broeder, daer ghy my af gheseyt hadt? Ende wederom seyde hy, God sij v ghenadich mijn sone. 30 Ende hy haeste hem, want die binneste sijnder herten waren beroert ouer sijnen broeder, ende die tranen borsten hem wt, ende in sijn slaepcamer gaende heeft hy gheweent. 31 Ende anderwerf (nae dat hy sijn aensicht ghwasschen hadde) wtcomende heeft hy hem seluen bedwonghen ende gheseyt, Legt broot. 32 Ende als dat voerghelyet was, Ioseph besonder, ende sijnen broeders besonder, ende den Egiptenaren die daer mede ter maeltijt waren oek besondere (want tes den Egiptenaren ongheorlooft metten Hebreusschen te eten, ende sij houden sulcken maeltijt voer ontamelijc) 33 soe sijn si gheseten, in sijnder teghenwoerdicheyt die ierste ghebooren, nae sijn ierste gheboerte, ende die ioncste nae sijn ouderdom. Ende sij verwonderden hem bouen maten seere 34 vanden deelen die sij van hem ontfanghen hadden, ende dat meeste deel quam voer Beniamin, alsoe dat hy vijf deelen meer hadde, ende sij hebben ghedroncken, ende sijn met hem verhuecht ghevorden.

44 MAer Ioseph heeft sijns huys hoofmeester gheboden segghende, Vult hen sacken met coren, alsoe vele als daer in mach gaen, ende legt het ghelyt van eenen yeghelyckene, bouen in haer sacken. 2 Maer mijnen silueren cop, ende den prijs vanden coren, welck hy ghegheue heeft, suldi legghen bouen inden sack vanden ioncsten, ende tes also gheadaen. 3 Ende als den dach opgheresen was, soe heeftmen hen laten ghaen met haren eselen. 4 Ende als sij nv wter stadt waren, ende een luttelken voerts gereyst, soe heeft Ioseph gheroepen sijnen hoofmeester ende gheseyt, Staet op ende veruolcht die mans, ende als ghy die achterhaelt hebt, soe segghet, Waerom hebdi goet met quaet gheoloont? 5 Den cop die ghy ghestolen hebt, dat es den ghenen daer mijn heere wt drinckt, ende daer mede dat hy te propheteren plach, ghy hebt een seer quaet stuck ghedaen. 6 Ende hy heeft ghedaen alst hem beoulen was. Ende als hy die mans achterhaelt hadde, soe heeft hy hen dit al van woerde te woerde geseyt. 7 Die welck hebben gheantwoert, Waerom spreickt onse heere aldus, dat sijn dienaers alsulcken quaet werc souden ghedaen hebben? 8 Het ghelyt dat wi vonden bouen in onse sacken, dat hebben wi v wedergebracht wt den lande van Chanaan, ende hoe soudet moghen warachtich sijn, dat wi souden siluer oft gout wt ws heeren huys gestolen hebben? 9 Aldus by den welcken van uwen dienaaren beouden wordt tghene dat ghy soect, laet dien dooden, ende wij sullen ons heeren slauen blijuen. 10 Ende hy heeft tot hen gheseyt, Laet dit gheschieden nae v woert, bij den welcken dat dit vonden wort, die sal mijn dienaer wesen, maer ghylieden sult onsculdich wesen. 11 Aldus soe hebben sij haestelijck haer sacken afgeleyt ter eerden, ende een yeghelyck den sijnen open ghedaen. 12 Ende als hy die ondersocht hadde, beginnende vanden outsten totten ioncsten, soe heeft hy den cop vonden in Beniamins sack. 13 Ende hebbende haer

cleederen gheschoort, ende haer ezels weder geladen, sijn sij weder in die stadt gecomem 14 Ende Iudas es dierste met sijnen broeders binnen geghaen by Ioseph, want hi en was noch van dier plaetsen niet gegaen, ende sij sijn alle te samen, voer hem plat ter eerden neder gheuallen. 15 Tot den welcken hy seyde, Waerom hebdi aldus gheadaen? en weet ghy niet datter niemant mijns ghelyc en es in die conste van waersegghen? 16 Tot wien Iudas heeft gheseyt, Wat sullen wij mijnen heere antwoorden? oft wat sullen wi segghen? oft wat mogen wi nae recht voerbtrenghen tot onser onscult? Godt heeft die onrechtaerdicheyt van uwen dienaers vonden, siet wij sijn alle gader slauen mijns heeren, wij ende oec die ghene by den welcken den cop gheuoen den. 17 Ende Ioseph antwoerde, Dat sij verre van my, dat ic alsoe soude doen, maer die den cop gestolen heeft, die sal mijn sluae wesen, maer gaet ghy vrij wech tot uwen vader. 18 Maer Iudas nadercomende, heeft cloeckelijc gheseyt, Ic bid v mijn heere laet doch uwen dienaer een woert in v ooren spreken, ende en wilt niet gram wesen op uwen dienaer, want ghy sijt doch naest Pharaao 19 mijn heere. Ghy vraechde ierstmael uwen dienaers, Hebdi noch eenen vader oft eenighen broeder? 20 Ende wij hebben v mijnen heere gheantwoerdt, Wij hebben eenen vader die oudt es, ende een cleyn kint dat welc hem gheboren es in sijn ouderdom, wiens broeder van eender moeder gheboren is gestoruen, ende dese heeft sijn moeder alleene, ende ons vader heeft dat kint seer teederlijcken lief. 21 Ende ghy seyt tot uwen dienaers, Brengt dien by my, ende ic sal mijn oogen op hem legghen. 22 Ende wi gauen mijnen heere te kennen, Dit kint en mach sijnen vader niet laten, want laet hi hem, soe sal hy steruen. 23 Ende ghy hebt tot uwen dienaers gheseyt, Ten sij dat v ioncste broeder met v come, so en suldi niet meer mijn aenschijn sien. 24 Hierom doen wij opghecomem waren tot uwen dienaer onsen vader, soe hebben wij hem gheseyt alle dat mijn heere ghesproken hadde. 25 Ende ons vader heeft gheseyt, Gaet wederomme ende coopt ons een weynich terwe. 26 Ende wij hebben tot hem gheseyt, Wij en moghen niet gaen, ten es dat ons ioncste broeder met ons afreckt, soe sullen wi tsamen reyzen, anders soe en dorren wij voer des mans aensicht niet comen, als dese daer niet by en ware. 27 Ende hy heeft daer op gheantwoert, Ghy weet wel dat mijn huysvrouwe mi twee sonen ghebaert heeft. 28 Den eenen es wtghegaen, ende ghi hebt geseyt, Een beeste heeft hem verslonden, ende tot noch toe en es hy nerghens ghesien. 29 Eeest sake dat ghy desen oek wech leydt, ende dat hem iet ouer wech miscoemt, soe suldi mijn grijs haer met druck ter hellen waerts leyden. (**Sheol h7585**) 30 Hier omme eest dat ic by uwen dienaer, onsen vader come, ende dat het kint daer by niet es sij (aenghesien dat sijn ziele, aen die ziele van dit kint hanghet) 31 ende hy siende wordt dat het kint met ons niet en es, soe sal hy steruen, ende v dienaers sullen sijn grijs haer met drucke ter hellen waerts leyden. (**Sheol h7585**) 32 Dus laet my v eyghen knecht wesen, die dit kint op mijn trouwe ontvanghen hebbe, ende daer voer ghesproken segghende, Eest sake dat ick hem niet weder en brenghe, soe sal ic der sonden teghen mijnen vader ewelijck sculdich wesen. 33 Daerom sal ic v dienaer voer dit kint in mijns heeren dienst blijuen, ende

laet dat kint met sijnen broeders opwaerts reysen. **34** Want ick en mach tot mijnen vader niet wedercomen, alst kint daer niet by en ware, op dat ic daer niet by en stae als een ghetuyghen des iammers, welc mijnen vader oueruallen sal.

45 Nlet langher en mocht hem Ioseph bedwinghen, daer veel luyden by hem stonden, waer om heeft hij beuolen, dat sij alle gader daer buyten gaen souden, ende datter niemant vreemders by wesen en soude, als sij malcanderen souden kennen. **2** Ende hy herft sijn stemme opghehauen ende gheweent, welc die Egiptenaers ende alle Pharaos huysghesin ghehoort hebben, **3** ende hy seyde tot sijnen broeders, Ick ben Ioseph, leeft mijn vader noch? Ende sijn broeders en conden hem gheen antwoerde gheueen, soe verscrift waren sij wt grooter vreesen? **4** Tot den welcken hi heeft goedertierlinc gheseyt, Coemt hier by my. Ende als sij bi hem comen waren, Ic ben (seyt hy) Ioseph v broeder, den welcken ghi in Egipten vercocht hebt. **5** En wilt niet verscrift wesen, noch en laet v niet swaer duncken, dat ghy my vercocht hebt in dese landen, want Godt heeft my om v salicheyt, voer v hier ghesonden in Egipten. **6** Het es nu twei iaren voerleden, dat den dieren tijt begonst es opt lant, ende daer volghen noch vijf iaren, in die welcke men niet en sal connen ackeren noch mayen. **7** Ende Godt heeft my hier voer v ghesonden, om dat ghy soudt op aertrijk behouden worden, ende dat ghy soudt moghen v nootdurfte hebben om te leuen. **8** Ic en ben herwaerts niet ghesonden doer uwen raet maer doer Godts wille, die my ghemaeect heeft, als die een vader van Pharao, ende een heere van alle sijnen huysghesin, ende een prince ouer alle dat lant van Egipten. **9** Daer om soe haest v ende reyst opwaerts na mijnen vader, ende segghet hem, Dit ontbiet v sone Ioseph, Godt heeft my ghemaeect een heere ouer alle dat lant van Egipten, Coemt nederwaerts by my, en verbeyt niet, ende **10** ghy sult woonen int lant van Gessen, ende by my wesen, ghy ende v kinderen, ende uwer kinder kinderen, v schapen ende v groot vee, ende alle dat ghy besidt. **11** Ende daer sal ick v voeden, (want daer comen noch vijf iaren vanden dieren tijt) op dat ghy oock niet en vergaet, ende v huysghesin, ende alle dat ghy besidt. **12** Siet v ooghen ende die ooghen van mijnen broeder Beniamin sien, dat mijnen mont tot v lieden spreect. **13** Bootscapt mijnen vader alle mijn glorie, ende alle dat ghi in Egipten ghesien hebt. Haest v ende brengt hem by my. **14** Ende doen hy Beniamin sijnen broeder omhelsende geullan was op sijnen hals, soe heeft hy gheweent, Ende desghelycs heeft Beniamin oec gheweent op sijnen hals. **15** Ende Ioseph heeft alle sijn broeders ghecust, ende op eenen yeghelycken gheweent, ende daer nae sijn sij verstout om met hem te spreken. **16** Ende het es ghehoort, ende met een feestelijcke sprake vermaert in des conincs hof. Iosephs broeders sijn comen, ende Pharao heeft blije gheweest, ende alle sijn huysghesin. **17** Ende hy heeft tot Ioseph gheseyt, dat hy sijnen broeders soude ghebieden segghende, Ladet v beesten, en reyst nae dlant van Chanaan, **18** ende haelt van daer uwen vader ende v ghesachte, ende coemt tot my, ende ick sal v gheuen alle dat goet van Egipten, alsoe dat ghi sult moghen eten het merch vanden lande. **19** Ghebiedt hen oock dat sij waghenen nemen wten lande van Egipten, om hen cleyen

kinderen ende huysvrouwen ouer te voeren, ende segghet hen, Neemt uwen vader, ende coemt haestelijck herwaerts, **20** noch en laet niet achter van uwen huysraet, want alle die rijckdommen van Egipten sullen v toebehooren. **21** Ende die kinderen van Israhel hebben ghaedaen alsoe hem beuolen was, den welcken heeft Ioseph waghenen ghegeuen nae Pharaos ghebodt, ende prouande onder weghen. **22** Ende hy dede voer een yeghelycken halen twee eerlijcke cleederen, maer Beniamin gaf hy drijhondert silueren penninghen, met vijf vanden alderbeste cleederen, ende soe vele gelts ende cleederen saet hy sijnen vader oec, **23** sendende daer toe noch thien ezelen, die welck ouervueren souden alderhande goet van Egipten, ende oec soe veel ezelinnen draghende tarwe ende brooden onderweghen. **24** Hierom heeft hy sijn broeders laten gaen, ende hen gheseyt doen sij wech trocken, En wilt onderweghen niet vergramt worden. **25** Ende sij wt Egipten opwaerts reysende, sijn comen int lant van Chanaan tot haren vader Iacob. **26** Ende hebben hem ghebootschap segghende, Ioseph v sone leeft, ende hy heeft heerscapie ouer alle dat lant van Egipten. Als Iacob dit hoorde, soe was hem als oft hy wt eenen swaren droom ontspronghen hadde nochtans en ghehoofde hy hemlieden niet, **27** maer sij vertelden hem daertseghen alle dat veruolch van deser saken. Ende als hy ghesien hadde die waghenen, ende alle dat Ioseph ghesonden hadde, soe es sijnen gheest wederom leuende gheworden, **28** ende hi seyde, Tes my ghenoech, eest dat Ioseph mijn sone noch leuet, Ick sal gaen ende hem sien eer ick sterue.

46 ENde Israhel reysende met allen dat hy hadde, es ghecomen by den put des eedts, ende als hy daer offeranden gheslaghen ende gheoffert hadde sijns vaders Isaacs Godt, **2** soe heeft hy hem ghehoort doer een visioen des nachts roepende ende segghende tot hem, Iacob Iacob? Ende hi heeft hem gheantwoert, Siet ic ben hier. **3** Ende Godt heeft tot hem gheseyt, Ic ben die alderstercke Godt ws vaders, en wilt niet vreesen, gaet nederwaerts in Egipten, want ic sal v daer maken tot een groot volc, **4** Ic sal met v af trekken derwaerts, ende ic sal v van daer wederom leyden als ghy weder sult keeren. Ende Ioseph sal sijn handen oock op v ooghen legghen. **5** Ende Iacob es opghestaen vanden put des eedts, ende sijn kinderen hebben hem wech gheuoert, met haren cleynen kinderen ende huysvrouwen op die waghenen die Pharao ghesonden hadde, om den ouden man te vueren, **6** met alle sijn goet dat hy beseten hadde int lant van Chanaan. Ende hy es in Egipte comen met alle sijnen sade, **7** sijn sonen, ende sijnder sonen kinderen, sijn dochteren, ende alle sijn gheslachte tsamen. **8** Ende dit sijn die namen der kinderen van Israhel die in Egipten ghereyst sijn, hy met alle sijn kinderen Dierste gheborene Ruben. **9** Die kinderen van Ruben waren Henoch ende Phallu, ende Hesron, ende Charmi. **10** Die kinderen van Simeon, Iamuel, ende Iamin, ende Ahod, ende Iachin, ende Sohar, ende Saul, die sone vander Chananeuscher vrouwen. **11** Die kinderen van Leui, Gerson, ende Chaath, ende Merari. **12** Die kinderen van Iudas, Her, ende Onan, ende Sela, ende Phares, ende Zara, maer Her ende Onan sijn ghestoruen int lant van Chanaan. Ende Phares sijn kinderen gheboren, Hesron ende Hamul. **13** Die kinderen

uan Issachar, Thola, ende Phua, ende lob, ende Simeon. **14** siet sij sijn versaemt in dlant van Gessen. **2** Ende hy heeft Die kinderen van Zabulon, Sared ende Elon, ende lahelel. **15** Dit waren die kinderen van Lia, die welck sij gebaert vijf mans van die wterste sijnder broeders voer den coninck ghestelt, **3** die welcke hy gheuraecht heeft, Wat es v werck? hadde te Mesopotamien int lant van Syrien, met Dina haer Sij hebben gheantwoert, Wij uwe dienaers sijn schaepherders dochter. Alle die zielen van haren sonen, ende dochteren wij ende onse vaders, **4** wij sijn in v lant comen, om aldaer waren drijendertich. **16** Die kinderen van Gad, Sephon ghelyc vreemdelingen te woonen, want daer en es gheen ende Aggi, ende Esebon, ende Suni, ende Heri, ende Arodi, ende Areli. **17** Die kinderen van Aser, lamna ende Iesua, ende lessui, ende Beria, ende Sara haerlieder suster. Die kinderen van Beria, Heber, ende Melchiel. **18** Dit waren die kinderen van Zelpha, die welcke Laban Lia sijnder dochter gaf, ende dese sesthen zielen heeft Iacob ghewonnen. **19** Die kinderen van Rachel Iacobs huysvrouwe Ioseph ende Beniamin. **20** Ende Ioseph sijn kinderen gheborneint lant van Egijten, die welcke hem ghebaert heeft Aseneth die dochter van Putiphar, des priesters van Heliopolis, Manasses ende Ephraim. **21** Die kinderen van Beniamin, Bela, ende Bechor, ende Asbel, ende Gera, ende Naaman, ende Echi, ende Ros, ende Mophim, ende Ophim, ende Ared. **22** Dit waren die kinderen van Rachel, welck Iacob ghewonnen heeft, alle te samen veerthien zielen. **23** Die kinderen van Dan, Husun. **24** Die kinderen van Nephtali, Lahel, ende Gumi, ende Ieser, ende Sallem, **25** dit waren die kinderen van Bale, die welcke Laban sijnder dochter Rachel gaf ende dese heeft Iacob ghewonnen al te samen seuen zielen, **26** Ende alle die zielen die met Iacob in Egypten ghegaen sijn, ende dye wt sijnder dgyen ghecomen sijn, wtgenomen sijnder kinderen huysvrouwen waren tsamen sesentsestich zielen. **27** Maer Iosephs sonen dye hem in dlant van Egypten gheborneint waren twee zielen. Alle die zielen van Iacobs huys die in Egypten ghegaen sijn waren tseuentich. **28** Maer hy heeft Iudam voor hem ghesonden tot Ioseph, dat hi hem segghen soude dat hi hem te ghemoete comen soude int landt van Gessen, **29** Ende als hy daer comen was, soe heeft Ioseph sinen wagen doen in spannen, ende hy es opwaerts ghetrocken sijnen vader te gemoete ter seluer plaetzen. Ende als hy hem sach soe viel hi op sinen hals, Ende int omhelsen wende hy, **30** Ende die vader seyde tot Ioseph. Nv sal ick blijdelijk steruen, om dat ick v aensicht ghesien hebbe, ende dat ick v leuende nae my laten sal. **31** Maer hy heeft gheseyt tot sinen broeders, ende tot alle sijns vaders huysgesin. Ic sal optrecken, ende gheuen Pharao dit te kennen, ende ick sal hem segghen. Mijn broeders ende alle mijns vaders huysgesin die in dlant van Chanaan waren zijn tot my comen **32** ende het zijn mans die scapen voeden, ende si gheneren hen met vee te voeden, haer cleyn vee, ende haer groot vee, ende alle dat si hebben mochten, hebben si met hem bracht, **33** Ende als hy v roepen sal ende seggen wat es v hanteringhe? **34** soe suldy antwoorden, Wij dienaers sijn mannen die schapen voeden van onser ioncheyt aen, tot desen dach toe, beyde wi ende onse vaders mede. Dit suldi segghen, op dat ghy moecht v woonghe crighen int lant van Gessen, want die Egijtenaren versmaeden alle schaepherders.

47 Hlerom es Ioseph inghegaen ende heeft Pharao ghebootschap segghende, Mijn vader ende mijn broeders, haer scapen ende haer groot vee, met alle dat sij besitten, sijn ghecomen wt den lande van Chanaan, ende

vijf mans van die wterste sijnder broeders voer den coninck ghestelt, **3** die welcke hy gheuraecht heeft, Wat es v werck? hadde te Mesopotamien int lant van Syrien, met Dina haer Sij hebben gheantwoert, Wij uwe dienaers sijn schaepherders dochter. Alle die zielen van haren sonen, ende dochteren wij ende onse vaders, **4** wij sijn in v lant comen, om aldaer waren drijendertich. **16** Die kinderen van Gad, Sephon ghelyc vreemdelingen te woonen, want daer en es gheen ende Aggi, ende Esebon, ende Suni, ende Heri, ende Arodi, ende Areli. **17** Die kinderen van Aser, lamna ende Iesua, ende lessui, ende Beria, ende Sara haerlieder suster. Die kinderen van Beria, Heber, ende Melchiel. **18** Dit waren die kinderen van Zelpha, die welcke Laban Lia sijnder dochter gaf, ende dese sesthen zielen heeft Iacob ghewonnen. **19** Dat lant van Egijten es voer v, **6** doetse woonen in die beste stede, ende gheef hemlieden het lant van Gessen. Ende Beniamin. **20** Ende Ioseph sijn kinderen gheborneint lant van Egijten, die welcke hem ghebaert heeft Aseneth die dochter van Putiphar, des priesters van Heliopolis, Manasses ende Ephraim. **21** Die kinderen van Beniamin, Bela, ende Bechor, ende Asbel, ende Gera, ende Naaman, ende Echi, ende Ros, ende Mophim, ende Ophim, ende Ared. **22** Dit waren die kinderen van Rachel, welck Iacob ghewonnen heeft, alle te samen veerthien zielen. **23** Die kinderen van Dan, Husun. **24** Die kinderen van Nephtali, Lahel, ende Gumi, ende Ieser, ende Sallem, **25** dit waren die kinderen van Bale, die welcke Laban sijnder dochter Rachel gaf ende dese heeft Iacob ghewonnen al te samen seuen zielen, **26** Ende alle die zielen die met Iacob in Egypten ghegaen sijn, ende dye wt sijnder dgyen ghecomen sijn, wtgenomen sijnder kinderen huysvrouwen waren tsamen sesentsestich zielen. **27** Maer Iosephs sonen dye hem in dlant van Egypten gheborneint waren twee zielen. Alle die zielen van Iacobs huys die in Egypten ghegaen sijn waren tseuentich. **28** Maer hy heeft Iudam voor hem ghesonden tot Ioseph, dat hi hem segghen soude dat hi hem te ghemoete comen soude int landt van Gessen, **29** Ende als hy daer comen was, soe heeft Ioseph sinen wagen doen in spannen, ende hy es opwaerts ghetrocken sijnen vader te gemoete ter seluer plaetzen. Ende als hy hem sach soe viel hi op sinen hals, Ende int omhelsen wende hy, **30** Ende die vader seyde tot Ioseph. Nv sal ick blijdelijk steruen, om dat ick v aensicht ghesien hebbe, ende dat ick v leuende nae my laten sal. **31** Maer hy heeft gheseyt tot sinen broeders, ende tot alle sijns vaders huysgesin. Ic sal optrecken, ende gheuen Pharao dit te kennen, ende ick sal hem segghen. Mijn broeders ende alle mijns vaders huysgesin die in dlant van Chanaan waren zijn tot my comen **32** ende het zijn mans die scapen voeden, ende si gheneren hen met vee te voeden, haer cleyn vee, ende haer groot vee, ende alle dat si hebben mochten, hebben si met hem bracht, **33** Ende als hy v roepen sal ende seggen wat es v hanteringhe? **34** soe suldy antwoorden, Wij dienaers sijn mannen die schapen voeden van onser ioncheyt aen, tot desen dach toe, beyde wi ende onse vaders mede. Dit suldi segghen, op dat ghy moecht v woonghe crighen int lant van Gessen, want die Egijtenaren versmaeden alle schaepherders.

47 Hlerom es Ioseph inghegaen ende heeft Pharao ghebootschap segghende, Mijn vader ende mijn broeders, haer scapen ende haer groot vee, met alle dat sij besitten, sijn ghecomen wt den lande van Chanaan, ende

ende daer om en sijn sij niet bedwonghen gheweest haer ouderdom, ende hy en conste nyet claelijck ghesien, Ende eruen te vercoopen. **23** Daer om heeft Ioseph gheseyt tot dat als die kinderen bi hem brocht waren, soe heeft hy die volck, Siet (als ghy nv aenmerckt) Pharao besidt v luyden, ghecuest, ende omhelst, **11** ende gheseyt tot sijnen sone. Ick ende v lant, neemt saetcoren, ende besaeyt die velden, **24** en ben nyet bedroghen gheweest van v te aenschouwen, op dat ghy vruchten moecht hebben. Het vijfste deel suldi ende daer toe heeft my Godt oek v saet ghetoocht. **12** Ende den coninck gheuen, die ander vier deelen laet ic v lieden als Ioseph die kinderen van sijns vaders schoot ghenomen tot saetcoren, ende om teten voer v huysghesin, ende v hadde, soe heeft hy aenbeden neder ter aerden, **13** Ende kinderen. **25** Die welcke hebben gheantwoert, Onse salicheyt hy stelde Ephraim aen sijn rechte hant, dat es aan Israhels es in v handen, alleen bidden wi dat ons heere op ons wil slincker hant, maer Manassen stelde hy aen sijn slincke hant, sien, ende wij sullen den coninck blijdelijc dienen. **26** Van te weten aen sijns vaders rechte hant, ende alsoe bracht dien tijt voerts tot desen dach toe, soe wort den coninghen in hy die beyde aen hem, **14** Dye welcke heeft wtghereyct alle dat lant van Egypten het vijfste deel betaelt, ende dat sijn rechtehant ende dye gheleydt op Ephraims hoofd des es gheworden als een wet, sonder dat lant der priesteren, ioncsten broders ende sijn slincke hant op Manasses hoofd welck vrij was van deser insettinghen. **27** Aldus heeft Israhel dye dierste geboren was, veranderende sijn handen. **15** Ende ghewoont in Egypten, dat es int lant van Gessen, ende hy Jacob heeft Iosephs kinderen ghebenedijt ende gheseyt. God heeft dat beseten, ende hy es bouen maten seer vermeerdert voor wiens aenschijn mijn vaderen Abraham ende Isaac ende vermenichfuldicht. **28** Ende hy heeft in dat lant gheleefte gewandeld hebben, Godt die mi voedt van mijnder ioncheyt seventhiaren, ende alle die dagen sijns leuens, sijn af, tot desen dach toe, **16** Die Enghel dye my verlost heeft gheworden honderd ende seuenenveertich iaren. **29** Ende als van allen quade, wil dese kinderen ghebenedijden, ende hy sach dat hem sijnen sterfdach naecte, soe heeft hi sijnen laet mijnen naem aengeroepen worden ouer hen, ende oek sone Ioseph gheroopen, ende hem gheseyt, Eest dat ick dye namen mijnder vaderen Abraham, ende Isaac, ende gratie voer v vonden hebbe, so legt v hant onder mijn dgye, laetse wassen tot groote menichte op die eerde. **17** Maer ende ghy sult my barmherticheyt ende waerhert doen, dat Joseph (siende dat sijn vader sijn rechte hant gheleyt hadde ghy my niet en begraeft in Egipten, **30** maer laet my slapen op Ephraims hoofd) heeft dat swaerlijck ghenomen, ende hi by mijn vaders, ende voert my wt dit landt, ende begraeft my heeft sijns vaders hant ghenomen, willende dye opheffen van in die begrauenisse van mijnen ouders. Ende Ioseph heeft Ephraims hoofd, ende die verlegghen op Manasses hoofd, **18** hem gheantwoerdt, Ick sal doen dat ghy my gheboden hebt. Ende hy heeft tot sinen vader geseyt. Ten behoort alsoe niet **31** Hier om seyde hy, Sweert my dat. Ende als hy swoer, soe vader, want dit es dierste gheboren sone, legget v rechte hant aenbadt Israhel den Heere, keerende hem tot het hoofteynde op sijn hoofd, **19** Maer hy en wilde nyet doen segghende. Ick vanden bedde.

48 ALs dese dinghen aldus gheschiet waren, so worde Ioseph ghebootscapt dat sijn vader cranc was, die welcke heeft met hem ghenomen beyde sijn sonen, Manasses ende Ephraim, ende heeft bestaan te reysen. **2** Ende het es den ouden man gheseyt, Siet v sone Ioseph coemt tot v. Ende hi worde versterct, ende ghinch opt bedde sitten. **3** Ende als Ioseph binnen by hem comen was, soe heeft hy gheseyt, God almachtich heeft my gheopenbaert te Luza, welck es in dlant van Chanaan ende hy heeft mi ghebenedijt **4** ende gheseyt, Ick sal v vermeerdern ende vermenichfuldighen, ende ic sal v maken tot groote menichte van volcke, ende ic sal v dit lant gheueen, ende uwen sade nae v tot een ewighe besittinghe, **5** Daer om v twee sonen die v geboren sijn int lant van Egipten, eer ic hier tot v quam, sullen mijne wesen, Ephraim ende Manasses, die sullen mijne gherekent worden, ghelyck Ruben ende Symeon, **6** Maer die andere die ghi crijgen sult nae dese die sullen uwe sijn, ende si sullen met haerder broderen namen ghenaemt worden in haer besittinghen, **7** Want doen ick quam van Mesopotamien soe es my Rachel af ghestoruen in dlant van Chanaan, op den seluen wech, ende het was in die lenden tijt, ende ick quam doen in Ephrata, ende ick begroefse omtrent den wech van Ephrata, die anders ghenoemt wort Bethlehem. **8** Ende als hy Iosephs sonen sach, soe seyde hy tot hem, Wie sijn dese? **9** Ende hi heeft geantwoort, Dit sijn mijn sonen die mi Godt ghegeuen heeft, te deser plaeften, Brentse (seyt hy) tot my, dat icse mach ghebenedijden. **10** Want Israhels ooghen waren verduystert van grooten

ouderdom, ende hy en conste nyet claelijck ghesien, Ende als die kinderen bi hem brocht waren, soe heeft hy die ghecuest, ende omhelst, **11** ende gheseyt tot sijnen sone. Ick en ben nyet bedroghen gheweest van v te aenschouwen, ende daer toe heeft my Godt oek v saet ghetoocht. **12** Ende als Ioseph die kinderen van sijns vaders schoot ghenomen hadde, soe heeft hy aenbeden neder ter aerden, **13** Ende hy stelde Ephraim aen sijn rechte hant, dat es aan Israhels slincker hant, maer Manassen stelde hy aen sijn slincke hant, te weten aen sijns vaders rechte hant, ende alsoe bracht hy die beyde aen hem, **14** Dye welcke heeft wtghereyct sijn rechtehant ende dye gheleydt op Ephraims hoofd des ioncsten broders ende sijn slincke hant op Manasses hoofd dye dierste geboren was, veranderende sijn handen. **15** Ende Jacob heeft Iosephs kinderen ghebenedijt ende gheseyt. God voor wiens aenschijn mijn vaderen Abraham ende Isaac gewandeld hebben, Godt die mi voedt van mijnder ioncheyt af, tot desen dach toe, **16** Die Enghel dye my verlost heeft van allen quade, wil dese kinderen ghebenedijden, ende hy heeft mijnen naem aengeroepen worden ouer hen, ende oek dye namen mijnder vaderen Abraham, ende Isaac, ende laetse wassen tot groote menichte op die eerde. **17** Maer Joseph (siende dat sijn vader sijn rechte hant gheleyt hadde op Ephraims hoofd) heeft dat swaerlijck ghenomen, ende hi heeft sijns vaders hant ghenomen, willende dye opheffen van Ephraims hoofd, ende die verlegghen op Manasses hoofd, **18** Ende hy heeft tot sinen vader geseyt. Ten behoort alsoe niet vader, want dit es dierste gheboren sone, legget v rechte hant op sijn hoofd, **19** Maer hy en wilde nyet doen segghende. Ick weet wel (mijne sone) ick weet wel, dese sal oek voorwaer tot vele volcs wesen ende vermenichfuldicht worden, Maer sijn broder die iongher es, sal meerder worden dan hy, ende sijn saet sal wassen tot veel natien. **20** Ende hy heeft die kinderen op dien tijt ghebenedijt segghende. Door v sal Israhel ghebenedijt worden, ende men sal segghen, Godt wil v doen, also hy Ephraim ende Manasses ghaedaen heeft, Ende hy heeft Ephraim voor Manasses ghestelt. **21** Ende hy heeft tot Joseph sinen sone gheseyt. Siet ick sterue, ende Godt sal met v wesen, ende v weder leyden tot uwer vaderen lant. **22** Ic gheue v een deel buyten uwen broders dat ick met mijnen swaerde ende boghe wt der Amorrhites handen verworuen hebbe.

49 ENde Jacob heeft sijn kinderen gheroopen ende gheseyt tot hen. Vergadert v, dat ick v te kennen gheue dat v toecomende es in dye laetste dagen, **2** Vergadert v ende hoort Iacobs kinderen, hoort Israhel uwen vader. **3** Ruben mijn eerste geboren sone, ghi sijt mijn stercheyt ende teghinsel van minen lijden. Deerste in die gauen die meeste van beuele, **4** Ghi sijt wtgestort ghelyck water, en wast niet, want ghi hebt gheclommen op ws vaders bedde, ende sijn rustplaetse besmedt. **5** Symeon ende Leui ghebroeders, strijdende vaten der boosheydt, **6** In haren raeft moet mijn ziele niet comen, ende in haer vergaderinghen en sij mijn glorie niet, Want in haer rasende gramschap hebben sij den man ghedoot, ende met haren wille hebben sij den muer ondergrauen, **7** Vermalendijt si haer rasende gramschap, want die hartneckich es, ende haer verbolghentheyt, want die hart es, Ick salse verdeylen in Iacob, ende verstroyen in

Israhel. **8** Iuda v broeders sullen v louen, v handen sullen in die necken uwer vianden wesen, ws vaders sonen sullen v aenbidden, **9** Iudas ghy sijt een welpen van eenen leeuwe, mijn sone ghy sijt opghedaen totten roof, ende rustende sidy neder gheleghen als eenen leew, ende ghelyck een leeuwinne, wie sal hem ontwecken? **10** Den conincklijcke scepter en sal van Iuda niet af genomen worden, noch vorst van sijnder dgyen, tot dat hy come, die ghesonden sal worden, ende hi sal het verbeyden der heydenen sijn, **11** Bindende sijn vuelen aan den wijngaert ende aenden wijnstock (o mijn sone) sijn ezelinnen, hy sal sijn eerlijc cleedt inden wijn wasschen, ende sinen mantel in dat bloet vanden wijnndruyen, **12** Sijn ooghen sijn schoonder dan wijn, ende sijn tanden witter dan melck. **13** Zabulon sal op den oeuer vander zee woonen, ende in die hauene der schepen ghenakende tot Sydon. **14** Issachar eenen stercken esel liggende tusschen dye palen, **15** Hy heeft de ruste ghesien dat si goet was, ende die aerde dat si die beste was, ende hy heeft sijn scouder daer onder ghestelt om te draghen, ende es ghevorden dienende onder tribuyt. **16** Dan sal sijnen volck recht doen, ghelyck oek een ander gheslachte in Israhel. **17** Laet Dan worden een slang in den wech, ende een cerastes in die paden, bitende des peerts clauwen, dat dye berijder van dyn achterwaerts valle. **18** Heere ick sal uwen salichgeuer verwachten. **19** Gad sal ghegort voer hem vechten, ende hy sal van achter ghegort worden. **20** Aser sijn broot es vet ende hy sal den coninghen wellusticheden gheuen. **21** Nephtali es eenen wtghelaten hert, ende gheuende wtspraken der schoonheit. **22** Een aenwassende sone es Ioseph, een aenwassende sone ende schoon van aensien, die dochteren hebben ghelopen op dye mueren, **23** maer si hebben hem vergramt, ende ghekeuen, ende hebben hem benijdt, die ghene dye schichten hebben, **24** Sijnen boghe es inden stercken gheseten, ende die banden van sijnen armen ende handen sijn ontbonden, door dye hant des machtighen van Iacob, daer wt es dye herder comen, den steen van Israhel, **25** Ws vaders Godt sal v hulper wesen, ende die almachtige sal v ghebenediden, met dye benedictien des hemels van bouen, met dye benedictien des afgronts nederwaerts ligghende met dye benedictien der borsten ende des buycks, **26** Dye ghebenedijdinghen ws vaders sijn versterct doer sijnder vaderen benedidinghen, tot dat comen soude die begheerde der ewigher hoeuelen, Laetse worden int hooft van Ioseph, ende opden top des hoofts van den nazareus, onder sijn broederen. **27** Benjamin een grijpende wolf, des morghens vroech sal hy den roof eten, ende des auonts sal hy dye rouuen wtdeyen. **28** Alle dese sijn in die twaelf gheslachten van Israhel, Dese woorden heeft hen vader tot hen ghesproken, ende hy heeft elck ghebenedijt met haer eyghen benedictie, **29** ende hen beulen, segghende. Ick worde versaeamt met mijnen volcke, begraeft my met mijnen vaderen in die dobbel speluncke, die daer es opden acker Ephron des Hethiters, **30** teghen ouer Mambre int lant van Chanaan, welcke speluncke metten acker, Abraham ghecocht heeft van Ephron den Hethiter, tot een erf begrauenisse, **31** Daer hebben sij hem begrauen ende Saram sijn huysvrouwe, Daer es Isaac begrauen met Rebecca sijn huysvrouwe, ende daer leydt Lia oock begrauen. **32** Ende als voleyndt waren die gheboden, waermede hy sijn kinderen leerde, soe heeft hy sijn voeten verghadert opt beddeken, ende es gestoruen, ende versaeamt met sijnen volcke.

50 Als Ioseph dat sach, soe viel hy op sijns vaders aensicht weenende ende cussende hem, **2** Ende hy heeft sijnen dienaers den medecinen beulen, dat sij sijnen vader met costelijcke specien saluen souden, **3** Ende als sij dit deden nae dat ghebodt, soe sijnder veertich daghen ouerghegaen, want dit was dye maniere der ghesalfder dooder lichamen, ende dye van Egypten beweenden hem tseuentich daghen. **4** Ende als dye daghen der beschreydinghen ouer waren, soe seyde Ioseph tot dat huysgeshin van Pharao, Eest dat ick gratie voor v oogen vonden hebbe, soe segghet in dye ooren van Pharao **5** om dat mijn vader my besworen heeft, segghende, Siet ick sterue, ghy sult my begrauen in mijn graf het welck ick voor my ghegraen hebbe int lant van Chanaan, Daerom laet my optrecken ende mijnen vader begrauen, ende dan sal ick weder comen **6** Ende Pharao heeft tot hem gheseyt. Trect opwaerts ende begraeft uwener vader alsoe ghy besworen sijt, **7** Ende als hy opwaerts reysde soe sijn alle die ouders van Pharaos huysgeshin met hem ghegaen, ende alle die outste des lants van Egijpten ende **8** Iosephs huysgeshin met sijnen broeders sonder haer cleyn kinderen, ende cleyn vee, ende groot vee, die welcke sij int lant van Gessen ghelaten hebben. **9** Ende hy hadde oock in sijn gheselcapp waghenen, ende volck te peerde, alsoe dat eenen grooten hoop volcks ghevorden es, **10** Ende sij sijn ghecomen op den dorschvloer van Atad, welck gheleghen es ouer dye iordane, ende daer hebben sij seuen daghen lanck dye wtvaert ghehouden met een seer groot ende machtich gheschrey, **11** Dwelck als die inghesetenen des landts van Chanaan ghesien hadden, soe seyden sij. Dits een seer groote beschrydinge voer die Egyptenaren, Ende daer om es die plaatse ghenoeamt dye beschreydinghe van Egypten. **12** Hierom hebben Iacobis kinderen ghedaen ghelyck hy hen beulen hadde, **13** ende sij hebben hem ghedraghen int lant van Chanaan ende begrauen in dye dobbel speluncke, Welck Abraham metten acker ghecocht hadde tot een erf begrauenisse, van Ephron den Hethiter, teghen ouer Mambre. **14** Ende Ioseph es wederom in Egypten ghegaen met sijnen broeders, ende met alle den gheselcapp doen hy sijnen vader begrauen hadde, **15** Ende doen hen vader doot was, soe hebben Iosephs broeders ghevreest ende tot malcanderen gheseyt, Op dat hy by auonturen niet ghehadicht en sij des onrechte dat hy gheleden heeft, ende ons loone van alle tquaet dat wij hem ghedaen hebben, **16** dus hebben sij hem te kennen ghegheuen, segghende. V vader heeft ons beulen eer hy storf, **17** dat wij v dit met sijnen woorden segghen souden. Ick bidde v dat ghy vergheten, wilt het groot misdaet uwer broederen, ende dye groote sonde ende archeyt dye sij v ghedaen hebben, ende wij bidden v oek dat ghy Gods knecht, uwen vader dit onrecht vergheuen wilt. Als Ioseph dese woerde hoorde soe weende hy, **18** ende sijn broeders quamen tot by hem, ende aenbiddende ghebuycht ter aerdien, hebben sij gheseyt, Wi sijn v dienaers. **19** Totten welcken hy antwoerde. En wilt niet vreesen, moghen wi Gods wille

wederstaen? **20** Ghy hebt ghedacht my quaet te doen, maer Godt heeft dat int goede verkeert, om dat hy my verheffen soude, alsoe ghy siet te deser tijt, ende om dat hy veel volcks behouden soude, **21** En wilt niet vreesen, ick sal v voeden, ende uwe cleyne kinderen, ende hy heeftse ghetroost, ende soetelijck ende sachtelijck aenghesproken. **22** Ende Ioseph heeft in Egypten ghewoont met alle sijns vaders huysghesin, ende gheleeft hondert ende thien iaren, Ende hy heeft Ephraims kinderen ghesien tot dye derde afcoemste, Ende dye kinderen van Machyr sone van Manasses, zijn ghebornen op Ioseph schoot. **23** Ende als dese dinghen voerleden waren, soe heeft Ioseph gheseyt tot sijnen broeders. Nae mijn doot sal v Godt besoecken, ende v doen optrecken wt dit lant, nae dat landt, welck hy Abraham, Isaac, ende Iacob belooft heeft, **24** Ende doen hi hen besworen hadde ende gheseyt. God sal v lieden besoecken, ende draecht mijn ghebeente met v wech van hier, **25** soe es hi ghestoruen nae dat hi hondert ende thien iaren gheleeft hadde, Ende met costelijcke specien ghesalft, es hi gheleyt in een kiste int lant van Egypten. Hier voleynt dat boeck welck Genesis wordt ghenoemt, het ierste boeck Moysi.

Exodus

1 DIT sijn die namen der kinderen van Israhel, die met Iacob in Egypten ghegaen waren, een yeghelyc es met sijn huysgesinne daer inne comen, **2** Ruben, Symeon, Leui, Iudas **3** Issachar, Zabulon, ende Beniamin, **4** Dan, ende Neptahl, Gad, ende Aser, **5** Aldus waren alle dye zielien van dye wt Iacobs dgye comen waren tseuentich, Maer Ioseph was in Egypten, **6** Ende als hy ghistoruen was, met alle sijnen broeders, ende alle sijn gheslachte, **7** soe zijn die kinderen van Israhel ghevassen ende vermenichfuldicht, ghelyc oft sij ghegroeyst hadden, ende sijn bouen maten seer sterc ghworden, ende hebbent het lant veruult. **8** Ende binnen middelen tijden soe es daer een nyenwe coninck van Egypten opghestaen, die Ioseph onbekent was, **9** ende hy seyde tot sijnen volcke. Siet het volck der kinderen van Israhel es seer veel ende stercker dan wij sijn, **10** Dus coemt ende laet ons dat wijselijc verdrukken op dattet by auontueren nyet vermenichfuldicht en worden, ende waert datter een oorloghe teghen ons opstonde, dat sij hen dan met onsen vianden niet en vueghen, ende ons verwonnen hebbende wten lande ghaen, **11** Hierom heeft Pharaou over hen wercmesters ghestelt, dat dye hen souden quellen met ouerlastinghe ende sij hebbent voor Pharaou ghetimmert die steden der tabernakelen, Phiton, ende Ramesses, **12** Ende hoe sij dye meer verdructen, soe dye meer vermenichfuldicht ende groter worden, **13** Ende dye Egypsten haetten dye kinderen van Israhel ende sij benaudense, henlieden bespottende, **14** Ende brachten hen leuen tot bitterheit door harde wercken van cleem ende backsteenende, ende door alderhande dienst daer sij mede ghepraemt worden, om in die aerde te wercken. **15** Ende dye conick heeft gheseyt tot dye vroedevrouwen der hebreeussen, waer afdy eene hiet Sephora, ende dander Phua, gebiedende, hen, **16** Wanneer ghy den hebreeusschen vrouwen als vroede vrouwen bystaen sult, ende den tijt des barens nakende es, eest dat een knechtken es, soe doodet, maer eest een meysken, soe behoudet. **17** Maer die vroede vrouwen vreesden Godt, ende sij en deden niet nae des conincks van Egypten ghebodt, Maer sij behielden dye knechtken, **18** Ende die coninck die vroede vrouwen ontboden hebbende tot hem, heeft gheseyt. Wat es dit dat ghy hebt willen doen, dat ghy die knechtken behoudt? **19** Ende sij hebbent gheantwoort. Dye hebreeussche vrouwen en sijn niet ghelyc dye Egypische vrouwen, want sij hebbent seluer dye conste der vroedevrouwen, ende sij baren, eer dat wij by hen comen, **20** Daerom heeft Godt den vroedevrouwen wel ghedaen, ende dat volck wies ende worde versterkt bouen maten seer **21** Ende om dat dye vroedevrouwen Godt ghevreest hebbent timmerde hy hen huysen, **22** Dus heeft Pharaou alle sijnen volcke gheboden, segghende. Al watter gheboren wordt van mans natuer dat worpt inden vloedt, ende soe wat van vrouwen natuer es dat behoudt.

2 ENde nae, desen esser een man vanden huyse Leui ghecomen ende heeft een huysvrouwe ghenomen van sijnen gheslachte, **2** dye welcke heeft ontfanghen ende ghebaert eenen sone, ende siende dat hy fray was, heeft

sijt drij maenden gheborghen, **3** Ende doen sij dat niet langher en conste verborghen, soe heeft sij ghenomen een corfken van biesen ghemaect, ende dat met lijm ende peck bestreken, ende dat kindekens daer inne gheleydt ende alsoe stelde sij hem int lisch vanden oeuer des vloets, **4** ende sijn suster stont van verre gade slaende hoe dat dit vergaen soude. **5** Ende siet dye dochter van Pharaou es nederwaerts ghecomen, om inden vloedt ghewasschen te worden, ende haer ioncvrouwen dye ghinghen op den oeuer vanden vloedt, Ende als sij dat corfken int lisch ghesien hadde, soe sandt sij eenen van haren dienstvrouwen, Ende dede dat halen ende alst ghehaelt was, **6** soe dede sij dat open, ende siende daer inne een weenende kindekens, ende sijns ontfermende seyde sij. Dits een vanden hebreeuschen kinderkens, **7** Doen seyde dye suster des kindekens. Wildy, dat ick gaen een hebreeussche vrouwe halen, dye dit kindekens sal moghen voesteren? **8** Sij antwoerde, Gaet hen, Dye ionghe dochter es wech ghegaen ende sij heeft haer moeder gheroopen, **9** Tot die welcke sprekeende die dochter van Pharaou. Neemt (seyde si) dit kint ende voestert my dat. Ick sal v uwen loon gheuen. Die vrouwe heeft dat kint ghenomen ende gheuoestert, Ende alst groot ghevassen was soe heeft sij dat der dochter van Pharaou gheleuert, **10** Het welcke sij aenghenomen heeft in plaatse van eenen sone, ende hem gheoemt Moyses, segghende. Ick heb hem wten water ghenomen. **11** In dien tijden als Moyses groot ghevassen was, soe es hy wt ghegaen tot sijn broeders, ende hy sach haer groot lijdien, ende eenen Egypscen man die sloech eenen vanden hebreeussen sijnen broeders **12** Ende doen hy herwaerts ende derwaerts omme ghesien hadde, ende niemand daer omtrent en sach versloech hy dien Egyptenaer ende berchde dien int sandt. **13** Ende des anderen daechs es hy wt gheghaen ende wert siende datter twee vanden hebreeuschen keuen, ende hy seyde tot hem dye onrecht dede. Waerom slady uwen naesten? **14** Die welcke heeft gheantwoort, Wie heeft v een ouerste ende een rechter ouer ons ghemaect? Wildy my oek dootslaen ghelyc ghi ghisteren den Egyptenaer dootgheslagen hebt? Moyses die vreesde ende seyde. Hoe es dit woert int openbaer comen? **15** Ende Pharaou heeft dit ghehoort, ende hy socht Moyses om te dooden, dye welcke es wt sijn ooghen gheuloden, ende heeft hem onthouden in dplant van Madian, **16** ende sadt daer by eenen put. Ende die priester van Madian hadde seuen dochteren, dye welcke ghecomen waren om water te scheppen, ende als sij dye water backen gheuult hadden, soe begheerden sij haers vaders cudden te wateren, **17** maer dye herders quamen hen ouer, ende veriaechdense van daer, ende Moyses es opghestaen ende heeft dye ionghe dochters beschermt ende haer schapen ghewateret, **18** Ende als sij tot Raguel haren vader wedercomen waren, soe seyde hy tot hen. Waerom sijdi nv vroegher ghecomen dan ghy pleecht? **19** Sij antwoorden Een Egypsch man heeft ons verlost wt der herderen hant ende daer bouen met ons oek water gheschepet ende den schapen te drincken gheheuen, **20** Ende hi seyde, Waer es dye man? Waerom hebdy hem laten gaen? roeft hem dat hy mach broot eten, **21** Dus heeft Moyses ghesworen, dat hy by hem soude blijuen woonende, Ende hy heeft Sephora sijn dochter tot

eender huysvrouwen ghenomen, **22** dye welcke hem eenen wederom tot Moyses gheseyt, Dit suldy den kinderen van sone heeft gheert, ende hy hiet dien Gersam, segghende. Israel segghen. Dye Heere Godt van uwen vaderen, dye Ick heb een vreemdelinck gheweest in een vreemt landt, Ende sij heeft noch eenen sone ghebaert, den welcken Godt van Abraham, dye Godt van Isaac, dye Godt van Iacob, heeft my tot v liedens ghesonden, dats mijnen naem inder hy ghenaeamt heeft Eliezer, segghende. Want mijns vaders heeft my gheopenbaert Abrahams Godt, ende Isaacs Godt, Godt es mijn helper, ende hy heeft mi verlost wt Pharaos Ende Jacobs Godt, segghende. Besoekende, heb ick v hant, **23** Maer nae veel tijs es dye coninck van Egypten ghestoruen, Ende die kinderen van Israel suchtende om hen werken hebben gheroepen, **24** ende haren roep es tot Godt opgheclommen van den werken, Ende Godt heeft hen suchten ghehoort, ende hi es ghedachtich worden des verbonts dat hy ghemaect hadde met Abraham, Isaac, ende Iacob, **25** Ende dye Heere heeft die kinderen van Israel aensien ende hi heeftse verlost.

3 MOyses voedde die schapen Iethro sijsn sweers, des priesters van Madijn, Ende als hy die schapen ghedreuen hadde, tot dat diepste der woestynen, soe quam hy bi den berch Gods Horeb. **2** Ende die Heere openbaerde hem daer in een vlamme viers, wt dat middens vanden dorn, ende hy wert siende dat den dorn brande, ende noctans niet verbrant en worde. **3** Hierom seyde Moyses, Ick sal gaen, ende besien dit groot visioen, Waeromme dat den doren niet verbrant en wort, **4** Maer die Heere siende dat hy voortquam om te besien, heeft hem wt het midden des dors gheroepen, ende gheseyt, Moyses Moyses? Ende hy antworde (Ick ben hier). **5** Maer die Heere. En coemt (seyt hy) hier niet nader, ontbindt die schoenen van uwen voete, want die plaeitse daer ghy staet, es heylige eerde, **6** Ende hy seyde. Ick ben dye Godt ws vaders, dye Godt van Abraham, die Godt van Isaac, die Godt van Iacob, Moyses bergde zijn aensicht, Want hy en verstoute hem niet teghen Godt op te sien, **7** Ende die Heere seyde tot hem. Ick heb ghesien dat groot lijden mijns volcks in Egypten, ende ick heb hen gheroep ghehoort, om die herdicheyt der gheender die ouerste vanden wercke sijn, ende wetende haer verdriet, **8** ben ick nedergedhaelt, om hen te verlossen, wt die handen vanden Egyptenaers, ende wt dien lande te leyden, in een goet ende seer ruym land, in een lant dat vloeydt van melck ende honich, tot dye plaetsen der Chananeen, ende Hettheen, ende Amorrheen, ende Phereseen, ende Heueen, ende lebuseen, **9** Aldus es dat gheroep der kinderen van Israel tot my comen, ende ick heb hen swaer verdriet ghesien, daer sij vanden Egyptenaers mede verdruct worden, **10** Maer coemt ghi, ende ick sal v tot Pharaon senden, dat ghy mijn volck, die kinderen van Israel leyden moecht wt Egypten, **11** Ende Moyses heeft tot Godt gheseyt. Wie ben ick doch, dat ick soude tot Pharaon ghaen, ende die kinderen van Israel wt Egypten leyden? **12** Dye welcke heeft tot hem gheseyt. Ick sal met v wesen, ende dat suldy voor een teeken hebben, dat ick v ghesonden hebbe. Als ghi mijn volck sult wt Egypten gheleyt hebben, soe suldy Gods offerande offeren op desen berch, **13** Ende Moyses heeft tot Godt gheseyt. Siet ick sal tot dye kinderen van Israel gaen, ende hen segghen, Uwer vaderen Godt heeft my tot v liedens ghesonden, Eest dat sij my segghen. Hoe es sijnen naem? Wat sal ick hen segghen? **14** Ende dye Heere heeft tot Moyses gheseyt. Ick ben, dye ben, Ende hy heeft gheseyt. Aldus suldy den kinderen van Israel segghen. Dye es, heeft my tot v ghesonden. **15** Ende Godt heeft

wederom tot Moyses gheseyt. Dit suldy den kinderen van Israel segghen. Dye Heere Godt van uwen vaderen, dye Godt van Abraham, dye Godt van Isaac, dye Godt van Iacob, heeft my tot v liedens ghesonden, dats mijnen naem inder ewicheyt, ende dat es mijn ghevenckenisse van gheslachte tot gheslachte, **16** Gaet ende vergadert dye ouders van Israel, ende segghet tot hen. Dye Heere uwer vaderen Godt heeft my gheopenbaert Abrahams Godt, ende Isaacs Godt, Ende Jacobs Godt, segghende. Besoekende, heb ick v besocht, ende ghesien alle dat v in Egypten gheschiet es, **17** Ende ick heb gheseyt, dat ick v leyden soude wt dat verdriet van Egypten int lant der Chananeen, ende Hettheen, ende Amorrheen ende Phereseen, ende Heueen, ende lebuseen, tot een landt dat vloeyt van melck ende honich, **18** Ende sij sullen v stemme hooren, ende ghy metten ouders van Israel sult ghaen binnen by den coninck van Egypten, ende tot hem segghen. Dye Heere Godt der hebreusscher heeft ons gheroepen. Wij sullen ghaen drij dach reysen inder woestynen, om daer offerande te doen den Heere onsen Godt, **19** Maer ick weet dat dye coninck van Egypten v niet en sal laten gaen, dan door een machtige hant, **20** Ende ick sal mijn hant wtreycken, ende Egypten slaen, met alle mijnen wonderlijcheden, dye ick doen sal, int midden van hemlieden, Daer nae sal hy v laten ghaen, **21** Ende ick sal desen volcke gracie gheuen voor die Egyptenaers, ende als ghy wtghaan sult soe en suldy niet idel wtgaen. **22** Maer een vrouwe sal begheren van haerder ghebuerinnen, ende van haerder weerdinnen, gouden ende silueren vaten, ende cleederen, ende die suldy uwen sonen ende dochteren opleggen, ende alsoe suldy Egypten beroouen.

4 MOyses antwoordende heeft gheseyt. Sij en sullen my niet gheloouen, noch mijn stemme hooren, Maer sij sullen segghen. Dye Heere en heeft v niet gheopenbaert, **2** Daerom heeft dye Heere tot hem gheseyt, Wat eest dat ghy in v hant hebt? Ende hy antwoorde? Een roede, **3** Ende die Heere heeft gheseyt. Worpt dye op deerde, Hij heeftse ghworpene, ende sij es verkeert in een slanghe, alsoe dat Moyses wech vloodt, **4** Ende die Heere seyde. Reyc t hant wt, ende grijpt haren steert, Hy reycste sijn hand wt, ende hielts, ende sij es verkeert in een roede, Ende hy seyde. **5** Op dat sij moghen gheloouen dat die Heere uwer vaderen God v gheopenbaert heeft, Die Godt van Abraham, die God van Isaac, die Godt van Iacob, **6** Ende die Heere heeft wederomme gheseyt. Steect v hant in uwen boesem, Ende als hy die in sijnen boesem ghesteken hadde, bracht hy dy wt melaetsch ghelyck sneeu. **7** Ende hy seyde, trect v hant wederom in uwe boesem Hy heeft die weder daer in ghetrocken, ende hy bracht dye weder wt, ende sij was doen ghelyck dat ander vleesch, **8** Ende hy seyde, eest sake dat sij v niet en gheloouen, oft niet hooren en willen die redene van dat eerste teeken, soe sullen si gheloouen het woert van dat nauolgende teeken. **9** Maer eest dat si oek desen twee teeken niet en gheloouen, ende v woerden niet en hooren, soe neemt water van den vloedt, ende stort dat wt opt drooghe, ende wat ghy wt den vloedt scheppen sult, dat sal in bloet verkeert worden. **10** Ende Moyses heeft gheseyt. Ick bidde v Heere, Want ick en ben niet wel sprekende, van ghisteren ende eerghisteren, ende van dien tijt dat ghy tot

uwen dienaer ghesproken hebt, soe ben ic meer belet ende tragher gheworden in mijn tonghe, **11** Ende dye Heere heeft tot hem gheseyt. Wie heeft des menschen mont ghaemact? Oft wie heeft den stommen ende douuen, den siende, ende den blinden gemaect? en ben ick dat niet? **12** Daerom ghaet derwaerts, ende ick sal in uwen mont wesen, ende vleeren wat ghy spreken sult. **13** Ende hy seyde. Ick bidde v de Heere, sendt dye ghy senden sult, **14** Ende dye Heere gram wesen op Moyses heeft gheseyt. Ick weet wel dat Aaron v broeder, wt dat gheslachte van Leui welsprekende es. Siet hy sal wtcomen v te ghaemoete, ende als hy v sien sal, soe sal hy hem van herten verblijden, **15** Spreect tot hem, ende stelt myn woorden in sijnen mont, ende ick sal in uwen mont, ende in sijnen mont sijn, ende ick sal v toonien wat ghy sult moeten doen **16** Ende hy sal voor v tot den volck spreken, ende hy sal uwen mont wesen. Maer ghy sult voor hem wesen in dy dinghen dye Godt aengaen, **17** Ende dese roede neemt in v hant, waer mede dat ghy die teekenien doen sult. **18** Moyses es wech ghegaen, ende wederghekeert tot lethro sijnen sweer, ende heeft tot hem gheseyt. Laet my ghaen, ende ick sal wederkeeren tot mijnen broeders in Egypten, op dat ick sien mach oft mij noch leuen. Ende lethro heeft tot hem gheseyt, Gaet in vreden. **19** Doen heeft die Heere tot Moyses geseyt int lant van Madian. Gaet henen ende keert weder in Egypten, Want si sijn alle doot die v ziele sochten. **20** Aldus nam Moyses sijn huysvrouwe ende sijn sonen, ende hi settese op eenen ezel, ende hy eswederghedaen nae Egypten, draghende Gods roede in sijn hant, **21** Ende dye Heere seyde tot hem doen hy wederkeerde nae Egypten, Siet dat ghy alle die wonderlycke teekenien (dye ick in hant ghestelt hebbe) voor Pharaon doet. Ick sal sijn herte verharden, ende hy en sal dat volck niet laten ghaen, **22** Ende ghy sult tot hem segghen. Dit seyt dye Heere. Mijn ierste gheboren sone es Israel, **23** Ick heb v gheseyt. Laet ghaen mijnen sone, dat hy my diene, ende ghy en hebt hem niet willen laten gaen. Siet ick sal uwen iersten gheboren sone dootslaen. **24** Ende als Moyses opden wech in dye herberge was, soe quam hem dye Heere te ghaemoete, ende wilde hem dootslaen, **25** Sephora nam terstont eenen seer scherpen steen, ende sij besneedt dye voorhuyt van haers soens manlijc ledt, ende sij raechte sijn voeten, ende seyde. Ghy sijt my een bruydegom des bloets, **26** Doen liet sij hem, nae dat sij gheseyt hadde, Ghi sijt mi een brudegom des bloets om der besnidissen. **27** Ende die Heere heeft gheseyt tot Aaron, Gaet henen in die woestijne, Moysi te ghaemoete, Dye welcke es hem te ghemoeit ghegaen inden berch Gods, ende hy heeft hem ghecust. **28** Ende Moyses heeft Aaron vertelt alle dye woerden des Heeren daer hy hem om ghesonden hadde, ende die teekenien die hy hem beuolen hadde, **29** Ende sij sijn tsamen ghecomen, ende hebben verghadert alle dye ouders der kinderen van Israel, **30** Ende Aaron heeft al-le dye woerden ghesproken, doe Godt tot Moyses gheseyt hadde, ende hy heeft die teekenien voor tvoelck ghedaen, **31** ende het volck heuet gheloof, Ende sij hebben ghehoort dat dye Heere dye kinderen van Israel besocht hadde, ende haer sware verdructheyt aensien, ende sij hebben aen ghebeden nederbuyghende.

5 DAernae sijn Moyses ende Aaron binnen ghegaen ende hebben tot Pharaao gheseyt. Dit seyt die Heere Godt van Israel. Laet mijn volck gaen dat sij my moghen sacrificie doen in dye woestijne, **2** Ende hi heeft gheantwoort. Wie es dye Heere dat ick sijn stemme hooren soude, ende Israel laten gaen? Ick en kenne den Heere niet, ende ic en sal Israel oec niet laten gaen? **3** Sij hebben geseyt Der hebreusscher Godt heeft ons gheroopen, dat wij souden ghaen eenen wech van drij dach reysen in die woestijne, ende den Heere onsen Godt sacrificie doen, dat ons by auonturen gheen pestilente oft sweert en gheschiede, **4** Ende die coninck van Egypten heeft tot hen gheseyt. Waerom benerstet ghy Moyses ende Aaron het volck van haren wercke? gaet henen tot uwen lasten, **5** Ende Pharaon heeft gheseyt, Het volc des lants es vele, ende ghi siet dat dye meniche ghevassen es hoe veel te meer, est dat ghi hen ruste gheeft van haren wercken. **6** Daerom heeft hy op dien dach den meesters der wercken, ende den scatters des volcks beuolen, segghende, **7** Ghy en sult den volck voertaen gheensins meer caf gheuen om bacsteen te backen, ghelyc ghi te voren dedet, maer laet hen gaen stroo vergaderen **8** Ende ghi sult hen oplegghen tselue tghetal der bacsteen dat si te voren maecten, ende daer niet af verminderen, Want si sijn ledich, ende daerom roepen si, segghende. Laet ons gaen, ende sacrificie doen onsen Godt, **9** Laetse verdrucken met wercken, dat sij dye volbringhen, op dat sij niet en volghen dye loghentalen. **10** Hier om syn die wercmeesters ende die schatters des volcks wt ghegaen totten volcke, ende hebben gheseyt. Aldus seyt Pharaon. Ick en gheue v gheen caf meer, **11** Maer gaet ende vergadert dat, daer ghi dat ergers vinden moecht, ende daer en sal niet ghemindert worden van uwen wercke, **12** Ende tvoelck es verstroyt ouer allet landt van Egypten, om caf te vergaderen, **13** Ende die ouerste des wercs praemden dat volc oeck, segghende. Voldoet v werck alle daghe, ghelyc ghi te voren pleecht te doene, als v lieuen caf ghegheuen worde. **14** Ende die wercmeesters der kinderen van Israel worden gheslagen van Pharaos schatters die welcke seyden. Waerom en hebdy dat ghetal der backsteen niet voldaen, noch ghiesteren, noch heden ghelyc ghi te voren pleecht? **15** Ende die ouerste der kinderen van Israel sijn ghecomen, ende hebben gheroopen tot Pharaon, segghende? Waerom doedy soe tseghen v knechten? **16** Het caf en wort ons niet ghegheuen, ende dye backsteen worden ons gheboden ghelyc te voren, Siet v knechten worden met gheesselen gheslaghen, ende uwen volck wort groot onrecht aenghedaen, **17** Ende hy seyde. Ghy sijt ledich, ende daerom segdy. Laet ons gaen ende den Heere sacrificie doen, **18** Daerom gaet wech, ende werckt, men en sal v gheen caf gheuen, ende ghi sult het ghewoonlijc ghetal der bacsteen leuren. **19** Ende dye wercmeesteren der kinderen van Israel, saghen hem seluen qualijc staende, om dat hemlieden gheseyt werde. Daer en sal niet varden backsteen ghemindert worden tot elcken daghe. **20** Ende sij te ghaemoete comen Moysen ende Aaron, die standen teghen hen ouer, comende van Pharaon, **21** ende sij hebben tot hem gheseyt. Die Heere wil aensien ende recht doen, want ghy hebt onsen ruck doen stincken voer Pharaon, ende voor sijn dienaers, ende hem een

sweert ghegheuen om ons doot te slaen 22 Ende Moyses es wederghekeert totten Heere ende heeft gheseyt. O Heere waerom hebdy den volck dit lijden aenghedaen? Waerom hebdy my ghesonden? 23 Want sedert dat ick tot Pharao ben ghegaen, om te spreken in uwen naem, soe heeft hy v volck veel lijdens aenghedaen, ende ghy en hebtse niet verlost.

6 Die Heere heeft gheseyt tot Moyses. Nv suldy sien wat ick Pharao doen sal, Want doer een stercke hant sal hijse laten gaen, ende doer een machtige hant sal hijse van sijnen lande wtwerpen, 2 Ende die Heere heeft tot Moyses ghesproken, segghende. Ic ben die Heere, 3 die gheopenbaert hebbe, Abraham, Isaac, ende Jacob, inden almachtighen Godt, Ende mijnen naem Adonai, en heb ic hen niet te kennen ghegheuen, 4 Ende ick heb een verbont met hen ghemaect, dat ic hen gheue soude het lant van Chanaan, het lant van haerder pelgrimagien daer sij vreemdelingen in gheweest hebben. 5 Ic heb ghehoort het suchten der kinderen van Israelael daer die Egiptenaren hen mede verdruct hebben, ende ic ben ghedachtich worden mijns verborts, 6 Daerom segt den kinderen van Israelael. Ic ben die Heere, dye v leyden sal wt den werckerker der Egyptenaren, ende wt die slauernie verlossen, ende ick sal v verlossen doer eenen hooghen arm, ende met groote vonnissen, 7 Ende ick sal v te mywaerts nemen tot een volck, ende sal v Godt wesen, Ende ghi sult weten dat ic ben dye Heere v Godt, dye v sal wtgeleyt hebben wt den werckerker der Egyptenaren, 8 ende ghebrocht in dlant daer ick mijn hant heb op ghehauen, dat ick dat soude gheueen Abraham, Isaac, ende Jacob, Ende ic sal v dat lant geuen te besitten, ic ben dye Heere. 9 Hier om heeft Moyses alle dese woorden den kinderen van Israelael vertelt, dye welcke hem niet en hebben aenhoort, om die benautheyt haers geests ende om die wtnemende harde werken. 10 Ende die Heere heeft tot Moyses ghesproken, seggende,

11 Gaet binnen, ende spreekt tot Pharao den coninc van Egypten hy die kinderen van Israelael laet gaen wt sijnen lande, 12 Ende Moyses antwoerde voor den Heere, Siet dye kinderen van Israelael en hooren my niet, hoe sal mi Pharao Ende die Heere heeft tot Moyses ghesproken, seggende, 13 Ende die Heere heeft ghesproken tot Moyses ende Aaron, ende hen een beuel ghegheuen aan die kinderen van Israelael, ende een Pharao den coninc van Egypten, dat sij dye kinderen van Israelael souden leyden wt dat lant van Egypten. 14 Dit sijn die prinden der huysen, nae haren huysgesinnen. Die kinderen van Ruben Israels ierste gheboren sone, Henoch, ende Phallu, Hesron, ende Charmi, Ende Sohar, ende Saul eender Chananeusscher vrouwen sone, Ende dit sijn die gheslachten van Ruben. 15 Die kinderen van Symeon, Iamuel, ende Iamin, ende Ahod ende Iachin, Ende Gerson Lobni, ende Semei, nae haren gheslachten, 16 Ende dit sijn die namen der kinderen Leui nae haeren gheslachten, Gerson, Ende Chaath ende Merari, Ende die iaren des leuens van Leui waren hondert seuenendertich. 17 Dye kinderen van Gerson Lobni, ende Semei, nae haren gheslachten, 18 Die kinderen van Chaath, Amram, ende Isaar, ende Hebron, Ende Oziel, Ende die iaren van Chaats leuen, waren hondert drieendertich, 19 Die kinderen van Merari, Mooli, ende Musi, Ende die iaren van gheslachten van Leui, nae haren familien. 20

Ende Amram nam tot een huysvrouwe lochabed sijs ooms dochter, dye welcke hem baerde Aaron ende Moysen, Ende die iaren van Amrams leuen waren hondert seuen ende dertich iaren. 21 Ende die kinderen van Isaar, sijn gheweest Chore, ende Nepheg, ende Zechri, 22 Ende die kinderen van Oziel, Misael, ende Elisaphan, ende Cethri. 23 Maer Aaron nam tot eender huysvrouwen Elisabeth Aminadabs dochter, die suster van Naason, die welcke hem baerde Nadab, ende Abiu, ende Eleazar, ende Ithamar. 24 Ende die kinderen van Chore, Azar ende Elcana, ende Abiasaph, Dit sijn die gheslachten vanden Choriten, 25 Maer Eleazar Aarons sone nam een huysvrouwe van Phutiels dochteren die welcke hem Phinees ghebaert heeft. Dit sijn die prinden van die huysgesinen der Leuiten, nae haren geslachten. 26 Dit es Aaron ende Moyses den welcken die Heere beuolen heeft dat sij dye kinderen van Israelael wt Egypten souden leyden nae haren scharen, 27 Dit sijn dye ghene dye tot Pharao den coninc van Egypten spreken, dat si die kinderen van Israelael wt Egypten souden leyden. 28 Dit es Moyses ende Aaron op den dach als dye Heere ghesproken heeft tot Moyses in dlant van Egypten, 29 Ende die Heere heeft tot Moyses ghesproken, segghende. Ic ben dye Heere. Spreect toPharao den coninc van Egypten al dat ick v seghe. 30 Ende Moyses seyde voor den Heere. Siet ick ben onbesneden van lippen hoe sal my Pharao hooren.

7 Ende die Heere heeft gheseyt tot Moyses, siet ic heb v Godt ghemaect ouer Pharao ende Aaron v broeder sal v propheet wesen, 2 Ghy sult hem segghen alle dat ick v beuele, ende hy sal tot Pharao spreken, dat hy die kinderen van Israelael wt sinen lande laet gaen. 3 Maer ick sal sijn herte verharden, ende ick sal veel mijnder teekenende wonderlicheden doen int lant van Egypten, 4 ende hy en sal v niet hooren, ende ick sal mijn hant op dat landt van Egypten seynden, ende mijn heyr ende mijn volck dye kinderen van Israelael leyden wt dat landt van Egipten, door die alder grootste vonnissen, 5 Ende dan sullen dye Egyptenaren weten dat ick dye Heere ben, die mijn hant wtgereyct hebbe op Egipten, ende die kinderen van Israelael gheleyt wt het midden van hemlieden. 6 Aldus hebben Moyses ende Aaron van lippen ben. 7 Ende Moyses was tachtentich iaren out, ende Aaron drijentachtentich, als sij tot Pharao ghesproken hebben, 8 Ende dye Heere heeft gheseyt tot Moyses ende dat lant van Egypten. 9 Als Pharao v segghen sal, thoont teekenen, soe suldy tot Aaron segghen, Neemt v roede, ende wortpse gedaen, ghelyck die Heere beuolen hadde, soe hebben si ghedaen 9 Ende Moyses was tachtentich iaren out, ende Aaron drijentachtentich, als sij tot Pharao ghesproken hebben, 10 Hierom sijn Moyses ende Aaron bi Pharao geghaen, ende Aaron nam die roede voor Pharao ende sijn knechten, ende sij wert verkeert in een slanghe verkeert. 11 Ende Pharao heeft gehedaen alsoe hen dye Heere beuolen hadde, Ende sij wert verkeert in een slanghe. 12 Ende sij hebben elck haer roeden oock gheroepen dye wijse ende tououaers, ende sij deden oock desghelycks door haer Egypsche touuerie ende sommighe verholentheden, 13 Ende het herte van Pharao es verhart gheworden, ende hy en heeftse niet drijendertich, 14 Maer die Heere heeft tot Moyses gheseyt, Dat herte van Pharao es

verswaert, hy en wilt dat volc niet laten gaen. **15** Gaet tot lant van Egipten. **8** Maer Pharao heeft Moysen ende Aaron hem morghen vroech, siet hy sal wtgaen nae de wateren, gheroepen, ende tot hen gheseyt, Bidt den Heere, dat hy die ende ghy sult staen in sijn ghemoet op den oeuer vander vorsschen van my ende van mijnen volcke neme, ende ick riuieren ende ghi sult die roede in v hant houwen die verkeert sal het volck laten gaen, dat si den Heere moghen sacrificie es gheweest in eenen draec, **16** ende ghi sult tot hem doen. **9** Ende Moyses heeft tot Pharao gheseyt Stelt uw tijt, seggen, Die Heere der hebreeuscher God heeft mi aen wanner dat ic voer v bidden sal, ende voer v dienaers, ende v ghesonden, seggende. Laet mijn volc gaen dat si my voer v volc, dat die vorsschen moghen verdreuen worden mogen sacrificie doen onder woestinen, ende ghi en hebt tot van v, ende van uwen huyse, ende van uwen dienaers, ende den teghenwoordigen tijt, niet willen hooren. **17** Daer om van uwen volcke, ende dat sij alleen blijuen inden vloet. **10** seyt dye Heere dese woerden, Daer aen suldy weten dat Ende hy antwoerde, Morghen. Ende Moyses seyde, Nae v ic die Heere ben, siet ic sal metter roede die in mijn hant woerd sal ic doen, op dat ghy weten moecht, datter niemant es slaen dwater vanden vloet, ende tsal verkeert worden en es ghelyck die Heere onse Godt. **11** Ende die vorsschen in bloet, **18** Ende die visschen die inden vloet sijn sullen sullen wech gaen van v, ende van uwen huyse, ende van steruen, ende die wateren sullen vuyl stinckende worden, uwen knechten, ende van uwen volcke, ende sij sullen alleen ende die Egiptenaers sullen te lijden hebben, drinckende inden vloet blijuen. **12** Ende Moyses ende Aaron sijn wt dwater vanden vloet. **19** Ende die Heere heeft tot Moyses ghegaen van Pharao, ende Moyses heeft tot den Heere gheseyt, Segghet tot Aaron. Neemt v roede ende reyct wt v hant op die wateren van Egipten, ende op haer vloeden, gheroepen om die belofte der vorsschen, die hy Pharao ende riuieren, ende broecken, ende alle staende wateren, toegheseyt hadde. **13** Ende die Heere heeft nae Moyses dat si in bloet verkeert worden, ende dat bloet si ouer alle huysen, ende vanden lanthuysen, ende vanden velden. **14** dlant van Egypten, soe wel in dye houten als in dye steenen Ende si hebben die vergadert in seer groote hoop, ende vaten. **20** Ende Moyses ende Aaron hebben gedaen alsoe het lant es daer af verrot. **15** Ende Pharao siende, dat hem die Heere beuolen hadde, ende opheffende sijn roede heeft ruste ghegeuen was, heeft sijn herte beswaert, ende en hi gheslagen dwater vanden vloet, voor Pharao ende sijn heeft hen niet willen hooren, ghelyck die Heere beuolen knechten dwelc es verkeert in bloet, **21** ende die visschen hadde. **16** Ende die Heere heeft tot Moysen gheseyt, Segt die inden vloet waren sijn ghestoruen, ende den vloet es vuyl tot Aaron, Reyct wt v roede, ende slaat het stof der aeren, stinckende gheworden, ende die Egiptenaren en mochten en laet daer moesien wesen ouer alle dlant van Egipten. dwater vanden vloet niet ghedrinken, ende het was bloet **17** Ende si hebben alsoe ghedaen. Ende Aaron heeft sijn ouer alle dlant van Egipten. **22** Ende die tououenaers van hant wtghereyc, houdende die roede, ende hy heeft dat der aeren gheslaghen, ende daer sijn moesien ghecomen Egypten deden desgelycs met haer touuerien, ende het herte op die menschen, ende op die beesten, alle dat stubbe der van Pharao es verhart gheworden, ende hy en heeft hen niet aeren es in moesien verkeert, ouer alle dlant van Egipten. ghehoort ghelyc dye Heere beuolen hadde. **23** Ende hy heeft hem af ghekeert, ende es in sijn huys ghegaen, ende hy en heeft dese reyse sijn herte daer aen noch niet gheleyt. **24** **18** En die tououenaers hebben diesghelycs ghedaen met Maer alle die Egiptenaren hebben gegrauen al omtrent der haer touuerien, om moesien voerts te breghen, maer sij en riuieren nae waeter, om te drincken, want sij en mochten dat consten dat niet doen. Ende die moesien waren so wel op water vanden vloet niet drencken. **25** En daer sijn seuen daghen ouerleden, nae dat die Heere den vloet gheslaghen die menschen als op die beesten. **19** Ende die tououenaers heeft. **8** ENde die Heere heeft tot Moysen gheseyt, Gaet in tot Maer alle die Egiptenaren staet morghen vroech op, ende Pharaao, ende ghi sult tot hem segghen. Dit seyt die Heere, Laet mijn volck gaen, dat my sacrificie doe. **2** Maer eest dat ghy sult tot hem segghen, Dit seyt die Heere, Laet mijn vloet sal vorsschen opworpen, ende die sullen opcomen, volck gaen, dat my sacrificie doe. **21** Maer eest dat ghy dat ende in v huys comen, ende in v slaepcamer, ende op v niet en laet gaen, siet soe sal ic senden op v, ende op v bedde, ende in uwer dienaers huysen, ende in v volc, ende dienaers, ende op v volck ende in v huysen, alderhande in v backouens, ende in die bleuelinghen van uwer spijzen. natuure van vlieghen, ende die huysen der Egiptenaren **4** Ende die vorsschen sullen tot v, ende tot v volc, ende sullen vol vlieghen worden, van verschedeyn natuuren, ende tot allen in knechten incomen. **5** Ende die Heere heeft tot op alle dlant daer die in sijn. **22** Ende op dien dach sal ic het Moysen gheseyt, Segt tot Aaron, Reyct wt v hant op die lant van Gessen wonderlyck maken, daer mijn volck woont, vloeden ende op die riuieren, ende staende wateren, ende dat daer gheen vlieghen sijn en sullen, ende dan suldi weten brengt voerts die vorsschen op dlant van Egipten. **6** Ende dat ic die Heere ben int midden der eerden. **23** Ende ic Aaron reycte sijn hant wt ouer die wateren van Egipten, ende sal een onderscheed stellen tusschen myn volck ende in v die vorsschen sijn opcomen, ende hebben dlant van Egipten volck, morghen sal dit teeken wesen, **24** ende die Heere bedect. **7** Maer die tououeraers deden oec desghelyck doer heeft alsoe ghedaen. Ende daer sijn ouer swaer vlieghen haer touuerien, ende sij brachten oec vorsschen voerts opt comen in die huysen van Pharao, ende sijnder knechten, ende ouer alle dlant van Egipten. Ende het lant es bedoruen van alsulcken vlieghen. **25** Ende Pharao heeft Moysen ende Aaron gheroepen, ende tot hen gheseyt, Gaet hen,

8 ENde die Heere heeft tot Moysen gheseyt, Gaet in tot Pharaao, ende ghi sult tot hem segghen. Dit seyt die Heere, Laet mijn volck gaen, dat my sacrificie doe. **2** Maer eest dat ghy sult tot hem segghen, Dit seyt die Heere, Laet mijn vloet sal vorsschen opworpen, ende die sullen opcomen, volck gaen, dat my sacrificie doe. **21** Maer eest dat ghy dat ende in v huys comen, ende in v slaepcamer, ende op v niet en laet gaen, siet soe sal ic senden op v, ende op v bedde, ende in uwer dienaers huysen, ende in v volc, ende sullen vol vlieghen worden, van verschedeyn natuuren, ende tot allen in knechten incomen. **5** Ende die Heere heeft tot op alle dlant daer die in sijn. **22** Ende op dien dach sal ic het Moysen gheseyt, Segt tot Aaron, Reyct wt v hant op die lant van Gessen wonderlyck maken, daer mijn volck woont, vloeden ende op die riuieren, ende staande wateren, ende dat daer gheen vlieghen sijn en sullen, ende dan suldi weten brengt voerts die vorsschen op dlant van Egipten. **6** Ende dat ic die Heere ben int midden der eerden. **23** Ende ic Aaron reycte sijn hant wt ouer die wateren van Egipten, ende sal een onderscheed stellen tusschen myn volck ende in v die vorsschen sijn opcomen, ende hebben dlant van Egipten volck, morghen sal dit teeken wesen, **24** ende die Heere bedect. **7** Maer die tououeraers deden oec desghelyck doer heeft alsoe ghedaen. Ende daer sijn ouer swaer vlieghen haer touuerien, ende sij brachten oec vorsschen voerts opt comen in die huysen van Pharao, ende sijnder knechten, ende ouer alle dlant van Egipten. Ende het lant es bedoruen van alsulcken vlieghen. **25** Ende Pharao heeft Moysen ende Aaron gheroepen, ende tot hen gheseyt, Gaet hen,

ende doet uwen God sacrificie in dit lant. **26** Ende Moyses seyde, Ten mach aldus niet gheschieden, want wij sullen den Heere onsen God offeren tghene dat den Egijtenaren een walghinghe es. Ende waert sake dat wij dootsloeghen voer die Egijtenaren tghene dat sij goddienstelijck eeren, soe souden sij ons met steenen doot werpen. **27** Wij sullen drij dachreysen verre reysen in die woestijne, ende daer sullen wij den Heere onsen Godt sacrificie doen, ghelyck hy ons beoulen heeft. **28** Ende Pharao heeft gheseyt, Ic sal v laten gaen om den Heere uwen Godt sacrificie te doen in die woestijne. Maer nochtans en gaet niet voerder, bidt voer my. **29** Ende Moyses seyde, Als ic van ghegaen ben, soe sal ick den Heere bidden, ende die vlieghen sullen van Pharao ende van sijnen knechten, ende van sijnen volcke morghen wech gaen. Maer en bedriedt ons niet meer, dat ghy het volck niet en laet gaen den Heere sacrificie doen.

30 Ende Moyses ghinc wech van Pharao, ende hy heeft den Heere ghebeden. **31** Die welcke heeft nae sijn woerd ghedaen, ende die vlieghen wech ghenomen van Pharaos, ende van sijnen knechten, ende van sijnen volcke, alsoe datter niet een ouer en bleef. **32** Ende het herte van Pharao es beswaert gheworden, also dat hy oec dese reyse het volc niet en heeft laten gaen.

9 MAer die Heere heeft tot Moysen gheseyt, Gaet innewaerts by Pharao, ende segt hem, Dit seyt die Heere der hebreusscher Godt Laet ghaen mijn volck, dat sij my moghen sacrificie doen. **2** Ende eest dat ghy dat noch weyghert, ende hen houdet, **3** siet soe sal mijn hant wesen ouer v ackers, ende ouer v peerden, ende ezelen, ende kemelen, ende schapen ende ossen, een seer swaer pestilencie. **4** Ende die Heere sal wonder doen tusschen die erue der kinderen van Israhel, ende die erue der Egijtenaren, alsoe datter niet en sal verdoruen worden van alle dat den kinderen van Israhel toebehoort. **5** Ende die Heere heeft den tij ghestelt segghende, Morghen sal die Heere dit woerd doen opt lant. **6** Dus heeft die Heere des anderen daechs dit woerd ghedaen, ende alle ghedierten der Egijtenaren sijn ghestoruën, maer vanden ghedierten der kinderen van Israhel, en esser niet met allen ghestoruën. **7** Ende Pharao sandt om dit te besien, maer daer en was niet een doot van tgeheen dat die kinderen van Israhel besaten. Ende Pharaos herte worde verhart ende hy en heeft dat volck niet laten ghaen. **8** Ende die Heere heeft gheseyt tot Moyses ende Aaron, Neemt v handen vol asschen wten schoorsteen, ende laet Moyses die spraeyen inden hemel voer Pharao, **9** Ende laet stubbe werden ouer alle dlant van Egijpten, want het sullen sijn in die menschen ende beesten, sweren ende opghehauen pysten, in alle dlant van Egijpten. **10** Ende sij hebben asschen wt den schoorsteen ghenomen, ende hebben voer Pharao ghestaan, ende Moyses stroeyde die asschen in die locht, ende het sijn worden sweren met swillende pysten, op die menschen ende beesten, **11** alsoe dat die toueraers niet en conden staen voer Moysen, om die sweren die op hen waren, ende ouer alle dlant van Egijpten. **12** Ende die Heere heeft dat herte van Pharao verhart, ende hy en heeft hen niet ghehoort, ghelyck die Heere tot Moysen gheseyt hadde. **13** Ende die Heere heeft tot Moyses gheseyt, Staet morghen vroech op, ende gaet staen voer

Pharao, ende ghy sult tot hem segghen, Dit seyt die Heere der Hebreusscher Godt, Laet mijn volc gaen, dat sij my moghen sacrificie doen. **14** Want te deser reysen sal ic alle mijn plaghen senden op v herte, ende op v dienaers, ende op v volck, dat ghy weten moecht datter op heel aertrijck niemant en es mijns ghelyck. **15** Want ic sal nv mijn hant wtreycken ende slaen v, ende v volck met die pestilencie, ende ghy sult vergaen vander aerdern. **16** Want ic heb v daer om ghestelt, dat ick mijn stercheyt aen v wil toonen, ende dat mijnen naem mach vermaert worden ouer alle aertrijck. **17** Houdt ghy noch mijn volck, ende en wilt ghy dat niet laten gaen? **18** Siet ick sal morghen te deser seluer vren, eenen seer groeten haghel van bouen laten vallen, dat desghelycs noyt in Egijpten geweest en es, van den dach dat gesticht es, tot desen tijt toe. **19** Daer om seyndt nv wt, ende vergadert allen v beesten, ende alle dat ghy opt velt hebt, want die menschen ende die beesten, ende alle dat buyten gheuonden sal worden, ende wten velde niet ghehaelt en sal wesen, ende dien haghel daer op vallet sullen steruen. **20** Ende wie van Pharaos knechten het woerd des Heeren vreesde, die dede sijn knechten ende sijn beesten in die huysen vlieden. **21** Maer die op des Heeren woerd niet en achte, heeft sijn knechten ende beesten op die velden ghelaten. **22** Ende die Heere heeft tot Moysen gheseyt, Reyckt wt v hant ten hemelwaert, dat haghel worde ouer alle dlant van Egijpten op die menschen, ende op die beesten, ende op alle cruyt der velden int lant van Egijpten. **23** Ende Moyses heeft die roede ten hemelwaerts wt ghesteken, ende die Heere heeft ghegeuen donder ende haghel ende blixemen ouer daertrijck omloopende, ende die Heere heeft eenen haghel doen vallen op dlant van Egijpten. **24** Ende den haghel met vier ghemengheit drenen tsamen, ende den haghel was soe groot, dat desghelycs te voren noyt ghesien en was in alle dlant van Egijpten, vander tijt dat dit volc ghemaect was. **25** Ende den haghel heuet al verslaghen in alle dlant van Egijpten, datter op die velden was, vanden menschen totten beesten, ende alle cruyt des velts versloech den haghel, ende hy brac alle die boomen des lants. **26** Maer alleen int lant van Gessen daer die kinderen van Israhel waren, en es gheenen haghel gheuallen. **27** Ende Pharao heeft wtghesonden, ende Moysen, ende Aaron doen roepen, segghende tot hen, Ick heb nv oec ghesondicht, die Heere es rechtuerdich, maer ic ende mijn volck sijn ongoddelyck. **28** Bidt den Heere, dat die donderslaghen Gods, ende den haghel wil ophouden, op dat ic v lieden mach laten gaen, ende dat ghy hier niet langher en bliuet. **29** Moyses seyde Als ic wter stadt sal gheghaen wesen, soe sal ic my handen tot den Heere wtreycken, ende dan sullen die donderen ophouden, ende ten sal niet meer haghelen, op dat ghy weten moecht dat het aertrijc den Heere toe behoort. **30** Maer ic weet wel dat ghy, ende v knechten, Godt den Heere noch niet en vreest. **31** Aldus es het vlas ende die gherste gheschent, aenghesien dat die gherste groeyende was, ende dat vlas hadde bollekens voerbracht. **32** Maer die terwe ende die rogge en sijn niet ghescent, om dat sij spade ghesayet waren. **33** Ende als Moyses van Pharaos ghegaen was wter stadt, soe heeft hy sijn handen totten Heere wtghesteken, ende den dondere ende haghel hebben

opgehouden, noch daer en druypten gheenen reghen meer opder aerden. **34** Maer Pharao siende dat den reghen, ende haghel, ende donder ophielen, heeft sijn sonde vermeerdert, ende sijn herte, ende die herten van sijnen dienaers sijn swaer gheworden, **35** ende wter maten seer verhart, ende hy en heeft die kinderen van Israhel niet laten gaen alsoe die Heere gheboden hadde doer die hant van Moyses.

10 Ende die Heere heeft tot Moyses gheseyt, Gaet in by Pharao, want ick heb sijn herte ende sijnder knechten herten verhardt, om dat ick dese mijne teekenene aen hem doen soud, **2** Ende dat ghy dat soudt vertellen in die ooren van uwen kinderen, ende ws kinders kinderen, hoe dicmael dat ick die Egiptenaers gheslaghen hebbe, ende mijn teekenene om hemlieden ghedaen hebbe, ende dat ghy weten moecht dat ic die Heere ben. **3** Hier om sijn Moyses ende Aaron binnen ghegaen by Pharao, ende hebben tot hem gheseyt, Dit seyt die Heere der Hebreusscher Godt, Hoe langhe en wildi my niet onderdanich wesen? Laet mijn volc gaen dat sij my moghen sacrificie doen. **4** Maer eest sake dat ghy wederspannich valt, ende dat ghy dat volc niet en wilt laten gaen, siet soe sal ic morghen sprinckhanen brenghen ouer allen v palen **5** die welcke sullen dat overste der aerden bedecken, alsoe datmen van die aerde niet met allen sien en sal, maer tsal gheten worde alle dat nae den haghel ouerbleuen es, want sij sullen afknaghen alle boomen, die op die velden groeyende sijn. **6** Ende sij sullen v ende uwer knechten ende alle der egipetenaren, hysen veruullen, met soe grooter menichte als v vaders ende oude vaders noyt ghesien en hebben, van der tyt dat sij gheboren waren op der aerder tot op desen dach toe. Ende Moyses heeft hem omme ghekeert ende hij es van Pharao wt gheghaen. **7** Maer die dienaers van Pharao hebben tot hem gheseyt, Hoe lange sullen wij dit hinderlijden, Laet die lijuiden gaen dat sij den Heere haren Godt moghen sacrificie doen, ende siedi niet, dat Egypet heel verdoruen es? **8** Ende sij hebben Moysen ende Aaron wederom gheroepen, ende doen comen voer Pharao, die welcke tot hem gheseyt heeft, Gaet ende doet sacrificie den Heere uwen Godt maer wie sijnse die gaen sullen? **9** Moyses heeft ghesijt. Wij sullen reijsen met onsen cleijnen kinderen, ende ouders, met onse sonen ende dochteren, met onse scapen ende groot vee, want het es een hooge feeste des Heeren ons Gods, **10** Ende Pharao heeft geantwoert, Die Heere sij alsoe met v, ghelyc ic v, ende v cleijn kinderen sal laten gaen, Wie twijffelt daer aen, ghy en peyst wt nemende qualick? **11** Ten sal alsoe niet gheschieden, Maer gaet ghy mans alleene, ende doet den Heere sacrificie, want dat hebdij seluer begheert, Ende terstont worden sij wt ghestooten van Pharao's aensicht. **12** Ende die Heere heeft tot Moyses gheseyjt, Reycyt wt v hant op dlant van Egipten, tot die sprinchanen dat die daer op moghen comen, ende verslinde allen tcruyt dwelck den haghel ouer bleuen es, **13** Ende Moyses heeft de roede wt ghestekken opt lant van Egipten, ende die Heere heeft ghebracht eenen dorren wint, alle dien dach ende dien nacht, ende des morghens heeft dien dorren wint die sprinchanen opgeheauen, **14** die welcke comen sijn ouer alle dlant van Egipten, ende gheseten op alle palen der Egypetenaren ontellijken vele, soe dat sulcke niet gheweest en hebben voer dien tijt, noch namaels en

sullen zijn. **15** Ende sij hebben alle dat ouerste der aerden bedect, alle dinghen bedruende. Aldus es verslent alle het cruyt der aerden ende wat vruchten op die bomen waren die den haghel ghelaten hadde, Ende daer en es oec niet groens ghebleuen aen die boomen, oft cruyden der eerden, in gheheel Egipten lant. **16** Waeromme heeft Pharao haestelijck gheroepen Moysen ende Aaron, ende heeft tot hen gheseyt, Ick hebbe ghesondicht teghen den Heere uwen Godt, ende teghen v lieden, **17** Maer wilt my die sonde oec dese reyse vergheuen, ende bidt den Heere uwen Godt, dat hy my dese doot wil afnemen, **18** Ende Moyses es ghegaen wt Pharaos aensicht, ende hy heeft den Heere ghebeden, **19** Die welcke heeft eenen seer stercken wint doen wayen wt den westen ende die heeft die sprinchanen opghenomen, ende gheworpen in die roode zee, ende daer en bleef niet een ouer, in alle die palen van Egipten. **20** Ende die heere heeft het herte van Pharao verhart ende hy en heeft die kinderen van Israel niet laten gaen. **21** Ende die Heere heeft tot Moysen gheseyt, Reycyt wt v hant ten hemelwaert, datter duysternissen zyn int lant van Egipten, soe dicke dat men die tasten mach, **22** Ende Moyses heeft sijn hant ten hemelwaerts wtghereyct, ende daer sijn grouwelijcke duysternissen comen ouer alle dlant van Egipten **23** drij daghen lanck, Niemant en sach sijnen broedere, noch hy en roerde hem niet vander plaeften daer hy was, Maer waer dat die kinderen van Israel woonden, daer waert licht. **24** Ende Pharao heeft Aaron ende Moysen gheroepen, ende tot hen gheseyt, Gaet ende doet den Heere sacrificie, laet v schapen ende v groot vee alleen hier blijuen, laet v kinderkens oec met v gaen. **25** Ende Moyses heeft gheseyt, Ghy sult ons oec gheuen slachofferanden, ende brantofferanden, die wij den Heere onsen God offeren moghen, **26** Alle die cudden sullen met ons trekken, en daer en sal niet eenen clauwe achterblijven, die ons nootelijck es ten dienste van den Heere onsen Godt, besonder aenghesien dat wy niet en weten watter ten dienste Gods nootelijck es, voer dat wy totter plaeften sullen comen, **27** Ende die Heere heeft Pharao herte verhardt, ende hi en wildese niet laten gaen, **28** Ende Pharao heeft tot Moysen gheseyt, Gaet van my, ende wacht v dat ghy voertaen niet meer mijn aensicht en siet, want op wat dach dat ghi voer mijn ooghen coemt, soe suldi steruen. **29** Ende Moyses heeft gheantwoert, Ghescieden moet alsoe ghy gheseyt hebt, Ic en sal voertaen niet meer v aensicht sien.

11 Ende die heere heeft tot Moysen geseyst, Ic sal Pharao ende dlant van Egipten noch met eender plaghen raken, ende daer nae sal hy v laten gaen, ende dwinghen om wt te gaen, **2** Hier om suldi alle den volcke segghen, dat elck man van sijnen vrint, ende elck vrouwe van haer ghieberinne ontleene silueren ende gouden vaten, **3** Ende die Heere sal sijnen volcke gracie gheuen voer die Egypetenaren. Ende Moyses was een seer groot gheacht man int lant van Egipten, ende voer Pharaos dienaers, ende voer alle dat volck. **4** Ende hy heeft gheseyt, Dit seyt die Heere. Te middernacht sal ic in gaen in dat Egipten lant, **5** ende alle dat ierst gheboren es in der Egypetenaren lant dat sal steruen, van Pharaos ierste gheboren sone die op sinen stoel sidt, tot dierste gheboren der dienstvrouwen die aen den molen es,

ende alle dierste gheboren van die behelpiche beesten, 6 allen v gheslachten met eenen ewighen dienst. 15 Seuen Ende daer sal een soe groten gheroep wesen in alle dlant daghen lanc suldi onghedeesemde brooden eten, opden van Egypten, als daer te voren noyt en was, noch namaels iersten dach en sal daer gheen deesem wesen in v huysen. sijn en sal, 7 Ende bi alle die kinderen van Israhel en sal niet Ende wie ghedeesemt broot eet, diens ziele sal vergaen eenen hont kicken, vanden menschen aen tot die beesten wt Israhel, vanden iersten dach aen tot den seuensten toe. toe, op dat ghi weten moecht, met hoe wonderlijcken werck 16 Den iersten dach sal heylich ende feestelijc wesen, dat dye Heere die Egyptenaren van Israhel verscheyd. 8 ende den seuensten dach sal met die selue hoochheyt Ende alle dese uwe knechten sullen afcomen tot bi mi, ende eerwerdich wesen. Gheen werc en suldi op die daghen doen, sullen mi aenbidden, seggende. Gaet wt ghi ende alle tvolck wtghenomen die dinghen die den eten aengaen. 17 Ende ghy dat onder v es, ende daer nae sullen wij wtgaen, Ende hij is sult dat ongheheeft broot onderhouden, want op dien seluen van Pharao wtgegeaen bouen maten seer gram, 9 Maer dach sal ic v heyr wten lande van Egijpten leyden, ende die Heere heeft tot Moyses gheseyt. Pharao en sal v liezen ghy sult desen dach bewaren onder v gheslachten met een niet hooren, om datter veel teekenen moghen ghedaen ewighe maniere. 18 In die ierste maent, opden veerthiensten worden int lant van Egypten, 10 Maer Moyses ende Aaron dach der maent, tsaonts suldi ongheheefde brooden eten, hebben alle die teekenen ende wonderlijcke dinghen gedaen tot den eenentwintichsten dach derseluer maent des auonts. voor Pharao die gheschreuen zijn, ende die Heere heeft dat 19 Seuen daghen lanck en salmen gheen ghedeesemt broot herte van Pharao verhart, ende hy en heeft die kinderen van vinden in v lieder huysen, Soe wie ghedeesemt broot eet, Israhel niet laten gaen wt sijnen lande. diens ziele sal vergaan wt die vergaderinghe van Israhel, soe wel vanden vreemdelinghen, als vanden ingheborenen des lants, 20 Alle dat ghedeesemt es en suldi niet eten, maar in alle v woonsteden suldi onghedeesemt broot eten. 21 Ende Moyses heeft alle die ouders der kinderen van Israhel gheroopen, ende hy heeft tot hen gheseyt, Gaet ende neemt een dier, nae v huysghesinnen, ende offert Phase. 22 Ende een bondelken hyssopen doopt int bloet dat aen dorpel es, ende bespraeyt daer mede den ouerdorpel, ende beyde die stijlen. Niemand van v liezen en sal wt die doere sijns huys gaen tot smorghens toe 23 Want die Heere sal doergaen slaende die Egijptenaren, ende als hy het bloet sien sal aen den ouerdorpel ende beyde die stijlen, soe sal hi die doere des huys voerby gaen, ende hij en sal den slagher niet laten in v lieder huysen gaen, ende v liezen quetsen. 24 Bewaert dit wettelic woert, voer v, ende v kinderen tot inder ewigheyt 25 Ende als ghy sult comen sijn int lant, welc die Heere v gheuen sal, ghelyck hy gheloeft heeft, soe suldi dese ceremonien onderhouden. 26 Ende soe wanner v kinderen v segghen sullen, Wat Godtsdienst es dit? 27 soe suldi hen segghen, Het es een offerande van Gods doerganck, als hy ghinck voerby die huysen der kinderen van Israhel int lant van Egypten, slaende die Egijptenaren, ende onse huysen vrij houdende. Ende het volck nederghebuycht, heeft aenghebeden. 28 Ende die kinderen van Israhel sijn wtghegaen, ende hebben ghedaen alsoe die Heere Moysen ende Aaron gheboden hadde. 29 Ende het es gheboert inder middernacht, ende die Heere heeft verslaghen alle dierste geborenint lant van Egijpten, vanden ierste geboren Pharaos die op sijnen stoel sadt, tot den iersten gheboren van die gheuanghen vrouwe die inden kercker was, ende alle die ierste gheborene van die behelpiche beesten. 30 Ende Pharao es des nachts opghestaen, ende alle sijn knechten mede, ende alle die van Egijpten, ende daer es een groot gheroep opghestaen in Egijpten, want daer en was gheen huys, daer en lach eenen doodan inne. 31 Ende doen Pharao Moysen ende Aaron hadde gheroopen, seyde hy, Staet op, ende gaet wech van mijnen volcke, ghy ende die kinderen van Israhel, ghaet ende doet sacrificie den Heere ghelyck ghy segghet. 32 Uwe scapen ende groot vee neemt met v ghelyc ghy begheert hebt, ende

12 ENde die Heere heeft oock gheseyt tot Moyses ende Aaron, int lant van Egypten. 2 Dese maent, een beginhsel der maenden, sal v liezen dierste maent wesen van alle dye maenden des iaers, 3 Spreect tot alle dye vergaderinghe der kinderen van Israhel ende segget hemlieden. Opden thiensten dach van deser maent, soe sal een yghelyck nae sijn gheslachte ende huysghesin nemen een lam, 4 Maer eest dat sijn getal niet so groot en es, datter genoech waren om een lam te eten, soe sal hi sinen ghebuere tot hem nemen, die naest sinen huyse woont, tot een ghetal der zielen, welck groot ghenoech es om een lam te eten. 5 Ende dat lam sal wesen sonder smette, een manneken een ier out. Nae welcke maniere suldi oock een ionck bocxken nemen, 6 ende dat bewaren tot den veerthiensten dach van deser maent, ende dan sal die gheheel ghemeynte der kinderen van Israhel dat offeren des auonts. 7 Ende sij sullen van sijnen bloede nemen, ende dat strijcken aen beyde die stijlen, ende aen die ouerste dorpen van die dooren der huysen, daer ghy dat eten sult. 8 Ende sij sullen dien nacht dat vleesch eten ghebraden aent vier, ende onghedeesemde brooden met wilde lactuwe. 9 Ghy en sult daer af niet rou eten, noch met water ghesoden, maer alleen doer twier gebraden, ende ghy sult dat hooft metten voeten, ende inghewant al heel verslinden. 10 Ende daer en sal niet ouerlijuen tot des morghens toe, maer bliijter yet ouer, dat suldi int vier verbernen. 11 Maer ghy sult dit eten aldus, V lendenen suldi toe gorden, ende scoenen suldi aen v voeten hebben, houdende stocken in v handen, ende ghy sult haestelijcken eten (want het es Phase) dat es den doerganck des Heeren. 12 Ende ick sal dien nacht het lant van Egijpten doergaen, ende verslaen alle dat ierst gheboren es int lant van Egijpten, vanden menschen totten beesten toe, ende ouer alle die goden van Egijpten sal ic rechte ordeelen doen, ick ben die Heere. 13 Ende dat bloet sal v tot een teeken wesen aen die huysen daer ghi binnen sijn sult, ende ick sal dat bloet sien, ende v liezen voerby gaen, ende onder v liezen en sal gheen verderuende plaghe wesen als ick het lant van Egijpten slaen sal. 14 Maer ghy sult desen dach hebben in een ghedenkenisse, ende dien suldi hoochlijck vieren den Heere tot eenen feestdach, in

wechgaende ghebenedijt my. 33 Ende die Egiptenaren dwonghen met machte het volck dat sij haestelijc wten lande gaen souden, segghende, Wij sullen allegader steruen. 34 Dus heeft het volck beslaghen meel ghenomen, eer dat gheedesemt was, ende sij bonden dat in mantels, en leyden op haer scouderen. 35 Ende die kinderen van Israhel hebben ghedaen ghelyc die Heere Moysen beuolen hadde, ende sij hebben vanden Egiptenaren gheleyscht silueren ende guldien vaten, ende seer veel cleederen. 36 Ende die Heere heeft den volcke gracie verleent voer die Egiptenaren dat sij hen leenden, ende sij hebben die Egiptenaren berooft. 37 Ende die kinderen van Israhel sijn ghereyst van Ramesse tot Sochot, by nae seshondert dysent mannen te voet, sonder die cleyn kinderen, ende die vrouwen. 38 Ende met hemlieden es oec een ontellijske meniche van alderley ghemeyn volck opghetrocken, ende scapan, ende groot vee, ende bouen maten seer veel beesten van verscyeiden natuuren. 39 Ende sij hebben dat meel ghebacken, dwel sij te voren beslaghen wt Egipten ghedraghen hadden, ende si hebben onghedeesemde assche coeken daer af gemaect, want sij en conden dat niet deesemen, om dat die Egiptenaren hen dwonghen wten lande te gaen, ende hen niet en lieten beyden, ende sij en hadden oek gheen stade ghehadt, om eenighe toespjise te bereyden. 40 Den tij dat die kinderen van Israhel in Egipten ghewoont hebben, heeft geweest vierhondert ende dertich iaren. 41 Ende als die iaren ouer waren, opden seluen dach es alle dat heyr des Heeren wt dat lant van Egipten ghegaen. 42 Dit es den nacht des Heeren diemden onderhouden moet, als hij henlieden wt Egipten gheleyt heeft. Desen nacht moeten alle die kinderen van Israhel onderhouden in haren geslachten. 43 Ende die Heere heeft gheseyt tot Moysen ende Aaron, Dit es den godtsdienst van Phase, Gheen vreemdeling en sal daer af eten, 44 maer soe wie een ghcocht knecht es, dien salmen besnijden, ende dan sal hy daer af eten. 45 Een vreemdelinck ende een huerlinck, en sal daer niet af eten. 46 Het moet gheten worden in een huys, noch ghy en sult van sijnen vleesche niet buyten draghen, noch ghy en sult sijn ghebeente niet breken. 47 Alle die vergaderinghe der kinderen van Israhel sal dit doen. 48 Maer eest dat yemant vanden vreemdelingen begheert in v lant ouer te comen om te woonen ende oec het Phase des Heeren maken, soe sal ierstmael besneden worden al dat manlijc es vanden sijnen, ende dan sal hy dat Phase wettelijc vieren, ende wesen als een ingheboren des lants, maer esser yemant die niet besneden en es, die en sal daer niet af eten. 49 Die selue wet sal den ingheboren wesen ende den inwoonder die by v als vreemdelinck es. 50 Ende die kinderen van Israhel hebben ghedaen alsoe die Heere Moysen ende Aaron beuolen hadde. 51 Ende opden seluen dach heeft die Heere die kinderen van Israhel wt den lande van Egipten gheleyt met haren hevrscharen.

gehegaen sijt, wt den huyse der slauernien, Want die Heere heeft v met machtigher hant wt deser plaatzen gheleyt, dat ghy gheen gheedesemt broot en etet. 4 Heden gaedi wt in die maent der nieuwer vruchten, 5 Ende als v die Heere sal ghebracht hebben int lant vanden Chananeen, ende Hetheen, ende Amorrheen, ende Eueen ende lebuseen, waer af dat hy uwen vaderen ghesworen heeft, dat hy v gheuen soude een lant vloeyende van melck ende honich, soe suldi feestelijc onderhouden dese maniere van Godtsdiensten, op dese maent. 6 Seuen daghen suldi onghedeesemde brooden eten, ende op den seuensten dach salt des Heeren hoochtijt wesen. 7 Onghedeesemde brooden suldi seuen daghen eten, ende daer en sal gheen gheedesemt broot by v lieuen ghesien worden, noch oek in allen uwen palen. 8 Ende ghy sult uwen sone op dien dach vertellen segghende, Dit es tgheue dat my die Heere ghedaen heeft, doen ic wt Egipten ghinc. 9 Ende dit sal v wesen als een teeken aen v hant, ende als een ghedenkenisse voer v ooghen, ende op dat die wet des Heeren altijt mach in uwen mont sijn, want doer een machtige hant heeft v die Heere wt Egipten gheleyt. 10 Ghi sult desen dienst onderhouden te ghesetten tijde van daghen te daghen. 11 Ende als v die Heere sal ghebracht hebben int lant der Chananeen, ghelyc hy v ende uwen vaderen ghesworen heeft, ende dat hy v dat lant sal ghegeheuen hebben, 12 so sult ghi wtscyden alle dat des moeders lichaem open doet, voer den Heere, ende alle dat ierst gheboren wordt in v vee, ende van al wat ghy hebt, dat een mannekens es, dat suldi den Heere voer heylisch gheuen. 13 Dierste gheboren van eenen esel suldi wisselen voer een scaep, maer eest sake dat ghi dat niet en verlost, soe sult ghy dat dootslaen. Maer alle dierste gheboren der menschen van uwen sonen, suldi lossen om eenen prijs. 14 Ende als v sone v morghen vraghen sal, segghende, Wat es dit? soe suldi hem antwoerden, Die Heere heeft ons met een machtige hant wt dat lant van Egipten gheleyt, wt dat huys der slauernien. 15 Want doen Pharao verhardt was, ende ons niet en wilde laten gaen, soe heeft die Heere verslaghen alle dierste gheboren des lants van Egipten, van die ierste gheboren des menschen, tot het ierste gheboren der beesten, daerom offer ic den Heere alle wat die moeder ierst open doet dat manlijc es ende alle dierste gheboren van mijnen sonen die losse ic. 16 Hierom sal v dit wesen als een teeken in v hant, ende als een aenhancse voer uwen ooghen tot ghedenkenisse, om dat die Heere ons met machtigher hant gheleyt heeft wt Egipten. 17 Hierom als Pharao het volck hadde laten gaen, soe en heeft die Heere niet gheleyt door den wech vander Philistinen lant, welc daer by es, Denckende dat by auontueren hen berouden mocht, hadden sij eenighe orloghen tseghen hen sien opstaen, ende dat sij dan soudien wederghekeert hebben nae Egipten. 18 Maer hi heeft hen omme gheleyt doer den wech der woestinen die daer es by die roode zee. Ende die kinderen

13 ENde die Heere heeft tot Moysen ghesproken,
segghende, 2 Heylicht my alle ierste gheborene, dat
des moeders lichaem open doet onder die kinderen van
Israhel, soe wel vanden menschen, als vanden beesten,
want sij sijn alle mijne. 3 Doen seyde Moyses totten volcke,
Ghedenckt desen dach, opden welcken ghy wt Egypten

ghegaen sijt, wt den huyse der slauernien, Want die Heere heeft v met machtigher hant wt deser plaeften gheleyt, dat ghy gheen ghedeesemt broot en etet. **4** Heden gaedi wt in die maent der nieuer vruchten, **5** Ende als v die Heere sal ghebracht hebben int lant vanden Chananeen, ende Hetheen, ende Amorrheen, ende Eueen ende lebuseen, waer af dat hy uwen vaderen ghesworen heeft, dat hy v gheuen soude een lant vloeyende van melck ende honich, soe suldi feestelijc onderhouden dese maniere van Godtsdiensten, op dese maent. **6** Seuen daghen suldi onghedeesemde brooden eten, ende op den seuensten dach salt des Heeren hoochtijt wesen. **7** Onghedeesemde brooden suldi seuen daghen eten, ende daer en sal gheen ghedeesemt broot by v lieden ghesien worden, nocht oek in allen uwen palen. **8** Ende ghy sult uwen sone op din dach vertellen segghende, Dit es tghene dat my die Heere ghedaen heeft, doen ic wt Egipten ghinc. **9** Ende dit sal v wesen als een teeken aen v hant, ende als een ghedenkenisse voer v ooghen, ende op dat die wet des Heeren altijt mach in uwen mont sijn, want doer een machtige hant heeft v die Heere wt Egipten gheleyt. **10** Ghi sult desen dienst onderhouden te ghesetten tijde van daghen te daghen. **11** Ende als v die Heere sal ghebracht hebben int lant der Chananeen, ghelyck hy v ende uwen vaderen ghesworen heeft, ende dat hy v dat lant sal ghegeheuen hebben, **12** so sult ghi wtscyden alle dat des moeders lichaem open doet, voer den Heere, ende alle dat ierst gheborn wordt in vee, ende van al wat ghy hebt, dat een manneken es, dat suldi den Heere voer heyligh gheuen. **13** Dierste ghebornen van eenen esel suldi wisselen voer een scaep, maer eest sake dat ghi dat niet en verlost, soe sult ghy dat dootslaen. Maer alle dierste ghebornen der menschen van uwen sonen, suldi lossen om eenen prijs. **14** Ende als v sone v morghen vrughen sal, segghende, Wat es dit? soe suldi hem antwoorden, Die Heere heeft ons met een machtige hant wt dat lant van Egipten gheleyt, wt dat huys der slauernien. **15** Want doen Pharao verhardt was, ende ons niet en wilde laten gaen, soe heeft die Heere verslaghen alle dierste ghebornen des lants van Egipten, van die ierste gheborn des menschen, tot het ierste gheborn der beesten, daerom offer ic den Heere alle wat die moeder ierst open doet dat manlijc es ende alle dierste ghebornen van mijnen sonen die losse ic. **16** Hierom sal v dit wesen als een teeken in v hant, ende als een aenhancsele voer uwen ooghen tot ghedenkenisse, om dat die Heere ons met machtigher hant gheleyt heeft wt Egipten. **17** Hierom als Pharao het volck hadde laten gaen, soe en heeftse die Heere niet gheleyt doer den wech vander Philistinen lant, welo daer by es, Denckende dat by auontueren hen berouden mocht, hadden sij eenighe orloghen tseghen hen sien opstaen, ende dat sij dan soudien wedergekeert hebben nae Egipten. **18** Maer hi heeft hen omme gheleyt doer den wech der woestijnen die daer es by die roode zee. Ende die kinderen van Israel trocken op wten lande van Egipten ghevawpent, **19** Ende Moyses droech Josephs ghebeente met hem, om dat hy die kinderen van Israel besworen hadde, segghende, God sal v besoecken, draeckt mijn ghebeente met v van hier. **20** Ende als sij ghetrocken waren van Sochot, soe maecten sij haren heyrleger tot Etham, in die wterste palen

der woestijnen. **21** Maer die Heere ghinc voer hemlieden om hen den wech te toonen des daechs doer een colomne der wolcken, ende des nachts doer een colomne des viers, om dat hy op beyde die tijden soude hen leytsman sijn ouer wech. **22** Nemmermeer en ghebrack die columne der wolcken sdaechs, noch die columnne des viers snachts voer dat volck.

14 ENde die Heere heeft tot Moysen ghesproken segghende, **2** Segghet den kinderen van Israhel, dat sij wederomme keerende, haren heyrlegher maken tseghen ouer Phihahiroth, welc es tusschen Magdalun ende die zee, tseghen ouer Beelsephon, recht daer voer suldi uwen heyrlegher maken aen die zee. **3** Ende Pharao sal segghen vanden kinderen van Israhel, Sij sijn int lant benauwt, die woestijne heeftse besloten. **4** Ende ic sal sijn herte verharden, ende hy sal v veruolghen, ende ic sal hoochlijcke gheert worden aen Pharao ende aen alle sijn heyr, ende die Egipetenaren sullen weten dat ic die Heere ben. Ende sij hebben alsoe ghedaen. **5** Ende het es den coninc van Egipet ghebootscapt, dat tvolc gheuloden was, ende het herte van Pharao ende van sijnen dienaers es verandert op dat volck, ende sij hebben gheseyt, Wat hebben wi willen doen, dat wij Israhel hebben laten gaen, dat hy ons niet meer dienen en soude? **6** Hierom heeft hy sijnen waghen inghespannen, ende alle sijn volck met hem phenomen. **7** Ende hi heeft phenomen seshondert wtgelesen waghenen, ende alle die waghenen die in Egipeten waren, ende die capeteynen van alle den heelen heyre. **8** Ende die Heere heeft dat herte van Pharao des conincks van Egipeten verhart, ende hy heeft die kinderen van Israhel veruolcht, maer sij waren wtghegaen met een hooghe hant. **9** Ende doen die Egipetenaren voergaender voetstappen achteruolchden, soe hebben sij die vonden in haren legher by die zee, alle dat rosvolck ende die waghenen van Pharao, ende alle sijn heyr waren te Phihahiroth teghen ouer Beelsephon. **10** Ende doen Pharao by comen was, ende die kinderen van Israhel haer oogen ophieuven, soe hebben sij die Egipetenaren achter hen lieden ghesien, ende sij sijn seer beureest gheweest, ende hebben tot den Heere gheroepen, **11** ende tot Moysen gheseyt, In Egipet en waren by auontueren gheen grauen, ende daerom hebdi ons wech gheleyt, dat wi steruen souden in die woestijne, waer om hebdi dit ghedaen dat ghi ons wt Egipet geleyt hebt? **12** En is dit niet het woert dat wi tot v seyden in Egipet, segghende, Gaet van ons, dat wij die Egipetenaren moghen dienen? want het is veel beter hen te dienen, dan te steruen in die woestijne. **13** Ende Moyses heeft totten volck geseyt, En wilt niet veruaert wesen, blijft staende, ende aensiet die grootdadige wercken des Heeren die hy heden doen sal, Want die Egipetenaren die ghy nv siet, en suldi voertaen niet meer sien onder eewicheyt. **14** Die Heere sal voer v strijden ende ghy sult swijghen. **15** Ende die Heere heeft gheseyt tot Moysen, Waer om roept ghy tot mij? segt den kinderen van Israhel dat sij voerts trekken. **16** Maer heeft ghy v roede opwaerts, ende reyct wt v hant op die zee, ende scheydt die dat die kinderen van Israhel gaen moghen int midden der zee doert drooghe. **17** Ende ick sal dat herte der Egipetenaren verharden, dat si v sullen veruolghen, ende ic sal glorie verweruen aen Pharao ende aen alle sijn heyr,

ende aen sijn waghenen, ende aen sijn rosvolck, **18** Ende die Egipetenaren sullen weten dat ick die Heere ben, als ic sal groote eere vercreghen hebben aen Pharao, ende aen sijn waghenen, ende aen sijn volc te peerde. **19** Ende die Enghel des Heeren die voer dat heyr van Israhel ghinck, hief hem op, ende es ghegaen achter hemlieden, ende met hem es tsamen oec ghegaen die columnne der wolcken, latende die vorste achter rugghe, **20** ende hy heeft ghestaen tuschen den heyrlegher vanden Egipetenaren, ende den heyrlegher van Israhel, ende het was een duyster wolcke ende verlichtende den nacht, alsoe dat sij alle den tijt vander nacht tot malcanderen niet comen en mochten. **21** Ende als Moyses sijn hant op die zee wtghestekken hadde, soe heeft die Heere die wech phenomen doer eenen stercken dorren wint, die alle den nacht waeyde, ende maecte die zee drooghe, ende het water es ghesceyden. **22** Ende die kinderen van Israhel sijn ingegaen doert midden van der droogher zee, Want het water was hen ghelyck eenen muer aen haer rechte, ende aen haer slincke sijde. **23** Ende die Egipetenaren veruolghende sijn achter hemlieden inghegaen, Ende alle die peerden van Pharao, sijn waghenen, ende ruyters te peerde sijn oec ghegaen doert midden vander zee. **24** Ende die morghen wake was nv ghecomen, ende siet die Heere siende op dat heyr vanden Egipetenaren, doer die columnne des viers ende der wolcken, heeft haer heyr verslaghen, **25** ende die raders der waghenen om gheworpen, ende sij voeren in die diepte. Hier om seyden die Egipetenaren, Laet ons vlieden van Israhel, want die Heere strijd voer haerlieden teghen ons. **26** Ende die Heere heeft tot Moysen gheseyt, Reyct v hant wt ouer die zee, dat die wateren wederkeeren moghen op die Egipetenaren, op haer waghenen ende ruyters te peerde. **27** Ende als Moyses sijn hant teghen die zee wtghereyc hadde, soe es die ten vroechsten dagheraet wedergherent tot haer ierste pletse, ende als die Egipetenaren vlogen soe hebben hen die wateren teghen ghecomen, ende die Heere heeftse omwoulen int midden der vloeden, **28** Ende die wateren sijn weder gekeert, ende hebben die waghenen ende dat rosvolck van dat heel heyr van Pharao ouerdect die geulcht waren ende in die zee ghegaen, ende daer en bleef niet een ouer. **29** Maer die kinderen van Israhel ghinghen doert midden der droogher zee, ende die wateren waren hemlieden als voor mueren ter rechter ende ter slincker zijde, **30** ende die Heere heeft op dien dach Israhel verlost wt die handen vanden Egipetenaren, **31** Ende si hebben die Egipetenaren sien doot liggen op den oeuer vander zee, ende die grootdadiche hant welc die Heere ghebesicht hadde teghen hen. Ende dat volck heeft den Heere ghevreest, ende sij hebben den Heere gheloof, ende Moysi sijnen dienaer.

15 DOen sanck Moyses ende die kinderen van Israhel den Heere dit liet, ende sij hebben gheseyt, Laet ons den Heere singhen, want hy es glorioselijck grootdadich gheworden, het peert met den rijder heeft hy in die zee af gheworpen. **2** Die Heere es mijn stercheyt ende mijnen lof, ende hy es my gheworden ter salicheyt. Dit es mijn Godt ende ick sal hem glorie bewijsen, dit es mijn vaders Godt, ende ick sal hem verheffen. **3** Die Heere es gelijk een strijbaer man, almachtich es sijnen naem. **4** Die waghenen

van Pharao ende sijn heyr heeft hy in die zee gheworpen, sijn wtgelesen princen sijn verdroncken in die roede zee. **5** Die afgronden hebbense bedect, sij sijn in die diepte neder ghedaelt ghelyck eenen steen. **6** O Heere v rechter hant es grootdadich gheworden doer haer stercheyt, v rechterhant Heere heeft den viant verslaghen. **7** Ende doer die menichfuldicheyt uwer glorien hebdij mijn vianden neder gheleyt, ghi hebt v gramscap wtgesonden, die welck hen verslonden heeft ghelyck stroo. **8** Ende doer den gheest uwer rasender gramsappchen sijn die wateren vergadert, dat vloedende water es blijuen staende, ende die afgronden sijn vergadert int midden vander zee. **9** Die viant heeft gheseyt, Ick salse veruolghen, ende beuanghen, ic sal die rouuen deylen, mijn ziele sal verset worden, Ic sal mijn swaert wt der scheyden trekken, mijn hant salse dooden. **10** Uwen wint heeft ghewaeyt, ende die zee heeftse bedect, sij sijn versonken ghelyc loot in gheweldiche wateren. **11** Wie es ws ghelyck onder die stercke o Heere? wie es ws ghelyck? grootdadich in heyligheden, vreesselijck ende loffelijck, wonder doende. **12** Ghy hebt v hant wtghereyc, ende die eerde heeftse verslonden. **13** Ghy hebt een leysman gheweest in uwe bermherticheyt den volcke, dwelck ghy verlost hebt, ende ghy hebt die ghedraghen doer v sterckheydt tot uwer heyligher woonsteden. **14** Die volcken sijn opghelommen ende gram gheworden, die inghesetenen van Philistijm sijn met weebeuanghen. **15** Doen worden die vorsten van Edom verstoort, ende die stercke van Moab sijn met anxe beuanghen, ende alle die inghesetenen des lants van Chanaan, sijn van veruaerte stijf gheworden. **16** Laet den anxt ende die beuinghe hen oueruallen doer die grootheyt van uwen arm, laetse onberoerlic worden gelijc eenen steen, tot dat doer gegaen si o Heere tot dat v volc ghepasseert sij tselue dwelck ghi beseten hebt. **17** Ghy sultse inleyden, ende planten opden berch van uwer erffenissen, in v alder sterckste woonstadt, die ghy Heere ghemaect hebt, in v heylige plaeuse, Heere, welck v handen vast ghemaect hebben. **18** Die Heere sal regneren inder ewicheyt ende daer ouer, **19** want Pharao te peerde es met sijnen peerdevolck ende waghenen in die zee ghegaen, ende die Heere heeft die wateren der zee wederom op hemlieden brocht, maer die kinderen van Israhel hebben doert drooghe ghewandelt, int midden van haer. **20** Hier om heeft Maria Aarons suster die prophetersse, een bomme in haer hant ghenomen, ende alle die vrouwen sijn haer nae ghegaen met bommen ende met dansen, den welcken sij voersanck segghende, **21** Laet ons den Heere singhen, want hy es gloriooselick grootdadich gheworden, dat peert met rijder, heeft hi in die zee gheworpen. **22** Ende Moyses heeft Israhel ghenomen van die roode zee, ende sij sijn ghegaen in die woestijne van Sur ende hebben ghewandelt drij daghen lanck door die woestijne, ende sij en vonden gheen water, **23** Ende sij sijn ghecomen tot Marath, maer si en mochten dat water van Marath niet ghedrincken, want het was bitter, Waerom heeft hi dier plaetsen eenen bequamen naem gheghueven noemende die Mara dat es bitterheyt, **24** Ende het volck heeft tegen Moyses ghemurmureert, segghende. Wat sullen wi drincken? **25** Maer hy heeft totten Heere gheroepen, die welck heeft hem ghetoont een hout, ende als hi dat hadde int

water gheworpen, soe es dat in sueticheyt verkeert Daer sijn wtgelesen princen sijn verdroncken in die roede zee. heeft hi hen gheboden ende ordeelen ghestelt, ende dat volc ghuproeft, **26** seggende. Eest sake dat ghi die stemme vanden Heere uwen Gddt hoort, ende dat ghi doet voer hem dat recht es, ende dat ghi sijnen gheboden ghehoorsaem sijt, ende dat ghi alle zijn beuelingenh onderhout, soe en sal ick gheen van die siecten op v brenghen, die ick op Egypten ghestelt hebbe, want ick ben die Heere God v ghesontmaker, **27** Ende die kinderen van Israhel zijn ghecomen tot Elim daer waren twaelf water fonteynen, ende tseuentich palmboomen, ende sij hebben haren heylegher ghemaect omtrent die wateren.

16 Ende sij sijn ghetrocken van Elim, ende alle die menichte der kinderen van Israhel es ghecomen in die woestijne Sin, welc es tusschen Elim ende Sinai, opden vijfthiensten dach der tweeder maent, nae dat sij wt Egypten ghegaen waren. **2** Ende alle die vergaderinghe der kinderen van Israhel hebben ghemurmureert tseghen Moyses ende Aaron in die woestijne. **3** Ende die kinderen van Israhel hebben tot hemlieden gheseyt. Och oft wij gestronuen waren door des Heeren hant int lant van Egypten, als wi saten op die vleesch potten, ende aten broot met versaetheden, waerom hebdij ons in dese woestijne bracht, dat ghi alle dese menichte sout met hongher dooden, **4** Ende die Heere heeft tot Moyses gheseyt. Siet ic sal v broot vanden hemele reghenen, Laet het volc wtgaen, ende vergaderen dat hem telcken daghe ghenoech si, dat ick mach proeven oft het in mijnen wet wandelt oft niet. **5** Maer opden sesten dach sullen sij bereyden dat si binnien draghen sulfen, ende dat sal noch soe veel sijn, als sij pleghen te vergaderen telcken daghe. **6** Ende Moyses ende Aaron hebben gheseyt tot alle die kinderen van Israhel. Tauont suldy weten dat v die Heere gheleyt heeft wt dat lant van Egypten, **7** ende morghen vroech suldy sien die glorie des Heeren, want ic hebbe ghehoort v murmuratie teghen den Heere, Want wat sijn wij dat ghi teghen ons murmurereit? **8** Ende Moyses heeft geseyt. Die Heere sal v tauont vleesch teten gheuen, ende morghen broot tot versadinghe, om dat hy v murmurati ghehoort heeft, door die welcke ghi teghen hem ghemurmureert hebt, Want wat sijn wij? daerom v murmuratie en es teghen ons niet, maer tseghen den Heere, **9** Ende Moyses heeft noch tot Aaron gheseyt. Segghet der gheheelder vergaderinghen der kinderen van Israhel. Coemt voorts voor den Heere, want hy heeft v murmurati ghehoort. **10** Ende als Aaron sprack tot alle die vergaderinghe der kinderen van Israhel, soe hebben sij omme ghesien nae die woestijne, ende siet die glorie des Heeren openbaerde in een wolcke, **11** Ende die Heere heeft tot Moyses ghesproken, segghende. **12** Ick heb ghehoort die murmurati der kinderen van Israhel, segt tot hen. Tauont suldy vleesch eten, ende morghen vroech suldy van brooden verset worden, ende ghi sult weten dat ick ben die Heere v Godt. **13** Aldus soe eest auont gheworden, ende daer zijn quackelen opghecomene die welcke hebben den leger ouerdict Ende des morghens soe lach daer eenen dawue alomme die tenten, **14** Ende als dien dawue dat ouerste der eerden bedect hadde, soe sachmen daer in die woestijne wat cleyns liggen, recht oft met eenen stamper hadde ghestoten gheweest, ghelyck den rijn op die eerde, **15** dwelc als die

kinderen van Israel saghen soe seyden sij tot malcanderen. Manhu? (dat beteekent) Wat es dit? want sij en wisten niet wat dat was Totten welcken heeft Moyses gheseyt. Dit es het broot dat v die Heere ghegheuen heeft om teten. **16** Dit es dwoort dat v die Heere beulen heeft, Een ieghelijc sal hier afvergaderen soe vele alst hem ghenoech es om teten, een Gomor voor elcs hooft, nae dat ghetal van uwen zielen die in die tabernakelen woonen suldy dit nemen, **17** Ende die kinderen van Israel hebben alsoe ghedaen, ende sij hebbent vergadert deen meer dander min, **18** Ende sij hebben dat ghemeten nader maten gomor, ende die meer vergadert hadde, en hadde niet meer, ende die min bereyt hadde, en hadde niet min, maar sij hebben elck vergadert nae dat sij eten mochten. **19** Ende Moyses heeft tot hen gheseyt. Niemant en late daer af yet ouerblijven tot morghen vroech, **20** Ende sij en hebben nae hem niet ghehoort, maer die sommighe hebben daer af wat ouerghelaten tot smorghens, ende het begonste vol wormen te worden ende verrotte, ende Moyses es op hen gram gheworden **21** Maer des smorghens vergaderde daer af een yeghelijc soe vele alst hem ghenoech wesen mocht om teten, ende als die sonne heet worde, soe smalt dat. **22** Maer opden sesten dach soe vergaderden sij dobbel spijse, te weten twee gomor voer elcken mensche Ende alle die princen der ghemeynten sijn comen, ende hebben Moysi dit vertelt. **23** Ende hy heeft tot hemlieden gheseyt. Dit es tghene dat die Heere ghesproken heeft. Morghen eest die ruste vanden sabbath den Heere gheheylicht, al wat ghi morghen doen moet dat doet nv, ende wat ghi dan coken moet, coect nv, ende datter ouerblijft, legt dat wech tot morghen vroech. **24** Ende sij hebben alsoe ghedaen ghelyc Moyses beulen hadde, ende ten es niet verrut gheworden, noch daer en es gheen ghewormte in gheuonden. **25** Ende Moyses heeft gheseyt, Eet dat heden, want het es des Heeren sabbath, men en sal dit heden opt velt niet vinden. **26** Op die ses daghen suldij vergaderen, maer den seuensten dach es des Heeren sabbath, ende daerom en salmen dat niet vinden, **27** Ende den seuensten dach es ghecomen, ende vanden volcke esser sommighe ghegaen om te vergaderen, ende sij en hebben niet vonden. **28** Ende die Heere heeft tot Moysen gheseyt. Hoe langhe en wildy mijn gheboden, ende mijn wet niet onderhouden? **29** Siet hoe dat v dien Heere den sabbath ghegheuen heeft, ende daerom heeft hy v liden op den sesten dach, dobbel spijse ghegheuen, een yeghelijc blijue by sij seluen, niemant en ghae wt sijnder plaelsen opden seuensten dach, **30** Ende het volc heeft den sabbath ghehouden op den seuensten dach, **31** Ende het huys van Israel heeft dese spijse gheoemt Man, dwelc was ghelyc wit coriander saet, ende sijnen smaeck was ghelyc terwen bloeme met honich. **32** Maer Moyses heeft gheseyt, dit es het woert dat die Heere gheboden heeft. Vult daer mede een Gomor, ende laet dat bewaren voor die gheslachten toecomende naer ons, op dat sij moghen kennen het broot daer ick v lieden mede gheuoedt hebbe in dye woestijne, als ghi wt dat lant van Egypten gheleyt waert, **33** Ende Moyses heeft tot Aaron gheseyt. Neemt een vat ende doet daer man inne, soe veel als in een Gomor gaen mach, ende legghet wech voor den Heere, om dat te bewaren

tot in uwe nacomende gheslachten, **34** ghelyc dye Heere Moysi beulen heeft, Ende Aaron heeft dat ghesedt in dat tabernakel om te bewaren, **35** Ende die kinderen van Israel hebben man gheten veertich iaren lanck, tot dat sij quamen aen tbewoondt lant, Met deser spijzen zijn sij gheuoet tot dat si quamen aen die palen des lants van Chanaan, **36** Ende een Gomor es het thiende deel van een Ephi.

17 ALdus es alle die menichte der kinderen van Israel, ghereyst wt dye woestijne Sin, door haer woonsteden, na des Heeren woort hebben sij haren heyligher ghemaect in Raphidim daer gheen water en was voer tvolck om te drincken **2** Ende sij hebben teghen Moysen ghekeuen, ende gheseyt. Gheeft ons water dat wij drinckem moghen, Ende Moyses heeft hen gheantwoort. Wat kijfdi teghen my? Waer om tempteerdy den Heere? **3** Daer om heeft dat volck aldaer dorst ghehadt bi ghebreke van water, ende sij hebben tsegen Moysen ghemurmureert, segghende, Waer om hebdy ons doen wt Egypten gaen, dat ghy ons ende onse kinderen ende ons vee soudt van dorste doen steruen? **4** Maer Moyses heeft totten Heere gheroepen, segghende. Wat sal ick desen volcke doen? By nae sullen sij my steenen, **5** Ende die Heere heeft tot Moysen gheseyt. Gaet voer dit volck, ende neemt met v vandenouders van Israel, ende neemt in v hant die roede daer ghi den vloet mede gheslaghen hebt, ende gaet henen, **6** Siet ick sal voer v staen daer op die steenrootse Horeb, ende ghy sult de steenrootse slaen, ende daer sal water wtgaen, dattet volck sal moghen drincken, Ende Moyses heeft alsoe ghedaen voer die ouders van Israel, **7** Ende hy heeft die plaetsie ghenoemt becoringhe, om dat ghekijf der kinderen van Israel, ende om dat si den Heere ghetempteert hadden, segghende. Es die Heere onder ons, oft niet? **8** Maer Amalec es comen ende streedt tseghen Israel in Raphidin, **9** Ende Moyses heeft gheseyt tot losue. Kiest mannen wt, ende wt gaende, strijd tegen Amalec, morghen sal ick staen op dopperste vanden hueuele, hebbende Gods roede in mij hant. **10** Ende losue heeft ghedaen alsoe hem Moyses beulen hadde, ende hi heeft ghestreden tseghen Amalec. Maer Moyses ende Aaron ende Hur, sijn ghegaen op dopperste vanden hueuele, **11** Ende als Moyses zijn handen ophief, soe verwan Israel, maer als hy die een weynich nederliet, soe verwan Amalec, **12** Ende Moyses handen waren swaer, daerom hebben sij eenen steen ghomenen, ende dien onder hem gheleyt ende daer es hy op gheseten, Maer Aaron ende Hur onderhielen zijn handen van beyde sijden, Ende het es gheschiet, dat sijn handen niet en sijn moede gheworden, totten onderganck der sonnen toe, **13** Ende losue heeft Amalec ende sijn volck door tscerp vanden sweerde veriaecht. **14** Ende die Heere heeft tot Moysen gheseyt. Script dit in eenen boeck tot eender ghedenckenissen, ende gheeft dat ouer in die oren van losue. Want ic sal die ghedenckenisse van Amalec onder den hemel te niet doen, **15** Ende Moyses heeft eenen outera ghemaect, ende dien ghenoemt, Die Heere es mijn verheffinghe, segghende. **16** Want die hant van den stoel des Heeren, ende des Heeren orloghe sal teghen Amalec wesen van gheslachte totten gheslachten.

18 ENde als Iethro dye priester van Madian Moyses maech ghehoort hadde, alle dye dinghen, welc God Moysi ende sijnen volcke ghedaen hadde, ende hoe dat die Heere Israel wt Egypten gheleyt hadde, **2** soe heeft hy Sephora Moyses hysurouwe ghomen, die welcke Moyses wederom ghesonden hadde, **3** ende haren twee sonen, waer af die een hiet Gersam, om dat die vader seyde. Ick heb een vreemdelinck gheweest in een vreemt lant, **4** ende die ander hiet Eliezer, want hi seyde. Mijns vaders God es mijn helper, ende hi heeft my verlost van Pharaos swaet. **5** Hierom es Iethro Moyses maech ghecomen ende zijn kinderen, ende sijn hysurouwe tot Moysen in die woestijne daer hy den heyrlegher ghestelt hadde, by Gods berch, **6** Ende hy ontbootd Moysi, segghende. Ick Iethro v maech, come tot v, ende v hysurouwe, ende v twee sonen met haer, **7** Ende hy es wtgheghaen sijnen maech te ghemoete, ende hy heeft aenbeden ende hem ghecust, ende sij hebben malcanderen ghegroot met vredelijcke woerden. Ende als hy int tabernakel ghegaen was, **8** soe heeft Moyses sijnen maech vertelt, alle tghene dat die Heere Pharao, ende den Egyptenaren ghedaen hadde, om Israhels wille, ende alle den arbeyt die si onder weghen ghehad hadden, ende dat die Heere hemlieden verlost hadde, **9** Ende Iethro heeft hem verblijft van alle tgoet dat Godt Israhel ghedaen hadde, om dat hijse verlost hadde wt die hant der Egyptenaren, **10** ende hi heeft gheseyt. Ghebenedijt moet die Heere wesen, die v verlost heeft wt die hant der Egyptenaren, ende wt die hant van Pharao, die sijn volck verlost heeft wt die hant van Egypten. **11** Nv heb ick bekent dat die Heere groot es bouen alle goden, om dat sij houerdelijck tegen hem ghedaen hadde. **12** Daerom heeft Iethro Moyses maech den Heere brantofferanden gheoffert, ende Aaron, ende alle die ouders der kinderen van Israhel sijn gecomem om broot met hem te eten voer Gode. **13** Des anderen daechs es Moyses geseten om den volcke recht te doen, dwelck by Moyses stondt van smorghens totten auont toe. **14** Ende als sijn maech dit ghesien hadde, te weten alle dat hy onder twolc dede, soe heeft hy gheseyt, Wat es dit dat ghy onder twolc doet? waerom sidt ghi alleen, ende alle dat volc verwacht van tsmorghens totten auont? **15** Ende Moyses heeft hem gheantwoert. Het volc coemt tot my vragende Gods sentencie. **16** Ende als daer eenighen twist tusschen hen op staet, soe comen sij toe my dat ick tusschen hemlieden vonnissen soude, ende dat ic hen toonen soude Gods gheboden, ende sijn wetten, **17** Ende hi seyde. Ten es niet goet dat ghy doet, **18** ghy verderft v seluen met eenen onwijsen arbeyt, soe wel ghy, als dit volck dat met v es, dit werck es bouen v macht, ghy en moecht dit alleen niet verdrachten, **19** maer hoort mijn woerden ende raden, ende die Heere sal met v wesen. Weest ghy den volck in dye dinghen die Godt aengaen, alsoe dat ghy ouerdraghet tghene datter gheseyt wordt tot hem, **20** ende thoont ghy den volcke die ceremonien ende die maniere hoemen Godt dienen moet, ende den wech daer sij in wandelen moeten, ende het werck dat sij doen moeten. **21** Maer besorgt wt alle dat volc wijse mannen die Godt vreesen, daer die waerheit in es, ende die de ghericheyt haten ende maect van hemlieden hooftmannen ouer duysent ende honderste mans, ende vijftichste mans, ende thiende mans **22** Die welcke den volcke tot allen tijden recht doen moghen, ende alle die meeste saken sullen sij v ouerbreghen ende sij sullen alleen die minste saken slichten, op dat v dit mach lichter om doen sijn, als den last den andere sal medeghedeelt sijn. **23** Eest dat ghy dit doet, soe suldi Gods ghebodt voldoen, ende ghy sult dan sijn geboden moghen staende houden, ende alle dit volck sal met vrede wederkeeren tot sijnder steden. **24** Ende als Moyses dese redenen ghehoort hadde, soe heeft hy ghedaen alle dat hy hem inghegeuen hadde. **25** Ende hi heeft cloecke mannen ghecosen wt alle twolc van Israhel, ende die des volcs hooftlyden ghemaect, te weten, ouer duysent, ende ouer honderd, ende ouer vijftich, ende ouer thien. **26** Die welcke hebben den volcke recht ghedaen tot allen tijden, maar al dat te swaer was, droeghen sij tot hem ouer alleen ordeelende die lichtste saken. **27** Ende hi heeft sijnen maech laten gaen, die welcke es wedergekeert in sijn lant.

19 IN die derde maent, nae dat die kinderen van Israhel wt dat lant van Egijpten ghegaen waren, sijn sij op dien seluen dach ghecomen in die woestijne van Sinai, **2** Want doen sij ghereyst waren van Raphidim ende ghecomen tot in die woestijne van Sinai, hebben sij haren legher ghemaect ter seluer steden, ende daer hebben die van Israhel haer tenten gheslaghen, tseghen ouer den berch. **3** Maer Moyses es opwaerts ghegaen tot Godt, ende die Heere heeft hem gheroepen van opden berch, ende gheseyt. Dit suldi den huyse van Iacob segghen, ende den kinderen van Israhel vercondighen. **4** Ghy hebt seluer ghesien al dat ick den Egyptenaers ghedaen hebbe, hoe dat ic v ghedraghen hebbe op dye vloghelen vanden aernen, ende te mywaerts ghomen hebbe. **5** Daer om eest sake dat ghy hoort nae mijn stemme, ende dat ghy mijn verbont onderhoudet, soe suldi mi wesen tot een eyghedom wt alle volcken, want gheheel aertrijck behoort my toe. **6** Ende ghy sult my wesen tot een priesterlijck conincrijck, ende een heyligh volck, dat sijn die woerden die ghy spreken sult tot die kinderen van Israhel. **7** Moyses es ghecomen, ende als hi vergadert hadde die outste vanden volcke, soe heeft hi henlieden wtghelijt alle die woerden welcke die Heere beuolen hadde. **8** Ende alle dat volck heeft tsamen gheantwoert, Alle dat die Heere gheseyt heeft dat sullen wij doen. Ende als Moyses des volcs woerden tot den Heere ouerghedraghen hadde, **9** soe heeft die Heere tot hem gheseyt. Ick sal nv ter stont by v comen in die duysterhert der wolcken, dat het volck my mach hooren tot v spreken, ende dat sij v ewelijck moghen gheloouen. Daerom heeft Moyses den Heere ghebootschap die woerden des volcs. **10** Ende die Heere heeft gheseyt. Gaet tot den volcke, ende maectse heyligh heden ende morghen, ende laetse haer cleederen wasschen. **11** Ende laetse bereedt sijn tseghen den derden dach, want opden derden dach sal die Heere voer alle dat volck nederdalen opden berch van Sinai. **12** Ende ghy sult den volck palen setten int ronde, ende hen segghen. Wacht v dat ghy op den berch niet en climt, oft en coemt by sijn eynden niet. Alle die den berch ghenaect, sal dye doot steruen. **13** Gheen hant en sal hem aentasten, maer hy sal ghesteent worden, oft met pijlen doerscoten, tsij een beeste oft een mensch, ten sal

niet leuende blijuen. Alst trompet sal beginnen te luyden, dat daghen suldi wercken, ende allen v wercken doen, **10** maer sij dan op den berch climmen. **14** Ende Moyses es vanden berch totten volck ghecomen, ende hy heeftse gheheylicht. Ghy en sult gheen werck op dien dach doen, ghy ende Ende doen sij haer cleederen ghewassen hadden, **15** v sone, ende v dochter, v knecht ende v dienstvrouwe, v soe seyde hy tot hen, Weest bereedt tseghen den derden behelpige beesten, ende die vreemdelinck die binnen v dach, ende en wilt v huysvrouwen niet ghenaken. **16** Ende poorten woont. **11** Want op die ses daghen heeft Godt hemel den derden dach was nv ghecomen, ende den morgenstant ende eerde ende die zee ghemaect, ende alle dat daer in was claeer gheworden, ende siet doen begonstmen te hooren es, ende hy heeft gherust op den seuensten dach, daerom donderslaghen, ende blixemen sien blicken, ende een seer heeft die Heere des sabbath dach ghebenedijt, ende dien dicke wolkē begonst den berch te ouerdecken, ende het gheheylicht. **12** Eert uwen vader ende v moeder, op dat ghi gheclanc van dat trompet gaf lancs soe meerder ghelyut, lange moecht leuen opder eerden, welc v Heere Godt v ende alle dat volck dat inden leger was, heeft seer beureest gheuen sal. **13** Ghy en sult niet dootslaen. **14** Ghy en sult gheweest. **17** Ende als Moyses hemlieden hadde wtgeleyck gheen ouerspel doen. **15** Ghy en sult niet stelen. **16** Ghy en Gode te ghemoete, wt die plaetse des heyrlegers, soe sijn sult tseghen uwen naesten gheen valsch ghetuyghenissee sjij blijuen staende onder aen tbeghinsel vanden berch. **18** spreken. **17** Ghy en sult ws naesten huys niet begheren. Ghy Maer alle den berch Sinai rooche, om dat die Heere God daer en sult zijn huysvrouwe niet begheren, noch sijnen knecht, op neder ghedaelt was inden viere, ende den rooc ghink noch sijn dienstwifj, noch sijnen osse, noch sijnen ezele, van dien berch opwaerts als van eenen ouen, ende alle den noch iet van alle dat hem toebehoort. **18** Ende alle twolck berch was veruaerlijck. **19** Ende het ghelyut vanden basoene sach die stemmen ende die blinckende lichten, ende dat worde allinxkens meerder, ende het strecte hem lancs soe gheclanc van der basoenen, ende den rookenden berch, verder wt. Moyses die sprack, ende Godt die antwoerde ende veruaert sijnde ende van anxt verslagen, hebben sij hem. **20** Ende die Heere es nederghedaelt opden berch van verre ghestaen, **19** segghende tot Moyses. Spreect tot Sinai, op dopperste vanden berch, ende hy heeft Moysen ons ghy, ende wi sullen daer nae hooren, maer en laet den gheroepen op dat opper-ste vanden berch. Ende als hy daer Heere tot ons niet spreken, op dat wij by auontueren niet en op gheclommen was, **21** soe heeft hy tot hem gheseyt. steruen. **20** Ende Moyses heeft totten volcke geseyt. En wilt Gaet nederwaerts ende ghetuyghet den volcke, dat sij by niet vreesen, want Godt es ghecomen om dat hy v proeuen auontueren niet ouer en treden die palen om den Heere te soude, ende om dat sijn veruaertheyt in v lieden sijn soude, sien, ende datter van hemlieden gheenen grooten hoop en ende dat ghy niet sondighen en soudt. **21** Ende het volck sterue. **22** Ende die priesters die tot den Heere gaen, laet heeft van verre ghestaen, maer Moyses es gegaen tot in die oec gheheylicht worden, op dat hi niet en verslae. **23** Ende donckerheyt, daer Godt in was. **22** Ende die Heere heeft Moyses seyde totten Heere. Dat ghemeyn volc en sal niet moghen climmen op den berch van Sinai, want ghy hebt ghetuycht ende ghesproken segghende. Stelt palen omrent den berch, ende heylicht dien. **24** Ende die Heere heeft tot hem gheseyt. Gaet henen ende daelt neder, ende ghy sult opcomen ende Aaron met v maer die priesters ende dat volck en laet ouer die palen niet treden, noch tot den Heere opclimmen, dat hijse by auontueren niet doot en slae. **25** Ende Moyses es tot dat volck ghegaen, ende heeft hen dit al vertelt.

20 ENde die Heere heeft ghesproken alle dese woerden. **2** Ick ben die Heere v Godt die v gheleydt hebbe wt den lande van Egipten, wten huyse der slauernien. **3** Ghy en sult gheen vreemde goden hebben voer my. **4** Ghy en sult v gheen ghesneden beelt, oft eenighe ghelyckenisse maken van tghene dat bouen inden hemel es, ende op die aerde beneden, oft oek van tghene dat onder deerde es in die wateren. **5** Ghy en sult die niet aenbidden oft godtsdienst aendoen. Ick ben die Heere v Godt, sterck ende een ialours liefhebbere, versoeckende der vaders boosheyt in haer kinderen tot in die derde ende vierde afoemste, der gheender die my haten. **6** Ende ick ben bermherticheyt doende in veel dusenden, den ghenen die my liefhebben, ende mijn gheboden onderhouden. **7** Ghy en sult den naem van den Heere uwen Godt niet ydelick aennemen, want die Heere en sal hem niet onsculdich houden, die den naem van sijnen Heere Godt te vergheefs aenneemt. **8** Weest gedachtich dat ghy den sabbath dach heylich maect, **9** Ses

dagen suldi wercken, ende allen v wercken doen, **10** maer den seuensten dach es den sabbath des Heeren ws Gods, den sabbath dach ghebenedijt, ende die vreemdelinck die binnen v behelpige beesten, ende die vreemdelinck die binnen v dach, ende en wilt v huysvrouwen niet ghenaken. **11** Want op die ses daghen heeft Godt hemel poorten woont. **12** Eert uwen vader ende v moeder, op dat ghi gheclanc van dat trompet gaf lancs soe meerder ghelyut, lange moecht leuen opder eerden, welc v Heere Godt v ende alle dat volck dat inden leger was, heeft seer beureest gheuen sal. **13** Ghy en sult niet dootslaen. **14** Ghy en sult gheweest. **15** Ende als Moyses hemlieden hadde wtgeleyck gheen ouerspel doen. **16** Ghy en sult niet stelen. **17** Ende als Moyses hemlieden hadde wtgeleyck gheen ouerspel doen. **18** Ende alle twolck berch was veruaerlijck. **19** Ende het ghelyut vanden basoene sach die stemmen ende die blinckende lichten, ende dat worde allinxkens meerder, ende het strecte hem lancs soe gheclanc van der basoenen, ende den rookenden berch, verder wt. Moyses die sprack, ende Godt die antwoerde ende veruaert sijnde ende van anxt verslagen, hebben sij hem. **20** Ende die Heere es nederghedaelt opden berch van verre ghestaen, **19** segghende tot Moyses. Spreect tot Sinai, op dopperste vanden berch, ende hy heeft Moysen ons ghy, ende wi sullen daer nae hooren, maer en laet den gheroepen op dat opper-ste vanden berch. Ende als hy daer Heere tot ons niet spreken, op dat wij by auontueren niet en op gheclommen was, **21** soe heeft hy tot hem gheseyt. steruen. **20** Ende Moyses heeft totten volcke geseyt. En wilt Gaet nederwaerts ende ghetuyghet den volcke, dat sij by niet vreesen, want Godt es ghecomen om dat hy v proeuen soude, ende om dat sijn veruaertheyt in v lieden sijn soude, ende dat ghy niet sondighen en soudt. **21** Ende het volck heeft van verre ghestaen, maer Moyses es gegaen tot in die donckerheyt, daer Godt in was. **22** Ende die Heere heeft daer toe noch tot Moyses gheseyt, Dit suldi den kinderen van Israel segghen, Ghi hebt ghesien dat ic vanden hemel v aenghesproken hebbe. **23** Ghy en sult gheen silueren goden maken, noch ghy en sult voer v gheen gulden goden maken. **24** Ghy sult my maken eenen outaer van eerden, ende ghy sult daer op offeren brantofferen ende v vreedsamige offeranden, v scapen ende v ossen, op alle plaetsen daer ghedenkenisse wesen sal van mijnen naem, Ic sal tot v comen ende v ghebenedijden. **25** Maer eest dat ghy my eenen steenen outaer maect, soe en suldi dien niet maken van ghehouwen steenen, want eest dat ghy v mes daer op heft, soe sal hy besmet sijn. **26** Ghy en sult tot mijnen outaer niet gaen met trappen, op dat v scamelheyt niet ondect en worde.

21 Dlt sijn die rechten die ghi hen voerlegghen sult, **2** Eest dat ghi eenen hebreeuschen knecht coopt, die sal v ses iaren dienen, int seuenste iaer soe sal hi om niet vrij wtgaen. **3** Met hoedanighe cleedt dat hy inghecomen es, met soedanighe laet hem wtgaen, is hy incomen hebbende een huysvrouwe, soe sal die huysvrouwe oec met hem wtgaen, **4** maer eest dat sijn heere hem een huysvrouwe ghegeuen heeft, ende dat die sonen ende dochteren ghebaert heeft, soe sal die vrouwe met hare kinderen den heere toebehooren, maer hy sal met sijnen cleederen wtgaen. **5** Maer eest sake dat die knecht seyt, Ick heb mijnen heere lief ende mijn huysvrouwe, ende mijn kinderen, ick en sal niet vrij wtgaen, **6** soe sal hem die heere brenghen voer die goden, ende men sal hem aen die doere ende aen die posten voeghen, ende

hy sal hem met eenen priem sijn oore doersteken, ende het
sal hem een erfknacht wesen inder ewicheyt. **7** Eest sake
dat iemant sijn dochter vercoopt tot eender dienstvrouwen,
die en sal niet wtgaen ghelyc die dienstwijken pleghen wt te
gaen. **8** Eest sake dat sij des heeren ooghen misnoeghet,
den welcken sij ouergheluert was, soe sal hy haer laten
gaen, maer hi en sal gheen macht hebben haer te verkoopen
eenig hem vreemden volcke, eest dat hy haer versmaet.
9 Maer eest sake dat hi haer sijnen sone ten houwellijke
beloeft heeft soe sal hy haer doen, alsmen den dochteren
pleech te doen. **10** Ende eest dat hy sijnen sone een ander
wijf neemt, soe sal hy der iongher dochter bruloft besorghen,
ende hy en sal haer niet weygheren cleederen te gheuen
ende den prijs van haerder eerbaerheyt. **11** Eest dat hy dese
drii dinghen niet en doet, soe sal sij vry wtgaen sonder ghelyt.
12 Soe wie eenen mensch slaat willende hem doot slaen,
die sal dye doot steruen, **13** maer die niet en heeft daer
toe laghen gheleyt, maer Godt heeft hem in zijn handen
gheleuert, ick sal v een plaatse stellen daer hy toe vlieden
moet. **14** Eest sake dat iemant al willens ende wetens sijnen
naesten dootslaet, ende by bespieden, dien suldy van mijnen
outaer trecken, datmen hem doode. **15** Soe wie sijnen vader
oft moeder slaat, die moet die doot steruen. **16** Soe wie
sijnen vader oft moeder vermalendijt, die moet die doot
steruen. **17** Die eenen mensch ghestolen heeft ende dien
vercocht, als hi van dier schult verwonnen es, soe moet
hy die doot steruen. **18** Eest datter eenighe mans tseghen
malcanderen kijuen, ende dat die een den anderen slaat met
eenen steen, oft met een vuyst, ende dat die niet en sterft,
maer te bedde leydt, **19** eest dat hy opstaet ende buyten
wandelt op sijnen stock, soe sal hy onschuldich sijn, die
hem gheslaghen heeft, behoudelijck nochtans dat hy hem
betale sijn werck dat hi verlet heeft, ende den cost aen die
medecijns ghehanghen. **20** Soe wie sijnen knecht oft sijn
dienstwif met een roede slaat, ende dat sij doot blijuen onder
sijn handen, soe sal hy des misdaets schuldich wesen, **21**
maer leeft sulck noch eenen oft twee daghen, soe sal hi der
peinen ontslaghen wesen, want tes sijn ghelyt. **22** Eest datter
mannen kijuen, ende datter iemant slaat een vrouwe die
beurucht es, ende dat haer daer een misboerte af coemt,
maer sij te leuen blijft, soe sal hy schade hebben, soe veel als
die man vander vrouwen eysschen sal, ende die middelaers
dat ordeelen sullen, **23** maer eest dat der vrouwen doot daer
nae volcht, soe sal hy gheuen ziel voer ziele, **24** ooghe voer
ooghe, tant voer tant, hant voer hant, voet voer voet **25**
verbrantheyt voer verbrantheyt, wonde voer wonde, buyle
voer buyle. **26** Eest sake dat iemant slaat die ooghe van
sijnen knecht oft dienstwif, ende dat hy die blendt in deen
ooghe maect, soe sal hy die vrij laten gaen, voer die ooghe
die hy hen wtghesmeten heeft. **27** Desghelycks oek eest dat
hy sijnen knecht oft dienstwif eenen tant wtslaet, soe sal hy
die oek insghelycs laten vrij gaen. **28** Eest dat eenen osse
metten horne eenighen man oft vrouwe ghequetst heeft,
ende dat die ghestoruen sijn, soe sal dien osse met steenen
ghedoot worden, ende sijn vleesch en salmen niet eten,
ende die heere van dien osse sal onschuldich wesen, **29**
maer es dien osse metten hornen stoatachtich gheweest van
ghisteren ende eerghisteren, ende dat sij sijnen heere daer
af vermaent hebben, maer hy en heeft dien niet opghesloten,
ende die doodet eenighen man oft vrouwe, soe salmen dien
osse steenen, ende sijnen heere oec dooden, **30** maer eest
datmen hem eenen prijs van ghelde daer op stelt, soe sal
hi voer sijn ziele gheuen, watmen van hem eysschen sal.
31 Eest dat hy oec eenen sone oft dochter metten hornen
stoot, soe sal hem desghelycs gheschieden. **32** Eest dat hi
eenen knecht oft dienstwif oploopt, soe sal hy den heere
vanden knecht oft dienstwif gheuen dertich siken siluers,
maer den osse salmen steenen. **33** Eest dat iemant eenen
put open doet ende graelt, ende dien niet en bedect, ende
daer eenighen osse oft ezelinne valt, **34** soe sal die heere
vanden put betalen die weerde van dien beesten, maer datter
doet es dat sal sijn wesen. **35** Eest dat iemants osse eens
anders osse quetst, ende dat dien osse sterft, soe sullen
sij dien dooden osse vercoopen, ende dat ghelyt vanden
coop sullen sij deylen, ende dat doode lichaem sullen sij oec
tusschen hen tween deylen, **36** maer eest dat hi wel wist dat
dien os metten hornen stekende was van ghisteren ende
eerghisteren, ende dat hem sijn heere niet en heeft bewaert,
soe sal hy eenen osse voer dien osse gheuen, ende het
lichaem vanden dooden sal hy gheheel behouden.

22 Eest sake dat iemant eenen osse oft scaep ghestolen
heeft, ende dat ghedoot oft vercocht, so sal hy vijf
ossen voer eenen osse wederghenue, ende vier scapen voer
een scaep. **2** Eest dat een dief wort beuonden een dore open
brekende oft ondergrauende, ende dat hy een wonde crijcht,
ende daer af sterft, soe sal hy des bloets onschuldich wesen
die hem gheslaghen heeft. **3** Maer heeft hy dat ghedaen nae
der sonnen opganck, soe heeft hy eenen dootslach ghedaen,
ende hy sal oek steruen. Eest sake dat een dief niet en heeft
om voer sijn dieuerie weder te gheuen, soe sal hy vercocht
worden, **4** eest datmen by hem leuende vint ghene dat hy
ghestolen heeft, tsij eenen osse, oft ezel, oft scaep, soe sal
hy dat tweedobbel betalen. **5** Eest sake dat iemant scade
doet in eenen acker oft wijngaert, ende dat hy sijn beeste
heeft laten gaen om iemants anders goet af te eten, dalder
beste dat hy heeft in sijnen acker oft wijngaert, sal hy gheuen
nae die weerde van dier schaden. **6** Eest datter een vier
erghers wt coemt, ende vaet die aren, ende dat in die hoopen
der schoonen comet oft oec int coren opt velt staende, soe
sal hy dese schade oprechten, diet vier onsteken heeft. **7**
Eest dat iemant sijnen vrint heeft te bewaren ghegheuen
enich ghelyt oft vat, ende dat dit diefelijk hem ondtraghien
es diet te bewaren hadde, eest dat die dief beuonden wort,
so sal hijt dobbel weder gheueu, **8** maer eest dat die dief
verborghen blijft, soe sal die heere vanden huyse ghebracht
worden by die goden, ende hy sal sweren dat hy sijn hant
niet en heeft wtghereyc tot sijns naesten goet, **9** om eenich
bedroch te doen, soe wel aen eenen osse als aen eenen
ezel, ende aen een scaep ende cleedt, ende alle daermen
schade aen doen mach, die sake van hen beyden sal voer
die goden comen, ende eest dat sijt alsoe ordeelen, soe
sal hijt sijnen naesten dobbel wederghenue. **10** Eest dat
iemant sijnen naesten te bewaren heeft ghegheuen eenen
ezel, osse, scaep ende eenigherhande beeste, ende dat
sulck ghestoruen es, oft cranc worden, oft vanden vianden
ghenomen, ende dat niemant dat ghesien en heeft,

soe sal tusschen hen een middel wesen den eedt dat hy voerby gaen, maer ghy sult hem sijnen last ophelpen. 6
sijn hant niet wtghereyckt en heeft tot sijns naesten goet, Ghy en sult dat recht des armen niet buyghen. 7 Ghy sult
ende die Heere sal den eedt ontfanghen, ende hy en sal dit loghenen schouwen. Den onnooselen ende rechtuerdighen
sijnen naesten niet moeten oprechten, 12 maer eest dieflijck en suldi niet dooden, want ick ben den ongoddelycken
wechghenomen, soe sal hy den heere die schade oprechten, teghen. 8 Ghy en sult oek gheen ghiften ontfanghen, die
13 eest van eeniger beesten verbeten, soe sal hijt tot den welcke verblenden die oogen oek vanden wijsen, ende
heere draghen datter ghedoot es, ende hy en sal dat niet verkeeren die woerden vanden rechtueerdighen. 9 Den
moeten oprechten. 14 Die van sijnen naesten eenighe van wtlander en suldi niet lastich wesen, want ghy kent die zielen
desen onteelent, ende dat cranc wordt oft het sterft, daer die vanden wtlanders wel, aenghesien dat ghy seluer oek hebt
heere niet by es, soe sal hy ghedwonghen worden dat op vremdelingen gheweest in lant van Egijpten. 10 Ses iaren
te richten, 15 maer eest datter die heere by es, soe en sal hy suldi v lant besayen, ende sijn vruchten vergaderen, 11 meer
dat niet oprichten, besonder als hy dat ghehuert hadde voer int seuenste iaer suldi dat laten ligghen, ende doen rusten,
sijnen arbeyts loon. 16 Eest dat iemant een maghet verleydt op dat die arme menschen ws volcs oek moghen eten,
die noch niet verlooft en es een eenen man, ende dat hy ende alle datter ouerblijft laet dat die beesten des vels eten,
met haer slaeft, soe sal hy haer beghiften, ende hy salse alsoe suldi doen in uwen wijngaert ende in uwen olifgaert.
houden voer sijn huysvrouwe, 17 Eest dat die vader der 12 Ses daghen suldi wercken, opden seuensten dach suldi
maghet haer niet gheuen en wilt, soe sal hij gelt gheuen, na ophouden, dat uwen osse ende ezel moghen rusten, ende
dat die maecheden voer een bruytghe pleghen te hebben. dat nwer dienstvrouwen sone, ende die vreemdelinck hem
18 Gheen toueraers en suldi laten leuen. 19 Soe wie hem mach vermake. 13 Alle dese dinghen die ick v gheseyt
versaemt met eender beesten, die sal die doot steruen. hebbe suldi bewaren, ende ghy en sult niet sweren by die
20 Soe wie den goden offerande doet sonder den Heere namen der vreemder goden, noch dat en sal wt uwen monde
alleene, dien salmen doot slaen. 21 Den vreemdelinck en niet ghehoort worden. 14 Alle iaren suldi my drij reysen
suldi niet bedroeuen, noch hem verdrucken, want ghy hebt feesten houden. 15 Ghy sult onderhouden dat hoochtijt
oec vremdelingen gheweest int lant van Egijpten. 22 Den vanden onghedesemde brooden, Seuen daghen lanck suldi
weduwens ende weesens en suldi gheen scade doen, 23 Eest onghedesemde brooden eten ghelyck ick v beuolen hebbe,
sake dat ghy hen hinder doet, soe sullen si tot my roepen, op den tijt der maent van die nieuwe vruchten, als ghy wt
ende ic sal haren roep hooren, 24 ende mijnen torn sal seer Egipten ghinct, Ghy en sult v voer mijn aensicht niet ydel
gram worden, ende ic sal v metten swaerde verslaen, ende vruchten ws wercs, van alle dat ghi inden acker ghesaeyt sult
v huysvrouwen sullen weduwen worden, ende v kinderen, weesen. 25 Eest sake dat ghy ghelyc leent mijnen armen volc
dat by v woont, soe en suldi hen niet lastich sijn als een als ghy allen v vruchten sult wten velde verghadert hebben.
scatter, noch ghy en sult hen niet verdrucken met woeckerie. 17 Drijmael des iaers soe sal hem vertoonen voer den Heere
26 Eest sake dat ghy van uwen naesten een cleedt te pande Godt, alle dat onder v lieden manlijck es. 18 Ghi en sult
neemt, soe suldi hem dat weder gheuen voer der sonnen het bloet van mijnder offeranden niet offeren opt deesem,
onderganck, 27 Want dat es het eenich cleedt sijns lichaems ende het vet van mijnen hoochtijt en sal niet ouerblijuen
daer hy mede ghedect wordt, ende hy en heeft gheen ander tot smorghens toe. 19 Dierste van die vruchten ws lants,
daer hy in slapen mocht, eest sake dat hy tot my roept, ick suldi draghen int huys vanden Heere uwen Godt. Ghy en sult
sal hem verhooren, want ick bermhertich ben. 28 Die goden een ionck bocxken niet coken int melck van sijnder moeder.
en suldi niet lasteren, ende den prince ws volcs en suldi niet 20 Siet ick sal mijnen Enghel senden die voer v gaen sal,
vermalendien. 29 Uwe thienden ende ierste vruchten en suldi ende v bewaren sal inden wech, ende v leyden in die plaatse
niet vertrecken te offeren. Den ierste ghebornen van uwen die ick v bereyt hebbe, 21 Slaet hem gade, ende hoort sijn
sonen suldi my gheuen, 30 Vanden ossen ende schapen stemme, noch en meynt niet dat ghy hem soudt moghen
suldi oek diesghelijcs doen, seuen daghen latet by zijn versmaden, want hy en sals niet vergheuen als ghy sonde
moeder sijn, op den achtsten dach suldi my dat betalen. doet, enden mijnen naem es in hem. 22 Maer eest dat ghy
31 Ghi sult wesen heylige mannen voer my, vleesch dat sijn stemme hoort, ende dat ghy doet alle dat ick spreke,
vanden beesten te voren gheprueft es, en suldi niet eten, soe sal ick een viant uwen vianden sijn, ende ick salse
maer ghy sult dat den honden voer worpen. verdrucken die v verdrucken, 23 Ende mijnen Enghel sal
23 Ghy en sult gheen loghentale ontfanghen, noch ghy en voer v gaen, ende hy sal v inleyden tot die Amorrein, ende
sult v hant daer niet toe vueghen dat ghy voer eenen Hetheen, ende Phereseen, ende Chananeen, ende Heueen,
ongoddelycken soudt valsch ghetuyghenis segghen. 2 Ghy ende lebuseen, die welcke ick vernielen sal. 24 Ghy en sult
en sult die menichte niet volghen om quaet te doen, ende int hen goden niet aenbidden, noch ghy en sult hen gheenen
recht soe en suldi niet volghen dat segghen vanden meesten godsdienst aendoen, noch ghy en sult hen wercken niet
hoop, dat ghy daer om soudt van die waerheyt schyden. 3 doen, maer ghy sultse verderuen, ende haer beelden suldi
Ghy en sult int recht gheen bermherticheyt hebben metten breken. 25 Ende ghy sult den Heere uwen Godt dienen, op
armen. 4 Eest sake dat ghy te ghemoete coemt ws viants dat ic v brooden ende v wateren ghebenediden mach, ende
osse oft sijnen esel, buyten weghen dolende, soe leydt die dat ick die siekte van v mach nemien. 26 Daer en sal gheen
wederomme tot hem. 5 Eest dat ghy den ezel van eenen vrouwe sonder vrucht, oft onvruchtbaer in v lant wesen, het
die v haet siet ligghen onder eenen last, soe en suldi niet ghetal van uwen daghen sal ic vol maken, 27 Ic sal mijnen

grouwel voer v senden, ende ick sal alle dat volck dootslaen, daer ghy toe comen sult, ende ick sal allen v vianden voer v doen te rughe keeren, **28** ende ick sal te voren horselen wtsenden, die welcke sullen die Eueen, ende Chananeen, ende Hetheen veriaghen, eer ghy daer in comen sult, **29** Ick en salse op een iaer van uwen aenschijn niet verdrijuen, op dat het lant niet en verwoeste, ende dat die wilde beesten tseghen v niet vermenichfuldicht en worden. **30** Allinxkens sal ick die van v aenschijn verdrijuen, tot dat ghy vermeerdert wordt, ende het lant moecht besitten, **31** Ende ic sal v palen stellen van die roode zee, tot die zee der Palestijnen toe, ende vander woestynen tot den vloet, ic sal die inghesetenen des lants in v handen leuener, ende ic salse van v aenschijn verdrijuen. **32** Ghy en sult met hen gheen verbont maken, noch met haren goden, **33** En laetse in lant niet woonen, op dat sij v by auontueren niet en doen sondighen teghen my, eest sake dat ghy haren Goden dient, dwelck v sekerlijc sal wesen tot een verargheren.

24 Ende die Heere heeft oek tot Moyse gheseyst. Climb opwaerts tot den Heere ghy ende Aaron, Nadab, ende Abiu, ende tseuentich ouders van Israhel, ende ghi sult van verre aenbeden, **2** Ende Moyses sal alleene tot den Heere opgaen, ende sij en sullen niet bi comen, noch oec het volc met hem. **3** Aldus soe es Moyses comen, ende heeft den volcke gheseyst alle des Heeren woorden, ende vonnissen, ende alle dat volck heeft met eender stemmen gheantwoort. Alle die woorden des Heeren die gy ghesproken heeft, sullen wi doen, **4** Maer Moyses heeft alle die woorden des Heeren gheschreuen, ende des morghens vroech opstaende, heeft hy eenen outaer ghetimmert aen dat onderste vanden berch ende twaelf titelen nae die twaelf gheslachten van Israhel, **5** Ende heeft ionghers ghesonden van dye kinderen van Israhel, ende sij hebben brantofferen gheoffert ende sij hebben oek vredtsamighe offerande gheoffert den Heere twaelf calueren, **6** Ende Moyses heeft die helicht des bloets ghenomen, ende hi heuet in groote bekers ghedaen, ende dat ander deel storte hy op den outaer, **7** Ende hy heeft dat boeck des verborts ghenomen ende dat ghelesen, daert dat volc hoorde, die welcke hebben gheseyst. Alle dat die Heere ghesproken heeft dat sullen wij doen, ende wi sullen ghehoorsaem wesen, **8** Maer hy nam dat bloet ende spraeyde dat opt volck ende hi seyde. Dit es het bloet des verborts welc Godt met v lieden vast ghemaect heeft op alle dese woorden. **9** Dus sijn Moyses ende Aaron, Nadab, ende Abiu ende tseuentich vanden ouders van Israhel opwaerts ghagaen, **10** ende si hebben Israels Godt ghesien, ende onder sijn voeten waert ghelyc het werck van eenen Saphier steen, ende ghelyc den hemel als hy clae es, **11** Ende hi en heeft sijn hant niet gheleyt op de ghene die van den kinderen van Israhel, verre wech ghagaen waren, Ende si hebben God ghesien ende hebben gheten ende ghedroncken, **12** Maer die Heere heeft tot Moysen gheseyst. Coemt ghi bi mi bouen opden berch, ende blijft daer, ende ic sal v steenen tafelen gheuen, ende die wet, ende die gheboden, die ic v gheschreuen hebbe, dat ghy hen die leeren moecht, **13** Ende Moyses ende losue sijn dienaer zijn opgestaen, ende Moyses op den berch Gods climmende, **14** heeft totten ouders gheseyst. Verbeyt hier, tot dat wij tot v wederkeeren,

ghi hebt Aaron ende Hur met v lieden, eest datter eenich gheschil opstaet dat suldy tot hen ouerdraghen, **15** Ende als Moyses op den berch comen was soe bedekte een wolcke den berch, **16** ende dye glorie des Heeren heeft haer stadt ghenomen op Sinai bedeckende, die met eender wolcken ses daghen, Maer op den seuensten dach soe riep hi hem, wt dat midden der duysterhelyt, **17** Ende dye ghedaente van die glorie des Heeren was ghelyc een bernende vier, op den tsop vanden berghe in dat aensien der kinderen van Israhel, **18** Ende Moyses es ghagaen int middel vanden neuel, ende es opden berch ghecommen, ende es daer bleuen veertich daghen ende veertich nachten.

25 Ende die Heere heeft ghesproken tot Moysen, segghende. **2** Spreect tot die kinderen van Israhel, dat sij mi brenghen die vroech offeranden, Ende ghi sult die ontfangen van een yeghelyc diese vrijwillichlyc offert, **3** Ende dit es tghene dat ghy nemen moet, Gout, ende siluer, ende metael **4** hemels blau sijde, purpur sijde, ende roode sijde twee-mael gheuerwet, ende wit lijnwael, gheytan hayr, **5** ende rams vellen root gheuerwet, ende ianthinen vellen, ende sethim hout, **6** olie om dye lampen te onderhouden, specien tot salue, ende tot substancie om goeden ruck te gheuen, **7** Onychinus steenen, ende costelijcke steenen om den witten lijfrock, ende dat borststück des verstantis te vercieren, **8** Ende sij sullen voer my een heylige plaets maken, ende ick sal int midden van hemelden woonen **9** nae alle die ghelyckenisse des tabernakels dat ick v toonen sal, ende alle der vaten tot sijnen dienste, **10** Ende ghi sult dat maken aldus. Voecht tsamen een arcke van sethim hout, wiens lingde sal wesen van twee cubitus, ende eenen haluen die breyde van onderhaluen cubitus, ende die hoochde desghelycs oek van eenen onderhaluen cubitus, **11** ende ghi sult die arcke vergulden met dat alderpuerste gout binne ende buyten, ende ghy sult daer bouen int ronde een gouden croone maken, **12** ende vier gulden ringhen, die welcke ghi stellen sult, aen dye vier hoecken vander arcken, Twee ringhen sullen wesen aen deen sijde, ende twee ringhen aen dander sijde, **13** Ende ghi sult oek hantboomen maken van sethim hout, ende dye met goude bedecken, **14** ende ghi sultse steken in die ringen die aen die siden der arcken sijn, datmen die daer mede draghen mach, **15** Die welcke sullen ewelick in dye ringhen wesen, ende si en sullen daer nemmermeer wt ghetrocken worden, **16** Ende ghi sult in die arcke legghen tgetuygenisse dwelc ic v gheuen sal. **17** Ghi sult oec eenen ghenaden stoel maken van dat alder puerste gout. Sijn lingde sal wesen twee cubitus ende eenen haluen, ende zijn breyde onderhalf cubitus. **18** Ghi sult oek twee cherubinnen maken van goude gheslaghen, op beyde die sijden van den ghenaden stoel. **19** Den eenen cherub sij aen deen sijde, ende den anderen aen dander sijde, **20** laetse beyde die sijden vanden stoel der ghenaden bedecken, wtreykende haer vloeghels, ende der ghenaden stoel bedeckende, ende laetse malcanderen aensien metten aensichten ghekeert op den ghenaden stoel, daer dye arcke mede ghedect sal worden, **21** daer ghy dat ghetuygenisse in legghen sult dwelck ick v gheuen sal. **22** Van daer sal ick ghebieden ende tot v spreken op den stoel der ghenaden, ende wt het midden vanden twee Cherubiunen dye daer

op die arcke des ghetuyghnissen sijn sullen, alle dat ick door v den kinderen van Israhel ghebieden sal. **23** Ghy sult oec een tafel maken van Sethim hout hebbende twee cubitus in die lengde, ende eenen cubitus in die breyde, ende onderhaluen cubitus in dye hoochde, **24** ende ghi sult die vergulden met dat alder puerste gout, **25** Ende ghi sult dien maken een gulden lijste int ronde, ende op die lijste suldi maken een wtghetroede croone vier vingeren hooghe, ende op die noch een ander gulden croonken, **26** Ghy sult oec beryden vier gulden ringhen, ende ghi sult die stellen in die vier hoeken der seluer tafelen, aen elcken voet, **27** Onder dye croone sullen die gulden ringhen wesen, datmen daer hantboomen door steken mach, ende datmen die tafel draghen mach, **28** Ende die hantboomen suldi oec maken van sethim hout, ende ghi sult die met goude omlegghen, om die tafel te draghen, **29** Ghi sult oec ghreet maken, schotelen, schalen, wierroock vaten, croesen daermen die vochtige offeranden in offeren sal, van den alder puersten goude, **30** ende ghi sult op die tafel alijt voor mijn aenschijn die brooden der voerlegghingen stellen. **31** Ende ghi sult oec eenen gheslagencandelaer maken van den alder suyersten goude, sijnen standaert, ende schachten, copperen, ende lelien, ende ronde clootkens sullen wt hem spruyten, **32** Ses schachten sullen wt sijn sijden spruyten, drij wt die een sijde, ende drij wt dandere, **33** drij nappen in die manier van noten, een elcken schacht, ende ronde clootkens, ende lelien, ende des ghelycks drij nappen ghelyc een not inden anderen scacht, ende daer oec tsamen ronde clootkens ende lelien. Die sal het werc vanden ses schachten wesen, die ghebracht sullen worden wt den standaert, **34** Ende inden seluen candelaer sullen vier nappen wesen in een manier van noten, ende by een yghelyc ronde clootkens ende lelien, **35** Die ronde clootkens sullen wesen onder die twee schachten te drij plaetsen, die welc tsamen ses worden comende wt eenen standaert, **36** Dus sullen die ronde clootkens, ende die schachten wt dien standaert comen, altesamen gheslagen van den alder fijnsten goude, **37** Ghi sult oec seuen bernende lampen maken, ende ghi sultse opden candelaer stellen dat sij daer tseghen lichten, **38** ende oec snutters, ende vaten daermen in versmachten sal datmen af snudt, laet maken vanden alder puersten goude, **39** Dat heel ghewicht vanden candelaer, met alle sijn toebehoorte sal hebben in ghewichte een talent vanden alder puersten goude. **40** Siet wel aen, ende maket nae tvoerbeelt dat v op den berch gheotoet es.

26 MAer het tabernakel suldi aldus maken. Ghi sult maken thien gordijnen van wit ghetweernt linen garen, ende van blau ende roode sijde, ende van roode sijde die tweemael gheuerwt es, ghescakiert met borduerwerck, **2** Die lengde van eender gordijnen sal hebben achtentwintig cubitus, ende die breedte sal van vier cubitus wesen, ende alle die gordijnen sullen van eender maten wesen, **3** Vijf gordijnen sullen aan malcanderen ghehecht worden, ende die ander vijue sullen met ghelycker vueghingen aan malcanderen ghehecht zijn, **4** Ende ghi sult oec litskens van blauwer sijden aen die sijden ende oppersten der gordijnen datmen die tsamen aen een sal moghen vueghen. **5** Vijftich litskens sal elck gordijn hebben aen beyde die sijden, alsoe aenghemaect, dat die

eene litse aen dander litse come, ende dat deen aen dander ringen maken, daer mede dat die gordijn decsels aen een gheueoecht sullen worden, alsoe dat, dat een tabernakel worden mach. **7** Ghy sult oek elf hayren cleederen maken, om het dack van dat tabernakel mede te decken, **8** Die lengde van een hayren cleet sal hebben dertich cubitus, ende die breyde vier, ende alle dye hayren cleederen sullen van ghelycker maten sijn. **9** Daer af ghi die vijue sult aen malcanderen voeghen op deen side, ende die ses, suldi oec aen malcanderen hechten, also dat ghi dat seste hayren cleet dobbel sult legghen aen tvorste vanden dake. **10** Ghi wesen, datmen daer hantboomen door steken mach, ende suldi oec vijftich ooghen maken aen die lijste van eenen datmen die tafel draghen mach, **11** Ende die hantboomen hayren cleede, datmen dat aen dandere hechten mach, ende noch vijftich ooghen in dye lijste van dat ander hayren cleedt, datment met dat ander vast maken mach. **12** Ende ghi sult oec vijftich coperen haeckkens maken, daermen die maelgijn mede mach aen een vast maken, dat van allen een decsel werden mach **13** Ende datter ouerschiet vanden hayren cleederen die voor het dack bereyt worden, welc es een hayren cleet datter meer es, van dier helicht suldy bedecken het achterste des tabernakels, **14** Ende den eenen cubitus sal hanghen ter eender sijden, ende den anderen ter ander sijden, die in die lengde der hayren cleederen ouerschiet, bedeckende beyde die sijden van dat tabernakel. **15** Ende ghi sult noch een ander decsel voor het dack maken van roode rams vellen, ende daer bouen noch een ander decsel van lantinen vellen. **16** Ghi sult oec staende barderen des tabernakels maken van setim hout, **17** Aen dye sijden van die barderen salmen twee scroeuven maken, waer mede dat het een bart aen dander mach ghevoecht worden. Ende **18** dye elck in dye lengde hebben moeten thien cubitus, ende op dese manier sullen alle die berders bereyt worden, **19** Waer af dat die twintich sullen wesen aen die suytsjide welc naden suyden strect, **20** den welcken suldi veertich siluuren basementen ghieten, alsoe datter twee basementen gheleyt moghen worden onder elck bert aen beyde sijn hoecken, **21** desghelycks oock in dye tweede sijde des tabernakels, dat nae den noorden staet, sullen oock twintich barderen wesen, **22** Maer ter west sijden des tabernakels, suldy ses barderen maken, **23** ende noch ander twee, die ghericht sullen worden in die hoecken achter den rughe des tabernakels, **24** Ende si sullen aen een geueoecht worden van beneden tot bouen toe, ende sij sullen alle ghehecht worden met een voechsele, **25** Ende in die twee berderen, die op die hoecken ghestelt sullen worden, sal oek desghelycke voeghinghe ghehouden worden. **26** Ende het sullen tsamen sijn acht berders ende haer siluuren basementen sesthien, altijt twee basementen gherenkent voor elck bert. **27** Ende ghi sult oock vijf richelen maken van setim hout, om die berders tsamen te houden, aen die een sijde des tabernakels, **28** ende vijf ander aen die ander sijde, ende oec soe vele aen die westsijde, **29** welcke richelen sullen ghestecken worden doer het midden vanden barderen, vanden eenen eynde totten anderen. **30** Ende die selue barderen suldy vergulden, ende ghy sult daer gulden

ringhen in gheten, doer die welcke die hantboomen sullen vijftich cubitus sijn. **14** Van den welcken voerhancels van die barderen tsamen houden die welcke ghi bedecken sult vijfthien cubitus der eender sijden toegheschickt worden, met gulden platen, **30** Ende ghi sult dat tabernakel oprechten ende drij colommen, met soe veel basementen, **15** ende op nae dat voerbeelt dat v opden berch ghetooft es. **31** Ghi sult die ander sijde, sullen voerhancels zijn houdende oekc vijfthien cubitus, drij colommen ende soe veel basementen, oek een voerhancsel maken van hemels blau sijde ende purpur, ende van roode sijde die tweemaal gheverwet es, **16** Maer inden inganck des voorhofs sal ghemaect worden ende van ghetwernt wit lijnen garen constelijck gheborduert een voerhancsel van twintich cubitus, van hemels blau side, met schoone verscleyden verwen, **32** dwelc ghi hangen sult ende purpur side ende roode sijde tweemaal gheuerwet, voer vier columnen van setim hout, die welcke oekc sullen ende van wit ghetwernt lijnen garen, met borduerwerck, ende vergult wesen ende sij sullen gulden capiteelen hebben, tsal hebben vier colommen met soe veel basementen, **17** maer silueren basementen, **33** Ende dat voorhancsel sal in Alle dye colommen des voorhofs rontsomme sullen becleedt gheregen worden met ringhen, Waer binnen ghi stellen sult wesen met silueren platen, silueren capiteelen, ende metalen die arc-ke des ghetuyghenis, Waer mede oek die heylige basementen, **18** In de lingde sal dat voerhof hebben honderd plaetse, ende die alderheylichste der heyligher, gescleyden cubitus in die breyddie vijftich, die hoochde sal van vijf cubitus sullen worden, **34** Ghi sult oec den stoel der ghenaden zijn, ende tsal ghemaect worden van wit ghetwernt lijnen stellen op die arcke des ghetuyghenis, in die alder heylichste garen, ende tsal hebben metalen basementen, **19** Alle die ghereteccappes des tabernakels tot alle sijn behoeft ende plaetse, **35** ende die tafel buyten dat voorhancsel, ende teghen die tafel den candelaer aens des tabernakels suytsside, ceremonien soe wel zijn span naghelen als des voorhofs, want dye tafel sal staen aan dye noortsijde. **36** Ghi sult oec suldi van metael maken. **20** Ghebiedt den kinderen van een voerhancsel maken aen den inganck des tabernakels, Israel, dat sij in olie brenghen van olijfboommen van dalder van hemels blau sijde, ende purpur sijde, ende roode sijde, tweemaal gheuerwet, ende van wit lijnen garen getwernt, suyuerte, ende metten stamper ghestooten dat den lichter nae der borduerwerkers const, **37** Ende vijf colommen van altijt mach bernen in dat tabernakel des ghetuyghenis, setim hout suldy vergulden (waervoor dattet voerhancsel sal gheleyt worden) der welcker colommen hoofden, sullen gheetuyghenis, Ende Aaron met sijnen sonen sullen dien gulden sijn ende die basementen metalen. stel-ien dat die tot smorghens toe mach lichten voer den Heere, Dit sal eenen ewigen Godsdienst wesen by haren veruolgingen voor die kinderen van Israel.

27 Ghi sult oec eenen outaer maken van setim hout die welke sal hebben vijf cubitus in die lengde, ende soe veel in die breyddie dat es viercantich, ende drij cubitus in die hoochde, **2** Ende hornen sullen aen die vier hoecken wt den seluen wesen, ende ghi sult dien met metalen bedecken, **3** Ende ghi sult tot sijnen ghebruyc maken coperen potten, om die asschen te ontfanghen, ende tanghen, ende crauwelkens, ende vierpannen, Alle die ghereteccappe suldy van metael maken, **4** Ende ghy sult oekc maken een metalen roosterken op een manier van een nette, aen wiens vier hoecken sullen vier metalen ringhen wesen, **5** die welcke ghi stellen sult onder dat vloerken vanden outaer, ende dat roosterken sal reycken tot dat midden des outaers. **6** Ende ghi sult des outaers twee hantboomen maken van setim hout dye ghy oekc bedecken sult met metalen platen, **7** ende die steken in die ringhen, ende sij sullen aen beyde die sijden zijn om te draghen. **8** Niet dichte maer ydel ende hol suldy dien outaer van binnien maken, ghelyc v opden berch ghetooft es. **9** Ghi sult ooc een voerhof des tabernakels maken in welcs suytsside teghen den middach sullen wtghe-spannen voerhancels wesen van wit ghetwernt garen ghemaect, honderd cubitus sal dye een sijde hebben in die lengde, **10** Ende twintich colommen, met soe veel metalen basementen, dye welcke sullen hebben silueren capiteelen, met haren ghesneden wercken, **11** desghelijcs oek aen die noortsijde in dye lingde sullen sijn voorhancels van honderd cubitus, twintich colommen ende alsoe vele metalen basementen, ende hen silueren capiteelen met haren ghesneden wercken. **12** Maer in die breyddie des voorhofs, welck westwaerts siet, sullen voorhancels sijn, houdende vijftich cubitus, ende thien colommen ende soe veel basementen. **13** Ende aen die breyddie des voorhofs dye oostwaerts siet, sullen

28 NEemt tot v oock Aaron uwen broeder met sijnen sonen, wt dat midden der kinderen van Israel, dat sij in het priesterscap voer my bedienen, Aaron, Nadab, ende Abiu, Eleazar, ende Ithamar, **2** Ende ghi sult een heylich cleet maken voor Aaron uwen broeder ter glorien ende cierlijcheyt, **3** Ende ghi sult spreken tot alle die ghene die wys van herten zijn, die welcke ick veruult hebbe metten gheest der voersenicheydt, dat sij die cleederen maken voer Aaron, in die welcke hi gheheylicht sijnde mi diene, **4** Ende dit sullen die cleederen sijn die sij maken sullen, een borstuck der redelijcheyt, een cleet ouer die scouderen, eenen rock, ende een enge lijnen cleet, eenen miter, ende een gordel, Sij sullen die heylige cleederen maken voer uwen broeder Aaron, ende sijnen sonen, dat sij tpriesterscap voor mi bedienen, **5** Ende sij sullen nemen gout, ende hemel blau, ende purpur sijde, ende roode sijde tweemaal gheuerwet, ende fijn wit lijnwaaet. **6** Ende sij sullen dat cleet ouer die scouderen maken, van gouden draet, ende van hemelblau, ende purpur sijde, ende van roode sijde tweemaal gheuerwet, ende van wit ghetwernt lijnen garen, met borduerwerk, **7** Het sal twee liisten hebben tsamen ghewecht aan beyde sijden van die eynden, dat die te samen comen moghen, **8** Ende dat selue maecsel, ende alle die verscleydenheydt des wercks sal sijn van goude, ende van hemel blau ende purpur sijde, ende van roode sijde tweemaal gheuerwet ende wit lijnen garen ghetwernt met borduerwerk, **9** Ende ghi sult nemen twee onicx steenen, ende daer in graueren die namen der kinderen van Israel, **10** ses namen inden eenen steen, ende die ander ses inden anderen steen nae tveruolch van hen geboerte, **11** met eens steensnijders werck, ende nae dye graueringe vanden bereyders der costelijcker steenen,

suldy die steenen doen snijden met die namen der kinderen van Israhel, besloten ende alom beleyt met gout, **12** ende ghi sult die stellen op beyde die sijden vant ouer cleet der scouderen tot een ghedenkenisse der kinderen van Israhel, Ende Aaron sal hen namen draghen voor den Heere, op beyde zijn scouderen ter ghedenkenissen, **13** Ghi sult oec maken haecskens van goude, **14** ende twee ketenkens vanden alder puersten goude, een malcanderen hangende die welcke ghi steken sult in die haecskens, **15** ghi sult dat borstuck der redelijcheyt ende des ordeels maken met borduerwerck, ghelyc dat maesel van dat cleet der scouderen van goudraet, hemelblauw, ende purpur sijde, ende roode sijde tweemael gheuerwet, ende van wt lijnen ghetwerwt, **16** Viercantich salt sijn, ende dobbel hebbende die mate van een palme, soe wel in die leingde als in de breyddde, **17** Ende ghi sult daer in stellen vier ryen costelijcker steenen, in die eerste rye sal wesen den steen, een sardix, ende topasius, ende smaragdus, **18** In die ander rye eenen carbuncel steen, eenen saphier, ende iaspis, **19** In die derde, ligurius, achates, ende amethystus, **20** In die vierde chrysolitus, onychinus, ende berillus, dese sullen int gout besloten wesen nae haer veruolghingen. **21** Ende ghi sult hebben die namen der kinderen van Israhel, Met twaelf namen sullen sij inghesneden worden, elcken steen met eenen besonderen naem nae haer twaelf gheslachten. **22** Ende ghi sult in dat borstuc des redelijcheyts ketenen maken aen malcanderen ghehecht, vanden alder puersten goude, **23** ende twee gulden ringhen, die ghi stellen sult sulti met twee haken aen een maken, in beyde die sijden des ouercleets der scouderen, dwelc es teghen ouer van dat borstuck der redelijcheyt. **26** Ende ghi sult oock twee gulden ringhen maken, die welcke ghi vast maken sult aen die ouerste hoecken van dat borstuck der redelijcheyt aen die lijsten die daer teghen ouer zijn des ouercleets vanden scouderen, ende teghen sijn achterste zijn, **27** ende noch twee ander gulden ringhen, die ghestelt moeten worden aen beyde die sijden van dat ouercleet der scouderen beneden, dwelc coemt tseghen dat onderste hechtsel op dat mach geuoecht worden met den ouercleedt der scouderen, **28** Ende dat het borstuc der redelijcheyt met sijnen ringhen aen die ringhen van dat ouercleet der scouderen tsamen mach vast ghemaect worden, met eenen blauwen linte, op dat het costelijc hechtsel aen een blijuen mach, ende dat het borstuck der redelijcheyt ende het ouercleet der scouderen, van een niet scheyden en moghen. **29** Ende Aaron sal die namen der kinderen van Israhel draghen in dat borstuck der redelijcheyt ende des ordeels, op zijn borst als hy in die heylichste plaatse gaen sal, tot een ghedenkenisse, voer den Heere inder ewicheyt. **30** Ende in dat borstuck der redelijcheyt ende ordeels, suldy setten leeringe ende warachticheyt die welcke sullen zjin in Aarons borst, als hy voor den Heere gaen sal, ende hi sal het ordeel der kinderen van Israhel in zijn borst voor daenschijn des Heeren altijd draghen. **31** Ende ghi sult maken eenen rock van dat ouercleet der scouderen, gheheel van hemelblauw sijde, **32** ende bouen aen sijn midden sal wesen een hooftslippe, ende eenen ghebreyden boort daer rontsomme, ghelycmen pleech te maken aen die wterste eynden der cleederen, dat niet lichtelijc vaneen en berste, **33** Maer beneden aen die voeten desselfs lijfroc, suldy maken int ronde ghelyck granaet appelen, van sijde hemelblauw, purpur, ende roode sijde, tweemael gheuerwet tusschen beyde onderschoten met bellen, **34** te weten alsoe dat een gulden belle sal ander gulden belle, ende eenen granaet appel, **35** Ende Aaron sal daer mede ghecleedt wesen int bedienen vander scouderen van goudraet, hemelblauw, ende purpur sijde, sijnder officien, op datmen dat ghelyut mach hooren, als hi in oft wt die heylige plaatse gaet voor daenscijn des garen ghetwerwt, **36** Ghi sult oock een plate maken vanden alder puersten goude, daer ghi in Heeren, ende dat hy niet en sterue. **36** Ghi sult oock een plate maken vanden alder puersten goude, daer ghi in grauern sult doer dwerc van eenen graueerde, het heylich den Heere, **37** Ende ghi sult die plate binden met een hemel blauw sijden lint, ende sal wesen opden mijter **38** recht voert voerhoofd des ouerste bisscops. Ende Aaron sal hen boosheydt draghen, welc die kinderen van Israhel gheoffert ende heylich ghemaect hebben, in allen hen offeranden ende ghiften, Ende die plate sal altijt aen zijn voerhoofd wesen, op dat die Heere hen ghenadich wesen mach. **39** Ende ghi sult den lijfrock toebinden met eenen witten fijnen lijnen bant. Ende ghi sult oec eenen mijter van wit lijnwaet maken, ende eenen riem, nae die conste des borduerwerckers, **40** Voerts suldy Aarons kinderen maken, lijnen rocken, ende gordelen, ende mijters ter glorien ende tot vercieringhen. **41** Ende met alle desen suldy Aaron uwen broeder ende zijn sonen met hem cleeden. Ende ghi sult die handen van hen allen wijen, ende ghi sultse heylich maken, op dat sij my int priesterscap dienen moghen. **42** Ghi sult oec lijnen broecken maken, op dat si het vleesch haerder scamelheyt moghe bedecken, vanden lendenen totten dgyen toe, **43** ende Aaron ende zijn sonen sullen dese ghebruycken, als sij gaen sullen in dat tabernakel des ghetuychnis, oft wanner si omtrent den ouertaer comen, om te dienen in die heylige plaatse, op dat sij niet en steruen door schult der boosheydt. Dit sal een ewiche wet wesen voer Aaron, ende sinen sade nae hem.

29 MAer ghi sult dit oec doen op dat si my moghen in dat priesterscap ghewijt worden. Neemt een calf wten runderen, ende twee onbesmette rammen, **2** ende onghedeesmede brooden, ende een corstcoeksken sonder deesem dat met olie ghemenghet sij ende vladen met olie bestreken, Van terwen bloeme suldyt al maken, **3** ende ghi sultse offeren gheleyt in eenen corf, **4** maer dat calf ende die twee rammen ende Aaron met sijnen sonen suldi brenghen aen die doore van dat tabernakel des ghetuygenisse, Ende als ghi den vader met sijnen sonen sult ghevasschen hebben met water **5** dan suldy Aaron cleeden met sijnen cleederen, te weten, den lijnen rock ende den anderen rock, ende dat ouercleedt der scouderen, ende dat vorstuck der redelijcheyt, dwelck ghi tsamen binden sult met den gordel, **6** ende ghi sult den mijter op zijn hooft setten ende die heylige plate opden mijter, **7** Ende ghi sult op zijn hooft ghieten die olie der saluwinghen, ende in deser wijsen sal hy ghewijt worden. **8** Sijn sonen suldy oek hier toe voeghen ende die cleeden

met lijnen rocken, **9** ende ghy sultse om gorden met eenen gordel, te weten Aaron ende zijn kinderen, ende ghy sult hen mijters opt hooft stellen, ende sij sullen mijn priesters wesen tot eewigen Gods dienst. **10** Ende als ghi hen handen ghewijt hebt, soe suldi dat calf oec aenbrenghen voer dat tabernakel des ghetuyghenis, Ende Aaron met sijnen sonen sullen haer handen opt hooft van dat calf legghen, **11** ende ghy sult dat dootslaen voor daenschijn des Heeren, bi die doere van dat tabernakel des ghetuyghenis, **12** Ende ghi sult nemen van des calfs bloet, ende dat met uwen vinger ghenaemt tabernakel des ghetuyghenis, om te dienen in de strijken aen die hornen des outaers. Maer alle dat ander bloet suldy beneden aen den voet des outaers ghieten. **13** Ghi sult oec nemen alle dat vet, welc het inghewant bedect, ende dat netteken vander leuernen, ende beyde die nieren, metten vette dat daer ouer es, ende ghi sult dat offeren tot eenen brantoffer opden outaer, **14** maer het calfsvleesch ende tvel metten meste suldy buyten den leger verbernen, om dat voer die sonde es. **15** Ghi sult oec eenen ram nemen, op wiens hooft sullen Aaron ende zijn sonen haer handen legghen. **16** Ende als ghi dien dootgheslaghen hebt, soe suldy nemen van sijnen bloede, ende ghieten dat omtrent den outaer, **17** maer den ram suldy in stucken snijden, ende ghi sult zijn inghewant ghewasscen metten voeten legghen op dat ghesneden vleesch, ende opt hooft vanden ram, **18** ende soe suldy dien ram gheheel tot eenen brantoffer opden outaer offeren, Dits den Heere een offerande, ende eenen aldersuetsten rueck van des Heeren slachofferande. **19** Ghi sult oec eenen anderen ram nemen, op wiens hooft sullen Aaron ende zijn sonen haer handen legghen, **20** ende als ghi dien dootgheslagen hebt, soe suldy van sijnen bloede nemen, ende strijcken dat aen dat tsoppeken der rechter ooren van Aaron ende sijnder sonen, ende aen die duymen van hen rechte hant, ende den grootsten teen van henlieden rechten voet, ende ghi sult dat bloet opden outaer storten int ronde, **21** Ende als ghi sult van dien bloede ghphenomen hebben welc opden outaer es, ende vander olien der saluunghen, soe sult ghi daer mede besprayan Aaron ende zijn cleederen zijn sonen oec ende haer cleederen, **22** Ende als ghi hen ende haer cleederen sult gheheylicht hebben, soe suldy het vet vanden ram nemen, ende den steert, ende het vet welc dat inghewant bedect, ende het netteken der leuernen, ende die twee nieren metten vette dat daer ouer es, ende die rechte scoudere, om dattet eenen ram der wijdinghe es, **23** ende eenen wronghel broots, een corstken metolie beslaghen, ende een vlade wt den corf vanden ongheheefden broode dwelc in die teghenwoordicheyt des Heeren es ghestelt. **24** Ende ghi sult dese al te samen op Aarons ende sijnder sonen handen stellen, ende ghi sultse heylighmakken opheffende voer den Heere. **25** Ende ghi sult alle dese dinghen van haren handen nemen, ende ontsteken die opden outaer, tot eenen brantoffer, eenen seer sueten rueck voor daenscijn des Heeren, om dat zijn offerande es. **26** Ghi sult oec nemen dat borstken vanden ram, daer Aaron mede ghewijt es, ende ghi sult dat oec heylighmakken, heffende dat voor den Heere, ende dat sal hem te deele comen. **27** Ende ghi sult heylighmakken dat ghewijde borstken ende die scoudere die ghy vanden ram ghphenomen hebt, daer Aaron met sijnen sonen mede ghewijt es, **28** ende dese sullen Aaron ende sijnen kinderen voer haer deel hebben, met een ewich recht vanden kinderen van Israhel, Want het sijn die voerganen ende die beghinselen van haren vreedtsamige offeranden die sij den Heere offeren. **29** Maer het heyligh cleedt dwelc Aaron ghebruycken sal, sullen zijn kinderen nae hem hebben, dat sij daer in moghen ghesalft worden, ende dat hen handen moghen ghewijt worden, **30** Ende soe wie van sijnen kinderen in zijn plaepte ouerste priester ghemaect wordt, die sal dit cleedt seuen daghen ghebruycken, die welck sal ghaen int tabernakel des ghetuyghenis, om te dienen in de heylichte plaepte, **31** Maer den ram der wijdinghen suldy nemen, ende ghy sult sijn vleesch coken op die heylige plaepte, **32** dwelc Aaron ende zijn kinderen eten sullen, Ende die brooden die inden corf sijn, sullen sij eten int portael van dat tabernakel des ghetuyghenis, **33** om dat mach een versoenoende offerande wesen, ende dat die handen der gheender diet offeren moghen gheheylicht worden. Gheen Ende eest sake datter vanden gheheylichden vleesche oft broode ouerblijven tot tsanderdaechs smorghens, soe suldy die bleuelingen int vier verbernen, men sal die niet eten, want sij sijn gheheylicht. **35** Alle dat ick v beuolen hebbe suldy doen, ouer Aaron ende zijn kinderen, Seuen daghen lanck suldy hen handen wijden, **36** ende ghy sult een calf voor die sonde offeren, telcken daghe, om te tuyueren, Ende ghy sult den outaer suyuer maken, als ghi die offerande der suyeringhen ghedoot hebt, ende ghi sult dien outaer oock saluen tot eender heylichmakinghen. **37** Seuen daghen suldy den outaer suyueren ende heylich maken, ende die sal wesen heyligh der heylighen, ende alle die dien aentast sal gheheylicht worden. **38** Dit es tghene dat ghy opden outaer doen sult, Twee eeniarige lammeren, suldy telcken daghe ewelijck offeren, **39** dat een lam smorghens, ende dat ander tsauonts, **40** een thiende deel terwen bloeme met ghestooten olie beslaghen, welck houde het vierde deel van een hin, ende wijn om te offeren nader seluer maten suldy doen tot eenen lamme. **41** Ende dat ander lam suldy tsauonts offeren, nae die maniere der morghenstonts offerande, ende nae dat wij gheseyt hebben, tot eenen rueck der sueticheydt. **42** Dit is den Heere een sacrificie tot een ewighe offerande in uwe gheslachten, aen die doere van dat tabernakel des ghetuyghenis voor den Heere, daer sal ick ordineren om v aen te spreken, **43** Ende aldaer sal ick den kinderen van Israhel ghebieden, ende dien outaer sal gheheylicht worden tot myn glorie, **44** Ick sal oock heylichmaken dat tabernakel des testaments, metten outaer, ende Aaron met sijnen sonen dat sij my moghen in dat priesterscap dienen, **45** Ende ick sal int midden der kinderen van Israhel wonen, ende ick sal hen Godt sijn, **46** ende sij sullen weten dat ick ben die Heere hen Godt, die hen gheleydt hebbe wt dat landt van Egypten, dat ick onder hemlieden blijuen soude, ick die Heere, hen Godt.

30 GGy sult oock eenen outaer maken om rueckwerck daer op te ontsteken van setim hout **2** eenen cubitus lanck ende eenen breedt, dat es viercantich ende twee cubitus hooghe. Daer sullen hornen wt dien comen, **3** ende ghi sult dien outaer bekleeden met den aldersuyersten gouden, soe wel sijn roosterken, als zijn wanden int omghaen, ende zijn hornen, ende ghy sult aen dien oock een cleyn

gouden croonken maken rontsomme, 4 ende twee gulden ringhen onder die croone op elcke sijde, op datmen daer hantboomen in steken mach, ende den outaer alsoe draghen, 5 Ende die seu hantboomen suldy van se-tim hout maken, ende ghi sult die vergulden. 6 Ende ghi sult den outaer stellen tseghen dat voorhansel welck daer hangt voer die arcke des ghetuyghenisse ende voor der ghenaden stoel, sonen suldy saluen, ende heylich maken, op dat sij my int daer het ghetuyghenisse mede ghedect wort, daer ick v priesterscap dienen moghen. 31 Ende den kinderen van toespreken sal. 7 Ende Aaron sal op dien outaer rueck Israhel suldy oock segghen. Dese olie sal heylich ghehouden offerande ontstekene sueten rueck gheueude des morghens. worden voer mi, onder uwe gheslachten. 32 Gheen vleesch 8 Als hy die lampen bereydt, soe sal hy dat ontsteken, van menschen en sal daer mede ghesalft worden, ende ghi ende tsauonts als hi die stelt, dan sal hi den rueck offer en sult gheen ander salue maken nae dit maecsel. Want ontsteken voor den Heere in uwen gheslachten. 9 Ghi en dese es gheheylicht, ende ghi sult die altijt voor heylich sult op dien outaer gheen reucwerck offeren op eenighe houden. 33 Soe wat mensch sulcke salue maect, ende andere maniere ghemaect, noch gheeneen anderen offer, daer af eenen vreemden gheeft, die sal verdreuen worden noch spijsoffer noch dranc offer en suldy daer op storten, van sijnen volcke. 34 Ende die Heere seyde tot Moyses. 10 Ende Aaron sal eens tsiaers op die hornen des outaers bidden int bloet datter voor die sonde gheoffert is, ende hi sal daer op ghenade verweruen in uwen gheslachten, dien outaer sal dat heylich der heylighen zijn voor den Heere. 11 Ende die Heere heeft tot Moysen ghesproken segghende. 12 Als ghy die somme der kinderen van Israhel by ghetale sult genomen hebben, soe sullen sij elck den Heere eenen prijs gheuen voor hen zielen, ende dan en salder gheen plaghe onder hen wesen, als sij ghetelt sijn. 13 Ende dit sal een yeghelyck gheuen die te name coemt, eenen haluen siclus nae des tempels mate, Eenen siclus heeft twintich hellinghen, Die helicht van eenen siclus salmen den Heere offeren, 14 Die in tghetal ghehouden wordt, te weten van twintich iaren ende daer ouer die sal desen prijs gheuen, 15 Die rjcke en sal niet meer gheuen dan eenen haluen siclus, ende die arme en sal niet min gheuen, 16 Ende als ghi dit ghelyt vanden kinderen van Israhel gheoffert, sult ontfanghen hebben soe suldy dat ouergheuen totten behoeue van dat tabernakel des ghetuyghenis, dat dit mach wesen haerlieder ghedenkenisse voor den Heere, ende dat hy haerder zielen ghenadich mach wesen. 17 Ende die Heere heeft tot Moyses ghesproken segghende. 18 Ghi sult oock een metalen waschvat maken met sijnen basemente, om te wasschen, ende ghi sult dat stellen tusschen dat tabernakel des ghetuyghenis ende den outaer, Ende als daer water in ghehaen es, 19 soe sullen Aaron ende sijn sonen daer in wasschen hen handen ende voeten 20 als sij ghaen sullen in dat tabernakel des ghetuyghenis, ende als sij ten outaer ghaen sullen, om daer op rueckwerck den Heere te offeren, 21 dat sij by auontueren niet en steruen dit sal een eewige wet sijn voor hem ende sijnen sade in toecomende tijden. 22 Ende die Heere heeft tot Moysen ghesproken, segghende. 23 Neemt by v costelijcke specerien, te weten vijf hindert siclen, van die beste wtgelesen myrre, ende half soe veel caneels, des es twee hondert ende vijftich siclen, desghelycks oock twee hondert ende vijftich siclen calmos, 24 ende vijf hondert siclen cassien nae tghewicht der alder heylighster plaatzen, Ende een mate hin olie van olijfboomten. 25 Ende ghi sult maken die heylige olie der wijdinghen, een heylige salue ghemenghet nae die conste eens apotekers, 26 ende ghi sult daer mede saluen dat tabernakel des ghetuynisse, ende die arcke des testaments, 27 ende die tafel met haer ghereetschap, den candelaer met sijnen ghereescappen, die outaren vanden ruckoffer, 28 ende vanden brantoffer, ende alle die ghereetschappen die tot haren dienst behooren, 29 endi ghi sult dit alle heylich maken, ende soe sullen die wesen heylich der heylighen soe wie dat dese dinghen aentast, die sal gheheylicht worden. 30 Aaron met sijnen sonen suldy saluen, ende heylich maken, op dat sij my int aentast, die sal gheheylicht worden. 31 Ende den kinderen van Israhel suldy oock segghen. Dese olie sal heylich ghehouden worden voer mi, onder uwe gheslachten. 32 Gheen vleesch 33 Soe wat mensch sulcke salue maect, ende daer af eenen vreemden gheeft, die sal verdreuen worden van sijnen volcke. 34 Ende die Heere seyde tot Moyses. Neemt by v costelijcke specerien, te weten, stacten, ende onicha, galbanum van goeden ruck, ende vanden claeosten wierroock, ende dese sullen alle van eenen gewichtte wesen, 35 ende ghi sult een rueckwerck daer af maken, nae die conste van eenen apothecaris, neerstelijc ghemenghet ende ghesuyuert, ende seer weerdich om heylich ghemaect te worden. 36 Ende als ghi alle dese dinghen tsamen sult ghestooten hebben tot een seer cleyn poeyer, soe suldy daer af stellen voor dat tabernakel des ghetuyghenis. Daer ick v openbaren sal, ende dit rueckwerck suldy houden voor een heylich der heylighen, 37 Sulcken maecksel en suldy niet maken, om voor v seluen dat te ghebruycken, want het es gheheylicht den Heere. 38 Soe wat mensche des ghelycs maken sal, om den ruc van dien te ghebruycken, die sal vergaen van sijnen volcke.

31 ENDE die Heere heeft tot Moysen ghesproken, segghende. 2 Siet ick heb namelijck gheroeopen Beseele die sone van Uri, Hurs sone, Wt dat gheslachte van Iuda, 3 ende ick heb hem veruult metten gheest Gods, ende met wijsheit, verstandicheyt ende kennisse in alderhande werck, 4 om te verdincken alle dinghen diemen constelijck maken mach, van goude, siluer, metale, 5 marmor, ende costelijcke ghesteente, ende van verscheiden manieren van houte, 6 Ende ick heb hem tot eenen gheselle ghegheueen Goliab Asisamechs sone wten geslachte Dan Ende ick heb int herte van alle den wijsen menschen ghestelt wijsheit, om te moghen maken alle die dinghen die ick v beoulen hebbe, 7 dat tabernakel des verbonts, ende die arcke des testaments, ende der ghenaden stoel die bouen haer es, ende alle die vaten des tabernakels, 8 ende die tafel met haer ghereetschappen den alder puersten candelaer met sijnen ghereescappen, ende den outaer der welriekender offeranden, 9 ende des brantoffers ende alle haer ghereetschappen dat waschvat met sijnen basemente, 10 die heylige cleederen ten dienste van Aaron den priester ende sijn sonen, om daer mede haer officie te bedienien in die heylighen plaatzen, 11 die olie der saluïnghen, ende den welriekendem offer van costelijcke specerie ghemaect, in dalder heylichste plaatse. Alle dese dinghen die ick v beoulen hebbe, sullen sij maken. 12 Ende die Heere heeft tot Moysen ghesproken, segghende. 13 Spreect tot die kinderen van Israhel, ende ghi sult hen segghen. Siet dat ghy

mijnen sabbath onderhout, Want het es een teeken tusschen v ende my, onder v gheslachten, op dat ghy weten moecht dat ick die Heere ben die v heylich make. **14** Onderhoudt mijnen sabbath, want hy es heylich voer v lieden, soe wie dat dien besmet, sal die doot steruen soe wie op dien eenich werck doet, diens ziele sal vergaen wt het midden van sijnen volcke. **15** Ses daghen suldy wercken, op den seuensten dach soe eest den sabbath een heylige ruste den Heere. Alle die eenich werck doet op desen dach die sal steruen, **16** Die kinderen van Israhel sullen den sabbath onderhouden, ende dien vieren in haren gheslachten. **17** Het es een ewich verbont tusschen my ende die kinderen van israhel, ende een ewich teeken, want die Heere maecte hemel ende eerde op die ses daghen, ende opden seuentsten dach soe hiel hy op van wercken. **18** Ende als dese woorden voleyn waren, soe heeft die Heere Moysi ghegeuen twee steenen tafelen des ghetuyghenis ghescreuen met Gods vingher.

32 ALS dat volck sach dat Moyses langhe vertrack vanden berch te comen, soe sijn si teghen Aaron vergadert ende hebben gheseyt. Staet op ende maect ons goden, die voor ons gaen moghen. Want wi en weten niet wat Moysi desen man die ons wt Egipten gheleyt heeft ghesciet es, **2** Ende Aaron heeft tot hen geseyst. Neemt die gulden oorringhen van uwer huysvrouwen, ende van uwer sonen ende dochteren ooren ende brengtse tot mi, **3** Ende het volck heeft ghedaen dat hy beulen hadde, brenghende die oorringhen tot Aaron, **4** Ende als hi die ontfangen hadde, soe heeft hy die met ghegoten werck gheformeert, ende daer af ghemaect een ghegoten calf, Ende sij hebben gheseyt. Dit sijn v goden Israhel, die v gheleydt hebben wt dat landt van Egypten, **5** Ende als Aaron dit ghesien hadde, soe heeft hi daervoor eenen outaer ghemaect, ende hi heeft door die stemme van eenen wtroeper gheroepen segghende. Morghen eest die hoochfeeste des Heeren, **6** Ende sij sijn smorghens opgestaen, ende hebben gheoffert brantofferen, ende vreedofferanden, ende het volck es gheseten om teten ende te drincken, ende sij sijn opghestaen om te spelen, **7** Ende die Heere heeft tot Moyses gesproken segghende. Gaet ende daelt nederwaerts, want v volc dat ghi wt dat lant van Egipten gheleydt hebt, heeft ghesondicht. **8** Sij sijn seer vroech ghescheyden vanden wech die ghi hen ghehoont hebt, ende si hebben voor hen seluen een ghegoten calf ghemaect, ende dat hebben si aenbeden, ende hebben dien offeranden gheoffert ende gheseyt. Israhel dit zijn v goden die v wt dat lant van Egypten gheleyt hebben, **9** Ende die Heere heeft wederom tot Moysen gheseyt, Ic sie wel dat dit volck hartnekkich es, **10** laet mi gheworden, dat mijnen torn sijn gramschap baren mach teghen henlieden, ende dat icse vernielen mach, ende ic sal v maken ouer een groot volck, **11** Maer Moyses badt den Heere sijnen Godt segghende. Heere waerom es uwen torn gram tseghen v volck, welck ghi wt dat lant van Egypten gheleyt hebt, met grooter stercheyt ende met een machtige hant? **12** Ic bid v en laet die Egyptenaren niet segghen, listelijck heeft hijse wtgheleyt, om dat hijse int gheberchte doorslaen soude, ende alsoe vander eerden vernielen soude. Laet v gramscap rusten ende weest versoenlyc ouer die boosheyts ws volcs, **13** Denct op Abraham Isaac, ende Israhel uwe dienaeren,

den welcken ghi hebt ghesworen, by v seluen segghende. Ic sal v saet vermenichfuldighen als die sterren des hemels, ende alle dit lant daer ick af ghesproken hebbe, sal ick uwen sade gheuen, ende ghi sult dat eewelijc besitten. **14** Ende die Heere es te vreden gheworden, dat hi dat quaet niet doen en soude, dwelc hi tseghen zijn volc ghesproken hadde. **15** Ende Moyses es wedercomen vanden berch draghende twee tafelen des ghetuygenis in sijn hant op beyde sijden beschreuen, **16** Ende ghemaect doer des Heeren werc, Ende Godts script was in die tafelen ghescreuen. **17** Maer losue hoorende tgheruchte vanden crijschenden volcke, soe seyde hi tot Moyses. Men hoort inden legher ghericjsh van strijde, **18** Die welcke heeft gheantwoert. Ten es gheen gheroep den gheender die strijde verwecken, noch ten es gheenen roep der gheender die ter vlucht drijuen, maer ic hoore een stemme der singhender luyden, **19** Ende als hy by den legher comen was, soe sach hy dat calf ende die danserien, ende seer ghestoort sijnde heeft hy die tafelen wt sijnder hant gheworpen, ende die ghebroken beneden aent onderste vanden berch. **20** Ende hy grijpende het calf welck sij ghemaect hadden, heeft dat verbrant ende tsamen ghebroken te puluer, dwelck hi int water stroyde, ende gaf den kinderen van Israhel daer af te drincken. **21** Ende hi heeft tot Aaron gheseyt. Wat heeft dit volck v ghedaen, dat ghi dese alder grootste sonde op hen hebt ghebrocht? **22** Ende hi antwoorde hem. Mijn Heere en verberghe hem niet, want ghi kent dit volc wel dat tot quaet gheneycht es, **23** si hebben tot mi gheseyt. Maect ons goden die voor ons gaen moghen, Want wi en weten niet wat dat desen Moyses ghesciet es, die ons wt Egypten gheleyt heeft. **24** Ende ic seyde tot hen. Wie esser van v lieden die gout heeft? Sij hebbent bracht ende my ghegheuen, ende ick heb dat int vier gheworpen, ende daer es dit calf wt comen. **25** Ende Moyses siende dat het volc bloot ghemaect was (want Aaron haddese beroft om die schandelijcheyt der smetten, ende onder haer vianden bloot ghestelt) **26** soe heeft hy gheseyt staende in die poorte des leghers. Soe wie den Heere toebehoort die voeghe hem tot my, Ende alle die kinderen van Leui sijn bi hem vergadert, totten welcken hi seyde. **27** Dit seyt die Heere God van Israhel. Elck neem sijn swaert op sijn dye gaet ende coemt wederomme vander eender poorten totter ander poorten, doert midden vanden legher ende een yeghelijck slae doot sijnen broeder, ende vrint ende sijnen naesten. **28** Ende die kinderen van Leui hebben ghedaen nae Moyses woorden, ende op dien dach worden verslaghen omrent drijentwintich dusent menschen, **29** Ende Moyses seyde. Ghi hebt heden v handen den Heere gheheylicht, een yeghelijc aen sijnen sone ende aen sijnen broeder, soe dat v die benedictie ghegeven sal worden. **30** Ende als den anderen dach comen was, soe heeft Moyses totten volck gheseyt. Ghy hebt een die alder swaerste sonde ghesondicht. Ick sal totten Heere climmen, oft ick hem eenichsins soude moghen verbidden voor v boos quaet. **31** Ende als Moyses weder by den Heere comen was, soe heeft hy gheseyt. Ic bidde v, dat volck heeft een alder grootste sonde ghedaen, ende sij hebben voor hen gulden goden ghemaect, **32** vergheeft hen dese misdaet, oft en doedy dat niet, soe vaecht my wt uwen boec die ghi ghescreuen hebt, **33** Den welcken heeft die

Heere geantwoort. Sie wie tseghen mi sondicht, dien sal ick wt mijnen boec vaghen. **34** Maer gaet henhen ghy, ende leydt dit volck daer ick v gheseyt hebbe, mijn enghel sal voor v gaen, Maer ick sal dese haer sonden versoecken in den dach der wraken. **35** Daerom heeft die Heere het volck gheslaghen, voer dat misdaet des calfs welck Aaron ghemaect hadde.

33 ENde die Heere heeft tot Moyses ghesproken seggende. Gaet ende trect opwaerts van deser plaetsen, ghy ende v volck, welck ghy wt het landt van Egypten gheleydt hebt, int landt welck ick Abraham, Isaac, ende Iacob by eede be-loeft hebbe, segghende. Uwen sade sal ick dit gheuen, **2** ende ic sal v tot eenen voerooper senden eenen enghel, om wt te worpen die Chananeen, ende Amorrhieen, ende Hetheen, ende Phereseen, ende Heueen, ende lebuseen, **3** ende dat ghy ingaan moecht int lant welc vloeyt van melck ende honich, want ic en sal met v niet gaen, want het es een hartneckich volc op dat ik v by auontueren onder weghen niet en verderue. **4** Ende als het volc deese seer quade tijdinghe hoorde, soe wast rouwich, ende niemand en dede zijn cierlische cleederen aen als hy pleech. **5** Ende die Heere heeft tot Moyses gheseyt. Segghet tot die kinderen van Israel. Ghy sijt een hartneckich volc, Ic sal eens opcomen int midden van v lieden ende v vernielen. Legghet nv terstont v cieraet af, dat ic weten mach, wat ic v doen sal. **6** Dus hebben die kinderen van Israel, haer cieraet nedergheleyt vanden berch Horeb. **7** Ende Moyses nemende het tabernakel, heeft dat gheslaghen, verre buyten den heyrelger Ende hy noemde dat, het tabernakel des verbonts, Ende alle dat volc dat eenige gheschil hadde, ghinck tot het tabernakel des verbonts buyten den legher, **8** Ende als Moyses wtwaerts ghinc tot dat tabernakel, soe stont alle dat volc op, ende sij stonden in die doere van haerder tenten, ende saghen achter den rugge van Moyses, tot dat hi int tabernakel ghegaen was, **9** Maer als hy int tabernakel des verbonts ghegaen was, soe quam die colomne der wolcken neder, ende sij stont by die doere, ende die Heere sprac tot Moyses, **10** dat sijt alle saghen, dat die colomne der wolcken stont bi die doere des tabernakels, Ende sij stonden ooc ende aenbaden doer die doeren van haren tabernakelen. **11** Ende die Heere sprack tot Moyses, aensicht aen aensicht, ghelyc een mensch pleech teghen sijnen vrient te spreken. Ende als hy wederkeerde tot den heyrelger, soe en ghinc sijn dienaer losue Nuns sone dat kint, vanden tabernakel niet. **12** Ende Moyses heeft totten Heere gheseyt. Ghy ghebiedt my dat ick dit volc wtleyden soude, ende ghy en segghet mi niet, wien dat ghy met mi senden sult, besonder want ghy hebt gheseyt. Ick ken v wten naem, ende ghy hebt gracie voor my vonden, **13** Daerom heb ic gracie voor v aenschijn vonden, soe thoont mi v aenschift, dat ic v kennen mach, ende laet mi gracie vinden voor v ooghen, aensiet doch v volck, dese luyden, **14** Ende die Heere heeft gheseyt. Mijn aensicht sal voor v gaen, ende ick sal v ruste gheuen, **15** Ende Moyses seyde. Eest sake dat ghy selue niet voor en ghaet, soe en leydt ons van deser plaetsen niet, **16** Want waer een sullen ick en dit volck moghen weten dat wi gracie voor v ooghen vonden hebben, ten sij dat ghy met ons wandelt, op dat wi moghen

met eerlen verheuen worden van allen volcke die op aertrijck woonen? **17** Ende die Heere heeft tot Moyses gheseyt. Ick sal oock doen dit woort dat ghy gheseyt hebt, want ghy hebt gracie voer my vonden, ende ick heb v ghekent wt uwen name, **18** Ende Moyses seyde. Thoont mi v glorie, **19** Ende hi antwoorde. Ick sal v alle goet thoonen, ende ick sal inden naem Gods roepen voer v, ende ick sal bermherticheyt doen, dien ick wille, ende goedertieren wesen op den ghelen diet mi believen sal, **20** Ende wederom seyde hi. Ghy en moghet my aenscijn niet sien, want gheen mensche en sal my sien, ende leuen, **21** Ende wederom seyde hy. Siet daer es een plaetse by my, ende ghy sult opden steen staen **22** Ende als mijn glorie voer bi gaen sal, soe sal ic v stellen int gat vanden steene, ende ick sal v bedecken met mijn rechte hant tot dat ic voerby ghegaen ben, **23** ende dan sal ick mijn hant nemen, ende dan suldy mijn achterste sien want mijn aensicht en sudy niet moghen sien.

34 ENde voerts houwt (seyt hy) voer v twee tafelen ghelyc die ierste, ende ick sal daer op scrijuen die woorden welck in dierste tafelen waren, die ghy ghebroken hebt, **2** Sijt morghen vroech bereedt, dat ghy ter stont gaen moecht opden berch Synai, ende ghy sult met mi staen opden tsop vanden berghe, **3** En laet niemand met v opwaerts gaen, noch en laet daer niemand ghesien wesen ouer alle den berch ende die scapen ende ossen en laet daer tseghen ouer niet weyden. **4** Hierom soe heeft Moyses twee steenen tafelen ghehouwen, ghelyc die ander te voren gheweest waren, Ende des nachts opstaende soe es hy gheclommen opden berch Synai, ghelyc hem die Heere beuolen hadde, draghende met hem twee tafelen, **5** Ende als die Heere door een wolkē nederghedaelt was soe stont Moyses aldaer met hem, aenroepende den naem des Heeren, **6** Ende als die Heere voer hem voerby ghinck, soe seyde hy. Heerschapie hebbende Heere Godt bermhertich, ende goedertieren, lijsamich ende veel van ghenaden, **7** ende warachtich die bermherticheyt bewaert in veel dusenden, die de boosheyd misdaeden, ende sonden afneemt, ende niemand en es bi hem seluen voor v onnoosel, Die der vaders onrechtuaerdicheyt betaelt haren kinderen ende kints kinderen, tot dat derde ende vierde geslachte, **8** Ende Moyses heeft hem haestelijc nedergheboocht ter eerden ende aenbiddende heeft gheseyt. **9** Heere heb ick ghenade vonden voer v aenschijn, soe bidde ick v dat ghy met ons wandelt want dit een hartneckich volc es, En om dat ghy soudt afnemen onse onrechtiuedicheden ende onse sonden ende dat ghy ons soudt besitten. **10** Ende die Heere heeft gheantwoort. Ic sal een verbont maken dat een yghelyc sien sal, ende ic sal teekenend doen, die noyt op eertijk ghesien en zyn, oft ooc bi gheen volc, op dat dit volc (daer ghy int midden sijt) mach sien, dat veruaerlijc werc des Heeren, dwelc ic doen sal. **11** Onderhoudt alle dese dinghen die ic v heden beuolen hebbe, Ick sal selue voor v aenschijn verdrijuen die Amorrhieen, ende Chananeen, ende Hetheen, ende die Phereseen, ende die Heueen, ende lebuseen, **12** Wacht v dat ghy nemmermeer vrantschap en maect met die inghesetenen van dien lande, welck v souden wesen tot eenen valle, **13** maer ghy sult haer outaren aworpen, haer beelden suldy breken, ende houdt af hen bosschagien. **14** En wilt gheenen vreemden Godt aenbidden, Die ialourse

Heere es sijnen naem, ende Godt es een sterck liefhebber, **15** En maect gheen verbont met die menschen van dien landen, op dat iemant van hemlieden v by auontueren niet en noode om te eten van haren offeranden als sij onsuuerheyd bedreuen hebben met haren Goden, ende haer beelden aenghebeden hebben. **16** Ghy en sult oec voer uwen sone gheen huysvrouwe nemen van haren dochteren, op dat sij v sonen oec niet en doen oncuyshet bedrijuen met haren goden, als sij daer onsuuerheyd mede bedreuen hebben. **17** Ghy en sult gheen ghetoegn goden voer v maken. **18** Ghy sult dat hoochtij vanden onhedeesemden brooden onderhouden, Seuen daghen lanc suldy onghedeesemt broot eten, alsoe ick v beuolen hebbe ten tijde van die maent der nieuer vruchten. Want in die maent vanden voersomer sijde wt Egypten ghegaen. **19** Alle manlijcke gheboerte welck sijns moeders lichaem ierst opendoet, dat sal mijn wesen oock van allen uwen beesten soe wel vanden ossen als vanden scapen sal mijne wesen, **20** Dierste gheboerte van eenen ezel suldy met een scaep lossen, maar eest dat ghi daer gheenen prijs voer gheuen en wilt, soe salment dootslaen, Dierste gheboren van uwen sonen suldy lossen, ende ghi en sult voor mijn aenschijn niet ydel comen. **21** Ses daghen suldy wercken, ten seuensten daghe suldy ophouden van ackere ende van mayen. **22** Dat hoochtij der weken suldi voer v houden in die vroeghe vruchten van uwen tarwen oochst, ende dat hoochtij als nae dat verloop vanden iare alle vruchten opgheleyt worden. **23** Ten drijtijden vanden iare soe sal alle dat manlijc es onder v lieden, hem verthoonen voer dat aenschijn vanden almachtighen Heere den God van Israel. **24** Want als ick die heydenen sal verdreuen hebben wt uwen aenschijn, ende dat ic v palen sal verbreyt hebben, soe en sal niemant laghen legghen om v lant te crighen als ghi drijmael des iaers optrect, ende v vertoont voer dat aenschijn van uwen Heere Godt. **25** Ghy en sult het bloet van mijnder offeranden niet offeren op ghedeesemt broot, noch daer en sal ooc niet ouerblijven van die offerande van paesschen tot smorghens toe. **26** Die voervruchten van ws lants vruchten suldy offeren in dat huys des Heeren ws Gods. Ghi en sult gheen ionck bocxken coken in sijns moeders melck. **27** Ende die Heere heeft tot Moyses gheseyt. Script voer v dese woorden, doer die welcke ick een verbont gemaect hebbe met v ende met Israel, **28** Dus soe heeft Moyses daer met den Heere gheweest veertich daghen ende veertich nachten, gheen broot en heeft hy gheten, ende gheen water ghedroncken, ende hy schreef in die tafelen die thien woorden des verbonts. **29** Ende als Moyses vanden berghe Sinai quam, soe hadde hy die twee tafelen des ghetuyghenis, ende hy en wist niet dat sijn aenschicht gehornt was wt dat versamen van Gods woort. **30** Ende als Aaron ende die kinderen van Israel saghen Moyses gehornt aenschicht, soe ontsaghen sij hem nader te comen, **31** Ende als sij van hem gheroepen waren, soe zijn sij weder ghekeert, soe wel Aaron als die princen des synagogen. Ende als si tot hem ghesproken hadden, **32** soe quamen tot hem oek alle die kinderen van Israel, den welcken hi gheboden heeft alle dat hy vanden Heere ghehoort hadde opden berch Sinai. **33** Ende als hy sijn woorden voleynt hadde, soe leyde hy een decsel op sijn aensichte, **34** Welc decsel hy afnam als

hy by den Heere binnen ghinck, ende met hem sprack, tot dat hy weder wt ghinck, ende dan sprack hy totten kinderen van Israel alle dat hem beuolen was. **35** die welcke saghen dat Moyses aensicht hornen hadde als hy wtquam, maer hy decte wederomme zijn aensicht, als hy tot hen sprack.

35 ALs hy dan alle die menichte der kinderen van Israel vergadert hadde, soe seyde hy tot hemlieden. Dit sijn die dinghen welc die Heere gheboden heeft te doen. **2** Ses daghen suldy v werck doen, maer den seuesten sal v lieden heyligh wesen, eenen sabbeth ende een ruste des Heeren, soe wie eenich werc op dien doet, dien salmen dooden. **3** Ghy en sult gheen vier ontsteken in allen uwe woonsteden opden sabbeth dach. **4** Ende Moyses heeft gheseyt tot alle die vergaderinghe der kinderen van Israel. Dit es dwoert dat die Heere beuolen heeft, seggende. **5** Scheyt wt by v seluen die ierste gauen voer den Heere. Alle die willich es ende metter herten daer toe geneycht, die sal dese den Heere offeren, gout ende siluer, ende metael, **6** blauwe ende purp sijde, ende roode sijde die tweemael gheuerwet es, ende wit lijnen garen ghetwernt, gheyten hayr, **7** ende roode rams vellen, ende ianthinen, vellen setim houten **8** ende olie om die lampen te onderhouden ende om salue, ende seer sueten ruckoffer te maken, **9** onix steenen, ende costelijcke steenen tot cieraet vanden ouercleut der scouderen, ende van dat borstuck der redelijcheyt, **10** Soe wie onder v lieden wijs es, die come ende make tghene dat die Heere gheboden heeft, **11** te weten het tabernakel ende zijn dack, ende die becleedinghe, die ringhen, ende die bardsers met haren rychelen, die span naghelen, ende basementen, **12** Die arcke met haren hantboomen, der ghenaden stoel, ende dat voorhancsel dwelc daer voor ghespannen wort, **13** die tafel met haren hantboomen, ende haer gheretscap, ende met die brooden der voorlegghingen **14** Den candelaer om die lichten te onderhouden, sijn gheretschap, met sijnen licht vaten, ende olie tot dat vuetsel des viers, **15** den outaer vanden rueckoffer, ende die hantboomen, ende die olie der saluinghen, ende den rueckoffer van spicerien ghemact, dat voorhancsel aen die dore des tabernakels, **16** den outaer des brantoffers, ende zijn metalen roostercken, met sijnen hantboomen ende gheretschappen, dat wasch vat met sijnen basementen **17** die behancselen des voorhofs met die colonmen ende basementen, het voerhancsel in die doere des portael **18** die spannaghelen des tabernakels ende des voerhofs, met haren coordekens. **19** Die cleederen diemen besighen moet tot den dienst van die heylicheste plaatse, te weten Aaron des ouerste priesters ende sijnder sonen cleederen, dat sij my triesterschap bedienen. **20** Ende alle die menichte der kinderen van Israel es wtghegaen van Moyses aenschicht, **21** ende hebben den Heere voergauen gheoffert, met een seer bereet ende devout herte, om het werc van dat tabernakel des ghetuygenis te maken, **22** Al wat totten cieraet ende tot die heylige cleederen van noode was, dat hebben die mans metten vrouwen ghegheuen armringhen, ende oorringen, vingherringhen, ende vercieringhen vanden rechten arm, ende alderley gulden iuweelen sijn wtghescheyden tot des Heeren gauen. **23** Soe wie hadde gout, blau ende purp sijde, ende roode sijde tweemael gheuerwet, wit lijnen garen,

ende gheyten hayr rode ende blauwe rams vellen, **24** tsamen deen aan dandere, ende noch ander vijue hechte siluer, gout, ende eeren metael, dat hebben sij den Heere hy oec een malcanderen, **11** Ende hy heeft blau litsen gheoffert, ende setimhout tot verscheiden orboor, **25** Maer ghemact aen den cant der eender gordijnen, aen beyde die constighe vrouwen hebben oock gheoffert dwelck sij die sijden, ende aen den cant vander ander gordijnen des ghesponnen hadden blau purpur, ende roode sijde, ende fijn ghelycs, **12** dat die litsen tseghen malcanderen comen wit lijnwaet, **26** ende gheyten hayr, gheuende dit al wt haren souden, ende alsoe aen malcander hechten, **13** ende daer vrijen onbedwonghen wille. **27** Maer die princen offerden omme heeft hy oock vijftich gulden ringhen ghemact, die onix steenen ende costelijcke ghestente, tot dat ouercleet der gordijnen litsen tsamen aen een hechten souden, ende der scouderen, ende tot dat borstuck der redelicheyt, **28** specerien, ende olie, om die lichten te bereyden, ende om hayren cleederen ghemact van gheyten hayre, om dat dack die salfolie te bereyden, ende om te maken den ruceoffer des tabernakels te bedecken, **15** een hayren cleedt was vanden aldersuetsten ruc, **29** Alle die mans ende vrouwen dertich cubitus lanc ende vier cubitus breedt, alle die hayren hebben met deuoter herten ghiften gheoffert, dat die werken cleederen waren van eender maten, **16** waer af dat hi die ghemact souden worden, welck Godt gheboden hadde vijue tsamen voechde op deen sijde, ende die ander sesse door Moyses hant. Alle die kinderen van Israhel hebben den verscheiden. **17** Ende hy heeft vijftich litsen aenden cant van Heere willige gauen gheheylicht. **30** Ende Moyses heeft tot die kinderen van Israhel gheseyt. Siet die Heere heeft dat een hayren cleedt ghemact, ende noch vijftich aenden by name gheroepen Beseelel den soue van Uri Hurs sone cant van dat ander hayren cleedt, dat sij aen malcanderen wten gheslachte van Iuda, **31** ende hy heeft hem veruult souden moghen ghehecht worden. **18** Ende vijftich metalen metten gheest Gods met wijsheit ende verstandicheyt ende haeskens daermen dat dack mede soude tsamen hechten, wetenheydt, **32** ende alderley gheleertheyt om te bedencken alsoe dat van alle die hayren cleederen een ouerdecsel ende te maken werken van gout, ende siluer, ende metael, soude ghemact worden. **19** Hi heeft oock een ouerdecsel **33** ende om costelijc ghestente te graueren, ende houtwerk des tabernakels ghemact van roode rams vellen, ende noch te maken watmen constelijc versieren mach, **34** dat heeft een ander decsel daer ouer van iantinen vellen, **20** Ende hi hem die Heere in sijn herte ghegheuen, Ende daer toe heeft oock ghemact die staende plancken des tabernakels Goliab Asisemechs sone van Dans gheslachte, **35** dese van setim houten, **21** Thien cubitus was een plancke lanck, heeft hi beyde gheleert door wijsheit dat sij connen maken ende onderhalf cubitus was die breedt, **22** twee groeuen souden verscayden werken der timmerlieden tapijwerkers waren aen elck plancke, dat die een aen dander soude ende borduerwerkers, van blau ende purpur sijde, ende van roode sijde tweemael gheuerwet, ende dat sij alle dinghen moghen ghevocht worden, ende alsoe heeft hy ghemact weuen, ende alderhande niewicheden vinden souden.

36 ALdus soe hebben ghedaen Beseelel ende Goliab ende alle wijse mannen den welcken die Heere wijsheit ende verstant ghegheven heeft, dat sij souden connen constelijc werken alle datter nootelijc was tot behoef van der heyliger plietschen, ende al dat die Heere beuolen hadde. **2** Ende als Moyses hen gheroepen hadde, met alle die ander constighe mannen den welcke Godt wijsheit ghegheuen hadde, ende die vrijwillichlyc hen seluen hadden ghepresenteert om dit werc te maken, **3** soe heeft hy hemlieden ouerghelueert alle die ghiften der kinderen van Israhel, Ende als sij daghelycs eerstelijc haer werc deden, soe offerde dat volck smorghens zijn gheloften, **4** Waerom dat die wercklieden bedwonghen waren te comen, **5** ende hebben tot Moyses gheseyt. Het volck offert meer dant van noode es, **6** Daerom heeft Moyses door eens wtroopers stemme doen roepen, Noch man noch vrouwe en offer iet voerts meer totten werc der heyliger plietschen, Ende alsoe en heeftmen niet meer ghiften gheoffert, **7** om dat die geofferde ghiften ghenoech waren, ende ouerschoten. **8** Ende alle die wijs van herten waren hebben (om te volbrenghen het werc des tabernakels) ghemact, thien gordijnen van ghetwernede witten lijnen draet, ende van blau ende purpur sijde, ende van roode sijde tweemael gheuerwet, een werc van verscayden verwen nae die conste der borduerwerkers, **9** waer af dat die eene was achtentwintich cubitus lanck, ende vier cubitus breedt ende alle die gordijnen waren van eender maten, **10** ende hy voechde vijf gordijnen

tsamen aen den cant der eender gordijnen, aen beyde die sijden, ende aen den cant vander ander gordijnen des tabernakels teghen die zee. **33** Oock heeft hy een ander rijchel ghemact die doert midden der plancken, van den eenen hoeck totten anderen comen souden. **34** Ende alle dese plancken heeft hy vergult, ende heeft haer basementen van siluer ghegoten, Ende haer ringhen heeft hy van goude ghemact, daermen die rijchelen soude moghen doorsteken, diewelcke hy met gulden platen ouerdeckt heeft. **35** Hy heeft oock een voerhancsel ghemact van hemel blau ende

purpur sijde, ende van roode sijde, ende van wit lijnen garen ghetwernt, nae die conste der borduerwerckers, een constich werck van verscheyden verwen, 36 ende vier colommen van setim hout, die welck hy met haren capiteelen vergult heeft, ende haer basementen heeft hy van siluer ghegoten. 37 Hy heeft oock een voerhancsel in den ingang des tabernakels ghemaect van blau ende purpur sijde, ende roode sijde, ende van wit fijn lijnen garen ghetwernt, met borduerwerck, 38 ende vijf columnen met haren capiteelen, welck hy met goude ouerdect heeft ende haer basementen heeft hy van metael ghegoten.

37 ENde Beseleel heeft oock een arcke ghemaect van setim hout, die welcke hadde twee cubitus ende eenen haluen in die lingde, ende onderhaluen cubitus in die breyddde, ende die hoochde was oec van onderhaluen cubitus, ende hy heeft die bekleedt metten alderpuersten goude van binnen ende van buyten, 2 ende hy heeft daer op int ronde een gulden croonement ghemaect, 3 ghiertende oock vier gulden ringhen aen haer vier hoecken, twee ringhen aen deen sijde, ende twee ringhen aen dander sijde. 4 Ende hy heeft oec twee hantboomen gemaect van setim houte, die welcke hi met goude bekleedt heeft, 5 ende die hy in die ringhen ghesteken heeft, die daer waren aen die hoecken vander arcken om haer te draghen. 6 Ende hy heeft oock ghemaect der ghenaden stoel, dat es die plaatse der antwoorden Godts, vanden alder suyersten goude, twee ende een half cubitus lanc, ende onder half cubitus breedt. 7 Ende oec twee cherubim van gheslaghen goude, die welcke hy ghestelt heeft aen beyde die sijden vander ghenaden stoel, 8 Den eenen Cherub opt opperste van deen sijde, ende den anderen Cherub aen dat opperste vander ander sijden, twee Cherubim aen beyde die hoochden vander ghenaden stoel, 9 haer vloghelen wtreyckende, ende bedeckende der ghenaden stoel, malcanderen, ende dien aensiende. 10 Ende hy heeft oock een tafel ghemaect van setim hout, twee cubitus lanck, ende eenen cubitus breedt, die welck hadde onderhalf cubitus in die hoochde, 11 ende hy heeft die omleyt met den aldersuuersten goude, 12 ende hy heeft haer een gulden lijste int ronde ghemaect, ende op die lijste, een gulden wtgheststen croone van vier vingheren, ende op die selue noch een ander gulden croone. 13 Hy heeft oec vier gulden ringhen ghegoten, welck hy ghestelt heeft aen die vier hoecken, aen elcken voet vander tafelen teghen die croone, 14 ende hy heeft daer die hantboomen in ghesteken, datmen die tafel soude moghen draghen. 15 Ende die hantboomen heeft hy van setimhout ghemaect, ende hy heeftse met goude omleyt. 16 Ende oec ghereyscap tot verscayden ghebruyck der tafelen, te weten scotelen, ende scalen, ende croesen, ende wieroocvaten van fijnen goude, daermen die vochtighe offeranden in offeren moet. 17 Ende hy heeft oock eenen gheslaghen kandelaer ghemaect vanden alder puersten goude, wt wiens standaert quamen schachten, nappen, ronde clootkens, ende oec lelien, 18 ses aen beyde die sijden, drij schachten wt die een sijde, ende drij wt die ander sijde, 19 drij nappen in die manier van een not waren aen elcken schacht, ende desghelijcs oech mede clootkens ende lelien, ende drij nappen ghelyc een not waren aenden anderen schacht, ende oec mede clootkens

ende lelien. Al ghelyc was het werc vanden ses schachten die wten standaert des candelaers quamen. 20 Ende inden seluen standaert waren vier nappen in manier van noten, ende nae elcken nap clootkens ende lelien, 21 ende onder die twee schachten waren clootkens te drij plaeften, welck tsamen worden ses schachten, comende wt eenen standaert. 22 Hierom waren die clootkens ende die schachten wt een comende, al te samen gheslaghen vanden alder puersten goude. 23 Ende hy heeft seuen lichtuaten ghemaect met haren snuyters, ende vaten daermen het suytself versmachten soude, al vanden fijnen goude. 24 Den candelaer met allen sijnen ghereyscappen woech een talent in goude. 25 Hy heeft oec ghemaect den outaer des welriekenden offers, van setim hout, hebbende in sijn viercant aen elck sijde eenen cubitus, ende in sijn hoochde twee cubitus, wt wiens hoecken quamen hornen, 26 ende hy heeft dien bekleedt met den alderpuersten goude, met sijnen roosterken, ende wanden, ende hornen. 27 Ende hy heeft dien outaer een cleyn gulden croonement ghemaect rontsomme, ende twee gulden ringhen onder dat cronement aen elcke sijde, datmen daer hantboomen in steken soude, ende datmen den outaer soude moghen draghen. 28 Ende die hantboomen heeft hy van setim hout ghemaect, ende hy heeft die met gulden platen ouerdect. 29 Ende hy heeft oock olie ghemaect tot die salue der wijdinghen, ende welriekenden offer van die alder suuerste specerien nae die const der apotekers.

38 ENde hy heeft ghemaect des brantoffers outaer van setimhout van vijf cubitus int viercant, ende drij cubitus in die hoochde. 2 Wiens hornen quamen wten hoecken, ende hy ouerdecke dien met metalen platen. 3 Ende tot sijnen ghebruyck, soe bereyde hy verscayden ghereyscap van metale, siepotten, tanghen, crauwels, haken ende vierpannen. 4 Ende hy maecte het roosterken des outaers op een maniere van een net al metalen. Ende daer onder int midden des outaers een vloerken, 5 ende hy heeft oock vier metalen ringhen ghegoten, aen die vier wterste eynden des nettekens, om die hantboomen daer in te steken, om te draghen, 6 welck hy oec heeft van setimhout ghemaect, ende heeftse met metalen platen bedect, 7 ende hy heeftse in die ringhen ghesteken die aen die sijden des outaers wtstaken. Maer dien outaer en was niet dichte, maer hol, van plancken ghemaect, binnien ydel. 8 Hy heeft oock een metalen waschuat ghemaect met sijnen basement, vander vrouwen spieghelen, die daer waectken aen die doere des tabernakels. 9 Ende hy maecte dat voerhof aen wiens suytself waren voerhancsels van wt lijnen garen, tweemael ghedrayt, hondert ellen lanck, 10 twintich metalen columnen met haren basementen, die capiteelen des columnen met alle dat ghesneden werck was van siluer. 11 Desghelijcks aen die noortsjide waren oec voerhancsels, columnen ende basementen, ende capiteelen der columnen, vander seluer maten ende werck, ende metael. 12 Maer aen die sijde die teghen den westen staet, waren voerhancsels van vijftich ellen lanck, thien columnen met haren basementen van metale, ende die capiteelen der columnen, ende den heelen sneede vanden wercke was van siluer. 13 Maer tseghen den Oosten, soe maecte hy voerhancsels van vijftich cubitus, 14 waer af die vijfthien cubitus der drij columnen met haren

basementen hielen die een sijde, 15 ende aen dander ghelyck die Heere Moysi beuolen heeft. 2 Dus heeft hy sijde (want hy tusschen die twee maecte des tabernakels dat ouerleert der scouderen gHEMAECT van goude ende inganck) waren desghelycs oec voerhancsels van vijfthien van blau ende purpur sijde ende van rode sijde tweemael cubitus, ende drie columnen, ende soe veel basementen. 16 gheverwet, ende van wit lijnen garen ghetwernt, nae die Alle die voerhancsels des voerhoofs hadde hy gheweuen conste der tapijtwerkers. 3 Ende hy heeft gesneden van wit lijnen ghetwernt garen. 17 Die basementen der gheslaghen gout, ende maecte daer af dunne draeyen, columnen waren metalen, maer haer hoofden met allen datmen die mocht int werck slaen met den inslach van die haren ghesneden werck waren van siluer, ende die columnen voer ghenoemde verwen, 4 ende hy maecte twee soomen vanden voerhoue heeft hy bekleedt met siluer. 18 Ende die aen malcanderen ghevucht waren aan beyde die sijden in sijnen inganck heeft hy een voerhancsel gHEMAECT vanden eynden, 5 ende eenen riem van die selue verwen borduerwerck, van hemel blauwe ende purpur sijde, ende ghelyc die Heere Moysi beuolen hadde. 6 Ende hy bereyde van rode sijde tweemael gheverwet, ende van wit lijnen oec twee onixsteen, ghebonden ende ghesloten in goude, garen ghetwernt, dwelc hadde twintich cubitus in die lengde, ende daer in ghegraerte die namen der kinderen van Israhel, ende die hoochde was vijf cubitus, nae die mate welck alle nae die sonste der costelijcker steengraeerders. 7 Ende die voerhancsels des voerhoofs hadden, 19 maer inden hy heeft die ghestelt aen die sijden vanden ouerleedt der inganc waren vier columnen met haren metalen basementen, scouderen, tot een ghedenkenisse der kinderen van Israhel, ende haer capiteelen metten ghesneden werck waren van ghelyc die Heere Moysi beuolen hadde. 8 Ende hy heeft siluer. 20 Ende die spannaghelen des tabernakels ende des voerhoofs, int ronde maecte hy van metale. 21 Dit sijn die ghelyc dat werc van dat ouerleedt der scouderen, van ghereetsappen vanden tabernakel des ghetuyghenissen, goude, blau ende purpur sijde ende van rode sijde tweemael die ghetelt sijn na Moyses beuel, tot die wtwendige Gods gheverwet, ende van wit lijnen garen ghetwernt, 9 gHEMAECT diensten der Leuiten, doer die hant van Ithamar Aarons viercant ende dobbel, een palm groot, 10 ende hy heeft des priesters sone, 22 die welcke Beseele die sone van daer in ghastelt vier rijen costelijcker steenen. In dierste rije Uri, Hurs sone wten gheslachte van Iuda, volmaect hadde was eenen sardius, topasion, ende smaragdus, 11 In die Gode doer Moysen alsoo beuelende, 23 hebbende met tweede was eenen carbunkel, sappier, ende iaspis, 12 In hem tot eenen gheselle Goliab den sone van Achisamech, die derde rije was ligurius, achates, ende amethystus, 13 In wt Dans gheslachte, die welck ooc een sonderlinghe groot die vierde rije was chrysolitus, onichinus, ende berillus, al constenaer was in houtwerck, ende een borduerwercker, omleyt ende besloten in goude elck nae sijn ordinancien. ende een tapijtmaker van blau ende purpur sijde, ende 14 Ende in dese twaelf steenen die waren ghesneden die roode sijde, ende van wit lijnen garen. 24 Alle tgout datter twaelf namen der kinderen van Israhel, elcken steen met verwrocht is int werck vander heyligher plaatzen, ende datter eenen sonderlinghen naem. 15 Ende sij hebben in dat in die giften gheoffert is, dat was neghenentwintich talenten, borstuck des verstants, oek ketenkens gHEMAECT, die ende seuenhondert ende dertich siclen na dat ghewicht der aen malcanderen hechten vanden alder puersten goude, heyligher plaatzen. 25 Ende dat is gheoffert van die ghene 16 ende twee haerkens, ende soe veel gulden ringhen, die ten ghetale comen waren, van twintich iaren ende daer Maer die ringhen hebben sij ghastelt aen beyde die sijden ouer, te weten van ses hondert duysent, ende drie duysent van dat borstuck der redelicheyt, 17 daer die twee gulden ende vijfhondert, ende vijftich ghewapender mannen. 26 keten aenhingen, die welck sij hechten aen die haeken Ende daer waren ooc noch hondert talenten siluers waer af die aen die hoecken van dat ouerleedt der scouderen gHEMAECT sijn die basementen vander heyligher plaatzen, wtstonden. 18 Dese quamen voer ende achter alsoe aen ende vanden inganck daer dat voerhancsel hanghet. 27 een, dat het ouerleedt der scouderen, ende dat borstuck der Hondert basementen sijn gHEMAECT van hondert talenten, redelicheyt aen malcanderen gehecht worden, 19 ghebonden voor elc basement een talent gherenkent, 28 Maer van aenden gordel, ende met ringhen noch stercker gheknocht, die duysent seuenhondert ende vijfentseuentich siclen, die welcke tsamen worden geuoecht doer een blau lint, heeft hy die capiteelen vanden columnen gHEMAECT, die op dat sij ongebonden sijnde niet ontworpen en souden welcke hy ooc met siluer bekleedt heeft. 29 Ende daer sijn ende van malcanderen scheyden, alsoe die Heere Moyses ooc geoffert tweentseuentich duysent talenten, ende daer beuolen hadde. 20 Ende sij hebben oec gHEMAECT den bouen noch vierhondert siclen metaels, 30 waer af die lijfrock van dat ouerleedt der scouderen, gheheel blau, basementen ghegoten sijn, inden inganck van dat tabernakel 21 ende een hooftslippe int opperste teghen dat midden, des ghetuyghenis, ende den metalen outaer met sijnen ende eenen gheweuen boort rontsomme die hooftslippe, 22 roosterken. Ende alle die ghereteescap die tot sijnen behoeften ende beneden aen die voeten gранаet appelen gHEMAECT behoorende is, 31 ende die basemeten des voorhoofs, van blau sijde ende purpur sijde, ende van rode sijde soo wel in sijnen omganc als in sijnen inganck, ende die tweemael gheverwet, ende van wit lijnen garen ghetwernt, spannaghelen des tabernakels ende des voorhoofs int ronde.

39 MAer van hemels blau ende purpur sijde ende van roode sijde ende van witten ghetwernten lijnen draet heeft hy die cleederen gHEMAECT, daer Aaron mede ghecleedt soude worden, als hy diende in die heyligher plaatzen,

23 ende scellekens vanden alderpuersten goude, die welc sij ghastelt hebben tusschen die gранает appelen, in dat wterste vanden lijfrock, rontsomme 24 een gulden cloxken, ende daer nae eenen gранает appelle, waermede die ouerste priester verciert ghinck, als hy sijn officie bediende, ghelyc die Heere Moysen beuolen hadde. 25 Sij hebben oec witte

rocken ghemaect van fijnen lijnwaet, nae der weuers werck, waschuat met sijnen basemente. Ghy sullet al heylichmaken voer Aaron ende sijn sonen. **26** Ende mijters met haren met die olie der saluingen, op dat die moghen wesen croonkens van wit fijn lijnwaet, **27** ende daer toe oecq lijnen heyligh der heylighen. **12** Ende ghy sult Aaron ende sijn broecken van fijnen lijnen witten draet. **28** Ende den riem van sonen brenghen aan die doore van dat tabernakel des fijn wit lijnen garen dat ghetwernt was, ende van blauwe ende ghetuyghenis, ende als ghy die met water ghewasschen purpur sijde, ende van roode sijde met verscycden verwen hebt, **13** soe suldi hen aendoen die heylige cleederen dat onderscoten nae die const der borduerwerckers, ghelyck sij my dienen, ende haer saluinghe mach vorderen tot een die Heere Moysen beuolen hadde. **29** Sij hebben oock die eewich priesterscap. **16** Ende Moyses heuet al ghedaen plate van der heyligher eerverdicheyt ghemaect vanden dat hem die Heere gheboden hadde. **17** Aldus dan in die alderfinsten goude, ende sij hebben daer in ghescreuen nae ierste maent vanden tweeden iare, opden iersten dach der die conste der costelijcker steengrauerders, Dat heyligh des maent, soo es dat tabernakel ghestelt. **18** Ende Moyses heeft Heeren, **30** ende sij bonden die aen den mijter met een blau dat opgericht, ende hy heeft die plancken, basements lint, ghelyck die Heere Moysi beuolen hadde. **31** Aldus dan so is volmaect gheweest alle dat werc des tabernakels van ende rijchelen ghestelt, **19** ende hy heeft die columnen ooc dat dack des ghetuyghenis. Ende die kinderen van Israhel opgericht, ende hy heeft het dack ghespannen ouer dat tabernakel, ende het decsel daer op gheleyt, also die Heere hebben ghedaen alle dat Godt Moysi beuolen hadde, **32** ende beuolen hadde. **20** Ende hy heeft dat getuyghenis ooc in die sij hebben gheoffert dat tabernakel ende het dack, ende alle arcke gheleyt, ende daer onder die handboomen ghesteken, die ghereetscap, ringhen, plancken, hantboomen, columnen, basementen, **33** het decsel van roode ramsvelen, ende ende den stoel der ghenaden, daer bouen gheleut. **21** Ende het ander decsel vanden blauwen vellen dat voorhancsel, als hy die arcke bracht hadde in dat tabernakel, soe heeft hi **34** die arcke, die hantboomen, der ghenaden stoel, **35** die voorlegginghen, **36** den candelaer, die lampen met ha- voor haer een voordecsel ghehanghen, dat hy Gods ghebodt dat volbrenghen soude. **22** Hy heeft ooc die tafel ghestelt in des voorhofs, ende die columnen met haren basemente, dat tabernakel des ghetuyghenissen, aen die noortsijde, dat voorhancsel inden inganc van dat voorhof, sijn seulkens buyten die gordjine, **23** ende schicte daer op die brooden der ende spannaghelen. Daer en ghebrack niet van alle die voorlegginghen, ghelyc die Heere Moysi beuolen hadde. **24** ghereetscappe vanden welcken gheboden was dat mense Hy heeft den candelaer ooc ghestelt in dat tabernakel des maken soude tot den dienst des tabernakels, ende tot het ghetuyghenis tseghen ouer die tafel, aen die suytijde, **25** dack des verbonts. **41** Ooc mede die cleederen welcke daer op stellende die lampen veruolghens nae des Heeren die priesters ghebruycken in die heylige plaatse, te weten ghebodt. **26** Ende hy heeft den gulden outaer gestelt onder Aaron met sijnen sonen, **42** hebben die kinderen van Israhel dat dack des ghetuyghenis teghen dat voorhancsel, **27** gheoffert, ghelyc die Heere Moysi beuolen hadde. **43** Ende als ende hy heeft daer op onstekken den welriekenden offer der Moyses ghesien heeft dat alle dese dingen volmaect waren, specerien, ghelyc die Heere Moysi beuolen hadde. **28** Ende soe heeft hy hen gebenedijt.

40 Die Heere heeft ghesproken tot Moysen, segghende,
2 In die ierste maent opden iersten dach der maent, soe suldi dat tabernakel der ghetuyghenis oprichten, **3** ende ghy sult die arcke daer inne stellen, ende ghy sult daer voor een voorhancsel laten comen, **4** ende als ghy die tafel daerin ghebracht hebt, suldi daer op setten alle tghene dat wettelic beuolen is. Den candelaer sal staen met sijnen lampen **5** ende den gulden outaer daer den welriekenden offer op onstekken wort voor die arcke des ghetuyghenis. Ende ghy sult een voorhancsel stellen aen den inganc van dat tabernakel, **6** ende daer voor den outaer des brantoffers, **7** dat waschuat suldi stellen tusschen den outaer ende dat tabernakel dwelc ghy met water vullen sult, **8** Ende ghy sult dat voorhof alomme behanghen met voorhancsels, ende sijnen inganc. **9** Ende ghy sult nemen die olie der saluingen ende saluen dat tabernakel met alle sijnen ghereetscappen, dat sij moghen geheylicht worden, **10** des brantoffers outaer met alle sijnen ghereetscap, **11** dat

Leviticus

1 ENde die Heere heeft Moysen gheroepen ende tot hem ghesproken van dat tabernakel des getuyghenis segghende, **2** Spreect tot die kinderen van Israel, ende ghy sult tot hen segghen Een mensch van v lieden, die den Heere een slachofferande offert van den vee, dat es vanden ossen ende scapen, offerende slachofferanden. **3** Eest sake dat sijn offerande is brantoffer, ende vanden vee, soo sal hy een onbesmet manneken offeren, aen die doore van dat tabernakel des getuyghenis, om sij seluen aenden Heere te versoenen, **4** ende hy sal sijn handen legghen opt hoof vander offeranden, ende die sal ontfanckbaer sijn, ende tot sijnder versoeninghen profijtelijck. **5** Ende hy sal een calf ten offer dootslaen voor den Heere, ende Aarons sonen die priesters sullen tbloet van dien offeren, stortende dat al omme den outaer die daer is aen die doore des tabernakels **6** Ende als dat vel vander offeranden afghetrocken is, soo sullen sij die leden in stucken snijden, **7** ende onder in den outaer tver steken als sij daer te voren eenen tas houts ghemaect hebben, **8** ende die leden die ghedeylt zijn daer op legghende, te weten het hooft, ende alle dat aen die leuer hanghet, **9** dat inghewant ende die voeten met water ghewasschen sijnde, ende die priester sal dese verbernen op den outaer, tot eenen brantoffer, ende tot eenen sueten rieck den Heere. **10** Maer is sijn offerande vanden cleynen vee, te weten brantoffer vanden scapen oft bocken, so sal hy een eeniarich lammeken sonder smette offeren, **11** ende hy sal dat ten offer dooden aen die noortsijde des outaers voor den Heere, maer dat bloet van dien sullen Aarons sonen opden outaer storten al rontsomme, **12** ende sij sullen die leden deylen, dat hooft met alle dat aen die leuer hanct, ende dat legghen opt hout, daermen tver onder steken sal, **13** maer dat inghewant ende die voeten, sullen sij met water wasschen. Ende alle dese sal die priester opden outaer offeren ende ontsteken tot eenen brantoffer ende tot eenen aldersuetsten rieck voor den Heere. **14** Maer eest dat die offerande des brantoffers is van den voghelen, van tortelduyen, oft ionghe duuyen **15** soo sal die priester die offeren opden outaer, ende als hy dat hooft achter aen den hals omghewronghen heeft, ende die plaatse der wonderen opgheborsten is, so sal hy het bloet doen druppen opden cant des outaers, **16** maer dat croppen vander stroten, ende die pluymen sal hy by den outaer worpen aen die oostsijde, op die plaatse daermen die asschen pleech wt te storten, **17** ende hy sal haer voghelkens breken, ende hy en sal die niet clieuen, oft met ijseren afsnijden, ende hy salse ontsteken op den outaer, stekende vier onder dat hout, het es een brantofferande, ende een offerande vanden suetsten rieck voor den Heere.

2 Als een siel offert den Heere een sacrificie, soo sal sijn offerande wesen tarwen bloeme, ende hy sal daer olie op ghieter, ende wierock daer op legghen, **2** ende hy salt draghen tot die sonen van Aaron des priesters, waer af dat die eene sal nemen een hantvol bloeme ende olie, ende alle dat wierock, ende hy sal dat stellen tot eerder ghedenckenissen opden outaer tot eenen aldersuetsten

rieck voor den Heere, **3** maer datter ouersciet van dat sacrificie, dat sal Aaron ende sijnen sonen toebehooren, een heylighen der heylighen vanden offeranden des Heeren. **4** Maer als hy een sacrificie offert inden ouen ghebacken van bloeme des meels, te weten onghedeefde brooden, met olie beslaghen, ende onghedeemde vladen met olie bestreken. **5** Eest dat v offerande is wterpannen van terwen bloeme met olie beslaghen ende sonder heef, **6** soe sult ghy die in cleyn stuckens snijden, ende ghy sult daer olie op ghieter. **7** Maer eest dat v sacrificie is vanden rooster, soe sal desghelijcks die terwen bloeme met olie beslaghen worden, **8** die welcke ghy den Heere offerende, sult in des priesters handen ghueuen, **9** Die welcke als hy die gheoffert heeft, soo sal hy van dat sacrificie een ghedenckenisse nemen, ende dat ontsteken op den outaer tot eenen rieck der soeticheydt voor den Heere, **10** maer wat daer ouerblift, dat sal Aaron ende sijnen sonen toebehooren, theylich der heylighen, van des Heeren offeranden. **11** Alle offerande die den Heere gheoffert wordt, sal sonder heef gescieden, ende daer en sal gheen heef oft honich ontsteken worden in des Heeren sacrificie, **12** maer ghy sult daer af alleen offeren dierste vruchten ende giften, maer opden outaer en sullen sij niet ghestelt worden tot eenen rieck der sueticheydt. **13** Wat sacrificie ghy offert dat suldi souten, noch ghy en sult tsout des verbonts ws Godts van uwen sacrificie niet afnemen In allen offeranden suldi sout offeren. **14** Maer eest sake dat ghy offert een ghifte van v eerste vruchten ws corens den Heere, van aeren die noch groen sijn, soe suldi die aent vier drooghen, ende breken die op een manier van mele, ende alsoo suldi v vroege vruchten den Heere offeren, **15** stortende daer olie op, ende wierock daer op legghende, want het es offerande des Heeren, **16** waer sal die priester tot een gedenckenisse der giften, een deel vanden ghebroken mele ende van die olie ende dat heel wierock verbranden.

3 MAer es sijn offerande eenen vreedoffer, ende dat hy vanden rinderen wilt offeren, tsij eenen osse oft een coe, soe sal hy die voor den Heere offeren sonder vlecke, **2** ende hy sal sijn hant legghen op dat hooft van sijnder slachofferanden, dwelc ten offer sal dootgheslaghen worden inden inganck van dat tabernakel des getuyghenis, ende Aarons des priesters sonen sullen dat bloet storten alomme den outaer, **3** ende van den vreedoffer sullen sij den Heere offeren, het vet dat dinghewant bedect, ende watter vets binnien es, **4** die twee nieren metten vette, daer die lendenen mede bedect worden, ende dat netteken vander leueren met die nierkens. **5** Ende sij sullen dat doen verbranden opden outaer tot eenen brantoffer, stekende vier onder dat hout, tot een offerande des aldersuetsten riecs den Heere. **6** Maer is sijn offerande van den scapen, ende een vrede offerande, tsij oft hy een manneken offert oft een wijkfen, sij sullen onbesmet wesen. **7** Eest dat hy een lam voer den Heere offert, **8** soo sal hy sijn hant legghen op dat hooft van sijnder slachofferanden, welc sal gheslaghen worden ten offer int portael van dat tabernakel des verbonts, ende Aarons sonen sullen dat bloet storten rontsomme den outaer **9** ende sij sullen offeren vander vreedofferanden, den Heere een sacrificie, dat vet ende den heelen steert, **10** met die

nieren ende dat vet welck den buyck binnien ende alle dat offeren, ende dat brenghen aan die doore des tabernakels, inghewant bedect, ende beyde die nierkens, met dat vet 15 ende die ouders des volcs sullen haer handen legghen dat aen die lendenen is, ende dat netteken der leueren met op thoofth des calfs, voor den Heere. Ende alst calf ten die nierkens, 11 ende die priester sal dese al ontsteken offer doot gheslaghen is voor des Heeren aensicht, 16 so opden outaer, tot een vuetsel des viers ende des Heeren sal de ghesalfde priester van des calfs bloede draghen in offerande. 12 Eest sake dat sijn offerande is een gheye dat tabernakel des ghetuyghenis, 17 ende sijnen vingher ende dat hy die den Heere offert, 13 soe sal hi sijn hant op daer in nat makende, sal hy seuenwerf bespraken teghen haer hoofd legghen, ende hy sal die offerren aenden inganc dat voorhansel, 18 ende hi sal vanden seluen bloede van dat tabernakel des ghetuyghenis ende die sonen doen aen die hornen des outaers, welc voor den Heere van Aaron sullent bloet van dien rontsomme den outaer is int tabernakel des getuyghenis, ende het bloet datter storten, 14 ende sij sullen daer af nemen tot een vuetsel ouerblift sal hy storten by dat basement vanden brantoffers van des Heeren vier, tvet dat den buyck ouerdect, ende dat alle outaer, welc daer is in die doore van dat tabernakel des dinghewant bedect, 15 die twee nierkens metten netteken ghetuyghenis, 19 ende alle sijn vet sal hy nemen, ende dat dat ouer die is by die lendenen, ende dat vet vander leueren aensteken opden outaer, 20 alsoo ooc doende van desen met die nierkens, 16 ende die prie-ster sal dese opden calue, ghelyck hy te voren gedaen hadde, ende als die outaer ontsteken tot een vuetsel des viers, ende tot eenen priester voor hen bidt, sal die Heere hen ghenadich wesen. 21 Maer dat selue calf sal hy draghen buyten den heyreleger, aldersuetsten ruck. Alle dat vet sal den Heere toebehooren, 17 met een ewich recht in uwen gheslachten ende in allen die sonde der ghemeynten. 22 Eest dat een prince sondicht, uwen woonsteden, ende ghy en sult gheensins bloet oft vet ende wt andere vele sonden iet doet door onwetenheydt, eten.

4 ENde die Heere tot Moysen ghesproken segghende, 2 Segt de kinderen van Israhel, Een ziele als sij ghesondicht heeft door onwetenheydt, ende die iet ghedaen heeft van allen Godts gheboden, die hy gheboden heeft datmen niet doen en soude. 3 Eest dat een priester die gesalft is gesondicht heeft, doende het volck sondighen, die sal voor sijn sonde den Heere offeren een calf sonder smette, 4 ende hy sal dat brenghen voor die doore van dat tabernakel des ghetuyghenis voor den Heere, ende hy sal sijn hant legghen op dat hoofd, ende hy sal dat dootslaen voor den Heere. 5 Ende hy sal nemen van des calfs bloet draghene int tabernakel des ghetuyghenis, 6 ende als hy sijnen vingher int bloot ghesteken heeft, so sal hy hem daermee bespraken seuenwerf voor den Heere, tseghen dat voorhansel der heyligher plaatzen, 7 ende hy sal vanden seluen bloede doen op die hornen des outaers vanden welriekenden offer, die den Heere alder ghenaemst is, den welcken es in dat tabernakel des ghetuyghenis, maer alle dander bloet sal hy storten aenden voet vanden outaer des brantoffers, in den inganc des tabernakels. 8 Ende dat binnenste vet van dat calf sal hy offeren voor die sonde, soe wel tghene dat het inghewant ouerdect, als alle dat daer binnien is, 9 die twee nierkens ende dat netteken dat daer ouer is by die lendenen, ende dat vet der leueren met die nierkens, 10 ghelyck dat gheoffert wordt van dat calf der vreedofferanden, ende hy sal die onsteken op den outaer des brantoffers. 11 Maer dat vel ende alle dat vleesch metten hoofde, ende met die voeten, ende dat inghewan ende met dat mest, 12 ende met alle dander deel vanden lichaem, sal hy wech wten legher draghen, op een suyuer plaatse daermen die asschen pleech wt te storten, ende hy sal die daer onsteken op eenen tas houts, die welcke sullen op die plaatse der wtgheschorter asschen verbrant worden. 13 Maer eest by also dat alle die ghemeynte der kinderen van Israhel onweten gheweest is, ende dat sij by onwetenheydt iet ghedaen heeft dat tseghen Gods ghebodt is, 14 ende dat sij daer nae haer sonden bekennen, soo sullen die voor haer sonde een calf

offeren, ende dat brenghen aan die doore des tabernakels, op thoofth des calfs, voor den Heere. Ende alst calf ten offer doot gheslaghen is voor des Heeren aensicht, 16 so sal de ghesalfde priester van des calfs bloede draghen in dat tabernakel des ghetuyghenis, 17 ende sijnen vingher daer in nat makende, sal hy seuenwerf bespraken teghen dat voorhansel, 18 ende hi sal vanden seluen bloede doen aen die hornen des outaers, welc voor den Heere is int tabernakel des getuyghenis, ende het bloet datter ouerblift sal hy storten by dat basement vanden brantoffers outaer, welc daer is in die doore van dat tabernakel des ghetuyghenis, 19 ende alle sijn vet sal hy nemen, ende dat aensteken opden outaer, 20 alsoo ooc doende van desen calue, ghelyck hy te voren gedaen hadde, ende als die priestervoor hen bidt, sal die Heere hen ghenadich wesen. 21 Maer dat selue calf sal hy draghen buyten den heyreleger, ende dat verbernen, ghelyck dat eerste calf, want tes voor die sonde der ghemeynen. 22 Eest dat een prince sondicht, ende wt andere vele sonden iet doet door onwetenheydt, dwelc door die wet des Heeren verboden worden, 23 ende dat hy namaels sijn sonde bekent, die sal den Heere een slachofferande offeren, eenen bock van die gheytēn, sonder smette, 24 ende hy sal sijn hant legghen op des bock hoofd, ende als hy dien heeft dootgheslaghen terplaetsen daermen pleech die brantofferande te dooden voor den Heere (want voor die sonde is) 25 soo sal die priester sijnen vingher nat maken in dat bloet der offeranden voor die sonde, rakende die hornen des brantoffers outaer, ende dat ander bloet wtghietende aen des outaers voet. 26 Maer het binneste vet sal hy verbranden bouen, ghelyckmen pleech te doen in die vredksamige offeranden, ende die priester sal voor hem bidden, ende voor sijn sonde, ende tsal hem vergheuen worden. 27 Maer eest datter een ziele vanden volck des lants door onwetenheydt ghesondicht heeft, also dat sij iet doet van tghene dat door des Heeren wet verboden is, ende datse also misdoet, 28 ende haer sonde bekent, so sal die offeren een onbesmette gheye, 29 ende die sal sijn handen legghen opt hoofd der slachofferanden, welc voor die sonde is, ende sal die ten offer dootslaen in die plaatse des brantoffers, 30 ende die priester sal vanden bloede nemen aen sijnen vingher, ende rakende die hornen van des brantoffers outaer, dat ander bloet sal hy wtghieten aent basement van dien. 31 Ende alle dat vet afnemende alsomen dat pleech af te nemen van die vredofferanden sal hy dat ontsteken opden outaer tot eenen ruck der sueticheydt den Heere, ende hy sal voor hem bidden ende tsal hem vergheuen worden. 32 Maer eest dat hi vanden cleynen vee offert voor die sonde, te weten een scaep sonder smette, 33 soe sal hy sijn hant legghen op des offers hoofd, ende hy sal die dooden ter plaatzen daermen pleech te dooden die brantofferanden, 34 ende die priester sal van sijnen bloede nemen met sijnen vingher, ende rakende die hornen des brantoffers outaer, dat ander bloet sal hi storten aent basement van dien. 35 Ende alle tvet afdoen, ghelyckmen pleech af te doen het vet vanden ram die voor den vredoffer gheoffert wordt, sal hy dat verbranden opden outaer tot een ruecofferande des

Heeren, ende hy sal voor hem bidden ende voor sijn sonde, ende tsal hem vergheuen worden.

5 Eest sake dat een ziele sondicht, ende dat sij hoort die stemme van iemant die sweert, ende dat hy des een getuyge is dat hi dat ghesien oft gheweten heeft, ten sij dat hy dat te kennen gheue, soo sal hy sijn boosheydt draghen. **2** Een ziele die iet onsuuyers raect, tsij oft van eender beesten ghedoot is, oft van selfs ghestoruen, oft eenich ander cruypende dier, ende dat die haer onsuuyerheit vergheten heeft, die is sculdich ende heeft misdaen. **3** Ende dat die iet van des menschen onreynicheyt raect, nae alle onsuuerheden waer mede men pleech ontsuuer te worden, ende dat si dat vergheten hebbende namaels bekent, soe sal sij der sonden sculdich wesen. **4** Een ziele die ghesworen heeft, ende heeft wat met haren lippen wtghesproken dat sij iet qualijck soude doen oft wel, ende dat sij het selue heeft vast ghemaect met eede, ende met een woordt, ende sij dat vergheten hebbende, namaels bekent haer versuemenis, **5** die sal penitencie doen voor haer sonde, **6** ende sy sal wten cudden offeren een oylam oft een gheyte, ende die priester sal voor haer bidden, ende voor haer sonde, **7** Maer eest sake dat hy gheen cleyn vee gheoffer en can, so sal hy offeren twee tortelduyuen oft twee ionghe duyuen den Heere, die eene voor die sonde, ende dander tot eenen brantoffer, **8** ende hi sal die den priester gheuen. Die welcke dierste voor die sonde offerende, sal het hooft van dien omringhen aen sijn vloghelen, also dattet aen den hals blijf hanghende, ende dat niet gheheel af en breke, **9** ende hy sal vanden bloede besprayen den want des outaers, maer datter vanden bloede noch ouerblijft dat sal hy doen druppen aen dat fundament des outaers, want het is voor die sonde, **10** maer dat ander dufyken sal hy verbranden tot eenen brantoffer, ghelyckmen dat pleech te doeue. Ende die priester sal voor hen bidden, ende voor sijn soude, ende tsal hen vergheuen worden. **11** Maer eest dat sijn hant niet en can twee tortelduyuen gheoffer, oft twee ionghe duyuen, so sal hy voor sijn sonde offeren terwen bloeme, het thiende deel van een ephi, hy en sal daer gheen olie in doen oft iet wieroocks daer op legghen, want het is voor die sonde, **12** ende hy sal dat den priester gheuen, die welcke daer een hant vol af nemende, sal dat verbranden op de outaer tot een ghedenckenisse van hem diet gheoffert heeft, **13** biddende voor hem ende hem suyerende, maer het ander deel sal hy hebben tot een ghifte. **14** Ende die Heere heeft tot Moysen ghesproken segghende, **15** Een siele eest dat sij ouertredende die ceremonien door dolinghe haer besondicht in die dinghen die den Heere gheheylicht sijn, soe sal sij voor haer misdaet wt die cudden offeren eenen ram sonder smette, diemen coopen mach om twee sielen, nae dat gheviche der heyligher plaetsen, **16** ende die scade welck hy ghedaen heeft, sal hy wederoprechten, ende tsal het vijfste deel daer toe legghen, gheuende dat den priester, die welcke sal voor hen bidden offerende den ram, ende tsal hem vergheuen worden. **17** Een siele eest dat sij door onwetentheyt sondicht ende iet doet van tghene dat door die wet des Heeren verboden is, ende der sonden sculdich sijnde haer sonde bekent, **18** die sal eenen ram sonder smette wt die cudden offeren den priester, nae die

mate ende scatteringhe der sonden, die welc sal voor hem bidden, om dat hy dat heeft onwetende ghedaen, ende tsal hem vergheuen worden, **19** om dat hy door dolinghe teghen den Heere misdaen heeft.

6 Die Heere heeft tot Moysen ghesproken segghende, **2** Een ziele die gesondicht heeft, ende den Heere versmadende, loochent haren naesten eenen pant, den welcken hy sijnder trouwen te bewaren hadde gheheue, oft die met ghewelt iet ontnomen heeft, oft eenich onrecht door bedroch gedaen, **3** oft eenich verlorein dinck gheuonden, ende dat sij daer bouen tselue loochende eenen valschen eedt doet, ende iet anders ghedaen heeft van allen den dinghen daer die menschen pleghen in te sondighen, **4** als sij verwonnen is van dat misdaet, so sal sijt gheheel weder gheue dat sij door valsche bedroch heeft willen behouden, ende het vijfste deel daer toe den Heere dien sij scade ghedaen hadde. **5** Maer voor sijn sonde sal hi offeren eenen onbesmetten ram wt dat cudde, ende hy sal den priester gheuen nae dat scatten ende die mate der sonden, **7** die welc sal voor hem bidden voor den Heere, ende tsal hem vergheuen worden voor elck dat hy doende misdaen heeft. **8** Ende die Heere heeft tot Moysen ghesproken segghende, **9** Ghebiedt Aaron ende sijnen sonen, Dit is die wet des brantoffers, men sal dat opden outaer branden allen den nacht tot smorghens toe, het vier sal in den selluen outaer wesen, **10** Die priester sal met den rock gekleedt sijn, ende met een lijnen broecke, ende hisal die asschen nemen welck dat verslindende vier ghebrant heeft, ende legghende die by den outaer, **11** sal hy die ierste cleederen wtdoen, ende met anderen cleederen ghecleet, sal hy die asschen wt draghen buyten den heyrlegher, in die alder suuerste pletse, ende sal die daer doen verteren tot den voncken toe. **12** Maer twier sal inden outaer altoos berren, dwelc die priester voeden sal, schietende daer hout onder des morghens alle daghe, ende als hy daer een brantofferande opghelyeft heeft, soo sal hy daer op onsteken die vetten der vreedoffer, **13** dit vier is eewelijck duerende, dat nemmermeer en sal wt den outaer ghebreken. **14** Dit is die wet vanden spijsoffer, ende der vochtiger offeranden, welck die kinderen van Aaron offeren sullen voor den Heere, ende voor den outaer. **15** Die priester sal nemen een hantvol terwen bloeme die met olie beslaghen is, ende alle dwierooc dat op die terwen bloeme gheleyt is, ende hy sal dat ontsteken op den outaer, tot een ghedenckenisse van eenen aldersuetsten ruck den Heere, **16** ende dat ander deel van die bloeme des meels sal Aaron met sijnen sonen eten sonder heue, ende sal dat eten in die pletse van die heyligher wooninghen des tabernakels, **17** ende daerom en salt niet gheedesent worden, want een deel daer af gheoffert wordt tot eenen brantoffer des Heeren, het sal theylich der heylighen sijn, ghelyckt is voor die sonde ende versuemenis. **18** Die mans van Aarons gheslachte sullen dat alleen eten, Het sal een wettelijck ende ewich recht wesen in uwe gheslachten van des Heeren sacrificien, alle die dese raeckt, sal gheheylicht worden. **19** Ende die Heere

heeft tot Moysen ghesproken, segghende, **20** Dit is Aarons ende sijnder kinderen offerande, welck sij moeten offeren opden dach van haerder saluinghen. Sij sullen offeren bloeme van mele, het thiende deel van een ephi, tot een eewich sacrificie, die helft daer af tsmorghens, ende die helft des auonts **21** die welcke sal in een panne met olie beslaghen gheroost worden. Ende die priester die nae recht in sijns vaders stadt sal wesen ghestelt, sal dese bloeme al werm den Heere offeren, tot eenen seer sueten ruck den Heere, die sal opden outaer heel verbrant worden, **22** die welcke sal in een panne met olie beslaghen gheroost worden. Ende die priester die nae recht in sijns vaders stadt sal wesen ghestelt, sal dese bloeme al werm den Heere offeren, tot eenen seer sueten ruck den Heere, die sal opden outaer heel verbrant worden, **23** want alle die sacrificien der priesteren sullen metten vier verteert worden, ende niemant en sal daer af eten. **24** Ende die Heere heeft tot Moysen ghesproken segghende, **25** Segt Aaron ende sijnen sonen, Dit is het recht vander offeranden voor die sonde, Ter plaetsen daermen offert den brantoffer, salmen die ten offer dooden voor den Heere, het is heyligh der heylighen. **26** Die priester diet offert, sal dat eten op die heylige plaatse, in dat voorhof des tabernakels, **27** Soo wat van sijnen vleesch raect, dat sal gheheylicht worden. Eest sake dat vanden bloede der offeranden eenich cleedt besprencelt wordt, dat salmen wasschen op die heylige plaatse. **28** Een aerden vat daert in ghecoect is, salmen breken, maer eest eenen metalen pot soo salmen dien schueren, ende met water awfasschen. **29** Alle dat manlijck is van dat priesterlijck gheslachte, sal van dien vleesch eten, want het is een heyligh der heylighen, **30** Want die slachofferande die voor die sonde doot gheslaghen wordt, wiens bloet ghedraghen wordt in dat tabernakel des getuyghenis, in die heyliche plaatse om te suyueren, die en sal niet gheten worden, maer men sal die metten vier verbranden.

7 Dlt is ooc die wet der slachofferanden voor die versuemenisse, si is heyligh der heylighen **2** ende daerom salmen die offerande voor die versuumenisse slaen daermen den brantoffer dootslaet dbloet van dien sal opden outaer rontsom ghestort worden. **3** Ende sij sullen daer af offeren den steert ende het vet dat op dat inghewant is, **4** die twee nierkens, ende het vet dat aen die lendenen is, ende het netteken vander leueren metten nierkens, **5** ende die priester sal die opden outaer ontsteken, Het is des Heeren ruckoffer voor die versuumenisse. **6** Al wat manlijck is vanden priesterlijcken gelslachte sal van desen vleesch eten op die heylige plaatse, want het is een heyligh der heylighen. **7** Ghelycmen die slachofferande voor die sonde offert soo doetmen ooc voor die versuumenisse. Der beyder offeranden sal een wet wesen, ende sal toebehooren den priester diese gheoffert heeft. **8** Een priester die een offerande des brantoffers offert, die sal dat vel der offeranden hebben. **9** Ende alle offerande van bloeme des meels welckmen inden ouen bact, ende wat datmen op den rooster, oft in een roostpanne bereyt, dat sal den priester toebehooren vanden welcken dat gheoffert wordt, **10** tsij oft met olie beslaghen is tsij oock oft drooghe is. Allen den sonen van Aaron salmen een ghelyc deel eenen yeghelycken deelen.

11 Dit is die wet van der vreedtsamigher offeranden die den Heere gheoffert wordt. **12** Eest dat die offerande is voor dancbaerheydt, so sullen si offeren brooden sonder deesem met olie beslaghen, ende vlaeyen sonder heuee met olie bestreken, ende ghecoete bloem van meeple, ende ghewronghen broot met mengsel van olien beslaghen, **13** ende ooc gheheefde brooden met die slachofferande der dancbaerheden, die voor den vreedoffer dootgheslaghen wordt, **14** vanden welcken brooden het eene den Heere gheoffert wordt voor deerste vruchten, ende het sal den priester toebehooren die des slachoffers bloet stort, **15** wiens vleesch men ooc eten sal opden seluen dach, ende daer af en sal niet ouerblijuen to tsmorghens toe. **16** Eest sake dat iemant wt belofte omt vrijwillichlyc een slachofferande offert die sal desghelijcs op den seluen dach gheten worden, maer eest sake datter oock iet ouerblijft tot des ander daechs, so machmen dat oock wel eten, **17** maer watter opden derden dach af gheuonden wordt dat sal tver berbernen. **18** Eest sake dat iemant van der vredtoffers vleesch etet opden derden dach, soo sal die van onwearden wesen, ende sij en sal hem niet baten diese gheoffert heeft. Maer dat meer is, so wat siele haer besmet met sulcker spijsen die sal der ouertredinghen sculdich wesen. **19** Het vleesch dat onreyns genaect heeft, en salmen niet eten, maer men sal dat metten vier verbranden, die suyuer is die sal daer af eten. **20** Een besmette ziele die etet van dat vleesch der vredofferanden, welck den Heere gheoffert is, salvan haren volcken vergaan. **21** Ende die ghenaect heeft eeniche onreynicheyt van menschen, oft van beesten, oft van eenich dinck dat besmetten mach, ende etet van alsulcken vleescche, die sal vergaan van haren volcken. **22** Ende die Heere heeft tot Moysen ghesproken, segghende, **23** Segt den kinderen van Israel, Het vet des inghewants vanden ossen ende scapen ende gheyen en suldi niet eten. **24** Het vet des inghewants van een prije die van selfs ghestoruen is, oft van sulcken dier dat van een beeste geuanghen ende verbeten is, dat suldi houden tot verscyeiden gebruy. **25** Eest dat iemant etet het vet des inghewants welcken moet offeren tot eenen brantoffer des Heeren, die sal vergaan wt sijnen volcke. **26** Ghi en sul ooc gheen bloet van eenighen beesten tot v spijse nemen, so wel vanden voghelen als vanden vee. **27** So wat ziele bloet etet, sal vergaan van haren volcke. **28** Ende die Heere heeft tot Moysen ghesproken, segghende, **29** Spreect tot die kinderen van Israel, segghende, Die den Heere offert een slachofferande des vredoffers, die offer oock mede een sacrificie, dat is sijn spijs ende dranc offerande, **30** hy sal des inghewants vet van sijnen slachoffer in sijn handen houden, ende dat borstken, ende als hy die beyde gheoffert, den Heere gheheylicht heeft, soo sal hy die den priester gheuen **31** die welc sal het vet des inghewants opden outaer ontsteken, maer dat borstken sal Aaron ende sijnen kinderen toebehooren. **32** Ende die rechte scoudere van haren vredofferanden sal den priester toecomen tot een voorgifte. **33** So wie van Aarons sonen het bloet ende het vet des inghewants offert, die sal ooc voor sijn deel hebben die rechte scoudere, **34** Want het borstken der opeffinghen, ende die scoudere der afdeelinghen heb ic vanden kinderen van Israel ghenomen, van haren vredofferanden, ende ic

heb die Aaron den priester ende sijnen sonen ghegeuen met sonen haer handen gheleyt hadden, **19** soo heeft hy dien een ewich recht van alle dat volc van Israel. **35** Dit is die gheslaghen ende sijn bloet ghestort rontsomme den outaer, saluinghe van Aaron ende sijnder sonen in die ceremonien des Heeren, opden dach als Moyses henlieden offerde, dat sij tpriesterschap bedienen soude, **36** ende welck die Heere beuolen heeft, dat hen soude ghegeuen worden van die kinderen van Israel tot eenen ewighen godtsdienst in haren gheslachten. **37** Dit is die wet vanden brantoffer, ende vanden sacrificie voor die sonden ende versuemissen, ende voor die wijdinghe, ende voor die slachofferanden der vreedofferen **38** welck die Heere Moysi ghestelt heeft opden berch van Synai, als hy den kinderen van Israel beuolen hadde, dat sij haer offeranden den Heere offeren souden in die woestijne van Synai.

8 Ende die Heere heeft tot Moyses gesproken seggende, **2** Neemt Aaron met sijnen sonen, hen cleederen, ende die olie der saluinghen, een calf voor die sonde, twee rammen, eenen corf met onghedeesemde brooden, **3** ende ghi sult alle die gemeynete vergaderen voor die doore des tabernakels. **4** Ende Moyses heeft gedaen also die Heere beuolen hadde, Ende als hi alle die scare der kinderen van Israel voor die doore des tabernakels vergadert hadde, **5** so heeft hi gheseyt, Dit is het woort welc die Heere geboden heeft te doen. **6** Ende terstont heeft hi Aaron ende sijn sonen voortsbracht. Ende als hi hen ghevasschen hadde, **7** so heeft hi den ouersten priester gecleet met eenen lijnen hemde, gordende hem met een gordel, ende doende hem aen den blauwen sijden rock, ende daer bouen dede hy hem aene dat ouercleter der scouderen, **8** dwelcke hy vast toe heeft gebonden met eenen gordel, ende ghevuecht aen dat borstucl der redelicheydt daer inne dat was leerlinghe ende warachticheyt. **9** Ende hy heeft sijn hooft met eenen ronden mijter ghedect, ende daer op tseghen dat voorhooft, heeft hy een gulden plaete ghestelt, ghewijt in die heylchinghe, ghelyck hem die Heere beuolen hadde. **10** Ende hy heeft oock ghenomen die olie der saluinghen, daer hy het tabernakel mede ghesalf heeft met alle sijnen huysraet. **11** Ende als hy wijdende den outaer seuen reyzen bespraeyt hadde, soo salfde hy dien, ende alle sijn gherteetscap, ende het waschvat met sijnen basement heeft hy ooc met olie gheheylicht. **12** Welcke olie hy stortende op Aarons hooft, heeft hem ghesalft ende ghewijt, **13** ende sijn sonen heeft hy oock gheoffert, ende ghecleedt met lijnen ouerrocken, ende hy heeftse omgort met gordels, ende hy heeft hen mijters op hooft ghestelt, alsoo die Heere gheboden hadde. **14** Ende hy heeft ooc een calf gheoffert voor die sonde, ende als Aaron ende sijn sonen haer handen op des calfs hooft gheleyt hadden, **15** soe heeft hy dat doot gheslaghen ten offer, vatende dat bloet, ende sijnen vingher daer in dopende, heeft hy gheract die hoornen des outaers, rontsomme, ende als dien ghesuyuert ende gheheylicht was, soo heeft hy het ander bloet ghegoten aen dat fundament des outaers. **16** Maer het vet dat op dinghewant was, ende het netteken der leueren, ende die twee nierkens met haren vetteken heeft hy opden outaer ontsteken, **17** verberrende het calf metten velle ende vleesche ende metten meste buyten den legher, ghelyck die Heere beuolen hadde. **18** Hy heeft oock eenen ram gheoffert tot eenen brantoffer, op wiens hooft als Aaron ende sijn

sonen haer handen gheleyt hadden, **19** soo heeft hy dien gheslaghen ende sijn bloet ghestort rontsomme den outaer, **20** ende den seluen ram heeft hy in stucken ghesneden, sijn hooft metten leden ende het vet des inghewants heeft hy ontsteken metten vier, **21** als te voren het inghewant ende die voeten ghevasschen waren, ende den heelen ram heeft hy tsamen opden outaer ontsteken, om dat eenen brantoffer was tot eenen aldersuetsten rueck den Heere, ghelyck hy hem beuolen hadde. **22** Ende hy heeft oock den tweeden ram gheoffert tot die wijdighe der priesteren, ende Aaron met sijnen sonen hebben haer handen op sijn hooft gheleyt, **23** ende als Moyses dien ten offer doot gheslaghen hadde, soo nam hy van dien bloede ende raete daer mede het wterste van Aarons rechte oore, ende den duym van sijnder rechter hant, ende desghelycs oock den grootsten teen van sijnen rechten voet. **24** Ende hy heeft die sonen van Aaron oock gheoffert. Ende als hy metten bloede vanden dooden ram gheraect hadde het wterste van haerlieder rechte ooren, ende den duym van hen rechte hant, ende den grootsten teen vanden rechten voet, soo heeft hy het ander bloet opden outaer ghestort al rontsomme, **25** maer het vet des inghewants, ende den steert, ende alle dat vet dat die darmen bedect, ende dat netteken der leueren, ende die twee nieren met haren vetten, ende met die rechte scoudere, heeft hy afghescheyden. **26** Ende nemende wt den corf der onghedeesemder brooden die voor den Heere was, een broot sonder deesem, ende een ghewronghen broot met olie beslaghen ende een vlade, ende heeft dat op twet gheleyt, ende die rechte scoudere, **27** gheuende dese altesamen Aaron ende sijnen sonen, die welc (na dat sij dese voor den Heere opghehauen hadde) **28** heeft Moyses weder wt haren handen ghenomen, ende die ontsteken op den outaer des brantoffers, om dattet was een offerande der wijdinghen, tot eenen ruc der sueticheydt van des Heeren sacrificie. **29** Ende hy heeft dat borstken genomen heffende dat op voor den Heere, vanden ram der wijdinghen, voor sijn deel, ghelyck hem die Heere beuolen hadde. **30** Ende nemende die salfolie ende het bloet dat opden outaer was heeft hy dat ghesprayet op Aaron ende op sijn cleederen, ende op sijn sonen, ende op haer cleederen. **31** Ende als hy die in haer cleederen gheheylicht hadde, soo heeft hy henlieden beuolen segghende, Cooot dat vleesch voor die doore des tabernakels, ende etet daer, ende die brooden der wijdinghen suldi oock eten, die welck inden corf gheleyt sijn, ghelyck die Heere my beuolen heeft, segghende, Aaron ende sijn sonen sullen die eten, **32** ende wat daer ouerblift van den vleesch ende vanden broode dat salmen int vier verbernen. **33** Ende ghy en sult binnen seuen daghen niet gaen van die doore des tabernakels, totten daghe dat den tijt van uwer wijdinghen sal volbracht wesen, want of seuen daghen voleyndt die wijdinghe, **34** ghelyc dat nv ter tijt gheschiet is, op dat die manier van dat sacrificie soude volbracht worden. **35** Dach ende nacht suldi int tabernakel blijuen, onderhoudende die bewaringhen des Heeren, op dat ghy niet en sterft, want alsoo is my beuolen. **36** Ende Aaron ende sijn sonen hebben ghedaen alle dat die Heere gesproken heeft door die hant van Moyses.

9 ALs nv den achtsten dach comen was, so heeft Moyses gheroepen Aaron ende sijn kinderen, ende die ouders van Israel, ende hy heeft tot Aaron gheseyt, **2** Neemt wt dat groot vee een calf voor die sonde, ende eenen ram tot den brantoffer, beyde sonder smette, ende offert die voor den Heere, **3** ende ghy sult tot die kinderen van Israel segghen, Neemt eenen bock voor die sonde, ende een calf ende een iarich lam ende sonder smette tot eenen brantoffer, **4** eenen osse ende eenen ram voor den vreedoffere, ende slaet die doot voor den Heere, offerende in een yeghelycs sacrificie, terwen bloeme met olie beslaghen want heden sal hem die Heere v openbaren. **5** Dus hebben sij bracht voor die doore des tabernakels alle dat Moyses beuolen hadde, ende doen daer alle die ghemeynete by stont, **6** soo seyde Moyses, Dit is het woordt dat die Heere beuolen heeft, doet dat, ende hy sal voor v sijn glorie vertoonen. **7** Ende hy heeft tot Aaron gheseyt, Gaet tot den outaer ende slaet een offerande voor v sonde, offert brantoffer, ende bidt voor v, ende voor tvolck, ende als ghy die slachofferande des vols sult gheslaghen hebben, soo bidt voor hen, ghelyck die Heere beuolen heeft. **8** Ende terstont is Aaron ghegaen totten outaer, ende heeft dootgheslaghen een calf voor sijn sonde, **9** wiens bloet hem sijn sonen ghebracht hebben, ende daer in sijnen vingher doopende, heeft hy gheraect die hornen des outaers. Ende hy storte datter ouerbleef aen dat onderste vanden outaer. **10** Ende dat vet des inghewants metten nieren, ende dat netteken der leueren, die voor die sonde sijn, heeft hy opden outaer ontsteken, ghelyc die Heere Moysi beuolen hadde, **11** maer sijn vleesch ende vel heeft hi buyten den legher metten vier verbrant. **12** Ende hy heeft oock gheoffert een slachofferande des brantoffers, ende sijn sonen hebben hem dat bloet bracht, dwelck hy heeft ghestort aendem omganc des outaers, **13** ende die selue slachofferande in stücken ghesneden, hebben sij gheoffert met den hoofde ende met allen die leden, welck hy al opden outaer metten vier verbrant heeft, **14** als hy te voren dat inghewant metten voeten hadde int water ghevasschen. **15** Ende om offerande te doen voor die sonde des volcs, soo heeft hy eenen bock dootgheslaghen, ende als hy den outaer ghesuyuert hadde, **16** soo heeft hy die brantofferande ghedaen, **17** toedoende int sacrificie die natte offeranden welck tsamen gheoffert worden, ende die ontstekende opden outaer, sonder die ceremonien van des morghestonts brantoffer. **18** Ende hy heeft eenen osse ende eenen ram ten offer gheidoot tot vreetsamige slachofferanden des volcs, ende sijn sonen hebben hem dat bloet gheoffert, dwelck hy ghestort heeft opden outaer rontsomme. **19** Maer dat vet des inghewants vanden osse, ende den steert vanden ram, ende die nierkens met haren vetten, ende het netteken der leueren **20** hebben sij op die borsten gheleyt, ende als dat vet al verbernt was opden outaer, **21** soo heeft Aaron haer borsten ende rechte scouderen afghesceyden, heffende die op voor den Heere, ghelyck Moyses beuolen hadde. **22** Ende reykende sijn handen wt totten volcke, so heeft hy dat ghebenedijt. Ende als alsoo volbracht waren die slachofferanden voor die sonde, ende die brantofferen, ende die vreedofferanden, soo is hy nederwaerts comen. **23** Ende Moyses ende Aaron sijn ghegaen in dat tabernakel des ghetuyghenis, ende daer nae sijn sij wtcomen ende hebben het volck ghebenedijt. Ende die glorie des Heeren heeft haer vertoont voor alle die menichte, **24** ende siet een vier is vanden Heere wtcomen, dwelck heeft verslint den brantoffer, ende die vetten des inghewants die daer op den outaer waren. Ende als dat volck dit ghesien hadde, soo hebben sij den Heere gheloof, vallende op haer aensichten neder.

10 Ende Nadab ende Abiu Aarons sonen, nemende haer wieroockvaten, hebben daer vier in ghedaen, ende leyden dat wieroock op, offerende voor den Heere vreemt vier, dwelck hen niet beoulen was. **2** Ende daer is een vier vanden Heere wt gheslaghen, dwelck heeft hen verslindt, ende sij sijn voor den Heere ghestoruen. **3** Ende Moyses heeft tot Aaron gheseyt, Dat is tghene welck die Heere gheseyt heeft, Ick sal gheheylicht worden in die ghene die my ghenaken, ende ic sal gheglorificeert worden voor daenschijn van alle tvolck. Dwelck hoorende Aaron, heeft ghesweghen. **4** Ende als Moyses gheroepen hadde Mysael ende Elisaphan de sonen van Oziel, die Aarons oom was, soo seyde hy tot hem, Gaet hen enende draecht v broeders wech wt dat aenscijnen der heyligher plaatzen, ende draechtse wech buyten den heyrleger. **5** Ende sij terstont derwaerts gaende hebben die ghonenmen ghelyck sij daer laghen ghecleedt met sijnen rocken, ende hebbense wt ghevorpene, ghelyc hen beoulen was. **6** Ende Moyses heeft gheseyt tot Aaron ende tot Eleazar ende Ithamar sijn sonen, V hoofden en wilt niet ontdecken, ende v cleederen en wilt niet ontwee snijden op dat ghy by auontueren niet en sterft, ende dat die gramschap come ouer alle die vergaderinge. V broeders ende alle dat huys van Israel moeten beclaghen den brant, den welcken die Heere verwecet heeft, **7** maer ghi en sult wt die dooren des tabernakels niet gaen, oft anders suldi verghaen, want die olie der heyligher saluwinghen is op v. Ende sij hebben alle dinghen gedaen na Moyses ghebodt. **8** Ende die Heere heeft tot Aaron gheseyt, **9** Wijn ende alle dat droncken maken mach en suldi niet drincken ghy ende v sonen, als ghy sult gaen in dat tabernakel des ghetuyghenis, op dat ghi niet en sterft, want dit is een eewich ghebodt in v gheslachten, **10** ende op dat ghy oock moecht hebben die wetenthelyt van te onderscayeden tusschen dat heylich is, ende dat niet heylich en is, tusschen dat besmedt is, ende dat onbesmet is, **11** ende dat ghy den kinderen van Israel moecht leeren alle mijnen wettelijcke gheboden die die Heere ghesproken heeft tot hen, door Moyses hant. **12** Ende Moyses heeft ghesproken tot Aaron ende Eleazar ende Ithamar sijn sonen, die ouerbleuen waren, Neemt dat sacrificie dat ouerghebleuen is van des Heeren offerande, ende eedt dat sonder deesem byden outaer, want het is een alderheylichste der heylighen. **13** Ende ghy sult dat eten op die heyliche plaatse, alle dat v gegheuen is, ende uwen sonen, van des Heeren offeranden, ghelyck my beuolen is, **14** ende het borstken oock dwelck gheoffert is, ende die scoudere die afghedeelt is suldi eten in die aldersuyuerste plaatse, ghy ende v sonen, ende v dochteren met v, want v ende uwen kinderen sijn dese dinghen bewaert van die salighe slachofferanden der kinderen van Israel. **15** Om dat sij die scoudere ende dat borstuck ende die vetten des inghewants, die opden outaer verbrant worden hebben

voor den Heere opghehauen, ende dat die v toebehooren yeghelijck nae sijn natuere. **23** Maer wat vanden vlieghenden souden ende uwen sonen, door een ewighe wet, ghelyck dieren alleen vier voeten heeft, dat sal v lieden smadelijck die Heere beuolen heeft. **16** Tusschen dese dinghen als wesen, **24** ende soo wie haer doode prijen ghenaect, die sal Moyses socht den bock die voor die sonde gheoffert was, besmet worden, ende sal onsuyuer sijn totten auont toe, **25** so heeft hy beuonden dat hy verbrant was, ende gram ende eest nootelijck dat hy eenich van desen dooden prijen sijnde tseghen Eleazar ende Ithamar Aarons sonen, die daer draghen moet, soo sal hy sijn cleederen wasschen, ende ouerbleuen waren heeft hy gheseyt, **17** Waer om en hebdy sal onsuyuer wesen tot der sonnen onderganck. **26** Alle die slachofferande voor die sonde in die heylige plaetse niet sulcke ghedierte dat clauwen heeft, maer die niet en cleft, gheten, die een dalder heylische der heylighen is, ende v oft niet en herkauwet, dat sal onreyn wesen, ende soo ghegeheuen om dat ghy die sonden der menichten draghen wat dat sulcke raect, sal onsuyuer wesen. **27** Soo wat op soudt, ende dat ghy daer voor bidden soudt voor des Heeren handen gaet van alle ghedierte die met vier voeten gaen, dat aensicht, **18** besonder aenghesien datter van sijnen bloede sal onsuyuer wesen, soo wie dat hare doode prijen raeckt, niet en is ghedraghen in die heylige plaetse, ende dat ghy die sal besmet sijn totten auont toe. **28** Ende soo wie dat die hadt moeten eten in die heylige plaetse, ghelyck my sulcken prijen draghet, die sal sijn cleederen wasschen, beuolen is? **19** Aaron heeft gheantwoordt, Daer is heden ende hy sal onsuyuer wesen totten auont toe, want alle dese een slachofferande gheoffert voor die sonde, ende eenen dieren sijn voor v onsuyuer. **29** Item van alle dat hem opt brantoffer voor den Heere, maer my is gheschiet alsoo ghy daerde roert, soo sullen dese ooc met die onsuyuer dieren siet, Hoe soude ick die hebben moghen eten ende den gherekent worden, een weselken, ende een myns, ende Heere in die ceremonien behaghien met een droeuich herte? **30** Dwelck als Moyses ghehoort hadde, soo liet hy hem crocodilus, een yeghelijck nae sijn natuer. **30** Migale ende ghenoeghen.

11 ENde die Heere heeft ghesproken tot Moysen ende Aaron, segghende, **2** Segghet den kinderen van Israhel, Dit sijn die dieren die ghy eten moet van alle ghedierte der eerden, **3** Alle dat vanden vee heeft ghespleten clauwen ende herkauwet, dat suldy eten, **4** maer wat oock herkauwet, ende clauwen heeft, maer en scheyd die niet ghelyc eenen kemel ende der ghelycke, dat en suldi niet eten, ende ghy sullet onder die onsuyuer dieren houden. **5** Den Cherogrillus die herkauwet, maer sijnen clau niet en cleft, is onsuyuer. **6** Ende den hase ooc, want hy herkauwet, maer hy en cleft sijnen clau niet. **7** Ende een verken dwelck al clieuet sijnen clauw, nochtans niet en herkauwet. **8** Van de-ser dieren vleesch en suldi niet eten, noch haer doode lichamen aentasten, want sij sijn v onsuyuer. **9** Dit sijn oock die int water voertcomen, welck ghy eten moecht, Alle dat vlimmekens ende schellen heeft, soo wel in die zee als in die vloeden, ende in die staende water suldi eten. **10** Maer wat gheen vlimmekens oft schellen en heeft, vanden dieren die hen int water roeren ende leuen, dat sal v lieden afgriselyck **11** ende versmadelijck sijn, der dieren vleesch en suldi niet eten, ende hen doode prijen suldi schouwen. **12** Alle dieren die gheen vlimmekens oft schellen en hebben int water, sullen besmet sijn. **13** Dese sijnt die ghy vanden voghelen niet eten en moecht ende schoouwen moet, Den aern ende den griffoen, den spaerwaer **14** ende den wouwe, ende den ghier nae sijn natuer, **15** ende alle dat van rauen natuer is in sijn ghelyckerisse, **16** den struys, ende den nachtwl, ende den brantvoghel, ende den hauick, nae sijn natuere, **17** den vle, ende dat duykerken, den ibin, **18** ende die swane, ende den onocrotalus, ende den pellicaan, **19** den herodioen, ende den charadriion nae sijn natuere, die hoppe oock ende die vledermuys. **20** Alle dat vanden voghelen is ende gaet op vier voeten dat sal v lieden afgriselyck wesen. **21** Maer wat dat op vier voeten wandelt, maer heeft achter langher beenen daer mede dat op daerde sprinckt, **22** dat suldi eten, ghelyck is den breemsen in sijn natuere, ende den attacus, ende ophiomachus, ende den sprinchaen, een

yeghelijck nae sijn natuere. **23** Maer wat vanden vlieghenden dieren alleen vier voeten heeft, dat sal v lieden smadelijck wesen, **24** ende soo wie haer doode prijen ghenaect, die sal besmet worden, ende sal onsuyuer sijn totten auont toe, **25** ende eest nootelijck dat hy eenich van desen dooden prijen draghen moet, soo sal hy sijn cleederen wasschen, ende hy sal onsuyuer wesen tot der sonnen onderganck. **26** Alle sulcke ghedierte dat clauwen heeft, maer die niet en cleft, oft niet en herkauwet, dat sal onreyn wesen, ende soo wat dat sulcke raect, sal onsuyuer wesen. **27** Soo wat op handen gaet van alle ghedierte die met vier voeten gaen, dat sal onsuyuer wesen, soo wie dat hare doode prijen raeckt, die sal besmet sijn totten auont toe. **28** Ende soo wie dat sulcken prijen draghet, die sal sijn cleederen wasschen, ende hy sal onsuyuer wesen totten auont toe, want alle dese dieren sijn voor v onsuyuer. **29** Item van alle dat hem opt daerde roert, soo sullen dese ooc met die onsuyuer dieren gherekent worden, een weselken, ende een myns, ende crocodilus, een yeghelijck nae sijn natuer. **30** Migale ende chameleon, ende stellio, ende een haechdisse ende eenen mol, **31** dese sijn al onsuyuer. Soo wie dat haer doode prijen raket, sal onsuyuer wesen tot den auont toe, **32** ende daer iet van haren prijen op valt, dat sal besmet worden, soo wel een houten vat ende een cleedt, als eenighe pelsen oft hayren cleederen, ende alle dinghen daermen eenich werck mede doet dese salmen met water nat maken, ende die sullen besmet wesen tot den auont toe, want alle dese sij namaels ghesuyert worden. **33** Maer een aerden vat daer iet van desen ingheualen is, dat sal besmet worden, ende daerom moet dat ghebroken sijn. **34** Alle spijse die ghy eten sult, eest datter sulck water opghegoten wordt, soo sal die onreyn wesen, ende allen natticheyt datmen drincket wt alderhande sulcke vaten, dat sal onreyn wesen. **35** Ende so wat van desen dooden prijen daer op valt, dat sal onreyn wesen, tsij ouens oft potten op voeten staende, die salmen breken ende sij sullen onsuyuer wesen, **36** maer fonteynen oft putten ende alle vergaderinghe van wateren sullen reyn wesen. Soo wie dat iet van die doode prijen aentast die sal onsuyert worden. **37** Eest dat op eenich saet valt, ten sal dat niet besmetten, **38** maer eest sake dat iemant dat saet met water beghiet, ende dat namaels gheraect wordt van doode prijen, soo sal dat terstont besmet worden. **39** Eest sake datter eenich dier ghestoruen is dwelck ghy eten moecht, soo wie die doode prije raket die sal onreyn wesen totten auont toe, **40** ende soo wie daer af iet eet, oft draecht, die sal sijn cleederen wasschen, ende sal onreyn wesen totten auont. **41** Alle dat opder eerden cruypt dat sal v een walghinghe wesen, ende dat en suldi in uwer spijsen niet nemem. **42** Wat dat op sijn borst met vier voeten voertgaet, ende vele voeten heeft, oft dat hem lancs die aerde voerts gaende wtrect, dat en suldi niet eten, want het is afgriselyck. **43** En wilt v sielen niet besmetten, noch en raect niet eenich van dien, op dat ghy niet onsuyuer en wordt, **44** Want ick ben die Heere v Godt. Weest heylisch, want ick ben heylisch. En wilt v zielen niet besmetten een eenich cruypende dier, welck hem op der eerden roert, **45** Want ic ben die Heere die gheleyt hebbe wt dat lant van Egijpten, dat ick v lieden Godt soude wesen, **46** Ghy sult heylisch sijn, want ick ben

heyligh. Dit is die wet vanden dieren ende vogelen, ende van alle dat leuen heeft, dwelck hem roert int water, ende dat op deerde cruypt, **47** op dat ghy soudt weten dat onderscyeft van suyuer ende onsuyster, ende dat ghi weten moecht wat ghy eten moet, ende wat ghy verspouwen sult.

12 ENde die Heere heeft ghesproken tot Moysen segghende, **2** Spreect tot die kinderen van Israhel, ende ghi sult segghen tot hen, Eest dat een vrouwe die saet ontfanghen heeft, een knechtken baert, soo sal sy seuen daghen onsuyster wesen na die daghen der afscheydinghen vander maensuchtigher vrouwen, **3** ende ten achtsten daghe salmen dat kindekyn besnijden, **4** maer sij sal drijdertich daghen blijuen int bloet van haerder suyeringhen. Sij en sal niet aentasten iet dat heyligh is, noch sij en sal in die heylige plaetse niet gaen, tot dat die daghen haerder suyeringhen veruult sijn. **5** Maer eest dat sij een dochterken ghebaert heeft, soo sal sij twee weken onreyn wesen nae die manier vanden vloet der maenstonden, ende sij sal ses en tsestich daghen blijuen int bloet van haerder suyeringhen. **6** Ende als die daghen haerder suyeringhen voleynt sijn, tsij voor eenen sone, oft voor een dochter, soo sal sij een iarch lammekken breghen tot een brantofferande, ende een ionghe duyue, oft een tortelduyue voor die sonde, aen die doore van dat tabernakel des getuyghenis, ende sij sal dat den priester geuen **7** die welcke dat offeren sal voor den Heere, ende hy sal voor haer bidden, ende also sal sij gesuyuert worden vanden vloet haers bloets, dit is die wet van een vrouwe die eenen sone oft dochter baert. **8** Maer eest dat haer hant niet en vint, ende dat sij gheen lam en can offeren, soo sal sij nemen twee tortelduyuen oft twee ionghe duyuen, die een tot eenen brantoffer, ende dander voor die sonde, ende die priester sal voor haer bidden, ende alsoo salsij ghesuyuert worden.

13 ENde die Heere heeft ghesproken tot Moysen ende Aaron segghende, **2** Een mensch in wiens vel ende vleesch opghestaen is verschey-den verwe, oft een puystken, oft iet dat claerlijc blinct dat is die siechte der lazerien, dien salmen breghen tot Aaron den priester, oft tot iemant van sijnen sonen, **3** Die welcke als hy die lazerie ghesien sal hebben in die huyt, ende thair verandert in witte verwe, ende dat die ghedaente der lazerien neerder is dan dat ander vel oft vleesch, soo eest die siechte der lazerien, ende die sal nae des priesters ordeel ghescheyden worden **4** Maer eest sake datter opt vel eenighe blinckende witticheyt ware, ende niet neerder dan datder vleesch ende die hairen van haren ierste verwe, soo sal hem die priester seuen daghen opluyten, **5** ende den seuensten dach sal hijt besien, ende eest dat die lazerien niet voorts ghewassen en is, ende dat die int vel niet breeder en is gheworden dan die te voren was, soo sal hy hem weder seuen ander daghen opluyten, ende ten seuensten daghe sal hy die besien, ende eest dat die lazerie niet voorts ghewassen en is, ende dat die int vel niet breeder en is gheworden dan die te voren was, soo sal hi hem weder seuen ander daghen opluyten, **6** ende ten seuensten daghe sal hijt besien, ende eest dat die lazerie noch duysterder is, ende dat sij int vel niet voorder gewassen en is, so sal hy hem suyueren, want tes een scorftheyt ende

die mensch sal sijn cleederen wasschen ende hy sal suyuer wesen. **7** Maer eest sake dat die lazerie noch ghewassen is, soo salmen dien totten priester weder breghen, **8** ende hy sal als onreyn verwesen worden. **9** Eest dat die plague der lazerien in eenen mensch is, soo salmen hem totten priester breghen, **10** ende hy sal hem besien, Ende eest datter witte verwe in sijn huyt is, ende dat die ghedaente des hairs verandert is, ende dat het vleesch oock hem vertoont leuendich, **11** soo salmen dat veroordeelen voor een seer oude lazerie die int vel veroudert is. Hierom sal hem die priester onreyn maken, ende hy en sal hem niet opluyten, want het is claer dat hy met onsuuerhett besmet is, **12** Maer eest datter eenighe bloetsel van een loopende lazerie in tvel comen is, ende dat die alle tyleesch bedect heeft, vanden hoofde tot die voeten, wat datmen metten oogenhien mach, **13** so sal hem die priester wel besien, ende hy sal wijsen dat sulck met een seer suyuer lazarie beuanghen is, om dat alle tyleesch in blinckende witticheyt verkeert is, ende daerom sal die mensch suyuer wesen. **14** Maer als daer eenich leuende vleesch in hem ghesien wordt, **15** dan sal hy nae dat ordeel des priesters besmet worden, ende hy sal onder die onreyne gherekent worden, want het leuende vleesch alst met lazerie besprayt wordt, ist onsuyer. **16** Maer eest sake dattet weder verkeert wordt in witticheyt, ende dattet den heelen mensche bedecket, **17** soo sal die priester hem alom besien, ende hy sal verclarenen dat hy suyuer is. **18** Maer eenich vleesch oft vel, daer eenen sweer in ghewassen ende ghenesen is, **19** ende dat in die plaetse vanden sweer een wit oft rootachtich litteeken ghesien wordt, soo sal die mensch totten priester ghebracht worden, **20** die welck als hy die plaetse der lazerien siet neerder dan dat ander vleesch, ende thair verkeert in witticheyt, soo sal hy hem voor onreyn verwisen, want die siechte der lazerien is inden sweer ghecomen. **21** Maer is dat hair van sijn eerste verwe, ende dat het litteeken donckerachtich is, ende dat oock niet neerder en is dan dat ander vleesch daer omtrent soo sal hy hem seuen daghen opluyten, **22** ende eest sake dattet ghewassen is, soo sal hy hem voor lazerich verwisen, **23** maer eest dat in sijn plaetse is staende bleuen, soo eest een litteeken van den sweer, ende die mensche sal suyuer wesen. **24** Maer sulck vleesch oft vel welck vanden vier ghebrant is, ende dat ghenesen sijnde, daer nae heeft behouden een witte oft root litteeken, **25** soo sal die priester dat besien, ende siet, tis verkeert in witticheyt, ende sijn plaetse is neerder dan dander vel, so sal hi hem onreyn maken, want die plague der lazerien is in dat litteeken opghestaen. **26** Maer eest dat die verwe des hayrs niet verandert en is, noch oock niet neerder dan het ander vleesch, ende dat die selue ghedaente der lazerien donckerachtich is, soo sal hy hem seuen daghen opluyten, **27** ende opden seuensten dach sal hy hem besien, eest sake dat die lazerie in die huyt ghewasschen is, soo sal hy hem onsuyster maken, **28** maer eest dat die witticheyt op haer plaetse is blijuen staende, niet claer ghenoech, soo eest een teeken des brants ende daer om sal hy ghesuyuert worden, want het is een litteeken vanden brant. **29** Een man oft een vrouwe op wiens hoofd oft baert die lazerie ghegroeijt is, dien sal die priester besien. **30** Ende eest dat die plaetse

neerde is dan het ander vleesch, ende dat het hayr gheel oft ouer al ghespraeyt is. 56 Maer eest dat die plaatse ende veel dunder is dan dat pleech te sijne, soo sal hy dien vander lazerien donckerder is geworden nae dat het cleedt onsuyuer ordeelen, want het is die lazerie des hoofts ende des baerts. 31 Maer siet hy die plaatse vander smetten vanden gheheelen scheyden. 57 Maer eest sake dat daer effen ende ghelyck dat ander vleesch daer by, ende thayr voorts ghesien wordt, in die plaetsen die te voren onbesmet waren, een vlieghende onghestadighe lazerie, soo moet dat swert, soo sal hi dien opsluyten seuen daghen, 32 ende verbrant wesen int vier, 58 maer eest dat ophoudt, so sal hy behouden heeft, ende dat die plaatse der plaghen ghelyck noch eens met water wasschen die stukken die suyuer sijn, effen is met dat ander vleesch, 33 soo salmen den mensch ende soo sullen die suyuer wesen. 59 Dit is die wet vander scheren, sonder die plaatse der vlecken, ende men sal hem lazerien der wullen ende lijnen cleederen, des inslachts ende noch seuen ander daghen besluyten. 34 Ende eest by alsoo wtslachts, ende alderhande cleederen van vellen ghemaect, datmen die ten seuensten daghe siet dat die schorftheyt is hoe datmen die moet suyueren oft onreyn maken.

35 Maer eest sake dat nae die suyuringhe die smette int vel weder wast, 36 soo en sal hy niet meer ondersoecken oft dat hayr in gheel verwe verandert is, want hy is openlijck onsuyuer. 37 Maer eest segghende, 2 Dit is die wijse van eenen melaetschen datmen die ten seuensten daghe siet dat die schorftheyt is gheworden en is dan het ander vleesch, soo sal hy dien suyuer maken, ende als hy sijn cleederen ghewasschen heeft, soo sal hy suyuer wesen. 35 Maer eest sake dat nae die suyuringhe die smette int vel weder wast, 36 soo en sal hy niet meer ondersoecken oft dat hayr in gheel verwe verandert is, want hy is openlijck onsuyuer. 37 Maer eest sake dat die vlecke is blijuen staende, ende dat die hayren suwet sijn, soo sal hy weten dat die mensch ghenesen is, ende hy sal van dien cloeckelijck wtsegghen dat hy suyuer is. 38 Een man oft een vrouwe in wiens huyt eenich blinckende witticheyt ghesien wordt, 39 dese sal die priester besien, ende eest sake dat hy beuint datter een donckerachtige witticheyt blinct in die huyt, soo moet hy weten dat gheen lazerie en is, maer een smette van witter verwen, ende die mensch es suyuer. 40 Een man wiens hayr van sijnen hoofde rijst, die is calu ende suyuer, 41 ende eest dat sijn hayr van sijn voorhoofd wrijst, soo is hy voor calu ende suyuer, 42 maer eest dat in die caluheyf oft in die voorcaluhuyf, eeniche witte oft roode verwe opghestaen is, 43 ende dat die priester dat siet, soo sal hy hem verwijzen van een ontwijfelijcke lazerie, die welcke in sijn caluheyf opghestaen is. 44 Hierom soe wie met lazerien besmet is, ende nae dat wtwijsen des priesters ghescheyden is, 45 die sal ontnayde cleederen hebben, sijn hoof bloot, sijnen mont met een cleedt bedect, ende hy sal van hemseluen wtroepen dat hy besmet ende vul is. 46 Alle den tijt dat hy lazerich ende onsuyuer sijn sal, soo sal hy alleen woonen buyten den heyreligher. 47 Een wullen oft lijnen cleedt dwelck lazerie heeft 48 inden wtslach oft inden inslach, Oft sekere een vel, oft wat van vellen ghemaect is, 49 eest datter een witte oft roode plecke in is, so sal dat ghehouwen worden voor besmet van die lazerie. 50 Ende men sal dat den priester toonen, die welck dat sal opsluyten seuen daghen, 51 ende wederom opden seuensten dach dat besiende, beuint hy dat die smette voorts verbreyt is, so eest een geduerighe lazerie, hy salt cleedt onsuyuer ordeelen, ende alle daert in gheunden is, 52 ende daerom salmen dat met die flamme verbernen, 53 Maer eest dat hy siet dat die lazerie niet ghewassen en is, 54 soo sal hy beuelen, ende sij sullen wasschen daer die lazerie in is, ende dan sal hy dat seuen ander daghen opsluyten. 55 Ende als hy siet dat die eerste ghedaente niet wedercomen en is, maer dat die lazerie nochtans niet ghewassen en is, soe sal hy wtwijsen dat dit onreyn is, ende hy salt int vier verbernen, om dat die lazerie int ouerste van den cleede

14 ENde die Heere heeft tot Moysen ghesproken als hy ghesuyert sal worden, Hy sal totten priester ghebracht worden, 3 die welcke (wt den legher gheghaen sijnde) eest dat hy beuint dat die lazerie ghesuyert is, 4 sal hem beuelen, die daer ghesuyert wordt, dat hy twee leuende musschen voor hem seluen offere, die welcmen eten mach. Ende cederen hout, ende root garen, ende hysope, 5 ende een vanden musschen sal hy ghebieden te dooden in een eerdenvat, op leuende wateren, 6 maer die ander sal hy leuende met dat cederen hout ende metten rooden garen ende hysope doppen in dat bloet vander musschen die gedoot is, 7 waer mede hy hem seuenwerf besprayan sal die daer te reynighen is, op dat hy nae recht mach gherenicht worden, ende hy sal die leuende mussche laten wech int velt vlieghen. 8 Ende als die mensch sijn cleederen sal ghewasschen hebben, soo sal hy alle dat haer sijns lichaems af scheren, ende men sal hem int water wasschen, ende also sal hy ghesuyert in den legher gaen, also dat hy noch seuen daghen blijue buyten sijn tabernakel, 9 ende opden seuensten dach sal hy scheren het haer van sijnen hoofde ende sijnen baert ende sijn wijnbrauwen ende alle dat haer sijns lichaems. Ende als hi dan wederom sijn cleederen ende sijn lichaem ghewasschen heeft, 10 soo sal hy opden achsten dach nemen twee onbesmette lammeren, ende eeniarich schaep sonder smette, ende drij thiende deelen bloeme van meeple tot een sacrificie, die welck met olie beslaghen sij, ende besonder een sester mate olien. 11 Ende als die priester den mensch suyuer makende hem ende alle dese dinghen voor den Heere sal ghestelt hebben in die doore van dat tabernakel des ghetuyghenis, 12 soo sal hy een lam nemen ende offeren dat voor die versuemenis, ende die sester mate olie. Ende als hyt al voor den Heere gheoffert heeft, 13 soo sal hy dat lam ten offer dooden, ter plaetsen daermen pleech die slachofferanden voor die sonde ende die brantofferanden te dooden, dat is in die heylige plaatse. Want ghelyc voor die sonde also ooc voor die versuemenis behoort die slachofferande den priester toe, want sij is een heylich der heylighen. 14 Ende die priester te hem nemende vanden bloede der slachofferanden die daer doot gheslaghen is voor die versuemenis, sal dat legghen op dat wterste van der rechter ooren des gheens die daer ghesuyert wordt, ende op den duyme sijnder rechter hant, ende den grootsten teen des rechten voets, 15 ende vander sester maten olien sal hy doen in sijn slincke hant 16 ende hy sal sijnen rechten vingher daer in doppen, ende

daermede besprayen seuenmael voor den Heere, 17 ende der stadt op een onsuyuer plaetse, 41 maer dat selue huys die olie die daer in sijn slincke hant ouerblijft, sal hy storsten sal hi van binnen int ronde doen scrabben, ende dat ghемul op dat wterste vander rechter ooren des gheens die daer ghesuyuert wordt, ende op den duym sijnder rechter hant vander scrabbinghen sal hi doen wech spraeyen buyten ende voet, ende op dat bloet datter ghestort is voor die der stadt op een onsuyuer plaetse, 42 ende ander steenen versuemenis, 18 ende op sijn hooft. 19 Ende die priester doen legghen voor die ghene die wtghenomen sijn ende dat sal voor hem bidden voor den Heere, ende hy sal sacrificie huys met anderen leem beplaesteren. 43 Maer eest sake voor die sonde doen, dan sal hy die brantofferande dooden, dat (nae die steenen wtghenomen zijn, ende dat stubbe 20 ende sal die opden outaer legghen met sijn vochtighe waghedraghen es ende dat huys met anderen leem besedt offeranden, ende die mensch sal behoorlijck ghesuyuert sijn. 44 die priester daer in comende, siet dat die lazari 21 Maer is hy arm, ende dat sijn hant niet vinden en can die wedercomen es, ende die mueren met smetten bespraeyt, voorseyde dinghen, soo sal hy voor die versuemenis met soe eest een gheduerige lazarie, ende thuyt es onsuyuer, 45 hem nemen een lam tot eender offeranden, dat die priester het welck si ter stont sullen afbreken, ende die steenen, ende voor hem bidde, ende een thiende deel bloeme van meel, het hout met alle dat gruys van dien sullen sij buyten die metolie beslaghen tot een sacrificie, ende een sestermate stad worpen op een onreyn plaatse. 46 Soe wie in dat huys olien, 22 ende twee tortelduyuen oft twee ionghe tuyuen, gaet al ghesloten es, die sal onsuyuer wesen totten auont waer af die eene sal wesen voor die sonde, ende die ander toe, 47 ende soe wie daer in slaeft, oft etinne etet die sal tot eenen brantoffer, 23 ende hy sal dit al den priester offeren zijn cleederen wasschen. 48 Maer eest dat die priester daer opden achtsten dach van sijnder suyeringhen, aen die inne comende siet dat die lazerie niet ghewassen en es int doore van dat tabernakel des ghetuyghenis voor den Heere, huys nae dien dat wederom beplaester es gheweest, soe sal 24 die welcke nemende het lam voor die versuemenis hy dat suyueren, als zijn ghesonthet hem weder ghegeuen ende die sestermate olien sal die tsamen opheffen, 25 ende es, 49 Ende in des huys suyeringhe sal hi twee musschen als hy dat lam sal ten offer ghedoot hebben, soo sal hy van nemen, ende cederen hout, ende eenen purpuren draet ende dien bloede doen op dat wterste der rechter ooren van hem hijsope 50 ende als hy die mussche ghedoot heeft in een die daer ghesuyuert wordt, ende opden duym sijnder rechter eerdenvat op leuende wateren, 51 soe sal hi nemen dat hant ende voet, 26 maer een deel vander olien sal hy in sijn cederen hout, ende die hijsope ende den purpuren draet sijns rechter hants ende voets op die plaatse des bloets ende die leuende mussche, ende hi sal die al te samen datter voor die versuemenis ghestort is. 29 Maer dat doopen int bloet vander musschen die ghedoot es, ende ander deel der olien welck in sijn slincke hant is, sal hy in die leuende wateren ende hy sal dat huys seuenmael storsten op thoof vanden ghesuyuerden, op dat hy den Heere bespraeyen 52 ende hi sal dat suyuer maken, soe wel met voor hem versoene, 30 ende hy sal die tortelduyue oft die hi die mussche sal hebben laten vrij int velt vlieghen, soe sal ionghe tuyue offeren, 31 die een voor die versuemenis, hi voer dat huys bidden, ende het sal te rechte ghesuyuert ende dandere tot eenen brantoffer, met sijnen vochtighen worden. 54 Dit es die wet van alderhande lazerien ende offeranden, 32 dit is het sacrificie vanden melaetschen die quetsuuren, 55 van die lazarie der cleederen ende der alle dinghen niet hebben en can voor sijn suyeringhe. 33 huyzen, 56 des littekeens ende der wtbrekender puysten, Ende die Heere heeft ghesproken tot Moysen ende Aaron blincender smetten, ende als die verwen in verscheyden segghende, 34 Alsghy sult comen sijn int lant van Chanaan, ghedaenten verandert worden, 57 op datmen weten mach dwelck ick v tot een besittinghe gheuen sal, eest sake datter wanner yet suyuer oft onsuyuer es.

15 ENde die Heere heeft tot Moysen ende Aaron ghesproken, segghende. 2 Spreect tot die kinderen van Israhel ende segghet tot henlieden. Een man die den loop sijns saets lijdet, die sal onsuyuer wesen. 3 Ende dan salmen hem ordeelen onderhauch te wesen van desen ghebreke als tot allen standen aen zijn vleesch die vuylvochticheyt cleeft, ende dat die dick gheworden es. 4 Alle bedden daer hi op slaeft die sulln onsuyuer wesen, ende waer op dat hy sijt, 5 Eest dat eenich mensch diens bedde aentast, die sal zijn cleederen wasschen, ende als hi int water ghewasschen es, soe sal hi onsuyuer wesen totten auont toe, 6 Eest sake dat hy sijt daer die gheseten heeft, soe sal hy zijn cleederen wasschen, ende als hi met water ghewasschen es, soe sal hi onsuyuer wesen tot den auont toe, 7 Soe wie zijn vleesch genaect die sal zijn cleederen wasschen ende als hi met water ghewasschen es, soe sal hi onsuyuer wesen tot den auont toe, 8 Eest dat alsulck mensch zijn speecksel worpt op yemant die suyuer es, die sal zijn cleederen wasschen,

ende als hi int water gewasschen es, soe sal hi onsuyuer wesen totten avont toe, **9** ende alle sadelen daer hi op hem gheweest heeft, die den loop sijns saets lijdet, dat sal onsuyuer wesen totten auont toe. Soe wie dat yet sulcks ghedraghen heeft, die sal zijn cleederen wasschen, ende als hi int water ghevasschen es, soe sal hi onsuyuer wesen totten auont toe, **11** Ende alle die hi ghenaect die alsulck es ende sijn handen te voren niet ghevasschen en heeft, die sal sijn cleederen wasschen, ende als hi met water ghevasschen es, soe sal hi onsuyuer zijn totten auont toe. **12** Een eerden vat dat hy aenghetast heeft, salmen breken maer een houten vat salmen met water wasschen. **13** Eest sake dat hi ghesont wordt die aldusdanich ghebreck lijdet, soe sal hi seuen daghen tellen nae sijn suyeringhe, ende als hy zijn cleederen ende alle sijn lichaem sal ghevasschen hebben in leuende wateren, soe sal hi suyter sijn, **14** maer opden achsten dach soe sal hi nemen twee tortelduyuen ende twee ionghe duyuen, ende hy sal voor dat aenschijn des Heeren comen, aen die doere van dat tabernakel des ghetuyghenis, ende hi sal die den priester gheuen, **15** die welc sal die een offeren voor die sonde, ende dat ander tot eenen brantoffer, ende hy sal voor hem bidden voor den Heere dat hi mach ghesuyuert worden van den loop sijns saets. **16** Een man wt wien tsaet der natuerlijcker versaminghen gaet, die sal sijn gheheel lichaem met water wasschen, ende hi sal onsuyuer wesen tot den auont toe, **17** het cleedt ende tvel dat hi aenheeft, sal hi met water wasschen, ende die sullen onsuyuer wesen tot den auont toe. **18** Die vrouwe daer hi mede versaemt es gheweest, sal met water ghevasschen worden, ende sij sal onsuyuer wesen totten auont toe. **19** Een vrouwe die nae tverloop van eender maent den loop haers bloets lijdet, die salmen seuen daghen verscheyden. **20** Alle die haer ghenaket, sal onsuyuer wesen totten auont toe, **21** Ende tghene daer sij op gheslagen oft gheseten heeft, in die daghen als sij verscheyden es, dat sal besmet worden, **22** Die haer bedde ghenaect, die sal sijn cleederen wasschen, ende als hi met water ghevasschen es soe sal hi onsuyuer wesen totten auont toe, **23** Alle ghereetschap daer sij opgheseten heeft, soe wie sulcs aentast die sal zijn cleederen wasschen, ende als hi met water ghevasschen es soe sal hy onsuyuer wesen totten auont toe, **24** Eest dat een man hem met haer versaemt, ten tijde van haren maenstonden, soe sal hy seuen daghen onsuyuer wesen, ende op wat bedde dat hi gheslagen heeft, dat sal onsuyuer wesen. **25** Een vrouwe die veel daghen den loop haers bloets lijdet, ende niet ten tijden van der maenstonden, oft ooc die nae den tijt der bloetstonden niet op en houdt van vloeden, alsoe langhe als sij van desen ghebreke onderhauch es, sal sij onsuyuer sijn, ghe-lijck oft sij ware inden tijt van haren maenstonden **26** Alle sulck bedde daer sij op gheslagen heeft, ende alle ghereetschap daer si op sijt sal onsuyuer wesen, **27** soe wie dat haer ghenaect die sal zijn cleederen wasschen ende als hi met water ghevasschen es, soe sal hi onsuyuer wesen tot den auont toe. **28** Eest sake dat het bloet staende blijft ende niet meer en vloeyet, soe sal sij tellen seuen daghen nae haer suyeringhe, **29** ende opden achsten dach sal sij

voor haer seluen den priester offeren twee tortelduyuen oft twee ionghe duyuen aen die duere van dat tabernakel des ghetuyghenis **30** die welc sal deen offeren voor die sonde ende dander tot een brantofferande, ende hy sal voor haer bidden voor den Heere, ende voor den vlot van haerder onsuyuerhelyt, **31** Hier om suldi den kinderen van Israhel leeren, dat si scouwen alle onsuyuerheden, ende dat sij niet en steruen in haer vuylicheden, als sij mijn tabernakel besmet souden hebben, dwelc onder v lieden es, **32** Dit es die wet van den ghenen die den vlot sijns saets lijdet, ende die door natuerlijcke versaminghe besmet wort, **33** ende van die vrouwe die ten tijden van haren maenstonden verscheyden wort, oft die eenen gheduerighen loop des bloets heeft, ende des mans die bi haer gheslagen heeft.

16 ENde die Heere heeft tot Moysen ghesproken (nae die doot van Aarons twee sonen, doen sij verslaghen waren om dat sij vreempt vier offerden) **2** ende hi heeft hem gheboden, segghende. Spreect tot Aaron uwren broeder, dat hi tot allen tyden in die heylige plaatse niet en gae, die daer binnen dat voorhancsel es, voor die der ghenaden stoel, daer die arcke mede bedect es, op dat hi niet en sterue (Want ic sal door een wolcke ghesien worden op der ghenaden stoel) **3** ten sij dat hi dese dinghen te voren ghedaen hebbe, Hy sal een calf voor die sonde offeren, ende eenen ram tot eenen brantoffer, **4** Hy sal met eenen lijnen ouerrock ghecleedt wesen, ende met eenen lijnen nedercleedt sal hi zijn schamelheit bedecken, hi sal omgordt zijn met eenen lijnen gordel, ende eenen mijter van lijnen, sal hi op zijn hoof stellen, want deze cleederen zijn heylich met alle den welcken hi aenghedaen sal worden als hi ghevasschen es, **5** Ende hi sal van alle die menichte der kinderen van Israhel nemen twee bocken voor die sonde, ende eenen ram tot eenen brantoffer, **6** Ende als hi dat calf sal gheoffert hebben, ende voor sij seluen ghebeden, ende voor sijn huys, **7** soe sal hy die twee bocken doen staen voor den Heere, in die doere van dat tabernakel des ghetuyghenis, **8** ende worpende op beyde dlot, dat een lot voor den Heere, ende het ander opden bock die men wech senden sal, **9** ende den bock wiens lot valt voor den Heere, dien salmen offeren voor die sonde, **10** ende wiens lot valt opden wtgheschichten bock, dien sal hy leuende voor den Heere stellen dat hi op hem mach ghebeden storten, ende dat hy dien dan wtsende in die woestijne. **11** Dese dinghen wettelijc ghedaen sijnde soe sal hi tcafl offeren ende biddende voor hem seluen ende voor sijn huys, sal hi dat ten offer doot slaen, **12** ende hy sal nemen een wieroock vat, dwelck hy sal vullen met die vierliche colen des outaers, ende sceppende metter hant dat ghenaect ruckwerc tot eenen welriekenden brantoffer, soe sal hi gaen binnen dat voorhancsel, in die heylichste plaatse, **13** op dat als hi die welriekende specerien opt vier gheleyt sal hebben den neuel ende den roock daer af, bedecke den stoel der ghenaden welck op dat ghetuyghenis legt, ende dat hy niet en sterue. **14** Ende hi sal oock nemen vanden bloede des calfs, ende seuenwerf met sijnen vingher spraeyen tseghen der ghenaden stoel ten oosten, **15** Ende als hi den bock sal ten offer ghedoot hebben voor die sonde des volcks, soe sal hi diens bloet draghen binnen dat voorhancsel, ghelyck daer gheboden es van des calfs

bloede, dat hi daer mede soude bespraeyen teghen ouer die plaatse vanden stoel der ghenaden, **16** ende dat hi die heylige plaatse suyuere van die onsuyuerheden der kinderen van Israhel, ende van haren ouertredingen ende allen sonden. In deser voeghen sal hi doen in dat tabernakel des ghetuyghenis, dwelc vast ghestelt es onder henlieden int midden der vuylicheden van haerder wooninghen **17** Gheen mensch en sal in dat tabernakel wesen als die ouerste priester gaet in die alder heylichste plaatse, om te bidden voor hem seluen, ende voor sijn huys, ende voor alle die vergaderinge van Israhel, tot dat hy wt coemt. **18** Maer als hy wtcomen sal zijn totten outaer welck voor den Heere es, soe sal hi voer hem seluen bidden, ende als hy genomen heeft het bloet van dat calf ende van den bock, soe sal hi dat ghieten op die hornen des outaers al rontsomme, **19** ende spraeyende metten vingher seuenmael sal hi dien suyueren ende heylich maken van die onsuyuerheden der kinderen van Israhel. **20** Maer nae dat hi die alder heylichste plaatse ende dat tabernakel ende den outaer sal ghesuyuert hebben dan sal hi den leuenden bock offeren, **21** ende legghende beyde zijn handen opt hoofd vanden bock soe sal hy belijden alle die boosheden der kinderen van Israhel ende alle haer versuemissen ende sonden welcke hy hem sal op zijn hoofd toe wenschen ende hy sal hem dan met eenen bereyden man schicken wech in die woestijne. **22** Ende als den bock allen haer boosheden, gehedraghen sal hebben in een verlaten lant, ende ghelaten es in die woestijne, **23** soe sal Aaron wederkeeren int tabernakel des ghetuyghenis. Ende als hi zijn cleederen sal wtghedaen hebben, die hy te voren aen hadde, doen hy in die alder heylichste plaatse ghinc, ende hi die daer ghelaten heeft, **24** soe sal hi zijn vleesch wasschen op die heylige plaatse, ende hi sal zijn cleeren aendoen, Ende als hi wtghecomen es ende geoffert sal hebben sijn ende des volcs brantofferanden, soo sal hi bidden soe wel voor hem seluen als voor het volck, **25** ende dat vet des inghewants welck voor die sonden geoffert es, sal hy opden outaer ontsteken, **26** Maer die ghene die den wtghesonden bock wtgeleydt heeft, die sal zijn cleederen wasschen ende sijn lichaem met water, ende alsoe sal hi inden legher gaen, **27** Maer dat calf ende den bock die voor die sonde geoffert waren, ende der welcker bloet es in die alder heylichste plaatse ghedraghen, om dat die suyeringhe soude volbrocht worden, die sullen sij buyten den legher wechdraghen ende verbernen die int vier, soe wel haer vellen als haer vleesch, ende haer mest, **28** ende soe wie die verberret, die sal sijn cleederen wasschen, ende sijn vleesch met water, ende alsoe sal hi in den legher comen. **29** Ende dit sal v lieden wesen een ewich recht. In die seuenste maent opden thinden dach der maent, soe suldy v zielen pijnighen, ende ghy en sult gheen werck doen tsij een ingheborn, oft een wtlander, die een vreemdeling onder v lieden es, **30** Op desen dach salt v lieder versoeninghe ende suyermakinghe wesen, van allen uwen sonden, voor den Heere suldi ghesuyuert wesen, **31** Want het es eenen sabbath der rusten, ende ghy sult v zielen pijnighen met eenen ewighen godsdienst, **32** Ende dese versoeninghe sal die priester doen die ghesalft es, ende wiens handen ghewijt sijn daer toe, dat hi het pristerschap bedienen soude

voor sijnen vader, ende hi sal met een lijnen ouercleedt ghecleedt worden, ende met die heylige cleederen, **33** ende hi sal suyueren die alderheylichste plaatse, ende dat tabernakel des ghetuyghenis, ende den outaer, ende die priesteren oock, ende allen tvolck. **34** Ende dit sal v lieden wesen voor een ewiche wet, dat ghy bidden sult voor die kinderen van Israhel, ende voor allen haer sonden eens binnen den iare. Hierom heeft hi ghedaen ghelyck die Heere Moysi beuolen hadde.

17 Ende die Heere heeft tot Moysen ghesproken, segghende. **2** Spreect tot Aaron ende tot sijn sonen ende tot alle die kinderen van Israhel, segghende tot hen. Dit es dwoert dat die Heere beuolen heeft, segghende. **3** Soe wat mensch wt den huyse van Israhel doodet eenen osse oft schaep, oft een gheyte, inden legher, oft buyten den legher, **4** ende die offerande voor den Heere niet en brenghet aen die doere van dat tabernakel des ghetuyghenis, soe sal hy des bloets schuldich wesen, recht oft hy bloet ghestort hadde, soe sal hi vergaen wt dat midden van sijnen volcke, **5** Daerom moeten die kinderen van Israhel haer slachofferanden den priester offeren die welc si opt velt ten offer dooden, op dat den Heere gheheylicht worden voor die doere van dat tabernakel des getuygenis, ende dat si die den Heere offeren tot vreedtsamige slachofferanden, **6** Ende die priester sal het bloet storten opden outaer des Heeren, aen die doore van dat tabernakel des ghetuygenis, ende hi sal dat vet des inghewants ontsteken tot eenen ruc der sueticheyt voer den Heere, **7** Ende si en sullen voertaen haer slachofferanden gheehins meer den duyuelen offeren met die welckesij oncuyshet bedreuen hebben. Dit sal een ewiche wet wesen voor hen, ende voor haeren nacomelinghen, **8** Ende ghi sult tot hen segghen. Een mensch van dat huys van Israhel ende vanden wtlanders die als vreemdelinghen bi v verkeeren, die een brantofferande oft een slachofferande offert, **9** ende die niet en brengt voor die doore van dat tabernakel des ghetuygenis om den Heere gheoffert te worden, die sal vergaen van sijnen volcke. **10** Een mensch wie hi sij, wten huyse van Israhel oft vanden wtlanders, die by v lieden als vreemdelinghen verkeeren, eest sake dat hi bloet etet soe sal ick mijn aensicht tseghen sijn ziele stellen, ende ic sal die heel verderuen wt haren volcke, **11** want die ziele des vleeschs es int bloet, ende ick heb v dat ghegheuen om dat ghy daermede voor v zielen die versoeninghe doen soudt opden outaer, ende dat het bloet soude wesen tot een versoeninghe der zielen, **12** Ende daerom soe heb ick den kinderen van Israhel gheseyt. Gheen ziele van v lieden en sal bloet eten, noch oock vanden wtlanders, die als vreempt by v verkeeren. **13** Soe wat mensch van die kinderen van Israhel oft vanden wtlanders die onder v als vreemdelinghen woonen, eest dat hi door iaghen oft vlieghen enich wilt dier, oft voghel gheuanghen heeft welckmen eten mach, soo sal hi dbloet van dien storten, ende dat met aerden bedecken, **14** want die ziele van allen vleesch es in dbloet, Waeromme soe heb ick den kinderen van Israhel gheseyt. Ghi en sult gheen bloet eten van eenighen vleesche, want die ziele des vleeschs es int bloet, ende soe wie dattet eedt, die sal steruen, **15** Een ziele die etet een prije die van selfs ghestoruen oft van eenighe beeste gheuanghen es, tsij oft hi

es vanden ingheboren oft vanden vreemdelingen, die sal
sijn cleederen wasschen ende sij seluen met water, ende
hi sal besmet sijn totten auont toe, ende bi deser voeghen
sal hi suyuer worden **16** Soe wie dat zijn cleederen oft sijn
lichaem niet en wascht, die sal zijn misdaet draghen.

18 ENde die Heere heeft tot Moysen ghesproken,
segghende. **2** Spreect tot die kinderen van Israhel
ende ghy sult hen segghen. Ick ben die Heere v Godt, **3**
ghi en sult niet doen nae die ghewoonten des lants van
Egypten daer ghi ghewoont hebt, Ende ghi en sult ooc
niet doen nae die manier des lants van Chanaan, daer ick
v in brenghen sal, noch ghi en sult nae haer wetten niet
wandelen. **4** Ghi sult nae mijn rechten doen, ende mijn
gheboden onderhouden, ende daer in wandelen. Ick ben die
Heere v Godt, **5** Bewaert mijn wetten ende mijn rechten, die
welcke een mensch doende, sal daer door leuen, Ick die
Heere, **6** Gheen man en sal gaen tot een naeste vrouwe van
sinen bloede, om haer leelijcheyt te ontdecken. Ic ben die
Heere, **7** Ws vaders leelijcheyt ende ws moeders leelijcheyt
en suldy niet ontdecken, Het es v moeder ghi en sult haer
leelijcheyt niet ontdecken. **8** Die leelijcheyt van ws vaders
huysvrouwe en suldy niet ontdecken, want het es ws vaders
leelijcheyt. **9** Die leelijcheyt van uwer suster, die ws vaders
oft ws moeders dochter es thys oft buyten huyse ghebornen,
en suldy niet ontdecken. **10** Die leelijcheyt van ws soons
dochter oft ws dochters dochter en suldy niet ontdecken,
want het es v leelijcheyt. **11** Die leelijcheyt van ws vaders
huysvrouwen dochter, die sij uwen vader ghebaert heeft
ende v suster es, en suldy niet ontdecken, **12** Die leelijcheyt
van ws vaders suster en suldi niet ontdecken want het es ws
vaders vleesch. **13** Die leelijcheyt van ws moeders suster en
suldy niet ontdecken, want het is ws moeders vleesch. **14** Die
leelijcheyt van ws vaders broeder en suldy niet ontdecken,
noch ghi en sult tot zijn huysvrouwe niet gaen, die v aengaet
in naderscappe. **15** Die leelijcheyt van v behoude dochter en
suldy niet ontdecken, want het es ws soons huysvrouwe,
daeromme en suldy haer scandalijcheyt niet ontdecken.

16 Die leelijcheyt van ws broeders huysvrouwe en suldy
niet ontdecken, want het es ws broeders leelijcheyt. **17** Die
leelijcheyt van uwer huysvrouwen ende haerder dochter
en suldy niet ontdecken, Haers soons dochter oft haers
dochters dochter en suldy niet nemen, om haer scamelheyte
te ontdecken, want die sijn haer vleesch, ende sulcke
versaminge es een schandelicke oncyscheyt. **18** Ghy
en sult ws wijs suster niet nemen tot hoerdom noch ghy
en sult haer leelijckheyt niet ontdecken alsoe lange als v
huysvrouwe noch leuet. **19** Ghy en sult v niet versamen
met een vrouwe die in haer maenstonden es, noch ghy en
sult haer vuyljcheyt niet ontdecken. **20** Ghy en sult v niet
versamen met ws naesten huysvrouwe, noch v besmetten
met minghelinghe des saedts. **21** Ghy en sult van uwen sade
niet gheuen, dattet gheoffert worde den afgod moloch, ende
ghi en sult den naem ws Gods niet ontsuyueren. Ic ben die
Heere. **22** Ghy en sult v met gheenen knechtken versamen
alsomen pleech met die vrouwen, want dat es afgriselijc.
23 Ghy en v sult met gheen der beesten versamen, noch
ghy en sult v daer mede niet besmetten. Een vrouwe en
sal haer onder gheen beeste legghen, oft haer daer mede

versamen, want dat es een grouwelijcke boosheyt. **24** En
wilt v niet besmet-ten met eenighe van desen dinghen,
daer alle die heydenen mede besmet sijn die welcke ick
voor v aenscijn wtdrrijuen sal, **25** ende daer het lant mede
besmet es, wiens grouwelijcke sonden ick versoeken sal,
alsoe dattet sijn inwoonders wtworpen sal. **26** Bewaert mijn
wettige gheboden ende mijn rechten, ende en doet niet van
allen desen eyselijken sonden, tsij een ingheboren oft een
vreemdelinck, die als vreemt onder v verkeert, **27** Want alle
dese afgriselicheden hebben die inghesetenen van desen
lande ghedaen, die hiervoor v ghewoont hebben, ende sij
hebben het lant ontsuyert, **28** Daerom wacht dat dit lant
v ooc niet wt en worpe als ghi desghelijcs doet, ghelijc sij
tvolck wtghespoghen heeft dat voor v was. **29** Soe wat ziele
yet doet van desen afgriselicheden, die sal vergaan van dat
midden sijns volcks. **30** Bewaert mijn gheboden, En wilt niet
doen dat sij ghedaen hebben die voor v gheweest hebben,
ende en wilt v in die dinghen niet besmetten. Ick ben die
Heere v Godt.

19 Die Heere heeft tot Moysen ghesproken, segghende.

2 Spreect tot alle die vergaderinghe der kinderen van
Israhel, ende ghi sult tot hen segghen. Weest heyligh want
ick ben heyligh v Heere v Godt. **3** Een yegelyk vreese sijnen
vader ende sijn moeder, Bewaert mijn sabbath daghen, Ick
ben die Heere uwe Godt. **4** En wilt v niet keeren tot die
afgoden, noch en maect voor v gheen ghegoten goden, Ick
ben die Heere uwe Godt. **5** Eest dat ghi den Heere offert
een vrede offerande op dat si mach versoenlijck wesen,
6 soo suldi die eten opden seluen dach dat sij een vrede
offerande gheworden is, ende des anderen daechs, maer
watter ouerblift tot opden derden dach, dat suldi int vier
verbranden. **7** Soe wie nae dien tweeden dach daer af
etet die sal ontsuyert wesen, ende der ongoddelijcheyt
schuldich, **8** ende hy sal zijn misdaet draghen, om dat hi
dat heylidom des Heeren ontsuyert heeft, ende die ziele
sal vergaan van haren volcke. **9** Als ghi het coren ws lants
maeyen sult, soo en suldi dat tot aen die eerde niet afsnijden,
10 noch ghi en sult den afval vanden aren niet vergaderen,
11 ende in uwen wijngaert en suldi oock niet vergaderen die
achterghelaten druyuen oft afgeheallen besikens vergaderen,
maer ghi sult den armen ende den wtlanders die lateen
apflucken, Ick ben die Heere v Godt. **11** Ghy en sult gheen
dieuerie doen, Ghy en sult niet lieghen, ende niemant en
sal sijnen naesten bedriegen. **12** Ghy en sult gheenen
valschen eedt doen by mijnen naem, noch ghi en sult den
naem ws Gods niet besmetten, Ick ben die Heere. **13** Ghy en
sult uwen naesten gheen onrecht doen onder schijn
recht, noch hem mit ghewelt verdrucken. Den loon van
uwen ghehuerden werckman en sal by v tot smorghens niet
blijuen. **14** Ghy en sult den doouen niet veruloecken, voor
den blenden en suldy gheen struycel stellen, maer ghi sult
den Heere uwen Godt vreesen, Want ic ben die Heere. **15**
Ghi en sult niet doen dat onrecht es, noch ghy en sult gheen
onrechtuaerdich vonnishe gheuen, En aenmerct niet den
persoon vanden armen mensch, noch en eert dat aenschijn
vanden machtighen niet, gheeft uwen naesten rechtuerdich
gheen heymelicj twistmaker onder tvolck. Ghi en sult niet

staen tsegen dbloet ws naesten Ick ben die Heere. **17** Ghi en sult uwen broeder in v herte niet haten, maer straft hem int openbaer, op dat ghi v een hem niet en besondicht. **18** En suect gheen wrike, noch ghy en sult niet onthouden het onrecht van uwen borgheren. Ghi sult uwen vrint beminnen ghelyk v seluen. Ick ben die Heere. **19** Bewaert mijn wetten. V behelpiche beesten en suldy niet doen versamen met eenige beesten van een ander natuer. Vwen acker en suldy niet besaeyen met verscheiden saet. Ghi en sult gheen cleedt aendoen dat van tweederhande draet gheweuen es. **20** Eest dat een man bi een vrouwe slaeft met versamen des saetds, die een dienstwifj es, al es sij ooc edel, maer nochtans niet verlost mit gelde, oft niet vrij ghemaect, die sullen beyde gheslaghen worden, ende sij en sullen niet steruen, om dat die vrouwe niet vrij en was, **21** maer hi sal voer sijn misdaet den Heere voor die doere van dat tabernakel des ghetuyghenis offeren eenen ram **22** ende die priester sal voor hem bidden, ende voor sijn sonde voor den Heere, ende hi sal hem ghenadich wesen, ende die sonde sal vergheuen worden. **23** Als ghi int lant comen sijt, ende ghi daer sult vruchtbare boomen gheplant hebben, soe suldy haer ierste wtschietels afnemen, Die vruchten die sij voertbreghen, sullen v lieden onsuyuer wesen, ende ghi en sult daer niet af eten. **24** Maer int vierde iaer soe sullen allen haer vruchten gheheylicht worden, loffelijck voor den Heere, **25** Maer ten vijfsten iare suldy die vruchten eten, vergaderende die vruchten die sij voorts breghen. Ick ben die Heere v Godt. **26** Ghi en sult niet metten bloede eten. Ghi en sult gheen waerseggerie doen wter voghelen sanck noch gheen droomen waernemen. **27** Noch ghi en sult dat hayr ws hoofts int ronde niet scheren, noch uwen baert scheren. **28** Ende ouer eenen dooden en suldy v vleesch niet snijden, noch ghi en sult daer in gheen figuren oft littekenen maken, Ick ben die Heere. **29** Ghi en sult v dochterniet ghemey maken, op dat het lant niet ontsuyuert, ende vol sonden en worde. **30** Bewaert mijn sabbath daghen, ende mijn heylige plaetsre vreest. Ick ben die Heere. **31** En gaet niet af tot die toueraers, noch ghy en sult niet begheren te weten vanden waersegghers, dat ghi door hen besmet wort. Ick ben die Heere uwe Godt. **32** Voor een grijs hooft suldy opstaen, ende eert die persoon van den ouder, ende vreest uwen Heere Godt. Ick ben die Heere. **33** Eest sake dat een wtlander in v lant woont, ende dat hi onder v lieden verkeert, soe en suldy hem niet verwijten, **34** maer laet hem onder v lieden wesen als een ingheboren, ende ghi sult hem lief hebben ghelyk v seluen, want ghi hebt seluer oock vreemdelingen gheweest int lant van Egypten, Ick ben die Heere uwe Godt. **35** En wilt geen onghelyc doen int rechte, in die alle, int ghewicht, in die mate. **36** V waghe sal rechtuerdich zijn, ende die ghewichten sullen ghelyck sijn, dat mudde vat sal rechtuerdich sijn, ende tsester vat oock rechte, Ick ben v Heere Godt die v wt dat lant van Egypten gheleyt hebbe. **37** Bewaert alle mijn gheboden ende alle mijn rechten, ende doet die, Ic ben die Heere.

iemant van sijn sade gheeft den afgod Moloch, die sal die doot steruen. Het volc des lants sal hem steenen, **3** Ende ick sal mijn aensicht teghen dien stellen, ende ick sal hem afsnijden wt dat midden van sijnen volcke, om dat hi den afgod Moloch van sijnen sade ghegheue heeft, ende mijn heylige plaetsre ontsuyuert, ende mijnen heylighen naem besmet heeft. **4** Ende eest dat het volck des lants hier in versuemelijck waer, ende recht oft sij mijn ghebodt luttel achten, laten gaen den mensch die van sijnen sade Moloch ghegheue heeft, ende dat si hem niet en willen dooden, **5** soo sal ick mijn aensicht op dien mensch setten, ende op sijn gheslachte, ende ic sal hem ende alle die met hem daer in medepleghers sijn gheweest dat hy oncyscheyt met Moloch doen soude, wtroeyen wt dat midden van sijnen volcke. **6** Een ziele die haer afkeert tot die toueraers ende waersegghers, ende haer met hemlieden ontsuyuert, ic sal mijn aensicht teghen haer stellen, ende ick sal die dootslaen wt dat midden van haren volck. **7** Wort gheheylicht ende weest heyligh, Want ick ben die Heere uwe Godt. **8** Bewaert mijn gheboden, ende doet die. Ic ben die Heere die v heyligh make. **9** Soo wie sijnen vader oft moeder vloect, die sal die doot steruen, ende soe wie sijnen vader oft moeder gheuloect heeft, sijn bloet sij op hem. **10** Eest sake dat yemant oncyscheyt bedreuen heeft met eens anders huysvrouwe, ende ouerspel ghedaen heeft mit sijns naesten wifj, soe sullen die ouerspeelder ende ouerspeeldere die doot steruen. **11** Soe wie sijn stief moeder beslaept, ende sijns vaders scamelheyt ontdeckt, die sullen beyde die doot steruen, haer bloet si op haerlieden, **12** Eest dat iemant sijn behoude dochter beslaept, die moeten beyde steruen, want si hebben een scandalijke sonde ghedaen, haer bloet sij op hen. **13** Soe wie een knechtken beslaept, ghelycmen met een vrouwe pleech te versamen, die hebben beyde een onsprekelicke groote sonde ghedaen, die doot moeten sij steruen, hen bloet sij op hen. **14** Soe wie een dochter ter huysvrouwen heeft, ende daer boven haer moeder ooc tot een huysvrouwe neemt, die heeft een grouwelijcke boosheyt bedreuen, hy sal leuende met die wijuen ghebrant worden, ende soe groten ouerdaet en sal onder v lieden niet blijuen, **15** Soe wie hem met een beeste vanden groten oft cleynen vee versaeamt, die moet die doot steruen, ende die beeste suldi ooc dooden. **16** Een vrouwe die haer eenigher beesten onderleyt die sal oock metter beesten ghedoot worden, hen bloet come op hen. **17** Soe wi dat sijn suster te wijue neemt die sijns vaders oft sijns moeders dochter is, ende dat hi haer leelijcheyt siet, ende dat sij oock haers broeders leelijcheyt siet, die hebben een ongherolft drinch ghedaen, sij sullen ghedoot worden voor daenschijn haers volcs, om dat sij malcanders leelijcheyt ontdeckt hebben, ende sij sullen haer misdaet draghen. **18** Soe wie hem versaeamt met een vrouwe ten tijde van haren maenstonden, ende haer leelijcheyt ontdeckt, ende dat sij oock den vloet haers bloets open doet, die sullen beyde ghedoot worden wt het midden

20 ENde die Heere heeft tot Moysen ghesproken, seggende. **2** Dit suldi den kinderen van Israhel segghen. Een mensch vanden kinderen van Israhel, oft vanden vreemdelinghen die in Israhel woonen, eest dat

broeder, ende ontdekt die scamelheyt van sijnen gheslachte, een verlaten oft onreyn vrouwe oft een hoere en sal hy niet die sullen beyde haer sonde draghen, sonder kinderen sullen nemen, maer een ionghe dochter van sijnen volcke, **15** op sij steruen. **21** Soe wie sijns broeders huysvrouwe trouwt dat hi den stam zijns gheslachts niet en menghe met die die doet een onghoerloft dinck, die heeft sijns broeders ghemeyn luyden sijns volcks, Want ick ben die Heere die schamelheyt ontdekt, sij sullen sonder kinderen wesen. **22** hem heyligh make. **16** Ende die Heere heeft tot Moyses Onderhout mijn wetten ende mijn rechten, ende doet die, op ghesproken, segghende. **17** Spreect tot Aaron. Een mensch dat het lant v niet wt en spouwe daer ghi sult ingaan ende van uwen sade, door uwe familien, die een smette heeft, en in woonen, **23** En wilt niet wandelen nae die wetten der sal sijnen Godt gheen brooden offeren, **18** noch hi en sal tot heydenen, die welck ick voor v lieden wt drijuen sal. Want alle sijnen dienste niet gaen, eest dat hy blent, oft cruepel is, dese dinghen hebben sij ghedaen ende ick hebse versmaet. **24** Eest dat hy eenen te cleynen oft te grooten oft gewronghen Maer ic segghen tot v lieden. Besidt hen lant dwelc ick v nues heeft, **19** oft heeft hi eenen ghebroken voet, oft hant, gheuen sal voor een erffenisse, een lant vloeyende van melck **20** eest een bultenaer, oft leepoghe, eest dat hi een witte ende honich, Ick ben die Heere v Godt, die v ghescheyden scelle op sijn ooghe heeft, oft heeft hy een blijvliende, hebbe van alle andere volcken. **25** Daerom soo scheyt ghy oft drooghe oft vochtige scorfhelyt, oft es hi ghescoert, **21** oock, een suyuer beeste van een onsuyuer, ende eenen Soe wie van Aaron des priesters sade smette heeft, die suyuer voghel van eenen onsuyueren, op dat ghi v zielen sal niet bi comen om te offeren die slachofferanden niet en besmet een eenige beesten oft voghelen ende aen den Heere noch die thoonbrooden sijnen Gode. **22** Maer iet van alle dat hem opt daerde roert, ende die welcke ick hi sal nochtans moghen eten van die brooden die in die v ghetoocht hebbe dat sij onreyn sijn, **26** Ghi sult voor mi heyligh pletse gheoffert worden, **23** alsoo nochtans dat hi heyligh wesent, want ick die Heere ben heyligh, ende ick binnen dat voorhancsel niet en gae, ende dat hi totten outaer heb v ghescheyden van alle andere volcken, om dat ghi mi niet en gae die een smette heeft, ende hi en moet mijn toebehooren soudt. **27** Een man oft vrouwe daer eenen alderheylichste pletse niet besmetten, Ick ben die Heere gheest van waerseggerie oft wichelie in is doet die doot diese heyligh make, **24** Hierom heeft Moyses tot Aaron ende steruen, men salse met steenen doot werpen, haer bloet sij tot sijn sonen ende tot alle die van Israel ghesproken alle op hen.

21 ENde die Heere heeft tot Moyses gheseyt. Spreect **22** ENde die Heere heeft ooc tot Moyses ghesproken, tot die priesters Aaraons sonen ende segghet hen. **22** segghende. **2** Spreect tot Aaron ende sijn sonen, Een priester en sal hem niet besmetten aen die dooden dat sij hem wachten van tghene dat die kinderen van sijnder borghers, **2** dan alleen aen zijn gheslachte ende sijn Israhel gheheylicht hebben, ende dat sij niet en besmetten nae maeschap, dat is aen sijnen vader ende moeder, ende den naem der dinghen die mi gheheylicht sijn, welck sij aen sijn sone ende dochter, aen sijnen broeder **3** ende sijn offeren. Ick ben die Heere. **3** Segt tot hen ende tot haren suster die noch maghet is, die gheenen man ghetrouw en nacomelinghen. Soe wat mensch van uwen gheslachte gaet heeft. **4** Noch ooc en sal hi hem niet ontreynighen aen den tot die dinghen die gheheylicht sijn, ende welck die kinderen prince sijns volcs. **5** Sij en sullen haer hooft oft baert niet van Israhel den Heere gheoffert hebben, in den welcken scheren, noch sij en sullen in hen vleesch gheen sneden eenighe onsuyuerhelyt is, soe sal hi vergaen voor den Heere, maken **6** Sij sullen voor haren Godt heyligh wesen, ende sij Ick ben die Heere. **4** Een mensch van Aarons sade die en sullen sijnen naem niet besmetten, want sij offeren den lazerich is, oft lijdende den vloet des saets, die en sal niet welriekenden offer des Heeren, ende haers Gods brooden, eten van tghene dat my gheheylicht is, voor dat hy ghenesen ende daerom sullen sij heyligh wesen. **7** Hy en sal gheen is. Soe wie yet onreyns ghehaect ouer den dooden, ende wt hoer oft snoode ghemeyn vrouwe tot eender huysvrouwen lazeninghen. Soe wat mensch van uwen gheslachte gaet nemen, nocht oock sulcke die van haren man verstooten es, Want hi is sijnen Gode ghewijt, **8** ende hy offert die tot die dinghen die gheheylicht sijn, ende welck die kinderen voorgeheleyde brooden, Dus moet hi heyligh sijn, want ick van Israhel den Heere gheoffert hebben, in den welcken ben heyligh die Heere die v heyligh make. **9** Eest dat des priesters dochter beuonden wordt in oncuyscheyt, ende dat die gheheylicht sijn, maar als hy sijn vleesch sal met water sij haers vaders naem besmet, die salmen metter vlam-men verbranden. **10** Die bisschop dat is die ouerste priester onder is, dan sal hi ghesuyuert eten van dat gheheylicht is, want het zijn broders, op wiens hooft die olie der saluinghen ghestort is, ende wiens handen tot dat priesterschap ghewijt sijn, is sijn spijse, **8** Gheen dier van selfs ghestoruen ofte vanden ende metten heylighen cleederen ghecleedt is, die en sal beesten gheuanghen, en sullen sij eten noch sij en sullen sij hooft niet ontdecken, ende sijn cleederen en sal hi niet hen daer aen niet besmetten, Ick ben die Heere. **9** Dat sij schoeren, **11** Ende hi en sal gheensins gaen bi eenigenhiet gheen vreemdelink en sal van dat gheheylichde eten, Des dooden, ooc en sal hi hem ouer sijnen vader ende moeder priesters huysknecht, noch sijn ghehuerde werckman en sal plaatse niet gaen op dat hi die heyligh pletse des Heeren daer niet af eten. **11** Maer den welcken die priester ghecocht niet en besmette, want die olie van sijns Gods heyligh heeft, ende die in sijn huys gheboren is, die sullen daer saluinghe es op hem, Ick ben die Heere. **13** Een maget sal af eten, **12** Eest sake dat des priesters dochter ghehout hi tot een huysvrouwe nemen, **14** maer een weduwe oft is een iemant van den ghemeynen volcke, soe en sal sij

niet eten van den ghenen dat gheheylicht is, noch oock van den offeranden der eerster gauen, **13** maer eest dat sij een ende die v gheleyt hebbe wt dat lant van Egypten, dat ick v

weduwe, oftvan haren man verworpen, ende sonder kinderen wederom comen is tot haers vaders huys, soe sal si gheuoedt worden van haers vaders spijse, ghelyck sij pleech, doen sij een ionghe dochter was. Maer gheenen vreemdelinck en salt gheoorloft wesen daer af te eten, **14** Soe wie door onwetenheit etet van den gheheylichden, die sal het vijfste deel daer toe doen met het ghene dat hi gheten heeft, ende dat sal hi den priester gheuen in die heylighste plaetse, **15** Ende sij en sullen niet besmetten die gheheyliche dinghen der kinderen van Israel, die sij den Heere offeren, **16** op dat sij bi auontueren die boosheyt van haer misdaet niet en draghen, als sij die gheheyliche dinghen gheten hebben, Ick ben die Heere diese heylighet. **17** Ende die Heere heeft tot Moysen gesproken, segghende. **18** Spreect tot Aaron ende tot sijn sonen, ende tot alle die kinderen van Israel, ende ghi sult tot hen segghen. Een mensch van den huyse van Israel ende vanden vreemdelingen die bi v woonen, die welc sijn offerande offert, tsij beloften betalende, oft vrijwillichlyc offerende, Wat dat hi van dies brengt tot des Heeren brantoffer, **19** om dat door v lieden soude gheoffert worden, dat sal een onbesmet manneken wesen, van den rinderen, ende vanden scapen, ende vanden gheyten **20** eest sake dat eenige smette heeft, soe en suldi dat niet offeren, noch ten sal niet ontfancbaer wesen. **21** Een mensch die den Heere offert een vreed offerande, oft beloften betalende, oft al willens offerende, soe wel vanden ossen, als vanden scapen sal hi sonder smette offeren, ende op dat mach ontfancbaer wesen, gheen smette en sal daer een wesen. **22** Eest blint, eest gebroken heuet eenich litteeken, oft heuet eenich pystken, oft scorfhetyt oft grillicheyt, soe en suldi dat den Heere niet offeren, Noch ghy en sult daer af niet ontsteken op des Heeren outaer. **23** Eenen osse ende een scaep welcks oore oft steert afghesneden is, moechdy wel offeren wt eenen vrijen wille, Maer een belofte en moechdy daer mede niet betalen. **24** Soo wat dier sijn mannelicke ledien onder sijn ghewreuen, ist gheplet, ghesneden, oft afghenomen, dat en suldi den Heere niet offeren, ende in v lant en suldi dat gheensins doen. **25** Ghi en sult uwen Godt gheen brooden offeren van eens vreemdelincs hant, Ende wat anders dat hy gheuen wilt, want sulcke dinghen sijn al bedoruen ende besmet, ghy en sult die niet ontfanghen. **26** Ende die Heere heeft tot Moysen gesproken, seggende. **27** Eenen osse, scaep oft gheyte als si gheboren sijn, soo sullen si seuen daghen wesen onder haers moeders mammen, maer opden achtsten dach ende daer nae machmen die den Heere offeren, **28** Ende het sij een coe, oft een scaep, men en sal die op eenen dach niet dooden om te offeren met haren ionghen. **29** Eest dat ghi een slachofferande den Heere offert tot danbaerheyt, op datse mach versoenlyc wesen, **30** soo suldi die opden seluen dach eten, daer en sal niet af ouerblijuen tot des anderen daechs smorghens, Ick ben die Heere. **31** Bewaert mijn gheboden, ende doet die, ick ben die Heere. **32** En besmet mijnen heylighen naem niet, op dat ick mach gheheylicht worden, int midden der kinderen van Israel, Ick ben die Heere die v heylige **33**

ende Godt soude wesen, ick die Heere.

23 ENDE die Heere heeft tot Moysen gesproken, segghende. **2** Spreect tot die kinderen van Israel, ende ghi sult tot hen segghen. Dit sijn des Heeren vierdagen, die welcke ghy heyligh noemen sult. **3** Ses daghen suldi werck doen, den seuensten dach (om dat dien des sabbaths ruste is) soo sal hi heyligh ghenoemd worden. Gheen werc en suldi op dien dach doen, het is des Heeren sabbath in allen uwen woonsteden. **4** Hierom zijn dit die heyligh vierdagen des Heeren die ghi vieren moet, tot haren tijden. **5** In die erste maent opden veerthiensten dach der maent tsaunts, soo eest des Heeren paesschen, **6** ende opden vijfthiensten dach van deser seluer maent, soo eest feest des Heeren van die ongheheefde brooden. Seuen daghen lanck suldi ongheheeft broot eten, **7** den iersten dach sal v lieiden den alder feestelijcsten ende heyligh wesen, op dien dach en suldi gheen slaelijcke wercken doen, **8** maer ghi sult den Heere sacrificien offeren int vier seuen daghen lanck, maer den seuensten dach sal den feestelijcsten ende den heylichsten wesen, ende op dien dach en suldi gheen slaelijck werck doen. **9** Ende die Heere heeft tot Moysen gesproken, segghende. **10** Spreect tot die kinderen van Israel, ende ghi sult tot hen segghen. Als ghi sult comen zijnt int lant dat ick v gheuen sal, ende dat ghy v coren sult ghemaeyt hebben, soo suldi schoouen der aeren draghen, dierste vruchten van uwen oogst, totten priester **11** die welcke sal den schoof voor den Heere opheffen op dat voor v lieden mach ontfancbaer wesen, des ander daechs nae den sabbath dach, ende hy sal dien heyligh maken, **12** ende opden seluen dach, dat den schoof gheheylicht wort, soo salmen oock ten offer dootslaen, een iarich onbesmet lammekken tot eenen brantoffer des Heeren, **13** Ende daermede salmen ooc spijsoffer offeren, twee thiende deelen bloeme van mele met olie beslaghen, tot eenen rueckoffer des Heeren, ende tot eenen aldersuetsten rueck, ende tot dranck offer des wijsn een vierendeel van de mate hin, **14** Ghy en sult gheen broot noch brij coken noch gheen pappen eten van uwen coren, voor den dach dat ghy daer af uwen Godt sult gheoffert hebben, Dits een ewich ghebodt in allen uwen gheslachten ende woonsteden. **15** Daerom suldi tellen van des anderen daechs nae den sabbath opden welcken ghi uwen schoof der irster vruchten gheoffert hebt seuen volle weken **16** tot des ander daechs nae dat die seuenste weke sal heel volcomen wesen dwelc maken vijfth daghen, **17** ende alsoo suldi den Heere een nieuwe offerande offeren wt allen uwen woonsteden, twee brooden der irster vruchten, ghemaect van twee thiende deelen gheedesme bloeme, die welc ghy sult backen tot deerste vruchten tot des Heeren, **18** Ende ghy sult met die brooden offeren seuen onbesmet lammekens van eenen iare, ende een calf wt die runderen, ende twee rammen ende die sullen wesen tot brantoffer, met haren spijsoffer, tot eenen aldersuetsten rueck den Heere, **19** Ghi sult oock eenen bock bereyden voor die sonde, ende twee lammeren van eenen iare tot die vreedofferande, **20** Ende als die priester dese metten brooden der irster vruchten voor den Heere opghehauen heeft, soo sullen die comen tot sijnen ghebruycke, **21** Ende ghy sult desen dach noemen

den alderfeestelijcsten ende den alderheylichsten. Gheen slaelijk werck en suldi op dien dach doen. Een ewighe wettelijcke maniere sal dit wesen in allen uwe woonsteden ende gheslachten. **22** Maer als ghy dat coren ws landts sult maeyen, soo en suldi dat niet afsnijden tot aen die eerde toe, noch ghi en sult die achterbleuen aeren niet vergaderen, maer ghi sult die laten voor die arme ende vreemdelinghen, Ick ben die Heere v Godt. **23** Ende de Heere heeft tot Moysen gesproken, segghende. **24** Spreect tot die kinderen van Israhel. In die seuenste maent op den irsten dach der maent salt v wesen den sabbeth der ghedenckenissen met slaende trompetten, ende sal heylich ghenoemt worden, **25** gheen slaelijk werck en suldi op dien doen, ende ghy sult den Heere brantofferande offeren. **26** Ende die Heere heeft tot Moysen gesproken, segghende. **27** Den thienden dach deser seuenster maent salt wesen den alder feestelijcsten dach der versoenighen, ende sal heyligh ghenoemt worden, Ende ghi sult v zielen pijnighen op dien dach, ende den Heere brantoffer offeren, **28** Gheen slaelijk werck en suldy doen ten tijde van desen dach, want this den versoendach, op dat die Heere v Godt v ghenadich sij. **29** Soo wat ziele op desen dach niet en wordt ghepijnicht, die sal vergaan wt haren volcke, **30** ende so wie dat eenich werc doet, dien sal ick roeyen wt haren volcke, **31** Daerom en suldi gheen werck op dien dach doen, het sal v lieden wesen een ewighe wet, in allen uwe gheslachten ende woonsteden, **32** Het is den sabbeth der rusten, ende ghi sult uwe zielen pijnighen opden neghensten dach der maent, Vanden auont totten auont suldi v sabbethdaghen houden. **33** Ende die Heere heeft tot Moysen gesproken, segghende. **34** Segghet den kinderen van Israhel. Vanden vijfthiensten dach deser seuenster maent sullen feesten der tabernakelen wesen seuen daghen lanck, **35** Den irsten dach sal den feestelijcsten ende heylischsten ghenoemt worden, gheen slaelijk werck, en suldi op dien dach doen, ende seuen daghen lanck suldi brantofferanden den Heere offeren, **36** Ende den achtsten dach sal den feestelijcsten ende den heylischsten zijn, ende ghy sult den Heere brantofferanden offeren, Want het is der vergaderinghen ende des versamens dach, gheen slaelijk werck en suldy op dien dach doen, **37** Dit zijn die feestdaghen des Heeren, die ghy dalder feestelijcste ende heylischste noemen sult, ende ghy sult op dese den Heere offeranden offeren, brantofferanden ende spijsofferanden, nae die behoorte van elcken daghe **38** wtgenomen des Heeren sabbeth daghen, ende ooc v lieder gauen, ende die ghi wt beloften sult offeren, oft die ghi vrijwillichlijc den Heere offeren sult. **39** Daerom vanden vijfthiensten dach der seuenster maent, als ghi alle die vruchten ws lants sult vergadert hebben, soo suldi seuen vierdaghen des Heeren onderhouden, Opden irsten ende opden achtsten dach salt sabbeth wesen, dat is ruste, **40** Ende ghi sult voor v nemen die vruchten van die alder schoonste boomen ende rijseren van palmboomen, ende tacken van boomen die veel ende dic van bladeren zijn, ende wilgen vander beken, ende ghi sult v verblijden voor den Heere uwén God **41** ende ghi sult zijn hoochtijt houden seuen daghen int ier, dat sal een ewelijcke wettige manier wesen in uwen gheslachten. In die seuenste maent suldi feestdaghen vieren, **42** ende ghi sult seuen

daghen lanc in louerhutten woonen, **43** Soo wie dat van Israhels gheslachte is die sullen woonen in die tabernakelen, op dat v naecomelinghen moghen leeren, hoe dat ic die kinderen van Israhel heb doen woonen in tabernakelen, als ick hen leyde wt dat lant van Egypten, ick ben die Heere v Godt. **44** Ende Moyses heeft tot die kinderen van Israhel ghesproken van die hoochtijden des Heeren.

24 ENde die Heere heeft tot Moysen ghesproken, segghende. **2** Ghebiedt den kinderen van Israhel, dat sij v olie brenghen van olijfboommen, dalderpuerste ende claer om die lampen ewelijc te bereyden, **3** buyten dat voorhancsel des ghetuyghenis, in dat tabernakel des verbonts. Ende Aaron sal die stellen van tsauonts tot smorgens toe voor den Heere tot eenen ewigen Gods dienst ende ghewoonte in uwe gheslachten. **4** Ende die sullen altij gestelt worden opden aldersuyuersten candelaaer voor des Heeren aenscijn. **5** Ghi sult ooc bloeme van meel nemen, ende daer af twaelf brooden backen die een yeghelyc sullen hebben twee thiende deelen, **6** waer af ghy die sesse sult stellen aen deen sijde ende ses aen dander sijde, op die alder puerste tafele voor den Heere, **7** ende ghi sult daer op stellen vanden alder claeosten wieroock, op dattet broot wesen mach tot een ghedenckenisse van des Heeren offerande, **8** Tot elcken sabbeth dach sullen die voor den Heere verandert worden ende si sullen ontfanghen worden vanden kinderen van Israhel voor een ewich verbont, **9** ende si sullen Aaron ende sijnen sonen toebehooren, dat sij die eten sullen op die heylige plaatse, want het is een alder heylichste van des Heeren sacrificien met een ewich recht. **10** Ende siet daer is eender Israhelijtscher vrouwen sone wtghegaen den welcken sij ghebaert hadde van eenen Egypschen man onder die kinderen van Israhel, ende hi heeft ghekeuen inden heyrleger tsegen eenen Israhelijtschen man. **11** Ende als hy den naem des Heeren gheblasphemēt hadde, ende dien vermalendijt, soe is hi tot Moysen ghebracht. (Ende zijn moeder hiet Salumith Dabris dochter van Dans gheslachte) **12** ende sij hebben hem in die gheuanckenisse ghesteken, tot dat si weten souden, wat die Heere ghebieden soude, **13** Ende die Heere heeft tot Moysen ghesproken, **14** segghende. Leyt wt den Gods lasteraer wten legher, ende alle diet ghehoort hebben, sullen haer handen op zijn hooft legghen, ende alle dat volck sal hem steenen, **15** Ende totten kinderen van Israhel suldi segghen. Een mensch die sijnen Godt veruloect, die sal sijn sonde draghen, **16** ende so wie den naem des Heeren lastert, sal die doot steruen, Alle dat volck sal hem met steenen doot werpen, tsij oft hi een ingheboren borgher is oft een wtlander. Soo wie den naem des Heeren lastert, sal die doot steruen. **17** Soo wie slaet ende doodet eenen mensch, die sal die doot steruen. **18** Soo wie een beeste dootslaet, die sal een ander in die stadt gheuen, dat is ziele om ziele. **19** Soo wie iemant van sijnen borghers eenich letsel aendoet ghelyck hi ghedaen heeft, also sal hem gheschieden, **20** te weten brueck om brueck, ooghe om ooghe, tant om tant, sal hi wederom gheuen, hoedanich letsel hi iemanden aendoet, sal hy ghedwonghen worden te verdraghen **21** Die iemants behelpighe beeste dootslaet, sal een ander wederom gheuen. Die eenen mensch slaet, sal ghestraft worden, **22** Ghelyckrech�t laet wesen onder v

lieden tsij oft een wtlander, oft een ingheboren des lants ghesondicht heeft, Want ick ben die Heere uwe Godt. **23** Ende Moyses heeft tot die kinderen van Israel ghesproken, ende sij hebben den Gods lasteraer gheleyt wt den legher, ende met steenen doot gheworpen, Ende die kinderen van Israel hebben ghedaen ghelyck die Heere Moysi beoulen hadde.

25 Ende die Heere heeft tot Moysen ghesproken opden berch van Sinai, segghende. **2** Spreect tot die kinderen van Israel ende ghi sult hen segghen. Als ghi sult comen zijn int lant dat ic v gheuen sal, soo suldi dat lant laten rusten ende des Heeren sabbath houden. **3** Ses iaren suldi uwen acker besayen, ende ses iaren suldi uwen wijngaert snijden, ende sijn vruchten vergaderen, **4** Maer int seuenste iaer salt des lants sabbath wesen van des Heeren rusten, het lant en suldi niet besaeyen, noch den wijngaert snijden **5** Al wat die eerde van selfs voortsbreghen sal, dat en suldi niet maeyen, ende die druyuen der ierster vruchten en suldi niet vergaderen, ghelyc een wijnsnijdinghe, want het is een iaer der lantrusten, **6** maer die sullen v lieden wesen tot eender spijsen, v ende uwen knecht, uwer dienstvrouwen, ende uwen huerlinck, ende den vreemdelinc die bi v verkeert. **7** Alle dat wasset, sal spijse gheuen uwen grooten vee ende cleynen vee, **8** Oock suldy voor v tellen seuen weken der iaren, welck sijn seuenwerf seuen iaren, die tsamen maken neghenenveertich iaren, **9** ende ghy sult ter seuenster maent met trompetten slaen opden thienden dach der maent, ten tijde van der versoeninghen ouer allen v landt, **10** Ende ghi sult dat vijftichste iaer heylisch maken, ende ghy sullet noemen een vrijheyt voor alle den ghenen die in v lant woonen, want di is het iubileus iaer. Een mensch sal dan wederkeeren tot zijn besittinghe, ende een yeghelyc sal wederom gaen tot zijn ierste familie, **11** want het is dan het iubileus ende tvijfstichtse iaer, Ghi en sult dan niet saeyen noch maeyen, datter van selfs opt lant wast, ende dierste vruchten van uwen wijngaert en suldi niet vergaderen, **12** om die heylichmakinghe van dat iubileus iaer, maer ghy sult eten, dat v ter stont sal in handen comen. **13** Int iubileus iaer sal een ieghelyc weder keeren tot sijnder eruen. **14** Als ghi uwen borgher yet vercoopen sult, oft yet van hem coopen, soo en bedroeft uwen broeder niet, maer ghi sult dat van hem coopen nae tghetal van dat iubileus iaer, **15** ende hi sal v dat vercoopen nae die scatteringhe vanden vruchten, **16** hoe daer meer iaren blijuen sullen nae dat iubileus iaer, soo den prijs meerder wesen sal, ende soo ghi min tijts rekennen sult, soo den coop oec van minderen prijse wesen sal, want hi sal v den tijt der vruchten vercoopen. **17** En wilt die naesten van uwen gheslachte gheenlijden aen doen, maer een yeghelyc sal sijnen Godt vreesen, Want ick ben die Heere v Godt. **18** Doet mijn gheboden, ende onderhout mijn ordeelen ende volbrengt die, op dat ghy sonder eenige vreeze int lant moecht woonen, **19** ende dat die aerde v mach haer vruchten voorts breghen, die ghy tot versaeetheden moecht eten, niemants oploop vreesende, **20** Eest dat ghy segt wat sullen wi op dat seuenste iaer eten, eest dat wij ons coren niet en saeyen oft en maeyen? **21** Ic sal v mijn benedictien gheuen, opt seste iaer, ende die sal maken vruchten voor drij iaren, **22** ende ghy sult op dat achtste iaer saeyen ende die oude

vruchten noch eten tot dat neghenste iaer, tot dat die nieuwe vruchten ghwassen zijn, suldy die oude eten. **23** Het lant en sal ooc niet voor ewelijck vercocht worden, want this mijne, ende ghi sijt mijn aencomelinghen ende vreemdelinghen, **24** Ende daer om sal alle dat lant dat ghi besidt vercocht worden op die voorwaerde van te moghen lossen. **25** Eest sake dat v broeder arm gheworden is ende zijn deelken erue vercoopt ende sijn naeste maeschap wilt, soo mach hi lossen tghene dat die vercocht hadde, **26** maer en heeft hi gheenen naesten, ende dat hi seluer den prijs vinden can om te lossen. **27** soo salmen die vruchten scatten van dien tijt, als hy dat vercocht heeft, ende datter ouerblift sal hi den cooper gheuen, ende alsoal sal hy zijn erue wederom ontfanghen, **28** Maer eest sake dat sijn hant sovele niet vinden en can dat hy den prijs mach wederom geuen, soo sal die cooper behouden dat hi ghecocht heeft, tot dat iubileus iaer, want op dat iaer sal alle vercochte erue weder tot sijnen heere comen, ende tot den iersten besitter. **29** Soo wie een huys vercoopt binnien der stadt mueren, die sal orlof hebben dat te lossen, tot dat een iaer ouerleden is, **30** eest dat hi dat niet en lost, ende dattet iaer omme is verloopen, soo sal die cooper dat besitten ende sijn naecomelinghen inder ewicheyt, ende men en sal dat niet moghen lossen, ooc in dat iubileus iaer. **31** Maer is dat huys in een dorp dat gheen mueren en heeft, soo salt vercocht worden nae der landen recht, eest sake dat te voren niet ghelost en is, soo salt int iubileus iaer wederom comen tot sijnen heere. **32** Der Leuiten huysen die in besloten steden zijn, die moghen alijt ghelost worden, **33** eest sake dat sij niet ghelost en worden, soo sullen sij int iubileus iaer weder tot haer heeren comen, Want die huysen vander Leuiten steden sijn voor haer erfbesittinghen onder die kinderen van Israel, **34** Maer hen erue in die voorsteden en sullen niet vercocht worden, want het is een ewighe besittinghe. **35** Eest sake dat v broeder verarmt is, ende cranc in die hant, ende dat ghi hem opghenomen hebt als eenen vreemdelinc oft wtlander, ende dat hi by v leeft **36** soo en neemt gheenen woecker van hem, noch yet meer dan ghi ghegheuen hebt. Vreest uwen Godt, dat v broeder bi v mach leuen, **37** Ghi en sult hem v gelt te woecker niet gheuen, ende ghi en sult van hem gheen woecker des graens eysschen. **38** Ick ben die Heere uwe Godt die v gheleyt hebbe wt dat lant van Egypten, dat ic v soude gheuen het lant van Chanaan, ende dat ic v Godt wesen soude. **39** Eest dat v broeder door armoede bedwonghen sijnde, hem seluen vercoopt, soos en suldi hem niet verdrucken, met die slauernie der knechten, **40** maer ghi sult hem houden als eenen huerlinck ende een huysghenoot, ende hy sal by v wercken tot dat iubileus iaer, ende **41** daer nae sal hi wtgaen met sijnen kinderen, ende hi sal wederkeeren tot dat gheslachte ende besittinghe van sijnen vaderen, **42** want het sijn mijne knechten, ende ick hebse gheleyt wt dat lant van Egypten, sij en sullen niet vercocht worden nae maniere der knechten, **43** noch en pijnclicheit niet met ghewelt, maer vreest uwen God. **44** Ghi sult knechten ende dienstwijven hebben, van dien natien die ontrent v rontsomme woonen, **45** ende vanden aencomelinghen die by v verkeeren oft die van dese gheboren sijn in v lant dese suldi voor slauen hebben, **46** ende die suldi met erfcrechte

uwen naconomelinghen achterlaten, ende die ewelijc besitten, wetten versmaet, ende mijn rechten veracht, dat ghi niet en Maer uwe broederen kinderen van Israhel en suldi met doen die dinghen die van mi inghestelt sijn, ende dat ghy ghewelt niet verdrucken. **47** Eest dat by v lieden machtich myn verbont breket, **16** soo sal ic v lieden dese dinghen wort die hant van eenighen vreemdelyc oft wtlander, ende doen. Ick sal v haestelijc versoeken met armoede, ende dat vbroeder van armoeden benaut sij seluen dien vercoopt met hitten, die welcke v ooghen berderuen ende v zielen oft yemanden van sulcs gheslachte, **48** soo machmen hem verteren sullen. Ghy sult v saet verlorene saeyen, dwelc sal altoos lossen na dat hi vercocht is, Soe wie dat wilt van vanden vianden verslonden worden. **17** Ick sal mijn aensicht sinen broeders die mach hem lossen, **49** ende sijns vaders tseghen v stellen, ende ghy sult voor uwe vianden vallen, broeder ende sijns ooms sone, ende zijn neue, ende maech, ende ghy sult tonder gheworpen worden hem die v haten, ghi Maer en is dat niet, soo mach hy hem seluen lossen, can sult vlieden als v niemant en veruolcht. **18** Ende eest sake hi dat doen, **50** alleen rekenende die iaren van den tijde dat ghy my noch alsoo niet onderdanich en sijt, soo sal ick v dat hi vercocht was, tot dat iubileus iaer, ende tghelt daer straffinghen seuemaal meerder maken, om uwer sonden hi mede vercocht was, sal hi rekenen nae dat ghetal der wille, **19** ende ic sal die houerde van uwer verhartheyt heel iaren, ende nae die rekeninghe der huerlinghen. **51** Eest sake in stukken breken. En ic sal v den hemel van bouen maken datter noch veel iaren zijn eer dat iubileus iaer comen ghelyc yser, ende die eerde metalen, **20** Uwen arbeyt sal daer nae sal hi den prijs gheuen, **52** eest datter luttel sal te vergheefs ghedaen worden, Die aerde en sal gheen iaren sijn, soo sal hi met hem rekenen nae tghetal der iaren, groetsel voort breghen, ende die boomen en sullen gheen ende hy sal den cooper gheuen die iaren die daer noch oegst gheuen. **21** Eest sake dat ghi teghen mi wandelt, ende comende zijn, **53** hem afgherekent den loon der iaren die hy dat ghi mi niet hooren en wilt, soo sal ic noch seuemaal v hem te voren ghedient heeft, Hi en sal hem niet met ghewelt plaghen vermeerderen, om uwer sonden wille, **22** ende ick verlasten voor v aenschijn, **54** Maer eest sake dat hi door sal die wilde beesten des velts op v lieden senden, die welck dese middelen niet en can verlost worden, soo sal hi int v sullen vernielen, ende v vee, ende sullen alle dinghen iubileus iaer vrij wtgaen met sijnen kinderen, **55** Want die breghen tot een cleyn ghetal, ende v weghen sullen woest kinderen van Israhel zijn mijn dienaers, die ic wten lande van worden. **23** Ende eest sake dat ghi alsoo v noch niet en wilt Egypten gheleyt hebbe laten onderwijsen, maerdat ghy tseghen my wandelt, **24** soos al ic oock tseghen v wandelen, ende ick sal v seuemaal meer slaen, om uwer sonden wille, **25** ende ick sal op v lieden breghen een wrekkende sweet mijns verbonts. Ende afgod oft ghesneden beelt maken, noch ghy en sult gheen tijtelien oprechten, noch gheenen wtremenden steen stellen in v lant, om dien te aenbidden. Want ick ben die Heere in Godt. **2** Bewaert mijn sabbothdaghen, ende vreest mijn heylige plaetse, ic ben die Heere. **3** Eest sake dat ghi nae mijn gheboden wandelt, ende dat ghi mijn beuelingen bewaert ende die doet, soo sal ic v reghenen gheuen te sijnen tijde, **4** ende die aerde sal haer groetsel gheuen, ende die boomen sullen vol vruchten worden. **5** Den dorschtijt sal den wijn tijt achterhalen, ende tsnijden des wijngaerts sal den saeytijt ghenaken, ende ghi sult v broot eten met versaetheden, ende ghi sult sonder vrees in v lant woonen. **6** Ick sal v vrede gheuen in allen v palen, ghi sult slapen ende daer en sal niemant zijn die v veruaren sal. Ic sal die quade dieren van v nemen, ende tswaert en sal door v palen niet gaen. **7** Ghi sult v vianden veruolghen ende si sullen voor v vallen, **8** ende vijue vanden uwen sullen hondert vreemde veruolghen, ende hondert van v, thien duysent, v vianden sullen metten swaerde vallen voor v lieden aensicht. **9** Ic sal v lieden aensien, ende v doen wassen, ghy sult vermenichfuldicht worden, ende ic sal mijn verbont met v lieden vast maken. **10** Ghy sult dat outste vanden ouden eten, ende ghy sult dat oude (als die nieuwe ouer comen sullen) wech worpen. **11** Ic sal mijn tabernakel stellen int midden van v lieden, ende mijn ziele en sal v niet verworpen. **12** Ic sal onder v lieden wandelen, ende ic sal v God sijn, ende ghi sult mijn volc wesen. **13** Ic ben die Heere uwe Godt die v gheleyt hebbe wt dat lant der Egyptenaren, dat ghi hen niet dienen en soudet, ende die van uwen necken die ketenen ghebroken hebbe dat ghi opgherecht sout gaen. **14** Maer eest dat ghi mi niet en hoort, ende alle mijn gheboden niet en doet, **15** eest dat ghi mijn

26 ICK ben die Heere v Godt, ghy en sult voor v gheenen afgod oft ghesneden beelt maken, noch ghy en sult gheen tijtelien oprechten, noch gheenen wtremenden steen stellen in v lant, om dien te aenbidden. Want ick ben die Heere in Godt. **2** Bewaert mijn sabbothdaghen, ende vreest mijn heylige plaetse, ic ben die Heere. **3** Eest sake dat ghi nae mijn gheboden wandelt, ende dat ghi mijn beuelingen bewaert ende die doet, soo sal ic v reghenen gheuen te sijnen tijde, **4** ende die aerde sal haer groetsel gheuen, ende die boomen sullen vol vruchten worden. **5** Den dorschtijt sal den wijn tijt achterhalen, ende tsnijden des wijngaerts sal den saeytijt ghenaken, ende ghi sult v broot eten met versaetheden, ende ghi sult sonder vrees in v lant woonen. **6** Ick sal v vrede gheuen in allen v palen, ghi sult slapen ende daer en sal niemant zijn die v veruaren sal. Ic sal die quade dieren van v nemen, ende tswaert en sal door v palen niet gaen. **7** Ghi sult v vianden veruolghen ende si sullen voor v vallen, **8** ende vijue vanden uwen sullen hondert vreemde veruolghen, ende hondert van v, thien duysent, v vianden sullen metten swaerde vallen voor v lieden aensicht. **9** Ic sal v lieden aensien, ende v doen wassen, ghy sult vermenichfuldicht worden, ende ic sal mijn verbont met v lieden vast maken. **10** Ghy sult dat outste vanden ouden eten, ende ghy sult dat oude (als die nieuwe ouer comen sullen) wech worpen. **11** Ic sal mijn tabernakel stellen int midden van v lieden, ende mijn ziele en sal v niet verworpen. **12** Ic sal onder v lieden wandelen, ende ic sal v God sijn, ende ghi sult mijn volc wesen. **13** Ic ben die Heere uwe Godt die v gheleyt hebbe wt dat lant der Egyptenaren, dat ghi hen niet dienen en soudet, ende die van uwen necken die ketenen ghebroken hebbe dat ghi opgherecht sout gaen. **14** Maer eest dat ghi mi niet en hoort, ende alle mijn gheboden niet en doet, **15** eest dat ghi mijn

Hen sal veruaren tghelyuyt van een vlieghende loof, ende sij sullen alsoo vlieden als van een swaert, sij sullen vallen alsoe niemant en veruolcht, **37** ende sij sullen vallen een ieghelyc ouer sijn broeders, ghelyck die wter orlogen vlieden, niemant van v lieden, en sal sijn vianden dorren wederstaen. **38** Ghy sult onder die heydenen vergaen, ende der vianden lant sal sonden sullen ghepincht worden, **40** tot dat sij haer ende haerder ouders misdaeden belijden sullen, daermede dat sij ouertreden hebbent teghen mi, ende tseghen my ghewandelt. **41** Daerom sal ick oock tseghen hen wandelen, ende ic salse brenghen in een viandich lant, tot dat haer onbesneden herte hen scame. Dan sullen sij voor haer boosheden bidden, **42** ende ick sal mijns verbonts ghedachtich wesen, dat ic vast ghemaeect hebbe met Iacob, ende Isaac, ende Abraham, Ende ic sal haers lants ooc ghedachtich wesen, **43** dat welc alst verlaten sal sijn van hen, soe salt zijn behaghen hebben in sijnder rusten, lijdende verwoestheyt om haren wille, Maer sij sullen voor haer sonden bidden, om dat sij mijn rechten verworpen hebbent, ende mijn wetten versmaet. **44** Maer nochtans doen si ooc inder vianden lant waren, soo en heb ickse niet heel verworpen, noch ic en hebse alsoo niet versmaet, dat sij heel vernield souden worden, ende dat ick breken soude mijn verbont met hen, Want ick ben die Heere haerlieder Godt, **45** ende ic sal ghedachtich wesen mijns voorleden verbonts, doen icse leyde wt dat lant van Egypten int aensien der heydenen, om dat ic haerlieder Godt wesen soude, Ick ben die Heere Godt. Dit zijn die rechten ende gheboden ende wetten, welck die Heere ghegeheue heeft tusschen hem ende tusschen die kinderen van Israel, opden berch Sinai door Moyses hant.

27 ENde die Heere heeft tot Moysen ghesproken, segghende. **2** Spreect tot die kinderen van Israel, ende ghi sult hen segghen. Een mensch die een ghehofte ghedaen heeft, ende zijn ziele Gode belooft heeft, die sal die weerde gheuen, nae die weerderinghe. **3** Eest dat een man is van twintich iaren tot dat sestichste ier, soo sal hi vijftich siclen gheuen siluers nae tgewicht der heyligher plaeften, **4** eest een vrouwe, dertich, **5** Maer van tvijfste ier tot dat twintichste, soo sal een mans persoon twintich siclen gheuen, een vrouwe thien. **6** Van eender maent out tot dat vijfste iare soo salmen voor een knechtken gheuen vijf siclen, voor een meysken drie. **7** Een man die tsestich iaren ende daer bouen out is, sal vijftien siclen gheuen, een vrouwe thien, **8** Eest dat die arm is, ende dat hi niet machtich en is dese ghesette weerde te gheuen, soo sal hy voor den priester staen, ende hoe veel dat die waerderen sal, ende sien sal dat hi gheuen can, soo veel sal hi gheuen. **9** Maer eest dat iemant gode belooft een beeste welcken den Heere offeren mach, dat sal heyligh wesen **10** ende ten mach niet verwisselt worden, dat is gheen beter om een quaet noch gheen argher om een goet. Ende eest dat hy dit verwisselt, soo sullen si den Heere gheheylicht sijn, soo wel tghene dat verwisselt is, als dat daer die wisselinghe voor ghedaen is. **11** Eest dat iemant ghelooft een onsuyuer beeste welcken den Heere niet offeren en mach, die salmen voor den priester brenghen, **12** die welcke

onderscye dende oft goet oft quaet is, sal den prijs stellen, **13** ende eest dat hi dat gheuen wilt diet offert, soo sal hy het vijfste deel daer op legghen bouen die waerderinghe. **14** Eest dat een mensch zijn huys belooft, ende den Heere gheheylicht heeft, soo sal die priester dat besien oft goet oft quaet is, ende nae den prijs die van hem ghestelt sal worden, salt vercocht worden, **15** maer eest sake dat die ghene diet belooft heeft, tselue wilt lossen, soo sal hi het vijfste deel vander waerderinghe daer toe legghen, ende hy sal dat huys hebben. **16** Eest sake dat hi eenen acker van sijnder besittinghen den Heere belooft ende gheheylicht heeft, nae die mate sijns saetcorens sal den prijs ghewaerdeert worden eest sake dattet lant met dertich maten ghersten besaeyt wort, soo salmen dat vercoopen vijftich siclen siluers. **17** Eest dat hi ter stont nae dbeghinnende iaer vanden iubileus eenen acker gheloeft heeft, soo salment waerderen soo vele als die soude moghen ghelden, **18** maer eest nae een luttel tijts, soo sal die priester het ghelyt rekenen nae dat ghetal der iaren die noch te comen zijn, tot dat iubileus iaer, ende dat salmen vanden prijs afnemen, **19** maer eest dat hi den acker lossen wilt, dien belooft hadde, soo sal hi het vijfste deel van dat gheschat ghelyt daer toe legghen, ende hi sal dien besitten. **20** Maer eest sake dat hi dien niet en wilt lossen, maer dat hi iemant anders vercocht wort, soo en sal hy dien belooft heeft, den seluen niet meer moghen lossen, **21** want als den dach van dat iubileus iaer comen sal, soo sal den acker den Heere gheheylicht zijn, ende die gheheylicheerde erue behoort der priesters recht toe **22** Eest sake dat eenen acker ghecocht is, ende niet vander ouders erfgoeden den Heere gheheylicht wort, **23** soo sal die priester den prijs rekenen, nae tghetal der iaren, tot dat iubileus iaer, ende die den acker den Heere belooft heeft, sal dien gheuen den Heere, **24** maer int iubileus iaer, soo sal dien acker weder comen tot sijnen iersten Heere, dien vercocht hadde, ende dien ghehadt heeft ten late sijnder besittinghe. **25** Alle waerderinghe sal ghewegen worden nae den sicle der heyligher plaeften, Eenen sicle heeft twintich hellinghen. **26** Die ierste gheborenen die welcke Gode toebehooren en sal niemant moghen den Heere heyligh maken ende belouen, tsij of eenen osse oft een schaep is, sij sijn des Heeren, **27** Maer eest sake dat een onsuyuer beeste is, soo sal hy dat lossen diet gheoffert heeft, nae sijn weerderinghe, ende hi sal daer toe doen het vijfste deel vanden prijs, Maer en wilt hy dat niet lossen, soo salt iemand anders vercocht worden, soo vele alst te voren ghewaerdeert was. **28** Alle dat den Heere gheheylicht wort, tsij of een mensch is, oft een beeste, ofte eenen acker, dat en salmen niet vercoopen noch lossen moghen. Soe wat eens gheheylicht is, dat sal een heyligh der heylighen wesen den Heere, **29** Ende al dat gheheylicht is, dat van eenen mensche gheoffert wordt, en sal niet ghelost worden, maer tsal die doot steruen. **30** Alle die thienden des lants tsij vanden coren vruchten oft vanden oogst der boomen, behooren den Heere toe, ende die worden hem gheheylicht **31** maer eest sake dat iemant sijn thienden wilt lossen, die sal het vijfste deel van dien daer toe doen. **32** Van allen thiende van ossen, scapen, ende gheyten, die welck onder der herders roede gaen, soo wat het thienste coemt, dat sal den Heere gheheylicht wesen, **33**

Men sal niet kiesen noch goet noch quaet, noch men en sal dat een voor dander niet verwisselen, maer eest dat iemant verwisselt, soo sal tgene dat verwisselt is, ende tgheen daer voor dat verwisselt is, den Heere gheheylicht sijn, ende men en sal dat niet lossen. **34** Dit sijn die gheboden welck die Heere Moysi bevolen heeft totten kinderen van Israhel opden berch Sinai. Hier eyndet dat derde boeck Moysi Leuiticus ghenaemt.

Numeri

1 ENDE die Heere heeft tot Moysen ghesproken in die woestijne Sinai in dat tabernakel des verborts opden irsten dach vander tweeder maent, int tweede iaer nae dat si wt Egypten ghegaen waren, segghende. 2 Neemt die somme vander geheelder vergaderinghe der kinderen van Israhel, nae haren gheslachten ende huysen, ende die namen van een ieghelijc, 3 wat datter is van mans persoouen van twintich iaren ende opwaerts, van alle der stercker mannen van Israhel, ende ghi sultse tellen nae haren scharen, ghi ende Aaron. 4 Ende met v sullen wesen die princen vanden gheslachten ende huysen in haren maescappen, 5 der welcker namen sijn dese. Van Ruben Elisur Sedeurs sone, 6 Van Symeon Salamiel Surisaddais sone, 7 Van Iudas, Naason Aminadabs sone, 8 Van Issachar, Nathanael, Suars sone, 9 Van Sabulon, Eliab, Helons sone, 10 maer van Ioseps sonen, van Ephraims gheslachte, Elisama, Ammiuts sone, Van Manasse, Gamaliel, Phadassurs sone, 11 Van Benjamin, Abidan, Gedeons sone, 12 Van Dan, Ahieser, Amisaddais sone, 13 Van Aser Phegiel, Ochrans sone, 14 Van Gad, Eliasaph, Duels sone, 15 Van Nephtali, Ahira, Enans sone. 16 Dese waren die alder edelste princen der menichten in haer gheslachten ende maescappen, ende hoofden van Israhels heyr, 17 die welc Moyses ende Aaron hebben genomen met alle die menichte des ghemeynen volcs, 18 ende sij hebben die vergadert opden irsten dach vander tweeder maent tellende die nae haren gheslachten, huysen, ende huysgesinnen, ende die hoofden ende namen van een yeghelijc, van dat twintichste iaer ende daer bouen, 19 ghelyc die Heere Moysi beuolen hadde. Ende daer zijn ghetelt in die woestijne Sinai, 20 van Ruben Israhels irste gheborn sone bi haren gheslachten, ende familien, ende huysen, ende namen van yeghelijs hoofden, alle dat is van mans personen, van twintichste iaer ende daer bouen, die ter orloghen trekken, 21 sesenveertich duysent ende vijf honderd. 22 Van Symeons kinderen, bi haer gheslachten familien, ende huysen van haren maescappen, waren ghetelt bi die namen ende hoofden van een yeghelijc alle dat van mans persoon is, van twintich iaren ende daer bouen die ter orloghen ghinghen, 23 neghen ende vijftich duysent, ende drij honderd. 24 Van Gads kinderen bi haren gheslachten ende familien, ende huysen van haren maescappen zijn ghetelt bi elcs namen van twintichste iaer ende daer bouen, alle die ter orloghen trekken, 25 vijf ende veertich duysent, ses honderd ende vijftich. 26 Van Iudas kinderen bi haren gheslachten ende familien, ende huysen van haren maescappen, bi elcs namen van twintichste iaer ende daer ouer, alle die ten strije trekken mochten, 27 sijnder ghetelt vier ende tseuentich duysent ende ses honderd. 28 Van Issachars kinderen by die gheslachten ende familien ende huysen van haren maescappen, bi elcs namen, van twintichste iaer ende daer bouen, alle die ten strije trocken, 29 sijnder ghetelt vier ende vijftich duysent, ende vier honderd. 30 Van Sabulons kinderen bi haren gheslachten, ende huysen van haren maescappen, sijnder ghetelt bi elcs namen, van dat twintichste iaer ende daer ouer, alle die ter orloghen mochten gaen, 31 seuen ende vijftich duysent, ende vier honderd. 32 Van Iosephs sonen.

Van Ephraims kinderen bi haren gheslachten ende familien, ende huysen van haren maescappen sijnder ghetelt bi elcs namen van twintichste iaer ende daer ouer, alle die mochten ter orloghen trekken, 33 veertich duysent ende vijf honderd. 34 Voorts van Manasses kinderen by haren gheslachten ende familien ende huysen van haren maescappen sijnder ghetelt bi elcs namen van twintich iaren ende daer bouen, alle die ter orloghen gaen mochten, 35 twee ende dertich duysent ende twee honderd. 36 Van Beniamins kinderen bi haren gheslachten, ende familien, ende huysen van haren maescappen sijnder ghetelt bi elcs namen van dat twintichste iaer ende daer bouen, alle die ter orloghen gaen mochten, 37 vijf ende dertich duysent ende vier honderd. 38 Van Dans kinderen bi haren gheslachten ende familien ende huysen van haren maescappen sijnder ghetelt bi elcs namen van twintichste iaer ende daer bouen, alle die ten strije mochten trekken, 39 twee ende tseentich duysent, ende seuen honderd. 40 Van Asers kinderen, bi haren gheslachten ende familien ende huysen van haren maescappen, sijnder ghetelt bi elcs namen van twintich iaren ende daer ouer, alle die mochten ter orloghen trekken 41 eenenveertich duysent ende vijf honderd. 42 Van Nephtali kinderen by haer gheslachten ende familien, ende huysen van haren maescappen, sijnder ghetelt bi elcs namen, van dat twintichste iaer ende daer bouen, alle die ter orloghen mochten 43 drij ende vijftich duysent, ende vier honderd. 44 Dit zijn die ghene die Moyses, ende Aaron, ende die twaelf princen van Israhel ghetelt hebben eenen yeghelijs besonder, by die huysen van haren maescappen. 45 Ende alle tghetal der kinderen van Israhel, nae haer huysen, ende familien van twintich iaren ende daer ouer, die ter orloghen trekken mochten, 46 waren ses honderd duysent, ende drij duysent, vijfhondert, ende vijftich mannen. 47 Maer die Leuiten en waren int gheslachte van haren familien met hem niet ghetelt. 48 Ende die Heere heeft tot Moysen ghesproken, segghende. 49 Dat gheslacht van Leui en wilt niet tellen, noch en telt haerlieder somme niet bi die kinderen van Israhel, 50 maer stelt op dat tabernakel des ghetuyghenis, ende allen zijn vaten, ende alle dat tot den ceremonien toebehoort. Sij sullen dat tabernakl draghen ende alle sijn ghereetscap, ende si sullen inden dienst wesen, ende si sullen haren legher maken rontsomme den tabernakel. 51 Ende alsmen sal moeten voorts reyzen soo sullen die Leuiten dat tabernakel aflegghen, ende alsmen sal den legher neder slaen, soo sullen si het tabernakel op rechten, Soo wie datter anders toe gaet, dien salmen dooden. 52 Ende die kinderen van Israhel sullen haer leghers maken, een ieghelijc nae sijn scharen, vergaderinghe ende heyren. 53 Maer die Leuiten sullen haer tenten slaen rontsomme den tabernakel, op datter gheen gramscap en come op die menichte der kinderen van Israhel, ende sij sullen die wake houden in die bewaringhen, van dat tabernakel des ghetuygenis. 54 Hierom hebben die kinderen van Israhel ghedaen nae alle dat die Heere Moysi beuolen hadde.

2 ENde die Heere heeft ghesproken tot Moysen ende Aaron, segghende. 2 Alle die kinderen van Israhel, sullen elc haren legher maken, rontsomme den tabernakel des verborts, bi hen hoopen, teekenien, ende banieren, ende

husyen van haren gheslachten. **3** Ten oosten sal Iudas sijn tenten slaen, nae die hoopen van sijnen heyre, ende die prince van sijnen kinderen sal zijn Nahasson Aminadabs sone, **4** ende alle die somme der strijbaer mannen van sijnen gheslachte vierentseuentich duysent ende ses hondert. **5** Neffens hem hebben haer tenten gheslaghen, die van Issachars geslachte, wiens prince was Nathanael Suarsrone, **6** ende alle tghetal van sijnen strijbaer mannen was vier ende vijftich duysent vier hondert. **7** Int gheslachte van Sabulon was die prince Eliab Helons sone, **8** ende alle dat heyr der strijbaer mannen van sijnen gheslachte seuen ende vijftich duysent, ende vierhondert. **9** Alle die in Iudas heyr ghetelt zijn, waren hondert ende sesentachtentich duysent, ende vier hondert, ende nae haer scharen sullen si dierste wtgaen. **10** In den legher van Rubens kinderen aen die suytseide, sal die prince zijn Elisur Sedeurs sone, **11** ende alle dat heyr van sijnen strijbaer mannen die ghetelt sijn, waren sesenveertich duysent, ende vijf hondert. **12** By hem hebben tenten gheslaghen, die van Symeons geslachte, wiens prince was Salamiel Surisaddais sone, **13** ende alle dat heyr van sijnen strijbaer mannen die ghetelt sijn, waren neghen ende vijftich duysent, ende drij hondert. **14** In dat gheslachte van Gad, was die prince Eliasaph Duels sone, **15** ende alle dat heyr van sinen strijbaeren mannen die ghetelt sijn, waren vijfvenveertich duysent, ses hondert, ende vijftich. **16** Alle die ghetelt waren in Rubens legher, waren hondert eenenvijftich duysent, vier hondert, ende vijftich bi haren hoopen, si sullen in die tweede plaatse voorts trecken. **17** Ende het tabernakel des ghetuygenis sal opghehauen worden door der Leuiten dienst, ende bi haer hoopen, alsoomen dat oprechten sal, soo salmen dat ooc nederlegghen. Sij sullen elc besonder voorts trekken nae haer plaatseen ende ordinancien. **18** Aen die westsijde sullen wesen die legheren der kinderen van Ephraim, wiens prince was Elisama Aminadabs sone, **19** tgheheel heyr van sinen strijbaer mannen die ghetelt sijn, waren veertich duysent ende vijf hondert. **20** Ende met hemlieden het gheslachte van Manasses kinderen, wiens prince was Gamaliel Phadassurs sone **21** ende alle dat heyr van sijnen strijbaer mannen die ghetelt sijn, waren twee ende dertich duysent, ende twee hondert. **22** Int gheslachte der kinderen van Beniamin was die Prince Abidan Gedeons sone, **23** ende tgheheel heyr van strijtbaren mannen die ghetelt sijn, waren vijfendertich duysent, vierhondert. **24** Alle die in Ephraims legher ghetelt sijn, waren hondert duysent ende achtduysent, ende een hondert by haren hoopen, sy sullen die derde int voortstrecken sijn. **25** Aen die Noortsijde hebben haren legher gheslaghen die kinderen van Dan, wiens Prince heeft gheweest Ahieser, Amisaddais sone, **26** ende alle dat heyr van sijnen strijbaer mannen, die ghetelt sijn, waren twee ende tsestich duysent, ende seuenhondert. **27** By hem hebben die van Asers gheslachte haer tente gheslaghen, wiens Prince was Phegiel Ocrans sone, **28** ende alle dat heyr van sijnen strijbaer mannen, die getelt sijn, waren een ende veertich duysent, ende vijfhondert **29** Van dat gheslachte der kinderen van Nephthali was die Prince Ahira Enans sone, **30** ende alle dat heyr van sijnen strijtbaren mannen, waren drijenvijftich duysent, ende vier hondert. **31** Alle die in Dans legher ghetelt sijn, waren hondertduysent, seuen ende vijftich duysent, ende ses hondert, ende sij sullen die leste voortstrecken **32** Dit is tghetal der kinderen van Israhel, by die huysen van haren gheslachten ende scaren ende vanden versceyden heyren, seshondert duysent ende drij duysent, vijfhondert, ende vijftich. **33** Maer die Leuiten en sijn niet ghetelt onder die kinderen van Israhel, want alsoo hadde die Heere Moysi beoulen. **34** Ende die kinderen van Israhel hebben ghehaen na alle dat die Heere gheboden hadde. Sij hebben haer leghers gheslaghen nae hen hoopen, ende sijn voortghetrocken by haer familien ende haerder vaderen huysen.

3 Dlt sijn die gheslachten van Aaron ende Moyses opden dach doen die Heere tot Moysen ghesproken heeft opden berch van Sinai. **2** Ende dit sijn die namen van Aarons kinderen, Sijn erste gheboren sone was Nadab, daer nae Abiu, ende Eleazar ende Ithamar. **3** Dit sijn die namen van Aarons sonen der priesteren die ghesalft sijn, ende der welcker handen gheuult ende ghewijt sijn om dat sij het priesterscap souden bedienen, **4** Want Nadab ende Abiu zijn ghestoruen doen sij vreemt vier offerden voor des Heeren aenschijn in die woestijne van Sinai sonder kinderen, ende Eleazar ende Ithamar hebben dat priesterscap bedient, voor Aaron haren vader. **5** Ende die Heere heeft tot Aaron ghesproken seggende, **6** Neemt by v dat gheslachte van Leui, ende doet die staen voor Aarons aensicht, dat sij hem dienen, **7** ende dat sij waken ende gadeslaen al wat den dienst der ghemeynten aengaet voor dat tabernakel des getuyghenis, **8** ende dat sij die ghreeetsappen des tabernakels bewaren, dienende in sijnen dienst. **9** Ende ghy sult die Leuiten tot eender ghiften geuen **10** Aaron ende sijnen sonen den welcken sij vanden kinderen van Israhel gheleueert sijn. Maer Aaron ende sijn sonen suldi stellen ouer den dienst des priesterscaps. Een vreemde die tot dien dienst ghaet, sal ghedoot worden. **11** Ende die Heere heeft tot Moysen ghesproken segghende, **12** Ick heb die Leuiten wt die kinderen van Israhel ghenomen, voor alle die ierste gheboren, die der moeder lichaem ierst open doen, onder die kinderen van Israhel. Ende die Leuiten sullen my toebehooren, **13** Want mijne is alle ierste gheboren, van dier tijt dat ick alle dierste gheboren van Egijpten versloech int lant van Egijpten, soo heb ick my gheheylicht alle dat ierste gheboren wordt in Israhel, van den mensche aen tot dat cleyn vee toe, sij sijn mijne, ick ben die Heere. **14** Ende die Heere heeft tot Moysen ghesproken in die woestijne van Sinai segghende, **15** Telt die kinderen van Leui, door haer vaderen huysen ende familien, alle manspersoonen van eender maent ende daer bouen. **16** Ende Moyses heeftse ghetelt ghelyck die Heere beoulen hadde. **17** Ende die sonen van Leui sijn gheuonden by haer namen, Gerson, ende Caath, ende Merari. **18** Die sonen van Gerson, Lebni, ende Semei. **19** Die sonen van Caath, Amram ende lesaar, Hebron ende Oziel. **20** Die sonen van Merari, Moholi, ende Musi. **21** Van Gerson waren twee familien, te weten der Lebritten ende der Semeiten, **22** waer af dat ghetelt is het volck van manspersoonen, van eender maent ende daer bouen tot seuen duysent ende vijfhondert. **23** Dese sullen achter het tabernakel haren legher maken ten tweesten **24** onder den Prince Heliasaph laels sone. **25** Ende sullen die

wake hebben in dat tabernakel des verbonts **26** van dat selue tabernakel ende sijn decsel, dat voorspantsel datmen trect voor die doore van dat dack des verbonts, ende die gordijnen van dat voorhof, ende ooc mede dat voorhansel datmen hanghet aen den inganc van dat voorhof des tabernakels, ende al dat tot den dienst des outaers toe behoort, die zeelen des tabernakels ende alle sijn ghreedtscappen. **27** Dat gheslachte van Caath sal tot natien hebben die Amramiten, ende lesariten, ende Hebroniten, ende Ozieliten. Dit sijn die familien der Caathiten, ghetelt by haren namen, **28** alle die mans persoonen, van eender maent ende daer ouer, acht duysent ende seshondert, sij sullen te bewaren hebben die heylischte plaatse, **29** ende sij sullen haren legher stellen aen die zuytsjide, **30** Ende hen Prince sal wesen Elizaphan Oziels sone, **31** ende sij sullen die arcke bewaren, ende die tafele, ende den candelaer, die outaren, ende die ghreeetscappen van die alderheylichste plaatse, daer in ghedient wordt, ende dat voorhansel, ende alle desghelyckelen huysraet. **32** Maer die Prince bouen der Leuiten princen, Eleazar Aarons des priesters sone, die sal wesen ouer die bewaerders van die hoede der heyligher plaatzen. **33** Maer van Merari sullen natien sijn, die Moholiten, ende die Musiten ghetelt by haren namen **34** alle mans persoonen, van eender maent ende daer ouer, ses duysent ende twee hon-dert, **35** Hen prince was Suriel Abihaiels sone, sij sullen haren legher maken aen die Noortsjide. **36** Ende onder haer bewaringhe sullen wesen die plancken des tabernakels, ende die rijchelen, ende die columnen, ende haer basementen, ende alle dat tot deser dinghen cieraet toe behoort, **37** ende die columnen van dat voorhof int ronde met haren basementen, ende die spannaghelen met haren seelen. **38** Moyses ende Aaron met hen sonen sullen haren leger maken voor dat tabernakel des verbonts, dat is aen die Oostsijde, hebbende die bewaringhe van die alderheylichste plaatse, int midden der kinderen van Israel, soo wie anders daer by coemt, die sal steruen. **39** Alle die Leuiten die Moyses ende Aaron, nae des Heeren ghebot ghetelt hebben, by haer familien der mans persoonen, van eender maent ende daer bouen, waren twee ende twintich duysent. **40** Ende die Heere heeft tot Moyses gheseyt, Telt die ierste gheboernen der mans personen, van die kinderen van Israel, van eender maent, ende daer bouen, ende ghy sult hen somme hebben. **41** Ende ghy sult voor my nemen die Leuiten voor alle dierste gheboernen der kinderen van Israel, Ic ben die Heere. Ende hen vee, voor alle dierste gheboernen van die beesten der kinderen van Israel. **42** Moyses heeft getelt ghelyc die Heere gheboden hadde, dierste gheboren der kinderen van Israel, **43** ende die mans persoonen by hen namen van eender maent out ende daer ouer, waren twee ende twintich duysent, tweehondert ende drijentseuentich. **44** Ende die Heere heeft tot Moyses ghesproken, segghende, **45** Neemt die Leuiten voor dierste gheboernen der kinderen van Israel, ende dat vee der Leuiten voor haer vee, ende die Leuiten sullen mijne wesen, Ick ben die Heere. **46** Maer inden prijs van die tweehondert ende drijentseuentich die welcke te bouen gaen tghetal der Leuiten van dierste gheboernen der kinderen van Israel **47** suldi nemen voor elc hooft vijf siclen, nae tghewichte der heyligher plaatzen. Eenen sicle

ghelt twintich cleyn penninghen. **48** Ende ghy sult dat gelt Aaron ende sijnen sonen gheuen, den prijs der gheender die daer ouer sijn. **49** Dus heeft Moyses ghenomen het gelt der gheender die daer meer waren, ende die hy gheloft hadde vanden Leuiten **50** voor die ierste gheboernen der kinderen van Israel, van duysent drijhondert ende vijfentsestich siclen, nae dat ghewichte der heyligher plaatzen, **51** ende heeft dat Aaron ghegeuen ende sijnen sonen nae dat woort, welck hem die Heere beuolen hadde.

4 ENde die Heere heeft gesproken tot Moyses ende Aaron segghende, **2** Neemt die somme van Caaths sonen wt dat midden der Leuiten, by haren huysen ende familien, **3** van dat dertichste iaer ende daer ouer, tot dat vijfstichste iaer, van alle die gaen om te staen ende te dienen in dat tabernakel des verbonts. **4** Dit is die dienst van Caaths sonen, **5** Als den legher sal vertreken, dan sal Aaron ende sijn sonen gaen in dat tabernakel des verbonts, ende in die heylichste plaatse, ende sij sullen dat voorhansel afdoen dat voor den inganc hanghet, ende daer in sullen sij winden die arcke des ghetuyghenis, **6** ende sij sullen dat noch bedecken met een decleot van iantinen vellen, ende sisullen daer ouer trekken noch een decsel gheheel hemelblau ende sij sullen die hantboomen daer in steken. **7** Ende die tafel des voorlegghens sullen sij oock winden in een hemelblau decleot, ende sij sullen by haer legghen die wierrockvaten ende die mortierkens, croesen ende bekers om die vochtighe offeranden te schencken, die brooden sullen altoos op die tafel wesen. **8** Ende sij sullen daer ouer trekken een root decsel dwelc sij noch eens ouertrekken sullen met een decsel van iantinen vellen ende sij sullen die hantboomen daer in steken. **9** Ende sij sullen een hemelblau decleot nemen daer sij den candelaer mede bedecken sullen, metten lampen ende met sijnen scaerkens ende bluschvaten ende met alle die olievaten, die om die lampen te onderhouden nootelijck sijn, **10** ende ouer alle dese sullen sij een decsel trekken van iantinen vellen, ende sij sullen die hantboomen daer in steken. **11** Ende oock den gulden outaer sullen sij wenden in een hemelblau cleedt, ende sij sullen daer ouer trekken een decsel van iantinen vellen, ende die hantboomen daer in steken. **12** Alle die ghreedtscapte daermen in die heylichste plaatse mede dient, sullen sij winden in een hemelblau decleot, ende daer ouer sullen sij een decsel van iantinen vellen trekken, ende sij sullen die hantboomen daer in steken. **13** Ende den outaer sullen sij oock van die asschen suyueren, ende sij sullen dien in een purpuren cleedt winden, **14** ende sij sullen by hem legghen alle die ghreedtscappen die welcke sij besighen tot sijnen dienst, te weten die vierpannen, crouwels, ende die vorcken, die haken, ende vierscuppen. Alle die ghreedtscappen des outaers sullen sij tsamen ouerdecken, met een decsel van iantinen vellen ghemaect, ende sij sullen die hantboomen daer in steken. **15** Ende als Aaron ende sijn kinderen die heylige plaatse sullen ouerdeckt hebben, ende alle sijn ghreedtscappen, int optrekken vanden leghers, dan sullen Caaths kinderen binnen comen om die bedekte dinghen te draghen, ende sij en sullen die ghreedtscap van die alderheylichste plaatse niet handelen, op dat sij niet en steruen. Dit sijn die lasten van Caaths kinderen, in dat

tabernakel des verbonts, **16** waer ouer dat sijn sal Eleazar Aarons des priesters sone, tot wiens sorgho ooc toebehoort die olie om die lampen te onderhouden, ende het ghemaect ruecoffer, ende het sacrificie datmen eewelijck offert, ende die olie der saluwinghen, ende al wat tot den dienst des tabernakels behoort, ende van alle den ghereedtschappen die in die heylige plaatse sijn. **17** Ende die Heere heeft ghesproken tot Moysen ende Aaron segghende, **18** En wilt dat geslachte vant Caath niet te niet doen wt het midden vanden Leuiten, **19** maer dit suldi hen doen, dat sij moghen leuen, ende niet en steruen, eest dat sij dat heyligh der heylighen handelen, Aaron met sijnen sonen sullen binnen gaen, ende sij sullen elcken sijn werck bestellen, ende bescheyden wat een ieghelyck sal moeten draghen, **20** maer die ander en sullen wt gheen nieuschiericheyt besien die dinghen die in die heylige plaatse sijn, voor datse ouerdeck sijn, oft anders sullen sij steruen. **21** Ende die Heere heeft tot Moysen ghesproken, segghende, **22** Neemt ooc het heel ghetal van Gersons sonen, by hen huyzen ende familien ende gheslachten, **23** van dertich iaren ende daer ouer, tot die vijftich iaren. Teltse allegader die daer in gaen, ende dienen in dat tabernakel des verbonts. **24** Dit is dat officie vander Gersoniten familie, **25** dat sij sullen draghen die gordijnen des tabernakels, ende dat dack des verbonts, dat ander decsel, ende bouen al dat iantinen ouerdecsel, ende dat voorspansel datter hanct voor den inganck van dat tabernakel des verbonts, **26** die gordijnen des voorhofs, ende dat voorhancsel aen den inganck welck daer is voor dat tabernakel. Alle dat tot den outaer toebehoort, die zeelkens, ende die ghereedtschappen des diensts **27** sullen Gersons sonen draghen nae tghebodt van Aaron ende sijnen sonen, ende een ieghelyck sal weten tot wat last dat sij moeten ghestelt sijn. **28** Dit is den dienst van die familie der Gersoniten, in dat tabernakel des verbonts, ende sij sullen wesen onder die hant van Ithamar Aarons des priesters sone. **29** Ende die kinderen van Merari, by die familien ende huyzen van haren vaders suldi tellen **30** van dertich iaren ende daer ouer tot vijftich iaren, alle die daer binnen gaen tot dat officie van haren dienst, ende totten dienst van dat verbont des ghetuyghenis. **31** Dit sijn haer lasten, Sij sullen draghen die plancken des tabernakels ende haer rijchelen, die columnen ende haer basementen, **32** ende die columnen ooc des voorhofs int ronde, met haren basementen, spannaghelen, ende coorden. Alle die vaten ende den huysraet sullen by ghetale ontfanghen, ende also sullen sij die draghen. **33** Dit is dat officie der familien vanden Merariten ende haren dienst in dat tabernakel des verbonts. Ende sij sullen wesen onder die hant van Ithamar Aarons des priesters sone. **34** Dus hebben Moyses ende Aaron ende die princen der synagogen Caaths sonen ghetelt, by haren gheslachten ende haerder vaderen huyzen **35** van dertich iaren ende daer bouen, tot dat vijftichste iaer, alle die daer gaen tot den dienste van dat tabernakel des verbonts **36** ende daer sijnder vonden twee duysent, seuenhondert ende vijftich. **37** Dit is dat ghetal des volcs van Caath, die in dat tabernakel des verbonts ghaen, dese hebben Moyses ende Aaron ghetelt nae des Heeren woordt, door Moyses hant. **38** Ende die kinderen van Geron sijn ooc ghetelt by haren maescappchen ende haerder

vaderen huyzen, **39** van dertich iaren ende daer bouen, tot dat vijftichste iaer, alle die iugaen om te dienen int tabernakel des verbonts, **40** ende daer sijnder vonden twee duysent, ses hondert, ende dertich. **41** Dit is tvolck vanden Gersoniten, die welck Moyses ende Aaron ghetelt hebben, nae des Heeren woordt. **42** Oock waren daer ghetelt die sonen van Merari, by haren gheslachten ende haerder vaderen huyzen, **43** van dertich iaren ende daer bouen tot dat vijftichste iaer, alle die daer ginghen om te volbrenghen die godtsdiensten van dat tabernakel des verbonts, **44** ende daer isser vonden drii duysent, ende tweehondert. **45** Dit is het ghetal van Meraris kinderen, die welck Moyses ende Aaron ouertelt hebben, nae des Heeren ghebodt door Moyses hant. **46** Alle die ghetelt sijn vanden Leuiten, ende die by namen heeft doen tellen Moyses ende Aaron met die princen van Israel by haren gheslachten, ende by haerder vaderen huyzen, **47** van dertich iaren ende daer bouen, tot dat vijftichste iaer, ingaende totten dienst des tabernakels, ende om die lasten te draghen, **48** waren tsamen achtduysent, vijfhondert, ende tachtentich. **49** Na des Heeren woordt heeft Moyses die ghetelt, eenen ieghelyckken nae sijnen dienst, ende lasten, alsoo die Heere hem beuolen hadde.

5 Ende die Heere heeft tot Moysen gesproken segghende, **2** Ghebiedt den kinderen van Israel, dat sij wten legher worpen alle die melaetsch sijn, ende die den vlot des saets hebben, ende die ouer eenen dooden besmet sijn, **3** Beide man ende vrouwe drijft wt den heyrlegher, op dat sij dien niet en ontsuyueren, als sij by v lieden woonen. **4** Ende die kinderen van Israel hebben alsoo ghedaen, ende sij hebben die wten legher verdreuen, ghelyck die Heere tot Moysen gheseyt hadde. **5** Ende die Heere heeft tot Moysen ghesproken segghende, **6** Spreect tot die kinderen van Israel, Een man oft een vrouwe als sij ghedaen hebben een van allen den sonden die den menschen pleghen te gheschieden, ende dat sij door versuemenisse het ghebodt des Heeren ouertreden hebben, ende misdaen, **7** soo sullen sij haer sonde belijden ende sij sullen wederom gheuen het principael, ende het vijfste deel noch daer bouen hem, den welcken sij misdaen hebben, **8** maer en issen niemant diet ontfanghe, soo sullen sij dat den Heere gheuen, ende het sal den priester toebehooren, wtghenomen den ram, die voor dat versoenen gheoffert wordt, op dattet een soenlijcke slachofferande wesen mach. **9** Ende alle die ierste vruchten welc die kinderen van Israel offeren, behooren den priester, **10** ende wat van een ieghelyck besonder in die heylichste plaatse gheoffert wordt, ende den priester in sijn handen gheleuet, dat sal sijn wesen. **11** Ende die Heere heeft ghesproken tot Moysen segghende, **12** Spreect tot die kinderen van Israel, ende ghy sult tot hen segghen, Een man wiens wif ghedoelt heeft, ende haren man versmadene, **13** by eenen anderen gheslapen heeft, ende dat die man dat niet en can beuinden, maer het ouerspel blijft verborghen, ende men en can dat door gheenen ghetuyghen bewisen om dat sij int werck der oncuyshet niet beuonden en is. **14** Eest sake dat den gheest der ialoursheyd den man verwecht tegen sijn huysvrouwe die ontsuyuert is, oft met valschen vermoeden daer af beteghen wordt, **15** so sal hy die voor den priester brenghen. Ende hy sal voor haer een offerande

offeren het thiende deel van een satum ghersten meels, hy sullen sij niet drincken, sij en sullen oock gheen versche en sal daer gheen olie op ghieten, noch gheen wierook op noch drooghe dryuyen eten, 4 alle die daghen dat sij legghen, want het is een sacrificie der ialoursheyt, ende een offerande ondersuekende douerspel. 16 Hierom salse die door ghelofte den Heere gheheylicht sijn. Alle dat vanden priester offeren ende voor den Heere stellen, 17 ende hy sal wijnghaert wesen mach, vanden ghepersten dryuyen tot nemen heyligh water in een eerdelen vat, ende een luttelken den kernkens toe, en sullen sij niet eten. 5 Alle den tijt van eerden vanden vloer des tabernakels sal hy daer inne doen. 18 Ende als die vrouwe voert aenschijn des Heeren staen sijnder afscheydinghen en sal gheen scaers ouer sijn hoofd gaen tot dat volcomen is den dach daer in hy den Heere sal, dan sal hy haer hooft ontdecken, ende dat sacrificie gheheylicht wordt. Hy sal heyligh wesen die wijle dat het der ghedenckenissen, ende die offerande der ialoursheyt is, sooo en sal hy tot gheenen dooden gaen, 7 noch hy en op haer handen stellen, ende hy sal die alder bitterste sal hem niet ontsuyueren aen sijn vaders, oft moeders, oft wateren houden, daer hy met vervloekinghe die maledictien broeders, oft sisters lijk. Want sijns Gods wijdinghe is op tsamen ingebracht heeft, 19 ende salse besweren ende sijns hoofd, 8 Alle die daghen van sijnder verscyeinghen segghen, En heefter gheen ander man by v gheslapen, noch en sijdi niet besmet verlatende ws mans bedde, soo sal hy den Heere heyligh wesen. 9 Maer eest sake datter en sullen v dese bitter wateren niet hinderen, daer ic die wijdingen besmet worden, dwelc hy dan terstont sal scheren veruloeckinghen tsamen ingebracht hebbe. 20 Maer zijdi van uwen man ghesceyden, ende sijdi ontsuyuert, ende opden seluen dach van sijnder suyeringhen, ende wederom hebdi by eenen anderen man gheslapen, 21 soo sullen opden seuensten dach, 10 maer opden achtsten dach sooo dese vermaledijdinghen op v comen Die Heere gheue v tot sal hy offeren twee tortelduyuen oft twee ionghe dryuyen, den een veruloeckinghe, ende tot eenen exemplel van alle sijnen priester aen den inganck van dat verbont des ghetuyghenis, volcke, 22 Hi doe v dyge verrotten, ende uwen buyck moet 11 ende die priester sal deen maken voor die sonde, ende swillende bersten, ende die vermalendide wateren moeten in dander tot eenen brantoffer, ende hy sal voor hem bidden, om uwen buyck gaen, ende als uwen buyck gheswollen is, soe dat hy ouer eenen dooden ghesondicht heeft, ende hi sal sijn moet dyge verrotten, Ende die vrouwe sal antwoorden Amen hooft heyligh maken op dien dach, 12 ende hy sal den Heere Amen. 23 Ende die priester sal dese veruloeckinghen in heylighen die daghen van sijnder afscheydinghen offerende een boecxken scrijven, ende die afwisschen met die alder een iarch lammeken voor die sonde, alsoo nochtans dat bitterste wateren daer hy die vermalendijdinghen tsamen die voorleden daghen van gheender wearden en sullen ingebracht heeft, 24 ende hy sal haer dat te drincken wesen, want sijn heylighinghe is besmet. 13 Dit is die wet der gheuen. Ende als sij die wtghedroncken heeft, 25 soo sal die priester wt haer hant nemen die offerande der ialoursheyt, heylighen, Als die daghen sullen verult sijn, die welcke hy ende hy sal die opheffen voor den Heere, ende opden outaer moet gheloften ghestelt hadde, so sal hy hem aenbreghen stellen, 26 Also nochtans dat hy ierstmael neme een hantvol voor die doore van dat tabernakel des verbonts, 14 ende hy van tsacrificie datter gheoffert wordt, ende ontsteeck dat sal sijn offerande den Heere offeren, een iarch lammeken opden outaer, ende dat hi also der vrouwen die bitterste sonder smette tot eenen brantoffer, ende een iarch scaep wateren te drincken gheue. 27 Ende als sij die ghedroncken sonder smette voor die sonde, ende eenen onbesmetten ram heeft, eest sake dat sij besmet is, ende dat sij haren man voor een vreedtsamige slachofferande, 15 ende ooc mede versmaet heeft, ende des ouerpels sculdich is, soo sullen eenen corf met onghetheefde brooden, die met olie beslaghen die wateren der vermalendijdinghen door haer gaen, ende sijn, ende vladen sonder heue met olie bestreken ende die haren buyck gheswollen sijnde, sal haer dyge verrotten. vochtige offeranden van elcs welck 16 die priester voor den Ende die vrouwe sal wesen tot vermalendidinghe, ende tot Heere offeren sal, ende salt maken so wel voor die sonde eenen exemplel alle den volcke. 28 Maer eest sake dat si niet besmet en is, soo sal sij onghescient zijn, ende sal kinderen voorts breghen. 29 Dit is die wet van die ialoursheyt, Eest sake dat sij van haren man besijden gegaen is, ende dat sij besmet is, 30 ende dat haer man door den gheest der ialoersheyt teghen haer verwect sijnde, haer brengt voor daenscijnen des Heeren, ende dat haer die priester gheadaen heeft nae alle dat voorscreuen is, 31 so sal die man onsculdich wesen, ende si sal haer boosheyt ontfanghen.

6 Ende die Heere heeft tot Moysen ghesproken, segghen,
2 Spreect tot die kinderen van Israhel, ende ghy sult tot hen segghen, Een man oft vrouwe als sij een ghelofte gheadaen hebben om gheheylicht te worden, ende dat sij hen willen den Heere heyligh maken, 3 soo sullen sij hen onthouden van wijn ende van alle dat droncken maken mach, Edick van wijne ende van eenighen anderen dranc ghecomen, ende alle datmen wt wijndryuyen perst, en

sullen sij niet drincken, noch drooghe dryuyen eten, 4 alle die daghen dat sij door ghelofte den Heere gheheylicht sijn. Alle dat vanden wijnghaert wesen mach, vanden ghepersten dryuyen tot den kernkens toe, en sullen sij niet eten. 5 Alle den tijt van sijnder afscheydinghen en sal gheen scaers ouer sijn hoofd gaen tot dat volcomen is den dach daer in hy den Heere gheheylicht wordt. Hy sal heyligh wesen die wijle dat het hayr sijns hoofts wasset, 6 Alle den tijt dat hy gheheylicht is, sooo en sal hy tot gheenen dooden gaen, 7 noch hy en sal hem niet ontsuyueren aen sijn vaders, oft moeders, oft broeders, oft sisters lijk. Want sijns Gods wijdinghe is op sijns hoofd, 8 Alle die daghen van sijnder verscyeinghen sal hy den Heere heyligh wesen. 9 Maer eest sake datter yemant onuersienlijk voor hem sterft soo sal thoft sijnder wijdingen besmet worden, dwelc hy dan terstont sal scheren opden seluen dach van sijnder suyeringhen, ende wederom opden seuensten dach, 10 maer opden achtsten dach sooo sal hy offeren twee tortelduyuen oft twee ionghe dryuyen, den priester aen den inganck van dat verbont des ghetuyghenis, 11 ende die priester sal deen maken voor die sonde, ende dander tot eenen brantoffer, ende hy sal voor hem bidden, om dat hy ouer eenen dooden ghesondicht heeft, ende hi sal sijn hooft heyligh maken op dien dach, 12 ende hy sal den Heere heylighen die daghen van sijnder afscheydinghen offerende een iarch lammeken voor die sonde, alsoo nochtans dat die voorleden daghen van gheender wearden en sullen wesen, want sijn heylighinghe is besmet. 13 Dit is die wet der heylighen, Als die daghen sullen verult sijn, die welcke hy moet gheloften ghestelt hadde, so sal hy hem aenbreghen voor die doore van dat tabernakel des verbonts, 14 ende hy sal sijn offerande den Heere offeren, een iarch lammeken sonder smette tot eenen brantoffer, ende een iarch scaep sonder smette voor die sonde, ende eenen onbesmetten ram voor een vreedtsamige slachofferande, 15 ende ooc mede eenen corf met onghetheefde brooden, die met olie beslaghen sijn, ende vladen sonder heue met olie bestreken ende die vochtige offeranden van elcs welck 16 die priester voor den Heere offeren sal, ende salt maken so wel voor die sonde als tot eenen brantoffer. 17 Maer den ram sal hy dooden tot een vreedofferande, voor den Heere, offerende daer mede den corf der onghetheefder brooden, ende haer vochtige offeranden die daer nae costume toebehooren. 18 Ende dan sal den nazareus thayr van sijnder heylighingen gheschoren worden voor die doore van dat tabernakel des getuyghenis, ende hy sal sijn hayr nemen, ende salt opt vier legghen, welck ghestekken is onder den vreedoffer, 19 ende die ghecoete scouder vanden ram, ende eenen wronck broots sonder deesem, wt den korf, ende een onghedeesemde vlade, ende hy sal dat in des nazareus hant gheuen, na dat sijn hooft ghescoren is. 20 Ende als hy dat weder van hem ontfanghen heeft, soo sal hy dat opheffen voor daenscijnen des Heeren, ende die gheheylicht zijnde sullen des priesters sijn ghelyc dat borstken, waer af gheboden is datment afscheyden soude, ende die hope. Ende hier nae so mach die nazareus wijn drincken. 21 Dit is die wet vanden nazareus als hy sijn offerande den Heere beloeft heeft, den tijt van sijnder wijdingen, sonder die dinghen welck sijn hant vinden sal, na

dat hy metter herten gheloof hadde, also sal hy doen tot volmaecteyt van sijnder heylighmakinghen. **22** Ende die Heere heeft tot Moysen ghesproken segghende, **23** Spreect tot Aaron ende sijn sonen, Aldus suldi die kinderen van Israhel benedijden, ende ghy sult tot hen segghen, **24** Die Heere ghebenedijde v, ende beware v, **25** Die Heere thoone v sijn aensicht, ende zij ws bermhertich, **26** Die Heere keere sijn aensicht tot v, ende gheue v vrede. **27** Ende sij sullen mijnen naem op die kinderen van Israhel aenroepen, ende ic salse ghebenedijden.

7 Ende het is ghebuert opden dach als Moyses dat tabernakel volmaect heeft, ende dat opgherecht, ende dat oock ghesalft ende gheheylicht met alle sijnen ghereedtsappelen, ende desghelycs oock den outaer met alle sijnen ghereedtsappelen. **2** Soo hebben gheoffert die princen van Israhel, ende die hoofden der familien, die waren van elcken gheslachte dourste der gheender die ghetelt waren, **3** gauen voor den Heere ses ghedekte waghenen met twaelf ossen, Twee hooflyden hebben eenen waghen gheoffert, ende elck eenen osse, ende sij hebben die gheoffert voor daenscijn des tabernakels. **4** Ende die Heere heeft tot Moysen gheseit, **5** Ontfanc dese van hen, datse dienen moghen totten dienst des tabernakels, ende ghy sult die den Leuiten geheuen na die ordinancie van haren dienst. **6** Alsdan Moyses die waghenen ende ossen outfanghen hadde, soo heeft hy die den Leuiten gheleuert, **7** die twee waghenen ende vier ossen heeft hi Gersons kinderen ghegeueen, nae dat hen nootlijck was, **8** die ander vier waghenen ende acht ossen heeft hy die sonen van Merari ghegeueen nae haer officien ende diensten, onder die hant van Ithamar Aarons des priesters sone. **9** Maer Caaths sonen, en heeft hy gheen waghenen noch ossen ghegeueen, want sij dienen in die heylige plaatse, ende die lasten draghen sij op hen eyghen scouderen. **10** Aldus soe hebben die hooflyden hen offerande gheoffert tot des outaers wijdinghe (opden dach als dien ghesalft worde) voor den outaer. **11** Ende die Heere sprac tot Moysen, Elck hoofman sal ghiften offeren tot sijnen besonderen dach, tot die wijdinghe des outaers. **12** Opden iersten dach heeft sijn offerande ghedaen Nahasson Aminadabs sone van Judas gheslachte, **13** ende daer in waren een silueren schotele, weghende honderd ende dertich siclen, een silueren schale weghende tseuentich siclen, nae dat ghwicht der heyligher plaetsen, alle beyde vol bloeme van mele, met olie beslaghen tot een sacrificie, **14** een gulden mortierken hebbende thien siclen vol rueckwercs, **15** eenen os vanden runderen, ende eenen ram, ende een iarith lam tot een brantofferande, **16** ende eenen bock voor die sonde, **17** ende tot eenen vreed offer, twee ossen, vijf rammen, vijf bocken, ende vijf eeniarighe lammeren, dit is die offerande van Nahasson Aminadabs sone. **18** Opden tweeden dach, offerde Nathanael Suars sone, hoofman van Issachs gheslachte, **19** een silueren schotele, weghende honderd ende dertich siclen, een silueren schale weghende tseuentich siclen, nae dat ghwicht der heyligher plaetsen, alle beyde vol bloeme van mele met olie beslaghen, tot een sacrificie, **20** een gulden mortierken, hebbende thien siclen vol rueckwercs, **21** eenen osse vanden runderen, eenen ram, ende een iarith lammeken, tot eenen brantoffer, **22** ende

eenen bock voor die sonde, **23** ende tot eenen vreed offer, twee ossen, vijf rammen, vijf bocken, ende vijf eeniarighe lammeren, dit is die offerande van Nathanael Suars sone. **24** Opden derden dach, heeft die prince van Sabulons kinderen Eliab Helons sone, **25** gheoffert een silueren schotele, weghende honderd ende dertich siclen, een silueren schale weghende tseuentich siclen nae dat ghwicht der heyligher plaetsen, alle beyde vol bloeme van mele met olie beslaghen, tot een sacrificie, **26** een gulden mortierken weghende thien siclen vol rueckwercs, **27** eenen osse wt den runderen, eenen ram, ende een iarith lammeken, tot den brantoffer, **28** ende eenen bock voor die sonde **29** ende tot eenen sacrificie des vreeds offers, twee ossen, vijf rammen, vijf bocken, vijf eeniarighe lammeren, dit is die offerande van Eliab Helons sone. **30** Opten vierden dach, soo heeft die prince van Rubens kinderen Elisur, Sedeurs sone, **31** gheoffert een silueren schotel weghende honderd ende dertich siclen, een silueren schale weghende tseuentich siclen, nae tghevicht der heyligher plaetsen, alle beyde vol bloeme van mele met olie beslaghen tot een sacrificie, **32** een gulden mortierken weghende thien siclen, vol rueckwercs, **33** eenen osse wt den runderen, ende eenen ram, ende een iarith lammeken, tot eenen brantoffer, **34** ende eenen bock voor die sonde, **35** ende tot den vreed offer, twee ossen vijf rammen, vijf bocken, ende vijf eeniarighe lammeren, Dit was die offerande van Elisur Sedeurs sone. **36** Opden vijfsten dach heeft die prince der kinderen van Symeon, Salamiel Surisaddais sone **37** gheoffert een silueren schotele weghende honderd ende dertich siclen, een silueren schale hebbende tseuentich siclen, nae dat ghwicht der heyligher plaetsen, beyde vol bloeme van mele met olie beslaghen tot een sacrificie **38** een gulden mortierken weghende thien siclen vol rueckwercs, **39** eenen osse wten runderen, ende eenen ram, ende een iarith lammeken tot den brantoffer, **40** ende eenen bock voor die sonde, **41** Ende tot den vreed offer, twee ossen, vijf rammen, vijf bocken, ende vijf eeniarighe lammeren, Dit was die offerande van Salamiel Surisaddais sone. **42** Op den sesten dach die Prince der kinderen van Gad Eliasaph Duels sone **43** heeft gheoffert een silueren scotele weghende honderd ende dertich siclen, een silueren scale hebbende tseuentich siclen, nae tghevicht der heyligher plaetsen, beyde vol bloeme van meel met olie beslaghen, tot een sacrificie, **44** een gulden mortierken weghende thien siclen vol rueckwercs, **45** eenen osse wten runderen, eenen ram, ende een iarith lammeken tot den brantoffer, **46** ende eenen bock voor die sonde, **47** ende totter vreedoffere, twee ossen, vijf rammen, vijf bocken, ende vijf eeniarighe lammeren, Dit was die offerande van Eliasaph Duels sone. **48** Opden seuensten dach die Prince van Ephraims kinderen Elisama Ammiuds sone **49** heeft gheoffert, een silueren scotele weghende honderd ende dertich siclen, een silueren scale hebbende tseuentich siclen, nae tghevicht der heyligher plaetsen, beyde vol bloeme van mele met olie beslaghen tot een sacrificie, **50** een gulden mortierken weghende thien siclen, vol rueckwercs, **51** eenen osse wten rinderen, eenen ram, ende een iarith lammeken tot den brantoffer, **52** ende eenen bock voer die sonde, **53** ende tot den vreedoffer, twee ossen, vijf rammen, vijf bocken, ende vijf eeniarighe lammeren,

dit was die offerande van Elisama Ammiuds sone. **54** Opden gheheylicht worde, te weten, twaelf silueren scotelen, twaelf achsten dach die prince van Manasses kinderen Gamaliel silueren scalen, twaelf gulden mortierkens, **85** alsoe dat een Phadassurs soue **55** heeft gheoffert, een silueren schotele scotel hadde in ghewichte hondert ende dertich siclen, ende wegende hondert ende dertich siclen, een silueren scale, een scale hadde int ghewichte tseuentich siclen, dats te wegende tseuentich siclen, nae dat ghewicht der heyligher samen van alle den silueren vaten twee duysent ende vier plaetsen beyde vol bloeme van mele, met olie beslaghen tot hondert siclen nae dat ghewicht der heyligher plaetsen, **86** een sacrificie, **56** een gulden mortierken weghende thien ende twaelf gulden mortierkens vol ruecwercs, weghende siclen, vol ruecwercs, **57** eenen osse wt den runderen, eenen elck thien siclen nae dat ghewicht der heyligher plaetsen, ram ende een iarich lammeken totten brantoffer, **58** ende dat is tsamen hondert ende twintich siclen gouts, **87** twaelf eenen bock voer die sonde, **59** ende tot den vreedtoffer, ossen wt die runderen, tot den brantoffer, twaelf rammen, twee ossen, vijf rammen, vijf bocken ende vijf eeniarighe twaelf eeniarighe lammeren. ende hen vochtige offeranden lammeren. Dit was die offerande van Gamaliel Phadassurs twealf bocken voor die sonde, **88** ende tot den vreedtoffer sone. **60** Opden neghensten dach heeft die prince van vierentwintich ossen, tsestich rammen, tsestich bocken, ende Beniamins kinderen, Abidan Gedeons sone **61** heeft gheoffert, een tsestich eeniarighe lammeren. Dese dinghen sijn gheoffert in silueren scotole weghende hondert ende dertich siclen, een die wijdinghe des outaers als dien ghesalf was. **89** Ende als silueren scale hebbende tseuentich siclen, nae tghevicht Moyses in dat tabernakel des verbonts ghinc, om raet te der heyligher plaetsen, beyde vol bloemen van mele met vrachten van Gods antwoorde, soo hoorde hy die stemme tot olie beslaghen tot een sacrificie, **62** een gulden mortierken hem sprekende van den stoel der ghenaden, welck daer wegheide thien siclen vol ruecwercs, **63** eenen osse wten was bouen die arcke des ghetuyghenis tusschen die twee runderen, eenen ram, ende een iarich lammeken totten Cherubims van daer hy tot hem sprack.

8 ENde die Heere sprack tot Moysen segghende, **2** Spreect tot Aaron, ende ghy sult tot hem segghen, als ghy die seuen lampen ghestelt hebt, soo sal den candelaer opgericht worden, aen die zuytsjide. Daerom beueelt dit, dat die lampen tseghen den Noorden, teghen ouer sien tot die tafel vanden voorgeleyde brooden, tseghen die sijde welck tseghen ouer den candelaer is, sullen die moeten lichten. **3** Ende Aaron heeft dat ghedaen, ende hy heeft die lampen opden candelaer ghestelt, alsoo die Heere Moysi beuolen hadde. **4** Ende dit was het maecsel vanden candelaer, van gheslaghen goudre, soo wel den middelsten staec als alle dander werck dat wt beyde die sijden der schachten quam, na dat exemplel welck die Heere Moysi ghetooft heeft, alsoo maecte hy den candelaer. **5** ENde die Heere heeft tot Moysen ghesproken segghende, **6** Neemt die Leuiten wt dat midden der kinderen van Israhel, ende ghy sultze suyuuren, **7** nae dese wijse. Laetse bespraeyen met dat water der suyueringhen, ende sij sullen alle dat hayr van haren vleesch afscheeren. Ende als sij haer cleederen sullen ghewassen hebben, ende sij ghesuyuert sullen wesen, **8** soo sullen sij eenen osse wt dat groot vee nemen, met sijnen spijsoffer, bloeme van mele met olie beslaghen, maer ghi sult eenen anderen osse wten groeten vee nemen voor die sonde. **9** Ende ghy sult die Leuiten inbrenghen voor dat tabernakel des verbonts, als ghy alle die meniche der kinderen van Israhelsamen gheroept sult hebben **10** Ende als die Leuiten voor den Heere sullen sijn, so sullen die kinderen van Israhel haer handen op hen legghen, **11** ende Aaron sal die Leuiten offeren tot eender gifthen voor dat aenschijn des Heeren, van die kinderen van Israhel om te dienen in sijnen dienst. **12** Ende die Leuiten sullen oock haer handen legghen op der ossen hoofden waer af dat ghy den eenen sult maken tot eenen offer voor die sonde, ende den anderen tot eenen brantoffer des Heeren, dat ghy voor hen biddet. **13** Ende ghy sult die Leuiten stellen voor Aaron ende sijnder kinderen aensicht, ende als ghi die den Heere gheoffert hebt, so suldise wijden, **14** ende ghi sultse

sceyden wt dat midden der kinderen van Israel, dat sij mijne een ziele, oft die ouer wech is, verre onder v volck, die sal wesen moghen, **15** ende daer nae ghaen int tabernakel den Heere Phase maken **11** in die tweede maent, opden des verbonts dat sij my dienen. Aldus suldise suyuren veerhiensten dach der maent des auonts, met ongheheefde ende wijden tot een offerande des Heeren, want sij my tot brooden ende met wilden lactuwen sullen sij dat eten, **12** sij een ghifte van den kinderen van Israel ghegeheuen sijn. en sullen daer af niet overlaten blijuen tot des morghens, **16** Voor die ierste gheborene die haers moeders lichaem ende sij en sullen sijn ghebeente niet breken, ende sij sullen eerst ontsluyten in Israel heb ik icse ghenomen, **17** Want allen die behoorlycke maniere van Phase onderhouden. **13** mijne sijn alle dierste gheborene der kinderen van Israel Maer eest dat yemant suyuer is, ende dat hy ouer wech niet soo wel vanden menschen als vanden beesten. Van dien en is gheweest, ende noctans gheenen Phase ghemaeect dach doen ic alle dierste gheborene int lant van Egypten en heeft, die ziele sal wt haren volcken verdreuen worden, versloech heb icse voor my gheheylich, **18** ende ic heb die om dat sij den Heere dat sacrificie niet gheoffert en heeft Leuften ghenomen voor alle dierste gheborene der kinderen te sijnen tijde, sijn sonde sal hi draghen. **14** Eest dat by v van Israel, **19** ende ic hebse Aaron ende sijnen sonen woont eenich vreemdelinck oft wtlander, die sullen dat Phase voor een ghifte ghegeueen wt dat midden des volcs, dat maken, nae alle sijn behoorlycke ceremonien ende alle sijn sij my soudene dienen in dat tabernakel des verbonts voor rechten, Tselue gebodt sal by v lieden sijn, so wel den Israel, ende dat sij voor hen bidden datter gheen plaghe wtlander als den ingeboren. **15** Aldus op den dach als dat en come onder tvolck, waert sake dat sij hen verstouten te gaen tot die heylige pletse. **20** Ende Moyses met Aaron Maer vanden auont so was op dat tabernakel een ghaedaentende alle die menichtie der kinderen van Israel hebben des viers tot smorghens toe, **16** ende alsoo gheschiedet ouer die Leuften gedaen alle dat die Heere Moysi beuolen alijt, in den dach soo bedeckte dat een wolcke, ende snachts hadde, **21** ende sij sijn ghesuyuert, ende sij hebben haer als een gedaente des viers. **17** Ende als die wolcke wech cleederen ghwasschen. Ende Aaron heeftse opghehauen in ghenomen worde die het tabernakel ouerdecte, dan reysden dat aenschijn des Heeren, ende hy heeft voor hen ghebeden, die kinderen van Israel voorts, ende ter plaatzen daer die **22** dat sij ghesuyuert souden moghen gaen tot haren diensten wolcke bleef staende, daer maecten sij haren heyrleger. **18** in dat tabernakel des verbonts, voor Aaron ende sijn sonen, Nae dat ghebodt des Heeren reysden sij voorts, ende nae Ghelyck die Heere Moysi beuolen hadde vanden Leuften, sijn ghebodt so sloeghen sij haer tenten. Alle die daghen alsoo eest ghaedaen. **23** Ende die Heere heeft tot Moysen dat die wolcke op dat tabernakel bleef, so bleuen sij op ghesproken segghende, **24** Dit is die wet der Leuften, Van die selue pletse, **19** ende ailst so gheuiel dat die wolcke vijfentwintich iaren ende daer bouen sullen sij inne gaen om langhen tijt daer op bleef, so waren die kinderen van Israel te dienen in dat tabernakel des verbonts. **25** Ende als sij in des Heeren wake, ende sij en reysden niet voorts, **20** hoe dat vijftichste ier van haer ouderdom voleyndt hebbent, soo veel daghen dat die wolcke op dat tabernakel was. Na des en sullen sij niet meer dienen, **26** ende sij sullen haerder Heeren ghebodt soo richten sij haer tenten, ende na sijn broeders dienaers wesen in dat tabernakel des verbonts, op ghebodt so leyden sij die ooc neder. **21** Waert sake dat dat sij bewaren tghene dat hen beuolen sal worden, maer die wolcke staende bleef vanden auont tot den morghen, die wercken en sullen sij niet doen, alsoo suldi die Leuften ende dat sij des morghens terstont dat tabernakel verliet, so bescicken in haer bewaringhen.

9 Ende die Heere heeft tot Moysen ghesproken in die woestijne Sinai, int tweede ier nae dat sij wt dat lant van Egypten gEgaen waren in dierste maent segghende, **2** Laet die kinderen van Israel Phase maken te sijnen tijde, **3** opden veerhiensten dach van deser maent omtrent den auont na alle sijn ceremonien ende ghrechticheden. **4** Ende Moyses heeft den kinderen van Israel beuolen dat sij Phase souden maken. **5** Ende sij hebben dat ghaedaen te sijnen tijde, opden veerhiensten dach der maent aenden auont op den berch van Sinai. Nae alle dat die Heere den kinderen Moysi beuolen hadde, so hebben die kinderen van Israel ghedaen. **6** Ende siet sommighe die ontsuyuert waren ouer die ziele van eenen mensche, die welck op dien dach gheen Phase en hadden moghen maken, comende tot Moysen ende Aaron hebben hen gheseit, **7** Wij sijn onsuyuer ouer eens menschen ziele, waerom wort ons benomen, dat wij niet en moghen den Heere die offerande offeren te sijnen tijde onder die kinderen van Israel. **8** Den welcken heeft Moyses gheantwoordt, Staet op, dat ic mach raet vraghen wat die Heere van v lieden sal ghebieden. **9** Ende die Heere heeft tot Moysen ghesproken segghende, **10** Spreect tot die kinderen van Israel, Een mensch die onsuyuer is ouer

10 Ende die Heere heeft tot Moysen gesproken, segghende, **2** Maect voor v twee trompetten van gheslaghen siluer, waer mede dat ghi sult die menichtie moghen tsamen roepen, als den heyrleger optrekken sal. **3** Ende als ghy met die trompetten sult trompen, so sal alle die scare vergaderen by v voor die doore van dat tabernakel des verbonts. **4** Eest dat ghi eens trompt, so sullen die princen, ende die hoofdlyuden der menichtien van Israel by v comen, **5** Maer eest datter een langer gheclanck der trompetten ende met poosen ghelyut maect, soo sullen haren legher opbreken dierste die aen die oostsijde liggen, **6** maer in dat tweede ghelyut ende ghelyc ghehuyl der trompetten, sullen sij haren legher opbreken die aen die suytsijde liggen,

ende na dese maniere sullen die ander doen, wanneer die trompetten sullen huylen ter reyzen. **7** Maer alsmen dat volck vergaderen moet, so sal der trompetten een simpel ghelyut wesen, ende sij en sullen met gheen poosen huylen. **8** Ende Aarons der priesters sonen sullen met die trompetten trompen, ende dit sal een ewige wettelijcke manier wesen in v gheslachten. **9** Eest sake dat ghy ter orloghen trect wt uwen lande teghen v vianden die teghen v strijden, soo suldi gheclanc makken met dat ghehuyd der trompetten, ende v lieder gedenckenisse sal voor den Heere uwen Godt wesen, dat ghy moecht verlost worden wt die handen van uwen vianden. **10** Soo wanneer ghy hebben sult eenighe blijde maeltijden, oft feestelijcke daghen ende nieuwe maenden, so suldi met die trompetten blasen op uwen heelen brantoffer, ende ouer uwe vreedoffers, dat sij v wesen moghen tot een ghedenckenisse ws Gods, Ick ben die Heere v lieder Godt. **11** Op dat tweede ier in die tweede maent, op den twintichsten dach der maent, so is die wolcke opghehauen, van dat tabernakel des verbonts, **12** ende die kinderen van Israel sijn ghereyst by hen scaren wt der woestynen Sinai, ende die wolcke heeft gherust in die woestynen van Pharam. **13** Ende dierste hebben haren legher op getrocken nae des Heeren ghebodt door die hant van Moyses **14** die kinderen van Iudas by haren scaren, wiens Prince was Nahasson Aminadababs sone. **15** Int gheslachte der kinderen van Issachar was die Prince Nathanael Suars sone. **16** In Sabulons geslachte was die Prince Eliab Helons sone. **17** Ende dat tabernakel is nedergeleyt, het welc draghende die kinderen van Gerson ende Merari, sijn wtghegaen **18** Ende die kinderen van Ruben sijn ooc ghetrocken met haren scaren, ende ordinacien, der welcker Prince was Heliusr die sone van Sedeur. **19** Maer int gheslachte der kinderen van Symeon, was die Prince Salamiel Surisaddais sone. **20** Ende in Gads gheslachte was die Prince Eliasaph Duels sone. **21** Ende die Caathiten sijn ooc voorts ghetrocken, draghende die alderheylichste plaatse. Ende dat tabernakel worde so langhe ghedraghen tot dat sij quamen ter plaatzen der oprechtinghen. **22** Ende die kinderen van Ephraim hebben ooc haren legher opgetrocken by haren scaren, in wiens heyr was die Prince Elisama Ammiuds sone. **23** Maer in dat gheslachte van Manasses kinderen was die Prince Gamaliel Phadassurs sone. **24** Ende int gheslachte van Beniamin was die hoofdman Abidan Gedeons sone. **25** Ende die leste van allen den leghers sijn voorts ghereist die kinderen van Dan by haren scaren, in wiens heyr heeft die Prince gheweest Ahieser Amisaddais sone. **26** Maer int gheslachte van Asers kinderen, was die prince Phegiel Ocrans sone. **27** Ende int gheslachte der kinderen van Nephthali, was die Prince Ahira Enans sone. **28** Dit sijn die heyren ende die reyzen der kinderen van Israel by haren scaren als sij vertrocken. **29** Ende Moyses seyde tot Hobab Raguels sone den Madianiter sijnen maech, Wij reyzen ter plaatzen welck ons die Heere gheuen sal, coemt met ons, op dat wij v weldoen moghen, want die Heere heeft Israel goede dinghen beloeft. **30** Tot wien hy heeft gheantwoordt, Ick en sal met v niet gaen, maer ick sal weder omme keeren in mijn lant daer ick ghebornen ben. **31** Ende hy seide tot hem, en wilt ons niet verlaten, want ghy weet wel op wat plaatzen dat wij in die woestynen

moeten onsen legher maken, ende ghy sult ons leytsman wesen. **32** Ende als ghy met ons sult comen sijn, soo sullen wij v gheuen alle dat beste, van alle den rijcdom welck ons die Heere gheuen sal. **33** Aldus sijn sij ghereyst vanden berch des Heeren, eenen wech van drij daghen, ende die arcke van des Heeren verbont ghinck voor hemlieden, drij daghen bescickende die plaatse des heyrelghers. **34** Ende die wolcke des Heeren was op hen inden dach als sij voorts trocken. **35** Ende als die arcke opghehauen worde, soo seyde Moyses, Staet op Heere ende laet v vianden verstroyt worden, ende laetse v aenschin vlieden, die v haten. **36** Ende als dat neder gheleyt worde, soo seyde hi, O Heere keert wederomme tot die menichte des heyrs van Israel.

11 Blnnen desen tijt soo is daer een murmuratie des volcs opghestaen (als bedroeft sijnde om den arbeyt) teghen den Heere. Ende als die Heere dat ghehoort heeft, so is hy gram gheweest. Ende dat vier des Heeren teghen hen ontsteken heeft dat achterste deel des leghers versonden. **2** Ende als dat volck tot Moysen gheroepen hadde, soo heeft Moyses tot den Heere ghebeden, ende dat vier is versonden gheweest. **3** Ende hi heeft die plaatse ghenaemt ontstekinghe, om dat aldaer het vier des Heeren teghen hemlieden ontsteken is gheweest, **4** Want alderhande ghemeyn volck dwelck met hem opghetrocken was, worde ontsteken van lust, sittende ende weenende tsamen met die kinderen van Israel, ende sij seyden, Wie sal ons vleesch teten gheuen? **5** Wij sijn ghedachtich der visschen die wij in Egipten om niet aten, ende ons comen te voren die concommeren, ende pepoenen, dat pourloock ende den aiuyen ende dat clisterlook. **6** Ons ziele is dorre, want ons ooghen en sien anders niet dan Man. **7** Ende dat Man was gelijck het coriander saet, van vernen ghelyck bdellion saet. **8** Ende dat volck ghinck omme, verghaderende dat, ende brakent met den muelensteen, oft si stietent in eenen mortier al cleyn van een, ende sij coecten dat in eenen pot makende daer af coekens van smaecke als olikoeken **9** Ende als den dauwe des nachts opden legher neder viel, so viel dat Man ooc mede van bouen. **10** Aldus soo heeft Moyses tvolck hooren weenen by haren familien eenen ieghelyc by die dooren van haren tabernakelen. Ende die heete grancap des Heeren is seer toornich gheworden, ende het dochte Moyses ooc een onuerdrachelijc dinc te wesen, **11** ende hi heeft totten Heere gheseyt, Waerom hebdii uw dienaer gepijricht? waerom en vindie ic gheen gracie vor v? ende waerom hebdii den last van allen desen volcke op mi gheleyt? **12** Heb ic alle dese menichte ontfangen, oft heb icse ghewonnen, dat ghi tot mi seggen moecht, Draechtse in uwen schoot gelijc een voester pleech een cleyn kindeken te dragen, ende draechtse tot in dat lant daerom dat ghy haren vaderen gesworen hebbet. **13** Van waer mocht my so veel vleesch comen, dat ict so grooten menichte geuen mochte? Sij weenen voor my seggende, Gheeft ons vleesch dat wi eten moghen, **14** Ic en can alleen alle dit volc niet verdraghen, want het is my te lastich. **15** Maer duncket v anders, so bidde ick v dat ghy my dootslaet, ende laet my gratie verweruen in uwen ooghen, dat ick soo veel quaets niet meer en lijde. **16** Ende die Heere heeft tot Moyses gheseyt, Vergadert my tseuentich mannen, van dieouders

van Israhel, welck ghy kent dattet des volcs ouders sijn ende
meesters, ende ghy sultse leyden aen die doore van dat
tabernakel des verbonts, ende ghi sultse daer by v doen
staen, **17** op dat ick mach nederdalen ende v toespreken,
ende ick sal van uwen gheest afnemen, ende dien henlieden
gheuen, dat sij met v den last des volcs verdraghen, ende
dat ghy alleene niet verlast en wordt **18** Ende totten volcke
suldi oock segghen, Heylicht v morghen, ghy sult vleesch
eten, want ic heb v hooren segghen, Wie sal ons vleesch
teten gheuen? Wel was ons in Egipten. Daerom sal v die
Heere vleesch gheuen, dat ghijt eten sult, **19** niet eenen
dach oft twee oft vijf of thien noch ooc twintich, **20** maer een
maent der daghen tot dat tuwen noesgaten wtgae, ende dat
v verkeere in walghinghe, om dat ghy den Heere verdreuen
hebt, die int midden van v is, ende hebt voor hem gheweert
segghende, Waerom sijn wij wt Egipten ghegaen? **21** Ende
Moyses heeft gheseyt totten Heere, Ses hondert duysent
voetganghers sijn onder dit volck, ende ghy segt, Ick sal hen
vleesch teten gheuen een gheheel maent lanck? **22** Salmen
dan een groote menichte van ossen ende scapen slaen,
dat die ghenoech mochten sijn ter spijsen? oft sullen alle
die visschen der zee tsamen vergadert worden om hen te
versaden? **23** Ende die Heere heeft hem gheantwoortd, Is
die hant des Heeren onmachtich? Nv terstont suldi sien,
oft mijn woordt metten wercke sal volbracht worden. **24**
Hierom is Moyses ghecomen, ende heeft den volcke des
Heeren woorden vertelt, vergaderende tseuentich mannen
vanden ouders des volcs van Israhel, die welcke hy heeft
doen staen omtrent dat tabernakel. **25** Ende die Heere is
nederhocomen door een wolcke, ende hy heeft tot hem
ghesproken, nemende van den gheest die in Moyses was,
ende geuende dien den tseuentich mannen. Ende als die
gheest in hen gherust hadde, so hebben sij ghepropheteert,
ende en hebben voortaen niet opghehouden. **26** Maer daer
waren twee mannen inden legher bleuen, waer af die een
hiet Eldad, ende die ander Medad daer op dat die gheest
ooc gherust heeft. Want sij waren oock bescreuen, ende sij
en waren niet wtcomen tot dat tabernakel. **27** Ende als sij
nv inden legher propheeteerden, soo isser een knecht
ghelopen, ende heuet Moysi ghebootscapt, segghende,
Eldad ende Medad propheeteeren inden legher. **28** Terstont
so seyde losue Nuns sone, Moyses dienaer, ende wt vele
vercoren, Mijn heere Moyses verbiet hen, **29** Maer hy
antwoorde, Waerom sijdi voor my besorcht? Wie mocht
gheuen, dat alle tvolck propheteerde, ende die Heere hen
sijnen gheest ghaue? **30** Ende Moyses ende die ouders van
Israhel sijn wederhgegaen inden legher, **31** Ende eenen wint
vanden Heere voertscomende heeft quackelen opghenomen,
ende die gebracht ouer die zee, ende heeft die nedergeleyt
inden legher, een streke soo groot alsinen op eenen dach
gaen mach aen alle die sijden des heyreghegers rontsomme
ende die quackelen vlogen in die locht twee cubitus hooghe
bouen die eerde. **32** Hierom het volck opstaende, alle dien
dach ende nacht, ende den anderen dach heeft een groote
menichte der quackelen gheuanghen, die luttel vergadert
hadde, die hadde thien chorus maten, ende sij hebben die
ghedrocht rontsomme den legher. **33** Noch was dat vleesch
in hen tanden, ende aldusdanighe spijse en ghebrack hen

noch niet, ende siet den rasenden torn des Heeren verweet
teghen tvolck, heeftse geslaghen met een sware plague groot
bouen maten. **34** Ende die plaeyst is genaemt die grauen
der quaetluscicheyt, Want daer hebben sij tvolc begrauen, dat
lust ghehadt hadde. Ende wtghereyst sijnde van die grauen
der quaetluscicheyt, sijn sij comen tot Haseroth, ende sijn
daer bleuen.

12 ENde Maria ende Aaron hebben ghesproken teghen
Moysen, om sijns wijs wille die morianinne, **2** ende
sij hebben geseyt, Heeft die Heere alleen door Moyses
gesproken? En heeft hy tot ons ooc niet desghelijcs
gesproken? Ende als die Heere dit gehoort hadde,
so is hi gram ghewest, **3** Want Moyses was die
aldersaechtmoedichste man bouen alle menschen die op
eertrjc woonden. **4** Terstont heeft die Heere ghesproken tot
hem ende tot Aaron ende tot Mariam. Gaet ghy drie alleene
wt totten tabernakel des verbonts. Ende als sij wtghegaen
waren, **5** so is die Heere nedergedaelt in die columnne
der wolcken, ende hy heeft ghestaen in den inganc des
tabernakels, roepende Aaron ende Mariam. Ende als sij
gegaen waren, **6** so seyde hy tot hen, Hoort mijn woorden,
Isser iemant onder vlieden een propheet des Heeren, dien
sal ic openbaren door een visioen, oft ic sal hem aenspreken
door eenen droom, **7** maer sulck en is Moyses mijn dienaer
niet, die dalder getrouwte is, in alle mijnu huys, **8** want ic
spreeck hem toe mont aen mont, ende hy siet den Heere
openbaerlijck, niet door donckerheit oft by gelijkenissen,
Waerom en hebben di dan niet gheureest te lasteren Moyses
mijnen dienaer? **9** Ende die Heere gram teghen hen sijnde
is wech ghegaen. **10** Ende die wolcke is ooc wech ghegaen
die op dat tabernakel was. Ende siet Maria is gheschenen
wt van lazeren ghelyc snee. Ende als Aaron haer aensien
hadde, ende ghesien dat sij met lazeren al ouer besmet
was, **11** so seyde hy tot Moyses, Ick bid v mijn heere en
wilt ons dese sonde niet oplegghen, die welcke wij sottelijk
ghedaen hebben, **12** op dat dese niet en worde als een
doode, ende ghelyc een onuoldraghen kint dat van sijnder
moeder lichaem ghevoren wordt, siet nv die helft van haren
vleesch is verslnt vander lazeren. **13** Ende Moyses heeft
totten Heere gheroepen segghende, O Godt, Ick bidde v,
gheneest haer. **14** Ende die Heere heeft hem gheantwoort,
Hadde haer vader in haer aensicht ghespoghen, en soude sij
niet te minsten seuen daghen moeten bescaemt sijn? Laetse
wtscyden wt legher seuen daghen lanck, ende daer nae
sal sij wederom gheroepen worden. **15** Hierom so is Maria
buyten den legher ghesloten, seuen daghen lanck, ende
het volck en is van dier plaetsen niet gheruert tot dat Maria
wederomme gheroepen was. **16** ENde het volc is voorts
gereyst van Aseroth ende hebben haer tenten gheslaghen in
die woestijne Pharan.

13 Ende aldaer heeft die Heere tot Moyses ghesproken
segghende, **2** Sendt mannen die diant van Chanaan
bespieden, dwelc ic den kinderen van Israhel geuen sal,
wt elcken gheslachte eenen man vanden hooftlyuden. **3**
Ende Moyses heeft ghedaen dat die Heere gheboden hadde,
sendende hooftmannen wt die woestijne Pharan, waer af dit
die namen sijn, **4** Van Rubens gheslachte Sammua Zechurs

sone, **5** Van Symeons geslachte, Saphat Huris sone, **6** Van Iudas gheslachte Caleb lephones sone, **7** Van Issachar, Igal Iosephs sone, **8** Van Ephraims gheslachte, Ozee Nuns sone, **9** Van Beniamins gheslachte, Phalti Raphus sone, **10** Van Zabulons geslachte, Geddiel Sodis sone, **11** Van Iosephs gheslachte des scepters van Manasses Gaddi, Susis sone, **12** Van Dans gheslachte Ammiel Gemallis sone, **13** Van Asers gheslachte Sthur Mychaels sone, **14** Van Nephthalis gheslachte Nahabi Vapsis sone, **15** Van Gads gheslachte Guel Machis sone. **16** Dit sijn die namen der mannen welc Moyses ghesonden heeft om dat lant te bespieden. Ende heeft Osee Nuns sone, Isoue ghenaemt. **17** Hierom so heeftse Moyses wtghesonden om dat lant van Chanaan te bespieden, ende tot henlieden gheseyt, Trect opwaerts nae die zuytsjide, Ende als ghy totten gheberchte comen sijt, **18** so bespied dat lant hoedanich dat is, ende tivolck dat daer in woont, oft sterck is oft crancck, oft sij veel van ghetale sijn oft luttel, **19** ende dat lant goet oft quaet, ende wat steden daer sijn, bemuerd oft sonder mueren, **20** ende oft die eerde vet, oft onvruchtbaer is, wel beplant met boomen, oft sonder boomen. Weest vroem ende brengt ons van die vruchten des lants. Want het was den tijt alsmen nv die druyuen eten mocht die vroeched rijk worden. **21** Ende als sij opghetrocken waren, so hebben sij dat lant bespied, van die woestijne Sin, tot Rohob alsmen coemt in Amath. **22** Ende sij sijn opwaerts ghegaen tot die suytsjide, ende ghecomen tot Hebron, daer Achiman ende Sisai, ende Tholmai Enacs kinderen waren. Want Hebron was ghetimmert seuen iaer voor Thanim die stadt van Egipten lant. **23** Ende voertsgaende tot die beke der druyuen, hebben sij een wijngaertrancke afghesneden met sijnen druyf, den welcken twee mans droeghen met eenen hantboom. Ende sij hebben ooc mede genomen van die granaet appelen, ende vanden vijghen, van dier plaeften, **24** die welcke is ghenoemt, Nehel Eschol, dat is, die beke der druyuen, om dat die kinderen van Israel den druyf van daer ghedraghen hadden. **25** Ende die bespieders des lants, nae veertich daghen weder comen zijnde, als sij alle dat lant hadden rontsomme doorgaen, **26** sijn ghecomen bi Moyses ende Aaron ende by alle die vergaderinghe der kinderen van Israel in die woestijne te Pharan, welc is in Cades. Ende sij hebben tot hen ende tot alle die meniche ghesproken, ende hen ghehoont die vruchten des lants, **27** ende vertelden segghende, Wij sijn ghecomen int lant daer ghi ons henen ghesonden hadt, dwelc inder waerheit vloeyt van melck ende honich, alsomen aen dese vruchten weten mach, **28** maer het heeft seer stercke inwoonders, ende seer groote ende bemuerde steden, Wij hebben daer gesien het gheslachte van Enac, **29** Amalec woont in die zuytsjide, ende die Hetheen ende lebuseen ende Amorreen woonen int gheberchte, maer die Chananeen woonen by die zee, ende ontrent den vloet der lordanen. **30** Hier en tusschen Caleb bedwinghende die murmuratie des volcs die tegen Moysen opstont, seyde, Laet ons optrecken ende besitten dit lant, want wi sullen dat mogen crighen. **31** Maer die andere die met hem gheweest hadden seyden, Wi en sijn gheensins machtich genoech om opwaerts teghen dit volck te trekken, want het is veel sterker dan wij. **32** Ende sij hebben dat lant (dwelc sij besien hadden) gelastert by die kinderen van

Israel, segghende, Dlant dat wi bespied hebben, verslint sijn inwoonders, het volc dat wi ghesien hebben is van groter hoochden, **33** wij hebben daer sommighe monstren ghesien der kinderen van Enac, van der ruesen gheslachte, by die welcke wij gheleken schenen sprinckhanen te wesen.

14 DAerom alle die scare luyde roepende, heeft gheweent op dien nacht, **2** ende alle die kinderen van Israel hebben ghemurmureert tseghen Moysen ende Aaron segghende, **3** Och oft wij in Egipten ghestoruen waren, ende niet in dese groote wildernisse. Och oft wij vergaen mochten, ende dat die Heere ons niet en leydde in dit lant, dat wij metten swaerde niet en vallen, ende onse huysvrouwen ende kinderen worden gheuanghen wech gheuoert. En eest niet beter dat wij wederom keeren nae Egipten? **4** Ende sij seyden deen tot den anderen, Laet ons eenen leystsman maken voor ons, ende laet ons wederom gaen nae Egipten. **5** Als Moyses ende Aaron dit ghehoort hadden, so vielen sij plat neder ter aerden voor alle die meniche der kinderen van Israel. **6** Maer Isoue Nuns sone ende Caleb lephones sone die seluer oock het lant bespied hadden, hebben haer cleederen ghescoert **7** ende gheseyt tot alle die vergaderinghe der kinderen van Israel. Het lant dat wij aljomoe doorgaen hebben is seer goet, **8** eest dat die Heere onser ghenadich is, so sal hy ons daer in brenghen, ende hy sal ons die aerde gheuen van melck ende honich vloeyende. **9** Ende wilt tseghen den Heere niet wederspannich wesen, noch en wilt dat volck van desen lande niet ontsien, want wij moghense verslinden ghelyck broot. Alle bystand is van henlieden ghegaen, Die Heere is met ons, en wilt niet vreesen. **10** Ende als alle die ghemeunte riep, ende wilde hen met steenen doot worpen, so heeft haer die glorie des Heeren gheopenbaert, bouen dat dack des verbonts dat alle die kinderen van Israel saghen. **11** Ende die Heere heeft tot Moysen gheseyt, Hoe langhe sal dit volck my lasteren? Hoe langhe en sullen sij my niet gheloouen door alle die teekenien die ic voor hen ghedaen hebbe? **12** Daerom sal icse metter pestilencien slaen, ende vernielen, maer ic sal v een prince maken ouer een groot volc, ende veel stercker dan dit is. **13** Ende Moyses seyde tot den Heere, Eest dat die Egiptenaren dit hooren, wt wiens midden ghy dit volck gheleyt hebt, **14** ende die inwoonders van desen lande die welck ghehoort hebben dat ghy Heere in dit volck sijt, ende aensicht teghen aensicht ghesien wordt, ende dat v wolcke henlieden bedect, ende dat ghy hen voorhaet door een columne der wolcken inden dach, ende door een columne des viers inden nacht, **15** dat ghy so groeten meniche verslaghen hebt als eenen mensch so sullen sij segghen, **16** Hy en was niet machtich tivolck te brenghen int lant waer om dat hy ghesworen hadde, ende daerom heeft hijse verslaghen in die woestijne **17** Daer om laet des Heeren sterckheyt groot gheacht worden, ghelyck ghy ghesworen hebt segghende, **18** O Heere lijtsamich ende seer veelvan bermherticheden, afnemende die boosheyden ende groote misdaden niemanden die onschuldich is verlatende, die der vaderen onrechteerdicheyt versuert op die kinderen, tot dat derde ende vierde gheslachte, **19** Ick bid v, wilt vergheuen die sonde dees ws volcks, nae die grootheyt uwer bermherticheyt, ghelyck ghy hen ghenadich hebt gheweest

doen sij wt Egipten ghynghen, tot deser plaetsen toe. **20** Ende Ick heft vergheuen na v wordt, **21** Ick leue ende gheheel aertrijck sal veruult worden van die glorie des Heeren, **22** Maer nochtans alle die menschen die mijn maiesteyt ghesien hebben, ende die teeken die ic in Egipten ghedaen hebbe, ende in die woestijne, ende hebben my nv thienwerf ghetempteert, ende en hebben mijnder stemmen niet ghehoorsaem gheweest, **23** en sullen dat lant niet sien, daerom dat ic haren vaderen ghesworen hebbe, Noch daer en sal niemant van alle die ghene die my gelastert hebben, dat lant sien. **24** Maer mijnen knecht Caleb die vol van eenen anderen gheest my gheulccht heeft, sal ic leyden in dlant dwelck hy alom doorwandelt heeft, ende sijn saet sal dat besitten. **25** Want die Amaleciten ende Chananeen woonen in die valleyen. Morghen veruoert den legher, ende keert wederomme in die woestijne door den wech van die roode zee. **26** Ende die Heere heeft ghesproken tot Moysen ende Aaron segghende, **27** Hoe langhe sal dese alder quaetste menichte teghen my murmureren? Ic heb die clachten der kinderen van Israhel ghehoort, **28** Daer om segt hen, Ick leue seyt die Heere, ghelyck ghy ghesproken hebt daer ict hoorde, alsoo sal ick v doen, **29** In dese woestijne sullen v doode lichamen liggen, Alle die ghetelt sijt van twintich iaren ende daer bouen, ende teghen my ghemurmureert hebt, **30** en sult int lant niet comen, daer ick mijn hant opghehauen hebbe, dat ick v daer soude doen woonen, sonder Caleb lephones sone ende losue Nuns sone. **31** Maer v cleyn kinderen (daer ghi af gheseyt hebt dat sij souden der vianden roof worden) die sal ic daer in leyden dat sij dit lant sien sullen dwelck v mishaecht heeft. **32** Maer v doode lichamen sullen in die woestijnen liggen, **33** V kinderen sullen onghestadich wesen in die woestijne veertich iaren lanck, ende sullen v oncuysheyt draghen, tot dat haerder vaderen doode lichamen sullen vergaan wesen in die woestijne, **34** nae dat ghetal der veertich daghen op welcke ghy dat lant hebt besien, Een iaer sal voor eenen dach gherenkent worden. Ende op die veertich iaren suldi ontfanghen uwe boosheden, ende ghy sult mijn wrake bekennen, **35** want alsoo ic gheseyt hebbe, soo sal ic doen deser alderquaetster menichten die teghen my opghestaen is, sij sullen vergaan ende steruen in dese woestijne. **36** Hierom alle die mannen die Moyses ghesonden hadde om dat lant te bespien, ende die wederomme comen sijnde, alle die menichte hebben doen murmureren teghen hem, lasterende het lant dattet quaet was, **37** sijn ghestoruen ende gheslagen voor daenschijn des Heeren. **38** Maer losue Nuns sone, ende Caleb lephones sone, sijn te leuen ghebleuen van alle die ghereyst waren om dat lant te besien. **39** Ende Moyses heeft alle dese woorden ghesproken tot alle die kinderen van Israhel, ende twolck is bouen maten seer truerich gheweest. **40** Ende siet, des morghens vroech opstaende, sijn sij gheclommen opt hoogste vanden berghen, ende hebben gheseyt, Wij sijn bereedt opwaerts te trekken ter plaetsen daer die Heere af gesproken heeft, want wi hebben gesondicht. **41** Tot den welcken Moyses, Waerom (seyt hi) ouertredi dat woort des Heeren dwelck v niet tot gheluck vergaen en sal? **42** En wilt niet opwaerts trekken, want die Heere en is met v lieden niet, op dat ghy niet en

valt voor uwe vianden. **43** Die Amaleciten ende Chananeen sijn voor v, door wiens swaert ghy vallen sult om dat ghi nae den Heere niet en hebt willen hooren, ende die Heere en sal met v niet wesen. **44** Maer sij sijn opghetrocken op dat opperste vanden berch, maer die arcke van dat testament des Heeren, ende Moyses en sijn vanden legher niet ghegaen. **45** Ende die Amaleciter ende Chananeus die opt gheberchte woonde is nederghecompen, ende hy heeftse gheslaghen, ende tsamen verslaghen, ende veruolcht tot Horma.

15 Die Heere heeft tot Moysen ghesproken segghende, **2** Spreect tot die kinderen van Israhel, ende ghy sult hen segghen, Als ghi sult comen sijn in dlant van uwer wooninghen, dwelck ic v gheuen sal, **3** ende dat ghy den Heere eenighe offerande doen sult, tot een brantofferande oft vreedoferande, tsij ghelofte betalende, oft vrijwillijck offerende ghiften, oft in v hooghe feestdagen ontstekende den Heere eenen rueck der sueticheyt, tsij vanden ossen oft vanden scapen, **4** soo sal alle die een slachofferande ten offer doodet, ooc offeren een sacrificie van bloeme des meels, het thiende deel van een Ephi mate, met olie beslaghen, welcke olie sal die mate hebben tverendeel van een hin, **5** ende wijn ende dranck offeranden om te storten vander seluer maten sal hy ooc gheuen tot die brantofferande, oft tot die slachofferande. **6** Tot elcken lam, ende tot elcken ram, sal wesen een sacrificie van twee thiende deelen bloeme van mele, die beslaghen sij met olien tderdendeel van een hin, **7** ende wijn tot den dranckoffer, van tderdendeel der seluer maten sal hi offeren tot een rueck der sueticheyt voor den Heere. **8** Maer wanner ghy vanden ossen doen sult een brantofferande oft slachofferande, om te voldoen v belofte, oft vreedoferanden, **9** soo suldi gheuen tot elcken osse, dry thiende deelen bloemen van meeple, beslaghen met olie, dwelc hebbe een helft van een hin, **10** ende wijn om den dranckoffer te storten vander seluer maten, tot een offerande van eenen aldersuetsten riec voor den Heere. **11** Alsoo suldi doen **12** tot elcken osse, ende elck ram, ende lam, ende ionck boxken. **13** So wel die ingheborene als die wtlanders **14** sullen op een ghelycke manier van doen, haer sacrificien offeren. **15** Een ghebodt sal wesen ende een recht, so wel v lieden als den vreemdelinghen ws lants. **16** Ende die Heere heeft tot Moysen ghesproken segghende, **17** Spreect tot die kinderen van Israhel, ende ghy sult hen segghen, **18** Als ghy sult comen sijn int lant dwelck ic v gheuen sal, **19** ende dat ghy sult gheten hebben van die brooden des lants, soo suldi den Heere dierste ghauen **20** van uwen spijzen wtscyden Gelyc ghi wt uwen dorschvloeren dierste vruchten wtscydet, **21** also suldi ooc vanden toespijsen dierste gauen den Heere gheuen. **22** Maer eest sake dat ghy by onwetenheyt iet achterlaet van desen dinghen welc die Heere tot Moyses gheseyt heeft, **23** ende v lieden door hem beuolen, vanden dach dat hy heeft begonst te gebieden ende daer nae voorts, **24** ende dat die menichte iet vergheten heeft te doen, so sal die een calf offeren vanden runderen eenen brantoffer tot eenen aldersuetsten riec voor den Heere, ende sijn sacrificie ende natte offeranden, ghelyck die ceremonien wteysschen, ende eenen bock voor die sonde, **25** ende die priester sal bidden

voor alle die menichte der kinderen van Israel, ende het sal ende die heylige sal hy by hem brenghen, ende die hy
 hen vergheuen worden, om dat sij willens ende wetens niet verkiezen sal, die sullen by hem comen. **6** Daer om doet
 ghesondicht en hebben, Nochtans niet te min den Heere dit, Een yeghelyck neem sijn wierrockvat, ghy Chore ende
 offerende een welriekende offerande, voor hem seluen, ende allen uwen raet, **7** ende morghen soo neemt vier ende
 voor hen sonde ende dolinghe, **26** ende het sal den heelen legghet daer op rucwerck voor den Heere, ende soo wien
 volcke der kinderen van Israel vergheuen worden, ende dat die Heere verkiest, die sal heylich wesen. Ghy verheft
 den vreemdelingen die als vreemt by v lieden verkeeren, v seer hoochlijck ghy kinderen van Leui. **8** Ende hy heeft
 want het is die scult van alle tvolk door onwetenheydt. **27** Maer eest sake dat een ziele onwetende sondicht, soo sal **9** Eest v luttel dat Godt van Israel v wtgheseyden heeft
 die een iarch gheytken offeren voor haer sonde, **28** ende die van allen den volcke, ende heeft v tot sij seluen gheuoech,
 priester sal voor haer bidden, dat sij onwetende ghesondicht heeft voor den Heere, ende hy sal haer ghenade verweruen, ende dat ghy staen soudt voor die vergaderinge des volcs,
 ende het sal haer vergheuen worden, **29** Soo wel den ingheboren als den wtlanders sal een wet sijn van hen allen die door onwetenheydt misdaen hebben. **30** Maer een ziele die iet misdaen heeft door houerde, tsij oft dat hy een kinderen van Leui, daerom doen tot hem comen, dat ghy
 borgher is oft een wtlander, aenghesien dat hy teghen den Heere rebel gheweest is, die sal van sijnen volcke vergaan, ooc soudt het priesterscap voor v aeneerden, **11** ende
31 Want hy heeft dat woordt des Heeren versmaedt, ende dat allen uwen hoop teghen den Heere staen soude? Want
 sijn ghebodt ghebroken, daer om sal hy wtgheroeyt worden, wie is Aaron dat ghy teghen hem murmureert? **12** Daerom
 ende sijn boosheydt draghen. **32** Ende het is gheschiet als die kinderen van Israel in de woestyne waren, ende dat
 ghy ons dooden soudt in die woestyne, ten sij dat ghy oock
 opden sabbath dach, **33** soo hebben sij dien bracht voor heerschappie hebbet ouer ons? **14** Hebt ghy ons warachtelijc
 Moysen ende Aaron ende voor alle die menichte. **34** Die welcke hebben hem inden kercker besloten, niet wetende bracht in dat lant welck vloet met vloeden van melck ende
 wat sij van hem sculdich waren te doen. **35** Ende die Heere heft wt dat lant welck vloeydde van melck ende
 heeft tot Moysen gheseyt, Laet desen mensch die doot steruen, alle die vergaderinge sal hem met steenen doot honich, dat
 worpen, buyten die legheren. **36** Ende als sij hem wtgheleyt ghy ons dooden soudt in die woestyne, ten sij dat ghy oock
 hadden, soo hebben sij hem met steenen gheworpen, ende heerschappie hebbet ouer ons? **15** Ende Moyses seer gram wesende heeft tot den
 hy is ghestoruen, ghelyck die Heere beulen hadde. **37** Ende die Heere heeft ooc tot Moysen gheseyt, **38** Spreect tot die Heere geseyt, En wilt haer sacrificien niet aensien, want
 kinderen van Israel ende ghy sult hen segghen, dat sij voor ghy weet wel dat ic noyt eselken van henlieden genomen
 hen freengien maken aen die hoecken van haren mantels en hebbe, noch oyt yemant ghepijnicht van hemlieden.
 stellende daer in hemelsblau lanten, **39** die welcke als sij sien **16** Ende hy heeft tot Chore gheseyt, Ghy ende alle uwe
 sullen, so moghen sij ghedachtich wesen alle des Heeren vergaderinge staet op besonder voor den Heere, ende
 gheboden, ende dat sij niet en volghen hen ghepeyzen, ende Aaron morghen op een besonder stede, **17** Neemt elck sijn
 ooghen, bedrijuende oncuyscheyt door versceyden dinghen, **18** Ende als sij ghepijnicht van hemlieden.
40 maer dat sij meer gedachtich wesende der gheboden des Heeren, die doen moghen, ende dat sij haren Godt moghen Aaron sal ooc sijn wierrockvat houden. **19** Ende als sij
 heylich wesen, **41** Ic ben die Heere uwe Godt die v gheleyt dit ghedaen hadden, als Moyses ende Aaron standen,
 hebbe wt dat lant van Egypoen om dat ic v lieder Godt wesen **20** Ende die Heere heeft **21**
 soude. **16** MAer siet Core Isaars sone, die Caaths sone was, ghesproken tot Moysen ende Aaron, ende gheseyt,
 een sone van Leui, ende Dathan ende Abiron Eliabs **22** Sceyd v wt het midden van deser vergaderinghen, dat ik
 sonen, ende Hon Phelets sone, van Rubens kinderen **23** Ende die Heere heeft tot Moysen gheseyt, **24** Beueelt alle den volcke dat sij hen sceyden van Chore ende
 sijn opghestaen tseghen Moysen, ende noch tweehondert, **24** Ende Moyses is
 ende vijftich andere mannen wt die kinderen van Israel, ouerste der synagoghen ende die ten tijde van rade by namen **25** Ende Abirons tabernakelen, ende en wilt niet ghanaken van tghene dat hen
 gheroepen worden, **3** ende als sij ghestaen waren teghen toebehoort, dat ghy ooc in haerlieden sonden niet en wordt
 Moysen ende Aaron, so hebben sij geseyt, Latet v ghenoec beuangen. **27** Ende als sij van haren tenten ghegaen waren
 wesen dat alle die vergaderinge der heylighen is, ende dat int ronde, soo sijn Dathan ende Abiron wtghecomend
 die Heere in hemlieden is, waer om verheft ghy v ouer dat tabernakelen, ende en wilt niet ghanaken van tghene dat hen
 volck des Heeren? **4** Dwelck als Moyses ghehoort hadde, so tot die schare, Gaet wech van der booser menschen
 is hy plat neder op sijn aensicht gheuallen, **5** ende sprekende tabernakelen, ende en wilt niet ghanaken van tghene dat hen
 tot Core ende tot alle die menichte Morghenvroech (seyde toebehoort, dat ghy ooc in haerlieden sonden niet en wordt
 hy) sal die Heere kenlijc maken wie dat hem toebehooren, **28** Ende als sij van haren tenten met haer
 huysvrouwen ende kinderen, ende met allen haer menichte.

28 Ende Moyses heeft gheseyt, Daer aen suldi weten dat die Heere my ghesonden heeft, dat ick doen soude alle dat ghy siet, ende dat ic die wt mijn eyghen herte niet versiert en hebbe. **29** Eest sake dat dese met een ghewoonlijcke doot der menschen steruen, ende dat hen versoect een plaghe daer mede ander menschen versocht pleghen te worden, soo en heeft my die Heere niet ghesonden, **30** Maer eest sake dat die Heere een nieuwe dinck doet, so dat die aerde haren muyl ontsluyt, ende verslinde hen, ende alle dat hen toebehoort, ende dat sij leuende inder hellen nederdalen, so suldi weten dat sij den Heere gheblasphemeeert hebben. (**Sheol h7585**) **31** Aldus terstont als hy ophiel van spreken, soo is die aerde onder hen voeten van een ghescoert, **32** ende haren mont open doende heeftse hen verslonden, met haren tabernakelen, ende met allen haer substancie, **33** ende sij sijn leuende ter hellen nederghedaelt ouerdect metter eerden, ende sij sijn vergaen van dat midden der menichten. (**Sheol h7585**) **34** Maer alle tvolck van Israel dat daer rontsomme stont, vloodt wech vanden gheroep der gheender die daer verghinghen, segghende, Dat ons by auontueren die aerde oock niet en verslinde. **35** Ende ooc een vier vanden Heere wtcomende heeft ghedoot tweehondert ende vijftich mannen, die rueckerwerck offerden. **36** Ende die Heere heeft tot Moyses gesproken segghende, **37** Ghebiedt Eleazarus Aarons sone den priester, dat hy opneme die wieroockvaten die daer inden brant ligghen, ende het vier herwaerts ende derwaerts verstroeye, want sij sijn gheheylicht **38** in die dooden van den sondaren, ende dat hi die wtsmede tot platen, ende die vast make aen den outaer, om dat daer in rueckerwerck den Heere gheoffert is, ende dat sij gheheylicht sijn, op dat die kinderen van Israel die moghen sien voor een teeken ende tot een gedenckenisse. **39** Ende Eleazar heeft die metalen wieroovcavaten ghenomen daer sij in gheoffert hadden, die vanden brant verslonden waren, ende hy heeft die tot platen wtgheslaghen, makende die vast aenden outaer, **40** op dat die kinderen van Israel namaels hebben souden, waer door sij souden vermaeten worden, dat niemant vreemds daer toe en gae, ende die van Aarons sade niet en is om den Heere dat rueckerwerck te offeren, op dat hy niet en lijde, ghelyck Chore gheleden heeft, ende alle sijn verghaderinghe, alsoo die Heere tot Moyses sprack. **41** Maer alle die menichte der kinderen van Israel hebben des anderen daechs ghemurmureert tseghen Moyses ende Aaron segghende, Ghy hebt dat volck des Heeren ghedoet. **42** Ende als daer eenen oploop opstont ende tgheruchte meerder worde, **43** so sijn Moyses ende Aaron gheuloden tot dat tabernakel des verbonts Ende als sij daer binnen comen waren, so heeft die wolcke dat bedect, ende die glorie des Heeren is gheopenbaert. **44** Ende die Heere heeft tot Moyses gheseyt, **45** Gaet wech wt het midden van deser menichten, want ie salse nv ooc vernielen. Ende als sij op die aerde laghen, **46** soo seyde Moyses tot Aaron, Neemt een wieroochvat, ende neemt vier vanden outaer ende legghet daer rueckerwerck op, ghaende haestelijck totten volcke, dat ghy voor hen bidden moecht, want die gramschap is nv vanden Heere wtghecom, ende die plague wordt woedich. **47** Ende als Aaron dit ghe-daen hadde, ende ghelopen was tot dat midden der menichten, die welcke nv vanden brant

verdoruen worde, heeft hi dat rueckerwerck gheoffert, **48** ende staende tusschen die doode ende leuende, heeft hi voor dat volck ghebeden, ende die plaghe hiel op, **49** Ende die daer verslaghen sijn, waren veerthien duysent menschen, ende seuen hondert, sonder die ghene die vernielt waren in die muaryerie van Core, **50** Ende Aaron is weder bi Moyses comen aen die doere van dat tabernakel des verbonts, nae dat die plaghe des steruens opghouden was.

17 ENde die Heere heeft tot Moysen ghesproken, segghende. **2** Spreect tot die kinderen van Israel, ende neemt van hemlieden sonderlinghe roeden, nae haren gheslachten, van allen die princen der gheslachten twaelf roeden, ende ghi sult eens yeghelycs naem scrijven op sijn roede, **3** ende Aarons naem sal wesen int gheslachte van Leui, ende een roede sal allen haren familien tsamen begrijpen, **4** ende ghy sult die stellen in dat tabernakel des verbonts, voor dat ghetuyghenis daer sal ick tot v spreken, **5** den welcken ick van desen verkiesen sal, diens roede sal groeyen, ende ick sal die clachten der kinderen uau Israel van my keeren, daer mede sij teghen v murmureren. **6** Ende Moyses heeft ghesproken tot die kinderen van Israel, ende alle die princen hebben hem roeden gheheuen, by elcken gheslachten, ende daer waren twaelf roeden, sonder Aarons roede, **7** Ende als Moyses dese gheset hadde voor den Heere in dat tabernakel des ghetuyghenis, **8** Des ander daechs weder comen sijnde, heeft hy gheuonden dat Aarons roede gegroeyt was int huys van Leui, ende met opgheswollen botten waren daer bloemen wtgeborsten, die welcke met verbreydde bladerkens in amandelen ghespeent waren. **9** Hierom heeft Moyses alle die roeden ghebracht van dat aenschijn des Heeren, tot alle die kinderen van Israel, ende sij hebbent ghesien, ende hebben elck haer roeden weder ontfanghen, **10** Ende die Heere heeft tot Moyses gheseyt. Draecht Aarons roede wederom in dat tabernakel des ghetuyghenis, op dat sij daer mach bewaert worden tot een teeken der wederspannigher kinderen van Israel, ende dat hen clachten van mi moghen rusten, op dat sij niet en steruen, **11** Ende Moyses heeft ghedaen alsoo hem die Heere gheboden hadde, **12** Ende die kinderen van Israel hebben tot Moyses gheseyt. Siet wij zijn te niet ghegaen, wij sullen alle gader verloren gaen, **13** wie dat aen dat tabernakel des Heeren ghenaect, die sterft, Sullen wij dan alle vernielt worden, totten lesten mensche toe.

18 ENde die Heere heeft tot Aaron gheseyt. Ghi ende v sonen ende ws vaders huys met v sult die onrechtaerdicheyt der heyliger plaetsen draghen, ende ghi ende v sonen sult tsamen die sonden ws priesterscaps draghen, **2** Ende v broeders oock van dat gheslachte van Leui, ende den scepter ws vaders neemt met v, ende laet die alijt by v wesen, ende v dienen, maer ghi ende v sonen sult dienen in dat tabernakel des ghetuyghenis, **3** Ende die Leuiten sullen die wake houden tot uwen gheboden, ende tot alle die wercken des tabernakels, alsoo nochtans dat sij aen die ghreetschappen der heyliger plaetsen, ende tot den outaer niet en comen, op dat sij oock niet en steruen, ende dat ghi ooc niet mede en vergaet, **4** Maer laetse by v wesen, ende laetse waken in die bewarighen des tabernakels, ende

in allen sijn ceremonien, Een vreemdelinc en sal hem met v
lieden niet menghen, **5** Houdt die wake in die hoede der
heylicher plaetsen, ende in den dienst des outaers, op datter
gheeu gramscap op en rijse ouer die kinderen van Israhel. **6**
Ick heb v lieden ghegheuen die Leuiten v broeders wt dat
midden van die kinderen van Israhel, ende ick hebse den
Heere voor een gawe ghegheuen, dat sij in die diensten van
sijnen tabernakel dienen souden, **7** Maer ghy ende v sonen
bewaert v priesterscap, ende alle dat tot den dienst des
outaers behoort, ende binnen dat voorhancsel is, die sullen
by die priesters bedient worden, Eest dat iemants vreemts
daer aen gaet, die sal doot gheslaghen worden. **8** Ende die
Heere heeft tot Aaron gheseyt. Siet ick heb v ghegheuen
die bewaringhe van mijn ierste vruchten. Alle dinghen die
vanden kinderen van Israhel gheheylicht worden, heb ick
v ende uwen sonen ghegheuen, voor dat priestelijken
officie, tot een eewich wettich recht. **9** Hierom suldi dese
dinghen ontfanghen van dat gheheylicht wort, ende den
Heere geoffert, Alle offerande ende sacrificie ende wat voor
die sonde oft versuemenisce mi ghegheuen wort, ende dat
den heylich der heylighen ten deele valt, dat sal uwe zijn,
ende uwer kinderen, **10** Ghi sult dat eten in die heylige
plaets, die mans persoenen sullen alleen daer af eten, want
het is voor gheheylicht, **11** Maer die ierste vruchten welck
die kinderen van Israhel ghelouen ende offeren, die heb ick v
ghegheuen ende uwen sonen ende uwen dochteren, tot een
eewich recht, soo wie dat in v huys suyuer is, die sal daer af
eten, **12** Alle dat merch der olien ende vanden wijn, ende
vander terwen, wat ierste vruchten si den Heere offeren, die
heb ic v ghegheuen. **13** Alle dierste vruchten welc die aerde
voortbringhet, ende den Heere ghebracht worden, die sullen
tot uwen ghebruycke comen, soo wie suyuer is in v huys
die sal daer af eten, **14** Alle dat die kinderen van Israhel
van gheloften betalen, dat sal uwe wesen, **15** Soo wat ierst
mael coemt wt moeders lichaem van allen vleesch, dat sij
den Heere offeren, tsij oft is vanden menschen oft vanden
beesten, dat sal v recht zijn, Alsooo nochtans dat ghi voor
dierste ghebornen van eenen mensch sult prijs nemen, ende
alle beeste die onreyn is suldy doen lossen, **16** waer af die
lossinghe wesen sal nae een maent met vijf siclen siluers,
nae dat gewicht der heyliger plaetsen, Eenen sicle hout
twintich hellinghen, **17** Maer dierste gheboorte van eenen
osse ende scaep ende gheye en suldi niet doen lossen,
want si zijn den Heere gheheylicht, Maer ghy sult alleen haer
bloet opden outaer storten, ende dat vet des inghewants
suldy ontsteken tot eenen aldersuetsten ruck den Heere,
18 Maer dat vleesch sal comen tot uwen ghebruycke, ghelyc
dat gheheylicht borstken ende die rechte scoudere, sullen
uwe sijn, **19** Alle dierste vruchten der heyliger plaetsen,
welck die kinderen van Israhel den Heere offeren, die heb
ick v ghegheuen ende uwe sonen ende uwe dochteren tot
een eewich recht, Het verbont des souts is eewich voor
den Heere, v ende uwen sonen. **20** Ende die Heere heeft
tot Aaron gheseyt. In hen lant en suldi niet besitten, noch
ghy en sult gheen deel onder hen lieden hebben, Ic ben v
deel ende v erfdom int midden der kinderen van Israhel.
21 Maer den kinderen van Leui heb ick alle die thienden
van Israhel ghegheuen tot een besittinghe voor den dienst
die sij mi dienen in dat tabernakel des verbonts, **22** op
dat die kinderen van Israhel voortaen niet meer comen en
souden tot dat tabernakel, ende dat sij gheen dootsonde
doen en souden, **23** maer alleen den kinderen van Leui
die my in dat tabernakel dienen ende die sonden des volcs
draghen, dit sal een ewiche wettelijcke ghewoonte wesen in
uwen gheslachten. Sij en sullen anders niet besitten, **24**
te vreden wesende met die offeranden der thienden, die ic
tot haren ghebruycken ende nootelicheden wtghescheiden
hebbe. **25** Ende die Heere heeft tot Moysen ghesproken,
segghende. **26** Ghebiedt den Leuiten ende vercondicht hen.
Als ghi vanden kinderen van Israhel ontfanghen sult hebben
die thienden welck ick v ghegheuen hebbet, soo suldi daer af
dierste vruchten den Heere offeren, dat is het thiende deel
der thienden, **27** op dat v lieuen mach gherekent worden voor
die offeranden der ierstervruchten, soo wel wt die schueren
als vanden perssen, **28** ende van allen dinghen daer ghi
ierste vruchten af ontfanc, offert den Heere, ende gheeft
die Aaron den priester, **29** Alle dat ghi vanden thienden
offeren sult, ende dat ghy tot Gods gauen wtscheyden sult,
dat sullen wesen alle die beste ende wtghelen dinghen,
30 Ende ghi sult tot hen segghen. Eest sake dat ghi die
schoonste ende beste dinghen van uwen thienden offert, dat
sal v gherekent worden als oft ghi van uwen dorschvoeren
ende van uwen perssen die ierste vruchten ghegheuen hadt,
31 ende ghy sult die eten in allen uwe plaetsen, soo wel
ghy als uwe huysghesinnen, Want het is den loon, voor den
dienst die ghi dient int tabernakel des ghetuyghenissen, **32**
ende en besondicht v daer niet aen, te weten behoudene
die beste ende vetste voor v seluen op dat ghi die offeranden
der kinderen van Israhel niet en besmet ende sterft.

19 Ende die Heere heeft ghesproken tot Moysen ende
Aaron, segghende. **2** Dit is den Godsdienst van eender
slachofferanden, welck die Heere op ghestelt heeft. Ghebiedt
den kinderen van Israhel dat sij v brenghen een roode koe
van volcomen ouerdom, daer gheen smette aen en sij, ende
die gheen iock ghedraghen en heeft, **3** ende ghy sult die
Eelasarus den priester gheuen, ende die salse wten legher
leyden ende aldaer dootslaen in alle des volcs aenscouwen,
4 ende sijnen vingher doppende in haer bloet sal bespraeyen
daer mede seuenwerf teghen die doere des tabernakels,
5 ende hy sal die verbranden daer sijt alle sien sullen,
worpende in die flamme soo wel haer vel metten vleesch,
als dabloet van die metten meste, **6** Ende die priester sal
oock cederen hout, ende hijsope met eenen rooden draet
twee mael gheuerwet in die flamme worpen, daer die coe in
verbrant wort, **7** Ende als hi daer nae sijn cleederen ende
sijn lichaem sal ghewasschen hebben, soo sal hy inden
leger comen, ende sal besmet wesen tot den auont toe **8**
desghelijcs die dese coe ooc verbrant heeft sal sijn cleederen
ende sijn lichaem ooc wasschen ende onsuyuer wesen totten
auont toe: **9** Maer een man die suyuer is sal die asscen
vander coe vergaderen, ende sal die wtstorten op een seer
suyuer plaets byten den legher, dat die den kinderen van
Israhel moghen wesen tot een bewaringhe, ende tot water
der bespraeinghen, want die coe is voor die sonde verbrant,
10 Ende als hy sijn cleederen sal ghewasschen hebben die
dasschen vander coe ghedraghen heeft, soo sal hi onsuyuer

wesen totten auont toe. Dit sullen hebben die kinderen van Aaron latende die menichte sijn ghegaen in dat tabernakel Israhel ende die vreemdelingen die onder hen woonen voor des verbonts, ende plat neder ter eerden gheuallen, ende heyligh met een ewich recht, **11** Soo wie ghenaect heeft een hebben tot den Heere gheroepen ende gheseyt. Heere Godt doot lichaem van eenen mensch ende dat hy daer om seuen hoort dit gheroep van desen volcke, ende wilt hen uwen scat daghen lanc is onsuyuer gheweest, **12** die sal met desen ontsluyen die fonteyn des leuende waters, op dat (als sij water bespraeyt worden opden derden ende den seuensten versaat sijn) hen murmuratie ophoude, Ende die glorie des dach, ende alsoo sal gy ghesuyuert worden, maer eest sake Heeren heeft gheopenbaert bouen hen, **7** Ende die Heere dat hy opden derden dach niet bespraeyt en is, soo en sal gy heeft tot Moysen ghesproken, segghende. **8** Neemt v roede opden seuensten dach niet moghen ghesuyuert worden. ende vergadert dat volck, ghy ende Aaron v broeder, Ende **13** So wie genaect een doot lichaem van eens menschen spreect in hen teghenwoordicheyt tot den steen ende die sal ziele ende niet en wordt bespraeyt, met desen mincsel, die water gheuen, Ende als ghi water wtten steen sult hebben sal dat tabernakel des Heeren besmetten, ende hy sal wt ghebracht, soo sal alle die menichte drincken ende hen Israhel vergaan, om dat hy niet en is bespraeyt met dat beesten. **9** Aldus soo heeft Moyses die roede ghenomen, water der suyeringhen, hy sal onsuyuer wesen, ende sijn die voor dat aenscijnen des Heeren was, ghelyc hy hem onsuyuerheydt sal op hem blijuen. **14** Dit is die wet van eenen beulen hadde, **10** ende als hy alle die menichte voor den mensch die int tabaernakel sterft, Alle die in sijn tente gaen, steen vergadert hadde, heeft hi tot hemlieden gheseyt, Hoort ende alle datmen besighet, dat daer binnen is, sullen besmet ghi wederspannige ende onghelooighe. Sullen wij voor v wesen seuen daghen lanc, **15** Een vat dat gheen decsel oft lieden wt desen steen water moghen doen comen, **11** Ende gheen ouerbintsel en heeft dat sal onsuyuer wesen. **16** Eest als Moyses sijn hant hadde opghehauen tweemael slaende dat iemant opt velt ghenaect een doot lichaem van eenen mensche die verslaghen oft van selfs ghestoruen is, oft ooc den steen metter roeden, sijn daer ouervloedige wateren iet van sijnen ghebeente, oft zijn graf, die sal seuen daghen wt comen, also dat het volc dranc, ende ooc die beesten, lanck onreyen wesen, **17** Ende sij sullen nemen van die **12** Ende die Heere heeft gheseyt tot Moysen ende Aaron, asschen des brants, ende der sonden, ende sullen daer op Want ghy mi niet en hebt gheloof, om mi heyligh te maken leuende water ghieten in een vaetken, **18** in die welcke als niet brenghen in dat lant, welck ick hemlieden gheuen sal, een suyuer mensch sal hijsope ghehoopt hebben, sal hy daer **13** Dit is dat water des wederseghens, daer die kinderen mede bespraeyen alle die tente, ende alle den huysraet, ende van Israhel ghekeuen hebben, teghen den Heere, ende hy alle die menschen die met deser onsuyuerheydt besmet sijn, worde in henlieden gheheylicht. **14** Hier en binnen soo heeft **19** ende met sulcker manieren sal een suyuer mensch eenen Moyses van Cades boden ghesonden aen den coninc van onsuyueren suyuer maken, opden derden ende seuensten dach, ende als hi aldus ghesuyuert is opden seuensten dach Edom, die welcke segghen souden. Dit ontbiedt v broeder Israhel. V is wel bekent alle den arbeyt die ons beuanghen so sal gy hem seluen ende sijn cleederen wasschen ende heeft, **15** hoe dat ons vaders neder ghedaelt sijn in Egypten, onsuyuer wesen tot den auont toe, **20** Eest sake dat iemant ende hoe dat wij daer langhen tijt ghewoont hebben, ende met dese maniere niet ghesuyuert en wort, diens ziele sal dat die Egyptenaers ons hebben ghepijnicht ende onse vergaen wt dat midden der vergaderinghen, om dat hi die vaders, **16** ende hoe dat wi tot den Heere hebben gheroepen heyligh plaepte des Heeren besmet heeft, ende want hi ende hoe hi ons verhoort heeft, ende heeft sijnen Enghel niet en is bespraeyt met dat water der suyeringhen **21** dit ghesonden, die ons wt Egypten gheleyt heeft, siet wij sijnde sal een ewich wettelijc ghebodt wesen, Ende die dit water nvte Cades in die stadt, welck gheleghen is opt wterste spraeyt, sal sijn cleederen ooc wasschen, Alle die het water van uwen palen, **17** bidden v hertelijc dat ons gheorlof der suyeringhen ghenaect, die sal onsuyuer wesen tot worde te gaen door v lant, Wij en sullen door die velden den auont toe, **22** wat die onsuyueren ghenaect dat sal hy oft wijngaarden niet gaen, wij en sullen oock gheen water onsuyuer maken, ende een ziele die yet van desen dinghen drincken wt uwen putten, maer wij sullen door die ghemeyn ghenaket, sal onsuyuer sijn tot den auont toe.

20 ENde die kinderen van Israhel, ende alle die menichte sijn ghecomen in die woestijne sin, op dierste maent, ende het volc is in Cades bleuen Ende Maria is daer ghestoruen, ende op die selue plaepte begrauen. **2** Ende als het volck waters ghebreck hadde, soo sijn sij tsamen vergadert tseghen Moysen ende Aaron **3** ende ghekeert tot eenen oploop, hebben si gheseyt. Och oft wi ghestoruen waren onder ons broders voor den Heere. **4** Waerom hebdii die vergaderinghe des Heeren wt gheleyt in die woestijne, dat wi ende onse beesten souden steruen? **5** Waerom hebdii ons doen wt Egypten optrecken, ende hebt ons bracht in dese alderquaetste plaepte, diemen niet en mach besaeyen, die welcke gheen vijchboomen voorts en brengt, noch wijngaarden, noch granaet appelen, ende daer toe oock gheen water en heeft om te drincken? **6** Ende Moyses ende

opden berch Hor, die daer is in die palen van Edom, **23** daer die Amorrheen, **14** waer af datmen seyt int boeck van des heeft die Heere tot Moysen ghesproken. **24** Laet (seyde Heeren strijden, Ghelyck hy ghedaen heeft in die roode zee, hi) Aaron reyzen tot sijnen volcke, Want hi en sal int lant niet comen dwelck ick den kinderen van Israel ghewegeuen hebbe, om dat hy mijnen mont niet gheloof en heeft, aen die wateren des wedersegghens. **25** Neemt Aaron ende sijnen sooc sal hi oock doen in die beken van Arnon, **15** die hooge steenrootsen der beken sijn nedergebocht dat sij in arnon rusten souden, ende nederligghen in die palen der Moabitens. **16** Ende van dier plaetsen sachmen den put, daer af dat die Heere tot Moysen ghesproken hadde. Vergadert dat volck ende ick sal hen water gheueen. **17** Doen sanck Israel dit liedeken. Laet opcomen den put, Ende sij songhen. **18** Den put welck die princen hebben ghegrauen, ende den welcken die hooftlieden der menichten bereyt hebben in den gheuere der wet ende met haren stocken. Ende sij sijn ghereyst wter woestynen van Mathana, **19** van Mathana tot Nahaliel, van Nahaliel tot Bamoth, **20** Bamoth is een dal int lant van Moab opt hoochste van Phasga, welck is teghen ouer die woestyne. **21** Ende Israel heeft boden ghesonden aen Sehon den coninck vanden Amorrheen, segghende. **22** Ick bidde dat mi gheorloft sij te passeren door v lant, wi en sullen niet besiden afgaan in die velden ende wijngaarden, wij en sullen gheen water wten putten drincken, door die heyrbane sullen wi gaen, tot dat wi door v palen ghepasserte sijn. **23** Maer hy en wildet niet toelaten dat Israel door zijn palen passeren soude, maer dat meer is, hy heeft een heyr vergadert, ende is hen te gemoete ghegaen in die woestyne, ende is comen te lasa, ende heeft aldaer tseghen Israel ghestreden, **24** van die welcken hy metten scrpten vanden swaerde verslaghen is ende sijn lant is beseten van Arnon to leboc toe, ende tot die kinderen van Ammon, Want die palen der kinderen van Ammon waren met seer stercke hoede bewaert. **25** Aldus heeft Israel alle zijn steden inghenomen, ende heeft ghewoont in die steden vanden Amorrheen te weten, in Hesebon ende in haer dorpkens. **26** Die stadt van Hesebon behoorde Sehon der Amorrheen coninck toe, die welcke heeft ghestreden teghen den coninck van Moab, ende heeft inghenomen alle dlant welck sijnder heerlicheyt toebehoort hadde, tot Arnon toe, **27** ende daerom seytmen int ghemeyn woort, Coemt te Hesebon, ende laet timmeren ende oprechten die stadt Sehon, **28** Een vier is comen wt Hesebon, een vlamme wter stadt Sehon, ende heeft verslonden der Moabitens stadt, ende die inwoonders der hoochden van Arnon. **29** Wee v Moab ghy volc van Chamos sijt verlorene ghegaen, Hy heeft haer sonen ghegheuen ter vlucht, ende haer dochteren der gheuanckenissen Sehon den coninck vanden Amorrheen, **30** Hen ioc is vernield van Hesebon tot Dibon toe die vermoedt sijn comen tot Nophe, ende tot Medaba. **31** Aldus heeft Israel ghewoont int lant vanden Amorrheen, **32** Ende Moyses heeft wtghesonden sommige die laser bespieden souden, wiens dorpen sij inghenomen hebben, ende hebben die inwoonders beseten. **33** Ende sij hebben hen ghekeert ende sijn opghetrocken door den wech van Basan, ende die coninck van Basan is hen te ghemoete ghecomen met alle sijnen volcke, om te strijden in Edrai, **34** Ende die Heere heeft tot Moysen gheseyt. En vreest hem niet, want ick heb hem in v hant gheleuert, ende alle sijn volc, ende sijn lant, ende ghy sult hem doen ghelyck ghy ghedaen hebt Sehon den coninc vanden Amorrheen die tot Hesebon woonde. **35** Hierom soo hebben sij desen ooc verslaghen met sijnen kinderen, ende

21 DWelck als ghehoort hadde die Chananeus coninck van Arad die aent suyden woonde te weten dat Israel comen was door den wech der bespieders, soo heeft hi teghens hemlieden ghestreden, ende die ouerhant crijhende, heeft hy van hen eenen roof ghebracht. **2** Maer Israel heeft hem met een belofte aen den Heere verbonden, segghende. Eest sake dat ghy dit volck leuert in mijn handen, soo sal ick haer steden te niete doen, **3** Ende die Heere heeft dat ghebet van Israel verhoort ende hi heeft dat Chananeus volc gheleuert, die welcke sij verslaghen hebben, ende haer steden bedoruen, ende hy heeft die plaeet ghenoemt Horma dat is te segghen, een veruloeckinghe. **4** Ende sij sijn voorts ghereyst vanden berch Hor, door den wech die daer gaet nae die roode zee, dat sij het lant van Edom ommegaen souden, Ende het begonste den volck te verdrieten van den wech ende den arbeyt **5** ende sij hebben tseghen den Heere ende tseghen Moysen ghesproken, segghende. Waerom hebdı ons wt Egypten gheleyt dat wi in die woestyne souden steruen? Hier ghebreect broot, hier en is gheen water, onse ziele walcht van dese alderlichste spijse, **6** Ende daerom heeft die Heere onder tvolc vierigher serpanten gesonden, om welcker plaghen ende veel lieder doot, **7** quamen si tot Moysen ende seyden. Wi hebben ghesondicht dat wi teghen den Heere ghesproken hebben ende tseghen v, bidt dat hi die serpenten van ons neme, Ende Moyses heeft voor tvolck ghebeden, **8** ende die Heere heeft tot hem gheseyt. Maect een metalen serpent, ende stelt dat voor een teeken, soe wie gheslaghen dat aensiet, die sal leuen, **9** Hierom heeft Moyses een metalen serpent ghemaect, ende heeft dat voor een teeken ghestelt, ende als die gheslaghen dat aensaghen, worden sij ghenesen. **10** Ende die kinderen van Israel voorts ghereyst sijn-de hebben haren legher gheslaghen te Oboth, **11** Ende van daer ghegaen sijnde, hebben sij haer tenten gheslaghen te leabarim in die woestyne, welck is teghen ouer Moab teghen die oostsijde. **12** Ende van daer treckende sijn sij ghecomen totter beken Zared. **13** Ende die ooc verlatende hebben sij haren legher ghemaect teghen ouer Arnon, welck is in die woestyne, ende stect hem hooghe wt tot die palen vanden Amorrheen, Want Arnon is die pale van Moab, skeydende die Moabitens ende

alle sijn volck alsoo datter niet een ouer en bleef, ende sij
hebben sijn lant beseten.

22 Ende sij sijn voorts ghetrocken ende hebben haren
leger ghemaect op dat plat lant van Moab, waer ouer
die iordane Ihericho gelegt is. **2** Maer Balac Sephors sone
siende alle dat Israel den Amorheen ghedaen hadde,
3 ende hoe dat die Moabitens van hen veruaert waren
gheweest, ende dat sij hen ghewelt niet en souden connen
verdraghen. **4** soo heeft hy gheseyt tot die ouders van
Madian. Dit volck salse alle vernielien die in onse palen
woonen, ghelyck eenen osse pleech die cruyden tot die
wortelen af te weyden, Ende hy was te dier tijt die coninc van
Moab. **5** Daerom heeft hy boden ghesonden aen Balaam
Beors sone den waersegghere, die daer woonde by den
vloet vander Moabitens lant, dat sij hem roepen souden, ende
hem segghen. Siet daer is een volck wt Egypten comen,
dwelc alle douserste vander aerden bedect heeft, sittende
tseghen mi. **6** Daerom coemt ende vermalendijt dit volck,
want het is stercker dan ick ben, oft ickse eenichsins slaen
mocht, ende wt mijnen lande verdrijuen, Want ick weet wel
dat hy ghebenedyt is, dien ghy benedijt, ende vermalendijt
daer ghy maledictionts tsamen toedraecht. **7** Ende die ouders
van Moab ende die meest beiaerde der Madianiters sijn
ghereyst hebbende den loon vanden waerseggheren, in haer
handen. Ende als sij tot Balaam comen waren ende hem
vertelt hadden alle die woorden van Balac, **8** soo heeft hy
gheantwoort. Blift hier desen nacht ende ick sal antwoorden
soo wat my die Heere segghen sal. Ende die wijle dat si by
Balaam bleuen, soo is Godt ghecomen, ende heeft tot hem
gheseyt. **9** Wat willen dese luyden hebben by v? **10** Ende hy
heeft gheantwoort. Balac Sephors sone der Moabitens coninck
heeft een my ghesonden, **11** segghende. Siet tvolk dwelc
wt Egypten comen is heeft al dat ouerste des lants bedect,
coemt ende vermalendijt dat, oft ick eenichsins strijdende dat
mocht verdrijuen, **12** Ende Godt heeft tot Balaam gheseyt.
En wilt met hen niet gaen, noch en vermalendijt dit volck
niet, want het is ghebenedijt, **13** Ende hy des smorghens
vroech opstaende heeft tot die princen gheseyt. Gaet wech
nae v lant, want die Heere heeft mi verboden met v te gaen.
14 Ende als die princen wedercomen waren, soo hebben
sij tot Balac gheseyt. Balaam en heeft niet willen met ons
comen. **15** Ende hy heeft wederom ghesonden veel meer
ende edelder dan hy te voren ghesonden hadde. **16** Ende
als dese by Balaam comen waren, soo seyden sij. Aldus
seyt Balac Sephors sone. En wilt niet vertrecken tot my te
comen, **17** Ick ben bereet v eere te bewijzen, ende wat ghy
wilt, dat sal ick v gheuen, coemt ende vermalendijt dit volck.
18 Balaam heeft gheantwoort. Al gae my Balac sijn huys vol
gouts ende siluers, soo en sal ick niet moghen verandern,
dat woort vanden Heere mijnen Godt, alsoo dat ick iet
meer oft min spreken soude, **19** Ick bidde v dat ghy hier
ooch blift desen nacht, op dat ic mach weten wat my die
Heere wederom antwoorden sal. **20** Aldus soo is Godt des
nachts tot Balaam comen, ende heeft hem gheseyt. Eest
sake dat dese menschen v comen roopen, soo staet op
ende gaet met hemlieden alsoo nochtans dat ghi soen sult
tghene dat ick v beuelen sal. **21** Balaam is des smorghens
vroech opghestaen, ende als sy sijn eselinne ghesadelte

hadde, soo is hi met hemlieden ghereyst, **22** Ende Godt is
gram gheworden, Ende die Enghel des Heeren stont inden
wech tseghen Balaam die op een eselinne sadt, ende hy
hadde twee knechten met hem. **23** Ende die eselinne siende
den Enghel staen inden wech met een bloot swaert, soo
keerde sij haer wt den wech, ende ghinc doort velt. Ende als
Balaam die sloech ende wilde die wederom opden wech
brenghen, **24** soe stont die Enghel in die benautheden van
twee mueren, waer mede die wijngaerden beheynt waren,
25 den welcken die eselinne siende, heeft haer ghedronghen
teghen den muer, ende quetste sijnen voet die op haer sadt,
Ende hi sloechse, **26** ende niet te min die Engel voorts
gaende tot op een enghel plaatse, daermen noch ter rechter
noch ter slincker sijden en mocht wten wech gaen, heeft
in haer ghemoeit ghestaan. **27** Ende als die eselinne sach
den Enghel staende, soo is sij gheuallen onder sijn voeten
die op haer sadt, Die welcke gram sijnde, sloechse noch
crachtelijcker met eenen stock op haer sijden. **28** Ende
die Heere heeft den muyl vander eselinnen open ghedaen,
ende sij heeft ghesproken. Wat heb ick v ghedaen? Waerom
slaedi my, siet, nv tot die derde reyse? **29** Ende Balaam
antwoorde. Om dat ghi dit welverdient hebt, ende dat ghy
met my ghespot hebt. Och oft ic een swaert hadde dat ic v
mocht slaen, **30** Ende die eselinne heeft gheseyt. En ben ick
niet v dier, daer ghi altoos pleecht op te sitten tot op desen
dach toe? Segt wanneer dat ic v iet desghelijcs ghedaen
hebbe, Ende hy seyde? Noyt. **31** Ende ter stont heeft die
Heere Balaams ooghen open ghedaen, ende hi heeft den
Enghel ghesien, staende inden wech met eenen blooten
swaerde, ende hy aenbadt hem plat neder op daerde, **32**
Den welcken die Enghel seyde. Waerom slaedi v eselinne
die derde reyse? Ic ben comen, om dat ic v wederstaen
soude, want uwen wech is verkeert, ende teghen my, **33**
ende en hadde die eselinne niet gheweken vanden wech,
gheuende mi plaatse als ick haer teghen stont, ick soude v
doot gheslaghen hebben, ende sij soude leuen, **34** Balaam
seyde. Ick heb ghesondicht, niet wetende dat ghi teghen
mi stont, ende siet nv eest sake dat v misnocht dat ick
gae, soo sal ick wederomme keeren, **35** Ende die Enghel
heeft gheseyt. Gaet met dese luyden, ende wacht v dat ghy
anders niet en spreect dan ick v beuelen sal. Hierom soo is
hy met die princen ghegaen, **36** Ende als Balac dat ghehoort
hadde, soo is hi wtghegaen hem te ghemoeite, in een stadt
der Moabiters die gheleghen is in die wterste palen van
Arnon. **37** Ende hi heeft tot Balaam gheseyt. Ick heb boden
ghesonden dat sij v roepen souden, waerom en quaemdy
ter stont tot my niet? Meyndy dat ick niet en soude loon
moghen gheueen voor v coemste? **38** Ende hi heeft tot hem
gheantwoort. Siet ick ben hier sal ick iet anders moghen
segghen, dan dat Godt my in mijnen mont stellen sal? **39**
Hierom sijn sij beyde tsamen ghereyst, ende ghecomen
in een stadt die welck gheleghen is in die wterste palen
van sijnen rjcke, **40** Ende als Balac ossen ende scapen
doogheslaghen hadde, soo heeft hy ghesonden aen Balaam
ende aen die princen die met hem waren ghitien. **41** Maer
des smorghens vroech, soo heeft hy hem gheleyt tot die
hoochden van Baal, ende heeft aensien dat wterste deel des
volcs.

23 ENde Balaam heeft tot Balac gheseyt. Maect mi hier zijn Godt is met hem, ende dat gheclanc van des conincs seuen outaren, ende bereyt soo veel calueren, ende victorie is in hem, **22** Godt heeft hem gheleyt wt Egypten, oock alsoo veel rammen, **2** Ende als hy nae Balaams wiens stercheyt is ghelyc die stercheyt vanden eenhoren, woorden ghedaen hadde, soo hebben sij tsamen een calf **23** Daer en is gheen waerseggherie in Iacob, noch gheen ende eenen ram op eenen outaer gheleyt. **3** Ende Balaam wichele in Israhel. Te sijnen tijden salmen segghen, Iacob heeft gheseyt tot Balac. Staet luttel tijs by uwen brantoffer, ende Israhel wat Godt ghewracht heeft. **24** Siet dit volck sal tot dat ick wech ghegaen ben, oft die Heere by auontueren opstaen als een leeuwinne, ende het sal hem oprechten als my te ghemoete quame, ende al dat hy mi ghebieden sal, dat eenen leeuwe, ten sal niet gaen ligghen ter rusten, voor dat sal ick v segghen. **4** Ende als hi haestelick wech ghegaen eenen roof verslint heeft, ende tot dat der ghedooden bloet was, soo is hem Godt te ghemoete ghecomen, Ende Balaam ghedorcken heeft, **25** Ende Balac heeft tot Balaam gheseyt. heeft tot hem ghesproken. Ick heb (seyt hy) seuen outaren En wiltse noch vermalendijden noch ghebenedijden, **26** Ende opghericht, ende heb daer op een calf ende eenen ram hy heeft gheseyt. En hebbe ick v niet gheseyt dat ic doen gheleyt. **5** Ende die Heere heeft het woort in sijnen mont soude al dat mi die Heere ghebieden soude? **27** Ende Balac ghestelt, ende heeft gheseyt. Gaet wederomme tot Balac seyde tot hem. Coemt ick sal v leyden tot een ander plaeft ende ghi sult hem dese dinghen segghen. **6** Ende als oft den Heere bi auontueren beliefde dat ghi hen van daer hy wedercomen was soo vant hi Balac staende by sijnen soudt vermalendijden. **28** Ende als hy hem gheleydt hadde brantoffer, ende alle die princen der Moabiters **7** Ende sijn op den tsop vanden berch Phogor, die daer is tseghen ouer ghelyckenisse opnemende seyde hy. Van Aran heeft mi die woestijne, **29** soo heeft Balaam tot hem gheseyt. Maect ghebracht Balac die coninc der Moabitien van die berghen my hier seuen outaren, ende bereyt soo veel calueren ende van oosten, Coemt (seyde hy) ende vermalendijt Iacob, haest oock soo veel rammen, **30** Ende Balac heeft ghedaen alsoo v ende veruloect Israhel. **8** Hoe sal ick hem vermalendijden, Balaam gheseyt hadde ende hy heeft calueren ende rammen den welcken God niet vermalendijt en heeft? Ende met wat gheleyt op elcken outaer.

24 ENde als Balaam ghesien heeft dat den Heere beliefde dat hy Israhel soude ghebenedijden, soo en is hy niet meer wechghegaen als te voren, om die waerseggherie te soeken, maer stellende sijn aensicht teghen die woestijne, **2** ende sijn oogen opfendheeft hy Israhel ghesien, 2 ende sijn oogen opfendheeft hy Israhel ghesien, woonende in die tenten nae haren gheslachten. Ende als den gheest Gods in hem ghecomen was, **3** soo hefti hi sijn parabel opghenomen ende gheseyt. Balaam Beors sone heeft gheseyt. Een mensch diens ooghe verstopt is heeft ghesproken, **4** ende een hoorder van Gods woorden heeft gheseyt, die ghesien heeft dat visioen vanden almachtighen, die valt ende alsoo worden sijn oogen open ghedaen, **5** Hoe schoone sijn v tabernakelen Iacob, ende uwe tenten Israhel, **6** ghelyc die dellinghen des wouts, ghelyc boomgaerden bi die vloeden wel ghewatert, ghelyc tabernakelen welc die Heere geuesticht heeft, gelyc die cederboomen by die wateren. **7** Daer sal water van sijnen eemer vlieten, ende sijn saet sal tot veel wateren wesen, Om Agags wille sal sijnen coninc wech genomen worden, ende zji rjick sal afghenomen worden, **8** Godt heeft hem wt Egypten gheleyt, wiens stercheyt is ghelyc die stercheyt vanden eenhorn. Die heydenen sullen zijn vianden verslinden, Ende sij sullen haer beenderen breken, ende die met scichten doorschieteren. **9** Nederligghende heeft hy gheslapen als eenen leeuwe, ende ghelyc een leeuwinne welc niemant en sal dorren wecken. Soo wie v ghebenedijt die sal ooc ghebenedijt wesen, ende die v vermalendijt, dient sal dat tot eender maledictien gherenkert worden, **10** Ende Balac ghestoort sijnde teghen Balaam heeft met tsamen gheslaghen handen gheseyt. Ick heb v gheroepen om mijn vianden te vermalendijden, die welcke ghy nv ter contrarie driemael ghebenedijt hebt, **11** gaet wederom tot uwe stede Ick hadde waerlijck voor my ghenomen dat ick v grootelijck soude eerlen, maer die Heere heeft v berooft van die eere die v toe ghescikt was, **12** Ende Balaam heeft tot Balac gheantwoort. En heb ic uwen boden die ghi tot my sandt niet gheseyt, **13** al gaue my Balac sijn huys vol gouts ende

siuers, soo en sal ic niet moghen achterlaten dat woort van gheslaghen. **10** Ende die Heere heeft tot Moysen gheseyt, mijnen Heere Godt, alsoo dat ic iet goets oft quaets soude **11** Phinees die sone van Eleazarus, Aarons sone, heeft mijn moghen spreken wt mijn herte, maer wat die Heere seggen gramscap afgekeert vanden kinderen van Israel, want hy sal dat sal ic spreken? **14** Maer nochtans ic gaende tot mijnen es wt mijnder grammer liefden beroert gheweest teghen volcke sal raet gheuen, wat v volck desen volc doen sal ten hen, dat ick seluer die kinderen van Israhel niet vernielen laetsten tijde, **15** Hierom sijn parabele opnemende heeft hy en soude, doer mijn grammie liefde. **12** Daer om segt tot wederom gheseyt. Balaam Beors sone heeft gheseyt, een hem, Siet ick gheue hem den vrede van mijn verbont, **13** mensch wiens ooghe verstopt is, heeft ghesproken, **16** ende ende die beloefte des priesterdoms sal eewich wesen, soo een hoorder van Gods woorden heeft gheseyt, die wel weet wel voor hem als voor sijn saet. Want hij wt liefden gram es die leeringhe des alderhoochsten ende die des almachtighen gheweest voor sijnen Godt, ende heeft versoent die groote visioenen siet, die vallende heeft open ooghen. **17** Ick sal boosheydt der kinderen van Israel, **14** ende den naem vanden hem sien, maer nv niet. Ick sal hem aenscouwen, maer niet Israelijschen man die daerdootghestekens was met die by Daer sal een sterre opgaen wt Iacob ende, een roede Madianitsche vrouwe, was Zambri Salu sone, een hoofdman oprijsen van Israhel, ende die sal verslaen die hoofdmannen van Symeons gheslachte ende afcoemste. **15** Maer die van Moab, ende verwoesten alle die kinderen van Seth, **18** Madianitsche vrouwe die oock mede dootghestekens was Ende dlant van Edom, sal zijn besittinghe wesen, ende die hiet Cozbi, die dochter van Sur een alderedelste prince der erfellicheyt van Seir, sal haren vianden toecompen, Maer Madianiten. **16** Ende die Heere heeft tot Moysen ghesproken, Israhel sal vromelijk doen, **19** Van Iacob sal een wesen die seghende, **17** laet die Madianiten gheuolen dat ghy haer heerscappie hebben sal, ende vernielen die bleuelinghen der vianden sijt, ende slaetse, **18** want sij hebben viandelijck stadt. **20** Ende als hy Amalec ghesien hadde soo heeft hy ghedaen teghen v lieden, ende v bedroghen met listen sterck, maer al steldet ghy uwen nest in die steenrootse, **22** ende al waerdy ghecoren van Bins gheslachte, hoe langhe sulti moghen blijuen? Want Assur sal v vanghen, **23** Ende opnemende die parabel heeft hy wederom ghesproken. Ay opnemende die parabele heeft hy gheseyt. Tbeghinsel der wie sal dan leuen als Godt dese dinghen doen sal? **24** Heydenen is Amalec wiens wterste sullen vernielt worden. **21** Sij sullen in groote scepen comen van Italien, sij sullen die assirien verwinnen, ende die hebreeussche verderuen, ende ten lesten sullen sij oock vergaan, **25** Ende Balaam is opghestaen, ende wederghegaen tot sijnder steden, ende Balac is ooc wederghekaert door den wech die hy comen was.

25 Israhel woonde op dien tijt in Setim. Ende het volck heeft oncuysheyt bedreuen met die dochteren van Moab, **2** die welcke hen gheroepen hebben tot haer sacrificien, Ende sij hebben daer af gheten ende haer goden aenbeden, **3** Ende Israhel heeft aenghenomen die afgoderie van beelphegor, ende die Heere vergramt wesende **4** heeft tot Moysen gheseyt. Neemt alle die princen des volcs ende hanctse tseghen die sonne aan galghen, op dat mijn gramscap mach van Israhel ghekeert worden, **5** Ende Moyses seyde tot die richters van Israhel. Een ieghelyc slae doot sijnen naesten die beelphegor gheoffert hebben. **6** Ende siet een man vanden kinderen van Israhel is int aenscouwen van sijnen broeders in ghegaen tot een madianitsche ghemeyn vrouwe, daert Moyses ende alle die schare der kinderen van Israhel saghen, die daer weenden voor die doere des tabernakels, **7** Dwelck als Phinees Eleazarus sone, Aaron des priesters sone ghesien hadde, soo stont hy op wt dat midden der menichten, ende nemende een dagge, **8** is binnen ghegaen nae den Israelijschen man int bordeel, ende hy doerstacse alle beyde te samen, te weten den man ende die vrouwe, in die plaatseen van haren scamelheden. Ende die plague es opghehouden vanden kinderen van Israhel, **9** ende daer sijn vierentwintich duysent mensche doot

gheslaghen. **10** Ende die Heere heeft tot Moysen gheseyt, mijnen Heere Godt, alsoo dat ic iet goets oft quaets soude **11** Phinees die sone van Eleazarus, Aarons sone, heeft mijn moghen spreken wt mijn herte, maer wat die Heere seggen gramscap afgekeert vanden kinderen van Israel, want hy sal dat sal ic spreken? **14** Maer nochtans ic gaende tot mijnen es wt mijnder grammer liefden beroert gheweest teghen volcke sal raet gheuen, wat v volck desen volc doen sal ten hen, dat ick seluer die kinderen van Israhel niet vernielen laetsten tijde, **15** Hierom sijn parabele opnemende heeft hy en soude, doer mijn grammie liefde. **12** Daer om segt tot wederom gheseyt. Balaam Beors sone heeft gheseyt, een hem, Siet ick gheue hem den vrede van mijn verbont, **13** mensch wiens ooghe verstopt is, heeft ghesproken, **16** ende ende die beloefte des priesterdoms sal eewich wesen, soo een hoorder van Gods woorden heeft gheseyt, die wel weet wel voor hem als voor sijn saet. Want hij wt liefden gram es die leeringhe des alderhoochsten ende die des almachtighen gheweest voor sijnen Godt, ende heeft versoent die groote visioenen siet, die vallende heeft open ooghen. **17** Ick sal boosheydt der kinderen van Israel, **14** ende den naem vanden hem sien, maer nv niet. Ick sal hem aenscouwen, maer niet Israelijschen man die daerdootghestekens was met die by Daer sal een sterre opgaen wt Iacob ende, een roede Madianitsche vrouwe, was Zambri Salu sone, een hoofdman oprijsen van Symeons gheslachte ende afcoemste. **15** Maer die Madianitsche vrouwe die oock mede dootghestekens was hiet Cozbi, die dochter van Sur een alderedelste prince der Madianiten. **16** Ende die Heere heeft tot Moysen ghesproken, seghende, **17** laet die Madianiten gheuolen dat ghy haer vianden sijt, ende slaetse, **18** want sij hebben viandelijck ghedaen teghen v lieden, ende v bedroghen met listen door den afgod Phogor ende Cozbi eens princen dochter van Madian hen suster die verslaghen es op den dach der plaghen om die afgoderie van Phogor.

26 NAE dat der misdadigher bloet ghestort was, soo heeft die Heere gheseyt tot Moysen ende Eleazar Aarons sone den priester. **2** Tel alle die somme der kinderen van Israhel, van twintich iaren ende daer bouen, by haer huysen ende gheslachten, alle die ter orloghen trekken moghen. **3** Aldus soo hebben Moyses ende Eleazar die priester ghesproken in die platte landen van Moab in die lordane teghen ouer Iericho, **4** tot die ghene die van twintich iaren waren ende daer ouer, ghelyck die Heere beuolen hadde, waer af dit tgetal es **5** Ruben deerste gheboren van Israhel, wiens sone was Henoch, waer af comen es die familie der Henochters, ende Phallu, waer af es comen die familie der Phalluiters **6** ende Hesron, waer af es comen die familie der Hesroniters, ende Charmi, waer af es comen die familie der Charmiters, **7** dit sijn die familien van Rubens gheslachte, waer af het ghetal is gheuonden drijenveertich duysent, seuen hondert ende dertich **8** Die sone van Phallu was Eliab, **9** ende sijn kinderen waren Namuel ende Dathan ende Abiron. Dit sijn Dathan ende Abiron, die princen des volcs, die teghen Moysen ende Aaron opstonden, inden oloop van Core als sij teghen den Heere opstonden, **10** ende die aerde dede haren muyl open ende verslonde Core, doender seer veel storuen, als dat vier verbrande twee honderd ende vijftich mannen. Ende daer is een groot myrakel gheschiet, **11** dat doen Core verghinc, sijn kinderen niet vernielt en worden. **12** Die kinderen van Symeon by haren gheslachten waren Namuel, waer af is comen die familie der Namueliters ende lamin daer af is comen die familie der laminiters, Iachin waer af is comen die familie der lachiniters, **13** Zare waer af is comen die familie der Zareiters, Saul waer is comen die familie der Sauliters. **14** Dit sijn die familien van Symeons gheslachte. Waer af alle tghetal was tweentwintich duysent ende twee honderd. **15** Die kinderen van Gad bi haren gheslachten waren Sephon, van desen is die familie der Sephoniters, Aggi waer af is comen die familie der Aggiters,

Suni waer af is die familie der Suniters, **16** Ozni waer af is comen die familie der Ozniters, Her waer af is die familie der Heriters, **17** Arod, waer af is die familie der Aroditers, Ariel waer af is die familie der Arieliters. **18** Dit sijn Gads familien, waer af alle tghetal was veertich duysent, ende vijfhondert. **19** Die kinderen van Iuda Her ende Onan die beyde ghestoruen sijn int lant van Chanaan, **20** Ende die kinderen van Iuda by haren gheslachten waren Sela waer af is tgheslachte vanden Selaiters, Phares waer af is die familie der Pharesiters, Zare waer af is die familie der Zareiters. **21** Voorts waren die kinderen van Phares Hesron, waer af is die familie der Hesroniters, ende Hamul, waer af die familie der Hamuliters. **22** Dit sijn Iudas familien, waer af alle tghetal was, sesentseentig duysent ende vijfhondert. **23** Die kinderen van Issachar by haren gheslachten Thola, waer af is die familie vanden Tholaiters, Phua waer af is die familie der Phuaiters, **24** Iasub waer af die familie der Iasubiters, Semran waer af is die familie der Semraniters. **25** Dit sijn die gheslachten van Issachar waer af tghetal was vierentsestig duysent, ende drie hondert. **26** Zabulons kinderen by haren gheslachten Sared, waer af is die familie der Sarediters, Elon waer af is die familie der Eloniters, Ialel waer af is comen die familie der Ialeliters. **27** Dit sijn die gheslachten van Sabulon, waer af tghetal was tsestig duysent ende vijfhondert. **28** Iosephs kinderen by haren gheslachten waren Manasse ende Ephraim. **29** Van Manasse is gheborn Machir, waer af is die familie der Machiriters, Machir heeft Galaad ghewonnen, waer af is comen die familie der Galaaditers, **30** Galaad hadde sonen Iezer waer af is die familie der Iezeriters, ende Helec waer af is die familie der Helecliters, **31** ende Asriel, waer af is die familie der Asrieliters, Ende Sechem waer af is comen die familie der Sechemiters, **32** ende Sernida waer af is die familie der Semidaiters, ende Hepher, waer af is die familie der Hepheriters, **33** Ende Hepher was Salphaadts vader die gheen sonen en hadde maar alleen dochters, waer af dit die namen sijn, Maala ende Roa, ende Hegla ende Melcha, ende Thersa. **34** Dit sijn Manasses familien ende tghetal van haerlieder, tweenvijftichduysent en seuenhondert. **35** Maer Ephraims kinderen by haren gheslachten waren dese Suthala, waer af is die familie der Suthalaiters, Becher waer af is die familie der Becheriters, Thehen waer af is comen die familie der Theheniters. **36** Voorts was een sone van Suthala Heran waer af is die familie der Heraniters. **37** Dit sijn die gheslachten van Ephraims kinderen, waer af tghetal was tweendertich duysent ende vijf hondert. **38** Dit sijn Iosephs kinderen by haren familien. Die kinderen van Beniamin, in haren gheslachten Bela, waer af die familie der Belaiters, Asbel waer af die familie der Asbeliters, Achiram waer die familie der Achiramiters, **39** Supham waer af die familie der Suphamiters, Hupham waer af die familie der Huphamiters, **40** Die kinderen van Bela Hered, ende Noeman, Van Hered die familie der Herediters, Van Noeman die familie der Noemaniters. **41** Dit sijn Beniamins sonen, by haren gheslachten, waer af het tghetal was vijfveertich duysent ses hondert. **42** Dans kinderen bi haren gheslachten, Suham waer af die familie der Suhamiters. Dit sijn Dans gheslachten bi haren familien **43** si waren alle Suhamiten. Waer af tghetal was vierentsestich duysent, ende vier hondert. **44** Asers kinderen by haren gheslachten, lemma, daer af die familie der lemnaiteers, lessui, daer af is die familie der lessuiters, Brie, daer af is comen die familie der Brieiters, **45** Die sonen van Brie Heber, waer af die familie der Heberiters, Melchiel, daer af die familie der Melchieliters, **46** Ende den naem van Asers dochter was Sara. **47** Dit sijn die maescappen van Asers kinderen, waer af het tghetal was drijenvijftich duysent, ende vier hondert. **48** Die kinderen van Nephtali, by haren gheslachten waren lesiel waer af die familie der lesieliters, Gumi, waer af die familie der Gumiters, **49** Iseler, waer af die familie der Iseleriters Sellem waer af die familie der Sellemitters. **50** Dit sijn die gheslachten der kinderen van Nephtali, by haren familien, waer af het tghetal was vijfenechtig duysent, ende vier hondert. **51** Dit is die somme der kinderen van Israel, die ouertelt sijn ses hondert duysent ende een duysent seuen hondert ende dertich. **52** Ende die Heere heeft tot Moyses ghesproken, segghende. **53** Desen salmen dlant wtdeylen, nae dat ghetal der namen tot haerder besittinghe. **54** Den meesten van ghetale suldi meerder deel gheue, ende die mindere sijn een minder. Elcken salmen haer besittinghe gheue ghelyck sij nv ghetelt sijn. **55** Alsoo nochtans dat het lot dlant wt deyle den gheslachten ende den familien. **56** Wat datter met late vallen sal, dat sullen die meerdere oft die mindere van ghetale nemen. **57** Dit is ooc tghetal der kinderen van Leui, nae haren familien, Gerson waer af is die familie der Gersoniters, Caath, waer af is die familie der Caathiters, Merari waer af is die familie der Merariters. **58** Dit sijn die familien van Leui. Die familie van Lobni. Die familie van Hebron. Die familie Moholi, Die familie van Musi, Die familie van Core, Maer Caath heeft Amram ghewonnen, **59** die welcke hadde tot eender huysvrouwen lochabed, die dochter van Leui die hem in Egypten gheborne is. Dese heeft haren man Amram kinderen voortbracht Aaron ende Moyses, ende Mariam hen suster, **60** Van Aaron sijn gheborne Nadab ende Abiu, ende Eleazar, ende Ithamar, **61** Waer af dat Ende Abiu, ende Eleazar, ende Ithamar, **62** Ende waren alle die daer ghetelt sijn, drijentwintich duysent van mans personen van eerder maent out ende daer ouer, die niet ghetelt en sijn onder die kinderen van Israel, ende hen en is gheen besittinghe ghegheuen metten anderen. **63** Dit is tghetal der kinderen van Israel, die bescreuen sijn van Moyses, ende Eleazar den priester in die platte landen van Moab, op die iordane teghen ouer Iericho, **64** waer onder dat niemant en was vanden ghenen die te voren van Moyses ende Aaron ghetelt waren in die woestijne Sinai, **65** Want Godt haddet te voren gheseyt dat sij alle steruen souden in die woestijne, Ende daer en is van dien niemant ouerbleuen dan Caleb Iephones sone, ende losue Nuns sone.

27 MAer daer sijn voortcomen die dochteren van Salphaad Ephers sone Galaads sone, machirs sone, Manasses sone, die welck was Iosephs sone, wiens namen waren, Maala, ende Noa ende Hegla, ende Melcha, ende Thersa. **2** Ende sij stonden voor Moyses ende Eleazar den priester ende alle die princen des volcks aen die doere van dat tabernakel des verbonts, ende sij hebben gheseyt. **3** Ons vader is in die woestijne ghestoruen, ende hy en heeft inden

oploop niet gheweest die daer teghen den Heere opghestaen van een Ephim bloeme van meel, die beslaghen sij met die was onder core, maer hy is in sijn sonde ghestoruen, dese puerste olie, ende hebbe tverendeel van een hin, 6 dits en hadde tot kinderen gheen mans persoonen, waerom sal een ewighe heel brantofferande, welc ghi hebt gheoffert sijnen naem dan vergaen wt sijnder familien, om dat hy opden berch Sinai, tot eenen aldersuetsten rueck van des gheenen sone en heeft? Gheeft ons ooc een erfbesittinghe Heeren brantoffer. 7 Ende ghi sult dranck offer doen het onder ons vaders gheslachte. 4 Ende Moyses heeft hen sake vierendeel van een hin wijns, op elck lam, in die heylige ouergedraghen een vonnis des Heeren, 5 Die welcke heeft plaepte des Heeren, 8 Ende dat ander lam suldy desghelycs tot hem geseyt. 6 Die dochteren van Salphaad begheren offeren omtrent den auont nae alle die maniere van die een rechtueerdich dinck, gheef hen een erfbesittinghe onder morghenstont offerande, ende haer drancofferande een haers vaders maesschap, ende laetse in sijn plaepte comen offerande des aldersuetsten ruecks voor den Heere. 9 Maer tot sijn erfdeel, 7 Ende tot den kinderen van Israel suldy opden sabbath dach suldi twee onbesmette lammerkens dese dinghen segghen. 8 Als een mensch sonder sone van eenen ier offeren, ende twee thiende deelen bloemen ghestoruen is, soo sal sijn erfdeel voortgaen tot sijn dochter van mele met olie beslaghen, tot een sacrificie, ende die 9 eest sake dat hy gheen dochter en heeft, soo sal hy sijn dranc offeranden 10 die nae behoorten ghestort worden, in broeders voor sijn erfghenamen hebben, 10 Ende eest sake alle sabbathen, tot eenen ewighen heelen brantoffer. 11 dat hy gheen broeders en heeft, soo suldi sijn erfdeel sijns Maer in die calenden, dat is in die beghinselen der maenden, vaders broederen gheuen. 11 Maer eest sake dat hy ooc so suldy den Heere eenen heelen brantoffer offeren, twee gheen ooms en heeft, soo salmen sijn erue gheuen sijnen calueren wt die runderen, eenen ram, seuen eeniarijche naesten maesscap, Ende dit sal den kinderen van Israel lammeren onbesmet 12 ende drij thiendedeelen bloeme heylich wesen met een ewighe wet, ghelyc die Heere Moysi van mele, met olie beslaghen tot een sacrificie tot elcken beuolen heeft. 12 Ende die Heere heeft ooc tot Moysen calue, ende twee thiendedeelen bloeme met olie beslaghen, gheseyt. Clint op desen berch Abarim, ende besiet van tot elcken ram, 13 ende het thiende deel van een thiende daer dlant welc ic den kinderen van Israel gheuen sal, deel bloeme wter olien tot een sacrificie op elck lam. Dit is 13 ende als ghi dat ghesien hebben sult, soo suldi ooc tot eenen heelen brantoffer vanden aldersuetsten rueck, ende uwen volcke gaen, ghelyc Aaron v brother ghegaen is, van eenen ruckoffer den Heere, 14 Maer den dranck offer 14 want ghy hebt my vertornt in die woestyne Sin, in dat des wijsn welckmen tot elcke slachofferande storten moet, wedersegghen der menichten ende ghy en hebt my niet sullen dese sijn. Die helicht van een hin, tot elcken calue, willen heylich maken voor hen op die wateren. Dit sijn die een derden deel tot eenen ram, ende een vierendeel tot wateren des wedersegghens tot Cades, in die woestyne Sin. een lam. Dit sal den heelen brantoffer wesen tot elcker 15 Ende Moyses heeft hem gheantwoort. 16 Die Heere God maent, die welcke nae malcanderen comen int ommegaen der gheesten van allen vleesche wil besorghen eenen man des iaers, 15 Eenen bock sal oock den Heere voor die die ouer dese menicht wesen mach, 17 ende die voor sonde gheoffert worden tot een ewighe heel brantofferande hen wt ende ingaan mach, ende hen wtleyden oft inleyden, met sijnen dranck offeren. 16 Maer in dierste maent opden op dat des Heeren volc niet en sij ghelyc scapen sonder verthiensten dach der maent, soo salt des Heeren phase sijn, herder, 18 Ende die Heere heeft tot hem gheseyt. Neemt 17 ende opden vijfthiensten dach salt hoochtij wesen, seuen losue Nuns sone, den man daer Gods gheest is in, ende daghen lanc sullen sij onghedeesem broot eten. 18 Waer legghet v hant op hem. 19 Die welcke sal staen voor Eleazar af den iersten dach sal eerweerdich ende heylich wesen, den priester, ende voor alle die menichte, 20 ende ghy sult gheen werck van slauerne en suldy op dien dach doen, hem gheboden gheuen daert sijt alle sien, ende ghy sult 19 Ende ghi sult offeren ontsteken heelbrantofferande den hem gheuen een deel van uwer glorian, op dat hem alle die Heere, twee calueren wt die runderen, eenen ram, ende vergaderinghe der kinderen van Israel hooren mach. 21 seuen onbesmette lammeren van eenen iare, 20 ende die ghehaen also hem die Heere beuolen hadde. Ende als hy sacrifie van elcken van bloemen die met olie beslaghen is, tot elcken calue drij thiende deelen, ende twee thiende sal hy wtgaen, ende incomen, hy ende alle die kinderen van Israel met hem, ende die ander menichte. 22 Moyses heeft deelen tot eenen ram, 21 ende tot elcken lam het thiende ghedaen also hem die Heere beuolen hadde. Ende als hy deel van een thiende deel, dat is tot die seuen lammeren, 22 Ende den seuensten dach sal v lieden wesen den alder feestelijcsten ende heylighen dach, Gheen werck der slauen en suldi op dien dach doen. 26 Ende den dach der ierster losue ghehaelt hadde, soo stelde hy hem voor Eleazar den priester, ende voor alle die vergaderinghe des volcks. 23 sonder den heelen brantoffer des morghenstonts, diemen Ende als hy sijn handen gheleyt hadde op thoof van losue, altijt offeren sal. 24 Alsoo suldi doen alle die daghen, vanden so verhaelde hy alle dat die Heere beuolen hadde.

28 ENde die Heere heeft ooc tot Moysen gheseyt. 2 Ghebet den kinderen van Israel, ende ghi sult tot hen segghen. Mij offerande, ende die brooden, ende dat rucewerc vanden aldersuetsten ruc suldy te sijnen tijden offeren. 3 Dit sijn die sacrificien die ghi offeren moet. Twee onbesmette lammerkens van eenen iare suldi alle daghe offeren, tot eenen ewighen brantoffer, 4 dat een suldi smorghens offeren, ende dander tsauonts 5 het thiende deel

eenen aldersuetsten ruce den Heere twee calueren wt den runderen, eenen ram, ende seuen onbesmette lammeren van eenen iare, **28** ende tot haren sacrificien, bloeme met olie beslaghen, drij thiende deelen tot elcken calue, twee tot eenen ram, **29** ende tot elcken lam het thiende deel van een thiende deel, die tsamen sijn seuen lammeren, ende eenen bock **30** die dootgheslaghen wort voor die suyueringhe, Sonder den ewigen heelen brantoffer ende sijn dranck offeranden. **31** Dese suldy al onbesmet offeren met haren versschen offeranden.

29 DEn iersten dach der seuenster maent, sal v lieden ooc eerweerdich, ende heylich wesen, gheen slauelijc werck en suldi op dien dach doen, want tes eenen dach des ghelancs ende der trumpetten. **2** Ende ghi sult offeren heelen brantoffer den Heere tot eenen aldersuetsten rucek, een calf wt die runderen, eenen ram, ende seuen iarighe onbesmette lammeren, **3** ende tot haren sacrificien, drij thiende deelen bloeme met olie beslaghen, tot elken calue, twee thienden deelen tot eenen ram, **4** een thiende deel tot elck lam, die welck tsamen zijn seuen lammeren, **5** ende eenen bock voor die sonde, die welck gheoffert wort tot een suyueringhe des volcs, **6** sonder die heelbrantofferande van die nieuwe maendten met sijnen sacrificien, ende den ewigen brantoffer met sijnen ghewoonlijcken dranck offeranden, Met die selue ceremonien suldy oock offeren rucekwerck den Heere tot eenen aldersuetsten rucek. **7** Ende den thiende dach van deser seuenster maent, sal v lieden heylich wesen ende eerweerdich, ende ghy sult v zielen pijnighen, gheen werck van slauerne en suldi op dien dach doen, **8** Ende ghi sult den Heere heelen brantoffer tot eenen seer sueten rucek offeren, een calf wt den grooten vee, eenen ram, seuen iarighe lammeren sonder smette, **9** ende tot haren sacrificien drij thiende deelen bloeme met olie beslaghen, tot elcken calue twee thiende deelen tot eenen ram, **10** ende een thiendedeel des thiende deels tot elcken lam, welck tsamen zijn seuen lammeren **11** ende eenen bock voor die sonde, sonder tghene datmen pleech te offeren voor die versuemenis, tot een suyueringhe ende eenen ewigen brantoffer, met haren sacrificien ende dranck offeranden. **12** Maer opden vijfthiensten dach der seuenster maent die welck v lieden sal heylich ende eerweerdich wesen, en suldi gheen slauelijc werck doen, Maer ghi sult des Heeren hoochtijt vieren seuen daghen lanc, **13** Ende ghi sult heelen brantoffer den Heere offeren tot eenen aldersuetsten rucek, derthien calueren vanden runderen, twee rammen, eeniarighe lammeren sonder smette veerthien, **14** ende tot haren dranck offeranden, drij thiende deelen bloeme, met olie beslaghen tot elcken calue, welck tsamen sijn derthien calueren ende twee thiende deelen tot eenen ram dat is tsamen twee rammen **15** ende een thiende deel van een thiende deel, tot elcken lamme, welck te samen sijn veerthien lammeren, **16** ende eenen bock voor die sonde sonder den ewigen heelen brantoffer, met sijnen sacrificie ende dranck offere. **17** Opden anderen dach suldi offeren twaelf calueren vanden runderen, twee rammen veerthien eeniarighe lammeren sonder smette, **18** Ende die sacrificien, ende drancofferanden van elcken, totten calueren, ende rammen, ende lammeren suldi behoorlick

celebreren, **19** ende eenen bock voor die sonde, sonder den ewigen brantoffer, met sijn sacrificie ende drancofferande. **20** Opden derden dach suldi offeren elf calueren, twee rammen, veerthien eeniarighe onbesmette lammeren, **21** ende die sacrificien ende dranc offeranden van elcken besonder totten calueren ende rammen ende lammeren suldi behoorlijcken celebreren, **22** ende eenen bock voor die sonde sonder die ewige brantofferande ende sijn sacrificie ende dranck offer. **23** Opden vierden dach suldi offeren thien calueren, twee rammen, veerthien eeniarighe ende onbesmette lammeren, **24** ende die sacrificien ende dranc offeranden van elcken besonder totten calueren ende rammen ende lammeren, suldi behoorlijcken celebreren, **25** ende eenen bock voor die sonde, sonder die ewige brantofferande, met sijn sacrificie ende natte offerande. **26** Opden vijfsten dach suldi offeren neghen calueren, twee rammen, veerthien eeniarighe onbesmette lammeren, **27** ende die sacrificien ende dranc offeranden van elcken besonder totten calueren ende rammenende lammeren, suldi behoorlickiken celebreren, **28** ende eenen bock voor die sonde, sonder die ewige brantofferande met sijn sacrificie ende dranck offerande. **29** Opden sexten dach suldi offeren acht calueren, twee rammen, ende veerthien eeniarighe onbesmette lammeren, **30** ende die sacrificien ende dranck offeranden van elcken besonder totten calueren ende rammen ende lammeren suldi behoorlijcken celebreren, **31** ende eenen bock voor die sonde, sonder die ewige brantofferande met haren sacrificie ende dranck offerande. **32** Opden seuensten dach suldi offeren seuen calueren, twee rammen, ende veerthien eeniarighe onbesmette lammeren, **33** ende die sacrificien ende dranc offeranden van elcken besonder, totten calueren ende rammen ende lammeren suldi behoorlijcken celebreren, **34** ende eenen bock voor die sonde sonder die ewige brantofferande met sijn sacrificie ende dranck offerande. **35** Opden achtsten dach welc is den alder feestelijcken, en sult gheen slauelijc werc doen, **36** offerende brantofferande tot eenen aldersuetsten rucek den Heere, een calf, eenen ram, seuen eeniarighe onbesmette lammeren, **37** ende die sacrificien ende dranc offeranden van elcken besonder, totten calueren ende rammen ende lammeren suldi behoorlijcken celebreren, **38** ende eenen bock voor die sonde, sonder die ewige brantofferande met sijn sacrificie ende dranckoferande. **39** Dit suldi den Heere offeren in v hooghe feestdaghen sonder die vrijwillige beloften ende offeranden in die brantofferande int sacrificie, in die drancofferande, ende in die vreedofferen. **40** ENde Moyses heeft den kinderen van Israhel vertelt alle dat hem die Heere beuolen hadde,

30 ende hi heeft ghesproken tot die princen der gheslachten der kinderen van Israhel. Dit is dwoort dat die Heere gheboden heeft. **2** Eest dat eenich man den Heere een ghelofte gheloft heeft, oft sij seluen met eene eede verbonden, soo en sal hi sijn woort niet breken, maer hy sal volbrenghen alle dat hi belooft heeft **3** Eest dat een vrouwe iet gheloft ende haer met eede verbint, die noch in haers vaders huys is, ende noch in die ouderdom van een ionghe dochter is, eest dat haer vader verneemt die beloofte welc

sij ghelooft heeft, ende den eedt daer sij haer ziele mede
verbonden heeft, ende dat hy swijcht, soo sal sij die belofte
schuldich zijn. **4** Al wat sij belooft ende ghesworen heeft dat
sal sij metten wercken volbringen, **5** Maer eest dat haer
vader daer tseghen seyt ter stont als hi dat ghehoort heeft,
soo en sullen haer gheloften ende eeden van gheender
weerden wesen, ende sij en sal die beloften niet schuldich
ziele met eenen eede verbonden heeft, **7** opden dach alst
haer man hoort ende daer niet tseghen en seyt, soo sal sij
der beloften sculdich wesen, ende sij sal betalen al dat sij
belooft heeft. **8** Maer eest dat hy ter stont als hijt hoort daer
tseghen seyt, ende haer beloften van onwearden maect,
ende haer woorden daer sij haer ziele mede verbonden
hadde, soo sal die Heere haer ghenadich wesen. **9** Een
weduwé ende een vrouwe die van haren man verstooten
is, die sullen betalen wat sij ghelouen. **10** Een ghehoude
vrouwe in haers mans huys als sij haer verbint met een
beloofte ende by eenen eede, **11** eest dat haer man dat hoort
ende swijcht, ende dat hy teghen die belofte niet en seyt,
soo sal sij betalen alle dat si gheloof hadde, **12** maer eest
dat hy ter stont daer tseghen seyt, soo en sal sij die belofte
niet sculdich wesen, om dat haer man daer tseghen gheseyt
heeft, ende die Heere sal haer genadich wesen. **13** Eest
sake dat sij gheloof heeft ende haer by eede verbonden, dat
sij door vasten oft abstinctie van eenighen anderen dinghen
haer ziele pijnighen soude dat sal inden wille vanden man
staen, oft sij dat doen sal oft niet doen, **14** maer eest dat haer
man dit hoorende swijcht ende sijn meyninghe wtstelt tot des
anderen daechs, al wat sij belooft ende toegheseyt hadde,
dat sal sij betalen, om dat haer man sweench ter stont doen
hy dat hoorde, **15** maer eest dat hy daer tseghen seyt als hy
dat ghehoort heeft, soo sal hy haer boosheydt draghen. **16** Dit
zijn die wetten welc die Heere Moysi ghestelt heeft tusschen
man ende wif, tusschen vader ende dochter die noch in haer
onghe iaren is, oft die noch in haers vaders huys woont.

31 ENde die Heere heeft Moysen ghesproken, segghende,
2 Wreet ierst die kinderen van Israhel van die
Madianiters, ende alsoo suldi versaemt worden tot uwen
volcke, **3** Ende ter stont seyde Moyses. Wapent van v
lieden mannen ten strijde, die des Heeren wraec moghen
doen ouer die Madianiters, **4** laet kiesen duysent mannen
wt elcken gheslachte van Israhel, welckmen ten strijde
mach senden. **5** Ende si hebbender duysent gheleueret
wt elcken gheslachte, dat is twaelf duysent, geredet ten
strijde, **6** die welcke Moyses heeft ghesonden met Phinees,
Eleazarus des priesters sone, ende heeft hen gheleueret die
heylige vaten metten trompetten om gheclanc te maken. **7**
Ende als sij tseghen die Madianiters ghestreden, ende die
verwonnen hadden, soo hebben sij alle die manspersoonen
doot gheslaghen, **8** ende hen coninghen Eui, ende Recem,
ende Sur, ende Vr, ende Rebe, vijf princen des volcks,
ende Balaam Beors sone hebben sij oock metten swaerde
verslaghen, **9** ende sij hebben haer vrouwen ende cleyn
kinderen gheuanghen ghenomen, ende allen haer vee, ende
alle den huysraet, ende wat sij hebben mochten dat hebben

sij al gherooft, **10** soo wel die steden als die dorpkens
ende casteelen heeft die vlamme te niet bracht, **11** Ende
sij hebben den roof ghenomen, ende alle dat sij gherooft
hadden, soo wel van menschen als van beesten, **12** ende sij
hebben dital bracht voor Moysen, ende Eleazar den priester,
ende tot alle die menichte der kinderen van Israhel, Maer
alle den anderen huysraet hebben si ghedraghen in den
legher, in de platte landen van Moab, by die iordane tseghen
ouer Iericho. **13** Maer Moyses ende Eleazar die priester
belooft, ende dat het woort eens haren mont gaende haer
zielie met eenen eede verbonden heeft, **14** opden dach alst
te ghemoete buyten den heyrelgher, **15** Ende Moyses is
gram gheworden op die princen ende duysent mannen ende
hondert mannen des heyrs, die wten strijde comen waren
seyde. Waeromme hebdi die vrouwen behouden? **16** En sijn
dese niet die ghene die bedroghen hebben die kinderen van
Israhel, door dat ingheuen van Balaam, ende die v hebben
doen ouertreden tseghen den Heere door die sonde van
Phogor, waerom dattet volck verslaghen is gheweest? **17** Daerom slaat doot alle watter is van mans persoonen ooc
die cleyn kinderen, ende die vrouwen die van mans bekent
zijn door natuerlic versamen steect den hals af, **18** maer
die ionge dochters, ende die vrouwen die noch maecht zijn
behoudt voor v, **19** ende blijft buyten den legher seuen
daghen. Soo wie eenen mensch dootslaet, oft wie eenen
die dootgheslagen is ghenaect, die sal ghesuyuert worden
opden derden ende seuensten dach, **20** Ende van alle den
rooft sij oft een cleet oft eenighe ghreetscap oft iet tot
huysraet gemaect van gheyt vellen ende van haer, oft van
houte, dat sal men suyueren, **21** Ende Eleazar die priester
heeft aldus ghesproken tot die strijtbaer mannen des heyrs
die ghestreden hadden. Dit is het ghebodt der wet, welck
God Moysi beulen heeft, **22** gout ende siluer, metael, ende
yser, ende loot, ende ten, **23** ende al wat door die vlamme
passeren mach, dat salmen doort viersuyueren, Maer wat dat
gheen vier verdraghen en mach dat salmen heylich maken,
met dat water der suyeringhe, **24** ende ghisult vleederen
wasschen opden seuensten dach, ende als ghi ghesuyuert sijt
soo suldi daer nae inden legher comen, **25** Ende die Heere
heeft tot Moysen geseyt. **26** Neemt die somme van alle
datter gherooft is, vanden mensch aen tot dat vee, ghi ende
Eleazar die priester, ende alle die princen der ghemeynten,
27 ende ghisult den roof ghelyckelijc deylen tusschen die
ghene die ghestreden hebben, ende ter orloghen gheweest
hebben, ende tusschen alle die ander menichte, **28** ende
ghi sult een deel voor den Heere wtsceyden, van dien die
ghestreden hebben, ende in die orloghe gheweest hebben,
een ziele vanden vijfhondert, soo wel vanden menschen,
als vanden ossen, ende eselen, ende scapen, **29** ende
ghi sult die Eleazar den priester gheuen, want het zijn die
ierste vruchten des Heeren, **30** ende wt dat halfdeel der
kinderen van Israhel suldy nemen het vijfstichste hooft,
vanden menschen, ende vanden ossen, ende vanden eselen
ende scapen, ende van allen beesten ende ghi sult die den
Leuften gheuen, die daer waken in die bewaernisse van des
Heeren tabernakel. **31** Ende Moyses met Eleazar hebben
ghedaen ghelyck die Heere beulen hadde, **32** Ende den
roof welck het heyr gherooft hadde was ses hondert duysent,
ende vijfentseuentich duysent, scapen, **33** tweentseuentich

dysent ossen, 34 eenentsestich dysent eselen, 35 ende v broeders ten strijde gaen, ende ghi sult hier stil sitten? tweendertich dysent zielen der mensen van vrouwen 7 Waerom keerde ghy die herten der kinderen van Israel omme, dat sij niet en souden derren voorts gaen ter plaetsen persoonen die gheenen man bekent en hadden. 36 Ende die helict is ghegheuen den ghenen die inden strijt gheweest hadden, te weten drij hondert dysent ende seuenendertich dysent, ende vijfhondert scapen, 37 waer wt ghetelt sijn tot om het landt te bespieden. 9 Ende als sij comen waren des Heeren deel, ses hondert ende vijuentseuentich scapen, 38 ende vanden sessendertich dysent ossen, sijn wtghetelt tweentseuentich ossen, 39 ende vanden dertich dysent ende vijfhondert eselen, sijn wtghetelt eenentsestich eselen, 40 ende vanden sesthien dysent menschen zielen, sijn tot des Heeren deele comen tweendertich zielen. 41 Ende Moyses heeft dat ghetal van die irste vruchten des Heeren Eleazar den priester gheleuert, ghelyc hem gheboden was, 42 van dat half deel der kinderen van Israel welck hy aghedeelt hadde voor die ghene die inden strijt gheweest hadden, 43 Maer vander helict welc te deele ghecomen was, der ander menichten des volcs dat is vanden drij hondert dysent, ende seuenendertich dysent, ende vijfhondert scapen. 44 Item vanden sessendertich dysent ossen, 45 ende vanden dertich dysent, ende vijfhondert eselen, 46 ende vanden sesthien dysent menschen, 47 heeft Moyses ghenomen het vijftichste hooft en heeft dat den Leuiten ghegheuen, die daer waecten in des Heeren tabernakel ghelyc die Heere gheboden hadde. 48 Ende als die hooftlyuden des heyrs, ende die capiteynen van dysent ende van hondert knechten by Moysen comen waren, soo hebben sij gheseyt. 49 Wij v dienaers hebben ouertelt dat ghetal der strijbaer mannen welc wij onder ons hant gehadt hebben, ende daer af en is niet een achter bleuen. 50 Om dese sake soo offeren wij elck tot des Heeren ghiften alle tgout dat wij inden roof hebben moghen vinden, gulden voetbanden ende ringhen der armen, ende der vingheren, ende cieraeten der rechter hant, ende halsbanden, dat ghy den Heere voor ons biddet, 51 Ende Moyses ende Eleazar die priester hebben alle dat gout ontfanghen van verscheyden faetsoenen 52 in gewichtte sesthien dysent seuen hondert, ende vijftich siclen, vanden hooftlyuden ouer dysent, ende ouer hondert mannen. 53 Want alle tgout dat een ieghelyck inden roof ghecreghen hadde dat behoorde hem toe. 54 Ende als sij dit ontfanghen hadden soo hebben sij dat ghedraghen in dat tabernakel des ghetuyghenis, tot een ghedenkenisse der kinderen van Israel voor den Heere.

32 MAer die kinderen van Ruben ende Gad hadden seer veel cleyn veeds, ende sij hadden een ontlijc goet van behelpighe beesten. Ende als sij ghesien hadden lazer ende Galaad seer bequaem landen om beesten te voeden, 2 soo sijn sij comen tot Moysen ende Eleazar den priester, ende tot die princen der menichten, ende hebben gheseyt. 3 Ataroth, ende Dibon, ende lazer, ende Nemra, ende Hesebon, ende Eleale, ende Sabam, ende Nebo, ende Beon, 4 dlant dat die Heere verslaghen heeft voor die kinderen van Israel, is een seer vruchtbaer lant, om die beesten te weyden, ende wi uwe dienaers hebben seer veel beesten, 5 ende wi bidden v eest dat wi gratie voor vonden hebben dat ghy ons uwen dienaars dit lant wilt tot een erfbesittinghe gheuen, ende dat ghy ons niet en doet ouer die iordane gaen, 6 Ende Moyses heeft hen gheantwoort. Sullen

vrouwen, ende cleyn vee, ende behulpsaem beesten, ende volbrengt dat ghy beloeft hebt. 25 Ende die kinderen van Gad ende Ruben hebben tot Moysen gheseyt. Wij sijn v dienaars, wij sullen doen dat onse Heere ghebiedt, 26 Ons cleyn kinderen ende vrouwen, ende cleyn vee, ende behulpsaem beesten sullen wij achterlaten in die steden van Galaad, 27 maer wij v dienaars sullen al bereet trekken ter orloghen, ghelyc ghy Heere segghet. 28 Hierom heeft Moyses gheboden Eleazaro

7 Welck hen die Heere gheuen sal? 8 En hebben v vaders desghelijcks niet ghedaen doen ickse sandt van Cadesbarne om het landt te bespieden. 9 Ende als sij comen waren tot der dryuyen dal, doen sij alle het landt bespied hadden, soo hebben sij het herte der kinderen van Israel omme, dat sij niet en souden gaen in die palen des lants, welck hen die Heere ghegheuen hadde, 10 Ende die Heere gram sijnde swoer, seggende. 11 Dese menschen die wt Egypten op ghetrocken sijn van twintich iaren out ende daer bouen en sullen niet sien het lant welc ick belooft hebbe met eede Abraham, Isaac, ende Iacob, ende sij en hebben mi niet willen volghen 12 sonder Caleb Iephones sone die Cenezeus, ende losue Nuns sone. Dese hebben mijnen wille volbracht, 13 Ende die Heere gram sijnde tseghen Israhel, heeftse omgheleyt door die wildernisse, veertich iaren lanck, tot dat alle dat gheslachte vergaen was, diet quaet ghedaen hadde voor zijn aensicht, 14 Ende siet (seyde hy) ghi sijt voor v vaders opghestaen als groeytsel ende voetsel der sondigher menschen, dat ghi die rasende gramschap des Heeren teghen Israel soudt vermeerderen. 15 Want eest sake dat ghi hem niet volghen en wilt, soo sal hy het volck verlaten in die woestyne ende ghi sult die sake wesen van alle haerlieder doot. 16 Maer sij sijn nader ghecomen ende hebben gheseyt. Wij sullen scaepstellen maken ende stallingen voor die behelpige beesten van dat groot vee, ende voor ons cleyn kinderen sullen wi besloten steden maken, 17 maer wij sullen seluer ghewapent ende omgort ten strijde trekken voor die kinderen van Israel, tot dat wij hen ghebracht hebben in haer plaetsen, Ons cleyn kinderen ende alle dat wij hebben moghen, sullen blijuen in die bemuerde steden, teghen den listighen olop van die inghesetenen des lants. 18 Wij en sullen in ons huysen niet comen, voor dat die kinderen van Israel haer erfdom besitten sullen, 19 ende wij en sullen niet soeken ouer die iordan, Want wij hebben nv ons erfdeel aen die oostsiide der iordan, 20 Den welcken Moyses seyde. Eest dat ghi doet het tghene dat ghy beloeft, soo trect al ghereet voor den Heere te strijde, 21 ende laet allen v strijbaer mannen ghewapent trekken ouer die iordan, tot dat die Heere zijn vianden heel ter neder gheworpen sal hebben, 22 ende dat alle dlant onder sijn bedwanck sal comen wesen, dan suldy by den Heere onschuldich wesen, ende voor Israel, ende ghy sult behouden die landen die ghy begheert voor den Heere. 23 Maer eest dat ghi niet en doet dat ghy segt, soo en twijfelt daer niemand aen, ghi en misdoet tseghen den Heere, ende weet dat v misdaet v beuanghen sal, 24 Dus maect steden voor v cleyn kinderen, ende coyen ende stallen voor v scapen, ende behelpsaem beesten, ende volbrengt dat ghy beloeft hebt. 25 Ende die kinderen van Gad ende Ruben hebben tot Moysen gheseyt. Wij sijn v dienaars, wij sullen doen dat onse Heere ghebiedt, 26 Ons cleyn kinderen ende vrouwen, ende cleyn vee, ende behulpsaem beesten sullen wij achterlaten in die steden van Galaad, 27 maer wij v dienaars sullen al bereet trekken ter orloghen, ghelyc ghy Heere segghet. 28 Hierom heeft Moyses gheboden Eleazaro

den priester ende losue Nuns sone, ende den hooftmannen van die familien der gheslachten van Israhel ende heeft tot hemlieden gheseyt. **29** Eest sake dat Gad ende Rubens kinderen met v trekken ouer die iordane al ghewapent ter orlogen voor den Heere, ende dat v het lant onderdaen wort, soo gheft hen het lant van Galaad tot een besittinghe. **30** Maer eest dat sij met v lieden niet en willen trekken ghewapent int lant van Chanaan, soe laetse onder v lieden plaatse hebben om te woonen, **31** Ende die kinderen van Gad ende Ruben hebben gheantwoort. Ghelyck ons Heere sijnen dienaers gheseyt heeft, alsoo sullen wij doen, **32** wij sullen seluer ghewapent trekken voor den Heere int landt van Chanaan, ende wij belijden dat wij nv ons erfelijcke besittinghe ontfanghen hebben herwaerts ouer die iordane. **33** Aldus heeft Moyses den kinderen van Gad ende Ruben ende der helict van Manasses Iosephs soons gheslachte ghegheuen het rijck van Sehon der Amorrhites coninck, ende het rijck van Og des conincks van Basan ende haer lant, ghetimment hadden. **39** Ende voorts soo hebben die kinderen van Gad ghetimment, Dibon, ende Atharoth, ende Aroer **35** ende Roth, ende Sophan, ende lazer, ende legbaa, **36** ende Bethnemra, ende Betharan, besloten steden, ende stallinghen voor haer beesten. **37** Maer Rubens kinderen ende Nabo, ende Baalmeon veranderende haer namen, ende oock Sabama, gheuende namen den steden die sij daer in ghewoont heeft. **41** Maer lair Manasses sone is wech ghegaen, ende heeft alle sijn dorpen in ghenomen, welc hy ghehoemt heeft Auothiair dat is lairs dorpen. **42** Ende Nobe is oock wtgetrocken ende heeft inghenomen Canath met sijnen dorpkins, ende hy heeft die nae sijnen naem ghehoemt nobe.

33 Dlt sijn die woonsteden der kinderen van Israhel, die wt Egypten ghetrocken sijn by haren hoopn, door die hant van Moyses ende Aaron, **2** welck Moyses bescreuwen heeft, nae die plaatzen der legheren, welck sij nae des Heeren ghebott verstelden. **3** Aldus sijn sij wech ghereyst van Ramesse, op dierste maent, op den vijfthiensten dach der ierster maent dwelck sij ghedaen hebben des anderen daechs nae Phase door een hoogte hant, dat alle die Egyptenaren saghen, **4** ende hen ierste ghebooren begroeuen, welc die Heere verslaghen hadde (want ouer haer goden hadde hy ooc wreac ghedaen) **5** soo hebben sij haren legher ghemaect te Sochot. **6** Ende van Sochot sijn sij ghecomen tot Etham, welck is in die wterste palen der wildernissen. **7** Ende als sij van daer vertrocken waren, soo sijn sij ghecomen teghen Phihahiroth, welc is tseghen ouer Beelsephon, ende si hebben haren legher ghemaect voor Magdalum. **8** Ende als sij ghetrocken waren van Phihahiroth, sijn sij ghepasseert door dat midden der zee tot in die woestijne, ende drij daghen wandelende door die woestijne van Etham hebben sij haren legher ghemaect te Mara. **9** Ende van Mara reysende sijn sij comen in Elim, daer twaelf

water fonteynen waren, ende tseuentich palmboomen ende daer hebben sij haren legher ghemaect. **10** Maer van daer sijn sij oock ghetrocken, ende hebben haer tenten gheslagen aan die roode zee. Ende vander rooder zee ghegaen sijnde, **11** soo hebben sij haren legher ghemaect in die woestijne Sin. **12** Ende als sij van daer ghetrocken waren, soo sijn sij comen te Daphca. **13** Ende van Daphca ghereyst sijnde, hebben sij haren legher ghemaect te Alus. **14** Ende als sij van Alus ghetrocken sijn, hebben sij haer tenten gheslaghen te Raphidim, daer ghebrack den volcke water om te drincken. **15** Ende als sij ghereyst waren van Raphidim, hebben sij haren legher ghemaect in die woestijne te Sinai. **16** Maer als sij ooc wt die woestijne van Sinai ghereyst waren, soo sijn sij comen tot die grauen der begheerlijcheyt. **17** Ende als sij van die grauen der begheerlijcheyt ghereyst waren soo hebben sij haren legher ghemaect te Haseroth. **18** Ende van ende het rijck van Og des conincks van Basan sijn comen te Rethma. **19** Ende als sij van Remmonphares. **20** Ende als sij van daer ghereyst waren, soo sijn sij comen te Lebna. **21** Ende van Lebna hebben sij haren legher ghemaect te Ressa. **22** Ende wtghegaen sijnde van Ressa, sijn sij comen te Ceelatha. **23** Ende van daer ghegaen sijnde, hebben sij haren legher ghemaect op den berch Sepher. **24** Ende als sij vertrocken waren van den berch Sepher, so sijn sij comen te Harada. **25** Ende van daer eysende, hebben sij haren legher gemaect te Maceloth. **26** Ende ghereyst sijnde van Maceloth, sijn sij comen te Thahath. **27** Van Thahath hebben sij haren legher gemaect te Thare. **28** Ende als sij van daer ghereyst waren, soo hebben sij haer tenten gheslaghen te Methca. **29** Ende van Methca, hebben sij haren legher ghemaect te Hesmona. **30** Ende als sij vertrocken waren van Hesmona, so sijn sij comen te Moseroth. **31** Ende van Moseroth, hebben sij haren legher ghemaect te Beneiaakan. **32** Ende vertrocken sijnde van Beneiaakan sijn sij comen totten berch Gadgad. **33** Ende van daer reysende, hebben sij haren legher ghemaect te Ietebatha. **34** Ende van Ietebatha, sijn sij comen te Hebrona. **35** Ende wtghegaen sijnde van Hebrona, so hebben sij haren legher ghemaect te Asiongaber. **36** Ende van daer ghereyst sijnde, sijn sij comen in die woestijne Sin, dat is Cades. **37** Ende als sij vertrocken waren van Cades, so hebben sij haren legher ghemaect opden berch Hor, in die wterste palen des lants van Edom. **38** Ende Aaron die ouerste priester is op den berch Hor gheclommen nae Gods beuel, ende hy is daer ghestoruen op dat veertichste iaer dat die kinderen van Israhel wt Egypten ghegaen waren, op die vijfste maent opden iersten dach der maent, **39** als hy was honderd ende drijentwintich iaren out. **40** Ende Arad een Coninck der Chananieters, die ten suyden woonde, int lant van Chanaan, heeft gehoor dat die kinderen van Israhel comen waren. **41** Ende ghereyst sijnde vanden berch Hor, hebben sij haren legher ghemaect te Salmona. **42** Ende als sij van daer ghegaen waren, sijn sij ghecomen te Phunon. **43** Ende van Phunon reysende, hebben sij haren legher ghemaect te Oboth. **44** Ende van Oboth sijn sij ghecomen te leabarin, welck is in die palen der Moabiters. **45** Ende van leabarin reysende, hebben sij haer tenten gheslaghen te Dibongad. **46** Ende van daer wtghegaen sijnde, hebben sij

haren legher ghemaect, te Helmon deblathaim. **47** Ende gheslachte, **14** Want het gheslachte van Rubens kinderen als sij wtghegaen waren van Helmon deblathaim, sijn sij by haren familien, ende het gheslachte van Gads kinderen, gecomen aent gheberchte van Abarim teghen ouer Nabo. **48** na dat ghetal der maeschappen, ende het half gheslachte Ende als sij wt dat gheberchte van Abarim gereyst waren, van Manasses oock, **15** dat sijn twee gheslachten ende een soo sijn sij door gherest tot dat plat lant van Moab, by half, hebben haer deel ontfanghen ouer die lordane teghen die lordane, teghen ouer Iericho. **49** Ende daer hebben ouer Iericho, aen die oostsijde. **16** Ende die Heere heeft tot sij haren legher ghemaect, van Bethsimeth tot Abelsatim, Moysen gheseyt, **17** Dit sijn die namen der mannen die v het op die effenste plaetsen der Moabiters **50** daer heeft Godt lant sullen wtdeylen, Eleazar die Priester, ende losue Nuns tot Moysen ghesproken, **51** Ghebiedt den kinderen van Israhel ende segghet tot hen, Als ghy ouer die lordane sult afdit die namen sijn, Van Iudas gheslachte, Caleb lephones ghepasseert sijn, comende int lant van Chanaan, **52** so sone, **20** Van Symeons gheslachte, Samuel Ammiuds sone, verderft alle die ingheseten des lants, breect hen tijtelen, **21** Van Beniamins gheslachte, Elidad Chaselons sone, ende vernieti der afgoden beelden, ende bederft allen hen Van dat gheslachte der kinderen van Dan, Bocci loglis hoochden, **53** suyuerder dlant, ende woonende daer in, sone, **23** Van Iosephs kinderen wt Manasses gheslachte, want ic heb v dat gheheuen tot een erue te besitten **54** dat Haniel Ephods sone, **24** Van Ephraims gheslachte, Samuel welcke ghy metten late dyelen sult. Der meeste menichten Septhans sone, **25** Van Zabulons gheslachte, Elisaphan suldi het breestste lant gheuen, ende der minste menichten Pharnachs sone, **26** Van Issachars gheslachte, die vorst dat engste, Eenen yeghelycken nae dat dlot vallen sal, also Phaltiel Ozans sone, **27** Van Asers gheslachte Ahuid Salomis sal die effenisne gheheuen worden. Die erue sal wtghedeylt sone, **28** Van Nephtali gheslachte, Phedael Ammiuds sone. worden nae die gheslachten ende familien. **55** Maer eest **29** Dit sijn die ghene wien dat die Heere beuolen hadde, dat sake dat ghy die inghesetene des lants niet en wilt verslaen, sij het lant van Chanaan den kinderen van Israhel wtdeylen die daer ouerbluyen sullen, die sullen v lieden wesen, als souden.

34 ENde die Heere heeft tot Moysen ghesproken segghende, **2** Ghebiedt den kinderen van Israhel ende segghet hen, Als ghy sult int lant van Chanaan comen sijn, ende dat v dit by late gheuallen sal wesen tot een besittinghe, so sal dat lant tuissen dese palen besloten worden. **3** Die suytsjide sal beghinnen van die woestijne Sin, welc is by Edom, ende het sal sijn palen hebben teghen den Oosten aen die soutste zee, **4** welcke palen sullen ommegaen die zuytsjide, door den opganck des scorpiouns, also dat die sullen gaen voorts tot Senna, ende comen aen die zuytsjide tot Cadesbarne toe, waer wt dat comen sullen die naeste palen, tot dat dorp Adar ghenoemt, ende sij sullen strecken voorts tot Asemona, **5** ende dese pale sal int ronde gaen van Asemona tot die beke van Egipten, ende sal een eynde nemen aen den oeuer der groter zee. **6** Maer die westsijde sal beghinnen van die groote zee, ende met dien eynde sal die besloten worden. **7** Maer aen die noortsjide sullen van die groote zee die palen beghinnen, comende totten alderhoochsten berch, **8** ende van daer sullen sij comen in Emath tot aen die palen van Sedada, **9** ende die palen sullen gaen tot Zephrona, ende tot dat dorp Enan, dit sullen die palen wesen aen die noortsjide. **10** Van daer sullen sij haer palen slaen teghen die Oostsijde van dat dorp Enan tot Sephama, **11** ende van Sephama, sullen die palen nederdalen tot Heblatha, tseghen die fonteyn Daphnium, ende van daer sullen sij doorcomen tseghen den Oosten, aen die zee Cenereth, **12** ende sij sullen voortgaen tot die lordane, ende ten lesten sullen sij besloten worden met die soutste zee. Dit lant suldi hebben achteruolgheende haer palen int ronde. **13** Ende Moyses heeft den kinderen van Israhel beuolen segghende, Dit sal het lant sijn welc ghy metten late besitten sult, ende het welck die Heere beuolen heeft datmen den neghen gheslachten gheuen soude, ende den haluen

gheslachte, **14** Want het gheslachte van Rubens kinderen als sij wtghegaen waren van Helmon deblathaim, sijn sij by haren familien, ende het gheslachte van Gads kinderen, gecomen aent gheberchte van Abarim teghen ouer Nabo. **15** dat sijn twee gheslachten ende een soo sijn sij door gherest tot dat plat lant van Moab, by half, hebben haer deel ontfanghen ouer die lordane teghen die lordane, teghen ouer Iericho, aen die oostsijde. **16** Ende die Heere heeft tot sij haren legher ghemaect, van Bethsimeth tot Abelsatim, Moysen gheseyt, **17** Dit sijn die namen der mannen die v het op die effenste plaetsen der Moabiters **18** ende elcken Prince van elcken gheslachte, **19** waer want het gheslachte van Rubens kinderen als sij wtghegaen waren van Helmon deblathaim, sijn sij by haren familien, ende het gheslachte van Gads kinderen, gecomen aent gheberchte van Abarim teghen ouer Nabo. **20** Van Symeons gheslachte, Samuel Ammiuds sone, **21** Van Beniamins gheslachte, Elidad Chaselons sone, **22** Van dat gheslachte der kinderen van Dan, Bocci loglis sone, **23** Van Iosephs kinderen wt Manasses gheslachte, Haniel Ephods sone, **24** Van Ephraims gheslachte, Samuel Septhans sone, **25** Van Zabulons gheslachte, Elisaphan Pharnachs sone, **26** Van Issachars gheslachte, die vorst Phaltiel Ozans sone, **27** Van Asers gheslachte Ahuid Salomis sone, **28** Van Nephtali gheslachte, Phedael Ammiuds sone. **29** Dit sijn die ghene wien dat die Heere beuolen hadde, dat sij het lant van Chanaan den kinderen van Israhel wtdeylen souden.

35 DEse woorden heeft die Heere ooc tot Moysen gheseyt, in die platte landen van Moab, op der lordanen teghen ouer Iericho, **2** Ghebiedt den kinderen van Israhel, dat sij den Leuten van haren besittinghen gheuen steden om te woonen ende hare voorsteden al rontsomme, **3** dat sij in die steden moghen woonen, ende die voorsteden sullen wesen voor haer cleyn vee, ende groot vee, **4** die welcke sullen buyten vanden mueren der steden moeten wtstrecken duysentich screden verre int ronde. **5** Teghen den Oosten sullen wesen twee duysent cubitus, ende teghen die suytsjide sullen ooc desghelycs sijn twee duysent cubitus, ende aen die zee ooc die teghen den Westen is, salt die selue mate wesen, ende die noortsjide sal ooc met ghelycken palen haer eynde nemen, ende die steden sullen int midden wesen, ende die voorsteden buyten. **6** Maer vanden steden die ghy den Leuten gheuen sult, sullender ses wtghescheyden worden tot behelp der gheender die vluchtich sijn, dat tot dien vlieden mach, die bloet ghestort heeft, ende sonder dese suldi noch tweeenveertich ander steden wtscheyden **7** welck tsamen maken achtenveertich steden, met haren voorsteden. **8** Ende dese steden diemden vander kinderen van Israhels besittinghe gheuen sal, salmen meestdeel nemen vanden ghene die meest hebben, ende vanden ghene die minst hebben, salmen minst nemen. Sij sullen elck den Leuten steden gheuen, nae die mate van haerlieder eynde. **9** Die Heere heeft tot Moysen gheseyt, **10** Spreekt tot die kinderen van Israhel, ende ghy sult tot hen segghen, Als ghy ouer die lordane sult ghepasseert sijn int lant van Chanaan, **11** soo ordineert wat steden dat daer wesen sullen tot beschermen der gheender die vluchtich sijn, die onwillens bloet ghestort hebben, **12** ende als die vluchtige mensch in een van dien steden gheuloden is, soo en sal die maech vanden ghene die verslaghen is, hem niet moghen dootslaen, voor dat hy stae voor die menichte, ende sijn sake gheordeelt sal wesen. **13** Ende van dien steden die wtghescheyden worden voor dat bescermen der vluchtigher,

14 sullender drij wesen, ouer die lordane, ende drij int lant van Chanaan, **15** soo wel voor die kinderen van Israhel, als voor den vreemdelingen ende wtlanders, dat hy tot die steden vlieden mach die onwillens bloet ghestort heeft. **16** Eest dat iemant met een ijseren wapen geslaghen heeft, ende dat hy doot is die gheslaghen is, so sal hy des verslaghens, sal den dootslager dootslaen, terstont als hy hem achterhalen sal, so sal hy doot gheslaghen worden. **17** Eest dat iemant met eenen steen worpt, ende dat hy de gheraect is sterft, so sal hy desghelijcs ghedoot worden. **18** Eest dat iemant die met eenen houte geslaghen is so salt gewroken worpt met den bloede vanden slagher. **19** Die naeste des verslaghens, sal den dootslager dootslaen, terstont als hy worpt met listicheyt, **20** oft heeft hy hem (doen) viant was) metter hant gheslaghen, ende dat die sterft, so sal die slagher des dootslachs sculdich wesen. Die maech des verslaghens sal hem dootslaen alsoo haest als hy hem vint. **21** Maer eest sake dat hy iet desghelijcs ghedaen heeft auontuerlijck, **22** sonder haet ende viantschap, **23** ende dat dit ghetoont worde dattet volck hoort, ende dat die sake tusschen den slagher ende den maech des verslaghens, nae rechte ondersocht is, **24** soo sal die onnoosel verlost worden wt des wraecuekers hant, ende hi sal met vonnisse wederomme ghebracht worden tot der stadt daer hy toe gheuloden was, ende daer blijuen, tot dat die opperste priester die metter heyligher olien ghesalft is sterue. **25** Eest dat die dootslager beuonden wordt buyten die palen der steden, die den ballingen toeghescict sijn, **26** Ende gheslaghen wordt van hem die des bloets wreker is, so sal hy ontschuldich wesen die hem dootslaet, **27** want die ballinc hadde moeten blijuen in die stadt tot die doot des ouersten priesters, Maer als die ghestoruen is, so sal die dootslager wederom comen in sijn lant. **28** Dese dinghen sullen ewich wesen ende wettelijk in allen uwen woonsteden. **29** Een dootslager sal onder ghetuyghen ghepuyniert worden, met eens ghetuyghenis en sal niemant verwesen worden. **30** Een Ghy en sult gheen ghelt nemen vanden ghenen die bloets sculdich is, maer hy sal selue oock terstont steruert. **31** Die ballingen ende vluchtighe en moghen in gheender manieren wederkeeren tot haren steden voor die doot vanden oppersten priester, **32** op dat ghy het lant uwer woonghen niet en ontsuyuert, welck besmet wordt met dat bloet der onnooselen, ende men mach dat anders niet suyueren dan door sijn bloet, die eens anders bloet gestort heeft. **33** Ende alsoo sal v erf besittinghe ghesuyuert worden daer ic met v woone, Want ick ben die Heere die woone onder die kinderen van Israhel.

36 DOen quamen die princen van Galaads familie Machirs sone, die een sone was van Manasse, van Joseph kinderen gheslachte, ende sij hebben ghesproken tot Moyses voor die princen van Israhel, ende gheseyt, **2** Die Heere heeft beuolen v onsen Heere dat ghy dlant metten loten den kinderen van Israhel wtdeylen soudt, ende dat ghy Salphaads ons broeders dochteren gheuen soudt die erue welcmen haren vader sculdich was. **3** Die welcke, eest sake dat eenige mans van een ander gheslachte tot huysvrouwen

Deuteronomium

1 Dlt sijn die woorden die Moyses ghesproken heeft tot alle die van Israhel, ouer die lordane in die veltachtige woestijne, teghen ouer die roode zee, tusschen Pharan ende Thophel, ende Laban ende Haseroth, daer seer veel gouts is, **2** elf daghen van Horeb, door den wech gaendevanden berch Seir tot Cadesbarne. **3** Int veertichste ier, in die elfste maent, opden iersten dach der maent, soo heeft Moyses ghesproken tot di kinderen van Israhel, alle die dinghen welck hem die Heere beuolen hadde, dat hy hen segghen soude, **4** nae dat hy Seon der Amorrhites coninc verslaghen hadde die te Hesebon woonde, ende Og den coninc van Basan die te Astaroth woonde, ende te Edrai **5** ouer die lordane, int lant van Moab. Ende Moyses heeft begonst die wet te verclarren ende te segghen, **6** Ons Heere Godt heeft tot ons ghesproken in Horeb, segghende, Tes ghenoech dat ghi op desen berch ghewoont hebt, **7** Keert wederom ende coemt tot der Amorrhites berch, ende tot die ander die daer omtrent ligghen, platte velden ende gheberchten ende nederplaetsen teghen die zuytside, ende omtrent den oeuer der zee. Dlant der Chananeen ende van Libanus, tot den grooten vloet Euphrates, **8** Siet (seyt hy) ic hebt v ghegheuen, gaet daer inne, ende besidt dat, waer af die Heere uwen vaderen Abraham ende Iacob ghesworen heeft, dat hy dit lant hen gheuen soude ende haren sade nae hen. **9** Ende ick seyde v lieden in dien tijde, **10** Ick en mach v alleen niet onderhouden, want die Heere v Godt heeft v vermenichfuldicht, ende ghy sijt op desen dach ghelyck die sterren des hemels seer veele. **11** Die Heere uwer vaderen Godt wil noch veel duysenden, tot desen ghetale doen, ende hy ghebenedijde v also hy ghesproken heeft, **12** Ic en can alleen v saken niet verdraghen, ende uwen last, ende kijuagien. **13** Gheeft wt v lieden wijse ende verstandiche mannen der welcker wandelinghe van weerdien is in v gheslachten, op dat ic v die stelle tot princen. **14** Doen antwoorde ghy my, Tes een goet dinck dat ghy doen wilt, **15** Ende ic heb wt uwen gheslachten ghemonen wijse ende edel mannen, ende daer af ghemaect princen ende hooftlyuden ouer duysent, ende hooftlyuden ouer hondert, ende ouer vijftich, ende ouer thien mannen, die v alle dinghen leeren souden **16** Ende ick heb henlieden gheboden segghende, Hoortse ende ordeelt dat recht is, tsij oft een borgher is oft een vreemdelinck, oft een wtlander. **17** Daer en sal gheen onderscheyt der personoen sijn, maer ghy sult den cleynen alsoo wel hooren als den grooten, ende niemants persoon wtnemen, want het is Godts ordeel. Maer dunct v eenighe sake swaer te wesen, soo brengt die ouer tot my, ende ick salse hooren. **18** Ende ick heb beuolen alle die dinghen die ghy soutd moeten doen. **19** Ende als wij van Horeb vertrocken waren, so sijn wij ghegaen door een veruaerliche wildernisse, ende door een seer grote woestijne, welck ghy ghesien hebt ouer den wech des berchs vanden Amorrhites, ghelyck die Heere onse Godt v gheeft, **20** soo heb ick v gheseyt, Ghy sijt ghecomen tot den berch van den Amorrhites, den welcken die Heere onse Godt v gheeft, **21** tract op ende besidt dat, ghelyck die Heere onse Godt gheseyt heeft uwen

vaderen, ende wilt niet vreesen, noch erghens voor veruaert sijn. **22** Ende ghy sijt alle gader by my comen, ende hebt gheseyt, Laet ons mannen seynden die dlant moghen besien, ende ons wederom tijdinghe breghen, door welcken wech dat wij optrecken moeten, ende nae wat steden wij reyzen moeten. **23** Ende doen my dit woordt wel behaechde, soo heb ic wt v lieden twaelf mannen ghesonden, wt elcken gheslachte eenen besonder, **24** Die welcke als sij wech gherest waren, ende gheclommen tot opt gheberchte, soo sijn sij comen tot der wijdruyten dal, ende als sij dlant besien hadden, **25** soo hebben sij van des lants vruchten ghomen, dat sij die vruchtbaerheit thoonen souden, ende hebben die tot ons gebrocht ende gheseyt, Het is een goet lant, welck die Heere ons Godt ons gheven sal. **26** Ende ghy en hebt niet willen opgaen, maer onghe-louich sijnde den woorden des Heeren ons Godts **27** hebdi ghemurmureert in v tabernakelen, ende gheseyt, Die Heere haet ons, ende daerom heeft hi ons wt dat lant van Egijpten gheleyt, dat hy ons soude leueren in die hant vanden Amorreen, ende te niet doen. **28** Waer henen sullen wij optrecken? Die boden hebben ons herte veruaert ghemaect, seggende, Daer is een seer groote menichte, ende hooger van lingden dan wij sijn, die steden sijn groot ende totten hemel toe ghemuert, wi hebben daer Enacims kinderen ghesien, **29** Ende ick seyde v lieden, En wilt niet veruaert wesen, noch en ontsiet hen niet, **30** God die Heere die v leytsman is, die sal seluer voor v vechten, ghelyck hy in Egijpten ghedaen heeft, daert alle menschen saghen, **31** ende in die woestijne hebt ghy seluer ghesien. Die Heere v Godt heeft v ghedraghen, ghelyck een mensch pleech sijn cleyn kint te draghen, op alle die weghen daer ghy door ghewandelt hebt tot dat ghy comen waert tot deser plaeften. **32** Ende ghy en hebt uwen Heere Godt alsoo noch niet willen gheloouen, **33** die welc ouer wech voor v ghinck, ende heeft v die plaeften ghehoont, daer ghy uwe tenten slaen moet, des nachts wjsende v den wech door een vier, ende des daechs door een columne der wolcken. **34** Ende als die Heere die stemme van uwen woorden ghehoort hadde, soo is hy gram gheworden, ende heeft ghesworen ende gheseyt, **35** Niemant van dit alderquaetste gheslachte en sal dat goet lant sien, dwelck ic met eede uwen vaderen gheloeft hebbe, **36** sonder Caleb lephones sone, want hy sal dat sien, ende ic sal hem het lant gheven dat hy beterden heeft, ende sijnen kinderen om dat hy den Heere gheulcht heeft. **37** Ende die verbolghenthethy des Heeren teghen tvolck en is niet te verwonderen, aenghesien dat die Heere oock op mij gram wesende om uwen wille, gheseyt heeft, Ghy en sult oock daer in niet comen, **38** Maer Iosue Nuns sone v dienaer, sal voor v daer inghaen, desen vermaent ende versterct, ende hy sal Israhel het lant metten late wtdeylen. **39** v ionghe kinderen daer ghy af gheseyt hebt dat sij souden gheuangen wech gheleyt worden, ende v kinderen die heden noch gheen ondersceyt en weten tusschen goet ende quaet, die sullen daer ingaan, ende dien sal ic dat lant gheuen, ende sij sullent besitten. **40** Maer ghy keert wederomme ende gaet henen in die woestijne, door den wech der rooder zee. **41** Ende ghy hebt my gheantwoordt, Wij hebben tseghen den Heere misdaen, Wij sullen opclimmen ende strijden, ghelyck die Heere onse

Godt beuolen heeft. Ende als ghy wel ghewapent troct op den berch, **42** soo seyde die Heere tot my, Segghet tot hen, En wilt niet opwaerts trekken, noch en vecht niet, want ick en ben met v niet, dat ghy niet en valt voor v vianden. **43** Ick heb ghesproken, ende ghy en hebbes niet gehoort, maar ghi Godts ghebode wederspannich, ende opgheblasen van houerdien, sijt op den berch gheclommen. **44** Aldus soo is die Amorrhiter wtghecomen, die opt gheberchte woonden, ende v te ghemoeit comende heeft hy v veruolcht, ghelyck die bien pleghen te veruolghen, ende heeft v gheslaghen van Seir tot Horma toe. **45** Ende als ghy wedercomen waert, ende weendet voor den Heere, soo en heeft hi v niet gehoort, noch hy en heeft uwer stemmen niet te wille gheweest. **46** Aldus soo hebdti te Cadesbarne langhen tijt gheseten.

2 ENde van daer ghereyst, sijn wij ghecomen in die woestijne die daer leydet tot die roode zee, ghelyc die Heere my gheseyt hadde, ende wij hebben den berch Seir langhen tijt ommeghegaen. **2** Ende die Heere heeft tot my gheseyt, **3** Ghy hebt ghenoech desen berch omghegaen, gaet henen noortwaerts, **4** ende ghebiedt den volck segghende, Ghy sult passeren door die palen van uwen broeders Esaus kinderen, die te Seir woonen, ende sij sullen v vreesen. **5** Hierom siet naerstelijck toe dat ghy v teghen hen niet en roert, want ic en sal v van haren lande niet gheuen so vele als den stap van eenen voet betreden mach, want ick heb Esau ghegheuen den berch Seyr tot eender besittinghen. **6** Ghy sult spijsen van hen om ghelyt coopen ende eten, Het water suldi ghecocht sceppen ende drincken. **7** Die Heere v Godt heeft v ghebenedijt in alle dat werck uwer handen, hy kent uwen wech hoe dat ghy ghegaen sijt door dese groote woestijne veertich iaren lanck, die Heere v Godt woonende met v, ende v en ghebrack niet. **8** Ende doen wij voorby ghegaen waren onse broeders Esaus kinderen door den veltachtighen wech van Elath ende van Asiongaber, soo sijn wij ghecomen totten wech, welck leyt nae die woestijne van Moab. **9** Ende die Heere heeft tot my gheseyt, En vecht teghen die Moabitens niet, noch en neemt gheenen strijd aen teghen hen, want ic en sal v niet gheuen van haren lande, want ick heb dat Loths kinderen ghegeuen tot een besittinghe. **10** Emim waren dierste inwoonders van dien, een groot ende machtich volck, ende soo hooghe van lingden, datmen gheloofde dat sij van Enacims gheslachte waren **11** ghelyck ruesen, ende waren ghelyck Enacims kinderen. Voorts soo heeten hen die Moabitens Emim. **12** Maer in Seir woonden ierstmael Horim, ende doen die verdreuen ende te niete ghedaen waren, soo hebben Esaus kinderen daer ghewoont, ghelyck Israhel ghedaen heeft int lant van haerder besittinghen, dat die Heere hem ghegheuen heeft. **13** Hier om opstaende dat wij souden gaen ouer die beke Zared, sijn wij tot daer ghecomen, **14** Ende den tijt dat wij gewandelt hebben van Cadesbarne, tot den ouerganck van Zared, heeft gheweest achtedertich iaren, tot dat alle die generatie der strijdtbaer mannen vergaen waren wt die legheren, ghelyck die Heere ghesworen hadde, **15** wiens hant teghen hen geweest is dat sij vergaen souden wt dat midden des heyrleggers. **16** Maer nae dat alle die strijtbare mannen ghestoruen waren, **17** soo heeft die Heere tot my ghesproken, segghende, **18** Ghy sult heden door Moabs palen gaen, door

een stadt die Ar ghenoemt is, **19** ende comende aen die naeste plaetsen der kinderen van Ammon, wacht v dat ghy teghen hen niet en strijdt, noch en ruert v niet ten strijde, Want ick en sal v niet gheuen van Ammons kinderen lant, want ic heb Loths kinderen dat ghegheuen tot een erffelijcke besittinghe. **20** Het is gheacht voor der ruesen lant, ende daer hebben voortijts ruesen in ghewoont, welc die Amoniters heeten Zomzommin, **21** een groot volck van hoogher lingden ghelyck Enacim, welck die Heere vernield heeft van hen aensicht, ende hy heeftse daer in doen woonen in die plaatse van dien, **22** ghelyck hy Esaus kinderen ghedaen hadde, die te Seir woonen, vernielende die Horrhiter, ende hen lant haer lieden gheuende, welck sij besitten tot op deser tijt. **23** Ende die Heueen die te Haserim woonden tot Gaza toe sijn verdreuen vanden Capadocien, die welcke wt Ca-padocien sijn ghegaen, ende hebbense vernield, ende voor henlieden aldaer ghewoont. **24** Staet op ende gaet ouer die beke Arnon, Siet ic heb in hant gheleuert Sehon den coninc van Hesebon den Amorrhiter, ende sijn landt beghint te besitten, ende strijdt teghen hem. **25** Heden sal ic uwen grouwel, ende anxt beginnen te senden op alle tvolck dwelck onder den gheheelen hemel woont, also dat sij beuen sullen van anxt, als sij van uwen naem ghehoort sullen hebben, ende hen verschricken, ghelyck die vrouwen die in barens noode sijn, ende met pijnen beuanghen worden. **26** Aldus soo heb ic boden wtghesonden wt die woestijne Cademoth tot Sehon den coninc van Hesebon, met vreedtsamighen woorden segghende, **27** Wij sullen door v lant passeren, door die ghemeyn heirbane sullen wij gaen, wij en sullen niet besijden aftreden ter slincker oft ter rechter sijden, **28** Vercoopt ons spijse om prijs, dat wij eten moghen, ende gheeft ons water om ghelyt, ende alsoo sullen wij drincken. Alleen eest dat ghy ons wilt toelaten eenen doorganck, **29** ghelyck die kinderen van Esau ghedaen hebben, die in Seir woonen, ende die Moabiters die te Ar woonen, tot dat wi comen sijn aan die lordane, ende daer ouertrekken moghen tot in dat lant, welck die Heere ons Godt ons gheuen sal. **30** Ende Sehon die coninc van Hesebon en heeft ons niet willen laten doorghaen, want Godt de Heere hadde sijnen gheest verhardt, ende sijn herte verstuct, dat hy in v handen gheleuert soude worden, ghelyck ghy nv siet. **31** Ende die Heere heeft tot my gheseyt, Siet ick heb v begonst te leueren Sehon, ende sijn lant, beghint dat te besitten. **32** Ende Sehon is teghen ons te strijde comen met alle sijnen volcke te lasa. **33** Ende die Heere ons Godt heeft ons dien gheleuert, ende wij hebben hem verslaghen met alle sijnen sonen, ende met alle sijnen volcke. **34** Ende op dien seluen tijt wonnen wij alle die steden, als wij alle haer inghesetenen verslaghen hadden, mannen ende vrouwen met den cleynen kinderen, ende wij en hebben daer niet in laten blijuen **35** sonder dat vee, welck ten deele quam den ghenehese roofden, ende die rouuen der steden welc wij in namen **36** van Aroer, welc gheleghen is by den oeuer der beken van Arnon, der stadt welck in die dellinghe leyt, tot Galaad toe. Daer en was gheen dorp ende stadt die onsen handen ontliueden mocht, want die Heere onse Godt heeftse ons al gheleuert, **37** Sonder het lant van Ammons kinderen, daer wij niet toe ghegaen en sijn, ende alle die landen die daer ligghen omtrent die beke

leboc, ende die steden der gheberchten, ende sonder alle die plaatzen, daer onse Heere Godt ons af verboden hadde.

3 Hier om sijn wij weder gekeert ende opwaerts ghereyst door den wech na Basan, ende Og die coninck van Basan is met sijnen volcke ons teghen ghecomen, om te strijden in Edrai. 2 Ende die Heere heeft tot my gheseyt, En vreest hem niet want hy is in v hant gheleuert met alle sijnen volcke, ende met alle sijnen lande, ende ghy sult hem doen ghelyc ghy Sehon der Amorreen coninck ghedaen hebt, die te Hesebon woonde. 3 Hierom heeft die Heere onse Godt in ons handen oock gheleuert Og den coninck van Basan, ende alle sijn volck, ende wij hebbense gheslaghen, tot den laetsten man toe, 4 beroouende alle sijnen steden op eenen tijt. Daer en was niet een stadt die ons ontvlieden mocht, tsestich steden, alle dlant van Argob des conincrijcs van Og in Basan. 5 Alle die steden waren besloten met seer hooghe mueren ende met poorten ende grendelen, sonder ontellijske steden die gheen mueren en hadden. 6 Ende wi hebben die verdoruen, ghelyc wi ghedaen hadden Sehon den coninck van Hesebon, verderuende alle die steden, ende die mannen ende vrouwen ende cleyne kinderen, 7 maer dat vee, ende die rouuen der steden hebben wij ghenomen. 8 Ende wi hebben dlant inghenomen op dien tijt, wter hant van die twee coninghen der Amorreen die ouer die lordane waren, van die beke Arnon tot den berch van Hermon toe, 9 den welcken die van Sidonien Sarion heeten, ende die Amorreen Sanir, 10 alle die steden die opt plat lant ligghen, ende alle dat lant van Galaad ende Basan, tot Selcha, ende Edrai, die steden van Ogs conincrijck in Basan, 11 Want Og die coninck van Basan was alleen ouerbleuen van der ruesen gheslachte. Ende men thoont sijn ijseren bedde dwelck is te Rabbath een stadt der kinderen van Ammon hebbende neghen cubitus in die lengde, ende vier in die breyddie, nae die mate des cubitus van eender mans hant. 12 Ende wij hebben op dien tijt beseten het lant van Aroer, welc is ghelegen op den oeuer van der beken Arnon, tot die helicht vanden berch Galaad ende die steden des lants heb ic Ruben ende Gad ghegeuen, 13 Maer dat ander deel van Galaad, ende gheheel Basan van Ogs conincrijck, heb ick ghegeuen den haluen gheslachte van Manasse, alle dat lantschap van Argob. Ende gheheel Basan hiet der ruesen lant, 14 lair Manasses sone besadt alle dat lant van Argob tot aen die palen van Gessuri ende Machati. Ende hi heeft Basan nae sijnen naem genoemt Hauothair, dat is, die dorpen van lair tot desen dach toe, 15 Ende Machir heb ick ooc Galaad ghegheuen, 16 Ende den gheslachten van Ruben ende Gad, heb ick vanden lande van Galaad ghegheuen vander beken Arnon, dat midden vander beken ende dat daer bij leijt, totter beken leboc toe welc es die pale der kinderen van Ammon, 17 ende dat plat lant der woestijnen, ende die lordane, ende die palen van Cenereth tot aen die zee der woestijnen, welc es dalder souste, aen dat beginsel vanden berch phasga, teghen den oosten. 18 Ende ic heb v beuolen op dien tijt, segghende, Die Heere v Godt gheeft v dit lant tot een erfbesittinghe Gaet al bereyt voor v broeders die kinderen van Israhel, alle vrome mannen 19 sonder v huysvrouwen kinderen ende vee, Want ic weet wel dat ghi veel beesten hebt, ende dat die sullen moeten in

die steden blijuen, die ic v lieden ghegeuen hebbe, 20 tot dat die Heere uwen broederen ruste sal ghegheuen hebben, ghelyc hy v ghegheuen heeft, ende dat sij ooc dlant besitten moghen dwelck hy hen gheuen sal ouer die lordane, dan sal een yeghelyc wedercomen tot sijn besittinghe, die welcke ic v ghegheuen hebbe. 21 Ende ic heb op dien tijt losue ooc beuolen, segghende, V ooghen hebben ghesien tghene dat die Heere uwe Godt ghedaen heeft desen twee coninghen, alsoo sal hy oock doen alle den conincrijcken daer ghy henen trekken sult. 22 En vreest hen niet, Want die Heere v Godt sal voor v lieden vechten. 23 Ende ick heb den Heere op dien tijt ghebeden segghende, 24 Heere Godt ghy hebt uwen dienaer begonst te toonen v grootdadicheyt, ende v alder machtichtste hant. Want daer en is gheen Godt tsij inden hemel oft under aerdien, die v wercken soude connen ghedoent, oft by stercheyt moghen gheleken worden. 25 Daer om sal ic voorts trekken ende besien dit alderbeste lant, ouer die lordane, ende desen treffelijken berch, ende den berch lybanus. 26 Ende die Heere is teghen my gram gheweest om uwen wille, ende hy en heeft my niet ghehoort, maer heeft mi gheseyt, Laet v ghenoeghen noch en wilt my voortaen in gheender manieren van desen dinghe meer segghen, 27 Climt op dopperste van Phasga, ende keert v ooghen al rontsomme na den Westen ende Noorden, ende nae den Stuyden ende Oosten ende aensieghet, want ghy en sult ouer dese lordane niet comen, 28 Ghebiedt losue, ende versterct hem ende gheeft hem vromen moet, want hy sal voor dt volck gaen ende hen dlant deylen dwelck ghy sien sult. 29 Ende wij sijn ghebleuen in die dellinghe teghen ouer den tempel vanden afgod Phogor.

4 ENDE nv hoort Israel die gheboden, ende rechten die ic v leere, opdat ghi die doende, moecht leuen, ende dat ghy ingaende moecht besitten dlant het welc die Heere uwer vaderen Godt v gheuen sal. 2 Ghy en sult totten woerde dat ic v segghe niet toedoen, noch oock iet daer af doen, bewaert die geboden vanden Heere uwen Godt die ic v ghebiede. 3 Uwe ooghen hebben ghesien alle tghene dat die Heere ghedaen heeft teghen Beelphegor, hoe dat hy alle sijn dienaers wt dat midden van v lieden vernield heeft. 4 Maer ghy die uwen Heere Godt byblijft, leeft noch allegader tot op desen dach toe. 5 Ghy weet wel dat ic v gheleert hebbe gheboden ende rechten, ghelyc die Heere myn Godt my beuolen heeft, alsoo suldi doen int lant welc ghy besitten sult, 6 ende ghy sult dat onderhouden, ende metten werken volbrenghen. Want dit is uwe wijsheyd ende verstandicheyt, voor die volcken, op dat sij alle gader hoorende dese gheboden, moghen segghen, Siet dit is een wijs ende verstandich volck, een groot volck. 7 Ende daer en is gheen ander natie soo groot, die sijn goden heeft hem soo bycomende, ghelyc ons Godt teghenwoordich is allen onsen ghebeden, 8 Want wat ander volc issier soo heerlyck dat ceremonien ende rechtueerdighe ordeelen, ende die ghehele wet heeft, welc ic heden voor v ooghen legghen sal. 9 Daer om bewaert v seluen, ende v ziele sorchfuldichlyck, En wilt die woorden niet vergheten, welck v ooghen ghesien hebben, noch en laetse wt v herte niet vallen ale die dghen ws leuens. Ghy sult die voorts leeren uwen kinderen ende uwer kinder kinderen, 10 den dach, in den welcken ghy stont

voor den Heere uwen Godt in Horeb, als die Heere tot my sprack segghende, Vergadert het volc tot my dat sij mijn woorden hooren, ende my leeren vreesen alle den tijt dat sij op die eerde leuen, ende dat sijt haren kinderen ooc leeren mogh. **11** Ende ghy sijt comen aen tbeginsel des berchs die bernde totten hemel toe, ende daer op waren duysternissen, wolcken ende eenen neuel. **12** Ende die Heere heeft tot v lieden ghesproken wt dat midden vanden viere, Ghy hebt het geluyt van sijnen woorden ghehoort, ende met allen gheen ghedaente ghesien. **13** Ende hy heeft v sijn verbont ghehoort welc hy v gheboden heeft dat ghy dat doen soudt, ende die thien woorden, die hy in twee steenen tafelen ghescreuen heeft. **14** Ende hy heeft my beuolen op dien tijt, dat ic v die ceremonien ende rechte ordeelen leeren soude, die ghy soudt moeten doen int lant dat ghy besitten sult. **15** Hierom soo bewaert sorchfuldichlijck uwe zielen, Ghi en hebt gheen ghelyckenisse ghesien opden dach als die Heere v lieden heeft ghesproken heeft in Horeb wt het midden des viers, **16** om dat ghy (by auontueren bedroghen sijnde) niet en aenbidden ende dienst aendoen, welck die Heere geschapen heeft ten dienste van allen natien die onder den hemel sijn. **20** Maer v heeft die Heere genomen, ende gheleyt wt den ijseren ouen van Egipten, dat hy een erfvolck hebben soude, ghelyck dat is op den teghenwoordighen dach. **21** Ende die Heere is tseghen my gram gran gheworden, om uwer woorden wille, ende hy heeft ghesworen, dat ic ouer die lordane niet gaen en soude, ende in dat alderbeste lant niet comen dwelck hy v gheuen sal. **22** Siet ick sterue in dese aerde, ende ick en sal ouer die lordane niet gaen, ghi sult daer ouer gaen, ende dat wtnemende lant besitten. **23** Wacht v dat ghy te gheenen tijde het verbont van den Heere uwen Godt en vergheet, dwelck hy met v lieden vast ghemaect heeft, ende dat ghy voor v seluen niet en maect eenighe ghesneden ghelyckenisse van alle der dinghen welc die Heere verboden heeft te maken. **24** Want die Heere v Godt is een verterende vier, ende een ialours Godt. **25** Eest sake dat ghy kinderen ende kints kinderen voortbringt ende in dlan woonende blijft, ende bedroghen sijnde maect eenighe ghelyckenisse voor v seluen, bedrijvende quaet voor den noct en eten, noch en rieken. **29** Ende als ghy daer sult den Heere uwen Godt soeken, soo suldi hem vinden, by alsoo nochtans dat ghy hem met gheheelder herten soecket, ende met gheheelder bedructheyt uwer zielen. **30** Als alle dese dinghen (die voorseyt sijn) v sullen beuanghen hebben, so suldi ten laesten tijde wederom keeren tot den Heere uwen Godt, ende hhy sult sijn stemme hooren. **31** Want die Heere uwe Godt is een bermhertich Godt, hy en sal v niet verlaten, noch wtroeden noch vergheten het verbont waer mede hy uwen vaderen gheswooren heeft. **32** Vraecht vanden ouden tijden, die voor v gheweest hebben, van dien dach aen doen Godt die Heere den mensch op die aerde ghescapen heeft, vanden eenen eynde des hemels tot den anderen toe, ofter op eenigen tijt sulcken dinck ghesciet is, oft oyt bekent is gheweest, **33** dat een volck soude hooren Gods stemme sprekende wt het midden des viers, ghelyc ghy ghehoort hebt ende ghesien. **34** Oft eenich Godt ghedaen heeft, dat aenghesproken heeft in Horeb wt het midden des viers, **35** dat wonderlycke wercken, door strijt, ende met gheweldigher oft beeldt van man oft vrouwe, **17** oft die ghedaente van eenighen beesten die op daerde sijn, oft der voghelen die onder den hemel vlieghen, **18** ende der cruypender dieren, **20** Maer v heeft die Heere gheleert, dat ghy sijnen woorden ghehoort wt dat midden des viers, **37** want hy heeft v vaderen lief ghehad, ende haer saet nae heeft ten dienste van allen natien die onder den hemel sijn. **21** Ende die Heere is tseghen my gram gran gheworden, om uwer woorden wille, ende hy heeft ghesworen, dat ic ouer die lordane niet gaen en soude, ende in dat alderbeste lant niet is, in den hemel bouen, ende beneden opder aerden, ende datter gheen ander en is. **40** Bewaert sijn gheboden ende beuelingenhen, die ic v ghebiede, op dat v wel sij, ende uwe kinderen nae v, ende dat ghy langhen tijt moecht blijuen, opt dant dwelck die Heere uwe Godt v gheuen sal. **41** Doen Godt heeft Moyses drij steden wtghesceyden ouer die lordane, aen die oostsijde, **42** om dat daer toe vlieden soude wie onwillens sijnen naesten dootgheslaghen heeft, ende die te voren ouer een oft twee daghen hem gheen viant en heeft gheweest, dat die mach ontulieden tot een van desen steden, **43** Bosor in die woestyne welck gheleghen is opt plat landt, wt Rubens gheslachte ende Ramoth in Galaad welck is in Gads gheslachte, ende Golam in Basan, welc is in Heere uwen Godt, alsoo dat ghy hem tot gramschap verwect, Manasses gheslachte. **44** Dit is die wet die welcke Moyses 26 soo aenroep ick heden tot ghetuyghen hemel ende aerde, wtgeleyt heeft voor die kinderen van Israhel, **45** ende dit sijn dat ghy gheringhe sult vergaen van dat lant dwelck ghy die ghetuyghenissen, ende ceremonien, ende vonnissen, die besitten sult, als ghy ouer die lordane sult ghegaen sijn. Ghy hy ghesproken heeft tot die kinderen van Israhel, als sij wt en sult daer gheenen langhen tijt in woonen, maer die Heere Egypten ghegaen waren, **46** ouer die lordane, in die valleye sal v wtroeden **27** ende verstroyen onder alle die heydenen, teghen ouer den tempel vanden afgod Phogor, int lant van ende ghy sult lutter van ghetale wesen onder die natien, tot Sehon des conincks van den Amorrheen, die in Hesebon die welcke v die Heere leyden sal, **28** Ende daer suldi den woonde, den welcken Moyses verslaghen heeft. Ende die afgoden dienen, die met menschen handen ghemaect sijn, kinderen van Israhel wt Egypten comende **47** hebben sijn den houte, ende den steene, die niet en sien oft en hooren, lant beseten, ende Og des conincks van Basan lant, der

twee coninghen vanden Amorrheen, die ouer die lordane woonden, aen der sonnen opganc **48** van Aroer welck gheleghen is opden oeuer vander beken Arnon, tot den berch Syon, die welck is oock Hermon ghenoemt, **49** alle dat plat lant ouer die lordane, aen die oostsijde, tot aen die zee der woestinen, ende tot die beghinselen des berchs Phasga.

5 ENde Moyses riep alle die van Israel, ende seyde tot hen, Hoort Israel die ceremonien, ende die vonnissen die ick spreke in uwe ooren heden, leert die ende volbringste metten wercken. **2** Die Heere heeft met ons een verbont ghemact in Horeb, **3** Hy en heeft gheen verbont ghemact met onsen vaderen, maer met ons die nv teghewoerdich sijn ende leuen, **4** Aensicht tseghen aensicht heeft hy ons ghsproken, opden berch wt midden des viers. **5** Ick was die sceytsman ende middelaer tusschen den Heere ende v lieden in dien tijden, dat ick v soude vercondighen sijn woorden, want ghy vreesdet tver ende ghy en clomt opden berch niet. Ende hy heeft gheseyt, **6** Ick ben die Heere v Godt die v gheleyt hebbe wt dat lant van Egipten, wt dat huys der slauernien, **7** Ghy en sult gheen vreemde goden hebben voor mijn aensicht. **8** Ghy en sult voor v gheen ghesneden beelt maken noch gheen ghelyckenis, van alle dinghen die bouen inden hemel, oft beneden opder eerden sijn, ende die int water verkeeren onder die aerde, **9** Ghy en sult die niet aenbidden noch dienen, Want ick ben die Heere uwe Godt, een ialous Godt, der vaderen misdaet wederloondene op die kinderen tot die derde ende vierde generatie, den ghenen die ny haten, **10** ende doende bermherticheyt aen veel duysenden den ghenen die my liefhebben, ende mijn gheboden bewaren. **11** Ghy en sult den naem des Heeren ws Godts niet te vergeheefs ghebruycken, want hy en sal niet onghestraft wesen, die sijnen naem ouer eenich ydel dinck ghebruyct. **12** Onderhoudt den sabbath dach, dat ghy dien heylcht, ghelyc v beoulen heeft die Heere uwe Godt, **13** Ses daghen suldi wercken, ende doen allen v wercken, **14** Den seuenstein dach is den Sabbath, dat is die ruste des Heeren ws Godts, Ghy en sult op dien gheen werck doen, ghi ende v sone, ende v dochter, v knecht, ende v dienstvrouwe, uwen osse, ende uwen ezel, ende allen uwe behelpiche beesten, ende die wtlander die binnen uwer stadt poorten is, op dat v knecht, ende dienstvrouwe rusten moghen, ghelyc ghy. **15** Ghedenct dat ghy seluer oock in Egipten ghedient hebt, ende dat die Heere v Godt v daer wt gheleyt heeft, met een gheweldiche hant, ende met eenen wtgheststreken arm. Daerom heeft hy v beoulen dat ghy den sabbath dach onderhouden soudt. **16** Eert uwen vader ende moeder, ghelyc die Heere uwe Godt v beoulen heeft, dat ghy langhen tijt moecht leuen, ende dat v wel sij int lant welck die Heere uwe Godt v gheuen sal. **17** Ghy en sult niet dootslaen. **18** Noch ghy en sult gheen ouerspel bedrijuen. **19** Ghy en sult oock niet stelen. **20** Noch ghy en sult tseghen uwen naesten gheen valsche ghetuygenis gheuen. **21** Ghy en sult ws naesten huysvrouwe niet begheren, noch sijn huys, noch acker, noch knecht, noch dienstvrouwe, noch osse, noch esel, noch alle dat hem toebehoort. **22** Dese woorden heeft die Heere ghsproken tot alle uwe menichtie opden berch wt dat midden des viers, ende der wolcken, ende des neuels, met een groote stemme, niet meer daer

toe doende. Ende hy heeft dese woorden ghescreuen in twee steenen tafelen, die welck hy my gheleuent heeft, **23** Maer nae dat ghy die stemme wt het midden der duysterheit ghehoort hadt, ende den berch sien bernen, soo sijdi tot my comen alle die princen der gheslachten, ende die outste van gheboerten, ende hebt gheseyt, **24** Siet die Heere ons Godt heeft ons ghtoont sijn maiesteyt ende grooteyt, want wij hebben sijn stemme ghehoort wt dat midden des viers, ende wij hebben heden gheproeft, dat een mensch is leuende bleuen als Godt met hem sprack, **25** Waerom sullen wij dan steruen, ende waerom sal ons dit ouer groot vier verslinden? Want eest sake dat wij voorts meer hooren die stemme des Heeren ons Godts, soo sullen wij steruen, **26** Want wat is alle vleesch, dattet soude moghen hooren die stemme des leuenden Godts, die welck spreekt wt dat midden des viers, ghelyc wij ghehoort hebben, ende dat die soude moghen leuen. **27** Gaet ghy lieuer by hem, ende hoort al dat die Heere onse God v segghen sal, ende ghy sult tot ons spreken, ende wij dat hoorende sullen doen. **28** Ende als die Heere dat ghehoort hadde, soo heeft hy tot my gheseyt, Ick heb die stemme der woorden van desen volck ghehoort, dat sij gheseyt hebben, dat hebben sij al wel gheseyt, **29** Wie mocht hen verleenen, dat sij sulcken herte hadde dat sij my mochten vreesen, ende alle mijn gheboden bewaren tot allen tijden, op dat hen wel gheschieden mocht, ende haren kinderen inder ewicheyt, **30** Gaet ende segt hen, Keert wederom in v tenten, **31** maer staet ghy hier by my, ende ick sal v spreken alle mijn gheboden, ende mijn ceremonien ende vonnissen, welck ghi hen leeren sult dat sij die doen int dant welck ick hen sal gheuen tot een besittinghe. **32** Hier om bewaert ende doet dese dinghen welck Godt die Heere v beoulen heeft, ghy en sult daer niet af gaen ter rechter hant, noch ter slincker hant, **33** Maer door den wech, welck die Heere uwe Godt v gheboden heeft, suldi wandelen, op dat ghy leuen moecht, ende dat v wel gheschiede, ende die daghen ws leuens moghen verlengt worden in dant uwer besittinghen.

6 Dlt sijn die gheboden, ende ceremonien ende vonnissen, welck die Heere uwe Godt gheboden heeft, dat ick v leeren soude, dat ghy die soudt doen, int lant daer henen ghy ouertrect om te besitten, **2** Op dat ghy den Heere, uwen Godt soudt vreesen, ende alle sijn beuelingenhende gheboden bewaren, welck ick v ghebiede, ende uwen kinderen ende kindts kinderen, alle die daghen ws leuens, op dat v daghen moghen verlengt worden. **3** Hoort Israel ende onderhoudt dat ghy doet tghene dat die Heere v gheboden heeft, ende dat v wel gheschiede, ende noch meer moecht vermenichfuldicht wesen, ghelyc die Heere uwer vaderen Godt v gheloeft heeft een lant vloeyende van melck ende honich. **4** Hoort Israel die Heere onse Godt is een eenich Godt, **5** Ghy sult liefhebben den Heere uwen Godt wt uwen gheheelen herte, ende wt uwer gheheelder zielen, ende wt allen uwer stercheyt. **6** Ende dese woorden die ick v heden beuele, sullen wesen in v herte, **7** ende ghy sult die uwen kinderen vertellen, ende die ouerdencken sittende in v huys, ende wandelende ouer wech, slapende ende opstaende. **8** Ende ghy sultse binden, als een teeken aen v hant, en sij sullen wesen ende gheruert worden tusschen v ooghen, **9** ende

ghy sult die scrijuen op den dorpel ende die dooren ws huys.
10 Ende als die Heere v Godt v sal ghebracht hebben int landt, waerom dat hy uwen vaderen Abraham Isaac ende Iacob ghesworen heeft, ende dat hy v sal ghegheuen hebben groote ende seer goede steden, die ghy niet ghetimmert en hebt, **11** ende huyzen vol van alderhande rijcdommen, die ghy niet ghemaect en hebt, waterputten die ghy niet ghegrauen en hebt, wijngaarden ende olijfgaarden die ghy niet gheplant en hebt, **12** ende als ghy sult gheten hebben verset wesen, **13** soo wacht v naerstelijc dat ghy den Heere niet en verghetet, die v gheleyt heeft wt dat lant van Egipten wten huyse der slauernien. Ghy sult den Heere uwen Godt vreesen, ende dien alleen dienen, ende by sijnen naem suldi sweren. **14** Ghy en sult niet ghaen nae die vreemde goden, van allen die heydenen, die rontsomme v sijn, **15** Want die Heere v Godt is een ialours Godt int midden van Egypten. **16** Ghy en sult den Heere uwen Godt niet tempteren, ghelyck ghy hem ghetempteert hebt, op die stede der temptaciën. **17** Bewaert die gheboden van den Heere uwen Godt, ende die ghetuyghenissen ende die ceremonien die hy v beuolen heeft, **18** ende doet dat behaechlijc ende goet is, voor daensicht des Heeren dat v wel sij, ende dat ghy incomende moecht besitten dat alderbeste lant, waer af die Heere uwen vaderen ghesworen heeft. **19** dat hy alle nye vianden soude voor v vernielen ghelyck hy ghesproken heeft. **20** Als v morghen v sone vrachten sal segghende, Wat willen dese ghetuyghenissen ende ceremonien, ende rechte oordelen, welck die Heere onse Godt ons beuolen heeft? **21** Soo suldi hen segghen, Wij waren slauen van Pharao in Egipten, ende die Heere heeft ons wt Egipten gheleydt met een geweldige hant, **22** ende heeft ghedaen groote teekenien ende dalder quaest wonderen in Egipten, teghen Pharao ende alle sijn huysgeshin, voor ons aensicht, **23** ende hi heeft ons van daer gheleyt, dat hy ons (daer ingebrachet hebbende) gheuen soude dat lant daer hy onsen vaderen af ghesworen heeft. **24** Ende die Heere heeft ons beuolen, dat wij alle dese wettelijcke gheboden souden doen, ende onsen Heere Godt vreesen, op dat met ons wel sij alle die daghen ons leuens, ghelyck dat heden is. **25** Ende hy sal onser bermhertich wesen, eest sake dat wij bewaren ende volbringen alle sijn gheboden, voor den Heere onsen Godt, ghelyck hi ons gheboden heeft.

ende dan sal die rasende gramschap des Heeren vertornt worden, ende v haestelijc vernielen. **5** Maer beter suldi hen dit doen, Hen outaren werpt om, ende breect hen staende afgods beelden, ende hen boschkens houwt af, ende hen ghesneden beelden verberret, **6** Want ghy sijt een heyligh volck den Heere uwen Godt. V heeft vercoren die Heere v Godt, dat ghy hem wesen soudt een eyghen volck van alle den volcken die opder aerden sijn. **7** Die Heere en is met v niet versaeamt, ende en heeft v niet vercoren om dat ghy alle die volcken in ghetale te bouen ghinct, aenghesien dat ghy die minste van allen volcken sijt, **8** Maer om dat die Heere v lief ghehadt heeft, ende heeft ghehouden den eedt, den welcken hy uwen vaderen ghesworen heeft. Ende heeft v wtgheleyt met een stercke hant, ende verlost wt dat huys der slauernien, wt die hant van Pharao den coninck van Egypten. **9** Ende ghy sult weten, dat die Heere v Godt selue een sterck ende ghetrouwe Godt is, bewarende verbont tijt teghen v niet ghestoort en worde, ende v van bouen der tijt bermherticheyt den ghenen die hem liefhebben, ende aerden wech hale. **10** Ende ghy sult den Heere uwen Godt niet gheboden bewaren, in duysent generatien, **11** ende wederloonende terstont den ghenen die hem haten, alsoo dat hy vernielt ende niet langher en vertrect, terstont hem wederom gheuende dat sij verdienien. **12** Hier om bewaert die gheboden ende ceremonien, ende vonnissen die ick v heden beuele, dat ghy die doen soudt. **13** Eest dat ghy dese rechten (nae dat ghy die ghehoort hebt) bewaert ende doet, soo sal die Heere v Godt v oock bewaren verbont ende die bermherticheyt die hy uwen vaderen ghesworen heeft, **14** ende hy sal v lief hebben ende vermenichfuldighen, ende ende ghebenedijden die vrucht ws lichaems, ende die vrucht ws lants, v coren, ende v wijn vruchten, ende v olie, waer om dat hy uwen vaderen ghesworen heeft dat hy v dat gheuen soude. **15** Ghij sult ghebenedijt wesen onder allen grote groot vee, die cudden van uwen schapen opt dlant, ende groot vee, die cudden van uwen schapen opt dlant, naturen, suo wel onder die menschen, als onder v cudden. **16** Ende ghy sult alle dat volck verslinden, welck die Heere uwe Godt v gheuen sal, v ooghe en salse niet sparen, noch ghy en sult haren goden niet dienen, op dat sij v niet en sijn tot eenen valle. **17** Eest dat ghy in v herte segghet, Dese volcken sijn meerder in ghetale dan ick, hoe sal icse moghen vernielen? **18** En wilt niet vreesen, maer ghedenct, wat dinghen dat die Heere uwe Godt Pharao ende alle den egiptenaren ghedaen heeft, **19** die ouergrootste plaghen, welck v ooghen ghesien hebben, ende die teekenien ende die wonderlijcke wercken, ende die weldighe hant, ende den wtghestrecten arm, om dat die Heere uwe Godt v soude wtleyden. Aldus sal hy oock doen allen den volcken die ghy ontsiet, **20** Daerto sal die Heere uwe Godt horseslen op hen senden, tot dat hijse alle vernielt ende verdoruen sal hebben, die v ontuloden sullen wesen, ende voor v hebben moghen verborghen blijven. **21** Ghy en sult niet vreesen, want die Heere uwe Godt is int midden van v, een groot ende veruaerlijck Godt, **22** Hy sal dese natien der heydenen voor v aenschijn allinxkens ende by deelen vernielen. Ghy en sult die al te samen niet moghen te niet brenghen, dat by auonturen die wilde dieren des lants volghen,

7 Als die Heere uwe Godt, v sal ghebracht hebben in dat lant, daer ghy ingaen sult om dat te besitten, ende als hy veel heydenen voor v sal wtgheroeyt hebben, die Hetheen ende Gergezeen, ende Amorrheen, Chananeen ende Pherezeen, ende Heueen, ende lebuseen, seuenderley volck veel meerder van ghetale dan ghy sijt, ende stercker dan ghy, **2** ende dat die Heere uwe Godt v die gheleuert sal hebben, soo suldi die dootslaen datter niemant ouer en blijve. Ghy en sult met henlieden gheen verbont maken, noch hen gheen bermherticheyt doen, **3** noch met hen gheen houwelijcken maken, Ghy en sult v dochter sijnen sone niet gheuen, noch ghy sijn dochter nemen voor uwen sone, **4** want sij sullen uwen sone verleyden dat hy my niet en volghen, maer dat hy meer sal den vreemden goden dienen,

tseghen v niet vermenichfuldicht en worden. **23** Ende die dat lant van Egipten gheleyt heeft, wt dat huys der slauernien, Heere uwe Godt salse gheuen in v aenscijnen, ende hy salse **15** ende die v leytsman gheweest heeft in die groote ende dooden tot dat sij gheheel vernield sullen sijn, **24** ende hen vreeselijcke wildernisse, daer serpenten waren die door coninghen leueren in v handen, ende ghy sult haerlieden haren adem verbranden, ende scorpioenen ende dipsaden, namen van onder den hemel te niet doen, niemant en sal ende daer met allen gheen water en was. Die wt eenen seer v moghen wederstaen, tot dat ghy die heel vernield sult harden steen vloeyende wateren dede comen, **16** ende v hebben. **25** Haerlieden ghesneden beelden suldi int vier met Manna ghespijt heeft in die woestijne, welck v vaders verbranden, ghy en sult dat gout oft siluer niet begheren, niet en kenden. Ende nae dat hy v verdrukt ende gheproeft daer sij af ghemaect sijn, noch en neemt daer af niet tot hadde, soo heeft hy v ten lesten ghenadich gheweest, **17** om uwen behoeue, op dat ghy niet en misdoet, Want tes een dat ghy in v herte niet en soudt segghen, Mijn vromicheyt, afgrisjelijcheyt voor den Heere uwen Godt. **26** Noch ghy en ende die macht van mijnder hant hebben my alle dese sult niet vanden afgoden brenghen in v huys, op dat ghy niet dinghen ghegheuen, **18** maer dat ghy soudt dencken op en wort van Godt verbannen, ghelyck dat is. Ghy sult dat den Heere uwen Godt, dat hy v dese macht verleent heeft, verachten ghelyck onsuyerheyt, ende daer een walghinghe om dat hi sijn verbont soude volbringhen, waer af hy uwen af hebben ghelyck van een smettelijck dinck ende vuylicheyt, vaderen ghesworen hadde, ghelyc den dach van heden want het is van Gode verbannen.

8 ALie die gheboden die ick v heden ghebiede wacht neerstelijck dat ghy die doet, op dat ghi leuen moecht, ende vermenichfuldicht worden, ende comen int lant ende dat besitten, waer af die Heere uwen vaderen ghesworen heeft. **2** Ende ghy sult gheachtich wesen alle des wechs, daer door dat v die Heere uwe Godt ghebracht heeft veertich iaren lanck door die woestijne, om dat hy v soude quellen ende tempterien, ende dat kenlijck souden worden alle die dinghen die in v herte waren, oft ghy sijn gheboden onderhieldt oft niet. **3** Hy heeft v verdrukt met armoeden, ende v Manna tot een spijse ghegheuen, dwelck ghy, noch v vaders niet en kendet, om dat hy v bewijesden soude, dat die mensch niet alleen vanden broode en leeft, maar oock van alle woordt, welck wt des Heeren mont ghaet, **4** V cleedt daer ghy mede bedect waert, en is vanoutheyt gheensins verghaen, ende uwen voet en is onder niet ghesleten gheweest, siet het is nv dat veertichste iaer, **5** Op dat ghy ouerdencken soudt in v herte dat ghelyck een mensch sijn kint leert, **6** alsoo heeft die Heere v Godt v gheleert, dat ghy bewaren soudt die gheboden des Heeren ws Godts, ende in sijn weghen wandelen, ende hem vreesen. **7** Want die Heere uwe Godt sal v leyden in een goet lant, een lant der vloeden, ende der wateren, ende der fonteynen. In wiens velden ende berghen springhen wt afgrondigheaderen der vlietender wateren, **8** een lant der tarwen, ghersten, ende wijngaerden, daer in dat vijghen ende granaet appelen, ende olifboomem wassen, een lant vanolie ende honich, **9** Daer ghy v broot eten sult sonder eenigh ghebreck, ende alder dinghen ouerloedicheyt ghebrucken, wiens steenen ijser sijn, ende wt sijnen berghen worden des copers metalen ghegrauen. **10** Op dat ghy den Heere uwen Godt moecht ghebeniedigen voor dat ouer goet lant dat hy v ghegheuen heeft, als ghi sult eten ende versetaet worden. **11** Slaet ghade ende wacht v dat ghy nemmermeer den Heere uwen Godt en verghetet, ende dat ghy niet en versuemt sijn gheboden ende rechten, ende sijn ceremonien, die ick v heden ghebiede, **12** Op dat nae dien dat ghy sult gheten hebben ende versetaet wesen, ende schoon huyzen ghetimmert, ende daer in ghewoont, **13** ende sult hebben groot vee van ossen ende cudden schapen, van gout ende siluer, ende van alder hande dinghen groote menichte, **14** dat dan v herte hem niet en verheffe, ende dat ghi dan niet en dencket op den Heere uwen Godt, die v wt

vreeselijcke wildernisse, daer serpenten waren die door haren adem verbranden, ende scorpioenen ende dipsaden, ende daer met allen gheen water en was. Die wt eenen seer harden steen vloeyende wateren dede comen, **16** ende v met Manna ghespijt heeft in die woestijne, welck v vaders niet en kenden. Ende nae dat hy v verdrukt ende gheproeft hadde, soo heeft hy v ten lesten ghenadich gheweest, **17** om dat ghy in v herte niet en soudt segghen, Mijn vromicheyt, ende die macht van mijnder hant hebben my alle dese dinghen ghegheuen, **18** maer dat ghy soudt dencken op den Heere uwen Godt, dat hy v dese macht verleent heeft, om dat hi sijn verbont soude volbringhen, waer af hy uwen vaderen ghesworen hadde, ghelyc den dach van heden bewiset. **19** Maer anders eest dat ghy den Heere uwen Godt verghetet, ende die vreemde goden volghet, ende die dient ende aenbidt, siet soo segge ic v nv te voren, dat ghy heel te niet sult gaen, **20** Ghelyck die heydenen welck die Heere vernield heeft tot uwer incoemsten, alsoo suldi oock vergaen, eest sake dat ghy der stemmen van den Heere uwen Godt onghoorsaem sijt.

9 HOort Israel, Ghy sult heden ouer die Iordane gaen dat ghi besitten soudt seer grote natien van volck, ende veel stercker dan ghy, grote steden ende totten hemel toe bemuert, **2** een groot ende lanck volck, Enacims kinderen die ghy selue ghesien ende ghehoort hebt, den welcken niemant en can wederstaen, **3** Daerom suldi heden weten dat die Heere uwe Godt seluer voor v gaen sal, ten verslindende ende verteerende vier, diese bederuen sal ende vernielen, ende verstroyen voor v aensicht seer haestelijck, ghelyck hy v gheseyt heeft, **4** en segt niet in v herte (als die Heere v Godt die sal vernield hebben voor v aensicht) Om mijn rechtuerdicheyt heeft die Heere mi gebracht in dit lant dat ict besitten soude, daer dese gheslachten vernielt sijn om haerlieder boosheden wille. **5** Want ghy en sult in hen lant niet comen ende dat besitten, om uwer rechtuerdichen, oft om die gherechticheyt ws herten, maer want sij ongoddelijck ghedaen hebben, daerom sijn sij vernielt als ghy daer in quaemt, om dat die Heere sijn woordt soude volbrenghen dwelc hy by eede ghesworen heeft uwen vaderen Abraham Isaac ende Iacob. **6** Daerom weet dat die Heere uwe Godt dit seer goet lant v niet en heeft ghegheuen tot een besittinghe om uwe rechtuerdichen, aenghesien dat ghy een seer hartneckich volck sijt. **7** Ghedencet ende in verghetes niet, hoe dat ghy den Heere uwen Godt tot gramschap verwecft heft, in die woestijne, van dien daghe voerts dat ghy wt Egipten ghegaen sijt, tot op deser plaatzen toe hebdi altoos tseghen den Heere ghekeuen. **8** Want te Horeb hebdi hem gecreyt, ende hy wilde v wt gramscappen vernielen, **9** doen ick opden berch clam, om dat ic ontfanghen soude die steenen tafelen des verbonts, dwelck Godt met v lieden vast ghemaect heeft, ende ick bleef opden berch veertich daghen ende nachten, gheen broot etende noch water drinckende. **10** Ende die Heere heeft my twee steenen tafelen ghegheuen bescreuen met Gods vingher, inhoudende alle die woorden die hy v gheseyt heeft opden berch, wt het midden des viers, als die ghemeynte des volcs verghadert was. **11** Ende als

die veertich daghen ende soo veel nachten ouerleden waren, coemt tot my op den berch, ende ghy sult een houten arcke sooo gaf my die Heere die twee steenen tafelen, die tafelen maken, 2 ende ick sal in die tafelen scrijuen die woorden die des verbonts, 12 ende hi heeft tot my gheseyt, Staet op ende in dander tafelen waren, welck ghy te voren ghebroken hebt, ghaet haestelijck van hier nederwaerts, want v volck dat ghy ende ghy sult die legghen in die arcke. 3 Hierom heb ick een wt Egipten gheleyt hebt, die hebben seer haest verlaten den arcke gemaect van sethim hout. Ende als ic twee steenen wech die ghy hen gheleert hebt, ende hebben voor hen tafelen effen gemaect hadde ghelyc die ierste waren, so een ghegoten beeilt gemaect. 13 Ende die Heere seyde ben ick opden berch gheclommen, hebende die in mijn wederomme tot my, Ick sien wel dat dit volck hartrackich handen. 4 Ende hy heeft in die tafelen ghescreuen tselue is, 14 ghedoocht dat ickse mach verderuen, ende haren dat hy te voren gheschreuen hadde, die thien woorden, naem te niet breghen van onder den hemel, ende ick sal v welck die Heere tot v ghesproken hadde opden berch wt maken ouerste van een volck dat meerder ende stercker sal dat midden des viers, als het volck vergadert was, ende wesen dan dit is. 15 Ende als ick vanden berrenden berch hy heeft my die ghegheuen. 5 Ende als ick vanden berch comen was, ende die twee tafelen des verbonts met mijn wedercomen was, soo ben ick nederwaerts ghegaen, ende beyde handen hiel, 16 ende ghesien hadde dat ghy teghen heb die tafelen gheleyt in die arcke welck ick ghemaect den Heere uwen Godt hadt ghesondicht, ende ghemaect hadde, die welcke tot noch toe daer sijn, ghelyc die Heere mi een ghegoten calf, ende seer haestelijck verlaten den wech beuolen heeft. 6 Maer die kinderen van Israel vertrocken die hy v gewesken hadde, 17 soo wierp ick die tafelen wt haren leger van Beroth der kinderen van lacan in Mosera, mijnen handen, ende bracse voor v oogen. 18 Ende ick daer Aaron ghestoruen ende begrauen is, Voor wien dat heb nederghewallen voor den Heere ghelyc ick te voren Eleazar sijn sone opperste priester gheworden is, 7 Van ghedaen hadde, veertich daghen ende veertich nachten daer sijn sij comen te Gadgad, ende als sij van dier plaatzen lanck gheen broot etende, noch gheen water drinckende, voorts ghereyst waren, hebben sij haren leger ghemaect te om alle uwe sonden, die ghy teghen den Heere ghedaen letabatha int lant der wateren, ende der beken. 8 Op dien tijt hadt ende hem tot gramschap verwec, 19 want ick vreesde so heeft hy tgheslachte van Leui wtghescheyden, dat sij sijn verbolghentheit ende sijn gramschap, waer mede hy die arcke des verbonts draghen souden, ende voor hem tseghen v lieden verwec was, ende wilde v verderuen. Ende staen inden dienst, ende dat sij ghebenedijden souden in die Heere heeft my dese reyse oock verhoort. 20 Ende hy sijnen naem, tot op den dach van heden toe. 9 Daerom en was oock teghen Aaron soo seer ghestoort, dat hy hem heeft Leui gheen deel, noch besittinge ghehadt met sijnen wilde verderuen, ende voor dien heb ick desghelycs oock broeders, want die Heere is sijn erfdeel, ghelyc die Heere ghebeden. 21 Maer v sonde die ghy ghedaen hadt (dat is uwe Godt hem beloeft heeft. 10 Maer ick stont opden berch tcal) heb ick ghegrepen ende int vier verbrant, ende dat al in ghelyc te voren, veertich daghen ende veertich nachten, stukken brekende, ende heel te puluer breghende, heb ic ende die Heere heeft my dese reyse oock verhoort, ende ghestroyt in die beke die vanden berch af coemt. 22 Oock hy en heeft v niet willen dootslaen. 11 Ende hy heeft tot inden brant, ende in die temptacie, ende aen die grauen der my gheseyt, gaet hen, ende reyst voor dit volck, dat sij quaetlusticheyt hebdij den Heere ghecreyt, 23 ende als hy v moghen comen int lant, ende dat besitten, dwelck ick haren sandt van Cadesbarne, segghende, Trect opwaerts ende vaderen ghesworen hebbe, dat ict hen soude leueren. 12 besidt dat lant dwelck ick v ghegheue habe, ende ghy Ende nv o Israel wat begheert die Heere v Godt van v, hebt dat ghebodt van uwen Heere Godt versmaet ende en anders dat ghy den Heere uwen Godt soudt vreesen, hebt hem niet ghelooft, noch sijn stemme willen hooren, ende in sijn weghen wandelen, ende hem liefhebben, ende 24 maer ghy hebt altijt wederspannich gheweest, van dien dienen den Heere uwen Godt in v gheheel herte, ende in v dach dat ick v heb beghonst te kennen. 25 Ende ick heb gheheel ziele, 13 ende dat ghy des Heeren gheboden soudt voor den Heere gheleghen veertich daghen ende veertich onderhouden, ende sijn ceremonien die ic v heden beuele, nachten, in die welcke ick hem ootmoedelijck badt, dat hy v op dat v wel sijn mach. 14 Siet den hemel, ende den hemel niet en soude te niet doen, ghelyc hy ghdreycht hadde, ende der hemelen, die aerde ende alle dat daer in is behoort 26 ende biddende heb ick gheseyt, O Heere Godt en wilt v den Heere uwen Godt toe, 15 ende nochtans heeft hem volck niet heel verderuen, ende v erfelijcheyt, welck ghy ghehadt, ende haerlieder saet nae hen vercoren, dwelck ghy verlost hebt door v grootheydt, die ghy wt Egipten gheleyt sijt, wt allen den volcken, ghelyc dat heden wel toonlijck is. hebt, met gheweldigher hant. 27 Wilt ghedencken op v dienaers Abraham, Isaac ende Iacob, En wilt niet aensien 16 Daerom soo besnijdt dat voorloofken van uwer herten, die hartheyt van desen volcke, ende hen boosheyt ende ende wilt v necken niet meer stijf maken, 17 want die Heere sonde, 28 dat by auontueren die bewoonders des lants uwe Godt die is een Godt bouen alle goden, ende een Heere daer wij wtgheleyt sijn niet en seggen. Die Heere en mocht bouen alle die heerscappie hebben, Een groot ende machtich hen niet breghen int lant dat hy hen beloeft hadde, ende ende veruaerlijck Godt, die gheen persoonen wt en neemt, hy haettene, ende daerom heeft hijse wtgheleyt, dat hijse noch ghiften, 18 Maer hy doet den weesen ende weduwen verslaen soude in die woestijne, 29 die welcke v volck ende recht, ende hy bemint den wtlander, ende gheeft hem cost en v erfdeel sijn, die ghi wtgheleyt hebt door v groote macht cleederen, 19 daer om soo hebt oock die wtlanders lief, want ende uwen wtgestreckten arm.

10 OP dien tijt seyde die Heere tot my, Maeckt effen voor v twee steenen tafelen, ghelyc die ierste waren, ende

sweren. 21 Hy is uwen lof, ende uwe Godt, die v alle dese groetdadiche ende veruaerlijcke dinghen ghedaen heeft, welck v oogen ghesien hebben, 22 In tseuentich zielen reysden uwe vaderen nederwaerts in Egijpten, ende nv heeft die Heere uwe Godt v vermenichfuldicht ghelyck die sterren des hemels.

11 DAerom heft lief den Heere uwen Godt, ende onderhoudt sijn gheboden ende ceremonien, rechte ordeelen ende wetten, tot allen tijden. 2 Bekent heden dat v kinderen niet en weten, die welcke niet en hebben ghesien die leerlinghe vanden Heere uwen Godt, sijn heerlijcke wercken, ende sijn machtige hant, ende sijnen wtghereycten arm, 3 die teekenien, ende wercken die hy ghedaen heeft int midden van Egijpten, den coninck Pharaon ende alle sijnen lande, 4 ende alle den heyre der Egijptenaren, ende den peerden ende waghenen, hoe dat die wateren der rooder zee hen ouerdect hebben, als sij v veruolchden, ende hoe die Heere hen verdoruen heeft tot op deser dach toe, 5 ende wat hy v ghedaen heeft in die woestijne, tot dat ghy comen sijt te deser plaatzen. 6 Ende Dathan en Abiron Eliabs kinderen, die Rubens sone was, die welcke daerde haren mont opendoende verslonden heeft, met haren huysghesinnen ende tabernakelen, ende allen haer goedt dat sij hadden int midden van Israel. 7 V oogen hebben alle die groote wercken des Heeren ghesien die hy ghedaen heeft, 8 om dat ghy alle sijn gheboden onderhouden soudt, die ick v heden ghebiede, ende dat ghy soudt moghen comen, ende besitten dlant daer ghy in trecht, 9 ende dat ghy daer in langhen tijt moecht leuen, dwelck die Heere uwen vaderen beloefet heeft by eede, ende haren sake van melck ende honich vloeyende. 10 Want het landt daer ghy in gaet om dat te besitten, en is niet ghelyck dat lant van Egijpten, daer ghy wtcomen sijt, daermen (alst saet gheworpen is) wateren moet leyden om te veruersschenen, in die maniere vanden houenen, 11 maer het is berchachtich ende veltachtich verwachtende reghenen vanden hemel, 12 dwelck die Heere uwe Godt altijt besoect, ende sijn oogen sijn daer op, vant tbeghinsel des iaers tot den eynde toe. 13 Daerom eest dat ghy mijnen gheboden onderdanich sijt, die ick v heden ghebiede, dat ghy den Heere uwen Godt bemint ende hem dient in v gheheel herte, ende in v gheheel ziele, 14 soo sal hy uwen lande vroeghen, ende spaden reghen gheuen, alsoo dat ghi sult moghen verghaderen coren ende wijn, endeolie 15 ende hoy wten velden, om vee te voeden, ende dat ghy selue moecht eten ende versaaet worden. 16 Wacht, dat v herte by auontueren niet bedroghen en worde, ende dat ghy vanden Heere soudt scheyden, ende den vreemden goden dienen, ende die aenbidden, 17 ende dat die Heere vergramt sijnde, den hemel toe sluyte, en datter gheenen reghen neder en valle, ende het lant sijn groyetsel niet en gheue, ende dat ghy dan terstont oock verghaet van dat alderbeste lant, dwelck die Heere v gheuen sal. 18 Dus stelt dese woorden in v herten, ende in v ghemoet, ende hanct die voor een teeken aen v handen, ende steltse tusschen v oogen. 19 Leert uwen kinderen dat sij dese ouerpeysen, Als ghy sult sitten in v huys, ende gaen ouer wech, ende als ghy sult ter rusten nederligghen, ende opstaen, 20 ghy sult die scrijuen op die posten ende doeren ws huys, 21 op

dat ghy ende uwe kinderen langhe leuen moecht int lant waer af dat die Heere uwen vaderen ghesworen heeft, dat hy hen dat soude gheuen, so langhe als den hemel bouen die aerde staet. 22 Want eest sake dat ghy die gheboden bewaert die ick v ghebiede, ende dat ghy die doet, op dat ghi den Heere uwen Godt bemindt, ende wandelt in alle sijn weghen, hem aencluende, 23 soo sal die Heere alle dese nation voor v aensicht verdrijuen, ende ghi sult die besitten die welcke meerder ende sterker sijn dan ghy. 24 Alle die plaetse die uwen voet sal betreden, sal uwe wesen, Vander woestijnen aen ende vanden berch libanus, ende vanden grooten vloet Euphrates, totter West zee toe, sullen uwe paleen wesen. 25 Niemand en sal v teghen staen, Die vreeze ende anxt van v lieden sal die Heere v Godt gheuen ouer alle dant dat ghy beterden sult, ghelyck hy v gheseyt heeft. 26 Siet ick sette heden voor v aensicht die benedijnghe ende die maledijnghe, 27 die benedijnghe, eest sake dat ghy onderdanich sijt den gheboden, van de Heere uwen Godt, die ick v heden ghebiede, 28 Die maledijnghe, eest dat ghy den gheboden vanden Heere uwen Godt niet ghehooraem en sijt, maer wechgaet vanden wech den welcken ick v nv bewijse, ende wandelt nae die vreemde goden, die ghy niet en kent. 29 Maer als v die Heere uwe Godt ghebracht sal hebben int dlant daer ghy henen reyst om dat te bewoonen, so suldi die benedijnghe stellen opden berch Garizim, ende die maledijnghe opden berch Hebal 30 die welcke sijn ouer die lordane, achter den wech die gaet nae der sonnen onderganck int lant vanden Chananeen, die daer woonen op dat plat lant, teghen ouer Galgala, welck is gheleghen neuen die dellinghe, verre streckende ende binnewaerts gaende, 31 Want ghy sult ouer die lordane gaen om te besitten dat lant dwelck die Heere uwe Godt v gheuen sal, dat ghijt hebben ende besitten soudt. 32 Daerom siet toe dat ghy volbrenghet sijn ceremonien ende rechte ordeelen die ick heden voor v oogen stellen sal.

12 Dlt sijn die gheboden ende rechte ordeelen die ghy doen moet int lant dat die Heere uwer vaderen Godt v lieden gheuen sal, dat ghijt soudt besitten alle die daghen in die welcke ghy op daertrijck gaen sult. 2 Worpt omme alle die plaetzen daer die heydenen (die ghy besitten sult) haerlieden goden ghedient hebben op die hooghe berghen ende hueuelen, ende onder alle louerachtighe boomen, 3 Werpt omme hen outaren, ende breekt hen staende beelden, haer bosschelkens verbernt metten viere, ende haer afgoden breekt al in stucken, ende doet te niete haerlieder namen van dien plaetzen. 4 Ghy en sult den Heere uwen Godt alsoo niet doen 5 maer ghy sult comen ter plaetzen welck die Heere uwe Godt verkiessen sal wt allen uwen gheslachten om sijnen naem daer te stellen, ende daer in te woonen, 6 ende ghy sult op die plaetse offeren v brantofferanden ende v slachofferanden, die thienden ende ierste vruchten van uwen handen, ende v gheloften, ende willige ghiften, dierste gheborene vanden ossen ende schapen, 7 ende ghy sult daer eten, voor dat aenschijn des Heeren ws Godts, ende v verblijden in alle die dinghen daer ghy v handen aen steken sult, ghy ende v huysghesin, in die welcke die Heere v Godt v ghebenedijt sal hebben. 8 Ghy en sult daer niet doen dat wij hier heden doen een yeghelyck dat hem recht dunct, 9

Want ghy en sijt tot op desen tijt noch niet comen ter rusten, ende tot die besittinghe, welck die Heere uwe Godt v gheuen sal. **10** Ghy sult ouer die lordane gaen ende woonen int dlant welc die Heere uwe Godt v gheuen sal, om te rusten van allen uwen vianden al rontsomme, ende dat ghij sonder eenige vreese moecht woonen **11** op die plaatse welc die Heere uwe Godt verkiessen sal, dat sijnen naem daer in sal wesen. Derwaerts suldi al draeghen dat ic ghebiede brantofferanden, ende slach offeranden, ende thienden, ende dierste vruchten van uwen handen, ende alle dat tbeste es onder die ghitien die ghij den Heere gheloeft hebt. **12** Daer suldi vrolijcke maeltijden houden voer den Heere uwen Godt, ghij ende v sonen ende dochteren, knechten ende dienstvrouwen, ende die Leuiten die in uwe stede woonen, want die en heeft anders gheen deel ende besittinghe onder v lieden. **13** Wacht v dat ghij uwe brantofferanden niet en offert op allen plaatseen die ghij sien sult, **14** maer in die plaatse welc die Heere vercosen sal hebben, in een van uwen gheslachten suldi die slach offeranden offeren, ende doen alle dat ic v beuele. **15** Maer eest sake dat ghij eten wilt, ende lust hebt in vleesch te eten, soe slaet doot, ende eedt nae die benedijnghe des Heeren ws Gods, die hij v ghegheuen heeft in uwe steden, tsij oft dat onsuyuer es, dat es besmet oft crancck, tsij oft suyuer es, dat es gansch ende sonder smette, datmen offeren mach, ghelyc een capret oft hert suldijt eten, **16** sonder alleene dat bloet te eten, dwelck ghij op die aerde storten sult ghelyc water **17** Ghij en sult niet moeghen eten in v steden die thiende van uwen coren ende wijn ende van uwe olie, dierste ghebornen van uwen runderen ende cleynen vee, ende alle dat ghij beloeft hebt, ende dat ghij vrijwillichelyc offeren wilt, ende dierste vruchten van uwen handen, **18** maer ghij sult die eten voor den Heere uwen Godt, ter plaatseen welck die Heere uwe Godt sal vercoren hebben, ghy, ende uwe sone, ende uwe dochter, ende v knecht, ende dienstvrouwe, ende die Leujit die in uwe steden woont, ende ghy sult vrolijck sijn, ende ghespijt worden voor den Heere uwen Godt, in alle die dinghen daer toe ghy v hant wtsteken sult. **19** Wacht v dat ghy den Leujit niet en verlaet, alle den tijt dat ghy op deerde verkeeren sult. **20** Als die Heere v Godt uwe palen sal verbreyt hebben, ghelyc hy v gheseyt heeft, ende dat ghy sult willen vleesch eten, daer v ziele lust toe heeft, **21** ende eest dat die plaatse welck die Heere v Godt vercoren heeft, dat sijnen naem daer sijn soude, verre is, so suldi van den runderen ende cleynen vee dootslaen die ghy hebt ghelyc ick v beuolen hebbe, ende die eten in uwe steden, alsoot v belieft, **22** Ghelyckmen een wilt boxken oft hert etet, alsoot suldi dese eten, ende die suyuer is, ende die onsuyuer is, sullen daer tsamen af eten. **23** Maer wacht dat alleen dat ghy gheen bloet en etet, want hen bloet es voer die ziele, ende daerom en moechdi die ziele metten vleesch niet eten, **24** Maer ghy sullet op die aerde storten ghelyc water, **25** dat v welsij, ende uwen kinderen nae v, als ghy doet tghene dat behaeghelyck es voer dat aenschijn des Heeren, **26** Maer sulcke dinghen die ghij gheheylycht hebt ende den Heere beloeft, suldi nemen ende comen ter plaatseen welc die Heere vercoren sal hebben, **27** ende daer suldi v offeranden offeren, vleesch ende bloet opden outaer des Heeren ws Gods, Het bloet van

den ghedooden offeranden suldi opden outaer storten, maer het vleesch suldi selue eten. **28** Neemt waer ende hoort alle dese dinghen die ic v beuele, op dat v wel sij ende uwen kinderen nae v inder eewicheyt als ghij ghesdaen hebt dat goet ende behaghelyck es voer dat aenschijn des Heeren ws Gods. **29** Als die Heere v Godt voer v aensicht sal verdoruen hebben die heydenen daer ghij ingaet om die te besitten, ende ghij die sult beseten hebben, ende in haer lant ghewoont, **30** wacht v dat ghij hen niet en volcht, nae dat sij tot uwer incoemst sullen verdoruen sijn, ende dat ghij haer ceremonien niet en begheert te weten, seggende, Ghelyc dit volck haer goden ghedient hebben, alsoe sal ic die oock dienen. **31** Ghij en sult desghelycs den Heere uwen Godt niet doen, want alle die affrijselijcheden, die den Heere teghen sijn, hebben sij haeren goden ghedaen, offerende hen sonen ende dochteren, verbrandende die metten vier. **32** Dat ic v ghebiede, doet dat alleen den Heere, en doet daer niet toe, noch en minder niet.

13 EEst datter een Profeet onder v lieden op staet, oft iemant die seyt dat hij eenen droom ghesien heeft, ende te voren seyt eenich teeken, oft eenich wonderlyck dinck, **2** ende dattet soe coemt als hij voerseyt hadde, ende hij v seyt, Laet ons gaen ende volghen die vreemde goden die ghij niet en kent, ende die dienen, **3** soe en suldi nae die woerden van dien profeet oft droomer niet hooren, want die Heere v Godt tempteert v, om dat openbaer worden soude oft ghij hem lief hebt oft niet, in v gheheel herte, ende in v gheheel ziele. **4** Den Heere uwen Godt volcht ende vreest hem, ende bewaert sijn gheboden, ende hoort sijn stemme, hem suldi dienen ende hem suldi aencleuen. **5** Maer die profeet oft droomversieder, sal ghedoot worden, want hij heeft ghesproken, om dat hij v soude affkeeren van den Heere uwen Godt, die v wten landen van Egipten gheleydt heeft, ende v verlost wt dat huis der slauernien, om dat hij v soude doen dolen van den wech den welken v beuolen heeft die Heere uwe Godt, ende ghij sult het quaet wech doen wt het midden van v lieden. **6** Eest sake dat v broeder, ws moeders sone, oft v sone, oft dochter oft v huisvrouwe die in uwen schoot es, oft v vrint dien ghij bemint ghelyc v ziele, v daer toe raeden wilt, segghende al heymelijck, Laet ons gaen ende dienen den vreemden Goden, die ghij ende uwe vaders niet en kent, **7** van alle den heijdenen die rontsomme ons sijn, tsij bij oft verre, van dat beginn totten inde der aerden, **8** soe en weest hem niet ghewillich, noch en hoort hem niet, noch v ooghe en spare hem niet dat ghij hem soudt ghenadich wesen, ende verborghen. **9** Maer ghij sult hem ter, stont dootslaen, laet v hant ierstmael op hem wesen ende nae v soe sal alle dat volc die hant daer toe steken, **10** Met steenen ouerworpen sal hij ghedoot worden, om dat hij v heeft willen trekken van den Heere uwen Godt, die v gheleyt heft wt dat lant van Egipten, wt dat huis der slauernien, **11** op dat alle Israhel hoorende vreesen mach, ende dat sij voertaen gheensins desghelycs iet en doen. **12** Eest sake dat ghij in een van uwen steden welc die Heere v Godt, v gheuen sal om te bewoonen, hoort sommige seggende, **13** Daer sijn Belials kinderen wt dat midden van v ghegaen, ende sij hebben die inwoonders van haer lieder stadt aff ghekeert, ende gheseyt,

Laet ons gaen ende dienen die vreemde Goden, die ghi niet
en kent, **14** soe ondersoect seer sorchfuldichlijck, ende als
ghij naerstelijck die waerheit vander saken doersien hebt,
eest dat ghij beuint warachtich te sijn, tghene datmen seyt,
ende dat dese affgriselycheyt metten wercken volbracht
es, **15** soe suldi ter stont die inghesetene van dier stadt
verslaen met tscerp vanden sweerde, ende die stadt te
niete doen, ende alle dat daer binnen es totten cleynen
vee toe, **16** ende al watter van huysraet sijn sal, dat suldi
vergaderen int midden van sijnen straeten, ende dat metter
seluer stadt ontsteken, alsoe dat ghijt al te niet sult brenghen
voer den Heere uwen Godt, ende dat mach wesen eenen
eewighen hoop, men en sal die niet meer op timmeren,
17 ende daer en sal niet van dien vermalendijnen goeden
aen v hand cleuen, op dat die Heere van die gramscap
sijnder verbolgentheyt mach affgekeert worden, ende dat hij
uwer barmhartich sij, ende v vermenichfuldiche, ghelyc hy
uwen vaderen ghesworen heeft. **18** Als ghij die stemme des
Heeren ws Gods sult hooren, bewarende alle sijng hebeden
die ic v heden ghebiede, op dat ghij doet dat behaechlijc es
voer dat aenschijn van den Heere uwen Godt.

14 VVeest kinderen des Heeren ws Gods, ghij en sult
v niet snijden, noch v voerhooft caluwe maken ouer
eenen dooden, **2** want ghij sijt een heyligh volck den Heere
uwen Godt, ende v lieden heeft hij wtuercoren, dat ghij hem
soudt wesen een eygen besonder volck wt allen den volcken
die op aertrijck sijn. **3** En etet gheen dinghen die onreijn sijn.
4 Dit es tghediere welck ghij eten sult, Eenen osse ende een
scaep, ende een gheyte, **5** ende eenen hert ende een capret,
eenen buffel, eenen bockhert, den eenhorn, eenen orix,
den cameellupaert, **6** Alle dieren die in twee deelen haren
clauw clieuen ende hercauen, die suldi eten. **7** Maer van
die ghene die hercauen, maer den clauw niet en clieuen,
soe en moet ghij dese niet eten, den kemel, den hase, dat
conijncken, want die hercauen maer haren clau niet en
clieuen, soe sullen sij v lieden onreyen wesen. **8** Ende het
verken, want dat sijnen clau cleft, maer niet en hercawet,
soe salt onsuyver wesen. Ghij en sult van deser vleesch
niet eten, ende haer doode prijen en suldi niet ghenaken.
9 Dese dieren suldi eten van alle die int water woonen. Al
wat vlimmekens ende scellen heeft dat suldi eten, **10** maer
die sonder vlimmekens ende scellen sijn, en suldi niet eten,
want die sijn onsuyuer. **11** Alle suyuer voghelen etet, **12**
Maer en eedt gheen onsuyuere, te weten den aernit, den
griffoen, den zee arent, **13** den ixon ende den gher ende
den wouue nae sijn verscayden natur, **14** ende alle dat van
der rauen natur es, **15** den struijs voghel, den nachtuyl,
ende den laer, ende den hauick nae sijn verscayden natur,
16 den valck, den swaen, dat duijkerken, **17** den pellicaan,
die nachtraue, **18** den eselscreyer, een ieghelyc nae sijn
verscjeiden natur, die hoppe oekk ende die vledermuijs.
19 Ende alle dat cruypt ende vederkens heeft sal onsuyuer
sijn ende men en sal dat niet eten. **20** Al dat suyuer es
suldi eten. **21** Maer wat van selfs ghestoruen es, daer af
en suldi niet eten. Den wtlander die binnen uwen poorten
es, gheeft dat hy ete, oft vercoopet hem, want ghij sijt een
heylich volck des Heeren ws Godts. Ghy en sult een ionck
boxken niet coken in sijns moeders melck. **22** Ghy sult dat

thiende deel van allen uwen vruchten wtsceyden, die op
der aerden wassen tallen iaren, **23** ende ghy sult die eten
voer dat aenschijn des Heeren ws Godts, ter plaeften die hy
vercoren sal hebben, dat daer sijnen naem aengheroepen sal
worden. Dat thiende deel van uwen coren, ende wijn, ende
olie, ende die ierste gheboerten van uwen runderen ende
scapen, op dat ghy moecht leeren den Heere uwen Godt
vreesen, tot allen tijden. **24** Maer als den wech seer verre
is, ende die platse welck die Heere uwe Godt sal vercoren
hebben, ende dat hy v ghebenedijt sal hebben, ende ghy
alle dese dinghen niet en cont tot hem ghedraghen, **25**
soe suldi die al vercoopen ende te ghelde maken, ende dat
suldi draghen in v hant, ende reyzen ter plaetsen, welck die
Heere uwe Godt vercoren sal hebben, **26** ende ghy sult van
dien ghelde coopen wat v belieft, tsy van den runderen oft
van den scapen tsij ooc wijn, oft eenigen verhueghelijken
dranc ende alle daer v ziele lust toe heeft, ende ghy sult
dat eten voer den Heere uwen God, ende blijdelijk maeltyt
houden, ghy ende v huysghesin, **27** ende den leujt die
binnen uwe porten es, wacht dat ghy hem niet en verlaet,
want hy en heeft anders gheen deel in v erfbsittinghe.
28 Ten derden iaere suldi een ander thiende wtsceyden wt
alle die dinghen die v wassen op dien tyt, ende ghy sult die
besijden legghen binnen uwe doeren. **29** Ende dan sal die
leujt comen die anders gheen deel off besittinghe met v en
heeft, ende die wtlander, ende die weese, ende die weduze,
die binnen uwen poorten sijn, ende sij sullen eten, ende
versaetd worden op dat die Heere v Godt v ghebenedijnen
mach, in alle die wercken uwer handen die ghy doen sult

15 TEEN seuenstein iare suldi verlatenisse doen, **2**
dwelcken in deser voeghen houden sal. Wiemen
iet schuldich es, die en sal dat niet moghen eyschen
van sijnen vrint, oft maescap, oft sijnen broeder, want het
is diaer van die verlatenisse des Heeren. **3** Van eenen
wtlander ende vreemdelinck suldijt eyschen, maer van eenen
borgher oft naesten en hebdi gheen macht te eysschen. **4**
Ende gheensins en sal onder v lieden iemand sijn gheheel
arm ende een broottiddere, op dat die Heere v Godt v
mach ghebenedijnen in dlant welc hy v gheuen sal tot een
erfsittinghe. **5** Eest nochtans dat ghij hoort die stemme
van de Heere uwen Godt, ende dat ghy bewaert alle dat hy
gebeden heeft, ende dat ic v heden ghebiede, **6** soe sal
hy v ghebenedyden, ghelyc hij gheloef heeft. Ghy sult veel
volcs leenen, ende ghy en sult van niemant ontleenen. Ghy
sult heerschappie hebben ouer veel natien, ende niemant en
sal ouer v heerscapie hebben, **7** Eest sake datter iemandt
van uwen broders die binnen uwer stadt poorten woonen,
int lant welc die Heere uwe Godt v gheuen sal, tot armoeden
ghecomem sal wesen, soe en suldi v herte niet verharden,
noch v hant niet toe sluyten, **8** maer die den armen mensch
open doen, ende hem leenen tgheue dat ghy siet dat hy
behoeft. **9** Wacht v dat v by auonturen gheen onghenadich
ghedachte ouer en come, ende dat ghi in v herte niet en
segt. Het seuenstein iaer der vrijcheyt is nakende, ende dat
ghi v ooghen afkeert van uwen armen broeder, niet willende
hem leenen dat hy begheert, op dat hi teghen v niet en
roope aen den Heere, ende dat v dat ter sonden gherenkent

worde. **10** Maer ghi sullet hem gheuen noch ghi en sult niet niet moghen offeren, in alle uwe steden, welck die Heere scalckelijc met hem leuen in sinen noot te verlichten, op dat uwe Godt v gheuen sal, **6** Maer op die plaatse welck die die Heere uwe Godt v gehbenedijden mach in allen tijden, soude, daer suldy dat Phase dooden ten offere tsauonts, Ende ghy sult dat coken ende eten ter plaatseen, welck die ende in allen dinghen daer ghi v handen aensteken sult. **11** soude, daer suldy dat Phase dooden ten offere tsauonts, Daer en sullen gheen arme menschen ghebreken in dat lant omtrent der sonnen onderganc als ghy wt Egipten ghinct, **7** Ende ghy sult dat coken ende eten ter plaatseen, welck die uwer woongingen, daerom soo ghebiede ic v, dat ghi v hant opent uwen behoeuighen ende armen broeder, die met v Heere uwe Godt vercoren sal hebben, ende des morghens int lant verkeert. **12** Als v broeder een hebreeusch man oft opstaende suldi in uwe tabernakelen gaen. **8** Ses daghen vrouwe v vercocht sal wesen, ende v ses iaren lanck sal suldi onghedeesemt broot eten, ende op den seuensten ghdient hebben, soo suldi hem int seuenste ier vrij laten dach, om dat dan is die vergaderinghe des Heeren ws Gods, gaen, **13** ende wien ghi vrij maect, dien en suldi niet ydel en suldi gheen werc doen. **9** Ghy sult by v seluen tellen laten wech gaen, **14** maer ghi sult hem gheuen om opden seuen weken, van dien dach aen als ghi die seysene ierst wech te teeren, van uwen cudden, ende dorschvloer, ende int coren slaet, **10** ende ghi sult vieren den feestdach der van uwer perssen, waer mede dat die Heere uwe Godt ghebenedijt heeft. **15** Weest gedachtid dat ghi seluer ooc weken, den Heere uwen Godt een vrijwillighe offerande van ghdient hebt int lant van Egypten, ende dat die Heere uwe uwer hant, die suldi offeren nae dat v die Heere v Godt ghebenedijt heeft, **11** ende ghy sult vrolyck maeltijt houden God v verlost heeft, ende daerom beueel ick v dit nv. **16** voor den Heere uwen Godt, ghi ende v sone, ende v dochter, Maer eest sake dat die seyt. Ick en wil niet wech gaen, om ende v knecht, ende v dienstvrouwe, ende die leuigt die dat hy v ende v huys lief heeft, ende gheuoelt dat hem wel binnen uwen poorten is, ende die vreemdelinck, ende die by v is, **17** so suldi eenen priem nemen, ende sijn oore weese ende weduwe die by v woonen, ter plaatseen welck die doorsteken, in die doere van uwen huyse, ende hy sal v Heere v Godt verkiesen sal, dat sijnen naem daer woonen dienen tot inder ewicheyt, ende uwer dienstvrouwen suldi soude, **12** Ende ghy sult ghdachtich wesen, dat ghy een desghelycs doen **18** En wilt v ooghen van hen niet keeren, slae gheweest hebt in Egipten, ende ghy sult bewaren als ghi die sult laten vrij gaen, want hy heeft v ses iaren lanck vrolycken maeltijt houden, ghi ende uwe sone, ende uwe ghdient, nae den loon der huerlinghen, op dat die Heere uwe Godt v gehbenedijde in allen uwen wercken die ghy gheborene vanden schapen niet scheren. **20** Maer ghy sult binnen uwen poorten sijn. **15** Seuen daghen lanc suldi den die eten voor daenschijn van den Heere uwen Godt tallen iaren, ghy ende v huyghesin ter plaatseen welc die Heere Heere uwen Godt feestdaghen vieren, ter plaatseen welck vercoren sal hebben, **21** Maer eest tsake dat dit eenighe die Heere vercoren hebben sal ende die Heere v Godt sal ghebenedijden in allen uwen vruchten, ende in allen die ghebenedijth heeft, ende dat cruepel oft blent es, oft aen werken uwer handen, ende ghy sult in vruechden wesen. eenich let mismaect oft cranch, soe en salmen dat den Heere **16** Drijmael tsaiers sullen alle uwe mannelijke personen uwen Godt niet offeren, **22** Maer ghy sult dat eten binnen hen vertoonen voor dat aenschijn des Heeren ws Gods, ter uwer stadt poorten, soe wel die suyuere, als die onsuyuere plaatseen die hy vercoren sal hebben. Int hoochtijt vanden sullen daer af eten, recht oft waer van een capret, oft van onghedeesemden brooden, ende int hoochtijt der weken, eenen hert. **23** Alleen suldi dit onderhouden, dat ghi hen ende int hoochtijt der tabernakelen, Niemand en sal hem ydel bloet niet en etet, maer ghy sult dat storten opder eerden ghelyck water.

16 ONderhoudt die maent der nieuwer vruchten ende den iersten tijt vanden Lenten, dat ghi phase maket den Heere uwen Godt, want in dese maent soo heeft die Heere uwe Godt v wt Egypten gheleyt inder nacht. **2** Ende ghy sult uwen Heere Godt dat phase offeren van uwen scapen, ende van uwen ossen, ter plaatseen welc die Heere uwe Godt vercoren sal hebben, om dat sijnen naem daer soude woonen. **3** Ghi en sult op dien tijt gheen gheedesemt broot eten. Seuen daghen lanck suldi eten sonder heue, dat broot des lijdens, want met anxt sijdy wt Egypten ghegaen, dat ghi alle die daghen ws leuens moecht ghdachtich wesen des daechs inden welcken ghy wt Egipten ghinct. **4** Daer en sal gheen gheedesemt broot ghesien worden in allen v palen seuen daghen lanck, Ende vanden vleesche, dat tsauonts opden iersten dach gheoffert is en sal daer niet ouerblijken tot smorghens toe. **5** Ghy en sult dat Phase

niet moghen offeren, in alle uwe steden, welck die Heere uwe Godt v gheuen sal, **6** Maer op die plaatse welck die Heere uwe Godt verkiesen sal, dat sijnen naem daer woonen soude, daer suldy dat Phase dooden ten offere tsauonts, Ende ghy sult dat coken ende eten ter plaatseen, welck die omtrent der sonnen onderganc als ghy wt Egipten ghinct, **7** Ende ghy sult dat coken ende eten ter plaatseen, welck die Heere uwe Godt vercoren sal hebben, ende des morghens opstaende suldi in uwe tabernakelen gaen. **8** Ses daghen suldi onghedeesemt broot eten, ende op den seuensten dach, om dat dan is die vergaderinghe des Heeren ws Gods, en suldi gheen werc doen. **9** Ghy sult by v seluen tellen seuen weken, van dien dach aen als ghi die seysene ierst int coren slaet, **10** ende ghi sult vieren den feestdach der weken, den Heere uwen Godt een vrijwillighe offerande van uwer hant, die suldi offeren nae dat v die Heere v Godt ghebenedijt heeft, **11** ende ghy sult vrolyck maeltijt houden voor den Heere uwen Godt, ghi ende v sone, ende v dochter, ende v knecht, ende v dienstvrouwe, ende die leuigt die binnen uwen poorten is, ende die vreemdelinck, ende die ende v knecht, ende v dienstwijf, ende oock die leuigt die wese ende weduwe die by v woonen, ter plaatseen welck die vreemdelinc ende die wese, ende weduwe, die ende doen al dat gheboden is. **13** Ghy sult oock vieren den feestdach der tabernakelen seuen daghen lanck, als ghi v vruchten vanden dorschuloer, ende vander perssen sult vergadert hebben **14** ende ghy sult op uwen feestdach vrolycken maeltijt houden, ghi ende uwe sone, ende uwe dochter, ende v knecht, ende v dienstwijf, ende oock die leuigt die sult vergadert hebben **15** Seuen daghen lanc suldi den Heere uwen Godt feestdaghen vieren, ter plaatseen welck die Heere vercoren hebben sal ende die Heere v Godt sal ghebenedijden in allen uwen vruchten, ende in allen die ghebenedijden in allen uwen vruchten, ende in allen die werken uwer handen, ende ghy sult in vruechden wesen. **16** Drijmael tsaiers sullen alle uwe mannelijke personen hen vertoonen voor dat aenschijn des Heeren ws Gods, ter plaatseen die hy vercoren sal hebben. Int hoochtijt vanden onghedeesemden brooden, ende int hoochtijt der weken, ende int hoochtijt der tabernakelen, Niemand en sal hem ydel voor den Heere vertoonen, **17** maer een ieghelyck sal offeren na dat hy heeft, ende nae die benedictie des Heeren sijns Gods, die hy hem gheuen sal. **18** Rechters ende meesters suldi stellen binnen allen uwe poorten, welc die Heere uwe Godt v gheuen sal, nae allen uwen gheslachten besonder, dat sij tvolc moghen ordeelen met rechtuerdighen vonnissen, **19** ende sij en sullen op gheen sijde wijcken. Ghi en sult niemants persoon wthemen, oft ghiften ontfanghen, want die ghiften verbinden die ooghen der wijsen, ende verkeeren der rechtuerdigher woorden. **20** Rechtuerdelijck suldi veruolghen dat recht is, op dat ghi leuen moecht, ende besitten het lant, welc die Heere v Godt v ghegheuen sal hebben. **21** Ghi en sult gheen bosschelken ende boomen planten omtrent den outaer des Heeren ws Gods. **22** Noch ghi en sult v gheen staende beelt maken noch setten die welcke die Heere v Godt hatet.

17 Ghy en sult den Heere uwen Godt tot slachoffere gheenen osse oft scaep offeren daer een smette oft

eenich ghebrec aen is, want dats een afgriselycheyt den Heere uwen Godt. **2** Wanneer by v binnen eenighe van uwen poorten (welc die Heere uwe God v gheuen sal) gheuonden worden man oft vrouwe die quaet doen voor die ooghen des Heeren ws Gods ende ouertreden sijn verbont, **3** also dat sij gaen ende dienen den vreemden goden, ende die aenbidden, die sonne ende die mane, ende alle dat heyr des hemels, dwelck ick niet gheboden en hebbe, **4** ende dat v dit ghebootschap wort, ende ghi dit hoorende naerstelijc sult ondersocht hebben, ende warachtich beouenden, ende dat die afgriselycheyt in Israhel ghesciet is, **5** soo suldi die vrouwe ende man wtleyden, die sulck alder quaestste dinck bedreuen hebben tot uwer stadt poorten, ende sij sullen met steenen doot gheworpen worden. **6** Door den mont van twee oft drij ghetuyghen sal hy steruen, die ghedoot sal worden. Niemant en laet ghedoot worden als daer maer een teghen hem ghetuyghenis en spreect. **7** Die hant der ghetuyghen sal dierste sijn om hem te dooden, ende dan sal die hant van dander volck ten laetsten daer toe ghedaen worden, dat ghy tquaet moecht wech doen wt dat midden van v. **8** Eest sake dat ghi siet dat eenich vonnisse bi v swaer ende twijfelaechtich is, tusschen bloet ende bloet, tusschen sake ende sake, lazarie ende gheen lazarie, ende dat ghi siet dat die woorden der rechters binnen uwer poorten verscieden sijn, soo staet op ende reyst opwaerts ter plaatzen, welc die Heere uwe Godt vercoren sal hebben, **9** ende ghi sult comen by die priesters van dat gheslachte der Leuiten, ende tot den rechter die in dien tijden wesen sal ende ghi sult van hen vraghen, ende sij sullen v die waerheyt van dat vonnis segghen. **10** Ende ghi sult doen al dat sij v segghen, die ouerste sijn van dier plaatzen, welck die Heere vercoren sal hebben, ende dat sij v leeren sullen nae sijn wet, **11** ende ghi sult hen vonnisse volghen, ende daer niet besijden afgaen ter rechter oft ter slinckerhant, **12** Maer soo wie hem verhooueraerdicht niet willende onderdanich wesen des priesters ghebode die dien tijde den Heere uwen Godt dient, die mensch sal door des rechters vonnisse steruen, ende ghy sult dat quaet wech doen wt Israhel, **13** ende allet volck dit hoorende sal vreesen, op dat niemant voortaen door houerde opgheblasen en worde. **14** Als ghi int lant sult comen sijn, welck die Heere v Godt v gheuen sal, ende ghi dat beseften ende daer in ghewoont sult hebben, ende dan segghen sult. Ic sal eenen coninck ouer my stellen, ghelyck alle die natien hebben die rontsomme ligghen, **15** soo suldi dien coninck stellen, den welcken die Heere v Godt kiesen sal, wt dat ghetal van uwen broeders. Ghy en sult gheenen mensch moghen coninc maken die van een ander volck is, die uwe broeder niet en is. **16** Ende als die coninck sal ghestelt sijn, soo en sal hi voor hem niet veel peerden houden, ende hy en sal dat volck in Egipten niet weder leyden, verhoouerdicht sijnde door dat ghetal der peerden, besonder want die Heere v beoulen heeft dat ghy gheensins meer en soudt door den seluen wech wederkeeren. **17** Hy en sal niet seer veel huysrouwen hebben, die sijn ghemoeit mochten aen locken, noch hy en sal oock gheen onmetelijcken ghewichten van siluer ende gout hebben, **18** Maer als hy inden stoel sijns rijcks gheseten sal sijn, soo sal hy voor hem beschrijven een wtschrift van deser wet in eenen boec nemende dat exemplier vanden

priesters die van der Leuiten gheslacht sijn, **19** ende hy sal dat by hem houden, ende lesen alle die daghen sijs leuens op dat hi den Heere sijnen Godt mach leeren vreesen, ende bewaren sijn woorden ende ceremonien, die in die wet gheboden sijn, **20** Ende sijn herte en sal door houerde niet verhauen worden ouer sijn broeders, Noch hy en sal niet besijden gaen ter rechter oft ter slincker sijden op dat hy langhen tijt regneren mach, hy ende sijn sone ouer Israhel.

18 Die Priesters ende Leuiten ende alle die van dien seluen gheslachte sijn, en sullen gheen deel, oft erffelijcheyt hebben, met die ander van Israhel, want si sullen des Heeren sacrificien ende sijn offeranden eten, **2** ende sij en sullen anders niet ontfanghen van haerder broeders besittinghe, Want die Heere is selue haerlieder erue ghelyc hy hen gheseyt heeft. **3** Dit sal der priesters recht sijn vanden volcke, ende vanden ghenen die slachofferanden offeren, tsij oft sij eenen osse, oft een scaep offeren, soo sullen sij den priester gheuen die scouder, ende die maghe, **4** die erste vruchten van coren, wijn, ende olie, ende een deel der wollen van dat sceersel der scapen, **5** Want hem heeft die Heere uwe Godt vercoren wt allen uwen gheslachten, dat hy staen soude ende dienen den naem des Heeren hy ende sijn kinderen inder ewicheyt. **6** Eest sake datter een Leuit ghagaen is wt een van uwen steden, van gheheel Israhel daer hy in woont ende dat hy comen wilt begheerende die plaeit welck die Heere vercoren sal hebben, **7** soo sal hy dienen inden naem des Heeren sijns Gods, ghelyck alle sijn broeders die Leuiten, die op dien tijt staen sullen voor den Heere. **8** Dat selue deel der spijsen sal hy ontfanghen, dat die andere hebben, sonder tgheeme datmen hem na recht schuldich is in sijn stadt van sijns vaders versterffenisse. **9** Als ghy sult comen sijn in dlant welck die Heere uwe Godt v gheuen sal, soo wacht v dat ghi niet en wilt nauolghen die afgriselycheden van dien volcke, **10** noch en laet niemant onder v gheuonden worden, die sijnen sone oft dochter suyuere, leydende die doort vier, oft die iet vraghe vanden waersegghers wten inghewant der beesten, ende die droomen oft voghelen sanck waerneemt, noch en laet niemant sijn een touenaer, **11** oft besweerde, noch die raet vraghe vanden ghenen die eenen waersegghenden viant binnen hebben, oft metten viant ghemeynschap hebben, ende die vanden dooden die waerheyt vraghe. **12** Want alle dese dinghen sijn den Heere afgriselyck, ende om alsulcken booscheden sal hy dese luyden vernielten tot uwer incoemsten, **13** ghi sult volmaect wesen, ende sonder smette met den Heere uwen Godt. **14** Dese luyden der welcker lant ghi besitten sult hooren na waerseggers ende touenaers, maar ghi sijt anders gheleert van den Heere uwen Godt. **15** Die Heere uwe Godt sal v eenen propheet verwecken wt uwen volcke, ende wt uwen broeders, mijns ghelyck, desen suldi hooren **16** ghelyc ghi vanden Heere uwen Godt begheert hebt te Horeb, als die menichte vergadert was ende ghi seyt. Ick en sal voortaen niet meer hooren des Heeren mijns Gods stemme ende dit ouer groot vier en sal ick niet meer sien, dat ick niet en sterue, **17** Ende die Heere seyde tot my. Sij hebbent al wel gheseyt. **18** Ick sal hen eenen propheet verwecken wt dat midden van haren broeders, ws ghelyck, ende ick sal mijn woorden in sijnen mont stellen, ende hy sal

tot hen spreken alle dat ick hem ghebieden sal **19** Ende soo ontfermen, ende ghi sult dat onnoosel bloet wt dat midden wie sijn woorden die hy in mijnen naem spreken sal, niet en van Israhel wech nemen, op dat v welsij. **14** Ghi en sult sal willen hooren, daer sal ick wreker af sijn. **20** Maer een tot v niet nemen oft verstellen die palen van uwen naesten propheet die door vermetelijcheyt veraghert wilt spreken in welck uwe voorsaten ghestelt hebben in uwe besittinghe, mijnen naem dat ick hem niet en hebbe beuolen te segghen, welck die Heere uwe Godt v gheuen sal int lant dat ghi oft wt den naem der vreemder goden, dien salmen dooden. sult onfanghen om te besitten. **15** Gheen ghetuyghe en **21** Maer eest dat ghi door heymelijcke ghedachten antwoort. sal alleen opstaen teghen iemanden, tsij van wat sonde Hoe sal ick moghen kennen welck woort dat die Heere niet oft misdaet dattet is, maer inden mont van twee oft drij ghesproken en heeft? **22** soo suldi dat voor een teeken ghetuyghen sal alle woort staen. **16** Eest sake datter een hebben. Soo wat die propheet inden naem des Heeren te voren seyt, dwelck niet en gheschiet, dat en heeft die Heere niet ghesproken, maer die propheet heeft dat versiert door valsche ghetuyghe tseghen eenen mensch opstaet, hem opgheblasenheyt sijns herten, ende daerom en suldi hem aentijhende eenige ouertredinghe, **17** soo sullen sij beyde niet vreesen.

19 ALs die Heere uwe Godt sal die heydenen verdreuen hebben, wiens lant dat hy v gheuen sal, ende als ghy dat sult besitten, ende in hen steden ende huysen woonen, **2** soo suldi voor v drij steden wtscheyden int midden des lants, dat die Heere uwe Godt v gheuen sal, tot besittinghe, **3** banende naerstelijck die weghen, ende ghi sult v gheheel lant deylen in drij ghelycke deelen, op dat een mensch die vluchtich is om eenen dootslach mach nae by hebben een stadt, daer hi ontgaen mach, **4** Dit sal dat recht wesen van eenen vluchtighen dootslagher, wiens leuen behouden sal worden. Soo wie sijnen naesten onwetens gheslaghen heeft, ende datmen niet en can toonien dat hy ghistieren oft eerghistieren daer teghen eenighen haet ghehadt heeft, **5** maer dat hy simpelijck met hem int bosch ghegaen is om hout af te houwen, ende int afhouwen des houts het bijl wt sijnder hant gheulouwen is, ende het ijser wten stelle vallende, sijnen vrient gheraect, ende doot gheslaghen heeft, dese sal vlieden tot een van die voorseyde steden, ende leuende blijuen, **6** op dat by auontueren die naeste (vanden ghenen wiens bloet ghestort is, wt droeuer gramscap verwect sijnde, hem niet en veruolghe ende grijpe (waert dat den wech verre ware) ende sloech die ziele van hem die der doot niet sculdich en is, want men thoont dat hy te voren teghen hem die doot gheslaghen is, gheenen haet en heeft ghehadt. **7** Daerom ghebiede ick v dat ghi drij steden bedeylt ghelyckelijcken verre van malcanderen, **8** Maer als die Heere uwe Godt uwe palen sal verbreyt hebben, ghelyck hy uwen vaderen ghesworen heeft, ende dat hy v sal ghegeheuen, hebben alle dat lant welck hy hen gheloofht heeft **9** (eest noctans also dat ghi oock sijn gheboeden onderhoudt, ende doet alle dat ick v heden ghebiede, dat ghi den Heere uwen Godt bemint ende wandelt in sijn weghen tot allen tijden) dan suldi daer toe doen voor v drij ander steden, ende ghi sult het ghetal vanden voorseyden drij steden dobbel maken, **10** datter gheen onnosel bloet ghestort en worde int midden des lants welck die Heere uwe Godt v sal te besitten gheuen, op dat ghij des bloets niet sculdich en wort. **11** Maer eest datter iemant is die haet hebbende teghen sijnen naesten listen leydt sijnen leuen, ende dat hi opstaende dien staet, ende dat die sterft, ende dat hy dan vliedt tot een van die voorseyde steden, **12** soo sullen die ouders van dier stadt wtsenden ende hem trecken wt die vluchstede, ende hem leueren in die handen van sijn naeste maescap, wiens bloet ghestort is, ende hy sal steruen. **13** Ghy en sult sijns niet

ontfermen, ende ghi sult dat onnoosel bloet wt dat midden van Israhel wech nemen, op dat v welsij. **14** Ghi en sult tot v niet nemen oft verstellen die palen van uwen naesten propheet die door vermetelijcheyt veraghert wilt spreken in welck uwe voorsaten ghestelt hebben in uwe besittinghe, mijnen naem dat ick hem niet en hebbe beuolen te segghen, welck die Heere uwe Godt v gheuen sal int lant dat ghi oft wt den naem der vreemder goden, dien salmen dooden. sult onfanghen om te besitten. **15** Gheen ghetuyghe en **16** Eest sake datter eenen mensch opstaet, hem aentijhende eenige ouertredinghe, **17** soo sullen sij beyde (dien die sake aengaet) voor den Heere staen, voor dat aenscijnen des priesters ende rechters die te dien tijden sijnen sullen, **18** Ende als sij seer naerstelijck ondersoekende beuonden hebben dat die valsche ghetuyghe een loghene gheseyt heeft tseghen sijnen broeder, **19** soo sullen sij hem wederom doen ghelyck hi sijnen broeder ghechat hadde te doen, ende ghi sult dat quaet wech doen wt dat midden van v, **20** op dat die andere dit hoorende moghen vreezen hebben, ende gheensins sulcke dinghen en dorren doen. **21** Ghy en sult sijnder niet ontfermen, maer ghy sult eysschen ziel om ziele, ooghe om ooghe, tant om tant, hant om hant, voet om voet.

20 EEst dat ghi ter orlogen trect tseghen v vianden, ende dat ghi siet dat het rosvolck ende waghenen, ende die menichte des herys vanden vianden veel grooter is dan ghi hebt, soo en suldi hen niet vreesen, Want die Heere uwe Godt is met v, die v gheleyt heeft wt dat lant van Egijpten, **2** Ende als nv den strijt nakende is, soo sal die priester staen voor dat heyr, ende aldus segghen totten volcke. **3** Hoort Israhel, ghy strijdt heden tseghen v vianden, en laet v herte niet veruaert wesen, en wilt niet vreesen, noch en wilt niet wijcken, noch en ontsiet hen niet, **4** want die Heere uwe Godt is int midden van v, ende hi sal voor v teghen uwe wederpartie strijden, om v wten perijkel te verlossen. **5** Ende die hooftmannen sullen ooc door elcken hoop dat alle theyr hoore wt roepen. Wie ysser die een nieuwe huys ghetimmert heeft ende dat noch niet ghewijdt heeft? Die gae wech ende keer wederom in sijn huys dat hy by auontueren inden strijdt niet en sterue, ende dat een ander dat wijde. **6** Wie ysser die eenen wijngaert gheplant heeft, ende dien noch niet ghemeyn gheraect en heeft, daer een yghelic soude moghen af eten? Die gae wech ende keer weder om in sijn huys, dat hy by auontueren inden strijdt niet en sterue, ende dat een ander man sijn officie niet en ondergae. **7** Wie ysser die hem een vrouwe verlooft heeft, ende die noch niet tot een huysurowe genomen en heeft? Die gae wech ende keer wederom thuywaerts, dat hy by auontueren inden strijdt niet en sterue, ende een ander haer tot een huysvrouwe neme. **8** Als dit gheseyt is, soo sullen sij die ander dinghen noch daer toe segghen, ende spreken tot den volcke. Isser iemant die bloede is, ende vervaert van herten? die gae wech, ende keer wederom nae sijn huys, dat hy die herten van sijnen broederen niet veruaert en make, ghelyck hy met vreesen veruert is, **9** Ende als die hooftmannen des herys swijgen ende al volseyt hebben sullen, soo sal een ieghelicke sijn hoopen ten strijde bereyden. **10** Als ghy coemt om een stadt

te beuechten, soo suldi hen ierstmael paeys bidden. **11** Eest dat sij dien ontfanghen ende v die poorten open doen, soo sal alle tvolck datter in is behouden sijn, ende v dienen onder tribuyt, **12** Maer eest sake dat sij gheen verbont maken en willen, ende tseghen v oorloghe aennemen, soo sulfise bestormen. **13** Ende als die Heere v Godt die stadt in v hant gheleuert sal hebben, soo suldi alle mans personen die daer binnen sijn dootslaen metten scerpen vanden swaerde, **14** sonder die vrouwen ende kinderen, ende dat vee, metten anderen dinghen die in die stadt sijn. Alle den roof suldy den heyre deylen, ende ghy sult eten van uwer vianden roof, den welcken die Heere uwe Godt v ghegheuen sal hebben. **15** Aldus suldi doen alle den steden die seer verre van v gheleghen sijn, ende niet en sijn vanden steden die ghy tot een besittinghe ontfanghen sult. **16** Maer vanden steden die v sullen ghegheuen worden, en suldi gheensins iemant laten leuen, **17** maer ghy sulte dooden met dat scerp vanden swaerde. Te weten die Hethiters, ende Amorrhitzers, ende Chananieters Pherezeiters, ende Heueiters, ende lebusiters, ghelyc die Heere uwe Godt v gheboden heeft, **18** dat sij v by auontueren niet en leeren doen alle die afgriselyckheden, die sij haren goden ghedaen hebben, ende dat ghy alsoo niet en sondicht teghen den Heere uwen Godt. **19** Als ghy een stadt langhen tijt belegghet, ende die stercten omlegget om die te winnen, soo en suldi die boomen niet afhouwen daermen af eten mach, noch ghy en moet dat lant met bijlen rontsomme niet verderuen, want het is een hout ende gheen mensch, noch ten can tgetal niet vermeerderen der gheender die teghen v strijden, **20** Maer sijnder eenighe boomen die gheen etelijcke vrucht en draghen, maer sijn wilt ende bequaem tot anderen ghebruyck, houwt die af, ende maect daer af schutgheweertot dat ghy die stadt inghenomen hebt, daer ghy teghen strijdt.

21 VVanneer een doot lichaem gheuonden is van eenen mensch die verslaghen is, int landt welck die Heere uwe Godt v gheuen sal, ende men niet weten en sal wie des dootslach schuldich is, **2** so sullen uwe ouders ende rechters wtgaen, ende meten van der plaatzen des doode lichaems, tot alle die steden die daer int ronde ontrent liggen, **3** ende welche stadt si sien sullen dat dier plaatzen alder naest is, dier stadt ouders sullen nemen een veerse wten runderen, die noch gheen iock ghetrocken en heeft, noch dat lant metten ploech gheackert, **4** ende sij sullen die leyden tot een scarpe ende steenachtighe valleye, die noyt gheackert en is gheweest, noch gheen saet ontfanghen en heeft, ende si sullen daer die veerse den neck door slaen, **5** ende die priesters die kinderen van Leui sullen daer by comen, welc die Heere uwe Godt vercoren heeft dat sij hem dienen souden, ende in sijnen naem ghebenedijden, ende dat alle saken souden hanghen aen hen woort, ende gheordeelt worden al wat suyuert oft onsuyuer is. **6** Ende dan sullen die ouders van dier stadt comen tot den verslagenen, ende haer handen wasschen op die veerse, die in die valleye gheslaghen is **7** ende segghen. Ons handen en hebben dit bloet niet ghestort, nocht ons ooghen en hebben dat niet ghesien, **8** wilt uwen volc Israel ghenadich wesen Heere welck ghy verlost hebt, ende en wilt niet eysschen dit onnoosel bloet int midden van uwen volck Israel, Ende dan

sal die schult van dien bloede hen afghenomen worden, **9** ende ghy sult ontslaghen worden van des onnoosels bloets, welc daer ghestort is, als ghy ghedaen sult hebben dat die Heere v beuolen heeft. **10** Eest sake dat ghi tseghen v vianden ten strijde wt trect, ende dat die Heere uwe Godt die in v hant leuert, ende ghi eenighe gheuanghenen met leydt, **11** ende dat ghy onder den hoop der gheuanghenen siet een schoon vrouwe, ende ghi daer op verlief, ende wilt die tot een huysvrouwe hebben, **12** soo sulfise leyden in v huys, ende sij sal het hayr van haren hoofde afscheren, ende haer naghelen coren, **13** ende het cleet daer sij in gheuanghen is aflegghen, ende sij sal in v huys sittende een maent lanc haren vader ende moeder beweenen, ende daer nae suldi tot haer comen, ende by haer slapen, ende sij sal v huysrouwe sijn. **14** Maer eest dat sij namaels uwer herten niet en behaect, soo suldi haer laten vrij gaen, ende ghi en sulte om gheeldt niet moghen vercoopen, noch met ghewelt verdrucken, want ghy hebste vernedert. **15** Eest sake dat een man twee huysrouwen heeft, een die hy lief heeft, ende een ander die hi haet, ende dat hy van die kinderen ghewonnen heeft, ende die sone vander huysrouwen die hy haet dierste gheboren is, **16** ende dat hi sijn goet deylen wilt tusschen sijnen kinderen, so en sal hi den sone vander beminder vrouwen niet moghen den iersten gheboren maken, ende dien stellen voor den sone der ghehaetter vrouwen, **17** maer hi sal den sone vander ghehaetter huysvrouwen kennen voor den iersten gheboren, ende dien van allen dat hy heeft twee dobbel gheuen Want dese is tbeghinsel van alle sijnen kinderen, ende dat recht der ierster gheboorten behoort hem toe. **18** Eest dat een man eenen sone ghewonnen heeft die wederspannich ende spijtich is, die nae sijns vaders ende moeder gheboden niet hooren en wilt, ende niet en wilt onderdanich sijn nae dat hy ghestraf is, **19** soo sullen sijn ouders hem opnemem, ende brenghen voor die ouders van dier stadt, ende aen die poorte daermen recht doet, **20** ende sij sullen tot hen segghen. Dese onse sone is spijtich ende onghemoorsaem onse vermaninge en wilt hi niet hooren, hy hanteert brasseryen, ende oncuyscheyt, ende dronckenscappen, **21** het volck vander stadt sal hem met steenen worpen, ende hy sal steruen, dat ghi tquaet wech doet wt dat midden van v lieden, ende dat alle die van Israel dit hoorende vreesen moghen **22** Als iemant sulck misdaet heeft ghedaen dat metter doot moet ghestraf worden, ende dat hy ter doot verwesen wort, ende aen een galge ghehanghen, **23** soo en sal sijn doot lichaem aen dat hout niet blijuen, maer opden seluen dach salment begrauen. Want van Gode is hy vermalendijt die aent hout hanghet, ende ghy en sult gheensins v lant ontsuyueren, dwelc die Heere uwe God v ghegheuen sal hebben om te besitten.

22 GHY en sult den osse oft scaep van uwen naesten niet sien dolen, ende daer voorby gaen, maer ghy sult dat tot wnen broeder weder leyden. **2** Al eest oock dat v broeder v naghebuer niet en is oft dat ghi hem niet en kent, soo suldi die in v huys leyden, ende sij sullen by v blijuen tot dat v broeder die soeken sal, ende alsoo die weder crighen. **3** Desghelijcs suldi ooc doen van eenen ezel, ende van een cleet, ende van allen ws broders dinghen die verloren sijn, eest dat ghi sulcs iet vint, soo en suldi dat niet ongheacht

laten, als oft v vreemt waer. **4** Eest dat ghi siet dat ws men salse met steenen doot werpen. Die ionghe dochter broeders osse oft ezel opden wech gheuallen is, soo en suldi om dat sij niet gheroepen en heeft, daer sij in een stadt dat niet verachten, maer ghi sult met hem die opheffen. **5** was, die man, om dat hi sijns naesten huysrouwe vernedert Een vrouwe en sal gheen mannelijke cleederen aendoen, heeft, ende ghi sult dat quaet wech nemen wt dat midden ende een man en sal gheen vrouwen cleederen besighen, van v lieden. **25** Maer eest dat een man opt velt vint een want hy is versmaet voor Godt die dese dinghen doet. **6** Eest ionghe dochter die verlooft is, ende dat hy haer aenveert, dat ghy ouer wech gaende den nest van eenen voghel vint ende hem met haer versaeamt, soe sal hi alleen steruen, op eenen boom, oft op daerde, ende die moeder broedende **26** de ionghe dochter en sal niet lijden, noch sij en is die op haer ionghen oft eyeren, soo en suldi die moeder niet doot niet sculdich, want ghelyc een moordenaer op staet vanghen met den ionghen, **7** maer ghi sult die moeder later tseghen sijnen broeder, ende slaet sijn ziele doot, also heuet vlieghen ende die ionghen gheuanghen behouden, op dat v dese ionghe dochter gheleden, **27** si was alleen opt velt, si wel gheschiede ende dat ghi langhen tijt leuen moecht. **8** heeft gheroepen, ende daer en was niemant ontrent die haer Als ghy een nieuwe huys timmert, soo suldi eenen muer hadde moghen verlossen. **28** Eest dat een man een ionghe maken rontsomme dat dack, op datter gheen bloet in v huys maghet vint die noch gheenen brudegom en heeft, ende dat ghestort en worde, ende dat ghi niet sculdich en wort alsser hi haer aenueert ende hem met haer versaeamt, ende die een ander af viele van bouen nederwaerts. **9** Ghy en sult sake voort recht roemt, **29** soo sal hi (diese beslapen heeft) uwen wijngaert met gheen ander saet besaeyen, op dat het haren vader gheuen vijftich siclen siluers, ende hy salse tot saet dwelc ghesaeyt hebt, ende datter opden wijngaert een huysrouwe hebben, want hi heeftse ter scanden bracht, wasset beyde niet gheheylicht en worden. **10** Ghi en sult niet ende en salse niet moghen verlaten alle die daghen sijns ackeren met eenen osse ende ezele tsamen **11** Ghi en sult niet leuens. **30** Gheen mensch en sal sijns vaders huysrouwe gheen cleet aan doen dat van wolle ende lijnen gheweuen nemen, noch sijn decsel ontdecsel.

12 Coordekens suldi in die boorden maken aen die vier hoecken van uwen mantel, daer ghi mede bedect sijt. **13** Eest dat een man ghetrouw heeft een wijf, ende dat hy die daer nae hatet, **14** ende soect ocsuynen om haer te verlaten, worpende haer op eenen alderquaetsten naem, ende seyt. Ic heb dese vrouwe ter huysrouwen ghenomen, ende als ick met haer versaeamt ben, soo en heb ickse gheen maecht gheuonden **15** dan sullen die vader ende moeder haer nemen, ende met hen brenghen die teekenken van haren machdom tot die ouders van dier stadt welc in die poorte sijn, **16** ende die vader sal segghen. Ic heb mijn dochter desen man tot een huysrouwe ghegheuen, ende om dat hi die haet **17** soo leyti haer eenen seer quaden naem op, alsoo dat hi seyt. Ick en heb v dochter gheen maecht gheuonden, ende siet hier, dit sijn die teekenken van mijnder dochter maechdom. Ende si sullen dat cleet wtspraeyen voor die onders vander stadt, **18** ende die onders van dier stadt sullen dien man aengrijpen, ende hem slaen **19** verdoemende, hem daer bouen in hondert siclen siluers, welc hi den vader vander iongher dochter gheuen sal, om dat hy een maghet van Israhel met eenen seer quaden naem befaemt heeft, ende hi salse tot een huysvrouwe hebben ende haer niet moghen verlaten alle die daghen sijns leuens. **20** Maer eest warachttich dat hy haer op leyti, ende dat in die ionghe dochter den maechdom niet en is gheuonden, **21** soo sullen si haer wt haers vaders huys stoeten, ende die mans van dier steden sullen haer met steenen worpen, ende sij sal steruen, want sij heeft een onbehoorlijck stuck ghedaen in Israhel, in dien dat sij oncuyshet bedreuen heeft in haers vaders huys, ende ghy sult dat quaet wech doen wt dat midden van v. **22** Eest dat een man by eens anders huysvrouwe gheslapen heeft, die sullen beyde steruen, dat is die ouerspeeler ende ouerspeelstere, ende ghy sult dat quaet van Israhel wech nemen. **23** Eest dat een man met een ionghe dochter die noch maget is, verlooft is ende dat iemant haer vint in die stadt, ende hem met haer versaeamt **24** soo suldi die beyde leyden tot dier stadt poorten, ende

23 EEn ghescent man, wiens mannelijke ledien onderghebroken oft afgehaelt sijn, oft diens mannelicheyt vore afgesneden is, en sal in die vergaderinge des Heeren niet comen. **2** Een bastaert dat is van een oneerbaer vrouwe gheboren, en sal in die vergaderinge des Heeren niet comen tot die thienste generatie. **3** Een Ammoniter ende Moabiter (ooc na die thienste generatie) en sullen in des Heeren vergaderinge niet comen inder ewicheyt, **4** om dat sij v niet en wilden te ghemoete comen met broot ende water op den wech, als ghi wt Egypht comen waert, ende om dat sij Balaam Beors sone van Mesopotamien des lants van Sirien teghen v ghehuert hadden, dat hy soude vermaledijden, **5** ende die Heere uwe God en heeft niet willen Balaam hooren, ende hy verkeerde sijn maledijnghe in v benedijnghe, om dat hi v lief hadde. **6** Ghi en sult met hemlieden gheenen paeyen maken, noch en soect hemlieden gheen goet, alle die daghen ws leuens inder ewicheyt. **7** Ghi en sult den Edumiter niet versmaden, want het is v broeder, noch ooc den Egyphtenaer, want ghi hebt een vreemdelinc gheweest in sijn lant. **8** Die van hen gheboren sijn, sullen ter derder generatien moghen comen in die vergaderinge des Heeren. **9** Als ghi tseghen v vianden sult trekken ter orloghen, soo suldi v bewaren van allen quaden dinghen. **10** Eest sake datter onder v lieden iemant is die door eenen droom des nachts besmet is, die sal buyten den legher gaen, **11** ende niet weder keeren, voor dat hi teghen den auont hem met water ghewasschen heeft, ende nae der sonnen onderganc sal hi wederomme inden legher comen. **12** Ghi sult een plaatse hebben buyten den legher, daer toe ghi wt gaen sult om uwer natueren gheuoech te doen, **13** een scupperken aen uwen riem draghende, ende als ghi gheseten sijt soo suldi rontsomme grauen, ende metter eerden die ghi wt ghegrauen hebt, suldi bedecken **14** tghene daer ghy af verlicht sijt, Want die Heere uwe Godt wandelt int midden vanden legher om dat hi v verlossen soude ende v vianden in v handen leuern, ende dat uwen legher mach heyligh wesen ende datter gheen vuylicheyt in ghesien en

worde, op dat hy v niet en verlate. **15** Den knecht die tot v doen ghi wt Egipten ginct. **10** Als ghi van uwen naesten gheuloden is en suldi sijnen Heere niet wederom leueren, **16** eenich dinc wedereysschen sult dat hi v sculdich is so en maer hy sal by v blijuen woonende, terplaetsen daert hem belieuen sal, ende hy sal rusten in een van uwen steden, en wilt hem niet bedroeuen. **17** Daer en sal gheen ghemeyn ghelouen, Want het is beyde een afgrijselicheyt, voor den Heere uwen Godt. **18** Ghy en sult den loon van een hoere, oft die weerde van eenen hont, niet offeren in des Heeren ws Godts huys, ende wat dat is dat sij ghelouen, Want het is beyde een afgrijselicheyt, voor den Heere uwen Godt. **19** Ghy en sult uwen broeder gheen ghele, oft graen oft eenich ander dinck op woecker leenen, **20** maer eenen vreemden, maer uwen broeder suldy leenen alle dat hem van noode is, sonder woecker, dat die Heere uwe Godt v ghebenedijde, in allen v werck int lant daer ghy in comen sult om dat te besitten. **21** Als ghi den Heere uwen Godt een ghelofte doet soo en suldi dat niet wtstellen te betalen, want die Heere uwe Godt sal dat versuecken, ende eest dat ghy langhe beyt, soo sal v dat tot een sonde gherenkent worden. **22** Eest dat ghi niet ghelouen en wilt, soo suldi sonder sonde sijn, **23** maer dat eens wt uwen lippen ghegaen is, dat suldi onderhouden ende doen, alsoo ghi dat den Heere uwen Godt belooft hebt, ende ghelyck ghy met uwen eyghen wille ende monde ghesproken hebt. **24** Als ghi gaet in ws naesten wijngaert, soo etet wijndruyen soo vele alst v lust, maer en draechter gheen met v buyten. **25** Eest sake dat ghy coemt in ws vrients coren, soo suldi die aeren breken ende metter hant wrijuen, maer metter seysenen en suldy die niet afpicken.

24 EEst dat een man een wijf trout, ende dat hy die gehadt heeft, ende die sijnen ooghen niet wel en behaecht, om eenige vuylicheyt, so sal hy eenen sceybrief scrijuen, ende dien in haer hant gheuen, en latense wt sijnen huyse gaen, **2** Ende als sij wt ghegaen sijn sal, ende eenen anderen man sal ghetrouw hebben, **3** ende dat die haer oock haet, ende haer oock eenen scheybrief gheeft, ende laetse wt sijnen huyse gaen, oft dat hy emmer ghestoruen is, **4** soo en sal diesterste man haer niet moghen wederom tot sijnder huysvrouwen ontfanghen, want sij is besmet, ende afgrijselijk ghworden voor den Heere, op dat ghy v landt niet en doet sondighen, dwelck die Heere v Godt v sal gheuen te besitten. **5** Als een man onlancs een huysvrouwe ghetrouw heeft, soo en sal hi ter orloghen niet trecken, noch hem en sal niet nootelijcs vander ghemeynten weghen beulen worden, maer hy sal sonder scult hem thuys ledich houden, dat hi een iael met sijnder huysrussen mach vrolijkewesen. **6** Ghy en sult den ondersten ende den oppersten molensteen niet nemen te pande, want sulck heeft v sijn ziele by ghestelt. **7** Eest datmen iemant beuint verleydende sijnen broeder vanden kinderen van Israel, ende dat hy dien vercocht hebbende, den prijs ontfanghen heeft, dien sal men dooden, ende ghy sult dat quaet wech doen wt dat midden van v. **8** Wacht v neerstelijc dat ghi die siechte der lazerien niet en crijcht, maer ghy sult doen alle dat v die priesters vander Leuiten gheslachten leeren sullen, na dat ic hen beulen hebbe ende volbrengt dat sorchuidichlijck. **9** Weest ghdachthich wat die Heere uwe Godt Marien ghedaen heeft onder weghen,

doen ghi wt Egipten ginct. **10** Als ghi van uwen naesten suldi in sijn huys niet gaen, om eenen pant te halen **11** maer ghi sult buyten staen, ende hy sal v voortbreghen dat hi heeft, **12** Maer eest dat hi arm is, so en sal die pant bi v niet vernachten, **13** maer ghi sullet hem ter stont weder gheuen voor der sonnen onderganc, op dat hi in sijn cleedt slapende mach v ghebenedijden, ende dat ghy moect rechtuaerdicheyt hebben voor den Heere uwen Godt. **14** Ghy en sult den loon niet weygheren van uwen behoeftighen ende armen broeder, ende den wtlander die met v int lant woont, ende is binnen uwe poorten **15** maer open seluen dach suldi hem den loon van sijnen arbeyt gheuen voor der sonnen onderganc, want hi arm is ende onderhout daer mede sijn leuen, dat hy tseghen v niet en roepen den Heere, ende v dat voor een sonde gherenkent worde. **16** Die vaders en sullen voor die kinderen niet ghedoot worden, noch die kinderen voor die vaders, maer een yeghelyck sal voor sijn sonde steruen. **17** Ghy en sult dat recht vanden vreemdelinck ende weese niet verkeeren, noch ghi en sult het cleedt van een weduwe voor eenen pandt niet nemen. **18** Ghedenct dat ghi in Egipten ghedient hebt, ende dat die Heere uwe Godt, v daer wt verlost heeft Daerom beueel ick v, dat ghi dit dinck doet. **19** Als ghi v coren sult ghemaeyst hebben op uwen acker, ende dat ghi eenen scoof daer verghetende ghelaten hebt, soo en suldi niet wederom gaen om dien te halen, maer ghi sult den vreemdelinck, ende die weese, ende weduwe, dien laten wech halen, dat die Heere uwe Godt v mach ghebenedijden in alle die wercken uwer handen. **20** Eest dat ghi die vruchten vanden olijfboomen verghadert, soo en suldi niet weder comen om te vergaderen al datter achter bleuen is, maer ghi sult dat den vreemdelingen weesten ende weduwen lateren. **21** Eest dat ghi uwen wijngaert af snijt, soo en suldi die achtergebleuen druuyen niet vergaderen, maer die sullen comen ten behoeue vanden vreemdelingen weesens, ende weduwen. **22** Ghedenct dat ghi oock ghedient hebt in Egipten ende daerom beueele ick v dat ghi dit dinck doet.

25 EEst datter eenighe sake is tusschen die sommige ende dat sij die rechters aerroepen, soo sullen sij die victorie der rechtuaerdicheyt gheuen, den ghenen dien sij sien sullen dat rechtuerdich is, Wien sij sien ongoddelijc, dien sullen sij der ongoddelijcheit doemen. **2** Maer eest dat sij sien dat die misdadighe slaghen verdient heeft, soo sullen sij hem nederworpen ende voor hen doen staen, na die mate der sonden, sal die mate der slaghen wesen, **3** also nochtans dat die bouen tghetal van veertich niet en gaen, op dat v broeder niet mismaectlijc ghequetst voor v ooghen wech en gae. **4** Ghi en sult den myyl vanden osse niet toebinden die v coren opden dorschvloer wt tredende is. **5** Als twee broeders tsamen woonen, ende dat die eenen van hen sonder kinderen ghestoruen is, soo en sal die huysrussen vanden ouerledenen gheenen anderen man nemen, maer sijn broeder sal haer nemen, ende sijs broeders saet verwecken, **6** ende den iersten sone die hi van haer wint, sal hi noemen metten naem van dien dooden, dat sijnen naem niet en vergae wt Israel. **7** Maer eest dat hi sijs broeders huysvrouwe niet en wilt nemen, die

hem vander wets weghen toebehoort, soo sal die vrouwe ons ootmoedicheyt aenghesien, ende onsen arbeyt ende gaen ter stadt poorten, ende aenroepen die ouders ende berautheyt 8 ende hi heeft ons wt Egipten gheleyt, door segghen. Mijns mans broeder en wilt sijns broeders saet niet een stercke hant, ende met eenen wtghestrecten arm, met verwecken in Israhel, noch my tot een huysvrouwe nemen, grooten anxt, door veel teekenende wonderlycke werken 8 ende sij sullen ter stont dien man doen by hen halen, 9 ende hy heeft ons ghebracht tot in dese pletse, ende ende hem vrachten. Eest dat hi antwoort. Ick en wil haer tot ons gheleuert een lant vloeyende van melck ende honich een huysrouwe niet nemen, 9 soo sal die vrouwe by hem 10 ende daer om offere ick v nv die ierste gauen van die comen voor die ouders, ende sijnen schoen van sijnen voet vruchten des landts, dwelck die Heere my ghegeuen heeft, nemen ende in sijn aensicht spouwen, eude segghen. Also Ende ghi sult die lateen voor dat aenschijn des Heeren ws sal dien man ghescieden, die sijns broeders huys niet op Godts, ende als ghy den Heere uwen Godt sult aenbeden en timmert, 10 Ende sijnen naem sal in Israhel ghenomen hebben, 11 dan suldy met vreuchden maelijdt houden van worden, het huys vanden ontscoeyden. 11 Eest sake datter allen den goede dat die Heere uwe Godt v ghegeuen sal twee mans teghen malcanderen eenighen twist hebben, hebben, ende uwen huyse, ghy ende die Leuijt, ende die ende dat den eenen tseghen den anderen beghint te kijuen, vreemdelinck die met v is. 12 Als ghi die thiende van allen ende dat die huysvrouwe van den eenen, haren man wilt uwen vruchten heel vergadert hebt, soo suldi die ten derden verlossen wt die hant des gheens die stercker is, ende dat sij haer hant wtreyct ende grijpt sijn scamelheydt, 12 soo iare der thienden, gheueen den Leuijt, den vreemdelingenhenden eerder weduwen, dat sij die eten moghen suldi haer die hant af snijden, ende v ouer haer niet laten binnen uwe poorten ende versaeht worden, 13 ende ghi sult booghen door eenighen bermherticheyt. 13 Ghy en sult in v segghen voor dat aenschijn des Heeren ws Godts. Ick heb sacken gheen verscheiden ghewichten hebben, meerder van mijnen huyse ghebracht dat gheheylicht is, ende heb ende minder, 14 noch in v huys en sal gheen meerder dat ghegeuen den Leuijt ende vreemdelinck, ende weese ende minder mate wesen, 15 ghy sult een rechtuaerdich ende weduwe, ghelyck ghy my gheboden hebt, ic en heb v ende warachtich ghewicht hebben, ende v mate sal ghelyc gheboden niet ouertreden, noch v beuel vergheten, 14 Ick en ende warachtich wesen, op dat ghy moecht langhen tijt heb daer af niet gheten in mijnen rouwe, nocht die wtghedeylt leuen op dlant, welc die Heere uwe Godt v sal ghegeuen tot eenighe onsuyuerheydt, noch daer af yet ghedaen tot hebben. 16 Want v Heere veronwaerdicht den ghenen die eenigher dooder wtuaert, Ick heb des Heeren mijns Godts sulcke dinghen doet, ende hy heeft een afkeeren van allen stemme onderdanich gheweest, ende alle dinghen ghedaen, onrechtuerdicheydt, 17 Ghedenct wat v Amalec opden wech alsoo ghy my beuolen hebt. 15 Siet nederwaert van uwer ghedaen heeft als ghi wt Egipten quaemt, 18 hoe dat hy v heylighster plaatseende van die hooghe wooninghe der te ghermoet quam, ende versloech die achterste van uwen hemelen, ende ghebenedijt uwen volc Israhel, ende dat lant heyr die van vermoetheyden achter bleuen sittende, als ghi dwelc ghy ons ghegeuen hebt, ghelyck ghy onsen vaderen van hongher ende arbeyt mat waert, ende dat hi Godt niet ghesworen hebt, den lande dat van melck ende honich gheureest en heeft, 19 Daerom soo wanneer die Heere uwe vloeydt. 16 Heden heeft die Heere v Godt v gheboden, dat Godt v sal ruste ghegeuen hebben ende alle die natien der ghy doen soudt dese gheboden ende rechte ordeelen, ende heydenen rontsomme onder v bedwanc gebracht, so suldi dat ghy die bewaren ende volbrenghen soudt, wt v gheheel Amalecs naem te niet doen van onder den hemel, Wacht v herte ende wt v gheheele ziele. 17 Ghy hebt heden den Heere dat ghi dit niet en verghetet.

26 ENde als ghy int lant sult comen sijn, dwelck die Heere uwe Godt v te besitten sal gheuen, ende ghy dat sult vercreghen hebben ende daer in ghewoont, 2 soo suldi van allen uwen vruchten nemien die ierste vruchten ende die in eenen corf legghen ende gaen ter plaatse welc die Heere uwe Vercoren sal hebben, datmen sijnen naem daer aenroepen soude, 3 ende ghi sult gaen aen den priester, die in dien daghen sijn sal, ende hem segghen. Ick belijde heden voor den Heere uwen God dat ic comen ben int lant waer af dat hy onsen vaderen ghesworen hadde, dat hi ons dat gheuen soude, 4 Ende die priester dien corf wt uwer hant ontfanghende sal dien stellen voor den outaer des Heeren ws Gods, 5 ende ghy sult segghen voor dat aenschijn des Heeren ws Godts. Die Syrier veruolchde mijnen vader, die welck is neder ghegaen in Egipten, ende daer heeft hy een vreemdelinck gheweest in seer cleynen ghetale, ende hy is ghwassen tot een groot ende sterck volck ende van ontelliiker menichten. 6 Ende die Egiptenaers hebben ons swaerlijck verdruct, ende ons veruolcht seer swaer lasten oplegghende, 7 ende wij hebben gheroepen tot den Heere onser vaderen Godt, die welc heeft ons verhoort,

ons ootmoedicheyt aenghesien, ende onsen arbeyt ende berautheyt 8 Ende hi heeft ons wt Egipten gheleyt, door een stercke hant, ende met eenen wtghestrecten arm, met grooten anxt, door veel teekenende wonderlycke werken 9 Ende hy heeft ons ghebracht tot in dese pletse, ende ons gheleuert een lant vloeyende van melck ende honich een huysrouwe niet nemen, 10 Ende daer om offere ick v nv die ierste gauen van die comen voor die ouders, ende sijnen schoen van sijnen voet vruchten des landts, dwelck die Heere my ghegeuen heeft, nemen ende in sijn aensicht spouwen, eude segghen. Also Ende ghi sult die lateen voor dat aenschijn des Heeren ws sal dien man ghescieden, die sijns broeders huys niet op Godts, ende als ghy den Heere uwen Godt sult aenbeden en timmert, 11 dan suldy met vreuchden maelijdt houden van worden, het huys vanden ontscoeyden. 12 Als ghi die thiende van allen uwen vruchten heel vergadert hebt, soo suldi die ten derden iare der thienden, gheueen den Leuijt, den vreemdelingenhenden eerder weduwen, dat sij die eten moghen binnen uwe poorten ende versaeht worden, 13 Ende ghi sult booghen door eenighen bermherticheyt. 14 Ick heb van mijnen huyse ghebracht dat gheheylicht is, ende heb dat ghegeuen den Leuijt ende vreemdelinck, ende weese ende weduwe, ghelyck ghy my gheboden hebt, ic en heb v tot eenighe onsuyuerheydt, noch daer af yet ghedaen tot hebben. 15 Siet nederwaert van uwer ghedaen heeft als ghi my beuolen hebt. 16 Heden heeft die Heere v Godt v gheboden, dat ghy doen soudt dese gheboden ende rechte ordeelen, ende dat ghy die bewaren ende volbrenghen soudt, wt v gheheel herte ende wt v gheheele ziele. 17 Ghy hebt heden den Heere vercoren dat hi v Godt soude sijn, ende dat ghy soudt in sijn weghen wandelen, ende sijn ceremonien ende gheboden, ende rechten bewaren, ende dat ghy sijnen beuele soudt ghehoorsaem sijn. 18 Siet die Heere heeft v heden vercoren dat ghy sijn eyghen volck soudt sijn, ghelyck hy v gheseyt heeft, ende dat ghy alle sijn gheboden soudt onderhouden, 19 Ende hi sal v stellen bouen alle natien, die welcke hy ghescapen heeft tot sijnen loue, ende naem ende glorie, dat ghy soudt een heyligh volck des Heeren ws Godts sijn, ghelyck hy gheseyt heeft.

27 ENde Moyses metten ouders van Israhel hebben den volck gheboden, segghende. Bewaert allen tghebodt dat ick in heden ghebiede, 2 Ende als ghy ouer die iordane sult ghegaen sijn in dlant dat die Heere uwe Godt v gheuen sal, soo suldi seer groote steenen oprechten ende die met calc effen maken, 3 alsoo dat ghy daer in moecht scrijuen alle die woorden van deser wet, als ghy ouer die iordane sult comen sijn, om te gaen int lant dat die Heere v Godt v gheuen sal, een lant van melck ende honich vloeyende, ghelyck hy uwen vaderen ghesworen heeft, 4 Daerom als ghy ouer die iordane ghepasseert sult sijn, soo recht op die steenen die welcke ick v heden beuele opden berch Hebal,

ende ghy sultse met calck effen maken, 5 ende daer eenen uwen last draghende beesten die cudden van uwe runderen, outaer timmeren den Heere uwen God van steenen daer ende die cooyen van uwen scapen, 5 V scueren sullen gheen yser aen ghenaect en heeft, 6 ende van rouwen ende gebenedijt sijn, ende uwe ouerschot sal gebenedijt wesen, onghehouwen steenen, ende ghi sult daer op den Heere 6 Gebenedijt suldi wesen incomende ende wtgaende, 7 Die uwen Godt offeren brantofferanden, 7 ende ghi sult hem Heere sal v verleenen dat v vianden die teghen in opstaen oock offeren vredtofferanden, ende ghy sult daer eten ende vallen sullen voor v aenscijn, door eenen wech sullen sij vrolijck maeltijt houden voor den Heere uwen Godt, 8 Ende teghen v comen, ende door seuen weghen voor v aensicht ghy sult scrijven op die steenen alle die woorden van deser vlieden, 8 Die Heere sal die gebenedijdinghe wtenden op wet bescceedelijck ende claeerlijck. 9 Ende Moyses met die priesters van der Leuiten gheslachte, hebben gheseyt tot alle hy sal v gebenedijden int landt dat ghy sult vergreghen die van Israhel. Aenmerct ende hoort toe Israhel. Heden hebben, 9 Die Heere sal v verwecken voor sij seluen tot een sijdi ghemaect des Heeren ws Godts volck, 10 ghy sult nae heyligh volck, ghelyck hy v ghesworen heeft, eest dat ghy sijn stemme hooren, ende doen die gheboden ende rechte die gheboden van uwen Heere Godt bewaert ende in sijn ordeelen die ick v heden ghebiede. 11 Ende Moyses heeft weghen wandelt, 10 Ende alle volcken der eerden sullen den volcke op dien dach gheboden, segghende. 12 Dese sien dat des Heeren naem ouer v aengheroopen is, ende sij sullen staen om den Heere te gebenedijden opden berch Garizim als ghi ouer die iordane sult ghegaen sijn, Symeon, Leui, Iudas, Issachar, Joseph, ende Beniamin, 13 Ende daer maken van alderley goet, van die vruchten ws lichaems, tseghen ouer sullen dese staen opden berch Hebal om landts, waer af dat die Heere uwen vaderen ghesworen te vermaledijden, Ruben, Gad, ende Aser, ende Zabulon heeft, dat hy v dat gheuen soude, 12 Ende die Heere sal Dan, ende Nephtali. 14 Ende die Leuiten sullen wtspreken, sijnen besten scadt den hemel open doen om uwen lande te ende met luyder stemmen segghen tot alle die mannen van sijnen tijde reghen te gheuen, ende hy sal alle die wercken Israel. 15 Vermalendijt sij die mensch, die eenich ghesneden sal int heymelijck, ende alle tvolck sal antwoorden ende uwer handen gebenedijden, Ende ghy sult veelder hande ende ghegoten afgods beelt maket, een afgriselijschkeyt des Heeren, een hantwerck der constenaren, ende dat stellen natien van volcke op woeckere leenen, ende van niemant te sal int heymelijck, ende alle tvolck sal antwoorden ende woecker nemen. 13 Die Heere sal v stellen tot dat hooft segghen, Amen. 16 Vermalendijt sij hy die niet en eert sijnen ende niet tot den steert, ende ghi sult altijt bouen ende niet vader ende moeder, ende alle tvolck sal segghen, Amen. 17 onder wesen, eest dat ghy nochtans hoort nae die gheboden des Heeren ws Godts, die ick v heden ghebiede, ende dat Vermalendijt sij hi die sijns naesten palen verstelt ende alle ghy die bewaert, ende doet, 14 ende daer niet af en gaet, ter tvolck sal segghen, Amen. 18 Vermalendijt sij hy die eenen rechter noch ter slincker hant, ende dat ghy die vreemde blenden inden wech doet dolen, ende alle tvolck sal segghen, goden niet en volcht, noch en dient. 15 Maer eest sake dat Amen. 19 Vermalendijt sij hy die dat recht verkeert vanden ghy nae die stemme vanden Heere uwen Godt niet hooren wtlander, weese ende weduwe, ende alle tvolck sal segghen, Amen. 20 Vermalendijt sij hy, die by sijns vaders huysurouwe, en wilt, om alle sijns gheboden ende ceremonien te bewaren, ende ontdeckt dat decsel van sijnen beddeken, ende sijne slaeft, ende ontdeckt dat decsel van sijnen beddeken, ende de doen die ick v heden beuele. Soo sullen alle dese alle tvolck sal segghen, Amen. 21 Vermalendijt sij hy, die by vermaledijdingen op v comen, ende v beuanghen. 16 Ghi hem met eenighe beeste versaemt, ende alle tvolck sal segghen, Amen. 22 Vermalendijt sij hy, die by sijn suster sult vermalendijt sij in die stadt, ende vermalendijt opt velt, slaeft, die sijns vaders oft sijns moeders dochter is, ende sullen vermalendijt sal v schuere sijn, ende alle v bleuelingen alle tvolck sal segghen, Amen. 23 Vermalendijt sij hy, die by sijns swoerinne slaeft, ende alle tvolck sal segghen, Amen. 24 Vermalendijt sij hy, die al heymelijck sijnen naesten slaet, sullen vermalendijt sij, 18 Vermalendijt sal sijn die vrucht ende alle tvolck sal segghen, Amen. 25 Vermalendijt sij ws lichaems, ende die vrucht ws lants, ende dat vee van hy, die eenighe ghiiften neemt, om te slaen die ziele van allen natien die op aertrijk donnoosel bloet, ende alle tvolck sal segghen, Amen. 26 Vermalendijt sij hy, die niet en blijft in die woorden van deser wet, ende metten wercken die niet en volbrenghet, ende alle reghen ws lants sij stof der aerden, ende dat vanden hemel tvolck sal segghen, Amen.

28 MAer eest dat ghi hoort die stemme des Heeren ws Godts, also dat ghy doet ende bewaert alle sijns gheboden, die ick v heden ghebiede, soo sal die Heere v Godt v hooger maken dan allen natien die op aertrijk verkeeren, 2 Ende alle dese gebenedijdinghen sullen op v comen, ende v begrijpen, eest sake nochtans dat ghy sijn gheboden hoort. 3 Ghebenedijt suldy wesen in die stadt, ende ghebenedijt opt velt, 4 Ghebenedijt sal wesen die vrucht ws lichaems, ende die vrucht ws landts, ende die vruchten van

den voghelen des hemels, ende den beesten der aerden, Heere uwen Godt niet ghedient en hebt met blijschappen, ende daer en sij niemant diese veriaghe. **27** Die Heere slae ende met ghenuechte ws herten, om die oueruloedicheyt van v metten sweer van Egijpten, ende dat deel ws lichaems allen dinghen, **48** Ghy sult uwen viant dienen den welcken daer den dreck door coemt, met schorftheyt oock, ende die Heere op v senden sal, met hongher ende dorst, ende huerset, also dat ghy niet en moecht ghenesen worden, naectheyte ende alle ghebreck, ende hy sal een yseren iock **28** Die Heere slae v met ontsinnicheyt, ende bleutheyt, op uwen necke legghen, tot dat hy v vernield sal hebben. **49** ende rasernie des herten, **29** ende dat ghy tasten moet Die Heere sal een volck op v senden wt verren landen, ende inden middach ghelyck een blende pleech te tasten in die vanden wtersten eynden der aerden ghelyck eenen arent duysternissen, alsoo dat ghy uwen wech niet en moecht metter macht vlieghende, wiens tale ghi niet en sult connen recht houden, Ende tallen tijden moetti valscheyt lijden ende verstaen, **50** een seer wreet spijtich volc, die eenen ouden verdrukt worden door ghewelt, ende niemant hebben die v man niet toegeheuen en sul-len, noch des cleynen kindts verlosse, **30** Een huysvrouwe moet ghy trouwen, ende een onfermen, **51** ende si sullen verslinden alle die vrucht van ander moet bi haer slapen, Een huys moetty timmeren, ende uwen last draghende vee, ende die vruchten ws lants, tot dat daer niet in woonen, Eenen wijngaert moetty planten, ende ghy vergaen sult sijn, ende sij en sullen v niet laten tarwe, daer gheen vrucht af lesen, **31** Vwen osse moet voor v ten wijn ende olie, vee van ossen ende cudden van scapen, tot offer gheslaghen worden, ende ghi en moet daer niet af eten, dat sij v bedoruen **52** ende vernield sullen hebben, in allen Vwen esel moet voor v oogen gherooft worden, ende en uwe steden, ende tot dat v stercke ende hooghe mueren worde v niet weder ghegheuen, Vwe scapen moeten uwen sullen ghebroken worden, daer ghi v betrouwien op hadt in vianden ghegheuen worden, ende datter niemant en sij die alle v landt. Ghy sult binnien uwe poorten beleydt worden, v helpe, **32** Vwe sonen ende dochteren moeten gheleuerd ouer alle dat lant welck die Heere uwe Godt v gheue sal, **53** worden eenen anderen volcke, daer v oogen sien sullen ende ghy sult die vrucht ws lichaems eten, ende uwer sonen ende v begheuen alle den dach in hen aensien, ende datter ende dochteren vleesch, die welcke v die Heere uwe Godt sal gheen macht en sij in v hant, **33** Een volck dat v onbekent is, ghegheuen hebben, in die benautheyt, ende verwoestheyt, moet eten die vruchten ws landts ende alle uwen arbeyt, daer v viant v mede verdrucken sal. **54** Een teer ende ende ghy moet altijt wesen valscheyt lijdende, ende verdrukt wellustich man onder v lieden, die sal seer benijden sijnen **34** ende verbaest vanden grouwel der dinghen welck uwe broeder ende sijn huysvrouwe die in sijnen schoot slaeft, oogen sien sullen. **35** Slaen moet v die Heere met seer **55** dat hi hen niet en gheue van sijnder kinderen vleesch, quade sweeren aen v kuyen ende braeyen, alsoo natmen v dwelck hy eten sal, om dat hy anders niet en sal hebben om niet en sal moghen ghenesen, vanden hole uwer voeten, te eten, in dat belegghen ende inden dieren tijt, waer door v totten top ws hoofts toe, **36** Die Heere sal v ende uwen vianden v verdoruen sullen hebben binnien v poorten. **56** coninck die ghi ouer v stellen sult, voeren tot een volck welck Een teere ende wellustighe vrouwe die op die aerde niet ghy niet en kent, ghy nocht v vaders, ende aldaer suldy den gaen en mocht, oft eenen voetstap vast setten, om haer vreemden goden dienen, steenen ende houten, **37** Ende seer groote weecheyt ende teericheyte, die sal haren man ghy sult verloren sijn, ende voor een ghemeyn segghen benijden, die in haren schoot slaeft, op haer soons ende ende een fabele wesen, alle den volck daer v die Heere dochters vleesch, **57** ende van die onreynicheyt der moeder onder brenghen sal, **38** Ghy sult veel saets in die aerde liefkens die wt dat midden van haren dgyen comen, ende op worpen, ende luttel vergaderen, want die sprinchanen sullen die kinderkens, die opder seluer vren gheboren sijn, Want al verslinden. **39** Ghy sult eenen wijngaert planten ende sij sullen dese heymelijck eten, wt grooten ghebreke van grauen, maer daer gheeneen wijn af drincken, noch ghy en sult alderlyer dinghen in dat belegghen, ende verwoestheyt daer daer niet af vergaderen, want vanden wormen salt verdoruen door v vianden v verdrucken sullen binnien uwen poorten. worden, **40** Ghy sult olijfboommen hebben aen allen uwe **58** Ten sij dat ghi bewaert ende doet alle die woorden van palen, ende metter olien niet ghesalft worden, want oliuetten deser wet, die in dit boeck ghescreuen sijn, ende ten sij dat sullen af vallen ende verloren gaen. **41** Ghy sult sonen ende ghy sijnen eerlijcken ende vreeselijcken naem vreest, dat is dochteren winnen, ende daer gheen ghenoechte ws herten den Heere uwen God, **59** soo sal die Heere vermeerderen af hebben, want sij sullen gheuanghen wech gheleyt worden, uwe plaghen, ende die plaghen ws saets seer groote ende **42** Die dorre versencheyte sal allen v boommen, ende dat coren langheduerighe plaghen die alder quaetste siechten altijt ws landts verderuen, **43** Die vreemdelinck die met v int land duerende, **60** ende hy sal op v keeren alle die plaghen van woont, die sal bouen v opghaen, ende sal hoogher sijn, Egipten, die ghi ghevreest hebt, ende die sullen v aencleuen, maer ghy sult nederdalen, ende neerdeer sijn, **44** Hy sal v **61** Ende daer toe noch alle die siechten ende plaghen die int te wocker leenen, ende ghi en sult hem te wocker niet boec van deser wet niet ghescreuen en sijn, sal die Heere leenen, Hy sal int hooft sijn, ende ghy sult in den steert sijn. op v brenghen, tot dat hy v vernielden sal, **62** ende ghi sult **45** Ende alle dese vermaledijdinghen sullen op v comen ende luttel van ghetale ouerblijuen, die te voren waert ghelyc die v veruolghen ende grijpen, tot dat ghi vergaen sult wesen, sterren des hemels in menichtien, om dat ghi die stemme des om dat ghy niet ghehoort en hebt, die stemme vanden Heeren ws Godts niet ghehoort en hebt. **63** Ende ghelyck die Heere uwen Godt, ende sijn gheboden ende ceremonien niet Heere te voren hem verblijft heeft op v lieden, v weldoende ghehouden en hebt, die hy v beulen heeft. **46** Ende daer ende v vermenichfuldighende, alsoo sal hy hem verblijden v sullen onder v teecken ene wonderlijcken dinghen sijn, vernielende ende verderuende, dat ghi wech ghehaelt wordt ende onder v saet tot inder eewicheyt, **47** om dat ghy den van dat lant daer ghy ingaen sult, om dat te besitten. **64** Die

Heere sal v verstroyen onder allen volcken van dat wterste ende hoe wij ghegaen sijn doort midden der natien, door die der aerden tot aen sijn eynden toe, ende ghy sult daer den welcke gaende **17** hebdi ghesien hen afgrisjelijchen ende vreemden goden dienen, die ghy ende v vaders niet en vuylcheden, dat is hen afgoden, hout ende steen, siluer ende kent, den houten ende steenen, **65** Ende onder dat volck gout die welcke sij eerdien, **18** op datter by auontueren onder en suldy gheen rust hebben, noch v voetstappen en sullen v lieden niemant en sij man oft vrouwe, familie oft gheslachte, daer niet rusten, Want die Heere sal v daer een veruaert wiens herte heden vanden Heere onsen Godt afghekeert herte gheuen, ende ghebrekelijke ooghen, ende een ziele is, dat hy soude willen gaen ende dienen den goden van verteert van onghenoechten, **66** ende v leuen sal wesen als dien natien, ende dat alsoo onder v lieden soude wesen een hanghende voor v. Ghy sult nacht ende dach vreesen ende wortel voortbrenghende galle ende bitterhert, **19** Ende als hy uwen leuen niet betrouwien. **67** Des morghens suldi segghen. die woorden van desen eedt sal ghehoort hebben, dat hi dan Wie sal my den auont verleenen? Ende des auonts. Wie sal si seluen in sijn herte ghebenedijde segghende. Ic sal vrede my den morghens gheuen? om die veruaertheyt ws herten, hebben, ende wandelen in die quaetheyt mijns herten ende Waermede ghy sult verscirt sijn, ende om die dinghen die dat die dronkersse tot haer neme den dorstigen, **20** ende ghy met uwen ooghen sien sult, **68** Die Heere sal v met veel dat die Heere hen dit niet en vergheue, Maer dan sal sijn schepen weder in Egijpten voeren, door den wech daer hy heette gramscap ende sijn ialoursheyd aldermeest rooken v af gheseyt heeft, dat ghy dien niet meer sien en soudt, teghen dien mensche, also dat op hem sullen sitten alle de Daer suldy uwen vianden vercocht worden tot slauen ende vermaledijdinghen, die in desen boeck ghescreuen sijn, dienstwijken, ende daer en sal niemant sijn die v coopen sal. ende dat die Heere sijnen naem doe ver gaen onder den hemel, **21** ende hem verderue tot dat hy hem vernield heeft wt alle die gheslachten van Israelael nae die vermaledijdinghen die in den boeck deser wet ende verbonts begrepen sijn,

29 Dlt sijn die woorden des verbonts welc die Heere Moysi gheboden heeft, dat hy makken soude metten kinderen van Israelael, int lant van Moab, behaluen dat verbont dwelc hi met hen ghemaect hadde in Horeb. **2** Ende Moyses heeft gheheel Israel gheroopen, ende tot hen gheseyt. Ghy hebt ghesien alle die dinghen, welck die Heere ghedaen heeft voor v in dlant van Egijpten, Pharao ende alle sijnen dienaers, ende alle sijnen lande, **3** groote becoringhen die welcke v ooghen ghesien hebben, die teekenien ende ouergroote wonderlyke wercken, **4** Ende die Heere en heeft v gheen verstandich herte, noch siende ooghen, noch ooren die hooren mochten ghegheuen tot opden dach van heden toe. **5** Hy heeft v veertich iaren gheleydt door die woestijne, v cleederen en sijn niet versleten, ende die scoenen van uwen voeten en sijn van outheden niet vergaen, **6** Ghy en hebt gheen broot gheten, noch gheenen wijn oft verhueghelijcken dranck ghedroncken, om dat ghy weten soudt dat hy die Heere v lieder Godt is, **7** Ende ghy sijt tot deser plaetsen comen, ende Sehon die coninck van Hesebon is wt ghetrocken, ende Og die coninck van Basan comende ons teghen ten strijde, ende wij hebbense verslaghen **8** ende haer lant inghenomen, ende dat te besitten ghegheuen, Ruben ende Gad, ende den haluen gheslachte van Manasse. **9** Daerom bewaert die woorden van desen verbont ende volbrenghet die, op dat ghy verstaen moecht, al wat ghy doet. **10** Ghy staet heden al te samen voor den Heere uwen Godt, v Princen ende gheslachten ende ouders, ende leeraers alle dat volck van Israelael, **11** uwe kinderen ende huysvrouwen ende die vreemdelingen die by v inden leghere woonen wtghenomen die boschouwers, ende die ghene die water aen halen, **12** dat ghi soudt ouer comen in dat verbont des Heeren ws Gods, ende in den eedt den welcken die Heere uwe Godt heden met v lieden vastmaect, **13** om dat hy v soude verwecken tot sijn volck, ende uwe Godt soude wesen, ghelyck hy v gheseyt heeft, ende ghelyck hy uwen vaderen ghesworen heeft, Abraham, Isaac, ende Iacob, **14** Ende ick en maeck dit verbont ende desen eedt niet vaste met v lieden alleen, **15** maer met allen den ghenen die hier teghenwoordich sijn, ende die hier niet teghenwoordich en sijn. **16** Want ghy weet wel, hoe dat wij ghewoont hebben int lant van Egijpten,

ende hoe wij ghegaen sijn doort midden der natien, door die welcke gaende **17** hebdi ghesien hen afgrisjelijchen ende vuylcheden, dat is hen afgoden, hout ende steen, siluer ende gout die welcke sij eerdien, **18** op datter by auontueren onder v lieden niemant en sij man oft vrouwe, familie oft gheslachte, wiens herte heden vanden Heere onsen Godt afghekeert is, dat hy soude willen gaen ende dienen den goden van dien natien, ende dat alsoo onder v lieden soude wesen een wortel voortbrenghende galle ende bitterhert, **19** Ende als hy die woorden van desen eedt sal ghehoort hebben, dat hi dan si seluen in sijn herte ghebenedijde segghende. Ic sal vrede hebben, ende wandelen in die quaetheyt mijns herten ende dat die dronkersse tot haer neme den dorstigen, **20** ende dat die Heere hen dit niet en vergheue, Maer dan sal sijn heette gramscap ende sijn ialoursheyd aldermeest rooken teghen dien mensche, also dat op hem sullen sitten alle de vermaledijdinghen, die in desen boeck ghescreuen sijn, ende dat die Heere sijnen naem doe ver gaen onder den hemel, **21** ende hem verderue tot dat hy hem vernield heeft wt alle die gheslachten van Israelael nae die vermaledijdinghen die in den boeck deser wet ende verbonts begrepen sijn, **22** Ende dat naecomende gheslachte ende die kinderen die daer nae sullen gheboren worden, ende die wtlanders die van verre ghecomen sijn sullen segghen, als sij sien sullen die plaghen van dien lande, ende die siecten daer die Heere die mede ghepijnicht sal hebben, **23** met solfer ende met den brant der sonnen die verbrandende, alsoo datmen dat niet meer en besaeye ende datter niet groens wt en wasse nae die gellijkenisse der verderffenissen van Sodoma ende Gomorrha, Adama, ende Seboim, welck die Heere omgekeert heeft in sijnen torn, ende heete gramscchap **24** ende alle die lieden sullen segghen. Waerom heeft die Heere desen lande aldus ghedaen? Ende wat is desen grooten torn van sijnder onghemetender gramscappen? **25** Ende sij sullen antwoorden. Om dat sij des Heeren verbont verlaten hebben, dat hy met haren vaderen vast ghemaect heeft, als hy die leyde wt dat lant van Egijpten, **26** ende sij hebben den vreemden goden ghedient, ende hen aenbeden die sij niet en kenden, ende dien sij niet en waren toghescit, **27** Daerom is die gramschap des Heeren verstoort teghen dit lant, dat hy daer op brenghen soude alle die vermaledijdinghen, die in dit boeck ghescreuen sijn, **28** ende hy heefte wt haren lande verdreuen met gramscappen ende met eenen rasenden moet, ende met die alder grootste verbolghentheyt, ende hy heefte verworpen in een vreemt lant, ghelyc dat heden blijckelijck is. **29** Die verborghen dinghen behooren den Heere onsen Godt toe, die openbaer sijn ons ende onsen kinderen tot inder ewicheyt, dat wi doen souden alle die woorden van deser wet.

30 DAerom soo wanner dat alle dese woorden op v comen sullen, die benedijdinghe oft die vermaledijdinghe, welc ick voor v aensicht gheleyt hebbe, ende dat ghy bewecht sijnde door berou ws herten onder alle die heydenen, daer v die Heere v Godt onder sal verstroyt hebben, **2** ende ghi v weder tot hem keeren sult, ende onderdanich wesen sijnen gheboden ghelyck ick heden ghebiede v ende uwen kinderen, met v gheheel herte ende met v gheheel ziele, **3** soo sal die Heere uwe

Godt v wederom leyden wt uwer gheuanghenissen, ende
uwer bermhertich wesen, ende v weder vergaderen wt allen
volcken, daer hy v te voren onder verstroyt hadde, **4** Ende al
waerti verstroyt aen die wterste des hemels, van daer sal v
die Heere uwe Godt wederom trekken, ende te hemwaerts
nemen, **5** ende breghen int landt dat v vaders beseten
hebben, ende ghi sult dat wederom besitten, ende hy sal v
ghebenedijden, ende maken v meerder van ghetale dan v
vaderen gheweest hebben. **6** Ende die Heere uwe Godt sal v
herte besnijden, ende dat herte ws saets, dat ghy den Heere
uwens Godt sult moghen lief hebben met v gheheel herte
ende met v gheheel ziele, dat ghy moecht leuen. **7** Maer
alle dese vermaledijdinghe sal hy keeren op uwe vianden,
ende op die ghene die v haten ende veruolghen. **8** Maer ghi
sult weder keeren, ende hooren die stemme des Heeren ws
Godts, ende doen alle die gheboden die ic v heden beuele,
9 ende die Heere sal v maken oueruloedende in alle die
wercken uwer handen, in die vrucht ws lichaems, ende in die
vrucht van uwen behelpighen vee, in die vruchtbærheit ws
lants, ende in oueruloecheyt van allen dinghen, Want die
Heere sal wederkeeren dat hy hem verblijde van v in alle
goede dinghen, ghelyck hi hem verblijt heeft in uwe vaderen,
10 eest sake nochtans dat ghy hooren sult nae die stemme
des Heeren ws Godts, ende sijn gheboden ende ceremonien
onderhout, die in dese wet ghescreuen sijn, ende dat ghy
tot den Heere uwen Godt wederkeert met uwen gheheelen
herte, ende met v gheheel ziele. **11** Dit ghebodt welck ick v
heden ghebiede en is bouen v niet, oft verre gheleghen, **12**
noch inden hemel ghestelt, dat ghi soudt moghen segghen.
Wie ysser van ons lieden die inden hemel opclimmen mach,
dat hy dit tot ons brenghe, dat wi dat moghen hooren, ende
metten wercken volbrenghen? **13** Noch ten is ouer die zee
niet gheleghen, dat ghy moecht claghen ende segghen. Wie
ysser van ons lieden die sal moghen ouer die zee varen,
ende dat tot by ons halen, op dat wij mochten hooren ende
doen datter gheboden is? **14** Maer dat woort is seer by
v, in uwen mont, ende in v herte, op dat ghijt doen soudt.
15 Aemmerct dat ick heden voor v aensicht ghestelt hebbe
dieu en ende dat goet, ende daer teghen die doot ende het
quaet, **16** om dat ghy den Heere uwen Godt soudt liefhebben
ende wandelen in sijn weghen, ende sijn gheboden ende
ceremonien ende ordeelen soudt bewaren, ende leuen ende
dat hy v vermenichfuldighe, ende v ghebenedijde, int lant
daer ghy in gaet, om dat ick besitten. **17** Maer eest dat v
herte afghekeert wort, ende ghi niet hooren en wilt, ende
dat ghi door verdoeltheyt bedroghen sijnde vreemde goden
aenbidt, ende hen dient, **18** soo segghe ick v heden te voren,
dat ghi vergaen sult, ende luttel tijs blijuen int lant daer ghy
nv ouer die lordane gaende sult incomen, om dat te besitten.
19 Ic aenroep heden hemel ende aerde tot ghetuyghen, dat
ick v te voren gheleyt hebbe het leuen, ende dat goet, die
benedijdinghe ende die vermaledijdinghe. Daerom so verkiest
dat leuen, op dat ghi ende v saet leuen moecht **20** ende
bemint den Heere uwen Godt, ende weest sijnder stemmen
ghehoorsaem, ende blijft hem by (want hy is v leuen ende
opdat ghy moecht woonen in die lancheyt uwer daghen)
daer gheopenbaert in een columne van eender wolcken,
die welcke heeft ghestaen in den inganck des tabernakels.
31 ALdus is Moyses wech ghegaen, ende heeft alle dese
woorden ghesproken, tot alle die van Israhel, **2** ende
gheseyt. Ick ben heden hondert ende twintich iaren out,
ick en can niet meer wt ende in ghegaen, besonder want die
Heere oock tot my gheseyt heeft. Ghy en sult ouer dese
lordane niet ghaen, **3** Daerom sal die Heer uwe Godt voor
Amorrhites coninghen, ende haren lande ghedaen heeft,
ende hi salse te niet breghen. **5** Hierom als hy v dese
oock sal gheleueert hebben, soo suldi hen desghelycs doen
alsook ick v beuolen hebbe. **6** Doet manlijck, ende weest
vroem, en wilt niet vreesen, noch en veruaert v niet tot haren
aenschouwen, want die Heere v Godt is v leydsman, ende
hy en sal v niet verlaten oft afgaen. **7** Ende Moyses heeft
losue gheroepen, ende hem gheseyt voor gheheel Israhel,
Hebt stercken moet, ende weest vroem, want ghy sult dit
volck breghen int lant, waer af die Heere ghesworen heeft
haren vaderen dat hy hen dat soude gheuen, ende ghy sult
dat metten late wtdeylen. **8** Ende die Heere die v leydsman
is, sal met v wesen, hy en sal v niet verlaten oft afgaen, en
wilt niet vreesen oft verscrift sijn. **9** Hierom heeft Moyses
dese wet ghescreuen, ende die den priesters ghegheuen,
den kinderen van Leui, die daer droeghen die arcke van
dat verbont des Heeren, ende alle den ouders van Israhel.
10 Ende hy heeft hemlieden gheboden segghende, Nae
seuen iaren int iaer der quijtseldinghen op dat hoochtijt der
tabernakelen **11** als alle die van Israhel tsamen comen sullen,
om hen te vertoonen voor dat aenschijn van den Heere uwen
Godt, ter plaatzen welc die Heere sal vercoren hebben, soo
suldi die woorden van deser wet lesen voor alle die van
Israhel, daer sijt hooren, **12** ende daert volck al te samen sal
vergadert wesen, soo wel die mans als die vrouwen, kinderen
ende vreemdelingen die binnen nwer poorten sijn, op dat
sijt hoorende moghen leeren ende vreesen den Heere uwen
Godt, ende bewaren ende volbrenghen alle die woorden
van deser wet, **13** ende dat haer kinderen diet noch niet en
weten moghen hooren, ende vreesen den Heere haren Godt
alle die daghen dat sij verkeeren sullen opt lant, waer toe
ghy nv ouer die lordane gaende reyst, om dat te besitten. **14**
Ende die Heere seyde tot Moysen, Siet die daghen uwer
doot sijn nakende, roeft losue, ende staet in dat tabernakel
des ghetuyghenissen, op dat ick hem ghebiede. Hierom
sijn Moyses ende losue wech ghegaen, ende stonden in
dat tabernakel des ghetuyghenis, **15** ende die Heere heeft
daer gheopenbaert in een columne van eender wolcken,
die welcke heeft ghestaen in den inganck des tabernakels.
16 Ende die Heere heeft tot Moysen gheseyt, Siet, ghy sult
ontslapen met uwen vaderen, ende dit volck opstaende
sal oncuysheyt bedrijuen met die vreemde goden in dlant,
daer inne gaet om daer in te woonen, daer sullen sij my
verlaten, ende tverbont breken, het welck ic met hemlieden
ghemaect hebbe. **17** Ende mijnen heete gramscap sal haer
seer verstooten tseghen hen in dien daghe, ende ick salse
dlant, waerom dat die Heere uwen vaderen ghesworen heeft,
verlaten, ende mijn aenschijn van hen verberghen, ende
Abraham, Isaac ende Iacob, dat hy hen dat gheuen soude.
sij sullen verslant worden, ende alle quade dinghen, ende

tribulacien sullen hen vinden, alsoo dat sij op dien dach hem ghesondicht in vuylicheden, maer sijn kinderen niet segghen sullen, In der waerheit om dat Godt met my niet en 6 Loonde ghy hier mede den Heere, o ghy dwaes ende is, daer om hebben my alle dese quade dinghen gheuonden. 18 Ende ic sal mijn aenschijn verberghen, ende bedecken op ende ghemaect, ende v ghescapen heeft? 7 Ghedenck der dien dach, om alle dat quaet dat sij ghedaen hebben, om ouder daghen, ouerpeyst alle die gheslachten besonder, dat sij die vreemde goden gheulcht hebben. 19 Daerom vrughet uwener vader, ende hy salt v vercondighen, uwener ouders, ende sij sullent v segghen. 8 Doen die alderhoochste van Israhel, dat sij dit onthouden moghen in haer memorie, die heydenen bedeyde, als hy Adams kinderen van een ende metten monden singhen, ende dat dit liedeken my scheyde, doen stelde hy die palen der volcken, nae tghetal mach sijn voor een ghetuyghenisse onder die kinderen van der kinderen van Israhel. 9 Maer des Heeren deel was sijn Israhel. 20 Want ick salse brenghen int lant, daerom dat ick volc, Iacob was dat coordeken van sijnder eruen. 10 Hy haren vaderen ghesworen hebbe, van melc ende honich heeft hem vonden in dat woeste lant, in die groewelijcke vloeyende. Ende als sij sullen gheten hebben, ende versaat, plaetse der grooter wildernissen. Hy heeft hem al omme ende vet gheworden sijn, soo sullen sij afgekeert worden tot gheleyt ende gheleert, ende bewaert als den appel sijnder die vreemde goden, ende hen dienen, ende sij sullen my oogen. 11 Ghelyck eenen arent die sijn ionghen tot vlieghen lasteren, ende mijn verbont breken. 21 Als hen dan veel verwekt, ende op hen vlieghende, soo heeft hy sijn vloghelen quaets ende lijdens vonden sullen hebben, soo sal hen dit wt gheslaghen, ende hy nam hem op, ende droech hem op liedeken antwoorden voor een ghetuyghenis, dwelck gheen sijn scouderen. 12 Die Heere heeft alleene sijn leystsman verghetelijcheyt en sal verdrijuen wt den mont ws saets. Want gheweest, ende daer en was gheen vreemt Godt met hem. ic kenne hen ghedachten die sij noch heden doen sullen, 13 Hy heeft hem ghestelt, op een verheuen lant, om dat eer icse sal brenghen int lant dat ick hen beloeft hebbe. 22 hy eten soude der velden vruchten, ende suyghen honich Hier om soo heeft Moyses den lofsanck ghescreuen, ende wt den steen, ende olie wt den alder hartsten steen. 14 den kinderen van Israhel gheleert. 23 Ende die Heere heeft Boter vanden coeyen, ende melck vanden schapen, met losue Nuns sone gheboden ende gheseyt, Wort versterct, dat vet vanden lammeren ende rammen der kinderen van ende weest vroom, want ghy sult die kinderen van Israhel Basan, ende bocken, met dat merch der tarwen, ende dat hij brenghen int lant welc ic hen gheloeft hebbe, ende ic sal dalderpuerste bloet vanden wijndruyuen drincken soude. met v wesen. 24 Daer om nae dat Moyses die woorden 15 Mijn beminde is vet gheworden, ende hy heeft teghen van deser wet in eenen boeck ghescreuen ende voleynt ghesporret, Hy is weeldich gheworden vet ende breet, hy hadde, 25 so heeft hy den Leuiten gheboden, die darcke heeft verlaten Godt sijnen scepper, ende hy is van Godt van des Heeren verbont droeghen, segghende, 26 Neemt sijnen salichmaker ghesceyden. 16 Sij hebben hem gecreyt desen boeck, ende legt dien binnen aan die sijde der arcken door die vreemde goden, ende door die afgrisselficheden des verborts, vanden Heere uwen Godt, dat dien aldaer hebben sij hem tot gramscappen verwect. 17 Sij hebben tseghen v lieden mach sijn tot een ghetuyghenis. 27 Want slachofferanden gheoffert den duyuelen ende niet Gode, den ick kenne v wederspannicheyt wel, ende uwen seer harden goden die sij niet en kenden, die nieuwe ende versch sijn necke, Want die wijle dat ic noch gheleuet hebbe ende comen, den welcken haer vaderen niet ghedient en hebben. met v ghegaen, soo hebdy altijt wederspanniclyck gheadaen 18 Den Godt die v ghewonnen heeft hebdy verlaten ende teghen den Heere, hoe veel te meer als ick doot sal sijn? 28 den Heere uwen scepper hebdy vergheten. 19 Die Heere Vergadert by my allen dieouders by uwen gheslachten, ende heuet ghesien, ende hy is tot gramschap verwect, want sijn v leeraers, ende ic sal dese woorden spreken dat sij hooren, sonen ende dochteren hebben hem ghecreyt. 20 Ende hy en ic sal hemel ende aerde tseghen hen aenroepen, 29 Want heeft gheseyt, Ick sal mijn aensicht van hen verberghen, ic weet wel dat ghy na mijn doot booslijck doen sult, ende ende haer wterste aenmercken, want het is een verkeert seer corts sult afkeeren van den wech dien ick v gheboden hebbe, ende dan sal v veel quaets ouercomen ten laesten gheslachte ende tsjin onghetrouwene kinderen. 21 Sij hebben tijden als ghy sult quaet ghedaen hebben voor daenschijn my opgheroeyt door den ghenen die gheen Godt en was, des Heeren om hem te creyten door uwer handen wercken. ende sij hebben my met haren ydellheyden ghecreyt, ende 30 Hier om heeft Moyses (daert alle die vergaderinghe van ick salse oproeyen door die ghene die gheen volc en sijn, Israhel hoorde) die woorden van desen liedeken ghesproken, ende door een dwaes volc sal icse creyten. 22 Daer is een ende tot den eynde toe volbracht.

32 HOort ghy hemelen dat ic spreke, ende die eerde hoore die woorden mijns monts. 2 Mijn leerlinghe renne tot eenen reghen, ende mijn sprake vloeye als den dauwe, ghelyck den reghen opt cruyt, ende ghelyck die druppelen opt gras. 3 Want ick sal den naem des Heeren aenroopen, gheeft onsen Godt die heerlicheyt. 4 Godts wercken sijn volmaect, ende alle sijn weghen sijn rechte ordeelen. God is ghetrouwende sonder eenighe onrechtfuerdicheyt, rechtfuerdich ende recht. 5 Dat quaet ende verkeert gheslachte heeft teghen

hem ghesondicht in vuylicheden, maer sijn kinderen niet onwijs volck, en is hy niet v vader die v beseten heeft, ende ghemaect, ende v ghescapen heeft? 7 Ghedenck der ouder daghen, ouerpeyst alle die gheslachten besonder, vrughet uwener vader, ende hy salt v vercondighen, uwener ouders, ende sij sullent v segghen. 8 Doen die alderhoochste die heydenen bedeyde, als hy Adams kinderen van een scheyde, doen stelde hy die palen der volcken, nae tghetal der kinderen van Israhel. 9 Maer des Heeren deel was sijn volc, Iacob was dat coordeken van sijnder eruen. 10 Hy heeft hem vonden in dat woeste lant, in die groewelijcke plaetse der grooter wildernissen. Hy heeft hem al omme gheleyt ende gheleert, ende bewaert als den appel sijnder oogen. 11 Ghelyck eenen arent die sijn ionghen tot vlieghen verwekt, ende op hen vlieghende, soo heeft hy sijn vloghelen wt gheslaghen, ende hy nam hem op, ende droech hem op sijn scouderen. 12 Die Heere heeft alleene sijn leystsman gheweest, ende daer en was gheen vreemt Godt met hem. 13 Hy heeft hem ghestelt, op een verheuen lant, om dat hy eten soude der velden vruchten, ende suyghen honich wt den steen, ende olie wt den alder hartsten steen. 14 Boter vanden coeyen, ende melck vanden schapen, met dat vet vanden lammeren ende rammen der kinderen van Basan, ende bocken, met dat merch der tarwen, ende dat hij dalderpuerste bloet vanden wijndruyuen drincken soude. 15 Mijn beminde is vet gheworden, ende hy heeft teghen ghesporret, Hy is weeldich gheworden vet ende breet, hy heeft verlaten Godt sijnen scepper, ende hy is van Godt sijnen salichmaker ghesceyden. 16 Sij hebben hem gecreyt door die vreemde goden, ende door die afgrisselficheden hebben sij hem tot gramscappen verwect. 17 Sij hebben slachofferanden gheoffert den duyuelen ende niet Gode, den goden die sij niet en kenden, die nieuwe ende versch sijn comen, den welcken haer vaderen niet ghedient en hebben. 18 Den Godt die v ghewonnen heeft hebdy verlaten ende den Heere uwen scepper hebdy vergheten. 19 Die Heere heuet ghesien, ende hy is tot gramschap verwect, want sijn sonen ende dochteren hebben hem ghecreyt. 20 Ende hy heeft gheseyt, Ick sal mijn aensicht van hen verberghen, ende haer wterste aenmercken, want het is een verkeert gheslachte ende tsjin onghetrouwene kinderen. 21 Sij hebben my opgheroeyt door den ghenen die gheen Godt en was, ende sij hebben my met haren ydellheyden ghecreyt, ende ick salse oproeyen door die ghene die gheen volc en sijn, ende door een dwaes volc sal icse creyten. 22 Daer is een vier ontsteken in mijnder heeter gramscappen, ende tsal bernen tot dat wterste der hellen, ende dlant met sijnen groeysel verslinden, ende tsal die fundamenten der berghen verbranden. (**Sheol h7585**) 23 Ick sal op hen veel quaets vergaderen ende mijn schichten in hen al verschieten, 24 Sij sullen van hongher vergaen ende voghelen sullense verslinden, met die alderbitterste beten, der beesten tanden sal ick hen toesenden, met een rasende verwoetheyt der treckender dieren op die eerde, ende der cruypender. 25 Van buyten salse tsweeten bederuen, ende van binnen den anxt, beyde den ionghelinck mettermaghet, dat suyghende kint metten ouden mensch. 26 Ende ick heb gheseyt, Waer

sijn sij? ic sal hen ghedenkenisse doen vergaan van onder die menschen. **27** Maer om der vianden granscappe, heb ict wtghestelt, op dat haer vianden by auontueren hen niet verhouerdighen en souden, ende segghen, ons hant is verhauen, ende die Heere en heeft dit niet al ghedaen. **28** Het is een volck sonder raet, ende sonder voersienicheyt. **29** Och oft sij wijs waren, ende verstanden, ende dat sij haer wterste voersaghen. **30** Hoe gesciedet datter een veruolchte dysent, ende datter twee thien dysent deden vlieden? en is dat niet om dat haer Godt hen vercocht heeft, ende die Heere hen beuanghen? **31** Want ons Godt en is niet ghelyc hen goden, ende ons vianden sijns rechters. **32** Haren wijngaert is vander Sodomiten wijngaert, ende van die voorsteden van Gomorrah, Haren druyf is eenen druyf der gallen, ende haer wijndruyuen sijn bouen maten seer bitter. **33** Der draken galle is haren wijn, ende een venijn van aspijden ongheneselijc. **34** En sijn dese dinghen by my niet verborghen, ende beseghelt in mij scatten? **35** Mijne is die wrake, ende ic salt hen loonen ten tijde alsoo dat haren voet struyckelen sal, den dach der verderffenissen is by, ende die tijden haesten hem om by te sijn. **36** Die Heere sal ouer sijn volck recht doen, ende met sijn dienaers sal hy bermhertich wesen. Hy sal aensien dat hen hant ommachtich gheworden is, ende dat die beslotene vergaan sijn, ende die ouerbleuene vernielt sijn. **37** Ende hy sal segghen, waer sijn haer goden daer sij betrouwien in hadden? **38** Vander welcker slachofferanden sij tbinnenste vet aten, ende droncken den wijn van haren dranckofferen. Laetse opstaen ende v hulpen, ende v bescermen in uwen noot. **39** Siet dat ict alleen ben, ende datter anders gheen Godt en is dan ick, Ick sal dooden ende doen leuen, Ic sal slaen, ende ic sal ghenesen, ende daer en is niemant diet wt mijnen handen soude moghen trekken. **40** Ic sal mijn hant totten hemel heffen, ende segghen, Ick leue inder eewicheyt. **41** Eest dat ic mijn swaert scerp slijpe, ghelyc eenen blixem, ende dat mijn hant dat recht ordeel aengript, soo sal ick met die wrake mijn vianden betalen, ende den ghenen die my haten sal ick wederloonen. **42** Ic sal mijn pijlen met bloede droncken maken, ende mijn swaert sal vleesch verslinden, vanden bloede der verslaghenen, ende der gheuanghenissen van dat ghebloot hoofd der vianden. **43** Loeft ghy heydenen sijn volck, want hy sal dat bloet van sijnen dienaers wreken, ende haren vianden metter wraken betalen, ende sijns volcks lant ghenadich sijn. **44** Aldus soo is Moyses ghecomen, ende heeft alle die woorden van desen lofsanc ghesproken in die ooren des volcks, hy ende iousie Nuns sone. **45** Ende hy heeft alle dese woorden volseyt, sprekende tot alle die van Israel, **46** ende tot hen gheseyt, Stelt v herte op alle die woorden die ick v lieden heden ghetuyghe, dat ghy die uwen kinderen voerts ghebiedt te bewaren, ende te doen, ende te volbringhen alle datter ghescreuen is van deser wet, **47** Want sij en sijn v te vergheefs niet gheboden, maer om dat een ieghelyc daer doer leuen soude, die welcke ghy volbrenghende langhen tijt moecht blijuen int lant daer ghy incomen sult om dat te besitten als ghy ouer die lordane sult ghepasseert sijn. **48** Ende die Heere heeft tot Moyses opden seluen dach ghesproken segghende, **49** Gaet op dit gheberchte Abarim, dats te segghen der ouerganghen tot

opden berch Nebo, die daer is int lant van Moab, teghen ouer Iericho, ende besiet dat lant van Chanaan, dwelck ic den kinderen van Israel gheuen sal om te behouden, ende sterft daer opden berch, **50** ende als ghy daer op sult comen sijn, soo suldi by uwen volcke versaemt worden, ghelyc v broeder Aaron ghestoruen is opden berch Hor, ende versaemt by sijnen volcke, **51** Want ghy hebt tseghen my ouertreden int midden der kinderen van Israel, aen die wateren des wederseggens te Cades in die woestijne Sin, ende ghy en hebt my niet gheheylicht onder die kinderen van Israel. **52** Ghy sult teghen v ouer dlant sien, ende ghy en sult daer niet in gaen, dwelck ick den kinderen van Israel gheuen sal.

33 Dlt is die gebenedijnghe daer Moyses die man Gods die kinderen van Israel mede ghebenedijde voor sijn doot. **2** Ende hy heeft gheseyt, Die Heere is van Sina ghecomen, ende van Seir is hy ons opghestaen, hy heeft hem vertoont vanden berch Pharan, ende met hem veel dysentich heylighen. In sijn rechte hant was een vieriche wet. **3** Hy heeft die volcken lief ghehadt, alle die heylighen sijn in sijn hant, ende die by sijn voeten comen, sullen van sijn leerlinghe ontfanghen. **4** Moyses heeft ons die wet gheboden een erfliecheyt der menichten van Iacob. **5** By den alder rechtsten sal een coninc wesen als die princen des volcs metten gheslachten van Israel sullen vergadert wesen. **6** Leuen moet Ruben, ende niet steruen, ende laet hem cleyn van ghetale wesen. **7** Dlt is Iudas Benedictie, Heere hoort die stemme van Iudas, ende brengt hem tot sijnen volcke, sijn handen sullen voor hem strijden, ende sijn hulper sal teghen sijn vianden sijn. **8** Ende tot Leui heeft hy gheseyt, V volmaectheyt ende v gheleertheyt is uwen heylighen man, den welcken ghy in die becoringhe gheproeft hebt, ende gheordeelt aen die kijfwateren, **9** Die sijnen vader ende moeder gheseyt heeft, Ick en ken v niet, ende sijnen broeders, Ick en kense niet, ende die haer kinderen niet ghekent en hebben. Dese hebben v woorden bewaert, ende v verbont onderhouden, **10** V rechten o Iacob, ende v wet o Israel, sij sullen welrikenden offer stellen in v granscappe, ende brantoffer op uwen outaer, **11** Ghebenedijt Heere sijn stercheyt, ende ontfant die wercken sijnder handen. Slaet die rugghen van sijnen vianden, ende die hem haten en laet niet opstaen. **12** Ende tot Benjamin heeft hy gheseyt, Die alderlieftste des Heeren sal in hem met betrouwen woonen, ende daer blijuen als in een slaepcamer alle den dach, ende tusschen sijn scouderen sal hy rusten. **13** Ende tot Joseph heeft hy ooc gheseyt, Van des Heeren Benedictie is sijn lant, vanden appelen des hemels, ende vanden dauwe, ende vanden afgront die daer onder leydt, **14** Van die appelen der vruchten der sonnen ende der manen, **15** Van die toppen der ouder berghen, ende van die appelen der eewigher hueuelen, **16** ende van die vruchten der aerden ende van haer volheyt. Die Benedictie vanden ghenen die inden doorne openbaerde moet comen op Josephs hoofd, ende opden tsop van den Nazareus onder sijn broeders, **17** Sijn schoonheyt is ghelyc dierste gheboren vanden stiere, sijn hornen sijn ghelyc die hornen vanden eenhoren, met dien sal hy die heydenen verstroyen tot die wterste eynden der aerden, dit sijn die menichten van Ephraim, ende die dusenden van Manasse.

18 Ende tot Zabulon heeft hy gheseyt, Verblijt v Zabulon in
uwen wtganck, ende Issachar in v tabernakelen, **19** Sij sullen
die volcken totten berch roepen, daer sullen sij offeren die
slachofferanden der rechtuerdicheyt. Die den oueruloet der
zee sullen suyghen als melck, ende die verborghen scatten
des sants. **20** Ende tot Gad heeft hy gheseyt, Ghebenedijt
is Gad in die breetheyt als eenen leeuw heeft hy gherust,
ende hy heeft ghomen den arm, ende den top des hoofts.
21 Ende hy heeft sijn heerlijcheyt ghesien, dat in sijn deel
die leeraer ghestelt was, die daer was met die hooftluyden
des volcs, ende hy heeft die rechtuerdicheden des Heeren
gedena, ende sijn ordeel mit Israel. **22** Tot Dan heeft hy
oock gheseyt, Dan is een ionc welpen van eenen leeuw, hy
sal mildelejck van Basan vloeden. **23** Ende tot Nephthali heeft
hy gheseyt, Nephthali sal die oueruloecheyt ghebrucken,
ende vol wesen van des Heeren Benedicti, hy sal die
zee, ende die zuytsjide besitten. **24** Ende tot Aser heeheet hy
ooc gheseyt, Ghebenedijt is in die kinderen Aser, laet hem
sijnen broeders behaechlyck sijn, ende sijnen voet in die olie
doppen, **25** Iser ende metael is sijnen schoen, Ghelyck die
daghen der ioncheyt, alsoo sal ooc v ouderdom wesen. **26**
Daer en is gheen ander Godt ghelyck den Godt des alder
rechtsten, die opclimmer des hemels is v hulper, Door sijn
heerlijcheyt drijuen die wolcken, **27** sijn woonstadt is bouen,
ende beneden die ewighe armen, hy sal den viant van
uwen aensicht verdrijuen, ende segghen, Weest vernielt,
28 Israhel sal met betrouwien woonen, ende alleen, Jacobs
ooghe is in dlant van tarwe, ende wijn, ende die hemelen
sullen vanden dawe doncker wesen. **29** Salich sijdi Israhel,
wie is ws ghelyck ghy volck die door den Heere behouden
wort? die daer is den scilt van uwer helpen, ende dat swaert
van uwer glorien, v vianden sullen v versaken, ende ghy sult
hen halsen met voeten treden.

34 ALdus is Moysus opgheclommen van dat plat lant van
Moab op den berch Nebo, opden tsop van Phasga
teghen ouer Iericho, ende die Heere heeft hem ghetooont
alle dlant van Galaad tot Dan toe, **2** ende alle dlant van
Nephthali, ende dlant van Ephraim ende Manasse, ende alle
dlant tot aen die wterste zee **3** ende tot die zuytsjide, ende
die breetheyt van dat plat lant van Iericho der palmen stadt,
tot Segor toe. **4** Ende die Heere heeft tot hem gheseyt, Dit is
dlant daer om dat ic Abraham Isaac ende Iacob ghesworen
hebbe, segghende, Ick sal dit uwen sade gheuen, Ghy hebt
dat met uwen ooghen ghesien, ende ghy en sult tot daer niet
ouerhaen. **5** Ende Moyses des Heeren dienaer is daer
ghestoruen in dlant van Moab, door des Heeren beuel, **6**
ende hy heeft hem begrauen in dat dal des lants van Moab,
teghen ouer Phogor, ende gheen mensch en heeft sijn graf
gheweten tot op desen dach toe. **7** Moyses was hondert
ende twintich iaren out als hy sterf, sijn ooghen en waren niet
verduystert, noch sijn tanden en waren niet verroert. **8** Ende
die kinderen van Israhel hebben hem beweent in dat plat lant
van Moab, dertich daghen lanck, ende die screydaghen der
gheender die Moysen bescreyden sijn volbracht gheweest. **9**
Maer losue Nuns sone is met den gheest der wijsheydt veruult,
want Moyses hadde sijn handen op hem gheleyt. Ende die
kinderen van Israhel hebben hem onderdanich gheweest,
ende ghedaen alsoo die Heere Moysi beuolen hadde. **10**

Ende daer en is voorts noyt sulcken propheet in Israhel
van aensicht te aensicht, **11** door alle die teekenien ende
wonderlycke wercken, welck die Heere door hem ghesonden
heeft om te doen in dlant van Egijten Pharao ende alle sijnen
knechten, ende alle sijnen lande, **12** ende alle die machtige
voor alle die kinderen van Israhel. Hier voleyndt dat boeck
Deuteronomium, dat vijfde ende leste boeck Moysi.

Jozua

is alle den woorden die ghy hem ghebieden sult, die moet steruen, alleenlyk weest ghy vroem ende doet manlijck.

1 Ende tes ghesciet nae die doot van Moyses des Heeren dienaer, dat die Heere ghesproken heeft tot losue Nuns Moyses dienaer, ende hem seyde, **2** Mijn dienaer Moyses is ghestoruen, Staet op ende reyst oer dese lordane, ghy ende alle tvoelc met v int lant dat ick den kinderen van Israhel gheuen sal. **3** Alle die plaetsen welck die voetstappen uwer voeten betreden sullen die sal ick v gheuen, ghelyck ic totter grooter riuiere Euphrates, alle dat lant vanden Hethiters tot die groote zee, teghen der sonnen onderganck sal v Niemand en sal v moghen wederstaen alle die daghen ws leuens, ghelyck ic met Moysen gheweest hebbe, also sal ick oock met v sijn, Ic en sal v niet verlaten, noch van v sceyden. **6** Wordt versterct ende sijt vroom, dat ghi bewaert ende doet alle die wet, welc Moyses mijn dienaer v beoulen heeft, en wilt daer niet afgaan ter rechter oft ter slincker sijden, op dat ghy verstaen moecht alle dinghen die ghy doet. **8** En laet dat boeck van deser wet van uwen monde niet gaen, maer ghy sult daer op dencken by daghen ende nachten, op dat ghy bewaren ende doen moecht alle die dinghen die daer inne ghescreuen staen. **9** Siet ic ghebiede u. Wort versterct, ende weest vroom, En wilt niet vreesen, ende en wilt niet veruaert sijn, want nae den derden dach suldi ouer die lordane trekken, ende ingaan om te besitten dat lant welc die Heere uwe Godt v gheuen sal. **12** Ende tot die Rubeniten ende Gaditen ende blijuen in dlant welck Moyses v ghegheuen heeft aen dese sijde der lordanen, maer gaet ghy ouer ghewapent voor uwe lant, **14** v huysvrouwen ende v kinderen ende v vee sullen heeft oer die lordane teghen der sonnen opganck. **16** Ende sij hebben tot losue gheantwoort ende gheseyt, Alle dat ghi ons beoulen hebt sullen wij doen, ende werwaerts dat ghy ons senden sult, sullen wij gaen, **17** Ghelyck wij in allen dinghen Moysi onderdanich gheweest hebben alsoo sullen wij v oock onderdanich sijn, alleen so sij die Heere v Godt heeft oer die lordane teghen der sonnen opganck. **18** Soo wie dat tseghen uwen mont spreect, ende niet onderdanich en is alle den woorden die ghy hem ghebieden sult, die moet steruen, alleenlyk weest ghy vroem ende doet manlijck.

2 ALdus soo heeft losue Nuns sone van Sethim ghesonden twee mannen, bespieders int heymelijck, ende tot hemlieden gheseyt, Gaet, ende besiet dat lant, ende die stad van Iericho. Ende sij sijn ghereyst ende ghegaen int huys van een ghemeyn werdinne die Rahab hiet, ende sij hebben by haer gherust. **2** Ende het is den coninck van Iericho ghebootscapt ende gheseyt, Siet hier sijn nder nacht mannen incomen vanden kinderen van Israhel om dlant te bespieden. **3** Ende die coninck van Iericho heeft ghesonden tot Rahab, segghende, Brengt die mans wt, die tot v comen pale wesen. **5** Niemand en sal v moghen wederstaen alle sijn ende in v huys gheghaen sijn, want het sijn bespieders, die daghen ws leuens, ghelyck ic met Moysen gheweest ende sij sijn comen om alle dlant te besien. **4** Ende die hebbe, also sal ick oock met v sijn, Ic en sal v niet verlaten, vrouwe nemende die mannen heeftse gheborghen, ende noch van v sceyden. **6** Wordt versterct ende sijt vroom, gheseyst, Ick belijdt, sij sijn by my comen, maer ic en wist want ghy sult desen volcke het lant metten late wtdeylen, niet van waer dat sij waren, **5** ende alsmen die poorte sloot daer om dat ic uwen vaderen ghesworen hebbe, dat ict hen in die duysternisse soo sijn sij tsamen wtghegaen, ick en leueren soude. **7** Daerom wordt versterct, ende weest seer vroom, dat ghi bewaert ende doet alle die wet, welc Moyses rasschelijc, ende ghy sultse achterhalen. **6** Maer sij dede mijn dienaer v beoulen heeft, en wilt daer niet afgaan ter die mannen bouen gaen opden solder van haren huyse, rechter oft ter slincker sijden, op dat ghy verstaen moecht ende bedectese met stoppelen van vlas, dat daer was. **7** alle dinghen die ghy doet. **8** En laet dat boeck van deser wet Maer die ghene die wtghesonden waren, sijn hen gheulcht van uwen monde niet gaen, maer ghy sult daer op dencken doer den wech die daer leydt nae die ondiepte der lordanen, by daghen ende nachten, op dat ghy bewaren ende doen ende als sij wtghehaen waren soo is terstont die poorte moecht alle die dinghen die daer inne ghescreuen staen. **9** Sij en waren noch niet ontslapen die daer Dan suldi uwen wech recht maken ende dien verstaen, gheborghen laghen, ende siet die vrouwe is opwaerts by ghesloten. **8** Sij en waren noch niet ontslapen die daer **9** Siet ic ghebiede u. Wort versterct, ende weest vroom, hen comen, ende seyde, **9** Ick weet wel dat die Heere v En wilt niet vreesen, ende en wilt niet veruaert sijn, want lieiden dlant gheleuert heeft, want den grouwel van v lieiden die Heere v Godt is met v, in alles daer ghy toe ghaen heeft ons ouerallen, ende alle die inghesetenen des lants sult. **10** Ende losue heeft den princen des volcs gheboden sijn heel onmachtig gheworden, **10** Wij hebben ghehoort segghende, Gaet doert midden vanden legher, ende ghebiedt dat die Heere die wateren vander rooder zee verdrocht den volcke, ende segghet, **11** Versiet v van spijse, want heeft, doen ghy daer in glinghet als ghy wt Egipten ghegaen nae den derden dach suldi ouer die lordane trekken, ende waert, ende wat ghy ghedaen hebt den twee coninghen der Amorrhiten die woonden ouer die lordane, Sehon ende Og, gheuen sal. **12** Ende tot die Rubeniten ende Gaditen ende die welcke ghy verslaghen hebt. **11** Ende dese dinghen hooftot dat halue gheslachte van Manasse heeft hy gheseyt, rende, hebben wij seer gheureest, ende ons herte is heel **13** Weest gheachtich der woorden die welcke v Moyses flau gheworden, ende daer en is gheenen gheest in ons des Heeren dienaer gheboden heeft, segghende, Die Heere ghebleuen tot uwer incoemste, Want die Heere uwe Godt, nwe Godt heeft v lieiden ruste ghegheuen, ende alle dat is Godt bouen inden hemel ende beneden opder aerdern. lant, **14** v huysvrouwen ende v kinderen ende v vee sullen **12** Daerom so sweet my nv byden Heere, ghelyck ic met bermherticheyt ghedaen hebbe, dat ghy ooc also doen sult met mijns vaders huys, ende dat ghy my gheuen sult broeders, alle die sterck van handen sijt, ende strijt voor hen, een warachtich teeken, **13** dat ghy sult behouden mijnen tot dat die Heere uwen broederen rust gheue, ghelyck hy v vader ende moeder, mijn broeders ende susters, ende al dat ghegheuen heeft, ende dat sij ooc moghen besitten dat lant hen toebehoort, ende dat ghy onse zielen sult vander doot welck die Heere uwe Godt hen gheuen sal, ende also kert verlossen. **14** Die welcke hebben haer gheantwoordt, Ons wederom in dlant van uwer besittinghen, ende ghy sult daer ziele moet voor vlieden ghedatoort worden, eest sake nochtans in woonen, welck Moyses des Heeren dienaer v gegheuen dat ghy ons niet en verradet, ende als die Heere ons dit heeft oer die lordane teghen der sonnen opganck. **16** Ende lant sal gheleuert hebben, so sullen wij aen v ghenade ende sij hebben tot losue gheantwoort ende gheseyt, Alle dat ghi warachticheyt doen. **15** Hier om soo heeft sij die mannen ons beoulen hebt sullen wij doen, ende werwaerts dat ghy ons wedderkeeren by auonturen niet en ontmoeten, ende houdt v neder ghelaten met een coorde door een vinster, want haer ons senden sult, sullen wij gaen, **17** Ghelyck wij in allen huys was vast aen der stadt muer. **16** Ende sij seyde tot dinghen Moysi onderdanich gheweest hebben alsoo sullen hemlieden Treckt opwaerts naet tgheberchte, op dat sij v int wij v oock onderdanich sijn, alleen so sij die Heere v Godt wederkeeren by auonturen niet en ontmoeten, ende houdt v met v, ghelyck hy met Moyses gheweest heeft, **18** Soo wie daer drij daghen verborghen, tot dat sij weder comen sijn, dat tseghen uwen mont spreect, ende niet onderdanich en ende also suldi uwen wech gaen. **17** Ende sij hebben tot haer gheseyt, Wij sullen ontsuldich sijn, van desen eede,

daer ghy ons mede besworen hebt, **18** soo wannere wij int lant comen, eest dat een teeken sijn sal dit root coordeken, ons neder ghelaten hebt, ende dat ghy v vader ende moeder, ende v broeders, ende allen v maescap verghadert hebt in v huys. **19** Soo wie wt die doore ws huys gheghaen sal sijn, diens bloet sal op sijn hooft wesen, ende wij sullen daer vreemt af sijn. Maer het bloet van alle die ghene die by v in huys sullen wesen sal op ons hooft comen, eest dat hen iemant ghenaket. **20** Maer eest dat ghy ons sult willen verraden, ende dese woorden int openbaer brenghen, so sullen wij van desen eede suyuer wesen daer ghy ons mede besworen hebt. **21** Ende sij heeft gheantwoort, Het gheschiede alsoo ghy gheseyt hebt. Ende latende hen gaen dat sij voorts trekken souden heeft sij dat root coordeken in die venster ghehanghen. **22** Ende wandelende sijn sij ghecomen tot dat gheberchte, ende sijn daer drij daghen lanc bleuen, tot dat sij wederom comen waren die hen veruolcht hadden, want doen sij hen door allen die weghen sochten, en hebben sij die niet gheuonden. **23** Ende als die in die stadt comen waren, soo sijn die bespieders wederghekeert, ende neder ghegaen vanden berch, ende als sij ouer die lordane ghepasseert waren, soo sijn sij tot losue Nuns sone ghecomen, ende hebben hem vertelt alle die dinghen die hen ghebuert waren, **24** ende hebben gheseyt, Die Heere heeft alle dit lant in onse handen gheleuert, ende alle die ingheseten des lants sijn van vreesen heel verslaghen.

3 Hier om losue des nachts opstaende heeft den leger doen optrekken, ende van Setim vertreckende sijn sy ghecomen by die lordane, hy ende alle die kinderen van Israel, ende sij sijn daer bleuen drij daghen lanc. **2** Ende als die ouerleden waren, soo sijn die wtroopers gheghaen doort midden vanden heyrleggers, **3** ende hebben begonst te roepen, Als ghy die arcke des Heeren ws Godts sien sult, ende die priesters vander Leuiten gheslachte die arcke draghende, soo staet ghy ooc op, ende volcht hen die v voorgaen sullen, **4** ende laet tusschen v ende die arcke een ruynte wesen van twee duysent cubicus, op dat ghy verre sien moecht, ende kennen door welcken wech dat ghy sult moeten ghaen, want ghy en hebt door dien te voren noyt ghewandelt, ende wacht v dat ghy der arcken niet by en coemt. **5** Ende losue heeft tot dat volck gheseyt, Wort gheheylicht, want morgen sal die Heere onder v lieden wonderlycke dinghen doen. **6** Ende hy seyde tot die priesters, Neemt op die arcke des verbonts, ende gaet voor tvolc, Die welcke tghebodt volbrenghende, hebben die arcke opghenomen ende voor hen ghewandelt. **7** Ende die Heere heeft tot losue gheseyt, Heden sal ic v beginnen te verheffen voor gheheel Israel, opt dat sij weten moghen, dat ic met v ben ghelyck ic met Moyses was. **8** Maer ghebiedt ghy den priesters, die de arcke des verbonts draghen, ende segghet hen, Als ghy sult comen sijn in een deel vanden water der lordanen, so blijft daer in staende. **9** Ende losue heeft gheseyt tot die kinderen van Israel, Coemt herwaerts ende hoort dat woordt des Heeren ws Godts. **10** Ende wederom, Daer aen (seyt hy) suldi weten, dat die Heere die leuende Godt int midden onder v lieden is, ende dat hy voor v aenschijn sal verderuen die Chananeen, ende

Hetheen, Heueen, ende Pherezeen, die Gergeseen oock, ende die lebuseen, ende die Amorrheen. **11** Siet die arcke des Heeren van alle der aerden, sal voor v lieden gaen door die lordane, **12** Bereyt twaelf mannen van die gheslachten van Israel, wt elcken gheslachte eenen besonderen. **13** Ende als die priesters die de arcke des Heeren Godts van alle der werelt draghen die voetstappen van haren voeten sullen gheset hebben in die wateren der lordanen, soo sullen die wateren die beneden sijn nederwaerts afloopen ende heel te niet gaen, ende die van bouen comen sullen op eenen groten hoop staende blijuen. **14** Hierom is dat volck wt sijn tabernakelen ghegaen dat sij doer die lordane gaen souden, ende die priesters die de arcke des verbonts droeghen ghinghen voor hen. **15** Ende als sij in die lordane comen waren, ende dat hen voeten eensdeels metten water nat ghevorden waren (want die lordane hadde die oeuren van haren loop al gheuult ten tijde vanden oochst) **16** soo bleuen die nederloopende wateren op een plaetse staende, ende opswillende ghelyc eenen berch worden ghesien van verre, vander stadt die Edom ghehoemt is tot die plaetse van Sarthan, maer die wateren die beneden waren, sijn nederwaerts afgheloopen in die zee der woestinen (welc nv ghehoemt wort die doode zee) tot dat sij heel vergaan waren. **17** Maer het volck ghinck teghen die lordane, ende die priesters die darcce des verbonts droeghen, stonden op die drooghe aerde int midden vander lordanen opghescort, ende alle dat volck ghinck door den drooghen gront.

4 Ende als sij ouer gheghaen waren, soo seyde die Heere tot losue, **2** Kiest twealf mannen, wt elcken gheslachte eenen besonderen man, **3** ende ghebiedt hen dat sij wt dat midden van den gront der lordanen daer der priesters voeten ghestaen hebben, wech draghen twaelf seer harde steenen, die welcke ghy stellen sult op die plaetse des leghers daer ghi desen nacht die tenten slaen sult. **4** Ende losue heeft twaelf mannen gheroopen die hy ghecosen hadde wt die kinderen van Israel, wt elcken gheslachten eenen besonderen man. **5** Ende hi heeft tot hen gheseyt, Gaet voor die arcke des Heeren ws Godts tot int midden der lordanen, ende draect van daer elck eenen besonderen steen, op uwe scouderen, nae dat ghetal der kinderen van Israel, **6** op dat een teeken sij tusschen v lieden. Ende als v kinderen v morghen vragnen sullen segghende, Wat willen hem dese steenen? **7** sooo suldi hen antwoorden, Die wateren vander lordanen sijn vergaan voor die arcke van des Heeren verbont, als die daer door gheinck, daerom sijn dese steenen daer ghestelt tot en ghedenckerisse der kinderen van Israel, tot inder ewicheyt. **8** Hier om hebben die kinderen van Israel ghedaalso hen losue gheboden hadde, draghende wt dat midden van den gront der lordanen twaelf steenen, ghelyck die Heere hen beoulen hadde, nae dat ghetal der kinderen van Israel tot op die plaetse daer sij haren leger ghemaeckt hebben, ende daer hebben sij die ghestelt. **9** Ende losue heeft noch twaelf ander steenen ghestelt int midden vanden gront der lordanen, daer die priesters ghestaen hadden die darcce van dat verbont des Heeren droeghen, ende die sijn daer tot opden dach van heden toe. **10** Maer die priesters die darcce droeghen, stonden int midden vander lordanen tot dat al volbracht worde dwelck die Heere losue beoulen hadde, dat

hy den volcke segghen soude, ende ghelyck hem Moyses ghehoort en hadden, ende dien hy te voren ghesworen gheseyt hadde. Ende tvolck heeft hem ghehaest ende is die arcke des Heeren oock door ghegaen, ende die priesters van haren vaderen, ende van losue besneden, want sij waren ghinghen voor dat volck. 12 Ende die kinderen van Ruben noch onbesneden, alsoo sij gheboren waren, ende niemant ende Gad ende dat half gheslachte van Manasse sijn al en hadde hen onder weghen besneden. 8 Maer nae dat sij ghevapent ghetrocken voor haer broeders die kinderen van alle besneden waren, soo bleuen sij op die selue plaatse des Israhel, ghelyc hen Moyses beulen hadde, 13 ende veertich leghers, tot dat sij ghenesen waren. 9 Ende die Heere heeft duysent strijdbaar mannen by haren hoopen, ende scharen tot losue gheseyt, Heden heb ick twerwijt van Egipten v lieuen ghinghen door die effen plaatzen ende platte velden der afghomen. Ende die plaatse is gheheten Galgala, tot op stadt van Iericho. 14 Op dien dach heeft die Heere losue den dach van heden toe. 10 Ende die kinderen van Israhel groot ghemaect voor alle die van Israhel, dattse hem ontsien sijn te Galgala bleuen, ende hebben daer Phase ghehouden, souden ghelyc sij Moysen ontsien hadden doen hi noch opden veerhiensten dach der maent, des auonts, op dat plat leefde 15 Ende hy heeft tot hen gheseyt, 16 Ghebedt lant van Iericho, 11 ende sij hebben des anderen daechs de priesters die de arcke des Heeren draghen, dat sij opgaen gheten van die vruchten dies lants, onghedeesemde brooden wter lordanen. 17 Die welcke heeft hen beulen segghende, ende gheren pappen vanden seluen iare. 12 Ende het Climit opwaerts wter lordanen. 18 Ende als sij opghecomen Manna heeft opghehouden. nae dat sij van die vruchten waren draghende die arcke des Heeren, ende begosten die des lants gheten hadden, ende die kinderen van Israhel en drooghe aerde te betreden, soo sijn die wateren wederom hebben die spijse niet meer ghebruyckt, maer sij aten van comen in haer plaatse, ende vloeydden ghelyck sij te voren die vruchten van dien iare, des lants van Chanaan. 13 Maer pleghen. 19 Ende het volc clam wt die lordane opden doen losue was op dat ackerlant der stadt van Iericho, soo thinden dach der ierster maent, ende sij hebben haren heeft hy sijn oogen opghehauen, ende ghesien eenen man legher ghemaect in Galgalis, teghen die oostsijde der stadt tegen hem staende houdende een bloot swaert, ende hy is van Iericho. 20 Ende die twaelf steenen die sij wten gront tot hem ghegaen, ende heeft gheseyt, Sijde onse, oft onser der lordanen ghenomen hadden, heeft losue ghestelt in vianden? 14 Ende hi antwoerde, Gheensins, maer ic ben een Galgalis, 21 ende tot die kinderen van Israhel gheseyt, Als v prince van des Heeren heyr, ende ic coem nv. Ende losue kinderen morghen van haren vaders vraghen sullen, ende viel op sijn aensicht ghebocht te aerdien, Ende aenbiddende hen segghen, Wat bedieden dese steenen? 22 so suldi hen heeft hy gheseyt, Wat seyt mijn heere tot sijnen dienaer? leeren ende segghen, Door den drooghen gront is Israhel 15 Ontbint (seyde hy) die scoenen van uwen voeten, want gegaen door dese lordane 23 als die Heere onse God die die plaatse daer ghy op staet is heylisch. Ende losue heeft wateren van die verdroochde voor ons aensicht tot dat ghy ghedaen alsoo hem beulen was.

5 Hier om nae dat ghehoort hadden alle die coninghen

der Amorreen die ouer die lordane woonden, aen die westsijde, ende alle die coninghen van Chanaan die welcke besaten die plaatzen omtrent die groote zee, dat die Heere die vloeden der lordanen drooghe ghemaeckt hadde voor die kinderen van Israhel, tot dat sij door ghegaen waren, soo is hen herte heel onmachtich ghworden, ende daer en is gheenen gheest in hen bleuen, vreesende voor die incoemste der kinderen van Israhel. 2 Op dien tijt seyde die Heere tot losue, Maect voor v steenen messen, ende besnijdt anderwerf die kinderen van Israhel. 3 Ende hy heeft ghedaen dat die Heere beulen hadde, ende die kinderen van Israhel besneden op den hoeuele der ouerstokens. 4 Ende dit is die sake van der tweeder besnijdenissen, Alle dat volck van mans persoonen die wt Egipten gegaen waren alle strijdbaar mannen die sijn in die woestijne ghestoruen, door die seer langhe omganghen des wechs, 5 die welcke allegader besneden waren. Maer het volck dat in die woestijne gheboren was, 6 binnen die veertich iaren van die reyse der alderbreester woestijnen, dat was onbesneden tot dat sij al vernielt waren, die nae des Heeren woort niet

6 MAer Iericho was ghesloten, ende bewaert om den grouwel van den kinderen van Israhel, ende niemant en dorste daer wt oft ingaan. 2 Ende die Heere heeft tot losue gheseyt, Siet ick heb Iericho ghegheuen in uwe handen, ende haren coninck, ende alle die stercke mannen, 3 Gaet omme die stadt alle ghy strijdbaar mannen des daechs eens ende alsoe suldi ses daghen lanck doen, 4 Maer op den seuensten dach sullen die priesters seuen trompetten nemen, diemen int iubileus iaer ghebruyct, ende voer die arcke des verbonts gaen ende seuenwerf die stadt ommegaen, ende die priesters sullen metten trompetten ghelyt maken. 5 Ende als die stemme der trompetten langher ende met meer poosen ghelyt gheeft, ende in v ooren gheclanck maect, soe sal alle tvolck tsamen roepen, met een seer groot ghecrysch ende die mueren der stadt totten gronde toe sullen neder vallen, ende dan sal een ieghelyck daer inne gaen doer die plaatse daer hy teghen staet. 6 Hier om soo heeft losue Nuns sone des priesters gheroepen, ende tot hem gheseyt, Neempt die arcke des verbonts, ende seuen ander priesters laet nemen die seuen basoaven vanden iubileus iaren ende laet die gaen voer die arcke des heeren. 7 Ende tot den volcke heeft hy oock gheseyt, Gaet hen, ende wandelt rontsomme die stadt, al ghevapent, gaende voer die arcke des heeren. 8 Ende als losue sijn woorden voleyndt hadde, ende die seuen priesters met die seuen trompetten gheclanck maecten voor die arcke des Heeren verbont, 9 ende alle dat heyr ghevapent voorghinck, soo is dat ander ghemeyn

volck achter de arcke gheulcht, ende metten trompetten
worde ouer al ghelyut ghemaect. **10** Maer losue hadde
den volcke gheboden segghende, Ghy en sult niet roepen,
noch v stemme en sal niet ghehoort worden, noch gheen
woordt en sal wt uwen monde gaen, tot dat den dach comen
sal, opden welcken ick v segghen sal, Roeft ende maect
groot ghecrijsch. **11** Hier om heeft die arcke des Heeren
eens daechs rontsomme ghegaen, ende wedergekeert
sijnde inden legher is sij daer bleuen. **12** Ende als losue
des nachts opstont, soo hebben die priesters die arcke des
Heeren ghedraghen, **13** ende seuen van hemlieden die
seuen trompetten, welckmen opt iubileus iael besicht, ende
sij ghinghen voor die arcke des Heeren, gaende ende groot
gheclanck makende, ende alle dat ghwapent volck ghinck
voor hen, maer dat ander ghemeyn volck volchde die arcke,
ende maecten ghelyut met trompetten. **14** Ende sij ghinghen
rontsomme die stadt opden tweeden dach eens, ende sij
sijn wederomme inden legher comen. Ende alsoo hebben
sy ses daghen ghedaen. **15** Maer opden seuensten dach,
smorghens vroech opstaende, hebben sij die stadt omme
gheghaen (alsoo dat te voren besciet was) seuenwerf. **16**
Ende als die priesters in den seuensten ommeganc metten
trompetten groot gheclanck maecten, soo seyde losue tot
alle die van Israel, Roeft, want die Heere heeft v lieden die
stadt gheleuert, **17** ende laet dese stadt wesen verbannen
met alle datter binnen is, Alleen laet leuen Raab die ghemeyn
weerdinne, met alle die by haer in huys sijn, want sij heeft die
boden gheborghen die wij besciet hadden. **18** Maer wacht v
dat ghy niet aen en tast van alle die dinghen die v gheboden
sijn, op dat ghy niet sculdich en wordt der ouertredinghen,
ende dat den legher van Israel onder die sonde niet en
sij, ende niet verstoort en worde, **19** Maer watter is van
gout ende siluer, ende van metalen ghreedtschap, ende van
ijser, laet dat den Heere heylighen, ende gheleyt worden
in sijn tresoiren. **20** Alsdan alle het volck groot ghecrijsch
maecte, ende die trompetten groot gheclanck ghauen, nae
dat tgheroep ende gheclanck in die ooren der menichten
quam, soo sijn die mueren terstont nedergheuallen, ende
een ieghelyck is daer op gheclommen ter plaeften die teghen
hem ouer was, ende sij hebben die stadt inghenomen, **21**
ende al verslaghen wat daer binnen was, vanden mans totten
vrouwen, vanden ionghen kinderen tot den ouden menschen.
Ende die ossen, ende schapen, ende esels hebben sij
oock met dat scerp vanden swaerde verslaghen. **22** Ende
tot den twee mannen die welcke bespieders wtghesonden
waren, hebt losue gheseyt, Gaet int huys der ghemeynder
weerdinnen, ende brengtse wt, ende alle dat haer toebehoort,
ghelijck ghy haer by eede vast beloeft heeft. **23** Ende die
ionghelighen sijn daer in gheghaen, ende hebben daer wt
ghebracht Raab, ende haer ouders ende haer broeders met
allen haren huysraet, ende haer maesschap, ende sij deden
die blijuen buyten den heyligher van Israel. **24** Maer die
stadt met alle dat daer binnen vonden is, hebben sij verbrant,
sonder dat gout ende siluer ende die metalen vaten, ende
ijdere, welck sij gheheylicht hebben inden tresoir des Heeren.
25 Maer Raab der ghemeynder vrouwen ende haers vaders
huys met alle dat sij hadde, heeft losue doen leuen, ende
sij hebben int midden van Israel ghewoont tot op desen

dach toe, om dat sij die boden verborghen hadde, die hy
ghesonden hadde om Iericho te bespieden. Op dien tijt heeft
losue eenen vloeck ghesproken segghende, **26** Vermalendijt
moet die man wesen voor den Heere, die weder oprechten
ende timmeren sal die stadt van Iericho, in sijnen iersten
gheboren sone moet hy die fundamenten legghen, ende
in den ioncsten van sijnen kinderen moet hy haer poorten
stellen. **27** Aldus soo heeft die Heere met losue gheweest,
ende sijnen naem is vermaert gheworden in allen landen.

7 **1** Maer die kinderen van Israel hebben tghebodt
ghebroken, ende van dat veruloect goet hem seluen
toegheeyghent, Want Achan die sone van Charmi des
soons Sabdi des soons Zare wt Iudas gheslachte, heeft
wat ghenomen van dat veruloect goet, ende die Heere is
gram gheworden teghen die kinderen van Israel. **2** Ende
doen losue mannen wtsant van Iericho teghen Hai, die by
Bethauen gheleghen is, aen die oostsijde der stadt van
Bethel, soo seyde hy tot hemlieden, Clint opwaerts ende
bespiciat dat lant. Ende sij volbreghende dat hen gheboden
was, hebben Hai bespiciet. **3** Ende wedercomen sijnde,
hebben sij tot hem gheseyt, En laet alle tvolck niet opclimmen,
maer laet twee oft drij duysent mannen derwaerts trekken,
ende die stadt heel verderuen. Waerom sal alle tvolck te
vergheefs ghequelt worden teghen so seer luttel vianden? **4**
Hier om soo sijnder drij duysent strijbaer mannen opwaerts
ghetrocken, Die welcke ter stont den rugge keerden **5** sijn
gheslaghen van die mannen der stadt van Hai, ende daer
sijn van hemlieden sessendertich mannen verslaghen, ende
die vianden hebbense veruloch vander poorten tot Sabarim
toe, ende sij vielen verslaghen, vliedende door die neder
plaetsen. Ende het herte des volcs is veruaert gheworden,
ende ghesmolten ghelijck water. **6** Maer losue heeft sijn
cleederen ghescoert, ende is plat op sijn aensicht ter aerden
neder gheuallen voor die arcke des Heeren totten auont toe,
so wel hy als alle die ouders van Israel, ende sij hebben
ghestubbe vander aerden op haer hoofden gheworpen, **7**
ende losue heeft gheseyt, Ach Heere Godt, waerom hebdij
dat volck willen breghen ouer den vloet der Iordanen, dat
ghy ons soudt leuren in die handen vanden Amorrein,
ende verderuen? Och oft wij ouer dander zijde der Iordanen
bleuen waren soo wij begonst hadden, **8** mijn Heere Godt
wat sal ick segghen, siende dat Israel sijnen vianden den
rugge keert, **9** Die Chananeen ende alle die inwoonders
des lants sullen hooren, ende tsamen ghehoep sullen
sij ons omringhen, ende onsen naem te niet doen opder
eerden, ende wat suldi uwen grooten naem doen? **10** Ende
die Heere heeft tot losue gheseyt, Staet op, Waerom ligt
ghy ghebuycht op v aensicht ter aerden? **11** Israel heeft
ghesondicht, ende mijnen verbont ouertreden, ende sij hebben
van dat verbanne goet ghenomen, ende ghestolen, ende
ghelogen, ende dat onder haer ghereedtschap gheborghen.
12 Ende Israel ende sal niet moghen staende blijuen voor
sijn vianden, ende sij sullen daer voor vlieden, om dat sij
besmedt sijn met dat veruloect goet, ick en sal voertaen
met v niet wesen, tot dat ghy hem sult vernield hebben, die
deses groots misdaets schuldich is. **13** Staet op, heylight
dat volck, ende segghet hen, Heylicht v teghen morghen,
want dit seyt die Heere Godt van Israel, Israel daer is

verbannen goet int midden van v, ghi en sult niet moghen opghestaen ende alle dat heyr der vechtender mannen met voor v vianden staende blijuen tot dat hy wt v lieden vernield hem, om op te trekken nae Hai, ende hy heeft wtghecoren worde die met deser grooter sonden besmet is. **14** Ende ghy dertich duysent stercker mannen ghesonden des nachts, **4** sult morghen vroech een yeghelijck aencomen door uwen ende hen gheboden segghende, Legghet laghen achter die gheslachten, ende wat gheslachte dat het lot vinden sal, dat stadt, ende en vertrect niet verder van daer, ende ghy sult sal met sijnen maesschap aencomen, ende elck maesschap allegader bereedt sijn, **5** maer ick ende die ander menichte by huysghesinnen, ende elck huysghesin by mannen. **15** die met my is sullen recht teghen die stadt opcomen. Ende Ende soo wie beuonden wordt in dit groot misdaet, die sal als sij teghen ons sullen wtghecomen sijn, soo sullen wij int vier verbrant worden, met allen sijn haelijck goet, om vlieden ghelyck wij te voren gheadaen hebben ende onse dat hy tverbont des Heeren ouertreden heeft, ende een rugghen keeren, **6** tot dat sij veruolgheerde verre vander stadt onghe Loft stuck gheadaen in Israhel. **16** Hier om losue des vertrocken sullen sijn, want sij sullen meynen dat wij vlieden, morghens opstaende heeft Israhel aenghebracht by haren ghelyck te voren. **7** Hier om die wijle dat wi vlieden ende gheslachten, ende tgheslachte van Iuda worde beuonden. **17** Ende als dat gheslachte by sijn familien aenghebracht sij ons veruolghen, soo suldt ghy opstaen van die laghen, was, soo is die familie van Zare beuonden. Ende die by uwe handen leueren. **8** Ende als ghy die inghenomen hebt, sijn huysghesinnen offerende, heeft hy beuonden Zabdi, **18** Welcks huys by mannen elck bysonder dyleynd, soo soo suldi die ontsteken, ende al doen ghelyck ick gheboden heeft hy beuonden Achan den sone van Charmi, des soons ter plaeften van die laghen, ende nederghelieghen tuschen Zabdi, des zoons Zare, van Iudas gheslachte. **19** Ende losue Bethel ende Hai, aen die westzijde der stadt Hai. Maer losue heeft tot Achan gheseyt, Mijn sone gheeft den Heere Godt is dien nacht int midden des volcs bleuen, **10** ende des van Israhel glorie, ende belijdt, ende segghet my, wat ghy smorghens vroech opstaende heeft hy sijn ghesellen ghetelt, gheadaen hebt, en wilt dat niet verborghen. **20** Ende Achan ende is metten outsten op ghetrocken int vorste vanden heeft tot losue gheantwoordt, ende hem gheseyt, Voerwaer heyre omringhelt met die helpe der strijdtbaerigher mannen. ic heb ghesondicht teghen den Heere Godt van Israhel, ende **11** Ende als sij comen waren ende opghegaen teghen ouer aldus, ende alsoo ghedaen, **21** Want ick sach onder den die stad, soo standen sij aen die noortsijde der stadt, daer roof eenen rooden mantel seer goet, ende twee hondert een dellinghe was tus-schen die stadt ende hemlieden. siclen siluers, ende eenen gulden rije van vijftich siclen, ende **12** Maer hy hadde vijf duysent mannen ghecosen, die hy begherende heb ic die wech ghedraghen, ende gheborghen ghestelt hadde in die laghen tuschen Bethanen ende Hai, in die aerde teghen dat midden van mijnder tenten, ende dat aen die westzijde der seluer stadt. **13** Maer alle dander heyr siluer heb ick in die eerde ghegrauen ende bedect. **22** Aldus stelden haer slachordem teghen die westzijde der seluer soo heeft losue dienaers ghesonden, welcke loopende tot stadt, also dat die vorste vander menichten quamen tot aen sijn tente, hebbent al verborghen vonden ter seluer steden, die westzijde der stadt. Hierom sois losue dien nacht voorts ende dat siluer mede. **23** Ende sij namen dat wter tenten ghegaen ende stont int midden der dellinghen. **14** Ende als ende brachtent tot losue, ende tot alle die kinderen van die coninck van Hai dit ghesien hadde, soo heeft hy hem des Israhel, ende sij hebben dat voor den Heere ghworpden. morghens vroech ghehaest, ende is wtghetrocken met allen **24** Aldus soos heeft losue ghenomen Achan Zares sone, dat heyr vander stadt. Ende hy heeft sijn slachordem ghesict ende dat siluer ende den mantel ende die gulden rije, ende teghen die woestijne, niet wetende datter achter rugghe sijnen sonen oock ende dochteren, ossen ende eselen ende lagen verborghen waren. **15** Maer losue ende alle die van scapen, ende oock dat selue tabernakel, ende alle den Israhel hebben van die plaepte ghewoken, ghelatende hem huysraet (ende alle die van Israhel met hem) hebben hem als oft sij gheureest hadden, ende sij vloeden door den wech gheleyt tot Achors dal. **25** daer heeft losue gheseyt, Want ghebleuen en was die Israhel niet en veruolchde (latende die ghy ons verstoort hebt, soo verstoore v Godt op desen dach. makende, ende malcanderen moet gheuende, hebben hen Ende gheheel Israhel hebben hem ghesteent, ende alle veruolcht. Ende als sij vander stadt afghetrocken waren, dat hem toebehoorde is metten viere verdaen. **26** Ende sij **17** ende datter niet een in die stadt van Hai ende Bethel hebben op hem eenen grooten hoop steenen verghadert, ghebleuen en was die Israhel niet en veruolchde (latende die die noch blijft tot opden dach van heden. Ende die rasende steden open alsoo sij daer wtgheloopen waren) **18** heeft gramschap des Heeren is van hemlieden afgekeert. Ende die Heere tot losue gheseyt, Heft op den scilt die in v hant die plaepte is ghenoemt Achors dal, tot desen dach toe. is, teghen die stadt Hai, want ic sal v die leueren. Ende als hy den scilt opghehauen hadde teghen ouer die stadt,

8 Ende die Heere heeft tot losue gheseyt, En vreest niet, noch en weest niet veruaert, Neemt met v alle die meniche der strijdtbaer mannen, ende opstaende reyst opwaerts nae die stadt Hai, siet ick heb haren coninck gheleuert in v hant, ende tvolck, ende die stadt, ende dlant. **2** Ende ghy sult der stadt Hai ende haren coninck doen, ghelyck ghy lericho ende haren coninck ghedaen hebt, Maer den roof met alle den beesten sult ghy voor v lieden nemen, legt laghen der stadt achter haer. **3** Ende losue is **19** soos sijn die laghen die daer verborghen waren terstont opghestaen, ende gaende nae die stadt hebben sij die inghenomen ende ontsteken. **20** Maer die mannen vander stadt die losue veruolchden (omsiede ende siende den roock vander stadt opghaende totten hemel toe) en consten niet meer herwaerts ende derwaerts gheulieden, besonder om dat die ghene, die te voren die vlucht gheueynst hadden, ende liepen nae die woestijne, nv teghen die veruolghers seer vromelijck wederstonden. **21** Ende losue ende alle

die van Israel siende dat die stadt inghenomen was, ende ende Amorrhites, Chaniters Pheresiters ende Heueiters dat den roock vander stadt opghinck, soo is hy wederom ende lebuseiters, 2 soo sijn sij al te samen verghadert, dat ghekeert, ende heeft die mannen van Hai gheslaghen, 22 sij teghen losue ende Israel strijden souden, met eenen Want die ghene die de stadt inghenomen ende ontsteken moede, ende met ghelycken sinne. 3 Maer die daer woonden hadden, waren ooc wter stadt comen teghen haerlieden te Gabaon hoorende alle dat losue hadde ghehaen den ende beghonsten int midden die vianden te slaen. Als dan steden Iericho ende Hai, 4 scalckelijck denckende, hebben die vianden van beyde die sijden gheslaghen worden, alsoo met hem spijse genomen, legghende oude sacken op ezels, datter niemant van die groote menichte behouden en bleef, ende wijnflesschen ghescoert ende wederom toeghenaeyt, 5 23 hebben sij oock den coninck vander stadt Hai leuende ende seer oude scoenen, die tot een teeken der outheyt met gheuanghen, ende dien voor losue gebracht. 24 Als sij dan lappekens tsamen ghenaeyt waren, ghecleedt met ouden al verslaghen waren die Israel nader woestijnen vliedende cleederen, ende die brooden die sij om te teren ouer wech veruolcht hadden, ende ter seluer plaatzen metten swaerde droeghen, waren hart ende in stucken ghebroken, 6 ende gheuallen waren, soo sijn die kinderen van Israel weder sij sijn ghereyst tot by losue, die doen inden legher was te ghecomen, ende hebben die stadt gheslaghen. 25 Ende Galgala, ende hebben tot hem gheseyt, ende tsamen tot alle die op dien dach verslaghen sijn vanden mans totten alle die van Israel, Wij sijn van seer verren lande comen, vrouwen, waren twaelf duysent menschen, alle luyden der begherende met v lieden pays te maken. Ende die kinderen stadt Hai. 26 Maer losue heeft sijn hant wederom ghetrocken, van Israel hebben hen gheantwoort ende gheseyt, 7 Ghy die hy hooghe opghehauen hadde houdende den scilt, tot moecht by auontueren woonen int lant welck ons metten late dat alle die inwoonders van Hai verslaghen waren. 27 toeghedeelt moet worden, ende soo en souden wij gheen Maer die beesten ende den roof vander stadt, hebben die verbont met v moghen maken, 8 Maer sij seyden tot losue, kinderen van Israel onder malcanderen ghedeelt, ghelyc Wij sijn v dienaers. Ende losue seyde tot hemlieden, Wie die Heere losue beuolen hadde. 28 Ende hy heeft die sijdi? oft van waer coemdi? 9 Sij hebben gheantwoort, Wi v stadt verbrant, ende daer af ghemaect eenen ewighen dienaers sijn van seer ver-ren lande comen inden naem des hoop, 29 ende haren coninck aen een galgne ghehanghen Heeren ws Gods, Want wij hebben ghehoort die vermaertheyt tot den auont, ende totter sonnen onderganck toe. Ende losue heuet gheboden, ende sij hebben sijn lichaem vanden 10 ende den twee coninghen der Amorrhites, die ouer die cruyce ghedaen, ende dat gheworpen inden inganck der lordane waren, Sehon den coninck van Hesebon, ende seluer stadt, verghaderende daer op hem eenen grooten Og den coninck van Basan, die daer waren in Astaroth, hoop steenen die daer blijft tot opden dach van heden. 30 11 ende die ouders ende alle die inwoonders van onsen Doen stichtie losue den Heere den Godt van Israel eenen lande hebben tot ons gheseyt, Neemt spijsen in v handen, outaer, opden berch Hebal, 31 ghelyc Moyses des Heeren om den seer langhen wech, ende gaet hen te ghemoeite dienaer den kinderen van Israel gheboden hadde, ende ende segghet, Wij sijn v dienaers, wilt een verbont met ons soos dat ghescreuen is int boeck van Moyses wet, eenen maken. 12 Siet dese brooden namen wij al heet doen wij outaer van onghehouwen steenen, die welcke gheen ijser wt onsen huysen ghinghen om tot v te comen, nv sijn sij al ghehaen en heeft, ende hi heeft daer op den Heere heel drooghe gheworden, ende van te groote outheide in stucken brantofferanden gheoffert, ende oock vreedoffers gheoffert. ghebriselt, 13 deze wijnflesschen vulden wij al nieue, nv 32 Ende hy heeft op die steenen ghescreuen die tweede wet sijn sij gheborsten ende ontbonden, die cleederen ende van Moyses die hy ghescreuen hadde voor die kinderen scoenen die wij aen hebben, ende die wij aen ons voeten van Israel. 33 Maer alle dat volck ende alle die outste ende hebben, die sijn van die lancheyt des wechs versleten, ende die hooftmannen ende rechters stonden aen beyde die by nae al heel te niete. 14 Hierom soo hebben sij van haer sijden vander arcken, voor daensicht der priesters die de lieden spijsen genomen, ende den mont des Heeren niet arcke van dat verbont des Heeren droeghen, soo wel die gheuraecht. 15 Ende losue heeft vrede met hem ghemaect, wtlanders als die ingheborene, Die helicht van hen stont ende makende een verbont heeft hy hen gheloeft dat sij niet by den berch van Garizim, ende dander helicht by den ghedoot en souden worden, ende die princen der menichten berch Hebal, ghelyc Moyses des Heeren dienaer gheboden hadde. Ende ten iersten soo heeft hy dat volck van Israel ghebenedijt, 34 Ende daer nae soo heeft hy ghelesen alle hebben hen oock ghesworen. 16 Ende nae drij daghen dat alle die menichte van Israel voor die vrouwen, kinderen, dat dit verbont ghemaect was, soo hebben sij ghehoort dat sij ende vreemdelinghen die onder hemlieden woonachtich waren. 17 Ende die kinderen van Israel hebben haren alledie woorden die daer ghescreuen waren in dat boeck der heylregher vertrocken, ende sijn in hen steden ghecomen wet, 35 ende hy en heeft niet ongheruert ghelaten van alle opden derden dach, waer af dit die namen sijn, Gabaon dat Moyses beuolen hadde, maer hy heuet al verhaelt voor ende Caphira, ende Beroth, ende Cariathiarim. 18 Ende alle die menichte van Israel voor die vrouwen, kinderen, aen die zee canten, ende aen den oeuer vander groter zee, sij en hebbense niet verslaghen, om dat die princen der ende vreemdelinghen die onder hemlieden woonachtich waren. 19 Die welcke hebben hen gheantwoort, tseghen die princen, 19 Die welcke hebben hen ghehoort dat sij van Israel, Ende alle tghemeyn volck heeft ghemurmelt van Israel, ende daerom en moghen wi hen niet ghenaken.

9 ALs dit ghehoort hebben alle die coninghen ouer die lordane, die daer woonden opt gheberchte, int plat lant, aen die zee canten, ende aen den oeuer vander groter zee, ende oock mede die daer woonden by Libanus, die Hethiters

leuen blijuen moghen, op dat die gramschap des Heeren
teghen ons niet verwect en worde, waert sake dat wi onsen
eedt braken, **21** Maer laetse also leuen dat sij tot behoeue
vander gheheelder menichten hout houwen, ende water
aenbreghen. Ende als sij dit seyden, **22** soo riep losue
die Gabaoniters, ende seyde tot hemlieden, Waerom hebd
ons met bedroch willen bedrieghen, alsoo dat ghy seyt, Wij
woonen seer verre van v lieden, daer ghy int midden van ons
woont? **23** Daerom suldi onder den vloeck staen, ende daer
en sal nemmermeer iemant ghebreken van uwen gheslachte
die hout houwe, ende water aenhhale in dat huys van mijnen
Godt. **24** Ende sij hebben gheantwoortd, Het was ons uwen
dienaers ghebootscapt, hoe dat die Heere v Godt Moysi
sijnen dienaer gheloef hadde, dat hy v alle dit lant soude
leuren, ende alle des lants bewoonders vernielen. Daerom
waren wij seer veruaert, ende hebben voorsien voor onse
zielen, bedwonghen sijnde wt den growel van v lieden, ende
hebben desen raet ouer een ghedraghen. **25** Maer nv sijn wij
in handen, doet ons dat v goet ende recht dunct te wesen.
26 Hierom heeft losue ghedaen alsoo hy gheseyt hadde,
ende heeftse verlost wt die handen der kinderen van Israel,
dat sij niet ghedoot en souden worden. **27** Ende hy heeft
gheordineert op dien dach dat sij sijn souden ten dienste
van alle den volcke, ende van des Heeren outaer, hout
afhouwende ende water aenbreghende tot op desen dach
toe, ter plaatzen welck die Heere vercoren soude hebben.

10 ALS dit ghehoort heeft Adonisedec die coninc van Iherusalem, te weten dat losue Hai inghenomen ende omgeworpen hadde (want ghelyck hy lericho ende haren coninck ghedaen hadde, soo heeft hy ooc Hai ende haren coninc ghedaen) ende dat die Gabaoniters ouergheuloden waren tot Israel, ende met hemlieden verbonden, **2** so is hy seer veruaert gheweest, Want Gabaon was een groote stadt, ende een vanden conincklike steden, ende meerder dan die stadt Hai, ende alle haer vechtende mannen waren seer sterck. **3** Daer om soo heeft Adonisedec die coninc van Iherusalem ghesonden, aen Oham den coninc van Hebron, ende aen Pharam den coninck van Ierimoth, ende aen laphia ooc den coninck van Lachis, ende aen Dabir den coninck van Eglon segghende, **4** Coemt opwaerts tot my, ende brengt helpe, dat wij die stadt van Gabaon moghen verwinnen, want sij is tot losue ende Israel ouergetrocken. **5** Aldus sijn die vijf coninghen der Amorrhites tsamen verghadert ende oppgetrocken, te weten die coninck van Iherusalem, die coninck van Hebron, die coninck van Ierimoth, die coninck van Lachis, die coninck van Eglon, tsamen met haren heyrscaren, ende sij hebben haren leger ghemaeect omtrent Gabaon, die bestrijdende, **6** Maer die inwoonders van Gabaon der stadt die beleghen was, hebben ghesonden tot losue, die alsdoen was inden heylregher by Galgala, ende hem gheseyt, En wilt v handen niet af trekken van die helpe uwer dienaren, coemt haestelijck opwaerts, ende verlost ons, ende coemt ons ter helpen, want alle die coninghen vanden Amorrhites die int gheberchte woonen sijn te samen tseghen ons ghecomen. **7** Ende losue is opwaerts gherest van Galgala, ende alle dat heyr der strijbaer mannen, met hem seer stercke mannen, **8** ende die Heere heeft gheseyt tot losue, En wilt dese niet ontsien, want ic hebse

in v handen gheleuert, Niemant van henlieden en sal v
moghen wederstaen. **9** Aldus heeftse losue oueruallen
onuerhoets alle den gheheelen nacht opwaerts treckende
van Galgalis. **10** Ende die Heere heeftse verbaest ghemaeect
voor daenschin van Israel, ende hy heeftse vernielt met
een swaer plague in Gabaon, ende heetse veruolcht door
den wech des opgancs nae Bethoron, ende gheslaghen tot
Azeca ende Macea toe. **11** Ende als sij vloeden voor die
kinderen van Israel ende waren in dem nederganck van
Bethoron, soo heeft die Heere op hen ghesonden groote
steen van den hemel tot Azeca, ende daer isser veel
meer ghestoruen van die hagelstenen, dan die de kinderen
van Israel metten sweenre verslaghen hadden. **12** Doen
heeft losue totten Heere ghesproken op den dach als hy die
Amorrhites gheleuert hadde voor daenschin der kinderen
van Israel, ende hy heeft voor hen gheseyt, Ghy sonne en
wort niet gheroert teghen Gabaon, ende ghy mane teghen
die valleye van Aialon. **13** Ende die sonne ende die mane
bleuen stille staende tot dat het volck hem ghwroken hadde
ouer sijne vianden. En is dat niet ghescreuen inden boeck
der rechtuerdighen? Hierom heeft die sonne ghestaen int
midden vanden hemel, ende sij en heeft haer niet ghehaest
onder te gaen den tijt van eenen daghe. **14** Daer en heeft
voor noch nae soo langhen dach niet gheweest, den Heere
onderdanich wesende der stemmen van eenen mensch
ende voor Israel strijdende. **15** Ende losue is wedergekeert
met alle die van Israel in den heylregher van Galgale, **16**
Want die vijf coninghen waren gheuloden ende hadden
hen gheborghen in een speluncke der stadt Macea. **17**
Ende het is losue ghebootscapt dat die vijf coninghen
gheuonden waren verborghen in die speluncke der stadt
Macea. **18** Die welcke heeft sijnen ghesellen gheboden
ende gheseyt, Wentelt groote steenen tot aen dat gat der
speluncken, ende stelt neerstighe mannen diese besloten
bewaren moghen, **19** maer en wilt niet staende blijuen,
maer veruolcht die vianden, ende slaat alle die achterste der
gheender die vlieden, noch en laetse niet in haerder steden
beurijtheden ingaan, die welcke die Heere Godt gheleuert
heeft in uwen handen. **20** Als dan die vianden gheslaghen
waren door eenen grooten slach, ende by nae heel totten
lestien man vernielt, so sijn die ghene die Israel hebben
connen ontuliden in vaste besloten steden gheghaen. **21**
Ende alle theyr is tot losue wedergekeert in Macea, daer
doen die heylregheren waren, ghesont ende in gheheelen
ghetale, ende daer en heeft niemant tseghen Israel derren
kicken. **22** Ende losue heeft beuolen segghende, Doet open
dat gat der speluncken, ende brengt voorts tot my die vijf
coninghen die daer in verborghen sijn. **23** Ende die dienaers
hebben ghedaen alsoo hen beuolen was, ende sij hebben
tot hem ghebracht die vijf coninghen wter speluncken, den
coninck van Iherusalem, den coninck van Hebron, den coninc
van Ierimoth, den coninc van Lachis, den coninck van Eglon.
24 Ende als die tot hem ghebracht waren, soo heeft hy alle
die mannen van Israel gheroepen, ende gheseyt tot die
hooftliden des herys die met hem waren, Gaet henen ende
stelt v voeten op die halsen van desen coninghen. Ende
als sij voorts ghegaen waren ende sij der nederligghender
halsen metten voeten tredden, **25** soo seyde hy wederom

tot hen, En wilt niet vreesen noch veruaert sijn, wert versterct ende weest vroem, want alsoo sal die Heere doen allen uwen vianden teghen die welcke ghy strijd. **26** Ende losue heeftse gheslaghen ende ghedoot, ende ghehanghen aen vijf stijlen, ende sij waren ghehanghen totten auont toe. **27** Ende als die sonne onderghinck, soo heeft losue beoulen den ghesellen dat sij die souden afdoen van die galghen.

Die welcke hebbense afghenomen ende gheworpen in die speluncke daer sij in verborghen hadden gheweest, ende sij hebben op dat gat van dier speluncken gheleyt groote steenen, die welcke daer blijuen tot op desen dach toe. **28** Opden seluen dach heeft losue oock Macedam inghenomen, ende verslaghen metten scerpe vanden sweerde, ende den coninck van dier stadt heeft hy ghedoodt, ende alle haer bewoonders, hy en heeft daer in niet ghelaten soo veel als een luttel bleuelingenhen. Ende hy heeft den coninck van Maceda ghedaen ghelyck hy den coninck van Iericho ghedaen hadde. **29** Ende hi is voorts ghetrocken met gheheel Israel van Macea tot Lebna, ende streedt daer teghen, **30** die welcke die Heere met haren coninck gheleuert heeft in die handen van Israel, ende sij hebben die stadt gheslaghen met dat scerpe des sweerts ende allen haer bewoonders, sij en hebben gheen bleuelingenhen ghelaten. Ende sij hebben den coninck van Lebna ghedaen ghelyck sij ghedaen hadden den coninck van Iericho. **31** Van Lebna is hy ouergetrocken in Lachis met gheheel Israel, ende als hy het heyr rontsomme ghestelt hadde, soo bestormde hy die. **32** Ende die Heere heeft Lachis in Israels hant gheleuert, ende hy heeft die des anderen daechs inghenomen ende gheslaghen metten scerpen des sweerts, ende alle die zielen die daer in waren, ghelyck hy Lebna ghedaen hadde. **33** In dien tijt soo is opcomen Horam die coninck van Gazer om dat hy Lachis helpen soude, den welcken heeft losue verslaghen mit allen sijnen volcke datter niet een ouer en bleef. **34** Ende hy is van Lachis voerts ghereyst tot Eglon, ende hy heeft die omleyt, **35** ende vechtende ghewonnen op den seluen dach, ende hy heeft metten scerpen des sweerts gheslaghen alle die zielen die daer in waren, nae alle dat hy Lachis ghedaen hadde. **36** Ende hy is oock met gheheel Israel opgetrocken van Eglon tot Hebron, ende hy heeft daer teghen ghestreden, **37** ende die inghenomen, ende verslaghen metten scerpen des sweerts, ende oock haren coninck, ende alle die steden van dien lantschap, ende alle die zielen die daer in woonachtich waren, hy en heeft daer in niet ghelaten eenige bleuelingenhen, ghelyck hy Eglon ghedaen hadde alsoo heeft hy Hebron oock ghedaen, alle dat hy daer in vant vernielende metten sweerde. **38** Ende van daer wedergekeert sijnde tot Dabir, **39** heeft hy die inghenomen ende verdoruen, ende ooc haren coninck, ende alle die steden rontsomme heeft hy gheslaghen metten scerpen des sweerts, hy en heeft daer inne niet ghelaten eenige bleuelingenhen, ghelyck hy ghedaen hadde Hebron ende Lebna ende haren coninghen, alsoo heeft hy Dabir ende haren coninck ghedaen. **40** Aldus heeft losue verslaghen alle dat lant des gheberchten, ende dat suytwaerts lach, ende der platter velden, ende Asedoth met haren coninghen, hy en heeft daer niet ghelaten eenige bleuelingenhen, maar alle dat adem trecken mocht heeft hy ghedoodt, ghelyck

hem beoulen hadde die Heere die Godt van Israel, **41** van Cadesbarne tot Gazam toe, Alle dlant van lessen tot Gabaon, **42** ende alle haer coninghen ende hen lantscappen heeft hy met eenen oploop inghenomen ende verdoruen, Want die Heere die Godt van Israel heeft voor hem ghestreden. **43** Ende hy is wedergekeert met gheheel Israel tot die plaetse der heyregheheren in Galgala.

11 VVelcke dinghen als labin die coninck van Asor ghehoort hadde soo heeft hy ghesonden een lobab den coninck van Madon, ende totten coninck van Semeron, ende totten coninck van Achsaph, **2** ende tot die coninghen vanden Noorden, die int gheberchte woonden, ende in dat plat nederlant teghen die suytsside van Ceneroth, ende oock in die veltachtige landen, ende lantscappen van Dor by die zee. **3** Ende tot die Chananiters van den Oosten ende Westen, ende totten Amorrhitters ende Hethiters ende Phereziters ende lebuzeiters int gheberchte, ende totten Heueiters oock die daer woonden aen dat onderste van Hermon int lant Maspha. **4** Ende sij sijn allegader wtghetrocken met haren heyscharen een volck wter maten groot van ghetale, ghelyck dat sandt dwelck aen die zeecant is, ende oock peerden ende waghenen van een ontlijcke menichte. **5** Ende alle dese coninghen sijn te samen comen ouer een aen die wateren van Merom dat sij strijden souden teghen Israel. **6** Ende die Heere heeft gheseyt tot losue, en vreest dese niet, Want morghen op dese selue ure sal ick alle dese leueren om ghewont te wordene voor daenschijs van Israel, Hen peerden suldi vermincken, ende hen waghenen verberben metten viere. **7** Ende losue is ghecomen ende alle theyr met hem teghen linieden aen die wateren Merom onuersienlyck, ende sij hebbense oueruallen, **8** ende die Heere heeftse gheleuert in Israels handen Die welcke hebbense gheslaghen ende veruolcht tot groot Sidon toe, ende tot die wateren Maserephoth, ende tot dat velt van Maspha, welc is aen diens oostsijsde. Aldus heeft hy die alle verslaghen, alsoo dat hi gheen bleuelingenhen van hen achter en liet, **9** ende hi heeft ghedaen ghelyc die Heere hem beoulen hadde, hen peerden heeft hy verminct, ende die waghenen metten viere verbrant. **10** Ende terstont weder om keerende heeft hy inghenomen Asor, ende haren coninck heeft hy verslaghen metten sweerde, Want Asor hiel van outs douserste heerlijcheyt van alle desen rijcken. **11** Ende hy versloech alle die zielen die daer woonden, hi en heeft daer niet ghelaten eenige bleuelingenhen, maar hy heuet al verdoruen, alsoo datter niet le leuen en bleef, ende die stadt heeft hy metten brande vernield. **12** Ende alle die steden rontsomme, ende haer coninghen heeft hy ghenomen, verslaghen, ende vernield, ghelyck hem beoulen hadde Moyses des Heeren dienaer, **13** sonder die steden die op die hueuelen ende hoochden gheleghen waren, die andere heeft Israel verbrant, alleen die alder stercste stadt Asor heeft hy metter vlammen vernield. **14** Ende alle den roof van desen steden ende dat vee hebben die kinderen van Israel onder malcanderen gheleyt, alle die menschen verslaghen wesende, **15** Ghelyc die Heere Moysi sijnen dienaer gheboden hadde, alsoo heeft Moyses losue gheboden ende die heuet al volbrocht, hy en heeft van allen den gheboden niet achterghelaten, oock niet een

woort dat die Heere Moysi beuolen hadde. **16** Aldus heeft Iosue inghenomen alle dat lant der gheberchten ende dat suytlant, ende dlant van Gessen, ende dat plat lant, ende die westsijde, ende den berch Israhel, ende sijn veltachtighe landen, **17** ende eendeels des berchs die opclimt tot Seir tot Baalgad toe, door dat plat lant van Libanus onder den berch Hermon, alle haer coninghen heeft hy gheuanghen, gheslaghen, ende ghedoot, **18** Langhen tijt heeft Iosue ghestreden teghen dese coninghen. **19** Daer en was niet een stadt die haer niet ouer en gaf den kinderen van Israhel sonder die Heueiters die te Gabaon woonden, want hy heeftse alle strijdende ghevonden, **20** Want het was des Heeren vonnisste dat hen herten souden verhert worden, ende dat sij strijden souden teghen Israhel, ende vallen, ende dat sij gheen ghenadicheyten en souden verdienien, ende dat sij vergaen souden ghelyck die Heere Moysi beuolen hadde. **21** In dien tijt is Iosue ghecomen ende heeft dootgheslaghen Enacim van tgheberchte van Hebron ende Dabir ende Anab ende van alle tgheberchte van Iuda ende Israhel, ende hen steden heeft hy vernield. **22** Hy en heefter niet eenen ouerghelaten van Enacims gheslachte int lant der kinderen van Israhel, sonder die steden van Gaza ende Geth, ende Azoto, in die welcke sij alleen ghelaten sijn. **23** Aldus heeft Iosue alle dlant inghenomen, ghelyck die Heere ghesproken heeft tot Moysen, ende hy heeft dat tot een besittinghe gheleuert den kinderen van Israhel, nae hen deelen ende gheslachten, ende het lant heeft gherust van orloghen.

Hethiters ende Amorrhites, Chananiters, ende Pherezeiters, Heueiters, ende lebuseiters. **9** Die coninc van Iericho was een, Die coninc van Hai welc is ter sijden van Bethel een, **10** Die coninc van Ierusalem een, Die coninc van Hebron een, **11** Die coninc van Ierimoth een, Die coninc van Lachis een, **12** Die coninc van Eglon een, Die coninc van Gazer een, **13** Die coninc van Dabir een, Die coninc van Gader een, **14** Die coninc van Herma een, Die coninc van Hered een, **15** Die coninc van Lebna een, Die coninc van Adullam een, **16** Die coninc van Macea een, Die coninc van Bethel een, **17** Die coninc van Taphua een, Die coninc van Ophir een, **18** Die coninc van Aphec een, Die coninc van Saron een, **19** Die coninc van Mador een, Die coninc van Asor een, **20** Die coninc van Semeron een, Die coninc van Acsaph een, **21** Die coninc van Thenac een, Die coninc van Mageddo een, **22** Die coninc van Cedes een, Die coninc van lachanam van den Carmelus een, **23** Die coninc van Dor ende des lantscaps van Dor een, Die coninc der heydenen van Galgal een, **24** Die coninc van Thersa een, Alle die coninghen waren eenendertich.

13 Iosue was out ende van grooter ouerdom, ende die Heere heeft tot hem gheseyt, Ghy sijt out gheworden ende van grooter ouerdom, ende daer is een seer breedt landt ghelaten, dat noch niet metten late ghedeelt en is, **2** te weten gheheel Galileen, Philistijm, ende gheheel Gessuri, **3** Van den turbelen vloet die Egypchen watert, tot aen die palen van Accaron teghen den Noorden, Dlant van Chanaan dwelck in vijf cleyn coninghen der Philistijnen gheudeyt wordt, Die Gazeiters ende Azotiters ende Alcaloniters, Getheiters ende Accaroniters. **4** Maer aen die zuytsjide sijn de Heueiters, alle dlant van Chanaan, ende Maara der Sidoniters, tot Apheca, ende die palen der Amorrhites, **5** ende haer reghenooten, Ende ooc dlantscap van Libanus, teghen den Oosten van Baalgad onder den berch Hermon tot dat ghy coemt in Emath, **6** Van allen den ghenen die daer woonen opden berch van Libanus tot die wateren Maserephoth, ende alle die Sidoniters, Ick ben die ghene diese vernielen sal voor daensicht der kinderen van Israhel. Daer om laet dit lant comen int deel der erffenissen der kinderen van Israhel, ghelyck ick v beuolen hebbe. **7** Ende nv deylt dat lant tot een besittinghe den neghen gheslachten, ende den haluen gheslachte van Manasses, **8** met den welcken Ruben ende Gad het lant beseten hebben, het welck hen Moyses des Heeren dienaer gheleuert heeft ouer die vloeden der lordanen aen die oostsijde **9** van Aroer, welck gheleghen is aen den oeuer der beken Arnon ende int midden der valleyen, ende alle die platte landen van Medaba tot Dibon toe, **10** ende alle die steden van Sehon den coninc vanden Amorrhites die gheregneert heeft in Hesebon tot aen die palen der kinderen van Ammon, **11** ende Galaad, ende die pale van Gessuri ende Machati, ende alle den berch Hermon ende gheheel Basan tot Salecha toe, **12** alle tconincrijck van Og in Basan die gheregneert heeft in Astaroth ende Edrai, hy was van die ouerghebleueene van Raphaim, ende Moyses heeft dese verslaghen ende vernield. **13** Ende die kinderen van Israhel en hebben niet willen heel te niet doen Gessuri ende Machati, ende sij hebben ghewoont int midden van Israhel

tot opden dach van heden toe, **14** Ende den gheslachte van Leui en heeft hy gheen besittinghe ghegheuen, maer die sacrificien ende slachofferanden des Heeren des Godts van Israel, dese sijn haer erffenisse, ghelyc hy hen gheseyt heeft. **15** Aldus heeft Moyses een besittinghe ghegheuen den gheslachte der kinderen van Ruben, na hen maesscappen, **16** Ende hen pale was van Aroer, welck gheleghen is op den oeuer der beken van Arnon, ende int midden van die valleye der seluer beken, alle dat effen lant dwelc leydt tot Medaba **17** ende Hesebon, ende allen haer dorpkens welck sijn in die veltachtige landen Ende oock Dibon ende Bamoth Baal, ende die stadt Baalmeon, **18** ende lassa ende Cedimoth, ende Mephaath, **19** ende Chariathaim, ende Sabama, ende Sarathasar opden berch der valleyen **20** Bethphogor ende Asedoth, Phasga, ende Bethiesimoth, **21** ende alle die steden des platten lants ende alle die rijcken van Sehon der Amorrhites coninc die geregneert heeft in Hesebon, den welcken Moyses verslaghen heeft, met die princer van Madian den Heueiter, ende Recem, ende Sur, ende Hur, ende Rebe die vorsten van Sehon inwoonders des lants, **22** Ende Balaam den sone van Beor den waersegghere hebben die kinderen van Israel metten swaerde verslaghen metten anderen verslaghenen, **23** Ende die pale der kinderen van Ruben is gheworden die vloet lordanis, Dit is die besittinghe der Rubeniters by hen maesscappen der steden ende dorpkins, **24** Ende Moyses heeft ghegheuen den gheslachte van Gad ende haren kinderen by hen maesscappen een besittinghe waer af dit is die deylinghe, **25** Die pale van laser, ende alle die steden van Galaad, ende dat half deel van dlanter der kinderen van Ammon, tot Aroer, welck is teghen Rabba, **26** ende van Hesebon tot Ramoth, Masphe ende Betomim, ende van Manaim tot die pale van Dabir, **27** Ende in die valleye Betharam ende Bethnemra, ende Sochot ende Saphon, dat ander deel des rijcs van Sehon des conincs van Hesebon, ende het eynde van desen is oock die lordane, tot dat wterste deel der zee Ceneroth, ouer die lordane aen die oostsijde. **28** Dit is die besittinghe der kinderen van Gad bi haren familien hen steden ende dorpen, **29** Oock heeft hi den haluen gheslachte van Manasse ende sijnen kinderen nae hen maesscappen een besittinghe ghegheuen, **30** waer af dit het beghinsel is, Van Manaim, gheheel Basan, ende alle die rijcken van Og den coninck van Basan, ende alle die dorpen van Iair die in Basan sijn, tsestich steden **31** ende dat halfdeel van Galaad, ende Astaroth ende Edrai die steden des rijcs van Og in Basan den kinderen van Machir des soons van Manasse, den haluen deele der kinderen van Machir by haren maesscappen, **32** Dese besittinghe heeft Moyses ghedeylt in die veltachtige landen van Moab, ouer die iordane teghen ouer Iericho aen die oostsijde, **33** Ende den gheslachte van Leui en heeft hy gheen besittinghe ghegheuen, Want die Heere die Godt van Israel is seluer hen besittinghe ghelyc hy hen ghesproken heeft.

14 Dlt is tghene dat die kinderen van Israel beseten hebben int lant van Chanaan, welck hen ghegheuen hebben Eleazar die priester ende losue die sone van Nun ende die Princer der familien nae die gheslachten van Israel, **2** metten lote dat al deylenode, ghelyc die Heere beuolen hadde door die hant van Moyses den neghen

gheslachten ende den haluen gheslachte, **3** Want den iordane een besittinghe ghegheuen, sonder die Leuten die gheen landt en hebben ontfanghen onder hen broeders, **4** maer in hen plaatse quamen die kinderen van Ioseph in tweue gheslachten ghedeelt Manasse ende Ephraim, ende die Leuten en ontfinghen gheen ander deel des lants, dan alleen steden om in te woonen ende haer voorsteden om te voeden hen groot ende cleyn vee, **5** Ghelyc die Heere Moysi beuolen hadde alsoeben die kinderen van Israel ghedaen, ende sij hebben dlanter ghedeylt. **6** Hierom sijn die kinderen van Iuda ghecomen tot losue in Galgala, ende Caleb die sone lephone die Cenezeus heeft tot hem ghesproken, Ghi weet wat die Heere ghesproken heeft tot Moysen den man Gods van my ende v, in Cadesbarne, **7** Veertich iaren oudt was ick, doen Moyses des Heeren dienaer my sandt van Cadesbarne, dat ick dlanter besien soude, ende ick heb hem ghebootscapt, dat my warachttich dochte, **8** maer mijn broeders die met my opghetrocken waren, hebben het herte des volcs onmachtich ghemaect, ende niet te min ick heb gheuolcht den Heere mijnen Godt, **9** Ende Moyses heeft ghesworen op dien dach segghende. Dlant het welc uwen voet betreden heeft dat sal v besittinghe wesen ende uwer kinderen inder ewicheyt, om dat ghy gheuolcht hebt den Heere mijnen Godt, **10** Hierom heeft my die Heere dleuen verleent, ghelyc hy beloof heeft tot op desen dach toe, Het sijn vijf ende veertich iaren voorleden, van dat die Heere dit woort ghesproken heeft tot Moysen, doen Israel wandelde door die woestijne, Heden ben ick vijfentachtentich iaren out, **11** alsoel weluarende als ick weluarende was op dien tijt doen ick om te bespieden wtghesonden was, Die vromicheyt van dien tijt blijft in mi tot op desen dach toe, so wel om te strijden, als om te reyzen **12** Daerom soo gheeft my desen berch, den welcken die Heere beloof heeft, doen ghij oock hoorde, daer Enacim op sijn, ende groote steden ende vast besloten, oft die Heere by auontueren met my ware, ende dat ickse mocht te niet doen, ghelyc hy my beloof heeft. **13** Ende losue heeft hem ghebenedijt ende hem gheleert Hebron tot een besittinghe, **14** Ende van dien tijt heeft Hebron toebehoort Caleb den sone van lephone den Cenezeus, tot opden dach van heden toe om dat hy gheuolcht heeft den Heere den God van Israel, **15** Den naem van Hebron worde te voren ghenoeamt Cariatharbe, Adam die alder meeste is daer onder die Enacims gheleyt, ende dlanter hiel op strijden.

15 ALdus is het deel der kinderen van Iuda by haren maesscappen gheweest dit, Van die pale Edom tot aen die woestijne Sin teghen den suyden, ende tot aen dat wterste deel der suytsijden, **2** Sijn beghinsel was van dat wterste der alder soutster zee, ende van haer tonghe die suytwaerts siet **3** ende gaet wt teghen den opganc des scorpiens, ende gaet voorts dore tot in Sina, ende cliint opwaerts in Cadesbarne ende coemt door tot in Eson, opgaende tot in Addar, ende gaende rontsomme Carcaa, **4** ende van daervoorts doorgaende in Asemona, ende comende tot aen die beke van Egipten, ende hen palen sullen sijn die groote zee, dit sal deynde wesen vander suytsijden, **5** Maer van den oosten sal tbeghinsel wesen van die alder soutste

zee, tot aen die wterste der lordanen ende tghene datter siet noortaerts van die tonghe der zee tot den seluen vloet der gaet door noortaerts in Betharaba opclimmende tot den steen Boen des soons van Ruben, 7 ende strekende voorts tot die palen van Debora van die valleye Achor, teghen den noorden siende teghen Galgala welck is teghen ouer den opganc Adommium van die suytjside der beken, ende gaet door die wateren die ghenoemt worden der sonnen fonteyne sijn wtganghen sullen wesen totter fonteynen Rogel, 8 ende climpt op door die valleye der kinderen van Ennom van die sijde der lebuzeiters suytwaerts, dit is Ierusalem, ende van daer haer oprechtende tot opden tsop van den berghe die daer is teghen Geennom westwaerts in dat wterste der valleyen Raphaim noortaerts, 9 ende gaet voorts dore van dopperste des berchs, tot aen die fonteyne des waters Nephthoa, ende coemt voorts tot aen die dorpen Ephron ende wort gheneycht in Baala, welck is Cariathiarim, dat is die stadt der bosschagien, 10 ende het gaet omme van Baala westwaerts totten berch Seir, ende gaet voorts dore neffens der sijden des berchs larim noortaerts tot in Cheslon, ende daelt neder in Bethsames ende gaet voorts dore in Thamna, 11 ende coemt voorts teghen den noorden des deels van Accaron van besijden ende het wort gheneycht tot Sechrona ende gaet oner den berch Baala, ende coemt tot in Iebneel toe, ende wort metten eynde der grooter zee teghen dwesten besloten.

12 Dit sijn die palen der kinderen van Iuda, rontsomme in haren maesscappen, 13 Maer Caleb den sone van Iephone heeft hy een deel ghegeheuen int midden der kinderen van Iuda, ghelyck hen die Heere gheboden hadde, Cariatharbe des vaders van Enac, dese is Hebron, 14 Ende Caleb heeft daer wt verdreuen drie sonen van Enac, Sesai ende Ahiman ende Tholmai van Enacs gheslachte, 15 Ende van daer optrekende is hy ghecomen tot die bewoonders van Dabir, die welcke te voren ghenoemt worde Cariathsepher, dat is letteren stadt, 16 Ende Caleb heeft gheseyt. Soo wie Cariathsepher slaet, ende die inne neemt, dien sal ick Axam mijn dochter tot een huysrouwe gheue, 17 Ende Othoniel die sone van Cenez Caleb's ioncste broeder heeft die inghenomen, ende hy heeft hem Axam sijn dochter tot een huysvrouwe ghegheuen, 18 Die welcke als sij te samen reydsen, soo is haer gheraden van haren man dat sij van haren vader soude begheren een ackerlant, Ende sij versuchte als si op den ezel sadt, Tot die welcke Caleb. Wat hebdy? (seyt hy) 19 Ende sij heeft gheantwoort. Gheeft my een benedictie, een zdich ende dorre lant hebdi my ghegheuen, gheeft daer toe ooc een versch lant, Hierom heeft haer Caleb ghegheuen dat ghewatert worde bouen ende beneden. 20 Dit is die besittinghe des gheslachts der kinderen van Iuda, by haren maesscappen, 21 Ende die steden van die wterste sijden der kinderen van Iuda waren by die palen van Edom vanden zuijden, Cabseel ende Eder ende lagur, 22 ende Cina ende Dimona, ende Adada, 23 ende Cedes, ende Ador, ende Iethman, 24 Ziph ende Telem ende Baloth, 25 Nieu Azor ende Carioth, Hesron, dit is Asor, 26 Amam, Sama, ende Molada, 27 ende Asergadda, ende Hassemon, ende Bethphelet, 28 ende Hasersual, ende Bersabee, ende Baziothia, 29 ende Baala, ende Im, ende Esem, 30 ende Eltholad ende Cesil, ende Harma, 31 ende Siceleg, ende Medemena, ende Sensenna, 32 Lebaoth, ende Selim, ende Aen, ende Remon alle die steden waren neghen ende twintich, ende haer dorpen. 33 Maer in die veltachtighe landen Estaol ende Sarea, ende Asena, 34 ende Zanoe, ende Engannim, ende Taphua, ende Enaim, 35 ende Ierimoth, ende Adullam, Socho, ende Azecha, 36 ende Saraim, ende Adithaim, ende Gedera, ende Gederothaim, veerthien steden ende haer dorpen, 37 Sanan, ende Hadassa, ende Magdal gad, 38 Delean, ende Masephah, ende Iethel, 39 Lachis, ende Baschath, ende Eglon, 40 Chebon, ende Leheman, ende Cethlis, 41 ende Gideroth, ende Bethdagon, ende Naama ende Maceda, sesthien steden ende haer dorpen, 42 Labana, ende Ether, ende Asan, 43 Iephtha, ende Esna, ende Nesib, 44 ende Ceila, ende Achzib, ende Maresa, neghen steden ende haer dorpen, 45 Accaron met sijnen vrijheden ende dorpkens, 46 Van Accaron totter zee alle datter strect nae Azoten ende haer dorpkens, 47 Azotes met sijnen vrijheden ende dorpkens, Gaza met sijnen vrijheden ende dorpkens, tot aen die beke van Egijpten, ende die groote zee is sijn pale, 48 Ende inden berch Samir ende Gether, ende Sochot, 49 Ende Danna, ende Chariathsenna Dit is Dabir, 50 Anab ende Istemo ende Anim, 51 Gosen, ende Olon, ende Gilo, elf steden ende haer dorpen, 52 Arab, ende Ruma, ende Esaa, 53 ende lamim ende Bethtaphua, ende Apheca, 54 Athmatha, ende Cariatharbe, dit is Hebron, ende Sior neghen steden ende haer dorpen 55 Maon, ende Charmel, ende Ziph, ende Iota, 56 Iezrael, ende Iucadam, ende Zanoe, 57 Accain, Gabaa, ende Thamna, Thien steden ende haer dorpen, 58 Halhul, ende Betrsur, ende Gedor, 59 Mareth, ende Bethanoth, ende Elthecon, ses steden ende haer dorpen, 60 Cariathbaal, dit is Cariathiarim die stadt der boschagien, ende Arebba twee steden ende haer dorpen, 61 In die woestijne Betharaba Meddin ende Sachacha, 62 ende Nebsan, ende die stadt des souts, ende Engaddi, ses steden ende haer dorpen, 63 Ende die kinderen van Israel en hebben die lebuzeiters die inwoonders van Ierusalem niet connen vernielen, ende die lebuzeiters hebben ghewoont met die kinderen van Iuda in Ierusalem tot opden dach van heden toe.

16 ENde dat lot der kinderen van Ioseph is gheuallen, van die lordanen teghen Iericho aen sijn wateren vanden oosten, die woestijne die opclimt van Iericho totten berch van Bethel 2 ende gaet wt van Bethel tot Luzam, ende het gaet voorts door die pale Archi Ataroth, 3 ende daelt neder westwaerts by die pale van Iephleti tot aen die palen van neder Bethhoron, ende Gazer, ende haer lantscappen eynden aen die groote zee, 4 ende dit hebben beseten die kinderen van Ioseph, Manasses, ende Ephraim, 5 Ende die pale der kinderen van Ephraim is gheworden by haren maesschappen ende hen besittinghe is teghen den oosten van Atarothaddar, tot aen die ouerste Bethoron, 6 Ende die eynden ghaen wt in die zee, Maer Machmethath siet teghen noorden, ende tgaet omme die palen teghen den oosten in Thamathselo, ende tgaet dore vanden oosten tot Ianoe, 7 ende tgaet neder van Ianoe in Ataroth, ende

Naaratha, ende tcoemt door tot in Iericho, ende tgaet wt tot
aen die lordane, **8** Van Taphua gaet dat voorts door teghen
die zee in die riet valleye, ende sijn wtganghen sijn tot die
alder soutste zee, Dit is die besittinghe van tgheslachte der
kinderen van Ephraim by haren familien **9** Ende daer sijn
steden wtghesceyden den kinderen van Ephraim int midden
van die besittinghe der kinderen van Manasse ende haer
dorpen, **10** Ende die kinderen van Ephraim en hebben, die
Chananiters niet ghedoodt die in Gazer woonden, ende die
Chananiter heeft ghewoont int midden van Ephraim, tot op
desen dach tribuyt gheuende.

17 ENde dlot is gheuallen den gheslachte van Manasse
(want hy is Iosephs erste geboren sone) Machir den
iersten gheboeren van Manasse den vader van Galaad,
die welcke heeft gheweest een strijdbaer man, ende heeft
ghehad tot een besittinghe Galaad ende Basan, **2** ende
den anderen van Manasses kinderen by haren familien, Den
kinderen van Abiezer, ende den kinderen van Helec, ende
den kinderen van Esriel ende den kinderen van Sechem
ende den kinderen van Hepher, ende den kinderen van
Semida, Dit sijn die kinderen van Manasse Iosephs sone, die
mannen by haren maesscappen, **3** Maer Salphaad die sone
van Hepher des soons Galaad des soons Machir des soons
Manasse, en hadde gheen sonen, maer alleen dochteren,
der welcker namen waren dese, Maala ende Noa, ende
Hegla, ende Melcha, ende Thersa, **4** ende sij sijn comen int
aenscijn Eleazari des priesters, ende losue Nuns soons, ende
der princen, segghende, Die Heere heeft gheboden door
die hant van Moyses, datmen ons een besittinghe gheuen
soude int midden van onsen broederen, Ende hy heeft hen
nae des Heeren ghebodt gheheuen een besittinghe int
midden van haers vaders broederen, **5** Ende die coordekens
van Manasse sijn thien gheuallen, sonder dlant van Galaad
ende Basan ouer die lordane, **6** Want die dochteren van
Manasse hebben een erffelijcheyt beseten int midden van
sijnen sonen, Maer dlant van Galaad is ten deele gheuallen
den kinderen van Manasse die daer noch ouer waren, **7**
Ende die pale van Manasse was van Aser, Machmathath die
siet teghen Sichem ende gaet wt ter rechter sijden bi die
bewoonders der fonteynen Taphue, **8** Want in Manasses lot
was gheuallen dlant van Taphue, welc is by die palen van
Manasse der kinderen Ephraim, **9** Ende die pale vander
rietvalleye gaet nederwaert na die suytsjide der beken van
Ephraims steden, die welcke sijn int midden van Manasses
steden, Die pale van Manasse is van die noortsjide der
bekken, ende haren wtganck gaet tot die zee, **10** Alsoo dat
het erfdeel van Ephraim sij vanden suyden, ende Manasses
erfdeel van den noorden, ende beyde die deelen beslyute
die zee, ende dat sij met malcander een een comen int
gheslachte van Aser vanden noorden, ende int gheslachte
van Issachar vanden oosten, **11** Ende die effenisse van
Manasse was in Issachar ende in Aser, Bethsan ende sijn
dorpkins, ende leblaam met sijnen dorpkens, ende die
inghesetenen van Dor, met haren steden ende daer toe oek
die bewoonders van Endor met haren dorpkens, Desghelycs
oock die inwoonders van Tenac met haren dorpkens, ende
die inwoonders van Mageddo met sijnen dorpkens, ende
dat derde deel vander stadt Nopheth, **12** Ende Manasses

kinderen en consten dese steden niet verderuen, maar dat
Chananeus volc begonste in dit lant te woonen, **13** Maer nae
dat die kinderen van Israel machtich gheworden waren,
soo hebben sij dat Chananeus volc onder hen bedwanc
ghebracht, ende sij hebbense tributarisen ghemaect ende
sij en hebbense niet verslaghen. **14** Ende die kinderen
van Ioseph hebben tot losue ghesproken, ende gheseyt.
Waerom hebdi my een besittinghe van eenen lote ende
van eenen coordeken gheheuen, daer ick van so groten
menichte ben, ende mi die Heere ghebenedijt heeft? **15** Den
welcken losue heeft gheseyt, Sydye een groot volck, soo gaet
opwaerts in die bosscagien, ende houwt ryumte af voor v
seluen in dat lant van den Pherezeiters, ende Raphaim want
die besittinghe van Ephraims gheberchte v te cleyne is, **16**
Ende die kinderen van Ioseph hebben hem gheantwoort. Wij
en sullen niet connen opt gheberchte comen, aenghesien
dat die Chananiters yseren waghenen ghebruycken die opt
blac lant woonen, daer Bethsan gheleghen is met sijnen
dorpkins, ende lezrael besittende die helicht vander valleyen,
17 Ende losue seyde tot den huyse van Ioseph, Ephraim,
ende Manasse. Ghy sijt een volc veel van ghetale, ende
van grooter macht, ghy en sult niet een lot hebben, **18**
Maer ghi sult trekken opt gheberchte ende daer voor v af
houwen, ende suyueren ryumte om te woonen, ende dan
suldi mo-ghen voorts trekken, als ghy dat Chananeus volck
sult verdreuen hebben, die welcke ghy segt dat yseren
waghenen hebben, ende seer sterck sijn.

18 ENde alle die kinderen van Israel sijn vergadert
te Silo, ende sij hebben daer dat tabernakel des
ghetuughen vast ghemaect, ende het lant was onder hen
bedwanck, **2** Maer daer waren noch seuen gheslachten
der kinderen Israel ouerbleuen, die hen besittinghen noch
niet ontfanghen en hadden, **3** Tot die welcke seyde losue.
Hoe langhe suldy vergaen van traecheyt dat ghy niet en
trect in dlant om dat te besitten, het welck die Heere uwer
vaderen Godt v lieden ghegheuen heeft? **4** Kiest wt elcken
gheslachte drij mans, dat sij die senden, dat die wtreysen
ende het heel lant omme gaen, ende dat beschrijuen nae
tghetal van een yeghelycs menichte, ende dat sij tot my
brenghen tghene dat sij bescreuwen sullen hebben **5** Deylt
voer v het lant in seuen deelen, Laet Iudas in sijn palen
wesen van die suytsjide, ende Iosephs huys vanden noorden,
6 het landt dat midden tusschen dese ley, suldi in seuen
deelen beschrijuen, ende ghy sult hier by my comen, op dat
ick voor den Heere uwen Godt mach voor v hier het lot
worpen, **7** want die Leutien en hebben onder v gheen erfdeel,
maer dat priesterscap des Heeren is hen erfdeel, Maer Gad,
ende Ruben, ende dat half gheslachte van Manasse hadden
nv te voren haer besittinghen ontfanghen ouer die lordane
aen die oostsjide, welck hen Moyses des Heeren dienaer
gheheuen heeft. **8** Ende als die mannen opghestaen waren
dat si reysen souden, om dat lant te bescrijuen, so heeft
losue hen beuolen, segghende, Gaet rontsomme doort lant
ende bescrijft dat, ende coemt wederom tot my, op dat ick
hier voor den Heere te Silo mach het lot voor v worpen. **9**
Aldus sijn sij ghereyst, ende dat lant al omme doorsiende,
hebben sij dat ghedeelt in seuen deelen, scrijuende dit in
eenen boeck, Ende sij sijn wederom tot losue ghecomen

inden leger te Silo, **10** Ende hy heeft die loten gheworpen voor den Heere te Silo, ende den kinderen van Israhel het landt ghedeelt in seuen deelen. **11** Ende het ierste lot is opcomen der kinderen van Beniamin, nae haren familien, dat sij souden besitten het lant tusschen die kinderen van Iuda, ende die kinderen van Ioseph, **12** Ende hen palen waren teghen den noorden vander lordanen voortgaende by die sijde van Iericho noortaerts, ende van daer opwaerts gaende nae tgheberchte teghen den westen, ende voorts doorcomende tot die woestijne van Bethanen, **13** ende voorts doorgaende by Luza aen die suytsjide, dese is Bethel, ende het daelt voorts tot Atarothdaddar op den berch die gheleghen is aen dat suyden van neder Bethoron, **14** ende wort gheneycht gaende omme teghen die zee, tot aen die suytsjide vanden berch die teghen oer Bethoron staet suytwaerts, ende sijn wtganghen sijn te Cariathbaal, welck oock ghenoemt wort Cariathiarim der kinderen van Iuda stadt, dit is die sijde teghen die zee westwaerts, **15** Maer vanden suyden vander sijden van Cariathiarim, soo coemt die pale wt teghen die zec, ende gaet voorts tot die water fonteyne van Nephtoa, **16** Ende daelt neder op een deel van dat gheberchte welck is teghen oer die valleye van Ennoms kinderen, ende het is teghen die noortsjide, in dat wterste deel van Raphaims valleye, Ende gaet nederwaerts tot Geennom (dat is die valleye van Ennom) by die sijde vanden lebuseen, aen den suyden, ende coemt voorts tot die fonteyne Rogel, **17** doorgaende nae den noorden, ende wtcomende tot Enseses, dat is die fonteyne der sonnen, **18** ende tgaet voorts dore tot die tomben, die daer sijn teghen ouer den opganc van Adommim, ende gaet uederwaerts tot Aben Boen, dat is den steen van Boen Rubens sone, Ende gaet voorts dore van die noortsjide, tot die platte acker landen, ende gaet nederwaerts tot dat effen lant, **19** ende gaet voorby teghen den noorden van Bethzaglia, ende sijn wtganghen sijn teghen ouer die tonghe vander soutster zee, vanden noorden, ten eynde vander lordanen, aen die suytsjide, **20** welck sijn pale is vanden oosten. Dit is die besittinghe der kinderen van Beniamin, nae haren palen int ronde, ende haren familien, **21** Ende haer steden waren Iericho, ende Bethzaglia, ende Casis dal, **22** Betharaba, ende Saniaraim, ende Bethel, **23** ende Aium, ende Aphara, ende Ophera, **24** dat dorp van Hemona, ende Ophni, ende Gabee, twaelf steden ende haer dorpen, **25** Gabaon, ende Rama, ende Beroth, **26** ende Mesphe, ende Caphara, ende Amosa, **27** ende Recem, ende Iarephel, ende Tharela, **28** ende Sela, Eleph ende Iebus, welck is Ierusalem, Gabaath, ende Cariath veertien steden ende haer dorpen, Dit is die besittinghe der kinderen van Beniamin, nae haren familien. dese steden liggen tot Baalath toe, Beer Ramaath teghen die suytsjide. Dit is die erfelijcheyt van Simeons kinderen nae haren maesscappen, **9** in die besittinghe ende coordeken der kinderen van Iuda, om dat die groter was ende daerom hebben Simeons kinderen beseten int midden van hen erfdeel. **10** Ende dat derde lot der kinderen van Zabulon na haren gheslachten is gheuallen, Ende die pale van hen besittinghe is gheworden tot Sarid, **11** ende het clint opwaerts vander zee, ende van Medalaa, ende coemt voorts door tot Debbaseth totter beken welc teghen ouer Ieconom is, **12** Ende het keert wederom van Sarid teghen den oosten tot aen dat eynde van Cheselethtabor, ende tgaet wt tot Dabereth, ende het clint opwaerts teghen Iaphie, **13** Ende van daer gaet dat voorts door die oostsijde van Gethhepher, ende Tacasin, ende tcoemt wt tot Remmon, Amthar, ende Noa **14** Ende het ghaet omme tot die noortsjide van Hanathon, ende sijn wtganghen sijn die valleye lephatael, **15** ende Calet, ende Naalol, ende Semeron, ende Iedala, ende Bethlehem, twaelf steden ende haer dorpen. **16** Dit is het erfdeel van dat gheslachte der kinderen van Zabulon, nae haren familien hen steden ende dorpen. **17** Issachar is dat vierde lot wtcomen by sijnen familien, **18** ende sijn erfdeel was Iezrahel, ende Casaloth, ende Sunem, **19** ende Hapharaim, ende Seon, ende Anaharath **20** ende Rabboth, ende Cesion, Abes, ende **21** Rameth, ende Engannim, ende Enhadda, ende Bethpheses, **22** Ende sijn pale coemt door tot Thabor, ende Sehesima, ende Bethsemes, ende sijn wtganghen sullen sijn die lor-dane, sesthien steden ende haer dorpen, **23** Dit is die besittinghe der kinderen van Issachar nae haren maesscappen, hen steden ende dorpen. **24** Ende het vijfste lot is gheuallen den gheslachte der kinderen van Aser, by haren familien, **25** ende hen pale was Halcath, ende Chali, ende Beten Axaph, **26** ende Elmelech, ende Amaad, ende Messal ende coemt door totten Carmelius der zee, ende tot Sihor, ende Labanath, **27** Ende het keert wederom teghen den oosten van Bethdagom, ende tgaet dore voorts tot Zabulon toe, ende tot dat dal van lephatael, teghen den noorden, te Bethemec, ende Nehiel, Ende het ghaet voorts wt ter slincker sijde van Cabul, **28** ende Abran, ende Rohob, ende Hamon, ende Cana, tot groot Sidon toe, **29** ende het keert wederomme nae horma, tot die alder vaste stadt Tyrus, ende tot Hosa toe, ende haer wtganghen sullen wesen tot die zee van dat coordeken Achziba, **30** ende Amma, ende Aphec, ende Rohob, tweentwintig steden ende haer dorpen. **31** Dit is dat erfdeel der kinderen van Aser nae haren maesscappen ende hen steden ende dorpkens. **32** Dat seste lot viel der kinderen van Nephtali nae haren familien, **33** ende hen pale begonste van Heleph ende Elon

19 ENde het tweede lot is wtcomen der kinderen van Simeon nae haren maesscappen ende hen erfdeel was 2 int midden van die besittinghe der kinderen van Iuda, Bersabee, ende Sabee ende Molada, 3 ende Hasersual, Bala, ende Asem, 4 ende Eltholad, Bethul ende Harma, 5 ende Siceleg, ende Bethmarchaboth, ende Hasersusa, 6 ende Bethlebaoth, ende Sarohen, derthien steden ende haer dorpen, 7 Ain, ende Remmon, ende Athar, ende Asan, vier steden ende haer dorpen, 8 alle die dorpkins die rontsomme tot Saanahim, ende Adam, well Is Neceb, ende Iebnæ, tot Lecam toe, ende haer wtganghen sijn tot die lordane, 34 ende die pale keert daer omme teghen den westen tot Azanothhabor, ende van daer gaet die voort wt tot Hucua, ende ghaet voorts door te Zabulon teghen den suyden, ende in Azer teghen den westen, ende tot Iuda aen die londane teghen den organc der sonnen, 35 seer vaste steden Assedim, Ser, ende Emath, ende Reccath, ende Cenereth, 36 ende Edema, ende Arama, Asor, 37 ende Cedes, ende Edrai, Enhasor, 38 ende Ieron, ende Maqdalel,

Horem ende Bethanath, ende Bethsames, neghenthien steden ende haer dorpen, **39** Dit is die besittinghe vanden gheslachte der kinderen Nephtali, nae haren familien, haer steden ende dorpkins. **40** Den gheslachte der kinderen van Dan by haren familien is wtcomen het seuenste lot, **41** ende die pale van hen besittinghe was Saraa, ende Estaol ende Hirsemes, dat is der sonnen stadt, **42** Selebin, ende Aialon ende Iethela, **43** Elon, ende Themna, ende Acron, **44** Elthece, Gebbethon, ende Balath, **45** ende Iud, ende Bane, ende Barac, ende Gethremmon, **46** ende Meiaarcon, ende Arecon met diepale die teghen loppe siet, **47** ende met dat eynde wort besloten, Ende die kinderen Dan sijn opghetrocken ende hebben ghestreden tseghen Hesem, ende sij hebben die stadt inghenomen, ende met dat scerp vanden swaerde verslaghen, ende sij hebben die beseten, ende daer in ghewoont noemende haren naem Lesemdan, vanden naem Dan, haers vaders. **48** Dit is die besittinghe vanden gheslachte der kinderen van Dan, by haren maesscappen haer steden ende dorpkins. **49** Ende als losue al voldaen hadde ende elcken nae haren gheslachte het lant metten late ghedeylt, soo hebben die kinderen van Israel losue Nuns sone een besittinghe ghegheue, int midden van haerlieden, **50** nae dat ghebodt des Heeren, die stadt die hy begheert heeft Thamnathsaraa int gheberchte van Ephraim, ende hy betimmerde die stadt, ende heeft daer in ghewoont. **51** Dit sijn die besittinghen welck metten late ghedeylt hebben Eleazar dien priestere ende losue Nuns sone, ende die prinden der familien ende gheslachten der kinderen van Israel, te Silo voor den Heere, aen die dore van dat tabernakel des ghetuyghenis, ende sij hebben het lant ghedeylt.

20 ENDE die Heere heeft tot losue ghesproken segghende. Spreect tot die kinderen van Israel ende segghet hen. **2** Scheydt wt die steden voor die vluchtighe, daer af dat ick ghesproken hebbe, door die hant van Moyses, **3** dat tot die vlieden mach soo wie een ziele onwetens gheslaghen heeft, ende dat hy mach ontulieden den toren van den naesten die des bloets wreker is, **4** als hi tot een van desen steden gheuloden sal sijn, ende hy sal staen voor die poorte der stadt, ende segghen tot die ouders van dier stadt, alle die dinghen die hem toonen sullen ontsculdich, ende alsoo sullen si hem ontfanghen, ende hem plaatse gheue om te woonen, **5** Ende als die wreker des bloets hem veruolghen sal, soo en sullen sij dien in sijn handen niet leueren, om dat hy sijnen naesten onwetens gheslaghen heeft, ende want men niet ghetooone en can dat hy twee oft drij daghen te voren sijn viant gheweest is, **6** Ende hy sal in die stadt woonen, tot dat hy stae voor trecht, reden gheue van sijnen feyte, ende tot dat die ouerster priester sterue, die in dien tijde sijn sal, dan sal die dootslagher weder om comen ende gaen in sijn stadt ende in sijn huys, daer hy wt gheuloden was, **7** Ende si hebben daer toe gheschict Cedes in dlant van Galileen des gheberchte van Nephtali, ende Sichem int gheberchte van Ephraim, ende Cariatharbe, welc is Hebron int gheberchte van Iuda, **8** Ende ouer die lordane teghen die oostsijde, van Iericho hebben sij daer toe gheschict Bosor die gheleghen is in die platte neder woestijne van Rubens gheslachte, ende Ramoth in Galaad van Gads gheslachte,

ende Gaulon, in Basan, van Manasses gheslachte, **9** Dese steden sijn ghestelt allen den kinderen van Israel, ende aencomelinghen die onder hemlieden woonden, dat daer toe vlieden soude, soo wie een ziele onwetens gheslaghen hadde, ende dat hy niet en soude steruen in des naesten hant die begheert wraeck te doen ouer dat wtghestort bloet, tot dat hy voor tvolc stonde, om sijn sake te verclare.

21 ENDE die prinden vanden familien der Leuiten sijn ghegaen tot Eleazar den priester, ende tot Iosue Nuns sone, ende tot die hoofmannen vanden maesscappen ouer elck gheslachte der kinderen van Israel, **2** ende hebben tot hem ghesproken te Silo int lant van Chanaan wende gheseyt. Die Heere heeft gheboden door die hant van Moyses, datmen ons steden gheue soude, om te woonen, ende haer voorsteden om beesten te voeden, **3** Ende die kinderen van Israel hebben van haren besittinghen steden ghegheue met haren voorsteden, nae des Heeren ghebodt. **4** Ende dat lot is wtcomen voor die familie van Caath Aarons des priesters kinderen, wt Iuda ende Simeon ende Beniamins gheslachte, derthien steden, **5** Ende den anderen kinderen van Caath dat is den Leuiten die daer noch ouerbleuen waren, vielen te late, wt die gheslachten van Ephraim, Dan, ende des haluen gheslachts van Manasse, thien steden. **6** Voorts den kinderen van Gerson is het lot wtcomen dat si souden nemen wt die gheslachten van Issachar, ende Aser, ende Nephtali, ende van dat half gheslachte van Manasse, int lant van Basan, derthien steden in ghetale. **7** Ende den kinderen van Merari nae haren familien sijn gheualien wt die gheslachten van Ruben, ende Gad, ende Zabulon, twaelf steden. **8** Aldus hebben die kinderen van Israel den Leuiten steden ende voorsteden ghegheue, ghelyck die Heere beuolen hadde, door die hant van Moyses, eenen yeghelycken die metten late gheuende, **9** Vanden gheslachten der kinderen van Iuda ende Simeon heeft losue steden ghegheue der welcker namen sijn dese **10** voor Aarons kinderen na die familien van Caath, vander Leuiten gheslachte, (Want het ierste lot is hen wtcomen) **11** Cariatharbe, die Enacs vader was, die welcke ghenaemt is Hebron, op dat gheberchte van Iuda, met haren voorsteden rontsomme, **12** Maer die ackerlanden ende haer dorphyusen hadde hy ghegheue Caleb lephones sone, om te besitten, **13** Hierom heeft hy Aarons des priesters sonen ghegheue Hebron die vluchtstede, met haren voorsteden ende Lobnam met haren voorsteden **14** ende Iether, ende Esthemio, **15** ende Holon, ende Dabir, **16** ende Ain, ende Ieta, ende Bethsames met haren voorsteden, neghen steden, van die twee gheslachten (alst vooseyt is) **17** Maer van dat gheslachte der kinderen van Benjamin, gaf hy Gabaon, ende Gabae, **18** ende Anatoth, ende Almon vier steden met haren voorsteden **19** Alle die steden tsamen van Aaron des priesters kinderen, waren derthien met haren voorsteden, **20** Maer den anderen nae die familien van Caaths kinderen, van der Leuiten gheslachten is dese besittinghe ghegheue, **21** Van Ephraims geslachte die vlucht steden Sichem met sijnen voorsteden int gheberchte van Ephraim, ende Gazer **22** ende Cibsaïm, ende Bethhoron met haren voorsteden vier steden, **23** Ende van Dans gheslachte Eltheco, ende Gabathon, **24** ende Aialon ende Gethremmon, met haren voorsteden vier

steden, 25 Maer van dat half gheslachte van Manasse, aencleeft, ende hem dient in alle v herte, ende alle v ziele. 6 Thanach ende Gethremmon, met haren voorsteden twee steden. 26 Alle die thien steden ende haer voorsteden sijn ghegheuen Caaths kinderen die van nederen graet waren. 27 Ende den kinderen van Gerson vander Leuiten gheslachte heeft hy wt dat half gheslachte van Manasses ghegheuen die toeuluchtsteden Gaulon in Basan, ende Borsam met haren voorsteden, twee steden, 28 Maer wt dat gheslachte van Issachar, heeft hy ghegheuen Ceson, ende Dabereth, 29 ende laramoth, ende Engannim met haren voorsteden, vier steden, 30 Maer van Asers gheslachte Masal, ende Abdon, 31 ende Helcath ende Rohob met haren voorsteden, vier steden, 32 Ende wt dat gheslachte van Nephtali heeft hy ghegheuen die toeuluchtsteden Cedes in Galilea, ende Hammothdr, ende Carthan, drij steden met haren voorsteden. 33 Alle die steden der familien van Gerson, waren derthien met haren voorsteden, 34 Maer van hen besittinghe, dwelc sij vercreghen hadden, nae dat den kinderen van Merari den Leuiten die van nederen graet waren, na haren familien is ghegheuen wt dat gheslachte als sij comen waren aen die tomben der iordanen int lant van Zabulon, Iecnam, ende Cartha, 35 ende Damna, ende Naalol, vier steden met haren voorsteden. 36 Van Gads gheslachte die toeuluchtsteden, Ramoth in Galaad, ende Manaim, ende Hesebon, ende lazer, vier steden, met haren voorsteden, 39 Van Rubens gheslachte ouer die iordane teghen ouer Iericho sijn ghegheuen die toeuluchtsteden Bosor in die woestyne Misor, ende lazer ende lechson, ende Mephaath vier steden met haren voorsteden, 40 Alle die steden der kinderen van Merari bi haren familien, ende maesscappen, waren twaelue. 41 Aldus alle die steden der Leuiten int midden der besittinghen der kinderen van Israel waren achtenveertich 42 met haren voorsteden, Die welcke al besonder waren ghedeelt nae die familien. 43 Ende die Heere Godt heeft Israel ghegheuen alle dat lant dat hy haren vaderen ghesworen hadde, dat hi hen dat gheuen soude, ende si hebben dat beseten, ende daer in ghewoont, 44 ende daer is van hen pays ghegheuen in alle die natien rontsomme, ende niemant vanden vianden en heeft hen dorren wederstaen, maer sij sijn alle gader onder hen heerscappie comen, 45 Daer en was niet een woort te vergheefs van alle tghene dat hy hen belooft hadde te gheuen, maer this al metten wercken volbracht gheweest.

aencleeft, ende hem dient in alle v herte, ende alle v ziele. 6 Ende losue heeftse ghebenedijt, ende laten gaen. Ende sijn wederom ghekeert tot haerlieder tabernakelen. 7 Maer den haluen gheslachte van Manasse hadde Moyses een besittinghe ghegheuen in Basan, ende daerom heeft losue der ander helicht die daer ouerbleef een lot ghegheuen onder hen ander broeders ouer die iordane, aen die westsijde. Ende als hy hen liet gaen in hen tabernakelen ende hy hen ghebenedijt hadde, 8 so seyde hi tot hen. Met veel goets ende rijcdommen keerde wederom tot uwer steden met siluer, ende gout, metael, ende yser, ende met veelderhande cleederen, Deylt der vianden roof met uwen broeders. 9 Ende die kinderen van Ruben ende van Gad, ende dat halue gheslachte van Manasse, sijn wederom ghekeert ende wech ghegaen vanden kinderen van Israhel wt Silo die gheleghen int lant van Chanaan, dat sij sonden gaen in Galaad dlant van Chanaan, so hebben sij by die iordane eenen outaer opgherecht van onmetelijcker grootheyt, 11 dwelc als die kinderen van Israhel ghehoort hadden, ende seker boden hen dit ouerbracht hadden, dat die kinderen van Ruben, Gad ende dat half deel van Manasses gheslachte eenen outaer opgherecht hadden int lant van Chanaan op die tomben der iordanen, teghen die kinderen van Israhel, 12 so sijn sij al te samen vergadert te Silo, datsij souden optrekken ende strijden teghen henlieden, 13 Ende by middelen tijde soo souden sij aen hen int lant van Galaad Phinees Eleazarus sone den priester, 14 ende thien hooftmannen met hen, wt elcken gheslachte eenen man besonder, 15 Die welcke sijn ghecomen by die kinderen van Ruben, ende Gad, ende dat half gheslachte van Manasse, int lant van Galaad, ende sij hebben tot henlieden gheseyt. 16 Dit ontbiet alle dat volc des Heeren. Wat ouertredinghe is dit? Waerom hebdi den Heere den Godt van Israhel verlaten, timmerende eenen gode lasterlijcken outaer, ende van sijnen dienst sceydende? 17 Duncket v cleyn te sijn dat ghi misdaen hebt metten afgod Beelphgor, ende dat die smette van dat groot misdaet, noch op v blijft tot desen dach toe, ende dat daer omme veel vanden volcke verslagen sijn? 18 Ende ghy hebt heden den Heere verlaten ende morgen sal sijn gramscap ouer gheheel Israhel haer wretheyt openbaren, 19 Eest sake dat ghi v laet duncken dat het lant van uwen erfdeel onsyuer is, so coemt ouer tot het lant daer des Heeren tabernakel is, ende woont onder ons, alleenlyc op dat ghi vanden Heere ende van onsen gheselscap niet en sceydt, eenen outaer ghetuumert hebbende buyten den outaer vanden Heere uwen Godt, 20 En heeft Achan Zares sone het ghebodt dat Heeren niet ouertreden, daerom dat sijn gramscap ouer tgeheel volc van Israhel viel? Ende hi was een man, ende och oft hi alleen in sijn misdaet vergaan ware, 21 Ende die kinderen van Ruben ende Gad ende dat half deel van Manasses gheslachte hebben gheantwoort den princen die van Israhel wtgesonden waren. 22 Die alder sterckste Godt die Heere, hy kent, ende Israhel salt mede verstaen, eest dat wi desen outaer gemaect hebben ter meyninghen van eeniger ouertredingen, so en wil ons die Heere niet

22 TEEn seluen tijde heeft losue gheroopen die Rubeniten, ende Gadditen, ende dat half gheslachte van Manasse, 2 ende hi heeft tot hen gheseyt. Ghy hebbet al ghedaen dat Moyses des Heeren dienaer v beuolen hadde, ende my oock in alle dinghen ghehoorsaen gheweest, 3 ende ghy en hebt v broeders binnen langhen tijt niet verlaten, tot op desen dach toe, onderhoudende dat gheboet des Heeren ws Godts. 4 Hierom aenghesien dat die Heere uwe Godt uwen broeders rust ende vrede verleent heeft ghelyck hy ghelooft hadde, keert wederomme, ende gaet in uwe tabernakelen, ende int lant van uwer besittinghen, welck Moyses des Heeren dienaer v ghegheuen heeft ouer die iordane, 5 also nochtans dat ghi naerstelijc bewaert, ende metten wercken volbrenghet tghebodt ende die wet welck Moyses des Heeren dienaer v beuolen heeft, Dat ghy den Heere uwen God bemint, ende wandelt in alle sijn weghen, ende dat ghi sijn gheboden onderhoudt, ende hem

bewaren, maer plagen moet hy ons nv op desen tijt, **23** ende
eest sake dat wij desen wt sulcken voornemen gemaect
hebben, dat wi daer op souden heelbrantofferanden oft
spijsoffer oft vreedsamige offeranden op leggen, soo moet
die Heere dat versoecken ende vonnissen, **24** ende en
hebben wi dat niet principalijc ghedaen wt sulcken ghepeyse,
ende onderlingen raeft, dat wi seyden. Morgen sullen v
kinderen tot onsen kinderen seggen. Wat hebt ghi met den
Heere den Godt van Israel te doen? **25** o ghi kinderen
van Ruben ende van Gad die Heere heeft tusschen ons
ende v tot een pale ghestelt den vlot der iordanen, ende
daerom en hebdij gheen deel in den Heere. Ende door dese
oorsake sullen v kinderen onse kinderen afkeeren van die
vreese des Heeren. Dus heuet ons beter ghedoch, **26**
ende wi hebben gheseyt. Laet ons voor ons eenen outaer
maken niet tot heelbrantofferanden, oft om slachofferanden
te offeren, **27** maer tot een ghetuygenisse tusschen ons
ende v, ende tusschen ons kinderen, ende uwe gheslachte,
dat wi den Heere mogen dienen, ende dat wi ooc een recht
behouden souden, om te offeren, heelbrantofferanden ende
slachofferanden, ende vreedsamige offeranden, ende dat v
kinderen gheensins morgen en moghen seggen tot onsen
kinderen. Ghy en hebt gheen deel inden Heere, **28** Maer
eest sake sat sij dat seggen willen, so sullen sij hem seggen.
Siet daer den outaer des Heeren den welcken ons vaders
ghemaect hebben, niet tot brantofferen oft tot sacrificie, maer
tot een getuygenis tusschen ons ende v, **29** Verre moet
die groote misdaet van ons wesen, dat wi souden vanden
Heere sceyden, ende sijn voetstappen verlaten, ende dat
wij daerom souden eenen outaer opphetimert hebben,
om heelbrantofferanden ende sacrificien oft slachofferanden
daer op te offeren, buyten den outaer des Heeren ons
Godts die daer ghemaect is voor sijn tabernakel. **30** Welcke
dingen ghehoort hebbende Phinees die priester, ende die
princen die met hem wtgesonden waren van Israel sijn
si ghepaeyt gheweest, ende si hebben die woorden der
kinderen van Ruben ende Gad, ende van dat half geslachte
van Manasse seer gheerne ontfangen, **31** Ende Phinees
Eleazar sone die priester heeft tot hen geseyt. Nv weten
wi wel dat die Heere met ons is, aenghesien dat ghi vreemt
sijt van deser ouertredingen, ende hebt die kinderen van
Israel verlost wt die hant des Heeren. **32** Ende hi is met
die princen wedergekeert vanden kinderen van Ruben ende
Gad, wt dat lant van Galaad, der palen van Chanaan, tot
die kinderen van Israel, ende hi heuet hen vertelt, **33**
Ende die redene ghenoechde wel alle den ghenen diese
hoorden, Ende die kinderen van Israel hebben den Heere
gheloof, ende sij en hebben gheensins meer gheseyt, dat sij
tegen hen souden optrekken ende strijden, ende het lant
van haer besittinghe bederuen, **34** Ende die kinderen van
Ruben, ende die kinderen van Gad hebben den outaer die sij
ghemaect hadden ghenoemt. Ons ghetuyghenis, dat die
Heere self Godt is.

out was van iaren, **2** so heeft losue gheheel Israel geroepen,
ende die outste des volcs, ende die princen, hooftmannen,
ende meesters, ende hi heeft tot hemlieden gheseyt. Ic ben
out geworden ende seer ouertijdich van ouderdom, **3** ende
ghi siet alle die dinghen welc die Heere uwe God ghedaen
heeft alle den natien des volcs die rontsomme gheleghen
sijn, hoe dat hi seluer voor v lieden ghestreden heeft, **4**
Ende nv aengesien dat hi v metten late alle dlant ghedeylt
heeft, van die oostsijde der iordanen tot die groote zee
toe, ende want daer noch veel natien ouerbleuen sijn, **5**
soo sal die Heere uwe Godt die oock verderuen, ende van
uwen oogen wech nemen, ende ghi sult dat lant besitten,
ghelyck hy v belooft heeft, **6** alleen hebt v vromelijck, ende
sijt sorchfuldich dat ghi bewaert alle die dinghen die gaet
ghescreeuen sijn in dat boeck van Moyses wet, ende gaet
daer niet besiden af, ter rechter noch ter slincker hant, **7** Op
dat (als ghy incomen sult sijn tot die heydenen, die onder
v lieden sijn sullen) ghy niet en sweert by den naem van
haren goden, ende dat ghy die niet en dient, oft en aenbidt,
8 maer dat ghi den Heere uwen Godt vast by blijft, dwelc
ghi ghedaen hebt tot op desen dach toe, **9** ende dan sal
die Heere v Godt voor v aenschijen wech nemen groote
ende seer machtighe natien van volcke, ende niemant en
sal v lieden moghen wederstaen, **10** Een van v lieden sal
van dervianden duysent mannen wech iaghen, want die
Heere uwe Godt sal seluer voor v lieden strijden alsooy
gheloof heeft, **11** Alleenlijck siet seer naerstelijck voor v dat
ghy den Heere uwen Godt bemint, **12** Maer eest sake dat
ghy wilt aenhanghen die dolinghen van desen volcke die
onder v heden woonen, ende met hem lieden onderlinghe
houwelijcken versamen ende vrientscappchen maken, **13** soo
weet nv dat die Heere uwe Godt dese natien niet en sal
vernien voor v aensicht, maer sij sullen v lieden wesen tot
een grachte, ende tot eenen strick, ende tot een struycksele
aen v sjiden, ende eenen serpen staeck in v oogen, tot
dat hy v sal wech ghenomen ende verdoruen hebben van
desen seer goeden lande, welck hy v ghegheuen heeft,
14 Siet ick sal heden inghaen den wech van alder eerden,
ende ghy sult met ghehelder herten bekennen, datter niet
een woort voorby verloren en is gheghaen, van alle den
woorden welc die Heere v belooft heeft te doen, **15** Daerom
ghelyck hy metten wercken volbracht heeft dat hy ghehoofdt
heeft, ende ghelyc dat alle dingen gheluckichlijck comen
sijn, also sal hi ooc op v bengen alle dat quaet daer hy v
mede ghedreycht heeft, totdat hy v sal wech ghenomen ende
vernield hebben van desen seer goeden lande dwelc hi v
gegeuen heeft, **16** om dat ghi sult ouerghetreden hebben
het verbont des Heeren ws Godts dwelc hy met v lieden
ghemaect heeft, ende den vreemden goden ghedient hebt,
ende die aenbeden. Die gramscap des Heeren sal haestelijc
tegen opstaen, ende ghy sult van desen seer goeden lande
wech ghenomen worden dwelc hy v gheleuert heeft.

24 ENde losue heeft alle die gheslachten van Israel
vergadert te Sichem, ende hy heeft die ouders, ende
princen ende rechters, ende meesters gheropen, ende
si hebben ghestaen voor dat aenschijen des Heeren, **2**
ende hy heeft totten volcke ghesproken aldus. Dit seyt die
Heere die Godt van Israel. V vaders hebben van ierst

23 MAer doent langen tijt gheleden was, nae dat die
Heere den volck van Israel vrede verleent hadde,
doen alle die natien int ronde onder hen bedwanc waren,
ende doen losue nv seer langhe gheleeft hadde, ende seer

ghewoont ouer den vloet, Thare Abrahams vader ende alle die natien daer wi door ghepasseert sijn, **18** Ende hi Nachor, ende sij hebben den vreemden goden ghedient, heeft alle die volcken verdreuen die Amorrhites des lants **3** Daerom heb ic Abraham uwen vader ghenomen wt die inghesetenen, in dwelcke wij ghecomen sijn, Hierom sullen palen van Mesopotamien, ende ick heb hem ghebracht wi den Heere dienen want hi is onse Godt. **19** Ende losue int lant van Chanaan, ende sijn saet vermenichfuldicht, heeft totten volcke gheseyt. Ghi en sult den Heere niet ende hem Isaac ghegheuen, **4** ende dien heb ick noch mogen dienen, want Godt is heyligh ende een sterck wreker, voorts ghegheuen Iacob ende Esau, Vanden welcken heb ick ende hy en sal v sonden ende misdaeden niet vergheuen, **20** Esau dat gheberchte van Seir ghegheuen te besitten, Maer Eest dat ghi den Heere verlaet ende den vreemden goden Iacob ende sijn sonen reysden nederwaerts in Egypten, **5** dient, so sal hi hem ommekeeren, ende v pijnen ende Ende ic heb ghesonden Moysen ende Aaron, ende Egypten verderuen na dat hi v veel goets sal gedaen hebben, **21** gheslagen met veel teekenen, ende wonderlyke werken, **6** Ende dat volc heeft tot losue geseyt. Ten sal gheensins Ende ick heb v lieden ende uwe vaders wt Egypten gheleyt, also wesen ghelyc ghi segghet, maer wi sullen den Heere ende ghi sijt comen tot aen die zee, ende die Egyptenaren dienen, **22** Ende losue totten volcke. Ghi sijt getuyghen hebben v vaders veruolcht met wagenen ende rosvolc tot (seyt hy) dat ghi seluer voor v den Heere vercoren hebt, aen die roode zee toe. **7** Ende die kinderen van Israel om hem te dienen, Ende si antwoorden, wi sijn getuygen, hebben totten Heere geroepen ende hi stelde duysternissen **23** Daerom doet nv (seyt hy) wech, die vreemde goden, tusschen v ende die Egyptenaren, ende hy heeft die zee op wt dat midden van v lieden, ende boocht v herten tot den hen ghebracht, ende hy heeftse bedect. V ooghen hebben Heere den Godt van Israel, **24** Ende dat volc seyde tot ghesien alle die dingen die ick in Egypten ghedaen hebbe, losue, Den Heere onsen Godt sullen wij dienen, ende sijnen ende ghi hebt seer langen tijt in die woestijne ghewoont, gheboden ghehoorsaem wesen. **25** Aldus soo heeft losue **8** ende ick v bracht int lant van die Amorrheen die welcke op dien dach een verbont ghemaect, ende den volcke te woonden ouer die lordane, Ende als sij tsegen v streden, vorenheleyt die gheboden ende rechten in Sichem. **26** soo heb icse in v handen gheleuert ende ghi hebt hen lant Ende hy heeft ooc alle dese woorden ghescreuen int boec beseten, ende hen verslagen **9** Maer Balac Sephors sone van des Heeren wet, ende heeft eenen seer grooten steen die coninck van Moab is opghestaen, ende heeft tegen ghenomen, ende dien ghestelt onder den eycken boom, Israel ghestreden Ende hy heeft wtghesonden ende doen die in die heylighie plaatse des Heeren was **27** ende hi roepen Balaam Beors sone dat hy v vermalendijden soude, seyde tot alle den volcke. Siet desen steen sal v lieden **10** ende ick en wilde hem niet hooren, Maer daer tegen wesen tot een ghetuygenisse, dat ghy alle die woorden des heb ic v gehaben dijt door hem, ende ick heb v wt sijnen Heeren ghehoort hebt, die hi v gheseyt heeft, op dat ghi handen verlost, **11** Ende ghy sijt door dien iordane ghegaen, by auonturen dat namaels niet en soudt willen loochenen, ende ghecomen tot Iericho, Ende die mannen van dier ende liegen den Heere uwen God **28** Ende hi heeft dat stad hebben tseghen v ghestreden, die Amorrhites ende volc laten gaen een yeghelycken in sijn besitinghe. **29** Phereziteers, ende die Chananiters, ende Hethiters, ende Ende na desen is losue Nuns sone des Heeren dinaer Gergeseiteers, ende Heuiteiters, ende lebuseiters, ende ick ghestoruen, out sijnde hondert enn thien iaren, **30** Ende sij heb die in v handen gheleuert, **12** Ende ick heb voor v hebben hem begrauen in die palen van sijnder besittingen in horselen ghesonden, ende ick hebse wt hare plaatzen Thammath sare, die leyt opt geberchte van Ephraim, aen die verdreuen twee coningen der Amorrhites niet met uwen noortsjide vanden berch Gaas, **31** Ende Israel heeft den swaerde, oft met uwen boghe, **13** Ende ic heb v een lant Heere gheghent alle die dagen van losue, ende der ouders ghegheuen daer ghi niet in ghebreyt en hebt, ende steden die langen tijt na losue leefden, ende die alle des Heeren die ghi niet ghetimmert en hebt, dat ghi daer in woonen werken kenden die hy in Israel gedaen hadde. **32** Ende dat soudt, wijngaarden ende olijfgaardens die ghi niet geplant en ghebeente van Ioseph het welcke die kinderen van Israel wt hebt, **14** Daerom nv so vreest den Heere, ende dient hem Egipten ghebrach hadden, hebben sij begrauen te Sichem met een volcomen ende seer warachtich herte, ende doet in een stuck vanden acker den welcken Iacob van Emors wech die goden, den welcken uwe vaders ghedient hebben kinderen gecocht hadde, om hondert ionge scapen, ende in Mesopotamien, ende in Egypten, ende dient den Heere, desen acker was in die besittinge der kinderen van Ioseph, **15** Maer eest dat v quaet dunct dat ghi den Heere dienen **33** Ende Eleazar Aarons sone is oock ghestoruen, ende sij soudt, v wort koese ghegheuen, Kiest heden dat v belieft, hebben hem begrauen in Gabaath toebehoorende Phinees wien dat ghi aldermeest sculdich sijt te dienen tsij die goden sijnen sone, welc hem ghegheuen was int gheberchte van den welcken v vaders ghedient hebben in Mesopotamien, Ephraim. Hier eyndet dat boeck losue.
oft den goden vanden Amorrhites, in wiens lant dat ghi woont, Maer ic ende mijn huys sullen den Heere dienen, **16** Ende dat volc heeft gheantwoort ende gheseyt. Verre sij dat van ons, dat wij den Heere souden verlaten, ende den vreemden goden dienen, **17** Die Heere onse God heeft ons ende onse vaders geleyt wt dat lant van Egypten ende wt dat huys der slauernien ende heeft (daer wijt sagen) gedaen groote teekenen, ende hy heeft ons bewaert in alle die wegen daer wi door gereyst hebben ende onder

Richteren

1 NAE die doot van losue, so hebben die kinderen van Israel raet vanden Heere gheuraecht seggende. Wie sal voor ons optrecken teghen die Chananten, ende der orloghen leysman sijn? **2** Ende die Heere heeft geseyt. Iudas sal optrecken, Siet ic heb dlant in sijn handen gheleuert, **3** Ende Iudas seyde tot Simeon sijnen broeder. Coemt met my opwaerts in mijn lot ende strijd tseghen den Chananeus, op dat ick met v trecke in v lot, Ende Simeon is met hem wech ghegaen **4** Ende Iudas is opwaerts ten strijde ghetrocken, ende die Heere heeft die Chananiters ende die Phereziteers in haer handen gheleuert, ende sij hebben te Bezac thien duysent mannen verslagen, **5** Ende sij hebben gheuonden Adonibezeq te Bezac, ende sij hebben tseghen hem ghestreden ende sij versloegen die Chananiters ende Phereziteers, **6** Maer Adonibezeq vluchtede, dien sij veruolgende hebben gheuangen, afsnijdende duysterste van sijn handen ende voeten, **7** Ende Adonibezeq heeft geseyt. Tseuentich coningen afgesneden hebbende duysterste van handen ende voeten, vergaderden onder mijn tafel die bleuelingen van mijnder spijsen. Gelic ic ghedaen hebbe, also heeft my die Heere wederom ghedaen, Ende sij hebben hem ghebracht binnen Iherusalem, ende daer is hy ghestoruen. **8** Aldusdan die kinderen van Iuda die stadt van Iherusalem bestrijdende hebben die ingenomen ende verslaghen met dat scrpte varden swaerde, verbrandende die gheheele stadt, **9** Ende daer nae sijn sij nederwaerts ghetrocken, ende hebben teghen die Chananiters ghestreden, die opt gheberchte woonden, ende nae den suyden in die platte nederlanden, **10** Ende Iudas reysende tseghen die Chananiters die te Hebron woonden (welcks naem vanouds was Cariatharbe) heeft verslaghen Sesai ende Ahiman, ende Tolmai, **11** ende van daer vertrocken sijnde, is hy ghelyest tot die inwoonders van Dabir, welcks ouden naem was Cariathsepher, dat is der letteren stadt, **12** Ende Caleb heeft gheseyt. Soo wie Cariathsepher slaet ende die bederft, dien sal ick Aram mijn dochter tot een huysvrouwe gheuen, **13** Ende als Othoniel die sone van Cenez Caleb's ioncste broedere die inghenomen hadde, soo heeft hy Aram sijn dochter hem tot een huysvrouwe ghegeuen, **14** Die welcke als sij ouer wech reysde, soo vermaende haer man haer dat sij van haren vader soude een acker begheren, Die welcke als fij versuchte sittende op eenen ezel, so seyde tot haer Caleb. Wat is v? **15** Ende sij antworde. Gheeft my een benedijnghe Want ghy hebt my een droogh lant ghegeuen, gheeft my ooc een wateruloedich lant. Dus heeft haer Caleb een lant ghegeuen, wateruloedich van bouen ende wateruloedich van beneden, **16** Maer Cineus kinderen van Moyses maescap sijn opghetrocken van der Palmen stadt met die kinderen van Iuda in die woestijne van haren late welc is ghelegen aen die suytsijde van Arad, ende sij hebben met hen ghewoont, **17** Ende Iudas is wech ghetrocken met Simeon sijnen broeder, ende sij hebben tsamen die Chananiters gheslagen, die te Sephat woonden ende die ghedoot, Ende den naem van dier stadt is ghenoemt Horma, dat is veruloect van Godt, **18** Ende Iudas heeft Gaza inghenomen met sijnen palen, ende Ascalon ende Accaron met sijnen palen, **19** Ende die

Heere is met Iuda geweest, ende hy heeft die gheberchten beseten, ende hy en heeft die bewoonders vander valleyen niet mogen te niet doen, want sij hadden oueruloedichlijken veel wagene met yseren seysenen, **20** Ende hebben Caleb ghegeuen Hebron ghelyck Moyses gheseyt hadde, die welcke heeft daer wt drij kinderen van Enac vernield, **21** Maer den lebuseiter bewoonder van Ierusalem en hebben Beniamins kinderen niet heel vernield, ende die lebuseiters hebben ghewoont metten kinderen van Benjamin binnen Iherusalem tot opden dach van heden toe. **22** Ende dat huys van Joseph is opghetrocken tot Bethel, ende die Heere heeft met hen gheweest, **23** Want als sij die stadt beleyt hadde die te voren Luza hiet, **24** soo hebben sij eenen man ghesien wter stadt comende, ende sij hebben tot hem gheseyt, toont ons den inganck vander stadt, ende wij sullen met v barmherticheyt doen, **25** Ende als hy hemlieden dien ghehoont hadde, soo hebben sij die stadt gheslagen metten scerp vanden swaerde, maer dien man met alle sijnen gheslachte hebben sij laten gaen, **26** die welcke (als hy verlost was) is wech ghegaen int lant van Hethim, ende heeft daer een stadt ghetimmert, ende die Luza ghenoemt, die welcke also ghenoemt is tot opden dach van heden toe, **27** Ende Manasses en heeft Bethsan ende Tanach met haren dorpkens niet heel vernield ende die inghesetenen van Dor, ende leblaam, ende Mageddo, met haren dorpkens, ende die Chananiters hebben begonnen by hemlieden te woonen, **28** Maer als Israel machtich gheworden was, soo hebben sij die ghewongen tribuyt te geuen, ende sij en hebbense niet willen heel te niet doen, **29** Ephraim en heeft oock die Chananiters niet ghedoot die in Gazer woonden, maar sij hebben met hem ghewoont, **30** Zabolon en heeft oock niet heel te niet ghedaen die inghesetenen van Cethron, ende Naalon, maer dat Chananiters volck heeft ghewoont int midden van hem, ende sij gauen hem tribuyt, **31** Ende Aser en heeft niet heel te niete ghedaen die inwoonders van Accho, ende van Sidon ende Ahalab, ende Achazib, ende Helba, ende Aphec, ende Rohob, **32** Ende sij hebben ghewoont int midden vanden Chananiters bewoonders van dien landen, noch sij en hebben die niet ghedoot. **33** Nephtali, ende heeft oock niet heel te niet ghedaen die inwoonders van Bethsemes ende van Bethanath, ende hy heeft ghewoont onder die Chananeen des lants bewoonders, Ende die Bethsemiters, ende Bethaniters sijn tributarisen gheweest, **34** Ende die Amorrhiten hebben die kinderen van Dan benaute int gheberchte, ende sij en hebben hen gheen plaatse ghegeuen dat sij souden nederwaerts comen tot die platte nederlanden, **35** ende sij hebben ghewoont opt gheberchte Hares, welck te segghen is een ghetuyghenis, in Aialon, ende Salebun, Maer die hant van Josephs huys is machtich gheworden ende sij hebben die Amorrhiten onder tribuyt ghebracht, **36** Ende die pale vanden Amorrhiten is gheweest vanden organc des scorpioens die steenrootse ende die plaatseen daer ouer ligghende.

2 Ende daer is eenen Enghel des Heeren opghecomend van Galalis tot die plaatse der weenender, ende heeft gheseyt. Ick heb v wt Egipten gheleyt, ende v ghebracht int landt daer om dat ick uwen vaderen ghesworen hadde, ende die plaatseen daer ouer ligghende.

ick heb gheloof dat ick mijn verbont met vlieden niet breken en soude inder ewicheyt, **2** alsoo nochtans dat ghy gheen verbont en soudt maken met die inghesetenen van desen lande, ende dat ghy haerlieden outaren afworpen soudt, ende ghy en hebt mijn stemme niet willen hooren? Waerom hebdi dit ghedaen? **3** Daerom en heb ickse niet willen heel te niet doen wt uwen aensicht om dat ghy vianden hebben soudt, ende dat haerlieden goden v souden wesen tot eenen valle, **4** Ende als die Enghel des Heeren dese woorden sprack tot alle die kinderen van Israhel, so hebben sij haer stemme opghehauen, ende gheweent, **5** Ende die plaechte is ghenoemt die plaechte der screyender oft der tranen, ende sij hebben den Heere aldaer slachofferand gheoffert. **6** Aldus soo heeft Isoue het volck laten gaen ende die kinderen van Israhel sijn wech ghegaen een yeghelyc insijn besittinghe, om dat sij die besitten souden, **7** ende si hebben den Heere ghedient alle sijn daghen lanck, ende derouders die langhen tijt na hen leefden, ende die alle des Heeren wercken wel wisten die hy met Israhel ghedaen hadde. **8** Maer Isoue Nuns sone des Heeren dienaer is ghestoruen out sijnde hondert ende thien iaren, **9** ende sij hebben hem begrauen in die pale van sijnder besittinghen in Thamnathare opt gheberchte van Ephraim, aen die noortsijde vanden berch Gaas. **10** Ende alle dat gheslachte is tot haren vaders vergadert, ende daer sijn andere opghestaen die den Heere niet ghekent en hebben, noch sijn wercken die hy met Israhel ghedaen hadde, **11** Ende die kinderen van Israhel hebben quaet bedreuen voor dat aensicht des Heeren, ende Baalim ghedient, **12** Ende sij hebben den Heere haerder vaderen Godt verlaten, die hen wt dat lant van Egypten gheleydt hadde, ende sij hebben die vreemde goden gheulcht, ende die goden vanden volcken die rontsomme van hen woonden, ende sij hebben die aenbeden, ende den Heere tot gramscap verwect, **13** verlatende hem ende dienende Baal ende Astharoth. **14** Ende die Heere is gram geworden teghen Israhel, ende hy heeftse gheleuert in die handen vanden rouwers, die welcke hen gheuanghen hebben, ende hebbense vercocht haren vianden die rontsomme hen woonden, ende sij en mochten haer wederpartien niet teghenstaen, **15** maer waer hen dat si trekken wilden, daer was die hant des Heeren op hen, ghelyc hi ghesproken heeft ende hemlieden ghesworen, ende sij sijn seer ghepijnicht gheweest. **16** Ende die Heere heeft rechters verwect die hen verlossen souden wt der verderuers handen, maer sij en wilden die ooc niet hooren, **17** ontsuyuerende hen metten vreemden goden, ende die aenbiddende, Sij hebben seer corts den wech verlaten door den welcke hen vaders ghewandelt hadden, ende die gheboden des Heeren hoorende, deden sij heel daer teghen, **18** Ende als die Heere die rechters verwechte, soo worde hy in die daghen van dien rechters tot barmherticheyt ghebooch ende hy hoorde dat suchten vanden verdrucken, ende hy verlostese van tverslaen der verderuers, **19** Maer als die rechter doot was, so keerden sij wederom, ende deden veel argher dan haer voorvaders ghedaen hadden volghende die vreemde goden, die dienende ende die aenbiddende, Sij en hebben hen sonden niet ghelaten, noch den seer harden wech daer sij door plechen te wandelen, **20** Ende die rasende gramscap des Heeren is ghestoort gheweest teghen

Israhel, ende hy heeft gheseyt. Aenghesien dat dit volc mijn verbont ghebroken heeft dat ick met haren vaderen vast ghemaect hadde, ende hebben versmaet te hooren nae mijn stemme, **21** daerom en sal ick die heydenen niet heel te niet doen, die losue ghelaten heeft, doen hy ghestoruen is, **22** op dat ick door dese mach Israhel ondersoecken, oft sij des Heeren wech bewaren ende daer in wandelen, ghelyc haer vaderen dien bewaert hebben, oft niet. **23** Hierom soo heeft die Heere all dese nacion van volcken laten blijuen, ende hy en heeft die niet ter stont willen verdrijuen, noch hy en heeft die in de handen van losue niet gheleuert.

3 Dlt sijn die heydenen welck die Heere heeft laten blijuen, om dat hy Israhel daer door leeren soude, ende alle die ghene die der Chananiters strijden niet ghesien en hadde, **2** op dat haer kinderen namaels oock souden leeren strijden teghen die vianden, ende dat sij die ghewoonte van strijden ooc hebben souden, **3** Die vijf vorsten der Philistinen, ende alle die Chananiters, ende die Sidomiters, ende Heuiteiters, die op tgheberchte van Libano woonden vanden berch Baalhermon af, tot den inganck van Emath, **4** Ende hy heeft die ghelaten, om dat hi door die sonde Israhel proeuen, oft sij oock nae des Heeren gheboden hoorden, dat hy haren vaderen gheboden hadde door die hant van Moyses, oft niet. **5** Aldus soo hebben die kinderen van Israhel ghewoont int midden vanden Chananiters, ende Hethiters ende Amorrhitters, ende Pherezeiters, ende Heuiteiters, ende lebuseiters, **6** ende sij namen hen dochters tot huysvrouwen, ende gauen hen dochters den sonen van dien volcke ende sij hebben haren goden ghedient, **7** Ende sij hebben quaet ghedaen voor des Heeren aensicht, ende hebben haren Godt vergheten, dienende Baalim, ende Astharoth, **8** Ende die Heere teghen Israhel gram sijnde, heeftse gheleuert in die hant van Chusan Rasathaim des conincs van Mesopotamien, ende sij hebben hem ghedient acht iaren. **9** Ende sij riepen totten Heere, die welcke heeft hen verwect eenen verlosser, ende die heeftse verlost te weten Othoniel Cenez sone, den ioncsten broeder van Caleb, **10** ende den gheest Godts was in hem, ende hy heeft een rechter geweest ouer Israhel. Ende hy is wtgetrocken ten strije, ende die Heere heeft Chusan Rasathaim den coninck van Sirien in sijn handen gheleuert, ende hy heeft dien verwonnen, **11** Ende het lant heeft veertich iaren in rusten ghe-weest, Ende Othoniel Cenez sone is ghestoruen. **12** Ende die kinderen van Israhel hebben wederom quaet ghedaen voor dat aenschijn des Heeren, Die welcke heeft teghen hen versterct Eglon den coninc van Moab om dat sij quaet ghedaen hadden voor sijn aensicht, **13** Ende hy versaeerde met hem die kinderen van Ammon ende Amalec, Ende Eglon is wtghereyst, ende hy heeft Israhel gheslaghen ende der palmen stadt beseten, **14** Ende die kinderen van Israhel hebben ghedient Eglon den coninck van Moab achten iaren, **15** ende daer nae hebben sij totten Heere gheroepen, die welcke hen eenen verlosser heeft verwect, ghenoemt Aod die sone van Gera des soons van Lemini die beyde sijn handen voor die rechte hant ghebruycte. Ende die kinderen van Israhel hebben daer hem giften ghesonden Eglon den coninck van Moab, **16** Die welcke maecte hem een swaert op beyde sijden snijdende, hebbende int midden eenen hecht een palm lanc ende hy

is daer mede omgort onder sijn cleedt op sijn rechte dgye. **17** Ende hy presenteerde die giften Eglon den coninc van Moab. Maer Eglon was bouen maten seer vet, **18** Ende als hi hem die gauen ghepresenteert hadde, soo is hi sijn ghesellen gheulcht die met hem comen waren, **19** Ende wederom ghecomen sijnde van Galgalis daer die afgoden waren, soo heeft hy totten coninc gheseyst. Ic heb aen v een verborghem heymelic woort o coninc. Ende hy gheboodt datmen swijghen soude, ende als sij alle gader wtghegaen waren die by hem waren, **20** so is Aod by hem incomen, ende hy saadt alleen in die somer eetcamer, Ende Aod seyde. Ick heb aen v dwoort Gods, Die welcke verhief hem terston wt sijnen troon, **21** Ende Aod stack sijn slincke hant wt, ende nam dat steecswaert van sijn rechte sijde, ende hi stack die in sijnen buyc, **22** so crachtelijc, dat den hecht het yser in die wonde volchde, ende met die alder dicste vetticheyt des inghewants daer in besloten worde, Ende hi en track dat steecswaert niet weder wt, maer hy liet dat int lichaem alsoo hijt daer in ghesteken hadde, ende ter stont so berste den dreck des buycs wt die secrete plaeften der natuuren, **23** Ende als Aod seer neerstelijc die dore vander eetcameren ghesloten hadde ende metten slotte vast ghemaect, **24** soo is hy door die achter dore wtghegaen Ende als des conincs knechten inne quamen, soo saghen sij dat die dore vander eedtcameren ghesloten was, ende sij seyden. Hy maect by auontueren sijn gheueoch, in die somer eedtcamer, **25** Ende verbeydende soo langhe tot dat sij hen scaemden, ende siende datter niemant open en dede, soo hebben sij den slotel ghehaelt ende open doende hebben sij vonden haren Heere op die aerde doot ligghende. **26** Ende die wijle dat sij verbaest waren, soo is Aod ontuloden, ende is voorby ghegaen die plaepte der afgoden van daer hy weder comen was, Ende hy is ghecomen te Seriath **27** ende ter stont heeft hy met een trompet groot gheclanck ghemaect op tgheberchte van Ephraim, ende die kinderen van Israel sijn met hem nederwaerts gherest, ende hy ghinc voor hen allen int vorste vanden heyre, **28** Die welcke seyde tot hemlieden. Volcht my, want die Heere heeft onse vianden die Moabitens in ons handen gheleuert, Ende si sijn hem nederwaerts gheulcht, ende hebben inghenomen passagien der lordanen die ouersetten nae Moab, ende sij en lieten niemant passeren, **29** maer sij versloeghen die Moabiters op dien tijt tot omtrent thienduysent alle vrome ende stercke mannen, niemant van hemlieden en mocht onthaen, **30** Ende die Moabijter is op dien dach vernedert onder die hant van Israel, ende het lant heeft gherust tachtentich iaren. **31** Nae desen was Samgar Anaths sone die ses hondert mannen vanden Philistinen versloech met eenen ploechcoutere, ende hy bescermde oock Israel.

4 ENde die kinderen van Israel hebben noch daer toe gheadaen quaet voor dat aenschijn des Heeren nae die doot van Aod, **2** ende die Heere heeftse gheleuert in die hant van labin des conincs van Chanaan die te Asor regneerde, ende hy hadde eenen ouer capiteyn sijns heyrs, Sisara genaemt maer hy woonde in Haroseth der heydenen, **3** Ende die kinderen van Israel hebben totten Heere gheroepen. Want hy hadde neghenhondert waghenen met yseren seysenen beslaghen, ende hy hadde hen twintich iaren lanc

seer swaerlijck verdruct. **4** Maer in dien tijden was Debora een prophetersse Lapiroths huysvrouwe, die het volc in dien tijden recht dede, **5** Ende sij sadt onder den palmboom, die met haren naem ghenoemt was, tusschen Rama ende Bethel, opt gheberchte van Ephraim, ende die kinderen van Israel ghinghen opwaerts tot haer in alle vonnisze **6** Die welcke heeft ghesonden, ende gheroopen Barac, Abinoems sone van Cedes Nephtali, ende sij heeft tot hem gheseyst. Die Heere die Godt van Israel heeft v gheboden. Ghaet henen ende leyt een heyr opden berch van Thabor, Ende ghy sult met v nemen thien duysent strijdbaar mannen vanden kinderen Nephtali ende van Zabulons kinderen, **7** Ende ick sal tot v breghen ter plaeften vander beken Cison, Sisaram den ouercapiteyn van labins heyr ende sijn waghenen ende alle die menichte, ende ick sal die leuern in uwe handen, **8** Ende Barac heeft tot haer gheseyst. Eest sake dat ghy met my coemt, soo sal ick gaen, Eest dat ghy met my niet comen en wilt, so en sal ick niet reysen, **9** Ende sij heeft tot hem gheseyst. Ic sal voorwaer met v trekken, maer te deser reysen en sal die victorie v niet toe ghescreuen worden, want in eender vrouwen hant sal Sisara gheleuert worden. Hierom is Debora opghestaen, ende met Barac ghereyst tot Cedes, **10** Die welcke heeft by hem gheroopen Zabulon ende Nephtali, ende is opwaerts ghetrocken met thien duysent vechtender mannen, hebbende Deboram in sijn gheselcap, **11** Maer Haber die Cineus man was voortijs vertrocken vanden Cineen sijnen broeders Hobabs kinderen Moyses maech, ende hy hadde sijn tabernakelen wtghespannen, tot aen die valleye diemen noemt Sennim, ende die was by Cedes. **12** Ende het is Sisare gheseyst, hoe dat Barac Ende hy heeft vergadert neghen hondert waghenen met Abinoems sone comen was opden berch van Thabor, **13** seysenen beslaghen, ende alle dat heyr van Haroseth der heydenen, tot die beke van Cison. **14** Ende Debora seyde tot Barac. Staet op, want dit is den dach opden welcken die Heere Sisaram in v handen gheleuert heeft. Siet hy is v leytsman. Aldus so is Barac af ghetrocken vanden berch Thabor, ende thien duysent strijdbaar mannen met hem, **15** Ende die Heere heeft Sisaram ende alle sijn waghenen vanden waghen springhende te voete vluchte, **16** ende dat Barac veruolchde die vliedende waghenen, ende dat heyr tot Haroseth der heydenen toe, ende dat alle die menichte der vianden verslaghen wor-de totten laetsten man toe. **17** Maer Sisara vliedende quam tot die tente van Iahel, Haber des Cineus huysvrouwe, Ende het was paeyts tusschen labin den coninc van Azor, ende dat huys van Haber den Ceneiter. **18** Aldus soe is Iahel Sisara te ghemoet ghegaen, ende heeft tot hem gheseyst. Coemt by mi binnen mijne Heere, coemt binnen en vreest niet. Die welcke is in haer tente ghegaen, ende doen hy met eenen mantel bedect was, **19** soo seyde hy tot haer. Ick bidde v gheeft mi een luttelken waters, want ick heb groten dorst, Ende sij dede een flessche melcs open, ende gaf hem te drincken, ende sij bedecte hem, **20** Ende Sisara seyde tot haer. Staet voor die dore vander tenten, ende als daer yemant coemt v vraghende, ende segghende. En is hier niemant? soo suldi segghen. Niemant en is hier. **21**

Aldus soo heeft lahel die huysrouwe van Haber ghehaelt si seluen ghesceyden was, so is der grootmoedigher twist eenen spannaghel vander tenten, nemende daer mede beuonden. **16** Waerom woondi tusschen twee palen, om eenen hamer, ende sij quam al bedectelijc ende swijghende dat ghi der cudden gheblaes soudet hooren? als Ruben binnen, ende stelde op den slaep van sijnen hoofde den teghen sij seluen ghedeylet was, soo is der grootmoedigher spannaghel, ende slaende daer op metten hamer heeft sij twist beuonden. **17** Galaad ruste ouer die iordane, ende dien door sijn herssenen gheslaeghen tot in die aerde toe, Dan becommerde hem met die schepen, Aser woonde ende aldus heeft hi dien slaep metter doot versaeft ende inden oeuer der zee, ende woondt in die hauen, **18** hy is crank gheworden ende ghestoruen, **22** Ende siet maer Zabulon ende Nephtali hebben haer zielen ter doot Barach is ghecomen volghende Sisaram, Ende lahel is hem ouergheheuen, int lantschap van Merome. **19** Die coninghen te ghemoeit ghegaen, ende seyde tot hem. Coemt ende sijn comen, ende hebben ghestreden, die coninghen van ick sal v den man tonuen dien ghy soeckt, Ende als hy by Chanaan hebben in Tanach ghestreden, bij die wateren van haer binnen der tenten comen was, soo heeft hi Sisaram Mageddo, Maer sij en brochten niet van dat sij gheroof ghesien doot ligghende, ende den spannaghel in sijn hooft hadde. **20** Vanden hemel wert teghen hen ghestreden, gheslaeghen. **23** Aldus soo heeft Godt op dien dach labin die sterren blijuende in haer ordinancie, ende in haeren den coninck van Chanaan vernedert voor die kinderen van loop hebben teghen Sisaram ghestreden. **21** Die beke Israhel, **24** die welcke daghelycs wiessen ende sij verdructen Cison heeft hen doode lichamen wech ghetrocken, die labin den coninck van Chanaan met gheweldigher hant, tot beke Cadumiim, die beke van Cysyn o mijn ziele vertrefft dat sij hem heel te niet ghebracht hadden.

5 ENde Debora ende Barac Abinoems sone hebben ghesonghen op dien dach, segghende. **2** Ghy die vrijwillielijc wt Israhel v zielen totten perikel gheoffert hebbet, ghebenedijt den Heere. **3** Hoort ghy coninghen ende vaet met uwen ooren ghy pricen. Ick bent, ic bent die den Heere singhen sal een psalter liedt singhen den Heere den Godt van Israhel. **4** O Heere doen ghy wt ghinct van Seir, ende ghinct voorts door die landen van Edom doen worde die eerde beroert, ende die hemelen ende die wolcken druytten van wateren, **5** Die berghen vloeydden voor dat aensicht des Heeren, ende Sinai van dat aensicht des Heeren des Gods van Israhel, **6** In die daghen van Samgar Anaths sone, in die daghen van lahel hebben die weghen gherust, ende die daer ouer ghinghen hebben ghewandelt door doolweghen. **7** Die stercke in Israhel hebben opghehouden, ende gherust, tot dat Debora opstont, tot dat opstont die moeder in Israhel. **8** Nieuwe strijden heeft die Heere vercoren, ende hy heeft seluer der vianden poorten omgheworpen, daer en was scilt noch spere ghesien onder die veertich duysent van Israhel. **9** Mijn herte bemint die pricen van Israhel, die v seluen met uwen eyghenhen wille hebt int perikel gheoffert, ghebenedijt den Heere. **10** Die op witte ezels climit ende int recht sit, ende wandelt ouer den wech, spreect. **11** Daer die waghenen teghem malcanderen ghebroken sijn, ende dat heyr der vianden versmacht is laet daer vertelt worden des Heeren rechtuerdigheden ende die goedertierenheit tot die stercke van Israhel. Doen ghinch des Heerenvolck beneden aen die poorten, ende sij creghen die heerscappie. **12** Staet op, staet op Debora, staet op, staet op, ende spreect dat liedeken, staet op Barac, ende aeneuert v gheuanghenen, sone van Abinoem, **13** die bleuelingenhen des volcs sijn verlost, die Heere heeft met die stercke ghestreden. **14** Wt Ephraim heeft hy die vernield wt Amalec, ende nae dien wt Beniamin in uwe volcken o Amalec, Van Machir sijn die pricen nederghecom, ende van Zabulon, die dat heyr leyden souden om te strijden. **15** Die ouercapeteynen van Issachar hebben met Debora gheweest, ende si hebben die voetstappen van Barac gheulcht, die welcke hem seluen int perikel ghegeheuen heeft, als een die v ander hoochden in een groote diepte hem neder worpt, als Ruben teghen

6 MAer die kindern van Israhel hebben quaet ghehaet voor dat aensicht des Heeren, Ende hy heeft gheleuert in de hant vanden Madianiters, seuen iaren lanc, **2** ende sij sijn seer verdructt gheweest van hemlieden. Ende sij hebben voor hen seluen ghemaect holen ende speluncken in die berghen, ende seer stercke plaetsen ont te wederstaen, **3** ende als die van Israhel ghesaeyt hadden, soo quamen die van Madian ende van Amalec, ende die andere vanden oosterschen natien, **4** ende sij sloeghen haer tenten by

henlieden, ende sij verdoruent al, alsoo dat noch groen opcomen, ende heeft dat vleesch metten ongheheefden was, tot den inganck van Gaza. Ende sij en lieten in Israhel brooden heelverteert. Maer des Heeren Enghel is verswenen niet met allen dat den lijftocht aengaet, noch scapen, noch wt sijn oogen. 22 Ende Gedeon siende dat des Heeren ossen, noch ezels, 5 Want sij ende alle hare cudden quamen Enghel was, heeft gheseyt, Wee my Heere Godt, want ic met haren tenten, ende bedectent al ghelyck sprinchanen heb des Heeren Enghel ghesien aensicht aen aensicht. 23 een ontelike menichte van menschen. ende van kermels, Ende die Heere heeft tot hem gheseyt, Vrede sij met v, en al bederuende wat sij ghenaecten. 6 Ende Israhel is seer vernedert voor daensicht vanden Midianiters. 7 Ende sij Gedeon daer eenen outaer opgherecht den Heere, ende dien hebben totten Heere gheroepen begherende helpe teghen ghenoeamt, Des Heeren vrede, tot opden dach van heden die Midianiters, 8 Die welcke heeft eenen man eenen toe. Ende doen hy noch te Ephra was, welc der familien van propheet tot hemlieden ghesonden, ende die heeft gheseyt, Ezri toebehoort, 25 op dien nacht heeft die Heere tot hem Dit seyt die Heere die Godt van Israhel, Ic heb v doen gheseyt, Neemt ws vaders stier, ende noch eenen anderen tsamen opcomen wt Egipten, ende ick heb v gheleyt wt dat stier van seuen iaren, ende ghy sult Baals outaer breken, huys der slauernien, 9 ende ic heb v verlost wt die hant der die uwen vader toebehoort, ende dat bosschelken welck Egiptenaren ende allen uwer vianden die v verdructen, ende rontsomme den outaer staet suldi afhouwen, 26 ende ghy ick heb die tot uwer incoemst verdreuen, ende v lieden haer sult den Heere uwen Godt eenen outaer maken opt hoochste lant gheleuert, 10 ende ick heb gheseyt, Ick ben die Heere van deser steenrootsen, daer ghy te voren dat sacrificee op v lieder Godt, en wilt niet vreesen der Amorrhites goden, gheleyt hebt. Ende ghy sult dien tweeden stier nemen, ende in welcker lant dat ghy woont. Ende ghy en hebt nae mijn dien offeren tot eenen heelen brantoffer, opden tas vanden stemme niet willen hooren. 11 Maer die enghel des heeren houte welck ghy van dat bosch sult afghehouwen hebben. 27 es ghecomen ende hy heeft gheseten onder den eycken Hierom Gedeon nemende met hem thien mans van sijnen boom die daer was te Ephra welc toebehoirde loas den knechten, heeft ghedaen alsoo hem die Heere gheboden vader der familien van Ezri. Ende doen Gedeon sijn sone hadde. Maer vreesende sijn vaders huys, ende die lieden dorschde ende suyerde die tarwe inder perssen, om dat van dier stadt, en heeft hy dat niet willen by daghe doen, hi soude ontuilieden die Midianiters, 12 soo heeft hem die maer heeft dat al by nachte ghedaen. 28 Ende doen die Enghel des Heeren gheopenbaert ende gheseyt, Die Heere lieden van dier stadt des smorghens opghestaen waren, sij met v ghi aldersterckste der mannen. 13 Ende Gedeon so hebben sij ghesien Baals outaer afgeworpen, ende seyde tot hem, Ick bidde v mijn Heere, is die Heere met dat bosschelken afghehouwen ende eenen anderen stier ons, waerom hebben ons alle dese dinghen beuanghen? Waer sijn zijn wonderlijcke daden die welcke onse vaders gheleyt op den outaer die doen ghemaect was. 29 Ende sij ons vertelt hebben ende gheseyt, Wt Egipten heeft ons die hebben tot malcanderen gheseyt, Wie heeft dit ghedaen? Heere gheleyt? Maer nv heeft ons die Heere verlaten, ende Ende als sij ondersochten den ghenen diet ghedaen hadde, ons gheleuert in die hant der Midianiters. 14 Ende die so issr gheseyt, Gedeon loas sone heeft dit al ghedaen. 30 Ende sij hebben tot loas gheseyt, Brengt voorts uwen Heere heeft hem aenghesien ende gheseyt, Gaet hen en met soon herwaerts dat hy sterue, want ih heeft Baals outaer deser uwer macht, ende ghy sult Israhel verlossen wt der ghebroken, ende dat bosch afghehouwen. 31 Ende hy heeft Midianiters handen, weet dat ick v ghesonden hebbe. 15 hen gheantwoort, Sijde ghy die wraecsoekers van Baal, dat Die welcke antwoordende seyde, Ick bidde v mijn Heere, ghy voor hem strijden moet? soo wie Baals viant is, steruen Waer mede sal ick Israhel verlossen? Want siet mijn familie is dalder nederste van Manasses gheslachte, ende ic ben moet die eer dat tlicht van morghen opgaen sal, is hy Godt, dalder minste in mijns vaders huys. 16 Ende die Heere so laet hem sij seluen wreken ouer den ghenen die sijnen heeft tot hem gheseyt, Ic sal met v wesen, ende ghy sult gheantwoort, Sijde ghy die wraecsoekers van Baal, dat die Madianiters verslaen ghelyck eenen man. 17 Ende hy gheseyt hadde, Laet Baal voor sij seluen wraeck doen ouer teken dat ghy sijt die tot my spreect, 18 Ende en gaet van den ghenen die sijnen outaer omme gheworpen heeft. 33 hier niet tot dat ic weder by v come, brenghende sacrificie, Aldus sijn alle die Midianiters ende die Amalecitors ende ende v dat offerende. Ende hy antwoorde, Ick sal v coemste die volcken wt oostlant tsamen vergadert, ende comende verwachten. 19 Aldus is Gedeon in ghegaen, ende heeft ouer die lorda-ne hebben sij haren heyleger ghemaect in die valleye van Iezrael. 34 Maer des Heeren gheest heeft een ionck boxken ghecoect, ende van een mate meels Gedeon omuanghen, die welcke met een trompet groot heeft hi ongheheefde brooden ghebacken ende dat vleesch gheclank makende heeft te samen gheroepen thuys van legghende in eenen corf, ende het sop vanden vleesch Abiezzer, dat sij hem volghen soude. 35 Ende hi heeft boden doende in eenen pot, bracht hy dat al onder die eycke, ende wtghesonden, in gheheel Manasses, die welcke ooc hem heuet hem gheoffert. 20 Ende die Enghel des Heeren seyde gheulcht is. Ende hy heeft noch ander boden ghesonden tot tot hem, Neemt dat vleesch ende die ongheheefde brooden, dat geslachte van Aser ende Zabulon ende Nephthali, die ende legghet die op dien steen, ende dat vleeschsop gheit welcke hem te ghemoet comen sijn. 36 Ende Gedeon heeft daer op. Ende doen hy alsoch ghedaen hadde, 21 soo stack totten heere gheseyt, Eest sake dat ghy doer mijn hant het voorts des Heeren Enghel dat wterste van sijnder roeden volc van Israhel verlost, gelijc ghi gheseyt hebt, 37 so sal die hy in sijn hant hadde, ende raecte dat vleesch ende die ic dit vlies metter wollen opden dorschuloer legghen, eest ongheheefde brooden, ende daer is een vier wten steen dat den dauwe op dat vlies alleen sijn sal ende in alle dlant

droochte, so sal ic weten dat ghy doer mijn hant (ghelijc ghy gheseyt hebt) Israël sult verlossen. **38** Ende het is also ghesciet. Ende des nachts Gedeon opstaende wranc dat vlies wt, ende vulde een scelpe metten dauwe. **39** Ende hy heeft wederom totten heere gheseyt, En laet v rasende gramscap teghen my niet verstoort wesen, al eest dat ic noch eens tempteere, begherende noch een teeken int vlies, Ic bidde dat het vlies alleen mach drooghe wesen, ende dat alle dat aertrijcke vanden dauwe vochtich sijn. **40** Ende die heere heeft ghegaen op dien nacht als hy begheert hadde ende die droochte was alleen int vlies, ende den dauwe op alle diant.

7 Hier om Ierooba die oock Gedeon is, des nachts opstaende ende alle tvolck met hem is ghecomen by die fonteyne die ghenoemt wort Harad. Ende den legher vanden Midianiters was in die valleye aen die noortsijde vanden hoogen hoeuele. **2** Ende die Heere heeft tot Gedeon gheseyt, Daer is veel volcs met v, ende die Midianiters en sullen in haerlieden handen niet gheleuert worden, op dat Israel teghen my niet en glorieere, segghende, Ic ben door mijn macht verlost. **3** Spreect tot den volcke, ende roept wt dat sijt allegader hooren, So wie anxt heeft ende veraert is, die keer weder. Ende daer isser vanden berch van Galaad wech gegaan, ende vanden volcke isser weder ghekeert tweentwintich duysent mannen, ende daer en isser maer thien duysent bleuen. **4** Ende die Heere seyde tot Gedeon, Noch is tvolck vele, leytsae aen die wateren, ende daer sal icse proeuen, ende vanden welcken ic v segghen sal dat hy met v gae die reyse, ende dien ic verbie met te gaen, die keere weder. **5** Ende als dat volc beneden aen die wateren comen was, soo seyde die Heere tot Gedeon, Die metter tonghen dwater lecken ghelijc die honden pleghen te lecken, die suldi op een sijde stellen, Maer die met gheboochde knien drincken, die sullen op dander zijde sijn. **6** Aldus soo was tghetal vanden ghene die dwater gheelect hadden worpende dat metter hant inden mont, drij honderd mannen, maer alle die ander menichte hadde met gheboochden knien ghedroncken. **7** Ende die Heere seyde tot Gedeon, Met die driehondert mannen die dat water gheelect hebben sal ic v verlossen, ende die Midianiters in v hant leueren, Maer alle die ander menichte keere weder in sijn stede. **8** Als hy dan vicalie ghenomen hadde, ende trompetten, nae tghetal sijs volcs, soo ghebootd hi dat alle die ander menichte des volcs wechgaen soude nae haer tabernakelen, ende hy heeft hem met die drij honderd mannen ten strijde gheheueen. Maer den legher vanden Midianiters was beneden in die valleye. **9** Opden seluen nacht heeft die Heere tot hem gheseyt, Staet op ende gaet beneden in die legheren, want ick heb die in v handen gheleuert, **10** Maer eest dat ghy v ontsiet alleen te gaen, soo laet Phara v knecht met v nederwaerts gaen. **11** Ende als ghy ghehoort sult hebben, wat sij segghen, dan sullen uwe handen versterct worden, ende dan suldi vrijlijcker tot der vianden heirlegher afdalen. Aldus is hy met Phara sijnen knecht nederwaerts gheghaen in een deel vanden leghere, daer der ghewapender wake was. **12** Maer die Midianiters ende Amalechiters, met alle dat volck wt oostlant, laghen verspraeyst in die valleye ghelijc een menichte van sprinchanen, ende die kemels waren ontlicke ghelyc dat sant welc aenden oeuer der zee leyt.

13 Ende als Gedeon daer comen was, soo vertelde daer een sijnen droom tot sijnen naesten, ende op dese maniere vertelde hy dat hy ghesien hadde, Ick heb eenen droom ghesien, ende my dochte datter een ghersten broot onder die asschen ghebacken wentelde, ende in der Midianiten legher afquam, ende alst comen was aen dat tabernakel, soo sloecht dat ende wierpt daer neder, ende maecte dat effen ten gronde ghelijc der aerden. **14** Die ghene daer hy toesprack, antwoorde, Dat en is anders niet dan het swaert van Gedeon loas sone des Israhelijtschen mans, want die Heere heeft die Midianiters in sijn handen gheleuert, ende allen haren heylregher. **15** Ende als Gedeon ghehoort hadde den droom met sijnen bedietsel, soo heeft hy aenbeden, ende is wederom ghekeert tot den legher vanden Israeliten, ende heeft gheseyt, Staet op, want die Heere heeft der Midianiters heylregher in onse handen gheleuert. **16** Ende hy heeft die drijhondert mannen in drij deelen ghedeylt, ende hy heeft trompetten in haer handen gegheueen ende ydele flesschen, ende lampen int midden der flesschen, **17** Ende hi heeft tot hen gheseyt, Dat ghy my sult sien doen, doet dat ooc. Ic sal in een deel vanden legher gaen, ende dat ic doen sal volcht dat nae. **18** Als dat trompet in mijn hant ghelyt gheueen sal, soo maect ghy ooc rontsomme die leghers gheclanck, ende roept al te samen, Den Heere ende Gedeon. **19** Aldus so is Gedeon metten drijhondert mannen ghecomen in een deel vanden legher, als die wake vander middernacht begonste, ende als die wakers opgeweckt waren, soo begosten si met die trompetten groot gheclanck te maken, ende die flesschen teghen malcanderen te slaen. **20** Ende doen si rontsomme den leghere te drij staden groot gheclanck maecten, ende hen cruycken ghebroken hadden, soo hielen si die berrende lichten in haer slincke handen, ende met die rechte handen maecten si met die trompetten groot gheclanck ende riepen, Dat swaert des Heeren ende Gedeons, **21** staende elck op sijn plaatse rontsomme vander vianden leghere. Hierom sijn alle die legheren verbaest gheweest, ende al roepende ende huylende sijn si gheuloden, **22** ende nochtans soo bleuen die drij honderd mannen staende ende haer trompetten staende. Ende die Heere heeft het swaert in alle die legheren ghesondeu, ende si sloegeen malcanderen doot, **23** vliedende tot Bethseca, ende totten oeuer van Abelmehua in Tabbath. Maer tsamen roepende die mannen van Israel, van Nephthali, ende van Aser, ende van gheheel Manasses, hebben die Midianiters veruoelcht. **24** Ende Gedeon heeft boden wtghesonden ouer alle dat gheberchte van Ephraim, segghende, Coemt nederwaerts teghen die Midianiters, ende ondergaet hen die wateren tot Beth-bera ende totter lordanen toe. Ende alle die van Ephraim hebben gheroopen, ende hebben hen onder gaen die wateren, ende die lordane tot Beth-bera toe. **25** Ende doen si gheuanghen hadden twee mans vanden Midianiters, Oreb ende Zeb, dooden si Oreb aen den steen Oreb, ende Zeb aen die perse Zeb. Ende sij veruoelchten die Midianiters, die hoofden van Oreb ende Zeb draghende tot Gedeon ouer die vloeden der lordanen.

8 Ende die mannen van Ephraim hebben tot hem gheseyt, Wat es dit dat ghy hebt wil, len doen? dat ghi ons niet en riept doen ghy ten strijde ghinct teghen die Midianiters, ende

sy keuen seer sterckelijck, ende by nae ghewelt doende 2 mannen die ghy dootsloecht te Thabor. Ende sij antwoorden, Maer hy seyde tot hemlieden, Wat heb ic connen doen sulcs, ws ghelycke, ende die een van dien was als een conincks als ghi ghedaen hebt? en es eenen druyf van Ephraim niet sone. 19 Ende hi heeft hen gheantwoort, Dat waren mijn beter dan dat heele wijnsnijtsel van Abiezer? 3 Die Heere broders, mijns moeders sonen, Soo warachtelijck als die heeft die princen der Madianiters Oreb ende Zeb in v handen Heere leeft, hadde ghy dien tleuen behouden, ic en soude gheluert, wat heb ic connen doen sulcs als ghi ghedaen v niet dooden. 20 Ende hy seyde tot Iether sijnen iersten geboren sone Staet op ende slaetse doot, Maer hy en track waren. 4 Ende als Gedeon by die lordanne quam, soe es gheboren sone Staet op ende slaetse doot, Maer hy en track hy daer ouer ghegaen met drie hondert mannen die met zijn swaert niet wt, want hy vreesde, aenghesien dat hy waren. 5 Ende hy seyde tot die mannen noch ionck was. 21 Ende Zebee ende Salmana seyden, hy daer oer ghegaen met drie hondert mannen die met Staet ghy op, ende slaet op ons, want na den ouderdom hem waren, ende van vermoetheden die vluchtende niet heeft een mensch cracht. Gedeon is opghestaen, ende veruolghen en consten. 6 Ende hy seyde tot die mannen hy heeft Zebee ende Salmana doot gheslaghen. Ende hi van Socoth, Ic bidde v gheeft doch desen volcke dat met heeft ghenomen die cierlijcke iuweelen ende die costelijcke my is brooden, want sij sejn seer machtelos gheworden, spanselen daermen die halsen vanden coninclijsken kemels op dat wij moghen Zebee ende Salmana der Madianiters mede te cieren pleech. 22 Ende alle die mannen van Israel coninghen veruolghen. 7 Ende die princen van Socoth seyden tot Gedeon, Hebt heerscappie ouer ons ghy ende v hebben gheantwoort By auontueren sijn nv in v handen die palmen van Zebee ende Salmana handen, ende daerom sal gheen Heere wesen ouer v lieden, noch mijn sone en sal begeerde dat wij uwen heyr brooden gheuen souden. 8 Ende Gedeon heeft tot hen gheseyt, Soo wanner dat die Heere oock v ouerheere niet sijn, Maer die Heere sal ouer v lieden Zebee ende Salmana in mijn handen sal gheleuert hebben, heerschappie hebben. 24 Ende hy seyde tot hemlieden, ende dat ic met victorie in vreden weder comen sal wesen, Een bede begheer ic van v, Gheft my van uwen roof die soo sal ic v vleesch in stukken wrijuen, met die doornen ooringhen, Want die Ismaheliters pleghen gulden ooringhen ende distelen der woestinen. 9 Hier om soo heeft hy tot hemlieden te hebben. 25 Ende sij hebben gheantwoordt, Wij sullen v gheseyt, Als ick met vrede victorios verwinner wederom sal comen sijn, so sal ic desen torre verderuen. 10 Maer die seer gheerne gheuen. Ende spreydende eenen mantel Zebee ende Salmana rusten met alle haren heyre, Want op die aerde, wierpen sij daer op alle die ooringhen van daer waren vijftien duysent mannen ouerbleuen, van alle den roof, 26 ende dat ghwicht van die ooringhen die hy die scaren des oostlantschen volcke, nae datter verslaghen begheert hadde, was duysent ende seuen hondert siclen waren hondert ende twintich duysent strijdtbaer mannen, siluers, sonder alle die ander cieraeden ende halsbanden ende waerden wttrackende. 11 Ende Gedeon opwaerts ende purpuren cleederen die der Madianiters coninghen gaende nae den wech der gheender die in die tabernakelen pleghen te draghen, ende sonder die gulden halsbanden der woonden aen die oostzijde van Nobe ende legbaa, heeft kermelen. 27 Ende Gedeon heeft daer af gemaect eenen die legheren der vianden gheslaghen die sonder sorghne Ephod, ende heeft dien ghestelt in sijn stadt Ephra. Ende waren, ende gheen quaet vermoeden en hadden van eenich alle die van Israel hebben hen daer mede ontsuyert, ende teghenspoet. 12 Ende Zebee ende Salmana vluchten, die tes Gedeon met alle sijnen huyse tot eenen val gheworden. 28 Ende die Madianiters sijn vernedert gheweest voor die welck Gedeon veruolghende heeft gheuanghen verstoorende kinderen van Israel, ende sij en consten niet meer haer alle hen gheheel heyr. 13 Ende wederkeerende wt den strijd concubine die hy hadte te Sichem die bracht hem voorts voor der sonnen opganck 14 nam hi gheuanghen eenen eenen sone Abimelech ghenoeamt. 32 Ende Gedeon loas knecht der mannen van Socoth, ende hy vraechde van hem die namen vanden ouersten ende ouersten van Socoth, sone is ghestoruen in goeden ouerdom, ende begrauen in ende hy heefter seuen ende tseuentich mans bescruen. loas sijns vaders graf te Ephra, van der familie van Ezri. 33 15 Ende hy is te Socoth ghecomen, ende hi seyde tot concubine die hy hadte te Sichem die bracht hem voorts hemlieden, Siet hier Zebee ende Salmana, om die welcke eenen sone Abimelech ghenoeamt. 32 Ende Gedeon loas gheue. 16 Hierom nam hy die ouers vander stadt, ende doornen sone is ghestoruen in goeden ouerdom, ende begrauen in ende distelen wt der wildernissen, ende wreft die mannen van Baalim. Ende sij hebben een verbont met Baal ghemaect, Socoth daer mede, ende mineerdese al in stukken. 17 Ende dat hy haerlieder Godt sijn soude, 34 ende sij en hebben niet den torre van Phamiel heeft hy ooc omgheworpen nae dat ghedacht op den Heere haren Godt die hen verlost hadde wt hy alle die inghesetene der stadt verslaghen hadde. 18 Ende die handen van allen haren vianden rontsomme ligghende, hy seyde tot Zebee ende Salmana, Hoedanich waren die 35 oock en hebben sij gheen berherticheyt ghedaen met dat huys van Ierobaal Gedeon nae alle die weldaden die hy den huyse van Israel ghedaen hadde.

9 MAer Abimelech Ierobaals Sone es ghegaen in Sichem tot sijns moeders broederen, ende hy heeft met hemlieden ghesproken, ende met allen dat gheslachte van sijns moeders

vaders huys segghende, **2** Spreect tot allen die mannen van Sichem Wat es v beter, dat tseuentich mannen alle die kinderen van Ieroabaal heerscappie ouer v hebben, oft dat een man heerscappie ouer v hebbe? Oec mede soe aenmerct dat ick v ghebeente ende v vleesch ben. **3** Ende gheseyt hadde, soo is hy gheuloden ende wech gheghaen te sijns moeders broeders hebben van hem ghesproken tot alle Bera, ende hy is daer blijuen woonende, wt vreesen van die mannen van Sichem alle dese redenen, ende sij hebben Abimelech sijnen broedere. **22** Aldus heeft Abimelech ouer hen herten gheneycyt nae Abimelech, segghende Het es ons broeder, **4** Ende sij hebben hem ghegheuen tseuentich ponden siluers wt den tempel van Baal-berith Ende hy heeft daer mede voer hem ghehuert sommeghe arme ende onghestadighe mannen ende die sijn hem gheulcht. **5** Ende hy es ghecomen in sijns vaders huys te Ephra, ende heeft op eenen steen Ende loatham die alderioncste sone van Ieroabaal es te leuen bleuen, ende es verborghen, gheweest **6** Ende alle die mannen van Sichem, ende alle die familien der stat van Mello sijn vergadert ende wech ghegaen, ende hebben Abimelech coninc ghemaect by den eycken boom sijnen broeders is ghecomen ende voorts doorghegaen so is hy ghegaen ende heeft ghestaen opden tsop vanden tot Sichem, tot wiens coemste die van Sichem vercloect berghe Garizim, Ende met opghelauender stemmen heeft sijnde, **27** sijn wtgetrocken in die ackers, verderuende die hy gheroepen ende gheseyt, Hoort nae my ghy mannen van Sichem, alsoo dat v Godt hoore, **8** Die boomen sijn ghegaen ghemaect hadden dansen van sanghers, soo ghingen sij dat sij eenen coninc oer hen saluen souden, ende sij inden tempel van haren Godt, ende die wijle dat sij aten ende hebben gheseyt totten olijfboom, Weest ons coninc, **9** Die droncken so veruloecten sij Abimelech, **28** als Gaal Obeds welcke heeft gheantwoort, Mach ic mijn verticheyt verlaten, sone was roepende, Wie is desen Abimelech, ende wat is welck die goden ende die menschen ghebruycken, ende Sichem, dat wij hem dienen souden? en is hy niet Ieroabaals comen dat ic onder die boomen mach verhauen worden? **10** sone, ende die Zebul sijnen knecht een prince ghemaect Ende die boomen hebben totten vijchboom gheseyt, Coemt heeft op die mannen van Emor sicheims vader? Waer om ende ontfant dat coninckrijck oer ons, **11** denwelcken anwoerde hem, Sal ic moghen mijne sueticheyt verlaten sullen wij hem dan dienen? **29** Och oft iemant my dit volck ende mijn oer soete vruchten, ende gaen om onder die ander boomen verhauen te worden? **12** Ende die boomen onder mijn hant ghuae, dat ick Abimelech van cante helpen hebben ghesproken totten wijnstok, Coemt ende weest ons van een heir ende coemt, **30** Want als Zebul die prince ouerste **13** die welcke antwoerde hem Sal ic moghen mijnen hadde, soo is hy seer gram gheweest, **31** ende hy heeft wijn verlaten den welcken verblijft godt ende die menschen heymelicke boden tot Abimelech ghesonden segghende, ende onder die ander boomen verhauen worden? **14** Ende Siet Gaal Obeds sone is te Sichem ghecomen met sijnen alle die boomen hebben gheseyt totten wilden dornboom, broeders, ende hi bestormt die stadt teghen v. **32** Daerom Coemt ende weest ons ouer heere, **15** Ende dien heeft staet inder nacht op met den volcke dat met v is, ende hen gheantwoert, Eest sake dat ghy warachtelijck mij tot houdt v verborghen opt velt, **33** ende ten iersten vander eenen coninc stelt voer v, soe coemt ende rust onder mij scaduwe, maer en wildt dat niet doen soe come daer vier wt dagheraet, als die sonne opgaet, soo ouerualt die stadt, schaduw, ende hebdi hem wel gheleyt omrent Sichem te vier plaatzen. **35** Ende Gaal met Ieroabaal, ende met sijnen huyse, ende hebdi hem wel Obeds sone is wtghegaen, ende stont inden inganc vander ghoeloont voor sijn weldaden, die voor v ghestreden heeft, **17** stadt poorten. Ende Abimelech ende alle dat heyr met hem ende sijn ziele in die perikelen ghestelt heeft, om dat hi v is opghestaen van die plaatse der laghen. **36** Ende als soude verlossen wt die hant vanden Madianiters, **18** ghy die Gaal dat volck ghesien hadde, so seyde hy tot Zebul, Siet nv opghestaen sijt teghen mijns vaders huys, ende hebt sijn daer coemt een groote menichte van dat gheberchte dien sonen ghedoot tseuentich mannen op eenen steen, ende hy antwoorde, Ghy siet die scaduwen vanden berghen hebt coninc ghemaect Abimelech sijnder dienstvrouwen sone ghelyck menschen hoofden, ende met deser dolinghe wordi ouer die inghesetenen van Sichem, om dat hy v broeder is. bedroghen. **37** Ende Gaal seyde wederom Siet daer coemt **19** Hier om hebdi rechtuerdelijk ende sonder sondre wel een volck vanden nauel der aerden nederwaerts, ende den ghedaen met Ieroabaal, ende met sijn huyse, soo weest heden eenen hoop coemt door den wech die teghen ouer den vrolijk in Abimelech, ende laet hem oock vrolijk wesen in eycken boom staet. **38** Doen seyde Zebul tot hem, Waer v lieden. **20** Maer hebdi daer qualijck aen ghedaen, soo es nv uwen mont daer ghy mede seyt, Wie is Abimelech

dat wij hem dienen souden? En is dit niet tvolck dat ghy versmadet? Trect wt ende strijd teghen hem. **39** Hier om soo is Gaal wtghetrocken die wijle dat het volck van Sichem dat aensach, ende hy heeft tseghen Abimelech ghestreden, **40** Die welc hem heeft verulcht doen hy vloodt, ende hy heeft hem in die stadt ghedreuen, ende daer esser seer veel van sijnder sijden verslaghen tot aen der stadt poorten toe. **41** Ende Abimelech is neder gheseten te Ruma. Maer Zebul heeft Gaal ende sijn ghesellen wter stadt verdreuen, ende hy en heeft niet ghedoch dat sij daer in blijuen souden. **42** Hierom so is het volc des anderen daechs te velde wt ghetrocken, dwelck als Abimelech ghebootsapt was, **43** soo nam hy sijn heir, ende deylde dat in drij scaren, legghende listighe laghen in die velden. Ende siende dat het volck wter stadt ghink, soo is hy opghestaen ende heeftse oueruallen **44** met sijnen hoope, bestormende ende belegghende die stadt, ende die twee ander hoopen loopende herwaerts ende derwaerts ouer die velden verulchden die vianden. **45** Maer Abimelech heeft alle dien dach lanck die stadt bestreden, die welcke hi heeft inghenomen, verstaende die inwoonders ende hi heeft die alsoe verdoruen dat hi daer in, tsout verstroyde. **46** Ende als sy dit hoorden die inden torre van Sichem woonden, so sijn si ghegaen inden tempel van haren afgod Berith, daer sy verbont met hem gemaect hadden, ende daer af die plaatse haren naem ghcreghen hadde den welcken seer ghestercet was, **47** Ende Abimelech hoorende dat die ingesetenen van den torre te Sichem al te samen vergadert waren, **48** soe is hij ghegaen met alle sijnen volcke opden berch Selmon, ende nemende een bijl heeft hij eenem tack van eenen boom afghehouwen ende opleggende droech hij dien op sijn scouder, ende hi seyde tot sijnen gesellen, Dat ghi mijt hebt sien doen doet haestelyc oock. **49** Hier om hebben sij elc om dmeeste tacken van die boomen ghehouwen, ende alsoe volchden si jaren leydtmans. Ende omlegghende die stercte hebben sij die onsteken, ende alsoe eest ghesiect datter vanden roock ende viere ghedoot sijn duysent menschen, tsamen mans metten vrouwen ingheseten vanden torre van Sichem, **50** Maer Abimelech van daer ghaende is ghecomen tot die stadt Thebes, Het welck hy ooc omlegghende besloten heeft met sijnen heire. **51** Maer daer was eenen hoogen torre int midden vander stadt, daer op dat tsamen gheuloden waren mans ende vrouwen, ende alle die ouerste vander stadt hebbende die doore seer vast ghesloten, ende staende bouen opt dack vanden torre, op die voerghe weeren. **52** Ende Abimelech comende by den torre, heeft vromelijck ghestreden, ende comende aen die doere, so arbeyde hy om tvier daer onder te steken, **53** ende siet een vrouwe worpende van bouen een stuck van eenen molenstein raecte Abimelechs hoofd ende brack hem sijn hersenen. **54** Ende hy riep ter stont sijnen wapendragher ende seyde tot hem, trect wt v swaert ende slaet my datmen by auontueren niet en segghe, dat ic van eender vrouwen verslaghen ben. Ende hi doende dat hem beulen worde sloech hem doot, **55** ende als hy doot was soo sijn alle die met hem waren van Israel wederom tot hen steden ghegaen, **56** ende Godt heeft Abimelech gheloon vanden quade dat hy ghedaen hadde teghen sijnen vader, doen hy sijn tseuentich broeders

doot sloech. **57** Ende den Sicemiteris oock wederom gheloon dat sij ghedaen hadden, ende den vloeck van loathan lerobaals sone is op hen comen.

10 NAE Abimelech soe isser een ander leystsman opghestaen in Israel Thola die soen van Phua Abimelechs oom een man van Issachar, die woonde te Samir, des gheberchten van Ephraim, **2** ende hij dede Israhel recht drijentwintich iaren, ende hi is ghestoruen ende begrauen te Samir, **3** in wiens plaetsie is geulcht lair van Galaad, die welcke Israel recht dede tweentwintich iaren, **4** hebbende dertich sonen sittende op dertich vuvelns van eselinnen, ende waren ouerste van dertich steden, die van sijnen naem sijn ghenoemt Anothair, Dats die steden van lair, tot op desen dach toe int lant van Galaad. **5** Ende lair is ghestoruen, ende begrauen ter plaetsen diemen noemt Camon. **6** Maer die kinderen van Israel doende tot haren ouden sonden noch nieuwe hebben quaet bedreuen voor dat aensicht des Heeren, ende sij hebben ghedient den afgoden Baalim, ende Astaroth, ende den afgoden van Syrien, ende Sidon, ende van Moab, ende der kinderen van Ammon, ende der Philistijnen. Ende sij hebben den Heere verlaten, ende sij en hebben hem niet ghedient. **7** Ende die Heere is teghen hemlieden gram gheworden, ende heeftse gheleuert in die handen vanden Philistijnen, ende der kinderen van Ammon. **8** Ende sij sijn ghelyjnicht gheweest ende seer verdruk acthien iaren lanck, alle die ouer die lordane woonden in der Amorrhites lant, welc is in diant van Galaad, **9** alsoo seere dat die kinderen van Ammon ouer die lordane treckende verdoruen ludam ende Beniamin, ende Ephraim, ende Israhel heeft groot verdriet gheleden. **10** Ende roepende tot den Heere hebben sij gheseyt, Wij hebben teghen v ghesondicht, want wij hebben den Heere onsen Godt verlaten, ende Baalim ghedient. **11** Ende die Heere heeft tot hemlieden gheseyt, En hebben die Egiptenaers ende die Amorrhites, ende die kinderen van Ammon, ende die Philistinen, **12** ende die van Sidon ende van Amalec, ende van Chanaan v niet verdruk, ende altijt hebd mi aengheroepen, ende ic heb v verlost wt haren handen? **13** Ende noctans hebd mi verlaten, ende den vreemden goden ghedient, daerom en sal ic niet meer daer toe doen, om v te verlossen, **14** gaet henen ende roeft v goden aen die ghy vercoren hebt, laet v die verlossen inden tijt van uwer benuathet. **15** Ende die kinderen van Israhel hebben tot den Heere gheseyt, Wij hebben ghesondicht, doet met ons dat v belieft, alleenlijc wilt ons doch nv verlossen. **16** Ende als sij dit seyden, soo wierpen sij wt haren palen alle die beelden der vreemder goden, ende sij hebben den Heere Godt ghedient die welc medelijden ghehadt heeft ouer haer allendicheden. **17** Aldus die kinderen van Ammon tsamen roepende hebben haer tenten nedergheslaghen int lant van Galaad. Ende die kinderen van Israhel daer teghen vergadert hebben haren leger ghemaect te Maspha. **18** Ende die princen van Galaad hebben elck tot haren naesten gheseyt, Soo wie van ons eerst beghint te strijden teghen die kinderen van Ammon, die sal een prince wesen des volcs van Galaad.

11 ALdus so was in dien tijden lephte die Galaditer een seer vroem ende strijdbaar man een sone van

een ghemeyn vrouwe, die gheboren is van Galaad. 2 v lant gaen tot aen den vloet toe, 20 Die welcke Israhels Maer Galaad hadde een huysvrouwe daer hy sonen af woorden ooc versmadende en heeft hem niet laten passeren ghecreghen heeft, die welcke als sij opghewassen waren, door sijn palen, maer hy heeft een ontellijske menichte van so verdreuen sij lepte segghende, Ghy en sult gheen volck verghadert, ende is teghen hem ghecomen te lasa, erfghenaem moghen sijn in ons vaders huys, want ghy sijt ende heeft sterckelijc wederstaen. 21 Ende die Heere heeft van een ander moeder gheboren. 3 Die welcke hy vliedende hem gheleuert in die handen van Israhel, met alle sijnen ende scouwende heeft ghewoont int lant van Tob, ende veel heir, ende sij versloeghen hem, ende sij hebben beseten arme mannen ende straetrouers sijn by hem vergadert, alle der Amorrhites lant, die in dat lantscap woonden 22 volghende hem als haren prince. 4 In dien tijden soo streden met allen haren palen, van Arnon tot leboc toe, ende van die kinderen van Ammon tegen Israhel. 5 Ende als die seer der woestijnen totter lordanen toe. 23 Aldus soo heeft die stranghelyck den strijt veruelchden, so sijn dieouders van Heere Israhels Godt die Amorrhites verdoruen, als dat volck Galaad ghegaen, dat sij lepte souden wt dat lant van Tob van Israhel teghen hem streetd, en wilde ghi nv sijn lant nemen tot haerlieder helpe, 6 ende sy hebben tot hem besitten? 24 En behoort v niet met rechte toe dat Chamos gheseyt, Coemt ende sijt ons prince, ende strijdt teghen v Godt beseten heeft? Maer die landen welck die Heere die kinderen van Ammon. 7 Totten welcken hy antwoerde, onse Godt verwinnende ghecreghen heeft sullen ooc tot En sijt ghy niet die ghene die my ghehaedt hebt ende hebt onser besittinge comen, 25 ten sij dat ghy by auontueren my wt mijns vaders huys ghestooten, ende nv sijdi tot my beter sijt dan Balac Sephors sone die coninc van Moab, oft comen van noode bedwonghen? 8 Ende die princen van dat ghi moecht toonen, dat hy teghen Israhel twist ghehadft Galaad hebben tot lepte gheseyt Om dese sake sijn wij nv heeft ende teghen hen ghestreden heeft. 26 doen hy te tot v comen om dat ghi met ons trekken soudt ende strijden Hesebon woonde, ende in haer dorpkins, ende in Aroer teghen die kinderen van Ammon, ende dat ghy soudt sijn die ende haren dorpkins, oft in alle steden by die lordane, ouer prince van alle die in Galaad woonen. 9 Ende lepte heeft drijhondert iaren. Waerom en hebdi binnen so langhen tijt tot hen gheseyt, Eest dat ghy warachtelijck tot my comen niet begonst te doen om dese landen weder te crijghen? sijt, dat ic voor v lieden tseghen die kinderen van Ammon 27 Daerom ic en sondighe teghen v niet, maer ghy doet vechten soude, ende dat die Heere die in mijn handen leuert, teghen my qualijck beroepende my tot onrechtaerdighe sal ic dan v prince wesen? 10 Die welcke hebben hem orloghe. Die Heere die een richter is van desen daghe, die gheantwoort, Die Heere die dit hoort, die is een middelaer, doe recht tusschen Israhel ende die kinderen van Ammon. ende een ghetuyghe, dat wij ons beloftten voldoen sullen. 28 Maer die coninc der kinderen van Ammon en wilde nae 11 Hier om soo is lepte wech ghegaen met die princen die woorden van lepte niet hooren, welck hy hem door die van Galaad, ende alle dat volck maecten haren prince van boden hadde doen segghen. 29 Hierom so is den gheest des hem. Ende lepte heeft alle sijn woorden ghesproken voor Heeren op lepte worden, ende ghaende rontsomme Galaad den Heere in Maspha. 12 Ende hy sandt boden totten ende Manasse, Maspha oock ende Galaad, ende van daer coninck der kinderen van Ammon, die van sijnen weghen passerende nae die kinderen van Ammon 30 heeft hy den segghen souden, Wat hebdi met my wtstaende, dat ghy Heere een gelofte gheloeft, segghende, Eest sake dat ghy teghen my comen sijt, om mijn lant te bederuen? 13 Totten die kinderen van Ammon in mijn handen leuert, 31 Soo wie welcken hy gheantwoordt heeft, Om dat Israhel mijn lant ghemoechte coemet als ic met vrede sal wederom comen van ghenomen heeft, doen sij wt Egipeten quamen, van die palcu van Arnon af tot leboc ende totter lordanen toe. Daerom die kinderen van Ammon, dien sal ick tot eenen brantoffer gheeft my nv dat met vreden wederom. 14 Ende lepte heeft door die selue boden wederom ontboden, ende beual den Heere offeren. 32 Ende lepte is ouerghetrocken tot hemlieden dat sij segghen souden den coninck van Ammon, die welcke die Heere in sijn handen gheleuert heeft. 33 15 Dit seyt lepte, Israhel en heeft het lant van Moab noch Ende hy versloechse van Aroer af tot daermen coemt te dlanter der kinderen van Ammon niet ghenomen, 16 Maer als Mennith, twintich steden, ende tot Abel die al rontsomme met sij wt Egipeten nederwaerts quamen soo ghinghen sij door wijngaarden beplant is, met eenen bouen maten seer grooten die woestijne tot aen die roode zee, ende sijn comen te slach. Ende die kinderen van Ammon sijn vernedert van die Cades. 17 Ende sij sonden boden tot den coninck van Edom segghende, Gheeft ons orlof dat wij moghen door v lant gaen, te Maspha nae sijn huys, soo is hem sijn eeniche dochter ende hy en wilde hen beden niet verhooren. Ende hy sandt te ghemoechte ghecomen, met bommen ende dansen, want ooc aen den coninck van Moab die welc oock versmaedde hy en hadde anders gheen kinderen. 35 Ende als hy haer passagie te gheuen. Hier om bleef Israet te Cades, 18 ende ghesien hadde, soo scoerde hy sijn cleederen, ende seyde, ghinch omme van besijden dat lant van Edom ende het lant Wee my, mijn dochter, ghy hebt my bedroghen, ende ghi sijt van Moab, ende is ghecomen tot die oostsijde des lants van selue bedroghen, Want ic heb mijnen mont open ghedaen Moab, ende hy heeft sijnen legher ghemaect ouer Arnon, totten Heere, ende ick en sal anders niet moghen doen. 36 ende hy en wilde in die palen van Moab niet gaen, want Den welcken sij antwoorde, Mijn vader, hebdi uwen mont Arnon is gheleghen aen die palen des lants van Moab. totten Heere open ghedaen, soo doet my al wat ghy gheloeft 19 Hierom heeft Israhel boden ghesonden aen Sehon den hebt, als v wreke ende victorie van uwen vianden verleent coninck vanden Amorrhites, die te Hesebon woonde, ende is. 37 Ende sij heeft tot haren vader gheseyt, Verleent my sij hebben tot hem gheseyt, Gheeft my orlof dat ic mach door alleen daer ic v om bidde, Gheeft my orlof dat ick twe

maenden mach rontsomme die berghen gaen, ende mijnen maech-dom beclaghen met mijnen ghespelinnen. **38** Ende hy heeft haer gheantwoordt. Gaet henen, ende hy heeft se twee maenden lanck laten ghaen. Ende als sij wech gheghaen was met haren ghesellinnen, ende ghespelinnen, soo beweende sij haren maechdom op die berghen. **39** Ende als die twee maenden ouerleden waren, soo is sij weder by haren vader comen ende hy heeft haer ghedaen ghelyc hy ghelooft hadde, die welcke en hadde gheenen man bekent. Van dien tijde voertaen eest voor een maniere opghestaen, ende voor een ghewoonte onderhouden, **40** dat die kinderen van Israhel (alst iaer omgheloopen is) tsamen vergaderen, ende beweenen lepthe des Galaaditers dochter vier daghen lanck.

12 ENde siet in Ephraim is eenen twistighen strijd opghestaen, want die van Ephraim ouercreckende teghen den Noorden hebben toe lepthe geseyt, Waer om en hebdi ons niet willen roepen doen ghy ten strijde treckende waert teghen die kinderen van Ammon, dat wi met v hadden ghegaen, daerom sullen wij v huys aensteken. **2** Den welcken hy antwoorde, Ick ende mijn volck hadden een twistighe sake seer machtich wtstaende teghen die kinderen van Ammon, ende ick heb v gheroepen dat ghy my soudt te helpe comen, maer ghy en hebt dat niet willen doen. **3** Ende dat siende heb ick mijn ziele in mijn handen ghestelt, ende ben te strijde ouerghereyst teghen die kinderen van Ammon, ende die Heere heeftse in mijn handen gheleueert. Wat heb ick misdaen dat ghy teghen my soudt opstaen ten strijde? **4** Hierom als hy tot hem gheroepen hadde alle die mannen van Galaad, so streedt hy tseghen Ephraim ende die mannen van Galaad hebben die van Ephraim gheslaghen, om dat sij gheseyt hadden, Galaad is verloopen van Ephraim, ende hy woont int midden van Ephraim ende Manasse. **5** Ende die Galaaditers hebben besedt die passagien vander lordanen, daer door dat Ephraim wederkeeren soude. Ende als tot die plaatse iemant quam wt dat ghetal van Ephraim vliedende ende seyde, Ick bidde dat ghy my laet doorgaen, soo seyden die Galaaditers tot hem, En sijdi gheen Ephratens man? Ende als hy seyde, Ick en bens niet, **6** soo vraechden sy hem, Segghet dan Schibboleth, welck beteekent een are. Ende hy antwoorde sibboleth, niet comende een are metter seluer letter wtspreken. Soo grepen sij dien terstont, ende keelden hem daer aan den seluen doorganck vander lordanen. Ende op dien tijt sijnder verslaghen tweeveneertich duysent van Ephraim. **7** Aldus soo heeft lepthe die Galaaditer een rechter ouer Israel gheweest ses iaren, ende hy is ghestoruen, ende begrauen in sijn stadt Galaad. **8** Nae desen so heeft een richter in Israel gheweest Abesan van Bethlehem, **9** die hadde dertich sonen ende soo veel dochteren, welcke dochteren hy wtghestelt heeft, ende mans ghegheuen, ende hy nam soo veel huysvrouwen voor sijn sonen, brenghende die in sijn huys. Dese heeft Israel gheordeelt seuen iaren lanc. **10** ende hy is ghestoruen ende begrauen te Bethlehem. **11** Ende nae hem is comen Ahialon van Zabulons gheslachte, die Israhel recht ghedaen heeft thien iaren, **12** ende hij is ghestoruen ende begrauen in Zabulon. **13** Nae desen heeft een richter in Israhel gheweest Abdon Eels sone, een Pharathoniter, **14** die hadde veertich sonen ende van dien

dertich soons sonen, rijdende op tseuentich ionghue vuelens van ezelinnen, ende hy heeft Israhel recht ghedaen acht iaren. **15** ende hy is ghestoruen ende begrauen in Pharathon des lants van Ephraim opt gheberchte Amalec.

13 ENde die kinderen van Israel hebben weder om quaet bedreuen voor dat aensicht des Heeren, ende hy heeftse gheleueert inder Philistijnen handen veertich iaren lanck. **2** Maer daer was een man van Saraa ende wt Dans gheslachte Manue ghenoeamt, hebbende een onuruchtbaer huysvrouwe, **3** der welcker een enghel des heeren openbaerde, ende seijde tot haer, Ghy sijt onuruchtbaer, ende sonder kinderen, maer ghy sult ontfanghen ende baren eenen sone, **4** daerom wacht v dat ghy gheenen wyn, oft sincere en drinct, ende dat ghy niet onsuyuers en etet, **5** want ghy sult ontfanghen ende baeren eenen sone, wiens hoof gheen scaers ghenaken en sal, Want hy sal van sijnder kintscheyt ende wt sijns moeders lichaem een Gods Nazareus wesen, ende hy sal Israhel beginnen te verlossen wt der Philistinen haert. **6** Die welcke als sij by haren man comen was, soo heeft sij tot hem gheseyt, Daer is een man Gods tot my comen hebbende een Enghels aensicht, bouen maten seer veruaerlijck. Ende als ick hem gheuraecht hadde wie hy was, ende van waer dat hy quam, ende hoe dat hy ghenaeamt was, soo en wilde hy my dat niet segghen, **7** maer hi antwoorde my dit, Siet ghy sult ontfanghen ende baren eenen sone, Wacht v dat ghy gheenen wijn en drinct oft eenigen sincere, ende dat ghy niet onsuyuers en etet, want dat kint sal een Gods Nazareus wesen van sijnder kintscheyt, ende van sijns moeders lichaem, tot opden dach van sijnder doot toe. **8** Aldus soo heeft Manue den Heere ghebeden, ende gheseyt, Ick bid v Heere dat die man noch eens comen mach die ghy ghesonden hebt, ende dat hy ons leere wat wij met desen kinde sullen moeten doen datter gheboren sal worden. **9** Ende die Heere heeft dat ghebed van Manue verhoort, ende die Enghel Gods heeft hem wederom sijnder huysvrouwen gheopenbaert, daer sij opt velt sadt, Maer Manue haer man en was met haer niet. Die welcke als sij den Enghel gesien hadde, **10** soo heeft sij haer ghehaest ende is ghelopen tot haren man, ende gaf hem dit te kennen segghende, Siet die man heeft my weder om gheopenbaert, dien ick te voren ghesien hadde. **11** Die welcke is opghestaen ende sijn huysvrouwe gheulcht, ende comende by den man heeft hy tot hem gheseyt, Sijde ghy die met deser vrouw ghesproken hebt? Ende hy heeft gheantwoordt, Ick bent. **12** Ende Manue seyde, Als v woordt sal volbracht wesen, wat wildi dat dit kint doen sal? oft waer af sal hy hem moeten wachten? **13** Ende die Enghel des Heeren heeft tot Manue gheseyt, Hy moet hem wachten van alle dat ic uwer huysvrouwen gheseyt hebbe, **14** ende wat wtten wijngaert spruyt, dat hy dat niet en ete, noch gheenen wijn ende sincere en drincke, ende dat hy oock niet onreyns en ete. Ende dat ick haer beuolen hebbe moet hy volbrenghen ende onderhouden. **15** Ende Manue seyde tot den Enghel des Heeren, Ick bidde v dat ghy wilt mijn ghebed verhooren, ende dat ghy ons laet voor v een boxken vanden ghey-ten bereyden. **16** Den welcken die Enghel antwoorde, Eest dat ghy my dwinghet, soo en sal ick v brooden niet eten, maer wildi een heel brantofferande doen, soo offert

die den Heere. Ende Manue en wist niet dattet een Enghel des Heeren was, **17** ende hy seyde tot hem, Hoe is uwen naem? op wy v moghen eeren, eest dat v woordt volbracht wordt? **18** Totten welcken hy heeft gheantwoordt, Waer om vraechdi nae mijnen naem, die wonderlyck is? **19** Aldus heeft Manue ghebracht een boxken vanden gheytten, met natte offeranden, ende hy leyde die opden steen, offerende den Heere die wonderlycke dinghen doet. Maer hy ende sijn huysvrouwe saghen dat aen. **20** Ende als die flamme vanden outaer opwaerts naden hemel ghrinck, soo is die Enghel des Heeren in die flamme tsamen oock opgeclommen. Dwelck als Manue ende sijn huysvrouwe saghen, soo vielen sij op hen aensicht plat neder ter aerdien, **21** ende den Enghel des Heeren en openbaerde hem voorts niet meer. Ende ter stont heeft Manue verstaen dattet een Enghel Godts was, **22** ende hy heeft tot sijn huysvrouwe gheseyt, Wij sullen die doot steruen, om dat wy den Heere ghesien hebben. **23** Totten welcken heeft die vrouwe gheantwoordt, Hadde die Heere ons willen dooden, hy en soude die heelbrantofferande ende die natte offeranden van onser hant niet ontfanghen hebben, Noch hy en soude ons alle dese dinghen niet ghoontoet hebben, noch ons die dinghen die toecomende sijn gheseyt hebben. **24** Aldus soo heeft sij eenen sone ghebaert, ende hem ghenoemt Samson. Ende dat kint is ghewassen, ende die Heere heeft hem ghebenedijt. **25** Ende den gheest des Heeren beghonst met hem te sijne in die legheren van Dan, tusschen Saraa ende Esthaol.

hy in sijn hant ghenomen hadde, soo adt hy die onder weghen, ende comende by sijn vader ende moeder, heeft hy hen een deel ghegheuen, ende sij hebben dat gheten, Nochtans en wilde hy hen niet segghen, dat hy dit honich wt dat lichaem vanden leuw ghenomen hadde. **10** Aldus is sijn vader nederwaerts ghereyst totter vrouwen, ende hy heeft Samson sijnen sone eenen maeltijt bereyt, want alsoo pleghen die ionghelinghen te doen. **11** Hierom als die borghers van dier stadt hem ghesien hadden, soo hebben sij hem dertich ghesellen ghegheuen die met hem sijn soudien. **12** Totten welcken Samson seyde, Ick sal v een gheraetsel te voren legghen, ende eest sake dat ghy my dat cont gheraden binnen die seuen daghen van deser bruylot maeltijden, soo sal ick v dertich fijn lijnen hemden gheuen, ende alsoo veel ouercleederen, **13** maer eest sake dat ghy dat niet en cont gheraden ende verclaren, so suldi mi dertich fijn lijnen hemden gheuen, eude soo veel ouercleederen. Die welcke hebben tot hem gheseyt, Brent voorts v gheraetsel, en latet ons hooren. **14** Ende hy heeft tot hemlieden gheseyt, Wt den etende is spijse ghecomen, ende wt den stercken is sueticheyd ghegaen. Maer sij en condon binnen drij daghen dat gheraetsel niet gheraden. **15** Ende als den seuensten dach ghecomen was, soo hebben sij tot Samsons huysvrouwe gheseyt, Smeect uwen man, ende onderwijsst hem, dat hy v te kennen gheue wat dit gheraetsel beteekent. Oft eest dat ghi dit niet doen en wilt, soo sullen wij v ende ws vaders huys verbranden. Oft hebd ons daer om ter bruylot gheroepen dat ghy ons beroouen soudt? **16** Ende sij storte tranen by Samson, ende claechde, segghende, Ghy haet my ende ghy en hebt my niet lief, ende daer om het gheraetsel dat ghy den kinderen mijns volcs te voren gheleyt hebt en wildi my niet wtlegghen. Ende hy antwoorde, Ick en hebs mijnen vader ende mijnder moeder niet willen segghen, ende sal ict v moghen segghen? **17** Hier om soo weende sij voor hem die seuen daghen vander bruylot maeltijden lanck, ende ten lesten op den seuensten dach als sij hem seer quelde, soe heeft hijt verclaert. Ende sij heeft dat terstont haren borghers te kennen ghegheuen. **18** Ende sij hebben hem dat gheseyt op den seuensten dach voor der sonnen onderganck, Wat is sueter dan honich? en wat is stercker dan eenen leue? Die welcke seyde tot hen, En haddi met mijn veers calf niet gheackert, ghy en soudt mijn gheraetsel niet gheuonden hebben. **19** Aldus soo is den gheest Godts haestelijck in hem gheuallen, ende hy is nederwaerts ghetrocken tot Ascalon, ende heeft daer dertich mans verslaghen, Der welcker cleederen af ghenomen hebbende, heeft hy die ghegheuen den ghenen die sijn gheraetsel gheraden hadden. Ende bouen maten seer gram sijnde, is hy weder om opwaerts ghegaen tot sijns vaders huys. **20** Maer sijn huysvrouwe heeft eenen man ghenomen, een van sijnen vrinden, die ouer die bruylot gheweest hadden.

14 ALdus is Samson nederwaerts ghegaen in Thammatha, ende siende daer een vrouwe vander Philistijnen dochters, **2** is hy opwaerts comen, ende heeft dat sijnen vader ende sijnder moeder te kennen ghegheuen, segghende, Ick heb een vrouwe ghesien in Thammatha vanden Philistijnen dochteren, Die welcke ick bidde dat ghy my wilt nemen tot een huysvrouwe. **3** Tot wien sijn vader ende moeder hebben gheseyt, En isser gheen vrouwe onder uwe broeders dochteren, ende onder allen v volck, dat ghy wilt een huysvrouwe nemen van die Philistijnen die ombesneden sijn? Ende Samson heeft tot sijnen vader gheseyt, Neemt dese voor my, want sij heeft mijnen ooghen behaecht. **4** Maer sijn ouders en wisten niet dat dit dinc van den Heere gheschiede, ende dat hy een oirsake socht tseghen die Philistijnen, want in dien tijden hadden die Philistijnen heerschappie ouer Israel. **5** Hierom so is Samson nederwaerts ghegaen met sijnen vader ende moeder in Thammatha. Ende als sij ghecomen waren aen der stadt wijngaerden, soo is daer ghesien een ionck welpen van eenen leeue, wreest ende brieschende, ende quam hem teghen. **6** Maer den gheest des Heeren viel haestelijck in Samson, ende hy verscoerde den leuw, rechtoft hy een ionck boxken in stucken ghetrocken hadde, niet met allen in sijn handen hebbende, ende dit en heeft hy sijnen vader ende moeder niet willen te kennen gheuen. **7** Ende hy is nederwaerts ghegaen, ende heeft die vrouwe aenghesproken die sijnen ooghen behaecht hadde. **8** Ende nae sommighe daghen wederom comende dat hy haer trouwen soude, soo ghrinck hy besijden vanden wech af, om te besien dat doode lichaem vanden leeue, ende siet daer was eenen swerm bien in den muyl vanden leeue, ende honichraten. **9** Die welcke als

15 MAer nae een luttel tijts als die daghen vanden tarwen oochst aenstaende waren, soo is Samson ghecomen willende sijn huysvrouwe besoecken, ende hy bracht haer een boxken vanden gheytten. Ende doen hy in haer slaepcamer nae ghewoonte wilde ghaen, soo heeft haer vader hem dat verboden segghende, **2** Ic hadde ghemeynt dat ghy haer

ghehaet hadt, ende daer om heb ickse ghegheuen uwen vrintd, maer sij heeft een suster die noch iongher ende scoonder is dan sij, laet die voor haer v huysvrouwe wesen. **3** Ende Samson heeft hem gheantwoordt, Van desen daghe en salt mijn schult niet sijn teghen die Philistijnen, want ic sal v liedien quaet doen. **4** Ende hy is wech gheghaen, ende heeft drij hondert vossen gheuanghen ende bantse steert aen steert, ende int midden van dien heeft hy fackelen ghebonden, **5** die welcke hy metten vier ontstekende heeft laten gaen dat sij herwaerts en derwaerts loopen souden. Die welcke sijn terstort gheloopen int coren vanden Philistijnen. Ende als dat ontsteken was, soo eest al verbrant, soo wel het coren dat te hoop ghedraghen was, als dat noch op sijn stroo staende was, soo vele dat die vlamme oock verslinde die wijngaarden, ende die olijfgaerden. **6** Ende die Philistijnen hebben gheseyt, Wie heeft dit dinck bedreuen? Den welcken is gheseyt, Samson die behoude sone vanden Thannathiter, om dat hy sijn wif hem ontnomen heeft ende die eenen anderen man ghegheuen, heeft dese dinghen ghedaen. Ende die Philistinen sijn opghetrocken, ende hebben verbrant soo wel die vrouwe als haren vader. **7** Ende Samson seyde tot hemlieden, Al hebdit ghedaen, nochtens sal ick noch een wrake van v liedien nemen ende dan sal ick rusten. **8** Ende hy sloechse met eenen swaren slach, also dat sij verbaest sijnde hen braeyen op hen dgyen leyden. Ende nederwaerts gaende heeft hy ghewoont in een speluncke der steenrootsen Etam. **9** Hier om sijn die Philistinen opghetrocken int lant van Iuda, ende hebben haren legher ghemaect ter plaatzen die namael sghenoemt worde Lechi, dat is te seggen een kinnebacken, daer is hen heyt breedt wt ghespraeyt. **10** Ende die van Iuda gheslachte hebben tot hen gheseyt, Waerom sijdi teghen ons opghetrocken? Ende sij hebben gheantwoordt Wij sijn comen om Samson te binden, ende dat wij hem souden betalen dat hy teghen ons ghedaen heeft. **11** Hier om sijnder drij duysent mannen van Iuda neder waerts ghegaen tot aen die speluncke der steenrootsen van Etam, ende sij seyden tot Samson, En weet ghy niet dat die Philistinen ons ouerheeren sijn? Waerom hebdit willen doen? Ende hy heeft tot hen gheseyt, Ghelyk sij my ghedaen hebben, soo heb ick hen ghedaen. **12** Wij sijn comen (seyden sij) om v te binden, ende te leueren in die handen der Philistijnen. Samson seyde tot hemlieden, Sweert my dan ende gheloeft my, dat ghy my niet dooden en sult, **13** Sij seyden, Wij en sullen v niet dooden, maer wij sullen v ghebonden leueren. Ende sij hebben hem mit twee nieuwe coorden ghebonden, ende hem alsoo ghebracht wt die steenrootse van Etam. **14** Die welcke als hy comen was ter plaatzen vanden kaexbeen, ende dat die Philistijnen al chrijschende hem teghen quamen, soo is den gheest des Heeren in hem gheuallen, ende ghelyk dat hout pleech verteert werden door den rueck des viers, alsoo sijn die banden daer hy mede ghebonden was in stukken gheborsten ende ontbonden. **15** Ende opnemende een kaecke dat is een kaexbeen van eenen ezele dat hy daer vant liggende, heeft daer mede duysent mans doot gheslaghen, **16** Ende hy seyde, Met die kake van eenen ezel, ende met dat kaexbeen vander ezelinne vuelen, heb ickse vernield, ende heb verslaghen duysent mans. **17** Ende als hy dese woorden

al singhende volseyt hadde, soo wierp hy dat kaexbeen wt sijnder hant, ende hy noemde die plaatse Ramath-lechi, dats te seggen, die opheffinghe vanden kaexbeen. **18** Ende seer dorstich sijnde, heeft hy totten Heere gheroepen, ende gheseyt, Ghy hebt ghegheuen door ws dienaers handt dese groote verlossinghe ende victorie, ende siet ick sterue van dorst, ende sal vallen in die handen vanden onbesnedenen. **19** Hier om heeft die Heere eenen baecktant in dat ezels kaexbeen open ghedaen, ende daer is veel waters wtcomen. Ende als hy dat ghedorcken hadde, soo heeft hy sijnen gheest vermaect, ende wederom macht ghecreghen, Ende daerom is den naem van dier plaatzen ghenaemt die fonteyn des aeropers vanden kaexbeen tot opden dach van heden toe. **20** Ende hy heeft Israel recht ghedaen ten tijde van den Philistijnen twintich iaren.

16 SAmpson is oec ghegaen te Gaza, ende hy sach daer een ghemeyn vrouwe, ende hij is by haer in ghegaen, **2** Ende als die Philistijnen dit ghehoort hadden, ende dat die nieumare oueral by hen verbreyt was, dat Samson in die stadt comen was, soe hebben sijhem omleyt, ende wachters in die poorte ghestelt, ende aldaer wachtende met stillicheit den heelen nacht, dat sij des morghens alst dach waer hem souden dootslaen als hij wtcomen soude. **3** Maer Samson heeft gheslapen totten midder nacht, ende van daer opstaende, heeft hy beyde die doeren vander poorten mit haren stijlen ende sloten ghegrepen, ende die op sijnen scouderen gheleyt, ende ghedraghen tot opt hoochste vanden berghe, die teghen ouer Hebron staet. **4** Daer nae heeft hy een vrouwe lief ghehadt die woonde in die valleye van Sorec, ende hiet Dalila. **5** Ende die princen der Philistijnen quamen tot haer, ende seyden, Bedricht hem, ende verneemt van hem waer in dat hi soo grooten stercheyt heeft, ende hoe dat wij hem souden moghen verwinnen, ende ghebonden pijneghen, ende eest sake dat ghi dit doet, so sullen wij v elck duysent ende hondert silueren penninghen gheuen. **6** Hier om soo heeft Dalila tot Samson gheseyt, Ick bid v, segt my doch waer in dat v ouergroote macht gheleghen is, ende waer mede datmen v mocht alsoo binden dat ghy niet en soudt connen ontcomen. **7** Tot die welcke Samson heeft gheantwoordt, Waert sake dat ick mit seuen seelen van senuen die noch niet drooghe en waren, maer noch versch, ghebonden ware, soo sal ick onmachtich sijn ghelyk ander menschen. **8** Ende die vorsten der Philistinen hebben tot haer seuen seelen ghebracht alsoo gheseyt hadde, met die welcke sij hem ghebonden heeft, **9** wesende by haer verborghen laghen, ende in die camernae dat eynde van dit dinck wachtende, ende sij riep tot hem, Die Philistijnen comen op v Samson. Ende hy brack die banden ghelyk oft iemant eenen draet brake die van vlas met speecsel ghesponnen is, als die den rueck vanden viere onfanghen heeft, ende aldus en eest niet beuonden, waer in dat sij sterckheit was. **10** Ende Dalila seyde tot hem, Siet ghy hebt met my ghespot, ende hebt ghelogen, segt my emmers nv waer mede dat men v binden moet. **11** Doen antwoorde hy haer, Waert sake dat ick ghebonden waer met nieuwelen die noyt in gheen werck gheeweest en waren, soo sal ick onmachtich wesen ende andere menschen

ghelyck. 12 Ende Dalila heeft hem wederom daer mede ghebonden, ende heeft gheropen, Die Philistinen comen op v Samson, als die laghen in die camer listelijck ghestelt waren. Ende hy brack die banden ghelyck webben draet. 13 Ende Dalila seyde wederom tot hem, Hoe langhe suldi mij bedrieghen ende loghenen segghen, toont my doch waer mede ghy ghebonden moet sijn, Ende Samson heeft haer gheantwoert, Waert sake (seyt hy) dat ghy seuen haren van mijnen hoofde vlechtebet met eenen dromdraet ende dat ghy eenen naghel daer mede al om ghebonden sijnde, in die aerde vast maectet, soe soude ic ommachtich sijn, 14 Ende als Dalila dat ghedaen hadde, soe seyde sij tot hem, Die Philistinen sijn op v Samson, Ende hy stont op wt sijnen slaep, ende trock den naghel wt metten haire ende met dien dromdraet, 15 Ende Dalila seyde tot hem, Hoe moechdi segghen dat ghy mij lief hebt, als v herte met mij niet en is? Drijmael hebdi mij ghelogen, ende ghy en hebt my niet willen segghen ware inne dat v ouer groote cracht gheleghen is. 16 Ende doen sij hem seer quelde ende hem veel daghen lanck altijt aenhinck, gheenen tijt hem gheuende om te rusten, soe worde sijn ziele machteloo, ende hy is totter doot toe vermoeyt worden. 17 Doen opende hy haer die waerheit vander saken ende seyde tot haer, Noyt en quam ijser opmijn hoof want ic ben een Nazareus dat is gode gheheylicht van mijnder moeder lichaem aen, wordt mijn hoof ghescoren, soe sal mijn stercheyt van mij gaen, ende ic sal cranck worden, ende sijn ghelyck ander menschen, 18 Ende als sij sach dat hy haer alle sijn herte beleden hadde, soe heeft sij ghesonden tot die princen der Philistinen, ende hen ontboden, Coemt noch eens opwaerts, want hy heeft my nv sijn herte gheopent. Ende sij sijn opwaerts ghecomen, mede nemende het ghelyct dat sij beloeft hadden, 19 Ende sij dede hem slapen op haer knien, ende sijn hoof in haren schoot nederlegghen, Ende sij dede eenen barbier halen ende die schoer seuen van sijnen haireu, ende sij begonste hem wech te drijuen, ende van haer te stooten, want terstont is sijn stercheyt vau hem ghegaen. 20 Ende sij seyde, Die Philistinen comen op v Samson. Ende hy stont op wt sijnen slaep ende seyde in sijn herte, Ick sal wtgaen also ick te voren ghedaen hebbe, ende sal my daer wtslaen, niet wetende dat die Heere van hem ghegaen was. 21 Den welcken als die Philistinen gheuanghen hadden, soo hebben sij hem ter stont sijn ooghen wtghesteken, ende hem gheleyt te Gaza met ketenen ghebonden, ende in eenen kercker besloten, ende doen malen. 22 Ende sijn hairen begonsten nv weder te wassen, 23 ende die princen der Philistinen sijn tsamen comen, dat sij seer hooghelycke offeranden souden offereu haren God Dagon, ende blijde maeltijden houden, segghende, Ons Godt heeft onsen viant Samson in onse handen gheleuert, 24 Dwelck het volck oock siende heeft haren Godt oock ghepresen ende het selue gheseyt, Onse Godt heeft onsen viant in ons handen gheleuert, die ons lant verdoruen heeft, ende seer veel verslaghen. 25 Ende blije sijnde in haren maeltijden, als sij nv goede chiere ghemaect hadden soo hebben sij gheboden datmen Samson roepen soude, dat hy voor haerlieden spelen soude. Die welcke wten kercker ghebrach sijnde speelde voor haerlieden, ende sij deden hem staen tusschen twee columnen. 26 Ende hy seyde tot den ionghen die hem leyde Laet my gaen dat ick mach ghenaken die columnen daer alle dat huys op rust, op dat ic daer teghen wat lenen mach, ende een lutel rusten. 27 Ende dat huys was vol mans ende vrouwen, ende daer waren alle die princen der Philistinen ende van dat dack ende vanden solder omrent drij duysent menschen beyde mans ende vrouwen siende Samson spelen. 28 Maer hy aenriep den Heere, ende seyde, O Heere mijn Godt weest myns gheachtich, ende gheeft my nu wederom mijn ierste stercheyt, mijn Godt, dat ick my van mijnen vianden wreken mach, ende dat ick voer twerlies van mijnen twee ooghen een wraeck weder crighen mach, 29 ende grijpende beyde die columnen daer het huys op ruste, ende houdende die een met sijn rechte hant ende die ander met die slincke hant, 30 heeft hy gheseyt, Laet mijn ziele steruen mit die Philistinen. Ende als hy crachtelijck die columne tsamen ghestooten hadde, soo is dat huys gheuallen op alle die princen, ende op die ander menichte die daer was, ende hy heefter veel meer steruende ghedoot, dan hy te voren leuende ghedoot hadde. 31 Ende sijn broders met alle sijn maesscap nederwaerts comende, hebben sijn lichaem ghehaelt, ende dat begrauen tusschen Saraa ende Esthaol in Manue sijns vaders graf, ende hy heeft Israhel recht ghedaen twintich iaer.

17 IN dien tijden was een man van dat gheberchte van Ephraim, Michas ghenaemt, 2 die tot sijnder moeder seyde, Die duysent ende hondert silueren penninghen die ghy voer v wtgheseyden hadt, ende daer ghi ouer gesworen hadt dat ict hoorde, siet die heb ic, ende sij sijn by my. Ende sij seyde, Ghebenedijt moet mijn soen wesen den heere, 3 alsdus doe heeft hy diesynder moeder wederom ghegheuen, die hem gheseyt hadde, Ic heb dit ghelyt den heere gheheijlicht ende beloeft, dat mijn sone dit van mijnder hant ontfanghen soude ende maken eenghesneden ende ghegoten beelt, ende nu leuere ic v dat. 4 Aldusdan gaf hy die sijnder moeder wederom. Ende sij nam twee hondert silueren penninghen ende gaf die eenen siluersmit dat hy daer af een ghesneden ende ghegoten beelt maken soude, dwelc in Michas huys is gheweest. 5 Ende hy heeft dien godt ooc een cleyn tempelken daer in besonder ghemaect, ende eenen witten lijroc, ende eenen Theraphim, dat is een priestelijck cleedt ghemaect, ende afgoden, ende hy vulde die hant van een sijnder sonen, ende die is sijn priester geworden. 6 In dien daghen en wasser gheen coninck in Israel, maer een iegelyck wat hem recht dochte dat dede hy. 7 Ende daer was noch een ander iongheling van Bethlehem Iuda van sijnen maesscap, ende die was selue een Leuift, ende hy woonde daer. 8 Ende wter stadt van Bethlehem gaende, om erghers als vreemdelinck te woonen, daer hy sijn gherief soude moghen vinden. Ende als hy reysende ghecomen was opt gheberchte van Ephraim, ende een luttel int huys van Michas was ter herberghen ghegaen, 9 so vraechde hem Michas van waer hy comen was. Ende hy antwoorde, Ick ben een Leuift van Bethlehem Iuda, ende ick gae om erghers te woonen daer ick sal moghen woonen, ende daer ic sien sal dat my profijtelijck sal wesen. 10 Ende Michas seyde tot hem, Blijft by my, ende weest my een vader ende een priester, Ende ic sal v tot allen iaren gheuen thien silueren penninghen, ende een dobbel cleedt, ende alle dat

nootelijc is om te leuen. **11** Hy heeft te vreden gheweest, ende is by dien mensch bleuen, ende hy heeft hem gheweest als een van sijnen kinderen. **12** Ende Michas vulde sijn hant, ende so hadde hy eenen dienaer die een priester was by hem, segghende, **13** Ick weet nv wel dat Godt my wel doen sal, als ick eenen priester by my hebbe die vanden Leuiten gheslachte is.

18 IN dien daghen soo en was in Israhel gheen coninck, ende het gheslachte van Dan socht een besittinghe voor haer dat sij daer in woonen soude, Want tot op dien dach toe soo en hadden sij noch gheen erfdeel ontfanghen onder die ander gheslachten. **2** Aldus soo hebben Dans kinderen wtghesonden vijue seer stercke mans van haren gheslachten ende familie, van Saraa ende Esthaol, dat sij het lant souden bespieden ende seer naerstelijc besien, ende sij hebben tot hemlieden gheseyt, Gaet henhen, ende besiet dat lant. Die welcke als sij reysende comen waren opt gheberchte van Ephraim, ende ghegaen int huys van Michas, soo hebben sij daer gherust. **3** ende kennende die stemme vanden ionghelinck den Leuit, ende ghebruyckende sijn herberghe, hebben sij tot hem gheseyt, Wie heeft v hier bracht? wat maect ghy hier? by wat saken hebdii hier willen comen? **4** Ende hy heeft hen gheantwoordt, Dese ende dese dinghen heeft my Michas ghedaen, ende hy heeft my om loon ghehuert, dat ic sijn priester wesen soude. **5** Sij baden hem dat hy van den Heere raet vraghen wilde, ende dat sij weten mochten oft sij oock een geluckighe reyse deden, ende oft die sake te wercke gaen soude. **6** Ende hy heeft tot hemlieden gheseyt, Gaet henhen met vreden, die Heere aensiet uwen wegh, ende v reyse daer ghi henhen gaet. **7** Hier om soo sijn die vijf mannen voorts ghaende ghecomen te Lais, ende sij hebben ghesien het volck daer in woonende sonder eenighe vreeße, nae die costume vanden Sydoniters, vrij ende gherust, den welcken met allen niemant en wederstont, ende sij hadden groote rijcdommen, ende waren verre verscayden van Sydon ende van alle menschen. **8** Ende als sij weder ghecomen waren tot haren broeders te Saraa ende Esthaol, ende die hen vraechden wat sij ghedaen hadden, soo hebben sij gheantwoordt, **9** Staet op, ende laet ons tot hen optrekken, want wij hebben daer ghesien een seer rick ende vruchtaer lant, en wilt niet traech sijn, en wilt niet ophouden, laet ons gaen, ende dat besitten, ten sal gheene arbeyt sijn, **10** Wij sullen daer binnen comen, tot een volck dat sonder sorghie is, in een seer breet lant, ende die Heere sal ons die plaeitse leueren, daer gheender dinghen ghebreck en is, die wter aerden wassen. **11** Hier om so sijn wech ghereyst die van Dans gheslachte, te weten die van Saraa ende Esthaol ses hondert mannen, omgordt met oorloochsche wapenen, **12** ende optreckende sijn sij bleuen in Cariath-iarim lude, welcke plaeitse van dier tijt voorts heeft den naem ghecreghen, van Dans heirleger, ende het is achterrugge van Cariath-iarim. **13** Ende van daer sijn sij voorts ghegaen opt gheberchte van Ephraim. Ende als sij comen waren tot aen Michas huys, **14** so seyden die vijf mannen, die te voren ghesonden waren om te besien het lant van Lais, tot haren anderen broeders Weet ghy wel dat in dese huysen een Ephod is ende een Theraphim, ende een ghesneden ende ghegoten beelt? Besiet wat v

belift. **15** Ende als sij een luttelken afgeweken waren, so syn sij ghegaen int huys van den ionghelinck den Leuit, die in Michas huys was ende sij hebben hem ghegroet met vredtsamige woorden. **16** Ende die ses hondert mannen al ghewapent al soo sij waren standen voor die doore, **17** Maer die ghene die int huys vanden ionghelinck ghegaen waren die arbeydden om wech te draghen dat ghesneden beelt, ende den Ephod ende Theraphim ende dat ghegoten beelt, ende die priester stont voor die doore, die wijle dat die ses hondert seer vrome mannen niet verre van daer verbeydden. **18** Aldus soo hebben dese die binnen ghegaen waren ghehaelt dat ghesneden beelt, den Ephod ende die afgoden ende dat ghegoten beelt. Totten welcken die priester seyde, Wat maect? **19** Ende sij hebben gheantwoort, Swijcht ende legt uwen vinger op uwen mont, ende coemt met ons, dat wi v moghen hebben tot eenen vader, ende priester. Wat is v beter dat ghy die priester sijt int huys van eenen man, oft in een gheslachte ende familie van Israhel? **20** Ende als hy dat ghehoort hadde, soo is hy met haren woorden te vreden ghevorden, ende hy nam den Ephod, ende die afgoden, ende dat ghesneden beelt, ende hy is met hemlieden ghereyst. **21** Ende als sij wech voorts trocken, ende voor hen hadden doen gaen die cleyn kinderen ende dat vee, ende alle dat costelijc was, **22** ende sij nv verre van Michas huys waren, soo hebben die mans die in Michas huys woonden tsamen roepende hen nagheulcht, **23** ende hebben achter rugge begonst te roepen, Die welcke als sij hem omme ghekeert hadden, soo seyden sij tot Michas, Wat wildi v? Waerom roept ghy? **24** Die welcke antwoorde, Ghy hebt mijn goden ghenomen die ick voor my ghemaect hadde, ende den priester, met alle dat ic hebben, ende ghy segghet, Wat is v? **25** Ende die kinderen van Dan seyden tot hem, Wacht v dat ghy voorts niet meer en spreect tot ons, ende dat de mannen wt eenen grammen moede tot v niet en comen, ende dat ghy met allen uwen huysgesinne niet vernielt en wordt. **26** Ende alsoo sijn sij dien wech voorts ghegaen die sij begonst hadden. Ende Michas (siende dat sij stercker waren dan hy) is wederom in sijn huys ghekeert. **27** Maer die ses hondert mannen hebben den priester ghenomen ende alle dat wi voerseyt hebben, ende sijn gecomene te Lais, tot een rustende volc ende sonder sorghe, ende sij hebben die metten swaerde verslaghen, ende die stadt verbrant, **28** ende daer en was niemant die hen helpe dede, om dat sij verre van Sidon woonden, ende dat sij gheen ghemeynscap oft comenscap en hielen met eenighe menschen. Ende die stadt was gheleghen int lant van Rohob. Die welcke sij weder op timmerende, hebben daer in ghewoont, **29** ende sij noemde die stadt Dan nae haers vaders naem, den welcken Israhel ghewonnen hadde, welcke stadt te voren Lais hiet. **30** Ende sij hebben voor hen ghestelt dat ghesneden beelt, ende Ioathan Gersams sone, des soens Moysi, ende sijn sonen tot priesters int gheslachte van Dan, tot opden dach van haerder gheuanghenissen toe. **31** Ende dat afgods beelt van Michas, is hy hemlieden bleuen alle den tijt, dat het huys Godts te Silo was, in dien daghen en was gheen coninck in Israhel.

19 DAer is een man gheweest die een Leuit was woonende op die sijde van dat gheberchte van

Ephraim, die een huysvrouwe ghenomen heeft van Bethlehem sittende met sijnen pacxkens op die strate vander stadt, Iuda, 2 die welcke hem verlaten heeft, ende is wederom ende hy seyde tot hem, Van waer coemdi? ende waer gaedi ghegaen tot haers vaders huys te Bethlehem, ende sij henen? 18 Ende hy antwoorde hem, Wij sijn ghereyst van bleef by hem vier maenden. 3 Ende haer man is haer Bethlehem Iuda, ende wij gaen nae ons plaatse, welc is ter gheulcht, willende sijnen pays met haer maken, ende haer sijden vanden berch van Ephraim, van daer wij ghegaen smeeken ende wederom met hem leyden, hebbende in sijn waren tot Bethlehem, ende nv gaen wi nae dat huys Gods, gheselscal eenen ionghe ende twee ezels, ende sij heeft ende niemant en wilt ons onder sijn dack ontfanghen, 19 hem ontfanghen ende ghebracht in haers vaders huys. Ende hebbende caf ende hoy tot voeder vanden ezels, ende broot als sijns wijs vader dat ghehoort hadde, ende hem ghesien ende wijn voor my ende uwer dienstvrouwen behoeften, hadde, soo is hi hem blijdelick te ghemoeite ghegaen, 4 ende voor den ionghe die met my is, wij en hebben gheens ende heeft den man omhelst. Ende die behoude sone is in dincs ghebreck, dan alleen herberghen. 20 Den welcken sijns swiers huys bleuen drij daghen ghemeynsaemlijck met die oude man heeft gheantwoordt, Vrede sij met v, ick sal hem etende ende drinckende. 5 Maer ten vierden daghe des v gheuen al dat van noode is, alleen bid ick v dat ghy nachts opstaende heeft hy willen wech reyzen, Den welcken op die strate niet en blijft. 21 Ende hy leyde hem in sijn sijn sweer heeft ghehouwen, ende tot hem gheseyt, Proeft huys, ende gaf den ezelen voeder, ende als sij haerlieden ierstmael een luttelken broots, ende versterct v maghe, ende voeten ghewasschen hadden, soo heeft hy hen ter maeltijt alsoo suldi reyzen. 6 Ende sij sijn tsamen gheseten, ende ontfanghen. 22 Als sij nu etende waren ende nae den arbeyt hebben gheten ende ghedroncken. Ende die vader vander des reySENS haer lichamen vermaecten met spijse ende iongher dochter seyde tot sijnen behouden sone, Ick bid v dranck so quamen die mannen van dier stadt die kinderen dat ghy heden hier blijft, ende dat wij tsamen moghen vrolijk van Belial, dat es sonder bedwanck, ende omlegghende dat wesen. 7 Maer hi opstaende begonstwillen te reySEN, Ende huys vanden ouden man, hebben aen die doere begonst niet te min sijn sweer heeft hem met ghewelt ghehouwen, te cloppen roepende tot den weert vanden huyse, ende ende by hem doen blijuen. 8 Maer alst vroech dach was soo segghende, Brengt den man buyten, die in v huys ghegaen heeft die Leuijt hem bereyt te reySEN, Totten welcken sijn es, dat wy hem misbruiken moghen. 23 Ende die oude man sweer wederom, Ic bidde v hertelijc (seyt hy) dat ghy een is tot hemlieden buyten ghegaen, ende heeft gheseyt En wilt luttel spijse neemt, v versterckende ende cracht aennemende niet broeders, ende wilt dit groot quaet niet doen, want dese tot dat den dach sal opghegaen sijn, daer nae suldi reySEN. man is in mijn herberghe comen, ende wilt ophouden van Aldus aten sij te samen, 9 ende die ionghelinc stont op dese dwaesheyT, 24 Ic heb een dochter die noch maghet is, dat hy wech reySEN soude met sijnder huysvrouwen, ende ende dese man heeft een concubine, ic sal die tot v lieden met sijnen knecht. Totten welcken die sweer heeft wederom buyten brenghen, dat ghy die vernedert, ende v wellusticheyt gheseyt, Aenmerdt dat den dach nv seer neder is, ende ten volbrengheit, Alleenlick bidde ick, dat ghy dese groote sonde auont waert gaet, dus blijft noch heden by my, ende maect teghen naturen met den man niet en doet. 25 Maer sij eenen blijden dach, ende morghen suldi reySEN om nae v en wilden na sijn woorden niet hooren, Dwelc die mensch huys tte gaen. 10 Maer die behoude sone en wilde sijns siende, heeft sijn concubine tot hen buyten ghebracht, ende sweers woorden niet volghen, maer hy is terstont gherest hy heeftse hemlieden gheleuert om scandalijck te hanteren, ende comen teghen ouer lebus, die anders ghenoemt wordt ende als sij den heelen nacht die misbruyc hadden, so Ierusalem, leydende met hem twee gheladen ezelen, ende hebben sij haer des morghens laten gaen. 26 Maer die sijn concubine. 11 Ende als sij nv waren by lebus, soo vrouwe (als die dysternisse wech ghinghen) is comen aen veranderde den dach inden nacht. Ende die knecht seyde die doore vanden huyse, daer haer heere ghelogeert was, tot sijnen heere, Coemt (bidde ic y) laet ons in dese stadt ende daer viel sij neder. 27 Alst nv morghenstont ghevorden der lebuseiten besijden af gaen, ende daer in blijuen. 12 was, soo is die man opghestaen, ende heeft die doore open Totten welcken die heere antwoorde, Ick en sal niet ghaen in ghedaen om dat hy sijnen wech voorts gaen soude die hy die stadt van een vreempt volck, die welcke vander kinderen begonst hadde, ende siet sijn concubine lach voor die doore van Israels steden niet en is, maer ic sal voorts gaen tot met haren handen van een gheslaghen opden dorpel. 28 Gabaa, 13 ende als ic tot daer comen ben, soo sullen wij Tot die welcke hy sprack meynende dat sij gherust hadde, daer in blijuen, oft emmer in die stadt van Rama. 14 Aldus Staet op, dat wij voortgaen moghen. Ende doen sij niet en sijn sij voorby lebus ghegaen, ende sijn voorts ghetrocken antwoorde ghewaer wordende dat sij doot was, soo heeft ouer den wech die sij begonst hadden, ende die sonne hi haer ghenomen ende op sijnen ezel gheleyt, ende hy is gheinck hemlieden onder by Gabaa, welc is int gheslachte wederom tot sijn huys ghegaen. 29 Ende als hy daer in van Beniamin, 15 ende sij weken daer inne om daer te comen was, so nam hy een sweert, ende het doode lichaem bliuen. Ende als sij daer in comen waren, soo saten sij van sijnder huysvrouwen met sijnen ghebeente in twaelf op die strate vander stadt ende niemant en wilde hen ter deelen ende stucken snijdende heeft die ghe-sonden in alle herberghen ontfanghen. 16 Ende siet daer openbaerde een die palen van Israhel 30 Ende als si dat elck ghesien hadden, out man wedercomende wt den velde ende van sijnen wercke soo riepen sij te samen. Noyt en is sulck dinck ghesciet in tsauonts, die welcke ooc was van tgeberchte van Ephraim, Israhel, van dien dach dat ons vaders wt Egipten optrocken ende woonde als vremdelinck te Gabaa, ende die luyden tot op desen tijt toe, gheeft het vonnisze ende draghet ouer van dien lande waren kinderen van Gemini. 17 Ende die een tsamen wat hier toe van noode is te doen. oude man sijn ooghen opheffende heeft ghesien den man

20 ALdus sijn alle die kinderen van Israhel wt ghetrocken
ende tsamen vergadert, als een man, van Dan tot
Bersabee toe, ende tot dat lant van Galaad, tot den Heere
in Maspha, 2 ende alle die hoecken der volcken, ende
alle die gheslachten van Israhel, sijn tsamen comen in die
vergaderinghe van Godts volc vier hondert duysent strijbaer
mannen te voete, 3 Ende die kinderen van Beniamin hebben
vernomen dat die kinderen van Israhel te Maspha opcomen
onderuraecht sijnde in wat manieren soo groote boosheyt
bedreuen is gheweest, 4 heeft gheantwoort. Ic quam te
Gabaa Beniamin met mijnder huysvrouwen, ende daer ben
ick ghegaen ter herberghen, 5 ende siet des nachts hebben
die luyden van dier stadt het huys omleyt daer ic in was ter
herbergen, willende my dooden, ende mijn huysvrouwe met
onghelooffelijcke rasernie der onsuyuerheyt quellende,
die daer nae ghestoruen is, 6 Die welcke ick heb ghegrepen
ende in stucken ghehouwen, ende heb die deelen ghesonden
tot alle die palen van uwer besittingen, want noyt sulcken
ontsprekelijke boosheyt ende soo groote onsuyuerheyt
ghedaen en is in Israhel. 7 Ghi sijt alle hier ghi kinderen van
Israhel, gheeft vonnisse wat dat ghi behoort te doen, 8 Ende
tvolck staende heeft gheantwoort als metten woerde
van eenen mensche. Wy en sullen in ons tabernakelen
niet wech gaen, noch een ieghelijc en sal in sijn huys niet
gaen, 9 Maer wij sullen dit tsegen Gabaa int ghemeyn
gheslachten van Israhel, ende hondert van duysent, ende
duysent van thien duysent dat sij den heyre moghen vicalie
aenbreghen, ende dat wij moghen strijden teghen Gabaa
Beniamin, ende hen loonen voor dat groot misdaet dat sij
verdient hebben, 11 Ende gheheel Israhel is vergadert aer
die stadt al oft een mensch hadde gheweest met eender
meyninghen ende met eenen raet, 12 ende sij hebben
boden ghesonden een alle dat gheslachte van Beniamin, die
segghen souden. Waerom is sulcke onsprekelyke boosheyt
onder v lieden beuonden, 13 Leuert die luyden van Gabaa,
die dit leelijc feyt bedreuen hebben dat sij steruen, ende
dat sulck quaet mach van Israhel wech ghedaen worden,
Maer sij en hebben niet willen hooren nae dat ghebodt
van haren broeders der kinderen van Israhel, 14 maer wt
alle die steden die van haren erfdeel waren sijnder tsamen
comen te Gabaa, dat sij hen souden te helpe comen, ende
tseghen alle dat volck van Israhel strijden 15 Ende daer sijn
gheuonden van Beniamin vijfentwintig duysent mannen die
swaert wt trocken sonder die inghesetenen van Gabaa, 16
die welcke waren seuen hondert seer stercke mannen soo
wel metter slincker hant als metter rechter hant vechtende,
ende soo sekerlijck steenen worpende met die slinghere
dat sij oock een hayr souden hebben connen raken, ende
dat den steen gheensins besijden vlieghen en soude. 17
Ende vanden kinderen van Israhel, sonder die kinderen van
Beniamin sijnder gheuonden vier hondert duysent die swaert
wt trocken ende bereyten waren ten strijde, 18 Die welcke
opstaende sijn ghecomen int huys Godts, dat is in Silo, ende
hebben den Heere gheuraecht ende gheseyt. Wie sal in ons
heyr die prince des strijs wesen teghen die kinderen van
Beniamin? Totten welcken die Heere heeft gheantwoort Laet
Iudas v leytsman wesen, 19 Ende ter stont die kinderen van
Israhel smorgens vroech opstaende hebben haer legheren
ghemaect bi Gabaa, 20 ende van daer voorts ten strijde
treckende teghen Beniamin hebben sij die stadt begonst te
bestormen, 21 Ende die kinderen van Beniamin comende wt
Gabaa hebben op dien dach verslagen vanden kinderen
kinderen van Israhel tweentwintig duysent mannen. 22 Ende die
kinderen van Israhel wederom betrouwuen hebbende in hen
waren, Ende die Leuigt der vrouwen man die daer gedoot was,
onderuraecht sijnde in wat manieren soo groote boosheyt
ghestelt ten strijde op die selue plaatse daer sij te voren
ghestreden hadden, 23 alsoo nochtans dat sij te voren
opghingen ende weenden voor den Heere totten nacht
toe, ende hem vraelichden ende seyden. Moet ick voorts
noch ten strijde gaen tegen die kinderen van Beniamin mijn
broeders, oft niet, Totten welcken hy gheantwoort heeft. Trect
een kinderen van Israhel des anderen daechs teghen die kinderen
van Beniamin ten strijde ghegaen waren, 25 soo sijn die
kinderen van Beniamin wt die poorten van Gabaa met eenen
ghedruysch ghecomen, ende hen te ghemoechte comende
hebben sij soo grooten moort in henlieden ghedaen, dat
si nederwierpen achtien duysent mannen, die alle swaert
wt trocken. 26 Om welcke saken sijn alle die kinderen
van Israhel ghecomen in dat huys Godts, ende sittende
weenden sij voor den Heere, ende sij hebben dien dach
gheuast tot den auont toe, ende hebben hem gheoffert
doen, 27 heelbrantofferanden ende vreedsamige offeranden,
ende hem gheuraecht van haren staet, Op dien tijden was
daer die arcke des Heeren, 28 ende Phinees die sone
Eleazarus Aarons sone die ouerste vanden huyse. Hierom
hebben sij den Heere gheuraecht ende gheseyt. Sullen wij
noch meer moeten wt trekken ten strijde tegen die kinderen
dan Beniamin onse broeders, oft rusten? Totten welcken
heeft die Heere gheseyt. Trect opwaerts, want morghen
sal ick die in v handen leueren, 29 Ende die kinderen
van Israhel hebben laghen gheleyt rontsomme der stadt
van Gabaa, 30 ende si hebben ter derder reysen hen
hey wtgebracht ende ghestelt teghen Beniamin ghelyc
sij ter ierster ende tweeder reyse ghedaen hadden, 31
Ende die kinderen van Beniamin sijn seer stoutelijc met
eenen ghedruysch wter stadt ghelopen, ende hebben haer
vianden (die vluchtlinc waren) verre veruolcht also dat sij
die sommighe van hen quetsten, als opden iersten ende
weetsten dach, ende dat sij die sloeghen door twee weghen
den rughe keerende, waer af den eenen ghinck nae Bethel
ende den anderen nae Gabaa, alsoo dat sij nederwierpen
omtrent dertich mannen, 32 want sij meynden dat sij nae die
ghewoonlijcke maniere wijcten, Die welcke veynsden hem
plaetsen, hebben hen slachoorden ghestelt ter plaetsen
die ghenoemt is Baalthamar, Ende die laghen die omtrent
der stadt waren begosten hem allinxkens te ontecken 34
die ander thien duysent mannen van gheheel Israhel hebben
die inghesetenen der stadt beroepen ten strijde, Ende den

strijt is seer swaer gheworden teghen die kinderen van Beniamin, ende sij en mercten niet dat hen die doot van alle sijden naecte, **35** Ende die Heere heeftse gheslagen in dat aenscijn der kinderen van Israhel, ende sij hebben verslagen op dien dach van haer lieden vijfentwintich duysent, ende hondert mannen alle vechtende mannen ende swaert wt treckende. **36** Maer als die kinderen van Beniamin sagen dat sij die nederlaghe hadden, soo begonsten sij te vlieden. Het welck die kinderen van Israhel sijnde hebben hen plaatse ghemaect om te vlieden, om dat sij comen souden tot die bereyde laghen, die welcke sij by die stadt gheleyt hadden, **37** Ende als die onuersiens opghestaen waren wt die plaetsen daer sij verborgen lagen ende Beniamin den rugge keerde den ghenen diese sloeghen, soo sijn sij in die stadt ghegaen, ende hebben die al verslaghen met dat scerp vanden swaerde, **38** Maer die kinderen van Israhel hadden een teeken ghegeuen den ghenen die sij in die lagen ghestelt hadden, dat sij twier ontsteken souden als sij die stadt inghenomen hadden, op dat sij (als den roock hooghe opghinck) toonen souden dat die stadt inghenomen was, **39** Ende als die kinderen van Israhel dat saghen die inden strijt waren ghestelt (want die kinderen van Beniamin meynden dat sij gheuloden hadden ende sij veruolchdense te neerstelijcker van haren heyr dertich mannen verslagen hebbende) **40** ende hebben ghesien vander stadt opgaen ghelijck een columne van roock, Ende Beniamin ooc achterwaerts omme siende, doen hy sach dat die stadt inghenomen was, ende dat die vlammen hooghe op ghingen, **41** soo hebben die ghene die hem te voren veynsden als oft sij gheuloden hadden met omghekeerden aensicht vromelijcker wederstaen. Als dit die kinderen van Beniamin sagen, soo sijn sij ghekeert ter vlucht, **42** ende begonsten te gaen nae den wech ter woestijnen, ende derwaerts veruolchden hen haer vianden oock, ende die de stadt aenghesteken hadden quamen hen oock teghen, **43** Ende alsoo eest gheschiet dat sij aan beyde die sijden van haren vianden gheslagen worden, alsoo dat den steruende gheen ruste en worde ghegeuen, Ende sij sijn gheualen ende verslagen aen die oostsijd der stadt van Gabaa, **44** Ende der gheender die in die selue plaatse verslaghen waren, wasser achtien duysent, alle gader seer stercke vechtende mannen, **45** dwelc als ghesien hadden die daer ouerbleuen waren van Beniamin, soe vloeden sij in die woestijne ende ghingen nae die steenrootse die Remmon ghenoemt wort, Ende in die vluchte hebben si die onghescielijck loopende, ende nae verscyeiden plaatse treckende vijf duysent mannen verslaghen, Ende doen si noch voorder trocken, soo hebben sij die ooc veruolcht, ende noch ander twee duysent verslaghen, **46** Ende alsoo eest ghesciet, dat alle die van Beniamin op verscheyden plaetsen verslagen waren vijfentwintich duysent vechtender mannen die seer bereedt waren ten strijde. **47** Aldus soo sijnder van alle den ghetale van Beniamin ouerbleuen die ontgaen mochten ende vlieden in die wildernisse ses hondert mannen, ende sij saten in die steenrootse van remmon vier maenden, **48** Ende die kinderen van Israhel wederom ghekeert sijnde hebben al dat in die stadt ouerbleuen was metten swaerde verslagen vanden mans totten beesten toe,

ende alle die steden ende dorpen van Beniamin heeft die verslindende vlamme verteert.

21 OOck soo hebben die kinderen van Israhel in Maspha ghesworen ende gheseyt. Niemant van ons en sal den kinderen van Beniamin een huysvrouwe gheuen van sijnen dochteren, **2** Ende sij sijn al te samen comen in dat huys Gods in Silo, ende in sijn aensicht sittende totten auont toe, hebben sij haer stemme opghehauen ende met grooten gheuyl begonst te weenen, seggende. **3** Waerom (Heere Godt van Israhel) is dit groot quaet in v volck ghesciet, datter heden een van onsen gheslachten soude wech ghenomen worden wt ons. **4** Maer tsanderdaechs vroech op staende hebben sij eenen outaer opghericht, ende daer op gheoffert heelbrantofferanden ende vreedsamighe offeranden ende hebben gheseyt. **5** Wie ysser van alle die gheslachten van Israhel, die in des Heeren heyr niet opghetrocken en is? Want si hadden hem seluen met eenen grooten eedt verbonden doen sij waren in Maspha dat sij souden ghebdoot worden die daer niet gheweest en hadden, **6** Ende die kinderen van Israhel beweect sijnde door berou ouer haren broeder Beniamin, hebben begonst te seggen. Daer is een gheslachte van Israhel wech ghenomen, **7** Van waer sullen sij huysvrouwen crighen? Want wij hebben int ghelyc alle gader ghesworen dat wij ons dochters desen niet gheuen en souden, **8** Daerom hebben sij gheseyt. Wie ysser van alle die gheslachten van Israhel die totten Heere te Maspha niet opghetrocken en is gheweest? Ende daer sijn beuonden die inghesetenen van labes Galaad dat sij int heyr niet gheweest en hadden, **9** Ende opden tijt als sij te Silo waren, so en is daer niemant van haerlieden gheuonden. **10** Aldus soo hebben sij thien duysent seer vrome mannen wtghesonden, ende hen beuolen, Gaet henen, ende verslaet die inghesetenen van labes Galaad met dat scherp vanden swaerde, soo wel hen huysvrouwen als hen kinderen, **11** ende dit sal wesen dat ghy onderhouden moet. Alle dat manspersoon is, ende alle die vrouwen die mans bekent hebben slaet doot, maer die maecheden behoudt te leuen, **12** Ende daer sijn van labes Galaad gheuonden vier hondert maecheden, die gheens mans bedde bekent en hadden, ende sij hebben die tot die legheren brachte te Silo, int lant van Chanaan. **13** Ende sij hebben boden ghesonden tot die kinderen van Beniamin die daer in die steenrootse van Remmon waren, ende hen gheboden dat sij die maecheden ontfanghen souden in vrede, **14** Ende die kinderen van Beniamin sijn op dien tijt ghecomen ende henlieden sijn huysvrouwen ghegeuen van die dochteren van labes Galaad, maer sij en hebben gheen ander vonden die sij hen alsoo hadden moghen gheuen, **15** Ende gheheel Israhel hadde grooten rouwe, ende deden penitentie om datter een gheslachte in Israhel verslagen was, **16** Ende die ouders seyden. Wat sullen wij den anderen doen die gheen huysvrouwen ghecregen en hebben? alle die vrouwen van Beniamin sijn verslagen, **17** ende wij moeten met grooter sorghen ende naersticheyt voorsien, datter een gheslachte van Israhel niet heel en vergae, **18** Want ons dochters en moghen wij hemlieden niet gheuen, om dat wij verbonden sijn met den eede ende die vermaledijdinghe door den welcken wi seyden. Vermalendijt moet hy sijn soo wie van

sijnen dochteren dien van Beniamin een huysvrouwe gheeft,
19 Ende sij hebben eenen raet ghenomen ende gheseyt.
Siet het is een iarich hoochtijt des Heeren te Silo, welck
gheleghen is aen den noorden der stadt van Bethel, aen die
oostsijde vanden wech die van Bethel gaet tot Sichima toe,
ende aen die suytsijde der stadt van Lebona, **20** Ende sij
hebben den kinderen van Beniamin beuolen ende gheseyt.
Gaet hen ene bercht v in die wijngaerden, **21** Ende als
ghy die dochteren van Silo sult sien, na die ghewoonte voorts
comen om dansen te gaen, soo gaet onuersienlijck wt die
wijngaerden, ende neemt gheweldelijck van dien elck een
huysvrouwe, ende reyst wech int lant van Beniamin, **22** Ende
als haer vaders ende broeders sullen comen ende beginnen
teghen v lieden te claghen, ende te kijuen, soo sullen wij hen
segghen Wilt ontfermen ouer hemlieden, want sij en hebben
die niet metter macht ghenomen, nae trecht van vechters oft
verwinners, maer want ghy hen v dochters niet ghegeuen
en hebt, als sijt v baden, ende daer is misdaen van uwer
sijden, **23** Ende die kinderen van Beniamin hebben ghedaen
alsoo hen beuolen was, ende nae hen ghetal soo hebben
sij voor hen seluen elck een huysvrouwe ghenomen van
die daer dansten, ende sijt sijn wech ghetrocken nae hen
besittinghe timmerende steden, ende daer in woonende. **24**
Ende die kinderen van Israhel sijn oock by haren gheslachten
ende familien wederom ghekeert in hen tabernakelen. In
dien dagen en was daer gheen coninck in Israhel, maer een
yeghelijck dede dat hem recht dochte. Hier eyndt dat boeck
der Rechteren.

Ruth

1 IN die daghen eens rechters, als die rechters ouerste waren, soo eest eenen dieren tijt gheworden int landt, Ende daer is een man van Bethlehem Iuda wech ghegaen om een vreemdelinck te sijne inder Moabitens lant met sijnder huysvrouwen ende twee sonen. **2** Hi hiet Elimelech ende sijn wif Noemi, ende sijn twee sonen die eene hiet Mahalon, ende die ander Chelion, Enpratiters van Bethlehem Iuda, Ende als sij comen waren int lant vanden Moabiters, soo woonden sij daer, **3** Ende Elimelech die man van Noemi is ghestoruen, ende sij is bleuen met haren sonen, **4** Die welcke hebben Moabitsche huysvrouwen ghenomen, waer af die eene hiet Orpha, ende die ander Ruth, Ende sij sijn daer bleuen thien iaren, **5** Ende beyde ghestoruen, te weten Mahalon ende Chelion, Ende die vrouwe is ouerbleuen berooft van haren twee sonen ende van haren man. **6** Ende sij is opghestaen dat sij in haer lant soude trekken met beyde haer behoude dochteren wt dat lant van Moab, want sij hadde ghehoort dat die Heere sijn volck aenghesien hadde, ende dat hy hen spijse ghegeuen hadde. **7** Aldus so is sij ghegaen wt die plaatse van haerder pelgrimagien met beyde haer behoude dochters, ende als sij nv was opden wech om weder te comen int lant van Iuda, **8** soo heeft sij tot hen gheseyt. Gaet henen in uwer moeder huys, Die Heere wil barmherticheyt met v doen ghelyck ghy metten dooden ghedaen hebt ende met my, **9** Die Heere wil v verleemden dat ghi rust vinden moecht in die huysen vanden mans die ghy crigen sult, Ende sij heeftse ghecüst, Die welcke begonsten mit luyder stemmen te weenen **10** ende te seggen. Wij sullen met v gaen tot uwen volcken, **11** Totten welcken sij gheantwoort heeft Keert wederom mijn dochters, waerom coemdy met my? Sal ick voortaeen kinderen hebben in mijnen lichaem, dat ghy van my soudt mogen mans hopen te crighen? **12** Keert wederom mijn dochters ende gaet wech want ick ben nv van ouderdom ghecrinct, ende niet bequaem tot den bant des houwelijcks, Oock al mocht ick desen nacht sonen ontfangen ende baren **13** wilde ghy die verbeyden tot dat sij wassen, ende comen tot haren mannelijcken iaren, soo suldi oock oude vrouwen sijn, eer ghy houwen soudt, Daerom mijn lieue dochters en wilt also niet doen, want v benautheyt beswaert my meer, ende die hant Gods is teghen my wtghegaen, **14** Ende sij begonsten wederom met luyder stemmen te weenen, Orpha heeft haers mans moeder ghecüst, ende is wederom ghegaen, Ruth is bi haers mans moeder bleuen, **15** Tot die welcke seyde Noemi. Siet v niche is wederom ghekeert tot haren volcke, ende tot haren goden, gaet henen met haer, **16** Die welcke antwoorde. En wilt my niet teghen sijn dat ick v soude laten ende wech gaen, want werwaerts dat ghy gaet, sal ick oock gaen, ende daer ghy woonen sult, daer sal ick woonen. V volck is mijn volck, ende v Godt is mijn Godt, **17** Soo wat eerde dat v ontfangen sal als ghy steruen sult, daer in sal ick oock steruen, ende daer sal ick die plaatse mijnder begravingen nemen, Dit moet my God doen, ende dat noch daer toe doen, eest sake dat v ende my yet scheyden sal, dan alleen die doot, **18** Hierom Noemi siende dat Ruth met eenen vasten moede opgheset hadde met haer te reysen, soo en heeft sij haer niet willen teghen

sijn noch niet meer raden dat sij tot haren vrienden weder om keeren soude, **19** ende sij sijn tsamen gheryest, ende ghecomen te Bethlehem, Ende als sij in die stadt comen waren, soo is ter stont die tijdinghe ouer al verbreyt, ende die vrouwen seyden. Dit is die Noemi, **20** Totten welcken si seyde. En heet mi niet Noemi, dat is schoone, maer noemt my Mara, dat is bitter, want die almachtige heeft my met bitterheden seer veruelt, **21** Ic ben vol wt ghegaen, ende die Heere heeft mi ydel wederom ghebracht, Waerom noemdi mi dan Noemi die welcke die Heere vernedert heeft, ende die al-machtige bedruct? **22** Aldus soo is Noemi comen met Ruth die Moabitinne haer behoude dochter van dat lant haerder pelgrimagien, ende is weder ghekeert in Bethlehem, alsmen ierst beghonst die gherste te maeyen.

2 De man Elimelech hadde eenen maech die een machtich man was, ende van groten rijckdommen ghenaemt Booz, **2** Ende Ruth die Moabitinne seyde tot haer mans moeder. Eest dat ghijt ghebiet, soo sal ick te velde gaen ende vergaderen die aren, die achter der maeyers handen blijuen daer ick ergers vinden mach die gracie van eenen ghenadigen vader des huysghesins te mywaerts, Ende sij antwoerde. Gaet henen mijn dochter, **3** Aldus is sij wech ghegaen, ende heeft die aren vergadert achter die rugghen vanden maeyers, Ende het gheuel dat dien acker toebehoorde den man Booz ghenaemt, die van Elimelechs gheslachte was, **4** Ende siet hy quam van Bethlehem, ende seyde tot die maeyers, Die Heere sij met v, Die welcke hem antwoorden. Die Heere moet v ghebenedijden, **5** Eude Booz seyde tot den ionghe die ouer die maeyers ghestelt was Wiens is dese ionghe dochter? **6** Ende hy antwoerde hem. Dit is die Moabitinne, die met Noemi comen is van dat Moabiters lant, **7** Ende sij heeft ghebeden dat sij soude moghen die achterblijvende aren vergaderen, volghende die voetstappen vanden maeyers, Ende van smorgens tot nv toe, blijft sij opt velt, ende sij en heeft niet een weynich tijts, wederom thuys ghegaen **8** Ende Booz seyde tot Ruth. Hoort dochter, en gaet op gheen ander velt om te vergaderen, noch en gaet van deser plaetsen niet, maer blijft by mijn ionghe dochters, **9** Ende volcht die daersij maeyen. Want ick heb mijnen knechten gheboden dat v niemand moeylyck en sij, Maer oock eest dat ghy dorst cricht, soo gaet tot die paxkens ende drinct water daer die knechten afdrinnen, **10** Die welcke op haer aensicht nederaillende ende aenbiddende opder aerden seyde tot hem. Waer af coemt my dit, dat ick gracie soude vinden voor v ooghen, ende dat ghy v gheweerdighen soudt my te kennen een vreemde vrouwe? **11** Der welcker hy antwoerde. Het is my al te kennen ghegeuen, wat ghy ws mans moeder ghedaen hebt nae die doot van uwen man, ende dat ghy vouders verlaten hebt, ende dlant daer ghy in ghebornen sijt, ende comen sijt tot een volck dwelck ghy te voren niet en kendet, **12** Die Heere moet v loonen voor v werck, ende ghy moet vollen loon ontfangen vanden Heere den Godt van Israel, tot wien ghi comen sijt, ende onder wiens vloghelen ghy gheuloden sijt, **13** Ende sij seyde. Ick heb gracie gheuonden voor uwen oogen mijn Heere, die my vertroost hebt ende ghesproken tot dat herte van uwer dienstvrouwen, die niet en ben ghelyck een van uwen dienstvrouwen, **14** Ende Booz heeft tot haer gheseyt. Alst etens tijt sal wesen, soo

coemt herwaerts, ende eedt broot ende dopt uwen bete verscrite hem die man, ende was verbaest, ende hy heeft inden edick, Aldus soo is sij gheseten aan die sijde vanden ghesien een vrouwe liggende aan sijn voeten, **9** ende hy maeyers, ende sij maecte eenen vrij voor haer seluen, ende seyde tot haer. Wie sijdi? Ende si antwoorde. Ic ben Ruth v si heeft gheten ende is versaeft gheworden, ende si nam dienstvrouwe, spraeyt uwen mantel wt op v dienstvrouwe, wech die bleuelingen, **15** ende stont op van daer, dat si want ghy sijt ons maesscap, **10** Ende hy seyde. Dochter die aren soude vergaderen na de ghewoonte, Maer Booz ghebenedijt sijdi vanden Heere, ende ghy hebt die ierste beual sinen knechten, seggende. Al waert oock dat si wilde barmherticheyt met de laetste te bouen ghegaen want ghy met v lieden maeyen, soo en verbiet haer dat niet, **16** ende geheen ionghelingen gheulcht en sijt, tsij arme oft rijcke, **11** van uwen scoouen werpt al willens wat besiden, ende laet Daerom so en wilt niet vreesen, maer wat ghy my seggen dat ligghen, op dat si sonder scaemte mach rapen ende sult dat sal ick doen, Want alle het volck dat binnen mijnder niemant en berispe haer als si raept, **17** Aldus soo heeft stadtporten woont, weet wel dat ghy een duechdelijke si opt velt vergadert totten auont tot, ende dat si vergadert vrouw sijt, **12** Ende ick en loochen niet dat ick maesscap hadde met eender roeden wtslaende ende wt dorsschende, ben, maer daer is een andere die naerder is dan ick, **13** vant si by nae een ephi mate dat sijn drij vaten ghersten, Rust desen nacht, ende alst morgen gheworden sal sijn, **18** het welcke sij draghende is wederom gegaen ter stadt, eest dat hy v behouden wilt nae maesscaps recht, soo is die ende si toontet haers mans moeder, daer en bouen soo sake wel vergaen, maer eest dat hijt niet en wilt, soo sal bracht si ooc voorts ende gaf haer van die bleuelingen van ic v sonder eenigen twijfel ontfanghen, alsoos warachtelijk haerder spijsen, daer si mede versaeft hadde gheeweest, als die Heere leeft, slaept tot den morgenston **14** Hierom **19** Ende haers mans moeder seyde tot haer. Waer hebdy heeft sij by sijn voeten gheslapen, tot dat den nacht ouer heden gheraepet, ende waer hebdy ghewracht? ghebenedijt was. Aldus is si opghestaen eer die menschen malcanderen moet hy sijn die v barmhertich gheweest is, Ende si seyde kennen mochten, ende Booz seyde. Wacht dat niemant haer by wien dat sij ghewracht hadde, ende sij seyde des en wete dat ghy hier ghecomen sijt, **15** Ende wederom. mans naem, dat hi Booz hiet, **20** Der welcker heeft Noemi Spraeyt (seyt hy) uwen mantel breedt wt daer ghy mede gheantwoort. Ghebenedijt moet hy sijn van den Heere, want bedect sijt, ende houdt dien met beyde uwe handen, Ende die selue gratie die hy den leuende hadde ghedaen, heeft als si djen wtspraeyde ende hiel soo heeft hy ghementen hy oock ghehouden den dooden, Ende wederom seyde sij. ses maten gherste, ende haer die opgheleyt, Die welcke Dese man is ons naemaesscap, **21** Ende Ruth dat (seyt sij) dragende is sij in die stadt ghegaen, **16** ende ghecomen heeft hy my oock beuolen dat ick soo langhe by sijn maeyers by haers mans moeder, Die welcke heeft tot haer gheseyt. blijven soude, tot dat alle het coren ghemaeyt waer, **22** Tot Wat hebdy ghedaen dochter? Ende sij vertelde haer alle dat die welcke haers mans moeder heeft gheseyt. Tis beter mijn dochter, dat ghy met sijnen dienstmaechden wt gaet om te die man haer ghedaen hadde, **17** Ende sij seyde. Siet hy maeyen, op dat v niemant en wederstaet in eens anders heeft mi ses maten ghersten ghegeuen, ende heeft gheseyt. acker, **23** Aldus so is sij bleuen by die dienstmaechden Ick en wil niet dat ghy ydel sult wederom gaen tot ws mans van Booz, ende sij heeft soo langhe met hen ghemaeyt, tot moeder, **18** Ende Noemi seyde. Dochter verbeyt tot dat wij dat die gherste ende die tarwe in die schuere ghedraghen sien moghen hoe dit dinck eynden sal, want dese man en sal waren.

3 MAer nae dat sij wedercomen was by haers mans moeder so hoorde sij van haer. Mijn dochter ick sal ruste voor v suecken, ende ick sal v voorsien dat v sal moghen wel sijn, **2** Dese Booz met wiens dienstmaechden ghy opt velt versaeft sijt is onse naemaesscap ende desen nacht wannet hy sijn wtghedorsschen gherste. **3** Hierom soo wascht v, ende salft v, ende doet v cierlijcste cleederen aen, ende plaatet daer hy slaept, ende ghy sult comen ende ondecken den mantel daer hy mede ghegedet is aen dat eynde vanden voeten, ende ghi sult v nederlegghen, ende daer ligghen, ende hy sal v segghen wat ghy doen moet **5** Die welcke antwoerde. Al wat ghy mi ghebiedt dat sal ick doen, **6** Ende sij is nederwaerts ghegaen inden dorschuloer, ende heuet al gheaden dat haers mans moeder haer beuolen hadde. **7** Als Booz nv gheten ende ghevroncken hadde, ende verhuecht was, ende ghegaen was om te slapen by den hoop der schoouen, soo quam sij bedectelijck, ende als si den mantel

4 Hierom is Booz opwaerts ter poorten ghegaen, ende heeft daer gheseten, Ende doen hi den naesten vanden bloede sach voorbi gaen daer te voren af gheseyt is, seyde tot hem. Coemt besijden een luttelken, ende sidt hier, noemende hem met sijnen naem, die welcke is besijden ghegaen ende heeft gheseten, **2** Ende Booz nemende thien mannen vanden ouders der stadt seyde tot henlieden. Sidt hier, **3** Ende als die gheseten waren, soo heeft hy gheseyt totten naesten vanden bloede. Noemi sal vercoopen een stuck vanden acker ons broeders Elimelech, die wederom comen is wt der Moabiten lantscap **4** het welc ick wilde dat ghi hooren sout, ende dat ic v dit segghen soude voor alle die hier sittende sijn, ende die outste van mijnen volcke, die hier by sitten. Eest dat ghi dien wilt besitten nae trecht des maesscaps soo coopten ende besidten, Maer eest sake dat v dit selue mishaecht soo gheeft my dat te kennen, op dat ick weten mach wat my te doen staet, Want daer en is gheen na maesscap sonder v die de naeste sijt, ende ic die die tweede ben Ende hy heeft gheantwoort. Ick sal den acker coopen, **5** Doen seyde Booz tot hem. Als ghy den acker aen sijn voeten opgheslagen hadde soo heeft sij haer daer wter hant vander vrouwen sult ghecocht hebben, so sijdi neder gheworpen, **8** Ende siet nv inder middernacht, soo sculdich tot een huysvrouwe te nemen Ruth die Moabitinne

welck die huysvrouwe is des ghestoruens, op dat ghy moecht verwecken ws naesten naem in sijn erfdeel, **6** Die welcke antwoorde. Ick sceyde van dat recht des maesscaps, Want ick en behoore die naecomelingen van mijnder familien niet heel te niete te doene, Ghebruyct ghy mijn priuilegie, dwelck ick belijde dat ictk gheerne derue, **7** Ende dit was van oudts een ghewoonte in Israhel tusschen die naesten van eenen bloede, dat soo wanner die eene den anderen sijn recht ouergaf op dat sulck ouergheuen vast wesen soude, soo ontbant sulck mensch sijnen schoen ende gaf dien sijnen naesten maesscap, dat was een ghetuyghenisse vanden afsceyden in Israhel. **8** Hierom soo heeft Booz gheseyt tot sijnen naesten. Doet uwen scoen wt, ende hy ontbont sijnen scoen terstont van sijnen voet, **9** Ende Booz seyde tot die ouders ende tot alle dat volck, Ghy sijt heden ghetuyghen, dat ick beseten hebbe, alle dat toe behoort heeft Elimelech, ende Chelion, ende Mahalon het welck Noemi my ouergheeft, **10** ende dat ick Ruth die Moabitinne Mahalons huysvrouwe ten houwelijcke ghenomen hebbe, op dat ick des ghestoruens naem mach verwecken in sijn erfdeel, op dat sijnen naem niet en vergae wt sijnder familien, ende wt sijnen broeders ende sijnen volcke. Hier af (seg ick) sijdi ghetuyghen **11** Ende alle het volck dat in die poorte was, ende die ouders hebben gheantwoort. Wij ghetuygent, Die Heere make dese vrouwe (die in v huys coemt) ghelyck Rachel ende Lia waren, die het huys van Israhel opghesticht hebben, op dat sij mach wesen eenen spiegel der duecht in Ephrata, ende dat si mach hebben eenen eerlijcken vermaerden naem in Bethlehem, **12** ende dat v huys van den sade dat v die Heere gheuen sal van deser iongher vrouwen mach worden ghelyck dat huys Phares den welcken Thamar lude baerde, **13** Hierom heeft Booz Ruth ghenomen ende heeftse ghetrouw tot eender huysvrouwen, ende heeft hem met haer versaeamt, ende die Heere heeft haer verleent dat sij ontfinck ende baerde eenen sone, **14** Ende die vrouwen hebben gheseyt tot Noemi. Ghebenedijt sij die Heere die niet en heeft ghedoocht dat die naecomelinghen van uwer familien vergaen souden, ende op dat sijnen naem in Israhel niet vergaen en soude, **15** ende dat ghy hebben soudt eenen die v ziele vertroosten soude, ende v ouderdom op voeden, want van v behoude dochter is hy gheboren die v lief hebben sal, ende dese is v veel beter dan oft ghy seuen sonen hadt, **16** Ende Noemi dat kint ontfanghende heuet in haren schoot gheleydt, ende was hem in die plaatse van een voestere ende draghersse, **17** Ende die vrouwen haer ghebuerinnen (met haer blijde sijnde ende segghende. Noemi is eenen sone gheboren) hebben sijnen naem ghenoemt Obed, dit is die vader van Isai des vaders van Dauid, **18** Dit sijn die generatien van Phares, Phares heeft ghewonnen Esron, **19** Esron heeft ghewonnen Aram, Aram heeft ghewonnen Aminadab, **20** Aminadab heeft ghewonnen Nahasson, Nahasson heeft ghewonnen Salmon, **21** Salmon heeft ghewonnen Booz, Booz heeft ghewonnen Obed, **22** Obed heeft ghewonnen Isai, Isai heeft ghewonnen David. Hier voleyndt dat boeck van Ruth.

1 Samuël

1 DAER was een man van Ramathaim-sophim, wt dat gheberchte van Ephraim ende sijnen naem was Elcana Ierohams sone, die een sone was van Eliu, des soons Thohu, des soons Suph, een Ephratijter. 2 ende hy hadde twee huysvrouwen den naem der eerder was Anna, ende den naem der ander Phenenna. Ende Phenenna hadde kinderen, maer Anna en hadde gheen kinderen. 3 Ende die man ginc opwaerts van sijnder stadt ten ghesetten dagen om den Heere der heyscharen te aenbidden ende hem sacrificie te doen in Silo, maer daer waren doen priesters des Heeren twee sonen van Heli, Ophni ende Phinees. 4 Aldus so is den dach ghecomen ende Helcana heeft sijn slachofferande ghedaen. Ende hi gaf Phenenne sijnder huysvrouwen ende allen haer sonen ende dochteren deelen. 5 Maer Anna gaf hy een deel droef sijnde, want hy hadde Annam lief, Maer die Heere hadde haer lichaem besloten. 6 Ende haer benijdersse quelde haer, ende verdructese seer machtelijck, alsoo seere dat sij haer ooc verweet dat die Heere haren lichaem besloten hadde. 7 ende alsoo dede sij alle iaere, als sij naet verloop des tijts opwaerts trocken totten tempel des Heeren, ende aldus creytle si haer. Maer Anna die weende, ende sij en adt niet. 8 Hierom heeft Elcana haer man tot haer gheseyt. Anna waerom weundy? ende waerom en eedt ghy niet? ende waerom wort v herte bedruct? en ben ick v niet beter dan thien sonen? 9 Maer Anna is opghestaen nae dat sij ghegeten ende gedroncken hadde te Silo. Ende die wijle dat Heli die priester op sijnen stoel sadt voor die doorstijlen van des Heeren huys, 10 doen Anna bitter van herten was, soo heeft sij totten Heere ghebeden ouerloedeelijck weenende, 11 ende een ghehofte ghehoofte, seggende. O Heere der heyrscaren, eest dat ghi aensiende siet dat verdriet van uwer dienstvrouwen, ende dat ghy mijnder gheachtich weest, ende uwe dienstvrouwe niet en vergetet, ende uwer dienerssen gheuet een mannelijcke vrucht, soo sal ick dien den Heere gheuen alle die dagen sijns leuen, ende gheen scheere en sal op sijn hoofd comen, 12 Ende het is ghesciet (doen si haer ghebedt langhe maecte voor den Heere) dat Heli haren mont waernam, 13 Maer Anna die sprac in haer herte, ende haer lippen die worden alleenlijck gheroert, maer haer stemme en hoordemen niet. Aldus soo meynde Heli dat sij droncken hadde geweest, 14 Ende hi seyde tot haer. Hoe langhe suldi noch droncken sijn? Vernuchert v een luttelken van den wijn daer ghy droncken af sijt, 15 Anna antworde ende seyde. Ten is alsoo niet mijn Heere, Maer ic ben een alte seer onsalige vrouwe, ende ick en hebbe gheene wijn gherdoncken oft eenighen stercken dranck die droncken maken mach, Maer ick heb mijn ziele wtghestort voor dat aenschijn des Heeren, 16 En wilt v dienersse niet achten een van Belials dochteren want wt die menichfuldicheyt van mijnen rouwe ende bedroeftheyt heb ick ghesproken tot nv toe, 17 Doen seyde Heli tot haer. Gaet in vreden, ende Godt van Israhel wil v gheuen v begheerte, daer ghy hem om ghebeden hebt, 18 Ende sij seyde. Och oft v dienstvrouwe mocht gratie vinden voor v ooghen, Ende die vrouwe is haren wech henen ghegaen, ende sij heeft gheten, ende haer aensicht en is niet meer

verandert gheweest in verscayden ghedaenten, 19 Ende si sijn des morghens vroech opghestaen, ende hebben aenghebeden voor den Heere, ende sijn wederom ghekeert ende tot haren huyse ghecomen te Ramatha, Ende Elcana heeft Anna sijn huysvrouwe bekent, ende die Heere heeft haers gheachtich gheweest, 20 ende het is ghesciet nae eenen omloop van dagen dat Anna heeft ontfanghen ende ghebaert eenen sone, ende sij heeft hem ghenoemt Samuel, om dat sij hem vander Heere begheert hadde. 21 Ende Elcana haer man met alle sijnen huysghesin is opwaerts ghetrocken, dat hy den Heere een feestelijcke offerande offeren soude, ende sijn belofte, 22 ende Anna en is niet mede opwaerts ghetrocken, want sij seyde tot haren man. Ick en sal niet ghaen tot dat het kint ghespeent sij, ende dat ick mach leyden, dat mach vertoont worden voor daenschijn des Heeren, ende daer ewelijc blijuen, 23 Ende Elcana haer man seyde tot haer. Doet dat v goet dunct, ende verbeyt tot dat ghy hem ghespeent hebt, ende ick bidde dat die Heere sijn woort wil volbrenghen. Aldus is die vrouwe thuy bleuen, ende sij heeft haren sone ghesoocht tot dat sij hem vanden melck speende, 24 Ende sij bracht hem met haer nae dien dat sij hem ghespeent hadde, met drij calueren ende drij vaten meels, ende een cruycke wijns, ende sij bracht hem totten huyse des Heeren te Silo, Maer dat kint was noch een seer ionck kindekien, 25 ende sij hebben een calf gheoffert, ende dat knechtken voor Heli ghebracht, 26 Ende Anna seyde. Ick bidde v mijn Heere alsoo warachtelijck als v ziele leeft Heere, ick ben die vrouwe die hier voor v ghesstaen hebbe, den Heere biddende. 27 Om dit kint heb ick ghebeden, ende die Heere heeft my ghegeheuen mijn begheerte, daer ick hem om badt, 28 Ende daerom heb ick dit kint den Heere tot sijnen dienst toghesciet, alle die daghen dat hy den Heere oorbaerlijck sijn sal, Ende sij hebben aldaer den Heere aenghebeden, Ende Anna heeft ghebeden ende gheseyt.

2 MYn herte heeft hem verhuecht inden Heere, ende mijnen horn is verhoocht in mijnen Godt, mijnen mont is wijde gheopent ouer mijn vianden, want ick ben verblift gheworden in u-wen salicheyt. 2 Daer en is niemant heyligh gelijck die Heere, want daer en is ooc gheen ander buyten v, Ende daer en is gheen sterck als onse Godt. 3 En wilt niet veel spreken hooghe dinghen v beroemende, laet die oude dinghen van uwen mont ghaen. Want die Heere is die God der wetenheyt, ende hem worden die ghedachten bereydt. 4 Den boghe vanden stercken is verwonden, ende die crancke sijn omgort met vromicheyt. 5 Die te voren versaet waren hebben hem seluen om brooden verhuert, ende die hongheriche sijn versact gheworden, tot dat die onuruchtaer vrouwe veel kinderen baerde, ende die veel kinderen hadde crancck gheworden is. 6 Die Heere slaet doot ende maect leuende, hi leydt tot inder hellen, ende brengt daer weder wt. (**Sheol h7585**) 7 Die Heere maect arm, ende maect rijck, hi vernedert, ende verheft. 8 Hy verwecht den behoeftighen wt dat stubbe der aerden, ende wt den dreck verheft hy den arme, dat hy sitten soude met die princen, ende den stoel der glorien houden, want die herren van eertrijck behooren den Heere toe, ende hy heeft die werelt daer op ghestelt. 9 Hy sal sijnder heylighen voeten

bewaren, ende die boose sullen in die duysternissen tsamen swijghen, Want een man en sal door sijn eyghen sterckheyten niet machtich worden. **10** Den Heere sullen alle sijn vianden ontsien, op hen sal hy in die hemelen donderen, die Heere sal recht doen ouer alle die hoecken van aertrijke, ende hi sal sijnen coninc die heerlycheyt gheuen, ende hi sal verheffen den horn van sijnen ghesalften. **11** Ende Elcana is wech ghegaen te Ramatha in sijn huys, maer dat kint was een dienaer voor den Heere, voor dat aensicht des priesters Heli, **12** Maer die sonen van Heli waren Belials kinderen, die den Heere niet en kenden, **13** noch ooc den dienst der priesters totten volcke, Maer als daer iemant een slachofferande offerde, so quam des priesters knecht die wijle dat men het vleesch coecte ende hy hadde een crauwelken met drij tacken in sijn hant, **14** ende dat stack hy inden metalen pot, oft inden ketel, oft inden aerden pot, oft in die teyle, ende als dat hi met dat crauwelken opbracht dat nam die priester voor hem, ende alsoo deden sij alle die van Israel der gheender die te Silo quamen, **15** Desghelljcs oock eer sij tvet des inghewandts ontsteken hadde, soo quam des priesters knecht, ende seyde den ghenen die sijn offerande doodde. Gheeft mi vleesch dat ict voor den priester mach coken, want ick en sal van v gheen ghecooct vleesch ontfanghen, maer rou **16** Ende die ghene die sijn offerande sloech seyde tot hem laet dat vet des inghewants heden ierstmael ontsteken worden nae die ghewoonlijcke maniere, ende dan neemt voor v alsoo vele als v ziele begheert, Ende hy antwoorde ende seyde tot hem. Ten sal soo gheensins sijn, maer ghi sullet my nv gheuen, oft anders ick salt met ghewelt nemen, **17** Aldus soo was die sonde der kinderen bouen maten seer groot voor den Heere, want die menschen versmaedden dat sacrificie des Heeren, **18** Maer Samuel diende voor dat aensicht des Heeren, een kint omgort met eenen lijnen Ephod, **19** Ende sijn moeder maecte hem eenen cleynen rock, den welcken sij bracht ten gheseten daghen, als sij opwaerts quam met haren man om die feestelijcke offerande te offeren, **20** Ende Heli ghebenedijde Elcana, ende sijn huysvrouwe, ende sij seyde tot hem. Die Heere moet v saet wederom gheuen van deser vrouwen, voor tghewin, dwelcke ghi den Heere gheleent hebt, Ende sijn wederom ghegaen tot haer woonstede, **21** Hierom heeft die Heere Annam besocht, ende sij heeft ontfanghen ende ghebaert drij sonen ende twee dochteren, Ende dat kint Samuel is groot gheworden by den Heere, **22** Maer Heli was seer oudt, ende hi heeft ghehoort alle die dinhgen die sijn sonen deden alle den volcke van Israel, ende hoe dat sij sliepen by die vrouwen, die wake hielden aan die dore des tabernakels, **23** ende hy seyde tot hen. Waerom doedi alsulcken dinghen, seer quade dinghen die ick hoore van alle den volcke? **24** En wilt soo niet doen mijn kinderen, want ten is gheen goet gherucht dat ick hoore, dat ghy tvolck des Heeren doet ouertreden, **25** Eest sake dat een man tseghen eenen man misdoet, soo mach hem Godt versoent worden, Maer eest sake dat een man teghen den Heere misdoet, wie sal voor hem bidden? Ende sij en hebben naer haers vaders stemme niet ghehoort, want die Heere wildese dooden, **26** Maer dat kint Samuel nam toe ende wies, ende behaechde soo wel Gode, als den menschen. **27** Maer daer is een man

Godts ghecomen tot Heli, ende heeft tot hem gheseyt. Dit seyt die Heere, En ben ick niet openlijc vertoont gheweest den huyse ws vaders, als sij in Egipten waren in Pharaos huys? **28** Ende ick heb hem vercoren wt alle die gheslachten van Israel voor my tot eenen priester, dat hi opgaen soude tot mijnen outaer, ende dat hi mi die welriekende offerande ontsteken soude, ende dat Ephod voor my draghen, ende ick hebts ws vaders huyse al ghegheuen vanden sacrificien der kinderen van Israel, **29** Waerom hebdi mijn slachofferande metten verssenen wech ghestooten, ende mijn ghiften, waer af ick gheboden hebbe datmen die inden tempel offeren soude, ende hebt v sonen meer gheeert dan my, om dat ghy eten soudt die beste gauen van allen den sacrificien mijns volcs Israel. **30** Daerom soo seyt die Heere die Godt van Israel. Ic heb sprekende gheseyt, dat v huys ende ws vaders huys voor mijn aenschijn dienen souden inder ewicheyt, Maer nv seyt die Heere, verre sij dat van my, Ende soo wie my eere bewijset, dien sal ick glorificeren, maer die my versmaeden die sullen onedel wesen, **31** Siet die daghen comen ende ick sal uwen arm afsnijden, ende den arm van ws vaders huys, alsoo datter gheen out man in v huys en sij, **32** Ende ghy sult uwen benijder sien inden tempel in alle die voorspoedigheden van Israel, ende daer en gheen oudt man in v huys wesen tot allen daghen, **33** Maer nochtans en sal ick niet alle man van uwen gheslachte wech nemen van mijnen outaer, maer om dat v oogen moghen vergaan, ende v ziele verdwijnen, ende een groot deel van uwen huyse sal steruen, als sij sullen comen sijn tot die mannelijcke ouerdom, **34** Ende dat sal v voor een teeken wesen dat uwen twee sonen toecomien sal Ophni ende Phinees, Op eenen dach sullen sij beyde steruen, **35** Ende ick sal voor my verwecken eenen ghetrouwene priester, die nae mijn herte ende nae mijn ziele doen sal, Ende ick sal hem een ghetrouwene huys timmeren, ende hy sal voor mijnen ghesalften wandelen tot allen daghen, **36** Maer het sal noch comen, dat soo wie van uwen huyse sal ouerbleuen sijn die sal comen, om datmen voor hem bidden soude, ende dat hy eenen silueren penninck offere, ende eenen wronghel broots, ende segghe. Ick bidde v laet my comen tot een priesterlijc deel, op dat ick een montuolle broots eten mach.

3 MAer dat kint Samuel diende den Heere voor Heli, ende het woort des Heeren was costelijc in dien daghen, daer en was gheen openbaer visioen, **2** Aldus dan eest ghebuert op eenen dach als Heli lach op sijn bedstede, ende sijn ooghen waren verduysterd, ende hy en conste des Heeren lichtuait niet ghesien **3** voor dat wt ghinck, Maer Samuel sliep inden tempel des Heeren, daer Gods arcke was, **4** Ende die Heere riep Samuel, Die welcke antwoordende heeft gheseyt. Siet ick ben hier, **5** Ende hy liep tot by Heli, ende seyde. Siet ick ben hier, want ghy hebt my gheroepen, Ende hy seyde, ic en heb v niet gheroepen, keert wederom ende slaept, Ende hy is wech ghegaen, ende heeft gheslapen, **6** Ende die Heere heeft daertoen tweeden Samuel gheroepen, Ende Samuel opstaende is tot Heli ghegaen ende heeft gheseyt. Siet ick ben hier, want ghy hebt my gheroepen, Ende hy antwoerde. Ick en heb v niet gheroepen, mijn sone gaet wederom ende slaept **7** Maer Samuel en kende den Heere noch niet, ende het woort des Heeren en was hem

noch niet gheopenbaert, **8** Ende die Heere deder noch toe, van ons, op dat sij ons mach verlossen wt onser vianden ende hi heeft Samuel noch gheroepen ten derden male, handen, **4** Hierom heeft dat volck te Silo ghesonden ende Die welcke opstaende is ghegaen tot Heli **9** ende seyde. Siet ick ben hier, want ghi hebt mi gheroopen. Aldus so heeft Heli verstaen dat die heere het kint riep, ende hi seyde tot Samuel. Gaet henen ende slaept, ende eest dat hy v noch eens roept, soo suldi segghen. Spreect Heere want v dienaer hoort, Aldus is Samuel wech ghegaen ende heeft gheslapen op sijn pletse, **10** Ende die Heere is comen ende heeft ghestaan, ende gheroepen ghelycck hi hem ten tweeden gheroopen hadde, segghende. Samuel Samuel, Ende Samuel seyde. Spreect Heere want v dienaer hoort, **11** Ende die Heere seyde tot Samuel. Siet ick doen een woort in Israel, dat (soo wie dat hoort) hem sullen beyde sijn ooren tuyten. **12** Op dien dach sal ick doen opstaen teghen Heli alle die dinghen die ick tseghen sijn huys ghesproken hebbe. Ic salt beginnen ende volbrenghen, **13** Want ick hebt hem te voren gheseyt, dat ic ouer sijn huys recht doen soude inder ewicheyt om die boosheydt, want hy wel wiste dat sijn kinderen onweerdelyc deden, ende hy die niet en strafte. **14** Daerom heb ic den huyse van Heli ghesworen, dat die boosheydt van sijnen huyse niet en sal ghesuyuert worden, noch met slachofferanden noch met ghiften tot inder ewicheyt, **15** Ende Samuel sliep tot den morghenstont toe, ende hi dede die doren van des Heere huys open, Ende Samuel die vreesde dat visioen Heli te kennen te gheuen, **16** Hierom so heeft Heli Samuel gheroepen ende gheseyt. Samuel mijn sone, Ende hy antwoorde ende seyde. Ic ben hier, **17** Ende hy vraechde hem. Welc is het woort dat die Heere tot v ghesproken heeft, Ic bidde v en wilt dat voor my niet verborghen, Godt moet v dese dinghen doen, ende die noch daer toe doen, eest sake dat ghy een woort voor my verborcht, van alle die woorden die v gheseyt sijn. **18** Aldus so heeft hem Samuel alle die woorden te kennen ghegeheuen, ende hy en heeft niet voor hem verborghen, Ende hy antwoerde. Hy is die Heere, hy doe dat goet id in sijn ooghen, **19** Maer Samuel is opgewassen ende die Heere was met hem. Ende daer en viel gheen van allen sijnen woorden op die aerde, **20** Ende gheheel Israel van Dan aen tot Bersabee heeft ghekent, dat die ghetrouwue Samuel een propheet des Heeren was, **21** Ende die Heere deder noch toe, dat hi hem openbaerde te Silo, want die Heere was Samuel gheopenbaer te Silo, nae dat woort des Heeren. Ende Samuels woort is ghesciet voor alle die van Israel.

4 ENde het is gheschiet in dien daghen dat die Philistijnen sijn vergadert ten strijde, Ende Israel is den Philistijnen teghen ghegaen ten strijde, ende sij hebben haren leger ghemaect by den steen der helpen, Maer die Philistijnen quamen te Aphec, **2** ende sij stelden haer slachoorden teghen Israel, Maer als den strijt begonnen was, soo hebben die van Israel den Philistijnen den rugge ghekeert ende in dien strijt sijnder verslaghen hier en daer op die velden, by nae vier duysent mannen, **3** Ende dat volck is wederom ghegaen tot die legheren, Ende die ouderen van Israel seyden. Waerom heeft ons die Heere heden gheslaghen voor die Philistijnen, Laet ons halen by ons van Silo die arcke van dat verbont des Heeren, ende laet die comen int midden

van ons, op dat sij ons mach verlossen wt onser vianden sij hebben van daer ghehaelt die arcke van tverbont des Heeren der heyrscaren, sittende op die Cherubims Ende die twee sonen van Heli waren metter arcken van dat verbont des Heeren, Ophni ende Phinees, **5** Ende als die arcke des verbonts inden heyrelgher comen was, soo hebben alle die van Israel gheroepen met eenen groeten roep, ende die aerde gaf ghelycck, **6** Ende die Philistijnen hoorden die stemme des gheroeps, ende sij seyden. Wat is doch dese stemme des grooten ghericjts inder hebreeusschen leghere? Ende sij hebben vernomen dat die arcke des Heeren inden legher comen was, **7** Ende die Philistijnen hebben gheureest segghende. God is inden legher comen, Ende si versuchten, segghende. **8** Wee ons want soo groten vrolyccheyt en heeft ghisteren ende eerghisteren niet gheweest, Wee ons, Wie sal ons behouden wt die hant van desen hoogen goden? Dit sijn die goden die Egipten sloeghem met alderhande plaghen in die woestynje, **9** O ghi Philistijnen versterct v, ende weest mannen, op dat ghy den hebreeusschen niet en dient ghelycck sij ons ghdient hebben, hebt v vromelijck ende strijt. **10** Aldus soo hebben die Philistijnen ghestreden ende Israel wert verslaghen, ende een ieghelyc is gheuloden in sijn tabernakel, ende daer is een seer groote nederlaghe ghesciet, ende daer ysser van Israel gheuallen dertich duysent mannen te vote, **11** Ende die arcke Godts is ghenomen, ende die twee sonen van Heli sijn oock ghestoruen Ophni ende Phinees, **12** Ende een man van Beniamin wten strijde loopende, is ghecomen te Silo op dien dach, met gheschoorden cleede, ende met aerde op sijn hoof ghespraeyt, **13** Ende als hy comen was, soo sadt Heli op een setel teghen den wech verbeydende, want sijn herte was beanxt voor die arcke Godts, Ende als die man binnen comen was, soo heeft hy der stadt dit te kennen ghegeheuen, ende alle die stad heeft iammerlijck ghehuylt, **14** Ende Heli heeft dat ghelycck des gheroeps ghehoert, ende hy heeft gheseyt. Wat is dit ghelycck van desen gheruchte? Ende die man is haestelijck ghecomen, ende heeft dit Heli gheboot-schap, **15** Ende Heli was acht ende neghentich iaren oudt, ende sijn ooghen waren verduystert ende hy en mocht niet sien, **16** Ende hy seyde tot Heli. Ick ben die ghene wten strijde ghecomen ben, ende ick ben die wt die slachoorden heden gheuloden ben, Totten welcken hy seyde. Wat ysser ghesciet mijn sone? **17** Ende die de bootscap brachte heeft gheantwoort. Israel (seyt hy) is gheuloden voor die Philistijnen, ende daer is een groote nederlaghe ghesciet onder tvolck, ende daer toe soo sijn beyde v sonen oock doot, Ophni ende Phinees, ende die arcke Godts is ghenomen, **18** Ende als hy Godts arcke ghenoemt hadde, soo viel Heli van den setel achterwaerts ouer, by die dore, ende brekende sijnen hals is hy geghestoruen, Want het was een ou man, die langhe gheleeft hadde, ende hi heeft Israel gheordeelt veertich iaren lanc. **19** Maer sijn behoude dochter Phinees huysvrouwe, was beurucht, ende seer by den tijt van baren, ende die bootscap hoorende dat die arcke Godts ghenomen was, ende dat haren swerre ende haer man doot waren, soo heeft sij haer nederghebocht ende ghebaert, want sij was oueruallen met haestighe ende

onuersiende pijne, 20 Ende op die selue stonde van haer doot, soo seyden haer die vrouwen die bi haer stonden. En hem niet en antwoorde, noch en bemercte dat niet 21 Ende sij noemde dat kint Ichabod, segghende. Die glorie is wech ghenomen van Israhel, om dat die arcke Godts ghenomen is, Ende voor haers mans vader, ende voor haren man 22 seyde sij. Die glorie is van Israhel wech ghenomen, om dat die arcke God ghenomen was.

5 MAer die Philistijnen namen Gods arcke, ende droeghen die wech vanden steen der helpen tot in Azoten, 2 Ende die Philistijnen namen Gods arcke ende droeghen die in Dagons tempel, ende stelden die by Dagon, 3 Ende als die van Azoten des morgens vroech opghestaen waren, Siet soo lach Dagon plat neder ter aerden op sijn aensicht, voor des Heeren arcke, Ende sij namen Dagon, ende stelden hem weder in sijn plaatse, 4 Ende als sij des anderen daechs oock vroech weder opstonden, so vonden sij Dagon ligghende op sijn aensicht op die aerde voor des Heeren arcke, maer Dagons hooft, ende beyde die palmen van sijnen handen, waren afghesneden op den dorpel. 5 Maer Dagon den block alleen was bleuen in sijn plaatse, Om dese sake en terden die priesters van Dagon, ende alle die in sijnen tempel gaen op den dorpel van Dagon niet in Azoten tot opden dach van heden toe. 6 Maer die hant des Heeren is swaer gheworden ouer die van Azoten, ende hy heeftse verdoruen, ende hy sloech die van Azoten ende alle die van haren palen in die verborghen plaatse der billen, Ende die dorpen ende die ackers wierpen op int midden des lants, ende daer sijn myusen voorts comen, ende daer is een bescaemtheyt van een groote sterfte afcomen in die stadt, 7 Ende die mannen van Azoten aldusdanige plaghe siende seyden. En laet die arcke des Gods van Israhel by ons niet blijuen, want sijn hant is op ons verhart, ende op Dagon onsen Godt, 8 Ende sendende hebben sij vergadert alle die vorsten der Philistijnen tot henlieden ende hebben gheseyt. Wat sullen wi met dese arcke van Israhels Godt doen? Ende die van Geth hebben gheantwoort. Laet die arcke van Israhels Godt ommeghedraghen worden, Ende sij hebben die arcke van Israhels Godt omghedraghen, 9 Maer als sij die ommadroeghen, soo quam die hant des Heeren ouer alle die steden door een seer groote moort, ende sloech die mannen van elcker stadt vanden minsten totten meesten ende die eynden van haren eyndeldermen wtstekken verrotten, Ende die van Gech hebben eenen raet tsamen vonden ende hebben voor haerlieden stoelen van pelsen ghemaect, 10 Hierom soo hebben sij die arcke Godts ghesonden tot Accaron, Ende als die arcke Godts tot Accaron ghecomen was, soo hebben die Accaroniten seer gheroepen segghende. Sij hebben die arcke van Israhels Godt by ons ghebracht, dat sij ons, ende ons volkc doot slaen soude, 11 Aldus soo hebben sij wt ghesonden ende vergadert alle die vorsten der Philistijnen die welcke hebben gheseyt. Laet die arcke van Israhels Godt gaen, ende laetse wederom keeren tot haer plaatse, dat si ons met onsen volcke niet doot en slae, 12 Want ouer alle die steden quam eenen grooten anxt vander doot ende een alderswaerste hant Godts, Ende die mans die niet gestoruen en waren,

worden gheslaghen in die verborghen plaatse van haren billen, ende het ghercijsch van ekcker stadt ghinck op totten vreest niet, want ghy hebt eenen sone ghebaert, Die welcke hemel.

6 ALdus was des Heeren arcke inder Philistijnen lant seuen maenden, 2 Ende die Philistijnen hebben gheroepen die priesters ende waersegghers, seggende. Wat sullen wi van die arcke des Heeren doen? Segt ons hoe wij die moghen wederom tot haer plaatse senden, Die welcke hebben gheseyt. 3 Eest sake dat ghy die arcke des Godts van Israhel wederomme seyndt, soo en wilt die niet ydel laten wech gaen, maer betaelt haer dat ghy schuldich sijt voor die sonde, ende dan suldi ghenesen worden, ende ghi sult weten waerom dat sijn hant van v lieden niet en ghaet, 4 Die welcke hebben gheseyt. Wat eest dat wij hem voor ons misdaet betalen moeten? Ende sij hebben gheantwoort. 5 Nae dat ghetal der lantscappen vanden Philistijnen suldi maken vijf gulden billen, ende vijf gulden myusen, want ouer v ende ouer v vorsten alle te samen was een plaghe, Ende ghy sult maken die ghelyckenissen van uwen aersbillen, ende die ghelyckenissen vanden myusen die het lant bedoruen hebben, Ende ghy sult Israhels Godt glorie gheuen, oft hy by auonturen verlichte sijn hant van v lieden ende van v goden ende van v lant, 6 Waerom beswaerd i herten ghelyck Egipeten ende Pharaao haer herten verswaert hebben, En heeftse Pharaao dan niet laten gaen, ende en sijn sij niet wech ghereyst na dat hi gehslaghen was? 7 Hierom gaet toe, ende maect eenen nieuwe waghen ende neemt twee coeyen die ionghe calueren suyghen, den welcken noyt gareel opgheleyt en is, ende spant die aenden waghen te samen, ende sluyt haer calueren thuys, 8 Ende ghy sult die arcke des Heeren nemen, ende die opden waghen legghen ende die gulden iuweelen die ghy hem voor v misdaet hebt betaelt, suldi in een cofferken aan haer sijde stellen, ende laetse alsoo varen, datse wech gae 9 Ende ghy sult toesien, ende by alsoo dat si door den wech van haren palen opwaerts gaet recht na Bethsames, so heeft hi ons dit groot quaet gheschaen, Maer eest sake dattet alsoo niet en ghebuert, soo sullen wij weten dat sijn hant ons gheensins gheraect en heeft maer dat dit by gheuale gheschiet is, 10 Hierom hebben sij in deser manieren gheschaen, ende nemende twee coeyen die calueren soochden, spanden sij die aen den waghen, ende haer calueren hebben sij thuys ghesloten, 11 ende sij stelden die arcke Godts opden waghen, ende dat cofferken dwelck hadde die gulden myusen ende die ghelyckenisse vanden aersbillen, 12 Ende die coeyen ghinghen al recht voorts door den wech die daer leyt nae Bethsames, ende sij ghinghen eenen wech voorts gaende ende loeyende, ende sij en wijcten ter sjiden niet af ter rechter noch ter slincker hant, Ende die vorsten vanden Philistijnen volchden tot aen die palen van Bethsames, 13 Ende die Bethsamiters maeyden tarwe in die valleye, ende opheffende hen ooghen hebben sij die arcke ghesien, ende si waren blijde doen sij die saghen, 14 Ende den waghen is comen in losue des Bethsamiters acker, ende daer bleef hy staende, Ende daer was eenen grooten steen, ende sij hebben dat hout vanden waghen in stucken ghehouwen, ende leyden die coeyen daer op den Heere tot eenen heelenbrantoffer, 15 Maer die Leuiten namen die arcke af ende dat cofferken welck by haer

was, daer die gulden iuweelen inne waren, ende stelden gheoffert al gheheel den Heere tot eenen heelenbrantoffer, die opden groten steen, Ende die mannen van Bethsames ende Samuel heeft totten Heere gheroepen voor Israel, hebben heel brantofferanden gheoffert, ende hebben op ende die Heere heeft hem verhoort. **10** Ende het is ghebuert dien dach den Heere slachofferanden ten offer ghedoodt. **16** die wijle dat Samuel dien heelenbrantoffer offerde, dat die Ende die vijf vorsten van Philistijm hebbent aensien, ende Philistijnen begonsten te strijden teghen Israel, Maer die sijn wederom ghekeert nae Accaron op dien dach, **17** Dit Heere heeft gheondert met eenen seer groten donder op sijn die gulden aersbillen welc die Philistijnen den Heere dien dach ouer die Philistijnen, ende hy heeftse veruaert betaelt hebben voor haerlieden misdaet, Azotus een, Gaza ende sij sijn verslaghen van die kinderen van Israel. **11** een, Ascalon een, Geth een, Accaron een. **18** ende gulden muysen, nae dat ghetal vander Philistijnen steden der vijf Ende die mannen van Israel wt Masphat gaende hebben verscheiden lantscappen van die bermuerde stadt aen, tot die Philistijnen veruolcht, ende die verslaghen totter plaetsen dat dorp welc sonder mueren was, ende tot groot Abel toe, die daer is beneden Bethchar, **12** Ende Samuel heeft eenen daer sij die arcke des Heeren op ghestelt hadden, die tot steen ghenomen, ende dien ghestelt tusschen Masphat ende dien dagen toe bleuen was op Iosue des Bethsamiters tusshen Sen, ende heeft die plaatse ghenoemt den steen dier helpen, Ende hy seyde. Tot hier toe heeft ons die Heere acker, **19** Maer hy heeft sommighe vanden Bethsamiters gheholpen. **13** Ende die Philistijnen sijn vernedert ende sij en mannen gheslaghen, om dat si des Heeren arcke ghesien hebben voorts daer niet meer toe ghedaen om te comen hadden, ende versloech vanden volcke tseuentich mannen, in die palen van Israel, Aldus so is die hant des Heeren ende vanden ghemeynen volcke vijftich duysent Ende het worden op die Philistijnen, alle die dagen van Samuel, **14** volck heeft seer rouwiche gheweest, om dat die Heere het Ende die steden welck die Philistijnen Israel afghenomen volc met die groote plague gheslagen hadde, **20** Ende die hadde, sijn Israel wederom ghegeuen, van Accaron tot mannen van Bethsames seyden. Wie sal moghen staen voor Geth toe, ende tot haren palen, ende die Heere heeft Israel daenschijn van desen Heere den heylighen Godt ende tot verlost wter Philistijnen hant, ende het was paeys tusschen wien sal die van ons opwaerts trekken? **21** Ende sij hebben Israel ende die Amorrheen, **15** Ende Samuel ordeelde boden ghesonden tot die inghesetenen van Cariathiarim, Israel alle sijn leefdaghe lanck. **16** ende hi reysde alle iare seggende. Die Philistijnen hebben die arcke des Heeren ghaende rontomme Bethel ende Galgala ende Masphath wederom ghebracht, coemt af ende haeltse wederom tot ende hi ordeelde Israel in die voorseyde steden, **17** Ende uwaerts. hy keerde wederomme te Ramatha, want daer was sijn huys Ende daer ordeelde hy Israel, ende hy heeft daer den Heere ooc eenen outaer ghettimmerd.

7 Hierom sijn die mannen van Cariath-iarim comen, ende hebben des Heeren arcke wederom ghebracht, ende die ghedraghen in Abinadabs huys te Gabaa, Ende Eleazar sijnen sonen hebben sij gheheylicht, om dat hy des Heeren arcke bewaren soude, **2** ende het is gheschiet vanden daghe dat des Heeren arcke tot Cariathiarim bleef dat ter veel daghen verliepen, want het was nv twintichste iaer, ende tgheheel huys van Israel ruste nae den Heere, **3** Maer Samuel sprach tot dat gheheel huys van Israel, segghende. Eest dat ghy met ghehelder herten tot den Heere wederkeert, so neemt wech alle vreemde goden wt dat midden van v lieden, Baalim ende Astharoth, ende bereydt v herten den Heere ende dient hem alleene, ende hi sal v verlossen wt der Philistijnen hant, **4** Aldus hebben die kinderen van Israel Baalim ende Astharoth wech ghenomen, ende hebben den Heere alleen ghedient, **5** Maer Samuel heeft gheseyt. Vergadert gheheel Israel in Masphath, dat ick den Heere voor v mach bidden, **6** Ende sij sijn te Masphath vergadert, ende sij hebben water ghescept, ende dat ghegoten voor dat aensicht des Heeren, ende sij hebben op dien dach gheuast, ende aldaer gheseyt. Wij hebben den Heere ghesondicht Ende Samuel heeft die kinderen van Israel recht ghedaen te Masphath. **7** Ende die Philistijnen hebben ghehoort, dat die kinderen van Israel te Masphath vergadert waren, ende die vorsten der Philistijnen sijn opghetrocken tot Israel, Als die kinderen van Israel dat ghehoort hadden, soo hebben sij gheureest van der Philistijnen aensichte, **8** Ende sij hebben tot Samuel gheseyt. En wilt niet ophouden voor ons te roopen tot den Heere onsen Godt, dat hi ons verlosse wter Philistijnen hant, **9** Maer Samuel heeft ghenomen een suyghende lammeken, ende dat

8 Ende het is ghebuert doen Samuel out ghworden was dat hy sijn sonen maecte rechters van Israel, **2** ende den naem van sijnen erste gheboren sone was loel, ende den naem vanden tweeden was Abia, der rechteren in Bersabee, **3** Ende sijn sonen en wandelen in sijn weghen niet, maer sij wijcten af nae die ghericheyte, ende ontfinghen ghiffen, ende verkeerden dat recht. **4** Aldus alle die ouders van Israel tsamen vergadert sijnde, quamen by Samuel in Ramatha, **5** Ende sij hebben tot hem ghseyt. Siet ghy sijt out ghworden, ende v sonen en wandelen in v weghen niet, Dus maect ons eenen coninck dat die ons ordeele, ghelyc alle ander natien van volc hebben, **6** Ende dese redene mishaechde in Samuels oogen, om dat si gheseyt hadden gheeft ons eenen coninck dat die ons ordeele, Ende Samuel heeft tot den Heere ghebeden, **7** Ende die Heere heeft tot Samuel geseyt. Hoort na des volcs stemme in alle dat sij v seggen, want si en hebben v niet ver-worpen, maer mi, dat ick ouer hen niet regnernen en soude, maer mi, dat ick ouer hen niet regnernen en soude, **8** Nae allen hen wercken die sij ghedaen hebben van dien dach dat icse wt Egipeten leyde tot op desen dach toe, ende ghelyc sij my verlaten hebben, ende hebben ghedient vreemde goden, alsooo doen sij v oock, **9** Daerom soo hoort nv hen stemme, Maer nochtans waerscouwt hen ende seget hen te voren des conincs recht, die ouer haer lieden regnernen sal. **10** Aldus soo heeft Samuel alle des Heeren woorden ghesproken totten volcke die eenen coninck van hem begheert hadden, **11** ende hy seyde. Dit sal des conincs recht sijn, die ouer v lieden regnernen sal,

V sonen sal hi nemen ende stellen die in sijn waghenen,
ende hy salse voor hem maken ruyters te peerde, ende
voorloopers van sinen waghenen, **12** ende hy salse voor hem
maken capiteynen ouer duysent mannen, ende ouer hondert
mannen, ende ackerluyden van sijnen ackerlanden, ende
coren maeyers, ende smeden van sijnen wapenen, ende
waghen makers, **13** Ende uwe dochteren sal hy voor hem
maken salfmakerssen, ende cokerssen, ende backerssen **14**
Ende hy sal oock v beste ackerlanden ende wijngaerden,
ende olifgaerden nemien, ende gheuen die sijnen dienaer,
15 Oock sal hy v graen ende die iaerlijcksche vruchten
van uwen wijngaerden verthienden, om te gheuen sijnen
ghesneden camerlingen ende knechten, **16** Ooc sal hy v
knechten ende v dienstvrouwen, ende v fijnstie ionghelingen,
ende v esels wech nemen, ende die in sijn werc stellen, **17** v
cudden sal hy oock verthienden ende ghi sult sijn slauen
wesen, **18** Ende in dien dach sul di roepen van dat aensicht
ws conincks den welcken ghy voor v lieden ghecoren hebt,
ende die Heere en sal v op dien dach niet verhooren, om dat
ghy eenen coninck begheert hebt voor v lieden, **19** Maer dat
volc en heeft niet willen hooren nae Samuels stemme, maer
sij seyden. Gheensins, want daer sal eenen coninc ouer
ons sijn, **20** ende wij sullen oock wesen ghelyck alle die
heydenen, ende ons coninck sal ons ordeelen, ende voor
ons trecken, ende ons oorloghe voor ons strijden, **21** Ende
Samuel heeft alle die woorden des volcs ghehoort, ende die
ghesproken in die ooren des Heeren, **22** Maer die Heere
heeft tot Samuel geseyt. Aenhoort hen stemme, ende stelt
ouer hen eenen coninck Ende Samuel seyde tot die mannen
van Israel. Een yeghelyck gae in sijn stadt.

9 ENde daer was een man van Beniamin Cis ghenaemt een
sone van Abiel, des soons Seor, des soons Bechorath,
des soons Aphia eens mans van Iemini sone, sterc van
crachte, **2** Ende hi hadde eenen sone Saul ghenaemt,
wtuercoren ende onder die kindervan Israel en was
gheen man beter dan hy, vanden scouderen opwaerts was hy
hoogher van lingden bouen alle tvolck, **3** Ende die eselinnen
van Cis Sauls vader waren verloren, ende Cis seyde tot
Saul sijnen sone. Neemt met v een vanden knechten ende
opstaende gaet henen ende suet die eselinnen. Ende als sij
ouer dat gheberchte van Ephraim ghepasseert waren, **4**
ende door het lantscap van Salisa, ende die niet vonden en
hadden, soo sijn sij voorts ghegaen door dlant van Salim,
ende sij en waren daer niet, Ende oock door het lant van
Iemini, ende si en hebben die niet vonden, **5** Maer als sij
comen waren int lant van Suph, soo seyde Saul tot den
knecht die met hem was, Coemt ende laet ons wederom
gaen dat by auonturen mijn vader die eselinnen niet en heb
laten varen, ende sorchfuldich sij voor ons, **6** Die welcke
seyde. Siet in dese stadt is een man Godts, een edel man
al dat hy seyt dat coemt sonder twijfel, Daerom laet ons
nu tot daer gaen, oft hy by auonture mocht besccheid
segghen van onser reysen, waer om dat wij comen sijn,
7 Ende Saul seyde tot sijnen knecht. Siet wi sullen daer
gaen, maer wat sullen wi den man Godts draghen? Daer
en is gheen broot meer in ons male, ende wij en hebben
gheen ghifftken dat wij den man Godts ghauen, noch yet
anders, **8** Ende die knecht heeft wederom gheantwoort tot

Saul ende gheseyt. Siet daer is noch een vierendeel van
eenen silueren penninc in mijn hant vonden, laet ons dien
den man Godts gheuen op dat hy ons tbscheedt van onser
reysen wil segghen **9** (Hier voortijs pleech in Israel een
ieghelic alsoo te segghen gaende om van Godt raet te
halen) Coemt laet ons totten sienden gaen, Want diemen nu
ter tijt noemt een propheet, dien noemde men hier voortijs
een siende, **10** Ende Saul seyde tot sijnen knecht. V woort is
dalder beste coemt laet ons gaen. **11** Ende sij sijn in die
stad ghegaen, daer die man Godts in was, Ende als si die
hoochde vander stadt opghinghen, soo vonden sij longhe
dochters die wtwaerts ghanghen om water te sceppen, ende
sij hebbent tot die gheseyt, Is die siender hier? **12** Die welcke
antwoordende hebbent gheseyt, hi is hier, siet voor v, haest
ende v tvolck en sal niet eten voor dat hy comen sal, want hy sal die
v nv, want hi is heden in die stadt comen, om dat tvolck
heden een groote sacrificie te doen heeft op die hoochde,
13 Ende in die stadt comende suldy hem ter stont vinden,
eer hy opwaerts op die hoochde ghaet om teten, Want het
volck en sal niet eten voor dat hy comen sal, want hy sal die
slachofferande ghebenedijden, ende dan sullen sij eten die
daer gheroepen sijn, Daerom ghaet nv opwaerts, want ghy
sult hem heden vinden, **14** Ende sij sijn op gheghaen in
die stadt, Ende alssij wandelden int middel vander stadt,
doen werde Samuel ghesien wtcomende hen te ghemoete,
om te gaen opwaerts op die hoochde, **15** Maer die Heere
hadde Samuels oore open ghedaen eenen dach te voren eer
Saul quam, segghende. **16** Morghen te deser seluer vren
die nv is, sal ick eenen man tot v senden wt dat lant van
Beniamin, ende ghy sult dien saluen tot eenen ouersten ouer
mijn volck van Israel, ende hy sal mijn volck verlossen wt
der Philistijnen hant, want ic heb mijn volc aensien, want
haerlieder gheroep is tot mi comen, **17** Ende als Samuel
Saul aensien hadde, soo seyde die Heere tot hem. Siet daer
den man dien ick v gheseyt hadde, dese sal heerscappie
ouer mijn volck hebben, **18** Ende Saul quam bi Samuel int
midden vander poorten, ende seyde. Ic bidde v segt my waer
dat huys vanden siender is, **19** Ende Samuel antwoorde
tot Saul, segghende. Ic ben die siender, gaet voor my op
die hoochde, dat ghy heden met my etet, ende ick sal v
morghen vroech laten gaen ende alle dat in v herte is sal ick
v segghen, **20** Ende van die eselinnen die ghy erghisteren
verloren hebt, en wilt niet besorcht sijn, want sij sijn vonden,
Ende wien sullen doch alle die beste dinghen van Israel
toebehooren? en sullen die v ende ws vaders huyse niet
toebehooren? **21** Ende Saul antwoordende seyde. En ben
ick niet een sone van Iemini vanden minsten geslachte van
Israel? ende en is mijn familie niet die alder laetste van
allen die familien van Beniamins gheslachte? Waerom hebd
mi dan dese redene gheseyt? **22** Aldus Samuel met hem
nemende Saul ende sijnen knecht heeft die ghebracht in
die eetplaetse, ende hy gaf hemlieden plaetse int opperste
van alle die daer ghenoootd waren, want daer waren omtrent
dertich mannen, **23** Ende Samuel seyde tot den cock. Gheeft
dat stuck welck ick v ghegeuen hebbe, ende beuolen dat ghy
dat by v op een sijde legghen soutd, **24** Aldus heeft die cock
een scouder opghheauen, ende die gheleyt voor Saul, Ende
Samuel seyde. Siet daer datter bleuen is, legget voor v, ende
etet, want het is by voorsienicheyt voor v bewaert, als ick

het volck ghenoodt hadde, Ende Saul heeft met Samuel gheten op dien dach, **25** Ende sij sijn weder af ghecomen van die hoochde, tot in die stadt, ende Samuel heeft met Saul ghesproken op den solder, ende hy bereydde Saul daer een plaetse om te slapen, ende hy heeft gheslapen, **26** Ende als sij des morghens opghestaen waren, ende dat nv clae dagh worde, soo riep Samuel Saul opden solder, seggende. Staet op dat ick v mach late gaen, Ende Saul is opghestaen ende sij sijn beyde wtghegaen, te weten hy ende Samuel, **27** Ende als si nederwaerts ghinghen aen dat wterste deel vander stadt, soo seyde Samuel tot Saul. Segghet den knecht dat hy voor ons gae, ende door wech passere, maer blijft ghy hier een luttel tijts staende, dat ick v mach te kennen gheuen het woort des Heeren.

10 DDen nam Samuel een olie potken, ende storte dat wt op sijn hooft, ende hy heeft hem ghecuest, ende gheseyt. Siet die Heere heeft v ghesalf ouer sijn erfeel tot eenen prince, Ende ghy sult sijn volck verlossen wt sijnder vianden handen, die rontsomme hen sijn, Ende dit sal v voor een teeken wesen dat die Heere v tot eenen prince ghesalft heeft. **2** Als ghy heden van my sult ghegaen sijn, soo suldi twee mans vinden by Rachels graf in die wterste palen van Beniamin, in die suytseide, ende die sullen v segghen. Die eselinnen sijn gheouenden, daerom dat ghy wtghegaen waert om die te soecken, ende v vader (die eselinnen nv ongheacht latende) is voor v besorcht, ende seyt. Wat sal ic van mijnen sone doen? **3** Ende als ghy van daer sult ghegaen sijn, ende voorts ghegaen ende ghecomen tot die eycke Thabor, daer sullen v vinden drij mannen opwaerts gaende totten Heere te Bethel, waer af die eene dragen sal drij ionghe boxkens, ende die ander drij coecken broots, ende de derde draghende een flessche wijns, **4** Ende als die v sullen groeten, soo sullen sij v twee brooden gheuen ende ghy sult die van haren handen nemen, **5** Daer nae suldi comen tot Gods hueuel, daer der Philistijnen hoede is, ende als ghy daer in die stadt sult comen sijn, soo sal v eenen hoop propheten ontmoeten, nederwaerts comende van dat hoochste, ende voor hen sal gaen een psalterspel, ende een bomme ende een pijpe, ende harpe, ende sij sullen propheten, **6** Ende den gheest des Heeren sal haestelijck in v springhen, ende ghy sult met hen propheten, ende verandert worden in eenen anderen man. **7** Hierom soo wanneer v alle dese teekenen sullen comen sijn, soo doet al wat v hant vinden sal, want die Heere is met v, **8** Ende ghy sult voor mi nederwaerts gaen tot Galgala (Want ic sal sekerlijc daer tot v nederwaerts comen) dat ghi moecht een offerande offeren ende vreedofferanden dooden seuen daghen lanck suldi verbeyden, tot dat ick by v come, ende v toone wat ghi doen moet, **9** Aldus doen hy sijn scouder omgekeert hadde dat hy van Samuel wech gaen soude, soo heeft hem Godt sijn herte verandert in een andere, ende alle dese teekenen sijn op dien dach ghecomen, **10** Ende sij sijn ghecomen totten voorseyden hoeuel, ende siet eenen hoop propheten is hem te ghemoet comen, ende den gheest des Heeren is op hem ghespronghen, ende hi heeft int midden van hemlieden ghepropheteert, **11** Ende als dit saghen alle die hem van ghisteren ende eerghisteren kenden, dat hy metten propheten was, ende propheteerde, soo seyden sij tot

malcanderen. Wat dinck is den sone van Cis gheschiedt? Is Saul oock onder die propheten? **12** Ende sij antwoorden deen den anderen, segghende. Ende wie is sijn vader? Daerom is dat een ghemeyn segwoort gheworden. Is Saul oock onder die propheten? **13** Ende hy hiel op van propheteren, ende is ghecomen tot op die hoochde, **14** Ende Sauls oom sprack tot hem ende tot sijnen knecht. Waer sijdi henen ghegaen? Ende sij hebben gheantwoort. Die eselinnen soecken, ende als wi die niet en vonden, soo sijn wij comen by Samuel, **15** Ende sijn oom seyde tot hem. Segt my wat heeft v Samuel al gheseyt? **16** Ende Saul heeft tot sijnen oom gheseyt. Hi seyde ons dat die eselinnen vonden waren, Maer van die redene des conincrijcks en heeft hy hem niet gheseyt wat Samuel tot hem ghesproken hadde, **17** Ende Samuel heeft dat volck tsamen gheroepen tot den Heere in Masphath **18** ende hy heeft gheseyt tot die kinderen van Israel, Dit seyt die Heere die Godt van Israel. Ic heb Israel wt Egypeten gheleyt, ende ic heb v lieden verlost wt die handen der Egypetenaren ende vt die hant van alle der coninghen die v verdructen, **19** Maer ghy hebt heden uwen God verworpen, die welcke alleen v verlost heeft van allen uwen quaden ende tribulacien, ende ghy hebt gheseyt. Gheensins, maer stelt eenen coninc ouer ons, Daerom staet nv voor den Heere nae v gheslachten ende nae v familien, **20** Ende Samuel heeft alle die gheslachten van Israel voorts aen ghebrocht, ende het lot is ghevallen op dat gheslachte van Beniamin, **21** Ende hi heeft dat gheslachte van Beniamin aenghebracht by sijn familien ende daer is gheuallen die familie van Metri ende is ghecomen tot Saul Cis sone, Hierom hebben sij hem ghesocht, ende hy en niet gheouenden, **22** Ende sij hebben nae desen van den Heere gheuraecht, oft hy daer oock comen soude, Ende die Heere heeft gheantwoort. Siet hy is thuys gheborghen, **23** Aldus sijn sij tsamen derwaerts gheloopen, ende hebben hem van daer ghehaelt, ende hy heeft int midden van den volcke ghestaen, ende hy was hooger dan alle dat volck vanden schouderen opwaerts, **24** Ende Samuel seyde tot allen tvolck. Voorwaer ghy siet hem den welcken die Heere vercoren heeft, want daer niemant sijns ghelyck en is onder alle tvolck. Ende alle dat volck heeft gheroepen ende gheseyt, Die coninc moet leuen. **25** Ende Samuel heeft den volcke gheseyt die wet des conincrijcks, ende hy heeft dat in eenen boeck ghescreuen, ende voor den Heere opgheleyt, ende Samuel heeft alle dat volck late gaen, eenen ieghelijken in sijn huys. **26** Desghelijcs is Saul oock ghegaen in sijn huys te Gabaa, ende een deel van dat heyr is met hem ghegaen, der welcker herten Godt gheraect hadde. **27** Maer Belials kinderen hebben gheseyt, Sal ons dese moghen verlossen? Ende sij hebben hem versmaedt, ende sij en hebben hem gheen ghiffen ghebracht. Maer hy veynsde hem als oft hy dat niet ghehoort en hadde.

11 Ende het is ghesciet bynaest nae een maent dat Naas die Ammoniter opwaerts comen is, ende heeft begont te strijden teghen labes-Galaad. Ende alle die mannen van labes hebben gheseyt tot Naas, Hebt met ons een verbont, ende wij sullen v dienen. **2** Ende Naas die Ammoniter heeft den gheantwoordt, Hier door sal ick mijn verbont met v maken, dat ick die rechte ooghen van v allen wtsteken sal, ende v lieden stellen tot een scande in gheheel Israel. **3**

Ende die ouders van labes hebben tot hem gheseyt, Gheeft sal die heden versmaeden, ende v wederom gheuen. 4 Ende ons seuen daghen respjts, dat wij moghen boden wtsenden sij seyden, Ghy en hebt ons gheen onrecht onder schijn tot alle die palen van Israel, ende eest datter niemant en van recht ghedaen, noch verdruct, noch yet ontfanghen van iemants hant. 5 Ende hy seyde tot haerlieden, Die Heere is om sijn die boden comen tot Sauls Gabaa, ende sij hebben een ghetuyghe teghen v lieden, ende sijn ghesalfe is oock dese woorden ghesproken daert volck dat hoorde, ende alle ghetuyghe op desen dach, dat ghy in mijn handt niet vonden dat volck heeft sijn stemme opghenhauen ende gheweent. 6 Ende siet Saul quam volghende die ossen vanden veld, Ende hy seyde, Wat heeft dat volck dattet weent? Ende sij seyde totten volcke, Die Heere die Moysen ende Aaron ghermaect heeft, ende ons vaders wt dat lant van Egipten hebben hem vertelt die woorden der mannen van labes. 7 Ende die gheest des Heeren is in Saul ghespronghen, als hi Ende die gheest des Heeren is in Saul ghespronghen, als hi deze woorden ghehoort hadde, ende sijnen toren is bouen van allen des Heeren barmhertcheden, die hy met v lieden maten seer gram ghworoden. 8 Ende nemende beyde die ghedaen heeft, ende met uwen vaderen, 9 hoe dat Iacob in ossen heeft hy die in stukken ghehouwen ende ghesonden Egipten ghegaen is, ende hoe v vaderen gheroepen hebben door alle die palen van Israel door die handt der boden totten Heere, ende hoe die Heere Moysen ende Aaron segghende, Soo wie niet wt en gaet, ende niet en volcht Saul ghesonden heeft, ende uwe vaderen wt Egipten gheleyt, ende Samuel, aldus sal sijnen ossen gheschieden. Hier om heeft die vreese des Heeren dat volck behuangen, ende sij haren Godt vergheten hebben, ende hy heeftse gheleueret in sijn wtghetrocken ghelyc een man. 10 Ende hy heeftse ghetelt die hant van Sisara, ouercapeteyn van Hasor, ende inder te Besec, ende der kinderen van Israel waren drij hondert philistinen hant, ende in die hant van der Moabitens coninck, duysent. Maer der mannen van Iuda waren dertich duysent. 11 Ende het is gheschiedt als den dach van morghen comen ende sij hebben teghen hen ghestreden. 10 Maer daer was dat Saul heeft dat volck ghestelt in drij deelen, ende hy nae hebben sij totten Heere gheroepen ende gheseyt, Wij waren, Aldus suldi segghen den mannen die te labes Galaad hebben ghesondicht dat wij den Heere verlaten hebben, sijn, Morgen sal v salicheyt wesen, als die sonne sal werm ende ghedient Baalim ende Astaroth. Hier om verlost ons nv gheworden sijn Aldus sijn die boden comen, ende hebben wt onser vianden hant, ende wij sullen v dienen. 11 Ende dat den mannen van labes ghebootschap. Die welcke verblijt die Heere heeft ghesonden lerobaal, ende Badan, ende sijn gheweest, 12 Ende sy hebben gheseyt, Morghen sullen Samson, ende Barac, ende lephte, ende Samuel, ende hy wi tot v comen ende ghy sult ons doen alle dat v belieuen sal. heeft v verlost wt die hant uwer vianden rontsomme, ende 13 Ende het is ghegaen int midden van den heyre in die morghestont ghy hebt ghewoont sonder vrees. 12 Maer siende dat was dat Saul heeft dat volck ghestelt in drij deelen, ende hy Naas die coninck van Ammons kinderen teghen v lieden is ghegaen int midden van den heyre in die morghestont ghecomen was, soo hebdij my gheseyt, Gheensins, maer wake, ende hy heeft die van Ammon gheslaghen tot dat den een coninck sal regiment ouer ons hebben, Als nochtans die dach werm worde. Maer die andere sijn al verstroyt, alsoo Heere v lieder Godt heerscappie ouer v hadde. 13 Hier om datter niet twee by een en bleuen. 14 Ende het volck seyde so is v coninck nv hier teghenwoordich, den welcken ghy tot Samuel, Wie is dese die gheseyt heeft, Saul en sal ouer ghecoren ende begheert hebt. Siet die Heere heeft v eenen ons niet regnieren? Leuert die mannen, ende wi sullense coninck ghegheuen, 14 Eest sake dat ghy den Heere vreest dootslaen. 15 Ende Saul seyde, daer en sal niemant op desen dach ghedoot worden, want heden heeft die Heere Heeren mont niet en verbittert, soo suldi beyde ghi ende in Israel salicheyt ghewrocht. 14 Maer Samuel heeft totten die coninc die ghebodt ouer v heeft, den Heere uwen Godt volcke gheseyt, Coemt ende laet ons gaen tot Galgala, ende volghen. 15 Maer eest sake dat ghy die stemme des Heeren daer het conincrijc vernieuwen. 15 Ende alle dat volck is niet en hoort, ende dat ghy sijn woorden verbittert, soo sal ghegaen in Galgala, ende sij hebben Saul daer coninck gheseyt, Siet ic heb v stemme verhoort, nae alle dat ghy my gheseyt hebt, ende ic heb ouer v lieden eenen coninck ghestelt. 2 Ende nv gaet die coninck voor v lieden, maer ic ben out ende grijs ghworoden, voorts soo sijn mijn sonen oock by v lieden. Aldus ick heb voor v lieden verkeert van mijnder ioncheyt af tot op desen dach toe, ende siet ick ben hier teghenwoordich, 3 Spreect van my voor den Heere, Ende die Heere heeft op dien dach donderen ende reghenen ende voor v lieden eenen coninck ghegheuen. 18 Ende Samuel heeft totten volcke gheseyt, Ende die Heere heeft op dien dach donderen ende reghenen ghegheuen. 19 Ende alle dat volck heeft bouen maten seer den Heere ende Samuel gheureest. Ende alle dat volck heeft tot Samuel gheseyt, Bidt voor v dienaers aer den Heere uwen Godt, dat wij niet en steruen, want wij hebben tot allen onsen sonden noch dit quaet ghedaen, dat wij voor ons eenen coninck begheert hebben. 20 Maer Samuel heeft totten volcke gheseyt, En wilt niet vreesen, ghy hebt alle dit quaet ghedaen, Nochtans en wilt niet afkeeren achter des bouen maten seer.

12 ENde Samuel heeft gheseyt tot alle die van Israel, Siet ic heb v stemme verhoort, nae alle dat ghy my gheseyt hebt, ende ic heb ouer v lieden eenen coninck ghestelt. 2 Ende nv gaet die coninck voor v lieden, maer ic ben out ende grijs ghworoden, voorts soo sijn mijn sonen oock by v lieden. Aldus ick heb voor v lieden verkeert van mijnder ioncheyt af tot op desen dach toe, ende siet ick ben hier teghenwoordich, 3 Spreect van my voor den Heere, Ende voor sijnen ghesalfdene, Oft ick iemants osse oft ezel ghenomen hebbe, oft ic ooc iemant onder schijn van recht onrecht ghedaen hebbe, oft ic iemant verdruct hebbe, oft ic van iemants hant eenighe ghifte ontfanghen hebbe, ende ic

Heeren rugghe, maer dient den Heere met allen v herte, **21** Gods gheboden niet ghehouden, die hy v gheboden heeft, Ende en wilt niet afkeeren nae die ydel dinghen, die v niet baten en sullen, ende v ooc niet verlossen en sullen, want sij ydel sijn. **22** Ende die Heere en sal sijn volck niet verlaten, om sijnen grooten naem, want die Heere heeft ghesworen dat hy van sijn volc maken soude. **23** Verre moet van my wesen dit misdaet teghen den Heere, dat ic soude ophouden voor v te bidden, ende ick sal v ooc leeren den goeden ende rechten wech. **24** Aldus dan vreest den Heere, ende dient hem onder waerheit ende wt uwens gheheelen herte, want ghy hebt die grootdadighe wercken ghesien, die hy onder v lieden ghedaen heeft, **25** Maer eest sake dat ghy in v quaetheyt volherdet, so suldi beyde ghy ende v coninck vergaen.

13 EEn kint van eenen iare was Saul doen hy begonst te regneneren, ende twee iaren regneerde hi ouer Israel. **2** Ende Saul heeft voor hem ghecoren drij duysent mannen wt Israel, ende twee duysent wasser met Saul te Machmas ende opt gheberchte van Bethel, maer een duysent met Ionatha te Gabaa Beniamin, maer alle dat ander volck heeft hy laten gaen een ieghelyc in sijn tabernakel. **3** Ende Ionathas heeft der Philistijnen legher verslaghen die te Gabaa was. Dwelck als die Philistinen ghehoort hadden, soo heeft Saul met een trompet gheslaghen ouer alle dlant, segghende, Laet die Hebreussen dit hooren. **4** Ende aldus heeft gheheel Israel alsulck gherucht ghehoort, Saul heeft der Philistinen legher der hoeden verslaghen, ende Israel heeft hem opgericht teghen die Philistinen, Daer om heeft dat volc nae Saul gheroopen te Galgala. **5** Ende die Philistinen sijn verghadert om te strijden teghen Israel, dertich duysent waghenen, ende ses duysent ruyters te peerde, ende ander ghemeyn volck ghelyc het sant dwelck is aenden oeuer der zee seer veel. Ende optreckende hebben sij haren legher ghemacte te Machmas aan die oostsijde van Beth-auen. **6** Dwelck als die kinderen van Israel ghesien hadden, dat sij in benautheyt gestelt waren (want het volc was seer verdruct) soo hebben sij hen seluen gheborghen in speluncken, ende in bedekte plaatzen in die steenrootsen, in die holen, ende in die waterputten. **7** Maer die Hebreussen sijn ouer die lordanen ghetrocken int lant van Gad ende Galaad. Ende als Saul noch te Galgala was, soo is alle tvolck seer veruaert gheweest dat hem volchde. **8** Ende hy verbeyde seuern daghen, nae Samuels beliefte, ende Samuel en quam te Galgala niet, ende het volck is hem afgeheullen. **9** Daerom heeft Saul gheseyt, brengt my een brantofferande ende vreedofferanden, ende hy offerde een brantofferande. **10** Ende als hy voldaen hadde die heel brantofferande offerende, siet doen quam Samuel, ende Saul is hem te gheemoet ghegaen, dat hy hem soude groeten. **11** Ende Samuel heeft tot hem gheseyt, Wat hebdi ghemaeckt? Saul antwoerde, om dat ick sach dat het volck my afviel, ende dat ghy niet comen en waert nae die ghesette daghen, voorts soo waren die Philistinen vergadert te Machmas, **12** doen seyd ic, Nv sullen die Philistinen tot my nederwaerts trekken te Galgala, ende ic en heb des Heeren aensicht niet versoent, aldus van noot bedwonghen sijnde, heb ic een brantofferande gheoffert. **13** Ende Samuel heeft tot Saul gheseyt, Ghy hebt dwaesselijck ghedaen, ende ghy en hebt des Heeren ws

want en haddi dit niet ghedaen, soo soude die Heere v rijck nv bereyten hebben ouer Israel tot inder ewicheyt, **14** Maer nv en sal v rijck gheenssins voorts meer opstaen. Die Heere heeft voor hem eenen man ghesocht nae sijn herte, ende die Heere heeft hem beuolen dat hy ouer sijn volck die prince soude sijn, om dat ghy niet onderhouden en hebt tghene dat die Heere beuolen heeft. **15** Aldus is Samuel opghestaen, ende van Galgala op ghegaen tot in Gabaa Beniamin Ende dat ander volck is nae Saul ghereyst den volcke te ghemoeite die hen bestreden, comedie van Galgala te Gabaa, op den hoeuele van Beniamin. Ende Saul heeft dat volc ghetelt dat daer by hem vonden was ontrent ses hondert mannen. **16** Ende Saul ende Ionathas sijn sone ende volck dat met hen gheuonden was, dat was in Gabaa Beniamin. Maer die philistijnen waren neder gheslaghen te Machmas. **17** Ende daer sijn drij hooppen wt der Philistijnen legher ghetrocken om te strijden. Den eenen hoop reysde teghen den wech van Ephra nae dlant Sual. **18** Ende den anderen, reysde door den wech van Beth-horon. Maer den derden hoop hadde hem ghekeert nae den wech der palen int lant van Sabaa, welck gheleghen is bouen die valleye van Seboim, teghen die woestijne. **19** Maer men en vant doen gheenen ysermit in alle dlant van Israel, Want die Philistinen hadden dat verhoedt, dat by auontueren die Hebreussen niet en souden eenich sweert oft lancie maken. **20** Daerom ghanghen alle die van Israel nederwaerts tot die Philistinen om dat een ieghelyc scerpen soude sijn ploechcouter, ende sijn houweel ende sijn bijl, ende sijn gaffele. **21** Aldus waren al bot die scerpen vanden ploechcouteren ende houweelen ende gaffelen ende bijlen, oock totten steeccijser te beteren. **22** Ende als den dach des strijts comen was, soo en issen noch sweert noch lancie gheuonden in die hant van alle den volcke dat met Saul ende Ionathas was, wtghenomen Saul, ende Ionathas sijn sone. **23** Ende der Philistijnen hoede is wtghetrocken om ouer te reyzen te Machmas.

14 Ende het gheuel op eenen dach dat Ionathas Sauls sone seyde tot den ionghelinck sijnen wapendragher, Coemt laet ons ouertreken totter Philistijnen legher, die ouer ghene plaatse is, Maer hy en heeft dat sijnen vader niet te kennen ghegheuen. **2** Ende Saul lach stille in dat wsterde van Gabaa, onder den granaet appelboom die daer was inden acker te Gabaa, ende daer was volck met hem tot omtrent ses hondert mannen. **3** Ende Achias die sone van Achitob Ichabods broeder die Phinees sone was die welcke comen was van Heli des Heeren priester te Silo droech den Ephod, Maer het volck en wist ooc niet werwaerts dat Ionathas ghegaen was, **4** Ende tusschen die opongangen daer Ionathas ouer gaen wilde tot der Philistijnen heylregher, waren hooch wtstekende steenrootsen van beyde die sijden, op een maniere van tanden groote clippen, herwaerts ende derwaerts steych opgaende, den eenen hiet Boses ende den anderen Sene, **5** Die een rootse stack hooch wt noortaerts, teghen ouer Machmas, ende den anderen suytwaerts teghen ouer Gabaa. **6** Maer Ionathas seyde tot den ionghelinck sijnen wapendragher, Coemt laet ons ouertreken tot den heirleger van dese onbesnedene, oft die Heere by auontueren voor ons dede, Want ten is den

Heere niet swaer te behouden tsij door vele oft door luttel. 7 verlost, Maer den strijt is comen tot Beth-auen. 24 Ende Ende sijn wapendragher heeft hem gheseyt, Doet al dat uwer die mannen van Israel sijn met malcanderen versaeamt op herten belieft, ghaet henens werwaerts dat ghy begheert, dien dach, maer Saul heeft dat volck beswoer, segghende, ende ic sal met v sijn waer dat ghy wilt. 8 Ende Ionathas Vermalendijt moet die man sijn die broot eedt voor den auont, seyde, Siet wij trekken ouer tot dese mannen, Ende als wij tot dat ic my ghewroken sal hebben van mijnen vianden. van hen sullen ghesien worden, 9 eest sake dat sij aldus Ende alle dat volck en adt gheen broot, 25 ende alle dat tot ons segghen, Blijft daer, tot dat wij by v comen, so laet ghemeyn volck des lants is ghecomen int wout daer hoenich ons staen in onse plaatse, noch en laet ons tot hen niet was op daenscijn des ackers. 26 Ende dat volck is inden opwaerts gaen, 10 maer eest tsake dat si segghen, coemt bosch ghegaen, ende men sach daer vloedende hoenich, opwaerts tot by ons, so laet ons opwaerts gaen, want die maer niemant en stack sijn hant aen sijnen mont, Want Heere heeftse in onsehanden gheleuert, dat sal ons een het volck ontsach den eedt. 27 Maer Ionathas en haddet teeken wesen. 11 Aldus soo sijn sij beyde ghesien van die niet gehoort doen sijn vader het volck beswoer, ende hy heyrleger der Philistinen, ende die Philistinen seyden, Siet heeft wtgheststen dat wterste vander roeden die hy in sijn die Hebreussche comen wt die holens daer sij in verborghen hant hadde, ende hy dopte die in die honichraten, ende hy waren. 12 Ende die mannen vanden heyrleger spraken tot keerde sijn hant wederom aen sijnen mont, ende sijn ooghen Ionathas ende tot sijnen sciltknecht, ende sij seyden, Coemt worden verlicht, 28 Doen antwoorde een vanden volcke ende opwaerts tot by ons, ende wij sullen v dit dinck toonen. Ende seyde, V vader heeft met eenen eedt dat volck beswoer Ionathas seyde tot sijnen wapendragher, Laet ons opwaerts segghende, Vermalendijt moet die man sijn die heden broodt ghaen, volcht my. Want die Heere heeftse gheleuert in Israels eedt, ende het volck was onmachtich ghworden. 29 Ende handen 13 Aldus soo is Ionathas opghegaen, clauerende Ionathas seyde, Mijn vader heeft dat lant beroert, Want ghy met handen ende voeten, ende sijn wapendragher naer hem. hebt seluer ghesien dat mijn oogen verlicht sijn, om dat ic Aldus so vielen die sommighe voor Ionathan, ende die ander van desen hoenich een luttel gheproeft hebbe, 30 hoeveel te versloech sijn wapendragher die hem volchde. 14 Ende dit is meer hadde dat volck ghegheten van haerder vianden roof, ghworden, 32 Ende ghekeert sijnde totten roof namen sij volck van haren heyrleger, die wtghedaen waren om te scapen, ossen, ende calueren, ende si sloeghen die doot rouoen is verbaest gheweest, ende die leghers sijn verstoort op die aerde, ende het volck adt metten bloede. 33 Ende ghworden, ende het is ghesciert als een mirakel van Godt. 16 sij hebben Saul dit ghebootscapt segghende, dattet volck Ende die wachters van Saul, die te Gabaa Beniamin waren, ghesondicht hadde teghen den Heere, etende metten bloede. hebben wtghesien, ende siet een menichte des volcs was Ende hi heeft gheseyt, Ghy hebt ouerghetreden Wentelt nv daer nedergheslaghen herwaerts ende derwaertsvliedende. tot my eenen grooten steen. 34 Ende Saul seyde, Verstroyt 17 Ende Saul heeft gheseyt totten volcke dat met hem was, v onder dat ghemeyn volck ende segghet hen, dat een Ondersoect ende besiet, wie datter van ons lieden wech ieghelyck tot my brenghe sijnen osse, ende sijnen ram, ende gheghaen is. Ende als sij dat ondersocht hadden, soo eest doodet die op desen steen, ende etet, ende dan en suldi beuonden dat Ionathas ende sijn wapendragher daer niet teghen den Heere niet sondighen, etende metten bloede. en waren. 18 Ende Saul seyde tot Achias, Brengt hier by Aldus so heeft alle tvolc een ieghelyck sijnen osse met des Heeren arcke, want die arcke Gods was op dien dach sijnder hant ghebracht totter nacht toe, Ende sij hebben die daer, met die kinderen van Israel. 19 Ende doen Saul met aldaer ghedoot. 35 Ende Saul heeft den Heere eenen outaer den priester sprack so is daer een gherucht opghestaen ghemaect, ende doen begonste hy ierstmael den Heere inder Philistijnen legher, ende dat werde allinxkens grooter, eenen outaer te maken. 36 Ende Saul heeft gheseyt, Laet ende tgaf lancx soo claeilder ghelyct. Ende Saul seyde tot ons in-der nacht die Philisteen oueruallen, ende verderuen den priester, trect v hant nae v. 20 Aldus soo heeft Saul tot dat den dach opghaet, alsoo dat wij daer niet eenen man gheroepen ende alle het volck dat met hem was, ende sij sijn en laten ouerblijuen. Ende het volck seyde, Alle dat v in v comen tot die plaatse des strijts, ende siet een ieghelycs ooghen goet dunct dat doet. Ende die priester seyde, Laet sweert was ghekeert teghen sijnen naesten, ende daer was ons herwaerts tot Gode gaen. 37 Ende Saul heeft den Heere een moort groot bouen maten. 21 Ende die Hebreusschen te rade gheghaen, ende gheuraecht, Sal ic die Philistinen die metten Philistinen gheweest hadden ghisteren ende veruolghen? suldi die in Israels handen leuern? Ende hy en eerghisteren, ende waren met hemlieden opghetrocken in antwoorde hem niet op dien dach. 38 Ende Saul seyde, haren legher, die sijn wederom ghekeert, om dat sij met Israel Brengt hier by alle die hoecken des volcs, ende verneemt sijn souden die daer waren met Saul ende Ionathas, 22 ende besiet door wien dat dese misdaet heden gheschiet is, Oock alle die van Israel die hem seluen verborghen hadden 39 Soo warachtelick als die Heere Israels verlosser leeft, opt gheberchte van Ephraim (hoorende dat die Philistinen want eest sake dat dit ghedaen is door Ionathas mijnen gheuloden waren) hebben hem met haren volck versaemt sone, soo sal hy daerom sonder wedersegghen steruen. inden strijd. Ende daer waren met Saul omrent thien duysent Waerop dat niemant teghen hem ghesproken en heeft van mannen, 23 Ende die Heere heeft Israel op dien dach alle den volcke. 40 Ende hy heeft geseyt tot gheheel Israel,

Sceydt v ghi alle op deen sijde, ende ic met Ionathas mijnen thien duysent mannen van Iuda. **5** Ende als Saul totter stadt sone sal op die ander sijde sijn. Ende het volc antwoerde van Amalec comen was soo leyde hy laghen aen die beke. **6** tot Saul, Dat v goet dunct in v ooghen dat doet. **41** Ende Ende Saul seyde tot dat Cineus volck, Gaet wech, sceytl Saul seyde tot den Heere den Godt van Israel, Heere Godt van hier, ende maect v wech verre van Amalec, dat ic v van Israel gheeft een teeken, wat dinck eest dat ghy heden by auontueren met hem te samen niet en ouerualle, want uwen dienaer niet gheantwoordt en hebt, Eest sake dat in ghy hebt bermherticheyt ghedaen met alle den kinderen my oft in Ionathas mijnen sone dese misdaet is, soo gheeft van Israel als sij wt Egypoen opquamen. Ende dat Cineus eenen thoon, oft is dese boosheyt in v volck soo gheeft volck is vertrocken wt het midden van Amalec. **7** Ende heylicheyt. Ende Saul met Ionathas sijn beuonden, ende het Saul heeft Amalec gheslaghen van Heuila aen tot datmen volck issert wt ghegaen. **42** Ende Saul seyde, Worp dat lot coemt te Sur, welck is teghen ouer Egypoen. **8** Ende hy tusschen my ende Ionathas mijnen sone. Ende Ionathas, heeft Agag den coninck van Amalec leuende gheuanghen, worde gheuanghen. **43** Doen seyde Saul tot Ionathas, Segt maer alle dat ghemeyn volc heeft hy dootgheslaghen met my wat ghy ghedaen hebt. Ende Ionathas heuet hem te dat scerpe vanden sweerde. **9** Ende Saul metten volcke kennen gheheuen, ende hy heeft gheseyt, Al smakende hebben Agag ghespaert ende die beste cudden van scapen, heb ic gesmaect met dat wterste eynde der roeden die in ende runderen, ende die cleederen, ende die rammen, mijn hant was, een luttel hoenichs, ende siet ick sterue? **44** met alle dat scoon was, ende sij en hebben die niet willen Ende Saul seyde, Dit moet my Godt doen ende dat daer toe verderuen, maer wat snoode ende verworpen was, dat doen, Want ghy sult die doot steruen Ionatha. **45** Ende het hebben sij verdoruen. **10** Doen is het woordt des Heeren tot volc heeft tot Saul gheseyt, Sal Ionathas daer om steruen Samuel ghesciet segghende, **11** Het berout my dat ic Saul die dese groote salicheyt in Israel ghedaen heeft? Dat is onrecht. Alsoo warachtelijck als die Heere leeft, soo en sal daer gheen hair van sijnen hoofde op die eerde vallen, want hy heeft heden met Gode ghewracht. Aldus soo heeft dat volck Ionatham verlost dat hy niet steruen en soude, **46** Ende Saul is wech ghetrocken, ende hy en heeft die Philistinen niet veruolcht, Ende die Philistinen sijn tot hen plaetsen ghegaen. **47** Ende als Saul sijn rijck ouer Israel vast ghemaect hadde, so streetd hy rontsomme teghen allen zijn vianden, teghen Moab, ende teghen die kinderen van Ammon, ende Edom, ende die coningen Soba, ende teghen die Philistinen, ende werwaerts dat hy hem keerde, daer creech hy die ouerhant, **48** Ende vergaderende een heyr heeft hy Amalec gheslaghen, ende hy heeft Israel verlost wt die handen van haren verderuers. **49** Ende Sauls sonen waren Ionathas, ende lessui ende Melchi-sua, ende die namen van sijnen twee dochteren waren dese, den naem van dierste dochter was Merob, ende der ioncster naem was Michol. **50** Ende den naem van Sauls huysvrouwe was Achinoam, Achimaas dochter, ende den naem van sijnen ouerelthooftman was Abner, een sone van Ner Sauls ooms sone. **51** Item soo was Cis Sauls vader, ende Ner Abners vader was Abiels sone. **52** Ende daer was eenen machtighen strijt teghen die Philistinen alle die daghen van Saul, Want soo wat stercken man ende bequaem ten strijde Saul ghesien hadde, dien nam hy to hem in sijn gheselscap.

15 ENde Samuel seyde tot Saul, Die Heere heeft my ghesonden dat ic v soude saluen tot eenen coninck ouer sijn volck van Israel, daer om hoort nv des Heeren stemme, **2** Dit seyt die Heere der heyscaren, Ic heb ouerleyt alle dat Amalec Israel ghedaen heeft, hoe dat hy hem wederstont inden wech doen hy wt Egypoen opwaerts quam. **3** Daerom gaet henen nv ende slaet Amalec, ende verderft alle dat hem toebehoirt, en spaert hem niet, noch en begheert van sijnen dinghen niet, Maer slaet doot vanden mans totten vrouwen, ende die cleyn kinderen metten suyghelinghen, ossen ende scapen, kemels ende ezels. **4** Aldus soo heeft Saul dit den volcke gheboden, ende hy heeftse ghetelt ghelyc lammeren, twee hondert duysent voetvolcs, ende

thien duysent mannen van Iuda. **5** Ende als Saul totter stadt van hier, ende maect v wech verre van Amalec, dat ic v van hier, ende maect v wech verre van Amalec, dat ic v by auontueren met hem te samen niet en ouerualle, want ghy hebt bermherticheyt ghedaen met alle den kinderen van Israel als sij wt Egypoen opquamen. Ende dat Cineus volck is vertrocken wt het midden van Amalec. **7** Ende Saul heeft Amalec gheslaghen van Heuila aen tot datmen coemt te Sur, welck is teghen ouer Egypoen. **8** Ende hy heeft Agag den coninck van Amalec leuende gheuanghen, heeft Agag den coninck van Amalec leuende gheuanghen, maer alle dat ghemeyn volc heeft hy dootgheslaghen met dat scerpe vanden sweerde. **9** Ende Saul metten volcke hebben Agag ghespaert ende die beste cudden van scapen, hebben Agag ghespaert ende die beste cudden van scapen, ende runderen, ende die cleederen, ende die rammen, ende runderen, ende die cleederen, ende die rammen, met alle dat scoon was, ende sij en hebben die niet willen verderuen, maer wat snoode ende verworpen was, dat verderuen, maer wat snoode ende verworpen was, dat hebben sij verdoruen. **10** Doen is het woordt des Heeren tot Samuel ghesciet segghende, **11** Het berout my dat ic Saul coninck ghestelt hebbe, want hy heeft my verlaten, ende mijn woorden en heeft hi metten wercken niet volbracht. Ende Samuel is bedroeft gheworden, ende hy heeft alle den nacht gheroepen totten Heere. **12** Ende als Samuel des nachts opghestaen was, dat hy des morgens vroech tot Saul tot Galgala nederwaerts comen. Aldus soo is Samuel Saul gaen soude, soo eest Samuel gheseyt, hoe dat Saul was comen opden berch Carmelus, ende dat hy hem seluen hadde opgericht eenen ouerwelfden boghe der triumphen, ende dat hy weder om ghekeert sijnde door ghegaen was, ende tot Galgala nederwaerts comen. Aldus soo is Samuel tot Saul comen, ende Saul offerde den Heere brantoffer vanden besten der rouuen die hy van Amalec ghebracht hadde. **13** Ende als Samuel by Saul comen was soo heeft Saul tot hem gheseyt, Ghy sijt ghebenedijt den Heere, Ick heb des Heeren woordt volbracht. **14** Ende Samuel heeft gheseyt, Ende wat gheroep der cudden is dit dwelck daer ghelyt maect in mijnen ooren, ende van dat groot vee, welck ick hoore? **15** Ende Saul seyde, Van Amalec hebben sij dese ghebracht, want het volck heeft die beste scapen ende runderen ghespaert, om datmen die den Heere uwen Godt offeren soude, maer alle dander hebben wi ghedoot. **16** Maer Samuel seyde tot Saul, Laet my gheworden ende ic sal v te kennen gheuen wat die Heere mi desen nacht gheseyt heeft. Ende hy seyde tot hem, Spreect. **17** Ende Samuel seyde, En eest niet alsoo, doen ghy cleyn waert in uwen oogen, soo sijdi gheworden het hooft in die gheslachten van Israel? Ende die Heere heeft v ghesalft tot eenen coninck ouer Israel **18** ende die Heere heeft v opden wech ghesonden, ende gheseyt, Gaet henen ende slaet doot die sondaers van Amalec, ende ghy sult teghen hen strijden tot dat ghy die alle ghedoot hebt. **19** Waerom en hebd i dan die stemme des Heeren niet ghehoort, maer sijt ghekeert totten roof, ende hebt quaet ghedaen in die Heeren oogen? **20** Ende Saul heeft tot Samuel gheseyt, Ic heb emmer die stemme des Heeren ghehoort, ende heb ghewandelt inden wech door den welcke my die Heere ghesonden heeft, ende ick heb Agag den coninck van Amalec met my bracht, ende het volck van Amalec verslaghen. **21** Maer het volc heeft vanden roof ghenomen scapen ende ossen, die beste van alle dat

daer verslaghen is om die den Heere haren Gode te offeren ghelyc hem die Heere beuolen hadde, Ende hy is comen in Galgala. **22** Ende Samuel seyde, Meynde ghy dat die te Beth-lehem, ende die ouders vander stadt hebbent hen Heere begheert brantofferen ende slachofferanden, ende verwondert, hem te ghemoeit gaende, ende hebben gheseyt, niet veel meer datmen des Heeren stemme onderdanich sij. Is v incoemst ooc vreedtsamich? **5** Ende hy seyde, Hy Want onderdanicheyt is beter dan slachofferanden, ende is vreedtsamich, want ick ben comen om den Heere een ghehoorsam sijn, is meer dan offeren dat vet van rammen, slachofferande te doen, Heylicht v ende coemt met my, dat **23** Want ghelyck die sonde der tooueren is wederspannich ick die offerande doen mach. Aldus soo heeft hy Isai ende sijn, ende als dat groot misdaet der afgoderien, is niet willen sijn sonen gheheylicht, ende die tot dat sacrificie ghenoont. hooren. Daerom want ghy dat woort des Heeren verworpen, dat ghy gheen **6** Ende als sy binnen comen waren, soo sach hy Eliab, ende hebt, soo heeft v die Heere oock verworpen, dat ghy gheen seyde, Is nv voor den Heere sijnen ghesaldfden? **7** Ende die coninck wesen en sult. **24** Ende Saul heeft tot Samuel Heere seyde tot Samuel, En aensiet sijn aensicht niet, noch gheseyt Ic heb ghesondicht om dat ic des Heeren woort die hoocheyt sjijnder lingden, want ic heb hem verworpen, ende ick en ordeel niet nae der menschen ghesicht, want ende voorden ouertreden hebbe, ontsiente het volck ende haerlieder stemmen onderdanich sijnde, **25** Maer nv bid ic v die mensche siet die dinghen die van buyten scijnen, maer wilt mijn sonde draghen, ende keert met my wederom dat die Heere doorschiet dat herte. **8** Ende Isai riep Abinadab, ic den Heere mach aenbidden. **26** Ende Samuel seyde tot Ende hy bracht dien voor Samuel, Ende hy seyde, desen Saul, Ick en sal met v niet wederom keeren, want ghy hebt en heeft die Heere ooc niet vercoren, **9** Maer Isai heeft dat woordt des Heeren verworpen, ende die Heere heeft v Samma by hem bracht, Vanden welcken hy seyde, Desen en verworpen dat ghy gheen coninc ouer Israel sijn en soudt, **27** heeft die Heere ooc niet vercoren. **10** Aldus so heeft Isai sijn Ende Samuel keerde hem omme, dat hy wech ghaen soude, seuen sonen voor Samuel bracht, ende Samuel heeft tot Isai maer Saul greep dat opperste van sijnen mantel, dwelck is gheseyt, Die Heere en heeft gheen van desen vercoren. **11** ghescoert. **28** Ende Samuel seyde tot hem, Die Heere heeft Ende Samuel heeft gheseyt tot Isai, Sijn alle v sonen nv hier dat conincrijck van Israel van v ghescoert op desen dach, ghebracht? Ende Isai antwoorde, Daer is noch een cleyn ende heeft dat uwen naesten ouergegeheuen die beter is knechtken achterbleuen, ende die voedt die scapen. Ende dan ghy, **29** Voorts soo en sal die triumpheerder in Israel Ende Samuel seyde tot Isai, Sendt, ende doet hem herwaerts niet sparen, noch hy en sal door gheen berou ghebuycht breghen, want wij en sullen ter maeltijt niet sitten gaen, voor worden, want hi en is gheen mensche, dat hy hem soude dat die hier comen is. **12** Aldus soo heeft hy wtghesonden laten berouwen. **30** Ende hy seyde, Ick heb ghesondicht, ende hem ghehaelt. Ende hi was rosachtich, schoon van maer bewijst my nu eere voor die ouders mijns volcs, ende opsiën, ende weselijck van aensicht. Ende die Heere heeft voor Israel, ende keert weder met my dat ick den Heere uwen gheseyt, Staet op, ende salft hem, want hy eest. **13** Hierom Godt aenbidden mach. **31** Aldus so is Samuel wederom ghegaen ende is Saul ghuolcht, ende Saul heeft den Heere gheest des Heeren is ghesiet in Dauid, van dien dach ende aenbeden. **32** Ende Samuel seyde, Brengt tot my Agag voortaen. Ende Samuel is opghestaen, ende wech ghegaen den coninck van Amalec. Ende Agag is al beuende tot hem nae Ramatha. **14** Maer den gheest des Heeren is van Saul ghebrach seer vet, Ende Agag seyde, Sceyddi alsoo o bitter doot? **33** Ende Samuel seyde, Ghelyck v sweet die vrouwen heeft hem ghesalft int midden van sijnen broders. Ende den heeft sonder kinderen ghemact, alsoo sal v moeder onder gheesteyden, ende eenen quaden gheest vanden Heere die vrouwen oock sonder kinderen wesen. Ende Samuel quelle hem. **15** Ende Sauls dienaers seyden tot hem, Siet heeft hem ghesalft tot sijnen dienaers, Ende doet hem herwaerts ghebrach, seer Ramatha. **16** Onse Heere ghebiede, gheseyden, ende eenen quaden gheest vanden Heere ende v knechten die voor v sijn, sullen eenen man soeken die met een harpe can spelen, op dat hy (als v den quaden gheest des Heeren ouercoemt) met sjijnder hant spele, ende dat ghy dan te lichter moecht verdraghen. **17** Ende Saul seyde tot sijnen dienaers, Besorcht my dan iemant die wel spelen can, ende bringt dien by my. **18** Ende een vanden heeft gheseyt, Siet ic heb Isai des knechten antwoordende gheest des Heeren overcoemt) met sjijnder hant spele, ende is Beth-leemters sone ghesien die wel spelen can, ende is seer sterck van machte, ende een strijdtaer man, ende voorsienich van woorden, ende een schoon man, ende die Heere is met hem. **19** Daerom soo heeft Saul boden tot Isai ghsonden segghende Sendt tot my Dauid uwen sone die in die weyde is. **20** Aldus so nam Isai eenen ezel met broode gheladen, ende een flesche wijns, ende een boxken wt die gheyten, ende heeft dat door Dauids sijns soons hant tot Saul ghesonden. **21** Ende Dauid is by Saul comen, ende hy heeft voor hem ghestaen, ende hy heeft hem bouen maten seer lief ghehad, ende is sijn wapendragher gheworden. **22** Ende Saul heeft tot Isai ghesonden, segghende, Laet Dauid voor mijn aensicht staen, want hy heeft gracie in mijne

16 ENde die Heere heeft tot Samuel gheseyt, Hoe langhe suldi Saul beweenen, aenghesien dat ic hem verworpen hebbe dat hy ouer Israel niet regneren en soude? Vult uwen horen met olie, ende coemt, dat ic v sende tot Isai den Bethlehemiter, want ic heb my versien van eenen coninc wt sijnen sonen. **2** Ende Samuel seyde, Hoe sal ic gaen? Want Saul sal dit hooren, ende my dooden. Ende die Heere seyde, Ghy sult een calf vanden grooten vee breghen met uwer handt, ende ghy sult segghen, Ic ben comen om den Heere een slachofferande te dooden, **3** Ende ghy sult Isai tot die slachofferande nooden, ende ic sal v toonen wat ghy doen sult, ende ghy sult saluen den welcken ic v toonen sal. **4** Aldus heeft Samuel ghedaen

oogen vonden. **23** Aldus soo wanneer den quaden gheest des Heeren Saul acnueerde, so nam Dauid sijn herpe, ende sloech die met sijnder hant, ende Saul worde daer door vermaect, ende verlichter mede, want den quaden gheest ghinck dan van hem.

17 MAer die Philistinen vergaderende haer heyren ten strijde, sijn te samen comen te Socho lude, ende sij hebben haren legher ghemaect tusschen Socho ende Azeca, aen die wterste palen van Dominim. **2** Maer Saul ende die kinderen van Israel tsamen vergadert sijnde, quam en in die valleye der Therebinthen, ende sij hebben hen heyr ghescikt, om te strijden teghen die Philistinen. **3** Ende die Philistinen stonden opden berch op dese sijde, ende Israel stont opden berch op dander sijde, ende daer was een valleye tusschen hen beyden. **4** Ende daer is een bastaert man wt der Philistinen legher comen, ghenaemt Goliath, van Geth, ses cubitus ende een palm hooge, **5** ende eenen metalen helm was op sijn hooft, ende hy was ghecleedt met een pansier met haken ghemaect, ende sijn pansier weechde vijf duysent siclem metaels, **6** ende hy hadde metalen been harnasch aen sijn beenen, ende eenen metalen schilt bedekte sijn scouderen, **7** maer den stock van sijnder lancien was ghelyck eenen weuers boom, ende dat yser van sijnder lancien hadde ses hondert siclem ysers. Ende sijn wapendragher ghinck voor hem. **8** Ende staende riep hy teghen die heyrscaen van Israel ende seyde tot hen, Waerom sijdi comen bereedt om te strijden, En ben ic niet een Philisteus man, ende ghy Sauls knechten? Kiest wt v lieden eenen man, ende laet dien tot eenen besonderen camp nederwaerts comen, **9** eest sake dat hy teghen my mach campen ende dat hy my verslaet, soo sullen wij v dienaers sijn, maer eest sake dat ic hem verwinne ende verslae, soo suldi ghy slauen worden, ende ons dienen. **10** Ende die Philisteus man seyde, Ick heb die heyrscaen van Israel heden bescimt, Gheeft my eenen man, ende laet dien alleen teghen my eenen camp aeneuerden. **11** Doen Saul ende alle die van Israel hoorden aldusdanighe woorden van dien Philisteus, so waren sij verbaest, ende seer veruaert. **12** Maer Dauid was een sone van eenen Ephratus man (daer te voren af gheseyt is) van Beth-lehem Iuda, die Isai ghenaemt was, die welcke hadde acht sonen, ende ten tijde van Saul, was dit een out man, die langhe gheleeft hadde onder die mannen. **13** Ende sijn drij outste sonen waren nae Saul ter orlogen ghegaen, ende die namen van sijnen drij sonen die ter orlogen ghetrocken waren sijn dese, sijnen ierst gheboren sone hiet Eliab, ende die tweede Abinadab, ende die derde Samma, **14** Maer Dauid was die alder ioncste. Alsdan die drij outste nae Saul ghegaen waren **15** soo is Dauid wech gegaen, ende is wederom comen van Saul, dat hy sijns vaders cudden hoeden soude in Bethlehem. **16** Maer desen Philisteus man, quam voorts alle daghe des smorghens ende des auonts, ende stont tot veertich daghen toe. **17** Ende Isai seyde tot Dauid sijnen sone, Neemt voor v broeders een Ephi brijpappe ende dese thien brooden, ende loopt in den heyrlegher tot uwe broeders, **18** ende dese thien formekens casen suldi draghen tot den hooftman, ende ghy sult v broeders besoecken oft sij oock in goeden doene sijn, ende verneemt met welcke sij ghesict sijn.

19 Maer Saul ende sij, ende alle die kinderen van Israel in der Terebinthen valleye streden teghen die Philistinen. **20** Aldus soo is Dauid des morghens vroech opghestaen, ende heeft dat cudde den scaepherder beuolen, ende hy is gheladen wech gheghaen, ghelyck hem Isai beuolen hadde, Ende hy is ghecomen ter plaeften van Magala, ende tot dat heyr, het welck wtghetrocken was ten strijde ende hadde gheroepen inden slach, **21** Want Israel hadde sijn slachordens ghestelt, ende die Philistinen waren daer teghen oock bereydt. **22** Hier om Dauid achterlatende die packen die hy ghebracht hadde, onder die hant des bewaerders by de packen is gheloopen ter plaeften des strijds, ende hy vraechde oft al wel ghinc met sijnen broeders. **23** Ende die wijle dat hy noch sprack tot hen, so vertoonde hem daer die bastaert man opwaerts comende, Goliath ghehoemt, een Philistijn van Geth, wter Philistinen heyr, ende als hy dese selue woorden sprack, soo heeft Dauid dat ghehoort, **24** Maer alle die van Israel, als sij den man ghesien hadde, vloeden van sijnen aensicht vreesende hem seere. **25** Ende daer seyde iemant van Israel, En hebdi desen man niet ghesien, die opcomen is? want hy is opghecomom om Israel te bescimpen, Daer om den man die desen verslaet, sal die coninck rijck maken met grooter rijcdommen, ende hy sal hem sijn dochter gheuen, ende sijns vaders huys sal hy vrij van tribuyt maken in Israel. **26** Ende Dauid sprack tot die mans die by hem stonden segghende, Wat salmen den man gheuen die desen Philistijn verslaet ende tverwijt van Israel afneemt? wie is doch dese onbesneden Philistijn die daer het heyr vanden leuenden Godt bescimpt heeft? **27** Ende het volck vertelde hem die selue redene segghende, Dese dinghen sullen den man ghegeuen worden die dien verslaen sal. **28** Dwelc als Eliab Dauids outste broeder ghehoort hadde doen hy metten anderen sprack, soo werde hy gram teghen Dauid, ende seyde, Waer toe sijdi comen, ende waerom hebdi die luttel scapen in die woestijne ghelaten? Ick kenne v houeridicheyt, ende ws herten archeyt, ghy sijt nederwaerts comen om dat ghy den strijdt sien soudt. **29** Ende Dauid seyde, Wat heb ic ghedaen? Eest anders dan een woordt? **30** Ende hy is een luttel besijden van hem ghegaen, tot eenen anderen, ende hy seyde die selue woorden. Ende het volck antwoorde hem tselue woordt als vore. **31** Aldus sijn Dauids woorden die hi ghesproken heeft ghehoort ende vertelt voor Sauls aensicht, **32** Totten welcken als hy ghebracht was, so heeft hy tot hem gheseyt, Niemants herte en ontsincke in hem, Ick v dienaer sal gaen ende strijden teghen desen Philistijn. **33** Ende Saul seyde tot Dauid, Ghi en moecht desen Philistijn niet wederstaen, ende teghen hem strijden, want ghy sijt een ioncksen, maar dese man is een chrijschman van sijnder ioncheyt. **34** Ende Dauid heeft tot Saul gheseyt, V dienaer voedde sijns vaders cudden, ende daer quam eenen leuw oft eenen beyr, ende droech eenen ram wech wt dat midden van den cudde, **35** ende ic veruolchde die, ende sloechse ende tract wt haren muyl, ende sij stonden teghen my op, ende ic greep haren muyl ende versmachtese, ende doodese, **36** Want ick v dienaer heb eenen leuw ende eenen beyr doot gheslaghen, aldus sal desen onbesneden Philistijn wesen ghelyck een van dien, Nv sal ick gaen, ende dat volck van deser scanden

verlossen, want wie is dese onbesneden Philistijn, die heeft die Philistijnen veruolcht, tot dat sij comen waren in die derren vermalendijden dat heyr des leuenden Godts. **37** Ende Daud Seyde, Die Heere die my verlost heeft wt die Philistijnen vielen ghequetst opden wech van Saraim, tot hant vanden leuwe ende wt die hant vanden beyr, die sal Geth, ende tot Accaron toe. **53** Ende die kinderen van Israel my oock verlossen wt die hant van desen Philistijn. Ende weder comende nae dat sij die Philistijnen veruolcht hadden, Saul heeft tot Daud gheseyt, Gaet hen ene ende die Heere hebben hen leghers beloopen. **54** Ende Daud nemende het sij met v. **38** Ende Saul heeft Daud met sijnen cleederen hooft vanden Philistijn, bracht dat in Iherusalem, maer sijn ghecleedt, ende stelde eenen metalen helm op sijn hooft, wapenen stelde hy in sijn tabernakel. **55** Op dien tijt als Saul ende hy heeft hem met een pansijs ghecleedt. **39** Ende als Daud sach wtgaende teghen den Philisteus man, soo seyde Daud aldus met sijnen swaerde omgordt was op sijn cleedt, hi tot Abner den opperveltheere, Van wat gheslachte is dese so begonst hy te proeven oft hy ooc wel soude ghewapent ionghelinck comen? Ende Abner seyde, Also warachtelick connen voorts gaen, want hy en hadde die ghewoonte niet. **40** Ende hy heeft die wapenen als v ziele leeft coninck ick en weets niet. **56** Ende die afgeleyt, **40** ende hy nam sijnen stock den welcken hy coninck seyde, Ondervraghet ghy, wiens sone dat dit kint is. altoos in sijn handen hadde, ende hy coos voor hem vijf seer **57** Ende als Daud wederom comen was, nae dat hy den glatte steenen wter beken, ende hy leyde die in sijn scapers Philistijn verslaghen hadde, so nam hem Abner, ende bracht male die hy met hem hadde, ende hy droech een slinger in hem voor Saul, houdende dat Philistijns hooft in sijn hant. **58** Ende Saul seyde tot hem, Van wat gheslachte sijt ghy o ionghelinck? Ende Daud seyde, Ic ben een sone ws dienaers Isai des Beth-lehemiters.

Ende die Philistijn ghinck al voortgaende, ende aencomende teghen Daud, ende sijn wapendragher ghinck voor hem. **42** Ende als die Philisteus opsach, ende sach Daud, soo heeft hy hem versmaedt, want het was een rosachtich ionghelinck, ende schoon van opsiën. **43** Ende de Philistijn seyde tot Daud, Wat dunct v dat ick een hont ben dat ghy tot my met eenen stock coemt? Ende die Philistijn vermalendijde Daud door sijn goden, **44** ende hy seyde tot Daud, Coemt tot my, ende ick sal v vleesch den voghelen der locht ende den beesten der aerden gheuen. **45** Maer Daud heeft totten Philisteus gheseyt, Ghy coemt tot my met een swaerd ende lancie ende met eenen schilt, maer ick coemt tot v inden naem van den Heere der heyscharen die een Godt is van dat heyr van Israel, die welcke ghy heden bescimt hebt, **46** ende die Heere sal v in mijn hant gheuen, ende ick sal v slaen, ende v hooft van v nemen, ende ic sal die doode lichamen vanden heyren der Philistinen heden gheueen den voghelen der locht ende den beesten der eerden, op dat alle aertrijk weten mach datter een Godt in Israel is, **47** Ende dat alle dese verghaderinghe mach weten dat die Heere niet en verlost met dat swaert oft met die lancie, Want sine is den strijt, ende hy sal v lieden in ons handen leueren. **48** Als dan die Philisteus opghestaen was, ende voorts nader quam teghen Daud, soo heeft hem Daud ghehaest ende is ten strijde gheloopen teghen den Philistijn. **49** Ende stack sijn hant in die male, ende nam eenen steen ende hy wierp dien metter slinger, ende ommedrayende raecte by den Philistijn in sijn voorhoofd, ende dien steen is diep in sijn voorhoofd vast blijen stekende, ende hy viel met sijn aensicht op die aerde. **50** Ende Daud heeft teghen den Philistijn die ouerhant ghecreghen, met die slinger ende met eenen steen ende hy heeft den Philistijn gheslaghen ende ghedoot. Ende als Daud gheen sweert in sijn hant en hadde, **51** soo liep hy, ende stont op den Philistijn, ende nam sijn swaert, ende track dat wt sijnder sceyden, ende sloech hem doot, ende hy hieu hem dat hooft af. Maer doen die Philistinen nv saghen dat die alder stercste van hemlieden doot was, so vluchten sij. **52** Ende die mannen van Israel ende Iuda opstaende hebben een ghecrijsch ghemaect, ende hebben

18 ENDE tis ghesciet (doen Daud sijn woorden tot Saul volseyt hadde) dat Ionathas ziele met Dauds ziele vereenicht worde, ende Ionathas heeft hem bemin ghelyck sijn eyghen ziele. **2** Ende Saul heeft hem op dien dach aenghenomen, ende hy en heeft hem gheen orlof ghegeuen dat hy wederom in sijns vaders huys gaen soude. **3** Doen hebben Daud ende Ionathas een verbont ghemaect, want Ionathas beminde hem ghelyc sijn ziele, **4** Want Ionathas track sijn cleedt wt daer hy mede ghecleedt was, ende gaf dat Daud, ende voorts alle sijn ander cleederen tot sijn swaert en sijnen boghe ende tot sijnen gordel toe. **5** Ende Daud reysde wt tot alle dinghen daer hem Saul toe sondt, ende hy droech hem seer wijselijck, ende Saul stelde hem ouer die mannen van orlogen, ende hy was seer behaechlijck voor alle des volcs ooghen, besonder voor dat aensicht van Sauls dienaers. **6** Maer doen Daud den Philistijn verslaghen hadde ende wederom quam, ende bracht sijn hooft in Ierusalem, soo ghinghen die vrouwen wt alle die steden van Israel, singhende ende tsamen dansende den coninck Saul te ghemoete, met tamboeren der blijscappen, ende met cromme hornkens. **7** Ende die vrouwen songhen voore, spelende, ende segghende, Saul heefter duysent verslaghen, ende Daud thien duysent. **8** Ende Saul is bouen maten seer gram gheworden, ende dit woort mishaechde hem in sijn ooghen, ende hy seyde, Sij hebben Daud thien duysent ghegheueen, ende my hebben sij duysent ghegheueen, Wat ghebreect hem meer, dan alleene tconincrijcke? **9** Hier om soo heeft Saul van dien dach ende voortaen Daud met slimmen ooghen aensien. **10** Maer nae den anderen dach so heeft den quaden gheest Godts Saul oueruallen, ende hy propheeteerde int midden van sijnen huyse. Maer Daud speelde snaerspel met sijn hant ghelyck hy alle daghe pleech te doen. Ende Saul hielt een lancie, **11** ende schoot die meynende dat hy Daud soude moghen aenden want speten, Ende Daud wijcte die tweede reyse wt sijn aensicht. **12** Ende Saul vreesde Daud, om dat die Heere met Daud was, ende van hem ghesceyden was. **13** Daerom heeft hem Saul van hem ghedaen, ende hy heeft hem ghemaect een hooftman ouer duysent mannen, ende hy ghinck wt ende

in voor des volcks aensichte, **14** Ende in alle sijn weghen Maer Ionathas Sauls sone hadde Dauiden seer lief, **2** Ende
soo dede Dauid seer wijselick, ende die Heere was met Ionathas gaf dit Dauid te kennen, segghende, Mijn vader
hem. **15** Aldus heeft Saul ghesien dat hy bouen maten seer Saul leydt daer op toe, om v te dooden, daer om bidde ick
voorsienich was, ende hy heeft hem begonst te wachten van v wilt v doch morghen vroech wachten, ende houdt v int
Dauid, **16** Maer gheheel Israel ende Iuda beminde Dauid, heymelijck, ende blijft verborghen. **3** Ende ic sal wtgaen
want hy ghinck wt ende in voor hemlieden. **17** Ende Saul ende staen by mijnen vader opt velt, soo waer hy sijn sal,
seyde tot Dauid, Siet daer is mijn outste dochter Merob, ende ick sal van v tot mijnen vader spreken, ende al wat ic
dese sal ic v tot eender huysvrouwe gheuen, alleenlyck sien sal, dat sal ick v bootscappen. **4** Aldus heeft Ionathas
weest een vroom man, ende strijd die strijden des Heeren. van Dauid int beste ghesproken tot Saul sijnen vader, ende
Maer Saul dachte by hem seluen, segghende, Mijn hant hy heeft tot hem gheseyt, O coninc en sondicht niet teghen
en sij op hem niet, maer laet der Philistinen hant op hem uwen knecht Dauid, want hy en heeft v niet misdaen, ende
sijn. **18** Maer Dauid heeft tot Saul gheseyt, Wie ben ick, sijn werken sijn v seer goet, **5** Ende hy heeft sijn ziele in sijn
oft hoedanich is mijn leuen, oft mijns vaders gheslachte in hant ghestelt, ende den Philistijn verslaghen, Ende die Heere
Israel, dat ick des conincks behoude sone soude worden? heeft een groote salicheyt ghewracht voor geheel Israel, ghy
19 Ende den tijt is comen datmen Merob Sauls dochter hebbet ghesien, ende v daer af verbljt, Waerom sondicht ghy
soude hebben moeten Dauid gheuen, soo is sij Hadriel den dan aent dat ontsculdich bloet, doodende Dauid die sonder
Molathiter tot een huysvrouwe ghegheuen. **20** Maer Dauid scult is? **6** Doen Saul dit ghehoort hadde, soo worde hy te
beminde Michol Sauls tweede dochter, Ende dit is Saul te vreden ghestelt door Ionathas stemme, ende swoer, Alsoo
kennen ghegeuen, ende het heeft hem wel behaecht. **21** warachtelijck als die Heere leeft, hy en sal niet ghedoot
Ende Saul seyde, Ick sal hem die gheuen, op dat sij hem worden. **7** Aldus so heeft Ionathas Dauid gheroepen, ende
sij tot een struychsel om te vallen, ende dat der Philistinen hem alle dese woorden te kennen ghegheuen, ende Ionathas
hant op hem comen mach. Ende Saul seyde tot Dauid, Door heeft Dauid binnen by Saul ghebracht, ende hy is voor
twee dinghen suldi heden mijn behoude sone sijn. **22** Ende hem gheweest ghelyck hy daer ghisteren ende eerghisteren
Saul gheboort sijnen knechten, Spreect met Dauid daer ict was. **8** Wederom isscher noch een orloghe op ghestaen, ende
niet en hoore, segghende, Siet ghy behaecht den coninck Dauid is wt ghetrocken, ende heeft teghen die Philistinen
wel, ende alle sijn knechten hebben v lief, Aldus dan soo ghestreden, ende heeft die gheslaghen met eenen seer
weest des conincks behoude sone. **23** Ende Sauls knechten grooten slach, Ende sij vloeden van sijnen aensicht. **9** Ende
hebben ghesproken alle dese woorden in Dauids ooren. den quaden gheest des Heeren is in Saul comen, ende hy
Ende Dauid seyde, Duncket v een cleyn dinck te wesen sadt in sijn huys, ende hadde een lancie in sijn hant, Maer
des conincks behoude sone te sijn? Aenghesien dat ic een Dauid die speelde opt snaerspel met sijn hant. **10** Ende
arm man ben die niet veel en heeft. **24** Ende die knechten Saul leydt op toe, om Dauid metter lancien aenden want te
hebben Saul dit wederom te kennen ghegheuen segghende, speten, maer Dauid wijcte van Sauls aensicht, maer die
Aldusdaniche woorden heeft Dauid gheseyt. **25** Doen seyde lancie sonder wonde te maken vlooch inden want, Ende
Saul, Aldus suldi tot Dauid spreken, Die coninck en behoeft Dauid vloodt, ende werde dien nacht behouden. **11** Hier om
gheen bruloft goet, anders dan honderd voorslofvens der so heeft Saul sijn dienaers in Dauids huys ghesonden dat
manlicheyt vanden Philistinen, datter wraeck mach ghedaen sij hem bewaren souden, ende datmen hem des morghens
worden van des conincks vianden. Maer Saul die dachte vroech dooden soude. Ende doen Michol sijn huysvrouwe
Dauid te leueren inder Philistinen handen. **26** Als nv sijn hadde Dauid te kennen ghegeuen segghende, Ten sij dat ghi
dieners Dauid wederom ghebootscapt hadden die woorden v seluen desen nacht verlost, soo suldi morghen steruen, **12**
die Saul ghesproken hadde, soo behaechde dit woordt in so heeft sij hem neder ghelaten door een venster, ende hy
Dauids oogen, dat hy des conincks behoude sone worden is wech ghegaen ende gheuloden, ende behouden. **13** Doen
soude. **27** Ende nae een luttel daghen is Dauid opstaende nam Michol een staende beeldt, ende leyde dat opt bedde,
wech ghegaen metten mannen die onder hem waren, ende ende daer is gheantwoort dat hy sieck was. **14** Ende Saul
hy versloech twee hondert mannen vanden Philistinen, ende heeft wederom boden ghesonden dat sij Dauid besien
bracht die voorslofvens van haerlieder manlicheyt, ende hy dien, ende sij decte dat beelt met cleederen. **15** Ende Saul
leuerde die den coninck by ghetale, op dat hy sijn behoude heeft sij hem neder ghelaten door een venster, ende hy
sone worden soude. Hier om heeft hem Saul Michol sijn sandt sijn dienaers, die Dauid souden metter macht vanghen,
princen der Philistinen sijn wederom wtghetrocken, ende ende daer is gheantwoort dat hy sieck was. **16** Ende als die boden daer comen waren so
van tbeghinsel haerder wtcoemsten soo droech hem Dauid heeft wederom boden ghesonden dat sij Dauid besien
voorsienlijcker dan alle Sauls knechten, ende sijnen naem is souden segghende, Brengt hem tot my opt bedde datmen
bouen maten seer vermaet gheworden. **17** Ende Saul seyde tot Michol, Waerom hebdi my aldus bedroghen, ende hebt mijnen viant laten
gaen dat hy wechvliden soude? Ende Michol antwoerde tot Saul, Om dat hy my seyde, Laet mi gaen oft anders sal
ic v dooden. **18** Maer Dauid vliedende is behouden, ende hy is by Samuel ghecomen te Ramatha, ende heeft hem
ghebootscapt alle dat hem Saul ghedaen hadde, ende hebben ghewoont in

19 SAul heeft ghesproken tot Ionathas sijnen sone ende tot alle sijn knechten, dat sij Dauid dooden souden.

Naioth. **19** Ende het is Saul ghebootschap van sommige eest sake dat ick sekerlijck beuinde dat mijns vaders archeyt die seyden, Siet Dauid is te Naioth in Ramatha. **20** Hier teghen v volcomen is. **10** Ende Dauid antwoorde tot Ionathas, om heeft Saul dienaren wtghesonden, dat sij Dauid metter macht vanghen souden, die welcke als sij saghen den hoop der propheten die propheeteiden ende Samuel ouer hen staende, soo is den gheest des Heeren oock in hen worden, ende sij begonsten ooc te propheeten. **21** Ende als dit Saul ghebootscap worde, soo heeft hy noch ander boden wtghesonden, maer die propheeteiden oock. Ende Saul heeft noch die derde boden wtghesonden, die welcke oock selue oock nae Ramatha ghegaen, ende hy is comen tot den grooten put die daer is te Socho, ende hy heeft gheuraecht gheseyt, Op wat plaetse sijn Samuel ende Dauid? Ende hem is gheseyt, Siet sij sijn te Naioth in Ramatha, **23** ende hy is voorts ghegaen te Naioth in Ramatha, ende den gheest Godts is ooc gheworden op hem, ende hy wandelde voortgaende, ende hy propheeteide tot dat hy quam te Naioth in Ramatha. **24** Ende hy heeft oock hem seluen ghebloot van sijnen cleederen, ende propheeteide metten anderen voor Samuel, ende hy heeft al naect ghesonghen alle dien dach ende nacht, Waer wt dat dit ghemeyn segwoordt comen is, Is Saul ooc onder die propheten?

20 DAuid is gheulucht van Naioth, welck in Ramatha is, ende comende heeft hy tot Ionathas gheseyt, Wat heb ick ghedaen? wat boosheydt ende wat sonde heb ic teghen uwen vader ghedaen, dat hy mijn ziele suet? **2** Ende Ionathas seyde tot hem, Verre moet dit wesen, ghy en sult niet steruen, want mijn vader en sal niet doen tsij groot oft cleyn, ten sij dat hy my dat ierst te kennen heeft ghegeheuen, Soude dan mijn vader dit woort alleen voor my verborghen hebben? Dit en sal gheensins sijn. **3** Ende hy heeft Dauid wederom ghesworen, ende Dauid seyde, V vader weet voorwaer wel dat ick gracie in v ooghen vonden hebbe, ende hy sal segghen, En laet Ionathas dit niet weten, op dat hy by auontuere niet droeue en sij, Want certeyn ick weet wel alsoo warachtelijck als die Heere leeft, ende v ziele leeft, dat ick ende die doot (op dat ick soo segghen mach) maer een screde van malcanderen verscayden en sijn. **4** Ende Ionathas heeft tot Dauid gheseyt, Al wat v ziele my segghen sal, dat sal ic v doen. **5** Ende Dauid seyde tot Ionathan, Siet het is morghen die feeste vander nieuer maent, ende ick pleech dan ghewoonlijck by den coninck ter maeltijt te sitten. Aldus laet my nv gaen dat ick my borghen mach int velt, totten auont vanden derden dach, **6** Eest sake dat v vader ommesiende, nae my vrughet, soo suldi hem antwoorden, Dauid heeft my ghebeden, dat hi haestelijck mocht gaen in sijn stadt te Beth-lehem, want daer feestelijcke slachofferanden te doen sijn voor alle sijn gheslachte, **7** Eest sake dat hy seyt, Het is goet, soo sal uwen dienaer vrede sijn, maer eest sake dat hy gram wordt, soo weet sekerlijck dat sijn quaetheyt veruult is. **8** Hierom soo doet bermhercicheyt met uwen dienaer, want ghy hebt my uwen dienaer een verbont des Heeren met v doen maken, maer is daer eenighe onrechtueerdicheyt in my, soo slaet ghy my doot, ende en brengt my tot uwen vader niet. **9** Ende Ionathas seyde, Verre sij dat van mi want ten is niet moghelyck dat ick v dat niet en soude te kennen gheuen,

eest sake dat ick sekerlijck beuinde dat mijns vaders archeyt wie sal my die bootscap breghen, eest sake dat v vader byauontueren v iet straffelijck van my gheantwoordt heeft? **11** Ende Ionathas seyde tot Dauid, Coemt ende laet ons daer buyten opt velt gaen. **12** Ende als sij beyde buyten opt velt ghagaen waren, soo seyde Ionathas tot Dauid, Heere Godt van Israel, eest sake dat ic mijns vaders sin ondersoecke morghen oft ouermorghen, ende datter iet goets ouer Dauid is, ende dat ic terstort tot v niet en seynde, ende v dat niet te kennen en gheue, **13** so moet die Heere Ionathas dit doen ende dat daer toe doen, Maer eest sake dat mijns vaders quaetheyt teghen v gheduerich blijft, so sal ict v in v oore laten weten, ende v laten gaen, dat ghy moecht met vreden wech gaen, ende dan moet die Heere met v sijn, ghelyck hy met mijnen vader gheweest is, **14** Ende eest dat ict leue, so suldi my des Heeren bermhercicheyt doen, maer eest dat ic sal ghestoruen sijn, **15** so en suldi v bermhercicheyt niet afkeeren van mijnen huyse tot inder ewicheyt als die Heere alle Dauids vianden wtroeyen sal eenen yeghelycken vander eerdien, soo moet die Heere Ionathan van sijnen huyse wech halen, ende die Heere moet dat versoecken wt die handen van Dauids vianden. **16** Aldus so heeft Ionathas een verbont ghemaect met Dauids huys, ende die Heere heuet versocht wt Dauids vianden hant, **17** ende Ionathas heeft daer toe Dauid noch ghesworen om dat hy hem lief hadde, want hy beminde hem ghelyck sijn eyghen siele. **18** Ende Ionathas seyde tot hem, Morghen salt die feeste van der nieuer maent sijn, ende men sal v dan soeken, **19** want men sal begheren dat ghy soudt comen sitten tot ouermorghen toe. Aldus soo suldi haestelijck nederwaerts gaen, ende comen ter plaatzen daer ghi sult verborghen worden op eenighen dach alsmen werken mach, Ende ghy sult sitten byden steen die Ezel ghenoemt is, **20** Ende ic sal drij pijlen by dien schieten, ende ic sal schieten recht oft ic my oeffende nae een teeken. **21** Ende ic sal oock een knechtken senden hem segghende, Gaet henen, ende haelt my die pijlen, **22** Ende eest dat ick den knechtken segghe, Siet die pijlen sijn herwaerts achter v, brengt die, soo coemt ghi dan by my, want dan eest met v pays, ende niet quaets, Alsoo warachtelijck als die Heere leeft, Maer eest sake dat ic aldus totten knechtken segghen sal, Siet die pijlen ligghen voorts voor v, so gaet in vrede, want die Heere heeft v laten gaen. **23** Maer van dwoort dat wij ghesproken hebben ick ende ghy sij die Heere tusschen v ende my tot inder ewicheyt. **24** Aldus soo is Dauid opt velt gheborghen gheweest, ende die feest vander nieuer maent is comen, ende die coninck is gheseten ter maeltijt om broot te eten. **25** Ende als die coninc op sijnen stoel gheseten was (nae die ghewoonte) welc aenden want was, soo stont Ionathas op, ende Abner sadt ter sijden by Saul, ende Dauids pletse worde daer ledich ghesien. **26** Ende Saul en heeft op dien dach niet gheseyt, want hy dachte dat hem iet by auontueren misualuen was, dat hy niet suyuer en was noch ghereynicht. **27** Ende doen den anderen dach nae die feest vander nieuer maent comen was, soo sachmen Dauids pletse noch ydel Ende Saul seyde tot Ionathas sijnen sone, Waerom en is die sone van Isai niet ter maeltijt ghecomen, noch ghisteren noch

heden? 28 Ende Ionathas antwoorde Saul, Hy heeft my sake weten waerom dat ghy van my ghesonden sijt, ende seer hertelijck ghebeden dat hy soude moghen gaen nae wat gheboden dat ick v beoulen hebbe, want ic heb die Beth-lehem, 29 ende hy seyde, gheeft mi orlof, want daer is een seer feestelijcke sacrificie in mijn stadt, Een van mijnen knechten bestelt te sijne tot die ende die plaatse, 3 Daerom broders heeft my gheroepen. Hier om heb ick gratie voor v hebdy nv iet byder hant, tsji vijf brooden, gheeft my die, oft iet ooghen vonden, laet my gheringhe gaen dat ic mijn broeders byder hant, maer alleen heylich broot, eest sake dat die mach sien, om dese sake en is hy tot des conincs tafel niet knechten suyuer sijn, besonder van vrouwen. 5 Ende Dauid comen. 30 Doen werdt Saul gram teghen Ionathan, ende antwoorde den priester, ende seyde tot hem, Aengaende die seyde tot hem, Ghi sone van eerder vrouwen die eenen vrouw ene eest datmen daer op lettet, wij hebben ons daer man sonder versueck seluer aenhaelt, meyndi dat ick niet en weet, dat ghy den sone van Isai lief hebt tot uwer scanden, af onthouden van ghisteren ende eerghisteren als wij wt ende ter scanden van uwer scandalijcker moeder? 31 Want ghinghen, ende die vaten der kinderen waren heylich, maer alle die daghen dat die sone van Isai op die aerde leeft, soo desen wech is besmet, maer die sal oock heden gheheylycht en suldi ghy ende v rijk niet gheuesticht worden. Aldus dan worden door die vaten. 6 Aldus so heeft hem die priester soo seyndt nv, ende doet hem by my breghen, want hy gheheylycht broot ghegeheuen, want daer en was gheen broot is een kint des doots. 32 Ende Ionathas heeft Saul sijnen dan alleene die brooden der voorlegghingen, die van dat vader gheantwoordt, segghende, Waerom sal hy steruen? aenscijnen des Heeren afghedraghen waren, om dat men Wat heeft hy ghedaen? 33 Ende Saul greep een lancie dat daer werme brooden voor legghen soude. 7 Ende daer was hi hem slaen soude, Ende Ionathas heeft doen ghemercd, dat een van Sauls knechten op dien dach binnien in des Heeren sijn vader vast opset ghemact hadde dat hy Dauid dooden tabernakel, ende sijnen naem was Doeg een Edumiter, die soude. 34 Hierom is Ionathas vander tafelen opghestaen alder machtichste van Sauls herders. 8 Ende Dauid seyde met grooter ghestoortheyt sijnder gramscap, ende hy en tot Achi-melech, Hebdi hier byder hant eenighe lancie oft adt op den tweeden dach vander nieuwer maent gheen sweert? want ick en heb myn sweert ende myn wapenen met broot, Want hy was bedroeft om Dauid, dat hem sijn vader my niet ghebrocht, Want des conincs woordt was haestich. 9 alsoo bescaemt hadde. 35 Ende doent smorghens dach Ende die priester seyde, Siet hier is dat sweert Goliath des ghworden was, soo is Ionathas op dat velt ghegaen, alsoo Philistijns, den welcken ghy verslaghen hebt in die valleye hy Dauid ghestelt hadde ende een cleyn ionken met hem, der Therebinten, het is ghedect met eenen mantel achter den 36 ende hi seyde tot sijnen ionghen, Gaet hen ene haelt Ephod, wildi dit met v draghen, so neemt dat wech, want hier my die pijlen die ick sciete. Ende als die ionghe ghehoopen en is gheen ander sonder dit. Ende Dauid seyde, Daer en is was derwaerts so schoot hy noch eenen anderen pijl voorby den ionghe. 37 Als dan die ionghe comen was ter plaatseen en is gheen ander dies ghelyck, gheeft my dat. 10 Aldus is Dauid van den pijl den welcken Ionathas ghescothen hadde, so riep opghestaen ende gheuvlucht wt Sauls aensicht op dien dach, Ende hy is ghecomen tot Achis den coninc of Geth, 11 Ionathas den ionghen achter sijnen rugge, ende seyde, Siet daer is eenen pijl verre voorby v. 38 Ende Ionathas riep noch eens den ionghe achter rugge nae, segghende, Haest v gheringe, en wilt niet stille staen. Doen raepete Ionathas Ende Achis knechten seyden tot hem als sij Dauid saghen, ionghe alle die pijlen tsamen, ende hy brachtse sijnen heere, En is dit niet Dauid die coninck des lants? En songhen sij 39 maer hy en wist niet allen niet watmen daer dede, want niet door die dansen segghende, Saul heeftdusent ver- Ionathas ende Dauid hadden alleen kennisse vander saken. slaghen, maer Dauid then dysent? 12 Maer Dauid stelde 40 Daer om sooo heeft Ionathas sijn ghereetschap den ionghe dese woorden in sijn herte, endy hy vreesde seere voor dat ghegheuen, ende seyde tot hem, Gaet wech ende draechtse aenscijnen van Achis des conincks van Geth. 13 Ende hy in die stadt. 41 Ende als die ionghe wech ghegaen was, veranderde sijnen mont voor hemledien, ende hy viel onder sooo is Dauid opghestaen vander plaatseen die suytwaerts haer handen, ende hy stiet aen die duere vander poorten, staet, ende vallende op sijn aensicht neder ter aerden heeft dese sijnen seeuer vloeyde hem neder op sijnen baert. 14 hy drijmael aenbeden, ende sij custen malcanderen, ende Ende Achis seyde tot sijn knechten, Ghy hebt ghesien desen weende beyde te samen, maer Dauid aldermeest. 42 Aldus dese woorden in sijn herte, endy hy vreesde seere voor dat so heeft Ionathas tot Dauid gheseyt, Gaet hen en vrede, Al dat wij beyde ghesworen hebben in den naem des Heeren segghende, Die Heere sij tusschen my ende v, ende tusschen man rasende, waerom hebdy dien tot my ghebracht? 15 opghestaen, ende wech ghegaen, Ende Ionathas is oock in Ghebreken ons rasende menschen? dat ghy desen man hier die stadt ghegaen. binnen ghebrocht hebt, om dat hy voor my soude rasen? Sal dese dan in mijn huys comen?

21 DOen quam Dauid te Nobe tot Achi-melech den priester, ende Achi-melech verwonderde hem seer, om dat Dauid daer comen was. Ende hy seyde tot hem, Waer om sijdi alleene ende niemant met v? 2 Ende Dauid seyde tot Achi-melech den priester, Die coninck heeft my een woordt beoulen ende gheseyt, En laet niemant dese

22 Hierom is Dauid van daer ghegaen, ende gheuloden in die speluncke van Odollam, dwelck als sijn broeders ende alle sijs vaders huys ghehoort hadden, soo sijn sij daer tot hem nederwaerts comen. 2 Ende daer sijn tot hem vergadert alle die benaut waren, ende met scult beladen, ende die bitter van herten waren, ende hy is haerlieden hoofman gheworden, ende daer sijn ontrent vierhondert mannen by hem gheweest. 3 Ende Dauid is van daer ghetrocken te Maspha, welck is in Moab, ende hy seyde totten coninck van Moab, Ick bidde v laet doch mijn vader ende mijn moeder by v woonen, tot dat ic weten mach wat Godt my doen sal. 4 Ende hy heeft ghelaten voor des

conincs van Moabs aensicht. Ende sij bleuen by hem alle den tijt dat Dauid op sijn hoede was. **5** Ende Gad die prophe te seyde tot Dauid, en wilt in die besloten hoede niet blijuen, reyst voorts ende gaet int lant van Iuda. Ende Dauid is wech ghereyst, ende is comen int bosch Hareth. **6** Ende Saul heeft ghehoort dat Dauid ghesien is gheweest, ende die mannen die met hem waren, Maer als Saul te Gabaa woondte, ende was int bosch welck te Rama is, hebende een lancie in sijn hant, ende alle sijn knechten rontsomme hem stonden, **7** soo seyde hi tot sijnen knechten die by hem stonden, Hoort my nv ghy kinderen van lemini, meynid dat die sone van Isai v alle gader sal ackerlanden ende wijngaarden gheuen, ende dat hy v alle gader sal hooftmannen maken ouer duysent mannen ende capiteynen ouer honderd mannen, **8** aengesien dat ghi alle teghen my ghesworen hebt, also datter niemant en is die my iet te kennen gheuet, Besonder want mijn sone een verbont ghemaect heeft metten sone van Isai? Daer en es nieman van v lieden, die medelijden heeft met mij? oft diet mij te kennen gaeue, om dat mijn sone mijnen knecht teghen mij opgheruct heeft, die welcke mij laghen leght tot op desen dach toe, **9** Doen antworde Doeck een man van Edom die by hem stont, ende was dierste onder Sauls knechten. Ic heb (seyt hy) den sone van Isai ghesien te Nobe by Achi-melech Achitobs sone den priester, **10** die welcke voor hem van den Heere raet vraechde, ende hy gaf hem spijse, ende dat sweert van Goliath den Philistijn gaf hy hem oock. **11** Aldus soo heeft Saul wtghesonden om Achimelech den priester Achitobs sone te doen halen, ende alle sijs vaders huys al priesters woonende te Nobe, die welcke allegader sijn by den coninck comen. **12** Ende Saul seyde tot Achi-melech, Hoort ghy sone van Achitob. Ende hy antwoerde, Hier ben ick Heere, **13** Ende saul seyde tot hem, Waer om hebbi teghen my ghesworen, ghy ende die sone van Isai, ende hebt hem brooden ende een sweert ghegheuen, ende den Heere voor hem raets gheuraecht dat hy teghen my opstaen soude, een heymelijck laghen legghere blyjende tot op desen dach toe? **14** Ende Achimelech antwoerdende den coninck seyde, Ende wie isser doch onder allen v knechten soo ghetrouwue als Dauid, ende des conincs behoude sone, ende reysende nae v ghebodt, ende glorieus in v huys? **15** Heb ick heden ierst begonst voor hem vanden Heere raet te vrachten? Verre sij dat van my, Die coninck en wil sulck dinck niet vermoeden teghen sijnen dienaer in alle mijns vaders huys, want v dienaer en heeft niet met allen gheveweten van deser saken, tsij groot oft cleyne. **16** Ende die coninck seyde, Ghy sult die doot steruen Achi-melech, ghy ende alle ws vaders huys. **17** Ende die coninck seyde tot den artsiers die rontsomme hem stonden, Keert v omme ende slaet die priesters des Heeren doot, want hen hant is met Dauid, wetende dat hy vluchte, ende sij en hebben my dat niet te kennen ghegheuen. Maer des conincs knechten en wilden hen handen niet wtsteken aan des Heeren priesters. **18** Doen seyde die coninck tot Doeg, Keert v ghy om, ende valt op die priesters. Ende Doeg die Edumiter hem omkeerende oueruel die priesters, ende versloech op dien dach vijfentachtentich mannen ghecleedt met lijnen Ephods cleederen. **19** Ende hy versloech metten swaerde der priesteren stadt Nobe, mannen ende vrouwen, cleyn kinderen ende suygelinghen, ossen ende esels, ende scapen vernieldhe hy metten scerp vanden swaerde. **20** Maer een sone van Achimelech Achitobs sone, wiens naem was Abiathar, ontcomende vluchte tot Dauid, **21** ende hy gaf hem te kennen hoe dat Saul des Heeren priesters ghedoot hadde. **22** Ende Dauid seyde tot Abiathar, Ick wist wel op dien dach doen die Edumijter Doeg daer was, dat hijt sonder twijfel Saul segghen soude, Ick ben sculdich alle der zielen ws vaders. **23** Blijft by my, en wilt niet vreesen, eest dat iemant mijn ziele suect, die sal v ziele oock suecken, ende ghy sult met my behouden worden.

23 ENDE sij hebben Dauiden ghebootscapt segghende, Siet die Philistinen bestrijden Ceilam ende sij berouuen die dorschvloeren. **2** Hier om heeft Dauid den Heere te rade ghegaen, segghende, Sal ic gaen ende slaen dese Philistijnen? Ende die Heere heeft tot Dauid gheseyt, Gaet henen, ende ghy sult die Philistinen verslaen, ende Ceila behouden. **3** Ende die mannen die met Dauid waren seyden tot hem, Siet sij vreesen hier sijnde int lant van Iuda, hoe veel te meer eest sake dat wij gaen te Ceila teghen die heyrscaren der Philistijnen? **4** Aldus soo heeft Dauid noch eens vanden Heere raet gheuraecht, Die welcke antwoordende heeft gheseyt tot hem, Staet op, ende gaet tot Ceila, Want ick sal die Philistijnen in v hant leuieren. **5** Hierom is Dauid ende sijn mannen ghereyst na Ceila, ende hy heeft teghen die Philistinen ghestreden, ende heeft haerlieden vee wech ghedreuen, ende die met eenen groten slach gheslaghen, ende Dauid heeft die ingeseten van Ceila verlost, **6** Voorts ten tijde doen Abiathar Achi-melechs sone vluchte tot Dauid in Ceila, soo was hy afcomen hebbende met hem eenen Ephod. **7** Ende het is Saul ghebootscapt dat Dauid te Ceila comen was. Ende Saul seyde, Die Heere heeft hem in mijn handen gheleuert, ende hy is beuanghen, in een stadt ghegaen sijnde daer poorten ende sloten sijn. **8** Ende Saul heeft alle den volcke beuolen dat sij nederwaerts ten strijde trekken souden in Ceilam ende dat sij Dauid met sijnen mannen omlegghen soude **9** Dwelck als Dauid vernomen hadde, dat Saul al heymelijck op handen hadde hem quaet te doene, so seyde hy tot Abiathar den priester, Doet den Ephod aer. **10** Ende Dauid seyde, Heere Godt van Israel v die naer heeft een tijdinghe ghehoort, dat Saul opstelt te comen in Ceila, om die stadt te bederuen, om mijnen wille. **11** Sullen die mannen van Ceila my in sijn handen leuieren? ende sal Saul ooc nederwaerts comen also v dienaer ghehoort heeft? Heere Godt van Israel gheuet uwen dienaer te kennen. Ende die Heere heeft gheseyt, Hy sal nederwaerts comen. **12** Ende Dauid seyde, Sullen die mannen van Ceila my ende die mannen die by my sijn oock in Sauls handen leuieren? Ende die Heere heeft gheseyt, Sij sullen v leuieren. **13** Daer om is Dauid opghestaen, ende sijn mannen omtrent ses hondert, ende wt Ceila ghetrocken sijnde hebben sij onghestadelijc ghegaen herwaerts ende derwaerts onseker. Ende het is Saul ghebootscapt dat Dauid van Ceila gheulucht was, ende behouden. Waerom dat hy niet en heeft willen wt trekken. **14** Maer Dauid woondte in die woestijne in die stercste plaetsen, ende hi bleef op dat gheberchte der woestijnen van Ziph op eenen donckeren berch, Nochtans socht hem Saul tallen daghen ende die Heere en heeft hem niet gheleuert in sijn handen. **15** Ende

David heeft ghesien dat Saul wtghegaen was om sijn ziele te
scaeptallen die onder weghen laghen, ende daer was een
suecken, maer David was in die woestijne Ziph int bosch. **16**
Ende Iona Thas Sauls sone is opghestaen ende is by David
int bosch ghegaen, ende hy heeft sijn handen ghesterct in
Gode, ende heeft hem gheseyt, **17** En wilt niet vreesen, want
mijns vaders Sauls hant en sal v niet vinden, Ende ghy sult
regneren ouer Israhel, ende ic sal naest v die tweede sijn,
Maer Saul mijn vader die weet dat ooc wel **18** Hierom soo
hebben sij beyde een verbont ghemact voor den Heere,
ende David is in die bosschagie bleuen, maer Iona Thas is
wederom ghekeert in sijn huys. **19** Hier om soo sijn die
van Ziph opghetrocken tot Saul te Gabaa segghende, Seit
en is David by ons niet verborghen in die alderbeurijste
plaetsen der bosschagien op den hoeuele Hachila, welck
leyt ter rechter sijden vander woestijnen? **20** Daerom soo
coemt nv nederwaerts, ghelyck v ziele begheert heeft dat
ghy nederwaerts comen soudt, ende tsal ons behooren
hem te leueren in des conincs handen. **21** Ende Saul heeft
gheseyt, Ghebenedijt sijdi vanden Heere, dat ghy medelliden
met mi ghehadt hebt. **22** Aldus soo bid ick v, ghaet hen
wech ende doet neerstelijck, ende hebt v scalckelijck, ende
slaet ghade die plaetsen daer sijnen voet is, oft wie hem
daer ghesien heeft, Want hy ouerleyt van my, dat ic hem
listelijcke laghen legge. **23** Aenmerct ende besiet alle die
heymelijcke plaetsen daer hy verborghen is, ende coemt dan
wederom by my, met een seker bootschap, dat ick mach
met v lieden gaen. Ende al hadde hy hem oock onder die
aerde verberghen, soo sal ic hem doorsoeken in alle die
duygenden van Iuda. **24** Ende sij opstaende sijn te Ziph
ghegaen, voor Saul. Maer David ende sijn mannen waren
in die woestijne Maon opt plat lant ter rechter sijden van
Iesimon. **25** Hierom is Saul met sijnen ghesellen ghegaen
om hem te soeken, ende het is David ghebootschap, ende
hy is terstont nederwaerts ghegaen nae die steenrootse,
ende hy verkeerde in die woestijne Maon. Het welck als Saul
ghehoort hadde, soo heeft hy hem veruolcht in die woestijne
Maon, **26** Ende Saul ghinck ter sijden vanden berch op die
een sijde, ende David met sijnen mannen waren op die ander
sijde vanden berghen, Maer David mishoepete dat hy soude
moghen ontghaen van Sauls aensicht. Aldus soo hebben
Saul ende sijn mannen David met sijnen mannen omringhet
int ronde als een croone, om dat sij die vanghen souden **27**
Ende daer is een bode tot Saul comen segghende, Haest v
en coemt, want die Philistijnen sijn met groter menichten
opt lant gheualen. **28** Aldus soo is Saul wederom ghegaen,
ophoudende van David te veruolghen, ende hy is ghereyst
teghen die Philistijnen. Daer om hebben sij die plaetsen
ghenoemt die sceydende steenrootse. **29** Hierom so is David
van daer opwaerts gherest, ende heeft ghewoont in die
alder beurijste plaetsen van En-gaddi.

24 Ende als Saul wederom comen was, nae dat hy
die Philistijnen veruolcht hadde, soo hebben sij hem
ghebootsapt segghende, Siet David is in die woestijne
Engaddi. **2** Aldus soo heeft Saul met hem ghenomen
drij duysent wtghecoren mannen van gheheel Israel, hy is
wtghereyst om David ende sijn mannen te soeken, ooc
op die aldersteychte steenrootsen die alleen den wilden
bocken gancbaer waren. **3** Ende hy is ghecomen aen die

speluncke, in die welcke Saul ghegaen is om sijn gheuech
te doe, Maer David met sijnen mannen waren int binnenste
van dier speluncken verborghen. **4** Ende Dauids knechten
seyden tot hem, Siet dit is den dach daer af dat die Heere tot
v ghesproken heeft, Ick sal v leueren uwen viant, dat ghy hem
doen soudt alsoot belieuen sal in uwen oogen. Hierom sooo
stant David op, ende sneedt af den boort van Sauls mantel
al swijghende. **5** Daer nae sloech David sijn herte om dat hy
den boort van Sauls mantel afghesneden hadde. **6** Ende hy
seyde tot sijnen mannen, Die Heere wil my ghenadic wesen,
dat ic dit dinck niet en doe mijnen Heere den ghesalfden des
Heeren, dat ick mijn hant soude aen hem steken, want hy is
een ghesalfde des Heeren, Alsooo warachtelijck als die Heere
leeft, ten sij dat hem die Heere slae, oft dat sijnen sterfdach
verslaghen worde, soo moet my die Heere ghenadic sijn,
dat ick mij hant niet en steke aen des Heeren ghesalfde,
7 Ende David heeft sijn mannen ghebroken met woorden,
ende hy en heeft hen niet toeghelaten dat sij teghen Saul
opstaen souden, Maer Saul opstaende wter speluncken
ghinch voorts sijnen iersten wech, **8** Ende David is nae hem
opghestaen, ende wter speluncken ghegaen sijnde heeft
hi achter Sauls rughe gheroopen, segghende. Mijn Heere
coninck, Ende Saul sach achter hem omme, ende David
hem neder booghende metten aensicht ter aerden, heeft
aenbeden **9** ende gheseyt tot Saul. Waer om hoordt nae
die woorden der menschen die segghen David soect arch
teghen v, **10** Siet heden hebben v oogen ghesien dat die
Heere v in mijn handen gheleuert heeft in die speluncke,
ende ick dachte dat ick v dooden soude, maer mijn ooghe
heeft v ghespaert, want ick seyde. Ick en sal mijn hant
niet wt reycken aen mijnen Heere, want hy is des Heeren
ghesalfden, **11** Daer toe noch meer mijn vader besiet, ende
kent hier den boort van uwen mantel in mijn hant, want doen
ic dat wterste van uwen mantel afsnede, so en wilde ick mijn
hant aen v niet steken, Aenmerct ende siet datter ghe
quaet in mijn hant en is, noch gheen onrechtaerdicheyt,
noch ick en heb teghen v niet ghesondigt, Maer ghy legghet
laghen mijnder zielen dat ghy die wechnemen soudt, **12** Die
Heere ordeele tusschen v ende my, ende die Heere wreke
my van v, maer mijn hant en sij op v niet, **13** Ghelyckmen int
ghemeyn oudt segwoort segt. Vanden boosen sal boosheydt
wtcomen Daerom soo en moet mijn hant op v niet wesen,
Wien veruolchdy doch ghy coninck van Israehel? **14** wien
veruolchdy? ghy veruolcht eenen dooden hont ende een vloo,
15 Die Heere die sij rechter ende ordeele tusschen my ende
v, ende hy aensie ende ordeele mijn sake, ende hy moet
my wt v hant verlossen, **16** Maer als David sprekende tot
Saul alle dese woorden volseyt hadde, soo seyde Saul. En
is dit v stemme niet mijn sone David? Ende Saul hief sijn
stemme op ende weende, **17** ende hy seyde tot David. Ghy
sijt rechtaerdigher dan ick, want ghy hebt my goet ghedaen,
ende ic heb v met quaden gheloont, **18** Ende ghy hebt
heden gheotoont wat goet dat ghy mi ghedaen hebt, hoe dat
die Heere mi in v hant gheleuert heeft, ende dat ghy my
niet ghedoot en hebt, **19** Want wie ysser die sijnen viant sal
laten gaen in eenen goeden wech, als hy hem gheuonden

heeft, Maer die Heere wil v van deser weldaet loonen, voor ghegheuen, segghende. Siet Dauid heeft boden ghesonden het ghene dat ghy aen my heden ghedaen hebt, **20** Ende wt die woestijne, dat sij onsen Heere souden ghebenedijden nv aenghesien dat ick wel weet dat ghy sekerlijck coninck ende hi heeftse versmaet, **15** Dese menschen hebben ons sijn sult, ende dat ghi dat rijk van Israel in v hant hebben goederhande ghenoech gheweest, ende niet quellijck, ende sult, **21** daerom sweet my byden Heere dat ghi mijn saet daer en is noyt iet verloren ghegaen van allen den tijt dat wij nae mi niet en sult te niet doen, ende dat ghy mijnen naem by hemlieden verkeerden in die woestijne, **16** voor eenen van mijns vaders huys niet wech nemen en sult, **22** Ende muer waren sij ons so wel des nachts als des daechs, alle Dauid heeft Saul dat ghesworen, Aldus soo is Saul wech den tijt dat wi ons cudden weydden bi hemlieden, **17** Daerom gheghaen in sijn huys, ende Dauid ende sijn mannen sijn aenmercket ende bedenct wat ghi doet, want die quaetheyt oock opwaerts ghetrocken nae die bevrijtste plaatzen.

25 MAer Samuel is ghestoruen, ende gheheel Israehel is vergadert ende sij hebben hem bescreyt ende begrauen in sijn huys te Ramatha, Ende Dauid opstaende is nederwaerts ghegaen in die woestijne Pharan, **2** Ende daer was een man in die woestijne Maon, ende sijn besittinghe was op den berch Carmelus, ende die man was bouen maten seer groot, ende hy hadde drij dysent scapen, ende dysent gheyten, Ende het is ghesciet datmen sijn scap en schoer opden berch Carmelus, **3** Ende den naem van dien man was Nabal, ende den name van sijnder huysvrouwe was Abigail, ende sij was een seer verstandighe ende schoon vrouwe maer haer man was straf ende dalder quaestet, ende vol boosheden, ende hy was van Calebs geslachte, **4** Aldus doen Dauid ghehoort hadde in die woestijne dat Nabal sijn scapen schoer, **5** so heeft hij thien ionghelinghen ghesonden, ende hy seyde tot hen Gaet opwaerts tot den berch Carmelus, ende ghy sult comen tot Nabal, ende hem van mijnen weghen vredelijck groeten **6** Ende ghy sult segghen Mijnen broeders, ende v sij vrede, ende uwen huyse sij vrede, ende alle dat v toebehoort sij vrede, Ic bescermende veel iaren lanck die uwe ende alle dat uwe es, **7** Ic heb ghehoort dat v scaepherders scheren, die welcke met ons waren in die woestijne, wij en hebben hem lieden noyt quellijck gheweest, noch hen en ghebrack noyt iet vanden cudden, binnen allen dien tijt dat sij met ons waren opden berch Carmelus, **8** Vraghet van uwen knechten, sij sullen v dat segghen, Aldus soo laet v dienaers gratis verwervuen voor v oogen, want wij sijn op eenen goeden dach comen, so wat v hant vint dat gheeft uwen knechten ende uwen sone Dauid, **9** Ende als die knechten van Dauid daer comen waren soo hebben si tot Nabal alle dese woorden gheseyt van Dauids weghen, ende sij sweghen, **10** Maer Nabal Dauids knechten antwoordende heeft gheseyt. Wie is Dauid? ende wie is die sone van Isa? heden sijn der knechten veel gheworden die haren Heeren ontloopen, **11** Sal ick daer om mijn brooden, ende mijn wateren ende het vleesch van mijnen beesten die ick gheslaghen hebbe voor mijn sceerders nemen, ende gheuen dat vreemde mans die ick niet en kenne van waer sij sijn? **12** Aldus soo sijn Dauids knechten wederom ghegaen door haren wech, ende wederkeerende sij sijn comen, ende hebben hen alle dese woorden te kennen ghegheuen die hy ghesproken hadde, **13** Doen seyde Dauid tot sijnen knechten, Een yeghelijck gorde sijn swaert aen hem, Ende sij hebben alle gader haer swaerden aen ghegorst, ende Dauid gorde sijn swaert oock aen hem, ende Dauid sijn gheulcht omrent vier hondert mans, Maer twee hondert sijnder bleuen aen die bagagien, **14** Ende een van Nabals knechten heeft dit Abigail sijnder huysvrouwe te kennen ghegheuen, segghende. Siet Dauid heeft boden ghesonden wt die woestijne, dat sij onsen Heere souden ghebenedijden ende hi heeftse versmaet, **15** Dese menschen hebben ons goederhande ghenoech gheweest, ende niet quellijck, ende daer en is noyt iet verloren ghegaen van allen den tijt dat wij by hemlieden verkeerden in die woestijne, **16** voor eenen muer waren sij ons so wel des nachts als des daechs, alle den tijt dat wi ons cudden weydden bi hemlieden, **17** Daerom aenmercket ende bedenct wat ghi doet, want die quaetheyt is volcomen teghen uwen man ende teghen v huys, ende hi is een sone van Belial, also dat hem niemant en mach aenspreken, **18** Aldus soo heeft haer Abigail ghehaest, ende heeft ghehaelt twee hondert brooden ende twee leren vaetkens met wijnje, ende vijf ghecoecte hamelen, ende vijf maten brijpappe ende hondert koruen rosijnen, ende twee hondert clonten vijghen, ende sij leyde dat op esels, **19** ende si seyde tot haren knechten. Gaet voor my wech, siet ick sal v achter rugge volghen, maer si en heeft dit Nabal haren man niet te kennen ghegheuen, **20** Als sij dan op eenen esel gheseten was, ende comen was beneden een dat onderste vanden berch, so quam Dauid met sijnen mannen nederwaerts haer te ghemoete, den welcken sij ooc te ghemoete comen is, **21** Ende Dauid seyde. Inder waerheit tis te vergeefs dat ick bewaert hebbé alle dat desen man toebehoorde inder woestijnen, ende datter niet en is verloren ghegaen van alle dat hem toebehoorde, ende hi heeft my quaet voor goet gheloont, **22** Dit moet Godt Dauids vianden doen, ende dat daer toe doen, eest dat ic van alle dat hem aengaet, tot morghen toe iemant ouerlate pissende aen den wandt, **23** Maer als Abigail Dauid ghesien hadde, soo haeste sij haer ende gheinck af van den esel, ende sij viel voor Dauid neder op haer aensicht ende aenbadt op die aerde, **24** ende viel hem te voet, ende sij seyde. Laet dese misdaet (mijn Heere) in my sijn, Ick bidde v laet doch v dienstvrouwe in v ooren spreken, ende hoort die woorden van uwer dienressen, **25** Ick bid v mijn Heere die coninck en stelle sijn herte niet teghen desen boosen man Nabal, Want nae sijnen naem is hy en dwaes, ende die dwaesheyt is met hem, Maer ick v dienressen (mijn Heere) en heb ick v knechten niet ghesien, die ghy ghesonden hebt, **26** Daerom nv mijn Heere alsoo warachtelijck als die Heere leeft, ende als v ziele leeft, die welcke v beledt heeft dat ghi tot die bloetstortinghe niet comen en soudt, ende die v hant heeft by v behouden, ende nv moeten v vianden worden ghelyck Nabal, ende alle die mijnen Heere quaet begheeren, **27** Hieromme ontfant doch dese benedijdinghe, die welcke v dienressen v mijnen Heere ghebracht heeft, ende gheuet den knechten die v mijnen Heere volghen, **28** Neemt af uwer dienressen onrechtuerdicheyt, Want die Heere sal v mijnen Heere makende maken een ghetrouw huys, Want ghi (mijn Heere) strijd die strijden des Heeren, Daerom soo en laet gheen boosheyt in v gheuonden worden alle die daghen ws leuens, **29** want eest sake datter op eenighen tijt eenich mensch opstaet v veruolghende ende v ziele soeckende, soo sal die ziele van mijnen Heere bewaert sijn als in een bondelken der leuender by den Heere uwen Godt, Maer die ziele van uwen vianden sal omghedraeyt worden als metten swanck ende den omloop vander slinghere, **30** Als

dan die Heere v mijnen Heere sal ghedaen hebben alle die
goede dinghen die hy van v ghesproken heeft, ende hy v
sal ghemact hebben een ouerste leytsman ouer Israel,
31 soo en sal v dit niet wesen tot een versuchten, ende tot
een wroeghen des herten mijnen Heere, dat ghy onnoosel
bloet ghestort hebt, oft v seluen ghebroken hebbet, Ende
als die Heere v mijnen Heere sal wel ghedaen hebben, soo
suldi uwer dienstvrouwen gheachtich sijn, **32** Ende Daud
seyde tot Abigail. Ghebenedijt moet sijne die Heere die Godt
van Israel, die v heden ghesonden heeft my te ghemoeite,
33 ende ghebenedijt is v wtspake, ende ghebenedijt moet
ghy ooc sijn, die my heden hebt beleidt dat ick tot die
bloetstortinghe niet gaen en soude, ende mi met mijnder
hant wreken. **34** Anders soo warachtelijck als die Heere die
God van Israel leuet, die welcke my beleidt heeft dat ic v
gheen quaet doen en soude, en hadde ghy my ter stont niet
te ghemoeite ghecomen, daer en soude van Nabal niet een
ghebleuen hebbe totten dach van morghen pissende aen
den wandt, **35** Hierom heeft Daud van haer hant ghenomen
alle dat sij bracht hadde, ende hy heeft haer gheseyt. Gaet
henen vredelijck in v huys, siet ick heb v stemme ghehoort,
ende uwen aensicht eere bewesen, **36** Aldus soo is Abigail
wederom comen tot Nabal. Ende siet, hy hadde eenen maeltijt
in sijn huys ghelyck eens conincs maeltijt, ende Nabals
herte was vrolijk, want hy was bouen maten seer droncken,
ende sij en seyde hem niet een woort, cleyn noch groot tot
smorghens toe, **37** Maer des morghens vroech als Nabal
den wijn verteert hadde, so heeft hem sijn huysvrouwe
dese woorden te kennen ghegheuen, ende sijn herte is van
binnen verstorun, ende hi is ghworden als eenen steen,
38 Ende alst thien daghen ouerleden was, soo heeft die
Heere Nabal gheslaghen ende hi is ghestoruen, **39** Dwelck
als Daud ghehoort hadde dat Nabal doot was, soo seyde hy.
Ghebenedijt moet die Heere sijn, die recht ghedaen heeft v
die sake mijnder lasteringhen van Nabals hant, ende sijnen
dinaer bewaert van tquaet, ende die Heere heeft Nabal sijn
boosheyt wederom op sijn hooft vergolden, Hierom soo heeft
Daud wtghesonden, ende Abigail aenghesproken om haer
tot een huysvrouwe te nemen, **40** Ende Dauds knechten sijn
comen tot Abigail opden Carmelus, ende sij hebben tot haer
ghesproken, seggende. Daud heeft ons tot v ghesonden,
dat hy v soude nemen tot eender huysvrouwen, **41** Die
welcke opstaende heeft neder opder aerden aenbeden, ende
gheseyt. Siet v dienstvrouwe sij tot een dienersse, dat sij
mach die voeten wasschen van mijns Heeren dienaers, **42**
Ende Abigail heeft haer ghehaest, ende is opghestaen, ende
heeft gaen sitten op eenen esel, ende vijf ionghue dochters
sijn met haer ghegaen, haer camenieren, ende si is Dauds
boden gheulcht, ende is sijn huysvrouwe ghworden, **43**
Maer Daud hadde oock ghetrouwet Achi-noam van Iezrahel,
ende sij waren beyde sijn huysvrouwen, **44** Maer Saul gaf
Michol sijn dochter Dauds huysvrouwe Phalti Lais sone die
van Gallim was.

26 ENde die van Ziph quamen tot Saul in Gabaa,
seggende. Siet Daud is verborghen op den hueuele
van Hachila, welck is gheleghen teghen ouer die woestijne,
2 Ende Saul is opghestaen ende nederwaerts ghegaen in

die woestijne Ziph, ende met hem drij duysent mannen
vanden ghecoren wt Israel, dat hy Daud soeken soude
ghemaect in Gabaa Hachila, welc was teghen ouer die
woestijne inden wech, Maer Daud woonde in die woestijne,
Maer siende dat Saul hem nae quam in die woestijne,
4 soo sandt hy bespieders wt, ende heeft vernomen dat
hy warachtelijc daer comen was, **5** Ende Daud stont al
heyemelijck op, ende hi is comen ter plaezen daer Saul was,
Ende als hy die plaeze ghesien hadde daer Saul sliep, ende
Abner Ners sone die opperveltheere van sijnen heyre, ende
Saul slapende in sijn tente, ende alle dat ander ghemeyn
volck rontsomme hem, **6** Soo seyde Daud tot Achimelech
den Hethiter, ende tot Abisai den sone van Saruie loabs
broeder, seggende. Wie sal met my beneden gaen tot Saul
inden legher? Ende Abisai seyde, ic sal met v nederwaerts
gaen, **7** Aldus so sijn Daud ende Abisai des nachts totten
volcke comen, ende sij hebben Saul gheuonden liggende
ende slapende in sijn tente, ende een lancie in die eerde
vast ghestekken aen sijn hooft, Maer Abner ende dat volc
slapende al rontsomme hem, **8** Ende Abisai seyde tot Daud.
Die Heere heeft heden uwen viant besloten in v handen,
Hierom soo sal ick hem nv metter lancien eens teghen die
eerde doorstekken, ende soo en salt die tweede reyse niet
meer van noode wesen, **9** Ende Daud seyde tot Abisai. En
doet hem niet, want wie sal sijn hant steken aen des Heeren
ghesalfden, ende on-noosel wesen? **10** Ende Daud seyde.
Alsoo warachtelijck als die Heere leeft, ten sij dat hem die
Heere verslae oft dat sijnen dach come dat hy sterue, oft
dat hy ter oorloghe trecke ende daer sterue, **11** soo moet
mi de Heere ghenadijch wesen, dat ick mijnen hant niet en
steke aen des Heeren ghesalfden, Daerom soo neemt nv die
lancie die aen sijn hooft is, ende den cop metten water, ende
laet ons wech gaen, **12** Aldus soo heeft Daud die lancie
ende den cop metten water ghenomen die aen Sauls hooft
was, ende si sijn wech ghegaen, ende daer en was niemant
die dat sach oft mercte, oft wacker worde, maer sij sliepen
alle gader, want den slaep des Heeren haddese oueruallen,
13 Ende als Daud ouer ghegaen was teghen ouer, ende
stont opt hoochste des berchs van verre, ende datter een
groote ruymtie was tusschen hen, **14** soo riep Daud tot dat
volck, ende tot Abner Ners sone, seggende. En suldi niet
antworten Abner? Ende Abner antwoordende seyde. Wie
sijt ghy die daer roept, ende doet den coninc onrust aen?
15 Ende Daud seyde tot Abner. En sijdi niet een man? ende
wie anders is ws ghelyck in Israel? Waerom en hebdi dan
uwen Heere den coninc niet bewaert? Want daer is een
vanden scharen wt ghegaen om dat hy uwen Heere den
coninc dootslaen soude, **16** Ten is niet goet dat ghylieden
ghedaen hebt Alsoo warachtelijck als die Heere leeft, ghy sjt
alle kinderen des doots, die uwen Heere den ghesalfden des
Heeren niet bewaert en hebt, Daerom so besiet nv waer dat
des conincs lancie is ende waer sijnen cop is metten water,
die aen sijn hooft was, **17** Doen kende Saul Dauds stemme,
ende seyde. En is dit niet v stemme mijnen sone Daud? Ende
Daud seyde. Het is mijn stemme mijnen Heere die coninc,
18 Ende hi seyde Om wat sake veruolcht mijnen heere sinen
knecht, wat heb ick ghedaen? wat quaet is in mijnen handen?

19 Daer om soo bid ick v mijn Heere die coninc wilt doch nv hooren ws dienaers woorden. Eest dat die Heere v verwecht Maer eest dat die kinderen der menschen v op rucken, soo sijn sij vermalendijt voor des Heeren aenschijn, die my heden verdreuen hebben, dat ick in des Heeren erfdeel niet woonen en soude, segghende. Ghaet henen ende dient vreemde Goden, **20** Ende nv soo en laet mijn bloet niet wtghestort worden op die aerde voor den Heere, want die coninc van Israel is wtghetrocken om een vloo te soecken, ghelyckmen een velthoen vervolcht opt gheberchte. **21** Ende Saul seyde. Ick heb ghesondicht, Gaet wederom mijn sone Dauid, want ick en sal v voortaen gheen quaet meer doen, om dat mijn ziele heden costelijc gheweest is in v oogen, Want het is openbaer dat ick dwaselijc ghedaen hebbe, ende dat ick bouen maten seer onwetende gheweest hebbe, **22** Ende Dauid antwoordende seyde. Siet daer is des conincs lancie, laet een van des conincs knechten ouer comen diese hale, **23** Maer die Heere wil eenen ieghelycklen loon gheue nae sijn rechtuerdicheyt ende ghetrouwicheyt, Want die Heere heeft v heden in mijn hant gheleuert, ende ick en heb mijn hant niet willen wtsteken aen des Heeren ghesalfden, **24** Ende ghelyck v ziele heden is groot gheacht gheweest in mijn oogen, alsoo moet mijn ziele groot gheacht worden in des Heeren oogen, ende hy wil my verlossen van alle benautheyt, **25** Hierom soo heeft Saul tot Dauid gheseyt. Ghebenedijt sijdi mijn sone Dauid, ende voorwaer ghy sult doende doen, ende ghy sult machtich worden ende machtich blijuen, Aldus is Dauid sijnen wech henen ghegaen, ende Saul is wederom ghekeert in sijn plaatse.

27 ENde Dauid seyde in sijn herte. Ick sal noch eens op eenen dach in Sauls handen vallen en eest niet beter dat ick vlide, ende dat ick behouden worde in der Philistijnen lant, op dat Saul mishope, ende dat hy my voortaen niet meer en soecke in alle die palen van Israel? Aldus so sal ic sijn handen vlieden, **2** Ende Dauid is opghestaen ende hy is wech ghegaen ende ses hondert mannen met hem tot Achis Maochs sone den coninc van Geth, **3** Ende Dauid heeft by Achiis te Geth ghewoont, hy ende sijn mannen ende sijn huysghesin, Dauid ende beyde sijn huysvrouwen, Achinoam van lezrahel, ende Abigail die huysvrouwe van Nabal des Carmeliters, **4** Ende het is Saul te kennen ghegheuen dat Dauid te Geth gheuloden was, ende hi en heeft voortaen niet meer daerom ghearbeyt om hem te soecken, **5** Doen seyde Dauid tot Achiis. Eest sake dat ick gracie in v oogen vonden hebbe, soo gheeft my plaatse in een stadt van desen lande dat ick daer woonen mach, want waerom woont v dienaer in des conincs stadt met v? **6** Hierom soo heeft ham Achiis op dien dach ghegeuen Siceleg, om welcke sake is Siceleg der coninghen van Iuda gheworden tot opden dach van heden, **7** Ende het ghetel der daghen dat Dauid inder Philistijnen lant woonde is gheweest vier maenden, **8** Ende Dauid ende sijn mannen sijn opghetrocken, ende sij hebben veel roofs ghehaelt van Gessuri ende Gerzi ende vanden Amaleciten, want dese dorpen worden bewoont van outs int lant alsmen gaet na Su tot int lant van Egipten, **9** Ende Dauid versloech alle dat lant, ende hi en liet daer niet eenen leuenden man oft vrouwe, Ende nemende scapen ende ossen, ende eselen,

ende kermelen, ende cleederen, keerde hy wederom ende quam tot Achis, **10** Doen seyde Achis tot hem. Teghen teghen my, soo laet een welriekende sacrificie ontsteken, Maer eest dat die kinderen der menschen v op rucken, soo sijn sij vermalendijt voor des Heeren aenschijn, die my heden verdreuen hebben, dat ick in des Heeren erfdeel niet woonen man oft vrouwe en liet Dauid leuen, noch hy en brachtse niet te Geth, segghende. Dat sij by auontueren teghen ons niet en spreken. Dit dede Dauid ende dit was sijn voornemen alle die daghen dat hy inder Philistijnen lant woonde, **12** Daerom soo heeft Achis Dauid betrout, seggende. Hi heeft veel quaets ghedaen teghen sijn volck van Israel, daerom sal hy mijn ewich knecht sijn.

28 ENde het is ghesciert in die daghen, die Philistijnen hebben haer heyren verghadert, dat sij hem bereyden souden ten strijde teghen Israel, Ende Achis seyde tot Dauid. Ghy sult nv weten dat ghy met my int heyr sult gaen ghy ende v mannen, **2** Ende Dauid seyde tot Achis. Nv suldy weten wat v dienaer doen sal, Ende Achis seyde tot Dauid Ick sal v maken een behoeder van mijnen hoofde tot allen daghen, **3** Maer Samuel is ghestoruen, ende gheheel Israel heeft een groot iammerlijc gheschrey ouer hem ghehouden, ende sij hebben hem begrauen te Ramatha in sijn stadt, Ende Saul heeft alle die tooueraers ende waersegghers wt den lande verdreuen ende hy doode die ghene die boose waersegghende gheesten in haren buyck hadden, **4** Ende die Philistijnen sijn vergadert ende ghecomen, ende hebben ha-ren heyreger ghemaect in Sunam, Ende Saul heeft ooc gheheel Israel vergadert, ende is te Gelboe ghecomen. **5** Ende Saul heeft den heyreger der Philistijnen ghesien ende heeft ghureest, ende sijn herte is bouen maten seer verscirt geweest, **6** Ende hi heeft vanden heere raet geuraecht maer hi en heeft hem niet gheantwoort, noch door dromen, noch door priesters, noch door propheten, **7** Ende Saul heeft tot sijnen knechten gheseyt. Suct mi een vrouwe die eenen waersegghende gheest heeft dat ick mach tot haer gaen, ende door haer vernemen die waerheyt, Ende sijn knechten hebben tot hem gheseyt. Daer is een vrouwe die eenen waersegghende gheest heeft te Endor, **8** Hierom soo heeft hy sijn habijt verandert, ende hem met ander cleederen gheleedt ende hy is wech ghegaen, ende twee mans met hem ende sij sijn tot die vrouwe des nachts comen, ende hy seyde tot haer. Waersegghet mi door den waersegghenden gheest, ende verwecht my vander doot den ghenen die ick v segghen sal, **9** Ende die vrouwe seyde tot hem, Siet ghy weet wel hoe groote dinghen dat Saul ghedaen heeft, ende hoe dat hy alle die waersegghers ende tooueraers wtgheroeyt heeft wtten lande, waerom legdi mijnder zielen laghen, dat ick soude ghedoordt worden? **10** Ende Saul heeft haer ghesworen by den Heere segghende. Alsooo warachtelijc als die Heere leeft, v en sal gheen quaet gheschieden om dit dinck, **11** Ende die vrouwe seyde. Wien sal ick v verwecken? Ende hi seyde. Verwet my Samuel, **12** Ende als die vrouwe Samuel ghesien hadde, soo riep sij met luyder stemmen, ende seyde tot Saul. Waerom hebdi my bedroghen? Wan ghy sijt seluer Saul, **13** Ende die coninck seyde haer. En wilt niet vreesen, wat hebdi ghesien? Ende die vrouwe heeft gheseyt tot Saul. Ic heb die goden sien opclimmen wter aerdien, **14** Ende hy seyde tot haer. Hoedanich is sijn ghedaente? Ende

sij seyde. Daer is een out man opcomen ende hi is ghecleedt strijt niet trekken, dat hy ons wederpartijder niet en worde, met eenen mantel, Ende Saul verstont dat Samuel was, als wij begonst hebben te strijden. Want hoe soude hi anders ende hi boochde hem neder metten aensicht ter aerdien, sijnen Heere versoenen moghen, dan met onsen hoofden? 5 ende aenbadt, **15** Doen seyde Samuel tot Saul Waerom hebdi my onrust aenghedaen dat ick verwect soude worden? En is dit niet Dauid den welcken sij songhen aen die dansen, seggende. Saul heeft in sijn duysenden gheslaghen, maer Ende Saul seyde. Ic ben bouen maten seer benauwet, Want David in sijn thien duysenden, **6** Hierom heeft Achis David die Philistijnen strijden teghen my, ende Godt is van my gheroepen, ende tot hem gheseyt. Alsoo warachtelijc als die ghegaen, ende hy en heeft my niet willen verhooren, noch door die hant der propheten, noch door droomen, daerom Heere leeft soo sijdi oprecht ende goet voor mijn oogen, heb ic v gheroepen, dat ghy my toonen soudt wat ick doen ende uwen wtganc ende inganck is by my altijt int heyr, moet, **16** Ende Samuel seyde. Wat vraechdy my, als die dat ick en heb niet quaets in v gheuonden van dien dach Heere van v ghesceyden is, ende is tot uwen viant ghegaen? **17** Want die Heere sal v doen ghelyc hy ghesproken heeft dat ghi tot mi comen sijt tot op desen dach toe, maar den mijn hant, ende hy sal v rijck van uwer hant afsnijden, ende dat vorsten en behaechdi niet. **7** Aldus soo gaet wederom in dat gheuen uwen naesten Dauid, **18** om dat ghy des Heeren vreden, ende en verstoort die oogen niet van die vorsten stemme niet ghehoorsaem en sijt gheweest, noch en hebt der Philistijnen, **8** Ende Dauid seyde tot Achis. Wat heb die gramscap van sijnen toren niet volbracht teghen Amalec, ick ghehaen? ende wat hebdi in my uwen dienaer vonden Daerom tghene dat ghy lijdet, dat heeft die Heere heden vanden iersten daghe dat ic voor v aenschijn gheweest ghedaen, **19** Ende die Heere sal heden Israhel oock met v ende strijden teghen mijns Heeren des conincks vianden? **9** Maer Achis heeft gheantwoordt ende gheseyt tot Dauid. Ick in die handen vanden Philistijnen leueren, Maer morghen weet wel dat ghy goet sijt in mijn oogen ghelyc een Enghel sult ghi ende v sonen met my sijn, Ende die Heere sal dat Gods, maer die princen der Philistijnen hebben gheseyt. Hy heyr van Israhel oock leueren inder Phi-listijnen handen, **20** en sal met ons ten strijde niet op trekken, **10** Hierom soo Ende terstont viel Saul lancks wtghesterct neder ter aerdien, staet op morghen vroech, ghy ende ws Heeren dienaers Want hi was seer verscript van Samuels woorden, ende die met v comen sijn, Ende als ghy inder nacht opghestaen daer en was gheen cracht in hem, want hy en hadde van sult sijn ende dat beghint clera dach te worden, soo gaet alle dien daghe gheen broot gheten. **21** Aldus soo is die wech, **11** Aldus is Dauid des nachts opghestaen hy ende sijn vrouwe by Saul comen (want hy was seer ontstelt) ende sij mannen dat sij vroech souden wech trekken, ende wederom seyde tot hem. Siet v dienstvrouwe heeft uwer stemmen gaen nae der Phi-listijnen lant, Maer die Philistijnen sijn ghehoorsaem gheweest ende ick heb mijn ziele in mijn opwaerts ghetrocken tot lezrahel.

29 **A**ldus sijn alle die heyren der Philistijnen vergadert te Aphec, Ende Israhel heeft ooc sijnen legher ghemaect op die fonteyn die te lezrahel is, **2** Ende die vorsten der Philistijnen trocken voorts met hoopien van hondert, ende van duysent, Maer Dauid ende sijn mannen waren inden lesten hoop met Achis, **3** Ende die princen der Philistijnen seyden tot Achis, Wat willen hen dese hebreeussche? Ende Achis seyde tot die princen der Philistijnen. En kendi Dauid niet, die Saul des conincks van Israhel knecht gheweest is, ende die nv by my is veel daghen oft iaren? ende ick en hebbe in hem niet vonden, vanden dach af dat hy tot my ouer gheuloden is tot op desen dach toe, **4** Maer die princen der Philistijnen worden gram teghen hem, ende seyden tot hem. Laet desen man wederom gaen, ende in sijn stadt blijuen daer ghy hem ghestelt hebt, ende en laet hem met ons inden

30 **E**NDE doen nv Dauid ende sijn mannen te Siceleg comen waren opden derden dach, soo hadden die Amaleciten eenen oploop ghedaen op Siceleg aen die suytseide, ende sij hadden gheslaghen Siceleg, ende dat metten viere verbrant, **2** ende si hadden die vrouwen daer wt gheuanghen wech gheleydt van die minste tot die meeste toe, Ende sij en hadden niemant doot gheslaghen, maer sij hadden die met hen gheleydt, ende reysden alsoo wederom nae haren wech, **3** Als Dauid nv comen was, ende sijn mannen tot die stadt, ende vonden die metten viere ontsteken, ende dat hen huysvrouwen met haren soonen ende dochteren waren gheuanghen wech gheleydt, **4** soo hebben Dauid ende tvolck dat met hem was haer stemmen opghenhauen, ende iammerlijck gheweent, tot dat hen die tranen begauen, **5** Want beyde Dauids huysvrouwen waren oock gheuanghen wech gheleydt, Achinoam die lezrahelitinne, ende Abigail wijlen die huysvrouwe van Nabal den Carmelijter, **6** ende Dauid is seer bedroeft gheweest, want het volck woude hem steenen, want elcs mans ziele was bitterlijcke bedruct, om hen sonen ende dochteren wille, Maer Dauid worde versterct inden Heere sijnen Godt **7** Ende hy seyde totten priester Abiathar Achimelechs sone. Brengt tot my voorts dat Ephod ende Abiathar bracht den Ephod tot Dauid, **8** ende Dauid vraechde raet vanden Heere, seggende. Sal ick dese roouerkens veruolghen ende die achterhalen oft niet? Ende die Heere seyde tot hem. Veruolchtse, want ghy sulste sonder twijfel vanghen ende hen den roof ontnemen, **9** Aldus soo is Dauid wech

ghetrocken ende die ses hondert mannen die met hem waren, ende sij sijn comen totter beken Besor, ende sommighe die moede waren bleuen daer staende, **10** Maer Dauid heeftse veruolcht, hi ende vier hondert mannen, want daer wasser twee hondert achterbleuen staende, die vermoeyt sijnde niet en mochten ouer die beke Besor gaen, **11** Ende sij hebben eenen Egipschen man opt velt vonden, ende sij brachten hem tot Dauid, ende ghauen hem broot dat hy eten soude, ende water te drincken, **12** ende ooc een brocke van eenen clont vijghen, ende twee bondelkens van rosijnen, Ende als hy gheten hadde soo is sijnen gheest wederom comen, ende hy is vermaect gheweest, want hy en hadde gheen broot gheten noch water ghedroncken in drij daghen ende drij nachten, **13** Aldus soo seyde Dauid tot hem. Wiens sijt ghy ende van waer sijdi? ende waer hen gaet ghy? Die welcke seyde. Ick ben een ionghelinck wt Egipten eens Amaleceters knecht, maer mijn Heere heeft mi achterghelaten om dat ic eerghisteren begonste sieck te worden, **14** Want wij sijn wtgheloopen aen die suytsjide van Cerethi ende teghen Iuda, ende teghen die suytsjide van Caleb, ende wij hebben Siceleg metten vierre verbrant, **15** Ende Dauid seyde tot hem. Soudi my connen gheleyden tot aen desen hoop? Hy seyde. Sweert my by Godt, dat ghi mi niet dooden en sult ende dat ghy my in mijns heeren handen niet leueren en sult, ende ick sal v tot aen desen hoop leyden, Ende Dauid heuet ghesworen, **16** Ende als hy hem gheleydt hadde, siet so waren die neder gheseten breedt op alle die eerde, etende ende drinckende, ende als eenen grooten feestdach houdende, om alle den buet ende die rouuen die sij ghenomen hadde wt der Philistijnen lant ende wt dat landt van Iuda, **17** Ende Dauid sloechse vanden auont aen tot des anderen daechs auonts, ende daer en is niemant van hemlieden ontgaen, dan vier hondert ionghe mans, die op kermels gheclommen waren ende gheuloden. **18** Aldus so heeft Dauid wederom ghenomen alle tghene dat die Amaleciten ghenomen hadden, ende hy ontnam ooc beyde sijn huysvrouwen, **19** ende daer en ghebrack niemant vanden minsten totten meesten, soo wel vanden sonen als vanden dochteren, ende van alle den rouuen, Ende alle dat sij gheroof hadden heeft Dauid wederbracht **20** Ende hy nam alle die cudden van dat cleyn vee, ende die runderen, ende hy dreef die voor sijn aensicht, ende sij seyden. Dit is Dauids roof. **21** Doen quam Dauid tot die twee hondert mannen die van moetheden achterghebleuen waren, ende Dauid niet en hadden connen volghen, ende dien hy beuolen hadde dat sij bliuen sitten souden aen die beke van Besor, die welcke sijn wtghetrocken Dauid te ghemoete ende den volck dat met hem was, Ende Dauid comende tot dat volck heeftse ghegroot vredelijc, **22** Ende alle die quaestende ende onrechtuerdichste vanden mannen die met Dauid ghegaen waren, hebben gheantwoort ende gheseyt. Aenghesien dat sij met ons niet comen en sijn, soo en sullen wij hen niet gheuen vanden roof die wij ontnomen hebben, maer sij sullen hem laten gheenoeghen een ieghelijc met sijn huysvrouwe ende met sijn kinderen, ende als sij die ontfanghen sullen hebben, soo laetst wech gaen, **23** Doen seyde Dauid. Ghy en sult alsoo niet doen mijn broders van desen dinghen die ons die Heere gheleuert heeft, die ons oock bewaert heeft, ende heeft die rouerkens die teghen ons eenen oploop ghedaen hadden gheleuert in ons handen, **24** Ende niemant en sal v hooren in dese woorden. Want sij sullen ghelyc deel hebben die ten strije trecken, ende die by de bagagien blijuen, ende sij sullen ghelyckelijc deylen, **25** Ende dit is gheschiet van dien dach ende voortaen alsoo gheordineert ende ghestelt, ende ghelyc een wet in Israhel tot op desen dach toe. **26** Aldus soo is Dauid comen te Siceleg, ende hi heeft ghiften vanden roof ghesonden tot die ouders van Iuda sijn naesten segghende. Ontfanct die benedijdinge wt den roof van des Heeren vianden, **27** den gheren die te Bethel woonden ende te Ramoth aen die suytsjide, ende die te Iether **28** ende die te Aroer woonden, ende die in Sephamoth, ende die in Esthamo, **29** ende die in Rachal ende die gheue die daer woonden in die steden van Ierameel, ende die daer woonden in die steden van Ceni, **30** ende die in Harana ende aen den poel van Asan woonden, ende die in Athach **31** ende die in Hebron woonden, ende den anderen die daer woonden op die plaetsen daer Dauid verkeert hadde, ende sijn mannen.

31 MAer die Philistijnen streden teghen Israhel, ende die mannen van Israhel sijn gheulucht voor daenschijn der Philistijnen ende si vielen verslaghen opt gheberchte van Gelboe, **2** Ende die Philistijnen hebben sterck gheuallen op Saul ende op sijn sonen ende sij hebben verslaghen Ionathan, ende Abinadab, ende Melchisua Sauls sonen, **3** ende die heel cracht vanden strije is op Saul ghekeert, ende die scutters hebben hem achterhaelt, ende hy is seer swaelijk vanden scutters ghwont. **4** Doen seyde Saul tot sijn wapendragher. Trect v swaert wt die scheyde ende slaet my, op dat dese onbesnedene by auonturen niet en comen en slaen my doot, haren spot met my makende, Ende sijn wapendragher en wilde dat niet doen, want hy was met te seer grooten grouwel veruaert, Aldus soo heeft Saul sijn swaert ghegrepen, ende hy is daer in gheuallen, **5** Ende als sijn wapendragher dat ghesien hadde (te weten dat Saul doot was) soo is hy oock in sijn swaert gheuallen, ende is met hem ghestoruen, **6** Aldus is Saul ghestoruen ende sijn drij sonen ende sijn wapendragher, ende alle sijn mannen te samen op dien dach. **7** Ende die kinderen van Israhel die ouer die valleye ende ouer die iordane waren, siende dat die mannen van Israhel gheuloden waren, ende dat Saul met sinen kinderen doot was, hebben haer steden verlaten ende sijn gheulucht, ende die Philistijnen sijn ghecomen ende hebben daer ghewoont. **8** Des anderen daechs sij die Philistijnen comen, dat sij die verslaghen souden pluysteren, ende sij vonden Saul ende sijn drij sonen ligghende opt gheberchte van Gelboe, **9** Ende sij hebben Sauls hoofd af gheslaghen, ende sij deden hem sijn harnasch wt, ende sij hebben dat inder Philistijnen lant ghesonden al rontsomme, datment vercondighen soude inder afgoden tempel, ende onder die luyden, **10** Ende sij stelden sijn wapenen in Astharoths tempel, maer sijn lichaem hebben sij ghehanghen opden muer van Beth-san, **11** Het welck als die van labes Galaad ghehoort hebben, alle dat die Philistijnen Saul ghedaen hadden, **12** soo sijn alle die stercste mannen opghestaen, ende hebben alle den nacht ghewandelt, ende hebben

ghehaelt Sauls doot lichaem, ende sijnder sonen doode
lichamen vanden muer van Bethsan, Ende sij sijn te labes
Galaad comen, ende hebben die daer metten vier verbrant,
13 ende si namen hen ghebeenten, ende begroeuent int
bosch van labes, ende si vasten seuen daghen lanck. Hier
voleyndt dat ierste boeck der Coninghen.

2 Samuël

1 NAE dat Saul doot was so eest gheschiedt dat Dauid weder om quam vanden slach der Amalecitors, ende bleef twee daghen te Siceleg, **2** ende opden derden dach is daer ghesien een mensch comende wt Sauls heyr met ghescoorden cleederen ende met stof der aerden op sijn hooft ghespraeyt, ende als hy by Dauid comen was, soo viel hy op sijn aensicht neder ende aenbede, **3** Ende Dauid seyde tot hem. Van waer coemdi? Die welcke seyde tot hem. Ic ben gheulucht wt dat heyr van Israel, **4** Ende Dauid seyde tot hem. Welck is dwoort datter gheschiet is? wilt mi dat te kennen gheuen, Die welcke seyde. Het volc is wt den strijt gheulucht, ende veel vanden volcke sijn daer gheuallen ende ghestoruen, Oock soo sijn Saul ende sijn sone Ionathas ghestoruen, **5** Ende Dauid seyde totten ionghelinck diet hem bootschapte. Waerwt weet ghy dat Saul ende sijn sone Ionathas doot sijn? **6** Ende die ionghelinck (die hem dese tijdinghe brachte) seyde. Ic quam by gheuale opden berch Gelboe, ende Saul die leende op sijn lancie, ende die waghenen ende dat rosvolk quam hem nae by, **7** ende achter rugghe hem keerende ende my siende heeft hi gheroepen, Ende als ick hem gheantwoort hadde, Ick ben hier, **8** soo seyde hy my. Wie sijt ghy, Ende ick seyde tot hem. Ick ben een Amaleciter, **9** Ende hy seyde tot my. Staet op my ende slaet my doot, want ick ben beuanghen met berautheden, ende mijne ziele is noch gheheel in my, **10** Ende op hem staende sloech ick hem doot, Want ick wist wel dat hy niet en mocht leuen nae sijnen val, Ende ick nam die croone die op sijn hooft was, ende dat arm cieraet van sijnen arm ende ic hebt hier tot v mijnen heere ghebracht, **11** Doen creep Dauid sijn cleederen en scoordese, ende alle die mannen die met hem waren, **12** ende sij hebben beclaecht ende beweent ende gheuast totten auont toe, ouer Saul ende ouer Ionathan sijnen sone, ende ouer dat volck des Heeren, ende ouer dat huys van Israel, om dat sij doort swaert gheuallen waren. **13** Ende Dauid seyde totten ionghelinc die hem dese bootscap ghebracht hadde. Van waer sijt ghy? Ende hi antwoorde, ick ben die sone van eenen vreemdelyc eens Amalecitors, **14** Ende Dauid seyde tot hem. Waerom en hebdi niet geureest v hant wt te steken dat ghi des Heeren ghesalfden soudt dooden? **15** Ende Dauid roepende eenen van sijnen knechten seyde. Gaet toe ende slaet op hem, Ende hy heeft hem gheslaghen ende hi is ghestoruen, **16** Ende Dauid seyde tot hem. V bloet sij op v hooft, want uwen mont heeft teghen v ghesproken, seggende. Ic heb des Heeren ghesalfden doot gheslaghen. **17** Ende Dauid heeft geclaecht ouer Saul ende Ionathas sijnen sone aldusdanighe claghe **18** (ende hy heeft beulen datmen den kinderen van Iuda soude den boghe leeren, ghelyc dat ghescreuen is int boec der rechtuerdighen) Ende hy seyde. **19** Denct Israel op die ghene die ghestoruen sijn op v hoochden ghewoont, die heerlycke van Israel sijn op v bergen doot gheslaghen, Hoe sijn die machtige neder gheuallen? **20** En wilt dit niet bootscappen te Geth, noch en segges niet voorts op die vergaderinghen der straten van Ascalon, dat der Philistijnen dochteren hen by auontueren niet en verblijden, dat die dochteren vanden onbesnedenen

hen niet en verhueghen. **21** O ghi berghen van Gelboe noch reghen noch dau en come op v, noch gheen ackers van die ierste vruchten en moeten op v sijn, want daer is den scilt vanden stercken verworpen, den scilt van Saul, recht oft hi met olie niet ghesalft en hadde gheweest. **22** Van dat bloet der verslaghenen, ende van dat vette der stercker en quam Ionathas pijl noyt wederom achterwaerts, ende Sauls swaert en is noyt ydel wederom ghecomen. **23** Saul ende Ionathas seer minlijc ende scoone in haren leeuen, sij en sijn inder doot ooc niet verscyeiden, snelder dan aren, ende stercker dan leeuen. **24** O ghi dochteren van Israel weent ouer Saul, die v cleedde met roode sijde in wellusticheden, die gulden iuweelen gaf tot uwen cieraet. **25** Hoe sijn die machtige inden strijt gheuallen? Ionathas is op v hoochsten verslaghen. **26** Ic ben bedroeft ouer mijn broeder Ionatha, bouen maten seer scoone ende lieflijc bouen der vrouwen liefde. Ghelyc een moeder haren eenigen sone bemint, also lief hadde ic v. **27** Hoe sijn die vrome gheuallen, ende hoe sijn die wapenen der orloghen vernield.

2 Hierom heeft Dauid hiernaer den Heere gheuraecht seggende. Sal ic opwaerts trekken in een der steden van Iuda? Ende die Heere seyde tot hem. Trect opwaerts, Ende Dauid seyde. Waer sal ick henen trekken? Ende hy antwoerde hem. Te Hebron, **2** Aldus soo is Dauid opwaerts ghetrocken ende beyde sijn huysrouwen te weten Achinoam die lezrahelitinne, ende Abigail Nabal des Carmeliters huysvrouwe, **3** oock heeft Dauid met hem gheleyt die mannen die by hem waren een yeghelyc met sijnen huysghesin, ende sij woonden in die steden van Hebron, **4** Ende die mannen van Iuda sijn comen, ende hebben Dauid daer ghesalft, dat hy regneren soude ouer dat huys van Iuda, Eude het is Dauid te kennen ghegheuen, hoe dat die mannen van labes Galaad Saul begrauen hadden, **5** Daerom soo heeft Dauid boden wt ghesonden tot die mannen van labes Galaad, ende hen gheseyt. Ghebenedijt moet ghi vanden Heere sijn, die dese barmharticheyt ghedaen hebt met uwen heere Saul, ende hebt hem begrauen **6** Ende nv sal v die Heere wederom bermharticheyt ende warachticheyt gheuen, Ooc sal ic v dancbaerlijc loonen om dat ghi dit woort ghedaen hebt, **7** V handen laet verstercken ende weest kinderen der vromicheyt, Want al is Saul v heere doot, nochtans heeft dat huys van Iuda my ghesalft voor haren coninc, **8** Maer Abner die sone van Ner die opperveltheere van Sauls heyr heeft ghenomen Isbosheth Sauls sone, ende hem omgeleyt door den heyrleger, **9** ende hy heeft hem coninc gemaect ouer Galaad, ende ouer Gessuri, ende ouer Iezrael, ende ouer Ephraim, ende ouer Beniamin, ende ouer gheheel Israel, **10** Veertich iarenoudt was Isbosheth Sauls sone, als hy begonste ouer Israel te regneren, ende hi heeft twee iaren geregneert Maer dat huys van Iuda heeft alleen Dauid geulcht, **11** Ende tgetal der daghen dat Dauid ghewoont heeft regnerende te Hebron ouer thuys van Iuda, is geweest seuen iaren ende ses maenden, **12** Ende Abner die sone van Ner, ende Isbosheth Sauls sone, sijn wten heyr leger ghegaen te Gabaon, **13** Voorts so sijn loab die sone Saruie ende Dauids knechten wtgetrocken, ende sij quamen hen te gemoete by die piscine te Gabaon, Ende doen sij daer te samen comen waren, soo sijn sij teghen

malcanderen ouer gheseten te weten dese op deen sijde vander piscinen, ende die andere op dander sijde, **14** ende Abner seyde tot loab. Laet die iongelinghen opstaen ende voor ons spelen, Ende loab antwoorde, Laetse opstaen, **15** Aldus soo issen opghestaen ende ouerghegaen in ghetale twaelue van Beniamin, van Isbosheths Sauls soons sijde, ende twaelue van Dauids knechten, **16** Ende een iegelyc grijpende thoof van sijnen medegeselle stack sijn swaert in die sijde van sijnder wederpartien, ende aldus sijn sij al te samen nedergheualen, ende die plaatse worde ghenoecht den acker vanden vromen te Gabaon, **17** Ende daer is op dien dach eenen strijt opghestaen hart ghenoech, Ende Abner metten mannen van Israel is veriaect gheweest (van Dauids knechten) **18** Ende daer waren drij sonen Saruie, loab, ende Abisai, ende Asael, Maer Asael was een sehr rasch looper, ghelyc een wilde gheyte die in die bosschen woonen, **19** Ende Asael veruolchte Abner, ende hy en wijte niet noch ter rechter noch ter slincker hant afslatende van Abner te veruolgen, **20** Hierom sach Abner achter sijnen rugge omme ende seyde. En sijt ghi niet Asael? Ende hy antwoerde. Ick bent, **21** Ende Abner seyde tot hem. Ghae ter rechter oft ter slincker hant af, ende aeneert een vanden iongelinghen ende neemt sijnen roof voor v wech, Maer Asael en wilde niet afslaten van hem voorts te drijuen, **22** Ende Abner heeft noch eens gheseyt tot Asael. Gaet wech, noch en wilt my niet volghen, dat ick niet ghedwonghen en worde v te doorsteken inder aerden, ende dat ick dan niet en soude moghen mijn aensicht opheffen tot loab uwen broeder, **23** die welcke versmaede te hooren, ende hy en wilde ter sijden niet afkeeren, Aldus soo heeft hem Abner in sijn eeghernisse ghestekken met omghekeerde lancien, ende heeft hem doorsteken, ende is ghestoruen op die selue plaatse, ende alle die voorby die plaatse ghinghen daer Asael gheualen was ende ghestoruen, bleuen staende, **24** Ende die wijle dat loab ende Abisai den vluchtighen Abner veruolchden, soo is die sonne onder gheghaen, ende sij sijn ghecomen totten hoeue des waterloops, welck gheleghen is teghen ouer die valleye ende den wech der woestinen van Gabaon, **25** Ende die kinderen van Beniamin sijn vergadert by Abner, ende vergadert in eenen hoop stonden sij op dat opperste van een hochde, **26** Ende Abner riep tot loab ende seyde. Salt v swaert al wreidelijc verslinden totten laetsten man toe? En weet ghi niet dat het mishopen seer sorghelijc is? Hoe langhe en suldi den volck niet segghen, dat sij ophouden van haer broeders te veruolghen? **27** Ende loab seyde. Alsoo warachtelijc als die Heere leeft, hadde ghy ghesproken soo soude het volck vroech wech ghegaen hebben ende opghehouden van haren broeder te veruolghen, **28** Aldus so heeft loab een trumpet gheslaghen, ende alle dat heyr is blijuen staende, ende sij en hebben Israel niet meer veruolcht, noch gheenen strijd meer aengheghaen, **29** Maer Abner ende sijn mannen sijn wech ghetrocken alle den nacht door die platte velden, ende sij sijn ouer die iordane ghegaen, ende als sij gheheel Bethoron doorwandelt hadden, soo sijn sij inden legher ghecomen, **30** Maer loab wederom ghecomen sijnde, achterlatende Abner heeft alle dat volck vergadert, ende doen ghebraken daer van Dauids knechten neghentien mannen wtgenomen Asahel, **31** Maer

Dauids knechten hadden verslaghen van Beniamin, ende vanden mannen die met Abner waren, drij hondert ende tsestich mannen die welcke ooc ghestoruen sijn, **32** Ende sij namen Asahel ende begroeuen hem in sijns vaders graf te Bethlehem Ende loab ende die mannen die met hem waren, hebben alle den nacht gherest, ende inden dagheraet sooo quamen sij te Hebron.

3 Hierom issen eenen langhen strijt gheresen tusschen Dauids huys, ende tusschen thuy van Saul, Dauid was toenemende ende altijt in hemseluen lances soo machtiger, Maer Sauls huys minderde alle daghe, **2** Ende Dauid werden in Hebron kinderen ghebornen, ende sijn eerste ghebornen was Ammon van Achinoan die Iezrahelitinne, **3** Ende na hem was ghebornen Cheleab van Abigail Nabals des Carmeliters huysvrouwe, Voorts was die derde Absalom die sone van Maacha Tholmai des conincs van Gessurs dochter, **4** Maer die vierde was Adonias Haggiths sone, ende die vijfste Saphatia Abitalis sone, **5** Ende die seste was lethraam van Eglia Dauids huysvrouwe, Dese sijn Dauiden gheboren te Hebron, **6** Alst dan strijt was tusschen Sauls huys ende Dauids huys, soo regeerde Abner dat huys van Saul, **7** Maer Saul hadde een concubine gehadt Raspha genoemt die dochter Aia, Ende Isbosheth seyde tot Abner. Waerom hebdij v versaent met mijns vaders concubine? **8** Die welcke seer gman wesende om Isbosheths woorden seide. Wat dunct v ben ic heden eens honts hoof teghen Iuda, die bermherticheyt ghedaen hebbe ouer Saul ws vaders huys, ende ouer sijn broeders ende sijn naeste, ende ick en heb v in Dauids handen niet gheleuert, ende ghy hebt teghen my ghesocht, dat ghy my heden soudt straffen om een vrouwe? **9** God doe Abner dit, ende dat noch daer toe, eest dat ick Dauids huys niet en doe, ghelyc die Heere tot hem ghesworen heeft, **10** dat het conincckrijc soude af ghenomen worden van Sauls huys, ende dat Dauids throon soude verheuen worden ouer Israel ende ouer Iuda, van Dan tot Bersabee toe, **11** Ende Isbosheth en mocht hem niet andwoorden, want hy ontsach hem, **12** Aldus soo heeft Abner boden aan Dauid ghesonden voor hem seluen, segghende. Wiens is dlant? Ende dat sij segghen souden. Maect vrintscap met my, ende mijn hant sal met v sijn, ende ick sal gheheel Israel wederom tot v brenghen, **13** Ende Dauid heeft gheseyt, Ick sal vrintscap met v maken Maer ic begheer van v een dinck seggende. Ghy en sult mijn aenscijn niet sien, voor dat ghy Michol Sauls dochter ghebracht hebt, ende alsoo suldi comen, ende my sien. **14** Doen sondt Dauid boden tot Isbosheth Sauls sone seggende. Geeft mijn huysvrouwe Michol wederom die welcke ic tot een huysvrouwe vercreghen hebbe om hondert ouerslofken der manlicheyt vander Philistinen, **15** Hierom heeft Isbosheth wtgesonden en heeftse doen halen van haren man Phaltiel Lais sone, **16** Ende haer man volchde haer al weenende tot Bahurim toe, ende Abner seyde tot hem. Gaet henen ende keert wederom Ende hy is wederom ghegaen, **17** Oock soo heeft Abner tot die ouders van Israel een redene ghesproken seggende. Soo wel ghisteren als eerghisteren sochte ghy lieden Dauid dat hy ouer v lieden regnener soude, **18** Aldusdan so doet dat nv, want die Heere heeft tot Dauid ghesproken seggende. Door Dauid mijns dienaers hant sal ic mijn volc van Israel verlossen wt der Philistinen

hant, ende alle haerder vianden, **19** Ende Abner heeft ooc ghesproken tot die van Beniamin, Ende hy is wech ghegaen dat hy in Hebron Dauden segghen soude alle dat behaecht hadde Israel ende gheheel Beniamin, **20** Ende hi is tot Daud te Hebron comen met twintich mannen, Ende Daud heeft hem ende sijnen mannen die met hem comen waren eenen maeltijt ghegeheuen, **21** Ende Abner seyde tot Daud. Ick sal opstaen om gheheel Israel tot v mijnen heere den coninc te vergaderen, ende dat ick een verbont met v maken mach, also dat ghi moecht ouer al heerscappie hebben, ghelyck v ziele begheert, Als nv Daud Abner hadde wtgeley ghedaen, ende hy met vreden wech ghegaen was, **22** soo quamen ter stont Dauids knechten ende loab die welcke hadden die roouers verslaghen, brenghende eenen seer grooten roof, Maer Abner en was doen by Daud te Hebron niet, want hy hadde hem nv laten ghaen, ende hy was met vreden wech ghegaen, **23** Ende loab ende alle theyr dat met hem was is achter nae comen, Aldus soo eest loab te kennen ghegeuen vanden sommighen die seyden, Abner Ners sone is by den coninc gecomen ende hi heeft hem laten gaen, ende hi is met vrede wech ghegaen, **24** Ende loab is by den coninc ingegaen ende heeft tot hem gheseyt Wat hebdi ghedaen? Siet Abner is by v comen, waerom hebdi hem laten gaen dat hy wech is ghegaen ende verre gereyst? **25** En kendi Abners Ners sone niet? dat hi daerom tot v comen is dat hy v bedrieghen soude, ende dat hy uwen wtganc ende inganc vernemen soude, ende weten al wat ghy doet? **26** Aldus loab van Daud wtghegaen sijnde, heeft boden ghesonden nae Abner, ende heeft hem wederom doen comen vander cisternen Sira, sonder Dauids weten, **27** Ende als Abner wederom te Hebron comen was, soo heeft hem loab besijden gheleyt tot dat midden vander poorten, om dat hy hem spreken soude met bedroch, ende hy stack hem daer in sijn eeghenisse, ende hy is ghestoruen, ter wraken van Asael sijns broeders bloet. **28** Ende als Daud hoorde dat daer nv ghesciest was, so seyde hy. Suyer ben ick ende mijn conincrick voor Gode, totinder ewicheyt van Abners bloet des soons van Ner, **29** ende dat moet comen op loabs hoof, ende op alle sijns vaders huys alsoo datter van loabs huyse nemmermeer man en ghebreke den loop des saets lijdende, ende melaetsch ende die spille houdende, ende doort swaert vallende, ende broodts ghebreck hebbende. **30** Aldus soo hebben loab ende Abisai sijn broeder Abner verslaghen om dat hy haren broeder verslaghen hadde te Gabaon inden strijt, **31** Doen seyde Daud tot loab ende tot alle tvolck dat met hem was. Scoort v cleederen ende omgort v met sacken, ende beclaecht met rouwe voor die wtuaert van Abner, Ende die coninc Daud volchte die bare, **32** Ende als sij Abner te Hebron begrauen hadden soo heeft die coninc Daud sijn stemmen opghehauen ende geweent op Abners graf, ende alle tvolck heeft ooc gheweent, **33** Ende die coninc Abner beklagende ende beweenende seyde. Abner en is gheensins ghestoruen ghelyck die onvrome pleghen te steruen, **34** V handen en sijn niet ghebonden, ende v voeten en sijn met gheenen boeyen gheladen, Maer ghelyck sulck pleghen te vallen voor die boose kinderen, alsoo sijdi gheuallen, Ende alle dat tvolc hernemende heeft wederom ouer hem gheweent, **35** Ende als alle die menichte ghecomen was om met Daud spijs te nemen doent noch claeer dach was, so heeft Daud ghesworen seggende. Dit moet my God doen, ende dat noch daer toe doen, eest sake dat ick voor der sonnen onderganc broot oft yet anders proeue, **36** Ende alle dat volck heuet ghehoort, ende het ghenoechde hen wel alle dat die coninc ghedaen hadde voor alle tvolc, **37** Ende alle dat ghemeyn volck ende gheheil Israel heeft ghekent op dien dach dattet vanden coninc niet ghesciest en was, dat Abner die sone van Ner doot gheslaghen was, **38** Ende die coninc seyde ooc tot sijnen knechten. En weet ghy lieden niet datter heden een prince, ende een die aldermeeste van Israel gheualen is? **39** Ende ick ben noch een teer ende ghesalf coninck, Maer dese mannen die sonen van Saruia sijn my seer hart Die Heere wil den quaetdoenders loon gheuen nae haerlieden quaetheyt.

4 DOen hoorde Isboseth Sauls sone, dat Abner ghedoot was te Hebron, ende sijn handen sijn machteloos gheworden, ende gheheel Israel worde verbaest, **2** Ende Sauls sone hadde twee hooftmannen der roouers, die eene was ghenoemt Baana, die ander hiet Rechab sonen van Remmon des Berothiters, van Beniamins kinderen, Want Beroth is ooc onder Beniamin gherekent, **3** Ende die Berothiters waren gheulucht te Gethaim, ende si waren aldaer vremdelingen tot dien tijt toe. **4** Ende Ionathas Sauls sone hadde eenen sone die cranc van voeten was, want hy was vijf iaren oudt, doen die bode quam van Saul ende Ionathas wt Iezrahel, aldus sijn voester hem nemende vluchte, Ende doen sij seer haestich was om te vlieden, so viel dat kint ende het is cruepel gheworden, ende het was ghenaemt Miphiboseth. **5** Aldus comende Remmon des Berothiters kinderen Rechab ende Baana in die hitte vanden daghe sijn ghegaen in Isboseths huys, die welcke op sijn bedde te middaghe sliep, **6** ende die doorwachtersse des huys tarwe suyerende was ontslapen, Ende sij sijn al bedectelijc int huys ghecomen nemende aren van tarwe, ende sij hebben hem in sijn eeghenisse ghesteken Rechab ende Baana sijn broeder, ende si vlogen, **7** Maer doen si in huys quamen so lach hy in sijn slaepcamer op sijn bedde ende sliep, ende slaende hebben si hem ghedoot, ende nemende wech sijn hooft sijn si ghereyst alle den nacht door den wech der woestijnen, **8** ende si hebben Isboseths hoofd tot Daud gebracht te Hebron, ende hebben totten coninc geseyt. Siet daer is het hoofd van Isboseth Sauls sone uiwen viant, die v ziele socht, Ende die Heere heeft mijnen heere den coninc heden wraec verleent van Saul, ende van sijnen sade, **9** Ende Daud antwoordende Rechab ende Baana sijnen broeder Remmon des Berothiters kinderen, seyde tot hen. Soo warachtelijc als die Heere leeft die mijn ziele van alle benautheyt verlost heeft, **10** Aenghesien dat ic dien greep ende doode te Siceleg die my bootscapte ende seyde. Saul is doot, meynende dat hy een gheluckighe bootscap brachte den welcken ic behoorde te gheuen loon voor sijn bootscap **11** hoe veel te meer nv als dese boose menschen eenen ontsuldigen man doot geslagen hebben in sijn huys op sijn bedde, en soude ic diens bloet wt v hant niet versuecken ende v vander aerden wech nemen? **12** Hierom soo heeft Daud sijnen knechten beulen ende sij hebbense

doot gheslaghen, ende hen handen ende voeten af slaende, hebben sij die gehangen ouer die piscine te Hebron, Maer het hoof van Isboseth hebben sij genomen ende begrauen in Abners graf in Hebron.

5 ENde alle die gheslachten van Israel sijn ghecomen tot Dauid te Hebron, segghende. Siet wij sijn v ghebeente ende v vleesch, **2** Daer toe ooc ghisteren ende eerghisteren doen Saul coninc ouer ons was, so leyde ghi Israel wt ende in, ende die Heere heeft tot v gheseyt. Ghi sult mijn volc van Israel hoeden, ende ghi sult een prince sijn ouer Israel, **3** Ooc so sijn die ouders van Israel by den coninck in Hebron comen, ende die coninc Dauid heeft met henlieden een verbont ghemaect te Hebron voor den Heere, ende sij hebben Dauid tot eenen coninck ghesalft ouer Israel, **4** Een sone van dertich iaren was Dauid doen hy begonste te regneneren, ende veertich iaren heeft hy gheregneert. **5** Te Hebron regneerde hy ouer Iuda seuen iaren ende ses maenden, Maer in Ierusalem regneerde hy drijendertich iaren ouer gheheel Israel ende Iuda. **6** Ende die coninc is wtghetrocken, ende alle die mannen die met hem waren nae Ierusalem teghen die lebusiters des lants bewoonders, Ende sij seyden tot Dauid, Ghi en sult hier binnen niet comen, ten sij dat ghi verdreuen sult hebben die blende ende die cruepele seggende. Dauid en sal hier binnen niet comen, **7** Aldus so heeft Dauid die borch van Sion inghenomen, ende dit is Dauids stadt, **8** Want Dauid hadde op dien dach eenen prijs daer op ghestelt, voor den ghenen die de lebusiters verslaen soude, ende aen die goten vanden daken soude comen ende verdrijuen die blende ende die cruepele die Dauids ziele haetten, Daerom seyt men int ghemeyn segwoort. Die blende ende die cruepele en sullen inden tempel niet comen, **9** Doen woonde Dauid in die borch, ende hi heeft die ghehoemt Dauids stadt, ende hy heeft die ghetimmert int ronde van Mello ende van innewaerts, **10** Ende hy ghinc altij voorts toenemende ende grooter wassende, ende die Heere die Godt der heyrscaren was met hem. **11** Oock soo heeft Hiram die coninck van Tyren boden aan Dauid ghesonden ende cederen houten, ende constighe werclieden in houte ende in steenen om die mueren, ende sij hebben Dauids huys ghetimmert, **12** Ende Dauid heeft ghekent dat die Heere hem tot eenen coninc ouer Israel vast ghemaect hadde, ende dat hy sijn coninckrijck verhauen hadde ouer sijn volck van Israel, **13** Aldus so heeft Dauid noch concubijnen ende huysvrouwen ghenoem van Ierusalem, nae dat hy van Hebron comen was, Ende Dauid worden noch andere sonen ende dochteren gheboren, **14** ende dit sijn die namen der gheender die hem te Ierusalem gheboren sijn, Samua, ende Sobab, ende Nathan, ende Salomon, **15** ende lebathar, ende Elisua, ende Nepheg ende laphia, **16** ende Elisama, ende Elioda, ende Eliphale. **17** Aldus so hebben die Philistijnen ghehoort datmen Dauid ghesalft hadde tot eenen coninc ouer Israel, ende sij sijn alle ghader opghetrocken om Dauid te soeken, ende als Dauid dit hoorde, soo ghinck hy nederwaerts in die sterckte, **18** Maer die Philistijnen comende sijn breedt nedergheslaghen in die valleye Raphaim, **19** Ende Dauid vraechde den Heere segghen-de. Sal ick opwaerts trekken tot die Philistijnen? Ende sult ghy die in mijnd handt leuren? Ende die Heere

heeft tot Dauid gheseyt. Trect opwaerts, Want ick sal die Philistijnen leuerende gheuen in v handt, **20** Aldus soo is Dauid ghecomen te Baal-pharasim, ende heeft die Philistijnen daer gheslaghen ende gheseyt. Die Heere heeft myn vianden voor my ghedeylt, ghelyck die wateren worden ghesceyden, daerom is die plaatse ghehoemt Baal-pharasim, **21** Ende die Philistijnen hebben haer ghesneden afgoden daer ghelaten, die welcke Dauid ende sijn mannen wech ghedraghen hebben. **22** Ende die Philistijnen bestonden wederom op te trekken, ende sij sijn breedt ghespraeyt in die valleye van Raphaim, **23** Ende Dauid vraechde den Heere. Sal ic teghen die Philistijnen optrekken, ende suldi die in mijnd handt leuren? Die welcke antwoorde, en trect niet opwaerts teghen hen, maer draeyt om achter haren rugge, ende ghi sult hen aencomen teghen ouer die peerboomen, **24** ende als ghi sult hooren dat gheruysch van eenen gaende op die toppen vanden peerboomen, dan suldi den strijt beginnen, want dan sal die Heere voor v aensicht wtgaen, om die heynen der Philistijnen te verslaen, **25** Aldus soo heeft Dauid ghedaen ghelyc hem die Heere beuolen hadde, ende heeft die Philistijnen gheslaghen van Gabaa tot dat ghi coemt in Gezer.

6 DOen heeft Dauid wederom vergadert alle die wtghiesen van Israel dertich duysent **2** ende Dauid is opghestaen ende wech ghegaen, ende alle tvolc dat met hem was vanden mannen van Iuda, dat sij breghen souden Gods arcke, waer ouer dat den naem des Heeren der heyrscaren aengheroepen is, sittende daer bouen tusschen die Cherubinnen **3** Ende sij hebben Gods arcke op eenen neuen waghen ghesteldt ende die wech gheuoert wt Abinadabs huys die te Gabaa woonde, Maer Oza ende Ahio Abinadabs sonen menden den neuen waghen, **4** Ende als sij die ghehaelt hadde wt Abinadabs huys die te Gabaa woonde bewarende Gods arcke, so ghinck Ahio voor die arcke, **5** Maer Dauid ende geheel Israel speelden voor den Heere op alderhande instrumenten van houte constelijc ghemaect ende op herpen ende lieren ende bommen ende met hoornkens ende met cimbalen, **6** Maer doen sij comen waren tot den dorschuloer van Nachor, so stack Oza sijn hant wt aen Gods arcke, ende hi heeft die ghehouden, want die ossen sloeghen achterwt, ende hadden die arcke doen helden, **7** Ende die Heere is met onwaerdigheden gram ghevorden teghen Oza, ende hy versloech hem om die vermetenheit, die welcke is daer ghestoruen by Gods arcke, **8** Doen worde Dauid bedroeft om dat die Heere Ozan verslaghen hadde, ende die plaatse worde ghehoemt verslaen van Oza, tot op desen dach toe, **9** Ende Dauid heeft den Heere seer ontsien op dien dach, segghende. Hoe sal des Heeren arcke binnen to my comen? **10** Ende hi en heeft des Heeren arcke niet willen laten ter herbergen comen tot hem in Dauids stadt, Maer hy heeft die doen herbergen int huys van Obededom den Gethiter **11** Ende die arcke des Heeren is gheherbercht gheweest in Obededoms des Gethiters huys drij maenden lanc, ende die Heere heeft Obededom ende alle sijn huys ghebenedijt, **12** Ende het is Dauid den coninc ghebootscapt dat die Heere Obededom ende alle sijn huys ghebenedijt hadde om Gods arcke, Ende Dauid seyde, ick sal gaen ende halen die arcke wederom metter benedijdinge in mijnd huys, Aldus so is Dauid

wtghegaen ende heeft Gods arcke wt Obededoms huys wech
gehaelt tot in Dauids stadt met blijscappen. Ende daer waren
met Dauid seuen dansen, ende een slachofferande van een
calf, **13** Ende als sij voorts ghegaen waren die des Heeren
arke droeghen ses screden soo offerde Dauid eenen osse,
ende een schaep, ende eenen ram, **14** Ende Dauid speelde
op orghelen aen die scouderen hangende, ende hy spranck
met alle sijn macht voor den Heere Ende Dauid was met
een lijnen Ephod omme ghegort, **15** Ende Dauid ende alle
huys van Israel leyden die arcke van dat verbont des
Heeren met iolijt, ende met ghelyut der trompetten, **16** Ende
als darcke des Heeren in Dauids stadt comen was, soo heeft
Michol Sauls dochter nederwaerts siende wt der venster den
coninck Dauid ghesien opringhende ende dansende voor
den Heere, ende sij heeft hem in haer herte versmaet, **17**
Ende sij hebben des Heeren arcke inghebracht ende die
op haer plaeft ghestelt int midden des tabernakels, welck
Dauid voor hare wtghespannen hadde, ende Dauid heeft
heelbrantofferanden ende vreedofferanden gheoffert voor
den Heere, **18** Ende als hy offerende heelbrantofferanden
ende vreedofferanden voldaen hadde, doen ghebenedijde
hy dat volck inden naem des Heeren der heyrscaren, **19**
Ende hi heeft bedeylt alle der menichten van Israel, soo
wel den mans als den vrouwen elcken besonder eenen
coek broots, ende een stuck ghebraden ossenvleesch ende
bloem van mele met olie gheroost, ende alle dat volc is
wech ghegaen, een ieghelyck in sijn huys, **20** Ende Dauid
is wederom ghecomen om sijn huys te benedijden, ende
Michol Sauls dochter wtghegaende Dauid te ghemoeite heeft
gheseyt. Hoe glorioos heeft die coninck van Israel heden
gheweest, ontdeckende sij seluen voor sijnder knechten
dienstvrouwen, ende hi is ontdekt gheeweest ghelyc after een
vanden scudden ontdekt worde, **21** Ende Dauid seyde tot
Michol. Also warachtelijc als die Heere leeft sal ic voor den
Heere spelen, die my vercoren heeft meer dan uwen vader
ende dan alle sijn huys, ende die mi beulen heeft dat ic
soude een prince wesen ouer des Heeren volck in Israel,
ende ic sal spelen, **22** ende noch verworpender worden
dan ick gheweest hebbe, ende ick sal ootmoedich wesen
in mijn ooghen ende met den dienstvrouwen daer ghy af
ghesproken hebt sal ick glorioser schijnen, **23** Hierom so en
heeft Michol Sauls dochter gheenen sone ghecreghen tot
den dach haers doots toe.

7 ENde het is gesciet als die coninck in sijn huys gheseten
was ende die Heere hem ruste ghegheuen hadde van
alle sijnen vianden van allen sijden, **2** so seyde hy tot Nathan
den profeet, En siet ghy niet dat ic in een cederen huys
woone, ende dat die arcke Gods ghestelt is int midden onder
die vellen? **3** Ende Nathan heeft totten coninck gheseyt.
Gaet henen ende doet alle dat ghy in v herte hebt, want
die Heere is met v, **4** Maer het ghebuerde op dien nacht
ende siet het woerel des Heeren is tot Nathan gheschiet
segghende. **5** Gaet henen, ende segghet mijnen knecht
Dauid, Dit seyt die Heere. Meyndy dat ghy my suldt een
huys maken om te woonen? **6** Want ick en heb in gheen
huys ghewoont, van dien daghe dat ic die kinderen van
Israel wt dat landt van Egipten leyde tot op desen dach toe,
maer ick wandelde in een tabernakel ende in een tente, **7**

ouer alle die plaetsen daer ick door ghegaen ben met alle
die kinderen van Israel, Heb ick sprekende gheseyt tot
eenighe van Israels gheslachte den welcken ic beuolen
hebbe dat sij mijn volc Israel souden hoeden seggende.
Waerom en hebdi my gheen cedren huys ghemaect? **8** Ende
ende ic heb met v gheweest in alle plaetsen
dat huys van Israel leyden die arcke van dat verbont des
Heeren met iolijt, ende met ghelyut der heyrscaren. Ic heb v wter weyden ghehaelt doen ghi
die scapen volchdet, dat ghy soude een vorst sijn ouer mijn
volc Israel, **9** ende ic heb met v gheweest daer ghy ghewandelt hebt, ende ic heb alle v vianden doot
gheslagen voor v aensicht, ende ic heb v eenen grooten
naem ghemaect, als den naem vanden grooten die opder
aerden woonen, **10** Ende ic sal mijnen volc van Israel een
plaetste stellen, ende ick sal hen daer vast planten, ende het
sal daer onder woonen ende niet meer verstoort worden,
ende die kinderen der boosheyten en sullen hen niet meer
verdrucken ghelyc te voren. **11** van dien dach aen dat ick
rechters ouer mijn volc Israel ghestelt hebbe, ende ic sal v
ruste gheuen van alle uwen vianden, Ende die Heere seyt v
te voren, dat die Heere v een huys maken sal, **12** Ende als v
daghen sullen voleyndt sijn, ende dat ghy met uwen vaderen
sult ontslapen sijn, dan sal ic v saet nae v verwecken, het
welc wt uwen lichaem comen sal, ende ick sal sijn rijck
vast maken. **13** Dese sal een huys maken mijnen naem,
ende ic sal sijnen throon vast maken tot inder ewicheyt,
14 Ic sal hem tot eenen vader wesen, ende hi sal my tot
eenen sone sijn, ende eest sake dat hi iet onrechtuerdelijc
doet, so sal ic hem straffen met die roeden der mannen
ende met die plaghen van der menschen kinderen, **15** Maer
mijn bermherticheyt en sal ic van hem niet wech nemen,
ghelyc die van Saul ghenomen hebbe, den welcken ic
van mijnen aensicht wech ghedaen hebbe, **16** ende v huys
ende v rijck sal ghetrouwue sijn tot inder ewicheyt voor v
aensicht, ende uwen throon sal altijt vast wesen. **17** Nae
alle dese woorden, ende nae alle dit visioen heeft Nathan
tot Dauid ghesproken. **18** Aldus soo is die coninck Dauid
inghegaen ende sadt voor den Heere ende seyde. Wie ben
ick doch o Heere Godt? ende wat is mijn huys dat ghy
hier toe hebt ghebracht? **19** Maer dit heeft v noch luttel
ghedocht voor v aensicht o Heere Godt ten ware dat ghy
noch van ws knechts huyse ghesproken hadt van verre
naecomende dinghen, Want dit is die wet van Adam Heere
Godt, **20** Daerom wat sal Dauid hier toe meer moghen doen,
om met v te spreken want ghy kent uwen knecht o Heere
Godt, **21** Om ws woorts wille, ende nae v herte, hebdi alle
dese grotdadighe dinghen ghedaen, also om dat ghy die
uwen dienaer soude te kennen gheuen, **22** Daerom sijdi
oock groot gheacht o Heere Godt, want daer en is niet ws
ghelyc, noch daer en is gheen God buyten v in alle dat wij
met onsen ooren ghehoort hebben, **23** Want wat volc isser
opder aerden ghelyc v volc Israel, daer God om ghegaen is,
dat hy dat soude verlossen tot een volc voor sij seluen, ende
dat hy sij seluen eenen naem maken soude, ende dat hy
haerlieden groote wonderlycke grouwelijcke dinghen doen
soude opder aerden voor dat aensicht van uwen volcke,
dwelc ghy voor v verlost hebt wt Egipten, het volck ende
haren Godt, **24** Want ghy hebt het volck van Israel met v
vast verbonden tot een ewich volc, Ende ghy Heere Godt

sijt hen tot eenen God gheworden, **25** Hierom dan Heere God het woort dat ghi van uwen dienaer ghesproken hebt ende ouer sijn huys verwect inder eewicheyt, ende doet ghelyc ghesproken hebt, **26** op dat uwen naem mach ghepresen worden tot inder eewicheyt, ende datmen segghe. Die Heere der heyrscaren is Godt ouer Israhel, Ende Dauids ws knechts huys sal gheuesticht worden voor den Heere, **27** Want ghy Heere der heyrscaren Godt van Israel hebt ws dienaers oore open ghedaen seggende. Ic sal v een huys timmersen, daerom heeft v dienaer sijn herte vonden, dat hy v met deser bedinghen bidden soude, **28** Nu dan o Heere Godt ghy sijt Godt ende uwe woorden sullen warachich sijn, want ghi hebt tot uwen dienaer gheseyt dese goede dinghen, **29** daerom beghint doch, ende ghebenedijt ws dienaers huys, op dattet inder eeuwicheyt mach blijuen voor v, Want ghy (o Heere Godt) hebbet ghesproken, met uwer benedijginghe sal ws dienaers huys ghebenedijt worden inder eewicheyt.

8 DAer nae eest ghesciet dat Dauid die Philistijnen gheslaghen heeft ende die vernedert, ende Dauid nam den tribuys breydel wt der Philistijnen hant, **2** Ende hy heeft die Moabitens gheslaghen, ende hi heeftse met een coordeken ghemeten, makende die effen ghelyc der eerden, Ende hy heeftse met twee coordekens ghemeten, het een om doot te slaen, ende het ander om het leuen te gheuen, ende aldus sijn die Moabitijnen worden dienende Dauid onder tribuyt, **3** Ende Dauid heeft verslaghen Adarezer Roobs sone den coninck van Soba, als hy ghetrocken was om heerscappe te crighen ouer die riuiere Euphrates, **4** Ende doen Dauid van sijnder sijden gheuanghen hadde duysent ende seuen hondert ruyters te peerde, ende twintich duysent voetnachten, so heeft hy alle die inghespannen waghenpeerdern verminct maer hy heefter van dien hondert waghenen ghelaten, **5** Ende van Sirien wt Damasco sijnder ooc comen om Adarezer den coninck van Soba te helpen, ende Dauid heeft van die van Sirien tweentwintich duysent mannen verslaghen, **6** ende Dauid heeft een garnisoen knechten tot Damascus in Sirien ghestelt, ende Sirien is worden Dauid dienende onder tribuyt, Ende die Heere heeft Dauid bewaert in alles werwaerts dat hi gherest heeft, **7** Ende Dauid heeft die gulden wapenen ghonenomen die Adarezers knechten hadden, ende hy heeft die ghebracht te Ierusalem, **8** Ende van Bete ende van Beroth Adarezers steden, nam Dauid metael bouen maten veel, waer af dat Salomon ghemaect heeft alle die metalen ghereetscap inden tempel, ende die metalen zee, ende die columnen, ende den outaer, **9** Maer Thou die coninc van Emath heeft ghehoort dat Dauid alle die macht van Adarezer verslaghen hadde, **10** Ende Thou heeft loram sijnen sone aen den coninck Dauid ghesonden dat hy hem groeten soude mede verblijdende, ende dat hy hem dancken soude om dat hi Adarezer bestreden hadde ende verslaghen, Want Thou was Adarezers viant, Ende in sijn hant waren iuweelen van goude ende van siluer ende van metale, **11** Die welcke die coninck Dauid den Heere gheheylicht heeft met dat siluer ende gout, het welck hi gheheylicht hadde van alle den heydenen die hy verwonnen hadde **12** van Sirien, ende van Moab, ende vanden kinderen van Ammon ende vanden Philistijnen, ende van Amalec, ende vanden roof van Adar-ezer Rohobs sone des conincks van Soba **13**

Oock soo heeft Dauid hem seluen eenen naem ghemaect als hi wederkeerde nae dat hy Sirien inghenomen hadde in die valleye der soutgroeven hebbende verslaghen achtien duysent mannen, ende in Gebelem tot drijntwintich duysent, **14** Ende hy heeft bewaerders gheleydt inder Ydumiten landt ende een stercke hoede ghestelt ende tgeheel Ydumiter lant is gheworden dienende Dauid onder tribuyt, ende die Heere heeft Dauid bewaert in alles daer hi henen gherest is, **15** Ende Dauid heeft gherenegeert ouer gheheel Israhel ende Dauid dede ooc recht ende rechtuerdicheyt alle sijnen volcke, **16** Maer loab die sone Saruie was ouer their, ende Iosaphat Ahiluds sone was greffier, **17** ende Sadoc Achitobs sone, ende Achimelech Abiathars sone waren priesters, ende Sarias die scrijver, **18** Maer Banaias die sone loiade was ouer Cerethi ende Phelethi, Maer Dauids sonen waren priesters.

9 ENDE Dauid heeft gheseyt. Is daer oock iemant ouerbleuen van Sauls huys dat ick bermherticheyt met hem doen mach om Ionathas wille? **2** Ende daer was een knecht van Sauls huys Siba ghenoemt, den welcken als die coninc hadde tot hem gheroopen, soo seyde hy tot hem. Sijdi niet Siba? Ende hy antwoorde. Ic bent v dienaer, **3** Ende die coninck heeft gheseyt. En ysser niemant ouer bleuen van Sauls huys dat ick Gods bermherticheyt met dien doe? Ende Siba heeft totten coninc gheseyt. Daer leeft noch een sone van Ionathas, cruepel in sijn voeten, **4** Dauid seyde. Waer is die? Ende Siba totten coninc Siet (seyt hy) hi is te Lo-dabar int huys van Machir Amiels sone, **5** Hierom heeft Dauid die coninc wtghesonden ende dien doen halen wt den huyse van Machir Amiels sone van Lo-dabar, **6** Maer doen Miphibosest die sone van Ionathas Sauls sone by Dauid comen was, soo viel hy neder op sijn aensicht, ende heeft aenbeden, Ende Dauid heeft gheseyt Miphibosest? Ende hy antwoerde. Hier ben ick v dienaer, **7** Ende Dauid seyde tot hem. En vreest niet, want ic sal doende met v bermherticheyt doen om Ionathas ws vaders wille ende ick sal v alle die ackerlanden Sauls ws vaders wederom gheuen, ende ghy sult altijt aen mijn tafel broot eten, **8** Die welcke hem aenbiddende seyde. Wie ben ick v dienaer dat ghy op eenen dooden hont ghesien hebt mijns ghelyck? **9** Aldus soo heeft die coninck Sibam Sauls knecht gheroopen ende hem gheseyt. Alle dat Saul toebehoort ende alle sijn huys heb ic ws heeren sone ghegheuen, **10** Daerom ghy ende v sonen ende v knechten bouwt hem diant, ende ghy sult ws heeren sone den cost inbrenghen, dat hy onderhouden worde, Maer Miphibosest ws heeren sone sal altijt aen mijn tafel broot eten, Ende Siba hadde vijfhtien sonen ende twintich knechten, **11** Ende Siba seyde tot den coninck. Ghelyck ghy mijn heere die coninck uwen dienaer beoulen hebt alsoal sal v dienaer doen, Ende Miphibosest sal altijt aen mijn tafel broodt eten als een van des conincks kinderen, **12** Ende Miphibosest hadde eenen cleynen sone ghenaemt Micha, maer alle dat gheslachte des huys van Siba diende Miphibosest, **13** Ende Miphibosest woonde te Ierusalem, want hi adt altijt van des conincks tafel, ende hy was cruepel aen beyde sijn voeten.

10 ENde het is ghebuert na desen, dat die coninc der kinderen van Ammon sterf, ende dat Hanon sijn sone voor hem heeft gheregneert, **2** Doen seyde Dauid. Ic sal bermherticheyt doen met Hanon Naas sone ghelyc sijn vader my bermherticheyt ghaeda heeft, Hierom heeft Dauid wtghesonden troostende hem door sijn knechten van sijns vaders doot Maer als Dauids knechten inder kinderen van Ammon lant ghecomen waren, **3** soo seyden die princen der kinderen van Ammon tot Hanon haren heere, Meyndi ooc dat Dauid dese troosters aen v ghesonden heeft ter eerien van uwen vader? ende en meynde niet dat Dauid daerom sijn knechten tot v ghesonden heeft dat hy ondersoecken ende bespieden soude die stadt ende die verderuen? **4** Aldus so heeft Hanon Dauids knechten ghrenomend ende haren baert half af ghescoren, ende haerlieden cleederen half int midden af ghesneden tot haren billen toe ende heeftse laten gaen, **5** Dwelck alst ghebootschap was aen Dauid, soo heeft hy hen te ghemoechte ghesonden, want die mannen waren seer leelijcken bescaemt, Ende Dauid heeft hen gheboden. Blijft te Iericho, tot dat uwen baert ghevassen is, ende dan coemt wederom, **6** Ende die kinderen van Ammon siende dat sij Dauid onrecht ghedaen hadden hebben wtghesonden, ende om loon ghehuert die Siriers van Rohob ende die Siriers van Soba, twintith duysent mannen voetvolcs, ende vanden coninc van Maacha een duysent mannen, ende van Istob twaelf duysent mannen, **7** Dwelck als Dauid ghehoort hadde, so heeft hi loab met alle theyr der strijbaar mannen ghesonden. **8** Aldus so sijn die kinderen van Ammon wtghetrocken ende hebben hen slachoorden ghestelt voor den ingang der poorten, Maer die Siriers van Soba ende Rohob ende van Istob ende van Maacha waren besonder int velt **9** siende dan loab datter eenen strijt teghen hem ghreete was, soo wel van vore als van achter, soo heeft hy wtghecosen wt alle die wtghelen van Israel, ende heeft sijn slachoorden ghestelt teghen die Siriers **10** Maer dat ander deel des volcs heeft hy Abisai sijnen broeder ghegeuen, die welcke heeft sijn slachoorden gestelt tegen die kinderen van Ammon, **11** Ende loab seyde, eest sake dat die Siriers my verwinnen, soo suldi my helpen Maer eest dat die kinderen van Ammon v te machtich worden, soo sal ic v helpen, **12** Weest een vroom man ende laet ons strijden voor ons volck, ende voor die stadt ons Godts, Ende die Heere sal doen dat goet is in sijn ooghen. **13** Aldus soo heeft loab ende tvolc dat met hem was begonst te strijden tseghen die Siriers, die welcke ter stont vluchten voor sijn aensicht, **14** Ende die kinderen van Ammon siende dat die Siriers gheuloden waren sijn ooc gheuloden voor daensicht van Abisai, ende sij sijn in die stadt ghegaen, Ende loab is weder ghekeert vanden kinderen van Ammon, ende ghecomen te Ierusalem. **15** Siende dan die kinderen van Ammon dat die Siriers veruert waren, ende dat si voor die van Israel gheualen waren, soo sijn sij tsamen vergadert, **16** Ende Adarezer heeft wtghesonden ende opgebracht die Siriers die ouer die riuiere waren, ende hi heeft hen heyr aenghebracht, ende Sobach die velthooftman van Adarezer was hen capiteyn, **17** Dwelck alst ghebootschap was Dauid, soo heeft hy ghe-heel Israel tsamen verghadert, ende hy is ouer die iordane ghetrocken, ende is ghecomen te Helam, ende die

Siriers hebben hen slachoorden ghesteld teghen Dauid ende streden teghen hem, **18** Maer die Siriers sijn gheuloden voor daensicht van Israel, ende Dauid heeft vanden Siriers seuen hondert waghenen verslaghen, ende veertich duysent rosvolcs, ende Sobach den capiteyn des herys heeft hy ooc verslaghen die welcke terstont ghestoruen is. **19** Ende alle die coninghen die tot Adar-ezers helpe comen waren, siende dat sij van Israel verwonnen waren, werden veruert ende sijn gheuloden tot achtenvijftich duysent mannen toe voor Israel. Ende sij hebben met Israel pays ghemaect, ende hebben hen ghedient, ende die Siriers hebben hen ontsien den kinderen van Ammon meer te helpen.

11 ENde tis ghesciert alst iaer omme was ten tijde als die coninghen pleghen ter orlogen te trekken, dat Dauid ghesonden heeft loab ende sijn knechten met hem ende gheheel Israel, ende sij hebben die kinderen van Ammon verdoruen, ende Rabba beleyt, maer Dauid bleef te Ierusalem. **2** Ende die wijle dat dese dinghen gheadaen worden, soo eest gheschiet dat Dauid opstont van sijnen bedde nae middach, ende wandelde bouen opden soldere van des conincs huys, ende hy heeft een vrouwe ghesien haer seluen wasschende recht teghen ouer van sijnen solder, ende het was een seer schoon vrouwe. **3** Hier om heeft die coninck wtghesonden ende vernomen wat vrouwe dat was. Ende hem is wederom ghebootsapt dat sij was Beth-sabee Eliams dochter, Vrias des Hethiters huysvrouwe. **4** Doen heeft Dauid boden wtghesonden ende heftse doen halen, Die welcke als sij by hem comen was, soo heeft hy by haer gheslapen, ende terstont is sij gherenicht van haer onsuuerhede, ende is weder in haer huys ghegaen, **5** hebbende een vrucht ontfanghen. Ende sendende heeft sij Dauiden ghebootscapt, ende gheseyt, Ick heb ontfanghen. **6** Doen sondt Dauid aen loab segghende, Seyndt my Vriam den Hethiter. Ende loab heeft Vriam tot Dauid ghesonden. **7** Ende Vrias is tot Dauid ghecomen, ende Dauid heeft gheuraecht hoe wel dat loab maecte ende het volck, ende hoe dat die orloghe gheuoert worde. **8** Ende Dauid seyde tot Vrias, Gaet henen in v huys ende wascht v voeten. Ende Vrias is wt des conincs huys ghegaen, ende des conincs spijse is hem naghedraghen. **9** Maer Vrias die sliep voor die poorte van des conincs huys, metten anderen dienaers sijns Heeren, ende hy is in sijn huys niet af ghegaen. **10** Ende het is Dauid te kennen gheheueen vanden sommighen die seyden, Vrias en is in sijn huys niet ghegaen. Ende Dauid seyde tot Vrias, En sijdi niet vanden weghe comen? waerom en sijdi niet afghegaen in v huys? **11** Ende Vrias seyde tot Dauid, Die arcke Gods, ende Israel, ende Iuda woonen in tenten, ende mij heere loab, ende mijns heeren knechten die ligghen op daensicht der aerden, sal ic dan in mijn huys gaen, om te eten ende te drincken, ende by mijn huysvrouwe te slapen? By uwe salicheyt ende by uwer zielen salicheyt, ic en sal dit dinck niet doen. **12** Aldus soo seyde Dauid tot Vrias, Blijft noch heden hier, ende morghen sal ic v laten gaen. Ende Vrias bleef te Ierusalem noch dien dach, ende des anderen daechs, **13** ende Dauid heeft hem ghenoodt, dat hy by hem soude eten ende drincken, ende hy heeft hem droncken ghemaect, ende als hy des auonts wtghegaen was soo heeft hy gheslapen in sijnen rustplaetse

met sijns heeren knechten, ende en is niet neder ghegaen in daer af spijs bereyten mensch die tot hem comen was. 5
sijn huys. 14 Aldus soo eest dach gheworden, ende Dauid Ende Dauid gram sijnde met een verbolghentheyte teghen heeft eenen brief aen loab ghescreuen, ende dien door Vrias dien man, seyde tot Na-than, Also warachtelijc als die Heere hant ghesonden, 15 scrijende inden brief, Stelt Vriam recht leeft, die man is een kint des doots die dat gedaen heeft, 6 teghen den strijt, daer den strijt ten alderstersten is, ende Dat scaep sal hy vier dobbel wederom gheuen, om dat hy dit valt hem dan af dat hy verslaghen sijnde sterue. 16 Aldus woordt volbracht heeft, ende niet vermijdt en heeft. 7 Doen doen loab die stadt beleyt hadde, so stelde hi Vriam in die seyde Nathan tot Dauid, Ghy sijt die man, Dit seyt die Heere plaetsen daer hy wel wist dat die stercste mannen waren. 17 Ende die mannen wtghecommen sijnde wter stadt hebben die Godt van Israel, Ick heb v ghesalft tot eenen coninck ouer teghen loab ghestreden, ende daer vielen sommige vanden Israel, ende ick heb v wt Sauls hant verlost, 8 ende ic heb v volck van Daudis knechten, ende Vrias die Hethiter is ooc ws Heeren huys ghegeuen, ende ws Heeren huysvrouwen in ghestoruen. 18 Daerom heeft loab aen Dauid ghesonden lumen schoot, ende ic heb v dat huys van Israel ende van ende hem ghebootscapt alle die gheschiedenissen vanden luda ghegheuen, ende sijn dit cleyn dinghen, soo sal ick v strijde, 19 ende hy heeft den bode beuolen segghende, Als noch veel meerder dinghen daer toe worpen, 9 Waerom ghy alle die woorden vanden strijde tot den coninck sult hebdii dan des Heeren woordt versmaet, dat ghy quaet doen gheseyt hebben, 20 eest sake dat ghy siet dat hy gram is, soudt voor mijn aensicht? Vriam den Hethiter hebdii metten ende dat hy seyt, Waerom sijdi soo nae den muer ghegaen swaerde verslaghen, ende sijn huysvrouwe hebdii v tot segghen Oock is v knecht Vrias die Hethiter ghestoruen. eender huysvrouwen ghenomen, ende ghy hebt hem ghedoot 22 Hierom is die bode wech ghegaen, ende comen, ende om te strijden? en weet ghy niet datmen van bouen veel so en sal dat swaert van uwen huyse niet wech gaen, tot ons dourhant ghecreghen, ende sij sijn ons aencomen te velder, ende wij hebben eenen oploop ghemaect ende hen inder ewicheyt, om dat ghy my versmaet hebt, ende dat ghi veruolcht tot aen der stadt poorte, 24 Ende die scutters die huysvrouwe van Vrias den Hethiter ghenomen hebt, dat hebben hen ghescutten op v dienaers ghestelt van bouen sij v huysvrouwe wesen soude, 11 Aldus dit seyt die Heere opden muer, ende sommige van des conincs knechten sijn Siet ic sal een quaet op v verwecken wt uwen huyse, ende ic ghestoruen, ooc so is doot v dienaer Vrias die Hethiter. 25 sal v huysvrouwen nemen voor v oogen, ende die uwen Ende Dauid seyde tot den bode, Dit suldi loab segghen, En naesten gheuen, ende hy sal by v huysvrouwen slapen, orlogen is menigherande. Ende als nv desen, als nv dien voor die oogen van deser sonnen, 12 Want ghy hebt dit al vernield dat sweet, Versterct v rolochs mannen teghen die bedectelijck ghedaen, maer ic sal dit woordt volbringhen voor veld, ende wij hebben eenen oploop ghemaect ende hen daenschijn van gheheel Israel, ende voor dat ghesichte der veruolcht tot aen der stadt poorte, 24 Ende die scutters sonnen. 13 Ende Dauid seyde tot Nathan, Ic heb den Heere hebben hen ghescutten op v dienaers ghestelt van bouen ghesondicht. Ende Nathan seyde tot Dauid Die Heere heeft v opden muer, ende sommige van des conincs knechten sijn sonde ooc wech ghenomen, ghy en sult niet steruen, 14 ghestoruen, ooc so is doot v dienaer Vrias die Hethiter. 25 Maer nochtans aenghesien dat ghy des Heeren vianden Ende Dauid seyde tot den bode, Dit suldi loab segghen, En hebt doen blasphemeren, om dit woort sal dese sone die v laet dit dinc uwen moet niet breken, Want die auontere der gheboren is die doot steruen. 15 Ende Nathan is wederom orlogen is menigherande. Ende als nv desen, als nv dien in sijn huys ghegaen. Ende die Heere heeft dat ionc kint vernield dat sweet, Versterct v rolochs mannen teghen die gheslagen dwelck Vrias huysvrouwe Dauid ghebaert hadde, stadt, dat ghy die bederuen moecht, ende verwectse. 26 ende daer en was gheen hope van sijnen leuen. 16 Ende Ende Vrias huysvrouwe heeft ghehoort dat Vrias haer man Ende Dauid heeft den Heere gebeden voor dat kint, ende Dauid doot was, ende sij heeft hem beweent. 27 Ende als den heeft een vasten gheuast, ende hy is inghegaen alleene rouwe overleden was, soo heeft Dauid ghesonden, ende ende lach opder aerden. 17 Ende die ouders van sijnen heeftse in sijn huys doen leyden, ende sij is sijn huysvrouwe huys sijn comen dwinghende hem dat hy opstaen soude gheworden, ende sij heeft hem eenen sone ghebaert. Ende vander aerden, maer hi en wilde dat niet doen, noch hy dit woort dat Dauid ghedaen hadde mishaechde voor den heeft met henlieden gheen spijse gheten. 18 Aldus soo Heere. 12 Hierom soo heeft die Heere Nathan aen Dauid ghebuerdet opden seuenstein dach dat het kint sterf, ende

12 Hierom soo heeft die Heere Nathan aen Dauid ghesonden, die welcke als hy tot hem comen was, so seyde hi hem, Twee mans waren in een stadt, die eenne was rjick, ende die ander arm, 2 Die rijcke man hadde seer veel scapen ende runderen, 3 maer die arme man en hadde niet met allen, dan een cleyn scaepken, het welck hy ghecocht ende opghuoet hadde, ende twas groot gheworden tsamen met sijnen kinderen, het adt van sijnen broede, ende het dranck wt sijnen beker ende tsliip in sijnen schoot, ende het was hem als een dochter, 4 Maer doen totten rijcken man eenen vreemden ghast comen was, soo heeft hy vermijdt te nemen van sijnen scapen ende runderen om dien vreemden gast (die tot hem comen was) eenen maeltijt te gheuen, maer hy heeft des armen mans scaepken ghenomen, ende

Wat wordt dit dat ghy ghedaen hebt? om dat kindeken
(doent noch leefde) hebdij gheweent ende gheuast, ende nv
22 Die welcke seyde, Om dat kindeken doent noch leefde
heb ick gheuast ende gheweent, want ic seyde, Wie weet oft
die Heere by auontueren my dat gheuen wilde ende dat tkint
mocht leuen? **23** Maer nv want doot is, waerom vaste ic?
Sal ic dat wederom moghen roepen? Ic soude eer moghen
tot dat kint gaen, maer dat en sal tot my niet wederom
comen. **24** Ende Dauid heeft Beth-sabee sijn huysvrouwe
ghetroost, ende tot haer inghegaen sijnde heeft hy by haer
gheslapen, Die welcke heeft eenen sone voertbracht, ende
hy noemde sijnen naem Salomon, ende die Heere heeft hem
bemint. **25** Ende hy heuet ghesonden door die hant van
Nathan den propheete, ende hem ghenoemt des Heeren
beminden, om dat die Heere hem lief hadde. **26** Ende loab
streedt teghen Rabbath der kinderen van Ammon, ende hy
bestormde die conincklike stadt. **27** Ende loab heeft boden
wtghesonden tot Dauid segghende, Ic hebbe ghestreden
teghen Rabbath, ende die stadt der wateren sal inghenomen
worden. **28** Aldus dan soo vergadert nv het ander deel
des volcs, ende belegghet die stadt, ende neemt die inne,
Op dat (als die stadt van my verdoruen ware) die victorie
mijnen naem niet toeghescreuen en worde. **29** Hierom heeft
Dauid alle dat volck vergadert, ende hy is ghetrocken teghen
Rabbath, ende als hy die bestormt hadde, soo heeft hy die
ghewonnen. **30** Ende hi heeft haers conincs croone van
sijnen hoofde ghenoemt, int gewicht hebbende een talent
gouts, hebbende ooc seer costelijcke ghesteenten, ende
die is op Dauids hoof ghestelt. Oock soo heeft hy eenen
seer groten roof vander stadt wech ghedraghen, **31** ende
het volck van dier wtbranghende heeft hy ghesaghet, ende
hy heeft ouer hen doen ommegaen waghenen met yseren
tanden beslaghen, ende hy heeftse met messen in stucken
ghedeelt, ende hy heeftse vervuert ghelycmen die kareelen
doet. Alsoo heeft hy ghedaen alle die steden der kinderen
van Ammon, ende Dauid is wederom comen, ende alle sijn
heyr in Ierusalem.

13 DAer nae so ist ghesciet dat Amnon Dauids sone
verliet is geweest op die alderscoonste suster van
Absalom Dauids sone ghenoemt Thamar, **2** ende hy was
soo seer op haer verliet, dat hy sieck worde om haerder
liefden, want aenghesien dat sij maghet was, soo doch
hem swaer om doen, dat hy iet oneerlijcs met haer soude
bedrijuen. **3** Maer Amnon hadde eenen vrint ghenaemt
Ionadab, een sone van Semmaa Dauids broeder, een seer
wijs man, **4** Die welcke seyde tot hem, Waer af wordi soo
magher van daghe te daghe ghy conincs sone? Waerom
en gheeft ghy my dat niet te kennen? Ende Amnon heeft
tot hem gheseyt, Ick heb Thamar Absalom's mijns broeders
suster lief. **5** Ende Ionadab heeft hem gheantwoordt, Ligghet
op v bedde, ende veynst oft ghy sieck waert, ende als v
vader comen sal om v te besoecken, soo segh hem, Ick
bidde v laet doch Thamar mijn suster comen dat sij my
teten gheue, ende dat sij my een pappeken make, dat ict
wt haer hant mach eten. **6** Aldus soo heeft Amnon gaen
ligghen te bedde, ende hy heeft hem begonst te ghelaten
als een sieck mensch, ende als die coninck comen was

om hem te besoecken, soo seyde Amnon totten coninck,
Ic bidde v laet doch Thamar mijn suster comen, dat si
alst kint doot is, soo sijdi opghestaen ende hebt broot gheten.
7 Hierom soo heeft Dauid aan Thamar in
haer huys ghesonden segghende, Coemt in Amnon ws
broeders huys, ende maect hem een pappeken. **8** Ende
Thamar is in Ammons haers broeders huys comen, maar
hy lach, Die welcke nemende meel heeft dat ghemenghet
ende makende dat al dunne voor sijn ooghen heeft sij dat
ghesoden tot suypekens **9** Ende nemende dat sij ghesoden
hadde heeft sij dat wtghegoten, ende steldt voor hem, ende
hy wilde niet eten. Ende Ammon seyde, Iaecht alle
van my. Ende als sij die alle hadden doen wtgaen, **10** doen
seyde Amnon tot Thamar, Brengt die spijse in die camer
binnen dat ict van uwer hant ete. Hierom so heeft Thamar
dat suypen ghenoemt welck sij ghemaect hadde, ende dat
hy baren broeder Amnon bracht in die camer. **11** Ende
als sij hem die spijse ghebracht hadde, so greep hy haer,
ende seyde, Coemt ende slaept by mi, mijn suster, **12** Die
welcke antwoorde, En wilt niet mijn broeder en wilt my niet
vercrachten, want dat en is niet gheorloof in Israel, en wilt
dese dwaesheit niet doen, **13** Want ic en sal mijn scande
niet connen verdraghen, ende ghy sult sijn als een vanden
dwassen in Israel, Maer lieuer spreect tot den coninc ende
hy en sal my v niet ontsegghen. **14** Maer hy en wilde nae
haer beden niet doen, maer verwinnende metter macht heeft
hy haer vercracht, ende heeft hem met haer versaeht. **15**
Ende Amnon haette se met eenen bouen maten seer grooten
haet, also dat dien haet daer hijse mede haette meerder
was, dan die liefde daer hy haer te voren mede lief ghehad
hadde. Ende Amnon seyde tot haer, Staet op ende ghaet
wech, **16** Die welcke antwoerde, Meerder is dit quaet dat ghi
nv teghen my doet, my wtstootende, dan dat ghy te voren
ghedaen hebt. Ende hy en wilde haer niet hooren, **17** maer
roepende den ionghie die hem diende, heeft hy gheseyt, Stoot
dese van my daer buyten, ende sluyt die doore achter haer
toe. **18** Die welcke was ghecleet met eenen tabbaert totten
voeten toe, want alsulcken habijt droeghen des conincks
dochteren die noch maechden waren. Aldus heeft haer
die dienaer wtghestooten, ende die doore achter haer toe
ghesloten. **19** Die welcke spraeyende asschen op haer
hoof, ende scoerende haren tabbaert lanck totten voeten,
ende legghende haer handen op haer hoof ghinc al gaende
ende roepende. **20** Doen seyde Absalom haer broeder tot
haer, Heeft Amnon v broeder hem met v versaeht? Maer
nv suster swijcht, het is v broeder, noch en wilt v herte niet
bedroeuen om dit dinck. Aldus so bleef Thamar verdwijnende
in Absaloms huys. **21** Maer als die coninck Dauid dese
woorden ghehoort hadde, soo is hy seer bedroeft gheweest,
ende hy en wilde Ammons sijns soons gheest niet bedroeuen
want hy hadde hem lief om dat hy sijn ierste ghebornen sone
was. **22** Ende Absalom en heeft Amnon niet gheseyt noch
goet noch quaet, want Absalom haette Amnon, om dat hy
Thamar sijn suster ghescient hadde. **23** Ende het is ghebuert
na den tijt van twee iaren, datmen Absaloms scapen schoer,
te Baal-hasor, welc is by Ephraim, ende Absalom heeft alle
des conincs sonen gheroepen, **24** ende hi is by den coninck
comen, ende seyde tot hem, Siet ws dienaers schapen

sullen worden ghescoren, Ick bidde dat die coninck met 3 ende ghi sult binnen by den coninck ghaen, ende tot sijnen knechten wil tot sijnen dienaer comen. **25** Ende die hem spreken aldusdanighe redenen. Ende loab heeft die coninck seyde tot Absalom, En wilt niet (mijn sone) en wilt woorden in haren mont ghestelt. **4** Aldus doen die vrouwe niet bidden, dat wij alle souden comen, ende v verlasten. van Thecu by den coninck comen was, soo viel sij voor Maer doen hy hem seer quelde, ende hy niet ghaen en hem neder ter aerden, ende heeft aenbeden ende seyde, wilde, soo heeft hy hem ghebenedijt. **26** Ende Absalom Bescermt my o coninck. **5** Ende die coninck seyde tot haer, Wat saken hebd? Sij antwoerde, Eylaes ick ben een coninck seyde tot hem, Ten is gheen noot dat hy met v gae. vrouwe die weduwie is, want mijn man is ghestoruen. **6** **27** Maer Absalom dwanck hem, ende hy heeft Ammon met Ende v dienstvrouwe hadde twee sonen, die welcke teghen hem laten gaen, ende alle des conincs sonen. **28** Aldus soo malcanderen hebben ghekeuen opt velt, ende daer en was hadde Absalom eenen maeltijt bereyt ghelyck eens conincs niemand by, diese hadde moghen beslichten, ende die eene maeltijt. Maer Absalom hadde sijnen knechten beuolen heeft den anderen gheslaghen ende hem ghedoot. **7** Ende segghende, Merct wel aen wanner dat Ammon droncken siet nv alle dat gheslachte opstaende teghen v dienstvrouwe wert vanden wijne, ende als ict v segghen sal, soo slaet seyt Leuert hem ouer die sijnen broeder verslaghen heeft, ende doodet hem, en wilt niet vreesen, want ic bent diet v dat wy hem ooc dooden moghen voor sijns broeders ziele beuele, weest vroom, ende weest stercke mannen. **29** Aldus die hy ghedoot heeft, ende laet ons den erfghenemaen te niet doen, ende sij soeken mijn vonxken wt te blusschen, welck soo hebben Absaloms knechten teghen Ammon ghedaen my ouerbleuen is, alsoo dat mijnen man gheenen naem ghelyc hen Absalom beuolen hadde, ende alle des conincs ende gheen nacomelinghen meer ouerblijuen en souden sonen opstaende sijn elck op hen myulen ghaen sitten, ende op aertrijck. **8** Ende die coninck seyde totter vrouwen, Gaet vluchten wech. **30** Ende doen sij noch opden wech reysden, hen in v huys, ende ick sal ghebieden tot uwen voordeele. so is die tijdinghe aen Dauid comen segghende, Absalom heeft alle des conincs sonen verslaghen, ende daer en is niet soo veel als een ouerbleuen. **31** Hierom soo is die **9** Ende die vrouwe van Thecu seyde totten coninck, Mijn coninck opghestaen ende heeft sijn cleederen ghescoert, Heere die coninck, dese onrechtuerdicheyt sij op my, ende ende viel neder op die aerde, ende alle sijn knechten die op mijns vaders huys, maer die coninc ende sijnen throon by hem stonden scoerden oock haer cleederen. **32** Maer alleen doot, want hy was in Absaloms mont ghestelt van dien die moeten ontsculdich sijn. **10** Ende die coninck seyde, daghe dat hi Thamar sijn suster vercrachte **33** Daerom nv Soo wie teghen v seyt, brengt dien tot my, ende hy en sal mijn heere die coninc en stelle dit woort niet op sijn herte segghende, alle des conincs sonen sijn dootgheslaghen, want Ammon is alleen doot. **34** Maer Absalom is gheuloden. voortaan niet meer daer toe doen om v aen te tasten. **11** Ende die knecht die wachtere hief op sijn ooghen, ende Ende sij seyde, Die coninck ghedencke des Heeren sijns sach toe, ende siet daer quam een groot volck door eenen Gods, also dat die naesten des bloets niet te veel en worden zijwech ter sijden vanden berch. **35** Ende Ionadab seyde om vraeck te doen, ende dat sij mijnen sone gheensins tot den coninc Siet des conincs sonen sijn hier by, nae ws en doden. Die welcke seyde, Alsoo warachtelijck als die dienaers woordt alsoo eest ghesciet. **36** Ende als hy ophiel Heere leeft, so en sal daer niet een hair van ws soons van spreken, so sachmen des conincs sonen, ende binnen hooft op die aerde vallen. **12** Aldus soo heeft die vrouwe comende soo hieuwen sij haer stemmen op, ende weenden, desghelijcs soo heeft die coninck ende alle sijn dienaers oock gheweent met een wtnemende groot ghescreye. **37** **13** Ende die knecht die wachtere hief op sijn ooghen, ende Aldus soe heeft die vrouwe gheseyt, Laet v dienstvrouwe tot mijne heere den coninc sach toe, ende siet daer quam een groot volck door eenen ghewoont spreken. Ende hy seyde Spreect. **14** Ende die vrouwe segghende, alle des conincs sonen sijn dootgheslaghen, want Ammon is alleen doot. **38** Maer doen Absalom gheuloden was Ende die coninck Dauid en veruolchte Absalom niet meer, om dat hi ghetroost was van Ammons doot.

14 MAer loab die sone van Sarue verstaende dat des conincs herte tot Absalom gekeert was, **2** heeft ghesonden tot Thecu, ende van daer doen halen een wijse vrouwe, ende hy seyde tot haer, Ghelaet v als oft ghy rou droecht, ende doet rouwe cleederen aen, ende en salft v niet met olien, dat ghy moecht sijn ghelyck een vrouwe die langhen tijt rouwe ghedraghen heeft ouer eenen dooden,

coninc. 19 Ende die coninck seyde, En is loabs hant met v niet in alle dese redenen? Ende die vrouwe antwoorde ende seyde, By die salicheyt van uwer zielen mijn heere die coninck, ten is ander niemant noch ter rechter sijden noch ter slincker sijden, van alle desen welck mijn heere die coninc ghesproken heeft, Want v dienaer loab heeft seluer my dit beuolen, ende hy heeft alle dese woorden uwer dienstvrouwen inden mont ghegheuen, 20 Dat ic die ghelyckenisse van deser redenen soude ommekeeren, dit heeft v dienaer loab my beuolen, maer ghy mijn heere die coninc sijt wijs ghelyc een Enghel Gods wijsheit heeft, om te verstaen alle saken opder aerden. 21 Ende die coninck seyde tot loab, Siet ic ben te vreden ghestelt, ende heb ghedaen nae v woordt. Hierom soo gaet henen ende roeft wederom den ionghelinc Absalom. 22 Ende loab op sijn aensicht ter aerden vallende aenbede ende ghebenedijde den coninck, ende loab heeft gheseyt, Heden heeft v dienaer verstaen dat ick gracie vonden hebbe voor v ooghen, mijn Heere die coninck, want ghi coninc hebt nae ws dienaers woorden ghedaen. 23 Aldus soo is loab opghestaen ende is wech ghegaen te Gessur ende heeft Absalom te Ierusalem bracht. 24 Ende die coninck seyde, Laet hem in sijn huys wederom keeren, maer dat hy mijn aensicht niet en sie. Aldus is Absalom wederom in sijn huys ghegaen, ende hy en heeft des conincs aensicht niet ghesien. 25 Maer ghelyc Absalom en was gheen soo schoonen man in gheheel Israel, ende bouen maten seer weselijc, Van dat hol sijnder voeten, tot den top van sijnen hoofde en was aen hem niet een smette. 26 Ende als hy dat hayr sijns hoofs af schoer (want eens tsiaers werde hy gheschoren om dat den crans sijns hairs hem beswaerde) soo woech het hair van sijnen hoofde twee hondert siclen, nae dat gheremeyn ghewicht. 27 Ende Absalom werden gheboren drij sonen, ende een dochter Thamar ghenoeamt, schoon van ghedaente. 28 Ende Absalom bleef te Ierusalem twee iaren ende hi en sach des conincs aensicht niet. 29 Hierom heeft hy aen loab ghesonden, dat hy hem aen den coninc soude senden, maer hy en wilde by hem niet comen. Ende doen hy die tweede reyse ghesonden hadde, ende hy niet en wilde comen tot hem, 30 soo seyde hy sijnen knechten, Ghy weet wel loabs acker byden mijnen hebbende ny eenen oochst ghersten. Aldus gaet derwaerts ende verbrant dien metten viere. Hier om soo hebben Absaloms knechten dat coren opt lant aenghesteken metten viere. Ende loabs knechten comende met ghescoerde cleederen hebben gheseyt, Absaloms knechten hebben een deel vanden acker metten viere verbrant. 31 Ende loab stont op ende quam tot Absalom in sijn huys ende seyde, Waer om hebben v knechten mijn coren metten vier verbrant? 32 Ende Absalom antwoorde tot loab, Ic heb aen v ghesonden biddende dat ghy by my comen soudt, ende dat ick v seynden soude aenden coninck, ende dat ghy hem segghen soudt, Waerom ben ic van Gessur comen? het was my beter daer te sijne, aldus soo bidde ic, dat ic mach des conincs aensicht sien, maer is hy noch ghe-dachtich mijnder boosheyd, soo slae hy my doot. 33 Aldus so is loab byden coninc ghegaen sijnde heeft hem dese dinghen al te kennen ghegeuen, ende Absalom is gheroepen, ende hy quam in byden coninck,

ende aenbede op daensiht der aerden voor hem, ende die coninck heeft Absalom ghecuest.

15 ALdus nae desen so heeft Absalom voor sij seluen ghemaect waghenen, ende rosvolck, ende vijftich mannen die voor hem gaen souden. 2 Ende Absalom des morghens vroech opstaende stont by den ingang vander poorten inden wech, ende so wat man eenighe sake hadde om te comen tot des conincs recht, dien riep Absalom by hem, ende seyde, Van wat stadt sijt ghy? Ende als die antwoordende seyde, Wt een van Israhels gheslachten ben ic v dienaer, 3 soo antwoorde hem Absalom, My dunct dat v redenen goet ende rechtuerdich sijn, maer daer en is niemant vanden coninck ghestelt die v hooren mach. 4 Ende Absalom seyde ooc, Wie mocht my een richter maken ouer dlant dat sij alle tot my quamen die eenighe sake hadde, ende dat ic die mocht rechtuerdelijc ordeelen? 5 Oock soo wanneren eenich mensch by hem quam om hem te groeten, so reycete hy sijn hant wt, ende grijpende custe hy dien. 6 Ende hy dede dat alle die van Israel die te rechte quamen om vanden coninck ghehoort te worden, ende hy track tot hem die herten der mannen van Israel. 7 Maer nae veertich iaren soo seyde Absalom tot den coninck Dauid, Laet my gaen, ende mijn belofte betalen welck ic den Heere te Hebron gheloef hebbe, 8 Want doen v dienaer te Gessur in Syrien was, soo gheloefde hy een ghelofte segghende, Eest sake dat die Heere my wederom brenghet te Ierusalem soo sal ick den Heere een sacrificie doen. 9 Ende die coninck seyde tot hem, Gaet henen in vreden. Ende hy is opghestaen ende wech ghegaen tot Hebron. 10 Ende Absalom heeft bespieders wt ghesonden tot alle die gheslachten van Israel, segghende, Terstont als ghy het ghelyut der trompetten hooren sult, soo segghet Absalom sal regnener te Hebron. 11 Voorts so waren met Absalom twee hondert mannen gheghaen van Ierusalem gheroopen, gaende met simpelder herten ende niet met allen wetende vander saken. 12 Oock soo heeft Absalom doen halen Achi-tophel den Gilioniter Dauids raetsman wt sijnder stadt van Gilo. Ende als hy slachofferanden offerde, so isser een machtich verbont by eede ghemaect, ende het volck loopende te hoope vermeerderde met Absalom. 13 Hierom isser eenen bode aan Dauid ghecomen segghende, Gheheel Israel volcht Absalom met gheheelder herten. 14 Ende Dauid seyde tot sijnen knechten die met hem te Ierusalem waren, Staet op laet ons vlieden, want ons en sal gheen ontulienden sijn voor Absaloms aensicht Haest v om wt te gaen, op dat hy by auontuere comende ons niet en ouerualle, ende volbringhe ouer ons den val, ende slae die stadt door tscerp vanden sweerde. 15 Ende des conincs knechten seyden tot hem, Alle dat ons heere die coninck ghebiedet dat sullen wij v dienaers gheerne volbringhen. 16 Hier om soo is die coninck wtghegaen, ende alle sijn huysghesin met haren voeten, ende die coninck liet daer thien vrouwen van sijnen concubinen om dat huys te bewaren. 17 Ende die coninck wtgaende ende alle die van Israel met haren voeten stont verre vanden huyse, 18 ende alle sijn knechten wandelden neffens hem, ende die hoopen Cerethi ende Pheleti, ende alle die Gethiters, vrome crijschluyden, ses hondert mannen die hem gheulcht waren van Geth, ghinghen te voete voor

den coninck. **19** Ende die coninc seyde tot Ethai den Gethiter, Waerom coemt ghy met ons? keert wederom, ende woont metten coninck, want ghy sijt een vreemdelinck, ende ghy sijt wt uwer steden ghegaen, **20** Ghisteren quaemt ghi ende heden wordi ghedwonghen met ons wt te gaen? maer ic sal gaen derwaerts dat ic gaen sal, keert weder om ende leyt v broeders met v wederom, Ende die Heere sal met v bermherticheyt ende warachticheyt doen, want ghy hebt gracie ende trouwe ghehoont. **21** Ende Ethai antwoorde den coninck segghende, Alsoo warachtelijck als die Heere leeft, ende als mijn heere die coninck leeft, op wat plaatzen dat ghi sijn sult, mijn heere die coninc, tsij in die doot oft int leuen, daer sal v dienaer wesen. **22** Ende Dauid seyde tot Ethai, Coemt ende gaet door. Ende Ethai die Gethiter ghinck voorts ouer ende alle die mannen die met hem waren, ende die ander menichte. **23** Ende sij weenden allegader met luyder stemmen, ende alle dat volck ghinck ouer den wech, ende die coninck is oock ghegaen ouer die beke van Cedron, ende alle dat volck ghinck teghen den wech des olijfbooms die teghen ouer die woestijne is. **24** Doen quam daer ooc Sadoc die priester ende alle die Leuiten met hem, draghende die arcke van Godts verbont, ende sij hebben die arcke van Godts verbont nedergheleyt. Ende Abiathar is opwaerts ghegaen, tot dat alle dat volck voorby ghepasseert was dat wt der stadt ghegaen was. **25** Ende die coninck seyde tot Sadoc, Draeckt Godts arcke wederom in die stadt, eest sake dat ic gracie vinde in die oogen des Heeren, so sal hy my wederom brenghen, ende hy salse my toonen ende sijn tabernakel. **26** Maer eest dat hy my segt, Ghy en behaecht my niet, so ben ic bereydt, Hy doe dat goet is voor hem. **27** Ende die coninck seyde tot Sadoc den priester, O ghy siender ghaet wederom met vrede in die stadt, ende Achimaas v sone, ende Ionathan Abiathars sone, v twee sonen laet by v sijn. **28** Siet ick sal verberghen sijn in dat plat lant der woestijnen, tot datter een bootschap van v sal comen, my te kennen gheuende. **29** Aldus soo hebben Sadoc ende Abiathar Godts arcke wederom in Ierusalem ghedraghen, ende sij daer bleuen. **30** Maer Dauid ghinck op den berch vanden olijfboomen opclimmende ende weenende, ende met blooten voeten gaende, ende met bedecten hoofde, ende ooc alle het volck dat met hem was ghinc opwaerts met bedecten hoofde al weenende. **31** Ende het werde Dauid ghebootscapt dat Achitophel oock in die ghesworen bende was met Absalom, ende Dauid seyde, Ick bidde v Heere, maect dwaes Achitophels raet. **32** Ende als Dauid climmende was op thoochste vanden berghe daer hy den Heere soude aenbidden, siet soo quam hem te ghemoeete Chusai die Arachiter met ghescoorden cleederen, hebbende sijn hoofd heel met aerden bedect. **33** Ende Dauid seyde tot hem, Eest sake dat ghy met my coemt, soo suldi my lastich wesen, **34** maer eest sake dat ghi wederom in die stadt gaet, ende dat ghi segghet tot Absalom V dienaer ben ic o coninck, laet my doch leuen, ghelyck ic ws vaders dienaer gheweest hebbe, alsoo sal ic v dienaer sijn, soo suldi den raet van Achi-tophel te niet doen. **35** Ende ghy hebt met v Sadoc ende Abiathar die priesters, ende alle die woorden die ghy hooren sult van des conincks huys, suldi den priesteren Sadoc ende Abiathar laten weten, **36** want met hen sijn hen twee sonen

Achimaas Sadocs sone, ende Ionathan Abiathars sone, ende met desen suldi aen my seynden alle die woorden die ghy hooren sult. **37** Aldus doen Chusai Dauids vrint in die stadt quam, soo is Absalom oock in Ierusalem comen.

16 Ende doen Dauid een luttel ouer dat hoochste vanden bergh ghegaen was, soo quam Siba Miphi-seth knecht hem te ghemoeete, met twee ezels die gheladen waren met tweehondert brooden ende honderd bondelen rosijnen, ende honderd clonten vijghen, ende twee leren wijnflesschen. **2** Ende die coninck seyde tot Siba, Wat wildi hier mede doen? Ende Siba antwoerde, Die ezelen voor des conincks huysgesin dat sij daer op sitten souden, ende die brooden ende die vijghen voor v knechten om te eten, ende den wijn dat sij dien drincken souden waert datter iemant flau worde in die woestijne. **3** Ende die coninck seyde, Waer is ws heeren sone? Ende Siba antwoerde den coninck, Hy is te Ierusalem bleuen segghende, Heden sal het huys van Israel my wederom gheuen mijns vaders conincrijck. **4** Ende die coninck seyde tot Siba, Het sij al uwetghene dat Miphiboseth pleech toe te behooren. Ende Siba seyde, Ic bidde v mijn heere die coninck dat ic gracie voor v vinden mach. **5** Aldus soo is die coninck Dauid comen tot Bahurim, Ende siet daer quam een man wt van Sauls huys maescap Semei ghenoeamt, een sone van Gera, ende hy quam voorts uwtgaaende ende hy vermalendijde, **6** Ende hy wierp steenen teghen Dauid, ende teghen alle des conincks Dauids knechten, ende alle dat volck ende alle die strijbaer mannen ghinghen ter rechter ende ter slincker sijden des conincks. **7** Ende aldus sprack Semei doen hy den coninck vermalendijde, Gaet wt, gaet wt, ghy bloetghierich man, ende ghy belials man, **8** Die Heere heeft v betaelt voor alle dat bloet van Sauls huys, om dat ghy trijck hebt inghenomen in sijn plaatse, ende nv heeft die Heere het rijck in ws soons Absaloms hant gegeuen, ende siet uwe quade wercken verdruken v, want ghi sijt een bloetghierich man. **9** Doen seyde Abisai die sone van Saruia tot den coninck Waer om vermalendijt desen hont die steruen moet den coninck? Laet my gaen, ende ick sal hem thoof afslaen. **10** Ende die coninck seyde, Wat heb ick met v te doen ghy kinderen Saruie? Laet hem vermalendijden, Want die Heere heeft hem beuolen dat hy Dauid vermalendijden soude, Ende wie issert die soude derren segghen waerom dat hy dit also ghehaen heeft? **11** Ende die coninck heeft gheseyt tot Abisai, ende tot alle sijnen knechten, Siet mijn sone die wt mijnen lichaem comen is, soect mijn ziele, hoe veel te meer dese sone van Iemini? Laet hem ghevorden, dat hy vermalendijde nae des Heeren gehobdet, **12** Oft die Heere by auontueren mijn lijdien aensaghe, ende dat my die Heere goet wederom gaue voor dese vermalendijdinghe op desen dach. **13** Aldus soo is Dauid voorts ouer den wech ghegaen ende sijn ghesellen met hem. Maer Semei ghinck ouer die hoochde vanden berghe ter sijden, teghen hem, vermalendidende ende met steenen worpende teghen hem, ende aerde sprayende. **14** Aldus soo is die coninck comen ende alle tvolc met hem al moede, ende sij sijn vermaect aldaer. **15** Maer Absalom ende alle sijn volck sijn te Ierusalem binnen comen, ende Achitophel oock met hem. **16** Maer doen Chusai die Arachiter Dauids vrint by Absalom comen was, soo heeft hy tot hem

gheseyt Weest ghegroet coninck, weest ghegroet coninck.
17 Totten welcken seyde Absalom, Is dit v gracie tot uwen vrint? Waerom en sijt ghy met uwen vrint niet gheghaen?
18 Ende Chusai antwoorde tot Absalom, Gheenssins, maer ick sal diens sijn, den welcken die Heere vercoren heeft, ende alle dit volck, ende gheheel Israel, ende met dien sal ic blijuen, **19** Maer (op dat ick dat ooc bybrenghen) wien sal ic dienen? en sal ick des conincs sone niet dienen? Ghelyck ick uwen vader ghehoorsaem gheweest hebbe, alsoal ic v ooc ghehoorsaem sijn. **20** Doen seyde Absalom tot Achi-tophel, Gaet te rade wat dat wij doen moeten, **21** Ende Achi-tophel seyde tot Absalom, Versaemt v met ws vaders concubinen die hy gheheten heeft om dat huys te bewaren, op dat gheheel Israels handen met v moghen versterct worden, als sij sullen ghehoort hebben, dat ghi uwen vader ontsuyuert hebt. **22** Aldus soo hebben sij Absalom een tabernakel ghespannen opden solder, Ende hy is inghegaen tot sijns vaders concubinen voor gheheel Israel. **23** Ende den raet van Achi-tophel, den welcken hi in dien daghen gaf, was recht oft iemant van Godt raet gheuraecht hadde, sulck was alle den raet van Achi-tophel, soo wel doen hy met David was, als doen hy met Absalom was.

17 Aldus soo seyde Achi-tophel tot Absalom, Ic sal my kiesen twelf duysent mannen, ende opstaende sal ick Dauid veruolghen desen nacht, **2** ende hem haestelijck ouerullende (aenghesien dat hy nv vermoeyt is ende onmachtich van handen) sal ic hem slaen, ende als alle het volck gheulucht sal sijn dat met hem is, dan sal ic den verlatenen coninc slaen. **3** Ende ic sal alle dat volck wederom brenghen ghelyck een mensch pleech weder omme te comen, Want ghi suet eenen man, ende alle dat volck sal in vreden sijn. **4** Ende sijn redene behaechte Absalom wel, ende allen den ouders van Israel. **5** Maer Absalom seyde, Roeft Chusai den Arachiter ende laet ons hooren wat hy ooc segghen sal. **6** Ende als Chusai by Absalom comen was, soo seyde Absalom tot hem, Alsulcke redene heeft Achi-tophel gheseyt, moeten wij dat doen, oft niet? wat raet gheeft ghy? **7** Ende Chusai seyde tot Absalom, Ten is gheenen goeden raet die Achi-tophel ghegeuen heeft dese reyse, **8** Ende daer toe seyde Chusai noch, Ghy kent uwen vader wel, ende die mannen die met hem sijn, dat sij seer stercke mannen sijn ende bitter van moede, Ghelyc een beyrinn haer int bosch seer wreedelijc heeft als haer ionghen genomen sijn, Daer toe soo is v vader een orloochs man, ende hy en sal metten volcke niet vertoeuen, **9** By auontueren hy is nv verborghen in die holen, oft op eenighe plaatse, daert hem belieft, ende als daer iemant sal int beghinsel gheualen sijn, dat sal iemant hooren diet hooren mach, ende die sal segghen, daer is eenen slach ghesciet int volck dat Absalom volchde, **10** Ende dan sal een ieghelyc vanden stercsten, wiens herte is als eens leuws herte, van vreesen ommachich worden, want alle tvolc van Israel weet dat v vader sterck is, ende dat sij alle vroom mannen sijn die by hem sijn. **11** Maer dit dunct my rechten raet te wesen, Laet gheheel Israel by vergaderen, van Dan tot Bersabee, als dat sant vander zee ontelijck ende ghy sult int midden van hemlieden wesen, **12** Ende wij sullen hem ouerallen op wat plaatzen dat hy sal gheuonden worden, ende wi sullen hem ouerdecken

ghelyck den dau pleech op die aerde te vallen, ende wi en sullen niet soo veel als eenen laten leuen van allen den mannen die met hem sijn. **13** Eest ooc dat hy in eenighe stadt ghegaen sal sijn, soo sullen alle die van Israel zeelen om die stadt worpen, ende wij sullen die trekken in die beke, alsoo datmen daer niet soo veel als een cleyn steenken af vinden en sal. **14** Doen seyde Absalom ende alle die mannen van Israel, Den raet van Chusai den Arachiter is beter dan Achi-tophels raet. Alsoo is door des Heeren wille den oirbaerlijcken raet van Achi-tophel te niet ghedaen, om dat die Heere op Absalom quac brenghen soude. **15** Ende Chusai seyde tot Sadoc ende Abiathan den priesteren, In dese ende in die maniere heeft Achi-tophel gheraden Absalom ende den ouders van Israel, ende ic heb aldus ende alsoo gheraden. **16** Daerom soo seyndt nv wt aan Daud haestelijck, segghende, En blijft desen nacht op die blache velden der woestijnen niet, maer sonder vertrekken reyst voorts ouer, op dat die coninck by auontueren niet verslonden en worde, ende alle tvolck dat met hem is. **17** Maer Ionathan ende Achimaas stonden aen die fonteyne Rogel, ende die dienstvrouwe is hen ghegaen ende heeft hem dit te kennen ghegheuen. Ende sij sijn wech ghereyst dat sij dese bootschap souden ouerdraghen aen den coninck Dauid, want sij en mochten niet ghesien sijn, oft binnen die stadt comen. **18** Maer een knecht heeftse ghesien, ende ghaeft Absalom te kennen, maer sij sijn rasschelijck ghegaen in eens mans huys te Bahurim, die welcke hadde eenen put in sijn voorhof, ende sij daelden daer inne. **19** Doen nam die vrouwe ende spraeyde een decselcleedt ouer den mont vanden put, als oft sij gherste ghedroocht hadde, ende alsoo is dat verborghen bleuen. **20** Ende als Absaloms knechten int huys totter vrouwen quamen, soo seyden sij, Waer is Achimaas ende Ionathan? Ende die vrouwe antwoorde hen, Sij sijn haestelijck voorts door gheghaen, doen sij een luttel waters ghedroncken hadden. Ende diese sochten, doen sij die niet en vonden, sijn weder comen te Ierusalem. **21** Ende doen die wech waren, soo clommen dese wt den putte, ende ghinghen henhen ende bootscapten den coninck Dauid, ende seyden, Staet op, ende gaet ter stont ouer die riuiere, Want Achi-tophel heeft alsulcken raet teghen v ghegheuen. **22** Aldus is Dauid opghestaen ende alle tvolck dat met hem was, ende sij ghinghen ouer die lordane tot dat clera dach worde, ende daer en bleef niet een achter die ouer die lordane niet en ghinch. **23** Maer Achi-tophel siende dat sijnen raet niet ghedaen en was, heeft sijnen ezel ghesadelt, ende is opghestaen, ende wech gheghaen in sijn huys, ende in sijn stadt, ende als hy sijn huys beschict hadde, soo is hy (sij seluen verhanghende) ghestoruen, ende in sijns vaders graf begrauen. **24** Ende Dauid is ghecomen inden legher, ende Absalom is ouer die lordane ghetrocken, hy ende alle die mannen van Israel met hem, **25** Maer Absalom stelde Amasam voor loab ouer dat heyr. Ende Amasa was eens mans sone die lethra hiet van Israeli, die welcke hem versaemt heeft met Abigail Naas dochter, die suster van Saruie, die welcke loabs moeder was. **26** Ende Israel heeft sijnen legher ghemaect met Absalom int lant van Galaad. **27** Ende als Dauid inden legher comen was, Doen brachten hem Sobi Naas sone van Rabbath der kinderen van Ammon,

ende Machir Amihels sone, van Loda-bar, ende Berzellai een Galaaditer van Rogelim, **28** beddecleederen ende tapijten, ende aerden vaten, tarwe, ende gherste, ende meel, ende brij, ende boonen, ende linsen, ende gherooste ciceren, **29** ende honich ende boter, scapen ende vette calueren, ende sij hebbent Dauid gheheuen ende den volcke dat met hem was om teten, want sij vermoeden dattet volck van hongher ende dorst moede was gheworden in die woestijne.

18 ALdus Dauid sijn volck ouersiende heeft daer ouer ghestelt capiteynen van duysent mannen, ende van honderd mannen, **2** ende hy gaf dat derden deel des volcs onder loabs hant ende het derden deel onder die hant van Abisai die sone van Sarue loabs broeder, ende het derden deel onder die hant van Ethai die van Geth was. Ende die coninck seyde tot den volcke, Ick sal oock met v lieuen wt trecken. **3** Ende het volck heeft gheantwoordt, Ghy en sult niet wt trecken, Want al eest dat wij vlieden, soo en sal hen daer niet veel aan ligghen, oft oock al wordt die helicht van ons verslaghen, daer en sullen sij niet veel nae vrachten, Want ghy alleen wordt voor thien duysent mannen gherekent, daerom eest beter dat ghi in die stadt blijft tot onser bewaringhen. **4** Totten welcken die coninck seyde, Wat v goet dunct, dat sal ick doen. Aldus soo stont die coninck by die poorte, ende het volck ghinch wt by haren hoopen by honderden, ende duysenden. **5** Ende die coninc beual loab, ende Abisai, ende Ethai, segghende, Bewaert my den ionghelinck Absalom. Ende alle dat volck hoorde den coninck ghebiedende alle den pricnen voor Absalom. **6** Aldus soo is het volck te velde wt ghetrocken teghen Israel, ende den strijt is ghesctiet in die bosschagie van Ephraim. **7** Ende dat volck van Israel is daer gheslaghen van Dauids heyr, ende daer is een groote nederlaghe ghesctiet op dien dach, van twintich duysent mannen. **8** Ende den strijt was daer verstroyt ouer daenschijn van alle dat lant ende daer wasser veel meer vanden volcke die vernield waren van die bosschagie, dan die ghene die op dien dach doort swaert verslent waren. **9** Ende het ghebuerde dat Absalom Dauids knechten te ghemoeete quam sittende op eenen muyl, ende doen dien muyl gheghaen was onder eenen dicken ende grooten eycken boom, soo verhinck sijn hooft aen den eycken boom, ende die wijle dat hy hinc tusschen hemel ende aerde, soo is den muyl daer hy op sadt voorts wech ghegaen. **10** Dit sach iemant, ende bootschapte dat loab segghende, Ick heb Absalom sien hanghen aen eenen eycken boom. **11** Ende loab seyde tot den man die hem dit ghebootschap hadde, Hebdijt ghesien, waerom en hebdi hem niet doorsteken teghen die aerde, ende ick soude v thien siluers gheheuen hebben, ende eenen wapenriem. **12** Ende hy seyde tot loab, Al waert dat ghy my in mijn hant duysent siluern penninghen met ghewichte ghaeft, soo en soude ick mijn handen gheenssins willen slaen aen des conincs sone, Want daer wij dat hoorden, soo beual die coninck v, ende Abisai, ende Ethai segghende, Bewaert my dat kint Absalom. **13** Maer al hadde ick dit oock stoutelijck teghen mijn ziele ghedaen, dat en soude gheenssins voor den coninck verborghen hebben moghen bliuen, ende ghy soudt daer teghen staen? **14** Ende loab seyde, Niet als ghy wilt, maer ick sal hem aenghaen voor v. Aldus nam hy drij

lancien in sijn hant, ende stack die in Absaloms herte, ende doen hy hem noch roerde hanghende aen die eycke, **15** soo quamen daer toe gheloopen thien ionghe mannen loabs wapendraghers, ende slaende hebben sij hem ghedoodt. **16** Doen blies loab met een trompette ende hiel dat volc stille, dat sij niet meer en souden veruolghen Israel die welcke vluchtende was, willende die menichte sparen. **17** Ende sij namen Absalom ende wierpen hem in die bosschagie in een groote grachte, ende droeghen tsamen op hem eenen hoop steenen wtermaten groot, ende gheheel Israel is gheulcht in sijn tabernakelen. **18** Maer Absalom hadde voor sijn seluen eenen tijtel opgericht doen hy noch leefde, welck is in des conincs valleye, Want hy hadde gheseyt, Ick en hebbe gheenen sone, ende dit sal een ghdennenkenisse wesen van mijnen naem, ende hy noemde dien titjelle met sijnen naem, ende hy wordt ghehoemt Absaloms hant, tot opden dach van heden toe. **19** Doen seyde Achimaas Sadocs sone, Laet my loopen ende den coninck die bootscap draghen, hoe dat die Heere hem recht gheadaen heeft van die hant sijnder vianden, **20** Tot wien loab seyde, Ghy en sult heden gheen bode wesen, maer op eenen anderen dach suldi die bootscap draghen, Ick en wil niet dat ghy heden die bode sijn sult, want des conincs sone is doot. **21** Ende loab seyde tot Chusi, Gaet henhen ende boodtschap den coninck dat ghy ghesien hebt. Chusi aenbadt loab ende liep, **22** Maer Achimaas Sadocs sone seyde wederom tot loab, Wat mocht letten dat ick oock nae Chusi liep? Ende loab seyde, Waerom wildi loopen mijn sone? Coemt herwaerts, ghy en sult gheen goede bootschap draghen. **23** Die welche antwoorde, Wat mach dat schaden oft ic loope? Ende hy seyde, Loopt henhen. Achimaas aldus loopende door eenen corteren wech, ghinch voorby Chusi. **24** Ende Dauid sadt tusschen twee poorten, Ende die wachter die opt hoochste vander poorten was opden muer heffende sijn oogen op, sach eenen mensch alleen loopen. **25** Ende luyde roepende heeft hy den coninck dat te kennen gheheuen. Ende die coninck seyde, Is hy alleene, soo is daer een goede bootscap in sijnen mont. Ende doen hy seer haestelijck liep ende nader quam, **26** soo heeft die wachter noch eenen anderen man sien loopen, Ende roepende int opperste seyde hy, Ick sien noch eenen mensch loopen alleen. Ende die coninck seyde, Dits oock een goet bode. **27** Ende die wachter, Ick mercke (seyde hy) den loop van den iersten als den loop van Achimaas Sadocs sone. Ende die coninck seyde, Dat is een goet man, ende hy coemt een goede boodtschap brenghende. **28** Ende Achimaas roepende seyde totten coninck, Weest ghegruet coninck, Ende aenbiddende den coninck voor hem neder op die aerde, seyde hy, Gebenedijt sij die Heere v Godt, die beuanghen heeft die menschen die hen handen opghehauen hebben teghen mijnen heere den coninc. **29** Ende die coninck seyde, Heeft dat kint Absalom oock vrede? Ende Achimaas seyde, Ick heb een groot gherucht ghesien o coninck doen loab v dienaer my uwen dienaer sandt, anders en weet ick niet. **30** Totten welcken die coninck, Gaet (seyt hy) door, ende staet hier. **31** Ende als hy door ghegaen was ende stont, soo sach men Chusi, ende comende seyde hy, Ick brenghe een goede bootscap o mijn heere die coninck, want die Heere heeft heden recht

ghedaen voor v, van die hant van alle die ghene die teghen v opghestaen waren. **32** Doen seyde die coninck tot Chusi, antwoordende, Worden moeten (seyt hy) ghelyc dat kint alle die vianden van mijnen heere den coninck, ende alle die ghene die teghen hem opstaen in arghe. **33** Hier om worde die coninck bedroeft, ende ghinck op die eetcamer vander poorten, ende weende. Ende also sprack hy al gaende, Mijn sone Absalom, Absalom mijn sone, Wie mocht my gheuen dat ick mocht voor v steruen, Absalom mijn sone, Mijn sone Absalom.

19 ENde tworde loab ghebootsapt dat die coninck weende, ende beclaechde sijnen sone, **2** ende die victorie is in eenen rouwe verkeert alle den volcke op dien dach, want het volck hoorde op dien dach segghen, Die coninck is rouwiche ouer sijnen sone. **3** Ende het volck heeft hem vermijdt, op dien dach in die stadt te comen ghelyc het volc pleech besijden te gaen dat wederom keert, ende wt den strijd vlucht. **4** Ende die coninck heeft sijn hooft bedect, ende riep met luyder stemmen, Mijn sone Absalom, Absalom mijn sone. **5** Hierom loab totten coninck in huys gaende heeft gheseyt, Ghy hebt heden bescaemt die aensichten van allen uwen dienaers, die behouden hebben v ziele ende die zielen van uwen sonen ende uwen dochteren, ende die ziele van uwen huysvrouwen, ende die ziele van uwen concubinen, **6** Ghi hebtse lief die v haten, ende ghy haetse die v lief hebben, Ende ghy hebt hydgen gheoto dat ghy v capeteynen ende v knechten niet en acht, ende ick heb nv waerlijc beouenden dat waert dat Absalom noch leefde, ende dat wij allen dootgeslaghen waren, dan soudet v wel behaghen. **7** Daerom staet nv op, ende gaet wt, ende aensprekende voldoet uwen knechten, want ic sweere v byden Heere, eest sake dat ghy niet wt en coemt, datter niet een man by v blijuen en sal desen nacht, ende dat sal v quader sijn, dan alle het quaet dwelck ouer v comen is, van uwer ioncheyt af tot op desen dach toe. **8** Hier om is die coninck opghestaen, ende sadt in die poorte, ende het is alle den volcke gheseyt hoe dat die coninck in die poorte sadt, ende alle die menichte is comen voor den coninck, Maer Israel was gheuloden in sijn tabernakelen. **9** Ende alle tvolc keef onderlinghe in alle die gheslachten van Israel segghende, Die coninck heeft ons verlost wt onser vianden hant, hy heeft ons verlost wt der Philistinen hant, ende nv is hy wten lande gheuloden om Absaloms wille, **10** Maer Absalom den welcken wij ouer ons ghesalfit hadden is inden strijt ghestoruen, Hoe langhe suldi stille sijn ende den coninck niet wederom leyden? **11** Ende den raet van gheheel Israel quam tot den coninck, Maer die coninck David sandt tot Sadoc ende Abiathar priesters segghende, Spreect tot die ouders van Iuda segghende, Waerom coemdi die laetste om den coninck weder te leyden in sijn huys? Ende het woordt van gheheel Israel was totten coninck comen in sijn huys dat die coninck gheseyt hadde, dit suldi segghen totten volcke van Iuda, **12** Ghy sijt mijn broeders, ghy sijt mijn ghebeente ende mijn vleesch, Waer om coem-di die alderlaetste om den coninck weder te leyden? **13** Segghet ooc tot Amasa, En sijdi niet mijn ghebeente ende mijn vleesch? Dese dinghen doe my Godt, ende die noch daer

toe, also verre als ghy niet en sult sijn een opper veltheere herte van allen die mannen van Iuda, als eens mans herte, Ende sij hebben aen den coninck ghesonden segghende, Coemt wederom ghy ende alle uwne knechten. **15** Ende die coninck is wederom ghekeert ende hy is tot aen die lordane comen, ende alle die van Iuda sijn ghecomen tot Galgala, om den coninck te ghemoeete te ghaen, ende dat sij hem ouer die lordane brenghen souden. **16** Maer Semei Geras sone des soons Gemini van Bahurim heeft hem ghehaest, ende is nederwaerts comen metten mannen van Iuda den coninck Daud te ghemoeete **17** met duysent mannen van Beniamin, ende Siba die knecht van Sauls huys, ende sijn vijfthien sonen, ende twintich knechten waren met hem, ende metter macht doorbrekende die lordane sijn sij voor den coninck door die passagien ghegaen, **18** dat sij des conincs huys ouerhalen souden, ende dat sij nae sijn beuel doen souden. Maer Semei die sone van Gera nederuallende voor den coninck doen hy ouer die lordane comen was heeft tot hem gheseyt, **19** En wilt my die boosheynt niet wijten mijn heere, noch en wilt niet gedachtich wesen alle die versmaetheden die ick v knecht v aendede op den dach doen ghy mijn heere die coninck wt Ierusalem ghinct, noch en stelt dat coninck op v herte niet, **20** Want ick v dienaer bekenne mijn misdaet, ende daer om ben ick heden die alder ierste comen wt dat gheheel huys van Ioseph, ende nederwaerts ghereyst te ghemoeete mijnen heere den coninck. **21** Doen antwoerde Abisai die sone van Saruie ende seyde, En sal Semei om dese woorden niet steruen, die welcke des Heeren ghesalfden vermalendijt heeft? **22** Ende Daud seyde, Wat heb ick met v lieiden te doen ghy kinderen van Saruie? Waer om wort ghy my heden als Satan? Sal dan heden eenen man ghedoot worden in Israel? Meyndi dat ick niet en weet dat ick heden coninck ouer Israel gheworden ben? **23** Ende die coninck seyde tot Semei, Ghy en sult niet steruen. Ende hy heuet hem ghesworen. **24** Oock soo is Miphiboseth Sauls sone afghecomen den coninck te ghemoeete, met onghewasschen voeten, ende met onghescoren baerde, ende hi en hadde sijn cleederen niet ghewasschen van dien dach dat die coninck wt gheghaen was, tot op den dach dat hy met vrede wederom quam. **25** Ende als hy te Ierusalem den coninck te ghemoeete quam, so seyde die coninck tot hem, Waer om en quaemdi met my niet Miphiboseth? **26** Ende hy antwoordende seyde, Mijn heere die coninck, mijn knecht versmaedde mi want ic v dienaer seyde hem dat hy my eenen ezel sadelen soude, ende dat ick daer op sittende soude met den coninck wech trecken, want ic v dienaer ben crepel, **27** Daer bouen ooc soo heeft hy my uwen dienaer besculdicht voor v mijnen heere den coninck, Maer ghi mijn heere die coninck zijt ghelyc een Enghel Gods, doet dat v belief, **28** Want mijns vaders huys en was mijn heere die coninck anders niet dan die doot sculdich, maer ghi hebt my uwen dienaer ghestelt onder die ghene die aen v tafel eten, wat heb ic dan met rechte te claghen? oft wat mach ic meer roepen totten coninck? **29** Daerom heeft die coninck tot hem gheseyt, Wat suldi meer spreken? Het is vast dat ick ghesproken hebbe, Ghy ende Siba deylt onderlinghe die besittinghen. **30** Ende Miphiboseth antwoerde den coninck

Latet hem ooc al te male nemen, nae dien dat mijn heere der lordanen af tot Ierusalem toe. **3** Als nv die coninck in die coninck vredelijck wederom in sijn huys comen is. **31** sijn huys te Ierusalem comen was, soo heeft hy die thien Berzellai die Galaditer oock afcomende van Rogelim, heeft vrouwen wesende concubinen ghenomen die hi ghelaten den coninck ouer die lordanne ghehaelt, oock bereedt sijnde hadde om dat huys te bewaren, ende hy leuerde die in een om hem te volghen ende wtgeleyde te doen leden den bewaringhe gheuende hen haren nootdurf, ende hy en heeft vloet. **32** Ende Berzellai die Galaditer was seeroudt, te die niet meer beslapen maer sij bleuen besloten tot haren weten van tachtentich iaren, ende hy gaf den coninck victalie sterfdach toe, leuende in den weduwelijken staet. **4** Ende doen hy inden legher was, Want hy was wtermaten seer die coninck seyde tot Amase, Roect my te samen alle die rijck. **33** Aldus soo seyde die coninck tot Berzellai, Coemt mannen van Iuda teghen den derden dach, ende sijt ghy hier met my dat ghy moecht vrijlijck rusten met my in Ierusalem. **34** Ende Berzellai seyde totten coninck, Hoe veel daghen ooc teghenwoordich. **5** Aldus soo is Amasa wt ghetrocken sijnder van die iaren mijns leuens, dat ic metten coninck om Iuda te vergaderen, ende hy heeft ghebeydt ouer den soude opwaerts na Ierusalem reyzen? **35** Ick ben heden out ghesetten tijt den welcken hem die coninck ghestelt hadde. **6** Doen seyde Dauid tot Abisai, Nv sal ons Seba die sone tachtentich iaren, sijn mijn sinnen noch vroom ghenoech om van Bochri meerder lijden aendoen, en Absalom ghedaen te onderscycyen suet oft bitter? oft mach uwen dienaere heeft. Hierom neemt ws Heeren knechten, en verulcht hem, voortaen ghenoechlyck sijn spijse oft dranck? oft mach ick dat hy by auontueren gheen stercke steden en vinde ende voorts hooren den sanc vanden sangers oft sangerissen? ons ontliede. **7** Aldus sijn loabs mannen met hem ghegaen, Waer om soude dan v dienaer mijnen heere den coninck lastich wesen? **36** Laet mi uwen dienaer een luttel voorts met wt Ierusalem om Seba den sone van Bochri te verulghen. v gaen vander lordanen, Ick en heb desen wederloon van **8** Ende als sij waren by den grooten steen die daer is te gheenen doene, **37** maer ick bidde v, dat ick v dienaer mach Gabaon, soo quam Amasa hen te ghemoeite. Ende loab was wederom gaen, ende in mijn stadt steruen, ende begrauen ghecleedt met eenen enghen rock vast ghemaect nae die worden by mijns vaders ende moeders graf, Maer daer is mate sijns habjts, ende daer ouer ghegort met een swaert Chamaam v knecht laet dien met v gaen mijn heere die hanghende tot aen sijn lendenen in een skeyde, het welck coninck, ende doet hem wat v goet dunct. **38** Aldus seyde also ghemaect was dattet lichtelijck mocht wtgaen ende die coninc tot hem, Laet Chamaam met my voorts gaen, slaen. **9** Aldus seyde loab tot Amasa, Weest ghegruet mijn ende ick sal hem doen al dat v belieft, ende al dat ghi van my broeder, Ende hy nam Amasam byder kinnen met sijn rechte begheren sult, dat suldi vercrijghen. **39** Als dan alle het volck tswaert niet dat loab hadde, die welcke stac hem in sijn sijde ende die coninck ouer die lordanne comen waren, soo heeft ghekeert in sijn plaepte. **40** Aldus soo is die ghekeert in sijn plaepte. **41** Hier om alle die mannen van Israel by gheweest. **42** Hier om alle die mannen van Israel tsamen totten coninck loopende seyden hem, Waerom hebben ons broeders die mannen van Iuda in heymelijck hebben ons broeders die mannen van Iuda in heymelijck ghenomen, ende den coninck ende alle sijn huys ouder die lordane ghehaelt, ende alle Dauids mannen met hem? **43** Ende alle die mannen van luda antwoorden tot die mannen van Israel, Om dat die coninck ons naerder is, wat stoort ghy v om dese sake? Hebbent wy den coninck iet af ghetreert, oft sijn ons eenige ghiften ghegheuen? **44** Ende elck man van Israel antwoorden tot die mannen van luda, ende seyde, Thien deelen ben ick meerder by den coninck, ende Dauid gaet my meer aen dat v liegen, waer om hebdi my onghelyck ghehaen, ende waer om en eest my niet ierstmael ontboden dat ick mijnen coninck souden wederom halen? Maer die mannen van luda hebben straffelijcker gheantwoordt dan die mannen van Israel.

20 Ende het gheuel oock dat daer was een Belials man ghenoemt Seba een sone van Bochri een man wten gheslachte van Iemini, ende hy blycs metten trompette ende seyde, Wij en hebben gheen deel aan Dauid, noch gheen erfdeel aan den sone van Isai? Keert wederom in v tabernakelen Israel. **2** Ende gheheel Israel is van Dauid ghesceyden ende gheulcht Seba den sone van Bochri, maer die mannen van luda sijn by haren coninck bleuen van

ic niet die ghene die in Israel die waerheyt antwoerde, Ende vanden vroeghen ochst, alsmen begonste die gherste te ghy wilt die stadt verderuen, ende omworpen een moeder in maeyen. **10** Ende Respha die dochter van Aia nemende een Israel? Waer om werpt ghy neder dat erfdeel des Heeren? **20** Ende loab antwoordende seyde, Dat sij verre, dat sij hairen cleedt leyde dat onder haer op die steenroetse van Ephraim Seba die sone van Bochri toeghenaemt, heeft tbeghinsel des oochsts tot dat het water wtten hemel op hen verre van my, ick en worpe niet neder noch ick en verderue druypte. Ende sij en heeft niet toeghelaten dat die voghelen niet, **21** Ten is alsoo niet, maer een man wt dat gheberchte hen verschoeren souden des daechs, oft die beesten des van Respha die dochter van Aia Sauls concubine gheadaen hadde. **12** Ende Dauid is wech ghegaem ende heeft Sauls ende vrouwe seyde tot loab, Siet sijn hoof sal tot v ouer den Ionathas sijsns soons ghebeente ghehaelt van die mannen muer gheworpen worden. **22** Aldus soo is sij binnenwaerts van labes-galaad, die dese hadden ghestolen van die strate ghegaen tot alle den volcke ende heeft tot hen wijselijc te Beth-san, in die welcke die Philistinen die gehanghen ghesproken, die welcke hebben dat afgheslaghen hooft hatten, doen sij Saul te Gelboe hadden verslaghen, **13** van Seba den sone van Bochri gheworpen tot loab. Ende ende hy heeft Saul ende Ionathas sijsns soons ghebeente hy heeft met een trompet gheblasen, ende sij sijn vander van daer wech ghedraghen, ende tsamen vergaderende stadt afgetrocken, een ieghelyck in sijn tabernakel. Ende die ghebeenten vanden ghenen die ghecrusty waren, **14** loab is wederom ghehaen tot Ierusalem totten coninck. **23** Aldus soo is loab gheweest ouer alle dat heyr van Israel, hebben sij die tsamen met Sauls ende Ionathas sijsns soons maer Banaias die sone loiade ouer die Ceretheen ende ghebeente begrauen int lant van Beniamin aen die sijde int Pheletheen, **24** maer Aduram was rintmeester ouer die graf van Cis Sauls vader, ende sij hebben gheadaen al dat die tributen, Ende Iosaphat Ahiluds sone was greffier. **25** Ende coninck gheboden hadde, ende Godt is den lande weder Siua was die scrijver, Sadoch ende Abiathar waren priesters, **26** maer Ira die lairiter was Dauids priester.

21 ENde daer is eenen dieren tijt opghestaen by Dauids tijde drij iaren achter een duerende. Ende Dauid vraechde raet van des Heeren antwoerde. Ende die Heere heeft geseyt, Om Sauls wille ende om sijn huys des bloets om dat hy die Gabaoniten ghedoot heeft. **2** Hier om heeft die coninck die Gabaoniten gheroepen ende seyde tot hen, maer die Gabaoniten en waren niet van den kinderen van Israel maer si waren ouergebleuen vanden Amorithen, want die kinderen van Israel hadden hen ghesworen, ende Saul wildese verslaen als ter liefden vanden kinderen van Israel ende luda. **3** Aldus seyde Dauid tot die Gabaoniten, Wat sal ic v doen? ende waer mede sal ick v versoenen, dat ghy dat erfdeel des Heeren moecht ghebenedijnen? **4** Ende die Gabaoniten seyden, Wij en hebben gheen clachte van gout oft van siluer, maer teghen Saul ende teghen sijn huys, noch wij en begheren niet datter een mensch van Israel ghdoot worde. Totten welcken die coninck seyde, Wat wildi dan dat ic v doe? **5** Die welcke seyden totten coninck Den man die ons vernield ende verdruct heeft tonrechte moeten wij also vernienlen datter niet een van sijnen gheslachte ouer en blijue in alle die palen van Israel, **6** Men gheue ons seuen mannen, van sijnen kinderen, dat wij die moghen cruycen voor den Heere te Gabaa in die stadt van Saul wijlen die wtuercoren des Heeren. Ende die coninck seyde, Ic salse v gheuen. **7** Ende die coninck spaerde Miph-boseth die sone van Ionathas Sauls sone, om dat ghesworen verbont des Heeren, het welcke gheweest was tusschen Dauid ende Ionathan Sauls sone. **8** Aldus soe heeft die coninck ghenomen die twee sonen van Respha der dochter van Aia, die welcke sij Sauli ghebaert hadde, Armoni, ende Miph-boseth, ende vijf sonen van Michol Sauls dochter die welcke sij ghebaert hadde Hadrielen die sone van Berzellai, die van Molathi was, **9** ende hi gaf die den Gabaoniten in handen, die welcke hebben dese opden berch ghecrusty voor den Heere, ende dese seuen sijn ghestoruen tsamen ghdoot ten tijden

vanden vroeghen ochst, alsmen begonste die gherste te maeyen. **10** Ende Respha die dochter van Aia nemende een Israel? Waer om werpt ghy neder dat erfdeel des Heeren? **20** Ende loab antwoordende seyde, Dat sij verre, dat sij hairen cleedt leyde dat onder haer op die steenroetse van Ephraim Seba die sone van Bochri toeghenaemt, heeft tbeghinsel des oochsts tot dat het water wtten hemel op hen verre van my, ick en worpe niet neder noch ick en verderue druypte. Ende sij en heeft niet toeghelaten dat die voghelen niet, **21** Ten is alsoo niet, maer een man wt dat gheberchte hen verschoeren souden des daechs, oft die beesten des van Respha die dochter van Aia Sauls concubine gheadaen hadde. **12** Ende Dauid is wech ghegaem ende heeft Sauls ende vrouwe seyde tot loab, Siet sijn hoof sal tot v ouer den Ionathas sijsns soons ghebeente ghehaelt van die mannen van labes-galaad, die dese hadden ghestolen van die strate te Beth-san, in die welcke die Philistinen die gehanghen hadden, doen sij Saul te Gelboe hadden verslaghen, **13** Ende hy heeft Saul ende Ionathas sijsns soons ghebeente van daer wech ghedraghen, ende tsamen vergaderende die ghebeenten vanden ghenen die ghecrusty waren, **14** hebben sij die tsamen met Sauls ende Ionathas sijsns soons gebeente begrauen int lant van Beniamin aen die sijde int graf van Cis Sauls vader, ende sij hebben gheadaen al dat die coninck gheboden hadde, ende Godt is den lande weder versoent gheweest nae desen. **15** Ende daer is weder een orloghe opghestaen vanden Philistinen teghen Israel, ende Dauid is nederwaerts ghetrocken ende sijn knechten met hem, ende streden teghen die Philistinen. Ende doen Dauid vermoeydt worde, **16** soo heeft lesbi-benob die van Araphas gheslachte was (van wiens lancie het yser woech drijhondert vncien, ende was omgort met een nieuwe sweert) ghebreyt om Dauid te slaen. **17** Ende Abisai die sone Saruie heeft hem gheholpen, ende den Philistijn doot gheslaghen. Doen swoeren Dauids mannen segghende, Ghi en sult nv voertaen met ons niet meer ter orlogen wt trecken, dat ghy by auonturen het licht van Israel niet wt en blaest. **18** Die tweede orloghe teghen die Philistinen is gheweest te Gob, Doen versloech Sobachai van Husathi, Saph van Araphas gheslachte wt den gheslachte der ruesen. **19** Die derde orloghe was oock te Gob, teghen die Philistinen, in die welcke Adeodatus die sone van Saltus een barduerwercker een Bethleemiter versloech Goliath den Gethiter, van wiens lancie den stock was ghelyck eenen weefboom der weuers. **20** Die vierde orloghe was te Geth, in die welcke was een lanck man die ses vingheren hadde een elck van sijnen handen, ende ses teenen een elck van sijnen voeten, dat is vierentwintich, ende hy was vanden gheslachte van Arapha. **21** Ende hi vermalendijde Israel maer Ionathan die sone van Samaa Dauids broeder versloech hem. **22** Dese vier waren gheboren van Arapha te Geth, ende sij sijn ghestoruen door die hant van Dauid ende van sijnen knechten.

22 ENde Dauid heeft den Heere ghesproken die woorden van dit liet opden dach als hem die Heere verlost hadde wt die hant van alle sijnen vianden, ende wt Sauls hant, **2** Ende hi heeft gheseyt, Die Heere is mijnen steen, mijn stercheyt, ende mijn salichmaker. **3** Godt is mijn stercke, in hem sal ic hopen, mijnen schilt, ende den horn mijnder salicheyt, mijn verheffer, ende mijn toelucht, mijn verlosser, vander onrechturdicheyt suldi my verlossen. **4** Den loffelijcken Heere sal ic aenroepen, ende van mijnen vianden sal ic verlost sijn. **5** Want des doots benautheden hebben my omuanghen, Belials beken hebben my veruaert.

6 Die seelen der hellen hebben my omuanghen, ende die stricken des doots hebben my verrascht. (**Sheol h7585**) **7** In mijn lijden sal ic den Heere aenroepen, ende tot mijnen Godt sal ic roepen, ende hy sal mijn stemme verhooren van sijnen heylighen tempel, ende mijn roepen sal tot sijnen ooren comen. **8** Die aerde is beroert ende sij heeft ghebeeft, die fundamenten vanden berghen sijn ghescudet, ende tsamen ghestooten, want hy is op hen gram gheworden. **9** Eenen roock is wt sijnen nuese opghegaen, ende een vier wt sijnen mont sal verslinden, colen sijn daer af ontsteken. **10** Hy heeft die hemelen neder ghebocht, ende is nedercomen, ende duysterheyt is onder sijn voeten. **11** Ende hy is gheclommen op die Cherubims, ende heeft gheuloghen, ende hy is wech ghedreuen bouen die vederen der winden. **12** Hi heeft die dysternisse al om hem ghestelt tot een verborghen, sichtende wateren van die wolcken der hemelen. **13** Van die blinckende claereyt in sijn aensicht sijn daer colen des viers ontsteken. **14** Die Heere sal vanden hemel donderen, ende die alderhoochste sal sijn stemme gheuen. **15** Hy heeft pijlen wtghescoten, ende die verstroyt, blixem ende hy heeftse vernield. **16** Ende die wtberstringen der zee hebben hem gheopenbaert, ende die fundamenten der aerden sijn ontdeckt, van dat straffen des Heeren, Van dat inblasen des gheests van sijnder rasender gramsappen. **17** Hy heeft vanden hemel ghesonden ende my tot hem ghenomen, ende hi heeft my ghetrocken wt veel wateren. **18** Hy heeft my verlost van mijnen alder machtichsten viant, ende vanden ghenen die my haten, want sij waren machtigher dan ic. **19** Hy is my voor ghecomen opden dach mijns lijdens, ende die Heere is mijn vasticheyt gheworden. **20** Ende hy heeft my wtgeleydt tot in die breetheyt, hy heeft my verlost, want ic hem behaecht hebbe. **21** Die Heere sal mi loonen nae mijn rechtuerdicheyt, ende nae die suyuerheyt mijnder handen, sal hy my wederom gheuen. **22** Want ic heb des Heeren weghen bewaert, ende ic en heb niet ongoddelyc teghen mijnen Godt gedaen. **23** Want alle sijn ordeelen sijn voor mijn ooghen, ende sijn gheboden en heb ic van my niet ghaedaen. **24** Ende ick sal met hem volmaect wesen, ende ic sal my van mijn boosheyt hoeden. **25** Ende die Heere sal my wederom gheuen nae mijn rechtuerdicheyt, ende nae mijnder handen suyuerheyt int aenschouwen van sijnen ooghen. **26** Metten heylighen suldi heyligh sijn, ende met den vromen volmaect. **27** Metten wtuercorene suldi wtuercoren wesen, ende metten verkeerden suldi verkeert worden. **28** Ende het arme volck suldi salich maken, ende met uwen ooghen suldi die hooghe vernederen. **29** Want ghy Heere sijt mijn licht, ende ghy Heere sult mijn dysternissen verlichten. **30** Want door v sal ick aenghegort loopen, door mijnen Godt sal ick ouer die mueren springhen. **31** Godt is die ghene wiens wech ombesmet is, die wtsprake des Heeren door tvier gheproeft, is eenen scilt alle den ghenen die in hem hopen. **32** Want wie is Godt anders dan die Heere? ende wie is sterck anders dan onse Godt. **33** Godt die my vast omgort met stercheyt, ende die mijnen volmaecten wech effen ghemact heeft, **34** Maeckende mijn voeten ghelyc der herten, ende stellende my op mijn hoochden. **35** Leerende mijne handen tot den strijt, ende voeghende mijn armen als eenen metalen boghe. **36** Ghy hebt my den schilt uwer salicheyt ghegheuen, ende mijn saechtmoedicheyt heeft my vermenichfuldicht. **37** Ghy sult mijn ganghen onder my breedt maken, ende die knokelen mijnder voeten en sullen niet beswijcken. **38** Ic sal mijn vianden veruolghen, ende in stucken slaen, ende ic en sal niet wederom keeren voor dat ic die al vernield hebbe. **39** Ic salse vernielen, ende in stucken breken, alsoo dat sij niet weder op staen en sullen, sij sullen onder mijn voeten vallen. **40** Ghy hebt my met vromicheyt vast omgort ten strijde, onder my hebdi nederghebocht alle die my wederstanden. **41** Mijn vianden hebdi my doen den rughe keeren die my haten, ende ick salse verderuen. **42** Sij sullen roepen, ende daer en sal niemant sijn die hen verlossen sal, totten Heere ende hy en sal hen niet verhooren. **43** Ic salse wtswischen als dat stubbe der aerden, ick salse morselen die in stucken breken als slijck der aerden. **44** Ghy sult my verlossen van dat wedersegghen mijns volcs, ghy sult my bewaren tot een hoofd der heydenen, het volck dat ick niet kenne sal my dienen. **45** Die vreemde kinderen sullen my wederstaen int ghehoor der ooren sullen sij my onderdanich wesen. **46** Die vreemde kinderen sijn wech gheuloten, ende sij sullen benauwt worden in haer banghicheden. **47** Die Heere leuet ende gehabenedit moet mijn Godt sijn, ende die stercke Godt mijnder salicheyt sal verheuen worden. **48** Godt die my wrake verleent ende veel volcs onder mijnen bedwanck brenghet. **49** Die my leydt wt mijnen vianden, ende verheft my van den ghenen die my wederstaen, ghy sult my verlossen vanden onrechteurdighen man. **50** Daer om sal ick v louen heere onder die heydenen, ende uwen naem lof singhen. **51** Grootmakende die salicheden sijns conincs ende bermherticheit doende sijnen ghesalfden Dauid, ende sijnen sade inder ewicheyt.

23 Dlt sijn die laetste woorden die welcke Dauid die sone Isai gesproken heeft. Dit heeft gheseyt een man, den welcken ghestelt es vanden ghesalfden Gods van Iacob, een heerlyk sanckdichter in Israel. **2** Des heeren gheest heeft doer my ghesproken, ende sijn woort doer mijn tonghe. **3** Godt van Israel heeft my gheseyt, die stercke van Israel heeft ghesproken, Een regeerde der menschen, een rechuerdich regeerde inder vreesen Gods **4** Ghelyc dat licht vanden dagheraet (als die sonne opstaet) des morghens sonder wolken blincket, ende ghelyc door die reghenen tcruyt wter eerden groeyet **5** Noch mijn huys en is so groot niet by Gode dat hy een eewich verbont met my soude maken in alles vast ende wel bewaert, Want dat is al mijn salicheyt ende alle mijnen wille, ende daer en is niet van dien dat niet en groyet. **6** Maer die ouertreders sullen alle gader ghelyc dornen wtgheryot worden, die niet ghenomen en worden metten handen. **7** Ende eest datse iemant handelen wilt, die sal hem wapenen met yser ende met een hout der lancien, ende sij sullen metten viere verbrant worden heel te nie. **8** Dit sijn die namen van Dauids stercke mannen, Dauid sittende op sijnen setel een die alder wijste prince onder die drie, hy is ghelyc een alder teederste houtwormken die acht honderd mannen verslaghen heeft met eenen oploop. **9** Nae desen was Eleazar sijns ooms sone een Ahohiter, onder die drij vrome mannen, die met Dauid waren, doen si die Philistijnen bescimpten, ende sij daer waren ten strijde vergadert. **10** Ende als die mannen van Israel opghecomen waren, so

stont hy ende sloech die Philistijnen tot dat hem sijn hant begaf, ende dat die stijf worde metten swaerde, ende die Heere dede een groot salicheyt op dien dach, ende het volck dat gheulucht was is wederom comen, om die rouen af te trekken vanden ghelen die daer verslaghen waren. **11** Ende nae desen was Semma die sone van Age, van Arari. Ende die Philistinen sijn vergadert in den heylegher, ende daer was eenen acker vol vtsen. Ende doen dat volc gheuloden was voor daensicht der Philistijnen **12** so stont hy int midden van den acker, ende hy heeft dien beschermt, ende hi heeft die Philistijnen gheslaghen, ende die Heere heeft een groote salicheyt ghedaen. **13** Ooc daer te voren waren afcomen die drie pricen waren onder dertich mannen, ende waren ghecomen ten tijde vanden oochst tot Daud in die speluncke van Odollam, maer den legher der Philistijnen was doen ghestelt in der ruesen dal, **14** ende Daud was doen in een stercke, ende die scaerhoede vanden Philistijnen was te Bethlehem. **15** Ende Daud begheerde water wtten putte, ende hy seyde, Och oft iemant my gae eenen dronck waters wt den put die te Bethlehem is by die poorte. **16** Hierom so sijn dese drij stercke mannen door die Philistijnen heylegher metter macht ghebroken, ende sij hebben water gheuaet wt den put van Bethlehem, die by die poorte was, ende sij hebben dat tot Daud ghebracht, maer hy en wilde dat niet drincken, Maer hy storte dat wt voor den Heere tot een offerande **17** segghende, Die Heere sij my ghenadich dat ic dit niet en doe, Soude ick het bloot van deser mannen die derwaerts ghegaen sijn, ende het perikel van haren zielen drincken? Hier om en wilde hy dat niet drincken, Dit hebben die drij aldervroemste gedaen. **18** Abisai ooc loabs broeder die sone Saruie, was een prince vanden drijen hy is die ghene die sijn spiesse ophief teghen drij hondert mannen, die welcke hy doot sloech, vernaemt onder die drie ende onder die drie dalder edelste, **19** ende hy was hen prince, maer tot die ierste drie, en was hy niet comen. **20** Ende Banaias die sone van Ioiada des alderstercsten mans van grooten daden van Cabseel, dese sloech twee leeuen van Moab, ende hy is nederghedaelt ende heeft eenen leew verslaghen int midden van eenen putte inden sneeuw tijt, **21** Hy heeft ooc eenen Egipschen man verslaghen, eenen man die besiens weert was, die een lancie in sijn hant hadde, Hierom doen hy nederghagaen was tot hem met eender roeden, soo heeft hy met ghewelt die lancie wt die hant van den Egiptenaer ghenomen, ende heeft hem met sijns selfs lancie ghedoot, **22** dese dinghen heeft Banaias loiadas sone ghedaen, **23** Ende hy was vernaemt onder die drij vrome die dalder edelste waren onder die dertich, maer nochtans tot die drie en was hi niet ghecomen, ende Daud heeft hem ghemact sijnen heymelijken raet, **24** Asael loabs broeder onder die dertich, Elehanan sijns vaders broeders sone van Bethlehem **25** Semma van Harodi, Elica van Harodi, **26** Heles van Phalti, Hira Acces sone van Thecua, **27** Abiezer van Anathoth, Mabonni van Husati, **28** Selmon die Ahohiter, Maherai een Netophathiter, **29** Heled sone van Baana oock een Netophathiter, Ichai die sone van Ribai van Gabaath der kinderen Beniamin, **30** Banaia die Pharathoniter, Heddal vander beken Gaas, **31** Abialbon die Arbathiter, Azmaueth van Beromi, **32** Eliaba van Salaboni,

Die sonen lassen, Ionathan **33** Semma van Orodi, Ahiam Sarars sone die Arariter, **34** Eliphelet die sone van Aasbai des soons Machati, Eliam Achitophels sone die Geloniter **35** Hesrai van Carmelus, Pharai van Arbi, **36** Igaal Rathans sone van Soba, Bonni van Gadi, **37** Selec van Ammoni, Naharai een Berothiter die wapendrager van loab sone van Saruie, **38** Ira die lethriter, Gareb ende hy oock een lethriter, **39** Vrias die Hethiter, alle seuenendertich.

24 Ende die gramscap des Heeren is wederom verbolghen teghen Israel, ende heeft Dauiden beroert in hen, segghende. Gaet henen telt Israel ende Iudam, **2** Ende die coninck heeft gheseyt tot loab den prince van sijnen heyre. Doorwandelt alle die gheslachten van Israel van Dan aen tot Bersabee toe ende telt het volck, dat ick tghetal van dien mach weten, **3** Ende loab heeft totten coninck gheseyt. Die Heere v Godt doe noch meer tot uwen volcke soo veel alst nv is, ende make dat noch hondertfout meerder int aenschouwen mijns heeren des conincs, Maer wat wilt hem mijn heere die coninck in alsulck dinck? **4** Ende des conincs woort heeft loabs ende der pricen woort verwonnen, ende loab is wt ghegaen ende die pricen der orloochscre mannen, van des conincs aensicht, dat sij het volck van Israel tellen souden, **5** Ende doen sij ouer die iordaen ghegaen waren, sijn sij ghecomen te Aroer ter rechter sijden vander stadt die gheleghen is in die valleye Gad, ende door lazer **6** sijn sij voorts ghetrocken in Galaad ende in dat nederlant Hadsi, ende sijn ghecomen in die wildernissen van Dan, Ende omgaende omtrent Sidon, **7** sijn sij voorts ghegaen omtrent die vesten van Tyrus, ende alle dlantscap vanden Heueen ende Chananeen, ende sijn ghecomen aan die suytijde van Iuda in Bersabee, **8** ende nae dat sij alle het lant doorsocht hadde, so sijn sij wederom nae neghen maenden ende twintich daghen teghenwoordich gheweest in Ierusalem, **9** Hierom heeft loab het ghetal van dat beschrijuen des volcs den coninck ghegheuen, ende daer sijn gheuonden van Israel acht hondert duysent stercker mannen die sweert wt trekken mochten, ende van Iuda vijfhondert duysent strijbauder mannen. **10** Maer Dauids herte heeft hem gheslagen nae dat tvolc getelt was, ende Daud seyde totten Heere, Ic heb seer ghesondicht in dit werc maer ic bid v Heere dat ghy ws dienaers misdaet wech nemen wilt, want ick heb wtermaten seer dwaselijck ghedaen. **11** Aldus is Daud des morgens opghestaen, ende het woort des Heeren is ghesciert tot Gad den propheet ende Dauids siender segghende. **12** Gaet henen ende spreect tot Daud, Dit seyt die Heere. Van drijen wort v coese ghegheuen, kiest een van deser dwelcke v belieft, dat ict v doe. **13** Ende doen Gad tot Daud comen was, so heeft hi hem ghebootscapt segghende. Oft seuen iaren sal v den dieren tijt in v lant comen, oft ghi sult drij maenden lanc vlieden van uwen vianden, ende sij sullen v veruolghen, oft emmer sal die pestilente drij daghen in v lant sijn, Hierom soo beraedt v ny, ende besiet wat woorden ic hem sal moghen antwoorden die my ghesonden heeft, **14** Doen seyde Daud tot Gad. Ick worde seer benauwet, maer this beter dat ick in des Heeren handen valle (want sijn bermherticheden veel sijn) dan inder menschen handen. **15** Aldus heeft die Heere ghesonden een pestilencie in Israel, van smorghens totten ghesetten tijt, ende daer isser vanden

volcke ghestoruen, van Dan af tot Bersabee toe, tseuentich duysent mannen, **16** Ende doen die Enghel des Heeren sijn hant wt ghreyct hadde op Ierusalem om die te verderuen, soo heeft die Heere medelijden ghehadt ouer dat lijden, ende hy heeft gheseyt tot den Enghel die het volck sloech Het is ghenoech, hout v hant nv stille, ende dien Enghel des Heeren was by den dorschuloer van Areuna den lebuseiter. **17** Ende Dauid seyde tot den Heere, als hy ghesien hadde den Enghel het volck slaende. Ick benni die ghesondicht hebbé, ende ick heb booselijck ghaedaen, Wat hebben dese misdaen die scapen sijn? Ick bidde v laet v hant teghen my ghekeert worden, ende teghen mijns vaders huys, **18** Maer Gad is tot Dauid comen op dien dach, ende heeft hem gheseyt. Ghaet opwaerts ende stelt den Heere eenen outaer, inden dorschuloer van Areuna den lebuseiter, **19** Ende Dauid is opghegaen nae die woorden van Gad, welck hem die Heere beuolen hadde, **20** Ende Areuna aensiende heeft ghemerct den coninck ende zijn knechten ouercomen tot hem, **21** Ende wtghegaen sijnde, heeft hi den coninck aenbeden metten aensicht neder ter aerden, ende hy seyde. Wat sake eest, dat mijn heere die coninck tot sijnen dienaer coemt? Den welcken Dauid seyde. Om dat ic van v soude coopen den dorschuloer, ende daer den Heere eenen outaer maken, ende dat die sterfte mach ophouden die grouwelijck het volck verslaet, **22** Ende Areuna seyde tot Dauid. Mijn heere die coninc neme ende offere alsoot hem belieft, ghy hebt ossen totten heelenbrantoffer, ende eenen waghen ende die iocken der ossen tot ghebruycke vanden houte, **23** Alle dese dinghen heeft Areuna den coninck ghegheuen, ende Areuna heeft tot den coninck gheseyt. Die Heere v Godt ontfanghe v ghelofte, **24** den welcken die coninck antwoordende seyde. Gheensins alsoo ghy wilt, Maer ic salt van v om eenen prijs coopen, ende ic en sal den Heere mijnen Godt gheen brantofferanden offeren, die om niet ghegheuen sijn, Hierom heeft Dauid ghecocht dien dorschuloer, ende die ossen om vijftich siclen siluers, **25** ende Dauid heeft daer eenen outaer ghetimmert den Heere ende heeft daer op gheoffert heelbrantofferanden ende vreedofferanden, ende die Heere wert den lande versoent, ende die plaghe is afghekeert van Israel. Hier eyndet dat tweede boeck der Coninghen.

1 Koningen

1 ENDE die coninc Dauid was out gheworden, ende hy hadde seer veel daghen sijns ouderdoms, ende als hy met cleederen ouerdect worde, soo en verwerpde hy niet. **2** Hierom seyden hem sijn knechten. Laet ons voor onsen heere den coninck soeken een ionghe maghet, ende dat die voor den coninck stae ende hem onderhoude ende die in sijnen schoot slape, ende verwerme onsen heere den coninck, **3** Hierom hebben sij ghesocht een schoone ionghe dochter in alle die palen van Israel, ende sij hebben vonden Abisag een Sunamittine, ende sij hebben die tot den coninck bracht, **4** Ende die was een ionghe dochter wter maten scoone, ende sij sliep by den coninck, ende diende hem, maer die coninck en heeftse niet bekent. **5** Maer Adonias Haggiths sone verhief hem, segghende. Ick sal regnener, Ende hy maecte voor sij seluen waghenen ende rosvolck, ende vijftich mannen die voor hem loopen souden, **6** Ende sijn vader en heeft hem noyt ghestraft segghende. Waerom hebdy dit ghedaen, Ende hy was oock seer schoone, die tweeste ghebornen naest Absalom, **7** Ende hy hadde sprake met loab den sone van Saruie, ende met Abiathar den priester, die welcke hielpen die bende van Adonias, **8** Maer Sadoc die priester ende Banaias Ioiadas sone ende Nathan die propheete, ende Semei ende Cerethi ende Phelethi, ende die macht van Dauids heyr en waren met Adonias niet, **9** Hierom doen Adonias rammen ende calueren ende alderhande vette beesten ten offer gheslaghen hadde by den steen Zoheleth, welck was omtrent der fonteynen Rogel, so heeft hy alle sijn broeders ghenoodt des conincs kinderen, ende alle die mannen van Iuda des conincs knechten, **10** Maer Nathan den propheet ende Banaiam, ende alle die vroomste mannen, ende Salomon sijnen broeder, en heeft hy niet gheroepen, **11** Daerom seyde Nathan tot Bethsabee Salomons moeder. En hebt ghi niet ghehoort hoe dat Adonias Haggiths sone ghereneert heeft, ende ons heere Dauid en weet dit niet? **12** Hierom coemt nv neemt raet van my, ende bewaert v ziele ende Salomons ws soons ziele. **13** Gaet henen ende gaet in by den coninck Dauid ende segt hem. Mijn heere die coninck en hebt ghy my uwer dienstvrouwen niet ghesworen, segghende dat Salomon v sone nae my regnener sal, ende hy sal in mijnen conincklijcken stoel sitten? Waerom regneert dan Adonias? **14** Ende die wijle dat ghy daer noch metten coninc spreken sult, soo ick nae v comen, ende v woorden voorts volmaken, **15** Hierom soo is Bethsabee binnen by den coninck ghegaen in die slaepcamer, maer die coninck was wter maten seer out gheworden, ende Abisag die Sunamittine diende hem. **16** Bethsabee boochde haer neder ende aenbadt den coninck, Tot die welcke seyde die coninck. Wat wildy voor v hebben? **17** Ende sij antwoordende seyde. Mijn heere ghy hebt uwer dienstvrouwen ghesworen by den Heere uwen Godt Salomon v sone sal nae my regnener, ende hy sal in mijnen rijcs stoel sitten, **18** Ende siet nv regneert Adonias, daer ghy mijn heere die coninck niet af en weet **19** Hy heeft gheslaghen ossen ende vanden vetsten vee, ende seer veel rammen, ende hi heeft alle des conincs sonen ghenoodt, Abiathar oock den priester, ende loab den oppercapiteyn der orloghen,

Maer Salomon uwen dienaer en heeft hy niet gheroepen, **20** Maer noctans mijn heere die coninck, die oogen van gheheel Israel sien op v, dat ghy hen soudt te kennen gheuen, wie dat behoort in uwen conincklijcken stoel te sitten (mijn heere die coninck) nae v, **21** Ende het sal gheschieden, als mijn heere die coninck met sijn vaderen sal ontslapen sijn, dat ick ende mijn sone Salomon sullen misdadighe sijn. **22** Die wijle dat sij metten coninck noch sprack, soo is Nathan die propheet comen, **23** Ende sij hebben den coninc ghebootscapt seggende. Nathan die propheet is hier, Ende als hi voor des conincs aensicht comen was, ende hi hem aenbeden hadde metten aensicht plat neder ter aerden, **24** so heeft Nathan gheseyt. Mijn heere die coninck hebd gheseyt. Laet Adonias nae my regnener, ende laet hem op mijnen conincklijcken stoel sitten? **25** Want hi heden nederwaerts ghegaen is, ende heeft ten offer gheslaghen ossen ende vet vee ende seer veel rammen, ende hy heeft alle des conincs sonen ghenoodt, ende die hoofflyden des heyrs, ende Abiathar den priester, ende die wijle dat sij eten ende drincken voor hem, ende segghen, die coninck Adonias moet leuen, **26** so en heeft hi nu uwen dienaer ende Sadoc den priester, ende Banaia den sone van Ioiada, ende Salomon uwen dienaer niet ghenoodt, **27** Is dit woort wt mijnen heere den coninck comen, ende en hebt ghi my uwen dienaer niet te kennen ghegheuen, wie dat op mijns heeren des conincs stoel nae hem sitten soude? **28** Ende die coninc Dauid heeft gheantwoort segghende. Roept Bethsabee tot my, Ende als sij voor den coninck binnen comen was ende voor hem stont, **29** soo heeft die coninck ghesworen ende gheseyt. Alsoo warachtelijc als die Heere leuet, die mijn ziele verlost heeft van alle benautheden, **30** want ghelyc ick v ghesworen hebbe by den Heere den Godt van Israel segghende. Salomon v sone sal nae my regnener, ende hi sal op mijnen stoel sitten in die plaatse van my, alsoal sal ick heden doen. **31** Ende Bethsabee heeft met gheneychden aensicht ter aerden den coninc aenbeden seggende. Mijn heere die coninc Dauid moet leuen inder ewicheyt. **32** Ende die coninc Dauid heeft gheseyt. Roept mi Sadoc den priester, ende Nathan den propheet, ende Banaiam den sone van Ioiada, Ende doen die voor den coninck binnen comen waren, **33** soo heeft hy tot hen gheseyt. Neemt met v lieden ws heeren dienaers, ende settet Salomon mijnen sone op mijnen muyl, ende leydt hem te Gihon, **34** ende laet Sadoc den priester ende Nathan den propheet hem daer saluen tot eenen coninck ouer Israel, ende ghy sult met een trompet blasen ende seggen. Die coninck Salomon moet leuen, **35** Ende ghy sult achter hem opwaerts gaen ende comen, ende hy sal op mynen conincklijcken stoel sitten, ende hy sal in mijn plaatse regnener, ende ick sal hem ghebieden dat hy een vorst sij ouer Israel ende ouer Iudam, **36** Ende Banaias die sone van Ioiada antwoerde den coninck segghende Amen. Alsoo moet die Heere mijns heeren des conincs Godt spreken, **37** Ghelyc die Heere gheweest heeft met mijnen heere den coninck, alsoo sij hy oock met Salomon, ende hy make sijnen conincklijcken stoel hooger dan den stoel van mijnen heere den coninck Dauid. **38** Hierom soo is Sadoc die priester nederwaerts ghegaen, ende Nathan die propheet, ende Banaias die sone Ioiada, ende Cerethi, ende Phelethi,

ende si hebben Salomon ghesedt op des conincs Dauids
muyl, ende sij hebben hem gheleydt tot Gihon, **39** Ende
Sadoc die priester heeft eenen horn met olie ghenomen wt
dat tabernakel, ende hi heeft Salomon ghesalf, ende sij
hebben met een trompette gheblasen, ende alle dat volck
heeft gheseyt. Die coninck Salomon moet leuen, **40** Ende
alle die menichte is achter hem opwaerts ghegaen, ende
het volck met pijpen spelende ende met groter blijscappen
hen verblijdende, ende die aerde gaf weder ghelyut van
haren gheroep, **41** Ende Adonias heeft dit ghehoort, ende
alle die van hem ghenoodt waren, ende den maeltijt was nv
ten inde comen, Ende doen loab dat ghelyut des trompets
ghehoort hadde soo seyde hy. Wat bedielt dit gheroep der
stadt groot gherucht makende? **42** Doen hy noch sprack,
soo is Ionathan Abiathars des priesters sone ghecomen,
Totten welcken Adonias seyde. Coemt binnen, want ghy sijt
een vroom man, ende een goede bootscappe brenghende,
43 Ende Ionathan heeft gheantwoort tot Adonias. Gheensins,
Want ons heere die coninck David heeft Salomon coninc
ghemaect **44** ende hy heeft met hem Sadoc den priester,
ende Nathan den propheet, ende Banaiam den sone van
Ioiada, ende Cerethi, ende Phelethi, ende si hebben hem
op des conincs muyl ghesedt, **45** Ende Sadoc die priester
ende Nathan die propheet hebben hem coninc gesalf te
Gihon, ende sij sijn van daer opwaerts ghegaen blijscap
makende, ende die stadt heeft groot gherucht ghemaect,
Dit is tghelyut dat ghy ghehoort hebt, **46** Maer oocso sidt
Salomon op des conincrijcs stoel, **47** ende des conincs
knechten binnen ghecomen sijnde hebben onsen heere den
coninck Dauid ghebenedit segghende. Godt wil Salomons
naem breder maken bouen uwen naem, ende hy make
sijnen rijcks stoel groter dan uwen stoel, Ende die coninck
heeft aenbeden op sijn beddeken, **48** ende daertoe heeft hy
ooch dese dinghen gheseyt. Ghebenedit sij die Heere die
Godt van Israel die heden ghegheuen heeft eenen in mijnen
stoel sittende, daert mijn ooghen aensien hebben, **49** Hierom
sijn sij veruaert geworden ende alle gader opghestaen die
van Adonias ghenoodt waren, ende een yeghelijck is in
sijnen wech ghegaen, **50** Maer Adonias vreesende Salomon
is opghestaen, ende is ghegaen in des Heeren tabernakel,
ende heeft den horn des outaers gheuaet, **51** Ende sij
hebbent Salomon ghebootscapt segghende. Siet Adonias
vreesende den coninc Salomon, heeft den horn des outaers
gheuaet seggende. Die coninck Salomon sweere my heden
dat hi sijnen dienaer metten swaerde niet dooden en sal, **52**
Ende Salomon heeft gheseyt. Eest dat hy een goet man is
soo en sal daer niet een van sijnen hayren op die aerde
vallen, Maer eest datter quaet in hem gheuonden wort,
soo sal hy steruen, **53** Daerom heeft die coninck Salomon
ghesonden, ende hem vanden outaer doen halen, ende
binnen comende heeft hy den coninck Salomon aenbeden,
Ende Salomon heeft tot hem gheseyt. Gaet henen in v huys.

2 MAer Dauids daghen sijn aencomen dat hy steruen
soude, ende hy heeft Salomon sijnen sone beulen
segghende. **2** Ic gaen den wech in van alle eertrijc. Versterct
v ende weest een man, **3** Ende wacht dat ghy die gheboden
des Heeren ws Gods onderhoudt, dat ghy wandelt in sijn
weghen ende sijn ceremonien bewaert, ende sijn gheboden

ende rechten ende ghetuyghenissen, ghelyck in die wet van
Moyses ghescreuen is, dat ghi moecht verstaen al dat ghi
doet, ende werwaerts dat ghy keeren sult, **4** Op dat die
Heere sijn woorden vast make, die hy van my ghesproken
heeft segghende. Eest dat v sonen mijn weghen bewaren,
ende voor my wandelen inder waerheyt, met allen haer
herte, ende met allen haer ziele, so en sal v gheen man af
ghenomen worden vanden conincklijcken stoel van Israhel, **5**
Ghy weet oock wel wat loab die sone van Sarue mi ghedaen
heeft. Wat hy ghedaen heeft den twee ouercapiteynen des
herys van Israel, Abner Ners sone ende Amasa lethers sone
die welcke hy ghedoode heeft, ende dat orloochs bloet inden
vrede ghestort, ende heeft des strijts bloet in sijnen ridders
gordel ghedaen die om sijn lendenen was ende in sijnen
schoen die aen sijnen voet was, **6** Daerom suldi doen nae
v wijsheit, ende ghi en sult sijn grijs hayr ter hellen niet
brenghen met vreden, (**Sheol h7585**) **7** Maer Berzellai des
Galaaditers sonen suldi dancbaer wesen, ende sij sullen
aen v tafel eten, want sij quamen mi te ghemoete doen ick
vluchte van Absalom ws broeders aensicht, **8** Oock hebdi by
v Semei den sone van Gera een sone Gemini van Bahurim,
die my vermalendijt heeft met een seer quade maledictie,
doen ick ten heyrelger ghinck, Maer aenghesien dat hy
nederwaerts quam my te ghemoete doen ick ouer die iordane
ghinck, ende ic hem doen heb ghesworen by den Heere
segghende. Ick en sal v metten swaerde niet dooden, **9** en
laet hem ghy niet onghepuniert blijuen, Maer ghy sijt een wijs
man, alsoo dat ghy wel weten moecht, wat ghy hem doen
sult, ende ghi sult sijn grijs hayr met bloede ter hellenwaerts
brenghen, (**Sheol h7585**) **10** Aldus is Dauid ontslapen met
sijnen vaderen en begrauen in Dauids stadt, **11** Ende die
daghen dat Dauid gheregneert heeft ouer Israel sijn veertich
iaren te Hebron regneert hy seuen iaren, te Ierusalem
drijendertich, **12** Maer Salomon is gheseten op Dauids sijns
vaders throon, ende sijn conincrijck is bouen-maten seer vast
gheworden, **13** Ende Adonias Haggiths sone is inghecomen
by Bethsabee Salomons moeder, Die welcke heeft tot hem
geseyt. Is v incoemst oock vreedsameliick? Hy antwoorde.
la hy is vredelijck, **14** Ende hy seyde daer toe. Ick heb
een woort aen v, Ende sij seyde hem. Spreect, **15** Ende hy
seyde. Ghy weet wel dat het conincrijck mijne was, ende dat
gheheel Israel my hadde ouer sij seluen ghestelt tot eenen
coninck, Maer dat conincrijck is ouerghesedt, ende is worden
mijns broeders, want het is vanden Heere hem toeghescijt,
16 Daerom bid ick nv een bede van v, en wilt mijn aensicht
niet bescamen, **17** Ende sij seyde tot hem. Segghet, Ende
hy seyde. Ick bidde v dat ghy Salomon den coninck segghen
wilt (want hy en mach v gheen dinck weygheren) dat hi mi
ghue Abisag die Sunamittine tot een huysvrouwe, **18** Ende
Bethsabee seyde. Wel ick sal voor v den coninck spreken, **19**
Hierom is Bethsabee tot Salomon den coninck ghecomen, dat
sij hem spreken soude voor Adonias, ende die coninck is
opghestaen haer te ghemoete, ende hy heeftse aenbeden,
ende is op sijnen throon gheseten, ende daer is eenen throon
ghestelt voor des conincs moeder, die welcke is gheseten
aen sijn rechte sijde, **20** Ende sij seyde tot hem. Een cleyn
bedeken bid ick van v, en wilt mijn aensijn niet bescamen,
Ende die coninck seyde haer. Bidt mijn moeder, want ten

is niet behoorlijck dat ick v aensicht af keeren soude, **21** van loiada voor hem ghestelt ouer theyr, ende Sadoc den Die welcke seyde. Laet Abisag die Sunamitinne Adonias priester heeft hy ghesteldt voor Abiathar. **36** Oock heeft uwen broeder tot een huysvrouwe ghegheuen worden, **22** die coninck ghesonden ende gheroepen Semei, ende hem Doen antwoorde die coninck Salomon ende seyde tot sijnder gheseyt. Timmert voor v een huys in Ierusalem ende woont moeder. Waerom begheerdey Abisag die Sunamitinne voor daer, ende ghy en sult daer niet wtgaen herwaerts ende Adonias? begeert ooc het conincrijck voor hem, want hy derwaerts **37** Maer op wat dach dat ghy wt sult ghegaen is mijn broeder ouder dan ick, ende hy heeft Abiathar den sijn, ende ouer die beke van Cedron ghereyst, soo weet priester, ende loab den sone Sarue, **23** Hierom soo heeft dat ghi sult ghedoot worden. V bloet sal op v hooft wesen, die coninc Salomon ghesworen by den Heere segghende. **38** Ende Semei heeft totten coninck gheseyt. Dits een goet Dit doe my Godt ende dat noch daer toe, want Adonias woort, ghelyck mijn heere die coninck ghesproken heeft, heeft tseghen zijn ziele dit woort ghesproken, **24** Ende nv alsoal sal v dienaer doen, Hieromme heeft Semei binnen soo warachtelijck als die Heere leuet die my vast ghemaect Iherusalem veel daghen ghewoont, **39** Maer het is ghesctiet heeft, ende my ghesteldt heeft op Davids mijns vaders nae drij iaren dat die knechten van Semei vloeden tot Achis conincklichen stoel ende die mi een huys ghemaect heeft, den sone van Maacha den coninck van Geth, ende het ghelyck hy gheseyt heeft. Huyden sal Adonias ghedoot is Semei ghebootscapt dat sijn knechten waren te Geth worden, **25** Ende die coninck Salomon heeft ghesonden ghegaen, **40** Ende Semei is opghestaen ende heeft sijnen door die hant van Banaias den sone van loiada, die welcke esel ghesadelt ende is tot Achis te Geth ghegaen, om sijn hem dootgheslaghen heeft ende hy is ghestoruen, **26** Oock knechten wederom te crighen, ende hy heeftse wederom heeft die coninck gheseyt tot Abiathar den priester. Gaet bracht van Geth, **41** Maer het is Salomon ghebootscapt, dat hen na Anathoth tot uwen acker, ende ghy sijt voorwaer Semeli te Geth ghegaen was van Ierusalem, ende wederom een man des doots, maer ick en sal v huyden niet dooden, comen, **42** Ende wtsendende heeft hy hem gheroepen om dat ghi die arcke des Heeren des Gods ghedragen ende tot hem gheseyt. En heb ick v niet ghesworen by den hebt voor David mijnen vader, ende hebt arbeyt verdraghen Heere ende v te voren gheseydt. Op wat dach dat ghy sult in alles daer mijn vader in ghearbeyt heeft, **27** Hier om wtghegaen sijn herwaerts oft derwaerts, soo weet dat ghy heeft Salomon Abiathar verdreuen, dat hi gheen priester steruen sult, ende ghy hebt my gheantwoort. Dits een goet des Heeren meer sijn en soude, om dat des Heeren woort woort dat ick ghehoort hebbe, **43** Waerom en hebdii dan soude volbracht worden, dwelc hy ghesproken heeft ouer den eedt des Heeren niet bewaeert, ende tghebodt dat ick v dat huys van Heli te Silo. **28** Maer daer is een bode comen gheboden hadde? **44** Ende die coninck seyde tot Semei. aan Salomon, dat loab afgeweken was nae Adoniam, ende Ghi weet alle tquaet, dwelck uwer herten wel kenlijck is dat nae Salomon niet ghegaen en was, Daerom soo is loab ghy ghedaen hebt mijnen vader David, die Heere heeft v gheuloden in des Heeren tabernakel, ende hy heeft den wederom v boosheydt op v hooft ghegheuen, **45** Ende die horn des outaers aenghetast, **29** Ende het is Salomon den coninck Salomon sij ghebenedijt, ende den throon van David coninc te kennen ghegheuen, hoe dat loab in dat tabernakel sal ghestadic sijn voor den Heere tot inder ewicheyt, **46** des Heeren gheuloden was, ende dat hi was by den outaer, Hierom soo heeft die coninck Banaia den sone van loiada Ende Salomon heeft ghesonden Banaiam den sone van beuolen, die welcke hem aengaende heeft hem gheslaghen, loiada segghende. Gaet hen ene slaat hem doot, **30** ende hi is ghestoruen.

3 ALdus soo is dat conincrijck vast gheworden in Salomons hant, ende hy is door swagerscap vereenicht met Pharao den coninc van Egipten, want hy heeft sijn dochter te wijue ghomen, ende hy heeftse in Davids stadt ghebracht, tot dat hi sijn huys ghemaect hadde dat hi timmerde, ende des Heeren huys ende die mueren van Ierusalem int ronde, **2** Niet te min het volck offerde op die hoochden want des Heeren tempel en was noch niet ghesticht tot op dien dach toe, **3** Ende Salomon heeft den Heere lief ghehad, wandelende in David sijn vaders gheboden, wtghenomen dat hy offerande dede op die hoochden ende ontstack welriekende offerande, **4** Hierom is hy ghegaen te Gabaon om dat hy daer soude offerande doen (want dat was die meeste hoochde) duysent slachofferanden offerde Salomon op dien outaer te Gabaon, **5** Maer die Heere openbaerde Salomon door eenen droom des nachts segghende. Begheert dat ghy wilt, dat ick v dat gheue, **6** Ende Salomon seyde Ghy hebt met uwen dienaer David mijnen vader groote bermherticheyt ghedaen, ghelyck hy voor v aensicht ghewandelt heeft in die waerheyt ende rechtuerdicheyt, ende met rechter herten met v, ghy hebt hem v groote barmherticheyt bewaert, ende hebt hem eenen sone ghegheuen sittende op sijnen throon ghelyck dat

heden is, 7 Ende nv o Heere Godt ghi hebt uwen dienaer
doen regnener voor mijnen vader Dauid, maer ick ben een
cley kindeken, ende niet verstaende mijnen wtganck ende
inganc, 8 Ende v dienaer is int midden van een volck dat ghy
vercoren hebt, een volck dat sonder eynde is, dwelc men
tellen noch rekenen en can om der menichten wille, 9 Hierom
suldi uwen dienaer gheuen een leerbaer herte, dat hy v volck
ordeelen mach, ende onderscyeiden tusschen goet ende
quaet, want wie soude dit volck connen gheordeelen, dit v
volck soo groot van ghetael? 10 Ende dit woort heeft voor
den Heere behaechlijck gheweest, dat Salomon aldusdanich
dinck begheert hadde, 11 Ende die Heere heeft tot Salomon
gheseyt. Om dat ghy dit woort begheert hebt, ende voor v
niet en hebt begheert veel daghen, noch rijcdommen, oft
die zielen van uwen vianden, maer hebt voor v begheert
wijsheyt om dat recht ordeel te onderscyeiden, 12 siet ic heb
v ghedaen nae uwe woorden, ende ick heb v ghegheuen een
wijs ende verstandich herte, alsoo grootelijck datter niemandt
ws ghelyck voor v gheweest en is, noch nae v opstaen en
sal, 13 Maer noch heb ic dese dinghen (die ghy niet begheert
en hebt) v oock ghegheuen, te weten rijckdommen ende
glorie, also datter niemandt vanden coninghen ws ghelyc en
sal gheweest hebben in allen voorledenen daghen, 14 Maer
eest dat ghy wandelt in mijn weghen, ende dat ghy mijn
gheboden ende insettinghen onderhoudet, ghelyc v vader
ghewandelt heeft, soo sal ick v daghen lanck maken, 15
Aldus is Salomon ontspronghen, ende hy heeft verstaen
dattet eenen droom was, ende als hy te Ierusalem comen
was, soo heeft hi ghestaen voor die arcke des Heeren,
ende heeft heelbrantofferanden gheoffert, ende hy heeft
vreedsamige slachofferanden ghedoot, ende eenen groten
maeltijl ghegheuen alle sijnen dienaers. 16 Doen sijn
daer comen twee ghemeyn vrouwen tot den coninck, ende
hebben voor den coninck ghestaen 17 vanden welcken
die een seyde. Ick bidde v mijn heere, ick en dese vrouwe
woonden in een huys, ende ick hebbe by haer ghebaert in
een slaepcamer, 18 Maer ten derden daghe nae dat ick
ghebaert hadde soo heeft dese oock ghebaert, ende wij
waren tsamen, ende niemandt anders en was int huys met
ons, wtghenomen ons beyden, 19 Maer deser vrouwen
sone is des nachts ghestoruen, want si heeft dien voorwaer
al slapende doot gheleghen, 20 Ende opstaende in des
middernachts stilicheyt heeft sij mijnen sone ghenomen van
mijnder sijden uwer dienerssen doen ick sliep, ende dien in
haren scoort gheleyt, maer haren sone die doot was heeft
sij in mijnen schoot gheleyt, 21 Ende als ic des morghens
opghestaen was om mijnen sone te sooghen, so sachmen
dat hi doot was ende doen ick dien naerstelijcker besach
metten claren lichte, soo heb ick beuonden dat dit mijn sone
niet en was den welcken ick ghebaert hadde, 22 Ende die
ander vrouwe antwoerde. Ten is alsoo niet ghelyc ghi segghet
maer v sone is doot, ende den mijnen is leuende, Die ander
seyde daer teghen. Ghy liecht, want mijn sone leeft, ende v
sone is doot, Ende in deser manieren soo keuen sij voor
den coninck, 23 Doen seyde die coninck. Dese seyt, Mijn
sone leeft, ende v sone is doot, Ende die heeft gheantwoort.
Neen, maer v sone is doot, ende mijn sone is leuende, 24
Hierom seyde die coninck. Haelt my een swaert, Ende doen
sij een swaert voor den coninck ghebracht hadden. 25 Deylt
(seyt hy) het leuende kint in twee stucken ende gheeft der
helicht der eender, ende dander helicht der ander, 26 Maer
die vrouwe (wiens sone dat leefde) seyde tot den coninck,
want haer binnenste waren beweecht ouer haren sone. Ic
bidde v heere, gheeft haer dat leuende kint, ende en wilt
dat niet dooden, Maer die ander seyde daer teghen. Het
en si mijne noct uwe, maer latet deylen, 27 Die coninck
heeft gheantwoort ende gheseyt. Gheeft deser het leuende
kint ende en laet dat niet dooden, want dit is sijn moeder,
28 Aldus heeft gheheel Israel ghehoort het vonnisje dat
die coninc ghevonnist hadde, ende sij hebben den coninck
ontsien, siende dat Gods wijsheyt in hem was om recht te
doen.

4 Aldus was die coninck Salomon regnerende ouer gheheel
Israel, 2 ende dit waren die princen die hy hadde, Azarias
Sadocs des priesters sone, 3 Eliophore ende Ahia die sonen
waren van Sisa den scrijuer, losaphat Ahiluds sone was
greffier, 4 Banaias die sone van loiada was opperveltheere,
maer Sadoc ende Abiathar waren priesters, 5 Azarias
Nathans sone was ouer, die gene die bi den coninck stonden,
Zabud Nathans sone was priester des conincs vrient, 6
Ende Ahisar was douserte des huys, ende Adoniram die
sone van Abda was rintmeester ouer die tribuyten. 7 Oock
hadde Salomon twaelf officiers ouer gheheel Israel, die den
coninck prouande leuerden, ende sijnen huyse, Want etcker
maent vanden iare besonder, soo leuerden sij elck
besonder datter van noode was, 8 Ende dit waren haerlieden
namen, Benhur int gheberchte van Ephraim, 9 Bendecar in
Macces, ende in Salebim, ende in Beth-sames, ende in Elon,
ende in Beth-hanan, 10 Beth-hesed in Arubod ende hem
behoerde oock toe Socho, ende alle dlant van Epher, 11 Ben-
abinadab wiens was gheheel Nephat-dor, hy hadde Tapheth
Salomons dochter tot een huysvrouwe, 12 Bana Ahiluds
sone die regeerde Thanach ende Maggeddo, ende ghehele
Beth-san welck is omtrent Sarthana beneden Iezrahel, van
Bethsan, tot Abel-mehula teghen ouer lecmaan, 13 Bengabar
in Ramoth-galaad hadde Auoth-lair des soons van Manasse
in Galaad, hy hadde regiment ouer alle dlantschap van
Argob, welck is in Basan ouer tsestich groote ende bermuerde
steden, die metalen sloten hadden, 14 Ahinadad die sone
van Addo was ouerste in Manaim, 15 Achimaas in Nephtali,
Ende dese hadde oock Basemath Salomons dochter ten
houwelijcke, 16 Baana die sone Husi in Aser ende in Baloch,
17 losaphat Pharues sone in Issachar, 18 Semei die sone
Ela in Benjamin, 19 Gaber die sone van Vri in dlant van
Galaad, in dlant van Sehon der Amorrhites coninck, ende
Og des conincks van Basan, ouer alle dat in dat lant was, 20
Iuda ende Israel waren ontellijken ghelyck tsant vander zee
in menichten etende ende drinckende ende vrolijc sijnde,
21 Maer Salomon was in zijn heerscappie hebbende, alle
die conincrijcken met hem vander vloet des lants vanden
Philistijnen tot die palen van Egipten, die welcke hem ghiften
brachten, ende hem dienden alle die dagen sijs leuens,
22 Ende Salomons spijse was telkendaghe besonder, dertich
choren ghemeste bloeme van tarwen mele, ende tsestich
choren grof meel, 23 thien ghemeste ossen, ende twintich
gheweydde ossen, ende hondert rammen wtghenomen

dat wiltbraet van herten, capretten, ende buffelen, ende alle dat ghy my beuolen hebt, ic sal alle uwen wille doen in ghemeste voghelen, **24** Want hy besadt alle dlantscap dat cederboomen ende abeelbomen, **9** Mijn knechten sullen die ouer den vloet was, als van Thaphsa tot Gaza toe, ende die coninghen van dien lantscappen, ende hy hadde vrede een vast maken tot vloten in die zee totter plaatzen die ghi mi van alle sijden int ronde, **25** Ende Iuda ende Israel woonden sult te kennen gheuen, ende ick sal v die aenbreghen, ende sonder eenige vreese, een yeghelyck onder sijnen wijngaerde ghi sultse halen, ende ghi sult mi gheuen dat mi van noode ende onder sijnen vijchboom, van Dan tot Bersabee toe, alle is, op dat mijn huys mach teten hebben, **10** Ende aldus soo die daghen van Salomon, **26** Ende Salomon hadde veertich gaf Hiram Salomon cederen houten ende abeel houten nae duysent cribben van waghen peerden, ende twaelf duysent alle sijnen wille, **11** Maer Salomon gaf Hiram twintich duysent reysegher peerden, **27** Ende die voorseyde officiers des choren tarwe tot vicalie van sijnen huyse, ende twintich conincs voedden dese, Maer dat desconincs Salomons tafele choren van die suyerste olie, Dese dinghen gaf Salomon van noode was leuerden sij oock met grooter naersticheyt Hiram alle iaer, **12** Ooc so heeft die Heere Salomon wijsheyt te sijnen tijde, **28** Daer toe brachten sij oock gherste ende ghegheuen gelijck hy hem gheseyt hadde, ende het was stroo voor die peerden ende voor trootvee, ter plaatzen paeys tusschen Hiram ende Salomon, ende sij hebben beyde daer die coninck was, nae dat hen ghesteldt was, **29** Oock soo heeft Godt Salomon wijsheyt ende voorseenicheyt wercluyden ghecosen wt gheheel Israel, die taxe was van ghegheuen seer veel bouen maten, ende breethet des dertich duysent mannen **14** ende hi heeft die ghesonden tot herten, gelijck dat sant welck aen den oeur der zee is, **30** Labanun, tot elcker maent thien duysent mannen bi buerten, Ende Salomons wijsheyt ghiink te bouen die wijsheyt van alsoo dat sij twee maenden in haerlieden huyzen waren, alle die Oosterschen ende der Egiptenaren, **31** ende hy was Ende Adoniram was ghestelt ouer desen coese **15** Salomon wijscher dan alle die menschen, wijscher dan Ethan die Ezrahiter hadder tseuentich duysent mannen die lasten droeghen, ende ende Heman ende Chalcol, ende Dorda Mahols sonen, ende tachtentich duysent steenhouders int geberchte, **16** sonder hy was vernaemt onder alle die heydenen int ronde, **32** Ende ghestelt waren, drij duysent ende drij hondert in ghetale, Salomon heeft oock ghesprocken drij duysent parabolien, ende sijn ghechte sanghen waren vijf duysent, **33** Ende die ghebodt hadden ouer tvolc ende ouer die ghene die hy disputeerde van die boomen vanden cederboom die in Libano is, totter hysopen toe die wten muer spruyt ende hy het werck deden, **17** Ende die coninck heeft beuolen dat sprack wijselijck vanden vee ende vanden voghelen ende sij grote steenen souden nemen costelijcke steenen tot van dat cruypende ghedierte ende vanden visschen, **34** Ende sij quamen wt allen volcken om Salomons wijsheyt des tempels fundament ende dat sij die souden viercantich Ende sij quamen wt allen volcken om Salomons wijsheyt maken, **18** die welcke Salomons metsers, ende Hirms metsers effen ghemact hebben, Maer die Giblijters hebben te hooren, ende van alle die coninghen des lants die sijn houten ende steenen bereyt om dat huys te timmeren. wijsheyt hoorden.

5 ENde Hiram die coninck Tyri heeft sijn knechten aan Salomon ghesonden, want hi heeft ghehoort dat sij hem ghesaft hadden tot eenen coninck voor sijnen vader, want Hiram altijt Dauids vrient gheweest hadde, **2** Ende Salomon sandt tot Hiram segghende. **3** Ghy weet den wille van mijnen vader Dauid, ende dat hy niet en heeft moghen timmeren dat huys vanden naem des Heeren sijns Gods, om der orloghen wille rontsomme, tot datse die Heere onder die voetstappen van sijnen voeten ghegheuen soude hebben, **4** Maer nv heeft mi die Heere mijn Godt rust ghegheuen al rontsomme, ende daer en is gheen Sathan oft quadren ooplo, **5** Waerom dat ick dencke den naeme des Heeren mijns Gods eenen tempel te timmeren, ghelyc die heere mijnen vader Dauid ghesproken heeft segghende. V sone wenwelcken ick gheue sal vor v op uwen conincklijcken stoel, die sal mijnen naem een huys timmeren, **6** Hierom beueelt uwen knechten dat sij my cederboomen afhouwen van Libano, ende laet mijn knechten met uwen knechten sijn, ende ick sal uwen knechten loon gheuen sulck als ghy eysschen sult, Want ghy weet wel datter gheen man onder mijn volc en is, die boomen houwen can ghelyck die van Sidonien, **7** Aldus doen Hiram Salomons woorden ghehoort hadde, soo heeft hy hem seer verblyt ende heeft gheseyt. Ghebenedijt sij heden die Heere die Godt die Dauiden eenen alderwijsten sone ghegheuen heeft ouer dit groot volck, **8** Ende Hiram heeft een Salomon ghesonden, seggende. Ic heb ghehoort

6 ALdus soo eest ghesciet in dat vierhonderste ende tachtentichste iaer nae dat die kinderen van Israel wt dat lant van Egipten comen waren, int vierde iaer van Salomons coninckrijck ouer Israel (in die maent Sio welck is die tweede maent) dat hy heeft begonnen des Heeren huys te timmeren **2** Ende het huys dat die coninck Salomon den Heere timmerde hadde tseestich cubitus in die lengde, ende twintich cubitus in die breyde, ende dertich cubitus in die hoochde, **3** Ende daer was een portael voor den tempel twintich cubitus lanck nae die mate van des tempels breyde, ende het hadde thien cubitus van breydden, voor dat aenschijn des tempels, **4** Ende hy heeft inden tempel cromme vensteren ghemaect, **5** Ende hy heeft opden muer des tempels ghetimmert galerien rontsomme, aen die mueren des huys rontsomme den tempel ende die heylischte plaatse, ende hy heeft daer sijde scutsels rontsomme aen gemaect, **6** Die galerie die onder was hadde vijf cubitus in die breyde, ende die middelste galerie was van ses cubitus in die breyde, ende die derde galerie hebbende seuen cubitus in die breyde, Ende hi heeft int huys balcken gestelt rontsomme van buyten, dat die aen des tempels mueren niet en hielden, **7** Maer doen dat huys ghetimmert worde, so is dat van gheeffende ende volmaecte steenen ghemetst, ende doen men dat huys timmerde, soo en hoordemen daer in noch hamer noch bijl noch gheenderhande yseren instrument, **8** Die duere van der middelste sijden was inden muer des huys ter rechter sijden ende door eenen

wendelgraet ghinckmen tot op die middelste camer, ende midden des tempels. **28** Ende hy heeft die Cherubims oock van die middelste tot op die derde. **9** Ende hy heeft dat huys met goude ouerdeck, **29** Ende alle die mueren des templs ghetimmert ende volmaect Oock heeft hy het huys ghedeckt rontsomme heeft hi ghegroeft met verscyeiden ghesneden met haenbalcken van cederboomen, **10** ende hy heeft een solderinghe ouer dat gheheel huys ghetimmert vijf cubitus ende ghedraeyde wercken, ende hy heeft daer in ghemaect hooghe, ende hy heeft dat huys ghedect met cederen houten, Cherubims ende palmboomen ende verscyeiden scilderien, **11** Ende het woort des Heeren is tot Salomon gheschiet recht oft sij wt den muer ghehanghen ende ghesproten segghende. **12** Dit huys welck ghy timmert, eest dat ghy hadden, **30** Ende oock heeft hy dat pauveytsel des huys met in mij gheboden wandelt ende mijn vonnissen doet ende goude ouerdeck binnen ende buyten, **31** Ende inden inganck alle mijn beuelingenh onderhoudt daer door wandelende, der oratoria heeft hy twee cleyn dueren van olijfboommen so sal ick mij wort met v vast maken, het welck ick tot houdt ghemaect, ende vijfcantige stijlen, **32** Ende die twee David uwen vader ghesproken hebbe, **13** Ende ick sal int dueren waren van olijfboom hout, ende hy sneedt daer inne midden der kinderen van Israel woonen, ende mijn volck van die gelijkenisse van Cherubims ende die ghedaenten van Israel niet verlaten, **14** Hierom soo heeft Salomon dat huys palmboomen, ende seer wtstekende beelwerck, ende hy ghetimmert ende volmaect, **15** Ende hy heeft die mueren heeft die met goude ouerdeck, ende soo wel die Cherubims des huys van binnen bescudt met cederen berderen van dat als de palmboomen, ende die andere heeft hy met goude plauveytsel des huys tot dat opperste vanden mueren, ende ouerdeck, **33** Ende hy heeft inden inganck des tempels tot aen die haenbalcken, ende hy heeft die van binnen heel stijlen ghemaect van olijfboommen hout viercantich, **34** ende ouerdeckt met cederen hout, ende het paument des huys twee dueren van abeelen houte teghen malcanderen, ende heeft hy ouerdeckt met abeelen plancken, **16** Ende hy heeft beyde die dueren waren dobbel, ende sij ghinghen open aen dat achterste deel des tempels ghetimmert van twintich houdende aen malcanderen, **35** Ende hy sneedt daer cubitus onderslaghen van cederen hout, van dat plauveytsel tot dat opperste toe, ende hy heeft dat binnenste huys van op Cherubims ende palmboomen, ende ghesneden werck dat oratorie, ghemaect tot een heyligh der heylighen, **17** Maer den tempel was van veertich cubitus voor die duere van seer verre wtstekende, ende hy heeft die alle met gouden dat oratorie, **18** Ende dat gheheel huys was van binnen met platen bedect, bequamelijk ghewracht op die rije, **36** Ende cederen hout becleedt hebbende sijn draeyende wercken hi heeft ghetimmert het binnenste voorhof, van drij rijen ende toeueochsels constelijck ghemaect, ende verhauen ghehouwender steenen, ende van een rije cederen houten, ghesneden werck, het worde al met berderen van cederen **37** In dat vierde iaren is des Heeren huys ghefundert in die hout bekleedt, alsoo datmen gheenen steen inden muer sien maent Sio, **38** ende in dat elfste iaren in die maent Bul, welck en mocht, **19** Maer die plaetsen van dat oratorie hadde hy int midden des huys ghemaect in dat binnenste deel, dat hy die arcke van des Heeren verbont daer stellen soude **20** Ende dat oratorie hadde twintich cubitus in sijn lengde ende twintich cubitus in sijn breydd, ende twintich cubitus in sijn hoochde, ende hy heeft dat bedect ende bekleedt metten alder puersten goude, Ende den outaer heeft hy ooc met cederen hout bekleedt, **21** Ooc heeft hy dat huys voor dat oratorie met dat alder suywerste gout bekleedt, ende hy heeft die platen vast ghemaect met gulden naghelen, **22** Ende daer en was niet inden tempel dat met goude niet bedect en was, maer oock heeft hy den gheheelen outaer van dat oratorie met goude bedect, **23** Ende hy heeft in dat oratorie twee Cherubims ghemaect van olijfboommen hout thien cubitus hooghe, **24** Den eenen vloghel vanden Cherub was van vijf cubitus, ende den anderen vloghel vanden Cherub was oock van vijf cubitus, dat is tsamen hebbende thien cubitus van dat wterste vanden eenen vloghel, tot dat wterste des anderen vloghels, **25** Ende den tweeden Cherub was oock van thien cubitus hooghe in ghelycker maten, ende in beyde die Cherubims was een werck, **26** dat is den eenen Cherub hadde die hoochde van thien cubitus ende desghelijcs ooc den tweeden Cherub, **27** Ende hi heeft die Cherubims ghestelt int midden vanden binnensten tempel, ende die Cherubim strechten haer vloghelen wt, ende den eenen vloghel raecte den eenen muer enden den vloghel van den tweeden Cherub raecte den anderen muer, maer die ander vloghelen die raecten aen malcanderen int midden des tempels.

7 **1** Maer sijn huys heeft Salomon ghetimmert derthien iaren, ende hy heeft dat ter volcomenheit ghebracht, **2** Ende hy heeft ooc ghetimmert dat huys van dat bosch Libanus, hondert cubitus lanck, ende vijftich cubitus breedt, ende dertich cubitus hooghe, vier wandelplaetsen tusschen cederen columnen, want hy hadde cederen boomen tot columnen doen houwen, **3** ende hy bekleede alle dat welfsel met cedren berderen, het welck onderhouden worde van vijfenechtich columnen, ende die een rije hadde vijftien columnen **4** teghen malcanderen ghestelt, **5** ende recht teghen ouer malcanderen siende, also datter ghelyckke ruyme was tusschen die columnen, ende op die columnen viercantige balcken in alles ghelyck, **6** Ende hy heeft een portael der columnen ghemaect vijftich cubitus lanck ende dertich cubitus breedt, ende een ander portael aen dat vorste van dat meeste portael, ende columnen ende capiteelen op die columnen, **7** Oock heeft hy ghemaect dat portael van die consistorie daer den rechters stoel was, ende hy heeft dat bescut met cederen houte van dat paument tot dat opperste toe, **8** Ende het huysken daermen te recht sadt, was int midden van dat portael van ghelycken wercke, Ooc heeft hi en huys ghemaect voor die dochter van Pharaon (die welcke Salomon tot een huysvrouwe genomen hadde) van sulcken wercke als dit portael was, **9** Dese waren al van costelijcken steenen, die welcke al nae een rije ende mate soo wel van binnen als van buyten ghesaecht waren, van dat fundament aen tot dat hoochste vanden mueren toe, ende van binnen tot dat grootste voorhof, **10** Maer die

fundamenten waren van costelijcken steenen, van steenen een open lelie, ende hy hiel twee duysent baten, ende drij die thien oft acht cubitus groot waren, **11** Ende daer bouen duysent metreten, **27** Ende hy heeft ghemaect thien metalen waren costelijcke steenen van ghelycker maten ghesaecht, basemmenten elck basement vier cubitus lanck, ende vier ende desghelijcs oock vanden ceder hout, **12** Ende dat cubitus breedt, ende drij cubitus hooghe, **28** Ende alle het grootste ront voorhof was van drij rijen van ghesneden werc vanden basemmenten was wtghesneden, ende daer was steenen, ende van eender rijen van ghescaefden cederen een ghesneden werck tusschen die voechselen, **29** Ende houte, Alsoo waert ooc in dat binneste voorhof van des tusschen die croonkens ende vlechten, waren leeuen ende Heeren huys, ende in des huys portael, **13** Ende Salomon ossen, ende Cherubims, ende desghelijcs oock bouen in heeft wtghesonden, ende doen halen Hiram van Tyro **14** die voechselen, ende onder die leeuen ende ossen waren een der weduwen sone van Nephthaluns gheslachte, wiens ghelyck banden van metale wthanghende **30** ende vier vader was een Tyrier eenen constighen wercman int metael, raders aen elck basement ende metalen assen, ende aen die ende vol wijscheden ende verstants ende leerighen om vier hoecken waren ghelyck scouderkens ghegoten onder dat alderhande werck van metael te maken Die welcke (als waschuat teghen malcanderen siende, **31** Ende den mont van hy by den coninck Salomon comen was) heeft alle sijn dat waschuat van binnen was int opperste vanden hoofde, werck ghemaect, **15** Ende hy heeft ghegoten twee metalen ende datmen van buyten sach was eenen cubitus groot heel columnen, elcke columne was achthien cubitus hooghe, ront, ende het hadde tsamen oock onderhaluen cubitus, ende een coordeken van twaelf cubitus ghinck rontsomme maer in die hoecken van die columnen waren verscayden beyde die columnen, **16** Hi maecte oock twee capiteelen, die ghesneden wercken, ende die middelpaetsen tusschen welcke men stellen soude op die hoofden van die columnen die columnen waren viercantich ende niet ront, **32** Ende van metael ghegoten, dat een capiteel was vijf cubitus die vier raderen die aen die vier hoecken des basements hooghe, ende dat ander capiteel oock vijf cubitus hooghe, waren die waren vast aen een onder dat basement, een **17** ende als op een maniere van een nette ende van ketenen radt was onderhalf cubitus hooghe, **33** Ende het waren aen malcanderen met een wonderlyc werck gheulochten, alsulcken raderen ghelycmen aen die waghenen pleech te beyde die capiteelen der columnen waren ghegoten werck, maken, ende haer assen, ende speeken, ende nauen, ende seuen ommekeeren der nettekens waren aen deen capiteel, velghen, waren alle ghegoten, **34** Want die scouderkens aen ende seuen nettekens aen dat ander capiteel, Ende hy die vier hoecken van den eenen basemente, waren wt dat heeft die columnen volmaect, **18** ende hy heeft ghemaect basement gheghoten, ende daer vast aen ghemaect, **35** twee rijen van granaet appelen int ronde aen beyde die Maer in dat opperste van dat basement was eenderhande nettekens, dat sij die capiteelen bedecken souden die op rontheyt van onderhalf cubitus groot, alsoo ghemaect dat het dalder hoochste stonden, ende op die selue maniere heeft waschvat daer bouen op ghestelt mocht worden, hebbende hy aen dat tweede capiteel oock ghemaect, **19** Maer die sijn ghesneden wercken ende verscayden ghehoelt werck capiteekens die op die hoofden van die columnen waren, die wt sij seluen ghewracht, **36** Ende hy heeft ooc ghesneden waren constelijck ghemaect ghelyck een lilien werck in dat in die tafelen die van metael waren ende in die hoecken portael vier cubitus groot, **20** ende noch ander capiteekens Cherubims ende leeuen, ende palmboomen, by nae tot die opt hoochste van die columnen daer bouen ghestelt nae die ghelyckenis van eenen staenden mensch, alsoo dattet mate vander columnen, teghen die nettekens, ende daer scheen dat sij niet en waren daer wtghesneden, maar waren twee hondert rijen van granaet appelen, rontsomme rontsomme daer aen gesedt, **37** Op dese maniere heeft hy dat tweede capiteel, **21** Ende hy heeft twee columnen thien basementen ghemaect met eenen ghietsel, ende nae ghestelt int portael des tempels, Ende als hi die column ter een mate, ende met ghelycken ghesneden beeltwerck, **38** rechter hant ghestelt hadde, soo heeft hi haer den naem Hy heeft ooc ghemaect thien metalen wasch vaten, veertich lachin ghegheuen, desghelijcs heeft hy die tweede columne baten hiel een wasch vat ende het was van vier cubitus, ende opgericht, ende hi noemde den naem van die Booz, **22** hy heeft elc wasch vat besonder op een besonder basement Ende op der columnen hoofden heeft hy een werck ghestelt ghestelt, te weten van dien thien basementen, **39** Ende nae die maniere van eender lelien, ende dat werck der hy heeft thien basementen ghestelt, vijue ter rechter sijden columnen is volmaect gheweest. **23** Hy heeft oock een vanden tempel, ende vijue aen die slincke sijde, Maer die ghegoten zee ghemaect, thien cubitus wijdt van den eenen zee heeft hy ghestelt aen die rechte sijde des tempels teghen cant tot aen den anderen cant al omme ront, die hoochde ouer den oosten aen dat suyden, **40** Aldus heeft Hiram van die was van vijf cubitus, ende een coordeken van dertich ghemaect ketelen, ronde scotelen, beckens, ende heeft cubitus, liep daer al rontsomme ouer, **24** Ende onder den alle Salomons des conincs werc inden tempel des Heeren cant ghinc een ghesneden werck rontsomme die zee van volmaect, **41** Twee columnen, ende twee cordekens vanden thien cubitus, die twee rijen van die wtghegroefde wercken capiteekens op die capiteelen der columnen, ende twee waren ghegoten, **25** Ende stonden op twaelf ossen, waer af nettekens dat sij die twee coordekens bedecken souden, die drie waren ghekeert noortaerts, ende drie westwaerts, die op die hoofden der columnen waren, **42** Ende vier ende drij suytwaerts, ende drij oostwaerts ende die zee honderd granaet appelen in die twee nettekens, twee rijen was bouen op die ossen, alsoo dat alle haer achtersten van granaet appelen, aen elck netteken, om die coordekens binnenwaerts verborghen waren, **26** Ende die dicte des der capiteelen te bedecken, die op der columnen hoofden ketels was van drij vncien, ende sijnen wtersten cant was waren, **43** Ende thien basementen ende thien beckens op ghelyck den boort van eenen kelck ende ghelyck dat blat van die basementen, **44** Ende een zee, ende twaelf ossen onder

die zee, **45** Ende ketelen ende scotelen ende beckens, alle
die vaten die Hiram voor Salomon maecte in des Heeren
huys, waren vanden fijnstens metael, **46** In dat plat lant der
iordanen heeftse die coninck ghegoten in leemachtige aerde
tusschen Sochot ende Sarthan, **47** Ende Salomon heeft alle
die vaten ghestelt, maer om die seer groote menichte, soo
en was daer gheen seker ghewicht vanden metale, **48** Oock
maecte Salomon alle die ghereetscap in des Heeren huys,
den gulden outaer, ende die gulden tafelen daermen die
brooden der voorlegginghen op legghen soude, **49** ende die
gulden candelaren vijue ter rechter sijden, ende vijue aen die
slincke sijde teghen ouer dat oratorie van pueren goude, ende
ghelyc lelen bloemen ende lampen daerbouen gulden, ende
gulden scutters, **50** ende watercruycken, ende crauwelkens,
ende fiolen, ende mortierkens, ende wieroocvaten vanden
alder fijnstens goude, ende die herren der duren van dat
binnenste huys dat heyligh der heylighen, ende van die
duren des tempels huys waren van goude, **51** Ende hy
heeft volmaect alle dat werck welck Salomon maecte in des
Heeren huys, ende hy heeft daer binnen ghedraghen alle dat
sijn vader Daudij gheheylicht hadde, siluer ende gout ende
vaten, ende hy heeft wech die gheleydt in die scatten van
des Heeren huys.

8 DOen sijn vergadert alle die outste gheboren van Israel,
met die princen der gheslachten ende die ouerste der
familien vanden kinderen van Israel by den coninck Salomon
in Ierusalem, dat sij die arcke van des Heeren verbont
draghen souden wt Daudis stadt, dat is van Sion, **2** Ende
gheheel Israel is by den coninck Salomon comen in die maent
Bethaniam, op eenen feestdach, welck is die seuenste maent,
3 Ende alle die oude mannen van Israel sijn ghecomen,
ende die priesters hebben die arcke ghehaelt, **4** ende
sij hebben die arcke des Heeren ghedraghen, ende dat
tabernakel des verbonts, ende alle die ghereetscap van die
alderheylichste plaatse, die in dat tabernakel waren, ende
dese dinghen droeghen die priesters ende Leuiten, **5** Maer
die coninck Salomon ende alle die menichte van Israel die
tot hem comen was, gheinck met hem voor die arcke, ende
sij offerden scapen ende ossen sonder weerderinghe ende
sonder ghetal, **6** Ende die priesters hebben die arcke van
des Heeren verbont ghedraghen op haer plaatse int oratorie
des tempels in dat heyligh der heylighen onder die vloghelen
van die Cherubims, **7** Want die Cherubims strecten haer
vloghelen wt ouer die plaatse der arcken, ende sij bedecten
die arcke, ende haer hantboomen van bouen, **8** Ende doen
die hantboomen wtstaken also datmen haer wterste eynden
sach buyten die heylichste plaatse voor dat oratorie, soo en
sachmen die niet voorder van buyten, die welcke aldaer oock
gheweest sijn tot opden dach van heden toe **9** Maer in die
arkke en was anders niet dan die twee steenen tafelen, die
welcke Moyses in Horeb daer inne gheleyt hadde, doen die
Heere het verbont met die kinderen van Israel maecte, doen
sij wt dat lant van Egipten gheghen, **10** Ende het is ghesciet,
doen die priesters wt die heylichste plaatse gheghaen waren,
dat eenen neuvel het huys des Heeren veruulde, **11** ende die
priesters en mochten niet staen, ende den Heeren dienen om
des neuels wille, want des Heeren glorie hadde des Heeren
huys veruult, **12** Doen seyde Salomon. Die Heere heeft

gheseyt dat hy inden neuvel woonen soude, **13** Timmerende
heb ick een huys ghetimmert tot uwer woonsteden, uwen
seer vasten stoel inder ewicheyt, **14** Ende die coninck
keerde sijn aensicht omme, ende ghebenedijde alle die
vergaderinge van Israel, want die gheheel ghemynte van
Israel stont, **15** Ende Salomon seyde. Ghebenedijt moet
wesen die Heere die Godt van Israel, die met sijnen monde
ghesproken heeft tot Daudij mijnen vader, ende in sijn handen
volbracht heeft segghende. **16** Van dien dach dat ick mijn
volck van Israel wt Egipten gheleyt hebbe, soo en heb ick
gheen stadt vercoren, wt alle die gheslachten van Israel, dat
daer een huys soude getimmert worden, ende dat mijnen
naem daer sijn soude, maer ic heb Daudij vercoren
hi ouer mijn volck van Israel sijn soude, **17** Ende Daudij
mijn vader heeft een huys willen timmeren, voor den naem
des Heeren des Gods van Israel, **18** ende die Heere heeft
geseyt tot Daudij mijnen vader. Dat ghi ghegadcht hebt in v
herte mijnen name een huys te timmeren, daer hebdij wel
aen ghedaen, dat selue in v ghedachte overleggende, **19**
Maer nochtans ghi en sult my gheen huys timmeren, maar
v sone die wt uwen lendenen comen sal, die sal mijnen
naem een huys timmeren, **20** Die Heere heeft sijn woort
vast ghemaect, dwelck hy ghesproken heeft, ende ick ben
ghestaen voor mijnen vader Daudij, ende gheseten opden
conincklijcken stoel van Israel ghelyc die Heere ghesproken
heeft, Ende ick heb den naem des Heeren des Gods van
Israel een huys ghetimmert, **21** Ende ick heb daer ghestelt
die plaatse der arcken, daer des Heeren verbont inne is, het
welc hy vast ghemaect heeft met onsen vaderen, doen sij wt
Egipten ghegaen waren, **22** Ende Salomon heeft ghestaan
voor des Heeren outaer, int aensijn der vergaderinge
van Israel, ende hy heeft sijn handen ten hemel wtghereyc
23 ende gheseyt. Heere Godt van Israel daer en is gheen
Godt ws ghelyc bouen inden hemel ende benden op die
aerde die v verbont ende bermherticheyt uwen dienaren
bewaert die voor v wandelen in allen haer herte, **24** Die uwen
dienaar Daudij mijnen vader ghehouden hebt tghene dat ghy
hem gheseyt hadt, metten monde hebt ghy ghesproken,
ende metten handen hebdij dat volbracht, ghelyc desen
dach toont, **25** Hierom o Heere Godt van Israel bewaert
uwen dienaer Daudij mijnen vader, tghene dat ghy hem
ghesproken hebt segghende. Daer en sal van v gheen man
wech ghenomen worden voor my die sitten sal opden throon
van Israel, alsoo nochtans eest dat v sonen haer weghen
bewaren dat sij wandelen voor my ghelyc ghi voor aensicht
ghewandelt hebt, **26** Ende nv o Heere Godt van Israel laet v
woorden gheuesticht worden die ghy ghesproken hebt tot
uwen dienaer Daudij mijnen vader, **27** Salmen hierom oock
meynen dat Godt oock warachtelijk op aertrijck woont? Want
eest dat den hemel ende die hemelen der hemelen v niet
begrijpen en connen, hoe veel te meer en sal dit huys dwelck
ick ghetimmert hebbe dat niet vermogen? **28** Maer siet
op dat ghebedt van uwen dienaer ende op sijn begheerten
o Heere mijnen Godt, Hoort aen dien lof, ende dat ghebedt
dwelck v dienaer heden voor v bidt, **29** Dat v ooghen moghen
open sijn op dit huys, nacht ende dach, op dit huys daer
ghy af gheseyt hebt, Mijnen naem sal daer sijn, op dat ghy
verhoort dat ghebedt het welck v dienaer op dese plaatse tot

v bidt, **30** Dat ghy verhooren wilt dat ootmoedich bidden ws uwen naem ouer dit huys aengheroepen is, het welcke ick dienaers ende ws volcs Israel, alle dat sij v bidden sullen in ghetimmert hebbet. **44** Eest dat v volck wtghetrocken sal sijn dese plaatse, ende ghy sult dat verhooren in die plaatse ten strijde teghen sijn vianden, door den wech werwaerts van uwer woonsteden inden hemel ende als ghy die sult dat ghi die senden sult, dan sullen sij v bidden teghen den verhoort hebben soo suldi ghenadich wesen. **31** Eest datter wech van der stadt die ghy vercoren hebt ende teghen dit een mensch ghesondicht heeft tseghen sijnen naesten, ende huys dat ic uwen naem ghetimmert hebbet, **45** ende ghi dat hy eenighen eedt heeft daer hi mede verbonden is, ende sult wt den hemel hen ghebeden ende hen ootmoedich dat die om dien eedt coemt voor uwen outaer in v huys, **32** smeken verhooren, ende ghi sult hen recht doen. **46** Ende ghy sult dat verhooren inden hemel, ende doen, ende ghi sult eest dat sij teghen v sondighen (want daer en is gheen uwen dienaers recht doen, verdoemden den ongoddelijken, mensch die niet en sondicht) ende dat ghi gram sijnde hen ende sijnen wech wederom gheuende op sijn hoofd, ende ghi leuert haren vianden, ende dat si gheuanghen wech gheleydt sult den rechtuaerdighen rechtuaerdich maken, ende hem worden in der vianden lant verre oft by, **47** ende dat sij weder gheue nae sijn rechtuaerdicheyt. **33** Eest sake dat penitencie doen in haer herten, in die plaatse van haerder v volck van Israhel geulenoden is voor haer vianden (want gheuanghenissen ende dat sij hen bekeerende bidden in sij sullen teghen v sondighen) ende dat sij dan penitencie haer gheuangenis, segghende. Wij hebben ghesondicht, doen, ende uwen naem belijdende comen ende bidden ende wij hebben boosselijk ghedaen, wij hebben ongoddelijken v ootmoedelijc smeken in dit huys, **34** soo verhoortse gheleeft, **48** ende dat sij wederom tot v keeren met haren inden hemel, ende vergheet die sonde ws volcks van Israel, gheheelen herte, ende met hen gheheel ziele in dat lant van ende ghi sultse wederom brenghen int lant dat ghy haren haren vianden daer sij gheuanghen gheleyt sullen sijn, ende vaderen ghegheuen hebt. **35** Eest dat den hemel ghesloten dat si v bidden teghen den wech van haren lande, dwelck wort, ende dat niet en reghent om haerlieder sonden wille, ghy haren vaderen ghegheuen hebt, ende der stadt die ende dat si op dese plaatse biddende penitencie doen uwen ghy vercoren hebt, ende des tempels dien ick uwen naem naem, ende dat sij hen afkeeren van haren sonden om ghetimmert hebbet **49** soo suldi haer ghebeden ende haer des verdriets wille, **36** soo verhoort hen inden hemel, ende ootmoedich aenroepen verhooren inden hemel, int firmament vergheet die sonden uwer dienaers, ende ws volcs Israel, van uwen stoel, ende ghy sult hen recht doen, **50** ende ende thoont henlieden eenen goeden wech daer sij door uwen volcke ghenadich sijn dat teghen v ghesondicht heeft wandelen moghen, ende gheeft reghen op v lant dwelck ghy ende allen haerlieder boosheden, door die welcke sij teghen uwen volcke tot een erfbesittinghe ghegheuen hebt. **37** Eest v ouertreden hebben, ende ghy sult hen barherticheyt datter int lant hongher opghestaen is, oft een pestilencie oft verleenen voor die ghene die hen gheuanghen hebben een quade locht, oft droochte des lants, oft sprinchanen, sullen, dat sij haerder onfermen moghen. **51** Want het is v oft des corens gantsche verderffenisse, ende dat hem sijn volck ende v erfdom, die welcke ghy wt dat lant van Egijpten viant lijden aendoet, sijn poorten belegghende, alderhande gheleydt hebt wt dat midden vanden yseren ouen, **52** Op dat plaghen, alle cranckeyt, **38** eenigherande verbaninghe, v ooghen moghen open sijn tot ws dienaers ghebedt ende ws ende veruloeckinghe, die eenighen mensche ghesict is van volcs Israel, ende dat ghi die verhoort in alle die dinghen daer uwen volc Israel, eest datter yemant die wonde sijns herten om dat sij v aenroepen sullen, **53** Want ghi hebt die voor v tot bekent, ende dat hy sijn handen wtreyckt in dit huys, **39** een erfdom wtgheschedyen van alle volcken des aertrijcks, dat suldy verhooren inden hemel in die plaatse van uwer ghelyck ghy door Moysen uwen dienaer ghesproken hebt, woonsteden, ende ghy sult ghenadich wesen, ende doen dat doen ghy ons vaders wt Egijpten leyddet Heere Godt. **54** ghy eenen yeghelyckigen gheuen sult nae alle sijn weghen, Ende het is ghesict doen Salomon den Heere biddende alle ghelyck ghy sijn herte sien sult (want ghy kent alleene het dese bedinghe ende ootmoedighe aenroepinghe voldaan herte van alle der menschen kinderen) **40** dat sij v vreesen, hadde, dat hy opghestaen is van dat aenschijn des outaers alle die daghen die si leuen op dat aenschijn des lants des Heeren, want hy hadde beyde sijn knien op die eerde welck ghy onsen vaderen ghegheuen hebt, **41** Daer toe ghebocht, ende sijn handen ten hemel wtghereyckt, **55** oock een vreemdelinck die van uwen volck Israel niet en is, Hierom is hy opghestaen ende heeft met grooter stemmen als die sal ghecomen sijn van verre lande om uwen naem alle die vergaderinghe van Israel ghebenedijt seggende. **56** (want uwen grooten naem, ende v stercke hant, ende uwen Ghebenedijt sij die Heere die sijnen volcke van Israel ruste wtghestrecten arm sal ouer al ghehoort worden) Als hy dan ghegheuen heeft, nae alle dat hy ghesproken heeft, daer en hierom comen sal sijn, ende sal bidden in dese plaatse, is niet een woort ontuallen, van alle tgoet dwelc hi ghsproken **42** Daer toe oock een vreemdelinck die van uwen volck heeft door Moyses sijnen dienaer, **57** Die Heere ons Godt sij Israel niet en is, als die sal ghecomen sijn van verre lande met ons, ghelyck hy met onsen vaderen gheweest heeft, om uwen naem (want uwen grooten naem, ende v stercke ons niet verlatende noch verworpende, **58** Maer hy neyghe hant, ende uwen wtghestrecten arm sal ouer al ghehoort onse herten tot hem, dat wi in alle sijn weghen moghen worden) Als hy dan hierom comen sal sijn, ende sal bidden wandelen ende dat wij moghen onderhouden sijn gheboden, in dese plaatse, **43** soo sult ghi dat verhooren inden hemel ende sijn ceremonien, ende sijn rechten, alle die hy onsen int firmant van uwer woonsteden, ende ghy sullet al vaderen gheboden heeft, **59** ende laet dese mijne woorden doen daerom dat die vreemdelinck v aenroeft, op dat alle met die welcke ick voor den Heere ghebeden hebbe by den volcken der aerdien uwen naem moghen leeren vreesen, Heere onsen Godt comen nacht ende dach, dat hy sijnen ghelyck v volck Israel, ende dat sij beuinden moghen dat dienaer recht doe ende sijnen volcke van Israel tot allen

daghen, **60** ende dat alle die volcken der aerden weten moghen, dat die Heere seluer Godt is, ende dat daer voorts gheen ander Godt en is dan hy, **61** Ende laet ons herte oock volmaect sijn met den Heere onsen Godt, op dat wij in sijn insettinghen moghen wandelen, ende sijn gheboden bewaren ghelyck dat huyden is. **62** Hierom heeft die coninck ende gheheel Israel met hem slachofferanden gheoffert voor den Heere, **63** Ende Salomon heeft vreedsamighe offeranden ghedoodt, die welcke hy den Heere gheoffert heeft, tweentwintich duysent ossen, ende hondert duysent ende twintich duysent scapen, ende sij hebben des Heeren tempel ghewijd, te weten die coninck ende die kinderen van Israel, **64** Op dien dach heeft die coninck gheheylicht het midden van dat voorhof, dat voor des Heeren hys was, want hy dede daer heelbrantofferande, ende sacrificie, ende dat vet des inghewandts van die vreedsamighe offerande, want den metalen outaer die voor den Heere was die was te cleyn, ende hy en conste te samen niet houden die heelbrantofferande ende die sacrificie ende dat vet des inghewandts der vreedsamigher offeranden. **65** Aldus heeft Salomon op dien tijt een feestelijck hoochtij ghehouden ende gheheel Israel met hem, een groote menichte van daermen gaet in Emach, tot aen die riviere van Egipten voor den Heere onsen Godt, seuen daghen ende seuen daghen dat is veerthien daghen, **66** Ende op den achtsten dach heeft hy tvolck laten ghaen, die welcke hebbende den coninck ghebenedijt sijn in hen tabernakelen ghegaen vrolijk, ende met blijder herten van alle die goede dinghen, welck die Heere gheadaen hadde Dauid sijnen dienaer ende Israel sijnen volcke.

9 MAer het is gheschiet doen Salomon die timmeringhe van des Heeren hys volmaect hadde, ende des conincs timmeragie, ende alle dat hy hadde begheert ende willen maken, **2** dat hem die Heere ten tweeden male gheopenbaert heeft ghelyck hy hem gheopenbaert hadde te Gabaon, **3** Ende die Heere heeft tot hem gheseydt. Ick heb v ghebedt ende v ootmoedighe begheerte verhoort, die ghy voor my ghebeden hebt, Ick heb dit hys gheheylicht, het welck ghy ghetimment hebt, dat ic mijnen naem daer stellen soude inder eewicheyt, ende mijn ooghen ende mijn herte sullen daer sijn tot allen daghen, **4** Eest dat ghy oock voor my wandelt, ghelyck v vader ghewandelt heeft, in simpelheit des herten ende in gherechticheyt, ende dat ghy doet alle dat ick v gheboden hebbe, ende dat ghy mijn wettelijcke insettinghen ende rechten onderhoudt **5** soo sal ick ws conincricks stoel setten ouer Israhel inder eewicheyt, Ghelyck ick Dauid uwen vader ghesproken hebbe segghende. Daer en sal gheen man van uwen gheslachte wech phenomen worden, wt den conincs stoel van Israel, **6** Maer eest dat ghy door een afkeeringhe v lieden ende v kinderen afkeert, my niet volghende, noch mijn gheboden onderhoudende, ende mijn ceremonien die ick v te voren gheleydt hebbe, ende dat ghy wech gaet, ende dient vreemde goden, ende die aenbiddet, **7** soo sal ick Israhel wech nemen van dat ouerste des lants dat ick hen ghegheueen hebbe, ende den tempel dien ick voor mijnen naem gheheylicht hebbe sal ick verworpen van mijnen aensichtte, ende Israel sal wesen tot een ghemeynsegwoort ende sal tot een fabule sijn allen den volcken, **8**

Ende dit huys sal tot een exemplē sijn, Alle die daer door voorby ghaet, sal hem verwonderen ende wispelen, ende segghen. Waerom heeft die Heere desen lande ende desen huyse aldus gheadaen, **9** Ende sij sullen antwoorden. Om dat sij den Heere haren Godt verlaten hebben, die haer vaderen gheleydt heeft wt dat lant van Egijpten, ende sij hebben vreemde goden gheulcht, ende die aenbeden, ende dien ghedient, daerom heeft die Heere op hen alle dit quaet ghebrocht. **10** Alst nv twintich iaren voorleden waren, nae dat Salomon ghetimment hadde die twee huyzen, dat is des Heeren hys, ende des conincks hys **11** (waer toe Hiram die coninck van Tyro leuerde Salomon cederen ende abeel houten, ende gout, nae alle dat hem van noode was) doen heeft Salomon Hiram twintich steden ghegheueen in dlant van Galileen, **12** Ende Hiram is wt Tyro ghemolen, dat hy die steden besien soude die Salomon hem ghegheueen hadde, ende sij en behaechden hem niet, **13** ende hy seyde. Sijn die steden die ghy my ghegheueen hebt broeder? Ende hy heeft die ghehoemt het lant van Chabul, tot op desen dach toe, **14** Ende Hiram heeft noch aen den coninck Salomon ghesonden, hondert ende twintich talenten gouts. **15** Dit is die somme van die costen, welck die coninck Salomon ghegheueen heeft om te timmeren dat huys des Heeren, ende sijn huys ende Mello, ende den muer van Ierusalem, ende Heser, ende Mageddo, ende Gazer, **16** Pharao die coninck van Egipten is opghetrocken, ende heeft Gazer inghenomen ende die stadt metten vier verbrant ende het Chananeus volck dat daer binnen woonde heeft hy doodt gheslaghen, ende hy heeft die stadt sijnder dochter Salomons huysvrouwe tot haer houwelijcke ghifte ghegheueen, **17** Hierom heeft Salomon Gazer ghetimment ende neder Bethoron, **18** ende Balaath, ende Palmiram, inder woestynen landt, **19** Ende alle die dorpen die hem toebehoorden, ende sonder mueren waren, heeft hy sterck ghemaect, ende die steden der waghenen, ende die steden des rosvolcks ende al wat hem belieft heeft te maken in Iherusalem ende in Libano, ende in alle het landt van sijnder heerschappien, **20** Alle dat volck datter ouerbleuen was vanden Amorrhites, ende Hethites, ende Pherezeiters, ende Heueiters, ende lebuseiters die vanden kinderen van Israel niet en sijn, **21** deser kinderen die in landt ouerbleuen waren, te weten die de kinderen van Israel niet en had-den connen verdrijven, heeft Salomon tributarisen ghemaect tot op desen dach toe, **22** Maer vanden kinderen van Israel en heeft Salomon geene in slaelijken staet gestelt maer sij waren orloochsmannen, ende sijn dienaers, ende pricen ende capiteynen, ende prouosten van sijnen waghenen ende peerden, **23** Ende die pricen ouer alle Salomons wercken ghestelt waren vijf hondert ende vijftich die het volck onder hen bedwanck hadden, ende ghebodt hadden ouer die ghesette wercken, **24** Maer des conincks Pharaos dochter is opghegaen van Dauids stadt in haer huys, het welck haer Salomon ghetimment hadde, doen timmerde hy Mello, **25** Oock soo offerde Salomon alle iaren drijael heelbrantofferanden ende vreedsamighe slachofferanden, opden outaer den welcken hy den Heere ghetimment hadde, ende hy ontstack oock welriekende offerande voor den Heere, ende den tempel is volmaect, **26** Ende Salomon maecte oock een vlete scepen in Asion-

gaber welc is by Ailath op den oeuer vander rooder zee, dat gout dat die mannen brachten, die op die tollen der int lant van die Edumieten, **27** Ende Hiram heeft in die weghen ghestelt waren, ende die coopluyden ende alle vlete der scepen sijn knechten ghesonden, mannen die scipluyden waren, ende die hen ter zee wel verstanden, met Salomons knechten, **28** Die welcke als si comen waren te Ophir nemende van daer vier hondert ende twintich talenten gouts hebben dat tot den coninck Salomon bracht.

10 MAer oock die coninghen van Saba ghehoort hebbende die vermaertheyt des conincs Salomons, inden naem des Heeren is ghecomen om hem te ondersoeken met gheraetselen, **2** Ende als sij binnen Ierusalem comen is met groeten gheselscap ende rijcdommen ende met kemelen die brochtern costelijcke specerien ende ontellijken veel gouts ende costelijcke ghesteenten, soo is sij ghecomen tot den coninck Salomon, ende heeft hem gheseyt alle dat sij in haer herte hadde, **3** Ende Salomon heeft haer gheleert alle die woorden die sij hem te voren gheleyt hadde, ende daer en was niet een reden die voor den coninck verborghen mocht blijuen, ende daer hy haer niet op en antwoorde, **4** Als dan die coninghinne van Saba sach alle Salomons wijsheyd, ende het huys dat hi ghetimmert hadde, **5** ende die spijse sijnder tafelen, ende sijnder knechten wooninghen, ende die ordinancie van sijnen dienaers, ende hem cleederen, ende die scenckers ende die heelbrantofferanden die hy in des Heeren huys offerde, soen en hadde sij voorts gheen gheest meer, **6** ende sij seyde tot den coninck. Warachthich is die sprake, die ick in mijn landt ghehoort hebbe, **7** van uwen woorden, ende van uwer wijsheyd ende ick en ghehoeldest hen niet diet mi vertelden, tot dat ick selue comen ben, ende dat met mijnen oogen ghesien ende beouden hebbe, dat mi die helict niet en is ghebootscapt. Uwe wijsheyd ende v wercken sijn al meerder dan die mare die ic ghehoort hebbe, **8** Salich sijn v mannen ende salich sijn dese uwe dienaers, die altijt voor v staen ende v wijsheyd hooren, **9** Die Heere v Godt sij ghebenedijt, den welcken ghy behaghet hebt, ende die v ghesedt heeft op den rijkstoel van Israhel, om dat die Heere Israhel lief ghehadt heeft inder ewicheyt, ende heeft v coninck ghemact dat ghy recht ende rechtuerdicheyt doen sout **10** Hierom heeft sij den coninck ghegeheuen hondert ende twintich talenten gouts, ende bouen maten seer veel costelijcke specerien, ende costelijc ghesteente. Daer en sijn van dier tijt noyt soo veel costelijcke specerien ghebracht, als die coninghinne van Saba den coninck Salomon gaf, **11** Ende daer toe die vlete der scepen van Hiram die gout wt Ophir bracht, heeft oock van Ophir ghebracht thyinen houten bouen maten vele, ende costelijcke ghesteenten, **12** ende die coninck heeft van dien thyinen houten ghemact die stoensels in des Heeren huys ende in des conincs huys, ende herpen, ende lieren voor die sanghers. Daer en sijn noyt sulcken thyinen houten ghebracht oft ghesien tot op desen dach toe, **13** Maer die coninck Salomon heeft der coninginnen van Saba ghegeheuen al dat sij van hem begheerde ende eychte, sonder die dinghen die hy haer ongheden van selfs gaf, nae die maniere van conincklike gauen, Die welcke is wederom ghekeert ende ghegaen in haer lant met haren dienaers, **14** Ende het gewicht des gouts dat Salomon ierlijcks ghegeheuen worde was ses hondert, ende sesentsestich talenten gouts **15** Sonder dat gout dat die mannen brachten, die op die tollen der weghen ghestelt waren, ende die coopluyden ende alle die alderhande slechte dinghen vercochten, ende alle die coninghen van Arabien ende die vorsten des lants. **16** Oock heeft Salomon ghemact twee hondert grote schilden vanden alder puersten goude, ende hy gaf ses hondert siclen gouts tot die platen van eenen scilde, **17** ende drij hondert cleyn scilden van finen goude, ende drij hondert ponden gouts bedecten eenen cleynen scilt, ende die coninck heeft dese ghestelt int huys van Libanus wout, **18** Oock soo heeft die coninck Salomon eenen grooten throon van yuoren ghemact, ende hy heeft dien bekleedt met fijnen goude dat bouen maten seer ghely was, **19** den welcken stoele hadde ses trappen, ende dat opperste vanden stoele was achter ront, ende twee handen waren aan deen ende aan dander sijde houdende die sidtplaetse, ende twee leeuwen stonden aan elck vanden handen, **20** Ende twaelf leewkens aen die een ende aen die ander sijde staende op die ses trappen, sulc werc en was noyt ghemact in alle die coninckrijken, **21** Daer toe alle die vaten daer die coninck Salomon wt dranc waren gulden, ende alle den huysraet des huys van Libanus wout was van den fijnsten goude, daer en was gheen siluer werck nocht ten worde van gheender wearden ghehouden in Salomons tijden, **22** Want des conincks vlete van scepen voer te drij iaren eens met die vlete van Hirams scepen, door die zee tot Tharsis, halende van daer gout ende siluer, ende tanden van Elephanten, ende Simmen, ende pauwen, **23** Aldus is die coninck Salomon groot gheworden bouen alle die coninghen van aertrijck in rijkdommen ende in wijscheden, **24** Ende alle landen begheerden het aensicht van Salomon om sijn wijsheyd te hooren, die Godt in sijn herte ghegeheuen hadde, **25** Ende een yghelijck bracht hem ghiften, silueren ende gulden vaten, cleederen ende orloochsche wapenen, ende oock costelijcke specerien ende peerden ende muylen ierlijc, **26** Ende Salomon heeft wagenen ende peerden vergaderd, ende hy heeft ghehadt duysent ende vier honder waghenen, ende twaelf duysent ruyters te peerde, ende hy heeft die bescift in die vaste steden, ende by den coninc in Ierusalem, **27** Ende hy heeft ghemact datter soo veel siluers te Ierusalem was, als steenen, ende hy heeft soo veel ceder boomen gheleuert, als die wilde vijchboomen, welck in die platte landen wassen. **28** Ende tot Salomon worden peerden ghebracht wt Egipten, ende van Coa, Want des conincs coopluyden cochten die van Coa, ende om eenen ghesetten prijs brachten sij die ouer. **29** Ende daer quam eenen waghen met vier peerden wt Egipten om ses hondert siclen siluers, ende een peert om hondert ende vijftich siclen, Ende op dese maniere soo vercochten oock peerden alle die coninghen der Hethiters ende des lants van Syrien.

11 MAer die coninck Salomon heeft veel buyten lantsche vrouwen bemint, ende Pharaos dochter, ende Moabitsche, Ammonitsche, ende Edomijsche, ende Sidonijtsche, ende Cetheytsche vrouwen **2** vanden heydenen, daer af dat die Heere den kinderen van Israel gheseyt heeft, Ghy en sult v met die vrouwen niet versamen, noch van dien volcke en sal hem niemand met uwen vrouwen versamen, Want sij sullen warachtelijck v herten afkeeren, also dat ghy haer goden soudt volghen. Aldus is Salomon

uen desen vrouwen ghecoppelt gheweest met seer heete gheseyt, Wat ghebreect v by mi dat ghy begheert nae v lant liefden. **3** Ende hy hadde seuen hondert huysvrouwen te gaen? Maer hy heeft gheantwoort, Niet, maer ic bidde v als coninghinnen, ende drij hondert concubinen, ende die dat ghi my wilt laten gaen, **23** Oock heeft hem Godt eenen vrouwen hebben sijn herte omme ghekeert. **4** Ende als hy viant verwect Razon den sone van Eliada, die sijnen heere nv out was, doen is sijn herte veraghert door die vrouwen, Adarezer den coninck van Soba ontuloden was, **24** ende dat hy volchde die vreemde goden, ende sijn herte en was hy heeft teghen hem mannen vergadert, ende hy is een niet volcomen met den Heere sijnen Godt, ghelyk Dauid hoofman der moordenaren worden, als Dauid hemlieden sijns vaders herte. **5** Maer Salomon eerde Astarthen die doot sloech, ende sij waren nae Damascus ghegaen, ende goddinne der Sidoniters ende Chamos der Moabiters Godt, hebben daer ghewoont, ende sij hebben hem tot eenen ende Moloch der Ammoniters afgodt. **6** Ende Salomon heeft coninck in Damasco ghestelt, **25** ende hi was Israels viant ghedaen dat voor den Heere niet behaecht en heeft, ende hy alle die daghen van Salomon, ende dit is het quaet van Adad, en heeft niet volbracht dat hy den Heere volghen soude, ghelyk Dauid sijn vader. **7** Doen timmerde Salomon eenen Syrien. **26** Ooc heeft Ieroobam Nabats sone een Ephrathiter tempel Chamos den afgod van Moab, opden berch die van Sareda Elomons knecht, wiens moeder was ghenaemt teghen Ierusalem is, ende Moloch den afgod der kinderen Serua een weduwe, sijn hant opghehauen teghen den van Ammon. **8** Ende in deser manieren heeft hi alle sijnen coninc. **27** Ende dits die sake waerom dat hy teghen hem buyte lantsche vrouwen ghedaen, die welcke haren goden wieroock ontstaken ende offeranden deden. **9** Hierom wert opghestaen is, want Salomon heeft opghetimmert Mello, die Heere gram op Salomon, om dat sijn herte afgekeert vaders stadt. **28** Ende Ieroobam was een sterc man ende was vanden Heere den Godt van Israel, die hem ten tweeden machtich, ende Salomon siende dat een ionghelinck was van male gheopenbaert hadde, **10** ende gheboden van dit woordt goeder natueren ende neerstich, so hadde hy hem ghestelt dat hy die vreemde goden niet volghen en soude, ende hy op die tribuyten van alle dat huys van Ioseph. **29** Aldus eest en heeft niet onderhouden tghene dat hem Godt beuolen ghesciet in dien tijt dat Ieroobam gheinck wt Ierusalem, ende heeft. **11** Aldus heeft die Heere tot Salomon gheseyt, Om dat hem vant Ahias die Siloniter een propheet op den wech, dat ghi dit by v hebt ghehad, ende mijn verbont niet en hebt ouerdict met eenen neuen mantel, **30** ende sij waren bewaert, ende mijn gheboden die ick v beuolen hebbe, soo beyde alleen opt velt. Ende Ahias nemende sijnen neuen sal ick schoerende v conincrijck in twee snijden, ende ic sal mantel daer hy mede bedect was, heeft dien in twaelf stukken dat uwen knecht gheuen, **12** Maer nochtans en sal ic dat in ghesneden, **31** Ende hy seyde tot Ieroobam, Neemt tot v die uwen daghen niet doen, om Dauid uwen vader, ic sal dat wt thien stucken, want dit seyt die Heere die Godt van Israel, ws soons hant snijden, **13** ende ic en sal dat heel conincrijck Siet ick sal dat rijk snijden van Salomons handt, ende ick niet afnemen, maer ic sal uwen sone een gheslacht gheue, sal v thien gheslachten gheuen, **32** Maer een gheslachte sal om Dauid mijns dienaers wille, ende om Ierusalem die ic hem blijuen, om Dauid mijns dienaers wille, ende om die vercoren hebbe. **14** Doen verwechte die Heere Salomonstadt Ierusalem die ic vercoren hebbe wt alle die gheslachten eenen viant Adad den Edomijter van den coninclijschen sade, van Israel, **33** om dat hy my ghelaten heeft, ende Astharthen die in Edom was, **15** Want doen Dauid int lant van Edom was, der Sidoniters goddinne aenbeden, ende Chamos den godt ende loab die capiteyn der orlogen opghetrocken was om te begrauen die daer verslaghen waren ende hy verslaghen ende om dat hy niet ghwandelt en heeft in mijn weghen, dat hadde inder Edumijten lant alle manspersoenen **16** (want hy rechtyerdicheyt doen soude voor my, ende mijn gheboden loab is daer ses maenden ghebleuen, ende gheheel Israel, ende mijn rechten ghelyk Dauid sijn vader, **34** Noch ic en tot dat hy ghedoot hadde alle mans persoenen in Edom lant sal alle dat conincrijck wt sijnder hant niet wech nemen, maar 17 doen vluchtede Adad hy ende sommige mannen van Edom van sijns vaders knechten met hem, om in Egipten te gaen, maer Adad was een cleyn kindeken. **18** Ende als sij van Madian opghestaen waren, soo sijn sij comen te Pharao, ende sij hebben met hem ghenomen mannen van Pharao, ende sijn in Egipten ghecomen tot Pharao den coninck van Egypeten, die welcke hem een huys heeft ghegheuen, ende nootdurf ghestelt, ende een lant toegheschick. **19** Ende Adad heeft seer veel gratien voor Pharao gheuonden, alsoo dat ic v ziele begheert, ende ghy sult coninck ouer Israel suster van Taphnes der coninghinnen. **20** Ende die suster van Taphnes heeft hem voorts bracht eenen sone Genubath, ghebieden sal, ende dat ghi wandelt in mijn weghen, ende ende Taphnes heeft dien opgheuoedt int huys van Pharao, doet dat voor my recht is bewarende mijn insettinghen ende ende Genubath woonde by Pharao met sijnen sonen. **21** Als gheboden, ghelyk Dauid mijn knecht ghedaen heeft, so nv Adad in Egipten ghehoort hadde, dat Dauid met sijnen sal ic met v sijn, ende ic sal v een ghetrouw huys timmeren, vaderen ontslapen was, ende dat loab die capiteyn der ghelyc ic Dauids huys ghetimmert hebbe, **39** ende ick sal v orlogen doot was, soo seyde hy tot Pharao, Laet my gaen, Israel gheven, ende ick sal Dauids saet verdriet aendoen hier dat ic mach in mijn lant trecken. **22** Ende Pharao heeft hem op, maer nochtans niet tot allen daghen. **40** Hierom heeft

Salomon Ieroobaom willen dooden, die welcke is opghestaen ende wech gheuloden in Egipten, tot Sesac den coninck van Egipten, ende hy is in Egipten ghebleuen tot Salomons doot toe. **41** Datter meer is van Salomons woorden, ende alle dat hy ghedaen heeft, ende sijn wijsheit, siet die sijn al bescreuen int boeck der woorden van Salomons daghen. **42** Ende die daghen die welcke Salomon gheregneert heeft in Ierusalem ouer gheheel Israel waren veertich iaren. **43** Ende Salomon heeft gheslapen met sijnen vaderen, ende hy is begrauen in Dauids sijns vaders stadt, ende Roboam sijn sone heeft voor hem gheregneert.

12 ENde Roboam is ghecomen in Sichem, want daer was gheheel Israel vergadert om hem coninck te maken. **2** Maer Ieroobaom Nabats sone, doen hy noch in Egipten was int huys van Pharao, vluchtig van des conincks Salomons aensicht, ghehoort hebbende dat hy doot was is weder om van Egipten comen. **3** Ende sij hebben ghesonden ende hem gheroopen. Hierom is Ieroobaom comen ende die gheheel menichte van Israel, ende sij hebben tot Roboam ghesproken segghende, **4** V vader heeft een seer hart iock op ons gheleyt, hier om so mindert nv ghy een weenich van ws vaders seer harde heerscappie, ende van dat seer swaer iock dat hy ons opgeheylet heeft, ende soo sullen wij v dienen. **5** Hy seyde tot hen, Gaet wech tot opden derden dach, ende coemt dan wederom by my. **6** Ende doen dat volck wech gheghaen was, soo heef die coninck Roboam eenen raet ghehouden metten ouders die in die teghewoordicheyt van sijnen vader Salomon stonden doen hy noch leefde, ende hy seyde, Wat raet gheeft ghy my dat ick desen volcke antwoorde. Die welcke hem gheseyt hebben **7** Eest dat ghi heden desen volcke onderdanich sijt, ende hen dient, ende haerder begheerte plaatse gheeft, ende dat ghy hen saechte woorden spreect, soo sullen sij v tot allen daghen dienen. **8** Maer hy heeft der ouders raet verlaten, dien sij hem ghegheuen hadden, ende hy heeft ionghelinghen by hem ghenomen die met hem opgheuoet waren, ende by hem stonden, ende hy heeft tot hen gheseyt, **9** Wat raet gheeft ghy my dat ick desen volcke antwoorde die my gheseyt hebben, Maect dat iock lichter dwelc v vader ons opgeheylet heeft? **10** Ende die ionghers die met hem opgheuoet waren, hebben geseyt, Aldus spreect desen volcke dat tot v ghesproken heeft segghende, V vader heeft ons iock beswaert, verlicht ghi ons dat. Aldus suldi tot hen spreken, Mijnen cleynsten vingher is groter dan mijns vaders rugghe, **11** Ende nv mijn vader heeft op v een swaer iock gheleyt, maer ick sal op v iock noch meer toe doen, mijn vader heeft v met gheeselen gheslaghen, maer ick sal v met scorpioenen slaen. **12** Hier om so is Ieroobaom ende alle dat volck ghecomen tot Roboam op den derden dach, ghelyck die coninck ghesproken hadde, segghende, Coemt wederom by my ten derden daghe. **13** Ende die coninck heeft den volc harde woorden gheantwoordt, verlatende den raet der ouders, den welcken si hem ghegeuen hadden, **14** ende hy heeft hen gheseyt na den raet vanden ionghers, segghende, Mijn vader heeft v iock beswaert, maer ick sal tot v iock noch meer doen, mijn vader heeft v met gheeselen gheslaghen, maer ic sal v met scorpioenen slaen. **15** Ende die coninck en heeft dat volck niet willen belieuen, want die

Heere een afkeeren van hem hadde, om dat hy sijn woordt soude verwecken dat hy ghesproken hadde in die hant van Ahias die Siloniter tot Ieroobaom Nabats sone. **16** Daerom het volc siende dat die coninck hen niet hooren en wilde, heeft hem gheantwoordt segghende, Wat deel hebben wij in Dauid, oft wat erfdeel hebben wij in den sone van Isai? O Israel gaet henen in v tabernakelen, nv besiet v huys Dauid. **17** Ende Israel is in sijn tabernakelen ghegaen. Maer ouer alle die kinderen van Israel die welcke in die steden van Iuda woonden heeft Roboam gheregneert. **18** Hier om heeft Roboam ghesonden Aduram die ouer die tribuyten was, ende alle die van Israel hebben hem ghesteente, ende hy is ghestoruen. Maer die coninck Roboam is haestelijc op eenen waghen gheclommen, ende gheuloden in Ierusalem, **19** ende Israel is van Dauids huys gheseyden tot op desen dach toe. **20** Ende het is ghesiet doen gheheel Israel ghehoort hadde dat Ieroobaom weder comen was, soo hebben sij ghesonden ende hem gheroopen, vergaderende die ghemeynte, ende hebben hem coninc ghemaect ouer gheheel Israel, ende daer en is niemant Dauids huys gheulcht dan tgheslachte van Iuda alleen. **21** Maer Roboam is te Ierusalem ghecomen, ende hy heeft het gheheel huys van Iuda verghadert, ende tgheslachte van Benjamin, honderd ende tachtentich duysent wtghelerender ende strijbarigher mannen, dat sij strijden souden teghen thuys van Israel ende dat rijk wederom brenghen tot Roboam Salomons sone. **22** Maer het woordt des Heeren is ghesiet tot Semeiam den man Gods segghende, **23** Spreect tot Roboam Salomons sone den coninck van Iuda, ende tot alle dat huys van Iuda ende Benjamin, ende tot die andere des volcs segghende, **24** Dit seyt de Heere, Ghy en sult met optrecken, noch strijden teghen uwe broeders die kinderen van Israel, Laet elc man wederom in sijn huys gaen, want dit woordt is van my ghesiet, Sij hebben nae des Heeren woordt ghehoort, ende sij sijn wederom ghekeert van der reyzen ghelyck die Heere gheboden hadde. **25** Maer Ieroobaom heeft Sichem opghettimmert int gheberchte van Ephraim, ende hy heeft daer ghewoont ende van daer gheghaen sijnde heeft hy Phanuel ghetimmert. **26** Ende Ieroobaom heeft in sijn Heere gheseyt, Nu sal dat conincrijck wederom comen tot Dauids huys, **27** eest dat dit volck opwaerts gaet om sacrificien te doen in des Heeren huys te Ierusalem, ende het herte van desen volcke sal weder ghekeert worden tot haren Heere Roboam, den coninck van Iuda, ende sij sullen my dootslaen, ende weder tot hem keeren. **28** Ende eenen raet versinnende heeft hy twee gulden calueren ghemaect ende tot hen gheseyt, En wilt voorts aen niet meer opclimmen nae Ierusalem, Siet v goden Israel, die v wt Egipten gheleyt hebben. **29** Ende hy heeft dat een ghestelt te Bethel, ende dander in Dan, **30** ende dat woordt is tot een sonde ghworeden, Want het volck gheinck om dat calf te aenbidden tot in Dan. **31** Ende hy heeft oock tempelen ghemaect op hooghe plaatseen, ende priesters van die laetste des volcs, die vanden kinderen van Leui niet en waren. **32** Ende hy heeft eenen hooglijcken feestdach ghestelt in die achtste maent, op den vijfthiensten dach der maent, tot een ghelyckenissee des hoochtijs welck gheueirt worde in Iuda. Ende climmende op den outaer heeft hy desghelijcs ooc ghedaen in Bethel,

om den calueren offerande te doen die hy ghemact hadde, ende hy heeft in Bethel priesters ghestelt van die hoochden die hy ghemact hadde. **33** Ende hy is gheclommen opden outaer die hy in Bethel ghetimmert hadde op den vijfthiensten dach der achster maent, den welcken hy wt sijnder herten versiert hadde, ende maecte den kinderen van Israel een feeste, ende hy clam op den outaer, om rueckofferande te ontsteken.

13 ENde siet daer is een man Gods van Iuda ghecomen door des Heeren woordt te Bethel, doen leroboam opden outaer stont ende wierock wierp. **2** Ende hy heeft gheroepen tseghen den outaer in des Heeren woordt ende gheseyt, Outaer, outaer, dit seyt die Heere, Siet den huyse van Dauid sal eenen sone gheboren worden losias ghenaemt, ende die sal op v dooden ende offeren die priesters der hoochden die nu op v wierock ontsteken, ende ghebeenten der menschen sal hy op v ontsteken. **3** Ende hy heeft op dien dach een teeken ghegeuen, segghende Dit sal het teeken sijn, dattet die Heere ghesproken heeft, Siet den outaer sal in tween ghescoert worden ende die asschen sullen wtgestort worden die daer op sijn. **4** Ende doen die coninck dat woort vanden man Gods ghehoort hadde het welck hy gheroepen hadde teghen den outaer te Bethel, so heeft hy sijn hant van den outaer wtghereyc, segghende, Vangt hem. Ende sijn hant verdroochde die hy teghen hem wtghereyc hadde, ende hy en conste die niet wederom tot hem ghetrekken. **5** Den outaer is oock ghescoert, ende die asschen sijn vanden outaer ghestort, naet teeken dat die man Gods te voren gheseyt hadde in dat woort des Heeren. **6** Ende die coninc seyde tot den man Gods Bidt dat aensicht des Heeren ws Godts, ende bidt voor my, dat mijn hant my mach wederom ghegheven worden. Ende die man Gods heeft des Heeren aensicht ghebeden, ende des conincs hant is wederom tot hem ghekeert, ende sij is worden ghelyck sij te voren was. **7** Ende die coninck heeft tot den man Gods gheseyt, Coemt met my thuys dat ghy den noenmael etet, ende ick sal v ghiften gheue. **8** Ende die man Gods heeft tot den coninck gheantwoordt, Al ghaefdi my die helicht van uwen huyse, so en sal ic met v niet comen, noch ick en sal gheen broot eten, noch water drincken in dese plaatse, **9** want alsoo is mi beuolen in dat woort des Heeren, ghebiedende, Ghy en sult gheen broot eten, noch gheen water drincken, noch ghy en sult niet wederkeeren door den wech daer ghy door comen sijt. **10** Hier om is hy door eenen anderen wech ghegaen, ende hy en is niet wedergekeert door den wech waer door hy te Bethel comen was. **11** Maer daer woonde een oudt profeet te Bethel, tot den welcken quamen sijn sonen ende vertelden hem alle die werken welck die man Gods op dien dach te Bethel ghaedaen hadde, ende die woorden die hy tot den coninck ghesproken hadde, ende sij hebben di haren vader vertelt. **12** Ende haer vader seyde hen, Door wat wech is hy wech ghegaen. Sijn soonen toonden hem den wech door den welcken die man Gods wech ghegaen was, die van Iuda comen was. **13** Ende hy seyde tot sijnen sonen, Sadelt my eenen ezel. **14** Ende als sij dien ghesadelt hadde, soo is hy daer op ghegaen, ende is den man Gods nae ghereyst, ende hy heeft hem vonden sittende onder eenen Therebintijn

boom, ende hy seyde tot hem, Sijt ghy niet die man Gods die van Iuda gecomem sijt? Hy heeft gheantwoort, Ic bent, **15** Ende hy seyde tot hem, Coemt met my in huys dat ghy broot etet. **16** Die welcke heeft gheantwoordt, Ick en mach niet wederkeeren, noch met v comen, noch ick en sal gheen broot eten, noch water drincken op dese plaatse, **17** want die Heere heeft tot my ghesproken in des Heeren woordt segghende, Ghy en sult daer gheen broot eten, ende gheen water drincken, noch ghy en sult niet wedercomen door den wech waer ghy door ghegaen waert. **18** Hy seyde tot hem, Ic ben ooc een profeet ws ghelyck, ende die Enghel heeft tot my ghesproken in des Heeren woordt segghende, Brenghet hem wederom in v huys, dat hy broot ete, ende water drincke. **19** Hy heeft hem bedroghen ende wederom met hem gheleyt. Daer om heeft hy broot in sijn huy sgheten, ende water ghedroncken. **20** Ende doen sij aen die tafel saten, so is dat woort des Heeren ghesciet totten profeet die hem wederom gheleydt hadde. **21** Ende hy riep tot den man Gods die van Iuda ghecomen was segghende, Dit seyt die Heere, Om dat ghy den mont des Heeren niet onderdanich en hebt gheweest, ende niet en hebt bewaert tghedobt dwelck die Heere v God gheboden heeft, **22** ende sijt wederom comen, ende hebt broot gheten ende water ghedroncken in die plaatse daer ik v beuolen hebbe dat ghy gheen broot eten en soudt noch water drincken, soo en sal v lichaem in uwer vaderen graf niet ghedraghen worden. **23** Ende doen hy ghegheten ende ghedroncken hadde, soo heeft die profeet den welcken hy wederom gheleydt hadde sijnen ezel ghesadelt. **24** Die welcke als hy wech ghegaen was, soo heeft hem eenen leuw opden wech vonden, ende heeft hem ghedoot. Ende sijn doode lichaem was ghworpen inden wech, ende den ezel stont daer by, ende den leuw stont by tdoode lichaem. **25** Ende siet, die mannen daer voorby gaende hebben ghesien dat doode lichaem ghworpen in den wech ende den leuw staende by tdoode lichaem, ende sij sijn ghecomen ende hebben dat vermaert ghemact in die stadt daer die oude profeet in woonde. **26** Dwelck als ghehoort hadde die profeet die hem vanden wech wederom ghebracht hadde, soo seyde hy, Het is die man Gods die des Heeren mont ongehoorsaem is gheweest, ende die Heere heeft hem den leuw ouerghegeuen, ende die heeft hem verscoert ende ghdoot na des Heeren woordt dat hy hem ghesproken hadde. **27** Ende hi heeft tot sijnen kinderen gheseyt, Sadelt my eenen ezel. **28** Ende doen sij dien ghesadelt hadde, ende hy wech ghereyst was, soo heeft hy sijn doode lichaem gheuonden inden wech ghworpen, ende den ezel ende den leuw staende by dat doode lichaem, den leuw en heeft van dat doode lichaem niet gheten, noch den ezel ghequetst. **29** Hier om heeft die profeet dat doode lichaem vanden man Gods ghenomen, ende op den ezel ghelyct, ende wederom comende heeft hy dat in die stadt des ouden profeets ghebracht, om dat sij hem beclaghen souden. **30** Ende hi heeft dat doode lichaem in sijn graf gheleydt, ende si hebben hem beclaecht, Wee wee mij broeder. **31** Ende als sij hem beclaecht hadde, soo heeft hy tot sijnen sone gheseyt, Als ick ghestoruen sal sijn, dan begraeft mi in dat graf daer die man Gods in begrauen is, by sijn ghebeente legghet mijn ghebeente, **32** Want voorwaer

dwoort sal gheschieden dat hy te voren gheseyt heeft in des Heeren woordt teghen den outaer die te Bethel is, ende teghen alle die tempelen der hoochten die in die steden van Samarien sijn, **33** Nae dese woorden so en is leroboam niet wedergekeert van sijnen alderquaesten wech, maer ter contrarien maecte hi van die laetste des volcs priesters der hoochden, Wie dat wilde, die vulde sijn hant, ende hy worde priester der hoochden. **34** Ende om dese sake sondiche de het huys van leroboam, ende het is omgheworpen ende te niete ghedaen van dat ouerste der aerden

14 IN dien tijt soo was Abia leroboams sone siec, **2** Ende leroboamo seyde tot seynder huysvrouwen, Staet op ende verandert v habit, dat ghy niet ghekent en wordt dat ghy leroboams huysvrouwe sijt, ende gaet henen te Silo daer Ahias die propheet is, die my gheseyt heeft dat ick ouer dit volck regnener soude, **3** Neemt oock in v hant thien brooden ende een coexken, ende een vaetken honichs, ende gaet tot hem, want hy sal v te kennen gheuen wat desen kinde toeconen sal. **4** Die huysvrouwe van leroboam heeft ghedaen ghelyc hy gheseyt hadde, ende opstaende is sij ghegaen in Silo, ende sij is in Ahias huys comen, maer hy en mocht niet sien, want sijn oogen waren verduystert van outheden. **5** Maer die Heere seyde tot Ahiam, Siet leroboams huysvrouwe coemt hier binnen om van v raet te vrachten van haren sone, die sieck is, dese ende dese woorden suldi haer segghen. Daerom doen sij binnen quam ende haer veynsde als oft sij niet en hadde gheweest die sij was. **6** soo heeft Ahias het gheruysch van haren voeten ghehoort doen sij door die doore binnen quam, ende hy heeft gheseyt, Coemt binnen leroboams huysvrouwe, waerom veynsdi v een ander te wesen, maer ick ben tot v ghesonden een hart bode, **7** Gaet henen ende segghet leroboam, Dit seyt die Heere die Godt van Israel, want ic v verheuen hebbe wt dat midden des volcs, ende ick heb v een ouerhoof ghestelt ouer mijn volck van Israel, **8** ende ick heb dat rijk van Davids huys ghescoert, ende v dat ghegheuen, ende ghy en hebt niet gheweest ghelyc Daud mijne knecht, die mijn insettingen bewaert heeft, ende my gheuolcht heeft met sijn gheheel herte, doende dat behaechlijck was in mijn aensicht, **9** maer ghy hebt qualijc ghedaen bouen alle die voor v gheweest hebben, ende ghy hebt voor v ghemaect vreemde goden ende ghegoten, om dat ghy my soudt tot granscap verwecken, maer my hebdii achter v lichaem gheworpen, **10** Daerom siet ick sal quaet brenghen ouer leroboams huys, ende ic sal van leroboam slaen alle die aen den want pissen ende den beslotenen, ende den wtersten in Israel, ende ic sal die bleuelingen van leroboams huys reynighen ghelyc men den dreck pleecht te reynighen tot dat suyner is. **11** Soo wie van leroboam in die stadt steruen sullen, die sullen die honden eten, maer die opt velt steruen sullen, die sullen die voghelen des hemels verslinden, want die Heere heuet ghesproken. **12** Hier om staet op ghy ende gaet in v huys, ende in dat incomen van uwen voeten in die stadt sal dat kint steruen, **13** ende gheheel Israel sal hem bescreyden ende beclagen, ende begrauen, want dese alleene sal van leroboams huys int graf ghedraghen worden, want op hem is een goet woortt beuonden van den Heere den Godt van Israel in leroboams huys. **14** Maer die Heere sal hem seluen

eenen coninck stellen ouer Israel, die welc het huys van leroboam slaen sal op desen dach, ende op desen tijt, **15** ende die Heere die Godt sal Israel slaen ghelyc dat riet pleecht gheroert te worden int water, ende hy sal Israel wt trekken wt dit goet lant, het welck hy haren vaderen ghegeuen heeft, ende hy sal die als met den wint wech vueren ouer den vloet, want sij hebben voor hem seluen bosschelkens ghemaect om dat sij den Heere creyten souden. **16** Ende die Heere sal Israel leueren om leroboams sonden die hy ghesondicht heeft, ende Israel heeft doen sondighen. **17** Ende aldus is leroboams huysvrouwe opghestaen, ende wech ghegaen, ende is ghecomen in Thersa. Ende doen sij quam binnen op den dorpel des huys so is dat kint ghestoruen, ende sij hebben dat begrauen. **18** Ende gheheel Israel heeft hem beclaecht nae des Heeren woordt het welck hy ghesproken heeft in die hant van sijnen dienaer Ahias den propheet. **19** Maer dander woorden van leroboam, hoe dat hy ghestreden heeft ende hoe hy gheregneert heeft, siet dese sijn ghescreuen int boeck der woorden vanden daghen der coninghen van Israel. **20** Ende die daghen in die welcke leroboam gheregneert heeft sijn tweentwintich iaren, ende hy is ontslapen met sijnen vaderen, ende Nadab sijn sone heeft voor hem gheregneert. **21** Maer Roboam Salomons sone heeft in Iuda gheregneert. Eenenveertich iaren out was Roboam doen hy begonste te regnener, seventhien iaren heeft hy gheregneert te Ierusalem in die stadt welck die Heere vercoren heeft om dat hy sijnen naem daer stellen soude, wt alle die gheslachten van Israel. Ende sijns moeders naem was Naama, een Ammonijsche vrouwe. **22** Ende Iudas heeft quaet voor den Heere ghedaen, ende sij hebben hem tot gramschap verwekt, bouen allen dat hen vaders ghedaen hadden in hen sonden die sij ghesondicht hebben, **23** Want sij hebben seluer ooc voor hen seluen opghetimmert outaeren ende afgoden beelden ende bosschelkens op alle hooge hoeuelen, ende onder alle die boomen dicke van bladeren. **24** Ooc soo waren daer in dlant verwijfde mans, ende sij hebben alle die afgriselijschen der heydenen ghedaen, die de Heere vernield heeft voor het aenschijn der kinderen van Israel. **25** Maer int vijfste ier van Roboams conincrijck is Selac die coninc van Egijpten opghecomend te Ierusalem, **26** ende hy heeft die scatten van des Heeren huys ghenomen ende des conincs scatten, ende hy heuet al gherooft, ende oock die gulden schilden die Salomon hadde doen maken, **27** voor die welcke die coninc Roboam metalen schilden heeft doen maken, ende die gheleuert in die hant van den ouersten der sciltknechten, ende der gheender die daer waecten voor die doore van des conincs huys. **28** Ende als die coninc in des Heeren huys ghinck soo droeghen sij die schilden die dofficie hadden van voor te gaen, ende daer nae brachten sij die wederomme tot dat wapen huys der sciltknechten. **29** Maer dander van Roboams woorden, ende alle dat hy ghedaen heeft, siet die sijn ghescreuen int boeck der woorden van die daghen der coninghen van Iuda. **30** Ende het is orloghe gheweest tuschen Roboam ende leroboam tot allen daghen. **31** Ende Roboam is ontslapen met sijnen vaderen, ende met hen begrauen in Davids stadt, ende sijns moeders naem was

Raama een Ammanijtsche vrouwe, ende Abiam sijn sone heeft voor hem gheregneert

15 ALdus in dat achthienste ier des conincrijs van Ieroobaam Nabats sone heeft Abiam ouer Iuda gheregneert. **2** Drij iaren heeft hi in Ierusalem gheregneert, sijns moeders naem was Maacha Abessaloms dochter. **3** Ende hy heeft ghewandelt in alle sijns vaders sonden die hy voor hem ghedaen hadde, noch sijn herte en was niet volmaect met den Heere sijnen Godt, ghelyck Dauid sijns vaders herte. **4** Maer om Dauids wille heeft hem die Heere sijn Godt een licht ghegeuen in Ierusalem, also dat hy sijnen sone soude verwecken nae hem, ende Ierusalem oprechten, **5** om dat Dauid recht ghedaen hadde voor des Heeren ooghen, ende niet afgekeert en was van alle dat hy hem beuolen hadde, alle die daghen sijns leuens, wtgenomen dat woort van Vrias den Hethiter. **6** Maer nochtans was daer altijd orloghe tusschen Roboam ende Ieroobaam soo langhe als hi leefde. **7** Maer datter meer is van Abiams woorden, ende alle dat hy ghedaen heeft en sijn die niet bescreuen int boeck der woorden van die daghen der coninghen van Iuda? Ende het was orloghe tusschen Abiam ende tusschen Ieroobaam. **8** Ende Abiam is ontslapen met sijnen vaderen, ende sij hebben hem begrauen in Dauids stadt, ende Asa sijn sone heeft voor hem gheregneert. **9** Aldus heeft Asa die coninck van Iuda gheregneert int twintichste ier van Ieroobaam den coninck van Israel, **10** ende eeneneventig iaren heeft hy gheregneert te Ierusalem. Sijns moeders naem was Maacha Abessaloms dochter. **11** Ende Asa heeft recht ghedaen voor des Heeren aenschijn, ghelyck Dauid sijn vader, **12** ende hy verdreef die verwijfde mans vander aerdien, ende hy suyerde alle die vuylcheden der afgoden die sijn vaderen gHEMAETT hadden. **13** Daer toe heeft hi Maacham sijn moeder oock wech ghedaen, dat sij gheen prinsesse sijn en soude in die sacrificien van Priapus, ende in sijn bosschelken dat sij ghewijt hadde, ende hy heeft sijn speluncke omgheworpen, ende dat alderleelijcste beelt ghebroken, ende hy heeft dat verbrant in die beke cedron, **14** maer die hoochten en heeft hy niet afghenomen. Maer nochtans was het herte van Asa volcomen met den Heere alle sijn daghen, **15** ende hy heeft in de Heeren huys ghedraghen alle dat sijn vader gheheylicht hadde, ende gheloeft, siluer, ende gout, ende vaten. **16** Maer het was orloghe tusschen Asa ende Baasa den coninck van Israel allen hen daghen. **17** Ende Baasa die coninck van Israel is opghetrocken tot Iudam, ende hy heeft Rama opghetimmert datter niemand en soude moghen wt oft ingaan, van Asa des conincks van Iuda weghen. **18** Hierom heeft Asa genomen alle tsiluer ende gout datter gheblewen was in die scatten van des Heeren huys, ende in die scatten van des conincks huys, ende hy heeft dat gegheuen in sijnder knechten handen ende ghesonden tot Benadad den sone van Tabremon Hezions sone coninck van Syrien die in Damasco woonde segghende, **19** Een verbont is tusschen v ende my, ende tusschen mijnen vader ende uwen vader, daer om heb ick v ghiften ghesonden siluer ende gout, ende begheere dat ghy coemt, ende breekt het verbont dat ghy hebt met Baasa den coninck van Israel, ende dat hy van my aftrecke. **20** Benadad concenterende den coninck Asa heeft die princen sijns heys ghesonden in

die steden van Israel, ende sij hebben gheslaghen Ahion, ende Dan, ende Abel-thuys van Maacha, ende gheheel Cennerothe, te weten alle dlant van Nephthali. **21** Als Baasa dat ghehoort hadde, soo heeft hy afghelaten van Rama te timmeren, ende hy is wederom ghegaen te Thersa. **22** Maer die coninck van Asa heeft eenen bode wtghesonden ouer gheheel Iuda segghende, Niemant en sij wtghenomen. Ende si hebben ghenomen die steenen van Rama, ende dat hout waer mede Baasa ghetimmert hadde, ende die coninck Asa heeft daer of ghetimmert Gabaa Beniamin, ende Maspha. **23** Maer dander van alle die woorden van Asa, ende alle sijn vromicheden ende alle dat hy ghedaen heeft, ende die steden die hy ghetimmert heeft, en sijn dese niet ghescreuen int boeck der woorden van den daghen der coninghen van Iuda? Maer nochtans in sijn outheit hadde hy pijn in sijn voeten. **24** Ende hy is ontslapen met sijnen vaderen, ende begrauen met hen in Dauids sijns vaders stadt. Ende Isosaphat sijn sone heeft voor hem gheregneert. **25** Maer Nadab Ieroobaams sone heeft ouer Israel gheregneert in tweede ier van Asa des conincks van Iuda, ende hy heeft ouer Israel gheregneert twee iaren. **26** Ende hy heeft gedaen dat quaet is voor des Heeren aensicht, ende ghewandelt in sijns vaders weghen, ende in sijn sonden, waer mede hy Israel heeft doen sondighen. **27** Maer Baasa die sone Ahie wten huyse van Issachar heeft hem laghen gheleyt, ende heeft hem gheslaghen in Gebbethon welck is der Philistinen stadt, Want Nadab ende gheheel Israel belaghen Gebbethon. **28** Aldus heeft hem Baasa dootgheslaghen int derde ier van Asa des conincks van Iuda, ende hy heeft voor hem gheregneert. **29** Ende als hy gheregneert hadde, soo heeft hy verslaghen alle thuys van Ieroobaam, hi en heeft niet so vele als een ziele laten leuen van sijnen sade, tot dat hy hem heel vernielde nae des Heeren woort dat hy ghesproken hadde door die hand sijns knechts Ahie des Siloniters, **30** om Ieroobaams sonden die hy ghesondicht hadde, ende waer door hi Israel hadde doen sondighen, en om die misdaet waer mede hy ghecreyt hadde den Heere den Godt van Israel. **31** Maer het andere van Nadabs woorden, ende alle dat hy ghedaen heeft, en sijn dese niet bescreuen int boeck der woorden vanden daghen der coninghen van Israel? **32** Ende het is orloghe gheweest tusschen Asa ende Baasa den coninck van Israel alle hen daghen. **33** Int derde ier Asa des conincks van Iuda regneerde Baasa die sone Ahie ouer gheheel Israel in Thersa vierentwintich iaren. **34** Ende hy heeft quaet voor den Heere bedreuen, ende hi heeft ghewandelt in Ieroobaams weghen, ende in sijn sonden, daer mede dat hy Israel heeft doen sondighen.

16 MMAer het woordt des Heeren is gheschiet tot Iehu den sone Hanani teghen Baasa segghende, **2** Om dat ic v wt dat stof verhauen hebbe, ende v ghestelt tot eenen vorst ouer mijn volck van Israel, maer ghy hebt in Ieroobaams wech ghewandelt, ende mijn volc van Israel doen sondighen dat ghy my creyten soudt door hen sonden, **3** siet ic sal afmaeyen die achterste van Baasa, ende die achterste van sijnen huyse, ende ic sal v huys maken ghelyc Ieroobaoms Nabath soons huys. **4** Wie datter van Basa in die stadt sterft, dien sullen die honden eten, ende wie van hem sterft opt velt, dien sullen die voghelen des hemels eten. **5** Maer dandere

der woorden van Baasa, ende al wat hy ghedaen heeft, hy heeft den berch van Samarien ghecocht van Somer, om ende sijn strijden, en sijn dese niet ghescreuen int boeck der twee talenten siluers, ende hy heeft dien betimmert, ende hy woorden vanden daghen der coninghen van Israel? 6 Aldus heeft die stadt die hi ghetimmert hadde ghehoemt metten is Baasa ontslapen met sijnen vaderen ende begrauen in naem Semer des heeren vanden berch van Samarien. 25 Thersa, ende Ela sijn sone regneerde voor hem. 7 Maer Maer Amri heeft quaet ghedaen voor des Heeren aensicht, doen des Heeren woordt ghedaen worde in die hant van ende hi heeft booselijc ghedaen bouen alle die voor hem lehu den sone Hanani des propheetts teghen Baasa ende gheweest waren. 26 Ende hy heeft ghewandelt in alle die teghen sijn huys, ende teghen alle tquaet dat hy ghedaen weghen van Ierooboam Nabats sone, ende in sijn sonden hadde voor den Heere, om hem te creyten door die werken waer mede hy Israel hadde doen sondighen, om den Heere sijnder handen, dat hy worden soude ghelyck het huys van den Godt van Israel tot gramschap te creyten door sijn Ierooboam, om dese sake heeft hy hem ghedoot, dat is lehu ydhelden. 27 Maer dander woorden van Amri, ende sijn den sone Hanani den propheet. 8 Int sessentwintichste iael strijden die hy ghedaen heeft, en sijn dese niet ghescreuen van Asa des conincs van Iuda, heeft gheregneert Ela die int boeck der woorden van die daghen der coninghen van sone Baasa ouer Israel in Thersa twee iaren. 9 Ende sijn Israel? 28 Ende Amri is met sijnen vaderen ontslapen, ende knecht Zambri een capiteyn van die helict der ruyters te begrauen in Samarien, ende Achab sijn sone heeft voor peerde, is teghen hem opghestaen, ende Ela was in Thersa hem gheregneert. 29 Maer Achab die sone van Amri, heeft drinckende, ende droncken int huys van Arsa des prouost oer Israel gheregneert achtendertichste iael van Asa van Thersa. 10 Hier om Zambri daer in vallende heeft hem den coninck van Iuda. Ende Achab die sone Amri heeft gheslaghen ende ghedoot int seuen ende twintichste iael oer Israel gheregneert in Samarien tweentwintich iaren. 30 Asa des conincs van Iuda, ende hy regneerde voor hem. 11 Ende doen hy regneerde ende gheseten was op sijnen rijcs stoel, soo heeft hy verslaghen alle thuys van Baasa, ende hy en heeft daer af niet eenen ghelaten aenden want pissende, ende sijn maescap ende vrinden. 12 Ende Zambri heeft alle thuys van Basa wech verdaen nae des Heeren woort, dat hy tot Basa ghesproken hadde door die hant lehu des propheetts 13 om alle die sonden van Baasa, ende die sonden Ela sijns soons die ghesondicht hebben ende Israel doen sondighen, creytende den Heere den God van Israel door haer ydhelden. 14 Maer dander woorden van Ela, ende alle dat hy ghedaen heeft, en sijn dese niet ghescreuen int boeck der woorden van die daghen der coninghen van Israel? 15 Int seuen ende twintichste iael Asa des conincs van Iuda, heeft Zambri gheregneert seuen daghen in Thersa. Ende het heyr belach Gebbethon der Philistinen stadt. 16 Ende als sij hoorden dat Zambri teghen den coninck opghestaen was ende hem verslaghen hadde, so heeft gheheel Israel voor hen seluen eenen coninck ghemaect Amri die op dien dach een opper veltheere was ouer Israel inden leger. 17 Hierom is Amri ende gheheel Israel met hem opghetrocken van Gebbethon, ende sij belaghen Thersa. 18 Maer Zamri siende dat die stadt soude ghewonnen worden, is int palays gheghaen ende heeft sij seluen verbrant met des conincs huys, 19 ende hy is ghestoruen in sijn sonden die hy ghesondicht hadde quaet doende voor den Heere ende wandelende in Ierooboams wech, ende in sijn sonde waer mede dat hy Israel heeft doen sondighen. 20 Maer het andere der woorden van Zambri, ende sijnder laghen, ende tyrannie, en sijn dese niet ghescreuen int boec der woorden van die daghen der coninghen van Israel? 21 Doen werde het volck van Israel ghedeelt in twee deelen, die helict des volcks volchte Thebni Gineths sone om hem coninck te maken, ende die helict volchte Amri. 22 Maer het volck dat met Amri was worde machtiger, dan het volck dat Thebni Gineths sone volchte, ende Thebni is ghestoruen, ende Amri heeft gheregneert. 23 Int eenendertichste iael van Asa des conincs van Iuda heeft Amri gheregneert ouer Israel twaelf iaren, in Thersa heeft hy ses iaren gheregneert. 24 Ende

hy heeft den berch van Samarien ghecocht van Somer, om ende sijnder handen, dat hy worden soude ghelyck het huys van Ierooboam Nabats sone, ende in sijn sonden hadde voor den Heere, om hem te creyten door die werken waer mede hy Israel hadde doen sondighen, om den Heere sijnder handen, dat hy worden soude ghelyck het huys van den Godt van Israel tot gramschap te creyten door sijn Ierooboam, om dese sake heeft hy hem ghedoot, dat is lehu ydhelden. 27 Maer dander woorden van Amri, ende sijn den sone Hanani den propheet. 8 Int sessentwintichste iael strijden die hy ghedaen heeft, en sijn dese niet ghescreuen van Asa des conincs van Iuda, heeft gheregneert Ela die int boeck der woorden van die daghen der coninghen van sone Baasa ouer Israel? 28 Ende Amri is met sijnen vaderen ontslapen, ende knecht Zambri een capiteyn van die helict der ruyters te begrauen in Samarien, ende Achab sijn sone heeft voor peerde, is teghen hem opghestaen, ende Ela was in Thersa hem gheregneert. 29 Maer Achab die sone van Amri, heeft drinckende, ende droncken int huys van Arsa des prouost oer Israel gheregneert achtendertichste iael van Asa van Thersa. 10 Hier om Zambri daer in vallende heeft hem den coninck van Iuda. Ende Achab die sone Amri heeft gheslaghen ende ghedoot int seuen ende twintichste iael oer Israel gheregneert in Samarien tweentwintich iaren. 30 Ende Achab die sone Amri, heeft quaet bedreuen voor des Heeren aensicht, bouen alle die voor hem gheweest waren, 31 Ten was hem ooc niet ghenoech dat hy wandelde in die sonden van Ierooboam Nabats sone, maer daer en bouen heeft hy tot een huysvrouwe ghenomen Iezabel Eth-baal des coonincs vanden Sidoniters dochter. Ende hy is wech ghegaen, ende heeft ghedient Baal ende dien aenbeden. 32 Ende hy heeft Baal eenen outaer ghestelt in Baals tempel den welcken hy ghetimmert hadde in Samarien, 33 ende hy plante een boschelken, ende Achab heeft daer toe meer ghedaen in sijn werck den Heere den God van Israel tot granscap verwekkende meer dan alle die coninghen van Israel die voor hem gheweest sijn. 34 In sijnen daghen heeft Hiel van Bethel Iericho opghetimmert, in Abiram sijnen iersten geboren sone heeft hy die stadt gefunderte, ende in Segub sijnen ioncsten sone heeft hy die poorten van die stadt ghestelt nae des Heeren woort dat hy ghesproken hadde in die hant van Iosue Nuns sone.

17 ENDE Elias die Thesbiter vanden inwoonders van Galaab heeft gheseyt tot Achab, Alsoe warachtelick als die Heere die Godt van Israel leeft, voor wiens aensicht ick staen, so en salt binnen desen iaren noch dawu noch reghen sijn dan nae die woorden mijns monts. 2 Ende dat woort des Heeren is tot hem ghesciet segghende, 3 Gaet van hier ende gaet teghen Oosten ende weest verborghen aen die beke Carith die teghen ouer die lordane is, 4 ende aldaer suldi vander beken drincken, ende ich heb den rauen beuolen dat sij v daer voeden. 5 Hier om is hy wech ghegaen ende heeft ghedaen nae des Heeren woort, ende als hy wech ghegaen was, soo is hy gheseten aen die beke Carith, die teghen ouer die lorda-ne is. 6 Ende die rauen brachten hem broot ende vleesch des morghens, desghelijcs ooc broot ende vleesch tsauonts, ende hy dranc van die beke. 7 Maer nae sommighe daghen is die beke verdroocht (want ten hadde op die aerde niet ghereghent.) 8 Hierom is het woort Gods tot hem ghesciet segghende, 9 Staet op ende gaet in Sarepta der Sidoniters stadt, ende ghi sult daer blijuen, want ic heb daer eender weduwen beuolen dat sij v voede. 10 Hij is opghestaen, ende wech gheghaen in Sarepta.

Ende als hy comen was aan die stadt poorte, so sach hi daer des Heeren propheten doode, so heeft hy hondert propheten een vrouwe die weduwe was hout rapende, ende hy heeftse ghenomen ende die gheborghen by vijftich ende vijftich gheroepen ende tot haer gheseyt, Gheeft my een weynich waters in een vaetken om te drincken. **11** Ende doen sij wech gheinck om te halen, heeft hi achter haren rugghe gheroepen segghende, Ic bidde v haelt my ooc een montvol broots in v hant. **12** Die welcke heeft gheantwoort, Soo warachtelijck als die Heere v Godt leeft, ick en heb gheen broot, dan so veel meels in een cruycke alsmen met een hant soude moghen begrijpen, ende een luttelen olien in eenen olie pot, siet ick rape twee honten, om te gaen ende dat te bereyden voor my ende mijnen sone, dat wij eten ende steruen. **13** Tot die welche heeft Elias gheseyt, En wilt niet vreesen, maer gaet hen, ende doet ghelyck ghy gheseyt hebt, maer nochtans maect ierstmael voor my van dien seluen meelken een cleyne coexken onder die asschen ghebacken ende brengt my dat, ende namaels suidi voor v ende uwen sone een maken, **14** Want dit seyt die Heere die Godt van Israel, Die meel cruycke en sal niet ydel worden, noch den olie pot en sal niet ghemindert worden, tot den dach toe als Godt reghen gheuen sal op dat aensicht der aerden. **15** Die welcke is wech gheghaen ende heeft nae Elias woordt ghedaen, ende hy heeft gegheten, ende sij, ende alle haer huys, **16** ende van dien dach aen en faelgeerde die meelcruycke niet, ende den olie pot en is niet ghemindert nae des Heeren woort dat hy ghesproken hadde in die hant van Elias. **17** Maer nae desen eest ghesciet dat der vrouwen des huys weerdinnen sone sieck is ghworoden, ende die siechte was seer sterck, also dat in hem gheenen adem en bleef. **18** Hier om heeft sij tot Eliam gheseyt, Wat heb ic met v te doen man Gods? sijt ghy by my inne comen om dat mijn boosheden souden herdacht worden, ende dat ghy mijnen sone soudt dooden? Ende Elias heeft tot haer gheseyt, Gheeft my uwen sone, **19** Ende hy heeft dien van haren schoot ghenomen ende ghedraghen in die bouenste eetcamer daer hy logeerde, ende gheleyt op sijn beddeken, **20** ende hy heeft tot den Heere gheroepen ende gheseyt, O Heere mijn Godt, hebdy oock dese weduwe (by die welcke ic eneichsins onderhouden worde) verdriet aenghedaen, dat ghy haren sone dooden soudt? **21** Ende hi heeft sij seluen wtgestrect ende ghemeten ouer dat kint drijmael, ende gheroepen totten Heere ende gheseyt, O Heere mijn Godt ick bidde v laet doch dees kints ziele weder in sijn binneste comen. **22** Ende die Heere heeft Elias stemme verhoort, ende des kints ziele is weder in hem ghecomen, ende tis wederom leuende worden. **23** Ende Elias heeft dat kint ghenomen, ende van der eedtcameren af ghebracht in dat onder huys, ende sijnder moeder gegeuen, ende hi heeft tot haer gheseyt, Siet v sone is leuende. **24** Ende die vrouwe heeft tot Eliam gheseyt, Nu heb ick hier aen bekent dat ghy een man Godts sijt, ende dat het woort des Heeren in uwen mont waarachtig is.

18 NAE veel daghen soo is des Heeren woort ghedaen
aan Eliam int derde iaer segghende, Gaet hen ene
vertoont v Achab dat ick reghen gheve op dat aenschijn der
aerden. **2** Hierom is Elias ghegaen om hem te vertoonen
voor Achab. Ende den hongher was seer groot in Samarien
3 Ende Achab heeft gheroepen Abdiam sijnen hoofmeester.
4 Ende Abdias vreesde den Heere seere, want doen lezabel

des Heeren propheten doode, so heeft hy honderd propheten in speluncken, ende voedde die met broot ende water. **5** Hierom heeft Achab tot Abdiam gheseyt, Gaet hen ene door dlant tot alle die water fonteynen, ende in allen die valleyen, oft wij byauontueren cruyt vinden mochten, ende behouden onse peerden ende muylen, ende dat die behelpiche beesten niet gheheel verloren en gaen. **6** Ende sij hebben onder hen die landen ghedeylt, om die rontsomme door te gaen. Achab ghinc door den eenen wech ende Abdias door eenen anderen wech versceyden van malcanderen. **7** Ende doen Abdias inden wech was, soo is hem Elias te ghemoechte comen, ende doen hi hem ghekent hadde, soo is hy op sijn aensicht gheualen, ende hy heeft gheseyt, En sijdi niet mijn heere Elias? **8** Tot den welcken hy gheantwoort heeft, Ick bent, Gaet hen ene, ende segt uwen heere, Elias is hier. **9** Ende hy seyde, Wat heb ick misdaen, dat ghy my uwen knecht in Achabs hant leuert dat hy my doode, **10** Soo warachtelijck als die Heere v God leeft, daer en is gheen volck oft conincrijck daer mijn heere niet ghesonden en heeft om v te soeken, ende doen sij alle antwoorden, hy en is hier niet, soo heeft hy alle die conincrijcken ende nation besworen, om dat ghi niet gheuonden en wordet. **11** Ende nu segdi tot my, Gaet hen ene segt uwen heere, Elias is hier, **12** Ende als ic van v sal ghegaen sijn, soo sal des Heeren gheest v wegdraghen tot eenighe plaatse die ic niet en weet ende ic sal comen ende bootscappen dit Achab, ende eest dat ick v dan niet en vinde, soo sal hy my dooden, ende v knecht vreest den Heere van sijnder ioncheyt aen, **13** En eest v mijnen heere niet te kennen ghegeuen wat ic ghedaen hebbe doen lezabel des Heeren propheten doodde, dat ic hondert mannen van des Heeren propheten verberchde by vijftich ende vijftich in die speluncken ende voedde die met broot ende water? **14** Ende ghy segt nv, Gaet hen ene segt uwen heere, Elias is hier, dat hy my doode. **15** Ende Elias seyde, Alsoo warachtelijck als die Heere der heyrscaren leeft, voor wiens aenschijn ic stae, soo sal ic my heden voor hem vertoonen. **16** Hierom is Abdias Achab te ghemoechte ghegaen, ende hy heuet hem te kennen ghegeueen, ende Achab is Elias te ghemoechte ghegaen. **17** Ende als hy hem ghesien hadde, seyde hy, En sijdi niet die ghene die Israel verstoort? **18** ende hy heeft gheseyt, Ic en heb Israel niet verstoort, maer ghy ende ws vaders huys, die des Heeren gheboden verlaten hebt ende sijt Baalim gheuolcht, **19** Maer nochtans sendt wt ende verghadert tot my gheheil Israel opden berch Carmelus, ende oock die vierhondert ende vijftich propheten van Baal, ende die vierhondert propheten der bosschelkens die van lezabels tafel eten. **20** Achab heeft ghesonden tot alle die kinderen van Israel, ende hy heeft die propheten vergadert op den berch Carmelus. **21** Ende Elias comende by alle dat volc heeft gheseyt, Hoe langhe ghaedi manck op twee sijden? Is die Heere God soo volcht hem, maer eest Baal soo volcht dien. **22** Ende dat volck en antwoorde hem niet een woort. Ende Elias heeft wederom totten volcke gheseyt, Ick ben alleen ouerbleuen een profeet des Heere, maer Baals propheten sijn vierhondert ende vijftich mannen, **23** Men gheue ons twee ossen, ende laet henlieden den eenen osse

voor hen wtkiesen, ende dien in stukken houwende opt hout leghen, maer gheen vier daer onder steken, ende ick sal den anderen osse nemen, ende opt hout legghen, maer gheen vier daer onder steken, **24** Roep ghy uwer goden namen aen, ende ick sal mijns Heeren naem aeroopen, ende die Godt die welcke doort vier verhooren sal, die sij een Godt. Ende alle volck antwoordende heeft gheseyt, Dits een seer goede voorlegginghe. **25** Hier om heeft Elias tot Baals propheten gheseyt, Kiest voor v den eenen osse, die hy hen ghegeuen hadde, so hebben sij dien bereyt, ende Baals naem aengheroepen van smorghens tot middach toe, segghende, Baal verhoort ons. Ende daer en was gheen stemme noch iemant die antwoorde, ende sij hebben ouer den outaer ghespronghen den welcken sij ghemaect hadden. **27** Ende alst nv middach was, so bespote Elias henlieden segghende, Roepet met meerder stemmen, want hy is een godt, ende by auontueren spreect hy, oft hy is in die herberghe, oft op die reyse, oft seker hy slaept, dat hy ontweke. **28** Hier om riepen sij met luyder stemmen ende sij doorsneden hen seluen met messen ende vliemen tot dat sij heel bebloet worden. **29** Maer doen den middach oerleden was, ende die wijle dat sij propheeteiden den tijt ghecomen was datmen pleech tsacrificie te offeren, ende daer gheen stemme ghehoort en worde, ende niemant en antwoorde, noch de bidders en aenmercte, **30** soo heeft Elias tot alle dat volck gheseyt, Coemt te mywaerts. Ende doen dat volck by hem quam soo heeft hy des Heeren outaer vermaect die ghebroken was, **31** Ende hy heeft twaelf steenen phenomen, nae dat ghetal der gheslachten van Iacobs kinderen, tot den welcken des Heeren woordt ghesciet is segghende, Israel sal uwen naem sijn, **32** ende hy heeft van dien steenen eenen outaer opghettimmert inden naem des Heeren, ende hy heeft eenen waterloop ghemaect ghelyck door twee groefkens rontsomme den outaer, **33** ende hy heeft dat hout ghesciet, ende den osse ghedeelt by sijn ledien ende die opt hout gheleyt, ende seyde, **34** Vult vier watercruycken met water, ende ghiert dat op die heelbrantofferande ende op dat hout, ende hy heeft wederom gheseyt, Doet dat oock ten tweeden male. Ende als si dat ten tweedenmale ghedaen hadden, seyde hy, Doet dat selue noch ten derdenmale. Ende sij hebben dat ten derdenmale ghedaen, **35** ende die wateren liepen rontsomme den outaer, ende die groeue vanden waterloop worde al vol. **36** Ende alst tijt was datmen den heelenbrantoffer offeren soude, soo heeft Elias die propheten aencomende gheseyt, O Heere Abrahams ende Isaacs ende Israels Godt, thooft heden dat ghy Israels Godt sijt, ende ick v knecht, ende dat ick alle dese woorden nae v ghebocht ghedaen hebbe, Verhoort my Heere, verhoort my, **37** op dat dit volck leere kennen, dat ghy die Heere die Godt sijt, ende dat ghy hen herte wederom bekeert hebt. **38** Doen is dat vier des Heeren nederghewallen, ende heeft verslonden den heelen brantoffer ende dat hout ende die steenen, ooc mede dat gestubbe ende dat water welck inden waterloop was opleckende, **39** Dwelck als alle volck ghesien hadde, soo eest op sijn aensicht gheuallen, ende heeft gheseyt, Die Heere is Godt selue, Die Heere is Godt selue. **40** Ende Elias seyde tot hen, Grijpt Baals propheten, ende en laet niet eenen van hen ontuilieden. Ende als sij die gheuanghen hadden, soo heeft Elias die gheleydt aen die beke van Cison ende die daer ghedoodt. **41** Ende Elias heeft tot Achab gheseyt, Gaet opwaerts, eet ende drinct, want daer is een gheruysch van veel reghens. **42** Achab is opwaerts ghereyst om te eten ende te drincken, maer Elias is gheclommen op den tsop vanden berch Carmelus, ende nederghethebocht ter aerden heeft hy sijn aensicht tusschen sijn knien ghesteld **43** ende gheseyt tot sijnen dienaer, Gaet opwaerts, ende siet wt ter zee waerts. Ende als hy opgheghaen was, ende besien hadde, soo heeft hy gheseyt, Daer en is niet met allen. Ende Elias seyde weder tot hem, Gaet wederom seuen reyzen. **44** Maer in die seuenste reyse siet so quam daer een cleyn wolcken op wter zee ghelyck eens menschens voetstappe. Ende hy seyde, Gaet opwaerts ende segghet Achab, Spant aen uwen waghen ende reyst nederwaerts, dat v den reghem niet en ouerualle. **45** Ende doen hy by hem keerde herwaerts ende derwaerts, siet die hemelen sijn heel verduystert gheworden, ende wolcken ende winden ende het is eenen grooten reghen worden. Aldus is Achab opgheghaen, ende wech ghereyst te lezrahel, **46** ende die hant des Heeren is op Eliam ghesciet, Ende hy liep henen met opghescorte lendenen voor Achab, tot dat hy quam te lezrael.

19 ENde Achab heeft Iezabel ghebootsapt alle tghene dat Elias ghedaen hadde, ende hoe dat hy alle die propheten metten swaerde verslaghen hadde. **2** Ende Iezabel heeft eenen bode aen Eliam ghesonden segghende, Dit moeten my die goden doen, ende dat noch daer toe doen, eest dat ick v ziele morghen te deser vren niet en stelle ghelyck een van dien. **3** Hier om heeft Elias gheureest, ende opstaende is hy wech gheghaen werwaerts dat hem sijnen wille droech. Ende hy is ghecomen in Bersabee Iuda, ende heeft daer sijnen knecht ghelaten, **4** ende hi is in die woestijne ghegaen een dach reyse. Ende als hy comen was, ende sadt onder eenen geneuerboom, soo heeft hy sijnder zielen begheert dat sij steruen soude, ende seyde, O Hee-re het is my ghenoech, haelt mijn ziele, want ick en ben niet beter dan mijn vaderen. **5** Ende hy heeft hem nedergheworpen, ende is ontslapen in die scaduwe vanden geneuer boom. Ende siet die Enghel des Heeren heeft hem gheraect ende tot hem gheseyt, Staet op, ende etet, **6** Hy heeft ommeghesien, ende siet aen sijn hoofd was een broot onder die asschen ghebacken, ende een vaetken waters. Aldus heeft hy ghegheten ende ghedroncken, ende is wederom ontslapen. **7** Ende die Enghel des Heeren is weder comen ten tweedenmael ende heeft hem gheraect ende tot hem gheseyt, Staet op ende etet, want v staet noch eenen grooten wech te gaen. **8** Ende als hy opghestaen was, soo heeft hy ghegheten ende ghedroncken, ende hy heeft ghewandelt door die cracht van dier spijsen veertich daghen ende veertich nachten, totten berch Gods Horeb. **9** Ende doen hy daer comen was, soo is hy bleuen in een speluncke. Ende siet des Heeren woordt is tot hem ghedaen, ende heeft hem gheseyt, Wat maect ghy hier Elia? **10** Ende hy heeft gheantwoort, Met ialoursche liefde heb ick

ialours gheweest voor den Heere den Godt der heyrscaen, 4 Ende die coninck van Israel heeft gheantwoordt, Nae v om dat die kinderen van Israel het verbont des Heeren woort (mijn Heere die coninc) so ben ic uwe ende alle dat my verlaten hebben. V outaeren hebben sij ghebroken, ende v propheten doot gheslaghen metten swaerde, ende ick ben gheseyt, Dit seyt Benadad die ons aen v ghesonden heeft, V alleen ouerbleuen, ende sij suecken mijn ziele om die af te nemen. 11 Ende hy seyde hem, Gaet wt, ende staet opden siluer ende v gout, ende v huysvrouwen, ende v kinderen sult berch voor den Heere, ende siet die Heere gaet voorby, ende ghy my gheuen. 6 Hierom sal ic morghen te deser seluer eenen groeten ende stercken wint die berghen omkeerende, ende die steenroetsen in stukken brekende is voor den Heere, die Heere en was in den wint niet, ende nae dien wint vren mijn knechten aen v senden, ende sij sullen v huys quam een beruerte, die Heere en was in die beruerte niet, 12 Ende nae die beruerte quam een vier, die Heere en was doorsoecken ende uwer knechten huys, ende alle dat hen die ouders des lants, ende gheseyt, Aenmerct ende siet hoe int vier niet, ende nae dat vier quam een blasinghe van een belieuen sal, sullen sij in haer handen nemen ende wech dunne locht. 13 Doen Elias dat hoorde heeft hy sijn aensicht draghen. 7 Maer die coninck van Israel heeft gheroepen alle met sijnen mantel bedect, ende wtgheghaen sijnde heeft hy ghestaen in die doore der speluncken, Ende siet een stemme dat hy ons laghen leyt, want hy heeft aen my ghesonden quam tot hem segghende, Wat maect ghy hier Elia? 14 Ende om mijn huysvrouwen, ende sonen, ende om siluer ende gout ende ic en hebs niet gheweyghert. 8 Maer alle die heersche den coninc, Alle die dinghen (waerom dat ghy aen gouds ende alle het volc hebben tot hem gheseyt, En hoort niet, noch en gheeft hem gheen consent. 9 Hier om heeft die coninck Benadads knechten gheantwoort, Segt mijnen ouders ende alle het volc hebben tot hem gheseyt, En hoort dinck en mach ick niet doen. Ende die boden wederom gaende hebben hem dit ouerghedraghen, Die welcke heeft wederom ghesonden ende gheseyt, 10 Dit moeten my die goden doen, ende dese dinghen noch daer toe, eest sake dat het gestubbe van Samarien ghenoech sal sijn om die handen te vullen des volcs dat my navolcht. 11 Ende die coninck van Israel antwoordende heeft gheseyt, Segghet hem, Die ten strijde omgort is, en gloriere niet also zeere als die ontgot is. 12 Maer het is ghesiet doen Benadad dit woort ghehoort hadde, dat hy dranc met die coninghen in die tenten, ende hy heeft sijnen knechten gheseyt, belegghet die stad rontsomme. Ende sij hebben die rontsomme beleyd. 13 Ende siet een propheet comende by Achab den coninc van Israel heeft tot hem gheseyt, Dit seyt die Heere, Ghy hebt emmer dese ouergroote menichte ghesien? siet ick sal die heden in v hant leueren, dat ghy weten moect heft die hant cussende. 19 Hierom Elias van daer ghereyst dat ic die Heere ben. 14 Ende Achab heeft gheseyt, Door sijnde heeft Elizeum Saphats sone gheuonden ackerende wien. Ende hy heeft tot hem gheseyt, Dit seyt die Heere, Door die knapen vanden vorsten der lantscappen. Ende met twaelf paer ossen, ende onder die metten twaelf paer hy seyde, Wie sal beghinnen te strijden? Ende hy heeft ossen ackerden was hi een. Ende doen Elias by hem comen was, soo heeft hy sijnen mantel op hem gheleyt. 20 Die gheseyt, Ghy. 15 Hierom heeft hy ouertelt die knechten welcke is terstont gheloopen nae Eliam (achterlatende die ossen) ende hy seyde, Ick bid v laet my doch mijnen vader van die princen der lantscappen, ende heeft gheuonden ende mijn moeder cussen, ende alsoo sal ic v volghen. Ende het ghetal van tweehondert ende tweendertich, ende daer hy heeft hy het volck ghetelt, alle die kinderen van Israel wedderom, want ick heb v ghedaen dat my toebehoorde. 21 nae heeft hy het volck ghetelt, alle die kinderen van Israel Maer doen hy van hem wederom comen was, soo heeft ghecomen waren. 17 Ende die knechten van die princen der met der ossen ploech heeft hi dat vleesch ghecoect ende lantscappen sijn wtghetrocken int tvorste vanden heyr. Aldus den volcke ghegeheuen, ende sij hebben dat gheten. Ende heeft Benadad boden wtghesonden, die welcke hem hebben opstaende is hy wech gegaen, ende Eliam gheulcht, ende ghebootscapt segghende, Daer sijn mannen wt Samarien diende hem.

20 ENde Benadad die coninck van Syrien heeft alle sijn heyr vergadert, ende tweendertich coninghen met hem, ende peerden ende waghenen, ende optreckende heeft hy ghestreden teghen Samarium ende beleyde die. 2 Ende boden wtsende tot Achab den coninck van Israel in die stad heeft hy gheseyt, 3 Dit seyt Benadad, V siluer ende v gout is mijne, ende v huysvrouwen ende v beste sonen sijn mijne.

Ende die coninck van Israel is ook wtghetrocken ende heeft gheuen, ende maect voor v straten in Damasco, ghelyc mijn verslaghen die peerden ende waghenen, ende hy heeft vader in Samarien ghedaen heeft, ende als ic een verbont Syrien gheslagen met eenen grooten slach. **22** (Ende die propheet by den coninck van Israel comende heeft hem gheseyt, Gaet hen ene weest vroom, ende weet ende besiet wat ghy doet, want ten naesten iare sal die coninck van Syrien teghen v optrecken.) **23** Maer des conincs van Syrien knechten hebben tot hem gheseyt, Die berchgoden sijn hen goden, ende daer om hebben sij ons verwonnen, maer tis beter dat wij teghen hen strijden in die platte neder landen, ende dan sullen wij hen verwinnen. **24** Hier om doet dit woordt, Doet alle die coninghen wech een ieghelyc van uwen heyre, ende stelt princen in hen steden, **25** ende veruult het ghetal der strijbaer mannen, die van uwen volck verslaghen sijn, ende peerden, nae dat die peerden te voren waren, ende waghenen ghelyc die wagenen die ghy te voren hebt ghehad, ende wij sullen teghen hen strijden in die platte nederlanden, ende ghi sult sien dat wij hen verwinnen sullen. Hy heeft haerlieder raet gheloofte ende alsoo ghedaen.

26 Aldus doen het iaer ouerleden was, heeft Benadad die mannen van Syrien ghetelt, ende hy is opghetrocken in Apher om teghen Israel te strijden. **27** Maer die kinderen van Israel sijn ghetelt gheweest, ende nemende victiale sijn sij gherest daer teghen, ende sij hebben haren heyrleger teghen hen ouer ghemaect, ghelyc twee cleyn cudden van gheyten. Maer die Syriers ouerdecten dat lant. **28** (Ende een man Gods daer comende heeft gheseyt den coninck van Israel, Dese woorden seyt die Heere, Om des wille dat die Syriers geseyt hebben, Die Heere is der berghen Godt, ende hy en is gheen Godt der valleyen, daerom sal ic alle dese groote meniche in v handen leueren, ende ghy sult weten dat ic die Heere ben.) **29** Ende sij scichten seuen daghen lanck haer slachordenen teghen malcanderen, so wel dese als die, ende opden seuensten dach is den strijt ghesciert, ende die kinderen van Israel hebben vanden Syriers hondert duysent voetnachten verslaghen op eenen dach, **30** maer die te Aphec bleuen waren sijn gheulucht in die stadt, ende daer is eenen gheuallen op seuen ende twintich duysent menschen die daer ouerbleuen waren. Ende Benadad vluchtende is in die stadt ghecomen, in een camerken welck binnen die camer was, **31** ende sijn knechten hebben tot hem gheseyt, Siet wij hebben ghehoort dat die coninghen van thuys van Israel goedertieren sijn, Hierom laet ons sacken aen ons lendenen doen, ende cordekens op onse hoofden, ende laet ons wtgaen tot den coninck van Israel, by auontueren sal hy onse zielen behouden. **32** Sij hebben hen lendenen met sacken omghegort, ende corbekens op haerlieden hoofden ghedaen, ende sij sijn ghecomen tot den coninck van Israel ende hebben hem gheseyt, V dienaer Benadad seyt, Ick bidde v laet mijne ziele leuen. Ende hy seyde, Eest dat hi noch leeft soo eest mijn broeder, **33** Het welck die mannen ghenomen hebben voor een goet teeken van gheluck, ende sij hebben met haesten dat woort wt sijnen monde genomen ende gheseyt, V broeder Benadad. Ende hy seyde tot hen, Gaet hen ene brengt hem by my. Hier om is Benadad tot hem wtcomen, ende hy heeft hem opghehauen in sijnen waghen. **34** Ende Benadad seyde tot hem, Die steden wel mijn vader, uwen vader aghanomen heeft, sal ick v weder

gheuen, ende maect voor v straten in Damasco, ghelyc mijn met v ghemaect hebbe, so sal ic van v sceyden. Aldus heeft hy een verbont met hem ghemaect ende heeft hem laten gaen. **35** Doen heeft een man van der propheten kinderen gheseyt tot sijnen gheselle door des Heeren woort, Slaet my. Maar hy en wilde hem niet slaen. **36** Den welcken hy gheseyt heeft, Om dat ghy des Heeren stemme niet en hebt willen hooren, siet ghy sult van mi wech gaen, ende eenen leuw sal v slaen. Ende doen hi een luttelken van hem ghegaen was, sooo heeft hem eenen leuw vonden ende gheslaghen. **37** Ende hy hebbende noch eenen anderen man gheuonden, heeft tot hem gheseyt, Slaet mi, Die welcke heeft hem gheslaghen ende ghewont. **38** Aldus is die propheet wech ghegaen, ende den coninck van Israel te ghemoeite comen op den wech, ende hy heeft sijnen mont ende sijn oogen verandert met bespraytsel van ghestubbe. **39** Ende doen die coninck voorby ghegaen was sooo heeft hy totten coninck gheroepen ende gheseyt, V dienaer is wt ghetrocken om te strijden van by, ende doen daer een man gheuloden was, so heeft een ander dien tot my ghebracht ende gheseyt, Bewaert deser man, eest dat hy v ontloopt, soo sal v ziele voor sijn ziele sijn, oft ghy sult daer voor een talent siluers gheue. **40** Ende doen ick verbaest sijnde my herwaerts ende derwaerts keerde, soo was die man haestelijck wech wten oogen. Ende die coninck van Israel heeft tot hem gheseyt, Dit is v vonnis dat ghy selue ghegeheuen hebt. **41** Ende hy heeft terstont dat stubbe van sijn aensicht gheuaecht, ende die coninck van Israel heeft hem ghekent dat hy een vanden propheten was, **42** Die welcke seyde tot hem, Dese woorden seyt die Heere, Om dat ghi den man die den doot verdient hadde wt uwer hant hebt lateren gaen, so sal v ziele voor sijn ziele sijn, ende v volck voor sijn volck. **43** Hier om is die coninck van Israel wederom ghekeert in sijn huys, versmadende te hooren, ende hi is al rasende van gramscap comen in Samarien.

21 ENDE nae dese woorden op dien tijt hadde Naboth die lezraheliter eenen wijngaert die te Iezrael was by Achab des conincs van Samarien palays. Hierom heeft Achab tot Naboth ghesproken segghende, **2** Gheft my uwen wijngaert dat ick daer af eenen warmoeshof maken mach, want hi is my nae gheleghen ende by mijn huys, ende ic sal v daer eenen beteren wijngaert voor gheven, oft (dunct v dat profitelijcker) eenen prijs van siluer soo groot als hi weert is. **3** Den welcken heeft Naboth gheantwoort, De Heere sij mij ghenadic dat ic mijnder vaderen erfdom v niet en gheue. **4** Hierom is Achab in sijn huys comen veronweerdicht ende op sijn tanden bijtende, om dit woort dat hem Naboth die lezraheliter ghesproken hadde, segghende, Ic sal v mijnder vaderen erfdom niet gheue. Ende hy heeft hem seluen op sijn beddeken gheworpen ende sijn aensicht ommeghekeert teghen den want, ende hy en heeft gheen broot gheten. **5** Maer Iezabel sijn huysvrouwe is by hem comen, ende heeft hem gheseyt, Wat is dit daer om dat v ziele bedroeft is? ende waer om en eedt ghy gheen broot? **6** Hy antwoorde haer, Ic heb Naboth den lezraheliter ghesproken ende hem gheseyt, Gheft my uwen wijngaert nemende ghelt, oft belieuet v, ic sal v eenen beteren wijngaert daer voor gheuen. **7** Ende hy

heeft gheseyt, ic en sal mijnen wijngaert niet gheven. Hierom heeft lezabel sijn huysvrouwe tot hem gheseyt, Ghy sijt van grooter heerlijcheyt ende macht ende ghi regeert dat rjick van Israel wel, staet op ende eedt broot, ende weest goets moets, ick sal v Naboths des lezraheliters wijngaert gheuen. **8** Aldus heeft sij brieuen ghescreuen wt Achabs naem, ende die gheteekent met sijnen rinck, ende ghesonden aan die ouders ende beste die in sijn stadt waren, ende met Naboth woonden. **9** Ende dit was den sin vanden brief, Doet een vasten vercondighen, ende doet Naboth sitten tusschen die ierste des volcs, **10** ende maect toe al heymelicjke twee mannen belials kinderen teghen hem, ende laet die valsche ghetuyghenis segghen, Hy heeft Godt ende den coninck ghebenedijt, ende leyf hem buyten, ende steent hem, ende laet hem also steruen. **11** Hierom hebben sijn borghers die outste van gheboorten, ende die treffelijcste die met hem in die stadt woonden gheadaen alsooz lezabel hen beoulen hadde, ende ghelyck in den brief ghescreuen was die sij tot henlieden ghesonden hadde, **12** Sij hebben een vasten doen wtroepen, ende sij hebben Naboth doen sitten tusschen die eerlijcste des volcs. **13** Ende sij hebben twee mannen des duyuels kinderen voorts ghebracht, ende die doen sitten teghen hem, ende sij (te weten als duyuelsche mannen) hebben teghen hem ghetuycht voor die menichte, Naboth heeft Godt ende den coninck ghebenedijt, Om welcke sake hebben si hem wt die stadt gheleyt, ende met steenen ghedoodt. **14** Ende sij hebben aan lezabel ghesonden segghende, Naboth is ghesteent, ende ghestoruen. **15** Ende het is ghebuert doen lezabel ghehoort hadde dat Naboth ghesteent was, en doot, dat si seyde tot Achab, Staet op ende besidt Naboth des lezraheliters wijngaert, die nae v niet hooren en wilde, noch v dien gheuen om ghet, want Naboth en leeft niet maer hy is doot. **16** Doen Achab dit hoorde, te weten dat Naboth doot was, soo is hy opghestaen ende ghink nederwaerts tot inden wijngaert van Naboth den lezraheliter om dien te besitten. **17** Hierom is des Heeren woordt ghesciet aen Eliam den Thesbiter segghende, **18** Staet op ende gaet nederwaerts Achab den coninck van Israel te ghemoeete, die in Samarien is, siet hy is nederwaerts ghegaen in Naboths des lezraheliters wijngaert om dien te besitten, **19** ende ghy sult tot hem spreken segghende, Dit seyt die Heere, Ghy hebt ghedoodt ende daer bouen hebdi oock beseten, Ende hier nae suldi noch segghen, Dese woorden seyt die Heere, Op dese plaatse daer die honden Naboths bloet gheleect hebben, sullen sij v bloet ooc lecken. **20** Ende Achab heeft tot Eliam gheseyt, Hebdi my v viant beuonden? Die welcke heeft gheseyt, Ic hebt beuonden, want ghy vercocht sijt om quaet te doen voor dat aensicht des Heeren, **21** Siet ick sal quaet op v breghen, ende ick sal v achterstaf mayen, ende ic sal van Achab doot slaen wat dat aenden want pisset, ende die besloten is, ende den laetsten in Israhel. **22** Ende ick sal v huys gheuen ghelyck het huys van leroboam Nabats sone, ende ghelyck thuys van Baasa den soon van Ahia, want ghy hebt gheadaen om my tot gramscap te verwecken, ende ghy hebt Israel doen sondighen. **23** Maer die Heere heeft van lezabel oock ghesproken segghende, Die honden sullen lezabel eten in den acker van lezrahel. **24** Eest dat Achab in die

stadt sterft soo sullen hem die honden eten, maer eest dat hi opt velt sterft soo sullen hem die voghelen des hemels eten. **25** Aldus en was gheen ander man sulc als Achab die vercocht is gheweest om quaet te doen in des Heeren aenscijnen want lezabel sijn huysvrouwe roeyde hem op, **26** ende hy is afgrislyck ghworden, so seere dat hy die afgoden volchde welc die Amorrhites ghemaect hadde, die welcke die Heere verniet heeft voor daenschijner kinderen van Israel. **27** Hierom doen Achab dese woorden ghehoort hadde, soo heeft hy sijn cleederen ghescoert, ende sijn vleesch met een haren cleedt bedect, ende hy heeft gheuast, ende gheslapen in eenen sack, ende ghewandelt metten gheneychden hoofde. **28** Ende het woort des Heeren is ghesciet aen Eliam den Thesbiter segghende, **29** En hebdi Achab niet ghesien voor my veroomdocht, Hierom want hy veroomdocht is om mijnen wille, soo en sal ik dat quaet binnen sijn daghen niet brengen, maer in sijns soons daghen sal ik dit quaet op sijn huys brenghen.

22 ALdus sjijnder drij iaren ouerleden sonder orloghe tuschen Syrien ende Israel. **2** Maer int derde ier is losaphat die coninck van Iuda nederwaerts komen tot den coninck van Israel **3** (Ende die coninck van Israel heeft tot sijnen knechten gheseyt, En weet ghy niet dat Ramoth-galaad onse is, ende wij en achten niet die wederom te nemen wt des conincs van Syrien hant?) **4** Ende hy heeft tot losaphat gheseyt, En sult ghy niet met my comen om te strijden te Ramoth-galaad? **5** Ende losaphat heeft tot den coninck van Israel gheseyt, Ghelyck ic ben, also sjijd ooc, mijn volck ende v volck dats een ende mijn rosvolck is v rosvolck. Ende losaphat heeft tot den coninck van Israel gheseyt, Ick bidde v, vraecht heden des Heeren woort. **6** Hierom heeft die coninck van Israel die propheten vergadert omtrent vier hondert mannen, ende heeft tot hen gheseyt, Behoore ick in Ramoth-galaad te gaen om te strijden, oft te rusten? Die welcke hebben gheantwoort, Trect opwaerts, ende die Heere sal die stadt in des conincs hant leueren. **7** Maer losaphat heeft gheseyt, En is hier gheen propheet des Heeren dat wij dit mochten door hem vragnen? **8** Ende die coninck van Israel seyde tot losaphat, Daer is een man achterbleuen door den welcken wij den Heere vrachten moghen, maer ic haet hem, want hy en propheeteert my gheen goet maer quaet, Micheas den sone van Iemla. Tot den welcken losaphat seyde, En spreect alsoo doch niet o coninck. **9** Hierom heeft die coninck eenen van sijnen ghesnedenen mannen gheroepen, ende tot hem gheseyt, Haest v ende brengt herwaerts Micheam den sone van Iemla. **10** Ende die coninck van Israel ende losaphat die coninck van Iuda saten een ieghelyck in hare conincklijcken stoel ghecleedt met conincklike cleederen, op die plaatse by die doore der poorten van Samarien, ende alle die propheten propheete-den voor hen aensicht. **11** Oock soo heeft Sedechias die sone van Chanaana sij seluen ghemaect yseren hoornen, ende seyde, Dese woorden seyt die Heere, Hier mede sult ghy Syrien in die locht werpen tot dat ghy die verniet sult hebben. **12** Ende alle die propheten propheeteerd gheijckelijck segghende, Trect opwaerts nae Ramoth-galaad, ende gaet voorspoedelijck, ende die Heere salt in des conincs handen leueren. **13** Maer die bode die gheghaen was om Micheam te roepen, heeft tot

hem ghesproken segghende, Siet der propheten woorden iemant vanden minsten ende vanden meesten, dan teghen vercondighen den coninck met eenen monde goede dinghen. den coninck van Israel alleen. **32** Hier om doen die princen Hierom laet v woort haerlieden woorden ghelyck sijn, ende der waghenen losaphat ghesien hadden, so vermoedden spreect goede dinghen. **14** Tot wien Micheas gheseyt heeft, si dat hy die coninck van Israel was, ende makende een Soo warachtelijck als die Heere leeft, wat my die Heere oploop, hebben sij teghen hem ghestreden. Ende losaphat segghen sal dat sal ick spreken. **15** Aldus is hi tot den coninck heeft luyde gheroepen. **33** Ende die princen der waghenen comen, ende die coninck heeft tot hem gheseyt, Micheas hebben verstaen dat hy die coninck van Israel niet en was, moeten wij te Ramoth-galaad trekken om te strijden, oft dat ende sij hebben opgehouden van hem. **34** Maer een man laten? Ende hy heeft hem gheantwoordt, Trect opwaerts heeft sijnen boghe ghespannen schietende eenen pijl int ende gaet gheluckelijck, ende die Heere salt in des conincs onsekere, ende by gheuale raecte hy den coninck van Israel handen leuren. **16** Maer die coninck heeft tot hem gheseyt, tuschen die longer ende maghe. Ende hy seyde tot sijnen Ick besweere v eens ende noch eens dat ghy my anders wagheman, Keert v hant ende voert my wt den heyre, want niet en segt dat warachtich is inden naem des Heeren. ick ben swaerlijck ghewont. **35** Aldus is den strijt ghedaen op **17** Ende hy heeft gheseyt, Ick heb gheheel Israel ghesien dien dach, ende die coninck van Israel stont in sijnen waghen verstroyt op dat gheberchte ghelyck scapen die gheenen teghen ouer die Syriers, ende hy is des auonds ghestoruen, herder en hebben. Ende die Heere seyde, Dese en hebben maer het bloet van sijnder wonderen vloeydde int midden gheenen heere, Laet een ieghelijck in sijn huys wederkeeren vanden waghen, **36** ende die wtrooper maecte ghelyut met vreden. **18** Doen seyde die coninck van Israel tot ouer alle theyr eer die sonne onderghinck, segghende, Een losaphat, En hebbe ict v niet gheseyt, dat hy my gheen goet ieghelijck keer wederom in sijn stadt, ende in sijn lant. **37** en propheetert maer altijt quaet? **19** Maer hy heeft daar Ende die coninck is ghestoruen, ende gheuoert in Samarien. toe noch gheseyt, Daerom hoort dat woordt des Heeren, **38** Ende sij hebben den coninck begrauen in Samarien, ende Ic heb ghesien den Heere sittende op sijnen heerlijcken si hebben sijnen waghen ghewasschen in die piscine van stoel, ende alle dat heyr des hemels by hem staende ter Samarien, ende die honden hebben sijn bloet ghelect, ende rechter ende ter slincker sijden, **20** ende die Heere heeft sij hebben sijn waghenghetuyghe ghewasschen, nae dat gheseyt, Wie sal Achab den coninck van Israel bedriegenh woordt des Heeren dat hy ghesproken hadde. **39** Datter dat hy optrecke, ende valle te Ramoth gaalad? Ende die een meer is van Achabs woorden ende al dat hy ghedaen heeft, seyde alsulcken woorden, ende die ander anders, **21** Maer ende dat yuoren huys dwelc hy ghetimmert hadde, ende daer is eenen gheest wtcomen ende heeft ghestaen voor van allen den steden die hy ghesticht hadde, en sijn dese den Heere, ende gheseyt, Ic sal hem bedrieghen. Totten niet ghescreuen int boeck der woorden van die daghen der welcken heeft die Heere gheseyt, **22** Waer mede? Ende hi coninghen van Israel? **40** Aldus is Achab ontslapen met seyde, Ic sal wtgaen ende eenen loghenachtighen gheest sijns vaderen, ende Ochozias sijn sone heeft voor hem sijn inden mont van alle sijnen propheten. Ende die Heere ghergneert. **41** Maer losaphat die sone van Aza hadde heeft gheseyt, Ghy sult bedrieghen ende verwinnen, gaet wt begonst te regnener ouer Iudam int vierde iaer van Achab ende doet also. **23** Siet hierom heeft die Heere nv eenen den coninck van Israel. **42** Vijfendertich iaren was hy out doen loghenachtighen ghegeuen inden mont van allen hy begonst te regnener, ende vijuentwintich iaren heeft hi in uwen propheten die hier sijn. Ende die Heere heeft teghen v Ierusalem ghergneert, sijns moeders naem was Azuba Salai quaet ghesproken. **24** Doen quam Sedechias die sone van dochter. **43** Ende hy heeft ghewandelt in alle die weghen Chanaana daer by, ende sloech Micheam aen sijn wanghe, van Asa sijnen vader, ende hy en is daer niet af gheghaen, ende seyde, Heeft my dan des Heeren gheest verlaten ende ende hy heeft ghedaen dat recht was voor des Heeren v aenghesproken? **25** Ende Micheas heeft gheseyt, Ghy aensicht. Maer nochtans en heeft hy die hoochden niet wech sult dat sien op dien dach als ghy gaen sult int camerken ghedaen, want tvolck dede noch sacrificie ende brande binnien dat camerken, om verborghen te sijn. **26** Ende die noch welriekenden offer op die hoochden, **44** ende losaphat coninck van Israel heeft gheseyt, Neemt Micheam ende laet hem blijuen by Amon den prince der stadt, ende by loas hadde vrede metten coninck van Israel. **45** Datter meer is hem blijuen by Amon den prince der stadt, ende by loas van losaphats woorden ende sijn wercken die hi ghedaen Amalechs sone, ende segghet hen, **27** Dit seyt die coninck, heeft, ende sijn strijden, en sijn dese niet ghescreuen int Settet desen man inden kercker, ende onderhoudt hem met boeck der woorden van die daghen der coninghen van Iuda? dat broot des lijdens, ende water der benautheyt, tot dat ick **46** Ende hy heeft oock alle die ouerghebleuen der verwijfder weder om sal ghecomen sijn in vreden. **28** Ende Micheas heeft gheseyt, Eest dat ghy met vreden weder coemt, soo en vanden lande wech ghedaen. **47** Ende daer en was doen heeft die Heere door my niet ghesproken. Ende hy seyde, gheen coninck ghemaeckt int lant van Edom. **48** Ende die Hoort alle ghy luyden. **29** Aldus is die coninck van Israel coninck losaphat hadde vloten van scepen ghemaeckt in opghetrocken, ende losaphat die coninck van Iuda nae die see, die nae Ophir varen souden om gout, maer sij Ramoth galaad. **30** Doen seyde die coninck van Israel tot losaphat, Neemt wapenen ende ghaet inden strijdt, ende Asion Gaber, **49** Doen seyde Ochozias Achabs sone tot doet v cleederen aen. Maer die coninck van Israel heeft sijn losaphat. Laet mijn knechten met uwen knechten in die habijt verandert, ende is in den strijdt gheghaen. **31** Ende die scepen gaen, En losaphat en wilde dat niet doen, **50** Ende coninc van Syrien hadde beouelen den tweendertich princen losaphat is met sijnen vaderen ontslapen ende begrauen der waghenen segghende, Ghy en sult niet vechten tseghen met henlieden in Dauids sijns vaders stadt ende loram sijn

sone heeft voor hem gheregneert, **51** Maer Ochozias Achabs
sone hadde begonst te regneren ouer Israel in Samarien
int seuenthienste iaer van losaphat den coninck van Iuda,
ende hy heeft ouer Israel gheregneert twee iaren, **52** Ende
hy heeft quaet ghedaen voor des Heeren aenschijjn, ende
ghewandelt in sijs vaders ende sijs moeders wech, ende
inden wech van Ieroboam Nabaths sone, die Israel heeft
doen sondighen, **53** Ende hy heeft oock Baal ghedient ende
hem aenbeden, ende den Heere den God van Israel ghecreyt
nae alle dat sijn vader ghedaen hadde. Hier voleyndt den
derden boeck der Coninghen.

2 Koningen

1 MOAB heeft oock ouerghetreden teghen Israel, nae dat Achab doot was, **2** Ende Ochozias is gheualien door die tralien van sijnder eetcameren die hy hadde in Samarien, ende hi is sieck gheworden, ende heeft boden ghesonden, segghende tot hen. Gaet henen ende gaet te rade Beelzebub den godt van Accaron, oft ic van dese mijnder siecten sal moghen leuen, **3** Maer die Enghel des Heeren heeft tot Eliam den Thesbiter ghesproken segghende. Staet op ende gaet te ghemoete des conincs van Samarien boden ende ghy sult hen seggen. En ysser dan gheenen God in Israel, dat ghy gaet om van Beelzebub den godt van Accaron raedt te vraghen? **4** Daerom dit seyt die Heere. Vanden beddeken daer ghy op ghegaen sijt, en suldi niet afgaan, maer ghy sult die doot steruen, Ende Elias is wech ghegaen, **5** Ende die boden sijn wederkeert tot Ochoziam, Die welcke heeft tot hen gheseyt. Waerom sijdi weder comen? **6** Ende sij hebben hem gheantwoort. Ons is een man teghen comen, ende hy seyde tot ons. Gaet henen, ende keert wederom tot den coninck die v ghesonden heeft, ende ghy sult hem segghen. Dit seyt die Heere. Eest daerom, want daer gheen Godt in Israel en is, dat ghy sendet om raet te vraghen van Beelzebub den godt van Accaron? Daerom en sult ghy niet afcomen vanden beddeken daer ghy opghegaen sijt, maar ghy sult die doot steruen, **7** Ende hy seyde hen. Van wat ghedaende ende cleedinghe is die man die v te ghemoete quam ende dese woorden sprack? **8** Ende sij antwoorden. Het was een harich man, ende met eenen leren riem om sijn lendenen ghegort, Hy seyde. Het is Elias die thesbiter, **9** Ende hy heeft tot hem ghesonden eenen prince ouer vijftich mannen, ende vijftich mannen die onder hem waren, Die welcke is tot hem opwaerts ghegaen, ende heeft tot hem die daer op den tsop vanden berghe sadt gheseyt. Man Godts, die coninck heeft beuolen dat ghi af comen soudt, **10** Ende Elias antwoordende heeft gheseyt den capiteyn ouer vijftig mannen. Eest dat ick een man Godts ben, soo dale een vier vanden hemel af ende verslinde v ende v vijftich mannen, Hierom is daer een vier wten hemel ghedaelt, ende heeft hem verslonden ende die vijftich mannen die met hem waren, **11** Ende hy heeft wederom ghesonden eenen anderen capiteyn ouer vijftich mannen ende vijftich met hem Die welcke heeft tot hem gheseyt. Man Godts, dit seyt die coninck. Haest v coemt af, **12** Elias antwoordende heeft gheseyt. Eest dat ick een man Gods ben, so dale een vier wten hemel ende verslinde v ende v vijftighe. Hierom is daer een vier wten hemel ghedaelt, ende heeft hem verslonden ende sijn vijftighe. **13** Hy heeft wederom ghesonden den derden prince ouer vijftich ende die vijftich die met hem waren, Die welcke doen hy comen was heeft sijn knien gheboocht teghen Eliam, ende hem ghebeden, ende gheseyt. Man Gods en wilt mijn ziele niet versmaden, ende uwer knechten zielen die met my sijn, **14** Siet het vier is vanden hemel neder ghedaelt ende heeft verslonden die twee ierste capiteynen ouer vijftich mannen, met den vijftighen die met hen waren, Maer nv bidde ick dat ghy mijnder zielen wilt ontfermen, **15** Ende die Enghel des Heeren heeft ghesproken tot Eliam seggende. Gaet met hen nederwaerts, en vreest niet. Hierom

is hy opghestaen ende met hem afghegaen tot den coninc, ende heeft hem gheseyt. **16** Dit seyt die Heere. Aenghesien dat ghy boden ghesonden hebt om raet te vraghen van Beelzebub den godt van Accaron, recht ofter gheen Godt in Israel en ware vanden welcken ghy moch raet vraghen, daerom en sult ghi niet afcomen van den beddeken daer ghy opghegaen sijt, maer ghi sult die doot steruen, **17** Ende hy is ghestoruen nae des Heeren woort dat Elias ghesproken heeft, ende loram sijn broeder heeft voor hem gheregneert, int tweede iaer van loram losaphats sone des conincs van Iuda, want hi en hadde gheenen sone, **18** Maer datter meer is van die woorden van Ochozia die hy ghedaen heeft, en sijn dese niet ghescreuen int boeck der woorden van die daghen der Coninghen van Israel?

2 Ende het is ghesciet, doen die Heere Eliam wilde opheffen inden hemel door eenen stormwint, dat Elias ende Eliseus ghinghen van Galgalis, **2** Ende Elias seyde tot Elizeus. Sidt hier, want die Heere heeft my ghesonden tot Bethel, Ende Elizeus heeft tot hem gheseyt. Soo warachtelijc als die Heere leeft, ende als v ziele leeft, ick en sal v niet verlaten, Ende doen sij af ghegaen waren tot Bethel, **3** soo sijn der propheten kinderen wtcomen, die te Bethel waren tot Eliseum ende hebben hem gheseyt. En weet ghy niet dat die Heere heden uw heere van v nemen sal? Hy antwoerde. Ic weet ooc wel, swijcht **4** Maer Elias heeft tot Eliseum gheseyt. Sidt hier, want die Heere heeft my ghesonden tot lericho, Ende hy heeft gheseydt. Soo warachtelijc als die Heere leeft ende als v ziele leeft, ick en sal v niet verlaten, Ende doen sij te lericho comen waren, **5** soo sijn der propheten kinderen die te lericho waren, tot Eliseum comen ende hebben hem gheseyt. En weet ghy niet dat die Heere heden uw heere van v nemen sal? Ende hy heeft gheseyt. Ick weet wel, Swijcht, **6** Doen seyde Elias tot hem. Sidt hier, want die Heere heeft mi ghesonden totter iordanen, Die welcke antwoerde. So warachtelijc als die Heere leeft ende v ziele leeft, ick en sal v niet verlaten. Aldus sijn sij beyde tsamen ghegaen, **7** ende vijftich mannen van der propheten kinderen sijn hen gheulcht, Die welcke stonden teghen ouer van verre, maer sij beyde stonden aan die iordane, **8** Ende Elias heeft sijnen mantel ghrenomene edien tsamen ghwonden, ende heeft die wateren gheslaghen, die welcke sijn ghesceyden aen beyde die sijden, ende sij sijn beyde door dat drooghe ghegaen, **9** Ende doen sij door ghegaen waren soo seyde Elias tot Eliseum Begheert dat ghy wilt, dat ict v doe eer ick van v sal ghehaelt worden, Ende Eliseus seyde. Ic bidde dat uwen gheest in my mach dobbel worden, **10** Die welcke heeft ghantwoort. Ghy hebt een swaer dinck begheert, Maer nochtans eest dat ghy siet, als ick van v sal ghrenomene worden, soo salt v ghescieden dat ghy begheert hebt, maer eest dat ghijt niet en siet, soo en salt niet sijn, **11** Ende doen sij voort ghinghen, ende al gaende tsamen spraken. Siet eenen vierighen waghen ende vierighen peerden hebbense beyde ghesceyden, ende Elias is door eenen storm wint inden hemel op gheuaren, **12** Ende Eliseus aensacht ende riep. Mijn vader, mijn vader, Israels waghen, ende sijnen wagheman, Ende hy en heeft hem niet meer ghesien, ende hi heeft sijn cleederen ghegrepen ende die ghescoort in twee stucken, **13** Ende hy heeft Elias

mantel opghenomen die hem ontuallen was, ende doen hy van Moab is van my ghesceyden, coemt met my teghen hem wedercomen was stont hy opden oeuver vander iordanen, **14** te strijde Die welcke heeft gheantwoort. Ick sal optrecken, die ende hy heeft met Elias mantel die hem ontuallen was die mijne is die is uwe, mijn volc is v volck, ende mijn peerden, wateren gheslaghen, ende sij en sijn niet ghesceyden, Ende sijn v peerden, **8** Ende hy heeft gheseyt, door welcken wech hy seyde. Waer is Elias Godt nv oock? Ende hi heeft die sullen wij optrekken? Ende hy heeft gheantwoort. Door die wateren gheslaghen, ende sij sijn ghesceyden herwaerts woestijne van Idumeen, **9** Aldus sijn ghetrocken die coninc ende derwaerts, ende Eliseus isser door ghegaen, **15** Ende van Israel ende die coninc van Iuda, ende die coninc van der propheten kinderen die te Iericho waren siende teghen Edom, ende sij hebben omme ghereyst door eenen wech ouer hebben gheseydt. Elias gheest is gherust op Eliseus, van seuen daghen, ende daer en was gheen water voor Ende comende hem te ghemoete hebben sij hem aenbeden dat heyr, ende die beesten die hen volchden, **10** Ende die neder ghebuycht ter aerdien, **16** ende tot hem gheseyt. Siet coninc van Israel heeft gheseyt. Wee, wee, wee, die Heere met uwen knechten sijn vijftich stercke mannen die moghen heeft ons drij coninghen vergadert, dat hy ons in Moabs gaen ende soeken uwen heere, oft hem by auonturen den hant leueren soude **11** Ende losaphat seyde. En is hier gheest des Heeren heeft ghenomen, ende gheworpen op gheen propheet des Heeren, dat wij den Heere door hem een vanden hoogen bergen, oft in eenen van die valleyen, bade? Ende daer antwoorde een van den knechten des Ende hy heeft gheseyt. En wilt niet senden, **17** Ende sij conincs van Israel. Hier is Eliseus Saphats sone, die op hebben hem ghedwonghen, tot dat hy orlof gaf, ende seyde. Elias handen water ghoot, **12** Ende losaphat heeft gheseyt, Sendtse, Ende sij hebben vijftich mannen ghesonden, Die Des Heeren woort is by hem, Ende die coninc van Israhel is tot hem afghegaen, ende losaphat die coninc van welcke doen sij drij daghen ghesocht hadden, soo en hebben Iuda, ende die coninc van Edom, (**questioned**) **13** Ende sij hem niet vonden, **18** Ende sij sijn weder tot hem comen, Eliseus heeft tot den coninc van Israel gheseyt, Wat heb ende hy woonde te Iericho, ende heeft tot hen gheseyt. En heb ic v niet gheseyt? En wilt niet senden, **19** Ende die ik met v te doene? Gaet tot ws vaders ende ws moeders mannen vander stadt hebben tot Eliseum gheseyt. Siet die propheten, Ende die coninc van Israel heeft tot hem gheseyt. wooninghe van deser stadt is seer goet, ghelyck ghy heere Waerom heeft die Heere dese drij coninghen vergadert, dat seluer wel siet, maer het water is seer quaet, ende dlant is hy die leueren soude in Moabs handen? **14** Ende Eliseus onuruchtbaer, **20** Ende hy heeft gheseyt. Brengt my een heeft tot hem gheseyt. Soo warachtelick als die Heere der nieu vat, ende doet daer sout in, Dwelc als sij ghebracht heyscaren leeft voor wiens aenschijn ick stae, en scaeme hadden, **21** soo is hy buyten ghegaen aen die fonteyne der ick my niet voor dat aenschijn van losaphat den coninc wateren, ende heeft daer tsout in gheworpen ende gheseyt. van Iuda, ic en soude voorwaer niet gheacht oft aensien Dit seyt die Heere. Ic heb dese wateren ghenesen, ende hebben, **15** Maer nv brengt my eenen herpslagher, ende daer en sal voortaan gheen doot oft onuruchtbaerheit in doen die herpslagher speelde, soo is op hem die hant Gods sijn. **22** Hierom sijn die wateren ghenesen tot op desen dach ghworden, ende hy heeft gheseyt. **16** Dit seyt die Heere. toe, nae Eliseus woort dat hy ghesproken heeft, **23** Ende Maect inden gront van deser beken grachten ende grachten, hy is van daer opghetrocken te Bethel, ende doen hy op **17** Want dit seyt die Heere. Ghi en sult gheenen wint oft quam ouer den wech, so sijn daer cleyn kinderen wt der reghen sien, ende desen gront sal vol waters worden, ende stadt comen ende bespotten hem segghende. Coemt op, ghi ene huysgesinnen ende v vee sult drincken, **18** Ende kaele cop, Coempt op, kaele cop, **24** Ende doen hy achter dit is luttel voor des Heeren aensicht, maer daer toe sal yi omme sach, soo heeft hi die ghesien ende hen vermalendijt in des Heeren naem, ende daer sijn twee beyren wt dat Moab oock in handen leueren, **19** Ende ghi sult alle die bosch comen, ende hebben tweenveertich van dien kinderen besloten steden slaen, ende alle wtgelesen steden, ende verschoort, **25** Maer hy is van daer ghegaen opden berch ghi sult alle vruchtaer boomen afhouwen, ende alle die Carmelus, ende van daer wedergekeert tot Samarien. waterfonteynen verstoppen, ende ghi sult alle die wtnemende ackers met steenen bedecken. **20** Aldus eest morghenstont ghworden alsmen pleech sacrificie te offeren, ende siet die wateren quamen door den wech van Edom, ende dlant is vol waters ghworden, **21** Maer alle die Moabiters hoorende dat die coninghen opcomen waren om teghen hen te strijden, hebben vergadert alle die met eenen ridderlijcken gordel bouen ghegort waren, ende stonden aen die palen, **22** Ende doen sij des morghens vroech opghestaen waren ende die sonne opghegaen was teghen ouer die wateren, soo hebben die Moabiters teghen ouer ghesien dat die wateren al roodt waren ghelyck bloedt, **23** ende sij hebben gheseyt. Het is bloet vanden swaerde, die coninghen hebben teghen malcanderen ghestreden, ende sij sijn van malcanderen verslaghen, trect nv henen Moab tot den roof, **24** Ende sij sijn ghetrocken tot in dat heyr van Israel, Doen stonden die van Israel op ende hebben Moab gheslaghen, ende sij sijn voor henlieden gheuloden, Hierom sijn sij comen die

3 MAer loram Achabs sone heeft ouer Israel gheregneert in Samarien, int achthierste ier van losaphat den coninc van Iuda, Ende hi heeft twaelf iaren gheregneert. **2** Ende hi heeft quaet voor den Heere ghedaen, maer niet ghelyck sijn vader ende moeder, want hy heeft Baals beeldien wech gheadaen die sijn vader ghemaect hadde, **3** Maer nochtans aen die sonden van Ieroboam Nabals sone die Israel heeft doen sondighen is hy blijuen hanghende, ende hy en is daer niet af ghegaen, **4** Maer Mesa die coninc van Moab voedde veel veets, ende hi betaelde den coninc van Israel honderd duysent lammeren, ende honderd duysent rammen met haren vliesen, **5** Ende doen Achab doot was, soo ouertrede hy tverbont dat hy hadde met den coninc van Israel, **6** Hierom is die coninc loram op dien dach ghegaen wt Samarien ende hy heeft gheheel Israhel ouertelt, **7** Ende hy heeft ghesonden tot losaphat den coninc van Iuda segghende. Die coninc

den strijt ghewonnen hadden, ende hebben dant van Moab gheslaghen, **25** ende die steden verdorven, ende alle die beste ackers hebben si ouerdeck worpene elc steenen daer op, ende alle die water fonteynen hebben sij verstopt, ende alle die vruchtaer boomen afghewouwen, Alsoo datter alleen die mueren van bacsteenen staende bleuen, ende die stadt is omringt van die slingerworpers, ende een groot deel daer af gheslaghen **26** Doen die coninc van Moab dit ghesien hadde, te weten dat die vianden die ouerhant ghecreghen hadden, soo heeft hy met hem ghenoemen seuen hondert mannen die swaerden wt trocken, dat sij souden doorbreken tot by den coninc van Edom, maer sij en vermochtent niet, **27** Ende nemende sijnen iersten gheboren sone die voor hem soude gheregneert hebben, heeft hy dien tot eenen brantoffer opden muer gheoffert, Ende daer is een groote onweerdicheyt onder Israel ghecomen, ende ter stont sijn si van hem ghetrocken ende wederom in haer lant ghekeert.

4 Ende een vrouwe vander propheten huysvrouwen riep tot Eliseum segghende. V dienaer mijn man is ghestoruen, ende ghi weet wel dat v dienaer God vreesende was, ende siet die scultheere is comen om mijn twee sonen te nemen tot sijnen dienste, **2** Der welcker Eliseus seyde. Wat wildi dat ick doe? Segt my, wat hebbi in v huys? Ende sij heeft gheantwoort. Ic v dienstvrouwe en heb anders niet in mijn huys dan een luttel olien daer ick my mede saluen sal, **3** Hy seyde haer. Ghaet henen begheert van allen uwen ghebueren dat sij v leenen ydel vaten ende die niet weynich, **4** Endeghaet binnen ende sluyt v dore, ende als ghi binnen sijt ghi ende v sonen, ende ghiet daer af in alle dese vaten, ende als die vol sijn, soo suldise wech doen, **5** Aldus is die vrouwe ghegaen, ende heeft haer dore ghesloten ouer haer ende ouer haer sonen, die welcke haer die vaten aenbrachten, ende si gooter in, **6** Ende als die vaten vol waren, soo seyde sij tot haren sone. Brengt my noch een vat, Ende hy antwoordde, ick en heb gheen, Ende die olie stont, **7** Ende sij is ghecomen ende heeft dit den man Gods te kennen ghegheuen, ende hy seyde. Gaet henen ende vercoopt die olie ende betaelt uwen scultheere, maer ghy ende v sonen leeft van tghene datter ouerblift, **8** Ende het is ghesciet op eenen dach, dat Eliseus ghinc door Sunam, ende daer was een groote vrouwe die hem ghehouwen heeft dat hy broot eten soude, Ende doen hi dicmael daer door ghinck, soo ghinck hy by haer ter herberghen om broodt te eten, **9** Die welcke seyde tot haren man. Ic mercke dat dit een heylich man Gods is die dicmael hier al onsent door reyst, **10** Daerom laet ons voor hem een cleyn camerken maken, ende daer in hem een beddeken setten, ende een tafel, ende eenen stoel, ende eenen candelael, op dat hy daer blijue als hy by ons coemt, **11** Ende het is ghesciet op eenen dach, dat hy quam, ende logeerde in dat camerken, ende hi heeft daer gherust, **12** Ende hy heeft gheseyt tot Giezi sijnen knecht. Roepet dese Sunamitinne, Ende doen hy die gheroopen hadde ende si voor hem stont, **13** so heeft hy tot sijnen knecht gheseyt. Segt haer. Siet ghi hebt ons in alle dinghen naersteljck ghedient, Wat wildi dat ic v doe? Hebbi eenighe sake, ende wildi dat ic spreke den coninc oft den prince des heyrs? Ende sij antwoordde, ick woone int midden van mijnen volcke, **14** Ende hy seyde. Wat wilt sij dan dat

ick haer doe? Ende Giezi heeft gheseyt. En vragnet niet, want sij en heeft gheenen sone, ende haer man isoudt, **15** Hierom heeft hy beuolen dat hijse roopen soude, ende als si gheroopen was ende voor die dore stont, **16** soo heeft hy tot haer gheseyt. Te deser tijt op dese selue vre (eest dat ghi leuende sijt) suldi eenen sone in uwe lichaem hebben, Ende si heeft gheantwoort. En wilt doch (bidde ic mijn heere man Gods) en wilt doch uwer dienstvrouwen niet lieghen, **17** Ende die vrouwe heeft onfanghen ende ghebaert eenen sone ten tijde, ende ter seluer vren dat Eliseus gheseyt hadde. **18** Ende dat kint is groot gheworden, Ende doent eenen dach was, ende tkint wtgaende tot sijnen vader ghegaen was by die maeyers, **19** so heuet gheseyt tot sijnen vader. Mijn hooft doet mi wee, Mijn hooft doet my wee, Ende hy seyde tot sijnen knecht. Neemt ende leydt dat kint by sijn moeder, **20** Ende doen hi dat ghenoemen hadde ende by sijn moeder gheleydt, soo heeft sij dat op haer knien gheleydt totten middach toe, ende het is ghestoruen, **21** Ende sij is opwaerts ghegaen ende heeft dat kint op des mans Gods beddeken gheleydt ende die dore ghesloten, ende doen sij wtghegaen was, **22** heeft si haren man gheroopen ende gheseyt. Ick bidde v sendt een vanden knechten ende een ezelinne met my, dat ick haestelijc wt reysen mach tot den man Gods ende wedercomen, **23** Die welcke tot haer gheseyt heeft. Waerom gaet ghi tot hem? ten is doch heden gheen nieuwe maent oft sabbath feeste, Die welcke heeft geantwoort. Ick sal gaen, **24** Ende si heeft die ezelinne ghesadelte ende den knecht gheboden. Drijft voorts ende haest u, en maect my gheen vertreck int ghaen, ende doet dat ick v ghebiede. **25** Aldus is sj ghereyst ende comen by den man Gods opden berch Carmelus, ende doen die man Gods haer teghen hem ouer ghesien hadde, soo heeft hy gheseydt tot Giezi sijnen knecht. Siet die Sunamitinne, **26** Daerom gaet haer te ghemoete ende segt haer, En eest niet wel met v ende met uwen man, ende met uwen sone? Sij heeft gheantwoort. Tes al wel, **27** Ende doen sij by den man Gods opden berch comen was, soo heeft sij sijn voeten ghegrepen, ende Giesi quam by haer dat hijse daer afweren soude, Ende die man Gods heeft gheseyt. Laetse gheworden, want haer ziele is in bitterheyde ende die Heere heeft dit voor my verborghen? ende my niet te kennen ghegheuen, **28** Ende sy heeft hem gheseyt. Heb ick eenen sone van mijnen heere begheert? En heb ick v niet gheseyt en bedriecht my niet? **29** Ende hi heeft tot Giezi gheseyt. Omgort v lendenen ende neemt mijnen stock in v hant ende gaet henen, Eest dat v een mensch te ghemoete coemt, en groet hem niet, Eest dat v yemant groet, en antwoordt hem niet, ende ghi sult mijnen stock legghen op des kints aensicht, **30** Maer des kints moeder seyde. So warachtelijc als die Heere leeft ende v ziele leeft, ick en sal v niet laten, Hierom is hi opghestaen ende haer gheulcht, **31** Maer Giezi was voorn ghegaen, ende hi hadde den stock op des kints aensicht gheleydt, ende daer en was noch stemme noch gheuolen, ende hy is wedercomen hem te ghemoete, ende heeft hem ghebootscapt, segghende. Het kint en is niet verresen, **32** Hierom is Eliseus int huys ghegaen ende siet dat kint lach doot in sijn beddeken, **33** ende daer binnen gaende heeft hi die dore ghesloten nae hem, ende nae dat kint ende hi heeft

totten Heere ghebeden, **34** Ende hi is op ghestaen ende siluers, ende ses duysent guldenen, ende thien eerlijcke heeft gheleghen opt kint ende sijnen mont op des kints mont, cleederen, **6** so droech hi eenen brief aenden coninc van ende sijn ooghen op des kints ooghen, ende sijn handen Israel in dese woorden, Als ghy desen brief sult ontfangen op des kints handen, ende hi heeft hem opt kint geboocht, hebben, soo weet dat ick Naaman mijnen dienaer aen v ende het kints vleesch is warm gheworden, **35** Ende hi is ghesonden hebbe, dat ghi hem soudt ghenesen van sijn wederom ghegaen ende heeft eens ghewandelt int huys melaetscheyt, **7** Ende doen die coninc van Israel den herwaerts ende derwaerts, ende hy is opghegaen ende heeft brief ghelesen hadde, soo heeft hi sijn cleederen ghescoort opt kint gheleghen emdetkint geeuwede seuenwerf, ende tdede sijn ooghen open, **36** Ende hi riep Giezi ende seyde ende gheseyt. Ben ick een Godt, dat ick mach doodende tot hem. Roept dese Sunamitinne, Ende doen sij gheroepen leuende maken, aenghesien dat dese aen my ghesonden was, soo is sij tot hem binnen comen, Doen seyde hi. Neemt heeft dat ick den mensch soude van sijn melaetscheyt uwen sone wech, **37** Sij is comen ende is gheuallen voor sijn ghenesen? Mercr ende siet dat hi oorsaken teghen mi soect. voeten ende heeft aenbeden opder aerden, Ende sij heeft **8** Doen Eliseus die man Godts dit ghehoort hadde, te weten haren sone ghenomen ende is wt ghegaen, **38** ende Eliseus dat die coninc van Isreal sijn cleederen gheschoort hadde, so heeft hi aen hem ghesonden segghende. Waerom hebdii is weder ghegaen te Galgala. Ende het was eenen dieren tijt uwe cleederen ghescoort? Laet hem tot mi comen ende int lant, ende der propheten kinderen woonden met hem, weten datter een propheet in Israel is, **9** Hierom is Naaman Ende hi seyde tot een van sijnen dienaers. Stelt hier eenen grooten pot ende coect een pottagie voor der propheten doen met peerden, ende waghenen, ende heeft ghestaen kinderen, **39** Ende daer is een te velde ghegaen om wilde voor die dore van Eliseus huys, **10** ende Eliseus heeft eenen cruyden te vergaderen, ende hy vant een cruyt ghelyck eenen bode aen hem ghesonden segghende. Gaet ende laet v wilden wijngaert, ende hi heeft daer af vergadert colocintiden Israel dat ick daer in ghewasschen worden soude ende des velts, ende hi vulde sijnen mantel daer mede, ende doen si dit haren ghesellen wt ghericht dat sij eten souden, Ende ghesuyert? Ende doen hi hem ommeghekeert hadde, ende ghesuyert. Rechtet wt der menichten dat sij doen sij van deser cokernien ghesmaect hadden, soo riepen met onweerdicheden wech ghinc, **11** soo quamen sijn eten, Ende daer en was gheen bitterheyt meer inden pot, **42** knechten by hem ende seyden hem. Vader, al hadde die Maer daer is een man comen van Baal-salisa, brenghende propheet v een swaer dinck gheseyt, ghy hadt dat voor waer voor den man Godts brooden van dierste offeranden, ende behooren te doen, hoe veel te meer want hy v nv gheseyt twintich ghersten brooden, ende nieu tarwe in sijn male, heeft, laet v wasschen ende ghi sult suyuer worden, **14** Ende hi seyde. Gheuet den volcke dat sij eten, **43** Ende sijn dienaer antwoorde Hoe veel is dit, dat ic voor honderd knediken, ende hi is ghesuyert, **15** Ende hi is wedercomen mannen legghen soude? Ende hi seyde wederom. Gheuet den volcke dat sij eten, Want dit seyt die Heere. Sij sullen seuenwerf, nae des mans Godts wort, ende sijn vleesch is eten ende daer sal noch ouerschieten, **44** Hierom heeft hi dit weder gheworden ghelyc het vleesch van eenen cleynen voor hen gheleyt, ende sij hebben gheten, ende daer is noch kindeken, ende hi is ghesuyert, **16** Ende hi antwoorde. Soo overbleuen nae des Heeren wort.

5 NAaman des conincks van Sirien velthooftman, was een groot man bi sijnen heere, ende seer ghetert, want door hem heeft die Heere den lande van Sirien salicheyt ghedaen, ende het was een sterck ende rijk man, maer hi was melaetsch, **2** Ende wt Sirien waren roouerkens ghetrocken, ende die hadden wten lande van Israel een cleyn dochterken gheuanghen wech gheleyt, die welcke was inden dienst van Naamans huysvrouwe, **3** Die welcke heeft gheseyt tot haerder vrouwen. Och oft mijn heere gheweest hadde tot den propheet die in Samarien is, voorwaer hi soude hem van sijn melaetscheyt ghenesen hebben die hy heeft. **4** Hierom is Naaman tot sijnen heere ghegaen, ende heeft hem dit te kennen ghegheuen seggende. Aldus ende aldus heeft dat meysken van dat lant van Israel gheseyt, **5** Ende die coninc van Sirien heeft tot hem gheseyt. Gaet, ende ick sal eenen brief aenden coninc van Israel senden, Ende doen hy ghereyst was ende met hem ghenomen hadde thien talenten

siluers, ende ses duysent guldenen, ende thien eerlijcke heeft gheleghen opt kint ende sijnen mont, cleederen, **6** so droech hi eenen brief ghelesen hadde, soo heeft hi sijn cleederen ghescoort ende gheseyt. Ben ick een Godt, dat ick mach doodende tot hem. Roept dese Sunamitinne, Ende doen sij gheroepen leuende maken, aenghesien dat dese aen my ghesonden was, soo is sij tot hem binnen comen, Doen seyde hi. Neemt heeft dat ick den mensch soude van sijn melaetscheyt uwen sone wech, **37** Sij is comen ende is gheuallen voor sijn ghenesen? Mercr ende siet dat hi oorsaken teghen mi soect. voeten ende heeft aenbeden opder aerden, Ende sij heeft **8** Doen Eliseus die man Godts dit ghehoort hadde, te weten haren sone ghenomen ende is wt ghegaen, **38** ende Eliseus dat die coninc van Isreal sijn cleederen gheschoort hadde, so heeft hi aen hem ghesonden segghende. Waerom hebdii is weder ghegaen te Galgala. Ende het was eenen dieren tijt uwe cleederen ghescoort? Laet hem tot mi comen ende int lant, ende der propheten kinderen woonden met hem, weten datter een propheet in Israel is, **9** Hierom is Naaman doen met peerden, ende waghenen, ende heeft ghestaen voor die dore van Eliseus huys, **10** ende Eliseus heeft eenen cruyden te vergaderen, ende hy vant een cruyt ghelyck eenen bode aen hem ghesonden segghende. Gaet ende laet v wilden wijngaert, ende hi heeft daer af vergadert colocintiden Israel dat ick daer in ghewasschen worden soude ende des velts, ende hi vulde sijnen mantel daer mede, ende doen si dit haren ghesellen wt ghericht dat sij eten souden, Ende ghesuyert. Rechtent wt der menichten dat sij doen sij van deser cokernien ghesmaect hadden, soo riepen met onweerdicheden wech ghinc, **11** soo quamen sijn eten, Ende daer en was gheen bitterheyt meer inden pot, **42** knechten by hem ende seyden hem. Vader, al hadde die Maer daer is een man comen van Baal-salisa, brenghende propheet v een swaer dinck gheseyt, ghy hadt dat voor waer voor den man Godts brooden van dierste offeranden, ende behooren te doen, hoe veel te meer want hy v nv gheseyt twintich ghersten brooden, ende nieu tarwe in sijn male, heeft, laet v wasschen ende ghi sult suyuer worden, **14** Ende hi seyde. Gheuet den volcke dat sij eten, **43** Ende sijn dienaer antwoorde Hoe veel is dit, dat ic voor honderd knediken, ende hi is ghesuyert, **15** Ende hi is wedercomen mannen legghen soude? Ende hi seyde wederom. Gheuet den volcke dat sij eten, Want dit seyt die Heere. Sij sullen seuenwerf, nae des mans Godts wort, ende sijn vleesch is eten ende daer sal noch ouerschieten, **44** Hierom heeft hi dit weder gheworden ghelyc het vleesch van eenen cleynen kindeken, ende hi is ghesuyert, **16** Ende hi antwoorde. Soo overbleuen nae des Heeren wort.

bequamen tijt des lants, **20** Ende Giezi die dienaer des mans gheseyt hadde, ende hi heeft die te voren inghenomen, ende Godts heeft gheseyt. Mijn heere heeft desen Sirier Naaman hi heeft hem aldaer bewaert niet eens oft tweemael, **11** ghespaert, dat hi niet en heeft genomen dat hi ghebracht heeft, soo warachtelijck als die Heere leeft ick sal hem naer Ende des conincks van Sirien herte is om dit dinck ontstelt loopen, ende wat van hem nemen, **21** Ende Giezi is achter gheweest, ende hi heeft sijn knechten te gader gheroepen Naamans rugghe ghelopen, ende als Naaman dien sach ende gheseyt. Waerom en gheefdi mi niet te kennen wie dat tot hem loopende, soo is hi vanden waghen ghespronghen sijnen knechten seyde. Ten is gheensins alsoo mijn heere hem te ghemoete, ende heeft gheseyt. Sijn alle dinghen coninc, Maer Eliseus die propheet die in Israel is, gheeft den niet recht? **22** Ende hi seyde. Iae tis al recht, Mijn heere coninc te kennen alle uwe woorden die ghi ghesproken hebt heeft mi aen v ghesonden segghende. Daer sijn nv twee in uwe slaepcamer **13** Ende hi heeft tot hen gheseyt. Gaet ionghelinghen vander propheten kinderen tot mi comen van henen ende besiet waer hi is, dat ick mach senden ende hem den gheberchte Ephraim, gheeft dien een talent siluers ende vanghen, Ende sij hebben hem ghebootscapt segghende. dobbel cierlijcke cleederen. **23** Ende Naaman heeft gheseyt. Siet hy is te Dothaim, **14** Hierom heeft hi derwaerts peerden Tis beter dat ghi twee talenten neemt, Ende hi heeft hem ende waghenen ende een macht des herys ghesonden, ghdwonghen, ende twee talenten siluers ghebonden in ende doen sij des nachts comen waren, hebben sij die stadt twee sacken, ende dobbel eerlijcke cleederen, ende hi heeft omleyt, **15** Ende des mans Gods dienaer inden dagheraet dit twee van sijnen knechten opgheleyt, diet oock voor hem opstaende, is wt ghegaen, ende heeft dat heyr ghesien droeghen, **24** Ende doen hi nv des auonts wedercomen rontsomme die stadt, ende peerden ende waghenen ende hi was soo heeft hi dat wt haerlieden hant ghenomen, ende heeft hem dat ghebootscapt segghende. Wee wee, wee, mijn besijden gheleydt in huys, ende die mans laten gaen, ende heere, wat sullen wij doen? **16** Maer hy heeft gheantwoort. sij sijn wech ghegaen, **25** Maer hi binnen comende stont En wilt niet vreesen, want meer issert met ons, dan met voor sijnen heere, ende Eliseus heeft gheseyt. Van waer hen, **17** Ende doen Eliseus ghebeden hadde so heeft hi coemdi Giezi? Die welcke heeft gheantwoort. V dienaer en gheseyt. Heere doet die ooghen van desen open dat hi is nerger wech gegaen. **26** Maer hi seyde. En was mijn sien mach. Ende die Heere heeft des knechts oogen open herte daer niet teghenwoordich, doen die man van sijnen ghedaen, ende hy heeft ghesien, ende siet den berch was wagen v te ghemoete quam? Hierom hebdij nv ontfanghen vol vierigher peerden ende waghenen rontsomme Eliseus, siluer, ende ghi hebt ontfanghen cleedeeren om te coopern **18** Ende die vianden trocken nederwaerts nae hem, Maer olifgaerden ende wijngaerden, ende scapen, ende ossen, Eliseus heeft tot den Heere ghebeden seggende. Ic bidde ende knechten, ende dienstvrouwen, **27** Maer Naamans v wilt doch dit volck met blentheyt slaen, Ende die Heere melaetscheyt sal v ende uwen sade oock aenhanghen tot heeft ftes gheslaghen dat sij niet en saghen nae Eliseus woort, in der ewicheyt, Ende hi is van hem ghegaen melaetsch **19** Ende Eliseus heeft tot henleden gheseyt. Dit en is den gelijk sneeu.

6 ENde der propheten kinderen hebben tot Eliseum gheseydt. Siet die plaatse daer wij in woonen voor v, is ons te nauwe, **2** Laet ons gaen tot aen die iordane, ende laet een yghelyck besonder wt den bossche nemen besonder materie, dat wij daer voor ons een plaatse timmeren moghen om te woonen, **3** Die welcke heeft gheseyt. Gaet hen, Ende een van dien heeft gheseyt. Coemt ghy daerom oock met uwen dienaers, Hi heeft geantwoort. Ic sal comen. **4** Ende hi is met hen wech ghegaen, Ende als sij aen die iordane comen waren, soo hiewen sij houten af. **5** Maer het is ghesciet, doen daer eene, materie af ghehouwen hadde, dat het yser van tbijl int water viel, Ende hi heeft gheroepen ende gheseyt. Wee wee, wee mijn heere, ende dat selue haddee ick ontleent. **6** Maer die man Godts seyde. Waer eest gheuallen? Ende hi heeft hem die plaatse ghoontoont, Hierom heeft hi een hout afghehouwen, ende dat derwaerts gheworpen ende het yser swemde, **7** ende hy seyde. Neemt dat, Die welcke heeft sijn hant wt ghesteken ende dat ghenomen. **8** Maer die coninck van Sirien streetd teghen Israel, Ende hi heeft eenen raet ghehouwen met sijnen knechten segghende. Laet ons in die ende die plaatse laghen legghen, **9** Hierom heeft die man Gods ghesonden aenden coninck van Israel seggende. Wacht v dat ghi niet ouer en reyst tot die plaatse, want daer sijn die Siriers in die laghen verborghen **10** Die coninck van Israel heeft daerom ghesonden ter plaatzen welck hem die man Gods

hi heeft hem aldaer bewaert niet eens oft tweemael, **11** Ende des conincks van Sirien herte is om dit dinck ontstelt gheweest, ende hi heeft sijn knechten te gader gheroepen ende gheseyt. Waerom en gheefdi mi niet te kennen wie dat mijn verrader is by den coninck van Israel? **12** Ende een van sijnen knechten seyde. Ten is gheensins alsoo mijn heere coninc, Maer Eliseus die propheet die in Israel is, gheft den coninc te kennen alle uwe woorden die ghi ghesproken hebt in uwe slaepcamer **13** Ende hi heeft tot hen gheseyt. Gaet henen ende besiet waer hi is, dat ick mach senden ende hem vanghen, Ende sij hebben hem ghebootscapt segghende. Siet hy is te Dothaim, **14** Hierom heeft hi derwaerts peerden ende waghenen ende een macht des herys ghesonden, in ende doen sij des nachts comen waren, hebben sij die stadt omleyt, **15** Ende des mans Gods dienaer inden dagheraet opstaende, is wt ghegaen, ende heeft dat heyr ghesien rontsomme die stadt, ende peerden ende waghenen ende hi heeft hem dat ghebootscapt segghende. Wee wee, wee, mijn heere, wat sullen wij doen? **16** Maer hy heeft gheantwoort. En wilt niet vreesen, want meer issert met ons, dan met hen, **17** Ende doen Eliseus ghebeden hadde so heeft hi coemdi Giezi? Die welcke heeft gheantwoort. V dienaer en gheseyt. Heere doet die ooghen van desen open dat hi is nerger wech gegaen. **26** Maer hi seyde. En was mijn sien mach. Ende die Heere heeft des knechts oogen open ghedaen, ende hy heeft ghesien, ende siet den berch was vol vierigher peerden ende waghenen rontsomme Eliseus, **18** Ende die vianden trocken nederwaerts nae hem, Maer Eliseus heeft tot den Heere ghebeden seggende. Ic bidde v wilt doch dit volck met blentheyt slaen, Ende die Heere heeft ftes gheslaghen dat sij niet en saghen nae Eliseus woort, **19** Ende Eliseus heeft tot henleden gheseyt. Dit en is den wech niet, noch dit en is die stadt niet, Volcht mi nae, ende ick sal v den man toonter dien ghi soect, Aldus heeft hi die in Samarien gheleyt **20** Ende als sij binnen Samarien comen waren, so seyde Eliseus. O Heere open die ooghen van desen, dat sij sien moghen, Ende die Heere heeft hen ooghen open ghedaen, ende sij hebben ghesien dat sij waren int midden van Samarien, **21** Ende die coninc van Israel heeft tot Eliseum gheseyt doen hi dese ghesien hadde. Sal icse slaen mijn vader? **22** Ende hy seyde. Ghi en sultse niet slaen, Want ghi en hebt se niet gheuanghen met uwen swaerde ende boghe dat ghijse slaen soudt, Maer sedt broot ende water voor hen dat sij eten ende drincken, ende laetse tot haren heere gaen, **23** Ende hen wert voor gheleyt een groote gherettschap van spijsen, ende sij hebben gheten ende ghedroncken, ende hi heeft laten gaen, ende sij sijn wech ghegaen tot haren heere, Ende nae dien tijt en sijn die roovers van Sirien niet meer ghecomen in dlant van Israel. **24** Ende nae desen eest ghesciet, dat Benadab die coninck van Sirien sijn heel heyr heeft vergadert, ende is opghetrocken ende beleghen Samarien, **25** Ende daer is eenen grooten honger worden in Samarien, ende die stadt is soo langhe omleydt tot datmen een esels hooft vercocht heeft tachentich silueren penninghen, ende een vierdeel van eenen cabus duyuen mest vijf silueren penninghen, **26** Ende doen die coninck van Israel ouer den muer voorby ghinc, so riep daer een vrouwe tot hem segghende. Behoudt mi, mijn heere die coninc, **27** Ende hy heeft gheseyt. Neen, die Heere

helpe v. Waer mede mach ic v helpen vanden dorschuloer oft van der wijn perssen? Ende die coninc heeft tot haer geseyt. Wat wildi hebben? Sij antwoorde. **28** Dese vrouwe heeft tot my geseyt. Geeft uwen sone dat wi dien heden eten, ende mijnen sone sullen wi morghen eten. **29** Aldus hebben wi mijnen sone ghecoect ende gheten, Ende ic heb des ander daechs tot haer gheseyt. Geeft uwen sone dat wij dien eten, ende sij heeft haren sone gheborghen, **30** Doen die coninc dit ghehoort hadde, soo heeft hi sijn cleederen ghescoort, ende ghink ouer den muer ende alle tvolck heeft dat hayren cleedt ghesien daer hy onder op sijn lichaem mede ghcleet was, **31** Ende die coninc heeft gheseyt. Godt doe my dit, ende dat daer toe eest dat Eliseus Saphats soons hooft heden op hem staende blijft, **32** Maer Eliseus sadt in sijn huys ende die ouders saten met hem, Hierom heeft hy eenen man voor ghesonden, ende eer dat die bode quam, soo heeft Eliseus tot die ouders gheseyt. En weet ghi niet hoe dat desen sone des dootslaghers ghesonden heeft, dat men hooft af slaen soude? Hierom siet toe als die bode coemt sluyt die dore, ende en laet hem niet binnen comen, want siet het gheruysch van sijns heeren voeten is achter hem, **33** Doen hi noch met hemlieden sprac soo saghen sij den bode die tot hem quam, Ende hy seyde. Sie soo groten quaet is vanden heere, wat sal ick meer vanden heere verwachten?

7 DOen seyde Eliseus. Hoort des Heeren woordt, Dit seydt die Heere. Te deser tijt morgen sal een mate bloeme des meels eenen stater gulden ende twee maten ghersten eenen stater in die poorte van Samarien, **2** Ende een vanden vorsten op wiens hant die coninck rustede antwoordende den man Gods seyde, Al maecte die Heere oock sluySEN inden hemel soude dit moghen gheschieden dat ghi segt? Hy heeft gheseyt. Ghy zult dat met uwen oogen sien, ende daer niet af eten. **3** Ende daer waren vier melaetsche mannen by den inganck vander poorten, die welcke hebben tot malcanderen gheseyt. Wat willen wij hier blijuen tot dat wij steruen? **4** Tsij dat wij in die stadt ghaen willen, soo sullen wij van hongher steruen, tsij dat wi hier blijuen so moeten wij ooc steruen, Hierom coemt ende laet ons ouervlieden tot den legher vanden Siriers, eest sake dat si ons sparen, so sullen wi leuen. Maer eest dat si ons willen dootslaen, soo sullen wij niet te min steruen. **5** Hierom sijn sij des auonts opghestaen om te comen tot der Siriers heyrlegher, Ende doen sij comen waren aen tbeghinsel vander Siriers heyrlegher, soo en hebben si daer niemandt gheouend, **6** Want die Heere hadde doen hooren tgheluyt van peerden ende waghenen, ende van een groot heyr inden heyrlegher vanden Siriers, ende sij hebben tot malcanderen gheseyt. Siet die coninc van Israel heeft teghen ons om loon ghehuert der Hethiters ende Egiptenaerts coninghen, ende sij sijn op ons ghecomen, **7** Hierom sijn sij opghestaen ende gheulucht in die duysternissen, ende sij hebben haer tenten, ende peerden, ende esels inden heyrlegher ghelaten, ende sij sijn gheuloden, begheerende alleen haer zielen te behouden, **8** Als dan die melaetscen aldus comen waren aen dat beghinsel vanden heyrlegher, soo sijn sij in een tabernakel ghegaen, ende hebben ghegheten ende ghedroncken, ende sij hebben van daer ghenomen siluer, ende gout, ende cleederen, ende sij sijn wech ghegaen, ende hebben dat gheborghen, ende

sij sijn wederom comen aen een ander tabernakel, ende van daer desghelijcks nemende hebben dat oock gheborghen **9** Ende sij hebben tot malcanderen gheseyt. Wij en doen niet rechtelijck, want dit is eenen dach van goeder tijdinghen, Eest dat wij swijgen ende dat niet en willen bootscappen tot den morghen soo sullen wij van een groot misdaet beticht worden Coemt, laet ons gaen ende in des conincs hof bootscappen, **10** Ende doen sij tot der stadt poorten comen waren, soo hebben sij hen vertelt seggende. Wij sijn ghegaen tot der Siriers heyrlegher, ende wij en hebben daer gheenen mensch vonden, dan alleen peerden ende esels ghebonden, ende wtghespannen tenten, **11** Hierom sijn die portiers ghegaen ende hebben dat ghebootscapt binnen in des conincks palays, **12** Die welcke is des nachts opghestaen, ende heeft tot sijnen knechten gheseyt. Ick segghe v wat ons die Siriers ghehaen hebben, Sij weten wel dat wij hongher lijden, ende daer om sijn sij wt haren legher ghegaen, ende sij ligghen in die velden gheborghen seggende. Als sij wter stadt sullen comen sijn, soo sullen wijse leuende vanghen, ende dan sullen wij in die stadt moghen comen, **13** Doen antwoorde daer een van sijnen knechten, Laet ons die vif peerden nemen die in stadt bleuen (want dese sijn alleen in die gheheel menichte van Israel ouer bleuen want die ander sijn al verteert) ende wtsendende sullen wij dit moghen bespieden, **14** Hierom hebben sij twee paerden ghenomen, ende die coninc heeft die ghesonden totten legher der Siriers seggende. Gaet henen ende siet, **15** Die welcke sijn hen nae ghegaen tot aen die iordane, ende siet alle den wech was vol cleederen ende vaten welc die Siriers wech gheworpen hadden, doen sij veruaert worden, ende die boden wederom comende hebbent den coninc te kennen ghegeheuen, **16** Ende tvolc is wtghetrocken ende heeft der Siriers legher berooft, ende dat mudde bloemen van meel is gheworden gheldende eenen stater, ende twee mudden ghersten eenen stater nae des Heeren woort, **17** Ende die coninc heeft dien prince (op wiens hant hy gheleendt hadde) aen die poorte ghestelt, den welcken het volck vertreden heeft inden inganck vander poorten, ende hy is ghestoruen, also die man Gods ghesproken hadde, doen die coninck tot hem nederwaerts comen was, **18** Ende het is ghesciet nae dwoort vanden man Gods dat hy den coninck gheseyt hadde doen hy seyde. Twee mudden ghersten sullen eenen stater ghelden, ende een mudde bloem van meel eenen stater op desen seluen tijt morghen in die poorte van Samarien, **19** Doen die vorst den man Gods gheantwoort hadden ende gheseyt. Al maecte die Heere ooc sluySEN inden hemel, soude dit oock moghen gescieden dat ghy segt? Ende hy seyde hem. Ghy zult dat met uwen oogen sien, maer daer niet af eten, **20** Hierom eest ghesciedt alsoot voorseyt was, Ende het volck heeft hem in die poorte vertreden, ende hy is ghestoruen.

8 ENde Eliseus heeft ghesproken totter vrouwen wiens sone hi hadde doen leuen seggende. Staet op gaet henen ghy ende v huys, ende wort vreemdelingen erghers daer ghy dat vinden moecht. Want die Heere heeft den hongher gheroepen, ende die sal opt lant comen seuen iaren, **2** Die welcke is opghestaen ende heeft ghehaen nae des mans Gods woort, ende wech gaende met hare huysgeshin is si vreemdelinc worden inder Philistijnen lant

veel daghen, 3 Ende doen die seuen iaren voleyndt waren, voor des Heeren aensicht, 19 Maer die Heere en heeft so is die vrouwe wt der Philistijnen landt wederom comen, Iudam niet willen verderuen, om Dauids sijns knechts wille, ende si is wtgegaen om den coninc aen te spreken om haer ghelyc hy hem gheloeft hadde, dat hy hem ende sijnen huys ende om haer ackerlanden, 4 Ende die coninc sprac sonen een licht gheuen soude tot allen daghen 20 In sijnen met Giezi des mans Gods knecht segghende. Vertelt my daghen is Edom afgheseyden dat sij onder Iudam niet sijn alle die groote wercken die Eliseus ghehaen heeft, 5 Ende en souden, ende sij maecten hen seluen eenen coninck, doen hy den coninc vertelde hoe hij eenen dooden verwecht 21 Ende Ioram is comen te Seira ende alle die waghenen hadde, so quam daer die vrouwe wiens sone hy leuende met hem, ende hy is des nachts opghestaen, ende hy heeft ghemaect hadde, roepende tot den coninc om haer huys die Idumeen gheslaghen die hem omringhelt hadden, ende ende om haer ackerlanden, ende Giezi heeft gheseyt. Mijn die princen der waghenen, maer tvoelk is gheuloden in hen heere die coninck dit is die vrouwe ende dits haer sone den tabernakelen. 22 Aldus is Edom afgheseyden dat hy niet welcken Eliseus verwecht heeft, 6 Ende die coninc heeft die en soude wesen onder Iuda, tot op desen dach toe, Doen vrouwe onderuraecht, ende si heeft hem dit vertelt, Ende die sceyde Lobna oock af op den seluen tijt, 23 Ende datter coninck heeft haer eenen ghesneden camerlinc ghegheuen meer is van Iorams woorden ende alle dat hi ghehaen heeft, segghende. Gheuet haer al wederom dat haer toebehoort en sijn die niet al ghescreuen int boec der woorden van die ende alle die renten der ackerlanden vanden dach dat sij het daghen der coninghen van Iuda? 24 Ende Ioram is met lant verlaten heeft tot op desen tijd toe, 7 Ende Eliseus is sijnen vaderen ontslapen, ende met hen begrauen in Dauids te Damascus comen, ende Benadad die coninc van Sirien stadt, ende Ochozias sijn sone heeft voor hem gheregneert, was sieck, ende sij hebben hem te kennen ghegheuen 25 Int twaelfste iaer van Ioram Achabs sone des conincks segghende. Die man Gods coemt herwaerts, 8 Ende die van Israel heeft Ochozias Iorams des conincks van Iuda coninc seyde tot Hazael. Neemt ghiften met v, ende gaet sone gheregneert, 26 Tweentwintich iaren out was Ochozias den man Gods te ghemoete, ende vrughet vanden Heere doen hi begonste te regneneren, ende een iaer heeft hy in raet door hem segghende. Sal ic dese mijne siechte moghen Ierusalem gheregneert, Sijns moeders naem was Athalia ontgaen? 9 Hierom is Hazael hem te ghemoete ghegaen, Amrams Amri des conincks van Israel dochter 27 Ende hy hebbende met hem ghiften ende alderhande goeden van heeft ghewandelt in die wegghedes huys van Achab, ende hi Damasco veertich kemelen lasts, Ende doen hy voor hem heeft ghehaen dat quaet is voor den Heere, ghelyc Achabs stont, soo heeft hy gheseyt. V sone Benadad die coninc van huys, want hy was een behoude sone van Achabs huys, Sirien heeft my tot v ghesonden zeggende. Sal ick moghen 28 Hy is ooc wech ghereyst met Ioram Achabs sone om te ghenesen van dese mijne siechte? 10 Ende Eliseus heeft strijden teghen Hazael den coninc van Sirien te Ramoth tot hem gheseyt. Gaet henen, segt hem ghi sult ghenesen Galaad, ende die Siriers hebben Ioram ghewont, 29 die worden, Maer die Heere heeft my ghehoont dat hy die doot welcke is weder comen, om ghenesen te worden in Iezrael, steruen sal, 11 Ende hy stont by hem ende hi is beroert want die Siriers hadden hem ghewont, doen hy te Ramoth ghworden tot bescaemtheyt sijns aensichts, ende die man street teghen Hazael den coninck van Sirien, Maer Ochozias Gods heeft gheweent, 12 Tot wien Hazael seyde Waerom Iorams sone die coninck van Iuda, is nederwaerts ghegaen weent mijn heere? Ende hi seyde. Want ic weet wel wat om Ioram Achabs sone te besoecken te Iezrahel, want hy quade dinghen ghi den kinderen van Israel doen silt, Haer daer sieck lach.

9 MAer Eliseus die propheet heeft gheroepen een van der propheten sonen, ende heeft tot hem gheseyt. Omgort v lendenen, ende neemt dit olie potteken in v hant ende gaet te Ramoth Galaad, 2 Ende als ghi daer sult comen sijn, soo suldi sien lehu den sone van losaphat des soons van Namsi, ende binnen comen sijnde, soo suldi hem doen opstaen wt dat midden van sijnen broeders, ende leyden hem in dat binnerste camerken, 3 Ende houdende dat potteken olien, suldi dat storten op sijn hoofd ende segghen. Dit seyt die Heere. Ic heb v een coninc ouer Israel ghesalf, Ende ghy sult die dore open doen, ende vlieden wech, ende daer niet staende blijuen. 4 Hierom is die ionghelinc eens propheten kint wech ghegaen tot Ramoth-galaad, 5 ende hi is daer binnen gegaen, Maer siet die princen des heyrssaten, ende hi seyde. Ic heb een woort aen v o ghi prince, Ende lehu heeft geseyt. Aen wien van ons allen? Ende hi seyde. Aen v o ghi prince, 6 Ende hy is opghestaen ende in die camer ghegaen, ende hy storte die olie op sijn hoofd ende seyde. Dit seyt die Heere die God van Israel. Ick heb v tot eenen coninc ghesalf ouer des Heeren volck van Israel, 7 Ende ghy sult Achab ws heeren huys verslaen, ende ic sal wreken het bloet van mijnen dienaers der propheten

ende alle des Heeren dienaers bloet van lezabels handen, **8** Ende hy antwoerde. Wat vrede? Vwer moeder lezabels
Ende ic sal tgheheel huys van Achab verderuen, ende ick oncysescheden ende veel touerien sijn noch machtich, **23**
sal van Achab doot slaen alle dat aen den wandet pisset Maer Ioram keerde sijn hant, ende vliedende seyde hy tot
ende den besloten, ende den wtersten in Israel, **9** Ende Ochoziam. Tis verraderie Ochozia, **24** Ende lehu spande
ick sal Achabs huys gheuen ghelyck thuys van Ierooboam sijnen booghe metter hant, ende hy quetste Ioram tusschen
Nabats sone ende ghelyck Baasa Ahia soons huys **10** Ende sijn scouderen, ende den pijl is wtghegaen door sijn herte,
die honden sullen lezabel eten opt velt van Iezrahel, ende Ende ter stont viel hy neder in sijnen waghen, **25** Ende
daer en sal niemant sijn die haer begrauen sal, Ende hy lehu heeft gheseyt tot Badacer den capiteyn. Neemt ende
heeft die dore open ghedaen, ende is wech gheuloden, **11** worpt hem opden acker van Naboth den Iezraheliter Want
Maer lehu is wtghegaen tot sijns heeren knechten, die ic ben wel ghedachlich doen ic ende ghy opden waghen
welcke tot hem seyden. Sijn alle dinghen te rechte? Waerom sittende Achab sijnen vader volchden dat die Heere desen
is dese ontsinninghe tot v comen, Ende hy seyde tot hen. last op hem heeft gheleydt segghende, **26** Eest dat ick v
Ghy kent den man wel, ende wat hy ghesproken heeft, **12** voor Naboths bloet ende voor sijnder kinderen bloet, dien ic
Ende sij hebben gheantwoort. Het en is niet waer, Maer ghisteren ghesien hebbe (sprac die Heere) niet weder en
lieuer vertellet ons ghy. Die welcke seyde. Dese ende dese loone op desen acker seyt die Heere, Hierom neemt hem
woorden heeft hy my ghesproken ende gheseyt. Dit seyt nv, ende worpt hem opden acker nae des Heeren woort,
die Heere. Ick heb v tot eenen coninck ouer Israel ghesalft, **27** Maer Ochozias die coninck van Iuda dat siende nam
13 Hierom hebben si hen ghehaest, ende een yeghelyc die vlucht door den wech vanden huyse des hoefs, Ende
nemende sijnen mantel hebben die gheleyt onder sijn voeten, lehu heeft hem veruolcht ende gheseyt. Slaet desen oock
op een maniere van eenen conincks stoel, Ende sij hebben in sijnen waghen, Ende sij hebben hem gheslaghen inden
met een trompet ghelyct ghegheuen ende gheseyt. Iehu opganc van Gaber, welck is by leblaam, die welcke is
heeft gheregneert, **14** Hierom heeft lehu losaphats sone gheuloden te Mageddo ende daer ghestoruen, **28** Ende
des soons Namsi een ghesworen verbont ghemaect teghen sijn knechten hebben hem op sijnen waghen gheleydt ende
Ioram, Maer Ioram hadde Ramoth Galaad omleydt, hy ende gheuoert in Ierusalem, ende begrauen met sijnen vaderen
geheel Israel teghen Hazael den coninck van Sirien, **15** ende in Dauids stadt, **29** Int elfste iaer van Ioram Achabs sone,
hy was wederom comen om ghenesen te worden in Iezrahel heeft Ochozias gheregneert ouer Iudam, **30** ende lehu is
van die wonderen want die Siriers hadden hem gheslaghen te Iezrahel ghecomen, Ende lezabel hoorende van sijnder
doen hy vechtende was teghen Hazael den coninck van innocoemst, heeft haer oogenh met eenen stibius steen
Sirien, Ende lehu heeft gheseyt. Eest dat n belieft, so en laet gheschildert, ende haer hooft verciert, ende sach wt ter
niemant wt die stadt vluchtich wech ghaen, dat hy niet en gheueert in Ierusalem, ende begrauen met sijnen vaderen
gae, ende bootscappe dit te Iezrael. **16** Ende hy is opwaerts vensteren **31** lehu incomende door die poorte ende sij seyde.
ghetrocken ende ghereyst nae Iezrael, want Ioram lach daer Sal Zambri moghen vrede hebben die sijnen heere doot
siek, ende Ochozias die coninck van Iuda was nederwaerts gheslagen heeft? **32** Ende lehu hief sijn aensicht opwaerts
comen om Ioram te besoeken. **17** Aldus heeft die wachter ter vensteren ende seyde. Wie is dese? Ende twee oft drij
die opden torre van Iezrael stont ghesien den hoop van ghesneden camerlinghen buychden hem neder voor hem,
Iehu comende, ende hi heeft gheseyt. Ick sien eenen hoop, **33** Ende hy seyde tot hen. Worpzt nederwaerts. Ende sij
Ende Ioram seyde. Neemt eenen waghen ende sendt hem te gheslagen heeft? **34** Ende doen hy binn
ghemoete ende dat hi segge die derwaerts gaet. Sijn alle clauwen hebben haer vertreden, **35** Ende doen hy binnen
dinghen te rechte? **18** Hier om is hy wech ghetrocken die ghegaen was om te eten ende te drincken, so seyde hy.
opden waghen ghegaen was hem te ghemoete, ende hy ghaet henen ende besiet die vermaledijde vrouwe ende
heeft geseyt. Dit seyt die coninc. Sijn alle dinghen in vreden? **36** Ende weder om comende hebben
Ende Iehu seyde. Wat gaet v den vrede aen? Gaet door begraefte want het is eens conincks dochter, **37** Ende doen
ende volcht my Ende die wachter heeft dit ooc vercondicht si hem dat gheseyt, Ende lehu seyde. Dit is des Heeren
segghende. Die bode is bi hen comen, ende hy en keert si ghegaen waren om haer te begrauen, soo en hebben sij
niet wederom **19** Aldus heeft hy den tweeden waghen niet vonden dan het bloot hooft ende die voeten, ende het
paerden ghesonden, ende hy is tot hen comen ende heeft gheueert, Ende lehu seyde. ghegaen was om te eten ende te drincken, so seyde hy.
gheseyt. Dit seyt die coninc. Eest vrede? Ende lehu seyde. Wat gaet v den vrede aen? Gaet door ende volcht my, **20** die honden eten het vleesch van lezabel,
Ende diewachter heeft dit ooc vercondicht seggende. Hy vleesch sal sijn ghelyck mest op dat aensicht der aerden
is tot by hen comen, ende hy en keert niet wederomme, inden acker van Iezrael, also dat die voor by ghaende
Ende den ganc is ghelyc den ganc van Iehu Namsi soon, segghen sullen. Es dit die lezabel?
want hy gaet seer haestelic, **21** Ende Ioram seyde. Spant **10** AChab hadde tseuentich sonen in Samarien, Hierom
in den waghen, Ende si spanden sijnen waghen in, ende heeft lehu eenen brief ghescreuen ende ghesonden in
Ioram die coninck van Israel ende Ochozias die coninck van Samarien tot die beste vander stadt, ende tot die ouders,
luda sijn wtgetrocken, een ieghelyc op sijnen waghen, ende ende tot Achabs voester heeren seggende. **2** Ter stont als ghi
sij sijn lehu te ghemoete ghereyst, ende sij hebben hem desen brief sult ontfanghen hebben ghy die ws heeren sonen
vonden in Naboths des Iezraheliters acker, **22** Ende doen hebt ende waghenen, ende peerden, ende vaste besloten
Ioram lehu ghesien hadde, so seyde hy. Eest vrede lehu? steden, ende wapenen, **3** kiest den besten ende den ghenen

die v lieden best aenstaet van ws heeren sonen, ende stelt ende tot hen gheseyt. Achab heeft Baal weynich ghdient, dien op sijns vaders rjicstoel, ende strijt voor ws heeren huys, maer ick sal hem veel meer dienen, **19** Daerom roept by **4** Maer sij vreesden anxtelijcken seere, ende seyden. Siet my alle Baals propheten, ende alle sijn dienaers, ende alle twee coninghen en hebben voor hen niet moghen staende sijn priesters, datter niemant achter en blijue, Want ic hebbe blijuen, Hoe sullen wij dan moghen wederstaen? **5** Hierom Baal een groote offerande te doen, soo wie daer niet by hebben die ouerste des huys ende die prouosten van en is die en sal te leuen niet blijuen, Maer lehu dede dat der stadt ende die ouders ende die voesterheeren tot lehu listelijck omdat hi Baals dienaers heel te niet doen soude, **20** ghesonden segghende. Wij sijn v dienaers, al wat ghi ons Ende hy heeft gheseyt. Heylicht Baal eenen feestdach, Ende ghebiedt dat sullen wi doen Ende wij en sullen gheenen hi heeft gheroepen **21** ende ghesonden in alle die palen coninc ouer ons maken wat v belieft dat doet, **6** Ende hy van Israel, ende alle Baals dienaers sijn comen, daer en heeft hen andermael eenen brief gescreuen segghende. bleef niet een achter die daer niet en quam, Ende sij sijn in Eest dat ghi mijne sijt, ende my ghehooraem sijt, soo neemt Baals tempel ghegaen, ende Baals huys is vol ghworden, die hoofden van ws heeren sonen, ende coemt tot my te van benedent tot bouen toe, **22** Ende hy heeft gheseyt den deser seluer vren morghen tot lezrahel, Ende des conincs ghenen die den last vanden cleederen hadden. Brengt voorts sonen tseuentich mannen worden by die beste vander stadt cleederen voor alle Baals dienaers, Ende sij hebben hen opghevoedt, **7** Ende doen den brief tot hen comen was, soo cleederen voorts bracht, **23** Ende lehu met lonadab Rechabs hebben sij des conincs sonen genomen, ende hebben die sone in Baals tempel comende, heeft tot Baals dienaers tseuentich mannen doot gheslaghen, ende hen hoofden in gheseyt. Ondersoect ende besiet dat hier by auontueren coruen gheleydt, ende die tot hem ghesonden in lezrahel, niemant met v lieden en sij van des Heeren dienaers, maar **8** Ende die bode is comen, ende heeft hem dit te kennen dat Baals dienaers alleen sijn. **24** Aldus sijn sij binnen ghegeheuen segghende. Sij hebben die hoofden van des ghecomen om slachofferanden ende heelbrantofferanden conincks sonen ghebracht, Die welcke antwoerde. Stelt die te doen, Maer lehu hadde voor hem daer buyten bereydt op twee hoopen by den inganc vander poorten tot morghen tachtentich mannen, ende hen gheseyt. Soo wie van desen toe, **9** Ende doent daer dach ghworden was, soo is hy menschen ontuliet, die ick in v handen sal brenghen, sijn ziele wtghegaen, ende staende heeft hi tot alle tvolck gheseyt. sal voor diens ziele sijn, **25** Ende het is ghesciet doen die Ghi sijt rechtveerdich, heb ick teghen mijnen Heere een heelbrantofferande voldaen was, dat lehu heeft sijnen ruyters ghesworen verbont ghemaect, ende hem doot gheslaghen, ende capiteynen beuolen. Gaet binnen, ende verslaetse wie heeft alle dese gheslaghen? **10** Hierom siet nv datter niet datter niemant en ontgae, Ende sij hebbense verslaghen met op die aerde gheuallen en is van alle des Heeren woorden, dat scerp vanden swaerde, ende die ruyters ende capiteynen welc die Heere ghesproken heeft ouer thusys van Achab hebbense wech ghworpden, ende si sijn ghegaen in die stadt ende die Heere heeft ghedaen dat hy ghesproken heeft door van Baals tempel, **26** ende hebben ghehaelt wt Baals tempel Elias sijns dienaers hant, **11** Daerom heeft lehu in lezrahel Baels staende beelt, ende sij hebben dat verbrant **27** ende verslaghen alle die daer noch ouer bleuen waren van Achabs te puluer ghebracht, Oock hebben sij Baals tempel verbrant, huys, ende alle sijn edele, ende sijn bekende, ende sijn ende daervore een heymelijcheyt ghemaect tot op desen priesters, tot datter gheen van hem ouer en bleuen, **12** Ende dach toe. **28** Aldus heeft lehu Baal te niet ghedaen wt Israhel, hy is opghestaen ende in Samarien ghecomen, Ende doen **29** Maer nochtans van Ieroobaams Nabats soonds die hy comen was tot dat ghewelft huys der herders, in den wech Israel heeft doen sondighen, en is hy niet afghescheyden, daer heeft hy vonden **13** Ochozie des conincs van Iuda ende hi en heeft die gulden caluuren niet verlaten die te broeders ende hy heeft tot hen gheseyt. Wie sidy? Ende sij Bethel ende te Dan waren, **30** Maer die Heere heeft tot lehu antwoorden. Wij sijn Ochozias broeders, ende sijn afcomen gheseydt. Aenghesien dat ghy naerstelijck ghedaen hebt om te groeten des conincks sonen ende der coninghinnen dat recht was ende behaechlijck in mijnen ooghen, ende sonen, **14** Doen seyde hy. Vangtse leuende, Ende als sij die hebt ghedaen teghen Achabs huys alle dat in mijn herte leuende ghevangkanen hadden, soo hebben sij die ghedoot was, daer om sullen v sonen tot dat vierde ledt sitten op inden put by dat ghewelft huys, tweenveertich mannen, ende den conincs stoel van Israel, **31** Maer lehu en heeft niet hy en heeft daer niemandt van dien laten ouerblijuen. **15** ghehouden dat hi wandelen soude in des Heeren des Gods Ende doen hy van daer ghegaen was, so heeft hy gheuonden van Israhel wet, met sijn gheheel herte, Want hy en is van lonadab Rechabs sone, hem te ghemoechte comende, ende Ieroobaams sondigen niet ghescheyden die Israhel hadde doen hy heeft hem gehbenedijt, Ende hy heeft tot hem gheseydt. sondighen, **32** In dien daghen beghonstet den Heere te Is v herte ook oprecht ghelyc mijn herte met v herte is? verdrieten ouer Israhel, ende Hazael heeftse gheslaghen En lonadab seyde. Iaet. Eest alsoo (seyde hy) soo gheeft v aan alle die palen van Israel, **33** van die ior-dane af teghen hant, De welcke hem sijn hant gaf, ende lehu heeft hem tot ouer die oostsijde, alle dlant van Galaad, ende Gad, ende sij sijn eluen inden waghen op opghehauen, **16** ende seyde tot Ruben, ende Manasse, van Aroer die aen die beke van hem. Coemt met mij, ende siet mijn gramma liefde voor den Arnon gheleghen is, ende Galaad, ende Basan. **34** Die Heere, Ende settende hem op sijnen waghen **17** heeft hy ander woorden van lehu ende alle dat hi ghedaen heeft, hem gheuoert in Samarien, Ende hy heeft gheslaghen alle ende sijn stercheyt, en sijn die niet ghescreuen int boeck der die daer ouerbleuen waren binnien Samarien van Achab, woorden van die daghen der coninghen van Israhel? **35** tot eenen toe nae des Heeren woort dat hy ghesproken Ende lehu is met sijnen vaderen ontslaven, ende sij hebben heeft door Eliam, **18** Hierom heeft lehu alle tvolck vergadert, hem begrauen in Samarien, ende loachas sijn sone heeft

in sijn stede gheregneert, **36** Ende die daghen dat lehu ouer Israel gheregneert heeft in Samarien sijn gheweest achtentwintich iaren.

11 ENde Athalia die moeder van Ochozias siende dat haer sone doot was, heeft alle dat coninclyk saet gheodoott, **2** Maer losaba des conincs Iorams dochter Ochozias suster, nemende losas Ochozias sone, heeft hem met sijnder voester ontstolen wt het midden van des conincs kinderen die ghedoot worden wt die slaepcamer, ende sij heeft hem gheborghen wt dat aensicht van Athalia dat hy niet en soude ghedoot worden, **3** Ende hi was by haer ses iaren al heymelicj in des Heeren huys, Ende Athalia regneerde opt lant, **4** Maer op dat seuenste iaer heeft loiada wt ghesonden ende met hem nemende die honderste mannen, ende die ruyters heeft hy die tot hem gheleydt in des Heeren tempel, ende hi heeft met hen een verbont ghemaect, ende hen beswerende in des Heeren huys heeft hi hen des conincs sone ghehoont, **5** ende hy heeft hen beulen segghende. Dit is dwoordt dat ghy doen moet, **6** Het derden deel van vlieden, sal op den sabbath inne comen, ende houden die wake van des conincs huys, Ende het ander derden deel sal sijn by die poorte van Seyr, ende een derdendeel sal sijn aen die poorte die by der sciltmannen huys is, ende ghy sult die wachte houden van dat huys Messa, **7** Maer die twee deelen van vlieden allegader wtgaende opden sabbath dach, laet houden die wachte van des Heeren huys omrent den coninck, **8** Ende ghy sult rontsomme den coninck staen, houdende wapenen in v handen, ende eest datter yemant binnen des tempels beuanc coemt, dien salmen dootslaen, ende ghy sult by den coninck blijuen als hy incoemt ende wtgaet, **9** Ende die honderste mannen hebben ghehaen nae alle tghene dat hen loiada die priester beulen hadde, Ende elck met hem nemende sijn mannen die opden sabbath dach in ghinghen, met den ghenen die opden sabbath dach wt ghingen, sijn ghecomen tot loiada den priester, **10** Die welcke hen heeft ghegeheuen die lancien ende wapenen des conincks Dauids, die daer in des Heeren huys waren, **11** Ende sij stonden elck hebbende wapenen in haer handen aen die rechte sijde des tempels, tot aen die slincke sijde des outaers ende des tempels rontsomme den coninck, **12** Ende hy heeft des conincks sone voorts ghebracht, ende een croone op hem ghestelt, ende dat ghetuyghenis, ende sij hebben hem coninck ghemaect, ende ghesalf, ende metten handen tsamen slaende hebben sij gheseyt. Die coninck leue, **13** Ende Athalia heeft ghehoort die stemme des loopende volcks, ende comende by die scaren des volcks in des Heeren tempel, **14** heeft sij den coninck ghesien staende op sijnen rechter stoel nae die ghewoonte, ende sanghers, ende trompetten by hem, ende alle het volck des lants blijschap makende, ende blasende met trompetten, ende sij heeft haer cleederen ghescoort, ende gheroopen, Muyterie, myuterie, **15** Maer loiada heeft den hondersten mannen die ouer theyr waren beulen, ende tot hen gheseyt. Leydtse wt dat bevrijde des tempels ende soo wie haer nae volcht, datmen dien doot slae metten sweenre, Want die priester hadde gheseydt. En laetse in des Heeren tempel niet doot gheslaghen worden, **16** Ende sij hebben hen handen aen haer gheslaghen, ende haer

voorts ghestooten door den wech vander peerden inganck by tpalays, ende daer is sij doot gheslaghen, **17** Aldus heeft loiada een verbont ghemaect tusschen den Heere ende den coninck, ende tusschen tvolck, dat sij des Heeren volck souden, ende tusschen den coninck ende tvolck, **18** Ende alle tvolck des lants is in Baals tempel ghegaen, ende sij hebben sijnen outaer ghebroken, ende sijn beelden hebben sij met groter cracht in stucken ghebroken. Ooc hebben sij Mathan Baals priester doot gheslaghen voor den outaer, Ende die priester heeft hoede ghestelt in des Heeren huys, **19** ende hy heeft ghenomen die honderste mannen, ende die legioenen Cerethi, ende Phelethi, ende alle dat volck des lants, ende sij hebben den coninck gheleydt wt des Heeren huys, ende sijn ghecomen door den wech van der sciltmannen poorte tot int palays, ende hy is gheseten op der coningh throon, **20** Ende alle tvolck des lants heeft hem verblijt, ende die stadt worde stille rustende, Maer Athalia is metten swaerde ghedoot in des conincks huys, **21** Seuen iaren oudt was losas doen hy begonste te regeneren.

12 INT seuenste iaer van lehu regneerde losas, Veertich iaren heeft hy gheregneert in Ierusalem, sijns moeders naem was Sebeia van Bersabee, **2** Ende losas heeft ghehaen dat recht was voor den Heere, alle die daghen dat hem loiada die priester leerde, **3** Maer nochtans en heeft hy die hoochden niet wech ghenomen, want het volck dede noch slachofferanden ende ontstack ruecofferanden op die hoochden, **4** Ende losas heeft totten priesters gheseydt. Alle tghelt der heyligher offeranden, dat in des Heeren tempel ghebrocht worden sal vanden ghenen die voorby gaen, welck gheoffert wort voor eenen prijs der zielen, ende dat sij wt hem seluen ende wt haers herten vrijen wille in brenghen in des Heeren tempel, **5** dat sullen die priesters nae haer ordinancien ontfanghen, ende daer mede sullen sij vermaeken die veruallen timmeragien des huys, eest dat sij yet sien sullen dat nootelijken vermaect moet worden, **6** Aldus tot dat drijentwintichste iaer, des conincks losas en hebben die priesters des tempels veruallinghen niet vermaect **7** Ende die coninck losas heeft loiadam den oppersten priester ende die priesters gheroopen segghende tot hen. Waerom en vermaecte ghy des tempels veruallinghen niet? Hierom en wilt niet meer het gheft ontfanghen nae uwe ordinancie, maer gheeft dat weder ouer, tot des tempels vermakinghe, **8** Ende het is den priesters verboden het gheft te ontfanghen vanden volcke, ende die veruallinghen des huys te vermaeken, **9** Ende loiada die opperste priester heeft een offerkiste ghenomen ende daer een gat bouen open ghehaen, ende hy heeft die ghestelt by den outaer ter rechter sijden daermen in des Heeren huys ghaet, ende die priesters die die doren bewaarden staken daerin alle tgeft datter ghebracht worde tot des Heeren tempel, **10** Ende als sij saghen datter te veel ghelts in die offerkiste was, so quam des conincks scrijuer opwaerts ende die opperste priester, ende sij gotten dat wt ende telden tghelt datter in des Heeren huys gheuonden worde **11** ende sij ghauen dat by ghetale ende gewichtie in die hant der gheender diet regiment hadden ouer die metsers van des Heeren huys, die welcke dat wtghauen aen die timmerlieden ende een metsers die in des Heeren huys wrachten, **12** ende die veruallinghen vermaecten, ende aen

die steenhouders, ende om te coopen hout ende steenen die wtghewouwen worden, alsoo dat die vermakinghe van des Heeren huys soude volbracht worden, in alles daert van noode was cost aen te doen om dat huys te verstercken, **13** Maer nochtans en worden van dien seluen ghelde niet ghemaect die water cruycken van des Heeren tempel, ende die crauelken, ende die wieroocvaten, ende die trompetten ende alle die gulden ende silueren ghereetscappen van den ghelde dat tot des Heeren tempel ghebrocht worde, **14** Want het worde ghegeheuen den ghelen diet werc maecten, om dat des Heeren tempel soude vermaect worden, **15** Ende men en stelde hen gheen rekeninghe te doen, die tghelt ontfighent, om dat den constighen werckluyden wt te gheuen, Maer sij handelden dat ghelyt op hen ghelooue, **16** Maer tghelt voor die versuemissen, ende tghelt voor die sonden, en brachten sij in des Heeren tempel niet, want het behoorde den priesters toe, **17** Doen quam Hazael die coninc van Sirien opwaerts ende stredt teghen Geth, ende hy heuet inghenomen, ende hy stelde sijn aensicht om opwaerts te comen nae Ierusalem, **18** Hierom heeft loas die coninc van Iuda ghenomen alle die gheheyliche offeranden die sijn vaderen losaphat ende Ioram ende Ochozias die coninghen van Iuda gheheylicht hadden, ende die hy oock gheoffert hadde, ende alle tsiluer datmen vinden mocht in die scatten van des Heeren tempel ende in des conincs palays, ende hi heeft dat ghesonden Hazaels den coninc van Sirien, ende die is van Ierusalem ghetrocken, **19** Maer dander woorden van loas die daer meer sijn, ende alle dat hy ghedaen heeft, en sijn dese niet ghescreuen int boeck der woorden van die daghen der coninghen van Iuda? **20** Ende sijn knechten stonden tseghen hem op ende sij maecten een ghesworen myterie met malcanderen, ende sij versloeghen loas int huys van Mello inden nederganck van Sella, **21** Want losachar Semaaths sone ende losabad Somers sone sijn knechten hebben hem verslaghen, ende hy is ghestoruen, ende sij hebben hem begrauen met sijnen vaderen in Daudis stadt, ende Amasias sijn sone heeft voor hem gheregneert.

13 **INT** drijentwintichste iaer van loas Ochozias sone des conincs van Iuda, heeft loachaz Iehus sone ghergneert ouer Israel in Samarien, seuenthien iaren, **2** Ende hi heeft quaet voor den Heere ghedaen, ende heeft gheulcht die sonden van Ieroobaam Nabats sone, die Israel heeft doen sondighen, ende hy en is daer niet afghesceyden, **3** Ende die gramscap des Heeren is tornich gheworden teghen Israel, ende hy heeftse gheleuert in Hazaels des conincs van Sirien hant, ende in die hant van Benadad Hazaels sone tot allen daghen, **4** Maer loachaz heeft des Heeren aensicht ghebeden, ende die Heere heeft hem ghehoordt, want hy heeft die benautheyt van Israel aensien, want die coninc van Sirien had dese seer cleyn ghemaect, **5** ende die Heere heeft Israel eenen verlosser ghegeheuen, ende sij sijn verlost wt des conincs van Sirien hant, Ende die kinderen van Israel hebben in hen tabernakelen ghewoont, ghelyc ghisteren ende eerghisteren, **6** Maer nochtans en sijn si niet afgekeert van Ieroobaam Nabats soons sonden, die Israel hadde doen sondighen, maer sij hebben daer in ghewandelt, want dat bosschelken is in Samarien bleuen, **7** Ende loachaz den coninc en sijn varden volcke niet meer ouerbleuen dan vijftich ruyters te peerde, ende thien waghenen, ende thien duysent voetknechten, want die coninc van Sirien had dese al ghedoodt, ende hi hadde die ghemaect als het puluer int dorschen vanden dorschuloer, **8** Dander woorden van loachaz die daer meer sijn, ende alle dat hy ghedaen heeft, ende sijn sterckheyte, en sijn dese niet ghescreuen int boeck der woorden van die daghen der coninghen van Israel? **9** Ende loachaz is met sijnen vaderen ontslapen, ende sij hebben hem begrauen in Samarien, ende loas sijn sone heeft voor hem ghergneert **10** Int seuentendertichste iaer loas des conincs van Iuda heeft loas loachaz sone ghergneert ouer Israel in Samarien seesthen iaren, **11** ende hy heeft ghedaen dat quaet was voor des Heeren aensicht, hy en is niet afgheweken van alle Ieroobaam Nabats soons sonden, die Israel heeft doen sondighen, Maer hy heeft daer in ghewandelt, **12** Dander van loas woorden datter meer is, ende alle dat hy ghedaen heeft, ende sijn vromicheyt, hoe dat hy ghestreden heeft tseghen Amasiam den coninc van Iuda, en sijn dese niet bescreuen int boeck der woorden van die daghen der coninghen van Israel? **13** Ende loas is met sijnen vaderen ontslapen, ende Ieroobaam is op sijnen coninclijsken stoel gheseten, Voorts soo is loas in Samarien begrauen met die coninghen van Israel, **14** Ende Eliseus was van eender siecken cranc daer hy ooc afghestoruen is, ende loas die coninc van Israel is tot hem nederwaerts comen, ende hy weende voor hem ende seyde. Mijn vader, mijn vader den waghen van Israel en sijnen waghemans, **15** Ende Eliseus heeft hem gheseyt. Haelt eenen boghe ende pijlen, Ende doen hy tot hem eenen boghe ende pijlen ghebracht hadde, **16** so heeft hy tot den coninc van Israel gheseyt. Legt v hant opden boghe, Ende doen hy sijn hant daer op gheleydt hadde, soo leyde Eliseus sijn handen op des conincs handen, **17** ende seyde. Doet die vinster ten oosten open, Ende doen hy die open ghedaen hadde, soo heeft Eliseus gheseyt. Schiet wt den pijl, Ende hy schoot Ende Eliseus heeft gheseydt. Dats eenen pijl van des Heeren salicheyt, ende eenen pijl der salicheyt teghen Sirien, ende ghy sult Sirien slaen in Aphec tot dat ghy die vernield sult hebben, **18** Ende hy seyde. Neemt die pijlen, ende doen hy die ghenomen hadde, so seyde hy wederom tot hem. Slaet die aerde met eenen pijl, ende doen hy die drii reyzen gheslaghen hadde ende stille stont, **19** soo is die man Godts teghen hem gram geworden, ende heeft gheseyt. Hadde ghy vijfwerf oft seswerf oft seuenwerf gheslaghen, soo soude ghy Sirien gheslaghen hebben tot die gantsche verderffenisse, Maer nu sult ghy die drii reyzen slaen, **20** Aldus is Eliseus ghestoruen, ende sij hebben hem begrauen, Maer die roouerkens van Moab sijn int lant ghecomen opt selue iaer, **21** Ende sommighe die eenen mensch begroeven, hebben die roouerkens ghesien, ende sij hebben dat doot lichaem gheworpen in Eliseus graf dwelck alst dat ghebeente van Eliseus raecte, soo is die mensch weder leuende gheworden, ende hi stont op sijn voeten, **22** Aldus heeft Hazaels die coninc van Sirien Israel seer verdruct alle die daghen van loachas, **23** ende die Heere heeft bermherticheyt ouer hen ghehad, ende hy is wederom tot hen ghekeert, om sijn verbont dat hi hadde met Abraham, ende Isaac, ende Iacob, ende hy en wildese niet al te niet

brenghen, noch gheheel verworpen tot op desen tijt toe, **24** dat hi ghestreden heeft teghen Amasiam den coninc van Ende Hazael die coninck van Sirien is ghestoruen, ende Benadad sijn sone heeft voor hem geregneert, **25** Maer loas loachas sone heeft die steden ghenomen wt die hant van Benadad Hazaels sone, die welcke hy genomen hadde wt loachaz sijs vaders hant met orloochs recht, drij reyzen heeft hem loas gheslaghen, ende hi heeft die steden van Israel weder ouer gheheuen.

14 INT tweede ier van loas loachaz sone des conincs van Israel heeft Amasias loas des conincs van luda sone gheregneert, **2** Vijfentwintich iaren was hy out doen hy begonst te regneneren, ende neghenentwintich iaren heeft hi gheregneert in Ierusalem, sijs moeders naem was loadan van Iherusalem, **3** Ende hy heeft recht ghedaen voor den Heere, Maer nochtans niet ghelyck Dauid sijn vader, Nae alle dat loas sijn vader ghedaen hadde, heeft hy oock ghedaen, **4** dan alleen dat hy die hoochden niet wechghenomen en heeft, Want het volc offerde noch slachofferanden, ende ontstack rueck offerande op die hoochden, **5** Ende doen hy het rjick vercreghen hadde, soo heeft hy sijn knechten gheslaghen die den coninck sijnen vader ghedoot hadde, **6** Maer die kinderen der dootslaghers en heeft hy niet ghedoot, also daer ghescreuen staet int boec van Moyses wet, ghelyck die Heere beuolen heeft segghende Die vaders en sullen voor haer kinderen niet steruen noch die kinderen en sullen voor hen vaderen niet steruen, maer een yeghelyck sal in sijn sonde steruen, **7** Hi heeft Edom gheslaghen in die valleye der soutgroeuen, thien duysent mannen, ende hy heeft inghenomen die steenrootse inden strijt, ende hy noemde die lectehel tot op desen dach toe, **8** Doen sandt Amasias boden tot loas loachaz sone lehu des conincs van Israel sone segghende. Coemt ende laet ons malcanderen sien, **9** Ende loas die coninck van Israel heeft wederom ghesonden aan Amasias den coninc van luda seggende. Den distel struyck die in Libano is heeft ghesonden aenden cederboom die in Libano is seggende. Gheeft v dochter mijnen sone tot een huysvrouwe, Ende die beesten der bosscagien die daersijn in Libano sijn daer ouer ghegaen ende sij hebben den distel struyck vertreden, **10** Ghy hebt al strijdende ouer Edom macht ghehad, ende v herte heeft v opgehauen, sijt te vreden met v glorie, ende sidt stille in v huys, Waerom verwecht het quaet, dat ghy vallen soudt ende Iudas met v? **11** Ende Amasias en heeft daer nae niet willen hooren Ende loas die coninck van Israel is opghetrocken ende sij hebben malcanderen ghesien, hy ende Amasias die coninck van luda in Bethsames die stadt van luda, **12** Ende luda is gheslaghen voor Israel, ende sij sijn gheulucht een yeghelyck in sijn tabernakelen, **13** Maer Amasias den coninc van luda den sone van loas, die Ochozias sone was, heeft loas die coninck van Israel gheuenghen binnen Bethsames, ende hy heeft hem ghebracht te Ierusalem, ende hy heeft den muer van Ierusalem een deel ghescoort, van die poorte van Ephraim tot aen die hoec poorte vier hondert cubitus lanc, **14** ende hy nam alle tgout, ende tsiluer, ende alle die ghereetscappen die gheuonden sijn in des Heeren huys ende in des conincs scatten, ende ghiselaers, ende is wederom ghekeert in Samarien, **15** Maer datter is van loas worden, die hy ghedaen heeft, ende sijn vromicheyt hoe luda, en sijn dese niet ghescreuen int boec der woorden van die daghen der coninghen van Israel? **16** Ende loas is met sijn vaderen ontslapen, ende begrauen in Samarien by die coninghen van Israel ende Ieroboam sijn sone heeft voor hem gheregneert, **17** Maer Amasias loas sone die coninc van luda heeft gheleef nae dat loas loachaz des conincs van Israel sone doot was, vijfentwintich iaren, **18** Maer dat ter meer is van Amasias woorden, en sijn die niet ghescreuen int boec der woorden van die daghen der coninghen van luda? **19** Ende daer is een ghesworen myuter teghen hem ghemaect binnen Ierusalem, maer hy vluchtede te Lachis, Ende sij hebbent hem nae ghesonden te Lachis, ende hem daer ghedoodt, **20** Ende sij hebbent hem met peerdens ghebracht, ende hy is begrauen te Ierusalem met sijnen vaderen in Davids stadt. **21** Ende alle tvolck van luda heeft ghenomen Azariam sesthien iaren out, ende sij hebbent hem coninck ghemaect voor Amasias sijnen vader, **22** Hy heeft Ailam ghetimmert, ende die wederom ghecreghen aen dlant van luda, nae dat die coninck met sijnen vaderen ontslapen was. **23** Int vijfhientste ier van Amasias loas des conincs van luda sone heeft Ieroboam gheregneert loas des conincs van Israel sone in Samarien eenenviertich iaren, **24** ende hy heeft ghedaen dat quaet was voor den Heere, Hy en is niet afgheghaen van alle die sonden van Ieroboam Nabats sone, die Israel heeft doen sondighen, **25** Hy heeft die palen van Israel wederom ghecreghen vanden ingangk van Emath, tot aen die zee der woestynen, nae dat worde des Heeren des Gods van Israel, dwelc hi ghesproken heeft door sijnen dienaer Jonas den sone Amathi den propheet, die van Geth was, welc is in Opher **26** Want die Heere heeft ghesien Israels lijdien, bouen maten seir bitter, ende dat sij vernield waren totten ghenein die in kerckers besloten waren, ende tot die wterste ende datter niemant en was die Israel hielp, **27** Ende die Heere en heeft niet ghesproken dat hy Israels naem wtvgaghen soude van onder den hemel, maer hi heeft se verlost door die hant van Ieroboam loas sone, **28** Maer datter meer is van Ieroboams woorden, ende dat hy ghedaen heeft, ende sijn vromicheyt waer mede hy ghestreden heeft, ende hoe hy Damascus wederom brocht, ende Emath lude in Israel, en sijn dese niet ghescreuen int boec der woorden van die daghen der coninghen van Israel? **29** Ende Ieroboam is met sijnwn vaderen den coninghen van Israel ontslapen, ende Zacharias sijn sone heeft voor hem gheregneert.

15 INT seuenentwintichste ier van Ieroboam des conincs van Israel, heeft Azarias Amasias des conincs van Israel sone gheregneert **2** Hy was sesthien iaren oudt doen hy begonste te regneneren, ende tweenvijftich iaren regneerde hy in Ierusalem. Sijns moeders naem was lechelia van Ierusalem. **3** Ende hy heeft ghedaen dat voor den Heere behaechlijck was, Nae alle dat Amasias sijn vader ghedaen hadde, **4** Maer nochtans en heeft hy die hoochden niet afgebroken, want het volck dede noch sacrificie ende ontstack noch ruecoffer op die hoochden. **5** Ende die Heere heeft den coninck gheslaghen, ende hy was melaetsch tot sijnen sterfdach toe, ende hi woonde in een vrij huys besijden, ende loatham des conincs sone regeerde dat

palays, ende hy dede recht den volck des lants. **6** Datter een ghesworen muyterie teghen hem ghemaect, ende heeft noch meer is van Azarias woorden ende alle dat hy ghedaen hem gheslaghen in Samarien, in den torre van des conincs heeft, en sijn dese niet ghescreuen int boeck der woorden huys, by Argob, ende by Arie, ende met hem vijftich mannen van die daghen der coninghen van Iuda? **7** Ende Azarias is vanden Galaaditers kinderen, ende hy heeft hem ghedoot, met sijnen vaderen ontslapen, ende sy hebben hem met ende voor hem gheregneert. **26** Datter meer is van die sijn ouders begrauen in Davids stadt, ende loatham sijn woorden van Phaceia ende alle dat hy ghedaen heeft en sone heeft voor hem gheregneert. **8** Int drijenderdichste sijn dese niet ghescreuen int boeck der woorden van die iaer van Azarias den coninck van Iuda, heeft gheregneert daghen der coninghen van Israel? **27** Int tweenvijftichste Zacharias Ierooboams sone ouer Israel in Samarien ses iaer Azarie des conincs van Iuda heeft Phacee die sone maenden, **9** ende hy heeft ghedaen dat quaet is voor den Romelie gheregneert ouer Israel in Samarien twintich iaren. Heere, gelijc sijn vaderen ghedaen hadden, hy en is niet **28** Ende hy heeft ghedaen dat quaet was voor den Heere, hy afghedaen van Ierooboams Nabats soonds sonden die Israel en is niet afgekeert van die sonden van Ierooboam Nabats heeft doen sondighen. **10** Ende Sellum labes sone heeft sone, die Israel heeft doen sondighen. **29** In Phacee des teghen hem een ghesworen muyterie ghemaect, ende hy conincs van Israel daghen, is Teglat Phalassar die coninc heeft hem openbaerlijc gheslaghen, ende ghedoot, ende van Assur comen, ende heeft Aion inghenomen, ende Abel heeft voor hem gheregneert. **11** Datter meer is van Zacharias thuyss van Maacha, ende Ianoe, ende Cedes, ende Asor, woorden, en sijn dese niet ghescreuen int boeck der woorden ende Galaad, ende Galilee, ende alle dlant van Nephthali, van die daghen der coninghen van Israel? **12** Dit is des ende hy heeftse ouergheuoert in Assyrien. **30** Ende Osee Heeren woordt dat hy ghesproken heeft tot lehu segghende, Elas sone heeft een ghesworen muyterie ghemaect ende V sonnen sullen tot die vierde afcoemste van v sitten opden laghen gheleyt teghen Phacee den soon Romelie, ende hy throon van Israel. Ende het is alsoo ghesciet. **13** Sellum heeft hem gheslaghen ende ghedoot, ende hi heeft voor labes sone heeft gheregneert, int neghenendertichste iaer hem gheregneert int twintichste iaer loatham des soons van Azarie des conincs van Iuda, ende hy regneerde een maent in Samarien. **14** Ende Manahim Gadis sone van Thersa is hy begonste te regneren, ende sesthien iaren regneerde opghetrocken ende ghecomen in Samarien, ende hy heeft hy in Ierusalem, sijs moeders naem was Ierusa Sadocs Israel? **15** Datter meer is van Sellums woorden, ende sijn ghesworen muyterie, waer behaechlyk was, nae alle dat sijn vader Ozias ghedaen daer binren waren, ende sijn palen van Thersa, want sij en hadden hem niet willen open doen, ende hy heeft allen dochter. **34** Ende hy heeft ghedaen dat voor den Heere haer beuruchte vrouwen ghedoot ende open ghesneden. hy die hoochden niet wech genomen. Het volck dede noch **17** Int neghen ende dertichste iaer Azarie des conincs van Iuda, heeft Manahem Gadis soon gheregneert ouer Israel offerande ende ontstack noch ruckoffer in die hoochden, hy thien iaren in Samarien. **18** Ende hy heeft ghedaen dat timmerde die alder hoochste poorte van des Heeren huys. quaet was voor den Heere, hi en is niet afgekeert van die **36** Datter meer is van loathams woorden, ende alle dat hy ghescreuen int boeck der woorden van die daghen der coninghen van Iuda? **37** In dien gheuene vijftich iaren was hy out doen hy begonste te regneren, ende sesthien iaren regneerde in Thersa, ende Manahem gaf Phul duysent talenten siluers, om dat hy hem tot een helpe sijn soude, ende sijn rijk vestighen. **20** Ende Manahem heeft een scattinghe van siluer ghestelt ouer Israel alle den machtighen ende rijcken, om dat hy den coninck van Assyriën soude gheuen vijftich siclen siluers voor een ieghelycken. Ende die coninck van Assyriën is wederom ghekeert, ende hy enis niet langhe in Thersa bleuen. **21** Datter meer is van Manahems woorden, ende al dat hy ghedaen heeft, en sijn dese niet ghescreuen int boeck der woorden van die daghen der coninghen van Israel? **22** Ende Manahem is met sijnen vaderen ontslapen, ende Phaceia sijn sone heeft voor hem gheregneert. **23** Int vijftichste iaer Azarie des conincs van Iuda heeft Phaceia Manahems sone gheregneert ouer Israel in Samarien twee iaren, **24** ende hi heeft ghedaen dat quaet was voor den Heere, hi is niet afghedaen van Ierooboams Nabats soonds sonden, die Israel heeft doen sondighen. **25** Maer Phacee die sone Romelie sijn orloochs capiteyn heeft gheuene vijftich siclen siluers voor een ieghelycken. Ende die coninck van Assyriën is wederom ghekeert, ende hy enis niet langhe in Thersa bleuen. **21** Datter meer is van Manahems woorden, ende al dat hy ghedaen heeft, en sijn dese niet ghescreuen int boeck der woorden van die daghen der coninghen van Israel? **22** Ende Manahem is met sijnen vaderen ontslapen, ende Phaceia sijn sone heeft voor hem gheregneert. **23** Int vijftichste iaer Azarie des conincs van Iuda heeft Phaceia Manahems sone gheregneert ouer Israel in Samarien twee iaren, **24** ende hi heeft ghedaen dat quaet was voor den Heere, hi is niet afghedaen van Ierooboams Nabats soonds sonden, die Israel heeft doen sondighen. **25** Maer Phacee die sone Romelie sijn orloochs capiteyn heeft

16 INT seuentienste iaer Phacee, Romelie soon heeft gheregneert Achaz loathams des conincs van Iuda sone. **2** Twintich iaren out was Achaz doen hy begonste te regneren, ende sesthien iaren heeft hy gheregneert in Ierusalem, Hi en heeft niet ghedaen dat behaechlyk was voort aenschijn des Heeren sijs Godts, ghelyc Dauid sijn vader, **3** maer hy heeft ghwandelt in die weghen der coninghen van Israel, daer bouen soo heeft hy oock sijnen sone den afgoden gheheylicht, treckende hem doort vier, nae der heydenen afgoden, welck die Heere verdreuen heeft voor Israel. **4** Hy offerde oock slachofferanden, ende ontstack ruecoffer op die hoochden, ende op die hueuelen, ende onder alle boomten die dick van bladeren sijn. **5** Doen quam Rasin die coninck van Syrien opwaerts, ende Phacee

Romelien sone die coninck van Israel teghen Ierusalem om te strijden. Ende doen sij Achaz omleyden, soo en consten sij hem niet verwinnen. **6** In dien tijt soo heeft Rasin die coninck van Syrien, Ailam wederom ghecreghen tot Syrien, ende hy heeft die loden wt Aila verdreuen, ende die Edumiters sijn in Aila comen, ende sij hebben daer ghewoont tot op desen dach toe. **7** Ende Achaz heeft boden ghesonden tot Teglath Phalasar den coninck van Assyrien, segghende, V dienaer ende v sone ben ick, coemt opwaerts, ende verlost my wt des conincs van Syrien hant, ende van die hant des conincs van Israel die welcke teghen my opghestaen sijn. **8** Ende doen hy verghadert hadde tsiluer ende tgout datmen vinden mocht in des Heeren huys, ende in des conincs scatten, soo heeft hy den coninck van Assyrien ghiften ghesonden, **9** die welcke sijnen wille voldaen heeft, want die coninck van Assyrien is opcomen in Damasco ende heeft die stadt verdoruen, ende hy heeft haer inwoonders ouergheuoert te Cyrenen, ende Rasin heeft hy doot gheslagen. **10** Hierom is Achaz Teglath Phalasar den coninck van Assyrien te ghemoete ghegaen in Damasco. Ende doen hy den outaer van Damasco ghesien hadde, soo heeft die coninck Achaz dat beworp daer af ende die ghelyckenisse nae alle sijn werck ghesonden tot Vrias den priester. **11** Ende Vrias die priester heeft eenen outaer opghetimmert nae alle dat hem die coninck Achaz ontboden hadde van Damasco, also heeft die priester Vrias ghedaen tot dat die coninck Achaz quam van Damasco. **12** Ende doen die coninck van Damasco comen was, so heeft hy den outaer besien, ende heeft dien gheoffert, ende hi is opghegaen, ende heeft brantofferen gheoffert, ende sijn sacrificie, **13** ende hi heeft vochtighe offeranden gheoffert, ende hy heeft ghestort het bloet vanden vredtsamighen offeranden die hy opden outaer gheoffert hadde. **14** Maer den metalen outaer, die voor den Heere was heeft hy veruoert van voor het aenschijn des tempels, ende van des outaers plaatse, ende van die plaatse des tempels des Heeren, ende hy heeft dien ghestelt aen die noortsijde des outaers. **15** Oock heeft die coninck Achaz Vrias den priester beoulen segghende, Opden meesten outaer offert des morgohenstots heelbrantofferande, ende het sacrificie des auonstots ende des conincs brantofferande ende sijn sacrificie, ende die heelbrantofferande van alle den volcke des lants ende hen sacrificien, ende haer natte offeranden, ende alle dat bloet vanden heelen brantoffer, ende alle dat bloet vander ghedoorder offeranden, suldi daer op storten, maer den metalen outaer sal bereyt sijn tot mijnen wille. **16** Aldus heeft Vrias die priester ghedaen ghelyc hem die coninck Achaz gheboden hadde. **17** Ende die coninck Achaz heeft genomen die ghesneden basementen, ende het waschvat welck daer op was, ende hy heeft die zee afgeleyt van die metalen ossen die dat onderhielen, ende heeft die gestelt op dat pauyeystel dat met steenen ghepauyezt was. **18** Ende den musach vanden sabboth den welcken hy inden tempel ghetimmert hadde, ende des conincs inganck van buyten heeft hy omghekeert in des Heeren huys, om des conincs van Assyrien wille. **19** Maer datter meer is van Achaz woorden, die hy ghedaen heeft, en sijn dese niet ghescreuen int boeck der woorden van die daghen der coninghen van Iuda? **20** Ende Achaz is met sijnen vaderen ontslapen, ende hy is met hen begrauen in Dauids stadt. Ende Ezechias sijn sone heeft voor hem gheregreert.

17 INT twaelfste ier Achab des conincks van Iuda, heeft Osee die sone van Ela in Samarien gheregneert over Israel neghen iaren. **2** Ende hy heeft quaet voor den Heere ghedaen, maer niet ghelyc die coninghen van Israel die voor hem gheweest hebben. **3** Teghen desen is Salmanasar die coninck van Assyrien opcomen, ende Osee is sijn knecht gheworen, ende hy gaf hem iaerlijcs tribuyt. **4** Ende doen die coninck van Assyrien beuonden hadde, dat Osee arbeydende was om wederspannich te sijne, ende dat hy boden ghesonden hadde aan Sua den coninck van Egipeten, dat hy den coninck van Assyrien gheen tribuyt meer gheuen en soude, ghelyc hy tallen iaren plach te doene, so heeft hy hem omleydt, ende ghebonden in den kercker ghesteken. **5** Ende hy is alle dlant door gherest, ende optreckende nae Samarien heeft hijt beleghen drij iaren lanck. **6** Ende int neghenste ier van Osee heeft die coninck van Assyrien Samarien ghewonnen, ende hy heeft die van Israel ouer gheuoert in dlant van Assyrien, ende hy heeftse ghestelt in Hala ende in Habor by den vloet Gozan in die steden vanden Meden. **7** Want het is ghebuert doen die kinderen van Israel teghen den Heere haren Godt ghesondicht hadde die hen wt dlant van Egipeten gheleydt hadde, wt die hant van Pharaon den coninck van Egipeten dat sij hebben vreemde goden aenbeden. **8** Ende sij hebben ghwandelt nae die maniere der heydenen, welck die Heere verniet hadde int aenscijnen der kinderen van Israel, ende der coninghen van Israel want sij hadde des ghelyc ghedaen. **9** Ende die kinderen van Israel hebben den Heere haren Godt vertornet, met onrechte woorden, ende sij hebben voor hem hoochden ghetimmert in allen hen steden, van den torre der wachters, tot die besloten stadt toe. **10** Ende sij hebben voor hen seluen ghemaect afgods beelden ende bosschelkens, op alle hooghe hoeuelen, ende onder alle bosschachtige boomten, **11** ende sij ontstaken daer rueckoffer op die outaeren nae die maniere der heydenen welck die Heere van haerlieden aensicht wech ghenomen hadde, ende sij hebben alte seer quade woorden ghedaen verweckende tot gramscap den Heere, **12** ende sij hebben den onsuyerheden ghedient daer die Heere hen af gheboden hadde dat sij dat woort niet doen en souden. **13** Ende die Heere heeft ghetuycht in Israel ende in Iuda door die hant van alle die propheten ende sienders segghende, keert wederom van v alderquaetste weghen, ende bewaert mijn gheboden ende ceremonien, nae alle die wet die ic uwen vaderen gheboden hebbe, ende ghelyc ic tot v ghesonden hebbe door die hant van mijnen dienaren den propheten. **14** Die welcke niet ghehoort en hebben, maar sij hebben haren neck verhart ghelyc haerder vaders necken, die den Heere haren Godt niet en wilden onderdanich sijn. **15** Ende sij hebben sijn wettiche gheboden verworpen ende terbont dat hy met haren vaderen ghemaect hadde, ende die ghetyughenissen waer mede hy hen ghetuycht heeft, ende sij hebben die ydelheden gheulcht ende ydelijck ghedaen, ende sij sijn gheulcht die heydenen die rontsomme hen waren, waer af hen die Heere gheboden hadde dat sij niet doen en souden ghelyc die deden. **16** Ende sij hebben verlaten alle die gheboden des Heeren haers Gods, ende sij

hebben voor hen seluen twee ghegoten calueren ghemact, ende bosschelkens, ende hebben alle dat heyr des hemels aenbeden, ende sij hebben Baal ghedient, **17** ende haer sonen ende haer dochteren doort vier gheheylicht, ende sij ghinghen om met touerien ende waerseggerien, ende sij hebben hen seluen daer toe ghegheuen dat sij quaet doen souden voor den Heere, dat sij hem gram maken souden. **18** Ende die Heere is op Israel machtelijken gram gheworden, ende hy heeftse wech ghedaen wt sijnen aensicht ende daer en bleef niet ouer dan alleen dat gheslachte van Iuda. **19** Maer noch en heeft luda selue oock die gheboden des Heeren sijns Gods niet bewaert, maer sij hebben ooc ghewandelt in Israels dolingen die sij ghedaen hadden. **20** Ende die Heere heeft alle tsaet van Israel wech gheworpen, ende hy heeft hen seer veel verdriets aen ghedaen, ende hy heeftse gheleuert in die handen der roouers, tot dat hy die van sijnen aensicht verworpen hadde. **21** van dien tijden af dat Israel van Davids huyse af ghesneden is, ende dat sij voor hem seluen maecten eenen coninck Ieroboam Nabatsone Want Ieroboam sceyde Israel van den Heere, ende hy heeftse doen sondighen een groote sonde, **22** ende die kinderen van Israel hebben ghewandelt in alle die sonden van Ieroboam die hi ghedaen hadde, ende sij en sijn daer niet afghegaen, **23** tot dat die Heere Israel wech dede wt sijnen aensicht, ghelyck hy ghesproken hadde door die hant alle sijnder dienaers der propheten, ende Israel is ouerheuert wt sijnen lande in Assyrien tot op desen dach toe. **24** Ende die coninck van Assyrien heeftter ghebracht van Babylonien, ende van Cutha, ende van Auach, ende van Emath, ende van Sepharuaim, ende hy heeft die ghestelt in die steden van Samarien in die stede der kinderen van Israel die welcke hebben Samarien beseten, ende in haer steden ghewoont. **25** Ende doen sij daer hadden begonst te woonen, soe en vreesden sij den Heere niet, ende die Heere heeft leuwen op hen ghesonden diese doodden. **26** Ende het es den coninck van Assyrien ghebootschapte ende gheseyt. Die luyden die ghy ouerhevoert hebt, ende hebt die doen woonen in die steden van Samarien die en weeten die wetten van den Godt des lants niet. Ende die Heere heeft leuwen teghen hen ghesonden, ende siet sij doodense, om dat sij den dienst van des lants Godt niet en weten. **27** Ende die coninck van Assyrien heeft beulen segghende, Leydt derwaerts een vanden priesters die welcke ghy van daer hebt gheuanghen brocht, ende laet dien gaen ende met hen woonen, ende dat hy hen leere die wettelijcke manieren van des lants Godt. **28** Als dan een van dien priesters die gheuanghen wech gheleyt waren van Samarien daer om comen was, soo heeft hy ghewoont te Bethel, ende hi leerde dat volck, hoe sij den Heere dienen souden. **29** Ende elcke natie van volcke heeft sijnen Godt ghemact, ende sij stelden die in die tempels der hoochden, welc die Samaritanen ghemact hadden elc natie van volck besonder in haer steden daer sij inne woonden, **30** Want die Babilonische mannen maecten Sochot-benoth, ende die Cutheussche mannen maecten Nergel, ende die mannen van Emath hebben Asima ghemact, **31** Voorts hebben die Heueen ghemact Nebahaz ende Tharthac, maer die van Sepharuaim waren, verbranden haer kinderen metten viere Adramalech ende Anamelech den goden van Sepharuaim, **32** ende niet te min dienden sij oock den Heere. Ende sij hebben voor henlieden priesters der hoochden ghemact van die wterste des volcs, ende sij stelden die in die hooghe tempels, **33** Ende die wijle dat sij den Heere dienden, soo dienden sij oock haren goden mede nae die ghewoonte der heydenen, wt die welcke sij ouer ghebracht waren in Samarien. **34** Tot op desen dach toe volghen sij noch hen oude maniere, sij en vreesen den Heere niet, noch sij en bewaren sijn ceremonien niet, ende sijn wet, ende sijn daer en beulen segghende, En wilt die vreemde goden niet vreesen beulen, welcken hy gaf den toenaem Israel, **35** ende hy hadde met hemlieden een verbont ghemact ende hen beulen, segghende, En wilt die vreemde goden niet vreesen Ende en aenbiedt die niet, noch en dient die niet, noch en doet hen gheen offerande. **36** Maer den Heere uwen Godt heeftse gheleydt heeft wten lande van Egipten met grooter stercheyt ende door eenen wtghestrecten arm, dien vreest, ende dien aenbiddet, ende desen doet offerande. **37** Ende bewaert die ceremonien, ende die rechten, ende die wet, ende tghebodt welck hyv ghescreuen heeft, dat ghy dat doet tot allen daghen, ende dat ghy die vreemde goden niet en vreest, **38** ende verbont dat hi met v ghemact heeft en wilt niet vergheten, noch en eert die vreemde goden niet **39** maer vreest den Heere uwen Godt, ende hy sal v verlossen wt die handen van allen uwen vianden, **40** maer sij en hebben niet ghehoort, maer sij bedreuen nae haer oude ghewoonte. **41** Aldus waren dese heydenen waerlyck oock Godt vreesende, maer niet te min waren sij oock dienende haren afgoden, want hen kinderen, ende kints kinderen doen noch tot opden dach van heden toe ghelyck hen vaders ghedaen hebben.

18 INT derde ier van Osee Ela des conincs van Israel sone heeft gheregneert Ezechias Achas des conincs van Iuda sone, **2** Vijfentwintich iaren out was hy doen hy begonste te regnaren ende hy regneerde neghen ende twintich iaren in Ierusalem. Sijns moeders naem was Abi Zacharias doch-ter, **3** ende hy heeft ghedaen dat voor den Heere goet was, nae alle die dinghen die Dauid sijn vader ghedaen hadde, **4** hy heeft die hoochden te niet ghedaen, ende die staende beelden ghebroken, ende die bosschelkens afgehouwen, oock heeft hy dat metalen serpent ghebroken dwelck Moyses ghemact hadde. Want tot op dien tijt toe ontstaken die kinderen van Israel daer voor ruecofferande, ende hy heeft diens naem ghehoert Nohestan. **5** Hy heeft ghehoep in den Heere den Godt van Israel. Aldus en wasser niemant nae hem sijns ghelyck van alle die coninghen van Iuda, noch ooc onder die ghene die voor hem gheweest hadden, **6** Ende hy bleef vast aen den Heere, ende hy en is niet afghegaen van sijnen voetstappen, ende hy heeft sijn gheboden ghedaen welck die Heere Moysi beulen hadde. **7** Waerom dat die Heere oock met hem was, ende in alles daer hy toeghinck, droech hi hem wijselijck. Oock so stelde hy hem teghen den coninck van Assyrien, ende hy en heeft hem niet ghdient. **8** Hy sloech die Philistinen tot Gaza toe, ende allen haerlieden palen, van den wachters torre, tot die besloten stede toe. **9** INT vierde ier des conincs Ezechie, dwelck was tseuenste ier Osee des soons Ela des conincs van Israel, soo is Salmanasar die coninck van Assyrien opghecomen in Samarien, ende hi heeft die

bestreden 10 ende inghenomen. Want nae drij iaren, int die tale wel, ende en spreect ons niet aan in die lootsche seste iaer Ezechie, dat is int neghenste iaer Osee des conincks van Israel, so is Samaria inghenomen 11 ende die tale dattet volck hooore welck op die mueren is. 27 Ende Rabsaces heeft gheantwoordt segghende, Meyndi dat mijn coninck van Assyrien heeft Israel ouergheuoert in dlant van Heere my ghesonden heeft aen uwen Heere ende aen v, dat Assyrien, ende hy heeftseghestelt te Halaende te Habor op ic dese woorden segghen soude, ende niet veel meer tot die die vloeden Gozan, in die steden vanden Meden, 12 om dat mannen die opden muer sitten dat sij haren dreck eten, ende si nae die stemme van den Heere haren Godt niet en hebben haer pisje drincken souden met v lieden? 28 Hier om heeft willen hooren, maer hebben sijn verbont ouertreden. Alle dat Rapsaces ghestaen ende gheroepen met luyder stemmen, Moyses des Heeren dienaer beuolen hadde en hebben sij in loetscher talen, ende gheseyt, Hoort die woorden des niet ghehoort noch ghedaen. 13 Int veerhienste iaer des grooten conincks, des conincks van Assyrien, 29 Dit seyt die coninck Ezechie is Sennacherib die coninck van Assyrien opghetrocken tot alle die besloten steden van Iuda, ende hy coninck, En laet v niet verleyden van Ezechias, want hy en heeft die inghenomen. 14 Doen heeft Ezechias die coninck hem v gheen betrouwen gheuen, opden Heere segghende van Iuda boden ghesonden totten coninck van Assyrien in Die Heere sal ons verlossende verlossen, ende dese stadt en Lachis segghende, Ic heb misdaen, gaet van mi, ende al dat sal in des conincks van Assyrien hant niet gheleuet worden. ghy my oplegghen sult dat sal ick draghen. Hierom heeft 31 En wilt Ezechiam niet hooren, Want dit seyt die coninck die coninck van Assyrien Ezechie den coninck van Iuda een van Assyrien, Maect met my dat v profijtelijk is ende coemt scatteringhe ghestelt van drij hondert talenten siluers, ende wt tot my, ende een ieghelyc sal van sijnen wijngaert eten, dertich talenten gouts, 15 ende Ezechias heeft ghegeuen alle ende van sijnen vijfheboom, ende ghy sult die wateren wt tsiluer dat in des Heeren huys gheuonden was ende in des uwen putten drincken, 32 tot dat ic comen sal ende v wech conincks scatten. 16 Op dien tijt heeft Ezechias ghebroken halen in een lant dwelck is ghelyc v lant, in een vruchtbaar die dooren van des Heeren tempel, ende die gouden platen lant, ende dat wijn voorts brengt, een lant des broots ende die hy daer aen vast gheslaghen hadde, ende heeft die der wijngaerten, een lant der olifboomen, ende der olien den coninck van Assyrien ghegheuen. 17 Ende die coninck ende des honichs, ende ghy sult leuen, ende niet steruen. van Assyrien heeft ghesonden Tharthan, ende Rabsaris, En wilt Ezechiam niet hooren die v bedreicht segghende, ende Rabsacen van Lachis totten coninck Ezechias met een die proouost des huys, ende Sobna die scrijver, ende loahe Heydenen hen lant verlost wt des conincks van Assyrien machtighe hant nae Iherusalem, ende als sij opghetrocken waren, soo sijn sij tot Iherusalem comen, ende sij stonden dat die Heere soude Iherusalem moghen verlossen alsoo is Pharao die coninck van Egypsten allen den gheneen aen den waterganc van den oppersten poel welck is in den wech van des volders acker, 18 ende si hebben den coninck gheroepen, ende tot hen is wtghegaen Eliacim Helcies sone die prouost des huys, ende Sobna die scrijver, ende loahe Asaphs sone die greffier. 19 Ende Rapsaces heeft tot hen geseyt, Segghet Ezechie, Dit seyt die groote coninck die coninck der Assyrien, Wat betrouwen is dit daer ghy v op verlaet? 20 By auontueren hebdi raet genomen, dat ghy v ten strije soutd bereyden, Waer op hebdi betrouwen dat ghy v derret teghen stellen, 21 hebdi hope op den ghebrokenen rietstock Egypsten, opden welcken eest dat een mensch rustet soo salt breken ende in sijn hant gaen ende die doorsteken? alsoo is Pharao die coninck van Egypsten allen den gheneen die in hem betrouwien. 22 Maer eest dat ghi my segghet, Wij hebben betrouwien in den Heere onsen Godt, en is hy niet die ghene wiens hoochden ende outaren Ezechias af ghebroken heeft, ende heeft beuolen Iude ende Iherusalem, Voor desen outaer suldi aenbidden in Iherusalem, 23 Daerom coemt ouer tot mijnen Heere den coninck van Assyrien, ende ic sal v twee duysent peerden gheuen, ende besiet oft ghy soutd connen hebben soo veel ruyters daer op climmende. 24 Ende hoe soude ghy connen wederstaen, voor eenen drossaert van mijns Heeren minste knechten? Oft hebdi v betrouwien op Egypsten, om hen waghenen ende rosvolck. 25 Meyndi dat ic sonder des Heeren wille op ghecomen ben tot deser plaetsen, om die te bederuen? Die Heere heeft my gheseyt, Trect opwaerts tot dit lant ende verderft dat. 26 Maer Eliacim Helcie soon ende Sobna, ende loahe hebben tot Rabsaces gheseyt, Wij bidden v dat ghy ons uwe dienaers wilt aenspreken in Syrischer talen, want wij verstaen ALs die coninck Ezechias dese woorden ghehoort hadde, soo heeft hy sijn cleederen ghescoert, ende dede eenen sack aen, ende hy is in in des Heeren huys ghehaen, 2 Ende hy heeft Eliacim den prouost des huys ghesonden, ende Sobnam den scrijver, ende die ouders van den priesters ghecleedt met sacken tot Isaiam den propheet Amos sone, 3 Die welcke hebben gheseyt, Dit seyt Ezechias, Eenen dach der tribulacion ende der straffinghen ende der Gods lasteringhen is desen dach, die sonen sijn totter baeringhen comen, ende die barende vrouwe en heeft gheen cracht. 4 Oft die Heere v Godt by auontueren hoore alle Rapsaces woorden, den welcken die coninck van Assyrien sijn heere ghesonden heeft, dat hi den leuenden Godt bescimpen souden, ende dat hy dien soude lasteren met woorden welck die Heere v Godt ghehoort heeft, ende doet een ghebedt voor die ouerghebleueu die gheuonden sijn. 5 Aldus sijn Ezechias des conincks dienaers comen tot Isaiam. 6 Ende Isaias heeft hen gheseyt, Dit suldi

uwen Heere segghen, Dit seyt die Heere, En wilt niet wtgelesen abeelboomen. Ende ic ben ghegaen tot sijn vreesen voor daensien deser redenen die ghy ghehoort hebt, wterste palen, ende dat wout van sijnenCarmelus **24** heb ic daer mede dat die knechten des conincs van Assyrien my gheblasphemert hebben. **7** Siet ic sal hem eenen gheest toesenden, ende hy sal een tydinghe hooren, ende wederom in sijn lant keeren, ende ic sal hem metten swaerde ter neder worpen in sijn lant. **8** Aldus is Rapsaces wederom comen, ende hy heeft den coninck van Assyrien vonden bestormende Lobnam, want hy hadde ghehoort dat hy van Lachis af ghetrocken was. **9** Ende doen hy ghehoort hadde die ghene die hem seyden van Tharaca den coninck vander Morianen lant, Siet hy is wtgetrocken dat hy teghen v strijden soude, ende doen hy teghen dien ghinck, soo heeft hy boden aen Ezechiam ghesonden segghende. **10** Dit suldi Ezechie den coninck van Iuda segghen, En laet v niet verleyden van uwen Godt daer ghi betrouwuen in hebt, noch en seght niet, Ierusalem en sal in des conincs van Assyrien hant niet gheleuerd worden, **11** Want ghy hebt seluer ghehoort, wat die coninghen van Assyrien allen den landen ghehaen hebben, Hoe dat sij die verwoest hebben, Hoe meynde ghy dan alleen verlost te worden? **12** Hebben der Heydenen goden elc haer volck verlost die welcke mijne vaders verdoruen hebben? Te weten Gosan, ende Haran, ende Reseph, ende die kinderen van Eden, die in Thelassar waren? **13** Waer is die coninck van Emath, ende die coninck van Arphad, ende die coninc der stadt van Sepharauim, Ana ende Aua? **14** Hierom doen Ezechias den brief ontfanghen hadde wt der boden hant, ende dien ghelesen, soo is hy opghegaen tot des Heeren huys, ende hy dede dien brief breet open voor den Heere, **15** ende badt voor sijn aensicht segghende, O Heere Godt van Israel, die daer siet op die cherubims, ghy sijt alleen Godt van alle die coninghen des aertrijcs, ghy hebt hemel ende aerde ghemaeect, **16** Ende siet, ende hoort alle die woorden van Sennacherib, die welcke ghesonden heeft, om dat hy ons den leuende Godt soude lasteren. **17** Tes waer Heere die coninghen van Assyrien hebben die Heydenen te niet ghehaen ende allen hen landen. **18** Ende sij hebben haerlieden goden int vier gheworpen, want ten waren gheen goden, maer der menschen handwercken van hout ende steen, ende sij hebben die te niet ghebrocht. **19** Hierom O Heere onse Godt verlost ons nu wt sijn hant, op dat alle die conincrijcken des lants weten moghen, dat ghy die Heere Godt alleen sijt. **20** Ende Isaias Amos sone heeft ghesonden tot Ezechiam segghende, Dit seyt die Heere de Godt van Israel, Dat ghy my ghebeden hebt van Sennacherib den coninck van Assyrien, heb ick ghehoort, **21** Dit is het woort dat die Heere van hem ghesproken heeft, Die maghet dochter van Syon heeft v versmaedt ende bescimpt, die dochter van Ierusalem heeft haer hoof achter v ghescudt. **22** Wien hebd i bescimpt, ende wien hebdigheblasphemert? teghen wien hebd i stemme opghehauen, ende v ooghen hooghe ghehauen? teghen den heylighen van Israel. **23** Door uwer dienaeren hant hebd i den Heere bescimpt, ende hebt gheseyt, Door die menichte van mijnen waghenen ben ic op die hoochden der bergen gheclommen, opt opperste van Libanon, ende ic heb sijn hooghe cederboomen afghouwen, ende sijn wtgelesen abeelboomen. Ende ic heb vreemde wateren ghedroncken, ende ic heb met die voetstappen mijnder voeten alle die besloten wateren wt ghedroocht. **25** En hebd i niet ghehoort wat ic van den beghinsel ghehaen hebbe? Vanden ouden daghen heb ic dat ghescapen, ende nv heb ic voorts bracht, ende die besloten steden sullen sijn tot eenen val der tsamenstrijdender hoeuelen. **26** Ende die daer in sitten cranc van handen hebben ghebeeft ende sijn bescaemt, sij sijn gheworden als het gras des velts, ende dat groeynde cruyt der daken, dwelck verdroocht is eer dat tot rippicheyt comen was, **27** V woonstede ende uwen wtganck, ende uwen inganck, ende uwen wech heb ic te voren gheweten, ende v rasernie teghen my. **28** Ghi hebt teghen my gheraet, lippen, ende ic sal v weder om brenghen inden wech daer ghy door ghecomen sijt. **29** Maer v Eezechia sal dit een teeken sijn, Etet dit iaer dat ghy vindt, ende int tweede iaer dat van selfs wassen sal, maer voorts int derde iaer sooyt ende maeydt, plant wijngaerts, ende eet die vrucht van dien **30** Ende al watter ouerbleuen sal sijn van thuys van Iuda dat sal sijn wortel nederwaerts scieten, ende sijn vrucht opwaerts gheuen, **31** Want van Ierusalem sullen certeyn bleuelingen wtgaen, ende dat behouden sal worden. Die dieloursheyd des Heeren der heyrscaren sal dit doen. **32** Hier omme soo seyt die Heere vanden coninck van Assyrien, Hy en sal in dese stadt niet comen, noch hi en sal daer gheenen pijl in schieten, noch gheenen schilt en sal daer plaetse nemen noch gheen bolwerck en sal om haer ligghen. **33** Door den wech aldaer hy comen is sal hy wederkeeren, ende in dese stadt en sal hy niet comen seyt die Heere. **34** Neycht v oore neder ende hoort, doet Heere v ooghen open Ende ick sal dese stadt bescermen, ende ic salse behouden ende siet, ende hoort alle die woorden van Sennacherib, om mijnen willeende om Daud mijnen dienaere. **35** Aldus sooyt eest ghebuert op dien nacht dat dien Enghel des Heeren is comen, ende heeft verslaghen inden heyrlegher vanden Assyrien honderd ende vijfentachtentich duysent mannen. Ende als hy des morgens vroech opghestaen was, soo heeft hi ghesien alle die lichamen der dooden. **36** Ende Sennacherib die coninck van Assyrien vertreckende es wech ghegaen ende wederghekeert, ende ghebleuen in Niniue. **37** Ende als hij inden tempel Nesroch sijnen Godt aenbadt, soe hebben Adramelech ende Sarasar sijn sonen hem metten swaerde gheslaghen, ende sij sijn gheuloden in dlandt van Armenien, ende Asar haddon sijn sone heeft voer hem gheregneert.

20 IN dien daghen was Ezechias totter doot toe sieck, ende Esaias Amos sone die propheet es tot hem ghecomen, ende heeft hem gheseyt. Dit seyt die Heere Godt. Beueelt uwen huyse, want ghy sult steruen ende niet leuen. **2** Die welcke heeft zijn aensicht ghekeert ten want waerts, ende badt den Heere segghende. **3** Ick bidde v Heere. Weest doch ghdachttich hoe dat ick voer v ghewandelt hebbé in die waerhert, ende met een volmaect herte, ende dat ic ghehaen hebbé tghene dat voor v behaghelyc is. Hierom heeft Ezechias gheweent met een groot ghescrey. **4** Ende eer Isaias ghegaen was wt dat middelste deel van twoorhof,

soo is des Heeren woort tot hem ghedaen segghende,
5 Keert wederom ende seght Ezechie den prince mijns
volcs, Dit seyt die Heere Dauids ws vaders Godt, Ick heb
v ghebedt ghehoort, ende v tranen ghesien, ende siet ick
heb v ghenesen, ten derden daghe suldi opclimmen in
des Heeren tempel, 6 Ende ick sal tot uwen daghen noch
vijfthien iaren doen, Oock soo sal ick v verlossen wt des
conincs van Assyrien hant, ende dese stadt. Ende ick sal
dese stadt bescermen om mijnen wille, ende om David
mijns knechts wille. 7 Ende Isaiaas heeft gheseydt, Haelt
eenen clont vijghen. Ende doen sij dien ghehaelt hadde
ende gheleyt op sijnen sweere, soo is hi ghenesen. 8 Maer
Ezechias hadde tot Isaiaas gheseydt, Wat salt teeken sijn
dat my die Heere ghenesen sal, ende dat ic ten derden
daghe sal opgaen in des Heeren tempel? 9 Isaiaas heeft
hem gheseydt, Dit sal het teeken sijn vanden Heere, dat die
Heere doen sal dwoordt dat hy ghesproken heeft, Wildt
dat die scaduwe voorts opwaerts ghae thien linien, oft dat
sij soo veel graden achterwaerts weder keere? 10 Ende
Ezechias heeft gheseydt, Tis licht doenlijck dat die scaduwe
thien linien opgaae, ende ick en wil niet dat dit geschiede,
maer dat hi achterwaerts wederom keere thien graden. 11
Hierom heeft Isaiaas die propheet den Heere aenroepen, ende
hy heeft die scaduwe wederom ghebracht ouer die linien
daer sij nv nederwaerts ghegaen was, in Achaz sonnewijser
thien graden achterwaerts. 12 In dien tijde heeft Berodach
Baladan Baladans sone die coninc van Babilonien eenen
brief ende ghiften ghesonden tot Ezechiam, want hy hadde
ghehoort dat Ezechias sieck hadde gheweest. 13 Ende
Ezechias heeft hem verblijnt in hen coemste, ende hy heeft
hen ghetoont het huys der specerien, ende tgout ende siluer
ende versceyden costelijcke specerien, ende welriekende
olien, ende thuys van sijnen ghereetscappen, ende al dat
hy hebben mocht in sijn tresoiren. Daer en was niet in sijn
huys ende in alle sijn macht dat Ezechias henlieden niet
en thoonde. 14 Maer die propheet Isaiaas is totten coninc
Ezechias comen ende heeft hem gheseydt, Wat hebben dese
mannen gheseyt? oft van waer sijn sij tot v comen? Ende
Ezechias seyde tot hem, Van verren lande sijn sij tot my
comen van Babilonien. 15 Ende hy antwoorde, Wat hebben
sij in v huys ghesien? Ezechias heeft gheseydt, Alle dat in
mijn huys is hebben sij ghesien, daer en is niet dat ic hen
niet ghehoort en hebbe in mijn tresoiren. 16 Hierom heeft
Isaiaas tot Ezechiam gheseydt, Hoort des Heeren woordt,
17 Siet die daghen sullen comen, ende al dat in v huys is, ende
dat v vaders in die scatten opgheleyt hebben tot op desen
dach toe, sal wech gheuoert worden in Babilonien, daer en
sal niet ouerlijuen seyt die Heere, 18 Maer oock sommighe
van uwen kinderen die wt v comen sullen die ghi winnen sult,
sullen wech phenomen worden, ende sij sullen ghesneden
camerlinghen sijn in des conincs van Babilonien palays. 19
Ezechias heeft tot Isaiaam gheseydt, Het woordt des Heeren
dat ghy ghesproken hebt is goet, vrede ende waerheit sij
in mijnen daghen. 20 Ende datter meer is van Ezechias
woorden, ende alle sijn vromicheyt ende hoe hy die vischerie
maecte, ende den waterloop ende hoe hi die wateren in
die stadt ghebracht heeft, en sijn dese niet ghescreuen int
boeck der woorden van die daghen der coningen van Iuda?

21 Ende Ezechias is ontslapen met sijnen vaderen, ende
Manasses sijn sone heeft in sijn stede gheregneert.
21 TWaelf iaren out was Manasses doen hy begonste te
regneren, ende vijftich iaren regneerde hi in Ierusalem,
sijns moeders naem was Haphsiba. 2 Ende hy heeft quaet
ghedaen voor des Heeren aensicht nae die afgoden der
heydenen, welc die Heere verniet heeft van daensicht der
kinderen van Israel. 3 Ende hy is ommeghekeert ende
heeft die hoochden opghettimmert welck Ezechias sijn vader
afgebroken hadde, ende hi heeft Baals outaren opghericht
ende bosschelkens ghemact, ghelyc Achab die coninc van
Israel, ende hy heeft alle dat heyr des hemels aenbeden,
ende dien ghdient. 4 Ende hy heeft outaren opghericht
in des Heeren huys, daer die Heere af gheseyt heeft, In
Ierusalem sal ic mijnen naem stellen. 5 Ende hy heeft alle den
heyre des hemels outaren ghemact in die twee voorhouen
van des Heeren tempel. 6 Ende hy heeft sijnen sone doort
vier gheleydt, ende hi oeffende waerseggherie, ende hy
mercte op der voghelen sanc ende hy heeft duyuelsche
waersegghers ghemact, ende die teeken bedieders wten
inghewant heeft hy vermenichfuldicht om quaet te doen voor
den Heere, ende hem te creyten. 7 Oock heeft hy den afgodt
des bosschelkens (welck hi ghemact hadde) ghestelt in
des Heeren tempel, waer af dat die Heere gheseyt heeft tot
Daud ende tot Salomonsijnen sone, In desen tempel ende in
Ierusalem die ic vercoren hebbe wt alle die gheslachten van
Israel sal ic mijnen naem inder ewicheyt stellen, 8 Ende ic
en sal Israels voet voortaan niet meer laten gheroert worden
vanden lande dat ic haren vaderen ghegeuen hebbe, by
alsoo nochtans dat sij metten wercken onderhouden alle dat
ic hen gheboden hebbe, ende alle die wet welc Moyses mijn
dienaar hen beuolen heeft, 9 Maer si en hebben daer nae
niet ghehoort maer sijn verleydt van Manasses, dat sij quaet
deden meer dan die Heydenen, welck die Heere verniet
hadde voor die kinderen van Israels aensicht. 10 Ende die
Heere heeft ghesproken door die hant van sijnen dienaers
den propheten, segghende, 11 Aenghesien dat Manasses
die coninc van Iuda dese alderquaetste afgrisselficheyden
ghedaen heeft, meer dan alle tghene dat die Amorreen voor
hem gheadaen hebben, ende want hy ludam oock heeft doen
sondighen door sijn onsuyuerheden, 12 Daerom seyt dit
die Heere die Godt van Israel, Siet ic sal sulcke quaden op
Ierusalem ende ludam brenghen, dat soo wie dit hooren
sal, dien sullen beyde sijn ooren tuyten. 13 Ende ic sal
ouer Ierusalem het seelken van Samarien trekken, ende den
last van Achabs huys, ende ick sal Ierusalem wtpleynen,
ghelyc men die scrijftafelen pleecht wt te pleynen, ende
ic salse wtpleynende omme-keeren, ende sal die greffie
dicmael ouer haer aensicht trekken, 14 Maer ick sal mijnder
erfellicheden bleuelingen laten, ende ick sal die leueren in
haerder vianden handen, ende sij sullen wesen tot een
verwoestinghe ende tot eenen roof allen haren vianden, 15
om dat sij quaet voor mij gheadaen hebben, ende hebben
volhert my creytende, tot dien daghe dat haer vaderen wt
Egipten ghinghen, tot op desen dach toe, 16 Daer bouen
heeft Manasses ooc bouen maten seer veel onnoosel bloets
ghestort, tot dat hy Ierusalem veruuilde totten mont toe sonder
sijn sonden, daer hy ludam mede hadde doen sondighen

dat die quaet doen soude voor den Heere, **17** Maer datter hadde ende seyde. V dienaers hebben tghelt te hoope meer is van Manasses woorden ende alle dat hi ghedaen ghebracht datter in des Heeren huys gheuonden is, ende heeft, ende sijn sonde die hy ghesondicht heeft, en sijn sij hebben dat ghegheuen om dat soude bedeylt worden dese niet gescreuen int boec der woorden van die daghen der coninghen van Iuda? **18** Ende Manasses is ontslaper met sijnen vaderen, ende hy is begrauen inden hof van sijn huys, in Ozas hof Ende Amon sijn sone heeft in sijn stede gheregneert. **19** Tweentwintich iaren out was Amon doen hy begonste te regneneren, ende twee iaren regnegerde hi in Ierusalem, sijns moeders naem was Messalemeth Harus dochter van Ieteba, **20** Ende hy heeft quaet ghedaen voor des Heeren aensicht, ghelyc syn vader Manasses ghedaen hadde, **21** Ende hy heeft ghwandelt in allen die weghen, daer sijn vader door ghwandelt hadde ende hy heeft ooc dien onsuuerheden ghedient, den welcken sijn vader ghedient hadde, ende hy heeft die aenbeden, **22** ende hy heeft den Heere sijnder vaderen God verlaten, **23** Ende hy heeft in des Heeren wech niet ghwandelt, **24** Ende sijn knechten hebben hem laghen gheleydt, ende sij hebben den coninc doot gheslaghen in sijn huys **25** Maer het volck des lants heeft gheslaghen alle die ghene, die de ghesworen myuyterie ghemaect hadden, teghen den coninck Amon, ende sij hebben voor hen seluen losiam sijnen sone in sijn stede coninc ghemaect **26** Ende sij hebben hem begrauen in Amsons woorden, die hi ghedaen heeft, en sijn dese niet ghescreuen int boec der woorden van die daghen der coninghen van Iuda? **27** Ende sij hebben hem begrauen in sijn graf, inden hof van Oza, ende losias sijn sone heeft in sijn stede gheregneet.

22 Ach iaren out was losias doen hy begonste te regneneren, ende eenendertich iaren regnegerde hy in Ierusalem, sijns moeders naem was Idida die dochter Hadaia van Besecath, **2** Ende hy heeft gedaen dat voor den Heere behaechlijc was, ende hy heeft gewandelt door alle Dauids sijns vaders wegen, hi en keerde daer af niet ter rechter oft ter slincker sijden. **3** Ende int achthienste iaren des conincs losias, heeft die coninc ghesonden Saphan den sone Asia Messulams sone den scrijver van des Heeren tempel, hem segghende. **4** Gaet henen tot Helciam den groeten priester, dat het ghelt te hoope ghebrocht worde, dwelck in des Heeren tempel ghebracht is, het welcke des tempels doorwaerders vergadert hebben vanden volcke, **5** ende laet dat gheuen den timmerlieden door die ouersten van des Heeren huys, die welcke dat sullen deylen den ghenen die in des Heeren tempel wercken, om die veruallingen des tempels te vermaaken **6** te weten den timmerlieden ende den metsers, ende den ghenen die toemaken datter verualen is, ende datmen coope houten ende steenen van die steengroeuen, om des Heeren tempel te vermaaken, **7** Maer nochtans en salmen hen dat ghelt niet tellen dat sij ontfanghen sullen, maer laet hen dat hebben onder hen macht ende op tghelouue **8** Ende Helcias die ouerste priester heeft gheseyt tot Saphan den scrijver. Ick heb den boeck der wet vonden in des Heeren huys, Ende Helcias heeft Saphan den boeck ghegeuen ende hy heeft dien gelesen **9** ende Saphan die scrijver is totten coninc comen, ende heeft hem wederom ghebootscapt van tghene dat hy beuolen

hadde ende seyde. V dienaers hebben tghelt te hoope ghebracht datter in des Heeren huys gheuonden is, ende den wercluyden by den ouersten van des Heeren tempel, **10** Oock soo heeft Saphan die scrijver den coninc vertelt segghende. Helcias die priester heeft my eenen boeck ghegeuen, Ende doen Saphan dien ghelesen hadde voor van des Heeren wet, so heeft hy sijn cleederen ghescoort, **12** Ende hy heeft gheboden Helcias den priester, ende Ahicam Saphans sone, ende Achobor Michas sone, ende Sapham den scrijver, ende Asaie desconincs dienaer, segghende. **13** Ghaet henen, ende vraecht raet vanden Heere voor my, ende tvolc, ende voor tghetheel Iuda, van dees boecs woorden die daer gheuonden is, Want een groote vaders nae die woorden van desen boeck niet en hebben boeck, dat sij doen souden alle dat ons ghescreuen is, **14** Hierom sijn Helcias die priester, ende Ahicam, ende Achobor, ende Saphan, ende Azaia ghegaen tot Holdam die prophetersse die huysvrouwe van Sellum, des soons Thecue, des soons Aaras der cleederen bewaerders, die te Ierusalem woonden in dat tweede deel, ende sij hebben tot haer ghesproken, **15** Ende sij heeft henlieden gheantwoort. Dit seyt die Heere die Godt van Israel. Segt den man die v lieden aen my ghesonden heeft, **16** Dit seyt die Heere. Siet ick sal quade plaghen op dese plaatse breghen, ende op haer bewoonders, alle die woorden des wets welck die coninck van Iuda ghelesen heeft, **17** Want sij hebben my verlaten ende den vreemden goden sacrificie ghedaen, creytende my door alle haerder handen wercken, ende mijn verbolghentheyt sal in dese plaatse ontsteken worden, ende niet wtgeblusschen worden, **18** Maer den coninck van Iuda die v ghesonden heeft om vanden Heere raet te vrachten, suldi aldus segghen, Dit seyt die Heere die Godt van Israel. Om dat ghi die woorden des boecs ghehoort hebt, **19** ende dat v herte veruaert is gheweest, ende sijt verootmoedicht voor den Heere, als ghy die woorden ghehoort hadt tseghen dese plaatse ende haer inwoonders, te weten dat sij souden worden tot een verbaestheyt ende tot een veruloeckinghe, ende hebt v cleederen ghescoort, ende gheweent voor my, ende ick hebt ghehoort, seyt die Heere. **20** Daerom sal ick v versamen tot uwen vaderen, ende ghy sult tot uwen graue vergadert worden in vreden, op dat v ooghen niet en sien allen tquaet dat ick op dese plaatse breghen sal.

23 ENde sij hebben den coninck weder om ghebootscapt, dat sij gheseyt hadde, Die welcke heeft ghesonden, ende alle die ouders van Iuda ende Ierusalem sijn tot hem vergadert, **2** Ende die coninc is opgegaen in des Heeren tempel, ende alle die mannen van Iuda, ende alle die te Ierusalem woonden met hem, priesters ende propheten, ende alle tvolc vanden minsten totten meesten, ende hy heeft ghelesen dat sijt alle hoorden, alle die woorden vanden boeck des ver-bonts die in des Heeren huys gheuonden is, **3** Ende die coninck stont opden graet, ende hy heeft een verbont ghemaect voor den Heere, dat sij nae den Heere wandelen souden, ende dat sij sijn gheboden sijn ghetuyghenissen, ende ceremonien bewaren souden met

ghehelder herten, ende met ghehelder zielen, ende dat sij
die woorden van dit verbont souden verwecken, die welcke in
dien boeck ghescreuen waren, ende het volck consenteerde
in dat verbont. **4** Ende die coninck heeft Helcie den ouersten
priester, ende den priesters van die tweede ordinancie,
ende dendoorwachters gheboden dat sij wt des Heeren
tempel worpen souden alle die vaten die ghemaect waren
ten dienste van Baal, ende in dat bosch, ende alle den heyre
des hemels, ende hy heeft die buyten Ierusalem verbrant,
in die valleye Cedron, ende hy heeft dat puluer van dien
ghedraghen in Bethel, **5** Ende hi heeft die waersegghers te
niet bracht die de coninghen van Iuda ghestelt hadden om
sacrificie te doen op die hoochden door die steden van Iuda,
ende rontsomme Ierusalem, ende die ghene die wieroock
ontstaken Baal, ende der sonnen ende der manen ende
den twaelf teeken, ende alle den heyre des hemels **6**
Ende hy heeft dat boschen doen wtdraghen wt des Heeren
huys buyten Ierusalem in die valleye Cedron, ende hy heeft
dat daer verbrant, ende tot puluer ghebracht, ende dat
gheworpen op die grauen der ghemeynder luyden, **7** Ooc soo
heeft hy afgebroken die huyskens der verwijlder mannen
die in des Heeren huys waren, waer vore die vrouwen
gheluchten hebben ghelyck huyskens des bosschelkens, **8**
Ende hi heeft alle die priesters vergadert wt die steden van
Iuda, ende hy heeft die hoochden onsuyuer ghemaect, daer
die priesters sacrificie op deden, van Gabaa tot Bersabee
niemant sijnen sone oft dochter en soude door tvier doen
maer alleen aten si onghedeesemt broot int midden van
haren broederen, **10** Ende hy heeft ooc onsuyuer gemaect
Topheth welc is in die valleye des soons van Ennom dat
niemant sijnen sone oft dochter en soude door tvier doen
gaen ten dienste van Moloch, **11** Ende hy heeft ooc wech
genomen die peerden, welc die coninghen van Iuda der
sonnen ghegeheuen hadden, inden inganc van des Heeren
tempel by Nathanmelech des gesneden camerlincs setel
die te Pharurim was, Maer der sonnen waghen heeft hy
metten vier verbrant, **12** Ende die outaren die opt dack
van Achaz eetcamer waren, welck die coninghen van Iuda
ghemaect hadden, ende die outaren die Manasses ghemaect
hadde in die twee voorhouwen van des Heeren tempel, heeft
die coninc afgebroken, ende hy is van daer ghelopen
ende heeft die asschen van dien gheworpen in die beke
van Cedron, **13** Ende die hoochden die binnen Ierusalem
waren, aen die rechte sijde vanden berch der vertornissen,
die welcke Salomon die coninck van Israel ghetimmert hadde
Astaroth den afgod vanden Sydoniters, ende Chamos der
vertornissen van Moab, ende Melchom der afgriselijschedeyt der
kinderen van Ammon heeft die coninc onsuyuer ghemaect,
14 Ende hy heeft die staende beeldan in stucken ghebroken
ende die bosschelkens af ghehouwen, ende hy heeft hen
plaetzen met ghebeente van dooden veruult, **15** Daer bouen
soo heeft hy ooc den outaer die te Bethel was, ende die
hoochde die Ieroboom Nabats sone ghemaect hadde, die
Israel heeft doen sondighen, ende dien hooghen outaer heeft

hy afgebroken ende verbrant ende te puluer ghebracht,
ende hi heeft oock dat bosschelken verbrant, **16** Ende
losias hem omme keerende heeft daer ghesien die grauen
die opden berch waren, Ende hy heeft ghesonden ende
ghehaelt die beenderen wt die grauen, ende die verbrant
op den outaer, ende hi heeft dien onsuyuer ghemaect nae
des Heeren woort dat die man Gods ghesproken heeft,
dese woorden te voren gheseyt hadde, **17** Ende hy seyde.
Wat titel is dat dien ick sie? Ende die borghers van dier
stadt hebben hem gheantwoort. Het is tgraf vanden man
Gods, die van Iuda ghecomen is ende te voren gheseyt heeft
dese woorden die ghy opden outaer van Bethel gheadaen
hebt, **18** Ende hy seyde. Laet hem ligghen niemant en roere
sijn ghebeente, Ende sijn ghebeente bleef ongheroert met
dat ghebeente vanden propheet die van Samarien comen
19 Daer bouen heeft losias ooc wechghedaen alle
die tempels der hoochden, die in die steden van Samarien
waren, welc die coninghen van Israel ghemaect hadden, om
den Heere te creyten, ende hy heeft dien gheadaen nae alle
die wercken die hy te Bethel gheadaen hadde, **20** Ende hy
heeft alle die Priesters der hoochden die daer waren op die
outaren ghe doodt, ende hi heeft menschen beenderen daer
op verbrant, ende hy is wederom te Ierusalem ghecomen,
21 Ende hy heeft alle den volcke beuolen segghende. Maect
Phase den Heere uwen Godt ghelyck datter ghescreuen is
int boeck van dit verbont, **22** want sulck Phase en is niet
ghehouwen gheweest van der rechters daghen die Israel
berecht hebben, ende van alle die daghen der coninghen
van Israel, ende der coninghen van Iuda, **23** ghelyck dit
Phase dwelck in dat achtienste iaer des conincs losie
ghehouden gheweest den Heere in Ierusalem, **24** Ende
ooc alle die duyuelsche waersegghers ende toueraers,
ende die figueren der afgoden, ende die onsuyuerden
ende afgriselijscheden die in dant van Iuda gheweest hadden
ende in Ierusalem heeft losias wech gheadaen, dat hy die
woorden des wets oprechten soude die ghescreuen sijn
inden boeck den welchen Helcias die priester in des Heeren
tempel gheuonden heeft, **25** Voor hem en was gheen coninc
sijns ghelyc, die totten Heere wederkeerde met alle sijn
herte, ende met sijn gheheel ziele, ende met alle sijn cracht,
na die gheheel wet Moysi, ende nae hem en is gheen sijns
ghelyck opghestaen, **26** Maer nochtans en is die Heere niet
afgekeert van die verbolghentheyt sijnder groter rasender
gramscappen, daer sijn groote gramscap mede gestoort was
teghen Iudam, om die creytighen daer Manasses hem door
verwet hadde, **27** Hierom heeft die Heere gheseyt. Ic sal
Iudam ooc wech doen wt mijnen aensicht, ghelyc ic Israel
wech gheadaen hebbe, ende ic sal dese stadt Ierusalem
die ick vercoren hebbe verworpen, ende dit huys daer ick
af gheseydt hebbe. Mijnen naem sal daer sijn, **28** Datter
meer is van losias woorden, ende al dat hy gheadaen heeft,
en sijn dese niet ghescreuen int boeck der woorden van
die daghen der coninghen van Iuda? **29** In dien daghen
is Pharao Nechoch die coninc van Egipten opghetrocken
tseghen den coninc van Assirien tot den vloet Euphrates,
ende losias die coninc is hem te ghemoeete ghegaen ende hy
doogheslaghen te Mageddo doen hy hem ghesien hadde.
30 Ende sijn knechten hebben hem doot ghe draghen van

Mageddo ende ghebracht in Iherusalem, ende hem begrauen in sijn graf, Ende tvolc des lants heeftghenomen loachaz losias sone, ende sij hebben dien ghesalft ende coninck ghemaect voor sijnen vader, **31** loachaz was drijentwintich iaren out doen hy begonste te regneneren, ende drij maenden heeft hy in Ierusalem gheregneert, Sijns moeders naem was Amital Ieremias dochter van Lobna, **32** Ende hy heeft quaet voor den Heere ghedaen nae alle dat sijn vaderen ghedaen hadde, **33** Ende Pharaao Necho heeft hem ghebonden te Reblata, welck is in dant van Emath, dat hy te Ierusalem niet regneneren en soude, Ende hi heeft op dant een scatteringhe ghestelt van hondert talenten siluers, ende een talent gouts, **34** Ende Pharaao Necho heeft coninck ghemaect Eliacim losias sone, in losias sijns vaders stede, Ende hi heeft sijnen naem verandert in loacim, Maer loachaz heeft hy ghenomen ende veruoert in Egipten, **35** Ende loacim heeft Pharoni siluer ende gout ghegeheuen, doen hy op dant een scatteringhe voor elcken persoon ghestelt hadde, datmen dat tsamen opbrenghen soude nae tghebodt van Pharaao, ende hy heeft een ieghelycken nae sijn macht ghescadt, soo wel aen tsiluer als aen tgout vanden volck des lants om dat Pharaao Necho te gheuen, **36** Vijfentwintich iaren out was loacim doen hy begonste te regneneren, ende elf iaren heeft hy in Ierusalem gheregneert, sijns moeders naem was Zebida, Phadaias dochter van Ruma, **37** Ende hy heeft quaet voor den Heere ghedaen, gelijck alle tghene dat sijn vaderen ghedaen hadden.

24 IN sijnen dagen is Nabugodonosor die coninck van Babilonien opghecom, ende loacim is sijn knecht gheworden drij iaren, ende hy is wederom teghen hem opghestaen, **2** Ende die Heere heeft op hem ghesonden der Chaldeusschen roouerkens, ende die roouerkens van Sirien, ende die roouerkens van Moab, ende die roouerkens der kinderen van Ammon, ende hy heeft die in ludam ghesonden, dat sij hem verderuen souden nae des Heeren woort dat hy ghesproken hadde door sijn dienaers die propheten. **3** Ende dit is ghesciet door des Heeren woort teghen ludam om dat hijse van voor hem wech doen soude, om alle die sonden van Manasses die hy ghedaen heeft, **4** ende om dat onnoosel bloet dwelc hy ghestort heeft, ende heeft Ierusalem veruult met der onnooselen bloet, ende om dese sake en heeft die Heere niet willen ghepaeyt sijn, **5** Maer datter meer is van loacims woorden, ende alle dat hy ghedaen heeft en sijn dese niet ghescreuen int boeck der woorden van die daghen der coninghen van Iuda? Ende loacim is ontslapen met sijnen vaderen, **6** ende loachin sijn sone heeft in sijn stede gheregneert, **7** Ende die coninck van Egipten en heeft niet meer bestaan om wt sijnen lande te comen, want die coninck van Babilonien hadde inghenomen van die riviere van Egipten totten vloet Euphratem alle dat den coninck van Egipten toebehoort hadde. **8** Achthien iaren out was loachin doen hy begonste te regneneren, ende drij maenden regneerde hi in Ierusalem, Sijns moeders naem was Nohestha Elnathans dochter van Ierusalem, **9** ende hy heeft quaet voor den Heere ghedaen, nae alle tgene dat sijn vader ghedaen hadde. **10** In dien tijde sijn Nabugodonosors des conincs van Babilonien knechten opcomen te Ierusalem, ende die stadt is met bolwercken omleyt. **11** Ende Nabugodonosor

die coninck van Babilonien is tot die stadt ghecomen met sijnen knechten dat hi di bestormen soude, **12** Ende loachin die coninck van Iuda is wtghegaen totten coninck van Babilonien hy ende sijn moeder, ende sijn dienaers, ende sijn princen ende sijn ghesneden camerlinghen, ende die coninck van Babilonien heeft hem ontfangen int achtste ier sijns conincrijcs, **13** Ende hy heeft daer wt ghehaelt alle die scatten van des Heeren huys, ende die scatten van des conincs huys, ende hy heeft alle die gulden ghereetsappenen in stucken ghesneden, welck die coninck van Israel Salomon ghermaect hadde in des Heeren tempel, nae des Heeren woort, **14** Ende hy heeft wech gheuoert gheheel Ierusalem, ende alle die princen, ende alle die vrome des heyrs, thien duysent mannen in die gheuanghenisse, ende alle die constighe wercluyters, ende alle besluyters, ende daer en is niet bleuen wtghenomen die armen vanden volcke des lants. **15** Ende hy heeft loachin ooc ouergheuert in Babilonien ende des conincs moeder, ende des conincs huysvrouwen, ende sijn ghesneden camerlinghen, ende die rechters des lants heeft hy in die gheuanghenisse gheleyt van Ierusalem tot Babilonien, **16** Ende alle die vrome mannen seuen duysent, ende constighe wercluyders ende besluyters duysent, alle vrome strijbaer mannen, ende die coninck van Babilonien heeftse al gheuanghen in Babilonien gheleyt, **17** Ende hy heeft Mathaniam sijns vaders broeder in sijn plaatse ghestelt, ende hy heeft hem ghenoemt Sedecias. **18** Eenentwintich iaren out was Sedecias doen hy begonste te regneneren, ende elfiare heeft hy te Ierusalem gheregneert sijns moeders naem was Amital Ieremias dochter van Lobna, **19** ende hi heeft quaet ghedaen voor den Heere, nae alle tghene dat loacim ghedaen hadde, **20** Want die Heere was ghestoort teghen Ierusalem, ende teghen ludam, tot dat hy die verworpen hadde van sijnen aensicht, ende Sedecias is ghesceyen vanden coninck van Babilonien.

25 ENDE tis ghesciet int neghenste ier sijns conincrijcs in die thiensten maent, opden thiensten dach der maent, dat Nabugodonosor die coninck van Babilonien hy ende alle sijn heyr is comen te Ierusalemende sij hebben die omleydt, ende sij hebben daer rontsomme bolwercken opghericht, **2** Ende die stadt worde besloten ende heel verbolwerct totten elfsten iare des conincs Sedecias **3** tot op den neghensten dach der maent, Ende den hongher is seer sterc gheworden in die stadt, ende daer en was gheen broot voor tvolck des landts, **4** Ende die stadt worde ghebroken, ende alle die strijbaer mannen sijn des nachts gheulo-den, door den wech der poorten die daer is tuschen den dobbelen muer tot des conincks hof (Maer die Chaldeen hadden beleyt rontsomme die stadt) Aldus is Sedecias gheuloden door den wech die ghaet nae die platte velden der woestijnen, **5** Ende het heyr der Chaldeen heeft den coninck vervolcht, ende heeft hem achterhaelt int pleyn lant van Iericho, ende alle die strijbaer mannen die by hem waren, sijn verstroyt gheworden ende hebben hem verlaten, **6** Aldus hebben si den coninck gheuanghen ghebracht tot den coninck van Babilonien in Rebłatha, die welcke heeft met hem recht ordeel ghesproken, **7** Ende Sedecias sonen heeft hi voor hem ghedoot, ende hy heeft hem sijn ooghen wtghesteken, ende hem met

ketene ghebonden, ende in Babilonien ghebracht, **8** In die haren medeghesellen ghesworen, segghende. En wilt niet vijfste maent, opden seuensten dach der maent, welc is vreesen den Chaldeen te dienen, blijft int lant, ende dient het neghenthienste iaer des conincs van Babilonien, soo is den coninc van Babilonien, ende tsal wel met v sijn, **25** Nabuzardan die ouer capiteyn des heys des conincks van Ende het is ghebuert in die seuenste maent, dat Ismael Babilonien dienaer ghecomen in Ierusalem. **9** Ende hy heeft Nathanie sone des soons Elisama van des conincs sade is ontsteken des Heeren huys, ende des conincs huys, ende die ghecomen, ende thien mannen met hem, ende sij hebben huysen van Ierusalem, ende alle die huysen heeft hy metten Godoliam gheslaghen, die welcke oock ghestoruen is, ende vier verbrant, **10** Ende alle theyr der Chaldeen dat metten oock hebben sij verslaghen die loden, ende Chaldeen die ouer capiteyn der orloghen was heeft die mueren rontsomme met hen waren te Maspha, **26** Ende alle tvolck opstaende Ierusalem afgebroken, **11** ende dat ander deel des volcks vanden cleynen totten grooten, ende die hoofthuyden der dat daer bleef in die stadt, ende die ouerulieders die totten orloochscher mannen sijn in Egipten ghecomen vreesende coninc van Babilonien ouergheuloden waren, ende alle dat die Chaldeen. **27** Ende tis gheschiet int seuenendertichste ander ghemeyn volc heeft Nabuzardan die ouercapiteyn des iaer van loachin den coninck van Iuda wechueringhe, heyrs wech gheuoert, **12** Ende vanden armen volcke des in die twaelfste maent, opden seuenentwintigsten dach lants heeft hy ghelaten wijngaerdens ende ackerlieden, **13** der maent, dat Eulimerodach die coninck van Babilonien Maer die metalen columnen die in des Heeren tempel waren int iaer doen hy begonste te regneren, opghehauen heeft ende die basementen, ende die metalen zee, die in des loachins des conincks van Iuda hooft wten kerker, **28** Ende Heeren huys was hebben die Chaldeen ghebroken, ende sij hebben allen dat metael wech gheuoert in Babilonien, hy heeft hem goedertierlijcken aenghesproken, ende hy **14** Ende oock die metalen potten, ende watervaten, ende heeft sijnen conincklijcken stoel ghestelt bouen alle die riexkens met drij tacken, croesen, ende mortierkens, ende conincklycke stoelen der coninghen die met hem in Babilonien alle die metalen ghereteescappen daermen mede diende waren, **29** Ende hy heeft sijn cleederen verandert die hy inden kerker ghehadt hadde, ende hy adt altijt broot in sijn hebben sij wech ghenomen **15** Ende ooc die wierooctaven, teghenwoordicheyt alle die daghen sijns leuens. **30** Ooc ende fiolen, ende alle die ghereteescappen tsij oft die gulden heeft hy hem ghestelt sijn prouande sonder ophouden, welck waren oft silueren heeft die ouercapiteyn wech ghenomen, hem vanden coninck gheheuen worde telcken daghe, alle **16** te weten die twee columnen, ende die zee, ende die die daghen sijns leuens. Hier voleyndt het vierde boeck der basementen, die welcke Salomon in des Heeren tempel Coninghen.
ghemaect hadde Ten was niet om weghen het metael van alle die ghereteescappen, **17** Die een column hadde achthien cubitus in die hoochde, ende op die was een metalen capiteelken drij cubitus hooghe, ende een netteken, ende granaet appelen waren op dat capiteelken der columnen al metalen, ende die tweede columne hadde desghelijcs cieraet, **18** Ende die ouercapiteyn der orloghen heeft ghenomen Saraiam den irsten priester, ende Sophoniam den tweeden priester, ende drij doorwachters, **19** Ende vander stadt eenen ghesneden camerlinc, die ouerste ghemaect was ouer die strijbaer mannen, ende vijf mannen vanden ghenen die voor den coninc ghestaen hadden, die welcke hy in die stadt vonden heeft, Ende Sopher den prince des heyrs die de nieuwe orloochs mannen vanden volcke des lants leerde, ende ses mannen vanden ghemeynen volcke, die in die stadt gheuonden waren, **20** Die welcke Nabuzardan die ouercapiteyn der orloochser mannen genomen ende ghebracht heeft totten coninck van Babilonien te Reblatha **21** Ende die coninc van Babilonien heeftse gheslaghen ende ghedoodt te Reblatha int lant van Emath, ende Iuda is wech gheuoert wt sijnen lande, **22** Ende ouer tvolck datter ghelaten was int landt van Iuda, het welck die coninck van Babilonien daer ghelaten hadde, heeft hy ghestelt Godoliam Ahicams sone des soons Saphans, **23** Dwelck als alle die hooftluyden der orloochscher mannen ghehoort hadden sij ende die mannen die met hen waren, te weten dat die coninc van Babilonien Godoliam ghestelt hadde, soo sijn sij tot Godoliam comen te Maspha, Ismael Nathanie sone, ende Iohanen Caree sone, ende Sarai, Thanehumeths sone die Netophathiter, ende Iezonias Maachathi sone, sij ende hen ghesellen, **24** Ende Godolias heeft hen ende

1 Kronieken

1 ADAM, Seth, Enos, 2 Cainan, Malaleel, Iared, 3 Henoch, Mathusale, Lamech, 4 Noe, Sem, Cham, ende Iapheth. 5 Die sonen Iapheth, Gomer, ende Magog, ende Madai, ende Ianan, Thubal, Mosoch, Thiras. 6 Voorts waren Gomers sonen Ascenez, ende Riphath, Thogorma, 7 Ende Ianans sonen Elisa, ende Tharsis, Cethim, ende Dodanim. 8 Chams sonen waren Chus, ende Mesraim, ende Phut, ende Chanaan, 9 Maer Chus sonen Saba, ende Henila, Sabatha, ende Regina, ende Sabathatha, Voorts die sonen van Regma waren Saba, ende Dadan, 10 Maer Chus heeft ghewonnen Nemrod, dese begonste machtich te sijn int lant, 11 Maer Mesraim heeft ghewonnen Iudim, ende Ananim, ende Iaabim, ende Nephtuim, 12 Phetruim oock mede, ende Castuim daer af dat comen sijn Philistijm, ende Captorim. 13 Ende Chanaan heeft ghewonnen Sidonen sijnen iersten gheboren sone, ende oock mede Hetheum, 14 Ende lebuseum, ende Amorrheum, ende Gersegeum, 15 Heueum oock, ende Araceum, ende Sineum, 16 Aradium ooc, ende Samareum, ende Hainatheum. 17 Sems sonen waren Elam, ende Assur, ende Arpharat, ende Lud, ende Aram Hus, ende Hul, ende Gether, ende Mosoch, 18 Maer Arpharat heeft ghewonnen Sale, die welcke seluer ooc heeft Heber ghewonnen, 19 Voorts so sijn Heber twee sonen gheboren, des eens naem was Phaleg, om dat in sijnen daghen het lant ghescyden is, ende sijns broeders naem was lectan, 20 Ende lectan heeft ghewonnen Elmodad, ende Saleph, ende Asarmoth, ende Iare, 21 Adoram ooc mede, ende Vzal, ende Decla, 22 Hebal ooc, ende Abimael, ende Saba, 23 Ende ooc Ophir, ende Henila, ende lobab alle dese waren lectans sonen, 24 Sem, Arpharat, Sale, 25 Heber, Phaleg, Ragau, 26 Serug, Rachor, Thare, 27 Abram, dit is Abraham. 28 Maer Abrahams sonen waren Isaac ende Ismael, 29 Ende dit sijn hen afcoemsten, Dierste gheboren van Ismael, Rabaioth, ende Cedar, Adbeel, ende Mabsam, 30 Ende Masina, ende Duma, Massa, Hadad, ende Thema, 31 Iachur, Naphis, Cedma, dit sijn Ismaels sonen. 32 Maer die sonen van Cetura Abrahams concubine die sij voortbracht heeft waren Zamran, Ieasan, Madan, Madian, Iesboc, ende Sue, Voorts Ieascans sonen, sijn Saba, ende Dadan, Ende Dadans sonen waren Assurim, Ende Latussim, Ende Laomim, 33 Maer Madians sonen waren Ephah, Ende Epher, Ende Henoch, Ende Abida, Ende Elidaa, alle dese sijn die sonen van Cetura, 34 Ende Abraham heeft ghewonnen Isaac, Wiens sonen waren Esau, Ende Israel, 35 Esaus sonen waren Eliphaz, Rahuel, Iehus, Ihelom, Ende Core, 36 Ephharz sonen waren Theman, Omar, Sephi, Gatham, Cenez, Thamma, Amalec, 37 Rahuels sonen waren Nahath, Zara, Samma, Meza, 38 Seirs sonen waren lotan, Sobal, Sebeon, Ana, Dison, Eser, Disan, 39 Lotans sonen waren Hori, Homam, Ende lotans suster was Thamma, 40 Sobals sonen waren Alian, Ende Manahath Ende Ebal, Sephi, Ende Onam, Sebeons sonen Aia, Ende Ana, 41 Die sonen Ana, Dison, Disons sonen waren Hanram, Ende Esaban, Ende Iethran, Ende Charan, 42 Esers sonen waren Balaan, Ende Zauan, Ende Zakan, Disans sonen waren Hus Ende Aran, 43 Dit sijn die coninghen die regneerden in dlant van Edom, eerdatter een coninc was ouer die kinderen van Israel, Bale Beors sone, ende den naem van sijnder stadt was Deneba, 44 Ende Bale is ghestoruen ende lobab die sone lare van Bosra heeft voor hem geregneert, 45 Ende doen lobab ooc ghestoruen was heeft voor hem geregneert Husam wt der Themaniten lant, 46 Husam is ooc ghestoruen ende voor hem heeft gheregneert Adad Badads sone, die Madian gheslaghen heeft int lant van Moab, ende den naem van sijnder stadt was Anith, 47 Ende als Adad ghestoruen was, heeft voor hem gheregneert, Semla van Masreca, 48 Maer Semla is oock ghestoruen ende voor hem heeft geregneert Saul van Rohoboth, welck by den vloet gheleghen is, 49 Ende als Saul ghestoruen was, so heeft voor hem gheregneert Balanan Achobors sone, 50 Maer dese is ooc ghestoruen ende voor hem heeft gheregneert Adad, wiens stadt was ghenaemt Phau, ende sijn huysvrouwe was genoemt Meetabel, een dochter van Matred Meezaabs dochter, 51 Maer doen Adad ghestoruenwas, so begonsten in Edom vorsten voor coninghen te sijne, Die vorst Thanna, Die vorst Alua, die vorst Iecheth, 52 Die vorst Oolibama, die vorst Cela, die vorst Phinon, 53 Die vorst Cenez, Die vorst Theman, Die vorst Mabsar 54 Die vorst Magdiel, Die vorst Hiram, Dit waren die vorsten van Edom.

2 ENde dit sijn Israels sonen, Ruben, Simeon Leui, Iuda, Issachar, ende Zabulon, 2 Dan, Ioseph, Benjamin, Nepthali, Gad, ende Aser 3 Iudas sonen, Her, Onan, ende Sela, dese drij sijn hem gheboren van Sue eender Chananterissen dochter, Maer Her Iudas ierste gheboren sone was quaet voor den Heere, ende die heeft hem dootgeslaghen, 4 maer Thamar sijn behoude dochter heeft hem gebaert Phares ende Zara, Aldus waren alle Iudas sonen vijue, 5 Ende Phares sonen Hesron ende Hamul, 6 Ende Zares sonen Zamri, ende Ethan, ende Eman, Chalchal ooc ende Darda, tsamen vijue, 7 Die sonen Charmi, Achar die Israel verstoort, heeft, ende ghesondicht heeft door die dieuerije des verbannens goets, 8 Ethans sonen, Azarias, 9 Ende Hesrons sonen die hem gheboren sijn, Ierameel, ende Ram, ende Calubi, 10 Maer Ram heeft ghewonnen Aminadab, Ende Aminadab heeft ghewonnen Nahasson den prince der kinderen van Iuda, 11 Ende Nahasson heeft Salma ghewonnen daer Booz af gheboren is, 12 Maer Booz heeft ghewonnen Obed die welcke ooc heeft Isai gewonnen, 13 Ende Isai heeft ghewonnen Eliab sijnen iersten gheboren sone, den tweeden Aminadab, den derden Simmaa, 14 den vierden Nathanael, den vijfsten Kaddai, 15 den sexten Asom, den seuensten Daud, 16 Wiens susteren waren Saruia ende Abigail, Die sonen Saruia waren Abisai, Ioab ende Asael drij, 17 Ende Abigail heeft voortbrocht Amasa, Wiens vader was Iether die Ismaeliter. 18 Maer Caleb Hesrons sone heeft een huysvrouwe genomen Azuba ghenoemt, daer af hy ghewonnen heeft Ierioth, ende sijn sonen waren lazer Ende Sobab Ende Ardon, 19 Ende doen Azuba doot was soo heeft Caleb tot een huysvrouwe genomen Ephrath, die welcke hem heeft ghebaert Hur, 20 Voorts heeft Hur ghewonnen Vri, ende Vri heeft Bezeel ghewonnen 21 Hier nae is Hesron versaeamt met die dochter van Machir Galaads vader, ende hy heeft haer genomen doen hi tsestich iaren out was, die welcke hem heeft ghebaert Segub, 22 Maer

Segub heeft oock ghevonden lair ende hy heeft beseten drijentwintich steden int lant van Galaad, **23** Ende hy heeft inghenomen Gessur ende Aram die steden lair, ende Canath ende sijn dorpkens van tsestich steden, alle dese waren Machirs sonen des vaders Galaad, **24** Maer doen Hesron doot was, soo is Caleb versaeamt met Ephrata. Ooc hadde Hesron tot een huysvrouwe Abia die welcke hem ghebaert heeft Ashur den vader van Thecue. **25** Ende Ierameel Hesrons ierste ghebornen sone sijn ooc sonen ghebornen, Kam sijn ierste ghebornen sone, ende Buna, ende Aran, ende Asom, ende Achia, **26** Ende Ierameel heeft noch een ander huysvrouwe ghenomen, ghenaemt Atara die Onans moeder was, **27** Ooc soo heeft Ram Ierameels ierste ghebornen sone ghehad, Moos, Iamin, ende Achar, **28** Ende Onam hadde sonen Semei ende Iada, Ende die sonen van Semei waren Nadab ende Abisur, **29** Ende Abisurs huysvrouwen naem was Abihail, die welcke hem ghebaert heeft Ahobbam ende Molid, **30** Ende Nadabs sonen waren Saled ende Apphaim Maer Saled is sonder kinderen ghestorven, **31** Ende Apphaims sone was lesi, welck lesi heeft ghevonden Sesan, Voorts heeft Sesan ghevonden Oholai, **32** Ende die sonen van Iada Semeis broeders waren Iether ende Ionathan, Maer Iether is ooc ghestorven sonder kinderen, **33** Voorts heeft Ionathan ghevonden Phalet ende Ziza. Dit hebben gheweest Ierameels sonen **34** Maer Sesan en heeft geen sonen ghehad, maer dochteren, ende eenen Egipschen knecht ghenoemt leraa, **35** Ende hy heeft hem sijn dochter tot een huysvrouwe ghegeheuen, die welcke hem ghebaert heeft Ethei, **36** Ende Ethei heeft ghevonden Nathan, ende Nathan heeft ghevonden Zabad, **37** Zabad heeft ooc ghevonden Ophlal, ende Ophlal heeft ghevonden Obed, **38** Obed heeft ghevonden Iehu, Iehu heeft ghevonden Azariam **39** Azarias heeft ghevonden Helles, ende Helles heeft ghevonden Elasa, **40** Elasa heeft ghevonden Sisamoi Sisamoi heeft ghevonden Sellum, **41** Sellum heeft ghevonden Icamiam, ende Icamia heeft ghevonden Elisama. **42** Ende die sonen van Caleb Ierameels broeder, Mesa sijn ierste ghebornen, Hy is Ziph's vader, ende des soons Maresa Hebrons vader, **43** Voorts waren Hebrons sonen Core ende Taphua, ende Recem, ende Samina, **44** Maer Samma heeft ghevonden Raham Iercaams vader, Ende Recem heeft ghevonden Sammai, **45** Sammais sone was Maon, ende Maon was Bethsurs vader, **46** Ende Ephra Caleb's concubine heeft ghebaert Haran, ende Mosa, ende Gezez, Voorts heeft Haran Gezez ghevonden, **47** Ende Iahaddais sonen waren Regom, ende loathan, ende Gesan, ende Phalet, ende Ephra, ende Saaph **48** Caleb's concubine Maacha heeft ghebaert Saber ende Tharana, **49** ende Saaph Madmenas vader heeft ghevonden Sue Machbenas vader, ende Gabaas vader, maer Caleb's dochter was Achsa, **50** Dit waren die sonen van Caleb Hurs sone des ierste ghebornen soons van Ephrata, Sobal die vader was van Chariath-iarim, **51** Salma was Bethlehems vader, Hariph was Bethgadens vader, **52** Ende Sobal Cariath-iarims vader hadde ooc sonen die welcke sach die helict der gherusticheden, **53** Ende van Chariath-iarims maescap waren die Iethrein, ende Aphutheen, ende Sematheein, ende Masareen, Ende van desen sijn wtcomen die Saraiters, ende Esthaoliters, **54** Die sonen van Salma

waren Bethlehem ende Netophathi, die croonen van loabs huys ende die helict der rusten Sarai, **55** Ende ooc die maescappen der scrijvers woonende in labes, Singhende ende ghelyut gheuende, ende in tabernakelen woonende. Dit sijn die Cineen die ghecomen sijn van die hitte des vaders van Rechabs huys.

3 MAer Daud hadde dese kinderen, die hem ghebornen sijn te Hebron, Sijn ierste ghebornen sone Amnon van Achinoam die lezrahelitinne, Den tweeden Daniel van Abigail die Carmelitinne, **2** den derden Absalom den sone Maacha Tholmai des conincs van Gessurs dochter, den vierden Adoniam Aggitis sone, **3** den vijfsten Saphaiam van Abital, den sexten Iethrahel van Hegla sijnder huysvrouwen. **4** Aldus sijn hem ses sonen ghebornen te Hebron daer hy gheregneert heeft seuen iaren ende ses maenden, Maer drijendertich iaren heeft hy in Ierusalem gheregneert. **5** Voorts sijn hem te Ierusalem vier sonen ghebornen, Simmaa, ende Sobab, ende Nathan ende Salomon van Betsabee Ammiels dochter, **6** leebaar oock ende Elisama, **7** ende Eliphale, ende Noge, ende Nepheg, ende Iaphia, **8** ende Elisama, ende Eliada, ende Eliphelet, **9** dese neghen sijn alle Dauids sonen, sonder der concubinen sonen, ende sij hebben ghehadt een suster Thamar. **10** Ende Salomons sone was Roboam, wiens sone Abia heeft ghevonden Asa, Van desen is ooc ghebornen Iosaphat **11** Ioram's vader, welck Ioram heeft ghevonden Ochoziam, daer af is ghebornen loas, **12** ende Amasias die sone van desen heeft ghevonden Azariam. Maer Azarias sone loatham heeft ghevonden **13** Achaz, Ezechias vader, waer af dat ghebornen is Manasses, **14** Ende Manasses heeft oock ghevonden Amon Iosias vader. **15** Ende Iosias sonen waren dese, dierste ghebornen Iohanan, die tweede Iocaim die derde Sedecias, die vierde Sellum. **16** Van Iocaim is ghebornen Iechonias ende Sedecias. **17** Iechonias sonen waren, Asir, Salathiel, **18** Melchiram, Phadaia, Semeser, ende Iecemia, Sama ende Nadabia. **19** Van Phadaia sijn ghebornen Zorobabel, ende Semei Zorobabel heeft ghevonden Mosollam, Haunaniam, ende Salomith hen suster, **20** Hasabam ooc ende Ohol ende Barachiam, ende Hasadiam, Iosahesed die vijue **21** Ende Hananias sone was Phaltias die vader van Ieseie, wiens sone was Raphaia, ende diens sone was Arnan, waer af ghebornen is Obdia, wiens sone was Sechenias, **22** Sechenias sone was Semeia, wiens sonen waren Hattus, ende legaal, ende Baria, ende Naarie ende Saphat, ende Sesa, ses in ghetale, **23** Die sone Naarie was Elioenai, ende Ezechias, ende Ezricam drie, **24** Die sonen Elioenai waren Oduia, ende Eliazub ende Phe-leia, ende Accub, ende Iohanan, ende Dalaia, ende Anani seuen.

4 Die sonen van Iuda, waren Phares, Hesron, ende Charmi, ende Hur ende Sobal, **2** maer Raia Sobals sone heeft ghevonden Lahath daer af dat ghebornen sijn Ahumai, ende Laad, dit sijn die gheslachten Sarathi. **3** Dit es oock dat gheslachte van Etam, Iezrael, ende Iesema ende Iedebos, ende hen sisters naem was Asalephuni. **4** Maer Phanuel was Gedors vader ende Ezer was die vader van Hosa, dit sijn Hurs sonen des iersten ghebornen van Ephratha, Bethlehems vader. **5** Maer Assur die vader van Thecue hadde twee huysvrouwen, Halaa ende Naara. **6** Ende Naara

heeft hem ghebaert Oozam ende Hepher, ende Themani, ende Ahastrhari. Dit sijn die sonen van Naara. **7** Maer die sonen van Halaa waren Sereth, ende Sahar ende Ethnan. **8** Ende Cos heeft ghewonnen Anob ende Soboba, ende het gheslachte van Aharehel, Arums sone. **9** Maer labes was heerlijck bouen sijn broeders, ende sijn moeder heeft sijnen naem ghenoemt labes, segghende, Ick heb hem met droefheyt ghebaert. **10** Ende labes heeft God van Israel aenroepen segghende, Eest dat ghy ghebenedidende my ghebenedijt, ende dat ghy mij palen verbreyt, ende dat v hant met my is, ende dat ghy doet dat ick van die quaetheyt niet verdruct en worde, Ende Godt heeft ghegheuen dat hy ghebeden heeft, **11** Maer Caleb die broeder van Sua, heeft ghewonnen Mahir, die Esthons vader was. **12** Ende Esthon heeft ghewonnen Beth-rapha, ende Phesse ende Tehinna den vader van der stadt Naas, Dit sijn die mannen van Recha, **13** Maer Cenez sonen waren Othoniel ende Saraia, Voerts waren Othoniels sonen, Hathath, ende Maonathi, **14** Maonathi heeft ghewonnen Ophra, Ende Saraia heeft ghewonnen loab den vader van der constigher werckluyden valleye. Want daer waren die constighe wercluyden. **15** Maer Calebs sonen des soens Iephone waren Hir, ende Ela, ende Nahan, Ende die sonen Ela Cenez. **16** Ende die sonen Ialeel, Ziph, ende Zipha, Thiria, ende Asrael. **17** Ende die sonen van Ezra, waren Iether, ende Mered, ende Epher, ende Ialon, ende hy heeft ghewonnen Mariam, ende Sammai, ende lesbam, den vader van Esthamo. **18** Ende sijn huysvrouwe Iudaia heeft ghebaert Iared Gedors vader, ende Heber den vader van Socho, ende Icuthiel den vader van Zanoe, ende dit waren die sonen Bethie Pharaos dochter die welcke Mered ghetrouwtt heeft. **19** Ende die sonen der huysvrouwen Odaie der susteren Natham des vaders Ceila, Garmi ende Esthamo, die was van Machati. **20** Ende Simons sonen waren, Ammon ende Rinna, Hanans sone ende Thilon. Ende die sonen van Iesi, Zoheth, ende Benzoheth. **21** Die sonen van Sela Iudas sone Her die vader van Lerha, ende Laada den vader van Maresa, ende die gheslachten des huys die wit lijnwaet maken int huys des eedts. **22** Ende die de sonne heeft doen still staen, ende die mannen der loghenen, ende vrijt ende onstekende, die Princen waren in Moab, Ende die wedercomen sijn in Lahem, Maer dit sijn oude woerden. **23** Dit sijn die potbackers woonende in die plantinghen ende thuynen, by den coninck in sijn wercken, ende sij hebben daer ghewoont. **24** Simeons sonen waren Namuel ende Iamin, Iarib, Zara, Saul, **25** Sellum sijn sone, Mabsam sijn sone, Masina sijn sone. **26** Die sonen van Masma, Hamuel sijn sone, Zachur sijn sone, Semei sijn sone. **27** Die sonen van Semei waren sesthien, ende ses dochteren, maer sijn broeders en hadden niet veel sonen, ende alle dat gheslachte en conste niet ghelycken tghetal der kinderen van Iuda. **28** Ende sij hebben ghewoont in Bersabee, ende Molada, ende Hasar-schial, **29** ende in Bala, ende in Asom, ende in Tholad, **30** ende in Bathuel, ende in Horma, ende in Siceleg, **31** ende in Beth-marchaboth, ende in Hasarsusim ende in Beth-berai, ende in Saarim, Dit waren hen steden totten coninck Dauid toe. **32** Ende hen steden waren Etam, ende Aen, Remmon, ende Thochen, ende Asan, vijf steden. **33** Ende allen hen cleyn dorpkens rontsomme dese steden tot Baal toe, dit is hen wooninghe, ende die deylinghe vanden woonsteden, **34** Mosobab ooc, ende Iemlech ende Isosa Amasia sone, **35** ende loel, ende lehu losabie sone des soens Saraie, des soens Asiel, **36** ende Elioenai, ende Iacoba ende Isuhaia, ende Asaia, ende Adiel, ende Ismiel, ende Banaia. **37** Ziza ooc die sone van Sephei des soens Allon, des soens Idaia, des soens Semri, des soens Samaia. **38** Dit sijn die vermaerde Princen in hen gheslachten ende int huys van haren maechscappen sijn sij bouen maten seer vermenichfuldicht. **39** Ende sij sijn ghereyst om te comen in Gador tot aen dat oosten der valleyen, ende om dat sij haren cudden souden weyen soeken. **40** Ende sij hebben vruchtbarighe ende seer goede weyen vonden ende een seer breet ende gherust ende vruchtbaar lant, daer te voren ghewoont hadden die van Chams gheslachte. **41** Aldus sijn dese comen die wij bouen voerscreuen hebben namelijck, in die daghen van Ezechias den coninck van Iuda, ende sij hebben hen tabernakelen gheslaghen ende die inwoonders die daer vonden waren, ende sij hebben die te niet ghebracht tot op desen dach toe, ende sij hebben in hen plaatse ghewoont. Want sij hebben daer seer vruchtbarigheweyden vonden. **42** Ende van Simeons sonen sijn ooc wech ghegaen int tgeherchte van Seir vijfhondert mannen hebbende pricen, Phaltiam ende Naarium, ende Raphaiam ende Oziel, die sonen Iesi, **43** ende sij hebben gheslaghen die bleuelingen der Amalecitors die hadden moghen ontgaen, ende sij hebben daer ghewoont in hene stede tot op desen dach toe.

5 ENde die sonen Ruben des ierste gheboren van Israel (want hi was sijn ierste gheboren) maer doen hy sijns vaders bedde besmet hadde, so sijn die rechten van die ierste gheboorte ghegeuen den sonen van Joseph Israels sone, ende hy en is niet gherenkent gheweest voor den iersten gheboren sone. **2** Maer Iudas die dalder stercste was onder sijn broeders, van sijnen stamme sijn princen comen, maer die voor deelen van dierste gheboorte sijn Joseph toeghescict. **3** Aldus waren die sonen van Ruben Israels ierste geboren sone, Enoch, ende Phallu, Esrom ende Charmi. **4** loels sonen waren Samaia sijn sone, Gog sijn sone, Semei sijn sone, **5** Micha sijn sone, Reia sijn sone, Baal sijn sone, **6** Beera sijn sone, den welcken heeft gheuanghen gheleyt Thelgath-phalnasar die coninc van Assyrien, ende hy was een prince int gheslachte van Ruben, **7** maer sijn broeders ende alle sijn gheslachte (doen sij ghetelt worden by haren familien) hadden tot pricen lehiel ende Zachariam. **8** Maer Bala Azaz sone des soons Samma, des soons loel, hy heeft ghewoont in Aroer tot aen Nebo ende Beel-meon. **9** Ende teghen die oostsijde heeft hy oock ghewoont, tot by den inganck vander woestynen ende den vlot Eu-phraten, Want sij besaten een groot ghetal van arbyedende beesten int lant van Galaad. **10** Maer in Sauls daghen hebben sij ghestreden teghen die Agarenen, ende sij hebben die dootgheslaghen ende sij hebben voor hen ghewoont in hen tabernakelen, in alle die sijde die daer is teghen ouer dat Oosten van Galaad. **11** Maer Gads sonen hebben teghen hen ouer ghewoont int lant van Basan tot Selcha. **12** loel int hooft, ende Sapham die tweede, maer lanai ende Saphat te Basan. **13** Ende hen broeders nae haer

der ghe slachten huysen, waren Michael, ende Mosollam, Azarias heeft ghewonnen Amariam, ende Amarias heeft ende Sebe, ende Iorai, ende lachan, ende Zie, ende Reber, ghewonnen Achitob, 12 ende Achitob heeft ghewonnen dese seuen. 14 Dit sijn Abigails sonen des soons Huri, des soons Iara, des soons Galaad, des soons Michael, des soons Iesesi, des soons Ieddo, des soons Bus. 15 Ende die broeders Abdiels sonen, des soons Guni die prince des huys in haren familien. 16 Ende sij hebben ghewoont in Galaad, ende in Basan, ende in sijn cleyn dorpkens, ende in alle die voorsteden van Saron tot aen die palen. 17 Alle dese sijn ghetelt in loathans des conincs van Iuda daghen, ende in die daghen van Ieroobaom den coninck van Israel. 18 Ruben ende Gads sonen ende van die helicht van Manasses gheslachte, Orloochs mannen scilden ende swaerten draghende, ende booghen spannende, ende gheleert ten strijde, vierveertich duysent, ende seuenhondert ende tsestich, treckende ten strijde. 19 Ende sij hebben ghestreden teghen die Agarenen. Maer die Itureen ende Naphis ende Nodab 20 hebben hen helpe gedaen. Ende die Agarenen sijn in hen handen gheleuert, ende alle die met hen gheweest hadden, om dat sij Godt aengheroepen hebben doen sij streden, ende hy heeftse verhoort, om dat sij in hem gheloof hadden. 21 Ende sij hebben ghenomen alle dat sij beseten hadden, vijftich duysent kermelen, ende tweehondert ende vijftich duysent scapen ende twee duysent ezels ende menschen zielen honderd duysent, 22 ende daer issier seer veel ghequetst dootbleuen, want het was des Heeren strijd, ende sij hebben in hen plaatse ghewoont tot die oueruoeringhe inder gheuanghenissen. 23 Ende die sonen van thalf gheslachte van Manasses hebben beseten dlant van die palen Basan tot Baal Hermon ende Sanir, ende den berch Hermon, want sij waren een seer groot ghetal. 24 Ende dit waren die prinden van haerder gheslachten huys, Epher ende Iesi, ende Eliel, ende Ezriel, ende Ieremia, ende Odoia, ende lediel seer stercke mannen ende machtich ende vermaerde vorsten in hen familien. 25 Maer sij hebben haerder vaders Godt verlaten, ende sij hebben hen ontsuyert nae die goden des volcs vanden lande die welcke God voor hen wech ghenomen hadde. 26 Ende Godt van Israel heeft verwect den gheest van Phul den coninck van Assyrien, ende den gheest van Thelgat-phalnasar den coninck van Assur, ende hi heeft Ruben ende Gad ende thalf gheslachte van Manasses onuerghemoert, ende hy heeftse ghebracht in Lahela ende in Habor, ende Ara, ende aen den vlot van Gozan tot op desen dach toe

6 Die sonen van Leui, Gerson, Caath, Merari, 2 Caaths sonen Amran, Isaar, Hebron, ende Oziel, 3 Amrams kinderen Aaron, Moyses, ende Maria. Aarons sonen Nadab, ende Abiu, Eleazar ende Ithamar, 4 Eleasar heeft ghewonnen Phinees, Ende Phinees heeft ghewonnen Abisue, 5 Maer Abisue heeft ghewonnen Bocci, Ende Bocci heeft ghewonnen Ozi, 6 Ozi heeft ghewonnen Zaraiam, Ende Zaraias heeft ghewonnen Meraioth, 7 Maer Meraioth heeft ghewonnen Amariam, Ende Amarias heeft ghewonnen Achitob, 8 Achitob heeft gewonnen Sadoc, Ende Sadoc heeft ghewonnen Achimaas, 9 Achimaas heeft ghewonnen Azariam, Azarias heeft ghewonnen Iohanan, 10 Iohanan heeft ghewonnen Azariam, dese is die ghene die tpiesterscap bedient heeft in thuys dat Salomon getimmert heeft in Ierusalem, 11 Maer

Azarias heeft ghewonnen Amariam, Ende Amarias heeft Sadoc, Ende Sadoc heeft ghewonnen Sellum, 13 Sellum heeft ghewonnen Helciam, Ende Helcias heeft ghewonnen Azariam, 14 Azarias heeft ghewonnen Saraiam, Ende Saraias heeft ghewonnen Iosedec. 15 Voorts soo is Iosedec wtghhegaen doen die Heere Iudam ende Ierusalem wechuerde door die hant van Nabugodonosor. 16 Aldus waren die sonen van Leui Gerson, Caath, Ende Merari. 17 Ende dit sijn die namen van Gersons sonen, Lobni, Ende Semei, 18 Caaths sonen waren Amram ende Isaar, Ende Hebron, Ende Oziel. 19 Die sonen van Merari Mooli Ende Musi. Ende dit sijn die gheslachten van Leui by haren familien, 20 Gerson, Lobni sijn sone, Iahat sijn sone, Zamma sijn sone, 21 Ioh sijn sone, Addo sijn sone, Zara sijn sone, Iethrai sijn sone. 22 Caaths sonen Aminadab sijn sone, Core sijn sone Asir sijn sone, 23 Elcana sijn sone, Abiasaph sijn sone, Asir sijn sone, 24 Thahath sijn sone, Vriel sijn sone, Ozias sijn sone, Saul sijn sone, 25 Die sonen van Elcana Amasai, Ende Achimot, 26 Ende Elcana die sone van Elcana Sophai sijn sone, Nahath sijn sone, 27 Eliab sijn sone, Ieroham sijn sone, Elcana sijn sone, 28 Samuels sonen, dierste gheboren was Vasseni, Ende Abia. 29 Ende die sonen Merari waren Moholi, Lobni sijn sone, Semei sijn sone, Oza sijn sone, 30 Sammaa sijn sone, Haggia sijn sone, Asaia sijn sone, 31 dese sijn die gene die Dauid ghestelt heeft ouer die sanghers van des Heeren huys van den tijt dat die arcke ghestelt was 32 Ende sij dienden voor dat tabernakel des ghetuyghenis singhende tot dat Salomon des Heeren huys timmerde in Ierusalem. Ende si stonden nae hen ordinacie in den dienst, 33 Maer dese sijn die met haren sonen hen bystanden van Caaths kinderen Heman die sangher loels sone, des soons Samuel, 34 des soons Elcana, des soons Ierohan, des soons Eliel, des soons Thon, 35 des soons Suph, des soons Elcana, des soons Mahath, des soons Amisai 36 des soons Elcana, des soons loel des soons Azarie, des soons Sophonie, 37 des soons Thahath, des soons Asir, des soons Abiasaph des soons Core, 38 des soons Isaar, des soons Caath, des soons Leui, des soons Israel. 39 Ende sijn broeder Asaph die te sijnder rechter sijden stont Asaph die sone Barachie, des soons Samaa, 40 des soons Michael des soons Basiae, des soons Melchie, 41 des soons Athanai, des soons Zara, des soons Adaia, 42 des soons Ethan, des soons Zamma, des soons Semei, 43 des soons Ieth, des soons Gerson des soons Leui. 44 Ende die sonen van Merari hen broeders, ter slincker sijden Ethan die sone van Chusi, des soons Abdi, des soons Maloch, 45 des soons Hasabie, des soons Amasie, des soons Helcie, 46 des soons Amasai, des soons Boni, des soons somer, 47 des soons Moholi, des soons Musi, des soons Merari, des soons Leui. 48 Ende hen broeders Leuiten die gheordineert waren tot alle den dienst des tabernakels van des Heeren huys. 49 Maer Aaron ende sijn sonen ontstaken den welriekenden offer opten outaer des heelbrantoffers, ende opten outaer vanden welriekenden offer, tot alle wercke van die alderheylichste plaetse, ende om dat sij voer Israel bidden souden, ghelyck dat al beoulen hadde Moyses Gods dienaer. 50 Maer dit sijn Aarons sonen, Eleazar sijn sone, Phinees sijn sone,

Abisue sijn sone, **51** Bocci sijn sone, Ozi sijn sone, Zarahia sijn sone, **52** Meraioth sijn sone, Amarias sijn sone, Achitob Ende dit sijn hen wooninghen by haren cleynen dorpen ende haren bilihende palen, te weten der sonen van Aaron, nae die gheslachten der Chaathiten, Want dien waren sij te late gheualen. **55** Hierom hebben sij hen ghegeuen Hebron int lant van Iuda ende sijn voorsteden rontsomme. **56** Maer die ackerlanden der stadt ende die lanthuysen hebben sij Caleb lephones sone ghegeuen. **57** Maer sij hebben Aarons sonen ghegeuen die vrije steden om daer toe te vlieden Hebron ende Lobna, ende haer voorsteden, **58** Iether ooc ende Esthemio met haren voorsteden, Ende ook Helon ende Dabir met haren voorsteden. **59** Asan ooc ende Bethsemes, ende haer voorsteden. **60** Van Beniamins gheslachte, Gabee, ende sijn voorsteden ende Almath met sijnen voorsteden, Anathoth ooc met sijnen voorsteden, alle die steden derthien by haren gheslachten. **61** Ende den sonen van Caath die ouerbleuen waren van haren gheslachte hebben sij ghegeuen wt die helicht van Manasses gheslachte tot een besittinge thien steden. **62** Maer Gersons sonen by haren gheslachten hebben sij ghegeuen van Issachars gheslachte ende van Asers gheslachte, ende van Nephthalis gheslachte, ende van Manasses gheslachte in Basan, derthien steden. **63** Ende den sonen van Merari, by haren maescappen, hebben sij van Rubens gheslachte ende van Gads gheslachte, ende van Zabulons gheslachte, by late ghegeuen twaelf steden. **64** Ende die kinderen van Israel hebben den Leuiten ooc steden ghegeuen, ende haer voorsteden. **65** Ende sij hebben metten late ghegeuen wt der kinderen van Iuda gheslachte, ende wt den gheslachte van Simeons kinderen, ende wten gheslachte van Beniamins kinderen, dese steden die sij ghenoemt hebben, met haren namen, **66** ende den ghenoemt die wt Caaths sonen gheslachten waren, ende die steden waren in hen palen van Ephraims gheslachte. **67** Aldus hebben sij hen steden om daer toe te vlieden ghegeuen Sichem mit sijnen voorsteden int gheberchte van Ephraim, ende Gazer met sijnen voorsteden, **68** Iecmaan ooc met sijnen voorsteden ende Betheron desghelijcs, **69** ende ooc Helon met sijnen voorsteden, ende Geth Remmon, ende die selue maniere. **70** Maer wt dat half gheslachte van Manasses, Aner ende sijn voorsteden, Balaan ende sijn voorsteden, te weten desen die daer noch ouerbleuen waren van tgheslachte der kinderen van Caath. **71** Ende Gersons sonen wt dat maecschap van thalf Manasses gheslachte Gaulon in Basan ende sijn voorsteden, ende Astaroth met sijnen voorsteden. **72** Van Issachars gheslachte, Cedes ende sijn voorsteden, ende Dabereth met sijnen voorsteden, **73** Ramoth ooc ende sijn voorsteden, ende Anem met sijnen voorsteden. **74** Maer van Asers gheslachte, Masal met sijnen voorsteden, ende Abdon desghelijcs, **75** Asach ooc, ende sijn voorsteden, ende Roob met sijnen voorsteden, **76** Maer van Nephthalis gheslachte gauen sij Cedes in Galileen ende sijn voorsteden, Hamon met sijn voorsteden, ende Cariathaim ende sijn voorsteden. **77** Ende den sonen van Merari die daer ouerbleuen waren, van Zabulons gheslachte Remmono ende sijn voorsteden, ende Thaber met sijnen voorsteden, **78** ouer die lordane ooc teghen ouer Iericho teghen dat oosten der lordanen van Rubens gheslachte Bosor in die woestijne met sijnen voorsteden, ende laffa met sijnen voorsteden, **79** Cademoth ooc ende sijn voorsteden, ende Mephaath met sijnen voorsteden. **80** Ende oock van Gads gheslachte Ramoth in Galaad, ende sijn voorsteden ende Manaim met sijnen voorsteden. **81** Ende ooc Hesebon met sijnen voorsteden, ende lezer met sijnen voorsteden.

7 MAer Issachs sonen waren Thola, ende Phua, Iasub ende Simeron, die viere. **2** Die sonen van Thola, Ozi, ende Raphia ende Ieriel, ende Lemai, ende Lebsem, ende Samuel, princen onder die huysen van haren gheslachten. Van dat gheslachte van Thola sijn seer stercke mannen ghetelt in Dauids tijden tweentwintich duysent ende seshondert. **3** Die sonen van Ozi Izrahia, daer af dat gheboren sijn Michael, ende Obadia, ende Loel, ende Lesia die vijue, alle princen. **4** Ende met hen onder haer familien ende volcken, omgort ten strijde waren seer stercke mannen sessendertich duysent, want sij hadden veel huysvrouwen, ende sonen. **5** Ende hen broeders, door alle Issachs gheslachte seer vroom om te strijden, sijn seuen ende tachtentich dusent ghetelt. **6** Die sonen van Beniamin, Bela, ende Bechor, ende Ladiebel die drie. **7** Die sonen van Bela Esbon, ende Ozi, ende Oziel ende Ierimoth, ende Vrai, vijf princen der familien, ende seer vroom om te strijden, ende hen ghetel was tweentwintich duysent ende vierendertich. **8** Maer Bechors sonen, Zamira ende Ioas, ende Eliezer ende Elioenai, ende Amri, ende Ierimoth, ende Abia, ende Anathoth, ende Almath alle dese waren Bechors sonen, **9** Ende waren gherenkert by hare familien, princen van haren gheslachten seer sterck ten strijde, twintich duysent ende tweehondert. **10** Maer die sonen van Ladiebel Balan, Ende Balans sonen waren Iehus, ende Beniamin ende Aod, ende Chanaana, ende Zetham, ende Tharsis, Ahisahar, **11** alle dese waren Ladiebels sonen, princen van haren gheslachten, seer vrome mannen, seuentien duysent ende twee honderd ten strijde treckende. **12** Ende ooc Sepham die sonen van Hir ende Hasim Ahers kinderen. **13** Ende die sonen van Nephthali, waren Iasiel, ende Guni ende Ieser, ende Sellum die sonen van Bala. **14** Maer Mannasses sone Esriel, ende sijn concubine Syra heeft ghebaert Machir Galaads vader. **15** Ende Machir heeft voor sijn sonen huysvrouwen ghenomen Haphim ende Sapham, ende hy hadde een suster ghenaemt Maacha, ende den naem vanden tweeden Salphaad, ende Salphaad sijn dochteren gheboren, **16** ende Maacha Machirs huysvrouwe heeft eenen sone ghebaert, ende sij heeft sijnen naem ghenoemt Phares, Ende sijns broeders naem was Sares, ende sijn sonen waren Vlam ende Recem, **17** Ende Vlams sone Badan, dit sijn Galaads sone, des soens Machir, des soens Mannasse. **18** Ende sijn suster Regma heeft ghebaert eenen schoonen man ende Abiezer, ende mohola. **19** Ende die sonen van Semida waren Ahin, ende Sechem, ende Leci, ende Aniam, **20** Maer Ephraims sonen waren Surhala, Bared sijn sone, Thahath sijn sone, Elada sijn sone, Thahath sijn sone, **21** ende den sone van desen Zabad, ende diens sone Suthala, ende diens sone Ezer, ende Elad. Ende die mannen van Geth ingheboren des lants hebbense doot gheslaghen, Want sij waren nederwaerts comen, om hen besittinghen met macht in te nemen, **22** Hier om heeft

Ephraim hen vader rouwiche gheweest veel daghen ende Ende hy es met sijn huysvrouwe versaeamt, die welcke heeft ontfanghen ende ghebaert eenen sone ende hy heeft sijnen naem ghenaemt Beria, om dat hy in die quaden van sijnen huyse gheboren was. 24 Maer sijn dochter was Sara, die welcke heeft opghetimmert hooch ende neder Bethoron, ende Ozensara. 25 Ende sijn sone was Rapha, ende Reseph ende Thale, daer af dat gheboren es Thaan, 26 die welcke heeft ghewonnen Laaban ende diens sone was Ammiud, die welcke heeft ghewonnen Elizama, 27 daer af dat gheboren es Nun, die hadde eenen sone losue. 28 Ende hen besittinghe ende woonghe was Bethel met sijnen dochteren. Ende teghen den oosten Noran, ende die westsijde van Gazer ende sijn dochteren, Sichem oock met sijnen dochteren, tot Asa toe met sijnen dochteren. 29 Ende by Manasses sonen Bethsan ende haer dochteren, Thanach ende haer dochteren, Mageddo ende haer dochteren, Dor ende haer dochteren, in dese hebben ghewoont die sonen van Ioseph Israels sone. 30 Die sonen van Aser waren lemma ende lesua, ende lessui, ende Baria, ende Sara hen sustere. 31 Ende die sonen van Baria Heber, ende Melchiel, hy is die vader van Barsaith. 32 Maer Heber heeft ghewonnen Iephlat, ende somer, ende Hotham, ende Suaa hen suster, 33 Iephlays sonen waren Phosech, ende Chamaal, ende Asoth, dit waren Iephlays sonen. 34 Maer Somers sonen, Ahi ende Roaga ende Haba, ende Aram. 35 Ende die sonen van Helem sijn broeder Supha ende Iemna, ende Selles, ende Amal. 36 Die sonen van Supha, Sue, Harnapher, ende Sual, ende Beri, ende Iamra, 37 Bosor ende Hod, ende Samma, ende Salusa, ende lethran, ende Bera. 38 Iethers sonen Iephonne, ende Phaspha, ende Ara. 39 Ende die sonen van Olla waren Aree, ende Haniel, ende Resia. 40 Alle dese waren Asers sonen, princen der gheslachten, wt ghecoren ende dalder stercste vorsten der vorsten, ende hen ghetal der ouderdom die bequaem was ten strijde, was sessentwintich duysent.

8 BEniamin heeft ghewonnen Bale sijnen iersten gheboren Asbel den tweeden, Ahara den derden, 2 Nohaa den vierden, ende Rapha den vijfsten. 3 Ende die sonen van Bale waren Addar, ende Gera, ende Abiud, 4 Abisue ooc ende Naaman, ende Ahoe, 5 ende ook Gera, ende Sephuphan ende Huram. 6 Dit sijn Ahods sonen die princen der gheslachten die in Gabaa woonen, die ouergheuoert sijn in Manahath. 7 Maer Naaman, ende Achia, ende Iera die heeftse ouergheuoert, ende hy heeft ghewonnen Oza ende Aihud. 8 Maer Saharaim heeft ghewonnen int lant van Moab nae dat hy Husim ende Bara sijn huysvrouwen verlaten hadde. 9 Ende hy wan van Hodes sijn huysvrouwe lobab, ende Sebia, ende Mosa, ende Molchon, 10 lehus oock, ende Sechia, ende Marina dit sijn sijn sonen princen in hen familien. 11 Maer Mehusun heeft ghewonnen Abitob, ende Elphaal, 12 ende die sonen van Elphaal waren Heber, ende Misaam, ende Samad, dese heeft ghetimmert Ono ende Lod, met haer dochteren, 13 maer Baria ende Sama waren Aialon, dese hebben die inwoonders van Geth verdreuen. 14 Ende Ahio ende Sesac, ende Ierimoth, 15 ende Zabadia

ende Arod, ende Heder, 16 Michael oock ende Gespha, Mosollam, ende Hezeci, ende Heber, 18 ende Iesamari, ende Iezlia ende Iocab waren die sonen van Elphaal. 19 Ende Iacim, ende Zechri, ende Sabdi, 20 ende Elioenai, ende Selethai, ende Eliel, 21 ende Adaia, ende Baraia, ende Samarath waren die sonen van Semei. 22 Ende Iesphan ende Heber, ende Elam, 23 ende Anathothia, 25 ende Iephdaia, ende Phanuel waren Sesars sonen. 26 Ende Samsari, ende Sohoria, ende Otholia, 27 ende Iersia, ende Elia ende Zechri waren Ierohams sonen, 28 dese waren die ouerste vaders ende princen der gheslachten die woonden in Ierusalem. 29 Ende in Gabaon hebben ghewoont Abigabaon ende sijns huysvrouwen naem was Maacha, 30 ende sijn ierste gheboren sone Abdon, ende Sur, ende Cis, ende Baal ende Nadab 31 Gedor ooc, ende Ahio, ende Zacher, 32 ende Macelloth. Ende Macelloth heeft ghewonnen Samaa, ende sij hebben ghewoont teghen ouer hen broders in Ierusalem met haren broders. 33 Maer Ner heeft ghewonnen Cis, ende Cis heeft ghewonnen Saul, Maer Saul heeft ghewonnen Jonathan, ende Melchisua ende Abinadab, ende Esbaal. 34 Ende Ionathans sone was Meribbaal, ende Merib-baal heeft ghewonnen Micha, 35 Die sonen van Micha waren Phiton, ende Melech, ende Tharaa, ende Ahaz, 36 Ende Ahaz heeft ghewonnen loada, ende loada heeft ghewonnen Alamath, ende Azmoth ende Zamri. Ende Zamri heeft gewonnen Mosa 37 ende Mosa heeft gewonnen Banaa, wiens sone was Rapha, daer af geboren es Elasa die ghewonnen heeft Asel. 38 Maer Asel hadde ses sonen aldis genaemt, Ezrican, Bochru, Ismahel, Saria, Obdia ende Hanan, alle dese waren Asels sonen. 39 Ende Esec sijns broders sonen waren Vlam sijn ierste gheboren, ende Iehus die tweede, ende Eliphilet die derde. 40 Ende die sonen van Vlam waren seer stercke mannen, ende met grooter macht den boghe spannende, ende sij hadden veel kinderen, ende kints kinderen, tot hondert ende vijftich duysent toe. Alle dese waren Beniams kinderen.

9 ALdus es gheheel Israel ghetelt, ende die somme van dien es ghescreuert int boeck der coninghen van Israel ende Iuda, ende sij sijn ouerghevoert in Babilonien om hem misdaet. 2 Maer die ierst in hen woonghen ende steden ghewoont hebben waren Israeliten, ende priesters, ende Leuiten, Nathineen. 3 In Ierusalem hebben ghewoont van die kinderen van Iuda ende van Beniams kinderen, ende van Ephraims, ende Manasses kinderen, 4 Othei Amiuds sone, des soens Amri, des soens Omrai, des soens Bonni, van die sonen van Phares Iudas sone. 5 Ende van Siloni Asaia dierste gheboren, ende sijn sonen. 6 Ende van die sonen van Zara lehuel ende sijn broders seshondert ende neghentich. 7 Maer van Beniams kinderen Salo Mosollams sone, des soens Oduia des soens Asana. 8 ende Ierobaria Ierohams sone, ende Ela die sone van Ozi des soons Mochori, ende Mosallam die sone Saphaties, des soens Rahuel des soens lebanie 9 ende hen broders by haren familien, neghenhondert ende sessenvijftich. Alle dese waren princen der gheslachten by haerder vaderen huysen. Ende Azarias ooc die sone Helcie des soens Mosallam,

des soens Sadoc, des soens Maraioth des soens Achitob, die opperste priester des huys Gods. **12** Ende Adaias was ende Maasai was Adiels sone des soens Iezra, des soens Mosollam des soens Mosollamith des soens Emmer, **13** ende hen broeders waren Princen nae haren familien duysent seuenhondert tsestich seer sterck van machte om dwerck des diensts te doen in Gods huys. **14** Maer vanden Leuften Semeia Hasubs sone des soens Ezricam, des soens Haseibia van Meraris sonen. **15** Ende Bacbacar die timmerman, ende Galal, ende Mathanias die sone Mitha des soens Zechri, des soens Asaph. **16** Ende Obdia die sone van Semeia des soens Galal, des soens Idithun. Ende Barachia die sone van Asa, des soens Elcana, die welcke ghewoont heeft in die voerhouen Metophati. **17** Ende die doerwachters waren Sellum ende Accub, ende Telmon, ende Ahiman, ende hen broeder Sellum die prince, **18** tot dien tijt toe, in des conincs poorte ten oosten, hielen sij die hoede by hen buerten vanden kinderen van Leui. **19** Maer Sellum die sone van Core, des soens Abiasaph, des soens Core, met sijnen broederen, ende sijns vaders huys dit sijn die Coriters, ouer die wercken des diensts, bewaerders van die portaelen des tabernakels ende hen familien nae die buerten van des Heeren heyr waren bewarende den inganck. **20** Ende Phinees Eleasarus sone was hen ouerste voer den Heere. **21** Maer Azarias die sone van Mosollamia was doerwachter der poerten van dat tabernakel des ghetuyghenis. **22** Alle dese ghecoren tot doerwachters aen die poerten waren twee honderd twaelue, ende bescreuken in hen eyghen dorpen, die welcke Dauid ende Samuel die siender gestelt hebben op hen ghelooce **23** soe wel hen, als hen sonen, in die doeren van des Heeren huys, ende int tabernakel by haeren buerten. **24** Nae die vier winden waren sij doerwachters, dat es, ten oosten ende ten westen, ende ten noorden, ende ten suyden. **25** Maer hen broederen woonden in cleyn dorpkens, ende sij quamen in haer sabbathen van tijde te tijde, **26** Desen vier Leuften was beoulen alle theel ghet der doerwachters, ende sij waren ouer die rustcameren ende scatcameren van des Heeren huys. **27** Ende sij woonden rontsomme des Heeren tempel in hen bewaringhen op dat sij (alst tijt soude wesen) seluer des morghens vroech die doeren souden open doen. **28** Van haren gheselscap, waren die sommighe oock ouer die ghreeetscappen des diensts, Want die ghreeetschappen worden by ghetale inghedraghen ende wtghedraghen. **29** Van hen lieden oock die tghelooue hadden die ghreeetscappe van dalder heylische stadt te bewaren, waren ouer die bloeme van meel, ende ouer den wijn, ende olie, ende wierock, ende specerien. **30** Maer der Priesters sonen die maecten welriekende confectionen van die specerien. **31** Ende Mathathias die Leuit Sellums des Coriters ierste ghebornen sone was ghestelt ouer alle die dinghen die in die panne gheroost worden. **32** Maer van Caaths sonen haren broeders waren sommighe ghestelt ouer die brooden der voorlegghingen, dat sij die altijt nieuwe souden bereyden teghen elcken sabbaths dach. **33** Dit sijn de princen der sanghers nae die familien der Leuften die op die rustcameren woonden, om dat sij dach ende nacht altijt haren dienst souden bedienen. **34** Die hoofden der Leuften, Princen in haren familien, hebben in Ierusalem ghewoont. **35** Maer in Gabaon hebben ghewoont die vader van Gabaon Iehiel, ende sijnder huysvrouwen naem was Maacha. **36** Sijn ierste geboren sone was Abdon, ende Sur, ende Cis ende Baal, ende Ner, ende Nadab, **37** Gedor ooc mede, ende Ahio, ende Zacharias ende Macelloth, **38** Maer Macelloth heeft ghewonnen Samaam, desehebben ghewoont teghen ouer hen broeders in Ierusalem, met haren broeders. **39** Ende Ner heeft Cis ghewonnen, ende Cis heeft ghewonnen Saul, ende Saul heeft ghewonnen Ionathan, ende Melchisua, ende Abinadab ende Esbaal. **40** Maer Ionathas sone was Meribbaal, ende Meribbaal heeft ghewonnen Micha. **41** Maer die sonen van Micha waren Phiton ende Melech, ende Tharaa, ende Ahaz. **42** Ende Ahas heeft ghewonnen Iara. Ende Iara heeft ghewonnen Alamath ende Azmoth ende Zamri, Ende Zamri heeft ghewonnen Mosa, **43** Ende Mosa heeft ghewonnen Banaa, wiens zone Raphaia heeft ghewonnen Elasa, daer Asel af gheboren es. **44** Ende Asel hadde ses sonen met dese namen, Ezricam Bochrus, Ismael, Saria, Obdia Hanan. Dit sijn Asels sonen.

10 ENDE die Philistinen streden teghen Israel, ende die mannen van Israel sijn voor die Philistinen ghevlogen ende sij sijn neder gheuallen ghewont opden berch Gelboe. **2** Ende doen die Philistinen aencomen waren vervolghende Saul ende sijn sonen, soe hebben sij gheslaghen Ionathan ende Abinadab ende Melchisua Sauls sonen. **3** Ende den strijt es swaer gheworden teghen Saul ende die scutters hebben hen vonden, ende sij hebben hem mit scichten ghewont. **4** Ende Saul heeft gheseyt tot sijnen wapendragher, Trect v sweett wter sceyden ende slaet my doot, op dat dese onbesneden menschen by auontueren niet en comen, ende my bespotten. Maer sijn wapendragher en wilde dat niet doen, van vreesen verscrift sijnde, hier om heeft Saul een swaert ghenomen ende es daer in gheuallen. **5** Dwelck als sijn wapendragher ghesien hadde, te weten dat Saul doot was, soe es hy seluer oock in sijn swaert gheuallen, ende ghestoruen. **6** Aldus es Saul ghestoruen, ende sijn drie sonen, ende alle sijn huys es tsamen gheuallen. **7** Dwelck als die mannen van Israel ghesien hebben, die op die platte landen woonden, soe sijn sij gheuloden, ende doen Saul ende sijn sonen doot waren, soe hebben sij hen steden verlaten, ende sijn herwaerts ende derwaerts verstroyt, ende die Philistinen sijn ghecomen ende hebben daer in ghewoont. **8** Ende des anderen daechs die Philistinen aftreckende die rouuen der verslaghenen, hebben ghe-vonden Saul ende sijn sonen ligghende op den berch Gelboe. **9** Ende doen sij hem berooft hadden ende thoof af ghehouwen, ende hem van sijnen wapen ghebloot hadden, soe hebben sij ghesonden in hen lant, datment omdraghen soude, ende vertooken in der afgoden tempelen ende volcken, **10** ende sijn wapenen hebben sij tot een heylischdom gheoffert inden tempel van haren God ende sijn hooft hebben sij ghenaghelt in Dagons tempel. **11** Als dat ghehoort hadden die mannen van labes Galaad, te weten alle dat die Philistinen ouer Saul ghedaen hadden, **12** soe sijn besonder op ghestaen alle die vrome mannen, ende sij hebben ghehaelt Sauls ende sijnder sonen doode lichamen, ende hebben die ghebracht in labes, ende

sij hebben hen ghebeente begrauen onder een eycke die daer was te labes, ende sij hebben seuen daghen gheuast. **13** Aldus es Saul ghestoruen om sijn boosheden, om dat hy des Heeren ghebodt ouertreden heeft dat hy beuolen hadde, ende om dat hijt niet bewaert en heeft, Maer daer bouen oock heeft die duyuelsche waersegghersse te rade ghegaen, **14** ende niet en heeft ghehoepet inden Heere, waer om dat hy hem ghedoot heeft, ende heeft sijn rijck ouerghestelt tot Daudid den sone van Isaï.

11 Hier om es gheheel Israel vergadert tot Daudid in Hebron, segghende, Wy sijn v vleesch ende v bloet. **2** Oock ghisteren ende eerghisteren doen Saul noch regneerde soe waerde ghy die Israel wt ende in leydde, want tot v heeft v Godt gheseyt, Ghy sult mijn volck Israel voeden, ende ghy sult een prince ouer hen wesen. **3** Hierom sijn alle die outste van gheboerten van Israel comen totten coninck in Hebron, ende Daudid heeft een verbont met hen voor den Heere ghemaect ende sij hebben hem ghesalft tot eenen coninck ouer Israel, nae des Heeren woert dat hy ghesproken heeft door Samuels hant. **4** Ende Daudid es wech ghegaen ende gheheel Israel te Ierusalem, dese es lebus, daer die lebusseen waren des lants bewoonders, **5** Ende die te lebus woonden hebben tot Daudid gheseyt, Ghy en sult hier binnen niet comen. Maer Daudid heeft die borcht van Syon inghenomen, welck es Daudids stadt. **6** Ende hy heeft gheseyt, Soe wie den lebusiter ten iersten slaen sal, die sal een prince, ende een hoofftman sijn. Daer om es loab die sone van Saruie ierstmael op gheclommen, ende hy es prince gemaect. **7** Ende Daudid heeft in die borcht ghewoont, ende daer om es die ghenoemt Dauids stadt. **8** Ende hy heeft die stadt int ronde op ghetimmert van Mello tot den heelen omganc toe. Maer loab heeft die ander plaeften der stadt opghetimmert. **9** Ende Daudid nam toe gaende ende wassende, ende die Heere der heyrscaren was met hem. **10** Dit sijn die princen van Dauids stercke mannen die hem gheholpen hebben dat hy coninck werde ouer gheheel Israel nae des Heeren woert dat hy ghesproken heeft tot Israel. **11** Ende dit es tghetal der machtighen van Daudid, lesbaam die sone van Hachamoni een prince onder dertich, dese heeft sijn lancie ghehauen ouer drij hondert ghequetste op een reyse. **12** Ende nae hem Eleazar sijns ooms sone, een Ahohiter welc onder die drye machtige was, **13** dese was met Daudid in Phesdomim doen die Philistijnen te dier plaese vergadert waren ten strijde, ende den acker des lantscaps was vol ghersten, ende tvolck was gheuloden van daensicht der Philistijnen, **14** Dese hebben ghestaen int midden des ackers, ende hebben dien bescermt, ende doen sij die Philisteen gheslaghen hadden soe heeft die Heere een grote salicheyt sijnen volcke ghegeheuen. **15** Ende drij vanden dertich princen sijn neder ghecomen tot die steenrootse daer Daudid in was aen die speluncke van Odollam, als die Philistijnen haeren heyrleger ghemaect hadden, int dal Raphaim. **16** Maer Daudid was in des lants stercke ende den legher der Philistijnen was te Bethlehem. **17** Aldus heeft Daudid lust ghehad, ende gheseyt, Och oft my iemant water gaue wt den put van Bethlehem welck in die poorte es. **18** Hier om sijn dese dry mannen gheryest doert midden vander Philistijnen heyrleger, ende hebben

water ghescept wt den put van Bethlehem, welcke in die poorte was ende sij hebbent tot Daudid ghebracht, dat hijt drincken soude die welcke dat niet en heeft ghewilt, maar hy heeft dat meer den Heere gheoffert tot een vochtige offerande, **19** segghende, Verre sij dat van mij dat ick in mijns Gods aensicht dit doen soude, ende deser mannen bloet drincken, want doert perikel van haren sielen hebben mij sy dwater ghehaelt. Ende om dese sake en heeft hy dat niet willen drincken dit hebben die drij vroomste gheaden. **20**

Ende Abisai ooc loabs broeder die was een prince van die drie ende hy heeft sijn lancie opgehauen teghen drij hondert ghewonde, ende hy was onder die drij dalder vernaemste, **21** ende onder die drie, die tweede heerlijc, ende hen prince. Maer nochtans en was hy tot die drie ierste niet comen. **22** Banaias, een sone loiade des alder vroomste mans, die veel wercken bedreuen heeft, van Cabseel, dese heeft twee Ariels van Moab gheslaghen, ende es nederwaerts ghegaen ende heeft eenen leuw verslaghen int midden van eenen put inden sneu tijt. **23** Ende hy heeft eenen egypschen man gheslaghen, wiens lingde was van vijf cubitus, ende hy hadde een lancie ghelyck eenen weuers boom. Hier om quam hij af tot hem met een roede, ende hy ontnam hem die spisse die hy in sijn hant hielt, ende hy heeft hem ghedoot met sijns selfs spisse. **24** Dit heeft Banaias die sone loiade gheadaen die onder die drie vrome dalder vernaemste was, **25** dierste onder dertich, Maer nochtans en was hy tot die drie niet comen, ende Daudid heeft hem aen sijn oore ghestelt, **26** Maer dalder stercste mannen int heyr waren Asahel loabs broeder, ende Elchanan sijns ooms sone van Bethlehem, **27** Sammooth die Aroriter Helles die Phaloniter, **28** Ira Acces sone die Thecuiter, Abiezter die Anathothiter, **29** Sobbochai die Husatiter, Ilae die Ahohiter **30** Maharai die Netophathiter, Heled die sone Baana een Netophathiter **31** Ethai die sone van Ribai van Gabaath die kinderen van Benjamin Banaia die Pharatoniter, **32** Hurai van die beke Gaas Abiel die Arbatithier Azmuth die Bauramiter, Eliaba die Salaboniter, **33** Die sonen van Assem Geloniter Ionathan een sone van Sage een Arariter, **34** Ahiam Sachars sone die Arariter, **35** Eliphil Vrs sone **36** Hepher die Mecherathiter Ahia die Phenoniter **37** Hesro die Carmeliter Naarai die sone van Azbai **38** loel Nathans broeder, Mibahar die sone van Agarai **39** Selec die Ammoniter Naharai die Berothiter die wapendragher van loab des soens Saruie **40** Ira die Iethitter Gareb die Iethitter, **41** Vrias die Hetheiter Zabab die sone van Oholi **42** Adina een sone Ziza die Rubeniter, een prince der Rubeniters, ende met hem waern dertich **43** Hanan die sone van Maacha ende losaphat die Mathaniters **44** Ozia die Astarothiter, Samma, ende Iehiel Hothans sonen Aroriters, **45** Iediel die sone van Samri, ende Ioha sijn broeder Thosaiters, **46** Eiel die Mahumiter, Ende leribai, ende losaia die sonen van Elnaem ende Iethma die Moabiters, Eiel ende Obed, ende Iasiel van Masobia.

12 DEse quamen ooc tot Daudid te Siceleg doen hy noch vluchtich was voor Saul Cis sone die welcke waren seer vrome ende wtneemende vechters, **2** boghen spannende, ende met beyde hen handen steenen met slingeren worpende, ende met schichten recht schierende van Sauls broeders wt Beniamin, **3** Die prince Ahiezer,

ende loas die sonen van Samaa Gabaathiters, ende Iaziel, ende Phellet Azmoths sonen, ende Baratha, ende lehu Anathothiters, 4 Ende Samaias die Gabaoniter die stercste onder dertich ende ouer die dertich Ieremias, ende Ieheziel, ende Iohanan, ende Iezabad Gaderothiters, 5 Ende Eluzai, ende Ierimuth, ende Baalia ende Samaria, ende Saphatia Haruphiters, 6 Elcana, ende Iesia, ende Azarel, ende Ioezer, ende Iesbaam van Carehim, 7 loela ooc, ende Zabadia Ierohans sonen van Gedor, 8 Ende ooc van Gaddi sijn tot Dauid ouerghelopen doen hy verborghen lach in die woestijne, seer vrome mannen ende die seer goede vechters houdende scilt ende spisse, hen aensicht was als daensicht van eenen leew, ende sij waren rasch als die reebocken op die berghen, 9 Ezer die prince, Obdias die tweede, Eliab die derde, 10 Masmana die vierde, Ieremias die vijfste, 11 Ethi die seste, Ielie die seuenste, 12 Iohannan die achste Elzebad die neghenste, 13 Ieremias die thienste, Machabani die elfste, 14 Dese waren van Gads kinderen die laetste was hooftman ouer honderd princen des heys die laetste was hooftman ouer honderd orloochs mannen ende die meeste ouer duysent, 15 Dese sijn die ghene die door die lordane ghegaen sijn in dierste maent, als die pleech ouer te vloeden bouen sijn oevers, ende sij hebbense alle veriaecht die daer in die valleyen woonden aen die oostsijde ende westsijde. 16 Ende daer isser ooc comen van Benjamin ende van Iuda, tot dat des lants stercte daer Dauid in woonde, 17 Ende Dauid is hen te ghemoechte ghegaen ende heeft gheseyt. Eerst dat ghi vreedsamelijs tot my ghecomen sijt om dat ghi my helpen soudt, soo werde myn herte met v gheuecht. Maer eest dat ghi my listighe laghen legget, voor myn vianden, aenghesien dat ic gheen booshyt in myn handen en hebbe, so moet onser vaderen Godt dat aensien ende ordeelen, 18 Maer den gheest heeft aenghedaen Amasai den prince onder die dertich ende hy heeft gheseyt. Wij sijn uwe o Dauid, ende met v o sone van Isai, vrede, vrede si met v, ende vrede sij uwen helpers want v God helpt v. Hierom heeftse Dauid ontfanghen, ende heeftse ghestelt tot princen der scharen, 19 Maer van Manasse sijn tot Dauid ouergheulucht, doen hy met die Philistijnen quam teghen Saul om te strijden, ende hy en heeft met hem niet gestreden want die princen der Philistijnen hebbende raet ghenomen, sonden hem wederom segghende. Met onser hoofden perikel, sal hy wederom tot sijnen heere Saul keeren, 20 Als hy aldus van Siceleg wederom comen was, soo sijn tot hem ouergheulucht van Manasse Ednas, ende Iozabad, ende Iedihel, ende Michael, ende Ednas, ende losabad, ende Eliu, ende Salathi princen der orloochs mannen in Manasse, 21 Dese hebben Dauid gheholpen teghen die roouerkens, Want sij waren alle seer stercke mannen, ende sij sijn ghemaect princen int heyr, 22 Maer oock alle daghe quamender sommighe tot Dauid om hem te helpen tot dat een groote menichte worde, als een heyr Gods 23 Ende dit is tghetal van die princen des heyrs, die tot Dauid quamen doen hy te Hebron was, om dat sij Sauls conincrijc tot hem souden ouersetten, nae des Heeren woort, 24 Die sonen van Iuda draghende scilt ende spisse waren ses duysent ende acht honderd bereyten ten strijde. 25 Van Symeons kinderen der vroemster mannen om te strijden, waren seuen duysent, ende honderd, 26

Van die kinderen van Leui vier duysent ses honderd, 27 Ioiada ooc mede die prince van Aarons gheslachte, ende met hem drij duysent ende seuen honderd 28 Sadoc oock een ionghelinck van wt nemenden goeden aert ende sijns vaders huys tweentwintich princen 29 Ende van Beniamins ende Sauls broeders drij duysent, want een groot deel Haruphiters, 30 Maer van Ephraims van dien volchde noch Sauls huys, 31 Ende van Issachars sonen sijn kinderen, twintich duysent ende acht honderd, seer sterc van machte, vernaemde mannen in hen gheslachten, 32 Ende sijn tot half gheslachte van Manasses sijnder ghecomen wt dat half gheslachte van Manasses sijnder ghecomen achthien duysent alle besonder by haerlieden namen om Daud coninc te maken, 33 Maer van Zabulon die te strijde wt trocken, ende standen in die slachoorden des heyrs, ghewapent met orloochsche wapenen sijn ter helpen comen vijftich duysent princen, ende alle dandere van dat gheslachte volchden haren raet, 34 Ende van Nephthali sijn comen duysent princen, ende met hemlieden met scilde ende spisse ghewapent seuenendertich duysent, 35 Van Dan oock bereydt ten strijde achtentwintich duysent ses hondert, 36 Ende van Aser die ten strijde wt trocken, ende in die slachoorden beroepende veertich duysent 37 Ende van ouer die iordane van Rubens kinderen ende van Gad, ende van die helicht van Manasses gheslachte toegemaect met orloochsche wapenen, honderd twintich duysent, 38 Alle dese orloochs mannen, bereydt te strijden sijn ghecomen met een volcomen herte in Hebron dat sij Daud souden coninc maken ouer gheheel Israel, Maer oock mede alle dandere van Israel waren van eender herten dat Daud coninc worden soude, 39 Ende sij waren daer by Daud drij daghen etende ende drinckende, want hen broeders haddent hen bereydt, 40 Ende ooc mede die omtrent hen waren tot Issachar, ende Zabulon, ende Nephthali, brochten brooden met esels, ende kemelen, ende mulyen, ende ossen om te eten, meel, vijghen, rosijnen, wijn, olie, rinderen, rammen, in groter menichten, want daer was blijschap in Israel.

13 ENde Dauid heeft raet ghehouden met die honderste ende duysenste mannen, ende met alle die princen, 2 ende hi heeft gheseyt tot alle die vergaderinghe van Israel, Eest dat v lieden behaect, ende dat van den Heere onsen Godt dat woort coemt dat ick spreke, soo laet ons senden tot onse ander broeders, in alle die lantscappen van Israel, ende tot die priesters ende Leuiten die in die voorsteden van die steden woonen, dat si tot ons vergadert worden, 3 ende dat wij ons Godts arcke wederom halen tot ons, Want wij en hebben die niet versocht in Sauls daghen, 4 Ende die gheheele menichte heeft gheantwoort dat also ghescieden soude, want dat woort hadde alle den volcke wel behaecht. 5 Hierom heeft Dauid gheheel Israel vergadert van Sihor van Egipeten aen tot datmen coemt in Emath, dat hy Gods arcke soude van Cariathiarim brenghen 6 Ende Dauid ende alle die mannen van Israel sijn opgegaen tot den hoeuele van Cariathiarim, welc in Iuda is, dat sij van daer souden halen die arcke des Heeren des Godts sittende op die Cherubims, daer sijnen naem aengheroopen is, 7 Ende sij hebben die arcke Gods ghestelt op eenen nieuwen waghen, van

Abinadabs huys, Ende Oza ende sijn broeder menden den waghen, **8** Maer Dauid ende gheheel Israel speelden voor God wt gheheelder macht, met singhende liedekens, ende met herpen, ende psalteren, ende bommen, ende cimbalen, ende trompetten, **9** Ende doen sij comen waren by den dorschuloer van Chidon, soo reycte Oza sijn hant wt, om die arcke te houden, twant die ossen van weelden hen pijlick makende, hadden die een luttel neder gheneycht, **10** Hierom is die Heere gram ghevorden teghen Ozam ende hi heeft hem gheslaghen om dat hi die arcke aenghetast hadde, ende hy is daer ghestoruen voor den Heere, **11** Ende Dauid is bedroeft ghewest, om dat die Heere Ozam van een ghesceyden hadde, ende hy heeft die plaatse ghenoemt die verscye dinghe van Oza tot op den dach van heden toe, **12** Ende hy heeft Godt ghevreest doen ter tijt segghende. Hoe mach ick Godts arcke tot my inbrenghen? **13** Ende om die sake en heeft hi die arcke tot hem niet ghebracht, dat is in Dauids stadt, maer hy heeftse ter herberghen ghedraghen int huys van Obededom den Gethiter, **14** Hierom is Gods arcke bleuen in Obededoms huys drij maenden, ende die Heere heeft sijn huys ghebenedijt, ende alle dat hy hadde.

14 ENde Hiram die coninc van Tirien heeft ooc boden ghesonden aen Dauid, ende cederen houten, ende muer metsers ende timmerlieden, dat sij hem een huys maken souden, **2** Ende Dauid heeft ghekent dat hem die Heere gheuesticht hadde tot eenen coninck ouer Israel, ende sijn rijk verhauen bouen des Heeren volck van Israel. **3** Ende Dauid heeft oock ander huysvrouwen ghenomen in Ierusalem, ende hy heeft sonen ende dochteren ghwonnen, **4** Ende dit sijn hen namen die hem in Ierusalem ghebornen sijn, Samua, ende Sobad, Nathan, ende Salomon, **5** Iebahar, ende Elisia, ende Eliphale, **6** Noga ooc ende Napheg, ende Iaphia, **7** Ehsama ende Baaliada, ende Eliphale. **8** Ende die Philistijnen hoorende dat Dauid ghesalft was tot een coninc ouer gheheel Israel sijn alle op comen, om hem te soeken, Ende doen Dauid dit ghehoort hadde, soo is hy hen te gemoete wt ghereyst, **9** Ende die Philistijnen comende, waren breet wt ghestroyt in die valleye Raphaim, **10** Ende Dauid heeft raet vanden Heere gheuraecht segghende. Sal ick opwaerts ghaen tot die Philistijnen, ende suldi die in mijn handt leueren? Ende die Heere heeft hem gheseyt. Gaet opwaerts ende ick sal die in v hant leueren, **11** Ende doen sij opghetrocken waren in Baalpharam, soo heeftse Dauid daer gheslaghen ende ghesceydt. Godt heeft mijn vianden ghesceyden door mijn hant, ghelyck die wateren ghesceyden worden, ende daerom is den naem van die plaatse ghenoemt Baalpharam, **12** Ende sij hebben aldaer hen goden achterghelaten, die welcke Dauid heeft doen verbranden. **13** Op een ander reyse hebben die Philistijnen eenen ooploop ghemaect, ende sij hebben hen breedt wt ghespraeyt in die valleye, **14** Ende Dauid heeft wederom van Godt raet gheuraecht, ende Godt heeft hem gheseyt. En wilt achter henlieden niet opclimmen, gaet wech van henlieden, ende ghy suldt teghen hen comen teghen ouer die peerboomen, **15** Ende als ghy hooren sult dat gheruysch van eenen gaende op die toppen der peerboomen, dan suldy ten strije wt trecken, want Godt is wtghegaen voor v, dat hy theyr der Philistijnen slaen soude, **16** Hierom heeft

Dauid ghesdaen alsoo hem Godt beuolen hadde, ende heeft den heyrelger der Philisteen gheslaghen van Gabaon aen tot Gazera toe, **17** Ende Dauids naem is seer vermaert ghevorden in alle lantscappen, ende die Heere heeft sijn vreeze ghegheuen ouer alle die Heydenen.

15 ENde hy heeft oock huysen in Dauids stadt ghemaect, ende hy heeft opghettimmert die plaatse van Gods arcke, ende voor die een tabernakel wtghespannen, **2** Doen seyde Dauid, tis ongherloft dat die arcke Godts van een ieghelycken ghedraghen worde dan alleen vanden Leuiten die welcke die Heere vercoren heeft om die te draghen, ende om hem te dienen tot inder ewicheyt, **3** Ende hi heeft gheheel Israel vergadert binnen Ierusalem, dat Gods arcke soude ghehaelt worden tot op haer plaatse, die hy haer bereyt hadde, **4** Ende oock mede Aarons sonen ende die Leuiten **5** van Caaths kinderen was Uriel die prince, ende sijn broders waren honderd twintich, **6** Van die sonen Merari was Asaia die prince, ende sijn broders twee honderd twintich, **7** Van Gersons sonen was Iohel die prince, ende sijn broders honderd dertich, **8** Van Elisaphans sonen was Semeias die prince ende sijn broders twee honderd, **9** Van Hebrons sonen was Eliel die prince, ende sijn broders tachtentich, **10** Van Oziels sonen was Aminadab die prince ende sijn broders honderd twaelue, **11** Ende Dauid heeft gheroepen Sadoc, ende Abiathar die priesters, ende die Leuiten Vriel, Asaiam, Iobel, Semeiam, Eliel, ende Aminadab, **12** Ende hy heeft tot hen gheseyt. Ghi die princijsijt van der Leuiten familien heylcht v met uwen broederen, ende haelt die arcke des Heeren des Gods van Israel tot op die plaatse die haer bereyt is, **13** op dat ons iet doende dat ongherloft is nv niet en gheschiede ghelyc ierstmael dede doen ons die Heere sloech om dat ghi daer niet teghenwoordich en waert. **14** Aldus sijn die priesters gheheylycht ende die Leuiten dat sij die arcke des Heeren des Gods van Israel draghen souden, **15** Ende die kinderen van Leui hebben Gods arcke ghedraghen ghelyc Moyses gheboden hadde na des Heeren woort, op hen scouderen, met hantboomen **16** Ende Dauid heeft der Leuiten princijs gheseyt dat sij van haren broederen souden stellen sanghers met instrumenten van musike, te weten met nablen, ende lieren, ende cimbalen, also dat tghelyut der blijscap int hooghe soude gheclanc gheuen, **17** Ende si hebben ghestelt die Leuiten Heman loels sone ende van sijnen broederen Asaph den sone Barachie, Maer van die van Merari haren broederen Iethan den sone Casiae, **18** Ende met hen haerlieder broederen, in die tweede ordinancie Zachariam ende Ben, ende Iaziel, ende Semiramoth, ende Iahiel, ende Ani, Eliab, ende Banaiam, ende Maasiam, ende Mathathiam, ende Eliphalu, ende Maceniam, ende Obededom, ende Iehiel doorwaerders, **19** Maer die sanghers waren Heman, Asaph, ende Ethad, met metalen cimbalen tghelyut makende, **20** Maer Zacharias, ende Oziel, ende Semiramoth, ende Iahiel, ende Ani, ende Eliab, ende Maasias, ende Banaias songhen verholentheden op nablen, **21** Maer Mathathias, ende Eliphalu, ende Macenias, ende Obededom, ende Iehiel, ende Ozaiu, songhen met herpen voor die octaue den lof der victorien, **22** Ende Chonerias der Leuiten prince, was ouer die prophecie, om die melodie voorte singhen, want hy was seer wijs, **23** Ende

Barachias ende Elcana waren doorwachters vander arcken,
24 Maer Sebenias, ende Iosaphat, ende Nathanael, ende Amasai, ende Zacharias, ende Banaias, ende Eliezer die priesters, bliesen met trompetten voor Gods arcke ende Obededom ende Iehias waren doorwachters vander arcken.
25 Aldus sijn Dauid ende alle die ouders van Israel ende die hooftmannen, gegaen om te verdraghen die arcke van des Heeren verbont van Obededoms huys met blijscappen,
26 Ende doen God die Leuiten gheholpen hadde die darcke van des Heeren verbont droeghen, so offerde men seuen stieren, ende seuen rammen,
27 Ende Dauid was ghecleedt met een eerlijc ouercleedt van costelijc wit lijnwaet, ende alle die Leuiten die darcke droeghen, ende die sangers, ende Choneniahs die prince der prophecien onder die sangers, Maer Dauid was ooc ghecleedt met eenen lijnen lijfrock,
28 Ende gehele Israel hebben die arcke van dat verbont des Heeren wtgeheley ghedaen, met ghelyut van basoenen, ende met trompetten, ende cimbelen, ende nablen, ende herpen tsamen ghelyut makende,
29 Ende als die arcke van dat verbont des heeren tot Dauids stadt comen was, so heeft Michol Sauls dochter wter vinster siende, den coninc Dauid ghesien springhende ende spelende, ende sij heeft hem versmaet in haer herte.

16 ALdus hebben sij die arcke Gods ghebracht ende ghestelt int midden des tabernakels dat Dauid haer wtghespannen hadde, ende sij hebben heelbrantofferanden ende vreedofferanden gheoffert voor Gode,
2 Ende doen Dauid sijn heelbrantofferanden ende vreedofferanden offerende al voldaen hadde, soo heeft hy den volcke ghebenedijt inden naem des Heeren,
3 Ende hy deelde hen allen elcken besonder vanden mans totten vrouwen, een ghewronghen stuck broots ende een stuck ghebraden ossen vleeschs, ende bloem van meel met olie gheroost.
4 Ende hy heeft voor die arcke des Heeren ghesteldt vanden Leuiten die dienen souden, ende sijnder wercken ghedencken souden, ende glorificeren ende louen den Heere den Godt van Israel,
5 Asaph den prince, ende den tweeden naest hem Zachariam, Maer Iahiel ende Semiramoth, ende Iehiel, ende Mathathiam, ende Elab, ende Banaiam, ende Obededom, ende Iahiel, ouer die instrumenten der psalteren ende lieren, Ende Asaph dat hy met cimbelen soude ghelyut maken,
6 Maer Banaiam ende Iaziel priesters heeft hy ghestelt, om met trompetten altijt te spelen voor die arcke van des Heeren verbont.
7 Op dien dach heeft Dauid tot eenen prince om den Heere te louen ghemaect Asaph ende sijn broders.
8 Loof den Heere ende aenroeft sijnen naem, maect condich in die volcken sijn vindinghen.
9 Singhet hem ende speelt hem, ende vertelt alle sijn wonderlycke dinghen.
10 Loof sijnen heylighen naem, het herte der gheender die den Heere soecken verblyde hem.
11 Soect den Heere ende sijn cracht, soect sijn aensicht altoos.
12 Weest gheachtich sijnder wonderlycker dinghen die hy ghedaen heeft, sijnder teeckenend ende der ordeelen sijns monts.
13 Het saet van Israel sijnen dienaer Iacobus kinderen sijns wtuercorenens.
14 Hy is die Heere onse Godt, in alle eertrijck sijn, sijn ordeelen.
15 Wilt inder ewicheyt sijns verbonts gheachtich wesen des woorts dat hy gheboden heeft tot duysentich generatien.
16 Dwelc hy vast ghemaect heeft met Abraham ende sijns

eedts met Isaac.
17 Ende hy heeft dat ghestelt Iacob tot een ghebot, ende Israel tot een ewich verbont.
18 Segghende sal ick gheuen dlanct van Chanaan, het coordeken van uwer erffelijcheyt.
19 Doen sij luttel in ghetale waren, cleyn ende vreemdelingen daer af.
20 Ende sij sijn ouer ghereyst van deen volck tot dat andere ende van deen rijck tot een ander volc.
21 Hy en heeft niet toeghelaeten dat hen iemant onrecht doen soude, maer hy heeft om haren wille coningen ghestraft.
22 En wilt mijn ghesalfde niet raken, ende mijnen propheten en wilt gheen quaet doen.
23 Singhet den Heere alle dlanct vercondict van daghe te daghe sijn salicheyt.
24 Vertelt in die Heydenen sijn glorie, in allen volcken sijn wonderlycke wercken.
25 Want die Heere is groot, ende loffelijc bouen maten, ende grouwelijc bouen allen goden.
26 Want alle die goden der Heydenen sijn afgoden, maer die Heere heeft die hemelen ghemaect.
27 Belijdinghe ende groottadicheyt is voor hem, stercheyt ende blijscap is in sijn plaetsc.
28 Brenghet tot den Heere ghy familien der volcken brenghet tot den Heere glorie ende ghebodt.
29 Gheeft den Heere glorie sijnen naem, heft op tsacrificie ende coemt in sijn aenschijn, ende aenbidt den Heere int heylisch cieraet.
30 Alle dat landt worde beroert van sijn aenschijn, want hy heeft ghefundeert die onberuerlycke werelt.
31 Laet die hemelen verblijden, ende die aerde haer verhueghen, ende laet in die Heydenen segghen, die Heere heeft gheregneert.
32 Die zee dondere, ende haer volheyt ende die velden verblijden hen ende alle datter in is.
33 Dan sullen die houten des wouts voor den Heere louen, want hy coemt die aerde ordeelen.
34 Belijdet den Heere want hy is goet, want inder ewicheyt is sijn bermherticheyt.
35 Ende segghet behoudt ons Godt onse behoudende ende vergadert ons ende verlost ons van die Heydenen, dat wij moghen uwen heylighen naem belijden, ende dat wij moghen verhueghen in v sanghen.
36 Ghebenedijt is die Heere die Godt van Israel vander ewicheyt tot inder ewicheyt, ende alle tvolc segghe Amen, ende losfanck den Heere.
37 Hierom heeft hy daer voor die arcke van des Heeren verbont gheheten Asaph ende sijn broders, dat si dienen souden int aenschijn der arcken altijt tot allen daghen, ende hen buerten,
38 Maer Obededom ende sijn broeders waren achtentsestich, ende Obededom Idithuns sone ende Hosa heeft hy doorwaerders ghestelt,
39 Maer Sadoc den priester ende sijn broederen priesters heeft hy ghestelt voor des Heeren tabernakel in die hoochde welck te Gabaon was,
40 dat sij den Heere brantofferanden offeren souden, opden outaer des brantoffers tot allen tijden smorghens ende tsauonts nae alle datter ghescreuen is in des Heeren wet, die welcke hi Israel gheboden heeft,
41 Ende nae hem Heman ende Idithun ende die ander wtghecoren een ieghelijc by sijnen naem, om den Heere te belijden, Dat sijn bermherticheyt inder ewicheyt is,
42 Heman oock ende Idithun singhende metten trompette, ende te clincken op die cimbelen ende alle die instrumenten der musiken, om den Heere te singhen, Ende Idithuns sonen heeft hy doen poortiers sijn,
43 Ende alle tvolc is weder om ghekeert in sijn huys, ende Dauid dat hy sijn huys oock ghebenedijden soude.

17 ENde doen Dauid woonde in sijn huys, soo heeft hy gheseyt tot Nathan den profeet. Siet ick woone in

een cederen huys ende die arcke van des Heeren verbont is onder die vellen, 2 Ende Nathan heeft tot Dauid gheseyt. Al wat in v herte is dat doet, want Godt is met v. 3 Daerom soo is op dien nacht het woort des Hee-ren ghedaen tot Nathan den propheet segghende. 4 Gaet henen ende spreect tot Dauid mijnen knecht. Dit seyt die Heere. Ghy en sult my gheen huys timmeren om te woonen, 5 Want ic en heb in gheen huys ghewoont van dien tijt dat ick Israel wtgeleyt hebbe tot op desen dach toe, Maer ick heb altijt gheweest veranderende die plaetsen des tabernakels, ende woonende in een tente 6 met gheheel Israel, Heb ic oyt ghesproken tot eenighen vanden rechters van Israel den welcken ick beulen hadde, dat sij mijn volck voeden souden ende gheseyt. Waerom en hebdi my gheen cederen huys ghetimmet? 7 Daerom suldi nv aldus spreken tot mijnen knecht Dauid. Dit seyt die Heere der heyrscaren. Ic heb v ghenomen doen ghy in die weyde dat cudde volchet, dat ghy een prince mijns volcs van Israel sijn soudt, 8 Ende ick heb met v gheweest werwaerts dat ghi ghereyst hebt, Ende ic heb alle v vianden dootgeslaghen voor v, ende ick heb v eenen naem ghemaect ghelyc een vanden grooten die grootelijcke vermaert sijn opder aerden, 9 Ende ick heb mijnen volcke Israel plaatst ghegheuen, het sal gheplant worden, ende tsal daer in woonen, ende ten sal voortaan niet meer beroert worden, noch die kinderen der boosheyt en sullense niet verdrucken, 10 ghelyc dat was int beginsel van dien daghen doen ick mijnen volcke Israel rechters ghaf, ende ick heb alle uwe vianden vernedert Hier om soo vercondighe ick v dat die Heere v een huys timmeren sal, 11 Ende als ghy v daghen sult volbracht hebben om tot uwen vaderen te gaen, soo sal ick v saet nae v verwecken, dwelck sal van uwen sonen sijn, ende ick sal sijn rijk vestigen, 12 Hy sal my een huys timmeren, ende ick sal sijnen rijkstoel vast maken tot inder ewicheyt. 13 Ick sal hem tot eenen vader sijn, ende hy sal my tot eenen sone sijn, ende mijn bermherticheyt en sal ick van hem niet nemen, ghelyc ick die wech ghenomen hebbe van hem die voor v gheweest is, 14 Ende ick sal hem in mijn huys stellen, ende in mijn rijk inder ewicheyt, ende sijnen throon sal den alder stantvastichsten wesen inder ewicheyt, 15 Nae alle dese woorden, ende nae alle dit visioen so heeft Nathan tot Dauid ghesproken, 16 Ende als die coninck Dauid ghecomen was ende gheseten was voor den Heere, soo heeft hy gheseyt. Wie ben ick o Heere Godt ende wat is mijn huys, dat ghy my sulcke dinghen soudt gheuen? 17 Maer ooc heeft v dit luttel ghedocht voor v aenscijn ende daerom hebdi ooc ghesproken van ws dienaers huys tot in toecomende tijden, ende ghy hebt my seer heerlijck ghemaect bouen alle menchen Heere Godt 18 Wat mach Dauid voortaan meer daer toe doen, als ghy uwen dienaer alsoo glorioos ghemaect hebt, ende hem ghekent hebt? 19 Heere om uwen dienaer nae v herte hebd alle dese grootdadicheyt ghedaen, ende ghi hebt alle die grootdadicheyt willen kenlijc maken, 20 Heere daer en is niemant ws ghelyc, ende daer en is gheen ander God dan ghy, van alle die wij met onsen ooren ghehoort hebben, 21 Want wat ander volc issers als v volck Israel een volck op aertrijck, tot den welcken Godt ghegaen is dat hy dat verlossen soude ende voor sij seluen een volck maken door

sijn grootheyt ende vreeselijcheden wtworpen die natien van sijn aensicht dwelck hi wt Egipten verlost hadde? 22 ende ghy hebt het volck van Israel ghestelt v tot eenen volcke, tot inder ewicheyt, Ende ghy Heere sijt sijn Godt gheworden. 23 Nu dan Heere hierom laet het woort dat ghy uwen knecht ghesproken hebt, ende op sijn huys vast ghemaect worden inder ewicheyt, ende doet ghelyc ghy ghesproken hebt, 24 Ende laet blijuen ende groot ghemaect worden uwen naem tot inder ewicheyt, ende men segge. Die Heere der heyrscaren is die Godt van Israel, ende Dauids sijns knechts huys blijuende voor hem, 25 Want ghi Heere mijnen Godt hebt gheopent die oore ws knechts dat ghy hem een huys soudt timmeren, ende hierom heeft v dienaer betrouwen gheuonden om te bidden in uwer teghenwoordicheyt. 26 Nv hierom Heere ghy sijt Godt, ende ghy hebt tot uwen dienaer ghesproken soo groten weldaden, 27 Ende ghy hebt begonst te benedijden dat huys van uwen dienaer, dat eewelijck soude voor v sijn, Want als ghy Heere dat ghebenedijt, soo salt ghebenedijt sijn inder ewicheyt.

18 ENDE tis ghesciet hier nae dat Dauid die Philistijnen sloech, ende dat hy die vernederde, ende nam Geth ende haer dochteren wt der Philistijnen hant, 2 ende dat hy Moab sloech, ende dat die Moabitens Dauids knechten worden, gheuende hem ghiften. 3 Opden seluen tijt heeft Dauid oock gheslaghen Adarezer den coninc van Soba des lantscaps van Hemath, als hy reyds dat hy sijn rijk soude verbreyden tot aenden vloet Euphrates, 4 Aldus heeft Dauid ghenomen duysent van sijnen waghenen met vier peerden ende seuen duysent peerdevolcs, ende twintich duysent voet volcks, ende hy heeft verminct alle die waghenen peerden wtghenomen een hondert waghenen met vier peerden, die welcke hy voor sij seluen heeft behouden. 5 Ende Syrus van Damasco is oock daer ouer ghecomen, dat hy Adarezer den coninc van Soba helpen soude, Maer van des conincks volck sloech Dauid tweentwintich duysent mannen, 6 Ende hy heeft ruyters ghestelt in Damasco dat hem Sirien oock dienen soude, ende ghiften brenghen, Ende die Heere heeft gheholpen in alles daer hy henhen ghereyst was, 7 Ende Dauid heeft ghenomen die gulden pijlkokers welck die knechten van Adarezer ghehadt hadde, ende hy heeft die ghebracht in Ierusalem, 8 Ende ooc van Tebathe ende Chun Adarezers steden seer veel metaels, waer af dat Salomon die metalen zee ghemaect heeft, ende die columnen ende die metalen ghereetscappen. 9 Dwelc als Thou die coninc van Emath ghehoort hadde, te weten dat Dauid geslaghen hadde alle theyr van Adarezer des conincks van Soba, 10 soo heeft hy Adoram sijnen soon ghesonden aenden coninc Dauid, dat hy van hem soude vrede begheren, ende dat hi hem mede verblijden soude, om dat hy Adarezer gheslaghen ende verwonnen hadde, want Thou was Adarezers viant, 11 Maer alle die gulden ende silueren ende metalen ghereetscappen heeft Dauid die coninc den Heere gheheylicht, met dat gout ende siluer dwelc hy ghehaelt hadde van alle die heydenen, soo wel wt den lande van Idumeen, ende Moab, ende der kinderen van Ammon als vanden Philistijnen ende Amalec. 12 Maer Abisai die sone Saruie heeft Edom gheslaghen in die valleye der soutgroeuen, achthien duysent mannen, 13 ende hy heeft in Edom ghestelt een lants gheweert dat der

Idumeen lant dienen soude Dauid, ende die Heere heeft Dauid bewaert in alles daer hy henen reysde, **14** Aldus heeft Dauid geregneert ouer gheheel Israel, ende hy dede recht ende rechtuerdicheyt alle sijnen volcke, **15** Ende loab die sone Saruie was ouer theyr, ende Iosaphat Ahiluds sone was greffier, **16** Maer Sadoc Achitobs sone, ende Ahimelech Abiathars sone waren priesteren, ende Susa was die scrijver **17** ende Banaias Ioiadas sone was ouer die legioenen van Cerethi ende Phelethi, Ende Dauids sonen waren dierste aen des conincks hant.

19 ENde tis ghesciet dat Naas der kinderen van Ammon coninck sterf, ende dat sijn sone in sijn stede regneerde, **2** Ende Dauid heeft geseyt. Ic sal bermherticheyt doen met Hanon Naas sone, want sijn vader heeft my gratie ghedaen, Ende Dauid heeft boden ghesonden om hem te troosten van sijns vaders doot, Ende doen die comen waren int lant der kinderen van Ammon om te troosten Hanon, **3** soo hebben die princen der kinderen van Ammon gheseyt tot Hanon. Ghy meynt by auontueren dat Dauid ter eeren van uwen vadere dese ghesonden heeft die v troosten souden, ende ghy en beuroedt niet dat sijn knechten tot v comen om te bespieden ende te ondervraghen, ende te doorsoeken v lant, **4** Hierom heeft Hanon Dauids knechten cael ghemaect ende ghescoren, ende hy heeft hen cleederen af ghesneden vanden billen totten voeten toe ende hen laten gaen, **5** Ende als sij wech ghegaen waren, ende dit Dauiden ontboden hadden, so heeft hy hen te ghemoete ghesonden (want sij hadden een groote versmaetheyt gheleden) ende hy heeft gheboden, dat sij blijuen souden te lericho tot dat haren baert ghewassen ware, ende dat sij dan wederquamen. **6** Maer die kinderen van Ammon siende, dat sij Dauiden onghelyc ghedaen hadden, soo wel Hanon als dander volc hebben ghesonden duysent talenten siluers dat sij voor voor hen seluen hueren souden van Mesopotamien, ende van Sirien Maacha, ende van Soba waghenen ende rosvolc, **7** Ende sij hebben ghehuert tweendertich duysent waghenen ende den coninck van Maacha met sijnen volcke, Ende als sij ghecomen sijn soo hebben sij haren heyrlegher ghemaect teghenouer Medaba, Ende die kinderen van Ammon vergadert wt haren steden sijn ooc ten strijde ghecomen, **8** Als Dauid dit ghehoort hadde, so heeft hy ghesonden loab ende alle theyr der vromer mannen **9** Ende die kinderen van Ammon wtcomende, hebben hen slachoorden ghestelt by die poorte vander stadt, Maer die coninghen die tot haerlieder helpe ghecomen waren stonden ter sijden alleen int velt, **10** Hierom loab verstaende dat den strijt teghen hem ende achter rug gheworde, heeft dalder vroemste mans ghecoren wt gheheel Israel, ende hy is ghetrocken teghen die Siriers, **11** ende dander deel des volcs heeft hy ghegeheuen onder Abisai sijns broders hant, ende sij sijn ghetrocken teghen die kinderen van Ammon, **12** Ende hi seyde. Eest dat die Siriers my verwinnen, soo suldy my helpen, maer eest dat die kinderen van Ammon v verwinnen, soo sal ick v tot een bescerminge sijn, **13** Hebt vromen moet, ende laet ons manlijck doen voor ons volc, ende voor ons Gods steden, Die Heere sal doen dat in sijn aenschijn goet is, **14** Hierom is loab ende tvolck dat met hem was gherest teghen die Siriers ten strijde, ende hy

heeftse doen vlieden, **15** Ende die kinderen van Ammon siende dat die Siriers gheuloden waren, hebben oock die vlucht ghenomen voor Abisai sijnen broeder, ende sij sijn in die stadt gheghaen, ende loab is oock wederom ghekeert in Ierusalem. **16** Maer die Siriers siende dat sij neder gheuallen waren voor Israel hebben boden ghesonden, ende sij hebben ouer ghebracht die Siriers die ouer den vloet waren, ende Sophach die ouercapiteyn der orloghen van Adarezer was hen veltheere, **17** Ende als dit Dauiden ghebootscapt was, so heeft hy gehele Israel vergadert ende is ouer die lordane ghetrocken, ende hy heeft oueruallen, ende hy heeft recht teghen hen ouer sijn slachoorden ghestelt daer sij teghen streden **18** Maer die Siriers sijn voor Israel gheuloden, ende Dauid heeft dootgheslaghen vanden Siriers seuen duysent waghenen ende veertich duysent voetvolcs ende Sophach den hoofftman des heyrs, **19** Ende Adarezers knechten siende dat sij van Israel verwonnen waren sijn ouer gheuloden tot Dauid, ende sij hebben hem ghedient, ende die Siriers en hebben voortaan niet meer willen helpe doen den kinderen van Ammon.

20 ENde tis ghebuert nae tverloop van eenen iare te dien tijde als die coninghen pleghen ten strijde wt te trekken, dat loab heeft vergadert een heyr ende die macht der strijtbaer mannen, ende hy heeft bedoruen dlant der kinderen van Ammon, ende hy is voorts gherest ende heeft Rabba beleydt, Maer Dauid bleef te Ierusalem doen loab Rabba versloech ende verdorf, **2** Ende Dauid heeft ghenomen Melchoms croone van sijnen hoofde, ende hy heeft daer in vonden tghevicht van een talent gouts, ende seer costelijcke steenen, ende hy heeft voor sij seluen daer af ghemaect een conincklike croone, ende hy heeft ooc seer veel roofs vander stadt ghenomen, **3** ende tvolc dat daer binnien was heeft hy wtgeheylet ende hy heeft ouer hen doen gaen dorschwaghens ende sledden, ende kerren met serpen yseren beslaghen, alsooo dat sij van een ghesneden ende in stucken ghewreuen worden, alsooo heeft Dauid ghedaen alle den steden der kinderen van Ammon, ende hy is wederom ghekeert met alle sijnen volcke in Ierusalem. **4** Nae desen is eenen strijt opghestaen tot Gazer teghen die Philistijnen, inden welcken heeft Sobochai die Husathiter gheslaghen Saphai van Raphaims gheslachte, ende hy heeftse vernedert. **5** Ende daer is noch eenen anderen strijt ghesciet teghen die Philistijnen inden welcken heeft Adeodatus Saltus sone die Bethlehemiter gheslaghen den broeder van Goliath den Gethiter, die een spiese hadde welcs hout was ghelyc eenen weuers weefboom. **6** Maer daer is noch eenen anderen strijt gheschiet te Geth, daer in een seer lanc man was, hebbende ses virgheren, dat is te samen vierentwintich, die welcke ooc mede was gheboren wt dat gheslachte van Rapha, **7** Dese blasphemende Israel, ende Jonathan die sone van Samaa Dauids broeder heeft hem gheslaghen, Dit sijn die kinderen van Rapha in Geth, die gheuallen sijn door Dauids hant ende sijnder knechten.

21 ENde Sathan is opghestaen teghen Israel, ende hy heeft Dauid opgheruct dat hy Israel tellen soude, **2** Ende Dauid heeft tot loab geseyt ende tot die princen des volcs. Gaet henen ende telt Israel van Bersabee tot Dan

toe, ende brengt my tghetal dat ict wete, **3** Ende loab heeft gheantwoort. Die Heere vermeerdere sijn volc, hondertmaet meer dan sij sijn, Maer mijn heere die coninck en sijnt niet alle uwe knechten? Waerom begheert mijn heere dit, het welcke Israhel tot een sonde gherekent sal worden? **4** Maer des conincks woort heeft meer verwonnen, ende loab is wtvghegaen ende heeft gheheel Israel omme ghegaen, ende hy is wederghethekeert in Ierusalem **5** Ende hy heeft Dauiden tghetal ghegheuen vanden ghenen die hy ommeghegaen hadde, ende alle tghetal van Israel is beuonden duysentich duysent ende honderd duysent mannen die swaerden wt trocken, Maer van Iuda waren vier hondert ende tseuentich duysent vechterende mannen, **6** want Leui ende Benjamin en heeft hi niet getelt, om dat loab noode des conincks gebodt volbracht. **7** Ende het mishaechde Gode datter gheboden was ende hy heeft Israel gheslaghen, **8** Ende Dauid heeft tot Godt gheseyt. Ic heb bouen maten seer ghesondicht dat ick dit doen soude, Ick bidde v neermt af die boosheyts ws knechts, want ick heb onwijselijck ghedaen, **9** Ende die Heere heeft ghesproken tot Gad Dauids siender segghende. **10** Gaet henen ende spreect tot Dauid, ende segt hem, Dit seyt die Heere. Van drijen gheue ick v coese, Kiest een dat ghy wilt, ende ic salt v doen, **11** Ende als Gad tot Dauid comen was so heeft hy hem gheseydt. Dit seyt die Heere. Kiest dat ghy wilt, **12** oft drij iaren die pestilencie, oft dat ghi drij maenden vliedt voor v vianden, ende haer swaert niet te moghen ontgaen, oft drij daghen tsweert des Heeren ende die doot verkeeren int lant, ende dat den Enghel des Heeren dootslae in alle die palen van Israel, Hierom siet nv wat ick hem antwoorden sal die my ghesonden heeft, **13** Ende Dauid heeft tot Gad gheseyt. Van allen sijden pramen my die bannicheden, maer tis my beter dat ic valle in des Heeren handen, want sijn bermherticheden veel sijn, dan in die handen der menschen **14** Hierom heeft die Heere die pestilencie in Israel ghesonden, ende daer issver van Israel gheuallen tseuentich duysent mannen, **15** Ende hy heeft den Enghel oock ghesonden in Ierusalem, dat hy die slaen soude, ende als die gheslaghen worde soo heuet die Heere ghesien, ende heeft bermherticheyt ghehadt ouer die grootheyt des quaets, ende hy heeft gheboden den Enghel die daer sloech. Tis ghenoech, laet nv v hant ophouden, Ende die Enghel des Heeren stont by den dorschuloer van Ornan des lebuseiters, **16** Ende Dauid opheffende sijn oogen heeft ghesien den Enghel des Heeren staende tusschen hemel ende eerde, ende een bloot swaert in sijn hant ende ghekeert teghen Ierusalem, ende sij sijn neder gheuallen soo wel hy als die ouders ghecleedt met hayren cleederen metten aensicht plat ter aerden, **17** Ende Dauid heeft tot Godt gheseyt. En ben ic niet die gheboden hebbe datmen tvolc tellen soude? Ick bent die ghesondicht hebbe, ic bent die tquaet ghedaen hebbe, wat quaet heeft dit cuide scapen verdient? Heere mijn Godt, Ick bidde v laet v hant op mi ghekeert worden, ende op mijns vaders huys, maer v volck en laet niet gheslaghen worden. **18** Ende die Enghel des Heeren heeft Gad gheboden dat hy Dauid segghen soude, dat hy opgaen soude ende timmeren eenen outaer den Heere den Godt in den dorschuloer van Ornan den lebuseiter, **19** Hierom is Dauid opghegaen nae Gads woort

dat hy hem ghesproken hadde wt den naem des Heeren,
20 Ende doen Ornan opghesien hadde ende ghesien den
Enghel ende sijn vier sonen met hem soo hebben sij hen
gheborghen, want op dien tijt soo dorschte hy tarwe opden
dorschuloer, 21 Aldus doen Daudid tot Ornan quam, soo sach
hem Ornan ende hy is hem te ghemoete ghecomen vanden
dorschuloer, ende hy heeft hem aenghebeden plat neder
gebuycht ter aerden, 22 Ende Daudid heeft tot hem gheseyt.
Geeft my die pletse van uwen dorschuloer, dat ick daer
in eenen outaer den Heere mag timmeren, alsoo dat ghy
soo veel siluers neemt als hi weert is, ende dat die plague
mach ophouden vanden volcke, 23 Ende Ornan heeft tot
Daudid gheseyt. Neemt dien, ende mijn heere die coninc
doe al dat hem belieft, maer oock gheue ick ossen totten
brantoffer, ende die dorsch instrumenten tot hout ende tarwe
tot sacrificie, Ick salt al gheerne gheuen 24 Ende die coninc
heeft tot hem gheseyt. Ten sal gheensins alsoo gehscieden,
maer ick sal siluer gheuen soo veel als dien weert is, want
ick en behoore v dat niet af te nemen, ende alsoo Gode te
offeren brantofferanden sonder cost, 25 Hierom heeft Daudid
ghegeheuen Ornan voor die pletse ses hondert siclen gouts
van seer rechten ghewicht, 26 ende hy heeft daer den
Heere eenen outaer ghetimmert, ende hy heeft gheoffert
brantofferanden ende vredofferanden, ende hy heeft den
Heere aengheroepen, ende die heeft hem verhoort doort vier
vanden hemel opden outaer des brantoffers 27 Ende die
Heere heeft den Enghel gheboden, ende hy heeft sijn swaert
in die sceyde ghekeert, 28 Hierom Daudid terstont siende
dat die Heere hem verhoort hadde inden dorschuloer van
Ornan den lebuseiter heeft daer slachofferanden ghedoodt
ten offer, 29 Ende het tabernakel des Heeren dat Moyses
in die woestijne ghemaect hadde, ende den outaer der
brantofferanden, was te dier tijt op die hoochde tot Gabaaon
30 Ende Daudid en mocht niet gaen tot dien outaer dat hy daer
Godt soude bidden, want hy met wtnemende groeten grouwel
veruaert was siende tsweet van des Heeren Enghel.

22 ENde Daudid heeft gheseydt. Dit is thuyz Gods, ende
desen outaer is tot den brantoffer van Israel, 2 Ende hy
heeft gheboden datmen vergaderen soude alle die bekeerde
heydenen totter loetscher wet, vanden lande van Israel, ende
hi heeft van dien ghemaect steenhouwers om steenen te
houwen ende effen te maken, om thuyz Gods te timmeren.
3 Ooc heeft Daudid seer veel yzers bereydt tot die naghelen
der doren ende tot die herren ende voechselen, ende van
metael een ontellijk ghewicht, 4 Ende die cederen houten
en mochtmen niet scatten welck die Sydoniters ende die
van Tyro ghebracht hadden tot Daudid. 5 Ende Daudid heeft
gheseyt. Salomon myn sone is een cleyn kindeken ende
teeder, ende thuyz dat ick den Heere timmeren wille moet
sulck wesen, dat in allen landen vermaet worde, Hierom sal
ick hem te voren bereyden dat daer toe nootelijck is, Ende om
dese sake heeft hy voor sijn doot alle die costen bereydt, 6
Ende hy heeft Salomonen sijnen sone gheroepen ende hem
gheboden dat hy een huys timmeren soude den Heere den
God van Israel, 7 Ende Daudid heeft tot Salomon gheseydt.
Mijn sone het was mijnen wille dat ic soude timmeren een
huys den naem vanden Heere mijnen God, 8 Maer dwoort
des Heeren is tot mi ghedaen seggende. Ghi hebt veel bloets

ghestort ende seer veel strijden ghestreden, ghi en sult drije, dit waren die princen der familien van Leedan. **10** Maer mijnen naem gheen huys moghen timmeren, so veele bloets die sonen van Semei Leheth ende Ziza ende Iaus ende ghestort hebbende voor my, **9** Die sone die v gheboren sal Baria dese sijn die vier kinderen Semei, **11** ende Leheth was worden, sal een seer gherust man wesen want ic sal hem dierste, Zeza die tweetste, Maer Iaus ende Baria en hadden doen rusten van allen sijnen vianden int ronde, ende om niet veel sonen, ende daer om sijn sij in een familie ende dese sake sal hy vreedsamich ghenoemt worden ende vrede in een huys gherekent, **12** Caaths sonen, Amram, ende ende ruste sal ick in Israhel gheuen alle sijn daghen, **10** Isaar, Hebron ende Oziel, die viere, **13** Amrabs sonen Aaron Hy sal een huys mijnen naem timmeren, ende hy sal mi tot ende Moyses. Ende Aaron es wt ghesceyden dat hy dienen eenen soen sijn, ende ic sal hem tot eenen vader sijn, ende soude in die alderheylichste pletse, hy ende sijn sonen inder ic sal den stoel van sijn coninckrijck vast maken ouer Israhel ewicheyt, ende dat hy den welriekenden offer den Heere inder ewicheyt, **11** Hierom nv mijn sone die Heere si met onsteken soude nae sijn behoorte, ende dat hy sijnen naem v ende weest voorspoedich, ende timmert een huys den soude ghebenedijden inder ewicheyt. **14** Ende Moyses des Heere uwen Godt ghelyc hy van v ghesproken heeft, **12** mans Godts sonen sijn ooc medeghetelt int geslachte van Ende die Heere gheue v ooc wijsheit ende verstant, dat ghi Leui. **15** Die sonen van Moyses Gersom ende Eliezer, **16** Israel moecht regeren, ende bewaren die wet des Heeren Gersoms sonen Subuel dierste, **17** Ende Eliezers sonen ws Gods, **13** Want dan suldi moghen voerspoedich sijn, waren Rohobia dierste, ende Eliezer en hadde gheen ander eest dat ghy bewaert die gheboden ende die ordeelen welck sonen. Maer die kinderen van Rohobia sijn bouen maten die Heere gheboden heeft Moysi dat hy die soude leeren seer vermenichfuldicht. **18** Die sonen van Isaar, Salomith Israel, wert vroom ende doet manlick, en vreest niet, noch dierste. **19** Die sonen van Hebron, Ierius dierste, Amarias en veruaert v niet. **14** Siet ick heb in mijn armoede te voren die tweede, Lahaziel die derde, Lecmaan die vierde. **20** Die bereyt die costen van des Heeren huys, hondert duysent sonen van Oziel Micha dierste, Iesia die tweede. **21** Die talenten gouts, ende duysentich duysent talenten siluers. sonen van Merari, Mooli, ende Musi. Die sonen van Mooli Maer des metaels ende des ysers en es gheen gewicht Eleazar ende Cis, **22** Maer Eleazar es ghestoruen ende hy want die grootheyt gaet bouen tghetal. Steenen ende houten en hadde gheen sonen maer dochteren, ende die sonen heb ick bereyd tot alle die behoeften des wercs, **15** Ghy hebt sonen van Cis hen broeders hebbense ghenomen, **23** Die sonen ooc seer veel constighe werckluyden, steenhouders ende van Musi, Moholi, ende Eder, ende Ierimoth die drye. **24** Dit metsers, ende constighe timmerlieden des houts, ende van sijn die kinderen van Leui in hen gheslachten ende familien. allen constighen ambachten seer verstandich, om dwerck te Princen by buerten ende by tghetal der hoofden van elcken maken van **16** gout ende siluer ende metael, ende yser des besonder die welcke deden die wercken des diensts van des welcs gheen ghetal en es. Hier om staet op ende maket, Heeren huys, van twintich iaren ende daer bouen. **25** Want ende die Heere sal met v sijn. **17** Ende Daudid heeft oock Daudid heeft gheseyt, Die Heere de God van Israel heeft beuolen alle den princen van Israel dat sij Salomonen sijnen sijnen volcke ruste ghegeheuen, ende die wooringhen van sone helpen souden, **18** Segghende, Ghy siet dat die Heere Ierusalem tot inder ewicheyt. **26** Ende ten sal der Leuiten v Godt met v lieden es, ende dat hy v ruste ghegeheuen dienst niet toebehoiren dat sij voerts meer draghen sullen het heeft al om int ronde, ende dat hy allen v vianden gheleuerd tabernakel ende alle sijn ghereetscappen om te dienen. **27** heeft in uwen handen, ende dat dlant onderworpen es voor Ende nae die laetst gheboden van Daudid salmen rekenen den Heere ende voor sijn volck. **19** Hier om soe gheeft v tghetal der kinderen van Leui, van twintich iaren ende daer herten ende v zielen dat ghy den Heere uwen Godt soecket, bouen, **28** Ende sij sullen sijn onder die hant van Aarons ende staet op, ende timmert een heyleghe wooninghe Gode sonen, ten dienste van des Heeren huys, in die portalen ende den Heere dat die arcke van des Heeren verbont ghebracht cameren, ende in die pletse der suyuringhen, ende in die worde, ende die vaten die den Heere gheheyliglijt sijn int heyleghe pletse, ende in alle die wercken des diensts van thuys dat den naem des Heeren ghetimmert wort.

23 Hier om Daudid out sijnde ende vol van daghen, heeft Salomon sijnen sone coninck ghestelt ouer Israel. **2** Ende hy heeft vergadert alle die princen van Israel, ende die priesters ende Leuiten. **3** Ende die leuiten sijn ghetelt van twintich iaren ende daer bouen, ende daer sijn gheuonden achtentertich duysent mannen. **4** van desen sijnder wtghescoren ende wtghesceyden ten dienste des Heeren, vierentwintich duysent, ende der ouersten ende rechters ses duysent. **5** Ende voerts vier duysent doerwachters, ende so veel sanghers den Heere singhende met instrumenten die sij ghemaect hadden om te singhen. **6** Ende Daudid heeftse bedeylt, by die buerten der kinderen van Leui, te weten van Gerson ende Caath ende Merari, **7** Die sonen van Gerson Leedan ende Semei, **8** Die sonen van Leedan die Prince Lahiel ende Zethan ende loel die drije. **9** Die sonen van Semei, Salomith, ende Hosiel, ende Aran die

24 MAer die sonen van Aaron hadden dese deylinghen, Aaronsonen, Nadab, ende Abiu, ende Eleazar

ende Ithamar. **2** Maer Nadab ende Abiu sijn voor haren vader ghestoruen sonder kinderen, ende het Priesterscap heeftse gheudeelt, dat es Sadoc van Eleazars sonen, ende Ahimelech van Ithamars sonen nae hen buerten ende dienst. **4** Ende daer sijn gheuonden veel meer sonen van Eleazar ghedeilt hen lieden (dat es den kinderen van Eleazar) Princen nae die familien sesthien ende den sonen van Ithamar by haren familien ende huysen achte. **5** Voorts soe heeft by beyde die familien onder malcanderen ghedeylt mit loten, want sij waren princen der heyleger plaetsen, ende Gods princen, soe wel van Eleazars sonen, als van Ithamars sonen. **6** Ende Semeias Nathanaels sone die scrijver een leujit heeftse brescreuen voor den coninc, ende die princen ende voor Sadoc den priester ende Achimelech Abiathars sone, ende voor die princen der Priesterlijcker ende Leuitelijcker familien, een huys welc bouen dander was, voor Eleazar, ende een ander huys dat dander onder haer hadde voor Ithamar. **7** Ende dierste lot quam wt voor Ioiarib, het tweede ledai, **8** tderde Harim, tvierde Seorim, **9** vijfde Melchia tseste Maiman, **10** tseuenste Accos, het achttste Abia **11** treghenste lesua, thienste Sechenia, **12** het elfste Eliasib, twaelfste lacim, **13** het derthienste Hoppha, het vierthienste Isbaab, **14** tvijfthienste Belga, tsesthienste Emmer, **15** tseuenthienste Hezir, het achthienste Aphses, **16** treghenthienste Phetheia, twintichste Hezeriel, **17** het eenentwintichste lachim, het tweentwintichste Gamul, **18** het dryentwintichste Dalaau, het vierentwintichste Maaiziau. **19** Dit waren hen buerten nae haer diensten, dat sij in des Heeren huys gaen souden, ende nae hen behoorten onder die hant van Aaaron, haers vaders, ghelyck die Heere die God van Israel beoulen hadde. **20** Maer der kinderen van Leui die noch ouerbleuen waren, van Amrams sonen was Subael, ende van Subaels sonen lehedeia, **21** Ende van Rogobias sonen was die prince lesias, **22** maer Isaari was Salemots sone, ende Salemots sone lahath, **23** ende sijn sone Ierahu dierste, Amarias die tweede laziel die derde, Iecmaam die vierde, **24** Oziels sone Micha, die sone van Micha Samir, **25** die broeder van Micha lesia, ende lesias sone Zacharias, **26** Die sonen van Merari, Moholi ende Musi. Die sone Oziua Benno, **27** ende die sone van Merari Oziua, ende Soam ende Sacchur, ende Hebre. **28** Maer die sone van Moholi Eleazar die gheen kinderen en hadde, **29** Maer Cis sonen Ierameel, **30** die sonen van Musi Moholi Eder, ende Ierimoth, dit sijn die sonen van Leui nae die huysen van haren familien. **31** Ende sij hebben oock loten gheworpen teghen hen broeders Aarons sonen, voor Dauid den coninck, ende Sadoc ende Ahimelech, ende voor die princen van die priesterlijcke ende leuitelijcke familien soe wel die meeste als die minste, het lot deyldese alle ghelyckelijck.

25 ALdus hebben Dauid ende die ouerste vanden heyre wtgheseyden ten dienste die kinderen van Asaph ende Heman ende Idithun, die propheten souden op herpen ende psalterien, ende cimbalen nae hen ghetal, dienende den dienst die hen toeghescit was, **2** Van Asaphs sonen, Zacchur, ende Ioseph, ende Nathania ende Asarela Asaphs sonen, onder Asaphs hant prophetende by den coninck. **3** Maer Idithun, die sonen van Idithun Godolias, Sori, Ieseias, vaders Idithuns hant, die op die herpe propheeterde ouer die ghene die den Heere beleden ende loefden, **4** Heman oock, die sonen van Heman, Bocciau, Mathaniau, Oziel, Subuel, ende Ierimoth Hananias, Hanani, Eliatha, Geddelthi, ende Romenthiezer ende lesbaccassa, Mellothi, Othir, Mahazioth. **5** Alle dese waren Hemans sonen, des conincs sienders in die woorden Gods, dat hy den Horn verheffen soude, ende Godt heeft Heman ghegheuen eerthieren sonen, ende drij dochteren. **6** Sij waren alle gader onder haers vaders hant bedeylt om te singhen in des Heeren tempel op cimbalen ende psalterien ende herpen, ten diensten van des Heeren huys by den coninck, Te weten Asaph ende Idithun ende Heman. **7** Ende hen ghetal was met haren broederen die des Heeren losfanck leerden, al te samen leeraers, twee honert achtentachtentich. **8** Ende sij hebben loten gheworpen nae hen buerten ghelyckelijck soe wel die meeste als die minste, gheleert beyde ende ongheleert. **9** Ende dierste lot es wtghedaen voor Joseph die van Asaph was. Dat tweede Godolie hem ende sijnen sonen, ende sijnen broederen die waren twaelue. **10** Het derde Zacchur sijnen sonen ende broederen twaelue. **11** Tvierde Isari, sijnen sonen ende broederen twaelue. **12** Tvjfste Nathanie, sijnen sonen ende broederen twaelue. **13** Tseste Bocciau sijnen sonen ende broederen twaelue. **14** Tseuenste Isreela sijnen sonen ende broederen twaelue. **15** Dat achttste Iesiae sijnen sonen ende broederen twaelue. **16** Tneghenste Mathanie sijnen sonen ende broederen twaelue. **17** Het thienste Semeie, sijnen sonen ende broederen twaelue. **18** Dat elfste Azael sijnen sonen ende broederen twaelue. **19** Twaelfste Hasabie sijnen sonen ende broederen twaelue. **20** Het derthienste Subael, sijnen sonen ende broederen twaelue. **21** Het veertienste Matthathie sijnen sonen ende broederen twaelue. **22** Dat vijfsthienste Ierimoth sijnen sonen ende broederen twaelue. **23** Tsesthienste Hananie sijnen sonen ende broederen twaelue. **24** Tseuenthienste lesbacasse sijnen sonen ende broederen twaelue. **25** Dat achtienste Hanani sijnen sonen ende broederen twaelue. **26** Dat neghenthienste, Mellothi sijnen sonen ende broederen twaelue. **27** Twintichste Eliatha sijnen sonen ende broederen twaelue. **28** Dat eenentwintichste Othir, sijnen sonen ende broederen twaelue. **29** Dat tweentwintichste Geddelthi sijnen sonen ende broederen twaelue. **30** Dat drijentwintichste Mahazioth sijnen sonen ende broederen twaelue. **31** Dat vierentwintichste Romenthiezer, sijnen sonen ende broederen twaelue.

26 MAer dit waren die deylinghen der doerwaerders, vanden Coriten Meselemia, die sone van Core, van Asaphs kinderen **2** die sonen van Meselemias, Zacharias dierste gheboren Iadhel die tweede, Zabadias die derde Iathanael die vierde, **3** Elam die vijfste, Iohanen die seste Elionenai die seuenste. **4** Ende die sonen van Obededom Semeias dierste gheboren, Iozabad die tweede Ioha die derde, Sachar die vierde, Nathanael die vijfste **5** Ammiel die seste, Issachar die seuenste, Phollathi die achtste, want die Heere hadde hem ghebenedijt, **6** Maer Semeie sijnen sone oock sonen gheboren ouerste van haren familien, want

sij waren seer stercke mannen. **7** Aldus waren die sonen van Semeias, Othni, ende Raphael, ende Obed, Elzabab ende sijn broders seer stercke mannen, Eliu oock, ende Samachias, **8** alle dese van Obededoms sonen, sij ende hen sonen, ende broders seer sterck om te dienen tweentsestich van Obededom. **9** Maer die sonen van Meselemie ende hen broders seer stercke mannen achtien. **10** Ende van

Hosa, dat es van die sonen van Merari Semri die prince (want hy en hadde ghenen erste gheboren, ende daer om hadde hem sijn vader ghestelt tot eenen prince **11** Helcias die tweede Tabelias die derde, Zacharias die vierde, alle dese sonen ende broederen van Hosa waren derthien. **12** Dese sijn ghedeelt in doorwachters, dat sij altijts als princen der bewaringhen ghelyck hen broders dienen souden in des Heeren huys. **13** Hier om sijn die loten ghelyckelijck gheworpen, den cleynen ende den groten by haren familien, tot elcke poorte. **14** Aldus eest dlot vanden oosten gheualen Selemie. Maer Zacharie sijnen sone den seer wijsen ende gheleerdien man, es by loterie gheualen die noortsjide. **15** Ende Obedom met sijnen sonen, aen tsuyden, in welcke deel des huys was den raeft der ouders. **16** Sephim ende Hosa aen den westen, by die poorte de leyt nae den wech des op gancs, een bewaringhe teghen die bewaringhe. **17** Maer aen den oosten ses Leuiten, ende aen den noorden vier sdaechs, ende aenden suyden desghelycs in den dach viere, ende daer den raeft was twee ende twee. **18** Ende in der doerwachters camerkens aen den westen vier inden wech, twee in elcke van die camerkens. **19** Dit sijn die deylinghen der doerwachters der sonen van Core ende Merari. **20** Maer Achas was ouer die tresoiren van dat huys des Heeren ende ouer die ghoreetscap der heyligher pletsen. **21** Ende die sonen van Ledan, die sonen van Gersonni, van Ledan waren princen der familien, Ledan ende Gersonni Ieheli **22** die sonen van Ieheli Zathan ende loel sijn broders ouer die scatten van des Heeren huys, **23** den Amramiten, ende Isariten, ende Hebroniten, ende Ozieheliten. **24** Maer Subael die sone van Gersom Moyses sone was die ouerste ghestelt vanden tresoiren. **25** Ende sijn broeder Eliezer wiens sone was Rahabia, ende die sone van desen Isaais, ende dees sone loram, ende dees sone was oock Zechri, ende dees sone Selemith, **26** hy selue Selemith ende sijn broders waren ouer die scatten der gheheylichden, welc die coninck Dauid gheheylicht heeft, ende die princen der familien, ende die duysentste mannen ende die honderste mannen ende die capeteynen des herys **27** vanden orlogen ende roouen der strijden, welc sij gheheylicht hadden tot vermakinghe ende huysraet van des Heeren tempel. **28** Ende alle dese dinghen heeft Samuel die siender gheheylicht, ende Saul die sone van Cis, ende Abner die sone van Ner, ende loab die sone Saruie, ende alle die hadden dese dinghen gheheylicht door die hant Selemiths ende sijnder broederen. **29** Maer ouer die Isariten was Chonenias, ende sijn sonen waren tot die wercken van buyten ouer Israel om die te leeren ende te vonnissen. **30** Maer vanden Hebroniten Hasabias ende sijn broders seer stercke mannen duysent ende seuen hondert waren ouer Israel ouer die lordane teghen den westen, in alle die wercken des Heeren, ende tot des conincs dienst. **31** Maer die prince vanden Hebroniten was Ieria nae hen

familien ende gheslachten, Int veertichste iaeer van Dauids conincrijck, sijn sij ghetelt, ende sijn gheuonden seer stercke mannen, in lazer Galaad, **32** ende sijn broders van stercker ouderdom twee duysent seuen hondert princen der familien. Ende die coninck Dauid heeftse ghestelt ouer die Rubeniten, ende Gaditen, ende die helicht van Manasses gheslachte, tot allen Gods ende des conincs diensten.

27 ENDE die kinderen van Israel nae hen ghetal waren princen der familien, hooftmannen ouer duysent, ende ouer hondert ende ouersten die den coninck dienden nae hen scaren ingaende ende wtgaende tot elcker maent besonder int iaeer, een ieghelyck was ouerste ouer vierentwintich duysent mannen. **2** Der ierster scaren in dierste maent was die ouerste lesboom Zabdiels sone, ende onder hem vierentwintich duysent. **3** Van Phares sonen een Prince van alle den princen int heyr in dierste maent. **4** Der tweeder maent scare hadde Dudia den Ahohiter, ende nae hem een ander by name Macelloth die welcke regeerde een deel des heyrs vanden vierentwintich duysenden. **5** Ende die hooftman vander derder scaren in die derde maent, was Banaias Ioiadas sone die priester ende in sijn deylinghe waren vierentwintich duysent. **6** Dit es Banaias die alder stercke onder die dertich, ende bouen die dertich ende ouer sijn scare was Amizabad sijn sone. **7** Die vierde in die vierde maent Azahel loabs broeder ende Zabadias sijn sone nae hem, ende in sijn schare vierentwintich duysent. **8** Die vijfste in die vijfste maent die Prince Samauth die lezeriter, ende in sijn schare vierentwintich duysent. **9** Die seste in die seste maent, Hira Acces sone een Thecuiter, ende in sijn schare vierentwintich duysent. **10** Die seuenste in die seuenste maent, Helles die Phalloniter van Ephraims kinderen, ende in sijn schare vierentwintich duysent. **11** Die achtste in die achtste maent, Sobochai die Husathiter van Zarahi, ende in sijn scare vierentwintich duysent. **12** Die neghenste in die neghenste maent, Abiezer die Anatothiter van die kinderen Iemini, ende in sijn schare vierentwintich duysent. **13** Die thienste in die thienste maent Marai ende hy was een Netophathiter van tgheslachte Zarahi, ende in sijn gheslachte vierentwintich duysent. **14** Die elfste in die elfste maent, Banaias die Pharathoniter van Ephraims kinderen ende in sijn schare vierentwintich duysent. **15** Die twaelfste in die twaelfste maent, Holdai die Netophathiter van Gothoniels gheslachte, ende in sijn schare vierentwintich duysent. **16** Maer ouer die gheslachten in Israel waren dese, Ouer die Rubeniten was die hooftman Eliezer die sone van Zechri. Ouer die Symeoniten was die hooftman Saphatias die sone Maacha. **17** Ouer die Leuiten Hasabias Camuels sone. Ouer die Aaroniten Sadoc. **18** Ouer Iuda, Eliu Dauids broeder. Ouer Issachar, Amri Michaels sone. **19** Ouer die Zabuloniten Iesmaias die sone van Abdias. Ouer die Neptahliten, Ierimoth die sone van Ozriel. **20** Ouer die kinderen van Ephraim Osee die sone Ozazu. Ouer die helicht van Manasses, loel die sone Phadaie. **21** Ende ouer die helicht van Manasses gheslachte in Galaad Iaddo die sone Zacharie. Maer ouer Beniamin Iasiel die sone van Abner. **22** Ende ouer Dan was Ezriel Ierohams sone. Dit waren die Princen der kinderen van Israel. **23** Ende Dauid en heeftse niet willen tellen van twintich iaren nederwaerts, want

die Heere hadde gheseyt dat hy Israel vermenichfuldighen soude ghelyck die sterren des hemels, **24** loab die sone Saruie had dese begonst te tellen ende hy en heuet niet voldaen, want daer om was die gramscap op Israel gheualen ende daer om en es tghetal der gheender die ghetelt waren niet ouerghostelt in die aertelijcke cronijsken des conincs Daud. **25** Ende ouer des conincs tresoiren, was Asmoth Adiels sone. Maer ouer die scatten welck in die steden waren ende in die dorpen ende in die torren was Ionathan die sone Ozie. **26** Ende ouer dat lantwerck ende die acker luyden die het lant bouden was ouerste Ezri die sone Chelub, **27** ende ouer die wijngaerdiners was Semeias die Romathiter, ende ouer die wijnkelderens was Zabdias die Aphontiter. **28** Ende ouer die olijfgaerden ende vijch gaerden welck in die platte velden waren was Balanan die Gederiter. Maer ouer die olie kelders was losas. **29** Ende ouer dat groot vee, die welcke weydden te Saron was ouerste Setrai die Saroniter. Ende ouer die ossen in die valleyen, was Saphat die sone van Adli, **30** maer ouer die kemels was Vbil die Ismaheleter, ende ouer die ezelen was Iadias die Meronathiter, **31** ende ouer die scaven laziz een Agarenus man. Alle dese waren princen ouer des conincs Dauds rijcdom. **32** Maer Ionathan Dauds oom was raetsman, een voorsienich man ende gheleert hy ende Iahiel Hachamonis sone waren met des conincs sonen, **33** ende Achitophel was ooc des conincs raetsman. Ende Chusai die Arachiter was des conincs vrient. **34** Nae Achitophel was loiada die sone Banaie, ende Abiathar, Maer die Prince van des conincs heyr was loab.

28 Hier om heeft Daud tsamen gheroepen alle die princen van Israel, die hooftlyuden der gheslachten, ende die ouersten der scharen, die den coninck dienden, die duysent mannen ende die hondert mannen, ende die ouer den rijcdom ende besittinghe des conincs waren, ende sijn sonen metten ghesneden camerlinghen, ende die machtige ende alle die stercste des heyrs, in Ierusalem. **2** Ende als die coninck opghestaen was ende stont, soe heeft hy gheseyt. Hoort my mijn broeders ende mijn volc. Ick heb ghedacht dat ick timmeren soude een huys daer die arcke van des Heeren verbont rusten soude, ende een voetbancke van ons Gods voeten, ende ick hebt al bereyt om te timmeren. **3** Maer Godt heeft my gheseyt, Ghy en sult mijnen naem gheen huys timmeren, om dat ghy een oorloochs man sijt ende bloet ghestort hebt. **4** Maer die Heere die Godt van Israel heeft my ghescoren van tghheel huys mijns vaders, dat ic soude wesen een coninck ouer Israel inder ewicheyt, want van Iuda heeft hy die princen ghescoren. Voerts van Iudas huys, mijns vaders huys, ende van mijns vaders sonen heeft hem belieft dat hy my kiesen soude eenen coninck ouer tghheel Israel. **5** Ende ooc van mijnen sonen. (Want die Heere heeft my veel sonen ghegheuen) heeft hy Salomon mijnen sone ghescoren, dat hy sitten soude op den stoel van des Heeren conincric ouer Israel, **6** ende hy heeft my gheseyt Salomon v sone, sal mijn huys timmeren, ende mijn voerhouen want ic heb hem voor my tot eenen sone ghescoren, ende ick sal hem tot eenen vader wesen. **7** Ende ick sal sijn rijk vestighen tot inder ewicheyt, eest dat hy volherdert te doen mijn gheboden, ende rechten, ghelyck oock heden. **8** Hier om nv voor die tghheel vergaderinghe van Israel daert onse Heere

hoort, bewaert ende soect naerstelijck alle die gheboden des Heeren ons Gods, dat ghy dat goede lant besittet, ende dat ghy die achterlatet uwen kinderen nae v tot inder ewicheyt. **9** Maer ghy Salomon mijn sone, kent den Godt ws vaders, ende dient hem met een volcomen herte, ende met eenen willeghen moede. Want die Heere ondersuect alle herten, ende alle die ghedachten der verstanden verstaet hy. Eest dat ghy hem suet ghy sult hem vinden, Maer eest dat ghy hem verlaet, soe sal hy v wech worpen inder ewicheyt. **10** Hier om nv aenghesien dat die Heere v vercoren heeft, dat ghy timmeren soudt thuis der heyligher wooninghen, soo wert versterct ende volbrengt dat. **11** Ende Daud heeft Salomon sijnen sone ghegheuen tbeworp des portaelts, ende des tempels, ende der scatcameren, ende der eedt cameren, ende der slaepcameren int heymelicste, ende van thuis der versoeninghen. **12** Ende ooc mede van allen die hy gedacht hadde voorhouen, wijde cameren int ronde, tot die scatten van des Heeren huys, ende tot die scatten der heylegher dinghen, **13** ende der priesterlijcker ende Leuitelijcker deylingen tot allen des Heeren wercken, ende tot alle die ghreedscappen des dienst van des Heeren tempel. **14** Gout met ghewichte nae alle die ghreetscappen des diensts besonder. Ende ooc ghewicht van siluer nae die verscayden manier der ghreetscappen ende der wercken. **15** Ende ooc tot die gulden candelaren, ende tot hen luchters, gout nae die mate van elcken candelera ende luchters, Desghelycs ooc tot die silueren candelaren, ende tot haren luchters, nae dat ondersceet der maten heeft hy tghevicht des siluers ghegheuen. **16** Ooc heeft hy gout ghegheuen tot die tafelen der voorlegghinghe, nae die verscaydenheyt der tafelen, desghelycs oock siluer tot die ander silueren tafelen. **17** Ende tot die crawelkens ende fiolen ende wieroocvaten van den puersten goude, ende tot die gulden leukens nae die manier der maten heeft hy tghevicht wt ghedeylt, tot elcken leuwken. Desghelycs ooc tot silueren leuwen heeft hy verscayden ghewicht van siluer wtgheseyden. **18** Ende tot den outaer daermen den welrikendien offer op offert, heeft hy dalder puerste gout ghegheuen datmen daer af maken soude ghelyckenisse van eenen waghen der cerubims hen vloghelen wtreyckende, ende bedeckende die arcke van des Heeren verbont. **19** Alle dese dinghen (seyt hy) sijn tot my ghocomen ghescreuen met des Heeren hant, dat ic verstaen soude alle die wercken van dat beworp. **20** Ende Daud heeft ooc Salomon sijnen sone gheseyt. Hebt v manlijck ende weest vroem, ende maket, En vreest niet ende en veruaert v niet. Want die Heere mijn Godt sal met v sijn, ende hi en sal v niet afgaen noch verlaten tot dat ghy volbracht hebt alle die wercken des diensts van des Heeren huys. **21** Siet die deylingen der priesters ende der Leuten tot allen diensten van des Heeren huys staen v by, ende sij sijn bereedt, ende soe wel die princen alst tghemeyn volck weeten ooc wel te doen allen v gheboden.

29 Ende Daud die coninck heeft ghesproken tot alle die vergaderinghe Salomonen mijnen sone heeft Godt sonderlinghe vercoren die noch een kint ende teederkens es. Want het werck es groot, aenghesien dat die wooninghe gheenen mensch maer Gode bereyt wort. **2** Maer ick heb met alle mijn crachten bereydt die costen van mijns Gods

huys. Gout tot die gulden ghoreetscappen, ende siluer tot wille van haer lieder herten, ende laet altijt tot uwer eeren silueren ghoreetscappen, ende metael tot metalen, yser dese meyninghe bliuen. **19** Salomon mijnen sone gheeft tot yseren, hout tot houten, ende onichinus steenen, ende oock een volmaect herte, dat hy bewaere v gheboden, v ghelyck strijbinus steenen, ende van verscayden verwen, ghetuyghenissen, ende v ceremonien, ende dat hy dese al ende alderhande costelijcke steenen, ende marmersteenoe, ende dat hy timmere dat huys welcs costen ic bereyten van parien, seer oueruloedelick, **3** ende bouen dese die ick hebbe. **20** Ende Dauid heeft der gheheelder vergaderinghen gheoffert hebbe int huys mijns Gods, van mijnen eyghen gheboden, Gebenedijt den Heere onsen Godt. Ende alle die goede gheue ic gout ende siluer tot mijns Gods tempel, vergaderinghe heeft ghebenedijt den Heere haerder vaderen wtghomen die dinghen die ick bereydt hebbe tot dat Godt ende sij hebben hen neder ghebuycht, ende hebben heyligh huys. **4** Drij duysent talenten gouts van Ophirs gout, Godt aenghebeden, ende daer nae den coninck. **21** Ende sij ende seuen duysent talenten van den fijnsten siluer om te hebben den Heeren slachofferanden ten offer ghedoot, ende vergulden die mueren des tempels. **5** Ende soe waer tgout sij hebben heelbrant offeranden gheoffert des ander daechs, van noode es, van goude, ende soe waer dat siluer van duysent stieren, duysent rammen, duysent lammeren met noode es, sullen die werken van siluer ghemact worden haren vochtigen offeranden, ende met allen die behoerten door die handen der constelijcker wercluyden. Ende eest dat seer oueruloedelick in gheheel Israel. **22** Ende sij hebben iemant vrijwillichlick offert, die vulle sijn hant heden ende gheten ende ghedroncken voor den Heere op dien dach offere dat hy wilt den Heere. **6** Hier om hebben ghehoefdt die met groter blijschap, ende sij hebben Salomon Dauids sone princen der familien ende hooftlyuden der gheslachten van anderwerf ghesalft. Ende sij hebben hem ghesalft den Heere Israel, ende die hoofmannen ouer duysent mannen, ende die tot eenen prince, ende Sadoc tot eenen ouersten priester. hondertste mannen, ende die princen der princen van des **23** Ende Salomon heeft gheseten op des Heeren rycstoel, conincs besittinghen. **7** Ende sij hebben ghegheuen totten tot eenen coninck in Dauids sijs vaders plaatse, ende wercken van des Heeren huys vijf duysent talenten gouts, heeft eenen ieghelijck wel behaecht, ende gheheel Israel ende thien duysent silueren penninghen, ende thien duysent heeft hem onderdanich gheweest. **24** Ende ooc alle die talenten siluers, ende achthien duysent talenten metaels. princen ende machtighen ende alle die sonen des conincs Ende oock hondert duysent talenten ysers. **8** Ende by wien Dauid hebben die hant ghegheuen, ende sijn onderdanich dat ghesteenten gheuonden waren, die hebbense ghegeuen gheweest Salomon den coninck. **25** Aldus heeft die Heere in die scatten van des Heeren huys, door die hant van Iahiel die Gersoniter. **9** Ende twolck heeft hem verblydt als sij heeft hem die glorie des conincrijcs ghegheuen, alsulcke die beloften vrijwillichlick ghehoefden, want met gheheelder als noyt coninck van Israel voor hem ghehad en hadde. herten offerden sij die den Heere. Ende Dauid die coninck **26** Aldus heeft Dauid die sone van Isai gheregneert ouer heeft hem ooc verblydt met groter blijscappen. **10** Ende hy gheheel Israel, **27** ende die daghen welck hy gheregneert heeft den Heere ghebenedijt voor die gheheel merichte, heeft ouer Israel waren veertich iaren, In Hebron heeft hy ende hy seyde, Ghebenedijt sijdi Heere Godt van Israel onse gheregneert seuen iaren, ende in Ierusalem drijendertich vader vander ewicheyt tot inder ewicheyt. **11** Want uwe es iaren. **28** Ende hy es ghestoruen in goeder ouerdom, vol o Heere de grootdadicheyt, ende machticheyt, ende glorie, daghen ende rijcdommen ende glorie, ende Salomon sijn ende victorie, ende v sij lof, want alle dat in den hemel es sone heeft voor hem gheregneert. **29** Maer die ierste ende ende inder aerden es uwe, uwe es Heere het rijck ende ghy leste gheschiedenissen Dauids des conincs sijn ghescreuen sijt bouen allen princen, **12** uwe sijn die rijckdommen, ende int boeck van Samuel die siender, ende inden boeck Nathan uwe es die glorie, ende ghi hebt heerscappie ouer al, in v des propheet, ende int boeck Gad des sienders, **30** ende hant es cracht ende moghentheyt, in v hant es die grootheet van alle sijn rijck ende vromicheyt, ende der tijden die onder ende tghebodt van allen dinghen. **13** Nu dan hier omme hem gheleden sijn, tsij in Israel, oft in alle die rijcken van belijden wy v onse Godt, ende louen uwen heerlijcken naem. eertrijck. Hier eyndt dat ierste boeck Paralipomenon.

14 Wie ben ick ende wat es mijn volck dat wij v souden moghen alle dese dinghen ghelouen? Alle dinghen sijn uwe, ende tghene dat wij van uwen handen ontfanghen hebben dat hebben wy v ghegheuen. **15** Want wy sijn wtlanders voor v ende vremdelingen, ghelyck alle onse vaders. Onse daghen sijn ghelyck een scaduwe op die aerde, ende daer en es gheen gheruericheyt. **16** O Heere onse Godt alle dese grote menichfuldicheydt die wy bereydt hebben om dat ghetimert soude worden een huys voor uwen heyleghen naem dat es van uwer hant, ende alle dinghen sijn uwe. **17** Ick weet wel mijn Godt dat ghy die herten ondersoect ende die simpelheit bemint. Daer om heb ic in die simpelheit mijns herten blijdelijck gheoffert alle dese dinghen, ende v volck dat hier gheuonden es, heb ic met groter blijscap ghesien v giften offeren. **18** O Heere Godt van Abraham ende Isaac ende Israel onsen vaderen bewaert inder ewicheyt desen

2 Kronieken

ghehouden van alle der Chetheen conincrijcken, ende van die coninghen van Syrien.

1 ALDUS is Salomon Dauids sone versterct in sijn rijk, ende die Heere was met hem ende hy heeft hem groot ghemaect seer hoochlijck. **2** Ende Salomon heeft gheheel Israel beulen den hooft mannen ouer duysent ende den hondert mannen ende den vorsten, ende den rechters van gheheel Israel, ende den princen van die familien, **3** ende hy es met die gheheel menichte ghegaen op die hoochde in Gabaon, daer dat tabernakel van des Heeren verbont was. Het welcke Moyses des Heeren knecht ghemaect hadde in die woestijne. **4** Maer die arcke des Heeren hadde Dauid bracht van Cariathiarim ter plaatzen die hy haer bereydt hadde, ende daer hy haer een tabernakel wtghespannen hadde, dat es in Ierusalem. **5** Ende den metalen outaer den welcken ghemaect hadde Bezeleel die sone van Vri, des soens Hur was daer voor dat tabernakel des Heeren, het welcke Salomon ooc versocht heeft ende alle die vergaderinghe. **6** Ende Salomon es op ghegaen totten metalen outaer voor dat tabernakel van des Heeren verbont, ende hy heeft daer op gheoffert duysent slachtofferanden. **7** Ende siet inden seluen nacht heeft hem Godt gheopenbaert, segghende, ghemaeft voor hem, **8** Nu dan hier om Heere Godt laet volbrocht worden v woert dwelck ghy gheloeft hebt Dauid mijnen vader, Want ghy hebt my coninck ghemaect ouer v groot volck, dwelck soe ontelijck es, als dat stof der aerdien, **9** Gheeft my wijsheit ende verstandicheit, dat ick ingae ende wtgae voor v volck. Want wie mach dit v volck dwelck soe ontelijck es weerdelijken berechten. **10** Ende Godt heeft tot Salomon geseyt, Om dat dit uwer herten meer behaecht heeft, ende dat ghy niet en hebt begheert rijckdommen ende substancie ende glorie, noch die zielen der gheender die v haten, Noch oock niet veel daghen des leuens, Maer hebt begheert wijsheit ende wetentheyt, dat ghy mijn volck soudt moghen berechten daer ouer dat ick v coninck ghemaect hebbe. **11** Soe es v wijsheit ende wetentheyt gheheuen, Maer rijckdommen ende substancie ende glorie sal ick v gheuen, alsoet dat niemant onder die coninghen noch voor v noch nae v en sal gheweest sijn ws ghelyck. **12** Aldus es Salomon ghecomen van die hoochde van Gabaon in Ierusalem voor dat tabernakel des verbonts, ende hy heeft ouer Israel ghereneert. **13** Ende hy heeft voor sy seluen vergadert waghenen ende rosvolck, ende hy heeft ghehadt duysent ende vier hondert waghenen, ende twaelf duysent ruyters te paeerde, ende heeftse bestelt te sijne in die waghen steden, ende met den coninck in Ierusalem. **14** Ende die coninck heeft gout ende siluer ghegheuen in Ierusalem gheleich steenen, ende ceder boomen als wilde vijch boomen, die welcke te platte lande wassen in grooter menichten. **15** Ende hem worden ghebracht peerden wt Egypten ende van Coa van des conincks coopluyden die welcke reysden **16** ende cochten een waghen ghespan van vier peerden om den prijs van ses hondert silueren penninghen, ende een peert om hondert ende vijftich, desghelijcs worde den coop

2 ENDE Salomon nam vast voor hem te timmeren een huys des Heeren naem, ende een palays voor hem seluen. **2** Ende hy heeft ghestelt tseuentich duysent mannen metten scouderen draghende, ende tachtentich duysent die steenen houwen souden in die gheberchten, ende haerlieder ouersten drij duysent, ende ses hondert. **3** Ende hy heeft oock ghesonden tot Hyram den coninck van Tiro segghende, Ghelyck ghy ghedaen hebt met Dauid mijnen vader, ende heb hem ghesonden cederen houten, dat hy sij seluen een huys timmeren soude, daer hy oock in ghewoont heeft, alsoe doet oock met my **4** dat ick mach timmeren een huys den naeme van den Heere mijnen Godt, dat ick dat mach heyleghen om welriekende offeranden te ontsteken voor hem, ende om specerien te doen rooken, ende een ewighe voorlegginghe der brooden, ende tot heelbrantofferanden des smorghens ende des auonts, ende op die sabbaths daghen oock ende op die nieuwe maenden ende in die feesten van den Heere onsen Godt inder eewicheyt. Die welcke Israel beuelen sijn. **5** Want het huys dat ic begheert te timmeren es groot, aenghesien dat ons Godt groot es bouen alle goden. **6** Daer om wie sal machtich ghenoech moghen sijn dat hy hem een weerdich huys sal maken? eest dat den hemel ende die hemelen der hemelen hem niet en connen begrijpen, hoe groot ben ick dat ick hem soude moghen een huys timmeren? Maer alleen daer toe dat die welriekende brant offer hem soude ontsteken worden. **7** Hier om sendt my eenen gheleerden man die wercken kan in gout, ende siluer, metael, ende yser in purper ende roode sijde ende hemel blauwe sijde, ende die oock can die conste van snyden wtghegroefde wercken met den constighen werckluyden die ic met my hebbe int loetsche lant ende in Ierusalem, die welcke Dauid mijnen vader te voren bereydt heeft. **8** Ooc soe sendt my cederen houten, ende archeutinen houten, ende pijnboom houten van lybanus bosch. Want ick weet wel sal ik den wercluyden die de houten houwen sullen uwen dat v knechten connen houten afhouden van libano, ende mijn knechten sullen met uwen knechten sijn, **9** dat my veel houten moghen bereydt worden. Want thuis dat ik begheert Maer rijckdommen ende substancie ende glorie sal ick v te timmeren, es seer groot ende heerlyc. **10** Hier en bouen knechten gheuen tot spijse twintich duysent choren maten tarwen, ende oock alsoe vele choren maten ghersten, ende twintich duysent maten olien. **11** Ende Hiram die coninck van Tyren heeft gheseyt door eenen brief die hy Salomonen ghesonden hadde. Om dat die Heere sijn volck heeft bemint, daer om heeft hy v doen regneren ouer hen, **12** Ende daer toe sprack hy noch segghende, Ghebenedijt sij die Heere die Godt van Israel die hemel ende aerde ghemaeft heeft, die Dauid den coninck ghegheue heeft eenen wijsen ende gheleerden ende verstandighen ende voersienighen sone, dat hy timmeren soude den Heere een huys, ende een palays voor sy seluen. **13** Hier om heb ick v ghesonden eenen voersienighen ende seer constighen man Hyram **14** mijnen vader eender vrouwen sone van Dans dochteren, Wiens vader was een man van Tyrien die welcke sal weten te werken in gout ende siluer, metael, ende yser, ende marmorsteenende houten, in purpur ooc ende hemelblauw

zijde ende in edel lijnwaet ende roode zijde, ende die oock wel can groeuen alderhande maniere van ghesneden werck, ende voorsienlijck vinden al wat in een werck van noode es met uwen wercluyden ende metten wercluyden mijns Heeren Dauids ws vaders. **15** Hier om die tarwe ende gherste ende olie ende wijn die ghy beloeft hebt mijn Heere siendt uwen knechten. **16** Ende wy sullen houten van Libano houwen, soe veel als v van noode sullen wesen, ende wy sullen die breghen met vloten doer zee tot in loppe, Maer uwen last sal sijn, die te voeren in Ierusalem. **17** Hier om heeft Salomon ghetelt alle die mannen van den heydenen bekeert ter ioetscap die int lant van Israel waren, nae die tellinghe welck sijn vader Dauid ghetelt hadde, ende daer esser gheuonden honderd ende drijenvijftich duysent ende ses honderd. **18** Ende hy heefter van dien ghemaect tseuentich duysent die metten scouderen lasten draghen souden, ende tachtentich duysent die steenen wten gheberchten houwen souden. Maer drij duysent ende ses honderd ouersten van des volcks wercken.

3 Ende Salomon heeft begonst des Heeren huys te timmeren in Ierusalem op den berch Moria, die David sijnen vader gheoot was ter plaeften die hy dien huyse bereydt hadde inden dorsch vloer van Ornan den lebusieiter. **2** Ende hy heeft begonnen te timmeren in die tweede maent int vierde ier van sijnen rjcke. **3** Ende dit sijn die fundamenten die Salomon gheleyt heeft om te timmeren dat huys Gods. In dierste mate der lengden van sestich cubitus, ende der breydden van twintich cubitus, **4** Maer het portael voor die vorste sijde die welcke wtghestrect was in die lengde nae die mate van des huys breydde, was van twintich cubitus, voerts was die hoochde van honderd ende twintich cubitus, ende hy heeft dat vergult van binnen met dalder puerste gout. **5** Ende het meeste huys heeft hy ghescut met houten berderen van abeel boomen, ende platen van fijnen gouden heeft hy daer aen vast gheslaghen oueral, ende hy heeft daer in ghesneden palmboomen, ende ghelyck ketenkens malcanderen omuanghende. **6** Hy heeft oock tpauidem des tempels beleyt met seer costelijcke marmor steenen, met grooter cierlijcheyt. **7** Ende tgout was dalder fijnste van welcks platen hy het huys beleyt heeft, ende sijn balcken, ende die stijlen, ende mueren ende die doeren, ende hy heeft Cherubims ghesneden in die wanden. **8** Ende hy heeft oock ghemaect thys van dalder heylische wooninghe der heyleghen, die lengde was, nae die breydde des huys, van twintich cubitus, ende die breydde desghelijcs van twintich cubitus, ende hy heeft dat met gulden platen ouerdeck, van omtrent ses honderd talenten. **9** Ende hy heeft oock gulden nagelen ghemaect alsoe dat elcken naghel besonder vijftich siclen woech, ende die eedt cameren heeft hy oock met goude bedect. **10** Ende hy heeft oock int huys van theylich der heylighen ghemaect twee Cherubims, nae beeltsnyders werck ende hy heeft die met goude ouerdeckt. **11** Die vloghelen der Cherubims waren twintich cubitus lanck wtghestrect, alsoe dat den eenen vloghel hadde vijf cubitus, ende raecte den want des huys, ende den anderen hebbende oock vijf cubitus raecte den vloghel vanden anderen Cherub. **12** Desghelijcs des anderen Cherubs vloghel hadde vijf cubitus ende raecte

den want, ende sijnen anderen vloghel van vijf cubitus raecte den vloghel vanden anderen Cherub. **13** Aldus waren die vloghelen van beyde die Cherubims wtghestrect, ende waren wtghespannen tot twintich cubitus, ende sij stonden met opgherechte voeten, ende hen aensichten waren ghekeert tot dat buytenste huys. **14** Ende hy heeft oock een voor hancsel ghemaect van hemelsblau sijde ende purper ende roode zijde ende van wit edel lijnwaet, ende hy heeft daer in ghwrocht Cherubims. **15** Ende oock voor die doeren des tempels twee columnen die welcke hadden vijfendertich cubitus in die hoochde, ende haer hoofden waren van vijf cubitus. **16** Ende oock mede ghelyck ketenkens in dat oratoire, ende hy heeft die ghestelt op die hoofden der columnen, ende oock honderd granaet appelen, die welcke hy heeft tusschen die ketenkens ghestelt. **17** Ende die columnen heeft hy ghestelt in dat portael des tempels, die eene ter rechter sijden, ende dander ter slincker, die ghenen die ter rechter sijden was noemde hy lachin, ende die ter slincker sijden was Booz.

4 Ende hy heeft oock ghemaect den metalen outaer van twintich cubitus in die lengde, ende twintich cubitus van breydden ende thien cubitus van hoochden. **2** Ende oock een ghegoten see van thien cubitus van den eenen boort tot den anderen al omme ront, het hadde vijf cubitus van hoochden, ende een seelken van dertich cubitus ghinck al omme sijn rontheyt. **3** Ende een ghelyckenisse van ossen was daer onder, ende eenderhande wtcomende ghesneden werken van thien cubitus, als met twee keeren ghinghen om den buyck der zee. **4** Maer die ossen waren ghegoten, ende die zee was bouen op twaelf ossen ghestelt, waer af de drye saghen noortaerts, ende die andere drie westwaerts, ende voorts die ander drie suytwaerts, ende die ander drie oost waert, hebbende die zee op hen ghestelt, ende die achterste vanden ossen waren binnenaarts onder die zee, **5** ende sijn dicte hadden die mate van een palme, ende sijnen boort was ghelyck den boort van eenen kelck oft van een ontploken lelie, ende hy hiel drij duysent metreten. **6** Ende hy heeft oock thien beckens ghemaect, ende hy heeft die vijue ghestelt ter rechter sijden ende vijue ter slincker sijden, dat sij daer in wasschen souden alle dat sij souden offeren tot eenen heelen brant offer. Maer in die zee worden die Priesters ghewasschen. **7** Ende hy heeft oock thien guldene candelaren ghemaect na die ghedaente soe hy die hadde doen maken, ende hy heeft die inden tempel ghestelt vijf ter rechter sijden, ende vijf ter slincker. **8** Ende oock thien tafelen, ende hy heeft die inden tempel ghestelt vijue ter rechter sijden, ende vijue ter slincker sijden, ende oock honderd gouden schalen. **9** Hy heeft oock ghemaect dat voorhoof der Priesteren ende een grote ghemeyn voor plaatse, ende doeren aen die groote ghemeyn voor plaatse, die welcke hy met metaale ouerdeck heeft. **10** Maer die zee heeft hy ghestelt op die rechte sijde teghent oosten aen den suyden. **11** Ende Hyram heeft ghemaect metalen potten ende vleesch crauwelen en scalen ende hy heeft alle des conincs werck volmaect int huys Gods. **12** Dat is tweee columnen ende die capiteelkens, ende die hoofden, ende ghelyck eender hande nettekens welck die hoofden bedecken souden op die capiteelen. **13** Ende oock vier honderd granaet appelen, ende twee nettekens, alsoe dat die twee rijen der granaet appelen aen elck nettekens

besonder souden gheuecht worden, welck die capiteelen ouerdecten, ende die hoofden der columnen. **14** Hy heeft oock basementen ende beckens ghemaect, welck hy op die basementen ghestelt heeft, **15** een zee, ende twaelf ossen onder die zee, **16** ende potten ende vleesch crauwels ende scalen. Alle die ghereetscappen heeft voor Salomon alder puersten goude. **17** In die landouwe der lordanen heeft die conick dese ghegoten in cley aerde, tusschen Sochot ende Saredatha. **18** Ende die menichte der ghereetscappen was ontelijck, alsoe dat tgewicht des metaels onbekent was. **19** Ende Salomon heeft alle die ghereetscappen van dat huys Gods ghemaect, ende den gulden outaer, ende die tafelen ende daer op die brooden der voerlegghingen. **20** Die candelaers oock met haren luchters dat sij lichten souden voor dat oratoire nae die behoorte vanden puersten goude, **21** ende sommighe bloemwerken, ende lichters, ende gulden scaerkens alle dese sijn vanden fijnsten ghoudē ghemaect. **22** Ende oock vaten des costelijcken rucwercs, ende wieroock vaten, ende scalen, ende mortierkens vanden fijnsten goude. Ende hy heeft die doeren ghesneden van den binnensten tempel, dat is in theylich der heyleghen, ende die doeren des tempels waren van buyten, gulden. Ende alsoe es volmaect alle dwerck dat Salomon ghemaect heeft in des Heeren huys.

5 Aldus heeft Salomon inghebracht alle die dinghen die Dauid sijn vader ghelooft hadde, gout silver ende alle die gheretscappen heeft hy gheleyt in die scatten van des Heeren huys, **2** Waer nae heeft hy vergadert die ouders van Israel, ende alle die prinden der gheslachten, ende die hoofden der familien vanden kinderen van Israel in Ierusalem, dat sij halen souden die arcke van des Heeren verbont wt Dauids stadt, welck is Sion. **3** Hier om sijn tot den conick ghecomen alle die mannen van Israel op den hoogen feestdach der seuenster maent. **4** Ende als alle die ouders van Israel ghecomen waren soe hebben die Leuiten die arcke ghedraghen, **5** ende sij hebben die in ghebracht, ende alle die ghereetscappe des tabernakels. Maer die ghereetscappen van die sanctuarie die int tabernakel waren hebben ghedraghen die Priesters metten Leuiten. **6** Ende die conick Salomon ende alle die vergaderinghe van Israel, ende alle die vergadert waren voor die arcke doodden ten offer rammen ende rinderen, sonder eenich ghetal, soe groot was die menichte der slachofferanden. **7** Ende die priesters des Heeren hebben die arcke van des Heeren verbont ghedraghen in haer plaatse, dat is tot dat oratorie, int heylich der heyleghen tot onder die vloghelen van die Cherubims, **8** alsoe dat die Cherubims hen vloghelen wtspreyden over die plaatse daer die arcke in ghestelt was, ende dat sij die arcke bedecten met haren hantboomen. **9** Maer die hoofden der hantboomen daer die arcke mede ghedraghen worde om dat die een weynich langher waren sachmen voor dat orotorie. Maer als iemant een luttelken buyten waerts was soe en mocht hy die niet sien. Aldus heeft die arcke daer gheweest tot opden teghenwoerdighen dag toe. **10** Ende daer en was anders niet in die arcke dan die twee tafelen, die Moyses daer in gheleyt hadde te Horeb, doen die Heere den kinderen van Israel die wet gaf, doen sij wt Egypten ghanghen. **11** Ende

als die Priesters wt die sanctuarie gheghaen waren, (Want alle die Priesters diemen daer vinden mocht, sijn gheheylicht, ende in dien tijden en waren hun buerten der tijden, ende die ordinancie der diensten onder hen noch niet bedeylt) **12** soe maecten tsamen groot gheleyt soe wel die Leuiten, als die sanghers, dat is oock die onder Asaph waren, ende die onder Heman, ende die onder Idithum waren, hen sonen ende broederen ghecleedt met edelen witten lijnen cleederen, met cimbalen ende Psalterien ende herpen, staende aan die oost sijde des outaers, ende met hen die Priesters honderd ende twintich, singhende met trompetten. **13** Aldus doen sij al te samen met trompetten ende stemmen, ende cimbalen, ende orghelen ende met versceyden instrumenten der musikers tsamen songhen ende hen stemmen int hooghe hieuwen, soe worde tghelyut verre ghehoort, alsoe dat soe wanneren sij begosten den Heere te louen ende te segghen. Belijdt den Heere want hy is goet, want inder ewicheyt is sijn bermherticheyt, soe werde dat huys Gods veruult met een wolleke, **14** dat die Priesteren niet en mochten staen ende dienen om die duysterhert wille. Want die glorie des Heeren hadde dat huys Gods veruult.

6 DOen seyde Salomon, Die Heere heeft beloof dat hy soude woonen in die duysterhert, **2** ende ick hebbe een huys ghetimmert sijnen name, dat hy daer woonen soude inder ewicheyt. **3** Ende die conick heeft sijn aensicht omme ghekeert, ende heeft alle die menichte van Israel ghebenedijt, (Want alle die scare stont naerstelijck toehoorende) ende hy heeft gheseyt, **4** Ghebenedijt is die Heere die Godt van Israel, die metten werken volbracht heeft tghene dat hy Dauid mijnen vader ghesproken heeft, segghende, **5** Van den dach dat ick mijn volck gheleyt hebbe wt dat lant van Egypten en heb ik gheen stadt ghecosen van allen die gheslachten van Israel dat daer in ghetimmert soude worden een huys mijnen naem, noch ic en heb gheenen anderen man ghecoren dat hy soude sijn een vorst onder mijn volck Israel. **6** Maer ick heb Ierusalem vercoren dat mijnen naem daer inne soude wesen, ende ick heb Dauid ghecoren dat ick hem stellen souden ouer mijn volck Israel. **7** Ende doent gheweest hadde Dauids mijns vaders wille, dat hy timmeren soude een huys den naem des Heeren des Gods van Israel, **8** soe heeft die Heere tot hem gheseyt, Want dit uwen wille gheweest is dat ghy timmeren soude een huys mijnen naem, dat hebbi voerwaer wel ghedaen sulcken wille te hebben, **9** maer ghy en sult dat huys niet timmeren, maer nochtans v sone die wt uwen lendenen comen sal, die sal een huys mijnen naem timmeren. **10** Hier om heeft die Heere sijn woort volbracht dat hy ghesproken hadde ende ick ben op ghestaan voor Dauid mijnen vader, ende ick heb gheseten op den throon van Israel, ghelyck die Heere ghesproken heeft, ende ic heb een huys ghetimmert den naem des Heeren des Gods van Israel, **11** ende ic heb daer in ghestelt die arcke daer dat verbont des Heeren in is dwelck hy ghemaect heeft met die kinderen van Israel. **12** Hier om heeft hy ghestaan voor des Heeren outaer teghen ouer die gheheele menichte van Israel, ende hi heeft sijn handen wtghereyc. **13** Want tes waer dat Salomon hadde ghemaect een metalen basement ende hy hadde dat ghestelt int midden van den tempel, hebbende vijf cubitus in die lengde, ende vijf cubitus in die

breydde, ende drij cubitus in die hoochde, ende hy stont
daer op, ende daer nae heeft hy met gheboochden knyen
tegen die gheheel menichte van Israel, ende met sijn handen
ten hemel opghehauen gheseyt. **14** Heere Godt van Israel
daer en is ws ghelyck gheen Godt inden hemel ende in die
eerde, die bewaert tverbont ende die bermherticheyt met
uwen dienaren, die voor v wandelen met allen hen herte. **15**
Die ghegheuen heft uwen dienaer Daudij mijnen vader alle
dat ghesproken hadt, ende dat ghy metten monde
gheloof hadt, dat hebdi metten wercken volbracht, ghelyck
den teghenoerdighen tijt bewijst, **16** Nu dan hier om Heere
Godt van Israel, volbrengt uwen dienaer mijnen vader Daudij
al dat ghy ghesproken heft segghende, Daer en sal wt v
ghenen man ghebreken voor my die sitte op den throon
van Israel, alsoe nochtans eest dat v sonen mijn weghen
bewaren, ende dat sij wandelen in mijn wet ghelyck ghy
ghewandelt heft voor my. **17** Ende nu Heere Godt van Israel
laet v woert vast ghemaect worden dat ghy ghesproken heft
uwen dienaer Daudid. **18** Eest daer om oock gheloofflyck dat
Godt met den menschen woonen soude opder aerd? Eest
dat den hemel ende die hemelen der hemelen v niet en
begrypen, Hoe veel te meer dit huys dwelck ick ghetimmert
hebbe? **19** Maer daer toe eest alleenlyck ghemaect, dat ghy
tghebedt ws dienaers soudt aensien, ende sijn ootmoedige
begheerte o Heere mijn Godt, ende dat ghy verhooren soudt
die ghebeden die v dienaer ghestort heeft voor v, **20** dat
ghy v oogenhoudt open doen op dit huys by daghen ende
nachten, op die plaatse daer in ghy beloeft heft dat uwen
naem soude aengeroepen worden, ende soudt verhooren
tghebet dwelck v dienaer daer in biddet, **21** ende dat ghy
verhooren soudt die ghebeden ws dienaers, ende ws volcs
Soe wie biddet in dese plaatse, verhoort dat
van uwer woonstede, dat is vanden hemelen, ende weest
ghenadich. **22** Eest datter iemant ghesondicht sal hebben
teghen sijnen naesten, ende dat hy ghecomen is bereedt
teghen hem te zweeren, ende dat hy hem seluen met een
maledicte verbint voor den outaer in dit huys, **23** ghy sult dat
hooren vanden hemel, ende sult recht ordeel uwen dienaren
doen, alsoe dat ghy den boosen wederloont sijnen wech
op sijn eyghen hooft, ende dat ghy den rechtuerdighen
wreket, gheuende hem nae sijn rechtuerdicheyt. **24** Eest dat
v volck van Israel sal verwonnen sijn, vanden vianden, (want
sij sullen teghen v sondigen) ende dat sij bekeert sijnde,
ende ootmoedelijck bidden uwen naem
26 Eest dat den hemel ghesloten sijnde ghee nen reghen
en vloeyt om die sonden des volcs, ende dat sij v bidden
in dese plaatse, ende belijden uwen naem, ende bekeert
sullen sijn van haren sonden, als ghy hen verdriet sult
ende vergheeft die sonden uwen dienaren, ende ws volcs
Israel ende leert hen den goeden wech daer sij uer gaen
ende gheeft reghen den lande het welck ghy uwen
moghen, ende gheeft reghen den lande het welck ghy uwen
hongher opghestaen sal sijn int lant ende die pestilencie
ende versenctheyt ende verdroochtheyt des corens, ende
sprechanen ende cruyt wormen, ende dat die vianden
die landen verdoruen hebbende der stadt poorten omleyt
sullen hebben, ende dat hen alderhande plaghe, ende siecete
benauwen sal, **29** eest sake dat iemant van uwen volck
van Israel bidden sal, bekennende sijn plaghe ende siecete,
kent dat hy heeft in sijn herte (want ghy alleen kent die
herten van die kinderen der menschen) **31** Op dat sij v
vresen ende wandelen in v weghen alle die daghen die sij
leuen opt aensicht des lants dwelck ghy onsen vaderen
geheueuen heft. **32** Ende den wtlander, die van uwen volck
wooninghe, ende sullet al doen daer om dat v aenroopen sal
die vremdelinck, op dat alle die volcken des lants moghen
kennen uwen naem ende v vreesen ghelyc v volck van Israel,
ende dat sij weten moghen dat uwen naem aengheroopen is
op dit huys dat ic ghetimmert hebbe. **34** Eest dat v volck sal
wtghegaen sijn ter orlogen, teghen hen vianden door den
wech daer ghy hen in sult ghesonden hebben, soe sullen
sij v aenbidden teghen den wech daer dese stadt in is, die
welcke ghy vercoorende heft, ende thuys dat ick ghetimmert
hebbe uwen naem, **35** ghy sult verhooren vanden hemel
hen ghebeden, ende hen ootmoedeghe begheerte, ende
doet wreke. **36** Maer eest dat sij teghen v sondighen (want
daer en is gheen mensch die niet en sondicht) ende dat ghy
op hem sult ghestoort sijn, ende dat ghy hen den vianden
gheleuert sult hebben, ende dat sij hen ghevangkan gheleyt
sullen hebben in verren landen, oft seker in een lant dat bi is,
ende dat sij bekeert sijnde met hen herte, int lant daer
sij gheuangen in gheleyt waren penitencie doen, ende sij v
bidden in lant van haerder ghevanganissen, segghende, Wy
hebben ghesondicht wy hebben booselijck ghedaen, ende
onrechtuaerdelijck gheleeft, **38** ende dat sij tot v bekeert
worden met allen hen herte, ende in allen hen ziele, int lant
van haerder ghevanganissen daer sij in gheleyt sijn, soe
sullen sij v aenbidden tegen de wech haers lants, dwelc
ghy haren vaderen ghegeuen heft, ende der stadt die ghi
ende dat sij ghebeden sulen hebben in dese plaatse, **25** soe
vercoren heft, ende des huys dat ic ghetimmert hebbe uwen
suldi dat verhooren vanden hemel, ende weest ghenadich
naem, **39** ghy sult verhooren vanden hemel, dat is van v
der sonden ws volcs Israel, ende brengtse wederom int
vaste wooninghe in hen ghebeden, ende doet hen recht
lant dat ghy hen ghegheuen heft ende haren vaderen.
ordeel ende vergheuet uwen volcke, hoe wel dattet sondich
is. **40** Want ghy sijt mijn Godt laet v oogen (bid ick u)
gheopent worden, ende laet v ooren toe lysterende sijn tot
den ghebede dat in dese plaatse ghedaen wort. **41** Hier om
nu staet op Heere Godt in uwer rusten, ghy ende die arcke
in die goeden. **42** Heere Godt en wilt niet versmaden
het aensicht van uwen ghesalfden weest gheachtich der
volck ghegheuen heft om te besitten. **28** Eest sake datter
bermherticheden ws dienaers Daudid.

7 Ende doen Salomon ophielte van bidden, soe isser een vier vanden hemel comen, ende dat heeft verslant die brantofferanden ende slachofferanden ende die maiesteyt des Heeren heeft dat huys veruult. **2** Ende die Priesters en mochten in des Heeren tempel niet gaen, om dat die maiesteyt des Heeren veruult hadde den tempel des Heeren. **3** Maer oock alle die kinderen van Israel saghen dat vier nederdalen ende die glorie des Heeren op dat huys, ende tsamen nederuallende plat ter aerden opt paumiert met steenen beleyt, hebben sij aenghebeden ende gheleeft den Heere. Dat hy goet is dat inder ewicheyt sijn bermherticheyt blijft. **4** Ende die coninck ende alle tvolck offerden slach offeranden voor den Heere. **5** Aldus heeft die coninck Salomon ghedoot tot slachofferanden tweentwintich duysent ossen, hondert ende twintich duysent rammen, ende die coninck ende alle tvolck hebben dat huys Gods ghewijt. **6** Maer die priesteren stonden in hen officien, ende die Leuiten met die instrumenten van des Heeren losfanghen, die welcke Dauid die coninck ghemaect heeft om den Heere te louen. Want inder ewicheyt is sijn bermherticheyt, spelende Dauuids losfanghen met haren handen. Maer die priesters speelden met trompetten voor hen, ende gheheel Israel stont. Ende **7** Salomon heeft oock gheheylicht het midden des voorhoofs, voor des Heeren tempel. Want hy hadde daer geoffert die heel branofferanden ende die vetten des ingewants vander vreetd offeranden. Want den metalen outaer die hi ghemaect hadde en mocht niet verdragen die brant offeranden, ende die sacrificien ende die vetten des ingewants. **8** Hier om heeft Salomon ghemaect een feeste in dien tijden seuen daghen lanck, ende gheheel Israel met hem, een seer groote vergaderinghe, vanden inganck van Emath, tot aen die beke van Egypten. **9** Ende hy heeft op den achtsten dach ghehouden een vergaderinghe des volcs om dat hy den outaer ghewijt hadde seuen daghen lanck, ende dat hy die feeste gheuert hadde seuen daghen. **10** Aldus opden drijetwintichsten dach van der seunster maent heeft hy dat volck laten gaen tot hen tabernakelen blijscap ende vrucht makende, van dat goet het welc die Heere ghedaen hadde Dauid ende Salomon ende Israel sijnen volcke. **11** Ende Salomon heeft dat huys des Heeren volmaect, ende des conincs huys, ende al dat hy voerghenomen hadde in sijn herte, dat hy doen soude in des Heeren huys, ende in sijn huys, ende hy is voerspoedich gheweest. **12** Ende die Heere heeft hem gheopenbaert des nachts ende gheseyt, Ick heb v ghebedt ghehoort ende ick heb dese plaatse vercoren voor my tot een huys der sacrificien. **13** Eest sake dat ick den hemel sluyte, ende datter ghenen reghen en vloeyt ende dat ick beuele ende ghebiede den sprinchanan dat sij dant verslinden, ende dat ick die pestilencie sende in mijn volck. **14** Ende dat mijn volck bekeert sijnde (ouer die welcke mijn naem aengheroepen is) my biddet, ende versoect mijn aensicht, ende doet penitencie van haren seer quaden weghen, soe sal ic verhooren vanden hemel, ende sal ghenadich wesen haren sonden, ende ghenesen hen lant. **15** Ende mijn ooghen sullen ooc open sijn, ende mijn ooren opgericht tot sijn ghebedt die in dese plaatse bidden sal. **16** Want ick heb vercoren ende gheheylicht dese plaatse, om dat mijnen naem daer wesen soude inder ewicheyt,

ende dat mijn oogen ende mijn herte daer blijuen souden tot allen daghen. **17** Ende ghy oock eest dat ghy voor my wandelt ghelyc ghewandelt heeft Dauid v vader, ende dat ghy doet nae alle dat ick v gheboden hebbe, ende dat ghy mijn gherichtcheden ende ordeelen onderhoudt, **18** soe sal ick verwecken den throon ws conincrijcs, ghelyck ick gheloof hebbe Dauid uwen vader, seggende, Daer en sal van uwen geslachte gheen man ghebreken die een prince sij ouer Israel. **19** Maer eest dat ghi lieven afgekeert wort, ende dat ghy mijn rechtueerdicheden verlaet, ende mijn gheboden die ick v voerghelyt hebbe, ende dat ghy afgaende dient den vreemden goden ende hen aenbidet, **20** soe sal ick v wtroyen wt mijn lant het welck ick v ghegheuen hebbe, ende dit huys dat ick gheheylicht hebbe mijnen naem sal ick van mij aensicht worpen, ende ick sal dat leuern tot een parabele, ende tot een exemplē alle den volcken, **21** Ende dit huys sal wesen tot een ghemeyn segghen, alle de voorbigaenden, ende sij sullen segghen seer verwondert sijnde. Waer om heeft die Heere desen lande ende desen huyse aldus ghedaen? **22** Ende sij sullen antwoorden. Om dat sij verlaten hebbent den Heere haerder vaderen Godt, die hen gheleyt heeft wt dant van Egypten, ende hebben vreemde goden aenghenomen, ende die aenghebeden ende ghedient, daer om sijn alle dese quade dinghen ouer hen comen.

8 Ende doen verloopen waren twintich iaren nae dat Salomon des Heeren huys ghetimmert hadde, ende sijn huys, **2** soe heeft hy opghetimmert die steden welck Hyram Salomon ghegheuen hadde, ende hy heeft daer doen woonen die kinderen van Israel. **3** Ende hy es ooc ghereyst in Emath Suba ende heeft die vercreghen. **4** Ende hy heeft ghetimmert Palmiram in die woestijne, ende ander seer stercke steden heeft hy ghetimmert in Emath. **5** Ende hy heeft ghetimmert hooch Bethoron ende neder Bethoron, bemerde steden hebbende poorten, grendelen, ende sloten, **6** Balaath oock ende alle die stercke steden die Salomons waren, ende alle die steden der waghenen, ende die steden der ruyters te peerde. Alle dat Salomon heeft ghewilt ende voorghenomen, heeft hy getimmert in Ierusalem, ende in Libano, ende in alle dant van sijnder heerlycheit. **7** Alle tvolck datter ouer bleuen was vanden Hetheen, ende Amorreene, ende Pherezeen, ende Heveen, ende lebuseen, die van Israels geslachte niet en waren, **8** van haren sonen, ende vanden nacomelinghen die welcke die kinderen van Israel niet ghedoot en hadden, heeft Salomon sonder bracht dat sij tribuyt gauen, tot op desen dach toe. **9** Maer vanden kinderen van Israel en heeft hy gheen ghestelt dat sij in des coninck wercken dienen souden, want sij waren vechtende mannen, ende dierste hooftmannen ende princen van sijnen waghenen ende ruyters te peerde. **10** Ende alle die princen van des conincs Salomons heyr waren tweehondert vijftich, die tvolck leerden. **11** Ende Pharaos dochter heeft hy ouer geuoert wt Dauuids stadt, int huys dat hy haer ghemaect hadde. Want die coninck seyde, Mijn huysvrouw en sal niet woonen in Dauuids des conincs van Israels huys, om dat dit gheheylicht es, want die arcke des Heren es daer in ghegaen. **12** Doen offerde Salomon brantofferandenden den Heere, op des Heeren outaer, den welcken hy op ghericht hadde voor dat

poortael, **13** om datmen tallen daghen daer op offeren soude specerien niet gheweest, ghelyc dese welck die coninghinne nae tghebodt van Moyses, in die Sabbathen ende nieuwe van Saba Salomonem den coninck ghegheuen heeft. **10** Maer oock Hirams knechten met Salomons knechten hebben maenden, ende in die feestdaghen driemael tsaers, dat es op den feestdach der onghetheefder brooden, ende op dat hoochtijt der weken, ende opdat hoochtijt der tabernakelen. **14** Ende hy heeft ghestelt nae Dauids sijns vaders ordinacie seer costelijcke ghesteenten. **15** Ende hy heeft ghestelt nae Dauids sijns vaders ordinacie der priesters officien in haren diensten, ende die Leuten in haer ordinacie, om dat sij louen souden ende dienen voor die priesteren nae die ghewoonlijcke behoorte van elcken poerten ende poerten. Want also hadde David die mensche Gods beuolen. **16** Alle die kosten hadde Salomon bereydt van dien daghe dat hy gefundeert heeft thuyts des Heeren, tot opden dach dat hijt volmaect heeft. **17** Doen ghinck Salomon te Asiongaber ende te Alalah aen den oeuer vanden rooder zee, welck es in dlant van Edom. **18** Ende Hiram sandt hem door sijnder knechten handen scepen ende sceeplyuden, die hen der zee verstanden, ende sij sijn wech gheuaren met Salomons knechten nae Ophir. Ende sij hebben van daer genomen vierhondert ende vijftich talenten gouts, ende hebben dat ghebrocht tot den coninck Salomon.

9 ENde die coninghinne van Saba doen sij die fame ghehoort hadde van Salomon, is ghecomen, om dat sij hem proeuen soude met donckeren raetselen in Ierusalem, met groote rijcdommen ende kemelen die costelijcke specerien ende seer veel gouts droeghen ende costelijcke ghesteenten. Ende als sij tot Salomon comen was soe heeft sij hem gheseyt al dat in haer herte was. **2** Ende Salomon heeft haer verclaert alle dat sij voer gheleyt hadde, ende daer en was niet, dat hy haer niet en verclaerde. **3** Ende nae dat sij ghesien hadde, te weten Salomons wijsheyt, ende thuyts dat hy ghetimmert hadde, **4** ende daer toe oock die spijsen sijnder tafelen, ende die woonsteden sijnder knechten, ende die officien van sijnen dienaers, ende hen cleederen ende die scenckers oock ende hen cleederen, ende die slachofferanden die hy ten offer doodde in des Heeren huys soe en was van groter verwonderinghen in haer voerts gheenen gheest meer. **5** Ende sij heeft tot den coninck gheseyt. Het woert dwelck ick ghehoort hadde in mijn lant van uwen duechden ende wijsheyt, is warachttich. **6** Ick en ghehoofdes niet den ghernen diet vertellen, tot dat ick selue ghecomen ben, ende dat mijn ooghen ghesien hebben, ende beouonden dat my nauwelijcs die helict van uwer wijsheyt vertelt en was, ghy hebt die fame te bouen ghegaen met uwen duechden, **7** Salich sijn v mannen, ende salich sijn v knechten, dese die by staen tot allen tijde ende hooren v wijsheyt, **8** die Heere v Godt sij ghebenedijt, die v heeft willen setten op sijnen throon tot eenen coninck van den Heere uwen Godt. Om dat Godt Israel lief heeft ende wilt hem bewaren inder ewicheyt daer om heeft hy v ouer hen coninck ghestelt, dat ghy rechte ordeelen ende rechtuerdicheyt doen soudt. **9** Ende sij heeft den coninck ghegheuen honderd ende twintich talenten gouts, ende costelijcke specerien seer veel bouen maten, ende seer costelijcke ghesteenten. Daer en waren sulcke costelijcke

specerien niet gheweest, ghelyc dese welck die coninghinne van Saba Salomonem den coninck ghegheuen heeft. **10** Maer oock Hirams knechten met Salomons knechten hebben gout van Ophir ghebracht, ende Thyinen houten, ende seer costelijcke ghesteenten. **11** Waer af dat die coninck ghemaect heeft, te weten van die thyinen houten, die trappen des Heeren huys en in des conincs huys, ende ooc herpen ende Psalterien voor die sanghers. Noyt en waren int lant van Iuda alsulcken houten ghesien. **12** Maer die coninck Salomon heeft der coninghinne van Saba ghegheuen al dat sij wilde ende dat sij begheerde, ende veel meer dat sij tot hem ghebracht hadde die welcke wederom keerende is wech ghereyst nae haer lant met haren knechten. **13** Ende tghewicht des gouts dat tot Salomon gebracht worde, tallen iaren was ses hondert ende sessentestich talenten gouts, wtghenomen die somme welck die legaten van versceyden volcken, ende die coopluyden plaghen te brenghen, ende alle die coninghen van Arabien, ende die drossaten der landen, die gout ende siluer Salomon brachten. **14** Hier om heeft die coninck Salomon ghemaect tweehondert gulden spiessien, van die somme van tsestich gulden penninghen, die welcke een elck spiesse verdaen worden. **15** Ende ooc drijhondert gulden scilden van drijhondert gulden penninghen waer mede elcken scilt bedect worde. Ende die coninck heeft die gestelt in sijn wapenhuys dwelck al omme beplant was met een bosschagie, **16** ende die coninck heeft oock ghemaect eenen grooten yuoren throon ende hy heeft dien becleedt met den alder puersten goude, **17** ende ses trappen waer mede men opginc totten throon ende een gulden voet bancsken ende twee armkens aan beyde die sijden teghen malcanderen, ende twee leuwen staende by die armkens. **18** Ende noch ander twaelf leuwkens staende op die ses graden van beyde die sijden daer en was sulcken throon niet in alle die conincrijcken. **19** Ende alle die vaten van des conincs maeltijt waren gulden, ende die vaten des huys van Libanus wout, waren vanden puersten goude. Want tsiluer werde in den tijden voor niet gheacht. **20** Want des conincs scepen reysden tot Tharsis met Hirams knechten eens te drij iaren, ende sij brachten van daer gout ende siluer, ende yuoor, ende simmen, ende pauwen. **21** Hier om es Salomon groot gheworden bouen alle coninghen des aertrijcks van rijcdommen ende glorien. **22** Ende alle die coninghen der landen begheerden te sien Salomons aensicht, om te hooren die wijsheyt welck die Heere ghegheuen hadde in sijn herte. **23** Ende sij brachten hem ghiften, gulden ende silueren vaten, ende cleederen, ende wapenen, ende specerien, peerden ende myulen telcken iaren. **24** Ende Salomon hadde oock veerhien duysent peerden in stallen, ende waghenen ende rosvolc twaelf duysent, ende hy heeft die ghestelt in die steden der waghenen, ende daer die coninck was in Ierusalem. **25** Ende hy heeft oock macht ghebruyct ouer alle die coninghen, vander vloet Euphrates tot der Philistijnen lant, ende tot aen die palen van Egypten. **26** Ende hy heeft soe grooten menichte van siluer gheleuert in Ierusalem al oft steenen gheweest hadden, ende der cederboomen soe grooten menichte, ghelyc der wilder vijchboomen die in die veltachtighe landen wassen. **27** Ende hem worden peerden ghebracht wt Egypten ende van allen lantscappen, **28** Maer

die ander wercken van Salomon dierste ende die laetste sijn ghescreuen in die woerden van Nathan den propheet, ende in die boecken van Ahia die Siloniter. Ende oock in dat visioen van Addo den siender teghen Ierooboam Nabats sone. **30** Ende Salomon heeft gheregneert in Ierusalem, ouer gheheel Israel, veertich iaren. **31** Ende hy es ontslapen met sijnen vaderen, ende sij heben hem begrauen in Dauids stadt, ende Roboam sijn sone heeft geregneert voor hem.

10 ENde Roboam es ghereyst na Sychem, want daer was gheheel Israel tsamen comen, dat sij hem souden coninck maken. **2** Dwelck als Ierooboam Nabats sone ghehoort hadde, die in Egipten was, (Want hy was derwaerts gheuloden van Salomon) soe es hy terstont wederom comen. **3** Ende sij hebben hem gheroepen ende hy es comen met gheheel Israel, ende sij hebben tot Roboam ghesproken segghende, **4** V vader heeft ons met een seer swaer iock verdruct, ghebiet ghy lichter dinghen dan v vader die ons eenen swaren dienst opgheleyt heeft, ende verlicht een weynichken van den last, dat wy v moghen dienen. **5** Die welcke heeft gheseyt, Nae dry daghen coemt weder om tot my. Ende doen tvolc wech ghegaen was, **6** soe heeft hy raet ghehouden mettenouders die ghestaan hadden voor sijnen vader Salomon, doen hy noch leefde, segghende, Wat raet gheefdi, dat ick den volcke antwoerde? **7** Die welcke hebben hem geseyt, Eest dat ghi desen volcke belieft, ende dat ghy hen saluet met goedertieren woorden, soe sullen sij v dienen tot allen tijde. **8** Maer hy heeft den raet der ouderen verlaten, ende heeft begost metten ionghers te handelen, die met hem opghevoet waren, ende waren in sijn gheselscap. **9** Ende hy heeft tot hen geseyt, Wat dunct v? oft wat moet ic antwoorden desen volcke dat my gheseyt heeft, Maect lichter het iock dat v vader ons opgheleydt heeft? **10** Ende sij hebben geantwoort als ionghers, ende met hem opghevoedt in weelden ende hebben geseyt, Aldus suldi seggen den volcke dat v gheseyt heeft, V vader heeft ons iock beswaert maect ghy dat lichter, ende aldus suldi hen antwoorden. Mijnen cleynsten vingher es dicker dan mijns vaders lendenen. **11** Mijn vader heeft v een swaer iock opgheleyt, ick sal daer noch meerder last toedoen. Mijn vader heeft v gheslaghen met gheesselen maer ic sal v slaen met scorpioenen. **12** Hier om es Ierooboam ende alle tvolc ghecomen tot Roboam op den derden dach, ghelyck hy hen beuolen hadde. **13** Ende die coninc heeft harde woorden gheantwoert achterlatende den raet der ouders, **14** ende hy heeft ghesproken nae der ionghers wille. Mijn vader heeft v een swaer iock opgheleydt, dwelck ick noch swaerder maken sal, mijn vader heeft v met gheesselen gheslaghen, maer ic sal v met scorpioenen slaen. **15** Ende hy en heeft niet ghehoort nae des volck beden, want het was Gods wille om dat sijn woert soude volbracht worden, dat hy ghesproken hadde doer die hant van Ahias die Siloniter tot Ierooboam Nabats sone. **16** Maer alle tvolc (doen die coninck te harde woerden sprack) heeft alsoe gheseyt tot hem, Ons en es gheen deel in Dauid noch gheen erfdom in den sone van Isai. Keert wederom in v tabernakelen Israel, maer ghy Dauid voedt v huys. Ende Israel es wech ghegaen in sijn tabernakelen. **17** maer ouer die kinderen van Israel die daer woonden in die steden van Iuda heeft Roboam gheregneert.

18 Ende die coninck Roboam heeft ghesonden Aduram die ouer die tribuyten was, ende die kinderen van Israel hebben hem ghesteent, ende hy es ghestoruen, Maer die coninck Roboam es haestelick op eenen waghen ghegaen, ende es ghevilden in Ierusalem, **19** ende Israel es van Dauids huys ghesceyden tot op desen dach toe.

11 ENde Roboam es ghecomen in Ierusalem, ende heeft tsamen gheroepen alle thuys van Iuda ende Beniamin, hondert ende tachtentich duysent wtgelesen ende vechter mannen dat hy teghen Israel strijden soude, ende sijn rijck tot hem keeren. **2** Ende dwoert des Heeren es ghedaen tot Semeiam den mensch Gods segghende, **3** Sprect tot Roboam Salomons sone den coninck van Iuda ende tot gheheel Israel die in Iuda es ende Beniamin. **4** Dit seyt die Heere, Ghy en sult niet op gaen noch vechten teghen v broederen. Een ieghelyck keere weder om in sijn huys, want dit es doer mijnen wille ghesciet. Die welcke als sij ghehoort hadden dwoert des Heeren sijn weder om ghekeert ende sij en sijn niet voorts ghetrocken teghen Ierooboam. **5** Ende Roboam heeft ghewoont in Ierusalem, ende hy heeft bemuerde steden ghetimmert in Iuda. **6** Ende hy heeft opghetimmert Bethlehem ende Etam, ende Thecue, **7** Bethsur ooc ende Socho, ende Odollam, **8** ende ooc mede Geth, ende Mareza ende Ziph, **9** ende ooc Aduram ende Lachis, ende Azeca. **10** Garaa ooc ende Aialon, ende Hebron, die gelegen waren in Iuda ende Beniamin, seer vast besloten steden. **11** Ende als hi die met mueren besloten hadde soe heeft hy daer princen in ghestelt, ende schueren van spijsen, dat es van olie ende wijn. **12** Ende ooc in alle die steden besonder heeft hy ghemact huysen der wapenen der scilden ende lancen, ende hy heeftse sterck ghemact met seer groote naersticheyt, ende hy heeft heerscappie ghehad over Iuda ende Beniamin. **13** Maer die Priesteren ende Leuiten die in gheheel Israel waren, sijn tot hem comen van allen haren woonsteden. **14** verlatende die voersteden ende hen besittingen ende ouercomende tot Iudam ende Ierusalem, om dat Ierooboam ende sijn nacomelinghen hen verworpen hadden dat sij tpiesterscap des Heeren niet bedienen en souden, **15** Die welcke heeft voor hem seluen ghestelt priesters der hoochden ende der duyuelen, ende der calueren die hy ghemact hadde. **16** Maer oock van alle die gheslachten van Israel soo wie hen herte daer toe ghegheueven hadden dat sij soecken souden den Heere den Godt van Israel sijn te Ierusalem comen, om hen slachofferanden ten offer te dooden voor den Heere haerder vaderen Godt, **17** Ende sij hebben tconincryck van Iuda versterct, ende Roboam Salomons sone gheuesticht drij iaren lanck, want sij hebben ghewandelt in Dauids ende Salomons weghen, alleen drij iaren. **18** Ende Roboam heeft tot een huysvrouwe genomen Mahalath die dochter van Ierimoth Dauids sone, Ende Abihail ooc die dochter van Eliab des soons Isai, **19** die welcke hem heeft sonen ghebaert Ieus, ende Somoriam, ende Zoom, **20** Ende nae dese heeft hy oock genomen Maacha Absalom's dochter, die hem ghebaert heeft Abia, ende Ethai, ende Zisa, ende Salomith, **21** ende Roboam heeft Maacha Absalom's dochter ghemint bouen alle sijn huysvrouwen ende concubinen, want hy hadde achthien huysvrouwen ghetrouwet, ende tsestich concubinen, ende

hy heeft ghewonnen achtentwintich sonen, ende tsestich dochteren, **22** Maer hy heeft int hoofd ghestelt Abiam den sone van Maacha, eenen prince bouen alle sijn broeders, want hy dachte hem coninck te maken, **23** want hy was wijser ende machtigher bouen alle sijn sonen, ende in alle die palen van Iuda ende Beniamin, ende in alle die bemuerde steden, ende hy heeft hen ghelevert seer veel spijzen ende hy begheerde veel huysvrouwen.

12 ENde als Roboams conincrijc versterct was ende machtich gheworden, soo heeft hy die wet des Heeren verlaten ende gheheel Israel met hem, **2** Ende int vijfste iael van Roboams rijkc soo is Sesac die coninc van Egijpten opcomen in Ierusalem (want sij hadden den Heere ghesondicht) **3** met duysent ende twee hondert waghenen ende tsestich duysent ruyters te peerde, ende des ghemeynen volcs en was gheen ghetal dat met hen comen was wt Egijpten, te weten Libianen, ende Troglodyten, ende Morianen, **4** Ende hy heeft inghenomen die alder vaste steden in Iuda ende hy is comen tot Ierusalem. **5** Ende Semeias die propheet is tot Roboam inghegaen ende tot die prinden van Iuda die vergaderd waren in Ierusalem vliedende van Sesac, ende hy heeft tot hem gheseyt. Dit seyt die Heere. Ghi hebt mi verlaten ende ick heb v verlaten, in die hant van Sesac, **6** Ende die prinden van Israel ende die coninck verslaghen wesende hebben gheseyt. Die Heere is rechtuerdich, **7** Ende doen die Heere sach dat sij veroomdocht waren, so is dwoort des Heeren ghaedaen tot Semeiam, seggende. Om dat sij veroomdocht sijn, soo en sal ickse niet heel verderuen, ende ick sal hen een luttelken hulpen gheuen, ende mijn rasende gramscap en sal niet druypen op Ierusalem door Sesacs hant, **8** Maer nochtans sullen sij hem dienen, op dat sij weten moghen donderscye van mijnen dienst, ende des diensts van tconincrijc der aerden, **9** Hierom is Sesac die coninck van Egijpten af ghetrocken van Ierusalem, hebbende wech ghenomen die tresoren van des Heeren huys ende des conincs huys, ende hy heuet al met hem ghedraghen, ende die guldenschilden die Salomon ghemaect hadde **10** waer voor die coninck ghemaect heeft metalen scilden, ende hy heeft die gheleuert den prinden vanden sciltmannen, die tportael des pays bewaerden, **11** Ende als die coninck ghink in des Heeren huys soo quamen die sciltmannen, ende namen die, ende droeghen die wederom in hen wapenhuys, **12** Maer nochtans om dat sij veroomdocht sijn, soo is van hen ghekeert die gramscap des Heeren, ende sij en sijn niet heel te niet ghedaen, want in Iuda waren noch goede wercken gheuonden, **13** Aldus soo is die coninck Roboam versterct in Ierusalem, ende hy heeft gheregneert. Ende evenevertich iaren was hy out doen by begonste te regnaren, ende seuentien iaren heeft hi gheregneert in Ierusalem die stad welck die Heere vercoren heeft dat hy sijnen naem daer vestighen soude, van alle die geslachten van Israel, ende sijns moeders naem was Naama een Ammaniterse, **14** Ende hy heeft quaet ghedaen, ende hy en heeft sijn herte niet bereydt dat hy den Heere soeken soude, **15** Maer die wercken van Roboam dierste ende die leste sijn ghescreuen in die boecken van Semeias den propheet, ende Addo den siender, ende naerstelijck wtgeleyt, ende Roboam, ende

Ieroboam hebben teghen malcanderen gheorloocht tallen daghen, **16** Ende Roboam is met sijnen vaderen ontslapen ende begrauen in die stadt van Dauid, Ende Abia sijn sone heeft in sijn stede gheregneert.

13 INT achthienste iael des conincs Ieroboam heeft gheregneert Abia ouer Iuda, **2** Drij iaren heeft hy gheregneert in Iherusalem, ende sijns moeders naem was Michaia Vriels dochter van Gabaa, ende twas orloghe tuschen Abiam ende Ieroboam, **3** Ende als Abia den strijt begonste ende hadde veertich duysent seer strijbaer ende wtghesender mannen, soo heeft Ieroboam daer teghen sijn heyr ghesict van tachtentich duysent mannen die oock wtghecoren waren, ende ter orlogen seer vroem, **4** Hierom heeft Abia ghestaen opden berch Semeron die in Ephraim was, ende hy heeft gheseyt. Hoort Ieroboam ende gheheel Israel. **5** En weet ghy niet dat die Heere die Godt van Israel Dauid gheheueu heeft dat coninckrijc ouer Israel inder ewicheyt, hem ende sijnen sonen tot een verbont des souets **6** (Ende daer is opghestaen Ieroboam Nabats sone een knecht van Salomon Dauids sone ende hy heeft hem opghericht teghen sijnen Heere, **7** Ende tot hem sijn vergaderd seer ydel mannen ende Belials kinderen, ende sij hebben die ouerhant ghecreghen teghen Roboam Salomons sone, Ende Roboam was ongheoeffent ende bloede van herten, ende hy en conde hen niet wederstaen) **8** Hierom segdy nv dat ghi machtich sijt te wederstaen den rijke des Heeren, het welck hy besidt door Dauids sonen, ende ghy hebt een groote menichte van volcke, ende die gulden calueren die Ieroboam v ghemaect heeft voor goden. **9** Ende ghy hebt wech gheiaecht des Heeren priesters Aarons sonen ende die Leuiten, ende ghi hebt voor v lieden priesters ghemaect ghelyck alle die volcken der landen, Soo wie dat coemt ende sijn handen heylicht met eenen stiere vanden rinderen, ende met seuen rammen, die wort een priester der gheender die gheen goden en sijn, **10** Maer onse Heere is God, den welcken wij niet en verlaten, ende die priesters dienen den Heere van Aarons sonen, ende die Leuiten sijn in haer ordinacie, **11** Ende sij offeren den Heere brantofferanden tot elcken daghe, smorghens ende tsavonts, ende rueckwerck nae des Heeren ghebodt ghemaect, ende broden worden voor ghestelt op die alder suyerste tafel Ende bi ons is den gulden candelaer, ende sijn luchters dat die eewelijck souden ontsteken worden teghen den auont, want wij bewaren die gheboden van onsen Heere Godt, den welcken ghy verlaten hebt, **12** Hierom is Godt die capiteyn in ons heyr, ende sijn priesters die met trompetten blasen, ende maken ghelyut teghen v lieden, kinderen van Israel en wilt niet strijden teghen den Heere uwer vaderen Godt, want dat en is v niet orbaerlijck, **13** Die wijle dat hy dese dinghen sprack, soo leyde Ieroboam listighe laghen van achter, Ende doen ludas teghen sijn vianden stont, soo heeft hy Iudam niet wetende met sijn heyr omringelt, **14** ende ludas ommesinde heeft ghesien dat den strijt aenquam van teghen ouer ende van achter rugghe, ende hy heeft tot den Heere gheroepen, ende die priesters begosten met die trompetten gheclanck te maken, **15** Ende alle die mannen van Iuda hebben gheroepen, ende siet doen si riepen so heeft die Heere Ieroboam veruert ghemaect ende gheheel Israel, die

teghen ouer Abia ende Iuda stonden, **16** Ende die kinderen van Israel sijn voor Iuda gheuloden, ende Godt heeft in henlieden handen gheleuert, **17** Hierom heeftse Abia ende sijn volc gheslaghen met een groote plague, ende daer issen wt Israhel ghewont nederghewallen vijftich duysent vromer mannen, **18** Ende die kinderen van Israel sijn vernedert op dien tijt, ende die kinderen van Iuda sijn seer crachtelijcke versterct, om dat sij ghehoopt hadden inden Heere haerder vaderen Godt, **19** Ende Abia heeft leroboam vliedende veruolcht, ende hy heeft sijn steden inghenomen, Bethel ende haren dochteren, ende lesana met haren dochteren, Ephron oock ende hare dochteren, **20** Ende leroboam en mocht niet meer wederstaen in die daghen van Abia, den welcken die Heere gheslaghen heeft ende is ghestoruen, **21** Aldus heeft Abia (doen sijn rijk versterct was) veerthien huysvrouwen ghenomen ende hy heeft tweentwintich sonen ghwonnen ende sestien dochteren, **22** Maer datter meer is van die wooren van Abia ende van sijn weghen ende wercken die sijn seer naerstelijck ghescreuen int boeck van Addo den propheet.

14 ENde Abia is ontslapen met sijnen vaderen, ende sij hebben hem begrauen in Dauids stadt, ende Asa sijn sone heeft voor hem gheregneert, in wiens daghen heuet dlant gherust thien iaren, **2** Ende Asa heeft ghedaen dat goet ende behaechlijc was in sijns Gods aensicht, ende hy heeft omgheworpen die outaren des vreemden gods diensts, ende die hoochden **3** ende hy heeft die staende beeldien ghebroken, ende die bosschen afghehouwen, **4** Ende hy heeft die van Iuda beoulen dat sij soeken souden den Heere haerder vaderen Godt, ende dat sij die wet doen souden, ende alle die gheboden, **5** Ende hy heeft wech ghenomen wt alle die steden van Iuda die outaren ende tempels der afgoden, ende hy heeft gheregneert in vrede, **6** Ende hy heeft oock besloten steden ghetimmert in Iuda, want hy was gherust, ende in sijnen tijden en waren gheen orloghen opghestaen ouermidts dat die Heere vrede gaf, **7** Ende hy seyde tot Iuda. Laet ons dese steden optimmeren ende die met mueren besluyten ende met torren sterc maken, ende met poorten ende sloten, die wijle dat al gherust is van orloghen, om dat wij ghesocht hebben den Heere onser vaderen Godt, ende dat hi ons vrede ghegheuen heeft, rontsomme, Hierom hebben sij ghetimmert ende daer en was gheen letsel int timmeren, **8** Ende Asa hadde in sijn heyr die scilden ende spiessen droeghen van Iuda drij hondert duysent, ende van Benjamin scilddraghers, ende boochscutters twee hondert ende tachtentich duysent, alle dese waren seer stercke mannen, **9** Ende teghen hen is wtcomen Zara die Moriaen met sijn heyr, thienmael hondert duysent, ende drij hondert waghenen, ende hy is ghecomen tot Maresa, **10** maer Asa is hem teghen ghetrocken, ende hy heeft sijn heyr in orden ghestelt int dal Sephathe, welck is by Maresa, **11** Ende hy heeft den Heere Godt aengheroepen ende gheseyt. Heere bi v en is gheen onderscetyl tsij oft ghy door luttel volcks helpt oft door vele. Helpt ons Heere onse Godt, want in v ende in uwen naem betrouwuen hebbende comen wy teghen dese menichte, Heere ghy sijt ons Godt, en laet gheenen mensch teghen v die ouerhant hebben,

12 Hierom heeft die Heere die Morianen vervaert gemaect voor Asa ende Iuda, ende die Morianen sijn gheuloden, **13** Ende Asa heeftse veruolcht ende tvolck dat met hem was tot Gerara toe, ende die Morianen sijn gheuallen totten laetsten man toe, want sy sijn vernield door den Heere diese versloech ende doort strijden van sijnen heyr Hierom hebben si veel roofs wech ghedraghen, **14** Ende sij hebben alle die steden gheslagen rontsomme Gerara, Want eenen groten grouwel hadden hen allen omvanghen, Ende sij hebben die steden beroft, ende grooten roof wech ghedraghen, **15** Ende ooc hebben sij ghebroken die scaepscoyen, ende hebben een ontellijke menichte van scapen ende kermels ghenomen ende sij sijn weder comen in Ierusalem,

15 ENde Azarias die sone van Obed (doen die gheest Gods in hem comen was) **2** is wtghegaen Asa te ghemoete, ende hy heeft hem gheseyt. Hoort mi Asa ende gheheel Iuda ende Benjamin Die Heere is met v om dat ghy met hem gheweest hebt, Eest dat ghy hem suet, soo suldi hem vinden, Maer eest dat ghy hem verlaet, soo sal hy v verlaten, **3** Maer daer sullen veel daghen in Israel ouerlijden sonder den warachtigen Godt, ende sonder priester leeraer ende sonder wet, **4** Ende als sij in hem benautheden sullen wederom comen sijn tot den Heere den Godt van Israel, ende hem soeken sullen, soo sullen sij hem vinden, **5** In dien tijde en salt gheenen vrede wesen den ingaende ende den wtgaende, maer veruaertheden van allen sijden, in alle die bewoonders der landen, **6** Want deen volck sal teghen dander volc strijden, ende stadt teghen stadt, Want die Heere salse verbaest maken met alder benautheden, **7** Hierom versterct v, ende en laet v handen niet slap worden, want v werck sal loon heb-ben. **8** Dwelck als Asa gehoort hadde te weten die woorden ende propheetie van Azarias Obeds sone den propheet, soo is hy versterct, ende hy heeft die afgoden wech ghenomen van alle dlant van Iuda ende Benjamin, ende van die steden die hy ghwonnen hadde des geberchten van Ephraim, ende hy heeft ghewijt den outaer des Heeren die daer was voor dat poortael des Heeren, **9** Ende hy heeft verghadert gheheel Iudam ende Benjamin, ende die wtlanders met hem van Ephraim ende Manasse, ende van Simeon want daer wasser veel tot hem gheuloden van Israel siende dat die Heere sijn Godt met hem was. **10** Ende als sij te Ierusalem comen waren in die derde maent, int vijfthienste iaer des conincrijcs van Asa **11** soo hebben sij den Heere gheoffert op dien dach van den bueten ende rouuen welc sij mede ghebracht hadden, seuen hondert ossen, ende seuen duysent rammen, **12** Ende hi is incomen nae die ghewoonte om tverbont te verstercken, dat sij den Heere haerder vaderen Godt soeken souden met hen gheheel herte, ende met hen gheheel ziele, **13** Maer eest datter iemant (seyde hy) niet en soect den Heere den Godt van Israel die sterue vanden minsten tot den meesten, vanden man totter vrouwen, **14** Ende sij hebben den Heere ghesworen met luyder stemmen met iolijt, ende met gheclanc der trompetten ende met ghelyut der basoenen, **15** alle die in Iuda waren met een veruloeckinghe, want met allen hen herte hebben sij hem ghesocht, ende gheuonden ende die Heere heeft hen ruste ghegeuen al rontsomme,

16 Ende oock Maacham die moeder van Asa den coninck heeft hi van die groote heerscappie afghesedt, want si int bosch ghemaect hadde een beelt van priapus dwelc hy al ghebroken heeft, ende in stukken briselende heeft hy dat verbrant aan die beke Cedron, **17** Maer die hoochden sijn in Israel bleuen, Maer therte van Asa was volmaect alle sijn daghen, **18** Ende die dinghen die sijn vader belooft hadde, heeft hy oock ghedraghen in des Heeren huys, siluer ende gout, ende verscayden huysraet van vaten, **19** Maer ten was gheen orloghe tot dat dertichste iaer des conincs Asa.

16 MAer int sessendertichste iaer sijns rijcs, soo is Baasa die coninck van Israhel opcomen in Iudam, ende hy omleyde Rama met eenen muer, datter niemant en soude vrijlicj moghen wtgaen oft ingaan wt dat ryc van Asa, **2** Maer Asa heeft voorts ghehaelt siluer ende gout wt die tresoren van dat huys des Heeren, ende van des conincs scatten, ende hi heuet ghesonden tot Benadad den coninck van Sirien die te Damascus woondde, segghende. **3** Daer is een verbont tusschen v ende my, Oock soo hebben mijnen vader ende v vader eendrachticheyt ghehad, Daerom heb ick v siluer ende gout ghesonden, dat ghy brekende verbont dat ghy hebt met Baasa den coninck van Israel hem doet van my gaen, **4** Als Benadad dit beuonden hadde, soo heeft hy die princen van sijnen heyren ghesonden tot die steden van Israel, die welcke hebben gheslaghen Ahion ende Dan, ende Abelmaim ende alle die bemuerde steden van Nephiali, **5** Dwelck als Baasa ghehoort heeft, soo heeft hy afghelaten van te timmeren Rama, ende hy heeft sijn werck laten staen, **6** Maer Asa die coninck heeft tot hem ghenoemt gheheel Iudam, ende sij hebben ghehaelt die steenen van Rama ende die houten welck Baasa berey hadde totter timmeringhen, ende hy heeft daer mede ghetimmert Gabaa ende Maspha, **7** In dien tijde is ghecomen Hanani een propheet tot Asa den coninck van Iuda, ende heeft hem gheseyt. Om dat ghy betrouwen hebt ghehad in den coninck van Sirien, ende niet inden Heere uwen Godt, daerom is theyr des conincs van Sirien wt uwer hant ontgaen, **8** En waren die Morianen ende Libianen niet veel meerder in ghetale in waghenen ende rosvolck, ende in een seer groote menichte bouen maten, die welcke (doen ghi inden Heere ghelooftet) hy in v handen gheleuert heeft? **9** Want die ooghen des Heeren aenscouwen gheheel aertrjc ende sij gheuen stercheut den ghene die met volmaecter herten in hem gheloouen, Daerom hebdii dwaesselijck ghedaen, ende hierom sullen van desen tijt voortaen teghen v orloghen opstaen, **10** Ende Asa gram wesende teghen den siender, heeft hem doen setten in die banden, want hy was daerom seer verbolghen, ende hy heefter seer veel vanden volcke op dien tijt ghedoodt. **11** Maer die wercken van Asa dierste ende die leste, sijn ghescreven int boeck der coninghen van Iuda ende Israel, **12** Ende Asa heeft sieck gheweest int neghendertichste iaer sijns rijcs door seer groote pijne der voeten ende oock in sijn siecheyt en heeft hy den Heere niet ghesocht, maer hy heeft meer betrouwen ghehad in der medecijnen conste, **13** Ende hy is ontslapen met sijnen vaderen, ende ghestoruen int eenenveertichste iaer sijns rijcks, **14** Ende sij hebben hem begrauen in sijn graf dat hy voor sij seluen ghegrauen hadde in Dauids stadt, Ende sij hebben hem gheleydt op sijn

bedde vol specerien ende olien der ghemeynder vrouwen die welcke waren ghemaect nae die conste der apotekers, ende sij hebben die op hem verbrant met grooter eerlijcheyt.

17 ENDE losaphat sijn sone heeft voor hem gheregneert, ende hy is machtich geworden teghen Israel, **2** Ende hy heeft ghetalen der orloochs mannen ghestelt in alle die steden van Iuda, die met mueren omleyt waren, Ende hy bescicte garnisoen int lant van Iuda ende in alle die steden van Ephraim die Asa sijn vader inghenomen hadde, **3** Ende die Heere heeft met losaphat gheweest om dat hy ghewandelt heeft in Dauids sijns vaders ierste weghen, Ende hi en heeft niet ghehoopt in Baalim, **4** maer in sijns vaders Godt, ende hy heeft voort ghegaen in sijn gheboden, ende niet nae die sonden van Israel, **5** Ende die Heere heeft dat rycck versterct in sijn handen, ende gheheel Iuda heeft losaphat ghiften ghegeheuen, ende hi heeft ontelijcke groote rijcdommen ghehad ende veel glorie, **6** Ende doen sijn herte cloecheyt ghenoemt hadde om des Heeren weghen, soo heeft hy oock die hoochden ende bosschen van Iuda wech ghenoemt, **7** Maer int derde iaer sijns rijcs heeft hy van sijnen princen ghesonden Benhail ende Obdiam ende Zachariam ende Nathanael, ende Michram, dat si leeren souden in die steden van Iuda, **8** ende met hen die Leuiten, Semeiam, ende Nathaniam, ende Zabadiam, Azael oock, ende Semiramoth, ende Ionathan, Adoniam ooc, ende Thobiam, ende Thobadoniam Leuiten, ende met hen Elisama ende Ioram priesters, **9** Ende sij leerden tvolck in Iuda hebbende den boeck van des Heeren wet, ende sij ghinghen om tot alle die steden van Iuda ende leerden tvolc, **10** Hier om is die vreese des Heeren ghecomen, op alle die rijcken der lande die rontsomme Iuda waren, ende sij en dorsten teghen losaphat niet strijden, **11** Maer die Philistinen brachten losaphat ooc ghiften ende eenen tol van siluer, Ende die Arabischen brachten vee van rammen seuen duysent ende seuen hondert, ende alsoo veel bocken, **12** Hierom is losaphat ghewassen ende hy is groot geworden tot grooter hoocheyt, ende hi heeft in Iuda ghetimmert huysen ghelyck torren, ende bemuerde steden, **13** Ende hi heeft groote wercken ghemaect in die steden van Iuda, ende strijtbaer mannen ende vrome mannen waren in Iherusalem, **14** waer af dit ghetal is by een yeghelycs huysen ende familien, in Iuda was die prince des heyrs Ethnas die hoofman, ende met hem seer vrome mannen drij hondert duysent, **15** Ende nae desen was Iohannan een prince ende met hem twee hondert ende tachtentich duysent, **16** Nae dien oock Amasias die sone Zechri den Heere gheheylicht, ende met hem twee hondert duysent stercker mannen, **17** Desen volchde die seer vrome ten strijden Eliada, ende met hem twee hondert duysent mannen die boghen ende scilden droeghen, **18** Nae desen was oock Iozabad, ende met hem hondert ende tachtentich duysent lichter orloochs mannen, **19** Dese waren al tot des conincs hant wtghenomen die andere die hy ghestelt hadde in die bemuerde steden in gheheel Iuda.

18 ALdus was losaphat seer ryc ende vermaert ende hy is by swagherscap vereenicht met Achab, **2** Ende hy is nae sommige iaren tot hem neder ghegaen in Samarien, tot wiens coemste heeft Achab gheslaghen seer veel rammen

ende rinderen voor hem ende voor tvolc dat met hem comen
was, ende hi bracht hem daer toe met woorden dat hy
optrekken soude in Ramoth-galaad, **3** Ende Achab die
coninc van Israel heeft gheseyt tot losaphat den coninc van
Iuda. Coemt met my in Ramoth-galaad, Den welcken hi heeft
gheantwoort. Ghelijc ic, alsoo sijdi ghy, ghelijc v volck soo
is mijn volck, ende wij sullen met v wesen inden strijt, **4**
Ende losaphat seyde tot den coninc van Israel. Neemt nv
raet (dat bidde ick v) een dat woort des Heeren, **5** Hierom
heeft die coninc van Israel vergadert vier hondert mannen
vanden propheten, ende hy heeft tot hen gheseyt. Moeten
wy in Ramoth-galaad gaen om te orloghen, oft rusten?
Ende sij seyden. Reyst opwaerts ende Godt salse in des
conincs hant leueren, **6** Ende losaphat heeft gheseyt. En
is hier niet een propheet des Heeren dat wijt van hem ooc
mochten vragnen? **7** Ende die coninc van Israhel seyde
tot losaphat. Daer is een man vanden welcken wij des
Heeren wille vragnen moghen, Maer ick hate hem, want hy
en propheeteert my gheen goet, maer quaet tot allen tijden,
Ende tis Micheas die sone van Iemla Ende losaphat heeft
gheseyt. Coninc en spreect in al sulcker voeghen niet, **8**
Hierom heeft die coninc van Israel gheroepen een vanden
ghesneden camerlinghen ende tot hem gheseyt. Roeft
haestelijc Micheam den sone van Iemla, **9** Ende die coninc
van Israel, ende losaphat die coninc van Iuda saten beyde in
haar coninclijske stoelen ghecleedt met coninclijsk cieraet,
ende sij saten op die plaatse by die poorte van Samarien,
ende alle die propheten propheeteerten voor hen, **10** Maer
Sedechias die sone van Chanaana maecte sij seluen yseren
hornen ende seyde. Dit seyt die Heere. Hier mede suldi
Sirien opworpen, tot dat ghijse verdoruen hebt, **11** Ende alle
die propheten propheeteerten desghelycs ende seyden. Trect
opwaerts in Ramoth-galaad, ende ghy sult voorspoedich sijn,
ende die Heere sal die in des conincs hant leueren, **12** Ende
die bode die ghegaen was om Micheam te roepen heeft
tot hem gheseyt. Siet die woorden van alle die propheten
vercondighen den coninc met eenen mont goede dinghen,
Hierom bidde ick v dat woort niet verscayden en sij van
hen ende dat ghy oock spreect dat gheluckich is, **13** Totten
welcken Micheas heeft gheantwoort. Soo warachtelijc als
die Heere leeft al wat mijn God my segghen sal dat sal ic
spreken, **14** Aldus is hy totten coninc comen, Totten welcken
die coninc seyde. Michea moeten wij gaen in Ramoth-galaad
om te strijden, oft rusten? Den welcken hi gheantwoort heeft.
Gaet opwaerts want tsal al voorspoedelijc gheschieden, ende
die vianden sullen in v handen gheleuert worden, **15** Ende
die coninc heeft gheseyt, noch eenwerf ende anderwerf
besweer ick v dat ghy my niet en segghet anders dan dat
warachtich is inden naem des Heeren, **16** Ende hi seyde
Ick heb ghesien gheheel Israel verstroyt op die bergen,
ghelijc scapen sonder herder, Ende die Heere seyde. Dese
en hebben gheen heeren, Een ieghelijc ghae wederom in
sijn huys met vreden, **17** Ende die coninc van Israel seyde
tot losaphat. En heb ict v niet gheseyt dat my dese niet goets
en soude propheten, maer tghene dat quaet is? **18** Ende
Micheas seyde. Daerom hoort die stemme des Heeren, Ick
heb den Heere sien sitten in sijnen heerlijcken throon, ende
alle theyr des hemels by hem staende ter rechter ende ter
slincker sijden, **19** Ende die Heere heeft gheseyt. Wie sal
bedrieghen Achab den coninc van Israel dat hy op trecke
ende valle in Ramoth-galaad? Ende doen die een seyde met
deser manieren, ende een ander, met een ander, **20** soo
is daer eenen gheest voorts comen, ende heeft ghestaen
voor den Heere ende gheseyt. Ick sal hem bedrieghen. Tot
welcken seyde die Heere. Waer mede (seyt hy) suldi hem
bedrieghen? **21** Ende hy antwoerde. Ick sal wtgaen ende
wesen eenen logenachtigen gheest inden mont van alle
sijnen propheten, Ende die Heere heeft gheseyt. Ghy sult
hem bedrieghen, ende die ouerhant crighen, gaet wt, ende
doet alsoo, **22** Hier om siet die Heere heeft nv den gheest der
loghenen ghegheuen inden mont van allen uwen propheten,
ende die Heere heeft van v quade dinghen ghesproken,
23 Ende Sedechias die sone van Chanaana ghinck toe
ende sloech Micheam aen sijn wanghen, ende seyde, Door
welcken wech is den gheest Godts van my ouerghegaen
om v te spreken? **24** Ende Micheas heeft gheseyt. Ghy sult
dat selue sien op dien dach, als ghy sult ghegaen sijn van
deen camer in dander om verborghen te worden. **25** Maer
die coninc van Israel heeft gheboden segghende. Neemt
Micheam ende leydt hem tot Amon den prince vander stadt,
ende tot loas Amalechs sone, **26** Ende ghy sult segghen. Dit
seyt die coninc. Doet desen inden kerker, ende geef hem
een weynich broots ende een luttel waters tot dat ic weder
come met vreden, **27** Ende Micheas heeft gheseyt. Eest
dat ghy weder coemt met vreden soo en heeft die Heere
door my niet ghesproken, Ende hy heeft gheseyt. Hoort alle
ghy volcken. **28** Aldus soo sijn opghetrocken die coninc
van Israel ende losaphat die coninc van Iuda tot Ramoth-
galaad, **29** Ende die coninc van Israel heeft tot losaphat
gheseyt. Ick sal mijn habijt veranderen, ende also sal ick ten
strijde gaen, Maer ghy doet v cleederen aen, Ende als die
coninc van Israhel sijn habijt verandert hadde, soo is hy
inden strijt ghocomen, **30** Maer die coninc van Sirien hadde
den capeteynen van sijnen rosvolck gheboden segghende.
En vecht niet teghen den minsten oft teghen den meesten
dan alleen teghen den coninc van Israel, **31** Hierom doen
die princen des rosvolcks ghesien hadden losaphat, so
hebben sij gheseyt. Dits die coninc van Israhel, Ende sij
hebben hem omringheit strijdende, Maer hy riep totten Heere,
ende hy heeft hem gheholpen, ende hy heeft die van hem
ghekeert, **32** Want doen die princen des rosvolcks saghen
dat hy die coninc van israhel niet en was, soo hebben sij hem
ghelaten, **33** Maer het ghebuerde datter een vanden volcke
eenen pijl schoot int onseker, ende raecte den coninc van
Israel tusschen sijnen hals ende scouderen, ende hi seyde
tot sijnen wagheman. Keert v hant omme, ende voert mi
wtien heyre, want ic ben ghewont, **34** Ende den strijt nam
eynde op dien dach, Maer die coninc van Israel stont in
sijnen waghen teghen die Siriers totten auont toe, ende hy is
ghestoruen als die sonne onderghinck.

19 Ende losaphat die coninc van Iuda is wederom
ghekeert in sijn huys vredelijc in Ierusalem, **2** Den
welcken is te ghemoet ghocomen Iehu die sone Hanani een
siender, ende heeft tot hem gheseyt. Den ongoddelijcke
doet ghy hulpe, ende met den ghenen die den Heere haten
maect ghi vrintscap, ende daerom haddi voorwaer den torn

des Heeren verdient, **3** Maer daer sijn goede wercken in v gheuonden, om dat ghy die bosschen wten lande van Iuda wech ghenomen hebt, ende hebt v herte bereydt, dat ghy den Heere uwer vaderen Godt soeken soudt. **4** Aldus heeft losaphat ghewoont in Ierusalem, ende hy is wederom wtghegaen totten volcke van Bersabee aen gheberchte van Ephraim, ende hi heeftse wederom gheroepen totten Heere haerder vaderen Godt, **5** Ende hy heeft ghestelt rechters des lants in alle die besloten steden van Iuda, door alle plaetsen besonder **6** ende ghebiedende den rechters heeft hi gheseyt. Siet wat ghy doet, want ghy en bedient gheen officie des menschen maer des Heeren, ende so wat ghi ordeelt dat sal wederom op v comen, **7** Die vrees des Heeren laet met v sijn, ende doet alle dinghen met naersticheyt, want by onsen Heere God en is gheen boosheydt, noch wtnemen der persoonen, noch begheerlijcheyt der ghiften, **8** In Ierusalem heeft losaphat ooc Israel, dat sij des Heeren recht ende sake ordeelen souden den bewoonders van die, **9** ende hy heeft hen bevolen segghende. Alsoo suldy doen in die vrees des Heeren ghetrouwelijck, ende met volmaecter herten **10** Alle saken van uwen broeders die tot v comen sullen die in hen steden woonen tusschen maescap ende maescap, soo waer dat twist is vander wet, van tghebodt vanden ceremonien, ende vanden rechtverdich makinghen toont hen dat, dat sij teghen den Heere niet en sondighen, ende dat die gramscap niet en come op v, ende op v broeders, Want alsoo doende en suldi niet sondighen, **11** Ende Amarias v priester ende bisscop sal douserende wesen in die dinghen die Gode aengaen, Maer Zabadias Ismaels sone die een hooftman is int huys van Iuda, die sal op die wercken sijn die tot des conincks dienst behooren, ende ghy hebt tot meesters die Leuiten in v teghewoordicheyt. Versterct v, ende doet naerstelyck, ende die Heere sal met v liedien wesen int goede.

dat ons eenighe quade dinghen oueruallen, tsij het swaert des ordeels, die pestilencie, ende den hongher, so sullen naem aengheroepen is, ende wy sullen tot v roopen in onse tribulatien, ende ghy sullet verhooren ende salich maken. **10** Hierom nv siet die kinderen van Ammon ende Moab totten tgheberchte van Seir (door die welcke ghy niet en hebt toeghelaten dat Israhel ghaen soude, doen sij wt Egipeten quamen maer hebben van hen afgheweken, ende en hebben hen niet doot gheslaghen) **11** die doen nv contrarie, ende si arbeden om ons te verdrijven wt der besittinghen die ghy ons gheleuert hebt, **12** Onse Godt en sult ghy hen daerom niet ordeelen? In ons en is voorwaer so grooten stercheyt niet, dat wij deser menichen souden moghen wederstaen, die ons ouerualt, Maer als wi niet en weten wat wij doen moeten, dan en hebben wi anders niet meer dan alleen dat wij ons oogen stieren tot v, **13** Ende gheheel Iuda stont voor den Heere met haren cleynen kinderen ende huyfrouwen, ende met haren sonen, **14** Ende daer was lahazel die sone Zacharie des soons Banaie des soons lehiel, des soons Mathanien Leuijt van Asaphs kinderen, opden welcken is worden den gheest Gods int midden der scaren, **15** ende hy heeft gheseyt. Hoort toe alle ghy van Iuda, ende die in Ierusalem woont, ende ghy coninck losaphat. Dit seyt die Heere v liedien. En wilt niet vreesen, noch en vervaert v niet voor dese menichte, want ten is uwen strijd niet, maer Godts strijd, **16** Morghen suldy nederwaerts trekken teghen hen, Want sij sullen opcomen door den hellenden berch, ghenoemt Cis, ende ghy sulte vinden int hoogste vander beken welck is teghen ouer die woestijne Ieruel, **17** Ghy en sullet niet sijn die strijden sult, maer alleenlic staat betrouwelijc ende ghy sult des Heeren hulpe op v sien, o Iuda, ende Ierusalem en wilt niet vreesen noch en weest niet veruaert, morghen suldi teghen hen wt trekken ende die Heere sal met v liedien wesen, **18** Hierom sijn losaphat ende Iuda ende alle die bewoonders van Ierusalem, nederghueallen plat ter aerden voor den Heere ende hebben hem aenghebeden, **19** Maer die Leuiten van Caaths sonen ende van die kinderen van Core hebben den Heere den Godt van Israhel ghelouet met grooter stemmen hooch opwaerts. **20** Ende als sij des morghens opghestaen waren, soo sijn sij wtghegaen door die woestijne Thecua, ende als sij voorts gheryest waren, soo heeft losaphat int midden van henlieden staende gheseydt. Hoort my ghy mannen van Iuda, ende alle die inwoonders van Ierusalem, ghelooft inden Heere uwen Godt, ende ghy sult vrij sonder vreese wesen, ghelooft sijnen propheten ende alle dinghen sullen voorspoedelijc vergaan, **21** Ende hy heeft den volcke raet ghegheuen, Ende hy heeft des Heeren sanghers ghestelt dat sij hem louen souden by hen scaren, ende dat sij voor theyr gaen souden ende met ghelycker stemmen segghen. Belijdt den Heere want inder ewicheyt is sijn bermherticheyt, **22** Ende doen sij begonsten die louen te singhen, so heeft die Heere hen laghen teghen hen seluen ghekeert, te weten der kinderen van Ammon ende Moab ende van tgheberchte van Seir, die welcke wtghegaen waren dat sij tseghen Iudam strijden souden, ende sij sijn gheslaghen gheweest, **23** Want die kinderen van Ammon ende Moab sijn opghestaen teghen die

20 NAE desen sijn vergadert die kinderen van Moab, ende die kinderen van Ammon, ende met hen vanden Ammoniten tot losaphat om teghen hem te strijden, **2** Ende die boden sijn ghecomen ende hebbent losaphat te kennen gheheuen segghende. Een groote menichte coemt teghen v van die plaetsen die ouer die zee sijn, ende van Sirien, ende siet sij sijn in Asason-thamar welck is Engaddi, **3** Ende losaphat van vreesen verscrift sijnde heeft hem heel gheheuen om den Heere te bidden, ende hy heeft een vasten doen wtroepen in gheheel Iuda, **4** Ende ludas is vergadert om den Heere te bidden, Oock quamen sij alle wt haren steden om den Heere te verbidden, **5** Ende doen losaphat ghestaaen was int midden der vergaderingen van ludas, ende Ierusalem in des Heeren huys in dat nieuwe voorhof, **6** soo heeft ghy gheseyt. Heere onser vaderen Godt, ghy sijt Godt inden hemel, ende ghy hebt heerscappie ouer alle die conincrijcken der Heydenen, in uwe hant is stercheyt ende machticheyt, ende niemand en mach v wederstaen, **7** En hebt ghi onse Godt niet doot gheslaghen alle die bewoonders van desen lande voor v volck Israel, ende die ghegheuen Abrahams ws vrints sade inder ewicheyt? **8** Ende sij hebben daer in ghewoont ende daer in ghetimmert een heylige woninghe voor uwen naem segghende. **9** Eest

bewoonders van Seirs gheberchte dat sij die dooden ende te
niet doen souden ende doen sij dat metten wercken volbracht
hadden, soo sijn sij oock teghen malcanderen ghekeert, ende
sijn van malcanders wonden gheuallen, **24** Maer doen luda
comen was aen die speluncke welck ter woestynenwaerts
siet, heeft hy ghesien van verre alle dat lantscap breedt
ouer, vol doode lichamen, ende datter niemant ouer bleuen
en was die de doot hadde moghen ontgaen. **25** Hierom is
losaphat ende alle tvolc met hem comen om der dooden roof
af te trekken, ende sij hebben onder die doode lichamen
vonden verscyden huysraet, cleederen oock ende seer
costelijcke vaten, ende sij hebbent gherooft also dat sijt al
niet draghen en mochten, noch oock binnen drij daghen
den roof wech draghen, om die grootheyt des roofs, **26**
Maer opden vierden dach sijn si vergadert in die valleye der
benedictien, Want om dat sij daer den Heere ghebedijnt
hadden, so hebben sij die plaepte ghehaemt die valleye der
benedictien, tot opden teghenwoordighen dach, **27** Ende die
mannen van luda ende die inwoonders van Ierusalem, ende
losaphat voor hem, sijn wederom ghekeert in Ierusalem met
grooter blijscappen, om dat die Heere hen blijscap hadde
ghegheue van haren vianden, **28** Ende sij sijn in Ierusalem
ghegaen met psalterien ende herpen ende trompetten in des
Heeren huys, **29** Ende den grouwel des Heeren viel op alle
iaren out, doen hy begonste te regneren ende vijfentwintich
iaren heft hi ghegheue in Ierusalem, ende sijns moeders
naem was Azuba die dochter van Selahi, **30** Ende hy heeft
in Aza sijns vaders wech ghewandelt, ende hy en is daer af
niet ghewenken, doende tghene dat behaechlijck was voor
den Heere, **33** Maer nochtans en heeft die hoochden
niet wech genomen, ende het volck en hadde noch sijn
herte niet ghescikt tot den Heere haerder vaderen Godt, **34**
Maer datter meer is van losaphats werken van dierst ende
die laetste, dats ghescreuen in die woorden van lehu des
soons Hanani, die welcke hy ghesteldt heeft in die boecken
der coninghen van Israhel, **35** Nae desen heeft losaphat
die coninc van luda vrintscap ghemact met Ochozia den
coninc van Israel wiens werken seer ongoddelyk waren,
36 Ende hy heeft mede deelachtich geweest dat hy scepen
maecte die te Tharsis varen souden, ende sij hebben een
vloe scepen ghemact in Asiongaber, **37** Ende Eliezer
Dodaus sone van Maresa heeft ghepropheerte tot losaphat
segghende. Om dat ghy een verbont ghehadt hebt met
Ochozia, daerom heeft die Heere uwe wercken gheslaghen,
ende die scepen sijn ghebroken, ende sij en mochten niet
varen tot Tharsis.

21 ENde losaphat is ontslapen met sijnen vaderen ende
hy is begrauen met hen in Dauids stadt, ende loram
sijn sone heeft voor hem gheregneert, **2** Die welcke heeft
ghehadt broeders losaphats sonen Azariam, ende lahiel, ende
Zachariam, ende Azariam, ende Michael, ende Saphatiam,
alle dese waren losaphats des conincs van luda sonen, **3**
Ende hen vader heeft hen ghegheue veel gauen van gout

ende siluer, ende renten, met seer vaste steden in luda, maar
het rijck heeft hy loram ouer ghegheue om dat hy dierste
geboren was, **4** Ende loram is opghestaen op sijns vaders
conincrijck, ende doen hy sij seluen vast ghemaect hadde,
soo heeft hy alle sijn broeders ghedoot metten sweenre,
ende sommighe vanden princen van Israel, **5** Tweendertich
iaren out was loram doen hi begonste te regneren ende acht
iaren heeft hy in Ierusalem gheregneert, **6** Ende hy heeft
ghewandelt in die weghen der coninghen van Israel, ghelyck
Achabs huys ghehaedt, want Achabs dochter was sijn
huysvrouwe, ende hy heeft quaet ghehaen in des Heeren
aenschijn **7** Ende die Heere en heeft het huys van Dauid niet
willen te niet doen, om tverbont dat hy met hem ghemaeckt
hadde, ende om dat hy gheloeft hadde, dat hy hem een licht
gheue soude, ende sijnen sonen tot allen tijden, **8** In dien
daghen hebben die van Edom wederspannich gheweest
dat sij onder ludam niet sijn en souden, ende sij hebben
hen seluen eenen coninc ghemaect, **9** Ende doen loram
met sijnen princen ouergetrocken was ende met alle sijnen
rosvolck dat met hem was, soo is hi des nachts opghestaen
ende heeft die Edomiten gheslaghen, die hem omringt hadde
ende alle die hoofdtuyden van haren rosvolck, **10** Maer
nochtans hebben die Edumiten wederspannich gheweest dat
sij onder luda niet sijn en souden, tot op desen dach toe, In
dien tijden is Lobna ooc afgheseyden dat sie onder sijn
hant niet sijn en souden, Want hy hadde verlaten den Heere
sijns vaders Godt, **11** daer toe heeft hy oock hoochden
ghettimmert in die steden van luda, ende heeft die van
Ierusalem doen oncuyescheyt bedrijuen ende ludam doen
ouer treden. **12** Maer hem werde eenen brief ghebracht van
Helias den propheet daer in ghescreuen was, Dit seyt die
Heere Dauids ws vaders God. Om dat ghy niet ghewandelt en
hebt in losaphats ws vaders weghen, ende in die weghen van
Asa den coninc van luda, **13** maer ghewandelt hebt door
den wech der coninghen van Israel, ende hebt ludam doen
oncuyescheyt bedrijuen, ende die inwoonders van Ierusalem,
volghende die oncuyescheyt des huys van Achab, ende daer
bouen hebdi v broeders, ws vaders huys die beter waren
dan ghy, ghedoodt, **14** Siet die Heere sal v met een groote
plaghe sialen met uwen volcke, ende met uwen sonen ende
huysvrouwen, ende alle uwe substancie, **15** ende ghy sult
met een die alder quaetste siekte ws buycs siec sijn tot
dat v inghewant allinxkens wtcomen sal telcken daghe. **16**
Hierom heeft die Heere teghen loram verwect den gheest der
Philistijnen ende der Arabischen die by die Morianen woonen,
17 ende sij sijn opcomen int lant van luda, ende sy hebben
dat verdoruen, ende sij hebben gherooft alle die substancie
die in des conincs huys gheuonden is, ende daer bouen oock
sijn sonen ende sijn huysvrouwen, ende hem en bleef anders
geheen sone dan loachaz die dalder ioncste was, **18** Ende
bouen alle dese dinghen heeft hem die Heere gheslaghen
met een ongheneselijcke siekte des buycs, **19** Ende als die
daghen deen nae dander quamen, ende der tijden verloop
voortghinck, soo is volbracht den omloop van twee iaren,
ende aldus door een langhe verrottinghe verteert also dat hy
oock sijn inghewant van onder wtwerp is hy beroft tsamen
van der siechten ende van dleuen, Ende hy is ghestoruen
van een seer quade siekte, ende tvolck en heeft hem gheen

wtuaert ghedaen nae die maniere des verbrandens ghelyc sij
sijnen ouders ghedaen hadden, **20** Tweendertich iaren out
was hy doen begonste te regneneren, ende acht iaren heeft hy
in Ierusalem gheregneert, Ende hy heeft ghewandelt niet
rechtelick, ende sij hebben hem begrauen in Dauids stadt,
Maer nochtans nietinder coninghen begrauenisse.

22 ENde die inwoonders van Ierusalem hebben Ochoziam
sijnen ioncsten sone voor hem coninck ghemact,
want alle die outste van gheboorten die voor hem waren,
hadden die rouwers der Arabischer doot gheslaghen die den
heyreleger oueruielen, Ende Ochozias lorams des conincs
van Iuda sone heeft gheregneert, **2** Tweenveertich iaren
out was Ochozias doen hy begonste te regneneren, ende een
iaer heeft hy geregneert in Ierusalem ende sijns moeders
naem was Athalia die dochter van Amri, **3** Ende hy is oock in
ghegaen door die weghen van Achabs huys, want sijn moeder
stierde hem dat hy ongoddelick doen soude, **4** Hierom heeft
hy quaet ghedaen in daensicht des Heeren ghelyc Achabs
huys, want sij hebben sijn raetslieden gheweest nae sijns
vaders doot, te sjijnder verderffenissen, **5** Ende hi heeft nae
haren raden ghewandelt, Ende hy is ghereyst met loram
Achabs des conincs van Israels sone ten strijde teghen Azael
den coninc van Sirien te Ramoth-galaad, ende die Siriers
hebben loram gewont **6** Die welcke is wederom gekeert om
ghenesen te worden in Iezrael, want hy hadde veel wonderen
ontfanghen inden voorseyden strijt, Daerom is Ochozias
die sone van loram die coninck van Iuda afcomen, om te
besoecken loram Achabs sone in Iezrael sieck sjijnde **7**
Want het was Gods wille teghen Ochoziam dat hi tot loram
comen soude, ende als hy comen was, ende wt gaen soude
met hem teghen lehu den sone van Namsi, den welcken die
Heere ghesalift hadde om dat hy Achabs huys te niet doen
soude, **8** Hierom doen lehu Achabs huys omwierp, soo heeft
hy die pricen van Iuda gheuonden ende die sonen van
Ochozias broeders die hem dienden, ende hy heeft die doot
gheslaghen, **9** Ende den seluen Ochoziam soeckende heeft
hy gheuanghen gheborgen wesende in Samarien, Ende als
hi tot hem bracht was, soo heeft hy hem ghedoot, ende sij
hebben hem begrauen, om dat hy losaphats sone was, die
den Heere gesocht hadde wt alle sijn herte, Ende daer en
was voorts gheen hope meer datter iemant van Ochozias
gheslachte regneneren soude, **10** Want Athalia sijn moeder
siende dat haer sone doot was is opghestaen ende heeft alle
dat conincklyck gheslachte van lorams huys ghedoodt, **11**
Maer losabeth des conincs dochter heeft ghonenomen losas
Ochozias sone, ende sij heeft hem ontstolen wt dat midden
van des conincs sonen, doen sij ghedoot worden, ende sij
heeft hem gheborghen met sjijnder voester in die camer der
beddekens, Ende losabeth die hem gheborghen hadde was
lorams des conincs dochter, loiada des ouerste priesters
huysvrouwe die suster van Ochozias, ende daerom en heeft
Athalia hem niet ghedoot, **12** Aldus heeft hy met henlieden
verborghen gheweest in des Heeren huys ses iaren in die
welcke Athalia ouer dlanct gheregneert heeft.

23 MAer int seuenste iaer loiada versterct sjijnde, heeft
ghonenomen die honderste mannen, te weten Azarium
Ierohams sone, ende Ismael lohanans sone, Azarium oock

Obeds sone, ende Maasiam Adaias sone, ende Elisaphat
den sone van Zechri, ende hy heeft met hemlieden een
verbont ghemact **2** Die welcke gaende al rontsomme
Iuda hebben vergaderd die Leuiten wt alle die steden van
Iuda ende die pricen der familien van Israel, ende sij sijn
ghecomem in Ierusalem, **3** Hierom heeft alle die menichte
een verbont ghemact in den huyse Gods, metten conincs
Ende loiada heeft tot henlieden gheseyt. Siet des conincks
sone sal regneneren ghelyc die Heere ghesproken heeft ouer
Dauids sonen, **4** Daerom dit is dwoort dat ghy doen sult. **5**
Dat derde deel van v lieden die ter sabbath feesten coemt,
vanden priesteren ende Leuiten ende doorwachters, sal in
die poorte wesen, ende het derden deel aen des conincks
huys, Ende dat derde deel aen die poorte welc ghenoemt
wort des fundaments, Maer alle dander ghemeyn volck laet
wesen in die voorhouen van des Heeren huys, **6** Ende
niemant anders en laet gaen in des Heeren huys, dan die
priesters ende die daer dienen vanden Leuiten, die laet
alleen ingaan, want sij sijn gheheylicht, ende alle dander
ghemeyn volck laet bewaren des Heeren wake, **7** Maer
die Leuiten laet den coninck omringhen hebbende elck hen
wapenen (ende eest datter iemant anders inden tempel
coemt laet dien dooden) ende laet hen sijn metten coninck
als hi ingaan ende wtgaen sal. **8** Aldus soo hebben die
Leuiten ende gheheel Iuda ghedaen nae alle dat hen loiada
die ouerste priester gheboden hadde, Ende sij hebben
elck ghenomen die mannen die onder hen waren, ende sij
quamen by die ordinancie vanden sabbath metten ghenen
die den sabbath voldaen hadden, ende wtghegaen waren,
Want loiada die ouerste priester en hadde die scaren niet
laten gaen, die welcke deen nae dander pleghen tot elcker
weken veruolghens te comen, **9** Ende loiada die priester
heeft den hondert mannen die spissens ghegheuen ende die
grote scilden ende targien des conincs Dauid die welcke hy
gheheylicht hadde in des Heeren huys, **10** Ende hy heeft
ghest alle tvolk der gheender die steecswerdeien hielen
aen die rechte sijde des tempels, tot aen die slincke sijde des
tempels voor den outaer ende den tempel, rontsomme den
coninck, **11** Ende sij hebben des conincs sone wtgebracht
ende hebben een croonement op sijn hooft ghestelt, ende
dat ghetuyghenis, ende sij hebben in sijn hant ghegheuen
die wet te houden, ende sij hebben hem coninck ghemact,
Ende loiada die ouerste priester heeft hem ghesalift ende
sijn sonen, ende si hebben hem goet ghewenscht ende
gheseyt. Die coninck leue. **12** Dwelcke als Athalia ghehoort
hadde te weten die stemme der gheender die liepen ende
loofden den coninck, soo is sij totten volcke gheghaen inden
tempel des Heeren, **13** Ende doen sij ghesien hadde den
coninck staende opden graet in den inganck, ende die
pricen ende scharen omrent hem ende alle tvolk des lants
bliscap makende, ende met trompetten ghelyc makende,
ende met instrumenten van versceyden manieren tsamen
spelende, ende die stem-me der gheender die loofden, soo
heeft sij haer cleederen ghescoort ende gheseyt. Verraderie
verraderie, **14** Ende loiada die ouerste priester is wtghegaen
tot die hondert mannen ende pricen des heyrs ende heeft
hen gheseyt. Leydtse wt dat beuanck des tempels ende
laetse buyten metten swaerde ghedoodt worden, Ende die

priester heeft gheboden datmense niet dooden en soude die kiste draghen souden voor den coninc door der Leuften in des Heeren huys, **15** Ende sij hebben hen handen aen handen (want sij saghen daer veel ghelts) so ghinc des haren hals ghesteken, ende doen sij comen was in die poorte conincs scrijver in, ende dien douserste priester ghestelt der peerden van des conincks huys, soo hebben sij haer hadde, ende si storten het ghelyt wt datter in die kiste was, daer ghedoot. **16** Ende loiada heeft een verbont ghemaect Maer die kiste droeghen sij weder op haer plaatse, Ende tusschen hem ende tgheheel volc ende den coninck, dat alsoo deden sij van daghe te daghe, ende daer is ontelijken sij souden wesen des Heeren volc. **17** Hierom is alle tvolck veel ghelts vergadert, **12** het welcke die coninck ende loiada ghegaen in Baals huys, ende sij hebben dat verdoruen hebben ghegheuen den ghenen die ouer die werken van ende sijn outaren ende staende beeldten hebben sij tsamen des Heeren huys waren, Ende die huerden daer mede ghebroken, Ende Mathan Baals priester hebben sij doopt steenhouwers, ende constighe ambacht luyden van allen gheslaghen voor die outaren, **18** Ende loiada heeft ouersten werken, dat sij het huys des Heeren souden vermaaken, ghestelt in des Heeren huys, onder der priesteren ende ende oock smeden van ysere ende metael, op dat mocht Leuften handen die welcke Dauid bedeyldt heeft in des onderset worden tghene dat begonste to vallen, **13** Ende Heeren huys, dat sij den Heere souden heelbrantofferanden die daer wrachten hebben naerstelijc ghedaen, ende die offeren, ghelyck dat ghescreuen is in Moyses wet, met ghescoortheyder mueren worden toeghemaect door hen blijscap ende liedekens na Dauids ordinancie, **19** Ende handen, ende sij hebben des Heeren huys opgericht, in hy heeft ooc doorwaerders ghestelt in die poorten van sijnen iersten staet, ende sij hebben dat doen vast staen, **14** des Heeren huys, dat daer niemant incomen en soude die Ende doen sij alle die werken voldaen hadden, so hebben onsuyuer waer door eenich dinck, **20** Ende hy heeft die si voor den coninc ende loiada ghebracht het ander deel des honderste mannen ende die alder vroemste mannen met hem ghelts datter ouerde, daer af dat ghemaect sijn des tempels ghenomen, ende die princen des volcs, ende alle tghemeyn volcks des lants, ende sij hebben den coninck doen afcomen ghereedscappes ten dienste, tot die heel brantofferanden, van des Heeren huys, ende gaen door dmidden van der scalen oock ende andere gouden ende silueren vaten, ende lants is seer blije gheweest, ende die stadt heeft gherust, daer worden gheoffert heelbrantofferanden in des Heeren Maer Athalia is metten swaerde verslaghen. huys, ewelijck in allen die daghen van loiada. **15** Ende loiada is out gheworden vol daghen sijnde ende hy is ghestoruen doen hy hondert ende dertich iaren out was, **16** ende sij hebben hem in Dauids stadt begrauen met die coningen, om dat hy wel ghedaen hadde met Israel ende met sijnen huyse, **17** Ende nae dat loiada ghestoruen was, soo sijn die princen van Iuda inghegaen ende hebben den coninck aenghebeden, die welcke versmeet sijnde door haren dienst heeft hen gheulcht, **18** Ende sij hebben verlaten den tempel van den Heere haerder vaderen Godt, ende hebben den bosschen ende ghesneden beelden ghedient, ende gramscap is ghecomen teghen Iudam ende Ierusalem om dese sonde, **19** Ende hy sandt tot hen propheten dat sij totten Heere wederkeeren souden, die welcke hen betuyghende sij niet en wilden hooren, **20** Hierom soo heeft Gods gheest aenghedaen Zachariam loiadas sone den priester, ende hy stont int aenschijn des volcs ende seyde tot hen. Dit seyt die Heere Godt. Waerom ouertreedt ghy des Heeren ghebodt dwelc v niet baten en sal, ende hebt den Heere verlaten dat hy v verlaten soude? **21** Die welcke vergadert sijnde teghen hem hebben steenen gheworpen nae des conincs ghebodt int voorhof van des Heeren huys, **22** Ende loas die coninc en heeft niet ghedachttich gheweest der bermherticheyt die loiada diens vader met hem ghedaen hadde, maer hy heeft sijnen sone ghedoodt, Die welcke (doen hy sterf) seyde. Die Heere moet aensien ende versoecken. **23** Ende alst een iael verloopen was, soo is teghen hem opgehecomen dat heyr van Sirien, ende tis comen in Iudam ende Ierusalem, ende heeft dootgheslaghen alle die princen des volcks, ende alle den roof hebben sij den coninck ghesonden in Damasco, **24** Ende certeyn doen daer een cleyn ghetal der Siriers comen was, soo heeft die Heere in hen handen gheleueert een ontelijcke menichte, om dat sij verlaten hadden den Heere haerder vaderen Godt, ende in loas hebben sij oock versmaedelijcke ordeelen ghedaen, **25** Ende wech treckende hebben

24 SEuen iaren out was loas doen hy begonste te regneren, ende veertich iaren heeft hi ghergegneert in Ierusalem, sijns moeders naem was Sebia van Bersabee, **2** Ende hy heeft ghedaen dat goet was voor den Heere alle die daghen van loiada den priester, **3** Ende loiada nam hem twee huysvrouwen waer af dat hy ghevonden heeft sonen ende dochteren, **4** Hier nae soo heuet loas belieft datmen des Heeren huys soude vermaaken, **5** Ende hy heeft vergadert die priesteren ende Leuften, ende tot hen gheseyt. Gaet wt tot die steden van Iuda ende vergadert van gheheel Israel ghelyt tot die veruallinghen van ons Gods tempel te vermaaken tallen iaren, ende doet dat haerstelijc, Maer die Leuften hebben dat met cleynder naersticheyt ghedaen, **6** Ende die coninck heeft loiadam den prince gheroepen ende tot hem gheseyt. Waerom en hebdi niet besorgt dat ghy die Leuften soudt bedwinghen om van Iuda ende Ierusalem in te halen het ghelyt, dwelc ghestelt is van Moyses des Heeren dienaer, dat gheheel Israel dat inbrengen soude int tabelnakel des ghetuyghenis? **7** Want die alder ongoddelycste Athalia ende haer sonen hebben dat huys Gods verdoruen, ende met alle den dinghen die in des Heeren tempel gheheylycht waren, hebben sij Baaluns tempel verciert, **8** Hierom heeft die coninck beuolen, ende sij hebben een kiste ghemaect, ende die ghestelt by des Heeren poorte van buyten, **9** Ende het is openbaer vercondicht in Iuda ende Ierusalem dat een ieghelyc den Heere den prijs brenghen souden den welcken Moyses des Heeren dienaer ghestelt hadde ouer gheheel Israel in die woestijne, **10** Ende alle die princen hebben hen verblijft, ende alle tvolc, ende sij sijn inghegaen ende hebbent inghebracht, ende gheworpen in des Heeren kiste, also dat die vol werde, **11** Ende alst tijt was dat sij

sij hem ghelaten in groote siecten, Ende sijn knechten sijn in drij steden van Iuda, van Samarien af tot Bethothon toe, teghen hem opgestaan, ter wraken van tbloet des soons ende doen sij drij duysent menschen verslaghen hadden, loiaide des priesters, ende sij hebben hem ghedoodt op sijn so hebbent sij eenen grooten roof wech ghenomen. **14** beddeken ende hy is ghestoruen, ende sij hebben hem Maer nae dat Amasias die Ydumiter verslaghen hadde ende begrauen in Dauids stadt, Maer niet in der coninghen grauen, die goden van Seir met ghebracht hadde, soo heeft hy die **26** Ende hem hebben laghen gheleyt Zabad Semaaths der voor hem seluen tot goden ghestelt, ende hy aenbadt die, Amanitscher vrouwen sone, ende Iozabad Semariths der ende dien ontstac hi rucwerck, **15** Waerom die Heere gram Moabitscher vrouwen sone, **27** Maer sijn sonen ende die sijnde teghen Amasiam heeft tot hem ghesonden eenen somme des ghelts die onder hem vergadert was, ende dat propheet die hem segghen soude. Waerom hebdi die goden vermaken vanden huyse Gods, sijn neerstelijc ghescreuen aenbeden die hen volck niet verlost en hebben wt v hant? **16** int boeck der coninghen, ende Amasias sijn sone heeft voor Ende doen hy dese woorden sprack soo artwoerde hy dien. hem gheregneert.

25 VYfentwintich iaren out was Amasias doen hy begonste te regnener, ende neghenentwintich iaren heeft hy gheregneert in Ierusalem Sijns moeders naem was Ioiadan van Ierusalem, **2** Ende hy heeft goet ghedaen in des Heeren aensicht, maer nochtans niet met volcomender herten. **3** Ende als hy sach dat tconincryck hem vast gheworden was, so heeft hy die keel afghesteken die knechten die den coninc sijnen vader ghedoot hadden, **4** Maer hen kinderen en heeft hy niet ghedoodt, gelijc daer ghescreuen is int boeck van Moyses wet, daer die Heere gheboden heeft seggende. Die vaders en sullen voor hen kinderen niet ghedoodt worden, noch oock die kinderen voor hen vaders, maer een ieghelijc sal om sijnder sonden wille steruen. **5** Hierom heeft Amasias Iudam vergadert, ende hy heeftse ghestelt by die familien hooftlyden ouer duysent, ende honderd mannen in gheheel Iuda ende Benjamin, ende hy heeftse ghetelt van twintich iaren opwaerts, ende hy heeft gheuonden dertich duysent ionghelinghen die ten strije wt trekken souden ende hielen spiesen ende scilden, **6** Ende hy heeft met loon ghehuert van Israel honderd duysent vromer mannen, om honderd talenten siluers, **7** Maer een man Gods is tot hem ghecomen ende heeft gheseyt. O coninc en laet dat heyr van Israel met v niet wtgaen, want die Heere en is met Israel niet, ende met alle die kinderen van Ephraim, **8** Maer eest sake dat ghy meynt dat die orlogen gheleghen sijn in die macht des heyrs, soo sal Godt maken dat ghy sult verwonnen worden van den vianden, Want het is in Gods macht te helpen, ende ter vluchten te keeren, **9** Ende Amasias heeft gheseyt tot den man Gods. Wat sal dan gheschieden vanden honderd talenten siluers die ick den orloochs mannen van Israel ghegeuen hebbe? Ende die man Gods heeft hem gheantwoort. Die Heere heeft wel waer af hy v noch meer dan dese gheuen mach. **10** Hierom heeft Amasias ghescheyden theyr dat tot hem comen was van Ephraim, om dat wederom keeren soude in sijn plaets, Maer die teghen Iudam swaerlijc ghestoort sijn wederom ghegaen in hen lantschap, **11** Maer Amasias heeft met betrouwen sijn volck wtgeleyt, ende is wech ghetrocken tot die valleye der soutgroeuen, **12** ende heeft die kinderen van Seir gheslaghen then duysent, Ende die ander thien duysent mannen hebben die kinderen van Iuda gheuanghen, ende hebbense gheleydt tot op die steyghe hoochde van eender steenrootsen, ende sij hebbense afgeworpen van bouen nederwaerts die welcke altesamen gheborsten sijn, **13** Maer dat heyr dwelck Amasias wederom ghesonden hadde dat met hem niet gaen en soude ten strije, heeft hem ghesprayt in drij steden van Iuda, van Samarien af tot Bethothon toe, teghen hem opgestaan, ter wraken van tbloet des soons ende doen sij drij duysent menschen verslaghen hadden, so hebbent sij eenen grooten roof wech ghenomen. **14** Maer nae dat Amasias die Ydumiter verslaghen hadde ende die goden van Seir met ghebracht hadde, soo heeft hy die voor hem seluen tot goden ghestelt, ende hy aenbadt die, ende dien ontstac hi rucwerck, **15** Waerom die Heere gram sijnde teghen Amasiam heeft tot hem ghesonden eenen propheet die hem segghen soude. Waerom hebdi die goden aenbeden die hen volck niet verlost en hebben wt v hant? **16** Ende doen hy dese woorden sprack soo artwoerde hy dien. Sijdi des conincs raetsheere? Sijt stille op dat ick v niet en doode, Ende die propheet wech gaende. Ick weet wel (seyt hy) dat Godt ghedacht heeft v doot te slaen, om dat ghy dit quaet ghedaen hebt, ende daer bouen en hebdi oock niet willen doen nae mijnen raet. **17** Hierom Amasias die coninc van Iuda hebbende eenen seer quaden raet ghenomen heeft ghesonden tot loas den sone van loachaz Iehus sone den coninc van Israel, segghende. Coemt laet ons malcanderen sien, **18** Ende hi sandt die boden wederom segghende. Die wilden distel die in Libano is heeft tot den cederboom van Libano ghesonden segghende. Gheeft v dochter mijnen sone tot een huysvrouwe, ende siet die beesten die int bosch van Libano waren sijn voorby ghegaen ende hebben den distel struyk vertreden, **19** Ghy hebt geseyt. Ick heb Edom gheslagen, ende daerom wort v herte verhauen tot houerdien, sitd in v huys, waerom verwecti tquaet teghen v seluen, dat ghy vallen soudt ende Iudas met v? **20** Maer Amasias en wilde niet hooren, om dat des Heeren wille was dat hy gheleuerd soude worden inder vianden handen om die goden van Edom **21** Daerom soo is loas die coninc van Israel opcomen, ende sij hebben malcanderen haer aensichten ghehoont, Maer Amasias die coninc van Iuda was te Bethsames lude, **22** Ende Iudas is gheuallen voor Israel, ende is gheuloden in sijn tabernakelen, **23** Maer Amasiam den coninc van Iuda den sone van loas loachaz sone, heeft loas die coninc van Israel gheuanghen te Bethsames ende heeft hem ghebracht in Ierusalem, ende heeft der stad mueren ghebroken van Ephraims poorte tot aen die hoepoorte toe, vier honderd cubitus lanc, **24** Ende alle tgout ende siluer ende alle die vaten die hi gheuonden hadde in Gods huys, ende bi Obededom ende ooc in die scatten van des conincs huys, ende ooc die kinderen der borghen heeft hy wederom gheuoert in Samarien. **25** Ende Amasias loas sone die coninc van Iuda heeft gheleefte, nae dat ghestoruen is loas loachaz sone die coninc van Israel vijftien iaren, **26** Datter meer is van Amasias woorden der ierster ende der laetster is ghescreuen int boeck der coninghen van Iuda ende Israel, **27** Ende nae dat hy vanden Heere ghesceyden was, soo hebben sij hem laghen gheleyt in Ierusalem, Ende doen hi gheuloden was in Lachis, soo hebben sij ghesonden ende hem daer ghedoot, **28** Ende sij hebben hem wederbracht op paerden ende begrauen met sijnen vaderen in Dauids stadt.

26 ENde alle twolc van Iuda heeft sijnen sone Oziam van sesthien iaren coninc ghemaeect voor Amasias sijnen vader, **2** Hy heeft Ailath opgetimmert ende heeft die wederom gebracht tot Iudas heerlijcheyt, nae dat die coninc

ontslapen was met sijnen vaderen. **3** Sesthen iaren out was Ozias doen hi begonste te regneren ende tweenvijftich iaren heeft hy in Ierusalem geregneert sijns moeders naem was lechelia van Ierusalem, **4** Ende hy heeft ghedaen dat recht was in des Heeren ooghen, Nae alle die dinghen die Amasias sijn vader ghedaen hadde, **5** Ende hi heeft den Heere naerstellig ghesocht in die daghen van Zacharias die een verstaender ende siender Godts was, ende doen hi den Heere socht, so vorderde hy hem in alle dinghen. **6** Ten laetsten is hy wtgetrocken ende heeft ghestreden teghen die Philistijnen, ende hy heeft ghebroken den muer van Geth, ende den muer van labnie, ende den muer van Azoten, ende hy heeft steden ghetimmert in Azoten, ende in Philistijm, **7** Ende die Heere heeft hem gheholpen teghen die Philistijnen, ende teghen die Arabers die daer woonden in Gurbaal, ende teghen die Ammoniten, **8** Ende die Ammoniten brachten Ozie ghiften by gewichte ende sijnen naem is vermaert tot den inganck van Egijpten toe, om die menichfuldige victorien, **9** Ende Ozias heeft torren in Ierusalem ghetimmert

op die hoeckoorte, ende op die dalpoorte ende op die ander poorten in die selue sijde des muers, ende hy heeft die sterck ghemaect, **10** Hy heeft oock torren in die woestijne ghetimmert, ende hy heeft seer veel cisternen ghegrauen, om dat hi veel cleyn vee hadde, so wel in die platte velden als in die grootheyt der woestijnen, hy heeft oock wijngaerden ende wijngaardeniers ghehad in die gheberchten ende opden Carmelus, want hy was een man hem becommerende met lantwinninge, **11** Ende theyr van sijnen strijdbaer mannen die ten strijde trocken was onder die hant van lehiel des scrijuers ende Maasie des leeraers, ende onder die hant van Hananie die van des conincs hooftmannen was, **12** Ende alle tghetal der prinden by haren familien der stercker mannen van twee duysent ende ses hondert, **13** ende onder hen gheheel heyr van drij hondert ende seuen duysent ende vijf hondert die bequaem waren ter orloghen, ende die voor den coninck teghen die vianden streden, **14** Ende Ozias heeft hen dat is den heelen heyre oock bereydt scilden ende spiessen, ende helmetten, ende pansieren, ende boghen, ende slingeren om steenen te werpen, **15** Ende hy heeft in Ierusalem ghemaect verscyeiden instrumenten die welcke hy stelde in die torren, ende in die hoecken vanden mueren, dat sij souden scieten pijlen ende groote steenen, Ende sijnen naem is verre wt ghebreyt om dat die Heere hem hielp, ende hem versterct hadde, **16** Maer doen hi versterct was, so is sijn herte verhauen tot sijnder verderffenissen, ende hy heeft den Heere sijnen Godt vergheten, ende hy is inden tempel des Heeren ghegaen, ende heeft willen ontsteken dat ruecwerck op den outaer van die welriekende offerande, **17** Ende ter stont nae hem incomende Azarias die priester ende met hem tachtentich priesters des Heeren, seer stercke mannen **18** hebben den coninc wederstaen, ende hebben gheseyt. Ten is v officie niet Ozia dat ghy den Heere ruecwerck ontsteken soudt. Maer dat hoort toe den priesters Aarons sonen, dien tot sulcken dienst gheheylijc sijn, Gaet wt die heylige plaetse, en versmaet dat niet, want ten sal v tot gheen glorie gherenkent worden vanden Heere Godt **19** Ende Ozias gram werdende ende houdende metter hant dat wieroovcat om dat ruecwerck te ontsteken, heeft

die priesters gedreycht, Ende ter stont is daer melaetscyeit gecomem in sijn voorhooft voor die priesters in des Heeren huys opden outaer van die welriekende offerande, **20** Ende doen hem Azarias die ouerste priester aensien hadde, ende alle die ander priesters, soo hebben sij die lazerie ghesien in sijn voorheeft, ende sij hebben hem haestelijck wtghestooten, Maer hi oock veruaert sijnde haeste hem om wt te ghaen, om dat hy ter stont gheuoelt hadde die plague des Heeren, **21** Hierom heeft Ozias die coninck melaetsch gheweest tot sijnen sterfdach toe, ende hy heeft ghewoen in een aghesceyden huys vol melaetscheden, waerom dat hy ghestooten was wt des Heeren huys, Maer loatham sijn sone regeerde des conincs huys ende hi ordeelde tvolck des lants, **22** Datter meer is van Ozias woorden der ierster ende der laetste, heeft ghescreuen Isaias Amos sone die propheet, **23** Ende Ozias is ontslapen met sijnen vaderen, ende sij hebben hem begrauen inden acker der conincklicher grauen, om dat hy melaetsch was, ende loatham sijn sone heeft voor hem ghegeregneert.

27 VYfentwintich iaren out was loatham doen hy begonste te regneren, ende sesthen iaren heeft hy gheregneert in Ierusalem, Sijns moeders naem was Ierusa Sadocs dochter, **2** Ende hy heeft ghedaen dat recht was voor den Heere, nae alle tghene dat Ozias sijn vader ghedaen hadde, wtghenomen dat hy in des Heeren tempel niet ghegaen en is, ende het volc misdede noch, **3** Hy heeft gtimert die hooge poorte van des Heeren huys, ende inden muer Ophel heeft hy veel ghetimmert, **4** Ooc heeft hi steden ghetimmert op tghaberchte van Iuda, ende in die bosschagien casteelen ende torren. **5** Hy heeft ghestreden teghen den coninc der kinderen van Ammon ende hij heeftse verwonnen, ende die kinderen van Ammon hebben hem ghegheuen in dien tijt honderd talenten siluers ende thien duysent chorus maten tarwe, ende alsoo veel chorus maten gherosten, Dit gauen hem die kinderen van Ammon int tweeste ende derde iaer, **6** Ende loatham is versterct, om dat hy sijn weghen recht ghemaect hadde voor den Heere sijnen Godt, **7** Maer dat andere van loathams woorden ende alle sijn strijden, ende wercken is ghescreuen int boeck der coninghen van Israel ende Iuda, **8** Vijfentwintich iaren out was hy doen hy begonste te regneren, ende sesthen iaren heeft hy in Ierusalem gheregneert, **9** Ende loatham is ontslapen met sijnen vaderen, ende sij hebben hem begrauen in Dauids stadt, ende Achaz sijn sone heeft gheregneert in sijn stede.

28 TWintich iaren out was Achaz doen hy begonste te regneren, ende sesthen iaren heeft hy gheregneert in Ierusalem, hy en heeft niet ghedaen dat recht was in des Heeren aensicht ghelyc David sijn vader, **2** Maer hy heeft ghwandelt in die weghen der coninghen van Israel, Daer bouen heeft hy Baalim oock staende beelden ghegoten, **3** Hy is die ghene die ruecwerck ghebrant heeft in die valleye Benennom, ende hy heeft sijn sonen gheheylijc doort vier nae die maniere der Heydenen, **4** Ende hi dede oock sacrificie, ende ontstack die welriekende offerande in die hoochden ende op die hoeuelen, ende onder alle boomien die dic gebladert waren, **5** Ende die Heere sijn God heeft hem gheleuert in die handen des conincs van

Sirien die welcke hem gheslaghen heeft, ende heeft eenen grooten roof ghenomen van sijn heerlijcheyt, ende dien ghebracht in Damasco, oock is hy gheleuert des conincs van Israels handen ende gheslaghen met een groote plaghe. **6** Ende Phacee die sone Romelie heefter van Iuda doot gheslaghen hondert ende twintich duysent op eenen dach alle orloochsche mannen om dat si den Heere haerder vaderen Godt verlaten hadde. **7** Opden seluen tijt heeft Zechri een machtich man van Ephraim verslaghen Maasiam des conincs sone ende Ezricam den prince sijns huys, ende Elcanam ooc den tweeden naest den coninc, **8** Ende die kinderen van Israel hebben gheuanghen van haren broeders twee dondert duysent vrouwen, knechtrens, ende ionghe hochterkens, ende eenen ontellijken grooten roof, ende sij hebben dien ghebracht in Samarien. **9** Op dien tijt was daer een propheet des Heeren ghenaemt Obed, die welcke teghen ghegaen sijnde den heyre comedie tot Samarien heeft geseyt. Siet die Heere uwer vaderen God gram sijnde teghen Iudam, heeft die in v handen geleuert, ende ghy hebtse wreedelijc gedooft also dat v wretheyt totten hemel toe raecte, **10** Daer en bouen wildi die kinderen van Iuda ende Ierusalem onder v bedwanc brenghen tot knechten ende dienstvrouwen, dwelc geensins van noode en is te doen, want ghy hebt hier door teghen den Heere uwen God misdaen, **11** Maer hoort mijnen raet, ende leyt die gheuanghenen wederom, die ghy van uwen broederen herwaerts ghebraht hebt, Want een groote gramscap des Heeren is v nakende, **12** Hierom hebben ghestaen die mannen vanden princer der kinderen van Ephraim Azarias die sone van Iohannan, Barachias die sone van Mosollamoth Ezechias Sellums sone, ende Amasias die sone van Hadali, teghen hen die wten strijdt quamen, **13** ende sij hebben hen gheseyt. Ghy en sult die gheuanghenen hier niet in breghen dat wij den Heere niet en sondighen Waerom wilde meer toe legghen tot onse sonden ende onse oude misdaden vermeerdeeren? Want tis voor waer een groote sonde, ende den torn van des Heeren rasende gramscap is nakende op Israel, **14** Ende die orlooschs mannen hebben den roof latein gaen, ende alle dat sij ghemomen hadden voor die princer ende voor die gheheel menichte, **15** Ende die mannen daer wij te voren af vermaect hebben, stonden, ende nemende die gheuanghenen, ende alle die naect waren, hebben sij ghecleedt vanden rouuen, ende als sij die ghecleedt ende ghescoeydt hadden, ende vermaect met spijse ende dranck, ende sij die ooc ghesalfit hadden om den arbeyt, ende hen besorgt hadden, Alle die niet wandelen en mochten ende cranc van lichaem waren hebben sij op lastdraghende beesten ghesedt, ende hebben die ghebracht te Iericho, der palmen stadt, tot haren broeders, ende sij sijn wederom ghekeert in Samarien. **16** In dien tijt soo heeft die coninc Achaz ghesonden aenden coninc van Assyrien begheerde helpe, **17** Ende die Edumiter sijn ghecomen ende hebbender veel van Iuda verslaghen, ende sij hebben eenen grooten roof ghenomen, **18** Die Philistinen sijn oock breedt wt ghespreyt door die effen velt steden, ende aenden suyden van Iuda, ende sij hebben inghenomen Bethsames, ende Aialon, ende Gaderoth, Socho ooc, ende Thamnan, ende Gamzo met sijnen dorpkens, ende sij hebben daer inne ghewoont, **19** Want die Heere hadde Iudam vernedert om Achaz den coninc van Iuda, om dat hy hem ghebloot hadde van helpe, ende dat hy den Heere versmaet hadde, **20** Ende hy heeft teghen hem ghebracht Telgath-phalnazar den coninc van Assyrien, die welcke hem ooc verdruckt heeft, ende sonder iemants wederstaen bedoruen, **21** Hierom Achaz hebbende berooft des Heeren huys ende der coninghen huys ende der princen, heeft den coninc van Assiriën ghiffen ghegeheuen, ende nochtans en heeft dat hem niet gheholpen, **22** Daer en bouen soo heeft hy ten tijde van sijnder benautheyt die versmaetheyt vermeerdert teghen den Heere, Die selue coninc Achaz **23** heeft door sij seluen ghedoot slachofferanden ende gheoffert den goden van Damasco, die hem gheslaghen hadde, ende heeft gheseyt. Die goden der coninghen van Sirien helpen hemieden die welcke ic versoenen sal met slachofferanden, ende sij sullen met my sijn, daer die nochtans hem hadde ten valle gheweest ende gheheel Israel, **24** Hierom als Achaz alle die vaten van Godts huys gheroof hadde ende ghebroken, soo heeft hy ghesloten die doeren van Gods tempel, ende hi heeft voor hem outaren ghemaect in alle die hoecken van Ierusalem, **25** Ende oock in alle die steden van Iuda heeft hi outaren ghemaect om wierock te branden, ende hy heeft tot gramscap verwect den Heere sijnder vaderen Godt, **26** Maer het ander van sijnen woorden ende van alle sijnen werken der ierster ende der laetster sijn ghescreuen int boeck der coninghen van Iuda ende Israel **27** Ende Achaz is met sijnen vaderen ontslapen, ende sij hebben hem begrauen in die stadt Ierusalem, want sij en hebben hem niet ontfanghen in die grauen der coninghen van Israel, ende Ezechias sijn sone heeft voor hem gheregneert.

29 ENde Ezechias heeft begonst te regnener doen hy vijfentwintich iaren out was, ende neghementwintich iaren heeft hy gheregneert in Ierusalem, Sijns moeders naem was Abia een dochter Zacharie, **2** Ende hy heeft ghedaen dat behaaghelyck was voor des Heeren aensicht, nae alle dat Dauid sijn vader ghedaen hadde, **3** Opt selue iaer ende op dierste maent sijns conincrijcs heeft hy open ghedaen die doren van des Heeren huys, ende hy heeft die hermaect **4** Ende hy heeft priesters ende Leuten ghebracht ende die vergadert in die oost strate. **5** Ende hy heeft tot hen gheseyt. Hoort my ghy Leuten ende wert gheheylicht, reynicht dat huys des Heeren uwer vaderen Godt, ende doet wech alle onsuyuerheden van die heylige wooninghe, **6** Ons vaders hebben ghesondicht, ende sij hebben quaet ghedaen int aenscijnen vanden Heere onsen Godt hem verlatende, sij hebben haer aensichten afgekeert van des Heeren tabernakel, ende sij hebben den rugge ghekeert, **7** Sij hebben die doren ghesloten die int portael waren, ende sij hebben die luchters wtgeblust, ende den ruckoffer en hebben sij niet ghebrant, ende die heelbrantofferanden en hebben sij niet gheoffert in die heylige plaepte Gode van Israel, **8** Hierom is die rasende gramscap des Heeren verwect op Iudam ende Ierusalem, ende hy heeftse gheleuert tot een beroringhe, ende tot verderffenisse, ende tot een wijselinghe ghelyck ghy selue siet met uwen ooghen, **9** Siet onse vaders sijn gheualen metten swaerden, onse sonen ende onse dochteren ende huysvrouwen sijn gheuanghen wech gheleydt om dese groote boosheit, **10** Hierom so

belieuet my nv dat wij sullen een verbont maken met den des Heeren ghebodt door sijnder propheten hant, **26** Ende Heere den Godt van Israel, ende hy sal van ons keeren die die Leuiten stonden houdende Dauids orghelen, ende die rasende gramscap van sijnen torn, **11** Mijn kinderen en wilt priesters trompetten, **27** Ende Ezechias heeft gheboden niet onnacsaem sijn, V heeft die Heere vercoren dat ghy dat sij die brantofferanden offeren souden opden outaer, voor hem staen soudt ende hem dienen ende hem eeren, ende als men die brantofferande offerde, soo begosten ende dat ghy hem soude rueckoffer branden, **12** Aldus sie die louen te singhen den Heere, ende gheclanck te sijn opghestaen die Leuiten Mahath die sone van Amasai, maken metten trompetten, ende met verscyeiden orghelen ende loel Azarias sone, van Caaths sonen, Maer van Merari (die welcke Dauid die coninck te voren bereydt hadde) sonen Cis die sone van Abdi, ende Azarias lalaleels sone, tsamen ghelyut te maken, **28** Ende doen alle die scare Ende van Gersons sonen, loah die sone van Zemma, ende aenbadt, soo waren die sanghers, ende die de trompetten Eden die sone van Ioah, **13** Maer van Elizaphans sonen hielen in haren dienst, tot dat den heelen brantoffer volbracht Samri ende Iahiel, Ooc mede van Asaphs sonen Zacharias was, **29** Ende doen die offerande voleyndt was, soo is die ende Mathanias, **14** Ende ooc van Hemans sonen, Iahiel coninck nederghelycht, ende alle die met hem waren, ende Semei, Ende ooc van Idithuns sonen Semeias, ende Ende sj hebben aenghebeden, **30** Ende Ezechias ende Oziel, **15** Ende sij hebben verghadert hen broeders ende die princen hebben gheboden die Leuiten dat sij den sij sijn gheheylicht, ende inghegaen nae des conincs beuel Heere louen souden met Dauids ende Asaphs des sienders ende tghebodt des Heeren, dat sij Godts huys souden woorden, die welcke hebben hem gheloof met groter suyueren, **16** Die priesters ooc inden tempel des Heeren blijscap, ende met gheboochden knien hebben sij aenbeden, gaende om dient te heylighen, hebben wtghedraghen alle die **31** Maer Ezechias heeft oock dese woorden daer toe gheseyt. onreynicheden die sij vonden hadden int portael van des Ghy hebt v handen den Heere ghevult, Gaet toe ende Heeren huys, die welcke die Leuiten ghehaelt hebben ende offert die slachofferanden ende louen in des Heeren huys, wech ghedraghen buyten ouer die beke Cedron, **17** Ende sij Hierom heeft die gheheel menichte gheoffert slachofferanden begosten opden iersten dach der ierster maent te reynighen, ende louen ende heelbrantofferanden, met deuoter herten, ende opden achtsten dach der seluer maent sij sij ghegaen int portael van des Heeren tempel, ende hebben den tempel ghesuyuert acht daghen, ende opden sesthiensten dach der gheretscappen, ende ooc die tafel der voorlegghingen met alle haer gheretscappen, **18** Ende si sijn oock ghegaen tot Ezechiam den coninc, dat sij der brantofferanden vellen afbreken souden, waerom ende hebben hem geseyt. Wij hebben gheheylicht tgheheel huys des Heeren, ende den outaer des brantoffers ende sijn dat hen die Leuiten hen broeders gheholpen hebben, tot gheretscappen, ende ooc die tafel der voorlegghingen met alle haer gheretscappen, **19** Ende alle den huysraet des tempels, den welken die coninc Achas besmedt hadde in sijn dat twerk volbracht was, ende dat die ouerste priesters rijck, nae dat hy ouerghetreden was, ende siet alle dese maniere gheheylicht dan die priesters, **35** Aldus hebben dinghen sijn wt gheleydt voor des Heeren outaer. **20** Ende inghewants, der vreedofferen, ende die natte offeranden Ezechias die coninc des morghens vroech opstaende heeft heelbrantofferanden, ende den dienst van des Heeren huys vergaderd alle die pricesters der stadt, ende hy is in des Heeren is volbracht gheweest, **36** Ende Ezechias is blije gheweest huys opghegaen, **21** Ende si hebben tsamen gheoffert seuen ende alle tvolck om dat des Heeren dienst volbracht was, stieren ende seuen rammen, seuen lammeren ende seuen want seer onuersienlijc haddet belieft dat dit gescieden bocken voor die sonde, voort conincrij, voor die heylige soude.

30 ENde Ezechias heeft oock ghesonden tot gheheel Aarons sonen, dat sij die ten offer dooden souden op des Israel ende ludam, ende hy heeft brieuen ghescreuen Heeren outaer, **22** Hier om hebben si die stieren ghedoodt tot Ephraim ende Manassen, dat sij comen souden tot des ende tbloet hebben die priesters onfanghen, ende si hebben Heeren huys in Ierusalem, ende dat sij het Phase houden dat opden outaer ghestort, ende sij hebben ooc die rammen souden den Heere den Godt van Israhel, **2** Hierom als ten offer ghedoodt, ende tbloet van dien hebben si ooc opden den raet des conincks ende der pricesters ende alle der outaer ghestort, ende si hebben die lammeren ghedoot, vergaderingen van Ierusalem ghehouwen was, soo hebben ende tbloet opden outaer ghestort, **23** Ende sij hebben die sij ghesloten dat sij tphase houden souden in die tweede bocken voor die sonde ghebrocht voor den coninck, ende maent, **3** Want sij en waren tsamen niet comen dat te maken die gheheel menichte, ende sij hebben hen handen op die te sijnen tijde, want die priesters die ghenoech mochten sijn suyveringe van geheel Israel want voor geheel Israel hadde en waren niet gheheylicht, ende tvolck en was noch niet vergaderd in Ierusalem, **4** Ende dat woort behaechde den die coninck wel ende alle der menichten, **5** Ende sij hebben ghesloten dat sij boden senden souden in gheheel Israhel ghescreuen dat sij boden senden souden in gheheel Israhel van Bersabee tot Dan toe, dat sij comen souden ende houden Phase, den Heere den Godt van Israhel in Ierusalem, want vele en haddens niet ghedaen ghelyck dat in die wet beschreuen was. **6** Ende die loopers sijn ghereyst met Gad den siender, ende Nathan den propheet, Want het was

die brieuen wt des conincs ghebot ende sijnder princen in gheheel Israhel ende Iuda, nae tghene dat die coninck beulen hadde openbaerlijck, segghende. Kinderen van Israhel keert wederom tot den Heere den God van Abraham, ende Isaac, ende Israhel, ende hy sal wederkeeren tot die bleuelingen die des conincks van Assirien handen ontloeden sijn. **7** En wilt niet worden ghelyk v vaders, ende v broeders die afghegaan sijn vanden Heere haerder vaderen Godt, ende hy heeftse gheleuert ter verderffenissen ghelyc ghi selue siet. **8** En wilt v necken niet verharden ghelyc v vaderen, Gheeft v handen den Heere, ende coemt tot sijn heylige woonstede, die hy gheheylicht heeft under ewicheyt. Dient den Heere uwer vaderen Godt, ende den torn van sijnder rasender gramscap sal van v ghekeert worden. **9** Want eest sake dat ghy wederkeert tot den Heere, soo sullen v broeders ende kinderen bermherticheyt hebben voor hen heeren diese gheuanghen wech gheleydt hebben, ende sij sullen wederkeeren in dit lant, Want goedertieren ende ghenadich is die Heere v Godt, ende hy sal sijn aensicht van v lieden niet afkeeren, eest sake dat ghy wederkeert tot hem. **10** Hierom reysden die loopers raschelijck van steden te steden doert lant van Ephraim ende Manasse, tot Zabulon toe, die welcke hen bespotten ende bescimpten. **11** Maer nochtans sommighe mannen van Aser ende Manasse ende Zabulon volghende den raet, sijn ghecomen te Ierusalem. **12** Maer in Iuda is die hant des Heeren ghworden, dat hy hen een herte gheuen soude, dat sij doen souden (nae tghebot des conincs ende sijnder princen) dwoert des Heeren. **13** Ende in Ierusalem sijn veel volcken vergadert, dat sij souden houden dat hoochtijt der ongheheefder brooden, in die tweede maent. **14** Ende opstaende hebben sij verdoruen die outaren die in Ierusalem waren, ende alle daermen den afgoden ruck werck op onstack om worpende, hebben sij ghworpene in die beke Cedron. **15** Ende sij hebben het Phase ten offer ghedoodt opden veerthiensten dach der tweeder maent. Ende die Priesters ooc ende die Leuten ten laetsten gheheylicht sijnde hebben brantofferanden gheoffert in des Heeren huys. **16** Ende sij hebben in hen ordinacie ghestaen nae die ordinacie ende wet Moysi des mans Gods. Maer die Priesters ontfinghen tbloet datmen storten soude van der Leuten handen. **17** om datter een groote scare niet gheheylicht en was, ende daer om doodden die Leuten Phase, den ghenen die niet te tijde comen en waren om den Heere gheheylicht te worden. **18** Ende oock een groot deel des volcks van Ephraim, ende Manasse, ende Issachar, ende Zabulon dat niet gheheylicht en was, heeft het Phase geten niet na datter gescreuen is, ende Ezechias heeft voor hen ghebeden segghende. **19** Die goede Heere sal ghenadich wesen alle den ghenen, die met gheheelder herten versoeken den Heere haerder vaderen Godt, ende hy en salt hen niet wijten ter sonden, dat sij niet gheheylicht en sijn. **20** Den welcken heeft die Heere verhoort, ende hy is metten volcke te vreden gheweest. **21** Ende die kinderen van Israel die te Ierusalem gheonden waren, hebben ghehouden dat hoochtijt vanden ongheheefden brooden, seuen daghen lanck met grooter blijscappen, louende den Heere tot allen daghe. Ende die Leuten ende die Priesters metten musick instrumenten die tot hen officie dienden. **22** Ende Ezechias

heeft ghesproken tot dat herte van alle den Leuten die goede verstandicheyt hadde vanden Heere, ende sy hebben gheten die seuen daghen des hoochtiets doodende ten offer die slachofferanden der vredt offeren, ende louende den Heere haerder vaderen Godt. **23** Ende het heeft der gheheelder ghemeynten belief dat sij noch seuen ander daghen vieren souden, dwelck sij oock gheadaen hebben met groter blijscappen. **24** Ende Ezechias die coninck van Iuda hadde der menichten ghegeuen duysent verren, ende seuen duysent scapen, ende die princen hadden den volcke gheheuen duysent verren, ende thien duysent scapen. Hier om isser een groote menichte der priesters gheheylicht. **25** Ende alle die schare van Iuda, soe wel der Priesters ende der Leuten, als der gheheelder grooter menichten die van Israel comen was, ende oock der vreemdelingen wten lande van Israel, ende der geender die in Iuda woonden, is heel ouergoten gheweest met vrolycheyt. **26** Ende daer is een blijde hoochtijt gheweest in Ierusalem, sulck als van Salomons Dauids soens tijde noyt gheweest en was in die stadt. **27** Ende die Priesters ende Leuten sijn opghestaen ghebenedijende tvolck, ende hen stemme wort verhoort, ende hen gebedt is ghecomen tot in die heyleghe woonstede des hemels.

31 ENde als dese dinghen behoorlijcken gheadaen waren soe is gheheel Israel wtghegaen die gheuonden was in die steden van Iuda, ende sij hebben der afgoden beelden ghebroken, ende die boschkens afgehouwen, die hoochden omgheworpen, ende die outaren verdoruen niet alleen van gheheel Iuda ende Benjamin, maer oock van Ephraim ende Manasse, tot dat sij gheheel om hadden ghworpene. Ende alle die kinderen van Israel sijn wederom ghekeert in hen besittinghen ende steden. **2** Ende Ezechias heeft gestelt die priesterycke ende leuitelycke scaren by hen deylinghen, een iegelyck in sijnen eyghenen dienst, te weten soe wel der Priesters als der Leuten tot brantofferanden, ende vreetsamige offeranden, dat sij dienen souden ende belijden ende singhen in die poorten van des Heeren heyrscaren. **3** Ende des conincs deel was, dat van sijn eyghen substancie soude gheoffert worden die brantofferande des morghens alijt ende des auonts. Op die sabbathen oock ende nieuwe maenden, ende dander hoochtijden ghelyk daer ghescreuen is in Moyses wet. **4** Hy heeft ooc beulen den volcke dat te Ierusalem woonde, dat sij deelen gheuen souden den priesters ende Leuten op dat sij hen souden moghen verleghen tot die wet des Heeren. **5** Dwelck alst in die ooren der menichten oueral gheseyt worde, soe hebben die kinderen van Israel seer veerste gauen ghegeuen, van coren, wijn ende olie, van honich oock, ende van alle die dinghen welck die aerde voertbrengt hebben sij thinden gheoffert. **6** Ende daer toe die kinderen van Israel ende Iuda die in die steden van Iuda woonden, hebben gheoffert thienden van ossen ende scapen, ende thinde der heyleger dinghen, die sij gheloeft hadden den Heere haren Godt, ende alle dese dinghen brenghende hebben sij ghemact seer veel hoopen. **7** In die derde maent begosten sij die fundamenten vanden hoopen te legghen ende in die seuenste maent hebben sij die volmaect. **8** Ende doen Ezechias ende sijn princen binnen ghegaen waren soe hebben sy die hoopen

ghesien, ende sij hebben den Heere ghebenedijt ende den volcke van Israel. **9** Ende Ezechias heeft den Priesteren ende Leuten ghevraecht waer om dat die hoopen alsoe laghen. **10** Ende Azarias dierste Priester van Sadocs gheslachte heeft hem gheantwoert segghende. Sedert dat die ierste gauen hebben begonst gheoffert te worden in des Heeren huys, soe hebben wy gheten ende sijn versaet, ende daer is seer veel ouerbleuen, om dat die Heere sijn volck ghebenedijt heeft, ende dit is die oueruloedicheyt vanden bluelingen die ghy siet. **11** Hier om heeft Ezechias gheboden dat sij scueren souden bereyden in des Heeren huys. Dwelck als sij ghedaen hadden, **12** soe hebben sij daer in ghedraghen soe wel die ierste gauen als die thienden ende alle dat sij beloefdt hadden, getrouwelijck. Ende die ouerste van deser was Chonenias de Leuijt, ende Semei sijn tweede broeder, **13** naden welcken was Iahiel, ende Azazias ende Nahath, ende Azael ende Ierimoth, Iozabad oock ende Eiel ende lesinachias, ende Mahath, ende Banaias die ouersten onder Chonenias hant, ende Semeias sijns broeders, wt den beuele Ezechie des conincs ende Azarie des ouderste Priesters van den huyse Gods, tot den welcken alle dingen behoorden. **14** Maer core die sone van Iemna die Leuijt, ende doerwaerder der oosterscher poorten was ouerste van die dinghen die vrijwillichlijck den Heere ge-offert worden ende van den iersten gauen ende van den gheheylichden int heyligh der heyleghen. **15** Ende onder sijn besorghen waren Eden ende Beniamin, Iesue ende Semeias, Amarias oock ende Sechenias in die steden der priesteren, dat sij ghetrouwelijck haren broederen deelen deylen souden, den minsten ende den meesten, **16** wtghenomen die mans persoonen van drij iaren ende daer bouen allen den ghenen die in des Heeren tempel ghanghen, ende al wat van daghe te daghe dienende was inden dienst ende bewaringhen, **17** nae hen deylingen den priesteren by hen familien, ende den Leuten van twintichste ier ende daer bouen by hen ordinancien ende scaren, **18** ende der ghehelder menichten soe wel den huysvrouwen als haren kinderen meyskens ende knechtkens, worden ghetrouwelijck spijsen ghegeheuen van die dinghen die gheheylicht waren. **19** Ende oock van Aarons kinderen waren mannen ghestelt doer die ackeren ende voersteden van alle den steden besonder, die de deelen souden bedeylen, alle den mans persoonen vanden Priesteren ende Leuten. **20** Aldus heeft Ezechias ghedaen alle dese dinghen die wy gheseyt hebben in geheel Iuda, ende hy heeft ghedaen dat goet ende recht ende warachtich was voor den Heere sijnen Godt **21** in alle die eerbewisinghe des diensts van des Heeren huys, nae die wet ende ceremonien willende versoecken sijnen Heere met alle sijn herte, ende hy heuet ghedaen ende is voerspoedich gheweest.

32 NAE deser ende der ghelycker waerheit is ghecomen Sennacherib die coninc van Assyrien ende in Iuda ghecomen sijnde heeft hy die besloten steden omleydt willende die innemen. **2** Dwelck als Ezechias ghesien hadde te weten dat Sennacherib comen was, ende dat alle tghewelt der orloghen ghekeert worde teghen Ierusalem, **3** heeft hy met den princen ende vroemsten mannen raet ghenomen, dat sij souden verstoppen die hoofden der fonteynen die

buyten der stadt waren, ende als dat met een ordiancie van hen allen ghesloten was, **4** soe heeft hy vergadert een seer groote menichte, ende sij hebben verstoet alle die fonteynen ende die rijuiere die daer vloedde int midden des lants, segghende. Op dat die coninghen van Assyrien niet en comen ende vinden oueruloedicheyt der wateren. **5** Ende hy heeft ooc opghettimmert (doende cloeckeijck) alle den muer die veruallen was, ende hy heeft daer torren oppghemaect, ende van buyten noch eenen anderen muer, ende hy heeft Mello weder vermaect in Dauids stadt, ende hy heeft wapenen ende schilden ghemaect van alder hande manieren. **6** Ende hy heeft ghestelt capeteynen der vechtender mannen int heyr. Ende hy heeftse al te samen gheroepen in strate vander stadt poorten ende ghesproken tot hen herte segghende. **7** Doet manlijk ende weest vroom, en wilt niet vreesen, noch en ontsiet den coninc van Assyrien niet, ende alle die menichte die met hem is, want daer sijnder veel meer met ons dan met hem. **8** Want met hem is eenen vleeschelijcken arm, met ons is die Heere onse Godt die onse helper is, ende strijd voor ons. Ende tvolck is versterct met aldusdanighe woerden Ezechie des coninc van Iuda. **9** Als dese dinghen ghesciedt waren, soe heeft Sennacherib die coninc van Assyrien sijn knechten ghesonden in Ierusalem (Want met alle theyr omleydt hy Lachis) tot Ezechiam den coninc van Iuda, ende tot alle den volcke dat in die stadt was, segghende, **10** Dit seyt Sennacherib die coninc van Assyrien. Waer op betrouwun hebbende sijt ghy lieden beleghen in Ierusalem? **11** Bedriecht v Ezechias om dat hy v leueren soude ter doot met hongher ende dorst voer waer toe segghende dat die Heere v Godt v verlossen sal wt des conincs van Assyrien handt? **12** En is dit niet die selue Ezechias, die sijn hoochden omgheworpen heeft ende sijn outaren, ende heeft Iuda ende Ierusalem beulen seggide, Voer eenen outaer suldi aenbidden ende op dien suldie den rueck offer verbranden? **13** En weet ghy niet wat ick ghedaen hebbe ende mijn vaderen alle den volcken der aerdien? Hebben die goden der Heydenen ende alle der landen haer lantscap moghen verlossen wt mijn hant? **14** Wie issen van allen der heydenen goden die welcke mijn vaderen verdoruen hebben, die sijn volck heeft moghen verlossen wt mijn hant, dat v Godt v oock soude moghen verlossen van deser hant? **15** Daer om en ghedoocht niet dat v Ezechias bedrieghe noch en laet v met ydelen onderwijsen niet bedrieghen, noch en gheloofht hem niet. Want en heeft gheen Godt van allen den heydenen ende lantscappen sijn volck niet connen verlossen van mijnder hant, ende van mijnder vaderen hant, soe en sal voerts v Godt v liedien niet moghen verlossen van mijn handt. **16** Maer noch meer ander woerden hebben sijn knechten ghesproken teghen den Heere Godt, ende teghen Ezechiam sijnen dienaer, **17** oock heeft hy brieuen ghescreuen vol blasphemien teghen den Heere den Godt van Israel, ende hy heeft teghen hem ghesproken, Ghelyck die goden van die ander heydenen hen volck niet en hebben moghen verlossen van mijn hant, alsoe en sal Ezechias Godt sijn volck ooc niet moghen verlossen wt dese handt. **18** Daer en bouen heeft hy oock met een groot gheroep in loetscher talen teghen tvolck dat op die mueren van Ierusalen sadt al om gheroepen, om dat hy

hen veruaren soude, ende die stadt innemen. **19** Ende hy heeft teghen den Godt van Israel ghesproken als teghen die goden van die volcken der aerden, wercken van der menschen handen, **20** Hier om hebben Ezechias die coninck ende Isaias Amos sone die propheet ghebeden teghen dese blasphemie, ende sij hebben gheroepen totten hemel toe. **21** Ende die Heere heeft eenen Enghel ghesonden, die welcke heeft verslaghen alle die vrome ende strijbare mannen ende die pricen des conincs van Assyrien heyr. Ende hy is met scanden weder om ghekeert in sijn lant. Ende als hy in sijns Gods huys ghgaen was, soe hebben hem sijn sonen die wt sijnen lichaem comen waren doot gheslaghen metten swaerde. **22** Ende die Heere heeft Ezechiam behouden ende die inwoonders van Ierusalem van Sennacheribs des conincs van Assyrien hant, ende van die hant van allen anderen, ende hy heeft hem ruste ghegheuen al rontsomme. **23** Ende vele brachten oock slachofferanden ende sacrificien den Heere in Ierusalem ende ghitien Ezechie den coninck van Iuda die welcke na deser verheuen is voor alle die heydenen. **24** In dien daghen was Ezechias sieck totter doot toe, ende hy heeft den Heere ghebeden ende die heeft hem verhoort, ende hy heeft hem een teeken ghegheuen. **25** Maer hy en heeft niet weder ghegheuen nae die weldaden die hy ontfanghen hadde, want sijn herte is verhauen gheweest. Ende die gramscap is teghen hem ghworden ende teghen luda ende Ierusalem, **26** ende namaels is hy verootmoedicht, om dat sijn herte verhauen gheweest hadde, soe wel hy als die inwoonders van Ierusalem, ende daer om en is op hen die gramscap des Heeren niet comen, in die daghen van Ezechias. **27** Ende Ezechias heeft gheweest rijck, ende seer vermaert ende hy heeft voor sij seluen veel schatten vergadert van gout ende siluer ende costelijcke ghestiente, specieren ende wapenen van allen manieren, ende vaten van groten prijse. **28** Ende scathuyzen, van coren, wijn ende olie, ende cribben van alderhande lastdraghende beesteren, ende stallingen van cleyn vee, **29** ende ses steden heeft hy voor hem ghetimmert, want hy hadde van scapen ende lastdragender beesten ontellijke cudde, om dat hem die Heere bouen maten seer veel substancie ghegheuen hadde. **30** Hy is Ezechias die verstoet heeft die ouerste fonteyn der wateren Gihon, ende hy heeft die afgekeert beneden ten westen van Dauids stad, in alle sijn werken heeft hi voerspoedelick ghaedaen dat hy ghewilt heeft. **31** Maer nochtans in die ambassadure der pricen van Babilonien die tot hem ghesonden waren om dat sij vraghen souden van dat wonderlyck teeken dat op die aerde gheschiet was heeft hem Godt verlaten dat hy ghetempteert soude sijn, ende dat al bekent soude worden dat in sijn herte gheweest was. **32** Maer datter meer is van Ezechias woerden, ende van sijnder bermherticheden dat is ghescreuen int ghesichte Isaie Amos sone des propheetts, Ende Ezechias is ontslapen met sijnen vaderen, ende sij hebben hem begrauen in die grauen van Dauids sonen, ende gheheel luda ende alle die inwoonders van Ierusalem hebben sijn wtvaert eerlijck gehouden, ende Manasses sijn sone heeft voor hem ghergneert.

33 TWaelf iaren out was Manasses doen hy begonste te regnerende vijfenvijftich iaren heeft hy ghergneert in Ierusalem. **2** Ende hy heeft quaet ghaedaen voor den Heere, nae die afgrisjelijcheit der heydenen welck die Heere voor die kinderen van Israel te niet ghaedaen hadde. **3** Ende hy om ghekeert sijnde heeft weder op ghemact die hoochden welck Ezechias sijn vader af gheworpen hadde, ende hy heeft outaren op ghericht voor Baalim, ende boschkens ghaemact, ende hy heeft aenbeden alle dat heyr des hemels, ende dien eere bewesen. **4** Ende hy heeft oock outaren ghetimmert in des Heeren huys, daer die Heere af gheseyt hadde in Ierusalem sal mijnen naam sijn under ewicheyt. **5** Ende hy heeft die ghetimmert alle den heyre des hemels, in die twee voerhouen van des Heeren huys, **6** Ende hy heeft sijn sonen doen gaen doert vier int dal Benenom, hy hadde aenmerck op droomen, ende volchde die waerseggerie vtervoghelen sanck ende hy behielp hem met der toueraers consten, hy hadde by hem touuraers ende besweerde, ende veel quade wercken heeft hy ghaedaen voor den Heere, dat hy hem creyten soude. **7** Ende hy heeft oock ghesneden ende ghegoten beelden ghestelt in des Heeren huys, daer af dat die Heere ghesproken heeft tot Dauid ende tot Salomon sijnen sone, segghende, In die huys, ende in Ierusalem die ick vercoren hebbe wt alle die gheslachten van Israel, sal ick mijnen naam stellen in der ewicheyt. **8** Ende ick en sal Israels voet niet laten roeren vanden lande dwelck ick haren vaderen ghegheuen hebbe. By alsoe nochtans eest dat sij onthouden te doen tghene dat ick hen gheboden hebbe, ende alle die wet, ende ceremonien ende rechten doer die hant van Moyses. **9** Aldus heeft Manasses ludam verleyt, ende die inwoonders van Ierusalem dat sij quaet doen soudan, meer dan alle die heydenen welck die Heere verdoruen hadde van daenschijn der kinderen van Israel. **10** Ende die Heere heeft ghesproken tot hem ende tot sijnen volcke, ende sij en hebbens niet willen aenhooren. **11** Daer om heeft hy op hen ghebracht die Princen van dat cleyn vee, **12** Ende ses steden heeft hy voor hem ghetimmert, heyr des conincs van Assyrien, ende sij hebben Manasses want hy hadde van scapen ende lastdragender beesten gheuangen, ende hem met ketenen ende veteren ghebonden ontellijke cudde, om dat hem die Heere bouen maten seer hebben sij ghebracht in Babilonien. **13** Die welcke (nae dat veel substancie ghegheuen hadde) heeft ghebeden den Heere sijnen Godt, verstoet heeft die ouerste fonteyn der wateren Gihon, ende hy heeft penitencie ghaedaen grootelijck voer sijnder vaderen Godt, **14** Ende hy heeft hem seer ootmoedelijck ghebeden, ende naerstelijcken begheert, ende die heeft sijn ghebed verhoort, ende hem weder om ghebracht in Ierusalem, in sijn rijck, ende Manasses heeft bekent dat die Heere seluer Godt was. **15** Na desen heeft hy den muer ghetimmert buyten Dauids stadt, ten westen van Gihon in die valleye, vanden inganck der visschen poorte rontsomme tot Ophel toe, ende hy heeft dien muer seer hooghe ghemact, Ende hy heeft Princen des heyrs ghestelt in alle die besloten steden van Iuda. **16** Ende hy heeft die vreemde goden wech ghenomen ende dat afgods beelt wt des Heeren huys, ende die outaren ooc die hy ghemact hadde op den berch van des Heeren huys, ende in Ierusalem, ende hy heuet al buyten der stadt gheworpen. **17** Voerts soe heeft hy weder op ghemact des Heeren outaer, ende hy heeft daer op gheoffert slachofferanden ende vreedsamige offeranden ende lof offeranden, ende hy heeft lude gheboden dat sij den

Heere den Godt van Israel dienen souden. **17** Maer nochtans welcke sijn ghecomen tot Helciam den grooten Priester, ende dede tvoelck noch slachofferanden op die hoochden den van hem ghenomen hebbende tghelt datter ghebracht was Heere haren Godt. **18** Maer datter meer is van Manasses in sheeren huys ende dat die Leuiten, ende doerwaerders werken ende sijn ghebedt tot sijnen Godt, ende die woerden vergadert hadden van Manasse ende Ephraim, ende van alle oock der sienders die tot hem spraken inden naem des die ouerbleue van Israel, ende oock van gheheel Iuda Heeren des Gods van Israel, sijn begrepen in die woerden ende Beniamin, ende bewoonders van Ierusalem, **10** hebben der coninghen van Israel. **19** Ende sijn ghebedt oock ende sij dat in die handen gheleuerd der geender die ouer die sijn verhooringhe, ende alle sijn sonden ende versmaetheyt, wercluyden waren in des Heeren huys, dat sij den tempel die plaetsen oock daer hy hooch den ghetimmert heeft, vermaaken souden, ende vast toe maken alle dat cranc was. ende boschkens ghemaect, ende staende beelden eer hy **11** Ende die hebben dat gheghueuen den wercluyden, penitencie dede, sijn ghescreuen in die woerden van Hosai. ende den metsers dat sij steenen coopen souden van **20** Aldus is Manasses ontslapen met sijnen vaderen, ende sij die steengroeuen, ende houten tot die ghebintselen der hebben hem begrauen in sijn huys, ende sijn sone Amon timmeragien, ende tot die ouerspansels der huysen welck heeft voor hem gherenegeert. **21** Tweentwintig iaren out die coninghen van Iuda ghebroken hadden. **12** Die welcke was Amon doen hy begonste te regnieren ende twee iaren alle dinghen ghetrouweliick deden. Ende die ouerste der heeft hy in Ierusalem gherenegeert. **22** Ende hy heeft quaet wercluyden waren lahach, ende Abdias van den kinderen ghedaen in daensicht des Heeren, ghelyck Manasses sijn Merari, Zacharias ende Mosollam van Chaaths kinderen, vader ghedaen hadde, ende alle den afgoden die Manasses die dwerck voerts stuerden, al te samen Leuiten connende ghemaect hadde, ende alle den afgoden die Manasses spelen op instrumenten van musijcke. **13** Maer ouer die ghenaect hadde, heeft hy offeranden ende dienst ghedaen. **23** Ende hy en heeft des Heeren aensicht niet ontsien, scriuers ende meesters vanden Leuiten doerwaerders. **14** ghelyck Manasses sijn vader dat ontsien heeft, ende hy heeft Ende doen sij tghelt wt haelden dat in des Heeren tempel veel meerder dinghen misdaen. **24** Ende doen sijn knechten ghebracht was, soe heeft Helchias die Priester gheuonden teghen hem een ghesworen myuterie ghemaect hadde soe den boeck van des Heeren wet doer die hant van Moyses, hebben sij hem ghedoodt in sijn huys. **25** Maer die ander **15** ende hy heeft gheseyt tot Saphan den scrijver. Den boeck menichte des volcs verslaghen hebbende die ghene die der wet heb ick gheuonden in des Heeren huys. Ende hy Amon doot gheslaghen hadde, heeft losiam sijnen sone heeft hem dien ghegheuen. **16** Ende die heeft den boeck coninck ghemaect voor hem.

34 ACht iaren out was losias doen hy begonste te regnieren ende eenendertich iaren heeft hy gherenegeert in Ierusalem. **2** Ende hy heeft ghedaen dat recht was in daenschijn des Heeren, ende heeft ghewandelt in Davids sijns vaders weghen, Hy en issier niet besijden ghegaen ter rechter oft ter slincker hant. **3** Maer int achtste iaer van sijnen rijcke doen hy noch een kint was, heeft hy begonst te soeken den Godt sijns vaders Dauid. Ende int twaelfste iaer na dat hy begonst hadde soe heeft hy Iudam ende Ierusalem ghesuyuert van die hoochden ende boschkens, ende afgoden ende ghesneden beelden. **4** Ende sij hebben voor hem afgebroken die outaren van Baalim ende die afgoden die daer op ghestelt waren, hebben sij in stukken ghebroken, ende die boschkens ende ghesneden beelden heeft hy afgehouden ende in stukken ghebroken, ende op die grauen der gheender die daer slachofferanden pleghen te offeren heeft hy die stukken verstroyt. **5** Ende daer bouen heeft hy die beenderen der priesters verbrant op der afgoden outaren ende hy heeft Iudam ende Ierusalem ghesuyuert. **6** Ende oock in die steden van Manasse ende Ephraim ende Symeon tot Nephthali toe heeft hy die al om ghworpene. **7** Ende doen hy die outaren afgebroken hadde, ende die boschkens ende ghesneden beelden al in stukken ghebroken ende alle der afgoden tempels omghevorpene hadde van alle dlant van Israel, soe is hy wederom comen te Ierusalem. **8** Hier om int achthienste iaer van sijnen rijcke alst lant nv ghesuyuert was ende des Heeren tempel, soe heeft hy ghesonden Saphan den sone Eselie ende Maasiam den prince van der stadt, ende loha loachaz sone den greffier, dat sij souden vermaaken des Heeren sijns Gods huys. **9** Die

welcke sijn ghecomen tot Helciam den grooten Priester, ende dede tvoelck noch slachofferanden op die hoochden den van hem ghenomen hebbende tghelt datter ghebracht was in sheeren huys ende dat die Leuiten, ende doerwaerders vergadert hadden van Manasse ende Ephraim, ende van alle die ouerbleue van Israel, ende oock van gheheel Iuda ende Beniamin, ende bewoonders van Ierusalem, **10** hebben sij dat in die handen gheleuerd der geender die ouer die wercluyden waren in des Heeren huys, dat sij den tempel vermaaken souden, ende vast toe maken alle dat cranc was. **11** Ende die hebben dat gheghueuen den wercluyden, ende den metsers dat sij steenen coopen souden van die steengroeuen, ende houten tot die ghebintselen der timmeragien, ende tot die ouerspansels der huysen welck die coninghen van Iuda ghebroken hadden. **12** Die welcke alle dinghen ghetrouweliick deden. Ende die ouerste der wercluyden waren lahach, ende Abdias van den kinderen Merari, Zacharias ende Mosollam van Chaaths kinderen, die dwerck voerts stuerden, al te samen Leuiten connende spelen op instrumenten van musijcke. **13** Maer ouer die ghene die tot verscleyden orbaer lasten droeghen waren die scriuers ende meesters vanden Leuiten doerwaerders. **14** Ende doen sij tghelt wt haelden dat in des Heeren tempel ghebracht was, soe heeft Helchias die Priester gheuonden den boeck van des Heeren wet doer die hant van Moyses, **15** ende hy heeft gheseyt tot Saphan den scrijver. Den boeck der wet heb ick gheuonden in des Heeren huys. Ende hy heeft hem dien ghegheuen. **16** Ende die heeft den boeck binnien by den coninck ghebracht ende hem ghebootschap segghende, Alle die dinghen die ghy in uwer knechten hant ghegheuen hebt siet die worden volbracht. **17** Tsiluer dat in des Heeren huys gheuonden is hebben sij te hoope ghesmolten, ende tes ghegheuen den ouersten vanden wercluyden, ende der gheender die verscleyden wercken maken. **18** Daer toe soe heeft my Helcias die Priester oock desen boeck gheleuerd. Den welcken als hy voor den coninck ghelesen hadde, **19** ende hy die woorden der wet ghehoort hadde, soe heeft hij sijn cleederen ghescoert, **20** ende heeft beuolen Helcie ende Ahicam Saphans sone, ende Abdon den sone van Micha ende Saphan oock den scrijver, ende Asae des conincs knecht segghende, **21** Gaet henen, ende bidt den Heere voor my, ende voor die ouerbleue van Israel ende Iuda, van alle die woerden van desen boeck die gheuonden is. Want een groote verbolghentheyt des Heeren heeft op ons ghedropen om dat ons vaders des Heeren woerden niet bewaert en hebben, dat sij doen souden al dat in desen boeck ghescreuen is. **22** Hier om is Helcias wech ghegaen ende die tsamen vanden coninck ghesonden waren tot Oldam die prophetersse, die huysvrouwe van Sellum des soens van Thecuath des soens Hasra des bewaerders vanden cleederen, die welcke woonde binnen Ierusalem in tweede deel ende sij hebben haer gheseyt die woorden die wy bouen vertelt hebben. **23** Ende sij heeft hen gheantwoert, Dit seyt die Heere die Godt van Israel, Segt den man die v ghesonden heeft een my, **24** Dit seyt die Heere, Siet ick sal quaeden op dese plaetse breghen, ende op haer bewoonders, ende alle die vermaledijdinghen die in desen boeck ghescreuen sijn, den welcken sij ghelesen hebben voer den coninck van Iuda, **25** want sij hebben my

verlaten, ende hebben sacrificie ghedaen den vreemden van Moyses. 7 Ende losias heeft daer bouen alle den volcke goden, om dat sij my tot gramscap souden verwecken, in alle dwelck daer gheuonden was in dat Hoochtijt van Phase, die werken van haren handen, daer om sal mijn rasende ghegheuen lammeren ende ionghē boxkens wt die cudden, gramscap druppen op dese plaatse, ende die en sal niet wt ende van anderen cleynen vee dertich duysent, ende drij ghebluscht worden. 26 Maer totten coninck van Iuda die v ghebluscht worden, dese waren al van des conincs substancie. ghesonden heeft om den Heere te verbidden, spreect aldus, 8 Ende sijn vorsten hebben oock vrijwillichlijc gheoffert dat Dit seyt die Heere die Godt van Israel. Om dat ghy ghehoort sij gheloof hadden, soe wel den volcke als den Priesteren hebt die woerden van den boeck, 27 ende v herte vermorwet ende Leuiten. Maer Helcias ende Zacharias ende Iahiel is, ende ghy veroomdocht zijt in daensicht des Heeren die Princen van des Heeren huys hebben den Priesteren van desen dinghen die gheseyt sijn teghen dese plaatse ghegheuen om Tphase te houden cleyn vee onder een ende teghen die bewoonders van Ierusalem, ende want ghy ghemingt twee duysent ses hondert, ende drijhondert ossen. ontsiede mijnen aensicht heft v cleederen ghescoert, ende 9 Maer Chonenias ende Semeias oock ende Nathanael sijn hebte gheweet voer my, soe hebbe ick v oock verhoort, seyt broders, ende oock Hasabias ende lehiel, ende losabas die die Heere. 28 Want ick sal v nu versamen tot uwen vaderen princen der Leuiten hebben den anderen leuiten ghegheuen ende ghy sult in v graf ghedraghen worden in vreden, ende v om dat Phase feestelijc te houden vijfduysent cleyn vee, oogen en sullen alle tquaet niet sien, dat ick brenghen sal ende vijfhondert ossen. 10 Ende den dienst is bereydt ende op dese plaatse, ende op haer bewoonders. Hier om hebben die Priesters hebben ghestaen in haer officie. Ende die sij den coninck vertelt alle dat sij gheseyt hadde. 29 Ende Leuiten oock in hen scaren nae des conincs ghebodt. 11 hy tsamen gheroopen hebbende alle die ouders van Iuda Ende Tphase is ten offer ghedoot ende die Priesters hebben ende Ierusalem 30 es opghegaen in des Heeren huys ende met hen hant dbleot ghespraeyt, ende die Leuiten hebben tsamen oock alle die mannen van Iuda, ende bewoonders die vellen der brantofferanden afghetrocken, 12 ende sij van Ierusalem, die Priesteren ende Leuiten, ende alle tvolck hebben die wtgheseyden, dat sij die gheuen souden by die vanden minsten totten meesten. Den welcken daer sijt alle huysen ende familien van eenen yeghelycken, ende dat sij hoorden heeft die coninck ghelesen alle die woerden des den Heere souden gheoffert worden alsoe daer ghescreuen boecks. 31 Ende staende in sijnen rechter stoel, heeft hy is int boeck van Moyses. Ende van den ossen hebben sij een verbont ghemaect voor den Heere, dat hy wandelen oock desghelycs gheadaen, 13 ende sij hebben Tphase soude nae hem, ende dat hy bewaren soude sijn gheboden, opt vier ghebraden, alsoe dat in die wet ghescreuen is, ende ghetuyghenissen ende rechtuaerdichmakinghen met maer die vredt offeranden hebben sij ghecoect in metalen alle sijn herte ende met alle sijn ziele, ende doen al datter potten ende ketels, ende eerden potten ende haestelijc ghescreeuen is in den boeck die hy ghelesen hadde. 32 hebben sij dat bedeylt alle den ghemeynen volcke. 14 Maer Ende hy heeft daer op oock besworen alle die beuonden voer hen ende den Priesteren hebben sij namaels bereydt. waren in Ierusalem ende Beniamin, ende die inwoonders van Want in dat offeren der brantofferanden ende der vetten des Ierusalem hebben gheadaen nae tverbont des Heeren haerder inghewants hebben die Priesters becommert gheweest tot vaderen Godt. 33 Hier om heeft losias wech ghonenomen alle den nacht toe. Waer om dat die Leuiten voor hen seluen, die afgriselycheden van alle die lantscappen der kinderen ende voor de Priesters Aarons sonen ten alderlesten bereydt van Israel ende heeftse alle die in Ierusalem ouerbleuen hebben. 15 Maer die sangers Asaphs kinderen stonden waren doen dienen den Heere haren Godt. In allen sijn in hen ordinacie nae Dauids gebodt, ende Asaphs ende daghen en sijn sij niet af gheseyden vanden Heere haerder Hemans ende Idithuns des conincs propheten. Maer die vaderen Godt. doerwaerders wachten aen Elcke poorte besonder, alsoe dat sij niet eenen ooghenblick en ghinghen vanden dienst. Waer

35 ENde losias heeft in Ierusalem ghehouden Tphase den Heere dwelck ten offer ghedoodt was op den veerhiensten dach der ierster maent. 2 Ende hy heeft die priesteren ghestelt in hen officien, ende vermaent dat sij dienen souden in des Heeren huys. 3 Ende den Leuiten (nae der welcker leringhen gheheel Israel den Heere gheheylicht worde) heeft hy gheseyt, Stelt die arcke in die heylighchste plaatse des tempels welc Salomon Dauids sone die coninck van Israel ghetimmert heeft. Want ghy en sult die gheenssins voertaen meer draghen, maer nu dient den Heere uwēn Godt, ende sijnen volcke Israel. 4 Ende bereydt v, by huysen ende maechscappen in die deylinghen van een ieghelycken besonder ghelyck beuolen heeft David die coninck van Israel, ende bescreuen heeft Salomon sijn sone, 5 ende dient in die heyleghē plaatse by die familien ende scaren der Leuiten, 6 ende gheheylicht sijnde doodt ten offer het Phase. Bereydt oock uwēn broeders dat sij moghen doen nae die woerden welcke die Heere ghesproken heeft doer die hant

van Moyses. 7 Ende losias heeft daer bouen alle den volcke ghegheuen lammeren ende ionghē boxkens wt die cudden, ende van anderen cleynen vee dertich duysent, ende drij duysent rinderen, dese waren al van des conincs substancie. 8 Ende sijn vorsten hebben oock vrijwillichlijc gheoffert dat sij gheloof hadden, soe wel den volcke als den Priesteren hebte gheweet voer my, soe hebbe ick v oock verhoort, seyt broders, ende oock Hasabias ende lehiel, ende losabas die die Princen van des Heeren huys hebben den Priesteren ghegheuen om Tphase te houden cleyn vee onder een ghemingt twee duysent ses hondert, ende drijhondert ossen. 9 Maer Chonenias ende Semeias oock ende Nathanael sijn princen der Leuiten hebben den anderen leuiten ghegheuen om dat Phase feestelijc te houden vijfduysent cleyn vee, ende vijfhondert ossen. 10 Ende den dienst is bereydt ende die Priesters hebben ghestaen in haer officie. Ende die Leuiten oock in hen scaren nae des conincs ghebodt. 11 Ende Tphase is ten offer ghedoot ende die Priesters hebben met hen hant dbleot ghespraeyt, ende die Leuiten hebben die vellen der brantofferanden afghetrocken, 12 ende sij hebben die wtgheseyden, dat sij die gheuen souden by die huysen ende familien van eenen yeghelycken, ende dat sij den Heere souden gheoffert worden alsoe daer ghescreuen is int boeck van Moyses. Ende van den ossen hebben sij oock desghelycs gheadaen, 13 ende sij hebben Tphase opt vier ghebraden, alsoe dat in die wet ghescreuen is, maer die vredt offeranden hebben sij ghecoect in metalen potten ende ketels, ende eerden potten ende haestelijc ghescreeuen is in den boeck die hy ghelesen hadde. 14 Maer hebben sij dat bedeylt alle den ghemeynen volcke. 15 Maer die sangers Asaphs kinderen stonden in hen ordinacie nae Dauids gebodt, ende Asaphs ende Hemans ende Idithuns des conincs propheten. Maer die doerwaerders wachten aen Elcke poorte besonder, alsoe dat sij niet eenen ooghenblick en ghinghen vanden dienst. Waer om dat hen broeders die Leuiten hen spijsen bereydt hebben. 16 Hier om soe is alle den Gods dienst des Heeren behoirljick voldaen op dien dach, dat sij Tphase souden houden ende offeren brantofferanden op des Heeren outaer nae tghebodt des conincs losie. 17 Ende die kinderen van Israel die daer gheuonden waren hebben Phase ghehouden op dien tijt, ende dat hoochtijt vanden ongheheefden brooden seuen daghen. 18 Alsulck Phase en heeft niet gheweest in Israel, van Samuels des propheetts daghen. Maer ooc niemant van alle den coninghen van Israel en heeft sulck Phase ghehouden ghelyck losias den Priesteren ende Leuiten, ende gheheel Iuda ende Israel die gheuonden was ende den inwoonders van Ierusalem. 19 Int achthienste iaer des conincs losie is dat Phase feestelijc ghehouden. 20 Nae dat losias den tempel vermaect hadde soe is Nechoa die coninck van Egypten opcomen om te orloghen in Charchamis by den vloet Euphrates, ende losias is hem teghen ghetrocken. 21 Maer hy heeft tot hem boden ghesonden ende gheseyt,

Wat heb ick met v te doen coninck van Iuda? Ick en coem ghescaemt voor daenschijn van Ieremias den propheet, die heden teghen v niet, maer ick orloghe teghen een ander tot hem sprack wt des Heeren mont. **13** Vanden coninck huys, tot dat welcke my Godt haestelijck heeft gheboden te Nabugodonosor is hy oock ghesceyden die welcke hem gaen. Houdt op teghen Godt te doen, die met my is, dat hy v besworen hadde by Gode, ende hy heeft sijnen necke verhart niet en doode. **22** losias en wilde niet wederkeren, maer hy ende sijn herte, dat hy niet wederkeeren en soude tot den heeft teghen hem eenen strijd bereydt ende hy en wilde niet Heere den Godt van Israel. **14** Ende oock alle die princen der hooren na die woerden van Nechao wt den mont Gods. Maer Priesteren ende tvolck hebben boosselijc ouertreden nae alle hy is voerts ghereyst om te strijden int velt van Mageddo. **23** Ende aldaer ghewont sijnde vandern scutters heeft hy die afgriselijscheyt der heydenen, ende sij hebben thuy des gheseyt sijnen knechten, Leyt my wt den strijd want ick ben Heeren besmet, dwelck hy voer hem gheheylicht hadde in seer ghewont. **24** Die welcke hebben hem ghenomen vanden Ierusalem. **15** Ende die Heere haerder vaderen Godt sandt eenen waghen op eenen anderen waghen die hem volchde tot hemlieden, doer die hant van sijnen boden des nachts op der coninghen maniere, ende hebben wech ghevuerd ende sijnder woonsteden spaerde. **16** Maer sij bespotten in Ierusalem ende hy is ghestoruen ende begrauen in sijnder Gods boden, ende sij achten luttel op sijn woerden, ende sij vaderen graf, ende gheheel Iuda ende Ierusalem hebben begeeten die propheten, tot dat die rasende gramscap des hem beweent, **25** Ieremias aldermeest, wiens sanghers ende Heeren op sijn volck quam, ende datter gheen ghenesen aen sangherssen allegader tot op den dach van heden verhalen was. **17** Want hy heeft op hen ghebracht den coninck die clachtighe sanghen ouer losiam, ende het is als een wet gheworden in Israel. Siet men seyt dat ghescreuen is in die Chaldeen ende heeft hen ionghelinghen metten swaerde clachtighe sanghen. **26** Maer dander van losias woerden, verslaghen int huys van sijnder heylegger woonsteden, hy en wasdern bermherticheden, die doer des Heeren wet gheboden sijn, **27** ende sijn ierste ende laetste wercken sijn ghescreuen int boeck der coninghen van Iuda ende Israel.

36 Hier om heuet tvolk des lants ghenomen loachaz den sone van losias, ende heeft hem coninck ghemaect voer sijnen vader in Ierusalem. **2** Drijentwintich iaren out was loachaz doen hy begonste te regneneren, ende drie maenden regneerde hy in Ierusalem. **3** Maer die coninck van Egypten heeft hem afgeset doen hy in Ierusalem quam, ende hy heeft dat lant ghescadet op hondert talenten siluers, ende een talent gouts. **4** Ende hy heeft voer hem coninck ghemaect Eliacim sijnen broeder ouer Iudam ende Ierusalem, ende hy heeft sijnen naem verandert in loacim. Maer den seluen loachaz heeft hy met hem ghenomen ende wech gheleyt in Egypten. **5** Vijfentwintich iaren out was loacim doen hy begonste te regneneren ende elf iaren regneerde hy in Ierusalem, ende hy heeft quaet ghedaen voor den Heere sijnen Godt. **6** Teghen desen is opgeschlossen Nabugodonosor die coninck der Chaldeen ende heeft hem ghebonden met ketenen wech ghevoert in Babiloniën. **7** Waerwaerts dat hy oock die vaten des Heeren ouerghevoert heeft ende die ghestelt in sijnen tempel. **8** Dander van loacims woerden ende van sijnen afgriselijscheden die welcke hy ghedaen heeft, ende die in hem gheuonden sijn die sijn begrepen int boeck der coninghen van Iuda ende Israel. Ende loachin sijn sone heeft voor hem gheregneert, **9** Acht iaren out was loachin doen hy begonste te regneneren, ende drie maenden ende thien daghen heeft hy gheregneert in Ierusalem, ende hy heeft quaet ghedaen in daenschijn des Heeren. **10** Ende doen dat ier omme ghelopen was, soe heeft Nabugodonosor die coninck sommighe ghesonden die hem oock hebben ghebracht in Babiloniën, draghende mede die aldercostelijcste vaten van des Heeren huys. Ende hy maecte coninck Sedechiam sijs vaders broeder ouer Iudam ende Ierusalem. **11** Eenen twintich iaren out was Sedechias doen hy begonste te regneneren, ende elf iaren regneerde hy in Ierusalem. **12** Ende hy heeft quaet ghedaen in die ooghen des Heeren sijs Gods, noch hy en heeft hem niet

ghescaemt voor daenschijn van Ieremias den propheet, die tot hem sprack wt des Heeren mont. **13** Vanden coninck huys, tot dat welcke my Godt haestelijck heeft gheboden te Nabugodonosor is hy oock ghesceyden die welcke hem gaen. Houdt op teghen Godt te doen, die met my is, dat hy v besworen hadde by Gode, ende hy heeft sijnen necke verhart niet en doode. **22** losias en wilde niet wederkeren, maer hy ende sijn herte, dat hy niet wederkeeren en soude tot den heeft teghen hem eenen strijd bereydt ende hy en wilde niet Heere den Godt van Israel. **14** Ende oock alle die princen der hooren na die woerden van Nechao wt den mont Gods. Maer Priesteren ende tvolck hebben boosselijc ouertreden nae alle hy is voerts ghereyst om te strijden int velt van Mageddo. **23** Ende aldaer ghewont sijnde vandern scutters heeft hy die afgriselijscheyt der heydenen, ende sij hebben thuy des gheseyt sijnen knechten, Leyt my wt den strijd want ick ben Heeren besmet, dwelck hy voer hem gheheylicht hadde in Ierusalem. **15** Ende die Heere haerder vaderen Godt sandt tot hemlieden, doer die hant van sijnen boden des nachts opstaende, ende daghelijcs vermanende om dat hy sijn volck ende sijnder woonsteden spaerde. **16** Maer sij bespotten Gods boden, ende sij achten luttel op sijn woerden, ende sij begeeten die propheten, tot dat die rasende gramscap des Heeren op sijn volck quam, ende datter gheen ghenesen aen was. **17** Want hy heeft op hen ghebracht den coninck die Chaldeen ende heeft hen ionghelinghen metten swaerde verslaghen int huys van sijnder heylegger woonsteden, hy en heeft gheen bermherticheyt ghehadet metten longhelinghen ende maecheden ende ouden mans, iae ooc niet metten ghenen die van ouderdom crom ghinghen, maer hy heeftse al in sijn handen gheleuert, **18** ende alle die ghereetsappelen van des Heeren huys soe wel die meeste als die minste, ende die tresoiren des tempels, ende des conincs ende der princen heeft hy ouergheuoert in Babiloniën. **19** Die vianden hebben thuy des Gods verbrant ende den muer van Ierusalem gebroken, alle die torren hebben sij verbrant ende al wat costelijck was, hebben sij verdoruen. **20** Soe wie dat swaert ontgaen was, die werde in Babiloniën gheleyt ende heeft den coninck ghedient ende sijnen sonen, tot dat die coninck van Persen regneerde. **21** Om dat volbracht soude worden des Heeren woert wt den mont van Ieremias, ende dat het lant sijn sabbathen soude houden, want alle die daghen der verwoestinghen heeft dat den sabbath ghehouden tot dat veruult waren tseuentich iaren. **22** Maer in dierste ier van Cyrus den coninck van Persen om te voldoen des Heeren woert dat hy ghesproken hadde doer den mont van Ieremias, heeft die Heere verwect Cyrus des conincs van Persen gheest, die welcke heeft doen openbaer wt roepen in alle sijn rijck, oock doer scriften, segghende, **23** Dit seyt Cyrus die coninck van Persen. Alle die rijken vander aerden heeft my ghegheuen die Heere die Godt des hemels, ende hy heeft my gheboden dat ick hem een huys timmeren soude in Ierusalem, welck is dioetsche lant. Wie issen van v lieden onder alle sijn volck? Die Heere sijn Godt moet met hem sijn, ende hy treck op waerts. Hier volint het tweede boeck Paralipomenon.

Ezra

1 INT ierste iaer Cyri des conincs van Persen (om dat volbracht soude worden dwoert des Heeren wt den mont van Ieremias) soe heeft die Heere verwecht den gheest van Cyrus den coninck van Persen, ende hy heeft openbaerlijc doen wtroepen een stemme ouer alle sijn ryc oock doer scriptuere, seggende, **2** Dit seyt Cyrus die coninc van Perssen. Alle die rijken van aertrijke heeft my ghegeuen die Heere die Godt des hemels, ende hy heeft my gheboden dat ic hem een huys timmeren soude in Ierusalem welc is in Iudeen. **3** Wie issen van v lieden onder alle sijn volc? Sijn Godt sij met hem, hy climme op nae Ierusalem welck is in dioetsche lant ende timmere dat huys des Heeren des Gods van Israel. Hy is die Godt die te Ierusalem is. **4** Ende alle die ander in allen plaetsen, al waer dat sij woonen, hen sullen helpen die mannen van haerder plaetsen met gout ende siluer ende substancie, ende cleyn vee, wtghenomen t ghene dat sij vrijwillichlijc offeren den tempel Gods, die te Ierusalem is. **5** Ende daer sijn opghestaen die princen der vaderen van Iuda ende Benjamin ende die priesteren ende Leuiten, ende alle die ghene wiens gheest die Heere verwecht hadde, dat hy optrecken soude om te timmeren den tempel des Heeren, die te Ierusalem was. **6** Ende alle die ghene die rontsomme waren hebben gheholpen door hare handen met silueren ende gulden vaten, met substancie ende lastdraghende beesten, met hysraet, wtghenomen die dinghen die sij vrijwillichlijc gheoffert hadden. **7** Ende die coninck Cyrus heeft ooc voerts bracht die gheretscappen van des Heeren tempel, die Nabugodonosor ghebracht hadde van Ierusalem ende die ghestelt in sijns Gods tempel. **8** Ende Cyrus die coninc van Persen bracht die voerts door die hant van Mithridatis Gazabars sone, ende heeft die by ghetale gheleuert, Sassabas den prince van Iuda. **9** Ende dit is hen ghetal. Gulden schalen dertich, ende duysent silueren schalen, neghen ende twintich messen, dertich gulden croesen, **10** die tweede silueren croesen vierhondert ende thiene, duysent ander gheretscappen. **11** Alle die vaten gulden ende silueren, waren vijfduysent ende vierhondert. Alle dese heeft Sassabas ghebracht met die ghene die optrocken van die oueroueringhe van Babilonien te Ierusalem.

2 ENde dit sijn die kinderen des lantschaps die op ghegaen sijn vander gheuanghenissen welck Nabugodonosor die coninck van Babilonien in Babilonien ouer gheuoert hadde, ende sijn weder ghekeert in Ierusalem ende Iudam, een ieghelijck in sijn stadt. **2** Die ghecomen sijn met Zorobabel, Iesua, Nehemia Saraia, Rahelaia, Mardochai, Belsan, Mesphar, Beguai, Rehum, Baana. Tghetal vanden mannen des volcs van Israel. **3** Die kinderen Pharos twee duysent hondert tweentseuentich. **4** Die kinderen van Sephatia, drij hondert tweentseuentich. **5** Die kinderen van Area, seuen hondert vijfentseuentich. **6** Die kinderen van Phahatmoab, der kinderen van losue loab twee duysent acht hondert twaelue. **7** Die kinderen van Elam duysent tweehondert vierenvijftich. **8** Die kinderen van Zethua neghenhondert vijfenvierdtich. **9** Die sonen van Zachai seuenhondert tsestich. **10** Die kinderen

van Bani ses hondert tweenveertich. **11** Die kinderen van Bebai ses hondert drijentwintich. **12** Die kinderen van Azgad, duysent tweehondert tweentwintich. **13** Die kinderen van Adonicam, ses hondert sessentsestich. **14** Die kinderen van Beguai twee duysent sessenvijftich. **15** Die kinderen van Adin vierhondert vierenvijftich. **16** Die kinderen van Ather die wt Ezechias waren achtenneghentich. **17** Die kinderen van Besai drijhondert drijentwintich. **18** Die kinderen van Iora, hondert twaelue. **19** Die kinderen van Hasum, tweehondert drijentwintich. **20** Die sonen van Gebbar vijf ende neghentich. **21** Die kinderen van Beth-lehem, hondert drijentwintich. **22** Die mannen van Netupha, sessenvijftich. **23** Die mannen van Anathoth, hondert achtentwintich. **24** Die kinderen van Azmauth tweenveertich. **25** Die sonen van Cariathiarim Cephira ende Beroth seuenhondert drijenveertich. **26** Die kinderen van Rama ende Gabaa, ses hondert eementwintich. **27** Die mannen van Machmas hondert tweentwintich. **28** Die mannen van Bethel ende Hai tweehondert drijentwintich. **29** Die kinderen van Nebo tweenvijftich. **30** Die kinderen van Megbis hondert sessenvijftich. **31** Die kinderen van den anderen Elam duysent tweehondert vierenvijftich. **32** Die kinderen van Harim drijhondert twintich. **33** Die kinderen van Lodhadid ende Ono, seuenhondert vijfentwintich. **34** Die kinderen van Iericho drijhondert vijfenvierdtich. **35** Die kinderen van Senaa dry duysent ses hondert dertich. **36** Priesters, die kinderen van Iadaia int huys van Iesue, neghenhondert drijentseuentich. **37** Die kinderen van Emmer duysent tweenvijftich. **38** Die kinderen van Pheshur duysent tweehondert seuen ende veertich. **39** Die kinderen van Harim, duysent seuentien. **40** Leuiten, die kinderen van Iesue ende Cedmiel der kinderen van Odouias vierentseuentich. **41** Sanghers, Asaphs sonen hondert achtentwintich. **42** Die kinderen der doerwaerders, die kinderen van Sellum, die kinderen van Ater, die kinderen van Telmon, die kinderen van Accub, die kinderen van Hatita, die kinderen van Sobai altesamen hondert neghen ende dertich. **43** Die Nathinei, die kinderen van Siha, die kinderen van Hasupha, die kinderen van Thabbaoth, **44** die kinderen van Ceros, die kinderen van Siaa, die kinderen van Phadon, **45** die kinderen van Lebana, die kinderen van Hagaba, die kinderen van Accub, **46** die kinderen van Hagab, die kinderen Semlai, die kinderen Hanan, **47** die kinderen van Gaddel die kinderen van Gaher, die kinderen van Rahaia, **48** die kinderen van Rasin, die kinderen van Necoda die kinderen van Gazam, **49** die kinderen van Aza, die kinderen van Phasea, die kinderen van Bese, **50** die kinderen van Asena, die kinderen van Munim, die kinderen van Nephusim, **51** die kinderen van Bacbuc, die kinderen van Hacupha, die kinderen van Harhur, **52** die kinderen van Bestuch, die kinderen van Mahida, die kinderen van Harsa, **53** die kinderen van Bercos, die kinderen van Sisara, die kinderen van Thema, **54** die kinderen van Nasia, die kinderen van Hatipa, **55** die kinderen van Salomons dienaers, die kinderen van Sotai, die sonen van Sophereth, die sonen van Pharuda, **56** die sonen van Iala, die kinderen van Dercon, die kinderen van Geddel, **57** die kinderen van Saphatia, die kinderen van Hatil, die kinderen van Phocsereth die van Asebaim waren, die kinderen van Ami, **58** alle die Nathinei ende sonen van Salomons dienaers,

drijhondert twee ende neghentich. **59** Ende die ghene die den metsers, ende ooc spijse, ende dranck ende olie den opghetrocken waren van Thelmela, Thelharsa, Cherub, ende Sydoniters ende die van Tyrien, dat sij cederen houten Adon, ende Emer, ende sij en consten niet bewijzen haerder breghen souden van Lybano op die zee tot loppen. Alsoe vaderen huys ende hen saet, oft sij wt Israel waren. **60** Die kinderen van Dalaia die kinderen van Thobia, die kinderen Maer int tweede iaer haerder toecoemsten totten huyse van Necoda ses hondert tweeeenvijftich. **61** Ende van der Gods in Ierusalem, in die tweede maent hebben begost Priesters kinderen. Die kinderen van Hobia, die kinderen van Zorobabel Salathiels sone, ende losue losedecs sone, ende Accos, die kinderen van Bersellai die ghenomen heeft van die andere van haren broeders Priesters ende Leuiten, Bersellai des Galaaditers dochters een huysvrouwe ende hij ende alle die wt die gheuanghenissen ghecomen waren is ghoenemt met den naem van hen lieden. **62** Dese hebben te Ierusalem, ende sij hebben ghestelt die Leuiten van ghesocht die scripture van haerder afcoemsten, ende sij en twintich iaren ende daer bouen, dat sij dwerck des Heeren hebben die niet gheunden, ende sij sijn verworpen van dat souden voertdrijuen. **9** Ende losue ende sijn sonen ende Priesterscap. **63** Ende Athersatha heeft hen gheseyt dat sijn broeders Cedmihel ende sijn sonen, ende die sonen sij niet eten en souden van dat heyligh der heyleghen tot van Iuda stonden ghelyck een man, dat sij neersticheyt datter een Priester op stont gheleert ende volmaect. **64** doen souden op die ghene diet werck deden in den tempel Alle die menichte ghelyc een mensch waren tweenveertich Gods. Die sonen van Henadad ende hen kinderen ende hen duysent, drij hondert ende tsestich **65** wtghenomen hen broeders Leuiten. **10** Als dan vanden metsers des Heeren knechten ende dienstvrouwen, die welcke waren seuen tempel ghefundert was, soe stonden die priesters in haer duysent, drij hondert seuen ende dertich, ende onder dese cieraet met trompetten, ende die Leuiten Asaphs sonen met waren twee hondert sanghers ende sangherssen. **66** Hen cimbalen, dat sij Godt louen souden doer die hant van David Peerten waren ses hondertsessendertich, hen muulen twee den coninck van Israel. **11** Ende sij songhen tsamen met hondert vijfenevertich. **67** Hen kemelen waren vierhondert lofsanghen ende met belijdinghe den Heere. Want hy goet vijfendertich. Hen ezelen ses duysent seuen hondert, twintich. is. Want inder ewicheyt sijn bermherticheyt is ouer Israel. **68** Ende sommighe van die Princen der vaderen doen Ende alle tvolck riep met groten gheroep inden Heere te sij inden tempel des Heeren ghingen, die te Ierusalem is louen, om dat den tempel des Heeren ghefundert was. **12** hebben vrijwillichlic gheoffert in des Heeren huys om dat Ooc veel vanden Priesteren ende Leuiten ende Princen der op te timmeren in sijn plaatse. **69** Na hen vermoghen vaderen ende die ouders die den tempel ghesien hadde te hebben sij ghegeuen die costen des wercs eenenveertich voren doen die ghefundert was, ende desen tempel in hen duysent gulden pennighen, ende vijf duysent ponden siluers, ende hondert Priesterlycke clederen. **70** Aldus hebben oogen, weenden met luyder stemmen ende veel roepende ghewoont die Priesters ende Leuiten ende sommighe vanden volcke, ende die sanghers, ende die doerwaerders ende die gheender die blijscap maecten ende die stemme van des Nathineen in hen steden, ende gheheel Israel in haer lieden volcs weenen. Want tvolck riep al ondereen met groot geluyt, steden.

3 Ende die seuenste maent was nu comen, ende die kinderen van Israel waren in hen steden. Hier om is **4** Maer die viandenvan Iuda ende Benjamin hebben tvolck vergadert ghelyck een man in Ierusalem. **2** Ende losue losedecs sone is opghestaen ende sijn broeders ghehoort, dat die kinderen der gheuanghenissen eenen die Priesters ende Zorobabel Salathiels sone ende sijn tempel optimmerden den Heere den Godt van Israel. **2** broeders, ende sij hebben getimmert den outaer des Gods Ende comende tot Zorobabel ende tot die Princen der van Israel dat sij daer op offeren souden brantofferanden, vaderen hebben sij tot hen gheseyt, Laet ons met v liedens gheelyc dat ghescreuen is in die wet Moysi des mans timmeren. Want wy soeken den Heere nwen Godt ooc van Godts. **3** Ende sij hebben den outaer Gods ghestelt op sijn ghelyc ghy. Siet wy hebben slachofferanden gheoffert van basementen, doen hen die volcken des lants rontsomme die daghen van Asorhaddan des conincs van Assur, die ons hier ghebracht heeft. **3** Ende Zorobabel ende losue daer om veruaernissen aen deden, ende sij hebben daer op gheseyt, Ten betaemt v ende ons niet, dat wy den Heere gheoffert brantoffer den Heere des morghens ende auonts. ons Godt een huys timmeren souden, maer wy sullen ghecreuen, is ende heelbrantofferande tot elcken ons Cyrus die coninc van Persen beuelen heeft. **4** Hier om daghe veruolghens nae tghebodt, elcs daechs werck op eest gheschiet dattet volc des lants belette die handen des sijnen dach. **5** Ende na desen, den dagelijcschen heelen volcs van Iuda, ende turbeerde hen int timmeren. **5** Ende sij brantoffer, soe wel in die nieuwe maenden, als in alle die hoochtijden des Heeren die gheleycht waren, ende in alle bedueren haren raet alle die daghen van Cyrus den coninck die daghen in die welcke datmen ghewillige gauen den van Persen, ende tot dat rjck van Darius den coninck Heere offerde. **6** Van den irsten dach der seuenster maent sijnen rjcke hebben sij ghescreuen een clachte teghen die hebben sij begonnen te offeren die heelbrantofferande den inwoonders van Iuda ende Ierusalem. **7** Ende in die daghen Heere. Maer den tempel Gods en was noch niet ghefundert. van Artaxersis heeft ghescreuen Beselam Mithridates ende **7** Maer sij hebben tghelt den steenhouders ghegeuen ende

Tabeel ende die ander die in haren raet waren tot Artaxersem den coninck van Persen, ende den brief der clachten was ghescreuen in Syriersche sprake, ende hi worden ghelesen in die syriersche tale. **8** Reum Beel-teem, ende Samsai die scrijver, hebben ghescreuen eenen brief van Ierusalem Artaxersi den coninck aldusdanich. **9** Reum Beel-teem ende Samsai die scrijver ende die ander hen raetsluyden Dyneen ende Apharsathaceen Terphaleen Apharseen ende Erchueen, Babilonien, Susanecheen Dieuieen, ende Elamiten, **10** ende die andere vanden natien die ouerbracht heeft die groote ende gloriose Asenaphar, ende heeftse doen woonen in die steden van Samarien, ende in die andere lantscappen ouer den vloet in vreden, **11** (dit is het wtscrift des briefs dien sij tot hem sonden) Artaxersi den coninck, v dienaers, mannen die ouer den vloet woonen segghen groetenisse. **12** Kenlijck sij den coninck dat die loden die van v tot ons sijn op ghetrocken, sijn ghecomen in Ierusalem, een wederspannighe ende seer quade stadt, die welck sij timmeren oprechtende haer mueren ende die wanden vermakende. **13** Hier om nv kentlijck sij den coninck, eest dat dese stadt opghetimment wort ende haer mueren hermaect, soe en sullenssi gheen tribuyt, noch tol, noch iaellicsche renten gheuen, ende dese scade sal tot die coninghen comen. **14** Maer wy ghedachtich des souts dat wy int paleys gheten hebben, ende want ons onbehoorlijck dunct des conincs scade te sien, daer om hebbene wy ghesonden ende ghebootscapt den coninck, **15** dat ghy soudt ondersoeken in die boecken van uwer vaderen historien, ende ghi sult dat bescreuven vinden in die registeren der gheschiedenissen, ende ghy sult weten dat die stadt een wederspannighe stadt is, ende scade doende den coninghen ende den lantscappen, ende orloghen sijn in haer verwect van oude voerleden daghen. Om welcke sake die stadt oock bedoruen is. **16** Wy bootscappen dit den coninck. Want eest by alsoe dat die stadt opghetimment wordt ende haer mueren weder op ghemaect, soe en suldi gheen besitzinghe meer hebben ouer den vloet. **17** Dit woert heeft die coninck ghesonden tot Reum beel-teem ende Samsai den scrijver, ende tot die ander die in haren raet waren inwoonders van Samarien, ende den anderen ouer den vloet, biedende salicheyt ende vrede. **18** Die clachte die ghy aen ons ghesonden hebt is openbaerlijck ghelesen voor my, **19** ende tes van my beuolen, ende sij hebben dat ondersocht ende gheuonden dat die stadt van ouden daghen teghen die coninghen opstaet, ende dat daer in verwect sijn oplopen ende orlogen. **20** Want daer hebben seer vrome coninghen geweest in Ierusalem, die welcke hebben heerscappie ghehadt ouer alle dlantscap datter ouer den vloet is. Ende sij ontfinghen tribuyt ende tolghelt ende iaellicsche renten. **21** Hier om nv hoort dat vonnisze. Verbiedt die mannen, dat die stadt niet opghetimment en worde, tot dat by auontueren van my gheboden worde. **22** Siet toe dat ghy dit niet onachtsamelijck en volbrenghet, ende dat het quaet teghen die coninghen allinxkens niet meerder en worde. **23** Aldus soe is dyutscrift van Artaxersis des conincs ghebode ghelesen voor Reum Beel-teem ende Samsai den scrijver, ende haren raetslieden, ende sij sijn haestelijck wech ghegaen tot Ierusalem aen die loden, ende sij hebben hen verboden metten arm ende metter macht. **24**

Doen is ghescorst gheweest het werck van des Heeren huys in Ierusalem, ende ten worde niet ghedaen tot het tweede iaer van Darius des conincs van Persen rijck.

5 ENde Aggeus die Proheet ende Zacharias Addos sone hebben ghepropheteert, prophetende tot die loden die in Iudeen ende Ierusalem waren, in den naem des Gods van Israel. **2** Doen stonden op Zorobabel Salathiels sone, ende losue losedecs sone, ende sij begosten te timmeren den tempel Gods in Ierusalem, ende met hen Gods propheten hen helpende. **3** Op dien seluen tijt is tot hen comen Thathanai die een vorst was ouer den vloet, ende Sthar-buzanai ende hen raetsluyden, ende aldus seyden sij hen, Wie heeft v lieden raet ghegheuen dat ghy dit huys op timmeren soudt, ende sijn mueren hermaken. **4** Waer op hebben wy hen gheantwoert, welck die namen der mannen waren die der timmeragien ghebieders waren. **5** Ende die ooghen haers Gods is ghecomen op die ouders der loden, ende sij en consten hen niet verbieden. Ende het heeft hen belieft dat dese sake soude ouerghedraghen worden aan Darium ende dan souden sij ghenoech doen teghen die clachte. **6** Dits dinhoudt des briefs den welcken ghesonden heeft Thathanai die ouerste des lantscaps ouer den vloet. Ende Stharbzuzanai ende sijn raetslieden die Arphasacheen die ouer den vloet waren, aan Darium den coninc. **7** Die woerden die sij hem ghesonden hadden waren aldus ghescreuen, Dario den coninc sij alle vrede. **8** Kenlijck sij den coninck dat wy ghegaen sijn gheweest in dat loetsche lantschap tot des grooten Godts huyse dat welck ghetimment wort van onghewouwen steenen ende die houten worden in die mueren gheleydt, ende dat werck wort neerstelijck ghetimment, ende het wast in hen handen. **9** Hier om hebben wy die ouders ghevraecht, ende aldus hebben wy hen gheseydt, Wie heeft v orlof ghegheuen dat ghy dit huys soudt timmeren, ende dese mueren weder op maken? **10** Ende wy hebben oock haer lieder namen van hen ghevraecht, dat wy v dat souden bootscappen. Ende wy hebben ghescreuen die namen van dien mannen die onder hen lieden die princen sijn. **11** Ende aldusdanighe woerden hebben sij ons gheantwoert seggende, Wij sijn dienaers des Godts van hemel ende aerde, ende wy timmeren den tempel die ghetimment was ouer dese veel iaren, ende die, die groote coninck van Israel gheghetimment ende opgericht hadde. **12** Maer na dat ons vaderen tot gramscap verwect hadden den Godt des hemels, soe heeft hy die geheuerit in die handen van Nabugodonosor den coninck van Babilonien den Chaldeusschen, ende dit huys heeft hy ooc ghebroken ende sijn volc heeft hy ouerheuoert in Babilonien. **13** Maer int erste iaer van Cyrus den coninck van Babilonien, soe heeft Cyrus die coninc een ghebodt openbaer ghestelt dat het huys Gods soude ghetimment worden. **14** Want ooc die gouden ende silueren vaten van Gods tempel welc Nabugodonosor wt den tempel ghehaelt hadde die te Ierusalem was, ende hadde die wech ghedragen in den tempel van Babilonien, heeft Cyrus die coninc wten tempel van Babilonien ghehaelt, ende sij sijn ghegheuen eenen ghenoemt Sassabas ar den welcken hy ooc prince ghemaect heeft, **15** ende hem gheseyt, Neempt dese vaten wech ende gaet hen enende stelt die inden tempel die in

Ierusalem is, ende laet dat huys Gods ghetimmert worden op sijn plaatse. **16** Hier om is dien Sassabasar ghecomen ende heeft gheleyt die fundamenten van den tempel Gods in Ierusalem. Ende van dien tijt tot nv toe wort dien getimmert, ende noch en is dien niet volmaect. **17** Nu dan duncket den coninck goet, soe doe hy dat soecken in des conincs librarie die in Babilonien is. Oft oock van Cyrus den Coninck gheboden is gheweest dattet huys Gods in Ierusalem soude getimmert worden. Ende des conincs wille van deser saken laet tot ons senden.

6 DOen ghebocht Darius die coninck, ende sij hebben dit ghesocht in die librarie der boecken die in Babilonien op gheleyt waren, **2** ende daer is gheuonden in Ecbatanis (dwelck is een casteel in dat lantscap van Medena) eenen boeck. Ende daer in was een sulcke ghegendenkenisse ghescreuen **3** Int ierste iaer Cyri des conincs soe heeft Cyrus die coninck gheboden dattet huys Gods soude ghetimmert worden dwelck is in Ierusalem, ter plaetsen daer sij die slachofferanden offeren souden, ende dat sij daer legghen souden fundamenten, draghende die hoochde van tsestich cubitus, ende die breyddde van tsestich cubitus, **4** drijf veruolgheide ryen van onghehouwen steenen ende desghelycke ordinancien oock van nieuwen houten, ende die costen sullen van des conincs huys ghegheuen worden. **5** Maer oock die ghereteccappen van den tempel Gods gulden ende silueren die Nabugodonosor ghenomen hadde wt den tempel van Ierusalem, ende die ghebracht in Babilonien laet weder gheuen, ende wederom draghen inden tempel binnen Ierusalem in hen plaatse, die welck oock in den tempel Gods ghestelt sijn. **6** Nu dan daer om ghy Thathanai ouerste des lants welc ouer den vloet is Starbusanai ende v raetsluyden Apharsacheen, die ouer den vloet sijt gaet verre wech van henlieden, **7** ende laet maken dien tempel Gods vanden ouersten der loden, ende van haren ouders op dat sij dat huys Gods moghen timmeren op sijn plaatse. **8** Ende van my is oock gheboden, wat van den Priesteren der loden moet ghedaen worden hen lieden dattet huys Gods ghetimmert worde, te weten datmen van des conincs kiste, dat is vanden tribuyten die ghegheuen worden van dlantscap ouer den vloet, naerstelick die costen gheue dien mannen, op dat dwerck niet beleidt en worde. **9** Ende waert oock van noode, soe salmen hen gheuen calueren, ende lammeren, ende ionghe bocken totten heelen brantoffer Gode vanden hemel, tarwe, sout, wijn, ende olie, nae die behoerte der priesteren die in Ierusalem sijn salmen hen daghelycs gheuen op dat nerghens af clachte en sij. **10** Ende laetse offeranden offeren Gode des hemels ende bidden voer dleuen des conincs ende sijnder kinderen. **11** Hier om is van my een ghebodt ghestelt. Dat soe wat mensch dit ghebodt verandert, datmen van diens huys sal een hout nemen ende dat op richten ende hem daer een vast naghelen, ende sijn huys salmen ghemeyn maken. **12** Ende Godt die sijnen naem daer heeft doen woonen, moet verderuen alle die conincrijcken ende dat volck dwelck sijn hant wtreyct om te wederstaen, ende te verderuen dat huys Gods, dat in Ierusalem is. Ick Darius heb dit ghebodt ghestelt, dwelck ick naerstelick wil volbracht hebben. **13** Hierom Thathanai die vorst van den lantscappe ouer den vloet, ende Stharbusanai

ende sijn raetsluyden hebben naerstelick ghedaen alsoe Darius die coninck beuolen hadde. **14** Ende die ouders der loden timmerden ende hadden voerspoet nae die propheet van Aggeus den Propheet ende van Zacharias den sone van Adda ende sij hebben ghetimmert, ende op gehemst doert beuel Gods van Israel, ende naet beuel van Cyrus ende Darius ende Arthxerses den coninghen van Persen. **15** Ende sij hebben dit huys des Heeren volmaect, tot opden derden dach der maent Adar, welc is tseste iaer des conincs Darij.

16 Ende die kinderen van Israel Priesters ende Leuiten ende die ander van den kinderen der ouervoerighen, hebben ghehouden die wijdinghe van dat huys Gods met blijscappen. **17** Ende sij hebben gheoffert in die wijdinghe van dat huys Gods honderd calueren, twee honderd rammen, vierhondert lammeren, twaelf bocken vanden gheyten voer die sonde van gheheel Israel, nae tghetal van die gheslachten van Israel. **18** Ende sij hebben die Priesters ghestelt in hen ordinacien ende die Leuiten in hen buerten ouer Gods wercken in Ierusalem, ghelyc daer ghescreuen is int boeck van Moyses. **19** Ende die kinderen van Israel van der oueruoeringhen, hebben Paeschen ghehouden op den veerthiensten dach vander ierster maent. **20** Want die Priesters ende Leuiten waren ghereynicht ghelyc een mensch, allegader suyver om dat paeschlam ten offer te dooden voor alle den kinderen vander oueruoeringhen ende haren broederen den Priesters ende hen seluen. **21** Ende die kinderen van Israel die weder om comen waren van die ouervoerighe, ende alle die hen ghesceyden hadden van die onsuyuerheyd der heydenen des lants, tot hen lieden dat sij soecken souden den Heere den Godt van Israel hebbent ghegheten. **22** Ende sij hebben dat hoochtijt van die ongheheefde brooden ghehouden seuen daghen in blijscappen, om dat die Heere hen verblydt hadde, ende bekeert therte des conincs van Assur tot hen, om hen handen te helpen int werck van thuys des Heeren des Gods van Israel.

7 ENde nae dese ghesciedenissen int conincrijck Artaxersis des conincs van Persen was Esdras die sone Saraie, des soens Azarie, des soens Helcie **2** des soens Sellum, des soens Sadoc, des soens Achitob, **3** des soens Amarie, des soens Azarie, des soens Maraioth, **4** des soens Zarahie, des soens Ozi, des soens Bocci, **5** des soens Abisue, des soens Phinees, des soens Eleazar, des sons Aaron des Priesters van tbeghinsel. **6** Desen seluen Esdras is opcomen van Babilonien ende hy was een rasch scrijver in Moyses wet, die welcke die Heere Godt heeft ghegheuen Israel. Ende die coninck heeft hem ghegheuen nae die hant des Heeren sijns Godts op hem alle sijn begheerte. **7** Ende daer sijn op ghetrocken vanden kinderen van Israel ende vanden kinderen der Priesteren, ende vander Leuiten kinderen, ende vanden sanghers, ende vanden doerwaerders, ende vanden Nathineen in Ierusalem int seuenste iaer, Artaxersis des conincs. **8** Ende sij sijn ghecomen in Ierusalem in die vijfste maent dat is het seuenste iaer des conincs. **9** Want op den iersten dach van der ierster maent begonste hy op te trekken van Babilonien, ende op den iersten dach van der vijfster maent is hy comen in Ierusalem, nae die goede hant sijns Godts op hem. **10** Ende Esdras heeft sijn herte bereydt, dat hy die wet des Heeren ondersoecken soude,

ende dat hy doen ende leeren soude in Israel dat ghebodt
ende dat recht ordeel. **11** Ende dit is het inhoudt des briefs
van tghebodt dat Artaxeres die coninck ghegheuen heeft
Esdr den Priester den gheleerden scrijver in die woerden
ende gheboden des Heeren ende in sijn ceremonien in
Israel. **12** Artaxeres een coninck der coninghen Esdr den
Priester den alder gheleersten scrijver van die wet Gods
des hemels, saluyt. **13** Van my eest gheboden dat soe wien
wt den volcke van Israel in mijn rijk belieft, ende van sijnen
Priesteren ende Leuiten te gaen in Ierusalem, dat hy gae
met v. **14** Want van des conincs aensicht ende sijnder seuen
raetsheeren sijdi ghesonden dat ghy het loetsche landt ende
Ierusalem besoeken soudt in die wet ws Gods, die in v hant
is, **15** ende dat ghy draghen soudt tgout ende tsiluere dat
die coninck ende sijn raetsheeren vrijwillichelyk gheoffert
hebben Gode van Israel. Wiens tabernakel in Ierusalem is.
16 Ende alle tsiluer ende tgout dat ghy vinden sult, in alle dat
lantscap van Babilonien, ende dat tvolck sal willen offeren
ende vanden Priesters die vrijwillichelyk offeren sullen den
huyse van haren Godt welck is in Ierusalem **17** ontfant
vrijlijck, ende coopt naerstelijck met desen ghelde calueren,
rammen, lammeren, ende die sacrificien ende natte offerande
van dien, ende offert die op den outaer vanden tempel ws
Godts die in Ierusalem is. **18** Maer oock eest dat v ende
uwen broeders iet belieft te doen vanden anderen goude
ende siluer, doet dat nae den wille ws Gods. **19** Ende die
ghereedscappen die v ghegheuen worden ten dienste van
ws Gods huys, leuert die in Gods aensicht in Ierusalem. **20**
Ende oock die ander dinghen die van noode sijn sullen in
dat huys Gods, soe veel als v nootelijck sal sijn om wt te
legghen, dat suldi gheue vanden schat ende van dat chijns
ghelt des conincs, ende van my, **21** Ick Artaxeres coninck
hebt ghestelt ende gheboden allen den bewaerders van die
ghemeyn ghelktiste, die ouer den vloet sijn, dat ghy sonder
vertreck gheeft alle dat van v begheert Esdras die Priester
die scrijver der wet van Godt des hemels, **22** tot hondert
talenten siluers, ende tot hondert Chorus maten tarwe, ende
tot hondert vaten wijs, ende tot hondert vaten olien, maer
sout sonder mate. **23** Alle dat tot den dienst des Gods
vanden hemel behoort, laet dat naerstelijck gheue in dat
huys Gods vanden hemel. Dat hy by auonturen niet gram en
worde teghen dat coninckrijck des conincs ende sijnder sonen.
24 Oock maken wy v kenlijck van alle die Priesteren, ende
Leuiten, ende sanghers, ende doerwaerders, Nathineen,
ende dienaers des huys van desen Godt, dat ghy gheen
macht en hebbet tolghelt oft tribuyt ende aerielycsche rente op
hen te stellen. **25** Maer ghy Esdra nae die wijsheit ws Gods
die in v hant is, stelt rechters ende presidenten dat sij recht
doen moghen alle den volcke dat ouer den vloet is, te weten
desen die ws Gods wet weeten, ende die onghelerde leert
vrijlijck. **26** Ende alle die ws Gods wet niet naerstelijck en
doet ende des conincs, van dien sal een vonnisze wesen tsij
ter doot, tsij ter wtbanningen, tsij int verdoemen van sijnder
substancien, oft emmers tot den kerker. **27** Ghebenedijt
moet sijn die Heere onser vaderen Godt, die dat in des
conincs herte ghegheuen heeft, dat hy des Heeren huys
dat in Ierusalem is glorificeren soude, **28** ende heeft in
my sijn bermherheydt gheneycht voor den coninck ende sijn
raetsheeren, ende voor alle des conincs machtige pricen.
Ende ick versterct sijnde doer die hant des Heeren mijns
Godts, die in my was heb vergadert van Israel, die Princen
die met my optrekken souden.

8 Dlt sijn dan die Princen der familien ende hen afcoemste
die met my opghetrocken sijn int rijk des conincs
Artaxersis, van Babilonien. **2** Van Phinees kinderen Gersom.
Van Ithamars sonen Daniel. Van Dauids kinderen hattus. **3**
Van Zechenias kinderen ende van Pharos kinderen Zacharias
ende met hem sijn ghetelt hondert ende vijftich mannen. **4**
Vanden kinderen Phahat-moab Elionai die sone van Zarehe,
ende met hem tweehondert mannen. **5** Van Zechenias
kinderen Ezechiels sone, ende met hem drij hondert mannen.
6 Van Adans kinderen Abed Ionathans sone, ende met hem
vijftich mannen. **7** Van Alams kinderen Isaiaas die sone
Atalie, ende met hem tseuentich mannen. **8** Vanden kinderen
Saphatie Zebedia Michaels sone, ende met hem tachentich
mannen. **9** Van Ioabs kinderen Obedia Iahuels sone, ende
met hem twee honderd achthien mannen. **10** Ende van den
kinderen Selomith Iosphie sone, ende met hem hondert
tsestich mannen. **11** Vanden kinderen Bebai Zacharias
Bebais sone, ende met achtentwintich mannen. **12** Van
Azgdas kinderen Iohannan Eccetans sone, ende met hem
hondert ende thien mannen. **13** Van Adonicams kinderen die
de laetste waren, ende dit waren hen namen Eliphel, ende
Iehiel ende Samaias, ende met hen tsestich mannen. **14**
Van den kinderen Begai Vthai ende Zachur, ende met hen
tseuentich mannen. **15** Ende ick hebse vergadert aen den
vloet die nederwaerts loopt tot Ahaua, ende wy sijn daer
bleuen drij daghen. Ende ick heb ghesocht onder tvolck ende
onder die Priesters der kinderen van Leui ende ick en hebse
daer niet gheuonden. **16** Hier om heb ick ghesonden Eliazer
ende Ariel, ende Semeiam, ende Elnathan. Ende Iarib, ende
den anderen Elnathan, ende Nathan, ende Zachariam ende
Mosollam die Princen, ende Ioiarib, ende Elnathan die wijse.
17 Ende ick heb die ghesonden tot Eddo, die dierste is in
die plaatse van Chaspia, ende ic heb in haer lieder mont
gestelt die woerden die sij spreken souden tot Eddo, ende
sijn broeders Nathineen inde plaatse Chaspie dat sij tot ons
bringhen souden dienaers van ons Gods huys. **18** Ende
sij hebben ons brocht doer die goede hant ons Gods op
ons, eenen seer gheleerde man vanden kinderen Moholi
des soens Leui, des soens Israel, ende Sarabiam ende sijn
kinderen, ende broeders achthien, **19** ende Hasabiam ende
met hem Isaiam vanden kinderen Merari ende sijn broeders,
ende sijn sonen twintich. **20** Ende van den Nathineen die
Daud ende die Princen ghegheuen hadden tot der Leuten
diensten, tweehondert ende twintich Nathineen. Alle dese
worden met haren namen ghenaemt. **21** Ende ick heb daer
vercondicht een vasten by den vloet Ahaua dat wy ghepijnicht
souden worden voor den Heere onsen Godt, ende dat wy
van hem begheren souden eenen rechten wech voor ons
ende onse kinderen, ende alle onse substancie. **22** Want
ic scaemde my van den coninck te begheeren hulpe ende
rosvolck, die ons bescermen souden vanden vianden op
den wech, om dat wy den coninck gheseyt hadden. Die
hant ons Gods is op alle die ghene die hem soeken in
goetwilicheyt, ende sijn rijck ende sijn macht ende rasende

gramscap is op alle die hem verlaten. **23** Ende wy hebben thayr van mijnen hoofde ende baerde, ende ick heb gheseten gheuast ende ghebeden onsen Godt hier om, ende tes met al truerende. **4** Ende sij sijn al by my ghecomen die dwoert ons voerspoedelijck ghecomen. **24** Ende ick hebber van des Godts van Israel vreesden, voor die ouertredinghe der die Princen der Priesteren twaelf wt ghesceyden. Sarabiam gheender die vander gheuanghenissen ghecomen sijn, ende ende Hasabiam ende met hen van haren broeders thiene. **5** Ende ick sadt al droeuich tot dat auont sacrificie toe. **6** Ende **25** Ende ick heb hen by ghevichte gheleueret tsiluer ende in des auonts sacrificie ben ick opghestaen van mijnder tgout, ende die gheheylichde vaten van ons Gods huys, bedructhelyt, ende hebbende ghescoert mijn ouercleedt welck die coninck gheoffert hadde ende sijn raetscheeren, ende onderock soe heb ick mijn knyen ghebocht ende ende sijn princen, ende gheheel Israel vanden ghenen die mijn handen wtghereyct tot den Heere mijnen Godt, **6** gheuonden waren, **26** ende ick heb by ghevichte in hen ende ick heb gheseyt (Mijn Godt ick scame ende ontsie my handen gheleueret ses hondert ende vijftich talenten siluers mijn aensicht op te heffen tot v want ons boosheden sijn ende hondert silueren vaten. Hundert talenten gouts, **27** ende vermenichfuldicht op ons hooft, ende onse misdaden sijn twintich silueren coppen, die woeghen duysent guldenen, ghwassen totten hemel toe, **7** van onser vaderen daghen. ende twee schoon vaten vanden besten metale blincckende Maer oock hebben wy seluer ghesondicht swaeljick, tot ghelyck gout. **28** Ende ick heb tot hen gheseydt, Ghy sijt des op desen dach, ende in onse boosheden sijn wij seluer Heeren heyleghen ende die vaten sijn heyligh, ende oock gheleueret ende onse coninck ende onse priesteren in die hant dat siluer ende gout, dwelck vrijwillijck gheoffert is den van de coninghen der aerden, ende ten swerde ende ter Heere onser vaderen Godt. **29** Waket ende bewaeret, tot dat gheuanghenissen, ende ten rooue, ende ter bescamtheyt ghijt by ghevichte ouerleueret, voor die princen der Priesteren des aensichts, ghelyck oock op desen dach. **8** Ende nu is als ende der Leuiten, ende die hoofdlyden der familien van een weynich ende eenen oogenblick ons ghebedt ghedaen Israel in Ierusalem, inden schat van des Heeren huys. **30** voor den Heere onsen Godt, dat ons sonden ghelaten worden Ende die Priesters ende Leuiten hebben ontfanghen dat sommighe beuelingenhen, ende dat ons sijnen vrede soude ghevicht des siluers, ende des gouts, ende der vaten, om dat ghegeheuen worden in sijn heylige plaatse, ende dat onse te draghen te Ierusalem int huys ons Gods. **31** Aldus sijn wy Godt soude verlichten ons oogen, ende gheuen ons een opghetrocken vanden vloet Ahaua, op den twaelfsten dach cort leuen in onsen dienst, **9** want wy sijn dienstknechten der ierster maent, om te reysen nae Ierusalem, ende ons ende in onsen dienst en heeft onse Godt ons niet verlaten, Gods hant was op ons, ende sij heeft ons verlost van die hant ende hy heeft die bermherticheyt ouer ons ghebocht voor der vianden, ende der laghen legghers in den wech. **32** Ende wy sijn ghecomen te Ierusalem ende hebben daer ghebleuen ende verheffen thusys van onsen Godt ende timmeren sijn drij daghen. **33** Ende op den vierden dach is ghevlogen verwoestheden, om dat hy ons soude hope gheue, in Iuda tgout ende tsiluer, ende die vaten in ons Gods huys, doer ende in Ierusalem. **10** Ende nu onse Godt wat sullen wy die hant van Meremot den sone Vrie des Priesters, ende segghen na deser? Want wy hebben v gheboden verlaten met hem was Eleazar Phinees sone, ende met hen lozabed die sone van losue ende Noadaia die sone van Bennoi den die sone van Ierusalim den sone van Ierusalim den sone van Leuigt, **34** nae tghetal ende ghevichte van allen dien, ende besitten, is een onsuyuer lant, nae die onsuyuerheyt der alle tgewichte is bescreuen op dien tijt. **35** Ende oock die volcken, ende der ander landen, doer die afgriselicheden kinderen der ouerreysingen die vander gheuanghenissen der gheender die dat veruult hebben vanden mont totten ghecomen waren, hebben heelbrantofferanden gheoffert mont in haerlieder besmettinghen. **12** Nu dan daer om en gheeft v dochteren haren sonen niet, ende hen dochteren sessentneghentich rammen, seuen ende tseuentich en neemt niet voer uwe sonen, noch en soect haren vrede, lammeren. Twaelf bocken voor die sonde, alle den Heere ende haer lieder voerspoet niet, tot inder ewicheydt op dat tot heelbrantofferande. **36** Ende sij hebben ghegheue des ghy moecht versterct worden, ende eten dat goet der eerden conincs gheboden den drossaten des conincs, die van des ende dat ghy erfghenamen hebben moecht v kinderen tot conincs aensicht waren ende den vorsten ouer den vloet, inder ewicheydt, **13** Ende nae alle dat ouer ons comen is ende sij hebben dat volck ende thuis Gods verhauen.

9 MAer na dat dese dinghen volbracht waren, soe sijn die princen aen my comen segghende, Dat volck van Israel ende die Priesters ende Leuiten en sijn niet ghesceyden van die volcken der landen, ende van haren afgriselicheden, te weten der Chananeen ende Hetheen ende Pherezeen ende lebuseen ende der Ammoniten ende Moabitien ende Egyptenaren ende Amorrheen. **2** Want sij van haren dochteren tot huysvrouwen ghemomen hebben voor hen ende haren sonen, ende sij hebben dat heyligh saet gheminghet metten volcken der landen. Ende der princen ende wethouderen hant, was in dese ouertredinghe dierste. **3** Ende doen ick dit woert ghehoort hadde soe heb ick ghescoert mijn ouercleedt ende ondercleedt, ende ick heb wt ghetrocken

10 ALS dan Esdras aldus badt, ende aenriep Godt ende weende ende lach voor Gods tempel, so is tot hem

vergadert van Israel een vergaderinghe seer groot bouen thienster maent, dat sij dit dinck ondersoecken souden, **17**
maten, van mans ende vrouwen ende kinderen, ende tvolck Ende sij sijn ten eynde comen van alle die mans die vreemde
weende met een groot ghescrey, **2** Ende Sechenias die huysvrouwen ghetrouw hadden totten iersten dach vander
sone van lehiel van Elams kinderen heeft gheantwoort ende ierster maent, **18** Ende daer sijn gheuonden vanden priesters
gheseyt tot Esdras. Wij hebben ouertreden teghen onsen kinderen die vreemde huysvrouwen ghetrouwet hadden, Van
Godt ende hebben vreemde vrouwen ghetrouw vanden volcke die kinderen losue des soons losedec ende sijn broeders
des lants, Ende nv issen eenige penitencie in Israel, **3** hier Maasia, ende Eliezer, ende Iarib, ende Godolia, **19** Ende sij
af soo laet ons een verbont maken metten Heere onsen hebben hen handen ghegeheuen, dat sij hen wijuen souden
Godt dat wij verworpen alle die huysvrouwen, ende die wech iaghen, ende voor hen misdaet eenen bock offeren,
van dese gheboren sijn, nae des Heeren wille, ende der **20** Ende van Emms kinderen Hanani, ende Sebedia, **21**
gheender die des Heeren ons Gods ghebodt vreesen, laet Ende van Harims kinderen Maasia, ende Elia, ende Semeia,
dat doen nae die wet, **4** Staet op het behoort v toe te ende lehiel, ende Ozias, **22** Ende van Pheshurs kinderen,
onderscycden, ende wi sullen met v sijn, wert versterct, Eloionai, Maasia, Ismael, Nathanael, Iozabed, ende Elasa,
ende doetet. **5** Hierom is Esdras opghestaen, ende heeft **23** Ende vander Leuiten kinderen, Iozabed, ende Semei,
besworen die princen der priesteren ende Leuiten ende Ende Celaia, die is Calita, Phathaina, Iuda, ende Eliezer, **24**
gheheel Israel dat sij doen souden nae dit woort ende sij Ende vanden sanghers Eliazib, Ende van die doorwaerders,
hebbent ghesworen, **6** Ende Esdras is opghestaen voor dat Sellum, ende Telem, ende Vri, **25** Ende van Israel van Pharos
huys Gods, ende hy is wech ghegaen tot die slaepcamer van kinderen Remeia, ende Iezia, ende Melchia, ende Miamin,
Iohanian Eliazibs sone, ende hy is daer inghegaen, gheen Ende Eliezer ende Melchia, ende Banea, **26** Ende van
broot en heeft hy gheten ende gheen water en heeft hy Elams kinderen Mathania, Zacharias, ende lehiel, ende Abdi,
ghedroncken, Want hy beweende die ouertredinghe der Ende Ierimoth, ende Elia, **27** Ende vanden kinderen Zethua,
gheender die vander gheuanghenissen ghecomen waren, Eloionai, Eliazib, Mathania, ende Ierimuth, ende Zabad,
7 Ende daer is eenen wtroep gheadaen in Iuda ende in Ende Aziza, **28** Ende van die kinderen Bebai, Iohanian,
Ierusalem allen den kinderen der ouerreysingen, dat sij Hanania, Zabbai, Athalai, **29** Ende vanden kinderen Bani,
vergaderen souden in Ierusalem, **8** Ende alle die niet comen Mosollam, ende Melluch, ende Adaia, lasub, ende Saal, ende
en souden binnen drij daghen nae den raet der princen ende Ramoth, **30** Ende vanden kinderen Phahath, Moab, Edna,
der ouders, diens substancie sal heel ghenomen worden, ende Ialal, Bananias, ende Maasias, Mathanias, Bezeleel,
ende hy sal verworpen worden wt die vergaderinghe der Bennui, ende Manasse, **31** Ende van Herems kinderen,
ouerreysingen, **9** Hierom sijn alle die mannen van Iuda Eliezer, Iesue, Melchias, Semeias, Simeon, **32** Beniamin,
ende Beniamin tsamen comen in Ierusalem drij daghen lanc Maloch, Samarias, **33** Ende van Hasoms kinderen Mathanai,
dat is die neghenste maent, opden twintichsten dach der Mathatha, Zabad, Elipelet, Iermai, Manasse, Semei, **34** Van
maent, ende alle tvolck sadt in die strate vanden huyse die kinderen Bani, Maaddi, Amram, ende Vel, **35** Baneas,
Gods, beuende om der sonden wille, ende vanden reghenen, Ende Badaias, Cheliau, **36** Vania, Marimuth, ende Eliazib,
10 Ende Esdras die priester is opghestaen ende heeft tot **37** Mathanias, Mathanai, ende Iasi, ende **38** Bani, ende
hen gheseyt. Ghy hebt ouerghetreden ende ghetrouwet Bennui, Semei, **39** ende Salmias, ende Nathan, ende Adaias,
vreemde huysvrouwen dat ghy vermeerderen soudt die **40** Mechnedabai, Sifai, Sarai, **41** Ezreel, ende Selemiau,
midaet van Israel, **11** Ende nv belijdt den Heere uwer Semeria, **42** Sellum, Amaria, Ioseph, **43** Van die kinderen
vaderen Godt ende doet sijn behaghen, ende sceydt v van Nebo, Iehiel, Mathathias, Zabad, Zabina, Ieddu, ende Ioal,
die volcken des lants, ende van die vreemde huysvrouwen, Ende Banaia, **44** Alle dese hadden ghenomen vreemde
gheseyt met luyder stemmen. Nae v woort tot ons, alsoo huysvrouwen, ende onder dese waren vrouwen die kinderen
moet gheschieden, **13** Maer nochtans aenghesien dattet volck ghebaert hadden. Hier eyndet dierste boeck Esdre.
veel is ende reghenachtich weder, ende wij en moghen
niet lijden buyten te staen, ende want dit gheen werck en
is van eenen daghe oft van tween (Want wij hebben seer
swaerlijck ghesondicht in dit woort) **14** soo laet princen
stellen in die gheheel menichte, ende dat alle die in onse
steden vreemde huysvrouwen ghenomen hebben, comen
ten gheseten tijden, ende met hen die ouders van steden te
steden ende hen rechters, tot dat die gramscap ons Gods
van ons ghekeert worden aengaende deser sonden, **15**
Hierom soo hebben Ionathan Azahels sone ende Iaazia die
sone van Thucus hier ouer ghestaaen, ende Mesollam, ende
Sebethai die Leuiten hebben hen gheholpen, **16** Ende die
kinderen der ouerreysingen hebben alsoo ghedaen, Ende
Esdras die priester ende die mannen princen der familien
in haerder vaderen huyzen ende si alle bi haren namen
sijn ghegaen, ende sijn gheseten opden iersten dach der

Nehemia

1 DIE woorden Nehemie des soons Helchie, Ende tis ghesciet in die maent Casleu, int twintichste iaer ende ic was int casteel Susis, **2** Ende daer is comen Hanani een van mijnen broeders, hy ende mannen van Iuda, ende ic heb hen gheuraecht vanden loden die ouer ghebleuen ende noch leuende waren van die gheuanghenisse, ende van Ierusalem, **3** Ende sij hebben my gheseyt, Die daer ghebleuen ende ghelaten sijn vander gheuanghenissen int lantscap, sijn in groot verdriet ende in versmaetheden, ende den muer van Ierusalem is ghebroken, ende haer poorten sijn metten viere verbrant, **4** Ende doen ick aldus danighe woorden ghehoort hadde, soo heb ick gheseten ende gheweent, ende ick heb rouwe ghehadt veel daghen, ende ick vaste ende badt voor daenschijn Godts vanden hemel, **5** Ende ick heb gheseyt. Ick bidde v Heere Godt vanden hemele sterck, groot, ende vreeselic die tverbont bewaert ende bermherticheyt metten ghenen die v lief hebben, ende v gheboden bewaren. **6** Laet doch v ooren toe luysterende worden, ende v ooghen open, dat ghy hoort ws dienaers ghebedt, dwelc ick heden bidde voor v, nacht ende dach voor die kindeten van Israel uwe dienaers, Ende ick belijde voor die sonden der kinderen van Israel met die welcke sij v ghesondicht hebben, Ende ick ende mijns vaders huys hebben ghesondicht, **7** door ydelheyt sijn wi verleyt, ende wij en hebben v ghebodt niet ghehouden ende v ceremonien, ende ordeelen die ghy beuolen hebt Moysi uwen dienaer. **8** Weest gheachtich des woorts dat ghy Moysi uwen dienaer beuolen hebt, segghende. Als ghi sult ouertreden hebben, soo sal ick v verstroyen onder die natien, **9** Ende eest dat ghy wederkeert tot my ende bewaert mijn gheboden, ende die doet, al waerti oock wech gheuoert tot die eynden des hemels, van daer sal ick v vergaderen, ende wederom brenghen ter plaeften die ick vercoren hebbet, dat mijnen naem daer woonen soude, **10** Het sijn emmer v dienaers ende v volck die welcke ghy verlost hebt in v groote stercheyt ende door v machtighe hant, **11** Ic bidde v Heere laet v oore wesen toehoorende tot ws dienaers ghebedt, ende totten ghebede van uwen dienaers die uwen naem willen vreesen, ende bescikt uwen dienaer heden, ende verleent hem bermherticheyt voor desen man, want ick was des conincs scencker.

2 ENde tis ghesciet in die maent Nisan int twintichste iaer des conincks Artaxeres des conincs, ende daer was wijn voor hem, ende ic heb den wijn opghehauen ende den coninc ghegheuen Ende ick was als sieck voor sijn aenschijn, **2** Ende die coninck heeft tot my gheseydt. Waerom is v aensicht droeue daer ick v nochtans niet sieck en sie? dat en is sonder sake niet, maer daer is eenich quaet (ic en weet niet wat) in v herte, Ende ick heb seer ende bouen maten ghevrest, **3** ende gheseyt totten coninck. Coninck leuen moet ghy inder ewicheyt, waerom en soude mijn aensicht niet truerich sijn, aengesien dat die stadt welck is het huys van mijnder vaderen begrauinghen verwoest is, ende haer poorten sijn metten vier verbrant? **4** Ende die coninck heeft my gheseyt. Om wat dinck bidt ghi? Ende ick heb Gode vanden hemel ghebeden, **5** ende totten coninck gheseyt.

Eest dat den coninc goet dunct ende dat v dienaer behaghet voor v aensicht, dat ghy my sendt in ludeen tot die stadt van mijnder vaderen begrauinghe, ende ick sal die optimmeren, **6** Ende die coninc seyde my, ende die coninghinne die by hem sadt. Tot hoe langhen tijt sal v reyse duren, ende wanneer suldi wederkeeren? Ende het heeft voor des conincs aensicht belieft, ende hy heeft my ghesonden, ende ick heb hem eenen tijt ghestelt, **7** Ende ick heb den coninc gheseyt. Duncket den coninck goet, soo gheue hy my brieuven aen die vorsten des lantscaps ouer den vloet, dat sij my ouer leyden tot dat ick int loetsche lant come, **8** ende eenen brief aen Asaph den bewaerde van des conincs boschagie dat hy my hout gheue, dat ick mach decken die poorten des tempels, die torren des huys, ende die mueren der stadt, ende thuys daer ick incomen sal, Ende die coninc heuet my ghegheuen nae die goede hant mijns Gods met my. **9** Ende ick ben comen tot die vorsten des lantscaps ouer den vloet, ende ick heb hen ghegheuen des conincs brieuven. Ende die coninc hadde met my ghesonden hooftmannen der crijsnchten, ende peerde volck, **10** Ende Sanaballat die Horoniter, ende Thobias die knecht die Ammonijter hebbent ghehoort, ende sij sijn droeue gheweest met groten rouwe, datter een mensche comen was die der kinderen van Israel voorspoet socht **11** Ende ick ben ghecomen te Ierusalem, ende was daer drij daghen, **12** ende ick stont op des nachts, ick ende een luttel mannen met my, ende ic en heb niemant te kennen ghegheuen wat Godt in mijn herte ghegheuen hadde dat ick doen soude in Ierusalem, ende daer en was gheen lastdraghende beeste met mi, dan alleen die beeste daer ick op sadt, **13** Ende ick ghinck wt door die dalpoorte des nachts, ende voor die draecls fonteyne, ende tot aen die mestpoorte, ende ic bemerke den ghebrokenen muer van Ierusalem, ende haer poorten metten vier verbrant. **14** Ende ick ghinck voorts door tot die fonteynpoorte, ende tot des conincs waterloop, ende daer en was gheen plaeft voor die beeste daer ic op sadt om door te gaen **15** Ende ick clam op ouer die beke des nachts, ende besach den muer, ende wederom ghekeert sijnde ben ick ghecomen tot die dalpoorte, ende soo ben ic wedercomen. **16** Maer die wethouders en wisten niet waer henen dat ick ghegaen was, oft wat ic dede, Maer ooc den loden, ende den priesteren, ende den eerlicsten, ende wethouderen, ende den anderen diet werck maecten en hadde ick tot op dien tijt niet te kennen ghegheuen. **17** Ende ick heb tot hen gheseyt. Ghy weet het verdriet daer wij in sijn, aenghesien dat Ierusalem verwoest is, ende haer poorten sijn metten viere vernield, Coemt ende laet ons optimmeren die mueren van Ierusalem, dat wij voorts niet meer en sijn tot een versmaetheyt, **18** Ende ick heb hen te kennen ghegheuen die hant mijns Gods dat die goet met my was, ende des conincs woorden dien hy my gheseyt hadde, ende ick segghe. Laet ons opstaen ende timmeren, Ende hen handen sijn versterct gheworden int goede, **19** Ende Sanaballat die Horoniter ende Tobias die knecht die Ammonijter, ende Gosem die Araber, ende sij hebben ons bespot ende versmaet, ende hebben gheseyt. Wat dinck is dit dat ghy doet? Wildi teghen den coninc wederspannich opstaen? **20** Ende ick heb hen weder gheantwoort, ende gheseyt tot hen. Godt des hemels die helpt ons ende wij sijn

sijn dienaers, Laet ons opstaen ende timmeren, maer ghy en heb gheen deel, ende recht, ende ghedenckenisse in Ierusalem.

3 Ende Eliazib die groote priester is opghestaen ende zijn broeders die priesters, ende sij hebben ghetimmert die poorte der cudden, sij hebben die gheheylicht ende haer doeren ghestelt, ende totten torre van hondert cubitus, hebben sij dien gheheylicht, tot aenden torre Hananeel, **2** Ende neffens hem hebben ghetimmert die mannen van Iericho, ende neffens hem heeft ghetimmert Zacchur Amris sone. **3** Ende die vischpoorte hebben opghetimmert die kinderen van Asnaa, sij hebben die ghegedt ende haer doren ghestelt, ende sloten ende rendelen, **4** Ende by die heeft ghetimmert Marimuth die sone Vrie des soons Accus, Ende by hem heeft ghetimmert Mosollam die sone Barachie des soons Mesezabel, ende by hen heeft ghetimmert Sadoc die sone van Baana, **5** Ende by hen hebben ghetimmert die Thescuenen, maer haerlieder rycste luyden en hebben hen halsen niet onder ghestelt in haers Heeren werck, **6** Ende die oude poorte hebben ghetimmert Ioiada die sone Phasea ende Mosollam die sone van Besodia, sij hebben die ghegedt, ende haer doeren ghestelt ende sloten ende rendelen, **7** Ende neffens hen hebben ghetimmert Melchias die Gabaoniter ende Iadon die Meronathiter, mannen van Gabaon ende Maspha, voor den prince die was int lantscap ouer den vloet, **8** Ende by hem heeft ghetimmert Eziel die sone Azaria een goutsmits, Ende by hem heeft ghetimmert Ananias des apothecaris sone, ende sij hebben Ierusalem ghelaten tot aenden muer vander breeder straten, **9** Ende by hem heeft ghetimmert Raphaia Hurs sone, die ouerste des wijcs van Ierusalem, **10** Ende by hem heeft ghetimmert Iedaia die sone van Haromaph teghen sijn huys, ende bi hem heeft ghetimmert Hattus die sone Hasebonie, **11** Die helicht vanden wijcke heeft ghetimmert Melchias Herems sone ende Hasub, Phathath Moabs sone, ende den torre der ouens, **12** Ende by hem heeft ghetimmert Sellum die sone van Alohes die prince van die helicht des wijcks van Ierusalem, hy ende sijn dochteren, **13** Ende die dalpoorte heeft ghetimmert Hanun ende die bewoonders van Zanoe, sij hebben die ghetimmert, ende haer doeren ghestelt, ende sloten ende rendelen, ende duysent cubitus inden muer, tot aen die mestpoorte, **14** Ende die mestpoorte heeft ghetimmert Melchias Rechabs sone, Die prince des wijcs Bethacharam, hy heeft die ghetimmert ende ghestelt haer doeren, ende sloten ende rendelen, **15** Ende die fonteyn poorte heeft ghetimmert Sellum die sone Cholhoza die prince des dorps van Maspha, hy heeft die ghetimmert ende ghegedt ende ghestelt haer doeren ende sloten ende rendelen, ende die mueren vander visscherien Siloe tot in des conincs hof, ende tot aen die trappen die nederwaerts gaen van Dauids stadt, **16** Achter hem heeft ghetimmert Nehemias Azbocs sone die prince van die helicht des wijcs van Bethsur, tot teghen ouer Dauids graf, ende tot die visscherie die met een groot werck ghetimmert is, ende tot der vromen huys, **17** Achter hem hebben die Leuiten ghetimmert Rehum die sone van Benui, Nae hem heeft ghetimmert Hasebias die prince der helicht vanden wijk Ceila in sijnen wijk, **18** Ende nae hem hebben ghetimmert hen broeders Bauai Henadads

sone die prince der helicht van Ceila, **19** Ende by hem heeft ghetimmert Azer die sone van losue die prince van Maspha, die tweede mate, teghen den organc vanden alder stercten hoec, **20** Naest hem opden berch heeft ghetimmert Baruch die sone van Zachai die tweede mate vanden hoek tot aen die poorte des huys Eliazib des grooten priesters. **21** Nae hem heeft ghetimmert Merimuth die sone Vrie Haccus sone, die tweede mate, van die poorte des huys van Eliazib, so verre als thuy van Eliasib hem strekte, **22** Ende nae hem hebben ghetimmert die priesters, mannen van dat plat lant der Iordanen, **23** Nae hem heeft ghetimmert Beniamin, ende Hasub teghen sijn huys, Ende nae hem heeft getimmert Azarias die sone Mahasie des soons Ananie teghen sijn huys, **24** Nae hem heeft ghetimmert Bennui die sone van Henadads tweede mate, van Azarias huys tot aenden keer, ende tot aenden hoec. **25** Ende nae hem heeft ghetimmert Phalel die sone van Ozi teghen den keer, ende den torre die wt des conincs huys bouen hooch wtstaet, dat is int voorhof vanden kerker, Nae hem Phadaia Pharos sone, **26** Maer die Nathineen woonden in Ophel tot teghen ouer die waterpoorte aenden oosten, ende den torre die hooch wt stont **27** Nae hem hebben die Thescuenen ghetimmert die tweeste mate teghen ouer vanden grooten hooch wtstaenden torre tot aenden muer des tempels, **28** Maer opwaerts aen der peerden poorte hebben ghetimmert die priesters een ieghelyc teghen sijn huys, **29** Nae hen heeft ghetimmert Sadoc Emmers sone teghen sijn huys, Ende nae hem heeft ghetimmert Semaia die sone Sechenie die bewaerder vander oostpoorten, **30** Ende nae hem heeft ghetimmert Hanania die sone Selemie, ende Hanun Selephs sone die seste, die tweede mate, Nae hem heeft ghetimmert Mosollam die sone Barachie teghenouer sijn scatcamer, Nae hem heeft ghetimmert Melchias een goutsmits sone, tot aen der Nathineen huys ende der gheender die schilden vercochten teghen die rechters poorte ende tot aen die eedtcamer des hoecks, **31** Ende tusschen die eedtcamer des hoecks in die poorte der cudden hebben ghetimmert die ambachts luyden ende die coopluyden.

4 MAer tis ghesciet doen Sanaballat ghehoort hadde dat wij den muer optimmerden, soo is hy seer gram gheworden, ende bouen maten seer beruert sijnde, heeft hy die loden bespot, **2** ende gheseyt voor sijn broeders, ende voor een groote vergaderinghe der Samaritanen, Wat maken die onmachtige loden? sullen die Heydenen hen dat toelaten? Sullen sij sacrificie doen, ende voldoen al op ee-nen dach? Sullen sij moghen steenen metsen van die hoopens des ghestubs die verbrant sijn? **3** Ende Thobias die Ammoniter sijn naeste heeft oock gheseyt. Laetse timmeren, eest datter eenen vos opclint, die sal ouer haren steenen muer springhen, **4** Hoort onse God, want wij sijn gheworden tot een versmaetheyt, keert hen verwijt op haerlieder hooft, Ende geefse ter versmaetheden int lant der gheuanghenissen, **5** En wilt hen boosheden niet bedecken, ende hen sonden en laet voor v aensicht niet wtgeueacht worden, want sij hebben bespot die timmerende sijn, **6** Aldus hebben wij den muer opghetimmert ende wij hebben dien gheheel aen een ghebracht tot die helicht toe, Ende des volcs herte is verwect om te wercken, **7** Ende tis ghesciet doen Sanaballat ende

Thobias ende die Arabers ende die Ammaniten ende Asotien ghehoort hadden dat die schoere des muers van Ierusalem ouertoghen was ende dat die scaerden begonsten ghesloten te worden, soo sijn sij bouen maten seer gram gheworden, 8 Ende sijn al te samen vergadert, dat sij comen souden, ende strijden teghen Ierusalem, ende dat sij laghen legghen souden, 9 Ende wij hebben onsen Godt ghebeden, ende wij hebben wachters ghestelt op die mueren, dach ende nacht teghen hen, 10 Ende Iudas heeft gheseyt. Die macht der draghers is cranc gheworden, ende der aerden is seer vele, ende wij en sullen den muer niet moghen opmaken, 11 Ende onse vianden hebben gheseyt. En laet hen niet weten, noch kennishebben voor dat wij int midden van henlieden comen ende hen dootslaen moghen, ende doen dat werck ophouden, 12 Maer tis ghesiet doet die loden ghecomen sijn die by hen woonden, ende ons te kennen gauen tot thien reysen van allen die plaatens door die welcke sij tot ons comen waren, 13 dat ick heb ghestelt op een plaetse achter den muer al rontsomme volck in ordinance met haren swaerden ende lancien ende boghen, 14 Ende ick heft ouersien ende ben opghestaen ende ick seyde tot die treffelijcste mannen ende wethouders, ende tot dat ander deel des ghemeynen volcs. En wilt niet vreesen van haerlieden aensicht, Weest gheachtich des grooten ende veruaerlijcken heeren, ende strijt voor uwe broeders, uwe sonen ende uwe dochteren ende uwe huysvrouwen, ende uwe huysen, 15 Ende tis ghesiet dat doen onse vianden hoorden dat ons ghebootscapt was, so heeft Godt haren raet te niet ghaedaen, Ende wij sijn alle weder ghekeert aen die mueren, een ieghelyc tot sijn werck, 16 Ende tis ghesiet van dien daghe voorts dat die helicht van haren ionghelinghen deden het werck, ende die helicht was bereyt ten strijde, ende lancien, ende scilden ende boghen, ende pansieren, ende die princen waren achter henlieden, in alle die huysen van luda, 17 der gheender die daer timmerden aenden muer, ende die lasten droeghen ende diese opleyden, met sijn een hant dede hy dwerck ende metter ander hielt hy tswaert, 18 want een ieghelyc vanden timmerluyden was met eenen swaerde ghegort aen sijn lendenen, Ende sij timmerden ende blaesden met trompetten neffens my, 19 Ende ick heb gheseyt tot die edelste luyden ende wethouderen ende tot dat ander deel des ghemeynen volcs. Het werck is groot ende breedt ende wij sijn op die mueren verre deen van dander ghesceyden 20 ter plaatzen daer ghi sult hooren tgheclanc van dat trumpet derwaerts coemt by ons, Ons Godt sal voor ons vechten, 21 Ende laet ons seluer twerck maken, ende die helicht van onslieden houde lancien vanden opganc des dagheraets, tot dat die sterren wtcomen, 22 Ende op dien tijt heb ick den volcke gheseyt. Een ieghelyc blijue met sijnen knecht in Ierusalem, ende ghi sult hebben buerten by daghe ende nacht om te wercken, 23 Maer ick ende mijn broeders ende mijn knechten ende die hoeders die achter my waren deden ons cleederen niet af, want een ieghelyc worde alleenlijc ghebloot, om ghevasschen te sijn.

5 Ende daer is worden een groot gheroep des volcs, ende haerder huysvrouwen teghen hen broeders den loden, 2 Ende daer warender die seyden. Onse sonen ende onse dochteren sijn bouen maten vele, laet ons voor haren prijs nemen tarwe dat wij eten, ende leuen moghen, 3 Ende daer warender die seyden. Laet ons onse ackerlanden ende wijngaerden ende onse huysen te pande stellen, ende tarwe nemen inden dieren tijt, 4 Ende die ander seyden. Laet ons ghelyc ontleen in des conincs trybuyten, ende laet ons gheuen ons ackerlanden ende wijngaerden, 5 Ende nv ghelyc onser broederen vleesch alsoo is ons vleesch oock, ende ghelyc hen sonen alsoo sijn onse sonen ooc, siet wij stellen onse sonen ende dochteren in eyghendom tot slauerne, ende sommige van onse dochteren sijn eyghen dienstvrouwen, ende wij en hebben niet waer mede sij souden moghen verlost worden, ende onse ackerlanden ende wijngaerden besitten ander lieden, 6 Ende ic ben bouen maten seer gram gheworden doen ick hen gheroep ghehoort hadde, nae dese woorden, 7 Ende mijn herte heeft by sij seluen ghepeyst, ende ick heb die edelste mannen ende die wethouderen ghestrafte hen gheseyt. Eyschte ghy elck woecker van uwen broeders? Ende ick heb teghen hen vergadert een groote vergaderinghe, 8 Ende heb hen gheseyt Wij (alsoo ghy wel weet) hebben verlost onse broeders die loden die den Heydenen vercocht waren, na ons vermoghen, ende sult ghy daerom v broeders verkoopen ende wij sullen die lossen? Ende sij hebben ghesweghen, noch sij en hadden niet dat sij antwoorden mochten, 9 Ende ick heb tot hen gheseyt. Ten is gheen goet dinck dat ghy doet waerom en wandelt ghi niet in die vreeze van onsen God dat ons dit niet verweten en worde vanden Heydenen onse vianden? 10 Ende ic, ende mijn broeders, ende mijn knechten hebben seer veel ghelyc ende tarwe gheleent, en laet ons te samen dit niet weder om eysschen, tgheleent datmen ons sculdich is laet ons noch borghen, 11 Gheeft henlieden wederom hen ackerlanden ende hen wijngaerden, ende hen olijgaerden, ende hen huysen, Ende dat meerder van luda is dat honderste deel van ghelde ende tarwe ende wijn endeolie die ghy van hen plecht te eysschen, gheef oock voor henlieden, 12 Ende sij hebben gheseyt. Wij sullen die wederom gheuen, ende van hen niet eysschen, ende wij sullen soo doen ghelyc ghy segghet. Ende ick heb die priesters gheroepen ende ick hebse besworen dat sij alsoo doen souden ghelyc ick gheseyt hadde, 13 Daer bouen so heb ick mijnen schoot wtghescudt ende hebbe gheseyt. Alsoo moet die Heere wtscudden alle man die dit woort niet en volbrengt, van sijnen huyse, ende van sijnen arbeyde, alsoo moet hy wtghescudt worden ende dat hy ydel worde, Ende die gheheel meniche heeft gheseyt Amen, Ende sij hebben Gode gheloeft, Hierom heuet volc ghedaen ghelyc dat gheseyt was, 14 Ende van dien daghe dat die coninc mi gheboden hadde dat ic een ouerste soude wesen int lant van luda van dat twintichste ier tot dat tweendertichste des conincs Artarexsis, binnen twaelf iaren so en hebben noch ic noch mijn broeders die iaerlijcsce cost rente diemen den princen sculdich is niet gheten, 15 maer dierste princen die voor my gheweest waren, hadden tvolck verlast ende hadden van hen ghenomen in broot, ende wijn, ende ghelyc alle daghe veertich siclen, Ende hen dienaers hadden tvolc ooc verdruct, Maer ick en heb alsoo niet ghedaen om die vreeze Gods, 16 Maer dat meer is ick heb ghetimmert

5 Ende daer is worden een groot gheroep des volcs, ende haerder huysvrouwen teghen hen broeders den loden, 2 Ende daer warender die seyden. Onse sonen ende onse

int werck vanden mueren, ende gheenen acker en heb ic ghecocht, ende alle mijn knechten waren vergadert totten wercke, **17** Ende die loden ende wethouderen hondert ende vijftich mannen, ende die tot ons quamen van den Heydenen die rontsomme ons sijn, waren aen mijn tafel, **18** Ende voor my worde bereydt tot elcken daghen eenen osse, ses wtghescosen rammen, sonder dat gheuoghelte, ende binnen thien daghen verscycden wijnen, ende veel ander dinghen gaf ick, ende daer bouen en heb ick die cost renten van mijnder heerlijcheyt niet begheert, want tvolck was seer verarmt, **19** Weest mijns ghedachtich myn Godt int goede, nae alle dat ic desen volcke ghedaen hebbe.

6 ENde tis gheschiet dat doen Sanaballat gehoort hadde ende Tobias, ende Gossem die Araber ende die andere onse vianden dat ic die mueren opgericht hadde, ende datter gheenen scaert meer in was (hoe wel dat ick tot op dien tijt noch gheen doren ghestelt en hadde in die poorten) **2** soo hebben Sanaballat ende Gossem aen my ghesonden, segghende. Coemt ende laet ons tsamen een verbont maken met calueren opt velt Ono, Maer sij dachten dat sij my quaet doen souden, **3** Hierom heb ick boden tot hen ghesonden segghende. Ick make een groot werck ende ick en mach niet nederwaerts comen dat by auontueren het werck niet versuemt en worde als ic comen soude ende tot v lieden nederwaerts reysen, **4** Ende sij hebben aen my ghesonden met dese woorden vier reysen, ende ick heb hen gheantwoort nae dat erste woort **5** Ende Sanaballat heeft aen my ghesonden nae dat eerste woort die vijfste reyse sijnen knecht ende hy hadde eenen brief in sijn hant ghescreuen in deser manieren **6** Tis onder die Heydenen ghehoort, ende Gossem heeft gheseyt dat ghi ende die loden denct wederspannich te worden, ende dat ghy daerom die mueren optimert, ende dat ghy v seluen wilt verheffen ouer hen tot eenen coninc, **7** om welcke sake ghi soudt propheten ghestelt hebben die van v openbaer spreken in Ierusalem, segghende. Daer is een coninck wt loetsche lant, Die coninc sal dese woorden hooren daerom coemt nv dat wi tsamen moghen raet nemen. **8** Ende ick heb tot hen ghesonden segghende. Ten is niet gheschiet nae die woorden die ghy spreect, Want wt v herte versierde ghy dese dinghen, **9** want alle dese veruaerden ons denckende dat onse handen souden ophouden vanden wercke ende dat wij rusten souden, Waerom dat ic te meer mijn handen versterct hebbe, **10** ende ben ghegaent int huys van Semaia den sone Deliae, des soons Metabeel bedectelijck, Die welcke heeft gheseyt. Laet ons onder ons tsamen spreken in dat huys Gods, int midden des tempels, ende sluyten die doeren des huys, want sij sullen comen om v te dooden, ende te nacht sullen sij comen om v doot te slaen, **11** Ende ick heb gheseyt. Heeft iemant mijns ghelyck gheuloden? ende wie mijns ghelyck sal inden tempel ghaen ende te leuen blijuen? Ick en sal daer niet ingaan, **12** Ende ic heb verstaen dat hem Godt niet ghesonden en hadde, maer dat hy tot my sprack als oft hi ghephropheert hadde, ende dat Tobias ende Sanaballat hem ghehuert hadde, **13** want hy hadde loon daer op ontfanghen dat ickt veruaert sijnde doen soude, ende sondighen, ende dat sij eenich quaet hebben souden dwelc sij my mochten verwijten, **14** Weest

mijnder ghedachtich Heere om Tobias ende Sanaballat nae sulcken haren wercken, ende oock Noadie des prophets ende der ander propheten die my veruaerden **15** Ende den muer is voldaen op den vijfentwintichsten dach der maent Elul, binnen tweenvijftich daghen. **16** Hierom eest gheschiet dat doen alle onse vianden ghehoort hadden, dat alle die Heydenen vreesden die rontsomme ons waren, ende dat hen den moet in hen seluen ontvuel, ende dat sij wel wisten dat dit werck van Godt ghedaen was, **17** Maer in dien daghen worden veel brieuen vanden besten ende treffelijsce der loden ghesonden aen Tobias, ende van Tobia quamen sij tot henlieden, **18** Want daer wasser vele in Iudeen die hem ghesworen hadden, want hy was een behoude sone van Sechenia des soons van Area, ende lohanen sijn sone hadde ghetrouw die dochter van Mosollam des soons Barachie, **19** ooc so presen sij hem voor my, ende mijn woorden bootscapten sij hem ouer, Ende Tobias sandt brieuen dat hy my veruaren soude.

7 MAer nae dat den muer opghemaect was, ende ick die doren ghestelt hadde, ende ghetelt die doorwaerders ende die sanghers, ende die Leutien, **2** soo heb ick beuolen Hanani mijnen broeder, ende Hananie den prince des huys van Ierusalem (want hy scheen te wesen ghelyck een warachttich ende Godt vreesende man meer dan dandere) **3** ende ick heb hen gheseyt. En laet die poorten van Ierusalem niet open ghedaen worden tot die wermte vander sonnen, Ende doen sij noch daer by stonden, soo sijn die poorten ghesloten ende vast toe ghemaect. Ende ick heb bewaerders ghestelt vanden inwoonders van Ierusalem, elcken besonder by sijn buerte, ende eenen ieghelycken teghen sijn huys. **4** Maer die stadt was te seer breedt ende groot, ende tvolck was luttel int midden van haer, ende die huysen en waren niet opghetimmert. **5** Maer Godt heeft in mijn herte ghegheuen, Ende ick heb verghadert die edelste luyden ende die rechters ende tghemeyn volck, dat icse ouertellen soude, ende ick heb gheuonden den boec van die tellinghe der gheender die ierstmael opcomen waren, ende daer is in gheuonden ghescreuen aldus. **6** Dit sijn die kinderen der lantscappen die opghetrocken sijn van dat gheuangenisse der ouergheuoerder die welcke Nabugodonosor die coninck van Babiloniem ouergheuert hadde, ende sijn wederghhekeert in Ierusalem ende in Iudeam een ieghelyck in sijn stadt, **7** Die met Zorobabel comen sijn waren Iosue Nehemias, Azarias, Raamias, Nahamani, Mardocheus, Belsan, Mespharath, Begoai, Nahum, Baana. Tghetal der mannen des volcs van Israel, **8** Die kinderen van Pharos twee duysent honderd tweentseuentich, **9** Die kinderen Saphatia drij honderd tweentseuentich, **10** Die kinderen Area ses honderd tweenvijftich, **11** Die kinderen Phahath Moab der kinderen van Iosue ende loab twee duysent acht honderd achthien, **12** Die kinderen van Elam duysent acht honderd vierenvijftich, **13** Die kinderen Zethua acht honderd vijfenviercht, **14** Die kinderen Zachai seuen honderd tsestich, **15** Die kinderen Bennui ses honderd achtenveertich, **16** Die kinderen Bebai ses honderd achtentwintich, **17** Die kinderen van Azgad twee duysent drij honderd tweentwintich, **18** Die kinderen Adonicam ses honderd seuenentsestich, **19** Die kinderen Beguai twee duysent seuenentsestich, **20** Die kinderen

Adin ses hondert vijfenvijftich, **21** Die kinderen Ater Die niet vonden, ende sij sijn verworpen van tpriesterscap, **65**
kinderen van Hezecia neghen hondert ende achte **22** Ende Athersatha heeft hen gheseydt dat sij niet en souden
Die kinderen van Hasem drij hondert achtentwintich **23** eten van theylich der heylighen tot datter opstonde een
Die kinderen Besai drij hondert vierentwintich, **24** Die gheleert ende wel onderwesen priester, **66** Alle die meniche
kinderen Hareph hondert twaelue, **25** Die kinderen van ghelyc een man waren tweenveertich duysent, ses hondert
Gabaon vijfenneghentich, **26** Die kinderen van Bethleem ende tsestich, **67** sonder hen knechten ende dienstvrouwen
ende Nethupha hondert achtentachtentich, **27** Die mannen die welcke waren seuen duysent drij hondert seuenendertich,
van Anathoth hondert achtentwintich, **28** Die mannen van ete onder die waren sanghers ende sangherssen, twee
Bethazmoth tweeveertich, **29** Die mannen van Cariathiarim hondert vijfenvierentich, **68** Hen peerden waren seuen hondert
Cephira ende Beroth seuen hondert drijvenveertich, **30** Die mannen sesendertich, Hen myulen waren twee hondert vijfenvierentich,
mannen van Rama ende Geba ses hondert eenentwintich, **31** Die mannen van Machmas hondert tweentwintich, **69** Hen kemels waren vier hondert vijfendertich, Hen ezels
32 Die mannen van Bethel ende Hai hondert drijentwintich, **33** Die mannen vanden anderen Nebo tweenvijftich, **34** Die mannen waren ses duysent, seuen hondert ende twintich. **70** Maer
des anders Elams duysent twee hondert vierenvijftich **35** sommige van die princen der familien hebben ghegheuen totten wercke Athersatha heeft ghegheuen inden scadt
Die kinderen Harem drij hondert twintich, **36** Die kinderen totten drachmen gouts, vijftich schalen, vijf honderd ende
van Iericho drij hondert vijfenvierentich, **37** Die kinderen van dertich priesterlycke rocken, **71** Ende vanden princen der
Iod-hadid ende Ono seuen hondert eenentwintich, **38** Die kinderen van Senaa drij duysent neghen hondert dertich. **39** familien hebbender sommige ghegheuen totten scadt des
Die priesters, Die kinderen Idaia int huys van lesua, neghen duysent tweenvijftich, **40** Die kinderen van Emmer, wercs, twintich duysent dragmen gouts, ende twee duysent
duysent tweenvijftich, **41** Die kinderen Phashur duysent twee ponden siluers, ende twee hondert, **72** ende dander volck
hondert seuenenvierentich, **42** Die kinderen Arem duysent heeft ghegheuen twintich dragmen gouts ende duysent pont
seuentien. **43** Die Leuiten, Die kinderen losue ende Cedmiel siluers, twee ende seuentestich priesterlycke rocken, **73**
44 van den kinderen Oduie vierentseuentich. Die sanghers Ende die priesters ende Leuiten, ende doorwaerders, ende
45 Die kinderen van Asaph hondert achteneveertich. **46** Die sanghers ende dat ander ghemeyn volck ende die Nathineen,
doorwaerders, Die kinderen Sellum, die kinderen Ater, die hondert drietentseuentich, **47** Die Nathineen, ende gheheel Israhel woonden in hen steden.
kinderen Telmon, die kinderen Accub die kinderen Hatita, die **8** ENde die seuenste maent was comen, ende die kinderen
kinderen Sobai hondert achtendertich. **48** Die kinderen van Israel waren in hen steden, Ende alle tvolc is
Thebbaoth, **49** die kinderen Ceros, die kinderen Siaa, die vergadert ghelyc een man aen die strate die daer is aen die
kinderen Phadon, die kinderen Lebana, die kinderen Hagaba, die kinderen Selmai, **50** die kinderen Hanan, die kinderen water poorte, ende sij hebben Esdras den scrijver gheseyt,
Geddel, die kinderen Gahel, **51** die kinderen Raaia die dat hy halen soude den boec van Moyses wet, welcke die
kinderen Rasin, die kinderen Necoda, **52** die kinderen lesem, die kinderen Aza, die kinderen Phasea, **53** die kinderen Heere Israel gheboden hadde. **2** Hierom heeft Esdras die
Bacbuc, die kinderen Hacupha die kinderen Harur, **54** die kinderen Besloth, die kinderen Mahida, die kinderen Rasim, die wet ghebracht voor die meniche der mannen ende vrouwen,
Harsa, **55** die kinderen Bercos, die kinderen Sisara, die kinderen Thema, **56** die kinderen Naasia, die kinderen Hatipha, die ende voor alle diet verstaen mochten opden iersten dach
Sothai, die kinderen Sophareth, die kinderen Pharida, **58** die kinderen Lahala, die kinderen Darcon, die kinderen Ieddel, der seuenster maent, **3** Ende hi heeft daer in ghelesen
Phocereth, die kinderen Saphatia, die kinderen Hatil, die kinderen openbaerlijck in die strate die by die waterpoorte was van
Phaber was van Sabaim Amons sone. **60** Alle die Nathineen ende die kinderen van Salomons knechten smorghens tot den middach toe, voor daenschijn der mannen
waren drij hondert tweeveertich, **61** Maer die ghene ende vrouwen, ende der wijsen, ende die ooren van alle
die opghetrocken waren van Thelmela, Thelharsa, Cherub, Addon, ende Emmer, ende en consten niet ghetooonen tvolc waren opgherecht totten boeck, **4** Ende Esdras die
haerder vaderen huys, ende hen saet, oft sij wt Israel waren scrijver stont op eenen houten graet, den welcken hy
sijn dese, **62** Die kinderen Dalaia, Die kinderen Tobia, die kinderen Necoda ses hondert tweenvierentich, **63** Ende ghemaect hadde om te spreken, ende by hem stonden
vanden priesters, die kinderen Habia, die kinderen Accos, die kinderen Berzellai die genomen hadde van Berzellai des Mathathias, ende Semeia, ende Ania, ende Uria ende Helcia,
Galaaditers dochteren een huysvrouwe, ende is ghaenact ende Maasia, te sijnder rechter sijden, ende ter slincker
met haerlieder name **64** dese hebben haer beschrijvinghe sijden Phadaia, Misael, ende Melchia, ende Hasum, ende
ghesocht, inden register der tellingen, ende sij en hebbens Hasbadana, Zacharia, ende Mosollam, **5** Ende Esdras heeft den boec open ghedaen voor alle tvolc, want hy stont
stillicheyt ghemaect onder tvolc om die wet te hooren, Ende doen hy dien open ghedaen
ende sij hebben hem neder ghebuycht ende Godt aenghebeden plat neder ter aerden, **7** Maer losue ende Godt
hadde soo heeft alle tvolc ghestaen, **6** Ende Esdras heeft den Heere Godt ghebenedijt met luyder stemmen, Ende alle tvolc heeft gheantwoort Amen, Amen, opheffende hen
handen, ende sij hebben hem neder ghebuycht ende Godt aenghebeden plat neder ter aerden, **7** Maer losue ende
Bani, ende Serebia, Iamin, Accub, Sebthai, Odia, Maasia, Celita, Azarias, Izabed, Hanan, Phalaia die Leuiten hebben
stillicheyt ghemaect onder tvolc om die wet te hooren, Ende tvolc stont in sijn steden, **8** Ende sij hebben int
boeck der wet ghelesen bescydelijck ende openlijck om te verstaen, ende sij hebbent verstaen doement las, **9**
Doen seyde Nehemias (die is Athersata) ende Esdras die priesters ende scrijver, ende die Leuiten diet den heelen tvolc

bedieden. Desen dach is gheheylicht den Heere onsen God, Ghebenedijt den Heere uwen Godt, van der ewicheyt en wilt niet droeueich sijn noch en wilt niet weenen, want tot inder ewicheyt, ende ghebenedijden moeten sij den alle tvolc weende doen sij die woorden der wet hoorden, hooghen naem uwer glorien met alle ghebenedijdinge ende 10 Ende hy heeft tot hen gheseyt. Gaet hen en eedt vette lof, 6 Ghy selue Heere alleen, ghi hebt ghemaect den hemel, spijsen ende drinct soeten dranck ende sendt deelen den ende den hemel der hemelen ende allen hen heyscare, ghenen die voor hen seluen niet bereydt en hebben, want die aerde ende alle dat daer in is, die zee ende alle dat tis eenen heylighen dach des Heeren, ende en wilt niet daer in is, ende ghi maect dese alle leuende ende theyr bedroeft sijn, want des Heeren blijscap is onse stercheyt, 11 des hemels aenbidt v, 7 ghy sijt seluer die Heere God die Ende die Leuiten maecten stile onder alle tvolck segghende. vercoren hebt Abram, ende hebt hem geleydt wt dat vier Swijcht, want tis heden eenen heylighen dach, ende en wilt der Chaldeen, ende sijnen naem Abraham ghestelt 8 Ende niet rouwiche sijn, 12 Hierom is alle tvolc ghegaen dat sij ghi hebt sijn herte ghetrouwne vonden voor v, ende ghi hebt eten ende drincken souden, ende dat sij deelen senden met hem een verbont vast gemaect, dat ghy hem gheuen souden, ende maken groote blijscap, want sij hadden die soudt dant der Chananiters, ende Hethiters, ende Heueiters, woorden verstaen die hy hen gheleert hadde. 13 Ende ende Amorriters, ende Pherezeiters, ende lebusiteiters, ende op den tweeden dach sijn verghadert alle die pricen der Gergeziters op dat ghi dat soudt leueren sinen sade, ende familien, van alle den volcke die priesters, ende Leuiten tot ghi hebte uwe woorden volbracht, want ghi sijt rechtuerdich, 9 Esdran den scrijver dat hi hen bedieden soude die woorden Ende ghi hebt ghesien dat verdriet onser vaderen in Egijpten der wet, 14 Ende sij hebben gheuonden bescreuen in die ende haer gheroep hebdi ghehoort op die roode zee, 10 Ende wet, dat die Heere beuolen hadde door Moyses hant, dat ghi hebt teekenen ende onghewoonlycke mirakelen ghedaen die kinderen van Israel in tabernakelen souden woonen, op Pharao, ende alle sijn knechten, ende op alle sijn volc opden feestdach in die seuenste maent, 15 ende dat sij van dien lande, Want ghi wist wel dat sij houerdelyc ghedaen souden vercondighen ende openbaer wtroopen een stemme hadden teghen hen, ende ghy hebt v seluen eenen naem in alle hen steden ende in Ierusalem segghende. Gaet wt ghemaect ghelyc dat is op desen dach, 11 Ende ghi hebt die opden berch ende haelt tacken van olijfboomen, ende tacken van dien lande, Want ghi wist wel dat sij houerdelyc ghedaen vanden alderscoosten boomen, tacken van myrtus boomen, ende tacken van palmboomen, ende tacken van boomen die ghy hebt uwe woorden volbracht, want ghi sijt rechtuerdich, 9 vanden veel van bladeren sijn, datmen tabernakelen maken mach ghy hebt teekenen ende onghewoonlycke mirakelen ghedaen ghelyc dat ghescreuen is, 16 Ende tvolc is wt ghegaen, leytsman gheweest inden dach ende door een column des ende sij hebbender ghehaelt, Ende sij hebben voor hen viers des nachts, dat si den wech sien souden daer ouer tabernakelen ghemaect een ieghelyc in sijn huys ende in dat sij ghyghen, 13 Ende opden berch van Sinai sijt ghi sijn voorhouen, ende in die voorhouen van Godts huys, oock nederghedaelt, ende hebt met hen gesproken vanden ende in die strate der waterpoorten, ende in die strate van Ephraims poorte, 17 Hierom heeft alle die verghaderinghe hemel, ende hebt hen ghegheuen rechte ordeelen ende die wet der waerheit, ceremonien, ende goede gheboden, der gheender die wter gheuangenissen comen waren 14 Ende uwen gheheylichden sabbath dach hebdi hen tabernakelen ghemaect, ende hebben in die tabernakelen ghtoont, ende die gheboden ende ceremonien ende die wet ghewoont, want van die daghen van losue Nuns sone, en hebdi hen gheboden, door die hant Moysi ws dienaers 15 hadden die kinderen van Israel also niet ghedaen tot op dien Broot vanden hemel hebdi hen oock ghegheuen in hare dach toe, Ende daer was een blijscap groot bouen maten, hongher, ende water wt den steen hebdy hen doen loopen 18 Ende hy heeft ghelesen inden boeck der wet Gods tallen doen sij dorst hadden, ende ghy hebt hen gheseyt dat daghen vanden iersten daghe totten lesten dacht toe, ende sij souden ingaan ende besitten dant, waer ouer dat ghy sij hebben dat hoochtyt ghehouden seuen daghen ende v hant hebt opghehauen dat ghijt hen gheuen soudt, 16 opden achtsten dach een vergaderinghe des volcks nae die costume.

9 Ende opden vierentwintichsten dach van deser maent sijn die kinderen van Israel tsamen ghecomen met vasten, ende met sacken ghecleedt, ende aerde op hen, 2 Ende tsaeft der kinderen van Israel is ghesceyden van allen vreemden kinderen, ende sij stonden ende beleden hen sonden, ende haerder vaderen booscheden, 3 Ende sij sijn tsamen opgheresen, om te staen ende sij hebben ghelesen int boeck van die wet des Heeren haers Godts, vierwerf sdaechs, ende vierwerf beleden ende aenbaden sij den Heere haren God, 4 Ende op den trap der Leuiten hebben ghestaen losue, ende Bani, ende Cedmiel, Sabania, Bonni, Sarebias, Bani, ende Chanani, ende hebben gheroepen met luyder stemmen tot den Heere haren Godt, 5 Ende die Leuiten hebben gheseyt tot losue, ende Cedmiel, Bonni Hasebania, Sarebia, Odaia, Sebuia, Phathathia. Staet op,

Ghebenedijt den Heere uwen Godt, van der ewicheyt tot inder ewicheyt, ende ghebenedijden moeten sij den alle tvolc weende doen sij die woorden der wet hoorden, hooghen naem uwer glorien met alle ghebenedijdinge ende 10 Ende hy heeft tot hen gheseyt. Gaet hen en eedt vette lof, 6 Ghy selue Heere alleen, ghi hebt ghemaect den hemel, spijsen ende drinct soeten dranck ende sendt deelen den ende den hemel der hemelen ende allen hen heyscare, ghenen die voor hen seluen niet bereydt en hebben, want die aerde ende alle dat daer in is, die zee ende alle dat tis eenen heylighen dach des Heeren, ende en wilt niet daer in is, ende ghi maect dese alle leuende ende theyr bedroeft sijn, want des Heeren blijscap is onse stercheyt, 11 des hemels aenbidt v, 7 ghy sijt seluer die Heere God die Ende die Leuiten maecten stile onder alle tvolck segghende. vercoren hebt Abram, ende hebt hem geleydt wt dat vier Swijcht, want tis heden eenen heylighen dach, ende en wilt der Chaldeen, ende sijnen naem Abraham ghestelt 8 Ende niet rouwiche sijn, 12 Hierom is alle tvolc ghegaen dat sij ghi hebt sijn herte ghetrouwne vonden voor v, ende ghi hebt eten ende drincken souden, ende dat sij deelen senden met hem een verbont vast gemaect, dat ghy hem gheuen souden, ende maken groote blijscap, want sij hadden die soudt dant der Chananiters, ende Hethiters, ende Heueiters, woorden verstaen die hy hen gheleert hadde. 13 Ende Ende Amorriters, ende Pherezeiters, ende lebusiteiters, ende op den tweeden dach sijn verghadert alle die pricen der Gergeziters op dat ghi dat soudt leueren sinen sade, ende familien, van alle den volcke die priesters, ende Leuiten tot ghi hebte uwe woorden volbracht, want ghi sijt rechtuerdich, 9 Esdran den scrijver dat hi hen bedieden soude die woorden Ende ghi hebt ghesien dat verdriet onser vaderen in Egijpten der wet, 10 Ende wet, dat die Heere beuolen hadde door Moyses hant, dat ghi hebt teekenen ende onghewoonlycke mirakelen ghedaen die kinderen van Israel in tabernakelen souden woonen, op Pharao, ende alle sijn knechten, ende op alle sijn volc opden feestdach in die seuenste maent, 11 Ende ghi hebt die opden berch vanden alderscoosten boomen, tacken van myrtus boomen, ende tacken van palmboomen, ende tacken van boomen die ghy hebt uwe woorden volbracht, want ghi sijt rechtuerdich, 12 Ende in een colomne der wolcken hebdi hen ghesceyden voor henlieden, ende sij sijn ghegaen door vanden veel van bladeren sijn, datmen tabernakelen maken mach ghy hebt teekenen ende onghewoonlycke mirakelen ghedaen ghelyc dat is op desen dach, 13 Ende ghi hebt die opden berch van Sinai sijt ghi sijn voorhouen, ende in die voorhouen van Godts huys, oock nederghedaelt, ende hebt met hen gesproken vanden hemel, ende hebt hen ghegheuen rechte ordeelen ende die wet der waerheit, ceremonien, ende goede gheboden, 14 Ende uwen gheheylichden sabbath dach hebdi hen tabernakelen ghtoont, ende die gheboden ende ceremonien ende die wet ghewoont, want van die daghen van losue Nuns sone, en hebdi hen gheboden, door die hant Moysi ws dienaers 15 hadden die kinderen van Israel also niet ghedaen tot op dien Broot vanden hemel hebdi hen oock ghegheuen in hare dach toe, Ende daer was een blijscap groot bouen maten, hongher, ende water wt den steen hebdy hen doen loopen 16 Ende sij souden ingaan ende besitten dant, waer ouer dat ghy sij hebben dat hoochtyt ghehouden seuen daghen ende v hant hebt opghehauen dat ghijt hen gheuen soudt, 16 Maer sij ende onse vaderen hebben houerdichlyck ghedaen, ende hebben hen necken verhart ende en hebben nae v gheboden niet ghehoort, 17 Ende sij en hebben niet willen hooren, ende sij en hebben niet ghedachtich gheweest uwer wonderlijcheden, die ghy hen ghedaen hadt, Ende sij hebben hen necken verhart, ende hen hooft daer toe ghegheuen dat sij wederghikeert souden worden tot hen slauernie als door een spijticheyt, Maer ghi God ghenadich, goederdieren, ende bermhertich, lanckmoedich, ende van veel ontfermens en hebt hen niet verlaten, 18 Ende hoe wel dat sij voor hen seluen een ghegoten calf ghemaect hadden ende gheseyt. Dit is v Godt die v wt Egijpten gheleydt heeft, Ende deden groote blasphemien, 19 Maer nochtans ghy door v menichfuldighe bermherticheden en hebt hen niet ghelaten in die woestijne, die columne der wolcken en is van hen niet ghegaen des daechs, om hen te leyden inden wech ende die columne des viers des nachts, om

hen den wech te toonen daer door sij gaen souden, **20** coninghen, ende onse princen, ende onse priesteren, ende Ende uwen goeden gheest hebdi van haren mont niet wech onse propheten, ende onse vaderen ende allen uwen volke ghenomen, ende water hen ghegheuen in den dorst, **21** van die daghen des conincs van Assur, tot op desen dach Veertich iaren lanck hebdy hen gheuoedt in die woestijne, ende toe, **33** Ende ghi sijt rechtuaerdich in alle die dinghen die ouer hen en heeft niet ghebroken, hen cleederen en sijn niet ons comen sijn, want ghy hebt die warachticheyt ghedaen, veroudert, ende hen voeten en sijn niet versleten, **22** Ende maer wi hebben booslijc ghedaen, **34** Onse coninghen, onse ghy hebt hen conincrijcken ende volcken ghegheuen, ende princen, onse priesteren, ende onse vaderen en hebben v ghy hebt hen loten ghedeylet ende sij hebben beseten dlant wet niet ghedaen ende sij en hebben gheen acht gheslaghen van Sehon, ende dlant des conincs Hesebon, ende dlant van op gheboden, ende ghetuyghemissen die ghi onder hen Og den coninc van Basan, **23** Ende ghy hebt hen kinderen ghetuycht hebt, **35** Ende in hen goede conincrijcken ende in vermenichfuldicheit ghelyc die sterren des hemels, ende ghi menichfuldicheit goetheyt die ghi hen ghegheuen hadt, ende in hebtse bracht int lant daer ghy haren vaderen af gheseydt dit seer breedt ende vet lant dat ghy gheleueret hadt voor hen hadt dat sij daer in gaen souden ende dat besitten, **24** Ende aensicht, soo en hebben sij v niet ghedient, noch sij en sijn hen kinderen sijn ghocomen, ende hebben dlant beseten, **25** Aldus hebben niet wederom ghekeert van haren alderquaesten opsetten, ghegheuen ende hen coninghen ende dat volck des lants, dat **36** Siet wij seluer sijn noch heden eyghen knechten, ende sij dien souden doen ghelyc hen beliefde, **26** Maer si hebben dlant dat ghy onsen vaderen ghegheuen hebt, dat sij troot des lants die Chananeen, ende ghy hebt die in hen handen ende tgoet van dien eten souden, ende wij sijn seluer daer in ghegheuen ende hen coninghen ende dat volck des lants, dat eyghen slauen **37** Ende die vruchten van dien lande worden oeruloeedlyk vergadert voor die coninghen, die welcke hebben gheten ende sijn versaat ende vet worden, ende oueruloeedlyke wellusticheden ghehadt door v groote ghegheuen, **27** Maer si hebben v verwect tot gramscap ende sijn goetheyt, **28** Maer si hebben v wet wech ghworpen si inghenomen besloten steden ende vette landouwen, **29** Ende ghy hebt verneerdert voor henlieden die inwoonders ende si hebben beseten huysen vol van alderhande goet, des lants die Chananeen, ende ghy hebt die in hen handen waterputten van ander luyden ghemaect, wijngaarden, ende olijfgaarden, ende veel vruchtdraghende boomen, ende sij hebben ghegheuen ende hen coninghen ende dat volck des lants, dat sij dien souden doen ghelyc hen beliefde, **30** Aldus hebben ghegheuen ende hen coninghen ende dat volck des lants, dat sij dien souden doen ghelyc hen beliefde, **31** Maer si hebben ghegheuen ende sijn versaat ende vet worden, ende hebben ghegheuen ende sijn versaat ende vet worden, ende hebben oeruloeedlyke wellusticheden ghehadt door v groote ghegheuen, **32** Ende ghy hebt verneerdert voor henlieden die inwoonders ghegheuen ende hen coninghen ende dat volck des lants, dat sij dien souden doen ghelyc hen beliefde, **33** Ende ghy hebt verneerdert voor henlieden die inwoonders ghegheuen ende hen coninghen ende dat volck des lants, dat sij dien souden doen ghelyc hen beliefde, **34** Onse coninghen, onse ghegheuen ende hen coninghen ende dat volck des lants, dat sij dien souden doen ghelyc hen beliefde, **35** Ende ghy hebt verneerdert voor henlieden die inwoonders ghegheuen ende hen coninghen ende dat volck des lants, dat sij dien souden doen ghelyc hen beliefde, **36** Siet wij seluer sijn noch heden eyghen knechten, ende ghegheuen ende hen coninghen ende dat volck des lants, dat sij dien souden doen ghelyc hen beliefde, **37** Ende ghy hebt verneerdert voor henlieden die inwoonders ghegheuen ende hen coninghen ende dat volck des lants, dat sij dien souden doen ghelyc hen beliefde, **38** Hierom ouer alle dese dinghen, so makken wij seluer een verbont, ende scriuent ende onse princen, Leuiten ende priesteren beseghelent.

10 Die besegelaers waren Nehemias Athersatha die sone Hachelai, ende Sedechias, **2** Saraias, Azarias, Jeremias, **3** Pheshur, Amarias, Melchias, **4** Hattus, Sebenia, Melluch, **5** Harem, Merimuth, Obdias, **6** Daniel, Genthon, Baruch, **7** Mosollam, Abia, Miamin, **8** Maazia, Belgai, Semieia, dese priesters, **9** Maer die Leuiten losue die sone Ananie, Bennui vanden kinderen Henadat, Cedmiel **10** ende hen broeders, Sebenia, Odaia, Celita, Phalaia, Hanan **11** Micha, Rohob, Hasebia, **12** Zachur, Serebia, Sabania, **13** Odaia, Bani Baninu, **14** Die hoofdern des volcks Pharos, Phahath, Moab, Elam, Zethui, Bani, **15** Bonni, Azgad, Bebai, **16** Adonia, Begoai, Adin, **17** Ater Hezecia, Azur, **18** Odaia, Hasum, Besai, **19** Hareph, Anathoth, Nebai, **20** Mephias, Mosollam, Hazur, **21** Misizabel, Sadoc, Ieddua, **22** Pheltia, Hanan, Anaia, **23** Osee, Hanania, Hasub, **24** Alohes, Phalea, Sobec, **25** Rehum, Maasia, **26** Echaia, Hanan, Anam, **27** Melluch, Haram, Baana, **28** ende dander vanden volcke, priesters, Leuiten, doorwaerders, ende sanghers Nathineen, ende alle die hen ghescheyden hebben van die volcken des lants tot die wet Godts, Hen huysvrouwen hen sonen ende hen dochteren **29** alle die wijs ghenoech waren om te verstaen voor hen broeders sprekende hen machtichste mannen ende die ghene die quamen om te ghelouen ende te sweren dat sij in de wet Godts souden wandelen, die hy ghegheuen hadde in die hant van Moyses Godts dienaer, dat sij doen ende bewaren souden alle die gheboden des Heeren ons Gods ende sijn ordeelen ende sijn ceremonien, **30** ende dat wij onse dochteren niet en souden gheuen den volcke des lants, ende hen dochteren niet en souden nemen voor onse sonen, **31** Ende dat volck des lants die comenscap ende alle dinghen ten ghebruycke inbrenghen op den sabbath dach om te vercoopen, dat wij van hemlieden niet nemen en sullen opden sabbath ende opden gheheylichden dach, Ende

wij sullen vrijlatten het seuenste ier, ende die beswaringhe van allen handen, **32** Ende wij sullen op ons ordineren gheboden, dat wij gheuen sullen tderdendeel van eenen sicle alle iare tot dat werck des Heeren ons Godts, **33** tot die brooden der voorlegghingen, ende tot dat eewich sacrificie ende tot den eeuwigen brantoffer, in die sabbathen in die nieuwe maenden, in die hoochtijden, ende in die gheheyliche daghen, ende voor die sonde, datter ghebeden mach worden voor Israel ende tot alle ghebruyk vanden huyse ons Godts, **34** Hierom hebben wi loten gheworpen ouer die offeranden des houts tusschen die priesters ende Leuten ende tvolck, datmen dat halen soude int huys ons Godts, nae die huysen van onsen vaderen, by seker tijden, van die tijden des iaers tot dat ander ier, dat die bernen souden opden outaer des Heeren ons Godts ghelyck dat ghescreuen is in die wet Moysi, **35** ende dat wij brenghen souden dierste vruchten van onsen lande, ende dierste vruchten van allen boomen van ier te ier, in des Heeren huys, **36** ende dierste gheboren onser sonen, ende van onse vee ghelyck dat ghescreuen is in die wet, ende dierste gheboren van onsen rinderen ende onser scapen, dat die gheoffert worden int huys ons Godts den priesteren die dienen int huys ons Godts, **37** Ende dat wij dierste vruchten van onse spij-sen ende drancken, ende vanden vruchten van allen boomen, ende van die vergaderinghe des wijs ende der olien souden breghen den priesters, tot die offerkiste ons Gods, ende thiende van onsen landen den Leuten, Die Leuten sullen ontfanghen die thienden van onse werken wt allen die steden, **38** Ende die priester Aarons sone sal metten Leuten sijn inder Leuten thienden, Ende die Leuten sullen offeren het thiende deel van haren thienden in ons Godts huys aen die offerkiste in des scats huys, **39** want tot die offer kiste sullen die kinderen van Israhel ende die kinderen Leui draghen die ierste vruchten van coren, wijn, ende olie, ende daer sullen gheheyliche vaten sijn, ende priesters, ende sangers, ende doorwaerders, ende dienaers, ende wij en sullen thuy ons Godts niet verlaten.

11 ENde in Ierusalem hebben ghewoont die pricnen des volcs, maer dat ander ghemeyn volc heeft dat lot gheworpen, dat sij nemen souden een deel vanden thien deelen, die woonen souden in Ierusalem die heylige stadt, ende die neghen deelen in die steden, **2** Ende tvolck ghebenedijde alle die mannen die hem seluen vrijwillich gheoffert hadde om in Ierusalem te woonen, **3** Aldus sijn dit die pricnen des lantscaps die binnen Ierusalem ghewoont hebben, ende in die steden van Iuda ende een ieghelyck heeft ghewoont in sijn besittinghe in sijn steden van Israel, die priesters die Leuten, die Nathineen, ende die kinderen van Salomons knechten, **4** Ende in Ierusalem hebben ghewoont van die kinderen Iuda ende vanden kinderen van Beniamin, ende vanden kinderen van Iuda Athaias, die sone Aziam, des soons Zacharie, des soons Amarie, des soons Saphat, des sonns Malaleel vanden kinderen Pharez, **5** Maasia die sone Barucs, die sone Cholhoza, die sone Hazia, die sone Adaia, die sone Ioiarib, die sone Zacharie, die sone des Siloniters, **6** alle dese waren Phares sonen, die in Ierusalem ghewoont hebben, vier hondert ende neghenentsestich stercker mannen, **7** Maer dit sijn die kinderen van Beniamin

Sellum die sone Mosollam, die sone loed, die sone Phadaia, die sone Colaia, die sone Maasia, die sone Etheel, die sone Isaia **8** ende nae hem Gebbai, Sellai, neghen hondert achtentwintich, **9** ende loel die sone Zechri hen ouerste, ende Iudas die sone Semia ouer die stadt die tweede, **10** Ende vanden priesters, Idia die sone Ioiarib, Iachin, **11** Saraia die sone Helcie, die sone Mosollam, die sone Sadoc, die sone Meraioth, die sone Achitob die prince des huys Gods **12** ende hen broders makende die wercken des tempels, acht hondert tweentwintich, Ende Adaia die sone Ieroham, die sone Phelelia, die sone Amsi, die sone Zacharie, die sone Pheshur, die sone Melchie **13** ende hen broders die pricnen der vaderen twee hondert tweeneertich, Ende Amassai die sone van Azreel, die sone Ahazi, die sone Mosollamoth die sone Emmer **14** ende hen broders machtich bouen maten, honderd achtentwintich, ende hen ouerste was Zaddiel die sone der machtighen, **15** Ende vanden Leuten Semeia, Hasubs sone, die sone Azaricam, die sone Hasabia, die sone Boni, **16** ende Sabathai, ende lozabed, ouer alle die wercken die van buyten waren in dat huys Gods, van die ouerste der Leuten, **17** Ende Mathania die sone Micha, die sone Zebedei die sone Asaph die ouerste om te louen ende te belijden int gebedt, ende Becclesia die tweede van sijnen broederen, ende Abda die sone van Sammua, die sone Galal, die sone Idithun, **18** Alle die Leuten in die heylige stadt waren twee hondert vierentachtentich, **19** Ende die doorwaerders Accub, Telmon, ende hen broders, die welcke bewaarden die doeren, hondert tweentseuentich, **20** Ende dander van Israel priesters ende Leuten, in allen die steden van Iuda, een ieghelyck in sijn besittinghe, **21** ende die Nathineen die in Ophel woonden ende in Siaha ende Gaspha, van den Nathineen **22** ende die bisscop der Leuten in Ierusalem was Azzi die sone Bani, die sone Hazabie, die sone Mathanie, die sone Miche, Van Asaphs kinderen die sanghers inden dienst vanden huyse Godts, **23** Want des conincs ghebot was op hen, ende een ordinacie onder die sanghers tot elcken daghe, **24** ende Phathaia die sone Mesezel vanden kinderen Zara, des soons Iuda was aen des conincs hant, nae alle die woorden des volcks, **25** ende in die huysen door allen hen lantscappen Van die kinderen Iuda hebben ghewoont in Cariatharbe ende in sijn dochteren, ende in Dibon ende in sijn dochteren, ende in Capseel ende in sijn dorpkens **26** ende in Iesue, ende in Molada, ende in Bethphalet, **27** ende in Hasersual, ende in Bersabee, ende in sijn dochteren, **28** ende in Siceleg, ende in Mochona, ende in sijn dochteren, **29** ende in Remmon, ende in Saara, ende in Ierimuth **30** Zanoa, Odollam ende in haer dorpen, Lachis ende in sijn lantscappen, Azeca ende in sijn dochteren, Ende sij woonden te Bersabee tot die valleye Ennom, **31** Maer die kinderen Beniamin van Geba, Mechmas, ende Hai, ende Bechel, ende sijn dochteren, **32** Anathoth, Nob, Anania, **33** Asor, Rama, Gethaim, **34** Hadid, Seboim, ende Neballat, **35** ende Ono die valleye der wercklyden **36** ende sommighe vanden Leuten hadden deelen in Iuda ende Beniamin.

12 Dlt sijn die priesters ende Leuten die opghetrocken sijn met Zorobabel Zalathiels sone ende Iosue, Zaraia, Ieremias, Esdras, **2** Amaria, Melluch, Hattus, **3** Sebenias, Rehum, Merimuth, **4** Addo, Genthon, Abia, **5** Miamin, Madia,

Belga, 6 Semeia, ende loiarib, Idaia, Sellum, Amoc, Helcias, 7 Idaia, Dese waren die pricnen der priesteren, ende hen broederen in die daghen van losue, 8 Maer die Leuiten waren lesua, Bennui, Cedmiel, Sarebia, Iuda, Mathanias, ouer die lofsanghen sij ende hen broeders, 9 Ende Bebesia, ende Hanni, ende hen broeders een ieghelyck in sijn officie, 10 Ende losue heeft ghewonnen loacim, ende loacim heeft ghewonnen Eliasib, ende Eliasib heeft ghewonnen Idaia, 11 ende loada heeft ghewonnen Ionathan, ende Ionathan heeft ghewonnen leddoa, 12 in die daghen van loacim waren priesters ende pricnen der familien van Saraia was Maraia, van Iheremia, Hanania, 13 van Esdra, Mosollam, van Amarai, Iohannan, 14 van Milicho, Ionathan, van Sebenia, Joseph 15 van Haram, Edna van Maraioth, Helci 16 van Adaia, Zacharia van Genthon, Mosollam 17 van Abia, Zechri van Miamin ende van Moadia, Phelti 18 van Belga, Sammua van Semaia, Ionathan 19 van loiarib, Mathanai van Idaia, Azzi 20 van Sellai, Celai van Amoc, Heber 21 van Helcia, Hasebia, van Idaia, Nathanael, 22 Die Leuiten in die daghen Eliasib, ende loada, ende Iohannan ende leddoa waren ghescreuen pricnen der familien, ende priesters int conincrijck Darij van Persen, 23 Die kinderen van Leui pricnen der familien ghescreuen int boeck van die woorden der daghen, ende tot die daghen Ionathan des soons Eliasib. 24 Ende die pricnen der Leuiten, Hasebia, Serebia, ende lesue die sone Cedmiel, ende hen broeders by haren buerten, dat sij louen souden ende belijden, nae tgehebodt Dauids des mans Gods, ende dat sij souden die wachte houden ghelyckelicj 25 veruolghens Mathania ende Bebesia, Obedia, Mosollam, Telmon, Accub, die bewaerders der poorten ende der portalen voor die poorten, 26 Dese waren in die daghen loacim des soons losue des soons losedec, ende in die daghen Nehemie des pricnes ende Esdre des priesters ende scrijvers, 27 Maer in die wijdinghe des muers van Ierusalem, hebben sij die Leuiten ghesocht van allen haren plaetsen, dat sij die brenghen souden in Ierusalem, ende dat sij die wijdinghe ende blijscap maken souden, met dancbaerheden, ende met sanghe, ende met cimbalen, psalterien, ende herpen, 28 Ende die kinderen der sanghers sijn vergadert van die platte veltlandouwen, omtrent Ierusalem ende vanden dorpen Netuphati, 29 ende wten huyse Galgal ende van die lantscappen van Geba, ende Azmauth, want die sanghers hebben voor hen lanthuysen ghemaect rontsomme Iherusalem, 30 Ende die priesters ende Leuiten sijn ghesuyuert ende sij hebben ghesuyuert het volc ende die poorten ende die mueren, 31 Maer ick dede die pricnen van Iuda climmen opden muer, ende ic heb ghestelt twee groote chooren van lofsangers ende sij sijn ghegaen ter rechter sijden opden muer tot die mestpoorte, 32 Ende nae hem is ghegaen Osaias ende die helicht der pricnen van Iuda, 33 ende Azarias Esdras, ende Mosollam, 34 Iuda, ende Beniamin, ende Semeias, ende Ieremias, 35 Ende van den kinderen der priesters met trompetten Zacharias die sone Ionathan die sone Semeie, die sone Mathanie, die sone Michiae, die sone Zechur, die sone Asaph, 36 ende sijn broeders, Semeia, ende Azareel, Malalai, Galalai, Maai, Nathanael, ende Iuda, ende Hanani met die instrumenten der sanghen Dauids des mans Gods, Ende Esdras die scrijver voor hen in die fonteynpoorte, 37 Ende teghen hen ouer sijn opgheghaen op die trappen van Dauids stadt inden opganc vanden muer op thuys van Dauid ende tot der wateren poorte ten oosten, 38 Ende den tweeden choor der dancsanghers ghinck teghen ouer ende ick achter hen, ende die helicht vanden volcke was opden muer ende op de ouens torre, ende totten alder breedsten muer, 39 ende op die poorte van Ephraim ende op die oude poorte, ende op die vischpoorte, ende den torre Hananeel, ende den torre Emath, ende tot die poorte der cudden ende sij stonden in die poorte der bewaringhen, 40 ende daer stonden twee chooren der lofsanghers in dat huys Gods, ende ick ende die helicht vanden wethouderen met my, 41 Ende die priesters Eliacim, Maasia, Miamin, Michea, Elioenai, Sacharia, Hanania met trompetten, 42 Ende Maasia, ende Semeia, ende Eleasar, Ende Azzi, ende Iohanana, ende Melchia, ende Elam, Ende Ezer, Ende die sanghers songhen claerijck, ende Iezraia die ouerste, 43 Ende sij hebben op dien dach gheoffert groote slachofferanden, ende sij hebben blije gheweest, Want God had dese verblijt met grooter blijschappen, Ende hen huysvrouwen ende hen kinderen hebben ooc blije gheweest, Ende die blijscap van Ierusalem is verre ghehoort, 44 Ende sij hebben oock ghetelt op dien dach mannen ouer die scatcameren des tresoors tot die vochtighe offeranden ende tot die offeranden der ierster vruchten ende tot die thienden, dat die pricnen der stadt door hen inbrenghen souden, met eerlycheyt van dancsegghingen die priesters ende Leuiten, want Iuda is blije gheworden, door die priesteren Ende Leuiten daer by staende, 45 Ende sij hebben bewaert die bewaringhen haers Gods, Ende die bewaringhe der suyeringhen, Ende die sanghers ende doorwaerders, nae Dauids ghebodt ende Salomons sijs soons, 46 want in die daghen van Dauid ende Asaph, waren vanden beghinsel pricnen ghestelt der sanghers met liedekens Godt louende Ende belijdende, 47 Ende alle Israel in die daghen van Zorobabel ende in die daghen Nehemie ghauen deelen den sanghers, Ende doorwaerders, tot elcken daghe, Ende sij heylighden die Leuiten, Ende die Leuiten heylighden den kinderen van Aaron.

13 OP den dach is ghelesen inden boeck van Moysi daert volck hoerde, Ende daer is in gheuonden beschreuen dat die Ammoniters ende Moabiters niet en moghen comen in Gods vergaderinghe tot nder ewicheyt, 2 om dat sij den kinderen van Israel niet te ghemoete en quamien met water ende broet, ende dat sij teghen hen huerden Baalam om hen te vermalendijden, Ende onse Godt heeft die malendidinghe verkeert in een benedijdinghe, 3 Ende tis ghesciet doen sij die wet ghehoort hadden, dat sij alle die vreemdelingen hebben ghesceyden wt Israel, 4 Ende daer ouer was Eliasib die priester die ouerste gheweest hadde, vander scatcameren des huys ons Gods, Ende die naeste van Tobias, 5 Hierom heeft hy voor sij seluen een scatcamer ghemaect, Ende sij waren daer voor hem achterwaerts legghende die gauen ende wierock ende die vaten, Ende die thiende van tarwe, wijn, Ende olie, die deelen der Leuiten ende sanghers Ende doorwaerders Ende dierste vruchten der priesteren, 6 Maer in alle dese dinghen en was ick in Iherusalem niet, want in dat tweedertichste iaer Artaxersis des conincs van Babilonien quam ick tot den coninck, Ende ten eynde van dien daghen

heb ick den coninc ghebeden, 7 Ende ick quam te Ierusalem Azotinnen ende Ammonitinnen ende Moabitinnen 24 ende
ende ick verstont alle tquaet dat Eliasib Thobie ghedaen hen kinderen spraken half Azootsch ende sij en consten
hadde in dien dat hi voor hem een scatcamer maecte in niet lootsch ghespreken, ende sij spraken nae die tale van
die portalen des huys Gods 8 Ende het docht my seer deen volck ende dander volck, 25 Ende ick hebse bekeuen
quaet, Ende ick heb die ghereetscap van Tobias huys buyten ende veruloect, ende ick heb sommighe mannen van hen
gheworpen wt die scatcamer, 9 Ende ick hebt gheboden, gheslaghen, ende hen hooft calu ghemaect ende ick hebse
ende sij hebben die scatcamer ghereynicht, ende ic heb beswore by Godt, dat sij hen dochteren den sonen van dien
daer weder in ghedraghen die ghereetscap vanden huyse niet gheuen en souden, ende dat sij van dier dochteren
Gods, ende dat sacrificie ende dat wieroek, 10 Ende ick niet nemen en souden, voor hen sonen ende voor hen
heb vernomen dat die deelen der Leuiten niet gheheueen en seluen segghende. 26 En heeft door alsulck dinck niet
waren, ende dat een ieghelyc gheulden was in sijn lantscap ghesondigt Salomon die coninc van Israeh? ende certeyn
vanden Leuiten ende sanghers, ende van die ghene die in veel volcken en was gheen coninck sijns ghelyc, ende hy
dienden, 11 ende ick heb een clachte ghedaen teghen die was van sijnen Godt bemint, ende Godt heeft hem ghemaect
wethouderen ende heb gheseyt. Waerom hebben wi dat een coninc ouer gheheel Israel, ende hem hebben hier doere
huys Gods verlaten? Ende ick hebse vergadert, ende doen tot sonde ghebracht die wtlangsche vrouwen, 27 Sullen
staen in hen plaeften, 12 Ende gheheel luda bracht thiede wij en ooc onghehooraem wesende alle dit groot quaet
van tarwe, wijn, ende olie in die schueren, 13 Ende wij doen, dat wij ouertreden sullen teghen onsen Godt, ende
hebben ghestelt ouer die schueren Selemiam den priester, trouwen wtlangsche huysvrouwen, 28 Maer vanden kinderen
ende Sadoc den scrijver, ende Phadaiam vanden Leuiten, Ioiada des soons Eliasib des grooten priesters was een
Ende neffens hen Hanan Zachurs sone, den sone Mathanie, behoudt sone Sanaballat die Horoniter den welcken ick van
want sij waren ghetrouwne gheuonden, ende hen werden my veriaecht hebbe, 29 Wilt ghedachtich wesen Heere mijn
betrouw die deelen van haren broederen, 14 Ghedenckt Godt teghen die ghene die besmetten dat priesterscap ende
mijnder mijn Godt hierom, ende en wilt niet wt vaghen mijn dat priestelijck ende Leuitelijck recht, 30 Aldus heb ick
bermherticheden die ick ghedaen hebbe in dat huys mijns ghereynicht van alle die vreemde wtlanders, ende ick heb
Godts, ende in sijn ceremonien, 15 In dien daghen heb ghestelt die oordenen der priesteren ende Leuiten eenen
ick ghesien in luda sommighe die waren perssen tredende ieghelycken in sijnen dienst, 31 ende tot die offeranden des
opden sabbath, draghende hoopn, ende ladende op ezels houts te ghesetten tijden, ende in dierste vruchten weest
wijn, ende druyuen, ende vijghen, ende alderhande lasten mijns ghedachtich mijn Godt int goede Amen. Hier eyndet
ende brenghende die in Ierusalem opden sabbath Ende ick dat tweede boeck Esdre.
hebse betuycht dat sij op eenen dach datmen vercoopen
mach, souden vercoopen, 16 Ende sommighe van Tyrien
woonden daer binnen brenghende daer in visschen ende
alderhande ware, ende sij vercochtent op die sabbath daghen
den kinderen van luda ende Ierusalem, 17 ende ick heb die
edelste van luda bekeuen ende gheseyt tot hen. Wat quaet
is dit dat ghy doet, ende ontheylicht den sabbath dach?
18 En hebben dese dinghen onse vaderen niet ghedaen
ende onse God heeft alle dit quaet op ons ghebracht ende
op dese stadt? Ende ghy vermeerdert die granscap op
Israel brekende den sabbath, 19 Ende tis ghesciet doen
die poorten van Ierusalem gherust hadden opden sabbath
dat ict gheseyt heb, ende sij hebben die doeren ghesloten,
ende ick heb beuolen dat sij di niet open doen en souden,
tot nae den sabbath. Ende van mijnen knechten heb ick
ouer die poorten ghestelt, datter niemant last inbrenghen
en soude opden sabbath, 20 Ende die coopluyden ende
alderhande ware vercoopende bleuen buyten Ierusalem eens
ende tweemael, 21 Ende ick hebse betuycht ende heb hen
gheseyt. Waerom blijfdi teghen ouer den muer? eest sake dat
ghy dit ten tweedenmael doet, soo sal ic die hant aen v lieden
slaen, Hierom van dien tijt voorts en sijn sij niet ghecomen
opden sabbath dach, 22 Ende ick heb den Leuiten ooc
gheseyt dat sij ghesuyuert souden worden ende comen om
die poorten te bewaren, ende om te heylighen den sabbaths
dach, ende daerom op dit stuck wilt mijns ghedachtich
wesen mijn Godt, ende spaert my nae die menichfuldicheyt
uwer bermherticheden, 23 Maer in dien daghen heb ic
ooc ghesien loetsce mannen trouwende tot huysvrouwen

Esther

1 IN die daghen van Assuerus, die gheregneert heeft van Indien totten Morianen landt toe, ouer hondert ende seuenentwintich lantscappen, 2 als hy sadt inden stiel sijs rjcs, soo was die stadt Susan tbeghinsel van sijnen rjcke. 3 Ende in den derden iare van sijnen rjcke heeft hy ghemaect eenen grooten maeltijt allen sijnen prinzen ende dienaren, den stercsten van Persen ende den heerlijcsten vanden Meden, ende den presidenten vanden lantscappen voer hem, 4 om dat hy vertoonen soude die rijckdommen van die glorie sijs rjcs, ende die grootheyt ende beroemelijcheyt van sijnder moghenthethet langhen tijt, te weten hondert ende tachtentich daghen lanck. 5 Ende als die daghen des maeltijts wt ghinghen, soo heeft hy ghenoodt alle tvolckdat in Susan gheuonden is vanden meesten totten minsten, ende hy heeft beuolen datmen seuen daghen lanck den maeltijt soude bereyden inden inganck des hofs, ende des boschs, het welck doer des conincs oeffeninghe ende handt beplant was. 6 Ende daer hinghen aan alle sijden ghespannen tapijtien, van hemelsblau, van gruen ende van rode colueren ghehouden met witte lijnen ende purpuren coerden, die doer yuoren ringhen ghetrocken waren, ende worden van marmoreen columnen onderhouden. Ende gulden ende silueren beddekens waren ghestelt opt paument, dwelck met Smaragdus steenen ende marmor steenen ghepaueyt was, het welck een scilderie van wonderlycke verscayden verwen vergierde. 7 Ende alle die ghenoodt waren droncken wt gouden coppen, ende met verscayden scotelen worden die spijsen inghebracht. Oock worde daer wijn (ghelyck der conincklijcker hoocheyt betaemde) overvloedich ende seer sonderlinghe ghestelt. 8 Ende daer en was niemandt die hen bedwanck te drincken, diet niet en wilden. Maer ghelyck die coninck ghestelt hadde, settende ouer die tafelen eenen besonderen van sijnen Princen, dat een yeghelyck nemen soude dat hy wilde. 9 Ende Vasthi die coninghinne heeft eenen maeltijt van vrouwen ghemaect int pallays, daer die coninck Assuerus plach te woonen. 10 Aldus opden seuensten dach als die coninck vrolijcker was, ende nae te veel drinckens vanden wijn verwermpt was, soo heeft hy beuolen Mamnan ende Bazatha, ende Harbona, ende Bagatha, ende Abgatha, ende Zethar, ende Charchas, den seuen ghesneden camerlinghen, die voer sijn aensicht dienden, 11 dat sij souden inbrenghen die coninghinne Vasthi voer den coninck met die conincklycke croone op haer hooft ghestelt, om dat hy thoonen soude alle den volcken ende den princen haer schoonheytt. Want sij was seer schoone. 12 Die welcke heeft dat gheweyghert, ende heeft versmaet te comen tot des conincs ghebode, dwelck hy doer die ghesneden camerlinghen ontboden hadde. Waer om die coninck gram sijnde, ende met een seer grote verbolghentheyt onstekken, 13 heeft gevraecht die wijse die nae die conincklycke maniere altyt by hem waren, ende doer welcker raet hy alle dinghen dede, wetende die wetten ende rechten der ouderen 14 (ende het waren dierste ende die naeste Charsena, ende Sethar, ende Admatha, ende Tharsis, ende Mares, ende Marsana, ende Mamuchan, seuen vorsten der Persen ende Meden, die des conincs aensicht

saghen, ende dierste nae hem plaghen te sitten) 15 wat recht datmen ouer die coninghinne Vasthi doen soude, die des conincs Assueri ghebodt (dwelck hy doer sijn ghesneden camerlinghen gheboden hadde) niet en hadde willen doen. 16 Ende Mamuchan heeft gheantworwoert, dat die coninck hoorde ende die princen. Die coninghinne Vasthi en heeft den coninck niet alleen te cort ghedaen, maer oock alle den luyden, ende princen, die in alle die lantscappen des conincs Assueri sijn. 17 Want het woert vander coninghinnen sal voerts wt comen tot allen vrouwen, dat sij hen mans sullen verachten, ende segghen, Die coninck Assuerus heeft gheboden dat die coninghinne Vasthi tot hem incomen soude, ende sij en heeft dat niet willen doen, 18 ende doer dit exemplel sullen alle die huysvrouwen vanden princen der Persen ende Meden cleynachten die gheboden van haren mans. Daer om is des conincs verbolghentheyt rechtuerdich. 19 Eest dat v belieft Laet een ghebodt wtgaen v aensicht, ende laet dat scrijven nae die wet der Persen ende Meden die welcke men niet ouertreden en mach, dat Vasthi die coninghinne voertaen gheenssins meer binnen en come tot den coninck, maer dat haer conincrijck een ander (die beter sij dan sij) ontfange. 20 Ende laet dat ouer alle trijck uwer lantscappen (het welck seer wijt es) vercondighen, ende dat alle die huysvrouwen, soo wel van die meeste als van die minste haren mans eere bewijzen. 21 Sijnen raet heeft den coninck behaecht, ende den princen, ende die coninck heeft ghedaen nae den raet van Mamuchan, 22 ende hi heeft briuen ghesonden tot alle die lantscappen van sijnen rjcke, alsoo dat elc volc hooren ende lesen mochte met verscayden talen ende letteren, dat die mans princen ende ouerste waren in hen huysen, ende datmen dit soude vercondighen ouer alle natien van volcke.

2 ALS dese dinghen aldus ghesciert waren, nae dat die verbolghentheyt des conincs Assueri vercoet was, soe es hy gheachtich gheweest Vasthi, ende wat sij ghedaen, oft wat sij gheleden hadde, 2 ende die knechten des conincs ende sijn dienaers hebben gheseyt, Laet voer den coninck soecken longhe maecheden, ende schoone, 3 ende laet wt senden die besien moghen doer alle die lantscappen longhe schoon dochteren ende maecheden ende dat sij die brenghen tot die stadt Susan, ende die leuren, int vrouwen huys, onder die hant Egeides ghesneden camerlincks, die dourste ende bewaerde er es van des conincs vrouwen, ende dat sij nemen vrouwen cieraet, ende andere dinghen nootelijck tot hen behoef, 4 ende welcke onder al des conincs oogen behaghet, die sij coninghinne voer Vasthi. Dit woert behaechde den coninck, ende ghelyck hy by ghebrocht hadde alsoo ghebocht hy datmen doen soude. 5 Daer was een loetsch man in die stadt van Susan ghenaemt Mardocheus, die sone lair, des soens Semei, des soens Cis, vanden gheslachte van lemini, 6 die ouerghevoert was van Ierusalem ten tijde doen Nabugodonosor die coninck van Babilonen Ieconiam den coninck van Iuda, wech ghevoert hadde. 7 Die welcke was een voesterheere van Edissa sijs broeders dochter, die met eenen anderen naem genaemt was Esther, ende hadde beyde haer ouders verloren, bouen maten schoon ende fray van aensicht, ende nae dat haer vader ende moeder ghestoruen waren, soo heeftse Mardocheus

voer sij seluen vercoren tot een dochter. **8** Ende doen des conincs ghebodt vermaert was, ende datter nae sijn ghebodt veel schoon maechden te Susan ghebracht worden, ende Egeo den ghesneden camerlinck gheleuert, soo is Esther onder die andere ionghe dochters hem oock gheleuert, dat sij bewaert soude worden int ghetal der vrouwen. **9** Die welcke heeft hem behaghet, ende sij heeft gracie vonden in sijn aensicht. Ende hy heeft den ghesneden camerlinck beoulen dat hy haestelijc haer soude gheuen der vrouwen cieraet, ende dat hi haer leueren soude haer deelen, ende seuen die schoonste ioncvrouwen van des conincs huyse, ende dat hy soo wel haer als haer camerieren soude vercieren ende naerstelijck toe maken. **10** Die welcke en heeft hem niet willen te kennen gheuen haer volck, ende haer lant. Want Mardocheus hadde haer beoulen dat sij van desen dinghe teenemael swijgen soude, **11** die welcke wandelde daghelijcs voer dat poortael des huyse daer die vercoren maechden in bewaert worden, sorghe draghende vor die salicheyt van Esther, ende begherende te weten wat haer gheschieden soude. **12** Maer als den tijt comen was van elcker maghet besonder nae die ordinacie, dat sij tot den coninck ingaen souden, als volbracht was alle dat totter vrouwen cieraet behoorde, soo verliept tot die twaelfste maent, alsoo nochtans dat sij die ses maenden worden ghesalf met olie van myrten, ende binnien die ses ander maen besichden sij sommige andere costelijcke olien, ende specerien. **13** Ende ingaende totten coninck, soo ontfanghen sij al wat sij begheerden der vrouwen cieraet aengaende, ende ghepalleteert alsoo hen dat belieft hadde, ghyghen sij van die camer der vrouwen tot des conincs slaepcamer. **14** Ende die tsauonts incomen was, ghyck smorghens wt, ende van daer worden sij in dat tweede huyse gheleydt, die onder die hant Susagazi des ghesneden camerlincks waren, die ouer des conincs byslaperssen was, noch sij en hadde gheene orlof by den coninck voerts meer te comen, het en was dat die coninck wilde, ende dat hy gheboordt namelijck dat die comen soude. **15** Ende als den tijt verloopen was nae tvervolghen, soo naecte den dach dat Esther die dochter van Abihail Mardocheus broeder, die welcke hy voer hem tot een dochter vercoren hadde, ingaen soude totten coninck. Die welcke en heeft niet begheert der vrouwen cieraet, maar alle dat Egeus die ghesneden camerlinck der maechden bewaerde wilde, dat heeft hy haer tot cieraet ghegheuen. Want sij was seer schoon, ende van ongheloefelijcker schoonheydt, soo scheen sij voer die ooghen van allen menschen gratioes ende minlijck. **16** Aldus is sij gheleyt tot die slaepcamer des conincs Assueri in die thienste maent, die ghenoemt worde Tebeth, int seuenste iaer sijns conincrijcs **17** ende die coninck heeft haer lief ghehadt bouen alle ander vrouwen, ende sij hadde gracie ende bermheticheydt voer hem bouen alle vrouwen, ende hy heeft die croone des conincrijcs op haer hoofd ghestelt, ende heeft haer doen regneren in die plaatse van Vasthi. **18** Ende hy heeft gheboden datmen eenen seer heerlijcken maeltijt soude bereyden, allen sijnen princen, ende knechten, om dat versamen ende die bruyloft van Esther. Ende hy heeft alle den lantscappen rust ghegheuen, ende giften ghegheuen, nae sijn princelijcke miltheyt. **19** Ende alsmen ten tweeden male maechden socht ende vergaderde, soo woonde Mardocheus aen des conincs doore, **20** ende Esther en hadde noch niet te kennen gheheuen haer lant ende volck, nae sijn ghebodt. Want al wat hy gheboordt dat dat onderhiel Esther, ende sij dede alle dinghen alsoo sij ghewoon was op dien tijt, doen hy haer bewaert soude worden int ghetal der vrouwen. **21** Aldus op dien tijt heeft Mardocheus by des conincs poorte woonde, sijn gram gheworden Bagathan ende Thares twee van des conincs ghesneden dienaers die doerwaerders waren, ende aen den ende iersten inganck des pallays die ouerste waren, ende sij wilden opstaen teghen den coninck, ende hem dooden. **22** Het welcke voer Mardocheus niet is verborghen gheweest, ende hy heeft dat ter stont ghebootscapt Esther der coninghinnen, ende sij den coninck wt Mardocheus naem, die dit dinck haer ouergrebracht hadde. **23** Het es ondersocht, ende beouonden, ende sij sijn alle beyde aen die galgh ghehanghen. Ende het is ghestelt in die historien ende ghescreuen in die cronijsken van die iaerlijcsche gheschiedenissen, voer den coninck.

3 Nae dese gheschiedenis, soo heeft die coninck Assuerus verheuen Aman den sone Amadathi, die was van Agags gheslachte, ende hy heeft sijnen princelijcken stoel ghestelt bouen alle Princen die hy hadde. **2** Ende alle des conincs dienaers die binnen die doore van des conincs palleys verkeeren buychden hen knien, ende aenbaden Aman, want alsoo hadde hen die coninck beoulen. Maer Mardocheus alleen en boochde sijn knien niet, noch en aenbadt hem niet. **3** Tot den welcken seyden des conincs knechten die aen des pallays dooren die ouerste waren. Waerom en onderhoude ghy buyten dandere des conincs ghebordt niet? **4** Ende doen sij dat dicmael seyden, ende hy niet hooren en wilde, soo hebben sij dat Aman ghebootscapt, begherende te weten oft hy in sijnen sin blijuen soude, want hy hadde henlieden gheseyt dat hy een lode was. **5** Het welcke als Aman ghehoort hadde, ende by ondersoek beouonden hadde, dat Mardocheus hem gheen knye en boochde, noch hem niet en aenbadt, so is hy bouen maten seer gram gheworden, **6** ende hy acte voer niet sijn handen te steken aen Mardocheus alleene, want hy hadde ghehoort dat hy van dat loetsche volck was, maer hy heeft meer ghewilt, dat hy alle der liden natie welc in Assuerus conincrijck was, vernielien soude. **7** Op dierste maent, die Nisan ghenoemt wort, int twaelfste iaer van Assuerus conincrijck, soo is dlot gheworpen in een cruycke, welck int Hebreusch ghenoemt wort Phur voer Aman, op wat dach ende in welcke maent dat der liden volck soude moeten ghedoodt worden, ende daer is wt comen die twaelfste maent, die ghenaemt wort Adar. **8** Ende Aman heeft gheseyt totten coninck Assuerus. Daer es een volck ouer alle die landscappen ws rjcks verstroyt, ende van sij seluen onderlinghe ghesceyden, ghebruyckende nieuwe wetten, ende ceremonien, ende daer bouen oock des conincs gheboden versmadende. Ende ghy weet alderbest, dat niet profijtelijck en es uwen rijcke, dat dit volck hoomoedich worde, doer vrijheydt, **9** dus eest dat v belieft, soe ghebiedt dat dit ghedoot worde, ende ick sal thien duysent talenten by gewichtte gheuen den tresoriers van uwen stadt. **10** Hier om heeft die coninck van sijnder handt ghenomen eenen rinck den welcken hy besichde, ende heeften ghegheuen Aman den sone van Amadathi van Agags gheslachte der

Ioden viant, **11** ende hy heeft tot hem gheseyt, Tsiluer dat ghy beloeft dat sij uwe, vanden volcke doet dat v belieft. **12** Ende des conincs scrijvers sijn gheroepen in dierste maent Nisan, op den derthiensten dach der seluer maent, ende daer is ghescreuen ghelyck Aman beulen hadde tot alle die drossaten des conincs, ende rechters der lantscappen, ende van verscayden volcken, alsoo dat elck volck lesen mocht ende hooren nae die verscaydenheyd der talen, wt des conincs Assuerus naem, **13** ende die brieuen met sijnen rinck gheteekeint sijn ghesonden doer des conincs loopers, tot alle die lantscappen, dat sij dooden souden, ende te niet doen alle die loden vanden kinderen totten ouden lieden, die cleyn kinderen ende vrouwen op eenen dach, dat is op den derthiensten dach van der tweelfster maent, die Adar ghenoeamt wort, ende dat sij hen goet souden rouuen. **14** Ende dinhout der brieuen int corte was dit, dat alle die lantscappen weten souden, ende hen bereyden teghen den voerseyden dach. **15** Die loopers die ghesonden waren hebben hen ghehaest, om des conincs ghebodt te voldoen. Ende ter stont heeft in Susan dat ghebodt wt ghehanghen, die wijle dat die coninck ende Aman feestelijcken maeltijt hielen, ende als alle die loden die in die stadt waren weenden.

4 VVelicke dinghen als Mardocheus ghehoort hadde soe heeft hi sijn clederen ghescoert, ende hi heeft eenen sack aenghedaen, spraeyende asschen op sijn hoof, ende op die strate in midden der stadt heeft hy met luyder stemmen gheroepen, toonende die bitterheyt sijns moets, **2** ende met deser ghecrijsch was hy tot die doere des pallays gaende. Want ten was niet gheorlooft, dat iemant met eenen sack ghecleedt in des conincs pallays soude gaen. **3** Ende in alle die lantscappen, steden, ende plaeften tot die welcke des conincs wreet beuel comen was, was een seer groote screyinghe onder die loden, vasten, ghehuyl, ende weeninghe, ende veel van hen besichden sacken ende asschen voer hen bedde. **4** Ende die loncvrouwen van Esther ende die ghesneden camerlinghen sijn inghegaen, ende hebben haer dit ghebootscapt. Ende doen sij dit ghehoort hadde is sij verslaghen gheweest, ende sij heeft hem een cleedt ghesonden, dat hy den sack wt ghedaen hebbende, dat cleedt aendoen soude, het welcke hy niet en heeft willen nemen. **5** Ende tot haer gheroopen hebbende Athach den ghesneden camerlinck, den welcken haer die coninck tot eenen dienaer ghegheuen hadde, heeft sij hem beulen dat hy gaen soude tot Mardocheum, ende van hem vernemen, waer om dat hy dit dede. **6** Ende Athach wtghegaen sijnde is ghegaen tot Mardocheum, staende in der stadt strate, voer die doore des pallays, **7** die welcke hem al te kennen ghegheuen heeft datter ghesciet was, hoe dat Aman gheloeft hadde, dat hy in des conincs scatten soude voer der loden doot, siluer inbrenghen. **8** Ende dat inhoudt van tgebodt dat binnen Susan hinck, heeft hy hem ghegheuen dat hijt der coninghinien toonen soude, ende haer vermanen dat sij totten coninck ingaan soude, ende hem bidden voer haer volck. **9** Athach wedercomen sijnde heuet Esther al ghebootscapt dat Mardocheus gheseyt hadde. **10** Die welcke heeft hem gheantwoert, ende gheboden dat hy Mardocheo segghen soude. **11** Alle des conincs dienaers, ende alle die lantscappen die onder sijn heerlijcheyt sijn

weeten wel, dat soe wie tsij man oft vrouwe ongheroopen in ghy beloeft dat sij uwe, vanden volcke doet dat v belieft. **12** des conincs binneste sale coemt, sonder eenich vertreck ter stont ghedoot wort, ten sij dat bij auontueren die coninc die gulden roede tot hem wtsteect voer een teeken der goedertierenheyd, ende dat hy alsoe mach te leuen bliuen. Daer om hoe sal ic totten coninc moghen binnen comen, die nu binnen dertich daghen tot hem niet en heb gheroopen gheweest? **13** Het welck als Mardocheus ghehoort heeft, **14** soo heeft hy Esther ontboden, segghende, En meyt niet dat ghy in ziele alleen verlost, om dat ghy in des conincs huys sijt, bouen alle die loden, **15** want eest dat ghy nu swicht, soo sullen die loden doer een ander oorsake verlost worden, ende ghy ende ws vaders huys sult vergaen. Ende wie weet, oft ghy daer om tot dat conincrict ghecomen sijt, dat ghy tot sulcken tijt soude bereyten worden. **16** Ende Esther heeft wederom Mardocheo dese woerden ontboden **17** Gaet henen, ende vergadert alle die loden, die ghy in Susan vinden sult, ende bidt voer my. En eet niet noch en drinct niet, drij daghen, ende drij nachten lanck, ende ick sal met mijnen dienstioncvrouwen des ghelyck vasten, ende dan sal ick totten coninck ingaan, teghen die wet doende ongheroopen, ende my seluen leuerende ter doot ende ten perikel. Aldus is Mardocheus ghegaen ende hy heuet al ghedaen dat hem Esther beulen hadde.

5 MAer opden derden dach, soo cleede haer Esther met die conincliche cleederen, ende stont in die vorste sale van des conincs huys, welck binnens was teghen ouer des conincs pallays, ende hy sadt op sijnen coninclichen stoel, in die consistorie des pallays teghen die doore des huys. **2** Ende als hy Esther die coninghinne hadde ghesien staende, **3** soo heeft sij sijnen ooghen behaecht, ende hy stack wt tot haer die gulden roede, die hy in sijn handt hadde. Die welcke bijcomende heeft dat wterste van sijnder roeden gheust. Ende die coninck heeft tot haer gheseyt, Wat wildi Esther coninghinne? ende wat is v begheerte? Oock al begheerde ghy die helicht van mijnen rijcke, dat sal v ghegeuewen worden. **4** Ende sij antwoerde. Eest dat den coninck belieft, **5** soo bidde ick hertelijck dat ghy tot my heden comen wilt, ende Aman met v totter maeltijt den welcken ick bereyten hebbe. **6** Ende ter stont die coninck Roeft (seyt hy) haestelijck Aman dat hy Esthers wille onderdanich sij. Aldus sijn die coninck ende Aman ter maeltijt ghecomen den welcken die coninghinne hen bereyten hadde. **7** Den coninck heeft tot haer gheseyt, nae dat hy ouervloedelijck wijn ghedroncken hadde. Wat begheerde, datmen v gheue? ende waer om bidt ghy? Oock al begheerde ghy dat half deel van mijnen conincrict, dat suldi vercrijghen? **8** Den welcken heeft Esther gheantwoert. Mijn begheerte, ende bede is dese. **9** Heb ick voer daensicht des conincs gratie gheuonden, ende belieuet den coninck dat hy my gheue dat ick bidde, ende mijn begheerte volbrenghe. Soo come die coninck ende Aman ter maeltijt die ick hen bereyten hebbe, ende morghen sal ick den coninck mijnen wille openbaren. **10** Aldus is op dien dach Aman wt ghegaen bliide ende wel ghemoet. Ende als hi sach Mardocheum sittende voer die doore des pallays, ende dat hy niet alleen voer hem niet op en stont, maer oock hem niet en roerde vander plaeften daer hy sadt, soo is hy seer verbolghen gheworden, **11** ende

verberghende die gramscap ende weder ghekeert sijnde in ghecleedt, in die strate vander stadt, ende als hy hem opt sijn huyse heeft hy te samen gheroepen sijn vrinden ende peert ghestelt hadde, soe ghinc hy vore ende riep, Sulcker Zares sijn huysvrouwe, **11** ende hi heeft hen wtgeleyt die eerden is hy weerdich, den welcken die coninck wilt eerden. grootheyt van sijn rijckdommen, ende die menichte sijnder **12** Ende Mardocheus is weder om ghecomen tot die doore kinderen, ende met wat glorien dat hem die coninck bouen des pallays, ende Aman heeft hem ghehaest tot sijn huys te alle sijn princen ende dienaers verheuen hadde. **13** Ende gaen rou makende, ende met bedecten hoofde. **13** Ende hier nae heeft hy gheseyt, Oock soo en heeft die coninghinne hi heeft Zares sijnder huysvrouwen ende sijnen vrienden Esther niemant anders ter maeltijt gheroepen metten coninck vertelt alle dat hem gheschiedt was. Den welcken hebben dan my, by die welcke ick morghen oock metten coninck ter gheantwoert die wijse mannen die hi in sijnen raet hadde, noenen eten sal. **13** Ende als ick alle dese dinghen hebbe, ende sijn huysvrouwe. Eest dat Mardocheus vander loden saet is, voer den welcken ghy hebt begost te vallen, soo soo dunct my dat ick niet en hebbe, alsoo langhe als ick en suldi hem niet moghen wederstaen, maer ghy sult voer sie Mardocheum den lode sitten voer des conincs doore. **14** Ende Zares sijn huysvrouwe ende sijn ander vrienden sijn aensicht vallen. **14** Die wijle dat sij noch spraken soo hebben hem ghezwonghen haestelijc te comen ter maeltijt sijn des conincs ghesneden camerlinghen ghecomen, ende hebben hem ghezwonghen haestelijc te comen ter maeltijt den welcken die coninghinne bereyt hadde.

6 Dlen nacht heeft die coninck sonder slapen ouerbracht,

ende hy heeft gheboden datmen hem brenghen soude die historien ende gheschriften van die gheschiedenissen der voerleder tijden. Als die voer hem ghelesen worden, **2** soe eest comen tot dier plaetsen, daert ghescreuen was,

Hoe dat Mardocheus vercondicht hadde die laghen van Bagathan ende Thares der ghesneder camerlinghen, die den coninck Assuerus begheerden te vermoorden. Het welck als die coninck ghehoort hadde, **3** soe heeft hy gheseyt. Wat

ereen ende loon heeft Mardocheus voer dese ghetrouwicheyt ontfanghen? Sijn knechten ende dienaers hebben hem gheseyt. Hy en heeft mit allen gheeneen loon ontfanghen.

4 Ende ter stont die coninck. Wie esser (seyt hy) in die

sale? Want Aman was in die binneste sale van des conincs huys ghecomen, dat hy den coninck in blasen soude, dat

hy Mardocheum soude doen hanghen aan die galghe, die

voer hem bereyt was. **5** Die knechten hebben gheantwoert.

Aman staet in die sale. Ende die coninck heeft gheseyt,

Laet hem binnen comen. **6** Ende als hy binnen ghecomen

was, soe heeft hy tot hem gheseyt. Wat moetmen den man

doen den welcken die coninck begheert te eeren? Ende

Aman denckende in sijn herte, ende meynende dat die

coninck niemant anders dan hem en wilde eere aendoen, **7**

heeft gheantwoert. Die mensch den welcken die coninck wilt

eerden, **8** moet ghecleedt worden met conincklike cleederen,

ende ghesedt worden op een peert welck van des conincs

sadel is, ende ontfanghen die conincklike croone op sijn

hoof, **9** ende die eerlijcste van des conincs princen ende

vorsten sal sijn peert houden, ende doer die straten der

stadt gaende sal hy roepen ende segghen. Also sal hy

gheert worden, den welcken die coninck wilt eeren. **10**

Ende die coninck heeft hem gheseyt, Haest v ende nemende

een eerlijc cleedt ende een peert, doet alsoe ghy gheseyt

hebt Mardocheo den lode, die voer die doore des pallays

sigt. Wacht v dat ghy niet achter en laet van alle dat ghy

ghesproken hebt. **11** Hier om heeft Aman ghenomen een

eerlijc cleedt, ende een peert, ende heeft Mardocheum

peert ghestelt hadde, soe ghinc hy vore ende riep, Sulcker

Zares sijn huysvrouwe, **11** ende hi heeft hen wtgeleyt die

grootheyt van sijn rijckdommen, ende die menichte sijnder

kinderen, ende met wat glorien dat hem die coninck bouen

soo dunct my dat ick niet en hebbe, alsoo langhe als ick

en suldi hem niet moghen wederstaen, maer ghy sult voer

ziele, want hy verstont wel dat hem vanden coninck quaet

bereyd was. **8** Ende als die coninck wederom comen was

wt den hof met boomen beplant, ende als hi ghecomen

was in die eetplaetse, soe heeft hy gheuonden dat Aman

ghueallen was opt bedden daer Esther op lach, ende hy

heeft gheseyt. Hy wilt oock die coninghinne vercrachten

in mijnder teghenwoerdicheyt in mijn huys. Dat woert en

was noch wt des conincs mont niet heel ghegaen ende

sij bedecten ter stont sijn aensicht. **9** Ende Harbona een

vanden ghesneden camerlinghen die in des conincs dienst

stonden, heeft gheseyt, Siet daer staet een hout in Amans

huys, het welcke hy bereyd hadde voer Mardocheus die voer

den coninck ghesproken heeft, hebbende in die hoochde

vijftich cubitus. Tot den welcken heeft die coninck gheseyt,

Hangt hem daer aan. **10** Aldus is Aman een die galghe

gheshangen, die hy bereyd hadde Mardocheo, ende des

conincs gramscap is gheleghen.

8 OP dien dach heeft die coninck Assuerus Esther der coninghinnen ghegheuen thuys van Aman der loden viant. Ende Mardocheus is binnen comen, voer des conincs aensicht. Want Esther heeft hem te kennen ghegheuen dat hi haers vaders broeder was. **2** Ende die coninck heeft den rinck ghenomen, den welcken hy doer sijn ghebodt van Aman hadde doen weder nemen, ende heeft dien Mardocheo ghegheuen. Maer Esther heeft Mardocheum ghestelt ouer haer huys. **3** Ende hier mede noch niet te vreden sijnde, is sij den coninc te voete gheuallen, ende heeft gheweent, ende sprekende tot hem heeft sij ghebeden, dat hy soude ghebieden datmen die boosheyt van Aman den Agagiter, ende sijn alder quaetste listich voernemel welck hy verdacht hadde teghen die loden, te niete dede. **4** Ende hy heeft nae die ghewoonte den gulden scepter voerts ghesteken metter hant waer doer het teeken der goedertieheyt ghehoont worde. Ende sij opstaende heeft voer hem ghestaan, **5** ende gheseyt, Eest dat den coninck belieft, ende heb ic ghenade gheuonden in sijn ooghen ende dat mijn ghebedt hem niet en schijnt teghen te wesen, soe bid ic hertelijc, dat met nieuwe brieuen moghen verbetert worden die oude brieuen van Aman der loden listighen verrader ende viant, doer die welcke hy in alle des conincs lantscappen hen hadde doen dooden. **6** Want hoe sal ic moghen verdrachten die doot ende dat vermoorden van mijnen volcke? **7** Ende die coninc Assuerus heeft tot Esther die coninghinne ende Mardocheo den lode gheseyt, Amans huys heb ick Esther ghegheuen, ende hem heb ick gheboden te cruycen, om dat hy hem verstout hadde sijn handt te steken aan die loden. **8** Daer om scrijft den loden ghelyc v belieft, wt des conincs naem, teekenende die brieuen met mijnen vinder rinck. Want die was die ghewoont, dat teghen die brieuen, die wt des conincs naem ghesonden worden, ende met sijnen rinck gheseghelt waren, niemand en dorstet segghen. **9** Als dan gheroepen waren des conincs scrijvers ende notarissen (want het was den tij vander derder maent die Syban gheenoemt wort) opden drijentwintichsten dach van die, sijn die brieuen ghescreuen, ghelyc Mardocheus ghewilt hadde, tot die loden, ende tot die princen, regeerders, ende rechters, die ouerste waren, van honderd ende seuenentwintich lantscappen, van Iudeen aen totten Morianen lant, elcken lantschap ende elcken volcke besonder nae hen talen ende manieren van scrijven, ende den loden ghelyc sij lesen consten ende hooren, **10** Ende die selue brieuen die wt sconincs naem ghesonden worden waren met sijnen vingherinck gheseghelt ende gesonden door die posten die welcke loopende door alle die lantscappen souden die ouden brieuen, met die nieuwe bootscappen moghen voor comen. **11** Den welcken heeft die coninck gheboden, dat sij die loden souden aenspreken van steden tot steden, ende ghebieden dat sij tsamen vergaderden, om te staen voor hen zielen, ende dat sij allen hen vianden met haren huysvrouwen ende kinderen, ende allen hen huysgesinnen souden dootslaen, ende te niet doen, **12** Ende daer is door alle die lantscappen ghestelt eenen dach der wraken, dat is den derthienster vander twaelfster maent Adar, **13** Ende het inhout des briefs int corte was dit. Dat in allen landen ende volcken, die onder des conincs Assuerus heerlijcheyt laghen, soude kenlijck worden, dat die loden bereyt waren om wreke te nemen van haren vianden. **14** Ende die rassche posten sijn wtghereyst, draghende ouer die bootscappen, Ende des conincs ghebodt heeft ghehanghen in Susan, **15** Ende Mardocheus vanden pallayse ende van des conincs aensicht wtgaende, blincte in conincklike cleederen, te weten met hemels blau ende gheelverwiche sijden cleederen draghende een gulden croone op sijn hooft, ende bouen ghecleedt met eenen sijden ende purpuren mantel, Ende alle die stadt scheen een nieuwe licht op te staen, blijscap, eere, ende lolijc, **17** In allen landen, steden, ende lantscappen werwaerts dat des conincs gheboden quamen, was een wonderlyck verhueghen, maeltijden ende goede chiere, ende feestdach alsoo grootelijck datter veel menschen van anderen volcken ende secten, versaeamt worden met haren godsdienst ende ceremonien, Want een groote veruaertheyt vanden loetschen naem haddese alle gader beuanghen.

9 Hierom opden derthiensten dach der twaelfster maent die welcke wij nv te voren gheseyt hebben dat Adar hiet, als allen den loden bereyt was datmense doot slaen soude, ende doen hen vianden verlanghen hadden nae hen bloet te storten, so begonsten die loden ter contrarien die ouerhant te hebben ende hen te wreken van haren vianden. **2** Ende sij sijn vergadert tot allen steden ende plaeften, dat sij die hant wtsteken souden teghen hen vianden ende veruolgers. Ende niemant en heeft dorren wederstaen, om dat die vreeze van haerlieder grootheyt ouer alle volcken ghecomen was, **3** Want der lantscappen rechters, ende capeteynen, ende officiers, ende alle hooghe staten, die ouer alle besonder plaeften ende wercken ghestelt waren, verhieuwen die loden wt vreesen van Mardocheus, **4** vanden welcken sij vernomen hadden dat hy een prince was des pallaeys, ende dat hi veel vermochte, ende die faem van sijnen naem wies daghelycs, ende vlooch door den mont van allen menschen. **5** Aldus soo hebben die loden hen vianden gheslaghen met eenen swaren slach, ende sij hebben die ghedoot, betalende hen, dat si henlieden hadden bereyd te doen, **6** also seer dat sij ooc in Susan vijfhondert mans dootsloeghen, behaluen die thien sonen van Aman des Agagters der loden viant der welcker namen sijn dese **7** Pharsandatha, ende Delphon, ende Esphata, **8** ende Phoratha, ende Adalia, ende Aridatha, **9** ende Phermesta, ende Arisai, ende Aridai, ende Iezatha, **10** Die welcke als sij verslaghen hadden, soo en hebben sij gheenen roof willen nemen van haren goeden. **11** Ende ter stont is tghetal, der gheender die in Susan dootgheslaghen waren tot den coninck ouer ghebracht. **12** Die welcke heeft totter coninghinnen gheseyt. In die stadt Susan hebben die loden ghedoot vijf honderd mannen, ende noch ander thien Amans sonen, Wat moort meyndt dat sij doen in alle die lantscappen, wat begheerde meer? ende wat wildt dat ick ghebiede te gheschieden? **13** Den welcken hy heeft gheantwoort. Eest dat den coninck belieft, Laet den loden die macht ghegeuen worden, dat sij morghen ooc doen moghen ghelyc sij heden ghedaen hebben in Susan, ende die thien Amans sonen laet hanghen aen galghen, **14** Ende die coninc heeft gheboden dat alsoo soude ghedaen worden. Ende ter stont wert in Susan tghebodt opghehanghen, ende

Amans thien sonen sijn ghehanghen gheweest, **15** Ende met haer religie willen versamen, dat niemanden gheoorloft als die loden vergadert waren opden veerthiensten dach en sij dese twee daghen sonder hoochtijt voorby te gaen, der maent Adar, soo sijn in Susan drijhondert mannen welck dat gheschrift betuycht, ende die ander tijden der iaren ghedoodt, ende hen goet en is vanden loden niet gheroof. wteysschen, die nae malcandere veruolgen sullen. **28** Dit sijn **16** Maer oock ouer alle die lantscappen die onder des conincs die daghen die welcke gheen verghetelijcheyt emmermeer heerlijcheyt laghen, hebben die loden ghestaen voor hen en sal wt vaghen, ende die door allen gheslachten alle die zielen, dootslaende hen vianden ende veruolghers, alsoo lantschappen in die gheheel werelt sullen vieren, ende daer vele dat het tghetal der verslaghenen tot vijfentseuentich en is gheen stadt daer die daghen van Phurim, dat is der duysent vol quam, ende dat niemant en raete iet van loten, niet onderhouden en worden vanden loden, ende van haren goeden. **17** Ende den derthiensten dach der maent haren gheslachte dat tot desen ceremonien verbonden is. **29** Adar was eenen dach by hen allen des dootslachs, ende Ende Esther die coninghinne die dochter van Abihail, ende op den veerthiensten dach hielden sij op van dootslaen. Mardocheus die lode, hebben ooc ghescreuen den tweedach Den welcken sij hebben gheordeneert tot eenen feestdach, brief, dat met allen neersticheyt desen hoogen feestdach dat sij op dien dach tot allen tijden voortaan souden hen vast soude ghemaect worden in toecomenden tijden, **30** gheuen tot goede chiere blijscap ende maeltijden, **18** Maer ende sij hebben ghesonden tot alle die loden die in hondert die ghene die in Susan den dootslach ghedaen hadden, ende vijfentseuentich lantscappen des conincs Assuerus hebben opden derthiensten ende veerthiensten dach der verkeerden, dat si vrede hebben souden ende ontfanghen seluer maent met den slach becommert gheweest, ende die waerheyt, **31** onderhoudende die daghen der loten, opden vijfthiensten dach hielden sij op van slaen, **19** Ende ende dat sij die te sijnen tijde met blijscap souden vieren. daerom hebben sij den seluen dach ghesteld tot eenen Ghelyck Mardocheus ende Esther gheordeneert hadden, feestdach der goeder maeltijden ende blijscappen. Maer die ende sij hebben ontfanghen die tonderhouden te worden loden die in ombemuerde steden ende dorpen woonden, van henlieden, ende van hen saet, die vastenen, ende hebben den veerthiensten dach der maent Adar ghesteld tot roepinghen, **32** ende der loten daghen, ende alle dat in die den dach der maeltijden ende blijscappen. Alsoo dat sij op historie van desen boeck die Esther ghenoemt is begrepen dien verhueghen, ende senden malcanderen deelen vanden is.

maeltijden ende spijsen. **20** Hierom heeft Mardocheus alle dese dinghen ghescreuen, ende in brieuen begrepen heeft hy die ghesonden, die in alle des conincs prouincien woonden, so wel den ghenen die by, als die verre gheleghen waren, **21** dat sij den veerthiensten ende den vijfthiensten dach der maent Adar voor feestdaghen souden ontfanghen, ende nae dat ommekeeren des iaers altijs dien souden met een hoogheilicke eere vierden, **22** om dat op die selue daghen, die loden hen ghewroken hadden van haren vianden, ende om dat die weeninghe ende droefheyt in een vrolijkheyte ende blijscap verkeert waren, ende dat dese souden wesen daghen der blijder maeltijden ende blijscappen, ende dat sij malcanderen deelen souden senden van spijsen, ende den armen ghiftkens gheuen. **23** Ende die loden hebben ontfanghen tot een iaerlijcsche maniere. alle die dinghen die sij te dien tijden hadden begonst te doen, ende die Mardocheus met brieuen hadde gheboden te onderhouden. **24** Want Aman die sone van Amadachi van Agags gheslachte der loden viant ende wederpartijder hadde quaet teghen hen ghedacht, dat hijse dooden soude, ende te niet breghen, ende hy heeft gheworpen Phur, dat in onser talen wort ouergeseyt, lot, **25** Ende daer nae is Esther totten coninck inghegaen, biddende hertelijc dat sijn opstellinghen door des conincs brieuen souden te niete ghedaen worden, ende dat het quaet dwelck hy teghen die loden ghedacht hadde wederkeeren soude op sijn hooft. Voorts soo hebben sij hem ende sijn sonen aent cruys ghehangen, **26** ende van dien tijt sijn dese daghen ghenoemt Phurim, dat is der loten, om dat doen Phur dat is, het lot in die cruycke gheworpen was, Ende alle datter gheschiede, is begrepen inden brief, dat is int deel van desen seluen boeck, ende al dat sij gheleden hebben, ende datter voorts verandert is, **27** hebben die loden op hen genomen, ende op hen saet, ende op alle die ghene die

10 MAer die coninck Assuerus heeft alle dlant ende alle die eylanden der zee tribuytarissen ghemaect, **2** wiens stercheyt, ende heerlijcheyt, ende weerdicheyt, ende hoocheyt, waer mede hy Mardocheum verhauen heeft, sijn bescreuen in die boecken der Meden ende der Perzen, **3** ende hoe dat Mardocheus van der loden gheslachte, die tweede naest den coninck Assuerus was, ende groot by die loden, ende gheenaemden volcke van sijnen broederen, soeckende goet voor sijn volck, ende sprekende sulcke dinghen die tot den vrede sijns saets behoorden.

Job

1 DAER was een man int lant Hus die lob hiet, ende die man was slecht, ende recht, ende God vreesende, ende afwijkende van tquaet. **2** Ende hem sijn seuen sonen gheboren, ende drij dochteren. **3** Ende sijn goet dat hi besadt was seuen duysent schapen, ende drij duysent kemels, ende vijf hondert paer ossen, ende vijf hondert eselinnen, ende bouen maten seer veel huysghesins, ende die man was groot onder alle die oostwaerts woonden. **4** Ende sijn sonen ghinghen ende helden maeltijden van huyse te huyse, een ieghelyck op sijnen dach, Ende sij hebben ghesonden, ende hen drij susteren gheroepen, dat sij eten en drincken souden met hen. **5** Ende doen die daghen der maeltijden omghegaen waren, soo sandt lob tot hen ende hy heylidchdese, ende des morghens vroech opstaende offerde hy brantofferanden voor elcken besondere Want hy seyde. By auontueren mochten mijn kinderen ghesondicht hebben ende Godt ghebenedijt in hen herten. Alsoo dede lob tot allen daghen. **6** Maer op eenen dach doen Godts kinderen comen waren om te staen voor den Heere, soo heeft Sathan oock onder hen gheweest, **7** Totten welcken heeft die Heere gheseyt. Van waer coemdi? Die welcke antwoordende heeft gheseyt. Ick heb die aerde omme ghegaen, ende die doorwandelt, **8** Ende die Heere heeft tot hem gheseyt. En hebdi niet ghemerct mijnen dienaer lob, datter sijns ghelyc niet en is op die aerde, een slecht ende recht mensch, ende God vreesende, ende afwijkende van tquaet? **9** Den welcken Sathan antwoordende heeft gheseydt. Vreest lob Godt oock om niet? **10** en hebti ghi hem niet beheymt ende sijn huys, ende alle sijn goet int ronde, sijnder handen werc hebt ghy ghebenedijt, ende sijn besittinghe is ghwassen op die eerde? **11** Maer reyct wt een lutteken v hant, ende raect alle dat hy besadt, ten sij dat hy v in daensicht ghebenedijde. **12** Hierom heeft die Heere gheseyt tot Sathan. Siet al dat hy heeft is in hant, alleen en stect v hant aan hem niet, Ende Sathan is van daensicht des Heeren ghegaen. **13** Ende als op eenen dach sijn sonen ende dochteren aten ende wijn droncken in haers ierste gheboren broeders huys, **14** so issier een bode ghecomen tot lob, die welcke seyde. Die ossen ackerden, ende die eselinnen weydden daer by, **15** Ende die Sabeen sijn haestelijc daer in gheuallen, ende sij hebbent al ghenomen, ende die knechten hebben sij metten swaerde gheslagen, ende ick bent alleen ontuloden dat ict v bootscappen soude. **16** Ende die wijle dat die noch sprac, so issier een ander ghecomen, ende heeft geseyt. Gods vier is vanden hemel geualen, ende theeft die scapen ende knechten vernield, ende ick bent alleen ontuloden, dat ict v bootscappen soude, **17** Ende doen die noch sprack so issier een ander ghecomen ende heeft gheseyt. Die Chaldeen hebben drij hoopen gemaect ende si hebben de kemelen oueruallen, ende die wechgenomen, ende die knechten hebben sy metten swoerde verslagen, ende ick ben alleen ontuloden, om dat ict v bootscappen soude. **18** Dese sprack noch, ende siet daer is een ander incomen, ende heeft gheseyt. Doen v sonen ende dochteren wijn droncken in haer ierste geboren broeders huys, **19** so is onuersienlijc eenen crachtigen wint ghecomen van dat lantschap der woestynen,

ende heeft te samen ghestooten die vier hoecken vanden huyse, het welck vallende heeft v kinderen verdruct, ende sij sijn gestoruen, ende ick bent alleen ontuloden om dat ict v bootscappen soude. **20** Doen is lob opgestaen, ende heeft sijn cleederen gescoert, ende sijn hooft ghescoren hebbende, nederuallende ter aerden heeft hy aenbeden **21** ende gheseyt. Naect ben ick gecomen wt mijns moeders lichaem, ende naect sal ic weder derwaerts keeren. Die Heere heuet ghegeuen, die Heere heuet wech ghenomen, ghelyct den Heere belieft heeft, alsoo eest ghesciert, den naem des Heeren sij gebenedijt. **22** In alle dese dinghen en heeft lob niet ghesondicht met sijnen lippen, noch iet dwaesselijcs tegen Godt ghesproken.

2 ENDE tis ghesciert als op eenen dach die kinderen Gods comen waren, ende stonden voor den Heere, ende dat Satan oock onder hen ghecomen was, ende stont in sijn tegenwoordicheyt, **2** dat die Heere seyde tot Satan. Van waer coemdi? Die welcke antwoordende heeft gheseyt. Ic heb die aerde omme ghegaen, ende die doorwandelt. **3** Ende die Heere heeft tot Satan gheseyt. En hebdi niet aenmerct mijnen knecht lob, ende datter sijns ghelyc niet en is op deerde, een man slecht ende recht, ende Godt vreesende, ende afwijkende van tquaet, ende noch behoudende sijn onnooselheyt Maer ghy hebt my beroert tegen hem, dat ic hem soude lijden aandoen sonder sake. **4** Den welcken Satan antwoordende heeft gheseyt. Vel om vel, ende alle dat een mensch heeft, sal hy gheueen voor sijn ziele, **5** maer anders stect wt v hant, ende raect sijn ghebeente ende vleesch, ende dan sul di sien dat hy v int aensicht sal gebenedijden. **6** Hierom heeft die Heere geseyt tot Satan. Siet hy is in v hant Maer nochtans behoudt sijn ziele. **7** Hierom Satan wtghegaen sijnde van daensicht des Heeren, heeft lob gheslagen met een alderquaetste sweateringe, van dat hol sijnder voeten, tot dat ouerste sijns hoofts, **8** ende hy scrabde met eenen scerf die scorftheyt, sittende opden mesthoop. **9** Ende sijn huysvrouwe seyde tot hem, blijdi noch in v slechtheyt? gebenedijt Godt, ende sterft, **10** Die welcken heeft tot haer gheseyt. Als een vanden dwasen vrouwen hebdi ghesproken, eest dat wij tgoet ontfanghen van Godts handt, waerom en sullen wij tquaet niet ontfanghen? In alle dese dingen en heeft lob niet ghesondicht met sijnen lippen. **11** Aldus lobs drij vrinden hoorende alle tquaet dat hem ghesciert was sijn gecomen elc van sijnder plaeften Eliphaz die Themaniter, ende Baldat die Suhiter, ende Sopher die Naamathiter, Want sij hadden ouer een gedragan dat si tsamen comedie hem souden besoecken, ende troosten, **12** Ende doen sij van verre hen oogen opgehauen hadden so en hebben sij hem niet ghekent, Ende luyde roepende hebben sij geweent, ende scoorende hen cleederen hebben sij stof der aerden op hen hooft ghespraeyt ten hemel. **13** Ende sij hebben met hem geseten op die aerde seuen dagen ende seuen nachten, ende niemant en sprac hem een woort, want sij saghen dat die smerte crachtich was.

3 Hlernae heeft lob sijnen mont opengedaen, ende sijnen dach vermalendijt, **2** ende heeft ghesproken. **3** Vergaan moet den dach daer ic in gheboren ben, ende den nacht inden welcken gheseyt is daer is een mensch ontfangen.

4 Dien dach worde verkeert in duysternissen, ende Godt gheest sijnder gramscappen vernielt sijn. **10** Dat briesschen en versuecke dien niet van bouen, ende hy en worde vanden leeuw, ende die stemme der leeuwinnen, ende die met gheenen licht verlichtet. **5** Die duysternissen moeten dien verdroncken, ende die scaduwe des doots, een donckerheydt moet hem beuangen, ende hy worde omwonden met bitterheydt. **6** Dien nacht besitte een duyster stormende te verwecken. **9** Die sterren moeten verduysterd worden van sijnder donckerheydt, hy verwachte het dicht, ende en sie dat niet, noch den opgang vanden opgaende dageraet. **10** Om dat hy niet ghesloten en heeft die doeren des buycs die my ghedraghen heeft, noch en heeft dat quaet van mijnen oogen niet wechgenomen. **11** Waerom en ben ic in die moeder niet gestoruen, ende doen ick wten lichaem comen was, waerom en sterf ick niet ter stont. **12** Waerom ben ick ontfangen op die knien? waerom ben ic ghesoacht metten borsten? **13** Want sooude ick nv slapende swijgen, ende in mijnen slaep rusten. **14** Met die coningen ende raetsheeren des lants, die voor hen betimmeren die verwoeste plaetsen. **15** Oft met den princen diet gout besitten, ende vullen hen huysen met siluer. **16** Oft ghelyc een verborghen ontijdiche vrucht en sooude ick niet wesen oft die ontfangen sijnde gheen licht en hebben ghesien. **17** Daer hebben die ongoddelijcke opgehouden van gheruchte, ende daer hebben gerust die vermoeyt waren van stercheyt. **18** Ende die wijlen ghebonden waren rusten daer tsamen sonder quellingen, ende si en hebben die stemme des bedwingers niet ghehoort. **19** Die groote ende die cleyne sijn daer, ende die knecht vrij van sijnen heere. **20** Waerom is den allendigen dicht ghegheven, ende dieleun den ghene die in bitterheden der zielen sijn. **21** Die de doot verwachten, ende sij en coemt niet, gelijck die eenen scadt wt grauen. **22** Ende sij verblijden hen seere als sij een graf vinden. **23** Den man wiens wech verborghen is, ende dien Godt omuanghen heeft met duysternissen? **24** Eer ick ete, soo versucht ick, ende ghelyc oueruloedende wateren, alsoo is mijn ghecrijsch. **25** Want die vreese die ick vreesde, is my ghesciet, ende dat ick ontsach is ghebuert. **26** En heb ict niet onghemmerct laten lijden? en heb ick niet ghesweghen? en heb ick niet gherust? ende die verbolghentheydt is op my ghecomen.

5 DAerom roept, ofter iemant is die v antwoorde, ende keert v tot eenighe vanden heylighen. **2** Den dwasen mensch doodet die gramscap, ende den cleynen doodet die nijdicheyt. **3** Ick heb den dwasen ghesien met een vaste wortel, ende ick heb sijn schoonheydt vermalendijt ter stont. **4** Verre sullen sijn kinderen worden vander salicheyt, ende sij sullen vernielt worden in die poorte, ende daer en sal niemant sijn diese verlosse. **5** Wiens ochst die hongheriche eten sal, ende die ghewapende sal hem roouen, ende die dorstighe sullen sijn rijckdommen drincken. **6** Niet en ghesciet inder eerden sonder sake, ende wter eerder en sal gheen lijden opstaen. **7** Die mensch wort gheboren tot arbeyt, ende den voghel om te vlieghen. **8** Waeromme sal ick den Heere bidden, ende tot mijnen Godt sal sal ick mijn wtsprake stellen. **9** Die daer doet groote ende onbegrijpelijcke dinghen, ende wonderlijcke dinghen sonder ghetal. **10** Die den reghen gheeft op daenschijn der aerden ende veruerschet al met wateren. **11** Die de ootmoediche steldt int hooghe, ende die truerende opricht met ghesontheyt. **12** Die der quader ghedachten verstroyt, dat hen handen niet en moghen volbringhen dat sij begonst hebben. **13** Die de wijse vanght in hen scalcheyt, ende den raeft der quader verstroyt. **14** Inden dach sullen sij loopen in die duysternissen, ende als inden nacht, soo sullen sij tasten inden middach. **15** Maer hy sal den behoefthigen verlossen van den sweerde haers monts, ende den armen wt die handt vanden gheweldighen. **16** Ende den allendighen sal hope sijn, maer die boosheydt sal haren mont toe trecken. **17** Salich is die man die van Godt ghestraft wordt, daerom en veracht des Heeren castijnghe niet. **18** Want hy wont ende hy gheneest, hy slaet, ende sijn handen sullent ghenesen. **19** In ses tribulacien sal hy verlossen, ende in die seuenste en sal v gheen quaet

ghenaken. **20** Inden hongher sal hy v vander doot verlossen, ende in die oorloghe wt des sweerts handt. **21** Voor die gheeselle der tonghen suldy verborghen worden, ende ghy en sult die allendicheyt niet vreesen als sij comen sal. **22** In die verwoestheyte ende inden hongher suldi lachen, ende die beesten der aerden en suldi niet vreesen. **23** Maer metten steenen der lantscappen sal v verbont sijn, ende die beesten der aerden sullen met v vredelijc sijn. **24** Ende ghy sult weten dat v tabernakel vrede heeft, ende v ghedaente besoekende en suldi niet sondighen. **25** Ghy sult oock weten dat v saet sal menichfuldich sijn, ende v geslachte ghelyc dat cruyt der aerden. **26** Ghy sult met oueruloedicheyt int graf gaen, ghelyc eenen schoof terwen in ghedraghen wort te sijnen tijde. **27** Siet ghelyc wij dat ondersocht hebben, alsoo eest, het welcke ghehoort hebbende, ouerlegghet metter herten.

6 ENde lob antwoordende heeft gheseydt. **2** Och oft mijn sonden, waer door ick die gramscap verdient hebbe, ende die allendicheyt die ick lide, gheweghen waren in een waghe. **3** Soo soude dese swaerder scijnen, ghelyc dat sandt der zee, waerom dat mijn woorden vol lijdens sijn. **4** Want die scichten des Heeren sijn in my, der welcker verbolghentheyt drinct mijnen gheest al wt, ende die veruaernissen Godts strijden teghen my. **5** Sal den wilden ezel briesschen als hy cruyt heeft? oft sal den osse loeyen, als hi voor een volle cribbe staet? **6** Oft salt moghen gheten worden dat onghesouten is, dat met gheenen soute ghesprengt en is? oft mach iemant smaken, dat alst ghesmaect is die doot aenbrengheit? Want der hongherigher zielen duncken ooc suet te wesen dinghen die bitter sijn. **7** Welck mijn ziele te voren niet en wilde aentasten, dat sijn nv van benautheden mijn spijsen. **8** Wie mocht gheuen, dat mijn begheerte quame, ende dat my Godt gaue dat ick verwachte? **9** Ende dat hy my vernielde diet begonst heeft, dat hy sijn hant ontbinde ende houwe mi aff? **10** Ende dat dit mijnen troost sij, dat hy my met lijden quellende niet en spare, ende dat ick teghen des heylighen woorden niet en segghe. **11** Want wat is mijn stercheyt dat ict soude moghen verdraghen? oft welch is mijn eynde, dat ick lijdsamelijc soude doen? **12** Mijn stercheyt en is gheen steenen stercheyt, noch mijn vleesch en is gheen metalen vleesch. **13** Siet my en is gheen helpe in my, ende mijn nootsakelijcken vrinden sijn ooc van my gheseyden. **14** Soo wie van sijnen vrint die bermherticheyt neemt die verlaet die vreeße Gods. **15** Mijn broders sijn voorby my gegaen ghelyc die beke die rasschelijc doorgaet in die valleyen. **16** Die den rijm vreesen, hen sal den sneeu oueruallen. **17** Ten tijde als sij sullen verstroyt sijn, so sullen sij vergaen, ende als sij werm sullen gheworden sijn, dan sullen sij versmelten van hen plaatse. **18** Die paden van haren ganghen sijn verweert, sij sullen te vergeefs wandelen, ende vergaen. **19** Aenmerct die paden van Thema, die weghen van Saba, ende verbeyt een luttelken. **20** Sij sijn bescaemt, om dat ic gehoept hebbe, ende si sijn ooc tot by mi comen, ende sijn niet bescaemtheden ouerdeit. **21** Nv sijdi comen, ende nv siende mijn plaghe vreesdi. **22** Heb ic geseyt, brengt my iet, ende geeft my van uwen goede? **23** Oft verlost my wt die hant des viants, ende trect my wt die hant der machtighen. **24** Leert my, ende ick sal

swijghen, ende heb ick iets by auontueren niet gheweten, soo onderwijsst my. **25** Waerom hebdi ghelastert die woorden der waerheyt, aenghesien datter van v lieden niemant en is die my soude connen ghestaffen? **26** Alleen om te berispen, soo brengdi v redenen te samen, ende inden wint brengdi die woorden voorts. **27** Ghy ouerualt een weese, ende ghy arbeydt om uwen vrint omte worpen. **28** Maer nochtans volbrengt dat ghy begonst hebt, biedt die oore, ende besiet oft ic liege. **29** Antwort (dat bidde ick) sonder kijuen, ende sprekkende ordeelt dat rechtuerdich is. **30** Ende ghy en sult in mijn tonghe gheen boosheyt vinden, ende in mijn kele en sal gheen dwaesheyt luyden.

7 EENen strijd is des menschen leuen op die aerde, ende ghelyc die daghen eens huerlincs sijn sijn daghen. **2** Ghelyc een knecht die scaduwe begheert, ende ghelyc een huerlinck verwacht dat eynde sijns wercs. **3** Alsoo heb ic ooc ghehadt lege maenden, ende arbeypelijcke nachten heb ick voor my ghetelt. **4** Eest dat ick slapen gae, soo sal ick segghen. Wanneer sal ick opstaen? ende dan sal ik wederom nae den auont wachten, ende ick sal met pijnen veruult worden tot die duysternissen toe. **5** Mijn vleesch is ghecleedt met verrotheyt, ende met die vuylicheyt des ghestubs is mijn huyt dorre gheworden, ende vercrompen. **6** Mijn daghen sijn rasscher doorghegaen, dan den webben draet vanden weuer afghesneden wordt, ende sij sijn vergaen sonder eenighe hope. **7** Ghedenct dat mijn leuen eenen wint is, ende dat mijn ooghe niet wederkeeren en sal om goede dinghen te sien. **8** Ende des menschens ghesicht en sal my niet aensien, v ooghen sijn op my, ende ick en sal niet ghedueren. **9** Ghelyc een wolcke wort te niet, ende gaet voorby, also die inder hellen nederwaerts gaet, en sal niet weder opclimmen. (*Sheol h7585*) **10** Noch hy en sal niet meer in sijn huys wedercomen, noch sijn plaatse en sal hem niet meer kennen. **11** Daerom en sal ick mijnen mont niet sparen, ick sal spreken in die tribulacie mijns gheests, Ick sal sprake houden met die bitterheyt mijnder zielen. **12** Ben ick dan die zee, oft eenen waluisch, aenghesien dat ghy my omuanghen hebt met eenen kerker? **13** Eest dat ick segge. Mijn beddeken sal my vertroosten, ende ick sal verlicht worden met my seluen sprekende in mijn rustplaetse. **14** Dan suldy my veruaren door droomen, ende door visioenen suldi mi met grouwel bestooten. **15** Daerom heeft mijn ziele vercoren ghehanghen te sijne, ende mijn ghebeente die doot. **16** Ick ben mishoopt, ick en sal gheenssins voorts langher leuen, spaert my, want mijn daghen en sijn niet. **17** Wat is een mensch, dat ghi hem groot acht? oft waer toe steldt ghy v herte aen hem? **18** Ghy besoect hem des morghens vroech, ende onuersielijc proefdi hem. **19** Hoe langhe en suldi my niet sparen, noch my niet toelaten, dat ic mijn speccsel mocht swelghen? **20** Ick heb ghesondicht, wat sal ick v doen o bewaerder der menschen? waerom hebdi my teghen v ghestelt, ende ick ben my seluen swaer gheworden? **21** Waerom en neemdi mijn sonde niet wech, ende waerom en haeldy mijn boosheyt niet af? siet ick sv int stubbe der aerden slapen, ende eest dat ghy my smorghens vroech soect, soo en sal ic dan niet wesen.

8 ENde Baldad die Suhiter antwoordende, seyde. 2 Hoe sal ick niet verstaen. 12 Eest dat hy onuersiens vraghet, langhe suldi sulcke woorden spreken, ende hoe langhe wie sal hem antwoorden? Oft wie mach segghen. Waerom sal den gheest van die sprake ws monts menichfuldich doet ghi also? 13 Godt wiens gramscap niet en mach sijn? 3 Meyndi dat Godt het recht ordeel onder die voeten wederstaen, ende onder wien sij ghebocht worden die treedt? oft dat die almachtige verkeert dat rechtuerdich werelt draghen. 14 Hoe groot ben ick dan, dat ick hem is? 4 Oock al eest dat v kinderen ghesondicht hebben, antwoorden soude, ende spreken met mijnen woorden tot ende dat hy die ghelaten heeft in die hant van haerlieder hem? 15 Al waert soo dat ick hadde iet rechtuerdichs, ick boosheydt. 5 Nochtans eest sake dat ghy des morghens en sal niet antwoorden, maer ick sal mijnen richter bidden. vroech opstaet tot Godt, ende dat ghy den almachtighen 16 Ende als hy my aenroeepende verhoort heeft, soo en biddet. 6 Eest dat ghy suyuer ende recht wandelt, soo sal ghelooue ic niet dat hy mijn stemme ghehoort heeft. 17 Want hy ter stont tot v ontwaken, ende sal die woonghe uwer met eenen stormenden wint sal hy my in stukken breken, rechtuaerdicheyt vredelijc maken. 7 Alsoo seere dat al ende hy sal mijn wonderen vermenichfuldigen oock sonder waert dat v ierste cleyn waren, soo sullen v laetste bouen sake. 18 Hy en verleent mijnen gheest gheen ruste, ende hy maten seer vermenichfuldicht worden. 8 Want vraecht den verultu my met bitterheden. 19 Eest datmen stercheyt soect, voorgaende gheslachte, ende ondersoect neerstelijc der hy is die alder stercte soectmen ghrechtcicheyt des ordeels, vaderen ghedenckenisse. 9 Want wij sijn van ghisteren, ende soo en derret niemant voor my ghetuyghenis spreken. 20 wij en weten niet dat ons daghen sijn als een scaduwe op Eest dat ick my seluen rechtuerdich maken wille, soo sal die aerde. 10 Ende sij sullen v leeren, sij sullent v segghen, mijnen mont my verdoemen, ende thoon ick my onnoosele, ende wt hen herten die spraken voorts breghen. 11 Mach soo sal hy bewijsen dat ick quaet ben. 21 Oock eest dat ick die biese groeyen sonder vochticheyt? oft dat lisch wassen slecht ben, dat selue en sal mijn ziele niet weten, ende mijn sonder water? 12 Alst noch int bloeyen is, ende metter leuen sal my verdrieten. 22 Een dinck isserset ic gheseyt handt noch niet ghepluct en wort, soo verdorret eer dan alle hebbe, dat hy den onnoselen ende den ongoddelijcken cruyden. 13 Alsoin die weghen van alle die ghene die vernielt. 23 Eest dat hy gheesselt, soo laet hem eens doot Godt vergheten, ende die hope vanden hypocrijt sal vergaan. 14 Sijn dwaesheydt en sal hem niet behaghen ende ghelyc slaeen, ende hy en lache niet van die pijnen der onnoosen. die spinnen webbe is sijn betrouwen. 15 Hy sal rusten 24 Dat lant is ghegeuen in die hant vanden ongoddelijken, op sijn huys, ende ten sal niet staende blijuen, hy sal dat hy bedect haerder richteren aensicht, en is hijt niet? wie ondersetten, ende ten sal niet oprijsen. 16 Hij scijnt vochtich eest dan? 25 Mijn daghen hebben snelder gheweest dan te sijn eer die sonne coemt, ende in haren opganck sal sijn een looper sij sijn wechgeuloden, ende en hebben gheen spruytsel wtcomen. 17 Op eenen hoop steenen sullen sijn goet ghesien. 26 Sijn door ghegaen ghelyc scepen die wortelen dick worden, ende tusschen die steenen sal hy appelen voeren, ghelyc eenen aern vlieghende totten ase. blijuen. 18 Eest dat hy hem verslint van sijnder plaetsen, 27 Als ick segghe. Ick en sal alsoo niet meer spreken, soo sal hy hem loochenen, ende segghen. Ic en ken v niet? 19 verander ick mijn aensicht, ende worde met pijnen ghequelt. Want dit is die blijscap sijns wechs, datter wederom wt die 28 Ic verscromde my in alle mijn wercken wetende dat ghy eerde ander spruyten souden. 20 Godt en sal den simpelen den misdoende niet en spaert. 29 Maer eest sake dat ick niet wech worpen, noch die hant reycken die quaden. 21 alsoo oock ongoddelijc ben waerom heb ic dan te vergheefs Tot dat uwen mont met lachen veruult worde, ende v lippen ghearbeyt. 30 Eest dat ick ghewasschen worde als met met iolijt. 22 Die v haten, sullen ghecleedt worden met sneeu wateren, ende dat mijn handen blincken als dalder bescaemtheyt, ende der ongoddelijcker tabernakel en sal suyuerste. 31 Nochtans suldi my in die vuylicheyt doppen, niet staende blijuen. 32 Want ende mijn cleederen sullen hen van my grouwelen. 32 Want ick en sal niet antwoorden eenen man die mijns ghelyc is, noch die met my int recht mocht gelijckelijc ghehoort worden. 33 Daer en is niemant diese beyde soude connen ghehoort worden.

9 ENde lob antwoordende heeft gheseydt. 2 Voorwaer ic weet wel dat soo is, ende dat een mensch niet gerechtuerdicht en wort by Gode geleken. 3 Eest dat hy met hem wilt kijuen, so en sal hy hem niet een voor duysent moghen antwoorden. 4 Hij is wijs van herten, ende sterck van machte, wie heeft hem wederstaen, ende vrede ghehad? 5 Die die bergen veruoert heeft, ende sij en hebbens niet gheweten, die hy omghekeert heeft in sijn rasende gramscap. 6 Die de aerde verroert van haerder plaetsen, ende haer columnen worden te gader ghestooten. 7 Die der sonnen ghebiedt, ende sij en gaet niet op, ende sluyt die sterren als onder eenen seghel. 8 Die alleen die hemelen wtbreit ende gaet op die baren der zee. 9 Die den Arcturum ende den Oriona ende die Hiaden maect, ende dat binnenste van suyden. 10 Die groote ende onbegrijpelijke dinghen maect, ende wonderlijcheden der welcker gheen ghetal en is. 11 Eest dat hi tot my coemt, soo en sal ic hem niet sien, eest dat hy wech gaet dat en

10 MYnder zielen verdriet haers leuens, ick sal mijn sprake teghen my laten ghaen, ick sal spreken in die bitterhelyt mijnder zielen. 2 Ic sal Gode seggen. En wilt my niet verdoemen, gheeft my te kennen waerom dat ghy my aldus ordeelt. 3 Duncket v goet te wesen dat ghi my tonrecht veruolcht, ende verdruct my dwerc uwer handen, ende dat ghy den raet der ongoddelijcker helpet? 4 Hebdij vleeschelijcke oogen, oft suldi sien ghelyc een mensch siet? 5 Sijn v daghen ooc ghelyc eens menschen daghen, ende v iaren ghelyc der menschen tijden. 6 Dat ghi mijn boosheydt soecket, ende mijn onrechtuerdichheyt ondersoeket? 7 Ende dat ghy weten moeckt dat ic niet ongoddelijcs ghedaen

en hebbe, want daer niemant en is, die wt uwen handen soude mogen verlossen? 8 V handen hebben my gemaect, ende my gheplaestert al gheheel rontsomme, ende worpt ghi mi so onuersienlijcs van bouen neder? 9 Gedencnt (bid ick) dat ghi my gemaect hebt ghelyc slijm, ende tot gestubbe suldi my wederom brenghen. 10 En hebdi my niet als melc gemolcken, ende my als eenen case geronnen. 11 Met vel ende vleesch hebdi my becleedt, met beenderen ende senuen hebdi my tsamen gheuoecht. 12 Dleuen ende bermherticheyt hebdi mi ghegeuen, ende v besoeken heeft mijnen gheest bewaert. 13 Hoe wel ghy dit verborcht in v herte, nochtans weet ick wel dat ghy alle dinghen ghedachtich sijt. 14 Heb ick ghesondicht ende hebdi my een vre ghespaert, waerom en gedoochdi niet dat ic suyuer sij van mijnder boosheydt? 15 Ende eest dat ick ongoddelijck ben, soo is my wee ende ben ick rechtuerdich, soo en sal ick mijn hooft niet opheffen, versaetd wesende met pijnen ende allendicden. 16 Ende om die houerde suldi my vangen als een leewinne, ende wederom comende pijn ghy my wonderlijck. 17 Ghy vernieuwt v ghetuygen teghen my, ende vermenichfuldicht v gramscap tegen my, ende die pijnen strijden tegen my. 18 Waerom hebdi my wt die moeder ghebracht? och oft ic vernield hadde geweest dat my gheen ooghe en saghe. 19 Soo soude ick gheweest hebben als oft ick niet en ware, vanden buyck voorts wech ghedragten totten graue. 20 En sal die luttelheyt mijnder dagen niet cortelijck een eynde nemien? daerom laet my toe dat ick een luttelken mach mijnen pijne beweenen. 21 Eer dat ick gae, ende niet weder en keere, tot dat duyster lant, ende bedect met die duysterheyt des doots. 22 Dat lant der allendicden, ende donckerheyt, daer die scaduwe des doots is ende gheen ghescictheyt, maer die ewighe grouwelijcheyt inwoonende is.

11 ENde Sophar die Naamathiter antwoordende heeft gheseyt. 2 Die veel spreect en sal hy oock niet hooren, oft sal een man van veel woorden oock gherechtuerdicht worden? 3 Sullen die menschen voor v alleen swijghen, ende als ghi ander menschen bespot hebt, en suldi dan van niemant wederleydt worden? 4 Want ghy hebt geseyt. Mijn sprake is puer, ende ick ben suyuer voor v aeusicht. 5 Ende och oft Godt met v sprake, ende dat hy sijn lippen v open dede. 6 Om v te toonen die verborghenthethy der wijsheydt, ende dat sijn wet menichfout is, ende dat ghi verstonst, dat van v veel min gheleyscht wort dan v boosheydt verdient. 7 By auonturen suldi Godts voetstappen begrijpen, ende volmaectelijc den almachtigen vinden. 8 Hy is hoogher dan den hemel, ende wat suldy doen? dieper dan die helle, ende van waer suldijt bekennen? (**Sheol h7585**) 9 Sijn mate is langher dan die eerde, ende breeder dan die zee. 10 Eest dat hijt al omme worpt, ende ouer een benauwet, wie sal teghen hem segghen? 11 Want hy kent die ydelheyt der menschen, ende sien-de die boosheydt en aenmerct hy die niet. 12 Een ydel man wort tot houerdien opgehauen, ende als een vuelen van eenen wilden ezel soo meynt hy dat hy vrij gheboren is. 13 Maer ghy hebt v herte vast ghemact, ende hebt v handen tot hem wtgereyct. 14 Eest dat ghy die boosheydt die in v handt is van v wech doet, ende dat in v tabernakel gheen onrechtuerdicheyt en blijft. 15 Dan suldi v aensicht moghen opheffen sonder smette, ende ghy

sult gestadich sijn, ende niet vreesen. 16 Oock suldi die allendicheyt vergeten ende ghy sult dier gedachtich wesen als der wateren die voorby ghegaen sijn, 17 ende ghelyc dat blinckende licht des middaechs sal v opstaen aenden auont, ende als ghy sult meynen dat ghy heel verteert sijt, soo suldi weder oprisen als die morghen sterre. 18 Ende ghy sult betrouwien hebben door die hope die v voorgeleydt sal worden, ende als ghy begrauen sijt, soo suldi vrijlijck slapen. 19 Ghy sult rusten ende daer en sal niemant sijn die v veruaeren sal, ende veel luyden sullen v aensicht aenbidden. 20 Maer die oogen der ongoddelijcker sullen ontbreken, ende dat ontulieden sal van hen vergaen, ende hen hope is der zielen afgrisselficheyt.

12 ENde lob antwoordende heeft gheseydt. 2 Sijdi dan alleen menschen, ende sal die wijsheydt met v lieden steruen? 3 Ick heb ooc een herte alsoo wel als ghy noch ik en ben niet neerdere dan ghilieden, want wie en weet dese dinghen niet die ghy weet? 4 Die van sijnen viant bespot wort gelijk ick, die sal Godt aenroepen, ende hy sal hem verhooren, want die simpelheyt vandem onnooselen wort begect. 5 Sij is een versmaedde lampe by die ghedachten vanden rijcken, bereydt totten gheseten tijde. 6 Die tabernakelen vanden rouers sijn oueruloedich, ende sij verwecken Godt stoutelijck. Als hijt al in hen handen ghegheuen heeft. 7 Sekerlijck vraget die beesten, ende sij sullen v leeren, ende vraget die voghelen des hemels, ende sij sullen v te kennen gheuen. 8 Segghet der eerden, ende sij sal v antwoorden, ende die visschen der zee sullen vertellen. 9 Wie en weet niet dat alle dese dingen des Heeren hant ghemact heeft. 10 In wiens hant is die ziele van alle dat leuende is, ende den gheest van alle des menschen vleesch? 11 En onderscyejd die oore niet die woorden, ende den mont des eters den smoke der spissen? 12 In die ouderen is wijsheydt ende in veel tijts voorsienicheyt. 13 By hem is wijsheydt, ende sterckheyt, Hy heeft den raet, ende verstandicheyt. 14 Eest dat hy verderft, soo en is daer niemant diet optimmeren mach. Eest dat hy eenen mensch besluydt, soo en issen niemant diet open doen mach. 15 Eest dat hy wateren ophoudt, soo verdrooghet al, eest dat hy die wt laet, soo sullen sij dat lant omworpen. 16 By hem is sterckeit ende wijsheydt, hy kent oock den ghenen die bedriecht, ende den ghenen die bedrogen wort. 17 Hy leydt die raetsluyden tot een dwaes eynde, ende die rechters tot verwonderinghe. 18 Den gordel der coninghen onbtint hy, ende omgt hen lendenen met eenen seele. 19 Hy leydt die priesters sonder eere, ende die edelste vertreedt hy. 20 Veranderende die lippe vanden warachtingen, ende die leeringhen der ouders wechnemende. 21 Hy stort versmaetheyt wt op die princen, ende die ghene die verdruct waren weder opheffende. 22 Die diepten openbaert van die duysternissen, ende brengt int licht die scaduwe des doots. 23 Die vermenichfuldicht dat volc ende verniltse, ende als si verdoruen sijn, so stelt hi die wederom inden iersten staet. 24 Die verandert therte vanden princen des volcks der eerden, ende bedriecht dat sij te vergheefs gaen door den omwech. 25 Sij sullen tasten als in duysternissen ende niet int licht, ende hy salse doen dolen als droncken luyden.

13 Slet alle dese dinghen heeft mijn ooghe ghesien ende 6 Gaet een luttelken van hem, dat hi ruste, tot dat sijnen mijn oore heuet ghehoort, ende ic hebt elck bysonder begheerden dach (als eens huerlincs) come. 7 Eenen boom verstaen. 2 Nae v lieder wetenheyt, weet ict oock, noch ick heeft hope, eest dat hy afgehouwen wort, soo wordt hy en ben niet meerder dan ghilieden. 3 Maer nochtans sal wedderom groeyende, ende sijn tacken spruyten wt. 8 Eest ick spreken totten almachtighen, ende ick begheere met dat sijn wortel in deerde veroudert is, ende dat sijnen bloc int Godt te disputeren. 4 lerstmael toonende dat ghy logen stof der aerden verstoruen is. 9 Tot den rueck des waters sal versierders sijt ende liefhebbers van verkeerde leerlingen. hi groeyen, ende eenen crans maken ghelyck doent ierstmael 5 Ende och oft ghy sweecht, datmen v voor wijse luyden gheplant was. 10 Maer een mensch als hy ghestoruen is, achten mocht. 6 Daerom hoort mijn straffinghen, ende dat ende ghebloodt, ende verteert, waer es hy doch? 11 Ghelyc recht ordeel van mijnen lippen aenmercket. 7 Heeft Godt oft die wateren vander zee wechghinghen ende dat den vloet v loghene ghebrec, dat ghy voor hem bedriechlijcheden ydel worde ende verdroochde. 12 Alsoo en sal een mensch spreken soudt. 8 Neemde ghi wt sijn aensicht, ende arbeydi als hy ontslapen is) niet weder opstaen, tot dat den hemel voor Godt te ordeelen. 9 Oft sal hem behagen, voor wien niet versleten is, soo en sal hy niet ontwaken, noch opstaen van en mach verborghen worden, oft sal hy bedroghen worden, sijnen slaep. 13 Wie gheue my dit, dat ghy my in die helle ghelyc een mensch, met uwe bedriechlijcheden. 10 Hy beschermet, ende my verborghet, tot dat uwens rasenden sal v straffen, want ghy neemt sijn aensicht int heymelijck. toekomt, ende dat oock dat een doot mensch wederom leuen sal? tot alle die 11 Ter stont als hy hem verroert sal hebben, soo sal hi v daghen in die welcke ick ny strijde, soo verwacht ick, tot dat lieden verstooren, ende sijnen grouwel sal v oueruallen. 12 V ghedenckenisse sal gheleken worden den asschen, ende sal v antwoorden, den wercke uwer handen suldi v rechte v necken sullen tot slijck verteert worden. 13 Swijcht een weynich, dat ick spreken mach al dat my mijn herte in gheeft. 14 Waerom scoere ick mijn vleesch met mijnen tanden, ende draghe mijn ziele in mijn handen? 15 Ooc al sloech hy my hant wtreycken. 16 Ghy hebt voorwaer mijn ganghen ghetelt, maer spaert mijn sonden. 17 Ghy hebt als in een saxken mijn doot, soo sal ic in hem hopen, maer nochtans sal ic mijn wegennissen gheenkent, maer ghy hebt mijn boosheytt wegen in sijn aenscouwen straffen. 16 Ende hy sal mijn ghenesen. 18 Eenen vallende berch veruliet, ende eenen salichmaker sijn, want in sijn aenscouwen en sal gheen steen wort veruoert van sijn plaatse. 19 Die wateren holen hypocrij comen. 17 Hoort mijn redene, ende mijn doncker die steenen, ende met die aenuletinghe wort allinxkens die woorden ontfaat met uwens ooren. 18 Eest dat ic nae recht vernerien. 20 Ghi hebt hem een luttelken versterct om dat gheonnist worde, soo weet ick dat ick rechtuaerdich sal hy in der ewicheyt soude doorgaen, ghy sult sijn aensicht gheunden worden. 19 Wie iss'er die met mi mach geordeelt veranderen, ende ghy suld hem wt laten. 21 Tsij oft sijn worden? die come, waerom worde ic swijghende vernield? 20 Alleen twee dinghen en doet my niet, ende dan en sal ick van kinderen edel sijn, oft onedel, dat en sal hy niet verstaen. 22 uwens aensicht niet verberghen worden. 21 V hant doet verre Nochtans sal sijn vleesch (soo langhe als hy leeft) pijn lijden, van my, ende uwens grouwel en verscrickie my niet. 22 Roepende sijn ziele sal op haer seluen bedroeft sijn.

15 ENDE Eliphas die Themaniter antwoordende heeft gheseyt. 2 Sal een wijs man antwoorden als inden wint sprekende, ende sal hy met hitten sijn maghe vullen? 3 Ghy straft hem met woorden die ws ghelyck niet en is, ende ghy spreect dat v niet orborlijck en is. 4 Soo veel alst in v is, soo hebdi die vreese ydel ghemaect, ende ghy hebt wech ghenomen die ghebeden voor Godt. 5 Want v boosheytt heeft uwens mont gheleerd, ende ghy volcht nae die tonghen vander blasphemedeers. 6 Wven mont sal v verdoemen, ende niet icke, ende v lippen sullen v antwoorden. 7 Sijt ghy dierste mensch gheboren, ende voor alle die hueuelen ghemaect? 8 Hebdi Godts raet ghehoort, ende sal sijn wijsheytt minder wesen dan ghy? 9 Wat weet ghy dat wij niet en weten? wat verstaedi, dat ons ombekent is? 10 Ouders ende seer oude luyden sijn onder ons, veel ouder dan v vaderen. 11 Eest groot dat v Godt vertrooste? maer v quade woorden beletten dat. 12 Waerom verheft v herte, ende hebt (als grote dingen peysende) verbaesde ooghen? 13 Waerom is uwens gheest opgheblasen tegen God dat ghy wt uwens mont alsulcken woorden voortbrengt? 14 Wat is een mensch dat hy onbesmedt soude sijn, ende dat hy rechtuaerdich soude schijnen gheboren van eender vrouwen. 15 Siet onder sijn heyligen en is niemant onwandelbaer,

ende die hemelen en sijn niet suyuer in sijn aenscouwen. **16** **10** Sij hebben op my hen monden open ghedaen, ende Hoe veel te meer die afgriselicke ende onnutte mensch, bescimpende hebben sij mijn wanghe gheslagen, sij sijn die ongherechticheyt drinct als water. **17** Ick salt v toonen, hoort my, dat ick ghesien hebbe sal ick v vertellen. **18** Die wijse belijdent, ende sij en verberghen dat voor hen vaders niet. **19** Den welcken alleene die eerde ghegheuen is, ende daer en is gheen vreemde door hen ghegaen. **20** Alle sijn daghen verhouerdicht hem die ongoddelijcke, ende tghetal der iaren van sijn tyrantscap is onseker. **21** Tghelyuyt der veruaertheyt is altijt in sijn ooren, ende alst pays is, soo vermoedt hy altijt laghen. **22** Hy en gheloeft niet dat hy soude moghen wederkeeren van die duysternissen tot den lichte, tot alle sijden ommesiende nae tsweert. **23** Als hy hem roert om broot te soeken, soo weet hy wel dat in syn hant bereyt is den dach der duysternissen. **24** Die tribulatie sal hem veruaeren, ende die bangicheyt sal hem omringhen, ghelyck een coninck die ten strijde bereydt wort. **25** Want hy heeft teghen Godt sijn hant wtghereyc, ende teghen den almachtighen is hy versterct. **26** Hy heeft teghen hem gheloopen met eenen opgherichten hals, ende met eenen vetten necke is hy ghewapent. **27** Die vetticheyt heeft sijn aensicht bedect, ende van sijnder sijden hanghet tsmeer nederwaerts. **28** Hy heeft ghewoont in die verwoeste steden, ende in die verlaten huyzen, die tot hoopken ghebracht sijn. **29** Hy en sal niet rijck worden, noch sijn goet en sal niet duren, noch hy en sal sijn wortel in die aerde niet scieten. **30** Hy en sal van die duysternisse niet gaen, die vlamme sal sijn tacken verdrooghen, ende hy sal wechghenomen worden door den gheest sijns monts. **31** Hy en sal niet gheloouen sonder sake door dolinghe bedroghen sijnde dat hy met eenighen prijs sal verlost worden. **32** Eer sijn daghen veruult sullen sijn, soo sal hy vergaan, ende sijn handen sullen verdorren. **33** Sijnen druyf sal ghescint worden als den wijngaert in sijn ierste bloetsel, ende ghelyck eenen olifboom sijn bloetsel aworpende. **34** Want die vergaderinge vanden hypocrit is onvruchtaer, ende tver sal hen tabernakelen verslinden die gheerne ghiften ontfanghen. **35** Hy heeft droefhert ontfanghen ende boosheydt ghebaert, ende sijnen buyck bereydt te voren bedriechlijcheden.

16 MAer lob antwoordende heeft gheseyt. **2** Ic hebbe dicmael sulcke dingen ghehoort, lastige vertroosters sijdi al te samen, **3** En sullen die windige woorden gheeynde hebben? oft is v iet moedelijc, dat ghy spreect? **4** Ick soude ooc wel hebben mogen spreken der ghelyckje dingen als ghy, ende och oft v lieder ziele in mijnder zielen stadt ware. Ick soude v lieden oock vertroosten met woorden ende mijnen hoof ouer v lieden roeren. **5** Ick soude v verstercken met mijnen mont, ende roeren mijn lippen, als v lieden spande. **6** Maer wat sal ick doen? Eest dat ick spreke, soo en sal mijn lijden niet rusten, ende eest dat ick swijge soo en salt van my niet wechgaen. **7** Maer nv heeft my mijn lijden verdruct, ende te niete sijn alle mijn ledien ghebracht. **8** Mijn rimpelen seggen ghetuychenis tegen my, ende daer wort een valsche taelder verwect teghen mijn aensicht my weder seghende. **9** Hy heeft sijni rasende gramscap tegen my vergadert, ende my dreygende heeft hy gecrijsselt tegen my met sijnen tanden. Mijn viant heeft my met veruaerlijcken oogen aensien.

versaet gheweest met mijnen pijnen. **11** Godt heeft besloten byden boosen, ende der ongoddelijcker handen heeft hy my gheleueert. **12** Ick die man die in voortijden rijck was, ben onuersienlijck verdoruen, hy heeft mijnen neck ghehouden, hy heeft my ghebroken, ende my voor hem seluen ghestelt als een teeken. **13** Hy heeft my omringelt met sijnen lancien, hy heeft mijn lendenen te samen gewont, hy en heeft niet ghespaert, ende hy heeft op die aerde mijn ingewant wtgestort. **14** Hy heeft my gehouwen die een wonde op dandere, hy heeft my ouerloopen als een ruese. **15** Ick heb eenen sack op mijn huyt ghenaeyt, ende ick heb mijn vleesch met asschen bedect. **16** Mijn aensicht is opgeswollen van weenen, ende mijn wijnbrauwen sijn verduystert. **17** Dit heb ick gheleden sonder mijnder handen boosheydt, als ick tot den Heere suyuer ghebeden hadde. **18** Ghy aerde en bedect mijn bloet niet, noch en laet mijnen roep in gheen plaeete vinden om verborgen te sijne. **19** Want siet inden hemel is mijn getuyge, ende mijn bekender in die hoochden. **20** Veel van woorden sijn mijn vrinden, tot God druypt mijn ooghe. **21** Ende och oft een man also met Gode gheoordeelt worde, ghelyck eens menschen sone gheordeelt wort met sijnen medegheselle. **22** Want siet die corte iaren gaen doere, ende ic wandel den padt door den welcken ick niet wederkeeren en sal.

17 MYnen gheest sal flau worden, mijn daghen sullen ghercort worden, ende alleen blijft my ouer dat graf. **2** Ic en heb niet ghesondicht ende in bitterheden woont mijn ooghe. **3** Verlost my, ende stelt my neuen v, ende wiens hant ghy wilt laet teghen my strijden. **4** Hen herte hebdi verre ghedaen van die leeringe, ende daerom en sullen sij niet verhauen worden. **5** Den roof gheloeft hy sijnen ghesellen, ende die oogen van sijnen kinderen sullen gebreken. **6** Hy heeft my ghestelt als in een ghemeyn segghen vanden ghemeynen volcke, ende een exemplel ben ick voor henlieden. **7** Verduystert is mijn ooghe van verbolghentheden, ende mijn ledien sijn bij nae te niet ghebracht. **8** Die rechtuerdige sullen hen daer af verwonderen, ende die onnoosele sal teghen den hypocrit verwect worden. **9** Ende die rechtuerdige sal sijnen wech houden, ende tot die suyuer handen sal hi stercheyt doen. **10** Daerom bekeert v ghi alle gader ende coemt, ende ick en sal onder v lieden niet eenen wijsen vinden. **11** Mijn dagen sijn ouerleden, mijn ghedachten sijn verstroyt, pijnende mijn herte. **12** Den nacht hebben sij ghekeert inden dach, ende wederom nae die duysternissen hope ick dlicht. **13** Eest dat ict verbeyde, soo is die helle mijn hys, ende in die duysternissen heb ick mijn beddeken ghemaect. (**Sheol h7585**) **14** Den ettere heb ick gheseyt. Ghy sijt mijn vader, mijn moeder, ende mijn suster, den wormen. **15** Hierom waer is nv mijn verwachten, ende wie aenmerkt mijn verduldicheyt? **16** In die diepste helle salt alle dat mijn is nederdalen, meyndi oock dat my ten minsten daer ruste sal wesen? (**Sheol h7585**)

18 ENde Baldad die Suhiter antwoordende heeft gheseydt. **2** Tot wat eynde suldy woorden stroyen, verstaet iestermael, ende laet ons alsoo spreken. **3** Waerom sijn wij

gheacht als beesten, ende sijn onreyn gheworden voor v? 4 Die v ziele dooit in v rasende gramscap, sal die eerde om uwen wille verlaten worden, ende sullen die steenrootsen veruoert worden van hen plaatse. 5 En sal dat licht des ongoddelijcs niet wtghedaen worden? noch die flamme van sijnen viere en sal niet berren? 6 Dlicht sal verduysteren in sijn tabernakel, ende dat lichtuaat dat op sijn hooft is sal wt ghedaen worden. 7 Die ganghen van sijnder cracht sullen benaut worden, ende sijnen raet sal hem ter neder worpen. 8 Want hy heeft sijn voeten int nette ghesteken, ende in sijn smetten wandelt hy. 9 Die plante sijns voets sal metten strick ghehouden worden, ende den dorst sal teghen hem verhitten. 10 Sijnen strick is in deerde verborghen, ende sijn clipper valle opden padt. 11 Van allen sijden sullen hem die grouwelen veruaeren, ende sijn voeten omwinden. 12 Sijn cracht moet van honger vermindert worden, ende den honger moet in sijn ribben varen 13 Ende verslinde die schoonheit van sijnder huyt, die ierste geboren doot, laet verteeren sijn armen. 14 Sijn ende die verderffenisse terde op hem als een coninck. 15 In sijn tabernakel moeten woonen die ghesellen van hem die niet en is, solfer worde in sijn tabernakel bespraeyt. 16 Beneden moeten sijn wortelen verdroocht worden maer bouen soo moet sijnen oochst verdoruen worden. 17 Sijn ghedenckenisse vergae vander eerden, ende sijnen naem en worde niet vermaert in die straten. 18 Hy sal hem verdrijven wt dat licht in die dyusternissen, ende vander werelt sal hy hem wech voeren. 19 Sijn saet en sal niet wesen, noch gheen afcoemste in sijn volck, noch gheen bleuelingen in sijn landen. 20 Op sijnen dach sullen die wterste verbaest sijn, ende dalder ierste sal den grouwel beuanghen. 21 Dit sijn dan die tabernakelen vanden boosen, ende dit is die plaatse van hem die Gode niet en kent.

14 Mijn naeste hebben my verlaten, ende die my kenden hebben mijns vergheten. 15 Die huysghenooten mijns huys ende mijn dienstvrouwen hebben my ghehouden als eenen vreeemden, ende als een wtlander heb ick in hen oogen gheweest. 16 Mijnen knecht heb ick gheroepen, ende hy en heeft niet gheantwoert, met mijnen eyghen mont badt ick hem. 17 Mijn huysvrouwe heeft mijnen adem verfoeyt, ende ick badt die kinderen mijns lichaems. 18 Die sotten versmaeden my oock, ende als ick van hen ghegaen was, soo lasterden sij my. 19 Sij hebben my verfoeyt die wijlen mijn raetsluyden waren, ende dien ick alder meest lief hadde, heeft my veracht. 20 Aen mijn vel (nu tyleesch verteert es) heeft mijn ghebeente ghehanghen, ende die lippen sijn alleenlijck ghelaten omtrent mijn tanden. 21 Ontfermt v mijns, ontfermt v mijns ten minsten ghy mijn vrienden, want die sullen hem die grouwelen veruaeren, ende sijn voeten hant Gods heeft my gheraect. 22 Waer om veruolchdi my ghelyck Godt, ende wort van mijnen vleesch versaet? 23 Wie sal my verleenen dat mijn woerden ghescreuen worden? 24 met een yseren greffie, ende in een plate loots, oft emmer dat men die groeue in eenen harden steen? 25 Want ick weet wel dat mijn verlosser leeft, ende inden wtersten dach sal ick wter eerden opstaen. 26 Ende wederom sal ick rontsomme ouertrocken worden met mijnen velle, ende in mijnen vleesche sal ick Godt sien. 27 Den welcken ick selue sien sal, ende mijn oogen sullen hem aensien, ende gheen ander, dese hope is opgeheleyt in mijnen boesem. 28 Waer om segdi dan nu. Laet ons hem veruolghen, ende laet ons een wortel des woerts vinden tseghen hem? 29 Hier om vliedt van daensicht des sweeters, want een wreker der boosheyt is tsweert, ende weet datter een ordeel is.

19 ENde lob antwoerdende heeft gheseyt, 2 Hoe langhe pijnichdi mijn ziele, ende verslijt my met woerden? 3 Siet ghy bescaemt my thienwerf, ende ghy en scaemt v niet my verdruckende. 4 Want voerwaer heb ick ontwetende gheweest, soo sal mijn onwetenheit met my sijn. 5 Maer ghy richt v op teghen my ende straft my met mijnen smadelijcheden. 6 Verstaet emmers nu dat Godt my wt ghenen rechtuerdighen ordeel ghepijnicht en heeft, ende met sijnen gheesselen my omringt. 7 Siet ick sal roepen ghewelt lijdende, ende niemand en salt hooren. Ick sal luyde crijschen, ende daer en is niemand die ordeelt. 8 Mijnen padt heeft hy al omme beheynt ende ick en can daer niet doen ghegaen, ende in mynen wech heeft hy dyusternissen ghestelt. 9 Hy heeft my van mijn glorie berooft, ende die croone van mijnen hoofde afghomen. 10 Hy heeft my verdoruen aen allen sijden, ende ick vergae, ende ghelyck van eenen wtghetrocken boom heeft hy mijn hope wech ghomen. 11 Sijn gramscap is teghen my ghestoort, ende hy heeft my alsoo ghehouden als sijnen viant. 12 Sijn rouuers sijn te samen ghecomen, ende sij hebben voer hen seluen eenen wech ouer my ghemaect, ende mijn tabernakel rontsomme beleyd. 13 Mijn broeders heeft hi verre van my ghemaect, ende mijn bekende sijn als die vreemde van my

ghegaen. 14 Mijn naeste hebben my verlaten, ende die my kenden hebben mijns vergheten. 15 Die huysghenooten mijns huys ende mijn dienstvrouwen hebben my ghehouden als eenen vreeemden, ende als een wtlander heb ick in hen oogen gheweest. 16 Mijnen knecht heb ick gheroepen, ende hy en heeft niet gheantwoert, met mijnen eyghen mont badt ick hem. 17 Mijn huysvrouwe heeft mijnen adem verfoeyt, ende ick badt die kinderen mijns lichaems. 18 Die sotten versmaeden my oock, ende als ick van hen ghegaen was, soo lasterden sij my. 19 Sij hebben my verfoeyt die wijlen mijn raetsluyden waren, ende dien ick alder meest lief hadde, heeft my veracht. 20 Aen mijn vel (nu tyleesch verteert es) heeft mijn ghebeente ghehanghen, ende die lippen sijn alleenlijck ghelaten omtrent mijn tanden. 21 Ontfermt v mijns, ontfermt v mijns ten minsten ghy mijn vrienden, want die sullen hem die grouwelen veruaeren, ende sijn voeten hant Gods heeft my gheraect. 22 Waer om veruolchdi my ghelyck Godt, ende wort van mijnen vleesch versaet? 23 Wie sal my verleenen dat mijn woerden ghescreuen worden? 24 met een yseren greffie, ende in een plate loots, oft emmer dat men die groeue in eenen harden steen? 25 Want ick weet wel dat mijn verlosser leeft, ende inden wtersten dach sal ick wter eerden opstaen. 26 Ende wederom sal ick rontsomme ouertrocken worden met mijnen velle, ende in mijnen vleesche sal ick Godt sien. 27 Den welcken ick selue sien sal, ende mijn oogen sullen hem aensien, ende gheen ander, dese hope is opgeheleyt in mijnen boesem. 28 Waer om segdi dan nu. Laet ons hem veruolghen, ende laet ons een wortel des woerts vinden tseghen hem? 29 Hier om vliedt van daensicht des sweeters, want een wreker der boosheyt is tsweert, ende weet datter een ordeel is.

20 ENde Sophar die Naamathiter antwoerdende heeft gheseyt. 2 Daerom soo volghen mijn verscyeiden ghedachten deen nae dander, ende mijnen sin wort ghetrocken tot verscyeide dinghen. 3 Die leeringe waer mede ghy my strafft, sal ick hooren, ende den gheest mijns verstant sal my antwoorden. 4 Dit weet ick van tbeghinsel, van dat die mensch ghestelt is op die eerde. 5 Dat den loff der ongoddelijcker cort is, ende die blijscap vanden gheveynsden als een punct. 6 Al eest dat sijn houerdie opclint totten hemel, ende dat sijn hooft die wolcken gheraect, 7 Soe sal hy als eenen mesthoop ten eynde verdoruen worden, ende die hem ghesien hadden, sullen segghen, Waer is hy? 8 Ghelyck eenen wech vlieghenden droom en sal hy niet gevonden worden, hy sal voerby gaen als een visioen des nachts. 9 Die ooghe die hem ghesien hadde, en sal hem niet sien, ende sijn plaatse en sal hem voerts niet meer sien. 10 Sijn kinderen sullen van armoeden verdoruen worden, ende sijn handen sullen hem sijn lijden betalen. 11 Sijn beenderen sullen veruult worden met die ontamelijcheden sijnder ioncheyt, ende die sullen met hem int stubbe slapen. 12 Want alst quaet sal suet wesen in sijnen mont, soo sal hy dat verborghen onder sijn tonghe. 13 Hy salt sparen, ende hy en sal dat niet verlaten, ende hy salt verberghen in sijn kele. 14 Sijn broot sal in sijnen buyck verkeert worden in galle deraderen van binnen. 15 Die rijckdommen die hy opghesloct heeft sal hi wtspouwen, ende wt sijnen buyck sal Godt die weder wt trekken. 16 Thooft der slangen sal

hy suyghen, ende die tonghe deraderen sal hem dooden.
17 Hy en moet niet sien die riuerkens vanden vloet, die beken des honichs ende der boteren. **18** Hy salt al met lijden betalen dat hy ghedaen heeft, nochtans en sal hy niet heel vernield worden, nae die menichte van sijnen vonden, alsoo sal hy te lijden hebben. **19** Want hy heeft die arme in stucken brekende ghebloot, het huys heeft hy berooft, ende hy en heeft dat niet opphetimert. **20** Noch sijnen buyck en is niet versaat, ende als hy hebben sal dat hy begheert hadde, soo en sal hy dat niet moghen besitten. **21** Daer en es niet ouerbleuen van sijnder spisen, ende daer om en salder niet ghederich blijven van sijnen goeden. **22** Als hij versaat sal wesen, soe sal hy crimpēn, hy sal verhitten ende alle pijne sal op hem vallen. **23** Och oft sijnen buyck mocht veruult worden, dat hy op hem wt senden mocht die gramscap van sijnen rasenden toren, ende dat hy op hem orloghe reghende. **24** Hy sal vlieden van die ysere wapenen, ende hy sal sterckelick loopen in den metalen boghe. **25** Het sweetest wtghetrocken ende gaende wt sijn scee, ende blinckende in sijn bitterheyt, die grouwelijcke sullen ouer hem gaen ende comen. **26** Alle die duysternissen sijn verborghen in sijn oogen, hem sal verslinden tver dat niet onsteken en wort, die ouerbleuen is in sijn tabernakel sal ghepijnicht worden. **27** Die hemelen sullen sijn boosheyt openbaren, ende die aerde sal teghen hem opstaen. **28** Dat groeytsel van sijnen huyse sal open ghedaen werden, tsal nederghetrocken worden inden dach van Godts rasende gramscap. **29** Dit is des ongoddelijken menschs deel van Gode, ende die erffelicheyt sijnder woerden vanden Heere.

21 MAer lob antwoerdende heeft gheseyt, **2** Hoort doch (dat bidde ick) mijn redenen, ende doet penitencie. **3**

Verdraecht my, dat ic oock mach spreken, ende nae mijn woerden (duncket v goet) soo lacht. **4** Es mijn disputacie teghen eenen mensche, dat ic te rechte niet en behoire droeue te sijne? **5** Aenmerct my, ende weest verbaest, ende legt den vingher op uwen mont. **6** Ende wanneer ics ghe-dencke, soo vreese ick seere, ende die beuinghe scudt mijn vleesch. **7** Waer om leuen dan die ongoddelijke, ende sijn verheuen, ende versterct met rijckdommen? **8** Hen saet blijft duerende voer hen, die scare van haren naesten, ende kinders kinderen sijn in hen aenscouwen. **9** Haerlieden huysen sijn vrij, ende in vreden, ende Godts roede en is op hen niet. **10** Hen coe heeft ontfanghen, ende en is niet misuaren van calue. Hen veurse heeft ghecaeft, ende sij en is niet berooft van haerder dracht. **11** Hen cleyn kinderkens gaen wt als cudden, ende hen kinderen noch niet sprekende verhueghen hen met haren spelten. **12** Sij houden die bomme ende die herpe, ende sij verblijden hen tot dat ghelyut der orghelen. **13** Sij breghen hen daghen ouer met weelden, ende op eenen oghenblinck dalen sij neder ter hellen. (**Sheol h7585**) **14** Die Gode gheseyt hebben, gaet wech van ons, ende die kennisse van uwen weghen en willen wy niet. **15** Wie is die almachtige, dat wy hem dienen souden? ende wat batet ons eest dat wy hem bidden? **16** Maer nochtans want hen goet niet en is in hen handen, soe sij der ongoddelijken raet verre van mij. **17** Hoe dicmael sal die lampe der ongoddelijcker wtghedaen worden, ende

den ouervloet hen ouercomen, ende hoe dicmael sal hy die smerten van sijnder rasernien deylen? **18** Sy sullen sijn als dat caff voer daensicht des wints, ende ghelyck dat gensterken welck den stormenden wint verstroyt. **19** Godt sal diens kinderen bewaren die smerten des vaders, ende als hijt betalen sal, dan sal hijt weten. **20** Sijn oogen sullen sijn dodinghe sien ende van die rasende gramscap des almachtighen sal hy drincken. **21** Want wat gaetet hem aene van sijnen huyse nae hem? ende oft tghetal sijnder maenden oock half gecort sal worden? **22** Sal iemant Gode wetenheyte leeren, die de hooghe vonnist? **23** Dese sterft vroem ende ghesondt, rijck ende gheluckich. **24** Sijn inghewant is vol vets, ende met merch worden sijn beenderen veruerscht. **25** Maer een andere sterft in die bitterheyt sijnder zielen, sonder eenighe rijcdommen. **26** Ende nochtans sullen sij te samen int ghestubbe der eerde slapen, ende die wormen sullense overdecken. **27** Voerwaer ick heb v ghedachten gehekent, ende v onrechte vonnissen teghen my. **28** Want ghy segghet. Waer is thuys vanden prince? ende waer sijn die tabernakelen van die ongoddelijcke? **29** Vraghet wien ghy wilt vanden wandelaers, ende ghy sul bekennen dat hy dese selue dinghen verstaet. **30** Want tot den dach der verderffenissen wort die quade bewaert, ende totten dach der rasender gramscap sal hy gheleydt worden. **31** Wie sal voer hem sijnen wech straffen? ende dat hy ghedaen heeft, wie salt hem betalen? **32** Hy sal tot die grauen gheleyt worden ende in den hoop der dooden sal hy waken. **33** Soet was hy den cleynen steenkens der truerigher beken, ende nae hem sal hy alle menschen trecken, ende voer hem ontelijcken vele. **34** Waerom vertroost ghy my dan te vergeefs, aenghemerct dat ghetoont is dat v antwoerde teghen die waerheyt strijd?

22 ENde Eliphas die Themaniter antwoerdende heeft gheseyt. **2** Mach een mensch by Gode gheleken worden, oock als hy is van volmaecter wetenhey? **3** Wat batet Gode dat ghy rechtveerdich sijt? oft wat gheefdi hem, eest dat v leuen ombesmet is? **4** Sal hy vreesende v straffen, ende sal hy met v int recht comen. **5** Ende niet om v seer veel quaetheyt, ende v oneyndelijcke boosheden? **6** Want ghy hebt den pant van uwen broederen afghehaelt sonder sake, ende die naecte hebdi van cleederen berooft. **7** Gheen water en hebdi den vermoeydden ghegeuen, ende den hongherighen hebdi broot ontrocken. **8** Doer die stercheyt ws arms hebdi dlanter beseten, ende dalder machtichste hebt ghi dat in ghehouden. **9** Die weduwen hebdi ydel laten gaen, ende die armen der weesen hebdi in stucken ghebroken. **10** Daer om sijdi met stricken omuanghen, ende den onuersienighen anxt verstoort v. **11** Ende ghy meyndet dat ghy die duysternissen niet sien en soudt, ende dat ghy met den ghedrysche van die oueruloedende wateren niet en soudt verdruct worden? **12** Oft peynsdi dat Godt hooger dan den hemel is, ende dat hi bouen den top der sterren verhauen is? **13** Ende ghy segghet, wat weet Godt? ende hy ordeelt als doer eenen neuel. **14** Die wolcken sijn zijn scuylinghe, noch hy en aenmerct onse dinghen niet, ende omrent die herren des hemels wandelt hy. **15** Wilde ghy den padt van des werelts tijden bewaren, den welcken ghetreden hebben die boose mannen. **16** Die wech genomen sijn voer

haren tijt, ende den vloet heeft hen fundament omgheworpen. **17** Die Gode seyden, Gaet van ons, ende recht oft die almachtige niet machtich en ware iet te doen, soo hebben sij hem gheacht, **18** daer hy nochtans hen huysen met goede veruult hadde, der welcker sin mijne verre van my. **19** Die rechtuerdiche sullen sien, ende blyde sijn, ende die onnoosele salse bespotten. **20** En es hen opghehauenheyt niet afghehouwen, ende en heeft dat vier hen bleuelinghen niet versonden? **21** Daer om vereenicht v met hem en hebt vrede, ende doer dese dinghen suldi die beste vruchten hebben. **22** Ontfanct wt sijnen mont die wet, ende stelt sijn woerden in v herte. **23** Eest sake dat ghy wederkeert totten almachtigen soo suldi ghesticht worden, ende ghy sult die boosheyt verre van v tabernakel doen. **24** Hy sal voor eerde harde steenen gheuen, ende voor die harde steenen gulden beken. **25** Ende die almachtige sal teghen v vianden sijn, ende tsiluer sal v toeghehoopt worden. **26** Dan suldy opden almachtigen van wellusticheden oueruloeden, ende v aensicht tot Godt opheffen. **27** Ghy sult hem bidden, ende hy sal v verhooren, ende v gheloften suldi betalen. **28** Ghy sult een dinck voernemen, ende tsal v comen, ende in v weghen sal dlicht scijnen. **29** Want die verootmoedicht es gheweest, sal in glorien sijn, ende wie sijn oghen nederslaet die sal behouden worden. **30** Die onsculdighe sal behouden worden, maer hy sal behouden worden in die suyuerheyt van sijnen handen.

23 ENde lob antwoerdende heeft gheseyt. **2** Nu is mijn redene oock in bitterheyt, ende die hant van mijnder plagen is verswaert op mijn suchtinghe. **3** Wie sal my gheuen dat ick hem kenne ende vinde ende dat ick come tot sijnen rechterstoel. **4** Ick sal voer hem dat ordeel stellen, ende mijnen mont sal ick vullen met straffingen. **5** Op dat ick weten mach die woerden die hy my antwoerde, ende dat ic verstaen mach wat hy my seyt. **6** Ic en wil niet dat hy met veel stercheysts met my dinghe, noch my en verdrucke met die swaerheyt van sijnder grootheyt. **7** Laet hem die rechtuaerdicheyt teghen my voerlegghen, ende mijn ordeel sal ter victorien comen. **8** Eest dat ick naden oosten gae, soo en sietmen hem niet, ga ick naden westen, soe en sal ick hem niet verstaen. **9** Gae ick ter slincker sijden, wat sal ick doen? ick en sal hem niet grijpen, eest dat ick my keere ter rechter sijden, soe en sal ick hem niet sien. **10** Maer hy weet mijnen wech, ende hi sal my proeuen alstout dat voer twier gaet. **11** Mijnen voet heeft sijn voetstappen gheulcht, sijnen wech heb ick bewaert, ende ick en heb daer van niet besijden ghegaen. **12** Van die gheboden sijnder lippen en ben ick niet afgeweken, ende in mijnen schoot heb ick gheberghen die woerden sijns monts. **13** Want hy is alleene, ende niemand en can afghekeeren sijn gheachte, ende al dat sijn ziele ghewilt heeft, dat heeft sij gheadaen. **14** Ende als hy sijnen wille in mij sal volbrocht hebben, soo sijnder noch veel andere dinghen desghelijcs hem teghenwoerdich. **15** Ende daer om ben ick van sijnen aensicht verstoort, ende aenmerkende worde ick niet vreesen ghequelt. **16** Godt heeft mijne herte vermorwt, ende die almachtige heeft my verstoort. **17** Want ick en ben niet vergaen om die aenstaende duysternissen, noch den duysteren neuel en heeft mijn aensicht niet bedect.

24 UAnden almachtighen en sijn die tijden niet verborghen, maer die hem kennen, en weeten sijn daghen niet. **2** Die andere hebben die palen verstelt, die cudden hebben sij gherooft, ende die ghevoedt. **3** Der weesen esel hebben sij wech ghedreuen, ende voer eenen pant hebben sij wechgenomen der weduwen osse. **4** Sij hebben verkeert den wech van den armen, ende te samen verdruct die saechmoedige des lants. **5** Die andere gaen wt (als wilde ezels in die woestijne) tot hen werck, wakende nae den roof, bereyden sij broot haren kinderen. **6** Sij mayen aff den acker die hen niet toe en behoort, ende den wijngaert vanden ghenen die sij met ghewelt verdruct hebben snyden sij af. **7** Naect laten sij die menschen hen cleederen nemende, die gheen decsel en hebben in die couwe. **8** Die welcke den reghen vanden berghen nat maect, ende die gheen decsel hebende die steenen omuanghen. **9** Ghewelt hebben sij ghedaen beroouende die weesen, ende dat ghemeyn arm volck hebben sij berooft. **10** Den naecten ende gaende sonder, cleedt ende den hongherighen hebben sij die aeren ontnomen. **11** Tusschen die hoopden der gheender die dorst lijden nae dat sij die persse hebben ghetreden, hebben sij haren noen rust ghenomen. **12** Van die steden hebben sij die mans doen suchten, ende die ziele der ghewonder heeft gheroepen, ende Godt en laetet niet onghewroken voorby gaen. **13** Sij hebben den licht wederspannich gheweest, sij en hebben sijn weghen niet gheweten, noch sij en sijn niet wederghekeert doer sijn weghen. **14** Ten iersten morghen stont staet een mordenaer op, hi slaet doot den behoeftighen ende den armen, maer by nacht soo sal hy sijn als een dief. **15** Die ooghe des ouerspelders wacht nae die donckerheyt, segghende, Gheen ooghe en sal my sien, ende hy sal sijn aensicht bedecken. **16** Hy doergraeft int doncker die huysen, ghelyck sij in den dach malcanderen toegheseyt hadden, ende sij en hebben van dat licht niet gheweten. **17** Eest dat onuersienlijck den dagheraet scijnt, soe achten sij dien als die scaduwe des doots, ende alsoe wandelen sij in duysternissen ghelyck int licht. **18** Hy es licht bouen daenscijnt der wateren, vermalendijt sij sijn deel op die aerde, noch hy en wandele niet doer den wech der wijngaerden. **19** Tot te seer grote hitte moet hy voerts gaen van die sneuwateren, ende tot die helle sijn sonde. (Sheol h7585) **20** Die bermherticheyt moet sijns vergheten, sijn sueticheyt moeten wormen worden, sijns en worde niet meer ghedacht. Maer in stucken moet hy ghebroken worden als een onvruchtbaer hout. **21** Want hy heeft een onvruchtbaricheyt gheuoedt ende een die niet en baert, ende der weduwen en heeft hy niet wel ghedaen. **22** Hy heeft die stercke nederghetrocken in sijn stercheyt, ende als hy staen sal, soe en sal hy sijnen leuen niet betrouwen. **23** Godt heeft hem plaatse van penitencie ghegheuen, maer hy misbruyct die tot houerdien, maer sijn oghen sijn in sijn weghen. **24** Sy sijn een luttelken opghehauen, ende sij en sullen niet blijuen staende, ende sij sullen vernedert worden ghelyck alle dinghen, ende wechghenomen, ende ghelyck die tsoppen der aeren sullen sij in stucken ghewreuen worden. **25** En eest alsoo niet, wie mach my straffen dat ick ghelogen hebbe, ende stellen voer Godt mijn woerden?

25 MAer Baldad die Suhiter antwoerdende, heeft gheseyt.
2 Die machticheyt ende veruaerlijcheyt es bi hem,

die eendrachticheyt maect onder sijn hoochste. 3 Esser oock eenich ghetal van sijnen mans van oorloghe? ende op wien en sal sijn licht niet oprisen? 4 Mach een mensch oock ghorechtuerdicht worden by Gode gheleken? oft suyver scijnen die gheboren is van een vrouwe? 5 Siet die mane en scijnt oock niet, ende die sterren en sijn niet suyuer voer sijn ooghen. 6 Hoe veel te meer die mensch die etter is, ende eens mensch sone die eenen worm is?

26 ENde lob antwoerdende heeft gheseyt, 2 Wiens helper sijdi? des gheens die onmachtich is? ende onderhoude ghy den arm van den ghenen die niet sterck en is? 3 Wien hebdi raet ghegheuen? bijauonturen den ghenen die gheen wijsheyt en heeft, ghi hebt v groote voersenicheyt ghetoont. 4 Wien hebdi willen leeren? en is dat niet die ghene die den adem ghemaect heeft? 5 Siet die ruesen suchten onder dwater, ende die met hen woonen. 6 Naect is die helle voer hem, ende die verderffenissen en heeft ghen decsele. (*Sheol h7585*) 7 Die dat noorde wtspant opt ydele, ende hangt die eerde op niet. 8 Die de wateren bindt in sijn wolken, dat sij te samen niet en souden wtbersten nederwaerts. 9 Die daensicht van sijnen rechter stoel houdt, ende spraeyt sijnen neuel daer ouer. 10 Een pale heeft hy rontsomme die wateren ghestelt tot dat gheeynt worden dlicht, ende die duysternissen. 11 Die columnen des hemels beuen, ende sijn veruaert tot sijnen wille. 12 In sijn stercheyt sijn haestelick die zeen vergadert, ende sijn voersenicheyt heeft den houerdighen gheslaghen. 13 Sijnen gheest heeft die hemelen verciert, ende met die helpe van sijnder hant es wt ghebracht dat cromme serpent. 14 Siet dits gheseyt van een deelsijnder weghen, ende als wy nauwelijcs een cleyn druppele van sijnen woerden ghehoort en hebben, wie sal den dondere van sijnder groottheyt moghen aensien?

27 ENde hier toe nam lob noch meer, opnemende sijn ghelyckenis ende heeft gheseyt. 2 Soe warachtelijk als Godt leeft (die mijn ordeel wech ghenomen heeft ende die almachtige die mijn ziele ghebracht heeft tot bitterheyt) 3 Want soe langhe alser adem in my is, ende den gheest Godts in mijn noesgaten. 4 Soe en sullen mijn lippen niet gheen boosheyt spreken, noch mijn tonghe en sal gheen loghene versieren. 5 Verre sij van my, dat ick v soude voer rechtueerdich ordeelen, tot dat ick vergae, en sal ick van mijnder onnooselheit niet wijcken. 6 Mijn ghorechticheyt die ick heb begonst te houden, en sal ick niet verlaten. Want mijn herte en wroecht my niet in alle mijn leuen. 7 Als die ongoddelijcke sij mijn viant, ende mijn wederpartyder als die boose. 8 Want welck is die hope vanden Hypocritten eest dat hy ghierichelijck rooft, ende dat Godt sijn ziele niet en verlost? 9 Sal Godt sijn roepen hooren, als die berautheyt hem ouercomen sal? 10 Oft sal hy in den almachtigen moghen ghenoecchte hebben, ende Godt aenroepen tot allen tijden? 11 Ick sal v leeren doer die hant Godts, wat die almachtige heeft, ende ick en sals niet verborghen. 12 Siet ghi weetet allegader, ende waer om spreect ghy sonder sake ydel dinghen? 13 Dit is het deel vanden ongoddelijcken mensch by Gode ende die effelicheit der gheweldigher, die sij van den almachtigen ontfanghen sullen. 14 Eest dat sijn kinderen veel worden, soo sullen sij des sweets sijn, ende

sijnder kinder kinderen en sullen niet versat worden van broede. 15 Die van hem sullen ouerghebleuen sijn, sullen begrauen worden in die doot ende sijn weduwen en sullen niet weenen. 16 Alwaert dat hy tsiluer tsamen ouer een vergadert ghelyck aerde, ende dat hy cleederen bereyde ghelyck slijck. 17 Hy sal die warachtelijk bereyden, maar die rechtuerdighe sal daer mede ghecleedt worden, ende tsiluer sal die onnoosel deylen. 18 Hy heeft als een motte sijn huys ghetimmerd, ende ghelyck een wachter heeft hy een lommer hutte ghemaect. 19 Als die rijcke sal ontslapen, soe en sal hy niet met hem wechdragen. Hy sal sijn ooghen open doen, ende niet vinden. 20 Die armoede sal hem omuangh ghelyck water, des nachts sal hem den tempeest verdrucken. 21 Den berrenden wint sal hem opnemen, ende wech voeren, ende ghelyck eenen stormdernen wint sal hi hem wech nemen van sijnder plaatzen. 22 Ende hy sal die op hem senden, ende niet sparen, van sijnder hant sal hy vliedende vlieden. 23 Hy sal op hem sijn handen tsamen drucken, ende op hem blasen, aensiende sijn plaatse.

28 Tilluer heeft sijnder aderen beghselen, ende tgout sijn plaatse daert in ghesmolten wort. 2 Het yser wort wter aerdern ghenomen, ende den steen metter hitten ghesmolten wort in metael verkeert. 3 Hy heeft der duysternissen tij ghestelt, ende deynden van allen dinghen aenmerct hy. Oock den steen des neuels, ende die scaduwe des doots. 4 Die beke sceydt vanden vreemden volcke, die ghene die den voet vanden armen mensch vergheten heeft, ende die verdoelde. 5 Dlant daer tbroot wt wies van sijnder plaatzen, is metten vier omgeworpen. 6 Een plaatse wiens steenen Saphieren sijn, ende haer cluyten sijn gout. 7 Dien wech en heeft ghe voghel geweten, noch die ooghe van den gher en heeft dien niet ghesien. 8 Der coopluyden kinderen en hebben dien niet betreden, noch die leuwinne en heeft daer ouer niet gegaen. 9 Totter keyen heeft hy sijn hant wtghesteken, hy heeft vanden wortelen die berghen omgeworpen. 10 In die harde steenen heeft hy riuieren wt ghehouwen, ende alle dat costelijck is heeft sijn ooghe ghesien. 11 Ende die diepten der vloeden heeft hy doersocht, ende die verborghen dinghen heeft hy int dlicht ghebracht. 12 Maer waer wort die wijsheyt gheuonden? ende welck is die plaatse des verstant? 13 Die mensch en weet haer weerde niet, noch sij en wort niet gheuonden int lant der gheender die sachtelick leuen. 14 Den afgront seyt, Sij en is my niet, ende die see spreect, Sy en is niet my niet. 15 Daer en sal gheen fijn gout voer haer ghegheuen worden, noch men sal gheen siluer weghen tot haer vermanghelinghe. 16 Sij en sal niet gheleken worden by die gheuerwede verwen van Indien, noch by den aldercostellijcsten sardonir steen, oft den saphier. 17 Gheen gout of ghelas en sal by haer gheleken worden, noch gheen gulden iuweelen en sullen voer haer vermanghelt worden. 18 Gheen hooghe oft wtremende vaten, en sullen ghenoemt worden in haer ghelyckenis, maer die wijsheyt wort ghetrocken wt die verborghen dinghen. 19 By haer en sal niet gheleken worden den Topasius vander morianen lant, noch sij en sal teghen die aldersuyuerste verwe niet ghestelt worden. 20 Van waer coemt dan die wijsheyt? ende welck es die plaatse des verstant? 21 Sy is verborghen wt die ooghen van allen die leuen, ende den voghelen des

hemels is sij ombekent. 22 Die verdoemenisse ende die doot hebben gheseyt Met onsen ooren hebben wy haer fame ghehoort. 23 Godt verstant haren wech, ende hy kent haer plaatse. 24 Want hi aensiet die eynden der werelt, ende alle dat onder den hemel es aenscouwet hy. 25 Die den winden heeft een ghe wicht ghemaect, ende weecht die wateren in een mate. 26 Doen hy den reghenen een wet stelde, ende eenen wech den ruy schenden slach reghenen. 27 Doen heeft hy die ghesien ende vertelt, ende te voeren bereydt, ende ondersocht. 28 Ende hy seyde den mensche. Siet die vreese Godts, dat is die wijsheyd, ende tquaet te scouwen, dats verstandicheyt.

29 Ende lob heefter noch toe ghedaen, ende opnemende sijn ghelyckenisse heeft hi gheseyt, 2 Wie mocht my gheuen dat ick ware als in die voerleden maenden, als in die daghen in die welcke Godt my bewaerde. 3 Doen sijn lampe ouer mijn hoof scheen, ende ick nae sijn licht wandelde in die xxx duynernissen? 4 Ghelyck ick ghewest hebbe in die daghen mijnder ioncheyt, als Godt heymelijck was in mijn tabernakel? 5 Doen die almachtige met my was, ende mijn knechten rontsomme my. 6 Doen ick mijn voeten met boter wiesch, ende den steen my wtstorte riuieren van olie? 7 Als ick wtginck totter stadt poorte, ende men bereydde my eenen stoel op die strate? 8 Die ionghers saghen my ende berchden hen, ende die ouders opstaende stonden. 9 Die princen hielden op van spreken, ende leyden haren vingher op haren mont. 10 Die Vorsten bedwonghen hen stemme, ende hen tonghen cleefde een hen kele. 11 Die hoorende oore prees my voer salich, ende die ooghe siende gaf my ghetuyghenis. 12 Om dat ick den luyde roepende armen verlost hadde, ende die weese die gheenen helper en hadde. 13 Die ghebediedinghe vanden ghenen die vergaen soude hebben quam op my, ende therde vander weduwen heb ick vertroost. 14 Ick was ghecleedt metter rechtuerlicheyt, ende ick heb my ghecleedt met mijn rechte vonnis, als met een cleedt, ende coninclijske croone. 15 Ick heb den blenden een ooghe ghewest, ende eenen voet den cruepelen. 16 Ick was een vader vanden armen, ende die sake die ic niet en wist ondersocht ic seer naerstelijck. 17 Ick brack in stucken die baectanden vanden boosen, ende wt sijnen tanden haeld ick den roof. 18 Ende ick seyde, In mijnen nestken sal ick steruen, ende ghelyck den palmboom sal ick die daghen vermenichfuldighen. 19 Mijn wortele ontpluycte omtrent die wateren, ende den dawue sal blijuen in mijnen oochst. 20 Mijn glorie sal altoos vernieuwt worden, ende mijnen boghe sal in mijn hant vermaect worden. 21 Wie my hoorden die verwachten vonnis, ende aenmerkende sweghen sij tot mijnen raet. 22 Mijnen woerden en dorsten sij niet aenhangen, ende op hen druypte mijn sprake. 23 Sij beydden nae my als nae eenen reghen, ende haren mont deden sij open, als tot eenen auont reghen. 24 Wanneer ick tot hen lachte, soe en gheloofden sij dat niet, ende dlicht mijns aensichts en viel op die aerde niet. 25 Als ick tot henlieden gaen wilde, soo sadt ick dierste, ende als ick sadt ghelyck een coninck wiens heyr rontsomme hem staet, soo was ick nochtans der droeuigher trooster.

30 MAer nu bespotten my die iongher van tijde sijn, der welcker vaderen ick niet en gheweerdichde te stellen met die honden van mijnen cuuden. 2 Derwelcker hantcracht my voer niet was, ende worden ghehouden des leuens onweerdich. 3 Van ghebreck ende hongher onvruchtbaer, die welcke knaechden in die woestijne, verdwijnen de van verdriet ende allendicheyt. 4 Ende sij aten cruyden, ende scorssen vanden boom, ende ieniuer wortel was hen spijse. 5 Die wt die valleyen dese dinghen rapende, als sij die besonder vonden hadden, soe liepen sij daer toe met een gheroep. 6 Die daer woonden in die woestijnen der beken, ende in holten der aerden, oft op dat steensant. 7 Die tusschen aldusdanighe dinghen hen verblijdden, ende te wesen onder dornen achten voor wellusticheyt. 8 Kinderen der dwasen ende ondelen, ende die int lant met allen niet ghesien en worden. 9 Nu ben ick verandert in haer liedeken, ende ick ben hen gheworden tot een ghemeyn bijsprake. 10 Sy verfoeyen my, ende vlieden verre van my, ende mijn aensicht en ontsien sij niet te bespouwen. 11 Want hy heeft sijnen pijklkoker open ghedaen, ende my ghepijnicht, ende eenen toom heeft hy in mijnen mont ghedaen. 12 Ter rechter sijden van mijnder opgaender allendicheyt sijn sij ter stont opghestaen, mijn voeten hebben sij omghestooten, ende hebbense verdruct met haren paden, als met water baren. 13 Sij hebben mijn weghen verstroyt, sij hebben my laghen gheleyt, ende die ouerhant ghecreghen, ende daer en was niemant die te helpe quam. 14 Ghelyck als den muer ghebroken is, ende die doore open soe hebben sij my ouerualen, ende tot mijnder allendicheyt sijn sij af ghevewelt. 15 Ick ben ghebracht te niet, hy heeft als eenen wint mijn begheerde wech ghenomen, ende ghelyck een wolcke is mijn salicheyt voer by ghegaen. 16 Maer nu soo verdwijnt mijn ziele in haer seluen, ende die daghen des lijdens besitten my. 17 Des nachts wort mijn ghebeente met pijnen doerboert, ende die my eten, en slapen niet. 18 In die menicheit van dien wort mijn cleedt verteert, ende sij hebben my omgort als met eenen caproen vanden rock. 19 Ick ben gheleken den slijcke, ende ben ghelyck gheworden den voncken ende den asschen. 20 Ick roep tot v, ende ghy en verhoort my niet, ick stae ende ghy en siet op my niet. 21 Ghy sijt my verkeert in eenen wreeden, ende in die hartheyt uwer hant sijt ghy my teghen. 22 Ghy hebt my opghehauen, ende als opden wint stellende hebdi my crachtelijck omgheworpen. 23 Ick weet wel dat ghy my der doot leueren sult, daer allen leuenden een huys ghestelt is. 24 Maer nochtans tot mijnder verderffenisse en steect ghy v hant niet wt, ende eest dat sij vallen, soo suldise seluer behouden. 25 Ick weende in voertijden op den ghenen die in lijdens was, ende mijn ziele hadde medelijden metten armen. 26 Ic verwachte tgoet, ende tquaet is my toecom, ick verbeyde nae dlicht, ende die dyusternissen sijn wtgeborsten. 27 Mijn binnenste hebben van hitten ouerghelopen sonder eenighe ruste, die daghen des lijdens hebben my verrasscht. 28 Ick ghinch al truerende, sonder verbolghentheyd, opstaende riep ick in die scare. 29 Ick heb een broeder der draken ghewest, ende een gheselle der struyssen. 30 Mijn huys es op my swert gheworden, ende mijn beenderen sijn verdrocht van hitten.

31 Mijn herpe is verkeert in trueren, ende mijn orghele in een stemme der weenender.

31 Iik heb een verbont ghemaect met mijnen ooghen, dat ick niet eens peylen en soude van eender maghet. **2** Want wat deel soude in my Godt van bouen hebben, ende wat erfenissee die almachtige vanden hoochsten? **3** En behoort die verderffenisse niet toe den boosen, ende die vervreemtheyt den gheneien die onrechtuerdicheyt doen? **4** En aenmerct my weghen niet, ende en telt hy allen mijn ganghen niet? **5** Heb ick in ydelheyt ghewandelt, ende heeft mijnen voet ghehaest int bedroch, **6** soe weghe hy my in een gherchtighe waghe, ende Godt wete mijn simpelheyt. **7** Heeft mijnen ganck vanden wech gheweken, ende heeft mijn ooghe mijn herte gheuolcht, ende heeft in mijnen handen enige smette aenghecleeft. **8** Soe moet ick sayen, ende een ander ete dat, ende mijn afcoemste worde wtghewortelt. **9** Es mijn herte bedroghen gheweest op een vrouwe, ende heb ick aen mijns vrients doore laghen gheleyt. **10** Soe sij mijn wif eens anders hoere, ende op haer moeten die vremde ghebuycht worden. **11** Want dats onghoorloft ende die aldergrootste boosheydt. **12** Tes een vier totter verderffenisse toe verslindende, ende alle spruyten wtghewortelende. **13** Heb ick versmaet int recht te staen met mijnen knecht, ende met mijn dienstwif, als sij teghen my twistich waren. **14** Want wat sal ick doen als Godt sal opstaen om te ordeelen? ende als hy vrachten sal wat sal ick hem antwoeren? **15** En heeft hy my inden buyck niet ghemaect, die dien ooc ghemaect heeft, en heeft my die in die moeder alleen oock niet ghefigureert? **16** Heb ick den armen gheweyghert dat sij wilden, ende heb ick der weduwen ooghen doen beyden. **17** Heb ick mijnen bete alleen gheten, ende en heeft die weese daer niet af gheten? **18** (Want van mijnder kintscheyt soe is dat medelijden met my ghewassen, ende van mijns moeders lichaem is diet met my wtcomen) **19** Heb ick versmaet den gheenen die verghinch om dat hy gheen cleedt en hadde, ende den armen die sonder decsel was? **20** En hebben sijn sijden my niet ghebenedijt, en is hy van mijnder scapen vellen niet verwermt gheweest? **21** Heb ick opden weesen mijn hant opghehauen, oock als ick my sach in die poorte douerhant hebbende? **22** Soe moet mijn scoudere vallen van haer voechsele, ende mijnen arm moet ghebroken worden met sijnen beenderen. **23** Want altijt heb ick Godt ghevrest als baren op my swillende, ende sijn swaricheyt en heb ick niet connen verdraghen. **24** Eest dat ick tgout voer mijn macht heb ghehouden, ende heb ick den fijnsten goude gheseyt. Mijn betrouwen? **25** Heb ick my verblijdt op mijn vele rijcdommen, ende om dat mijn hant vele gheuonden heeft? **26** Heb ick die sonne ghesien als sij scheen, ende die mane claeerlyk voertgaende. **27** Ende heeft mijn herte hem verblijdt int heymelijck, ende heb ick mijn hant ghecuest met mijnen mont. **28** Welck is die meeste boosheydt, ende een verloochenen teghen den alder hoochsten Godt? **29** Heb ick my verblijft van sijnen valle die my haette, ende heb ic my verhuecht om dat hem eenich quaet gheuonden hadde? **30** Want ick en heb mijn kele niet ghegeheuen om te sondighen, dat ick vervloeckende sijn ziele begheerde. **31** En hebben die mannen mijns tabernakels niet gheseyt. Wie mocht gheuen dat wy van sijnen vleesche mochten versaedt worden? **32**

Buyten en is gheen pelgrim bleuen, mijn doere was voer den wandelaer open. **33** Heb ick als een mensch mijn sonde verborghen, ende heb ick in mijnen boesem mijn boosheydt bedect? **34** Heb ick veruaert gheweest voer een groote menichte, ende heeft die versmaetheyt van mijnen naesten my doen vreesen, ende dat ick niet meer ghesweghen en hebbe, ende wt die doore niet ghegaen? **35** Wie mocht my gheuen eenen hoorder, dat die almachtige mijn begheerte mocht hooren, ende dat hi eenen boeck scrijue diet selue vonnist. **36** Dat ick dien op mijn scouder mocht draghen, ende dat ick dien om my doen mach als een croone? **37** Tot elcken voetstap mijns gancs sal ic hem vercondighen, ende als eenen prince sal ick dien offeren. **38** Eest dat mijn lant teghen my roept, ende dat haer voren met haer beweenen? **39** Heb ick die vruchten van haer gheten sonder ghelyt, ende heb ick die ziele der ackerluijden ghequelt. **40** Soe moeten my voer tarwe distelen wassen, ende voer gherste dornen. Hier sijn voleyndt die woerden lob.

32 ENde dese drij mannen hebben opghehouden van lob te antwoeren, om dat hy hem liet duncken dat hy rechtuerdich was. **2** Ende Eliu die sone Barachel een Buziter van Rams gheslachte worde ghestoort ende verbolghen. Ende hy is gram gheworden teghen lob, om dat hy seydte dat hi rechtuerdich was voer Godt. **3** Maer tseghen sijn vrienden is hy verbolghen gheweest, om dat sij gheen redelijcke antwoerde gheuonden en hadden, maer hadden lob alleenlyc ghedaet. **4** Hier om heeft Eliu lob verbeyt doen hy sprack, om dat sij ouder waren die daer spraken. **5** Maer doen hy ghesien hadde dat die drie niet en hadden connen antwoeren, soe es hy seer gram gheworden. **6** Ende Eliu die sone van Barachel die Buziter heeft gheseyt. Ic ben die ioncste van tijde, ende ghy lieiden sijt oudere, daerom heb ic met nederghelbochden hoofde my ghescaemt mijnen sin te kennen te gheuen. **7** Want ick hoepte dat die laetste ouderdom spreken soude, ende dat die veelheyt der iaren wijsheyt soude leeren. **8** Maer soo ick sie, den gheest is in die menschen, ende dat inblasen des almachtighens gheest verstant. **9** Die langhe gheleeft hebben en sijn niet wijs, ende die ouders en verstaen dat recht niet. **10** Daer om sal ic segghen, hoort my, ick sal v lieiden oock mijn wijsheyt toonen. **11** Want ick hebbe uwe redenen verwacht, ick heb in wijsheyt ghehoort, soe langhe als ghy met redenen disputeerde. **12** Ende soo langhe als ic meyndte dat ghi lieiden wat seydt, soor mercte ic aen, maer soo ick sie daer en is niemant die lob straffen can, ende van v lieiden die lobs redenen soude moghen antwoorden. **13** Dat ghy bijaontueren niet en segghet wy hebben die wijsheyt gheuonden. Godt heeft dien verworpen, ende niet die mensch. **14** Hy en heeft my niet aenghesproken, ende ick en sal hem niet antwoeren nae v lieiden woerden. **15** Sy hebben seer ghevrest ende niet meer voerts gheantwoert, ende sij hebben van hen seluen die wtspraken benomen. **16** Want ick dan verbeyt hebbe ende sij en hebben niet ghesproken, sij hebben ghestaen, ende en hebben niet meer gheantwoert. **17** Soo sal ic mijn deel ooc antwoorden, ende mijn wijsheyt toonen. **18** Want ic ben vol woorden, ende den gheest mijns buycs benaute my. **19** Siet mijnen buyck is ghelyck den most sonder lochtgat die nieuwe flesschen ontwee breect. **20** Ick sal spreken

ende een luttel den adem verhalen, ick sal mijn lippen open
doen ende antwoerden. **21** Ick en sal gheens mans persoon
wtnemen, ende ick en sal Godt den mensche niet ghelyck
maken. **22** Want ick en weet niet hoe langhe dat ic dueren
sal, ende oft my nae een luttel tijs mijn scepper halen sal.
xxx

dat hy hen zielen soude wederroepen van die verderffenisse,
ende dat hijse verlichten soude doert dlicht der leuender. **31**
Aenmerct lob ende hoort my, ende swijcht als ick spreke.
32 Maer eest dat ghy iet hebt te spreken, soe antwoert
my, spreect want ic wil dat ghy openbaerlyk sult schijnen
rechtyerdich. **33** Maer en hebdi niet, soo hoort my, swijcht,
ende ick sal wijshet leeren.

33 Hier om hoort lob mijn wtsprake, ende aenhoort allen
mijn woerden. **2** Siet ick heb mijnen mont open
ghedaen, laet mijn tonghe binnen mijnen mont spreken.
3 In mijn simpel herte sijn mijn woerden, ende een puer
vonnisse sullen mijn lippen spreken. **4** Den gheest Gods
heeft my ghemaect, ende den adam des almachtighen
heeft my leuende ghemaect. **5** Ist dat ghy moghet soe
antwoert my, ende teghen mijn aensicht blijft staende. **6**
Siet Godt heeft my oock ghemaect, ghelyck v, ende van den
seluen slijm der aerden ben ick oock ghemaect. **7** Maer
nochtans mijn wonderlycheyt en veruaert v niet, ende mijn
constighe wtsprake en sij v niet swaer. **8** Ghy hebt dan
ghesproken in mijn ooren, ende die stemme uwer woerden
heb ick ghehoort. **9** Suyuer ben ick, ende sonder misdaet,
ombesmet ende daer en is gheen boosheyten in mij. **10** Om
dat hy clachten in my gheuonden heeft, daer om heeft hy
ghemeynt dat ic sijn viant was. **11** Hy heeft mijn voeten inden
veterblock ghestelt, hy heeft alle mijn weghen bewaert. **12**
Daer om dit is tghene daer in dat ghy niet ghe-rechtyerdich
en zijt. Ick sal v antwoerden dat Godt meerder is dan die
mensch. **13** Strijdt ghy teghen hem, om dat hy v tot alle
woerden niet gheantwoert en heeft? **14** Eens spreect Godt,
ende ten tweeden mael soo en herhaelt hy dat selue niet.
15 Doer eenen droom in des nachts visioen als den slaep
die menschen ouerualt ende sij int beddeken slapen. **16**
Dan opent hy die ooren der mannen, ende hen leerende
onderwiyst hij die met leeringhe. **17** Dat hy den mensch
soude affkeeren van tghene dat hy ghedaen heeft, ende hem
verlossen vander houerdien. **18** Verlossende zijn ziele van
die verderffenisse, ende zijn leuen dat hy niet voerts en come
ten sweerde. **19** Hy straft oock doer pijne int beddeken, ende
alle zijn ghebeente doet hy verdwynen. **20** Affgrijselijk wort
hem in zijn leuen het broot, ende sijnder zielen die spijse die
te voren lustich was. **21** Sijn vleesch sal verdwynen, ende
die beenderen die bedect waren sullen ghebloot worden. **22**
Sijn ziele is der verderffenissen ghemaect, ende zijn leuen
den doodelijcken dinghen. **23** Eest datter eenen enghel
sijn sal voer hem sprekende, een wt den duysenden om te
vercondighen des menschen gherelycheyt, **24** hy sal sijns
ghenadich wesen, ende sal segghen, Verlost hem dat hy in
die verderffenisse niet neder en dale, ick heb gheuonden
daer doer ic sijns ghenadich sal sijn. **25** Sijn vleesch es
verteert van die pijnen, laet hem wederom keeren tot die
daghen sijnder ioncheyt. **26** Hy sal Godt bidden, ende sal
hem versoenlyck zijn, ende hy sal zijn aensicht sien met iolijt,
ende hy sal den mensch zijn rechtyerdicheyt wederghenue.

27 Hy sal die menschen aensien ende segghen, Ick heb
ghesondicht, ende warachtelijck misdaet, ende nae dat ick
weert was, en heb ick niet ontfanghen. **28** Hy heeft zijn
ziele verlost, dat sij in die verderffenisse niet gaen en soude,
maer dat sij leuende dlicht sien soude. **29** Siet alle dese
dinghen werct Godt drijf mael aen eenen ieghelycken, **30** op

ALdus Eliu voerts wtsprekende, heeft dit oock gheseyt,
2 Hoort ghy wijse mijn woerden, ende ghy gheleerde
luyster nae my. **3** Want die oore proeft die woerden, ende
die kele onderscyeit die spijsen. **4** Laet ons een ordeel
kiesen, ende laet ons sien onder ons wat beter is. **5** Want lob
heeft gheseyt, Ic ben rechtyerdich, ende Godt verkeert mijn
ordeel. **6** Want in my te ordeelen is loghene, ende mijnen
scicht es gheweldich sonder eenighe sonde. **7** Wie isser een
alslucken man als lob, die spotterie drinct ghelyck water. **8**
Die gaet metten ghenen die boosheyten doen, ende wandelt
met ongoddelycke mannen? **9** Want hy heeft gheseyt, Een
man en sal Gode niet behaghen, al liep hy oock met hem.
10 Daer om ghy ghehertige mannen hoort my, Verre sij
van Gode die boosheyten, ende vanden almachtighen die
onghelyccheyt. **11** Want des menschen werck sal hy
hem betalen, ende nae een ieghelycs weghen sal hy hen
wederghenue. **12** Want voerwaer Godt en sal sonder sake
niet verdoemen, noch die almachtige en sal dat ordeel
niet verkeeren. **13** Wien heeft hy anders op die aerde
ghestelt? oft wien heeft hy ouer die werelt ghestelt die hy
ghemaect heeft? **14** Eest sake dat hy zijn herte tot hem
scikt, soo sal hi sijnen gheest, ende adam tot hem trekken.
15 Alle vleesch sal tsamen vergaan, ende die mensche sal
in asschen wederkeeren. **16** Daer om hebdi verstant, soo
hoort datter gheseyt wort, ende vaet die stemme mijnder
spraken. **17** Sal die ghene diet recht vonnis niet en bemint
moghen ghenesen worden? ende hoe verdoeme ghy hem
soo seere die rechtyerdich is? **18** Die den coninck seyt
ghy affredre, die die vorsten noemt ongoddelyck? **19** Die
der princen persoonen niet wt en neemt, noch die tyranen
niet ghelyck en heeft, doen hy int recht streegt teghen den
armen, want sijnder handen wercken sijn sij alle gader. **20**
Ouersienlyck sullen sij steruen, ende ter middernacht sullen
die volcken verstoort worden, ende sij sullen doergaen,
ende den ghewelt doender sullen sij wechnemen sonder
hant. **21** Want sijn ooghen zijn opder menschen weghen,
ende alle hen ganghen aenmerct hy. **22** Daer en sijn gheen
duysternissen ende daer en is gheen scaduwe des doots, dat
sij daer souden verborghen worden die boosheyten wercken.
23 Want ten is voerts niet meer in des menschen macht, dat
hy tot Godt come int ordeel. **24** Hy salder veel ontellijke
vernien, ende andere sal hy doen staen voer die. **25** Want
hy weet hen wercken, ende daerom sal hy den nacht ouer
brenghen, ende sij sullen heel in stucken ghebroken worden.
26 Als ongoddelycke heeft hijse geslagen in die plaatse der
sienders. **27** Die welcke van hem ghegaen zijn als van
opsets wille, ende alle zijn weghen en hebben sij niet willen
verstaen. **28** Dat sij tot hem souden doen comen dat gheroep
vanden behoeuighen, ende dat hy hooren soude die stemme
vanden armen. **29** Want als hy vrede verleent, wie isser die
verdoemen sal? ende van dat hy sijn aensicht verborghen

sal hebben wie isser die hem sal connen aenscouwen? ende die coninghen stelt hy in den rechter stoel inder ewicheyt, ouer die Heydenen, ende ouer alle die menschen? **30** Die ende aldaer worden sij opgericht. **8** Ende al waren sij eenen gheueynsden mensche doet regnener om des volcs in ketenen, ende dat sij ghebonden waren met die zeelen sonden. **31** Daer om want ick ghesproken hebbe tot Godt, der armoeden. **9** Soo sal hy hen te kennen gheuen hen so en sal ict v oock niet verbieden. **32** Heb ick ghedaelt soe werken, ende hen groote misdaden, om dat sij met ghewelt leert ghy my, hebbe ick booshey ghesproken, so en sal verdrukende sijn gheweest. **10** Ende hy sal oock hen oore ick voert daer niet meer toe doen. **33** Eyscht Godt die van openen om dat hijse straffen soude, ende hy sal spreken, dat v, om dat v die misnoecht heeft? want ghy hebt begon dat sij weder om keeren souden van die booshey. **11** Eest dat te spreken, ende niet ick, weeti iet beters soe spreect. **34** sij hooren ende onderhouden, soo sullen sij hen daghen Verstandige mannen moeten my aenspreken, ende een wijs volbringhen int goede, ende hen iaren in glorien. **12** Maer man hoore my. **35** Maer lob heeft dwaselijck ghesproken, eest dat sij niet en horen, soo sullen sij doert sweet ende sijn woerden en luyden nae gheen ghestichticheyt. gaen, ende sullen vernield worden in dwaesheden. **13** Die **36** Mijn vader laet lob gheproeft worden totten eynde, en gheveynsde ende loose verwecken die gramscap Godts, houdt niet op van den mensch der booshey. **37** Die tot ende sij en sullen niet roepen als sij sullen ghebonden zijn. sijnen sonden doet blasphemie, laet hem by middelen tijde **14** Hen ziele sal steruen int tempeest, ende hen leuen sal sijn tuschen ons benauwet worden, ende laet hem dan mit onder die wifachtige mans. **15** Hij sal den armen verlossen sijnen woerden Godt ten rechte beroepen.

35 Hierom heeft Eliu dese woerden weder om ghesproken.

2 Dunct v dat v ghepeys rechtuerdich is, dat ghy segghen soudt. Ick ben rechtuerdigher dan Godt? **3** Want ghy hebt gheseyt, V en behaecht niet dat recht es, oft wat salt v baten, eest dat ick sondighe? **4** Hier om sal ick antwoerden uwen woerden, ende uwen vrienden met v. **5** Siet opwaerts den hemel, ende aensiet, ende aenscouwt den hemel dat hy hooger is dan ghy. **6** Eest dat ghy sondicht wat suldi hem letten? ende eest dat v boosheden vermenichfuldicht worden, wat suldi teghen hem doen? **7** Voerts ooc eest dat ghy rechtuerdelijck doet, wat suldi hem geheuen? oft wat sal hy van uwer hant ontfanghen? **8** Eenen mensch die ws ghelijck es dien sal uwe ongoddelijcheit hinderen, ende den sone des menschen sal v rechtuerdicheyt helpen. **9** Om die menichte der valscher beclappers sullen sij roepen, ende sij sullen iammerlijck weenen om dat ghewelt van den arm der Tyrannen. **10** Ende hy en heeft niet gheseyt, Waer is God die my ghemaect heeft, die ghegheuen heeft die liedekens in den nacht? **11** Die ons leert meer dan die beesten der aerdien, ende die bouen die voghelen des hemels ons onderwijsht. **12** Daer sullen sij roepen, ende hy en salse niet verhooren, om die houerde die der quader. **13** Daer om en sal Godt niet te vergheefs hooren, ende die almachtige sal die saken van een ieghelijcken aensien. **14** Ooc als ghijt segghen sult, soe en aenmerct hy dat niet, wordt gheordeelt voer hem, ende verwacht hem. **15** Want nu en brengt hy sijn verbolghentheyt niet toe, noch hy en wreect niet seere die groote misdaet. **16** Daer om opent lob te vergheefs sijnen mont, ende sonder wetenheyt maect hy veel woerden.

36 ENDE Eliu daer noch toe doende, heeft dese woerden

ghesproken. **2** Verdraeact my noch een luttelken, ende ick salt v te kennen gheuen. Want ick hebbe noch dat ick voer Godt spreken sal. **3** Ick sal mijn wetenheyt verhalen vant beghinsel, ende mijnen scepper sal ick rechtuerdich bewijsen. **4** Want mijn woerden sijn warachttich ende sonder loghene, ende die volmaete wetenheyt sal voer v ghetooft worden. **5** Godt en verworpt die machtiche niet want hy selue machtich is. **6** Maer hy en behoudt die ongoddelijcke niet, ende recht ordeel gheeft hy den armen. **7** Hy en sal vanden rechtuerdighen sijn ooghen niet wechnemen, ende

ende aldaer worden sij opgericht. **8** Ende al waren sij in ketenen, ende dat sij ghebonden waren met die zeelen der armoeden. **9** Soo sal hy hen te kennen gheuen hen werken, ende hen groote misdaden, om dat sij met ghewelt verdrukende sijn gheweest. **10** Ende hy sal oock hen oore openen om dat hijse straffen soude, ende hy sal spreken, dat sij weder om keeren souden van die booshey. **11** Eest dat sij hooren ende onderhouden, soo sullen sij hen daghen volbringhen int goede, ende hen iaren in glorien. **12** Maer eest dat sij niet en horen, soo sullen sij doert sweet gaen, ende sullen vernield worden in dwaesheden. **13** Die gheveynsde ende loose verwecken die gramscap Godts, ende sij en sullen niet roepen als sij sullen ghebonden zijn. **14** Hen ziele sal steruen int tempeest, ende hen leuen sal sijn onder die wifachtige mans. **15** Hij sal den armen verlossen van sijn beauthetheyt, ende hy sal in die tribulacie sijn oore open doen. **16** Daer om sal hy v behouden seer milderlick, vanden enghen mont, ende die gheen fundament onder hem en heeft, maer die ruste uwer tafelen sal vol vetticheyt sijn. **17** V sake is gheordeelt als eens ongoddelijcs menschs, die sake ende doordeel suldi ontfanghen. **18** Daer om soo en laet v van die gramscap niet verwinnen dat ghy iemant soudt verdrucken, noch die menichte der ghiften en buyghe v niet. **19** Legghet neder v grootheyt sonder tribulacie, ende alle die vrome van stercheyt. **20** En verlengt den nacht niet dat die volcken voer haer op climmen moghen. **21** Wacht v dat ghy niet aff en wijct ter booshey, want dese hebdi begonst te volghen nae die allendicheyt. **22** Siet Godt is hooghe in zijn stercheyt, ende niemand en is sijns ghelijck in die wetgeheuers. **23** Wie sal moghen ondersoeken zijn wegheyt? oft wie soude hem moghen segghen, Ghy hebt onrechtuerdicheyt ghedaen? **24** Ghedenct dat ghy zijn werck niet en weet, daer die mannen aff ghessongen hebben. **25** Alle die menschen sien hem, een ieghelijck siet van verre. **26** Siet Godt is groot te bouen gaende onse wetenheyt, tghetal van sijnen iaren en is niet om rekenen. **27** Die wech neemt die druppelen des reghens, ende stort die slachreghene gheleich stroomen, **28** die vanden wolcken vlieten diet al ouerdecken van bouen. **29** Eest dat hy die wolcken wilt wstrecken gheleich zijn tente. **30** Ende blixemen met zijnen licht van bouen, soo sal hy oock die herren der zee ouerdecken. **31** Want hier door ordeelt hy die luyden, ende gheeft spijse veel menschen. **32** In zijn handen verbercht hi dlicht, ende beueelt dat wederom aen comen soude. **33** Hy vercondicht daer aff sijnen vrient, dattet zijn besittinghe is, ende dat hy daer toe soude moghen opclimmen.

37 Hier aff is mijn herte verscrift, ende tes verscoten

wt sijnder plaetsen. **2** Hoort die hooringhe in die veruaerlijcheit van sijnder stemmen, ende tgheluy wt sijnen monde gaende. **3** Onder alle die hemelen aenmerct hy, ende sijn licht is op die eynden der eerden. **4** Nae hem sal tgheluy briesschen hy sal donderen met die stemme sijnder grootheyt, ende hy en sal niet ondersocht worden, als sijn stemme sal ghehoort worden. **5** Godt sal donderen met sijn stemme wonderlijck, die groote ende ongronderlycke dinghen doet. **6** Die den sneu beueelt dat hy nederdalen soude op die eerde, ende den reghenen des winters, ende den

slach reghen van sijnder stercheyt. 7 Die in alder menschen handen teekent, dat een ieghelijck weten soude sijn werck. 8 Die beeste sal in haer hol gaen, ende in haer cot sal die woonen. 9 Vanden binnensten sal tempeest wt comen, ende vanden noorden coude. 10 Als Godt blaest soo wast tsamen den vorst, ende wederom worden die wateren seer breedt ghestort. 11 Die tarwe begheert wolcken, ende die wolcken stroeyen hen licht. 12 Die welcke doersoekent al rontsomme werwaterts datse den wille vanden regeerde leydet, tot dat hy hen beuelen sal op daensicht vanden omganck verstaen moecht die paden van sijnen huyse. 13 Tsij in een gheslachte, tsij in haer lant, tsij in wat plaatse sijnder bermherticheyt daer hy ghebiedt datse souden gheuonden worden. 14 Hoort toe nae dese woerden lob, staet ende aenmerct Gods wonderlicheden. 15 Weet ghy wel wanneer dat Godt den reghen gheboden heeft, dat sij dlicht van sijnen wolcken souden toonien? 16 Kende ghy oock die groote paden der wolcken, ende die volmaecte wetenheden? 17 En zijn v cleederen niet werm, als daerde vanden suyden wint doerwaeyt wort? 18 Ghy vertellen dat ick spreke? oock al spreect een mensch, so sal hy versonden worden. 19 Toont ons wat wy hem segghen moghen, want certeyn wy worden met duysternissen omuangen. 20 Wie sal hem want wy en moghen hem niet weerdelyk vinden, hy is groot van stercheyt, ende van ordeel ende van rechtuerdicheyt, ende men mach hem niet wtsprekende vertellen. 21 Maer nu en sien sy dlicht niet, haestelijck sal die locht in wolcken ghedronghen worden, ende den doergaende wint salse veriaghen. 22 Vanden noorden coemt gout, ende tot Godt anxtelijcken loff. 23 Want wy en moghen hem niet weerdelyk vinden, hy is groot van stercheyt, ende van ordeel ende van rechtuerdicheyt, ende men mach hem niet wtsprekende vertellen. 24 Daer om sullen hem die mannen vreesien, ende sij en sullen niet dorren aenscouwen alle die hen seluen laten duncken dat sij wijs sijn.

38 ENde die Heere antwoerdende lob in eenen storm heeft gheseyt. 2 Wie is dese, omwindende die sentencien met ongheleerde woerden? 3 Gordet v lendenen toe als een man ick sal v vrachten, ende antwoert my. 4 Waer waerdi doen ick die fundamenten der eerden leyde? gheeft my dat te kennen hebdij verstant. 5 Wie heeft die maten van haer ghestelt eest dat ghijt weet? oft wie heeft op haer een recht snoer wtghetrocken? 6 Waer op sijn haer stoensels vast ghemaect? oft wie heeft haren hoecsten nederghelaten. 7 Doen my die morghenstots sterren te samen loefden, ende alle Gods kinderen iolijt maecten? 8 Wie heeft die zee met dooren besloten, doen die wtborste als wt der moeder voertcomende. 9 Doen ick die wolcke stelde tot haer cleedt, ende met eenen donckeren neuel die omwont als met kints doecken? 10 Ick heb die omringhet met mijnen palen, ende ick heb die grendel ende doeren ghestelt. 11 Ende ick heb gheseyt, Tot hier toe suldi comen, ende ghy en sult niet voorder gaen, ende hier suldi breken v opheffende baren. 12 Hebdij nae v gheboerte den morghenstont gheboden, ende der dagheraet haer plaatse gheviesen? 13 Ende hebdij tsamen stootende ghehouden die wterste der eerden, ende die ongoddelijcke daer wt gheslaghen? 14 Den seghel sal wederom ghestelt worden als slijck, ende hy sal staen als een

cleedt. 15 Vanden ongoddelijcken sal hen licht ghenomen worden, ende den hoogen arm sal ghebroken worden. 16 Hebdij in die diepten der zee ghegaen ende hebdij ghewandelt in die wterste van den affgront? 17 Sijn v gheopent die poorten des doots, ende hebdij die duyster poorten ghesien? 18 Hebdij die breeheydt der aerden aenmerct? gheuet my te kennen, weet ghijt al. 19 In welcken wech dattet licht woont, ende welck der duysternissen plaatse is. 20 Op dat ghy een ieghelijck moecht leyden tot sijn palen, ende alle dat hy hen beuelen sal op daensicht vanden omganck verstaen moecht die paden van sijnen huyse. 21 Wiste ghy ghetal van uwen daghen? 22 Sijde ghy ghegaen in die scatten vanden sneu, oft hebdij die scatten vanden haghel ghesien? 23 Die ick bereydt hebbe tot den tijt des viants, totten dach des strijds ende der orloghen? 24 Doer welcken wech wort dat licht ghespraeyt, die hitte bedeylt die erde? 25 Wie heeft den aldercrachtichsten slachreghen loop ghegheuen, ende den wech vanden luydenden donder. 26 Dat opt die aerde reghenen soude, sonder mensch in die woestijne, daer niemand der menschen en woont. 27 Om dat hy veruullen soude die plaatse die sonder wech was, ende verlaten, ende voerbrenghen soude groeyende cruyden? 28 Wie is des reghens vader? oft wie heeft ghebaert die druppelen des daws. 29 Wt wiens buyck is dat ys comen? ende wie heeft den vorst vanden hemel ghebaert? 30 In die ghelijkenisse van steenen worden die wateren hart, ende dat ouerste vanden affgront wort verstijft. 31 Suldi te samen moghen voeghen die blinckende pleyadas sterren, oft moechdi den omlap van die arcturus sterren verstroyen? 32 Brengde ghy die morghen sterre voerts te sijnen tijde, ende doede ghy die auont sterre op die kinderen der eerden opgaen? 33 Kende ghy die ordinacie des hemels ende suldi haer redene in die aerde stellen? 34 Suldi inden neuel v stemme verheffen, ende sal dat ghedruysch der wateren v ouerdecken? 35 Suldi die blixemen wtsenden dat sij gaen sullen, ende sullen sij wederom comende v segghen. Wy sijn hier? 36 Wie heeft in des menschen binnensten die wijsheit ghestelt? oft wie heeft den haen verstant ghegheue? 37 Wie sal der hemelen redene wtspreken, ende wie sal doen slapen den eendrachtighen sanck des hemels? 38 Wanneer worde tstoff op die aerde ghestort, ende wanneer worden die cluyten tsamen ghevoecht? 39 Suldi der leeuwinnen haren roof ontnemen, ende die ziele van haren ionghen welpens veruullen. 40 Als sij rusten in die holen, ende listen legghen in die speluncken? 41 Wie bereydt der rauen haer aes als haer ionghen tot Godt roepen, al omloopende om dat sij gheen aes en hebben?

39 KENDI oock den tijt van der baert der wilder gheyten, oft hebdij die barende hinden ghemerct? 2 Hebdij die maenden ghetelt van haren ontfanck, ende hebdij den tijt van haerder baert gheweten? 3 Sy worden gheboocht tot de ionghen, ende sij baren, ende laten wt groote steninghen. 4 Haer kinderen worden ghesceyden ende gaen ter weyden, sij gaen wt, ende en comen niet wederom tot haer. 5 Wie heeft den wilden ezel vrij ghelaten, ende wie heeft sijn banden ontbonden? 6 Dien ick in die woestijne een huys ghegheuen hebbe, ende sijn tabernakelen in een pekelsout landt. 7 Hy versmaet die menichte der stadt, den roep vanden drijuer en

hoort hy niet. 8 Hy siet al omme die berghen van sijnder verootmoedichtse. 12 Aensiet alle die hoouaerdighe ende weyden, ende alderhande groyende cruyden ondersoect hy. 9 Sal den eenhoren v willen dienen, oft sal hy woonen aan v scribbe? 10 Saldi den eenhoren binden met uwen strenghen om te ackeren, oft sal hy die cluyten der vallyen breken achter v? 11 Saldi oock betrouwuen hebben op sijn groote stercheyt, ende suldi hem v abeyden laten? 12 Saldi hem betrouwuen dat hy v graen gheuen sal, ende dat hy uwen dorschvloer sal vergaderen? 13 Die vederen vanden struys sijn ghelyck die vederen vanden valck, ende vanden hauick. 14 Als sij haer eyeren in deerde laetet, dan sulde ghy bijaontueren die verwernen int sandt? 15 Sij vergheet dat den voet die vertreidet, oft dat die beeste des velts die in stucken breket. 16 Sy wordt verhart tot haer kinderen als oft die haer niet en waren, sij heeft te vergheest ghewachrt doen sij van gheen vreeße ghedwonghen en was. 17 Want Godt heeft haer van wijscheden berooft, noch hy en heeft haer gheen verstant ghegheuen, 18 Alst tijt es soe heeft sij haer vloghelen om hooghe, sij bespot dat peert, ende den rijdere van dien. 19 Suldi den peerde stercheyt gheuen, oft suldi om sijnen halse tgheney doen? 20 Suldi dat opwecken als sprinchanen? die glorie van sijnen noesgaten es veruaerlijcheyt. 21 Het graeft die aerde metten clau, het sprint op stoutelijck, het gaet die ghewapende te ghemoet 22 Tversmaedt die vreeße noch ten wijct niet voert tsweert. 23 Op hem sal den pijlkoker luyden, ende beroert worden spiesse ende schilt. 24 Hittich ende grimmende verslindet daerde, noch ten acht niet dat het gheclanc des trompets ghelyut gheeft. 25 Alst dat trumpet hoort, soe spreket Vah, ende het riekt den strijt van verre, tvermanen vanden capeteynen, ende tghehuyl des herys. 26 Crijcht den hauick doer v wijsheit oock pluymen wtstreckende sijn vloeghelen naet suyden? 27 Sal den aren tot uwen ghebode opghehauen worden, ende sijnen nest in hooghe plaeften stellen? 28 Op die steen rootsen blijft hy, ende op die steyghe clippen woont hy, ende op die rootsen daermen niet aen comen en can. 29 Van daer aensiet hy sijn aes, ende sijn ooghen sie van verre. 30 Sijn ionghen sullen bloet lecken, ende waer een doot lichaem is dae is hy ter stont.

40 Ende die Heere heeft daer noch toe gheseyt, ende heeft ghesproken tot lob. 2 Soo wie met Godt kijft, sal hy soo lichtelijck rusten? Certeyn soe wie Godt straeft, die moet hem antwoorden. 3 Ende lob antwoerdende den Heere heeft gheseyt, 4 Die lichtelijck ghesproken hebbe wat mach ick antwoorden? mijn hant sal ick op mijnen mont legghen. 5 Een dinck heb ick ghesproken, Het welck och oft ict niet gheseyt en hadde, ende een andere, totten welcken ick voerts niet meer doen en sal. 6 ENde die Heere antwoerdende tot lob doer een ghedruyssche heeft gheseyt, 7 Gordt toe v lendenen als een man. Ick sal v vrachten, segghet my. 8 Suldi mijn ordeel te niet doen, ende my verdoemen, op dat ghy moecht gherchteerdeerdich sijn? 9 Ende al hebdi eenen arm ghelyck Godt, ende al dondert ghy met een stemme als hy doet. 10 Omhanghet v met schoonheydt, ende wort verheuen om hooghe, ende weest glorioes, ende doet schoon cleederen aen. 11 Verstroyt die hoouaerdighe in v verbolghenheyt, ende aensiende alle vermetelijcke

verstaen, ende verniet die ongoddelijcke in hen plaetse. 13 Berchtse int stoff te samen, ende hen aensicht verdrinct in die grachte. 14 Ende ick sal belijden dat v rechter hant v sal moghen behouden. 15 Siet Behemoth den welcken ick met v ghemact hebbe, die sal hoy als eenen osse eten. 16 Sijn stercheyt is in sijn lendenen, ende sijn cracht is inden nauel sijns buycs. 17 Hy swinght sijnen steert ghelyck eenen cederboom, die zenuen sijnder manlijcheden sijn verwerret. 18 Sijn beenderen sijn als metalen pijpen, sijn morwe ghebeente is ghelyck yseren platen. 19 Hy is dbeghinsel van Godts weghen, die hem ghemact heeft, sal sijn sweet aen voghen. 20 Voer desen draghen die berghen cruyden, alle die beesten des velts sullen daer spelen. 21 Onder die scaduwe slaeft hy in die heymelijcke plaetzen des riets, ende in vochtighe plaetzen. 22 Die scaduwen bedecken sijn scaduwe, hem sullen omringhen die wilgen der beken. 23 Siet hy sal den vloet opsuypen, ende hem niet verwonderen, ende hy heeft betrouwuen dat die lordane in sijnen mont vloeden sal. 24 In sijn ooghen als met eenen vischaec sal hy hem vanghen, ende met priemen sal hy sijn noesgaten doersteken.

41 Moechdi Leuiathan wt trekken met eenen vischhaeck, ende suldi met een seel sijn tonghe binden? 2 Suldi eenen rinck in sijn noesgaten stellen, oft met eenen arminck sijn kake doersteken. 3 Sal hy tot v ghebeden menichfuldighen, oft sal hy v sachte woerden spreken? 4 Sal hy met v een verbont maken ende suldi hem ontfanghen als eenen ewighen knecht? 5 Suldi hem bedrieghen als eenen voghel, oft suldi hem binden met uwen dienst vrouwen? 6 Sullen hem die vrienden in stucken houwen, ende sullen hem die coopluyden deylen? 7 Suldi die vischnetten met sijnen velle vullen, ende eenen vischcorf met sijnen hoofde? 8 Legt op hem v hant, ghedenct der orloghen, ende en spreect voerts niet meer. 9 Siet sijn hope sal hem faelgeren, ende daer sijt alle sien sullen, sal hy van bouen neder gheworpen worden. 10 ICK en sal hem niet verwecken als oft ic wreit waer, want wie mach mijnen aensicht wederstaen? 11 Wie heeft my te voren ghegheuen dat ict hem weder verghelden mach? alle dat onder den hemel is dats mijne. 12 ICK en sal hem niet sparen, ende den machtigen woerden, ende ghemact om te bidden. 13 Wie sal daensicht sijns cleeds ontdekken? ende wie sal int midden sijns monts gaen? 14 Wie sal open doen die poorten sijns aensichts? rontsomme sijn tanden is veruaertheyt. 15 Sijn lichaem is ghelyck ghegoten scilden, tsamen gheuoecht mit sculpen die malcanderen drucken. 16 Die eene wort metter ander gheuocht, ende daer en gaet gheene adam tusschen die. 17 Die eene sal aen die ander cleuen, ende malcanderen houdende en sullen sij gheenssins ghesceyden worden. 18 Sijn niesen is het blincken des viers, ende sijn ooghen sijn als die wijnbrouwen vanden daghenraet. 19 Wt sijnen mont comen lampen ghelyck tortsen viers berrende. 20 Wt sijnen noesgaten coemt roock ghelyck van eenen heeten ende opsiedenden pot. 21 Sijnen adem doet colen bernen, ende een vlamme gaet wt sijnen muyl. 22 In sijnen hals sal stercheyt woonen, ende voer sijn aensicht sal armoede gaen. 23 Die leden van sijnen vleesche sijn aen malcanderen

hangende, hy sal teghen hem vloeden senden, ende tot duysent paer ossen, ende duysent eselinnen. **13** Ende hy een ander plaatse en sullen sij niet gheuert worden. **24** Sijn heeft ghehadt seuen sonen, ende drij dochteren. **14** Ende herte sal hart worden ghelyck eenen steen, ende sal vast hy heeft den naem van deen dochter ghenoemt. Dies ende worden ghelyck eens smits aenbilt. **25** Als hy sal opghehauen den naem vander tweeder Cassia, ende den naem vander worden, soe sullen die enghelen vreesen, ende veruaert derder Cornustibij. **15** Ende daer en sijn gheen vrouwen sijnde sullen sij ghesuyuert worden. **26** Als hem dat sweert gheuonden soo schoon ghelyck lobs dochteren in alle dlant. aengrijpen sal, soe en sal dat niet moghen blijuen staende, Ende haer vader gaff hen erffenisse onder hen broeders. **16** noch spiesse, noch borst ghetuych. **27** Want hy sal dat Ende lob heeft nae dese gheschiedenissen gheleeft hondert yser achten als caff, ende het metael als verrot hout. **28** ende veertich iaren, ende heeft sijn kinderen ghesien, ende Een scutter en sal hem niet veriaghen, die steenen vander die kinderen van sijnen kinderen totter vierder generatien slingheren sijn hem verkeert in stroo. **29** Ghelyck een stroo toe, ende hy is ghestoruen out, ende vol daghen. **17** Hier sal hy eenen hamer achten, ende hy sal bespotten den eyndt dat boeck van lob.

ghenen die die glauie schiet. **30** Onder hem sullen wesen die radien der sonnen, ende hy sal onder hem tgout spraeyen als slijck. **31** Hy sal die diepte vander see doen opwallen als eenen pot, ende die stellen ghelyck als die saluen op sieden. **32** Achter hem sal den padt clae worden, hy sal den affgront achten als eenen die out wort. **33** Op aertrjc en is gheen macht die by hem mach gheleken worden, die ghemact is om dat hy niemanden en soude vreesen. **34** Alle dat dat hooghe is, siet hy, hy is die coninc ouer alle die kinderen der hoouerdien.

42 ENde lob den Heere antwoerdende heeft gheseyt,
2 Ick weet wel, dat ghy alle dinck vermoecht, ende dat gheen ghdachte voer v verberghen en is. **3** Wie is dese die den raet verbercht sonder wetenheyt? daer om heb ick onwijselick ghesproken, ende dinghen die bouen maten mijn kennisse te bouen ghinghen. **4** Hoort, ende ick sal spreken, Ick sal v vrachten, ende thoonet my, **5** Met dat ghehoor der ooren heb ick v ghehoort, maer nu siet v mijn ooghe. **6** Daer om straffe ick my seluen, ende doe penitencie in voncken ende in asschen. **7** Ende nae dat die Heere dese woerden ghesproken hadden tot lob, soo heeft hy gheseyt tot Eliphaz den Themaniter. Mijn verbolghenthelyt is gram op v ende op v twee vrienden, want ghy en hebt voer my niet recht ghesproken ghelyck mijn knecht lob. **8** Daer om neemt voer v lieden seuen stieren, ende seuen rammen, ende gaet tot mijnen knecht lob ende offert brantoffere voer v lieden. Ende lob mijn dienaer sal voer v lieden bidden, sijn aensicht sal ick ontfanghen, dat v die dwaeshey niet gherenkent en worde tot scult. Want ghy en hebt tot my gheen rechte woerden ghesproken, ghelyck mijn knecht lob. **9** Hier om sijn wechghegaen Eliphaz die Themaniter, ende Baldad die Suhiter, ende Soghar die Naamaniter, ende sij hebben ghedaen ghelyck die Heere tot hen gheseyt hadde. **10** Ende die Heere heeft lobs aensicht ontfanghen. Ende die Heere is oock ommeghekeert tot lobs penitencie, doen hy badt voer sijn vrienden. Ende die Heere heeft lob alle dat hy ghehadt hadde tweeout weder om ghegeheuen. **11** Ende tot hem sijn ghecomen alle sijn broeders, ende alle sijn sisters, ende alle die hem te voren kenden, ende sij hebben met hem broot gheten in sijn huys, ende sij hebben op hem haer lieden hooft gheroert, ende hem vertroost van alle tquaet dat die Heere ouer hem ghebracht hadde. Ende sij hebben hem ghegeheuen een ieghelyck een scaep, ende eenen gulden oorinck. **12** Ende die Heere heeft lobs laetsten ghebenedijt meer dan sijnen beghinsel. Ende hy heeft ghecreghen veerthien duysent scapen, ende ses duysent kemels, ende

Psalmen

1 SAlich is die man die niet wech ghegaen en is in den raet der ongoddelijcker, ende in der sondaren wech niet en heeft ghestaen, noch inden setel der pestilencien gheseten. **2** Maer in die wet des Heeren is sijnen wille, ende in sijn wet sal hy ouerdencken dach ende nacht. **3** Ende hy sal sijn ghelyck een hout dat gheplant is aen die vloeden der wateren, dat sijn vrucht sal gheuen te sijnen tijde. Ende sijn loof en sal niet afvallen, ende al wat hy doen sal dat sal voerspoedich wesen. **4** Alsoe niet die ongoddelijcke, alsoe niet, maer ghelyck dat stof dwelck den wint worpt van daensicht der aerden. **5** Daer om en staen die ongoddelijcke niet op int ordeel, noch die sondaers inden raet der rechtuerdigher. **6** Want die Heere kent den wech der rechtuerdigher, ende den wech der ongoddelijcker sal vergaan.

2 VVaer om hebben die Heydenen ghegrimt, ende die luyden ouerdacht ydel dinghen? **2** Tsamen hebben ghestaen die coninghen der aerden, ende die princen sijn te samen ouer een ghecomen teghen den Heere, ende teghen sijnen ghesalfden. **3** Laet ons van een breken hen banden, ende van ons worpen hen gareel. **4** Die in die hemelen woont salse begecken, ende die Heere salse bescimpene. **5** Dan sal hy tot hen spreken in sijn gramscap, ende in sijnder verbolghenthethet sal hijse verstooren. **6** Maer ic ben een coninck ghestelt van hem, ouer Sion sijnen heyligen berch, prekende sijn ghebodt. **7** Die Heere heeft tot my gheseyt mijn sone sijdt ghy, ick heb v heden ghwonnen. **8** Eyschet van my, ende ick sal v die Heydenen gheue tot uwer erffenissen, ende tot uwe besittinghe die eynden der aerden. **9** Ghy sultse regeren met een yseren roede, ende ghelyck eens potbackers vat sulfise in stukken breken. **10** Ende nu ghy coningen verstaet, wort onderwesen die dat aertrijk ordeelt. **11** Dient den Heere met vreesen, ende verhuecht v in hem met beuinghe. **12** Aenveert die leeringe, op dat die Heere bij auontueren niet gram en worde, ende dat ghy niet en vergaet vanden rechtuerdighen wech. Als sijn gramscap in corter tijt ontsteken sal sijn, salich sijn sij alle die in hem betrouwien.

3 HEere waer om sijn sij vermenichfuldicht die my quellen? veel staender op teghen my. **2** Veel segghen mijnder zielen haer en is gheen salicheyt in haren Godt. **3** Maer ghy Heere sijt mijn ontfanghere, mijn glorie, ende verheffende mijn hooft. **4** Met mijnder stemmen heb ick totten Heere gheroepen, ende hy heeft my verhoort van sijnen heyleghen berch. **5** Ick heb gheslagen ende ben vast ontslapen gheweest, ende ick ben opghestaen, want die Heere heeft my ontfanghen. **6** Ic en sal niet vreesen die duysenden des volcs die my omringen, staet op Heere, ende behoudt mi mijn Godt. **7** Want ghy hebt gheslaghen allen die my teghen sijn sonder sake, die tanden der sondaren hebdal in stukken ghebroken. **8** Den Heere behoirt toe die salicheyt, ende op v volck is v benedictie.

4 ALs ick aenriep, soo heeft my verhoort die Godt van mijnder rechtuerdicheyt, in die tribulacie hebby my verbreydt. Ontfermt v mijnder ende verhoort mijn ghebedt. **2**

Kinderen der menschen hoe langhe suldy wesen swaer van herten? waer toe bemindy ydelheit ende suet lueghen. **3** Ende weet dat die Heere wonderlijck ghemaect heeft sijnen heylighen, die Heere sal my verhooren als ick tot hem roepen sal. **4** Weest gram, ende en wilt niet sondighen van dat ghy in uwe herten segghet, ende in v slaepcamer, wort beweecht tot rouwe. **5** Offert dat sacrificie der rechtuerdicheyt, ende hoopet inden Heere, vele segghen wie heeft ons goede dinghen ghetoonet. **6** Gheteekent is op ons dicht ws aensichts o Heere, ghy hebt ghegheuen blijscap in mijn herte. **7** Van die vrucht haerder terwen, wijn, ende olien sijn sij vermenichfuldicht. **8** Inden vrede sal ick te samen slapen ende rusten. Want ghy Heere hebt my sonderlinghe in die hope ghesteldt.

5 VAet mijn woorden Heere met uwen ooren, verstaet mijnen roep. **2** Luystert na die stemme mijns ghebedts, mijn coninck ende mijn Godt. **3** Want tot v sal ick bidden o Heere, des morghens vroech suldi mijn stemme verhooren. **4** Des morghens vroech sal ick by v staen, ende sien, want ghy en sijt gheen Godt willende boosheydt. **5** Noch by v en sal niet woonen die quaetwillighe, noch die onrechtruertighe en sullen voor v ooghen niet blijuen. **6** Ghy hebt ghehaet alle die boosheydt doen, ghi sult verdoen alle die loghenen spreken. Den bloetghierighen man ende den bedrieghelycken, sal die Heere verachten. **7** Maer ic sal door die menichfuldicheyt uwer bermherticheyt gaen in v huy, ick sal aenbidden tot uwen heyligen tempel in v vreeße. **8** Heere leydt my in v rechtuerdicheyt, om mijnder vianden wille soo bescikt in v aenscouwen mijnen wech. **9** Want in haren mont en is die waerheyt niet, hen herte is ydel. **10** Een open graf is hen kele, met haren tonghen deden sij bedriedchlyck, ordeeltse o Godt. Laetse afvallen van haren ghegedachten, nae die menichte van haren boosheden soo drijftse wt, want sij hebben v ghecreyt o Heere. **11** Ende laetse blije sijn alle die in v hopen, inder ewicheyt sullen sij hen verhueghen, ende ghy suldt in hen woonen. Ende sij sullen in v glorieren alle die uwen naem liefhebben, **12** want ghy sult ghebenedijden den rechtuerdighen. Heere, als mette n scilt van uwen goeden wille hebby ons ghecroont.

6 HEere en straft my niet in uwer verbolghenthethet, noch in uwer gramschappen en castijt my niet. **2** Ontfermt v mijnder Heere want ick ben cranc, gheneest my Heere, want alle mijn beenderen sijn heel ontsteldt. **3** Ende mijn ziele is seer verscrift, ende ghy Heere hoe langhe? **4** Wert omghekeert Heere, ende verlost mijn ziele, maect my ghesont om uwe bermherticheyt. **5** Want daer en is niemant in die doot die ws ghealachich is, ende wie sal v in die helle belijden? (*Sheol h7585*) **6** Ick heb ghebreydt in mijn suchtinghe, ick sal alle nachten mijn bedde wasschen, met mijnen tranen sal ick mijn rustplaetse beghieten. **7** Mijn ooghe is van die verbolghenthethet verslaghen, ick ben verouert onder mijn vianden. **8** Gaet wech van my alle die boosheydt werct, want die Heere heeft die stemme mijns weenens ghehoort. **9** Die Heere heeft mijn ootmoedich bidden verhoort die Heere heeft mijn ghebedt ontfanghen. **10** Laet bescaemt worden, ende seer crachtelijck ontsteldt alle mijn vianden, laetse bekeert worden ende seer haestelijck hen scamen.

7 HEERE mijn Godt in v heb ick ghehoopt, behoudt my
wt allen die my vervolghen, ende verlost my. **2** Dat
hy tot eenighen tijt niet en grijpe als eenen leeuw myn
ziele, alsser niemant en is die verlossen mach, oft salich
maken. **3** Heere mijn Godt, heb ick dit ghedaen, ende issen
boosheyt in myn handen. **4** Heb ick met quaet gheloont,
die my met quaet betaelden, soo moet ick te recht ydel
afvallen van mynen vianden. **5** Soo moet die viant myn
ziele vervolghen ende grijpen, ende vertreden in deerde myn
leuen, ende myn glorie tot stof brenghen. **6** Staet op Heere
in v gramschap, ende wort verheuen in die palen van mynen
vianden. Ende staet op Heere mijn Godt in ghebodt dat ghy
beulen hebt, **7** ende die vergaderinghe der volcken sal v
omringhen. Ende om dese coemt wederom int hooghe, **8** die
Heere ordeelt die luyden. Ordeelt my Heere nae myn
rechtaerdicheyt, ende nae myn onnooselheyt ouer my. **9** Die
archeyt der sondaren sal vernield worden, ende ghy sult den
rechtaerdighen bescicken, ghy Godt ondersuekende die
herten ende nieren. **10** Mijn rechtaerdicheyt helpe is vanden
Heere die salich maect die oprechtigheyt van herten. **11**
vercondighen allen v louinghen in die poorten der dochter
Godt is een rechtaerdich richter, sterck, ende lijdtsamich,
sal hy tot allen daghen gram worden? **12** Ten sij dat ghy
bekeert wordt, hy heeft sijn sweet opgheheuen te slaen,
sijnen boghe heeft hy ghespannen, ende dien bereydt. **13**
Ende in dien heeft hy bereydt ghescutten des doots, sijn
pijlen heeft hy om te verbernen ghemaect. **14** Siet hy brengt
voort onrechtaerdicheyt, hy heeft rouwe ontfanghen ende
ghebaert boosheyt. **15** Eenen put heeft hy open ghedaen
ende dien ontgrauen, ende hy is in die gracht gheualen die
hy ghemaect heeft. **16** Sijn smerte sal wederom keeren
op sijn hoof, en-de opden tsop van sijnen hoofde sal sijn
boosheyt nederdalen. **17** Ick sal den Heere belijden nae sijn
rechtaerdicheyt, ende ick sal singhen den naem van den
alderhoochsten Heere.

ende myn sake ghedaen, ghy hebt opden throon gheseten die
daer oordeelt die rechtaerdicheyt. **5** Ghy hebt die Heydenen
ghestraft, ende die ongoddelycke is verghaen, haren naem
hebdy wtghewaecht inder ewicheyt, ende in die ewe der
eewen. **6** Des viants swoeden sijn vergaen ten eynde, ende
hen steden hebdi bedoruen. Hen ghedenkenisse is vergaen
metten ghelyuyt, **7** ende die Heere blijft inder ewicheyt. Hy
heeft int ordeel sijnen throon bereydt, **8** ende hy sal den
omganc der eerden ordeelen in gherichticheyt, hy sal die
volcken ordeelen in die rechtaerdicheyt. **9** Ende die Heere
is gheworden een toevlucht den armen, een helper in die
bequame tijden in die tribulacie. **10** Ende laetse in v hopen die
wen naem kennen, want ghi en hebt niet verlaten die ghene
omringhen. **11** Singt den Heere die in Sion woont,
die v soeken Heere. **12** Want die Heydenen sijn naersticheden. **13** Ontfermt v
vercondicht onder die Heydenen sijn naersticheden. **14** Want
soeckende hem bloet is hy des ghedachttich gheweest, hy en
heeft niet vergheten den roep vanden armen. **15** Ick sal my
verhughen in uwe salicheyt, die
van Sion. **16** Die Heere sal ghekent worden
Heydenen sijn vast ghesteken in die verderffenisse die sij
ghemaect hebben. In desen strick die sij gheberghen hebben,
is haren voet gheuanghen. **17** Die sondaeren moeten tsamen
gekeert werden ter hellen, alle die Heydenen die Godt
vergheten. (**Sheol h7585**) **18** Want totten eynde en sal die
arme niet vergheten worden, die lijdtsamich der armen
rechte ordeelen doende, in die wercken sijnder handen is
die sondaer beuanghen. **19** Die sondaeren moeten tsamen
gekeert werden ter hellen, alle die Heydenen die Godt
vergheten. **20** Stelt Heere eenen
wetgher op henlieden, laet die Heydenen weten dat sij
menschen sijn.

8 HEERE onse Heere, hoe wonderlijck is wen naem ouer
gheheel aertrijck. Want v heerlijckheit is verhauen, bouen
die hemelen. **2** Wt den monde vanden ionghen kinderen
noch niet sprekende, ende der suygelinghen hebdi den lof
volmaect om uwe vianden, dat ghy verderuen soudt den
viant ende den wreker. **3** Want ick sal sien uwe hemelen,
die wercken uwer vingheren, die mane, ende sterren die
ghy ghefundeneert hebt. **4** Wat is die mensch dat ghy sijns
ghedachttich sijt? oft die soon des menschen, dat ghy hem
besoect? **5** Ghy hebt hem minder ghemaect een luttel
beneden die enghelen, met glorien ende eeren hebdi hem
ghecroont, **6** ende hebt hem ghesteldt ouer die wercken uwer
handen. **7** Alle dinghen hebdi onder sijn voeten gheworpen
scapen ende ossen, ende daer toe noch die dieren des
veldts. **8** Die voghelen des hemels ende die visschen der
zee, die doorwandelen die paden der zee. **9** Heere onse
Heere, hoe wonderlijck is wen naem ouer gheheel aertrijck?

9 ICK sal v belijden Heere met alle myn herte, ick sal
vertellen allen v wonderen. **2** Ick sal my verblijden
ende verhueghen in v, ick sal wen naem singhen o
ghy alderhoochste. **3** Als ghy mijnen viant achterwaerts
ommekeeren sult, dan sullen sij cranc worden, ende
verghaen van wen aensicht. **4** Want ghy hebt myn ordeel,

10 Waerom sijdi Heere verre wech ghegaen, ende
versmaet ons in die bequame tijden in die tribulacie?
2 Als die ongoddelycke hem verhouerdicht so wort die arme
ontsteken, sij worden beuanghen in die raden die sij dencken.
3 Want die sondaer wort ghepresen in die begheerten sijnder
zielen, ende die boose wort ghebenedijt. **4** Die sondaer
heeft den Heere vergramt, nae die menichfuldicheyt sijnder
gramsapphen en sal hy dat niet versoecken. **5** Daer en is
gheen Godt in sijn aenschouwen, sijn weghen sijn besmedt
tot allen tijden. V ordeelen worden wech ghenomen van
sijnen aensicht, ouer alle sijn vianden sal hi heerscappie
hebben. **6** Want hy heeft gheseyt in sijn herte. Ick en sal
niet verroert worden van gheslachte tot gheslachte, sonder
quaet. **7** Wiens mont is vol malecdition, ende bitterheden,
ende bedroch, onder sijn tonghe is arbeidt ende pijne. **8**
Hy sitd in die laghen metten rijcken, int heymelicj dat hy
dooden soude den onnooselen. **9** Sijn ooghen aensien den
armen, hy leydt laghen int verborghen als eenen leeuw in
sijn speluncke. Hy leydt laghen om te grijpen den armen, te
grijpen den armen als hy hem aenhaelt. **10** In sijnen strick sal
hy dien vernederen, hy sal sij seluen buyghen, ende vallen
als hy heerscappie ghecreghen heeft ouer die arme. **11** Want
hy heeft in sijn herte gheseydt. Godt heuet vergheten, hy

heeft sijn aensicht afghekeert dat hij niet sien en soude
ten eynde. **12** Staet op Heere Godt, laet v hant verhauen
worden, en vergheet den armen niet. **13** Waerom heeft die
ongoddelijcke Godt tot gramscap verwect? want hy heeft
in sijn herte gheseyt, hy en sals niet versuecken. **14** Ghy
sieghet want ghy den arbeyt ende die smerte aenmerct, dat
ghy die soudt leuren in v handen. V is die arme ghelaten, der
weesen suldy een helper wesen. **15** Breet in stukken den
arm vanden sondaer, ende boosen, sijn sonde sal ghesocht
worden, ende niet gheouden. **16** Die Heere sal regneren
eewichlijck, ende in die eewe der ewen, ghy Heydenen sul
verghaan van sijnder eerdern. **17** Die begheerte der armen
heeft die Heere verhoort, die bereydinghe van haren herten
heeft v oore verhoort. **18** Om recht te doen den weesen
ende den ootmoedi-ghen, dat die mensch daer voorts niet
meer toe en doe om sij seluen groot te maken opder eerdern.

11 Inden Heere heb ick betrouwuen, hoe segt ghi mijnder
zielen, Vaert ouer opden berch als een mussche. **2**
Want siet die sondaers hebben den boghe ghespannen, sij
hebben hen scichten bereydt inden pikkoker, om te scieten int
doncker die recht van herten sijn. **3** Want dat ghy volmaect
hadt hebben sij bedoruen, maer wat heeft die rechtuerdige
ghedaen? **4** Die Heere is in sijnen heylighen tempel, die
Heere inden hemel is sijnen stoel. Sijn ooghen sien op
die arme, sijn oochscelen onderuraghen die kinderen der
menschen. **5** Die Heere onderuraecht den rechtuerdighen
ende ongoddelijken, maer wie boosheyt bemint die haet
sijn ziele. **6** Hy sal op die sondaren stricken reghenen,
vier ende solfer ende den wint vanden onwederen is tdeel
van haren kelck. **7** Want die Heere is rechtuerdich, ende
rechtuerdicheden heeft hy lief ghehadt, ghrechicheyt heeft
sijn aensicht aenghesien.

12 MAect my salich Heere, want die heylige is
ghfaelgiert, want die waerheden sijn verminderd
van die kinderen der menschen. **2** Idelheden hebben si
ghesproken een ieghelyck tot sijnen naesten? bedrieghelyckie
lippen hebben int herte ende herte ghesproken. **3** Die
Heere verstroeye alle die bedrieghelyckie lippen, ende die
hoochsprekende tonghe. **4** Die gheseyt hebben, ons tonghe
sullen wij groot maken, ons lippen sijn van ons, wie is
ons Heere? **5** Om die allendicheyt vanden behoeuighen
ende dat suchten der armen, sal ick nv opstaen, seyt die
Heere. Ick salse stellen in die salicheyt ghetrouwelijc sal
ick daer in doen. **6** Die wtspraken des Heeren sijn suyler
wtspraken, siluer doort vier ondersocht, gheproeft ende
ghesuyuert vanden eerdern seuenmael. **7** Ghy Heere sult
ons salich maken, ende bewaren van deser gheslachte inder
eewicheyt. **8** In eenen omganck wandelen die ongoddelijcke,
nae v hoochtey hebdi vermenichfuldicht die kinderen der
menschen.

13 HOe langhe suldi mijns vergheten Heere toteynde? hoe
langhe keerdi v aensicht van my? **2** Hoe langhe sal ick
raden stellen in mijn ziele, pijne in mijn herte des daechs? **3**
Hoe langhe sal mijn viant verhauen worden bouen my? **4** siet
aen ende verhoort my Heere mijn Godt. Verlicht mijn ooghen
dat ick tot gheenen tijde en ontslape in die doot? **5** dat mijn

viant nemmermeer en segghe. Ick heb hem verwonnen.
Die my quellen, sullen hen verhueghen eest dat ick beroert
worde, **6** maer ick heb in v bermherticheyt ghehoep. Mijn
herte heeft hem verhuecht in sijnen salichmakere, ick sal den
Heere singhen die my goede dinghen ghegheuen heeft, ende
ick sal met sanghe louen den naem vanden alderhoochsten
Heere.

14 Die onwijse heeft gheseyt in sijn herte, daer en
is gheen God, sij sijn verdoruen ende afgriselic
gheworden in hen bemeersten, daer en is niemant die
goet doet, daer en is niemant tot eenen toe. **2** Die Heere
heeft wtghesien op die kinderen der menschen, om dat
hy sien soude ofter oock iemant is verstaende, ende Godt
soeckende. **3** Sij sijn alle besijden afgeweken, sij sijn
te samen onnut gheworden, daer en is niemant die goet
doet, daer en is niemant tot eenen toe. Een open graf is
hen kele, met haren tonghen deden sij bedrieghelyck, der
aderen fenijn is onder hen tonghe. Der welcker mont is vol
maledictien ende bitterheysts, rasch sijn hen voeten om bloet
wt te storten. Volcomen bederffenisse ende onsalicheyt is in
hen weghen, ende den wech des vredts en hebben si niet
gekent, daer en is gheen vreeze Gods voor hen ooghen. **4**
En sullen sijt alle niet bekennen die boosheyt doen, die mijn
volck verslinden als die spijse des broots? **5** Den Heere en
hebben si niet aeroepen, sij hebben daer ghebeef van
vreesen, daer gheen vreeze en was. **6** Want die Heere is in
dat rechtuerdich geslachte, den ract vanden armen hebt ghy
bescaemt, want die Heere is sijn hope. **7** Wie sal wt Sion
gheuen die salicheyt Israehel? als die Heere afghekeert sal
hebben die gheuangenisse sijns volcs, soo sal hem Iacob
verhueghen, ende Israel hem verblijden.

15 HEere wie sal in v tabernakel woonen? oft wie sal
rusten op uwen heyligen berch? **2** Die sonder smette
wandelt, ende werct rechtuerdicheyt. **3** Die de waerheit
spreect in sijn herte, die gheen bedroch ghedaen en heeft
met sijn tonghe. Noch sijnen naesten gheen quaet en heeft
ghedaen, noch gheen verwijt ghenomen en heeft teghen
sijnen naesten. **4** Die quaetwillige is voor sijn aensicht te
niet ghebracht, maer die den Heere vreesen die glorificeert
hy. Die sijnen naesten sweert ende niet en bedreicht, **5** die
sijn ghelyc niet gheheuen en heeft ten woecker, ende gheen
ghiften ouer den onnooselen ontfanghen en heeft. Die dese
dinghen doet, en sal niet beroert worden inder eewicheyt.

16 BEhoudt my Heere, want ick heb in v ghehoopt, **2** ic
heb den Heere gheseyt, mijn Godt sijdi, want mijnder
goeden en behoefd niet. **3** Inden heylighen die in sijnen
lande sijn, heeft hy alle mijn willen wonderlijcken ghemaect.
4 Hen crancheden sijn vermenichfuldicht, daer nae hebben
sij ghehaest. Ick en sal hen versamelinghen niet vergaderen
van den bloeden, noch ic en sal niet ghedachtich sijn haerder
namen door mijn lippen. **5** Die Heere is tdeel mijnder eruen
ende mijns kelcs ghy sijt die ghene die mijn erfelijcheydt
my wederom gheuen sult. **6** Die seelen sijn my gheualen int
costelijcke, want mijn erfenis is my costelijc. **7** Ick sal den
Heere ghebenedijden die my verstant heeft ghegheuen,
daer bouen oock totten nacht toe hebben my mijn nieren
ghestraft. **8** Ick voorsch den Heere in mijn aenscouwen

altijt, want hy is my ter rechter sijden, dat ick niet beroert en worde. **9** Daerom is mijn herte verblijdt, ende mijn tonghe heeft haer verhuecht, daer toe so sal mijn vleesch ooc rusten in die hope. **10** Want ghy en sult mijn ziele niet laten in die helle, noch ghy en sult uwen heylighen niet gheuen te sien die verderffenisse. Ghy hebt mij kenlijck ghemaect die weghen des leuens, ghy sult my veruullen met blijscap met uwen aensicht, wellusticheden sijn in v rechte hant totten eynde. (Sheol h7585)

17 VErhoort Heere mijn rechtuerdicheyt, slaet gade mijn ghebedt. Metten ooren vaet mijn ghebedt, niet met bedrieghelycker lippen. **2** Van uwen aensicht laet mijn ordeel voort comen, laet v ooghen sien die ghorechticheden. **3** Ghy hebt mijn herte gheproeft, ende dat besocht des nachts, metten viere hebdi my ondersocht, ende gheen boosheyten is in my gheuonden. **4** Op dat mijnen mont niet en spreke der menschen wercken, om die woorden uwer lippen heb ick harde weghen bewaert. **5** Volmaect mijn ghangen in v paden, dat mijn voestappennet beroert en werden. **6** Ic heb gheroepen want ghi God hebt my verhoort, neycht v oore te mywaerts, ende verhoort mijn woorden. **7** Maect wonderlyck v bermherticheden, ghy die salich maect die ghene die in v hopen. **8** Vandem ghenen die uwer rechter hant wederstaen bewaert my, als den appel vander ooghen. Onder die scaduwe van uwen vloghelen bewaert my, **9** van daensicht der ongoddelijken die my ghepijnicht hebben. Mijn vianden hebben mijn ziele omringhet, **10** hen vet hebben sij ghesloten, haren mont heeft houerde ghesproken. **11** My verworpende hebben sij my nv omringet, hen ooghen hebben sij opghesteld ter aerdent te neyghen. **12** Sij hebben my ontfanghen als eenen leeuw bereyt totten rooue, ende als een welpen vanden leeuwe woonende in verborghen plaatzen. **13** Staet op Heere ende verrascht hem, ende treedt hem onder die voeten, verlost mijn ziele van den ongoddelijcke, **14** v sweert van die vianden uwer hant. Heere sceydtse van die luttel menschen vander eerden in hen leuen, ende van uwen verborghentheden is haren buyck veruult. Sij sijn versaeft van kinderen, ende sij hebben hen bleuelingen ghelaten haren cleynen kinderen. **15** Maer ick sal in rechtuerdicheyt my vertoonen uwen aensicht, ick sal versaeft worden als v glorie haer openbaert.

18 ICK sal v lief hebben Heere mijn stercheyt, **2** die Heere is mijn vasticheyt, ende mijn toelucht ende mijn verlosser. Mijn Godt is mijn helper, ende ick sal in hem hopen. Mijn bescermer, ende den horn mijnder salicheyt, ende mijn ontfanger. **3** Louende sal ick den Heere aenroepen, ende van mijnen vianden sal ick behouden sijn. **4** Die pijnen des doots hebben my omuanghen, ende die beken der boosheyten hebben my verstoort. **5** Die pijnen der hellen hebben my omuanghen, my hebben verrascht die stricken des doots. (Sheol h7585) **6** In mijn tribulacie heb ick den Heere aenroepen, ende tot mijnen Godt gheroepen. Ende hy heeft van sijnen heylighen tempel mijn stemme ghehoort, ende mijnen roep in sijn aensicht is ghegaen in sijn ooren. **7** Die aerde is beruert gheweest, ende heeft ghebeeft, die fundamenten der bergen sijn verstoort gheweest ende beroert, om dat hy op hen ghestoort is. **8** Eenen roock issen

opghegaen in sijn gramscap, ende een vier heeft van sijn aensicht ghebernt, colen sijn daer af ontsteken. **9** Hy heeft die hemelen ghebocht, ende is nederghedaelt, ende eenen donckeren neuel onder sijn voeten. **10** Ende hy is op die Cherubims gheclommen, ende heeft gheulogen, hy heeft gheulogen bouen die vederen der winden. **11** Ende hy heeft die duysternissen ghesteldt voor sijn scyulinghe, rontsom van dien is sijn tabernakel, doncker water is in die wolcken der locht. **12** Van die claereyt sijn in sijn aenscouwen die wolcken wech ghetrocken, haghel, ende colen des viers. **13** Ende die Heere heeft vanden hemel ghedondert, ende die alderhoochste heeft sijn stemme ghegheuen, haghel ende colen viers. **14** Ende hy heeft sijn pijlen wtghescoten, ende die verstroyt, blixmen heeft hy vermenichfuldicht, ende die verstoort. **15** Ende daer sijn gheopenbaert fonteynen der wateren, ende ontdeckt sijn die fundamenten vanden omgank der aerdent. Van uwer berispinghen Heere, van dat inblasen des gheests van uwer gramsappen. **16** Hy heeft van thoochste ghesonden, ende my opghenomen, ende hy heeft my opghenomen van veel wateren. **17** Hy heeft my verlost van mijn alderstercke vianden, ende vanden ghenen die my haten, want sij sijn versterct bouen my. **18** Sij hebben my verrascht inden dach van mijnder pijninghen, ende die Heere is mijn bescermer ghworden. **19** Ende hy heeft my wtgeleydt totter breedtheyt, hy heeft my salich ghemaect want hy heeft my ghewilt. **20** Ende die Heere sal my weder loonen nae mijn rechtuerdicheyt, ende nae die puerhett van mijnen handen sal hy my weder betalen. **21** Want ic heb bewaert die weghen des Heeren, ende ick en heb niet ongoddelijcs van mijnen Godt bedreuen. **22** Want alle sijn ordeelen sijn voor mijn aenschijn, ende sijn rechtuerdicheden en heb ick van my niet verstoorten. **23** Ende ick sal ombesmedt sijn met hem, ende ick sal my wachten van mijn boosheyten. **24** Ende die Heere sal my loonen nae mijn rechtuerdicheyt, ende nae die suyterhett van mijnen handen in daenscouwen van sijnen ooghen. **25** Metten heylighen suldi heylich sijn, ende metten onnooselen man suldy onnoosel sijn. **26** Ende metten wtuercoren suldi wtuercoren sijn, ende metten verkeerden suldi verkeert worden. **27** Want ghy sult dat ootmoedich volck behouden, ende die ooghen der houerdegher suldi vernederen. **28** Want ghy verlicht mijn lampe, Heere mijn God verlicht mijn duysternissen. **29** Want door v sal ick verlost worden van die beco-ringhe, ende door mijnen Godt sal ic door den muer gaen. **30** Mijn Godt ombesmedt is sijnen wech, die wtspraken des Heeren sijn door tvier ondersocht, hy is een bescermer van alle die in hem hopen. **31** Want wie is Godt sonder den Heere? oft wie is Godt sonder onsen Godt? **32** Godt die my omgort heeft met crachte, ende heeft mijnen wech ombeulect ghesteldt. **33** Die mijn voeten volmaect als der herten, ende op die hoochden my stellende. **34** Die mijn handen leert ten strijde, ende ghy hebt als eenen metalen boghe mijn armen ghesteldt. **35** Ende ghy hebt my ghegeuen die bescerminghe van uwer salicheyt, ende v rechte hant heeft my ontfanghen. Ende v onderwijsinghe heeft my ghecastijt ten eynde, ende v onderwijsinghe die sal my leeren. **36** Ghy hebt mijn ganghen verbreyt onder my, ende mijn voestappennet en sijn niet cranck gheworden. **37** Ick

sal mijn vianden veruolghen, ende die aengrijpen ende ick
en sal niet ommekeeren tot dat sij te niete sijn. **38** Ick salse
in stukken breken, ende sij en sullen niet moghen staen, sij
sullen vallen onder mijn voeten. **39** Ende ghy hebt my met
cracht omgort ten strijde, ende ghy hebt onder mijn voeten
gheworpen die teghen my opstaen. **40** Ende mijn vianden
hebdi my ghegheuen ten rugghe, ende die my haten hebdi
heel vernieldt. **41** Sij hebben gheroepen ende daer en was
niemant diese verlost, totten Heere, ende hy en heeftse niet
verhoort. **42** Ende ick salse als stof in stukken breken voor
daenschin des wints, als slijc der straten sal ickse wtughen.
43 Ghy sult my verlossen van dat wedersegghen des volcs,
ghy sult my stellen tot een hoofd der Heydenen. **44** Een
volck dat ick niet ghekent en hebbe heeft my ghedient, int
ghehoor der ooren heuet my onderdanich gheweest. **45**
Die vreemde kinderen hebben my ghelogen, die vreemde
kinderen sijn veroudert, ende sij hebben manck ghegaen
van haren paden. **46** Die Heere leeft ende ghebenedijt
sij mijn Godt ende verheuen moet wesen Godt mijnder
salicheyt. **47** Godt die my die wraken gheeft, ende brengt die
volcken onder my, mijn verlosser van mijnen grammoeidighen
vianden. **48** Ende vanden ghenen die teghen my opstaen
suldi my verheffen, vanden boosen man suldi my verlossen.
49 Daerom sal ick v belijden in die natien Heere, ende uwen
naem sal ick een psalter liet segghen. **50** Grootmakende die
salicheden van sijnen coninck, ende bermherticheyt doende
sijnen ghesalfden Daud, ende sijnen sade inder eewicheyt.

19 Die hemelen vertellen die glorie Gods, ende die
wercken sijnder handen vercondicht dat firmament.
2 Den dach seyt den daghe het woort, ende den nacht
gheeft den nacht te kennen die wetenheydt. **3** Ten sijn
gheen spraken noch woorden, der welcker stemmen niet
ghehoort en worden. **4** In alle dat aertrijck is hen stemme
wtgheghaen, ende in die eynden van den omgancck der
aerden hen woorden. **5** In die sonne heeft hy sijn tabernakel
ghesteldt, ende hy als eenen brudegom voortcomende wt sijn
slaepcamer. Heeft hem verhuecht als eenen ruese, om den
wech te loopen, **6** van den oppersten hemel is sijnen wtganck.
Ende sijnen toeloop is totten oppersten van dien ende
daer en is niemant die hem verberghen mach van sijnder
hitten. **7** Die wet des Heeren is ombesmedt, bekeerende die
zielen, tghetuyghenis des Heeren is ghetrouw, gheuende
wysheit den cleynen kinderen. **8** Die rechtuerdicheden des
Heeren sijn recht, verlijdende die herten, tghedoot des
Heeren is claeer, verlichtende die ooghen. **9** Die vreese
des Heeren is heylisch duerende van ewee tot ewee, die
ordeelen des Heeren sijn warachtich, ghorechtuerdicht in hen
seluen. **10** Begheerlyck bouen gout ende seer costelijcke
ghesteente, ende sueter dan honich ende honichraten. **11**
Want v dienaer die bewaertse, in die te bewaren is groote
vergheldinghe. **12** Wie verstaet die versuemennis, van
mijnen verborghentheden suyuert my. **13** ende vanden
vreemden sonden spaert uwen dienaer. Eest dat sij ouer
my gheen heerscappie en crighen, soo sal ick ombesmedt
sijn, ende ic sal ghesuyuert worden van die alder grootste
misdadt. **14** Ende die redenen mijns monts sullen wesen
om te behaghen, ende die aendacht mijnder herten is in v
aenscouwen altijt. Heere mijn helper, ende mijn verlosser.

20 Die Heere verhoore v inden dach der tribulacien, den
naem van Iacob bescerme v. **2** Hy sende helpe van
die heylige plaatse, ende bescerme v van Sion. **3** Hy sij
ghedachtich allen uwe sacrificien, ende uwen brantoffer wort
vet. **4** Hy gheue v nae v herte, ende hy vestighe allen uwen
raet. **5** Wij sullen ons verblijden in uwer salicheyt, ende inden
naem ons Godts sullen wij groot ghemact worden. **6** Die
Heere veruulle alle uwe begheerten, nv heb ick ghekent dat
die Heere sijnen ghesalfden behouden heeft. Hy verhoore
hem van sijnen heylighen hemel, in die machtighe is die
salicheyt van sijnder rechter hant. **7** Dese in waghenen, ende
dese in pearden, maer wij sullen inden naem des Heeren ons
Gods aenroepen. **8** Sij sijn verbonden ende gheuallen, maer
wij sijn opghestaen ende opghericht. **9** Heere behoudt den
coninck, ende verhoort ons inden dach als wij v aenroepen.

21 Heere in uwer cracht sal hem die coninck verblijden,
ende op uwe salicheyt sal hi hem seer verhueghen. **2**
Den wensch sijnder herten hebdy hem ghegheuen, ende
van den wille sijnder lippen en hebdi hem niet berooft. **3**
Want ghy hebt hem voorcomen met die ghebenedijdinghe
uwer soeticheydt, ghi hebt op sijn hoofd ghestelt van een
croone van costelijcke ghesteente. **4** Dleuen heeft hy van
v begheert, ende ghy hebbet hem ghegheuen, lancheyt
der daghen ewelijck ende emmermeer. **5** Groot is sijn
glorie in uwe salicheyt, glorie ende groo-te schoonheydt
suldi op hem stellen. **6** Want ghy sult hem gheuen ter
ghebenedijdinghen, ewelijck ende emmermeer, ghy sult
hem verblijden in vreuchden met uwen aensicht. **7** Want die
coninck inden Heere hoept, ende in die bermherticheyt des
alderhoochten en sal hy niet verroert worden. **8** Laet v hant
gehouonden worden allen uwen vianden v rechter hant moet
vinden alle die v haten. **9** Ghy sulste stellen als eenen ouen
des viers ten tijde van uwen aensichte, die Heere salse in
sijn gramscap verstooren, ende tvier salse verslinden. **10**
Hen vrucht suldi vander eerden vernielen, ende hen saet
van die kinderen der menschen. **11** Want sij hebben quade
dinghen op v ghekeert, sij hebben raden ghedacht die sij
niet en hebben connen vast ghemaken. **12** Want ghy sult
hen ten rugghe stellen, in v bleuelingen suldi hen aensicht
bereyden. **13** Wort verheuen Heere in v cracht, wij sullen
singhen ende metten psalter v crachten louen.

22 MYn Godt, mijn Godt, siet op my, waerom hebdi my
verlaeten? verre van mijnder salicheyt sijn die woorden
van mijnen misdaden. **2** Mijn Godt ick sal roepen inden
dach ende ghy en sult dat niet verhooren, ende des nachts,
ende niet tot mijnder onwysheyt. **3** Maer ghy woont int
heylige, den lof van Israel. **4** In v hebben ghehoepet ons
vaders, sij hebben ghehoepet, ende ghy hebtse verlost. **5** Tot
v hebben sij gheroepen ende sij sijn behouden gheweest,
in v hebben sij ghehoepet, ende si en sijn niet bescaemt
gheweest. **6** Maer ick ben eenen worm ende gheen mensch,
een versmaethet der menschen, ende een verworpenheydt
des volcks. **7** Alle die my saghen hebben my bespot, sij
hebben metten lippen ghesproken, ende thoftt ghescudt. **8**
Hy heeft inden Heere ghehoepet, laetten hem nv verlossen,
hy maecke hem salich, want hy wilt hem. **9** Want ghy sijt die
ghene die my wtghetrocken hebt wt den buyck, mijn hope

van die borsten mijns moeders 10 in v ben ick gheworpen
wten buyck. Van mijns moeders buyc sijdi mijn Godt, 11
en wilt van my niet scheyden. Want die tribulacie is seer
nae, want daer en is niemant die helpe. 12 My hebben
omringhet veel calueren, vette stieren hebben my omleydt
13 Sij hebben op my haren myl gheopent, ghelyck eenen
leeuw roouende ende briesschende. 14 Ghelyck water ben
ick wtghestort, ende allen mijn beenderen sijn verspreyt.
Mijn herte is gheworden als smelting was, int midden van
mijnen buyck. 15 Mijn cracht is verdrocht als eenen scerf,
ende mijn tonghe cleefde aen tghehemelte mijns monts,
ende totten stof des doots hebdi my ghebracht. 16 Want my
hebben omringet veel honden, den raet der quaetwilligen
heeft my omleydt. Sij hebben doorgrauen mijn handen ende
mijn voeten, 17 sij hebben ghetelt alle mijn ghebeente. Maar
sij hebben my aenmerct ende besien, 18 sij hebben mijn
cleederen voor hen ghedeylt, ende op mijn cleedt hebben sij
dot gheworpen. 19 Maer ghy Heere en vervreemt v helpe
niet verre van my, tot mijnder helpen siet toe. 20 Godt verlost

mijn ziele vanden sweerde, ende wt des honts macht mijn
eenige. 21 Verlost my wten mont des leeuws, ende van die
hornen des eenhorens mijn ootmoedicheyt. 22 Ick sal uwen
naem vertellen mijnnen broeders, int midden der kercken sal
ick v louen. 23 Ghy die den Heere vreest looft hem, alle tsae
van Iacob glorificeert hem. 24 Hem vreese alle tsae van
Israel, want hy en heeft niet versmaet noch veronwaerdicht
tghebedt vanden armen. Noch hy en heeft sijn aensicht niet
afghekeert van my, ende doen ic tot hem riep, so heeft hy
my verhoort. 25 By v is mijnen lof in die groote kercke, mijn
beloften sal ick betalen int aenscouwen vanden ghenen
die hem vreesen. 26 Die arme sullen eten ende versaat
worden, ende sij sullen den Heere louen die hem soeken,
hen herten sullen leuen inder ewicheyt ende emmermeer.
27 Allen die eynden der aerden sullen ghedachttich worden
ende bekeert totten Heere. Ende alle die gheslachten der
Heydenen sullen aenbidden voor sijn aenscouwen. 28 Want
des Heeren is dat ryc, ende hy sal heerscappie hebben ouer
die Heydenen. 29 Alle die vette der eerden hebben gheten
ende aenbeden, voor sijn aensicht sullen si alle vallen die ter
eerden neder dalen. 30 Ende mijn ziele sal hem leuen, ende
mijn saet sal hem dienen. 31 Die toecomende generatie sal
den Heere vercondicht worden, ende die hemelen sullen sijn
rechtaerdicheyt vercondigen, den volcke dat gheboren sal
worden dwelck die Heere ghemaect heeft.

23 Dle Heere regeert my, ende my en sal niet ghebreken,
2 in die plaetsse der weyden daer heeft hy my ghesteldt.
Op die vermakende wateren heeft hy my opgeuoedt, 3 mijn
ziele heeft hy bekeert. Hy heeft my ghelydt op die paden der
rechtaerdicheyt, om sijnen naem. 4 Want al wandele ick int
midden van die scaduwe der doot, soo en sal ick geen quaet
vreesen, want ghi met my sijt. V roede ende uwen stock,
die hebben my ghetroot. 5 Ghy hebt in mijn aenscouwen
een tafel bereyt, teghen die ghene die my quellen. Ghy hebt
mijn hooft vet ghemaect met olien, ende hoe costelijck is
mijnen droncke makende kelck. 6 Ende v bermherticheyt sal
mi nae volghen alle die daghen mijns leuens. Ende om dat
ick woonen soude int huys des Heeren, in die lancheyt der
daghen.

24 DEs Heeren is die aerde ende haer volhelyt, den

omganck der eerden, ende alle die daer in woonen. 2

Want hy heeft die op die zee wateren ghefundet ende op

die vloeden heeft hy dien bereyt. 3 Wie salder climmen opden

berch des Heeren? oft wie sal staen in sijn heylighje plaatse?

4 Die onnoosel van handen is, ende suyuer van herten, die

niet te vergheefs sijn ziele en heeft ghenomen, noch sijnen

naesten in bedroch ghesworen. 5 Dese sal die benedictie

vanden Heere ontfanghen, ende bermherticheyt van Godt

sijnen salichmaker. 6 Dit is tgheslachte der gheender die

hem soeken, die daenschijn soeken van Iacobs Godt. 7

Doet op v poorten ghy princen, ende wort opghehauen ghy

ewighe poorten, ende daer sal incomen die coninck der

glorien. 8 Wie is dese coninck der glorien? die Heere sterck

ende machtich, die Heere machtich inden strijdt. 9 Doet op v

poorten ghy princen ende wort opghehauen ghy ewighe

poorten, ende daer sal incomen die coninck der glorien. 10

Wie is dese coninc der glorien? die Heere der crachten die is

die coninck der glorien.

25 TOT v Heere heb ick mijn ziele opgheauen, 2 mijn

Godt in v heb ick betrouwien, ic en sal niet bescaemt

worden. 3 Noch en laet mijn vianden my niet bespoetten,

want alle die v verbyden en sullen niet bescaemt worden. 4

Laetste bescaemt worden alle die onrechtuerdichen doen

te vergheefs. Thooft my Heere v weghen, ende leert my v

paden. 5 Bescikt my in v waerhelyt, ende leert my, want

ghy sijt Godt mijn salichmaker, ende v heb ic verbyden den

gheheelen dach. 6 Weest gheachtich uwer bermhertigher

wercken Heere, ende uwer bermherticheden die vanden

beghin der werelt gheweest sijn. 7 Die versuemissen

mijnder ioncheyt, ende mijnder onwetenheden en wilt niet

ghedencken. Nae v bermherticheden weest ghy mijns

ghedachttich, om uwer goetheyt Heere. 8 Suet ende recht

is die Heere, daerom sal hy een wet gheuen den ghenen

die inden wech misdoen. 9 Hy sal die saechtmoedige

beschicken int ordeel, hy sal die goedertieren sijn weghen

leeren. 10 Alle die weghen des Heeren sijn bermherticheyt

ende warachticheyt, den ghenen die sijn verbont ende sijn

ghetuyghenissen soeken. 11 Om uwen naem Heere suldi

ghenach wesen mijnder sonde, want sij is vele. 12 Wie is

die mensch die den Heere vreest? een wet heeft hy hem

gestelt inden wech die hy ghecosen heeft. 13 Sijn ziele sal in

goede dinghen woonen, ende sijn saet sal die eerde eruen.

14 Die Heere is een vasticheyt den ghenen die hem vreesen,

ende sijn verbont dattet hen soude openbaer worden. 15

Mijn oogen sijn altijts totten Heere, want hy sal wten stricke

mijn voeten trekken. 16 Siet op my ende onfermt in mijnder,

want ick ben eenich ende arm. 17 Die tribulacien mijns

herren sijn vermenichfuldicht, van mijnen nooden verlost my.

18 Aensiet mijn vernederinghe ende arbeyt, ende vergeeft

alle mijn misdaden. 19 Aensiet mijn vianden, want sij sijn

vermenichfuldicht, ende met eenen ongherechtighen haet

haten sij my. 20 Bewaert mijn ziele, ende verlost my, ic en

sal niet bescaemt sijn, want ick in v ghehoepet hebbe. 21 Die

onnoosele ende gherechtighe hebben my aenghehanghen,

om dat ick v verbyde. 22 Verlostse o God van Israel wt alle

hen tribulacien.

26 OOrdeelt my Heere, want ick heb in mijn onnooselheit ghwandelt, ende inden Heere hopende en sal ick niet cranck worden. **2** Proeft my Heere, ende ondersoect my, brandt mijn nieren ende mijn herte. **3** Want v bermherticheyt is voor mijn oogen, ende ick heb een behaghen ghehadt in v waerheyt. **4** Ick en heb niet gheseten metten raet der ydelheyt, ende metten ghenen die onrechte werken doen en sal ick niet ingaan. **5** Ick heb ghehaet die vergaderinghe der quaetwilligher, ende metten ongoddelijcken en sal ick niet sitten. **6** Ick sal onder die onnoosele mijn handen wasschen, ende ick sal uwen outera omgaen Heere. **7** Op dat ick hooren mach die stemme des loofs, ende vertellen alle uwe wonderlijcheden. **8** Heere ick heb bemint die cierlicheyt ws huys, ende die plaatse der wooningen van uwer glorien. **9** En verdoet metten ongoddelijken o Godt mijn ziele niet, ende metten bloedorstige mannen mijn leuen. **10** In der welcker handen boosheden sijn, hen rechte handt is gheuwt met ghiften. **11** Maer ick heb in mijn onnooselheit ghwandelt, verlost my ende onfermt v mijnder. **12** Mijnen voet heeft ghestaen opden rechten wech, in die kercken sal ick v Heere ghebenedijden.

swijcht, niet ghelyc en worde den ghenen die nederdalen inden put. **2** Verhoort Heere die stemme mijnder smeekender beden als ick tot v bidde, als ick mijn handen opheffe op uwen heylighen tempel. **3** Dat ghy my niet tesamen en leuet metten sondaren, ende metten ghenen die boosheyt werken en verdoet my niet. Die vrede met haren naesten spreken, maer quaetheden sijn in hen herten. **4** Gheeft dien nae hen werken, ende nae die archeyt van haren vonden. Nae die werken van haren handen gheeft hen, ende vergheldet hen wederom haren loon. **5** Want sij en hebben die werken des Heeren niet verstaen, ende in die werken van haren handen suldise verderuen ende niet optimmeren. **6** Ghebenedijt si die Heere, want hy heeft verhoort die stemme van mijnder smeekender beden. **7** Die Heere is mijn helper ende mijn bescermer, ende in hem heeft mijn herte ghehoopt, ende ick ben gheholpen. Ende mijn vleesch is wederom ghebloeyt, ende wt mijnen wille sal ick hem belijden. **8** Die Heere is die stercheyt sijns volcs, ende hy is een bescermer der behoudenissen van sijnen ghesalfden. **9** Heere behoudt v volck, ende ghebenedijt uwen erfdeel, ende regeertse ende verheftse tot inder ewicheyt.

27 Die Heere is mijn verlichtinghe, ende mijn salicheyt, wien sal ick vreesen? Die Heere is een bescermer mijns leuens, voor wien sal ick beuen? **2** Als die quaetdoenders my by comen, dat sij mijn vleesch eten souden. Die my quellen die mijn vianden, sij sijn cranck ghworden ende gheualen. **3** Eest datter heyren teghen my staen, soo en sal mijn herte niet vreesen. Eest datter eenen strijd teghen my opstaet, daerin sal ick hopen. **4** Een dinck heb ick vanden Heere begheert dat sal ick versoecken, dat ik mach woonen in des Heeren huys alle die daghen mijns leuens. Op dat ick sien mach den wille des Heeren, ende besoecken sijnen tempel. **5** Want hy heeft my verborghen in sijn tabernakel, inden dach der onghelucken heeft hy my beschermt int verborghen van sijn tabernakel. **6** Op eenen steen heeft hy my verheuen, ende nv heeft hy mijn hoofd verheuen bouen mijn vianden. Ick heb omghegaen ende heb gheoffert in sijn tabernakel die offerande des roepens, ick sal singhen ende den Heere eenen psalter lof segghen. **7** Verhoort Heere mijn stemme waer mede ick tot v gheroepen hebbe, onfermt v mijnder ende verhoort my. **8** Tot v heeft mijn herte gheseyt, mijn aensicht heeft v versocht, v aensicht Heere sal ick versuecken. **9** En wilt v aensicht van my niet afkeeren, en wijct niet wech in uwer gramscappen van uwen dienaer. Weest mijn helper, en wilt my niet verlaten, noch en versmaet my niet Godt mijn salichmaker. **10** Want mijn vader ende mijn moeder hebben my verlaten, maer die Heere heeft my opghomen. **11** Steldt my een wet Heere in uwen wech, ende bescift my inden rechten wech, om mijn vianden. **12** En leuert my niet in die handen der gheender die my quellen, want teghen my sijn opghestaen boose ghetuyghen, ende die boosheyt heeft haerseluen gheologhen. **13** Ick gheloou te sien die goeden des Heeren, in dlant der leuender. **14** Verwacht den Heere, ende doet manlijck, ende v herte worde versterkt, ende verbeyt den Heere.

28 Tot v Heere sal ick roepen, mijn Godt en swijcht van my niet, op dat ick tot eenighen tijt, als ghy van my

29 BRengt den Heere ghy kinderen Gods, brengt den Heere der rammen kinderen. **2** Brengt den Heere glorie ende eere, brengt den Heere glorie sijnen naam, aenbidi den Heere in sijn heyligh voorhof. **3** Die stemme des Heeren op de wateren, God der maiesteyt heeft ghedondert, die Heere op veel wateren. **4** Die stemme des Heeren is in die cracht, die stemme des Heeren is in die heerlycheyt. **5** Die stemme des Heeren brekende die cederboomen, ende die Heere sal breken die cederboomen van Lybanus. **6** Ende hy sal die in stucken breken als dat calf van Lybanus, ende bemint als een kint der eenhoren. **7** Die stemme des Heeren doorsnijdende die flamme des viers, **8** die stemme des Heeren schuddende die woestyne, ende die Heere sal beroeren die woestyne van Cades. **9** Die stemme des Heeren bereydinge die herten, ende hy sal ontdecken die dicke plaetsen, ende in sijnen tempel sullen sij alle glorie segghen. **10** Die Heere doet den oueruloet in woonen, ende die Heere sal sitten een coninck inder ewicheyt. **11** Die Heere sal sijnen volcke cracht gheuen, die Heere sal sijn volck ghebenedijden in vreden.

30 ICK sal v verheffen Heere want ghy hebt my ontfanghen, noch ghy en hebt mijn vianden niet verblydt ouer my. **2** Heere mijn Godt ick heb tot v gheroepen, ende ghy hebt my ghenesen. **3** Heere ghy hebt mijn ziele wtgeleyt vander hellen ghy hebt my behouden vanden ghenen die inden put nederdalen. (**Sheol h7585**) **4** Singt den Heere lof ghy sijn heylighen, ende belijdt der ghedenckenissen van sijnder heylicheyt. **5** Want gramscap is in sijn verbolghentheyt, ende dleuen in sijnen wille. Teghen den auont sal dat weenen dueren, ende tot die morghenstont die blijscap. **6** Maer ic heb gheseyt in mijn oueruloedichey, ic en sal niet beroert worden inder ewicheyt. **7** Heere in uwen wille, hebdy mijnen cieraet cracht ghegheuen. Ghy hebt v aensicht van my ghekeert, ende ic ben ontsteldt ghworden. **8** Tot v Heere sal ick roepen, ende tot mijnen Godt sal ick bidden. **9** Wat nutticheyt is in mijn bloet, als ick nederghedaelt sal wesen in

die bederffenisse? Sal het stof v belijden, oft v waerheyt vercondighen? **10** Die Heere heuet ghehoort, ende hy heeft mijnder ontfermt, die Heere is mijn helper gheworden. **11** Ghy hebt mijn screynghe mi in blijscap verkeert, ghy hebt mijnen sack in stukken ghesneden, ende my omuanghen met blijscap. **12** Op dat v mijn glorie soude singhen, ende dat ick niet en soude tot druck beweecht worden. Heere mijn Godt, inder ewicheyt sal ick v belijden.

31 IN v Heere heb ick ghehoopt, ic en sal niet bescaemt worden inder ewicheyt, in v rechtuerdicheyt verlost my. **2** Buycht tot my v oore, haest v om my te verlossen. Weest my tot eenen God eenen bescermer, ende tot een huys der toeulucht, op dat ghy my salich maket. **3** Want mijn stercheyt ende mijn toeulucht sijt ghy, ende om uwen naem suldi my voorts leyden, ende mi opuoeden. **4** Ghy sult my wtleyden van desen strick den welcken sij my verborghen hebben, want ghy sijt mijn bescermer. **5** In v handen beueel ick mijnen gheest, ghy hebt my verlost Heere die Godt der waerheydt. **6** Ghy hebtse ghehaedt die op ydelheyt achten, te vergheefs. Maer ick heb inden Heere ghehoopt, **7** ic sal verhueghen ende blije sijn in v bermherticheyt. Want ghy hebt aensien mijn vernederinghe, ghy hebt mijn ziele behouden van die nooden. **8** Noch ghy en hebt my niet besloten in des viants handen, ghi hebt op een ryum plaatse mijn voeten ghestelt. **9** Onfermt v mijns Heere want ick worde ghequelt, mijn ooghe is heel ontsteldt door die gramscap, mijn ziele, ende mijnen buyck. **10** Want mijn leuen is vergaan in pijnen, ende mijn iaren in suchtinghen. Mijn cracht is in armoede crancck gheworden, ende mijn beenderen sijn verstoort. **11** Bouen alle mijn vianden ben ick gheworden een verwijdt mijnen gheburen seer grootelijck, ende een vreese mijnen bekinden. Die my saghen sijn buyten wech van my gheuloden, **12** ick ben vergheten als eenen doode vander herten. Ic ben worden als een bedoruen vat, **13** want ic heb ghe-hoort dat verwijt van vele die rontsomme woonen. Doen sij daer toe versaemden teghen my, soo hebben sij om mijn ziele te vanghen raet ghehouden. **14** Maer ick heb in v ghehoopt Heere, ick heb gheseyt mijn God sijdi, **15** in v handen sijn mijn auontueren. Verlost my wt die hant mijnder vianden, ende van mijnen verulghers. **16** Verlicht v aensicht op uwen knecht, maect my salich in uwe bermherticheyt. **17** Heere en laet my niet bescaemt sijn, want ick heb in aengheroepen. Bescaemt moeten worden die ongoddelijcke, ende gheleydt in die helle, (**Sheol h7585**) **18** stom moeten worden die bedrieghelycke lippen. Die teghen den rechtuerdighe spreken ongherechticheyt, met houerdien ende misbruyck. **19** Hoe groot is die menichfuldicheyf van uwer sueticheyf Heere, die ghy verborghen hebt den ghenen die v vreesen. Ghy hebbet voor hen volmaect die in v hopen, int aenscouwen van die kinderen der menschen. **20** Ghy sultse verberghen, in die verborghentheyt van uwen aensicht, van die verstooringhe der menschen. Ghy sultse bescermen in v tabernakel, van dat wedersegghen der tonghen. **21** Ghebenedijt is die Heere, want hy heeft sijn bermherticheyt wonderlijck ghemaect voor my, in die bewaerde stadt. **22** Maer ic heb geseyt inden ouerganc mijns gemoets, ic ben verworpen van dat aenscouwen uwer ooghen. Daerom hebdij verhoort die stemme van mijnen ghebede, als ick tot v riep.

23 Bemint den Heere alle sijn heylighen, want die Heere sal die waerheydt versoeken, ende oueruloedelijck betalen den ghenen die houerdiel bedrijuen. **24** Doet manlijck ende laet v herte versterct worden, alle die inden Heere hopet.

32 SAlich sijn sij der welcker boosheden vergheuen sijn, ende der welcker sonden bedect sijn. **2** Salich is die man den welcken die Heere die sonde niet toeghererekent en heeft, ende in wiens gheest gheen bedroch en is. **3** Om dat ick ghesweghen hebbe soo sijn mijn beenderen veroudert, als ick riep den gheheelen dach. **4** Want dach ende nacht is v hant op mi verswaet, ick ben omgekeert in mijn allendicheyf te wijle dat het rughe been doorsteken wort. **5** Mijn misdaet heb ick v te kennen ghegheuen, ende mijn onrechtuerdicheyt en heb ick niet verborghen. Ick heb gheseydt ick sal teghen my mijn onrechtuerdicheyt den Heere belijden, ende ghy hebt vergheuen die boosheyt mijnder sonden. **6** Hiervoor sal een ieghelyc heylige bidden, ten bequamen tijde. Maer nochtans inden oueruloet van veel wateren, en sullen sij tot hem niet gheraken. **7** Ghy sijt mijn toeulucht van die quellinghe die my omuanghen heeft, mijn verhueghen, verlost my vanden ghenen die my omingt hebben. **8** Ick sal v verstant gheuen, ende ick sal v onderwijsen in desen wech daer door ghy gaen sult, ick sal mijn ooghen op v vast houden. **9** En wilt niet worden ghelyck een peert oft eenen muyl, die welcke gheen verstant en hebben. Met den binseel ende thoom so bedwinghet hen kinnebacken die tot by v niet en comen. **10** Veel sijn die gheeselles des sondaers, maer hem die inden Heere hoept, sal die bermhertich omuanghen. **11** Verblijdt v inden Heere ende verhuecht v ghi rechtuerdighe, ende glorieert alle die oprocht van herten sijt.

33 UErhuct v ghy rechtuerdighe inden Heere, den rechten betaemt die louinghe. **2** Belijdet den Heere metter herpen, metten Psalter van thien snaren soo singhet hem. **3** Singht hem een nieuwé sanck liet, singhet hem wel met luyder stemmen. **4** Want recht is dat woort des Heeren, ende alle sijn wercken sijn in trouwe. **5** Hy bemint die bermherticheyt ende doordeel, van des Heeren bermherticheyt is die eerde vol. **6** Door des Heeren woort sijn die hemelen vast gheraect, ende door den gheest sijns monts allen hen cracht. **7** Verghaderende als in een flessche die wateren der zee, stellende in sijn schatten die afgronden. **8** Alle die eerde vreese den Heere, ende van hem moeten beroert worden alle die opt eertrijck woonen. **9** Want hy heuet gheseyt, ende sij sijn ghemaect, hy heuet gheboden, ende sij sijn ghescapen. **10** Die Heere verstroyt die raden der Heydenen, ende hy wederleyt die ghedachten der volcken, ende hy wederleydt die raden der princen. **11** Maer den raet des Heeren blijft inder ewicheyt die ghedachten sijns herten blijuen van gheslachte tot gheslachte. **12** Salich is dat volck wiens Godt die Heere is, dat volck dwelck hy vercoren heeft tot een effenisze voor sij seluen. **13** Vanden hemel heeft die Heere neder ghesien, hy heeft ghesien alle die kinderen der menschen. **14** Van sijnder bereyder wooiningen heeft hy neder ghesien ouer alle die op aertrijck woonen. **15** Die elcken besonder hen herten ghemaect heeft, die allen hen werken verstaet. **16** Die coninck en wordt niet behouden door groote cracht, ende een ruese en sal

niet behouden worden door die menichfuldicheyt van sijnder cracht. **17** Bedrieghelyck is tpeert ter salicheyt, ende in die ouerulocedicheyt van sijnder macht en salt niet behouden worden. **18** Siet die ooghen des Heeren sijn ouer den ghenen die hem vreesen, ende op die ghene die hopen op sijn bermherticheyt. **19** Dat hy hen zielen vander doot verlosse, ende hen voerde inden hongher. **20** Onse ziele verbeyt den Heere, want hy is ons helper, ende onse bescermer. **21** Want in hem sal ons herte verblijden, ende in sijnen heylighen naem hebben wij ghehoepht. **22** Laet v bermherticheyt Heere ghescieden ouer ons, ghelyck wij op v ghehoepht hebben.

34 Ick sal den Heere ghebenedijden tot allen tijden, altyt is sijnen lof in mijnen mont. **2** Inden Heere sal mijn ziele ghehoeft worden, laet die saechtmoedige hooren, ende laetse hen verblijden. **3** Maect den Heere groot met my, ende laet ons sijnen naem verheffen met malcanderen. **4** Ick heb den Heere versocht, ende hy heeft my ver-hoort, ende wt alle mijn verdructheyt heeft hy my verlost. **5** Gaet tot hem ende wort verlicht, ende soo en sullen v aensichten niet bescaemt worden. **6** Dese arme heeft gheroepen, ende die Heere heeft hem verhoort, ende van alle sijn tribulacien heeft hy hem verlost. **7** Die engel des Heeren sal si seluen stellen rontsomme die ghene die hem vreesen, ende hy salse verlossen. **8** Smaect ende siet want die Heere is suet, salich is die man die in hem hoept. **9** Vreest den Heere alle sijn heylighen, want sij en hebben gheen ghebreck die hem vreesen. **10** Die rijke hebben ghebreck ghehadt ende hongher gheleden, maer die den Heere suecken, en sullen niet verminderd worden van alle goet. **11** Coemt kinderen, hoort my, die vreese des Heeren sal ick v leeren. **12** Wie is die mensche die dleuen begheert, ende bemint te sien goede daghen. **13** Bedwinct v tonghe van quaet, ende v lippen dat sij gheen bedroch en spreken. **14** Wijct af v tquaet, ende doet goet, versuect den vrede ende veruoelcht dien. **15** Die ooghen des Heeren sijn op die rechtuerdige ende sijn ooren in hen ghebeden. **16** Maer des Heeren aensicht is ouer die quaetdoenders, dat hy vander eerden hen ghedenckenisse soude te niet doen. **17** Die rechtuerdige hebben gheroepen ende die Heere heeftse verhoort, ende van allen haren tribulatien heeft hijse verlost. **18** By is die Heere alle den ghenen die verdruct van herten sijn, ende die ootmoedige van gheeste sal hy behouden. **19** Veel sijn die quellingen der rechtuerdigher, ende van alle dese salse die Heere verlossen. **20** Die Heere bewaert allen hen ghebeenten, niet een van dien en sal ghebroken worden. **21** Die doot der sondaren is dalder quaetste, ende die den rechtuerdighen haten, sullen misdoen. **22** Die Heere sal verlossen die zielen van sijnen dienaren, ende sij en sullen niet misdoen alle die in hem hopen.

35 ORdeelt Heere die ghene die my hinder doen, verwint die ghene die my beuechten. **2** Neemt aen die wapenen ende den scilt, ende staet op tot mijnder helpen. **3** Rupt wt dat sweert ende beslyut teghen hen, die my veruolghen, segghet mijnder zielen, v salicheyt ben ick. **4** Laetse bescaemt worden ende beureest, die mijn ziele soecken. Achterwaerts moeten sij ghekeert worden ende bescaemt, die my quaet dencken. **5** Worden moeten sij

als stof der eerden voor daenschijn des wints, ende die enghel des Heeren werde hen benauwende. **6** Haren wech moet worden dyusternisse ende slibberachttich, ende die enghel des Heeren hen veruolghe. **7** Want sonder sake hebben sij voor my verborghen die doodt van haren stricke, te vergheefs hebben sij mijn ziel bescimpt. **8** Laet hem ouercomen den strick die hy niet en weet, ende dat gheuanghenisse dat hy verborghen heeft moet hem aengrijpen, ende inden seluen strick moet hy vallen. **9** Maer mijn ziele sal haer verhueghen inden Heere, ende sij sal ghehochte hebben ouer haren salichmakere. **10** Alle mijn ghebeenten sullen segghen. Heere wie is ws ghelycke? Verlossende den allendighen wt die handen vanden ghenen die stercker sijn dan hy, den behoeuighen ende armen vanden ghenen die hem beroouen. **11** Die boose ghetuyghen opstaende hebben my geuraecht, dat ick niet en wiste. **12** Sij loonden my quaet voor goet, die onvruchtbarehert mijnder zielen. **13** Maer doen sy my quellijk waren, heb ick my ghecleedt met een hairen cleedt. Ick verootmoedichde mijn ziele met vasten, ende mijn ghebedt sal in mijnen schoot wederom keeren. **14** Als den naesten als onsen broeder soo wel behaechde ick, ghelyck een die rouwig ende bedroeft is soo worde ick verootmoedicht. **15** Ende sij hebben hen teghen my verblydt ende sijn versaemt, die gheesselen sijn op my verghadert, ende ick en wistes niet. **16** Sy sijn verstroyt, ende niet tot rouwe beweecht, sij hebben my ghetempteert, sij hebben my bescimpt met een scimpernie, sij hebben op my ghegrift met haren tanden. **17** Heere wanner suldjt aensien? steldt wederom mijn ziele van hen quaetwillicheyt, ende vanden leeuwen mijn eenighe. **18** Ick sal v belijden in die groote kercke, in een swaer volck sal ick v louen. **19** En laetse ouer my niet blide sijn die my booslijck teghen sijn, die my haten sonder sake, ende wencken toe metten oogen. **20** Want tot my soo spraken sij voorwaer vredelijck, ende in die gramscap der eerden sprekende dachten sij bedriehelijcheden. **21** Ende sij hebben op my haren mont verbreydt sy hebben gheseyt, wel aen, wel aen, ons ooghen hebbent ghesien. **22** Ghy hebbet ghesien Heere, en swijghet niet Heere en gaet van my niet. **23** Staet op ende merct op myn ordeel, mijn God, ende mijn Heere in mijn sake. **24** Ordeelt my nae uwe rechtuerdicheyt Heere mijn Godt, ende en laetse ouer my niet blide sijn. **25** En laetse niet segghen in hen herten, wel aen, wel aen onser zielen, noch en laetse niet segghen, wij sullen hem verslinden. **26** Laetse bescaemt worden ende bevrest tesamen, die hen verblijden van mijnen quaden. Laetse ghecleedt worden met bescaemtheyt ende beureesthetyt, die quade dinghen spreken op my. **27** Laetse verhucht worden ende blide sijn die mijn rechtuerdicheyt willen, ende laetse altyt segghen, groot moet die Heere worden, die den vrede van sijnen knecht willen. **28** Ende myn tonghe sal v rechtuerdicheyt bedencken, alle den dach uw en lof.

36 Die onrechtuerdige heeft gheseyt dat hy misdoen soude in sij seluen, daer en is gheen vreeße Gods voor sijn ooghen. **2** Want hy heeft bedriehelijck ghedaen in sijn aensicht, dat sijn boosheyd gheuonden worde tot hate. **3** Die woorden sijns monts sijn boosheyd ende bedroch, hy en heeft niet willen verstaen dat hy wel doen soude. **4** Boosheyd

heeft hy bedacht in sijn bedde, hy heeft ghestaen by alle weghen die niet goet en waren, maer die quaethet en heeft hy niet ghehaet. **5** Heere inden hemel is uwe bermherticheyt, ende v waerhelyt tot die wolcken toe. **6** V rechtuerdicheyt is ghelyck Gods berghen, v ordeelen sijn groote diepten. Die menschen ende beesten suldi behouden Heere **7** (ghelyc ghy ws huys, ende metten vloet uwer wellusticheyt suldise drencken. **9** Want by v is die fonteyn des leuens, ende in v licht sullen wij dlicht sien. **10** Reyct wt v bermherticheyt den ghenen die v kennen, ende v rechtverdicheyt den ghenen die oprecht van herten sijn. **11** En laet den voet der hooeruiden my niet overcomen ende die hant des sondaers en roere my niet. **12** Daer sijn sij gheualen die boosheydt doen, sij sijn wt ghedreuen ende sij en mochten niet staen.

22 Want die hem ghebenedijden sullen die eerde beeruen, maer die hem vermalendijden sullen vergaan. **23** By den Heere sal den ganck vanden mensch terecht bescijt worden, ende sijnen wech sal hy willen. **24** Als hy valt soo en sal hy niet ghequetst worden, want die Heere legh sijn hant daer onder. **25** Ick heb ionck gheweest ende nv ben ickoudt God vermenichfuldicht heft uwe bermherticheyt). Maer die kinderen der menschen, sullen in dat decsel uwer vloghelen hopen. **8** Sij sullen droncken worden van die ouerulodicheyt so doet hy bermherticheyt ende leent, ende sijnsaet sal verlaten, noch sijnsaet broot soeckende. **26** Alle den dach in ghebenedijdinghe sijn. **27** Wijt van tquaet ende doet goet, ende blijft daer in ewelijck ende emmermeer. **28** Want die Heere bemint dat ordeel, ende hy en sal sijn heylighen niet verlaten, inder ewicheyt sullen sij bewaert worden. Die onrechtuerdiche sullen ghepijnt worden, ende tsaeet vanden ongoddelijken sal vergaan. **29** Maer die rechtuerdiche sullen die eerde beeruen, ende sullen op haer woonen ewelijck ende emmermeer. **30** Den mont vanden rechtuerdichen sal wijsheydt bedencken, ende sijn tonghe sal ordeel spreken. **31** Die wet sijns Godts is in sijn herte, ende sijn ganghen en sullen niet omghestooten worden. **32** Die sondaer aenmerct den rechtuerdichen, ende hy soect hem te dooden. **33** Maer die Heere en sal hem niet verlaten in sijn handen, noch hy en sal hem niet verdoemen als hy gheordeelt sal worden. **34** Verbeydt den Heere ende bewaert sijnen wech, ende hy sal v verheffen dat ghy erffelijck moecht die eerde ontfanghen, als die sondaers sullen verghaen, dan suldijt sien. **35** Ick heb den ongoddelijken ghesien verheuen, ende opgeheuert ghelyck die cederboomen van Libanus. **36** Ende ick ghinck voorby ende siet hy en was niet, ende ick heb hem gesocht, ende sijn plaatse en is niet gheuonden. **37** Bewaert die onnooselheydt, ende siet die rechtuerdicheyt, want het sijn die bleuelingen den vreedtsamighen mensche. **38** Maer die onrechtuerdiche sullen te samen vergaan, die bleuelingen der ongoddelijcker sullen vernield worden. **39** Maer die salicheyt van die rechtuerdiche is vanden Heere, ende hy is hen bescijmer inden tijt der tribulacien. **40** Ende die Heere salse helpen ende hen verlossen, ende hy salse wttrecken vanden sondaers ende hy salse behouden, want sij hebben in hem ghehoopt.

37 EN wilt niet volghen die quaetwillighe, noch en weest niet ialours sijn op die ghene die boosheydt doen. **2** Want ghelyck gras sullen sij haestelijck verdorren, ende ghelyck groen spijscrut sullen sij ter stont nederualuen. **3** Hoept inden Heere ende doet goetheyt, ende woont op die aerde, ende ghy sult gheuoedt worden in haer rjckheyden. **4** Hebt ghenoecchte inden Heere, ende hy sal v gheueen die begheerten uwer herten. **5** Openbaert den Heere uwen wech, ende hoept in hem, ende hy salt doen. **6** Ende hi sal v rechtuerdicheyt wtbrenghen als licht, ende v ordeel als den middach, **7** weest den Heere onderdanich, ende bidt hem. En wilt niet naulghen den ghenen die voorspoedich is in sijnen wech, den mensch die onrechtuerdicheyt doet. **8** Houdt op van der gramscappen, ende verlaet die rasende toornicheyt, en wilt niet volghen dat ghy quaet doen soudt. **9** Want die quaetwillich sijn sullen verdreuen worden, maer die den Heere verdraghen, dese sullen die eerde beeruen. **10** Ende noch een luttelken tijts, ende die sondaer en sal niet sijn, ende ghy sult sijn plaatse soeken ende niet vinden. **11** Maer die saechmoedige sullen die eerde beeruen, ende sij sullen ghenoecchte hebben in die menichfuldicheyt des vredts. **12** Die sondaer sal gade slaen den rechtuerdichen, ende crijselen op hem met sijnen tanden. **13** Maer die Heere sal hem bespotten, want hy siet van verre dat sijnen dach comen sal. **14** Die sondaren hebben tsweert wter skeyden ghetrocken, sij hebben ghespannen haren boghe. Om dat sij bedrieghen souden den armen, ende den behoeuigen dat sij dooden souden die oprechte van herten. **15** Hen sweert gae binnen in hen selfs herte, ende haren boghe werde ghebroken. **16** Een weynich is beter den rechuerdichen, bouen veel rijckdommen der sondaren. **17** Want die armen der sondaren sullen ghebroken worden, maer die Heere versterct die rechtuerdiche. **18** Die Heere weet die daghen van die ombesmette, ende hen erfissenne sal inder ewicheyt sijn. **19** Sij en sullen niet bescaemt worden inden quadentijt, ende in die daghen des honghers sullen sij versae worden, want die sondaers sullen vergaan. **20** Maer die vianden des Heeren ter stont als sij gheheert sullen sijn, ende verheuen, soo sullen sij vergaende ghelyck roock vergaan. **21** Die sondaer sal ontleenen, ende niet betalen, maer die rechtuerdiche is bermhertich ende sal gheuen.

38 HEERE en straft my niet in uwer verbolghentheydt, noch in uwer gramscappen en berispt my niet. **2** Want v scichten sijn in my gheuesticht, ende ghy hebt op my v hant vast ghemaect. **3** Daer en is gheen ghesontheyt in mijn vleesch van daensicht uwer gramschap, daer en is gheen vrede mijnen beenderen, van daensicht mijnder sonder. **4** Want mijn boosheden sijn bouen mijn hooft ghevassen, ende ghelyck eenen swaren last sijn sij op my beswaert. **5** Stinkende ende vuyl sijn mijn wonden gheworden, van daensicht mijnder onwijsheydt. **6** Ick ben catijich gheworden ende ghecromt totten eynde toe, alle den dach ghinck ick droeffelijck henen. **7** Want mijn lendenen sijn veruult met bedriechlijcheden, ende daer en is gheen ghesontheyt in mijn vleesch. **8** Ick ben ghepijnicht ende vernedert bouen maten seere, ick briesschte van dat suchten mijns herten. **9** Heere voor v is alle die begheerte mijns herten, ende mijn suchten en is voor v niet verborghen. **10** Mijn herte is heel ontsteldt, mijn cracht heeft my verlaten, ende tselue licht

van mijnen ooghen en is met my niet. **11** Mijn vrinden ende eenen nieuen sanck, een liedeken onsen Godt. Veel mijn naesten sijn teghen my aenghecomen, ende hebben menschen sullen sien ende vreesen, ende hopen inden ghestaen. Ende die by my waren stonden van verre, **12** Heere. **4** Salich is die man wiens hope is den naem des ende sij deden ghewelt die mijn ziele sochten. Ende die my Heeren, ende die niet omghesien en heeft nae ydellheden quaet sochten hebben ydellheden ghesproken, ende bedroch oft valsche rasernien. **5** Heere mijn Godt ghy hebt veel hebben sij alle den dach bedacht. **13** Maer ick als een dooe uwer wonderlijcheden ghedaen, ende uwer ghedachten en is en hoordes niet, ende als een stomme sijnen mont niet open niemand ws ghelyck. Ick hebt vercondicht ende ghesproken, doende. **14** Ende ick ben gheworden als een mensch die sij sijn verme-nichfuldicheyten bouen tghetal. **6** Sacrificie ende niet en hoort, ende die gheen wederspraect in sijnen mont offerande en hebdit niet ghewilt, maer die ooren hebdit my en heeft. **15** Want ick in v Heere ghehoepht hebbe, ghi sult volmaect. Den brantoffer ende den offer voer die sonde en my verhooren Heere mijn Godt. **16** Want ick heb gheseydt. hebdit niet begheert, **7** doen seyde ick, siet ick come. Int Mijn vianden en moeten hen tot gheender tijt verblijden ouer hoofd vanden boecke is van my ghescreuen, **8** dat ick uwen my, ende als mijn voeten wanckelen, soo hebben sij groote wille doen soude, mijn Godt ick heb ghwilt, ende in v wet dinghen ouer my ghesproken. **17** Want ick ben bereedt tot int midden van mijnder herten. **9** Ick heb v rechtuerdicheydt die gheesellen, ende mijn pijne is voor mijn aensicht altijt. vercondicht in een groote kercke, siet mijn lippen en sal **18** Want ick sal mijn boosheyt vercondighen, ende dencken ick niet verbieden, Heere ghy hebbet ghweten. **10** V voor mijn sonde. **19** Maer mijn vianden leuen, ende sij sijn gheuesticht op my, ende sij sijn vermenichfuldicht die my rechtuerdicheydt en heb ick niet verborghen in mijn herte, v ongherechtelijck haten. **20** Die quade dinghen voor goede waerhert en heb ick niet verborghen, ende v waerhert van veel loonen lasterden my, want ick volchde die goetheyt. **21** En verlaet my niet Heere mijn God, en gaet niet wech van my. **22** Denct op mijnder helpen, Heere Godt mijnder salicheyt.

39 Ick heb gheseydt, ic sal mijn weghen bewaren, dat ic niet en soude misdoen met mijn tonghe. Ick heb mijnen mont een hoede ghesteldt, doen die sondaer teghen my stont. **2** Ick werde stom ende ben vernedert, ende ick heb gheswegen van tgoede, ende mijn pijne is vernieuwt. **3** Mijn herte is heet gheworden binnen my, ende in mijn aendachte sal tver seer bernen. **4** Ick heb ghesproken met mijn tonghe, maect my kenlijck Heere mijn eynde. Ende tghetal mijnder daghen hoedanich dattet is, op dat ick weten mach wat my ghebreect. **5** Siet ghy hebt mijn daghen in cleyn mate gestelt, ende mijn substancie als niet voor v. Maer nochtans sijnt ydellheydt, alle leuende menschen. **6** Maer nochtans soa gaet een mensche voorby ghelyc een beeldt, ende ooc wort hy te vergheefs verstoort. Hy vergadert scatten, ende en weet niet wien dat hy die vergaderen sal. **7** Ende nv wat is mijn verbeydinge? en is dat niet die Heere? ende mijn substancie is by v. **8** Van allen mijnen boosheden verlost my, tot eenen scimp hebdy my den onwijsen ghegheuen. **9** Ick ben stom gheweest ende ick en heb mijnen mont niet open ghedaen want ghy hebbet ghedaen, **10** keert van my v plaghen. **11** Van die stercheyt uwer hant ben ick verghaen, in die straffinghen, om die boosheden hebdy den mensche ghecastijt. Ende ghi hebt sijn ziele doen verdwijnen als een spinne, maer nochtans ydelljyk wort alle mensch verstoort. **12** Verhoort mijn ghebedt Heere, ende mijn smeekende bidden, wilt met uwren ooren vaten mijn tranen. En swijcht niet, want ick ben een aencomeling by v, ende een pelgrim ghelyc alle mijn vaders. **13** Ghedoocht my dat ick mach vercoelt worden eer ick wech gae, ende ick en sal niet meer sijn.

40 VERbeydende heb ick den Heere verbeydt, ende hy heeft op my ghemercyt. **2** Ende hy heeft mijn ghebeden verhoort, ende hy heeft my gheleydt wt den put der allendiccheden, ende vanden slim des drecs. Ende hy heeft mijn voeten ghesteldt opden steen, ende mijn ganghen ghesickt. **3** Ende hy heeft in mijnen mont ghestelt

eenen nieuen sanck, een liedeken onsen Godt. Veel menschen sullen sien ende vreesen, ende hopen inden ghestaen. Ende die by my waren stonden van verre, **12** Heere. **4** Salich is die man wiens hope is den naem des Heeren, ende die niet omghesien en heeft nae ydellheden oft valsche rasernien. **5** Heere mijn Godt ghy hebt veel uwer wonderlijcheden ghedaen, ende uwer ghedachten en is niemand ws ghelyck. Ick hebt vercondicht ende ghesproken, sij sijn verme-nichfuldicheyten bouen tghetal. **6** Sacrificie ende offerande en hebdit niet ghewilt, maer die ooren hebdit my volmaect. Den brantoffer ende den offer voer die sonde en hebdit niet begheert, **7** doen seyde ick, siet ick come. Int hoofd vanden boecke is van my ghescreuen, **8** dat ick uwen wille doen soude, mijn Godt ick heb ghwilt, ende in v wet int midden van mijnder herten. **9** Ick heb v rechtuerdicheydt vercondicht in een groote kercke, siet mijn lippen en sal ick niet verbieden, Heere ghy hebbet ghweten. **10** V rechtuerdicheydt en heb ick niet verborghen in mijn herte, v waerhert ende v salicheyt heb ick ghesproken. Ick en heb v bermherticheyt niet verberghen, ende v waerhert van veel raets. **11** Maer ghy Heere en maect v bermherticheden niet verre van my, v bermherticheyt ende warachiticheyt hebben my altijt ontfanghen. **12** Want die quade dinghen hebben my omuanghen derwelcker gheen ghetal en is, mijn boosheden hebben my beuangen, ende ick en hebs niet connen ghesien. Sij sijn vermenichfuldicht bouen die hairen mijns hoofts, ende mijn herte heeft my verlaten. **13** V belieue Heere dat ghy my verlost, Heere wilt op sien om my te helpen. **14** Laetse bescaemt worden ende te samen vreesen, die mijn siele soeken om die wech te nemen. Laetse achterwaerts omgekeert worden ende vreesen, die my quaet willen. **15** Laetse haestelijck hen bescaemtheyt draghen, die my segghen wel aen wel aen. **16** Laet verhueghen ende blijde sijn op v alle die v soecken, ende laetse altijt segghen, die uwe salicheyt beminnen, die Heere worde grootelijck geloeft. **17** Want ick ben een bedelaer ende arm, die Heere is voer my besorcht. Mijn helper ende mijn bescermer sijt ghy, mijn Godt en wilt niet vertoeuen.

41 SAlich is die man die hem verstaet op den behoeuigen ende den armen, inden quaduen dach sal hem die Heere verlossen. **2** Die Heere bewaere hem, ende make hem leuende, ende hy make hem salick op die eerde, ende hy en leuere hem niet inden wille van sijnen vianden. **3** Die Heere come hem ter helpen op dat bedde van sijnder pijnen, alle sijn rustplaetse hebdit omgekeert in zijn crancckhetyt. **4** Ick heb gheseyt Heere onfermt v mijnder, gheneest mijn ziele, want ick heb v misdaen. **5** Mijn vianden hebben my quaet gheseyt, wanner sal hy steruen ende wanner sal sijnen naem vergaen? **6** Ende al wandele hy om te sien, soo sprack hy ydellheden, sijn herte heeft boosheyt vergadert voer sij seluen. Hy ginck buyten wt, ende sprack tsamen van dat selue. **7** Teghen my hebben alle mijn vianden heymelijcke spraect ghehadt, teghen my hebben sij my quaet ghedacht.

8 Een onrecht woert hebben sij teghen my ghestelt, meyndt dat hy die slaeft daer toe niet doen en sal om op te staen? **9** Want die mensch mijns vredts daer ick in ghehoepht hebbe, die mijn brooden adt, heeft my grootelijck onder die voeten ghetreden. **10** Maer ghy Heere onfermt v mijnder, ende verwect my, ende ick salt hen weder loonen. **11** Daer aen

heb ic bekent dat ghy my ghewilt hebt, want mijn viant en sal hem niet verblijden ouer my. **12** Maer my hebdij om die onnooselheyt ontfanghen ende ghy hebt my vast ghemaect in v aensicht inder ewicheyt. **13** Ghebenedijt is die Heere Godt van Israel vander ewicheyt tot die euwe der eeven, dat gheschiede, dat gheschiede.

42 GHelyck den hert begheerte heeft tot die fonteynen der wateren, alsoo heeft mijn ziele begheerte tot v Godt. **2** Mijn ziele heeft dorst gehad tot Godt die leuende fonteyne, wanner sal ick comen ende openbaren voer daenschijn Gods? **3** Mijn tranen hebben my broot gheweest dach ende nacht, als my daghelycs gheseyt wort waer is v Godt? **4** Deser dinghen ben ic ghedachtich gheweest, ende ick heb mijn ziele in my wtghestort, want ick sal doergaen tot die plaatse des wonderlyck tabernakels totten huyse Godts? In die stemme des verhueghens, ende des belijdens, is dat ghelyut des gheens die blijdelyc etende is. **5** Waer om sijdi droeue mijn ziele, ende waer om verstoordi my? Hoopt in Godt want ick sal hem noch belijden, die salicheyt mijns aensichts, **6** ende mijn Godt. Tot my seluen is mijn ziele verstoort, daer om sal ick ws ghedachtich sijn, van dlant der lordanen, ende vanden cleynen berghen Hermonijm. **7** Den eenen affgront aerroeft den anderen affgront, met die stemme van uwen watersluyzen. Allen uwe hoochden ende baren, sijn ouer my ghegaen. **8** Inden dach heeft die Heere sijn bermherticheyt beulen, ende inden nacht zijnen loffsand. By my is tghedebt aen Gode mijns leuens, **9** ick sal Gode segghen ghy sijt mijn ontfanger. Waer om hebdij mijns vergheten, ende waer om wandele ick bedroeft, als my die viant pijnicht? **10** Als mijn beenderen heel ghebroken worden, soo hebben my bescimpt mijn vianden die my pijngheghen. Als sij my segghen tot elcken daghe besonder, waer is v Godt? **11** waer om sijdi droeue mijn ziele? ende waerom verstoordi my? Hoopt in Gode want ick sal hem noch belijden, die salicheyt mijns aensichts, ende mijn Godt.

43 ORdeelt my Heere ende ondersceert my sake van dat onheylich volck, vanden boosen ende bedrieghelycken mensche verlost my. **2** Want ghy sijt Godt mijn stercheyt, waerom hebdij my verstooten, ende waer om gae ick al droeueich als my die viant quelt? **3** Seyndt wt v licht ende v waerheit, dese hebben my gheleydt, ende ghebracht tot op uwen heyleghen berch, ende in v tabernakelen. **4** Ende ic sal ingaan tot Gods outaer, ende tot Godt die mijn ioncheyt blide maect. Ick sal v belijden metter herpen Godt mijn Godt, **5** waerom sijdi droeueich mijn ziele? ende waer om verstoordi my? Hoopt in Gode want ick sal hem noch belijden, die salicheyt mijns aensichts, ende mijn Godt.

44 GODt wy hebben met onsen ooren ghehoort, ons vaders hebbent ons vercondicht. Het werck dat ghy ghewracht hebt in haren daghen, ende in die oude voerleden daghen. **2** V hant heeft die Heydenen vernield, ende ghy hebt hen gheplant, ghy hebt die volcken ghepynicht, ende wtghedreuen. **3** Want sij en hebben doer hen sweert dat lant niet beseten, ende haren arm en heeftse niet behouden. Maer v rechte hant ende uwen arm, ende dat inlichten ws aensichts, want ghy hebt in hen v behaghien ghehad. **4** Ghy

sijt seluer mijn coninck ende mijn Godt, die ghebiedt jacobs salicheden. **5** Doer v sullen wy ons vianden op worpen metten horn, ende doer uwen naem sullen wy versmaden die teghen ons opstaen. **6** Want ick en sal in mijnen boghe niet hopen, ende mijn sweert en sal my niet behouden.

7 Want ghy hebt ons behouden van die ghene die ons pijngheghen, ende die ons haten hebdij bescaemt. **8** In Gode sullen wy ghepresen worden den gheheelen dach, ende in uwen naem sullen wy belijden inder eeuwicheyt. **9** Maer nu hebdij ons wechhestooten, ende bescaemt, ende ghy Godt en sult niet wtgaen in onse heyrcrachten. **10** Ghy hebt ons achterwaert aff ghekeert nae onse vianden, ende die ons haetten beroofden ons voer hen seluen. **11** Ghy hebt ons gheleuert als slachscapen om te eten, ende onder die Heydenen hebdij ons verstroyt. **12** Ghy hebt v volck vercocht sonder prijs, ende daer en was gheen menichte in hen verwisselinghen. **13** Ghy hebt ons ghestelt tot eenen scimp onsen ghebueren, een begecken ende bespotten den ghenen die rontsomme ons zijn. **14** Ghy hebt ons den Heydenen tot een ghemeyn sprake ghestelt, tot een hoofscuddinghe onder die volcken. **15** Alle den dach is mijn scaemte teghen my, ende die bescaemtheyt mijns aensichts heeft my bedect. **16** Van die stemme des verwijters ende lasteraers, van daensicht des viants ende veruolghers. **17** Alle dit is op ons ghecomen, nochtans en hebben wy v niet vergheten, ende wy en hebben niet ongoddelyk ghedaen in v testament. **18** Ende ons herte en is niet achterwaerts wech ghegaen, ende ghy hebt ons paden doen wijcken van uwen wech. **19** Want ghy hebt ons vernedert in die plaatse der pijnlicheyt, ende ons heeft ouerdeck die scaduwe des doots. **20** Eest sake dat wy vergheten hebben den naem ons Godts, ende hebben wy ons handen wtghesteken tot eenen vreemden Godt? **21** En sal Godt dit niet versueken? want hy kent die verborghentheden des herten. **22** Want om v worden wy ghedoot alle den dach, wy sijn gheacht als slachscapen. **23** Staet op waerom slaepti Heere? staet op, ende en verstoert niet tot eynde toe. **24** Waer om keerdij v aensicht aff, waerom verheet ghy onse armoeden, ende onse tribulatie? **25** Want ons ziele is in dat stoff der aerden vernedert, onsen buyck cleeft aan die aerde. **26** Staet op Heere, ende helpt ons, ende verlost ons om ws naems wille.

45 MYn herte heeft wtghesproken een groot wort, ick segge mijn werken den coninck. Mijn tonghe is die penne vanden scrijver, die rasschelyck scrijft. **2** Schoon sijt ghy van ghedaenten bouen die kinderen der menschen, die gratie is ghestort in v lippen, daer om heeft v Godt bemint inder ewicheyt. **3** Gordt v sweert aen v dgye, ghy aldermachthicste. **4** Met v ghedaente ende schoonhert nemet waer gaet voerspoedelijck voerts, ende regneert. Om die waerheit ende saechtmoeidicheyt, ende rechtuerdicheyt, ende v rechte hant sal v wonderlyck leyden. **5** V pijlen zijn scerp, sij sullen vallen in die herten van des conincs vianden, die volcken sullen v onderworpen worden. **6** Vwen stoel Godt is inder ewichheyt der ewicheden den scepter ws rijck is eenen scepter der gherchticheyt. **7** Ghy hebt bemint die rechtuerdicheyt ende ghehaedt die boosheyt, daer om heeft Godt uwe Godt v ghesalft met die olie der blijscappen bouen v mede v ghesellen. **8** Mirra ende aloes

ende cassie van uwen cleederen van die yuoren huyzen wt die welcke v vervreuecht hebben **9** die dochteren der coninghen in uwer eeran. Die coninghinne heeft ghestaen aan v rechte sijde in vergulden habijt, al ombehanghen met menigherande cieraert. **10** Hoort dochter ende siet, ende neycht neder v oore, ende verghet v volck ende ws vaders huys. **11** Ende die coninck sal begheren v schoonheyt, want hy is die Heere v Godt, ende hem sullen sij aenbidden. **12** Ende die dochteren van Tyrien sullen met ghiften v aensicht bidden, alle die rjcke des volcks. **13** Alle die glorie van des conincs dochter is van binnen in die guldene boorden **14** al om ghecleedt met menigherande verwe. Den coninck sullen maechden aenghebracht worden nae haer, haer naeste sullen voer v ghebracht worden. **15** Sij sullen ghebrocht worden met blijscap ende verhueghen, sij sullen ghebrocht worden in des conincs tempel. **16** In die stede van uwen vaderen sijn v sonen gheboren, ghy sultse princen stellen ouer gheheel aertrijck. **17** Sij sullen ghedachtich sijn ws naems in alle gheslachte ende gheslachte. Daer om sullen die volcken v belijden inder ewicheyt, ende tot die eewe der eween.

46 ONS Godt is een toevlucht ende cracht, een helper in die tribulatiën die ons bouen maten seer gheuonden hebben. **2** Daer om en sullen wy niet vreesen als die eerde sal verstoort worden, ende als die berghen sullen ouer gheuoert worden int herte vander zee. **3** Hen wateren hebben ghelyut ghemaect, ende sij sijn beroert ghewest, die berghen sijn heel beroert in sijn stercheyt. **4** Den crachtighen stroem vanden vloet, verblijt die stadt Gods, die alderhoochst heeft sijn tabernakel gheheylicht. **5** Godt en sal int midden van haer niet beroert worden, Godt sal haer helpen vroech inden dagheraert. **6** Die Heydenen sijn tsamen verbaest, ende die conincricken sijn neder gheneycht. Hy heeft sijn stemme ghegheue, die eerde is beroert ghewest. **7** Die Heere der crachten is met ons, ons ontfangher Iacobs Godt. **8** Coemt ende besiet die werken des Heeren, wat wonderlijcker tekenen hy op die aerde ghestelt heeft, **9** wechnemende die oorlogen totten eynde der aerden. Den boghe sal hy vernielen, ende die wapenen breken, ende die scilden sal hy metten vier verbranden. **10** Weest ledich ende besiet dat ick Godt ben, ick sal verheuen worden in die Heydenen, ende verheuen op die aerde. **11** Die Heere der heyrcrachten is met ons, onse ontfangher Iacobs Godt.

47 ALLie ghy volcken slaet die handen te samen, maect iolijt Gode met een stemme des verhueghens. **2** Want die Heere hooghe verhauen vreeselijck, een groot coninck ouer gheheel aertrijck. **3** Heeft die volcken ons onderdanich ghemaect, ende die Heydenen onder ons voeten. **4** Hy heeft ons vercoren tot sijn erffdeel, die schoonheyt van Iacob die hy bemint heeft. **5** Godt is opghelommen mit iolijt die Heere met een stemme der basoenen. **6** Singt loff onsen Gode, singt loff, singt loff onsen coninck, singt loff. **7** Want Godt is een coninck van gheheel aertrijck, singt loff wijselijck. **8** Godt sal regneren ouer die Heydenen, Godt sidt op sijnen heyleghen stoel. **9** Die Princen der volcken sijn vergadert, met Abrachams Godt, want die stercke Goden der aerden sijn crachtelijck verhauen.

48 GRoot is die Heere, ende loffelijck bouen maten, in die stadt ons Godts, in sijnen heylighen berch. **2** Den berch Sion wort ghefundert met verhueghen van gheheel aertrijck die syden van noorden een stadt des groten conincs. **3** God sal in haer huyzen bekent sijn, als hy haer ontfanghen sal. **4** Want siet die coninghen der aerden sijn vergadert, sij sijn tsamen ouer een ghecomen. **5** Sij dit siende sijn alsoe verwondert, sij sijn verbaest gheworden, ende beroert, **6** een beuinghe heeftse beuangen. Daer sijn pijnen als der gheender die in barens noot sijn, **7** doer eenen crachtighen wint suldi in stukken breken die scepen van Tharsis. **8** Ghelyck wy ghehoort hebben alsoe hebben wy ghesien in die stadt van den Heere der heyrcrachten, in die stadt ons Godts, Godt heeftse ghefundert inder ewicheyt. **9** Godt wy hebben ontfanghen v bermherticheyt, int midden van uwen tempel. **10** Ghelyck uwen naem Godt alsoe is uwen loff in die eyden der eerden, v rechte hant is vol rechtuerdicheden. **11** Den berch Sion verblyde hem, ende die dochteren van Iuda moeten hen verhueghen, om uwe ordeelen Heere. **12** Gaet rontsomme Sion, ende omuanctse, vertellet in haer torrens. **13** Stelt v herten in haer cracht, ende bedeylt haer huyzen, dat ghij vertellen moecht int ander geslachte. **14** Want dit is Godt, ons Godt inder ewicheyt ende in die ewicheyt der ewicheden, hy sal ons regeren inder ewicheyt.

49 HOort dit alle Heydenen, vatet metten ooren alle die die werelt bewoont. **2** Alle die wter eerden gheboren sijt ghy ende kinderen der menschen, tsamen met een rjck ende arm. **3** Mijnen mont sal wijsleyt spreken, ende die aendachte mijns herten voersienicheyt. **4** Ick sal tot die parabel mijn oore neyghen, ende metten psalsterspel mijn reden open doen. **5** Waer om sal ick vreesen opden quaden dach? die boosheyt mijnder versenen sal my omuanghen. **6** Die betrouwuen hebben in hen cracht, ende in die menichfuldicheyt van haren rijcdommen glorieren. **7** Een broeder en verlost niet, sal een mensche verlossen? hy en sal Gode niet gheuen sijn versoeninghe. **8** Ende den prijs van sijnder zielen verlossinghe, ende hy sal arbeyden inder ewicheyt, **9** ende hy sal noch leuen totten eynde. **10** Hy en sal die doot niet sien als hy die wijse sal sien steruen, te samen sullen die onwijse ende die dwase vergaan. Ende sij sullen den vreunden haer rijcdommen achterlaten, **11** ende hen grauen sullen haer lieder huyzen sijn tot inder ewicheyt. Hen tabernakelen blijuen van gheslachte tot gheslachten, sij hebben hen namen ghenoemt in hen landen. **12** Ende die mensch als hy in eeran was, soe en heeft hy dat niet verstaen, hy is gheleken by die onuerstandighe beesten, ende dien ghelyck worden. **13** Desen haren wech is hen een struyssel, ende daer nae sullen sij met haren mont behaghen. **14** Ghelyck scapen sijn sij in die helle ghestelt, die doot salse aff eten. Ende die rechtuerdige sullen heerscappie ouer hen hebben inden morghenston, ende hen helpe sal verouderen in die helle van hen glorie. (**Sheol h7585**) **15** Maer nochtans sal Godt mijn ziele verlossen, van die hant der hellen als die my sal ontfanghen hebben. (**Sheol h7585**) **16** En vreest niet als die mensch rjck gheworden is, ende als die glorie sijns huys vermenichfuldigd is. **17** Want als hy sal vergaan soe en sal hy dat al niet met nemen, noch sijn glorie en sal met

hem niet nederdalen. **18** Want zijn ziele sal in sijn leuen ghebenedijt worden, hij sal v belijden als ghy hem sult wel ghedaen hebben. **19** Hy sal ingaan tot in die gheslachten sijnder vaderen, ende tot inder ewicheyt en sal hy dicht niet sien. **20** Die mensch doen hy in eeran was soe en heeft hijt niet verstaen, hy is gheleken by die onuerstandiche beesten, ende dien gelijck gheworden.

50 GOdt die Heere der Goden heeft ghesproken, ende hy heeft die eerde gheroepen. Vanden opganck der sonnen totten onderganck toe, **2** soe scijnt wt Sion die ghesaente van sijnder schoonheyt. **3** Godt sal openbaerlijck comen, ons Godt ende hy en sal niet swijghen. Een vier sal in sijn aenscouwen berrende worden, ende rontsomme een groot tempeest. **4** Hy heeft den hemel van bouen gheroepen, ende die eerde om te onderscycden sijn volck. **5** Vergadert hem sijn heyleghen, die sijn testament ordineren op die sacrificien. **6** Ende die hemelen sullen sijn rechtuerdicheyt vercondighen, want Godt is die richter. **7** Hoort mijn volck ende ick sal spreken Israel ende ick sal v betuyghen, ick ben Godt v Godt. **8** Ick en sal in v sacrificien niet straffen, want v brantofferen sijn altijt in myn aensicht. **9** Ick en sal van uwen huyse gheen calueren nemen, noch bocken van uwen cudden. **10** Want mijne sijn alle die wilde beesten der bosschen, dat vee op die berghen ende die rinderen. **11** Ick heb ghekent alle dat tgehuoghelte des hemels, ende die schoonheyt des ackers is met my. **12** Eest dat ick hongher hebbe, soo en sal ick v niet segghen, want mijne is den omganck der eerden ende haer volheynt. **13** Sal ick eten tvleesch vanden stieren? oft sal ick dbloet vanden bocken drincken? **14** Offert den Heere dat sacrificie des loefs, ende betaelt den alderhoochsten v belofeten. **15** Ende aenroeft my in den dach des lijdens, ende ick sal v verlossen ende ghy sult my eere bewijzen. **16** Maer den sondaer heeft Godt gheseyt, waer om verteldi mijn rechtuerdicheden, ende neemt mijn testament in uwen mont? **17** Maer ghy hebt die onderwijsinghe ghehaet, ende mijn woerden achter v gheworpen. **18** Saechdi eenen dief ghy liept met hem, ende metten ouerspeelders steldet ghy v deel. **19** Uwen mont ouervloede van quaetheyt, ende v tonghe bracht te samen bedrieghelycheden. **20** Sittende spraecte ghy teghen uwen broeder, ende teghen ws moeders sone stelde ghy een strycsel, **21** dit hebdii ghedaen, ende ick heb ghesweghen. Ghy hebt booslijck ghemeynt dat ick ws ghelyck soude wesen, ick sal v straffen, ende voer v ooghen stellen. **22** Verstaet dit ghy die Godt vergheet, op dat hy niet eens wech en neme, ende datter niemant en sij die verlossen mach. **23** Dat sacrificie des loefs sal my eeren, ende daer is den wech doer den welcken ick hem toonen sal die salicheyt Godts.

51 ONTfermt v mijnder Godt, na v groote bermherticheyt. Ende nae die menichte van uwen bermherticheden, soe wischet aff mijn boosheyt. **2** Wascht my noch meer van mijn ongherechticheyt, ende van mijn sonde suyvert my. **3** Want mijn boosheyt bekenne ick, ende mijn sonde is altijt teghen ouer my. **4** V alleen heb ick ghesondicht, ende quaet voer v ghedaen, op dat ghy soudt gherichtuerdicht worden in v woerden, ende verwinnen als ghy gheordeelt wort. **5** Want siet ick ben in boosheden ontfanghen, ende in

sonden heeft my mijn moeder ontfanghen. **6** Want siet ghy hebt die waerheyt bemint, die onsekere ende verborghen dinghen uwer wijsheyt hebdii my gheopenbaert. **7** Ghy sult my bespraeyen met hyssopen ende ick sal ghesuyert worden, ghy sult my wasschen ende bouen sneu sal ick wit worden. **8** Mijnen ghehoor suldi blijscap ende vruecht gheuen, ende die verootmoediche beenderen sullen hen verhueghen. **9** Keert v aensicht van mijnen sonden, ende alle mijn boosheden wilt wt wisschen. **10** Een suyuer herte scept in my o Godt, ende den rechte gheest verniewt in mijnen binnensten. **11** En verworpt my niet van uwen aensicht, ende uwen heyleghen gheest en neemt van my niet. **12** Gheeft my wederom die blijscap van uwen salichmakere, ende metten principalen gheest versterct my. **13** Ick sal den boosen v weghen leeren, ende die boose sullen tot v bekeert worden. **14** Verlost my vanden bloeden Godt, Godt mijnder salicheyt, ende myn tonghe sal hoochlijck louen uwe rechtuerdicheyt. **15** Heere ghy sult mijnen lippen open doen, ende mijnen mont sal uwen loff vercondighen. **16** Want hadde ghewilt ick soude emmer sacrificie ghegheuen hebben, maer ghy en sult in die brantofferanden gheen ghenoecchte hebben. **17** Een sacrificie es Gode eenen heelen bedructen gheest, een heel ghebroken ende verootmoedicht herte en suldi Godt niet versmaden. **18** Heere doet goedertierlijck Sion in uwen goeden wille, ende laet ghetimmert worden die mueren van Ierusalem. **19** Dan suldi ontfanghen het sacrificie der rechtuerdicheyt, offeranden ende brantofferen, dan sullen sij op uwen outaer calueren legghen.

52 Vvat glorieerde di in die quaetheyt, ghy die machtich sijt in boosheyt. **2** Den gheheelen dach heeft v tonghe ghehadct onrechtuerdicheyt, gelijck een scerp scaers hebdii bedroch ghedaen. **3** Ghy hebt bemint die quaetheyt bouen die goedertierenheyt, omgherechticheyt meer dan te spreken gherechticheyt. **4** Ghy hebt bemint alle haestighe nederstootende woerden, ghy bedrieghelyck tonghe. **5** Daerom sal v Godt verderuen totten eynde, hy sal v wt trecken, ende veruoeren tot uwen tabernakele, ende uwe wortele wt dat lant der leuender. **6** Die rechtuerdiche sullen sien ende vreesen, ende sullen ouer hem lachen, ende segghen. **7** siet den mensch die Godt tot sijnen helper niet ghestelt en heeft. Maer heeft ghehoep in die menichte van sijnen rijcdommen, ende hy is ouer machtich gheweest in sijn ydelyneyt. **8** Maer ick als eenen vruchtbaren olijfboom in huys Gods, heb ghehoep in die bermherticheyt Gods inder ewicheyt, ende in die ewee der eewen. **9** Ick sal v belijden eewelijck om dat ghijt ghedaen hebt, ende ick sal uwen naem verwachten, want hy is goet int aenschijen uwer heylighen.

53 Dle onwijse heeft gheseyt in sijn herte, Godt en is niet. Sij sijn verdoruen, ende affgrijselic gheworden in boosheden daer en is niemant die goet dede. **2** Godt heeft vande hemel wtghesien op die kinderen der menschen, om te sien ofter iemant verstandich is oft Godt soekende. **3** Sij sijn allegader affgheweken, te samen sijn sij onnut gheworden, daer en is niemant die goet doet, daer en is niemant tot eenen toe. **4** En sullen sijt alle niet weten die boosheyt wercken, die mijn volck verslinden als een spijse

des broots? 5 Sij en hebben Godt niet aengheroepen, sij en hebben gheen veranderinghe, ende sij en hebben sij hebben daer ghebeeft van vreesen daer gheen vreese Godt niet ghevrest, 20 hy heeft sijn hant wt gheryct ter en was. Want Godt heeft die beenderen verstroyt vanden ghenen die den menschen behagen, sij sijn bescaemt, want Godt heeftse versmaet. 6 Wie sal wt Sion gheuen den salichmakere van Israel? als Godt sal wederom ghekeert hebben die gheuanghenisse van sijnen volcke, dan sal Iacob verhueghen, ende Israel blide sijn.

54 HEERE in uwen naem maect my ghesont, ende doer v cracht soe ordeelt my. 2 Godt verhoort mijn ghebedt, metten ooren vaet die woerden mijns monts. 3 Want die vreemdse sijn opghestaan teghen my, ende die stercke hebben mijn ziele ghesocht, ende sij en hebben Godt niet ghestelt voer hen aenschijn. 4 Want siet Godt helpt my, ende die Heere is die ontfangher mijnder zielen. 5 Keert het quaet van my tot mijnen vianden, ende doer uwe waerheydt soe vernielstet. 6 Vrijwillichelyk sal ick v sacrificie doen, ende ick sal uwen name belijden Heere, want hy goet is. 7 Want wt allen tribulatien hebdi my verlost, ende ouer mijn vianden heeft mijn ooghe versmaet.

55 GODT verhoort mijn ghebedt, ende en versmaet mijn ootmoedich bidden niet, 2 merct op mij, ende verhoort my. Ick ben bedroeft gheweest in mijn oeffeninghe, ende ick ben heel onstelt 3 van die stemme des viants, ende van die quellinghe des sondaers. Want sij hebben teghen my ghekeert boosheden, ende in gramscappen hebben sij my quellijck gheweest. 4 Mijn herte is in my heel onstelt gheweest, ende den anxt der doot is op mij gheualen. 5 Vreese ende beuinghe sijn op my ghecomen, ende die duysternissen hebben my ouerdect. 6 Ende ick heb gheseyt wie sal my vederen gheuen als van eender duyuen, ende dat ick sal vlieghen, ende rusten? 7 Siet ick heb my verre ghemaect al vliedende, ende ick bleef woonende in die woestijne. 8 Ick verbeydde hem die my behouden heeft van die cleymmoedicheyt des gheests, ende vanden tempeest. 9 Worpse neder Heere ende deylt hen tonghen, want ick hebbe boosheydt ende wundersprake ghesien in die stadt. 10 Die boosheydt sal dach ende nacht haer omuanghen op haer mueren, ende arbeit is int midden van haer 11 ende onrechtaerdicheyt. Ende van haerder straten en heeft niet ghebroken, woecker ende bedroch. 12 Want hadde mijn viant my vermalendijt, dat soude ick emmer verdraghen hebben. Ende hadde die ghene die my haette groote dinghen ouer my ghesproken, ick soude my bij auonturen verborghen hebben van hem. 13 Maer ghy eendrachtich mensch, mijn leysman, ende mijn bekende. 14 Die te samen met my soete spijsen nuttede, int huys Godts hebben wy ghwandelt met eendrachticheyt. 15 Laet die doot op hen comen, ende laetse in die helle nederdalen al leuende. Want boosheden sijn in hen woonghen, int midden van hen. (*Sheol h7585*) 16 Maer ick heb tot Godt gheroopen, ende die Heere sal my behouden. 17 Tsauonts ende smorghens ende des middaechs sal ict vertellen ende vercondighen, ende hy sal mijn stemme verhooren. 18 Hy sal mijn ziele in vrede verlossen vanden ghenen die my aencomen, want onder vele waren sij met my. 19 Godt salt verhooren ende hy salse vernederen, die voer der werelt tijden is. Want

sij en hebben gheen veranderinghe, ende sij en hebben Godt niet ghevrest, 20 hy heeft sijn hant wt gheryct ter vergheldinghen. Sij hebben sijn verbont besmet, 21 sij sijn ghedeelt van die gramscap sijns aensichts, ende sijn herte is ghenaket. Sijn redenen sijn sacher ghworden dan olie, ende sij sijn scichten. 22 Wort opden Heere uwe sorghie, ende hy sal v op voeden, hy en sal inder ewicheyt den rechtaerdighen gheen wanckelbaerheydt gheuen. 23 Maer ghi Godt, sultse leyden in den put des doots. Die bloetstortige mannen, ende die bedrieghers en sullen hen daghen ter helict niet brenghen, maar ick sal in v hopen Heere.

56 ONfermt v mijnder Godt, want die mensch heeft my vertreden, den gheheelen dach beuechtende heeft hy my ghequelt. 2 Mijn vianden hebben my vertreden alle den dach, want daer esser veel strijdende tegehen my. 3 Van die hoocheyt des daechs sal ic vreesen, maar ick sal in v hopen. 4 In Gode sal ick mijn redenen louen, in Gode heb ick ghehoep, ick en sal niet vreesen wat my tyleesch doet. 5 Alle den dach hebben sij mijn woerden vervloect, teghen my sijn allen hen ghedachten int quade. 6 Sij sullen inwoonen ende verberghen, sij sullen mijn versene gade slaen. Ghelijc sij mijn ziele ghwacht hebben, 7 om niet suldise behouden, in die gramscap suldi die volcken in stucken breken. Godt 8 ick heb mijn leuen in vercondicht, ghy hebt mijn tranen in v aensicht ghestelt. Ghelijck oock in uwer beloften, 9 dan sullen mijn vianden achterwaerts ghekeert worden. In wat dach dat ick v aenroope, siet soe heb ick bekent, dat ghy mijn Godt sijt. 10 In Gode sal ick dwoert louen, inden Heere sal ick die redene prijsen, 11 in Gode heb ick ghehoep ick en sal niet ontsien, wat my die mensch doet. 12 In my sijn o Godt in beloften die ick v tot louinghen sal wedergheuen. 13 Want ghy hebt mijn ziele vander doot verlost, ende mijn voeten vanden valle, op dat ick behaghen mach voer Gode int licht der leuender.

57 ONfermt v mijnder Godt onfermt v mijnder, want in v betrouw myn ziele. Ende in die scaduwe van uwen vloghelen sal ick hopen, tot dat die boosheydt voerdi gae. 2 Ick sal ropen totten alderhoochsten Godt, tot Godt die my wel ghedaen heeft. 3 Hy heeft ghesonden vanden hemel, ende my verlost, hy heeft tot een verwijt gheleuert alle die my vertreden. Godt heeft sijn bermherticheyt ende sijn waerheydt ghesonden, 4 ende hy heeft myn ziele verlost wt dat midden van die welpens der leuwen, ick heb gheslagen heel verbaest. Die kinderen der menschen, hen tanden sijn wapenen ende schichten, ende hen tonghe is een scerp sweert. 5 Wort verheuen o Godt bouen die hemelen, ende ouer alle eertrijk v glorie. 6 Eenen strick hebben sij mijnen voeten bereydt, ende sij hebben myn ziele ghecromt. Sy hebben voer myn aensicht eenen cuyl ghegrauen, ende sij sijn daer in gheualen. 7 Mijn herte is bereydt o Godt, mijn herte is bereydt, ick sal singhen, ende een Psalter loff segghen. 8 Staet op myn glorie, staet op ghy psalterspel, ende herpe, ick sal opstaen vroech des morghens. 9 Ick sal v belijden in die volcken Heere, ende ick sal v eenen loff sanck segghen onder die Heydenen. 10 Want v bermherticheyt is groot ghworden totten hemelen toe, ende totten wolcken

uwe waerheyt. **11** Wort verheuen bouen die hemelen o Godt, ende v glorie sij ouer alle deertrijcke.

58 EEst dat ghy sekerlijck spreect rechtuerdicheyt, soo ordeelt rechtelijck ghy kinderen der menschen. **2**

Want inder herten wercte ghy lieden boosheyt, ende in die aerde bedrijuen v lieder handen onrechtuerdicheden. **3** Die sondaers sijn vervreemt van der moeder, sij hebben ghedoelt vanden buyck, sij hebben valscheden ghesproken. **4** Hen rasernie is nae die ghelyckenisse van een serpent, ghelyck der doouer aderen, haer ooren toe stoppende. **5** Die niet en sal verhooren die stemme vanden besweerders, des toueraers die wijselijck besweert. **6** Godt sal hen tanden heel in stukken breken in haren mont, die baectanden der leuwen sal die Heere breken. **7** Tot niet sullen sij comen als een aff vlietende water, hy heeft sijnen boghe ghespannen tot dat sij cranck worden. **8** Ghelyck smeltende was, sullen sij wech ghenomen worden, daer is vier op gheualen ende sij en hebben die sonne niet ghesien. **9** Eer dat v dornen den Rammus verstanden, ghelyck die leuende alsoo sal hy die in sijn gramscap verslinden. **10** Die rechtuerdige sal hem verblijden als hy die wrike sien sal, sijnen handen sal hy wasschen int bloet des sondaers. **11** Ende die mensche sal segghen, is den rechtuerdighen oock sekerlijck vrucht? Soo is sekerlijck Godt diese ordeelt opder eerden.

59 VErlost my van mijnen vianden mijn Godt, ende vanden ghenen die teghen my opstaen verlost my.

2 Verlost my vanden ghenen die boosheyt doen, ende vanden bloetstortende mannen behoudt my. **3** Want siet sy hebben mijn ziele gheuanghen, die stercke sijn op my gheualen. **4** Ten is mijn boosheyt niet noch mijn sonde o Heere, sonder boosheyt heb ick gheloopen ende bescit. **5** Staet op my te ghemoete ende aensiet, ende ghy Heere godt der heyrcrachten, Godt van Israel. Aendenct om te besoecken alle die heydenen, en wilt niet onfermen alle den ghenen die boosheyt bedrijuen. **6** Sy sullen omghekeert worden teghen auont, ende sullen hongher lijden als honden, ende die stadt ommegaen. **7** Siet sy sullen met haren mont spreken, ende een sweert es in hen lippen, want wie heuet ghehoort? **8** Ende ghy Heere sulste bespotten, ende te niete suldi brenghen alle die Heydenen. **9** Mijn sterckheyt sal ick tot v bewaren, want ghy Godt sijt mijn ontfanger, **10** mijn

Godt, sijn bermherticheyt sal my voercomen. **11** Godt heeft my vertoont ouer mijn vianden, en wiltse niet dooden, op dat sij te gheenen tijden vergheten mijn volck. Verstroyte doer v macht, ende setse aff Heere mijn bescermer. **12** Die misdaet haers monts, ende die sprake van haren lippen, ende laetse gheuanghen worden in hen houerdie. Ende van die vervloeckinghe ende vander loghenen sullen sij vercondicht worden **13** in die voleydinghe in den torn van die voleydinghe ende sy en sullen niet wesen. Ende sij sullen weten dat Godt heerscappie hebben sal ouer Iacob, ende ouer die eynden der eerden. **14** Sij sullen omghekeert worden teghen den auont, ende hongher lijden als honden, ende sij sullen die stade ommegaen. **15** Sij sullen verstroyt worden om te eten, maer eest dat sij niet versaetd en worden, soo sullen sij ooc murmureren. **16** Maer ick sal singhen v stercheyt, ende ick sal vroech verheffen v bermherticheyt.

Want ghy sijt gheworden mijn ontfanger, ende mijn toe vlucht in den dach mijns lijdens. **17** Mijn helper v sal ic singhen, want ghy sijt Godt mijn ontfanger, mijn Godt, mijn bermherticheyt.

60 GOdt ghy hebt ons wech ghestooten, ende verdoruen, ghy sijt gram gheweest, ende hebt onser onfermt. **2**

Ghy hebt die aerde beroert, ende die verstoort, gheneest haer bruecken want sij is beroert. **3** Ghy hebt uwenv volcke harde dinghen gheotoont, ghy hebt ons ghelaeft metten wijn des berous. **4** Ghy hebt den ghenen die v vreesen een teeken ghegeuen, dat sij vlieden souden van daenschijn des boghes. Dat v beminde souden verlost worden, **5** behoudt my met v rechte handt, ende verhoort my. **6** Godt heeft ghesproken in zijn heyleghe plaatse, ick sal vrolicky zijn ende deylen Sichimam, ende die valleye der tabernakelen sal ick meten. **7** Mijn is Galaad, ende mijne is Manasses, ende Ephraim es die stercheyt mijns hoofts. Iuda is mijn coninc, **8** Moab den pot mijnder hopen. In Idumeen sal ick mijnen schoen wstrecken, my sijn die vreemdelinghen onderworpen. **9** Wie sal my leyden tot die vast stadt? wie sal my leyden tot Idumeen? **10** En sult ghy dat niet doen Godt die ons verstooten hebt, ende en suldi ghy Godt niet wtgaen in onse heyrcrachten? **11** Gheeft ons helpe in die tribulacie ende ydel is des menschen salicheyt. **12** In Gode sullen wy cracht doen, ende hy sal te niete brenghen die ons quellen.

61 VErhoort Godt mijn smekende bedinghe, hebt achte

tot mijn ghebedt. **2** Van die eynden der aerden heb ick tot v gheroepen doen mijn herte beanxt was, soo hebdi my opden steen verheuen. Ghy hebt my gheleydt, **3** want ghy sijt mijn hope gheworden, eenen torre der stercheyt van des viants aensicht. **4** Ick sal woonen in v tabernakel, inder ewicheyt, ick sal bescermt worden onder tdecsele van uwenv vloghelen. **5** Want ghy mijn Godt hebt mijn ghebedt verhoort, ghy hebt een erfenisse ghegeuen den ghenen die uwenv naem vreesen. **6** Ghy sult daghen toedoen tot des conincs daghen, sijn iaren totten dach der gheboerten ende der gheboerten. **7** Hy blijft inder ewicheyt in daenscouwen Gods, wie sal soecken sijn bermherticheyt ende waerheyt? **8** Alsoo sal ick eenen loffsanck segghen uwenv naem emmermeer ende eewelijck, op dat ick mijn beloften betalen mach van daghe te daghe.

62 EN sal mijn ziel Gode niet onderdanich sijn? want van

hem is mijn salicheyt. **2** Want hy is selue mijn Godt ende mijn salichmaker, mijn ontfanger, ick en sal niet meer beroert worden. **3** Hoe langhe ouerualdi den mensch? (ghy alle, ghy slaet doot) als eenen gheneychden want, ende een omghestoten muer. **4** Maer nochtans hebben sij ghedacht mijnen prijs te verstoeten ick heb met dorst gheloopen, met haren monde benedijden sij, ende met hen herte soo vermaledijden sij. **5** Maer nochtans mijn ziele weest Gode onderdanich, want van hem is mijn verduldicheyt. **6** Want hy is mijn Godt, ende mijn salichmaker, mijn helper ende ick en sal niet verhuysen. **7** In Gode is mijn salicheyt ende mijn glorie, Godt mijnder helpen, ende mijn hope is in Godt. **8** Hoepet in hem alle vergaderingen des volcs, stort wt voer hem v herten, Godt is onse helper inder ewicheyt.

9 Maer nochtans ydel sijn die kinderen der menschen, loghenachtich sijn die kinderen der menschen in die waghen, dat sij bedrieghen souden doer ydelheyt al te samen. **10** En wilt niet hopen in die boosheyt, ende die rouuen en wilt niet begheeren, eest dat die rijcdommen ouervloedich sijn, soo en wilt v herte daer een niet stellen. **11** Eens heeft Godt ghesproken, dese twee heb ick ghehoort, want die macht behoort Godt toe, **12** ende v Heere die bermherticheyt want ghy sult eenen ieghelijken loonen nae sijn wercken.

63 GODT mijn Godt, tot v wake ick van des morghens. Mijn ziele heeft ghedorsticht nae v, hoe menichfuldichlijck dorstet nae v mijn vleesch. **2** Int woest landt ende ombewandelt, ende sonder water, alsoe heb ick v gheopenbaert gheweest, dat ick soude sien v cracht, ende v glorie. **3** Want beter is v bermherticheyt bouen veel leuens, mijn lippen sullen v louen. **4** Alsoo sal ick v ghebenedijen in mijn leuen, ende in uwen naeme sal ick mijn handen opheffen. **5** Als met vet des inghewants ende met smeer, laet mijn ziele veruult worden, ende met lippen des verhughens sal mijnen mont louen. **6** Alsoo hebt ick ws ghedachtich gheweest op mijn bedde, in die morghe stonden sal ick dencken op v, **7** want ghy hebt mijn helper gheweest. Ende in dat decesele van uwen vloghelen sal ick verhueghen, **8** mijn ziele heeft v aenghehangen, v rechte hant heeft my ontfanghen. **9** Maer sy hebben te vergheefs mijn ziele ghesocht, sij sullen gaen int nederste der eerden, **10** sij sullen gheleuert worden in die handt des sweerts, der vossen deelen sullen sij wesen. **11** Maer die coninc sal hem verblijden in Gode, sij sullen geloeft worden alle die by hem sweeren, want den mont is ghestopt van allen den ghenen die boose dinghen spreken.

64 VErhoort Godt mijn ghebedt als ic bidde, van die vreese des viants verlost mijn ziele. **2** Ghy hebt my bescrmt van die vergaderinghe der quaetwilligher, ende van die menichte der gheender die boosheyt doen. **3** Want sij hebben als swoerden hen tonghen ghescrpt, sij hebben den booghe ghespannen, die een bitter dinck is **4** op dat sij int heymelijck scieten souden den ombesmetten. **5** Onuersienlijc sullen sij hem scieten, ende niet vreesen, sij hebben voer hen een boos woert vast voergenomen. Sij hebben vertelt dat sij die stricken souden verborghen, sij hebben gheseyt, Wie salse sien? **6** Sij hebben boosheden ondersocht, die ondersoeckers hebben int ondersoecken ghefaelgeert. Die mensch sal gaen tot een hooch herte, **7** ende Godt sal verhauen worden. Die pijlen der cleynder kinderen zijn hen quetsueren worden, **8** ende hen tonghen zijn teghen hen cranck gheworden. Verstoort sijn zij alle diese saghen, **9** ende alle mensch heeft gheureest. Ende zij hebben vercondicht die wercken Gods, ende sijn maecselan hebben sij verstaen. **10** Die rechtuerdige sal hem verblijden in den Heere, ende in hem hopen, ende alle die oprecht van herten sijn sullen gheloeft worden.

65 GODT v betaemt loff sanck in Sion, ende v sal die beloefte betaelt worden in Ierusalem. **2** Verhoort mijn ghebedt, tot v sal alle vleesch comen. **3** Die woerden vanden boosen sijn machtigher gheworden dan wy, ende onser boosheden suldi ghenadich sijn. **4** Salich is hy den

welcken ghi vercoren hebt ende aenghenomen, hy sal woonen in v voerhouen Wy sullen veruult worden met die goeden ws huys, heylich is uwen tempel, **5** wonderlyc in die ghorechticheyt. Verhoort ons Godt onse salichmaker, die hope van alle die eynden des eertrijcs ende verre die zee. **6** Bereydinge die berghen in v cracht, omgort met machticheyt, **7** die verstoort die diepte der zee, dat ghelyut van haren baren. Die Heydenen sullen verbaest worden, **8** ende vreesen sullen sij van uwen teekenien, die op die eerde woonen, die wtganghen vanden morghenstont ende vanden auontstont suldi ghenoechlyc maken. **9** Ghy hebt die eerde besocht ende die heel vochtich ghemaect, ghy hebt vermenichfuldicht haer rijck te maken. Den vloet Gods is veruult met wateren ghy hebt hen spijse bereyt, want alsoe is haer bereytsel. **10** Haer rijuieren maect droncken, vermenichfuldicht haer spruyten, in haer reghendruppelen sal sij groeyende verblijden. **11** Ghy sult ghebenedijen die croone des iaers van uwer goedertierneyt, ende v velden sullen veruult worden met vruchtbærheit. **12** Vet sullen worden die schoon plaetsen der woestinen, ende met vrolijcheyt sullen die hueuelen omvaen worden. **13** Die rammen der schapen zijn ghecleedt, ende die valleyen sullen oueruloedich sijn van terwe, zij sullen roepen ende certeyn loff sanck segghen.

66 MAECT iolijt Gode alle die aerde, **2** segt eenen psalter loff sijnen naem, gheeft glorie zijnen loue. **3** Segghet Gode, hoe vreesselijc zijn v wercken, Heere? in die menichte van uwer cracht sullen v vianden v lieghen. **4** Alle aertrijke aenbede v, ende singhe v loff, ende segghe loff sanck uwen name. **5** Coemt ende besiet Gods wercken, veruaerlyk in zijn raden op die kinderen der menschen. **6** Die de zee in drochte verkeert, in den vloet sullen zij te voete gaen, daer sullen wy blijde sijn in hem. **7** Die doer zijn macht heerscappie heeft inder ewicheyt, zijn oogen sien op die Heydenen, die hem vergrammen en moeten niet verhauen worden, in hen seluen. **8** Gebenedijt ghy Heydenen onsen Godt, ende doet hooren die stemme sijns loefs. **9** Die mijn ziele ghestelt heeft totten leuen, ende mijn voeten niet en heeft ghegheuen ter beroeringhen. **10** Want ghy Godt hebt ons gheproeft, metten vier hebdij ons ondersocht, ghelyck tsiluer ondersocht wort. **11** Ghy hebt ons gheleyt in den strick, ghy hebt tribulacien op onsen rughe gheleyt, **12** ghy hebt menschen ouer onse hoofden ghestelt. Wy sijn ghegaen doert vier ende water, ende ghy hebt ons wt gheleyt tot in die vercoelinghe. **13** Ick sal in v huys gaen met brantofferanden, ick sal v mijn beloeften betalen **14** die mijn lippen onderscyeiden hebben. Ende mijnen mont heeft ghesproken in mijn tribulacie. **15** Brantofferanden vol merchs sal ick v offeren, met den brantoffer der rammen, ick sal v ossen offeren met bocken. **16** Coemt, hoort, ende ick sal vertellen ghy alle die Godt vreest, hoe groote dinghen dat hy mijnder zielen ghedaen heeft. **17** Tot hem heb ick met mijnen monde gheroepen, ende ick heb verhuecht gheweest onder mijn tonghe. **18** Heb ick boosheyt ghesien in mijn herte, soo en salt die Heere niet verhooren. **19** Daer om heeft Godt verhoort, ende waerghenomen die stemme mijns biddens. **20** Gebenedijt sij Godt, die mijn ghebedt niet affghekeert en heeft, noch sijn bermherticheyt van my.

67 GODt zij onser bermhertich, ende hy ghebenedye
ons, ende hy laete sijn aensicht lichten op ons, ende
ontferme onser. 2 Op dat wy moghen kennen op die aerde
uwen wech in alle die Heydenen uwe salicheyt. 3 Laet die
volcken v belijden Godt, laet alle volcken v belijden. 4 Laet
die Heydenen hen verblijden ende verhueghen, want ghy
ordeelt die volcken in rechtuerdichen, ende die Heydenen
bescicte ghy op der eerden. 5 Laet die volcken v belijden Godt,
laet alle volcken v belijden, 6 die eerde heeft haer
vruchte ghegeheuen. Ghebenedijen moet ons Godt, onse
Godt, 7 ghebenedijen moet ons Godt, ende hem moeten
vreesen alle die eynden der eerden.

68 GODt stae op, ende verstroyt moeten worden alle zijn
vianden ende van zijn aensicht moeten sij vlieden die
hem haten. 2 Ghelyck eenen roock vergaet, alsoe moeten
zij vergaen, ghelyck was versmelt voer daenschijn des
viers, alsoo moeten die sondaers vergaen van daenschijn
Godts. 3 Ende die gherchtighe moeten blijdelijk eten, ende
verhueghen in daenschijn Godts, ende laetse ghoecchte
maken in blijscappe. 4 Singhet den Heere, segghet loff sanck
zijnen naeme, maect hem eenen wech die opclint bouen der
sonnen onderganc, Heere is sijnen naem. Verhuecht v in sijn
aenschouwen, sij sullen verbaest worden van sijn aensicht,
5 die der weesen vader is ende der weduwen richter. Godt is
in sijn heylige plaetse, 6 Godt die in een huys doet woonen
die van eender manieren zijn. Die de gheuanghenen wtleydt
met stercheyt, desghelycs oock die ghene die verbitteren
die daer woonen in die grauen. 7 Godt doen ghy wt ghinct
voer daensicht van uwen volcke, als ghy doerghinct in die
woestijne. 8 Doen beefde die aerde ende die hemelen
druypten, van daensicht Godts van Sinai, van daenschijn
Godts van Israel. 9 Eenen willigen reghen suldi wt sceyden
Godt uwer erffenissen, ende sij is crancck gheworden, maar
ghy hebtse volmaect. 10 V dieren sullen daer in woonen
Godt ghy hebt in uwe soeticheyten, den armen bereyten. 11 Die
Heere sal dwoert gheuen den Euangelijsche predicanter,
met grooter cracht. 12 Die coninck der heyscharen vanden
lieuen beminden, ende van die schoonheydt des huys het
wtdeylen der rouuen. 13 Eest dat ghy slaept int midden der
loten soo sullen die vederen der duyuen versiluert sijn, ende
het achterste van haren rugge in blecke gout verwe. 14 Als
die hemelsche die coninghen onderscheyt op haer, soo sullen
sij wit ghermaect worden bouen den sneu in Selmon, 15 den
berch Godts es eenen vetten berch. Eenen gheronnen berch
eenen vetten berch, 16 waer om siedi aen die gheronnen
berghen? Den berch daer Gode in behaecht heeft te woonen,
want die Heere sal daer woonen totten eynde. 17 Die
waghenen Godts sijn in thien duysenden menichfullich,
veel duysenden blijschap makende, die Heere es in hen, in
Sinai, in die heylige plaetse. 18 Ghy sijt gheclommen int
hooghe, ghy hebt gheuanghen die gheuanghenisse, ghy
hebt gauen ontfanghen in die menschen. Ende oock hebdi
ontfanghen die ghene die niet en ghelooouen, dat Godt daer
in woont. 19 Ghebenedijt sij die Heere tot allen daghen,
een voerspoedighe rejise sal hy ons maken Godt die ons
salich maect. 20 Ons Godt es een Godt om salich te maken
ende den wtganck der doot is des Heeren des Heeren. 21
Maer nochtans sal Godt in stucken breken die hoofden van

zijnen vianden, den top des hayrs der gheender die in hen
misdaden wandelen. 22 Die Heere heeft gheseyt wt Basan
sal icse omkeeren, ick salse ommekeeren tot in die diepte
der zee. 23 Dat uwen voet gheuerwt worde int bloet, van die
vianden die tonghe uwer honden van tselue. 24 Sij hebben
v inganghen ghesien Godt, die inghanghen mijns Godts,
mijns conincs die in de heylige plaetse is. 25 Die Princen
hebben voer comen versaeamt metten sanghers, int midden
der iongher dochters der trommelslagherinnen. 26 In die
kercken ghebenedijt Godt, den Heere van Israels fonteynen.
27 Daer es Beniamin dat ioncsken inden ouerganc sijns
gheests. Die Princen van Iuda sijn hen leydtsmannen, die
Princen van Zabulon, die Princen van Nephtali. 28 Ghebiedt
Godt uwer cracht, macht stantachich Godt tghene dat ghy in
ons gewracht hebt. 29 Van uwen tempel in Ierusalem sullen
die coninghen v ghiften offeren. 30 Straft die wilde dieren
des riets, die vergaderinghe der stieren onder die coeyen der
volcken, om dat sij wt sluyten souden die gheproeft zijn doort
siluer. Verstroyt die Heydenen die orloghen willen, 31 daer
sullen boden comen wt Egypten, dat Morianen landt sal zijn
handen tot Gode wtsteken. 32 Ghy conincrijcken der aerden
singhet Gode, singhet loff den Heere. Singt loff Gode 33
die opden hemel des hemels clint ten oosten. Siet hy sal
zijnder stemmen gheuen een stemme van crachte, 34 gheeft
Gode glorie, ouer Israel es zijn heerlijcheyt, ende zijn macht
in die wolcken. 35 Wonderlijck es Godt in zijn heylighen,
Israels Godt sal cracht gheuen, ende stercheyt zijnen volcke,
ghebenedijt sijt Godt.

69 MAect my salich Godt, want die wateren zijn ghecomen
tot aen mijn ziele. 2 Ick ben versteken int slijm der
diepten, ende daer en is gheenen vasten gront. Ick ben
comen in die diepte der zee ende, den tempeest heeft my
verdroncken. 3 Ick heb ghearbeyt al roepende, heesch is
mijn keele gheworden, mijn oogen hebben ghefaelgeert die
wijle dat ick hope in mijnen Godt. 4 Sij zijn vermenichfuldicht
bouen die hairen mijns hoofts die my haten sonder sake.
Versterct zijn mijn vianden die my veruolcht hebben tonrechte,
dat ick niet gheroont en heb betaelde ick doen. 5 Godt ghy
weet mijn onwjsheyt, ende mijn versoemenissen en zijn
voer v niet verborghen. 6 En laetse in my niet bescaemt
sijn die v verbeyden Heere, o Heere der heycrachten. En
laetse niet bescaemt worden van my die v soeken Heere,
Godt van Israel. 7 Want om v heb ick verwijt verdraghen,
die bescaemtheyt heeft mijn aensicht ouerdect. 8 Vreemt
ben ick gheworden mijnen broederen, ende een wtlander
mijnder moeder kinderen. 9 Want die heete liefde ws huys
heeft my gheten, ende die scimpernien der gheender die v
bescaimpent zijn op my gheualen. 10 Ende ick heb int vasten
mijn ziele bedect, ende tes my tot eenen verwijt gheworden.
11 Ende ick heb voer mijn cleedt ghenomen een hayren
cleedt, ende ick ben henlieden gheworden tot een parabele.
12 Teghen my spraken sij die in die poorte saten, ende op my
songhen sij die den wijn droncken. 13 Maer ick storte mijn
ghebet, tot v Heere Godt het es den tijt des welbehaghens.
In die menichuldicheyt uwer bermherticheyt verhoort my, in
die warachticheyt uwer salicheyt. 14 Trect my wten slijcke
dat icker niet in gheuesticht en worden, verlost my van
die ghene die my haten, ende van die diepte der wateren.

15 En laet die tempeest des waters my niet verdrincken, Godt, ende tot een wel beheynde plaatse dat ghy moecht noch die diepte my verslinden, noch en laet den put zijnen behouden. Want mijn vasticheyt ende mijn toe vlucht zijt mont ouer my niet toesluyten. **16** Verhoort my Heere, want ghy. **4** Mijn Godt verlost my wt die handt des sondaers, goedertieren es v bermherticheyt, na die menichfuldicheyt ende van die handt des gheens die teghen die wet doet, uwer bermherticheden siet op my. **17** Ende en keert v ende des boosen. **5** Want ghy sijt mijn lijtsaemheydt Heere, aensicht niet aff van uwen dienaer, want ick worde ghequelt Heere mijn hope van mijnder ioncheyt aen. **6** In v ben wilt my haestelijck verhooren. **18** Merct op mijn ziele ende ick versterct vanden buyck, van mijns moeders buyck sijt verlostse, om mijn vianden soe verlost my. **19** Ghy weet mijn ghy mijn bescermer. In v is mijnen sanck altijs, **7** als een verwijt, ende mijn bescamtheyt, ende mijn versmaetheyt. wonderlijk teeken ben icker vele gheworden, ende ghy sijt **20** In v aenschouwen zijnse al die my lijden aendoen, mijn een sterck helper. **8** Veruert moet mijn mont worden met herte heeft verwijt verwacht, ende allendicheyt. Ende ick heb loue, dat ick mach singhen v glorie, den gheheelen dach v iemant verwacht, die hem mede bedroeven soude, ende grootheyt. **9** En verworpt my niet in den tijt des ouderdoms, daer en was niemant, ende die vertroosten soude, ende ick als mijn cracht sal vergaan sijn soo en verlaet my niet. en hebs niet gheuonden. **21** Ende zij hebben in mijn spijse **10** Want mijn vianden hebben my gheseyst, ende die mijn galle ghegheuen, ende in mijnen dorst hebben sij my edick te ziele wachten hebben eenen raet ghemaect ouer een. **11** drincken ghegheuen. **22** Hen tafel worde voer hen tot eenen Segghende Godt heeft hem verlaten, veruolcht ende grijpt strick, ende tot vergheldinghe ende tot een struycese. **23** hem want daer en es niemant die hem verlosse. **12** Godt en Verdonckert moeten hen ooghen worden dat zij niet en sien, maect v niet verre van my, mijn Godt siet toe tot mijnder helpen. **13** Laetse bescamtheyt worden ende vergaan die mijn uwe gramscappe. Ende die rasernie van uwer gramscappen ziele lasteren, laetse met versmaetheyt ende bescamtheyt beuangse. **25** Hen woonghe worde verwoest, ende in hen ouerdeckt worden, die my quaet soecken. **14** Maer ick sal tabernakelen en zij niemant die daer in woone. **26** Want altijs hopen, ende noch meer toe doen tot allen uwen loff. den ghenen die ghy gheslaghen hebt, hebben zij veruolcht, **15** Mijnen mont sal vercondighen uwe rechtuerdicheyt, alle ende bouen die pijne van mijnen wonden hebben zij noch den dach v salicheyt. Om dat ick tghetal niet gheweten toe ghehaen. **27** Legt boosheyt op hen boosheyt, ende en hebbe, **16** soo sal ic gaen in des Heeren machticheyt, en laetse niet ingaan tot uwe rechtuerdicheyt. **28** Laetse Heere ick sal ghedencken alleen uwer rechtuerdicheyt. **17** wtghueaecht worden wt den boeck der leuender, ende metten Godt ghy hebt my gheleert van mijnder ioncheyt, ende tot rechtuerdighen en laetse niet ghescreuen worden. **29** Ick nu toe sal ick wt spreken v wonderen. **18** Ende tot die ben arm ende in lijden, v salicheyt Godt heeft my ontfanghen. ouerdom ende grisdom, Godt en verlaet my niet. Tot dat **30** Ick sal den naem Gods louen met loff sanck, ende ick ick vercondighe uwen arm, allen tgheslachte dat comen sal hem groot maken met loue. **31** Ende tsal den Heere sal. V machticheyt **19** ende v rechtuerdicheyt Godt, tot in behaghen meer dan een ionck calff, hornen voerbringhende die hoochste groote wercken die ghi ghedaen hebt, Godt ende clauwen. **32** Laetet die arme sien ende laetse blijde wie is ws ghelyck? **20** Hoe grote tribulacien hebdi my zyn suet Godt, ende v ziele sal leuen. **33** Want die Heere ghetoont, vele ende quade, ende wederom ghekeert sijnde, heeft die arme verhoort, ende zijn gheuanghen en heeft hy hebdi my leuende ghemaect, ende van die affgronden der niet versmaet. **34** Hem moeten louen die hemelen ende aerdien hebdi my anderwerff weder gehbracht. **21** Ghy hebt deerde, die zee ende alle cruypende dieren daer inne. **35** vermenichfuldicht v grootdadicheyt, ende weder om ghekeert Want God sal Sion behouden ende die steden van Iuda sijnde hebdi my ghetrost. **22** Want ick sal v oock belijden sullen ghetimmert worden. Ende sij sullen daer in woonen, op die instrumenten des Psalters sanck uwe waerachticheyt ende tot een erffenisse sullen sij die vercrijghen. **36** Ende Godt, ick sal v singhen op die herpe ghy heylich van Israel. tsaet van zynen knechten sal die besitten, ende die haren **23** Verhueghen sullen mijn lippen, als ick v singhen sal, ende naem lief hebben sullen daer in woonen. mijn ziele die ghy verlost hebt. **24** Maer oock mijn tonghe sal den gheheelen dach v rechtuerdicheyt ouerdencken, als sij bescaempt ende veruert sullen sijn die mij quaet suecken.

70 GODt hebt acht tot mijnder hulpen Heere haest v om my te helpen. **2** Laetse bescamtheyt worden ende bevrestie die mijn ziele soecken. **3** Laetse achterwaerts aff ghekeert worden, ende hen scamen, die my quaet willen. Laetse ter stont aff ghekeert worden al scamende, die my segghen vrij soo, vrij soo. **4** Laetse verhucht worden ende blijde zijn in v alle die v soecken, ende altijt moeten zij segghen (groot gheacht zij die Heere) die uwe salicheyt beminnen. **5** Maer ick ben behoeuich ende arm, Godt helpt my. Mijn helper ende mijn verlosser sijt ghy, Heere en vertoeft niet.

71 IN v Heere heb ick ghehoepet, ick en sal niet bescamtheyt worden inder ewicheyt, **2** in uwe rechtuerdicheyt verlost my ende trect my wt. Neycht tot my v oore, ende maect my salich. **3** Weest my tot eenen bescermende

72 GODt gheeft v ordeel den coninck, ende uwe rechtuerdicheyt des conincs sone. **2** Om te ordeelen v volck in rechtuerdicheden, ende v arme in dat rechte vonnisce. **3** Laet die berghen vrede ontfanghen den volcke ende die hueuelen die rechtuerdicheyt. **4** Hy sal ordeelen die arme des volcs ende verlossen die kinderen der armen, ende vernederen den valschen beclapper. **5** Ende hy sal blijuen metter sonnen ende voer die mane, van gheslachte tot gheslachte. **6** Hy sal nederdales als den reghen in dat vlies, ende ghelyck die druppelen druyppende op die aerde. **7** In zynen daghen sal opgaen die rechtuerdicheyt, ende die ouervloedicheyt des vredes, tot dat die mane sal wechghenomen worden. **8** Ende hy sal heerscappie hebben vander zee totter zee, ende vanden vloet tot aen die

eynden van den omganck des aertrijcs. **9** Voer hem sullen sijn sij verdwenen, sij sijn vergaan om hen boosheyt. **20** nederuallen die morianen, ende sijn vianden sullen die aerde Ghelyck eenen droom der gheender, die opstaen Heere, in v lecken. **10** Die coninghen van Tharsis ende die eylanden stadt suldi hen beelt te niete brenghen. **21** Want mijn herte sullen ghiften offeren, die coninghen van Arabien ende Saba es onsteken, ende mijn nieren sijn verandert, **22** ende ick sullen gauen aenbreghen. **11** Ende hem sullen aenbidden ben te niet ghebracht, ende ick en wists niet. **23** Als een alle die coninghen, alle die Heydenen sullen hem dienen. lastdraghende beeste ben ick gheworden by v, ende ick ben **12** Want hy sal verlossen den armen vanden machtighen, altijts met v. **24** Ghy hebt mijn rechte handt ghehouden, ende ende den armen den welcken gheen helper en was. **13** Hy in uwen wille hebdy my voerts gheleyt, ende met glorien sal sparen den armen ende behoeuighen, ende die zielen hebdy my ontfanghen. **25** Want wat hebbe ick inden hemel? der armen sal hy behouden. **14** Van die woeckeren ende ende sonder v wat heb ick ghewilt opder aerden? **26** Mijn onrechtaerdicheden sal hy hen zielen verlossen, ende eerlijck vleesch ende mijn herte sijn verdwenen, Godt mijns herten, sal haren naem sijn voer hem. **15** Ende hy sal leuen, ende ende mijn deel Godt inder ewicheyt. **27** Want siet die hen hem sal gheheuen worden van tgout van Arabien, ende sij verre van v maken sullen vergaan, ghy hebt vernield alle die sullen daer mede aenbidden altijt, alle den dach sullen sij oncyscheyt bedrijvende van v sceyden. **28** Maer my eest hem ghebenedijden. **16** Ende daer sal een vasticheyt wesen goet den Heere aen te cleuen, te stellen in den Heere Godt op die aerde, op doppersten vanden berghen, zijn vrucht mijn hope. Dat ick mach vercondighen allen v groote louen in sal verhauen worden bouen Libanus berch, ende sij sullen die poorten des dochters van Sion.

73 HOe goet es Israels Godt, den ghenen die oprecht van

herten zijn? **2** Maer mijn voeten sijn bij nae verroert, bijnae sijn wtghestt mijnganghen. **3** Want ick heb van grammer liefden beroert ghewest over die boose, siende der sondaren vrede. **4** Want daer en is gheen aenmerck der doot op hen, ende gheen gherueicheyt in hen siekte. **5** Inden arbeyt der menschen en zijn sij niet, ende metten menschen en sullen sij niet ghegheesselt worden. **6** Daer om heeft hen ghehouden die houerde, zij zijn ouerdict met hen boosheyt ende ongoddelycheyt. **7** Hen boosheyt es voertcomen als wt dat binnenste vet, sij zijn ouerghegaen tot die begherlicheit des herten. **8** Sij hebben ghdacht ende ghesproken archeyt, onrechtuerdicheyt hebben sij teghen den hoogen ghesproken. **9** Sij hebben haren mont inden hemel ghestelt, ende hen tonghe es doer ghegaen op die aerde. **10** Daer om sal mijn volck hier bekeert worden, ende volle daghen sullen in hen gheuonden worden. **11** Ende sij hebben ghesejt, hoe weet Godt? ende ofter oock wetenheyt is inden hooghen? **12** Siet die sondaers ende ouerloedende in die werelt, hebben beseten die rijcdommen. **13** Ende ick heb gheseyt, soo heb ick dan te vergheefs mijn herte rechtuerdich ghemaect, ende mijn handen onder die onnosole ghewasschen. **14** Ende heb gheheeselt gheweest den gheheelen dach, ende mijn castijnghe in die morgenstonden. **15** Waert dat ick seyde ick salt alsoo vertellen, siet soo heb ick dat gheslachte van uwen kinderen mispresen. **16** Ick dachte dat ick dit kennen soude, tes een moeyte voer my. **17** Tot dat ic ingaen sal in die heylige plaetse Gods, ende verstaen in haren wtersten. **18** Maer nochtans om die bedriechelijcheden hebdijt hen ghestelt, ghy hebstse neder gheworpen doen sij opgehauen worden. **19** Hoe sijn sij gheworden tot verwoestheyt? haestelijck

74 GOdt waer om hebt ghy wech ghestooten totten eynde, ende waer om es gram uwen rasenden torn op die scapen uwer weyden? **2** Weest ghdachtich uwer vergaderinghen, die welcke ghy beseten hebt vanden beginne. Ghy hebt verlost die roede van uwer effenissen, den berch Sion daer ghy in ghewoont hebt. **3** Heft op v handen op hen houerdicheden totten eynde, hoe groote quaetheden heeft die viant ghedaen in die heylige plaetse? **4** Ende sij hebben gheglorieert die v haten, int midden van uwer hogher feesten. Sij hebben hen selfs teekenen ghestelt tot teekenen, **5** ende sij en hebben niet bekent als inden wtganck opt hoochste. Als int bosch der boomen hebben sij met bijlen **6** haer doeren tsamen wt ghehouwen, met een bijl ende een aexe hebben sij die neder gheworpen. **7** Sij hebben metten vier verbrant v heylige plaetse, in die eerde hebben sij besmet dat tabernakel ws naems. **8** Sij hebben in hen herte gheseyt hen maeschap te samen, laet ons doen rusten alle Godts feestdaghen vander eerden. **9** Ons teekenen en hebben wy niet ghesien, daer en is nu gheen propheet ende hy en sal ons niet meer kennen. **10** O Godt hoe langhe sal die viant verwijten, ende die teghenpartijder uwen naem creyten totten eynde? **11** Waer om keerde v handt aff ende v rechte handt, wt dat midden van uwen schoot totten eynde? **12** Maer Godt ons coninck voer die eewen, heeft salicheyt ghewracht int midden der aerden. **13** Ghy hebt in v macht versterct die zee, ghy hebt tsamen ghebroken die hoofden der draken in die wateren. **14** Ghy hebt ghebroken die hoofden des draecs, ghy hebt hem gheheuen tot een spijse den volcken der Morianen. **15** Ghy hebt ouermids gheschoort die fonteynen ende beken, ghy hebt ghedrocht die vloeden van Ethan. **16** Vwe es den dach ende uwe es den nacht, ghy hebt ghemaect den dagheraert ende die sonne. **17** Ghy hebt ghemaect alle die eynden der aerden, den somer ende voersomer hebdy ghescapen. **18** Weest des ghdachtich, die viant heeft den Heere bescimt, ende een dwaes volck heeft uwen naem tot gramscappen verwect. **19** En leuert den beesten niet die zielen die v belijden, ende die zielen van uwen armen en vergheet niet totten eynde. **20** Siet toe op v verbont, want sij zijn veruult met den huysen der boosheyt die met der aerden verduystert zijn. **21** En laet den ootmoedighen niet aff ghekeert worden,

als hy bescaemt gheworden is, die arme ende behoeuighe sullen uwen naem louen. **22** Staet op Godt, ordeelt v sake, weest ghedachtich uwer verwijtinghen, der gheender die vanden onwijsen ghescieden den gheheelen dach. **23** En vergheet niet die stemmen van uwen vianden, die houerdie der gheender die v haten clint altijt.

75 VVy sullen v belijden Godt, wy sullen belijden, ende aenroepen uwen naem. Wy sullen vertellen v wonderlycke dinghen, **2** als ick tijt sal genomen hebben, soo sal ick die rechtuerdigheden ordelen. **3** Ghesmolten is die eerde ende alle die daer op woonen, ick heb haer columnen vast ghemact. **4** Ick heb den boosen gheseyt en wilt niet booslijck doen, ende den misdadijnen, en wilt den horn niet verheffen. **5** En wilt niet int hooch opheffen uwen horn, en wilt tseghen Godt gheen boosheyf spreken. **6** Want noch van oosten noch van westen noch vanden woesten berghen, **7** want Godt is die richter. Desen vernedert hy, ende desen verheft hy, **8** want den kelck es in des Heeren handt van pueren wijn vol mنسels. Ende hy heeften gheneycht van desen inden ghelen, maer nochtans sijnen ghaft en is niet gheydelt daer aff sullen drincken alle die sondaers der eerden. **9** Maer ick salt vercondighen inden ewicheyt, ick sal singhen van Iacob. **10** Ende alle die hornen der sondaren sal ick breken, ende die hornen vanden rechtuerdighen sullen verhauen worden.

76 GODt is bekent int loetsche lant, in Israel sijnen grooten naem. **2** Ende in vrede is sijn plaatse ghemact, ende sijn wooninghe in Sion. **3** Daer heeft hy ghebroken die machtigheden, den boghe, den scilt, tsweert, ende den strijd. **4** Ghy verlichtende wonderlyck van die ewighe berghen, **5** verbaest sijn gheworden alle die onwijsen van herten. Sij hebben haren slaep gheslapen, ende alle die mannen der rjckdommen en hebben niet gheuonden in hen handen. **6** Van uwer straffinghen Godt van Iacob, hebben sij ghesluyment alle die op peerdien clommen. **7** Ghy sij veruaerlijck, ende wie sal v wederstaen? van doen is v gramscap. **8** Vanden hemel hebdit dat ordeel doen hooren, die eerde heeft ghebeeft ende gherust. **9** Doen Godt op stont ten ordeel, om dat hy behouden soude alle die saechmoedighe der eerden. **10** Want dat ghepeys des menschen sal v belijden, ende die ouerbleuelingenhs des ghepeys sullen v eenen feestelijken dach houden. **11** Ghelooft ende betaelt den Heere uwen Godt alle die rontsomme hem ghitien aenbrengt. Den veruaerlijcken, **12** ende hem die der princen gheest wech neemt, den veruaerlijcken by die coninghen der aerdien.

77 MET mijnder stemmen heb ick totten Heere gheroopen, met mijnder stemmen tot God, ende hy heeft op my gheleidt. **2** Inden dach mijns lijdens heb ick Godt versocht, met mijnen handen des nachts teghen hem, ende ick en ben niet bedroghen. Mijn ziele heeft gheweighert ghetroot te sijne, **3** ick heb Godts ghedachtich gheweest, ende ick heb vruecht ghehadet, ende ick ben gheoeffent, ende mijnen gheest werde flau. **4** Mijn oogen hebben die waken voorcomen, ick ben verbaest gheweest, ende en heb niet ghesproken. **5** Ick heb ghedacht op die oude daghen, ende

die ewighe iaren heb ick in mijn ouerdencken ghehadet. **6** Ende ick heb bedacht des nachts met mijn herte, ende ick worde gheoeffent, ende vaechde mijnen gheest. **7** Sal God inder ewicheyt verworpen, oft en sal hy daer niet toe doen dat hy noch ghenadigher ware. **8** Oft sal hy totten eynde sijn bermherticheyt af snijden, van gheboerten tot gheboerten? **9** Oft sal Godt vergheten te ontfermen? oft sal hi in sijn gramscap sijn bermhertigheden onthouden. **10** Ende ick heb gheseyt, nv heb ick begonst dits die veranderinghe des rechter hants vanden hooghen. **11** Ick heb ghedachtich gheweest der werken des Heeren, want ick sal ghedachtich wesen vant beghinsel uwer wonderlychedien. **12** Ende ick sal my bedencken in uwe wercken, ende in v vonden sal ick gheoeffent worden. **13** Godt inden heylighen is uwen wech, wie issen een groot Godt gelijc ons God? **14** ghy sijt God die wonderlycke dinghen doet. Ghi hebt bekent ghemact in die volcken v cracht, **15** ghy hebt door uwen arm v volck verlost, die kinderen van Iacob ende Ioseph. **16** Godt die wateren hebben v ghesien, die wateren hebben v ghesien, ende gheureest, ende die agronden sijn verscrift gheweest. **17** Die menichte van tghelyut der wateren, een stemme hebben die wolcken ghegheuen. Want v schichten gaen voorby, **18** die stemme van uwen dondere is int radt. V blixemen hebben ghelicht opden omganck der aerdien, die eerde is beroert gheweest ende heeft gebeeft. **19** In die zee is uwen wech, ende v paden in veel wateren, ende v voetstappen en sullen niet bekent worden. **20** Ghy hebt ghelyck scapen v volck gheleydt, door die hant van Moyses ende Aaron.

78 MErct eerstelijck mijn volck op mijn wet, neycht v oore tot die woorden mijns monts. **2** Ick sal in ghelyckenissen mijnen mont open doen, ick sal voor redenen spreken vant beghinsel. **3** Hoe grote dinghen hebben wij ghehoort ende die ghesien, ende onse vaderen hebbent ons vertelt. **4** Sij en sijn niet verborghen voor hen kinderen in dat ander gheslachte. Vertellende die louen des Heeren, ende sijn crachten, ende sijn wonderlycke dinghen die hy ghedaen heeft. **5** Ende hy heeft een ghetuyghenis verwect in Iacob, ende een wet heeft hy ghesteldt in Israel. Hoe grote dinghen heeft hy beuolen onsen vaderen, om die te kennen te gheuen haren kinderen. **6** op dat het ander gheslachte dat bekennen soude. Die kinderen die gheboren sullen worden, ende opstaen, ende die sullent vertellen haren kinderen. **7** Op dat sij in Gode hen hope moghen stellen, ende niet en vergheten die werken Godts, ende dat sij sijn gheboden ondersoeken. **8** Dat sij niet en worden ghelyck hen vaderen, een quaet gheslacht ende vertorende. Een gheslachte dat sijn herte niet ghescht en heeft ende welcks gheest met Godt niet en is ghetrouwe gheweest. **9** Die kinderen van Ephrem den boghe spannende ende af scietende, sijn ommeghekeert inden dach des strijds. **10** Sij en hebben niet bewaert dat testament Godts, ende in sijn wet en hebben sij niet willen wandelen. **11** Ende sij hebben sijn weldaden vergheten, ende die wonderlycke dinghen die hy hen ghetoot heeft. **12** Voor hen vaderen heeft hy wonderlycke dinghen ghesien, int landt van Egypten, int velt van Taneos. **13** Hy heeft die zee int midden ghescoert, ende hen daer door gheleydt, ende hy heeft die wateren ghesteldt als in een flessche. **14** Ende hy heeft gheleyt met een wolcke

des daechs, ende den gheheelen nacht met verlichten des Taneos. 44 Ende hy heeft hen vloeden in bloet verkeert, ende viers. 15 Hi heeft ghescoert die steenrootse in die woestijne, hen reghenen dat sij niet drincken en souden. 45 Hy heeft ende hi heeft ghetrouwert als in eenen grooten afgront. 16 op hen vlieghen ghesonden, ende die hebbense gheten, Ende hy heeft water wten steen ghebracht, ende hy heeft erende vorsschen, ende die hebbense vernielt. 46 Ende wateren ghelyc riuieren wtgeleydt. 17 Ende sij hebben hy heeft hen vruchten der versengtheyt ghegheuen, ende daer noch toe ghedaen om teghen hem te sondighen, sij haren arbeydt den sprinchanan. 47 Ende hy heeft metten hebben tot gramscap vereet den hoochsten in die plaatse haghel hen wijngaarden ghedoodt, ende hen moerboomen sonder water. 18 Ende sij hebben Godt ghetempteert in door den rijme. 48 Ende hy heeft hen beesten den haghel hen herten, dat sij begheerden spijssel voor hen zielen. 19 gheleueret, ende hen besittinghe den viere. 49 Hy heeft op Ende sij hebben qualijck ghesproken van Gode, si hebben hen ghesonden die gramscap van sijnder verbolghetheyt, gheseyt, sal Godt oock moghen een tafel bereyden in die verbolghetheyt ende gramscap, ende lijden, invallen door woestijne? 20 Want hy heeft die steenrootse gheslaghen, quade enghelen. 50 Hy heeft eenen wech ghemaect den ende die wateren vloedden, ende die beken liepen ouer. padt sijnder gramscappen, hy en heeft vander doot hen Sal hy oock moghen broot gheuen, oft een tafel bereyden zielen niet ghespaert, ende hen behelpige beesten heeft hi sijnen volcke? 21 Daerom heuet die Heere ghehoort, ende in die dooddt besloten. 51 Ende hy heeft gheslaghen alle wtghesteldt, ende tvier is ontsteken in Iacob, ende die dierste gheborene in dlant van Egijpten, dierste vruchten van gramscap is opgheclommen in Israel. 22 Om dat sij niet en allen haren arbeyt, in Chams tabernakelen. 52 Ende hy hebben ghelooft in Godt, noch ghehoopt in sijn salicheyt. 23 heeft sijn volck wech ghenomen ghelyc scopen, ende die Ende hy heeft gheboden den wolcken van bouen, ende die gheleydt als een cudde in die woestijne. 53 Ende hy heeftse doeren des hemels open ghedaen. 24 Ende hy heeft hen wtgeleydt in die hope, ende sij en hebben niet gheureest, gherenghent manna om teten, ende hemels broot heeft hy ende die zee heeft hen vianden ouerdect. 54 Ende hy heeftse hen ghegheuen. 25 Der enghelen broot heeft die mensch gheleydt inden berch van sijnder heylchmakinghen, opden gheten, hy heeft hen spijse ghesonden in oueruloedicheyt. berch den welcken sijn rechte hant vercreghen heeft. Ende 26 Hy heeft den suyden wint wech ghenomen vanden hemel, hy heeft van haren aensicht die Heydenen wtgheworpen, ende met sijnder macht den westen wint gebracht. 27 Ende ende metten late heeft hy dlant ghedeelt door tcoordeken hy heeft op hen vleesch gherenghent ghelyc stof, ende der deylinghen. 55 Ende hy heeft in hen tabernakelen doen ghelyc dat sandt der zee gheuederde vogelen. 28 Ende sij woonen, die gheslachten van Israel. 56 Ende sij hebben sijn gheualen int midden van haren legheren, omtrent hen ghetempteert, ende verbittert den hooghen Godt, ende sijn tabernakelen. 29 Ende sij hebben gheten ende sijn versaet ghetuyghenissen en hebben sij niet bewaert. 57 Ende sij ghworden wter maten seere, ende hen begheerte heeft hy hebben hem afgekeert, ende niet ghehouwen tverbont, hen aenghebracht, 30 sij en sijn niet berooft van haren luste. ghelyc hen vaderen sijn si omghekeert tot eenen quadan Noch waren hen spijse in haren mont, 31 ende die gramscap boghe. 58 Tot gramscap hebben sij hem verwet in hen Godts is ouer hen ghecomen. Ende hy heeft hen vette doot hueulen, ende in hen ghesneden beelden hebben sij hem tot gheslaghen, ende die wtghecoren van Israel heeft hy beleyd. toornicheyt verwet. 59 Godt heuet ghehoort, ende versmaet, 32 In alle dese dinghen hebben sij noch ghesondicht, ende ende hy heeft Israel seer te niet ghebracht. 60 Ende hi heeft en hebben niet ghelooft in sijn wonderlijcheden. 33 Ende verstooten het tabernakel van Silo, sijn tabernakel daer hi hen daghen sijn vergaan in ydjheden, ende hen iaren met ghewoont heeft onder die menschen. 61 Ende hy heeft hen haesticheydt. 34 Als hijse doodle soochten sij hem, ende macht gheleueret der gheuangenissem, ende hen scoonheydt sij keerden wederom, ende des morghens vroech quamen inder vianden handen. 62 Ende hy heeft sijn volck int sweetij sij tot hem. 35 Ende sij sijn ghdachttich worden dat Godt besloten, ende sijn erffenisse heeft hy versmaedt. 63 Hen hen helper is, ende dat die hooghe Godt hen verlosser ionghelinghen heuet tvier gheten, ende hen maechden en is. 36 Ende sij hebben hem lief ghehadt in haren mont, werden niet beclaecht. 64 Hen priesters sijn doort sweert ende met hen tonghe hebben sij hem gheologhen. 37 Maer gheualen, ende hen weduwen en werden niet beweent. 65 hen herte en was niet recht met hem, noch sij en sijn niet Ende die Heere is ontaeact als een die slaept, ende als een voor ghetrouwue ghehouwen in sijn verbont. 38 Maer hy is machtighe die droncken gheweest is van wijne. 66 Ende hy bermhertich, ende sal ghenadich worden haren sonden, heeft sijn vianden gheslaghen in dachterste, een eewich ende hy en salse niet heel vernielen. Ende hy is seer milt verwijt heeft hy hen ghegheuen. 67 Ende hy heeft verstooten ghweweest dat hi sijn gramscap afkeeren soude, ende hy dat tabernakel van Ioseph, ende tgheslachte van Ephraim en en heeft alle sijn gramscap niet ontsteken. 39 Ende hy is heeft hy niet vercosen. 68 Maer hy heeft vercoren tgheslachte ghdachttich gheweest dat sij vleesch sijn, eenen gheest van Iuda, den berch van Sion den welcken hy bemint heeft. gaende ende niet wedercomende. 40 Hoe dicmael hebben 69 Ende hy heeft ghetimmert als der eenhorenene sijn heylige sij hem ghecreyt in die woestijne, ende tot gramscap verweet plaetse in dlant, dat hy ghefundeert heeft in die ewicheyt. in dat lant sonder water? 41 ende sij sijn ommeghekeert 70 Ende hy heeft vercoren Dauid sijnen knecht, ende heeft ende hebben God ghetempteert, ende den heylighen van hem opghenomen van die cudden der scopen, van achter Israel hebben sij verbittert. 42 Sijn en sijn niet ghdachttich die bevruchte scopen heeft hy hem ghenomen. 71 Om te gheweest sijnder hant, des daechs doen hijse verlostte wt die voeden Iacob sijnen knecht, ende Israel sijn erffenisse. 72 handt des verdruckers. 43 Ghelyc hy sijn teekenen in Egijpten Ende hy heeftse gheuoedt in die onnooselheyt sijns herten, ghestelt heeft, ende sijn wonderlijcke wercken int velt van

ende door die verstandicheden sijnder handen heeft hijse hemel, ende besiet, ende besoect desen wijngaert. **15** Ende
gheleydt.

79 Gode, die Heydenen sijn in v erffenisse ghecomen, sij
hebben ontsuyuert uwen heylighen tempel, sij hebben
Ierusalem ghestelt tot een wachthutte der fruytboomen. **2**
Sij hebben die doode lichamen uwer dienaers ter spijse
den voghelen des hemels ghesteldt, dat vleesch van uwen
heylighen den beesten der eerden. **3** Sij hebben hen
bloet wtghestort ghelyck water rontsomme Ierusalem, ende
daer en was niemant diese begroef. **4** Wij sijn gheworden
een versmaethet onsen ghebueren, een scimpernie ende
bespottinghe den ghenen die rontsom ons sijn. **5** Hoe langhe
suldi Heere gram wesen totten eynde, hoe langhe sal v
gramme liefde ontsteken worden als een vier? **6** Stort wt
gramschap op die Heydenen die v niet ghekent en hebben,
ende op die conincricken die uwen naem niet aengheroepen
en hebben. **7** Want sij hebben Iacob gheten, ende sijn
plaetsel woest ghemact. **8** En weest niet ghedachtich onser
ouder boosheden, laet v bermherticheden ons haestelijck
voor comen, want wij sijn wter maten seer arm gheworden.
9 Help ons Godt onse salichmaker, ende om die glorie ws
naems Heere verlost ons, ende weest versoenlijck onsen
sonden om uwen naem. **10** Dat sij by auontueren niet en
segghen onder die Heydenen, waer is hen Godt? ende
dattet kenlijck worde onder die Heydenen voor onse oogenh.
Die wreke des bloets van uwen dienaren datter wtghestort
is, **11** laet voor v aenschijn comen tsuchten der ghender
die gheuetert sijn. Nae die grootheyt ws arms, besidt die
kinderen der ghedooder. **12** Ende betaelt onsen ghebueren
seuenvoudt in haren schoot, hen verwijdt dat sij v Heere
verweten hebben. **13** Maer wij v volck ende scapen van uwer
weyden, sullen v belijden inder ewicheyt. Van gheslachte
tot gheslachte, sullen wij uwen lof vercondighen.

80 Die Israelel regeert mercet aen, die Joseph leydt als een
scaepe. Ghy die sittet op die Cherubims, wort verhoont
2 voor Ephraim, Berniamin, ende Manasse. Verwect v
machticheyt, ende coemt dat ghy ons salich maket. **3** Godt
bekeert ons, ende verhoont v aensicht, ende wij sullen
salich sijn. **4** Heere Godt der heyrcrachten, hoe langhe
suldy gram wesen op tghebedt ws dienaers. **5** Ghy sult ons
spijsen metten broode der tranen, ende dranck suldi ons
gheuen met tranen by mate. **6** Ghy hebt ons ghesteldt tot
een wedersegghen onsen ghebueren, ende onse vianden
hebben ons bescimpt. **7** Godt der heyrcrachten bekeert ons,
ende verhoont v aensicht, ende wij sullen salich sijn. **8**
Eenen wijngaert hebdi wt Egipten ouergebracht, ghy hebt die
Heydenen wtgeworpen ende dien gheplant. **9** Die leystsman
des wechs hebdi gheweest voor sijn aenscouwen, ende ghy
hebt sijn wortelen gheplant, ende hy heeft die eerde veruukt.
10 Sijn scaduwe heeft die berghen ouerdeckt, ende sijn
spruyten die cederboomen Godts. **11** Hy heeft sijn rancken
wtghestrect totter zee, ende totten vloet sijn schueten. **12**
Waerom hebdi dan sijnen thuyn ghebroken, ende waerom
snijden sij sijnen wijn af alle die voorby den wech gaen?
13 Dat wilt swijn wten bosch heeft dien verdoruen, ende
een sonderlinghe wilt dier heeft dien af gheten. **14** Godt
der heyrcrachten keert v omme, siet nederwaerts vanden

hemel, ende besiet, ende volmaect dien den welcken v rechte handt gheplant heeft,
ende ouer des menschen soon dien ghy v gheuesticht hebt.
16 Watter verbrant is metten vier ende ondergrauen, dat sal
van die straffinghe ws aensichts vergaan. **17** Laet v handt
sijn op den man van uwer rechter handt, ende op den sone
des menschen den welcke ghy voor v gheuesticht hebt. **18**
Ende wij en sceyden van v niet, ghy sult ons leuende maken,
ende uwen naem sullen wij aenroopen. **19** Heere Godt der
heyrcrachten bekeert ons, ende vertoont v aensicht, ende wij
sullen salich wesen.

81 LOeft met verhueghen God onsen helpere, singhet
vrollyck den Godt van Iacob. **2** Neemt den losfanck,
ende gheuet die bomme, dat ghenuechlyck psalter spel
metter herpen. **3** Slaet in die nieuwe maent metten trompette,
opden vermaerden dach van uwer hoochfeesten. **4** Want tis
een ghebodt in Israel, ende een recht den Godt van Iacob. **5**
Hy heeft dat tot een ghetuygenisse in Joseph ghestelt, als hy
wt ghink wten lande van Egipten die tale die hy niet en
kende heeft ghehoort. **6** Hy heeft sijnen rughe afgekeert
vanden lasten, sijn handen hebben inden corf ghedient. **7** In
die tribulacie hebdi my aenroopen, ende ick heb v verlost,
ick heb v verhoort in die verborghenthede des tempeests, ick
heb v gheproeft by dwater des wedersegghens. **8** Hoort
mijn volck ende ick sal v betuyghen, Israhel eest dat ghy
my hoort, **9** soo en sal onder v gheen nieuwe Godt sijn,
noch ghy en sult gheenen vreemden Godt aenbidden. **10**
Want ick ben die Heere uwe Godt, die v gheleyt hebbe wten
lande van Egipten, doet uwen mont wjt open, ende ick sal
dien veruullen. **11** Ende mijn volc en heeft mijn stemme
niet ghehoort, ende Israhel en heeft op my niet gheremert.
12 Ende ick hebse ghelaten nae haers herten begheerten,
sij sullen gaen in hen vonden. **13** Hadde mijn volck my
ghehoort, hadde Israhel in mijn weghen ghwandelt. **14** So
soude ic messchien om niet hen vianden vernedert hebben,
ende ouer die ghene die hen verdrucken soude ick mijn hant
ghesondern hebben. **15** Die vianden des Heeren hebben
hem gheloghen, ende haren tijt sal inder ewicheyt sijn. **16**
Ende hy heeftse ghespist van die bloeme der tarwen, ende
wten steen heeft hijse met honich versaet.

82 GOdt heeft ghestaen in die Sinagoge der Goden, maar
int midden ordeelt hy die Goden. **2** Hoe langhe ordeelt
ghy onrecht, ende neemt wt die aensichten der sondaren.
3 Gheeft recht ordeel den behoeuighen ende die weese,
ende doet rechtuerdicheyt den ootmoedighen ende den
armen. **4** Verlost den armen, ende verlost den behoeuighen
wt des sondaers handt. **5** Sij en hebben niet gheweten noch
verstaen, in duysternissen wandelen sij, alle die fundamenten
der eerden sullen beroert worden. **6** Ick heb gheseyt ghy sijt
Goden, ende kinderen des hoogsten ghy allegader. **7** Maer
ghy sult als menschen steruen, ende ghelyck een vanden
princen suldi vallen. **8** Staet op God, ordeelt die eerde, want
ghy sult alle die Heydenen tot erffenisse hebben.

83 GOdt wie sal ws ghelyck sijn? en swijcht niet Godt,
noch en laet v niet bedwinghen. **2** Want siet v vianden
hebben ghelyct ghemact, ende die v haten hebben thoof

opghehauen. 3 Op v volck hebben sij eenen quaden raet
ghesloten, ende sij hebben ghedacht teghen v heylighen. 4 Sij hebben gheseyt. Coemt ende laet ons die vernielten wten
volcke, ende en laet gheen gedenckenisse meer wesen van
Israels naem. 5 Want sij hebbent eendrachtelijck ghepeyst,
tsamen hebben sij teghen v een verbont ghemaect, 6 die
tabernakelen der Idumiten ende die Ismaeliten. Moab ende
die Agarenen, 7 Gebal, ende Ammon, ende Amalec die
vreemdelinghen metten ghenen die in Tyro woonen. 8 Want
Assur is oock met hen comen, sij sijn gheworden ter helpen
Lodts kinderen. 9 Doet hen ghelyck Madian ende Sisare,
ghelyck labin in die beke Cisson. 10 Sij sijn vergaen in
Endor, gheworden sij sij als den dreck der eerden. 11 Steldt hen princen ghelyck Oreb ende Zeb, ende Zebee ende
Salmania. 12 Allen hen princen die gheseyt hebben, laet ons
tot erffenisse besitten Godts heylige plaatse. 13 Mijn Godt
stelt die als een radt, ende ghelyck stroo voor daensicht des
wints. 14 Ghelyck tver dat een boschagie verbrant, ende
als een vlamme die berghen verbernen. 15 Alsoo suldi
hen veruolghen in uwen tempeest, ende in uwe gramscappe
suldise verstooren. 16 Veruult hen aensicht met scanden,
ende dan sullen sij uwen naem soeken Heere. 17 Laetse
hen scamen ende verbaest wesen in die eeuwe der eeuwen,
ende laetse beschaeft worden ende vergaen. 18 Ende
laetse kennen dat uwen naem is die Heere, dat ghy alleen
sijt dalderhoochte ouer alle die eerde.

84 HOe bemint sijt v tabernakelen Heere der heycrachten
2 mijn ziele begheert, ende flaudt nae die voorhouen
des Heeren. Mijn herte ende mijn vleesch, hebben hen
verhuet inden leuenen Godt. 3 Want die mussche heeft
voor haer seluen een hys gheuonden, ende die tortelduyne
eenen nest daer sij haer ionghen legghen mach. Voutaren
Heere der heycrachten, mijn coninck ende mijn Godt. 4
Salich sijn sij die in v hys woonen, in die eeuwe der
eeuwicheyt sullen sij v louen. 5 Salich is die man wiens
hulpe v is, hy heeft opclimminghen in sijn herte ghescikt
6 int dal der tranen in die plaatse die hy ghesteldt heeft. 7
Want voorwaer die wetgeuer sal benedijdinghen gheuen, sij
sullen gaen van duechde ter duechden, die Godt der Goden
sal ghesien worden in Sion. 8 Heere Godt der heycrachten
verhoort mijn ghebedt, vaet metten ooren Godt van Iacob.
9 Onse bescermer God, aensiet, ende siet int aensicht van
uwen ghesalfden. 10 Want beter is eenen dach in uwe
voorhouen, bouen duysenden. Ick heb vercoren verworpen
te sijne in mijns Godts huys, meer dan te woonen in die
tabernakelen der sondaren. 11 Want bermherticheyt ende
warachticheyt bemint Godt, gracie ende glorie sal die Heere
gheuen. 12 Hy en sal vanden goeden niet berouuen die
ghene die in onnooselheit wandelen, Heere der heycrachten
salich is die mensch die in v hoept.

85 GHy hebt v lant ghebedijnt Heere, ghy hebt afgekeert
Jacobs gheuanghenisse. 2 Ghy hebt verheuen die
boosheydt ws volcs ghy hebt bedect allen hen sonden. 3
Ghy hebt saecht ghemaect allen v gramscappe, ghy hebt
v afgekeert van die gramschap uwer verbolghentheyt.
4 Bekeert ons Godt onse salichmakere, ende keert v
gramscappe van ons. 5 Suldi inden ewicheyt op ons gram-

sijn? oft suldy v gramscappe wtstrecken van gheslachte tot
geslachte? 6 Godt ghy sult omgekeert sijnde ons leuen
maken, ende v volck sal hem in v verblijden. 7 Vertoont ons
Heere uwe bermherticheyt, ende v salicheyt gheeft ons. 8
Ick sal hooren wat die Heere God in my spreect, want hy sal
vrede spreken in sijn volck. Ende op sijn heylighen, ende op
die ghene die ter herten bekeert worden. 9 Maer nochtans by
die ghene die hem vreesen is sij salicheyt, op dat die glorie
woone in ons lant. 10 Die bermherticheyt ende waerheyt
hebbent malcanderen ontmoet, die rechtuerdicheyt ende den
vrede hebben malcanderen gheust. 11 Die waerheyt is wter
eerdens ghesproten, ende die rechtuerdicheyt heeft vanden
hemel wtghesien. 12 Want die Heere sal goedertierenheyt
gheue, ende onse eerde sal haer vrucht gheuen. 13 Die
rechtuerdicheyt sal voor hem wandelen, ende inden wech
sijn ganghen stellen.

86 NEycht Heere v oore, ende verhoort my, want ick ben
ghebreckelijck ende arm. 2 Bewaert mijn ziele want
ick ben heylich, maect ghesont uwen knecht, mijn Godt, die
in v hopende is. 3 Ontfermt v mijnder Heere want ick heb tot
v gheroepen den gheheelen dach. 4 verblijdt die ziele ws
dienaers, want ic heb tot v Heere mijn ziele opghehauen. 5
Want ghy Heere sijt soet ende saechtmoedich, ende veel
van bermherticheden allen den gheue die v aenroepen.
6 Metten ooren vaet Heere mijn ghebedt, ende aenmerct
mijn ootmoedighe begheerte. 7 Inden dach mijns lijdens
heb ick tot v gheroepen, want ghy hebt my verhoort. 8 Daer
en is ws ghelyck in die Goden niet Heere, ende daer en is
niemant ghelyck uwen wercken. 9 Alle die Heydenen die ghy
ghemaect hebt, sullen comen, ende aenbidden voor v Heere,
ende uwen naem glorificeren. 10 Want ghi sijt groot ende
doende wonderliche dingen, ghy sijt Godt alleen. 11 Leydt
my Heere tot in uwen wech, ende laet my wandelen in v
waerheyt, laet mijn herte hem verblijden op dat uwen naem
mach vreesen. 12 Ick sal v belijden Heere mijn Godt met
mijn gheheel herte, ende ick sal uwen naem glorificeren inden
ewicheyt. 13 Want v bermherticheyt is groot ouer my, ende
ghy hebt mijn ziele verlost wt die onderste helle. (Sheol h7585)
14 Godt die boose sijn teghen my opghestaen, ende die
vergaderinghe der machtiger hebben mijn ziele ghesocht,
ende sij en hebben v niet voor ghesteldt in hen aensicht.
15 Ende ghy Heere Godt ghenadich ende bermhertich,
lijdsamich ende van vele bermherticheden ende warachtich.
16 Siet op my ende onfermt v mijnder, gheeft v ghebodt uwen
dienaer, ende maect salich den some uwer dienstvrouwen. 17
Doet met my een teeken int goede, op dat sijt sien moghen
die my haten, ende bescaemt worden, want ghy Heere hebt
my gheholpen, ende my ghetroost.

87 HAer fundamenten sijn op die heylige berghen, 2
die Heere bemint die poorten van Sion bouen allen
die tabernakelen van Iacob. 3 Gloriouse dinghen sijn van v
gheseydt, ghy stadt Godts. 4 Ick sal ghedachlich wesen Raab
ende Babylonien, die my kennen. Siet die vreemdelinghen
ende Tyrus ende twolc der Morianen, dese hebben daer
gheweest. 5 Sal Sion oock segghen Een mensch, ende een
mensch is in haer gheboren, ende hy die alderhoochte
heeftse selue gefundeert. 6 Die Heere sal vertellen in die

scriptueren der volcken, ende der princen, deser die in haer gheweest hebben. 7 Ghelyck die verblydt sijn, soo is die wooninghe van hen allen in v.

88 HEere Godt mijnder salicheyt, inden dach heb ick gheroepen, ende des nachts voor v. 2 Laet voor v aenschein ingaan mijn ghebedt neycht v oore tot mijnder bedinghen. 3 Want mijn ziele is met quade veruult, ende mijn leuen is nae by der hellen ghenaect. (Sheol h7585) 4 Ick ben gheacht gheweest metten ghenen die inden cuyl nederdalen, ick ben ghworden als een mensch sonder helpe, 5 onder die dooden vrij. Ghelyck die ghewonde slapende in die grauen, der welcker ghy niet meer ghedachtich en sijt, ende si sijn van uwer hant verstooten. 6 Sij hebben mi ghestelt inden ondersten cuyl, in die duyster plaatzen, ende in die scaduwe der doot. 7 Op my is v verbolghentheyt gheuesticht, ende allen v vloeden hebdij ouer my gheleydt. 8 Verre hebdij mijn bekende van my ghemaect, si hebben my ghestelt hen tot een afgrisselficheyt. Ick ben gheleuert, ende ick en ghinck niet wt, 9 mijn ooghen worden crancck van ghebreckelijcheit. Ick heb tot v gheroepen Heere alle den dach, ick heb mijn handen tot v wtgestrect. 10 Suldi den dooden wonderlijcke dinghen doen? oft sullense die medecijn meesters verwecken vander doot ende sullen sij v belijden? 11 Sal oock iemant int graf v bermherticheyt vertellen, ende v waerheydt in die verderffenisse? 12 Sullen in die duysternissen v wonderlijcheden bekent worden, ende v rechtuerdicheden in dlanct der verghetenheydt? 13 Ende ick heb tot v Heere gheroepen, ende vroech sal mijn ghebedt v voorcomen. 14 Heere waerom verstooot ghy mijn ghebedt, waerom keert ghy v aensicht van my? 15 Arm ben ick ende in arbeyden van mijnder ioncheyt af, maer verhauen ben ick vernedert gheweest ende verbaest. 16 Ouer my sijn v gramsappchen door ghegaen, ende v veruaerlijcheden hebben my verbaest ghemaect. 17 Sij hebben my omuanghen ghelyc water, den gheheelen dach hebben sij my omringhet tsamen. 18 Ghy hebt verre van my ghedaen mijnen vrint ende naesten, ende mijn bekende vander allendicheyt.

89 Die bermherticheden Godts sal ick inder eewicheyt singhen. Van gheslachte tot gheslachte, sal ick vercondighen in waerheydt mit mijnen mont. 2 Want ghy hebt gheseyt. Inder eewicheyt sal die bermherticheyt ghetimmert worden, in die hemelen sal v waerheydt bereydt worden. 3 Ick heb een verbont ghemaect mit mijnen wtuercoren, ick heb Dauid mijnen knecht ghesworen, 4 tot inder eewicheyt sal ick v saet bereyden. Ende ick sal op stichten van gheslachte tot gheslachte, uwen stoel. 5 Die hemelen sullen v wonderlijcheden belijden Heere, ende ooc voorwaer v warachicheyt in die vergaderinghe der heylighen. 6 Want wie sal in die wolcken den Heere ghelyck worden? wie sal Godts ghelyck sijn onder die kinderen Godts? 7 Godt die gheglorificeert wort inden raet der heylighen, groot ende veruaerlijck bouen alle die rontsom hem sijn. 8 Heere Godt der heycrachten wie is ws ghelyck? machtich sijdy Heere, ende v waerheydt is rontsomme omrent v. 9 Ghy hebt heerscappie ouer die macht der zee, maer ghy stilt die beroerte van haer baren. 10 Ghy hebt vernedert als eenen ghewonden den houerdighen, inden arm uwer cracht hebdij

v vianden verstroyt. 11 Vwe is den hemel ende uwe is die eerde, den omganck der aerden ende haer volheyt hebt ghy ghefundert, dat noorde ende die zee hebdij ghescapen.

12 Thabor ende Hermon sullen in uwen naem verhueghen, uwe is den arm metter machticheyt. 13 Laet gheuesticht worden uwe hant, ende verhauen werde v rechte hant, 14 rechtuerdicheyt ende ordeel sijn het bereytsel van uwen stoel. Bermherticheyt ende waerheydt sullen voor v aensicht gaen, 15 salich is trolck dat iolligt maken can. Heere in dicht van uwen aensicht sullen sij wandelen, 16 ende in uwen naem sullen sij hen verhueghen den gheheelen dach, ende door v rechtuerdicheyt sullen si verhauen worden.

17 Want die glorie van haerder cracht sijt ghy, ende in v welbehaghen sal onsen horn verheuen worden. 18 Want des Heeren is ons opneminghe, ende des heyluchs van Israel ons conincs. 19 Doen hebdij ghesproken in een visioen tot uwen heylighen, ende ghy hebt gheseyt. Ick heb helpe ghestelt in eenen machtighen, ende ic heb verheuen eenen wtuercoren wt mijnen volcke. 20 Ic heb gheuonden Dauid mijnen knecht, met mijn heylighe olie heb ick hem ghesalft. 21 Want mijn hant sal hem helpen, ende mijnen arm sal hem verstercken. 22 Die viant en sal gheen voorspoet teghen hem hebben, ende die sone der boosheydt en sal daer niet toe doen om hem te hinderen. 23 Ende ick sal te samen verslaen van sijnen aensicht sijn vianden, ende die hem haten sal ick ter vlucht keeren. 24 Ende mijn waerheydt, ende mijn bermherticheyt sullen met hem sijn, ende in mijnen naem sal sijn horn verhauen worden. 25 Ende ick sal in die zee sijn hant stellen, ende in die vloeden sijn rechte hant. 26 Hy heeft my aenroepen mijn vader sijdi, mijn God die ontfangher mijnder salicheyt. 27 Ende ick sal hem stellen tot eenen irsten gheborene, verhauen bouen die coninghen der eerden. 28 Inder eewicheyt sal ick hem bewaren mijn bermherticheit, ende mijn verbont sal voor hem getrouwe sijn. 29 Ende ick sal inder eewicheyt der ewicheden sijn saet stellen, ende sijnen throon ghelyc die daghen des hemels. 30 Maer eest dat sijn kinderen mijn wt verlaten, ende dat sij in mijn ordeelen niet en wandelen. 31 Eest dat sij mijn rechtuerdicheden ontheylighen, ende mijn gheboden niet en houden. 32 Soo sal ic metter roede hen boosheden versuecken, ende met slaghen hen sonden. 33 Maer mijn bermherticheyt en sal ic van hem niet verstroyen, noch ick en sal hem niet hinderen in mijn waerheydt. 34 Noch ic en sal mijn verbont niet ontheylighen, ende dat van mijnen lippen wtgaet en sal ick niet van onweerden maken. 35 Eens heb ick ghesworen in mijnen heylighen, ick en sal Dauid niet lieghen, 36 saet sal inder eewicheyt blijuen. 37 Ende sijnen throon sal ghelyc die sonne voor mijn aensicht sijn, ende ghelyck die volle mane inder eewicheyt, ende een ghetrouw ghetuyghe is inden hemel. 38 Maer ghi hebt verstooten ende versmaet, ghi hebt wtgestelt uwen ghesalften. 39 Ghy hebt afgekeert dat verbont ws knechts, ghi hebt ontheylicht opder eerdien sijn heylighe plaatse. 40 Ghy hebt alle sijn thuynen verdoruen, ghi hebt sijn vasticheyt tot anxt ghestelt. 41 Hem hebben berooft alle die ouer den wech ghinghen, hy is ghworden een verwijt sijnen gheburen. 42 Ghy hebt verhauen die rechte hant vanden ghenen die hem verdrucken, ghi hebt verblift alle

sijn vianden. **43** Ghy hebt die helpe van sijnen sweerde toevlucht mijn Godt in hem sal ick hopen. **3** Want hy heeft afgekeert, ende ghy en hebt hem niet gheholpen inden my verlost vanden strick des iagers, ende van dat scerp strijd. **44** Ghy hebt hem verdoruen van sijn suyeringhe, woort. **4** Met sijnen scouderen sal hy v bescaduwen, ende ende sijnen stoel hebdi ter eerden in stucken gheworpen. **45** onder sijn vloghelen suldi hopen. **5** Met eenen scilt sal v Ghy hebt die daghen sijns tijs vermindert, ghy hebt hem sijn waerhett omuanghen, ghy en sult niet vreesen van die ouergoten met bescaemtheyt. **46** Hoe langhe Heere suldi nacht vreese. **6** Vanden pijl vleghende inden dach, van die totten eynde v afkeeren, hoe lange sal v gramscap als een becommeringhe doorwandelende in duysternissen, vanden vier seer ontsteken worden? **47** Weest ghedachtich wat aenloop ende vanden middaechschene duyuel. **7** Daer salder mijn substancie is, hebdi ooc ydelic alle die kinderen der menschen ghestelt? **48** Wie is die mensche die leuen sal, rechter sijden, maer tot aen v en salt niet ghenaken. **8** Maer ende die doot niet sien, die sijn ziele sal verlossen van den nochtans suldijt met uwen ooghen aenmercken, ende den die hant der hellen? (**Sheol h7585**) **49** Waer sijn v oude loon der sondaren suldi sien. **9** Want ghi Heere sijt mijn bermherticheden Heere, ghelyc ghy Daud gheswore hebt hope, int alderhoochste hebdi in toevlucht ghestelt. **10** Tot in v waerhett? **50** Weest ghedachtich Heere des verwijts aen v en sal gheen quaet comen, ende gheen gheeselle en van uwen dienaren (dwelck ick ghehouden heb in mijnen sal uwen tabernakel ghenaken. **11** Want sijnen enghelen schoot) van veel Heydenen. **51** Dat v vianden verweten heeft hy van v beoulen, dat si v bewaren souden in allen hebben Heere, dat si verweten hebben die veranderinghe uwe weghen. **12** In hen handen sullen sij v draghen, dat van uwen ghesalfden. **52** Ghebenedijt sij die Heere inder ghi by auontueren uwen voet aenden steen niet en stoot. ewicheyt, dat moet ghescieden, dat moet ghescieden. **13** Op die adere ende den basiliscus suldi wandelen, ende

90 HEERE ghy sijt ons een toelucht gheworden, van gheboorte tot gheboorte. **2** Eer die berghen ghemaect waren, oft die aerde ghescapen ende die werelt, van eewicheyt tot eewicheyt sijt ghy Godt. **3** En keert den mensch niet af ter vernederingen, ende ghy hebt gheseyt, bekeert v kinderen der menschen. **4** Want duysent iaren sijn voor v ooghen, als den dach van ghisteren die voorfedren is. Ende als die wachte inder nacht, **5** die voor niet ghehouden worden, soo sullen hen iaren wesen. **6** Des morghens vroech laet hem voorby ghaen als cruyt, des morghens vroech laet hem bloeyen ende voorby gaen, des auonts laet hem nederuallen, hart worden, ende verdort. **7** Want wij sijn crachteloos worden in v gramscappe, ende in uwen rasenden torn sijn wij verbaest. **8** Ghi hebt ons boosheden voor v aensicht ghestelt, ons leuens tijs int verlichten ws aensichts. **9** Want alle onse daghen sijn vergaen, ende in v gramscappe sijn wij verdwenen. Onse iaren sullen bedacht worden als een spinne, **10** die daghen onser iaren sijn in hen seluen tseuentich iaren. Maer eest in stercke complexien soo wordent tachtentich iaren, ende dat daer ouer is, dats arbeydte ende pijn. Want die saechtmoedicheyt is ouerghecom, ende wij sullen berispt worden. **11** Wie kent die macht van uwer gramscappen, ende wie mach om uwer vreesen **12** v gramscappe tellen? V rechte hant maect alsoo bekent, ende die gheleerde van herten in wijscheden. **13** Heere keert v omme och hoe langhe? Ende weest verbiddelic ouer uwe dienaers. **14** Wij sijn vroech veruult met v bermherticheyt, ende wij hebben ons veruecht, ende ghenochte ghehadt in alle onse daghen. **15** Wij sijn verblydt gheweest om die daghen, in die welcke wij quade dinghen ghesien hebben. **16** Siet toe op v knechten, ende op v werken, ende bescict hen kinderen. **17** Ende laet het scijsel des Heeren ons Godt op ons wesen, ende die werken onser handen bescict ouer ons, ende dat werck onser handen bescikt.

91 Die daer woont in die helpe des alderhochsten, die sal woonen int bescermen van God des hemels. **2** Hy sal den Heere seggen ghy sijt mijn ontfanger, ende mijn

toevlucht mijn Godt in hem sal ick hopen. **3** Want hy heeft afgekeert, ende ghy en hebt hem niet gheholpen inden my verlost vanden strick des iagers, ende van dat scerp strijd. **44** Ghy hebt hem verdoruen van sijn suyeringhe, woort. **4** Met sijnen scouderen sal hy v bescaduwen, ende ende sijnen stoel hebdi ter eerden in stucken gheworpen. **45** onder sijn vloghelen suldi hopen. **5** Met eenen scilt sal v Ghy hebt die daghen sijns tijs vermindert, ghy en sult niet vreesen van die ouergoten met bescaemtheyt. **46** Hoe langhe Heere suldi nacht vreese. **6** Vanden pijl vleghende inden dach, van die totten eynde v afkeeren, hoe lange sal v gramscap als een becommeringhe doorwandelende in duysternissen, vanden vier seer ontsteken worden? **47** Weest ghedachtich wat aenloop ende vanden middaechschene duyuel. **7** Daer salder mijn substancie is, hebdi ooc ydelic alle die kinderen der menschen ghestelt? **48** Wie is die mensche die leuen sal, rechter sijden, maer tot aen v en salt niet ghenaken. **8** Maer ende die doot niet sien, die sijn ziele sal verlossen van den nochtans suldijt met uwen ooghen aenmercken, ende den die hant der hellen? (**Sheol h7585**) **49** Waer sijn v oude loon der sondaren suldi sien. **9** Want ghi Heere sijt mijn bermherticheden Heere, ghelyc ghy Daud gheswore hebt hope, int alderhoochste hebdi in toevlucht ghestelt. **10** Tot in v waerhett? **50** Weest ghedachtich Heere des verwijts aen v en sal gheen quaet comen, ende gheen gheeselle en van uwen ghesalfden. **52** Ghebenedijt sij die Heere inder ghi by auontueren uwen voet aenden steen niet en stoot. ewicheyt, dat moet ghescieden, dat moet ghescieden. **13** Op die adere ende den basiliscus suldi wandelen, ende

92 Tis goet den Heere te belijden, ende lof te singhen uwen naem o ghy alderhoochste. **2** Om des morghens vroech v bermherticheyt te vercondighen, ende v warachetcheyt des nachts. **3** In psalter spel van thien snaren, metten losauc op die herpe. **4** Want ghi hebt mi verurecht Heere door v maecsele, ende in die wercken uwer handen sal ick verhueghen. **5** Hoe grootdadich sijn v wercken gheworden Heere, te veel diep sijn v ghedachten worden. **6** Een onwijs mensch en salse niet kennen, ende een dwaes en sal dese niet verstaen. **7** Als die sondaers sullen opghestaen sijn ghelyc gras, ende dat hem openbaren sullen alle die boosheyt doen, op dat sij verghaen souden inder eewicheyt der ewicheden **8** (maer ghi alderhoochste Heere) blijft inder eewicheyt. **9** Want siet v vianden Heere, want siet v vianden sullen vergaen, ende sij sullen alle verstroeyt worden die boosheyt doen. **10** Ende mijnen horn sal verhauen worden als des eenhoren, ende mijn ouerdom in een vruchtbarehe ontermherticheyt. **11** Ende mijn ooghe heeft mijn vianden versmaet, ende vanden quaetwillighen die teghen my opstaen sal mijn oore hooren. **12** Die rechtuerdighe sal ghelyc eenen palmboom bloeyen, ghelyc den cederboom van Libano sal hy vermenichfuldicht worden. **13** Die gheplant sijn in des Heeren huys, sullen in die voorhouen van ons Godts huys bloeyen. **14** Al noch sullen sij vermenichfuldicht worden in eenen vruchtbaren ouerdom, ende hen sal wel ghedaen worden, **15** dat sijt vercondighen souden. Want recht is die Heere onse Godt, ende daer en is gheen ongherechticheyt in hem.

93 Die Heere heeft geregneert, hy is met schoonheyt ghecleedt, die Heere heeft stercheyt aenghedaen ende hy heeft hem seluen ghegort. Want voorwaer hy heeft

den omganck der eerden vast ghemaect, die niet en sal beroert worden. 2 Vwen stoel is van doen bereydt, vander ewicheyt sijt ghy. 3 Die vloeden hebben opghenhauen Heere, die vloeden hebben opghenhauen hen stemme. Die vloeden hebben hen baren opghenhauen, van die stemmen van veel wateren. 4 Wonderlijc sijn die opheffinghen der zee, wonderlijc is die Heere in die hoochden. 5 V ghettuyghenissen sijn bouen maten seer gheloouelijc worden, uwen huyse betaemt heylicheyt Heere in die lancheyt der daghen.

94 GOd die heere der wraken god der wraken heeft vrijlijc ghedaen, 2 wort verheuen die deerde ordeelt, gheeft vergheldinghe den hoouerdighen. 3 Hoe langhe sullen die sondaers Heere, hoe langhe sullen die sondaers glorieren? 4 Hoe langhe sullen sij wtclappen ende spreken boosheyt, ende spreken alle die onrechtaerdicheyt doen. 5 V volck Heere hebben sij vernedert, ende v effenissee hebben sij ghequelt. 6 Die weduwe ende den aencomeling hebben sij doot gheslaghen, ende die weesen hebben sij gheoot. 7 Ende sij hebben gheseyt. Die Heere en sals niet sien noch Iacobs Godt en sals niet verstaen. 8 Verstaet ghy onwijse onder volck, ende ghy dwase wort eenich tijt wijs. 9 Die de oore gheplant heeft, en sal hy niet hooren? oft die dooghe ghemaect heeft en siet hy niet? 10 Die de Heydenen strafft en sal die niet berispen, die den mensch wetenheyt leert. 11 Die Heere weet die ghedachten der menschen, want sij ydel sijn. 12 Salich is die mensch den welcken ghy Heere onderwiist, ende hem van uwer wet leert. 13 Op dat ghy hem soudt versooten van die quade daghen, tot dat den sondaere een grachte ghegrauen worde. 14 Want die Heere en sal sijn volck niet verstooten, ende sijn erffenisse en sal hy niet verlaten. 15 Tot dat die rechtuerdicheyt ghekeert worde in recht ordeel, ende die bi haer sijn alle die oprecht van herten sijn. 16 Wie sal voor my staen teghen die quaetwillige, oft wie sal met my staen teghen die quaetdoenders? 17 Ten ware dat die Heere mi gheholpen hadde, soo hadde seer by nae mijn ziele in die helle ghewoont. 18 Seyde ick. Mijnen voet is beroert, soo hielp my Heere uwe bermherticheyt. 19

Nae die menichfuldicheyt mijnder droeffenissen in mijn herte, soo hebben v vertroostinghen mijn ziele verblijdt. 20 Cleeft aen v niet den stoel der boosheyt, ghi die arbeyt versiert te wesen int tghebodt? 21 Sij sullen raet houden teghen die ziele vanden rechtuerdicheyt, ende dat onnoosel bloet sullen si verdoemen. 22 Ende die Heere is mi gheworden tot een toeulucht, ende mijn Godt in die helpe mijnder hopen. 23 Ende hy sal hen verghelden hen boosheyt, ende in hen quaetheyt sal hijse vernielen, die Heere onse God salse vernielen.

95 COemt laet ons inden Heere verhueghen, laet ons met iolijt singen Gode onse salichmakere. 2 Laet ons sijn aensicht te voren comen met belijdinge, ende met lofsanghen laet ons hem vrolijc iubilieren. 3 Want Godt is een groot Heere, ende een groot coninck bouen alle die goden. 4 Want in sijn hant sijn alle die eynden der eerden, ende die hoochden der bergen sijn oock sijne. 5 Want sijne is die zee, ende hy heeft die ghemaect, ende het drooghe hebben sijn handen ghescapen. 6 Coemt, laet ons aenbidden,

ende nederuallen, ende weenen voor den Heere die ons ghemaect heeft, 7 want hy is die Heere onse Godt. Ende wij sijn het volck van sijnder weyden, ende scapen sijnder hant. 8 Eest dat ghy heden sijn stemme hoort, soo en wilt v herten niet verharden. 9 Ghelyck twas in die creyttinge, ten daghe der becoringhen in die woestijne. Daer my v vaders ghetempteert hebben, ende hebben gheproeft ende ghesien mijn wercken. 10 Veertich iaren heb ic verstoort gheweest teghen dat gheslachte, ende ick heb gheseyt. Dese dolen altij metter herten. 11 Ende dese hebben mijn weghen niet ghekent, ghelyck ick ghesworen hebbe in mijn gramscap, eest dat sij gaen sullen in mijn ruste.

96 Singt den Heere een nieuwe liet, singt den Heere alle deertrijck. 2 Singt den Heere ende ghebenedijt sijnen naem, vercondicht van daghe te daghe sijn salicheyt. 3 Vercondicht onder die Heydenen sijn glorie, in allen volcken sijn wonderlijcheden. 4 Want groot is die Heere, ende loffelijc bouen maten, veruaerlijc bouen alle goden. 5 Want alle die goden der Heydenen sijn tuyuelen, maer die Heere heeft die hemelen ghemaect. 6 Belijdinghe ende schoonheyt is in sijn aenschijn, heylicheyt en heerlycheyt in sijn heylichmakinghe. 7 Brengt aen den Heere ghy landen der Heydenen, brengt aen den Heere glorie ende eere, 8 brengt aen den Heere glorie sijnen name. Neemt slachofferanden, ende gaet in sijn voorhouen, 9 aenbidt den Heere in sijnen heylighen vorhof. Beroert moet van sijn aensicht worden alle deertrijck, 10 segghet onder die Heydenen dat die Heere ghergneert heeft. Want voorwaer hy heeft ghebetert den omganck der werelt, die niet beroert en sal worden, hy sal die volcken ordeelen in gherechticheyt. 11 Laet blijde sijn die hemelen, ende die eerde verhueghe, laet die zee beroert worden ende haer volheyt, 12 die velden sullen blijde sijn, ende alle datter in is. Dan sullen verhueghen alle die boomen der bosschen 13 van daensicht des Heeren, want hy coemt, want hy coemt dat eertrijck ordeelen. Hy sal den omganck der eerden ordeelen in gherechticheyt, ende die volcken in sijn waerheyt.

97 Die Heere heeft ghergneert, laet haer die eerde verhueghen, ende laet veel eylanden hen verblijden. 2 Wolcken ende donckerheyt sijn rontsom hen, rechtuerdicheyt ende ordeel sijn die vasticheyt van sijnen stoel. 3 Een vier sal voor hem gaen, ende ontsteken rontsomme sijn vianden. 4 Sijn blixemen hebben ghelycht opden omganck der eerden, die eerde heuet ghesien ende is beroert gheweest. 5 Die bergen sijn versmolten ghelyck was voor daenschin des Heeren, van daensicht des Heeren des gheheelen aertrijcs. 6 Die hemelen hebben sijn rechtuerdicheyt vercondicht, ende alle die volcken hebben ghesien sijn glorie. 7 Laetse bescaempt worden alle die ghesneden afgodts beelden aenbidden, ende die glorieeren in hen afgoden. Aenbidt hem alle sijn enghelen, 8 Sion heuet ghehoort, ende heeft blije gheweest. Ende die dochteren van Iuda hebben hen verhuecht, om uwe ordeelen Heere. 9 Want ghy alderhoochste Heere sijt bouen alle deertrijc, wtermaten seere sijdi verhauen bouen alle die goden. 10 Die den Heer bemint haettet quaet, die Heere bewaert die zielen van sijnen heylighen, van des sondaers hant sal hijse verlossen. 11 Een licht is den rechtuerdighen

opghegaen, ende den oprechten van herten blijscap. **12** Verblydt v ghy rechtuerdiche inden Heere, ende belijdt in die gedckenisse van sijnder heylchmakinghen.

98 Slghet den Heere een nieuwe liet, want hy heeft wonderlijcheden ghedaen. Sijn rechte hant heeft hem salicheyt ghewracht, enden sijnen heylighen arm. **2** Die Heere heeft sijn salicheyt bekent ghemaect, int aenscijn der Heydenen heeft hy gheopenbaert sijn rechtuerdicheyt. **3** Hy is ghedachtich worden sijnder bermherticheyt, ende sijnder waerheit den huyse van Israel. Alle die eynden des aertrijcs hebben ghesien die salicheyt ons Godts. **4** Maect iolijt den Heere gheheel aertrijck, singt ende verhuect v ende singt lofsanck. **5** Singt lof den Heere op die herpe, met die herpe ende metter stemmen des lofsancks, **6** met wtgheslaghen trompetten ende metter stemmen van een hoernen trumpet. Maect iolijt in daenschijn van des conincs des Heeren, **7** laet die zee beroert worden ende haer volhelyt, den omgancck der eerden ende die daer in woonen. **8** Die vloeden sullen metten handen tsamen slaende vruecht maken, die berghen sullen hen tsamen verhueghen, **9** van daenschijn des Heeren, wanthy coemt dat aertrijc ordeelen. Hy sal den omgancck der eerden ordeelen in rechtuerdichenen, ende die volcken in helijcheyt.

99 Die Heere heeft gheregneert, laet die volcken gram sijn, ghy die op Cherubim sit, laet dat eertrijc beuen. **2** Die Heere is in Sion groot, ende verhauen bouen allen volcken. **3** Laet selijden uwen groeten naem, want hy is veruaerlijck ende heylisch, **4** ende die eere des conincs bemint ordeel. Ghy hebt bereydt die bescickinghen, ghy hebt ordeel ende rechtuerdicheyt in Iacob ghedaen. **5** Verheft den Heere onsen Godt, ende aenbidiit die voetbank van sijnen voeten, want sij is heylisch. **6** Moyses ende Aaron sijn onder sijn priesters, ende Samuel onder die ghene die sijnen naem aenroepen. Sij riepen den Heere aen ende hy verhoordese, **7** door een colomne der wolcken sprack hy tot hen. Sij bewaerden sijn ghetuyghenissen, ende tghebodt dat hy hen ghegeheuen heeft. **8** Heere onse Godt ghy verhoordese, Godt ghy waert hen ghenadich, ende wrekkende ouer alle hen vonden. **9** Verheft den Heere onsen Godt, ende aenbidiit in sijnen heylighen berch, want heylisch is die Heere onse Godt.

100 IVbileert den Heere gheheel aertrijck, dient den Heere in blijscap. **2** Gaet in sijn aenscouwen, met verhueghen. **3** Weet dat die Heere selue Godt is, hy heeft ons ghemaect, ende niet wij ons seluen. Ghy sijn volck ende scapen sijnder weyden **4** ghaet in sijn poorten met belijdinghe in sijn voorhouen met lofsanck belijdt hem. Loeft sijnen naem **5** want die Heere is soete, inder ewicheyt is sijn bermherticheyt, ende van gheslachte tot gheslachte is sijn waerheit.

101 BErmherticheyt ende ordeel, sal ick v singhen Heere. Ick sal lof singhen, **2** ende verstaen inden ombesmetten wech, wanneer ghy tot my comen sult. Ick doorwandelde in die onnooselheyt mijns herten, int midden van mijnen huyse. **3** Ick en stelde voor mijn oghen gheen onrechtuerdiche sake, die ouertredinghen deden heb ick ghehaet. **4** My en heeft gheen arch herte aenghehanghen,

den quaetwillighen van my afwijkende en kende ick niet. **5** Die sijnen naesten heymelijck lasterde, desen veruolchde ick. Die houerdich van oghen ende onuersadelijck van herten was, met dien en adt ick niet. **6** Mijn oghen sijn tot die ghetrouwe der eerden, dat sij met my sitten souden, die inden ombesmetten wech wandelde dese diende my. **7** Hy en sal int midden mijns huys niet woonen die houerdicheyt doet, die boosheden spreect en heeft gheen voorspoet ghehadt int aenschouwen mijnder oghen. **8** In die morghenstont doodde ick alle die sondaren der eerden, om dat ick vernielen soude van des Heeren stadt alle die quaet doen.

102 HEERE verhoort mijn ghebedt, ende mijnen roep laet tot v comen. **2** En keert v aensicht van my niet, in wat dach dat ick ghequelt worde soo neych tot my v oore. In wat dach dat ick v aenroepen sal, verhoort my haestelijck. **3** Want mijn daghen sijn vergaen als eenen roock, ende mijn beenderen sijn als eenen verbranden roost verdorret. **4** Ick ben gheslaghen als hoy, ende mijn herte is dorre gheworden, om dat ick vergheten hebbe mijn broot te eten. **5** Van die stemme mijns suchtens, is mijn ghebeente aan mijn vleesch ghecleeft. **6** Ick ben ghelyck worden den pelicaen der woestynen, ick ben worden als een nachtraue int huys. **7** Ick heb ghewaect ende ben gheworden als een mussche alleen woonende int dack **8** Den gheheelen dach bescimpten my mijn vianden, ende die my presen swoeren teghen my. **9** Om dat ick asschen als broot adt, ende mijnen dranc met weenen mengde. **10** Van daensicht der verbolgentheyt van uwer gramsappelen, want opheffende hebdij my ghestooten. **11** Mijn daghen sijn als een scaduwe gheweke, ende ick ben als hoy dorre gheworden. **12** Maer ghy Heere blijft inder ewicheyt, ende v ghdckenisse van gheslachte tot gheslachte. **13** Ghy Heere sult opstaende Sions ontfermen, want tis tijt haers te ontfermen, want den tijt is ghecomen. **14** Want uwen dienaers hebben haer steenen behaecht, ende haerder eerden sullen sij ontfermen. **15** Ende die Heydenen sullen uwen naem vreesen Heere, ende alle die coninghen van eertrijke v glorie. **16** Want die Heere heeft Sion opghettimmert, ende hy sal ghesien worden in sijn glorie. **17** Hy heeft ghesien totten ghebede der ootmoediger, ende hy en heeft hen ghebedt niet versmaet. **18** Laet dese dinghen scrijven tot die ander gheboorte, ende tvolck dat gheschapen sal worden sal den Heere louen. **19** Want hy heeft neder ghesien van sijn hooghe heylige plaetse, die Heere heeft vanden hemel op die eerde ghesien. **20** Om dat hy hooren soude dat suchten der gheuanghenen, dat hy ontbinden soude die kinderen vanden gheododden. **21** Om dat sij vercondighen souden in Sion den naem des Heeren, ende sijnen lof in Ierusalem. **22** Als die volcken versaemden in een, ende die coninghen om den Heere te dienen. **23** Heeft hy hem gheantwoort inden wech sijnder cracht, die cortheyt mijnder daghen vercondicht my. **24** En roept my niet wederom in die helicht mijnder daghen, van gheslachte tot gheslachte sijn v iaren. **25** Van ierst hebdij Heere die eerde ghefundert, ende uwer handen werken sijn die hemelen. **26** Sij sullen vergaen maer ghy blijft altijt, ende sij sullen alle ghelyck een cleedt suldise veranderen, ende sij sullen verandert worden, **27** maer ghy sijt die selue, ende v iaren

en sullen niet vergaen. **28** Die kinderen uwer knechten sullen woonen, ende hen saet sal beclijuen inder ewicheyt.

103 GHebenedijt mijn ziele den Heere, ende alle dat binnen my is sijnen heylighen name. **2** GHebenedijt mijn ziele den Heere, ende en wilt niet vergheten alle sijn wederloonen. **3** Die ghenaedich is allen uwen boosheden, die gheneest alle uwe siecheden. **4** Die vander doot v leuen verlost, die v croont met bermherticheyt ende ghenadicheden. **5** Die met goeden v begheerten veruult, v ioncheyt sal vernieuwt worden als des arents. **6** Die Heere bermherticheyt doende, ende ordeel alle den ghenen die onrecht lijden. **7** Heeft Moysi sijn weghen bekent ghemaect, den kinderen van Israel sijn belieften. **8** Die Heere is ghenadich ende ontfermende, lancmoedich ende seer bermhertich. **9** Hy en sal inder ewicheyt niet gram sijn, noch tot allen tijden dreyghen. **10** Nae onsen sonden en heeft hy ons niet ghedaen, noch ons nae onse boosheden gheloont. **11** Want ghelyc die hoocheyt des hemels bouen die eerde is, soo heeft hy sijn bermherticheyt versterct ouer die ghene die hem vreesen. **12** Soo verre als dat oosten is vanden westen, soo verre heeft hy ons boosheden van ons ghedaen. **13** Ghelyc die vader ontfermt sijn kinderen, so heeft die Heere ontfermt der geender die hem vreesen, **14** want hy heeft ons maecsel bekent. Hy is ghedachtich gheworden dat wij stubbe sijn, **15** eens menschen daghen sijn als hoy, ghelyc een bloeme des veits sal hy wtbleogen. **16** Want den gheest sal in hem doorgaen, ende hy en sal niet blijuen staende, ende hy en sal niet meer sijn plaatse bekennen. **17** Maer die bermherticheyt des Heeren is vander ewicheyt tot inder ewicheyt, op die ghene die hem vreesen. Ende sijn rechtuerdicheyt op die kinderen der kinderen, **18** den ghenen die sijn testament onderhouden. Ende die ghedachtich sijn sijnder gheboden, om die te doen. **19** Die Heere heeft inden hemel sijnen stoel bereydt, ende sijn rijk sal ouer alle heerscappie hebben. **20** GHebenedijt den Heere alle sijn engelen, machtich van crachte, doende sijn woort, om te hooren die stemme sijnder redenen. **21** GHebenedijt den Heere alle sijn heycrachten, sijn dienaers die sijnen wille doet. **22** GHebenedijt den Heere alle sijn werken, in alle plaatseen van sijnder heerscappien ghebenedijt mijn ziele den Heere.

104 GHebenedijt mijn ziele den Heere, Heere mijn Godt ghy sijt machtelijcken groot gheworden. Belijdinghe ende schoonheyt hebdi aengehedaen, **2** omhanghen met licht als met een cleedt. Wtspannende den hemel als een vel, **3** die met wateren sijn ouerste dect. Die de wolcken maect uwen oppanc, die wandelt bouen die vederen der winden. **4** Die de gheesten uwe enghelen maect, ende dat brandende vier uwe dienaers. **5** Die de eerde ghefundeeft heft op haer vasticheyt, sij en sal niet gheneycht worden inder ewicheyt. **6** Den afgront is ghelyc een cleedt sijn omhancsel, bouen die berghen sullen die wateren staen. **7** Van uwer berispinghen sullen sij vlieden, van die stemme ws donders sullen sij vreesen. **8** Die berghen gaen opwaerts, ende die velden nederwaerts, ter plaatseen die ghi hen ghefundeeft heft. **9** Een pale hebdi hen ghestelt, daer si niet ouer gaen en sullen, noch sij en sullen niet wedercomen om die eerde te ouerdecken. **10** Die de fonteynen wt latet in die valleyen, int

midden der berghen sullen die wateren passeren. **11** Alle die beesten des veits sullen drincken, die wilde ezelen sullen verbeyden in haren dorst. **12** Op hen sullen die voghelen des hemels woonen, wt dat midden der steenrootsen sullen sij stemmen gheuen. **13** Veruersschende die berghen van sijnen hoochden, van die vrucht uwer wercken sal die eerde verset worden. **14** Voorts brenghende gras voor die beesten, ende cruyt totten dienst der menschen. Om dat ghy broot wter eerdensoudt brenghen, **15** ende dat den wijn des menschen herten verblijde. Om dat hy sijn aensicht met ole soude bluide maken, ende dat het broot des menschen herte verstercken soude. **16** Die boomens des veits sullen versaedt worden, ende die cederboomen van Libano, die hy gheplant heeft. **17** aldaer sullen die musschen nestelen. Des valcs huys is hen leydsman, **18** die hooghe berghen voor die herten, die steenrootse is een toevlucht den eghelen. **19** Hy heeft die mane ghemaect tot seker tijden, die sonne heeft haren onderganck gheweten. **20** Ghy hebt die dyusternissen ghesteldt ende tis nacht gheworden, daer in sullen ouerghaen alle die beesten der bosschagien. **21** Die welpens der leeuen briesschende om te rouuen, ende om spijse voor hen van Gode te soeken. **22** Die sonne is opghegaen, ende sij sijn vergadert, ende in hen rustplaetsen sullen sij gheleydt worden. **23** Die mensch sal wtgaen tot sijn werck, ende tot sijn hanteringhe totten auont toe. **24** Hoe heerlijck sijn v wercken gheworden Heere? ghy hebet al in wijsheit ghemaect, die eerde is veruult met uwer besittinghen. **25** Dese zee is groot ende wijt van armen, daer sijn cruypende dieren der welcker gheen ghetal en is. Cleyn dieren metten grooten, **26** daer sullen die scepen door varen. Desen draeck den welcken ghy ghemaect hebt om hem te bespotten **27** sij verbeyden alle van v, dat ghy hen spijse gheuen soudt te tijde. **28** Als ghy hen gheeft soo sullen sijt verghaderen, als ghy v hant open doet, soo sullen sij alle met goetheden veruult worden. **29** Maer als ghy v aensicht afkeert, soo sullen sij verstoort worden, ghy sult haren gheest wech nemen, ende sij sullen verghaen, ende in hen stubbe wederkeeren. **30** Ghy sult uwen gheest wt senden, ende sij sullen ghescapen worden, ende ghy sult vernieuwen daensicht der eerden. **31** Die glorie des Heeren si inder ewicheyt, die Heere sal verblijden in sijn wercken.

32 Die deerde aensiet, ende doetse beuen, die de berghen raect ende doetse rooken. **33** Ick sal den Heere singhen in mijn leuen, ick sal lof singhen mijnen Godt soo langhe als ick ben. **34** Ghenoeghelyc moet hem mijn wtsprake wesen, maer ick sal in den Heere ghenoechte hebben. **35** Laet die sondaers vander eerden vergaen, ende die boose, also dat si niet en sijn, o mijn ziele ghebenedijt den Heere.

105 BElijdt den Heere, ende aenroeft sijnen naem, vercondicht onder die Heydenen sijn wercken. **2** Singt hem, ende singt hem lof, vertelt alle sijn wonderlijcheden. **3** Wort louende in sijnen heylighen naem, verblijden moet dat herte der geender die den Heere soeken. **4** Soect den Heere, ende wort versterct, soect sijn aensicht altijt. **5** Weest ghedachtich sijnder wonderlijcker wercken die hy ghedaen heeft sijn wonderlycke teekenen, ende die ordeelen sijns monts. **6** Ghy saet van Abraham sijns dienaers kinderen,

Iacobs sijns wtuercorens. 7 Hy is die Heere onse Godt, in alle die aerde sijn sijn ordeelen. 8 Hy heeft ghedachtich gheweest inder ewicheyt sijns verbonts, des woorts dat hy beulen heeft in dusentich gheslachten. 9 Dat hy ghemaect heeft tot Abraham, ende sijns eedt tot Isaac. 10 Ende hy heeft dat Iacob gestelt tot een ghebodt, ende Israel tot een ewich testament. 11 Segghende, v sal ick gheuent van Chanaan, dat cordeken van uwer erffenissen. 12 Doen sij cleyn van ghetale waren, ende seer luttel des lant inwoonders. 13 Sijn sij door ghegaen van volcke te volcke, ende van deen rjicke tot een ander volck. 14 Hy en heeft gheenen mensch hen laten hinderen, ende hy heeft om haren wille coninghen ghestraft. 15 En wilt mijn ghesalfe niet raken, ende in mijn propheten en wilt gheen quaetheyt bedrijuen. 16 Ende hy heeft den hongher op die aerde gheroopen, ende alle donderstant des broots heeft hy vernield. 17 Hy heeft voor hen eenen man ghesonden, tot eenen knecht is Ioseph vercocht gheweest. 18 Sij hebben met veteren sijn voeten ghedwonghen, yser is door zijn ziele ghegaen 19 tot dat sijn woort quam. Die wtsprake des Heeren heeft hem ontsteken, 20 die coninck heeft ghesonden, ende hem ontbonden, die prince des volcs, ende heeft hem wt laten gaen. 21 Hy heeft hem ghestelt eenen prince sijns huys, ende een ouerste van alle sijn besittinghe. 22 Dat hy sijn princen onderwijsen soude als si seluen, ende sijnen ouders voorsienicheyt leeren. 23 Ende Israel is in Egijpten ghegaen, ende Iacob is een vreemdelinck gheweest int lant van Cham. 24 Ende hy heeft het volck crachtelijck vermeerdert, ende hy heeftse stercker ghemaect dan hen vianden. 25 Hy heeft hen herte ommeghekeert, dat sij sijn volc haten souden, ende dat sij bedriechlijck doen souden tseghen sijn knechten. 26 Hy heeft Moysen sijnen dienaer ghesonden, Aaron den welcken hy vercoren hadde. 27 Hy heeft in hen die woorden van sijnen teekenken ghesteldt, ende der wonderlijcker wercken int land van Cham. 28 Hy heeft dyusternissen ghesonden, ende heuet doncker ghemaect, ende hy en heeft sijn woorden niet bitter ghemaect. 29 Hy heeft hen wateren in bloet verkeert, ende hen visschen heeft hy ghedoot. 30 Hen lant heeft vorschen voortghebracht, tot int binneste van haerder coninghen huyzen. 31 Hy heeft ghesproken, ende daer sijn hontsulieghen ghecomen, ende moesien in allen hen palen. 32 Hy heeft haren reghen tot haghel ghestelt, een verbrandende vier in hen lant. 33 Ende hy heeft hen wijngaerden gheslaghen, ende hen vijchboomen, ende heeft ghebroken die boomen van haren palen. 34 Hy heuet gheseyt, ende daer sijn sprinchanan ghecomen, ende rupsen der welcker gheen ghetal en was. 35 Ende die hebben alle tgras in hen lant gheten, ende alle die vruchten van haren lande gheten. 36 Ende hy heeft alle dierste gheborene in hen landt gheslaghen, dierste vruchten van allen haren arbeyde. 37 Ende hy heeftse wtgeleyt met siluer ende gout, ende daer en was in haren gheslachten niemand sieck. 38 Egijpten wert verblijft in hen vertrecken, want haerlieder vreeze was op hen gheualen. 39 Hy heeft een wolcke wtghespreat tot haren bescermen, ende een vier om dat hen des nachts soude lichten. 40 Sij hebben begheert ende daer sijn quackelen ghecomen, ende met hemels broot heeft hijse versaedt. 41

Hy heeft die steenrootse ghescoert, ende daer sijn wateren wt gheuloten, die vloeden sijn opt drooghe door gheloopen. 42 Want hy heeft ghedachtich gheweest sijns heyluchs woorts, dwelck hy ghesproken heeft tot Abraham sijnen dienaer. 43 Ende hy heeft sijn volck wtgeleydt met verhueghen, ende sijn wtuercorene met blijscappen. 44 Ende hy heeft hen gheheuen die lantscappen der Heydenen, ende der volcken arbeyden hebben sij beseten. 45 Om dat sij bewaren souden sijn rechtuerdichen, ende sijn wet versoecken.

106 BElijdt den Heere want hy is goet, want inder ewicheyt is sijn bermherticheyt. 2 Wie sal wtspreken die machticheden des Heeren? wie sal v doen hooren alle sijne louen. 3 Salich sijn sij die dat ordeel bewaren, ende rechtuerdicheyt doen tot allen tijden. 4 Weest onser ghedachtich Heere int welbehaghen ws volcs, besoect ons met v salicheyt. 5 Om te besien in die goethet uwer wtuercorenen, om blijde te sijn in die blijscap ws volcks, op dat ghy moecht gheloeft worden met v erfelijcheyt. 6 Wij hebben ghesondicht met onsen vaderen, wi hebben onrechtuerdelyc ghedaen, ende boosheyt bedreuen. 7 Ons vaderen in Egijpten en hebben v wonderlijcheden niet verstaen, sij en hebben niet ghedachtich gheweest der menichten van uwer bermherticheden. Ende si hebben v ghecreyt opclimende in die zee, in die roode zee. 8 Ende hy heeftse verlost om sijnen naem, om dat hi sijn macht soude kenlijck maken. 9 Ende hy heeft die roode zee ghestraft, ende sij is drooghe geworden, ende hy heeftse in die diepten gheleydt ghelyck in die woestijne. 10 Ende hy heeftse behouden wt die hant der gheender die hen haetten, ende verlost wt die hant des viants. 11 Ende het water heeft ouerdect die ghene die hen verdructen, daer en is niet een van dien ouerbleuen. 12 Ende sij hebben sijn woorden gheloof, ende si hebben sijnen lof gheloeft. 13 Haestelijck hebben sijt ghedaen, sijn wercken hebben sij vergheten, ende sij en hebben sijnen raet niet ghehooraem gheweest. 14 Ende sij hebben welluste begheert in die woestijne, ende si hebben God ghetempteert in die dorre plaetse. 15 Hy heeft hen haer begheerte gheheuen, ende versaetheyt in hen ziele ghesonden. 16 Ende sij hebben Moysen inden leger ghecreyt, Aaron des Heeren gheheylichden. 17 Die eerde is open ghedaen, ende sij heeft verslonden Dathan, ende sij ouerdecte op die vergaderinge van Abiron. 18 Ende daer is een vier ontsteken in hen vergaderinge, die flamme heeft die sondaers verbrant. 19 Ende sij hebben een calf ghemaect in Horeb, ende een ghesneden beelt aenbeden. 20 Ende sij hebben hen glorie verandert, in een ghelykenisse van een hoy etende calf. 21 Sij hebben Godt verghetten die hen verlost heeft, die grote dinghen in Egijpten ghedaen heeft, 22 wonderen in diant van Cham, veruaerlickje dinghen in die roode zee. 23 Ende hy heeft gheseyt dat hijse vernielen soude, en hadde Moyses sijn wtuercorene teghen den brueck niet ghestaen in sijn aensicht. Om dat hy sijn gramscap afkeeren soude, dat hijse niet vernielen en soude, 24 ende sij hebben voor niet ghehadt dat begheerlijck lant. Sij en hebben sijnen woerde niet gheloof, 25 ende si hebben ghemurmureert in hen tabernakelen, sij en hebben des Heeren stemme niet verhoort. 26 Ende hy heeft sijn hant opgehauen op hen, dat hijse nederslaen soude in

die woestyne. 27 Ende dat hy hen saet onder die natien den kinderen der menschen. 9 Want hy heeft die ydel ziele der Heydenen soude nederworpen, ende hen verstroyen versaet, ende die hongherighe ziele heeft hy met goeden in die lantsappen. 28 Ende sij hebben die afgoderie van Beelphegor aenghenomen, ende sij hebben die sacrificien des doots, ghebonden in allendicheyt ende int yser. 11 Want der dooden gheten. 29 Ende sij hebben hem ghecreyt in hen sij hebben Godts woorden versmaet, ende den raet vanden vonden, ende den val is in hen vermenichfuldicht. 30 Ende alderhoochsten hebben si wederstaen. 12 Ende hen herte is Phinees heeft ghestaen, ende die versoeninghe ghedaen, ende die plaghe is opgehouden. 31 Ende tis hem gherrekent vernedert in arbeyden, si sijn cranc gheworden, ende daer ter rechtiertdicheyt, van gheslachte tot gheslachte, tot inder en was niemant diese hielp. 13 Ende sij hebben gheroepen ewicheyt toe. 32 Ende sij hebben hem ghecreyt aen die toten Heere als si ghepijnicht worden, ende van haren wateren des wederseggens, ende Moyses was om haren nooden heeft hijse verlost. 14 Ende hy heeftse wtgeleydt wille ghequelt, 33 want sij verbitterden sijnen gheest. Ende wt de duysternissen, ende scaduwe des doots, ende hen hy heeft onderscayed met sijnen lippen, 34 sij en hebben banden heeft hy in stücken ghebroken. 15 Belijden moeten die Heydenen niet vernield van die welcke hen die Heere gheseyt hadde. 35 Ende sij sijn ghemenghelt onder die den Heere sijn bermherticheden, ende sijn wonderlijcheden Heydenen, ende sij hebben hen werken gheleert, 36 ende den kinderen der menschen. 16 Want hy heeft die metalen hebben ghdient haren ghesneden afgodts beelden, ende tis poorten vernield, ende die yseren grendelen ghebroken. 17 hen ghworden tot een verarghernisse. 37 Ende sij hebben Hy heeftse ontfangen vanden wech haerder boosheden, want om hen onrechtiertdichenen sijn sij vernedert. 18 hen sonen ende hen dochteren, den duyuelen gheoffert. Van alle spijse heeft hen ziele ghwalghet, ende sij sijn 38 Ende sij hebben donnoosel bloet ghestort, dbleot van comen tot die poorten des doots. 19 Ende sij hebben totten haren sonen ende haren dochteren, die sij gheoffert hebben Heere gheroepen doen sij verdruct worden, ende van haren besmedt gheweest in hen bloet, 39 ende ontsuyuert in hen benautheden heeft hijse verlost. 20 Hy heeft sijn woert wercken, ende sij hebben onsuuerhelyt ghedaen in hen ghesonden, ende hem ghenesen, ende hy heeftse verlost van quade vonden. 40 Ende die Heere is met een rasende haren verderffenissen. 21 Belijden moeten den Heere sijn gramscap ghestoort gheweest op sijn volck, ende hy heeft bermherticheden, ende sijn wonder werken den kinderen een walginghe van sijn erfdeel ghehad. 41 Ende hi heeftse der menschen. 22 Ende laetse offeren den offer des loefs, geleuert in die handen der Heydenen, ende sij hebben ende vercondighen sijn werken met verhueghen. 23 Die ouer hen heerschappie ghehadt die hen haetten. 42 Ende ter zee nedervallen met schepen, doende hen werken in hen vianden hebben hen lijden aenghedaen, ende si sijn vele wateren. 24 Die hebben des Heeren werken ghesien, vernedert onder hen handen, 43 dicmael heeft hijse verlost. Maer sij hebben hen verbittert in haren raet, ende sijn ende sijn wonderen in die diepte. 25 Hy heeft ghesproken vernedert in hen boosheden. 44 Ende hy heuet ghesien als ende den wint des onwiders is op ghestaen, ende haer sij verdruct worden, ende hy heeft hen ghebedt ghehoort. 45 baren worden op ghehauen. 26 Sij climmen op totten hemel, Ende hy heeft sijns verbonts ghedachtich gheweest ende ende dalen neder totten affront, hen ziele verdwijnde in die bermherticheyt. 46 Ende hy heeftse ghegheuen tot die quadren. 27 Sij sijn verbaest, ende beroert gheweest als een bermherticheden, in daenschijn van allen den ghenen diese dronken mensch, ende allen hen wijsheit is verslonden. gheuanghen hadden. 47 Maect ons salich Heere onse 28 Ende si hebben totten Heere gheroepen als sij verdruct Godt, ende verghadert ons van die natien. Dat wij moghen waren, ende van haren nooden heeft hijse verlost. 29 Ende belijden uwen heylighen naem, ende glorieren in uwen lof. 48 Hy heeft haer onweder ghestelt tot een stille locht, ende Ghebenedijt sij die Heere die Godt van Israhel van ewicheyt haer baren sijn ghestilt gheweest. 30 Ende sij hebben hen tot eewicheden, ende alle tvolc sal segghen, dat gheschiede, verblijft om dat die ghestilt sijn gheweest, ende hy heeftse dat gheschiede. 31 Belijden moeten gheleyt tot die hauene van haren wille. 32 Ende verheffen moet den Heere sijn bermherticheden, ende sijn wonderen den kinderen der menschen. 33 Hy heeft vloeden ghestelt in die woestyne, ende loopen der wateren in den dorst. 34 Dat vruchtbarich lant in een soutpekel lant, van die quaetheyt der gheender die daer in woonden. 35 Hy heeft die woestyne ghestelt tot staende wateren, ende dlant vanteint die hongherighe, ende sij hebben daer een sonder water tot loopen der wateren. 36 Ende hy heeft daer ghestelt die hongherighe, ende sij hebben daer een woonstadt ghestelt. 37 Ende sij hebben ackers besaeyt, ende wijngaarden gheplant, ende voortsbrocht vruchten haerder natuurlijker gheboorten. 38 Ende hy heeftse ghebenedijt, ende sij sijn wter maten zeer vermenichfuldicht, ende hen vee en heeft hy niet ghemindert. 39 En sij sijn luttel gheworden, ende ghequelt van dat verdrucken der quader dinghen ende van pijnen. 40 Daer is eenen twist wtgehestort ouer die princen, ende hy heeftse doen dolen in die onbewandelde belijden sijn bermherticheden, ende sijn wonder wercken

107 BElijdt den Heere want hy is goet, want inder ewicheyt is sijn bermherticheyt. 2 Laetse segghen die verlost sijn vanden Heere, die hy verlost heeft wt des viants haut, die hy van den lantsappen vergadert heeft. 3 Vanden opganck der sonnen ende vanden onderganck, vanden noorden ende vander zee. 4 Sij hebben ghoedelt in die woestyne in die plaetsen sonder water, si en hebben gheenen wech van een bewoonde stadt gheuonden. 5 Hongherich ende dorstich, hen ziele verghinck in hen seluen. 6 Ende sij hebben gheroepen totten Heere doen si in lijden waren, ende van haren benautheden heeft hijse verlost. 7 Ende hy heeftse gheleyt tot in eenen rechten wech, dat sij gaen souden tot in die woonstadt. 8 Laet den Heere belijden sijn bermherticheden, ende sijn wonder wercken

plaetse ende niet inden wech. **41** Ende hy heeft den armen gheholpen vander armoeden, ende hy heeft die familien ghelyc scapen ghestelt. **42** Die oprechte sullen sien ende hen verblijden, ende alle boosheit sal haren mont stoppen. **43** Wie isser wijs, ende sal dese dinghen bewaren? ende verstaen die bermherticheden des Heeren?

108 BEreydt is mijn herte Godt, bereyt is mijn herte ick sal singhen ende loff spelen in mijn glorie. **2** Staet op psalter spel ende herpe, ick sal opstaen inden dagheraert. **3** Ick sal v belijden in die wolcken Heere, ende v loff singhen in die natien. **4** Want groot is bouen die hemelen v bermherticheyt, ende totten wolcken v warachtycht. **5** Wort verhauen Godt bouen die hemelen, ende bouen alle daertrijck v glorie **6** dat v beminde verlost moghen worden. Maect salich met v rechte handt, ende verhoort my, **7** Godt heeft ghesproken in sijnen heyleghen. Ick sal vrolijk sijn ende deylen Sichimam, ende die valleye der tabernakelen sal ick aff meten. **8** Mijne is Galaad, ende mijne is Manasses, ende Ephraim is dat ontfanghen mijns hoofts. Iuda mijn coninck **9** Moab den metalen pot mijnder hoopen. Tot in Idumeen sal ick mijnen schoen wtstrecken, die vreemdelingen sijn my vrienden worden. **10** Wie sal my leyden tot in die vaste stadt? wie sal my leyden tot in Idumeen? **11** Suldijt niet doen o Godt die ons verstoeten hebt, ende ghy Godt en sult ghy niet wtgaen met onse heycrachten. **12** Gheeft ons helpe van die tribulatie, want ydel is die salicheyt des menschs. **13** In Gode sullen wy cracht doen, ende hy sal te niete doen onse vianden.

109 GOdt en verswijcht mijnen loff niet, **2** want den mont des sondaers, ende den mont des bedrieghers is ouer my gheopent. **3** Sy hebben teghen my ghesproken, met een bedrieghelycke tonghe met hatighen woerden hebben sij my omuanghen, ende my bestreden sonder sake. **4** Voer tghene dat sij my bemint hebben souden, soe hebben zij my ghelastert, maer ick badt. **5** Ende sij hebben teghen my ghestelt quade dinghen voer goede, ende haet voer mijn liefde. **6** Stelt ouer hem den sondaer, ende die duyuel staet te sijnder rechter hant. **7** Als hy gheordeelt wort soe laet hem verdoemt wt gaen, ende sijn ghebedt worde tot sonde gheacht. **8** Luttel moeten sijn daghen worden, ende sijn bisdom moet een ander ontfanghen. **9** Laet sijn kinderen weesen worden, ende sijn huysvrouwe weduwe. **10** Sijn kinderen moeten onghestadich wech ghevoert worden, ende broot bidden ende sij moeten wt ghedreuen worden van hen woninghen. **11** Laet den woekeenaer alle sijn goet doersoeken, ende die vremde moeten alle sijnen arbeyt beroouen. **12** Hem en sij gheen helper, noch daer en sij niemand die sijnder weesen bermherticheyt doe. **13** Laet sijn kinderen te niet worden, in een gheboerte soe laet sijnen naem vergaen. **14** Ter ghedenkenisse laet comen sijnder vaderen boosheit in daenschouwen des Heeren, ende sijnder moeder sonden en laet niet wtghevaecht worden. **15** Laetste altijt sijn teghen den Heere, ende laet vander eerden hen ghedenkenisse vergaen, **16** om dat hy niet en is ghedachtich gheweest bermherticheyt te doene. **17** Ende hy heeft veruolcht eenen armen mensch, ende eenen bedelaer, ende den bedructen van herten om te dooden. **18**

Ende hy heeft die vermaledijnghe bermint, ende sij sal hem comen, ende hy en heeft die benedijnghe niet ghewilt ende sij sal verre van hem gaen. Ende hy heeft die maledijnghe aenghedaen als een cleedt, ende sij is inghegaen als water in sijn binnenste, ende ghelyck olie in sijn beenderen. **19** Laetste hem worden als een cleedt daer hi mede ghedect wort, ende als eenen riem daer hy altijt mede omgort wordt. **20** Dats hen werck die my lasteren by den Heere, ende die quaet spreken teghen mijn ziele. **21** Ende ghy Heere Heere doet met my om uwen naem, want suet is v bermherticheyt. Verlost my **22** want ic ben behoeuch ende arme, ende mijn herte es heel verbaest binnens my. **23** Ghelyck een scaduwe als sij nederdaelt soe ben ic wech ghenomen, ende ick ben wtgestooten als die sprinchanen. **24** Mijn knyen sijn cranck gheworden vant vasten, ende mijn vleesch is verandert om die olie. **25** Ende ick ben hen versmaethet gheworden, sij hebben my ghesien ende hen hoofden ghescudt. **26** Helpt my Heere mijn Godt, maect my salich na uwe bermherticheyt. **27** Ende laet hen weten dat dit v hant is, ende dat ghy Heere die ghedaen hebt. **28** Sy sullen vermalendijden ende ghy sult benedijden, laetste bescaemt worden die teghen my opstaen, maer v dienaer sal hem verblijden. **29** Laetste aenghedaen worden met bescaempheden die my lasteren, ende laetste met hen scande ouerdict worden als met een dobbel cleedt. **30** Ick sal den Heere wtermaten seer belijden doer mijnen mont, ende int midden van veel menschen sal ick hem louen. **31** Want hy ghestaen heeft ter rechter sijden vanden armen, dat hy vanden veruolghers mijn ziele verlossen soude.

110 Die Heere heeft gheseyt tot mijnen Heere, sitd aen mijn rechte handt. Tot dat ick v vianden stelle, tot een scabelle uwer voeten. **2** Die roede van uwer cracht sal die Heere wtsenden wt Sion, hebt heerscappie int midden van uwen vianden. **3** Met v is tbeghinsel inden dach van uwer cracht, in dat blincende schijnsel der heyleghen, wten buyck heb ick v voertghebracht voer die morghensterre. **4** Die Heere heuet ghesworen, ende ten sal hem niet berouwen, ghy sijt een priester under ewicheyt nae die ordinacie van Melchisedech. **5** Die Heere aen v rechte sijde, heeft die coninghen al heel ghebroken inden dach sijnder gramscappen. **6** Die Heere sal ordeelen onder die natien, ende veruullen die veruallinghen, hy sal die hoofden tsamen stoeten int lant van veel luyden. **7** Vander beken sal hy inden wech drincken, daer om sal hy thooft verheffen.

111 ICK sal v belijden Heere in mijn gheheel herte, in den raet ende vergaderinghe der rechtuerdigher. **2** Groot sijn die wercken des Heeren, wtghesocht tot alle sijn begheerten. **3** Belijdinghe ende heerlycheyt is sijn werck, ende sijn rechtuerdicheit blijft in die ewicheyt der ewicheden **4** Een ghedenkenisse sijnder wonderwercken heeft hy ghemaect die bermhertighe ende ghenadighe Heere, **5** spijse heeft hy ghegeuen den ghenen die hem vreesen. Hy sal ghedachtich wesen under ewicheyt sijns testaments **6** die macht sijnder wercken sal hy vercondighen sijnen volcke. **7** Om dat hy hen gheue soude die erfenissee der Heydenen, die wercken sijnder handen sijn warachttich ende rechtoordeel. **8** Ghetrou sijn alle sijn gheboden vast ghemaect in die ewicheyt der ewicheden, ghemaect in die waerheydt

ende gherechticheyt. 9 Verlossinghe heeft hy sijnen volcke ghesonden, hy heeft inder ewicheyt sijn testament beoulen. Heylich ende veruaerlyk is sijnen naem, 10 tbeghinsel der wijsheyf is die vreese Godts. Tverstandt is goet alle den ghenen die daer nae doen, sijnen loff blijft inder ewe der ewen.

112 SAlich is den man die den Heere vreest, in sijn gheboden sal hy wter maten seer willen. 2 Machtich opder aerden sal sijn saet wesen, dat gheslachte der gherechtigher sal ghebenedijt worden. 3 Glorie ende rijcdommen sijn in sijn huys, ende sijn rechtuerdicheyt blijft inder ewicheit der ewicheden. 4 Een licht is in die duysternissen opghestaen den oprechten, die bermhertige ende ghenadighe ende rechtuerdige. 5 Blijde is die man die ontfermt ende leent, hy sal sijn woerden ordineren int ordeel, 6 want inder ewicheyt en sal hy niet beroert worden. 7 In die ewiche ghdedenckenisse sal die rechtuerdige wesen, van tquaet ghehoor en sal hy niet vreesen. Bereedt is sijn herte in den Heere te hopen, 8 sijn herte is gheuesticht, hy en sal niet beroert worden tot dat hy sijn vianden verachte. 9 Hy heuet wtghedeylt den armen ghegheuen, sijn rechtuerdicheyt blijft inder ewen der ewen, sijnen horn sal verheuen worden in glorie. 10 Die sondaer salt sien ende gram worden, met sijnen tanden sal hy crijselen ende verdwijnen, die begheerte der sondaren sal vergaan.

113 LOeft ghy kinderen den Heere, loeft den naem des Heeren. 2 Den naem des Heeren sij ghebenedijt, van nu aen tot inder ewicheyt. 3 Vander sonnen opganck totten onderganck, is loffelijck den naem des Heeren. 4 Hooghe es die Heere bouen alle Heydenen, ende bouen die hemelen is sijn glorie. 5 Wie is ghelyk die Heere onse Godt, die in die hoochden woont. 6 ende die ootmoedige aensiet inden hemel ende op die eerde? 7 Verweckende vander eerden den allendighen, ende vanden dreck opheffende den armen. 8 Om hem te stellen metten princen, met die princen sijns volcs. 9 Die die onvruchtbare doet woonen int huys, een vrolijcke moeder der kinderen.

114 IN Israels wtganck van Egypten, des huys van Iacob wt dat volck der Barbaren. 2 Soe es Dioetsche volck ghevorden sijn heylighinghe, Israel sijn machticheyt. 3 Die zee heuet ghesien ende is ghevlogen, die lordane is achterwaerts omme ghekeert. 4 Die berghen hebben op ghespronghen ghelyk rammen, ende die hueuelen ghelyk lammeren der scapen. 5 Wat is v zee dat ghy ghevlogen sijt, ende ghy lordane dat ghy achterwaerts omghekeert sijt. 6 Ghy berghen dat ghy op ghespronghen hebt ghelyk rammen, ende ghy hueuelen als lammeren der scapen? 7 Van daensicht des Heeren is die aerde beruert, van daensicht des Godts van Iacob. 8 Die den steen verkeert heeft in staende wateren, ende die steenroetse tot fonteynen der wateren.

115 Niet ons Heere niet ons, maer uwen naem gheeft die glorie. 2 Van uwer bermherticheyt ende waerheyf, dat tot eenigen tijden die Heydenen niet en segghen, waer is hen Godt? 3 Maer ons Godt is inden hemel, alle dat hy ghewilt heeft, dat heeft hy ghedaen. 4 Die afgods beelden der

Heydenen sijn siluer ende gout, wercken van der menschen handen. 5 Sij hebben eenen mont ende sij en sullen niet spreken, sij hebben oogen ende sij en sullen niet sien. 6 Sij hebben ooren, ende sij en sullen niet hooren, sij hebben nuesen, ende sij en sullen niet rieken. 7 Sij hebben handen, ende sij en sullen niet tasten, sij hebben voeten, ende sij en sullen niet wandelen, sij en sullen niet roepen met haren kelen. 8 Hen lieden ghelyk moeten sij worden dese maken, ende alle die in hen betrouwien. 9 Dat huys van Israel heeft inden Heere ghehoepht hy is hen helper ende hen bescermer. 10 Dat huys van Aaron heeft inden Heere ghehoepht, hy is hen helper ende hen bescermer. 11 Die den Heere vreesen hebben inden Heere ghehoepht, hy is hen helper ende hen bescermer. 12 Die Heere heeft onser ghedachttich gheweest, ende heeft ons ghebenedijt. Hy heeft ghebenedijt het huys van Israel, hy heeft ghebenedijt het huys van Aaron. 13 Hy heeft ghebenedijt alle die ghene die den Heere vreesen, den cleynen met den groeten. 14 Die Heere doe noch meer op v lieden, op v ende op v lieder kinderen. 15 Ghebenedijt sijdi vanden Heere, die ghemaect heeft hemel ende eerde. 16 Den hemel der hemelen behoort den Heere toe, maar die aerde heeft hy ghegheuen den kinderen der menschen. 17 Die doode en sullen v niet louen Heere, noch alle die nederdalen in die helle. 18 Maer wy die leuen ghebenedijden den Heere, van nu aen tot inder ewicheyt.

116 ICK heb bemint, want die Heere sal verhooren die stemme mijns ghebeds. 2 Want hy heeft sijn oore nae my gheneycht, ende in mijn daghen sal ick aenroepen. 3 Die pijnen der doot hebben my onuanghen, ende die perikelen der hellen hebben my gheuonden. Verdructheyt ende pine heb ick gheuonden, (Sheol h7585) 4 ende den naem des Heeren heb ick aengheroepen. O Heere verlost mijn ziele 5 bermhertich Heere, ende rechtuerdich, ende ons Godt die ontfermherticheyt doet. 6 Die Heere bewarende die cleyne, ick ben verootmoedicht gheweest ende hy heeft my verlost. 7 Keert weder om mijn ziele in v ruste, want die Heere heeft v wel ghedaen. 8 Want hy heeft mijn ziele verlost vander doot, mijn oogen van tranen, mijn voeten vanden valle. 9 Ick sal den Heere behaghen int lantschap der leuender. 10 ICK heb gheloof, daer om heb ick ghesproken, maer ick ben bouen maten seer verootmoedicht. 11 Ick heb in mijnen ouerganck gheseyt, alle mensch is loghenachttich. 12 Wat sal ick den Heere weder om gheuen, voer alle dat hy my ghegheuen heeft? 13 Den kelck der salicheyt sal ick nemen, ende den naem des Heeren aenroepen. 14 Mijn beloften sal ick den Heere betalen voer alle sijn volck, 15 costelijck is in des Heeren aensicht die doot van sijnen heylighen. 16 O Heere want ick ben v knecht, ick ben v knecht, ende uwer dienstvrouwen sone. Ghy hebt in stukken ghebroken mijnen banden, 17 v sal ick offeren het sacrificie des loeffs, ende den naem des Heeren aenroepen. 18 Mijn beloften sal ick betalen den Heere voer daensicht van alle sijnen volcke, 19 in die voerhouen van des Heeren huys, int midden van v Ierusalem.

117 LOuet den Heere alle Heydenen, loeft hem alle volcken. 2 Want op ons is gheuesticht sijn

bermherticheyt, ende die waerheyt des Heeren blijft inder ewicheyt.

118 BElijdt den Heere want hy is goet, want inder ewicheyt is sijn bermherticheyt. 2 Laet Israel nu segghen dat hy goet is, dat inder ewicheyt sijn bermherticheyt is. 3 Laet nu het huy van Aaron segghen, dat inder ewicheyt sijn bermherticheyt is. 4 Laetste nu alle segghen die den Heere vreesen, dat sijn bermherticheyt inder ewicheyt is. 5 Van die verdructheyt hebbe ick den Heere aenroepen, ende die Heere heeft my in die rygtem verhoort. 6 Die Heere is mijn helper ick en sal niet vreesen wat my een mensch doet. 7 Die Heere is mijn helper, ende ick sal mijn vianden versmaden. 8 Tes beter betrouwuen te hebben opden Heere, dan te betrouwuen in den mensch. 9 Tes beter te hopen inden Heere, dan te hopen in die princen. 10 Alle die Heydenen hebben my omringhelt, ende tis inden naem des Heeren, dat ick my ouer hen ghewroken hebbe. 11 Omringhelende hebben sij my omringhelt, ende tis inden naem des Heeren, dat ick my ouer hen ghewroken hebbe. 12 Sij hebben my omringhelt ghelyck bien, ende sij sijn onsteken ghelyck een vier in die dornen, ende tis inden naem des Heeren, dat ick my ouer hen ghewroken hebbe. 13 Ick ben ghestooten ende omgheworpen dat ick vallen soude, ende die Heere heeft my ontfanghen. 14 Mijn stercheyt ende mijnen loff is die Heere, ende hy is my ter salicheyt gheworden. 15 Een stemme des verhueghens ende der salicheyt is in die tabernakelen der rechtuerdigher. 16 Die rechte hant des Heeren heeft cracht ghedaen, die rechte hant des Heeren heeft my verheuen, die rechte hant des Heeren heeft cracht ghedaen. 17 Ick en sal niet steruen maer leuen, ende ick sal vertellen die wercken des Heeren. 18 Castijnde heeft my die Heere ghecastijt, ende hy en heeft my der doot niet gheleuerert. 19 Doet my open die poorten der rechtuerdicheyt, als ick daer inghegaen ben, sal ick den Heere belijden, 20 dits die poorte des Heeren, die rechtuerdige sullen daer in gaen. 21 Ick sal v belijden want ghy hebt my ghehoort, ende ghy sijt my gheworden ter salicheyt. 22 Den steen den welcken die timmerluyden verworpen hebben, desen is gheworden tot een hoofsteen des hoecks. 23 Vanden Heere is dit ghedaen ende tes wonderlyck in onsen oogen. 24 Dit is den dach den welcken die Heere ghemaect heeft, laet ons verhueghen ende blijde sijn daer inne. 25 O Heere maect my salich, o Heere doet voerspoedelijck, 26 ghebenedijt is hy die coemt inden naem des Heeren. Wy hebben v ghebenedijt vanden huyse des Heeren, 27 die Heere is Godt, ende hy heeft ons verlicht. Stelt den Hooghen feestdach in die dicter der loueren tot aen den horn des outaers. 28 Ghy sijt mijn Godt, ende ick sal v belijden, mijn Godt sijdi ende ick sal v verheffen. Ick sal v belijden, want ghy hebt my verhoort, ende sijt my gheworden ter salicheyt. 29 Belijdt den Heere, want hy is goet, want inder ewicheyt is sijn bermberticheyt.

119 SAlich sijn sij die ombesmet sijn inden wech, die wandelen in die wet des Heeren. 2 Salich sijn sij die sijn ghetuyghenissondersoecken, die met gheheelder herten hem soecken. 3 Want die ghene die boosheydt doen, en hebben in sijn weghen niet ghewandelt. 4 Ghy hebt

beulen v gheboden te onderhouden, wter maten seere. 5 Och oft mijn weghen ghesict worden, om te onderhouden v rechtuerdichmakinghen. 6 Dan en sal ick niet bescaemt worden, als ick wel doersien sal alle uwe gheboden. 7 Ick sal v belijden in die bescickinghe des herten, om dat ick gheleert hebbe die rechte ordeelen van uwer rechtuerdicheyt. 8 V rechtuerdichmakinghen sal ick bewaren, en wilt my niet verlaten teenemale. 9 VVaer in sal een ionghelinck sijnen wech beteren? in te bewaren uwe woerden. 10 In alle mijn herte heb ick v ghesocht, en wilt my niet verstooten van uwe gheboden. 11 In mijn herte heb ick v wtspraken gheborghen, op dat ick v niet sondighen en soude. 12 Ghebenedijt sijdi Heere, leert my v rechtuerdichmakinghen. 13 Met mijn lippen heb ick wtghesproken, alle die vonnissen ws monts. 14 Inden wech van uwen ghetuyghenisson heb ick ghenoechte ghehad, ghelyck in allen rijcdommen. 15 In uwe gheboden sal ic gheoeffent worden, ende bemerken v weghen. 16 In v rechtuerdichmakinghen sal ic my oeffenen, ende ick en sal v woerden niet vergheten. 17 VErgeldet uwen knecht, maect my leuende ende ick sal v woerden bewaren. 18 Ontdeck mijn oogen, ende ick sal aenmercken die wonderlijcheden van uwer wet. 19 Een aencomelinck ben ick op die eerde, en wilt van my niet verborghen uwe gheboden. 20 Mijn ziele heeft lust ghehad om te begheren uwe gheboden, tot allen tijden. 21 Ghy hebt die houerdicheyt ghestraft, vermalendijt sijn sij die aff wijcken van uwen gheboden. 22 Neemt van my het verwijt ende die versmaetheyt, want ick heb v ghetuyghenissondersoek. 23 Want voerwaer die princen hebben gheseten, ende spraken teghen my, maer v dienaer worde gheoeffent in uwe rechtuerdichmakinghen. 24 Want oock v ghetuyghenisson sijn mijn ouerpeysinghe, ende v rechtuerdichmakinghen sijn mijnen raet. 25 MYn ziele heeft ghecleeft aent paument, maect my leuende nae v woert. 26 Mijn weghen heb ick wtghesproken ende ghy hebt my verhoort, leert my uwe rechtuerdichmakinghen. 27 Den wech van uwer rechtuerdichmakinghen leert my, ende ick sal gheoeffent worden in uwe wonderlijcheden. 28 Mijn ziele heeft ghesluyment van verdriet, vesticht my doer v woerden. 29 Den wech der boosheydt doet wech van my, ende van uwer wet onfermt v mijnder. 30 Den wech der waerheyt heb ick ghecoren, v ordeelen en heb ick niet vergheten. 31 Ick heb uwen ghetuyghenisson aenghehanghen Heere, en wilt my niet bescamen. 32 Den wech van uwen gheboden heb ick gheloopen, als ghy mijn herte verbreydde. 33 HEere stelt my voer een wet den wech van uwer rechtuerdichmakinghen, ende ick sal dien soecken tot allen tijden. 34 Gheeft my verstant, ende ick sal v wet doersoec-ken, ende ick sal die bewaren in mijn gheheel herte. 35 Leyt my voerts inden padt van uwen geboden, want die heb ick ghewilt. 36 Neycht mijn herte tot uwe ghetuyghenisson, ende niet tot die ghiericheyt. 37 Keert mijn oogen dat sij gheen ydelheyt en sien, in uwen wech maect my leuende. 38 Stelt uwen knecht v woert, in uwer vreesen. 39 Keert aff mijn verwijt dat ick vermoedt hebbe, want v ordeelen sijn ghenoechelijck. 40 Siet ick heb begheert v gheboden, in uwe rechtuerdicheyt maect my leuende. 41 ENde laet op my comen v bermherticheyt Heere, v salicheyt nae uwe redene. 42 Ende ick sal een woert antwoerden den ghenen die my

bescimpen, want ick heb in uwe woerden ghehoep. **43** boosheyet bedreuen, maer ick sal gheoeffent worden in uwe Ende en neemt van my niet wech dat woert der waerheyt gheboden. **79** Laetste tot my ghekeert worden die v vreesen, alte male, want in v ordeelen heb ick seer ghehoep. **44** ende die v ghetuyghenissen kennen. **80** Laet mijn herte Ende ick sal v wet altijt bewaren, emmermeer ende in die onbesmet worden in v rechtuerdichmakinghen, dat ick niet eewicheyt der eewicheden. **45** Ende ick heb ghewandelt bescaemt en worde. **81** MYN ziele is besweken in v salicheyt, in die breetheyt, want ick heb v gheboden ondersocht. **46** ende in v woert heb ick zeere ghehoep. **82** Mijn ooghen Ende ick sprack van uwen ghetuyghenissen in daenschijn zijn besweken in v woert segghende, wanner suldi my der coninghen, ende ick en worde niet bescaemt. **47** Ende vertroosten? **83** Want ick ben ghworoden als een leeren ick oeffende mijn ghedachte in uwe gheboden die ick bemint flessche inden rijm, v rechtuerdichmakinghen en heb ic niet hebbe. **48** Ende ick heb mijn handen opghehauen tot uwen vergheten. **84** Hoe veel sijn die daghen ws dienaers, wanner gheboden, die ick bemint hebbe, ende ick sal my oeffenen suldi vanden ghenen die my veruoighen ordeel doen? **85** Die in uwe rechtuerdichmakinghen. **49** VVeest ghedachtich boose hebben mij clappernien vertelt, maer niet als v wet. ws woerts tot behoef uwen knechte daer in dat ghi my **86** Alle v gheboden sijn waerachticheyt, die boose hebben hope ghegheuen hebt. **50** Dese heeft my ghetrost in mijn my verulocht, helpt my. **87** Seer by nae hebben sij my ootmoedicheyt, want v witsprake heeft my leuende ghemaect verslonden op die aerde, maer ick en heb v gheboden niet **51** Die hoouerdige deden booslijck ouer al, maer van uwer ghelaten. **88** Nae uwe bermherticheyt maect my leuende, wet en ben ick niet affgheweken. **52** Ick heb ghedachtich ende ick sal bewaren die ghetuyghenissen ws monts. **89** gheweest uwer ordeelen van tbeghin der werelt Heere, ende INder eewicheyt Heere blijft v woert inden hemel. **90** Van ick ben vertroost ghworoden. **53** Een beswijmelinghe heeft gheslachte tot gheslachte is waerheyt, ghy hebt die eerde my beuanghen, om die sondaers die v wet verlaten. **54** vast ghemaect, ende sij blijft altijt. **91** Doer v ordinacie duert Singheilcke liedekens waren my v rechtuerdichmakinghen, den dach, want alle dinghen dienen v. **92** Ten waer sake dat in die plaatse van mijnder pelgrimagien. **55** Ick heb des v wet mijn diepe aendachte ware, soe ware ic bij auontueren nachts ghedachtich gheweest o Heere ws naems, ende ick vergaan in mijn ootmoedicheyt. **93** Inder eewicheyt en sal ick heb v wet bewaert. **56** Dese es mijne ghworoden, om dat ick niet vergheten v rechtuerdichmakinghen, want in die selue v rechtuerdichmakinghen versocht hebbe. **57** HEere ick heb hebdij my leuende ghemaect. **94** Vwe ben ick, maect my gheseyt, tis mijn deel, dat ick v wet beware. **58** Ick heb v salich, want uwe rechtuerdichmakinghen heb ick versocht. aensicht ghebeden in alle mijn herte, onfermt v mijnder nae **95** My hebben die sondaers verbeyt, om dat sij my verdoen witsprake. **59** Ick heb ghedacht op mijn weghen, ende ick souden, uwe ghetuyghenissen heb ick verstaen. **96** Van alle heb mijn voeten omme ghekeert in uwe ghetuyghenissen. volcomenheyt heb ic een eynde ghesien v ghebodt is breedt **60** Ick ben bereydt ende niet verstoort, om v gheboden te bouen maten. **97** HOe seere heb ick v wet bemint Heere? onderhouden. **61** Die banden der sondaren hebben my den gheheelen dach es sij mijn aendachte. **98** Bouen mijn omuanghen, ende v wet en heb ick niet vergheten. **62** vianden hebdij my wijs ghemaect met v ghebodt, want het is Ter middernacht stont ick op om v te belijden, van die ander eewicheyt mijne. **99** Bouen alle die mij leerden heb ick ordeelen uwer rechtuerdichmakinghe. **63** Deelachtich ben verstaen, om dat v ghetuyghenissen mijn aendachte sijn. ick alle der gheender die v vreesen, ende die v gheboden **100** Bouen die ouders heb ick verstant gehadet, om dat ick v bewaren. **64** Van uwer bermherticheyt Heere es die eerde gheboden ghesocht hebbe. **101** Van allen quadren weghe vol, v rechtuerdichmakinghen leert my. **65** GOethetij hebdij heb ick mijn voeten bedwonghen, om dat ick v woerden met uwen knecht ghedaen Heere, nae v woert. **66** Goethetij bewaren soude. **102** Van uwen ordeelen en heb ic niet ende leeringhe, ende wetentheyt leert my, want ick heb uwen aaffgheweken, want ghy hebt my een wet ghestelt. **103** Hoe gheboden gheloof. **67** Eer ick verootmoedicht werde, soe suet sijn mijnen kaken v woerden, bouen horich mijnen heb ick misfaen, daer om heb ick v woerden bewaert. **68** Goet monde? **104** Van uwen gheboden heb ick verstant ghehadet, sjidi, ende in v goethetij leert my v rechtuerdichmakinghen. **69** daer om heb ic ghehaet alle die weghen der boosheyet. Vermenichfuldicht es op my die boosheyet der hoouerdigher, **105** EEn lichtvat mijnen voeten es v woert, ende een licht maer ick sal in mijn gheheel herte ondersoeken v gheboden. mijnen paden. **106** Ick heb ghesworen ende een vast opset **70** Hen herte is gheronnen als melck, maer ick heb v wet ghemaect, te bewaren die ordeelen uwer rechtuerdicheyt. ouerpeyst. **71** Tes my goet dat ghy my verootmoedicht hebt, **107** Ick ben in allen sijden verootmoedicht Heere, maect dat ick mach leeren v rechtuerdichmakinghen. **72** Beter my leuende nae v woert. **108** Die vrijwillighe offeranden is my die wet ws monts, bouen dusenden van gout ende mijns monts maect behaechlyck Heere, ende v ordeelen siluer. **73** VVe handen hebben my ghemaect ende gheformet, leert my, **109** mijn ziele es in mijn handen altijt, ende v wet gheeft my verstandt, dat ick v gheboden leere. **74** Die v en heb ick niet vergheten. **110** Die sondaers hebben my vreesen sullen my sien, ende blije sijn, om dat ick in v eenen strick ghestelt, ende van uwen gheboden en heb ick woerden zeer ghehoep hebbe. **75** Ick heb bekent Heere dat niet gbedoelt. **111** Tot een erffenisse heb ick vergreghen v ordeelen gherichticheyt sijn, ende in uwe waerheyt hebdij v ghetuyghenissen inder eewicheyt, want sij sijn mijns my verootmoedicht. **76** Laet v bermherticheyt gheschieden herten verhueghen. **112** Ick heb mijn herte ghebocht om te dat sij my vertrooste, nae v woert uwen dienaer. **77** Laet v doen uwe rechtuerdichmakinghen inder eewicheyt, om den bermherticheden tot my comen, ende ick sal leuen, want v wederloon. **113** Die boose heb ick ghehaedt, ende v wet heb wet is mijn diepe aendachticheyt. **78** Laet die hoouerdighe ick bemint. **114** Ghy sijt mijn helper ende ontfangher, ende in bescaemt worden, want sij hebben tonrechte teghen my v woert heb ick zeer ghehoep. **115** Wijct van my aff ghy quaet

willighe, ende ick sal ondersoecken die gheboden mijns beghinsel heb ick gheweten van uwen ghetuyghenissen, Godts. **116** Ontfanct my nae v woert ende ick sal leuen, ende dat ghy die inder eewicheyt ghefundert hebt. **153** Slet mijn en bescaempt my niet van mijnen verwachten. **117** Help my, vernederinghe, ende verlost my, want v wet en heb ick niet ende ick sal salich wesen, ende ick sal mijn ghdachten in vergheten. **154** Ordeelt mijn ordeel ende verlost my, om uwe rechtuerdichmakinghen altijt oeffenen. **118** Ghy hebt woerden maect my leuende. **155** Verre es van den sondaers versmaet alle die ghene die afsceyden van uwen ordeelen, die salicheyt, want uwe rechtuerdichmakinghen en hebben want onrechtuerdich is hen ghepeys. **119** Voer ouertreders zij niet ghesocht. **156** V bermherticheden sijn vele Heere, heb ick gehouden alle die sondaers der aerden, daer om heb nae v ordeel soe maect my leuende. **157** Veel esser die my ick v ghetuyghenissen bemint. **120** Doersteect mijn vleesch veruolghen ende quellen, van uwen ghetuyghenissen en ben met uwer vresen, want van uwen ordeelen heb ick ghevreest. ick niet affgheweken. **158** Ick heb die ouertreders ghesien **121** ICK heb ordeel ende rechtuerdicheyt ghedaen, en leuert ende ick verdwijnde, om dat sij v woerden niet bewaert en my niet den ghenen die my beliegen. **122** Ontfanct uwen dinaer int goede, en laet die hoouerdicheyt my niet beliegen. in v bermherticheyt maect my leuende. **160** Tbeghinsel van **123** Mijn ooghen sijn beswiken in uwe salicheyt, ende in uwen woerden is die warachticheyt, inder eewicheyt sijn dwoerdt van uwer rechtuerdicheyt. **124** Doet uwen dinaer alle die vonnissen uwer rechtuerdicheyt. **161** Dle princen nae uwe bermherticheyt, ende v rechtuerdichmakinghen hebben my veruolcht sonder sake, ende van uwen woerden leert my. **125** V dinaera ben ick gheeft my verstant, dat ic heeft mijn herte ghevreest. **162** Ick sal blijde sijn op uwe weten mach v ghetuyghenissen. **126** Tes tijt dat ghijt doet wtspraken, gelijc die eenen groten roof vint. **163** Die Heere, sij hebben v wette niet ghebracht. **127** Daer om heb boosheydt heb ick ghehaedt, ende verfoeyt, maer v wet heb ick v gheboden bemint bouen gout ende topazion steen. ick lief ghehadt. **164** Seuen werff sdaechs heb ick v loff **128** Daer om worde ick tot allen uwe gheboden ghescict, gheseyt, van die ordeelen uwer rechtuerdicheyt. **165** Veel alle quade weghen heb ick ghehaet. **129** VVonderlyck sijn v vreeds is den ghenen die v wet beminnen, ende sij en ghetuyghenissen, daer om heeftse mijn ziele ondersocht. hebben gheen verargheringhe. **166** Ick verwachte v salicheyt **130** Die verclaringhe van uwen woerden verlicht, ende gheeft Heere, ende v gheboden heb ick bemint. **167** Mijn ziele verstant den cleynen kinderen. **131** Mijnen mont heb ick heeft v ghetuyghenissen bewaert, ende die seer bemint. open ghedaen ende adem inghehaelt, want uwe gheboden **168** Ick heb bewaert v gheboden ende ghetuyghenissen, begheerde ick. **132** Siet my aen ende onfermt v mijnder, want alle mijn weghen zijn in v aenscouwen. **169** LAet mijn nae dat ordeel der gheender die uwen naem lief hebben. bedinghe ghenaken voer v aensicht Heere, nae v wtsprake **133** Mijn ganghen bescikt nae v woert, ende en laet gheen gheeft my verstant. **170** Laet mijn begheerte comen voer heerschappie ouer my hebben eenighe onrechtuerdicheyt. v aensicht, nae v wtsprake so verlost my. **171** Mijn lippen **134** Verlost my van der menschen versierte loghenden dat ick sullen loffsanck wtspreken, als ghy my sult gheleert hebben v gheboden onderhoude. **135** V aensicht verlicht op uwen uwe rechtuerdichmakinghen. **172** Mijn tonghe sal v wtsprake knecht, ende leert my rechtuerdichmakinghen. **136** Mijn voert segghen, want alle v gheboden sijn ghrechiticheydt. oogen hebben water vloeden voertsbracht om dat sij v wet **173** Laet v hant wesen om my te helpen, want ick heb v niet bewaert en hebben. **137** REchtuerdich sijdi Heere, ende gheboden vercoren. **174** Ick heb v salicheyt begheerte Heere, recht es v ordeel. **138** Ghy hebt beeuolen die rechtuerdicheyt ende v wet is mijn aendachte. **175** Mijn ziele sal leuen, ende uwe ghetuyghenissen, ende v waerhelyt wtermaten seere. v louen, ende v ordeelen sullen my helpen. **176** Ick heb **139** Mijn laloursheydt heeft my doen verdwijnen, om dat mijn ghedoelt als een scaep dat verloren ghegaen is, soect uwen vianden uwe woerden vergheten hebben. **140** V woert is dienaer want v gheboden en heb ick niet vergheten. seer vierich, ende v knecht heeft dat bemint. **141** Ick ben **120** OTten Heere heb ick gheroepen als ick verdruct een ionghelinck, ende versmaet, v rechtuerdichmakinghen worde, ende hy heeft my verhoort. **2** Heere verlost en heb ick niet vergheten. **142** V rechtuerdicheyt, is een mijn ziele van die boose lippen, ende van die bedrieghelycke rechtuerdicheyt inder eewicheyt, ende v wet is die waerhelyt. tonghe. **3** Wat mocht men v gheue ende wat mochtmen **143** Verdructheyt ende benautheyt hebben my vonden, v toelegghen, tot die bedrieghelycke tonghe? **4** Sy is als gheboden sijn mijn aendachte. **144** GBerechtichticheyt sijn v scerpe pijlen vanden machtighen, ende als verderuende ghetuyghenissen inder eewicheyt, gheeft my verstant ende colen. **5** Wee my dat mijn pelgrinmagie verlinghet is, ic heb ick sal leuen. **145** IC heb geroepen in al mijn gheheel ghewoont metten bewoonders van Cedar, **6** seer langhe herte, verhoort my Heere v rechtuerdichmakinghen sal ick heeft mijn ziele een vremdelinck gheweest. **7** Metten ghenen soocen. **146** Ick heb tot v gheroepen maect my salich, dat die vrede haetten was ick vredelijck, als ick tot hen sprack, ick bewaren mach uwe gheboden. **147** Ick heb den vroeghen dienaer want v gheboden en heb ick niet vergheten. morghenstont voerghē-comen ende ick heb gheroepen, want in uwe woerden heb ick seer ghehoopt. **148** Mijn ooghen sijn tot v voer ghecomen inden dagheraert, dat ick v woerden bedencken soude. **149** Hoort mijn stemme nae uwe bermherticheyt Heere, ende nae v ordeel maect my leuende. **150** Die my veruolghen hebben ghenaect der boosheydt, maer van uwer wet sijn sij verre gheworden. **151** Heere ghy sijt by my, ende allen v weghen sijn warachticheyt. **152** Vandien **121** ICk heb mijn ooghen opghehauen tot die berghen van waer mijn helpe comen sal. **2** Mijn helpe is vanden Heere die hemel ende eerde ghemaect heeft. **3** Hy en gheue uwen voet niet tot slipperen, noch hy en slape niet die v bewaert. **4** Siet hy en sal niet sluymeren noch slapen, die Israel bewaert. **5** Die Heere bewaert v, die Heere is v bescermen op v rechte hant. **6** Des daechs en sal v

die sonne niet branden, noch die mane des nachts. 7 Die Heere bewaert v van alle quaet, die Heere beware v ziele. 8 Die Heere beware uwen inganck ende wtganck, van nu aen ende tot inder eewicheyt.

122 ICK ben verblydt int ghene dat my gheseyt es, int huys des Heeren sullen wy gaen. 2 Ons voeten waren staende, in v voerhouen Ierusalem. 3 Ierusalem die opghetimmert wort als een stadt, wiens mededeylinge is ghemeyne voer alle tsamen. 4 Want derwaerts sijn die gheslachten, opghelommen die gheslachten des Heeren dat ghetuyghenis van Israel, om te belijden den naem des Heeren. 5 Want aldaer hebben die stoelen gheseten int ghorechte, die stoelen ouer thuis van Dauid. 6 Bidt dat totten vrede dient van Ierusalem, ende ouervloedicheyt sij den ghenen die v liefhebben. 7 Laet vrede worden in v cracht, ende oueruloedicheyt in v torrens. 8 Om mijn broeders ende mijn naesten, sprack ick vrede van v. 9 Om thuis des Heeren ons Gods, heb ick v goede dinghen ghesocht.

123 TOT v heb ick mijn ooghen opghehauen, die in die hemelen woont. 2 Siet ghelyck die ooghen der knechten, sijn op die handen van haren Heeren. Ghelyck die ooghen der dienstvrouwen op die handen van haerder vrouwen, alsoo sijn ons ooghen tot den Heere onsen Godt, tot dat hy onser onfermt. 3 Ontfermt v onser Heere, onfermt v onser, want wy sijn seer veruult met versmaetheden. 4 Want onse ziele is seer veruult met verwijt der oueruloedigher rijcken, ende met die versmaetheyt der hoouerdigher.

124 EN hadde die Heere in ons niet gheweest, laet nu Israel segghen, 2 en hadde die Heere in ons niet gheweest. Doen die menschen teghen ons opstonden, 3 soo souden sij bijaontueren ons leuende verslint hebben. Doen hen rasende gramscap vergramt was op ons, 4 soe soude bijaontueren dat water ons opgheslonden hebben. 5 Onse ziele es doer een beke ghehaen, bijaontueren soude ons ziele ghegaen hebben doer een onuerdraghelyck water. 6 Ghebenedijt sij die Heere, die ons niet ghegheuen en heeft tot eenen vanck haeren tanden. 7 Onse ziele is ghelyck een mussche verlost, wt den strick der iaghers. Den strick es ghebroken, ende wy sijn verlost. 8 Ons helpe es inden naem des Heeren, die den hemel ende deerde ghemaect heeft.

125 Die inden Heere betrouwien als den berch Sion, en sal niet beroert worden inder eewicheyt die daer woont 2 in Ierusalem. Berghen sijn rontsomme haer, ende die Heere is rontsomme sijn volck, van nu aen tot inder eewicheyt. 3 Want die Heere en sal die roede der sondaren niet laten opt dlot der rechtuerdigher, op dat die rechtuerdighen handen niet wtsteken en souden tot boosheydt. 4 Doet wel Heere, den goeden ende oprechten van herten. 5 Maer die aff wijcken tot quade verbindinghen sal die Heere brenghen met die ghene die boosheydt doen, vrede sij ouer Israel.

126 ALs die Heere wederom keerde die gheuanghenisse van Sion, soo sijn wy gheworden als ghetroost. 2 Doen worde met blijscap veruult onsen mont, ende ons tonghe met verhueghen. Dan sullen sij segghen onder

die Heydenen, die Heere heeft groote dinghen met hen gheadaen. 3 Die Heere heeft groote dinghen met ons gheadaen, wy sijn blijde gheworden. 4 Keert wederom Heere onse gheuanghenisse, ghelyck die beke inden zuyden wint. 5 Die in tranen saeyen, sullen in verhueghen maeyen. 6 Al gaende ghinghen sij ende weenden, worpende hen saden. Maer comende sullen sij comen met verhueghen, brenghende hen schoouen.

127 TEN si dat die Heere het huys timmere, soe hebben sij te vergheefs ghearbeyt die dat timmeren. Ten si dat die Heere die stadt beware, te vergheefs waect hy diese bewaert. 2 Tes v te vergheefs voer den dach op te staen, staet op na dat ghy gheseten hebt, diet broot der pijnen etet. Als hy sijnen wtuercorenen slaep sal ghegheuen hebben 3 siet die effenissee des Heeren sijn die kinderen, den loon van die vrucht des buycs. 4 Ghelyck die schichten in die hant vanden machtighen, alsoe sijn die kinderen vanden wtghescudden. 5 Salich is die man die sijn begheerten veruult heeft van desen, hy en sal niet bescaemt worden als hy sijn vianden aenspreken sal in die poorte.

128 SALICH sijn sij alle die den Heere vreesen, die wandelen in sijn weghen. 2 Want ghy die arbeyden uwer handen sult eten, salich sijdi ende v sal wel sijn. 3 V huysvrouwe sal wesen als eenen wel gheladen wijnstock, in die wanden ws huys. V kinderen sullen sijn als nieuwe plantsoenen, der olifboomen, rontsomme uwe tafelen. 4 Siet alsoo sal die mensch ghebenedijt worden die den Heere vreest. 5 Die Heere ghebenedijt v wt Sion, ende sien moet ghy die goeden van Ierusalem alle die daghen ws leuens. 6 Ende dat ghy sien moecht die kinderen uwer kinderen, vrede ouer Israel.

129 Dicmael hebben sij my bestreden van mynder ioncheyt aff, laet Israel dat nu segghen. 2 Dicmael hebben sij my bestreden van mijnder ioncheyt aff, maar sij en hebben gheen macht ouer my ghecreghen. 3 Op mynen rugge hebben die sondaers gheclopt, sij hebben lanck ghemaect hen boosheydt. 4 Die rechtuerdige Heere sal der sondaren necken affhouwen, 5 laetse bescaemt worden ende weder om ghekeert achterwaerts alle die Sion haten. 6 Worden moeten sij als thoy der daken dwelwort verdort eert wtgetrocken wort. 7 Waer aff dat hy sijn handen niet vullen en sal die daer maeyet, ende sijnen schoot die schoouen vergadert. 8 Ende die voerbij ghinghen en hebben niet gheseyt die benedictie des Heeren sij op v lieden, wy hebben v ghebenedijt inden naem des Heeren.

130 VVT die diepten heb ick gheroopen tot v Heere, 2 Heere verhoort mijn stemme. Laet v ooren luysterende wesen, nae die stemme mijns biddens. 3 Eest dat ghy die boosheden gadeslaet Heere, Heere wie salt verdraghen. 4 Want by v is versoeninghe, ende om v wet heb ick v Heere verdraghen. Mijn ziele heeft verdraghen in sijn woert, 5 mijn ziele heeft ghehoepet inden Heere. 6 Van die morghen hoede totten nacht toe, soe laet Israel inden Heere hopen. 7 Want by den Heere es bermherticheyt, ende by hem is seer ouervloedeghe verlossinghe. 8 Ende hy sal Israel verlossen, van alle zijn boosheden.

131 HEere mijn herte en is niet verhauen, noch mijn ooghen en sijn niet opghehauen. Noch ick en heb niet ghewandelt in groote dinghen, noch in wonderlijcke dinghen bouen my. 2 Eest dat ick niet ootmoedelijck en ghevuelde, maer heb ick mijn herte opghehauen. Ghelyck een suyghelinck dat ghespeent wort op sijn moeder is, alsoo sij den loon in mijn ziele. 3 Laet Israel hopen in den Heere, van nu aan ende tot inder eewicheyt.

132 GHedenct Heere Dauids, ende alle sjijnder saechmoedicheyt. 2 Ghelyck hy ghesworen heeft den Heere, ende een belofte beloeft Iacobus Godt. 3 Eest dat ick gae int tabernakel mijns huys, eest dat ick climme opt bedde van mijnder rustplaetsen. 4 Eest dat ick mijnen ooghen slaep gheue, ende mijnen wijmbrauwen sluymeringhe. 5 Ende ruste den slaep mijns hoofts tot dat ick vinden sal een plaatse voer den Heere, een tabernakel voer den Godt van Iacob. 6 Siet wy hebben haer ghehoort in Ephrata, wy hebben haer gheuonden in die velden des wouts. 7 Wy sullen gaen in sijn tabernakel, wy sullen aenbidden in die plaatse daer sijn voeten ghestaen hebben. 8 Staet op Heere in v ruste, ghy ende die arcke van uwer heylighingen. 9 V priesters laet aenghedaen worden met rechtuerdicheyt ende v heylighen laet verhueghen. 10 Om Dauid uwen knecht, en keert niet aff daensicht van uwen ghesalfden. 11 Die Heere heeft Dauid die waerheydt ghesworen ende hy en sal hem niet bedrieghen, vanden vrucht ws lichaems sal ick stellen op uwen stoel. 12 Eest dat v kinderen bewaren mijn testament, ende dese mijne ghetuyghenissen, die ick hen leeren sal. Ende hen kinderen tot inder eewicheyt, sullen sitten op uwen stoel. 13 Want die Heere heeft Sion vercoren, hy heeftse vercoren tot een wooninghe voer hem seluen. 14 Dits mijn ruste inder eewicheyt der ewicheden hier sal ick woonen, want ick heb dese vercoren. 15 Haer weduwe sal ick ghebenedijende ghebenediden, haer arme sal ick versaden met brooden. 16 Haer priesters sal ick cleeden met salicheyt, ende v heyleghen sullen met een verhueghen hen verhueghen. 17 Derwaerts sal ick voertsbrenghen den horn van Dauid, ick heb een lichtvat bereydt mijnen ghesalfden. 18 Sijn vianden sal ick cleeden met bescaemheden, maer op hem sal bloeyen mijn heylichmakinghe.

133 Slet hoe goet ende hoe ghenuuechlyck eest, die broeders te woonen met malcanderen te samen. 2 Ghelyck die salue opt hoooft die welcke nederdaelt tot inden baert den baert, van Aaron. Die neder daelde tot die onderste lijste sijns cleedts, 3 ghelyck den dauw van Hermon die nederdaelt opden berch Sion. Want daer heeft die Heere beuolen die ghebenedijnghe, ende dleuen tot inder eewicheyt.

134 Slet ghebenedijt nu den Heere, alle ghy knechten des Heeren. Die staet in thuys des Heeren, in die voerhouden van thuys ons Gods. 2 In die nachten heft op v handem int heyleghe, ende ghebenedijt den Heere. 3 Ghebenedijden moet v die Heere wt Sion die ghemaect heeft hemel ende eerde.

135 LOeft den naem des Heeren, loeft ghy dienaers den Heere. 2 Die int huys des Heeren staet in die

voerhouden des huys ons Godts. 3 Loeft den Heere, want die Heere es goet, singhet loff sijnen name, want hy is suete. 4 Want die Heere heeft Iacob voer hem vercoren, Israel tot sjijnder besittinghen. 5 Want ick heb bekent dat die Heere groot is, ende dat ons Godt es bouen alle goden. 6 Alle dat die Heere ghewilt heeft dat heeft hy ghedaen inden hemele ende in die eerde, in die zee ende in alle die affgronden. 7 Voerts brenghende die wolcken van duysterste der eerden, die blixemen heeft hy tot reghen ghemaect. Die die winden voertbrengt wt sijnen verborghen scatten, 8 die gheslaghen heeft dierste gheborne van Egypten vanden menschen totte beesten. 9 Hy heeft wtghesonden teekenende wonderwerken int midden van v Egypte, op Pharao ende op alle sijn knechten. 10 Die veel volcken verslaghen heeft, ende ghedoot stercke coninghen. 11 Sehon den coninck vanden Amorrean, ende Og den coninck van Basan, ende alle die coninrijken van Chanaan. 12 Ende hy heeft hen lant tot een erffenisse ghegheuen, een erffenisse Israel sijnen volcke. 13 Heere uwen naem is inder eewicheyt, Heere v ghedenkenisse is van gheslachte tot gheslachte. 14 Want die Heere sal sijnen volcke recht ordeel doen, ende ouer sijn knechten sal hy hem laten versoenen. 15 Die affgodts beelden der Heydenen sijn siluer ende gout, wercken van der menschen handen. 16 Eenen mont hebben sij, ende sij en sullen niet spreken, sij hebben ooghen, ende sij en sullen niet sien. 17 Sij hebben ooren ende sij en sullen niet hooren, want daer en is ghenen adem in haren mont. 18 Haers ghelycke moeten sij worden dese maken, ende alle die in hen betrouwien. 19 Ghy Huys van Israel ghebenedijt den Heere, ghy huys van Aaron ghebenedijt den Heeee. 20 Ghy Huys van Leui ghebenedijt den Heere, die den Heere vreest ghebenedijt den Heere. 21 Ghebenedijt den Heere wt Sion die in Ierusalem woont.

136 BElijdt den Heere want hy is goet, want inder eewicheyt is sijn bermherticheyt. 2 Belijdt den Godt der goden, want inder eewicheyt duert sijn bermherticheyt. 3 Belijdt den Heere der Heeren, want inder eewicheyt duert sijn bermherticheyt. 4 Die groote wonderlijcke dinghen doet alleene, want inder eewicheyt duert sijn bermherticheyt. 5 Die die hemelen ghemaect heeft doet iverstant, want inder eewicheyt duert sijn bermherticheyt. 6 Die deerde vast ghemaect heeft op die wateren, want inder eewicheyt duert sijn bermherticheyt. 7 Die ghemaect heeft die groote lichten, want inder eewicheyt duert sijn bermherticheyt. 8 Die sonne totter macht des daechs, want inder eewicheyt duert sijn bermherticheyt. 9 Die mane ende die sterren tot die macht des nachts, want inder eewicheyt duert sijn bermherticheyt. 10 Die Egypten gheslaghen heeft met haren iersten ghebornen, want inder eewicheyt duert sijn bermherticheyt. 11 Die Israel wt gheleyt heeft wt dat midden van hen lieden, want inder eewicheyt duert sijn bermherticheyt. 12 Doer een machtige handt, ende eenen wtghestrecten arm, want inder eewicheyt duert sijn bermherticheyt. 13 Die ghedeylt heeft die roode zee in deelen, want inder eewicheyt duert sijn bermherticheyt. 14 Ende heeft Israel wt gheleyt doert midden van haer, want inder eewicheyt duert sijn bermherticheyt. 15 Ende heeft neder gheworpen Pharao ende sijn macht in die roode zee, want inder eewicheyt duert sijn bermherticheyt.

16 Die sijn volck gheleyt heeft doer die woestijne, want
inder ewicheydt duert sijn bermherticheyt. **17** Die groote
coningen verslaghen heeft, want inder ewicheydt duert sijn
bermherticheyt. **18** Ende heeft ghedoot stercke coningen,
want inder ewicheydt duert sijn bermherticheyt. **19** Sehon
den coninck vanden Amorreeën, want inder ewicheydt duert
sijn bermherticheyt. **20** Ende Og den coninck van Basan,
want inder ewicheydt duert sijn bermherticheyt. **21** Ende
heeft hem lant ghegeheuen tot een erffenisse, want inder
ewicheydt duert sijn bermherticheyt. **22** Een erffenisse
voer Israel sijnen dienaer, want inder ewicheydt duert sijn
bermherticheyt. **23** Want in onse ootmoedicheyt heeft hy
onser ghedachtich gheweest, want inder ewicheydt duert sijn
bermherticheyt. **24** Ende hy heeft ons verlost van onsen
vianden, want inder ewicheydt duert sijn bermherticheyt. **25**
Die spijce gheeft allen vleesche, want inder ewicheydt duert
sijn bermherticheyt. **26** Belijdt Gode des hemels, want inder
ewicheydt duert sijn bermherticheyt. Belijdt den Heere der
Heeren, want inder ewicheydt duert sijn bermherticheyt.

137 OP die vloeden van Babylonien daer hebbe wy
gheseten ende gheweent, als wy dachten op Sion.
2 Aen die wilghen int midden van haer, hebben wy onse
muyisk instrumenten ghehanghen. **3** Want daer hebben sij
ons ghevraecht die ons ghenanghen wech hebben gheleydt,
die woerden vanden sanghen. Ende die ons wech gheleyt
hebben. Singhet ons eenen loffsanck vanden sanck liedekens
van Sion. **4** Hoe sullen wy singhen den loffsanck des Heeren,
in een vreemt lant? **5** Eest dat ick ws vergheete Ierusalem, soe
moet vergheten worden mijn rechte hant. **6** Mijn tonghe moet
cleuen aan mijn kaken, eest dat ick ws niet en ghedincke.
Eest dat ick Ierusalem niet voer en stelle, int beghinsel
van mijnder blijschappen. **7** Weest ghedachtich Heere der
kinderen van Edom, in den dach van Ierusalem. Die daer
segghen maect ydell, maect ydell tot in haer fundament toe. **8**
Ghy allendighe dochter van Babylonien salich is hy die v
wedergeheuen sal uwen loon, den welcken ghy ons gheloont
hebt. **9** Salich es hy die houden sal, ende slaen haer cleyn
kinderen tseghen den steen.

138 ICk sal v belijden Heere in alle mijn herte, om dat
ghi ghehoort hebt die woerden mijns monts. Int
aenscouwen der enghelen sal ick v loff singhen, **2** ick sal
aenbidden tot uwen heyleghen tempel ende belijden uwen
naem. Van uwer bermherticheyt ende waerheyt, want ghy
hebt ouer al groot ghemaect uwen heyleghen naem. **3** Op
wat dach dat ick v aenroepen sal verhoort my, soe suldi
in mijn ziele die cracht vermenichfuldighen. **4** V moeten
belijden Heere alle die coningen der eerden, want sij hebben
ghehoort alle die woerden ws monts. **5** Ende laetsinghen
in des Heeren weghen, want groot is die glorie des Heeren.
6 Want die Heere is hooghe, ende hy aensiet die nedere,
ende die hooghe kent hy van verre. **7** Eest dat ick wandele
int midden der tribulatien, soe suldi my leuende maken, ende
ouer die gramschap van mijnen vianden hebdi v hant wt
ghesteken, ende v rechte hant heeft my salich ghemaect. **8**
Die Heere sal betalen voer my, Heere v bermherticheyt is
inder ewicheydt, die wercken van uwen handen en wilt niet
versmaden.

139 HEERE ghy hebt my gheproeft, ende my ghekent,
2 ghy hebt mijn sitten ghekent, ende mijn opstaen.
3 Ghy hebt mijn ghedachten ghekent van verre, mijnen
padt, ende mijn seelken hebdi ondersocht. **4** Ende alle mijn
weghen hebdi te voeren ghesien, want daer en is gheen
sprake in mijn tonghe. **5** Siet Heere ghy hebt ghekent alle
die laetste, ende onde dinghen, ghy hebt my ghemaect, ende
op my hebdi v hant gheleyt. **6** Wonderlijck is v wetenheyt
gheworden wt my, sij is groot gheworden, ende ick en sal
daer toe niet connen gheraken. **7** Waer henal sal ick gaen
van uwen gheest? oft weraerts sal ick van uwen aensicht
vlieden? **8** Eest dat ick inden hemel climme daer sijdi, eest
dat ick nederdale ter hellen daer sijdi teghwoerdich. (**Sheol**
h755) **9** Eest dat ick mijn vederen neme des morghens
vroech, ende gae woonen aen dat wterste der zee. **10** Soe
sal nochtans v hant my derwaerts leyden, ende v rechte
hant sal my houden. **11** Ende ick heb gheseyt, bijaonturen
sullen my die dyusternissen vertreden, ende den nacht is
mijn verlichten in mijn wellusten. **12** Want die dyusternissen
en sullen van v niet verduystert worden, ende den nacht sal
als den dach verlicht worden, ghelyck sijn dyusternissen,
alsoe sal oock sijn licht sijn. **13** Want ghy hebt mijn nieren
beseten, ghy hebt my opghenomen van mijns moeders
lichaem. **14** Ick sal v belijden want ghy sijt veruaerlycke
groot gheworden, wonderlijck sijn v wercken, ende mijn
ziele salse bekennen wter maten seere. **15** Mijn ghebeente
en is niet verborghen voer v dwelck ghy ghemaect hebt
int heymelijck, ende mijn substancie in dat onderste der
eerden. **16** Mijn onvolmaecthethet hebben v ooghen aensien,
ende in uwen boeck sullen sij alle ghescreuen worden, die
daghen sullen ghemaect worden, ende niemant daer inne. **17**
Maer v vrienden sijn my wtermaten seer eerlyck gheworden
o Godt, wtermaten seer is hen heerlijcheyt versterct. **18**
Ick salse tellen, ende sij sullen bouen dat sandt der zee
vermenichfuldicht worden, ick ben opghestaen, ende noch
ben ik met v. **19** Eest dat ghy Godt die sondaren doodt, soe
gaet ghy bloedighe mannen van my. **20** Want ghy segghet
inhedachte, sij sullen in ydelheden hen steden ontfanghen.
21 En heb ick Heere niet ghehaet die ghene die v haetten,
ende en verdwijnde ick niet op v vianden? **22** Met volcomen
haet haette icse, sij sijn my vianden gheworden. **23** Proeft
my Godt ende weet mijn herte, vraecht my ende bekent mijn
paden. **24** Ende besiet oft den wech der boosheyt in my is,
ende leydt mij inden ewighen wech.

140 VErlost my Heere vanden quaden mensch, vanden
boosen man verlost my. **2** Die boosheden ghedacht
hebben int herte, alle den dach beroceten sij strijden. **3** Sij
hebben hen tonghe ghescript als serpenten, venijen der
aderen es onder hen lippen. **4** Bewaert my Heere van die
hant des sondaers, ende vanden boosen menschen verlost
my. Die ghedacht hebben mijn ganghen omme te stooten **5**
die houerdighe hebben my eenen strick verborghen. Ende
sij hebben seelen wtgherect tot eenen strick, by den wech
hebben sij my een struycesel ghestelt. **6** Ick heb den Heere
gheseyt, mijn Godt sijdi, verhoort Heere die stemme mijns
smeekens. **7** Heere, Heere die cracht mijnder salicheyt, ghy
hebt met een scaduwe mijn hooft ouerdeckt in den dach des
strijdts. **8** En leuert my niet Heere teghen mijn begheerte den

sondaer, sij hebben teghen my ghedacht, en verlaet my niet, leuende gherechtuerdicht worden. 3 Want die viant heeft mijn op dat sij bij auontueren niet verheuen en worden. 9 Het ziele veruolcht, hy heeft in die eerde mijn ziele vernedert. Hy hooft van haren ommeganck, den arbeyt van haren lippen sal hen ouerdecken. 10 Colen sullen op hen vallen, int vier suldise nederworpen in die allendicheden en sullen sij niet staende bliuen. 11 Een man van veel woerden en sal niet gheuordert worden op die aerde, den onrechtuerdighen man sullen die quade dinghen beuanghen in die doot. 12 Ick heb ghekent dat die Heere het recht vanden behoeuighen doen sal, ende die wreke vanden armen. 13 Maer nochtans sullen die rechuerdiche uwen naem belijden, ende die oprechte sullen woonen met uwen aenscijn.

141 HEre ick heb gheroepen tot v, verhoort my, luystert na mijn stemme, als ic tot v roepen sal. 2 Laet mijn ghebedt ghestiert worden ghelyck eenen rueckoffer in v aensicht, dat opheffen mijnder handen laet wesen als een auonts sacrificie. 3 Stelt Heere een hoede mijnen monde, ende een doore des omstants mijnen lippen. 4 En neycht mijn herte niet aff tot die woerden der quaetheyt, om te ontsculdighen die ontskulden in die sonden. Metten menschen die boosheyd doen, ende ic en sal gheen ghemeynscap houden met hen wtuercoren. 5 Die rechuerdiche sal my straffen in bermherticheden, ende my berispen, maer die olie des sondaers en sal mijn hooft niet vet maken. Want mijn ghebedt is noch in hen wel behaghen, 6 hen rechters ghevoect aen den steen sijn verslonden. Sij sullen mijn woerden hooren, want sij vermochtent, 7 ghelyck die vetticheyt der aerden wtgeborsten es op der aerden. Alsoo sijn onse beenderen verstroyt omrtrent der hellen, (**Sheol h7585**) 8 want tot v o Heere Heere sijn mijn oogen, in v heb ic ghehoep, en neemt mijn ziele niet wech. 9 Bewaert my vanden stricke den welcken sij my gheleyt hebben, ende van die struycselen der gheender die boosheyd doen. 10 In sijn nette sullen die sondaers vallen, verscycden ben ick tot dat ick voerbij gae.

142 MET mijnder stemmen heb ick gheroepen, met mijnder stemmen heb ic tot den Heere hertelijck ghebeden. 2 Ick stort voer sijn aensicht mijn ghebedt wt, ende mijn tribulacie spreeck ick voer hem wt. 3 Als mijnen gheest wt my verflaut, ende ghy hebt mijn paden ghekent. In desen wech daer ick in wandelde, hebben sij my eenen strick gheberghen. 4 Ick mercete toe aen rechte sijde ende ick sach, ende daer en was niemant die my kende. Want het vluchten is van my vergaen, ende daer en is niemant die mijn ziele sochte. 5 Ick heb tot v gheroepen Heere ick heb gheseyt, ghy sijt mijn hope, mijn deel in dlant der leuender. 6 Luystert nae mijn hertelijck bidden, want ick ben bouen maten seer vernedert. Verlost my van die ghene die my veruolghen, want sij sijn my te sterck gheworden. 7 Leydt my wt van die gheuanghenisse om uwen naem te belijden, die rechuerdiche verbeyden my, tot dat ghy my den wederloon gheeft.

143 HEere verhoort mijn gebedt, met uwen ooren soe vaet mijn claghelyck bidden in uwe waerheyt, verhoort my in v rechuerdicheyt. 2 Ende en gaet niet int recht met uwen dienaer, want in v aensicht en sal gheen

heeft my ghestelt int doncker ghelyck die dooden der werelt, 4 ende mijnen gheest is beanxt gheweest op my, mijn herte is in my ontstelt worden. 5 Ick heb ghedachtich gheweest der ouder daghen, ick heb ouerdacht in allen v wercken, in die wercken uwer handen oeffende ick mijn ghepeysen. 6 Ick heb mijn handen wtghereyct tot v, mijn ziele es voer v als eerde sonder water. 7 Heere verhoort my haestelijck, mijnen gheest es beswiken. En keert v aensicht van my niet, ende ick sal ghelyck sijn den ghenen die nederdalen inden put. 8 Doet my vroech hooren uwe bermherticheyt, want ick heb in v ghehoep. Maect my kenlijck den wech daer ick in wandelen mach, want tot v heb ick my ziele op ghehanen. 9 Verlost my van mijnen vianden Heere, tot v ben ick ghevlogen, 10 leert my uwen wille doen, want ghy sijt mijn Godt. Uwen goeden gheest sal my leyden in den rechten wech, 11 om uwen naem Heere suldi my leuende maken in v gherticheyt. Ghy sult mijn ziele van die tribulatie wtleyden, 12 ende doer v bermherticheyt suldi mijn vianden heel vernielen. Ende ghy sult vernielen alle die mijn ziele verdrucken, want ick ben v dienaer.

144 GHebenedijt sij die Heere mijn Godt, die mijn handen leert ten strijde, ende mijn vingheren ter orlogen. 2 Mijn bermherticheyt, ende mijn toevlucht, mijn ontfangher ende verlosser. Mijn bescermer ende in hem heb ick ghehoep, die mijn volck my onderdanich maect. 3 Heere wat is die mensche dat ghy v hem te kennen gheeft? oft des menschen sone dat ghy hem acht? 4 Die mensch es der ydelheyt ghelyck worden, sijn daghen gaen voerbij als een scaduwe. 5 Heere neycht v hemelen, ende coemt nederwaerts, raect die berghen ende sij sullen rooken. 6 Blixemt, ende ghy sultse verstroyen sendt wt v pijlen, ende ghy sultse verstooren. 7 Sendt wt v handen vanden hooghen, trect my wt, ende verlost my van veel wateren, van die hant der vreemder kinderen. 8 Der welcker mont heeft ydelheyt ghesproken, ende hen rechte hant is een rechte hant der boosheyt. 9 Godt ick sal v eenen nieuwen sanck singhen, op een psalter spel van thien snaren sal ick v spelen. 10 Die den coninghen salicheyt gheeft, die Dauid uwen knecht verlost hebt, verlost mi vanden quadren sweerde. 11 Ende verlost my van die hant der vreemder kinderen, der welcker mont heeft ydelheyt ghesproken, ende hen rechte hant is een rechte hant der boosheyt. 12 Der welcker kinderen sijn ghelyck nieuwe plantsoenen in haer ioncheyt. Hen dochteren sijn toeghemaect al om verciert, als die ghelijckenisse van eenen tempel. 13 Hen kelders sijn vol ouervloeyende, van deen in dander. Hen scapen sijn vruchtbare, ouervloedich in haer wtganghen, 14 hen runderen sijn vet. Daer en is gheen verualinghe der wanden, noch doerganck, noch gheroep in hen straten. 15 Salich hebben sij ghenoemt het volck dat dese dinghen heeft, salich is twolck, wiens die Heere sijn sijn Godt is.

145 ICK sal v verheffen mijn Godt die coninck, ende ick sal uwen naem ghebenedijden in die ewicheyt der ewicheden. 2 Van daghe te daghe sal ick v ghebenedijden, ende uwen naem louen inder ewicheyt ende in die ewicheyt

der ewicheden. 3 Groot es die Heere ende loffelijck bouen maten, ende sijnder grootheyt en is gheen eynde. 4 noemende is. 5 Groot is onse Heere, ende groot is sijn Gheboerte ende gheboerte sullen v wercken prijsen, ende v machticheyt sullen sij voercondighen. 5 Die heerlyckeit van die glorie uwer heylicheyt sullen sij spreken, ende v wonderlycke dinghen sullen sij vertellen. 6 Ende die cracht van uwen veruaerlijcheden sullen sij segghen, ende v grootheyt sullen sij vertellen. 7 Die ghedenckenisse van die ouervloedicheyt uwer soeticheyt sullen sij wtsprekken, ende in v rechtuerdicheyt sullen sij hen verhueghen. 8 Die Ghenadich ende bermhertich is die Heere, lijdtsamich ende seer bermhertich. 9 Soet is die Heere eenen ieghelycken, ende sijn bermherticheden sijn bouen alle sijn werken. 10 Alle v wercken moeten in belyden Heere, ende in heylighen moeten v ghebenedijden. 11 Die glorie ws rjcs sullen sij segghen, ende v machticheyt sullen sij spreken. 12 Op dat sij v machticheyt moghen bekent maken den kinderen der menschen, ende die glorie van die heerlyckeit ws rjcs. 13 V rjick is een rjick van allen eween, ende v heerscappie in alle gheslachte ende gheslachte. Ghetrouwe is die Heere in alle sijn woerden, ende heylisch in alle sijn werken. 14 Die Heere heft op alle die daer vallen, ende hy recht op alle die neder ghestooten sijn. 15 Die ooghen van allen hopen in v, ende ghy gheeft hen spijse ten bequamen tijde. 16 Ghy opent v hant, ende veruit alle gherierte met benedictie. 17 Die Heere is rechtuerdich in alle sijn weghen, ende heylisch in alle sijn werken. 18 Die Heere is by alle den ghenen die hem aenroepen, alle den ghenen die hem aenroepen inder waerheydt. 19 Den wille der gheender die hem vreesen sal hy doen, ende hen ghebedt sal hy verhooren, ende hy sal salich maken. 20 Die Heere bewaert alle die hem liefhebben, ende alle die sondaren sal hy heel te niet doen. 21 Mijnen mont sal des Heeren loff spreken, ende ghebenedijden moet alle vleesch sijnen heyleghen naem, in der ewicheyt, ende in die ewicheyt der ewicheden.

146 MYn ziele louet den Heere, 2 ick sal den Heere louen in mijn leuen, ic sal den Heere loschinghen soe lange als ick wesen sal. 3 En wilt v niet betrouwien op die princen, in die kinderen der menschen daer gheen salicheyt in en is. 4 Sijnen gheest sal wtgaen ende sal wederkeeren in sijn lant, in dien dach sullen alle hen ghdachten vergaan. 5 Salich is hy wiens helper is die Godt van Iacob, wiens hope is inden Heere sijnen Godt. 6 die ghemaect heeft hemel ende eerde die zee ende alle dat daer in es. 7 Die de waerheydt bewaert inder ewicheyt, die den ghenen die onrechte lijden recht doet, die den hongherighen spijse gheeft. Die Heere ontbindt die gheueterde, 8 die Heere verlicht die blinde. Die Heere richt op die neder ghestooten sijn, die Heere bemint die rechtuerdiche. 9 Die Heere bewaert die vreemdelinghen, die weese ende weduwe sal hy ontfanghen, ende die weghen der sondaren sal hy verniel. 10 Die Heere sal regeneren inder ewicheyt v Godt Sion, van gheslachte tot gheslachte.

147 LOuet den Heere want goet is den lofsanc onsen Godt, latet den lof blijde ende schoon wesen. 2 Die Heere Ierusalem timmerende sal, die verstroytheden van Israel vergaderen. 3 Die gheneest die ghene die heel ghebroken van herten sijn, ende verbint hen quetsueren. 4

Die de menichte der sterren telt, ende die alle by namen macht, ende sijnder wijsheit en is gheen ghetal. 6 Die Heere is ontfanghende die saechtmoedige, maer vernederende die sondaers totter eerdens toe. 7 Singt den Heere voor in belijdinghe, singhet hem lof op die herpe. 8 Die den hemel bedect met wolcken ende bereydt der eerdens reghen. Die gras voortbrengt op die berghen, ende cruyt ten dienst der menschen. 9 Die den beesten hen spijse gheeft, ende der rauen ionghen die hem aenroepen. 10 Hy en sal in die stercheyt des peerts gheenen lust hebben, noch in eens mans beenen en sal hy gheen behaghem hebben. 11 Die Heere heeft behaghens op die ghene die hem vreesen, ende aen die ghene die hopen op sijn bermherticheyt. 12 LOuet Ierusalem den Heere, louet uw Godt Sion. 13 Want hy heeft versterct die sloten van uwen poorten, hy heeft v kinderen ghebenedijden in v. 14 Die v palen ghestelt heeft vrede, ende met die bloeme vander terwen v versae. 15 Die sijn woort wtsent tot der eerdens, rasschelijc loopt sijn woort. 16 Die den sneeu gheeft ghelyck wolle, die den newel ghelyck asschen spraeyt. 17 Hy wort sijn cristallijn ghelyck beten, wie sal connen staende blijuen voor daensicht van sijnder couden? 18 Hy sal sijn woort wtsenden ende die smelten, sijnen wint sal blasen ende die wateren sullen vlieten. 19 Die sijn woort vercondicht Iacob, sijn rechtuerdicheden ende ordeelen Israel. 20 Hy en heeft also niet ghedaen allen natien, ende sijn ordeelen en heeft hy hen niet gheopenbaert, Alleluya.

148 LOuet den Heere ghy die vanden hemelen sijt, loeft hem in die hoochden. 2 Loeft hem alle sijn enghelen, loeft hem alle sijn crachten. 3 Loeft hem sonne ende mane, loeft hem alle sterren ende dicht. 4 Loeft hem ghy hemelen der hemelen, ende die wateren die bouen die hemelen sijn 5 laet louen den naem des Heeren. Want hy heuet gheseyt, ende si worden ghemaect, hy heuet gheboden, ende sij worden ghescapen. 6 Hy heeft de vast ghestelt in die ewicheyt ende inde ewicheyt der ewicheden, een ghebodt heeft hy ghestelt, ende ten sal niet vergaen. 7 Loeft den Heere ghy die vander eerdens sijt, draken ende alle afgronden. 8 Vier, haghel, sneew, ijs, winden der tempeesten, die sijn woort doen. 9 Berghen ende alle hueuelen, vruchtbariche boomen, ende alle cederboomen. 10 Beesten ende alderhande vee, serpenten, ende gheuederde voghelen. 11 Coninghen der eerdens, ende alle volcken, princen, ende alle rechters der eerdens. 12 longhelinghen, ende maechden, oude luyden metten ionghen, laet den naem des Heeren louen, 13 want sijnen naem alleen is verhauen. 14 Sijn belijdinghe is bouen hemel ende eerde, ende hy heeft verhauen den horn sijns volcs. Loffsanc sij alle sijnen heylighen, den kinderen van Israel, den volcke dat hem ghenaket, Alleluya.

149 Slgt den Heere eenen neuen lofsanc, sijnen lof is in die vergaderinghe der heylighen. 2 Laet Israel blijde sijn in hem die hem ghescapen heeft, ende die dochteren van Sion laet hen verblijden in haren coninch. 3 Laetse sijnen naem louen in die reyen, met bommen, ende met psalter spel laetse hem lofspelen. 4 Want die

Heere heeft behaghen in sijn volck, ende hy heeft die saechtmoedighe verhauen ter salicheyt. **5** Die heylighen sullen hen verhueghen in glorie, si sullen blije sijn in hen slaepcameren. **6** Die vrolijcheden Gods sijn in hen kele, ende swaerden aen beyde sijden snijdende in hen handen. **7** Om wrike te doen in die natien, straffinghen onder die volcken. **8** Om hen coninghen te binden met veteren, ende hen edelen met yseren hant boeyen. **9** Dat sij in hen moghen doen dat bescreuen ordeel dese glorie is alle sijnen heylighen, Alleluya.

150 LOuet den Heere in sijn heylighen, loeft hem int firmament van sijnder cracht. **2** Loeft hem in sijn heyrcrachten, loeft hem nae die menichte van sijnder grootheyt. **3** Loeft hem int ghelyut der trumpetten, loeft hem metten psalter spel ende metter herpen. **4** Loeft hem in die bomme ende in die reye, loeft hem met die snaren ende orghelen. **5** Loeft hem met die welluydende cimbalen, loeft hem met die cimbalen des iolijts, **6** alle gheest loue den Heere, Alleluya. Hier eyndet Dauids Psalter.

Spreuken

1 DIT sijn die parabelen van Salomon Davids sone den coninc van Israel, **2** om te weten wijsheit ende onderwijsinghe, **3** om te verstaen die woorden der verstandicheyt, ende om te ontfanghen die onderwijsinghe der leeringhe, rechtuerdicheyt ende ordeel, ende ghrechtticheyt, **4** op dat den cleynen kinderen mach cloecheyt ghegeheuen worden, den iongheling wetenheyt ende verstant. **5** Die wijsie hoorende sal wijsen worden, ende die verstandige sal regimmenten besitten, **6** Hy sal die parabele bemercken ende die beduydenisse, die woorden der wijsen ende hen doncker redenen. **7** Die vreese des Heeren is tbeghinsel der wijsheit. Die dwase verachten die wijsheit ende leeringhe. **8** Hoort mijn sone die leeringhe ws vaders, ende en verlaet die wet ws moeders niet, **9** op datter gracie tot uwen hoofde ghedaen worde, ende eenen halsbant aan uwen hals. **10** Mijn sone eest dat v die sondaers vertreyfelen en consenteert hen niet, **11** Eest dat si segghen. Coemt met ons laet ons den bloede laghen legghen, laet ons bedectelijck laghen legghen teghen den onnooselen sonder sake, **12** laet ons dien verslinden ghelyck die helle al leuenende ende als gheheel nederdalende inden put. (*Sheol h7585*) **13** Alderhande costelijck goet sullen wij vinden, wij sullen ons huysen vullen met rouuen, **14** Worpet dloodt met ons, laet onser allen een borse wesen, **15** Mijn sone en wandelt met henlijden niet, weret uwen voet van haeren paden, **16** want hen voeten loopen tot dat quaet, ende sij sijn haestich om bloet te storten. **17** Maer te vergeefs wordet een net ghespraeyt voor die ooghen der dieren die vederen hebben. **18** Ende sij legghen laghen teghen hen eyghen bloet, ende stellen voorts bedriechlijcheden teghen hen eyghen zielen, **19** alsooo sijn die paden van allen ghierighen mensche, si rouuen die zielen der gheender die iet besitten. **20** Die wijsheit predict buyten, op die straten gheeft si haer stemme, **21** aent hoofd der scaren roept sij, in die doeren vander stadt poorten brengt si haer woorden voorts seggende. **22** Hoe langhe sult ghi cleyne die kintscheyt beminnen? ende hoe langhe sullen die dwase hen seluen scadelijcke dinghen begheren? ende die onwijse die wetenheyt haten? **23** Keert v omme tot mijnder berispinghen, siet ick sal v mijnen gheest voorts brenghen, ende ick sal v mijn woorden toonen, **24** want ick heb gheroepen, ende ghy hebbet gheweyghert, ick heb mijn hant wtghesteken, ende daer en was niemant die daer op sach. **25** Ghy hebt alle mijnen raet versmaet, ende mijn straffinghen en hebdii niet gheacht, **26** Dus sal ick oock in v verderffenisse lachen, ende v bespotten, **27** als v, tghene dat ghy vreesdet, sal overcomen sijn, als v overcomen sal sijn een onuersienighe catiucheyt, ende dat die verderffenisse v ouerualen sal als eenen stormende wint, als ouer v lieden comen sal die verdructheyte ende benauwheyte. **28** Dan sullen sij my aenroepen, ende ick en salse niet aenhooren, smorghens vroech sullen sij opstaen ende my niet vinden, **29** om dat sij die leeringhe ghehaedt hebben, ende die vreese des Heeren niet en hebben ontfanghen, **30** noch niet gheulcht en hebben mijnen raet, ende gheslasterd hebben alle mijn straffinghen. **31** Hierom sullen sij die vruchten haers weechs eten, ende van haren raden sullen sij versaedt worden, **32**

dat afkeeren der cleynder kinderen sal hen dooden, ende den voorspoet der dwaser salse bederuen, **33** Maer die my hoort sal sonder veruaertheyt rusten, ende oueruloedicheyt ghebruycken als alle vreese des quaets sal wechghenomen sijn.

2 MYN sone eest dat ghy mijn redenen ontfanghet, ende mijn gheboden by v verborght, **2** op dat v oore wijsheit hoore, so neycht v herte om te bekennen die verstandicheyt, **4** eest dat ghy die soect ghelyck ghelyct, ende dat ghy die als scatten wtgraeft, **5** dan suldi verstaen die vreeze Gods, ende Gods kennisse vinden, **6** want die Heere gheeft wijsheit, ende wt sijnen mont comen verstandicheyt ende wetenheyt. **7** Hy sal bewaren die salicheyt vanden oprechten, ende bescermen die ghene die simpelijck wandelen, **8** onderhoudende die paden der rechtuerdicheyt, ende der heylighen weghen bewarende, **9** dan suldy verstaen die rechtuerdicheyt ende dat ordeel ende ghrechtticheyt, ende alle goede paden. **10** Eest dat die wijsheit in v herte gaet ende dat die kennisse uwer zielen behaghet, **11** soo sal den raet v bewaren, ende die voorsichticheyt v behouden, **12** dat ghy sult verlost worden vanden quadren wech, **13** ende vanden mensche die verkeerde dinghen spreect, die daer verlaten die rechte bane, ende wandelen door duyster weghen, **14** die hen verblijden als sij qualijc ghedaen hebben, ende verhueghen hen in die quaetste dinghen, **15** der welcker weghen verkeert sijn, ende hen ganghen van quade famen, **16** Op dat ghy moecht verlost worden vander vreemder vrouwen, ende die van buyten is, die haer woorden saechte maect, **17** ende verlaet den leytsman van haerder iongher iuecht, **18** ende die tverbont haers Gods vergheten heeft, want haer huys is ter doot gheneycht, ende ter hellenwaerts haer paden, **19** alle die tot haer ingaan die en sullen niet wederkeeren, noch sij en sullen die paden des leuens niet aennemen, **20** Op dat ghy moecht wandelen inden goeden wech, ende die paden der rechtuerdigher bewaren, **21** want die oprecht sijn sullen op die aerde woonen, ende die simpele sullen daer op blijuen woonende, **22** Maer die ongoddelijcke sullen vander eerden vernield worden, ende die booslijc doen sullen daer af ghenomen worden.

3 MYN sone en vergheet mijn wet niet, ende v herte beware mijn gheboden, **2** want lanckheyt der daghen ende iaren des leuens, ende vrede sullen sij v aenbreghen, **3** Bermherticheyt ende waerheyt en moeten v niet verlaten, doet die rontsomme v kele, ende bescrijftse in die tafelen ws herten, **4** ende ghy sult gracie ende goede leeringhen vinden voor Godt ende die menschen. **5** Hebt betrouwen inden Heere wt alle uwer herten, ende en wilt niet staen op v eyghen cloecheyt, **6** In allen uwen weghen soo peyst op hem, ende hy sal v ganghen bescicken, **7** En sijt niet wijs by v seluen. Vreest Godt ende wijct van tquaet, **8** want dat sal voorwaer ghesontheyt wesen uwen nauele, ende een veruerschinghe van uwen ghebeenten. **9** Eert den Heere van uwen goede, ende van die ierstelinghen alle uwer vruchten, **10** ende v schueren sullen veruult worden met versaetheden, ende v perssen sullen van wijn oueruloedich sijn, **11** Mijn kint en verworp die castijnghe des Heeren niet, noch en wilt niet cleynmoedich worden als ghy van

hem ghestraf wort, **12** want den welcken die Heere lief leuens v moghen vermenichfuldicht worden, **11** Den wech heeft, dien straeft hy, ende ghelyck een vader in sijn kint, soo der wijshey sal ick v thoonen, ic sal v leyden door die paden behaecht hy sij seluen. **13** Salich is die mensche die wijsheyder ghorechticheyt, **12** die welcke als ghy sult inghegaen vint, ende die oueruloedich is van voorsichticheyt, **14** beter sijn, soo en sullen v ganghen niet benauwt worden, ende is tvercrijghen van die, dan die comenscap van gout ende loopende en suldi gheen struycel hebben. **13** Houdt die siluer, haer vruchten sijn dierste ende aldersuyerste, **15** si onderwijsinghe, en verlaetse niet, bewaertse, want sij is is beter dan alle rijckdommen ende alle datmen begheert, en v leuen, **14** En hebt geen ghenoecchte in die weghen der mach by haer niet gheleken worden. **16** Lancheyt der daghen ongoddelijcker noch en laet v niet behaghen den wech der is in haer rechte hant, ende in haer slicke hant rijckdommen quader. **15** Vliet daer af, noch en gaet daer niet doere, Wijct ende glorie, **17** Haer weghen sijn schoon weghen, ende alle af ende verlaet dien, **16** want sij en slapen niet, sij en hebben haer paden sijn vredtsamich, **18** Sij is een hout des leuens quaet ghedaen, ende den slaep en wort van haerlieden den ghenen diese aeneuerden, ende diese behoudt is salich. niet ghenomen, tensij dat sij iemant verdruct hebben **17** si **19** Die Heere heeft door wijshey die eerde ghefundert, eten troot der ongoddelijcheyt, ende drincken den wijn der ende die hemelen vast ghemact met voorsienicheyt, **20** bosheydt, **18** Maer den padt der rechtuerdigher als een Door sijn wijsheydt sijn wtghedorsten die afgronden, ende blinckende licht gaet voorts, ende wast tot eenen volcomenen die wolcken rinnen te samen met den dauwe, **21** Mijn sone dach, **19** Den wech der ongoddelijcker is duyster, sij en en laet dit van ooghen niet ontlueten. Bewaert die wet weten niet waer sij vallen sullen, **20** Mijn sone vaet mijn ende den raet, **22** ende tsal uwer zielen leuen wesen, ende redenen, ende tot mijn witsprake neycht v oore, **21** en laetse gratie uwen mont, **23** dan suldy ghetrouwelijck wandelen van uwen ooghen niet gaen, bewaertse int midden ws herten, in uwen wech, ende uwen voet en sal niet struyckelen, **22** Want sij sijn dieuen den ghenen diese vinden, ende allen **24** eest dat ghy slaept soo en suldi niet vreesen, ghy sult vleesche ghesonthet. **23** Met alder hoeden bewaert v herte, rusten, ende uwen slaep sal suet sijn, **25** alsoo dat ghy niet want daer wt roemt dat leuen, **24** Doet van v den verkeerden en sult vreesen van onuersienlijcke veruaertheyt, ende der mont, ende die achterclappende lippen laet verre van v sijn, ongoddelijcker machten v oueruallende, **26** Want die Heere **25** Laet v ooghen sien dat recht is, ende v wimbrauwen laet sal aen v sijde wesen, ende uwen voet bewaren dat ghy voor v ganghen gaen, **26** Scift uwen padt recht met uwen niet gheuanghen en wort, **27** En wilt hem niet verbieden voeten, ende allen v weghen sullen gheuesticht worden, wel te doen diet vermach, eest dat ghy moecht, doet selue **27** En wijct niet af ter rechter noch ter slincker sijden, keert oock wel, **28** Noch en segt uwen vrint niet. Gaet hen en uwen voet van tquaet, want die weghen die ter sijden sijn, ende coemt weder, ende morghen sal ict v gheuen, als ghijt kent die Heere, maer verkeert sijnse die ter slincker sijden terstont soudt moghen gheuen, **29** noch en bestaet gheen sijn, Maer hy sal v loopen recht maken, ende v weghen sal quaet teghen uwen vrint, als hy sijn betrouwen op v ghesteldt hy in vrede verlenghen.

heeft. **30** En kijft tseghen niemand sonder sake, als hi v gheen quaet ghedaen en heeft. **31** En volcht niet nae den onrechuerdighen mensch, noch en volcht sijn weghen niet, **32** want alle bespotter is den Heere een afgrijselijcheyt, ende metten simpelen is sijn sprake. **33** Armoede vanden Heere is int huys vanden ongoddelijken, maer die wooningen der rechuerdighen sullen ghebedijnt worden, **34** hy sal die spotters bespotten, ende den saechtmoedigen sal hy gracie gheuen. **35** Glorie sullen die wijse besitten, dat verhueghen der dwasen is scande.

4 Hoort kinderen die onderwijsinghe ws vaders, ende merct aen dat ghy voorsichticheyt moecht weten. **2** Een goede gaeu sal ic v gheuen, en verlaet my wet niet, **3** want ic heb ooc mijns vaders sone gheweest, teederkens ende enighe gheboren voor mijn moeder, **4** ende sij leerde my ende seyde. V herte ontfanghe mijn woorden, bewaert mijn gheboden, ende ghy sult leuen, **5** Besidt wijsheydt, besidt voorsichticheyt, en vergeheet niet, noch en wijct niet af van die woorden mijns monts, **6** En verlaetse niet ende sij sal v bewaren, bennit haer ende sij sal v onderhouden. **7** Dbeghinsel der wijsheydt, besidt wijsheydt, ende in alle v besittinghe crijcht voorsichticheyt, **8** neemt die tot v, ende sij sal v verheffen, ghy sult van haer gheglorificeert worden, als ghy haer sult omhelst hebben, **9** soo si sal uwen hoofde vermeerderinghen van gratien gheuen, ende met een heerlijcke crone sal si v ouerdencken. **10** Hoort mijn sone ende ontfant mijnen woorden, dat die iaren des

5 MYn sone hoort toe nae mijn wijsheydt, ende tot mijn voorsichticheyt neycht v oore, **2** op dat ghy bewaren moecht die ghedachten, ende dat v lippen moghen die onderwijsinghe bewaren, **3** Want druypende honichraten sijn der hoeren lippen, ende blinckender dan olie is haer kele, **4** maer haer wterste sijn bitter, ghelyck alsem, ende scerp als een sweet op beyde sijden snijdende. **5** Haer voeten gaen nederwaerts ter doot, ende totter hellen gaen haer ganghen doore, (*Sheol h7585*) **6** Door den padt des leuens en wandelen die niet onghestadich sijn haer ganghen, ende onvindelijck, **7** Daerom nv mijn sone hoort my, ende en sceydt niet van die woorden mijns monts. **8** Maect verre van haer uwen wech, ende en ghemact die doeren van haren huysie niet, **9** En gheeft den vreemden v eere niet, ende v iaren den wreeden, **10** dat by auontueren die vreemde niet verultaen worden van uwen vermoghen, ende dat v arbeyden niet en sijn in een vreemt huys, **11** ende dat ghy dan suchtet in die wterste daghen als ghi v vleesch ende lichaema verteert sult hebben **12** ende segghen. Waerom heb ic die onderwijsinghe versmaet? ende waerom en heeft mijn herte den straffinghen ghehoor ghegeheuen? **13** noch en heb niet ghehoort die stemme der gheender die my leerden, ende den meeesters en heb ic mijn oore niet gheneycht? **14** By nae heb ic gheweest in alle tquaet int midden der kercken ende Sinagogen. **15** Drinct water wt uwe cisterne, ende die vloeden van uwen put, **16** Laet v fonteynen buyten vlieten, ende op die straten deylt v wateren, **17** Hebt

die alleeene, noch en laet die vreemde met v niet deylen.
18 V adere si ghebenedijt, ende verblydt v metter vrouwen van uwer iongher iuecht, **19** Seer lieflijc is die hinde, ende dat rhee dalder ghenaemste, laet haer borsten v droncken maken tallen tijden, in haer liefde hebt v wellust altoos. **20** Waerom wordi verleydt (mijn sone) van een vreemde, ende wort verwermt inden schoot van eender ander. **21** Die Heere aensiet des menschen weghen, ende alle sijn ganghen aenmerct hy, **22** Sijn eyghen boosheyden vanghen den ongoddelijken, ende met die zeelen sijnder sonden wort hy ghebonden, **23** Hy sal steruen, om dat hy gheen onderwijs en heeft ghehad, ende in die menichte sijnder dwaesheyd sal hy bedroghen worden.

6 MYn sone eest dat ghy borge worden sijt voor uwenvrint, **1** soo hebdi v hant bi eenen vreemden verbonden, **2** ghy sijt ghestriickt met die woorden ws monts, ende gheuangen met v eyghen redenen. **3** Daerom doet dat ick v rade mijn sone, ende verlost v seluen, want ghi sijt gheuallen in ws naesten hant, Loopt tallen sijden, haest v, wect uwenvrint, **4** en gheeft uwenvingen gheenen slaep, noch en laet v wimbrauwen niet sluymeren. **5** Trect v daer wt als een dasken wter hant, ende ghelyc eenen voghel wt des voghelaers hant, **6** Gaet tot die miere o ghy traghe, ende aenmerct haer weghen ende leert wijsheyt, **7** die welcke (daer si gheenen leydsman noch ghebieder noch prince en heeft) **8** bereydt inden somer spijse voor haer seluen, ende vergadert inden oochst dat sij etc. **9** Hoe langhe sult ghy traghe slapen? wanneer suldy opstaen van uwenvlaep? **10** Een luttelken suldy slapen, een weynich sluymeren, ende een luttelken v handen tsamen legghen om te slapen, **11** ende die ghebreckelijcheyt sal v comen als een wandelaer, ende die armoede als een ghewapent man. Maer eest dat ghy rasch sijt, soo sal als een fonteyne uwenvlaep comen, ende die armoede sal verre van v vlieden, **12** Een afuallende mensch, een onnut man, gaet met eenen verkeerden mont, **13** hy winct metten ooghen, hy wrijft metten voete, metten vingher spreect hy, **14** ende met een verkeert herte leght hi opt quaet toe, ende tot allen tijden saeyt hy kijuagien, **15** desen sal haestelijc sijn verderffenis overcomen, ende onuersienlijck sal hy vernield worden, noch hy en sal voorts gheen medecijne hebben, **16** Ses dinghen sijnder die de Heere hatet, ende tseuenste versmaet sijnen ziele. **17** Opghehauen ooghen, een loghenachtige tonghe, handen storrende onsculdich bloet, **18** een herte dat arbeydt om te volbrenghen seer quade ghedachten, voeten die rasch sijnt om te loopen int quaet, **19** een voortbrenghere der loghenen, een valschen ghetuyghe, ende die tusschen broeders twist saeyt, **20** Bewaert mijn sone die gheboeden ws vaders, ende en verlaet ws moeders wet niet, **21** Bint die in v herte altijt, ende doetse om uwenvhals. **22** Als ghy wandelt soo laetste met v gaen, als ghi slapet soo laetse v bewaren ende ontspringhende spreect met die, want tghebot is een lichtuat, **23** ende die wet een licht, ende eenen wech des leuens is die straffinghe der onderwijsinghen, **24** op dat sij v bewaren van die quade vrouwe, ende van die smeeckende tonghe der vreemder. **25** V herte en begheere haer schoonheyt niet, dat ghy niet gheuanghen en wort met haren wincken, **26** want die weerde van een oneerbaer vrouwe en is nauwelijcs van

eenen broode, maer die vrouwe rooft eens mans costelijcke ziele. **27** Mach een mensch vier in sijnen schoot verberghen alsoo dat sijnen cleederen niet en branden? **28** oft wandelen op vierige colen, alsoo dat die planten sijnder voeten niet verbrant en worden? **29** alsoo oock wie dat ingaat tot sijns naesten huysvrouwe, en sal niet suyuer sijnen als hy haer gheacte heeft. **30** Ten is gheen groote misdaet als iemant ghestolen heeft, want hy steelt om dat hy sijnen hongherige ziele soude versaden **31** ende als hy bebounden wort, soo sal hij seuen dobbel weder gheuen, ende alle tgoet van sijnen huys sal hy ouer leueren, **32** Maer die een ouerspeelder is sal om sijns herten ghebreckelijcheyt sijne ziele verliesen, **33** leelijcheyt ende scande vergadert hy voor sij seluen, ende sijn verwijt en sal niet wtghedaen worden, **34** Want die ialoursheyt ende rasende gramscap des mans en sal niet sparen inden dach der wraken, **35** noch hy en sal niemants bidden verhooren, nocht hy en sal voor die verlossinghe niet ontfangkan seer veel gauen.

7 MYn sone bewaert mijn woorden, ende mijn gheboden verbercht voor v. **2** Sone eert den Heere, ende ghy sult weluaren, maer sonder hem en vreest gheenen vreemden, Bewaert mijn gheboden ende ghy sult leuen, ende mijn wet als den appel van uwervingen, **3** bindtse in v vingheren, scriptie in die tafelen ws herten, **4** Segt der wijsheyt, ghy sijt mijn suster, ende die voortsichticheyt noemt v vrindinne, **5** dat sij v beware van die buytenvrouwe, ende van die vreemde vrouwe die haer woorden suet maect, **6** Want van die venster mijns huys door die tralien heb ick wtwaerts ghesien, **7** ende ick sie die cleyn kinderen, ic mercke eenen dwasen ionghelinc **8** die voorby gaet ouer die straten by den hoecke ende gaet neffens den wech van haren huys, **9** int doncker als den dach ten auont waerts ghinc in die duysternissen des nachts, ende int doncker, **10** Ende siet hem coemt te ghemoete een vrouwe met eender lichter vrouwen cieraet, bereydt om zielen te bedrieghen, **11** snaterachtich ende onghestadich, ongheduerich der rusten, ende niet connende in huys blijuen staende met haeren voeten, **12** nv buyten, nv op die straten, nv neffens die hoecken laghen legghende. **13** Ende den ionghelinck ghegrepen hebbende, cust sij hem, ende met een onscamel aenlockende aensicht smeect sij segghende. **14** Ick heb slachofferanden voor mijn salicheyt gheloeft, heden heb ick mijnen belofthen betaelt, **15** daerom ben ick wtghegaen v te ghemoete, begherende v te siene, ende ick heb v vonden. **16** Ick heb mit coordekens mijn beddekens tsamen gheuoecht, ic hebt ouerdect met ghebeelde tapijten wt Egipten, **17** mijne slaepcamer heb ick bespraeyt met myrrhen, ende aloe, ende caneel, **18** coemt laet ons droncken worden van die borsten ende ghebruycken die begheerde omhelsinghen, tot dat den dach clae opghaet, **19** want die man en is in sijnen huys niet, hy is wech ghegaen eenen seer verren wech. **20** een borse ghels heeft hy met hem ghedraghen, inden dach der volder manen sal hy wedercomen in sijnen huys, **21** Sij heeft hem bestrikt met veel redenen, ende met die smeeckingen van haren lippen heeft sij hem voorts ghetrocken. **22** Ter stont so volcht hy haer als eenen osse ten slach huyse gheleydt, ende ghelyck een weeldich lammeken. Ende die dwaes en weet niet dat hy tot die banden ghetrocken worde, **23** tot dat den pijl sijnen leuere doorschiet, ghelyck oft eenen voghel hem

haeste tot den stricke, ende hi en weet niet dat dit tperikelijc
sijnder zielen aengaet, **24** Daerom nv mijn sone hoort my,
ende merct aen die woorden mijns monts, **25** En laet v herte
niet afgetrocken worden in haer weghen, noch en laet v
niet bedrieghen met haer paden, **26** want sij heepter vele
ghewonde ter neder gheworpen, ende veel vanden stercken
sijn van haer ghedoot, **27** Die weghen der hellen sijn haer
huys, doorhaende tot dbinnenste der doot. (**Sheol h7585**)

8 EN roept die wijsheit niet? ende die voorsienicheyt en
heeftse haer stemme niet? **2** In die opperste ende
hooghe toppen ouer die weghen int midden der paden **3**
staende by der stadt poorten, in die selfste doeren spreect sij
segghende. **4** O ghy mannen tot v lieden roep ic, ende mijn
stemme is tot die kinderen der menschen. **5** Verstaet ghy
cleyn kinderen die cloecheyt, ende ghy onwijse aemmercket,
6 Hoort want ic sal van groote dinghen spreken, ende
mijn lippen sullen open ghedaen worden om dat recht te
vercondighen **7** Mijn kele sal die waerheyt bedencken
ende mijn lippen sullen verfoeyen den ongoddelycken.
8 Rechtuerdich sijn alle mijn woorden, daer en is niet
onrechts oft verkeerts in, **9** sij sijn oprecht den ghenen
diese verstaen, ende recht wt den ghenen die wetenheyt
vinden, **10** Ontfanct mijn onderwijsinge, ende niet ghelt,
verkiest die leeringhe meer dan gout, **11** Want beter is
die wijsheit dan alle daldercostelijcke rijckdommen, ende
alle dat begheerlijck is en mach by haer niet gheleken
worden. **12** Ick wijsheit woone inden raet, ende ick ben in die
gheleerde ghe gedachten. **13** Die vreese Godts haettet quaet,
vermetelijcheyt, ende houerde, ende eenen quaden wech,
ende eenen mont met twee tonghen verfoeye ic, **14** Mijne is
den raeft ende die ghrechticheyt, mijne is die voorsichticheyt,
mijne is die stercheyt, **15** Door my regneren die coninghen,
ende die wetstelders ordineren dat recht is, **16** Door my
ghebieden die princen, ende die machtige onderscyeiden
die rechtuerdicheyt. **17** Ick beminne die my beminnen, Ende
die vroech tot my waken sullen my vinden, **18** Met my
sijn rijckdommen ende glorie, ouertreffelijcke rijckdommen
ende rechtuerdicheyt, **19** Beter is mijn vrucht dan gout
ende costelijcke ghestente, ende mijn spruyten sijn beter
dan ghecoert siluer. **20** In die weghen der rechtuerdicheyt
wandele ick, int midden van die paden des ordeels, **21** op dat
ick rijk maken soude die my beminnen, ende hen scatten
veruullen, **22** Die Heere heeft my beseten van tbeghin sijnder
weghen, eer hy iet maecte vanden beginne. **23** Vander
ewicheyt ben ick gheordineert, ende vanden ouden tijt eer
die eerde ghemaect worde, **24** Die afgronden en waren noch
niet, ende ick was nv ontfanghen, die fonteynen en waren
noch niet wtgeborsten, **25** die berghen en stonden noch
niet met hen sware grootheyt, voor die hoeuelen begonste
ick ghebaert te worden, **26** hy en hadde noch die eerde
niet ghemaect, ende die vloeden ende die herren vanden
omganck der eerden, **27** Als hy die hemelen bereyde soo
was ick daer by, als hy die afgronden met een seker wet ende
met eenen ronden rinck die afgronden omleydt, **28** als hy die
locht bouen vast maecte, ende woech die fonteynen der
wateren, **29** doen hy der zee rontsomme stelde haer pale,
ende een wet den wateren stelde, dat sij ouer haer eynden
niet gaen en souden, als hy die fundamenten der eerden

woech, **30** Doen was ick met hem alle dinghen makende,
ende ick hadde welluste daghelycs spelende voor hem tot
allen tijden, **31** spelende inden omganck der eerden, ende
mijn wellusticheyt is te sijn met die kinderen der menschen.
32 Daer om kinderen hoort my. Salich sijn sij die mijn weghen
bewaren, **33** Hoort die onderwijsinge ende weest wijs, ende
en wilste niet verworpen. **34** Salich is die man die my hoort,
die aen mijn doeren daghelycs waect, ende wacht aen die
stijlen van mijnder doeren, **35** Die my vint sal dleuen vinden,
ende hy sal salicheyt sceppen vanden Heere, **36** maer die in
my sondicht sal sijn ziele quetsen, Alle die my haten hebben
die doodt lief.

9 Die wijsheit heeft voor haer een huys ghetimmert,
ende wtghehouwen seuen columnen **2** Sij heeft haer
slachofferanden ten offer ghedoot, wijn ghemenghet ende
haer tafel voort ghestelt, **3** Sij heeft haer dienstvrouwen
wtghesonden dat sij roepen souden totter borcht, ende
tot die vesten der stadt. **4** Soo wie een cleyn kint is die
come tot my, Ende tot den onwijsen heeft sij ghesproken.
5 Coemt ende eedt mijn broot, ende drinct den wijn die
ick v ghemenghet hebbe, **6** Verlaet die kintscheyt, ende
leeft, ende wandelt door die weghen der voorsichticheyt, **7**
Die eenen spotter onderwijs die doet sij seluen onrecht,
ende die eenen ongoddelycken straf die wint sij seluen
een smette, **8** En wilt den spotter niet straffen, op dat hi v
niet en hate. Straft den wijsen, ende hy sal v liefhebben,
9 Gheeft den wijsen een oorsake, ende hem sal wijsheit
toeghedaen worden. Leert den rechtuerdighen, ende hy sal
hem haesten om te ontfanghen, **10** Tbeghinsel der wijsheit
is die vreese des Heeren, ende die kennisse der heylighen
is die voorsichticheyt, **11** Want door my sullen v daghen
vermenichfuldicht worden, ende v sullen iaren des leuens
toegheleyt worden, **12** Eest dat ghy wijs sijt, soo suldijt v
seluen sijn, maer sijdi een bespotter soo suldy alleen tquaet
draghen, **13** Die dwase ende roepachtige vrouwe ende
vol aenlockinghen, ende niet met allen wetende, **14** heeft
gheseten in die doeren haers huys op eenen setel in een
hooghe plaatse vander stadt, **15** om dat sij roepen soude die
ouer wech voorby ghinghen, ende reysende haerlieder wech,
16 Wie issen cleyn kint die wijcke te mywaerts, Ende totten
onuerstandighen heeft hy gheseyt. **17** Die ghestolen wateren
sijn sueter, ende tverborghen broot is smakelijcker om eten,
18 Ende hy en heeft niet gheweten, dat daer ruesen sijn,
ende in die diepte der hellen sijn haer tafelghasten, Want die
met haer versaeamt wort, sal neder dalen ter hellen waert,
Want die van haer wech gaen sal, die sal behouden worden.
(**Sheol h7585**)

10 EEn wijse sone verblijt den vader, maer eenen
sotten sone is sijns moeders droefheyt. **2** Die
scatten der ongoddelycheyt en sullen niet helpen, maer die
rechtuerdicheyt sal vander doodt verlossen. **3** Die Heere
en sal die ziele van eenen rechtuerdighen met hongher
niet pijnighen, ende die laghen der ongoddelycker sal hy
omworpen. **4** Een slappe hant heeft armoede ghemaect,
maer die hant vanden stercken bereydt rijckdommen, Die
hem verlaet op lueghen dese voedt die winden, ende die
selue volcht oock die vlieghende voghelen, **5** Die inden

oochst vergadert dats een wijs sone, maer die inden somer vast slaept dats een kint der scanden. **6** Die benedictie des Heeren is opt hooft vanden rechtuerdighen, maer den mont der ongoddelijcker bedect die boosheyt. **7** Die ghetenckenisse vanden rechtuerdighen is met loffelijcheden, ende den naem der ongoddelijcker sal verrotten. **8** Die wijs van herten is sal die gheboden ontfanghen, een dwaes wort metten lippen gheslaghen. **9** Die simpelijc wandelt die wandelt sekerlijc maer die sijn weghen verkeert sal openbaer worden. **10** Die metter oogenh winct sal smerte gheuen, ende een dwaes sal metten lippen gheslaghen worden, **11** Den mont vanden rechtuerdighen is een adere des leuens ende den mont der boosen bedect die boosheyt. **12** Haet verwecht kijuagien, ende alle die misdaden ouerdect die liefde. **13** In die lippen vanden wijsen wort wijsheyt gheuonden, ende een roede op sijnen rughe die ghebreck van herten lijd. **14** Die wijse verborghen die wetenheyt maer den mont vanden dwasen is der scandalicheyt nae by. **15** Eens rijcks mans goet, is die stadt sjijnder stercheyt, die vreeese der armer is hen armoede. **16** Het werck vanden rechtuerdighen totten leuen, maer die vrucht vanden ongoddelijcken totter sonden, **17** Eenen wech des leuens is den ghenen die de onderwijsinghe bewaert, maer wie straffinghen verlaet die doelt. **18** Die loghenachtige lippen verberghen den hate, wie blameringe voortbrengt die is onwijs. **19** In veel sprekens en sal gheen sonde ghebreken, maer die sijn lippen regeert is dalder voorsienichste. **20** Ghecoert siluer is die tonghe van eenen rechtuerdighen, maer therte vanden ongoddelijcken is voor niet, **21** Die lippen vanden rechtuerdighen leeren der seer vele, maer die ongheleert sijn sullen in ghebreckelijcheyt des herten steruen, **22** Die benedictie des Heeren maect rijke ende met hen en sal gheen pijnljcheyt gheuecht worden. **23** Als door lachernie bedrijft een dwaes groot quaet, maer die voortsichticheyt is eenen man wijsheyt, **24** Wat die ongoddelijcke vreest dat sal hem overcomen, den rechtuerdighen sal hen begheert gheheuen worden. **25** Ghelyc een oueruarende onweder, soo en sal die ongoddelijcke niet wesen, maer die rechtuerdige sal sijn als een ewich fundament. **26** Ghelyc edick is den tanden, ende rooc den ooghen, alsoo is een traech mensch den ghenen die hem ghesonden hebben. **27** Die vreeese des Heeren verlingt die daghen, ende die iaren der ongoddelijcker sullen ghecort worden, **28** Dat verbeyden der rechtuerdigher is blijscap, maer die hope der ongoddelijcker sal verghaen. **29** Die stercheyt vanden simpelen is den wech des Heeren ende vreese den ghenen die quaet doen. **30** Die rechtuerdige en sal inder ewicheyt niet beroert worden, maer die ongoddelijcke en sullen op deerde niet woonen, **31** Den mont vanden rechtuerdighen sal wijsheyt baren, die tonghe vanden verkeerden sal vergaen. **32** Die lippen vanden rechtuerdighen aenmercken behaghelijcke dinghen, ende den mont der ongoddelijcker verkeerde dinghen.

11 EEn bedrieghelijcke waghe is een afgriselicheydt bi Gode, ende een rechtuerdich ghewicht is sijnen wille.

2 Soo waer houerdicheyt is, daer sal oock laster sijn, maer waer ootmoedicheyt is, daer is ooc wijsheyt. **3** Die simpelheyt der rechtuerdigher salse wel leyden, ende die vertredinghe der verkeerde sal hen ter neder bringhen. **4**

Die rijckdommen en sullen niet baten inden dach der wraken, maer die rechtuerdicheyt sal vander doot verlossen. **5** Die rechtuerdicheyt vanden simpelen sal sijnen wech bescicken, ende door sijn ongoddelijcheyt sal die ongoddelijcke vallen, **6** Die rechtuerdicheyt der oprechter sal hen verlossen, ende in hen laghen sullen die boose gheuanghen worden. **7** Als die ongoddelijcke mensche doot is, soo en sal daer voorts gheueynsde bedriecht metten monde sijnen vrint, maer die rechtuerdige sullen door die wetenheyt verlost worden. **8** Die rechtuerdicheyt is vander benautheyt verlost, ende die ongoddelijcke sal voor hem gheleert worden, **9** Die gheueynsde bedriecht metten monde sijnen vrint, maer die rechtuerdige sullen door die wetenheyt verlost worden. **10** In die goeden der rechtuerdighen sal een stadt verheuen worden, ende in dat vergaen van die ongoddelijcke, sal lof wesen, **11** Door die benedijdinge der rechtuerdigher sal een stadt verheuen worden, ende door den mont der ongoddelijcker sal die omgeworpen worden. **12** Sijnen vrint versmaedt die is arm van herten, maer een verstandich man sal swijghen, **13** Die bedriegelijck wandelt, ontdekt die heymelijcke dinghen, maer die ghetrouwe is houdt verholen dat hem van sijnen vrint betroutt is. **14** Waer gheen regeerde en is daer sal tvolck vallen, maer salicheyt is daer veel raden sijn. **15** Hy sal met quade ghequelt worden die voor eenen vreemden borghe blijft, maer wie hem voor stricken wach die sal vrij sijn. **16** Een gratiese vrouwe sal eere vinden, ende die vrome sullen rijckdommen hebben. **17** Een bermhertich man doet sjijnder zielen wel, maer die wreest is verworpt oock sijn naeste maghen. **18** Die ongoddelijcke doet onghestadich werck, maer die ghene die rechtuerdicheyt saeyt sal ghetrouwien loon hebben. **19** Die goedertierenheyt bereydt dat leuen, ende het naeuolghen vanden quadene doott. **20** Afgriselicke is den Heere een quaet herte, ende sijnen wille is in die ghene die simpelijc wandelen. **21** Al is deen hant in dander hant, soo en sal nochtans die quade niet onnoosel sijn, maer tsaeft der rechtuerdigher sal behouden worden. **22** Eenen gulden rinck inden nuese vander soch, is een schoon vrouwe ende dwaes. **23** Die begheerde der rechtuerdigher is alle goet, tverbeyden der ongoddelijcker is rasernie. **24** Die andere deylen hen eyghen goet, ende sij worden rijcker, die ander rouoen dat hen niet toe en behoort, ende sijn altijt in armoeden. **25** Een ziel die ghebenedijdt sal vet worden, ende die droncken maect sal selue oock droncken worden. **26** Die tcoren verborghal vermalendijt worden onder die luyden, maer die ghebenedijdinge sal wesen opt hoofd der gheender diet verkoopen. **27** Wel staet hy smorghens vroech op die goede dinghen soect, maer die een ondersoeker der quader dinghen is sal daer af verdrukt worden. **28** Wie sijn betrouwien steldt op sijn rijckdommen die sal vallen, maer die rechtuerdige sullen als een groen bladt groeyen. **29** Die sijn huys verstoort sal winden besitten, ende die sot is sal den wijse dienen. **30** Die vrucht des rechtuerdighens is thout des leuens, ende wie die zielen ontfanc die is wijs. **31** Eest dat een rechtuerdich op die erde ghehoont wordt, hoe veel te meer die ongoddelijcke ende sondaer.

12 VVie onderwisinghe bemint die bemint wetenheyt, maer wie straffinghen haet die is onwijs. **2** Die goet is sal gracie sceppen van den Heere, maer die hem betrout op

sijn ghedachten doet ongoddelyck. **3** Gheen mensch en sal
ghesterct worden van ongoddelycheyt, ende die wortel der
rechtuerdigher en sal niet beruert worden. **4** Een naerstighe
vrouwe is een croone haren man, ende etter in sijn ghebeente
is een vrouwe die dinghen doet die der bescaemtheyt weerdich
ghedachten der rechtuerdigher sijn ordeelen, ende die raden der ongoddelycker zijn bedriechelyck. **6** Die
woorden der ongoddelycker legghen laghen den bloede,
den mont der rechtuerdiger salse verlossen. **7** Keert omme
die ongoddelycke ende sij en sullen niet sijn, maer thuy
der rechtuerdigher sal altijt blijuen. **8** Door sijn leerlinghe
wort een man bekent, maer die ydel ende ontsinnich is sal
versmaedt worden. **9** Beter is een arm mensch ende voor
hem seluen ghenoech hebbende, dan een glorioos ende
broots ghebreck lijdende. **10** Die rechtuerdigher kent die
zielen van sijnen behelpighen beesten, maer die binnensten
der ongoddelycken sijn wreet. **11** Die sijn lant bouwet, sal
met brooden versaejt worden, maer wie ledicheyt volcht die
dalder sotste. Die suet is in die maticcheden van wijnre, in sijn
vaste plaatzen sal hy lachter achter laten. **12** Die begheerte
des ongoddelycks is een ghedenkenisse der alder quaetster,
maer die wortel der rechtuerdiger sal toenemen. **13** Om die
sonden der lippen naket eenen val den quade, maer die
rechtuerdigher ontuliet vander benautheyt. **14** Van die vrucht
sijns monts sal een ieghelijc met goeden versaejt worden,
ende nae die wercken sijnder handen sal hem wederom
gheheueen worden. **15** Den wech vanden sot is recht in sijn
ooghen, maer die wijs is hoort die raden. **16** Een dwaes toont
ter stont sijn gramscap, maer die hem ghelaet als oftmen
hem gheen onrecht en dede die is scalck. **17** Wie spreect
dat hy weet, die is een richter der gerechticheyt, maer wie
liecht die is een bedrieghelyc ghetuych. **18** Daer is een die
beloeft, ende hy wort ghesteken als met eenen swaerde der
conscientien, maer die tonghe der wijser is ghesontheyt. **19**
Een lippe der warachticheyt sal vast sijn ewelijck, maer
die een haestich ghetuyghe is, voect te samen een laghen
tonghe. **20** Bedroch is int herte der gheender die quaet
dencken, maer den gheneh die raden des vreeds aen nemen
volcht blijscap. **21** Ten sal den rechtuerdighen niet bedroeuen
al wat hem gheschiedt, maer die ongoddelycke sullen veruult
worden met quaet. **22** Een afgrisjelijc eest voor den
Heere loghenachtige lippen, maer die ghetrouwelijc doen,
behaghen hem. **23** Een scalck mensche verbercht die
wetenheyt, ende therde der onwijser verwect die dwaesheydt.
24 Die hant der stercker sal heerscappie hebben, maer die
slap is sal den tribuyten dienen. **25** Truericheyt in eens
mans herte sal hem verootmoedighen, ende met een goede
redene sal hy verblyft worden. **26** Wie sijn scade niet en
acht om sijnen vrint die is rechtuerdich, maer den wech der
ongoddelycker sal hen bedrieghen. **27** Die bedrieghelycke
en sal gheen winninghe vinden, ende die rijckdom van eenen
mensch sal sijn een waerde van goude. **28** Inden padt der
rechtuerdicheyt is dleuen, maer den dwael wech leydt ter
doodt.

3 Die sijnen mont bewaert, die bewaert sijn ziele, maer
die ombedacht is van spreken sal quaet ghevuelen. **4**
Een traech mensch wilt ende hy en wilt niet, maer die
zielie der gheender die wercken sal vet worden. **5** Die
rechtuerdigher sal een loghenachtich woort verfoeyen, maer
sijn. **6** Die ghedachten der rechtuerdigher sijn ordeelen, een ongoddelycke sal bescamen ende bescaemt worden. **7** Daer is
Die rechtuerdicheyt bewaert den wech vanden onsculdighen,
maer die ongoddelycheyt vertreidt den sondare. **8** Keert omme
een als rijk gheacht die nochtans niet en heeft, ende daer
is een als arm die nochtans in veel rijckdommen is. **9** Die
verlossinghe van eens mans ziele is sijnen rijckdom, maer
die arm is, en verdraeht die straffinghe niet. **10** Dicht der
rechtuerdigher verblijdt, maer dat lichtuert der ongoddelycker
sal wt ghedaen worden. **11** Tusschen die hoouerdighe
sijn altijt kijuagien, maer die alle dinghen met raet doen
worden vander wijsheydt gheregeert. **12** Haestigen rijckdom
sal ghemindert worden, maer die allinxkens metter hant
verghadert wort, sal vermenichfuldicht worden. **13** Wie eenich dinck lastert, die
die wtghesteldt wort quelt die ziele, een hout des leuens is
een comende begheerte. **14** Wie eenich dinck lastert, die
verbint sij seluen in toecomende tijden, maer die tghebodt
vreest sal in vrede wandelen. Die bedrieghelycke zielen
dolen in sonden, maer die rechtuerdigher sijn bermhertich,
ende doen bermherticheyt. **15** Die wet vanden wijsen is een
fonteyn des leuens, dat hy af wijcken soude vanden val
des doots. **16** Goede leerlinghe sal gratie gheuen, inden
wech vanden versmaders is een verslindende diepte. **17** Een scalck doet alle dinghen met raede, maer die dwaes is
opent die dwaesheydt. **18** Die bode vanden ongoddelycke sal
int quaet vallen, maer een ghetrou legaet is ghesontheyt.
19 Armoede ende schande ouer hem die de castijnghe
verlaet, maer wie hem te ghenoeghe gheeft den gheneh die
hem straft, die sal gheeert worden. **20** Als een begheerte
volbracht wort soo doet sij der zielen wellust aen, die sotten
versmaden hen die van quade dinghen vlieden. **21** Die
metten wijsen gaet, sal wijs worden, een vrint der dwasen
sal haers ghelyck worden. **22** Den sondaers veruolcht dat
quaet, ende den rechtuerdighen sullen goede dinghen ten
loon gheheueen worden. **23** Die goede laet erghenamen
achter kinderen ende kints kinderen, ende die rijckdom des
sondaers wordt voor den rechtuerdighen bewaert. **24** Veel
spijsen sijn in die nieuwe ackers der vaderen, ende die
worden voor andere verghadert sonder oordeel. **25** Die de
roede spaert haet sijnen sone, maer die dien liefheeft die
onderwijst hem neerstelijc. **26** Die rechtuerdigher eet ende
veruult sijn ziele, maer den buyck der ongoddelycken is
onuersadelijc.

- 14** **1** EEn wijs vrouwe timmert haer huys, ende een onwijs
sal metten handen bederuen datter ghetimert was.
2 Wie den rechten wech wandelt ende God vreest, die wort
versmaet van hem die den scandalijcken wech wandelt.
3 In des sots mont is die roede der hoouerdien, maer die
lippen der wijsen sullen henlieden bewaren. **4** Daer gheen
ossen en sijn, daer is die cribbe ydel, maer daer veel graens
is daer is openbaer kenlijck die stercheyt vanden osse.
5 Een ghetrou ghetuyghe en sal niet lieghen, maer een
bedrieghelyc ghetuyghe brengt lueghenen voorts. **6** Die
spotter soect wijsheydt ende hy en vintse niet, die leerlinghe

13 **1** EEn wijs kint is des vaders leerlinghe, maer die een
spotter is en hoort niet als hy ghestraeft wort. **2** Van
die vrucht sijns monts sal die mensch versaejt worden met
goeden, maer die ziele der ouertreders is ongherechtich.

der voorsichtiger is licht. 7 Gaet teghen eenen sotten man, ende hi en kent die lippen der voorsichticheyt niet. 8 Die wijsheit vanden scalcken, is sijnen wech verstaen, ende die onuersienicheyt der dwasen is dolende. 9 Een sot bespott die sonde, ende tusschen die rechtuerdicheyt sal die gracie blijuen woonende. 10 Therte dat die bitterheyt sijnder zielen kent, in diens blijschap en sal gheen vreemde ghemenghet worden. 11 Thuyt der ongoddelijcker sal te niet ghedaen worden, die tabernakelen der rechtuerdighen sullen groeyen. 12 Daer is eenen wech die den mensch schijnt rechtuerdich te sijn, ende die wterste van dien breghen totter doot. 13 Dat lachen sal met druck ghemenghet worden, ende het wterste der blijscap wort met screyen beuaen. 14 Met sijnen weghen sal een dwaes veruult worden, ende ouer hem sal een goet man sijn. 15 Donnoosel ghelooft alle woorden, die cloecke bemert sijn ganghen. Den bedrieghelycken sone en sal niet goets wesen, des wijse knechts werken sullen voorspoedich wesen, ende sijnen wech sal te recht bescikt worden. 16 Die wijse vreest ende wijct aff van tquaet, die dwaes springt daer ouer, ende heeft betrouwuen. 17 Die onuerduldich is sal dwaesheyt doen, ende een bedrieghelyck man sal seer ghehaet worden. 18 Die cleyn kinderen sullen sothet besitten, ende die cloecke sullen wetenheyt verbeyden. 19 Die quade sullen voor die goede ligghen, ende die ongoddelijcke voor die poorten der rechtuerdigher. 20 Een arm mensch sal sijnen naesten oock hatelijck wesen, maer der rijcker luyden vrinden sijn vele. 21 Wie sijnen naesten versmaet die sondicht, maer die des armen onfermt sal salich wesen. Wie inden Heere ghelooft, die bemint bermherticheyt. 22 Sij dolen die quaet doen, die bermherticheyt ende waerheyt bereyden goede dinghen. 23 In alle goede wercke sal oueruloedicheyt sijn, maer daer seer veel woorden sijn daer is dicmael ghebreck. 24 Die croone der wijsen is hen rijckdom, die dwaesheyt der sotten is onvoorsienicheyt. 25 Een ghetrouw ghetuyghe verlost die zielen, ende een dobbel gheueynst mensch brengt looghenen voorts. 26 In die vreese des Heeren is betrouwuen der sterckheyt, ende sijnen kinderen sal hope sijn. 27 Die vreese des Heeren is een fonteyn des leuens, dat hy afscyeide van den val des doots. 28 In die menichte des volcks is die weerdicheyt des conincks, ende in een luttel volcs is die scande des princen. 29 Die lijdtsaem is wort door veel voorsienicheyt gheregeert, maer die onlijdtsaem is verheft sijn sothet. 30 Dleuen des vleeschs is die ghesontheyt des herten, nijdicheyt is etter der ghebeenten. 31 Die den armen veronghelyjt die bescimt sijnen scepper, ende hy eert hem die ontfermherticheyt doet den arme. 32 Door sijn boosheyt sal die ongoddelijcke wt ghestooten worden, maer die rechtuerdicheyt hoept in sijn doot. 33 Int herte vanden voorsichtigen rust die wijsheit, ende alle onghelerde sal hy onderwijsen. 34 Die rechtuerdicheyt verheffet volc, maer die sonde maect dat volc allendich. 35 Een verstandich knecht is den coninck aenghenaem, maer een onnutt knecht sal sijn gramschap draghen.

15 EEN saechte antwoorde breekt die gramscap een hart woort verwect heeten torn. 2 Die tonghe der wijsen verciert die wetenheyt, den mont der dwasen wort sotternie op. 3 In allen plaeften aenscouwen die ooghen des Heeren,

die goede ende quade. 4 Een vreedmakende tonghe is thout des leuens, maer die onghemaniert is sal den gheest vernien. 5 Een dwaes bespot sijns vaders onderwijsinghe, maer wie berispinghen bewaert sal scalcker werden. In oueruloedicheyt is die meeste duecht, maer die ghedachten der ongoddelijcker sullen wtgheroyet worden. 6 Het huys vanden rechtuerdighen is seer veel stercheyts, ende in die vruchten vanden ongoddelijken is verstooringhe. 7 Die lippen der wijsen sullen die wetenheyt breedt saeyen, het herte der dwasen sal onghelyck sijn. 8 Die slachofferanden der ongoddelijcker sijn afgriselijsk voor den Heere, die beloften der rechtuerdigher sijn versoentlijk. 9 Den wech des ongoddelijken is den Heere afgriselijsk, die rechtuerdicheyt volcht, wort van hem bemint. 10 Quaet is die leeringe der gheender die den wech des leuens verlaten, wie straffingen haet die sal steruen. 11 Die helle ende die verderfenis sijn voor den Heere, hoe veel te meer die herten van die kinderen der menschen. (*Sheol h7585*) 12 Die bederuer van andere en bemint dien niet die hem straft, noch hy en gaet totten wijzen niet. 13 Een vrolijc herte maect een blije aensicht, inden druck des herten wort den gheest neder gheworpen. 14 Het herte vanden wijzen soect leeringhe, ende den mont der dwasen wort gheuoet met onwetenheyt. 15 Alle die daghen des arme sijn quaet, een vrij herte is ghelyck eenen gheduerighen maeltijt. 16 Tis beter een luttel metter vreesen des Heeren, dan groote scatten ende onuersadelijck. 17 Tis beter ghenoodt te sijn tot moes met liefden, dan tot een ghemest calf met hate. 18 Een toornich man verwect kijuangien, die verduldich is stilt die twisten die opgheresen sijn. 19 Den wech der traghien sijn als eenen thuyn van doornen, den wech der rechtuerdigher is sonder strycsele. 20 Een wijs kint verblydt den vader, ende een sot mensch versmaedt sijn moeder. 21 Die sotternie is den sot een blijschap, ende een voorsichtich man bescikt te rechte sijnen wech. 22 Die ghedachten worden verstroeyt daer gheenen raeft en is, maer daer vele raetsluyden sijn, worden die gheuesticht. 23 Die mensch verblydt hem in die redene sijns monts, ende een redene ten bequamen tijde is dalderbeste. 24 Den padt des leuens is ouer den gheleerden, op dat hy afkeeren soude van die wterste helle. (*Sheol h7585*) 25 Thuyt vanden hoouerdighen sal die Heere af breken, ende hy sal die palen der weduwen vast maken. 26 Een afgriselijscheyt sijn den Heere die quade ghedachten, ende een puer redene dalderschoonste sal van hem gheuesticht worden. 27 Hy verstoert sijn huys die ghericheyt volcht, maer wie ghiften haet die sal leuen. Door bermherticheyt ende ghelooue worden die sonden ghesuyert, maer door die vreese des Heeren soo wijct een ieghelyck van tquaet. 28 Therte des rechtuerdighen sal ghehoorsaemheyt ouerdencken, den mont der ongoddelijken stordt quade dinghen wt. 29 Verre is die Heere vanden ongoddelijken, ende die ghebeden der rechtuerdigher sal hy verhooren. 30 Dlicht der ooghen sal die ziele verblijden, een goede fame salt ghebeente vet maken. 31 Een oore die straffingen des leuens hoort, sal int midden der wijser woonen. 32 Wie onderwijsende castijnghe verworpt die versmaedt sijn ziele, maer wie nae straffingen hoort die is een besitter des herten. 33 Die vreese des

Heeren is een leeringhe der wijsheyt, ende voor die glorie gaet ootmoedichey.

16 HEt behoort den mensche toe het herte te bereyden, ende den Heere die tonghe te regeren. **2** Alle die weghen des mensche sijn openbaer sijnen ooghen, der gheesten wegher is die Heere. **3** Openbaert den Heere v wercken, ende v ghedachten sullen te rechte bescift worden. **4** Alle dinghen heeft die Heere om sij seluen ghemact, ende den ongoddelijken totten quaden dach. **5** Een afgriselycheyt des Heeren sijn alle die vermetelijcke, oock al waer die hant by die hant, soo en sal hy niet onnoosel sijn. Het beginsel van eenen goeden wech is rechtuerdicheyt doen, ende die is voor Gode ghenamer dan slachofferanden te offeren. **6** Door die bermherticheyt ende warachticheyt wort verlost die boosheyt, ende in die vreese des Heeren wijctmen van tquaet. **7** Als den Heere ghenoeghen die weghen van eenen mensch, soo sal hy sijn vianden oock tot vrede bekeeren. **8** Beter is een luttel met rechtuerdicheyt, dan veel vruchten met boosheyt. **9** Het herte vanden mensche beschit sijnen wech, maer des Heeren eest sijn ganghen te bescicken. **10** Die waersegghinghe is in des conincs lippen, int ordeel en sal sijnen mont niet dolen. **11** Ghewicht ende waghe sijn des Heeren ordeelen, ende sijn wercken sijn alle die steenen der werelt. **12** Afgriselyck sijn sij den coninck die ongoddelijk doen, want door die rechtuerdicheyt wort den rechterstoel gheuesticht. **13** Den wille der coninghen sijn rechtuerdighen lippen, die oprechte dinghen spreect sal te recht bescift worden. **14** Des conincs verbolghentheyt sijn boden der doot, ende een wijs man sal die te vreden stellen. **15** In die vroljcheyt van des conincks aensicht is dat leuen, ende sijn genadicheyt ghelyck eenen auont reghen. **16** Besidt wijsheyt want sij is beter dan gout, ende crijcht voorsichticheyt, want sij costelijcker is dan siluer. **17** Den padt vanden rechtuerdighen wijct aff van tquaet, een bewaerde sijnder zielen bewaert sijnen wech. **18** Voor die vernielinghe gaet hoouerdie, ende voor den val wort den gheest verhauen. **19** Tis beter veroottmoedicht te worden metten saechtmoedighen, dan rouuen te deylen metten hoouerdighen. **20** Een die gheleert is int woort, sal goede dinghen vinden, ende wie inden Heere hoept, die is salich. **21** Die wijs van herten is sal voorsienich ghenoemt worden, ende die soet van wtspraken is, sal noch meerder dinghen vinden. **22** Een fonteyn des leuens is die gheleertheyt des besitters, die leerlinghe der sotten is dwaesheyt. **23** Het herte vanden wijsen sal sijnen mont leeren, ende sijnen lippen salt gratie toe gheuen. **24** Huenichraten sijn wel ghescicte woorden, die sueticheyt der zielen is die ghesontheyt der beenderen. **25** Daer is eenen wech die den menschen schijnt recht te sijne, ende sijn wterste leyden ter doot. **26** Die ziele vanden ghenen die arbeydt, arbeyt voor haer seluen, want sijnen mont heeft hem ghedwonghen. **27** Een ongoddelijck man graeft dat quaet, ende in sijn lippen wert een vier ontsteken. **28** Een verkeert mensch verwect kijuagien, ende een mensch van veel woorden sceydt die princen. **29** Een boos man vertreyfelt sijnen vrint, ende leydt hem door eenen wech die niet goet en is. **30** Die met verbaesden ooghen verkeerde dinghen peyst, bijtende sijn lippen volbringt hy tquaet. **31** Een croone der weerdicheyt is die ouderdom, die

in die weghen der rechtuerdicheyt sal gheuonden worden.

32 Beter is een verduldicheyt dan een sterck man, ende die sijs moets Heere is, dan een verwinner der steden. **33** Die loten worden inden schoot gheworpen, maer vanden Heere worden sij wtghedeyt.

17 BEter is eenen droogen bete met blijscappen, dan een huys vol gheslaghender beesten met kijuagien.

2 Een wijs knecht sal heerschappie hebben ouer sotto kinderen, ende tuessen die broders sal hy die erffelijcheyt deylen. **3** Ghelyc doort vier tsiluer gheproeft wort, ende tgout door tfornays, alsoor proeft die Heere die herten. **4** Die quade is onderdanich der booser tonghen, ende die bedrieghelycke is ghehooraem den lieghenden lippen. **5** Die eenen armen versmaedt, die bescimpt sijnen scepper, ende die hem van eens anders valle verblijt en sal niet onghecastijt wesen. **6** Der ouders croone sijn der kinder kinderen, ende die glorie der kinderen sijn hen vaderen. **7** Den dwasen en betamen gheen wel ghescicte woorden, noch eenen princie een loghen-achtige lippe. **8** Een alder ghaenemsten peerle is tverwachten des verbeyders, werwaerts dat hy hem keert verstaet hijt wijselijc. **9** Wie de misdaet verborgt, die soect vrintscappen die met een ander woort verhaelt, die sceyt die vereenichde. **10** Meer vordert dat berispen aen eenen verstandigen, dan hondert slaghen aen eenen sot. **11** Altijt soect die quade kijuagien, maer den wreeden enghel sal teghen hem ghesonden worden. **12** Tis beter eender beyrinnen te ontmoeten als haer ionghen gheroof sijn, dan eenen dwaes die hem seluen betrout op sijn dwaesheyt. **13** Wie quade dinghen voor goede weder gheeft, van diens huyse en sal tquaet niet affscheyden. **14** Die dwater wt laet, is een hooft der kijuagien, ende eer hy scande lijd soor verlaet hy trecht ordeel. **15** Wie den ongoddelijken rechtuerdich seyt te wesen, ende die den rechtuerdighen verdoemt, die sijn beyde afgriselyc voor den Heere. **16** Wat bater den sot rijcdommen te hebben, als hi die wijsheyt niet coopen en mach. Wie sijn huys hooch maect die soect den val, ende die scouwt te leeren sal in quaet vallen. **17** Tot allen tijden heeft hy lief die vrint is, ende een broeder wort in die beautheden gheproeft. **18** Een sot mensch sal metten handen tsamen staen, als hy borghe bleuen is voor sijnen vrint. **19** Wie tweedracht versint, die bermint kijuagien, ende die sijnen mont verheft die soect neder te vallen. **20** Een die verkeert van herten is en sal gheen goet vinden, ende die sijn tonghe keert sal in quaet vallen. **21** Een sot is gheboerte te sijnder scanden, ende die vader en sal hem ooc in den sot niet verblijden. **22** Eenen blijden moet maect een bloeyende iuecht, eenen droeuen gheest verdroocht dat ghebeende. **23** Die ongoddelijke neemt gauen wten schoot, om dat hy verkeeren soude die paden des ordeels. **24** Int aensicht van eenen dwasen schijnt clae die wijsheyt, die ooghen der dwasen sijn in die eyenden der eerden. **25** Een dwaes kint is des vaders gramscap, ende eenen rouwe des moeders die hem ghebaert heeft. **26** Ten is niet goet scade doen eenen rechtuerdighen, noch oock slaen den prince die recht ordeel doet. **27** Wie sijn woorden manierlijck beleyt, die is gheleert ende voorsichtich, ende een gheleert man is van costelijken gheeste. **28** Eest dat een die oock sot is swijcht, soo sal hy

voor wijs gheacht worden, ende verstandich eest dat hy sijn lippen bedwingt.

18 OOrsaken soect hy die van sijnen vrindt scheyden
wilt, tot allen tijden sal hy versmaledelic sijn. **2** Een soet
en ontfant die woorden der wijsheit niet, ten sij dat ghy
segghet tghene dat in sijn herte verkeert. **3** Die ongoddelyke
mensch, als hy in diepte der sonden comen is, soo sal hy
versmaeden, maer hem volghen den laster ende tverwijdert.
4 Diep water sijn die woorden wt eens mans mont, ende
die fonteyne der wijsheit, is een oueruloeende beke. **5** Den persoon vanden ongoddelycken wt te nemen en is niet
goet, dat ghy soudt afwijken van die waerheit des ordeels.
6 Die lippen vanden soit menghen hen met twisten ende
sijnen mont verwekt kijuagien. **7** Den mont vanden dwasen
is sijn verderffenisse, ende sijn lippen sijn den val sijnder
zielen. **8** Die woorden van eenen die met twee tonghen
spreect sijn al oft sij slecht waren, ende sij comen tot dat
binnenste des buycks. Die vreese worpt den traghern neder,
maer die zielen der verwijfder mannen sullen hongher lijden.
9 Die saecht ende slap is in sijn wercken, die is een broeder
des gheens die sijn eyghen wercken bederft. **10** Eenen
alderstersten torre is den naem des Heeren, tot dien loopt
die rechtuerdighe, ende hy sal verheuen worden. **11** Dat
goet vanden rijcken is die stadt sijnder macht, ende als
eenen stercken muer hem omringhende. **12** Het herte van
eenen mensch wort verhauen eert gheplet wort, ende eer dat
gheglorificeert wort so wordet vernedert. **13** Die antwoort eer
hi ghehoort heeft, die thoont dat hy dwaes is, ende weert
bescaemt te sijne. **14** Eens mans gheest onderhoudt sijn
crancheyt, maer den gheest die lichtelijck gram wort, wie
sal dien connen verdraghen? **15** Een wijs herte sal die
wetenheit besitten, ende die oore der wijsen soect leeringhe.
16 Des menschen ghifte maect sijnen wech breedt, ende voor
die princen maket hem ruymte. **17** Een rechtuerdich mensch
besculdicht ierstmael sij seluen, sijn vrient coemt, ende die
sal hem ondersoecken. **18** Het lodi legt die twisten neder,
ende tusschen die machtige onderscyeid ooc. **19** Een
broeder die van sijnen broeder gheholpen wordt, is ghelyck
een vaste stadt ende die ordeelen als grendelen der steden.
20 Van des mans mont vruchten sal sijnen buyck gheuult
worden, ende die spruyten van sijnen lippen sullen hem
versaden. **21** Die doodt ende dleuen sijn in die hant vander
tonghen, die haer lief hebben, sullen haer vruchten eten. **22**
Wie een goede vrouwe vint die vint goet, ende die sal vrucht
sceppen vanden Heere. Die een goede vrouwe wech iaecht,
die verdrijft dat goet, maer die een ouerspeelster houdt die is
dwaes ende onwijs. **23** Met smeekende ghebede spreect
een arme, ende een rijke sal straffelijck wt spreken. **24** Een
vriendelijck man totten gheselschappe, sal meerder vrient
wesen dan een broeder.

19 BEter is een arme die in sijn simpelheit wandelt, dan
een rijk man sijn lippen wringhende ende onwijs. **2** Daer gheen
wetenheit der zielen en is, daer en is gheen
goet, ende die haestich is metten voeten sal hem stooten.
3 Eens menschen sotheyt sal sijn ganghen omworpen,
ende teghen Godt wort hy hittich met sijnen moede. **4** ende men en sals hem niet gheuen. **5** Ghelyck een diep
Die rijckdommen brenghen veel vrinden aen, maer vanden

arme worden ghescheyden ooc die hy hadde. **5** Een valsche
ghetuych en sal niet onghepijnt sijn, ende die loghenen
spreect en sal niet ontuilieden. **6** Vele eerden den persoon
vanden machtighen, ende sijn vrienden des gheens die ghiften
gheeft. **7** Die broeders van eenen armen mensch haten hem,
daer toe oock sijn vinden sijn verre van hem ghescheyden.
8 Die alleen die woorden volcht, en sal niet hebben, maar
wie een besitter des verstandts is, die bemint sijn ziele, ende
die bewaerde der voorsichticheyt sal goede dinghen vinden.
9 Een valsche ghetuyghe en sal niet onghepuniet sijn, ende
die loghenen spreect die sal vergaen. **10** Den dwasen
en betamen gheen wellusticheden, noch eenen knecht
heerschappie te hebben ouer princen. **11** Die leeringhe eens
mans woort door verduldicheyt bekent, ende sijn glorie is
boosheden voorby te ghaen. **12** Ghelyck dat briesschen des
leeuws, alsoo is die gramscap des conincs, ende ghelyck
den dawue op tcruyt, alsoo is sijn vrolijcheyt. **13** Een dwaes
kint is des vaders rouwe, ende daken altijt doordrappende,
is een kijfachtige vrouwe. **14** Huys ende rijckdommen
worden vanden ouders ghegeheuen, maer van-den Heere
sonderlinghe een verstandighe huysvrouwe. **15** Traecheyt
brengt slapen in, ende een slappe ziele sal hongher lijden.
16 Die tghebodt bewaert, die bewaert sijn ziele, maer die
sijnen wech veronachsaemt sal ghedoot worden. **17** Hy
woekert den Heere die bermherticheyt doet den armen, ende
hy sal hem sijnen wederloon verghelden. **18** Onderwijst uw
sone, en wilt niet mishopen, maer om hem te dooden en
steldt v ziele niet. **19** Die onlidsaemt is sal scade lijden, ende
als hy gherooft heeft, soo sal hy daer een ander toe legghen.
20 Hoort raet ende ontfant castijnde leeringhe, op dat ghy
wijs moecht sijn in vtersten. **21** Vele ghedachten sijn in
eens mans herte, maer den wills des Heeren sal altijt blijuen.
22 Een mensch die ghebrec lijdet is bermhertich, ende beter
is een arme dan een loghenachtich man. **23** Die vreese des
Heeren dient totten leuen, ende die volheyt sal die woonen
sonder dat besoecken des alderquaetsten. **24** Die traghe
verberghet sijn hant onder sijn ocselle, ende hi en bringtse
een sijnen mont niet. **25** Als die boose ghegheesselt wordt,
soo sal een dwaes wijsen sijn, maer eest dat ghy eenen
wijsen berispt, soo sal hy die castijnghe verstaen. **26** Wie
sijnen vader lijden aendoet, ende vliest sijn moeder, die sal
scandelic wesen ende onsalich. **27** Sone en houdt niet op
van leeringhe te hooren, noch en sijt niet onwetende die
woorden der wetenheit. **28** Een onrechtuerdich ghetuyghe
beghect dat ordeel, ende den mont der ongoddelycker verslint
die boosheyt. **29** Die ordeelen sijn den bespotters bereydt,
ende staende hameren der sotten lichamen.

20 DEn wijn is een dinck vol oncuyscheyts, ende
dronckenscap is een oproerich dinc, so wie daer in
genoechte heeft die en sal niet wijs wesen. **2** Ghelyck dat
briesschen van eenen leeuw, soo is die veruaerlijcheyt
des conincs, die hem verwekt tot gramscap die sondicht
tegen sijn ziele. **3** Tis den mensch eere die hem sceyt van
twistige kijuagien, maer alle dwasen worden ghemenghet
met scimperni. **4** Om die couwe en heeft die traghe niet
willen ackeren, daerom sal hy des somers broot bidden,
Die rijckdommen brenghen veel vrinden aen, maer vanden

wijs mensch sal dien wt putten. 6 Veel menschen worden sullen hen aftrekken, om dat sij gheen ordeel en hebben bermhertich ghenoemt, maer wie sal eenen ghetrouwuen man willen doen. 8 Eens mans verkeerden wech is vreemt, maer vinden. 7 Een rechtuerdige die in sijn simpelheit wandelt, wie suyuer is diens werck is oprecht. 9 Tis beter te sitten sal salighe kinderen achter hem laten. 8 Een coninck die in eenen hoeck vanden huyse dan met een kijfachtiche opden stoel des ordeels sit, verstroey alle tquaet met sijnen vrouwe ende in een ghemeyn huys. 10 Die ziele vanden aensiene. 9 Wie mach segghen mijn herte is suyuer, puer ongoddelijcke begeert quaet, si en sal haers naesten niet ben ic van sonde? 10 Ghewichte ende ghewichte, mate onfermen. 11 Als die boose mensch ghestraft wort, so sal ende mate, beyde eest verey singhe bi Gode. 11 Wt sijnen tcleyn kint wijsen sijn, ende eest dat eenen wijsen volcht, bemeerstinghen wort een kint verstaen, oft sijn wercken soo salt weten heyt crighen. 12 Die rechtuerdige versiert suyuer ende oprecht sijn. 12 Een hoorende oore, ende van des ongoddelijken huys, op dat hy die ongoddelijcke een siende ooghe, die Heere heeftse beyde ghemaect. 13 van tquaet soude moghen trekken. 13 Wie sijn oore stopt En wilt den slaep niet liefhebben dat v die armoede niet totten roep vanden armen, die sal ooc roepen, ende en sal en verdrucke, doet v oogen open ende wort veruult met niet verhoort worden. 14 Een verborghen ghifte bluscht die brooden. 14 Tis quaet, tis quaet, seyt alle cooper, ende als hy gramschappen, ende die gaeu inden schoodt, die seer groote wechghegaen is dan sal hy hem beroemen. 15 Daer is gout verbolghenthey. 15 Een blijscap eest den rechtuerdighen ende menichte van costelijcke steenen, maar een costelijc rechtuerdich ordeel te doen, ende eenen grouwel den ghenvat sijn die lippen der weten heyt. 16 Neemt wech tcleet die boosheyt doen. 16 Een man die doelt vanden wech des gheens die borghe gheweest is voor den vreemden, der leeringhen, die sal in die vergaderinghe der ruesen ende voor die buyten luyden neemt den pant wech van hem. woonen. 17 Wie lecker spijsen bemint die sal in armoede 17 Suet is den mensch het broot der loghenen, ende na wesen, ende wie wijn ende vette spijsen lief heeft, die en maels sal sijnen mont veruult worden met gruyse. 18 Die sal niet rjck worden. 18 Voor eenen rechtuerdighen sal die ghedachten sullen met raden ghescherct worden, ende met ongoddelijcke ghegheuen worden, ende voor die oprechte, regimenten behooren die orlogen ghehanteert te worden. een boose. 19 Tis beter te woonen in een verlaten landt, 19 Met den ghenen die verborghen raden ontdeckt, ende dan met een kijfachtiche ende grammoeidige vrouwe, 20 bedriechelijck wandelt, ende sijn lippen wijde open doet Eenen begheerlijcken scadt, ende olie is in die woonghe en menghet v niet. 20 Die sijnen vader ende moeder vanden rechtuerdighen, ende een onwijs mensch sal dat veruloect, diens lampe sal wtgheblasen worden int midden verstroeyen. 21 Wie rechtuerdicheyt ende bermherticheyt der duysternissen. 21 Een erffenisse waer toe ghehaest volcht, die sal vinden leuen, rechtuerdicheyt, ende glorie. 22 wort int beghinsel, die sal int laetsde die ghebenedijdinge Die stadt van die stercke heeft een wijse beclommen, ende deruen. 22 En segt niet ic sal quaet weder gheuen, verbeyt hy heeft bedoruen die stercke van haer betrouwen. 23 Wie den Heere, ende hy sal v verlossen. 23 Ghewicht ende sijnen mont bewaert ende sijn tonghe, die bewaert sijn ziele ghewicht is een afgriseliychet voor den Heere een valsche van berautheden. 24 Die hoouerdicheyt ende vermetelijcke waghe en is niet goet. 24 Vanden Heere worden eens mans wort ongheleert gheheeten, die in gramscap houerde bedrijft, ganghen beschickt, want wie issen vanden menschen die 25 Die begheerten dooden den traghien, want sijn handen en sijnen wech verstaen can? 25 Tis den mensch eenen val hebben niet willen werken. 26 Den gheheelen dach wenscht den heyligen belouen, ende nae die beloftien weder roepen. ende begheert hy, maer die rechtuerdich is sal gheuen, ende 26 Een wijs coninck verstroeyt die ongoddelijcke, ende niet ophouden. 27 Die offeranden der ongoddelijcker sijn buycbt ouer hen eenen ghewelfden boghe der triumphen. afgriseliyc, die gheoffert worden van seer quade wercken. 28 27 Des Heeren lichtuat is des menschen adem, die welck Een loghenachtich ghetuyghe sal vergaen, een onderdanich ondersoect alle die verborghenthey des buycs. 28 Die man sal victorie spreken. 29 Een ongoddelijck man vesticht bermherticheyt ende waerhetyt bewaeren den coninck, ende sijn aensicht spijteliyc, maer die oprecht is die betert sijnen door goedertierenheyt wort sijnen throon gheuesticht. 29 wech. 30 Daer en is gheen wijsheyt, daer en is gheen Dat verhueghen der ionghelinghen is hen stercheyt, endie voorsichticheyt, daer en is gheenen raet teghen den Heere. weerdicheyt der ouderen is grisheyt des hayrs. 30 Die 31 Dat peert wort bereydt teghen den dach des strijdts, maer blauwicheyt der wonderen sal quade dinghen afvaghen, ende die Heere gheeft die salicheyt.

21 GHelyck die deylinghen der wateren alsoois is eens conincs herte in des Heeren hant, werwaerts dat hy wilt sal hy dat neyghen. 2 Alle wegheen eens mans duncken hem oprecht te sijne, maer die Heere weghet die herten. 3 Bermherticheyt ende ordeel te doen behaecht den Heere meer dan slachofferanden. 4 Dat verheffent der ooghen is een verbreyden des herten, dat lichtuat der ongoddelijcker is sonde. 5 Die ghedachten vanden vromen sijn altijt in oueruloedicheyt, maer alle traghe is altijt in armoede. 6 Wie scatten vergadert met een loghen tonghe, die is ydel ende onuerstandich, ende hy sal ghestooten worden tot die stricken der doot. 7 Die rouuen der ongoddelijcker

22 BEter is eenen goeden naem dan veel rijcdomen, bouen siluer ende gout is een goede gratie. 2 Die rijk ende die arme sijn malcanderen te ghemoeite comen, den scepter van hen beyden is die Heere. 3 Een listich mensch siet dat quaet ende hy verbercht hem, die onnoosele is doorghegaen ende wert ghequelt met scaden. 4 Het eynde vander sedicheyt is die vrees des Heeren, rijcdomen, ende glorie, ende leuen. 5 Wapenen ende swarden sijn inden wech des verkeerden, maer die behoeder sijnder zielen gaet verre van hen. 6 Het is een ghemeyn segwoort, een iongheling by sijnen wech, ooc als hy out gheworden is en sal hi daer af niet gaen. 7 Die rjcke gebiet den armen, ende wie ontleent die is een dienaer des gheens die leent. 8 Die

boosheden saeyet sal quade dinghen maeyen, ende met die weder wtworpen, ende v schoon woorden suldi verliesen, **9**
roede van sijnder gramscappen sal hy voleynt worden. **9** Die In die ooren der onwijsen en spreect niet, want sij sullen die
gheneycht is tot bermherticheyt sal ghebenedijt worden, want leeringhen van uwer wtspraken versmaden. **10** En raect
van sijnen brooden heeft hy den armen ghegheuen. Victoria die palen der cleynder kinderen niet, ende inden acker der
ende eere sal hy vercrijghen die gauen gheeft, want hy neemt weesen en gaet niet, **11** want hen naeste is sterck, ende
wech die ziele der gheender diese ontfanghen. **10** Drijft wt hy sal teghen v ordeelen hen sake. **12** Laet v herte tot
den spotter ende met hem sal die kijuagie wtgaen, ende de die leerlinge ingaan, ende v ooren tot die woorden der
twistige saken ende spijtich verwijt sullen ophouden. **11** Wie wetenheydt. **13** En wilt den kinde die castijnghe niet onttrecken
des herten suyuerheyt bemint die sal om die gracie sijnder want eest dat ghy hem metter roeden slaet, hy en sal niet
lippen den coninc te vrinde hebben. **12** Die ooghen des steruen, **14** ghy sult hem metter roeden slaen, ende sijn ziele
Heeren bewaren die kennisse, ende die woorden vanden suldi vander hellen verlossen. (**Sheol h7585**) **15** Mijn sone
boosen worden omgheworpen. **13** Die traghe seyt daer eest dat uwen moet wijs is, soo sal mijn herte blijde sijn met
is eenen leeuw inden wech, int midden der straten sal ick v, **16** ende mijn nieren sullen hen verhueghen, als v lippen
ghedoot worden. **14** Een diepe grachte is den mont van sullen oprechte dinghen ghesproken hebben. **17** En laet v
een vreemde vrouwe, op den welcken die Heere gram is herte die sondaers niet volghen, maar weest inder vreesen
die sal daer in vallen. **15** Die sotheyt is ghebonden en des Heeren alle den dach, **18** want ghy sult hope hebben
eens kints herte, ende die roede der castijnghen sal die int wterste, ende v verwachten en sal niet wechghenomen
wtdrijuen. **16** Wie eenen armen bedrieghelyck onrecht doet worden. **19** Hoort mijn sone, ende sijt wijs, ende scict v
om sijn rijcdommen te vermeerderen, die salt selue oock herte inden wech. **20** Ende wilt niet sijn in die maeltijden
eenen rijckeren gheuen ende ghebreck hebben. **17** Mijn der dronckaerts, noch in die brasserien der gheender die
sone neych v oore ende hoort die woorden der wijsen, ende vleesch om teten tsamen brenghen **21** want die hen tot
steldt v herte tot mijn leeringhe, **18** die v schoon sijn sal, drincken stellen, ende ghelaghen te voren gheuen, sullen te
als ghi die sult ghehouden hebben in uwen buyck, ende als niet ghaen, ende die slapernie sal met verschoerde cleedren
die oueruloeden sal in v lippen **19** op dat inden Heere v ghecleedt worden. **22** Hoort uwen vadere die v ghewonnen
betrouwen si, daerom heb icse v heden ghetoont. **20** Siet ick heeft, ende en versmaet v moeder niet als sij oudt gheworden
hebse v in drij manieren bescreuen, in die ghedachten, ende is. **23** Coept die waerheyt, ende en wilt gheen wijsheydt
wetenheydt, **21** om dat ick v soude toonen die uasticheydt, vercoopen, ende leeringe, ende verstandenisse. **24** Die vader
ende die wtspraken der waerheyt, dat ghy soudt wt dese vanden rechtuerdighen verhuecht hem met blijscappen, die
antwoorden den ghemen die v ghesonden hebben. **22** En eenen wijsen gewonnen heeft, sal in hem verblijt worde, **25**
doet gheen ghewelt den armen omdat hy arm is, noch en laet uwen vader blijde sijn en v moeder, ende laetse vrolijk
verdruct den behoeuighen in die poorte niet. **23** Want die sijn v ghebaert heeft. **26** Mijn sone gheeft my v herte,
Heere sal sijn sake ordeelen, ende hy salse doorsteken ende laet v ooghen mijnen weghen bewaren, **27** want een
die sijn ziele doorsteken hebben. **24** En wilt gheen vrint diepe grachte is een ghemeyn vrouwe, ende eenen enghen
sijn van eenen grammaedighen man, noch en wandelt niet put is een vreemde vrouwe, **28** sij leyf laghen opden wech
met eenen rasenden man, **25** dat ghy by auontueren sijn gelijk een mordenaer ende wie sij onuerhoets siet, die sal
paden niet en leert ende uwer zielen verargeringe neemt. **26** sij dooden. **29** Wie heeft wee? ende wiens vader heeft wee?
En wilt niet sijn met die ghene die hen handen vestighen, wie heeft kijuagien? wiens sijn die grachten? wiens sijn die
ende die hen seluen stellen tot borgen voor sculden, **27** wonder sonder sake? wie heeft die donckerheyt der ooghen?
want eest dat ghi niet en hebt waer mede dat ghy betalen **30** en sijn die niet der gheender die inden wijn woonen,
moecht, wat nootsake eest dat hy een decsel neme wt uwer ende naersticheyt doen om croesen wt te drincken? **31** En
slaepcameren? **28** En gaet niet ouer die oude palen die uwe aensiet den wijn niet als hy gheelachtich siet, als sijn verwe
vaders ghestelt hebben, **29** Hebdi eenen man ghesien rasch int ghelas blincket, hy gaet suetelijc in, **32** maer ten eynde
in sijn werck? die sal voor coninghen staen, ende hy sal voor sal hy bijten als een slanghe, ende ghelyck een basiliscus
die onedele niet sijn. **33** V ooghen sullen vreemde sal hy sijn venijn wtstorten. **34** Ende ghy sult sijn als slapende int
verulen sien, ende v herte sal verkeerde dinghen spreken.
35 Ende ghy sult sijn als aensicht den wijn niet als hy gheelachtich siet, als sijn verwe
neerstelijc wat daer voor v aensicht ghestelt is, **2** want hen herte denct op
ende steldt een mes in v kele eest nochtans alsoot dat ghy v roouen ende hen lippen spreken bedrieghelycheden. **3**
ziele in v macht hebt, **3** en begheert van sijnen spijsen niet, **4** En wilt niet arbeyden om
daer tbroot der loghernen in is. **4** En wilt niet arbeyden om met hen niet te sijne, **2** want hen herte denct op
rijck te worden, maer steldt uwen verstande een mate, **5** met hen niet te sijne, **3** want hen herte denct op
en heft v ooghen niet op tot die rijcdommen die ghy niet roouen ende hen lippen spreken bedrieghelycheden. **3**
hebben en moecht, want sij sullen voor hen seluen vloghelen
maken ghelyck des arents, ende sullen vlieghen in den Met wijsheydt sal een huys opghettimmert worden, ende
hemel. **6** En eedt niet met eenen nijdghen mensch ende en doer voersichticheyt versterct, **4** doer gheleertheyt sullen
begheert van sijnen spijsen niet, **7** want op die maniere eens die kelders ghevult worden met alderhande costelijken
waersegghers ende guyghelaers ordeelt hy dat ghy niet en ende schoonen rijcdom. **5** Een wijs man is sterck, ende
weet. Eedt ende drinct sal hy v segghen, ende sijn herte en is met v niet, **8** die spijsen die ghy gheten hebt suldi wederom wijn vinden?

23 ALs ghy sijd om te eten met eenen prince, so aenmerct
neerstelijc wat daer voor v aensicht ghestelt is, **2** ende steldt een mes in v kele eest nochtans alsoot dat ghy v
ziele in v macht hebt, **3** en begheert van sijnen spijsen niet, **4** En wilt niet arbeyden om
daer tbroot der loghernen in is. **4** En wilt niet arbeyden om
rijck te worden, maer steldt uwen verstande een mate, **5** en heft v ooghen niet op tot die rijcdommen die ghy niet
hebben en moecht, want sij sullen voor hen seluen vloghelen
maken ghelyck des arents, ende sullen vlieghen in den
hemel. **6** En eedt niet met eenen nijdghen mensch ende en
begheert van sijnen spijsen niet, **7** want op die maniere eens
waersegghers ende guyghelaers ordeelt hy dat ghy niet en
weet. Eedt ende drinct sal hy v segghen, ende sijn herte
en is met v niet, **8** die spijsen die ghy gheten hebt suldi

24 EN volcht niet die quade mannen, noch en begheert
met hen niet te sijne, **2** want hen herte denct op
roouen ende hen lippen spreken bedrieghelycheden. **3**
Met wijsheydt sal een huys opghettimmert worden, ende
doer voersichticheyt versterct, **4** doer gheleertheyt sullen
die kelders ghevult worden met alderhande costelijken
ende schoonen rijcdom. **5** Een wijs man is sterck, ende

een gheleert man is vroem ende machtich. **6** Want met ghescictheyt wort een orloghe ghevuert, ende salicheyt sal wesen daer veel raden sijn. **7** Den dwaes is die wijsheyt hooghe, in die poorte en sal hy sijnen mont niet open doen. **8** Die denct quaet te doen, sal een sot ghenoemt worden. **9** Tghepeys van eenen sot is sonde, ende een achterclapper is der menschen affgriselycheyt. **10** Eest dat ghy mishoep als ghy gheualen sijt inden dach der benauhethet, soe sal v stercheyt ghemindert worden. **11** Verlost die ghene die ter doot gheleydt worden, ende die ter verderffenissen ghetrocken worden en wilt niet ophouden te verlossen. **12** Eest dat ghy segghet die macht en heb ick niet, die de herten binnen siet hy verstaet dit, ende den behouder uwer zielen en is gheen dinck ombekent, ende hy sal den mensch loonen nae sijn wercken. **13** Eet mijn sone honich, want het is goet, ende honichraten seer suet uwer kelen, **14** alsoe is oock die leeringhe der wijsheyt uwer zielen, die welcke als ghy sult gheuonden hebben, soe suldi in die wterste hope hebben, ende v hope en sal niet vergaan. **15** En wilt gheen laghen legghen noch en suet gheen ongoddelycheyt int huys vanden rechtuerdighen, noch en verwoest sijn ruste niet. **16** Want seuemael sal een rechtuerdige vallen, ende weder opstaen, maer die ongoddelycke sullen vallen int quaet. **17** Als v viant gheualen es, soe en verblijdt v niet, ende in sijnen val en laet v herte niet verhueghen, **18** dat die Heere dit bijauontuere niet en sie, ende dat hem misnoeghe ende dat hy sijn gramscap van hem neme. **19** En wilt niet kijuen met die alderquaetste, noch en wilt niet volghen die ongoddelycke, **20** want die quade en hebben gheen hope der toecomendinghen, ende het licht vat der ongoddelycker sal wtgheblasen worden. **21** Vreest den Heere mijn sone ende den coninck, ende metten achterclappers en menghet v niet. **22** Want onuersienlyck sal hen verderffenisse opstaen, ende wie weet den val van hen beyden? **23** Dese woerden sijn oock totten wijzen. Dat bekennen van personen int oordeel en is niet goet. **24** Die den ongoddelycken segghen ghy sijt rechtuerdich, dien sullen die volcken vermalendijden, ende die gheslachten sullen die haten, **25** die hem straffen, sullen ghepresen worden, ende op hen sal die benedictie comen. **26** Die lippen sal hy cussen die rechte woerden antwoert. **27** Bereyt buyten v werck, ende oeffent eerstelijck uwen acker, ende daer nae timmert v huys. **28** En sijt gheen ghetuych sonder sake teghen uwen naesten, noch en vertreyffelt niemand suetelijck met uwen lippen. **29** En segt niet. Hoe hy my ghedaen heeft, soe sal ick hem oock doen, ick sal eenen ieghelijken loonen nae sijn werck. **30** Doer den acker van eenen traghern mensch heb ick ghegaen, ende doer den wijngaert van eenen sotten man, **31** ende siet die netelen hadden al veruult, ende die dormen hadden sijn ouerste al ouerdict, ende den onghescaltem muer van steenen was verdoruen. **32** Het welcke als ick ghesien hadde, soe heb ic in mij herte ghestelt, ende doer een exemplē hebbe ick onderwijsinghe gheleert. **33** Hoe langhe sult ghy luy mensch slapen? Wanneer suldi van uwen droom opstaen? Een luttel (seg ick) suldi slapen, een weynichsken suldi sluymeren, ende een luttelken v handen te samen legghen om te rusten,

34 ende uwe armoede sal v comen als een looper, ende die bedelaerscap als een ghewapent man.

25 Dlt sijn oock die parabelen van Salomon die welcke ouerghesedt hebben die mannen van Ezechias den coninck van Iuda. **2** Tes die glorie Godts het woert te verborghen, ende die glorie der coninghen is die redene te ondersoecken. **3** Den hemel bouen ende die erde beneden, ende therte der coninghen is ongrondelijck. **4** Neemt den roest vant siluer, ende daer sal een aldersuyerste vat wt comen, **5** neempt die ongoddelyckety van des conincs aensicht ende sijnen throon sal doer die rechtuerdichey gheuesticht worden. **6** En vertoont v niet glorioes voer den coninck ende in die plaatse der grooter en staet niet, **7** want tes beter dat v gheseyt worde. Climit herwaerts op, dan dat ghy vernedert wordet voer den prince. **8** Dat v ooghen ghesien hebben en wilt dat niet lichtelijck int ghekijf voertsbreghen, op dat ghijt namaels niet en soudt connen ghebeteren als ghy uwen vrient onteert soudt hebben. **9** V sake tracteert met uwen vrint, ende v verholentheyt en openbaert den vreemde niet **10** dat hy bijanontueren v niet en bespote als hijt ghehoort heeft, ende niet op en houde v te verwijten. Die gracie ende vrientscap verlossen, die welcke bewaert voer v, op dat ghy niet versmadelijck en wort. **11** Als gulden appelen in silueren bedden, is hy die een woert spreect te sijnen tijde, **12** Als een gulden oor cieraet ende een blinckende peerle is hy die eenen wijzen berispt ende een onderdanighe oore. **13** Ghelyc die couwe vanden sneu in den dach des ochst, alsoe is een ghetrouwe bode hem dien wtghesonden heeheet, sijn ziele doet hy rusten, **14** Als wolcken ende wint ende gheen reghenen daer nae volghende, is een beroe-melijck man, ende sijn beloften niet volbringhende. **15** Doer verduldicheyt sal een prince versacht worden, ende een sachte tonghe sal die hardicheyt in stukken breken. **16** Hebdī honich vonden soe etes dat v ghenoech sij, dat ghy bijauontueren versaet sijnde dat niet wt en braket. **17** Trect uwen voet aff van ws naesten huys, op dat hy bijauontueren versaet wesende v niet en hate. **18** Als eenen scicht, ende een sweert, ende eenen scerpen pijl, es een mensch die teghen sijnen naesten valscheduyghenis seyt. **19** Als eenen verrotten tant ende eenen moeden voet is hy die hem verlaet op eenen onghetroeuwen in den dach der benauheden, **20** ende verliest den mantel inden dach der couden. Als edick in weede asschen is hy die liedekens singhet den boosen herten. Ghelyc die motte den cleede, ende den worm den houte, alsoo let eens mans droeffhheit der herten. **21** Eest dat v viant hongher heeft soopijst hem, eest dat hy dorst heeft soe gheeft hem water te drincken, **22** want ghy sult vierighe colen vergaderen op sijn hooft, ende die Heere sal v wederloonen. **23** Den noorden wint verdrijft die reghenen, ende een suer aensicht verdrijft een achterclappende tonghe. **24** Tes beter te sitten inden hoeck vanden huyse, dan met een kijfachtige vrouwe ende in ghemeyn huys. **25** Cout water eender dorstiger zielen, ende een goede bode van verren lande. **26** Als een fonteyn metten voete gheroert, ende een vervuyldre adere is die rechtuerdige vallende voer eenen ongoddelycken. **27** Ghelyc hem die veel honichs etet dat niet goet en is, alsoo oock die een ondersoecker is der maiesteyt, sal vander

glorien verdruct worden. **28** Ghelyck een open stadt ende sonder omganck der mueren, alsoo is een man die int spreken sijnen gheest niet bedwinghen en can.

26 Ghelyck den sneu inden somer ende die reghenen inden oogst, alsoe ombetamelijck is den tot die glorie. **2** Ghelyck eenen voghel omhooghe vlieghende ende een mussche gaende werwaerts dat haer lust, alsoal sal eenen vloeck te vergheefs teghen iemant ghesproken wech varen. **3** Een gheessel den peerde, ende eenen breydel den ese, ende een roede opden rugghe der onwijser. **4** En antwoert den tot niet nae sijn sotheyt, dat ghy sijsn ghelyck niet en wort. **5** Antwoert den tot niet nae sijn sotheyt, dat hy hem seluen niet en laet duncken dat hy wijs is. **6** Als crepel van voeten ende boosheyt drinckende is hy die woerden seyndt doer eenen sotten bode. **7** Ghelyck te vergheefs een crepele schoon beenen heeft, alsoo ombetamelijck is in der sotten mont een parabele. **8** Ghelyck die eenen steen worpt op den hoop van Mercurius, alsoo doet hy die eenen onwijsen eere aendoet. **9** Ghelyck oft eenen dom wtsprysse in die hant van eenen droncken mensch, alsoo es die parabele inden mont der dwasen. **10** Dat vonnis beslicht die saken ende die den dwasen doet swijghen versaecht die grammescappen. **11** Ghelyck eenen hont die tot sijn wtbrakinghe wederkeert, alsoo is die onwijsie die sijn dwaesheyt wederom bedrijft. **12** Hebdij ghesien eenen mensch die hem laet duncken dat hy wijs is, een dwaes sal meer hope hebben dan die. **13** Die traghe seyt den leuw is inden wech, ende die leuwinne in die weghen. **14** Ghelyck een doore in haer herre ghekeert wort, alsoe wentelt die traghe in sijn beddeken. **15** Die traghe verbercht sijn handen onder sijn ocese, ende het is hem arbeyt eest dat hy die weder tot sijnen mont keert. **16** Die traghe laet hem duncken dat hy wijs is, dan seuen mannen die wijse redenen spreken. **17** Ghelyck die eenen hont metter ooren grijpt, alsoo is hy die onlijdsaem voerby gaet, ende onderwint hem eens anders kijuagie. **18** Ghelyck hy scadelijck is die scichten ende spiessen schiet ter doot, **19** alsoo es een man die bedrieghelyck sijnen vrient hinder doet, ende als hy beuonden wort soe seyt hy, Ick hebt al spelende ghedaen. **20** Alsser hout ghebreect, soe gaet dat vier wt, ende als die heymelijcke twijstmaker wech ghedaen wort, soo houden op die kijuagien. **21** Ghelyck die colen tot berrende colen ende dat hout totten viere, alsoe verwect een grammoeidich mensch kyuagien. **22** Die woerden vanden oorblaser sijn oft sij simpel waren, ende sij comen tot dat binnerste des buycs. **23** Ghelyck oft ghy met vuylen siluer wildet vercieren eenen eerdern pot, alsoo sijn die opswillende lippen met een alderquaetste herte versaemt. **24** By sijn lippen wort een viant verstaen, als hy in sijn herte bedrieghelycheden ouerleyt, **25** als hy sijn stemme laet soetelijck nedersincken, en ghelooft hem niet, want seuen archeden sijn in sijn herte. **26** Wie den haet bedrieghelyck bedect, diens quaetheyt sal ontdeckt worden inden raet. **27** Die eenen cuyl graeft sal daer in vallen, ende die eenen steen wentelt tot hem sal dien wederkeeren. **28** Een bedrieghelycke tonghe en bemint die waerheyt niet, ende eenen slabberachtigen mont doet vallen.

27 EN wilt v niet beroemen vanden morghen niet wetende wat den toecomenden dach voertbreghen sal. **2** Laet een ander v prijsen, ende niet uwen mont, eenen vreemden, ende niet uwe lippen. **3** Steen es swaer ende sandt es lastich, maer die gramscap van eenen dwasen es swaerdeer dan dese beyde. **4** Die gramscap en heeft gheen bermherticheyt noch die wtberstende rasernie, ende wie sal moghen verdragen den oploop van eenen geest tot gramscap verwecht? **5** Beter is een openbaere berispinghe dan verborghen liefde. **6** Beter sijn die wonderen van eenen die lief heeft, dan bedrieghelycke cussinghen des gheens die haet. **7** Een versade ziele sal honichraten vertreden, ende een hongherige ziele sal oock bitter dinghen voer suete innemen. **8** Ghelyck eenen voghel ouervlieghende van sijnen neste, alsoe es een man die sijn plaatse verlaet. **9** Vander saluen ende versceyden ruecken verhueget herte, ende doer goede raden eens vrients wort die ziele versuet. **10** Wven vrient ende ws vaders vrient en verlaet niet, ende in ws broeders huys en gaet niet opden dach ws lijdens. Beter es een ghebuer by, dan een broeder verre. **11** Gheeft v naerstelijck ter wijsheit myn sone ende verblijt myn herte, dat ick den verwijtende mach een reden antwoorden. **12** Die listighe het quaet siende is verborghen gheweest, die cleyne kinderen voerby gaende hebben scade gheleden. **13** Neemt sijn cleedt die borghe bleuen is voer eenen buyten man, ende voer die vreemde neemt hem eenen Pant aff. **14** Die sijnen naesten ghebenedijt met een groote stemme des nachts opstaende, sal ghelyck wesen eenen die vermalendijt. **15** Doerdruypende daken in den dach der couden ende een kijfachtighe vrouwe worden by een gheleken, **16** die haer houdt es ghelyck die den wint houdt, ende olie van sijnder rechter hant sal hyse noemen. **17** Yser wort met yser scerp ghemaect, ende een mensch maect scerp het aensicht van sijnen vrient. **18** Die eenen vijchboom bewaert sal sijn vruchten eten, ende die sijns heeren bewaerde er es sal gegheorificeert worden. **19** Ghelyck int water claelijk scijnen die aensichten der gheender die daer in sien, alsoo sijn der menschen herten openbaer den voersichtighen. **20** Die helle ende die verderffenisne worden nemmermeer veruult, desghelijcks sijn des menschen oghen ooc onuersadelyck. (Sheol h7585) **21** Ghelyck tsiluer gheproeft wort in den smilt ouen, ende gout int forneys, alsoe wort een mensch gheproeft doer den mont des prijsers. Het herte vanden boosen soect quade dinghen, maer een recht herte suet wetenheyt. **22** Al waert dat ghy eenen tot stiet in den mortier ghelyck vochtige gherste met eenen stamper daer op stootende, soo en sal sijn sotheyt van hem niet ghenomen worden. **23** Bekent naerstelijck het aensicht van uwen beesten ende aenmerct v cudden, **24** want ghy en sult eewelijck die macht niet hebben, maer die croone sal ghegeven worden van gheslachte tot gheslachte. **25** Die beemden sijn open, ende dat groeyende cruyt wort vertoont, ende dat hoy es vergadert van die berghen. **26** Die lammeren sijn om v te cleeden, ende die ionghe boxkens totten prijs vanden acker. **27** Laet v ghenoech wesen der gheyten melck tot uwer spijsen, ende tot den nootdruft ws huys, ende voer uwer dienstvrouwen cost.

28 Die ongoddelijcke vliet als hem niemant en veruolcht,
maer die rechtuerdige sal als eenen leeuw
betrouwende sonder veruaertheyt sijn. **2** Om des lants
sonden sullender veele princen int lant sijn, ende om des
menschen wijsheyt ende kennisse van tghene dat men seyt,
sal dleuen vanden vorst verlengt worden. **3** Een arm man
bedrieghelyck onrecht doende den armen, es ghelyc eenen
crachtighen slach reghen waer doer den dieren tjt coemt.
4 Die de wet verlaten prijsen den ongoddelijcken, diese
bewaren worden onsteken teghen hem. **5** Quade mannen
en dencken opt orde niet, maer die den Heere soecken,
aenmercken alle dinghen. **6** Beter is een arme wandelende
in sijn simpelheit, dan een rijke in verkeerde weghen. **7** Soe
wie die wet bewaert is een wijs sone, maer wie brasseerders
voet die bescamet sijnen vader. **8** Wie rijcdommen vergadert
met woeckerien ende doer ouersettinghe die vergadertse
tot der armen profijte. **9** Die sijn ooren aff keert dat hy die
Wie die rechtuerdige bedreicht in eenen quadren wech,
die sal in sijn verderffenisse vallen, ende die simpele sullen
sijn goeden besitten. **11** Een rijk man laet hem duncken
dat hy wijs is, maer een voersichtich arm mensch sal dien
ondersoecken. **12** Int verhueghen der rechtuerdigher is
veel glorien, als die ongoddelijcke regnere soe vallen die
menschen. **13** Wie sijn groote misdaden verberghet, die
sal niet voerspoedich sijn, Maer diese belijdt, ende laet,
sal bermherticheyt vercrijghen. **14** Salich es die man die
altijt bevrest is, maer die hart van herten is sal gheheel
int quaet vallen. **15** Eenen briesschende leuw, ende eenen
hongherighen beyr, is een prince ouer een arm volck. **16** Een
vorst die ghebreck van voersienicheyt heeft die salder veel
verdrucken doer valsche versieringhe, maar wie ghericheyt
haet diens daghen sullen langhe worden. **17** Den mensche
die valschelijck veruolcht eender zielen bloet, al eest dat hy
vlied totten poel toe, niemant en wederhout hem. **18** Die
simpelick wandelt sal salich worden, die verkeerde weghen
wandelt sal eens tehopevallen. **19** Wie sijn lant bouwt, die
sal met brooden versata worden, maer wie ledicheyt volcht
die sal met armoede veruult worden. **20** Een ghetrou man
sal seer ghepresen worden, maer wie hem haest om rijk te
wesen die en sal niet onnoosel wesen. **21** Wie int oordeel
iemants persoon kent, die en doet niet wel, dese verlaet oock
om een bete broots die waerheyt. **22** Die man die hem haest
dat hem die aermoede ouercomen sal. **23** Die eenen man
strafte sal namaels meer gracie by hem vinden, dan die ghene
die doer smeekinghen der tonghen bedreicht. **24** Die iet
heymelijck onteemt sijnen vader ende sijnder moeder, ende
seyt dat dat gheen sonde en is, die is een medegheselle
eens dootslaghers. **25** Wie sij seluen beroemt ende breedt
maect, die verwekt kijuagien, maer die inden Heere hoept
sal ghenenes worden. **26** Wie hem op sijn herte betrout
die es sot, maer wie wijselijck wandelt die sal ghepresen
worden. **27** Die den armen gheeft en sal gheen ghebreck
hebben, wie den biddenden versmaet die sal armoede lijden.
28 Als die ongoddelijcke op staen sullen, soe sullen hen die
menschen verberghen, als die vergaen sullen sijn, dan sullen
die rechtuerdige vermenichfuldicht worden.

29 EEnen man die met harden necke versmaet den
ghenen die hem straeft dien sal een haestighe
verderffenisse ouercomen, ende die ghesontheyt en sal hem
niet volghen. **2** Int vermenichfuldighen der rechtuerdigher
sal tghemeyn volc hem verblijden, als die ongoddelijcke die
heerscappie aan nemen dan sal tvolc suchten. **3** Een man
die wijsheyt bemint verblijt sijnen vader, maer die hoeren
voedt sal sijn goet verquisten. **4** Een rechtuerdich coninck
sal dlant oprichten, een gherich man sal dat verderuen.
5 Een mensch die met smeekende ende gheveynsde
woerden sijnen vrient aenspreect die spraeyt een net sijnen
voeten. **6** Den ongoddelijken man sonde doende sal eenen
strick omuanghen, ende die rechuerdige salt louen ende
blyde sijn. **7** Die rechtuerdige kent die sake der armen,
die ongoddelijcke en kent die wetentheyt niet. **8** Quaet
doende menschen verderuen die stadt, maer die wijse
keeren die rasende gramscap aff. **9** Een wijs man eest
dat hy met eenen sot twistich kijuende is, tsij oft hy hem
stoot oft dat hy lacht, hy en sal gheen ruste vinden. **10**
Wie die rechtuerdige bedreicht in eenen quadren wech,
stoort oft dat hy lacht, hy en sal gheen ruste vinden. **10**
Die bloetghierige mannen haten den simpelen, maer die
rechtuerdige soecken sijn ziele. **11** Sijnen gheheelen gheest
stort een sot wte, maer een wijs man stelt dien wt ende
bewaerten tot namaels. **12** Een prince die gheerne hoort
loghentalen, die heeft alle sijn dienaers ongoddelijck. **13** Een
arme ende sijn scultheere hebben malcanderen ontmoet,
haerder beyder verlichter is die Heere. **14** Een coninck die
inder waerheyt den arme recht ordeel doet, diens throon
sal inder ewicheyt gheuesticht worden. **15** Die roede ende
die straffinghe gheeft wijsheyt, maer in een kint dat men
sijnen wille laet ghebruycken bescamet sijn moeder. **16** Int
vermenichfuldighen der ongoddelijcker sullen die boosheden
vermenichfuldicht worden, ende die rechuerdige sullen hen
nederuallinghen sien. **17** Onderwijst uwen sone, ende hy sal
v vermaken, ende uwer zielen vreuchden gheuen. **18** Als
die propheet vergaet, soe sal tvolc verstroyt worden, maer
wie de wet bewaert die is salich. **19** Een knecht en mach
met gheene woerden gheleert worden, want hy verstaet
wel dat ghy segghet, ende hy versmaet te antwoerden. **20**
Hebdi eenen man ghesien haestich om te spreken? vander
sothet is meer te hopen dan van sijn beternisse. **21** Wie
sijnen knecht van ioncs leckerlyk op voedt, die sal hem
namaels wederspannich ghevoelen. **22** Een gramoedich
man verwekt kijuagien, ende die seer gheneycht is tot
stoornisse, sal ooc om te sondighen meer gheneycht sijn.
23 Den houerdighen volcht verneerderinghe, ende den
oetmoedeghen van gheeste sal die glorie onfanghen. **24**
Wie met eenen dief deylt die haet sijn ziele, hy hoort den
beswerende, ende hy en gheues niet te kennen. **25** Die den
mensch veest sal haestelijck vallen, die inden Heere hoept,
sal op ghehauen worden. **26** Vele soecken des princen
aensicht, ende vanden Heere coemt het ordeel van een
ieghelijcken besonder. **27** Die rechtuerdige vereyzen den
ongoddelijcken man, ende die ongoddelijcke vereyzen de
ghene die inden rechten wech sijn. Die sone diet twoert
bewaert sal buyten die verderffenisse sijn.

30 Dlt sijn die woerden des vergaerders des wtbrakers
sone. Het visioen dwelck ghesproken heeft die man
metten welcken Godt is, ende die versterct sijnde (als Godt

met hem woonde) gheseyt heeft. 2 Ick ben dalder sotste der mannen ende die wijsheit der menschen en is met my niet. 3 Ick en heb gheen wijsheit gheleert, ende ick kenne die wetenheit der heyleghen. 4 Wie issen opghelommen ten hemel ende daer aff ghedaelt? wie heeft den wint in sijn handen ghehouwen? wie heeft die wateren tsamen ghebonden als in een cleed? wie heeft opghewect alle die hoecken der aerden? welck is sijnen naem, ende welck is sijns soens naem ist dat ghijt weet? 5 Elck vierich woert Gods is eenen scilt den ghenen die in hem hopen, 6 en doeter niet toe tot sijnen woorden, dat ghy niet ghestraft en wort, ende loghenachtich ghevonden. 7 Twee dinghen heb ick v ghebeden, en weyghert my die niet eer ick sterue. 8 Ydelheyte ende loghen talen maect verre van my. Armoede ende rijdom en gheeft my niet, maer gheft my alleen mijnen nootdurft, 9 dat ick bijauontueren versaeft sijnde niet ghetrocken en worde om te loochenen, ende segge soude. Wie is die Heere? oft dat ick van ghebreckelijcheyt niet ghedwonghen worde om te stelen, ende den naem mijns Godts te versweeren. 10 En besculdicht den knecht niet by sijnen Heere, dat hy bijauontueren v niet en vermalendijde, ende dat ghy neder valt. 11 Daer is een gheslachte dat sijnen vader vermalendijt, ende sijnder moeder niet en ghebenedijt. 12 Daer is een gheslachte dat hem seluen laet duncken dattet suyver is, ende nochtans en eest niet ghewasschen van zijn vuylicheyt. 13 Daer is een gheslachte wiens ooghen hooghe sijn, ende wiens ochscelen hooch opdraghende sijn. 14 Daer is een gheslachte dat sweerden heeft voer tanden ende het knouwet met sijnen baectanden, om dat eten soude die ghebreck lijdende vander eerden, ende die arme wt die luyden. 15 Die echelle heeft twee dochters segghende, Brengt herwaerts, Brengt herwaerts. Drij dinghen sijn onuersadelijck, ende tvierde dat nemmermeer en seyt tes ghenoech. 16 Die helle, ende der vrouwen buyck, ende deerde die niet versaeft en wort van water, maer tvier en seyt nemmermeer tis ghenoech. (Sheol h7585) 17 Een ooghe die den vader bespot, ende sijns moeders baringhe versmaet, die moeten die rauen van der beken wt picken, ende die ionghen des Arents moeten dir eten. 18 Drij dinghen sijn my swaer, ende tvierde en kenne ic met allen niet. 19 Den wech des arents inden hemel, der slanghen wech op die aerde, eens scips wech int midden der zee, ende eens mans wech in sijn ioncheyt. 20 Sulck is dieuen van een vrouwe die een ouerspeelster is, die eet, ende haren mont vaghende seyt, Ick en heb gheen quaet ghedaen. 21 Doer drij dinghen wort een landt beroert, ende tvierde en cant niet verdraghen. 22 Doer eenen knecht als hy regneert, doer eenen sot als hy van spijse versaeft is, 23 Doer een hatelijcke vrouwe als die te houwelijcke ghenomen is, ende doer een dienstvrouwe als sij haerder meesterssen erffgenaem is gheworden. 24 Vier dinghen sijn die minste der eerden, ende die selue sijn wijser dan die wijse, 25 die mieren een amachttich volck, die haer seluen in den oogst spijse bereyt. 26 Een haesken een onsterck volck, die in die steenrootse sijn rustplaetste maect, 27 die sprinchanen en hebben gheenen coninc, ende sij gaen allegader by hen scaren. 28 Een spinne behelpt haer metten handen, ende sij woont inder coninghen huyzen. 29 Drij dinghen sijnder die wel gaen, ende tvierde dat gaet

gheluckichlijck, 30 den leuw dalder stercste der beesten en sal hem van niemants ontmoeten veruaeren, 31 eenen haen met opghescorte lendenen, ende eenen ram, ende daer en is gheen coninc die hem wederstaen mach. 32 Ende die sot ghescenen heeft, nae dat hy om hooghe verhauen is, want hadde hijt verstaen soe soude hy sijn hant op sijnen mont gheleydt hebben. 33 Maer wie die borsten sterckelijck druct om melck daer wt te trekken, die druct daer boter wt, ende wie seer crachtelijck wt smuyt die trect bloet wt, ende die grampsappen verwekt, die brengt twisten voerts.

31 Dit sijn die woerden Lamuels des conincs dat visioen, waer doer hem sijn moeder gheleert heeft. 2 UVat ist mijn beminde? wat ist doch mijns lichaems beminde? wat ist ghy beminde mijnder begheerten? 3 En gheeft den vrouwen v goeden niet, noch v rijcdommen om die coninghen te vernielen. 4 En wilt den coninghen (O Lamuel) en wilt den coninghen gheene wijn gheuen, want daer en blijft gheen secreet waer dronkenscap regneert, 5 dat sij bijauontueren niet en drincken, ende vergheten die ordeelen, ende veranderen die sake van die kinderen des armen. 6 Gheeft stercken dranck den droeuighen, ende wijn den ghenen die bitter van herten sijn. 7 laetse drincken ende vergheten haerder ghebreckelijcheyt, ende dat sij haers drucks niet meer en ghedencken. 8 Doet uwen mont open den stomme ende den saken van allen den kinderen die voer by gaen, 9 doet uwen mont open, onderscyeit dat rechuerdich is, ende doet recht den ghebreck lijdende ende den armen. 10 Aleph. Wie sal een stercke vrouwe vinden? van verre ende vanden wtersten palen is haren prijs. 11 Beth. Haers mans herte heeft op haer betrouwet, ende sij en sal gheen rouuen behoeuen. 12 Gimel. Sij sal hem wederghegheuen goet, ende gheen quaet alle die daghen sijns leuens. 13 Daleth. Sij heeft ghesocht wolle ende vlas, ende sij heeft ghewracht doer den raet van haren handen. 14 He. Sy is gheworden ghelyck eens coopmans scip, van verre brenghende haer broot. 15 Vau. Ende des nachts is sij opghestaen, ende heeft den roof haren huysghenooten ghegheuen, ende spijse haren dienstvrouwen. 16 Zain. Sy heeft eenen acker ghermerct, ende dien ghecocht, van die vrucht haerder handen heeft sij eenen wijngaert gheplant. 17 Heth. Sy heeft met vromicheyt haer lendenen ghegorst, ende haeren arm heeft sij sterck ghemaect. 18 Theth. Sy heeft ghesmaect ende ghesien dat haer hanteringe goet is, haer lichtvat en sal des nachts niet wtghedaen worden. 19 Iod. Sy heeft haer handen wtghesteken tot stercke dinghen, ende haer vingheren hebben die spille aenveert. 20 Caph. Haer hant heeft sij gheopent den allendighen, ende haer palmen wtghesteken totten armen. 21 Lamed. Sy en sal voer haer huys niet vreesen van die couwe des sneus, want allen haer huysghenooten sijn ghecleedt met dobbel cleederen. 22 Mem. Een ghestrijt cleedt heeft sij voer haer seluen ghemaect, fijn wit lijnwaet ende purpur is haer habit. 23 Nun. Edel is haer man in die poorten, als hy sitdt met die raetsheeren des lants. 24 Samech. Lijnwaet heeft sij ghemaect ende vercocht, ende eenen gordel heeft sij den Chananeus gheleuert. 25 Ain. Stercheyt ende scoonheyte is haer cleedt, ende sij sal lachen in den wtersten daghe. 26 Phe. Haren mont heeft sij der wijsheit open ghedaen,

ende die wet der goedertierenheyt es in haer tonghe. **27**
Sade. Sy heeft aenmerct die paden haers huys, ende sij en
heeft haer broot niet ledich gheten. **28** Coph. Haer kinderen
sijn opghestaen ende hebben haer voer dalder salichste
ghepresen, ende haer man heeftse oock gheloeft. **29** Res.
Veel dochteren hebben rijcdommen vergadert, maer ghy
hebtse alle te bouen ghegaen. **30** Sin. Bedriechelijck is die
lieflijcheyt ende ydel is die scoonheit, een vrouwe die Godt
vreest die sal ghepresen worden. **31** Thau. Gheeft haer van
die vrucht haerder handen ende laet haer wercken in die
poorten haer prijsen. Hier eyndet dat boeck van Salomons
parabelen oft ghelyckenissen int Latijn Prouerbia Salomonis
ghenaemt.

Prediker

1 Dlt sijn die woerden Ecclesiastes des soens Dauid des conincs van Ierusalem. **2** Idelheyt der ydelheden heeft gheseyt Ecclesiastes ydelheyt der ydelheden, ende tes alle ydelheyt. **3** Wat heeft die mensch meer van alle sijnen arbeyt daer hy mede arbeyt onder die sonne? **4** Dat een gheslachte gaet voer by, ende dander gheslachte coemt aen, maer die eerde staet inder ewicheyt. **5** Die sonne staet op, ende gaet onder, ende sy keert weder om tot haer plaetse, ende aldaer weder op comende **6** draeyt sij doort suyden, ende wort ghekeert nae den noorden. Den wint al doerlopende gaet rontsomme, ende coemt wederom in sijn omkeeringhen. **7** Alle vloeden gaen in die zee, ende die zee en vloeyt niet ouer. Tot die plaetse daer die vloeden wtcomen, keeren sij weder om, dat sij wederom vloeyen souden. **8** Alle dinghen sijn swaer, die mensch en can die niet wtlegghen met woerden. Die ooghe en wort niet versaedt van sien, noch die oore en wort niet veruult van hooren. **9** Wat esser dat gheweest heeft? dat selue dat wesen sal, wat eest datter ghemaect is? dat selue datter ghemaect sal worden. **10** Daer en es niet nieuws onder die sonne, noch niemand en can gheseeghen. Siet dat is nieuwe, want het heeft nu al tevoren gheweest in die tijden die voer ons gheweest hebben. **11** Daer en is gheen ghedenkenisse der voerleder dinghen, noch oock der dinghen die namaels sijn sullen en sal gheen ghedenkenisse wesen, by die ghene die wesen sullen int laetste. **12** Ick Ecclesiastes heb een coninck van Israel gheweest in Ierusalem, **13** ende ick heb in mijnen sin voerghenomen te soecken, ende te ondervraghen wijselijc van allen dinghen die onder die sonne ghescieden. Dese alderquaetste becommerringhe heeft Godt den kinderen der menschen ghegeheuen dat sij hen daer in becommersen souden. **14** Ick heb ghesien alle die dinghen die onder die sonne ghescieden, ende siet het is al ydelheyt, ende pijnlijcheyt des gheests. **15** Die verkeerde sijn quaet om bekeeren, ende der sotten ghetal is sonder eynde. **16** Ick heb in mijn herte ghesproken segghende, Siet ick ben groot ghworden, ende ick heb alle mensche te bouen ghegaen in wijsheyt, die voer my gheweest hebben in Ierusalem, ende mijn verstant heeft veel dinghen wijselijc ghemercyt, ende ick heb die gheleert. **17** Ende ick heb mijn herte daer toe ghegheue dat ick weten soude voersichticheyt ende leeringshe, ende oock die dolingen, ende die sotheyt ende ick heb bekent dat hier in oock arbeyt was, ende pijnlijcheyt des gheests, **18** om dat in veel wijscheden veel verbolghentheden is, ende wie wetenheyt vermeerdert die vermeerdert oock den arbeyt.

2 Hier om heb ick gheseyt in mijn herte. Ick sal gaen ende oueruloedelijc hanteren die wellusticheden, ende ghebruyken die goede dinghen. Ende ick heb ghesien dat dit oock ydelheyt was. **2** Dat lachen heb ick gheacht voer dwalinghe, ende totter blijscappen heb ick gheseyt. Waer om wordi bedroghen sonder sake? **3** Ick heb gheghecht in mijn herte, mijn vleesch aff te trekken van wijne, dat ick mijn herte soude ouerheue ter wijsheyt, ende scouwen dwaesheyt, tot dat ick sien soude wat den kinderen der menschen nut

ware, het welck hen nootelijck ghedaen ware onder die sonne in alle tghetal van die daghen haers leuens. **4** Ick heb mijn wercken groot ghemaect. Ick heb voer my huysen ghetimmert, ende wijngaerden gheplant. **5** Ick heb houen ende boomgaerden, ghemaect, ende die beplant met boomen van alderley natuere. **6** Ende watergroeuen heb ick voer my ghemaect dat ick veruerschen soude die bosschagie der wassender boomen. **7** Ick heb beseten knechten ende dienst vrouwen, ende ick heb groote familie ghehadt, runderen oock, ende groote cudden van scapen, bouen alle die voer my hebben gheweest in Ierusalem. **8** Ick heb voer my met hoopeng vergadert siluer ende gout, ende rijcdommen van coninghen ende lantscappen. Ick heb my ghemaect sanghers ende sangherssen, ende wellusticheden van die kinderen der menschen, nappen ende scencpotten inden dienst om wijnen te scincken. **9** Ende ick heb in rijcdommen te bouen ghegaen alle die voer my gheweest hebben in Ierusalem, die wijsheyt is oock by my ghestadich bleuen. **10** Ende alle dat mijn oogen begheerden dat en heb ick hen niet gheweyghert, noch ick en heb mijn herte niet verboden te ghebruycken alle wellusticheyt, ende dat hem soude vermakken in alle tghene dat ick bereydt hadde, ende dit heb ick voer mijn deel gheacht waert sake dat ick ghebruycte mijnen arbeyt. **11** Ende doen ick my ghekeert hadde tot alle die wercken die mijn handen ghemaect hadden, ende tot die arbeiden in die welcke ick te vergheefs ghesweet hadde, soo heb ick in alles ghesien ydelheyt ende pijnlijcheyt des herten, ende datter niet en blijft onder die sonne. **12** Ick ben ouerghegaen om te aenscouwen die wijsheyt ende die dolingen ende die dwaesheyt (wat is seye ick een mensch dat hy soude moghen volghen den coninck sijnen scepper?) **13** Ende ic heb ghesien dat die wijsheyt te bouen ghinck die dwaesheyt, soo seer alst dlicht versceyden is van die donckerheyt. **14** Die ooghen vanden wijsen sijn in sijn hoof, een dwaes wandelt in duysternissen. Ende ick heb gheleert dat haerlieder beyden een steruen was. **15** Ende ick heb gheseyt in mijn herte. Eest dat die sot ende ick eenen onderganck hebben, wat batet my dan dat ick meerder neersticheyt heb ghedaen om die wijsheyt te crighen. Ende als ick ghesproken hadde met mijn herte, soo bemerke ic dat dit oock ydelheyt was. **16** Want daer en sal gheen ghedenkenisse wesen vanden wijsen ghelyc noch vanden dwasen inder ewicheyt, ende die toecomende tijden sullen alle dinghen tsamen doer die verghetelijcheyt bedecken. Die gheleerde sterft ghelyc die ongheleerde. **17** Ende daer om heeft my mijns leuens verdroten siende dat alle dinghen quaet sijn onder die sonne, ende dat al ydelheyt ende pijnlijcheyt des gheests is. **18** Wederom heb ick alle mijn neersticheyt versmaedt. Waer doer dat ic onder die sonne alderneerstelijschte ghearbeyt hebbe die eenen erffgenaem nae my hebben sal **19** vanden welcken ick niet en weet oft hy wijs oft sot sijn sal, ende hy sal heerscappie hebben in mijn arbeiden, in die welcke ick ghesweet ende sorchuldich gheweest hebbe. Isser oock iet soe ydel? **20** Daer om heb ick opghehouden, ende mijn herte heeft verteghen voerts meer te arbeiden onder die sonne. **21** Want als een ander arbeidt in wijsheyt ende leeringshe ende sorchuldicheyt, soe laet hy eenen ledighen mensch tghene dat hy vercreghen

heeft. Ende dat is oock ydelheyd ende een groot quaet. **22** alsoo steruen die ooc, sij trekken alle insghelijcs adem, ende Want wat salt eenen mensch baten van alle sijnen arbeyt een mensch en heeft niet meer dan een beeste. Alle dinghen ende quellinghe sijns gheests, daer hy onder die sonne mede sijn der ydelheyd onderworpen **20** ende si gaen allegader nae ghepijnicht heeft gheweest? **23** Alle sijn daghen sijn vol een plaatse, van eerde sijn sij ghemaect, ende sij keeren pijnen ende allendicheden, noch des nachts en rust hy niet weder te samen in die eerde. **21** Wie weet oft den gheest met sijn ghedachte, ende en is dit niet ydelheyd? **24** En eest van die kinderen van Adam opwaerts trect, ende oft den dan niet beter eten ende drincken ende toonen sijnder zielen gheest van die beesten nederwaerts daelt? **22** Ende ick heb goet van sijnen arbeyden? ende dit es vander hant Godts. **25** beouenden datter niet beters en is dan dat een mensch hem Wie sal alsoo brassen ende soe ouervloedelijck die wellusten verblijt in sijn werck, ende dat dit sijn deel is. Want wie sal ghebruycken als ick? **26** Eenen goeden mensch heeft hem daer toe brenghen dat hy kenne die dinghen die nae Godt in sijn aensicht ghegeheuen wijsheyd, ende wetenheyd hem comen sullen.

3 Alle dinghen hebben eenen tijt, ende doer sijn spacien

gaen alle dinghen voerbij onder den hemel. **2** Daer is eenen tijt gheboren te worden, ende eenen tijt te steruen. Eenen tijt te planten, ende eenen tijt wt te trekken datter gheplant is. **3** Eenen tijt doot te slaen, ende eenen tijt te ghenesen. Eenen tijt te verderuen, ende eenen tijt te timmeren. **4** Eenen tijt te weenen, ende eenen tijt om te lachen. Eenen tijt om te beclaghen, ende eenen tijt om te dansen. **5** Eenen tijt om steenen te verstroyen, ende eenen tijt om te vergaderen. Eenen tijt om te omhelsen, ende eenen tijt om verre te sijn van omhelsinghen. **6** Eenen tijt te vercrijghen, ende eenen tijt te verliesen. Eenen tijt te bewaren, ende eenen tijt wech te worpen. **7** Eenen tijt om van een te snyden, ende eenen tijt om aen een te naeyen. Eenen tijt te swijghen, ende eenen tijt te spreken. **8** Eenen tijt der liefden, ende eenen tijt des haets. Eenen tijt der orfoghen, ende eenen tijt des vreeds. **9** Wat heeft een mensch meer van sijnen arbeyd?

10 Ick heb ghesien die pijnlijcheyt die Godt ghegheuen heeft den kinderen der menschen, dat sij daer in seer becomert souden wesen. **11** Alle dinghen heeft hy goet ghemaect te sijnen tijde, ende die werelt heeft hy gheleuert tot haerder ondersoeckinghen, op dat die mensch niet en soude vinden dwerck dat Godt ghewracht heeft van tbeghinsel totten eynde toe. **12** Ende ick heb ghekent datter niet beters en is dan blije sijn, ende wel doen in sijn leuen. **13** Want alle mensch die eedt ende drinct ende siet goet van sijnen arbeyt dat Godts gaue. **14** Ick heb gheleert dat alle die wercken die Godt ghemaect heeft ghestadich blijuen inder ewicheyt, wy en moghen daer toe niet doen noch aff nemen die welcke Godt ghemaect heeft om dat hi ontsien soude wesen. **15** Dat ghemaect is dat selue blijft altyt, die dinghen die naemael sijn sulen, hebben nu te voren gheweest, ende Godt hermaect tghene dat wech ghegaen is. **16** Ick heb onder die sonne ghesien in die plaatse des ordeels ongoddelyckeyt, ende in die plaatse der rechtuerdicheyt ongherechticheyt. **17** Ende ick heb in mij herte gheseyt, den rechtuerdighen ende ongoddelycken sal Godt ordeelen, ende den tijt van alle dinck sal dan sijn. **18** Ic heb gheseyt in mijn

herte van die kinderen der menschen datse Godt proeuen soude, ende toonen dat sij ghelyck sijn den beesten. **19** Daer om issen steruen des menschs, ende der beesten, ende haer beyder conditie is ghelyck. Ghelyck die mensch sterft,

4 **IC** heb my ghekeert tot ander dinghen, ende ick heb ghesien die onrechte oueruallingen met loghen die onder die sonne gheschieden, ende die tranen der onnoosen, ende gheenen trooster, ende dat sij haer gheweldicheyt niet en connen wederstaen die van alder menschen helpe verlaten sijn. **2** Ende ick heb meer ghepresen die doode dan die leuende, **3** ende ick heb noch saligher dan dese beyde gheacht den ghenen die noch niet gheboren en is, noch niet ghesien en heeft die quade dinghen die onder die sonne gheschieden. **4** Wederom heb ic aenghemerct alle die arbeyden der menschen, ende ick heb ghemerct dat die behendicheden benijdt worden vanden naesten, ende daer om is daer oock ydelheyd inne, ende nooteloose sorgh. **5** Die dwaes voudt sijn handen te samen, ende eedt sijn vleesch segghende, **6** Beter is een hant vol met rusten, dan beyde die handen vol met arbeyde ende pijnlijcheyt des herten. **7** Aenmerckende heb ick gheuonden noch een ander ydelheyd onder die sonne. **8** Daer is eene ende hy en heeft gheenen tweeden, noch sone noch broeder, ende nochtans Eenen tijt en houdt hy niet op van arbeyden, ende sijn ooghen en der liefden, ende eenen tijt des haets. Eenen tijt der orfoghen, ende eenen tijt des vreeds. **9** Wat heeft een mensch meer van sijnen arbeyd? **10** Ick heb ghesien die pijnlijcheyt die Godt ghegheuen heeft den kinderen der menschen, dat sij worden niet versaeft van rijcdommen, noch hy en herdenct niet segghende, Voer wien arbeyde ick ende ontrecke mijn ziele van goede dinghen? daer in is oock ydelheyd, ende een alder quaetste pijnlijcheyt. **9** Daer om eest beter datter twee te samen sijn dan een. Want sij hebben gherief van malcanders gheselscalp, **10** eest dat die eene valt, hy sal vanden anderen staende ghehouden worde. Wee den ghenen die alleen is, want als hy valt soe en heeft hy niemant die hem opheft. **11** Ende eest dat er twee samen slapen, soe sullen sy van malcanderen verwermt worden. Hoe sal een alleen connen werm worden. **12** Ende eest datter iemant den eenen verwint, soe sullen sij twee hem wederstaen, een dry dobbei zeelken en sal niet lichtelijck breken. **13** Beter is een arm kint ende wijs, dan eenen ouden conincck ende sot, die niet en can voersen in toecomende tijden, **14** dat wten kerker ende wten ketenen somtijts iemant coemt tot den conincrick, ende dat een ander int conincrick gheboren van armoeden vergaet. **15** Ick heb alle die leuende ghesien die onder die sonne wandelen metten tweeden ionghelinc die voer hen opstaen sal. **16** Sonder eynde is tghetal des volcks van alle die voer hem gheweest hebben, ende die namaels sijn sullen en sullen hen in hem niet verblijden, maer dat is ooc ydelheyd ende pijnlijcheyt des gheests.

5 Bewaert uwen voet gaende int huys Godts, ende coemt by, dat ghy hooren moecht. Want veel beter is die ghehoorsaemhelyt, dan der dwaser slachofferanden, die niet

en weten wat quaet dat sij doen. **2** EN wilt niet lichtelijck iet spreken, noch en laet v herte niet rasch sijn om een reden wt te segghen voer Godt. Want Godt is inden hemel, ende ghy sijt op die eerde, daer om laet v woerden luttel sijn. **3** Nae veel sorghen volghen droomen ende in veel woerden sal dwaesheyt gheuonden worden. **4** Hebdij Gode iet gheloeft en vertrect niet dat te betalen, want een onghetrouwende sotte belofte misnoecht hem, maer wat ghy gheloeft hebt dat betaelt, **5** ende tes veel beter niet te ghelouen, dan naer die gheloefde tbeloofde niet te betalen. **6** En gheeft uwen mont daer toe niet dat ghy v vleesch soudt doen sondighen, noch en segghet voer den enghel niet. Daer en is gheen voersienicheyt. Op dat Godt by auontueren gram sijnde teghen v woerden niet en verstroeye allen die wercken uwer handen. **7** Daer veel droomen sijn, daer sijn veel ydjheden, ende ontellijke veel redenen, maer ghy vreest Godt. **8** Eest dat ghy die allendige siet tonrecht belieghen, ende ghewelt doende ordeelen, ende dat die rechtuerdicheyt verkeert wort int landscap, en vervwondert v niet van dese sake, want bouen den hooghen es een ander noch hooger, ende bouen dese sijn oock andere noch hooger, **9** ende daer bouen is een coninck ghebodt hebbende ouer tgheheel landt dat hem dient. **10** Een ghierich mensch en sal niet veruult worden met ghelde, ende wie die rijcdommen lieff heeft, die en sal daer aff gheen vrucht nemen, daer om es dat oock ydleyt. **11** Daer veel rijcdommen zijn, daer esser oock veel diese eten. Ende wat batet den besitter anders dan dat hy die rijcdommen siet met sijnen oogen? **12** Den slaep is suet den ghenen die arbeyt tsij oft hy veel oft luttel eet, maer die satheit des rijcken en laet hem niet slapen. **13** Daer es noch een ander dalder quaetste crancheyt, die welcke ick ghesien hebbe onder die sonne, rijcdommen bewaert tot quade van haren Heere. **14** Want sij vergaen in een alderquaetste pijnlicheyt, hy heeft eenen sone gewonnen, die welcke sal in seer groote armoede wesen. **15** Ghelyck hy naect ghecomen is wt sijns moeders lichaem, alsoo sal hy wederkeeren, ende hy en sal niet met hem wechdragnen van sijnen arbeyt. **16** Tes met allen een allendige crancheyt, ghelyck hy comen is alsoo sal hy wederkeeren. Daer om wat batet hem dat hy ghearbeyt heeft inden wint? **17** Alle die daghen sijns leuens heeft hy gheten in duysternissen, ende in veel sorghen, ende katuiicheyt ende droeffhert. **18** Aldus heeft my dit goet ghedocht dat iemant ete ende drincke, ende ghebruycke blijscap wt sijnen arbeyt waer mede hy ghearbeyt heeft onder die sonne, al sijn leuen lanck, dat hem Godt ghegheuen heeft, ende dit is sijn deel. **19** Ende allen mensche den welcken Godt ghegheuen heeft rijcdommen, ende goet, ende heeft hem macht ghegheuen dat hy daer aff eten mach, ende ghebruycke sijn deel ende verblijde hem van sijnen arbeyt. **20** Dat is Godts gaue. Want hy en sal niet ghenoech gheachtich wesen der daghen sijns leuens, om dat Godt sijn herte met wellusten becommert.

6 DAer is noch een ander quaet dat ick ghesien hebbe onder die sonne, ende dats emmer seer ghemeyn by die menschen. **2** Een man den welcken God rijcdommen ghegheuen heeft, ende goet, ende eere, ende sijnder ziel en ghebreect niet van alle dat hy begheert, ende Godt en heeft hem gheen macht ghegheuen dat hy daer aff ete. Maer

een vreemd mensch sal dat verslinden, dats ydleyt ende groote allendicheyt. **3** Eest dat iemant wint hondert wettiche kinderen, ende leuet veel iaren, ende dat hy veel daghen des ouderdoms heeft, ende sijn ziele niet en ghebruyct de wellusten van haer goet, ende dat hy ooc begrauenisse derft. Van desen segghe ick dat een verworpelinck beter is dan hy. **4** Want te vergheefs is hy ghecomen ende hy gaet tot die duysternissen, ende doer verghetenheyt sal sijnen naem wtgheuacht worden. **5** Hy en heeft die sonne niet ghesien, noch niet ghekent dat onderscyeit van goet ende quaet, **6** oock al waert dat hy twee duysent iaren leefde, ende niet en heeft dat goet ghebruyct, en gaen alle dinghen niet haestelijck tot eender plaatzen? **7** Alle den arbeyt des menschen is in sijnen mont, maer sijn ziele en sal niet veruult worden. **8** Wat heeft die wijse meer dan een sot? ende wat heeft die arme meer dan dat hy derwaerts gaet daert leuen is? **9** Beter eest te siene dat ghi begheert, dan te begheeren dat ghy niet en weet, maer dat is oock ydleyt, ende even vermetelijcheyt des gheests. **10** Die noch wesen sal, diens naem is nu ghenoemt ende men weet dat een mensch is, ende dat hy niet en vermach teghen eenen die stercker is dan hy int recht strijden. **11** Die woerden sijn seer vele, ende sij hebben int ondersoecken veel ydjheden. **12** UVat noode eest eenen mensch te ondersoecken dinghen die meerder sijn dan hy is, als hy niet en weet wat hem orbaerlijck is in sijnen leuen int ghetal der daghen van sijnder pelgrimagien, ende binnen den tijt die ghelyck een scaduwe voerby ghaet? Oft wie soude hem moghen te kennen gheuen wat nae hem onder die sonne sijn sal.

7 Beter is eenen goeden naem dan costelijcke saluen, ende den dach der doot, dan den dach der gheboerten. **2** Beter eest te gaen tot een lijk huys, dan tot dat huys des blijden maeltijs, want int ghene wort vermaent het eynde van allen menschen, ende die leuende peynst watter toecomende is. **3** Beter is die gramscap dan het lachen, want doer die droeuicheyt des aensichts, wort het herte vanden misdoende verbeteret. **4** Het herte der wijsen is daer droefhert is, ende therte der dwasen daer blijscap is. **5** Tes beter ghestraft te worden van eenen wijsen, dan doert flatteren der dwasen bedroghen te sijne. **6** Want ghelyck dat ghelyut der bernender dornen onder eenen pot, alsoo is dat lachen van een sot, maer dat is oock ydleyt. **7** Loghenachtighe beclappinghe verstoort den wijsen, ende sal die cracht sijnder herten bederuen. **8** Beter is deyndes biddens dan tbeghinsel. Beter is een verduldich mensch dan een beroemende. **9** En sijt niet haestich tot gramscap, want die gramscap rust in den schoot vanden dwaes. **10** En segt niet, wat sake eest meyndi dat die voerleden ierste tijden, beter gheueest hebben dan sij nu sijn? want sulcke vraghe is dwaes. **11** Profijtelijcker is die wijsheyt met rijcdommen, ende sij baet meer den ghenen die de sonne sien. **12** Want ghelyck die wijsheyt bescermt, soo bescermt het ghelyck ooc, maer dat heeft die wijsheyt ende gheleertheyt meer, dat sij dieleuen gheuen haren besittiere. **13** Aenmerct die wercken Gods dat niemant en can ghebetteren den ghenen die hy versmaet. **14** Inden goeden dach sooo ghebruyckt die goede dinghen, ende voer den quadren dach wacht v te voren, want

ghelyck desen soo heeft Godt dien ooc ghemaect, dat die
mensch teghen hem gheen rechtuerdige clachten en finde.
15 Dese dinghen heb ick oock ghesien in die daghen mijnder
ydelheyt. Die rechtuerdige vergaet in sijn rechtuerdicheyt,
ende die ongoddelijcke leeft langhen tijt in sijn quaetheyt. **16**
En wilt niet te veel rechuerdich wesen, noch en weest niet
wijser dant van noode is, dat ghy niet verbaest en wort. **17**
En wilt niet seer ongoddelijck doen ende en wilt niet dwaes
wesen, op dat ghy niet en sterft buyten uwen tijt. **18** Tes goet
dat ghy den rechtuerdighen onderhoudt, maer oock so en
ontrect v handt van dien niet, want wie Godt vreest die en
versuynt niet. **19** Die wijsheyt heeft den wijsen versterct
bouen thien princen der stadt. **20** Want daer en is gheen
rechtuerdich mensch opder aerden die goet doet ende niet
en sondicht. **21** Maer oock tot allen woerden die gheseyt
worden en wilt v herte niet gheuen, dat ghy bijauontueren
niet en hoort den knecht v vermalendide, **22** want v
conscientie weet wel dat ghy dicmael andere vermalendijt
hebt. **23** Alle dinghen heb ick ondersocht doer wijsheyt. Ick
heb gheseyt, Ick sal wijs worden, ende die wijsheyt ghinck
24 noch veel verder van my dan zij was, ende een hooghe
diepte wie sal die connen vinden? **25** Ick heb alle dinghen
doersocht met mijn herte, op dat ick weten soude ende
bemercken, ende soeken die wijsheyt ende die redene,
ende dat ick kennen soude des sots ongoddelijcheyt, ende
die dwalinghe, der onwijsen, **26** ende ick heb een vrouwe
gheuonden die bitterder es dan die doot, die welcke is eenen
strick der iaghers, ende een nette is haer herte. Haer handen
zijn banden, die Gode behaecht sal haer ontvliden, maer
die een sondaer es sal van haer gheuanghen worden. **27**
Siet dat heb ick gheuonden (heeft Ecclesiastes gheseyt) het
ende dander op dat ick die redene vinden soude **28** onder die sonne gheschieden gheen redene gheuinden in
die welcke mijn ziele noch soect, ende ick en heb die niet
gheuonden. Eenen man heb ick onder duysent ghevonden,
maer gheen vrouwe en heb ick onder alle die gheuonden.

29 Alleenlyk heb ick dat gheuonden dat Godt den mensch
recht ghemaect heeft, ende dat hy sij seluen met ontlijcken
veel vraghen ghemenghet heeft. Wie is sulck als die wijse?
ende wie heeft dat ontbintsel des woerts bekent?

8 Die wijsheyt des menschen schijnt in sijn aensicht ende
die aldermachtichste sal sijn aensicht veranderen. **2** Ick
neme des conincs mont waer, ende die geboden van Gods
eedt. **3** En haest v niet wech te gaen van sijn aensicht,
noch en blijft niet in een quaet werck, want alle dat hy wilt
dat sal hy doen, **4** ende sijn woert is vol machts noch hem
en mach niemant segghen. Waer om doedi alsoo? **5** Die
tghebodt bewaert en sal niet quaets ondervinden. Dat herte
vanden wijsen verstaet den tijt ende die antwoerde. **6** Alle
saken hebben haren tijt, ende bequaemhert ende veel is des
menschen pijnlijcheyt, **7** om dat hi niet en weet die voerleden
dinghen, ende dat hy die toecommende dinghen doer gheenen
bode ghweten en can. **8** Ten is in des menschen macht niet
den gheest te verbieden, noch hy en heeft gheen macht in
den dach der doot, noch hem en wort niet toeghelaten te
rusten als die orloghe aenstaet, noch die ongoddelijcheyt en
sal den ongoddelijken niet behouden. **9** Alle dese dinghen
heb ick aenmerct, ende heb mijn herte ghegheuen tot alle

die wercken die onder die sonne gescieden, somtijts heeft
deen mensch ouer den anderen mensch heerscappie tot
sijn scade. **10** Ick heb ongoddelijcke begrauen ghesien, die
welcke als sij noch leefden waren in die heylige plaatse,
ende sij worden ghepresen in die stadt als van rechtuerdige
werken, maer dats oock ydelheyt. **11** Want voerwaer om
dat het vonnisie niet ter stont en wort wtghesproken teghen
die ongoddelijcke, soe bedrijuen die kinderen der menschen
sonder eenighe vreesse quade werken. **12** Maer nochtans in
dien dat die sondaer hondertael quaet bedrijft, ende doer
die lijtsaemhert verdraghen wort soe heb ick bekent dat
goet sijn sal den ghernen die Godt vreesen, die sijn aensicht
ontsien. **13** En laet den ongoddelijcken gheen goet wesen,
noch en laet sijn daghen niet verlinghet worden. Maer ghelyck
een scaduwe laetse voerby gaen die daensicht des Heeren
niet en vreesen. **14** Daer is noch een ander ydelheydt die
opder aerden ghesciet, daer sijn rechtuerdicheyt den welcken
quade dinghen gheschieden, als oft sij der ongoddelijcke
wercken ghedaen hadden, ende daer sijn ongoddelijcke
die soe vrij sijn sonder sorghe, als oft sij der rechuerdigher
wercken hadden. Maer dat acht ick oock dalderydelste. **15**
Daer om heb ick ghepresen die blijscap, dat den mensch niet
goet en was onder die sonne, dan dat hy ate ende droncke,
ende blijdre ware ende dat hy dit alleene met hem droeghe
van sijnen arbeyt in die daghen sijns leuens die welcke hem
Gode ghegheuen heeft onder die sonne. **16** Ende ick heb
mijn herte daer toe ghegheuen dat ick die wijsheyt weten
soude ende verstaen die verstroyende becommeringhe die
op deerde ghesciet, daer is een mensch die noch dach
heb verstaen dat die mensch van allen Godts wercken die
noch nacht slaep en neemt met sijnen oogen. **17** Ende ick
heb verstaen dat die mensch van allen Godts wercken die
onder die sonne gheschieden gheen redene gheuinden in
can, ende hoe hi meer arbeyt om te soeken soe hy min
vinden sal, oock al seyt die wijse dat hijt weet, soe en sal hijt
niet moghen vinden.

9 ALle dese dinghen heb ick ouerleyt in mijn herte dat ic
seer neerstelijck verstaen soude. Daer sijn rechtuerdicheyt
ende wijse ende hen werken sijn in die handen Godts, ende
nochtans en weet die mensch niet oft hy des haets oft der
liefden weerdich is, **2** maer alle dinghen worden tot den
toecomenden tijt onseker ghehouden, om dat alle dinghen
ghelyckelijck gheschieden den rechtuerdighen ende den
ongoddelijken, den goeden ende den quadern, den suyuern
ende onsuyuern, den ghernen die slachofferanden offert
ende die die sacrificien versmaet, ghelyck die goede soo
vaert ooc die sondaer, ghelyck die meyneedighe alsoe vaert
ooc die sweert dat warachtich is. **3** Dat is dalder quaetste
onder alle dinghen die welc onder die sonne gescieden. Want
die selue dinghen allen menschen gheschieden, waer om dat
die herten van die kinderen der menschen veruert worden
met quaetheyt, ende versmaethet in hen leuen, ende daer
nae sullen sij ter hellen waerts gheleyt worden. **4** Daer en is
niemant die eewelijck leuet, ende die dees dincs betrouwen
heeft Beter is eenen leuenden hont, dan eenen dooden
leuw. **5** Want die leuende weeten dat sij steruen sullen,
maer die doode en weeten voerts niet meer, noch sij en
hebben voertaen gheenen loon, want hen ghedenckenisse
is vergeten. **6** Die liefde oock ende den hate ende die

nijdicheden sijn te samen vergaen, noch sij en hebben gheen deel in dese werelt, ende int werck dat onder die sonne ghedaen wort. 7 Daer om gaet henen ende eedt met blijscap v broot, ende drinct met vrolijcheyt uwen wijn, want v wercken behaghen Gode. 8 Tot allen tijden laet v cleederen wit sijn, ende en laet die olie van uwen hoofde niet ghebreken. 9 Ghebruyct het leuen met uwer huysvrouwen die ghy bemint, alle die daghen van dat leuen uwer onghestadicheyt, die v ghegeuen sijn onder die sonne alle den tijt van uwer ydelheyt, want dit is ydel in v leuen ende in uwen arbeyt daer ghy mede arbeyt onder die sonne. 10 Alle dat v handt doen mach dat doet neerstelijck, want daer en sal noch werck, noch reden, noch wijsheyt, noch wetenheyt zyn, in die helle der waerts dat ghy haestelijck vaert. (Sheol h7585) 11 Ick heb my ghekeert tot een ander dinck, ende ick heb ghesien onder die sonne, dat den loop niet toe en behoorde den rasschen, noch den strijd den vromen, noch den wijsen troot, noch den leeraers die rijcdommen, noch den constenaers die beallijcheyt, maer dat den tijt ende die auontuer in alle dinghen sijn. 12 Die mensch en weet sijn eynde niet, maer ghelyck die visschen gheuanghen worden met den anghel, ende die voghelen met den strick beuanghen worden, alsoo worden die menschen ooc gheuanghen in den quaden tijt, als hen dien ouerhoets ouercoemt. 13 Oock heb ick dese wijsheyt ghesien onder die sonne ende die ghehouden voer daldermeeste. 14 Daer is gheweest een cleyn stadt ende luttel mannen waren daer inne, een groot coninck is tegen dese comen, ende heeftse belegerd, ende heeft daer rontsomme bolwercken ghemaect, ende dat beleg is volbracht gheweest. 15 Ende daer binnen is gheouenden een arm man ende wijs, ende hy heeft die stadt verlost doer sijn wijsheyt, ende niemand en heeft voertaen ghedachttich gheweest des armen menschs. 16 Ende ick seyde dat die wijsheyt beter was dan stercheyt, hoe is dan des armen mans wijsheyt versmaet gheweest ende hoe en sijn, zijn woerden niet ghehoort? 17 Der wijsen woerden worden ghehoort in stilicheyt, meer dan tgheroep van eenen prince onder die sotten. 18 Beter is wijsheyt dan orloossche wapenen, ende die in een sake sondicht sal veel goeds verliesen.

10 Die steruende vlieghen bederuen die soeticheydt der saluen. Costelijcker is die wijsheyt ende glorie dan een cleyn sotheyt wat tijts duerende. 2 Het herte vanden wijsen is in sijn rechte hant, ende therte vanden sot is in sijn slincke handt. 3 Maer oock een sot inden wech wandelende, want hy onwijs is soe acht hy alle menschen voer sotten. 4 Eest dat den gheest van een die macht heeft opclimpt bouen v, soo en verlaet v plaatse niet, want sachthicheydt doet ophouden die aldermeeste sonden. 5 Daer is een quaet dat ick ghesien hebbe onder die sonne, als by dwalinghe wt comende van des princen aensicht, 6 dat eenen dwaes ghestelt in hoogher weerdicheyt, ende dat die rijke beneden sitten. 7 Ick heb ghesien knechten te peerde rijden, ende princen gaende op deerde als knechten. 8 Wie een grachte graeft die sal daer innen vallen, ende wie eenen thuyn ontvlecht, dien sal een slanghe bijten. 9 Wie steenen verdraecht, die sal daer mede moeyte hebben, ende die hout cleift, sal daer aff ghequetst worden. 10 Eest dan een ysere wapen bot

gheworden is ende dat niet en is als te voren, maer dat plomp es gheworden, soo salt met veel arbeysts ghescrept worden, ende na behendighe naerstichyt sal wijsheyt volghen. 11 Eest dat een serpent bitet in stilicheyt, niet min en heeft hy die heymelijck achterclap doet. 12 Die woerden van een wijsen mont sijn gratie, ende die lippen vanden onwijsen sullen hem nederworpen. 13 Tbeghinsel van sijnen woerden is wijsheyt, ende diaetste sijns monts is een seer quade dolinge. 14 Een sot maect veel woerden. Een mensch en weet niet wat voer hem gheweest is, ende wat nae hem sijn sal wie sal hem dat moghen te kennen gheue? 15 Der dwasen arbeyt sal hen pijneghen, die niet en weten in die stadt te gaen. 16 Wee v ghy lant diens coninck een kint is, ende diens princen smorghens vroech eten. 17 Salich is dlandt welcs coninck edel is, ende welcs princen te haren tijde eten, om gheuoedt te sijne niet tot ouerdaet. 18 Doer luyheden sal die solderinghe der kepers nedersinken, ende doer die slapheyt der handen sal thys doer druppen. 19 Tot lachen maken sij broot ende den wijn om dat sij drinkende blijde maeltijde houden souden, ende den ghelde sijn alle dinghen onderdanich. 20 In v ghedachte en lastert den coninck niet, ende int secreet van uwer slaepcameren en vermaledijt den rijcken niet. Want oock die voghelen des hemels sullen v stemme draghen, ende die vloghelen heeft sal die meyninghe bootscappen.

11 UVerpt v broot op die voerbijgaende wateren want nae veel tijden suldi dat vinden. 2 Gheeft een deel den seuenen ende oock den achten, want ghy en weet niet wat quaet datter comen sal op die eerde. 3 Eest dat die wolcken veruult sullen wesen, soe sullen sij reghen op die eerde wtstorten. Eest dat een hout valt ten suyden oft ten noorden, in wat plaatse dat valt daer salt sijn. 4 Wie de winden gade slaet, die en saeyt niet, ende wie de wolcken aemmerct die en sal nemmermeer maeyen. 5 Alsoe ghy niet en weet, welck den wech des wints es, ende in wat manieren die beenderen tsamen ghevoecht worden in den buyck van eender bevruchter vrouwen, alsoo en weet ghy niet die wercken Godts die een maker is van alle dinghen. 6 Des morghens vroech saeyt v saet, ende tsauonts en laet v hant niet ophouden, want ghy en weet niet wat meest voertcomen sal, dit oft dat, ende eest dat beyde tsamen voertoemt, soo salt beter sijn. 7 Dicht is soet, ende ghenoelijck eest metten oogen die sonne te sien. 8 Eest dat een mensch veel iaren leeft, ende dat hy in alle dese blijde is, soe moet hy ghedachttich wesen des donckeren tijts, ende van vele daghen, die welcke als sij comen sullen sijn, soe sullen die voerden dinghen van ydelheden ghestraeft worden. 9 Hier om soo verblijt v ionghelinck in v ionghe iuecht, ende laet v herte int goet wesen in die daghen uwer ioncheyt, ende wandelt in die weghen ws herten, ende in dat aenscouwen uwer oogen, ende weet dat v voer alle dese dinghen die Godt ombrenghen sal ten ordeele. 10 Doet die gramscap wech van uwer herten, ende doet die quaetheyt van uwen vleesche. Want die ioncheyt ende wellusticheyt sijn ijdel.

12 GHedenct ws sceppers in die daghen uwer ioncheyt, eer den tijt des lijdens come, ende eer die iaren ghenaken vanden welcken ghy sult segghen, sij en behaghen

my niet, **2** eer die sonne verduystere, ende dlicht ende die mane, ende die sterren, ende eer die wolcken wedercomen nae den reghen, **3** als die bewaerders des huys beuen sullen, ende die alder stercste mannen wanckelen, ende als die molenarinnen sullen ledich sijn in cleynen ghetale, ende als verduystert sullen worden die sienders doer die gaten, **4** ende sullen die dooren sluyten in die strate met een neder stemme der molenarinnen, ende sullen opstaen totten ghelyut van eenen voghel, als alle die dochteren des sancs sullen doof worden. **5** Ende als die hoochden oock sullen vreesen ende ontsien inden wech, als den amandel boom sal bloeyen die sprinchaen sal vet worden ende die capparen sullen verdoruen worden. Want die mensch sal gaen int huys van sijnder ewicheyt. Ende sij sullen die straten ommegaen claghelyck weenende. **6** Eer dat tsilueren seelken ghebroken worde, ende eer dat die gulden huyue wederom loope, ende die cruycke ghebroken worde op die fonteyne, ende dat rat ghebroken worde op den put, **7** ende eer dat het stoff wederkeere in sijn eerde daert aff was, ende dat den gheest weder gae tot Gode dien ghegheuen hadde. **8** Idelheyt der ydelheyt heeft Ecclesiastes gheseyt, ende alle dinck is ydelheyt. **9** Ende doen die Ecclesiastes was dalder wijste, soo heeft hy volck gheleert, ende vertelt tghene dat hy ghedaen hadde, ende ondersoekende heeft hy veel ghelyckenissen gHEMACT. **10** Hy heeft nutte woorden ghesocht, ende bescreuwen seer oprechte redenen, ende vol waerheden. **11** Die woerden der wijsen sijn als steeccyser, ende ghelyck naghelen diep in gheslaghen, die doer der meesters raet ghegheuen sijn van eenen herder. **12** Meer dan dese mijne sone en wilt niet soeken. Van vele boecken te maken en is gheen eynde, ende vele ouerdenckens is des vleeschs quellinghe. **13** Deynde van spreken laet ons al tesamen hooren. Vreest Gode, ende onderhoudt zijn gheboden, want dat is alle mensch. **14** Ende alle dinghen die ghedaen worden sal Godt int ordeel breghen voer alle verdoelheyt, tsij oft goet is oft quaet. Hier eyndt dat boeck Ecclesiastes dat is des predicans.

Hooglied

1 **2** HY cusse mi met dat cussen sijs monts, want v borsten sijn beter dan wijn, **3** welriekende nae die alderbeste saluen. Wtghestorte olie is uwen naem, daer om hebben v die ionghe dochterkens lief ghehad. **4** Trect my, wy sullen nae v loopen inden rueck van uwe saluen. Die coninck heeft my binnen gheleyt in sijn kelderren wy sullen ons verhueghen ende verbliven in v, ghedachtich uwer borsten bouen den wijn, die oprechte hebben v lief. **5** Ick ben swart maer schoon van ghedaente, ghy dochteren van Ierusalem ghelyck die tabernakelen van Cedar, als Salomons vellen. **6** En wilt my niet aenmercken dat ick bruyn ben, want die sonne heeft my ontverwet. Mijns moeders kinderen hebben teghen my ghestreden, sij hebben my een bewaerdersse der wijngaarden ghestelt, ick en heb mijnen wijngaert niet bewaert. **7** Gheeft my te kennen ghy den welcken mijn ziele bemint, waer ghy weydet, waer ghy rustet inden middach, op dat ick niet en beghinne herwaerts ende derwaerts woestelijck te loopen, nae die cudden uwer ghesellen. **8** Eest dat ghy v seluen niet en kent o alderschoonste onder die vrouwen, soe gaet wt ende volcht achter die voetstappen der cudden, ende weydt v bocken by die tabernakelen der herderen. **9** By mijnder rijdinghen in Pharaos waghenen heb ick v geheleken mijn vriendinne. **10** Schoon sijn v wanghen als eender tortelduyuen, uwen hals is ghelyck hals cieraeten. **11** Gulden ghewronghen ketenkens sullen wy v maken, ghescakiert met siluer. **12** Doen die coninck in sijn ruste was, soe heeft mijnen nardus haren rueck ghegeheuen. **13** Een bondelken myrrhen es mijn lief my, tusschem mijn borsten sal hi woonen. **14** Eenen druyf van Cypers es mijn lief my, in die wijngaarden van Engaddi. **15** Siet ghy sijt schoone mijn vriendinne, siet ghy sijt schoone, v oogen sijn als der duyuen. **16** Siet ghy sijt schoone mijn lief ende cierlijck. Ons beddeken is bloemich, **17** die keyers van onsen huysen sijn van Cederen, die haenbalken van Cypressen.

2 IC ben een bloeme des velts, ende een lelie der dellinghen. **2** Ghelyck een lelie onder die dorren, alsoe is mijn vriendinne onder die dochteren. **3** Ghelyck eenen appelboom onder die boomen der bosschagien, alsoe is mijn lief onder die sonen. Onder die scaduwe vanden ghenen die ic begheert hadde heb ic geseten, ende sijn vrucht is suet mijnder kelen. **4** Hi heeft my gheleydt in den wijn keldere, hy heeft die liefde in my ghesict. **5** Onderset my met bloemen, omset my met appelen, want ick quele van liefden. **6** Sijn slincke hant is onder mijn hooft ende sijn rechte hant sal my omhelsen. **7** Ic beswere v ghi dochteren van Ierusalem by die capretten ende herten der velden, dat ghy niet en wect noch en doet ontwaken mijn lief tot dat sij selue wilt. **8** Die stemme van mijnen beminde, siet dese coemt springhende op die berghen, ouerspringhende die hueuelen. **9** Mijn beminde is ghelyck een capret ende een hindeken der herten, siet hy staet achter onsen want siende doer die vinsteren, ende van verre siende doer die tralien. **10** Ende mijn beminde spreect my toe. Staet op haest v mijn vriendinne, mijn duyue, mijn schoone, ende coemt, **11** want den winteres is nu voerbij gheleden, den reghen is

wech ghegaen ende ouerleden. **12** Die bloemen sijn ghesien in ons lant, den tijt des snoeyens is aen ghecomen. Die stemme der tortelduyen is ghehoort in ons lant, **13** den vijchboom heeft sijn vroege vijghen voerts ghebracht, die bloeyende wijngaarden hebben ruce ghegheuen. Staet op mijn vriendinne, mijn schoone ende coemt. **14** Mijn duyue in die gaten der steenroetsen, in dat hol vanden muer, thoont my v aensicht, laet v stemme luyden in mijn ooren, want v stemme is soete ende v aensicht schoone. **15** Vangt ons die cleyne voskens, die de wijngaarden verderuen, want onsen wijngaert is ghebloeyt. **16** Mijn beminde is mijn, ende ich ben sijn, die welcke ghevoedt wort tuessen die lelien, **17** tot dat den dach op comet, ende die scaduwen nederdalen. Keert wederom, Mijn beminde weest ghelyck dat capret ende dat hindeken der herten op die berghen van Bethel.

3 IN mijn beddeken in die nachten heb ic gesocht dien mijn ziele bemint. Ic heb hem gesocht ende niet gheuonden. **2** Ic sal opstaen, ende omgaen die stadt, doer die straetkens ende straeten sal ic hem soeken dien mijn ziele bemint. Ic heb hem ghesocht ende niet gheuonden. **3** Die wakers hebben my gheuonden die de stadt bewaren. En hebd hi hem niet ghesien dien mijn ziele bemint? **4** Een luttelken nae dat ic hen voer by ghegaen was, heb ic vonden den ghenen die mijn ziele bemint. Ic heb hem ghehouden ende ick en sals niet laten gaen, tot dat ick hem binnen brenghe in mijns moeders huys, ende in die slaepcamer der gheender die my ghebaert heeft. **5** Ic beswere v ghy dochteren van Ierusalem by die capretten ende herten der velden dat ghi niet en wect, noch en doet ontwaken mijn lief tot dat sij selue wilt. **6** Wie is dese die opclimpt doer die woestijne ghelyc een roede des roocs wt die costelijcke specerien van myrrhen, ende wierooc, ende van alderley poeder des apotekers? **7** Siet rontsom Salomons beddeken gaen tsestich stercke van die alderstercke van Israel, **8** alle houdende swarden, ende ter orloghen seer gheleert, eens ieghelycs sweete is op sijn dgje om die nacht vreesen. **9** Die coninck Salomon heeft een rosbaer voer hem seluen ghemaect van Libanus hout, **10** die columnen van dien heeft hy silueren ghemaect, dat leensel gulden, den opganck van purpuren, dat middelste heeft hy met liefden ghapeuyt om die dochteren van Ierusalem. **11** Gaet wt ende besiet ghi dochteren van Sion den coninck Salomon in sijn croonement waer mede hem sijn moeder gheroont heeft op den dach van sijnder bruloft, ende inden dach van sijns herten blijscap.

4 HOe schoon sijdi mijn vrindinne, hoe scoone sijdi? v oogen sijn der duyuen, sonder dat daer binnen verborghen is. V hair is als die cudden der gheeyten die opgeclommen sijn vanden bergh Galaad. **2** V tanden sijn als cudden van ghescoren scapen die opgeclommen sijn vander wasscherien, alle gader sijn sij tweelingen voerbtrehenghende, ende onder hen en is gheen onvruchtaer. **3** Ghelyck eenen purpuren hairbant sijn v lippen ende v wtsprake is suete. Ghelyck een affgebroken stuck van eenen granaet appel, alsoo sijn v wanghen, sonder tghene datter binnen in verborghen is. **4** Ghelyck Dauids torre is uwen hals, die ghetimmert is met voercanteelen, duysent scilden hanghen daer wt, alderande wapen der stercken. **5** V twee borsten sijn als twee ionghe

hindekens eens caprets tweelinghen, die ghevoet worden in die lelien 6 tot dat den dach coel worde, ende dat die scaduwen neder dalen. Ic sal gaen totten berch der mirren ende tot den hueule des wieroocs. 7 Gheheel schoon sijdi mijn vriendinne, ende gheen smette en is in v. 8 Coemt van Libanus mijn bruyt, coemt van Libanus, coemt ghi sult ghecroont worden van den oppersten Amana van den top van Samir, ende Hermon, van die slaeophelen der leuwen, van die bergen der lupaerden. 9 Ghy hebt mijn herte ghewont mijn suster mijn bruyt, ghi hebt mijn herte ghewont met een uwen ooghen, ende met een hair van uwen halse. 10 Hoe schoon sijn v borsten mijn suster mijn bruyt, schoonder sijn v borsten dan wijn, ende den rueck van uwen welriekende saluen, is bouen alle costelijcke specerien. 11 Druyppende honichrate sijn v lippen mijn bruyt honich ende melck sijn onder v tonghe, ende den rueck van uwen cleederen is ghelyck den rueck des wieroocs. 12 Eenen beslotenen hoff sijdi mijn suster mijn bruyt eenen beslotenen hoff, een toegheseghelde fonteyne. 13 V spruytkens sijn een paradijs van granaet appel boomen, met die vruchten der appelen. 14 Cyperen met nardus, nardus ende sofferaen, Cassiafistele ende caneel met alle die boomen van Lybanus, myrrha ende aloe met alle die beste saluen. 15 Een fonteyn der houen, eenen put der leuender wateren, die met een ghedryusch vlieten van Lybano. 16 Staet op noortwint, ende coemt suytwint, ende doerwaeyt mijnen hoff, ende laet sijn welriekende specerien vloeyen.

5 MYn beminde coeme in sijnen hoff, op dat hy ete die vrucht sijnder appelboomen. Coemt in mijnen hoff mijn suster mijn bruyt, ic heb mijn myrrhe ghemaeyt met mijnen costelijcken specerien, ick heb gheten hoenichraten met mijnen hoenich, ick heb mijnen wijn ghedroncken met mijnen melcke, eet vrienden, ende drinct, ende wert droncken alderliefste. 2 Ick slape ende mijn herte waect. Die stemme mijns beminde cloppende. Doet my open mijn suster, mijn vriendinne, mijn duyue, mijn ombesmette want mijn hooft es vol dauws, ende mijn hair vlechten vol druppelen der nachten. 3 Ick heb my ontleedt van mijnen rock, hoe sal ic daer mede ghecleedt worden? Ick heb mijn voeten ghewasschen, hoe sal ick die vuyl maken? 4 Mijn beminde heeft sijn hant ghesteken doer tgaet, ende mijnen buyck verscrickete van sijnen aentasten. 5 Ic ben opghestaen dat ic mijnen beminde open doen soude, mijn handen druypten myrrhe, ende mijn virgheren waren vol van die alderbeeste myrrhe. 6 Die grendele van mijnder dooren heb ic mijnen beminde gheopent, maer hy was gheweken, ende voerbij ghegaen. Mijn siele is ghesmolten doen hy sprack, ic heb ghesocht, ende en heb hem niet vonden, ick heb gheroepen ende hy en heeft my niet gheantwoert. 7 Die bewaerders hebben my vonden die de stadt ommegaen, sij hebben my gheslaghen, ende my ghewont, die wachters der mueren hebben my mijnen mantel ghenomen. 8 Ic beswre v ghy dochteren van Ierusalem, eest dat ghy mijnen beminde vint dat ghy hem bootscapt dat ick van liefden quele. 9 Hoedanich is v beminde wt den beminde, o alderschoonste der vrouwen? Hoedanich is v beminde wt den beminde, dat ghy ons alsoo besworen hebt. 10 Mijn beminde is wit ende root verwich, wt ghecoren wt dusentich. 11 Sijn

hooft is dalderfijnste gout. Sijn hair vlechten sijn ghelyck opgehauen tacken der palmboomen, swart ghelyck een rauwe. 12 Sijn ooghen sijn als die tuyuen op die riuerkens der wateren, die met melcke ghewasschen sijn, ende rusten neder by die alder volste vloeden. 13 Sijn wanghen sijn ghelyck hoof beddekkens der costelijcker cruyden besaeyt van den apotekers. Sijn lippen sijn lelien druyppende die beste myrrhe. 14 Sijn handen sijn ront ghedraeyt gulden, vol Hyacinthen. Sijnen buyck is yuoren onderscyeiden met Saphiren. 15 Sijn beenen sijn marmoren columnen die ghefundert sijn op gulden basementen. Sijn ghehaente is als Libanus, wtghecoren als cederboomen. 16 Sijn kele is daldersuetste ende gheheel lieflijck, sulck is mijn beminde ende hy is mijn vrient dochteren van Ierusalem.

6 Waer henen is v beminde wech ghegaen o alderschoonste der vrouwen? werwaerts is v lief aff gheweken, ende wy sullen hem met v suecken? 2 MYn beminde is nederghedaelt in sijnen hoff tot dat hoefkem der costelijcker specerien, dat hy ghevoet soude worden in die houen ende lelien vergaderen. 3 Mijn beminde is mijne ende ick ben zijne die ghieuuoit wort tusschen die lelien. 4 Schoon sijdi mijn vriendinne, suet ende cierlijck ghelyck Ierusalem, veruaerlijck als een wel ghescicte slachorden der heyrliegheren. 5 Keert v ooghen van my want sij hebben my doen wech vliegen. V hairen sijn ghelyck een cudde gheyten die hen openbaarden van Galaad. 6 V tanden sijn als een cudde scapen die op gheclommen sijn vander wasscheren, alle met tweelinghen, ende daer en is gheen onvruchtbaer onder hen. 7 Ghelyck die scorsse vanden granaet appel alsoe sijn v wanghen, sonder v verborghentheden. 8 Tsetich sijnder coninghinnen, ende tachtentich concubinen, ende der iongher dochteren en is gheen ghetal. 9 Eene is mijn tuyue mijn volmaecte, een is haerder moeder wtuercoren der gheender die haer ghebaert heeft. Die dochteren hebbense ghesien, ende als dalder salichste ghepresen die coninghinnen ende concubinen, ende sij hebbense gheloeft. 10 Wie is dese die voert coemt als eenen opgaende dagheraet, schoon als die mane, wtghecoren als die sonne, veruaerlijck als een slachorden der heyrliegheren wel ghescikt? 11 Ic ben nederghedaelt inden hoff der noten, dat ick sien soude die appelen der dellinghen, ende dat ic besien soude oft den wijn-gaert ghebloeyt ware, ende oft die granaet appelen wtghesproten waren. 12 Ick en hebs niet gheweten. Mijn ziele heeft my verbaest ghemaect om die waghenen van Aminadab. 13 Keert weder, keert weder, ghy Sunamitinne, keert weder, keert weder dat wij v aensien moghen.

7 Vvat suldi sien in die Sunamitinne anders dan reyen der heyrliegheren? Hoe schoon sijn v ganghen in die schoenen, ghy dochter des princen? Die voechselen van uwen dygen sijn ghelyck halsbanden die ghemaect sijn door die hant des constenaers. 2 Vwen nauel is eenen ghedraeyden nap den welcken nemmermeer dranck en ghebreect, uwen buyc is ghelyck eenen hoop terwen omsedt met lelien. 3 V twee borsten sijn ghelyc twee hindekens tweelingen van een capret. 4 Vwen hals is ghelyck eenen yuoren torre. V ooghen sijn ghelyck die vijuers in Hesebon die in die poorte sijn van die dochter der menichten. Vwen

nase is als den torre van Libanus die teghen ouer Damascus eyndet dat boeck van Salomons sanghen, Int latijn Cantica siet. **5** V hooft is als Carmelus, ende den crans ws hooftcanticorum ghenoemt.

is als des conincks purpere ghebonden in ploeyen. **6** Hoe schoon sijdi ende hoe cierlijck alderliefste in wellusticheden? **7** V hoochde is ghelyck worden den palmboom, ende v borsten den wijndruyen. **8** Ick heb gheseyd ick sal opden palmboom climmen, ende sijn vruchten aengrijpen, ende v borsten sullen wesen als die druyuen des wijngaerts, ende den rueck ws monts als der appelen. **9** V kele is ghelyc den besten wijn, weerdich mijnen beminde om te drincken, ende sijn lippen ende tanden om te herkouwen. **10** Ick hoor mijnen lief toe, ende tot my is sijn toekeeringhe. **11** Coemt mijn beminde, ende laet ons wtgaen int velt, laet ons woonen in die lanthuysen. **12** Laet ons vroech opstaen tot die wijngaarden, laet ons besien oft den wijngaert ghebloeyet is, ende oft die bloemen vruchten voorts brenghen, oft die granaet appelen ghebloeyt hebben, daer sal ick v mijn borsten gheuen. **13** Die Mandragoren hebben rueck ghegheuen. In onse poorten alle die appelen nieuwe ende oude mijn beminde heb ick voor v bewaert.

8 Wie mocht mi gheuen v mijnen broeder suyghende mijns moeders borsten, dat ick v buyten vonde, ende dat ic v mocht cussen, ende dat my nv niemant en versmade? **2** Ick sal v grijpen ende leyden in mijns moeders huys. Daer suldi my leeren, ende daer sal ick v eenen dranck gheuen van den ghemaecten wijn, ende den most van mijnen granaet appelen. **3** Sijn slincke hant is onder mijn hooft ende sijn rechte hant sal my omhelsen. **4** Ick beswære v ghy dochteren van Ierusalem dat ghy niet en wect, noch en doet ontwaken mijn lief tot dat si wilt. **5** Welck is dese die opclint vander woestijnen oueruloeystende leuende op haren beminde? Onder den appel boom heb ick v ghewect daer is v moeder onteert, daer is si gesceynt die v gebaert heeft. **6** Stelt my als een teeken op v herte, als een teeken op uwen arm, want die liefde is sterc als die doot, die ialoursheyt is hart als die helle, haer lampen sijn als lampen des viers ende der vlammen. (**Sheol h7585**) **7** Veel wateren en sullen die liefde niet moghen wtblusschen, noch gheen vloeden en sullen die oueruallen. Eest dat een mensch gheeft alle tgoet sijns huys voor die liefde soo sal hy dat als voor niet versmaden. **8** Ons suster is cleyne, ende sij en heeft gheen borsten, wat sullen wij onser suster doen opden dach als sij aenghesproken sal worden. **9** Is sij eenen muer soo laet ons daer op timmeren silueren vooranteelen, is sij een doere soo laet ons die tsamen voeghen met Cedren barderen. **10** Ick ben eenen muer, ende mijn borsten ghelyck eenen torre nae dat ick gheworden ben voor hem als vrede vindende. **11** Eenen wijngaert hadde die vreedsamighe in die plaetsie die volck heeft, hy heeft dien gheleuert den bewaerders, een man brengt voor die vrucht van dien duysent silueren penninghen. **12** Mijnen wijngaert is voor my. V duysent vreedsamighe, ende twee hondert den ghenen die sijn vruchten bewaren. **13** Die daer woont in die houen, die vrinden luysteren doet my v stemme hooren. **14** Vliet mij beminde, ende wort ghelyck den capret, ende den hinde der herten op die berghen der spicerien. Hier

Jesaja

1 DAT visioen Isaie Amos sone, het welcke hi ghesien heeft op Iudam ende Ierusalem in die daghen van Ozias, Ioatham, Achaz, ende Ezechias, die coninghen van Iuda. **2** Hoort ghi hemelen, ende vaetet metten ooren ghy eerde. Want die Heere heuet ghesproken. Ick heb kinderen opgeheuoedt ende verheuen, maer sij hebben my versmaet. **3** Den osse heeft sijnen besitter ghekent, ende den ezel die cribbe sijns heeren, maer Israel en heeft my niet ghekent, ende mijn volck en heuet niet verstaen. **4** Wee den sondighen volcke, den volcke dat swaer is van boosheyt, den arghen sade, den seer boosen kinderen, sij hebben den Heere verlaten, den heylighen van Israel hebben sij gheblasphemert, sij sijn vervreemt achterwaerts. **5** Waer om sal ick v voerts slaen, die noch meer ouertredinghe daer toe doet? Alle hooft es quelende, ende alle herte is truerende. **6** Van die plante des voets, totten top des hoofs soo en is in hem gheen ghesontheyt. Die wonde ende blauwe strame, ende die swillende quetsuere en is niet verbonden, noch gheheelt met medecijne, noch versaecht met olien. **7** V lant is verwoest, v steden sijn verbrant metten viere, v lantscap verslinden voer v die vreemde, ende het sal verwoest worden als in die viandelijske verderuenisse. **8** Ende die dochter van Sion sal verlaten worden als een lommer huysken inden wijngaert, ende als een hutteken in die concommer plaetse, ende ghelyck een stadt die verdoruen wort. **9** En hadde die Heere der heyrscaren ons gheen saet ghelaten soe souden wy als Sodoma gheweest hebben, ende als Gomorra souden wy ghelyck sijn. **10** Hoort des Heeren woert ghy princen der Sodomites, vaet metten ooren die wet ons Gods ghy volck van Gomorra. **11** Waer toe brengdi my die menichte van uwen slachofferanden seyt die Heere? Ick bens vol, die heelbrantofferen der rammen, ende dat vet des inghewants van die vette beesten, ende dbloot der calueren ende der lammeren ende der bocken en heb ick niet ghewilt. **12** Als ghy voer mijn aensicht quaemt, wie heeft dese dinghen versocht wt uwe handen, dat ghy wandelen soudt in mijn voerhouen? **13** en brengt voert aer gheen sacrificie meer te vergheefs, den ruecoffer is my een affgrijselijcheyt. Die feeste der nieuwer maent ende den sabbeth dach, ende v ander feestaghen en sal ick niet gheodoogen, v vergaderinghen sijn onrecht, **14** uwe nieuwe maenden ende v feestdaghen heeft mijn ziele ghehaet, sij sijn my moetelijck gheworden, ick heb ghearbeyt int verdraghen. **15** Ende als ghy v handen sult wtreycken, dan sal ick mijn ooghen van v keeren, ende als ghy tghebedt vermenichfuldicht dan en sal ick niet verhooren, want v handen sijn vol bloets. **16** Wert ghwasschen, weest suyuer, ende doet wech het quaet uwer ghdachten van mijnen ooghen. Hout op van quaet te doen, **17** leert wel doen, soect het recht ordeel. Coemt te helpen den verdructen, doet recht die weese, bescermt die weduwe. **18** Ende coemt ende besculdigt my seyt die Heere, eest dat v sonden gheweest sullen hebben als scaarlaken graen, soo sullen sij ghelyck sneu wit ghemact worden, ende al hebben die gheweest soo root als vermiljoen, soe sullen die als wolle wit sijn. **19** Eest dat ghy wilt, ende my hoort, soe suldi die goeden der aerden eten. **20** Maer eest dat

ghijt niet en wilt, ende my tot gramscap verwecket, soe sal dat sweert v verslinden. Want den mont des Heeren heuet ghesproken. **21** Hoe is die ghetrouwe stadt vol oordels een hoere gheworden? die rechtuerdicheyt heeft in haer ghewoont, maer nu woonen daer in dootslaghers. **22** V siluer es verkeert in schuym, uwe wijn is ghemenghet met water. **23** V princen sijn onghetrouwne, ghesellen der dieuen. Sy alle beminnen ghauen, ende volghen die wederloonen. Den weese en doen sij gheen recht, ende der weduwen sake en coemt niet binnen tot hen. **24** Daer om seyt die Heere die God der heirscaen, die sterke van Israel. Och ick sal vertroost worden ouer mijn vianden, ende ick sal ghevoren worden van mijn vianden. **25** Ende ick sal mijn hant omkeeren tot v, ende ick sal heel suyuer wtbranden uwen schuym, ende wechnemen allen v ten. **26** Ende ick sal wederom v richters opstellen, ghelyck sij te voren waren, ende v raetslieden ghelyck in die oude tijden, daer na suldi ghenoeamt worden die stadt van des ghercrichtigen, een ghetrouwe stadt. **27** Sion sal doert ordeel verlost worden, ende sij sullen wederom brengen in die rechtuerdicheyt, **28** ende hy sal die boose quaet doenders ende die sondaren te samen vernielen, ende die den Heere verlaten hebben sullen verdaen worden. **29** Want sij sullen bescaemt worden van den affgoden den welcken sij sacrificie ghaedaen hebben, ende ghy sult v scamen van die cruyt houen die ghy wtuercoren hadt, **30** als ghy sult ghelyck eenen eycken boom wiens bladeren aff vallen, ende als eenen hoff sonder water. **31** Ende v stercheyt sal wesen als een voncke van vlas, ende v werck als een gheynstere viers, ende die sullen beyde tsamen ontsteken worden, ende daer en sal niemand sijn diese wt blussche.

2 HEt woert dat ghesien heeft Isaia Amos sone op Iudam ende Ierusalem. **2** Ende daer sal in die wterste daghen bereedt sijn den berch van des Heeren huys, op den top der berghen, ende hy sal verhauen worden bouen die hueuelen, ende tot hem sullen vloeyen alle die Heydenen. **3** Ende daer sullen veel volcken gaen ende segghen. Coemt ende laet ons opclimmen totten berch des Heeren, ende tot dat huys van Iacobs Godt, ende hy sal ons sijn weghen leeren, ende wy sullen wandelen in sijn paden. Want van Sion sal die wet wtgaen, ende het woert des Heeren van Ierusalem. **4** Ende hy sal die Heydenen ordeelen, ende hy sal veel volcken straffen, ende sy sullen hen sweerden te samen smeden tot ploech couteren, ende hen lancien tot seysenen. Deen volck en sal teghen dander volck gheen sweet opheffen, noch sij en sullen voerts niet meer gheoeffent worden ten strijde. **5** Ghy huys van Iacob, coemt en laet ons wandelen int licht des Heeren. **6** Want ghy hebt v volck verworpen thuis van Iacob, want sij sijn veruult als hier voermaels, ende sij hebben waer seggers ghehadt ghelyck die Philistinen ende den vreemden kinderen hebben sij aenghehanghen. **7** Dlant is veruult met siluer ende gout ende haerder scatten en is gheen eynde, ende haer lant is veruult met peerden, ende ontellijk sijn haer waghenen. **8** Ende haer lant is veruult met affgoden. Het werck haerder handen hebben sij aenghebeden, dwelck hen vingheren ghemact hebben. **9** Ende die mensch heeft hem ghebucht, ende die man is vernedert, daer om en vergheueus hen niet. **10** Gaet in

die steenrootse, ende verbercht v in die holen der eerden vrucht sijnder vonden sal hy eten. **11** Wee den ongoddelijken van dat aenschijn der vreesen des Heeren, ende van die ten quade, want den wederloon sijnder handen sal hem glorie sijnder maiesteyt. **12** Die opghehauen ooghen des geschieden. **13** Hen scatters hebben mijn volck beroofte menschen sijn vernedert, ende die hoocheyt der mannen ende de vrouwen hebben heerscappie ouer hen ghehad. Mijn sal nederghetoocht worden, ende die Heere sal alleene volck die v salich noemen, die selue bedrieghen v ende verhauen worden op dien dach. **14** Want den dach des wech uwer ganghen verderuen sij. **15** Die Heere staet Heeren der heyrscaren op alle houerdige ende verhauene, om te ordeelen, ende hy staet om te ordeelen die volcken. ende op alle vermetelijcke, ende die sal vernedert worden. **16** Die Heere sal ten ordeel comen met die ouders sijns Ende op alle die cederboomen van Libanus die hooghe volcs, ende met zijn princen, want ghy hebt den wijngaert ende recht op ghescoten sijn, ende op alle die eycke boomen af gheten, ende den roof vanden armen is in v huys. **17** Waer om verterdy mijn volck, ende maelt heel in stukken van Basan, **18** ende op alle hooghe berghen, ende op alle die aensichten der armen, seyt die Heere die Godt der op alle vaste mueren. **19** Ende op alle die scepen van heyrscaren? **20** Ende die Heere heeft geseyt, Om dat Tharsis, ende op alle dat schoon om sien is. **21** Ende die die dochteren van Sion opghehauen sijn gheweest, ende hoocheyt der menschen sal nederghetoocht worden, ende hebben ghewandelt met eenen wtghestrecten hals, ende met die hoocheyt der mannen sal vernedert worden, ende dat wincken der ooghen ghinghen sij, ende maecten hant Heere sal alleen verhauen worden op dien dach. **22** Ende die gheslach, sij wandelden ende met haren voeten hebben sij affgoden sullen gheheel vernield worden. **23** Ende sij sullen eenen ghemaecten ganck voertghegaen. **24** Daer om heeft gaen in die speluncken der steenrootsen, ende in die diepe die Heere caluwe ghemaect den top des hoofs der dochteren cuulen der eerden, van daensicht der vreesen des Heeren, van Sion, ende die Heere sal hen hair affblooten. **25** In dien ende van die glorie sijnder maiesteyt, als hy opghestaen sal dach sal die Heere wech nemen dat cieraet der schoenen, sijn om die eerde te slaen. **26** In dien dach sal die mensch ende die maenskens, **27** ende die hals banden, ende die wechworpen die affgoden sijns siluers ende die affgoden borst cieraeten, ende die armringhen, ende die mithren, **28** sijns gouts, die welcke hy voer sij seluen ghemaect hadde ende die vlecht scteyseln, ende die beencieraden, ende die om te aenbidden, mollen, ende vleedermuyzen. **29** Ende hy cleyn ghewronghen ketenkens, ende die riekerkens ende die gaen in die spleten der steenrootsen, ende in holen der oorringhen, **30** ende die vingheringhen, ende die peerlen opt steenen, van daensicht der vreesen des Heeren, ende van voerhooft hanghende, **31** ende die cierlijcke ouercleederen, die glorie sijnder maiesteyt, als hy opghestaen sal sijn om ende die mantelkens, ende die lijnen doecken, ende die die eerde te slaen. **32** Daer om rustet vanden mensch wiens naelden, **33** ende die spieghelen, ende die sweet doecken, adem in sijn noesgaten is, want hy is hooghe gheacht. ende die huyuen, ende die kerspen kelen. **34** Ende daer sal sijn voor den sueren rueck stanck, ende voer den riem een zeelken, ende voer dat ghecroft haer, caluhelyt, ende voer dat borstlap, een hayren cleedt. **35** Ende v alderschoonste mansullen metten sweerde uallen, ende v stercke mannen inden strijd. **36** Ende haer poorten sullen trueren ende rouwemaken, ende sij sal verlaten op die eerde sitten.

3 **V**Want siet, die heerscapper die Heere der heyrscaren sal van Ierusalem, ende van Iuda wechnemen den machtighen ende den stercken, alle die stercte des broots, ende alle die stercte des waters, **2** den stercken ende den strijbaren man, den richter, ende den propheet, den waersegghere ende den ouden. **3** Den prince ouer vijftich mannen, ende den eerlijcken van aensichte, ende den raetsman, ende den wijsen vanden constighen wercluyden, ende den verstandighen van die verborghen witsprake. **4** Ende ick sal hen kinderen tot princen gheuen, ende wijsachighen mannen sullen heerscappie ouer hen hebben. **5** Ende het volck sal ouervallen deen man ouer den anderen man, ende een ieghelyk ouer sijnen naesten. Het kint sal beroerte maken tgehen den ouden, ende die onedel teghen den edelen. **6** Want een man sal aengrijpen sijnen broeder, sijns vaders huysghenoot. Ghy hebt een cleedt, weest ons prince, ende dese veruallinghe sij onder v vant. **7** Hy sal antwoorden op dien dach segghende. Ic en ben gheen medecijn meester, ende in mijnu huys en is gheen broot, noch cleedt, en wilt my niet maken eenen prince des volcs. **8** Want Ierusalem is gheualen, ende Iudas is heel mede gheualen. Want hen tonghen ende hen vonden sijn teghen den Heere, dat sij verwecken souden die ooghen sijnder maiesteyt. **9** Die kennisse haers aensichts sal hen antwoorden, ende hen sonde hebben sij ghelyck Sodoma vercondicht, noch sij en hebbens niet verborghen, wee haerder zielen. Want hen sijn quade dinghen weder om gheloont. **10** Segghet den rehtuerdiche, dat wel is. Want die

4 **E**Nde seuen vrouwen sullen eenen man aenverden op dien dach segghende, Ons broot sullen wy eten ende met onsen cleederen sullen wy bedect worden, alleenlyk laet uwen naem aengheroepen worden op ons, neemt wech ons verwijt. **2** In dien dach sal dat groeytsel des Heeren wesen in heerlycheyt ende glorie, ende die vrucht der eerden hooghe, ende een verhuegen den genen die behouden sullen sijn van Israel. **3** Ende tsal sij dat alle die ghene die achterbleuen sal sijn in Sion ende ouerghelaten in Ierusalem, sal heyligh ghenoeamt worden alle die ghescreuen is int leuen in Ierusalem. **4** Eest dat die Heere affwascht die vuylicheiden der dochteren van Sion, ende dat hy dabloet van Ierusalem wasscht wt dat midden van haer in den gheest des ordeels, ende den gheest des brants. **5** Ende die Heere sal scepen ouer alle plaeften des berchs van Sion, ende daer hy aengheroepen is, een wolcke des daechs, ende eenen roock ende het scijsel van een vlammande vier des nachts. Want bouen alle glorie is die bescerminge. **6** Ende het tabernakel sal wesen tot een lommer hutte des daechs van die hitte, ende tot een bevrijdinge, ende verberghinge vanden storm ende vanden reghen.

5 Ick sal mijnen berminden singhen het liedeken van mijns ooms sone van sijnen wijngaert. Mijn lief heeft eenen wijingaert ghecregen inden hoec den sone der olien. Ende hi heeft dien bethuynt, ende hi heeft daer die steenen wtgecoren, ende hi heeften wtuercoren geplant, ende hy heeft eenen torre int midden van dien ghetimmert, ende een persse heeft hy daer in ghetimmert, ende hi heeft verbeyt dat hy druyuen voertsbrengen soude, ende hi heeft wilde druyuen voertsbrach. 3 Nu dan ghy bewoonders vann Ierusalem, ende ghy mannen van Iuda ordeelde tusschen my ende mijnen wijngaert. 4 Wat eest dat ick mijnen wijngaert sculdich was te doen, ende hem niet ghedaen en hebbe? Ist dit dat ic verwacht hebbe dat hy druyuen voertsbrengen soude, ende hy heeft wilde druyuen voertsbrach? 5 Ende nu sal ic v thoonen wat ic mijnen wijngaert doen sal. Ick sal sijnen thuyen affnemen, ende hy sal wesen tot een beroouinge, ic sal sijnen want omworpen, ende hy sal tot een vertredinghe ghesnoeyt worden, ende hy en sal niet ghesnoeyt worden, ende die bremen ende dornen sullender op wassen, ende den wolcken sal ic gebieden datse ouer hen gheenen reghen en reghenen. 7 Want den wijngaert vanden Heere der heyrscaren is dat huys van Israel, ende die mannen van Iuda sijn zijn wellustich spruytsel. Ende ic heb verwacht, dat hy ordeel doen soude, ende siet tis boosheit, ende rechtuerdicheyt, ende siet tis gheroep. 8 Wee v die deen huys een dander huys te samen voeghet, ende den eenen acker aan den anderen coppelt, tot die pale der plaatzen. Suld ghi alleen woonen int midden der aerde? 9 In mijn ooren sijn dese dinghen, seyt die Heere der heyrscaren. Ten sij datter veel huysen verwoest worden groot ende schoone sonder bewoorder. 10 Want thien boenderen der wijgaerden sullen een fleschken maken. Ende dertich mudden saetcores, sullen drij mudden maken. 11 Wee v die smorghens vroech tsamen opstaet om die dronkencap te hanteren, ende te drincken totten auont toe, dat ghi vanden wijn soudt heet sijn. 12 Die harpe ende lyre, ende die bomme, ende pijpe, ende den wijn, sijn in uwe maeltijden. Maer des Heeren werck en aensiedi niet, noch die wercken sijnder handen en aenmerci niet. 13 Daer om is mijn volck gheuanghen gheleyt, om dat gheen wetenhenheit en hadde, ende sijn edele sijn vergaen van honghere, ende sijn menichte is van dorste wtghedroocht. 14 Daer om heeft die helle haer ziele verbreyt, ende heeft haren muyl open ghedaen sonder eenich eynde. Ende sijn stercke sullen nederdalen, ende sijn volck, ende sijn hooge ende gloriose, tot haer. (**Sheol h7585**) 15 Ende die mensch sal gecromt worden, ende die man vernedert, ende die oogen der hooghen sullen nederghedruct worden. 16 Ende die Heere der heyrscaren sal verheuen worden int ordeel, ende die heylige Godt sal gheheylicht worden in die rechtuerdicheit. 17 Ende die lammeren sullen weyden nae hen ordene. Ende die aencomelinghen sullen eten die woestinen in vruchtbareheit verkeert wesende. 18 Wee v die de ongherechticheyt treckt met zeelkens der ydelheit, ende die sonde als een strenghe des waghens. 19 Die segghet, Hy haeste hem, ende sijn werck come gheringhe, op dat wijt sien moghen, ende den raet vanden heylighen van Israel come ende ghenake, ende wy sullen weten. 20 Wee die tquaet goet noemt, ende tgoet quaet, stellende die duysternisse voer dicht, ende dicht voer duysternisse, die dat bitter soet maect, ende het soet bitter. 21 Wee v die wijs sijt in oogen, ende by v seluen voersienich. 22 Wee v die machtich sijt om wijn te drincken, ende stercke mannen om dronckenscap heeften te menghen. 23 Die den boosen rechtuerdich maect om ghiften, ende die rechtuerdicheyt des rechtuerdighens van hem neemt. 24 Daer om ghelyck die tonghe des viers die stoppele verslint, ende als die hitte der vlammen verbrant, alsoo sal hen wortel als asschen sijn, ende hen groeytsel sal als ghestubbe oppgaen. Want sij hebben verworpen die wet vanden Heere der heyrscaren, ende die wtsprake der heylighs van Israel hebben sij gheblasphemert. 25 Daer om is die rasende gramscap des Heeren ghestoort op sijn volck, ende he heeft sijn hant wtghestrect daer op, ende heeft gheslaghen, ende die berghen sijn verstoort gheweest, ende hen doode lichamen sijn gheworden als dreck int midden wesen. 26 Ende ick sal dien verwoest setten, hy en sal niet rasende gramscap, maer sijn hant is noch wtghestrect. 27 Onder hen Ende hi sal een baniere opheffen verre in die natien, ende hi sal tot hem wispelen van die eynden der eerden, ende siet hy sal haestende rasschelijck comen. 28 Sijn pijlen sijn scerp, ende en is gheen die moede is oft arbeydende, hy en sal niet sluymeren noch slapen. Ende den gordel sijnder lendenen en sal niet ontbonden worden, noch den riem sijnder schoenen en sal niet gebroken worden. 29 Sijn pijlen sijn ghespannen. Die clauwen van sijnen peerden sijn als eenen herden steen, ende sijn raderen sijn als tghedryussch van een tempeest. 30 Ende hi sal op hem ghelyut gheuen op dien dach als des leeufs, hy sal briesschen als die welpens der leuwen, ende hi sal grimmen, ende houden den roof, ende hi sal dien omuanghen, ende daer en sal niemand wesen diet ontnemien sal. 31 Ende hi sal op hem ghelyut gheuen op dien dach als een ghelyut der zee. Wy sullen op die eerde sien, ende siet die duysternissen der tribulacien, ende het licht is doncker gheworden in sijn duysterhelyt.

6 INT iaer als die coninck Ozias gestoruen is, heb ic ghesien den Heere sittende op eenen seer hooghen ende opghenhauen stoel, ende die dinghen die onder hem waren veruulden den tempel. 2 Die Seraphims stonden daer op, ses vloegelen hadde die eene, eude ses vloghelen die andere, met den tween bedecten sij sijn aensicht, ende met den tween bedecten sij sijn voeten, ende metten tween vloghen sij. 3 Ende sij riepen tot malcanderen, ende sij seyden, Heylich, Heylich, Heylich is die Heere die Godt der heyrscaren, gheheel aertrijck is vol van sijnder glorien. 4 Ende die ouerste posten der herren sijn beroert gheweest van die stemme des gheens die riep, ende het huys is vol roocs gheworden. 5 Ende ick heb gheseyt, Wee my dat ick ghesweghen hebbe, want ick ben een besmet man van lippen, ende ick woone int midden des volcs dat besmette lippen heeft, ende den coninck den Heere der heyrscaren heb ick ghesien met mijnen ooghen. 6 Ende tot mi is gheulogenen een vanden Seraphims, ende in sijn hant was een gloeyden coelken, dat hy met een tanghe ghenomen hadde vanden outaer. 7 Ende heeft mijnen mont gheraect ende heeft gheseyt. Siet ick heb hier mede v lippen gheraect, ende v ongherechticheyt sal v affghenomen worden, ende

v sonde sal ghesuyert worden. **8** Ende ick heb ghehoort ende baren eenen sone, ende sijnen naem sal ghenoemt die stemme des Heeren segghende, Wien sal ick seynd? worden Emanuel. **15** Boter ende honich sal hy eten, op dat ende wie sal ons gaen? Ende ick heb gheseyt, Siet hier hi mach weten te verworpen tquaet, ende te verkiesen tgoet. ben ik, sendt my. **9** Ende hy heeft gheseyt. Gaet, ende ghy **16** Want eer tkint sal connen tquaet verworpen, ende tgoet sult desen volcke segghen. Hoort al hoorende, ende en verkiesen, soo sal dlant verlaten worden, dat ghi verfoeyet willet niet verstaen, ende siet het visioen, ende en willet niet van daensicht haerder twee coninghen. **17** Die Heere sal kennen. **10** Verblint het herte van desen volcke, ende zijn aenbrengen op v, ende op v volck, ende op ws vaders huys, ooren beswaert ende sluyt zijn oogen, dattet by auontueren daghen, die niet ghecomen en sijn van die daghen des niet en sie met sijnen oogen, ende met zijnen ooren hoor, sceydens Ephraim van Iuda met den coninck van Assyrien. ende met zijn herte verstaet, ende dattet bekeert worde, **18** Ende tsal wesen in dien dach dat die Heere wispelen sal ende dat icse ghenase. **11** Ende ick heb gheseyt, Heere der vlieghen die daer is int yuterste der vloeden van Egypten, hoe langhe? Ende hy heeft gheseyt. Tot dat die steden ende der bie die daer is int lant van Assur, **19** ende sij sullen verwoest worden sonder bewoorder, ende die huysen sonder comen ende rusten allegader in die beken der valleyen, ende mensche, ende het lant sal woest verlaten worden. **12** Ende in die holten der steenroetsen, ende in alle die plaeften der die Heere sal die menschen verre wech doen, ende hy sal plantsoenen, ende in alle die gaten. **20** In dien dach sal die vermenichfuldicht worden die verlaten was int midden der Heere sceren met een ghehuert sceermes, aen die ghene aerden. **13** Ende noch sal in haer wesen verthiendinge, die ouer den vloet sijn, doer den coninc vanden Assyrianen ghelyck den terebinthus boom, ende ghelyck den eyken het hoof ende het hair der voeten, ende den geheelen baert. boom, die zijn tacken wtstrect, het sal heyligh saet wesen dat **21** Ende tsal wesen op dien dach, ende een mensch sal in haer staen sal.

7 ENde tes gesciet in die daghen van Achaz loathans, des soons Ozie des conincks van Iuda, dat Rasin die coninc van Syrien opghecomen is, ende Phacen die sone Romelie die coninck van Israel tot Ierusalem, om daer teghen te strijden, ende sij en hebben die niet connen al vechtende winnen. **2** Ende sij hebben den huyse van Daud ghebootsapt seggende. Syria heeft gerust op Ephraim, ende sijn herte is beroert gheweest, ende sijns volcs herte, ghelyck die boomen der bosschen beroert worden van daensicht des wints. **3** Ende die Heere heeft gheseyt tot Isaiaam, Gaet wt te ghemoechte Achaz, ghy ende lasub v sone die achterghelaten is, tot dat wterste van den waterloop der ouerster piscinen inden wech van des volders acker. **4** Ende ghy sult tot hem segghen, Siet dat ghi swijcht, en wilt niet vreesen, ende v herte en ontsie niet van dese twee steerten der rookender vier branden, in den toren van die rasende gramscap Rasin des conincks van Syrien, ende des soons Romelie. **5** Om dat Syrien teghen v raet ghenomen heeft, tot quaet Ephraim ende de sone Romelie, seggende, **6** Laet ons op climmen tot Iudam, ende laet ons hem wecken, ende laet ons hem afftrecken tot ons, ende laet ons int midden van hem tot eenen coninck stellen den sone Tabeel. **7** Dit seyt die Heere Godt, Ten sal niet staen, ende dit en sal niet sijn. **8** Maer thoof van Syrien is Damascus, ende thoof van Damasco is Rasin. Ende noch vijfentsestich iaren, ende Ephraim sal ophouden een volck te sijne. **9** Ende thoof van Ephraim is Samaria, ende thoof van Samaria die sone Romelie. Eest dat ghijt niet en gheloof, soe en suldi niet blijuen. **10** Ende die Heere heeft noch voerts tot Achaz ghesproken segghende, **11** Eyscht v een teeken vanden Heere uwen Godt in die diepte der hellen, oft in die hoochde bouen. (**Sheol h7585**) **12** Ende Achaz heeft gheseyt, Ick en sals niet heyschen, ende ick en sal den Heere niet tempiteren. **13** Ende hy heeft gheseyt, Doer om hoort ghy huys van Daud. Eest v luttel moeylijck te sijn den menschen, dat ghi moeylijc sijt ooc mijnen Gode? **14** Daer om sal die Heere selue v een teeken gheuen. Siet een maghet sal ontfanghen

aenbrengen op v, ende op v volck, ende op ws vaders huys, daghen, die niet ghecomen en sijn van die daghen des sceydens Ephraim van Iuda met den coninck van Assyrien. **18** Ende tsal wesen in dien dach dat die Heere wispelen sal der vlieghen die daer is int yuterste der vloeden van Egypten, ende der bie die daer is int lant van Assur, **19** ende sij sullen comen ende rusten allegader in die beken der valleyen, ende in die holten der steenroetsen, ende in alle die plaeften der plantsoenen, ende in alle die gaten. **20** In dien dach sal die Heere sceren met een ghehuert sceermes, aen die ghene die ouer den vloet sijn, doer den coninc vanden Assyrianen het hoof ende het hair der voeten, ende den geheelen baert. **21** Ende tsal wesen op dien dach, ende een mensch sal een coe vanden ossen voeden, ende twee scapen, **22** ende van die ouervoedicheyt des melcs sal hy boter eten. Want boter ende honich sal hy eten alle die achterghelaten sal wesen int midden des lands. **23** Ende tsal wesen in dien dach, alle plaeften daer duysent wijngaert struycken sullen sijn om duysent siluere penninghen die sullen tot dornen ende tot bramen wesen. **24** Met pijlen ende boghe sullen sij derwaerts incomen. Want bramen ende dornen sullen wesen in tgheheel eertrijck. **25** Ende alle berghen die metter spaden gespaert sullen worden. Tot daer en sal gheen veruarterheyd der dornen ende der bramen comen, ende tsal den osse wesen tot een weyde, ende tot een vertreden des cleynen veets.

8 ENde die Heere heeft tot my gheseyt, neemt v eenen grooten boeck, ende scrijft daer in met eens menschen grijffie. Trect haestelijck die rouuen aff, rooft haestelijck. **2** Ende ick heb tot my ghenomen ghetrouwene ghetuyghen Vriam den prediker, ende Zachariam den sone Ba-rachie, **3** ende ick ben ghegaen tot die prophtersse, ende sij heeft ontfanghen ende ghebaert eenen sone. Ende die Heere heeft tot my gheseyt, Noemt sijnen naem. Spoedt v die rouuen aff te trekken, haest v te rouuen. **4** Want eer tkint sal connen noemen sijnen vader ende zijn moeder, soo sal die stercheyt van Damasco affghenomen worden, ende die rouuen van Samarien voer den coninck van Assyrien. **5** Ende die Heere heeft noch toe ghedaen met my te spreken segghende, **6** Om dat dit volck verworpen heeft die wateren van Siloe, die met stillicheyt gaen, ende heeft lieuer aenghenomen Rasin, ende den sone Romelie, **7** daer om siet oce sal die Heere op hen aenbreghen vele ende stercke wateren des vloets, den coninck van Assyrien, ende alle zijn glorie, ende hy sal climmen ouer allen zijn riuieren, ende hy sal vloeden op alle haer oeueren, **8** ende hy sal gaen doer Iudam ouervoedende, ende doergaende sal hy totten halse comen. Ende het wtreycken zijnder vloghelen, sal sijn veruullende die breetheyt uwer eerden. O Emmanuel. **9** Wert vergadert ghy volcken, ende wert verwonnen, ende hoort alle ghy verre landen. Wert versterct, ende wert verwonnen. Gordt v ten strijde, ende wert verwonnen. **10** Ouerdraeht eenen raet,

ende dien sal verstroyt worden, spreect een woert ende te verstercken doert ordeel, ende in rechtuerdicheyt, van ten sal niet gheschieden. Want met ons is Godt. **11** Want nu voerts, ende tot inder eewicheyt. Die heete liefde des dit seyt die Heere tot my, als in een stercke handt heeft hi Heeren der heyrscaren sal dat doen. **8** Een woert heeft my gheleert, dat ick niet gaen en soude inden wech van die Heere ghesonden in Iacob, ende tis gheualen in Israel. desen volcke, seggende, **12** En segt niet, een ghesworen **9** Ende alle tvolck van Ephraim salt weten, ende die te muysterie, want alle dat dit volck spreect, dats een ghesworen Samarien woonen, in houerde ende grootheyt des herten niet verscroamt. **13** Den Heere der heyrscaren heylicht. **14** Ende tsal v segghende, **10** Die ghebacken steenen zijn gheualen, maer wy sullen met viercante steenen timmeren, sij hebben die Hy sy v vreese, ende hy sij v veruaertheyt. **15** Ende vele van dien sullen ceder boomen veranderen. **11** Ende die Heere sal die aenstootens, ende tot eenen steen des struycsels den twee vianden van Rasin verheffen bouen hem, ende zijn vianden huysen van Israel, tot eenen strick ende tot eenen val den sal hy in een gheruchte keeren **12** Syrien vanden oosten, bewoonders van Ierusalem. **15** Ende vele van dien sullen ende die Philistijnen vanden westen, ende sij sullen Israel hen stoeten, ende sij sullen vallen, ende heel ghebroken verslinden met gheheelen monde. In alle dese dinghen, worden, ende sij sullen ghestrict ende gheuanghen worden. soo en is zijn rasende gramscap niet affghekeert, maer sijn **16** Bindt dat ghetuyghenis, seghelt die wet in mijn discipelen. hant hant is noch wtghestrect, **13** ende mijn volck en is niet **17** Ende ick sal den Heere verwachten die zijn aensicht wedergekeert tot den ghenen die hem slaende is, ende den verborghen heeft van thuys van Iacob, ende ick sal hem Heere der heyrscaren en hebben sij niet versocht. **14** Ende verbeyden. **18** Siet ick ende mijn kinderen die my die Heere die Heere sal vernienen van Israel thoft ende den steert, den ghegeuen heeft tot een teeken, ende tot een wonderlyck nederbuygher ende den bedwingher op eenen dach. **15** Die teeken in Israel, van den Heere der heyrscaren die daer oude van veel iaren ende die eerlijcke dese is thoft, ende woont inden berch Sion. **19** Ende als sij tot v lieden segghen die Propheet leerende loghenen dese is den steert. **16** Ende sullen, vragheret vanden waersegghende duyuels, ende van die ghene die dit volck salich maken hen verleydende, ende vanden waersegghers die crijsseilen in hen toouerien. En die voer salich ghepresen worden, sullen neder ghestort sal tvolck van zijnen Godt niet versoeken het visioen, voer worden. **17** Daer om en sal die Heere niet bliide zijn op sijn die leuende van die dooden? **20** Tot die wet meer ende tot ionghelinghen, ende zijnder weesen ende weduwen en sal het ghetuyghenis, eest dat zij niet en segghen nae dit hy niet ontfermen. Want een ieghelyck es een Hypocrijt, woert, soo en sal hen der morghenstont licht niet wesen. ende een scalck, ende alle mont heeft sothet ghesproken. **21** Ende hy sal daer doer gaen, ende hy sal vallen, ende In alle dese dinghen en is zijn rasende gramscap niet hongher hebben, ende als hy hongher hebben sal, soo sal affghekeert, maer zijn hant is al noch wtghestrect. **18** Want hy gram zijn, ende sal zijnen coninck vermalendijnen, ende die ongoddelijcheyt is als een vier ontste-ken, sij sal bramen zijnen Godt, ende hy sal opwaerts sien. **22** Ende hy sal ter ende dorren verslinden, ende sij sal ontsteken worden in aerdien sien, ende siet tribulacie ende dyusternisse, ende die dicte der bosschagien, ende sal te samen ghewonden onmachticheyt, ende anxt, ende veruolghende donckerheyt, worden in die houerde des roocs. **19** In de gramscap van ende hy en sal niet connen ontvliden van sijnen anxt. den Heere der heyrscaren is die eerde verstoort, ende tvolck sal wesen als een spijse des viers. Die man en sal sijnen broeder niet sparen. **20** Ende hy sal affwijcken ter rechter handt, ende sal hongher lijden, ende hy sal eten aen die rechte handt, ende niet versaejt worden. Een ieghelyck sal tyleesch van sijnen arm verslinden, Manasses Ephraim, ende Ephraim Manassen, sij te samen teghen Iudam. **21** In alle dese dinghen en is zijn rasende gramscap niet affghekeert, maer zijn handt is noch wtghestrect.

9 Inden iersten tijt is ghelycht geweest het lant van Zabulon, ende dlant van Nephthali, ende ten laetsten is beswaert gheweest den wech der zee ouer die lordane, van Galilee der Heydenen. **2** Het volck datter wandelde, in dyusternisse heeft een groot licht ghesien, den ghenen die int lantschap van die scadiwe des doots woonen es dlicht opghestaen. **3** Ghy hebt het volck vermenichfuldicht, maer ghy en hebt die blijscap niet groot ghemact. Sy sullen hen voer v verblijden, ghelyck die hen verblijden in den ochst, ghelyck hen die verwinders verhueghen als sij den roof ghenomen hebben, als sij die rouuen wtdeylen. **4** Want het iock van sijnen last, ende die roede zijnderscouderen, ende den scepter zijns verscatters hebdij verwonneen, als in den dach van Madian. **5** Want alle gheweldighe roouinghe es met gheruchte, ende dat cleedt met bloede ghemengt sal wesen ter verbrandinghen, ende een spijse des viers. **6** Want een cleyn kindeken es ons ghebornen, ende een sone is ons ghegeuen, ende die heerscappie is gheworden op zijn scoudere, ende zijnen naem sal ghenoemt worden wonderlyck, raetsman, Godt, sterck, vader der toecomender werelt, Prince des vreedts. **7** Sijn heerlycheyt sal vermenichfuldicht worden, ende des vreedts en sal gheen eynde wesen. Op den stoeil van Dauid, ende op zijn rijk sal hy sitten, om dat te vestighen ende

10 Vvee den ghenen die ongherechtighe wetten maken, ende die scrijende hebben onrechtuerdicheyt ghescreuen, **2** dat sij int recht die arme verdruken souden, ende ghewelt doen der saken van die ootmoedige mijns volcs, dat die weduwen souden haren roof zijn, ende dat sij die weesen beroouen souden. **3** Wat suldi doen inden dach des ondersoeckens, ende der allenden die van verre coemt? tot wiens helpe suldi vlieden? ende waer suldi v glorie laten, **4** dat ghy niet ghebuycht en wort onder den bant, ende dat ghy metten gheododden niet en valt? Op alle dese dinghen soo en is zijn rasende gramscap niet affghekeert, maer noch is zijn handt wtghestrect. **5** Wee Assur hy is die roede mijnder rasender gramscap, ende den stock is hy, in haer lieder hant is mijn verbolghenheyt. **6** Totten bedrieghelycken volcke sal ick hem seynden, ende teghen tvolck van mijnder

rasender gramscap sal ick hem beuelen dat hy affneme
die rouuen, ende dat hy den roof rouue, ende stelle dat
tot een vertredinghe als tslijck der straten. **7** Maer hy en
salt alsoo niet achten, ende zijn herte en salt alsoo niet
meynen, maer zijn herte sal wesen om heel te vernielen,
ende tot doodinghe van vele volcs. **8** Want hy sal segghen,
9 En zijn mijn princen oock niet te samen coninghen? En is
Calano niet alsoo ghelyck Charamis? ende en is Emath
niet alsoo ghelyck Arphad? En is Samaria niet alsoo ghelyck
Damascus? **10** Ghelyck mijn hant gheuonden heeft die
rijcken des affgods, alsoo zijn hen affgods beelden van
Ierusalem ende van Samarien. **11** En sal ick niet, ghelyck ick
Samarien ende haren affgoden ghedaen hebbe, alsoo oock
doen Ierusalem ende haren affgods beelden? **12** Ende tsal
zijn als die Heere sal volbracht hebben alle zijn wercken
opden berch Sion, ende in Ierusalem, sal ick besoecken
op die vrucht van dat grootadich herte des conincs Assur,
ende op die glorie van die hoocheyt zijnder ooghen. **13**
Want hy heeft gheseyt, In die stercheyt van mijnder handt
heb ict ghedaen, ende in mijn wijsheit heb ict verstaen,
ende ick heb wtghenomen die palen der volcken, ende hen
princen heb ick berooft, ende ick heb ter neder ghetrocken
als machtich, die int hooghe saten. **14** Ende mijn hant heeft
als eenen nest gheuonden die stercheyt der volcken, ende
ghelyck die eyeren vergadert worden die verlaten zijn, alsoo
heb ick alle dlandt vergadert, ende daer en heeft niet een
gheweest die den vloghel roerde, ende den beck open dede,
ende teghen creesch. **15** Sal een bijl glorieren teghen hem
die daermede houwet? oft sal een saghe haer opheffen
teghen hem daer sij aff ghetrocken wort? ghelyck oft een
roede haer ophief teghen hem diese opheft, ende dat eenen
stock hem verhief, die emmer een hout is. **16** Daer om sal
die heerscappende Heere der heyscaren, in zijn vette een
magherheyt seynden, ende onder zijn glorie onsteken sal sij
bernen als een berninge des viers. **17** Ende dlicht van Israel
sal wesen int vier, ende zijn heylige in die flamme, ende die
sal onsteken worden, ende zijn dornen ende bramen sullen
onsteken ende verslint worden op eenen dach. **18** Ende die
glorie van zijn bosschagie, ende van zijnen carmelus sal
van die ziele totten vleesche verteert worden, ende hy sal
van veruaerthet vluchtich wesen. **19** Ende die bleuelingenhen
van die houten zijnder bosschagien sullen om die luttelheit
ghetelt worden, ende een kint salse scrijuen. **20** Ende tsal
wesen op dien dach, dat het ouerlijfsel van Israel, ende die
ghene die ghevlogen zijn van Jacobs huys, voerts niet meer
stuenen en sullen opden ghenen die hen slaet. Maer het
sal stuenen op den Heere den heylighen van Israel in die
waerhey. **21** Die bleuelingenhen sullen bekeert worden, die
bleuelingenhen (seg ick) van Iacob tot Godt den stercken. **22**
Want eest dat v volck Israel wesen sal als dat sandt vander
zee, soo sullen die bleuelingenhen daer aff bekeert worden.
Een vercorde voleyndinghe sal oueruloedige rechtuerdicheyt
brenghen. **23** Want een voleynden ende vercorthinghe sal
die Heere die Godt der heyscaren maken int midden van
alle der eerden. **24** Daer om dit seyt die Heere die Godt
der heyscaren. En wilt niet vreesen mijn volck bewoender
van Sion van Assur, metter roeden sal hy v slaen, ende
zijnen stock sal hy op v heffen inden wech van Egypten.

25 Want noch een weynich, ende een luttelken, ende mijn
verbolghentheyt, ende mijn rasende gramscap sal voleynden
ouer hen groot misdaet. **26** Ende die Heere der heyscaren
sal ouer hen verwecken een gheeselle, na die plage van
Madian in die steenroetse Oreb, ende zijn roede op die zee,
ende hy sal die opeffen in den wech van Egypten. **27**
Ende tsal wesen in dien dach dat zijnen last aff ghenomen
sal worden van uwer scoudere, ende zijn iock van uwen
halse, ende dat iock sal verrotten van daensicht der olien.
28 Hy sal comen in Aiath hy sal doergaen in Magron by
Machmas sal hy sijn vaten beuelen. **29** Sy sijn haestelijck
doer ghegaen. Gabaa is onsen stoel Rama is verbaest
gheweest. Sauls Gabaath is ghevlogen, **30** briescht met
uwer stemmen ghy dochter van Gallim, Kenmerct Laisa ghy
arme Anathoth. **31** Medemena is verhuyst ghy bewoonders
van Gabim wort versterct. **32** Het is noch dach datmen in
Nobe staen mach. Hy sal zijn handt roeren opden berch der
dochter van Sion, opden hueuele van Ierusalem. **33** Siet,
die heerscapper de Heere der heyscaren sal dat fleschen
breken met veruaertheden, ende dlanck ghwassen hout der
hoochden sal affghehouden worden ende die hooghe sullen
verneerdert worden. **34** Ende die dicte der bosschagien
sullen aff ghehouwen worden metten yser, ende Libanus sal
met die hoochden vallen.

11 Ende daer sal een roede wtgaen van die wortele van
lesse, ende een bloeme sal wt haer wortele opgaen. **2**
Ende op hem sal rusten den gheest des Heeren, den gheest
der wijsheit, ende des verstant, den gheest des raets,
ende der stercheyt den gheest der wetenheyt, ende der
goedertierenheyt. **3** Ende hem sal veruullen den gheest van
die vreese des Heeren. Hy en sal nae dat ghesichte der
ooghen niet ordeelen, noch nae tghehoor der ooren en sal hy
niet straffen. **4** Maer hy sal in die rechtuerdicheyt die arme
ordeelen, ende hy sal in die ghrechtcicheyt straffen voer die
saechmoedighe der eerden, ende hy sal deerde slaen met
die roede sijns monts, ende met den adam sijnder lippen
sal hy den ongodelijken dooden. **5** Ende rechtuerdicheyt
sal den gordel sijnder lendenen wesen, ende tghelooue
eenen riem sijnder lendenen. **6** Die wolf sal metten lamme
woonen, ende den lupaert metten ionghen boxkens rusten.
Het calf ende den leuw ende tscaep sullen tsamen woonen,
ende een cleyn kindeken salse drijuen. **7** Het calf ende den
beyre sullen weyden, hen ionghen sullen tsamen rusten,
eude den leuw sal als eenen osse caff eten. **8** Ende een
sprakeloos kint vander borst sal ghenuecht hebben opt cot
van een slanghe, ende int hol van den Basiliscus sal een
ghespeent kint sijn hant steken. **9** Sij en sullen gheen hinder
doen oft dooden op mijnen gheheelen heylichen berch,
want die eerde in veruult met die kennisse des Heeren, als
die wateren der zee ouerdeckende. **10** In dien dach die
wortel van lesse die daer staet ten teeken der volcken dese
sullen die Heydenen bidden, ende sijn graff sal glorioes
wesen. **11** Ende tsal wesen op dien dach, dat die Heere sal
ten tweeden zijn handt daer toe doen, om te besitten dat
ouerlijfsel zijns volcs, dat achter ghelaten sal worden vanden
Assiriens, ende van Egypten, ende van Phethros, ende van
der Morianen lant, ende van Elam, ende van Sennaar, ende
van Emath, ende van die eylanden der zee. **12** Ende hy sal

een teeken opheffen in die natien, ende hy sal vergaderen die voervluchtige van Israel. Ende die verstroyde van Iuda sal hy vergaderen van die vier hoecken der aerdē. **13** Ende die nydicheyt van Ephraim sal affghenomen worden, ende die vianden van Iuda sullen vergaen. Ephraim en sal ludam niet benyden, ende ludas en sal niet strijden teghen Ephraim. **14** Ende sij sullen vlieghen op die scouderen van Philistijm, doer die zee, sij sullen tsamen beroouen die kinderen vanden oosten. Idumeen ende Moab sullen ghebodt van haerder hant sijn, ende die kinderen van Ammon sullen onderdānich sijn. **15** Ende die Heere sal verwoesten die tonghe der zee van Egypten, ende hy sal sijn hant opheffen op den vloet, in die stercheyt sijns gheests, ende hy sal dien deylen in seuen riuieren, alsoo dat die ghescoeydde daer doer sullen gaen. **16** Ende daer sal eenen wech sijn mijnen ouerghbleuen volcke, dat achterghelaten sal worden vanden Assiriers, ghelyc alst Israel gheweest heeft opden dach als hy wten lande van Egypten opghinck.

12 ENde ghy sult segghen op dien dach. Ick sal v belyden Heere, want ghy hebt op my gram gheweest, uwe rasende gramscap is ghekeert, ende ghy hebt my verstroost. **2** Siet Godt is mijn salichmakere, ick sal ghetrouwelijck doen, ende ick en sal niet vreesen, want mijn stercheyt ende mijnen loff is die Heere, ende hy is my gheworden ter salicheyt. **3** Ghy sult wateren sceppen in blijscappe, wt des salichmakers fonteynen. **4** Ende ghy sult segghen op dien dach. Belijdt den Heere, ende aenrepto sijnen naem, maect kenlijck in die natien zijn vonden, weest gheachtich dat sijnen naem verhauen is. **5** Singhet den Heere, want hy heeft grootdadelijck ghedaen, vercondicht dat in gheheel aertrijck. **6** Verhuecht v ende loeft ghy wooninghe van Sion, want die heylige van Israel is groot int midden van v.

13 DEn last van Babilonien, den welcken ghesien heeft Isaias Amos sone. **2** Op den neuelachtinghen berch heft op dat teeken, verheft die stemme, heft op die handt, ende laet die vorsten in die poorten gaen. **3** Ick heb mijnen gheheylichden beulen, ende ick heb mijn stercke gheroepen in mijn gramscappe, hen verhueghende in mijn glorie. **4** Die stemme der menichten is op die berghen, als van veel volcs, een stemme der coninghen ende der vergaerde Heydenen. Die Heere der heyscaren heeft beulen der ruyterscap der orloghen, **5** comende van verren lande van die wterste des hemels. Die Heere ende die vaten van sijn rasende gramscap, om te verderuen alle dlant. **6** Huyt, want den dach des Heeren is nae by, als een verwoestinghe sal hy vanden Heere comen. **7** Daer om sullen alle handen lam worden, ende alle menschen herte sal verdwijnen, **8** ende in stukken ghewreuen worden. Stercten ende pijnen sullen hen beuanghen, als een barende vrouwe sullen sij pine lijen, een ieghelyck sal tot sijnen naesten verbaest sijn verbrande aensichten sullen hen aensichten sijn. **9** Siet den dach des Heeren sal comen wreet, ende vol van verbolghentheden, ende grammessen, ende rasende toren om die aerde te stellen in verwoestheden, ende om haer sondaers te vernielien van haer. **10** Want die sterren des hemels ende haer scijnsel en sullen hen licht niet wtspraeyen, die sonne is verduystert in haren opganck, ende die mane en

sal niet blincken in haer licht. **11** Ende ick sal versoeck doen op die quaden der werelt, ende teghen die ongoddelijcke hen boosheyt, ende ick sal doen rusten die houerdie der ongheloouigher, ende die vermetelijcheyt der stercker sal ick vernederen. **12** Costelijcker sal een man sijn dan gout, ende een mensch dan fijn ghesuyert gout. **13** Daer ouer sal ick den hemel verstoorren, ende die eerde sal beroert worden van haer plaatse, om die verbolghentheyt des Heeren der heyscaren, ende om den dach van die gramscap sijns rasende torens. **14** Ende tsal wesen als een vliedende dasken, ende ghelyc een scaep, ende daer en sal niemant sijn die vergadere, een ieghelyck sal hem tot sijn volck keeren, ende sij sullen elck tot hen lant vlieden. **15** Alle die gheuonden wort sal ghedoodt worden, ende alle die ouercoemt sal doert sweet vallen. **16** Hen cleyn kinderen sullen doot ghestooten worden voor hen ooghen, hen huysen sullen berooft worden, ende hen huysvrouwen sullen gheschent worden. **17** Siet ick sal op hen verwecken die Meden, die gheen siluer en sullen soecken, noch gout en sullen willen, **18** maer met pijlen sullen sij die cleyn kinderen dooden, ende den suyghenden kin-deren vanden buyck en sullen sij niet ontfermen, ende op die kinderen en sal hen ooghe niet sparen. **19** Ende Babilon die gloriose onder die conincrijcken heerlijck in die houerdie der Chaldeen sal wesen ghelyck die Heere omgheworpen heeft Sodomam ende Gomorrhā. **20** Sy en sal niet bewoont worden tot ten eynde toe, ende sij en sal niet ghefundert worden van tgheslachte tot gheslachte, noch die Arabier en sal daer sijn tenten niet stellen, noch die herders en sullen daer niet rusten. **21** Maer daer sullen beesten rusten, ende hen huysen sullen vol draken worden, ende daer sullen struysen woonen, ende die ghehaerde wildemans sullen daer springhen, **22** en die wlen sullen malcanderen teghen roepen in haer huysen, ende die meerminnen in die tempelen der wellusticheden.

14 HEt is by dat sijnen tijt come, ende sijn daghen en sullen niet langhe wtgestelt worden. Want die Heere sal Iacobs ontfermen, ende hy salder noch verkiesen van Israel, ende hy salse doen rusten op hen eerde, die vreemdelinck sal tot hen versaeamt worden, ende hy sal den huyse van Iacob aencleuen. **2** Ende die volcken sullense houden, ende sij sullense aan breghen tot in hen plaatse, ende thuis van Israel salse besitten op die eerde des Heeren tot knechten ende dienstvrouwen, ende sij sullen wesen vanghende die ghene die hen gheuanghen hadden, ende sij sullen hen verscatters onderbreghen. **3** Ende tsal wesen in dien dach als die Heere v sal rust ghegheuen hebben van uwen arbeyt, ende van uwer fortsen, ende van den harden dienst, waer mede ghi te vooren gheïdent hebt, **4** dat ghy sult opnemien dese parabele teghen den coninck van Babilonien, ende segghen. Hoe heeft die verscatter opghehouden? hoe heeft den tribuyt gherust? **5** Die Heere heeft heel in stukken gehroken den stock der ongoddelijcker, die roede van die heerscappende, **6** die volcken slaende met onwerdicheden, met een ongheneselijcke wonde, die Heydenen onderbreghende in rasender gramscappen wredeelijck veruolghende. **7** Alle eertrijck heeft gherust ende stil gheweest, sij heeft blijde gheweest, en haer verhuecht, **8**

die abeel boomen sijn oock blide gheweest ouer v, ende die ceederboomen van Libanus, van dat ghy gheslagen hebt soo en isser niemant opghecom, die ons affhouden soude. **9** Die helle beneden is verstoort gheweest ten ontmoete van uwer toecomste, sij heeft v die ruesen verwect. Alle die princen der eerden sijn opghestaen van haren stoelen, alle die princen der natien. (**Sheol h7585**) **10** Sij sullen alle gader antwoorden ende tot v segghen. Ghy sijt oock ghewont ghelyck wy, ons ghelyck sijdi gheworden. **11** V hoouerde is totter hellen toe nederghetrocken, v doot lichaem is neder gheuallen, onder v sal die motte ghestroyert worden, ende v decsel sullen wormen sijn. (**Sheol h7585**) **12** Hoe sijdi vanden hemel gheuallen Lucifer, die smorghens vroech op ginct? hoe sijdi nedergheuallen ter aerdern ghy die de Heydenen wonder? **13** die in v herte seydt. Inden hemel sal ick opclimmen, bouen Godts sterren sal ick mijnen stael verheffen, ick sal sitten opden berch des testaments, in die noort sijden. **14** Ick sal clommen bouen die hoocheyt der wolcken, ick sal ghelyck wesen den alderhochsten. **15** Maer nochtans soo suldi ter hellen neder ghetrocken worden in die diepte des poels. (**Sheol h7585**) **16** Die v sien sullen, die sullen hen tot v neyghen, ende v van verre aensien. En is dit niet die man die daertrjc verstoort heeft, die den conincrijcken ghewelt ghedaen heeft, **17** die de werelt verwoest ghestelt heeft, ende haer steden verdoruen, ende haren gheuanghenen en heeft hy den kercker niet open ghedaen? **18** Alle die coninghen der Heydenen sijn allegader ontslapen in glorie, een ieghelyck man in sijn huys. **19** Maer ghy sijt verworpen van uwen graue, als een onnute plante, besmet, ende omwonden metten ghenen die ghedoot sijn metten sweerde, ende die nederghedaelt sijn, tot die fundamentein des poels, als een verrotte doode prije. **20** Ghy en sult gheen gheselscap hebben oock niet met hen in die begrauenisse, want ghy hebt v lant bedoruen, ghy hebt v volck gedhoedt. Inder ewicheyt en sal niet ghenoemt worden het saet der alderquæsten. **21** Bereyt zijn kinderen ter dodinghen om haerder vaderen ongherechtycht, sij en sullen niet opstaen, noch sij en sullen die eerde niet beeruen, noch sij en sullen daensicht van der werelts steden niet veruullen. **22** Ende ick sal ouer hen opstaen seyt die Heere der heyrscaren, ende ick sal te niet doen den naem van Babilonien, ende die bleuelingenhen, ende dat spruytsel, ende tgheslachte, seyt die Heere. **23** Ende ick salse stellen tot een erffenisse des eghels, ende tot broeken der wateren, ende ick salse vaghen met den besseme wryuende seyt die Heere der heyrscaren. **24** Die Heere der heyrscaren heeft ghesworen segghende, Eest dat niet sijn en sal as ick ghemeynt hebbe, ende ghescieden alsoo ict metter herten ouerleydt hebbe. **25** Dat ick den Assirier vernielen sal in mijn lant, ende op mijn berghen hen vertreden, ende sijnen last sal van hen scoudere ghenomen worden. **26** Dats den raet dien ick ghedacht hebbe ouer alle dlant, ende dit is die wtghestrecte hant ouer alle die Heydenen. **27** Want die Heere der heyrscaren heuet gheordineert, ende wie salt moghen van onwearden maken? ende sijn hant is wtghestekken, ende wie sal die affeeren? **28** Int iaer doen die coninck Achaz ghestrouen is, soe is desen last gheschiedt. **29** En verblijdt v niet ghy gheheel lant

van Philisthijm, want die roede van uwen slagher is in cleyn stücken ghebroken, want van der slanghen wortele sal eenen Basiliscus wtcomen, ende sijn saet verslindende den voghel. **30** Ende die ierste gheborene der armen sullen ghevoedt worden, ende die arme sullen met betrouwue rusten, ende ick sal doer den hongher v wortel doen vergaen, ende v bleuelingenhen sal ick dooden. **31** Huylt ghy poorte, roept ghy stadt, gheheel Philistheen lant is neder gheworpen. Want vanden noorden sal den roock comen, ende daer en is gheen die sijn scare ontvliden sal. **32** Ende wat salmen antwoorden den boden des volcs? Dat die Heere heeft Sion ghefundert, ende daer in sullen die arme sijns volcs hopen.

15 **DEn** last van Moab, want des nachts Armoab verwoest is, soe heeft sij gheswegen, want des nachts den muer, van Moab verdoruen, soe heeft sij ghesweghen, **2** Dat huys is opghelommen ende Dibon tot die hoochden om te weeren ouer Nabo, ende ouer Medaba sal Moab huylen. In alle sijn hoofden sal caluheyt wesen, ende alle baert sal ghescoren worden. **3** In haer drijscydghe weghen sijn sij omgort met sacken, op haer daken ende in haer straten is alle ghehuyl nederghedaelt tot weeninghe **4** Hesebon ende Eleals sal roepen, tot lasa toe is hen stemme ghehoort, daer ouer sullen die bereyddde ten strijde van Moab huylen, haer ziele sal tot haer seluen huylen. **5** Mijn herte sal tot Moab roepen, haer hantboomen tot Segor, die veerse van drij iaren, want door den opganc van Luith salse weenende opgaen, ende inden wech Oronaim sullen sij het gheroep der droeffenis opheffen, **6** Want die wateren Nemrim sullen verlaten wesen, want het cruyt is verdrooht, dat groeytsel is vergaen, alle groenicheyt is verstoruen. **7** Nae die grootheyd des wercs is oock hen versoecken, tot die beke der wilghen sullen si hen leyden, **8** want dat gheroep sal ommegaen die pale van Moab, tot Ballim sal sijn ghehuyl sijn, ende totten put Elim is sijn gheroep, **9** Want die wateren van Dibon sijn met bloet veruult, want ick sal op Dibon meerderinghen stellen den ghenen die van Moab vlieden sullen den leeuwe, ende den bleuelingenhen des lants.

16 **SEndt** wt Heere het lam den heerschapper der aerdern, vanden steen der woestijnen totten berch der dochter van Sion. **2** Ende hy sal sijn als eenen vliedende voghel, ende als ionghie voghelkens wten nest wech vlieghende, alsoo sullen die dochteren van Moab wesen inden doorganc van Arnon. **3** Aengaat den raet, versaeamt den raet, stelt als inden nacht v scaduwe inden middach, bergt die vliedende, ende die dwalende en melt niet. **4** By v sullen mijn vluchtinge woonen, Moab weest hen verberghinge voor des verderuers aensicht, want het ghestubbe is voleint, die allendige is ten eynde ghebracht, hy is ontbroken die deerde betredde. **5** Ende den richters stoel sal in die bermherticheyt bereydt worden, ende hy sal daer op sitten in die waerheit in Davids tabernakel ordeelende ende soeckende het ordeel ende haestelijc gheuende dat recht is. **6** Wij hebben ghehoort die hoouerde van Moab, hy is seer hoouerdich, sijn houerde ende sijn vermetelijcheyt ende sijn verbolgentheyt is meerder dan zijn stercheyt. **7** Daerom sal Moab huylen, tot Moab, hy sal altemael huylen, den ghenen die hen verblijden, opden muer vanden gebacken steenen spreect sijn plaghen, **8**

want die voorsteden van Hesebon sijn verwoest, ende den wijngaert van Sabama hebben die heeren der Heydenen affghehouwen, haer rancskens sijn tot lazer ghecomen, sij hebben ghehoelt in die woestyne, sijn rancken sijn verlaten gheweest, sij zijn ghegaen ouer die zee. **9** Daer ouer sal ic screyen in die weeninghe lazer den wijngaert van Sabama, ick sal v droncken maken met mijnen tranen Hesebon ende Eleale, want ouer uwe wijsnijdinghe, ende ouer uwen oochst is die stemme der treeders gheualen. **10** Ende die blijscap ende dat verhueghen sal affghenomen worden vanden Carmelus, ende in die wijngaerden en sal hi niet verhueghen noch iolijt maken, den wijn en sal hi in die persse niet treden, die dien plach te treden, die stemme der treeders heb ick wechghenomen. **11** Daer ouer sal mijnen buyck tot Moab als een herpe ghelyut maken, ende mijn inghewant totten muer vanden ghebacken steenen. **12** Ende tsal zijn, alst openbaer wesen sal dat Moab gearbeyt heeft op sijn hoochden, dat hy sal inghaen tot sijn gheheylichde plaetsen om te bidden, ende hy en sal des niet vermoghen. **13** Dat is dwoort dat die Heere ghesproken heeft tot Moab van doen. **14** Ende nu heeft die Heere ghesproken segghende. Binnen drij iaren als die iaren van eenen huerlinc sal die glorie van Moab wechghenomen worden ouer alle dat veel volck, ende tsal ghelaten worden cleyn ende weynich, in gheender manieren vele.

17 DEn last van Damascus: Siet Damascus sal ophouden een stadt te sijne, ende si sal sijn als eenen hoop steenen in die veruallinghe. **2** Die verlaten steden van Aroer sullen voor die cudden wesen, ende die sullen daer rusten, ende daer en sal niemant sijn diese veruare. **3** Ende die helpe sal ophouden van Ephraim, ende het rijk van Damasco, ende die bleuelingen van Syrien sullen als die glorie der kinderen van Israel wesen, seyt die Heere der heyrscaren. **4** Ende tsal sijn in dien dach, dat die glorie van Iacob sal vermindert worden, ende die vetticheyt sijns vleeschs sal verdwijnen. **5** Ende hy sal wesen als vergaderende inden oochst datter ouerbleuen is, ende sijnen arm sal aren vergaderen, ende hy sal sijn als een die is aren soeckende in die valleye van Raphaim. **6** Ende in hem sal achterghelaten worden als eenen wijndruif, ende gelijc een affslaen des olijfbooms van twee oft drij olijen in dopperste vanden tack, oft van viere oft vijue in haer toppen soo sijn haer vruchten, seyt die Heere Israels Godt. **7** In dien dach sal die mensch gheneycht worden tot sijnen makere, ende zijn oogen sullen tot den heylighen van Israel aensien, **8** ende hy en sal niet gheneycht worden tot die outaren die zijn handen ghemaect hebben, ende dat sijn vingheren ghewracht hebben en sal hy niet aensien, die boschkens ende die affgods tempels. **9** In dien dach sullen die steden van sijnder stercheyt verlaten zijn ghelyck ploeghen, ende die coren saden die achterghelaten waren van daensicht der kinderen van Israel, ende ghy sult verwoest wesen. **10** want ghy vergeten hebt Godt uwē salichmaker, ende ws stercke helpers en hebdi niet ghedachtich gheweest, daerom suldi planten een ghetrouwē plantinghe, ende ghy sult vreemt saet saeyen. **11** In den dach van uwer plantinghen sal den wilden wijngaert ghevorden sijn, ende des morghens vroech sal v saet bloeyen, den oochst is wechghenomen inden dach der

erffenissen, ende hi sal swaerlijc bedroeft sijn. **12** Wee der menichten van veel volcken, als een menichte der zee ghelyut gheuende ende gherucht der scharen als tghelyut van veel wateren. **13** Die volcken sullen ghelyut maken alst tghelyut van oueruloeyende wateren, ende hy sal hem straffen, ende hy sal verre vlieden, ende hy sal wech ghenomen worden als dat stof der berghen van daenschijn des wints, ende als een onweder voor den tempeest. **14** Inden tijt des auonts, ende siet verstooringhe inden morghenstont, ende hy en sal niet blijuen staende, dit is tdeel der gheender die ons verdoruen hebben, ende dlot der gheender die ons beroouen.

18 VVee den lande van die cimbale der vloghelen, dat daer is ouer die vloeden van Morianen lant, **2** dat in die zee boden sendt, ende in vaten van pampier op die wateren. Gaet henhen ghi rassche enghelen totten wtgherechten ende ghescoorden volcke, totten veruaerlijcken volcke, nae dwelcke gheen ander en is, totten wachtende ende vertreden volcke, wiens vloeden haer lant berooft hebben. **3** Alle ghy bewoonders der werelt die op daertrijc woont alst teeken opghehauen sal worden op die berghen suldijt sien, ende tgheclanck des trompets suldi hooren, **4** want dit seyt die Heere tot my. Ick sal rusten, ende ick sal aenmercken in mijn plaatse, ghelyck dat middaechs licht claer is, ende als een volcke des daws in die daghen des oochsts, **5** want voor den oochst is hy gheheel wt ghebloeyet, ende die onrije volcomenheit sal wtspruyten, ende sijn taxkens sullen affghesneden worden met sickelen, ende die achterghelaten worden, sullen affghesneden, ende wtgheslaghen worden. **6** Ende sij sullen tsamen ghelaten worden den voghelen der berghen, ende den beesten der aerden, ende door eenen ewigen somer sullen op hem die voghelen wesen, ende alle die beesten der aerden sullen op hem winteren. **7** In dien tijt sal een ghiffe ghebrocht worden den Heere der heyrscaren, vanden wtghetrocken ghescoorden volcke, vanden veruaerlijcken volcke, na dwelcke gheen ander gheweest en heeft, vant verwachtede ende vertreden volcke, welcs vloeden haer lant beroft hebben, totter plaetsen vanden naem des Heeren der heyrscaren, den berch van Sion.

19 DEn last van Egipeten: Siet die Heere sal climmen op een lichte wolcke, ende hi sal comen in Egipeten, ende die afgods beelden van Egipeten sullen tsamen beroert worden van sijn aensicht ende therte van Egipeten sal verdwijnen int midden van haer. **2** Ende ic sal die Egipetnaers teghen die Egipetnaers te gader doen loopen, ende een man sal strijden teghen sijnen broeder, ende een man teghen sijnen vrint ende deen stadt teghen dander stadt, deen rijck teghen dander rijck. **3** Ende den gheest van Egipeten sal verscoort worden in sijn binneste inghewant, ende sijnen raet sal ick ter neder worpen, ende sij sullen vrughen hen afgods beelden, ende hen waersegghers, ende die waersegghede duyuels binnien hebben, ende die tooueraers. **4** Ende ick sal Egipeten leuren in die handen der wreder heeren, ende een sterck coninc sal heerscapie ouer hen hebben, seyt die Heere, die Godt der heyrscaren. **5** Ende dwater sal verdrooghen vander zee, ende den vloet sal verlaten worden, ende verdrooghen. **6** Ende die vloeden sullen

vergaen, die riuieren der dijcken sullen vermindert worden ende verdroocht. Dat riet ende die biesen sullen verdwijnen, 7 den gront van die riuiere sal ghebloot worden van sinen oorspronck, ende alle vochticheyt des ghesaeyt saets sal verdroocht worden tsal verdorren, ende ten sal niet sijn. 8 Ende die visschers sullen trueren ende sij sullen alle droefhelyt maken die den visch haec inden riuier worpen, ende die het net wtspraeyen ouer daensicht der wateren sullen verdwijnen. 9 Sij sullen beschaemt worden die int vlas wrachten, vlechtende ende weuende subtiele wercken. 10 Ende haer waterachtige plaeften sullen verdorrende sijn, alle die putten maecten om visschen te vanghen. 11 Dwaes sijn die princen van Taphneos, die wijse raetslieden van Pharao hebben onwijsen raet ghegheuen, hoe segt ghy tot Pharao. Ic ben een kint der wijsen, een kint der ouder coninghen? 12 Waer sijn nv v wijse? laetse v vercondighen, ende v te kennen gheuen wat die Heere der heyrscaren ghedacht heeft ouer Egypsten. 13 Dwaes sijn geworden die princen van Taphneos die princen van Memphis sijn verdwijnt, sij hebben Egypsten bedroghen, den hoeck van sijnen volcken. 14 Die Heere heeft int midden van henlieden ghemenghet den gheest der swijmelinghen, ende sij hebben Egypsten doen dolen in alle sijn werck, ghelyck een droncken ende brakende mensch doelt. 15 Ende Egypsten en sal gheen werck hebben, dwelck een hoof make ende eenen steert nederbuyghende, ende bedwinghende. 16 In dien dach sal Egypsten wesen als vrouwen, ende sij sullen verbaest sijn ende vreesen van daensicht der beroerten vander hant des Heeren der heyrscaren, die hy roeren sal op haer. 17 Ende dlant van Iuda sal Egypsten wesen tot een veruaertheyt, alle die des ghedachtich sal wesen, die sal hem verscroomen van daensicht des raets des Heeren der heyrscaren, den welcken hy ghedacht heeft ouer haer. 18 In dien dach sullen daer vijf steden wesen int lant van Egypsten, sprekende die tale van Chanaan, ende swerende byden Heere der heyrscaren. Die stadt der sonnen sal deen ghenoeemd worden. 19 In dien dach sal daer eenen outaer des Heeren sijn int midden des lants van Egypsten, ende den tytel des Heeren by haer pale, 20 ende dien sal wesen tot een teeken, ende een ghetuyghenis den Heere der heyrscaren int lant van Egypsten, Want sij sullen roepen totten Heere van daensicht des gheens diese quelt, ende hy sal hen senden eenen salichmaker, ende vooruechtere diese verlosse. 21 Ende die Heere sal ghekent worden van Egypsten, ende die Egypstenaren sullen den Heere kennen, in dien dach, ende sij sullen hem goddelijke eere bewijzen met slachofferanden ende ghiften, ende sij sullen den Heere gheloten ghelouen, ende betalen. 22 Ende die Heere sal Egypsten met een plaghe slaen ende hy sal haer ghenesen, ende sij sullen wederkeeren totten Heere, ende hy sal met hen vernoecht worden, ende hy salse ghenesen. 23 In dien dach sal daer eenen wech wesen van Egypsten tot die Assiriers, ende die Assirier sal in Egypsten comen, ende die Egypstenaer in die Assiriers. Ende die Egypstenaren sullen Assur dienen. 24 In dien dach sal Israel die derde sijn den Egypstenaer ende den Assirier, een ghebenedijdinghe int midden der eerden. 25 welck die Heere der heyrscaren ghebenedijt heeft, seghende. Ghebenedijt sij mijn volck van

Egypten ende dwerck mijnder handen den Assirier, maer mijn erfvenisse is Israel.

20 INT iaer als Tharthan ghecomen is in Azoten doen hem ghesonden hadde Sargon die coninc vanden Assiriers, ende hi ghestreden hadde teghen Azoten ende die inghenomen hadde. 2 In dien tijt heeft die Heere ghesproken in die hant van Isaïas Amos sone seghende. Gaet ende ontbint den sack van uwlen lendenen, ende v schoenen neemt wech van uwlen voeten. Ende hy heeft alsoo ghedaen, ghaende naect ende onghescoeydt. 3 Ende die Heere heeft gheseyt. Ghelyc mijn knecht Isaïas ghwandelt heeft naect ende onghescoeydt, soo salder een teeken ende een wonderwerck wesen van drij iaren ouer Egypten, ende ouer dat Morianen lant, 4 alsoo sal die coninck van Assirien voorts drijuen die gheuanghenisse van Egypten, ende die oueruoeringhe van der Morianen lant, den ionghen ende den ouden, den naecten ende den ongescoeydden, met ontdeckten billen tot versmaethet van Egypten. 5 Ende sij sullen vreesen ende beschaemt wesen van dat Morianen lant, hen hope, ende van Egypten hen glorie. 6 Ende die bewoonder van dit eylant sal segghen in dien dach. Siet dat was onse hope tot die welcke wij gheuloden hebben ter helpen, dat sij ons verlossen souden van daensicht des conincs van Assirien, ende hoe sullent wij moghen ontuilieden.

21 DEn last van die woestyne der zee. Ghelyck die stormen comen wt den zuytwesten, soo coemt hy van die woestyn, van dat veruaerlyck lant. 2 Een hart visione is my ghebootscapt, wie ongheluouich is die doet onghetrouwelijc, ende die een verderuer is die verderft. Climt op ghy Elam. Belegtse ghy Mede, alle sijn suchtinghe heb ic doen op-houden. 3 Daerom sijn mijne lendenen met pijnje veruult, een bangicheyt heeft my beuanghen als die bangicheyt van een barende vrouwe, ick ben ter neder gheualen doen ic hoorde. Ick ben heel ontstelt ghewest doen ic sach. 4 Mijn herte is verdwenen, die dysternissen hebben mi heel verbaest ghemaect. Babilon mijn beminde is my ghestelt tot een myrakel. 5 Stelt die tafel, siet toe in die wachtplaetse, ghietinge ende drinkende princen staet op, neemt een den scilt 6 want dit heeft my die Heere gheseyt. Gaet, ende stelt eenen wachter, ende dat die vercondighe alle dat hy sij. 7 Ende hy heeft ghesien eenen waghen van twee rijders, eenen opclimmer des ezels, ende eenen opclimmer des kemels, ende hy heeft naerstelijck bescouwt met veel aensiens. 8 Ende den leeuw heeft gheroepen op die wachtplaetse des Heeren ben ick, staende ghestadelijc den dach door ende op mijn wachte ben ick staende gheheel nachten. 9 Siet hier coemt een rijdende man op eenen waghen van twee peerde rijders, ende hi heeft geantwoort ende gheseyt. Gheualen, gheualen is Babylon, ende alle die ghesneden beelden van haren goden sijn in stücken ghebroken teghen die eerde. 10 Mijn dorsschinghe, ende mijn dorschulders dochter tghene dat ick ghehoort hebbe vanden Heere der heyrscaren Israels God, dat heb ick v vercondicht. 11 Den last van Duma. Daer roept een tot my van Seir, Wachter wat ist vanden nacht? wachter wat ist vanden nacht? 12 Die wachter heeft gheseyt. Den

morgenstont coemt ende den nacht, ist dat ghy vraecht, soo draghen ghelyck eenen haen der hinnen wechghedraghen vraget, keert v om coemt. **13** Den last in Arabien. In die wort, ende als een cleedt soo sal hi v doen opheffen. **18** bosscagie des auonts suldi slapen, in die paden van Dedanim Croonende sal hy v croonen met tribulatien, als eenen bal **14** ontmoetende brengt den dorstighen water, die woont int sal hy v worpen in een breedt ende ryum lant, daer suldi suyden lant, loopt met brooden den vliedende tegen, **15** want steruen ende daer sal den waghen uwer glorien sijn, ghy van daensicht der zweerden sijn sij gheuloden, van daensicht schandelijcheyt van ws heeren huys. **19** Ende ic sal v wt des aencomende sweerts, van daensicht des ghespannen drijuen van uwer stacien, ende van uwen dienst sal ick v af boochs, van daensicht des swaren strijts, **16** want dit seyt setten. **20** Ende tsal sijn in dien daghe dat ic sal roepen die Heere tot my. Al noch binnen eenen iare als binnen mijnen knecht Eliacim den sone Helcie, **21** ende ick sal hem eens huerlincs iaeer, ende alle die glorie van Cedar sal wech cleeden met uwen rocke, ende met uwen gordel sal ick hem ghenomen worden. **17** Ende die bleuelingenhen van tghetal der verstercken, ende v macht sal ick in sijn hant gheueen, ende stercker schutters van Cedars kinderen sullen ghemindert hy sal wesen als een vader den ghenen die in Ierusalem worden, want die Heere Israels Gott heuet ghesproken. woonen, ende den huyse van Iuda. **22** Ende ick sal den slotel des huys van Daudig gheuen op sijn scoudere, ende hy sal open doen, ende daer en sal niemand sijn die sluyte, ende hy sal sluyten en daer en sal niemand wesen diet open doe. **23** Ende ick sal hem vast maken tot eenen staect in een ghetrouwe plaetse, ende hy sal wesen tot eenen stoel der glorien sijns vaders huyse. **24** Ende sij sullen op hem hanghen alle die glorie van sijns vaders huys, verscheyden manieren van vaten alle cleyn vaetkens, van die vaten der bekers tot die vaten der musijkers. **25** Inden dach seydt die Heere der heyrscaren sal den staect wechghenomen worden die vast ghemaect was in die ghetrouwe plaetse, ende hy sal ghebroken worden ende vallen, ende tsal verloren gaen, datter aen ghehanghen hadde, want die Heere heuet ghesproken.

22 DE last van die valleye des ghesichts. Wat is v oock dat ghy opgheclommen sijt, ende ghy alle op die daken? **2** Vol gheroeps, ghy volle stadt, ghy verhuegende stadt, v ghedoodde en sijn gheen ghedoodde metten zweerde, noch ghestoruen in die orloghe. **3** Alle uwe princen sijn te samen gheuloden, ende sij sijn hardelijck ghebonden, alle die daer gheuonden zijn die sijn te samen ghebonden, sij sijn verre wech gheuloden. **4** Daerom heb ick gheseydt. Gaet wech van my, ic sal bitterlijc weenen, en wilt daer niet nae staen dat ghy my soudt vertroosten van die verwoestheyt des dochters mijns volcs, **5** Want den dach der doodinghen ende der vertredinghen ende der weeninghen den Heere den God der heyrscaren in die valleye des ghesichts, ondersoeckende den muer ende grootdadich opden berch. **6** Ende Elam heeft den pikkoker ghenomen den waghen des menschen die een ruyter te peerde is, ende den scilt heeft den wandt ghebloot.

7 Ende in wtghecoren valleyen sullen vol waghenen met vier peerden sijn, ende dat peerde volck sal sijnen legher stellen in die poorte. **8** Ende het ouerdecsel van Iuda sal ontdeck worden, ende ghy sult sien op dien dach, die wapencamer van dat huys des wouts. **9** Ende die scoeren van Dauids huys suldi sien, want sij veel gheworden zijn, ende ghy hebt verghadert die wateren van die nederste piscijne, **10** ende die huyzen van Ierusalem hebdi ghetelt, ende ghi hebt die huyzen verdoruen om den muer sterck te maken. **11** Ende ghy hebt eenen poel ghemaect tusschen die twee mueren, ende dwater van die oude piscijne, ende ghy en hebt niet opwaerts ghesien tot hem die dese ghemaect hadde, ende haren wercmeestere en hebdy van verre niet ghesien. **12** Ende die Heere der heyrscaren sal op dien dach roepen tot weeninghe, ende tot een rouwiche gheclach, tot caluheyt, tot eylant woont. **13** Ende siet blijscap ende eylant woont. **7** En is die niet die uwe, die glorieerde van die ende tot omgordinghe der sacken, **14** Ende siet blijscap ende voorleden daghen in haer outheyt? haer voeten sullen haer vruecht, calueren te dooden, ende rammen te kelen, vleesch teten, ende wijn te drincken. Laet ons eten ende drincken want morghen sullen wij steruen. **15** Ende in mijn ooren is ontdeck die stemme des Heeren der heyrscaren. Ist dat v vergheuen sal worden dese boosheyt tot daty ghy sterft, seydt die Heere die Godt der heyrscaren. **16** Wat begrauinghe wtghewouwen hebt, ghy hebt in die hoochde ghy een ghedenkenisse naerstelijck wtghewouwen, inden steen een tabernakel voor v. **17** Siet die Heere sal v doen wech

draghen ghelyck eenen haen der hinnen wechghedraghen vraget, keert v om coemt. **13** Den last in Arabien. In die wort, ende als een cleedt soo sal hi v doen opheffen. **18** bosscagie des auonts suldi slapen, in die paden van Dedanim Croonende sal hy v croonen met tribulatien, als eenen bal **14** ontmoetende brengt den dorstighen water, die woont int sal hy v worpen in een breedt ende ryum lant, daer suldi suyden lant, loopt met brooden den vliedende tegen, **15** want steruen ende daer sal den waghen uwer glorien sijn, ghy van daensicht der zweerden sijn sij gheuloden, van daensicht schandelijcheyt van ws heeren huys. **19** Ende ic sal v wt des aencomende sweerts, van daensicht des ghespannen drijuen van uwer stacien, ende van uwen dienst sal ick v af boochs, van daensicht des swaren strijts, **16** want dit seyt setten. **20** Ende tsal sijn in dien daghe dat ic sal roepen die Heere tot my. Al noch binnen eenen iare als binnen eens huerlincs iaeer, ende alle die glorie van Cedar sal wech cleeden met uwen rocke, ende met uwen gordel sal ick hem ghenomen worden. **17** Ende die bleuelingenhen van tghetal der stercker schutters van Cedars kinderen sullen ghemindert worden, want die Heere Israels Gott heuet ghesproken. woonen, ende den huyse van Iuda. **22** Ende ick sal den slotel des huys van Daudig gheuen op sijn scoudere, ende hy sal open doen, ende daer en sal niemand sijn die sluyte, ende hy sal sluyten en daer en sal niemand wesen diet open doe. **23** Ende ick sal hem vast maken tot eenen staect in een ghetrouwe plaetse, ende hy sal wesen tot eenen stoel der glorien sijns vaders huyse. **24** Ende sij sullen op hem hanghen alle die glorie van sijns vaders huys, verscheyden manieren van vaten alle cleyn vaetkens, van die vaten der bekers tot die vaten der musijkers. **25** Inden dach seydt die Heere der heyrscaren sal den staect wechghenomen worden die vast ghemaect was in die ghetrouwe plaetse, ende hy sal ghebroken worden ende vallen, ende tsal verloren gaen, datter aen ghehanghen hadde, want die Heere heuet ghesproken.

23 DE last van Tyrus. Huylt ghy scepen der zee, want het huys is verwoest van daer sij pleghen te comen van dlant van Cethim eest hen gheopenbaert. **2** Swijcht ghy die int eylandt woont, die de comenschap van Sidon sijt, die ghene die ouer die zee varen hebben v veruult. **3** In veel wateren eest tsaat van Nilus, den oochst des vloets is sijn coren vruchte, ende sij is gheworden die comenschap der Heydenen. **4** Scaemt v Sidon, want die zee seyt, die stercheyt der zee segghende. Ick en heb in barens noode niet gheweest, ende ick en heb niet ghebaert, ende ick en heb gheen ionghelinghen opgheuot, noch ic en heb gheen maechden tot vollen wasdom ghebracht. **5** Alst ghehoort sal zijn in Egipten, soo sullen sij droeueich sijn als sij hooren sullen van Tyro. **6** Vaert door die zee, huylt ghy die int eylant woont. **7** En is die niet die uwe, die glorieerde van die voorleden daghen in haer outheyt? haer voeten sullen haer verre leyden om buyten slants te ghaen. **8** Wie heeft dat ghedacht over Tyrum die hier voormaels ghecroont was? wiens coopluyden princen waren ende haer crammers die heerlycke der eerden? **9** Die Heere der heyrscaren heeft dat ghedacht, dat hy nedertrecken soude die hooerdie van alle glorie, ende dat hy ter versmaetheyt brenghen soude alle de heerlycke der eerden. **10** Gaet door v lant als eenen vlot, ghy dochter der zee, ghy en hebt voorts meer gheenen gordel. **11** Sij heeft haer hant wtghereyct op die zee, si heeft binnien tot hem die int tabernakel woont tot Sobnam den conincrijcken verstoort. Die Heere heeft gheboden teghen ouerste des tempels, ende ghi sult tot hem segghen. **12** Wat Chanaan dat hy sijn stercke soude vernielen, **13** ende hy doedi hier? oft als wie sijdi hier? dat ghy v seluen hier een heeft gheseyt. Ghy en sult voorts daer niet meer toe doen, begrauinghe wtghewouwen hebt, ghy hebt in die hoochde dat ghy glorieeren soudt, valsche besculdighe lijdende ghy een tabernakel voor v. **14** Siet die Heere sal v doen wech maghet dochter van Sidon, in Sethim opstaende vaert ouer die zee, daer en sal v oock gheen ruste wesen. **15** Siet het

lant der Chaldeen en heeft sulc volc niet gheweest, Assur heeft haer ghefundert, in die gheuanghenisse hebben sij sijn vrome ouergheuoert sij hebben zijn huysen ondergrauen, sij hebben haer ghestelt tot een nederuallinge. **14** Huylt ghy schepen der zee, want v stercheyt is verwoest. **15** Ende tsal wesen in dien dach ende ghy o Tyre sult vergheten gheglorificeert wesen, dan sullen sij iolijdt maken vander zee. **15** Daerom glorificeert den Heere in leeringhen, in deylanden der zee den naem des Heeren des Gods van Israel. **16** Van deynden der eerden hebben wij louen ghehoort, die glorie vanden rechtuerdighen. Ende ic heb gheseyt. Mijn secreet my, mijn secreet my, Wee my, die ouertreders hebben ouertreden, ende met die ouertredinge der ouertreders hebben si ouertreden. **17** Vreese, ende grachte, ende stric, ouer v die een bewoonder der eerden sijt. **18** Ende tsal sijn dat so wie vliet van die stemme der vreesen, die sal in die grachte vallen, ende wie hem seluen sal gheholpen hebben wter gracht, die sal ghehouwen worden vanden stricke, want die water sluysen van die hoochden sijn openghedaen, ende die fundamenten der eerden sullen tsamen ghestooten worden. **19** Met een brekinghe sal deerde ghebroken worden, met ontwee wrijuinghe sal die eerde ontwee ghewreuen worden, **20** met een beroeringhe sal die eerde beroert worden, met een scuddinghe sal die eerde ghescutd worden als een dronckem mensch, ende si sal wechghenomen worden, als een tabernakel van eender nacht, ende haer boosheytl sal haer beswaren, ende si sal vallen, ende en sal niet daer toe doen om op te staen. **21** Ende tsal sijn in dien dach dat die Heere sal versoek doen ouer dat heyr des hemels in die hoochde, ende ouer die coninghen der eerden, die op deerde sijn. **22** Ende si sullen verghadert worden in die vergaderinghe van eenen bondel inden poel, ende si sullen daer ghestoten worden inden kerker, ende nae veel daghen sullen sij besocht worden. **23** Ende die mane sal haer scamen, ende die sonne sal bescaemt worden als die Heere der heyrscaren regnener sal opden berch Sion, ende in Ierusalem, ende als hi in daensicht van sijnen ouderen sal gheglorificeert zijn.

24 Slet die Heere sal die eerde verstroyen, ende hy sal die blooten, ende hy sal haer aensicht quellen, ende hy sal haer bewoonders verstroyen. **2** Ende tsal zijn ghelyck tvolc alsoo oock die priester ende ghelyck die knecht alsoo oock zijn heere, ghelyck die dienstvrouwe alsoo ooc haer meestersse, ghelyck die coopere alsoo ooc die vercoopt, ghelyc die woeckeraer alsoo oock die ontleender, ghelyck die schult wedereyscht so ooc die sculdich is. **3** Met verstroeyinghe die eerde verstroyt worden, ende met beroouinghe salse berooft worden, want die Heere heeft dit woort ghesproken. **4** Die eerde heeft ghetruert ende is veruloten, ende si is cranc gheworden, die werelt is veruloten, cranc is gheworden die hoocheyt van dat volc der eerden. **5** Ende die eerde is besmedt gheworden van haren bewoonders, want si hebben die wetten ouertreden, sij hebben trecht verandert, sij hebben verstroyt dat eewich verbont, **6** Daerom sal die vermalendijdinghe die eerde verslinden ende haer bewoonders sullen sondighen, ende daerom sullen haer inwoonders rasen, ende daer sullen luttel menschen ghelaten worden. **7** Die wijsnijdinghe heeft rouwiche geweest, den wijnstryck is cranc gheworden, si hebben alle ghesucht die blije van herten waren, **8** Die blijscap der trommelen heeft opggehouden, dat ghelyut der gheender die blije waren is neder gheleghen die soeticheyt der herpen heeft stil ghesweghen. **9** Sij en sullen metten liedekens den wijn niet drincken, bitter sal den dranck wesen den ghenen die hem drincken. **10** Die stadt der ydelheyt is ontstucken ghebroken alle die huysen zijn ghesloten niemant daer in gaende. **11** Den roep sal opden wijn wesen in die straten alle blijscap is verlaten. Die blijscap der eerden is wechgheuoert. **12** Woestheyt is in die stadt ghelaten, ende dat iammer sal die poorten verdrucken, **13** Want dese dinghen sullen wesen int midden der aerden int midden der volcken, ghelyc oft een luttel oliuin, die ouerbleuen waren, afgheslaghen worden vanden olifboom ende die crapdryuyen als die wijsnijdinghe voleyndt is. **14** Dese sullen hen stemme opheffen ende louen, als die Heere sal

54
HEERE ghy sijt mijn Godt, ick sal v verheffen ende uwen naem belijden, want ghy hebt wonderlycke dinghen ghedaen, oude ghetrouwue ghegedachten amen. **2** Want ghy hebt die stadt ghestelt tot eenen hoop, ende die sterke stadt tot een veruallinge, tot een huys der vreemder alsoo dat gheen stadt en si, ende dat die inder eewicheyt niet opghettimmert en worde. **3** Daer ouer sal v louen dat sterc volc, die stadt der machtigher luyden sal v vreesen, **4** want ghy sijt gheworden den arme stercheyt, stercheyt den behoefthigen in sijn tribulatie, een hope vanden storm een lommer makende decsel van die hitte, want den gheest der machtigher is als eenen stormenden wind den wandt bestootende. **5** Ghelyc die hitte inden dorst alsoo suldi die oproeringhe der vreemder vernederen ende als met een hitte onder een drooghende wolcke, soo suldi dat gheslachte der sterker doen verdwijnen. **6** Ende die Heere der heyrscaren sal alle den volcken maken op desen berch eenen maeltijt der vetter, eenen maeltijt van die wijsnijdinghe, eenen maeltijt der vetten die vol merchs sijn, den gheclaeader wijsnijdinghen. **7** Ende hi sal nederworpen op desen berch het aensicht vanden tsamen gebonden bant, op alle die volcken, ende die webbe die hy begonst heeft op alle natien. **8** Hy sal die doot ter nederworpen in die eewicheyt, ende die Heere God sal die tranen afnemen van allen aensicht, ende tverwijt van sijnen volcke sal hy wechnemen van tgheheel eertrjc, want die Heere heuet ghesproken. **9** Ende hi sal

seggen in dien daghe. Siet dits onse God, wij hebben hem sullen leuen, mijn verslaghene sullen verrijzen, ontwaect, verwacht, ende hy sal ons salich maken. Dits die Heere, ende loeft ghi die int ghestubbe woont want den dauwe des wij hebben hem verbeyt wij sullen ons verhueghen ende lichts is uwen dawe, ende dlant der ruesen suldi neder verblijden in sijne salicheyt, **10** want die hant des Heeren trekken ten valle. **20** Gaet henen mijn volck gaet binnen in v sal rusten op desen berch, ende Moab sal ghedorsschen slaepcameren, sluyt v doeren op v, verbercht v een weynich worden daer onder ghelyck dat stroo ghewreuen wort metten tot eenen ooghenblick, tot dat mijn verbolgentheyt voorby dorschwagen. **11** Ende hy sal zijn handen onder hem gae. **21** Want siet die Heere sal wtgaen wt zijn plaepte, dat wtstrecken ghelyck een swemmere die wtstrect om te hy besoecke die ongherechticheyt vanden bewoonder der swemmen, ende hy sal sijn glorie vernederen, met tsamen eerden teghen hem, ende deerde sal haer bloet ontdecken, staen van sijnen handen. **12** Ende die vasticheden van ende si en sal niet meer haer verslaghene bedecken.
uwen hooghen mueren sullen neder vallen, ende si sullen vernedert worden, ende sullen neder ghetrocken worden ter eerdien totten ghestubbe.

26 IN dien dach sal dit liedeken ghesonghen worden int lant van Iuda. Die stadt onser stercheyt Sion die salichmaker sal in haer gestelt worden tot eenen muer, ende tot een voorborcht. **2** Doet open die poorten, ende laet incomen dat rechtuerdich volck bewarende die waerheyt. **3** Die oude dolinghe is wech ghegaen, ghy sult den vrede houden, den vrede want wij hebben in v ghehoepht. **4** Ghy hebt ghehoepht inden Heere, in die ewige tijden. Inden Heere den stercken Godt inder ewicheyt. **5** Want hi salse nederrommen die daer woonen in die hoochde, die hooghe stadt sal hy vernederen, hy salse vernederen totter eerden toe, hy salse ter neder trekken totten ghestubbe toe. **6** Den voet salse vertreden, die voeten vanden armen, die ganghen der allendigher. **7** Den padt vanden rechtuerdighen is recht, recht is den toepadt vanden rechtuerdighen om te wandelen. **8** Ende inden padt uwer ordeelen Heere hebben wi v verbeyd, uwen naem, ende v ghedenckenisse indie begheerte der zielen. **9** Mijn ziele heeft v begheert des nachts, maer oock in mijnen gheest in mijn binneste sal ick des morghens tot v waken, als ghy v ordeelen sult ghedaen hebben op deerde, soo sullen die bewoonders der eerden rechtverdicheyt leeren. **10** Laet ons bermhertich wesen den ongoddelijcken, ende hy en sal gheen rechtuerdicheyt leeren int lant der heylighen heeft hy boose dinghen ghedaen, ende hi en sal die glorie des Heeren niet sien. **11** Heere laet v hant verheuen worden, ende dat sijt niet en sien, laetste sien ende laetste bescamet worden die benijdende volcken, ende laet het vier uwe vianden verslinden. **12** Heere ghy sult ons vrede gheuen, want allen onse wercken hebdi ons gewracht. **13** Heere onse Godt, ons hebben Heeren beseten sonder v, alleentlijc laet ons in v ghedachth wesen ws naems. **14** Die steruende en laet niet leuen, die ruesen en laet niet verrijzen, daerom hebdise besocht ende vernield, ende hebt te niet ghedaen alle hen gedenkenissen. **15** Ghy hebt den volcke toeghegeheuen Heere, ghy hebt den volcke toe ghegeheuen, sijdi oock gheglorificeert? ghy hebt verlengt alle die eynden der aerden **16** Heere in die beauftheyt hebben sij v ghesocht, in die tribulatiue der murmuratiue is hen uwe leeringhe. **17** Ghelyck een die ontfanct, als sij ghenaect is by der baeringhen, soo roeft sij pijn lidende in haer pijnen, alsoo zijn wij gheworden van v aensicht Heere. **18** Wij hebben ontfanghen ende als barende gheweest, ende wij hebben ghebaert den gheest, wij en hebben gheen salicheden ghedaen op deerde, daerom en sijn die bewoonders der eerden niet gheualen. **19** V dooden

27 IN dien dach sal die Heere besoeken met sijnen harden ende groten ende stercken swaerde, ouer

Leuiathan dat serpent, lanck als eenen hantboom, ende ouer Leuiathan dat cromme serpent, ende hy sal dooden den walisch die in die zee is. **2** In dien dach sal den wijngaert vanden pueren wijn hem singhen. **3** Ic ben die Heere die dien bewaere, haestelijck sal ick hem scincken, op datmen by auonturen teghen hem niet en versoecke, nacht ende dach bewaere ick hem. **4** My en is gheen verbolghentheyt. Wie sal my gheue tot een brame ende dorre inden strijd, dat ic ouer hem ghinc, ick sal hen tsamen verbranden? **5** Oft sal hy lieuer myn sterckheyt houden, sal hy my vrede maken, vrede sal hy my maken? **6** Die met een weldich ghedruysch inghaen tot Iacob, Israhel sal bloejen ende groeyen, ende si sullen daensicht der werelt veruullen met sade. **7** Heeft hy hem gheslaghen na die wonde des gheens die hem sloech? oft is hi ghedoot ghelyc hy zijn ghedoodde doot gheslaghen heeft? **8** In die mate teghen die mate suldi haer (als si verworpen is) ordeelen. Sij heuet ouerdacht in haren harden gheest door den dach der hitten. **9** Daerom sal hier ouer vergheuen worden die ongherechticheyt den huyse van Iacob, ende dits alle die vrucht dat zijn soude afghenomen worde, als hy alle die steenen des outaers sal ghesteldt hebben als ghestooten asschen steenen, die bosschelkens ende die affgoden tempelen en sullen niet staen, **10** Want die vaste stadt sal verwoest sijn, die schoone sal ouerblijuen ende verlaten worden als die woestyne, daer sal dat calf weyden, ende daer salt rusten ende verteeren sijn opperste taxkens. **11** In die drochte sullen hen ochosten heel verdoruen worden, soo die vrouwen comen, ende hen leeren, want ten is gheen wijs volck, daerom en sal hy sijns niet ontfermen die hem ghemaect heeft, ende diet ghescapen heeft en sal hem niet sparen. **12** Ende tsal wesen in dien dach, dat die Heere slaen sal vanden gront des vloets tot die beke van Egipten, ende ghy sult vergadert worden een, ende een ghy kinderen van Israel. **13** Ende tsal sijn in dien dach datmen blasen sal met een groot trompet, ende sij sullen comen die verloren waren van dlant der Assirianen, ende die verdreuen waren wtten lande van Egipten, ende sij sullen den Heere aenbidden inden heylighen berch in Ierusalem.

28 Vvee der croonen der houerdien, den droncken van Ephraim, ende der aff vallender bloemen der glorien van haren verhueghen, die daer waren opden tsop der alder vetster valleyen dwalende van den wijne. **2** Siet die machtiche ende stercke Heere, ghelyck dat ghedruysch des haghels eenen brekenden storm wint, ghelyc het ghewelt van veel wateren oueruloedende, ende wt gheleten ouer

een wijdt lant. 3 Metten voeten sal vertreden worden die der deylingen, ghelyc hy in die valleye die in Gabaon is croone der hoouerdien van die dronckene van Ephraim. gram sal wesen om dat hy sijn werck maken soude, sijn werck 4 Ende die bloeme van die glorie sijns verhueghens sal is vreemt, op dat hy sijn werc wercken soude, sijn werck affuallende zijn, die daer is opden top van die vette valley, by auontueren v banden niet toegestrict en worden, want als die vroechtijdige vrucht voor die rijpichey des herfts, dwelck als die siender aensien sal soo sal hy dat verslinden een voleyndighe ende een vercortinghe heb ick ghehoort ter stont als hijt metter hant houden sal. 5 In dien dach sal vanden Heere der heyrscaren op alle daertrijck. 23 Vaet die Heere der heyscharen wesen een croone der glorien, metten ooren, ende hoort mijn stemme, luyster toe, ende ende eenen crans des verhueghens, den ouer blijfsel van hoort mijn wtsprake. 24 Sal die ploeghende alle den dach sijnen volcke, 6 ende eenen gheest des ordeels den ghenen ackeren om te saeyen, ende sijn eerde doorsnijden ende die sit op den rechterstoel, ende een stercheyt den ghenen grauen? 25 En sal hy (als hy haer ouerste effen gemaect die wederkeeren vander oorloghem ter poorten. 7 Maer dese heeft) daer niet gith saeyen ende comijn spraeyen, ende en hebbens oock om des wijs wille niet gheweten, ende tarwe stellen by ordene, ende gherste ende milie saet, ende van dronckenheyt hebben sij ghedoelt, die priester ende vitsen aen zijn eynden? 26 Ende hy sal hem onderwijsen int die propheet en hebbens van dronckenheyt niet gheweten, ordeel, sijn Gott sal hem leeren, 27 want dat gith en sal met sij zijn opghesopen van wijne, sij hebben ghdewailt in die gheenighen saghen wtghedorsschen worden, noch dat radt dronckenheyt, sij en hebben niet ghekent den siender, sij en vanden dorschwaghen ende sal ouer dat comijn niet omgaen, hebben het ordeel niet gheweten, 8 Want alle die tafelen zijn maer met een roede sal dat gith wtghedorsschen worden, vol wtbrakinghe ende vuylicheden, alsoo datter voorts gheen ende het comijn met eenen stocke, 28 Maer het broot sal plaatse meer en was. 9 Wien sal hy wetenheyt leeren? heel in stukken ghebriselt worden, maer die dorsscher en ende wien sal hy tghehoor doen verstaen? die ghespeende sal dat inder ewicheyt niet dorschen, noch dat radt vanden melcke, die affgetrocken van die borsten, 10 want ghebiet herbiedt, ghebiet herbiedt, ontbeyt herontbeyt, gheenighen saghen wtghedorsschen worden, noch dat radt ontbeyt herontbeyt, een luttel daer, een luttel daer, 11 want vanden dorschwaghen ende sal ouer dat comijn niet omgaen, met die spake der lippen, ende met een ander tonghe sal hy maer met een roede sal dat gith wtghedorsschen worden, spreken tot desen volcke, 12 den welcken hy gheseyt heeft. ende het comijn met eenen stocke, 28 Maer het broot sal Dit is mijn ruste, vermaect den vermoeyden, ende dat is mijn heel in stukken ghebriselt worden, maer die dorsscher en vercoelinghe, ende sij en hebbens niet willen hooren. 13 ier is totten iare ghedaen, die hoochtijden zijn gheheeld, Ende dwoort des Heeren sal hen wesen. Gebiedt herbiedt, voorleden. 2 Ende ick sal Ariel rontsomme met wallen ghebiedt herbiedt, ontbeyt herontbeyt, ontbeyt herontbeyt, belegghen, ende û sal droeueich zijn ende truerende, ende een luttel daer een luttel daer, op dat sij gaen ende vallen tsal my sijn als Ariel. 3 Ende ick salt omringhen als eenen achterwaerts ende dat sij heel ghebroken worden ende ronden rinck in uwen omganck, ende ic sal teghen v eenen ghestrikt, ende gheuanghen worden. 14 Daerom hoort het wal legghen ende ick sal stercke bolwercken legghen om te woort des Heeren ghy spottende mannen die heerscappie te belegheren. 4 Ghy sult vernedert worden, vander aerden hebt ouer mijn volck dat in Ierusalem is, 15 Want ghy hebt suldi spreken, ende vander aerde sal v sprake ghehoort gheseydt. Wij hebben een verbond gheslaghen metter doot, worden, ende v stemme sal wesen als eens waersegghers ende metter hellen hebben wij een voorwaerde ghemaect. vander eerden, ende in wtsprake sal vander eerden heymelijck Die oueruloedende gheeselle wanneer sij doorgaen sal, soos veselen. 5 Ende die menichte der gheender die v verwaeyen sal en sal die op ons niet comen, want wi hebben die loghene sal zijn als dunne ghestubbe ende als een doorgaende onse hope ghestelt, ende metter loghene sijn wij bescermt voncke, die menichte der gheender die teghen v dourhant gheweest. (Sheol h7585) 16 Daerom dit seyt die Heere Godt. ghehadt hebben, 6 ende tsal wesen onuersiertlijc ter stont. Siet ick sal in die fundamenten van Sion eenen steen legghen, Vand den Heere der heyrscaren sal sij gheuisenteert worden, eenen gheproefden costelijken hoecksteen, int fundament inden dondere, ende beuinghe der aerden, ende in een gefundeert, diet gelooft die en sij niet haestich. 17 Ende ick sal luyde stemme des storm wints ende tempeests, ende der doordeel int ghewicht stellen, ende die rechtuerdicheyt in die vlammen des verslindende viers. 7 Ende als eenen droom mate ende den haghel sal omworpen die hope der loghenen van des nachts visioen sal wesen die menichte van allen ende die wateren sullen die bescerminge oueruloeden. 18 Ende die Heydenen die ghestreden hebben teghen Ariel, ende Ende v verbont metter doot sal te niet ghedaen worden, ende alle die ghestreden hebben, ende beleydtt hebben, ende voorwaerde metter hellen en sal niet staende blijuen als teghen haer dourhant ghecreghen hebben. 8 Ende ghelyc de oueruloedende gheeselle doorgaen sal, soo suldy dien een hongherich mensch droomt dat hy eedt, maer als hi tot een vertredinghe wesen. (Sheol h7585) 19 Soo wanneer ontspronghen is, soo is zijn ziele ydel, ende ghelyc die die gheessel door ghegaen sal wesen, soo sal sij v wechnemen, Want des morghens vroech inden dagheraet sal die quellinghe sal alleen den ghehoore verstant gheuen, dorstige droomt dat hy drinct, ende als hy ontspronghen is, 20 Want dat bedde is benauwet, alsoo dat die eene moet alsoo heeft hy mat sijnde noch dorst, ende sijn ziele is ydel, afuallen, ende den corten mantel en machse beyde niet alsoo sal die menichte alle der Heydenen sijn, die ghestreden bedecken, 21 want de Heere sal staen ghelyc opden berch hebben teghen den berch Sion. 9 Weest verbaest, ende verwondert v. Weest twantelende ende wanckelbaer, wert dronken, ende niet van wijne, wert beroert, ende niet van dronckenheyt, 10 want die Heere heeft v lieden ghemenght

den gheest des slapens, hy sal v ooghen sluyten, v propheten ende v boden sijn tot hanes toe ghecomen. **5** Sij sijn alle ende princen die visioenen sien, sal hy bedecken. **11** Ende bescaemt gheweest ouer dat volc dwelck hen niet baten het visioen van allegader sal v wesen als woorden van en mochte, sij en hebben ter helpen niet gheweest, ende eenen gheslotenen boeck, den welcken alsmen gheuen sal tot eenighen orboor, maer tot een beschaeemyt, ende tot den ghenen die letteren kent, soo sullen sij segghen. Leest een verwijdt. **6** Den last van die lastdragende beesten des desen, ende hy sal antwoorden. Ick en mach, want hy is suyden lants. In dlant der tribulacien ende der bangicheyt ghesloten. **12** Ende den boeck sal ghegeuen worden eenen die leeuwinne ende den leew wt hen, die adere, ende den die gheen letteren en kent, ende men sal hem segghen. vlieghende basiliscus, breghende op die scouderen der Leest, ende hy sal antwoorden, ic en ken gheen letteren. **13** lastdragende beesten hen rijckdommen, ende opden bult Ende die Heere heeft gheseyt. Om dat dit volc by naket met der kemmen hen schatten, totten volcke dat hen niet en sijnen monde ende met sijnen lippen my ghenglorficeert, maar sal connen ghehelpen, **7** want Egijptus sal te vergheefs sijn herte is verre van my, ende sij hebben my gheureest ende ydelijck helpen, daerom heb ick gheroepen ouer dit. met der menschen ghedboot, ende leeringen. **14** Daerom Het is alleen hooerde, rustet. **8** Nv dan inghegaen sijnde siet ic sal daer toe doen, dat ick verwonderinghe maken sal scrijft haer op een busboom tafelken, ende in eenen boeck desen volcke met een groot ende veruaerlyk myrakel, want beschrijft dit naerstelijck, ende tsal inden wtersten daghe die wijsheit sal vergaan van sijnen wijsen, ende tverstant wesent tot eenen ghetuyghenis tot onder ewicheyt, **9** van sijnen verstandighen sal verberghen worden. **15** Wee Want het is een volck tot gramscap verweckende, ende v die diep van herten sijt, dat ghy voor den Heere den loghenachtige kinderen, kinderen die niet hooren en willen raet verbercht, der welcker wercken sijn in duysternissen die wet Godts. **10** Die den sienders segghen. En wilt niet ende sij segghen. Wie siet ons, ende wie kent ons? **16** sien, ende den aensienders. En wilt voor ons gheen dinghen Verkeert is dit v lieder ghedachte, Recht oft die potaerde aensiender die recht sijn, spreect ons behaghelycke dinghen, tseghen den potbacker dachte, ende dat een werck seyde tot siet ons dolingen. **11** Neemt van my den wech, keert van sijnen makere. Ghi en hebt my niet gemaect, ende dat het my den padt, laet den heylighen van Israhel ophouden van eerdewerc seyde tot sijnen makere. Ghy en verstaet niet. ons aensicht. **12** Daerom dit seyt die heylighe van Israhel. **17** En sal Libanus noch corts ende binnen eenen cleynen Om dat ghy dit woort mispresen hebt, ende hebt ghehoep in tijt niet verkeert worden in Charmel, ende en sal Charmel bedrieghelycke besculdighe, ende opden oploop ende hebt niet tot een wout gheacht worden? **18** Ende op dien dach daer op ghestuent, **13** daerom sal v lieden dese boosheyt sullen die doouen die woorden vanden boec hooren, ende zijn, ghelyck een vallende ghescoortheyt ende ghesocht van donckerheyt ende neuel sullen die ooghen der blenden in eenen hoogen muer, want haestelijck alsmens niet en sien. **19** Ende die saechmoedige sullen blijschap daer meynt, sal haer verderffenisse comen. **14** Ende hy sal toe doen inden Heere, ende die arme menschen sullen heel in stukken ghebroken worden ghelyc eens potbackers inden heylighen van Israhel hen verhueghen. **20** Want hy flessche heel ghebroken wort met een machtige brekinghe, is machteloo gheworden die te voeren douserhant hadde, ende daer en sal van haren ghebroken stucken niet eenen die bespotter is voleynt, ende sij sijn alle affghehouwen die scerf gheuonden worden, daer een luttel viers mede mocht daer waecten op die ongherechticheyt, **21** die de menschen ghedraghen worden vanden brande, oft daermen een luttel deden sondighen metten woorde, ende vertredden den waters mede sceppen mocht wter grachten, **15** want dit ghenen die in die poorte strafe, ende sij hebben te vergheefs seyt die Heere die God van Israel. Eest dat ghi wederkeert, gheweken vanden gherechten. **22** Daerom dit seyt die ende rust, soo suldy salich wesen, int stille swijgen ende Heere totten huyse van Iacob die Abraham verlost heeft. in die hope sal v stercheyt sijn. Ende ghy en hebbes niet Nv en sal Iacob niet bescaemt worden ende nv en sal sijn gewilt, **16** ende hebt gheseyt. Gheensins, maer wij sullen aensicht niet root van schaemten worden, **23** maer als hy sijn tot die peerden vlieden, daerom suldi vlieden. Ende wij kinderen sien sal, die wercken mijnder handen, int midden sullen op snelle beesten climmen daerom sullen sij snelder van hen sijnen naem heyligmakende, ende sij sullen heylich sijn die v veruolghen sullen. **17** Duysent menschen voor maken den heylighen van Iacob, ende Israels Godt sullen sij verueraertheyt van eenen mensch, ende van daensicht vercondighen, **24** ende die ghene die metten gheest dolen der verueraertheyt van vijue suldi vlieden tot dat ghy sult sullen tverstant weten, ende die oorblasers sullen die wet verlaten worden, als eenen mastboom des scheeps opden leeren. **18** Daerom verbeydt die Heere dat hy uwer bermhertich top vanden berghe, ende als een teeken opden hueuele. soude wesen, ende daerom sal hy verhauen worden v lieden sparenede, want Godt is een Heere des ordeels, salich sijn sij alle die hem verwachten, **19** want het volck van Sion sal in Iherusalem woonen, weenende en suldi gheensins weenen, onfermende sal hy ws ontfermen, tot die stemme ws roepens, ter stont als hijt hoort sal hy v antwoorden. **20** Ende die Heere sal ons gheuen een benauwt broot ende cort water, ende hi en sal uwen leeraer voorts niet meer doen van v wechvlieghen, ende v ooghen sullen wesen siende uwen leermeester. **21** Ende v ooren sullen hooren

30 Vvee v ghy verlatende kinderen, seyd die Heere, dat ghy eenen raet maken soudt, ende niet wt my, ende dat ghy een webbe scheriën soudt, ende niet door mijnen gheest dat ghy die een sonde bouen die ander doen soudt, **2** die daer wandelt om dat ghy nederwaerts gaen soudt in Egipten, ende mijnen mont en hebldijt niet gheuraecht hopende helpe in die stercheyt van Pharao, ende betrouwen hebbende in die schaduwen van Egipten. **3** Ende die sterckheyte van Pharao sal v lieden wesen tot een bescaemtheyt, ende dat betrouwen der schaduwen van Egipten tot een scande, **4** want v princen waren in Tani,

dwoort des vermaenders achter den rugghe. Dit is den wech, wandelt daer in, ende en keert niet aff noch ter rechter noch ter slinckerhant. **22** Ende ghy sult besmetten die platen van die ghesneden beelden ws siluers, ende het cleedt vanden ghegoten beelde ws gouts, ende ghy sult die verstroeyen ghelyck die onsuyuerhert der maensuchtigher vrouwen. Ghaet wt suldi hem segghen. **23** Ende uwen sade sal reghen ghegheuen worden, soo waer ghy saect int landt, ende droot van tooren des lants sal oueruloechende vet sijn, het lam sal weydden in dien dach in v besittinghe seer rymelijck, **24** ende v stieren ende die vuvels der ezelen die dlant bouwen, sullen gherste metten caff ghembenght eten alsoot inden dorschuloer ghewannet is. **25** Ende op alle hooghe berghen, ende op alle verheuen hueuelen sullen riuieren van loopende wateren wesen inden dach der doodingen van vele, als die torren vallen sullen. **26** Ende dlicht der manen sal zijn als dicht der sonnen, ende dicht der sonnen sal seuenouedich zijn, als dicht der seuen daghen, inden dach inden welcken die Heere verbinden sal die wonde zjns volcks, ende dat hy die quetsuere van haerder wonderen sal ghenesen hebben. **27** Siet den naem des Heeren coemt van verre, sijn rasende gramschap is berrende, ende swaer om te draghen, zijn lippen sijn veruult met verbolghenthey, ende sijn tonghe als een verslindende vier. **28** Sijnen adem als een oueruloechende beke tot dat midden des hals, om die Heydenen te niet te brenghen, ende den breyddel der dolingen die in die kinnebacken der volcken was. **29** Een sanc liedeken sal wesen als een stemme der gheheylichder feesten, ende blijschap des herten als een die gaet met een fluyte, om in te gaen inden berch des Heeren totten stercken van Israel, **30** ende die Heere sal doen datmen hooren sal die glorie sijnder stemmen, ende die vreeselijcheyt van sijnen arm sal hy toonen in dat dreghen der rasender gramschap, ende in die flamme van een verslindende vier, hy sal teghen een stooten inden stormwint ende inden haghel steen. **31** Want van des Heeren stemme sal Assur verscrift zijn, met een roede gheslaghen wesende. **32** Ende den doorganck der roeden sal ghefundeert zijn, die welcke sal die Heere doen rusten op hem, in bommen, ende herpen, ende in die sonderlinge orlogen sal hy die verwinnen. **33** Want Tophet is van ghisteren bereydt, vanden coninck bereydt, diepe ende verbreydt. Sijn voetselen sijn vier ende veel houts, dat blasen des Heeren is als een beke solfers haer ontstekende.

31 Vvee den ghenen die neder dalen in Egipten ter helpen in die peerden hopende, ende betrouwuen hebbende op die waghenen om dattervele is, ende op die ruyters te peerde, om dat sij bouen maten seer machtich sijn, ende sij en hebben gheen betrouwen ghehadt opden heylighen van Israel, ende den Heere en hebben si niet versocht. **2** Maer die selue wijse heuet quaet aenghebracht, ende sijn woorden en heeft hy niet wechghenomen, ende hy sal opstaen teghen thuys der alderquaetsten, ende teghen die helpe der gheender die boosheyt doen, **3** die Egiptenaer is een mensch, ende niet God ende hen peerden sijn vleesch, ende niet eenen gheest, ende die Heere sal zijn hant buyghen, ende die helper sal ter nedervallen, ende hy sal vallen dien de helpe ghedaen wort, ende sij sullen alle te samen vernield worden. **4** Want dit seyt die Heere tot my, ghelyck oft

eenen leeuw brieschede ende eens leeufs welpen ouer sijnen roof, als hem te ghemoete coemt een menichte der herderen, niet en sal van hen stemme veruaert sijn, ende van hen menichte niet en sal verschrikt zijn, alsoo sal die Heere der heyrscaren neder dalen om te strijden opden berch Sion, ende op sijnen hueuele. **5** Ghelyck vlieghende voghelen alsoo sal die Heere der heyrscaren Ierusalem bescermen bescermende ende verlossende, doogaende ende behoudende. **6** Bekeert v wederom ghelyck ghy in diepte wechghagaen waert ghy kinderen van Israel, **7** want in dien dach sal een man wech worpen die affgoeds beelden van sijnen siluere, ende die affgoeds beelden van sijnen goude, die v handen v lieiden ghemaect hebben tot sonden. **8** Ende Assur sal vallen doort tsweert, niet des mans, ende tswaert niet des menschen sal hem verslinden, ende hy sal vlieden niet van daensicht des sweetts, ende sijn ionghelinghen sullen tribut gheuen, **9** ende sijn sterckheyd sal van veruaerhert wech gaen. Ende sijn princen vliedende sullen beuen, heeft die Heere gheseyt, wiens vier is in Sion, ende wiens ouen is in Ierusalem.

32 Slet die coninck sal in rechtuerdicheyt regneren, ende die princen sullen int ordeel douterste sijn. **2** Ende die man sal wesen als die verborghen wordt vanden wint, ende die hem verborghet van dat onweder, ghelyc die riuieren der wateren in den dorst, ende die schaduw van een hooch wtstekende steenrootse in een woest lant. **3** Die ooghen der sienders en sullen niet verduysteren, ende die ooren der hoorders sullen naerstelijck toehooren. **4** Ende therde der dwaser sal die wetenheyt verstaen, ende die tonghe der stamelaers sal rasschelyck ende bescheydelijck spreken. **5** Die ghene die onwijs is en sal voort niet meer prince ghenoemt worden, noch die bedrieghelycke en sal niet meer ouerste heeten, **6** Want die dwaes sal sotternien spreken, ende sijn herte sal boosheyt doen, op dattet volbrenghen mach die gheueynstheyt, ende spreke tot den Heere bedrieghelyck, ende dat hy ydlemake die ziele vanden hongherighen, ende dat hy den dranck den dorstigen ontrecke. **7** Die ghereetscappen vanden bedrieghelycken sijn die alderquaetste, want hy heeft ghehadchten by een gheraemt om die saechmoedighe te verderuen door die loghentale, als die arme ordeel sprack. **8** Maer die prince sal dencken sulcke dinghen die eenen prince betamen, ende hy sal ouer die vorsten staen. **9** Ghy rijcke vrouwen staet op, ende hoort myn stemme, ghy betrouwende dochteren vaet metten ooren myn wtsprake, **10** want nae de daghen ende dat iaer sulde ghy betrouwende heel ontstelt worden, want die wijnnsnijdinghe is volbracht, die verghaderinghe en sal voortaen niet meer comen. **11** Verwondert v ghy rijcke vrouwen, wert heel verbaest ghy betrouwende, ontleedt v ende wort bescaemt, omgort v lendenen. **12** Ouer die borsten maect rouwe, ouer dat lustich lantscap, ouer den vruchtbaren wijngaert. **13** Op mijns volcs aerde sullen dornen ende bramen opcomen, hoe veel te meer op alle die huysen der blijscap van die verhueghende stadt? **14** Want het huys is verlaten, die menichte der stadt is ghelaten, duysternissen ende tastinghen sijnder gheworden ouer die speluncken tot inder ewicheyt. Die blijscap der wilder esels is die weyde der

cudden, 15 tot dat op ons ghestort worde den gheest wten die gheleerde? waer is die weghe van die woorden der hooghen, ende die woestijne sal wesen in Charmel, ende wet? waer is die leeraer der cleynder kinderen? 19 Dat Charmel sal voor een wout gherekent worden. 16 Ende het onwijs volck en suldy niet sien, het volc van hoogher talen, ordeel sal in die woestijne woonen ende die rechtuerdicheyt alsoo dat ghy niet en sult moghen verstaen die consteljcke sal in Charmel sitten. 17 Ende dwerc der rechtverdicheyt sal behendicheyt van sijn tonghe, daer gheen wijsheit in en is. vrede wesen, ende die oeffeninghe der rechtuerdicheyt stille 20 Aensiet Sion die stadt van onser hoochtijt, v ooghen sullen swijghen, ende vrijcheyt tot inder ewicheyt. 18 Ende mijn Ierusalem sien die rickelijcke wooninghe, het tabernakel dat volc sal sitten in die schoonheyt des vredts, ende in die gheensins en sal moghen veruoert worden, noch sijn nagelen tabernakelen des betrouwens, ende in een rickelijcke ruste, en sullen niet wechgenomen worden inder ewicheyt, ende 19 Maer den haghel int neder vallen des wouts, ende met alle sijn coordekens en sullen niet ghebroken worden, 21 een vernederinghe sal die stadt vernedert worden. 20 Salich want aldaer is alleen heerlijck onse Heere, als een plaeſte sijdi die daer saeyt op alle wateren, daer in sendende den der vloeden, die alderbreestste ende openbaer riuiere, door voet vanden osse ende vanden ese. haer en sal gheen barge der roeren dooruanen, noch gheen groote galeye en sal daer ouer varen. 22 Want die Heere is

33 Vvee v die rooft, en suldi oock niet berooft worden? ende die versmaedt, en suldi oock niet versmaedt worden? als ghy die beroouwinghe voleyndt hebt, dan suldi berooft worden, als ghy vermoeydt sijnde ophouden sult van versmaedt worden. 2 Heere onfermt v onser, want v hebben wij verwacht, weest onsen arm des morghens, ende onse salicheyt inden tijt der tribulatien. 3 Van die stemme des enghels sijn die volcken gheuloden, ende van v verheffinge zijn die Heydenen verstroyet. 4 Ende v rouuen sullen verghadert worden ghelyc die cruytwormen vergadert worden ghelyc als die grachten daer aff vol zijn. 5 Die Heere is groot gheworden want hy heeft ghewoont in die hoochde, hy heeft Sion veruult mit ordeel ende met rechtuerdicheyt. 6 Ende tghelooue sal in v tijden wesen, die rickdommen der salichcheyt, die wijsheit ende wetenheyt, die vreese des Heeren die is sijnen scadt 7 Siet die siende sullen buyten roepen, die enghelen des vredts sullen bitterlijck weenen. 8 Die weghen sijn verstroeyt, die wandelaer is heel doof gheworden, ende Saron is geworden ghelyc die woestijne ende Basan ende Carmelus sijn te samen ghescudt. 10 Nv sal ick opstaen seyt die Heere nv sal ick verheuen worden, nv sal ick opgheuoert worden. 11 Ghy sult hitte ontfanghen ende stroo baren, uwen gheest sal v als een vier verslinden. 12 Ende die volcken sullen zijn als asschen vanden brande, die vergaderde doornen sullen metten viere verbrant worden. 13 Hoort ghi lieden die verre sijt, wat dinghen ick ghedaen hebbe, ende bekent ghy naghebueren mijn stercheyt. 14 Die sondaers sijn in Sion veruaert gheweest, die beuinghe heeft die hypocriten beseten. Wie van v lieden sal moghen woonen met dat verslindende vier? wie van v lieden sal daer woonen met die eewige hitten? 15 Die daer wandelt in rechtuerdicheden, ende spreect die waerheyt, die de ghericheyt wech worpt wt valsche besculdighe comende, ende sijn handen wtscudt van alle ghitien, die sijn ooren stopt dat hy gheen bloot en hoore, ende sijn ooghen sluyt dat hy gheen quaet en sie. 16 Dese sal in die hoochde woonen, die beheynde plaatzen der steenrootsen sijn zijn hoocheyt, dbroot is hem ghegeheuen, sijn watere sijn ghetrouwe. 17 Sijn ooghen sullen den coninck in zijn cieraet sien, sij sullen deerde van verre sien. 18 V herte sal vreese bedencken. Waer is

want aldaer is alleen heerlijck onse Heere, als een plaeſte der vloeden, die alderbreestste ende openbaer riuiere, door haer en sal gheen barge der roeren dooruanen, noch gheen groote galeye en sal daer ouer varen. 22 Want die Heere is ons rechter, die Heere is onse wetheuer, die Heere is ons coninck, hy sal ons salich maken. 23 V zeekens zijn ontspannen, maer sij en sullen niet sterck ghenoech wesen uwen mastboom sal alsoo wesen, dat ghy v teeken niet en sult moghen verbreyden. Dan sullen die bueten van veel rouuen gheleyt worden, die cruepelen sullen den roof wechroouen. 24 Noch die gebuer en sal niet segghen. Ick ben onmachtich gheworden, des volcs dat daer in woont sal zijn ongherechticheyt van hem ghenomen worden.

34 COemt aen ghy Heydenen, ende hoort, ende ghy volcken aenmerct, laetet die eerde hooren ende haer volheyt, dat eertrijk ende alle haer spruytsel, 2 Want die verbolgentheit des Heeren is ouer alle die Heydenen, ende zijn rasende gramschap op alle haer heyr, hy heeftse ghedoodt ende hy heeftse gheleuerter dodinghen. 3 Hen ghedoodde sullen verworpen worden, ende van haren dooden lichamen sal eenen stanck opgaen, die berghen sullen verrotten van haren bloede. 4 Ende alle die heyschare der hemelen sal verdwijnen, ende die hemelen sullen tsamen gheouwen worden als eenen boeck, ende alle hen heyschare sal affualen, ghelyc het loof aff valt vanden wijngaert ende vanden vijgheboom, 5 want mijn sweert is inden hemel dronken gheworden, siet het sal op Edom neder dalen, ende opt volck van mijnder dodinghen ten ordeele. 6 Tsweert des Heeren is veruult met bloede, tis vet gheworden vanden vette des inghewandts, vanden bloede der lammeren ende der bocken, van den bloede der ghemerchder rammen, want die slachofferande des Heeren is in Bosra, ende eenen grooten dootslach in dant van Edom. 7 Ende die eenhorens sullen neder dalen met hen, ende die stieren metten machtighen, hen landt sal heel dronken worden vanden bloede, ende hen eerde van dat roet der vetten, 8 want dits den dach van des Heeren wrake, het iaer van die vergheldingen des ordeels van Sion. 9 Ende haer beken sullen verkeert worden in peck, ende haer eerde in solfer, ende hen lant sal wesen tot berrende peck. 10 Nacht ende dach en salt niet wtghebluscht worden, inder ewicheyt sal haren roock opgaen, van gheslachte tot gheslachte salt verwoest worden, in die eewe der eewen en salder niemant door haer gaende wesen. 11 Ende haer sullen besitten den ezelscreyer, ende den egele, ende den ibis ende die rauie sullen daer in woonen ende ouer haer sal een mate ghetrocken worde datse te niet ghebracht worde, ende een meet coordeken ter verwoestinghen, 12 haer

edele en sullen daer niet sijn den coninck sullen si meer met een swaer hant, ende hy heeft ghestaen inden waterloopen aenroepen, ende allen haer princen sullen te niete sijn. **13** vander ouersten piscijnen inden wech van des volders acker. Ende in haer huysen sullen wtcomen dornen ende netelen, ende stekeldoornen in haer vesten, ende tsal wesen tot een rustplaetse der draken, ende een weyde der struysen. **14** Ende die duyuelen sullen daer te ghemoete comen, den ezelstier ende den wilden ghehaerden man sal daer roepen deen tseghen den anderen, daer heeft die nachtvrouwe oock gheleghen, ende heeft voor haer ruste gheuonden. **15** Daer heeft den egel een hol vonden, ende heeft daer sijn ionghen opgehoedt, ende heeft daer rontsomme ghegrauen ende ghebroedt in haer scaduwe, daer sijn die wouwen vergadert deen totten anderen. **16** Ondersoecket neerstelijc inden boeck des Heeren, ende leest, daer en heeft niet een van dien ghebroken, deen en heeft den anderen niet ghesocht, Want dat wt mijnen mont coemt, dat heeft hy beuolen, ende sijnen gheest die heeftse vergadert. **17** ende hy heeft hen dlot gheworpen, ende sijn handt heeftse hen ghedeelt by maten, tot inden ewicheyt sullen sij die besitten, van gheslachte tot gheslachte sullen sij in haer woonen.

35 Die verlaten wildernis ende sonder wech sal haer verblijden, ende die woestyne sal haer verhueghen, ende sal bloeyen als een lelie. **2** Groeyende sal sij groeyen, ende haer verhueghen vol blijschap ende louende, die glorie van Libanus is haer ghegheuen, die schoonhetyt van Carmelus ende van Saron, sij sullen die glorie des Heeren sien, ende die schoonhetyt ons Godts. **3** Versterct die slappe handen, ende die crancke knyen maect vroom. **4** Segt den cleynmoedighen. Wert versterct, ende en wilt niet vreesen, siet v Godt sal aenbrenghen die wreke der vergheldinghe, Godt sal selue comen ende hy sal v lieden salich maken. **5** Dan sullen gheopent worden die ooghen der blinden, ende die ooren der doouen sullen open sijn. **6** Dan sal die cruepel springhen als eenen hert, ende die tonghe der stommen sal gheopent sijn, want in die woestyne zijn die wateren ghesceyden, ende die beken in die verlaten plaatse. **7** Ende dlant dat drooghe was sal wesen tot een staende water, ende het dorstich lant tot fonteynen der wateren. In die rustplaetzen daer te voren draken woonden daer sal opgaen die groenhetyt des riets ende der biesen, **8** ende daer sal eenen padt wesen ende eenen wech, ende tsal den heylighen wech ghenoemt worden, gheen besmette en sal daer door ghaen, ende dit sal v lieden wesen eenen rechten effenen wech alsoo dat die dwasen daer door niet en sullen dolen. **9** Daer en sal gheenen leeuw wesen, ende gheen quade beeste en sal al daer niet opclimmen, noch sij en sal daer niet gheuonden worden, ende sij sullen wandelen die verlost sullen wesen. **10** Ende die verlost sijn vanden Heere, sullen bekeert worden, ende sij sullen in Sion comen met losanc, ende ewighe blijschap op hen hoofden, blijschap ende vrolijcheyt sullen sij vercrighen, ende pine ende suctinghe sullen wech vlieden.

36 ENDE tis gheschiet int veerthienste iaer des conincks Ezechie, dat opghecomen is Sennacherib die coninck van Assirien op alle die vaste steden van Iuda, ende heeft die inghenomen. **2** Ende die coninck van Assirien heeft Rabsacen van Lachis ghesonden tot Ierusalem aenden coninck Ezechiam

met een swaer hant, ende hy heeft ghestaen inden waterloopen aenroepen, ende allen haer princen sullen te niete sijn. **3** Ende tot hem is wtghegaen Eliacim die sone Helcie, die hoofmeester was, ende Sobna die scrijver, ende loahe die sone Asaph die greffier. **4** Ende Rabsaces heeft tot hen gheseyt. Seght Ezechie. Dit seyd die groote coninck, die coninck van Assirien. Wat betrouwien is dit daer ghy v op betrouwet? **5** by wat raet oft stercheyt schicte ghy v om wederspannich te sijn? op wien hebdy betrouwien, dat ghy van my ghescheyden sijt? **6** Siet ghy betrouw v op desen ghebrokenen rietstock, op Egijpten, opden welcken ist dat een mensch stuert, soo salt in zijn hant ghaen ende die doorsteken, alsoo is Pharao die coninck van Egijpten alle den ghenen die op hem betrouwien. **7** Maer eest dat ghy my antwoort, inden Heere onsen Godt hebben wij betrouwien, en is hy niet die ghene wiens hoochden ende outaren Ezechias afgneworpen heeft, ende heeft tot Iuda ende Ierusalem gheseyt. Voor desen outaer suldi aenbidden? **8** Ende nv gheeft v seluen ouer mijnen heere den coninck van Assirien, ende ick sal v gheuen twee duysent peerden, ende ghy en sult wt v die opsitters van die niet connen gheleueren. **9** Ende hoe suldi connen verdraghen daensicht des richters van eender plaatzen, van mijns heeren minste dinaers? Maer eest dat ghy v betrouwut op Egijpten, op die waghenen ende int rosuolck, **10** ende nv ben ick sonder den Heere opghecomen tot dat lant dat ict verderuen soude? Die Heere heeft tot my gheseyt. Trect opwaerts op dit lant, ende verderft dat. **11** Ende Eliacim heeft gheseyt, ende Sobna ende loahe tot Rabsacen. Spreect tot uwen dinaers in Siriersche tale, want wij verstaen die, en spreect tot ons niet in loetscher talen in die ooren des volcks dat opden muer is. **12** Ende Rabsaces heeft tot hen gheseyt. Heeft mijn heere my ghesonden tot uwen heere ende tot v lieden dat ick alle dese woorden spreken soude, ende niet veel meer tot die mannen die opden muer sitten dat sij haren dreck eten souden, ende die pissem haerder voeten drincken met v lieden? **13** Ende Rabsaces heeft ghestaen, ende gheroepen met luyder stemmen in loetscher talen ende gheseyt. Hoort die woorden des grooten conincks des conincks van Assirien. **14** Dit heeft die coninck gheseyt. En laet Ezechias v niet verleyden want hy en sal v lieden niet connen verlossen. **15** Ende Ezechias en gheue v gheen betrouwien opden Heere seggende. Verlossende sal ons die Heere verlossen, dese stadt en sal niet gheghuewen worden in die hant des conincks van Assirien. **16** En wilt Ezechieam niet hooren want dit seyt die coninck van Assirien. Doet met my een ghebenedijdinge, ende coemt wt tot my ende etet een ieghelyck sijnen wijngaert, ende een ieghelyck sijnen vijgheboom, ende drinct een ieghelyck dwater van sijnen put, **17** tot dat ick come ende v lieden hale tot een lant dwelic is ghelyck v lant, een tarwe lant ende wijn lant, een lant des broots, ende der wijngaarden. **18** noch Ezechias en verstoore v lieden niet segghende. Die Heere sal ons verlossen. Hebben der Heydenen goden een legelijc hen lant verlost wt die hant des conincks van Assirien? **19** Waer is die godt van Emath ende Arphad? waer is die godt van Sepharuaim? hebben si Samarien verlost wt mijn hant? **20** Wie issier van alle deser landen Goden die sijn lant verlost heeft wt mijn hant, dat die Heere Ierusalem soude moghen

verlossen wt mijn hant? 21 Ende sij hebben gheswegen, ghesonden heeft om te blasphemeren den leuenden Godt, ende sij en hebben hem niet een woort gheantwoort, want 18 want warachtelick Heere die coninghen van Assiri en die coninck hadde beuolen seggende. En antwoort hem niet. 22 Ende Eliacim die sone Helcie die hoofmeester was, is inghegaen, ende Sobna die scrijuer, ende loahe Asaphs sone die greffier, tot Ezechiam met ghescoerde cleederen ende sij hebben hem vercondicht Rabsacis woorden.

37 ENDE tis ghesciet doent Ezechias die coninc ghehoort heeft, dat hy sijn cleederen ghescoort heeft, ende hy is omwonden gheweest met eenen sack, ende hy is gheghaen in des Heeren huys. 2 Ende hy heeft ghesonden Eliacim die hoofmeester was, ende Sobnam den scrijuer ende die ouders vanden priesteren, bedect met sacken tot Isaiaam Amos sone den propheet, 3 ende sij hebben tot hem gheseydt. Dit seydt Ezechias. Eenen dach des verdriets ende der straffinghen ende der blasphemien is desen dach, want die kinderen sijn ghecomen tot barens toe, ende daer en is gheen macht om te baren. 4 Oft die Heere uwe Godt in eenigher manieren hoorde Rabsacis woorden den welcken die coninc van Assirien sijn Heere ghesonden heeft om te blasphemeren den leuenden Godt, ende om te bescimpfen metten woorden die welcke die Heere v Godt ghehoort heeft, daerom heft op een ghebedt voor die bleuelingen die daer gheuonden sijn. 5 Ende des conincs Ezechie dienaers sijn ghecomen tot Isaiam, 6 ende Isaias heeft tot hen gheseyt. Dit suldy uwen heere segghen. Dit seydt die Heere. En vreest niet van daensicht der woorden die ghy ghehoort hebt, met die welcke des conincs van Assirien knechten my gheblasphemert hebben. 7 Siet ick sal hem eenen gheest gheuen, ende hy sal een bootscap hooren, ende hi sal wederkeeren nae sijn lant, ende ick sal hem doen nederuallen metten swerde in zijn lant. 8 Maer Rabsaces is weder ghekeert, ende hy heeft den coninc van Assirien gheuonden strijdende teghen Lobnam, want hy hadde ghehoort dat hy vertrocken was van Lachis, 9 ende hi heefter ghehoort van Tharaca den coninc vander Morianen lant die seyden. Hi is wtghetrocken om teghen v te strijden. Dwelc als hy ghehoort hadde, soo heeft hy boden ghesonden tot Ezechiam seggende. 10 Dit suldi segghen Ezechie den coninck van Iuda sprekende. V Godt en bedrieghe v niet, daer ghy v in betrouwet seggende. Ierusalem en sal niet ghegheuen worden in die hant des conincs van Assirien. 11 Siet ghy hebt ghehoort alle dat die coninghen van Assirien ghedaen hebben alle den landen die sij omgheworpen hebben, ende suldi ghy moghen verlost worden? 12 Hebbent die goden der Heydenen hen verlost, die mijn vaderen omgheworpen hebben Gozam, ende Haran, ende Reseph, ende die kinderen van Eden die in Thalassar waren? 13 Waer is die coninck van Emath ende van Arphad, ende die coninc der stadt Sepharuaim, Ana ende Aua? 14 Ende Ezechias heeft die briuen genomen vander boden hant, ende hy heeft die ghelesen, ende is opghegaen in des Heeren huys, ende Ezechias heeft die wijdt open ghedaen voor den Heere. 15 Ende Ezechias heeft ghebeden totten Heere seggende. 16 Heere der heyscaren Israels Godt, die bouen Cherubim sitdt, ghi sijt alleen God van alle die rijcken des eertrijcs, ghi hebt ghemact den hemel ende die eerde. 17 Reycht Heere v oore ende hoort, opent Heere v ooghen ende siet, ende hoort alle Sennacheribs woorden die hy

ghesonden heeft om te blasphemeren den leuenden Godt, ende sij en hebben hem niet een woort gheantwoort, want 18 want warachtelick Heere die coninghen van Assiri en hebben hen landen woest ghemact ende hen lantscappen. 19 Ende sij hebben hen goden den viere ghegheuen, want ten waren gheen goden, maer wercken vander menschen handen, hout ende steen, ende sij hebben die heel in stukken ghebroken. 20 Ende nv Heere onse Godt behoudt ons van sijnder hant, ende laet alle die rijken der eerden bekennen, dat ghy alleen die Heere sijt. 21 Ende Isaias die sone van Amos heeft ghesonden tot Ezechiam seggende. Dit seyt die Heere Israels Godt. Daer ghi my om ghebeden hebt van Sennacherib den coninck van Assiriën. 22 Dit is dwoort dat die Heere ghesproken heeft ouer hem. V heeft versmaet ende v heeft bespot die maghet die dochter van Sion, achter v heeft haer hooft gheschudt die dochter van Ierusalem. 23 Wien hebt ghy bescimpt, ende wien hebt ghy gheblasphemert, ende op wien hebdi v stemme verheuen, ende die hoocheyt uwer ooghen opgheheuen? Tot den heylighen van Israel. 24 Door die hant van uwen knechten hebdy den Heere beschimt, ende ghy hebt gheseyt. In die menichte van mijnen waghenen ben ick opgeclommen die hoocheyt der berghen, die hoochden van Libanus, ende ick sal affhouwen die hoochde sijnder cederboomen, ende zijn wtghecoren abeelboomen, ende ick sal ghaen op die hoocheyt van sijnen alderhoochsten top, dwout van sijnen Carmelus. 25 Ick heb ghegrauen ende water ghedorcken, ende ick heb metten voetstappe mijns voets wt ghedorocht alle die riuieren der dijcken. 26 En hebdy niet ghehoort wat ick in voortijden hem ghedaen hebbe? Van die oude daghen heb ick dat gheschapen, ende nv heb ict aenghebracht ende tis gheworden tot een wtwortelinghe der tsamen strijdender hueuelen, ende der vaster beslotender steden. 27 Haer bewoonders hebbende die handt ghecort hebben ghebeeft, ende sijn bescaemt gheweest, ende sij sijn gheworden alst hoy des velts, ende gras der weydden, ende tcruyt der daken, dwelc verdrocht is eert rijp worde. 28 V wooninghe ende uwen wtganck ende uwen inganc heb ick ghekent, ende v rasernie teghen my. 29 Als ghi raesdet teghen my, soo is v houerderie opgheclommen in mijn ooren, daerom sal ick eenen rinck in v nuesghaten stellen, ende eenen breydel in v lippen, ende ick sal v wederom leyden inden wech waer door ghy comen sijt. 30 Maer v sal dit een teeken wesen. Etet in dit iaer tghene datter van self wasset, ende int tweede iaer, eedt den oest, maer int derde iaer saeyt, ende maeyt, ende plant wijngaarden, ende eedt hen vruchten. 31 Ende tghene datter behouden sal wesen van thuys van Iuda ende datter ouerghbleuen is sal een wortel schieten nederwaerts, ende sal vrucht voortbrenghen opwaerts. 32 want van Ierusalem sullen bleuelingen wtgaen, ende die behoudenisse vanden berch Sion, die ialousie vanden Heere der heyscaren sal dit doen. 33 Daerom seyt dit dit Heere vanden coninck van Assyriën. Hy en sal in dese stadt niet comen ende hi en sal daer gheenen pijl op scieten, ende gheenen schilt en sal plaatse in haer crighen, ende hy en sal in haren omganck gheen wal maken. 34 Inden wech waer door hy comen is, daer door sal hy wederkeeren, ende in dese stadt en sal hy niet comen seyt die Heere. 35 Ende ick sal dese stadt beschermen, om die te behouden om mijnen wille,

ende om Dauids mijns knechts wille. **36** Ende die enghel des Heeren is wtghegaen, ende hy heeft gheslaghen in die heylergheren vanden Assiriers hondert ende vijfentachtentich duysent. Ende sij zijn des morghens opghestaen, ende siet het waren alle doode lichamen. **37** Ende hi is wtghegaen ende wechghereyst, ende Sennacherib die coninck van Assiriën is wederghekeert, ende hy heeft ghewoont in Niniue. **38** Ende fis ghesciet, als hy inden tempel aenbadt Nesroch sijnen Godt dat Adramelech ende Sarasar zijn sonen hem metten swaerde gheslaghen hebben, ende zijn gheuloden int lant van Ararat, ende Asarhaddon zijn sone heeft in zijn stede gheregneert.

38 IN dien daghen is Ezechias sieck gheweest totter doot toe. Ende tot hem is inghecomen Isaia Amos sone die propheet, ende hy heeft hem gheseyt. Dit seyt die Heere. Beschikt v huys, want ghy sult steruen, ende niet leuen. **2** Ende Ezechias heeft zijn aensicht ommeghekeert teghen den wandt, ende heeft ghebeden totten Heere, **3** ende gheseydt. Ick bidde v hertelijck Heere weest doch ghealachich hoe dat ick voor v ghwandelt hebbe inder waerhett, ende in een volcomen herte, ende dat ick, tghene dat in v ooghen goet is, ghedaen hebbe. Ende Ezechias heeft gheweent met een groote weeninghe. **4** Ende dwoort des Heeren is ghesciet tot Isaiam, segghende. **5** Gaet ende segt Ezechie. Dit seyt die Heere Daudis ws vaders Godt. Ick heb v ghebedt ghehoort, ende v tranen ghesien, Siet ick sal tot uwen daghen toelegghen vijfthien iaren, **6** ende van die hant des conincs van Assyriën sal ick v verlossen, ende dese stadt ende ick sal die beschermen. **7** Maer dit sal v een teeken wesen vanden Heere, dat die Heere dit woort doen sal dat hy ghesproken heeft. **8** Siet ick sal doen weder om keeren die scaduwe der linien, waer door si neder ghedaelt was in Achaz vrewijser in die sonne achterwaerts thien linien. Ende die sonne is wederomme ghekeert thien linien door die graden waer door sij nederghedaelt was. **9** Dat gheschrift Ezechie des conincs van Iuda doen hi siec hadde gheweest, ende ghesont was gheworden van sijnder siechten. **10** Ick heb gheseyt, in die helict mijnder daghen sal ic gaen tot die poorten der hellen, ick heb ghesocht het ouerblifsel van mijnen iaren. (**Sheol h7585**) **11** Ic heb gheseyt. Ic en sal den Heere mijnen God niet sien int lant der leuender, ic en sal gheenen mensch voorts meer sien, ende gheenen inwoonder der rusten. **12** Mijn generatie is wechghenomen ende opgevouden van my als een hutte der herders mijn leuen is affghesneden als van eenen die weeft, doen ic noch begonste heeft hy my afghesneden, vanden morghenstont totten auont suldi my voleynden. **13** Ick hoepete totten morghenstont, als eenen leew soo heeft hy alle mijnen ghebeente in stukken ghebroken, vanden morghenstont totten auont suldi my voleynden. **14** Als eender swaluen ionck soo sal ick roepen, ick sal bedinccken als een dyuyte, mijn ooghen zijn ghericinct opwaerts siende nae die hoochden, Heere ick lije gewelt, antwoort voor my. **15** Wat sal ick seggen, oft wat sal hi my antwoorden, als hijt selue ghedaen heeft? ick sal alle mijnen iaren ouerdenccken in die bitterhett mijnder zielen. **16** Heere ist datmen alsoo leeft, ende is in alsulcke dinghen dleuen mijns gheest, soo suldi my straffen, ende my leuende maken. **17** Siet inden vrede is mijn bitterhett dalder bitterste, maer ghi hebt mijn ziele

verlost dat sij niet vergaen en soude, ghy hebt achter uwen rugge gheworpen alle mijn sonden. **18** Want die helle en sal v niet belijden, noch die doot en sal v niet louen, sij en sullen v waerhett niet verwachten die inden poel nederdalen. (**Sheol h7585**) **19** Die leuende, die leuende die sal v belijden, als ick heden ooc doe, die vader sal den kinderen te kennen geheuen uwe waerhett. **20** Heere behoudt my, ende wij sullen onse psalter louen singhen, alle die daghen ons leuens in des Heeren huys. **21** Ende Isaia heeft gheboden dat si nemen souden eenen clont vijghen, ende dat die souden plaesteren op die wonde, ende dat die ghenesen soude worden. **22** Ende Ezechias heeft gheseyt. Wat sal het teeken sijn dat ic opgaen sal in des Heeren huys.

39 IN dien tijt heeft Merodach Baladan Baladans sone die coninc van Babylonien ghesonden brieuen ende ghiften tot Ezechiam. Want hy hadde gehoort dat hy sieck hadde gheweest ende ghenesen was. **2** Ende Ezechias is daer aff verblijdt gheweest, ende hy heeft hen ghetoont die apoteken der costelijcker specerien ende des siluers ende gouts, ende der welriekende cruyden, ende der alderbeste saluen, ende alle die scatcameren van sijne huysrade, ende alle datter gheuonden is in sijn scatten. Daer en was gheen dinc dat Ezechias hen niet en thoerde in sijn huys, ende in alle sijn macht. **3** Maer Isaia die propheet is inghegaen tot Ezechiam den coninck, ende hy heeft hem gheseyt. Wat hebben dese mannen gheseyt, ende van waer sijn die tot v ghecomen? Ende Ezechias heeft gheseyt. Van verren lande sijn sij ghecomen tot my, van Babylonien. **4** Ende hy heeft gheseyt. Wat hebben sij in v huys ghesien? Ende Ezechias heeft gheseyt. Alle dat in mijn huys is hebben sij ghesien, daer en is gheen dinck gheweest in mijn tresooren dat ic hen niet ghehoont en hebbe. **5** Ende Isaia heeft tot Ezechiam gheseyt. Hoort dat woort des Heeren der heyrscaren. **6** Siet die daghen sullen comen, ende alle dinghen die in v huys sijn sullen wechghenomen worden in Babylonien, ende dat v vaders tot scatten vergadert hebben tot op desen dach toe, daer en sal niet ghelaten worden seyt die Heere. **7** Ende van uwen sonen die van v comen sullen, die ghy sult ghewonnen hebben sullen si wech nemen, ende die sullen ghesneden camerlinghen sijn in des conincs van Babylonien pallays. **8** Ende Ezechias heeft gheseydt tot Isaiam. Dwoort des Heeren is goet dat hy ghesproken heeft. Ende hy heeft gheseyt. Latet alleen vrede ende warachticheyt worden in mijnen daghen.

40 Vwort getroost, wort getroost mijn volck seyt v Godt, **2** Spreect tot Ierusalems herte, ende roeptse aan, want haer quaetheyt is voleyndt haer boosheyts is vergheuen, sij heeft van des Heeren handt dobbele ontfanghen voer allen haer sonden. **3** Daer is een stemme vanden roepende in die woestijne. Bereydt den wech des Heeren, maect recht in die woestijne ons Godts paden. **4** Alle valleye sal verheuen worden, ende alle berch ende hueuele sal vernedert worden, ende die cromme weghen sullen recht wesen, ende die sercke plaeften tot effen weghen. **5** Ende die glorie des Heeren sal gheopenbaert worden, ende alle vleesch sal tsamen sien dat des Heeren mont ghesproken heeft. **6** Een stemme van hem die segghende is, Roept. Ende ic heb

gheseyt, Wat sal ick roepen? Alle vleesch is hoy, ende alle zijn glorie is als die bloeme des velts. 7 Het hoy is verdroocht, ende die bloeme is gheuallen, want den adem des Heeren heeft daer op gheblasen. Warachtelijck het volck is hoy, 8 het hoy is verdrocht ende die bloeme es gheuallen, maer dwoert ons Heeren blijft inder ewicheyt. 9 Opden hooghen berch climt ghy die Sion een blije bootscap vercondicht, verheft met stercheyt v stemme die Ierusalem een blije bootscap vercondicht, verheftse, en wilt niet vreesen. Segt den stede van Iuda. Siet v lieder Godt, 10 Siet die Heere die Godt sal met stercheyt comen, ende sijnen arm sal heerscappie hebben, siet sijnen loon is met hem, ende zijn werck voer hem. 11 Als een herder sal hy zijn cudde voeden, in zijnen arm sal hy die lammeren vergaderen, ende in zijnen scoot sal hyse opheffen, die bevruchte sal hy selue draghen. 12 Wie heeft die wateren met een hant ghemeten, ende wie heeft den hemel met die palme gheweghen? Wie heeft met drie vingheren gheweghen die groote swaerheyd der aerden, ende wie heeft metten ghewichte die berghen gheweghen? ende die houelen in een waghe? 13 Wie heeft den gheest des Heeren gheholpen? oft wie heeft sijn raetsman gheweest, ende heuet hem ghetoont? 14 Met wien heeft hy raet ghehouden, ende wie heeft hem onderwesen? ende wie heeft hem geleert den padt der rechtuerdicheyt? ende hem geleert die wetenheydt, ende heeft hem ghetoont den wech der voersenicheydt? 15 Siet, die Heydenen zijn gheacht als die druppel eens eemers, ende als dat minste der waghen, siet die eylanden sijn als cleyn stoff. 16 Ende Libanus en sal niet ghenoech wesen om te ontsteken, ende zijn beesten en sullen niet ghenoech wesen tot den brantoffer. 17 Alle die Heydenen als oft sij niet en waren, alsoo sijn sij voer hem, ende als niet ende ydelyt, alsoo zijn sij van hem gheacht. 18 Wien hebdi dan Godt gelijck ghemaect? oft wat beelt suldi hem stellen? 19 Heeft die beelt snijder dat ghesneden beelt ghemaect? oft heeft die goutsmit met gout dat ghefigureert, ende van silueren platen die silversmit? 20 Een sterck ende onuerrottelijck hout heeft die wijsche constenaer ghesocht, hy soect hoe dat hy dbeelt mocht stellen dat niet beroert en worde. 21 En weet ghij niet, en hebdi niet ghehoort? ende eest v niet vercondicht vant beghinsel? en hebdi niet verstaen die fundamenten der aerden? 22 Die opden omganck der eerden sidt, ende zijn bewoonders sijn als sprinchanen, die de hemelen wtrect als niet, ende spantse wt als een tente om daer in te woonen. 23 Die der secreten ondersoeckers gheeft als oft sij niet en waren, die rechters der aerden heeft hy als een ydel dinck ghemaect. 24 Ende want haren tronck noch gheplant, noch ghesaeyt, noch ghewortelt en is gheweest in die aerde, sooheeft hy onuersienlijck op hen gheblasen, ende sij zijn verdrocht, ende den storenmden wint salse als een stroo wech voeren. 25 Ende by wien hebdi my gheleken, ende gelijck ghemaect? seyt die heylighe. 26 Heft om hooghe uwe ooghen, ende besiet wie dese dinghen ghescapen heeft, die in ghatale hen heyscare wtleydt, ende roeptse alle bij namen, van die menichte sijnder stercheyt ende machticheyt, ende sijnder cracht, soo en esser niet een ouerghebleuen. 27 Waer om segdi o Iacob, ende spreect ghy o Israel. Mijnen wech is verborghen voer den Heere, ende van mijnen Godt

is het ordeel wech ghegaen? 28 En weeti niet, oft en hebdi niet ghehoort? Godt die ewighe Heere die ghescapen heeft die eynden der eerden, en sal niet crachteloos worden, noch arbeyden, ende daer en is gheen ondersoeckinghe van sijnder wijsheydt? 29 Die den vermoeydden cracht gheeft, ende den ghenen die niet en sijn, stercheyt, ende die cracht vermenichfuldicht. 30 Die kinderen sullen moede worden ende arbeyden, ende die ionghelinghen sullen in crancheyt vallen. 31 Maer die inden Heere hopen, sullen hen stercheyt veranderen, sij sullen vederen aennemen als des arents, sij sullen loopen, ende niet arbeyden, sij sullen wandelen ende niet almachtich worden.

41 LAet die eylanden tot my swijghen, ende laet der Heydenen veranderen die stercheyt, laetse aencomen, ende dan spreken, laet ons te samen ten ordeel ghenaken. 2 Wie heeft den rechtuerdighen vanden oosten ghewec, wie heeft hem gheroepen dat hy hem volghen soude? hy sal in sijn aensicht die Heydenen gheuen, ende die coninghen sal hy tonder hebben, hy salse als stoff sijnen swaerde gheuen, ende ghelyc een stoppele vanden wint wech ghevuer, zijnen boghe. 3 Hy salse veruolghen, hy sal doergaen in vrede, den padt en sal onder sijn voeten niet ghesien worden. 4 Wie heeft dese dinghen ghewracht ende ghemaect, roepende die gheslachten vanden beginne? Ick die Heere, dierste ende die laetste ben ick. 5 Die eylanden hebbent ghesien ende ghevrest, die wterste der aerden sijn van wonder verbaest, sij hebben ghemaect ende zijn aenghocomen. 6 Ende ieghelyc sal zijnen naesten helpen, ende zijnen broeder sal hy segghen, Sijt vroom. 7 Die copersmit metten hamer slaende heeft versterct den ghenen die doen ter tijt smeedde segghende. Met die tsamen voeghinghe ist goet, ende hy heeft hem vast ghemaect met naghelen, dat hy niet beroert en soude worden. 8 Ende ghy Israel mijn dienaer, ghy Iacob die ick vercoren hebbe, Abrahams mijns vrindts saet, 9 inden welcken ick v ghegrepen hebbe van dat wterste der aerden, ende van haer verre plaatse heb ick v gheroepen, ende ick heb v gheseyt, Mijn knecht sijt ghy, ick heb v vercoren, ende ick en heb v niet verworpen. 10 En vreest niet, want ick ben met v, en wilt niet awwijcken, want ick ben v Godt, ick heb v versterct, ende ick heb v gheholpen, ende die rechte hant van mijnen rechtuerdighen heeft v ontfanghen. 11 Sietsij sullen bescaemt worden, ende sij sullen hen scamen alle die teghen v strijden, sij sullen zijn als oft sij niet en waren, ende die mannen sullen vergaen die teghen v segghen. 12 Ghy sultse soecken ende niet vinden, v wederspannige mannen, sij sullen zijn als oft sij niet en waren, ende ghelyc die vernielinghe des mensche die teghen v strijdende is. 13 Want ick ben die Heere uwe Godt aengrijpende v hant, ende tot v segghende, En vreest niet, ick heb v gheholpen. 14 En wilt niet vreesen ghy worm van Iacob die doot sijt in Israel, ick heb v gheholpen, seyt die Heere, ende v verlosser, die heylighe van Israel. 15 Ick heb v ghestelt als eenen nieuwden dorsschende waghen hebende saghende tanden, ghy sult die berghen dorschen, ende in cleyn stucken brijselen, ende die hueuelen suldi als ghestubbe stellen. 16 Ghy sultse wannen inden wint, ende den wint salse wech vueren, ende den stormenden wint salse verstroyen, ende ghy sult v verhueghen inden Heere inden

heylichen van Israel suldi blide zijn. **17** Die allendige ende oogen der blenden, ende dat ghy wtleyden soudt wt die arme soecken wateren, ende daer en zijn gheen hen tonghe besloten gheuanghenisse den ghebonden, van den huyse is van dorste verderret. Ick die Heere salse verhoren. Ick des kerckers die daer sitten in duysternissen. **8** Ick die Israels Godt en salse niet verlaten. **18** Ick sal in die hoogste Heere dit is mijnen naem, Mijn glorie en sal ick niemant hueuelen vloeden opendoen, ende int midden der velden anders gheuen, ende mijnen loff den ghesneden affgods fonteynen. Ick sal die woestijne stellen tot staende wateren, beelden. **9** Die dinghen dit dierste gheweest hebben siet die ende dlant sonder wech tot riuiieren der wateren. **19** Ick sal in zijn ghocomen, nieuwe dinghen vercondighe ick oock, eer die woestijne gheuen den cederboom, ende den dorn boom, sij opstaen sullen soo sal ick v die doen hooren. **10** Singt ende den myrtus boom, ende den olif boom. Ic sal in die den Heere een nieuwe liedt, sijnen loff van duyterste der verlaten plaeitse stellen den abeelboom, den olmboom, ende eerdern ghy die nederaelt in die zee, ende haer volheyt, den busboom tsamen. **20** Op dat sij sien ende weten ende ghy eylanden ende haer bewoonders. **11** Laet opghenauw herdencken, ende verstaen moghen te samen, dat die hant worden die woestijne, ende haer steden. Cedar sal in huysen des Heeren dat ghedaet heeft, ende dat die heylige van woonen, loeft ghy bewoonders der steenroetsen, van den Israel dat ghescapen heeft. **21** Doet naken v ordeel, seyt die top der berghen sullen sij roepen. **12** Sij sullen den Heere brenght voerts eest dat ghy bijaounturen iet hebt, glorie stellen, ende zijnen loff sullen sij in die eylanden heeft die coninck van Iacob gheseyt. **22** Laetse by comen vercondighen al datter toecomien sal, die voerleden sal crysschen ende roepen, op zijn vianden sal hy versterkt ende ons vercondighen dat ghy goden sijt. Doet oock wel worden. **13** Die Heere sal als een stercke wtgaen, hy oft qualijck eest dat ghijt vermoecht, ende laet ons spreken, sal oorloochs man sal hy die toornicheyt verwecken, hy ende sien te samen. **24** Siet ghy sijt van niet, ende v wercke sal versterkt worden. **14** Ick heb altijt ghesweghen, ick heb stil gheweest, ons wat dinghen datter comen sullen in den toecomenden ic heb verduldich geweest, als een vrouwe die in barens tijt, ende wy sullen weten dat ghy goden sijt. Doet oock wel noode is sal ic spreken. Ick sal verstroyen, ende opsindien oft qualijck eest dat ghijt vermoecht, ende laet ons spreken, te samen. **15** Ick sal woest maken die berghen ende die hueuelen, ende alle hen gras sal ic verdrooghen, ende ick sal ons herte stellen, ende wy sullen hen wterste weten, ende die vloeden stellen tot eylanden, ende die staende wateren noorden, ende hy sal comen vanden opganck der sonnen, sal ic verdrooghen. **16** Ende ick sal die blende leyden inden hy sal mijnen naem roepen, ende hy sal die wethouders wech die sij niet en kennen, ende in die paden die sij niet aenbreghen als slijck der aerden, ende als een potbacker gheweten en hebben sal icse doen wandelen. Ick sal die eerde tredende. **26** Wie heuet vercondicht, vanden dylesten voer hen stellen tot een licht, ende die cromme iersten dat wijt weten moghen, ende vanden beginne dat plaetsen tot rechte, dese woerden heb ick hen ghedaen, ende wijt segghen moghen. Ghy sijt rechtuerdich? daer en is ick en hebse niet verlaten. **17** Sij zijn achterwaerts ghekeert, gheen vercondighende, noch te voren segghende, noch laetse bescaemt worden met bescaemtheyt die betrouwen hoorende v lieder woerden. **27** Dierste sal tot Sion segghen, hebben in een ghesneden beelt, die den ghghoten beeldte Siet ick ben hier teghenwoerdich, ende Ierusalem sal ick segghen, Ghy sijt onse goden. **18** Ghy dooce hoort, dan eenen Euangelist gheue. **28** Ende ick heb ghesien, ende ghy blende siet op om te sien. **19** Wie isserset, dan die daer en was noch niemant van desen, die raet hielde, ende mijn knecht? ende wie isserset, dan die totten welcken die ghevraecht zijnde een woert antwoerde. **29** Siet sij sijn allegader onrechtuerdich, ende ydel sijn hen wercken. Wint ick mijn boden ghesonden hebbe? Wie isserset, dan die ende ydelheit sijn hen affgods beelden.

42 Slet, mijn knecht ende ick sal hem ontfanghen, mijn wtuercoren, in hem heeft mijn ziele haer seluen behaecht. Ick heb mijnen gheest ghegheuen op hem, hy sal doordel den Heydenen wtspreken. **2** Hy en sal niet roepen, noch gheenen persoon wtnemen, noch zijn stemme en sal buyten niet ghehoort worden. **3** Dat ghercroot riet en sal hy niet heel in stucken breken, ende het rookende vlas en sal hy niet wtblusschen, inder waerheit sal hy doordel wtbreghen, **4** hy en sal niet droeue zijn, noch verstoortachtich tot dat hy doordel op deertrijck stelle, ende zijn wet sullen die eylanden verwachten. **5** Dit seyt die Heere Gott sceppende die hemelen ende die wtreckende vast makende die eerde, ende tghene dat wt haer spruyt, gheuende adem den volcke dat op haer is, ende den gheest den ghennen die haer betreden. **6** Ick die Heere heb v gheroeopen in die rechtuerdicheyt, ende ick heb v hant ghegrepen, ende ick heb v bewaert. Ende ick heb v ghegheuen tot een verbont des volcs, tot een licht der Heydenen. **7** Dat ghy opendoen soudt die

oogen der blenden, ende dat ghy wtleyden soudt wt die besloten gheuanghenisse den ghebonden, van den huyse des kerckers die daer sitten in duysternissen. **8** Ick die Heere dit is mijnen naem, Mijn glorie en sal ick niemant anders gheuen, ende mijnen loff den ghesneden affgods beelden. **9** Die dinghen dit dierste gheweest hebben siet die zijn ghocomen, nieuwe dinghen vercondighe ick oock, eer die eylanden ende haer bewoonders. **11** Laet opghenauw worden die woestijne, ende haer steden. Cedar sal in huysen woonen, loeft ghy bewoonders der steenroetsen, van den top der berghen sullen sij roepen. **12** Sij sullen den Heere glorie stellen, ende zijnen loff sullen sij in die eylanden vercondighen. **13** Die Heere sal als een stercke wtgaen, hy sal oorloochs man sal hy die toornicheyt verwecken, hy sal crysschen ende roepen, op zijn vianden sal hy versterkt worden. **14** Ick heb altijt ghesweghen, ick heb stil gheweest, ic heb verduldich geweest, als een vrouwe die in barens noode is sal ic spreken. Ick sal verstroyen, ende opsindien te samen. **15** Ick sal woest maken die berghen ende die hueuelen, ende alle hen gras sal ic verdrooghen, ende ick sal die vloeden stellen tot eylanden, ende die staende wateren noorden, ende hy sal comen vanden opganck der sonnen, sal ic verdrooghen. **16** Ende ick sal die blende leyden inden wech die sij niet en kennen, ende in die paden die sij niet gheweten en hebben sal icse doen wandelen. Ick sal die dylesten voer hen stellen tot rechte, dese woerden heb ick hen ghedaen, ende ick en hebse niet verlaten. **17** Sij zijn achterwaerts ghekeert, laetse bescaemt worden met bescaemtheyt die betrouwen hebben in een ghesneden beelt, die den ghghoten beeldte segghen, Ghy sijt onse goden. **18** Ghy dooce hoort, dan ghy blende siet op om te sien. **19** Wie isserset, dan die mijn knecht? ende wie isserset, dan die totten welcken ick mijn boden ghesonden hebbe? Wie isserset, dan die ghene die vercocht is? ende wie isserset, dan des Heeren knecht? **20** Die veel dinghen siet, en suldy niet gedeslaen? die open ooren hebt, en suldy niet hooren? **21** Ende die Heere heeft ghewilt dat hy hem heylich maken soude, ende dat hy die wet groot achten soude ende verheffen. **22** Maer dat selue volck is berooft ende verwoest, eenen strick der ionghelinghen sijt allegader, ende in die kerckers huysen zijn sij verborghen, sij zijn gheworden tot eenen roof, ende daer en is niemant diese verlosse, tot een beroouinghe ende daer en is niemant die segghe. Gheeft weder om, **23** Wie isserset onder v lieden die dat hoore, aenmercke, ende luystre nae toecomende dinghen? **24** Wie heeft Iacob ghegheuen tot een beroouinge, ende Israel den verderuers? En is dat niet die Heere selue, wien wy ghesondicht hebben? Ende sij en heb-ben in zijn wegheen niet willen wandelen, ende sij hebben zijn wet niet ghehoort. **25** Ende hy heeft op hem wtgestort die rasende gramscap van sjinder verbolgentheyt, ende een stercke orloghe, ende hy heeft hem verbrant int ronde, ende hy en heues niet gheweten, ende hy heeft hem ontsteken, ende hy en heues niet verstaen.

43 Ende nu dit seyt die Heere sceppende v Iacob, ende makende v Israel. En wilt niet vreesen, want ick heb

v verlost, ende ic heb v gheroepen met uwen naem, ghy
sijt mijne. **2** Als ghy doer die wateren gaet, soo sal ick met
v zijn, ende die vloeden en sullen v niet overdecken, als
ghy int vier sult wandelen soo en suldi niet verbernen, ende
die vlamme en sal in v niet bernen. **3** Want ick die Heere
uwe Godt die heylige van Israel v behouder hebbe tot uwe
versoeninge gegeuen Egypten ende der Morianen lant, ende
Saba voor v. **4** Om dat ghi eerlijc sijt geworden in mijn
ooghen, ende glorioos, soo heb ic v lief ghehad, ende ick sal
die menschen gheue voer v, ende die volcken voer v ziele.
5 En wilt niet vreesen, want ick ben met v, vanden oosten
sal ick v saet aenbrengen, ende vanden westen sal ic v
vergaderen. **6** Ick sal den noorden segghen, Gheeft, ende
den suyden. En willet niet beletten, brengt aen mijn sonen
van verre, ende mijn dochteren van duyterste der aerd. **7**
Ende alle den ghenen die mijnen naem aenroeft dien heb
ick tot mijnder glorien ghescapen, ic heb hem gheformeert,
ende ghemaect. **8** Leydt buyten wt het blent volck ende dat
ooghen heeft, het doof volck ende dat ooren heeft. **9** Alle die
volcken sijn vergadert te samen, ende die gheslachten zijn
versaemt, wie onder v lieden mocht dit vercondighen, oft wie
sal ons doen hooren die dinghen die dierste zijn? Laetse dier
ghetuyghen gheuen, ende laetse hooren ende segghen. **10** Warachtelijc, Ghy
sijt mijn ghetuyghen, seyt die Heere, ende mijn knecht den
welcken ik vercoren hebbe, op dat ghijt weten ende my
gheloouen moecht, ende dat ghijt verstaen moecht, dat ic
selue ben. Voer my en is gheen Godt ghemaect ende nae
my en salder gheen sijn. **11** Ick ben, ick ben die Heere,
ende daer en is sonder my gheen behouder. **12** Ick hebt
vercondicht, ende behouden, ick hebt doen hooren, ende
onder v lieden en heeft gheen vreemde gheweest. Ghy sijt
mijn ghetuyghen, seyt die Heere, ende ick Godt. **13** Ende
van tbeghinsel ben ik die selue, ende daer en is niemant
die van mijnder hant verlosse, ick sal wercken, ende wie
sal dat affkeeren? **14** Dit seyt die Heere v verlossen, die
heylige van Israel. Om uwen wille heb ik in Babilonien
ghesonden, ende ick heb alle die glandelen affgetrocken,
ende die Chaldeen die in hen scepen glorieeren. **15** Ick ben
die Heere uwe heylige, sceppende Israel uwe coninck. **16**
Dit seyt die Heere, die in die zee ghegheuen heeft eenen
wech, ende in die wateren der beken eenen padt. **17** Die
den waghen ende tpeert heeft wtgeleyt, die heyscare
ende den stercken, sij zijn te samen ontslapen, ende sij en
sullen niet opstaen, sij zijn heel ghebroken als vlas, ende
sij zijn wtgeblusscht. **18** En wilt niet gheachtich wesen
der voerleder dinghen, ende die oude dinghen en wilt niet
aenmercken. **19** Siet ick make nieuwe dingen, ende die
sullen nu opstaen, ghy sultse voerwaer kennen, ick sal in die
woestijne eenen wech stellen, ende in die onbewandelde
plaetse riueren. **20** Die beeste des velts sal my glorificeren
die draken ende struysen, om dat ick in die woestijne wateren
ghegheuen hebbe, ende riueren in die plaetse sonder wech,
om dat ik soude te drincken gheuen mijnen volcke, mijnen
wtuercorenen. **21** Dit volck heb ic voer my ghemaect, het sal
mijnen loff vertellen. **22** Ghy en hebt my niet aengheroepen
Iacob, noch ghy en hebt in my niet ghearbeyt Israel. **23** Ghy
en hebt my niet gheoffert den ram van uwen brantoffer, ende
met uwen slachofferanden en hebdi my niet gheglorificeert,
sijt mijne. **24** Ghy
ick en heb v niet doen dienen in die offerande, noch ick
en heb v gheenen arbeyt ghegheuen int wierock. **25** Ghy
en hebt my met ghelde gheenen calamus ghecocht, ende
metten vette van uwen slachofferanden en hebdi my niet
droncken ghemaect. Maer noctans hebdi my doen dienen
in v sonden, ghy hebt my arbeyt ghegheuen in v boosheden.
26 Ick bent, ick bent selue, die v boosheden wtswische om
mijnen wille, ende uwer sonden en sal ick niet gheachtich
wesen. **27** Brengt my wederom in tghedincken, ende laet
ons te samen gheordeelt worden, vertellet eest dat ghy iet
hebt, op dat ghy moecht gherichtuerdicht worden. **28** V
vader heeft ierstmael ghesondicht, ende v beduyders hebben
ouertreden teghen my. **29** Ende ick heb die heylige princen
beulect. Ic heb Iacob ghegheuen ter doodinghen, ende Israel
ter blasphemien.

44 ENDE nu hoort Iacob mijn dienaer, ende Israel den
welcken ick vercoren hebbe. **2** Dit seyt die Heere
v makende, ende figurerende vanden buyck, v helper, en
wilt niet vreesen mijn knecht Iacob, ende ghy alderrechtste
den welcken ick vercoren hebbe. **3** Want ick sal wateren
wtstorten op den dorstighen, ende vloeden op die drooghe,
ick sal mijnen gheest wtstorten op v saet, ende mijn
ghebenedijdinghe op v gheslachte. **4** Ende sij sullen groeyen
tusschen die cruyden als wilghen omtrent die voer by
vlietende wateren. **5** Dese sal segghen, Den Heere behoir
ick toe, ende die ander sal roepen in Iacobs naem, ende
dese sal met sijnder hant scrijuen den Heere, ende in
Israels naem sal hy verghelyct worden. **6** Dit seyt die
Heere die coninck van Israel, ende sijn verlosser die Heere
der heyscaren. Ick ben dierste, ende ic ben die laetste,
ende behaluen my en issr gheen Godt. **7** Wie issr mijns
ghelyck? die roepe ende vercondighe, ende beduyde my
het veruolghen, van dat ick het oude volck ghestelt hebbe,
laet die hen vercondighen die toecomende dingen, ende
die wesen sullen. **8** En wilt niet vreesen, noch en wert
niet verslaghen, van doen heb ic v doen hooren, ende
ick hebt vercondicht, ghy sijt mijn ghetuyghen. Isser een
Godt sonder mij, ende een scepter den welcken ick niet
en kenne? **9** Die makers des affgodts en sijn alle gader
niet, ende hen alderliefste en sullen hen niet baten, sij sijn
ghetuyghen van dien dat sij niet en sien oft en verstaen,
dat sij bescaemt moeten worden. **10** Wie heeft eenighen
Godt ghemaect, ende eenich ghesneden beelt ghegoten
nergens toe nuttelijck? **11** Siet alle die mededeylders van
dien sullen bescaemt worden. Want het zijn werkmeesters
wt die menschen, sij sullen alle versamen, sij sullen staen
ende beuen van vreesen, ende sij sullen te samen bescaemt
worden. **12** Die yser smidt heuet metter vijlen ghewracht, in
die colen ende metteu hameren heeft hy dat ghefigureert,
ende hy heuet ghewracht met den arm sijnder stercheyt,
hy sal hongher hebben ende flau worden, hy en sal gheen
water drincken ende sal moede worden. **13** Die constenaer
des houtwercs heeft die richtcorde wtgehstrect, hy heeft
dat ghefigureert met een saghe, hy heeft dat ghemaect met
winckelhaken, ende met eenen passer heeft hy dat ront
ghemaect, ende hy heeft eens mans beelt ghemaect als
eenen schoonen mensch woonende in een huys. **14** Hij heeft

die ceder boomen affghehouwen, hi heeft eenen pecboom ghehaelt, ende eenen eycken boom, die ghestaan hadde onder die boomen des wouts, hy heeft eenen pijnboom gheplant den welcken den reghen gheuoedt heeft. **15** Ende dien is den menschen gheworden tot een vier des heerts, hy heepter aff ghenomen, endehy is werm gheworden, ende hy heuet ontsteken, ende heeft brooden ghebacken, maer van tgheen datter ouerde heeft hy eenen Godt ghewracht, ende hy heeften aenghebeden, hy heeft een ghesneden beelt ghemaect, ende hy heeft hem daer voer ghebuycht. **16** Die heylicht van dien heeft hy metten vier verbrant, ende van sijn helicht heeft hy vleesch gheten, hy heeft een potagie ghecoect, ende hy is versaat gheweest, ende is verwermt, ende hy heeft gheseyt, Wel aen, ick ben werm gheworden, ick heb dat vier ghesien, **17** maer vant ouerblifsel van dien heeft hy eenen Godt, ende een ghesneden beelt voer sij seluen ghemaect, hy wort daer voer ghebuycht, ende hy aenbiddet dat ende biddet segghende. Verlost my, want ghy sijt mijn Godt. **18** Sij en hebbens niet gheweten noch verstaen, want sij hebbent vergheten, dat hen ooghen niet sien en souden, ende dat sijt met hen herte niet verstaen en souden. **19** Sy en herdenckens in hen ghedachte niet, noch en bekennens niet noch sij en ghevuelens niet, dat sij segghen souden. Die helicht daer af heb ik metten viere verbrant, ende ick heb op sijn colen brooden ghebacken, ick heb vleesch ghecoect ende gheten, ende sal ik van datter ouert eenen affgoedt maken? sal ick voer den block van eenen houte nederuallen? **20** Sijn een stuck is asschen, een onwijs herte heeft dat aenghebeden, ende hy en sal zijn ziele niet verlossen, noch hy en sal niet seggen. Bijauontueren isser een loghene in mijn rechte hant. **21** Weest deser dinghen ghedactich Iacob ende Israel, want ghy sijt mijn dienaer, ick heb v ghemaect, mijn knecht sijdi Israel, en verheet mijns niet. **22** Ic heb als een wolcke v boscheden wtghewischt, ende als eenen neuel v sonden. Keert wederom tot my, want ick heb v verlost. **23** Loeft ghy hemelen want die Heere heeft bermherticheyt ghedaen, maect iolijt ghy wterste van eertrijk, ghi berghen gheeft een wedergheluyt des loefs die bosscagie, ende alle sijn boomen, want die Heere heeft Iacob verlost, ende Israel sal glorieren. **24** Dit seyt die Heere v verlosser, ende v maker wten buyck. Ick ben die Heere alle dinghen doende, die hemelen wtspannende alleen, vast makende die eerde, ende niemand met my. **25** Van onwearden makende der waersegghers teekenen, ende die touuentaers in rasernie verkeerende. Keerende die wijse achterwaerts omme, ende hen wijsheit dwaes makende. **26** Verweckende dwoert sijns knechts, ende den raet sijnder boden volbrenghende. Die tot Ierusalem segghe, Ghy sult bewoont worden, ende den steden van Iuda. Ghy sult opghettimert worden, ende hen verwoeste plaetsen sal ick opwecken. **27** Die der diepten segghe, weest verlaten ende v vloeden sal ick drooghe maken. **28** Die Cyro segghe, Ghy sijt mijn herder, ende alle mijnen wille suldi volbrenghen. Die tot Ierusalem segghe ghy sult opghettimert worden, ende den tempel. Ghy sult oghfundeert worden.

coninghen rugghen keeren, ende ick sal die dooren voer hem opendoen, ende die poorten en sullen niet ghesloten worden, **2** ick sal voer v gaen, ende ick sal die gloriose der aerden vernederen, die metalen poorten sal ick heel in stucken breken, ende die ysere rendelen sal ick breken. **3** Ende ick sal v die verborghen scatten gheuen, ende die verborghen dinghen der verholentheden. Op dat ghy weten moecht dat ick die Heere ben die uwen naem noeme Israels Godt. **4** Om mijnen knecht Iacob, ende om Israel mijnen wtuercorenen, ende ick heb v ghenoeamt met uwen naem, ick heb v verghelijct, ende ghy en hebt my niet ghekent. **5** Ick ben die Heere, ende daer is gheen meer, buyten my en issen gheen Godt, ick heb v ghegrot, ende ghy en hebt my niet ghekent. **6** Om dat sij weten souden die vanden oppganck der sonnen sijn, ende die vanden onderganck zijn, datter gheen sonder my en is. Ic ben die Heere, ende daer en is gheen ander, **7** makende dlicht, ende sceppende die dysternisse, makende vrede, ende sceppende tquaet. Ick ben die Heere alle dese dinghen doende. **8** Dauwt ghy hemelen van bouen, ende die wolcken laet reghenen den rechtuerdighen, laet die eerde gheopent worden, ende laetse voertbreghen den salichmaker, ende die rechtuerdicheyt spruyte te samen. Ick die Heere heb hem ghescapen. **9** Wee den ghenen die teghen sijnen scepper seyt, eenen scerf van der eerden des lant van Samo. Sal die pot eerde haren potbacker segghen. Wat maect ghy? ende v werck is sonder handen? **10** Wee hem die den vader seyt, wat genereerd? ende der vrouwen, Wat baerdi? **11** Dit seyt die Heere die heylige van Israel sijn sceppere. Toecomende dinghen vraecht my, ouer mijn kinderen, ende opt werck mijnder handen beueelt my. **12** Ic heb deerde ghemaect, ende ick heb den mensch op haer ghescapen, mijn handen hebben die hemelen wtghespannen, ende alle haren heyre heb ick beuolen. **13** Ick heb hem verwect ter rechtuerdicheyt, ende alle zijn weghen sal ik te rechte bescicken. Hy sal mijn stadt optimmeren, ende mijn gheuanghenisse sal hy laten gaen, niet doer prijs oft doer gauen seyt die Heere die Godt der heyrscaren. **14** Dit seyt die Heere. Den arbeyt van Egypten, ende die comenscap vant Morianen lant, ende Sabaim die hooge mannen, sullen tot v ouer comen, ende sij sullen uwe sijn. Nae v sullen sij wandelen, ghebonden met hant boeyen sullen sij reysen, ende sij sullen v aenbidden, ende v smeekende bidden. Alleenlyk in v is Godt, ende sonder v en issen gheen Godt. **15** Voerwaer ghy sijt een verborghen Godt. Israels Godt die salichmaker. **16** Die stichters der dolingen sijn bescaemt, ende sij hebbent hen allegader ghescaemt, sij sijn te samen wech ghegaen ter bescaemtheyt. **17** Israel is behouden in den Heere met een ewighe salicheyt, ghy en sult niet bescaemt worden, ende ghy en sult v niet scamen tot in die ewee der eween. **18** Want dit seyt die Heere sceppende die hemelen, die selue Heere figurerende die aerde ende die makende, hij is haer sceppere, hy en heeftse niet te vergheefs ghescapen, om datse bewoont soude worden heeft hy die ghemaect. Ic ben die Heere, ende daer en is gheen ander. **19** Ic en heb int verborghen niet ohesproken, in

45 Dlt seyt die Heere mijnen ghesalfden Cyro, wiens
rechte hant ick ghegrepen hebbe, dat ick voer sijn
aensicht die Hevdenen onderdanich soude maken, ende der

445

vergadert ende coemt, ende naket te samen die behouden
sijt wten Heydenen, sij en hebben niet gheweten die thout
van hare snijtsel opheffen, ende sij bidden den Godt die
niet salich en maect. **21** Vercondighet ende coemt ende
houdt raet te samen, wie heeft dat doen hooren vanden
beghinne, wie heeft dat van doen te voren gheseyt? En ben
ic niet die Heere, ende daer en is voerts gheen Godt sonder
my? Daer en is gheen rechtuerdich ende behoudende Godt
sonder my. **22** Bekeert v tot my, ende ghy sult salich wesen,
alle ghy eynden der eerden, want ick ben Godt, ende daer
en is gheen ander. **23** In my seluen heb ick ghesworen,
wt mijnen monde sal gaen het woert der rechtuerdicheyt,
ende ten sal niet wederkeeren. Want my sullen alle knyen
ghebucht worden, ende alle tonghen sweren. **24** Aldus in
den Heere (sal hy segghen) sijn die rechtuerdicheden mijne
ende die machticheyt, tot hem sullen sij alle comen ende
bescaemt worden die hem wederstaen. **25** Inden Heere
sal gherichtuerdicht ende ghepresen worden alle tsaet van
Israel.

46 BEI is ghebroken. Nabo es al in stucken gewreuen, hen
beelden sijn gheworden den beesten ende den vee, v
lasten sijn van swaren ghewichte tot vermoeytheyt. **2** Sij
sijn heel verdwenen ende alte samen in stucken ghebroken,
sy en hebben niet moghen salichmaken den ghenen diese
droech, ende hen ziele sal in de gheuanghenisse gaen. **3**
Hoort my ghy Iacobs huys, ende alle dat ouerblifsel des
huys van Israel, die ghedraghen wort van mijnen buyck, die
ghedraghen wort van mijn moederstede **4** Tot den ouerdom
ben ick die selue, ende tot die grijsheit sal ik draghen, ick
hebt ghemaect, ende ick salt draghen. Ick sal draghen,
ende salich maken. **5** Wien hebdy my verghelyct, ende
ghelyck gheacht, ende gheleken ende wien hebdy my ghelyck
gemaect? **6** Die tgout te hope brengt wten buydel, ende
tsiluer met een waghe weecht, huerende eenen goutsmit,
dat hy eenen Godt maken soude, ende sij vallen neder,
ende aenbidden. **7** Sy draghen dien op hen scouderen
draghende ende stellende dien in zijn plaatse, ende hy
sal staen ende van sijnder plaatse niet beroert worden.
Maer oock als sij tot hem roepen sullen, soen en sal hijt
niet hooren, van die tribulatie en sal hyse niet verlossen. **8**
Weest deses ghedachttich ende wert bescaemt. Keert weder
om ghy ouertreders ter herten. **9** Weest ghedachttich der
voerleder eween. Want ick ben Godt, ende daer en is voerts
meer gheen Godt, noch daer en is niemant mijns ghelyckje
10 vercondighende van tbeghinsel den laetsten, ende van
tbeghinsel datter noch niet ghedaen en is, segghende. Mijnen
raet sal staen, ende alle mijnen wille sal gheschieden. **11**
Roepende vanden oosten den voghel, ende van verre lande
den man van mijnen wille, ende ick heb ghesproken, ende
ick sal dat aenbrenghen, ick hebt ghescapen, ende ick sal
dat doen. **12** Hoort my ghy die hardt van herten sijt, die verre
sijt vander rechuerdicheyt. **13** Ick heb mijn rehtuerdicheyt by
ghemaect, ende sij en sal niet verlingt worden ende mijn
salicheyt en sal niet toenen. Ick sal in Sion salicheyt gheuen,
ende in Israel mijn glorie.

47 DAelt neder, sijt int stubbe ghy maget dochter van
Babilonien, sijt opt derde, ende daer en is gheen

stoel voer die dochter der Chaldeen. Want ghy en sult
voertaen niet meer ghenoemt worden weeck ende teeder. **2**
Neemt die molen ende maelt meel, maect bloot v leelijcheyt,
ontdeck v scondere, ontdeck v beenen, gaet doer die
vloeden. **3** V scandelijcheyt sal ontdeck worden, ende v
versmadelijcheyt sal ghesien worden, ick sal wrake nemen,
ende my en sal gheen mensch wederstaen. **4** Onse verlosser
die Heere der heyrscaren is sijnen naem, die heylige van
Israel. **5** Sijt swijghende, ende gaet in die duysternisse
dochter der Chaldeen. Want ghy en sult voerts niet ghenoemt
worden, die vrouwe der conincricken. **6** Ick ben gram op
mijn volck. Ick heb mijn erffenisse besmet, ende ick hebse
gheheuen in v hant, ghy en hebt hen gheen bermherticheden
ghest, opden ouden hebdy v iock seer beswaert. **7** Ende
ghy hebt geseyt. Inder ewicheyt sal ik vrouwe wesen, ghy
en hebt dese dinghen op v herte niet gheleydt, noch ghy
en hebt ws wterste niet ghedachttich gheweest. **8** Ende nu
hoort dit ghy weeldiche, ende vrijlijck woonende, die segt
in v herte. Ick bent, ende behaluen my en is daer niemant
meer, ick en sal gheen weduwe sitten, ende ick en sal gheen
onvruchtbaerhett weten. **9** Dese twee sullen v onuersienlijck
comen in eenen dach, onvruchtbaerhett, ende weduwescap.
Allegader sijn sij op v ghecomen om die menicht uwer
toouerien, ende om die crachtighe hartheyt uwer tooueraers.
10 Ende ghy hebt betrouwen ghehadt in v quaetheyt, ende
ghy hebt gheseyt, Daer en is niemand die mij siet. V wijsheit
ende dese uwe wetenheyt heeft v bedroghen. Ende ghy hebt
gheseyt in v herte, Ick bent ende sonder my en is gheen
andere. **11** Het quaet sal ouer v comen, ende ghi en sult
sijnen oorspronck niet weten, ende dien allendicheyt sal up v
vallen, die welcke ghy niet en sult connen suyeren. V sal
onuersienlijck katijucheyt ouer comen die ghy niet weten en
sult. **12** Staet met uwen tooueraers, ende met die menicht
uwer toouerien, in die welcke ghi ghearbeyt hebt van uwer
ioncheyt aen, oft v bijauontueren iet helpen mochte, oft dat
ghy mocht stercker worden. **13** Ghy hebt ghefaelgeert in die
menicht uwer raden, laet die waersegghers des hemels
staen ende v behouden, die de sterren aenscouwen, ende
telden die maenden, dat sij daer wt v souden vercondighen
die dinghen die v toecomende zyn. **14** Siet sij zijn gheworden
als stroo, het vier heeftse verbrant, sij en sullen hen zielen
niet verlossen van die hant der vlammen, ten sijn gheen
gloeyende colen daer sy aff werm mochten worden, noch
ten is gheenen heerd dat sij daer aen sitten souden. **15**
Alsoo sijn v die gheworden, in alle die dinghen daer ghy
in ghearbeydt hadt. V coopluyden van uwer ioncheyt, een
ieghelyck heeft van sijnder ioncheyt ghedoelt, daer en is
niemand die v behoude.

48 HOort dit ghy huys van Iacob, die ghenoemt wort
metten name van Israel, ende die wten wateren van
Iuda ghecomen sijt, die daer sweert inden naem des Heeren,
ende ghedachttich sijt Israels Godt, niet in die waerhett noch
in die rechtuerdicheyt. **2** Want van die heylige stadt sijn zij
gheroopen, ende op de Godt van Israel sijn sij ghevasticht.
Heere der heyrscaren is sijnen naem. **3** Die ierste dingen
heb ick van doen vercondicht, ende wt mijnen mont sijn
sij wtghegaen, ende ick hebse doen hooren, onuersienlijck

heb ict ghewracht, ende sij zijn ghecomen. **4** Want ick wist scerp sweert, in die scaduwe van sijnder hant heeft hy my wel dat ghy hart sijt, ende dat uwen necke een yseren bescermt, ende hy heeft my ghestelt als eenen wtghecoren senuwe is, ende v voorhooft metalen. **5** Ick hebt v te voren pijn, in sijnen pijlkoker heeft hy my gheborghen. **3** Ende gheseyt van doen, eer sij quamen soe heb ict v te kennen hy heeft my gheseyt, Mijn knecht sijdi Israel, want in v ghegheuen, op dat ghy bijauonturen niet segghen en soudt. sal ick glorieeren. **4** Ende ick heb gheseyt, Te vergheefes Mijn affgoden hebben dese dinghen ghedaen, ende mijn heb ick ghearbeyt, sonder sake, ende ydelijk heb ick mijn ghesneden ende ghegoten beelden hebben dese dinghen stercheyt verdaen, daer om is mijn ordeel metten Heere, beuolen. **6** Dat ghy ghehoort hebt besieghet al, maer hebdij ende mijn werck met mijnen Godt. **5** Ende nu seyt die Heere ghy lieden dat vercondicht? Ic hebt v nieuwe dinghen doen sceppende my wt den buyck hem tot eenen knecht, dat ick hooren van doen, ende sij zijn bewaert gheweste die ghy Iacob wederom brenghen soude tot hem, ende Israel en sal niet en weet, **7** nu sijn die ghescapen, ende niet van dier tijt, niet vergadert worden, ende ick ben gheglorificeert gheweste ende voer den dach, ende ghy en hebtse niet ghehoort, dat in des Heeren ooghen, ende mijn Godt is mijn stercheyt ghy bijauonturen niet en segget. Siet ick hebse ghweten. ghworden. **6** Ende hy heeft gheseyt, Het is luttel dat ghy **8** Ghy en hebste noch gehoort, noch ghekent, noch v oore my soudt een knecht sijn om te verwecken die gheslachten en is van doen niet gheopent ghewest. Want ick weet dat van Iacob, ende om den ghyst van Israel te bekeeren. Siet ghy ouertredene ouertredene sult, ende eenen ouertreder ick heb v ghegheuen tot een licht der Heydenen, dat ghy vanden buyck heb ik v ghenoeamt. **9** Om mijnen naem sal ic mijn salicheyt zijn soudt tot dat wterste der eeren. **7** Dit mijn rasende gramscap verre wech doen, ende met mijnen seyt die Heere die verlosser van Israel, zijn heylegue, tot loff sal ik v breydelen op dat ghy niet en vergaet. **10** Siet een versmadelijcke ziele, tot een verfoeyt volck, tot den ick heb v gheproeft, maer niet als silver, ick heb v vercoren knecht der Heeren. Die coninghen sullen sien, ende die inden ouen der armoeden. **11** Om mijnen wille, om mijnen princen sullen te samen opstaen, ende sij sullen aenbidden wille sal ict doen, dat ick niet gheblasphemert en worde, om den Heere, want hy ghetrouwue is, ende den heylighen ende mijn glorie en sal ic gheenen anderen gheuen. **12** van Israel die v vercoren heeft. **8** Dit seyt die Heere, Inden Hoort my Iacob ende Israel den welcken ick roepe. Ick selue aenghenamen tijdt heb ick v verhoort, ende in den dach der ick ben dierste ende die laetste. **13** Ende mijn hant heeft die salicheyt heb ik v gheholpen, ende ick heb v bewaert, ende ik eerde ghefundert, ende mijn rechte hant heeft die hemelen heb v ghegheuen tot een verbont des volcs, dat ghy deerde ghemeten. Ick salse roepen ende sij sullen tsamen staen. **14** verwecken soudt, ende besitten die verstroyde erffenissen, Wert vergadert ghy allegader, ende hoort. Wie van dien heeft **9** dat ghy segghen soudt den ghenen die gheuangen zijn. dese dinghen vercondicht? Die Heere heeft hem bemint, Gaet wt, ende den ghenen die in duysternisse zijn. Wert hy sal sijnen wille doen, in Babilonien, ende sijnen arm ghesien. Op die weghen sullen sij weyden, ende in alle effen in die Chaldeen. **15** Ick heb ghesproken, ende heb hem plaetsen zijn hen weyden. **10** Sij en sullen noch hongher gheroept, ick heb hem aenghebracht, ende sijnen wech is noch dorst hebben, ende die hitte ende die sonne en salse voerspoedich ghworden. **16** Coemt tot my ende hoort dat: niet slaen. Want hen ontfermer salse regeren, ende aan die Ick en heb van tbeghinsel int verborgen niet ghesproken, fonteynen der wateren sal hijse te drincken gheuen, **11** ende van den tijt eer dattet gheschiede, soe was ic daer, ende ick sal alle mijn bergen stellen tot eenen wech, ende mijn nu heeft my die Heere die Godt ghesonden, ende sijnen paden sullen verheuen worden. **12** Siet dese sullen van gheest. **17** Dit seyt die Heere v verlosser, die heylige van verre comen, ende siet die vanden noorden ende vander Israel. Ick ben die Heere uwe Godt leerende v oorbaerlijcke zee, ende dese vant zuyden landt. **13** Loeft ghy hemelen dingen, regerende v inden wech daer ghy in wandelt. **18** ende verhuecht v ghy eerde, ende ghy bergen singt den lof Och oft ghy mijn gheboden waerghenomen hadt, soo soude met iolijt, want die Heere heeft sijn volck vertroost, ende uwen vrede als eenen vloet ghemaect hebben gheeweest, sijnder armen sal hij ontfermen. **14** Ende Sion heeft gheseyt, ende uwe rechtuerdicheyt als die goluen der zee, **19** ende v Die Heere heeft my verlaten, ende die Heere heeft mijns saet soude als landt gheweest hebben, ende dat gheslachte vergheten. **15** Ist moghelyck dat een vrouwe soude haer ws buycs als haer steenkens, ten soude niet verstoruen sprakeloos kint vergheten, dat sij niet en soude ontfermen hebben, ende sijnen naem en soude niet vergaen sijn van den sone haers buycs, ende al waert dat sijt verghate, ick mijnen aensicht. **20** Gaet wt Babilonien, Vliedt van die en sal nogtans ws niet vergheten. **16** Siet in mijn handen Chaldeen, in die stemme des verhueghens vercondighet, heb ick v bescreuen. V mueren sijn in mijn ooghen altijt. doet datmen dit hoore, ende draecht dat wt tot aen duyterste **17** V timmerlieden zijn ghecomen v verderuende, ende der aerden. Segt, Die Heere heeft sijnen knecht Iacob verlost. verstroynde sullen sij van v wtgaen. **18** Heft op v ooghe int **21** Sij en hebben gheenen dorst ghehadt in die woestijne, ronde ende siet, alle dese zijn vergadert, sij sijn v ghecomen. doen hyse wtleydde, hy heeft hen water wten steen voert Ick leue seyt die Heere, dat ghy met alle dese sult als met ghebracht, ende hy heeft die steenroetse gheclouen, ende een cieraet ghecleedt worden, ende ghy sultse v seluen die wateren hebben ghevloeyst. **22** Die ongoddelijcke en omhangen als een bruyt. **19** Want v woestijnen, ende v hebben gheenen vrede seyt die Heere. **23** Ende sij sullen verlaten plaetsen, ende dlant van uwer veruallinghe, sullen nu enghe zijn van die bewoonders, ende sij sullen verre ter vlucht ghedreuen worden die v verslonden. **20** Noch sullen die kinderen van uwer onvruchtbarehert in v ooren segghen, Die plaatse is my enghe, maect my ryumte dat ick woonen

49 HOort ghy eylanden, ende luystert toe ghy volcken van verre. Die Heere heeft my van de buyck gheroepen, van mijns moeders buyck heeft hi mijns naems ghedachtich geheweest. **2** Ende hy heeft mijnen mont ghestelt als een

mach. **21** Ende ghy sult segghen in v herte. Wie heeft my dese voertgebracht? Ic ben een onvruchtbarich ende niet barende, ouerghervoert, ende gheuanghen, ende wie heeft dese op ghevoedt? Ic ben een verlatene ende eenige, ende waer waren dese hier? **22** Dit seyt die Heere die Godt, Siet ic sal tot die Heydenen mijn hant opheffen, ende tot die volcken sal ic mijn teeken verheffen. Ende sij sullen v sonen breghen in die armen, ende v dochteren sullen sij op die scouderen draghen. **23** Ende die coninghen sullen v voesterheeren sijn ende die coninghinnen v voesteren, met gheneychden hoofden ter aerdern sullen sij v aenbidden, ende het ghestubbe uwer voeten sullen sij lecken. Ende ghy sult weten dat ick die Heere ben. Waer op dat sij niet en sullen bescaemt worden die hem verwachten. **24** Sal den roof vanden stercken ghenomen worden? oft dat gheuangen is vanden vromen, sal dat mogen behouden wesen? **25** Want dit seyt die Heere, warachtelijck dat gheuanghen is sal vanden stercken ghenomen worden, ende dat wech ghenomen is vanden vromen sal behouden worden. Maer die ghene die v gheordeelt hebben, sal ick ordeelen, ende v kinderen sal ick behouden. **26** Ende ic sal v vianden spijsen met haren vleessche, ende als met moste sullen sij met haren bloede droncken worden, ende alle vleesch sal weten dat ick die Heere ben v behoudende, ende v verlosser die stercke van Iacob.

50 Dlt seyt die Heere, Welc is desen sceybrief van uwer moeder waer mede icse verlaten hebbe? Oft wie is mijn scultheere den wecken ic v vercocht hebbe? siet in v boosheden sijdi vercocht, ende in v groote misdaden heb ic v moeder verlaten. **2** Want ic ben ghecomen ende daer en was gheen man, ic heb gheroepen ende daer en was niemant diet hoorde? Es mijn hant vercort ende cleyn gheworden, dat ick niet en soude connen verlossen? oft en is in my gheen macht om te bevrijden? Siet in mijn straffinghe sal ick die zee verwoest maken, ick sal die vloeden tot een drooghe plaatse stellen, die visschen sullen verrotten sonder water, ende sij sullen steruen van dorste. **3** Ick sal die hemelen ouertrecken met duysternissen, ende eenen sack sal ik hen ouerdecel stellen. **4** Die Heere heeft my een wel gheleerde tonghe ghegheuen, dat ick weten soude te onderhouden den ghenen die vermoeyt is metten woerde, hy richt op des morghens, des morghens, richt hy my die oore, op dat ick en hooren soude als den meester. **5** Die Heere Godt heeft my die oore gheopent, ende ick en seggher niet teghen, ick en ben niet achterwaerts ghegaen. **6** Mijn lichaem heb ick ghegheuen den slaenden, ende mijn wanghen den wt treckenden, mijn aensicht en heb ick niet affghekeert van die berispende, ende bespouwende. **7** Die Heere die Godt es mijn hulper, daer om en ben ich niet bescaemt, daer om heb ick mijn aensicht ghestelt als eenen alderhartsten steen, ende ick weet dat ick niet en sal bescaemt worden. **8** Hy is nae by die my rechtuerdich maket, wie sal teghen my spreken? laet ons te samen staen, wie is mijn teghenpartijder? Hy come tot my. **9** Siet die Heere die Godt is mijn helpere, wie esser die my verdoemen mach? Siet sij sullen allegader als een cleedt versleten worden, die motte salse eten. **10** Wie esser van vlieden den Heere vreesende, hoorende die stemme sijs knechts, die in die duysternissen ghwandelt heeft, ende

dien gheen licht en is? Hy hope inden naem des Heeren ende hy leue op sijnen Godt. **11** Siet ghy sijt allegader tvier ontstekende, omgort met vlammen, wandelt int licht ws viers, ende in de vlammen die ghy ontsteken hebt, van mijndr hant is v dit gheschiedt, in pijnen suldi slapen.

51 HOort my die daer volcht dat rechtuerdich is, ende die den Heere soect, aenmerct op den steen waer wt dat ghy ghehouwen sijt, ende op dat hol des puts daer ghy aff ghesneden sijt. **2** Merct op Abraham uwener vader, ende op Sarah die v lieden ghebaert heeft. Want ick heb hem een gheroepen, ende ick heb hem ghebenedijt, ende ick heb hem vermenichfuldicht. **3** Hier om sal die Heere Sion vertroosten, ende hy sal vertroosten allen haer veruallinghen, ende hy sal haer verwoestheyt stellen als wellustticheden, ende haer verlatenheyt als den hoff des Heeren. Blijsscap ende vrolicheyt sal daer in gheuonden worden, dancsegghinge ende die stemme des loefs. **4** Merct aen nae my mijn volck, ende mijn gheslachte hoort my, want een wet sal van my wtgaen, ende mijn ordeel sal int licht der volcken rusten. **5** Min rechtuerdicheit is nae by, mijn salichmaker is wtghegaen, ende mijn armen sullen die volcken ordeelen, my sullen die eylanden verwachten, ende mijnen arm sullen sij verbeyden. **6** Heft opwaerts ten hemel v ooghen, ende besiet onder die eerde neder waerts, want die hemelen sullen als eenen roock smelten, ende die eerde sal als een cleedt versleten worden, ende haer bewoonders sullen als dese steruen. Maer mijn salicheyt sal inder ewicheyt wesen, ende mijn rechtuerdicheyt en sal niet ghebreken. **7** Hoort my ghy die den rechtuerdighen kent, mijn volck, mijn wet is in hen herten, en wilt niet ontsien het verwijt der menschen, ende hen blasphemien en wilt niet vreesen. **8** Want ghelyck een cleedt alsoo salse den worm eten, ende als wolle soo sal hen die motte verslinden. Maer mijn salicheyt sal inder ewicheyt wesen, ende mijn rechtuerdicheyt tot die gheslachten der gheslachten. **9** Staet op, staet op, doet sterckeyt aen o ghy arm des Heeren, staet op als in die oude daghen, in die gheslachten der eween, en hebdii ghi niet den houerdighen gheslaghen? den draeck ghevont? **10** En hebdii niet die zee verdroocht, het water van die crachtighe diepte, die de diepte der zee eenen wech ghestelt hebt dat die verlostoe doer gaen souden? **11** Ende nu die verlost zijn vanden Heere sullen wederom comen, ende sij sullen in Sion comen louende, ende ewighe blijscap op hen hoofden. Blijscap ende vrolicheyt sullen sij houden, pijne ende suchtighe sullen vlieden. **12** Ick, ic selue sal v vertroosten, wie sijdi dat ghy vreesen soude van eenen sterffelijken mensch, ende van des menschen sone, die welcke als hoy verdonren sal? **13** Ende ghy hebt vergheten den Heere uwener makere, die de hemelen ghespannen heeft, ende die eerde ghefundert, ende ghy hebt ghevreest altijt den gheheelen dach van daensicht sijnder rasender gramscap, die v queldie, ende bereydt hadde om te verderuen, waer is nu den rasenden toren des quelders? **14** Haestelijck sal hy comen gaende om open te doen, ende hy en sal niet dootslaen totter gantscher vernielinghen, noch sijn broot en sal niet ghebreken. **15** Maer ic bin die Heere v God, die de zee verstoore ende haer baren heffen op. Heere der heyscaren is mijnen naem. **16** Ick heb mijn woorden ghestelt in uwener mont, ende in die scaduwe

mijnder hant heb ick v bescermt, dat ghy die hemelen planten soudt, ende die eerde funderen, ende tot Sion segghen, Mijn volck sijt ghy. 17 Wert verheuen, wert verheuen staet op Ierusalem, die ghedroncken hebt wter hant des Heeren den kelck sijnder gramscap, totten gront vanden kelck des slaeps hebdi ghedroncken, ende ghy hebbet ghedroncken totten ghiste. 18 Daer en is niemand diese onderhoude van allen den kinderen die sij voertghebracht heeft. Ende daer en is niemand die haer hant aengrijpt wt alle die kinderen, die sij opgheuoert heeft. 19 Twee dingen sijnder die v teghen ghecomen sijn, wie sal bedroeft worden over v? verwoestheyt, ende vernielinghe, ende den hongher, ende tsweert, wie sal v vertroosten? 20 V kinderen zijn verworpen, sij hebben gheslapen int hooft van allen weghen als den Orix met eenen strick ghevanghen, soo sijn sij vol van des Heeren verbolghentheyt, van die straffinghe ws Godts. 21 Daer om hoort dit ghy arm vrouken, ende droncken niet van wijne. 22 Dit seyt v heerscapper die Heere, ende v Godt, die ghestreden heeft voer zijn volck. Siet ick heb van uwer handt ghenomen den kelck des slaeps, den gront van den kelck mijnder verbolghentheyt, ghy en sult dien voerts niet meer drincken. 23 Ende ick sal dien stellen in hen hant die v vernedert hebben, ende v zielen gheseyt hebben. Buycbt v dat wy doergaen moghen, ende ghy hebt v lichaem ghestelt als eerde, ende als eenen wech den voerbijgangers.

52 STAET op, staet op, doet aen v stercheyt Sion, doet aen die cleederen nwer glorian Ierusalem, stadt des heylighen. Want die ombesnedene ende onsuuyere en sal voerts niet meer daer toe doen om doer v te gaen. 2 Scudt v wten ghestubbe, staet op, sikt Ierusalem, ontbindt die banden van uwen halse ghy gheuanghene dochtere van Sion. 3 Want dit seyt die Heere, om niet sijdi vercocht, ende sonder ghely suldi ghelost worden, 4 want dit seyt die Heere Godt. In Egypten is mijn volck nedergedhedaelt ierstmael, om dat daer een vreemdelinck zijn soude, ende Assur heeft sonder eenighe sake hem ghweldich onrecht gheadaen. 5 Ende nu wat is my hier seyt die Heere, dat mijn volck om niet wech gheleyt is? Hen heerscappers doen ongherechtelijck, seyt die Heere, ende altoos den gheheelen dach wort mijnen naem gheblasphemert. 6 Daerom sal mijn volc mijnen naem weten in dien dach. Want siet ick selue die daer sprack ben teghenwoerdich. 7 Hoe schoon sijn op die berghen die voeten vanden ghenen die den vrede vercondicht ende preect, diet goet vercondicht, die de salicheyt preect, segghende tot Sion. V Godt sal reregneren? 8 Die stemme uwer wachters, sij hebben een stemme opgehauen, sij sullen te samen louen, want sij sullen ooghe aen ooghe sien, als die Heere Sion sal wederom ghekeert hebben. 9 Verblijdt v ende loeft te samen ghy woestijnen van Ierusalem, want die Heere heeft zijn volck vertroost, hy heeft Ierusalem verlost. 10 Die Heere heeft zijnen heylighen arm bereydt in die ooghen van allen den Heydenen, ende alle die hoecken der aerden sullen sien die salicheyt ons Godts. 11 Gaet wech, gaet wech, gaet daer wt, het besmette en wilt niet aentasten, gaet wt dat midden van haer, wert ghesuyuert die des Heeren vaten draecht. 12 Want ghy en sult met gheenen geruchte wt gaen, noch ghy en sult in gheen vluchte haestelijck loopen, want die Heere sal voer v lieden gaen,

ende Godt van Israel sal v vergaderen. 13 Siet mijn knecht salt verstaen, hij zal verhauen worden ende opghevuerd, ende hy sal seer hooghe wesen. 14 Ghelijcker vele ouer v hen verwondert hebben, alsoo sal zijn aensien onder die mannen sonder glorie wesen, ende zijn ghedaente onder die kinderen der menschen. 15 Dese sal veel Heydenen bespраeyen, ouer hem sullen die coninghen haren mont toe houden, want den welcken van hem niet vertelt en was, die hebbent ghesien, ende diet niet ghehoort en hadden hebbent aenghemerc

53 Wvie heeft onsen ghehoore ghelooft? ende wien es den arm des Heeren gheopenbaert? 2 Ende hy sal opgaen als een spruytken voer hem, ende ghelyk een wortel van die dorstige eerde, hy en heeft gheen ghedaente noch schoonheydt, ende wy hebben hem ghesien, ende daer en was gheen aenscouwen, ende wy hebben hem begheert. 3 Versmaet ende den laetsten der mannen, eenen man der smerten, ende die crancheyt kennende, ende als verborghen was zijn aensicht ende versmaet, waer om dat wy hem ooc niet gheacht en hebben. 4 Voerwaer hy heeft onse qualen gheleden ende onse smerten heeft gy ghedraghen, ende wy hebben hem gheacht als eenen melaetschen, ende gheslaghen van Godt, ende vernedert. 5 Maer hij is ghewont gheweest om onse boosheden, ende ghequetst om onse groote misdaden die castijnghe ons vredes, was op hem, ende met sijnen stramen sijn wij ghenesen. 6 Wy allegader hebben als scapen ghedoelt, een yeghelyk heeft in sijnen wech affgheweken, ende die Heere heeft op hem geleydt die boosheydt van ons allen. 7 Hij is gheoffert gheweest, omdat hijt ghewilt heeft, ende hy en heeft sijnen mont niet open ghedaen, als een scaep zal hy der doodinghen geleydt worden, ende als een lam voer den ghenen diet sceert, sal hi stom wesen, ende hy en sal sijnen mont niet opendoen. 8 Van die bangicheyt, ende vanden ordeel is hij wechgenomen, wie sal sijn generatie wtspreken? Want hy is affghesneden van der eerden der leuender, om die groote misdaet mijns volcs heb ic hem gheslaghen. 9 Ende hy sal die ongoddelijcke gheuen voer die begrauinghe, ende den rijcke voer sijn doot, om dat hy gheen boosheydt gheadaen en heeft, noch gheen bedroch in sijnen mont gheweest en heeft. 10 Ende die Heere heeft hem willen heel in stucken breken in die crancheyt, eest dat hy voer die sonde sijn ziele stelt, soo sal hy langhe gheuerich saet sien ende den wille des Heeren sal in sijn hant wel beschikt worden. 11 Om dat zijn ziele ghearbeyt heeft, sal hy sien ende versaedt worden, in sijn wetenheydt sal der mijn rechtuerdich knecht selue vele rechtuerdich maken, ende hen boosheden sal hy draghen. 12 Daerom sal icker hen seer veel bedeylen, ende der stercker rouuen sal hy deylen, om dat hi ter doot sijn ziele gheleuert heeft, ende dat hy metten misdadighen gherekent is gheweest, ende hi heeft die sonden van vele ghedraghen, ende voer die ouertreders ghebeden.

54 LOeft ghy die onvruchtbarighe die niet en baert, singhet loff ende briescht, die niet en baerde. Want meer kinderen heeft die verlaten vrouwe, dan die ghene die eenen man heeft, seyt die Heere. 2 Verbreyt die plaatse van uwer tenten, ende rect wt die vellen van uwen

tabernakelen, en spaert niet, maect v zeelkens lanck, ende 4 Siet ick heb hem ghegheuen tot eenen ghetuyghe den maect v spannagelen vast. 3 Want tot die rechte hant ende volcken, tot eenen vorst ende meester den heydenen. 5 die slincke suldi doergaen, ende v saet sal die Heydenen Siet het volck dat ghy niet en kendet suldi roepen, ende die beeruen, ende tsal die verlaten steden bewoonen. 4 En wilt Heydenen die v niet ghekent en hebben sullen tot v loopen, niet vreesen, Want ghy en sult niet ter scanden worden, om den Heere uwen Godt, ende den heylige van Israel, noch ghy en sult v niet scamen, want ghy en sult van want hy v gheglorificeert heeft. 6 Soect den Heere als hy scaemten niet root worden, want ghy sult die bescaemtheden mach gheuonden worden, roept hem aan als hi bi is. 7 Die uwer ioncheyt vergheten, ende tervijft van uwer weduscap ongoddelycke verlate sijnen wech, ende een ongherechtich en suldi voertaen niet meer ghedencken. 5 Want hi sal man sijn ghdachten, ende laet hem wederkeeren totten heerscappe ouer v hebben die v ghemaect heeft. Die Heere, ende hy sal sijns ontfermen, ende tot onsen Godt, Heere der heyscaren is sijnen naem, ende v verlosser want hy is veel om te verghueuen. 8 Want mijn ghdachten die heylige van Israel sal die Godt van gheheel eertrijck en sijn v ghdachten niet, noch v weghen, en sijn mijn ghenoeamt worden. 6 Want als als een verlaten vrouwe, weghen niet, seyt die Heere, 9 Want ghelyck die hemelen ende truerich van gheeste heeft v die Heere ghenoeamt, ende verheuen worden vander eerdien, alsoo sijn mijn weghen een huysvrouwe vander ioncheyt verworpen, heeft v Godt verheuen van uwe weghen, ende mijn ghdachten van uwen gheseyt. 7 Tot eenen oghenblick ende een luttelken heb ghedachten. 10 Ende ghelyck den reghen ende den sneu ick v verlaten, ende in groote bermherticheden sal ick v nederdaelt vanden hemel, ende en keert daer voert niet vergaderen. 8 In eenen oghenblick der verbolghentheyt heb wederom, maer maect die eerde droncken, ende beghiet die, ick mijn aensicht een weynich van v verborghen, ende in een ende doet die wtspruyten, ende gheeft saet den sayere, ende ewighe bermherticheyt heb ick ws ontfermt, heeft gheseyt v broot den etere. 11 Alsoo sal mijn woert sijn dat wt mijnen verlosser die Heere. 9 Dit is my als in die daghen van Noe, monde gaen sal, ten sal tot my niet ydel wederkeeren, maer den welcken ic ghesworen hebbe, dat ic die wateren van tsal doen al dat ick ghewilt hebbe, ende tsal voer spoedich Noe voorts niet meer breghen en soude op die eerde, alsoo wesen in die dinghen, daer ict toe ghesonden hebbe. 12 heb ick ghesworen dat ick op v niet gram sijn en soude, ende Want in blijscap suldi wtgaen, ende in vrede suldi gheleydt dat ick v niet straffen en soude. 10 Want die berghen sullen worden, die berghen ende hueuelen sullen voer v lieden beweecht worden, ende die hueuelen sullen beuen, maer loff singhen, ende alle die boomen des lants sullen metten mijn bermherticheyt en sal van v niet sceyden, ende het handen tsamen staen. 13 Voer corte dornen sullen abeel verbont van mijnen vrede en sal niet verroert worden, heeft bomen op gaen. Voer netelen sal myrtus wassen, ende die gheseyt v ontfermer die Heere. 11 Ghi arme metten onweder Heere sal vernaemt wesen tot een eewich teeken, dat niet gheslaghen sonder eenighen troost. Siet ick sal v steenen en sal affghomen worden.

veruolghens legghen, ende ick sal v funderen met Saphiren, 12 ende ick sal stellen van laspis steen v voergheweir, ende v poorten van ghesneden steenen, ende alle v palen met lustige steenen. 13 Allen v kinderen gheleert vanden Heere, ende veelheyt des vredets uwen kinderen. 14 Ende in die rechtuerdicheyt suldi ghefundert worden. Gaet verre van die valsche besculdigunghe, want ghy en sult niet vreesen, ende van die verscritcheyt, want die en sal v niet ghenaken. 15 Siet die vremde bijwoorder sal comen die met my niet en was, die wylen v vreemdelinck was sal met v versaeamt worden. 16 Siet ic heb den smidt ghescapen blasende int vier die colen, ende voortbrenghende een instrument tot sijnen wercke, ende ic heb den dootslaender ghescapen om te vernielen. 17 Alle instrument dat versiert is teghen v sal niet voerspoedich wesen, ende alle tonghe die v wederstaet int ordeel, sult ghi ordeelen. Dit is die erfenisze van des Heeren dienaers, ende hen rechtuerdicheyt bi mi seyt die Heere.

55 ALle ghi dorstighe coemt tot die wateren, ende die gheen ghelyt en hebt coemt haestelijck, coopt ende etet, coemt coopt sonder ghelyt, ende sonder eenighje wisselinghe, wijn ende melck. 2 Waerom weechdi v ghelyt, ende niet aen brooden, ende uwen arbeyt ende niet in versaethet? Hoort my hoorende ende etet goet, ende v ziele sal in die vetticheyt verlusticht werden. 3 Neycht v ooren, ende coemt tot my, hoort, ende v ziele sal leuen, ende ick sal met v lieden een eewich verbont maken, Davuids ghetrouwue bermherticheden.

56 Dlt seyt die Heere, Onderhoudt dat ordeel ende doet rechtuerdicheyt. Want mijn salicheyt is na by om te comen, ende mijn rechtuerdicheyt om gheopenbaert te worden. 2 Salich is die man die dat doet, ende des menschen sone die dit aengrijpen sal, bewarende den sabboth, dat hi dien niet en ontsuyere, bewarende sijn handen dat hy alle quaet niet en doe. 3 Ende die sone des vreemdelincs die den Heere aencleeft en spreke niet segghende. Met een verscyeinghe sal die Heere my sceyden van sijnen volcke. Ende die ghesneden man en segge niet. Siet ic ben eenen dorren boom. 4 Want dit seyt die Heere den ghesneden mannen. Soe wie mijn Sabbothen bewaren, ende verkiesen dat ic ghewilt hebbe, ende houden mijn verbont 5 dien sal ick in mijn huys ende binnen mij mueren plaatse gheuen, ende eenen beteren naem dan der sonen ende der dochteren, eenen ewighen naem sal ick hen gheuen, die niet vergaen en sal. 6 Ende die kinderen des vreemdelincs die den Heere aenhanghen, dat sy hem eerden souden, ende sijnen naem liefhebben, op dat si hem tot dienaers sijn souden alle, die den Sabbath bewaert dat hy dien niet en besmette, ende houdende mijn verbont. 7 Ick sal die aenbreghen op mijnen heyligen berch, ende ick salse verblijden int huys mijns ghebedts, hen heelbrantofferanden, ende hen slachofferanden sullen my behaghien op mijnen outaer. Want mijn huys sal een huys des biddens ghenoeamt worden alle den volcken, 8 Seyt die Heere die Godt, die Israels verstroydde vergadert. Noch sal ic tot hem vergaderen sijne vergaderde. 9 Alle ghy

beesten des velts coemt om te verslinden, alle ghy beesten en hebbent niet gheweten, stomme honden die niet baffen en connen, siende ydjheden, slapende, ende droomen liefhebbende. 11 Ende die alder ontscamelste honden en hebben van gheen versaetheit gheweten die herders selue en hebben die verstandicheyt niet gheweten, sij sijn allegader in haren wech affgeweken, een ieghelyc tot sijn ghericheyt, vanden ouersten totten laesten. 12 Coemt laet ons wijn nemen, ende laet ons veruult worden met dronckenscap, ende ghelyc heden is, soe salt morghen oock sijn, ende noch veel meer.

57 Die rechtuerdige vergaet, ende daer en is niemant diet ouerdencket in sijn herte, ende die bermhertige mannnen worden vergadert, want daer en is niemant diet verstaet. Want voer daensicht der quaetheyt is die rechtuerdige vergadert. 2 Laet den vrede comen, laet hem rusten in sijn slaepcamer, die gewandelt heeft in haer bescickinge. 3 Maer coemt herwaerts aan ghy kinderen der waerseggherssen, ghy saet des ouerspeelders, ende oncuysscher vrouwen. 4 Ouer wien hebdi ghespeelt? op wien hebdi den mont verbreyt, ende die tonghe wtghesteken? en sjijt ghy niet boose kinderen een loghenachich saet? 5 die vertroort wort in die goden onder alle loouerachtich hout, ten offer doodende die cleyn kinderkens in die beken onder die hooch wtstekende steenrootsen? 6 In die deelen der beken is v deel, dit is v lot, ghy hebt hen oock vochtighe offerande wt ghestort, sacrificie hebdi gheoffert, en sal ick ouer dese dinghen niet verbolghen zijn? 7 Opden hooghen ende verheuen berch hebdi v bedde ghestelt, ende daer op sijdi gheclommen, dat ghy v slachofferanden ten offer dooden soudt. 8 Ende achter die doore ende achter den doerstijl hebdi v ghedenckenisse ghestelt. Want omtrent my hebdi ontdeckt, ende den ouerspeelder ontfanghen, ghy hebt v bedde verbreydt, ende met hen een verbont ghemaect, ghy hebt hen bedde bemint met opender handt. 9 Ende ghy hebt v verciert met coninclijske salue, ende ghy hebt v blancketselen vermenichfuldicht, ghy hebt v boden verre ghesonden, ende ghy sjijt vernedert totter hellen toe. (**Sheol h7585**) 10 In die menichte uwer weghen hebdi ghearbeyt, ghy en hebt niet gheseyt. Ick sal rusten, dleuen uwer handen hebdy gheuonden, daer om en hebdi niet ghebeden. 11 Waer voer besorcht zijnde hebdi ghevrest, om dat ghy gheologhen hebt, ende en hebt mijns niet ghealachich gheweest, noch ghy en hebbes niet ghealach in v herte? om dat ick swijghende ben, ende als niet siende, ende ghy hebt mijns vergheten. 12 Ick sal uwe rechtuerdicheyt vercondighen, ende v werken en sullen v niet baten. 13 Als ghi roepen sult, soe laet uwe vergaderde v verlossen, ende den wint sal hen allegader wech vueren, die locht salse wech draghen, maer die op my betrouwen heeft, die sal deerde beeruen ende hi sal besitten mijnen heylighen berch. 14 Ende ic sal segghen, Maect den wech, gheeft plaepte om te reysen, wijct aff vanden weghe, neemt die struycselen wech van mijns volcs wech. 15 Want dit seyt die hooghe ende verhauene woonende in die ewicheyt, ende sijnen heylighen naem is in die hoochde, ende in die heylige plaepte woonende, ende metten ghebrokenen, ende ootmoedighen gheest, dat hy

soude leuende maken den gheest der ootmoedigher, ende leuendich maken het herte van die heel bedructe. 16 Want ick en sal in die ewicheyt niet kijuen, noch ick en sal totten eynde niet gram wesen, want den gheest sal van mijnen aensichtē wtgaen, ende die ademen sal ic maken. 17 Om die boosheit van sijn ghericheyt ben ick gram, ende ick heb hem gheslagen, ick heb van v mijn aensicht gheborghen, ende ick ben verbolghen gheweest, ende hy is wech ghegaen dwalende, inden wech sijns herten. 18 Sijn weghen heb ic ghesien, ende ic heb hem ghenesen, ende hem wederom ghebracht, ende ick heb die vertroostinghen wederom gheheuen hem, ende zijnen droeuighen. 19 Ick heb ghescapen die vrucht der lippen den vrede, vrede hem die verre is, ende die by is, heeft die Heere gheseyt, ende ick heb hem ghenesen. 20 Maer die ongoddelycke sijn ghelyc een siedende zee die niet gherusten en can, ende haer baren loopen ouer ter vertredinghen, ende tot slijcke. 21 Die ongoddelycken en es gheenen vrede seyt mijn Heere.

58 ROept, ende en houdt niet op, als een trompet soe verheft v stemme, ende vercondicht mijnen volcke hen groote misdaden, ende den huyse van Iacob hen sonden. 2 Want sij vraghen my van daghe te daghe, ende sij willen mijn weghen weten als een volck dat rechtuerdicheyt ghedaen heeft, ende het ordeel sijns Godts niet verlaten en heeft, sij vraghen van my die vonnissen der rechtuerdicheyt, sij willen Godt na by comen. 3 Waerom hebben wij gheuast, ende ghi en hebbes niet aensien, wy hebben onse zielen verootmoedicht, ende ghy en hebbes niet gheweten? Siet inden dach ws vastens wort uwen wille gheuonden, ende allen v sculdenaers maendi wederom. 4 Siet ghi vast tot kijagien ende twistighe crijghen, ende ghi slaet metter vuyst onghenadelijck. En wilt niet vasten ghelyc ghy gheadaen hebt tot heden toe, dat int hooghe v gheroep ghehoort worde. 5 Ist alsulcken vasten die ic vercoren hebbe, dat een mensch den dach doore sijn ziele pijnighe? Is dat die vasten dat een mensch sijn hooft cromme als eenen reep, ende eenen sack ende asschen onder legghe? suldi dit vasten noemen, ende eenen dach den Heere aenghenaem? 6 En is dit niet meer het vasten dat ic vercoren hebbe? Ontbindt die bindinghen der ongoddelycke. Sceydt van een die nederdruckende bondelkens, laetse vrij gaen die heel ghebroken zijn, ende schoort van een alle lasten. 7 Breet den hongerighen v broot, ende die arme ende dwalende leydt in v huys, als ghy eenen naecten siet soe dect hem, ende en versmaedt v vleesch niet. 8 Dan sal v licht als eenen morghenstont wtbersten, ende v ghesontheyt sal haestelijck opgaen, ende v rechtuerdicheyt sal voer v aensicht gaen, ende die glorie des Heeren sal v vergaderen. 9 Dan suldi aeroepen, ende die Heere salt verhooren, ghy sult roepen, ende hy sal segghen. Siet ick ben hier, eest dat ghy van tmidden van v die ketenen wechneemt, ende dat ghy op houdt van uwen vinger wt te steken, ende te spreken dat niet oorbaerlijck en is. 10 Als ghy den hongerighen v ziele wt ghestort hebt, ende dat ghy die ghepijnichde ziele veruult hebt, dan sal v licht in die duysternisten op gaen, ende v duysternissen sullen wesen als den middach. 11 Ende die Heere sal v altijt ruste gheuen, ende hy sal v ziele veruullen met blincende claejheden, ende v ghebeenten sal hy verlossen,

ende ghy sult zijn als eenen ghewaterden hoff, ende als valsche besculdighe, ende ouertredinghe, wy hebben een fonteyn der wateren wiens wateren niet ghebreken en ontfangen, ende hebben ghesproken vander herten woerden sullen. **12** Ende in v sullen opghetimmert werden die verlaten plaetsen der eeuwen, die fundamenten der generatien ende generatien suldi verwecken, ende ghy sult ghenoemt worden ghekeert, ende die rechtuerdicheyt heeft verre ghestaan. Want die waerheydt is in die strate gheuallen ende die een thuyn maker, die weghen afkeerende ter rusten. **13** gherechticheyt en heeft niet moghen binnen comen. **15** Ende Eest dat ghy uwen voet vanden Sabbath affkeert, om uwen die waerheydt is gheworden tot een verghetelijcheyt, ende die wille te doen in mijnen heylighen dach, ende dat ghy hem van tquaet wech ghegaen is, was den rooue gheleuert. Ende noemt den wellustighen Sabbath, ende het glorioes heylich die Heere heuet ghesien, ende het heeft quaet ghescenen des Heeren, ende dat ghy hem glorificeert als ghy uwe in zijn oogen, want daer en is gheen ordeel, **16** ende hy weghen niet en doet, ende dat uwen wille niet gheuonden heeft ghesien datter gheen man en is, ende hy is bedroeft en wort, om een reden te spreken. **14** Dan suldi opden gheweest, datter niemant en was die daer teghen quam, Heere ghenochte hebben, ende ick sal v verheffen op die ende sijnen arm heeft voer sij seluen behouden, ende sijn hoocheden der aerden, ende ick sal v spijsen met Iacob's rechtuerdicheyt die heeft hem selue versterct. **17** Hij heeft ws vaders erfenis, want den mont des Heeren heuet die rechtuerdicheyt aenghedaen als een pansier, ende den ghesproken.

59 Slet die hant des Heeren en is niet affghecord dat sij niet en soude connen salich maken, noch sijn oore en is niet beswaert dat sij niet en soude verhooren. **2** Maer v boosheden hebben een sceytsel ghemaect tusschen v ende uwen Godt, ende v sonden hebben sijn aensicht verborghen van v lieden, dat hijt niet verhooren en soude. **3** Want v handen sijn besmet met bloede, ende v vingheren met ongherechticheyt. V lippen hebben loghene ghesproken, ende v tonghe spreect ongherechticheyt. **4** Daer en is niemant die de rechtuerdicheyt aenroept, noch die warachtelijck ordeelt, maer sij betrouwen hen op niet, ende sij spreken ydelheden, sij hebben arbeyden ontfanghen, ende ongherechticheden ghebaert. **5** Deraderen eyeren hebben hebben sij ghescoort, ende der spinnen ghewebbe hebben sij gheweuen, soo wie van haerlieder eyeren etet, die sal steruen, ende datter gebroedt es sal tot eenen Basiliscus openbersten. **6** Hen webben, en sullen tot gheen cleedt wesen, noch sij en sullen niet ghedect wesen met haren wercken. Want hen wercken sijn onnutte wercken, ende dwerck der boosheyt is in hen handen. **7** Hen voeten loopen tot quaet, ende haesten hen dat sij onnoosel bloet wtstorten souden, hen ghedachten sijn onnutte ghedachten, verwoestheyt ende vernielinghe sijn in hen weghen. **8** Sy en hebben den wech des vredts niet ghekent, ende daer en is gheen ordeel in hen ganghen, hen weghen sijn henlieden crom gheworden, alle die daer in tredet, en kent den vrede niet. **9** Daer om is het ordeel verre van v gheworden, ende die rechtuerdicheyt en sal v lieden niet omuanghen. Wy hebben dlicht verwacht ende siet tsij duysternissen, het scijnsel, ende wi hebben in duysternissen gewandelt. **10** Wy hebben als blonde den want ghetast, ende als een sonder ooghen soe hebben wy ghetast, wy hebben ons ghestooten tem middaghe als in die duysternisse, in doncker plaetsen als doode. **11** Wy sullen alle briesschen, als beyren, ende ghelyck duyuen sullen wy ouerpaysende suchten. Wy hebbent ordeel verwacht, ende ten is niet, die salicheyt, ende sij is verre van ons gheworden. **12** Want onse boosheden sijn vermenichfuldicht voer v, ende onse sonden hebben ons gheantwoert. Want ons groote misdaden sijn met ons, ende onse ongherechticheden hebben wy ghekent, **13** sondighen, ende lieghen teghen den Heere, ende wij sijn affghekeert dat wy niet gaen en souden na den rugghe van onsen Godt, op dat wy spreken souden

valsch besculdighe, ende ouertredinghe, wy hebben der loghenen. **14** Ende het ordeel is achterwaerts omme ghekeert, ende die rechtuerdicheyt heeft verre ghestaan. Want die waerheydt is in die strate gheuallen ende die ghorechticheyt en heeft niet moghen binnen comen. **15** Ende die waerheydt is gheworden tot een verghetelijcheyt, ende die van tquaet wech ghegaen is, was den rooue gheleuert. Ende die Heere heuet ghesien, ende het heeft quaet ghescenen in zijn oogen, want daer en is gheen ordeel, **16** ende hy heeft ghesien datter gheen man en is, ende hy is bedroeft gheweest, datter niemant en was die daer teghen quam, ende sijnen arm heeft voer sij seluen behouden, ende sijn rechtuerdicheyt die heeft hem selue versterct. **17** Hij heeft die rechtuerdicheyt aenghedaen als een pansier, ende den helm der salicheyt op sijn hooft, hy heeft aenghedaen die cleederen der wraken, ende hy is ouerdeckt als met eenen mantel der grammer liefden. **18** Als totter wraken, ghelyck tot een vergeldinghe der verbolghenthethy sijnen vianden ende tot een wederghetheinghe sijnen vianden, den eylanden sal hy vergheldinghe gheuen. **19** Ende die wt den westen sijn sullen den naem des Heeren vreesen, ende die vanden opganck der sonnen zijn glorie, als hy sal comen als eenen gheweldighen stroom, den welcken des Heeren gheest dwingt, **20** ende in Sion die verlosser sal comen ende den ghene die vander ongherechticheyt wederkeeren in Iacob, seyt die Heere. **21** Dit is mijn verbont met henlieden seyt die Heere, Mijnen gheest die in v is, ende mijn woerden die ic in uwen mont ghestelt hebbe, die en sullen van uwen mont niet sceyden, ende van ws saets mont, ende van ws saets saets mont (seyt die Heere) van nu voerts aen tot inder ewicheyt.

60 STAET op ende wert verlicht Ierusalem, want v licht is ghecomen, ende die glorie des Heeren is ouer v opghegaen. **2** Want siet die duysternissen sullen deerde ouerdecken, ende een donckerheit die volcken, maer ouer v sal die Heere opgaen, ende sijn glorie sal in v ghesien worden. **3** Ende die Heydenen sullen wandelen in v licht, ende die coninghen in dat schijnsel van uwen opganck. **4** Heft op v oogen rontsomme ende siet, alle dese sijn vergadert, sij sijn v ghecomen, uwe sonen sullen van verre comen, ende v dochteren sullen van besijden opstaen. **5** Dan suldi sien ende ouervoelich wesen, ende v herte sal hem verwonderen, ende verbreyt worden, als tot v sal bekeert zijn die menichte der zee, die stercheyt der Heydenen v comen sal zijn. **6** Ouervoelicheyt van kemelen sal v ouerdecken, dromedarisen van Madian ende Ephra, alle die van Saba sullen comen, gout ende wieroock brenghende, ende loff den Heere vercondighende. **7** Alle cleyn vee van Cedar sal v vergadert worden, die rammen van Nabaoith sullen v dienen, sij sullen gheoffert worden op mijnen wel behaghenden outae, ende thuys van mijnder maiesteyt sal ick glorioes maken. **8** Wie sijn dese die als wolcken vlieghen, ende als duyuen aen hen vinsteren? **9** want die eylanden verwachten my, ende die scepen der zee int beghinsel, dat ic v kinderen soude aenbreghen van verre, hen siluer ende hen gout is met hen, den name des Heeren ws Godts ende den heyligen van Israel die v gheglorificeert heeft. **10** Ende die kinderen der pelgrimen sullen v mueren op timmeren, ende

hen coninghen sullen v dienen, want in mijn verbolghentheyt heb ick v gheslagen, ende in mijn versoeninghe heb ic uwer ontfermt. **11** Ende v poorten sullen altijt gheopent worden, dach ende nacht en sullen sij niet ghesloten worden, op dat tot v ghebracht worde die stercheyt der Heydenen, ende dat haerlieder coninghen aenghebracht worden. **12** Want het volck, ende het rijk dat v niet dienen en sal, dat sal vergaan. Ende die Heydenen sullen met verwoestinghe verdoruen worden. **13** Die glorie vanden Libanus sal tot v comen, den abeel boom ende den busboom ende den pijnboom te samen om te vercieren die plaatse mijnder heylichmakinghe, ende die plaatse mijnder voeten sal ick glorioos maken. **14** Ende tot v sullen crom comen alle die kinderen der gheender v vernedert hebben, ende sij sullen aenbidden die voetstappen van uwenv voeten, alle die v lasterden, ende sij sullen v noemen die stadt des Heeren, Sion des heylighen van Israel. **15** Om dat ghy verlaten hebt gheweest ende ghehaet, ende datter niemant en was die door v passeeerde, soo sal ick v stellen tot een hoocheyt, der ewicheden, tot een blijscap tot gheslachte ende gheslachte. **16** Ende ghy sult suyghen het melck der Heydenen, ende met die borsten der coninghen suldi ghesoacht worden, ende ghy sult weten dat ick die Heere ben v salich makende, ende v verlosser die stercke van Iacob. **17** Voer metael sal ick gout brenghen, ende voer yser sal ick siluer brenghen, ende voer hout metael, ende voer steenen yser, ende ick sal v besoeckinge stellen vrede, ende v ouerste rechtuerdicheyt. **18** Daer en sal voerts gheen ongherechticheyt ghehoort worden in v lant, verwoestheyt ende vernielinghe in uwe palen, ende die salicheyt sal v mueren besitten, ende v poorten die louinghe. **19** Ghy en sult die sonne niet meer hebben om te lichten in den dach, noch der manen scijnsel en sal v niet verlichten, maer die Heere sal v wesen tot een ewich licht, ende v Godt, in v glorie. **20** V sonne en sal niet meer ondergaen, ende v mane en sal niet gehindert worden. Want die Heere sal v sijn tot een ewich licht, ende die daghen uwer beweeninghe sullen voleynt worden. **21** Maer v volck alle rechtuerdige sullen inder ewicheyt die eerde beeruen, het spruytsel van mijnder plantingen, het werck mijnder handen om glorioos te maken. **22** Die minste sal tot duysent wesen, ende een cleyn kindeken tot een alderstercke volcke. Ick die Heere, sal in sijnen tijt dit onuersienlyk doen.

61 DEn gheest Godts is op my, om dat die Heere my ghesalft heeft om den saechmoedighen te vercondighen heeft hy my ghesonden, dat ick ghenesen soude die bedructe van herten, ende dat ic den gheuanghene preken soude vergiffenis, ende den beslotenen opendoeninghe. **2** Dat ic preken soude het versoenlyk ier den Heere, ende den dach der wraken onsen Godt, dat ic troosten soude alle rouwiche. **3** Dat ic den weenende van Sion stellen soude, ende hen ghenen een croone voer asschen, olie der blijscap voer weeninghe, den mantel des loefs voer den gheest des truerens, ende in haer sullen ghenoemt worden, die stercke der rechtuerdicheyt, die plantiche des Heeren om te glorificeren. **4** Ende sij sullen timmeren die verlaten plaatzen vander ewicheyt, ende die oude veruallinghen sullen sij op richten, ende sij sullen wederom vermaaken die verwoeste steden, ende die verstroydde tot gheslachte ende geslachte.

5 Ende die vreemde sullen staen, ende sullen v cleyn v weyden, ende die kinderen der vreemdelingen sullen v ackerluyden ende wyngaerders wesen. **6** Maer ghy sult des Heeren priesters ghenoemt worden. Ons Godts dienaers salmen v segghen, die stercheyt her Heydenen suldi eten, ende in hen glorie suldi v verheffen. **7** Voer v dobbel scande ende bescaemtheyt, sullen sij hen deel prijsen, daerom sullen sij in hen lant dobbele besitten, eewige blijschap sullen sij hebben. **8** Want ick ben die Heere bemmende dat ordeel, ende hatende den roof in die brantofferande, ende ick sal hen werck gheuen in die waerheit, ende een eewich verbont sal ick met hen maken. **9** Ende men sal in die Heydenen hen saet weten, ende hen spruytsel int midden der volcken, alle die hen sien, sullense kennen. Want dese sijn tsaaet, den welcken die Heere ghebenedijt heeft. **10** Verblidjende sal ick my verblijden inden Heere, ende mijn ziele sal haer verhuegen in mijnen Godt. Want hy heeft my ghecleedt met die cleederen der salicheyt, ende met die cleedinghe der rechtuerdicheyt heeft hy my al om behangen, als eenen brudegom verciert met een croone, ende als een bruyt verciert met haren halscieraten. **11** Want ghelyck die eerde haer spruytsel voertsbrengt, ende ghelyck eenen hoff zijn saet wt doet groeyen, alsoal sal die Heere die Godt die rechtuerdicheyt, ende den loff doen groeyen voer alle Heydenen.

62 OM Sion en sal ick niet swijghen, ende om Ierusalem en sal ick niet rusten, tot dat haer rechtuerdicheyt come als een claeer schijnsel, ende dat haer salichmaker, als een lampe ontsteken worden. **2** Ende die Heydenen sullen uwen rechtuerdighen sien, ende alle coninghen uwen edelen, ende v sal ghenoemt worden eenen neuen naem den welcken des Heeren mont ghenoemt heeft. **3** Ende ghy sult zijn een croone der glorien in des Heeren hant, ende een coninclyck cieraet des rjcs, in die hant ws Godts. **4** Ghy en sult voertaen niet meer ghenoemt worden die verlatene, ende v lant en sal niet meer verwoest gheheeten worden, maer ghy sult ghenoemt worden. Mijnen wille in haer, ende v lant zal bewoont worden, want die Heere heeft behaghenghe hadt in v, ende v lant sal bewoont worden. **5** Want die ionghelinck sal met der maghet woonen, ende v kinderen sullen in v woonen. Ende die brudegom sal hem verblijden ouer die bruyt, ende v Godt sal hem ouer v verblijden. **6** Op v mueren Ierusalem heb ic wachters ghestelt, den gheheelen dach ende den gheheelen nacht, en sullen sij inder ewicheyt niet swijghen. Die des Heeren ghedachtich sijt en wilt niet swijghen, **7** noch en gheeft hem gheen stilte tot dat hij vast make, ende tot dat hy Ierusalem stelle tot eenen loff int dant. **8** Die Heere heeft ghesworen in sijn rechte hant, ende in den arm sijnder stercheyt. Eest dat ick v tarwe voertenaan meer gheue tot spijse uwen vianden, ende dat die vreemde kinderen uwen wijn drincken, inden welcken ghy gearbeyt hebt. **9** Want diet vergaderen sullen die sullent eten, ende den Heere louen, ende die dat te hoope brenghen die sullent drincken in myn heylige voorhouen. **10** Gaet door, gaet door die poorten, bereydt den volcke den wech, maect die bane effen, ende raepet wt die steenen, ende heft een teeken tot die volcken. **11** Siet die Heere heuet doen hooren in die wterste der aerden. Segt der dochteren van Sion. Siet v

salichmaker coemt, siet sijnen loon is met hem, ende sijn werck is in sijn teghenwoordicheyt. **12** Ende sij sullense noemen een heylich volck, vercoren vanden Heere, maer ghy sult ghenoemt worden die ghesochte stadt, ende niet die verlatene.

63 Vle is dese die daer coemt van Edom met gheuerwede cleederen van Bosra, dese scoone in sijn lanc cleet gaende in die menichfuldicheyt sijnder stercheyt? Ick ben die rechtuerdicheyt spreke, ende ick ben een vooruechter om te behouden. **2** Waerom is dan v cleedt root, ende v cleederen als der gheender die in die wijnpersse treden? **3** Die wijnpersse heb ick alleen ghetreden, ende vanden volcken en is gheen man met my, ick hebse ghetreden in mijn rasende gramscap, ende ick hebse vertreden in mijnen toren, ende hen bloet is ghesprengt op mijn cleedt ende ick heb alle mijn cleederen besmedt, **4** want den dach der wraken is in mijn herte, het iaer mijns vergheldens is comen. **5** Ick heb al omme ghesien, ende daer en was gheen helper, ick heb ghesocht ende daer en was niemant die hielp, ende mijnen arm heeft my salicheyt ghedaen, ende mijn verbolghentheyt die heeft my gheholpen. **6** Ende ick heb die volcken in mijn rasende gramschap vertreden, ende ick hebse droncken ghemaect in mijn verbolghentheyt, ende ic heb hen cracht ter erden neder ghetrocken. **7** Des Heeren bermherticheden sal ick ghedencken, den lof des Heeren ouer alle dat ons die Heere vergoudene heeft, ende op die menichte der goden den huysen van Israel die hy hen ghegheuen heeft nae sijn ghenadicheyt, ende na die menichte sijnder bermherticheden. **8** Ende hy heeft gheseyt. Maer nochtans het is mijn volck, kinderen niet missakende, ende hy is hen gheworden een salichmaker. **9** In alle hen tribulatie en is hij niet ghetribuleert geweest, ende die engel sijns aensichts heeftse behouden, in zijn liefde, ende in sijn ghenadicheyt heeft hijse selue verlost, ende hi heeftse ghedraghen, ende opgehauen alle die daghen der eewen. **10** Maer si hebben tot gramschap verwect, ende hebben ghequelt den gheest van sijnen heylige, ende hy is hen verkeert tot eenen viant, ende hy heeftse bestreden. **11** Ende hy heeft ghedachtich gheweest der daghen van Moyses eeuwe, ende van sijnen volck. Waer is hy diese wtgeleydt heeft wter zee met die herders van sijn cudde? waer is hy die int midden van hen ghestelt heeft den gheest van sijnen heylige? **12** Die aen die rechte hant Moysen wt gheleydt heeft metten arm van sijnder maiesteyt, die de wateren gheleydt heeft voor hen, om dat hy hem seluen maken soude eenen ewigenhaen. **13** Die hen gheleyt heeft door die affgronden als een peert in die woestijne niet struykelende. **14** Als een beeste int velt nederwaerts gaende, den gheest des Heeren heeft sijn leytsman gheweest, alsoo hebd i volc aenghebracht, op dat ghy v seluen maken soutt eenen naem der glorien. **15** Merct aen vanden hemel, ende siet van uwer heyligher woonstede, ende uwer glorien, waer is v grammie liefde ende v stercheyt, die menichte van uwer binnester hertelijcheyt ende uwer bermherticheden, ouer my hebben die hen seluen onthouden, **16** want ghy sijt onse vader, ende Abraham en heeft ons niet ghekent, ende Israhel en heeft ons niet gheweten, ghy Heere sijt ons vader, ons verlosser, van die ewicheyt is uwen naem. **17** Waerom hebdi ons

Heere doen dolen van uwen wegen? ende hebt onse herte verhart dat wi v niet vreesen en souden? Keert v wederom om uwe dienaren, het gheslachte van uwer erffenisse. **18** Als voor niet hebben sij v heylich volck beseten, onse vianden hebben v heylichmakinghe vertreden, **19** Wij sijn gheworden als int beghinsel, als ghy ouer ons gheen heerschappie en hadt, noch uwen naem ouer ons niet aengheroepen en was.

64 Och oft ghy die hemelen schoordet, ende nederdaeldet, van v aensicht souden die berghen affuloeyen. **2** Als een verbrandinghe des viers souden sij verdwijnen, die wateren souden metten viere bernen, opdat uwen naem soude bekent worden uwen vianden, Van v aensicht souden die Heydenen verbaest worden. **3** Als ghy wonderliche dinghen doen sult, soo en sullen wijt niet verdraghen, ghy sijt neder ghedaelt, ende van v aensicht sijn die berghen affgheuloeyt. **4** Van tbeghin der werelt en hebben sijt niet ghehoort, noch metten ooren gheuaet, gheen ooghe Heere en heeft ghesien sonder v, dat ghy bereydt hebt den ghenen die v verwachten. **5** Ghy sijt te ghemoeete ghecomen den vrolijcken ende den ghenen die rechtuerdicheyt doet, in v weghen sullen sij ws ghedencken, siet ghy sijt gram, ende wij hebben ghesondicht, wij hebben altijs daer in gheweest, ende wij sullen salich ghemaect worden. **6** Ende wij allegader sijn gheworden als een onsuuyere, ende als dlaken der maensuchtigher vrouwen sijn alle onse rechtuerdicheden, ende wij sijn allegader gheuallen als een loof, ende onse boosheyt hebben ons als eenen wint wech ghomen. **7** Daer en is niemant die uwen naem aenroepe, die opstae, ende v houde, ghi hebt v aensicht van ons verborghen, ende ghy hebt ons ghestoet in die hant onser boosheyt. **8** Ende nv ghy Heere sijt onse vader, maer wij sijn voorwaer slijm der aerden, ende ons scepter zijt ghy, ende uwer handen werken sijn wi allegader. **9** En wilt Heere niet te seer gram sijn, ende en wilt voorts niet meer gedachtich wesen onser boosheyt, siet aenmerct v volc sijn wij allegader. **10** Die stadt van uwen heylige is woest gheworden. Sion is woest gheworden, Ierusalem is verlaten. **11** Het huys onser heylichmakinghen, ende onser glorien, daer v onse vaderen gheloeft hebben, is gheworden tot een verberringe des viers, ende alle onse lusticheden sijn verkeert tot verualinghen. **12** Suldy v hier ouer onthouden Heere, suldi swijghen, ende ons seer crachtelijck quellen?

65 Si hebben my ghesocht die my te voren niet en vraechden, si hebben my gheuonden die mij niet ghesocht en hebben, Ick heb gheseyt. Siet ick, siet ick, tot den volcke dat mijnen naem niet aen en riep. **2** Ick heb mijn handen wtghesterct den gheheelen dach tot den onghelooighen volcke dat wandelt in eenen wech die niet goet en is, nae sijn ghedachten. **3** Het volc dat mi tot gramscap verwect is voor mijn aensicht altijt, die slachofferande doen in die houen, ende sacrificie doen op die ghebacken steenen, **4** die in die grauen woonen, ende in die tempels der afgoden slapen, die vercken vleesch eten, ende onreyn vleesch sop is in hen vaten, **5** Die segghen. Gaet van my, en ghenaect my niet, want ghy sijt onsuuyer. Dese sullen eenen rooc wesen in mijn rasende gramscap een berrende vier alle den dach. **6** Siet het is voor mij ghescreuen, ick

en sal niet swijghen, maer ick sal haer lieder boosheden wederom gheuen ende verghelden in haren schootd, 7 die sacrificie ghedaen hebben op die berghen, ende op die hueuelen my bescimpt hebben, ende ick sal hen ierste werc wederom meten in haerlieder schootd. 8 Dit seyt die Heere. Ghelyck ofter een besiken gheuonden worde inden druyf, ende datmen seyde, en verderft dat niet, want het is een benedictie, alsoo sal ick doen om mijn knechten, dat ick niet gheheel en verderue. 9 Ende ick sal van Iacob saet wtbrenghen, ende van Iuda eenen die mijn berghen besitten sal, ende mijn wtuercorene sullen dien beeruen, ende mijn dienaers sullen daer woonen. 10 Ende die veltachtige landen sullen wesen tot coyen der cudden, ende die valleye Achor tot een rustplaetse des grooten vees, mijnen volcke die my ghesocht hebben. 11 Ende ghy die den Heere ghelaten hebt, die mijnen heylighen berch vergheten hebt, die der fortuynen een tafel stelt, ende offert daer op vochtighen offer. 12 Ick sal v lieden tellen metten sweerde, ende ghy sult alleghader inden dootslach neder vallen, om dat ick gheroepen hebbe, ende ghi en hebt niet gheantwoort. Ick heb ghesproken, ende ghi en hebbes niet ghehoort, ende ghy dedet quaet in mijnen ooghen, ende dat ick niet ghewilt en hebbe dat hebt ghy vercoren. 13 Daerom dit seyd die Heere die Gode. Siet mijnen knechten sullen eten, ende ghi sult honger lijden, siet mijn knechten sullen drincken, ende ghy sult dorst lijden. 14 Siet mijn knechten sullen blijde sijn, ende ghy sult bescaemt worden. Siet mijn knechten sullen louen ouermits verhueghen des herten, ende ghy sult roepen van rouwe des herten, ende van bedruchtheit des gheests suldi huylen. 15 Ende ghi sult uwen naem tot eenen eedt laten mijnen wtuercorenen. Ende die Heere die Gode sal v dooden, ende sijn knechten sal hy met eenen anderen naem noemen. 16 Inden welcken soo wie ghebenedijt is opder eerden, die sal in Gode ghebenedijt worden Amen, ende die die by die eerde sweert, sal by den Heere sweren Amen, want die voorleden beautheden sijn vergheten, ende want die verborghen sijn van onsen ooghen. 17 Want siet ic sceppe nieuwe hemelen ende nieuwe eerde, ende die voorledene en sullen in die ghedenckenisse niet sijn, ende sij en sullen opt herte niet climmen, 18 maer ghy sult blijde sijn, ende v verhueghen tot inder ewicheyt, in dese dinghen die ick sceppe, want siet ick sceppe Ierusalem tot een verhuegen ende haer volc tot een blijscap. 19 Ende ick sal my verhueghen in Iherusalem, ende blijde sijn in mijn volck, ende in haer en sal voorts niet meer ghehoort worden die stemme des weenens, ende die stemme des roepens. 20 Daer en sal gheen onmondich kint der daghen meer sijn, ende gheen oudt man die sijn daghen niet en veruulle, want een kint van honderd iaren sal steruen, ende een sondaer van honderd iaren sal vermalendijt sijn. 21 Ende sij sullen huysen timmeren, ende bewoonen, ende sij sullen wijngaarden planten ende die vruchten van dien eten. 22 Sij en sullen niet timmeren, ende dat een ander daer in woonen sal, si en sullen niet planten ende dat een ander eten sal, want ghelyck die daghen eens booms sullen mijns volcks daghen sijn, ende die wercken van haren handen sullen mijnen wtuercorene verouden, 23 sij en sullen niet te vergheefs arbeyden, noch sij en sullen niet genereren

in verstooringhe, want tis tsaat van die ghebenedijde des Heeren. Ende haerlieden kints kinderen met hen. 24 Ende tsal sijn eer sij roepen sullen, dat ickse verhooren sal, ende als sij noch spreken sal ict hooren. 25 Die wolf ende dlam sullen te samen weyden, ende den leeuw ende den os sullen caff eten, ende den serpente sal ghestubbe sijn broot wesen, sij en sullen gheen hinder doen, noch dooden op mijnen gheheelen heylighen berch seydt die Heere.

66 Dit seyt die Heere. Den hemel is mijnen stoel ende die eerde dat banxen mijnder voeten. Wat huys is dit dat ghy my timmeren sult? ende welc is dese plaeſte mijnder rusten? 2 Alle dese dinghen heeft mijn hant ghemaect, ende alle dese dinghen sijn ghemaect, seyt die Heere, maer tot wien sal ick sien, dan totten armen, ende den heel ghebrokenen van gheeste, ende die van mijnen woorden beeft? 3 Die een rundt offert, is als die ghene die eenen man doot slaet die een cleyn vee ten offer slaet, is ghelyck die eenen hont die hersenen wtlaet, die een offerande offert is ghelyc den ghenen die obleot der swijnen offert, die des wieroocs ghedencket die is ghelyck den ghenen die den affgodt ghebenedijt. Alle dese dinghen hebben sij vercoren in hen weghen, ende in hen affgrijselijcheden heeft hen ziele ghenochte ghehad. 4 Daer om sal ick oock hen bespottinghen verkiesen, ende dat sij vreesden sal ick hen aenbrenghen, want ick heb gheroepen, ende daer en was niemant die antwoorde ick heb ghesproken, ende sij en hebbens niet ghehoort ende sij hebbent quaet ghedaen in mijn ooghen, ende dat ick niet ghewilt en hebbe dat hebben sij vercoren. 5 Hoort des Heeren woort ghy die beeft van sijnen woerde. V broeders die v haten ende verworpen om mijnen naem die hebben gheseyt, die Heere si gheglorificeert, ende wij sullen sien in v blijscap. Maer sij sullen bescaemt worden. 6 Die stemme des volcs van der stadt, die stemme vanden tempel, die stemme des Heeren gheuende sijnen vianden die vergheldinghe, 7 Eer sij in barens arbeyde was heeft sij ghebaert, ende eer haer baren quam, soo heeft sij een manlijck kint ghebaert. 8 Wie heeft oyt sulcs gehoort? ende wie heeft desghelyck ghesien? Sal die eerde baren op eenen dach, oft sal een volck ghebaert worden te samen, om dat Sion in arbeyts noode gheweest is, ende haer kinderen ghebaert heeft? 9 En sal ick die dandere doen baren, oock selue niet baren, seyt die Heere? sal ick die den anderen vruchtbaerheyt gheue onvruchtbaer wesen, seyt die Heere uwe Gode? 10 Verbijdt v met Ierusalem, ende verhuecht v in haer alle die haer lief hebt verblijdt v met haer ghy alleghader die ouer haer droeueich sijt, 11 dat ghy suyghen moecht, ende versadaert worden van die borst haerder vertrostinghen dat ghy melcken moecht, ende oueruloeden van weelden van haer volcomen glorie, 12 Want dit seyt die Heere Siet ick sal op haer affdoen dalen als eenen vloet des vreeds, ende als een oueruloedende beke die glorie der Heydenen, die ghy suyghen sult, ghy sult aan die borsten ghedraghen worden, ende op die knien sullen sij v troetelen. 13 Ghelyck oft iemand van sijn moeder ghetroetelt worde, alsoo sal ick v lieden troosten ende in Ierusalem suldi vertroost worden. 14 Ghy sullet sien ende v herte sal blijde sijn, ende v beenderen sullen ghelyck cruyt witspruyten, ende die hant Godts sal ghekent worden in sijn

dienaers, ende hy sal verbolghen sijn teghen sijn vianden, **15**
want siet die Heere sal int vier comen, ende als eenen storm
wint sijn waghenen, om te verghelden met verbolghentheyt
sijn rasende gramscap, ende zijn straffinghe in een vlamme
des viers, **16** want metten viere sal die Heere ordeelen, ende
met zijn sweert tot alle vleesch, ende die ghedoodde vanden
Heere sullen vermenighfuldicht worden. **17** Die gheheylicht
waren ende hen seluen voor suyuer hielden, in die houen
achter die doere van binnen die verckens vleesch aten,
ende affgrijselijcheyt ende die muys, die sullen te samen
vernield worden, seyd die Heere. **18** Maer ick come om te
vergaderen hen wercken ende hen ghedachten met allen
Heydenen ende talen, ende si sullen comen ende mijn glorie
sien, **19** ende ick sal in henlieden een teeken stellen, ende
ick salder wt henlieden senden die behouden sullen wesen,
tot die heydenen in die zee in Aphriken, ende Lydien scichten
houdende, in Italien, ende in Griecken lant, tot die eylanden
verre, tot die ghene die van my niet ghehoort en hebben,
ende mijn glorie niet ghesien en hebben. Ende si sullen mijn
glorie den Heydenen vercondighen, **20** ende si sullen alle v
broeders herwaerts brenghen van allen die Heydenen tot
een gaeue voor den Heere, op peerden ende op waghenen,
ende in rosbaren ende op muylen, ende met kerren tot
mijnen heylighen berch Ierusalem. Seyt die Heere, ghelyck
oft die kinderen van Israhel een ghifte brachten in een suyuer
vat in des Heeren huys. **21** Ende ic sal van hen lieden
aennemen tot priesters ende Leuiten seyt die Heere, **22** want
ghelyck die nieuwe hemelen ende die nieuwe eerde, die ick
doe staen voor my, seyt die Heere, alsoo sal v saet staen,
ende uwen naem. **23** Ende die een maent sal wt dander
maent wesen, ende den eenen sabbath wt den anderen, alle
vleesch sal comen om te aenbidden voor mijn aensicht, seyt
die Heere. **24** Ende si sullen wtgaen, ende sien die doode
lichamen der mannen die ouer ghetreden hebben teghen
my, haren worm en sal niet steruen, ende hen vier en sal
niet wtgheblusschet worden ende si sullen wesen tot een
versadinghe des ghesichts allen vleessche. Hier eyndet die
prophet Isaias

Jeremia

1 DIE woorden Ieremie des soons Helcie, van den priesters die gheweest hebben in Anathot int lant van Beniamin. **2** Dwoort des Heeren dat tot hem ghesciet is in die daghen van losias Amos sone des conincs van Iuda int derthienste iaer van sijnen rijkke. **3** Ende het is ghesciet in die daghen van loacim den sone van losias den coninck van Iuda, tot die voleyndinge des elfsten iaers Sedechie losias sone des conincs van Iuda, tot die ouervoeringhe van Ierusalem, in die vijfste maent. **4** Ende het woort des Heeren is tot my ghesciet segghende. **5** Eer ick v maecte inden buyck soo heb ick v ghekent ende eer ghy wter moeder quaemt soo heb ick v gheheylicht, ende ic heb v tot eenen propheet in die Heydenen ghegheuen. **6** Ende ick heb gheseyt. A a Heere Godt, siet ick en can niet spreken, want ick ben een kint. **7** Ende die Heere heeft tot my gheseydt. En wilt niet segghen. Ick ben een kint, want tot alle dat ick v senden sal suldi gaen, ende alle dat ick v ghebieden sal suldi spreken. **8** En vreest niet van hen aensicht, want ick ben met v om v te verlossen, seyt die Heere. **9** Ende die Heere heeft zijn hant wtghesteken, ende mijnen mont gheraect, ende die Heere heeft tot my gheseyt. Siet ick heb mijn woorden ghegheuen in uwen mont. **10** siet ick heb in heden ghestelt ouer die Heydenen, ende ouer die conincrijcken, dat ghy soudt wt trekken, ende verderuen, ende vernielen, ende verstroyen, ende timmeren ende planten. **11** Ende het woort des Heeren is tot mi ghesciet segghende. Wat siet ghy Ieremia? Ende ick heb gheseyt. Een wacker roede sien ick. **12** Ende die Heere heeft tot my gheseyt. Ghy hebbet wel ghesien, want ick sal waken ouer mijn woort, dat ik dat doe. **13** Ende dwoort des Heeren is ten tweeden mael tot my ghesciet seggende, Wat siedi? Ende ic heb gheseyt. Eenen gloeyenden pot sien ic, ende sijn aensicht vanden aensichte vant noorden. **14** Ende die Heere heeft tot my gheseydt. Van dat noorden sal tquaet verhoont worden ouer alle die inwoonders der eerden, **15** want siet ick sal te sa-men roepen alle die maesscappen van die rijcken vanden noorden, seyt die Heere, ende sij sullen comen ende ieghelyck sal sijnen theroon stellen inden inganck der poorten van Ierusalem, ende op allen hen mueren rontsomme, ende ouer alle die steden van Iuda. **16** Ende ick sal mijn oordeelen spreken met henlieden ouer alle die quaetheyt der gheender die my verlaten hebben, ende hebben den vreemden goden vochtige offerande gheoffert, ende hebben aenbeden het werk haerde handen. **17** Daerom omgort v lendenen, ende staet op, ende spreect tot henlieden alle dat ic v ghebiede. En vreest niet van hen aensicht, want ick en sal v hen aensicht niet doen vreesen, **18** Want ick heb v voorwaer heden ghegheuen tot een vaste stadt, ende tot een yseren columne, ende tot eenen metalen muer ouer alle daertrijck, den coninghen van Iuda, haren princen ende priesteren, ende den volcke des landts. **19** Ende sij sullen teghen v strijden, ende sij en sullen v niet verwinnen, want ic ben met v seyt die Heere, om v te verlossen.

2 Endo dwoort des Heeren is tot my ghesciet segghende. **2** Gaet henen ende roept in die ooren van Iherusalem

segghende. Dit seyd die Heere. Ick heb ws ghdachtich gheweest ontfermende uwer ioncheyt, ende der liefden ws ondertrouwens, als ghy my volchdet in die woestijne int lant dat niet besaeydt en wort. **3** Heylich is Israel den Heere dierste van sijnen vruchten, alle die hem verslinden die misdoen, quade dinghen sullen ouer hen comen seyt die Heere. **4** Hoort des Heeren woort ghi huys van Iacob ende alle die gheslachten des huys van Israel, **5** dit seyt die Heere. Wat ongerechticheyt hebben v vaders in my gheuonden om dat sij van my verureemt zijn, ende hebben ghwandelt nae die ydellheydt ende zijn ydel gheworden? **6** Ende si en hebben niet gheseydt, waer is die Heere die ons heeft doen opclimmen wten lande van Egipeten, die ons gheleyt heeft door die woestijne, door het ombewoonlyck ende onbewandelt lant, door het lant des dorsts, ende door die ghelyckenisse des doots, door dlant daer gheen man door ghwandelt en heeft, noch gheen mensch inghewoont? **7** Ende ick heb v gheleydt int lant van den Carmelus dat ghy zijn vruchten, ende zijn alderbeste eten soudt, ende als ghy daer in ghecomen sijt soo hebby mijn lant besmedt, ende mijn erffenisse hebby ghestelt tot een afgrisselficheyt. **8** Die priesters en hebben niet gheseyt, Waer is die Heere? ende die de wet hielden en hebben my niet ghekent, ende die herders hebben ouerghetreden teghen my, ende die propheten hebben ghepropeteert door Baal, ende sij hebben die affoden gheulocht, **9** daerom sal ic noch met rechte teghen v strijden seyt die Heere, ende met uwren kinderen twistich wesen. **10** Gaet door tot die eylanden van Cethim ende besiet, ende sendt tot in Cedar, ende aenmerct seer neerstelic ende besiet oft desghelycs ghesciet is, **11** oft eenich volck sijn goden verandert heeft, ende die en zijn nochtans voorwaer gheen goden, maar mijn volck heeft zijn glorie verkeert in eenen affgodt. **12** Ghy hemelen verwondert v seere hier aff, ende ghi haer poorten wert crachtelijc verwoest, seyt die Heere, **13** want twee quaden heeft mijn volck ghedaen. Sij hebben my verlaten die fonteyne des leuende waters, ende si hebben voor hen gheborsten putten ghegrauen die gheen water houden en connen. **14** Is Israel een eyghen knecht oft van eenen eyghen knecht des huyghesins geboren? waerom is hy dan gheworden tot een rooff? **15** op hem hebben die leeuwen ghebriescht, ende hen stemmen ghegheuen, si hebben zijn lant tot een verlaten plaatse ghestelt, zijn steden sijn verbrant, ende daer en is niemant die daer in woont. **16** Die kinderen van Memphis, ende van Thaphnis, hebben v ontsuyuert totten toppe ws hoofts. **17** En is v dit niet gheschiet om dat ghy den Heere uwren Godt verlaten hebt in dien tijt doen hy v leyddie door den wech? **18** Ende nv wat wildi v inden wech van Egipeten om te drincken turbel water? ende wat hebdi te doen metten wech van Assiriën dat ghy dwater vanden riuiere drincken soudt? **19** V quaetheyt sal v berispēn ende v affkeeringhe sal v straffen. Weet ende siet dat v quaet ende bitter is dat ghy den Heere uwren Godt verlaten hebt, ende dat mijn vrees by v niet en is, seyt die Heere die Godt der heyscaren. **20** Van tbeghin der werelt hebdi mijn iock ghebroken ende mijn banden in stucken ghetrocken, ende ghi hebt gheseyt. Ick en sal niet dienen, want op alle hooghe hueuelen ende onder alle dick gheloouerde boomen worde ghy hoere neder

ghestrect, **21** Maer ick heb v gheplant tot eenen wtuercoren op v ooghen recht wt voor v, ende besiet waer ghy niet wijngaert, alle warachthich saet, hoe sijdi my verkeert tot den neder ghestrect en sijt, ghy saedt in die weghen, hen quade, ghi vreemde wijngaert? **22** Eest dat ghi v wascht met verwachtende als een moordenaer in die woestijne, ende ghy niter ende dat ghy voor v vermenichfuldicht het cruyt Borith, hebbet dlant besmedt met uwen oncuyscheden, ende met v soo sijdi besmedt in v boosheyt voor my, seyd die Heere quaetheden. **3** Daerom sijn opghehouden die druppelen des Godt. **23** Hoe segt ghy, ick en ben niet besmedt, ick en heb reghens, ende daer en is gheenen spaden reghen gheweest, nae Baalim niet ghewandelt? besiet v weghen in die valleye, eender ghemeynder oncuyscher vrouwen voorhooft hebdie weet wat ghy ghedaen hebt, een licht looper zijn weghen ghecreghen ghy en hebt v niet willen scamen. **4** Daerom overlopende **24** eenen wilden ezel gewent in die woestijne, ten minsten noemt my nv voortaaen, mijn vader die leystsman heeft in die begheerde sijnder zielen den wint sijnder liefdien van mijnder maechdelijcheyt sijt ghy. **5** Suldi gram zijn tot nae hem ghetrocken, niemant en sal haer affkeeren, alle inder eewicheyt, oft suldi volherlich blijuen totten eynde? die haer soecken, en sullen niet moede worden, in haer Siet ghy hebt ghesproken, ende ghedaen quade dinghen, maenstonden sullen si haer vinden. **25** Verbiedt uwen voet ende ghy hebbes machtich gheweest. **6** Ende die Heere van naectheyt, ende in kele vanden dorst. Ende ghy hebt heeft tot my gheseydt in die daghen losie des conincs. gheseyt, ick heb mishoep, ic en sals gheen sins doen, Hebdie niet ghesien wat die versmaetster Israel ghedaen want ick heb die vreemde lief ghehad, ende nae die sal heeft, sij is by haer seluen wechgegaen, op alle hooghe ick wandelen. **26** Ghelyck een diet bescaemt wort als hy berghen, ende onder alle dic ghebladerde boomen, ende beuonden wort, alsoo zijn die van Israels huyse bescaemt, si daer heeft sij oncuyscheyt bedreuen. **7** Ende ick heb gheseyt, ende hen coninghen, hen princen ende priesteren, ende hen doen sij alle dese dinghen ghedaen hadde. Keert wederom propheten **27** segghende den houte. Ghy zijn mijn vader, tot my ende sij en is niet wederom ghecomen. Ende die ende den steene, ghy hebt my ghewonnen, si hebben tot my ouertredersse haer suster Iuda heuet ghesien, **8** dat ick die den rugge ghekeert ende niet het aensicht, ende ten tijde versmadersse Israel om dat si oncuyscheyt bedreuen hadde, haers lijdens, sullen sij segghen. Staet op ende verlost ons, verlaten hadde, ende dat ick haer eenen sceybrief ghegheuen **28** waer zijn v goden die ghy voor v ghemaect hebt? laet hadde, ende die ouertredersse Iuda haer suster en heeft die opstaen, ende v verlossen inden tijt ws lijdens, want na tghetal uwer steden waren v goden o luda, **29** wat wildy int niet gheureest, maer si is wechgegaen ende heeft selue recht met my strijden ghy hebt my allegader verlaten, seyt oock oncuyscheyt bedreuen. **9** Ende door die lichtuerdicheyt die Heere. **30** Te vergeefs heb ik v kinderen gheslaghen, si van haer oncuyscheyt heeft si dlant besmedt, ende sij heeft en hebben gheen onderwijsinghe onfanghen, v sweert heeft ouerspel ghedaen met steen ende hout. **10** Ende in alle v propheten verslonden, als eenen verderuenden leeuw my niet wederom ghekeert, in haer gheheel herte, maer is v gheslachte. **31** Besiet het woert des Heeren. Ben ick tot my loghene seyd die Heere. **11** Ende die Heere heeft in Israel een woestijne gheworden oft een spadich lant? tot my gheseyt. Die versmadersse Israel heeft haer ziele Waerom heeft dan mijn volck gheseyt. Wij sijn wechgegaen, gherichtuerdicht, bi tgelycken van die ouertredersse Iuda. **12** wij en sullen voortaan niet meer tot v comen? **32** Sal een Gaet henen ende roeft dese woorden teghen den noorden, maghet haer cieraet vergheten, oft een bruyt den bant van ende ghy sult segghen. Keert weder ghy versmadersse Israel haer borst cieraet? maer mijn volck heeft my vergreten seyt die Heere, ende ick en sal mijn aensicht van v niet ontellicken veel daghen, **33** wat arbeiddy om uwen wech keeren, want ick ben heyligh, seyt die Heere, ende ick en sal goet te toonen, om liefde te soecken, die daer bouen oock niet gram wesen tot inder eeuwicheyt. **13** Maer nochtans kent v quaetheden gheleert hebt uwe weghen, **34** ende in v ongherechticheyt, want ghy hebt teghen den Heere uwen vloghelen is gheuonden dbloet van die zielen der armen, God ouerghetreden, ende ghy hebt v weghen verstroeyt den ende der onnooselen? ick en hebse in die grachten niet vreemden onder alle dicke ghebladerde boomen, ende mijn gheuonden, maer in alle die dinghen die ic te voren verhaelt stemme en hebdie niet ghehoort, seyt die Heere. **14** Bekeert v hebbe. **35** Ende ghy hebt gheseyt. Ick ben sonder sonde, wederom ghy kinderen wedercomende, seyt die Heere want ende onnoosel, ende daer om laet v verbolghentheyt van ic ben v man, ende ic sal v aennemen, eenen wter stadt my affgekeert worden. Siet ick sal int recht met v strijden, ende twee wtten gheslachte, ende ic sal v leyden in Sion, om dat ghy gheseyt hebt, ick en heb niet ghesondicht. **15** ende ick sal v herders gheuen nae mijn herte, ende sij **36** Hoe snoode bouen maten sijdi gheworden, v weghen sullen v voeden met wetenheyt ende leeringshe. **16** Ende als hernemende? Ende van Egipten suldi bescaemt worden, ghi sult vermenichfuldicht zijn, ende ghwassen int lant in ghelyck ghy bescaemt zijt van Assur, **37** want van dese suldi die daghen, seyd die Heere, soo en sullen sij voorts niet voorspoedichs hebben.

3 MEN seyt ghemeynljck. Ist dat een man sijn huysvrouwe verlaten heeft, ende dat die van hem gaende eenen anderen man ghtrouwheit heeft, sal die man wederom tot haer comen? En sal die vrouwe niet ontsuyert ende besmedt sijn? maer ghy hebt oncuyscheyt bedreuen met vele boelen nochtans keert wederom tot my, seyd die Heere. **2** Heft

sullen te samen comen van dat noorden landt, totten lande
dat ick uwen vaderen ghegheuen hebbe. **19** Maer ic heb
gheseyt. Hoe sal ick v stellen tot kinderen, ende gheuen
v dat lustich lant, die seer vermaerde erffelijcheyt van die
heyrscaeren der Heydenen? Ende ick heb gheseyt. Ghy sult
my vader noemen, ende ghy en sult niet ophouden nae
mi te gaen, **20** maer ghelyc oft een vrouwe haren minnaer
versmaede, alsoo heeft my thuys van Israel versmaedt, seyt
die Heere. **21** Een stemme issert in die weghen ghehoort,
een ghescrey ende ghehuylder kinderen van Israhel, want sij
hebben haren wech boos ghemaect, sij hebben den Heere
haren Godt verghechten. **22** Bekeert v wederom ghy kinderen
de weder comende, ende ick sal v affkeeringh ghenesen. Siet
wij comen tot v, want ghy zijt die Heere onse Godt. **23**
Warachtelijck die hueuelen waren loghenachtich, ende die
menichte der berghen. Voorwaer inden Heere onse God is
die salicheyt van Israel. **24** Die bescaemtheyt heeft onser
vaderen arbeyt gheten van onse ioncheyt, hen cudden van
cleynen vee, ende hen groot vee, hen sonen ende hen
dochteren. **25** Wij sullen in ons bescaemtheyt slapen, ende
ons versmaethet sal ons ouerdecken, want den Heere
onsen God hebben wij ghesondicht, ende onse vaderen van
onse ioncheyt aff tot op desen dach toe, ende wij en hebben
niet ghehoort die stemme vanden Heere onsen Godt.

4 EEst dat ghy wederom keert Israel, seyt die Heere, so
bekeert v tot my, eest dat ghy v arghernissen wech doet
van mijn aensichte, so en suldi niet beroert worden. **2** Ende
ghy sult sweren. Die Heere leeft inder waerhheit, ende int
ordeel ende in die rechtuerdicheyt, ende die Heydenen sullen
hem ghebenedijden, ende hem louen, **3** want dit seyd die
Heere den man van Iuda ende van Ierusalem. Vernieuwet
voor v eenen nieuen acker, ende wilt op die doornen
niet saeyen, **4** wert besneden den Heere, ende neemt aff
die ombesnedenheyt uwer herten, ghy mannen van Iuda,
ende bewoonders van Ierusalem, op dat by auontueren mijn
verbolgentheyt niet wt en gae als een vier, ende ontsteken
worde, ende datter niemand en si diet wtblussche. Om die
quaetheyt uwer ghegedachten **5** vercondiget in Iuda, ende
maect dat ghehoort worde in Ierusalem, spreect, ende
roeft met een trumpet int lant roeft luyde, ende segget.
Wert vergadert, ende laet ons gaen in die vaste steden,
6 heft een teeken op in Sion, wert versterct en wilt niet
staen, want ic brenghe een quaet vanden noorden, ende
een groote verderuinge. **7** Den leeuw is opgeclommen
wt sijn rustplaetse, ende der Heydenen rouer heeft het
opghehauen, hi is wtghegaen wt sijn plaetse, op dat hy v
landt soude stellen in een verwoestinghe, v steden sullen
verwoest worden, blijuende sonder bewoonder. **8** Hierom
soo omgort v met hainen cleederen, criscst ende huylt, want
die gramscap van des Heeren verbolghentheyt en is niet
affghekeert van v lieden. **9** Ende tsal zijn in dien dach seyt
die Heere, dat vergaen sal des conincs herte, ende therte der
princen, ende die priesters sullen verbaest worden, ende die
propheten heel verslaghen. **10** Ende ick heb gheseyt. Ach
ach ach Heere Godt. Hebdy dan dit volck ende Ierusalem
bedroghen segghende. Het sal vrede met v wesen, ende
siet het sweert is ghecomen totter zielen toe? **11** In dien
tijden salmen desen volcke ende Ierusalem segghen. Eenen

berrenden wint is in die weghen die in die woestijne sijn des
weechs van die dochter mijns volcs niet om te wannen ende
te suyeren. **12** Eenen vollen gheest sal my van desen
comen, ende nv sal ick mijn ordeelen met hen spreken.
13 Siet hy sal als een wolcke opclimmen, ende als eenen
tempeest is sijnen waghen, sijn peerden zijn snelder dan
arents, wee ons want wij zijn verdoruen, **14** Ierusalem wascht
v herte van die quaetheyt dat ghy moecht behouden worden,
hoe langhe sullen die quade ghegedachten in v herte woonen?
15 Want die stemme des bootscappers is van Dan, ende die
den affgodt kenlijc maect vanden berch Ephraim. **16** Verwet
die Heydenen. Siet het is ghehoort in Ierusalem dat die
wachters comen wt verren lande, ende om hen stemme te
gheuen op die steden van Iuda. **17** Als wachters der ackers
zijn sij ouer haer gheworden int ronde, want hi heeft my tot
gramscap verwec, seyd die Heere. **18** V weghen ende
ghedachten hebben v dese dinghen ghedaen, dese uwe
quaetheyt, want sij bitter is, want sij v herte gheraect heeft.
19 Mijnen buyck mijnen buyck doet my wee, die sinnen mijns
herten sijn in my ontstelt, ick en sal niet swijghen, want
mijn ziele heeft die stemme des trompets ghehoort, een
oorloochsgeroep. **20** Verderuinghe op verderuinghe issert
gheroopen, ende alle dlant is verwoest, haestelic sijn mijn
tabernakelen verwoest, onuersienlijck mijn vellen. **21** Hoe
langhe sal ick den vliedende sien, die stemme des trompets
hooren? **22** Want mijn dwaes volck en heeft my niet bekent,
het sijn onwijse kinderen, ende onuerstandighe, sij zijn wijs
om quaet te doen, maer wel doen en connen sij niet. **23** Ick
heb die eerde aensien, ende siet sij was ydel ende te niete,
ende die hemelen, ende daer en was gheen licht inne. **24** Ick
heb die berghen ghesien, ende siet sij werden beroert, ende
alle hueuelen sijn verstoort. **25** Ick heb aenscouwt, ende
daer en was gheen mensch, ende alle tgheuoghele des
hemels was wech ghegaen. **26** Ick heb opghesien, ende
siet den Carmelus was verwoest, ende alle zijn steden sijn
verdoruen van des Heeren aensicht, ende van daensicht
der gramscap van sijnder verbolghentheyt, **27** want dit seyt
die Heere. Alle dlant sal verlaten sijn, maer nochtans en sal
ick niet heel te niete brenghen. **28** Die eerder sal rouwigh
zijn, ende die hemelen sullen truerich sijn van bouen, om dat
ick ghesproken hebbe, ick heb ghehoort, ende ten heeft
my niet berouwen, noch ick en ben daer niet affghekeert
gheweest. **29** Van die stemme des rosuoels, ende des
scutters, is die gheheel stadt gheuloden, sij sijn ghegaen
op die hooghe plaatseen ende sij zijn gheclommen op die
steenrootsen, alle die steden sijn verlaten, ende daer en
woont gheen mensch inne. **30** Maer ghy verwoeste wat
suldi doen? als ghi v sult ghecleedt hebben met roode sijde
cleederen, als ghy v sult verciert hebben met een gulden
hals cieraet, ende dat ghy v ooghen sult gheschildert hebben
met stybius, so suldi te vergheefs ghepalleert worden V
minnaers hebben v versmaet, si sullen v ziele soeken. **31** Ic
heb een stemme ghehoort als van eender vrouwen die in
barens noode is, benautheden als van een die baert. Die
stemme der dochter van Sion is tusschen die ghene die
steruen, ende hen handen wtsteken wee my, want mijn ziele
heeft my begheuen om die ghedoode.

5 GAet al omme die weghen van Iherusalem, ende aensiet,
ende merct, ende soect in haer straten oft ghy eenen
man vint die ordeel doet, ende tghelooue soect, ende ick sal
sijs ghenadich zijn, 2 maer al ist oock dat sij segghen. Die
Heere leuet, dat sullen sij valscherlyk sweren. 3 Heere v
ooghen aensien tghelooue, ghy hebtse gheslaghen ende sij
en hebben gheen wee ghehadt, ghy hebstse verdruct, ende
sij en hebben gheen onderwijsinghe willen ontfanghen, si
hebben hen aensichten harder ghemaect dan eenen steen,
ende sij en hebben niet willen wederkeeren. 4 Maer ic
heb gheseyt. Sij sijn by auontueren arm oft dwaes, niet
wetende den wech des Heeren, haers Gods ordeel. 5
Daerom sal ick tot hen edelmannen gaen, ende tot hen
spreken, want sij hebben des Heeren wech ghekent, haers
Gods ordeel, ende siet dese hebben noch meer het iock te
samenghebroken, die banden in stukken ghetrocken, 6
daerom heeftse den leeuw wten bosch gheslaghen, den wolf
heeftse aenden auont verwoest. Die lupaert wakende op hen
steden, alle die daerwt coemt, sal gheuanghen worden, want
hen ouertredingen sijn vermenichfuldicht, hen affkeeringhen
zijn versterct gheweest, 7 waer ouer sal ick uwer moghen
ghenadich wesen? V kinderen hebben my verlaten ende sij
sweren by die ghene die gheen goden en zijn, ick hebse
versaadt, ende sij hebben oncuyscheyt bedreuen, ende
inder hoeren huys deden sij oncuyscheyt. 8 Hittige ende
besprenghende peerden zijn sij gheworden, een ieghelyc
wrenschte tot zijns naesten huysvrouwe. 9 En sal ick ouer
dese dinghen gheen besoek doen seyt die Heere? ende en
sal mijn ziele in sulc volc gheen wrake doen? 10 Climit op
zijn mueren, ende verderf se, maer en wiltse niet heel te
niet breghen, neemt zijn rancken aff, want sij en behooren
den Heere niet toe, 11 want met ouertredinghe heeft het
huys van Israel, ende thuy van Iuda teghen my ouertreden,
seyt die Heere. 12 Sij hebben den Heere gheloochent ende
gheseyt. Hy en eest niet, noch tquaet en sal ouer ons niet
comen, tswaert ende den hongher en sullen wij niet sien. 13
Die propheten hebben inden wint ghespro-ken, ende daer en
heeft gheen antwoorde in hen gheweest, daerom sullen dese
dinghen hen ouercomen. 14 Dit seyt die Heere die Godt
der heyrscaren. Om dat ghy dit woort ghesproken hebt, siet
ick gheue mijn woorden in uwen mont tot een vier, ende
dit volck tot hout, ende het salse verslinden. 15 Siet ic sal
ouer v lieden ghy huys van Israel een volck breghen van
verre, seyt die Heere, een sterc volck, een oudt volc, een
volck wiens tale ghy niet kennen en sult, noch ghi en sult
niet verstaen wat si spreken. 16 Sijnen pijlkoker is als een
open graff, sij sijn alle sterc. 17 Ende het sal v coren eten,
ende v broot, het sal v sonen ende v dochteren verslinden, v
cleyn vee, ende v runderen salt eten het sal uwen wijngaert
ende uwen vijchboom aff eten, ende tsal v vaste steden
vernien, waer in ghy v betrouwun heft, metten sweerde,
18 maer nochtans in die daghen, seyt die Heere, en sal
ick v niet gheheel vernien. 19 Maer eest dat ghy seght.
Waerom heeft ons onse Godt alle dese dinghen ghedaen?
soo suldi tot henlieden segghen. Alsoo ghy my verlaten hebt,
ende hebt den vreemden goden ghedient in v lant, also
suldi den vreemden dienen in een land dat uwe niet en is.
20 Vercondicht dat den huyse van Iacob ende maect dat
ghehoort worde in Iuda segghende. 21 Hoort ghy dwaes
volc die gheen herte en hebt, die ooghen hebbende niet en
siet, ende ooren hebt ende niet en hoort. 22 En suldi my
hierom niet vreesen, seyt die Heere, ende en suldy van mijn
aensicht gheenen rouwe hebbent? Die tsandt tot een pale
ghestelt hebbe der zee, een ewich ghebodt dat niet voorby
gaen en sal, ende haer baren sullen beroert worden, ende si
en sullents niet vermoghen, ende si sullen op swillen ende
si en sullen daer ouer niet gaen, 23 maer desen volcke is
ende een onghelooouch ende een verbitterende herte gheworden,
sij sijn affgeseyden, ende wechnghegaen 24 ende si en
hebben in hen herte niet gheseyt. Laet ons den Heere onsen
God vreesen, die ons gheeft den tijdeghen ende spaden
reghen, te sijnen tijde, die ons bewaert die volheydt vanden
aerlijcschen ochst. 25 V boosheden hebben dese dinghen
afgekeert, ende v sonden hebben tgoet van v beleidt, 26 want
in mijnen volc zijn ongoddelycche gheuonden, laghen legghende,
als vogelaers, stricken ende voerstruppen legghende om
mannen te vanghen, 27 ghelyc eenen voghelslach vol
vogelen, alsoo zijn hen huysen vol bedrochs, daerom zijn
si groot ende rijck gheworden, 28 Sij zijn dick gheworden
ende vet, ende si hebben mijn woorden ouertreden seer
qualijc. Der weduwen sake en hebben si niet gheuonnist, der
weesens sake en hebben si niet nae recht beslicht, ende het
ordeel der armen en hebben si niet gheordeelt. 29 En sal
ick ouer dese dinghen gheen recht doen, seyd die Heere?
of en sal ouer alsulc volc mijn ziele haer niet wreken? 30
Verwonderinghe ende wonderlycke dinghen sijn op die eerde
ghesciet. 31 die propheten propheeten loghenen, ende die
priesters presen dat met haren handen te samen staende,
ende mijnen volck heeft sulcke dinghen lief ghehadt, wat sal
dan ghescieden in zijn wterste?

6 VVort versterct ghy kinderen van Beniamin, int midden
van Ierusalem, ende in thecua maect ghelyt metten
trompette, ende ouer Bethacaren richt op die baniere, want
daer is quaet ghesien van den noorden, ende een groote
vernielinghe. 2 Ick heb die dochter van Sion geleken by een
schoone ende weeldige vrouwe. 3 Tot haer sullen die herders
comen met haren cudden, si hebben in haer die tenten
geslagen al rontsomme een ieghelyc sal die weyden die
onder sijn hant sijn. 4 Heylicht ouer haer eenen strijt, staet te
samen op, ende laet ons opclimmen inden middach, Wee ons
want den dach is affgewen, want die scaduwen zijn langher
gheworden tsauonts. 5 Staetop ende laet ons opclimmen
inden nacht, ende laet ons haer huysen verderuen, 6 want dit
seyt die Heere die God der heyrscaren. Houwt haer boomen
af, ende maect omtrint haer eenen wal, dit is die stadt der
besoeckighen alle onrecht is int midden van haer. 7 Ghelyc
eenen put zijn water cout maect, also heeft sij haer quaethet
cout gemaect, ongerechticheyt, ende verderffenisse sal in
haer ghehoort worden, voor mi is altijc siechte ende plaghe, 8
Wert onderwesen Iherusalem dat by auontueren mijn ziele
van v niet en gae, dat ic v by auontureren niet verwoest
en make, een onbewoonlyc lant. 9 Dit seyt die Heere der
heyrscaren. Sij sullen die bleuelinghen van Israel vergaderen
tot eenen druyf toe, soomen inden wijngaert doet, keert v
hant omme als een wijnsnijder totten corf. 10 Wien sal ic
aenspreken? ende wien sal ic betuyghen, dat hijt hoore?

Siet hen ooren sijn ombesneden, ende si en moghen niet hooren. Siet des Heeren woort is hen gheworden tot eenen spot, ende si en sullens niet ontfanghen. **11** Daerom ben ic vol van des Heeren verbolghentheden, ic heb ghearbeyt verdraghende, stortet wt opt cleyn kint buyten, ende op die vergaderinge der ionghelinghen tsamen, want die vrouwe sal metten man gheuanghen worden, die oude man metten ghenen die vol van daghen is. **12** Ende hen huysen sullen ouergaen tot andere, hen ackers ende huysvrouwen te samen, want ick sal mijn hant wtstrecken op die bewoonders des lants, seyt die Heere, **13** want voorwaer vanden minsten totten meesten, soo zijn si alle naerstelijc becommert met ghiericheyt, ende vanden propheet totten priester toe doen si allegader bedroch. **14** Ende si genasen mijns volcs quetsuere met versmaetheyt seggende. Vrede, vrede ende ten was gheenen vrede. **15** Sij zijn bescaemt gheweest, want si hebben affgriselycheyt ghedaen. Iae waerlijcker si en sijn niet bescaemt gheweest met bescaemthede, ende si en hebben hen niet connen ghescamen. Daerom sullen si vallen tusschen die ghene die vallen, inden tijt van hen versoeckinghe sullen sij vallen, seyt die Heere. **16** Dit seyt die Heere. Staet op die weghen ende besiet, ende vraecht nae die oude weghen, welc den goeden wech is, ende wandelt in dien, ende ghy sult vercoelinge vinden voor uwe zielen. Ende si hebben gheseyt. Wij en sullender niet in wandelen. **17** Ende ic hebbe ouer v lieden gestelt wachters, hoort der trumpetten ghelyt, ende si hebben gheseyt, wij en sullens niet hooren. **18** Daerom hoort ghi Heydenen, ende bekennet ghi vergaderinge, hoe groote dingen dat ic hen doen sal, **19** Hoort ghi eerde. Siet ic sal quade dinghen brenghen op dit volc, die vrucht van sijnen ghedachten. Om dat sij mijn woorden niet ghehoort en hebben, ende mijn wet verworpen hebben. **20** Waertoe brengt ghy my wieroock van Saba, ende den welriekende calamus van verren lande? v brantofferen en sijn niet ghenaem, ende v slachofferanden en hebben my niet behaecht. **21** Daerom dit seyd die Heere. Siet ick sal in dit volck vallinghen gheuen, ende onder hen sullen vallen die vaders ende die kinderen tsamen, die naghebuer ende naeste, ende sij sullen vergaan. **22** Dit seyd die Heere. Siet daer coemt een volc vant noorden lant, ende een groot volc sal tsamen opstaen van die eynden der eerden. **23** Den schicht ende schilt salt aennemen, het is wreet, ende ten sal niet sparen, sijn stemme sal als die zee ghelyt gheuen, ende sij sullen op peerden climmen bereydt als een man ten strijde teghen v ghy dochter van Sion. **24** Wij hebben sijn gherucht ghehoort, ons handen sijn on-machtich gheworden, tribulacie heeft ons beuanghen pijnen als eender barender vrouwen. **25** En wilt niet wtgaen tot die velden, ende en wandelt inden wech niet, want het sweert des viants is den grouwel int ronde. **26** Mijns volcs dochter omgort v met een hairen cleedt, ende bespraeydt v met asschen, den rouwe van eenen eenighen sone maect voor v een bitter ghescrey, want haestelijc sal die verderuer op ons comen. **27** Ick heb v een vroom proeuer onder mijnen volc ghemaaect, ende ghy sult weten ende proeuen haren wech **28** Alle dese princen sijn affwijckende onghetrouwelijsch wandelende, het metael, ende yser zijn heel verdoruen, **29** den blaesbalck faelgeerde, dloot is int vier heel verteert, die smeltere heeftse

te vergheefs ghesmolten, want hen quaetheden en sijn niet verteert gheweest. **30** Noemtse verworpen siluer, want die Heere heeftse verworpen.

7 Dwoort dat gheschiedt is tot Ieremiam van den Heere seggende. **2** Staet in die poorte van des Heeren huys, ende preect daer dit woort ende segt. Hoort des Heeren woort gheheel Iuda, die door dese poorten ingaat om den Heere te aenbidden **3** Dit seyt die Heere der heyscaren die Godt van Israhel. Maect v weghen ende v naersticheden goet, ende ick sal by v lieden woonen in dese plaatse. **4** En wilt niet betrouwien in die woorden der loghenen seggende. Des Heeren tempel, des Heeren tempel, des Heeren tempel ist, **5** Want eest dat ghy v weghen wel bescikt, ende v naersticheden, eest dat ghy recht doet tusschen den man ende sijnen naesten, **6** ende dat ghy den aencomelinc ende die weese ende der weduwen gheen bedrieghelyck onrecht en doet, ende dat ghy oock gheen onnoosel bloet en stort in dese plaatse, ende dat ghy nae gheen vreemde goden en wandelt ten quade voor v seluen, **7** soo sal ick met v lieden woonen in dese plaatse, int lant dat ick uwen vaderen gheghueven hebbe van die ewicheyt ende tot in die ewicheyt. **8** Siet ghy hebt v betrouwien in die loghentalen, die v niet baten en sullen, **9** stelen, dooden, ouerspel doen, valscheilic sweren Baalim vochtige offerande doen, ende gaen na vreemde goden die ghy niet en kent. **10** Ende ghy sijt ghecomen ende hebt ghestaen voor my in dit huys, int welcke mijnen naem aengeroepen is, ende ghy hebt gheseyt. Wij sijn verlost om dat wij alle dese affgriselycheden ghedaen hebben. **11** Is dan dit huys een speluncke der moordenaren gheworden, daer mijnen naem aengeroepen is, in v lieder ooghen? Ick ick bent, ick hebt ghesien, seyt die Heere. **12** Gaet tot mijn plaatse in Silo, daer mijnen naem ghewoont heeft van tbeghinsel, ende besiet wat ick dier ghedaen hebbe, om die quaetheyt mijns volcs Israel. **13** Ende nv want ghy allen dese dinghen ghedaen hebt, seyd die Heere, ende ick tot v ghesproken hebbe smorghens opstaende, ende sprekende, ende ghy en hebbes niet ghehoort, ende ick heb v lieden gheroepen, ende ghy en hebt niet gheantwoort. **14** Soo sal ick desen huyse doen daer in mijnen naem aengeroepen is, ende daer ghy betrouwien in hebt, ende der plaatse die ick v gheghueven hebbe, ende uwen vaderen, ghelyck ick Silo ghedaen hebbe. **15** Ende ick sal v verworpen van mijn aensicht, ghelyc ic alle uwe broeders verworpen hebbe, alle tgheheel saet van Ephraim. **16** Daerom en wilt ghy niet bidden voor dit volck, noch en neemt voor hen gheenen lof ende ghebedt aen, ende en wederstaet my niet, want ick en sal v niet verhoren. **17** En siet ghy niet wat dese doen in die steden van Iuda, ende in die straten van Ierusalem? **18** Die kinderen vergaderen thout, ende die vaders ontsteken tver, ende die vrouwen beslaen het vet des inghewants, om vlaeyen te maken der coninghinnen des hemels, ende dat si souden vochtigen offer doen den vreemden goden, ende my tot gramscap verwecken. **19** Verwecken sij my tot gramscappen seyt die Heere? en doen sij dit hen seluen niet tot bescaemtheyt haers aensichts? **20** Daerom dit seyd die Heere Godt? Siet mijn rasende gramschap ende mijn verbolghentheyt wort tsamen ghegoten op dese plaatse, op die mannen, ende op dit vee, ende op

die boomen des lants, ende op die vruchten der eerden, hebben, ende den welcken sij ghedient hebben, ende nae die ende tsal ontsteken worden, ende ten sal niet wtgebluscht welcke si ghewandelt hebben, ende die si ghesocht hebben, worden. **21** Dit seyt die Heere der heyscaren, die God ende aenghebeden, si en sullen niet verghadert worden, ende van Israël. Doet v brantofferanden tot uwen slachofferanden si en sullen niet begrauen worden, tot eenen mesthoop sullen ende eedt vleesch, **22** want ic en heb niet gesproken met si op daenschijn der eerden sijn. **3** Ende si sullen die doot uwen vaderen, ende ic en heb hen niet beoulen inden meer dan dleuen verkiessen alle die ouerghebleuen sullen dach doen icse leydde wten lande van Egypoen, van dwoort zijn van dit alder quaestie gheslachte, in alle die plaeften die der brantofferanden ende slachofferanden, **23** maer dit verlaten sijn, tot die welcke icke wtgedreuen hebbe, seyt die woort heb ick hen beoulen segghende. Hoort mijn stemme Heere der heyscaren. **4** Ende ghy sult tot hen segghen. Dit ende ick sal v lieden een Godt sijn, ende ghy sult my een seyt die Heere. En sal hy die valt niet opstaen? ende die volck sijn, ende wandelt in alle den wech, die ick v lieden afghekeert is, en sal hy niet wederkeeren? **5** waerom is beoulen hebbe, op dat v wel sij. **24** Ende si en hebbens dan dit volck in Iherusalem afghekeert met een crighele niet ghehoort, noch si en hebben hen ooren niet geneycht, affkeeringe. Sij hebben die loghene aenghenomen, ende si maer si sijn wech ghegaen in het wellusticheden, ende in en hebben niet willen weder keeren. **6** Ic heb toeghehoort die quaetheyt van hen quaet herte, ende sij sijn ghecomen ende ghelyystert, niemant en spreeter dat goet is, daer en achterwaerts ende niet voortwaerts **25** vanden dag dat hen is niemant die penitencie doe van sijn boosheyt seggende. vaders wtgegaen sijn wten lande van Egypoen, tot op desen Wat heb ic ghedaen? Sij sijn alle ghekeert tot haren loop, dach toe. Ende ick heb tot v lieden ghesonden alle mijns als een peert met eenen ghedruyssche gaende ten strijde. dienaers die propheten des daechs, des smorgens vroech **7** Die kiekendief heeft inden hemel sijnen tijt ghekent, die opstaende, ende sendende. **26** Ende sij en hebben my tortelduyue, ende die swalue, ende den oyuaer hebben de tijt niet ghehoort, noch si en hebben hen ooren niet geneycht, van hen aencomen bewaert, maer mijn volck en heeft des maer si hebben haren nec verhart, ende hebben arger Heeren ordeel niet ghekent. **8** Hoe segt ghi wij sijn wijs, gedaen, dan hen vaderen. **27** Ende ghy sult tot hen spreken ende des Heeren wet is bi ons? voorwaer die loghenachtighe allen dese woorden, ende sij en sullen v niet antwoorden. greffie des scrijuers heeft een loghene ghewracht. **9** Die **28** Ende ghy sult tot hen segghen. Dits het volc dat die wijse zijn bescaemt, si sijn veruaert ende gheuanghen, stemme des Heeren sijns Gods niet ghehoort en heeft, want des Heeren woort hebben si verworpen, ende daer noch gheen onderwijsinghe ontfanghen en heeft. Tghelooue en is gheen wijsheyt in hen lieden. **10** Daerom sal ick hen is vergaen, ende tis wechghenomen van haerlieder mont. vrouwen gheuen den vreemdelingen, hen ackeren den **29** Scheert het hair ws hoofts, ende worpet wech, ende erffghenamen, want vanden minsten totten meesten volghen neemt int rechte een claghelycke weeninghe, want die Heere si alle die ghiericheyt, vanden profeet totten priester maken heeft verworpen ende verlaten die gheslachten, van sijnder si alle logentalen. **11** Ende sij ghenasen die quetsinghe rasender gramscappen, **30** want die kinderen van Iuda van die dochter mijns volcs ter scanden segghende. Vrede, hebben quaet ghedaen in mijn ooghen, seyt die Heere. Sij vrede alst gheenen vrede en was. **12** Sij sijn beschaemt, hebben hen verarghernissen ghesteldt int huys, daer mijnen want sij hebben affgris selijcheyt ghedaen, lae dat meer is naem aengheroepen is, om dat sij dat besmetten souden, **31** si en sijn niet beschaemt met bescaemtheide, ende si en ende sij hebben opghetimmert die hoochden van Topheth, hebben hen niet connen scamen. Daerom sullen sij vallen welck is in die valleye des soons van Ennom, om dat sij onder die ghene die tsamen vallen sullen, inden tijt der verbranden souden hen sonen, ende hen dochteren metten versoekinghen sullen si tsamen vallen, seyt die Heere. **13** viere, dat ick niet gheboden en hebbe, noch ghedacht in Ick salse vergaderende vergaderen seyt die Heere. Daer en mijn herte. **32** Daerom siet die daghen comen, seyd die is gheenen druyf aen die wijnstrucken, daer en zijn gheen Heere, ende daer en sal niet meer gheseyt worden Topheth, vijghen inden vijchboom, dat loof is afgheuallen, ende ick ende die valleye des soons Ennom, maer die valleye der doodinghen, ende sij sullen begrauen in Topheth om datter heb hen ghegheuen datter ouerghegaen is. **14** Waerom ghegheuen water van galle, want wi hebben den Heere stemmen der blijscappen, ende die stemme der vrolijcheyt, gaen, ende laet ons daer stille zijn, want die Heere onse god heeft ons doen swijgen, ende hy heeft ons te drincken gesondicht. **15** Wij hebben den vrede ghewacht, ende daer en was gheen goet, den tijt der ghenesinghen, ende siet ghehoort, van die stemme des crijschens van sijnen strijdiers tis anxt. **16** Van Dan is het snorcken van sijnen peerden is geheele aertrijck beroert gheweest, ende si zijn ghecomen ende hebben dlant verslint, ende zijn volheyt, die stadt ende haer bewoonders, **17** Want siet ic sal tot v lieden senden basiliscus serpenten, waer teghen gheen betooueringhe en is, ende die sullen v bijten, seyt die Heere, **18** mijnen rouwe is bouen rouwe, mijn herte is in my truerich. **19** Siet die stemme van die dochter mijns volcks van een verre lant. En is die Heere in Sion niet, oft en is haer coninck in haer niet?

8 IN dien tijde seyt die Heere sullen si wtworpen die ghebeenteen des conincs van Iuda, ende die ghebeenteen van sijnen princen, ende die ghebeenteen der priesteren, ende die ghebeenteen der propheten, ende die ghebeenteen der gheender die in Iherusalem ghewoont hebben wt haren grauen. **2** Ende sij sullen die wtspreyden ter sonnen ende steden van Iuda, ende van die straten van Iherusalem die stemme der blijscappen, ende die stemme der vrolijcheyt, die stemme des brudegoms, ende die stemme der bruyt, want dant sal in een verwoestinghe wesen.

waerom hebben si my dan tot gramscappe verwect, in hen ghesneden beelden, ende in die vreemde ydellheden? **20** Den oochst is voorby ghegaen, den somer is voleynt ende wij en sijn niet verlost, **21** op die verderfenis der dochter mijns volcs ben ick rouwiche gheweest ende bedroeft, verbaestheyt heeft my beuanghen, **22** En issen gheen gomme in Galaad? of en is daer gheen medecijn? waerom en is dan het litteken van mijns volcs dochter niet toe gheheylt?

9 Vle sal mijnen hoofde water gheuen, ende mijnen ooghen een fonteyne der wateren, ende ic sal beweenen dach ende nacht die gedooode van mijns volcs dochter? **2** Wie sal my gheuen in die woestijne een herberghe der wandelaren, ende dat ick mijn volc verlate, ende van hen sceyde? want het sijn alle ouerspelders, een vergaderinge der ouertreders. **3** Ende si hebben hen tonghe wtgespannen als eenen boge der loghenen, ende niet der waerheyt, si zijn versterct op deerde, want si sijn van deen quaet tot den anderen wtgegaen, ende mi en hebben si niet gekent, seyt die Heere. **4** Een iegelyc wachte hen seluen van sijnen naesten, ende hi en hebbe gheen betrouwien in elcken sijnen broeder, want elck broeder sal vertredende vertreden, **5** ende elc vrint sal bedrieghelyc wandelen. Ende een man sal sijnen broeder bespotten ende si en sullen die waerheyt niet spreken, want si hebben hen tonghe gheleert loghenen spreken, om onrechtelyck te doen hebben si ghearbeydt. **6** V wooninghe is int midden des bedrochs, int bedroch en hebben si my niet willen kennen, seyt die Heere. **7** Daerom dit seyt die Heere der heyrscaren. Siet ick salse smelten ende ick salse proeuen, want wat sal ick anders doen van daenscht der dochter mijns volcs? **8** Eenen wondende pijl is hen tonghe, si heeft bedroch ghesproken in haren mont spreect si vrede met haren vrint, ende heymelic stelt si hem laghen. **9** En sal ic ouer dese dinghen niet versoecken, seyt die Heere? oft en sal in sulc volc mijn ziele haer niet wreken? **10** Op die berghen sal ic een weeninge ende een claghinge aennemen, ende op die scoone plaetsen der woestynen een iammerlijc geclach, want si verbrant sijn, om datter gheen man en is die daer door gaet, ende si en hebben die stemme des besitters niet ghehoort, vanden vogel des hemels tot dat cleyn vee toe sijn si al ouergeuaren ende wechgegaen. **11** Ende ic sal Ierusalem gheuen tot hoopen des sants, ende tot nesten der draken, ende die steden van Iuda sal ick gheuen ter verwoestinghe, om datter gheen bewoonder en is. **12** Wie issen een wijs man die dat verstae, ende tot wien mocht dwoort vanden mont des Heeren gheschieden, dat hi dit vercondige, waerom dat die aerde vergaan is, ende verbrant als die woestijne, om datter niemant en is die daer door gae. **13** Ende die Heere heeft gheseyt om dat si mijn wet verlaten hebben, die ic hen ghegeuen hebbe, ende en hebben mijnen stemme niet gehoort, ende en hebben daer in niet gehewandelt, **14** ende si sijn wechghegaen nae die boosheyt haers herten, ende nae Baalim dwelck si gheleert hebben van haren vaderen. **15** Daerom dit seyt die Heere der heyrscaren, die Godt van Israel. Siet ick sal dit volck spijsen met alsen, ende ick sal hen te drincken gheuen water van galle. **16** Ende ick salse verstroeyen onder die Heydenen die sij niet ghekent en hebben, noch hen vaders, ende ick sal na hen tsweert senden, tot dat si vernield sullen

wesen. **17** Dit seyt die Heere der heyrscaren. Aenscouwt ende roept die beclagherssen, dat si comen, ende sendt tot die vrouwen die wijs zijn, ende dat si haestelijc comen, **18** ende hen haesten, ende ouer ons een beclaghinghe aennemen, laet onse oogen tranen voortsbreghen, ende laet ons oochscelen van wateren nederuloeden, **19** want een stemme des clachtich beweenens is ghehoort van Sion. Hoe seer sijn wij verdoruen ende bescaemt? om dat wij dlant verlaten hebben want ons tabernakelen zijn afgeworpen. **20** Daerom hoort ghy vrouwen het woord des Heeren, ende v ore vaten die sprake zijns monts, ende leert v dochteren die beclaghinge, ende een iegelyc haer gebuerinne die clachtige beweeninge, **21** want die doot is opgeclommen door onse vinsteren, si is gegaen in onse huysen om te vernielien die cleyn kinderen van buyten die iongelinghen van die straten. **22** Spreect dit seyt die Heere. Ende dat doode lichaem eens menschs sal vallen als drec op daenschijn des lants, ende als hoy achter des maeyers rugge, ende daer en is niemant diet vergadere. **23** Dit seyt die Heere. Die wijse en beroeme hem niet in zijn wijsheit ende die stercke glorieere in zijn stercheyt niet, ende die rijcke en glorieere in zijn rijcdommen niet, **24** maer die glorieert sal daer in glorieeren, dat hy my weet ende kent dat ick die Heere ben die bermherticheyt doe, ende recht, ende rechtuerdicheyt op die eerde, want dese dinghen behaghen mi, seyt die Heere. **25** Siet die daghen sullen comen, seyt die Heere, ende ic sal versoecken op alle die gene die een ombesneden voorhuyt heeft. **26** Op Egipten, ende op Iudam, ende op Edom, ende op die kinderen van Ammon, ende Moab, ende op alle die ghescoren hair hebben woonende in die wildernisse, want alle Heydenen zijn ombesneden, maer alle tgheheel huys van Israel zijn ombesneden van herten.

10 HOORT het dwoort dat die Heere ghesproken heeft ouer v lieden ghy huys van Israel. **2** Dit seyt die Heere. Nae die weghen der Heydenen en wilt niet leeren, ende van die teekenens des hemels en wilt niet vreesen, die de Heydenen vreesen, **3** want die wetten der volcken zijn ydel, want het hantwerc des wercmans heeft den boom des wouts afghehouwen met een bijl, **4** met siluer ende gout heeft hy dat verciert, met naghelen ende hameren heeft hijt te samen geuoecht, dat niet van een sceyden en soude. **5** In die ghelyckenisse van eenen palmboom sijn si ghemact, ende sij en sullen niet spreken, si sullen al dragende wech genomen worden want si en connen niet gaen, daerom en wilt die niet vreesen, want sij en moghen noch qualyc noch wel doen, **6** ws ghelyc en is niemant Heere. Ghi sijt groot, ende groot is uwen naem in stercheyt, **7** Wie en sal v niet vreesen o ghy coninc der volcken? want die cierlijcheyt is uwe onder alle die wijse der Heydenen, ende in alle hen rijcken en issen niemant ws ghelyc. **8** Te samen sullen die wijse ende die onwijse gheproeft worden, die leerlinghe haerder ydelheyt is een hout. **9** Omwonden siluer wort van Tharsis ghebracht, ende tgout van Ophaz, des constenaers werc, ende die hant des metaelgieters, iacinthus ende purpure is hen cleedinge. Alle dese sijn der constigher wercluyden werc, **10** maer die Heere is een warachicht God, hi is een leuende God ende een ewich coninc van sijn verbolghentheyt sal deerde beroert worden, ende die

Heydenen en sullen sijn dreyghinge niet verdragen. **11** alsoot desen dach is. **6** Ende ic heb gheantwoort ende Hierom suldi hen aldus segghen. Die goden die de hemelen geseyt. Amen Heere. Ende die Heere heeft tot my gheseyt. ende deerde niet ghemaect en hebben, moeten vergaen Roeft luyde alle dese woorden in die steden van Iuda, vander eerden, ende van tghene dat onder den hemel is. **12** ende buyten Iherusalem segghende. Hoort die woorden van Die deerde maect in sijn stercheyt die de werelt bereyt in zijn desen verbonde ende doet die, **7** want ic heb uwe vaders wijsheyt, ende in sijn voorsienicheyt die hemele wtspandt. betuyghende betuycht, inden dach als ickse gheleyt hebbe **13** Tot zijn stemme gheeft hy een menichte der wateren wten lande van Egipten tot desen dach toe, des morghens inden hemel, ende hi verheft die neuelen van die wterste vroech opstaende heb icse betuycht ende heb geseyt. Hoort der eerden, hy maect die blixemen tot regenen, ende hy mijn stemme **8** ende sij hebben niet ghehoort, noch sij brengt den wint wt sijn scatten. **14** Alle mensch is dwaes en hebben hen ooren niet gheneycht, maer sij sijn wech gheworden van die wetenheyt, alle werckman is bescraemt ghegaen, een ieghelyck in die boosheyt van sijn quaet herte, gheweest in dat ghesneden affgods beelt wan het is valsich ende ick heb ouer hen ghebracht alle die woorden van dit dat hy ghegoten heeft, ende in hen en is gheenen gheest. verbont, dwelc ick gheboden hebbe dat zijt doen souden, **15** Het sijn ydel dinghen, ende een werck weerdich om te ende si en hebbens niet ghedaen. **9** Ende die Heere heeft belachen, inden tijt haerder vloeckinghe sullen sij vergaen. tot my gheseyt, daer is een ghesworen myterie gheuonden **16** Desghelijcs en is Iacobs deel niet, want die alle dinghen onder die mannen van Iuda, ende onder die bewoonders van ghemaect heeft, hy eest selue, ende Israel is die roede Ierusalem. **10** Sij zijn wederghekeert tot die eerste boosheden van sijnder erffenissen. Die Heere der heyrscaren is sijnen haerder vaderen, die niet en hebben willen hooren mijn naem. **17** Vergadert vander eerden v bescraemtheyt, die int woorden, ende hier om hebben die oock wech ghegaen nae beleghe woont, **18** want dit seyt die Heere. Siet ic sal die die vreemde goden, dat sij hen dienen souden. Dat huys bewoonders van desen lande verre worpen te deser reyse, van Israel ende het huys van Iuda hebben mijn verbont van ende ic salse quellen, also dat si niet en sullen gheuonden onweerden ghemaect, dwelc ick vast ghemaect hadde met worden, **19** Wee my van mijnder quetinghe, mijn plaghe haren vaderen, **11** daerom dit seyd die Heere. Siet ick sal is dalderquaetste. Maer ic heb gheseyt. Waerlijc dit is mijn ouer hen quade dinghen breghen, daer sij niet en sullen crancheyt, ende ick salse draghen, **20** Mijn tabernakel is verdoruen ende alle mijn zeelkens sijn van een ghebroken, connen wtcomen, ende sij sullen tot mi roepen, ende ick en mijn kinderen sijn wtgheghaen van my, ende sij en sijn salse niet verhooren. **12** Ende die steden van Iuda ende die niet meer, ende daer en is niemant die voortaen mijn tente wtspanne, ende mijn vellen oprechte, **21** want die herders hebben dwaselijc ghedaen, ende den Heere en hebben sij niet ghesocht, daerom en hebben sijt niet verstaen ende alle hen cudde is verstroeyt. **22** Siet die stemme des ghehoors is 13 want nae tghetal van uwen steden, waren v goden o ghecomen, ende een groote beroerde vanden noorden lande, dat hy die steden van Iuda stelle in verwoestheyt, ende tot luda, ende nae tghetal der weghen van Iherusalem hebdi die een woonstede der draken. **23** Ick weet wel Heere dat eens outaeren der scandelijchenheden ghesteldt, outaeren om Baalim menschen wech in sijn macht niet en is, noch ten is des offerande te doen. **14** Daerom en wilt ghy niet bidden voor mans macht niet dat hy wandele, ende te rechte bescicte dit volck, ende en neemt gheenen lof, ende ghebedt aen sijn wegen. **24** Straft my Heere, maer nochtans int ordeel, voor henlieden, want ic en salt niet verhooren ten tijde van ende niet in v rasende gramscap, dat ghy my by auonturen haren roep tot my, inden tijt van haren lijden. **15** Wat eest dat niet te niete en bringet. **25** Stort v verbolgentheyt wt op mijn beminde in mijn huys veel groote misdaden ghedaen die Heydenen die v niet ghekent en hebben, ende op die lantscappen die uwen naem niet aengheroopen en hebben, want sij hebben Iacob gheten, ende hem verslint, ende si hebben hem heel verteert, ende sijn cierlijcheyt hebben sij verstroeyt.

11 HE woort dat ghesciet is vanden Heere tot Ieremiam segghende. **2** Hoort die woorden van desen verbonde, ende spreect tot die mannen van Iuda, ende tot die bewoonders van Ierusalem **3** ende ghy sult tot hen segghen. Dit seyd die Heere die Godt van Israel. Vermalendijt sij die man die die woorden van dit verbont niet hoort, **4** dwelc ic gheboden hebben uwen vaderen, inden dach als ickse wtleyde wten lande van Egipten, wten yseren forneyse seggende. Hoort mijn stemme ende doet alle die dingen die ic v ghebiede, ende ghy sult my tot een volc sijn, ende ic sal v tot eenen Godt sijn. **5** Dat ic verwecke den eedt den welcken ic ghesworen hebbe uwen vaderen, dat ic hen geuen soude een lant vloeyende van melc ende honich,

ende segghen. Ghy en sult niet propheteren inden naem des Heeren, ende ghy en sult niet steruen in onse handen. **22** Daerom dit seyt die Heere der heyscharen. Siet ick sal versoecken op henlieden, die ionghelinghen sullen steruen metten sweerde, hen sonen ende hen dochteren sullen van honger steruen, **23** ende daer en sullen gheen bleuelinghen ouer die mannen van Anathoth, het iaer van haerlieder versoeckinge.

12 **G**hy zijt rechtuerdich Heere, eest dat ic met v disputere,

maer nochtans sal ick rechtuerdighe dinghen tot v spreken. Waerom wort der ongoddelijcker wech voorspoedich, waerom is wel alle den ghenen die ouertreden ende booslijck doen? **2** **G**hy hebtse gheplant ende sij hebben wortelen ghescoten, sij nemen toe, ende brenghen vrucht voorts, ghy zijt haren mont nae by, ende verre van hen nieren. **3** Ende ghy Heere kent my, ghy heb my ghesien, ende ghy hebt mijn herte met v gheproeft. Verghaderse als een cudde ter slachofferanden, ende heylichtse inden dach der doodingen. **4** Hoe lange sal die eerde droeue wesen, ende hoe lange sal tcruyt van tgheheel lantscap verdorren, om die quaetheyt der gheender die daer in woonden? tgchediere is vernield ende tgheuoghelte, want sij hebben gheseydt. Hy en sal ons wterste niet sien. **5** Eest dan ghy metten voetuoelcke loopende ghearbeyt hebt, hoe sult ghy moghen te strijde loopen metten peerden? ende als ghy int lant des vredts vrij sonder sorgh gheweest hebt, wat suldy doen in die hoouerdie der iordanen? **6** Want v broeders, ende ws vaders huy's, die hebben oock selue ghestreden teghen v, ende sij hebben nae v gheroepen met volder stemmen, en gheloofht henlieden niet, als sij v goede dinghen spreken. **7** Ick heb mijn huy's verlaten, ick heb mijn erffenisse ghetaten ick heb mijn beminde ziele ghegheuen in die handt van haren vianden. **8** Mijn erffenisse is my gheworden als eenen leeuw int bosch, si heeft teghen my een stemme gheheuen, daerom heb ickse ghehaedt. **9** Is mijn erffenisse my eenen voghel van verscycden colueren? oft ist eenen voghel ouer al gheuerwt? Coemt ende wert vergadert alle ghy beesten der eerden, haest v om te verslinden. **10** Veel herders hebben mijnen wijngaert verdorren, sij hebben mijn deel vertreden, sij hebben mijn lustich deel ghegheuen tot een verlaten plaatse der woestynen. **11** Sij hebben die ghestelt tot een verstroyinghe, ende si heeft ouer my gheweent, met een verwoestinge is alle die eerde verwoest, want daer en is niemant diet metter herten ouerdent. **12** Op alle die weghen der woestynen zijn die verderuers ghecomen, want des Heeren sweet sal verslinden van dat wterste der eerden tot haer wterste, daer en is gheene vrede allen vleessche. **13** Sij hebben tarwe ghesaeyt ende doornen ghemaeyst, sij hebben een erffenisse ontfanghen, ende ten sal hen niet baten, ghy sult bescaemt worden van uwen vruchten om die gramschap vanden rasenden toren des Heeren. **14** Dit seyt die Heere teghen alle mijn alderquaetste ghebueren, die de erffenisse aentasten die welcke ick bedeyt hebbe mijnen volcke Israel. Siet ic salse wtroeyen wt haren lande, ende het huys van Iuda sal ick wttrecken wt dat middien van henlieden. **15** Ende als ick hen sal wtgetrocken hebben, soo sal ick omghekeert worden, ende sal haerder ontfermen,

ende ick salse wederom leyden den man in zijn erffenisse ende den man in zijn lant. **16** Ende tsal wesen, ist sake dat sij gheleert zynde leeren die weghen mijns volcs dat sij sweren by mijnen naem. Die Heere leeft, ghelyck si mijn volck hebben leeren sweren in Baal, soo sullen si ghetimmert worden int midden mijns volcs. **17** Maer eest sake dat si niet hooren, soo sal ic dat volc wtroeyen met een wtroeyinghe, ende met een verderffenisse seyd die Heere.

13 **D**it seyt die Heere tot my. Gaet henen ende crijct

voor v een lijnen nedercleedt, ende ghy sult dat legghen om v lendenen, ende ghy en sult dat int water niet steken. **2** Ende ick heb een lijnen nedercleedt ghecreghen nae des Heeren woort, ende ick heb dat ghestelt om mijn lendenen. **3** Ende des Heeren woort is tot my gheschiet ten tweedenmael segghende. **4** Neemt dat nedercleedt dat ghi ghecreghen hebt, dwelc omrent v lendenen is, ende opstaende gaet henen totten Euphraten, ende bercht dat aldaer, in een gat van die steenrootse. **5** Ende ick ben wech ghegaen, ende heb dat gheberghen in Euphrate ghelyck my die Heere beuolen hadde. **6** Ende tis gheschiet nae veel daghen, dat die Heere gheseyt heeft tot my. Staet op ende gaet totten Euphraten, ende neemt van daer dat nedercleedt, dat ick v beuolen hebbe dat ghi dat daer berghen soudt. **7** Ende ic ben wech ghegaen totten Euphraten, ende ic heb ghegrauen, ende heb ghenomen dat nedercleedt, vander plaetsen daer ict gheborghen hadde, ende siet dat nedercleedt was heel verrot, alsoo dattet tot gheen ghebruyck bequaem en was. **8** Ende dwoort des Heeren is tot mi gheschiet segghende. **9** Dit seyt die Heere. Alsoal sal ick doen rotten die hoouerdie van Iuda, ende die seer groote hoouerdie van Ierusalem. **10** Dit seer quaet volc die mijn woorden niet hooren en willen, ende wandelen in die archet haers herten, ende zijn wech ghegaen nae die vreemde goden, dat si hen dienen souden, ende hen aenbidden, ende si sullen wesen ghelyck dit nedercleet, dat tot gheen ghebruyck bequaem en is. **11** Want ghelyck een nedercleedt vast hangt aan des mans lendenen, also hadde ick aen my vast ghemaect, tgheheel huys van Israel, ende tgheheel huys van Iuda, seyd die Heere, dat sij my souden wesen tot een volck ende tot eenen naem, ende tot eenen loff, ende tot een glorie, ende sij en hebbent niet ghehoort. **12** Hierom suldi tot hen segghen dit woort. Dit seyt die Heere die God van Israel, alle flessche sal met wijne gheuult worden. Ende sij sullen tot v segghen. En weten wij niet dat alle flessche met wijne gheuult sal worden? **13** Ende ghy sult tot hen segghen. Dit seyt die Heere. Siet ick sal veruullen alle die bewoonders van desen lande, ende die coninghen die van Dauids stamme sitten op sijnen throon ende die priesters ende propheten, ende alle die bewoonders van Iherusalem, met dronckenheyt, **14** ende ick salse verstroyen elcken man van sijnen broeder, ende die vaders ende die kinderen te samen, seyt die Heere. Ic en sal niet sparen, noch ick en sal niet toegheuen, noch ick en sal niet ontfermen dat icse niet en soude vernielen. **15** Hoort ende vaet metten ooren. En wilt v niet verheffen, want die Heere heuet ghesproken. **16** Gheeft den Heere uwen God glorie, eert doncker beghinne te werden, ende eer v voeten struyckelen aen die doncker berghen, ghy sult het licht verwachten, ende hi sal dat stellen

in die scaduwe des doots, ende in een duysterhert. **17** Ist niet behaecht en heeft. Nv sal hy ghedachtich wesen haerder dat ghy dat niet en hoort, soo sal mijn ziele int heymelijcke boosheden, ende hen sonden versoeken. **11** Ende die weenen van daensicht der hoouerdien, weenende sal sij Heere heeft tot my gheseydt. En wilt voor dit volck niet bidden weenen, ende mijn ooghe sal tranen wtlaten, om dat des int goede. **12** Als sij vasten soo en sal ick hen ghebeden Heeren cudde gheuanghen is. **18** Segt den coninck ende der niet verhooren, ende eest dat sij brantofferanden ende coninghinnen. Wert vernedert, sidt, want die croone uwer slachofferanden offeren, soo en sal ic die niet ontfanghen, glorien is van uwen hoofde nederghedaelt. **19** Die steden want ick salse metten seerde ende hongher, ende pestilencie vant suyden sijn ghesloten, ende daer en is niemant diese vernielen. **13** Ende ick heb gheseydt. Ay ay ay Heere Godt, open doe, gheheel luda is ouerheuoert met een volcomen die propheten segghen hen. Ghy en sult gheen sweert sien, ouerueringhe. **20** Heft v oogen op, ende besiet die vanden ende daer en sal gheenen dieren tijt onder v lieden wesen, noorden coemt, waer is tcudde dat v gheheuen is, v edel maer warachtigen vreda sal hy v gheuen in dese plaetse. vee? **21** Wat suldi seggen als hy v besoeken sal? want Ende die Heere heeft tot my gheseyt. **14** Die propheten ghi hebtse gheleert teghen v, ende ghy hebtse onderwesen propheterens valsche-lijck in mijnen naem, ick en hebse niet teghen v hooft, en sullen die pijnen v niet beuanghen als ghesonden, ende ick en hebs hen niet gheboden, noch ick en een vrouw? die in barens noode is? **22** Ist dat ghy segt heb tot hen niet ghesproken, een loghenachtich visioen, ende in v herte. Waerom zijn mi dese dinghen gecomen? Om die bedrieghelycke propheete, ende die verleydinghe haers die menichte uwer ongherechticheyt zijn v scamelijcheden herten propheten sij v lieden. **15** Hierom seyt die Heere ontdeck, die planten uwer voeten zijn besmet. **23** Ist dat een vanden propheten, die in mijnen naem propheteren, die ic niet Moriaen mach zjjn huyt veranderen, oft eenen lupaert zijn ghesonden en hebbe, segghende, Tsweert ende den dieren ghespekeltheyt, soo sult ghy lieden oock moghen weldoan, tijt en sal in dit lant niet sijn, Metten swerde ende metten als ghy quaet gheleert hebt. **24** Ende ick salse verstroeyen hongher sullen die propheten vernielt worden. **16** Ende die als stoppelen die van den wint wech ghenomen worden in volcken den welcken sij propheteren sullen gheworpen sijn die woestijne. **25** Dits v lot ende het deel uwer maten van in die weghen van Ierusalem van honger ende ende van my, seyd die Heere, want ghy hebt mijns vergheten, ende sweet, ende daer en sal niemant sijn diese begraue, sij ghy hebt betrouwen ghehadt in die loghene. **26** Daerom heb ende hen huysvrouwen, hen sonen ende hen dochteren, ick v dygen ontdeck teghen v aensicht, ende v scandalijcheyt ende ick sal op hen wtstorten hen eyghen quaet. **17** Ende is gheopenbaert, **27** v ouerspelen, ende v wrenschen, die ghy sult tot henlieden segghen dit woert. Laet mijn ooghen misdaet uwer oncuysscheyt, op die hueuelen inden acker tranen voertbreghen, nacht ende dach, ende en laetse niet heb ick v affgrijselijcheden ghesien. Wee v Ierusalem, ghy en swijghen, want die maghet die dochter mijns volcs is met een sult nae my niet ghesuyuert worden. Hoe langhe salt noch groote verderffenisse verdoruen met een seer wtnemende zijn?

14 **H**EET woort des Heeren dat ghesciet is tot Ieremiam, van die spraken der droocheyt. **2** Dat loetsche lant heeft gheweent, ende zijn poorten sijn veruallen, ende sij sijn verduysterd in die eerde, ende den roep van Ierusalem is opghelommen. **3** Die meeste hebben hen minste ghesonden ten watere, sij sijn ghecomen om te putten, sij en hebben gheen water gheuonden, si hebben hen vaten ydel wederom ghedraghen, si sijn bescaemt gheweest ende ghepijnicht ende si hebben hen hoofden bedect, **4** om die verwoestinghe der aerden, want daer en is gheenen reghen op deerde ghecomen, die ackerluyden sijn bescaemt gheweest, si hebben hen hoofden bedect, **5** want dat hinde baerde opt velt, ende het heuet achterghelaten, om datter gheen cruyt en was. **6** Ende die wilde ezelen hebben ghestaan in die steenrootsen, sij hebben den wint ghetrocken ghelyck die draken, hen ooghen hebben hen begheuen, om datter gheen cruyt en was, **7** eest dat onse boosheden ons antwoorden, Heere so doetet om uwen naem, want onse affkeeringhen sijn vele. Wij hebben v ghesondicht, **8** die verwachtinghe van Israel, sijn salichmaker inden tijt der tribulatien waerom suldi als een vreemdelinck wesen op die eerde, ende als een wandelaer affwijkende om te herberghen? **9** Waerom suldi wesen als een onghestadich man als een stercke die niet verlossen en can? maer ghy Heere sijt in ons, ende uwen naem is aengheroepen ouer ons, en verlaet ons niet. **10** Dit seyt die Heere desen volcke, dwelc bemint heeft zijn voeten te roeren, ende dat niet gherust en heeft, ende den Heere

niet behaecht en heeft. Nv sal hy ghedachtich wesen haerder boosheden, ende hen sonden versoeken. **11** Ende die weenen van daensicht der hoouerdien, weenende sal sij Heere heeft tot my gheseydt. En wilt voor dit volck niet bidden int goede. **12** Als sij vasten soo en sal ick hen ghebeden niet verhooren, ende eest dat sij brantofferanden ende slachofferanden offeren, soo en sal ic die niet ontfanghen, glorien is van uwen hoofde nederghedaelt. **13** Ende ick heb gheseydt. Ay ay ay Heere Godt, die propheten segghen hen. Ghy en sult gheen sweert sien, ouerueringhe. **14** Ende die Heere heeft tot my gheseyt. **15** Hierom seyt die Heere propheterens valsche-lijck in mijnen naem, ick en hebse niet gheboden, noch ick en heb tot hen niet ghesproken, een loghenachtich visioen, ende die bedrieghelycke propheete, ende die verleydinghe haers herten propheten sij v lieden. **16** Ende die Heere heeft tot my gheseyt. **17** Ende ick heb gheseydt. Ay ay ay Heere Godt, die propheten valsche-lijck in mijnen naem, ick en hebse niet gheboden, noch ick en heb tot hen niet ghesproken, een loghenachtich visioen, ende die bedrieghelycke propheete, ende die verleydinghe haers herten propheten sij v lieden. **18** Ist dat ick wtgaet tot die velden, siet daer sijn die verslaghene metten sweenede, ende ist dat ick in die stadt gae, siet soo sijn sij daer die wtghemerct sijn van hongher. Want die propheten ende priesters sijn wech ghegaen int lant dat sij niet en kenden. **19** Hebdij verworpene Iudam verworpen? oft heeft v ziele Sion veronwaerdicht? waer om hebdij ons dan gheslaghen, alsoo datter gheen ghesontheyten is? Wy hebben vrede verwacht, ende daer en is gheen goet, ende den tijt der ghenesinghen, ende siet daer is verstooringhe. **20** Heere wy hebben onse ongoddelijcheden bekent, onser vaderen boosheden, want wy hebben teghen v ghesondicht. **21** En geeft ons niet ten verwijte om uwen naem, noch en maect ons niet een versmaetheyt des stoels uwer glorien, weest ghedachtich, dat ghy v verbont met ons niet crachteloos en maect. **22** Sijnder oock onder die ghesneden affgoden der Heydenen die reghenen? oft moghen die hemels slachreghenen gheuen? En sijt ghy niet die Heeren onse Godt, den welcken wy ghewacht hebben? want ghy hebt alle dese dinghen ghedaen.

15 **E**NDE die Heere heeft tot my ghesijt. Al waert dat Moyses ende Samuel voer my stonden, soo en is mijn ziele tot desen volcke niet, driftse wt van mijnen aensicht ende laetse wt gaen. **2** Ist dat sij tot v segghen, Waer hen sullen wy wtgaen? Soe suldi tot hen segghen, Dit seyt die Heere, Die ter doot ghesciet is ter doot, ende die ten sweenede ghesciet is ten sweenede, ende die ten hongher ghesciet is ten honger, ende die ter gheuanghenissen ghesciet is ter gheuanghenissen. **3** Ende ic sal ouer henlieden versoeken

vier manieren seyt die Heere, Tsweert ter doodinghen, ende die honden om te verscoeren, ende die voghelen des hemels, ende die beesten der eerden om te verslinden, ende te verstroyen, 4 ende ick salse gheuen tot een hitte alle den conincricken der aerden, om Manasses wille Ezechias sone des conincs van Iuda, ouer alle dat hy gedaen heeft in Ierusalem, 5 Want wie sal ws onfermen Ierusalem? oft wie sal voer v bedroeft zijn? oft wie salder gaen ont te bidden voer uwen vrede? 6 Ghy hebt my verlaten seyt die Heere, ghy sijt achterwaerts ghehaen, ende ick sal mijn hant wtstrecken op v, ende ick sal v dooden, ick heb ghearbeyt biddende. 7 Ende ick salse verstroyten met eenen warne in die poorten van eertrijck. Ick heb mijn volck ghedoodt, ende verstroyt, ende nocthans en zijn sij van haren weghen niet wederghkeert. 8 Sijn weduwen sijn my vermenichfuldicht bouen tsatnd der zee. Ick heb henlieden ouerghebracht ouer des ionghelincs moeder eenen verderuere inden middach, ick heb op die steden ouersienlijck veruaertheyt ghesonden. 9 Sy is crancx gheworden die daer seuen kinderen ghebaert hadde, haer ziele is flau gheworden, die sonne is haer onderghegaen, alst noch dach was, sij is bescaemt gheweest, ende sij heeft haer ghescaemt, ende haer ouerghebleuene sal ick ten swaerde gheuen, voer daensicht van haren vianden, seyt die Heere. 10 Wee my mijn moeder, waer om hebt ghy my ghebaert eenen man des ghekijs, eenen man des twists in alle dlant? Ick en heb ten woecker niet gheleent, noch niemand en heeft my ghewoekert, sij vermalendijden my aller gader. 11 Die Heere seyt, Ist dat v bleuelingenhen niet en sullen wesen ten goede. Ist dat ick v niet ontmoet en hebbe in den tijt des lijdens, ende inden tijt der quellinghen teghen den viant. 12 Sal het yser metten yser vanden noorden versaemt worden doer een verbont ende het coper? 13 V rijckdommen ende v scattern sal ick gheuen ten rooue om niet in alle uwe sonden, ende in alle uwe palen. 14 Ende ick sal uwe vianden aenbrenghen vanden lande dat ghy niet en kent. Want daer is een vier onsteken in mijnen rasenden torn, op v lieden salt bernen. 15 Ghy weetet Heere, weest mijns ghdachtich, ende versoect my, ende bescermt my van die ghene die my veruolghen, en wilt my in v verduldicheyt niet ontfanghen, weet dat ick voer v verwijt gheleden hebbe. 16 V redenen sijn gheuonden, ende ick hebse gheten. Ende v woert is my gheworden tot een blijscap mijns herten, want uwen naem is op my aengheroepen Heere, 17 Godt der heyrscaren. Ick en heb niet gheseten in den raet der speelders, ende ick heb gheglorieert van daensicht uwer hant, ick sadt alleen, om dat ghy my veruult hadt met dreyghinghe. 18 Waerom is mijnen rouwe eewich gheworden, ende waer om heeft mijn wonde sonder hope van ghenesen gheweyghert ghenesen te worden? sij is my gheworden als een loghene der onghetroauer wateren. 19 Hier om dit seyt die Heere, Ist dat ghi v bekeert, soe sal ick v bekeeren, ende ghy sult voer mijn aensicht staen, ende ist dat ghy tocostelijck sceydt vanden snooden, soe suldi als mijnen mont wesen, sij sullen selue tot v bekeert worden, ende ghy en sult tot hen niet bekeert worden. 20 Ende ick sal v deser volcke gheue tot eenen metalen stercken muer, ende sij sullen strijden teghen v, ende sij en sullen v niet verwinnen. Want ick ben met v om v te behouden, ende om

v te verlossen seyt die Heere, 21 Ende ick sal v verlossen wt die handt van die alderquaedste, ende ick sal v verlossen van die hant der stercker.

16 ENde dwoert des Heeren is tot my ghesciet seggende. 2 Ghy en sult gheen huysvrouwe nemen, ende ghy en sult gheen sonen noch dochteren hebben in dese pletse, 3 want dit seyt die Heere, op die sonen ende dochteren die ghewonnen worden in dese pletse, ende ouer hen moeders diese ghebaert hebben, ende ouer hen vaders van welcker gheslachte sij ghebornen sijn in dit lant. 4 Met die dooden der siecheden sullen sij steruen, sij en sullen niet beweent worden, ende sij en sullen niet begrauen worden, tot eenen mesthoop sullen sij wesen op daensicht der aerden, ende metten sweerde ende vanden hongher sullen sij vernield worden, ende hen doode lichamen sullen wesen tot aes den ghevoghelte des hemels, ende den beesten der aerden. 5 Want dit seyt die Heere. En wilt niet gaen int huys des maeltjts, noch en gaet niet om te beweenen, noch en troostse niet, want ick heb mijnen vrede affghenomen van deser volcke, seyt die Heere, die bermherticheyt, ende bermhertiche werken. 6 Ende die groote ende cleyne sullen steruen in dit lant, sij en sullen niet begrauen worden, noch beweent, noch sij en sullen hen niet snyden, noch daer en al gheen caluheyt ghemaect worden om henlieden. 7 Ende sij en sullen onder hen lieden den beweenende gheen broot breken, om te vertroosten ouer den dooden, ende sij en sullen hen den dranck des kelcs niet gheuen, om te vertroosten ouer haerlieden vader ende moeder. 8 Ende int huys des maeltjts en wilt niet gaen om met hen lieden te sitten, ende teten, ende te drincken. 9 Want dit seyt die Heere der heyrscaen die Godt van Israel. Siet ick sal van deser pletsen in uwe oogen, ende in uwe daghen wechnemen die stemme der blijscappen, ende die stemme der vrolicheit die stemme des brudegoms ende die stemme der bruyt. 10 Ende als dhi deser volcke alle dese woerden sult vercondicht hebben, ende sij v segghen. Waer om heeft die Heere op ons alle dit groot quaet ghesproken? welck is onse boosheyd ende welc is onse sonde die wy gesondicht hebben den Heere onsen Godt? 11 Soo suldi tot hen segghen. Om dat v vaders my ghetaten hebben, seyt die Heere, ende wech ghegaen sijn nae vreemde goden, ende hebben dien ghedient ende die aenghebeden, ende hebben my verlaten, ende en hebben myn wet niet bewaert. 12 Maer ghy lieden oock hebt noch qualicker ghedaen dan v vaderen, want siet een ieghelyck wandelt nae die archeyt van sijn quaet herte, dat hy my niet hooren en soude. 13 Ende ich sal v wtighen wt dit lant, int dlant dat ghy noch v vaderen niet en kent, ende aldaer suldi den vreemden goden dienen dach ende nacht, die v lieden gheen ruste gheuen en sullen. 14 Daer om siet die daghen sullen comen seyt die Heere, ende men en sal niet meer segghen, Die Heere leeft, die de kinderen van Israel wtgeleyt heeft wtten lande van Egypten. Maer, 15 Die Heere leeft die de kinderen van Israel wt gheleyt heeft vant noorden lant, ende van alle die landen, tot die welcke ick hen wtghedreuen hadde, ende ick salse wederom leyden tot hen lant, dwelck ick haren vaderen ghegheuen hebbet. 16 Siet ick sal veel vischers seynden, seyt die Heere, ende die sullense visschen, ende daer naer

sal ic hen veel iaghers seynden, ende die sullense iaghen wesen, want ghy zijt mijnen loff. **15** Siet sij segghen tot v, van alle berghen, ende van alle hueuelen, ende van die Waer is des Heeren woert? latet comen. **16** Ende ick en ben holen der steenrootsen. **17** Want mijn ooghen sijn op allen niet verbaest gheweest v volghende die de herder zijt, ende hen weghen, sij en sijn niet verborghen van mijnen aensicht, des menschen dach en heb ick niet begheert, ghy weetet, dat ende hen boosheyt en is niet verborghen gheweest van wt mijnen lippen ghegaen is dat heeft oprecht gheweest voer mijnen ooghen. **18** Ende ick sal ten irsten verghelden hen v aensicht. **19** En wilt my niet wesen tot een veruaernisse, tweeuondighe boosheden ende sonden, want sij hebben mijn ghy mijn hope inden dach des lijdens. **18** Laetse bescaemt lant besmet met die doode prijen van haren affgoden, ende worden die my veruolghen, ende en laet my niet bescaemt met haren affgrijselijcheden hebben sij mijn erffenisse veruelt. worden, laet hen vreesen, ende en laet my niet vreesen, **19** Heere mijn stercheyt ende mijn cracht, ende mijn toevlucht brengt ouer hen den dach des lijdens ende verderftse met inden dach der tribulacien tot v sullen die Heydenen comen een dobbel verderfenis. **19** Dit seyt die Heere tot my. Gaet van duysterste der aerden, ende sij sullen segghen, Voerwaer henen, ende staet in die poorte van die kinderen des volcs, onse vaderen hebben die loghene beseten, ydelheyt die hen waerdoer dat die coninghen van Iuda ingaan ende wtgaen niet ghebaert en heeft. **20** Sal een mensch sij seluen goden ende in alle die poorten van Ierusalem, **20** ende ghy sult tot maken ende die gheen goden en sijn? **21** Daer om siet ick hen segghen. Hoort des Heeren woort ghy conincghen van sal hen toonien tot desen mael. Ick sal hen toonien mijn hant, Iuda, ende gheheel Iuda, ende alle ghy bewoonders van ende mijn cracht, ende sij sullen weten dat mijnen naem is Ierusalem, die door dese poorten ingaat. **21** Dit seyt die die Heere. Bewaert v zielen, ende en wilt gheen lasten draghen Heere, op den sabbath dach, noch en brengt die niet doer die poorten van Ierusalem. **22** Ende en wilt gheen lasten worpen wt uwen huysen op den sabbath dach, ende alle werck en suldi niet doen. Heylicht den Sabbath dach, alsoo ic uwen vaderen gheboden hebbe. **23** Ende sij en hebbens niet ghehoort, noch sij en hebben hen ooren niet gheneycht, maer sij hebben haren neck verhardt, dat sij my niet hooren en souden, ende dat sij gheen onderwijsinghe ontfanghen en souden. **24** Ende tsal sijn, eest dat ghy my hoort, seyt die Heere, dat ghy gheen lasten in en draecht doer die poorten van deser stadt opden Sabbath dach, ende ist dat ghy den Sabbath dach heylicht, dat ghy daer in gheen werck en doet. **25** Soe sullen daer coninghen ende princen doer die poorten van deser stadt incomen, sittende op Dauids throon, ende rijdende op waghenen ende peerden, sij ende hen princen die mannen van Iuda ende die bewoonders van Ierusalem, ende dese stadt sal bewoont worden inder ewicheyt. **26** Ende sij sullen comen van die steden van Iuda, ende van rontsom Ierusalem, ende van dlant Benjamin, ende van die platte velt landen, ende vanden gheberchten, ende van den suyden brenghende heelbrantoffer, ende slachtoffer, ende spisjooffer, ende wieroock, ende si sullen brenghen tot een offerande in des Heeren huys. **27** Maer ist dat ghy my niet en hoort, dat ghy den Sabbath dach soudt heylighen, ende gheenen lasten draghet, ende dat ghy niet in en brenghet doer die poorten van Ierusalem, op den Sabbath dach, soo sal ick een vier ontsteken in haer poorten, ende dat sal die huysen van Ierusalem verslinden, ende ten sal niet wtgebluscht worden.

17 Die sonde van Iuda is ghescreuven met een yseren greffie in een Diamant naghel, wtghegraueert op die breetheyt haers herten, ende op die hornen van haren outaren. **2** Als hen kinderen sullen ghedachtich wesen haerder outaren ende haerder boschekelkens, ende der die gheloouerde boomen op die hooghe berghen, sacrificie doende int velt, **3** soo sal ick v stercheyt ende alle v scatten tot eenen roof gheuen, v hoochden om die sonden in allen uwe palen. **4** Ende ghy sult alleen verlaten worden van v erffenisse, die v ghegheueen hebbe, ende ick sal v doen dienen uwen vianden int dlant dat ghy niet en kent, want ghy hebt een vier ontsteken in mijn rasende gramscap, het sal tot inder ewicheyt bernen. **5** Dit seyt die Heere, Vermalendeyt is die mensch die hem betrouwet op eenen mensch, ende stelt het vleesch tot sijnen arm, ende wiens herte van den Heere scheydt. **6** Want hy sal wesen als die heyde in die wildernisse, ende hy en salt niet hen alst goet comen sal. Maer hy sal in de drochte woonen, in die wildernisse int sout lant, ende dat ombewoonlijck is. **7** Ghebenedijt is die man die inden Heere betrouwen heeft, ende die Heere sal sijn betrouwen sijn. **8** Ende hy sal wesen als een hout dat verplant is by die wateren, dat sijn wortelen sciet nae die vochticheyt, ende ten sal niet vreesen als die hitte coemt. Ende sijn loof sal groen wesen, ende inden tijt der droochten en salt niet besorcht wesen, noch ten sal tot gheenen tijden ophouden van vruchten voert te breghen. **9** Dat herte des menschen is arch ende ongrondeerlyck, wie sal dat kennen? **10** Ick ben die Heere, therte ondersoekende ende die nieren proeuende, die eenen ieghelycken gheue nae sijnen wech, ende nae die vrucht sjijnder vonden. **11** Het velthoen heeft ghebroedt tghene dat niet gheleyt en heeft, het heeft rijcdommen ghemaect, ende niet int ordeel, int midden sjijnder daghen salt die verlaten, ende in sijn laetste salt onwijs wesen. **12** Den stoel van die glorie der hoocheyt vant beghinsel is die plaatse van onser heylichmakinghe. **13** O Heere ghy sijt Israels verwachten, alle die v verlaten sullen bescaemt worden. Die van v sceyden, sullen in deerde ghescreuen worden, want sij hebben verlaten die adere der leuender wateren, den Heere. **14** Gheneest my Heere ende ick sal ghenesen worden, behoudt my ende ick sal behouden

18 DWoert dat ghedaen is tot Ieremiam van den Heere segghende. **2** Staet op ende gaet nederwaerts int potbackers huys, ende daer suldi mijn woerden hooren. **3** Ende ick ghinck neder in des potbackers huys, ende siet hy maecte een werck op die wiele, **4** ende het vat brack dat hy maecte vander eerden met zijn handen, ende omghekeert zijnde heeft hy daer een ander vat aff gemaect, alsoot hem ghenoechde in zijn ooghen dat hy maken soude. **5** Ende des Heeren woert is tot my gheschiet segghende. **6** En sal ick v lieden niet connen ghedoent ghelyck dese potbacker, seyt die Heere? Siet ghelyck die potaerde in des potbackers hant is,

alsoo sijdi in mijn hant, ghy huys van Israel. **7** Onuersienlijck vanden ouders der priesteren. **2** Ende gaet wt tot die valleye sal ick spreken teghen een volck ende teghen een conincrijck van Ennoms sone, die daer is by den inganck der potbackers dat ick dat sal wtroeyen, ende verderuen, ende vernielen. **8** poorte, ende ghy sult daer preken die woerden die ick tot v Ist dat dit volck penitentie doet van zijn quaet, dat ick teghen sal spreken. **3** Ende ghy sult seghen, hoort die woerden hen ghesproken hebbe, soe sal ick oock roouwe hebben des Heeren ghy coninghen van Iuda, ende bewoonders van tqaet dat ick ghedacht heb dien te doen. **9** Ende ick van Ierusalem, dit seyt die Heeren der heyrscaren Israels sal onuersienlijck spreken van een volck ende rijk dat ick Godt. Siet ick sal een lijden brenghen ouer dese pletse, optimmeren sal, ende planten. **10** Ist dattet quaet doet in alsoo dat hem zijn ooren sullen tuyten wie dat horen sal, **4** mijn ooghen, alsoe dattet mijn stemme niet en hoor, soo sal om dat sij my verlaten hebben, ende hebben dese pletse ick rouwe hebben van tgoet dat ick ghesproken hebbe hen te doen. **11** Daer om nu segt den mannen van Iuda ende den vreemt ghehouden, ende hebben daer in vochtighe offerande bewoonders van Ierusalem segghende. Dit seyt die Heere, ghedaen den vreemden goden, die welcke sij niet ghelent Siet ick verdencke quaet teghen v lieden, ende ick peyse en hebben, ende hen vaders, ende die coninghen van Iuda, teghen v lieden een ghepeys, een ieghelijck keere weder om ende sij hebben dese pletse verult metten bloede der van zijnen quaden wech, ende maect recht v weghen, ende onnozen. **5** Ende sij hebben die hoochden van Baalim v naersticheden. **12** Die welcke hebben gheseyt, Wij hebben opghetimmert, om hen kinderen metten viere te verbranden mishoept want wy sullen nae onse ghedachten gaen, ende tot eenen brantoffer Baalim, dat ick niet gheboden en hebbe, een ieghelijck sal die archeyt van zijn quaet herte doen. **13** **6** Daer om siet die daghen sullen comen seyt die Heere, Daer om dit seyt die Heere, vrughet die Heydenen. Wie heeft ende dese pletse en sal niet meer ghenoemt worden sulcke growellijcke dinghen ghehoort, welck die maghet van Topheth, ende die valleye der kinderen van Ennom, maar Israel te vele ghedaen heeft? **14** Sal den sneuw van Libanus die valleye der doodinghen. **7** Ende ick sal den raet van vergaen van den steen des ackers? oft machmen wtroeyen Iuda ende Ierusalem verstroeyen in dese pletse, ende ick het wtberstende cout water, ende nederwaerts vloeyend? **15** salde salse metten sweerde te neder worpen in daenschijn van Want mijn volck heeft mijns vergheten, te vergeefs vochtighe haren vianden, ende in die hant der gheender die hen zielen offerande doende, ende hen stootende in hen weghen, in die soecken, ende ick sal hen doode lichamen gheuen den paden der werelt, om dat sij daer doer wandelen souden voghelen des hemels, ende den beeesten der aerden. **8** inden onghebaenden wech, **16** op dat hen lant worden soude Ende ick sal dese stadt stellen tot een verwonderinghe, ende tot een verwoestinghe, ende tot een ewige bespottinghe, alle die daer voer by gaet sal hen alle die doer haer vorbijgaet sal hem seer verwonderen, seer verwonderen ende wijselen ouer alle haer plaghe. **9** ende zijn hoof scudden. **17** Als eenen brandenden wint sal Ende ick salse spijsen metten vleesche van haren sonen, icse verstroeyen voer den viant, ick sal hen den rugge ende ende metten vleesche van haren dochteren, ende een niet het aensicht toonen inden dach van hen verderffenisse. ieghelijck sal zijns vrients vleesch eten, int belegh ende in **18** Ende sij hebben gheseyt, Coemt ende laet ons teghen die berauthet, waer in dat hen vianden, ende die hen ziele leremiam ghedachten dencken, want die wet en sal niet soecken hen besluyten sullen. **10** Ende ghy sult dat erden vergaan vanden priester, noch den raet vanden wijzen, noch fleschen breken in dooghen der mannen die met v gaen dwoert vanden Profeet, Coemt ende laet ons hem slaen sullen. Ende ghy sult tot hen segghen. **11** Dit seyt die Heere metter tonghen, ende en laet ons niet horen nae alle zijn redenen, **19** aenmerct Heere op my, ende hoor die stemme van mijne teghenpartijders. **20** Betaelten voer goet quaet, dat sij mijnder zielen een grachte ghrauen hebben? Weest ghedachtich dat ick in v aenschijn ghestaen hebbe, om voer ghedaen dat sij my vangen souden, ende sij hebben stricken verborghen mijnen voeten. **21** Daer om gheeft hen kinderen ten laet hen mans verslaghen worden metter doot, laet hen jonghelinghen metten sweerde doersteken worden inden hongher, ende gheleytse in die hant des sweerts, laet hen huysvrouwen wesen sonder kinderen, ende weduwen, ende want ghy sult ouer hen den mordenaer haestelijck breghen, want sij hebben een grachte ghegraen dat sij my vangen souden, ende sij hebben stricken verborghen mijnen voeten. **22** Laet den roep ghehoort worden van haren huysen, **23** Maer ghy Heere weet alle haren raet, teghen my ter doot, en wilt haerder booscheden niet ghenadic wesen, ende laet hen sonde van v aensicht niet wtgewischt worden, laetse tsamen vallen voer v aensicht, in den tijt van uwer rasender gramscap soo misbruyctse.

19 Dlt seyt die Heere, Gaet ende neemt eens potbackers eerden fleschen vanden ouders des volcs, ende

20 ENde Phassur Emmers sone die Priester die een prince ghestelt was in des Heeren huys, heeft Ieremiam ghehoort dese woerden propheterende. **2** Ende Phassur

heeft Ieremiam den Prophete gheslaghen, ende hy heeft hem inden veterstock ghesteken, die daer was in Beniamins ouerde poorte, in des Heeren huys. **3** Ende alst morgenstont gheworden was, soo heeft Phassur Ieremiam wtgebracht wten veterstock, ende Ieremias heeft tot hem gheseyt, Die Heere en heeft uwen naem niet ghehoemt Phassur, maer veruaertheyt van alle sijden. **4** Want dit seyt die Heere, Siet ic sal v tot een veruarenisse gheuen, v ende alle uwe vrienden, ende sij sullen vallen metten swerde van haren vianden, ende v oogen sullen sien, ende gheheel luda sal ick gheuen in des conincs van Babilonien hant, ende hy salse ouervoeren in Babilonien, ende hy salse metten swerde slaen, **5** ende alle dat goet van deser stadt ende allen haren arbeit, ende alle haer costelijcheyt, ende alle die scatten der coninghen van luda, sal ick gheuen in die handen haerder vianden, ende sij sullen beroouen, ende wech draghen, ende brenghen in Babilonien. **6** Maer ghy Phassur ende alle v huysgenooten sult in die gheuanghenisse gaen, ende in Babilonien suldi comen, ende aldaer suldi steruen, ende aldaer suldi begrauen worden, ghy ende alle v vrienden, den welcken ghy loghenen ghepropheteert hebt. **7** Ghy hebt my verleyt Heere, ende ick ben verleydt gheweest, ghy hebt stercker gheweest dan ick, ende ghy hebt my verwonden, ick ben gheworden tot eenen spot alle den dach, sij bespotten my allegader. **8** Want ick spreke nu van langhe te voren luyde roepende boosheyd, ende verwoestheyt roep ick, ende des Heeren woert is my gheworden tot een verwijt, ende tot een bespottinghe alle den dach. **9** Ende ick heb gheseyt, Ick en sal zijns niet gheachtich wesen, noch ick en sal voerts niet meer spreken in zijnen naem. Ende tis in mijn herte gheworden als een blakende vier, ende besloten in mijn gheente, ende ick wordē flauw, niet commende verdragen. **10** Want ic heb scimpernien van vele ghehoort, ende een veruaertheyt al rontsomme. Veruolchten ende laet ons hem veruolghen, van allen die mannen die mijn vreedsamighe waren, ende mijn sijde bewarende, oft hy eenichsins mocht bedroghen worden, ende dat wy mochten machtich worden teggen hem, ende dat wy wreke van hem crijghen mochten. **11** Maer die Heere is met my als een sterck vechter, daer om sullen sij vallen die my veruolghen, ende cranc wesen, sij sullen crachtelijck bescaemt worden, om dat sij het eewich verwijt niet verstaen en hebben, dwelck nemmermeer en sal wtgewischt worden. **12** Ende ghy Heere der heyrscaren proeuer vanden rechtuerdighen, die die nieren ende therde siet. Laet my (dat bidde ic v) die wreke sien van hen lieden, want ic heb v mijn sake gheopenbaert. **13** Singt den Heere, loeft den Heere, want hy heeft die ziele van den armen verlost wt der quader hant. **14** Vermalendijt sij den dach daer ick in geboren ben, den dach inden welcken mijn moeder my ghebaert heeft en sij niet ghebenedijt. **15** Vermalendijt sij die man die mijnen vader ghebootschap heeft segghende, V is een manlyk kint gheboren, ende heeft hem als met een blijschap verblijt. **16** Die mensch sij ghelyck die steden welck die Heere omgheworpen heeft, ende ten is hem niet berouwen, laet hem den roep des morghens hooren, ende tghehuyd in den tijt des middaechs, **17** die my niet gheidot en heeft van mijn moeders lichaem, alsoo dat mijn moeder my een graff hadde gheworden, ende haer lichaem een ewighe

ontfanghenisse. **18** Waer om ben ick wter moeder lichaem ghecomen, dat ick arbeyt ende smerte sien soude, ende dat mijn daghen in bescaemtheyt souden ouerghebrocht worden.

21 HEt woert datter ghesciet is tot Ieremiam vanden Heere als die coninc Sedecias tot hem ghesonden heeft Phassur Melchias sone, ende Sophoniam den sone Maasie den priester segghende, **2** Vraecht voer ons den Heere. Want Nabugodonosor die conick van Babilonien strijd teghen ons, oft die Heere bijauontueren met ons dede nae alle zijn wonderlijcheden, ende dat hy van ons trocke. **3** Ende Ieremias heeft tot henlieden gheseyt, Aldus suldi Sedecie segghen. **4** Dit seyt die Heere die God van Israel. Siet ic sal die orloochsche gherrercappes ommekeeren die in v lieder handen zijn, ende met die welcke ghy strijdt teghen den coninc van Babilonien, ende teghen die Chaldeen, die v beleghen rontsomme die mueren, ende ick sal die vergaderen int midden van deser stadt. **5** Ende ick sal v bestrijden met een wtghestrecte hant, ende met eenen stercken arm, ende in een rasende gramscap, ende met verbolghentheyt, ende in eenen grooten torn. **6** Ende ick sal die bewoonders van deser stadt slaen, die menschen ende die beesten sullen van die groote pestilencie steruen. **7** Ende daer nae, seyt die Heere, sal ick gheue Sedeciam den coninc van luda, ende zijn knechten, ende sijn volck die in dese stadt ouerghebleuen zijn vander pestilencie, ende vanden swerde, ende den hongher in Nabugodonosor des conincs van Babilonien, ende in haerder vianden handen, ende in die hant der gheender die hen ziele soecken, ende hy salse slaen metten scerpe vanden swerde, ende hy en sal niet ghebuycht worden, noch hy en sal niet sparen noch ontfermen. **8** Ende tot dit volck suldi segghen. Dit seyt die Heere, Siet ick gheue voer v lieden den wech des leuens, ende den wech der doot. **9** Soe wie in dese stadt woont die sal steruen doert swardt, ende den hongher, ende die pestilencie, maer wie wtgaet ende ouer vliedt tot die Chaldeen die v lieden belegghen, die sal leuen, ende zijn ziele sal hem wesen als eenen roof. **10** Want ic heb mijn aensicht ghestelt op dese stadt tot quaet, ende niet tot goet, seyt die Heere, In die handt vanden coninc van Babilonien sal die ghegheuen worden, ende hy salse metten viere verbranden. **11** Ende den huyse des conincs van luda. **12** Hoort des Heeren woert ghy huys van Dauid. Dit seyt die Heere, Ordeelt vroech het ordeel, ende verlost den ghenen die met ghewelt verdruct is wt die hant vanden onrecht doender, dat bijauontueren mijn verbolghentheyt niet wt en gae, als een vier, ende ontsteken in worde, ende datter niemant en sij die wtblussche om die quaetheyt van uwe beneerstinghen. **13** Siet ick spreect tot v ghy bewoonstere der vaster ende veltachtighe valleyen, seyt die Heere die daer segghet. Wie sal ons slaen? ende wie sal in onse huysen gaen? **14** Ende ic sal ouer v versoecken nae die vrucht uwer beneerstinghen, seyt die Heere, ende ick salt vier ontsteken in zijnen bosch, ende dat salt al verslinden rontsomme hem.

22 Dlt seyt die Heere, Gaet nederwaerts in des concincs van luda huys, ende ghy sult daer spreken dit woert,

ende segghen. **2** Hoort des Heeren woert ghy coninck van Iuda, die opden stoel van Dauid sitdt, ghi ende v dienaers, ende v volck die ingaet doer dese poerten. **3** Dit seyt die Heere, Doet recht ende rechtuerdicheyt, ende verlost den ghenen die met ghewelt verdruct is van die handt des onrecht doenders, ende den vreemdelinck, ende die weese, ende die weduwe en wilt niet bedroeuen, oft en verdructse niet tonrecht, ende het oonnosel bloet en wilt niet wtstorten in dese plaetsen. **4** Want ist dat ghy doende dit woerdt doet, soe sullen doer dese poerten coninghen ingaan van Dauids gheslachte sittende op zyjen throon, ende rijdende op waghenen, ende peerden, sij ende hen dienaers ende hen volck. **5** Ist dat ghy dese woerden niet en hoort, soo heb ick by my seluen ghesworen, seyt die Heere, dat dit huys sal tot een verwoestheyt wesen. **6** Want dit seyt die Heere ouer thuyts des conincs van Iuda. Galaad ghy sijt my thoof van Libanus, ist dat ick v niet en stelle tot een verwoestheyt, tot onbewoonlyke steden. **7** Endeick sal ouer v heylighen den man die dootslaet, ende zijn wapenen, ende sij sullen v wtghecoren ceder boomen aff houwen, ende die neder int vier worpen. **8** Ende daer sullen veel luyden doergaen doer dese stadt, ende een ieghelyck sal tot zyjen naesten segghen. Waer om heeft die Heere alsoo deser grooter stadt ghedaen? **9** Ende sij sullen antwoerden, Om dat sij tverbondt des Heeren haers Godts verlaten hebben, ende hebben vremde goden aenbeden, ende hen ghdient. **10** En wilt den dooden niet beweenen, noch en maect gheen rouwiche misbaer op hem met een ghescrey, beclaecht den ghenen die wt gaet, want hy en sal voertaen niet wederkeeren, noch hy en sal dant zynder gheboerten niet sien. **11** Want dit seyt die Heere, tot Sellum den sone losie den coninck van Iuda, die gheregneert heeft voor losia zyjen vader, die wtgehegaen is van deser plaetsen. **12** Hy en sal hier niet meer binnen comen, maer in die plaets tot die welcke ic hem ouer gheuoert hebbe, daer sal hy steruen, ende dit lant en sal hy niet meer sien. **13** Wee den ghenen die sijn huys timmert in onrechtuerdicheyt, ende zijn eetplaetsen niet int ordeel, zyjen vrient sal hy sonder sake verdrucken, ende zyjen loon en sal hy hem niet gheuen. **14** Die daer seyt, Ick sal my een wijt huys timmeren, ende ruyme eetcameren die zji seluen vensteren opendoet, ende maect die balcken der solderinghen van cederen, ende scildert die met rooden sinober. **15** Sulti regneeren om dat ghy v ghelijct by den cederboom? v vader en heeft hy niet gheten en ghedroncken, ende ghedaen ordeel ende rechtuerdicheyt, doen alst hem wel was? **16** Hy heeft die sake vanden armen ende behoeftighen gheordeelt hem te goede en was dat niet daer om, want hy my ghekent heeft seyt die Heere? **17** Maer v ooghen ende v herte zyjn ter ghericheyt, ende om donnoosel bloet te storten, ende tot onrecht ende ten loop vanden quaden wercke. **18** Daerom dit seyt die Heere tot loacim den sone losie den coninck van Iuda. Sy en sullen hem niet bescreyen. Wee broeder, ende wee suster, sij en sullen hem te samen niet roepen. Wee Heere, ende wee edel man. **19** Met eens ezels begraunisse sal hy begrauen worden, verrot ende verworpen buyten die poorten van Ierusalem. **20** Clint op Libanum ende roept, ende in Basan gheeft v stemme, ende roept tot die voerbijgaende, want alle v beminders zijn vernielt. **21** Ick heb tot v ghesproken in uwe ouervloedicheyt, ghy hebt gheseyt. Ick en sals niet hooren, dits uwen wech van uwer ioncheyt aen, want ghy en hebt mijn stemme niet ghehoort. **22** Allen v uwe herders sal den wint voeden, ende v lief hebbers sullen in die ghevanghenisse gaen, ende dan suldi bescaemt worden, ende ghy sult v scamen van alle uwe quaetheyt. **23** Ghy die op den Libano sitdt, ende nestelt in die cederboomen, hoe hebdij te samen ghesucht als v die pijnen ouerghecomen waren, als die pijnen der barendere vrouwe. **24** Ick leue seyt die Heere, want al waer Ichonias die sone loacim des conincs van Iuda eenen rinck in mijn rechte hant, soo sal ick hem daer wt trekken. **25** Ende ick sal v gheuen in die hant der gheender die v ziele soeken, ende in hen hant der welcker aensicht ghy ontsiet, ende in Nabugodonosors des conincs van Babilonien hant ende in die hant der Chaldeen. **26** Ende ick sal v ende v moeder die v ghebaert heeft seynden in een vreemt lant, daer ghy niet in ghebornen en sijt, ende daer suldi steruen, **27** ende int lant waer toe sij hen ziele opheffen dat sij derwaerts wederkeeren souden, en sullen sij niet wederkeeren. **28** Is dese man Ichonias een eerden ghebacken ende ghebroken vat? is hy een vat sonder alle wellusticheyt. Waer om zijn hy ende zijn saet, verworpen, ende verre wech gheworpen in een lant dant sij niet ghekent en hebben? **29** Aerde, aerde, aerde, hoort des Heeren woerdt. **30** Dit seyt die Heere, Script desen man onvruchtbaeren eenen man die in zijn daghen niet voerspoedich wesen en sal. Want wt sijnen sade en sal gheen man wesen, die op Dauids stoel sitte, ende die voerts meer macht hebbe in Iuda.

23 Vvee den herderen diet cudde van mijnder weyden vernielien ende verscoren, seyt die Heere, **2** Daer om dit seyt die Heere Israels Godt, tot die herders die mijn volck weyden. Ghy hebt mijn cudde verstroyt, ende hebt die wt gheworpen, ende ghy en hebt die niet besocht. Siet ick sal op v lieden besoeken die quaetheyt uwer beneerstinghen, seyt die Heere, **3** Ende ick sal die bleuelingen van mijn cudde vergaderen van alle landen, tot welcken ick die sal wtghedreuen hebben, ende ick salse wederom keeren tot hen velden, ende sij sullen wassen ende vermenichfuldicht worden. **4** Ende ick sal ouer hen herders verwecken, ende die sullense voeden, ende sij en sullen voertaen niet meer vreesen, ende sij en sullen niet beanxt sijn, ende daer en sal niemant wten ghetale ghesocht worden, seyt die Heere, **5** Siet die daghen comen, seyt die Heere, ende ick sal David een rechtuerdich spruytsel verwecken, ende die coninck sal regnieren, ende sal wijs zjin, ende hy sal recht ende rechtuerdicheyt doen op deerde. **6** In dien daghen sal Iuda behouden worden, ende Israel sal ghetrouwelijck woonen, ende dat is den naem den welcken sij hen noemen sullen onse rechtuerdige Heere. **7** Daerom siet die daghen comen seyt die Heere, ende men en sal voertaen niet meer segghen. Die Heere leeft, die de kinderen van Israel gheleydt heeft wten lande van Egypten. Maer, **8** Die Heere leeft die tsaet des huys van Israel wtgeleyt ende aen ghebracht heeft van dat noorden lant, ende van alle die landen, tot die welcke icse wtghedreuen hadde, ende sij sullen woonen in hen lant. **9** Tot die propheten. Mijn herte is heel ghebroken

int midden van my, alle mijn ghebeente heeft ghebeeft, ghelyck hen vaderen mijnen naem vergheten hebben om ick ben gheworden als een droncken man, als een man die verwonnen is vanden wijne, van des Heeren aensicht, ende van daensicht zijnder heyligher woerden. **10** Want die eerde is vol van ouerspeelders, want die eerde heeft truerich gheweest van daensicht der vermalendijnghe, die velden der woestynen zijn drooghe gheworden, haren loop is quaet gheworden, ende hen stercheyt onghelyck. **11** Want die propheet ende priester zijn besmet gheweest, ende in mijn huys heb ick hen quaet gheuonden, seyt die Heere, **12** Daerom sal haerlieder wech zijn als een slibberinghe in duysternisse, want sij sullen ghestooten worden, ende daer in vallen, want ick sal op hen quade dinghen brenghen het iaer van hen versoekinghe, seyt die Heere. **13** Ende in die Propheten van Samarien heb ic dwaesheyt ghesien, ende sij propheeteerten doer Baal, ende broodghen mijn volck Israel. **14** Ende in die propheten van Ierusalem heb ick ghesien die gelijkenisse der gheender die ouerspel doen, ende den wech der loghenen, ende sij hebben die handen der alderquaetster versterct, dat een ieghelyck niet en soude bekeert worden van zijn quaetheyt, sij zijn my alle gheworden als Sodoma ende haer bewoonders als Gomorra. **15** Hier om seyt die Heere der heyrscaren tot die propheten. Siet ick salse spijsen met alsen, ende ick salse drencken met galle. Want van die propheten van Ierusalem is die besmettinghe ghecomen op alle die aerde. **16** Dit seyt die Heere der heyrscaren. En wilt der propheten woerden niet hooren, die v lieden propheteren, ende v bedrieghen, sij spreken het visioen haers herten, niet wt des Heeren mont. **17** Sy segghen den ghenen die my blasphemeren. Die Heere heuet ghesproken. Vrede sal v lieden zijn, ende tot eenen ieghelycken die in zijns herten archeyt wandelt, hebben sij gheseyt. Op v lieden en sal gheen quaet comen. **18** Want wie heeft teghenwoerdich gheweest in des Heeren raeft, ende heeft ghesien, ende ghehoort zijn redene? Wie heeft zijn woert aenmerct, ende ghehoort? **19** Siet den storm van des Heeren verbolghenheyt sal wtgaen, ende v wtberstende tempeest sal op die hoofden der ongoddelijcker comen. **20** Den rasenden torn des Heeren en sal niet wederkeeren tot dat hijt doe, ende tot dat hy volbrenghe dat gheachte zijns herten, in die laetste daghen suldi zijnen raeft verstaen.

21 Ick en sandt die propheten niet, ende sij liepen, ick en sprack tot hen niet, ende sij propheeteerten. **22** Waert dat sij ghestaen hadden in mijnen raeft, ende hadden mijnen volcke te kennen ghegeheuen mijn woerden, soo soude ic voerwaer hen affghekeert hebben van haren quaden wech, ende van hen alderquaetste ghdachten. **23** Meyndi dat ick een Godt ben van by seyt die Heere? ende niet een Godt van verre? **24** Sal een man verborghen worden int heymelijck ende dat ick hem niet sien en sal, seyt die Heere? En verruulle ick niet hemel ende aerde, seyt die Heere? **25** Ick heb ghehoort dat die propheten, propheeterende gheseyt hebben in mijnen naem loghenen, ende segghende. Ic heb ghedroomt, ick heb ghedroomt. **26** Hoe lange is dit in die herten der propheten, die loghenen te voren segghen, ende propheteren die verleydinghen haers herten? **27** Die maken willen dat mijn volck mijns naems verghe, om hen drommen die welcke een ieghelyck tot zijnen naesten vertelt,

ghelyck hen vaderen mijnen naem vergheten hebben om Baal. **28** Een propheet die eenen droom heeft, die vertelle dien droom, ende die mijnen woert heeft die spreke mijn woert warachtelijck. Wat is tcaff te achten teghen die tarwe, seyt die Heere? **29** En zijn mijn woerden niet als vier seyt die Heere, ende als eenen hamer den steeen heel in stukken brekende? **30** Daer om siet ick spreke tot den propheten, seyt die Heere, die mijnen woerden stellen een ieghelyck van sijnen naesten seyt die Heere, **31** Daer om siet ick seg totten propheten, seyt die Heere, die hen tonghen aennemen ende segghen. Die Heere seyt, **32** Siet ick seg tot die Propheten die loghenen droomen, seyt die Heere, die dese vertelt hebben, ende hebben mijn volck verleydt met hen loghene, ende in hen myrakelen, als icse niet ghesonden en hadde, noch hen beuolen en hadde, die mijnen volcke niet ghebaet en hebben, seyt die Heere, **33** Daerom ist dat v dit volck, oft eenich propheet oft priester vraecht segghende, Wat is des Heeren last? soo suldi tot hen segghen, waer toe dient v den last? Want ick sal v voerwaer wech worpen, seyt die Heere, **34** Ende die Propheet ende die priester ende tvolck datter seyt, Des Heeren last, op dien man sal ick versoecken, ende op zijn huys. **35** Dit suldi segghen een ieghelyck tot zijnen naesten ende tot zijnen broeder. Wat heeft die Heere gheantwoert? Ende wat heeft die Heere ghesproken? **36** Ende den last des Heeren en salmen niet meer ghedencken. Want eenen ieghelycken sal zijn woert eenen last wesent, ende ghy hebt verkeert die woerden des leuende Godts des Heeren der heyrscaren ons Godts. **37** Dit suldi segghen totten Propheet. Wat heeft v die die Heere gheantwoert? Ende wat heeft die Heere ghesproken? **38** Maer ist dat ghy des Heeren last segghet, daer om, dit seyt die Heere. Om dat ghy dit woert gheseyt hebt, Des Heeren last, ende ick heb tot v lieden ghesonden segghende, En wilt niet segghen, Des Heeren last, **39** daer om siet ick sal v lieden draghende wech halen, ende ick sal v verlaten, ende die stadt die ik v ende ewen vaderen ghegeheuen hebbe van mijn aensicht. **40** Ende ick sal v lieden gheuen tot een eewich verwijt, ende tot een ewighe scande die nemmermeer en sal doer verghetelijcheyt wtghewischt wordt.

24 Dle Heere heeft mij ghetoont, ende siet twee coruen vol vijgen ghesedt voer des Heeren tempel. Nae dat Nabugodonosor die coninck van Babilonien ouer ghevoert hadde lechoniam loacims sone den conincn van Iuda, ende zijn princen, ende die constige wercluyden, ende besluyters van Ierusalem, ende die ghebracht heeft in Babilonien. **2** Den eenen corff hadden vijgen bouen maten seer goet, ghelyck die vijgen vanden iersten tijt pleghen te sijne, ende den eenen corff hadde vijgen wter maten seer quaet, diernen niet eten en mocht, om dat sij quaet waren. **3** Ende die Heere heeft gheseyt tot my, wat siet ghy Jeremia? Ende ick heb gheseyt, Goede vijgen, seer goet, ende quade seer quaet, diernen niet eten en mach, omdat sij quaet zijn. **4** Ende dwoert des Heeren is tot my ghesiedt segghende, **5** Dit seyt die Heere Israels Godt. Ghelyck dese vijgen die goet sijn, alsoo sal ick bekennen die ouervoeringhe van Iuda, die welcke ick wtghesonden hebbe wt deser plaatzen, inder Chaldeen lant int goede. **6** Ende ick sal mijn ooghen op hen

stellen om te versoenen, ende ic sal se werderom leyden in dit lant, ende ic salse timmeren ende niet verderuen, ende ic salse planten ende niet wt roeyen. **7** Ende ick sal hen een herte gheuen dat sij my kennen, dat ic die Heere ben, ende sij sullen my tot een volcke wesen, ende ic sal hen tot eenen Godt wesen, want sij sullen wederom tot my keeren in allen hen herte. **8** Ende ghelyc die alderquaetste vijghen diemen niet eten en mach, om dat sij quaet sijn, Dit seyt die Heere, alsoo sal ic Sedeciam den coninck van Iuda gheuen ende sijn princen ende dander van Ierusalem, die ouerghebleuen zijn in dese stadt, ende die int lant van Egypten woonen. **9** Ende ick salse gheuen tot een quellinghe ende pijninghe alle den rijken vander eerden, tot een versmaethet ende tot een ghelyckenisse, ende tot een ghemeyn segwoert, ende tot een vermalendijdinghe, in alle die plaetsen tot die welcke icse wt gheworpen hebbe. **10** Ende ic sal onder hen senden tsweert, ende den hongher, ende die pestilencie, tot dat sij heel vernielt sullen wesen van den lande dat ic hen ende haren vaderen ghegheue hebben.

25 **H**ET woert dat ghesciet is tot Ieremiam van alle volck van Iuda int vierde iaer loacims des soens losie des conincks van Iuda, dit is dierste iaer van Nabugodonosor den coninck van Babilonien. **2** Dwelck Ieremias die Prophete ghesproken heeft tot alle volck van Iuda, ende tot alle die bewoonders van Ierusalem, seggende, **3** Van dat derthienste iaer losie Amons sone des conincks van Iuda tot op desen dach toe, dit is het drijentwintichste iaer, soo is dwoert des Heeren tot my ghesciet, ende ic heb tot vlieden ghesproken des nachts opstaende ende sprekende, ende ghy en hebbes niet ghehoort. **4** Ende die Heere heeft tot vlieden ghesonden alle zijn dienaren die propheten, des morghens vroech opstaende ende seyndende, ende ghy en hebbes niet ghehoort, noch ghy en hebt v ooren niet gheneycht om te hooren als hy seyde. **5** Keert een ieghelyc wederom van zynnen quaden wech, ende van uwe alderquaedste gheachten, ende ghy sult int lant woonen dat die Heere v ende uwen vaderen ghgheue heeft, van die ewee ende tot in die eewicheyt. **6** Ende en wilt niet gaen nae die vreemde goden, om die te dienen, ende hen te aenbidden, noch en verwect my ter gramsappchen niet in die werken uwer handen, ende ick en sal v niet pijngichen. **7** Ende ghy en hebt my niet ghehoort, seyt die Heere, om dat ghy my tot gramscap verwecken sout in die werken uwer handen, tot uwen quade. **8** Daerom dit seyt die Heere der heyrscaren. Om dat ghy nae mijn woerden niet ghehoort en hebt. **9** Siet ick sal seynd ende opnemen alle die natien vanden noorden lande, seyt die Heere, ende Nabugodonosor den coninck van Babilonien mijnen knecht, ende ick sal die brenghen tot op dit lant, ende op die ghene die dat bewoonden, ende ouer alle die natien die daer rontsomme zijn, ende ick salse dooden ende die stellen tot een verwonderinghe, ende een bespottinghe, ende tot eewige wildernissen. **10** Ende ick sal wt hen lieden te niet doen die stemme der blijscappen, ende die stemme der vrolijckeyt, die stemme des brudegoms, ende die stemme der bruyt, die stemme vander molen, ende dicht vanden lichtuate. **11** Ende alle dit lant sal wesen tot een woestijne ende een groote verwonderinghe, ende alle dese volcken sullen Nabugodonosor den coninck

van Babilonien dienen tseuentich iaren. **12** Ende als die tseuentich iaren veruult sullen wesen, dan sal ick versoeken ouer den coninck van Babilonien, ende op dat volck, seyt die Heere, hen boosheydt, ende opder Chaldeen lant, ende ick sal die stellen tot eewige woestijnen. **13** Ende ick sal tot op dat lant brenghen alle mijn woerden, die ic daer teghen ghesproken hebbe, alle datter ghescreuen is in desen boeck, al dat Ieremias ghepropheert heeft teghen alle die Heydenen. **14** Want sij hebben dien ghedient als die Heydenen veel waren, ende groote coninghen, ende ick sal hen verghelden nae hen wercken, ende nae die maecselan van haren han-den. **15** Want aldus seyt die Heere der heyrscaren, die Godt van Israel. Neemt den kelck van desen wijn der rasender gramscappchen van mijnder hant, ende ghy sult van dien scencken alle den Heydenen, tot die welcke ick v seynden sal. **16** Ende sij sullen drincken ende verbaest worden, ende sij sullen rasen van daenschijn des sweets dwelck ick onder hen lieden seynden sal. **17** Ende ick heb den kelck ghenomen wt des Heeren hant, ende ick heb dien ghesconcken alle den Heydenen, tot die welcke die Heere my ghesonden heeft, **18** Ierusalem ende den steden van Iuda, ende haren coninghen, ende haren princen, om dat ick die gheuen soude tot een woestijne, ende tot een groote verwonderinghe ende tot een bespottinghe, ende tot een vermalendijdinghe, ghelyc desen dach is. **19** Pharaoni den coninck van Egypten, ende zynnen knechten, ende zynnen princen, ende alle zynnen volcke, **20** ende alle te samen int ghemeyne, alle den coninghen des lants Ansicidis, ende alle den coninghen des lants van Philistijm, ende van Ascalon, ende van Gaza ende van Accaron, ende den ouerbleuelingen van Azoten, **21** ende Idumeen, ende Moab, ende der kinderen Ammon. **22** Ende alle den coninghen van Thyrien, ende alle den coninghen van Sidon, ende den coninghen des lants der eylanden die ouer die zee zijn. **23** Ende Dedan, ende Thema, ende Buz, ende alle die ghene die thair aff ghescoren hebben. **24** Ende alle den coninghen van Arabien, ende alle den coninghen vant westen die in die woestijne woonen. **25** Ende alle den coninghen van Zambi, en alle den coninghen van Elam, ende alle den coninghen van die Meden, **26** ende oock alle den coninghen van den noorden van by ende van verre, eenen ieghelyc teghen zynnen broeder, ende alle den rijcken der eerden die op haer aenschijn zijn, ende die coninck Sesach sal nae hen drincken. **27** Ende ghy sult tot hen segghen. Dit seyt die Heere der heyrscaren Israels Godt, Drinct ende wort droncken, ende braket wt ende valt, ende en staet niet op, van daensicht des sweets dwelck ick onder v lieden seynden sal. **28** Ende als sij den kelck niet en willen nemen van v hant om te drincken, soe suldi tot hen segghen, Dit seyt die Heere der heyrscaren. Ghy sullet drinkende drincken. **29** Want siet in die stadt waer in mijnen naem aengheroepen is, sal ick beghinnen te pijninghen, ende suldi ghy lieden als onnosele ende vrij gaen? ghy en sult niet vrij gaen, want ick roep tsweert ouer alle die bewoonders der eerden, seyt die Heere der heyrscaren. **30** Ende ghy sult tot hen propheteren alle dese woerden, ende tot hen lieden segghen. Die Heere sal van die hoochde briesschen, ende van zijn heylige wooninghe sal hy zijn stemme gheuen, hy

sal briesschende briesschen ouer zijn cieraet daer sal eenen hebben dese woerden ghehoort, ende sij zijn opgheclommen blijden sanck ghesonghen worden als der wijntreders, teghen van des conincks huys in des Heeren huys, ende sij hebben alle die bewoonders der eeren. **31** Tgheluyt is ghecomen gheseten inden inganck van der poerten des nieuwe huys tot dat wterste der aerden. Want die Heere heeft een ordeel des Heeren. **11** Ende die priesters ende propheten hebben met den heydenen, hy wort gheordeelt met alle vleesch, ghesproken tot die princen, ende tot alle tvoelk segghende, die ongoddelijcke heb ick den sweerde gheleuert, seyt die Dese man is het ordeel der doot sculdich, want hy heeft Heere. **32** Dit seyt die Heere der heyrscaren. Siet daer ghepropheerte teghen dese stadt, alsoo ghy ghehoort hebt sal een pijninghe wt gaen van deen volck tot in dandere, met uwen ooren. **12** Ende Ieremias heeft gheseyt tot alle die ende eenen groeten storm salder wt gaen van wterste der princen ende tot alle tvoelk segghende. Die Heere heeft my eeren. **33** Ende die verslaghene des Heeren in dien daghe ghesonden dat ick propheeteren soude tot dit huys, ende tot sullen wesen van deen eynde der eeren tot haer ander dese stadt alle die woerden die ghy ghehoort hebt. **13** Daer eynde, sy en sullen niet bescreyt worden ende sij sullen niet om maect nu v weghen, ende v neersticheden goet, ende opghenomen worden, noch begrauen worden, tot eenen hoort die stemme des Heeren ws Godts, ende de Heere sal meesthoop sullen sij op daensicht der eeren legghen. **34** berouw hebben van tquaet dar hy ghesproken heeft teghen Huyt ghy herders ende roept, ende bestroyt v met asschen v. **14** Maer siet ick ben in uwe handen, doet my dat goet ghy edelste der cudden, want v daghen zijn veruult, dat ghy ende recht is in v lieder oogen. **15** Maer nochtans weet sult ghedoodt worden, ende v verstroynghen, ende ghy sult ende bekent dat ghy (eest dat ghy my doodt) onnosel bloet vallen als costelijcke vaten. **35** Ende die vlucht sal vergaen sult leueren teghen v seluen, ende teghen dese stadt, ende van die herders, ende die behoudenis van die edelste haer bewoonders. Want die Heere heeft my inder waerheyd der cudden. **36** Die stemme van der herderen gheroep, tot v ghesonden, dat ick in v ooren spreken soude alle dese ende tgehuyl van die edelste der cudden, om dat die Heere woerden. **16** Ende die princen ende alle tvoelk hebben hen weyden verdoruen heeft. **37** Ende die beemden des gheseyt tot die priesters ende propheten. Dese man en is vreedts hebben tsamen stil ghesweghen van daensicht der het ordeel des doodts niet sculdich. Want inden naem des gramscappen van des Heeren rasende torn. **38** Hy heeft Heeren ons Gods heeft hy tot ons ghesproken. **17** Hier om als eenen leeuw zijn hutteken verlaten. Want hen landt zijn daer mannen vanden ouders des lants opghestaen, is gheworden tot een verwoestinghe, van daensicht der ende hebben gheseyt tot alle die vergaderinghe des volcs gramscap van die duyne, ende van daensicht der gramscap sprekende, **18** Micheas van Morasthi heeft een propheet van des Heeren rasenden torn.

26 Int beghinsel des rijcs van loacim losias sone des conincks van luda, is dit woert ghesciet vanden Heere segghende, **2** Dit seyt die Heere, Staet int voerhoff van des Heeren huys, ende ghy sult spreken tot alle die steden van luda, van die welcke sij comen om te aenbidden in des Heeren huys, alle die redenen die ick v beuolen hebbe, dat ghy die tot hen spreken soudt. En wilt het woert niet achterwaerts houden, **3** oft sij bijauontueren hoorden, ende bekeert worden een ieghelyck van zynen quaden wech ende dat my berouwe van tquaet, dat ick dencke hen te doene om die quaetheyt haerder neersticheden. **4** Ende ghy sult tot hen segghen, Dit seyt die Heere. Eest dat ghy my niet en hoort, dat ghy wandelt in mijn wet, die ick v ghegeheuen hebbe, **5** alsoal dat ghy die woerden van mijn dienaers die Propheten hoort, die ick tot v lieden ghesonden hebbe des nachts opstaende, ende bescickende, ende ghy en hebtse niet ghehoort. **6** Soo sal ick dit huys gheuen als Silo, ende dese stadt sal ick gheuen tot een vermalendijdinghe alle den natien der aerden. **7** Ende die priesters ende propheten ende alle tvoelk hebben Ieremiam ghehoort dese woerden sprekende in des Heeren huys. **8** Ende doen Ieremias sprekende voleynt hadde alle dat hem die Heere beuolen hadde, dat hy spreken soude, tot alle den volcke, soo hebben hem die priesters ende propheten, ende alle tvoelk gheuanghen ghenomen segghende, **9** Laet hem die doot steruen. Waerom heeft hy in des Heeren naem ghepropheeteert segghende, Ghelyck Silo sal dit huys wesen, ende dese stadt sal verwoest worden, om datter gheen bewoonders en sal sijn? Ende alle tvoelk is vergadert teghen Ieremiam in des Heeren huys. **10** Ende die Princen van luda

hebben dese woerden ghehoort, ende sij zijn opgheclommen van des conincks huys in des Heeren huys, ende sij hebben alle die bewoonders der eeren. **11** Ende die priesters ende propheten hebben met den heydenen, hy wort gheordeelt met alle vleesch, ghesproken tot die princen, ende tot alle tvoelk segghende, die ongoddelijcke heb ick den sweerde gheleuert, seyt die Dese man is het ordeel der doot sculdich, want hy heeft Heere. **12** Dit seyt die Heere der heyrscaren. Siet daer ghepropheerte teghen dese stadt, alsoo ghy ghehoort hebt sal een pijninghe wt gaen van deen volck tot in dandere, met uwen ooren. **13** Ende Ieremias heeft gheseyt tot alle die ende eenen groeten storm salder wt gaen van wterste der princen ende tot alle tvoelk segghende. Die Heere heeft my eeren. **14** Ende die verslaghene des Heeren in dien daghe ghesonden dat ick propheeteren soude tot dit huys, ende tot sullen wesen van deen eynde der eeren tot haer ander dese stadt alle die woerden die ghy ghehoort hebt. **15** Ende die eynde, sy en sullen niet bescreyt worden ende sij sullen niet om maect nu v weghen, ende v neersticheden goet, ende opghenomen worden, noch begrauen worden, tot eenen hoort die stemme des Heeren ws Godts, ende de Heere sal meesthoop sullen sij op daensicht der eeren legghen. **16** Ende die princen ende alle tvoelk hebben gheseyt tot die priesters ende propheten. Dese man en is het ordeel des doodts niet sculdich. Want inden naem des Heeren ons Gods heeft hy tot ons ghesproken. **17** Hier om zijn daer mannen vanden ouders des lants opghestaen, ende hebben gheseyt tot alle die vergaderinghe des volcs sprekende, **18** Micheas van Morasthi heeft een propheet geweest in die daghen Ezechie des conincks van luda, ende hy seyde tot alle tvoelk van luda segghende, Dit seyt die Heere der heyrscaren. Sion sal als eenen acker gheackert worden, ende Ierusalem sal tot eenen hoop steenen wesen, ende den berch des huys tot hoochden der bosschagen. **19** Heeft hem Ezechias die coninck van luda ende gheheil luda ter doot verwesen? En hebben sij niet den Heere ghevreest, ende des Heeren aensicht ghebeden, ende theeft den Heere berouwen van tquaet dat hy teghen henlieden ghesproken hadde? Daer om wy doen een groot quaet teghen onse zielen. **20** Ende daer was oock een man propheetende inden naem des Heeren. Vrias die sone Semei van Cariathiarim ende hy heeft ghepropheeteert teghen dese stad, ende teghen dit landt ghelyck alle die woerden van Ieremias. **21** Ende die coninck loacim heuet ghehoort, ende alle zijn machtighe, ende princen alle dese woerden. Ende die coninck socht hem te dooden. Ende Vrias heuet ghehoort ende heeft ghevreest, ende hy is ghevloeden ende ghegaen in Egypten. **22** Ende die coninck loacim heeft mannen ghesonden in Egypten, Elnathan Achobors sone ende mannen met hem in Egypten. **23** Ende sij hebben Vriam wt Egypten gheleyt, ende hem ghebracht tot den coninck loacim, ende hy heeft hem metten sweerde gheslaghen, ende hi heeft zijn doot lichaem gheworpen in die grauen van den onnedelen ghemeynen volcke. **24** Hier om heeft die hant van Ahicam Saphans sone met Ieremias gheweest, dat hi niet gheleuert en soude worde in des volcs hant, ende dat sij hem dooden souden.

27 Int beghinsel van den rijcke loacims losias sone des conincks van luda, is dit woert ghesciet tot Ieremiam vanden Heere segghende. **2** Dit seyt die Heere tot my. Maect voer v banden ende ketenen, ende ghy sult die legghen in

uwen hals. 3 Ende ghy sult die seynden totten coninck van Edom, ende totten coninck van Moab, ende totten coninck der kinderen van Ammon, ende tot den coninck van Tyrien, ende totten coninck van Sydon, doer die hant der boden die te Ierusalem ghecomen sijn tot Sedeciam den coninck van Iuda. 4 Ende ghy sult hen ghebieden dat sij tot hen heeren spreken. Dit seyt die Heere der heyrscaren Israels Godt, Dit suldi segghen tot uwen heeren. 5 Ick heb deerde ghemaect, ende die menschen, ende die beesten, die op daensicht der aerden zijn in mijnen groote stercheyt, ende in mijnen wtghestreken arm, ende ic heb die ghegheuen den ghenen die my in mijnen oghen ghenoecht heeft. 6 Ende nu daerom heb ic alle dese landen ghegheuen in Nabugodonosor des conincs van Babilonien mijns knechts hant, daer toe heb ick ooc die beesten des volts ghegheuen datse hem dienen. 7 Ende alle die Heydenen sullen hem dienen, ende zijnen sone, ende zijns soens sone, tot dat zijns lants ende zijnen tijt come, ende veel volcken ende groote conincghen sullen hem dienen. 8 Maer het volck ende het rijk dat Nabugodonosor den coninck van Babilonien niet en dient, ende soo wie zijnen hals niet en buycht onder des conincs van Babilonien iock, op dat volck sal ick versoecken metten sweerde ende metten hongher, ende metter pestilencien, seyt die Heere, tot dat icse verniele in zijn hant. 9 Daer om ghy lieden en wilt niet hooren v propheten, ende v waersegghers ende die droomers, ende die bedieiders wter voghelen sanck, ende die toueraers die v lieden segghen. Ghy en sult den coninck van Babilonien niet dienen. 10 Want sij v loghenen propheten dat sij v verre soude maken van uwen lande, ende dat sij wtdruijen souden, ende dat ghy vergaen soudt. 11 Maer tvolck dat zijnen necke onderworpt onder des conincs van Babilonien iock, ende hem dient, dat sal ick laten gaen in zijn lant, seyt die Heere, ende het sal dat lant bouwen ende daer in woonen. 12 Ende tot Sedeciam den coninck van Iuda heb ick ghesproken nae alle dese woorden segghende, Buyghet v halsen onder des conincs van Babilonien iock, ende dient hem, ende zijnen volcke, ende ghy sult leuen. 13 Waerom sult ghy ende v volck steruen metten sweerde, ende metten hongher, ende met die pestilencie, ghelyc die Heere ghesproken heeft, totten volcke dat niet dienen en wilt den coninck van Babilonien? 14 En wilt niet hooren die woorden der propheten die tot v segghen. Ghy en sult den coninck van Babilonien niet dienen, want sij spreken v loghenen. 15 Want ick en hebse niet ghesonden, seyt die Heere, ende sij propheten in mijnen naem valselyk dat sij v wtdruijen souden ende dat ghy vergaen soudt, soe wel ghy lieden als die propheten die v propheten, 16 ende tot die priesters, ende tot dit volck heb ick ghesproken segghende, Dit seyt die Heere, En wilt niet hooren die woorden van uwen propheten, die v lieden propheten segghende, Siet des Heeren vaten sullen wederkeeren van Babilonien nu ter stont. 17 Want sij propheten v een loghene. Daer om en wiltse niet hooren, maer dient den coninck van Babilonien, opdat ghu leuen moecht. Waer om wort dese stad tot een verwoestinghe ghegheuen? 18 Ende eest dat sij propheten zijn, ende dat des Heeren woert in hen is, soo laetse te ghemoete gaen den Heere der heyrscaren, dat die vaten die ghelaten waren in des Heeren huys, ende in des conincs van

Iuda huys, ende in Ierusalem, niet en comen van Babilonien. 19 Want dit seyt die Heere der heyrscaren tot die columnen, ende tot die zee, ende tot die Basementen, ende tot die andere gherteetscappen die ghebleuen zijn in dese stadt, 20 die Nabugodonosor die coninck van Babilonien niet wech genomen en heeft, doen hy lechoniam loacims sone den coninc van Iuda ouervoerde van Ierusalem in Babilonien, ende alle die edelste van Iuda en Ierusalem. 21 Want dit seyt die Heere der heyrscaren Israels Godt, tot die gherteetscappen die ghebleuen zijn in des Heeren huys, ende in des conincs van Iuda huys, ende in Ierusalem, 22 in Babilonien sullen zij ouerghevoert worden, ende daer sullen sij zijn totten dach van hen besoekinghe, seyt die Heere, ende ick sal die doen breghen, ende werderom stellen in dese plaatse.

28 ENde tis ghesciet in dat iaer int beghinsel des rijcs van Sedecias den coninck van Iuda, int vierde iaer in die vijfste maent, dat tot my gheseyt heeft Hananias Azurs sone die propheet van Gabaon in des Heeren huys voer die priesters, ende alle tvolck, segghende, 2 Dit seyt die Heere der heyrscaren die Godt van Israel. Ic heb des conincs van Babilonien iock heel ghebroken. 3 Noch twee iaren der daghen, ende ick sal werderom breghen tot dese plaatse alle die vaten van des Heeren huys, die Nabugodonosor die coninck van Babilonien wech ghedraghen heeft van deser plaetsen, ende heeft die ouerghevoert in Babilonien. 4 Ende lechoniam loacims sone den coninck van Iuda, ende alle die ouervoeringhe van Iuda die in Babilonien gheghaen zijn, sal ick wederom keeren tot dese plaatse, seyt die Heere, Want ick sal des conincs van Babilonien iock heel in stucken breken. 5 Ende Jeremias die propheet heeft gheseyt tot Hananias den Propheet in die ooghen der priesters, ende in die ooghen van alle tvolck datter stont in des heeren huys, 6 ende Jeremias die Propheet heeft gheseyt, Amen. Alsoo moet die Heere doen. Die Heere wil v woerden verwecken die ghy ghepropheerte hebt, dat die vaten wederom moghen ghebracht worden in des Heeren huys, ende alle die ouervoeringhe van Babilonien tot dese plaatse, 7 maer nochtans hoort dit woert dat ick spreke in v ooren, ende in alle des volcks ooren. 8 Die propheten die voer my ende voer v gheweest hebben vanden beginsele, ende die ghepropheerte hebben op veel landen, ende ouer groote rijken. Van orloghe ende van verdrückinghe ende van hongher, 9 Een propheet die peys te voren gheseyt heeft, als zijn woert coemt dan salemen kennen den propheet den welcken die Heere ghesonden heeft inder waerheit. 10 Ende Hananias die propheet heeft die ketene genommen van Jeremias hals, ende hy heeft die ghebroken. 11 Ende Hananias heeft gheseyt in daenschijn van alle tvolck segghende, Dit seyt die Heere, Alsoo sal Nabugodonosor des coninck van Babilonien iock breken, nae twee iaren der daghen, van alder volcken halse. Ende Jeremias die Propheete is zijnen wech henen ghegaen. 12 Ende des Heeren woert is ghesciet tot Jeremiam, nae dat Hananias die propheet die ketene ghebroken hadde van Jeremias des propheets halse, segghende, 13 Gaet henhen, ende ghy sult Hananie segghen, Dit seyt die Heere, Ghy hebt die houten ketenen ghebroken, ende ghy sult daer voer yseren ketenen maken. 14 Want dit seyt die Heere der

heyrscaren Israels Godt. Ick heb een yseren iock gheleydt op den hals van alle dese volcken, dat sij dienen souden hem dienen, ende daer bouen heb ick hem die beesten der eerden ghegheuen. **15** Ende Ieremias die propheet heeft gheseyt tot Hananiam den propheet, Hoort Hanania, Die Heere en heeft v niet ghesonden, ende ghy hebt dit volck doen betrouwen in een loghene. Daer om dit seyt die Heere, **16** Siet ick sal v seynden van daensicht der aerden, in dit iaer suldi steruen, want ghy hebt teghen den Heere ghesproken, **17** ende Hananias die propheet is ghestoruen in dat iaer in die seuenste maent.

29 ENde dit zijn die woerden des boecks, die Ieremias die Propheet ghesonden heeft van Ierusalem tot die bleuelingen van die ouders, der ouervoeringhen, ende tot die priesters ende Propheten, ende tot alle tvolck dat Nabugodonosor ouerghevoert hadde van Ierusalem in Babilonien. **2** Nae dat Ieronias die coninck wtghedaen was ende die coninghinne, ende die ghesneden camerlinghen, ende die princen van Iuda ende Ierusalem, ende die constighe wercluyden ende die besluyters van Ierusalem **3** doer die hant van Elasa Saphans sone, ende Samarias Helchias sone, die welcke Sedecias die coninck van Iuda ghesonden heeft tot Nabugodonosor den coninck van Babilonien, in Babilonien segghende, **4** Dit seyt die Heere der heyrscaren die Godt van Israel alle der ouervoeringhen die ick ouerghevoert hebbe van Ierusalem in Babilonien. **5** Timmert huysen, ende woont, ende plant houen ende etet die vruchten van die. **6** Neemt huysvrouwen ende wint sonen ende dochteren, ende gheeft uwen sonen huysvrouwen, ende v dochteren gheeft mannen, ende laetsen sonen ende dochteren baren, ende wert daer vermenichfuldicht, ende en wilt niet luttel van ghetale wesen, **7** ende suet den vrede vander stadt tot die welcke ick v heb doen ouervoeren, ende bidt voer die tot den Heere. Want in haren vrede sal v lieden vrede zijn. **8** Want dit seyt die Heere der heyrscaren die Godt van Israel. En laet v niet verleyden van uwen propheten, die int midden van v lieden zyn, ende v waersegghers, ende en hebt gheen achte op v droomen die ghy droomt. **9** Want sij propheten v valscheijck in mijnen naem, ende ick en hebse niet ghesonden seyt die Heere. **10** Want dit seyt die Heere, Als in Babilonien sullen beginnen veruult te worden tseuentich iaren dan sal ic v besoecken, ende ick sal op v verwecken myn goet woert, om v lieden weder om te leyden tot deser plaetsen. **11** Want ick weet die ghedachten die ick dencke op v lieden, seyt die Heere, ghedachten des vreeds, ende niet des lijdens, dat ick v gheue deynde ende verduldicheyt. **12** Ende ghy sult my aeroepen, ende gaen, ende ghy sult my bidden, ende ic sal v lieden verhooren. **13** Ghy sult my soecken, ende vinden, als ghy my sult ghesocht hebben in alle v herte. **14** Ende ick sal v lieden gheuonden worden, seyt die Heere, ende ick sal v vergaderen van alle die Heydenen, ende van alle die plaetsen tot die welcke ick v wtghedreuen hebbe, seyt die Heere, ende ick sal v doen weder om keeren vander plaetsen tot die welcke ick v heb doen ouervoeren. **15** Om dat ghy gheseyt hebt. Die Heere sal ons Propheten verwecken in Babilonien. **16** Want dit seyd die Heere totten coninck die op Dauids stoel sit, ende tot alle tvolck dat dese

stad bewoont, tot uwe broeders die met v lieden niet en zijn ghegaen in die ouervoeringhe. **17** Dit seyt die Heere der heyrscaren. Siet ick sal op hen seynden tsweet, ende den hongher, ende die pestilencie, ende ic salse stellen als quade vijghen, die niet en moghen gheten worden, om datse seer quaet zyn. **18** Ende ick salse veruolghen metten sweerde ende metten hongher, ende metter pestilencien, ende ick salse gheuen tot een quellinghe alle den rijcken des lants, tot een vermalendijdinghe, ende tot een verwonderinghe, ende tot een bespottinghe, ende tot een versmaetheyt allen den Heydenen tot die welcke icse wtgheschooten hebbe. **19** Om dat sij mijn woerden niet ghehoort en hebben, seyt die Heere, die ick tot hen ghesonden hebbe doer mijn knechten die propheten des nachts opstaende ende seynden, ende ghi en hebbes niet ghehoort seyt die Heere, **20** Daer om ghy lieuen hoort des Heeren woert, alle die ouervoeringhe die ick wtghesonden hebbe van Ierusalem in Babilonien. **21** Dit seyt die Heere der heyrscaren Israels Godt tot Achab Colias sone, ende tot Sedeциam Maasias sone die v lieden propheten in mijnen naem valscheijck. Siet ick salse leueren in Nabugodonosors des conincs van Babilonien hant, ende hy salse slaen in v ooghen. **22** Ende wt hen lieden sal een vermalendijdinghe opghenomen worden alle der ouervoeringhe van Iuda die in Babilonien is, der gheender die segghen. Die Heere stelle v ghelyc Sedeциam ende ghelyc Achab, die welcke die coninck van Babilonien gherooft heeft int vier, **23** om dat si dwaesheyt ghedaen hadden in Israel, ende dat sij ouerspel ghedaen hadden met die huysvrouwen van haren vrienden, ende sij hebben dwoert ghesproken in mijnen naem valscheijck, dat ick hen niet beuolen en hadde. Ic ben richter ende ghetuyghe seyt die Heere. **24** Ende tot Semeiam den Nehelamiter suldi segghen. **25** Dit seyt die Heere der heyrscaren die Godt van Israel. Om dat ghy boecken ghesonden hebt in uwen naem, tot alle tvolck dat in Ierusalem is, ende tot Sophoniam Maasias sone den priester, ende tot alle die priesters segghende, **26** Die Heere heeft v gheheuen tot eenen priester, voer loiada den priester, dat ghy die ouerst soudt zyn in des Heeren huys ouer allen man die vanden waersegghenden gheest beroert wort, ende die propheteert, dat ghy hem soudt stellen inden veterstoc, ende inden kercker. **27** Ende nu waer om en hebdi Ieremiam den Anathothiter niet ghestraft die v lieden propheeteert? **28** Want daer bouen heeft hy ghesonden in Babilonien tot ons segghende, Tes noch langhe, timmert huysen ende woont daer, ende plant houen ende ret die vruchten van die. **29** Hier om heeft Sophonias die priester desen boeck ghelesen in die ooren Ieremie des profeets. **30** Ende dwoert des Heeren is ghescriet tot Ieremiam segghende, Sendt alle tot die ouervoeringhe segghende, Dit seyt die Heere tot Semeiam den Nehelamiter. Om dat v Semeias gepropheeteert heeft, ende ic hem niet ghesonden en hebbe, ende heeft v doen betrouwen in loghentale. **31** Daer om dit seyt die Heere, Siet ic sal versoeken ouer Semeiam den Nehelamiter ende op zijn saet, ende hem en sal gheen man wesen sittende int midden van desen volcke, ende hy en sal tgoet niet sien dat ick mijnen volcke doen sal, seyt die Heere, want hy heeft een ouertredinghe ghesproken teghen den Heere.

30 Dlt is dwoert dat ghesciet is tot Ieremiam vanden
Heere segghende, 2 Dit seyt die Heere Israels
Godt, segghende, Script v alle die woerden die ick tot v
ghesproken hebbe in eenen boeck. 3 Want siet die daghen
comen seyt die Heere, ende ic sal wederom keeren die
wederkeeringhe mijns volcs Israel ende Iuda, seyt die Heere,
ende ic salse wederom keeren totten lande dat ic haren
vaderen ghegheuen hebbe, ende sij sullen dat besitten. 4
Ende dit zijn die woerden welck die Heere ghesproken heeft
tot Israel ende tot Iudam. 5 Want dit seyt die Heere, Wy
hebben een stemme der veruaertheyt ghehoort, vreesel,
ende ten is gheene vrede. 6 Vraecht ende besiet oft een
man genereert. Waer om heb ick dan ghesien dat alle mans
hant is op zijn lendenen als eender barenden vrouwen, ende
alle die aensichtsen zijn verkeert inder gheeltsch verwe. 7
Wee want dien dach is groot, noch daer en is ghelen zijns
ghelijck, ende tis den tijt der tribulacien van Iacob ende wt
haer sal hy behouden worden. 8 Ende tsal zijn in dien dach
seyt die Heere der heyscaren, dat ick zijn jock in stucken sal
breken van uwen halse, ende zijn banden sal ic van een
schoeren, ende die vreemde en sullen niet meer ouer hem
heerscappie hebben, 9 maer zij sullen den Heere haren
Godt dienen, ende Dauid haren coninck den welcken ick
hen verwecken sal. 10 Daer om en vreest niet ghy mijn
knecht Iacob, seyt die Heere, noch en verscript v niet Israel.
Want siet ick sal v verlossen van den verren lande, ende v
saet van dlant haerder gheuanghenissen, ende Iacob sal
wedercomen in rusten, ende ouervloeden van allen goeden,
ende daer en sal niemant wesen die hy vreesen soude. 11
Want ick ben met v seyt die Heere, om v te behouden. Want
ick sal een voleyndinghe maken met alle die Heydenen daer
onder ick v verstroyt hebbe, maer ick en sal v niet maken tot
een voleyndinghe, maer ick sal v castijden int ordeel, op dat
ghy v niet en laet duncken dat ghy ontsculdich zijt. 12 Want
dit seyt die Heere, uwe quetsuere is ongheneselijc, v wonde
is seer quaet. 13 Daer en is niemant die v vonnisze ordeelen
mach om te verbinden, v en is gheen bate van ghenesinghe.
14 Alle v liefhebbers hebben v vergheten, ende sij en sullen v
niet soecken. Want ick heb v gheslaghen met eens viants
quetsuere, met een wreede castijnghe, om die menichte
uwer boosheit zijn v sonden hart worden. 15 Waer om
roepti om uwe quetsinghe? uwe smerte is ongheneselijc om
die menichte uwer boosheit, ende om v harde sonden heb
ick v dese dinghen ghedaen. 16 Daerom alle die v eten,
sullen verslonden worden, ende alle uwe vianden sullen int
gheuanghenisse gheleydt worden, ende die v verderuen
sullen verdoruen worden, ende alle v rouuers sal ick tot
eenen roof gheuen. 17 Want ick sal v stramen heylen, ende
van uwen wonden sal ic v ghenesen, seyt die Heere, Want sij
hebben v Sion wtgheworpen ghenoemt. Dit is sij die gheenen
versoecker en hadde. 18 Dit seyt die Heere. Siet ick sal
wederkeeren die wederkeeringhe van Iacobs tabernakelen,
ende zijnder daken sal ick ontfermen, ende die stadt sal
ghetimmert worden in haer hoochde, ende den tempel sal
nae zijn ordinancie ghefundert worden. 19 Ende wt hen
sal loff comen, ende een stemme der spelender, ende ick
salse vermenichfuldighen, ende sij en sullen niet verminderd
worden, ende ick salse glorificeren, ende sij en sullen niet
versmaelt worden. 20 Ende haer kinderen sullen wesen
als vanden beghinne, ende haer vergaderinghe sal voer
my blijuen, ende ick salt versoeken teghen alle die ghene
die hem quellen. 21 Ende zijn vorst sal wt hem wesen,
ende een prince sal wt dat midden van hem voert ghebracht
worden, ende ick sal hem aenbrenghen, ende hy sal tot
ende my comen. Want wie is dese die zijn herte daer aan
ghy sult my tot een volck wesen, ende ick sal v tot eenen
Godt wesen. 23 Siet den storm des Heeren die wtgaende
rasende gramscap, eenen vallenden slachreghen sal opt
hoof van die ongoddelijcke rusten. 24 Die Heere en sal die
gramscap der verbolghenheyt niet affkeeren, tot dat hy doe
ende volbrenghe dat ghedachte zijns herten, in duysterter der
daghen suldi dese dinghen kennen.

31 IN dien tijt seyt die Heere, sal ick een Godt wesen
alle den gheslachten van Israel, ende sij sullen my
tot een volck wesen. 2 Dit seyt die Heere, Het volck dat
vanden sweerde ouerghebleuen was heeft gracie gheuonden
in die woestijne, Israel sal tot zijn ruste gaen. 3 Die Heere
heeft my van verre gheopenbaert. Ende met een ewighe
liefde heb ick v lief ghehad, daer om heb ick v aenghehaelt
ontfermende. 4 Ende ick sal v wederom optimmeren, ende
ghy sult opghetimmert worden ghy maghet van Israel, ghy
sult noch verciert worden met uwen tamboeren, ende ghy sult
wtgaen in den dansse der gheender die spelen. 5 Ghy sult
noch wijngaarden planten op die berghen van Samarien, sy
sullen plantende planten, ende tot dat den tijt coemt en sullen
sij den wijn niet snyden. 6 Want tsal eenen dach wesen in den
welcken die wachters roepen sullen opden berch Ephraim.
Staet op ende laet ons opclimmen in Sion totten Heere onsen
Godt. 7 Want dit seyt die Heere, Verhuecht v met blijscap
Iacob, ende wrenscht teghen thooff der Heydenen, gheeft
ouer al ghelyut, ende singt, ende segt. Verlost Heere v volck
die bleuelingen van Israel. 8 Siet ick salse aenbrenghen
van dat noorde lant, ende ick salse vergaderen van duysterse
der eerden, onder die welcke sullen wesen blinde ende
cruepele, ende die bevruchte ende barende te samen, een
groote vergaderinghe herwaerts wederkeerende, 9 met
een ghescrey sullen sij comen, ende in bermherticheyt sal
icse wederom leyden, ende ick salse aen brenghen doer
die beken der wateren inden rechten wech, ende sij en
sullen hen daer teghen niet stoeten. Want ick ben Israel een
vader gheworden, ende Ephraim is mijn ierste ghebornen
sone. 10 Hoort des Heeren woert ghy Heydenen, ende
vercondigheit in die eylanden die verre zijn, ende segt. Die
Israel verstroeyt heeft die sal hem weder vergaderen, ende
hy sal hem bewaren als een herder sijn cudde. 11 Want die
Heere heeft Iacob verlost, ende hy sal hem verlossen wt die
hant des gheens die machtiger was. 12 Ende sij sullen
comen ende louen opden berch Sion, ende sij sullen tsamen
comen tot des Heeren goeden, op die tarwe ende wijn ende
olie, ende die vrucht van tcleyen ende groot vee, ende sij en sullen
voertaen niet meer hongher hebben. 13 Dan sal die maghet
haer verblijden inden reyedans, die ionghers, ende ouderste
samen, ende ick sal hen droeffheit in blijscap verkeeren,

ende ick salse troosten, ende blijde maken van haren rouwe. **14** Ende ick sal die ziele der priesteren droncken maken met vetticheyt, ende mijn volc sal van mijnen goeden veruult worden, seyt die Heere, **15** Dit seyt die Heere, Daer is een stemme des beclaghens ghehoort in die hoochden, des rouws ende des weenens, Rachels beweenende haer sonen, ende niet willende ghetroost zijn ouer die, want sij niet en zijn. **16** Dit seyt die Heere, Laet v stemme rusten van screyen, ende v ooghen van tranen. Want daer is loon voer v werck, seyt die Heere, ende sij sullen wederom comen van des viants lande. **17** Ende uwen wttersten is hope, seyt die Heere, ende die kinderen sullen wederkeerten tot hen palen. **18** Hoorende heb ick Ephraim ghehoort ouer varen. Ghy hebt my ghecastijt ende ick ben onderwesen, als een onghetempt ionck stierken bekeert my, ende ic sal bekeert worden. Want ghi sijt die Heere mijn Godt. **19** Want nae dat ghy my bekeert hebt, soo heb ick penitencie ghedaen, ende nae dat ghijt my ghetoont hebt soo heb ick mijn hoepe gheslaghen. Ick ben bescaemt gheweest ende heb my ghescaemt, want ick heb tverwijt mijnder ioncheyt gheleden. **20** Is Ephraim my een eerlijck sone, ist een teer kint, want van dat ick tot hem ghesproken hebbe, soo sal ick sijns noch ghedachtich wesen. Daer om zijn die binnenste mijns herten ontstelt gheweest ouer hem. Ontfermende sal ick zijnder ontfermen, seyt die Heere. **21** Stelt v een hooghe wachtplaetse. Sedt voer v bitterheden. Scift v herte inden rechten wech daer ghy in ghewandelt hebt, keert wederom ghy dochter van Israel, keert wederom tot dese uwe steden. **22** Hoe langhe wordi met weeldicthen onghebonden ghy wilde dochter, want die Heere heeft een nieuwe dinck ghescapen opder aarden. Een vrouwe sal eenen man omuanghen. **23** Dit seyt die Heere der heyscaren Israels Godt. Sy sullen noch dit woert segghen int lant van Iuda ende in zijn steden als ic hen gheuangenissee sal omgekeert hebben. Die Heere ghebenedijde v ghy schoonheyd der rechtuerdicheyt, heylighen berch, **24** ende in hem sullen woonen Iudas ende alle sijn steden te samen, die ackerluyden ende die drijuers der cudden. **25** Want ick heb die vermoeydde ziele droncken ghemaeect, ende alle hongherige ziele heb ic versaeft. **26** Daerom ben ick als wt eenen slaep ghewect, ende ic hebt ghesien ende mijnen slaep was my soete. **27** Siet die daghen comen seyt die Heere, ende ic sal thuys van Israel, ende thuys van Iuda besaeyen met menschen saet, ende metten sade der behelpigher beesten. **28** Ende ghelyck ick op hen ghewaect heb om hen wt te trekken, ende aff te breken, ende te verstroyen, ende te vernielen, ende te pijnighen, alsoe sal ic op hen waken, om te planten ende te timmeren, seyt die Heere. **29** In die daghen en sullen sij voertaen niet meer segghen. Die vaderen hebben eenen sueren druyf gheten, ende der kinderen tanden sijn verboort gheworden, **30** maer een ieghelyck sal in zijn boosheyt steruen, alle mensch die eenen sueren druyf etet diens tanden sullen boormich worden. **31** Siet die daghen comen seyt die Heere, ende ic sal den huyse van Israel, ende den huyse van Iuda een nieu verbont maken, **32** niet ghelyck tverbont dat ic met uwen vaderen ghemaeact hebbe, inden dach als ick hen hant genomen hebbe, dat icse wten lande van Egypten leyden soude, tverbont dat sij ghebroken hebben, ende ick heb heerscappie ouer hen gehadt, seyt die Heere, **33** Maer dit sal tverbont sijn dat ick maken sal metten huyse van Israel nae die daghen, seyt die Heere, Ick sal mijn wet gheuen in hen binnenste, ende in hen herten sal ic die scrijuen, ende ick sal hen tot eenen Godt wesen, ende sij sullen my tot een volck wesen, **34** Ende een man en sal voertaen zijnen naesten niet meer leeren, ende een man sijnen broeder segghende, Kent den Heere, want sij sullen my alle kennen van haren minsten totten meesten, seyt die Heere, want ic sal haerder boosheyt genadich wesen, ende haerder sonden en sal ick niet meer ghedencken. **35** Dit seyt die Heere die de sonne gheeft tot een licht des daechs, dordinancie der manen ende der sterren tot des nachts licht, die de zee verstoort, ende haer baren gheuen ghelyut. Die Heere der heyscharen is sijnen naem. **36** Ist dat dese wetten vergaen voor my, seyt die Heere, dan sal Israels saet ooc verghaen, seyd die Heere, dattet gheen volck en sij voor my tot allen daghen. **37** Dit seyt die Heere. Ist datmen die hemelen bouen meten mach, ende ondersocht moghen worden die fundamenten der aerden beneden, soo sal ick ooc wechworpen alle tsaet van Israel, om alle dat sij ghedaen hebben, seyt die Heere. **38** Siet die daghen comen seyt die Heere, ende den Heere sal een stadt ghetimmert worden van den torre Hananeel tot aen die poorte des hoecs. **39** Ende die meet coorde sal voorts ouer wtgaen in zijn aenscouwen opden hueuele Gareb, ende tsal omgaen Goatha. **40** Ende alle die valleye der dooder lichamen, ende die asschen, ende alle die contreye der doot totter beken van Cedron, ende tot den hoek van die oostpoorte der peerden, en sal des Heeren heylichdom niet wt getrocken worden, ende ten sal voorts niet verdoruen worden inder ewicheyt.

32 HEt woort dat ghesciert is tot Ieremiam van den Heere int thienste iaer Sedecie des conincs van Iuda, dit is het achthientste iaer van Nabugodonosor. **2** Doen omleyde Nabugodonosors heyr Iherusalem, ende Ieremias die propheete was ghesloten int voorhof des kerkers, die in des conincs van Iuda huys was, **3** want Sedecias die coninck hadde hem besloten segghende. Waerom propheeteerde, segghende. Dit seyt die Heere. Siet ic sal dese stadt gheuen in des conincks van Babilonien hant, ende hy sal die innemen? **4** Ende Sedecias die coninc van Iuda en sal wt der Chaldeen hant niet ontulieden, maer hy sal gheleuert worden in des conincks van Babilonien handen, ende sijnen mont sal spreken met des conincks mont, ende zijn ooghen sullen des conincks ooghen sien. **5** Ende hy sal Sedeciam in Babilonien leyden, ende hy sal daer zijn tot dat ick hem besoecken sal, seyt die Heere, Maer ist dat ghy teghen die Chaldeen strijd, soo en suldy gheen voorspoet hebben. **6** Ende Ieremias heeft gheseyt. Des Heeren woort is tot my ghesciert segghende. **7** Siet Hanameel Sellums ws ooms sone sal comen tot v segghende. Coopt voor v mijnen acker die in Anathoth is int lant van Beniamin, want hy behoort v toe van naerderscap dat ghy dien coopt. **8** Ende Hanameel mijns ooms sone is tot my ghecomen, na des Heeren woort tot dat portael des kerckers, ende hy heeft tot my gheseyt. Besidt mijnen acker die in Anathoth is int lant van Beniamin, want die erffenisse behoort v toe, ende ghy sijt die naemaghe om te besitten. Ende ick heb verstaen dattet des Heeren

woort was. **9** Ende ick heb den acker ghecocht van mijns
ooms sone, die in Anathoth is, ende ick heb hem gheweghen
seuen stateren siluers, ende thien silueren penninghen. **10**
Ende ick hebt in eenen boeck ghescreuen ende ghetekent,
ende ick heb daer ghetuyghen toe ghenomen, ende ick
heb tsiluer in een waghe gheweghen. **11** Ende ick heb
ontfanghen den boeck der besittinghen ghetekent, ende
die voorwaerden des coops, ende die beloften, ende die
warantschap ende die seghelen van buyten. **12** Ende ick
heb den boeck der besittinghen ghegeheuen Baruch, den
sone Neri des soons Maasie, voor die ooghen van Hanameel
mijns ooms sone ende in die ooghen der ghetuyghen die
inden boeck des coops ghescreuen waren, in die ooghen van
alle die loden die int portael des kerckers saten. **13** Ende ick
heb Baruch voor hen gheboden seggende. **14** Dit seyt die
Heere der heyscaren Israhels Godt. Neemt dese boecken,
desen gheseghelden boeck des coops, ende desen boeck
die open is, ende leght die in eenen eerden ghebacken pot
dat sij blyuen moghen veel daghen. **15** want dit seyt die
Heere der heyscharen Israhels Godt. Noch sullen in dit lant
beseten worden huysen ende ackers ende wijngaerden. **16**
Ende ic heb totten Heere ghebeden nae dat ick den boeck der
besittinghen Baruch den sone van Neri ghegeheuen hadde
segghende. **17** Ay ay ay Heere Godt, siet ghy hebt hemel
ende eerde gescapen in v groote stercheyt, ende in uwen
wtghestrecten arm, gheen woort en sal v swaer om doen
sijn **18** die bermherticheyt doet in duysenden, ende verghelt
der vaderen boosheydt in haerder kinderen schoodt na hen.
Alderstercste, groot, ende machtighe, Heere der heyscaren
is uwen naem. **19** Groot van rade, ende ombegrijpelicke van
ghedachte, wiens ooghen open sijn ouer alle die weghen
van Adams kinderen, om dat ghy eenen ieghelycken soudt
betalen nae sijn weghen ende nae die vrucht van sijnen
vonden. **20** Die teekenien ende wonderlycke wercken ghestelt
hebt int lant van Egijpten tot op desen dach toe, ende in
Ende ghy hebt hen dit lant ghegeheuen dwelck ghy haren
vaderen ghesworen hebt dat ghy hen dat gheuen soudt,
daer inne ghegaen ende hebben dat beseten, ende si en
sijn uwer stemmen niet onderdanich gheweest, ende sij en
hebben in v wet niet ghewandelt, alle dat ghy hen gheboden
hebt dat sij doen souden, dat en hebben sij niet ghedaen,
ende alle dese quade dinghen sijn op hen ghecomen. **24**
Siet die bolwercken zijn opgericht teghen die stad, datse
soude inghenomen worden, ende die stad is under Chaldeen
handen gheleuert, die teghen haer strijden van daensicht
des sweetes, des honghers, ende der pestilencien, ende al
wat ghi ghesproken hebt dat is hen ghesciet, ghelyc ghy
selue siet. **25** Ende ghy Heere God segt my. Coopt den
acker om siluer, ende neemt daer ghetuyghen toe, als die
stad ghegeheuen is in die hant der Chaldeen? **26** Ende des
Heeren woort is ghescliet tot Ieremiam seggende. **27** Siet ic
ben die Heere Godt van allen vleesche, sal my enich woort
swaer vallen? **28** Daerom dit seyt die Heere. Siet ick sal dese
stadt leueren in der Chaldeen hant, ende in des conincs van
Babilonien hant, ende si sullen die innemen. **29** Ende die
Chaldeen sullen comen strijdende teghen dese stad, ende
si sullen die metten viere ontsteken, ende die verbranden,
ende die huysen op der welcker daken si sacrificie deden
Baal, ende offerden den vreemden goden drancofferanden,
om my te creyten, **30** want die kinderen van Israel ende
die kinderen van Iuda waren alijt quaetdoende in mijn
ooghen van hen ionckheydt aen, die kinderen van Israel die
tot nv toe my creyten in die wercken haerder handen, seyt
die Heere. **31** Want in mijn rasende gramscap ende in
mijn verbolghenthelyt is my dese stad gheworden, vanden
dach dat sij die ghetimmert hebben tot op desen dach toe,
inden welcken si sal wech ghenomen worden van mijnen
aenschijn, **32** om die quaethet der kinderen van Israel,
ende der kinderen van Iuda, die sij ghedaen hebben my
tot gramscap verweckende, si ende hen coninghen, ende
hen princen, ende hen priesteren, ende hen propheten,
die mannen van Iuda ende die bewoonders van Ierusalem.
33 Ende si hebben tot my die rugghen ghekeert ende niet
die aensichten, doen ickse inden dagheraet leerde, ende
onderwees, ende sij niet hooren en wilden dat si onderwijs
ontfanghen souden. **34** Ende si hebben hen affgoden int
huys ghestelt waer in mijnen naem aengheroepen is, om dat
sij dat ontsuyueren souden. **35** Ende si hebben die hoochden
van Baal ghetimmert die in die valleye des soons Ennom
sijn, op dat si hen sonen ende dochteren souden wijden
Moloch, dat ick hen niet gheboden en hebbe, noch ten is in
mijn herte niet gheclommen, dat si dese afgriseliçheydt doen
souden, ende dat si ludam tot sonde breghen souden. **36**
Ende nv om dese dinghen, dit seyt die Heere Israels Godt
tot deser stad, van die welcke ghi segt dat si in die hant
des conincs van Babilonien gheleuert wordt doort sweete,
ende door den hongher, ende door die pestilencie. **37** Siet
Israel, ende in die menschen ende ghy hebt v seluen eenen
naem ghemaect ghelyc desen dach is, **21** ende ghy hebt v
volck Israel wtghelyet wten lande van Egijpten, door teekenien
mijnen torn, ende in mijn groote verbolghenthelyt, ende ik
ende wonder wercken, ende door v stercke handt, ende met
eenen wtghestrecten arm, ende met groter veruaertheyt. **22**
doen ghetrouwelijck woonen. **38** Ende si sullen my tot eenen
volc wesen, ende ick sal hen tot eenen Godt wesen. **39** Ende
ic sal hen een herte gheuen ende eenen wech, dat si my
vreesen tot allen daghen, ende dat hen wel si, ende haren
kinderen nae hen. **40** Ende ick sal met hen een eewich
verbont maken, ende ick en sal niet ophouden van hen wel
te doen, ende mijn vreeze sal ick in hen herte gheuen dat si
van my niet wech en ghaen. **41** Ende ick sal ouer henlieden
blide wesen, als ick hen sal wel ghedaen hebben, ende ick
salse in dit lant planten inder waerheit in alle mijne herte ende
in alle mijne ziele, **42** Want dit seyt die Heere. Ghelyc ick
ouer dit volck alle dit groot quaet ghebracht hebbe, alsoo sal
ick ouer henlieden breghen alle tgoet dat ick tot henlieden
spreke. **43** Ende die ackeren sullen beseten worden in dit
lant waer aff dat ghy segt dattet verwoest is, om datter
gheen mensch noch beeste ghebleuen en is, ende dat het
ghegeheuen is inder Chaldeen hant. **44** Die ackeren sullen
met ghelde ghecocht worden, ende sij sullen in eenen boeck
ghescreuen worden, ende daer sal den zeghel opghedruct

worden, ende daer sal ghetuyghe toe ghenomen worden, int lant van Beniamin ende rontsomme Ierusalem, in die steden van Iuda, ende in die steden der gheberchten, ende in die velt steden, ende in die steden die aent suyden sijn, want ick sal hen gheuanghenisse weder keeren, seyt die Heere.

33 ENde dwoort des Heeren is ghesciet tot Ieremiam ten tweeden doen hy noch ghesloten was int voorbucht des kerckers segghende. **2** Dit seyt die Heere die dat maken sal, ende sceppen, ende bereyden, Heere is sijnen naem. **3** Roeft tot my, ende ick sal v verhooren, ende ick sal v groote dinghen vercondighen, ende vaste dinghen die ghy niet en weet **4** want dit seyt die Heere Israels God tot die huysen van deser stadt, ende tot die huysen des conincks van Iuda die verdoruen zijn, ende die stercten, ende tot dat sweet **5** der gheender die comen dat si strijden souden metten Chaldeen, ende veruullen die met doode lichamen der menschen die ic gheslaghen hebbe in mijn rasende gramscap, ende in mijn verbolghentheyt, verbergende mijn aensicht van deser stadt om allen hen quaetheyt. **6** Siet ic sal hen littekenen ende ghesontheyt ouertrecken, ende ick salse ghenesen, ende ick sal openbaren dat verbidden des vreeds, ende der waerheydt, **7** Ende ick sal wederom bekeeren die bekeeringhe van Iuda, ende die bekeeringhe van Ierusalem, ende ic salse optimmeren als vanden beginne, **8** ende ick salse suyueren van allen hen boosheydt, in die welcke si my ghesondicht hebben, ende ick sal allen haren boosheden ghenadich wesen, in die welcke si my verlaten hebben, ende my versmaedt. **9** Ende het sal my wesen tot eenen naem, ende tot eenen blijscap, ende tot eenen loff, ende tot een verhueghen alle den Heydenen der eerden, die ghehoort sullen hebben alle die goede dingen die ick hen doen sal, ende si sullen veruaert sijn ende verbaest in alle die goeden, ende in alle den vrede die ic hen doen sal. **10** Dit seyt die Heere. Noch sal in dese plaatse (die welcke ghi segt dat verwoest is, om datter gheen mensch noch beeste en is, in die steden van Iuda, ende buyten Ierusalem, die verlaten sijn sonder mensche ende sonder bewoonder, ende sonder vee) ghehoort worden. **11** die stemme der blijschappen, ende die stemme der vrolijcheyt, die stemme des bruydegoms ende der bruyt die stemme der gheender die segghen. Belijdt den Heere der heyrscaren, want die Heere is goet, want inder ewicheyt is sijn bermherticheyt, ende der gheender die beloefde gauen draghen in des Heeren huys want ick sal wederom brenghen die omkeeringe des lants ghelycht van tbeghinsel was, seyd die Heere. **12** Dit seyt die Heere der heyrscaren. Noch sal in dese verlaten plaatse sonder mensche ende sonder behelpighe beeste ende in alle haer steden wesen een woonghe der herders van die rustende cudden. **13** In die berchsteden, ende in die veltsteden, ende in die steden die ten suyden sijn, ende int lant van Beniamin, ende rontsomme Ierusalem, ende in die steden van Iuda, sullen noch cudden gaen door die hant des gheens diese tellen sal, seyt die Heere. **14** Siet die daghen sullen comen, seyd die Heere, ende ick sal tgoet woort verwecken dat ick ghesproken hebbe totten huyse van Israel, ende totten huyse van Iuda. **15** In die daghen ende in dien tijt sal ick Daudic doen groeyen een groeytsel der rechtuerdicheyt, ende dat sal ordeel ende rechtuerdicheyt doen int lant. **16** In dien daghen sal Iuda

behouden worden, ende Ierusalem sal vrijlijck woonen, ende dats den naem di en si hem noemen sullen. Die Heere onse rechtuerdicheyt, **17** want dit seyt die Heere. Van Daudic en sal gheen man ghebreken die sitte opden throon des huys van Israel. **18** Ende vanden priesters ende van den Leuten en sal gheen man ghebreken van mijn aensicht, die brantofferanden offere, ende het sacrificie ontsteke, ende slachofferanden slae tot allen daghen. **19** Ende dwoort des Heeren is ghesciet tot Ieremiam segghende. **20** Dit seyt die Heere. Ist dat mijn verbont mach van onweerden ghemaect worden metten dach, ende mijn verbont metten nacht, alsoo dat gheeneen dach ende nacht en soude wesen te sijnen tijde. **21** Soo sal oock mijn verbont moghen van onweerden wesen met Daudic mijnen knecht dat wt hem gheeneen sone en si, die regneere in sijnen throon, ende Leuten, ende priesters mijns dienaers. **22** Ghelyc die sterren des hemels niet en moghen gheteldt worden, ende dat tsant der zee ghemeten, alsoo sal ick vermenichfuldighen Daudic mijns knechts saet, ende die Leuten mijn dienaers. **23** Ende dwoort des Heeren is ghesciet tot Ieremiam segghende. **24** En hebdi niet ghesien wat dit volck ghesproken heeft segghende. Die twee gheslachten die de Heere vercoren hadde zijn verworpen, ende mijn volck hebben sij versmaedt, om dat voortaen gheen volck meer en is voor henlieden. **25** Dit seyt die Heere. Eest dat ic mijn verbont tusschen den dach ende den nacht, ende die wetten den hemel ende der eerden niet ghestelt en hebbe, **26** soo sal ick voorwaer Iacobs ende Daudic mijns knechts saet oock verworpen, alsoo dat ick van sijnen sade niet nemen en sal princen van Abraham, Isaac, ende Iacobs sade, want ic sal hen bekeeringhe wederom brengen, ende ick sal haerlieder ontfermen.

34 DWoort dat gheadaen is tot Ieremiam vanden Heere als Nabogodonosor die coninc van Babilonien, ende alle zijn heyr, ende alle die rijcken des lants die onder die macht van sijnder hant waren, ende alle tvolc streden teghen Ierusalem ende teghen allen haer steden segghende. **2** Dit seyd die Heere die Godt van Israel. Gaet hen en spreect tot Sedeciam den coninck van Iuda, ende ghy sult tot hem segghen. Dit seyd die Heere. Siet ick sal dese stadt leueren in des conincs van Babilonien hant, ende hy sal die metten vier ontsteken. **3** Ende ghi en sult sijnen handen niet ontlueden, maer ghy sult met een gheuanghenisse gheuanghen worden, ende ghy sult in sijn handen gheleuert worden, ende v ooghen sullen des conincs van Babilonien ooghen sien, ende sijnen mont sal met uwen mont spreken, ende ghy sult in Babilonien gaen, **4** Nochtans hoort des Heeren woort o Sedecia coninc van Iuda. Dit seyt die Heere tot v. Ghy en sult metten sweerde niet steruen, **5** maer ghy sult in vreden steruen, ende nae die verbrandinghe uwer vaderen der voorledender coninghen die voor v gheweest hebben alsoo sullen si v verbranden, ende beclaghen wee Heere, want ick heb dwoort ghesproken seyt die Heere. **6** Ende Ieremias die propheete heeft gesproken tot Sedeciam den coninc van Iuda, alle dese woorden in Ierusalem. **7** Ende des conincs van Babilonien heyr streedt tseghen Ierusalem, ende teghen alle die steden van Iuda die daer ouerbleuen waren, teghen Lachis, ende teghen Azecha, want dese waren daer noch ouerbleuen van die steden van

Iuda, vaste besloten steden. **8** Dwoort datter ghesciet is tot Ieremiam vanden Heere, nae dat die coninck Sedecias tverbont ghemact hadde met alle den volcke in Ierusalem, **9** prekende dat een ieghelyc sijnen eyghen knecht, ende een ieghelyc sijn eyghen dienstvrouwe, die hebreueussche mans oft hebreueussche vrouwen waren souden vrij laten, ende dat si gheensins en souden heerscappie ouer hen hebben, dat is inden lode ende in sijnen broedere. **10** Aldus hebbent alle die princen ende alle tvolck ghehoort die tverbont aenghenomen hadden dat een ieghelyc sijnen knecht ende een ieghelyc sijn dienstwif souden vrij laten, ende dat si voorts gheen heerscappie ouer hen hebben en souden, aldus hebben sijt gehoort, ende si hebbense vrij ghelaten. **11** Ende si zijn daer na wederom ghekeert, ende si hebben hen knechten ende dienstwijken wederom ghetrocken, die si vrij ghelaten hadden, ende hebbense onder hen bedwanck ghebracht tot knechten ende dienstvrouwen. **12** Ende dwoort des Heeren is ghesciet tot Ieremiam vanden Heere segghende. **13** Dit seyt die Heere die God van Israel. Ick heb een verbont ghemact met uwen vaderen inden dach dat ickse wtgeleydt hebbe wten lande van Egipten, wt den huyse der slauernien seggende. **14** Als die seuen iaren veruult sullen zijn soo verlate een ieghelyc sijnen broeder den hebreueussen die hem vercocht is, ende hy sal v ses iaren dienen, ende ghy sult hem van v vrij laten, ende v vaderen en hebben my niet ghehoort, noch si en hebben hen oore niet gheneycht. **15** Ende ghy sijt heden omghekeert, ende hebt gheadaen dat recht was in mijn ooghen, dat ghi vrijcheyt soudt vercondighen een ieghelyc tot sijnen vrint, ende ghy hebt een verbont ghemact in mijn aensicht, int huys waer in dat mijnen naem aengheroepen is ouer haer, **16** ende ghy sijt wederom ghekeert ende hebt mijnen naem besmedt, ende ghi hebt wederom ghebracht een ieghelyc sijnen knecht, ende een ieghelyc zijn dienstwif, die ghy ghelaten hadt om vrij te sijne, ende hensselfs machtich, ende ghy hebtse onder bedwanc ghebracht, dat si souden wesen v lieder knechten ende dienstwijken. **17** Daerom dit seyd die Heere. Ghy en hebt my niet gehoort, dat ghy vrijcheyt preken soudt een ieghelyc sijnen broeder, ende een ieghelyc sijnen vrint, siet ick vercondighe v een vrijcheyt, seyd die Heere, ten swerde, ter pestilencien, ende ten hongher ende ick sal v gheuen tot een beweeninge alle den rijcken der aerden. **18** Ende ick sal die mannen die mijn verbont ouertreden hebben, ende niet ghehouden en hebben die woorden des verbonts, tot den welcken si consent ghegheuen hadden voor mijn aensicht, het calf dat si ghehouwen hebben in twee stukken, ende zijn doorghegaen tusschen zijn deelen. **19** Die princen van Iuda, ende die princen van Iherusalem, die ghesneden cameringhen, ende die priesters, ende alle tvolck des lants die doorghegaen sijn tusschen die deelen des calfs. **20** Ende ick salse gheuen in die handen van haren vianden, ende in die handen der gheender die hen zielen soecken, ende hen doot lichaem sal wesen tot een spijse den voghelen des hemels, ende den beesten der eerden. **21** Ende Sedeciam den coninck van Iuda ende sijn princen, sal ick gheuen in haerder vianden hant, ende in die hant der gheender die hen zielen soecken, ende in die hant van die heyren des conincs van Babilonien die van v wech ghegaen zijn. **22** Siet ick ghebiedt seyd die Heere, ende ick salse wederom breghen in dese stadt, ende si sullen daer teghen strijden, ende die innemen, ende metten viere verbranden, ende die steden van Iuda sal ick tot verwoesthede stellen, om datter gheen bewoonder wesen en sal.

35 DWoort dat ghesciet is tot Ieremiam vanden Heere in die daghen loacim losias sone des conincs van Iuda segghende. **2** Gaet hen en totter Rechabitien huys, ende spreect tot henlieden, ende ghy sultse leyden in des Heeren huys in een vanden scatcameren, ende ghi sult henlieden wijn te drincken gheue. **3** Ende ick heb tot my ghenomen lezoniam den sone Ieremie des soons Habsanie, ende zijn broders, ende alle zijn sonen, ende alle tgheheel huys der Rechabitien. **4** Ende ick hebse in des Heeren heys gheleydt, tot die scadtcamer der kinderen Hanan des soons legedelle des mans Godts, die by die scadtcamer der princen was ouer den scadt Maasie Sellums sone, die de bewaerdor des portaels was. **5** Ende ick heb voor die kinderen vander Rechabiters huys scalen vol wijsns ghestelt ende kelcken, ende ick heb tot henlieden gheseyt. Drinct wijn. **6** Die welcke hebben gheantwoort. Wij en sullen gheenen wijn drincken, want Ionadab Rechabs sone onse vader heeft ons gheboed segghende. Ghy en sult gheenen wijn drincken, nocht v kinderen tot inder ewichey. **7** Ende ghy en sult gheen huys timmeren, ende gheen saet saeyen, ende gheen wijngaarden planten noch hebben, maer ghy sult in tabernakelen woonen alle uwe daghen, op dat ghi veel daghen leuen mocht op daensicht der eerden, inde welcke ghi pilgrims sijt. **8** Hierom hebben wij onderdanich gheweest der stemmen van Ionadab des soons Rechab onsen vadere, in alle dat hy ons beuolen heeft also dat wij gheenen wijn en souden drincken tot allen onse daghen, wij ende onse huysvrouwen, onse sonen ende dochteren, **9** ende dat wij gheen huysen en souden timmeren om te bewoonen, ende wijngaert, ende ackerlant, ende saet en hebben wij niet ghehad, **10** maer wi hebben ghewoont in tabernakelen, ende wij hebben onderdanich gheweest nae alle die dinghen die ons Ionadab onse vader beuolen hadde. **11** Maer doen Nabugodonosor die coninc van Babilonien opghecom was tot ons lant soo hebben wij gheseyt. Coemt ende laet ons in Ierusalem gaen van daensicht des heyrds der Chaldeen, ende van des herys van Sirien aensicht, ende wij zijn in Ierusalem ghebleuen. **12** Ende dwoort des Heeren is ghesciet tot Ieremiam segghende. **13** Dit seyt die Heere der heyrscaren Israels Godt. Gaet hen, ende segt den mannen van Iuda, ende den bewoonders van Ierusalem. En suldi gheen onderwijsinghe ontfangen, om mijnen woorden ghehoorsaem te zijn, seyd die Heere? **14** Ionadab Rechabs soons woorden die hy sijnen kinderen beuolen heeft dat si gheenen wijn drincken en souden, hebben machtich gheweest, ende si en hebben gheenen wijn ghedroncken tot op desen dach toe, om dat si haers vaders ghebode onderdanich gheweest hebben, maer ick heb tot v lieden ghesproken van smorghens vroech opstaende ende sprekende, ende ghy en hebt my niet onderdanich gheweest. **15** Ende ick heb tot v lieden ghesonden alle mijn dienaers die propheten, des morghens vroech opstaende, ende sendende, ende segghende. Bekeert v een ieghelyc van sijnen alderquaesten wech, ende maect v neersticheden

goet ende en wilt die vreemde goden niet volghen, noch en tvolck hoorde. **11** Ende doen Micheas die sone Gamarie dient die niet, ende ghy sult woonen int lant, dat ick v lieden des soons Saphan gehoort hadde alle des Heeren woorden ende uwen vaderen gheghueuen hebbe, ende ghi en hebt v wtten boecke **12** soo is hy nederghedaelt in des conincs oore niet gheneycht, noch ghy en hebt mi niet ghehoort. **16** huys, tot die scatcamer des scrijuers, ende siet daer saten Aldus hebben die kinderen van Ionadab Rechabs sone haers allen die princen Elisama die scrijuer, ende Dalaias die sone vaders ghebodt dat hi hen gheboden hadde vast ghemaect, Semeie, ende Elnathan Achobors sone, ende Gamarias maer dit volck en heeft my niet onderdanich gheweest. **17** Saphans sone, ende Sedecias Hananias sone, ende alle die Daerom dit seyt die Heere der heyrscaen Israels Godt. Siet princen. **13** Ende Micheas heeft hen ghebootscapt alle die ic sal op ludam ende ouer alle die bewoonders van Ierusalem woorden die hi Baruch wtten boecke hadde hooren lesen aenbrenghen alle ditlijden dat ick ghesproken hebbe teghen in de ooren des volcs. **14** Hierom hebben alle die princen hen, om dat ic tot hen lijden ghesproken hebbe, ende si ghesonden tot Baruch, Iudi den sone Nathanie des soons en hebbens niet ghehoort, ick hebse gheroopen, ende si Selemie, des soons Chusi, segghende. Den boeck daer en hebbens mi niet gheantwoort, **18** Maer den huyse der ghy wtgelesen hebt, daert volc hoorde, neemt in v hant, Rechabiters heeft Ieremias gheseyt. Dit seyt die Heere der ende coemt. Aldus heeft Baruch Nerias sone den boec in heyrscaen Israels Godt. Om dat ghy onderdanich gheweest zijn hant ghedraghen, ende is tot henlieden ghecomen. hebt Ionadabs ws vaders ghebode, ende hebt alle sijn **15** Ende si hebben tot hem gheseyt. Sigt ende leest dese beuelingen bewaert, ende hebt gedaen alle tgene dat hy v woorden in onse ooren. Ende Baruch heeftse ghelesen in liedien beuelen hadde. **19** Daerom dit seyt die Heere der hen ooren. **16** Hierom doen si ghehoort hadden alle dese heyrscaen Israels Godt. Daer en sal gheen man ghebreken woorden soo zijn si verbaest gheweest een ieghelyck tot van Ionadabs Rechabs soons gheslachte staende voor mijn sijnen naesten, ende si hebben gheseyt tot Baruch. Wij aensicht tot allen daghen.

36 ENde tis ghesciet int vierde iaer van Ioacim losias sone den coninck van Iuda, dat dit woort ghedaen is gheweest tot Ieremias vanden Heere segghende. **2** Neemt eenen scrijf boec ende ghy sult daer in scrijuen alle die woorden die ick v ghesproken hebbe teghen Israel ende ludam, ende teghen alle die Heydenen, vanden dach dat ick tot v ghesproken hebbe, van losias daghen tot op desen dach toe. **3** Oft by auontueren het huys van Iuda hoorende alle tquaet dat ick dencke hen te doene, wilde wederkeeren een ieghelyck van sijnen alderquaetsten wech, ende ick sal haer boosheyd ghenadic hesen, ende haerde sonde. **4** Hierom heeft Ieremias gheroopen Baruch Nerias sone, ende Baruch heeft wt Ieremias mont ghescreuen alle des Heeren woorden, die hy tot hem ghesproken heeft in eenen scrijfboec. **5** Ende Ieremias heeft Baruch beuelen segghende. Ic ben ghesloten, ende ick en mach in des Heeren huys niet gaen, **6** Daerom gaet ghi daer in, ende leest wtten boeck die ghy ghescreuen hebt wt mijnen monde die woorden des Heeren daert het volck hoore in des Heeren huys, inden dach des vastens, daer bouen oock dattet gheheel Iuda hoore die van haren steden comen ghy sullet hen lesen, **7** Oft bi auontueren hen ghebedt vallen mocht voor Gods aensicht, ende dat een ieghelyck wederom keerde van sijnen quaetsten wech, want die rasende gramscap ende die verbolghentheyt is groot die die Heere ghesproken heeft teghen dit volck, **8** Ende Baruch die sone Nerie heeft gheadaen nae alle tghene dat hem Ieremias die propheet gheboden hadde lesende wtten boecke des Heeren woorden in des Heeren huys. **9** Ende tis ghesciet int vijfste iaer van Ioacim losias sone des conincs van Iuda in die neghenste maent, dat si een vasten hebben vercondicht voor daenschijn des Heeren allen den volcke in Ierusalem, ende alle der menichten die daer te samen gecomen was wt die steden van Iuda in Ierusalem. **10** Ende Baruch heeft ghelesen wt den boeck Ieremias woorden in des Heeren huys in die scadtcamer van Gamarias Saphans sone den scrijuer in dat ouerste portael, in den inganck vander nieuwer poorten van des Heeren huys daert alle

tvolck hoorde. **11** Ende doen Micheas die sone Gamarie dient die niet, ende ghy sult woonen int lant, dat ick v lieden des soons Saphan gehoort hadde alle des Heeren woorden ende uwen vaderen gheghueuen hebbe, ende ghi en hebt v wtten boecke **12** soo is hy nederghedaelt in des conincs oore niet gheneycht, noch ghy en hebt mi niet ghehoort. **16** huys, tot die scatcamer des scrijuers, ende siet daer saten Aldus hebben die kinderen van Ionadab Rechabs sone haers allen die princen Elisama die scrijuer, ende Dalaias die sone vaders ghebodt dat hi hen gheboden hadde vast ghemaect, Semeie, ende Elnathan Achobors sone, ende Gamarias maer dit volck en heeft my niet onderdanich gheweest. **17** Saphans sone, ende Sedecias Hananias sone, ende alle die Daerom dit seyt die Heere der heyrscaen Israels Godt. Siet princen. **13** Ende Micheas heeft hen ghebootscapt alle die ic sal op ludam ende ouer alle die bewoonders van Ierusalem woorden die hi Baruch wtten boecke hadde hooren lesen aenbrenghen alle ditlijden dat ick ghesproken hebbe teghen in de ooren des volcs. **14** Hierom hebben alle die princen hen, om dat ic tot hen lijden ghesproken hebbe, ende si ghesonden tot Baruch, Iudi den sone Nathanie des soons Selemie, des soons Chusi, segghende. Den boeck daer en hebbens mi niet gheantwoort, **18** Maer den huyse der Rechabiters heeft Ieremias gheseyt. Dit seyt die Heere der heyrscaen Israels Godt. Om dat ghy onderdanich gheweest hebt Ionadabs ws vaders ghebode, ende hebt alle sijn **15** Ende si hebben tot hem gheseyt. Sigt ende leest dese beuelingen bewaert, ende hebt gedaen alle tgene dat hy v woorden in onse oren. Ende Baruch heeftse ghelesen in liedien beuelen hadde. **19** Hierom doen si ghehoort hadden alle dese woorden soo zijn si verbaest gheweest een ieghelyck tot sijnen naesten, ende si hebben gheseyt tot Baruch. Wij moeten den coninck alle dese woorden bootscappen. **17** Ende si hebben hem gheuraecht segghende. Gheeft ons te kennen, hoe dat ghy alle dese woorden ghescreuen hebt wt sijnen mont. **18** Ende Baruch heeft hen gheseyt. Hy sprack wt sijnen monde als lesende tot my alle dese woorden, ende ic screefse in eenen boec met inct. **19** Ende die princen hebben tot Baruch gheseyt. Gaet henen ende verbercht v ghy ende Ieremias, ende nie-mant en wete waer ghy sijt. **20** Ende si zijn ghegaen totten coninck in dat voorhoff, maer den boec hebben si te bewaren ghegeuen in die scadtcamer Elisame des scrijuers, ende si hebben alle die woorden vercondicht daert die coninck hoorde. **21** Ende die coninck heeft Iudi ghesonden dat hi den boec halen soude, die welcke nemende dien wt die scadtcamer Elisame des scrijuers heefsen ghelesen daert die coninck hoorde, ende alle die princen die omtrent den coninck stonden. **22** Ende die coninck sadt int winter huys in die neghenste maent, ende daer was een heerdeken voor hem ghesteld vol vierighe colen. **23** Ende als Iudi drij bladerkens oft vier ghelesen hadde, soo sneet hy den boec met des scrijuers scrabmesken, ende hy wierp dat int vier datter op dat heerdeken was, tot dat alle den boeck verdaen was metten viere dat int heerdeken was. **24** Ende die coninck ende alle zijn knechten die alle dese redenen ghehoort hebben, en hebben niet gheureest, noch hen cleederen ghescoort, **25** Maer nochtans Elnathan ende Dalaias, ende Samarias hebben teghen den coninck ghesproken, dat hy den boeck niet verbranden en soude, ende hy en heeftse niet ghehoort. **26** Ende die coninck heeft beuelen Ieremiel den sone Amalech ende Sarai Ezriels sone ende Selemie Abdeels sone, dat si Baruch den scrijuer souden vanghen ende Ieremiam den propheete, maer die Heere haddese gheborghen. **27** Ende des Heeren woort is ghesciet tot Ieremiam den propheete nae dat die coninck den boeck verbrant hadde ende die woorden die Baruch ghescreuen hadde wt Ieremias mont, segghende. **28** Neemt wederom eenen anderen boeck, ende scrijt daer inne alle die irste woorden die inden irsten boeck waren, den welcken Iocaim die coninck van Iuda verbrant heeft. **29** Ende tot

loacim den coninck van Iuda suldi segghen. Dit seyt die propheete aenueerdt segghende. Ghy vliest tot die Chaldeen. Heere. Ghy hebt dien boeck verbrant segghende. Waerom 14 Ende Ieremias heeft gheantwoort. Tis loghen, ic en vliede hebdi daer in ghescreuen vercondighende. Die coninck tot die Chaldeen niet. Ende hy en heeft hem niet ghehoort, van Babylonien sal haestelijck comen, ende hy sal dit lant maer Ierias heeft Ieremiam ghegropen, ende hem ghebracht bederuen, ende hy sal wt haer doen ophouden die menschen tot die princen. 15 Waerom die princen ghestoort zynde ende beesten? 30 Daerom dit seydte die Heere teghen loacim teghen Ieremiam hebben hem gheslaghen doen steken den coninck van Iuda. Daer en sal van hem niemant zijn die inden kercker die in Ionathan des scrijvers huys was, want op Daudis throon sitte, ende sijnen lichaem sal ghevoren hy was die ouerste van den kercker. 16 Aldus is Ieremias worden totter hitte des daechs ende totter vorst des nachts. gheghaen int huys vanden poel ende in die gheuanghenisse, 31 Ende ick sal versoecken teghen hem, ende teghen zijn ende Ieremias heeft daer gheseten veel daghen, 17 Maer saet, ende teghen zijn knechten haerlieder booscheden, ende Sedecias die coninck sendende heeft hem doen halen, ende ick sal brenghen ouer hen, ende ouer die bewoonders van hy heeft hem in zijn huys int heymelijc gheuraecht ende Ierusalem, ende ouer die mannen van Iuda, alle tquaet dat gheseyt. Meyndy oock datter eenich woort is vanden Heere? ick tot hen ghesproken hebbe, ende si en hebbens niet Ende Ieremias heeft gheseyt. Iaet Ende hi seyde. In des ghehoort. 32 Ende Ieremias heeft eenen anderen boeck conincs van Babylonien hant suldi gheleuert worden. 18 Ende ghehaelt, ende heeft dien ghegeheuen Baruch Nerias sone Ieremias heeft gheseyt totten coninc Sedeciam. Wat heb ick den scrijver, die welcke heeft daer in ghescreuen wt Ieremias v misdaen, ende uwen knechten, ende uwen volcke, dat ghi mont alle die redenen van den boeck den welcken loacim my in des kerckers huys ghestekken hebt? 19 waer zijn v die coninck van Iuda verbrant hadde metten viere, ende daer lieder propheten die v liedien propheteerden ende seyden. toe sijnder noch veel meer redenen toeghedaen dan daer te voren waren.

37 ENde die coninc Sedecias losias sone heeft gheregneert voor leconias loacims sone, den welcken Nabugodonosor die coninc van Babylonien ghestelt heeft int lant van Iuda tot eenen coninck. 2 Ende hy ende zijn knechten ende twolc des lants en heeft des Heeren woorden niet onderdanich gheweest, die hy ghesproken heeft in die hant van Ieremias den propheet. 3 Ende die coninc Sedecias heeft ghesonden luchal Selemias sone ende Sophoniam Maasias sone, den priester tot Ieremiam den propheet segghende. Bidt voor ons den Heere onsen Godt, 4 Ende Ieremias wandelde vrijlijc int midden des volcs, want si en hadden hem in die gheuanghenisse der kerkers niet ghesteken. 5 Aldus is Pharaos heyr ghetrocken wt Egipten, ende die Chaldeen die Ierusalem beleyden hoorende alsulcke tijdinghe, zijn van Ierusalem affghetrocken. 6 Ende des Heeren woort is tot Ieremiam den propheet ghesciet segghende. 7 Dit seyt die Heere die Godt van Israel. Aldus suldi den coninck van Iuda segghen die v ghesonden heeft om my te vrachten. Siet Pharaos heyr dat wtghetrocken is tot uwer helpen sal wederom keeren in zijn lant in Egipten, 8 Ende die Chaldeen sullen wederom comen ende strijden teghen dese stadt, ende si sullen die innemen ende die metten vier verbranden. 9 Dit seydte die Heere. En wilt v zielen niet bedrieghen, segghende. Die Chaldeen sullen gaende wechgaen, ende die Chaldeen sullen van ons gaen, want si en sullen niet wech gaen. 10 Ende al waert oock dat ghy alle theyl der Chaldeen versloecht die teghen v strijden, ende datter van dien achter ghelaten worden eenighe ghewonde, die sullen elck wt hen tenten opstaen, ende si sullen dese stadt metten viere ontsteken. 11 Hierom doen der Chaldeen heyr wech gheghaen was van Ierusalem om Pharaos heyr, 12 Soo is Ieremias van Ierusalem wt ghegaen dat hy gaen soude int lant van Beniamin, ende dat hy daer die besittinge deylen soude inder borgers aenschouwen. 13 Ende als hy ghecomen was tot Beniamins poorte, soo was daer poortier by boerten een ghehaemt Ierias die sone Selemie des soons Hanarie, ende hy heeft Ieremiam den

Die coninck van Babylonien en sal op v liedien niet comen, ende op dit lant? 20 Daerom hoort nv (bid ic) mijn heere die coninc laet mijn ghebedt van weerden zijn in v aensicht, ende en sendt mi niet wederom in Ionathas des scrijvers huys dat ick daer niet en sterue. 21 Hierom heeft die coninc Sedecias gheboden dat Ieremias soude gheleuert worden in dat voorbucht des kerckers, ende datmen hem eenen wrone broots gheuen soude alle daghe, sonder die toespijke, tot dat alle die brooden vander stadt soude verteert zijn, ende Ieremias is gebleuen in die voorbucht des kerckers.

38 MAer Saphatias Mathans sone ende Gedelias Phassurs sone, ende luchal Selemias so-ne, ende Phassur Melchias sone hebben ghehoort die redenen die Ieremias sprac tot alle twolc segghende. 2 Dit seyt die Heere. Soo wie dat in dese stadt blijft die sal steruen metten swerde, ende door den hongher, ende door die pestilencie, maer soo wie dat wt vliest tot die Chaldeen die sal leuen, ende zijn ziele sal ghesont zijn ende leuende. 3 Dit seyt die Heere. Leuerende sal dese stadt gheleuert worden in die hant van des conincs van Babylonien heyr, ende hy sal die innemen. 4 Ende die princen hebben den coninc gheseyt. Wij bidden datmen desen man doode, want door een listich opset maect hy der strijdender mannen handen onmachtich, die in dese stadt ghebleuen zijn, ende alle des volcs handen, sprekende tot hen nae dese woorden, want voorwaer dese man en soect desen volck gheenen vrede, maer quaet. 5 Ende die coninc Sedecias heeft gheseyt. Siet hy is in uwe handen, want ten is niet behoorlijc dat die coninc v liedien iet soude weygheren. 6 Hierom hebben si Ieremiam genomen ende hebben hem ghevoren inden put van Melchias Amelechs sone, die in dat voorbucht des kerckers was ende si hebben Ieremiam nederghelaten met zeelen in den put daer gheen water in en was, maer slijck, aldus is Ieremias nederghedaelt int slijck. 7 Ende Abdemelech die Moriaen een ghesneden camerlinc die in des conincs huys was, heeft ghehoort, dat si Ieremiam inden put ghevoren hadden. Maer die coninc sadt in Beniamins poorte. 8 Ende Abdemelech is wtgegaen van des conincs huys, ende hy heeft totten coninc

ghesproken segghende. **9** Mijn heere die coninc, dese mannen hebben qualijck ghedaen al wat si ghedaen hebben teghen Ieremiam den propheete worpende hem inden put, dat hy daer van hongher steruen soude, want daer en zijn gheen brooden meer in die stadt. **10** Aldus heeft die coninc Abdemelech den Moriaen gheboden segghende. Neemt met v van hier dertich mannen ende heft Ieremiam wten put, eer dat hy sterue. **11** Hierom Abdemelech met hem nemende dertich mannen is ghegaen in des conincs huys datter was onder die bottelrie, ende hij heeft van daer genomen oude lakenen ende oude dinghen die verrot waren, ende hy heeft die neder ghelaten tot Ieremiam met zeekens. **12** Ende Abdemelech die Moriaen heeft gheseyt tot Ieremiam, legt dese oude lakenen ende dese gheschoerde ende verrotte dinghen onder die ellebogen van uwen handen, ende op die zeelen, ende Ieremias heeft alsoo ghedaen. **13** Ende si hebben Ieremiam met zeelen wt getrocken, ende ghebrocht wt den put, ende Ieremias is ghebleuen in dat voorbucht des kerckers. **14** Ende die coninc Sedecias heeft ghesonden ende tot hem genomen Ieremiam den propheete tot in die derde doere die daer was in des Heeren huys, ende de coninc heeft tot Ieremiam gheseydt. Ic vraghe v een woort, en verberghet niet voor my, **15** Maer Ieremias heeft tot Sedeciam gheseyt. Ist sake dat ict v te kennen gheue, en suldi my dan niet dooden? ende ist dat ic v raet gheue, soo en suldi my niet hooren. **16** Hierom heeft Sedecias Ieremie al heymelic ghesworen seggende. Soo warachtelijc als die Heere leeft die ons dese ziele gemaect heeft, ick en sal v niet dooden, noch leueren in die handen van dese mannen die v ziele soeken. **17** Ende Ieremias heeft tot Sedeciam gheseyt. Dit seyt die Heere der heyrscaren Israels Godt. Ist dat ghi reysende wtgaet tot des conincs van Babilonien princen, soo sal v ziele leuen, ende dese stadt en sal metten viere niet verbrant worden, ende ghy sult behouden worden ende v huys. **18** Maer ist dat ghy niet wt en gaet tot des conincs van Babilonien princen, soo sal dese stadt gheleuert worden inder Chaldeen handen, ende si sullen die metten vier verbranden, ende ghy en sult hen hant niet ontulieden. **19** Ende die coninc Sedecias heeft gheseyt tot Ieremiam. Ick ben besorgt om die loden die ouerghetrocken zijn tot die Chaldeen, dat ic by auontueren mocht gheleuert worden in hen handen, ende dat si my bespotten souden, **20** Maer Ieremias heeft gheantwoort. Sij en sullen v niet leueren. Hoort doch des Heeren stemme die ick tot v spreke, ende v sal wel zijn, ende v ziele sal leuen, **21** maer ist dat ghy niet en wilt wtgaen, soo is dit het woort dat my die Heere ghetoot heeft. **22** Siet alle die vrouwen die ouergebleuen zijn in des conincs van Iuda huys sullen wtgeleydt worden tot die princen des conincs van Babilonien, ende si sullen segghen. V vreedsamige mannen hebben v verleydt ende te machtich gheweest teghen v, si hebben v voeten int slijc ende in die slibberachtighe eerde ghesoncken, ende si zijn van v wech gheghaen. **23** Ende alle v huysvrouwen ende v kinderen sullen wtgeleydt worden tot die Chaldeen, ende ghi en sult haren handen niet ontulieden, maer ghy sult oock door des conincs van Babilonien hant gheuanghen worden, ende dese stadt sullen si metten vier verbranden. **24** Hierom heeft Sedecias gheseyt tot Ieremiam. En laet niemand dese woorden weten, ende ghi en sult niet steruen, **25** maer ist dat die princen hooren dat ick tot v ghesproken hebbe, ende dat si tot v comen ende v segghen. Gheeft ons te kennen wat ghy metten coninc ghesproken hebt, en willet voor ons niet verberghen, ende wij en sullen v niet doodden, ende wat die coninc met v ghesproken heeft. **26** Soo suldi tot henlieden segghen. Ic heb mijn ghebeden nederhestort voor den coninc, dat hy my niet wederom en soude doen leyden in lonathans huys, ende dat ick daer steruen soude. **27** Hierom zijn alle die princen tot Ieremiam ghecomen, ende sij hebben hem gheuraecht, ende hy heeft hen gheseydt nae alle die woorden die hem die coninc gheseyt hadde, ende sij lieten aff van hem, want daer en was niet gehoort, **28** Maer Ieremias bleef int portael des kerckers, totten dach dat Ierusalem inghenomen was, ende tis ghebucht dat Ierusalem inghenomen worde.

39 INT neghenste iaeer van Sedecias den coninc van Iuda in die thienste maent, is ghecomen Nabugodonosor die coninc van Babilonien ende alle zijn heyr tot Ierusalem, ende si belaghen die, **2** Ende int elfste iaeer van Sedecias in die vierde maent, opden vijfsten dach der maent, is die stadt open ghedaen. **3** Ende alle des conincs van Babilonien princen zijn daer binnen ghegaen, ende hebben gheseten in die middelste poorte Neregel, Sereser, Semegarnabu, Sarsachim, Rabsares, Neregel, Sereser, Rebmag ende alle die ander princen des conincs van Babilonien. **4** Ende doen Sedecias die coninc van Iuda ende alle die strijdbaere mannen hen ghesien hadden, sij si gheuloden, ende sij zijn des nachts wtghegaen wt der stadt, door den wech van des conincs hof, ende door die poorte die tusschen twee muren was, ende sij zijn wtghegaen door den wech der woestijnen. **5** Ende het heyr der Chaldeen heeftse verulcht, ende si hebben Sedeciam gheuanghen int velt der woestijnen van Iericho, ende hebben hem gheuanghen ghebracht tot Nabugodonosor den coninck van Babilonien in Reblatha, welck is int land van Emath, ende hy heeft tot hem ordeelen ghesproken. **6** Ende die coninc van Babilonien heeft Sedecias sonen gedoot in Reblatha voor sijn ooghen, ende alle die edele van Iuda heeft die coninc van Babilonien ghedoot. **7** Ooc heeft hy Sedecias ooghen wtgesteken, ende hy heeft hem met veteren ghebonden, dat hy in Babilonien soude gheleyt worden. **8** Ende des conincs huys ende het huys van tgemeyn volc hebben die Chaldeen metten viere verbrant, ende den muer van Ierusalem hebben si omgeworpen. **9** Ende die bleuelinghen des volcs die in die stadt ghebleuen waren, ende die ouerghelodene die tot hem ouerghetrocken waren, ende die ouertallighe vanden ghemeynen volcke die daer ouer ghebleuen waren, heeft Nabuzardan die capeteyn der ruyters in Babilonien ouergeuoert. **10** Ende van tgemeyn arm volc die niet met allen en hadden heeft Nabuzardan die capeteyn des rosuocls int lant van Iuda ghelaten, ende hy heeft hen wijngaarden ende putten ghegheuen op dien dach. **11** Ende Nabugodonosor die coninc van Babilonien hadde gheboden van Ieremias Nabuzardan den capeteyn der ruyters, segghende. **12** Neemt hem, ende stelt v oogen op hem ende en doet hem gheen quaet, maer soo hy wilt, also doet hem. **13** Aldus heeft Nabuzardan de capiteyn der ruyters ghesonden ende Nabusezbaz, ende Rebsares,

ende Neregel, ende Sereser, ende Rebmag, ende alle die edelste des conincs van Babilonien **14** hebben ghesonden ende ghenomen Ieremiam wt dat portael des kerckers, ende hebben hem gheleuert Godolie den sone Ahicam des soons Saphan, dat hy in sijn huys gaen soude ende woonen onder tvoelck, **15** Maer tot Ieremias was des Heeren woort ghesciet doen hi gesloten was int portael des kerckers seggende. **16** Gaet henen ende segt Abdemelech den Moriaen seggende. Dit seyt die Heere der heyrscaren Israels God. Siet ick sal mijn woorden breghen op dese stadt, ten quade ende niet ten goede, ende sij sullen voor v aensicht sijn op dien dach. **17** Ende ic sal v verlossen in dien dach, seyt die Heere ende ghy en sult niet gheleuert worden in die handen der mannen die ghy ontsiet, **18** maer verlossende sal ic v verlossen, ende ghy en sult metten sweerde niet vallen, maer v ziele sal v ter salicheyt wesen, om dat ghy in my hebt betrouwuen ghehad, seyt die Heere.

40 Dwoort dat ghesciet is tot Ieremiam vanden Heere nae dat hy vrij gheheten was van Nabuzardan den capeteyn des heyrs van Rama, als hy hem ghehaeft heeft met ketenen ghebonden int midden van allen die ghene die ouer reysden van Ierusalem ende luda, ende gheleyt worden in Babilonien. **2** Hierom die prince des heyrs nemende Ieremiam heeft tot hem gheseyt. Die Heere v God heeft diaquaet ghesproken op dese plaatse, **3** ende die Heere heeft dat ooc aengebracht ende ghehaen ghelyc hy ghesproken heeft, want ghy hebt den Heere ghesondicht, ende ghy en hebt sijn stemme niet ghehoort, ende dit woort is v lieuen ghesciet. **4** Daerom siet n ick heb v heden ontbonden vanden ketenen die aen v handen zijn, ist dat v belieft dat ghy met my coemt in Babilonien soo coemt, ende ick sal mijn oogen op v stellen, maer ist dat v mishaecht met my te comen in Babilonien, soo blijft hier, siet alle dlant is voor v aenschijn, wat ghy verkiest, ende werwaerts dat v belieft te gaen derwaerts reyst. **5** Ende en wilt met my niet comen, maer woont bi Godoliam den sone van Ahicam den sone Saphan den welcken die coninc van Babilonien ouer die steden van luda ghesteldt heeft, daerom woont met hem int midden des volcs oft waer dat v belieft te gaen, daer gaet. Ende die capeteyn des heyrs heeft hem oock spijse ende ghaftkens ghegheueen, ende heeft hem laten gaen. **6** Ende Ieremias is ghecomen tot Godoliam Ahicams sone in Masphath ende hy heeft met hem ghewoont int midden des volcs, datter gheheten was int lant. **7** Ende doen alle die pricens des heyrs die verstroeyt hadden gheweest door die lantscappen, si ende hen ghesellen gehoort hadden dat die coninc van Babilonien Godoliam Ahicams sone ghesteldt hadde ouer dlant, ende dat hy hem die mannen, ende vrouwen, ende cleyn kinderen ende van des lants armen beoulen hadde die in Babilonien niet ouer gheuoert en waren, **8** soo sijn si ghecomen tot Godoliam in Masphath, ende Ismael Nathaniëls sone, ende Iohanan, ende Jonathan die sonen van Caree, ende Sareas Thanehumeths sone, ende die kinderen van Ephi, die van Netophati waren, ende Iezonias die sone Maachati, sij ende hen mannen. **9** Ende Godolias die sone Ahicam des soons Saphan heeft hen ende haren medeghesellen ghesworen seggende. En wilt niet vreesen den Chaldeen te dienen, woont int lant, ende

dient den coninc van Babilonien, ende v sal wel sijn. **10** Siet ic woone in Masphath, dat ick mach antwoorden der Chaldeen ghebode die tot ons ghesonden worden, maer vergadert ghilieden die wijsnijdinghe, ende den oochst, ende die olie, ende sluyt dat op in v lieder vaten, ende blijft in steden, die ghy houdt, **11** Maer oock alle die loden die daer waren in Moab, ende onder die kinderen van Ammon, ende in Idumeen, ende in alle die lantscappen ghehoort hebbende dat die coninc van Babilonien bleuelingen ghelaten hadde int loetsche lant, ende dat hy ouer hen ghesteldt hadde Godoliam den sone Ahicam des soons Saphan, **12** soo sijn (seg ic) alle die loden weder ghekeert van alle die plaetsen daer sij henen gheuloden waren, ende sij sijn ghecomen int lant van luda tot Godoliam in Masphath, ende sij hebben den wijn vergadert, ende wtermaten groeten oochst. **13** Maer Iohanen Caree sone, ende alle die pricens des heyrs die verstroeyt hadden gheweest in die lantscappen, sijn ghecomen tot Godoliam in Masphath, **14** ende sij hebben hem gheseyt. Weet dat Baalis die coninc van die kinderen van Ammon heeft ghesonden Ismael Nathaniëls sone om v ziele te slaen. Ende Godolias Ahicams sone en heeft hen niet gheloof. **15** Maer Iohanen Caree sone heeft gheseyt tot Godoliam besijden in Masphath sprekkende. Ic sal gaen, ende verslaen Ismael Nathaniëls sone sonder iemants weten, dat hy v ziele niet en verslae, ende dat alle die loden verstroeyt werden die tot v verghadert sijn, ende soo sullen alle die bleuelingen van luda vergaan. **16** Ende Godolias Ahicams sone heeft gheantwoort tot Iohanen Caree sone. En wilt dit woort niet doen, want ghy spreect valschelijc van Ismael.

41 Ende tis ghesciet in die seuenste maent, dat Ismael die sone Nathaniëls des soons Elisama vant coninclijc saet is ghecomen ende die edelste des conincs, ende thien mannen met hem tot Godoliam Ahicams sone in Masphath, ende si hebben daer te samen brooden gheten in Masphath, **2** Maer Ismael Nathaniëls sone is opghestaen, ende die thien mannen die met hem waren, ende sij hebben Godoliam den sone Ahicam Saphans sone gheslaghen metten sweerde, ende sij hebben hem verslaghen, den welcken die coninc van Babilonien ouer dlant ghesteldt hadde. **3** Ende alle die loden die met Godoliam waren in Masphath, ende die Chaldeen die daer gheuonden waren, ende die orloochsche mannen heeft Ismael verslagen. **4** Maer opden tweeden dach nae dat hy Godoliam dootgheslaghen hadde, alst noch niemand en wiste, **5** soo sijn daer mannen ghecomen van Sichem, ende van Silo, ende van Samarien, tachtentich mannen met affghescoren baarden ende ghescoerde cleederen, ende mismaect van aensicht, ende si hadden ghaftien ende wieroec in hen hant dat sij die offeren souden in des Heeren huys. **6** Hierom is Ismael Nathaniëls sone wtghegaen hem te ghemoete van Masphath gaende ende weenende ghinc hi, ende als hy hen te ghemoete ghecomen was soo heeft hy tot hem gheseyt. Coemt tot Godoliam Ahicams sone. **7** Ende doen si ghecomen waren tot dat midden vander stadt, so heeftse Ismael Nathaniëls sone ghedoodt, omtrent die middel vanden poele, hy ende die mannen die met hem waren. **8** Maer daer sijn thien mannen onder henlieden gheuonden die tot Ismael geseyt hebben. En wilt ons

niet dooden, want wi hebben scatten in eenen acker van ons een ghetuyghe der waerhert, ende des gheloofs, ist tarwe ende gherste, ende olie, ende honich. Ende hi heeft sake dat wij alle dwoort, waer mede dat die Heere v God opghethouden, ende hy en heeftse niet gedoodt met haren v seynden sal tot ons, also niet en doen. **6** T sij oft goet broeders, **9** ende den poel daer Ismahel alle die doode sij, oft quaet, wij sullen der stemmen des Heeren ons Gods lichamen der mannen ingheworpen heeft, die hy gheslaghen totten welcken wij v seynden onderdanich wesen, op dat ons hadde om Godoliams wille, is den ghenen die Asa die wel sij als wij die stemme des Heeren ons Gods ghehoort coninc ghemaect heeft om Baasa den coninc van Israel, sullen hebben. **7** Ende doender thien daghen ouerleden desen heeft Ismahel Nathanias sone met den gedoodden waren, soo is des Heeren woort gheschiet tot Ieremiam. **8** gheuult. **10** Ende Ismahel heeft alle die bleuelingen des Ende hy heeft gheroepen Iohanan Caree sone ende alle volcs gheuanghen gheleydt die in Masphath waren, des die princen der orloochscher mannen die met hem waren, conincs dochters, ende alle tvolc dat in Masphath ghebleuen ende tgheheel volck vanden minsten totten meesten. **9** was, die Nabuzardan die capeteyn des herys beuolen hadde Ende hy heeft tot hen gheseyt. Dit seyt die Heere Israels God totten welcken ghy my ghesonden hebt, dat ic v lieder gheuanghen ghomen, ende hy is wechgegaen dat hy ghebeden nederstorten soude in sijn aensicht. **10** Ist dat ouertreken soude tot die kinderen van Ammon. **11** Ende ghy rustende blijft in dit lant, soo sal ick v lieden stichten, Iohanan Caree sone heuet ghehoort, ende alle die princen ende niet verderuen, ic sal v planten ende niet wtroeyen, der orloochscher mannen die met hem waren, alle tquaet dat want ic ben nv te vreden ghestelt van tquaet dat ick v lieden Ismahel Nathanias sone ghedaen hadde. **12** Ende mede ghedaen hebbe. **11** En wilt niet vreesen van des conincs van ghenomen hebbende alle die mannen, sijn sij ghereyst, Babilonien aensicht, den welcken ghy veruaert sijnde ontsiet, dat sij strijden souden teghen Ismahel Nathanias sone, en wilt hem niet ontsien, seyt die Heere, want ick ben met v ende sij hebben hem gheuonden by veel wateren, die in Gabaon sijn. **13** Ende als alle tvolc dat met Ismahel was lieden om v te behouden, ende te verlossen wt zijn hant, **12** lohanan Caree sone ghesien hadden, ende alle die princen ende ick sal v lieden bermherticheden gheuen, ende ick sal v der orloochscher mannen die met hem waren, so sijn si verblij ghewest. **14** Ende alle tvolc dat Ismahel in Masphath lieder ontfermen, ende ick sal v doen woonen in v lant, **13** gheuanghen hadde is wederghekeert, ende wedergekeert sijnde ist wechgehehaen tot Iohanen Caree sone, **15** Maer Maer ist dat ghy lieden seght. Wij en sullen in dit lant niet van Ammon. **16** Aldus heeft Iohanen Caree sone, ende alle hoort nv des Heeren woort ghy bleuelingen van Iuda. Dit die princen der orloochscher mannen die met hem waren seyt die Heere der heyrscaren Israels God. Ist dat ghy v ghenomen alle die bleuelingen des ghemeynen volcs, die sij aensicht steldt om te gaen in Egipten, ende dat ghy daer wederom ghebracht hadden van Ismahel Nathanias sone van Masphath nae dat hy Godoliam Ahicams sone gheslaghen inghaet om daer te woonen, **16** soo sal het sweert dat hadde, stercke mans te strijden, ende vrouwen ende kinderen, ghy ontsiet v lieden daer beuanghen int lant van Egipten, ende den hongher daer ghy voor sorchuuldich zijt sal v ende ghesneden camerlinghen die hy wederom ghebracht lieden aencleuen in Egipten, ende ghy sult daer steruen, hadde van Gabaon. **17** Ende sij sijn wechgegaen, ende sijn **17** ende alle die mannen die hen aensicht stellen dat si in neder gheslaghen vreemdelingen in Chamaam, welck is Egipten gaen souden, om daer te woonen die sullen steruen by Bethlehem, dat sij voorts reysen souden ende gaen in metten sweerde ende hongher ende pestilencie, daer en sal Egipten vander Chaldeen aensicht, **18** want sij ontsaghen niemand van hen lieden ouer blijuen nocht ontuilieden van hen, om dat Ismahel Nathanias sone Godoliam Ahicams daensicht des quaets, dat ick op hen aenbrenghen sal **18** sone doot gheslaghen hadde, den welcken die coninc van want dit seyt die Heere der heyrscaren Israels God Ghelyc Babilonien ouerste gemaect hadde int lant van Iuda.

42 ENde alle die princen der strijdbaerder mannen, ende Iohanen Caree sone, ende Iezonias Ozaias sone, ende het ander gemeyn volc vanden cleynen totten grooten sijn sij ghecomen. **2** ende hebben geseyt tot Ieremiam den propheete. Laet ons gebedt vallen voor v aensicht, ende bidt voor ons den Heere uwen God, voor alle dese bleuelingen, want wij luttel sijn ouergebleuen van seer vele, ghelyc v oogen ons aensien. **3** Ende die Heere v God vercondige ons eenen wech door den welcken wij reysen moghen, ende dwoort dat wij doen moghen. **4** Ende Ieremias die propheet heeft tot henlieden geseyt. Ic hebt gehoort. Siet ic bidde tot den Heere uwen God nae uwe woorden, alle dwoort dat hi mi antwoorden sal, dat sal ick v lieden te kennen gheuen ende ick en sal niet voor v lieden verborghen. **5** Ende sij hebben geseyt tot Ieremiam. Die Heere si tusschen

ons een ghetuyghe der waerhert, ende des gheloofs, ist sake dat wij alle dwoort, waer mede dat die Heere v God v seynden sal tot ons, also niet en doen. **6** T sij oft goet broeders, **9** ende den poel daer Ismahel alle die doode sij, oft quaet, wij sullen der stemmen des Heeren ons Gods lichamen der mannen ingheworpen heeft, die hy gheslaghen totten welcken wij v seynden onderdanich wesen, op dat ons hadde om Godoliams wille, is den ghenen die Asa die wel sij als wij die stemme des Heeren ws Gods niet ghehoort, ouer alle die dinghen waerom dat hi my aen v lieden

ghesonden heeft. **22** Daerom suldy nv wetende weten, dat van Iuda, ende siet sij sijn heden verwoest, ende in hen en ghy metten sweerde, honghere, ende pestilencie steruen sult is gheen bewoonder, **3** om die quaetheyt die si ghedaen in die plaatse daer henhen ghy hebt willen gaen, dat ghi daer hebben, dat sij my tot gramscappen verwecken souden, woonen soudt.

43 Ende tis ghesciet doen Ieremias voldaen hadde sprekende tot dat volck alle die woorden des Heeren haerlieder God, om die welcke hem die Heere haerlieder Godt tot hen ghesonden hadde, alle dese woorden, **2** soo heeft gheseyt Azarias Iosias sone, ende Iohanan Caree sone, ende alle die hoouerdighe mannen segghende tot Ieremiam. Ghi spreect een logene, die Heere onse God en heeft v niet ghesonden segghende. En gaet niet in Egipten om daer te woonen, **3** Maer Baruch Nerias sone verwect v teghen ons, om dat hy ons leueren soude inder Chaldeen hant dat hy ons dooden soude, ende doen oueruoeren in Babilonien. **4** Ende Iohanan Caree sone, ende alle die princen der orloochscher mannen ende alle tvolc en hebben des Heeren stemme niet ghehoort dat sij blijuen souden int landt van Iuda, **5** Maer Iohanan Caree sone ende alle die princen der orloochs mannen nemende alle die van die bleuelingen van Iuda waren, die weder ghekeert waren van alle die Heydenen, tot die welcke sij te voren verstroeyt hadden gheweest, dat sij int lant van Iuda woonen souden, **6** die mannen ende vrouwen ende cleyn kinderen, ende des conincs dochters, ende alle die zielen die Nabuzardan die capeteyn des heys ghelaten hadde met Godolia den sone Ahicams des soons Saphan, ende Ieremiam den propheet ende Baruch Nerias sone. **7** Ende sij zijn in dlant van Egipten ghegaen, want sij en hebben des Heeren stemme niet onderdanich gheweest, ende sij sijn ghecomen tot Taphnis toe, **8** ende dwoort des Heeren is gesciet tot Ieremiam in Taphnis seggende. **9** Neemt groote steenen in v hant, ende ghy sultse berghen inden crocht die daer is onder den muer van ghebacken steenen ghemaect in die poorte van Pharaos huys in Taphnis, daert die loetsche mannen sien. **10** Ende ghy sult tot henlieden segghen. Dit seyt die Heere der heyrscaren Israels Godt. Siet ick sal seynden, ende tot my nemen Nabugodonosor den coninc van Ballionen mijnen knecht ende ick sal sijnen throon stellen op dese steenen die ick gheborghen hebbe, ende hi sal sijnen rjckstoel daer op setten. **11** Ende hy sal comedie dlant van Egipten slaen, die ter doot ghesciet zijn, ter doot, ende die ter geuanghenissen ghesciet zijn, ter gheuanghenissen, ende die ten sweerde ghesciet zijn, ten sweerde. **12** Ende hy sal t vier ontsteken in die tempelen der affgoden van Egipten, ende hy salse verbranden, ende hy salse gheuanghen leyden, ende dlant van Egipten sal ouerdeck worden, ghelyck een herder ouerdeck wort met sijnen mantel, ende hy sal daer wt ghaen met vrede. **13** Ende hy sal der afgoden beelden breken vander sonnen huys die in dlant van Egipten sijn, ende die tempels der affgoden van Egipten sal hy metten viere verbranden.

44 DWoort datter ghedaen is tot Ieremiam, tot alle die Ioden die int lant van Egipten woonden, woonende in Magdalo, ende in Taphnis, ende in Memphis, ende int lant van Phatures segghende. **2** Dit seyt die Heere der heyrscaren Israels Godt. Ghy hebt alle dit quaet ghesien, dat ic op Ierusalem ghebracht hebbe, ende op alle die steden

van Iuda, ende siet sij sijn heden verwoest, ende in hen en ghy metten sweerde, honghere, ende pestilencie steruen sult is gheen bewoonder, **3** om die quaetheyt die si ghedaen hebben, dat sij my tot gramscappen verwecken souden, ende souden gaen ende sacrificie doen ende dienen den vreemden goden, die welcke noch ghi noch v lieder vaderen niet en kenden. **4** Ende ick heb tot v lieden gesonden alle mijn knechten die propheten des snachts opstaende ende sendende, ende segghende. En wilt het woort van aldusdaniche affgrisselficheyt niet doen, die ick gehaet hebbe. **5** Ende sij en hebben niet ghehoort, ende si en hebben hen oore niet gheneycyt dat sij hen bekeeren souden van hen quaetheden, ende dat sij den vreemden goden niet en souden sacrificie doen. **6** Ende mijn verbolghentheyt ende mijnen rasenden torn is tsamen ghestort, ende is ontsteken in die steden van Iuda, ende in die straten van Ierusalem, ende si sijn tot een woestijne verkeert, ende een verderffenisse, ghelyck desen dach is. **7** Ende nv dit seyd die Heere der heyrscaren Israels Godt. Waerom doet ghy dat groot quaet teghen v zielen, dat van v lieden vergaen soude man ende vrouwe, die cleyn kinderen, ende die suyghelinghen, wt dat midden van Iuda, ende dat v lieden gheen ouerblijfsel achterghelaten en werde. **8** Creytende my door die wercken van v lieder handen, sacrificie doende den vreemden goden, int lant van Egipten, daer ghy in ghegaen sijt om daer te woonen, ende daer heel vernield te worden, ende dat ghy wesen soudt tot een vermalendijdinghe, ende tot een bescimpinghe alle den Heydenen der eerden? **9** Hebdy vergheten uwer vaderen quaetheden, ende der coninghen van Iuda, ende tquaet van zijn huysvrouwen ende v quaden, ende uwer huysvrouwen quaet die si ghedaen hebben in dlant van Iuda, ende in die contreyen van Iherusalem? **10** Sij en sijn niet ghesuyert gheweest tot op desen dach toe, ende sij en hebben niet gheureest, ende sij en hebben in des Heeren wet niet ghewandelt ende in mijn geboden die ick ghegeuen hebbe voor v lieden ende voor v lieder vaderen. **11** Daerom dit seyt die Heere der heyrscaren Israels Godt. Siet ick sal mijn aensicht teghen v lieden stellen int quaet, ende ick sal ghehele luda verderuen, **12** ende ick sal die bleuelingen van Iuda nemen, die hen aensichten ghestelt hebben dat sij int lant van Egipten gaen souden, ende daer woonen, ende sij sullen alle vernield worden int lant van Egipten, sij sullen vallen doort sweert, ende door den hongher, ende sij sullen verdaen worden vanden minsten totten meesten, doort sweert ende door den hongher sullen sij steruen, ende sij sullen wesen tot eenen eedt, ende tot een myrakele, ende tot een vermalendijdinghe, ende tot een versmaethet. **13** Ende ic sal des lants van Egipten bewoonders besoeken, ghelyc ic versocht hebbe op Ierusalem metten sweerde, hongher, ende pestilencie. **14** Ende daer en sal niemant wesen diet ontliede, ende ouer-blyue vander Ioden bleuelingen die gaen om vreemdelingen te sijne int lant van Egipten, ende weder te keeren int lant van Iuda, tot dat welc sij hen zielen opheffen, dat si wederkeeren souden ende aldaer woonen. Si en sullen niet wedercomen dan die ghene die vlieden. **15** Ende alle die mannen hebben Ieremie gheantwoort wetende dat hen huysvrouwen den vreemden goden dienden, ende alle die vrouwen der welcker een groote menichte daer stont, ende alle tvolc der gheender die daer woonden int lant van

Egipten in Phatures segghende. **16** Het woort dat ghy tot ons ghesproken hebt in des Heeren naem en sullen wij van v niet hooren, **17** maer wij sullen doen alle dwoort dat wt onsen mont comen sal, op dat wi sacrificie mogen doen der coninginnen des hemels, ende dat wij haer moghen dranc offerande offeren, gelijc wij ende onse vaderen, onse coningen, ende onse princen ghedaen hebben in die steden van Iuda, ende in die straten van Ierusalem, ende wij sijn versaeert gheweest met brooden ende ons was wel, ende wij en hebben gheen quaet ghesien. **18** Maer van dien tijde dat wij hebben opgehouden der coninghinnen des hemels sacrificie te doen, ende haer drancofferanden te offeren, soo lijden wij ghebrec van alles, ende wij zijn vernield gheweest metten sweerde, ende met den hongher. **19** Maer ist dat wij der coninghinnen des hemels sacrificie doen, ende haer drancofferanden offeren, hebben wij haer sonder onse mans vladen ghaect, om haer te dienen, ende drancofferanden te offeren? **20** Ende Jeremias heeft geseyt tot alle twol teghen die mannen, ende teghen die vrouwen, ende teghen alle dat gemeyn volc, die hem dit woort geantwoort hadden, seggende. **21** En ist niet die offerande die ghi gheoffert hebt in die steden van Iuda, ende die straten van Ierusalem, ghy ende v vaderen, v coninghen, ende v princen, ende twol des lants, is die Heere deser ghedachtich gheworden, ende ist op sijn herte gheclommen? **22** Ende die Heere en mochts voorts niet meer draghen, om die boosheyt uwer beneerstingen, ende om die affgrijselijcheden die ghy ghedaen hebt, ende v lant is gheworden tot een verwoestinghe, ende tot een verwonderinghe, ende tot een vermalendijdinghe om datter gheen inwoender en is, gelijc desen dach is. **23** Om dat ghy den affgoden sacrificie ghedaen hebt, ende den Heere ghesondicht hebt, ende des Heeren stemme niet ghehoort en hebt, ende dat ghy in sijn wet, ende in sijn gheboden ende in sijn ghetuyghenissen niet ghewandelt en hebt, daerom sijn v dese quade dinghen ghesciet, gelijc desen dach is. **24** Ende Jeremias heeft gheseyt tot alle den volcke, ende tot alle die vrouwen. Hoort des Heeren woort gheheel Iuda die int lant van Egipten sijt. **25** Dit spreect die Heere der heyrscaren Israels Godt segghende. Ghy ende v huysvrouwen hebbet met uwen monde ghesproken ende met uwen handen volbracht seggende. Laet ons onse beloften doen die wij beloeft hebben, dat wy sacrificie doen souden der coninghinnen des hemels, ende laet ons haer drancofferanden offeren ghy hebt uwe beloften volbracht, ende ghy hebt die metten wercken voldaen. **26** Daerom hoort des Heeren woort gheheel Iuda die int lant van Egipten woont. Siet ick hebbe gesworen by mijnen grooten naem, seyt die Heere dat mijnen naem voorts niet meer en sal ghehoemt worden wt den mont van een ieghelyc loetsch man seggende. Die Heere Godt leeft in alle dlant van Egipten. **27** Siet ick sal op hen wacker wesen ten quade ende niet ten goede, ende alle die mannen van Iuda die int lant van Egipten sijn, sullen vernield worden metten sweerde ende metten hongher, tot dat sij heel te niet worden. **28** Ende so wie tsweert vlieden, die sullen wederom keeren van dlant van Egipten int lant van Iuda een luttel mannen, ende alle die bleuelinghen van Iuda van die ghene die int lant van Egipten gaen, om daer te woonen, sullen weten wiens woort dat volbracht sal worden, het mijne oft het hare. **29** Ende dits v een teeken, seyt die Heere, dat ick besoecke op v lieden in dese plaetse, op dat ghy weten moecht dat mijn woorden warachtelijck sullen volbracht worden teghen v lieden int quade. **30** Dit seyt die Heere. Siet ic sal Pharao Ephree den coninc van Egipten leueren in sijnder vianden hant, ende in die hant der gheender die sijn ziele soecken, gelijc ic Sedeciam den coninc van Iuda gheleuert hebbe in die hant van Nabugodonosor den coninc van Babilonien sijnen viant, ende die sijn ziele soeckende was.

45 DWoort dat Jeremias die propheete gesproken heeft tot Baruch Nerias sone doen hi dese woorden gescreuen hadde in eenen boec wt Jeremias mont, int vierde iaer Ioacim losias sone des conincs van Iuda segghende. **2** Dit seyt die Heere Israels God tot v Baruch. **3** Ghy hebt geseyt. Wee my allendige, want die Heere heeft noch pijne tot mijne pijne gedaen, ic heb gearbeyt in mijn suchten, ende ic en heb gheen ruste gevonden. **4** Dit seyt die Heere. Ghi sult aldus tot hen seggen. Siet die ic getimment hebbe die verderue ic, ende die ic geplant hebbe, die trecke ick wt, ende alle dit lant. **5** Ende soect ghi voor v selven groote dinghen? en wiltse niet soecken, want siet ic sal een quaet ouer alle vleesch brengen, seyt die Heere, ende ic sal uwe ziele gheuen ter salicheyt in alle plaatzen tot die welcke ghy reySEN sult.

46 DWoort des Heeren datter gheschiet is tot Jeremiam den propheet tseghen die Heydenen tot Egipten, **2** teghen Pharaos Necho des conincs van Egipten heyr, dat by den vloet Euphrates was in Charamis, den welcken Nabugodonosor die coninc van Babilonien gheslaghen heeft, int vierde iaer van Ioacim losias sone den coninc van Iuda. **3** Bereydt den scilt ende den bokelaer, ende gaet wt ten strijde. **4** Spant te samen die peerden, ende ghy ridders sitd daer op, staet in die helmen maect schoon die lancien, doet pansieren aen, **5** Waerom dat? ick hebse veruaert ghesien ende den rugge keerende, hen stercke verslaghen, si sijn haestelijc gheuloden ende sij en hebben niet omme ghesien aen alle sijden is veruaertheyt, seyt die Heere. **6** Die rassche en vliede niet, noch die stercke en meyne niet dat hy mach behouden worden, aent noorden by den vloet Euphrates sijn si verwonnen ende gheuallen. **7** Wie is dese die als eenen vloet opclimt, ende als der riuieren soo swillen sijn baren op? **8** Egipten climt op als eenen vloet, ende als vloeden soo worden haer baren beroert, ende hy sal segghen. Ick sal opclimmende deerde ouerdecken, ick sal die stadt ende haer bewoonders verderuen. **9** Climt op die peerden ende verhuecht v in die wagenen, ende laet die vrome voortcomen. Die van dat Morianen lant, ende die Lybianen, den schilt houdende ende die Lydianen scichten nemende ende worpende. **10** Ende dien dach des Heeren der heyrscaren sal eenen dach der wraken sijn, dat hy soude wreke nemen van sijnen vianden. Tsweert sal verslinden ende versaeert worden ende tsal droncken worden van haren bloede, want daer is een slachofferande des Heeren Gods der heyrscaren int noortlant bi den vloet Euphrates. **11** Climt op in Galaad ende neemt termentijnt ghy maect ghi dochter van Egipten, te vergeefs ver-menichfuldicht ghy die medecijnen, ghy en sult gheen ghesontheyt hebben. **12** Die Heydenen

hebben v scandalijcheyt ghehoort, ende v ghehuyl heeft die oueruloedende beke, ende sij sullen die eerde ouerdecken, eerde veruult, want die stercke heeft ghestooten teghen den ende haer volheyt die stadt ende haer bewoonders, 3 stercken, ende sij zijn beyde tsamen gheuallen. **13** Dwoort dat die Heere ghesproken heeft tot Ieremiam den propheet, die menschen sullen roepen, ende alle die bewoonders van dien dat Nabugodonosor die coninc van Babilonien des lants sullen huylen van dat gheruysch der pomperen comen soude, ende slaen dlant van Egipten. **14** Vercondighet waghenen beroerten, ende van die menichte sijnder raderen. Egipten, ende doetet hooren in Magdalo, laet dat ghelynt comen in Memphis, ende in Taphnis, segt. Staet ende bereynt v want het sweert sal verslinden tghene dat rontsom v is. **15** Waerom is v stercke verrot gheworden? hy en heeft niet ghestaen want die Heere heeft hem omghestooten. **16** Hy heeft die vallende vermenichfuldicht, ende die man is gheuallen tot sijnen naesten, ende sij sullen segghen. Staet op ende laet ons wederkeeren tot ons volck, ende totten lande van onser gheboorten, van daensicht des sweets vander tuyuen. **17** Noemt Pharaos des conincs van Egipten naem gherucht, den tijt heuet aenbracht. **18** Ic leue (seyt die coninc) die Heere der heyrscaren is sijnen naem, want ghelyc Thabor onder die bergen ende ghelyc Carmelus in die zee, soo sal hi comen. **19** Ghi inwoonersse dochter van Egipten maect voor v ghreetscappen der veruoeringhen, want Nemphis sal een woestijne wesen, ende verlaten worden, ende onbewoonto. **20** Egiptus is een welgedaan ende schoon veers calf, haer sal een drijuer comen wten noorden. **21** Ende haer huerlinghen die int midden van haer verkeerden, zijn ghekeert als ghemeste calueren, ende si zijn tsamen gheuloden, ende en hebben niet connen ghestaen, want den dach van haren dootslach is comen op hen, den tijt van haer besoeckinge. **22** Haer stemme sal als des copers ghelynt gheuen, want sij sullen met een heyr haestelijc comen ende met bijlen sullen sij hen comen, als hout afhouwende. **23** Sij hebben sijn bosscqage affghewouwen, seyt die Heere, die niet en mach ghetelt worden, sij sijn vermenichfuldicht bouen die sprinchanen, ende hen en is gheen ghetal. **24** Die dochter van Egipten is bescaemt, ende gheleuert in des volcs van noorden hant. **25** Die Heere der heyrscaren Israels Godt heeft gheseyt. Siet ick sal versoek doen ouer dat gherucht van Alexandrien, ende ouer Pharao, ende ouer Egipten, ende ouer haer goden, ende ouer haer coninghen, ende ouer Pharao ende ouer die ghene die in hem betrouwen, **26** ende ick salse gheuen in die handt der gheender die hen ziele soeken, ende in Nabugodonosor des conincs van Babilonien hant, ende in sijnder knechten hant, ende nae dese salse bewoont worden als in die voorleden daghen, seyt die Heere. **27** Ende ghi en vreest niet o mijn knecht Iacob, ende en weest niet veruaert Israel, want ick sal v verlossen van verre, ende v saet van dlant uwer gheuanghenissen, ende Iacob sal wederom keeren, ende rusten ende voorspoedich wesen, ende daer en sal niemant wesen die hem veruaeren sal. **28** Ende ghy en wilt niet vreesen mijn knecht Iacob, seyt die Heere want ick ben met v, want ick sal alle die Heydenen vernielen, tot die welcke ick v wtghedreuen hebbe, maer v en sal ick niet vernielen, maer ick sal v castijden int ordeel, ende ick en sal v niet als den onnooselen sparen.

47 DEs Heeren woort dat ghesciert is tot Ieremiam den propheet teghen die Palestinen eer dat Pharao Gazam versloech. **2** Dit seyt die Heere. Siet daer comen wateren op vanden noorden, ende sij sullen wesen als een

ende haer volheyt die stadt ende haer bewoonders, 3 die menschen sullen roepen, ende alle die bewoonders van sijn wapenen ende orloochsche mannen, van sijnder waghenen beroerten, ende van die menichte sijnder raderen. Die vaders en hebben hen kinderen niet aenghesien, met lamme handen, **4** voor die toecoomste des daechs inden welcken alle die Philistijnen sullen verdoruen worden, ende Tyrus ende Sydon met allen haren anderen helpen sullen verdoruen worden, want die Heere heeft die Palestijnen verwoest, die bleuelingenhs des eylants van Capadocien. **5** Daer is een caluheyt ghecomen ouer Gazam, Ascalon heeft stille ghesweghen, ende die bleuelingenhs van hen valleye. Hoe langhe suldi in stücken ghehouwen worden? **6** O ghy sweet des Heeren, hoe langhe en suldi niet rusten? ghaet in v sceyde, wert vercoet ende swijcht. **7** Hoe salt rusten, als die Heere hem gheboden heeft teghen Ascalon, ende teghen haer contreyen by die zee, ende hem aldaer beuel ghegeueen heeft?

48 To Moab. Dit seyt die Heere der heyrscaren Israels Godt. Wee ouer Nabo, want sij is verdoruen ende bescaemt, Cariathaim is inghenomen, die stercke is beschaemt, ende sij heeft ghebeeft, **2** Moab en heeft voortaan gheen verhueghen meer teghen Hesebon, si hebben quaet ghedacht. Coemt ende laet ons die vernielen wten volcke, daerom suldy swijghende heel stil wesen, ende tsweet sal v volghen. **3** Een stemme des gheroeps van Oronaim verwoestheyt ende groote vernielicheit **4** Moab is in stücken ghebroken, bootscapt sijnen cleynen kinderen dat gheroep, **5** want door den organc van Luith sal hi screyende opgaen in gheweene, want inden nederganc van Oronaim hebben die vianden tghehuy der vernielinghen ghehoort. **6** Vliedt, behoudt v zielen, ende ghy sult wesen als die heyde in die woestijne, **7** om dat ghi betrouwun hebt ghehadt in v stercten, ende in v scatten, ende ghy sult oock in ghenomen worden, ende Chamos sal in die oueruoeringhe gaen, zijn priesters, ende princen al te samen. **8** Ende die rouer sal tot alle steden comen, ende gheen stadt en sal behouden worden, ende die valleyen sullen vergaen, ende die platte velt landen sullen verstroeyet worden, want die Heere heuet gheseyt. **9** Gheft Moab die bloeme, want hy sal al bloeyende wtgaen, ende sijn steden sullen verwoest sijn, ende onbewoonlijc. **10** Vermalandijt is hy die des Heeren werck bedrieghelyc doet, ende vermalandijt is hy die sijn sweet verbiet van bloede, **11** Moab heeft vruchtaer gheweest van sijn ioncheyt, ende hy heeft in sijnen gheest gherust, ende hy en is niet vergoten van deen vat in dander vat, ende hy en is in die veruoeringhe niet wech ghegaen, daerom is sijnen smaeck in hem ghebleuen, ende sijnen ruce, en is niet verandert. **12** Daerom siet die daghen comen seyt die Heere, ende ick sal hen seynden ordineerders ende nedersetters der flesschelkens, ende si sullen hem nederleggen ende sijn vaten wtsccepen ende hen flesschelkens sullen si teghen een stoeten. **13** Ende Moab sal bescaemt worden van Chamos, ghelyc thys van Israel bescaemt is van Bethel waer in hy betrouwun hadde.

14 Hoe segdy. Wij sijn sterc, ende vrome mannen om te

strijden? **15** Moab is verwoest, ende sijn steden hebben si
verbrant, ende sijn wtgecoren iongelingen sijn nedergegaen
ter doodinghen, seyt die coninc, die Heere der heyrscaen
is sijnen naem. **16** Die verderffenisse van Moab is nae
by om te comen, ende zijn quaet sal bouen maten seer
haestelijc toe-loopen. **17** Troost hem alle ghy die alomme
Hoe is die stercke roede ghebroken, den glorioosen stock?
18 Daelt neder vander glorien, ende sidt inden dorst ghy
wooninge der dochter van Dibon, want die verderuer van
Moab sal tot v opclimmen, ende hy sal v stercke plaetsen
in stucken breken. **19** Staet inden wech, ende siet van
verre ghi wooninghe van Aroer. Vraecht den vliedende,
ende den ghene die ontgaen is, segt. Wat isscher gheschiet?
20 Moab is bescamet, want hy is verwonnen, Huyt, ende
roeft, vercondighet in Arnon dat Moab verwoest is. **21** Ende het ordeel is ghecomen tot dat plat veltachich lant,
op Helon ende op lafa, ende op Mephaath, **22** ende op
Dibon, ende op Nabo, ende opt huys Deblathaim, **23** ende
op Cariathair, ende op Bethgamul, ende op Bethmaon, **24**
ende op Carioth, ende op Bosra, ende op alle die steden van
Moabs lant, die verre ende die by zijn. **25** Moabs horn is
affgheslaghen, ende sijnen arm is in stucken ghebroken, seyt
die Heere. **26** Maect hem droncken want hy is teghen den
Heere opghehauen. Ende Moab sal zijn hant stoeten in zijn
wtbrakinghe, ende hy sal selue ooc tot eenen spot wesen,
27 want hy heeft v tot eenen spot gheweest Israel, als oft ghi
hem onder die dieuen gheuonden hadt, daerom suldy om v
woorden die ghy teghen hem ghesproken hebt gheuanghen
gheleydt worden. **28** Verlaet die steden, ende woont in die
steenrootse ghy bewoonders van Moab, ende weest als die
duyue nestelende inden oppersten mont vanden gate. **29** Wij
hebben Moabs houerde ghehoort, hy is seer houerdech,
zijn hoocheyt ende zijn vermetelicheyt, ende sijn houerde,
ende sijns herten hoocheyt. **30** Ic kenne (seyt die Heere) zijn
beroemelicheyt, ende dat sijn macht dies ghelyck niet en is,
ende dat hy hem (niet nae dat hy mocht) ghepijnt heeft te
doene. **31** Daerom sal ick op Moab huylen, ende tot geheel
Moab sal ick roepen, tot die claghende mannen vanden
muer van ghebacken steenen ghemaect. **32** Van lazers
beweeninge sal ick v weenen ghy wijngaert Sabama, v
rancken sijn ouer die zee ghegaen, ende tot die zee van lazer
sijn sij doorghecomen, op uwen oochst ende v wijnstijdinghe
is die rouwer gheuallen. **33** Die blijscap ende tverhueghen is
wech ghenomen van Carmelus, ende van dlant van Moab,
ende van wijn heb ick van die perssen affghenomen, die
druyuen treder en sal dat ghewoonlijc verreckende liedeken
gheensins singhen. **34** Vandien gheroep van Hesebon tot
Eleale ende lasa hebben sij hen stemme ghegheuen, ende
van Segor tot Oronaim toe dat drijarich calf, ende die wateren
van Nemrim sullen dalderquaetste wesen. **35** Ende ic sal
van Moab wechnemen (seyt die Heere) den ghene die op
die hoochden offert, ende sijnen goden sacrificie doet. **36**
Daerom sal mijn herte tot Moab als een fluyte wedergelynt
gheuen, ende mijn herte sal tot die mannen des muers van
ghebacken steenen een ghelynt van fluyten gheuen, om dat
hy meer ghedaen heeft dan hy vermocht, daerom sij sij
vergaen, **37** want elc hooft sal caluheydt hebben, ende elcken
baert sal ghescoren wesen, in alle handen tsamen bindinge,
ende op elcken rugghe een hairen cleedt, **38** op alle die
daken van Moab ende in zijn straten sal alderhande gheweën
sijn want ic heb Moab gebroken als een onnut vat, seyt die
heere. **39** Hoe is hi verwonnen, ende hoe hebben si gehuylt?
Hoe heeft Moab sijnen necke nedergesoncken, ende is
bescamet gheweest? Ende Moab sal tot een bespottinghe
wesen, ende tot een exemplē alle den ghene die rontsom
Carioth is inghenomen, ende die stercke vaste plaetsen sijn
gewonnen, ende therte der stercker mannen van Moab
vlieghen, ende hy sal sijn vloghelen wtrecken tot Moab, **41**
42 Ende Moab sal ophouden een volc te
sijne, om dat hy teghen den Heere gheglorieert heeft. **43**
Anxt ende grachte ende strick zijn op v o ghi bewoonder van
Moab seyt die Heere. **44** Soo wie dat vliet van daensicht des
anxts, die sal in die gracht vallen, ende wie wter grachten
opclimt die sal met den strick gheuanghen worden, want
ic sal ouer Moab brenghen diaer van hen versoekinghe,
seyt die Heere. **45** In die scaduwe van Hesebon hebben
sij ghestaen die vanden strick vlogen want daer is een vier
ghegaen wt Hesebon, ende een vlamme wt dat midden van
Sehon ende dat heeft verslent een deel van Moab, ende den
tsop van die kinderen des gheruchts. **46** Wee v ghy Moab,
gy zijt vergaen o ghi volck van Chamos, want v sonen ende
v dochteren sijn beuanghen in die gheuanghenisse. **47** Ende
ick sal wederom keeren die gheuanghenisse van Moab, in
die wterste daghen, seyd die Heere. Tot hier toe sijnt Moabs
ordeelen.

49 TOT Ammons kinderen dit seyt die Heere. En heeft
Israel gheen kinderen? oft en sal hy gheenen
erffghenaem hebben? Waerom heeft Melchom dan Gad
beseten, ende waerom heeft sijn volck in die steden van
henlieden ghewoont? **2** Daerom siet die daghen comen,
seyt die Heere, ende ick salt doen hooren ouer Rabbath der
kinderen van Ammon het gheruysch des strijds, ende tsal int
gherucht verstroeyt sijn, ende haer dochteren sullen metten
vier verbrant worden, ende Israel sal sijn besitters besitten,
seyt die Heere, **3** Huylt Hesebon, want Hay is verwoest,
Roeft ghy dochteren van Rabath omgort v met haren
cleederen, ende gaet al om neuen die tuynen, want Melchom
sal ter oueruoeringhen gheleyt worden, sijn priesters ende sijn
princen te samen **4** Wat glorieerd in die valleyn? V valleye
is veruloten ghy teeder dochter, die in v scatten betrouwien
haddet ende seydet. Wie sal tot my comen? **5** Siet ick sal
op v veruaertheyt brengen, seyt die Heere die God der
heyrscaen. Van alle den ghene die rontsom v sijn, ende ghy
sult verstroeyt worden een ieghelyc, ende daer en sal niemant
sijn die de vliedende verghadert van uwen aensicht. **6** Ende
nae desen sal ick die gheuanghene der kinderen van Ammon
doen wedercomen, seyt die Heere tot Idumeen. **7** Dit seyt
die Heere der heyrscaen. En isscher voorts gheen wijsheet
meer in Theman? Den raet is vergaen van die kinderen,
hen wijsheet is onnut gheworden. **8** Vliedt, ende keert die
rugghen, daelt neder in die diepe holien der eerden ghy
bewoonders van Dedan, want ick heb Esaus verderffenisse
op hem ghebracht, den tijt van sijnder besoeckinghen, **9**

Waert dat die wijnsnijders op v ghecomen waren, sij en Ende ick sal een vier ontsteken inden muer van Damasco, souden daer niet een crappeken ghelaten hebben, hadden ende dat sal Benadabs vesten verslinden. **28** Tot Cedar die dieuen des nachts ghecomen, si souden gherooft hebben ende tot die rijcken van Asor die welcke Nabugodonosor dat hen ghenoech hadde gheweest. **10** Maer ick heb Esau die coninck van Babiloniens gheslaghen heeft, dit seyt die ontdeckt, ick heb zijn verholentheden gheopenbaert ende hy Heere, Staet op ende trect opwaerts tot Cedar, ende verderft en sal niet moghen verholen blijuen, sijn saet is verwoest, die kinderen vanden oosten. **29** Hen tabernakelen ende ende zijn broeders, ende zijn gheburen, ende ten sal niet hen cudden sullen sij nemen, hen vellen, ende alle hen wesen. **11** Verlaet v weesen, ick salse doen leuen, ende v ghereetscappen, ende hen kemelen sullen sij voer hen weduwen sullen in my hopen, **12** Want dit seyt die Heere. seluen wechnemen, ende sij sullen die vreesoe roepen ouer Siet die niet verordeelt en waren dat sij den kelck drincken hen rontsomme. **30** Vliedt, gaet crachtelijck wech, sitd in die souden, sullen dien drinckende drincken, ende suldi ghy als diepten der eerden die in Asor woont, seyt die Heere. Want onnoosele achterghelaten worden? ghy en sult niet onnosel Nabugodonosor die coninck van Babiloniens heeft teghen v wesen, maer ghy sult dien drinckende drincken. **13** Want by lieden eenen raet ghehouden, ende hy heeft teghen v lieiden my seluen heb ic ghesworen, seyt die Heere, dat Bosra tot ghedachten ghedacht. **31** Staet te samen op, ende trect een wildernisse, ende tot een verwijt ende tot een woestijne, opwaerts tot dat gherust volck ende dat betrouwelijck woont, ende tot een vermalendijdinge sal wesen, ende alle haer seyt die Heere, sij en hebben noch dooren noch grendelen, steden sullen wesen tot ewighe woestijnen. **14** Ick heb een si woonen alleene. **32** Ende hen kemelen sullen wesen tot ghehoort vanden Heere, ende daer is een legaet rooue, ende die menichte van die behelpige beesten tot aen die Heydenen ghesonden. Vergadert v ende coemt eenen buete, ende ick salse verstroyen in alle die winden teghen haer, ende laet ons te samen opstaen ten strijde. **15** die heel ghescoren zijn van haire, ende in allen hen palen Want siet ick heb v seer cleyn ghestelt onder die Heydenen rontsomme sal ic die verderffenisse op hen breghen, seyt versmaledijck onder die menschen. **16** V vermetelijckheit die Heere, **33** Ende Asor sal wesen tot een wooninghe der heeft v bedroghen, ende ws herten hoouerdicheyt, die daer draken, verwoest tot inder ewicheyt, daer en sal gheen man woont in die holen der steenrootsen, ende ghy arbeydt om te blijuen, ende gheen sone des menschen en salse bewoonen. aengrijpen die hoocheyt des hueuels, als ghy als eenen arent **34** Dwoert des Heeren dat ghesciet is tot Ieremiam den uwen nest sult hooghe ghemaect hebben, van daer sal ick v Profeet teghen Elam, int beghinsel van Sedecias des aff trekken, seyt die Heere. **17** Ende Idumea sal verwoest coninc van Iuda conincrijck segghende, **35** Dit seyt die Heere wesen, alle die daer doer gaen sal, die sal hem verwonderen der heyrscaren. Siet ick sal Elams boghe breken, ende hen ende wispelen ouer allen haer plaghen. **18** Ghelyck Sodoma stercheyt nemen, **36** ende ick sal ouer Elam breghen die omgheworpen is ende Gomorra, ende haer ghebuerinnen, vier winden van die vier hoecken des hemels, ende ick salse seyt die Heere. Daer en sal gheen man woonen, ende gheens verstroyen in alle dese winden, ende daer en sal gheen volck menschen sone en sal die bewoonen. **19** Siet hy sal als zijn tot die welcke die vluchtinghe van Elam niet comen sullen. eenen leeuw opclimmen van die houerdicheyt der lordanen, **37** Ende ic sal Elam doen vreesen voer haer vianden in tot die vrome schoonheyt. Want ick sal onuersienlijck tot daenschijs der gheender die hen ziele soecken, ende ick sal haer loopen, ende wie sal die wtuercorene wesen die bouen tquaet op hen breghen, die gramscap van mijnen rasenden hem stellen sal? Want wie is mijns ghelyck? ende wie sal my torn, seyt die Heere, ende ick sal tswheet achter hen senden, verdraghen, ende wie is dese herder die mijnen aensicht sal tot dat icse verniele. **38** Ende ick sal mijnen stoel stellen in moghen wederstaen? **20** Daer om hoort des Heeren raet die Elam, ende ick sal daer wt verderuen die coninghen ende hy ghesloten heeft van Edom, ende die ghegadten die hy pricen, seyt die Heere. **39** Maer in die laetste daghen sal ghehoort heeft van die bewoonders van Theman. Ist dat ick Elams gheuanghene doen weder keeren, seyt die Heere.

50 DWoert dat die Heere ghesproken heeft van Babiloniens ende vander Chaldeen lant, in Ieremias des Prophets hant. **2** Vercondighet onder die Heydenen, ende maect datment hoore heft op een teeken, preect, ende en willet niet verberghen, segt, Babilon is ghewonnen, Bel is bescaemt, Merodach is verwonnen, zijn ghesneden affgodsbeelden zijn bescaemt, hen affgoden zijn verwonnen. **3** Want teghen haer is een volck opgeclommen van noorden, die haer lant sal tot een woestijne maken, ende daer en sal niemant zijn die daer in woont, van den mensche tot die beesten toe, ende sij zijn beroert gheweest, ende sijn wech ghegaen. **4** In die daghen, ende in dien tijt, seyt die Heere, sullen die kinderen van Israel comen, sij ende die kinderen van Iuda te samen wandelende ende weemende sullen sij hen haesten, ende sij sullen den Heere haren Godt soecken. **5** In Sion sullen sij den wech vragheren, hen aensichten sijn herwaerts, sij sullen comen, ende totten Heere versaaemt worden met een ewich verbont, dwelck doer gheen verghetelijcheyt

en sal wtghedaen worden. **6** Een verloren cudde is mijn eertrijck ghebroken ende heel vernield? Hoe is Babilon onder volck gheworden, hen herders hebbense verleydt, ende sij die Heydenen in een woestijne verandert? **24** Ick heb v hebbense doen dwalen op die berghen, vanden berch zijn sij bestrikt, ende ghy sijt gheuanghen Babilon, ende ghy in opden hueuel voerts ghegaen, sij hebben hen rustplaetse wistes niet. Ghy sijt gheuonden ende ghegrepen, want ghy vergheten. **7** Alle diese gheuonden hebben, die hebbense heft den Heere ghecreyt. **25** Die Heere heeft zynen scadt gheten, ende hen vianden hebben gheseyt, Wy en hebben openghedaen, ende die vaten zijnder gramsappelen voert niet ghesondicht, om dat sij ghesondicht hebben den Heere, ghebracht. Want dit is des Heeren des Godts der heyrscaen die schoonheit der rechtuerdicheyt ende haerder vaderen werck inder Chaldeen lant. **26** Coemt tot haer van die wterste verwachtinge, den Heere. **8** Gaet wech wt dat midden van palen, doet open, dat sijn moghen wtgaen die haer vertreden, Babilonien, ende gaet wt der Chaldeen lant, ende weest als neemt die steenen wech vanden wech, ende brengtse tot ionghe boxkens voer tucdte. **9** Want siet ick verwecke, ende hoop, ende slaetse doot, noch en laet daer niet ouer sal brenghen in Babilonien, een vergaderinghe van groote blijen. **27** Verstroyt alle haer stercke, laetse nederdalen volcken vant noorden lant, ende die sullen bereydt worden ter doodinghen, wee henlieden, want haerlieder dach is teghen haer, ende daer aff sal sij verwonnen worden. Sijnen ghecomen den tijt van hen besoeckinghe. **28** Die stemme pijl is als den pijl van eenen stercken man die dootslaet hy der vliedender, ende der gheender die ontgaen waren wten en sal niet ydel wederkeeren. **10** Ende Chaldeen lant sal lande van Babilonien, dat sij in Sion souden vercondighen tot eenen roof wesen, alle die haer verderuen die sullen die wrake des Heeren ons Godts, die wrake zijns tempels. veruult worden, seyt die Heere. **11** Om dat ghy v verhuecht **29** Vercondicht seer vele in Babilonien alle den ghenen die ende groote dinghen spreect, beroouende mijn effenis, den boghe spannen. Staet teghen haer al rontsomme, ende om dat ghy wtghestort sijt als een calf opt tcruyt ende hebt nae alle dat sij gheadaen heeft, doet haer, want sij is teghen ghebrult ghelycck eenen stier. **12** V moeder is wtermaten seer bescaemt, ende sij is den ghestubbe ghelycck gheworden die den Heere opgericht, teghen den heylighen van Israel. **30** v lieden ghebaert heeft, siet sij sal duysterse wesen onder Daerom sullen haer ionghelinghen vallen in haer straten, die volcken, verwoest, sonder wech, ende drooghe. **13** Van ende allen haer orloochsche mannen sullen stil swijghen des Heeren gramscap en sal sij niet bewoont worden, maar in dien dach, seyt die Heere. **31** Siet ic spreke tot v ghy sij sal gheheel tot een wildernisse ghebracht worden. Alle die houerdighe, seyt die Heere die Godt der heyrscaen, want doer Babilonien passeert, die sal hem seer verwonderen iwen dach is ghecomen, den tijt van uwer besoeckinghen. **32** ende spotten ouer allen haer plaghen. **14** Bereyt v teghen Ende die houerdighe sal vallen, ende heel neder vallen ende Babilonien al rontsomme ghy allegader die den booghe daer en sal niemant zijn die hem oprechte, ende ick sal een spant, bestrijdtse, en spaet gheen pijlen. Want sij heeft den vier ontsteken in haer steden, ende dat salt al verslinden Heere ghesondicht. **15** Roeft teghen haer, sij heeft alleslens rontsomme haer. **33** Dit seyt die Heere der heyrscaen, Die die hant ghegeuen, haer fundamenten zijn gheualen, haer kinderen van Israel ende die kinderen van Iuda te samen mueren zijn verdoruen. Want het is des Heeren wrike, neemt lijden valsche besculdighe, alle die hen gheuanghen hebben wrike van haer, ghelycck sij gheadaen heeft, alsoo doet haer. die houdense, sij en willense niet laten gaen. **34** Hen sterck **16** Verderft den saeyere van Babilonien, ende die de sickel verlosser wiens naem is, Heere der heyrscaen, die sal int houdt in den tij des ochst, van daensicht des sweetsts ordeel hen sake bescermen, dat hy die eerde veruaere ende vander duyuen sal een ieghelijck wederom tot sijn volck beroere die bewoonders van Babilonien. **35** Tsweert coemt ghekeert worden, ende een ieghelijck sal tot zijn lant vlieden. tot die Chaldeen, seyt die Heere, ende tot die inwonders van **17** Israel is een verstroyt cudde, die leuwen hebben hem Babilonien, ende tot haer princen, ende wijse. **36** Tsweert verdreuen. Ierst heeft hem gheten die coninck van Assyrien, coemt tot haer waersegghers, die dwaes zijn sullen, tsweert dese alderlaetste Nabugodonosor die coninck van Babilonien tot hen stercke die vreesen sullen. **37** Tsweert coemt tot hen heeft hem zijn ghebeente wt gheadaen. **18** Daer om dit seyt peerden, ende tot hen waghenen, ende tot alle tghemeyn die Heere der heyrscaen Israels Godt. Siet ick sal den volck dat int midden van haer is, ende sij sullen zijn ghelycck coninck van Babilonien besoeken, ende zijn lant ghelycck vrouwen, tsweert tot haer scatten die gherooft sullen worden. ick besocht hebbe den coninck van Assur, **19** ende ick sal **38** Droocheyt sal op hen wateren wesen, ende sij sullen Israel wederom leyden tot zijn wooninghe, ende Carmelus verdroogen, want het is een lant der ghesnedender beelden, sal affgeweyt worden, ende Basan, ende opden berch van ende sij glorieren in monstren. **39** Daerom sullen die draken Ephraim ende Galaad sal zijn ziele versaedt worden. **20** woonen met die dwase moordens, ende die struyssen sullen In die daghen, ende in dien tijt, seyt die Heere, sal Israels daer in woonen, ende sij en sal voertaen niet meer bewoont boosheyt ghesocht werden, ende sij en sal niet zijn, ende worden tot inder ewicheyt, noch sij en sal niet op getimmert die sonde van Iuda, ende men en salse niet vinden, want worden van geslachte tot gheslachte. **40** Ghelycck die Heere ick sal hen ghenadicke wesen den ghenen die ick daer sal omgheworpen heeft Sodomam ende Gomorrah, ende haer achterghelaten hebben. **21** Clift opt lant der gheender die bijligghende steden seyt die Heere, daer en sal gheen man heerscappie hebben, ende besoect op haer bewoonders, woonen, ende gheen sone des menschen salse bewoonen. verstroyt, ende slaeet doodt dat achter hen lieden is, seyt die **41** Siet daer coemt een volck vanden noorden, ende een Heere, ende doet nae alle die dinghen die ick v ghebeden groot volck, ende veel coninghen sullender opstaen van hebbe. **22** Daer is een stemme der orlogen int land, ende die wterste der eerden. **42** Sy sullen boghen ende scilden een groote vernielinghe. **23** Hoe is den hamer van gheheel grijpen, sij zijn wreidt, ende onghenadicke, hen stemme sal

als die zee ghelyt gheuen, ende sij sullen op peerden
climmen, als een man ten strijde bereydt teghen v dochter
Babilon. **43** Die coninck van Babilonien heeft hen same
ghehoort, ende zijn handen sijn slap gheworden, Benautheyt
heeft hem beuanghen, pijne als eender barenden vrouwen.
44 Siet het sal als eenen leuw opclimmen van die houerdie
der lordanen, tot die machtige schoonheyt. Want ick salt
haestelijck doen loopen tot haer, ende wie sal die wtueroren
zijn die ick ouer die stellen sal? want wie is mijns ghelyck?
ende wie sal my verdragen? ende wie is dese herder die
mijnen aensichtae wederstaen sal? **45** Daerom hoort des
Heeren raet, dien hy metter herten begrepen heeft teghen
Babilonien, ende zijn ghedachten die hy ghedacht heeft
opder Chaldeen lant. Ist dat die cleyne der cudden hen niet
aff en trekken, ten sij dat hen wooninghe met henlieden
niet verdoruen en worde. **46** Van tghelyt der Babilonischer
gheuanghenissen is die eerde beroert, ende tgheroep is
onder die Heydenen ghehoort.

51 Dlt seyt die Heere, Siet ick verwecke op Babilonien
ende haer bewoonders diet herte opwaerts ghehauen
hebben tseghen my, als eenen pestilencialen wint. **2** Ende
ick sal in Babilonien wanners seynden, ende sij sullense
wannen, ende sij sullen haer lant verderuen, want sij sijn op
haer ghecomen van alle sijden inden dach van haer verdriet.
3 Hy en spanne niet, die sijnen boghe spant, ende die een
pansier aen heeft die en climme niet opwaerts, en wilt haer
ionghelingen niet sparen, slaet doot alle haer orloochs volck.
4 Ende die verslaghene sullen vallen in der Chaldeen lant,
ende die ghewonde in haer lantscappen. **5** Want Israel ende
Iuda en hebben niet verlaten gheweest van haren Godt den
Heere der heyrscaren, maer hen lant is veruult gheweest
met misdaet vanden heylighen van Israel. **6** Vlieft wt dat
midden van Babilonien ende een ieghelyck die behoude zijn
ziele, en wilt niet swijghen van haer boosheyt, want tis den
tijt der wraken vanden Heere, Hy sal haer wederghueuen haer
vergheldinghe. **7** Babilon is gheweest eenen guldenen kelck
in des Heeren handt, droncken makende gheheel eertrijk,
van haren wijn hebben die Heydenen ghedroncken, ende
daer om zijn sij beroert gheweest. **8** Haestelijck es Babilon
gheuallen, ende heel ghebroken, Huyt op haer, neemt
termentijn tot haer smerte oft sij bij auontueren ghenesen
worde. **9** Wy hebben Babilonien ghemeestert, ende sij en
is niet ghenesen, laetste ons verlaten, ende laet ons gaen
een ieghelyck in zijn lant, want haer ordeel is totten hemel
ghecomen, ende het is verhauen tot die wolcken. **10** Die
Heere heeft onse rechtuerdichen voertghebracht, coemt
ende laet ons in Sion vertellen des Heeren ons Gods werck,
11 scripte die pijlen, vult die pijlkokers, die Heere heeft den
gheest der coninghen van Meden verwect, ende teghen
Babilonien is zijn meyninghe, dat hy die verderuen soude.
Want het is des Heeren wrike, die wrike zijs tempels. **12**
Heft een teeken op die mueren van Babilonien, vermeerdert
die hoede, stelt hoeders int hooghe, bereydt die laghen.
Want die Heere heuet ghedacht ende ghedaen alle dat hy
ghesproken hadde teghen die inwoonders van Babilonien.
13 Die daer woont op veel wateren rijk van scatten, v eynde
is ghecomen dat v die voeten sullen affghesneden worden.
14 Die Heere der heyrscaren heeft ghesworen by zijn ziele.

Want ick sal v veruullen met menschen als met cruyt wormen,
ende den wijntreders sanck sal ouer v ghesongen worden.
15 Die deerde gemaect heeft in zijn stercheyt, ende heeft die
eerde bereydt in zijn wijsheyt, ende met zijn voersienicheyt
heeft die hemelen wtgherect. **16** Als hy een stemme gheeft
soe worden die wateren vermenichfuldicht in den hemel,
die de wolcken opheft van duysterste der eerden, hy heeft
die blixemen tot reghenen ghemact, ende hy heeft den
wint ghebrach wt sijn scatten. **17** Alle mensch is dwaes
gheworden van wetenheyt, alle metael ghieter is bescaemt
gheworden in dat ghesneden affgods beelt, want zijn maecsel
in valsich, ende daer en is gheene gheest inne **18** Tsijn
ydel wercken ende weerdich om te bespotten inden tijt van
haerder besoeckinge sullen sij vergaan. **19** Iacobs deel
en is niet ghelyck dese. Want diet al ghemact heeft die
ist selue, ende Israel is den scepter van sijnder erffenisse.
Die Heere der heyrscaren is sijnen naem. **20** Ghy stoot
my te tsamen die orloochsche instrumenten, ende ick sal in
die Heydenen in v te samen stooten, ende ick sal in v die
rijcken verderuen. **21** Ende ick sal in v te samen stooten
het peert, ende sijnen berijder, ende ick sal in v te samen
stooten den waghen ende den beclimmer van dien. **22**
Ende ick sal in v teghen een stooten den man ende die
vrouwe, ende ick sal in v tsamen stooten den ouden man
ende tkint, ende ick sal in v tsamen stooten den ionghelinck
ende die maghet. **23** Ende ick sal in v te samen stooten den
herder ende sijn cudde, ende ick sal in v te samen stooten,
den ackerman ende sijn ackerbeesten, ende ick sal in v te
samten stooten die vorsten ende wethouderen. **24** Ende ick
sal Babilonien ende alle den bewoonders van Chaldeen
verghelden alle tquaet dat sij ghedaen hebben in Sion in v
ooghen, seyt die Heere, **25** Siet ic tot v ghy pestilencial
berch, seyt die Heere, die gheheel eertrijk verderft, ende ick
sal mijn hant op v wtreycken, ende ick sal aff wentelen
van die steenroetsen, ende ick sal v gheuen tot eenen berch
der verberringhen. **26** Ende sij en sullen van v gheenen
steen nemen tot eenen hoeck, ende eenen steen in die
fundamenten, maer ghy sulit verdoruen sijn inder ewicheyt,
seyt die Heere. **27** Heft op het teeken op die eerde. Maect
gheclancck metter basvenen onder die Heydenen. Heylicht
die Heydenen ouer haer, vercondicht teghen haer den
coninghen van Ararat, Menni ende Ascenez Telt teghen haer
Taphsar, brengt peerden aen als cruyt wormen, die eenen
anghel hebben. **28** Heylicht teghen haer die Heydenen,
die coninghen van Meden hen vorsten, ende alle hen
raetsheeren, ende alle dlant van zijnder macht, **29** ende dlant
sal beroert worden, ende onstelt, want des Heeren gheachte
sal wacker worden teghen Babilonien, dat hy dlant van
Babilonien soude verwoest maken ende onwoonbaer. **30** Die
stercke van Babilonien hebben opghehouden vanden strijd,
sij hebben in vaste plaatzen ghewoont, hem macht is verslent,
ende sij sijn gheworden als vrouwen, haer tabernakelen
zijn ontsteken, haer grondelen sijn heel ghebroken. **31** Die
looper sal den loopenden te ghemoete comen, ende die
bode sal den bootscappende ontmoeten, om den coninck
van Babilonien te vercondighen, dat sijn stadt ghewonnen is
van duysterste totten wterste, **32** ende dat die hauenen der
wateren inghenomen zijn, ende dat die broecken metten

vier ontsteken zijn, ende die orloochsche mannen verbaest
versoecken op haer ghesneden affgoden, ende in allen haer
zijn. 33 Want dit seyt die Heere der heyscaren Israels Godt.
Die dochter van Babilonien is als eenen dorschvloer, den tij
van haer wanninghe, noch een luttelken, ende den tijt van
haren oochst sal comen. 34 Nabugodonosor die coninck van
Babilonien heeft my gheten, hy heeft my verslint, hy heeft
my ghemaect als een ydel vat, hy heeft my opghesopen
als eenen draeck, hy heeft zynen buyck veruult met mijn
teericheyt, ende hy heeft my wtgheworpen. 35 Die boosheyt
is teghen my, ende mijn vleesch is ouer Babilonien, seyt die
wooninghe van Sion, ende mijn bloet is op die bewoonders
van Chaldeen, seyt Ierusalem, 36 Daer om dit seyt die Heere.
Siet ick sal v sake ordeelen end v wreke wreken, ende ic sal
haer zee woest maken, ende ick sal haer adere verdroogen.
37 Ende Babilon sal tot hoopen wesen, een wooninghe
der draken, een verwonderinghe, ende een bespottinghe,
om datter gheen bewoonder en is. 38 Sy sullen te samen
ghelyck leeuen briesschen, sij sullen hen hair verscudden,
als der leeuen welpens. 39 Ick sal hen drancken in die hitte
stellen, ende ick salse droncken maken dat sij ontslapen
sullen, ende slapen den ewigen slaep, ende dat sij niet
opstaen en sullen, seyt die Heere. 40 Ick salse gheleyden
als lammeren ten slachoffer, als rammen metten bocken.
41 Hoe is Sesach ghewonnen, ende hoe is inghenomen
die heerlijcke stadt der gansscher eerden? Hoe is Babilon
gheworden tot een verwonderinghe onder die Heydenen?
42 Die zee is op Babilon gheclommen, met die meniche
van haren baren is sij ouerdeckt. 43 Haer steden sijn tot een
verbaestheyt gheworden, haer lant ombewoonlyck, ende
verwoest, een lant daer niemant in en woone, noch gheen
sone des menschen doer en gae. 44 Ende ick sal versoeck
doen op Bel in Babilonien, ende ick sal wtworpen ghene dat
hy op ghesopen hadde wt zynen mont, ende die Heydenen
en sullen tot hem niet meer vergaderen. Want den muer
van Babilonien sal voerwaer oock nedervallen. 45 Gaet
wt dat midden van haer myn volck, op dat een ieghelyck
sijn ziele behoude van die gramscap der verbolghentheyt
des Heeren. 46 Ende op dat by auontueren v lieder herte
niet en vermorwe, ende dat ghy ontsien soudt het ghehoor
dat int landt sal ghehoort worden, ende in deen iaer sal
dat ghehoor comen, ende nae dit iaer een ghehoor ende
een boosheyt int lant, ende een heerscapper bouen den
heerscapper. 47 Daer om siet die daghen comen, ende ick
salt versoecken op die ghesneden affgoden van Babilonien,
ende alle haer lant sal bescaemt worden, ende alle haer
verslaghene sullen vallen int midden van haer. 48 Ende ouer
Babilonien sullen louen den hemel ende die eerde, ende
alle dat in hen is. Want van den noorden sullen haer die
roouers comen, seyt die Heere. 49 Ende ghelyck Babilon
ghedaen heeft dat die verslaghene in Israel vallen souden,
alsoe sullen die verslaghene van Babilonien vallen op alle
die eerde. 50 Diet sweet ghevloeden hebt, coemt en wilt
niet staen, weest van verre des Heeren gheachtich, ende
laet Ierusalem op v herte climmen. 51 Wy zijn bescaemt,
want wy hebben twerwijt ghehoort, die bescaemþeit heeft
onse aensichten bedect, want die vreemde zijn ghecomen
op die heyligmakinghe van des Heeren huys. 52 Daer
om siet die daghen comen, seyt die Heere, ende ick sal
versoecken op haer ghesneden affgoden, ende in allen haer
lant, sal die ghewonde huylen. 53 Ist dat Babilon inden
hemel climt, ende dat sij in die hoochde haer machticheyt
vesticht, soo sullen van my haer verderuers comen, seyt die
Heere. 54 Een stemme des gheroeps is van Babilonien,
ende een groote vernielinghe van der Chaldeen lant. 55
Want die Heere heeft Babilonien verwoest, ende hy heeft
wt haer een groote stemme verdoruen, ende hen baren
sullen ghelyct gheuen als vele wateren, hen stemme heeft
ghelyct gheheuen. 56 Want op haer, dat is op Babilonien, is
een roouer ghecomen, ende haer stercke zijn gheuanghen,
ende haren boghe is ommachtich gheworden. Want die
stercke wreker die Heere sal vergheldende verghelden.
57 Ende ick sal droncken maken haer princen, ende haer
wijse, ende haer vorsten, ende haer wethouderen, ende
haer stercke mannen, ende sij sullen eenen ewigen slaep
slapen, ende sij en sullen niet ontwaken, seyt die coninck,
die Heere der heyscaren is sijnen naem. Dit seyt die Heere
der heyscaren. 58 Den alderbreesten muer van Babilonien
sal met een ondergrauinghe ondergrauen worden, ende haer
hooghe poorten sullen metten viere verbrant worden, ende
der volcken arbeyden ende der Heydenen sullen te niete
metten viere wesen, ende heel te niet gaen. 59 Dwoert dat
Ieremias die propheete gheboden heeft Saraien den sone Nerie
des soens Maasie, als hy met Sedecia den coninck reysde in
Babilonien int vierde iaer van sijnen rjcke. Ende Saraias
was die prince der propheten. 60 Ende Ieremias heeft
ghescruen alle tquaet dat comen soude op Babilonien in
eenen boeck, alle dese woerden die ghescruen zijn teghen
Babilonien. 61 Ende Ieremias heeft gheseyt tot Saraiam.
Als ghy sult in Babilonien comen sijn, ende ghy sult ghesien
hebben ende ghelesen alle dese woerden, 62 soo suldi
segghen. Heere ghy hebt ghesproken teghen dese plaatse,
dat ghy die verderuen soudt, alsoo datter niet en sij diese
bewoone, vanden mensche totten vee toe, ende dat daer zijn
soude een ewighe woestijne. 63 Ende als ghy desen boeck
sult al heel ghelesen hebben, soo suldi aen dien eenen
steen binden, ende dien werpen int midden van Euphrates,
64 ende ghy sult segghen. Alsoo sal Babilon versoncken
worden, ende sij en sal niet wederop staen van daensicht
des verdriets, dat ick op haer brenghe, ende sij sal van een
sceyden. Tot hier toe sijnt Ieremias worden.

52 EEn sone van eenentwintich iaren was Sedecias doen
hy begonste te regnener, ende elf iaren heeft hy
gheregneert in Ierusalem, ende zijns moeders naem was
Amital Ieremias dochter van Lobna. 2 Ende hy heeft quaet
ghedaen in des Heeren ooghen nae alle tghene dat loacim
ghedaen hadde. 3 Want des Heeren rasende gramscap was
in Ierusalem ende in Iuda tot dat hy die verwierp van zynen
aensichte, ende Sedecias is affghescyden van den coninck
van Babilonien. 4 Ende tis gheschiedt int neghenste iaer van
zijnen rjcke in die thienste maent, opden thiensten dach
der maent, dat Nabugodonosor die coninck van Babilonien
ghecomis hy ende alle zijn heyr teghen Ierusalem, ende sij
hebben die omleydt, ende sij hebben teghen haer bolwerken
opgericht al rontsomme. 5 Ende die stadt heeft al om beleyt
gheweest tot des conincs Sedecias elfste iaer. 6 Maer in
die vierde maent, opden neghensten dach der maent, soe

heeft den hongher die stadt beuanghen, ende dat volck des lants en hadde gheen voetsel. **7** Ende die stadt is ghebroken gheweest, ende allen haer orloochs mannen zijn ghevloeden, ende sijn wtghegaen vander stadt des nachts, doer den wech der poorten, die daer is tusschen die twee mueren, ende leydt tot des conincs hoff (biewijle dat die Chaldeen die stadt rontsomme beleyden) ende sij zijn wech ghedaen doer den wech die daer leydt in die woestijne, **8** ende der Chaldeen heyr heeft den coninck veruolcht, ende sij hebben Sedeciam ghegrepen in die woestijne, die daer is by lericho, ende alle zijn gheselscap is van hem ghevloeden. **9** Ende doen sij den coninck gheuangen hadden, soo hebben sij hem ghebracht totten coninck van Babilonien, in Reblatha, welck is int dlant van Emath, ende hy heeft tot hem ordeelen ghesproken. **10** Ende die coninck van Babilonien heeft Sedecias sonen ghedoodt voer zijn ooghen, ende hy heeft oock alle die princen van Iuda ghedoodt in Reblatha. **11** Ende hy heeft Sedecias ooghen wtghesteken, ende hem met veteren ghebonden, ende die coninck van Babilonien heeft hem ghebracht in Babilonien, ende hy heeft hem gesedt in des kerckers huys totten dach van sijnder doot. **12** Maer in die vierde maent, opden thienden dach der maent, dat is Nabugodonosors des conincs van Babilonien neghentienste iaer, soo is Nabuzardan die prince der orloghen, die voer den coninck van Babilonien stont, ghecomen in Ierusalem. **13** Ende hy heeft des Heeren huys aenghesteken, ende des conincs huys, ende alle die huysen van Ierusalem, ende alle groote huysen heeft hi metten viere verbrant. **14** Ende den gheheelen muer van Ierusalem rontsomme heeft dat heyr der Chaldeen dat metten capiteyn der orlooghen was, verdoruen. **15** Maer van die arme des volcs, ende van dat ouerghebleuen ghemeyn volck dat in die stadt ghebleuen was, ende van die vluchtinge die ouerghevloden waren totten coninck van Babilonien, ende tot die andere van die menichte, heeft Nabuzardan die prince der orloghen ouergheuoert. **16** Maer van die arme des lants heefter Nabuzardan die prince der orloghen ghelaten tot wijngaerders ende arkerlieden. **17** Ende die metalen columnen die in des Heeren huys waren, ende die Basementnen, ende die metalen zee die in des Heeren huys was hebben die Chaldeen ghebroken, ende sij hebben alle dat metael van dien ghedraghen in Babilonien. **18** Ende die metalen potten ende die vleesch crauwels, ende die psalter spelen, ende die scalen, ende die mortierkens, ende alle die metalen gheretscappen die inden dienst gheweest hadden, hebben sij wechghenomen, **19** ende die water cruycken, ende die vaten tot die ruecofferande, ende die scencbekers, ende die beckens, ende die kandelaers, ende mortieren, ende die croesen, alle die gulden waren, gulden, ende die silueren waren silueren heeft die capeteyn des heyrs ghonenomen. **20** Twee columnen ende een zee twaelf metalen calueren, die onder die basementen waren die de coninck Salomon ghemact hadde in des Heeren huys, daer en was gheen ghetal des gewichts van alle dese vaten. **21** Maer van die columnen, waren achttien cubitus lingden in een columne, ende een zeelken van twaelf cubitus gheinck daer rontsomme, voerts was die dicte daer af van vier vingeren, ende binnen waren sij hol. **22** Ende op beyde waren metalen capiteelen. Die hoochde van dat een capiteelken was van vijf cubitus,

ende daer waren oock netekens ende granaet appelen op die croone int ronde, alle gader van metale. Desghelycs waert ooc van die tweede columne, ende die granaet appelen. **23** Ende daer waren sessenneghentich granaet appelen nederwaerts hanghende, ende alle die hondert granaet appelen worden met nettekens omringhet. **24** Ende die oppervelt heere heeft ghenomen Saraiam den irste priester, ende Sophoniam den tweede priester, ende dirij bewaerders des portaels. **25** Ende wter stadt heeft hy ghenomen eenen ghesneden man die ghesedt was ouer die orloochs mannen, ende seuen mannen van die ghene die des conincs aensicht saghen, die in die stadt gheuonden zijn, ende den scrijuer den prince der chryschknechten, die de nieuwe ruyters proefde, ende tsestich mannen van den volcke des lants, die gheuonden sijn int midden der stadt. **26** Ende Nabuzardan die opperveltheere heeftse ghenomen, ende gheleydt totten coninck van Babilonien in Reblatha. **27** Ende die coninck van Babilonien heeft gheslaghen ende ghedoodt in Reblatha int lant van Emath, ende Iuda is wech gheuoert wt zijnen lande. **28** Dit is tvolck dwelck Nabugodonosor ouergheuoert heeft, int seuenste iaer, dirij duysent ende drijentwintich loden. **29** Int achtienste iaer van Nabugodonosor van Ierusalem acht hondert ende drijendertich zielen. **30** Int drijentwintichste iaer van Nabugodonosor heeft Nabuzardan die prince der orloghen ouerghevoert seuenhondert, ende vijfenevertich loden zielen, aldus waren alle die zielen vier duysent ses hondert. **31** Ende tis gheschiedt int seuen ende dertichste iaer des ouervoerens van loachin den coninck van Iuda, in die twaelfste maent, op den vijuentwintichsten dach der maent, dat Eul-merodach die coninck van Babilonien int selfde iaer zijns rijcs opghehauen heeft loacin des conincs van Iuda hooft, ende hy heeft hem gheleydt wt des kerckers huys. **32** Ende hy heeft met hem goet ghesproken, ende hy heeft zijnen throon ghestelt bouen die throonen der coninghen die by hem waren in Babilonien. **33** Ende hy heeft sijns kerkers cleederen verandert, ende hy adt alijt broot voer hem alle die daghen zijns leuens. **34** Ende zijn spijsen waren ewighe spijsen die hem ghegeheuen werden van den coninck van Babilonien ghestelt tot elcken daghe besonder, totten daghe sijnder doot alle die daghen zijns leuens.

Klaagliederen

1 Aleph. HOe sitd die stadt vol volcs alleen, hoe is die vrouwe der heydenen gheworden als een weduwe? die Princesse der lantscappen is gheworden onder tribuyt. **2** Beth. Weenende heeft sij gheweent des nachts, ende haer tranen sijn op haer wanghen, daer en is niemant diese trooste, wt allen haer beminde, alle haer vrienden hebben haer versmaedt, ende sij zijn haer vianden gheworden. **3** Guimel. Iudas is verhuyst om die quellinghe, ende menichte der slauernien, hy heeft ghewoont onder die Heydenen, ende hy en heeft gheen ruste gheuonden, alle zijn veruolghers hebben hem achterhaelt tusschen die benautheden. **4** Daleth. Die weghen van Sion trueren, om datter gheen en zijn die ter hooch feesten comen. Alle haer poorten zijn verdoruen, haer priesters zijn suchtende, haer maechden mismaect, ende sij is verdruct van bitterheyt. **5** He. Haer vianden zijn gheworden int thoof, haer vianden zijn rijk gheworden, want die Heere heeft op haer ghesproken om die menichte van haren sonden, haer cleyn kinderen sijn in die gheuanghenisse gheleyt, voer daensicht des veruolghers. **6** Vau. Ende van die dochter van Sion is allen haer schoonheyt wech ghegaen, haer pricen sijn gheworden als rammen die gheen weyde en vinden, ende sij zijn wech ghegaen sonder stercheyt voer daensicht des nae volghers. **7** Zain. Ierusalem is ghedachtich ghewest der daghen haers lijdens, ende haer ouertredinghe, alle haerder lustigher dinghen die sij ghehadt hadde van die oude daghen, als tvolck viel in der vianden hant, ende datter gheen helper en was, die vianden hebben haer ghesien ende hebben haer Sabbothen bespot. **8** Heth. Ierusalem heeft een sonde ghesondicht, daer om is sij onghestadich gheworden, alle die haer gloficeerdeben hebben haer versmaedt, want sij hebben haer versmaethet ghesien, maer sij is suchtende gheweest ende achterwaerts omme ghekeert. **9** Theth. Haer vuylicheden sijn een haer voeten, noch sij en heeft haers eyndes niet ghdachtich gheweest, sij is crachtelijck affgheset, gheenen trooster hebbende, Heere siet mijn lijdien, want die viant is opghericht. **10** Iod. Die viant heeft zijn hant ghesonden tot allen haer lustigher dinghen. Want sij heeft ghesien dat die Heydenen ghegaen waren in haer heylchste plaatse, waer aff dat ghy gheboden hadt, dat sij in v vergaderinghe niet comen en souden. **11** Caph. Alle haer volck is suchtende, ende broot soeckende, sij hebben alderhande costellijcheden ghegeheuen om spijse, om die ziele te vermake, siet Heere ende aenmercket, dat ick snoode gheworden ben. **12** Lamed. O ghy allegader die voer by gaet ouer den wech, aenmerct, ende besiet, ofter eneighe pijs is ghelyck mijn pijsne, want hy heeft my als den wijngaert affghesneden, soo die Heere ghesproken heeft, inden dach van zijn rasende gramscap. **13** Mem. Van die hoochde heeft hy vier in mijn ghebeente ghesonden, ende hy heeft my gheleert, ende hy heeft een nette mijnen voeten wtghespaejt, hy heeft my achterwaerts omghekeert, hy heeft my verlaten gheact, den gheheelen dach met truericheyt becommert. **14** Nun. Het iock van mijn boosheden heeft ghewaect, sij zijn in sijn hant te gader ghewonden, ende gheleydt op mijnen hals, mijn cracht is cranck gheworden, die Heere heeft my gheleuert in die hant waer wt dat ick niet

en sal connen opstaen. **15** Samech. Die Heere heeft alle mijn heerlijcke wech ghenomen wt dat midden van my, hy heeft den tijdt teghen my gheroopen dat hy mijn wtuercorene soude vernielen die Heere heeft die persse ghetreden der maghet des dochters van Iuda. **16** Ain. Daerom ben ick weenende, ende mijn ooghe wateren voertsbrehende, want die trooster, mijn ziele bekeerende is verre van my gheworden, mijn kinderen zijn verloren gheworden, want die viant heeft die ouerhant ghecreghen. **17** Phe. Sion heeft haer handen wtghesteken, daer en is niemant die haer vertrooste die Heere heeft teghen Iacob beuolen, rontsom haer zijn haer vianden, Ierusalem is gheworden als besmet metter maensuchtigher vrouwen onreynecheyt onder hen lieden. **18** Sadi. Die Heere is rechtuerdich, want ick heb zijnen mont tot gramscap verwecht. Hoort (doch) alle volcken, ende besiet mijn pijsne, mijn maechden ende mijn ionghelinghen sijn in die gheuanghenisse wech ghegaen. **19** Coph. Ick heb mijn vrienden gheroopen, sij hebben my bedroghen, mijn priesters ende mijn ouders sijn in die stadt vernielt, want sij hebben spijse voer hen ghesocht, dat sij hen zielen vermakeen souden. **20** Res. Heere siet dat ick ghequelt worde, mijnen buyck is heel ontstelt, mijn herte is omghekeert in mij seluen want ic ben vol bitterheysts, buyten verslaet het sweet, ende thuys is des ghelyck die doot. **21** Sin. Sy hebben ghehoort dat ick versuchte, ende daer en is niemant die my vertrooste, alle mijn vianden hebben mijn quaet ghehoort, sij sijn verblyft gheweest, om dat ghij ghedaen hebt, ghy hebt den dach des troost aenghebracht, ende sij sullen mijns ghelyck worden. **22** Thau. Laet alle hen quaet incomen voer mijn, ende snydtse aff ghelyck ghy my affghesneden hebt, om alle mijn boosheden, want mijn suchtinghen sijn vele, ende mijn herte is truerende.

2 Aleph. HOe heeft die Heere met een donckerheyt in zijn rasende gramscap die dochter van Sion ouerdect, hoe heeft hy vanden hemel ter eerden gheworpen die edele vrouwe van Israel, ende en heeft niet ghdachtich gheweest des banckens sijnder voeten, in den dach van zijnder rasender gramscap? **2** Beth. Die Heere heeft ter nedergheworpen, ende niet ghespaert alle die schoonheden van Iacob, hy heeft in sijnen rasenden torn verdoruen alle die vaste plaetsen der maghet van Iuda, ende hy heeftse ter eerden gheworpen, hy heeft haer rijk besmet, ende haer pricen. **3** Guimel. Hy heeft in die gramscap van den rasenden torn ghebroken alle den horn van Israel, hy heeft zijn rechte handt achterwaerts affghekeert, van des viants aensicht, ende hy heeft in Iacob ontstekens als een vier der vlammen al rontsomme verslindende. **4** Daleth. Hy heeft sijnen boghe ghespannen als een viant, hi heeft sijn rechte hant vast gheact als een teghenpartijder, ende hi heeft ghedoot alle dat schoon om sien was in des dochters van Sion tabernakele, hi heeft als een vier sijn verbolghenthethet wtghestort. **5** He. Die Heere is gheworden als een viant, hy heeft Israel neder gheworpen, hy heeft alle haer vesten neder gheworpen, hy heeft haer vaste plaetsen verdoruen, ende hy heeft in die dochter van Iuda veruult den verootmoedichden man, ende die verootmoedichde vrouwe. **6** Vau. Ende hy heeft sijn tente als eenen hoff verstroyt hy heeft zijn tabernakel verdoruen, die Heere heeft in Sion den

Sabbath ende den feestdach vergheten, ende tot verwijt, ende tot verbolghentheyt van zijnder rasender gramscap den coninck ende den priester. **7** Zain. Die Heere heeft sijnen outaer verstooten, hy heeft zijnder heylichmakinghen vermalendijt, hi heeft in des viants hant gheleuert die mueren van haren torren, sij hebben een stemme ghegheuen in des Heeren huys, als in den hoogen feestdach. **8** Heth. Die Heere heeft ghedacht te verderuen den muer der dochter van Sion, hy heeft sijn zeelken wtghespannen, ende hy en heeft sijn hant niet affghekeert van die verderffenisse, ende dat voer gheweerd des muers heeft ghetruert, ende den muer is tsamen oock ghebroken. **9** Theth. Haer poorten sijn in die eerde ghesoncken hy heeft haer grendelen verdoruen ende vernield, haren coninck ende haer princen onder die Heydenen, daer en is gheen wet, ende haer propheten en hebben gheen visioen vanden Heere gheuonden. **10** Iod. Sy hebben op deerde gheseten, die ouders der dochter van Sion hebben tsamen ghesweghen, sij hebben met asschen hen hoofden bespraeyt, sij sijn met hairen cleederen omgort, die maechden van Ierusalem hebben haer hoofden ter eerdern neder gheslaghen. **11** Caph. Mijn ooghen faelgeerden doer die tranen, mijn binneste sijn heel ontstelt, mijn leuere is wtghestort op die eerde ouer die vernielinghe van die dochter mijns volcs, als dat cleyn kint, ende het suyghelinck verghinck in die straten der stadt. **12** Lamed. Sy seyden tot hen moederen, waer is die tarwe ende den wijn? als sij verghinghen als ghewonde in die straten der stadt, als sij hen zielen wtgaugen in haerder moeder schoot. **13** Mem. By wien sal ick v ghelycken? oft wien sal ick v ghelyck maken ghy dochter van Ierusalem? wien sal ick v verglycken ende troosten ghy maghet dochter van Sion? Want v vernielighe es groote ghelyck die zee, wie sal v ghenesen? **14** Nun. V Propheten hebben v valsche ende dwase dinghen ghesien, noch sij en ondecken uwe boosheit niet dat sij v tot penitencie verwecken souden, maer sij hebben v ghesien valsche openinghen ende wtdruijninghen. **15** Samech. Alle die voerby gaen ouer den wech hebben ouer v die handen tsamen gheslaghen, sij hebben ghespot ende hen hooft ghescuert ouer die dochter van Ierusalem, segghende is die stadt van volcomender schoonheit, die blijscap van gheheel eertrijck? **16** Phe. Alle v vianden hebben haren mont open ghedaen op v, sij hebben ghespot, ende met haren tanden ghecrijselt ende gheseyt. Wy sullense verslinden, siet dits den dach den welcken wy verwachten, wy hebben den gheuonden, wy hebben den ghesien. **17** Ain. Die Heere heeft ghedaen dat hy ghedacht heeft, hy heeft sijn woert volbracht dat hy beuolen hadde van die oude daghen hy heeft v verdoruen, ende hy en heeft v niet ghespaert, ende hy heeft uwen viant ouer v verblijdt, ende hy heeft den horn uwer vianden verheuen. **18** Sadi. Hen herte heeft totten Heere gheroepen op die mueren der dochter van Sion. Brengt tranen voerts als een beke des daechs ende des nachts, en gheeft v seluen gheen ruste, noch en laet dien appel uwer ooghen niet swijghen. **19** Coph. Staet op, loeft inder nacht int beghinsel der waken, stort v herte wt ghelyck water voer des Heeren aenschijn, heft v handen op tot hem voer die ziele uwer cleynder kinderen die inden hongher ghestoruen sijn, in thoof van allen sceyweghen. **20** Res. Siet Heere, ende aenmerct

wien ghy alsoo affghesneden hebt, sullen dan die vrouwen hen vrucht eten die cleyne kinderen van der maten eender palme? Wort die priester ende propheet dootgheslaghen in die heylige plaetse des Heeren? **21** Sin. Het kint ende die oude man hebben op deerde buyten gheleghen, mijn maechden ende mijn ionghelinghen sijn gheuallen metten swoerde, ghi hebse ghedoodt op den dach van uwer rasender gramscap, ghi hebse gheslaghen, ende niet onfermt. **22** Thau. Ghy hebtse gheroopen als tot eenen hooghelycken feestdach die my veruaren souden van rontsomme, ende daer en heeft niemant gheweest inden dach van des Heeren gramscap diet ontvlieden mocht ende achterghelaten worde, die ick opghevoedt hebbe ende opghebracht, dese heeft mijn viant vernield.

3 Aleph Iik ben een man siende mijn armoede in die roede sjinder verbolghenheyt. **2** Aleph. Hy heeft my ghedreuen ende ghebracht in duysternisse ende niet int licht. **3** Aleph. Hy heeft teghen my alleenlyck ghekeert, ende sijn hant omghekeert alle den dach. **4** Beth. Hy heeft mijn huyt ende mijn vleesch oudghemaect, mijn ghebeerten heeft hy heel ghebroken. **5** Beth. Hy heeft in mijnen omganck ghetimmert, ende hy heeft my omuanghen met galle ende arbeyt. **6** Beth. Hy heeft my in duyster plaetsen ghestelt, als die ewighe dooden. **7** Guimel. Hy heeft teghen my rontsomme ghetimmert, dat ick niet wtgaen en soude, hi heeft mijn vetere beswaert. **8** Guimel. Maer als ick gheroopen hebbe ende ghebeden, soe heeft hy mijn ghebedt wtghesloten. **9** Guimel. Hy heeft mijn weghen besloten met viercantiche steenen, hi heeft mijn weghen omgheworpen. **10** Daleth. Hy is my gherowden eenen beyr laghen legghende, eenen leuw in verborghen plaetsen. **11** Daleth. Hy heeft mijn weghen omghekeert, ende hy heeft my heel ghebroken, ende hy heeft my verlaten ghemaect. **12** Daleth. Hi heeft sijnen boge gespannen, ende my ghestelt als een teeken teghen den pijl, om daer naer tescieten. **13** He. Hy heeft in mijn nieren ghesonden die dochteren van sijnen pijkloker. **14** He. Ick ben tot eenen spot gherowden alle mijnen volcke, haerlieder sanck alle den dach. **15** He. Hy heeft my met bitterheden veruult, hy heeft my met alsen droncken ghemaect. **16** Vau. Ende hy heeft mij tanden by ghetale ghebroken, Hy heeft my met asschen ghespijt. **17** Vau. Ende mijn ziele is verstooten gheweest, ic heb die goede dinghen vergheten. **18** Vau. Ende ick heb gheseyt mijn eynde is vergaen, ende mijn hope vanden Heere. **19** Zain. Weest ghedachtyc mijnder armoeden, ende mijnder ouertredingen, des alsens, ende der gallen. **20** Zain. Met een ghedenkenisse sal ick ghedencken, ende mijn ziele sal in my verdwijnen. **21** Zain. Dit herdenckende in mijn herte, daerom sal ick hopen. **22** Heth. Des Heeren bermherticheden sijnt dat wy niet heel verdaen en sijn, want sijn bermherticheden en hebben niet ghefaelgeert. **23** Heth. Ick weet vroech inden dagheraert dat v ghelooue veel is. **24** Heth. Mijn deel is die Heere, heeft mijn ziele gheseyt, daer om sal ick hem verbeyden. **25** Theth. Die Heere is goet den ghenen die in hem hopen, der zielen die hem soect. **26** Theth. Het is goet met stillecheyt te verwachten Godssalicheyt. **27** Theth. Het is den man goet als hy des Heeren oock ghedraghen heeft van sijn ioncheyt. **28** Iod. Hy sal alleen sitten ende swijghen, want hy

heeft hem seluen bouen sij seluen ghehauen. **29** Iod. Hy sal int ghestubbe zijnen mont stellen, ofter by auontueren eenige hope ware. **30** Iod. Hy sal den ghenen die hem slaat die wanghe bidden, hy sal met versmaetheden versae worden. **31** Caph. Want die Heere en sal inder eewicheyt niet verstooten. **32** Caph. Want heeft hy verworpen, soo sal hy oock onfermen, nae die menichfuldicheyt zijnder bermherticheden. **33** Caph. Want hy en heeft wt sijn herte niet vernedert ende verworpen die kinderen der menschen. **34** Lamed. Om dat hy onder zijn voeten soude in stukken terden alle die gheuanghenen der aerdien. **35** Lamed. Om dat hy des mans ordeel soude affwijcken, voer daenscouwen van des alderhoochsten aensicht. **36** Lamed. Om dat hy den mensch verkeeren soude in zijn ordeel, die Heere en heues niet ghetweten. **37** Mem. Wie is dese die gheseyt heeft datment doen soude, alst die Heere niet en beual? **38** Mem. En sullen wt des alderhoochsten mont noch goede, noch quade dinghen comen? **39** Mem. Wat heeft die leuende mensch ghemurmureert, die man voer sijn sonden? **40** Nun. Laet ons onse weghen ondersoeken, ende laet ons soecken, ende totten Heere wederkeeren. **41** Nun. Laet ons onse herten opheffen metten handen totten Heere nae die hemelen. **42** Nun. Wy hebben booselijck ghedaen, ende tot gramscap verwekt, daer om sijdi onuerbiddelijck. **43** Samech. Ghi hebt ons in de rasende gramscap ouerdect ende gheslaghen, ende hebt ghedoot, ende niet ghespaert. **44** Samech. Ghy hebt teghen v een wolcke ghestelt, om dat het ghebet niet doergaen en soude. **45** Samech. Ghi hebt my ghestelt tot een wtroeyinghe, ende verworpinge int midden der volcken. **46** Phe. Alle die vianden hebben op ons haren mont open ghedaen. **47** Phe. Die propheetie is ons ghworden, een vreese ende eenen strick ende een vernielinghe. **48** Phe. Mijn ooghe heeft sceydinghen der wateren voertsgebracht, in die vernielinghe van die dochter mijns volcs. **49** Ain. Mijn ooghe is ghepijnicht, ende en heeft niet ghesweghen om datter gheen ruste en was. **50** Ain. Tot dat die Heere aensach, ende van die hemelen sach. **51** Ain. Mijn ooghe heeft mijn ziele berooft, in alle die dochteren van mijnder stadt. **52** Sadi. Metter iacht hebben mijn vianden my gheuanghen als eenen voghel sonder sake. **53** Sadi. Mijn leuen is inden put gheuallen, ende sij hebben eenen steen op my gheleydt. **54** Sadi. Die wateren hebben ouer mijn hoof ghevloeyt. Ick heb gheseyt, ick ben verdoruen. **55** Coph. Ick heb uwen naem aengheroepen Heere van den wtersten poel. **56** Coph. Ghy hebt mijn stemme ghehoort, en keert v aensicht niet aff van mijnen versuchten, ende van mijnen roepen. **57** Coph. Ghi hebt nae by ghecomen inden dach als ick v aengheroepen hebbe, ghy hebt gheseyt. En vreest niet. **58** Res. Heere ghy hebt die sake van mijnder zielen gheordeelt, ghy verlosser van mijnder zielen. **59** Res. Heere ghy hebt hen ongherechticheden ghesien teghen my, ordeelt mijn ordeel. **60** Res. Ghy hebt alle die rasende gramscap ghesien, alle hen ghedachten teghen my. **61** Sin. Heere ghy hebt alle hen verwijt ghehoort alle hen ghedachten teghen my. **62** Sin. Die lippen der gheender die teghen my opstaen, ende hen ghedachten teghen my alle den dach. **63** Sin. Siet hen sittinhe ende hen weder opstaen, ick ben haren psalter sanck. **64** Thau. Heere ghy sult hen vergeldinghe gheuen,

nae die wercken haerder handen. **65** Thau. Ghy sult hen gheuen den scilt des herten, uwen arbeyt. **66** Thau. Ghy sulse veruolghen in die rasende gramscap, ende ghy sultse vernielen van onder den hemel Heere.

4 Aleph. HO ist tgout verduystert, hoe is die beste verwe verandert, hoe sijn die steenen der alderheylichster plaetsen verstroeyt int hoof van allen straeten? **2** Beth. Die heerlycke kinderen van Sion, ende ghecleedt metten besten goude, hoe sijn sij gheacht voer eerden vaten, het werck van een pot backers hant? **3** Guimel. Maer die Lamien hebben die borst ghebloot, sij hebben hen ioncskens ghesoocht, die dochter mijns volcs is wreet als eenen struys in die woestijne. **4** Daleth. Die tonghe vanden sooghende kinde, heeft ghecleeft een sijn ghehemelte inden dorst, die cleyn kinderen hebben broodt vergadert, ende daer en was niemant diet hen brack. **5** He. Die wellustichlyck aten sijn ghestoruen in die weghen, die in geheel zijden cleederen opghevoet worden hebben dreck omhelst. **6** Vau. Ende die boosheyt van mijns volcs dochter is meerder ghworden dan de sonde der Sodomiten, die omgheworpen is in eenen oghenblick, ende een haer en heeftmen gheen handen gheleyt. **7** Zain. Haer Nazareen zijn witter ghworden dan sneu blinckender dan oudt yuor, schoonder dan Sapphiren. **8** Heth. Hen aensicht is swerter ghworden dan colen, ende sij en sijn niet bekent gheweest in die straten, hen huyt heeft aan hen ghebeente ghecleeft, sij es verdroocht ende ghworden als een hout. **9** Teth. Beter waert den verslaghenen metten sweerde, dan die ghedoot waren metten hongher, want dese zijn verdwijnt, verteert wesende van die onvruchtbaerheyt der eerden. **10** Iod. Die handen der bermhertigher vrouwen hebben hens selfs kinderen ghecoocpt, sij zijn haer spijse ghworden in die bederffenis van die dochter mijns volcs. **11** Caph. Die Heere heeft sijn rasende gramscap volbrocht, hy heeft den torn van sijn verbolghenthethyt wtgestort, ende hy heeft een vier ghestort in Sion, ende dat heeft haer fundamenten verslent. **12** Lamed. Die coninghen der eerden, ende alle die bewoonders der werelt en hebben niet ghehoort dat die teghen partijder ende viant incomen soude door die poorten van Ierusalem. **13** Mem. Om die sonden van haren propheten ende om die boosheden van haren priesters, die int midden van haer der rechtuerdigher bloet wtgestort hebben. **14** Nun. Sy hebben blent ghwandelt in die straten, sij zijn met bloede besmet, ende als sijt niet en mochten, soo hebben sij hen slissen ghehouden. **15** Samech. Gaet wech ghi besmette, hebben sij tot hen gheroepen. Gaet wech, gaet van hier, en wilt niet raken, want sij hebben voerwaer ghekeuen, ende sijn beroert gheweest, sij hebben onder die Heydenen gheseyt, Hy en sal voert aen daer niet toe doen om meer te woonen met hen. **16** Phe. Des Heeren aensicht heeftse ghedeylt, hy en salder niet toe doen dat hyse aensie, voer der priesteren aensichten en hebben sij hen niet ghescaemt, noch der ouderen en hebben sij niet onfermt. **17** Ain. Als wy noch heel staende waren, soo hebben ons ooghen ons begheuen tot onse ydele helpe, als wy naerstelijck aenmercften totten volcke, dat niet behouden en mocht. **18** Sadi. Onse voetstappen hebben gheslippert inden wech van onse straten, ons eynde is nae by comen, onse daghen sijn voleynt, want ons eynde is ghecomen. **19**

Coph. Onse veruolghers hebben rasscher gheweest dan die arents des hemels, op die berghen hebben sij ons veruolcht, in die woestyne hebben sij ons laghen gheleydt. **20** Res. Die gheest ons monts Christus die Heere is gheuanghen in onse sonden, den welcken wy gheseyt hebben. In uwe scaduwe sullen wy leuen onder die Heydenen. **21** Sin. Verblijt v ende weest vrolijk dochter van Edom die daer woont int lant van Hus, tot v sal den kelck oock comen ghy sult dronken ghemaect worden, ende ghebloodt worden. **22** Thau. V boosheyts volbracht dochter van Sion, hy en sal voorts daer niet meer toe doen om v te veruoeren, hy heeft v boosheyts besocht dochter van Edom, hy heeft v sonden ontdekt.

5 GHedenct Heere wat ons ghesiet is, aenmerct, ende siet onse versmaetheyt. **2** Onse erffenisse is ghekeert tot die vreemde, onse huyzen tot die buyten luyden. **3** Wy zijn weesen gheworden sonder vader, onse moeders ghelyck weduwen. **4** Ons water hebben wy om ghelyck ghedroncken, ons hout hebben wy om prijs ghecocht. **5** Met onsen necken worden wy ghedreuen, den vermoeydden en worde gheen ruste ghegheuen. **6** Wy hebben Egypten die hant ghegheuen, ende den Assiriërs dat wy souden met brooden versaeft worden. **7** Onse vaders hebben ghesondicht, ende sij en sijn niet, ende wy hebben hen boosheden ghedraghen. **8** Die knechten hebben ouer ons heerscapie ghehad, daer en is niemant gheweest die wt hen handt verlossen soude. **9** In onse zielen haelden wy brooden voer ons, van daensichts des sweerts in die woestyne. **10** Onse huyt is als eenen ouen verbrant, van daensicht der onwederen des honghers. **11** Sy hebben die vrouwen vernedert in Sion, ende die maechden in die steden van Iuda. **12** Die princen zijn metter hant ghehanghen, ende die aensichten der ouderen en hebben sij niet ghekeert. **13** Die ionghelinghen hebben sij onsyuerlyck misbruyct, ende die kinderen zijn doert hout ghevallen. **14** Die ouders zijn vergaen in die poorten, ende die ionghelinghen van den danse der sanghers. **15** Die blijscap ons herten is vergaen, onsen dans es in gheweent verkeert. **16** Die croone ons hoofs is gheuallen. Wee ons, want wy ghesondicht hebben. **17** Daer om is onse herte truerich gheworden, daer om zijn onse ooghen verduystert. **18** Om den berch van Sion want hy heel verdoruen is, die vossen hebben om hem ghewandelt. **19** Maer ghy Heere sult inder ewicheyt blijuen, uwen stoel van gheslachte tot gheslachte. **20** Waer om vergheet ghy ons inder ewicheyt? suldi ons verlaten in die lancheyt der daghen? **21** Bekeert ons Heere tot v, ende wy sullen bekeert werden, verniewet onse dagen als vant beghinsel. **22** Maer ghy hebt ons wechworpende verstooten, ghy sijt teghen ons seere verstoot. Hier eynden Ieremias claghen.

Ezechiël

1 ENDE tis ghesciet int dertichste ier, in die vierde maent, in den vijfsten dach der maent, als ick was int midden der gheuanghenen, by den vloet Chobar dat die hemelen gheopent zijn ende ick heb Godts visioenen ghesien. **2** In die vijfste maent dit is twijfste ier van des conincs loachims ouerueringhe, **3** is het woort des Heeren ghedaen tot Ezechiel den sone Busi, den priester inder Chaldeen lant, neffens den vloet Chobar, ende die hant des Heeren is aldaer op hem ghesciet. **4** Ende ick heb ghesien, ende siet daer quam eenen stormende wint vanden noorden ende een groote wolcke, ende een inwoelende vier, ende een clera scijnsel rontsomme van die. Ende van sijn midden, was als een ghedaente van clera blinckende metael, dat is wt dat midden des viers, **5** ende wt sijn midden was een ghelyckenisse van vier dieren, ende dit was die ghedaente van die, die ghelyckenisse des menschs was in hem. **6** Ende elck hadde vier aensichten ende elck vier vloghelen, **7** Ende hen voeten waren rechte voeten, ende die plante van haren voeten was als die plante van eens calfs voet, ende gheynsteren als die ghedaente van gloeyende metael. **8** Ende menschen handen waren onder hen vloghelen aan die vier sijden, ende sij hadde aensichten ende vloghelen aan vier sijden. **9** Ende hen vloghelen waren te samen gheuoecht des eens totten den anderen, si en keerden niet wederom als si voorts ghynghen, maer een ieghelyck ghinc voor sijn aensicht. **10** Ende die ghelyckenissen van haren aensicht was eens menschen aensicht, ende eens leews aensicht aan die rechte sijde van hen viere, maer eens ossen aensicht was aan die slincke sijde van hen viere, ende des arents aensicht was bouen hen viere. **11** Ende hen aensichten, ende hen vloghelen waren bouen wtgestrect, die twee vloghelen van elck dier worden tsamen gheuoecht, ende die twee bedecten hen lichamen **12** ende een ieghelyck van hen wandelde voor sijn aensicht, waer dat het drijuen des geests was derwaerts ghynghen sij, ende sij en keerden niet wederom als si wandelden. **13** Ende die ghelyckenisse der dieren ende hen ghedaente was als van berrende colen des viers ende als die ghedaente van lampen. Dit was het al om loopende ghesichte int midden der dieren een clera heyt des viers, ende wten viere eenen blixem wtcomende. **14** Ende die dieren ghynghen ende keerden wederom in die ghelyckenisse van eenen schijndende blixem. **15** Ende doen ick die dieren sach, soo openbaerde daer een rat op deerde neffens die dieren, hebbende vier aensichten. **16** Ende die ghedaente der raderen ende hen werc was als een ghedaente der zee, ende die ghelyckenisse van hen vieren was een, ende hen ghedaente ende wercken waren als oft deen radt ware int midden van dander radt, **17** Aen hen vier sijden ghynghen sij al ghaende, ende sij en keerden niet wederom als si wandelden. **18** Ende in die raderen was ooc een lengde, ende een hoochde ende een veruaerlycke ghedaente, ende het heel lichaem was vol ooghen inden omganc van hen vieren. **19** Ende als die dieren wandelden, soo wandelden die raderen oock te samen neffens die, ende als die dieren vander eerden ghehauen worden, soo worden die raderen ooc te samen opghehauen. **20** Soo waer henen den gheest

ghinck als den gheest derwaerts ghynghen, soo worden die raderen ooc te samen opghehauen hem volghende, want den gheest des leuens was in die raderen. **21** Metten gaenden ghynghen sij, ende metten staenden stonden si ende metten verhauenen vander eerden worden die raderen te samen oock opghehauen volghende die, want den gheest des leuens was in die raderen. **22** Ende op die hoofden der dieren was een ghelyckenisse van dat firmament, als die ghedaente van een veruaerlyk cristal ende wtgestrect op hen hoofden van bouen, **23** Maer onder tfirmament waren hen rechte vloghelen des eens aen dandere, een ieghelyck bedete met twee vloghelen zijn lichaem, ende het ander worde desghelycs bedetc. **24** Ende ick hoorde tghelyut der vloghelen als tghelyut van veel wateren, als tghelyut vanden hoogen God als si wandelden, het was als een ghelyut van een menicht, als tghelyut van heyrlegheren, ende als si stonden soo worden hen vloghelen nederwaerts ghelaten, **25** want als die stemme ghedaen worde opt firmament, dwelck op hen hooft was, soo stonden si ende lieten hen vloghelen nederwaerts sincken. **26** Ende opt firmament dat bouen was op hen hoofden, was ghelyck die ghedaente vanden Saphier steen die ghelyckenisse vanden throon, ende op die ghelyckenisse vanden throon, was die ghelyckenisse als die ghedaente van eenen mensch van bouen. **27** Ende ick heb ghesien als die ghedaente des blinckendesijn metaels, als die ghedaente des viers van binnen dat al rontsomme, van sijn lendenen ende van daer opwaerts, ende van sijn lendenen tot beneden toe heb ick ghesien als een ghedaente eens blinckende viers int ronde. **28** Ghelyck die ghedaente vanden reghenboghe als hy in die wolcke is inden dach des reghens, dit was die ghedaente der blinckender clera heyt al rontsomme.

2 Dlt was het gesichte van die glorie des Heeren, ende ic heb ghesien, ende ben gheuallen op mijn aensicht, ende ick heb ghehoort die stemme van eenen die tot my sprack. Ende hy heeft tot my gheseyt. Sone des menschen staet op v voeten, ende ick sal met v spreken. **2** Ende den gheest is in mi ghegaen nae dat hy tot my ghesproken hadde, ende hy heeft my op mijn voeten ghesteldt, ende ick heb eenen ghehoort tot my sprekende **3** ende segghende. Sone des menschen ick sende v tot die kinderen van Israel, tot die afscey-deghe luyden, die van my ghesceyden sijn. Hen vaderen hebben mijn verbont ouertreden tot op desen dach toe. **4** Ende het sijn kinderen van harden aensicht ende onttemmelyck van herten tot die welcke ick v sende, ende ghy sult tot hen segghen. Dit seyt die Heere Godt. **5** Oft sijt by auontueren hoorden, ende oft sij by auontueren rusten, want het is een creytende huys, ende sij sullen weten datter een propheet gheweest is, int midden van henlieden. **6** Daerom ghy sone des menschen en vreest hen niet, noch en ontsiet hen woorden niet, want die onghelooighe ende verkeerders sijn met v, ende ghy woont met scorpioenen, en vreest hen woorden niet, noch en ontsiet hen aensichten niet, want het is een creytende huys. **7** Daerom suldi mijn woorden tot hen spreken, oft sij by auontueren hoorden ende rusten, want sij sijn creyters, **8** Maer ghy sone des menschen hoort alle dat ick tot v spreke, ende en wilt niet creytende sijn, ghelyck dat creytende huys is, doet uwen mont open, ende

etet al dat ick v gheue. **9** Ende ick heb ghesien, ende siet daer was een hant tot mi ghesonden in die welcke was eenen opgevouwen boeck, ende hy heeft em voor my open ghedaen, die welcke was ghescreuen binnen ende buyten, ende daer in waren ghescreuen beclaghenghen, ende een liet, ende wee.

3 ENde hy heeft tot my gheseyt. Sone des menschen etet al dat ghy vindt, etet desen boeck ende gaende spreect tot die kinderen van Israel. **2** Ende ick hebbe mijnen mont open ghedaen, ende hy heeft my ghespist met dien boec. **3** Ende hi heeft tot mi gheseyt. Sone des menschen, uwen buyck sal eten, ende v binnenste sullen veruelt worden met desen boec den welcken ick v gheue. Ende ick hebbem gheten ende hy is in mijnen mont gheworden soet als honich. **4** Ende hy heeft tot my gheseyt. Sone des menschen, ghaet totten huysen van Israhel ende ghy sult mijn woorden spreken tot hen, **5** want ghy en wort niet ghesonden tot een volck van dieper redenen ende van ombekender talen, tot den huys van Israel, **6** noch tot vele volcken van dieper redene ende van ombekender tale, der welcker redenen ghy niet en soudt connen ghehooren, ende al waert alsoo dat ghy tot die ghesonden wordet, sij souden v hooren. **7** Maer thuyt van Israel en wilt v niet hooren, want si en willen my niet hooren, want alle thuyt van Israel is van onscamele voorhoofde ende hart van herten. **8** Siet ick heb v aensicht ghemaect machtiger dan hen aensicht, ende v voorhooft harder dan hen voorhooft. **9** Als eenen Adamant ende als een keye heb ick v aensicht ghegheuen, en vreest hen niet noch en weest niet veruertaert van hen aensicht, want het is een creytende huys. **10** Ende hi heeft tot my gheseyt. Sone des menschen, alle mijn woorden die ick tot v spreke, neemt aen in v herte, ende hoortse met uwen ooren, **11** ende gaet henhen, ende gaet binnen tot die oueruoerighe tot die kinderen ws volcs, ende ghy sult tot hen spreken, ende hen segghen. Dit seyt die Heere Godt, oft sij by auontueren hoorden ende rusten. **12** Ende den gheest heeft my opghenomen, ende ick heb achter my ghehoort een stemme van een groote beroerte ghebenedijt sij die glorie des Heeren van haer plaatse, **13** ende een stemme der vloghelen van die dieren slaende deen teghen dandere, ende die stemme der raderen volghende die dieren, ende die stemme van een groote beroerte. **14** Ende den gheest heeft my opghehauen, ende opghenomen, ende ick ben wechgegaen al bitter in die verbolghentheyt mijns gheests, want des Heeren handt was met my, versterckende my. **15** Ende ick ben ghecomen tot die oueruoeringhe, totten hoop der nieuer coren vruchten, tot die ghene die woonden by den vlot Chobar, ende ick heb gheseten daer die saten, ende ic heb daer ghebleuen seuen daghen, truerende int midden van henlieden. **16** Ende als die seuen daghen overleden waren, soo is dwoort des Heeren tot my gheschiet segghende. **17** Sone des menschen ick heb v tot eenen wachter ghegheuen den huysen van Israel, ende ghy sult van mijnen mont dwoort hooren, ende ghy sult henlieden dat vercondighen wt my. **18** Ist by alsoo dat ic tot den ongoddelijken segghe. Ghy sult die doot steruen, dat ghy hem dat niet en vercondicht, noch oock niet en spreect, dat hy hem affkeere van sijnen ongoddelijken wech ende leue, so sal die selue ongoddelijcke in sijn boosheyt

steruen, maer sijn bloet sal ick van v hant versoecken. **19** Maer ist dat ghy den ongoddelijken vercondicht, ende dat hy niet bekeert en wort van sijn ongoddelijcheit, ende van sijnen ongoddelijken wech, soo sal hy voorwaer in zijn boosheyt steruen, maer ghy hebt v ziele verlost. **20** Maer oock ist dat die rechtuerdige afgekeert sijnde van sijnder rechtuerdicheyt ende ongherechticheyt doet, soo sal ic een strycsel voor hem stellen, hy sal steruen, om dat ghy hem niet ghewaerscout en hebt, hy sal in sijn sonde steruen, ende zijn rechtuerdicheden die hy ghedaen heeft en sullen in gheen ghedenckenisse wesen, maer sijn bloet sal ick van v hant vereysschen, **21** Maer ist dat ghy den rechtuerdighen vercondicht, dat die rechtuerdige niet en sondighe, ende ist dat hy niet en sondicht, soo sal hy leuende leuen, om dat ghy hem vercondicht hebt, ende ghy hebt v ziele verlost. **22** Ende die hant des Heeren is op my gheworden, ende hy heeft tot my gheseyt. Opstaende gaet wt int velt, ende daer sal ick met v spreken. **23** Ende ick opstaende ben wtghegaen opt velt, ende siet die glorie des Heeren stont daer, ghelyc die glorie die ick ghesien hebbe by den vlot Chobar, ende ick heb gheuallen op mijn aensicht. **24** Ende den gheest is in my ghegaen, ende hy heeft my ghestelt op mijn voeten, ende hy heeft my ghesproken ende gheseydt tot my. Gaet binnen ende besluyt v int midden ws huys. **25** Ende ghy sone des menschen, siet ouer v zijn ghegheuen banden ende sij sullen v daer mede binden, ende ghy en sult niet wtgaen int midden van hen. **26** Ende v tonghe sal ick doen cleuen aen v ghehemelte, ende ghy sult stom sijn, ende niet als een berispende man, want het is een creytende huys, **27** Maer als ick v sal toeghesproken hebben, soo sal ick uwen mont open doen, ende ghy sult tot hen segghen. Dit seyt die Heere Godt. Wie hoort, die hoore, ende wie rust, die ruste, want het is een creytende huys.

4 ENde ghy sone des menschen neemt v eenen ghebacken steen, ende ghy sult dien stellen voor v, ende ghy sult daer op beschrijven die stadt Ierusalem. **2** Ende ghy sult teghen haer ordineren een belegghinghe, ende ghy sult bolwercken oprichten ende eenen wal te hoope te draghen, ende ghy sult teghen haer heyrliegheren maken, ende ghy sult teghen haer die instrumenten stellen int ronde, om die mueren te breken. **3** Ende ghy neemt v eenen roostpanne, ende ghy sult die stellen tot eenen yseren muer tusschen v ende tusschen die stadt, ende ghi sult v aensicht vast stellen teghen haer, ende si sal wesen tot een belegghinghe, ende ghy sultse omringhen, dits een tecken den huysen van Israel. **4** Ende ghy sult slapen op v slincke sijde, ende ghy sult die boosheden des huys van Israel stellen op dat ghetal der daghen in die welcke ghy daer op slapen sult, ende ghy sult hen ongherechticheyt aen nemen. **5** Ende ick heb v die iaren van haer ongherechticheyt ghegheuen, int ghetal der daghen drij hondert ende neghentich daghen, ende ghy sult die ongherechticheyt des huys van Israel draghen. **6** Ende als ghy dese dinghen sult volbracht hebben soo suldi slapen op v rechte sijde, ten tweedenmale, ende ghy sult aen nemen die ongherechticheyt des huys van Iuda veertich daghen, eenen dach voor een iaer, eenen dach (seg ick) voor een iaer heb ick v ghegheuen. **7** Ende ghy sult v aensicht keeren tot die belegghinghe van Ierusalem, ende uwen arm sal

wtghestrect worden, ende ghy sult propheteren teghen haer. **8** Siet ick heb v omuanghen met banden, ende ghy en sult v niet ommekeeren van deen sijde op dander sijde, tot dat ghy volbrenghet die daghen van uwer belegghinghen. **9** Ende ghi neemt voor v tarwe ende gherste, ende boonen, ende milien saet, ende vitsen, ende ghy sult die worpen in eenen pot, ende ghy sult voor v brooden maken nae tghetal der daghen in die welcke ghy slapen sult op v sijde, drij hondert ende neghentlich daghen suldy dat eten. **10** Ende v spijse die ghy eten sult, sal wesen in gewichtie twintich stateren des daechs, vanden eenen tijt tot den anderen tijt suldy dat eten. **11** Ende dwater suldi by een mate drincken, het seste deel van een hin mate, van den eenen tijt tot den anderen tijt suldi dit drincken. **12** Ende ghy sult dat eten als een ghersten broot onder dasschen ghebacken, ende metten dreck die wt den mensche gaet suldi dat ouerdecken voor hen ooghen. **13** Ende die Heere heeft gheseyt, alsoo sullen die kinderen van Israel hen broot eten, besmedt onder die Heydenen tot die welcke ic se wt drijuen sal. **14** Ende ick heb gheseyt. Ay ay ay Heere Godt, siet mijn ziele en is niet besmet, ende ick en heb gheen doode prye van selfs ghestoruen oft vanden beesten verscoert gheten, van mijn kintscheyt tot nv toe, ende gheen onreyn vleesch en is in mijnen mont ghegaen. **15** Ende hy heeft tot my gheseyt. Siet ick heb v ossen mest ghegheuen voor menschelijken dreck, ende ghy sult v broot daer in maken. **16** Ende hy heeft tot my gheseyt. Sone des menschen. Siet ic sal den staff des broots breken in Ierusalem, ende si sullen broodt breken bi ghewichte, ende in sorchuuldchede, ende dwater sullen sij by een mate, ende in benautheden drincken. **17** Op dat (wanneer droot ende dwater faelgeren sal) een ieghelijck valle teghen sijnen broeder, ende dat si verdwijnen in hen boosheden.

dit seyt die Heere Godt. Siet ick tot v, ende ick sal selue ordeelen doen int midden van v in die ooghen der Heydenen. **9** Ende ick sal in v doen dat ick niet ghedaen en hebbe, ende der welcker ghelijcke ick voortaan niet meer doen en sal, om alle uwe affgrijselijcheden. **10** Daerom sullen die vaderen hen kinderen eten int midden van v, ende die kinderen sullen hen vaderen eten, ende ick sal in v ordeelen doen, ende ick sal alle uwe bleuelingen inden wint wannen in alle winden. **11** Daerom ick leue seydt die Heere Godt. Alleen om dat ghi mijn heylicheyt ghescient hebt, in alle uwe argernissen, ende in alle uwe affgrijselijcheden, soo sal ick oock heel in stukken breken, ende mijn ooghe en sal niet sparen, ende ick en sal niet ontfermen. **12** Het derde deel van v lieden sal vander pestilencien steruen, ende tsal vanden hongher verteert worden int midden van v, ende het derde deel van v lieden sal metten sweerde vallen rontsom v, maer v derde deel sal ick in allen winden verstroeyen, ende ick sal tsweert wter sceyden trekken nae hen. **13** Ende ick sal mijnen rasenden torn volbrenghen, ende ick sal mijn verbolghenthethet doen rusten in henlieden, ende ic sal vertroost worden, ende sij sullen weten dat ick die Heere dit ghesproken hebbe in mijn tornighe liefde, als ick mijn verbolghenthethet sal volbracht hebben in henlieden. **14** Ende ick sal v gheuen tot een woestijne ende een versmaetheyt den Heydenen die rontsom v zijn, voor daenschijn van alle die ghene die daer voorby gaen. **15** Ende ghy sult wesen een versmaetheyt ende blasphemie, een exemplel, ende een verwonderinghe onder die Heydenen, die rontsom v zijn, als ick in v lieden sal ghedaen hebben die ordeelen, in mijn rasende gramscap ende verbolghenthethet, ende in die berispinghen des torns. **16** Ick die Heere hebt ghesproken. Als ic die alderquaestste pijlen des honghers in hen sal ghescoten hebben, die welcke sullen dootlijck sijn, ende die ic schieten sal om v te verderuen, ende ick sal den hongher op v lieden vergaderen, ende in v lieden vernielen den staff des broots. **17** Ende ick sal onder v lieden senden den hongher, ende die alderquaestste beesten tot vernielinghe vanden laetsten man, ende die pestilencie ende dbloet sullen door v gaen, ende ick sal tsweert op v lieden brenghen. Ick die Heere hebt gheproken.

5 ENde ghy sone des menschen neemt v een scerp swaert hay scerende, ende sult dat doen gaen ouer v hooft ende ouer uwen baert, ende ghy sult tot v nemen een weechschale, ende ghy sultse deylen. **2** Het derde deel suldi metten viere verbranden int midden der stadt, nae dat volbrenghen van die daghen der belegghinghen, ende ghi sult het derden deel tot v nemen, ende ghy sult dat metten sweerde in stukken houwen rontsomme die stadt, maer het ander derden deel suldi inden wint verstroeyen, ende ick sal tsweert daer nae bloot maken. **3** Ende ghy sult daer aff nem en een cleyn ghetal, ende ghy sult die binden int witerste van uwen mantel, **4** Ende van dien suldy wederom nemen, ende ghy sultse worpen int midden des viers, ende ghy sultse metten viere verbranden, ende daer wt sal een vier comen int gheheel huys van Israel. **5** Dit seyt die Heere Godt. Dit is Ierusalem int midden der Heydenen heb ikse ghestelt, ende rontsom haer die landen. **6** Ende sij heeft mijn ordeelen versmaedt, dat sij noch ongoddelijcker zijn soude dan die Heydenen, ende mijn gheboden heeftse versmaedt meer dan die landen die rontsom haer zijn, want sij hebben mijn ordeelen verworpen, ende in mijn gheboden en hebben sij niet ghewandelt. **7** Daerom dit seyt die Heere Godt. Want ghi die Heydenen te bouen ghegaen hebt, die rontsomme v lieden sijen ende want ghy in mijn gheboden niet ghewandelt en hebt, ende nae die ordeelen der Heydenen die rontsomme v lieden sijen niet ghedaen en hebt. **8** Daerom

6 ENdes Heeren woort is tot my gheschiet segghende. **2** Sone des menschen, stelt v aensicht teghen die berghen van Israel ende ghy sult tot hen propheteren, **3** ende segghen. Ghy berghen van Israel hoort des Heeren Godts woort. Dit seyt die Heere Godt den berghen, ende den hueuelen, den steenrootsen, ende den valleyen. Siet ic sal op v tsweert breghen, ende ick sal v hoochden heel verderuen, **4** ende v outaeren affbreken, ende v affgods beelden sullen ghebroken worden, ende ick sal v gheoodde nederworpen voor v affgoden. **5** Ende ic sal die doode lichamen der kinderen van Israel gheuen voor daensicht van uwen affgods beelden, ende ick sal v ghebeeten verstroyen rontsom v outaeren **6** in allen v wooninghen. Die steden sullen verwoest wesen, ende die hoochden sullen affgebroken ende verstroeyt worden, ende v outaeren sullen vergaen, ende ghebroken worden, ende v affgoden sullen ophouden, ende uwer affgoden tempelen sullen vernield worden, ende v wercken sullen te niet ghebracht worden. **7**

Ende die verslaghene sal vallen int midden van v lieden, ende ghy sult weten dat ic die Heere ben. **8** Ende ick salse onder v lieden laten die tsweert ontuloden sullen wesen onder die Heydenen als ick v in die landen verstroeyt sal hebben. **9** Ende v verloste sullen mijns ghedencken onder die Heydenen tot die welcke sij gheuanghen zijn gheleyt, want ick heb heel in stucken ghewreuen hen herte dat oncuysecheyt bedrijende is ende wechhaende van my, ende hen ooghen oncuysecheyt doende nae hen affgoden, ende sij sullen hen seluen mishaghen van die quade dinghen die sij ghedaen hadden in alle hen affgrijselicheden. **10** Ende sij sullen weten dat ick die Heere niet te vergheefs ghesproken en hebbe, dat ick hen dit quaet doen soude. **11** Dit seydt die Heere Godt. Slaet v hant, ende stoot uwen voet, ende seght wee ouer alle die affgrijselicheden der quadren des huys van Israel, want sij sullen door tsweert door den honger ende door die pestilencie vallen. **12** Die verre is sal vander pestilencie steruen, maer die by is sal metten sweene vallen, ende die achterghelaten ende beleghen sal wesen die sal van hongher steruen, ende ick sal mijn verbolghentheyt in hen volbrenghen. **13** Ende ghy sult weten dat ick die Heere ben, als v ghedoodde sullen wesen int midden van uwen affgoden rontsomme van uwen outaeren, op alle die hooghe hueuelen, ende op alle die opperste tsoppen der berghen, ende onder alle loouerachtige boomen, ende onder alle eycke dic van bladeren, die plaatse daer sij welriekende wierook ontsteken hebben allen haren affgoden. **14** Ende ick sal mijn hant ouer hen wtsteken, ende ick sal dlanter verwoest maken, ende verlaten van die woestijne Debitha in allen hen woonsteden, ende sij sullen weten dat ick die Heere ben.

7 Ende des Heeren woort is tot my gheschiet segghende.
2 Ende ghy sone des menschen. Dit seyt die Heere die Godt van Israhels lant. Het eynde coemt, het eynde coemt op die vier hoecken van eertrijc. **3** Nv ist eynde op v, ende ic sal mijn rasende gramscap in v seynden, ende ic sal v ordeelen na uwe weghen, ende ick sal teghen v stellen alle uwe affgrijselicheden. **4** Ende mijn ooghe en sal ouer v niet sparen, ende ick en sal niet ontfermen, maer v weghen sal ick op v legghen, ende v affgrijselicheden sullen int midden van v wesen, ende ghy sult weten dat ic die Heere ben. **5** Dit seydt die Heere Godt. Een pijninghe, siet daer coemt een pijninghe, **6** het eynde coemt, het eynde coemt, het is teghen wacker gheworden, siet het coemt. **7** Die vernielinghe coemt ouer v, die op deerde woont, den tijt coemt, den dach der doodingen is nae by, ende niet van die glorie der berghen. **8** Nv sal ick ter stont mijn gramscap wtstorten op v, ende ick sal mijn rasende gramscap in v volbrenghen, ende ick sal v ordeelen nae v weghen, ende ick sal v oplegghen alle v groote misdaden. **9** Ende mijn ooghe en sal niet sparen noch ick en sal niet ontfermen, maer uwe weghen sal ic v op legghen ende v affgrijselicheden sullen int midden van v wesen, ende ghy sult weten dat ick die staende Heere ben. **10** Siet den dach, siet hy coemt die vernielinghe is wtgegaen, die roede is ghebloeyt die hoouerdie is ghegroeyt. **11** Die boosheyts is opghestaen in die roede der ongoddelicheyt, niet wt henlieden, ende niet wten volcke noch wt haren ghelyuydt ende daer en sal gheen

ruste in henlieden zijn. **12** Den tijt is ghecomen, den dach is nae by ghecomen, wie coopt die en sij nie bliide, ende wie vercoopt die en sij niet droeuch, want die gramschap coemt ouer alle sijn volc, **13** want die vercoopt, en sal tot ghene dat hy vercocht heeft niet wederkeeren, ende al noch is in die leuende hen leuen, want dat visioen en sal tot allen haer menichte niet wederkeeren, ende die man in sal in die boosheyts zijns leuens niet ghestercrt worden. **14** Slaet het trompette, laetse alle bereyt worden, ende daer en is niemant die ten strijde ghae, want mijn gramscap is ouer alle zijn volc. **15** Tsweert buyten, ende die pestilencie, ende den hongher binnen, die int velt is die sal metten swerde steruen, ende die in die steden sijn sullen van die pestilencie ende vanden hongher verslonden worden. **16** Ende sij sullen behouden worden die van hen vlieden sullen, ende sullen op die berghen zijn als die duyuen der valleyen allegader veruaert, een yeghelyck in zijn boosheyts. **17** Alle handen sullen onmachtich worden, ende alle knien sullen van wateren vloeuen. **18** Ende sij sullen hen met hairen cleederen omgorden ende die vreeße salse ouerdecken, ende in alle aensicht sal bescaemtheyt wesen, ende in alle hen hoofden caluheyts. **19** Hen siluer sal buyten gheworpen worden, ende hen gout sal tot eenen mesthoop zijn, Hen siluer ende hen gout en sal hen niet moghen verlossen inden dach van des Heeren rasende gramscap. Sij en sullen hen zielen niet versaden, ende hen buycken en sullen niet verluit worden, want tis hen tot een strucsele van hen boosheyts gheworden. **20** Ende dat cieraet van haren halsbanden hebben sij ter hoouerdien ghestelt, ende die beelden van hen affgrijselicheden, ende die afgodsbeelden hebben sij daer aff ghemaect, daerom heb ic henlieden dit gheheuen tot een onreyrichet, **21** ende ick sal dat gheueen inder vreemder hant om te rouuen ende den ongoddelijken des lants tot eenen roof, ende sij sullen dat besmetten. **22** Ende ick sal mijn aensicht van henlieden keeren, ende sij sullen mijn verbolghentheyt scheynden, ende die bespieders sullen daer ingaan, ende sij sullen dat besmetten. **23** Maect een beslyutinghe, want dat eertrijck is vol van dooredit des bloets, ende die stadt is vol boosheyts. **24** Ende ick sal die alderquaetste van die Heydenen aenbreghen, ende die sullen hen huysen besitten, ende ick sal doen rusten die hoouerdie der machtigher, ende si sullen hen heylige plaetsen besitten. **25** Als die benauwtheyt ouercoemt soo sullen si vrede versoecken, ende daer en sal gheenen zijn. **26** Daer sal verbaestheyt op verbaestheyt comen, ende deen ghehoor op dander ghehoor, ende si sullen een visioen vrachten vanden propheet, ende die wet sal vergaen vanden priester, ende den raet van die ouderen. **27** Die coninck sal weenen, ende die prince sal met droefheyt ghecleedt worden, ende die handen van tvolck der eerden sullen heel ontsteldt worden. Nae hen weghen sal ick henlieden doen, ende nae hen ordeelen sal ickse ordeelen, ende sij sullen weten dat ick die Heere ben.

8 Ende tis gheschiet int seste iaer, in die seste maent, inden vijfsten dach der maent, dat ic sadt in mijn huys, ende die ouders van Iuda saten voor my, ende daer viel des Heeren Gods hant op my. **2** Ende ick heb ghesien,

ende siet een ghelyckenisse als een aensien des viers, van die ghedaente zijnder lendenen ende beneden wast vier, ende van zijn lendenen ende opwaerts, waert als een ghedaente des claerscijnsels, als die ghedaente van fijn blinckende metael. 3 Ende een wtghesonden ghelyckenisse van eender hant heeft my ghegrepen metten hayrulechten mijns hoofts ende den gheest heeft my opghehauen tusschen die eerde ende den hemel, ende hy heeft my ghebracht in Ierusalem door Gods visioen, by die binnenste doere, die ten noorden waerts sach, daer den affgodt der laloursheyt ghesteld was om den torn te verwecken. 4 Ende siet die glorie des Heeren van Israel was daer, nae dat visioen dat ick ghesien hadde opt velt. 5 Ende hi heeft tot my gheseyt. Sone des menschen heft v ooghen op totten wech van noorden, ende ick hebbe mijn ooghen opghehauen tot den wech van noorden, ende siet vanden noorden van die poorte des outers was den affgodt der laloursheyt inden inganc. 6 Ende hi heeft tot my gheseyt. Sone des menschen meyndi ooc dat ghi siet wat dese doen, die groote affgrijselijcheden, die thuyss van Israel hier doet, dat ick verre gaen soude van mijn heylige plaatse? Ende omghekeert sijnde suldi noch meerder affgrijselijcheden sien. 7 Ende hy heeft my binnen gheleyt tot die doere des voorhofs ende ic heb ghesien, ende siet daer was een gat inden wandt 8 Ende hy heeft tot my gheseyt. Sone des menschen doorgaeft den wandt, ende als ic den wandt doorgrauen hadde soo is daer een doere ghesien. 9 Ende hi heeft tot my gheseyt. Gaet binnen ende besiet die alderquaetste affgrijselijcheden die dese hier doen. 10 Ende binnem ghecomen sijnde heb ic ghesien, ende siet alderhande ghelyckenisse van cruypende dieren, ende die affgrijselijcheyt der beesten, ende alle die affgoden des huys van Israel, waren gheschildert opden wandt rontsomme ouer al. 11 Ende tseuentich wannen van die ouders des huys van Israel, ende lezonias Saphans sone stont int midden van henlieden der gheender die daer stonden voor die scilderen, ende een ieghelyk hadde een wieroocvat in zijn hant, ende eenen dopm des neuels ghinc op van dat wieroock. 12 Ende hy heeft tot my gheseyt. Voorwaer sone des menschen, ghy siet wat die ouders des huys van Israel doen in die dysternisse, een ieghelyk int heymelic van zijnder slaepcamer, want sij segghen. Die Heere en siet ons niet, die Heere heuet dlant verlaten, 13 Ende hy heeft tot mi gheseyt. Noch omghekeert sijnde suldi meerder affgrijselijcheden sien die dese doen. 14 Ende hy heeft my binnen gheleyt door die doere van des Heeren huys, die noortwaerts sach, Ende daer saten die vrouwen bescreyende Adonidem. 15 Ende hy heeft tot my gheseyt. Voorwaer ghy sone des menschen hebbet ghesien, maer omghekeert sijnde suldi affgrijselijcheden sien noch meerder dan dese. 16 Ende hy heeft my binnen gheleydt in dat voorhoff van des Heeren huys binnen. Ende siet in die doere van des Heeren tempel tusschen dat portael ende den outaer waren als vijuentwintich mannen hebbende die rugghen teghen des Heeren tempel, ende hen aensichten ten oosten, ende si aenbaden teghen den opganc der sonnen. 17 Ende hy heeft tot my gheseyt. Voorwaer ghy sone des menschen hebbet ghesien, is dat den huyse van Iuda licht, dat si dese affgrijselijcheyt doen souden, die sij hier ghedaen hebben,

dat sij die eerde met boosheden veruillende omghekeert zijn om my te creyen? ende siet sij breghen eenen tack tot haren noese. 18 Daerom sal ick oock doen in die rasende gramscap, mijn ooghe en sal niet sparen, noch ick en sal niet ontfermen, ende als si roepen tot mijn ooren met luyder stemmen, soo en sal ickse niet verhooren.

9 ENde hy heeft gheroepen in mijn ooren met een groote stemme segghende. Die besoeckinghen der stadt zijn nae ghecomen, ende een ieghelyk heeft zijn instrument der doodingen in zijn hant, 2 Ende siet daer quamen ses mannen vanden wech der ouerster poorten, die noortwaerts siet ende een ieghelycs instrument der doodinge was in zijn handt. Oock wasser int midden van hen een man met lijnwaet ghecleedt, ende eens scrijvers inckpot was aen zijn lendenen, ende sij zijn binnen ghegaen, ende hebben ghestaen neffens den metalen outaer. 3 Ende die glorie des Heeren van Israel is opghenomen vanden Cherub, die op hem was aen den dorpel des huys, ende hy heeft den man gheroepen die met lijnwaden cleederen ghecleedt was, ende hadde eens scrijvers inckpot aen zijn lendenen 4 Ende die Heere heeft tot hem geseyt. Gaet voorts door dmidden der stadt, int midden van Ierusalem, ende teekent Thau op die voorhoofden der mannen die suchten ende rouwiche zijn ouer alle die affgrijselijcheden die int midden van haer gheschieden. 5 Ende hy heeft dien gheseyt, dat ick hoorde. Ghaet voorts door die stadt hem volghende ende slaet, en laet v ooghe niet sparen, noch en hebt gheen bermherticheyt 6 Den ouden man, den ionghelinck, ende die maghet die cleyn kinderkens, ende die vrouwen slaet doot, totten laetsten mensch toe, maer alle die ghene opden welcken ghy Thau siet, en slaet niet dooit, ende beginht van mijn heylige plaatse. Hierom hebben sij begonst vanden ouderen die voor des huys aensicht waren. 7 Ende hy heeft tot hen gheseyt. Besmet het huys, ende vult die voorhouen met die verslaghene gaet wt. Ende sij zijn wtghegaen, ende sij sloeghen die ghene die in die stadt waren. 8 Ende als den slach voldaen was, soo ben ick ouerghebleuen, ende ick heb op mijn aensicht gheuallen, ende al roepende segghe ic. Wee, wee, wee, Heere Godt. Suldi dan verderuen alle die bleuelingenhen van Israel, wtstortende v rasende gramscap op Ierusalem? 9 Ende hi heeft tot my gheseyt. Die boosheyt des huys van Israel ende Iuda is bouen maten seer groot, ende die eerde is veruilt met bloeden, ende die stadt is vol gheworden van affkeeringhe, want sij hebben gheseyt. Die Heere heeft dlant verlaten, ende die Heere en siet niet. 10 Daerom en sal mijn ooghe niet sparen, noch ick en sal niet ontfermen, ick sal haren wech op hen hoofden keeren. 11 Ende siet die man die met lijnwaet ghecleedt was, die den inckpot hadde op sijnen rugghe, heeft een woort ghesproken segghende. Ic heb ghedaen alsoo ghy my gheboden hadt.

10 ENde ic heb ghesien, ende siet int firmament datter was opt hoofd vanden cherubims als eenen Saphier steen, als die ghedaente van die ghelyckenisse eens throons heeft daer bouen ghesien geweest 2 Ende hy heeft gheseyt totten man die met lijnwaet ghecleedt was ende seyde. Gaet binnen int midden van die ra-deren die onder die Cherubims zjin, ende vult v hant met die colen des viers die tusschen

die Cherubims sijn, ende stort die wt op die stadt. Ende hy is daer inghegaen voor mijn aenscouwen, 3 ende die Cherubims stonden aan die rechte sijde des huys als die man daer in ghinck, ende een wolcke heeft dbinnenste voorhof veruult. 4 Ende die glorie des Heeren is opgehauen bouen den Cherub aenden dorpel des huys, ende het huys is veruult gheweest met die wolcke, ende dat voorhoff is veruult gheweest met die claeरhett van des Heeren glorie. 5 Ende tgheluut van die vloghelen der Cherubims worde ghehoort tot dat buytenste voorhoff ghelyck die stemme Godts almachtich sprekende. 6 Ende als hy gheboden hadde den man die met lijnwaet ghecleedt was, segghende. Neemt vier wt dat midden der raderen die tusschen die Cherubims sijn soo is hy daer in ghegaen ende heeft ghestaen by dat radt. 7 Ende eenen Cherub heeft zijn hant wtghesteken wt dat midden der Cherubims totten viere datter was tusschen die Cherubims, ende hy heuet genomen, ende heuet in die hant gheheuen des gheens die met lijnen cleederen ghecleet was, die welcke dat nemende is wtghegaen. 8 Ende in die Cherubims openbaerde die ghelykenisse van eens menschen hant onder hen vloghelen, 9 ende ick heb ghesien ende daer waren vier raderen bi die Cherubims het een radt was by den eenen Cherub, ende dander radt by den anderen Cherub, ende die ghedaente der raderen was als tgesichte vanden Chrysolitus steen, 10 ende het aensien van dien was een ghelykenisse van die viere, als ofter een radt ware in midden van een ander radt. 11 Ende als sij wandelden, soo ghinghen si aen vier sijden, ende si en keerden niet wederom als sij wandelden, maer tot der plaeften waer toe hy wijcte om te ghane, die dierste was, derwaerts volchden ooc die andere, ende si en keerden niet wederom. 12 Ende alle hen lichamen ende hen halsen ende handen, endevloghelen ende omringhen waren vol ooghen, int ronde der vier raderen. 13 Ende dese raderen heeft hy ghenoemt omrollende daer it hoorde, 14 maer dat eene hadde vier aensichten, het een aensicht was eens Cherubs aensicht, ende het tweede aensicht was eensmenschen aensicht, ende int derde was eens leews aensicht, ende int vierde eens arents aensicht. 15 Ende die Cherubims zijn opgehauen, het is tselue dier dat ic ghesien hadde by den vloet Chobar, 16 Ende als die Cherubims wandelden, soo ghinghen die raderen oock te samen neffens die, ende als die Cherubims hen vloghelen ophieuwen, dat sij vander eerden souden opgehauen worden, soo en rusten die raderen niet, maer sij waren daer ooc neffens. 17 Als die stonden, soo stonden sij, ende metten verhauen worden si verhauen, want den gheest des leuens was in die. 18 Ende die glorie des Heeren is wtghegaen vanden dorpel des tempels, ende heeft ghestaen op die Cherubims. 19 Ende die Cherubims hen vloghelen opheffende zijn verhauen gheweest vander eerden voor my, Ende als die wtghinghen, soo zijn die raderen oock nae gheuolcht, ende het heeft ghestaen inden inganc van die poorte van des Heeren huys die oostwaerts was, ende die glorie des Gods van Israel was daer ouer haer. 20 Dit is tselue dier dat ic ghesien hebbe onder den God van Israel by den vloet Chobar, ende ick heb verstaen dattet Cherubims waren. 21 Vier aensichten hadde het eene, ende vier vloghelen het eene, ende die

ghelykenisse van eens menschen hant was onder hen vloghelen. 22 Ende die ghelykenisse van haren aensichten, was als die selue aensichten die ick ghesien hadde by den vloet Chobar, ende het ghesichte ende tghedruysch van elck besonder was voor zijn aensicht gaen.

11 Ende den gheest heeft my opgehauen, ende heeft my inghebracht tot die oostersche poorte van des Heeren huys die teghen der sonnen opganc siet, ende siet inden inganck der poorten waren vijuentwintich mannen, ende ick heb ghesien int midden van hen Iezoniam Azurs sone, ende Pheltiam Banaias sone die princen des volcs. 2 Ende hy heeft tot my gheseyt. Sone des menschen, dit sijn die mannen die boosheyd dencken, ende tracteren eenen alderquaesten raet in dese stadt, 3 segghende. En zijn die huysen niet hier voortijts ghetimmerd? dits den metalen pot, ende wij zijn tvleesch. 4 Daerom propheetert van henlieden, propheetert ghy sone des menschen. 5 Ende den gheest des Heeren is in my gheualen ende heeft tot my gheseyt. Spreect. Dit seyt die Heere. Also hebdi gesproken ghy huys van Israel, ende ick kenne die ghedachten van v lieder herten. 6 Ghi hebtter seer vele ghedoot in dese stadt, ende ghy hebt haer weghen met verslagenen veruult. 7 Daerom seyt dit die Heere God. V verslaghene die ghy int midden van haer ghestelt hebt, die sijn het vleesch, ende dit is den metalen pot, Ende ick sal v lieden leyden wt dat midden van haer. 8 Ghy hebbet tsweert gheureest, ende ick sal tsweert ouer v breghen seyt die Heere God. 9 Ende ick sal v leueren wtdrijven wt dat midden van haer, ende ick sal v leueren inder vianden handen, ende ick sal in v lieden ordeelen doen, 10 Metten sweerde suldi vallen, in die palen van Israel sal ick v lieden ordeelen, ende ghy sult weten dat ick die Heere ben. 11 Dese en sal v lieden niet wesen tot eenen metalen pot, ende ghy en sult int midden van haer niet wesen tot vleesche, in die palen van Israel sal ick v ordeelen. 12 Ende ghy sult weten dat ick die Heere ben, want ghy en hebt in myn gheboden niet ghewandelt, ende myn ordeelen en hebdi niet ghedaen, maer nae die rechten der Heydenen die rontsomme v sijn, hebdi ghedaen 13 Ende tis ghesiet doen ick propheeterde dat Pheltias Banaias sone ghestoruen is, ende ick heb op myn aensicht gheualen roepende met luyder stemmen, ende ic heb gheseyt. Wee, wee, wee, Heere Godt, maecte ghy een voleyndinghe der bleuelingen van Israel? 14 Ende des Heeren woort is tot my ghesiet segghende. 15 Sone des menschen v broeders v naeste mannen, ende alle thuys van Israel, alle den welcken die bewoonders van Ierusalem gheseyt hebben. Gaet verre van den Heere, dlant is ons gheheuen tot een besittinghe. 16 Daerom dit seyt die Heere Godt. Om dat icse verre ghedaen hebbe onder die Heydenen, ende want icse verstroet hebbet in die landen, so sal ic hen wesen tot een cleyn heylchmakinghe in die landen, tot die welcke sij ghecomen zijn. 17 Daerom spreect. Dit seyt die Heere God. Ic sal v lieden vergaderen van die volcken, ende versamen van die landen in die welcke ghy verstroet zijt, ende ic sal v lieden gheuen die eerde van Israel, 18 Ende sij sullen daer in gaen, ende sij sullen alle die arghernissen, ende alle die afgrislijcheden wech nemen van haer, 19 Ende ick sal hen een herte gheuen ende eenen nieuwenn gheest sal ick in hen binnesten gheuen, ende ic sal dat

steenen herte van haerlieden vleesche wech nemen, ende sal ick sal hen een vleeschachtich herte gheuen. **20** op dat sij in mijn gheboden wandelen ende mijn ordeelen bewaren, ende die doen, ende dat sij my sijn moghen tot een volc, ende ick hen tot een Godt sij. **21** Der welcker herte wandelt nae die verargernissen ende nae hen affgrijselijcheden, deser wech sal ic op hen hooft stellen, seyt die Heere Godt. **22** Ende die Cherubims hebben hen vlogheien opghehauen, ende die raderen met hen, ende die glorie van Israels Gods was bouen die, **23** Ende die glorie des Heeren is opgheclommen van d'midden der stadt, ende heeft ghestaan opden berch die aen de oostsijde vander stadt is. **24** Ende den gheest heeft my opghehauen, ende ghebracht in dlant van Chaldeen tot die oueroeringhe, in een visioen in Gods gheest, ende het visioen dat ic ghesien hadde is van my wech ghenomen. **25** Ende ick hebbe tot die oueroeringhe ghesproken alle des Heeren woorden die hy my ghettoont hadde.

12 ENde des Heeren woort is tot my gheschiet segghende. **2** Sone des menschen, ghi woont int midden van dat creytende huys die ooghen hebben om te sien, ende niet en sien, ende ooren om te hooren, ende en hooren niet, want het is een creytende huys. **3** Daerom ghy sone des menschen maect voor v ghreetscappen der oueroeringhen, ende ghy sultse oueroeren inden dach voor henlieden, ende ghy sult verhuysen v plaetse tot een ander plaetse, voor hen aenscouwen, oft sijt by auontueren aensaghen, want het is een creytende huys. **4** Ende ghy sult uwen huysraet buyten wtdraghen, als den huysraet van eenen die vertrect inden dach voor hen aenscouwen, maer ghi sult des auonts wtgaen voor henlieden ghelyc een die verhuyst wtghaet. **5** Voor hen ooghen doorbreet v den wandt, ende ghi sult daer door gaen, **6** In hen aenscouwen suldi op die scouderen ghedraghen worden, in die donckerheyd suldi wtghedraghen worden, ghy sult v aensicht bedecken, ende ghy en sult die eerde niet sien, want ick heb v tot een wonderlijc teeken gheheueen den huyse van Israel. **7** Hierom heb ick ghedaen also hy my gheboden hadde. Ic heb mijn ghreetscappe wtgebracht als die ghreetscappen van eenen die vertrect by daghe, ende des auonts heb ick voor my den wandt doorbroken metter hant, ende in die duysterheyd ben ick wtghagaen, ende op die scouderen ghedraghen voor hen aenscouwen. **8** Ende des Heeren woort is tot my gheschiet des morghens segghende. **9** Sone des menschen en heeft dat huys van Israel dat creytende huys niet gheseyt. Wat maecti? **10** Segt tot hen. Dit seyt die Heere Godt. Op den vorst die in Ierusalem is, desen last ende op alle thuys van Israel, dat int midden van henlieden is. **11** Segt. Ick ben v voorteken, Alsoick ghedaen hebbe soe sal v ghescheiden sij sullen ter veruoeringhen ende gheuanghenisse gaen. **12** Ende die prince die int midden van henlieden is sal op die scouderen ghedraghen worden, int die duysterheyd sal hy wtgaen, sij sullen den wandt doorgaufen om hem wt te leyden, zijn aensicht sal bedect worden, dat hy die eerde metten ooghen niet en sie. **13** Ende ick sal mijn net over hem wtspraeyen, ende hy sal gheuanghen worden in mijn net, ende ick sal hem brenghen in Babilonien inder Chaldeen lant, ende dat en sal hy niet sien ende daer sal hy steruen. **14** Ende alle die omrent hem sijn, sijn helpe, ende alle sijn

heyren, sal ick verstroeuen in alle winden, ende tsweert sal ick achter hen wter sceyden trekken. **15** Ende sij sullen weten dat ic die Hee ben, als ick die sal verstroeyt hebben onder die Heydenen, ende dat icse sal al om ghesaeyt hebben in die landen. **16** Ende ick salder van henlieden een luttel mannen achter laten van tsweert, ende vanden hongher, ende van die pestilencie, op dat sij allen hen groote misdaden vertellen moghen onder die Heydenen tot die welcke sij ingaan sullen, ende si sullen weten dat ick die Heere ben. **17** Ende des Heeren woort is tot my gheschiet segghende. **18** Sone des menschen, eedt v broot in verstoorthet, ende v water drinct met haesticheyd ende trueringhe. **19** Ende ghy sult segghen totten volcke des lants. Dit seyt die Heere God tot hen die in Ierusalem woonen int lant van Israel. Hen broot sullen sij met sorchuldicheyt eten, ende hen water sullen si in die verlatenheyd drincken, op dat het lant verlaten worde van zijn menichte, om die boosheyt van alle die ghene die daer in woonen. **20** Ende die steden die nu bewoort werden sullen verwoest wesen, ende dlant verlaten, ende ghy sult weten dat ick die Heere ben. **21** Ende des Heeren woort is tot my gheschiet segghende. **22** Sone des menschen. Wat ghemeyn segghen is dit v lieden int lant van Israel der gheender die segghen. Die daghen sullen noch langhe wtghestelt worden, ende alle visioen sal vergaen. **23** Daerom segt tot hen. Dit seyt die Heere Godt. Ic sal dit ghemeyn woort doen rusten, noch men salt voortaan niet meer ghemeynljic segghen in Israel, ende spreect tot hen dat die daghen aenghecomen sijn, ende dwoort van alle visioen, **24** Want alle visioen en sal voortaan niet meer ydel zyn, noch die propheete twijfelachich int midden der kinderen van Israel, **25** want ick die Heere sal spreken, ende soo wat woort dat ic spreken sal, dat sal ooc gheschieden, ende het en sal niet meer langhe wtghestelt worden, maer in uwe daghen ghy creytende huys sal ick een woort spreken, ende ick sal dat doen, seyt die Heere God, **26** Ende dwoort des Heeren is tot my gheschiet segghende. **27** Sone des menschen Siet het huys van Israel der gheender die segghen. Het visioen dat dese siet, is te veel daghen ende tot langhen tijt ghepropheteert dese. **28** Daerom segt tot henlieden. Dit seyt die Heere God. Alle mijn woort en sal voortaan niet meer lange vertrekken, dwoort dat ick ghesproken sal hebben, dat sal volbracht worden seyt die Heere.

13 ENde dwoort des Heeren is tot my gheschiet segghende. **2** Sone des menschen propheeteert tot die propheten van Israel, die propheeten, ende ghy sult hen segghen die wt hen eyghen herte propheeten. Hoort des Heeren woort. **3** Dit seyt die Heere God. Wee den dwasen propheten die haren gheest volghen, ende niet en sien. **4** Als vossen in die woestijne soo waren v propheten Israel, **5** ghy en hebt niet teghen opgheclommen, noch ghy en hebt gheenen muer teghen ghestelt voor thuys van Israel, dat ghy inden strijt staen soudt inden dach des Heeren. **6** Sij sien ydel dinghen, ende sij propheeten loghenen, segghende. Die Heere seyt, daer die Heere hen niet ghesonden en heeft, ende sij hebben ghestadich ghebleuen het woort te vestighen. **7** En hebby niet een ydel visioen ghesien, ende een loghenachtige propheete ghesproken? ende ghy segt. Die Heere seyt, daer ic niet ghesproken en hebbe. **8** Daerom dit seyt die Heere God,

om dat ghi ydel dinghen ghesproken hebt, ende loghenen
ghesien. Daerom siet ic come tot v lieden seyt die Heere
God. **9** Ende mijn hant sal zijn op die propheten die ydel
dinghen sien, ende logenen propheteren, in mijns volcs raet
en sullen si niet wesen, ende int gheschrifte des huys van
Israel en sullen si niet ghescreuen worden, noch sij en sullen
int lant van Israel niet comen, ende ghi sult weten dat ick die
Heere God ben. **10** Om dat sij mijn volc bedroghen hebben
segghende. Vrede, ende ten is gheene vrede, ende hy heeft
den wandt opghericht, ende sij beplachten dien met leem
sonder caf. **11** Segt tot hen die sonder beslach placken dat
den wandt vallen sal, want daer sal eenen oueruloedende
reghen wesen, ende ick sal ouergroote steenen gheuen van
bouen daer op vallende ende den verstroeyende storm wint,
12 want voorwaer siet den wandt is gheualen, en salt v niet
gheseyt worden waer is die plackerie die gheplact hebt? **13**
Daerom dit seyt die Heere God. Ende ick sal doen wtbersten
den gheest der tempeesten in mijn verbolghenthethet, ende
eenen oueruloede plasreghen sal in mijn rasende gramscap
wesen, ende groote steenen in mijnen torn tervernielingen.
14 Ende ick sal den wandt breken den welcken ghy gheplact
hebt sonder beslach, ende ick sal dien der eerden effen
ghelijc maken, ende zijn fundament sal ontdeckt worden,
ende hy sal vallen, ende hy sal vernield worden int midden
van haer, ende ghy sult weten dat ick die Heere ben. **15**
Ende ic sal mijn verbolgentheyt volbrenghen inden wandt,
ende in die ghene die hem placken sonder beslach, ende ick
sal tot v lieden segghen. Den wandt en is niet, ende sij en
zijn niet die dien placken. **16** Die propheten van Israhel die
tot Ierusalem propheteren, ende haer sien het visioen des
vredts, ende ten is gheene vrede seyt die Heere God. **17**
Ende ghi sone des menschen stelt v aensicht teghen die
dochteren ws volcs, die wt hen herte propheteeren, ende
propheteert ouer die, **18** ende segt. Dit seyt die Heere God.
Wee den ghenen die cussenen te samen naeyen onder alle
ellenbooghe vander hant, ende oorcussenen maken onder
die hoofden van alle ouerdom om zielen te vanghen, ende
mijnen volcke dat den loghenen gheloof. **20** Daerom dit seyt
die Heere God. Siet ick tot v cussenen met die welcke ghi die
vlieghende zielen vanghet, ende ick sal die verscoeren van
uwen armen, ende ick sal die zielen vrijlatten, die ghilieden
vanghet, die zielen om te vlieghen. **21** Ende ick sal v lieder
oorcussenen verscooren, ende ick sal mijn volc verlossen wt
v hant, noch sij en sullen voorts niet meer in v handen wesen
om te rouuen, ende ghy sult weten dat ic die Heere ben. **22**
Om dat ghy therte des rechtuerdighens hebt doen trueren
valscheijck, den welcken ick niet bedroeft en hebbe, ende
hebt die handen vanden ongoddelycken versterct, dat hy niet
wederkeeren en souden van sijnen quaden weghe ende
leuen. **23** Daerom en suldi gheen ydel dinghen sien, ende
ghy en sult voorts gheen propheten meer propheteeren, ende
ick sal mijn volc verlossen wt v lieder hant, ende ghy sult
weten dat ick die Heere ben.

14 ENde tot my sijn ghecomen die mannen der ouderen
van Israel, ende sij hebben voor my gheseten. **2** Ende
dwoort des Heeren is tot my ghesiet segghende. **3** Sone des
menschen dese mannen hebben hen onsuyuerheden ghestelt
in hen herten, ende die arghernisse van hen boosheyt hebben
sij ghestelt teghen hen aensicht, sal ic ghevraecht sijnde hen
antwoorden? **4** Daerom spreect hen ende ghy sult tot hen
segghen. Dit seyt die Heere God. Die mensch, die mensch
van Israels huys, die zijn onreynicheden ghesteldt heeft in
sijn herte, ende die die arghernisse van zijn boosheyt ghestelt
heeft teghen sijn aensicht, ende coemt totten propheet
vraghende my door hem. Ic die Heere sal hem antwoorden
nae die meniche sijnder onsuyuerheden, **5** op dat het huys
van Israel gheuanghen worde met hen herte, waer mede sij
van my gheseyden zyn, in allen hen affgoden. **6** Daerom
segt totten huyse van Israel. Dit seyd die Heere Godt.
Keert wederom ende gaet wech van uwen affgoden, ende
van alle uwe besmettinghen keert v aensichten aff, **7** want
die mensch, die mensch van Israels huys, ende vanden
wesen, bekeerden Heydenen soo wie een aencomelinc is in Israel,
ist dat hy van my verureemt wert, ende dat hy sijn affgoden
steldt in sijn herte, ende dat hy die arghernisse sijnder
boosheyt stelt tseghen sijn aensicht, ende dat hy coemt tot
eenen propheet, om te vrachten door hem. Ick die Heere
sal hem antwoorden door my, **8** Ende ick sal mijn aensicht
stellen op dien mensch, ende ick sal hem maken tot een
exempel, ende tot een ghemeyn segwoort, ende ic sal hem
vernielden wt dat midden mijns volcs, ende ghy sult weten
dat ick die Heere ben. **9** Ende als die propheet gheedoelt
heeft, ende een woort ghesproken heeft. Ick die Heere heb
dien propheet bedroghen, ende ick sal mijn hant op hem
wtsteken, ende hem te niet doen van mijnen volcke Israhel.
10 Ende sij sullen hen boosheyt draghen, nae die boosheyt
des vraghers, soo sal die boosheyt vanden propheete wesen.
11 Op dat het huys van Israel van my niet meer en dole noch
besmet en worde in allen hen ouertredinghen, maer dat sij
my wesen moghen tot een volck, ende dat ick henlieden
zijn soude tot eenen Godt, seyt die Heere der heyrscaren.
12 Ende des Heeren woort is tot my ghesiet segghende.
13 Sone des menschen, als een lant my sondicht alsoo
dattet ouertredende ouertredet, soo sal ic mijn hant daer
op wtreycken, ende ick sal die roede sijns broots vernielen,
ende ick sal daer in seynden den hongher, ende ick sal van
haer dooden den mensch ende dat behelpich vee. **14** Ende
ist dat dese drij mannen int midden van haer sijn Noe Daniel
ende lob, dese sullen door hen rechtuerdicheyt hen zielen
verlossen, seyd die Heere der heyrscaren. **15** Ist dat ick
die quaetste beesten brenghe op dlant, dat ick verderuen
soude, ende dattet onwandelbaer gheworden si, om datter
niemant door en gaet om der beesten wille, **16** Ist dat dese
drij mannen daer in zijn, soo warachtelijck als ick leue seyt
die Heere God, si en sullen noch sonen noch dochteren
verlossen, maer si sullen alleen verlost worden, maer dlant
sal verwoest worden. **17** Oft ist dat ic tsweert op dat lant
brenghe ende dat ic den swardse segghe. Gaet voorts door
dlant, ende dat ic van dien lande verstaet den mensch ende
dat vee. **18** Ende dat dese drij mannen int midden van dat
lant sijn. Alsoo waerlijck als ick leue seyd die Heere Godt, si

en sullen noch sonen noch dochteren verlossen, maer si zielen, inden dach als ghy gheboren waert. 6 Ende ick sullen alleen verlost worden. 19 Maer ist dat ic die pestilencie neffens v voorbi gaende heb ghesien datmen v vertreede sende op dat lant, ende dat ic mijn verbolghentheyt op haer in v bloet, ende ick heb v gheseyt als ghy in v bloet waert. wtstorte door tbloet, dat ic van die wech nemen soude den Leeft, ick heb (seg ic) v gheseyt. In v bloet, leeft. 7 Ick heb v mensche ende dat vee, 20 Ende dat Noe Daniel ende lob int menichfuldich ghemaect als het spruytsel des velts, ende midden van dat lant zijn. Alsoo warachtelijck als ick leue ghy zijt vermenichfuldicht ende groot ghevonden, ende ghy seyd die Heere Godt, sij en sullen noch sone noch dochter zijt voorts ghegaen, ende zijt ghecomen tot der vrouwen verlossen, maer sij sullen in hen rechtuerdicheyt hen zielen cierlijcheyt, v borsten zijn opgheswollen, ende v hayr is verlossen, 21 want dit seyt die Heere Godt. Ist oock dat ick ghegroeyst, ende ghy waert naect ende vol scandelijcheden. mijn vier quaetste ordeelen, het sweert, ende den hongher, 8 Ende ic heb omtrent v voorby ghegaen ende ic heb v ende die quade beesten, ende die pestilencie sende op ghesien, ende siet uwen tijt was den tijt der gheender die Ierusalem om dat ick van haer verslaen soude den mensche vrijen, ende ic heb mijn cleedt ouer v ghespraeyt ende ic heb ende dat vee, 22 Nochtans sal in haer ghelaten worden v scandelijcheyt bedect. Ende ic heb v ghesworen, ende ick een behoudenisse der gheender die sonen ende dochteren heb v een verbont met v aenghenomen seyt die Heere Godt, wtleyden, siet dese sullen tot v lieden wtcomen, ende ghy ende ghy zijt mijn ghevonden. 9 Ende ick heb v met water sult haerlieder wech sien, ende hen vonden, ende ghy sult ghwasschen, ende ick heb v bloet ghesuyuert v v, ende vertroost worden ouer tquaet dat ick ghebracht hebbe in Ierusalem, in alle tgene dat ic inghebracht hebbe op haer. 10 Ende ick heb v ghecleedt met cleederen van verscyeiden verwen, ende ick heb v met 23 Ende sij sullen v troosten als ghy haerlieder wech sult Hyacinthen ghescoeyt, ende ick heb v ghegort met fijn wit ghesien hebben, ende hen vonden, ende ghy sult bekennen lijnwae, ende ick heb v ghecleedt met dunne cleederen. dat ick niet te vergheefs ghedaen hebbe, alle tghene dat ick 11 Ende ick heb v verciert met een cieraet, ende ick heb in haer ghedaen hebbe, seyt die Heere Godt.

15 ENde des Heeren woort is tot my ghedaen segghende.

2 Sone des menschen, wat salmen maken van des wijnstruycs houte wt alle die houten der bosschen die onder die houten der bosscagien sijn? 3 Salmen daer aff een hout nemen, datmen een werck daer aff make, oft salmen daer aff eenen haec maken, datter eenige ghereetscappe aenhange. 4 Siet het is den viere ghegeuen tot een spijse, beyde zijn sijden heuet vier verteert, ende zijn helicht is tot asschen ghebrocht, salt oock bequaem zijn tot eenich werc? 5 Ooc doent gheheel was soo en waert niet bequaem tot eenich werck, hoe veel te meer, als het vier dat verslint ende verbrant heeft, en salmen gheen werc daer aff maken? 6 Daerom dit seyt die Heere Godt. Ghelyc het hout des wijngaerts onder die houten der bosscagien is, dwelc ic den viere ghegeuen hebbe om te verslinden, alsoo sal ic die bewoonders van Ierusalem leuern. 7 Ende ick sal mijn aensicht teghen hen stellen, si sullen wten viere gaen, ende tvier salse vernielen, ende ghy sult weten dat ick die Heere ben. Als ick mijn aensicht sal teghen hen ghestelt hebben, 8 ende dat ick dlant sal ongancbaer ghemaect hebben endeverwoest, om dat si ouertreders geweest zyn, seyt die Heere Godt.

16 ENde des Heeren woort is tot my gheschiet segghende.

2 Sone des menschen, maect Ierusalem kenlijc allen haer afgrislijcheden 3 ende ghy sult segghen. Dit seyt die Heere God van Ierusalem. V wortele ende v gheslachte is van dlant van Chanaan. V vader is een Amorrheus, ende v moeder is een Cethea, 4 ende doen ghy gheboren waert, opden dach uwer gheboorten, soo en is uwen nauel niet afghesneden gheweest, ende ghy en zijt niet metten water ghwasschen gheweest ter ghesontheyt, noch met soute ghesouten, noch in wendeldoeken ghevonden. 5 Die ooghe en heeft ouer v niet ghespaert, dat die v iet doen soude van desen dinghen, ws ontfermende maer ghy zijt ghevoren gheweest opt aensicht der eerden, in die verworpinghe uwer

zielen, inden dach als ghy gheboren waert. 6 Ende ick in v bloet, ende ick heb v gheseyt als ghy in v bloet waert. wtstorte door tbloet, dat ic van die wech nemen soude den Leeft, ick heb (seg ic) v gheseyt. In v bloet, leeft. 7 Ick heb v mensche ende dat vee, 8 Ende ic heb omtrent v voorby ghegaen ende ic heb v ghesien, ende siet uwen tijt was den tijt der gheender die vrijen, ende ic heb mijn cleedt ouer v ghespraeyt ende ic heb v scandelijcheyt bedect. Ende ic heb v ghesworen, ende ick heb v een verbont met v aenghenomen seyt die Heere Godt, ende ghy zijt mijn ghevonden. 9 Ende ick heb v met water ghwasschen, ende ick heb v bloet ghesuyuert v v, ende 10 Ende ick heb v ghecleedt met cleederen van verscyeiden verwen, ende ick heb v met Hyacinthen ghescoeyt, ende ick heb v ghegort met fijn wit lijnwae, ende ick heb v ghecleedt met dunne cleederen. 11 Ende ick heb v verciert met een cieraet, ende ick heb ringhen in v handen ghegheuen, ende eenen halsbant om uwen hals, 12 ende heb eenen oorinck op uwen mont ghegheuen, ende ringhen uwen ooren, ende een cierlijcke croone op v hooft, 13 ende ghy zijt verciert geweest met gout ende siluer, ende ghy zijt ghecleedt gheweest met fijn lijnwae, ende van borduerwerc, ende van veelderhande verwen, bloeme van tarwen, ende honich ende olie hebdi gheten, ende ghy zijt wtermaten seer cierlijc ghevonden, ende ghy zijt gheuordert tot een conincrijck. 14 Ende uwen naem is wtghedaen tot die Heydenen, om uwer schoonheyt wille, want ghy waert volmaect door mijn cieraet dat ick op v ghesteldt hadde, seyt die Heere God. 15 Ende ghy betrouwen hebbende in schoonhede hebt oncuyscheyt bedreuen in uwen naem, ende ghy hebt v oncuyscheyt gheboden eenen ieghelijken die voorby ghinc, dat ghy sijne worden soudt. 16 Ende nemende van uwen cleederen hebdi v hoochden ghemaect van hier ende daer aff tsamen ghemaeyt, ende ghy hebt daer op onsuyuerhelyt ghedaen ghelyc niet ghesciet en is, noch gheschieden en sal. 17 Ende ghy hebt die ghereetschap van v cieraet ghenomen van mijnen goude ende van mijnen siluere, die ick v ghegheuen hebbe, ende ghy hebt v ghemaect manlijcke beelden, ende ghy hebt daer mede oncuyscheyt bedreuen. 18 Ende ghy hebt v cleederen van verscyeiden verwen ghenomen, ende ghy hebt die beelden ghecleedt, ende mijn olie ende mijn rucwerc hebdy voor hen ghestelt. 19 Ende mijn broot dat ick v ghegheuen hebbe, die tarwen bloeme, ende olie, ende honich, waer mede dat ick v opgheuoedt hebbe, die hebdi in hen aenschijn ghestelt tot eenen ruc der soeticheyt, ende tis ghesciet, seyt die Heere Godt. 20 Ende ghy hebt ghenomen v sonen, ende v dochteren die ghi my ghebaert hebt, ende ghy hebste dien ten offer gedoodt om verslonden te worden, Is v oncuyscheyt cleyne? 21 Ghy hebt mijn kinderen ten offer ghedoodt ende ghy hebt die wijdende hen ghegheuen. 22 Ende nae alle uwe afgrislijcheden ende oncuyscheden, soo en sijdi niet ghedachtich gheweest der daghen van uwer iongher iuecht, als ghy naect waert,

ende vol bescaemheden, vertreden in v bloet. 23 Ende tis ghesiet nae alle v quaetheyt (wee wee v seyt die heere God) 24 ende ghy hebt v een bordeel getimmert, ende ghi hebt voor v een hoeren cot ghemaect in alle straten. 25 Tot alle hoecken der weghen hebdy een teeken van uwe hoereringhe ghesteldt, ende ghy hebt v cierlijcheyt affgrisjelick ghemaect, ende ghy hebt v voeten ontploken alle den voorby gaende, ende ghy hebt v hoereringhen vermenichfuldicht. 26 Ende ghy hebt oncuysecheyt bedreuen met die sonen van Egijpten in uwe ghebueren, die groot van vleesche zijn, ende ghy hebt v hoereringhe vermenichfuldicht om my te verwecken tot gramscap. 27 Siet ick sal mijn hant wtreycken ouer v, ende ick sal v rechtuerdich makinge wachnemen, ende ick sal v gheueen in die zielen der gheender die v haten, der Philistijnen dochteren, die hen schamen van uwen seer misdadighen wech. 28 Ende ghy hebt ghehoereert met die sonen van Assyrien, om dat ghy noch niet versaedt en waert, ende nae dat ghy ghehoereert hadt, soo en sijdi alsoo noch niet versaedt gheweest. 29 Ende ghy hebt v oncuysecheyt vermenichfuldicht int lant van Chanaan metten Chaldeen, ende noch alsoo en sijdi niet versaedt gheweest, 30 waer mede sal ick v herte suyueren, seyt die Heere God, als ghi alle dese wercken van een ghemeyn ende ontschamel vrouwe doet? 31 want ghy hebt v bordeel getimmert int beghinsel van alle weghe, ende v hoochde hebdi ghemaect in alle strate, ende ghy en sijt niet gheworden als een hoere die met verdriet haren loon vermeerdert, 32 maer als een ouerspeelstere, die bouen haren man noch vreemde mannen inbrenght. 33 Alle den ghemeynen vrouwen gheeftmen loon, maer ghy hebt uwen boeleerders loonen ghegheuen, ende ghy gaeft hen ghiften dat si tot v van allen sijden incomen souden, om met v oncuysecheyt te bedrijuen. 34 Ende in v is ghesiet teghen die ghewoonte der vrouwen in v hoereringhen, ende nae v en sal gheen hoereringhe wesen, want in dien dat ghy loonen ghegheuen hebt, ende gheen loonen ontfanghen en hebt, soo is in v contrarie ghesiet. 35 Daer om ghy hoere hoort des Heeren woort. 36 Dit seyt die Heere God. Om dat v ghelyt wtghestort is, ende v scandelijcheyt ontdeckt is in uwe oncuyshedien ouer v boeleerders, ende op die affgoden van uwe affgrisjelicheden, in uwer kinderen bloet die ghy hen ghegheuen hebt. 37 Siet ick sal alle uwe boeleerders verghaderen, met den welcken ghy hebt versaemt gheweest, ende alle die ghy lief ghehadt hebt, met alle die ghene die ghy haette, ende ick sal die ouer v vergaderen van alle sijden, ende ic sal v scandelijcheyt voor hen ontdecken, ende si sullen alle v leelijcheyt sien. 38 Ende ick sal v ordeelen met die ordeelen der ouerspeelsteren, ende die bloet wtstorten, ende ick sal v gheuen totten bloede der rasender gramscap ende der grammer liefden. 39 Ende ick sal v in den hant gheuen, ende si sullen v bordeel bederuen, ende v hoeren cot affbreken, ende si sullen v blooten van uwen cleederen, ende si sullen wech nemen die ghereteescappen van uwe cierlijcheyt, ende naect laten, ende vol versmaethet. 40 Ende si sullen op v een menichtie brenghen, ende si sullen v met steenen steenighen, ende met haren swoeden dootslaen. 41 Ende sij sullen v huysen metten viere verbranden, ende sullen in v ordeelen doen in die oogen van veel vrouwen ende ghy sult ophouden van oncuysecheyt te bedrijuen, ende ghy en sult voorts gheen loonen meer gheuen. 42 Ende mijn verbolgentheyt sal rusten in v, ende mijn gramme liefde sal van v wech ghenomen worden, ende ick sal rusten, ende ic en sal niet meer gram wesen, 43 om dat ghy niet en hebt gedachtich geweest der daghen van uwer ioncheyt, ende hebt my vergramt in alle dese dinghen, daerom heb ick v weghen oock op v hooft ghegheuen, seyt die Heere Godt, ende ick en heb niet ghedaen nae uwe boose misdaden in alle uwe affgrisjelicheden. 44 Siet alle die een ghemeyn segwoort seyd, die sal dat op v aen nemen segghende. Ghelijc die moeder, alsoo is haer dochter ooc. 45 Ghy zijt ws moeders dochter, die haren man verworpen heeft, ende haer kinderen, ende ghy zijt een suster uwer susteren, die hen mans ende hen kinderen verworpen hebben. V moeder was een Cetheussche ende v vader was een Amorreus. 46 Ende v outste suster is Samaria, si ende haer dochteren die aen v slincke sijde woonen, ende v suster die iongher is dan ghy de aen v rechte sijde woont is Sodoma ende haer dochteren. 47 Maer ghy en hebt oock in haerlieder wech niet ghewandelt, noch ghy en hebt nae hen boose misdaden niet ghedaen een luttelken min, maer ghy hebt byna booser misdaden ghedaen dan si, in allen uwe weghen. 48 Alsoo warachtelijc als ick leue seyt die Heere Godt, soo en hebben v suster Sodoma ende haer dochteren selue niet ghedaen, ghelijc ghy ghedaen hebt ende uwe dochteren. 49 Siet dit was die boosheydt van Sodoma uwer suster, hoouerdie, versaetheyt van broode, ende oueruloedicheyt, ende haer ende haer der dochteren ledicheyt, ende si en reycten den armen ende behoeftigen die hant niet. 50 Ende si zijn verhauen gheweest, ende si hebben affgrisjelicheden voor my ghedaen, ende ick hebse wech ghenomen alsoo ghy ghesien hebt. 51 Ende Samaria en heeft die helict van uwen sonden niet ghesondicht, maer ghy hebtse te bouen ghegaen met uwen grooten misdaden, ende ghy hebt v susteren gherechtuerdicht, in alle uwe affgrisjelicheden, die ghy ghedaen hebt. 52 Daerom draecht ghy oock uwe bescaemhetyt, die v susteren te bouen ghegaen zijt met uwen sonden, booslijcker doende dan si, want si zijn gherechtuerdicht van v, daerom wert ghy ooc bescaemt ende draecht v scandelijcheyt, die v susteren gherechtuerdicht hebt. 53 Ende ick salse bekeeren die wederom stellende met die bekeeringhe der Sodomiten met haren dochteren, ende met die bekeeringhe van Samarien ende haer dochteren, ende ick sal v wederkeeringhe bekeeren int midden van haerlieden, 54 op dat ghy v scandelijcheyt draghet, ende dat ghy beschaeamt moecht worden, in alle die dinghen die ghy ghedaen hebt, die vertroostende. 55 Ende v suster Sodoma ende haer dochteren sullen wederom keeren tot haren ouden staet, ende Samaria ende haer dochteren sullen wederom comen tot haren ouden staet, ende ghi ende v dochteren sult wederom keeren tot uwen ouden staet. 56 Maer Sodoma v suster en is niet ghehoort gheweest in uwen mont, inden dach van uwer hoouerdien, 57 eer uwe quaetheyt ontdeckt worde, ghelijc in desen tijt, tot een verwijt der dochteren van Syrien, ende alle der dochteren van die Palestijnen rontsomme v, die v omringhen int ronde. 58 V grote misdaet ende v scandelijcheyt hebt ghy ghedraghen,

seydt die Heere Godt, **59** Want dit seyt die Heere God. Ende ic sal v doen ghelyc ghy den eedt versmaedt hebt, dat ghy mijns verbonts met v in die daghen uwer ioncheyt, ende ick sal v een ewich verbont verwecken. **61** Ende ghy sult uwer weghen ghedachtich zijn, ende sult beschaemt worden, als ghy ontfanghen sult v susteren die ouder zijn dan ghy, met den ghenen die iongher zijn, ende ick salse v gheuen tot dochteren, maer niet wt uwen verbonde. **62** Ende ick sal mijn verbont met v verwecken, ende ghy sult weten dat ick Heere ben, **63** op dat ghi ghedencken moecht, ende beschaemt worden, ende dat ghy niet meer en hebt om den mont open te doen van uwer bescamtheyt, als ick v sal versoent zijn in alle dat ghy ghedaen hebt, seyt die Heere Godt.

17 ENde des Heeren woort is tot my gheschiet segghende. **2** Sone des menschen brengt een gheraetsel voort, ende vertelt een parabel totten huyse van Israel. **3** Ende ghy sult segghen. Dit seyt die Heere God. Eenen grooten arent met groote vlogelen met een lanc ghetrec van leden, vol pluymen ende verscleyden verwen, is totten Libanus ghecomen, ende heeft ghomen dat merch vanden cederboom, **4** den tsop van sijnen bladeren heeft hy affghetrocken, ende heeft dien ouer-ghedraghen int lant van Chanaan, in die stadt der coopluyden heeft hy die ghestelt. **5** Ende hy heeft van des lants saet ghomen, ende hy heeft dat in die eerde gheleyt voer saet, dat sijn wortele vast maken soude op veel wateren, in dopperste des lants heeft hy dat ghesedt. **6** Ende alst ghegroeyst was, soo ist ghevassen in eenen breederen wijngaert, van cleynder lingden sijn rancken saghen tot hem waerts, ende sijn wortelen waren onder hem, aldus ist dan eenen wijngaert gheworden, ende hi heeft rancken voertsgebrocht, ende heeft nieuwe rancken wt gheschten. **7** Ende daer is eenen anderen grooten arent gheworden, met groote vloghelen, ende veel pluymen, ende siet desen wijngaert was als sijn wortelen wtscietende tot dien, hy heeft sijn struycken tot hem wtghestrect dat hijse veruersschen soude van die groefkens sijns groeytsels. **8** In goede eerde op veel wateren is hy gheplant, dat hy loueren voertsbreghen soude, ende vrucht draghen, dat hy tot eenen grooten wijngaert sijn soude. **9** Segt. Dit seyt die Heere Godt, Sal desen daerom voorspoet hebben? en sal hy zijn wortelen niet wt trekken ende zijn vruchten affstroopen, ende verdrooghen alle die rancken van sijnen groeytsels ende verdorren, ende niet met eenen grooten arm, noch met veel volcs dat hy die soude totten wortelen toe wttrecken? **10** Siet hy is gheplant, sal hy daer om voerspoedich wesen? ende en sal hy niet (als hem eenen berrende wint raect) verdrooghen, ende in die groefkens sjinder spruyten verdorren? **11** Ende des Heeren woort is tot my gheschiedt, segghende. **12** Segt tot dat creytende huys. En weetty niet wat dese dinghen beteeken? Segt. Siet die coninck van Babilonien coemt in Ierusalem, ende hy sal den coninck ende sijn princen met hem nemen, ende hy salse breghen tot hem seluen in Babilonien. **13** Ende hy sal van den sade des conincrijs nemen, ende hy sal met hem een verbont maken, ende sal van hem eenen eedt ontfanghen, maer hy sal oock die stercke des lants wechnemen. **14** Op dat een vernedert rijck sijn soude, ende

dat niet verhauen en worde, maer dat sijn verbont beware, ende dat onderhoude. **15** Die welcke van hem sceydinge heeft boden ghesonden tot Egypten dat die hem peerden ende veel volcs gheuen soude. Sal hy oock voerspoedich wesen, oft salicheyt vercrijghen, die dese dinghen ghedaen heeft? ende diet verbont breect, sal hijt ontvliden? **16** Alsoo warachetlijck als ick leue, seyt die Heere, soo sal hy in die plaetses des conincs die hem coninck ghemaect heeft, wiens eedt hy ghebroken heeft, ende het verbont ghebroken heeft dat hy met hem hadde, int midden van Babilonien steruen. **17** Ende Pharaon sal teghen hem gheenen strijt maken met een groot heyr, oft met veel volcs, int legghen des dijcs, ende int oprichten der wallen om dat hy veel zielen dooden soude. **18** Want hy hadde den eedt versmaedt, om dat hy verbont soude breken, ende siet hy heeft sijn hant ghegheuen, ende als hy alle dese dinghen ghedaen heeft, soo en sal hijt niet ontvliden. **19** Daerom dit seyt die Heere Godt. Soe warachetlijck als ick leue, soe sal ick den eedt die hy versmaedt heeft, ende tverbondt dat hy ouertreden heeft, op zijn hooft settent. **20** Ende ick sal mijn nette ouer hem wt spraeyen, ende hy sal in mijn net gheuanghen worden. Ende ick sal hem breghen tot in Babilonien, ende daer sal ick hem ordeelen in die ouertredinghe waer mede hy my versmaedt heeft, **21** ende alle sijn vluchtinghe met alle sijnen heyre sullen doert sweet vallen, maer die daer ouerblijuen, sullen in alle winden verstroyet worden, ende ghy sult weten dat ict die Heere ghesproken hebbe. **22** Dit seyt die Heere Godt, Ende ick sal nemen van dat merch des hooghen cederbooms, ende van den tsop sjinder tacken sal ick dat teer is affbreken, ende ick salt planten op den hooghen ende wtstekendenden berch. **23** Opden hooghen berch van Israel sal ick dat planter, ende het sal wt spruyten tot een spruytsel, ende tsal vrucht voertsbreghen, ende tsal wesen tot eenen grooten Cederboom, ende onder hem sullen woonen alle die voghelen, ende alle tghevolghelte sal onder die scaduwe van sijnen bladeren nestelen. **24** Ende alle die boomen des lantscaps sullen weten dat ick die Heere den hooghen boom vernedert hebbe, ende den nederen boom verhauen hebbe, ende den groenen boom verdroocht hebbe, ende den dorren boom doen groeyen hebbe. Ick die Heere hebt ghesproken ende ghedaen.

18 ENde des Heeren woort is tot my gheschiedt segghende, **2** dat ghy onder v lieden die parabel keert, in dit ghemeyn segwoert int lant van Israel? segghende. Die vaderen hebben eenen sueren druyf gheten, ende der kinderen tanden worden boomich. **3** Ic leue seyt die Heere Godt, ist dt v lieden dese parabele meer wesen sal tot een ghemeyn segwoert in Israel. **4** Siet alle zielen sijn mijne, ghelyck des vaders ziele, alsoo is des soons ziele mijne, die ziele die sondicht die sal steruen. **5** Ende ist dat een man rechtuerdich is, ende dat hi ordeel ende rechtuerdicheyt doet, **6** dat hy op die bergen niet en eet, ende sijn ooghen niet op en heft tot die affgoden des huys van Israel, ende dat hi sijns naesten huysvrouwe niet en sceyndt, ende tot gheen maensuchtighe vrouwe en gaet. **7** Ende dat hy gheenen mensch en bedroeft, dat hy sijnen sculdenaer den pant wederom gheeft, dat hy met ghewelt niet en rooft, dat hy sijn broot den hongherighen gheeft, ende dat hy

den naecten met een cleede bedect. **8** Op woeker niet en leent, ende dat hy niet meer en ontfaunt, dat hi sijn hant van boosheyt affkeert, ende dat hy warachtich ordeel doet tusschen man ende man, **9** dat hy in mijn gheboden wandelt, ende mijn ordeelen bewaert, op dat hi die waerheyt doe, dese is rechtuerdich, hy sal dleuen leuen, seyt die Heere Godt, **10** Maer ist dat hy genereert eenen sone die een bloetstortende mordenaer is, ende dat hy een van desen dinghen doet, **11** ende dat hy voerwaer alle die dinghen niet en doet, maer is op die berghen etende, ende sijns naesten huysvrouwe ontsuyuerende. **12** Den behoeftinghen ende den armen bedroeende, rouuen rououene, den pant niet wederheuende, ende sijn ooghen opheffende tot die affgoden, affgriselijscheyt doende, **13** ten woeker gheuende, ende meer ontfanghende, meyndi dat sulck leuen sal? hy en sal niet leuen, als hy dese versmaedelijcke dinghen ghedaen heeft, hy sal die doot steruen, sijn bloot sal in hem wesen. **14** Maer ist dat die eenen sone genereert, die welcke siende alle sijns vaders sonden die hy ghedaen heeft, vreest, ende dat hy desghelijcs niet en doet, **15** dat hy op die berghen niet en eet, ende sijn ooghen niet op en heft op die affgoden des huys van Israel, ende dat hy sijns naesten huysvrouwe niet en sceynt. **16** Ende gheenen man en bedroeft, den pant niet en behoudt, ende gheenen roof en rooft, zijn broot den hongherighen gheeft, ende den naecten bedect met eenen cleede. **17** Sijn hant affkeert van dat onrecht des armes, dat hy gheenen woecker ende ouerscot en ontfaunt, dat hy mijn ordeelen doet, ende in mijn gheboden wandelt, dese en sal in sijns vaders boosheden niet steruen, maer sal het leuen leuen. **18** Sijn vader want hy tonrecht besculdicht heeft, ende ghewelt ghedaen sijnen broeder, ende quaet ghewracht heeft int midden sijns volcs siet die is ghestoruen in sijn boosheyt. **19** Ende ghy segt, Waerom en sal die sone sijns vaders boosheyt niet draghen? Dats daerom, want die sone heeft ordeel ende rechtuerdicheyt ghedaen, alle mijn gheboden heeft hy bewaert, ende hy heeft die ghedaen, hy sal dleuen leuen. **20** Een ziele die sondicht die sal selue steruen, die sone en sal sijns vaders boosheyt niet draghen, ende die vader en sal sijns soons boosheyt niet draghen, die rechtuerdicheyt des rechtuerdighens sal op hem sijn, ende die ongoddelijcheit van den ongoddelijken sal op hem sijn. **21** Maer ist dat die ongoddelijcke penitencie doet van alle zijn sonden die hy ghedaen heeft, ende dat hy alle mijn gheboden onderhoudt, ende doet ordeel ende rechtuerdicheyt, soo sal hy dleuen leuen, ende niet steruen. **22** Alle zijnder boosheden die hy ghedaen heeft, en sal ick niet ghedencken, in zijn rechtuerdicheyt die hy ghedaen heeft sal hy leuen. **23** Ist mijnen wille die doot vanden ongoddelijken, seyt die Heere Godt, ende niet dat hy bekeert worde van zijn weghen ende leue? **24** Maer ist dat die rechtuerdige hem affkeert van sijn rechtuerdicheyt, ende boosheyt doet, nae alle die affgriselijschedien die een ongoddelijke pleech te doen, sal hy leuen? alle zijn rechtuerdicheden die hy ghedaen hadde en salmen niet ghedencken, in die ouertredinghe waer doer hy ouertreden heeft, ende in sijn sonde die hy ghedaen heeft, daer in sal hy steruen. **25** Ende ghy heb gheseyt, Den wech des Heeren en is niet rechtuerdich. Hoort dan ghy huys van Israel. En is mijnen wech niet rechtuerdich, ende en zijn niet meer v weghen quaet? **26** Want als hem die rechtuerdige affkeert van zijn rechtuerdicheyt, ende boosheyt doet, soo sal hy daer in steruen, in die onrechtuerdicheyt die hy ghedaen heeft sal hy steruen. **27** Ende als hem die ongoddelijcke affkeert van zijn ongoddelijcheit, die hy ghedaen heeft, ende dat hy ordeel ende rechtuerdicheyt doet, soe heeft hy zijn ziele leuende ghemaect. **28** Want hy aenmerckende ende sij seluen affkeerende van alle zijn boosheden, die hy ghedaen heeft, sal dat leuen leuen, ende niet steruen. **29** Ende die kinderen van Israel segghen. Den wech des Heeren en is niet rechtuerdich. En sijn mijn weghen niet rechtuerdich ghy huys van Israel, ende en sijn niet meer uwe weghen quaet? **30** Daer om sal ick eenen ieghelycken nae zijn weghen ordeelen ghy huys van Israel, seyt die Heere Godt, Bekeert ene doet penitencie, van alle uwe boosheden ende die boosheyt en sal v ten valle niet wesen. **31** Werpt van v lieden alle uwe ouertredinghen, in die welcke ghy ouertreden hebt, ende maect v een nieuwe herte ende eenen nieuwene gheest, waerom suldi steruen, ghy huys van Israel? **32** Want ic en wil die doot des steruende niet, seyt die Heere Godt, keert wederom, ende leuet.

19 Ende ghy neemt een een ghescrey ouer die princenvan Israel, **2** ende ghy sult segghen. Waerom heeft v moeder die lewinne onder die leuwen gheslapen, int midden der leukens, waerom heeft sij haer ionghen opgehevoet? **3** Ende sij heeft een van haren ionghen leukens wtgebracht, het is een leuw gheworden, ende het heeft ghieert den roof rouuen, ende menschen eten. **4** Ende die Heydenen hebben van hem ghehoort, ende sij hebben hem, niet sonder hen wonden, gheuanghen, ende sij hebben hem in ketenen ghebracht int dlant van Egypten. **5** Die welcke als sij ghesien heeft dat sij cranc gheworden was ende dat haer verbeyden verloren was, soo heeft sij eenen van haren leukens phenomen, sij heeft hem tot eenen leuw ghemaect. **6** Die welcke wandelde onder die leuwen, ende hy is eenen leuw gheworden, ende hy heeft ghieert den roof rouuen, ende menschen verslinden, **7** hy heeft ghieert weduwen maken, ende hen steden tot verwoestheyt brenghen, ende dlant is verwoest gheweest, ende haer volheyt van die stemme sijns ghebrieschs. **8** Ende die volcken zijn tot hem vergadert van allen sijden van die lantsappen, ende sij hebben haerlieder net op hem wtghesprayt, in hen wonden is hy gheuanghen. **9** Ende sij hebben hem in een bewaernisse ghesteken, ende in ketenen hebben sij hem ghebracht totten coninck van Babilonien, ende sij hebben hem in den kercker ghesteken, datmen zijn stemme voertaen niet meer hooren en soude op die berghen van Israel. **10** Moeder is ghelyck eenen wijngaert in v bloot, opt water gheplant gheweest, haer vruchten ende haer lououren zijn ghewassen wt veel wateren, **11** ende haer sijn gheworden vaste roeden tot sceptren der gheender die heerscappie hebben, ende haer lengde is opghenhauen onder die lououren, ende sij heeft haer hoocheyt ghesien in die menichte van haren rancken. **12** Ende sij is wtghetrocken in die gramscap, ende nedergheworpen op deerde, ende den berrenden wint heeft haer vruchten verdroocht, sij sijn verdorret, ende die roeden van haer macht zijn verdroocht, tver heeftse gheten. **13** Ende nu is sij ouergheplant in die woestijne, int ombewandelt

ende dorstich lant. **14** Ende daer is een vier wtghegaen wt die roeden haerder rancken, dwelck haer vrucht gheten heeft ende in haer en was gheen stercke roede, den scepter der heerscappender. Het is een beweeninge, ende tsal tot een beweeninge zyn.

20 ENde het is ghesciet int seuenste iaer, in die vijfste maent in den thienden dach der maent, dat die mannen vanden ouders van Israel ghecomen zyn, om den Heere te vrachten, ende sij zijn voer my gheseten. **2** Ende des Heeren woert is tot my gheschiedt segghende, **3** Sone des menschen spreekt tot die ouders van Israel, ende ghy sult tot hen segghen, Dit seyt die Heere Godt, Sijdi ghecomen om my te vrachten? Soe warachtelijck als ick leue, ick en sal v niet antwoorden seyt die Heere Godt. **4** Ist dat ghijse ordeelt, ist dat ghy ordeelt sone des menschen? thoont hen haerder vaderen affgrijselijcheden. **5** Ende ghy sult tot hen segghen, Dit seyt die Heere Godt, opden dach als ick Israel vercoren hebbe, ende mijn hant op ghehauen hebbe voer tgheslachte des huys van Iacob, ende hen gheopenbaert heb int lant van Egypten, ende mijn hant opghehauen hebbe om haren wille segghende, Ick ben de Heere v Godt, **6** In dien daghe heb ick mijn handt voer hen opghehauen, dat icse leyden soude wten lande van Egypten, int lant dat ick hen voersien hadde vloeyende van melck ende honich, welck is wtnehmende bouen alle landen. **7** Ende ick heb tot hen gheseyt, Een ieghelyck worp wech die arghernissen van zijnen ooghen, ende en wilt niet besmet worden in die affgoden van Egypten, ick ben die Heere v lieder Godt. **8** Ende sij hebben my verwecht tot gramscap, ende sij en hebben my niet willen hooren, een ieghelyck en heeft die affgrijselijcheyt zijnder ooghen niet wech gheworpen, noch sij en hebben die affgoden van Egypten niet ghelaten, ende ick heb gheseyt, dat ic mijn verbolghentheyt op hen lieden wtstorten soude, ende dat ick mijn gramscap in hen volbrenghen soude, int midden van dlant van Egypten. **9** Ende ick hebt ghedaen om mijnen naem, dat dien niet ghescient en soude worden voer die Heydenen, in der welcker midden sij lieden waren, ende onder die welcke ick hen lieden gheopenbaert ben, dat icse soude wtleijden wten lande van Egypten. **10** Daerom heb icse wtghedreuen wten lande van Egypten, ende ick hebse wtgeleyt in die woestijne. **11** Ende ick heb hen mijn gheboden ghegeheuen, ende mijn ordeelen heb ic hen ghetoot, die welcke een mensch doende daer in leuen sal. **12** Daer bouen heb ick hen mijn Sabbathen ghegeheuen, dat die een teeken souden wesen tusschen my ende hen, ende dat sij weten souden dat ick die Heere ben die hen heyligh make. **13** Ende thuyss van Israel hebben my tot gramscap verwecht in die woestijne, in mijn gheboden en hebben sij niet ghewandelt, ende mijn ordeelen hebben sij verworpen, die welcke een mensch doende daer in leuen sal, ende mijn Sabbathen hebben sij crachteliken seer ontsuyuert. Hier om heb ick gheseyt dat ick mijn rasende gramscap wtstorten soude op hen in die woestijne, ende dat ickse vernielen soude. **14** Ende ick hebt ghedaen om mijns naems wille, op dat dien niet ghesceynt en soude worden voer die Heydenen, wt die welcke icse wtghedreuen hadde in hen aenscouwen. **15** Daer om heb ick mijn hant op henlieden ghehauen in die woestijne, dat icse niet en soude brenghen int lant dat ic

hen ghegheuen hadde vloeyende van melck ende honich, het beste van allen landen. **16** Om dat sij mijn ordeelen verworpen hebben, ende in mijn gheboden niet ghewandelt en hebben, ende mijn Sabbathen ontsuyuert hebben, want hen herte ghinck nae die affgoden. **17** Ende mijn ooghe heeft ouer hen ghespaert, dat icse niet dooden en soude, noch ick en hebse niet heel vernielt in die woestijne. **18** Maer ick heb tot hen kinderen gheseyt in die wildernisse, In uwer vaderen gheboden en wilt niet wandelen, noch en bewaert hen ordeelen niet, noch en wert met haren affgoden niet ontsuyuert. **19** Ic ben die Heere v lieder Godt, wandelt in mijn gheboden, ende bewaert mijn ordeelen ende doet die. **20** Ende heylicht mijn Sabbathen, op dat die een teeken zijn moghen tusschen my ende v lieden, ende datmen wete dat ick die Heere v lieder Godt ben. **21** Ende die kinderen hebben my tot gramscap verwecht, sij en hebben in mijn gheboden niet ghewandelt, ende mijn ordeelen en hebben sij niet bewaert dat sij die doen souden, die welcke als een mensch doet, soo sal hy daer in leuen, ende mijn Sabbathen hebben sij ghebroken, ende ick heb ghedreycht dat ick mijn rasende gramscap op hen storten soude, ende dat ick mijn gramscap op hen volbrenghen soude, in die woestijne. **22** Maer ick heb mijn hant affghekeert, ende ick hebt ghedaen om mijnen naem dat niet en soude ghesceynt worden voer die Heydenen, wt die welcke ick hen wtghedreuen hebbe in haer lieder ooghen. **23** Wederom heb ick mijn hant opghehauen teghen henlieden in die woestijne, dat icse soude verstroeyen onder die natien, ende wannen in die landen, **24** om dat sij mijn ordeelen niet ghedaen en hadden, ende mijn gheboden verworpen hadden, ende mijn Sabbathen ghebroken hadden, ende dat hen ooghen nae haerder vaderen affgoden gheweest hadden. **25** Daer om heb ick henlieden oock gheboden ghegheuen die niet goet en waren, ende ordeelen daersij niet in leuen en sullen. **26** Ende ick hebse besmet in hen offeranden, als sij offerden alle dat die moeder open doet, om hen misdaden, ende sij sullen weten dat ick die Heere ben. **27** Daer om spreect totten huyse van Israel ghy sone des menschen, ende ghy sult tot hen segghen. Dit seyt die Heere Godt. Noch hebben v vaderen my oock daer mede gheblasphemēert, doen sij my versmaedt hadden versmadende, **28** ende dat icse gheleyt hadde int lant, waer op dat ick mijn hant ghehauen hebbe dat ick hen gheuen soude, sij hebben alle hooghe hueuelen ghesien, ende alle loouerachtighe boomen, ende sij hebben daer hen slachofferanden gheoffert, ende sij hebben daer die creytinche van hen offerande ghegheuen, ende sij hebben daer den ruck van hen soeticheyt ghestelt, ende sij hebben hen vochtighe offeranden gheoffert. **29** Ende ick heb tot hen gheseyt, Wat is die hoochde daer ghy henien gaet? Ende zyjen naem is ghenoemt hoochde tot op desen dach toe. **30** Daerom segt totten huyse van Israel. Dit seyt die Heere Godt, Voerwaer ghi wort in uwer vaderen wech besmet, ende nae hen arghernissen dedrijfde ghy lieden oncuyescheyt, **31** ende in die offerande van uwen ghiften, als ghy v kinderen doert vier leydt, worde ghy besmedt in alle v affgoden tot heden toe, ende sal ick v lieden antwoorden huys van Israel? Soe warachtelijck als ick leue, seyt die Heer Godt, ick en sal v lieden niet antwoorden. **32** Ende tghedachte ws herten

en sal oock niet ghescieden, der gheender die segghen. Wy sullen zijn als die Heydenen, ende als die gheslachten der eerden, dat wy eerden sullen den houten ende steenen. **33** Soe warachtelijck als ick leue seyt die Heere Godt, ick sal met een stercke hant ende met eenen wtghestrecten arm, ende met een wtghestorte rasende gramscap ouer vlieden regnener. **34** Ende ick sal v lieden wtleyden van die volcken, ende v lieden vergaderen van die landen, onder die welcke ghy verstroeyt sijt, met een stercke hant, ende met eenen wtghestrecten arm, ende met een wtghestorte rasende gramscap sal ick ouer v regnener. **35** Ende ick sal v lieden brenghen in die wildernisse der volcken, ende ick sal daer met v lieden gheordeelt worden aensicht teghen aensicht, **36** ghelyck ick met een ordeel ghestreden hebbe teghen v vaders in die woestijn des lants van Egypten, alsoo sal ick v ordeelen, seyt die Heere, **37** Ende ick sal v onder mijnen scepter brenghen, ende ick sal v brenghen in die landen des verbonts. **38** Ende ick sal van v lieden die ouertreders, ende ongoddelijcke kiesen, ende ick salse leyden wten lande van hen pelgrimagie, ende int lant van Israel en sullen sij niet comen, ende ghy sult weten dat ick die Heere ben, **39** ende ghy het huys van Israel. Dit seyt die Heere Godt, Wandelt een ieghelyck nae v lieder affgoden, ende dient hen. Maer ist dat ghi daer in my ooc niet en hoort, ende dat ghi mijnen heylighen naem voertaen besmet met uwen ghiften, ende met uwen affgoden **40** op mijnen heylighen berch, op den hooghen berch van Israel, seyt die Heere Godt, daer my alle thuys van Israel dienen sal, alle (seg ick) int lant int welcke sy my behaghen sullen, ende daer sal ick v irste gauen soecken, ende het beghinsel van uwen thienden, in alle uwe heylichmakinghen. **41** Tot eenen rueck der soeticheyt sal ick v lieden ontfanghen, als ic v wtgeleyt sal hebben wt die volcken, end v vergadert van die landen, waer in ghy verstroyet sijt, ende ick sal in v lieden gheheylycht worden in die ooghen der nation. **42** Ende ghy sult weten dat ick die Heere ben, als ick v sal ghebracht hebben totten lande van Israel, int lant, waer voer dat ick mijn hant opgehauen hebbe, dat ict uwen vaderen gheuen soude. **43** Ende ghy sult daer ghedachttich wesen uwer weghen, ende alle uwer grooter misdaden waer mede ghy besmet sijt gheweest, ende ghy sult v seluen mishaghen in v aenscouwen in alle uwe quaetheden, die ghy ghedaen hebt. **44** Ende ghy sult weten dat ick die Heere ben, als ick v sal wel ghedaen hebben om mijnen naem, ende niet nae v quade weghen, noch nae v alderquaetste misdaden ghy huys van Israel, seyt die Heere Godt, **45** Ende dwoert des Heeren is tot my ghesciedt segghende, **46** Sone des menschen stelt v aensicht teghen den wech van tsuyden, ende druypt totten suyden wint, ende propheetert totten woude vanden suydenschen acker. **47** Ende ghy sult den bossche van suyden segghen, hoort des Heeren woert, dit seyt die Heere Godt, Siet ick sal in v een vier aensteken, ende ick sal in v verbranden alle tyroen hout, ende alle tdrooch hout, ende die vlamme der onstekinghe en sal niet wtgeblusscht worden, ende alle die ghedaente sal in haer verbrant worden van den suyden totten noorden. **48** Ende alle vleesch sal sien dat ick die Heere dat ontsteken hebbe, ende ten sal niet wtgebluscht worden. **49** Ende ick heb ghesetyt, Ay, Ay, Ay Heere Godt, sij segghen van my. En spreect dese niet met parabelen?

21 Ende dwoert des Heeren is tot my ghesciedt segghende, **2** Sone des menschen stelt v aensicht tot Ierusalem, ende druypt tot die heylige plaetsen, ende propheetert tseghen die eerde van Israel. **3** Ende ghy sult den lande van Israel segghen. Dit seyt die Heere Godt, Siet ick tot v, ende ick sal mijn sweet wt sijn sceyde worpen, ende ic sal in v dootslaen den rechtuerdighen ende den ongoddelijken. **4** Ende om dat ick onder v ghedoot hebbe den rechtuerdighen, ende den ongoddelijken, daer om sal mijn sweet wt sijn sceyde gaen tot alle vleesch vanden suyden totten noorden toe. **5** Op dat alle vleesch mach weten, dat ick die Heere mijn onwederopelijck sweet wt sijn sceyde ghetrocken hebbe. **6** Ende ghy sone des menschen sucht met gantsche ghebrokentheyt der lendenen, ende met bitterheden versucht voer hen lieden. **7** Ende als sij v sullen segghen. Waer om suchte ghy? soo suldi segghen. Om tghehoor, want het coemt, ende alle herte sal verdwijnen, ende alle handen sullen ommachtich worden, ende alle gheest sal cranc worden, ende ouer alle knyen sullen wateren vloeyen, siet het coemt, ende tsal gheschieden, seyt die Heere Godt, **8** Ende des Heeren woert is tot my ghesciedt segghende. **9** Sone des menschen propheetert, ende ghi sult segghen, Dit seyt die Heere Godt, Spreect, Het sweet, het sweet is scerp ghemaect ende gheslepen. **10** Om slachofferanden te dooden ist scerp ghemaect, ende om dat blincken soude soo ist ghepolijstert, ghy die mijns soons scepter roert, hebt alle boomen affgehouden, **11** ende ick heb gheheuen om te scauen, datmen metter hant houden mach, dit is het ghescript sweet, ende dit is ghepolijstert, om dat soude wesen in die hant des dootslaenders. **12** Roeft ende huyt ghy sone des menschen, want dit sweet is ghecomen in mijn volck, dit is in alle die vorsten van Israel die gevlogen waren, sij sijn den sweerde gheleuet met mijnen volcke, daerom slaet metter hant op v dyge, **13** want het is gheproeft, ende dat alst den scepter omgeworpen heeft, ende ten sal niet sijn seyt die Heere Godt, **14** Daer om ghy sone des menschen propheetert, ende slaet hant teghen hant, ende laet het sweet twee dobbel worden, ende laet drijvoudt worden het sweet der verslaghenen, dit is tsweet des grooten dootslachs datse doet verbaest worden, **15** ende metter herten verdwijnen, ende het vermenichfuldicht die vallinghen. In alle hen poerten heb ick gheheuen die verstooringhe des scerpen swardts, ende dat gheslepen is om te blincken, ghecleedt ten slaghe. **16** Wert scerp, gaet ter rechter sijden oft ter slincker, werwaerts dat den lust ws aensichts is. **17** Ende ick sal oock hanthgeslach maken met deen hant teghen dander, ende ick sal mijn verbolghentheyt volbrenghen. Ick die Heere hebt ghesproken. **18** Ende des Heeren woert is tot my ghesciedt segghende, **19** Ende ghy sone des menschen stelt voer v twee weghen, dat het sweet des conincs van Babilonien come, wt eenen lande sullen sij beyde comen, ende metter hant sal hy daer nae gheraden int beghinsel des weechs van der stadt sal hijt gheraden. **20** Ghy sult den wech stellen dat het sweet come tot Rabbath der kinderen van Ammon, ende tot Iudam in die aldervaste Ierusalem. **21** Want die coninck

van Babilonien heeft ghestaen in den tweescheydighen elck met haren arm in v gheweest om bloet wt te storten. 7
wech int hoof van twee weghen, soeckende waerseggherie, Vader ende moeder hebben sij versmaetheden aenghedaen
menghende die pijlen heeft hy die affgoden ghevraecht, in v, den vreemdelinck hebben sij tonrecht besculdicht int
ende wt die inghewanden raet ghesocht. 22 Aen zijn rechte midden van v, die weese ende die weduwe hebben sij by v
hant is die waerseggherie gheschiedt ouer Ierusalem, dat hy bedroeft. 8 Mijn heylige plaatzen hebdi versmaet, ende
die instrumenten om die mueren te breken stellen soude, mijn Sabbathen hebdi besmet. 9 Achterclappende mannen
dat hy zijnen mont open doen soude in den dootslach, hebben in v gheweest, om bloet wt te storten, ende op die
dat hy zijn stemme soude opheffen int ghehuyl, dat hy die berghen hebben sij binnen v ghegheten, groote misdaet
ghreetscappen om die mueren te breken stellen soude hebben sij ghedaen int midden van v. 10 Die scamelijcheden
teghen die poorten, dat hy den dijck te hoop draghen soude, des vaders hebben sij ontdeckt in v die onsuyuerheyd der
dat hy bolwercken opmaken soude. 23 Ende hy sal wesen als maensuchtighe vrouwen hebben sij vernedert in v. 11
te vergheefs een antwoerde der waerseggheren soeckende Ende een ieghelyc heeft in zijns naesten huysvrouwe
in hen ooghen, ende der Sabbathen ledicheyt nae volghende, affgrijselijcheyt bedreuen, ende die sweger heeft zijn behoude
maer hy sal der boosheyd ghesdencken om te verwinnen. 24 dochter onbehoorlijck besmet in v, die broeder heeft zijn
Daer om ditseyt die Heere Godt, Om dat ghy ghedachtich suster zijns vaders dochter vercracht in v. 12 Sy hebben
hebt gheweest uwer boosheyd, ende v ouertredingen ontdeck ghiften by v ontfanghen om bloet wt te storten. Woecker ende
hebt, ende v sonden zijn openbaer ghworden in alle uwe ouerscot hebdi ontfanghen, ende v naeste hebdi ghierichlijck
ghedachten. Om dat ghy (seg ick) dier ghedachtich sijt onrecht ghedaen, ende ghy hebt mijns vergheten seyt die
gheweest, soo suldi metter hant gheuanghen worden. 25 Heere Godt, 13 Siet ick heb mijn handen tsamen gheslaghen
Maer ghy onreynd ende ongoddelyck vorst van Israel, wiens ouer v ghierichetyd ghy ghedaen hebt, ende opt bloet datter
dach coemt inden voerghescichten dach der boosheyd. 26 Dit ghestort is int midden van v. 14 Salt v herte verdraghen, oft
seyt die Heere Godt. Neempt aff den mytere, doet wech die sal v hant te bouen comen in die daghen die ick v doen sal?
croone, en ist dese niet die den nederen verheuen heeft, Ick die Heere hebt ghesproken, ende ick salt doen. 15 Ende
ende den hoogen vernedert? 27 Tot boosheyd, boosheyd, ick sal v verstroyen in die natien, ende ick sal v wannen in die
boosheyd, sal ick die stellen, ende dat en is niet ghedaen tot landen, ende ick sal v onsuyuerheyd doen vergaen van v, 16
dat hy quam, wien het ordeel toebehoort, ende ick salt hem ende ick sal v besitten in daensicht der Heydenen, ende ghy
ouerleueren. 28 Ende ghy sone des menschen propheetert, sult weten dat ick die Heere ben. 17 Ende dwoert des Heeren
ende segt. Dit seyt die Heere Godt tot die kinderen van is tot my ghesciert segghende, 18 Sone des menschen thuyt
Ammon, ende tot hen verwijt, ende ghy sult segghen, Sweert, van Israel is my ghekeert tot eenen scuym, alle dese metael
sweert, trect v wter skeyden om te dooden, slijpt v dat ghy ende tin, ende yser, ende loot int midden vant forneys zijn
moecht dootslaen ende blincken. 29 Alsmen v ydel dinghen scuym van siluer ghworden. 19 Daer om dit seyt die Heere
sach, ende loghener propheeterde, dat ghy soudt gheheuen Godt, om dat ghy alle verkeert zijt in scuym daerom siet
werden op die halsen der ghevonder ongoddelycker, der ic sal v vergaderen int midden van Ierusalem 20 met een
welcker dach coemt inden voergheschichten tijt der boosheyd. vergaderinghe van siluer, ende metael, ende tin, ende yser,
30 Keert weder om tot v skeyde in die plaatse daer ghy ende loot, int midden des forneys, dat ic daer in vier onsteken
in ghescapen sijt, int lant van uwer gheboorten sal ick v soude om te smelten, alsoo sal ick v vergaderen in mijn
ordeelen. 31 ende ic sal op v wtstorten mijn verbolghentheyt, rasende gramscap, ende in mijnen torn, ende ick sal rusten,
int vier van mijnder rasender gramscap sal ick op v blasen, ende ick sal v smelten. 21 Ende ick sal v vergaderen, ende
ende ick sal v gheue in die handen der onwijsen menschen, ick sal v ontsteken int vier van mijnder rasender gramscap,
ende der gheender die verderffenisse maken. 32 Ghy sult ende ghy sult ghesmolten werden int midden van dat. 22
een spijse des viers zijn, v bloet sal int midden des lants Ghelyck tsiluer ghesmolten wort int midden van tforneys,
zijn, ghy sult vergheten worden, want ick die Heere hebt alsoo suldi int midden van Ierusalem zijn, ende ghy sult
ghesproken. weten dat ick die Heere ben, als ick mijn verbolghentheyt sal
22 ENde dwoert des Heeren is tot my gheschiedt wtghestt hebben op v lieden. 23 Ende des Heeren woert is
segghende. 2 Ende ghy sone des menschen tot my ghesciert segghende, 24 Sone des menschen segt
ordeeldi niet, en ordeeldi niet die stadt des bloeds? 3 ende haer. Ghi zijt een onreynd eerde, ende niet bereghent inden
ghy sult hen alle hen affgrijselijcheden toonen, ende segghen, dach der rasender gramscap. 25 Een ghesworen verbont
Dit seyt die Heere Godt, Een stadt bloetstortende int midden der propheten is int midden van haer, ghelyck eenen leuw
van haer seluen op dat haren tijt comen soude. Ende die brieschende, ende den roof roouende, soo hebben sij die
affgoden ghemaect heeft teghen haer seluen, op dat sij zielen verslent, sij hebben rijcdommen ende ghelyc ontfanghen,
besmedt soude worden. 4 In v bloet dat van v wtghestt is, sij hebben haer weduwen vermenichfuldicht int midden van
hebdi misdaen, ende in uwe affgoden die ghy ghemaect hebt haer. 26 Haer priesters hebben mijn wet versmaedt, ende sij
sijdi besmedt, ende ghy hebt v daghen doen ghenaken, ende hebben mijnen heylige plaatse besmedt, tusschen heylich
ghy hebt den tijt van uwen iaren aenghebracht. Daer om heb ende tusschen den besmetten ende suyeren en hebben
ick tot een versmaetheyt den Heydenen gheheuen, ende sij niet verstaen, ende van mijn Sabbathen hebben, sij hen
tot een bespottinghe alle den landen 5 die by ende die verre ooghen affghekeert, ende ick worde besmet int midden van
van v zijn, die sullen van v triumpheren ghy besmette, edele, henlieden. 27 Haer princen int midden van haer waren als
groot van verderffenisse. 6 Siet die princen van Israel hebben

woluen den roof grijpende, om bloet wt te storten, ende om zielen te verderuen, ende om ghierichlijck nae winninghen te staen. **28** Ende haer propheten plactense sonder beslach, siende ydel dinghen, ende propheterende hen loghenen, segghende, Dit seyt die Heere Godt, als die Heere niet ghesproken en heeft. **29** Die volcken des lants deden onrechte besculdighen, ende sij roofden gheweldelijck, den behoeftigen ende den armen quelden sij, ende den aencomelinck verdructen sij met onrechte besculdighing sonder ordeel. **30** Ende ick hebbe wt henlieden eenen man ghesocht die eenen thuyn daer teghen stellen soude, ende die staen soude teghen my voer dlant dat ics niet verderuen en soude, ende ick en hebs niet gheuonden. **31** Ende ick heb op hen mijn verbolghentheyt wtgestort, int vier van mijnder gramscappen heb icse verslonden, haren wech heb ic op hen hooft wederom vergouden seyt die Heere Godt.

23 ENde des Heeren woert is tot my gheschiedt segghende, **2** Sone des menschen. Daer hebben twee vrouwen gheweest eender moeder dochteren. **3** Ende sij hebben oncuyscheyt bedreuen in Egypten, in hen ioncheyt hebben sij oncuyscheyt bedreuen, daer worden hen borsten ghedruct, ende die mammekens van haerder iuecht ghebroken. **4** Ende hen namen waren Oolla die outste, ende Ooliba haer suster die ioncste, ende ick hebse ghehadt, ende sij hebben my sonen ende dochteren ghebaert. Voerts waren hen namen Samaria Oolla, ende Ierusalem Ooliba. **5** Aldus heeft Oolla bouen my oncuyscheyt bedreuen, ende sij heeft gheraest op haer boeleerders die Assyrianen die haer by quamen, **6** ghecleedt met blau sijde, op die princen ende wethouderen, op alle die ionghelinghen der lusticheyt, op die ruyters beclimmers der peerden. **7** Ende sij heeft haer oncuyscheden ghegeuen op hen alle die wtghecoren sonen der Assyrianen, ende in alle die ghene op die welcke sij van liefden raesden, in hen onsuuyerheden is sij besmet gheweest. **8** Daer bouen oock en heeft sij haer oncuyscheden die sij in Egypten ghehadt hadde niet ghelaten. Want die hebben ooc met haer gheslapen in haer ioncheyt, ende die hebben die borsten van haerder ioncheyt ghebroken, ende si hebben hen oncuyscheyt op haer wtgestort. **9** Daerom heb icse gheleueret in die hant van haren boeleerders, in die handen der kinderen van Assur, ouer der welcker wellusticheyt sij gheraest heeft. **10** Sij hebben haer scandalijcheyt ontdeckt, haer sonen ende dochteren hebben sij ghenomen, ende haer hebben sij metten sweenre dootgheslaghen, ende het zijn vermaerde vrouwen gheworden, ende sij hebben ordeelen in haer bedreuen. **11** Dwelck als haer suster Ooliba ghesien hadde, soo heeft sij meer dan die gheraest van onsuuyer wellusticheyt, ende sij heeft haer oncuyscheyt bouen haers susters oncuyscheyt. **12** tot die sonen der Assyrianen ontscamelijck gheboden, den vorsten ende wethouderen die tot haer quamen ghecleedt met cleederen van verscyeiden colureren, den ruyteren die peerde reden, ende den ionghelinghen die allegader van wtnehmende maecsel waren. **13** Ende ick heb ghesien dat den eenen wech van hen beyden besmet was. **14** Ende sij heeft haer oncuyscheden vermeerdert. Ende als sij ghesien hadde die gheschilderde mannen aen den want, die beelden van die Chaldeen met verwen wtgheteekent, **15** ende die met ridderlijcke riemen om hen lendenen

ghegort, ende gheuerwede hoeden op hen hoofden, die ghedaente van alle die vorsten die ghelyckenisse der sonen van Babilonien, ende des lants de Chaldeen daer zij in geboren zijn, **16** soo heeft sij gheraest ouer die, metter begerlijcheyt haerder oogen, ende sij heeft boden tot hen ghesonden in Chaldeen. **17** Ende als die kinderen van Babilonien tot haer ghecomen waren, tot der borsten bedde, soe hebben sij haer besmedt met haer lieder oncuysche wercken, ende sij is van hen besmet gheweest, ende haer ziele is versaet gheweest van die. **18** Sy heeft ooc haer oncuyscheden bloot ghemaect, ende haer scandalijcheyt ontdeckt, ende mijn ziele is van haer ghesceyden, ghelyc mijn ziele ghesceyden was van haer suster. **19** Want sy heeft haer oncuyscheden vermenichfuldicht, ghedenckende der daghen haerder ioncheyt, in die welcke sij oncuyscheyt ghedaen heeft int dlant van Egypten. **20** Ende sij heeft gheraest van wellusticheyt op hen versaminge, der welcker vleesch is als der ezelen vleesch, ende als der peerden vloet is haerlieder vloet. **21** Ende ghy hebt versocht die groote misdaet van uwer ioncheyt, als v borsten in Egypten ghedruct zijn, ende die mammen uwer iuecht ghebroken. **22** Daerom Ooliba dit seyt die Heere Godt, Siet ick sal alle uwe lief hebbers verwecken teghen v, waer aff dat v ziele versaet is gheweest, ende ick sal die teghen v vergaderen al rontsomme, **23** die sonen van Babilonien, ende alle die Chaldeussche edele, ende tyrannen ende princen alle die sonen der Assyrianen ionghelinghen van wtnehmenden maecsel, vorsten ende alle wethouderen, die princen der princen, ende die vermaerde beryders der peerden. **24** Ende sij sullen ouer v comen bereyt met waghenen ende raderen, een menichte van volcken, met pansieren, ende scilden, ende helmen, sullen sij teghen v ghewapent werden, van allen syden, ende ick sal voer hen lieden ordeel gheuen, en sij sullen v ordeelen nae hen ordeelen. **25** Ende ick sal mijn gramme liefde in v setten, die sij met v hanteren in die rasende gramscap, uwen nase ende in ooren sullen sij affsnyn, ende datter ouerblijft dat sullen sij metten sweenre al in stucken houwen, sij sullen v sonen, ende v dochteren vanghen, ende v wterste sal metten viere verslint worden. **26** Ende sy sullen v bloeten van uwen cleederen, ende sij sullen die vaten uwer glorien nemen. **27** Ende ick sal v groote misdaet doen ophouden van v, ende v oncuyscheyt vanden lande van Egypten, ende ghy en sult v oogen oock niet opheffen tot henlieden, ende ghy en sult Egypten niet meer ghedencken. **28** Want dit seyt die Heere Godt, Siet ic sal v leueren in die hant der gheender die ghy haet, in die handen der gheender van die welcke v ziele versaet is. **29** Ende sij sullen met v doen in hate, ende sij sullen alle v arbeyden wech nemen, ende sij sullen v naect laten, ende vol scandalijcheyt, ende die scandalijcheyt van uwer oncuyscheden sal ontdeckt worden, v groote misdaet, ende v hoereringhen. **30** Sy hebben v dese dinghen ghedaen, om dat ghy oncuyscheyt ghedaen hebt nae die Heydenen, onder die welcke ghy besmet zijt in hen affgoden. **31** In ws susters wech hebdi ghewandelt, ende ick sal haren kelck in v hant gheuen. **32** Dit seyt die Heere Godt, ws susters kelck suldi drincken diep, ende breedt, ghy sult tot bespotten ende tot beghecken wesen die dalder meest houdende sijt. **33** Met

dronckenheit ende pijne suldi veruult worden, met den kelck Babilonien versterct is teghen Ierusalem heden. 3 Ende ghy des truerens, ende der droefheys, metten kelck van suster sult segghen doer een ghemeyn segwoert tot dat creytende Samaria. 34 Ende ghy sult dien drincken, ende wt drincken huys een parabele, ende ghi sult tot hen spreken. Dit seyt die tot den ghyst toe, ende zijn brockelinghen suldi verslinden, v Heere Godt, stelt eenen pot, stelt eenen (seg ick) ende doet borsten suldi verscoeren, want ick heft ghesproken seyt die daer water in. 4 Vergadert zijn stucken in dien, alle goede Heere Godt. 35 Daerom dit seyt die Heere Godt. Want ghy stucken, wtghcoren, ende vol beenderen den achtersten mijns vergheten hebt, ende heft my gheworpen achter v bout, ende die scoudere. 5 Neemt tot v een dalder vetsle lichaem, draecht ghi oock v misdaet, ende v oncuysheden. scaep, legt ooc hoopen van beenderen onder dien pot, zijn 36 Ende die Heere heeft tot mi gheseyt segghende, Sone des cokernie heeft seer heet ghesoden, ende zijn beenderen menschen. En ordeelde niet ooc Oollam, ende Oolibam, ende zijn van een ghesoden int midden van dien. 6 Daer om dit en vercondichdi hen niet hen groote misdaden? 37 Want sij seyt die Heere Godt. Wee der stadt des bloets, den pot hebben ouerspel ghedaen, ende daer is bloet in hen handen, wiens roest in hem is, ende zijnen roest en is van hem ende met hen affgoden hebben sij oncuyshelyt bedreuen, niet vergaen, by deelen, ende by zijn deelen worpt hem wt, daer bouen hebben sij hen sonen die sij my ghebaert hebben, dlot en is op hem niet gheuallen, 7 want zijn bloet is int hen gheoffert om te verslinden. 38 Maer sij hebben my dit midden van hem, op eenen alder glatsten steen heeft hi dien ooc ghedaen. Sy hebben myn heyleghe plaatse ontsuyert wtghestort, hi en heeft hem niet wtgestort op deerde, dat hi op dien dach, ende myn Sabbathen hebben sij onthelycht, soude mogen ouerdict worden metten ghestubbe, 8 om 39 Ende doen sij hen kinderen haren affgoden offerden, dat ic mijn verbolgentheyt daer ouer brenghen soude, ende ende dat sij ghinghen in myn heylige plaatse, op dien dach, met een wrike wreken, soe heb ic mijn bloet ghegeheuen op om dat sij die ontsuyueren souden, soe hebben sij desen eenen glatsten steen, om dat niet bedect en soude worden. dinghen oock ghedaen int midden van mynen huyse. 40 Sy 9 Daerom dit seyt die Heere Godt, Wee der stadt des bloets, hebben ghesonden tot die mannen die van verre quamen, tot wiens vier ic groot maken sal. 10 Vergadert die beenderen die welcke zij eenen bode ghesonden hadden, Aldus siet die ic metten vier ontsteken sal, tvleesch sal verteert worden, sij zijn ghecomen, om die welcke ghi v ghewasschen hebt, ende alle die vergaderinge sal gecooc worden, ende die ende heft v ooghen al om bestreken met stybius, ende ghi beenderen sullen verdwijnen. 11 Stelt ooc dien pot op zijt verciert gheweest met alderhande vrouwen cieraet. 41 vierige colen ydel, op dat zijn metael heet worden ende Ghi heft gheseten in een alderscoonste bedde, ende daer smelte, ende dat int midden van hem ghesmolten werde sijn besmettinghe, ende dat sijn roesticheyt verteert worde. 12 mijn salue hebdiaer op ghestelt. 42 Ende aen die tafel Met veel arbeysts isscher ghesweedt, ende wtermaten groote was een stemme van een verhuegende menichte ende in roesticheyt en is van hem niet wtghegae, noch doert vier. die mannen van die menichte der menschen aenghebracht 13 V ontsuyuerheyt is zeer eyselick, want ick heb v willen worden, ende quamen van die woestijne die hebben arm suyuueren, ende ghi en sijt niet ghesuyuert van v vuylicheden, ringhen in hen handen ghedaen, ende schoon croonen op maer ghi en sult oock niet eer ghesuyuert worden tot dat ic hen hoofden. 43 Ende ick heb haer gheseyt die ghesleten mijn verbolghentheyt sal doen rusten in v. 14 Ic die Heere was in die ouerspelen. Nu sal dese in haer oncuyshelyt oock hebt ghesproken. Het sal comen, ende ic salt doen, ic en oncuyshelyt bedrijuen. 44 Ende sij sijn tot haer inghegaen sal niet voerbygaen, noch sparen, noch ic en sal niet te als ook tot een ghemyne oneerbaer vrouwe, alsoo ghinghen vreden gesteld worden, na v wegen ende na v vonden sal ic sij binnen tot Oollam ende Oolibam, die boose vrouwen. v ordeelen seyt die Heere. 15 Ende des Heeren woert is tot 45 Daerom zijn die mannen rechtuerdich. Dese sullense my gesciet seggende, 16 Sone des menschen siet ic neme ordeelen nae het ordeel der ouerspeelsteren, ende nae van v die begeerlijchheit uwer oogen, doer ende plague, ende doordeel der gheender die bloet wtstorten, want sij sijn ghi en sult niet claghen, noch screyen, noch v tranen en ouerspeelsteren, ende dbloet is in hen handen. 46 Want sullen niet vloeyen. 17 Versucht al swijghende, ghi en sult dit seyt die Heere Godt, Brengt tot hen die menichte, ende der dooden bescreyinghe niet doen, v croone sij rontsom v leuertse tot een gherucht ende tot eenen roof. 47 Ende ghebonden, ende v scoenen sullen aen v voeten zijn, noch laetse ghesteent worden met die steenen der volcken, ende ghi en sult v aensicht met gheen cleedt bedecken, noch ghy laetse met hen sweerden doersteken worden, hen sonen en sult die spijsen der rouwigher niet eten. 18 Hierom heb ic ende dochteren sullen sij dooden, ende hen huysen sullen sij totten volcke ghesproken des morghens vroech, ende mijn metten viere verbranden. 48 Ende ick sal die groote misdaet huysvrouwe is tsauonts ghestoruen. Ende ic heb smorghens van der aerden afdoen, ende alle die vrouwen sullen leeren gheadaen, alsoe hy my beuolen hadde. 19 Ende twolc heeft dat sij niet en doen nae hen groote misdaet. 49 Ende sij sullen v groote misdaet op v lieden gheuen, ende die sonden wat dese dinghen beteekenen die ghi doet? 20 Ende ic van uwen affgoden suldi draghen, ende ghy sult weten dat heb tot hen gheseyt. Des Heeren woort is tot my gheschiedt ick die Heere Godt ben.

24 ENde des Heeren woert is tot my gheschiedt int heghenste iaer, in die thienste maent, op den thiensten dach der maent segghende, 2 Sone des menschen scrijft v den naem van desen daghe in den welcken die coninck van

hebbe uwen mont en suldi met gheen cleedt bedecken, ende die spijse der gheender die rouwe maken en suldi niet eten. **23** Ghy sult croonen op v hoofden hebben, ende scoenen aen v voeten, ghy en sult niet claghen noch weenen, maer ghy sult verdwijnen in v boosheden, ende een ieghelyck sal tot zynen broeder suchten. **24** Ende Ezechiel sal v lieden wesen tot een wonder teeken der toecomender dinghen, nae alle die dinghen die hy ghedaen heeft suldi doen, als dit comen sal, ende ghy sult weten dat ick die Heere Godt ben. **25** Ende ghy sone des menschen siet inden dach als ic hen stercheyt van henlieden nemen sal, ende die blijscap der weerdicheyt, ende die begheerlycheyd van haer lieder oogen, waer op dat hen zielen rusten, hen sonen ende hen dochteren. **26** In dien dach als die vliedende tot v coemt dat hijt v vercondighen soude. **27** In dien dach (seg ic) sal uwen mont open ghedaen worden metten ghenen die gheuloden is, ende ghy sult spreken, ende voerts niet meer swijghen, ende ghy sult henlieden tot een wonder teeken zijn, ende ghy sult weten dat ick die Heere ben.

25 ENde des Heeren woert is tot my ghesciedt segghende, **2** Sone des menschen stelt v aensicht teghen die kinderen van Ammon, ende ghy sult van hen propheteren. **3** Ende ghy sult tot die kinderen van Ammon segghen. Hoort dat woert des Heeren Gods. Dit seyt die Heere Godt. Om dat ghy gheseyt hebt, wel aen wel aen, ouer mijn heylige plaetse, om dat die besmet is, ende ouer dlant van Israel om dattet verwoest is, ende ouer thuys van Iuda om dat sij in die gheuanghenisse gheleyt zyn. **4** Daer om sal ick v den kinderen vanden oosten tot een effenissem gheuen, ende sij sullen hen scaeps stallen in v stellen, ende sij sullen in v stellen hen tenten, sij sullen v coren vruchten eten, ende sij sullen v melck drincken. **5** Ende ick sal Rabbath gheuen tot een wooninghe der kemelen, ende die kinderen van Ammon tot een rustplaetse des veets, ende ghy sult weten dat ick die Heere ben. **6** Want dit seyt die Heere Godt, om dat ghy metter hant blije gheslach hebt ghemaect, ende metten voete ghesmeten, ende hebt v verblijt met gheheelder begheerten ouer dlant van Israel, **7** daerom sal ick mijn hant wtsteken op v, ende ick sal v leueren tot een beroouinghe der heydenen, ende ick sal v dootslaen van die volcken, ende verderuen van die landen ende vernielen, ende ghy sult weten dat ick die Heere ben. **8** Dit seyt die Heere Godt. Om dat Moab ende Seir gheseyt hebben. Siet ghelyck alle die Heydenen, alsoos is dat huys van Iuda, **9** daer om siet ick sal Moabs scoudere ontdecken van die steden van zynen steden, seg ic, ende van zynen palen die heerlycke der eerden. Bethesimoth ende Beelmeon ende Chariahaim. **10** Den kinderen vanden oosten metten kinderen van Ammon, ende ick salse gheuen tot effenissem, datter voertaen gheen ghedenkenisse der kinderen van Ammon, onder die Heydenen en sij. **11** Ende in Moab sal ick ordeelen doen, ende sij sullen weten dat ic die Heere ben. **12** Dit seyt die Heere Godt, Om dat Idumea wrake ghedaen heeft, dat sij haer wreken soude van die kinderen van Iuda, ende heeft ghesondicht misdoende, ende heeft wrake begheert van henlieden. **13** Daerom dit seyt die Heere Godt. Ick sal mijn hant wtsteken op Idumeen, ende ick sal van haer wech nemen den mensch ende dat vee, ende ic

salse woest maken van tsuyden, ende die in Dedan zijn die sullen metten sweerde vallen. **14** Ende ick sal mijn wrake gheuen ouer Idumeen doer Israels mijns volcs hant, ende sij sullen in Edom doen nae mijn gramscap, ende nae mijnen rasenden torn, ende sij sullen mijn wrake weten seyt die Heere Godt. **15** Dit seyt die Heere God. Om dat die Palestijnen wrake ghedaen hebben, ende hebben hen seluen ghewroeken met gheheelder herten, doot slaende ende volbrenghende die oude viantscappen, **16** daer om dit seyt die Heere Godt. Siet ick sal mijn hant wtsteken op die Palestijnen, ende ic sal die dootslaghers dootslaen, ende ic sal die bleuelingen van dat lantscap aen die zee vernielen, **17** ende ic sal in hen lieden groote wraken doen, straffende in rasende gramscap, ende sij sullen weten dat ic die Heere ben, als ic mijn wrake sal ghgeheuen hebben op hen lieden.

26 ENde tis ghesciedt int elfste iaer, op den iersten dach der maent, dat het woert des Heeren tot my ghesciedt is segghende, **2** Sone des menschen, Om dat Tyrus gheseyt heeft van Ierusalem. Wel aen, die poorten der volcken zijn ghebroken, sij is tot mi ghekeert, ic sal veruult worden, sij is verwoest. **3** Daer om dit seyt die Heere Godt, Siet ic tot v Tyre, ende ic sal tot v doen opcomen veel volcken, ghelyck die stormende zee opcoemt. **4** Ende sij sullen die mueren van Tyro breken, ende haer torren verderuen, ende ick sal haer ghestubbe van haer scrabben, ende ick salse gheuen tot eenen alder claeersten steen, **5** Het sal eenen plaetse wesen om die visch netten te drooghen int midden der zee, want ic hebt ghesproken, seyt die Heere Godt, ende sij sal tot een beroouinghe den Heydenen wesen. **6** Ende haer dochteren oock die int velt zyn, sullen metten sweerde dootghe slaghen worden, ende sij sullen weten dat ick die Heere ben, **7** Want dit seyt die Heere Godt, Siet ic sal tot Tyrum brengen Nabugodonosor den coninck van Babilonien vanden noorden, den coninck der coninghen, met peerden ende waghenen, ende rosvolck, ende met een groote vergaderinghe, ende volck. **8** V dochteren die opt velt zyn sal hy metten sweerde dootslaen, ende hy sal v omleggen met bolwercken, ende hy sal eenen wal te hoop draghen int ronde, ende hy sal teghen v den scilt opheffen. **9** Ende die instrumenten om die mueren te bestryden, ende te bestooten sal hy bereyden teghen v mueren, ende v torren sal hy verderuen met zijn orloochsche wapenen, **10** met die ouervoedicheyt van zynen peerden sal v hen ghestubbe ouerdecken. Van tghelyut des rosvolcs, ende der raderen, ende der waghenen sullen v mueren beroert worden, als hy wt v poerten sal ghegaen zyn, als doer den inganck van een ghebroken stadt, **11** met zijnder peerden clauwen sal hy alle v straten vertreden, volck sal hy metten sweerde slaen, ende v edele staende beelden sullen op deerde vallen. **12** Sy sullen v rijcdommen verderuen, sij sullen v cooppgoeden beroouen, ende v mueren verderuen, ende v heerlyke huysen sullen sij om worpen, ende v steenen, ende v houten, ende v ghestubbe sullen sij int midden der wateren stellen. **13** Ende ick sal doen rusten die menichte van uwen liedekens, ende tghelyut van uwen herpen **14** en sal v maken tot een alderblinckenste steenrootse, ghy sult een plaetse wesen om die netten te drooghen, noch ghy en sult voerts

niet meer opghetimmert worden, want ick heb ghesproken
seyt die Heere Godt, **15** Dit seyt die Heere Godt Tyro. En
sullen van tghelyut uwer vallinghen, ende van dat suchten
uwer ghedoodder als die ghedoot sullen werden int midden
van v, die eylanden niet beweecht worden? **16** Ende alle die
princen der zee sullen van hen stoelen nederdalen, ende
sij sullen hen mantels afflegghen, ende hen cleederen van
verscleyden verwen sullen sij wech worpen, ende sij sullen
met verwonderinghe beuanghen worden, sij sullen op deerde
sitten, ende verbaest zijnde van uwen onuersienlijcken val
sullen sij hen verwonderen. **17** Ende op v een beclaghinghe
opnemende sullen sij tot v segghen. Hoe sijdi vergaen die in
die zee woont, ghy heerlijcke stadt, die sterck gheweest hebt
in zee met uwen bewoonders, die welcke alle menschen
ontsaghen. **18** Nu sullen die scepen verbaest zijn inden
dach van uwer vreesen, ende die eylanden sullen ontstelt
worden in die zee, om datter niemant wt v en coemt. **19**
Want dit seyt die Heere Godt, als ic v sal ghegheuen hebben
tot een verwoeste stad ghelyc die steden die niet bewoont
en worden, ende als ick den afgront ouer v sal ghebracht
hebben, ende dat v veel wateren ouerdect sullen hebben. **20**
Ende dat ic v sal nederghetrocken hebben metten ghenen
die inden poel nederdalen tot dat ewich volck, ende dat
ic v ghestelt sal hebben int wterste lant, ghelyc die oude
woestijnen met die ghene die in den poel ghebracht worden,
dat ghy niet bewoont en wordet voerts als ic glorie sal
ghegheueuen hebben int lant der leuender, **21** soe sal ick v te
niete brenghen, ende ghy en sult niet zijn, ende ghesocht
zijnde en suldi voerts niet meer gheuonden worden inder
ewicheyt, seyt die Heere Godt.

27 ENde dwoert des Heeren is tot my gheschiedt
segghende. **2** Daer om ghy sone des menschs,
neempt op Tyrum een beclaghinghe, **3** ende ghy sult Tyro
segghen, die inden inganck der zee woont, der volcken
comenscappe tot veel eylanden, Dit seyt die Heer Godt, O
Tyre ghy hebt gheseyt, Ick ben van volmaete cierlijcheyt, **4**
ende int hert vander zee gheleghen. V naeghebueren die v
ghetimmert hebben die hebben v cierlijcheyt volmaect, **5** met
abeel boomen van Sanir hebben sij v opghetimmert met
alle die solderinghen der zee. Sy hebben den Cederboom
van Lybanus ghenomen dat sij v eenen mastboom souden
maken. **6** Sy hebben eycken van Basan ghescaeft tot uwe
roeyriemen, ende v scipbancken der roeyers hebben sij v
ghemaect van yuoir wt Indien, ende die roufkens van die
eylanden van Italien. **7** Verscleyden costelijck lijnwaeet van
Egypten is v gheweuen tot een zeyl, dat aen den mast soude
ghehanghen worden. Hemelsblauw sijde, ende purpurlaken
van die Eylanden Elisa zijn v ouerdcesel gheworden. **8** Die
bewoonders van Sidon ende die van Arad hebben in royers
gheweest. V wijse Tyre zijn v stiermannen gheworden. **9** Die
oude mannen van Giblien, ende haer wijse hebben scipluyden
gehad totten diest van uwen verscleyden huysraet, alle die
scepen der zee, ende hen scipluyden hebben gheweest int
volck van uwer comenscap. **10** Die perssen ende Lidianen,
ende Libianen waren in heyr v orloochsche mannen,
den scilt ende den helm hebben sij in v ghehanghen om
v vercieringhe. **11** Die sonen van Arad met haren heyren
waren op v mueren rontsomme. Maer die Pigmeen die in

v torren waren hebben ooc hen pijlkokeren aen v mueren
ghehanghen rontsomme, sij hebben v schoonheydt volmaect.
12 Die van Cartagien v coopluyden hebben met die menichte
van alderhande rijcdommen met siluer, yser, ten, ende loot
v mercten veruult. **13** Griecken lant Thubal ende Moloch
dese hebben v coopluyden gheweest slauen, ende metalen
huysraet hebben sij uwen volcke aenghebracht. **14** Van thuy
Thogorme hebben sij peerden, ende ridders te peerde, ende
muylen ghebracht tot uwer merct. **15** Die kinderen van Dedan
waren v coopluyden, veel eylanden sijn die comenscap
van uwer hant, sij hebben yuoren ende Hebeninen tanden
verwisselt om uwen prijs. **16** Die Sirier was v coopman om
die menichte van uwen wercken, Peerlen, ende purpure,
ende ghebeelt werck, ende costelijck fijn lijnwaeet, ende
sijde, ende chodchod hebben sij voertsghestelt in v merct.
17 Iuda ende dlant van Israel die hebben v coopluyden
gheweest in wtgelesen terwe, sij hebben balsame, ende
honich ende olie, ende termentijn te coop ghestelt in v
merct. **18** Die van Damascus is v coopman gheweest in die
menichte van uwen wercken, in die menichte van verscleyden
rijckelijcheden, in vetten wijn, in wollen van die beste verwe.
19 Dan ende Griecke lant, ende Mozel hebben in v mercten
voertsghestelt constelijck ghemaect yser werck, ende stacte,
ende calamus in v comenscappen. **20** Die van Dedan waren v
coopmannen in tapijten om te sitten. **21** Arabien ende alle die
princen van Cedar, sij waren coopluyden van uwer hant, met
lammeren, ende rammen, ende bocken, sij v coopluyden tot
v ghecomen. **22** Die vercoopers van Saba ende Reema,
sij zijn v coopluyden gheweest, met alle die costelijcste
specrieren, ende costelijck ghesteente, ende gout, dwelck sij
voerghestelt hebben in v merct. **23** Haran ende Chenne ende
Eden v coopluyden, Saba, Assur ende Chelmad v vercoopers.
24 Sij waren v coopluyden in menigherley dinghen, met dec
cleederen van hemelsblauw verwe, ende van verscleyden
beeldwerck, ende van costelijcke scatten, die omwonnen
ende gehobden waren met seelen, Cederboomen hadden
sij ooc in v comenscappen. **25** Die scepen der zee waren v
principaelste in v comenscap, ende ghi sijt veruult gheweest
ende wtermaten, seer heerlijck gheweest int hert vander
zee, **26** in veel wateren hebben v roeyers v ghebrocht,
den suyden wint heeft v vernielt int herte van der zee.
27 V rijcdommen ende v scatten, ende v menigherande
instrumenten. V scipluyden, ende v stierlieden die uwen
huysraet hielden, ende ouer v volck waren, ende oock mede
v orloochsche mannen die in waren met alle v menichte die
int midden van v is, sullen vallen int hert vander zee in den
dach van uwen val. **28** Van tghelyut des roepens van uwen
stiermannen sullen die scipvloten verstoort worden. **29** Ende
sij sullen van haren scepen nederdalen alle die den roeyriem
hielden, die scipluyden ende alle die stiermannen der zee
sullen opt lant staen. **30** Ende sij sullen op v iammerlijck
ghecrysich maken met een groote stemme, ende sij sullen
bitterlijck roepen, ende ghestubbe op hen hoofden worpen,
ende met asschen sullen sij bespraeyt worden. **31** Ende
sij sullen op v een caluheyf sceren, ende sij sullen omgort
worden mit hairen cleederen, ende sij sullen v beweenen in
die bitterheydt der zielen, met een alderbitterste ghescrey.
32 Ende sij sullen op v aennemen eenen droeuen sanck,

ende sij sullen v beclaghen. Welck stadt isser als Tyrus, die stom gheworden is int midden vander zee? **33** Die inden wtganck van uwen comenscappen vander zee veel volcken vol ghemact hebt, in die menichte van uwen rijcdommen, ende van uwen volcken hebdi die coninghen der eerden rijk ghemact. **34** Nu sijdi vander zee ghebroken, v rijcdommen zijn in de diepten der wateren, ende alle v menichte die int midden van v was is gheualen. **35** Alle die bewoonders der eylanden hebben hen seer verwondert van v, ende alle hen coninghen metten tempeest gheslaghen hebben hen aensichten verandert. **36** Die coopluyden der volcken hebben op v ghespot ghy zijt tot niet ghebracht, ende ghy en sult niet zijn tot inder eewicheyt.

28 ENde des Heeren woert is tot my gheschiedt segghende.

2 Sone des menschen segt den prince van Tyrus. Dit seyt die Heere God, Om dat v herte verhauen is, ende dat ghy gheseyt hebt. Ick ben Godt, ende in Gods stoel ben ic gheseten int herte vander zee, daer ghi een mensch sijt, ende niet Godt, ende ghy hebt v herte ghegheuen als Gods herte. **3** Siet ghi sijt wijser dan Daniel, alle secreet en is voer v niet verborghen, **4** in v wijsheyt ende voersienicheyt hebdi v stercheyt ghemact, ende ghy hebt gout ende siluer vergreghen in v scatten. **5** In die menichfuldicheyt van uwer wijsheyt, ende in v comenscap hebdi v stercheyt vermenichfuldicht, ende v herte is verhauen in v machticheyt. **6** Daerom dit seyt die Heere Godt. Om dat v herte verhauen is als Gods herte. **7** Daerom siet ic sal vreemde luyden op v aenbrengen, dalderstercste der heydenen, ende sij sullen hen swoeden bloot maken ouer die schoonheyt van uwer wijsheyt, ende sij sullen v schoonheyt besmetten. **8** Sy sullen v dootslaen ende neder trekken, ende ghy sult steruen in die verderffenisse der ghedoodder in therte der zee, **9** Suldi dan segghende spreken. Ick ben Godt voer die ghene die v dooden sullen, daer ghy een mensch zijt, ende niet Godt, in die hant der gheender die v dooden? **10** Ghy sult die doodt der ombesnedene steruen in die handt der vreemden, want ic heft gesproken seyt die Heere God. **11** Ende des Heeren woert is tot my ghesriet segghende, Sone des menschen, Heft op een beclaghinghe ouer den coninck van Tyrus, **12** ende ghy sul hem segghen. Dit seyt die Heere Godt, Ghy teeken der ghelyckenisse, vol wijsheyt, ende volmaect van scoonheyt. **13** In die wellusticheden van Godts paradijs hebdi gheweest, alle costelijck ghesteente was v ouerdecel. Sardius, Topasius, ende lapis, Chrysoltius, ende Onix, ende Berillus, Sapphirus ende Carbunculus, ende Smaragdus, tgout is dwerck uwer schoonheyt, ende v gaten zijn bereydt gheweest op den dach als ghy ghemact zijt. **14** Ghy waert Cherub wtghestrect ende ouerdekkende, ende ick heb v ghestelt inden heylighen berch Godts, int midden van die vierighe steenen hebdi ghewandelt. **15** Ghi waert volcomen in uwe weghen van den dach van uwer sceppinghen, tot datter boosheyt in v gheuonden was. **16** In die menichte van uwen comenscappen hebben v binneste veruelt gheweest met boosheyt, ende ghy hebt ghesondicht, ende ic heb v wtgheworpen van Gods berch, ende ic heb v verdoruen. O ghy bescermende Cherub wt dat midden van die vierighe steenen. **17** Ende v herte is opghenhauen in uwe schoonheyt. Ghy hebt v wijsheyt verdoruen in uwe schoonheyt. Ick

heb v in deerde gheworpen, voer der coninghen aensicht heb ick v ghegheuen dat sij v sien souden. **18** In die menichte van uwen boosheden, ende in die boosheyt van uwe comenscappen hebdi uwe heylichmakinghe besmet, daerom sal ic een vier wtbrenghen wt dat midden van v dat v ete, ende ic sal gheue tot asschen op deerde voer daenscijn van alle die v sien sullen. **19** Alle die v sien sullen in die heydenen sullen hen seer verwonderen van v, ghy sijt niet gheworden, ende ghi en sult niet wesen inder eewicheyt.

20 Ende dwoert des Heeren is tot my ghesriet segghende. **21** Sone des menschen stelt v aensicht teghen Sydon, ende ghi sult van haer propheteren **22** ende segghen. Dit seyt die Heere Godt. Siet ic segghe tot v Sidon, ende ick sal gheliorificeert worden in midden van v. Ende sij sullen weten dat ick die Heere ben, als ick in haer ordeelen sal ghedaen hebben, ende dat ick in haer sal gheheylicht zijn. **23** Ende ic sal in haer senden die pestilencie, ende bloet in haer straten, ende die verslaghene sullen int midden van haer vallen metten sweerde rontsomme, ende sij sullen weten dat ick die Heere ben. **24** Ende sij en sal den huyse van Israel niet meer wesen een struycele der bitterheyt, ende eenen dorre pijne inbrenghende van allen sijden, rontsomme van die ghene die hen teghen zijn, ende sij sullen weten dat ic die Heere Godt ben, **25** Dit seyt die Heere Godt. Als ic thuys van Israel sal vergadert hebben van die volcken onder die welcke dat sij verstroyt zijn, dan sal ick henlieden gheheylicht worden voer die heydenen, ende sij sullen in hen lant woonen, dat ick mijnen knecht Iacob ghegheuen hebbe. **26** Ende sij sullen daer in sonder vrees woonen, ende sij sullen huyseen timmeren ende wijngaarden planteren, ende sij sullen betrouwelijck woonen, als ick die ordeelen sal ghedaen hebben in alle die ghene die hen teghen zijn rontsomme, ende sij sullen weten dat ick die Heere hen Godt ben.

29 INT thiende iaer, in die thiende maent, op den elfsten dach vander maent is des Heeren woert gheschiedt tot my segghende, **2** Sone des menschen stelt v aensicht teghen Pharao den coninck van Egypten, ende ghi sult van hem propheteren ende van gheheel Egypten. **3** Spreect ende ghy sult segghen. Dit seyt die Heere Godt, Siet ick tot v Pharao coninck van Egypten, ghi grooten draeck, die daer rust int midden van uwen vloeden, ende segt. Den vloet is mijne, ende ick heb my seluen ghemact. **4** Ende ick sal eenen breydel stellen in v kinnebacken, ende ick sal die visschen van uwen vloeden aen v scellen doen cleuen, ende ic sal v wt trekken wt dat midden van uwen vloeden, ende alle v visschen sullen aen v scellen hanghen. **5** Ende ick sal v worpen in die woestijne, ende alle die visschen van uwen vloet, op daensicht der eerden suldi vallen, ghy en sult niet vergadert worden, noch te samen ghebracht den beesten der eerden, ende den voghelen des hemels heb ic ghegheuen om te verslinden. **6** Ende alle die bewoonders van Egypten sullen weten dat ick die Heere ben. Om dat ghy eenen rietstock gheweest hebt den huyse van Israel **7** als sij v metter hant aengrep, ende ghy sijt ghebroken, ende ghy hebt alle hen scoudere gescoert, ende den ghenen die op v stuenden, sijdi in stucken gebroken, ende ghi hebt

allen hen nieren slap gemaect. **8** Daerom dit seyt die Heere die van Libyen ende die Lidianen, ende alle dander ghemeyn Godt, Siet ick sal ouer v een sweet breghen, ende ick volck ende Chub, ende die kinderen van dlant des verbonts, sal van v dooden den mensch ende dat vee. **9** Ende dlant sullen met hen doert sweet vallen. **6** Dit seyt die Heere van Egypten sal wesen tot een woestijne, ende tot een God. Ende sij sullen vallen die Egypsten onder houden, ende wildernisse, ende sij sullen weten dat ic die Heere ben, om die houerde van haer heerscappie sal verdoruen worden, dat ghi gheseyt hebt. Den vloet is mijne ende ick heb dien vanden torre van Sienes sullen sij metten sweerde vallen ghehaect. **10** Daerom siet ick tot v ende tot uwe vloeden. in haer, seyt die Heere der heyrscaren, **7** ende sij sullen Ende ic sal dlant van Egypten gheuen tot woestijnen metten verstroyt worden int midden van die verwoeste landen, ende sweeney verwoest, van den torre Syenes tot die palen van die steden sullen int midden van die verlaten steden wesen. der Morianen lant. **11** Daer en sal gheens menschen voet **8** Ende sij sullen weten dat ic die Heere ben, als ic tver sal doen gaen, noch gheene voet der beesten en sal daer gaen, ghegheuen hebben in Egypten, ende dat alle hen helpers ende ten sal niet bewoont worden veertich iaren lanck. **12** sullen verdoruen zijn. **9** In dien dach sullen der boden Ende ick sal dlant van Egypten gheuen verwoest, int midden wtgaen van mijn aensicht in groote scepen, om te vernielen van die verwoeste landen, ende haer steden int midden der dat betrouwen van dat Morianen lant, ende daer sal een steden die omgheworpen zijn, ende sij sullen verwoest zijn veruaertheyt in hen wesen, inden dach van Egypten, want veertich iaren, ende ick sal die Egyptenaers verstroyen in hy sal sonder twijfel comen. **10** Dit seyt die Heere Godt, die natien, ende ick salse waeyen in die landen. **13** Want Ende ick sal doen ophouden die menichte van Egypten doer dit seyt die Heere Godt, Nae deynde van veertich iaren Nabugodonosors des conincks van Babiloniën hant. **11** Hy sal ick Egypten vergaderen, van die volcken in die welcke ende zijn volck met hem die stercke der volcken sullen aen sij verstroyt waren. **14** Ende ick sal wederom breghen ghebracht werden, om dlant te bederuen, ende sij sullen die gheuanghenisse van Egypten, ende ic salse stellen int hen swoeden wttrecken op Egypten, ende sij sullen dlant lant van Phathures, int lant van hen gheboorte, ende sij vullen met ghedoodde, **12** ende ick sal die bodemen der sullen daer wesen tot een nederconincrijck, **15** onder die vloeden drooghe maken, ende ick sal dlant leueren in die ander rijcken salt dalder nederste sijn, ende ten sal voertaen hant van die alderquaetste, ende ick sal dlant verderuen, ende niet meer verhauen worden ouer die natien, ende ick salse zijn volheyt in die handen der vremder. Ick die Heere hebt verminderen datse gheen heerscappie en sullen hebben ouer die volcken. **16** Noch sij en sullen den huyse Israel niet meer afgoden beelden vernielen, ende ick sal die afgoden doen wesen tot een betrouwen leerende boosheyt, dat sij vlieden ophouden van Memphis, ende daer en sal voerts gheen souden ende hen volghen, ende sij sullen weten dat ick die vorst meer wesen van dlant van Egypten. Ende ick sal een Heere Godt ben. **17** Ende tis ghesciet in tseuenentwintchste veruaernisse gheuen in dlant van Egypten. **14** Ende ick sal iaer, in dierste maent in den iersten dach van der maent, dlant van Phathures verderuen, ende ick sal vier gheue in dat het woert des Heeren tot my is ghesciedt segghende. Taphnis, ende ick sal ordeelen doen in Alexandriën. **15** Ende **18** Sone des menschen Nabugodonosor die coninck van ick sal mijn verbolghentheyt wtstorten op Pelusium die macht Babiloniën heeft zijn heyr doen dienen met eenen grooten van Egypten, ende ick sal die menichte van Alexandriën dienst teghen Tyrum, alle hooft is caluwe ghehaect, ende alle dooden, **16** ende ick sal een vier gheue in Egypten, als scoudere is van haire gheblootd, ende hem en is gheenen een vrouwe in baren noode sal Pelusium pijnē lijden, ende loon ghegheuen noch zijnen heyre, van Tyro, voer den dienst Alexandria sal verdoruen wesen, ende in Memphis sullen daer mede dat hy my ghedient heeft teghen haer. **19** Daer sal vergaen zijn die houerde van haer machticheyt, een om dit seyt die Heere Godt. Siet ick sal Nabugodonosor den Heliopolis ende van Pubasti sullen metten sweerde vallen, coninck van Babiloniën gheuen int lant van Egypten, ende hy ende sij sullen gheuanghen wech gheleydt worden. **18** Ende sal haer menichte nemen, ende hy sal haer buiten rouen, in Taphnis sal den dach swart worden, als ick daer vernielt ende haeren roof rouen, ende tsal voer den loon zijnen sal hebben die sceptren van Egypten, ende dat in haer heyre zijn. **20** Ende voer dwerck waer mede hy my ghedient sal vergaen zijn die houerde van haer machticheyt, een heeft, heb ic hem dlant van Egypten ghegheuen, om dat sij wolcke sal haer ouerdecken, maer haer dochteren sullen in my ghearebeyt hebben, seyt die Heere Godt, **21** In dien dach tgheuanghenisse gheleydt worden. **19** Ende ick sal ordeelen sal den horn des huys van Israel wtspruyten, ende ick sal v doen in Egypten, ende sij sullen weten dat ick die Heere eenen openen mont gheuen int midden van hen lieden, ende ben. **20** Ende tis ghesciet int elfste iaer in dierste maent, in sij sullen weten dat ick die Heere ben.

30 ENde des Heeren woert is tot my ghesciedt segghende,
2 Sone des menschen propheetert, ende segt, Dit seyt die Heere Godt, Huylt wee, wee, den daghe, **3** want den dach is nae by, ende den dach des Heeren is nakende, den dach der wolcken, tsal den tijt der heydenen zijn. **4** Ende tsweet sal in Egypten comen, ende tsal een veruaertheyt zijn int Morianen lant, als die ghevonden sullen vallen in Egypten, ende dat haer menichte sal wechgenomen zijn, ende haer fundamenten verdoruen, **5** het Morianen lant ende

die van Libyen ende die Lidianen, ende alle dander ghemeyn Godt, Siet ick sal ouer v een sweet breghen, ende ick heb Pharaos des conincks van Egypten arm ghebroken, ende siet hy en is niet bewonden gheweest, dat hem zijn ghesontheyt soude wedergheheuen worden, dat hy met doecken soude ghebonden worden, ende gheveescht met lijnen doecxkens, ende dat hy zijn macht wederghecreghen hebende, soude moghen tsweet houden. **22** Daer om dit seyt die Heere Godt. Siet ick tot Pharao den coninck van Egypten, ende ick sal zijnen stercken arm, maer ghebroken, heel in stukken breken, ende ick sal tsweet van zijn hant

nederwerpen, 23 ende ick sal Egypten verstroyen onder die Heydenen, ende ick salse waeyen in die landen. 24 Ende ick sal des conincs van Babilonien armen versterken, ende ic sal mijn sweert in zijn hant gheuen, ende ick sal Pharaos armen in stukken breken, ende die verslaghene sullen met suchtinghe suchten voer zijn aensicht. 25 Ende ick sal des conincs van Babilonien armen verstercken, ende die armen van Pharaao sullen tsamen nederuallen, ende sij sullen weten dat ick die Heere ben, als ick mijnn sweert sal ghegheuen hebben in des conincs van Babilonien hant, ende dat hy die wtghestrect sal hebben ouer dlant van Egypten. 26 Ende ick sal Egypten verstroeyen in die natien, ende ic salse waeyen in die landen, ende sij sullen weten dat ick die Heere ben.

31 ENde het is ghesciedt int elfste iaer, in die derde maent in den iersten dach vander maent dat des Heeren woert tot my ghesciedt is, segghende, 2 Sone des menschen, segt Pharaoni den coninck van Egypten ende zynen volcke. Wien sijdi ghelyk gheworden in v groothet? 3 Siet Assur is als eenen Cederboom in Libanus schoon van tacken, ende van bladeren, boschachtich, ende verhauen van hoochden, ende tusschen die dicke loueren is zynen tsop opghehauen. 4 Die wateren hebben hem opghevoedt, den affgront heeft hem verheuen zijn vloeden vloeyden rontsommē zijn wortelen, ende hy heeft zijn riueren wtghelaten tot alle die boomen des lantscaps. 5 Daerom is zijn hoocheyt verheuen bouen alle die boomen des lantscaps, ende zijn spruytsels sijn vermenichfuldicht, ende zijn tacken zijn hooge opghescoten om die veel wateren. 6 Ende als hy zijn scaduwe wtghestrect hadde, soo hebben alle voghelen des hemels in zijn tacken nesten ghemact, ende onder zijn loueren hebben alle die beesten des wouts ghegenereert, ende onder zijn scaduwe woonde een vergaderinghe van veel volcken. 7 Ende hy was seer schoon in zijn groothet, ende int verbreyden van zijn spruytselen, want zijn wortele was neffens veel wateren. 8 Die Cederboomen en waren niet hogher dan hy, in Gods Paradijs die abeelboomen en hebben zynder hoochden niet ghelyk gheweest, ende die Platanusboomen en waren zynen loueren niet ghelyk, gheenen boom van Gods paradijs en is geleken by hem ende by zijn schoonhey. 9 Want ic heb hem schoon gemaect, ende met veel ende dicke loueren, ende alle die boomen der wellusticheyt die in Gods paradijs waren hebben hem benijdt. 10 Hierom seyt die Heere Godt, Om dat hy verheuen is in hoocheyt, ende heeft sijn opperste ghegheuen groeyende ende dicke, ende om dat sijn herte opghehauen is in zijn hoocheyt, 11 soe heb ic hem gheleuert in die hant vanden alderstercken der heydenen, hy salt hem doende doen nae zijn ongoddelijcheyt heb ick hem wtgheworpen. 12 Ende die vreemde ende die alder wreetsche der natien sullen hem affhouwen, ende sij sullen hem worpen op die berghen, ende in alle die valleyen sullen zijn tacken vallen, ende sijn spruyten sullen ghebroken worden in alle die steenrootsen der eerden, ende van zijn lommeringhe sullen alle die volcken der eerden wechgaen, ende sij sullen hem verlaten. 13 In zynen val hebben alle die voghelen des hemels ghewoont, ende in zijn tacken hebben alle die beesten des lantscaps gheweest. 14 Daerom en sullen in hen hoocheyt niet verhauen worden alle die boomen der wateren, noch sij en sullen hen hoocheyt niet

stellen tuessen die bosschachtighe ende loouerachtighe boomen, ende alle die metten wateren veruerscht worden die en sullen in hen hoocheyt niet staen, want zij zijn alle gheleuert ter doot tot den laesten lande, int midden van die kinderen der menschen, tot die ghene die nederdalen in den poel. 15 Dit seyt die Heere Godt. In den dach als hy ter hellen waerts ghedaelt is, soo heb ick gheweenghebracht, ick heb hem ouerdeckt metten affgront, ende ick heb zijn vloeden beleidt, ende heb veel wateren bedwonghen Libanus is ouer hem bedroeft, ende alle die boomen des veits zijn ghescudt gheweest. (*Sheol h7585*) 16 Van tgheluyt zyns vals heb ic die heydenen beroert, als ic hem leydde ter hellen, metten genen die inden poel daelden, ende in die nederste eerde sijn vertroost gheweest alle die scoone ende heerlijcke boomen der wellusticheyt, in Libano alle die veruerscht worden metten wateren. (*Sheol h7585*) 17 Want sij sullen ooc met hem nederdalen in die helle tot die verslaghene metten sweerde, ende eens ieghelycs arm sal onder zijn lommeringhe sitten int midden der natien. (*Sheol h7585*) 18 Wien sijdi ghelycjt, O ghi heerlycke ende hooghe, onder die boomen der wellusticheyt? Siet ghi zijt gheleyt met die boomen der wellusticheyt tot het wterste lant, int midden van die ombesnedene suldi slapen, metten ghenen die metten sweerde verslaghen zyn, dese is Pharao ende alle zijn menichte, seyt die Heere Godt.

32 ENde tis gheschiet int twaelfste iaer in die twaelfste maent in den iersten dach der maent, dat het woert des Heeren tot my ghesciedt is segghende. 2 Sone des menschen neemt een beclaghinde op Pharao den coninck van Egypten, ende ghy sult tot hem seghen. Den leuw der Heydenen sijdi ghelyk gheworden, ende den draeck die in die zee is, ende ghi waeydet metten horn in v vloeden, ende ghy verstoordet die wateren met uwen voeten, ende ghi vertreddet haer vloeden. 3 Daerom dit seyt die Heere Godt. Ic sal ouer v mijn net strecken in die menichte van veel volcken, ende ick sal v wt trecken met mijn groot vischnet 4 ende ic sal v op dlant worpen, op daensicht des ackers sal ic v wechworpen, ende ick sal alle die voghelen des hemels op v doen woonen, ende ick sal v versaden alle die beesten der eerden, 5 ende ick sal v vleesch gheuen op die bergen, ende ick sal die hueuelen veruullen met uwen ettere. 6 Ende ick sal die eerde nat maken metten stanck van uwen bloede op die berghen, ende die valleyen sullen van v veruult worden. 7 Ende als ghi ghedoot sijt soo sal ick die hemelen ouerdecken, ende ick sal haer sterren doen swert worden, die sonne sal ick met een wolcke bedecken, ende die mane en sal haer licht niet gheuen. 8 Alle die lichten des hemels sal ick doen trueren ouer v, ende ick sal dyusternisse gheuen op v lant seyt die Heere Godt, 9 Ende ick sal therte van veel volcken creyten, als ick uwe vernielinge sal ghebracht hebben in die Heydenen ouer die landen die ghi niet en weet. 10 Ende ick sal veel volcken seer doen verwonderen ouer v ende hen coninghen sullen met wtermaten seer grooten grouwel vreesen ouer v, als mijn sweert sal beghinnen te vlieghen op hen aensichten, ende sij sullen elck haestelijck verbaest worden voer hen ziele in den dach van haren val. 11 Want dit seyt die Heere Godt, Des conincs van Babilonien sweert sal v comen, 12 met

die sweerden van die stercke sal ick v menichte ter neder werpen, alle dese volcken zijn onverwinnelijck, ende sij sullen die houerdie van Egypten verderuen, ende haer menichte sal verstroyt worden. **13** Ende ick sal vernielen allen hen beesten die daer waren op veel wateren, ende den voet des menschen en salse voertaen niet meer verstooren, noch der beesten clauwe en salse niet meer turbel maken. **14** Dan sal ick hen wateren seer puer maken, ende hen vloeden sal ick alsolie aenbreghen, seyt die Heere Godt, **15** Als ick dlant van Egypten sal woest ghemact hebben, ende dlant sal verwoest worden van zijn volhelyt, als ick alle hen bewoonders sal gheslaghen hebben, ende sij sullen weten dat ick die Heere ben. **16** Het is een bescreyinghe, ende sij zullen hem bescreyen, die dochteren der Heydenen sullen hem bescreyen, ouer Egypten, ende ouer zijn menichte sullen sij hem bescreyen seyt die Heere Godt, **17** Ende tis gheschiedt int tweelfste ier, in den vijfthisten dach der maent, dat het woert des Heeren is ghesciet tot my segghende, **18** Sone des menschen. Singt een druckellijk claghende liedeken ouer die menichte van Egypten, ende trect die selue neder, ende die dochteren der machtigher volcken totten wtersten lande met die ghene die inden poel nederdalen. **19** Hoe dat ghy schoonder zijt? daelt neder, ende slaept metten onbesnedenen. **20** Int midden vanden onbesnedenen sullen sij metten sweerde vallen, tsweert is ghegheuen, sij hebben haer aenghetrocken ende alle haer volcken. **21** Die machtichste van die vrome sullen tot haer spreken wt dat midden der hellen, di met haren helpers nedergedhaelt zijn, ende hebben gheslagen ombesneden, gheodoont metten sweerde. (**Sheol h7585**) **22** Daer is Assur ende alle sijn menichte, rontsom hem sijn zijn grauen, alle die verslaghene, ende die metten sweerde gheualien zijn. **23** Der welcker grauen ghegheuen zijn in die wterste poelen, ende zijn menichte is gheworden rontsomme zijn graff, allegader verslaghen ende metten sweerde vallende, die hier voertijs een veruaertheyt ghegheuen hadden int lant der leuender. **24** Daer is Elam ende alle sijn menichte, rontsomme sijn graf, alle dese zijn verslaghen, ende metten sweerde vallende die onbesneden nedergedhaelt sijn tot die wterste eerde, die hen vreeese ghestelt hebben int lant der leuender, ende si hebben hen scandelijcheyt ghedraghen metten ghenen die inden poel nedergedhaelt zijn. **25** Int midden van die verslaghene hebben sij zijn rustplaetse ghestelt, in alle zijn volcken, rontsom hem is zijn graff, alle dese waren ombesneden ende gheodoont metten sweerde, want sij hebben veruaertheyt ghegheuen int dlant der leuender, ende sij hebben hen scandelijcheyt ghedraghen metten ghenen die inden poel nederdalen, int midden van die verslaghene sijn sij ghestelt. **26** Daer is Mosoch ende Tubal, ende alle sijn menichte, rontsomme hem sijn zijn grauen, alle dese waren ombesneden ende verslaghen, ende metten sweerde vallende, want sij hebben hen vreeese ghegheuen int lant der leuender. **27** Ende sij en sullen niet slapen met die stercke ende met die vallende ende onbesneden die ter hellen nedergedhaelt sijn met haren wapenen, ende hebben hen sweerden ghestelt onder hen hoofden, ende hen booscheden waren in hen ghebeente, want sij sijn eenen grouwel van die stercke gheworden int

lant der leuender. (**Sheol h7585**) **28** Daerom suldi ghy ooc int midden van die ombesnedene vernielt worden ende ghy sult slapen metten ghenen die verslaghen zijn metten sweerde. **29** Daer is Idumea ende haer coninghen, ende allen haer vorsten die ghegheuen sijn met haren heyre metten ghenen die verslaghen zijn metten sweerde, ende die metten ombesnedenen ontslapen sijn, ende metten ghenen die nedergedhaelt zijn inden poel. **30** Daer sijn alle die princen vanden noorden ende alle die iaghers, die wech gheleydt zijn metten verslaghenen, vreesende, ende in hen stercheyt bescraemt, die gheslagen hebben ombesneden metten ghenen die verslaghen zijn metten sweerde, ende hebben hen bescraemtheyt ghedraghen, metten ghenen die inden put nederdalen, **31** Pharao heeftse ghesien, ende hy is vertroost gheweest ouer alle sijn menichte die verslaghen is metten sweerde, Pharao ende alle zijn heyr, seyt die Heere Godt, **32** want hy heeft zijn vreeese ghegheuen int lant der leuender, ende hy is ontslapen int midden van die ombesnedene met den ghenen die metten sweerde verslaghen zijn, Pharao ende alle zijn menichte, seyt die Heere Godt.

33 ENDE des Heeren woort is tot my ghesciet, segghende.

2 Sone des menschen, spreekt tot die kinderen van uwen volcke, ende ghy sult tot hen segghen. Een lant, als ic tsweert daer op sal ghebracht hebben, ende dat het volck des lants neemt eenen man van sijnen minsten, ende dat sij die ouer hen stellen tot eenen wachter. **3** Ende dat die tsweert siet comen opt lant, ende hy trompt metten trompette, ende vercondighet den volcke. **4** Ende ist dat iemant wie dat hy sij, hoorende tgheluyt vanden trompette hem niet en wacht, ende dat het sweert coemt ende neemt hem wech, soo sal sijn bloet op zijn hooft sijn. **5** Tgheluydt vander trompetten heeft hi ghehoort, ende hy en heeft hem seluen niet ghwacht, sijn bloet sal op hem sijn, maar ist dat hy hem seluen wacht, soo sal hy zijn ziele behouden, **6** Maer ist dat die wachter het sweert siet comen ende gheen tgheluyt en gheeft metten trompetten, ende dat het volck hem seluen niet en bewaert, ende dat het sweert coemt, ende neemt van hen een ziele, die is voorwaer in zijn boosheyt gheuangen, maer sijn bloet sal ick van des wachters hant versoeken. **7** Ende ghy sone des menschen. Ick heb v tot eenen wachter ghegheuen den huyse van Israel. Daerom als ghy eenich woort wt mijnen mont hoort, soo suldy hen dat vercondighet wt my. **8** Ist dat ick totten ongoddelijkenkem segghe. O ongoddelijke, ghi sult die doot steruen, is dat ghy niet en spreekt dat hem die ongoddelijke van sijnen wech hoeden soude, soo sal die ongoddelijke in sijn boosheyt steruen, maer sijn bloet sal ick van hant versoeken, **9** Maer ist dat ghy den ongoddelijken vercondicht dat hy hem van sijn weghen bekeere, ende dat hy hem niet en bekeert van sijnen wech, soo sal hy in zijn boosheyt steruen, maer ghy hebt v ziele verlost. **10** Daerom ghy sone des menschen segt totten huyse van Israel. Aldus hebdij ghesproken segghende. Onse booscheden ende onse sonden sijn op ons, ende daer in verdwijnen wij, hoe sullen wi dan connen gheleuen? **11** Segt tot henlieden. Ick leue seyt die Heere Godt, ick en wil die doot vanden ongoddelijken niet, maer dat die ongoddelijke hem bekeere van sijnen wech, ende leue. Bekeert v van v alderquaetste

weghen, ende waerom suldy steruen ghy huys van Israel? 12 Daerom ghy sone des menschen segt totten kinderen ws volcs. Die rechtuerdicheyt vanden rechtuerdighen en sal hem niet verlossen, in wat dach dat hy sondicht, ende die ongoddelijcicheyt vanden ongoddelijken en sal hem niet letten in wat dach dat hy bekeert wort van zijn ongoddelijcicheyt, ende die rechtuerdiche en sal niet moghen leuen in sijn rechtuerdicheyt in wat dach hy sondicht, 13 Oock al seg ick den rechtuerdighen dat hy het leuen sal leuen, ende dat hy betrouwien hebbende op sijn rechuerdicheyt boosheyt doet, soo sullen allen zijn rechtuerdigheden vergheten worden, ende in zijn boosheyt die hy gheschaen heeft, daer in sal hi steruen. 14 Maer ist dat ick den ongoddelijken segge, ghy sult die doot steruen, ende dat hy penitencie doet van sijn sonde, ende dat hy recht ende rechtuerdicheyt doet, 15 ende dat die ongoddelijke pant weder gheeft, ende dat hy den roof wederom gheeft, in die gheboden des leuens wandelt, ende dat hy niet onrechtuerdichs en doet, hy sal dleuen, leuen, ende en sal niet steruen. 16 Alle sijn sonden die hy ghesondicht heeft en sullen hem niet gherenkent worden, hy heeft recht ende rechtuerdicheyt gheschaen, hy sal dleuen leuen. 17 Ende die kinderen ws volcs hebben gheseyt. Den wech des Heeren en is van gheenen rechtuerdighen ghewichte, ende hen lieder wech is onrechtuerdich, 18 want als die rechtuerdiche afgheseyden is van sijn rechtuerdicheyt, ende heeft boosheden gedaen, so sal hi daer in steruen, 19 ende als die ongoddelijke wech gaet van sijn ongoddelijcicheyt ende doet recht ende rechtuerdicheyt, soo sal hi daer in leuen. 20 Ende ghi segt den wech des Heeren en is met recht Eenene ieghelijken van v lieden sal ick nae sijn weghen ordeelen ghy huys van Israel. 21 Ende tis ghesiet int twaelfste iaer, in die thienste maent, inden vijfsten dach der maent van onser oueroueringhen, dat tot my ghecomen is een die gheuloden was van Ierusalem segghende. Die stadt is verwoest, 22 ende die hant des Heeren was op my gheweest des auonts eer hi quam die gheuloden was, ende hy heeft mijnen mont open gheschen tot dat hy tot my quam des morghens vroech, ende als mijnen mont gheopent was, soo en heb ick niet meer ghesweghen. 23 Ende des Heeren woort is tot my ghesiet segghende. 24 Sone des menschen, die in die veruallen plaetsen woonen op dlant van Israel die segghen sprekende. Abraham was een, ende hy heuet lant by erffenisse beseten, maer wi sijn vele ons is dlant tot een besittinghe ghegheuen. 25 Daerom suldi tot hen segghen. Dit seyt die Heere God. Die int bloet etet, ende v oogen opheft tot v lieder onsuuerheden, ende dbloet stortet, suldi dlant erfelijc besitten? 26 Ghy hebt op v sweerden ghestaan, ghy hebt afgrislijcheden ghedaen, ende een ieghelijc heeft sijns naesten huysvrouwe besmedt, ende suldi dlant erfelijc besitten? 27 Dit suldi tot henlieden segghen. Aldus seyd die Heere Godt. Ick leue, want die ghene die in die veruallen plaetsen woonen sullen metten sweerde vallen, ende die inden acker is sal den beesten gheleuert worden om verslonden te worden, maer die in die va-ste plaetsen ende speluncken zijn, die sullen van die pestilencie steruen. 28 Ende ic sal dlant gheuen tot een woestijne, ende wildernisse, ende haer hoouerdighe stercheyt sal vergaen, ende alle die berghen van Israel sullen verwoest worden, om datter niemant en is die ouer henlieden doorgaet. 29 Ende sij sullen weten dat ick die Heere ben, als ick hen lant sal woest ghemaect hebben, ende verlaten, om alle haer afgrislijcheden die si ghevracht hebben. 30 Ende ghy sone des menschen, die kinderen ws volcs die van v spreken by die mueren, ende in die doeren der huyzen, ende segghen deen totten anderen een man tot sijnen naesten sprekende. Coemt ende laet ons hooren wat dat het woort is wtgaende vanden Heere. 31 Ende sij comen tot v, recht ofter een volck inquame, ende si sitten voor v mijn volck, ende si hooren uwe woorden, ende sij en doen die niet, want si keeren die tot een liedekien haers monts, ende hen herte volcht hen ghericheyt. 32 Ende ghy sijt hen als een muysjc liedekien dwelc met sachten ende soeten ghelyut ghesonghen wort, ende sij hooren v woorden, ende sij en doen die niet. 33 Ende alst coemt datter voorseyt is (want siet het coemt) dan sullen sij weten datter een propheet onder henlieden gheweest is.

34 Ende des Heeren woort is tot my ghesiet, segghende 2 Sone des menschen, propheetert van die herders van Israel, propheetert ende ghy sult den herders segghen. Dit seyd die Heere Godt. Wee den herders van Israhel die hen seluen voedden, en worden die cudden van die herders niet gheuoedt? 3 Het melc aedt ghy, ende met die wolle werde ghy ghecleedt, ende dat vet was, dat doodde ghy maer mijn cudde en voede ghy niet. 4 Dat cranc was en hebdy niet versterct, ende dat sieck was en hebdi niet ghenesen, dat ghebroken was en hebdy niet verbonden, ende dat verworpen was en hebdi niet wederom ghebracht, ende dat verloren was en hebdi niet ghesocht, maer met strafficheyt hadde heerscappie ouer hen, ende met macht. 5 Ende mijn scapen zijn verstroeyt, om datter gheen herder en was, ende si sijn gheworden tot verslinden alle den beesten des velts, ende sij zijn verstroeyt gheworden. 6 Mijn cudden hebben ghedwaelt op alle berghen, ende op alle hooghe hueuelen, ende ouer alle daensicht der eerden zijn mijn cudden verstroeyt, ende daer en was niemant diese verschte, daer en was (seg ick) niemant diese verschte. 7 Daerom ghy herders hoort des Heeren woort. 8 Ick leue seyt die Heere Godt, want om dat mijn cudden gheworden sijn tot eenen rooue, ende mijn scapen tot verslinden allen den beesten des velts, om datter gheen herder en was (want mijn herders en hebben mijn cudde niet versocht, maer die herders voedden hen seluen, ende mijn cudden en voedden sij niet). 9 Daerom ghy herders hoort des Heeren woort. 10 Dit seyd die Heere God. Siet ick selue ouer die herders sal mijn cudde versoeken van hen handen, ende ick salse doen ophouden dat sij voortaan het cudde niet meer voeden en sullen, ende dat die herders hen seluen niet meer voeden en sullen, ende ick sal mijn cudde verlossen wt haren monde, ende ten sal henlieden niet meer tot een spijse wesen, 11 want dit seyt die Heere God. Siet ick sal selue mijn scapen versoeken, ende ick salse besoeken 12 ghelyc een herder zijn cudde besoect inden dach als hy is int midden van sijnen verstroeydden scapen, alsoo sal ick mijn scapen besoeken, ende ick salse verlossen van alle die plaetsen in die welcke si verstroeyt waren, inden dach der wolcke ende der duysterheydt. 13 Ende ick salse wtleyden van die volcken,

ende ick salse vergaderen van die landen, ende ick salse
inleyden in hen lant, ende ick salse voeden op die berghen
van Israel, in die rivieren ende in alle die woonsteden der
eerden, **14** In die alder oueruloedchste weyden sal icse
voeden, ende op die hooghe berghen van Israel sullen
hen weyden wesen, daer sullen sij rusten in die groene
cruyden, ende in vette weyden sullen si geuoedt worden op
die berghen van Israel. **15** Ick sal mijn schapen voeden,
ende ick salse doen rusten, seyt die Heere Godt. **16** Dat
verloren was sal ick wederom soecken, ende dat verworpen
was sal ick wederom brenghen, ende dat ghebroken was sal
ick verbinden, ende dat cranc was sal ick sterck maken ende
dat vet ende sterck is sal ick bewaren, ende ick salse voeden
met ordeel. **17** Maer ghi mijn cudden dit seyd die Heere
Godt. Siet ick ordeele tusschen vee ende vee der rammen
ende der bocken. **18** En waert v lieden niet ghenoech
die goede weyden aff te weyden? daer bouen hebdie
bleuelingen van uwer weyden vertreden met uwen voeten,
met uwen voeten turbel ghemaect. **19** Ende mijn scapen
weydden van tghene dat met uwen voeten vertreden was,
ende dat v voeten turbel ghemaect hadden dat droncken
ghi metten sijden ende scouderen stietet, ende dat ghy met
uwen hornen opwierpt alle dat cranc vee, tot dat sij buyten
verstroyt worden, **22** soo sal ic mijn cudde behouden, ende
ten sal voorts niet meer wesen tot eenen rooue, ende ick
sal ordeelen tusschen vee ende vee. **23** Ende ick sal op
hen verwecken eenen herder diese voede, Dauid mijnen
knecht, hisalse weyden, ende hy sal hen wesen tot eenen
herder. **24** Ende ick die Heere sal hen wesen tot eenen
God, ende mijn knecht Dauid een prince int midden van hen,
ick die Heere hebt ghesproken. **25** Ende ick sal met hen
maken tverbont des vreeds, ende ick sal dalderquaestie
beesten doen ophouden vander eerden, ende die in die
woestijne woonen sullen vrijlijck slapen in die bosschen. **26**
Ende ick salse stellen rontscomme van mijnen hueuele tot
een benedictie, ende ick sal eenen reghen neder brenghen
in sijnen tijt, het sullen reghenen der ghebededijdinghen
wesen. **27** Ende thout des velts sal zijn vrucht gheuen, ende
die eerde sal haer spruytsel gheuen, ende sij sullen in hen
lant wesen sonder vreese, ende sij sullen weten dat ick die
Heere ben, als ick die ketenen van hen iock sal in stucken
ghebroken hebben, ende hen verlost sal hebben van die
hant der gheender die heerscappie ouer hen hebben. **28**
Ende si en sullen niet meer tot eenen rooue wesen den
Heydenen, noch die beesten des lants en sullen hen niet
verslinden, maer si sullen met betrouwien woonen sonder
eenige veruaertheit. **29** Ende ick sal hen verwecken dat
ghenoemt spruytsel, ende si en sullen voortaan niet meer
vermindert wesen van honger op deerde, noch sij en sullen
voortaan niet meer twerwijt der Heydenen draghen. **30** Ende
sij sullen weten dat ick die Heere hen Godt met hen ben,
ende sij mijn volck het huys van Israel, seyd die Heere Godt.
31 Ende ghy mijn cudden, die cudden mijnder weyden sijt
menschen, ende ick die Heere v lieder Godt, seyt die Heere
Godt.

35 ENde des Heeren woort is tot my gheschiet segghende.
2 Sone des menschen stelt v aensicht teghen den
berch van Seir, ende ghy sult van hem propheeteeren, ende
hem segghen. **3** Dit seyt die Heere Godt. Siet ick tot v
ghy berch van Seir, ende ick sal mijn hant wtsteken ouer v,
ende ick sal v maken verlaten ende verwoest, **4** v steden
salk verderuen ende ghy sult verwoest wesen, ende ghy
sult weten dat ic die Heere ben. **5** Om dat ghy een eewich
viant sijt gheweest, ende dat ghy die kinderen van Israel
besloten hebt in die handen des sweerts, inden tijt van hen
tribulatie inden tijt der wterster boosheyt. **6** Daerom soo
warachtelijc als ic leue, seyt die Heere God, soo sal ic v
den bloede leueren, ende het bloet sal v veruolghen, ende
als ghi tbloet hatet, so sal dbloet v veruolghen. **7** Ende
ic sal den berch van Seir gheuen verwoest ende verlaten
ende ick sal van hem wech nemen den gaenden ende den
wedercomenden. **8** Ende ick sal zijn berghen veruvlien met
sijnen verslaghenen, op v hueuelen, ende in v valleien, ende
ende als ghy dalder puerst water dronct, soo hebdie dander
in die beken sullen die verslaghene metten sweerde vallen.
9 Tot eewiche woestijnen sal ick v leueren ende v steden en
sullen niet bewoont worden, ende ghy sult weten dat ick
ende dat v voeten turbel ghemaect hadden dat droncken
die Heere Godt ben, **10** om dat ghy gheseyt hebt. Twee
volcken, ende twee landen sullen mijne zijn, ende ick salse
ter effenis besitten, als die Heere daer was. **11** Daerom
soo warachtelijc als ick leue seyt die Heere Godt, soo sal
ick doen nae uwe gramscap, ende nae v nijdicheyt die ghy
ghedaen hebt henlieden hatende, ende ick sal door hen
bekent werden als ic v sal gheordeelt hebben. **12** Ende ghy
sult weten dat ic die Heere alle uwe scimpernien ghehoort
hebbe die ghy ghesproken hebt van die berghen van Israel
segghende. Sij zijn verlaten, si zijn ons ghegeuen om te
verslinden. **13** Ende ghy zijt opghestaen ouer my met uwen
mont, ende ghy hebt v woorden tot lasteringhe ghesproken
tegen my, ic hebt ghehoort. **14** Dit seyt die Heere God. Als
alle dlant blijde wesen sal, so sal ick v tot een woestijne
maken. **15** Ghelyc ghy v verblijf hebt ouer die erfelijcheyt des
huys van Israel om dat verdoruen is, alsoo sal ick v doen,
ghy sult verdoruen wesen ghy berch van Seir, ende gheheel
Idumeen lant, ende sij sullen weten dat ick die Heere ben.

36 MAer ghy sone des menschen propheetert op die
berghen van Israel, ende ghy sult segghen. Ghy
berghen van Israel hoort des Heeren woort. **2** Dit seyt die
Heere Godt. Om dat die viant van v lieden gheseyt heeft.
Ey wel gheadaen, die eewige hoochden zijn ons tot een
effenis ghegeuen, **3** daerom propheetert ende segt. Dit
seyt die Heere God. Om dat ghy verwoest zijt, ende vertreden
rontsomme, ende gheworden tot een effenis den anderen
volcken, ende zijt opghocomen op die lippe der tonghen, ende
tverwijt des volcs, **4** daerom ghi berghen van Israel hoort des
Heeren des Gods woort. Dit seyt die Heere God den berghen
ende hueuelen, den beken ende valleien, den verwoesten
ende den veruallen wanden, ende den verlaten steden,
die berooft zijn ende bescimpt van die ander Heydenen
int ronde. **5** Daerom dit seyd die Heere Godt. Want ick
door tvier van minder heeter gramsappen ghesproken
hebbe van die ander Heydenen, ende van gheheel Idumeen
lant die mijn lant voor hen seluen ghegeuen hebben tot

een erffenisze met blijscappen wt gheheelder herten, ende
wter meyninghen, ende sij hebbense wtgheworpen dat sijse
verderuen souden, **6** daerom propheetert ouer dlant van
Israel, ende ghy sult segghen den berghen, ende hueuelen,
den hoochden ende valleyen. Dit seyt die die Heere Godt.
Siet ick heb ghesproken in mijnen grammen torn ende in
mijn rasende gramsappe, om dat ghi die bescaemtheyt der
Heydenen gheleden hebt **7** Daerom dit seyt die Heere Godt. Ic
heb mijn hant opghehauen dat die Heydenen die rontsomme
v sijn selue hen bescaemtheyt draghen souden, **8** maer ghy
berghen van Israel spruyt wt v tacken, ende brengt v vruchten
voorts mijnen volcke Israel, want het is by dattet come, **9**
want siet ic tot v lieden, ende ick sal tot v bekeert worden,
ende ghy sult gheackert worden ende sult saet ontfanghen.
10 Ende ick sal in v die menschen vermenichfuldighen, ende
alle thuyz van Israel, ende die steden sullen bewoont worden,
ende die verualuen plaetsen sullen weder opghettimmert
worden. **11** Ende ick sal v veruullen met menschen ende
vee, ende die sullen vermenichfuldicht worden ende wassen,
ende ick sal v doen woonen als van tbeghinsel, ende ic sal
v met meerder goeden begauen dan ghy van tbeghinsel
ghehadt hebt, ende ghy sult weten dat ick die Heere ben. **12**
Ende ick sal menschen op v brenghen, mijn volck Israel,
ende sij sullen v tot een erffenisze besitten, ende ghy sult tot
een erffenisze wesen, ende ghy en sult voorts niet meer
daer toe doen dat ghy sonder hen soudt zijn. **13** Dit seyt die
Heere Godt, om dat sij van v lieden segghen. Ghy zijt een
verslinstere der menschen, ende v volck versmachtende,
14 daerom en suldi voorts niet meer menschen eten, ende
v volck en suldy voorts niet meer dooden, seyt die Heere
Godt. **15** Noch ick en sal in v niet meer laten hooren die
versmaettheyt den Heydenen, ende tverwijt der volcken en
suldi gheneinsins draghen, ende v volck en suldi niet meer
verliesen, seyt die Heere Godt. **16** Ende des Heeren woort
is tot my ghesciet segghende. **17** Sone des menschen.
Het huys van Israel heeft ghewoont in zijn lant, ende sij
hebben dat besmet in hen weghen, ende met hen wercken,
ghelyc die onreynicheyt der maensuchtiger vrouwen is
haerlieder wech gheworden voor my. **18** Ende ick heb mijn
verbolghentheyt wtghesttort op henlieden om dbloot dat si
ghestort hebben op deerde, ende in hen afgoden hebben
si die besmedt, **19** ende ick hebse verstroeyt onder die
Heydenen, ende si zijn verwaeyt in die landen nae hen
weghen, ende nae hen vonden heb icse gheordeelt. **20**
Ende si zijn inghegaen tot die Heydenen tot die welcke
si inghegaen zijn, ende si hebben mijnen heylighen naem
besmet, als van hen gheseyt worde. Dit is des Heeren volc,
ende wt sijnen lande zijn si ghegaen **21** Ende ick heb mijnen
heylighen naem ghespaert, den welcken thuis van Israel
besmedt hadde onder die Heydenen, totten welcken si in
ghegaen waren. **22** Daerom suldi den huyse van Israel
segghen. Dit seyt die Heere Godt. Ick en sals om uwen
wille niet doen, huys van Israel, maer om mijnen heylighen
naem dien ghy besmedt hebt onder die Heydenen, tot die
welcke ghy inghegaen zijt. **23** Ende ick sal mijnen grooten
naem heylighen, die onder die Heydenen besmet is, dien
ghi besmet hebt int midden van haer, op dat die Heydenen
moghen weten dat ic die Heere ben seyt die Heere der
heyrscaren, als ick gheheylicht sal wesen in v lieden voor
hen, **24** want ick sal v nemen van die Heydenen, ende ick sal
v verghaderen van alle die landen, ende ick sal v leyden in v
landt. **25** Ende ick sal op v wtstorten suyuer water, ende ghy
sult ghesuyuert worden van allen uwe besmettinghen, ende
van allen uwe afgoden sal ick v suyueren. **26** Ende ick sal v
een nieuwe herte gheuen, ende eenen nieuwien gheest sal
ick stellen int midden van v lieden, ende ick sal dat versteent
herte van uwen vleesche nemen, ende gheuen v een vlees-
achtig herte. **27** Ende mijnen gheest sal ick int midden van v
lieden stellen, ende ick sal maken dat ghy in mijn gheboden
sult wandelen, ende dat ghy mijn ordeelen sult houden,
ende doen. **28** Ende ghy sult woonen in dlant dat ick uw
vaderen ghegeheuen hebbe, ende ghy sult my wesen tot een
volck, ende ick sal v lieden tot eenen Godt zijn. **29** Ende ic
sal v verlossen van alle uwe besmettinghen. Ende ick sal die
terwe roepen, ende ick salse vermenichfuldighen, ende ick
sal v gheenen hongher op legghen. **30** Ende ic en sal die
vrucht der boomen vermenichfuldighen, ende dat groeytsel
des velts, op dat ghy tverwijdt des honghers niet meer en
draecht onder die Heydenen. **31** Ende ghy sult ghedachtt
wesen uwer alderquaetster weghen, ende der wercken die
niet goet en zijn, ende v boosheden ende v groote misdaden
sullen v mishaghen. **32** Ick en salt om uwen wille niet doen,
seyt die Heere Godt, dat si v bekent, Wert bescaemt, ende
scaemt v ouer v weghen ghy huys van Israel. **33** Dit seyd
die Heere Godt, opden dach als ick v sal ghesuyuert hebben,
van allen uwen boosheden, ende dat ic die steden sal doen
bewoonen, ende dat ick die veruallinghen sal weder op
ghettimmert hebben, **34** ende dat het verwoest lant gheoefft
sal wesen, dat wijlen verwoest was in die ooghen van alle
wandelaeer, **35** soo sullen si segghen. Dat ongeoefft lant
is gheworden als eenen hoff der wellusticheden, ende die
verwoeste ende verlaten ende omghegrauen steden hebben
vast besloten gheseten, **36** ende die Heydenen alle die
achter ghebleuen sullen wesen rontsomme v, sullen weten
dat ick die Heere die verdoruen steden opghettimmert hebbe,
ende die onghoeofftelaer beplant, dat ick die Heere
gesproken hebbe ende ghedaen. **37** Dit seyt die Heere
Godt. Noch sal dat huys van Israel my daer in vinden dat ic
hen doen sal. Ick salse vermenichfuldighen als een cudde
der menschen, **38** als een heyligh cudde als Iherusalem
cudde in zijn hooch feesten. Alsoo sullen die verlaten steden
wesen vol cudden der menschen, ende si sullen weten dat ic
die Heere ben.

37 Dle hant des Heeren is op my gheworden ende heeft
my wtgheleydt inden gheest des Heeren. Ende hi
heeft my ghelaten int midden des velts, dwelck was vol
beenderen. **2** Ende hy heeft my daerom gheleydt int ronde,
ende daer wasser seer vele op daensicht des velts ende
seer drooge. **3** Ende hy heeft tot my gheseyt. Sone des
menschen meyndy ooc dat dese beenderen leuen sullen?
Ende ic heb gheseyt. Heere God ghy wetet. **4** Ende hy heeft
tot my geseyt. Propheetert van desen beenderen, ende ghi
sult hen segghen. Ghi drooge beenderen hoort des Heeren
woort. **5** Dit seyt die Heere Godt tot desen beenderen. Siet
ick sal den gheest in v senden, ende ghy sult leuen. **6** Ende
ic sal ouer v zenuen gheuen, ende ic sal op v doen vleesch

wassen, ende ick sal ouer v trecken een huyt, ende ick sal v plaeften in die welcke si ghesondicht hebben, ende ick salse eenen gheest gheuen ende ghy sult leuen, ende ghy sult suyueren, ende si sullen my wesen een volck, ende ick sal weten dat ick die Heere ben. **7** Ende ick heb ghepropheteert alsoo hy my gheboden hadde, ende daer is een ghelyut hen een Godt wesen. **24** Ende mijn knecht Dauid sal een coninc ouer hen sijn, ende een herder van hen allen. In mijn ghesciet, die wijle dat ick propheteerde, ende siet daer ordeelen sullen si wandelen, ende mijn gheboden sullen si bewaren, ende die doen. **25** Ende si sullen op dlant woonen dat ick mijnen dienaer Iacob ghegheuen hebbe, daer uwe ghesien, ende siet ouer die zijn zenuen, ende vleesch op vaderen in ghewoont hebben, ende si sullen daer op woonen, ghecomen, ende op hen is een huyt ghespreyt, ende si en si ende hem kinderen, ende haerden kinder kinderen, tot hadde gheenen gheest. **9** Ende hy heeft tot my gheseyt. inder ewicheyt, ende Dauid mijnen dienaer sal hen prince Propheteert totten gheest, Propheteert sone des menschen, zijn inder ewicheyt. **26** Ende ic sal hen vast maken dat ende ghy sult totten gheest segghen. Dit seyt die Heere Godt. Van die vier winden coemt gheest, ende blaest in op dese verbont des vredets, een eewich verbont sal hen wesen, ende ick salse funderen ende vermenichfuldighen, ende gheest totten gheest, Propheteert sone des menschen, ende ick sal mijn heylchmakinghe gheuen int midden van hen ghepropheteert, gelijc hy my gheboden hadde, ende den inder ewicheyt. **27** Ende mijn tabernakel sal in henlieden gheest is daer in ghegaen, ende si hebben gheleeft, ende wesen, ende ick sal hen Godt wesen ende si sullen mijn ghestaan op hen voeten, een heyr wtermaten seer groot, volck zijn. **28** Ende die Heydenen sullen weten dat ick die **11** Ende hy heeft tot my gheseydt. Sone den menschen Heere die heylchmaker ben, als mijn heylchmakinghe zijn alle dese beenderen, is thuys van Israel, si segghen. Onse sal int midden van hen inder ewicheyt.
38 ENDE des Heeren woort is tot my gheschiet segghende. **2** Sone des menschen stelt v aensicht teghen Gog
beenderen zijn verdroocht, ende onse hope is vergaen, ende v grauen open doen, ende v leyden wt uwe grauen mijn volck, ende ick sal v leyden int lant van Israhel. **13** Ende ghy sult weten dat ick die Heere ben, als ick uwe grauen sal open ghedaen hebben, ende v sal wtgeleyt hebben wt uwe grauen mijn volck. **14** Ende als ick mijnen gheest in v sal ghegheuen hebben, ende dat ghy leuen sult, ende ick sal v doen rusten op v erde, ende ghy sult weten dat ict die Heere ghesproken hebbe, ende ghedaen, seyd die Heere Godt. **15** Ende des Heeren woort is tot my gheschiet segghende. **16** Ende ghy sone des menschen, neemt voor v een houdt, ende schrift daer op lude ende der kinderen van Israel zijnder ghesellen, ende neemt een ander houdt, ende scrijft daer op Ioseph het houdt van Ephraim ende alle des huys van Israel ende zijnder ghesellen. **17** Ende voecht die te samen het eene aen dandere voor v tot eenen houte, ende si sullen tot een vereeninghe wesen in v hant. **18** Maer als tot v sullen gheseyt hebben die kinderen ws volcs sprekkende. En gheefdy ons niet te kennen wat ghy v hier mede wilt? **19** soo suldi tot hen spreken. Dit seyd die Heere Godt. Siet ick sal tot my nemen Iosephs houdt, dwelck in Ephraims hant is, ende die gheslachten van Israel die aen hem gheuecht zijn, ende ick sal die te samen gheuen metten houte van Iuda, ende ick sal die maken tot eenen houte, ende si sullen een wesen in zijn hant. **20** Ende die houten daer ghy op ghescreuen hebt sullen in v hant wesen, voor hen ooghen. **21** Ende ghy sult tot hen segghen. Dit seyt die Heere God. Siet ick sal die kinderen van Israel tot my nemen wt dat midden der natien daer si toe wech ghegaen sijn, ende ic sal hen van alle sijden vergaderen, ende ic salse brenghen tot hen eerde. **22** Ende ick salse maken tot een volck, int lant op die berghen van Israel, ende een coninc sal ouer hen allen heerscapie hebben. Ende ten sullen voorts gheen twee volcken zijn, noch si en sullen niet meer ghedeelt worden in twee rijcken. **23** Noch si en sullen voorts niet meer besmedt worden in hen afgoden, ende in hen affrijselicheden ende alle boosheden, ende ick salse behouden van allen hen plaetsen in die welcke si ghesondicht hebben, ende ick salse eenen gheest wesen. **24** Ende mijn knecht Dauid sal een coninc ouer hen sijn, ende een herder van hen allen. In mijn ordeelen sullen si wandelen, ende mijn gheboden sullen si bewaren, ende die doen. **25** Ende si sullen op dlant woonen dat ick mijnen dienaer Iacob ghegheuen hebbe, daer uwe vaderen in ghewoont hebben, ende si sullen daer op woonen, si ende hem kinderen, ende haerden kinder kinderen, tot inder ewicheyt, ende Dauid mijnen dienaer sal hen prince inder ewicheyt. **26** Ende ic sal hen vast maken dat verbont des vredets, een eewich verbont sal hen wesen, ende ick salse funderen ende vermenichfuldighen, ende ick sal mijn heylchmakinghe gheuen int midden van hen inder ewicheyt. **27** Ende mijn tabernakel sal in henlieden wesen, ende ick sal hen Godt wesen ende si sullen mijn volck zijn. **28** Ende die Heydenen sullen weten dat ick die Heere die heylchmaker ben, als mijn heylchmakinghe zijn sal int midden van hen inder ewicheyt.

roouen hebdij v menichte vergadert, dat ghy nemen soudt die Heydenen sullen weten dat ic die Heere die heylige siluer ende gout, ende wechdragen huysraet ende rijcdom, van Israel ben. **8** Siet het coemt, ende tis ghedaen seyt ende dat ghy ontallijcke roouen soudt roouen. **14** Daerom propheteert sone des menschen, ende ghi sult segghen tot die Heere God Dits den dach waer aff dat ick ghesproken Gog. Dit seyt die Heere Godt. En suldij niet weten op dien hebbe. **9** Ende die bewoonders sullen wtgaen wt die steden dach als mijn volck Israel betrouwelijc woonen sal? **15** Ende ghi sult v plaatse comen van die sijden vanden van Israel, ende si sullen ontsteken ende verbranden die noorden, ghy ende veel volcken met v allegader beclimmers wapenen, den scilden, ende die lancien, den boghe ende die der peeren, een groote verghaderinghe ende een crachtich pijlen, ende die hantstocken, ende die spiessen, ende heyr. **16** Ende ghy sult op mijn volck Israel climmen als sullen die metten viere verbranden seuen iaren, **10** ende een wolcke, dat ghy dlant ouerdecken soudt. In die wterste si sullen die gheen houten brenghen van die landen, noch daghen suldi zijn, ende ick sal v brenghen op mijn lant, op dat die Heydenen my kennen moghen, als ick in v sal affhouwen van die bosschen, want si sullen die wapenen gheheylicht worden in hen ooghen o Gog. **17** Dit seyt die metten viere verbranden, ende si sullen beroouen die ghene Heere Godt. Sijdi dan die ghene van wien ick ghesproken dien si ten rooue gheweest hadden, ende si sullen hen hebbe in die oude daghen, in die hant van mijnen knechten verderuers beroouen, seyt die Heere God. **11** Ende tsal die propheten van Israel, die ghepropheeteert hebben in wesen in dien dach, dat ick Gog sal gheuen een vermaede die daghen van dien tijden, op dat ick v op hen brenghen plaets tot een graf in Israel, die valleye der wandelaers soude? **18** Ende tsal wesen in dien dach, inden dach van aen die oostsijde der zee, dwelck sal doen verwonderen die Gogs aencoemste op dlant van Israel, seyd die Heere Godt, voorby ganghers, ende si sullen Gog daer begrauen ende dat mijn verbolghentheyt opclimmen sal in mijn rasende alle zijn menichte, ende tsal ghenoeamt worden die valleye gramscap. **19** Ende in mijnen heeten torn, ende int vier van gheglorificeert ben, seyt die Heere Godt. **14** Ende si sullen mijnder gramscappen heb ict ghesproken, want in dien dach altijt mannen stellen diet dlant doorsoekende die begrauen sal een groote beroerte wesen op dlant van Israel, **20** ende sullen ende versoecken die ghene die daer ghebleuen waren van mijnen aensicht sullen beroert worden die visschen der op daensicht der eerden, om die te suyeren, ende nae zee, ende die voghelen des hemels, ende die beesten des velts, ende alle cruypende gherierte, dat op deerde beroert seuen maenden sullen si beghinnen te soecken. **15** Ende wort, ende alle die menschen die op daensicht der eerden si sullen ommegaen het lant doorwandelende, ende als si sijn, ende die berghen sullen omgeworpen werden, ende eens menschen ghebeente sien sullen, soo sullen si dat die thuynen sullen vallen, ende alle muer sal nedervallen op stellen by eenen titel tot dat die begrauers dat begrauen deerde. **21** Ende ic sal teghen hem te samen roepen op alle sullen in die valleye van Gogs menichte, **16** Maer den naem mijnen berghen dat sweet seyt die Heere Godt, eens ieghelijcs vander stadt is Armona, ende si sullen dlant suyeren. **17** sweert sal in sijnen broeder ghestiert worden. **22** Ende ick Daerom ghy sone des menschen, dit seyt die Heere Godt. sal hem ordeelen metter pestilencie ende met bloede, ende Segt allen gheuoghelte, ende alle den voghelen, ende alle met eenen crachtighen slachreghen, ende met onmetelijcke den beesten des velts. Verghadert v, haest v, loopt te samen hagelsteenen, vier ende solpher sal ick regheneren op hem, van allen sijden, tot mijn slachofferande die ick v ten offer ende op zijn heyr, ende op veel volcken die met hem zijn. **23** doode, een groot slachofferande op die berghen van Israel, Ende ick sal groot ghemact ende gheheylicht worden, ende dat ghy mocht vleesch eten, ende bloet drincken. **18** Der ick sal bekent worden in die ooghen van veel Heydenen, stercker vleesch suldi eten, ende obloet van die princen der ende si sullen weten dat ick die Heere ben. **24** Ende sullen der eerden suldi drincken, der rammen, der lammeren, ende der bocken, ende der stieren, ende der ghemester beesten ende alderhande vette dieren. **19** Ende ghy sult het vet des inghewants eten tot versaetheyt, ende ghy sult dbloet drincken tot dronckenheyt, van die slachofferande die ick v lieden ten offer dooden sal, **20** ende ghy sult versaetd worden op mijn tafel, vanden peerde, ende vanden stercken ruyter te peerde, ende van alle die orloochs mannen, seyt die Heere Godt, **21** ende ick sal mijn glorie stellen in die Heydenen, ende alle die Heydenen sullen mijn ordeel sien dat ick sal ghedaen hebben, ende mijn handt die ick op hen sal gheleydt hebben. **22** Ende thuys van Israel sal weten dat ic die Heere hen Godt ben van dien dach ende voortaen. **23** Ende die Heydenen sullen weten dat het huys van Israel in zijn boosheyt gheuanghen is, om dat si my verlaten hebben, ende dat ic mijn aensicht van hen gheborghen hebbe, ende dat icse gheleuert hebbe in die handen der vianden, ende dat sij allegader metten sweerde gheualen zijn, **24** Nae hen onsuyuerheyt, ende nae hen groot misdaet

39 MAer ghy sone des menschen propheteert teghen Gog, ende ghy sult segghen. Dit seyd die Heere Godt. Siet ick seg tot v Gog den prince des hoofts van Mosoch ende Thubal, **2** ende ick sal v omdraeyen, ende ick sal v verleyden, ende ick sal v doen op comen van die noortsijden, ende ick sal v brenghen op die berghen van Israel. **3** Ende ick sal uwē boghe slaen in v slincke hant, ende v pijlen sal ic wt v rechte hant nederworpen. **4** Op die berghen van Israel suldi vallen ghy ende alle v heyren ende volcken die met v zijn, den wilden dieren, den voghelen ende allen gheuoghelte, ende den beesten der eerden heb ic v ghegeheuen te verslinden. **5** Op daensicht der eerden suldi vallen, want ict hebt ghesproken, seyt die Heere Godt. **6** Ende ick sal het vier seynden in Magog, ende in die ghene die betrouwelijc woonen in die eylanden, ende si sullen weten dat ick die Heere ben. **7** Ende mijnen heylighen naem sal ick bekent maken int midden mijns volcs Israel, ende ick en sal mijnen heylighen naem niet meer besmetten, ende

heb ic hen ghedaen, ende ick heb mijn aensicht van hen gheborghen. **25** Daerom dit seyt die Heere God. Nv sal ick die gheuanghenisse van Iacob wederom leyden, ende ick sal ontfermen des gheheels huys van Israel, ende ick sal mijn gramme liefde aan nemen voor mijnen heyligen naem. **26** Ende si sullen hen bescaemtheyt draghen, ende alle die ouertredinghe waer mede si ouertreden hebben teghen my, als si in hen lant sullen ghewoont hebben betrouwelijck niemant vreesende. **27** Ende dat icse sal wederom gheleydt hebben van die volcken, ende vergadert van haerder vianden landen, ende dat ick sal gheheylicht zijn in henlieden, in die ooghen van veel Heydenen. **28** Ende si sullen weten dat ick die Heere hen God ben, om dat icse sal ouergheuoert hebben onder die natien, ende dat icse sal vergadert hebben op hen lant, ende dat ick niemanden van henlieden daer ghelaten en hebbe. **29** Ende ic en sal mijn aensicht niet meer van hen verberghen, om dat ick mijnen gheest sal wtghestort hebben op tgheheel huys van Israel seyt die Heere Godt.

40 Int vijuentwintichste iaer van onser oueruoeringhen, int beghinsel des iaers, opden thiensten dach der maent, int veerthienste iaer na-dat die stadt gheslaghen was, in desen seluen dach is op my ghevorden die hant des Heeren, ende hy heeft my daer ghebracht. **2** In Godts visioen heeft hi my ghebracht int lant van Israel, ende heeft my ghelaten op eenen wtermaten seer hooghen berch, waer op was ghelyck een ghestichte van eender stadt strekende suytwaert. **3** Ende hy heeft my daer in gheleyt. Ende siet een man wiens ghedaente was als die ghedaente des metaels, ende een lijen coordeken was in zijn hant, ende een meetriet was in zijn hant, ende hi stont in die poorte. **4** Ende die selue man heeft tot my ghesproken Sone des menschen siet met uwen ooghen ende hoort met uwen ooren, ende stelt v herte tot alle die dinghen die ick v toonen sal, want om datment v thoonen soude daerom sijdi hier ghebracht, vercondicht al dat ghy siet den huyse van Israel. **5** Ende siet daer was eenen muer van buyten rontsomme het huys van alle sijden, ende in des mans hant was een meetriet van ses cubitus ende een palme, ende hy heeft die breetheyt van dat ghestichte ghemeten met een riet, ende die hoocheyt ooc met een riet. **6** Ende hy is ghecomen tot die poorte die teghen ouer den oosten wech sach, ende hy is opghedocommen op haer trappen, ende heeft den dorpel vander poorten ghemeten met een riet die breydd, dat is den eenen dorpel met een riet in die breydd. **7** Ende die slaepcamer met een riet in die lengde, ende een riet in die breydd, ende tusschen die slaepcameren vijf cubitus, **8** ende den dorpel der poorten, by dat portael vander poorten van binnen, met een riet. **9** Ende hi heeft dat portael der poorten ghemeten van acht cubitus, ende sijnen voor vorst tot twee cubitus, maer het portael der poorten was binnen. **10** Voorts waren die slaepcameren vander poorten aenden oostwech drij aen dese sijde, ende drij aen dander sijde, die drij hadde een mate ende die voor vorsten van buyten hadde een mate aen beyde die sijden. **11** Ende hi heeft ghemeten die breetheyt van den dorpel der poorten, van thien cubitus, ende die lengde der poorten derthien cubitus. **12** Ende den wtersten cant voor die slaepcameren van eenen cubitus, ende eenen cubitus was deynde van beyde die sijden maer

die slaepcameren waren van ses cubitus aen dese sijde ende aen dander sijde. **13** Ende hy heeft die poorte ghemeten van tdac der slaepcameren tot haer dack toe, die breedde van vijuentwintich cubitus, doere teghen doere. **14** Ende hi heeft die voor vorsten ghemact tot tsestich cubitus, ende aenden voorvorst, dat voorhoff der poorten van allen sijden int ronde. **15** Ende voor daensicht der poorten die strecte tot daensicht des portaels van die binneste poorte vijftich cubitus. **16** Ende cromme vinsteren in die slaepcameren ende in hen voorvorsten die binnien die poorte waren van alle siden rontsomme, desghelycs waren oock in die portalen vinsteren int ronde van binnen, ende voor die voorvorsten was een scilderie van palmboomen. **17** Ende hy heeft my wtghelydt tot dat buytenste voorhoff, ende siet daer waren scadtcameren ende het paument beleyt met steenen int voorhof rontsomme, dertich scadtcameren rontsomme van dat paument. **18** Ende het paument inden voorvorst der poorten nae die lengde der poorten was beneden. **19** Ende hy heeft die breydd ghemeten van daensicht der ondersten poorten tot den voorvorst des binneste voorhofs, van buyten honderd cubitus oostwaerts ende noortwaerts. **20** Ende die poorte die nae den wech van noorden des wterste voorhofs sach heeft hy oock ghemeten soo wel in die lengde als in breydd. **21** Ende haer slaepcamers drij aen dese sijde ende drij aen dander sijde, ende haren voorvorst, ende haer poortael na die mate der ierster poorten, haer lengde van vijftich cubitus, ende die wijdde van vijuentwintich cubitus. **22** Maer haer vensteren ende dat poortael, ende die ghesneden wercken waren nae die mate der poorten die oostwaerts sach, ende haren opgancck was van seuen trappen, ende een poortael voor haer. **23** Ende die poorte van dat binneste voorhoff teghen die poorte vant noorden ende vanden oosten, ende hy heeft ghemeten van poorte tot poorte honderd cubitus. **24** Ende hy heeft my wt gheleydt tot den suyden wech, ende siet die poorte die suydwaerts sach, ende hi heeft haeren voor vorst ende haer poortael ghemeten nae die voorseyde maten, **25** Ende haer vinsteren, ende haer poortalen rontsomme ghelyck die ander vinsteren van vijftich cubitus in die lengde, ende in die breydd van vijuentwintich cubitus. **26** Ende met seuen trappen climdemen tot haer ende het portael was voor haer doere, ende daer waren wtghesneden palmboomen een aen deen sijde ende een aen dander sijde, in haren voorvorst. **27** Ende die poorte van dat binneste voorhof inden suyden wech ende hi heeft ghemeten van poorte tot poorte inden suyden wech, honderd cubitus. **28** Ende hy heeft my ingheleydt tot dat binneste voorhoff aen die suydpoorte, ende hy heeft die poorte ghemeten nae die voorseyde maten. **29** Haer slaepcamer ende haeren voorvorst, ende haer portael met die selue maten, ende haer vensteren, ende haer portael int ronde vijftich cubitus van lengden, ende vijuentwintich cubitus van breydden. **30** Ende een poortael int ronde was in die lengde van vijuentwintich cubitus, ende van breydden vijf cubitus. **31** Ende sijn poortael aen dat buytenste voorhoff, ende sijn palmboomen in den voorvorst, ende daer waren acht trappen door die welcke men opclam door haer. **32** Ende hy heeft my gheleydt in dat binneste voorhoff door den oostwech, ende hy heeft die poorten ghemeten nae die voorseyde

maten. **33** Haer slaepcameren ende haren voorvorst ende haer poortael als bouen, ende haer vensteren ende haer portalen int ronde, in die lengde van vijftich cubitus, ende in die breyddde van vijuentwintich cubitus. **34** Ende haer portael dat is van dat buytenste voorhof, ende die wtghesneden palmboomen waren in haren voorvorst aen deen ende aen dander sijde, ende met acht trappen was haren opganck. **35** Ende hi heeft my gheleydt tot die poorte die ten noorden siet, ende hy heeft ghementen nae die voorleden maten. **36** Haer slaepcamer ende haeren voorvorst, ende haer portael, ende haer vensteren int ronde, waren in die lengde van vijftich cubitus, ende in die breyddde van vijuentwintich cubitus. **37** Ende haer poortael sach tot dat buytenste voorhof, ende wtghesneden werck van palmboomen was in haren voorvorst aen deen ende aen dander sijde, ende met acht graden was haren opganck. **38** Ende tot elcke scadtcamer was een doere in die voorvorsten der poorten, daer wiesschen sij die brantofferande. **39** Ende int poortael vander poorten waren twee tafelen aen deen sijde, ende twee tafelen aen dander sijde dat daer op soude gheoffert worden den brantoffer, ende voor die sonde, ende voor die versuemenis. **40** Ende aen die buytenste sijde die opclmt tot die doere der poorten die ten noorden ghaet waren twee tafelen, ende aen dander sijde voor tpoortael vander poorten waren twee tafelen, **41** vier tafelen aen deen sijde, ende vier tafelen aen dander sijde, aen die sijden der poorten waren acht tafelen, waer op dat si den slachoffer doodden. **42** Maer die vier tafelen totten brantoffer waren van viercantige steenen ghemaect, in die lengde van onderhaluen cubitus, ende in die breyddde van onderhaluen cubitus, ende in die hoochde van eenen cubitus, waer op dat sij die vaten stellen sullen in welcke die brantofferande ende die slachofferande ten offer ghedoodt worden. **43** Ende hen lijsten waren van een palm wederom ghecromt van binnen, int ronde, maer op die tafelen was tyleesch der offeranden. **44** Ende buyten die binnenste poorte waren der sanghers scadtcameren in dat binnense voorhof dat daer was in die sijde der poorten noortwaerts siende, ende hen aensicht was teghen den suytwech die eene aen die sijde van die oostpoorte, die sach teghen den noortwech. **45** Ende hy heeft tot my gheseyt. Dit is die scadtcamer die siet teghen den suytwech die sal den priesters toebehooren, die wake houden in die bewaringhen des tempels, **46** maer die scadtcamer die ten noortwech siet, sal den priesters toebehooren die wake houden tot den dienst des outaers, dit sijn Sadocs kinderen die van Leuijs kinderen totten Heere comen, dat sij hem dienen souden. **47** Ende hy heeft dat voorhoff ghemeten in die lengde van honderd cubitus, ende in die breyddde van honderd cubitus, int viercant, ende den outaer voor daenschin des tempels. **48** Ende hy heeft my binnen gheleydt in dat poortael des tempels, ende hi heeft dat poortael ghemeten vijf cubitus aen deen sijde, ende vijf cubitus aen dander sijde, ende die breyddde der poorten drij cubitus aen deen sijde, ende drij cubitus aen dander sijde. **49** Ende die lengde van dat poortael van twintich cubitus, ende die breyddde van elf cubitus, ende met acht trappen ghinckmen daer op. Ende daer waren columnen in die voorvorsten, deen aen deen sijde, ende dander aen dander sijde.

41 Ende hy heeft my gheleydt inden tempel, ende hy heeft die voorvorsten ghemeten ses cubitus van breyddde aen deen sijde, ende ses cubitus van breyddde aen dander sijde, die breyddde van dat tabernakel. **2** Ende die breyddde der poorten was van thien cubitus, ende die sijden van die poorte waren van vijf cubitus aen deen sijde, ende vijf cubitus aen dander sijde, ende hy heeft haer lengde ghemeten van veertich cubitus, ende die breyddde van twintich cubitus. **3** Ende daer binnen ghegaen sijnde heeft hy inden voorvorst der poorten ghe-meten twee cubitus, ende die poorte van ses cubitus ende die breyddde der poorten van seuen cubitus. **4** Ende hy heeft haer lengde ghemeten van twintich cubitus, Ende die breyddde van twintich cubitus, voor daenschin des tempels, ende hy heeft tot my gheseyt. Dit is theylch der heylighen. **5** Ende hy heeft den wandt des huys ghemeten van ses cubitus, ende die breyddde vander sijden van vier cubitus aen alle sijden rontsomme dat huys. **6** Ende die sijden deen sijde aen dander, waren tweemael drijendertich, ende si waren wtstekende die inghinghen door den wand des huys, in die sijden rontsom, dat si besluyten souden, ende niet raken den wandt des tempels, **7** Ende daer was een strate int ronde, opwaerts climmende door eenen wendelgraet, ende die leydde tot die eedtcamere des tempels int ronde daerom was den tempel wijder int opperste, ende alsoo ghinckmen opwaerts van beneden tot dat bouenste door dmidden. **8** Ende ick heb int huys ghesien die hoochde rontsomme, ghefundeerde sijden tot die mate des riets, van ses cubitus ruymt, **9** ende die breyddde lancs den wand der sijden van buyten van vijf cubitus, ende het binneste huys was in die sijden des huys. **10** Ende tusschen die scadtcameren die breyddde van twintich cubitus rontsomme het huys van allen sijden. **11** Ende die doere der sijden ten ghebede, die een doere aenden noortwech, ende die een doere aenden suytwech, ende die breyddde der plaatzen totten ghebede was van vijf cubitus int ronde. **12** Ende dat ghestichte dat afghescyden was ende ghekeert tot den wech die ter zee waerts siet was van die breyddde van tseuentich cubitus, maer den wandt des ghestichts was vijf cubitus in die breyddde rontsomme, ende zijn lengde was neghentich cubitus. **13** Ende hy heeft des huys lancheyt ghemeten, honderd cubitus, ende dat ghestichte dat afghescyden was, ende zijn wanden honderd cubitus lengde, **14** maer die breyddde voor daensicht des huys, ende des gheens datter verscheyden was teghen den oosten, was honderd cubitus. **15** Ende hy heeft ghemeten die lancheyt des ghestichts teghen sijn aensicht dat afghescyden was aen dat achterste, die scatcameren van beyde die sijden van honderd cubitus, ende den binnesten tempel, ende die portalen des voorhoffs. **16** Die dorpels ende die cromme vensteren, ende die scadtcameren int ronde aen drij deelen, teghen elcs dorpel, ende ouertrocken met houte al om int ronde, maer die eerde was tot die vensteren ende die vensteren waren ghesloten op die doeren. **17** Ende tot dat binnense huys ende van buyten, ouer alle den wandt rontsomme van binnen ende van buyten tot der maten. **18** Ende daer waren Cherubims ende palmboomen constelijck ghemaect, ende eenen palmboom was tusschen Cherub ende Cherub, ende eenen Cherub hadde twee aensichten.

19 Eens menschen aensicht bi den palmboom van dese sijde, ende eens leews aensicht neffens den palmboom van dander sijde wtghesneden ouer alle thuy int ronde, **20** vander eeren tot dat opperste der poorten waren Cherubims ende palmboomen wtghegroeft inden wandt des tempels. **21** Den viercanten dorpel, ende daensicht van die heylige plaetse was aensicht teghen aensicht. **22** Die hoochde vanden houten outaer was van drij cubitus, ende zijn lengde was van twee cubitus ende sijn hoecken ende zijn lengde, ende zijn wanden waren van houte. Ende hy heeft tot my ghesproken dits die tafele voor den Heere. **23** Ende twee doeren waren inden tempel, ende in die alderheylichste plaetse. **24** Ende in die twee doeren van beyde die sijden waren twee doorkens die teghen malcanderen ghevouwen worden, want daer waren twee dooren een beyde die sijden van die doeren. **25** Ende in die doeren des tempels waren ghesneden Cherubims, ende een ghesneden werck van palmboomen, alsoo die ooc in die wanden wtghesneden waren, waerom dat die houten ooc grooter waren in dat vorste deel des portael van buyten, **26** waer op dat waren die cromme vensteren, ende die ghelyckenisse der palmboomen, aen deen ende dander sijde, aen die scouderkens des poortael na die sijden des huys, ende die breydder wanden.

42 ENde hy heeft my wtghelydyt tot dat buytenste voorhof door den wech noortaerts leydende, ende hy heeft my ghebracht in die scadtcamer die daer was teghen dat afghescheydde ghestichte, ende teghen dat huys noortaerts strekende. **2** In daensicht der lengden, hondert cubitus van die noortdoere, ende der breydden vijftich cubitus, **3** teghen die twintich cubitus des binneste voorhofs, ende teghen tpaument met steenen ghepaueyt van dat buytenste voorhoff, daer het poortael was gheuoecht aen dat drijvoudich poortael. **4** Ende voor die scadtcamer een wandelplaetse van thien cubitus der breydden, tot die binneste des weechs siende, van eenen cubitus. Ende hen doeren waren ten noorden, **5** daer die scadtcamer int opperste neerder waren, want si onderhelden die poortalen die wt dien wtstaken, van donderste ende van middelste des ghestichts, **6** Want het waren drij solderinghen, ende sij en hadde gheen columnen, ghelyck die columnen van die voorplaetsen waren, daerom staken sij wt van die onderste ende van die middelste vander eeren vijftich cubitus. **7** Ende den omgaenden buytensten muer achter die scadtcamer die daer waren inden wech van dat buytenste voorhoff voor die scatcamer zijn lengde was van vijftich cubitus, **8** want die lengde van die scadtcamer des buytenste voorhoffs was vijftich cubitus, ende die lengde voor daensicht des tempels, hondert cubitus. **9** Ende onder dese scadtcamer was eenen inganck der gheender die daer in ghinghen vanden oosten van dat buytenste voorhof. **10** In die breetheyt van den omgaenden muer des voorhofs die daer was teghen den oosten wech in dansicht van dat afghescheyden ghestichte, ende voor dat ghestichte waren die scadtcamer. **11** Ende eenen wech voor hen aensichte, nae die ghelyckenisse der scadtcamer, die inden noorden wech waren, nae hen lengde alsoo was oock hen breydder, ende alle haren inganck, ende ghelyckenissen, **12** ende hen doeren waren

nae die doeren der scadtcamer die inden wech waren siende suytwaerts, een doore int hooft vanden wech, welcken wech was voor het afghescheyden portael den ghene die door den oosten wech in ghinghen. **13** Ende hy heeft tot ende gheseyt. Die scadtcamer vanden noorden, ende die scadtcamer vanden suyden, die voor dat afghescheyden ghestichte sijn, dit sijn die heylige scadtcamer, in die welcke die priesters eten, die totten Heere comen int heyligh der heyligen, daer sullen si theylich der heyligen legghen ende die offerande voor die sonde, ende voor die versuemenis, want die pletse is heylich, **14** Maer als die priesters sullen ingecomen sijn, soo en sullen si niet wtgaen wt die heylige plaetsen tot in dat buytenste voorhof, ende daer sullen si hen cleederen te bewaren legghen, daer si in dienen, want si heylich sijn, ende si sullen met anderen cleederen ghecleedt worden, ende alsoo sullen si voorts gaen totten volcke. **15** Ende als hy die maten van dat binneste huys volbracht hadde, soo heeft hy my wtghelydt door den wech der poorten die daer sach tot den oosten wech, ende hy heeft dien ghemeten aen alle sijden rontsomme. **16** Ende hy heuet ghemeten teghen den oosten wint metten meet riete vijf honder rieten, met den meet riete rontsomme. **17** Ende hy heeft ghemeten teghen den noorden wint, vijf honder rieten metten meet riete rontsomme. **18** Ende teghen den suyden wint heeft hy vijf honder rieten ghemeten, metten meet riet rontsomme. **19** Ende teghen den westen wint heeft hy vijf honder rieten ghemeten, metten meet riete. **20** Nae die vier winden heeft hy haren muer ghemeten aen allen sijden rontsomme, die lengde vijf honder cubitus, ende die breyde vijf honder cubitus, onderscyeydene tuessen die heylige pletse, ende des ghemeyns volcs pletse.

43 ENde hy heeft my gheleydt ter poorten die totten oosten wech sach. **2** Ende siet die glorie Godts van Israel ghink binnen door den oosten wech, ende hy hadde een stemme als een stemme van veel wateren, ende die eerde blincte van zijnder maiesteyt. **3** Ende ick heb een visioen ghesien nae die ghedaente, die ic ghesien hadde, als hi quam dat hy die stadt verderuen soude, ende die ghedaente was nae dat ghesichte dat ick ghesien hadde by den vloet Chobar, ende ick heb gheuallen op mijn aensicht. **4** Ende des Heeren maiesteyt is inden tempel ghegaen, door den wech der poorten die oostwaerts sach. **5** Ende die gheest heeft my opghehauen, ende heeft my ghebracht in dat binneste voorhoff, ende siet dat huys was veruult met des Heeren glorie. **6** Ende ick heb ghehoort eenen tot my sprekende vanden huyse, ende daer stont een man by my. **7** Ende hy heeft tot my gheseyt. Sone des menschen dit is die pletse van mijnen stoel, ende die pletse van mijnder voeten voetstappen, daer ick woone int midden der kinderen van Israel inder ewicheyt, ende het huys van Israel en sal voortaan mijnen heylighen naem niet besmetten, si ende hen coninghen, in hen oncysescheden, ende in haerder coninghen vallen, ende in die hoochden. **8** Die haren dorpel ghemact hebben by mijnen dorpel, ende hen stijlen neffens mijn stijlen, ende daer was eenen muer tuessen my ende henlieden. Ende sij hebben mijnen heylighen naem besmet in die affgrijselijcheden die sij ghedaen hebben, waer om dat ickse vernield hebbe in mijn gramschap. **9** Nv dan laetse hen

oncuyescheyt verre wech stooten, ende haerder coninghen vallen van my, ende ick sal int midden van hen woonen altijt.

10 Maer ghy sone des menschen thoont den huyse van Israel den tempel, ende laetse bescaemt worden van hen boosheden, ende laetse dat ghestichte meten, **11** ende laetse hen scamen van alle die dinghen die si ghedaen hebben.

Die figuere des huys ende sijnder timmeragien, inganghen ende wtganghen, ende alle zijn beschrijvinghe, ende alle zijn gheboden, ende alle zijn ordinancie, ende alle zijn wetten thoont hen, ende ghy sultse scrijuen in hen ooghen dat si allen zijn beschrijvinghe bewaren, ende zijn gheboden, ende dat si die doen. **12** Dits die wet des huys in dat opperste des berchs. Alle zijn pale int ronde is theylich der heyligen. Dit is dan die wet des huys. **13** ende dit zijn die maten des outaers inden warachichtsen cubitus, die eenen cubitus ende een palme hadde, in sijnen gront was eenen cubitus, ende eenen cubitus in die lengde, ende zijn begrijp was tot sijnen wtersten cant, rontsom een palme, dit was oock die groeue des outaers. **14** Ende vanden gront der eerden tot die laetste hoochde twee cubitus, ende die breydder was van eenen cubitus, ende van die minste hoochde tot die meeste hoochde waren vier cubitus, ende die breydder was van eenen cubitus. **15** Maer dat opperste deel des outaers was van vier cubitus, ende van dat opperste des outaers tot bouen toe waren vier hoornen. **16** Ende dat opperste was van twaelf cubitus in die lengde tot twaelf cubitus in die breydder, viercantich met ghelycke sijden. **17** Ende dat opperste des outaers van veerthien cubitus in die lengde, door veerthien cubitus in die breydder, in zijn vier hoecken, ende een croone rontsom van die van eenen haluen cubitus, ende sijnen gront was van eenen cubitus int ronde, maer zijn trappen waren ghekeert ten oosten. **18** Ende hy heeft tot my gheseyt. Sone des menschen dit seyt die Heere Godt. Dit zijn die manieren des outaers op wat dach dat hi ghemaect sal wesen, dat daer op die brantofferande gheoffert werde, ende het bloet wtgestort. **19** Ende ghy sult gheuen den priestern, ende den Leutien die van Sadocs sade zijn die tot my comen, seyt die Heere Godt, dat si my offeren een calf van die runderen voor die sonde. **20** Ende nemende tot v van sijnen bloede sult ghy dat doen op zijn vier hoecken, ende op die vier hoecken vanden oppersten steen, ende op die croone rontsomme, ende ghy sult dat suyueren ende versoenen, **21** Ende ghy sult dat calf nemen dat voor die sonde gheoffert is, ende ghi sult dat verbranden in een verscheyden plaatse des huys buyten die heylige plaatse. **22** Ende op den tweeden dach suldi eenen ombesmetten bock der gheyten offeren voor die sonde, ende si sullen den outaer suyueren, ghelyck si dien ghesuyuert hebben met den calue. **23** Ende als ghy voldaen sult hebben dien te suyueren, soo suldy een ombesmedt calf vanden runderen nemen, ende eenen ombesmetten ram van den cudde. **24** Ende ghy sult die offeren in des Heeren aensicht, ende die priesters sullen daer sout op legghen, ende si sullen die offeren tot eenen heelen brantoffer den Heere. **25** Seuen daghen lanc suldi eenen bock offeren voor die sonde alle daghe, ende een calf van dat groot vee, ende eenen ram van tcleyn vee, sullen sij ombesmedt offeren. **26** Seuen daghen sullen si den outaer versoenen ende dien suyueren, ende si

sullen zijn hant vullen. **27** Ende als die daghen volbracht sullen zijn, op den achtsten dach ende daer ouer, sullen die priesters opden outaer uwe brantofferanden doen, ende die si voor den vrede offeren, ende ick sal v lieuen versoent wesen, seyt die Heere Godt.

44 ENde hy heeft my omghekeert totten wech van die buytenste poorte der heyligher plaatzen die oostwaerts siet, ende die was ghesloten **2** Ende die Heere heeft tot my gheseyt. Dese poorte sal ghesloten sijn, si en sal niet gheopent werden, ende gheen man en sal door haer ingaan, want die Heere Israels Godt is door haer inghegaen, ende sij sal voor den prince ghesloten sijn. **3** Die prince sal selue in haer sitten om broodt te eten voor den Heere, door den wech van dat portael der poorten sal hy incomen ende door haren wech sal hi wtgaen. **4** Ende hy heeft my ghebracht door den wech van die noortsche poorte, voor daenschijn des huys, ende ick heb ghesien, ende siet die glorie des Heeren heeft des Heeren huys veruult, ende ick heb op mijn aensicht gheualen. **5** Ende die Heere heeft tot my gheseyt. Sone des menschen stelt v herte, ende siet die alle dat ick spreke tot v van alle die ceremonien van des Heeren huys, ende van alle sijnen wetten, ende ghy sult v herte stellen in die weghen des tempels, door alle die wtganghen van die heylige plaatse. **6** Ende ghy sult segghen tot den huyse van Israel dat my creytende is. Dit seyt die Heere Godt. Laet v genoech wesen alle uwe boose misdaden huys van Israel, **7** om dat ghy vremde kinderen inbrengt die ombesneden van herten sijn, ende ombesneden van vleessche, dat sij in mijn heylige plaatse sijn souden, ende dat sij mijn huys besmetten souden, ende ghi offert mijn brooden, dat vet des inghewants, ende dbloet ende ghy breekt mijn verbont in allen v groote misdaden. **8** Ende ghy en hebt die gheboden van mijn heylige plaatse niet ghehouden, ende ghi hebt bewaerders van mijn bewaringhen ghestelt in mijn heylige plaatse voor v seluen. **9** Dit seyt die Heere Godt. Alle vreemdelinck ombesneden van herten, ende ombesneden van vleesche en sal in mijn heylige plaatse niet gaen, alle vreemde sone die int midden der kinderen van Israel is. **10** Maer oock die Leutien die verre van my gheseyden sijn in die dolinghe der kinderen van Israel, ende hebben van my ghedoelt nae hen affgoden ende hebben hen boosheyt ghedraghen. **11** Sij sullen in mijn heylige plaatse des huys bewaerders sijn, ende doerwaerders van de poorten des huys, ende dienaers des huys, sij sullen des volcks slachofferanden dootslaen, ende sij sullen in hen aensicht staen, om hen te dienen. **12** Om dat sij hen ghedient hebben voor daenschijn van haren affgoden, ende sij sijn den huyse van Israel gheworden tot een strucsele der boosheyt, Daer om heb ick mijn hant opghehauen op hen, seyt die Heere Godt, ende sy hebben hen boosheyt gedraghen, **13** ende sij en sullen tot mij niet ghenaken, dat sij t'priesterscap voor my souden bedienen, noch sij en sullen tot alle mijn heylige plaatse niet comen neffens dat heylich der heylighen, maer sy sullen hen beschaemt heyt draghen, ende hen groote misdaden, diese ghedaen hebben. **14** Ende ick salse gheuen tot doorwaerders des huys, in allen sijnen dienst, ende in alle dinghen die in haer ghedaen sullen worden. **15** Maer

die priesters Leuyten Sadocs sonen, die die ceremonien geheylicht sij van dlant, in die lengde van vijuentwintich van mijn heylige plaatse bewaert hebben, als die kinderen duysent, ende in die breyddie thien duysent, dit sal geheylicht van Israhel van my doelden, die sullen tot my comen, om wesen aan alle zijn palen rontsomme. 2 Ende het sal van my te dienen, ende sij sullen in mijn aensicht staen om my allen sijden gheheylicht worden vijf hondert bi vijf hondert, aen het vet des inghewandts, ende het bloet te offeren, seyt die vier sijden alomme, ende vijftich cubitus in zijn voorsteden Heere Godt. 16 Sij sullen in mijn heylige plaatse gaen, rontsomme. 3 Ende van dese mate suldi meten die mate van ende sij sullen tot mijn tafel gaen, dat sij mij dienen, ende vijuentwintich duysent, ende in die breyddie van thien duysent, mijn ceremonien bewaeren. 17 Ende als sij in die poorten ende daer in sal den tempel zijn, ende theylich der heylighen. des binneste voorhoefs comen sullen, soo sullen sij met 4 Die gheheylichde plaatse des lants sal den priesteren lijnen cleederen ghecleedt worden, ende op hen en sal den dienaers van die heylige plaatse toebehooren, die tot niet wullens comen, als sij dienen in die poorten van dat des Heeren dienst ghaen, ende tsal hen plaatse wesen tot binneste voorhoff, ende daer innewaerts, 18 Lijnen huyuen huysen, ende tot een heylige plaatse der heylicheyt. 5 Ende sullen op hen hoofden sijn, ende lijnen nedercleederen sullen vijuentwintich duysent lengden, ende thien duysent breydden aen hen lendenen sijn, ende sij en sullen niet toeghegort sullen den Leuiten toebehooren, die den huyse dienen, sij worden int sweet. 19 Ende als sy wt dat buytenste voorhoff sullen twintich scatcameren besitten. 6 Ende die besittinge sullen gaen totten volcke, soo sullen sij hen ontcleeden der stadt suldi gheuen in die breyddie vijf duysent, ende in van haren cleederen daer sij in ghedient hadden, ende die lengde vijuentwintich duysent, nae die afsceydinghe sij sullen die besijden legghen in de schadtcamer van die van die heylige plaatse, den gheheelen huyse van Israhel. heylige plaatse, ende sij sullen hen met ander cleederen 7 Ende den prince suldi gheuen aen deen ende dander cleeden, ende sij en sullen tvolck niet heylighen in hen sijde, tot een afsceyden der heyligher plaetsen, ende tot een cleederen. 20 Maer hen hooft en sullen si niet sceren, nocht besittinghe der stadt, teghen daensicht van dat afsceyden hen hayr voeden, maer scerende sullen si hen hoofden al der heyligher plaetsen, ende teghen daensicht vander stadt rontsomme sceren. 21 Ende alle priester en sal gheenen besittinghe, van die sijde der zee, tot die zee toe, ende van wijn drincken, als hy int binneste voorhof gaen sal. 22 Ende die oostsijde totten oosten toe. Ende die lengde nae elc een weduwe ende een verstooten vrouwe en sullen sij tot deel van die westpale tot die oostpale, 8 Vanden lande gheen huysvrouwe nemen, maer maechden van tsael des sal sijn besittinghe wesen in Israhel, ende die princen en huys van Israhel, maer ooc een weduwe die eens priesters sullen niet meer mijn volck beroouuen, maer sij sullen dlant weduwe is sullen si nemen ten houwelijcke. 23 Ende si den huyse van Israhel gheuen nae hen gheslachten. 9 Dit sullen mijn volck leeren wat onderscyeit datter is tusschen seyt die Heere Godt. Latet v ghenoech wesen ghy pricen tghene dat heyligh is ende dat besmet is, ende tusschen reyn van Israhel, laet achter die boosheyt ende den roof, ende ende onreyn sullen sij hen toonen. 24 Ende alsser eenigen doen recht ende rechtuerdicheyt, sceyd v palen van mijnen tweedracht is, soo sullen si in mijn ordeelten staen, ende volcke, seyt die Heere Godt. 10 Een rechtuerdighe waghe, ordeelen, sij sullen mijn wetten ende mijn gheboden in alle ende een rechtuerdighe ephi mate, ende een rechtuerdighe mijn hooghe feestdaghen bewaren, ende mijn sabbathen batus mate suldi hebben, 11 ephi ende batus sullen ghelyck sullen sij heylighen. 25 Ende tot eenen dooden mensch ende van eender maten wesen, alsoo dat batus houde het en sullen sij niet ingaan, op dat si niet besmet en worden, thiende deel van corus mate, ende ephi het thiende deel van dan tot vader ende moeder, ende sone, ende dochter, ende corus mate, nae die corus mate sal hen verghelycken wesen. broeder, ende suster, die haren tweeden man niet ghehadt 12 Ende een sicle heeft twintich hellinghen, voorts twintich en heeft in die welcke sullen sij ontsuyert worden, 26 ende siclen ende vijuentwintich siclen, ende vijfthien siclen maken nae dat hy ghesuyert sal wesen, soo salmen hem seuen een pont. 13 Ende dit sijn die ierstelinghen die ghy nemen daghen tellen. 27 Ende opden dach sijns ingancs in die sult, het seste deel van ephi van een corus mate tarwen, heylige plaatse tot dat binneste voorhof om my te dienen ende het seste deel van ephi van een corus mate ghersten. in die heylige plaatse sal hy voor zijn sonde offeren, seyt 14 Ende die mate der olien, Een batus olien is dat thienste die Heere God. 28 Sij en sullen gheen erffenisse hebben, ick mate, want thien batus maten vullen een corus mate gheuen in Israhel, want ick ben hen besittinghe. 29 Die ende eenen ram van een cudde van twee hondert van die slachofferande, ende die offerande voor die sonde ende voor ghene die kinderen van Israhel voeden tot een sacrificie, die versoemenisse sullen sij eten, ende alle beloefde gauie in ende tot een brantofferande, ende tot vreedofferanden, om Israel sal hen toebehooren. 30 Ende die ierstelinghen van te versoenen voor henlieden, seyd Godt die Heere. 16 Alle alle ierste gheborene, ende alle die vochtige offeranden, van tvolck des lants sal ghehouden worden in dese ierstelinghen alle datter gheoffert wert, sullen den priester toe behooren, den prince in Israhel. 17 Ende bouen den prince sullen ende die beste van uwen spijsen suldy den priester gheuen zijn brantofferanden, ende het sacrificie ende die vochtige dat hi die ghebenedijnde sijnen huyse opleghe. 31 Alle offeranden in die hoochtijden, ende in die nieuwe maenden, dat van selfs ghestoruen is, ende dat van eenighe beeste ende in die sabbathen, in alle die hooghe feestdaghen des gheuanghen is, van den voghelen, ende cleynen vee, dat en huys van Israhel, sal hy sacrificie doen voor die sonde, ende sullen die priesters niet eten.

45 ENde als ghy dlant sult beginnen te deylen metten lote, so sceyd wt dierste gauen den Heere dat

calf wt die runderen ombesmet ende ghy sult die heylige plaatse suyueren. **19** Ende die priester sal nemen vanden bloede dat voor die sonden sijn sal, ende hy sal dat stellen aan die stijlen des huys, ende aan die vier hoecken van dat opperste des outaers, ende aan die stijlen der poorten van dat binnenste voorhoff. **20** Ende alsoo suldy doen op den seuensten dach der maent voor elcken die onwetende is gheweest, ende met dwalinghe bedroghen is gheweest, ende ghy sult suyeringhe doen voort thuyts. **21** In dierste maent opden veerthiensten dach der maent sal v lieden dat hoochtij van paesschen zijn, seuen daghen salmen ongheheefde brooden eten. **22** Ende die prince sal op dien dach offeren voor si seluen ende voor alle twolc des lants een calf voor die sonde, **23** ende int hoochtij van seuen daghen sal hy den Heere een brantofferande doen, seuen calueren, ende seuen rammen sonder smette alle daghe seuen daghen lanc, ende voor die sonde eenen bock der gheyten. **24** Ende hy sal een sacrificie Ephi tot elck calf doen, ende een ephi tot elcken ram, ende hy sal een hin mate olie doen tot elcken ephi. **25** In die seuenste maent opden vijfthiensten dach vander maent int hoochtij sal hi doen alst voorseyt is tot seuen daghen, soo wel voor die sonde, als tot die brantofferande, ende in dat sacrificie ende in die olie.

46 Dlt seyt die Heere God. Die poorte van dat binnenste voorhoff die oostwaerts siet, sal ghesloten worden ses daghen in die welcke men werc doet, maer opden sabbath dach sal die open ghedaen worden, maer ooc sal si gheopent worden inden iersten dach der nieuwer maenden. **2** Ende die prince sal incomen door den wech van dat portael der poorten van buyten, ende hy sal inden inganc vander poorten staen, ende die priesters sullen zijn brantofferande doen, ende sijn vreedofferanden, ende hy sal aenbidden opden dorpel vander poorten, ende hy sal wtgaen, maer die poorte en sal niet ghesloten worden totten auontoe. **3** Ende het volck des lants sal aenbidden aen die doere van dier poorten, in die sabbathen, ende in dierste dagen der maenden voor den Heere, **4** Maer desen brantoffer sal die prince den Heere offeren, inden sabbath dach, ses ombesmette lammeren, ende eenen ombesmetten ram. **5** Ende een sacrificie ephi tot elcken ram, maer van die lammeren het sacrificie dat sijn hant sal gheuen, ende een hin olien, tot elcken ephi, **6** maer opden iersten dach vander maent sal hy offeren een ombesmet calf vanden runderen, ende ses lammeren, ende ses rammen die ombesmet sullen wesen. **7** Ende een ephi tot elc calff ende een ephi tot elcken ram sal hy tot een sacrificie doen maer vanden lammeren alsoo sijn hant vinden sal, ende een hin olien tot elcken ephi. **8** Ende als die prince incomen sal, dat hy ingae door den wech van dat portael der poorten, ende door den seluen wech wtgaen. **9** Ende alst volck des lants ingaan sal voor des Heeren aensicht in die hoochfeesten, soo wie door die noortpoorte incoemt om te aenbidden, die gae wte door den wech van die suydtpoorte. Voorts soo wie incoemt door den wech van die suydtpoorte, die gae wte door den wech van die noortpoorte, hy en sal niet wederkeeren door den wech der poorten daer hy door incomen is maer hy sal teghen die ouer wtgaen. **10** Ende die prince int midden van henlieden sal metten ingaende ingaan ende metten wtgaende wtgaen.

11 Ende in die merchten ende in die hooghe feestdaghen sal het sacrificie van ephi wesen tot elc calf, ende een ephi tot elcken ram, maer van den lammeren salt sacrificie wesen alsoo sijn hant vinden sal, ende een hin olien tot elcken ephi, **12** maer als die prince een vrijwillighe heelbrantofferande doet, oft vrijwillighe vreedofferanden den Heere, soo salmen hem die poorte open doen die ten oosten siet, ende hy sal sijn brantofferande doen, ende zijn vreedofferanden ghelyc men dat pleech te doen opden sabbath, ende hi sal wtgaen ende die poorte salmen sluyten nae dat hy wtghegaen is. **13** Ende hy sal een ombesmet lam van dat selue iaer den Heere alle daghe doet tot eenen brantoffer, des morghens sal hy dat altijt doen, **14** ende hy sal een sacrificie daer op doen des smorghens vroech het seste deel van een Ephi, ende van olien een derden deel van een hin dattet ghengenget worden met bloeme van tarwen mele. Dits den Heere een wettich sacrificie altijt duerende ende ewich. **15** Ende hy sal een lam ende een sacrificie ende olie doen des morghens vroech tot een ewighe brant offerande, **16** Dit seyt die Heere Godt, Ist dat die prince een ghifte gheeft iemanden van sijnen sonen, soo sal sijn erffenisse sijnder kinderen wesen, sij sullen die erfellyck besitten, **17** Maer ist dat hy een gauwe gheeft van sijn erfellycheyt eenen van sijnen knechten, soo salt dien toebehoiren totten iare der vrijcheyt ende tsal wederkeeren totten prince, maer sijn erffenisse sal sijnen kinderen toebehoiren. **18** Ende die Prince en sal van des volcs erffenisse niet nemen met ghewelt, ende van hen besittinghe, maer van sijn besittinghe sal hy een erffenisse sijnen kinderen gheuen, op dat mijn volck niet verstroeyt en worde een iegelyck van sijn besittinghe. **19** Ende hy heeft my ingheleyt door den inganc die daer was aen die sijde der poorten tot die scadtcameren van die heylige plaatse, tot die priesters, die daer noortwaerts saghen, ende daer was een pletse streckende nae den westen. **20** Ende hi heeft tot my gheseyt, Dit is die pletse daer die priesters coken sullen, voor die sonde, ende voor die versoenenisze, daer sij het sacrificie coken sullen, dat sij niet wt draghen en souden in dat buytentse voorhof ende dat het volck gheheylighet werde. **21** Ende hy heeft mij wtgeleydt tot dat buytentse voorhoff, ende hy heeft my rontsomme gheleyt door die vier hoecken des voorhoefs, ende siet daer was een cleyn voorhoeftken inden hoeck des voorhoefs, elck besonder voorhoeftken in die hoecken des voorhoefs. **22** In die vier hoecken des voorhoefs waren die voorhoeftkens ghestelt, van veertich cubitus in die lengde, ende dertich in die breydd, van eender maten waren die viere. **23** Ende daer was eenen muer gaende rontsomme die voorhoeftkens, ende daer waren kokenen ghemaect onder die poortalen al rontsomme, **24** Ende hy heeft tot my gheseyt. Dit is thuyts der kokenen, waer in dat die dienaers van des Heeren huys des volcks slachofferanden coken sullen.

47 Ende hy heeft my omghekeert tot die poorte des huys, ende siet daer ghynghen wateren wt van onder den dorpel des huys ten oosten, want des huys aensicht sach nae den oosten maer die wateren daelden neder aen die rechte sijde des tempels, aen die suytsijde des outaers. **2** Ende hy heeft my wtgeleydt door den wech van die noortpoorte, ende hy heeft my ghekeert totten wech

buyten die buytenste poorte, den wech die oostwaerts sach, ende siet die wateren waren ouervloedende aan die rechte sijde. **3** Als die man wtghinck oostwaerts, diet seelken in syn handt hadde, so heeft hy ooc ghementen duysent cubitus, ende hy heeft my doert water gheleydt tot den enckelen toe. **4** Wederom heeft hy duysent ghementen, ende hi heeft my doort water gheleydt tot den knien toe, **5** ende hy heefter duysent ghementen, ende hy heeft my doort water gheleyt totten lendenen toe. Ende hi heefter duysent ghementen, die beke daer ick niet doorgaen en mocht, want die wateren van die diepe beke waren opghehauen, diemen niet doorgaen en mach. **6** Ende hy heeft tot my gheseyt, Voorwaer ghy sone des menschen hebbet ghesien. Ende hy heeft my wtgeleyt ende ghekeert totten oeuer der beken. **7** Ende als ick my omghekeert hadde, siet soo waren in den oeuer der beken wtermaten veel boomen aen beyde die sijden. **8** Ende hy heeft tot my gheseydt, dese wateren die wtgaen tot die hoopen des oostsauels, ende dalen neder tot die effen landen der woestijnen, sullen in die zee gaen, ende wtgaen, ende die wateren sullen ghenesen worden. **9** Ende alle leuende ziele die cruypt werwaerts dat die beke coemt die sal leuen, ende daer sullen veel ghenoech visschen zijn nae dat dese wateren tot daer sullen ghecomen zijn, ende si sullen ghenesen worden, ende si sullen alle leuen waer toe dat die beke coemt. **10** Ende die visschers sullen daer op staen, van Engaddi tot Engallim salt een drooginghe der netten zijn. Daer sullen vele ghedaenten van sijnen visschen zijn, ghelyck die visschen der groter zee van seer grooter menichten, **11** ende in haer oeueren ende in die broeckachtige plaatseen sullen sij niet ghenesen worden, want sij sullen tot soutgroeuen ghegeheuen worden. **12** Ende op die beke sullen aen zijn oeueren van beyde sijden alderhande vrucht draghende boomen op scieten, daer en sal gheen loaf af vallen, ende zijn vrucht en sal niet faelgeren, tot elcker maent salt ierste vruchten voorts brenghen, want zijn wateren sullen wt die heylige plaatse gaen, ende zijn vruchten sullen tot een spijse wesen, ende zijn bladeren tot medecijne. **13** Dit seyt die Heere Godt, dit is die pale waer in ghi diant besitten sult, in die twaelf gheslachten van Israel, want Joseph heeft een dobbel coordeken. **14** Maer ghi sulste besitten elc ghelyckelijc als zijn broeder, waer op dat ick mijn hant ghehauen hebbe, dat ickse uwen vaderen gheuen soude, ende dit lant sal v lieden vallen tot een besittinghe. **15** Ende dit is des lants pale aen die noortsijde van die groote zee den wech Hethalon alsmen coemt nae Sedada **16** Emath Berotha Sabarim die daer is tusschen die pale van Damascus, ende van die by ligghende palen van Emath, het huys van Thichon welck is by die pale van Auran. **17** Ende die pale sal wesen vander zee tot dat voorhof Enon die pale van Damascus, ende vanden noorden totten noorden die pale van Emath, die noortsijde. **18** Maer die oostsijde vant midden van Auran, ende van dmidden van Damascus, ende van dmidden van Galaad, ende van dmidden des lants van Israel is die lordane skeydende aen die oostsee, ghy sult oock meten die oostsijde. **19** Maer die suytsijde is van Thamar tot die wateren des wedersegghens van Cades, ende die beke tot die groote zee, ende dit is die suydt sijde ten suyden. **20** Ende die sijde der zee, Die groote zee van die byligghende pale recht doere tot datmen coemt tot Emath, dits die sijde vander zee. **21** Ende ghy sult v lieden dit lant deylen, nae die gheslachten van Israel, **22** ende ghy sult die v lieden tot een erfenis maken, ende den aencomelinghen die tot v lieden comen sullen die kinderen winnen sullen int midden van v lieden, ende sij sullen v lieden wesen als ingheborene onder die kinderen van Israel. Sy sullen met v die besittinghe deylen int midden der gheslachten van Israel. **23** Maer in wat gheslachte dat een aencomelinck is, daer suldi hem een besittinghe gheue, seyt die Heere Godt.

48 ENDE dit zijn die namen der gheslachten van die noortpalen by den wech van Hethalon, alsmen gaet nae Emath dat voerhoff van Enan, die pale van Damascus, noortaerts neffens den wech van Emath. Ende die zee sal haer wesen die oostsijde, Dan eene. **2** Ende aen die pale van Dan van die oostpale tot die sijde der zee, Aser eene. **3** Ende op die pale van Aser, van die oostsijde tot die zijde der zee, Nephthali eene. **4** Ende op die pale van Nephthali van die oostsijde tot die zijde der zee, Manasse eene. **5** Ende op die pale van Manasse, van die oostsijde, tot die zijde der zee, Ephraim eene. **6** Ende op die pale van Ephraim, van die oostsijde tot die sijde der zee, Ruben eene. **7** Ende op die pale van Ruben van die oostsijde tot die sijde der zee, Iuda een. **8** Ende op die pale van Iuda, van die oostsijde tot die sijde der zee sullen die ierstelinghen zijn die ghy wtscyden sult, tot vijuentwintich duysent van breydde ende lengde, ghelyck elcke deelen besonder van die oostsijde tot die sijde der zee, ende die heylige plaatse sal in haer midden wesen. **9** Die ierstelinghen die ghy den Heere wtscyden sult, sullen wesen die lengde van vijuentwintich duysent, ende die breydde van thien duysent. **10** Ende dit sullen die ierstelinghen zijn der heyligher plaatse der priesters, tot den hoorden van lengden vijuentwintich duysent, ende tot die zee van lengden thien duysent. Maer oock ten oosten van breydden thien duysent, ende totten middach van lengden vijuentwintich duysent, ende die heylige plaatse des Heeren sal int midden van haer wesen. **11** Den priesters sal die heylige plaatse toebehooren, van Sadocs kinderen, die mijn ceremonien bewaert hebben, ende niet ghedoelt en hebben, als die kinderen van Israel doelden, ghelyck die Leuiten ooc gheodoelt hebben. **12** Ende die ierste gauen van die ierstelinghen des lants sullen hen lieden wesen theylich der heylighen, nae die pale der Leuiten. **13** Maer oock den Leuiten desghelycs, nae die palen der priesters vijuentwintich duysent van lengden, ende van breydden thien duysent. Alle die lengde was van vijuentwintich duysent, ende die breydde van thien duysent. **14** Ende sij en sullen daer aff niet vercoopen, noch verwisselen, noch die ierstelinghen des lants en sullen niet ouerghesedit worden, want sij zijn den Heere gheheylicht. **15** Maer die vijf duysent die daer oueren in die breydde doer die vijuentwintich duysent sullen die ongeheylighede plaatseen der stadt wesen tot een wooninghe, ende tot voersteden, ende die stadt sal wesen int midden van haer. **16** Ende dit zijn haer maten. Aen die nootsijde, vijfhondert, ende vier duysent, ende aen die suytsijde, vijfhondert ende vier duysent, ende aen die oostsijde, vijfhondert ende vier duysent, ende aen die westsijde vijfhondert ende vier duysent. **17** Ende die voersteden der stadt aen die nootsijde sullen

zijn tweehondert, ende vijftich, ende ten suyden twee hondert vijftich, ende ten oosten twee hondert vijftich duysent, ende ter zee waerts, tweehondert vijftich. **18** Maer datter ouer is in die lengde nae dierste gauen der heyligher plaetsen thien duysent ten oosten, ende thien duysent ten westen, sullen wesen als dierste gauen der heyligher plaetsen, ende hen corenvruchten sullen wesen tot brooden den ghenen die de stadt dienen. **19** Ende die der stadt dienen die sullen wercken wt alle die gheslachten van Israel. **20** Alle die ierstelinghen van vijuentwintich duysent, by die vijuentwintich duysent int viercante sullen afghesceyden worden tot die ierste gauen der heyligher plaetsen, ende tot een besittinghe der stadt. **21** Maer datter ouerblift, dat sal den prince toe behooren van alle die sijden der ierster gauen van die heylige plaetse, ende tot een besittinghe der stadt teghen ouer die vijuentwintich duysent der ierster gauen, tot de oostpale. Ende oock aen die zee teghen ouer die vijuentwintich duysent tot die pale der zee, desghelijcs salt ooc in des princen deel wesen, ende tsullen der heyligher plaetsen ierster gauen wesen, ende die heylige plaetse des tempels in zijn midden. **22** Maer vander Leuiten besittinghe, ende van die besittinghe der stadt int midden der deelen sal den prince toe behooren, tot die pale van Iuda, ende tot die pale van Beniamin, ende het sal den prince toe behooren. **23** Ende deu anderen gheslachten van die oostsijde, tot die westsijde Beniamin eene. **24** Ende teghen die pale van Beniamin van die oostsijde tot die westsijde Simeon eene. **25** Ende op Simeons pale van die oostsijde tot die westsijde Issachar eene. **26** Ende op die pale van Issachar van die oostsijde tot die westsijde, Zabulon eene. **27** Ende op die pale van Zabulon van die oostsijde tot die sijde der zee, Gad eene. **28** Ende op die pale van Gad, tot die suytsjide suytwaerts, ende het eynde sal wesen van Thamar, tot die wateren des wedersegghens van Cades, die erffenisse teghen die groote zee. **29** Dit is dlant dat ghy ten lotte sult stellen den gheslachten van Israel, ende dit sijn haer deylingen seyt die Heere Godt. **30** Ende dit sijn die wtganghen der stadt. Van die noortsijde suldi meten vijfhondert, ende vier duysent. **31** Ende der stadt poorten alle den gheslachten van Israel, drij poorten vant noorden. Rubens poorte eene. Iudas poorte eene. Leuijs poorte eene. **32** Ende aen die oostsijde, vijfhondert ende vier duysent, ende drij poorten. Iosephs poorte eene. Beniamins poorte eene. Dans poorte eene. **33** Ende tot die suytsjide suldi meten vijfhondert ende vier duysent, Simeons poorte eene. Issachsars poorte eene. Zabulons poorte eene. **34** Ende tot die westsijde, vijfhondert ende vier duysent, ende hen poorten drij, Gads poorte eene. Asers poorte eene, Nephthalijs poorte eene. **35** Int ronde achtien duysent, ende den naem der stadt van dien dach. Die Heere aldaer. Hier eyndet die prophetie van Ezechiel.

Daniël

1 INT derde iaer des rijcs van loacim den coninck van Iuda is Nabugodonosor die coninck van Babilonien ghecomen in Ierusalem, ende heeft die beleghen. **2** Ende die Heere heeft in zijn handt gheleuert loacim den coninck van Iuda, ende een deel van die vaten des huys Gods, ende hy heeft die wech ghedraghen int lant van Sennaar, in zijns Gods huys, ende die vaten heeft hy ghedraghen int huys van zijns Gods scat. **3** Ende die coninck heeft gheseyt tot Asphenez den ouerste van die ghesneden camerlinghen, dat hy van die kinderen van Israel soude inbrengen, ende van dat coninclyk saet ende der princer. **4** Kinderen in die welcke gheen smette en ware, schoon van gheadaente, ende gheleert in alle wijsheit, scalck doer wetenheit, ende gheleert doer onderwijsinghe, ende die in des conincs Palays soude moghen staen, dat hy hen leeren soude die letteren, ende die tale der Chaldeen. **5** Ende die coninck heeft hen haerlieder iaelijcschen cost ghestelt alle daghen van zijn spijsen, ende vanden wijn daer hy selue aff dronck, op dat sij drij iaren opgheuoedt zijnde, daer na staen souden voer des conincs teghenwoerdicheyt. **6** Aldus hebben onder hen lieden gheweest van die kinderen van Iuda, Daniel, Ananias, Misael, ende Azarias. **7** Ende die ouerste der camerlinghen heeft hen namen inghestelt. Danielem Baltasar, Ananie Sidrach, Misaelem Misach, ende Azarie Abdenago. **8** Maer Daniel heeft in zijn herte een opset ghemaect, dat hy niet en soude besmet worden van des conincs tafele, noch vanden wijne zijns drancs, ende hy heeft den ouerste der camerlinghen ghebeden dat hy niet en soude besmet werden. **9** Ende Godt heeft Daniel die gracie ghegeuen, ende bermherticheyt voer daenschijs vanden prince der camerlinghen. **10** Ende die prince der camerlinghen heeft tot Daniel gheseyt, Ick vreese mijnen heere den coninck die v spijse ende dranck ghestelt heeft. Die welcke, ist dat hy v aensichten siet magherder bouen dander ionghelinghen van uwer ouerdom, soo suldi mijn hoofd voer den coninck verdoemen. **11** Ende Daniel heeft gheseyt tot Malasar, den welcken die prince der camerlinghen ghestelt hadde ouer Danielem, Ananiam Misaelem ende Azaram. **12** Proeft ons uwe dienaers (bidde ick) thien daghen, ende datmen ons gheue groue pottagie om teten, ende water om te drincken, **13** ende aenscouwet onse aensichten, ende der kinderen aensichten die met coninclyke spijse ghevoedt worden, ende alsoo ghy sien sult, soo suldi doen met uwen dienaers. **14** Die welcke alsulcke redene ghehoort hebbende heeftse gheproeft thien daghen. **15** Ende nae thien daghen hebben hen aensichten beter ghescreuen, ende vol lijuigher, bouen alle die kinderen die met des conincs spijse ghevoedt worden. **16** Maer Malasar nam die spijsen, ende den wijn van haren dranc, ende hy gaff hen groue pottagie. **17** Ende desen kinderen heeft die Heere wetenheit ghegeuen, ende gheleertheyt in alle boeck, ende in alle wijsheit. Ende Daniel heeft hy ghegheuen het verstant van allen visioenen ende droomen. **18** Aldus doen die daghen ouerleden waren nae die welcke die coninck gheseyt hadde dat mense inbrengen soude, soo heeftse die ouerste der ghesneden camerlinghen binnen ghebracht in daensicht van Nabugodonosor. **19** Ende

doen die coninck tot hen ghesproken hadde, soe en zijnder alsulcke niet gheuonden van allegader, als Daniel, Ananias, Misael, ende Azarias, ende sij hebben in daensicht des conincs ghestaen. **20** Ende alle woert der wijsheit ende des verstants, dat die coninck van hen ghevraecht heeft, heeft hy in hen gheuonden then mael bouen alle die waersegghers ende wijsie die in alle zijn rijck waren. **21** Ende Daniel heeft gheweest tot het ierste iaer des conincs Cyri.

2 INT tweede iaer van Nabugodonosors rijck, heeft Nabugodonosor eenen droom ghesien, ende sijnen gheest is verscript gheweest, ende zijnen droom is hem ontgaen. **2** Ende die coninck heeft gheboden datmen tsamen roepen soude die waersegghers, ende die wijsie, ende die toueraers, ende die Chaldeen, dat sij den coninck souden zijn dromen te kennen gheuen, die welcke als sij ghecomen waren, soo hebben sij voer den coninck ghestaen. **3** Ende die coninck heeft tot henlieden gheseyt. Ick heb einen droom ghesien, ende verbaest van herten en weet ick niet wat ic ghesien hebbe. **4** Ende die Chaldeen hebben den coninck gheantwoert in Syriessche tale, Coninck leeft inder ewicheyt, segt den droom uwen dienaers, ende zijn beduydenisse sullen wy te kennen gheuen. **5** Ende die coninck antwoerdende, heeft totten Chaldeen gheseyt, Het woert is van my ghegaen, ten sij dat ghy my den droom te kennen gheeft, ende zijn beduydenisse, sou sult ghy vergaan, ende v huysen sullen ghemeyn ghemaect worden. **6** Maer ist dat ghy den droom ende zijn beduytsel vertelt, soo suldi loonen ende ghitien, ende veel eerien van my ontfanghen. Aldus soo segt my den droom, ende zijn beduytsel. **7** Sy hebben ten tweeden gheantwoert, ende gheseyt. Die coninck segge den droom zijnen dienaers, ende het beduytsel van dien sullen wy segghen. **8** Die coninck heeft gheantwoert, ende gheseyt, Voerwaer ic kenne dat ghy den tijt vertrect, wetende dat het woert my ontgaen is. **9** Daer om ist dat ghy my den droom niet te kennen en gheeft, soo isser een vonnis van v lieden dat ghy oock bedrieghelyck beduytsel, ende vol bedrochs versiert hebt, dat ghy my soudt moghen aenspreken tot dat den tijt voer by gae. Daerom segt my den droom, op dat ic weten mach dat ghy ooc zijn warachtich beduytsel spreekt. **10** Hier om hebben die Chaldeen voor den coninck antwoerdende gheseyt, Daer en is gheen mensch opder aerden die v woert (o coninck) soude moghen volbrenghen. Noch oock soe en isser gheen vanden coninghen groot ende machtich, die sulcke woort vraecht van allen waerseggere, ende vroede, ende Chaldeus. **11** Want het woert dat ghy coninck vraecht dat is swaer, noch daer en sal niemant gheuonden worden, die dat verclare in des conincs aensicht, wtgenomen die goden, der welcker wandelinghe met die menschen niet en is. **12** Als die coninck dit ghehoort hadde, soo heeft hy in een rasende gramscap, ende in een groote tornicheyt gheboden, dat alle die wijsie van Babilonien steruen souden. **13** Ende als dat vonnis wt ghegaen was, soo worden die wijsie ghe doodt, ende Daniel ende zijn ghesellen worden ghesocht dat sij steruen souden. **14** Doen heeft Daniel ghevraecht van die wet, ende van dat vonnis van Arioch den prince van des conincs heyr, die wt ghegaen was dat hy die wijsie van Babilonien doodden soude. **15** Ende hy heeft hem ghevraecht die vanden coninck macht

ontfanghen hadde, om wat sake dat soo wreeden vonnisse buyck, ende die dgyen waren van metael, 33 ende die van des conincs aensicht wt ghegaen was. Als dan Arioch beenen waren van yser, maer van die voeten was het een die sake Danieli te kennen ghegheuen hadde, 16 soo heeft deel van yser, ende dander deel van ghebacken erde. 34 Daniel binnnen ghegaen zijnde den coninck ghebeden, dat Ghy saghet aldus, tot datter eenen steen aff ghehouwen hy hem tijt gheuen soude, om die verclaringhe den coninck is van den berch sonder handen, ende die heeft dat beelt te segghen. 17 Ende hy is in zijn huys ghegaen, ende hy gheslaghen in zijn voeten die van ysere ende van ghebacken heeft Ananie, ende Misael, ende Azarie sijnen ghesellen eerde waren, ende heeftse gheheel in stukken ghebriselt. die sake te kennen ghegheuen, 18 dat sij bermherticheyt 35 Doen sijn te samen oock heel ghebroken het yser, dat soecken souden van daensicht des Gods vanden hemel, op ghebacken erde werck, het metael, het siluer ende tgout, dese verholenthethet, ende dat Daniel ende zijn ghesellen niet ende sij zijn verkeert als ghestubbe vanden somersschen en souden steruen, metten anderen wijsen van Babilonien. dorschgloer, dat metten winde wechgevoert is, ende daer 19 Doen is Daniel die verholenthethet doer een visioen des en is gheen plaeftie van die gheuonden, maer den steen die nachts gheopenbaert, ende Daniel heeft Godt vanden hemel dat staende beelt gheslaghen hadde is eenen groten berch ghebenedijt, 20 ende sprekende heeft hy gheseyt. Den naem ghworden, ende hy heeft tgheheel eertrijck veruolt, 36 dat des Heeren sij ghebenedijt vander ewicheyt, ende tot inder is den droom. Ende sijn bedietselie sullen wy oock voer v eewicheyt, want die wijsheyt ende sterckheyt behooren hem segghen o coninck. 37 Ghy sijt die coninck der coninghen, toe. 21 Ende hy verandert die tijden ende eween, hy verstelt ende die Godt des hemels heeft v ghegheuen het rjck, ende die conincrijcken, ende hy steltse, hy gheeft den wijsen die stercheyt, ende die heerlijcheyt ende glorie, 38 ende alle wijsheyt, ende wetenheyt den ghenen die de onderwijsinghe die dinghen daer die kinderen der menschen in woonen, verstaen. 22 Hy openbaert die diepe ende verborghen ende die beesten des velts, die voghelen des hemels heeft dinghen, ende hy weet die dinghen die in duysterheden hy oock in hant ghegheuen, ende onder v macht heeft hy ghestelt zijn, ende dlicht is met hem. 23 Ick belijde v mijnder alle dinghen ghestelt, daer om sijt ghi het gulden hoof. 39 vaderen Godt, ende ick loue v, want ghy hebt my wijsheyt, Ende nae v sal een ander rijck opstaen minder dan ghy, ende stercheyt ghegheuen, ende nu hebdi my ghetoocht dwelcke wy v ghebeden hebben, want ghy hebt ons des gheheel erde sal heerscappie hebben, 40 ende het vierde conincs woert gheopenbaert. 24 Hier nae Daniel inghegaen rijck sal wesen ghelyck dat yser, want ghelyck het yser alle zijnde tot Arioch, den welcken die coninck ghestelt hadde, dinghen breect ende tempt, alsoo sal dit rijck alle dese dat hy die wijse van Babilonen dooden soude, heeft hem aldus toeghesproken. En wilt die wijse van Babilonien niet ghesien hebt het een deel der voeten, ende teenen van dooden, leyf my binnen voer des conincs aensicht, ende ick sal den coninck dat bedietsel vertellen. 25 Doen heeft Arioch potbackers erde ghebacken, ende een deel yseren, dat sal haestelijck Danielel totten coninck ingheleyt, ende hy heeft een ghedeyleit rijck wesen, dwelck nochtans van dat spruytsel hem gheseyt, Ick heb eenen man gheuonden wt die kinderen des yseren opstaen sal dat ghy ghesien hebt, het yser metten der ouervoeringhe van Iuda, die den coninck dat bedietsel scheruen ghemengt wt den slijcke. 42 Ende die teenen der vercondighen sal. 26 Die coninck heeft gheantwoert, ende ghebacken erde. Eens deels sal dat rijck vast wesen, ende gheseyt tot Daniel, wiens naem was Baltassar. Meyndi oock dat ghy my warachtelijck moecht te kennen gheuen den yser ghemengt metten ghebacken scheruen van slijcke, sij droom die ic ghesien hebbe, ende zijn bedietsel? 27 Ende sullen voerwaer vermengt worden met menschelijken sade, Daniel antwoerdende voer den coninck heeft gheseyt, Die maer sij en sullen malcanderen niet aencleuen, ghelyck het verholenthethet die de coninck vraecht en connen die wijse, yser niet en mach vermengt worden metten eerden scherf. tooueraers, ende waerseggers, ende bedieders den coninck 44 Maer in die daghen van dien conincrijcken sal Godt des niet te kennen gheuen. 28 Maer daer is een Godt inden hemels een rijck verwecken, dat inder eewicheyt niet en sal hemel die verholentheden openbarende, die welcke heeft verdoruen worden, ende zijn rijck en sal gheenen anderen v coninck Nabugodonosor te kennen ghegheuen tghene volcke ghegheuen worden. Ende het sal verderuen, ende dat toecomien sal in die laetste tijden, uwen droom ende te niete doen alle dese rijcken, ende dat selue sal inder die visioenen ws hoofts in v bedde sijn alsulcke. 29 Ghi eewicheyt staen. 45 Ghelyck ghy ghesien hebt dat vanden coninck hebt begonst te peynsen in v bedde, wat dat hier berghen eenen steen affghehouwen is sonder handen, ende nae wesen soude, ende die de verholentheden openbaert dien heeft vernielt den ghebackenen scherf, ende het yser, heeft v ghetoocht, wat dinghen datter toecomende zijn. 30 ende het metael, ende tsiluer, ende tgout. Die grote Godt Oock soo is my dese verholenthethet gheopenbaert niet doer hemels een rijck verwecken, dat inder eewicheyt niet en sal die wijsheyt die in my is meer dan in alle die leuende, maer verdoruen worden, ende zijn rijck en sal gheenen anderen om dat het bedietsel den coninck soude openbaer worden, is ghetrouwne. 46 Doen is die coninck Nabugodonosor ende dat ghy die ghegedachten ws herten weten soudt. 31 gheualien op sijn aensicht, ende heeft Danielel aenbeden, Ghy coninck saghet, ende siet daer was als een zeer groote ende hy heeft gheboden datmen hem slachofferanden ende staende beelt, dat groot beelt, ende hooch van lengden ruckofferanden offeren soude. 47 Hier om heeft die coninck stont teghen v, ende zijn aenscouwen was veruaerlijck. 32 sprekende gheseyt tot Daniel, Waerlijck v lieder Godt es Het hoofd van desen beelde was vanden besten goude, die Godt der Goden, ende die Heere der coninghen, ende ende die borst ende die armen waren van siluer, maer den openbarende die verholentheden, om dat ghy hebt connen

ontsluyten dese verborgentheyt. **48** Doen heeft die coninck grote gauen ghegheuen, ende heeft hem ghestelt prince ouer alle die lantscappen van Babilonien, ende ouerste der wethouderen bouen alle die wijse van Babilonien. **49** Maer Daniel heeft vanden coninck begheert, ende hy heeft ouer die werken des lantscamps van Babilonien ghestelt Sidrach, Misach, ende Abdenago. Maer Daniel selue was binnen des conincs poorten.

3 Nabugodonosor die coninck heeft een gulden staende beelt ghemaect tsestich cubitus hooghe, ses cubitus breedt, ende hy heeft dat ghestelt int velt Dura des lantscamps van Babilonien. **2** Aldus heeft Nabugodonosor die coninck ghesonden om te vergaderen alle die lantsheeren, regeerders, ende rechters, hooftlyuden, ende vorsten, ende machtige luyden, ende alle die princen der lantscappen, dat sij vergaderen souden tot die wijdinghe van dat staende beelt, dat Nabugodonosor die coninck opghericht hadde. **3** Doen zijn vergadert die lantsheeren, regeerders, ende rechters, die hooftlyuden, ende vorsten, ende die edelste die in machte ghestelt waren, ende alle die princen der lantscappen, dat sij te samen comen souden tot die wijdinghe des staende beelts dat Nabugodonosor die coninck opghericht hadde. Ende sij stonden in die teghenwoerdicheyt des beelts dat Nabugodonosor die coninck ghestelt hadde, **4** ende een wtroeper riep sterckelijck. Men seyt v lieien ghy volcken, natien, ende talen. **5** In die vre als ghy hooren sult het ghelyut des trompets, ende der fluyten, ende herpen, ende scalmeyen, ende Psalter spelen, ende der vedelen, ende van alderhande manieren van mysyck spelen, soo aenbidiit nederuallende het gulden staende beelt, dat Nabugodonosor die coninck ghestelt heeft. **6** Maer oft daer iemant waer die dat niet en aenbidiit nederghelibuyghet sijnde, die sal op die selue vre gheworpen worden int forneys des berrende viers. **7** Aldus nae desen ter stont als alle die volcken ghehoort hebben het ghelyut des trompets ende der fluyten, ende herpen, ende scalmeyen, ende Psalter speels, ende der vedelen, ende alderhande manieren van mysyck spelen, soo hebben alle die volcken gheslachten ende talen nederuallende aenghebeden dat gulden beelt, dat Nabugodonosor die coninck ghestelt hadde. **8** Ende ter stont in dien tijt die Chaldeusse mannen aencomende hebben die loden besculdicht, **9** ende sij hebben Nabugodonosor den coninck gheseyt. Coninck leeft in eewicheyt. **10** Ghy coninck hebt een ghebodt ghestelt, dat alle mensch die hooren sal het ghelyut vanden trompetten, fluyten ende der herpen, der scalmeyen, ende Psalterien, ende vedelen, ende alderhande maniere van mysyck spelen, hem seluen soude nedervorpen, ende aenbidden dat gulden beelt. **11** Ende waer daer iemant die nederuallende dat niet en aenbade, datmen dien werpen soude int forneys des berrende viers. **12** Nu sijnder dan loetsche mannen, die ghy ghestelt hebt op die werken des lantscamps van Babilonien, Sidrach, Mysach, ende Abdenago. Dese mannen hebben O coninck, v ghebodt versmaedt, v goden en eeren sij niet, ende het gulden staende beelt dat ghy opghericht hebt, en aenbidden sij niet. **13** Doen heeft Nabugodonosor met rasender gramscap ende torn gheboden, datmen aenbrenghen soude Sidrach, Misach,

ende Abdenago, die welcke sijn ter stont ghebracht voer des conincs aensicht. **14** Ende die coninck Nabugodonosor wtsprekende heeft hen gheseyt, Ist oock waer Sidrach, Misach, ende Abdenago dat ghy mijn goden niet en eert, ende het staende beelt van goude dat ic ghestelt hebbe niet en aenbidt? **15** Daer om nu ist dat ghi bereedt sijdt, tot wat vre dat ghy sult hooren het ghelyut vanden trompette, fluyte, herpe, scalmeye, ende psalterie, ende vedele ende alderhande maniere van musyck spelen, soo werpt v neder, ende aenbidiit het staende beelt dat ick ghemaect hebbe, Ende ist dat ghij niet en aenbidiit, soo suldi op die selue vre gheworpen worden int forneys des berrende viers, ende wie is die Godt die v verlossen sal wt mijn hant? **16** Sidrach, Misach ende Abdenago antwoerdende hebben den coninck Nabugodonosor gheseyt, ten is van gheenen noode dat wy van desen dinghe antwoorden. **17** Want siet onse Godt dien wy eeren, mach ons wt trekken vant forneys des berrende viers, ende van uwen handen o coninck verlossen. **18** Maer ist dat hijt niet en wilt doen, soo sij v coninck bekent, dat wy v goden niet en eeren, ende dat wy het gulden staende beelt dat ghy opghericht hebt niet en aenbidden. **19** Doen is Nabugodonosor veruult met rasende gramscap, ende die ghedaente sijns aensichts is verandert ouer Sidrach, Misach, ende Abdenago ende hy heeft beuolen datmen dat forneys seuenmael meer ontsteken soude, dan men dat plach te ontsteken. **20** Ende den alderstercken mannen van zijnen heyre heeft hy gheboden dat sij Sidrach, Misach, ende Abdenago, met ghebonden voeten werpen souden int forneys des berrende viers. **21** Ende ter stont zijn die mannen ghebonde met haren nedercleederen, ende hoeden ende schoenen, ende cleederen gheworpen int midden van den forneyse des berrende viers. **22** want des conincs ghebodt dwanckse, ende tforneys was wtermaten seer ontsteken. Maer die mannen die Sidrach, Misach, ende Abdenago gheworpen hadden, heeft die vlamme des viers gheodocht. **23** Ende dese drij mannen, dat is Sidrach, Misach, ende Abdenago, sijn gheuallen int midden van den forneyse des berrende viers, tsamen ghebonden. **24** Doen heeft Nabugodonosor die coninck seer verbaest gheweest, ende hy is haestelijck opghestaen, ende heeft tot zijnen edelsten gheseyt, En hebben wy niet drij mannen ghebonden int midden des viers gheworpen? Die welcke den coninck antwoerdende hebben gheseyt, lae wy voerwaer o coninck. **25** Ende hy heeft gheantwoert ende gheseyt, Siet ick sie vier mannen onghebonde, ende wandelende int midden des viers, ende daer en is gheen verderffenisse in henlieden, ende die ghedaente vanden vierden is ghelyck den sone Godts. **26** Doen is Nabugodonosor by ghecomen tot aen die doore des forneys des brandende viers, ende hy seyde Sidrach, Misach ende Abdenago dienaers des hoogen Godts, gaet wt ende coemt. Ende ter stont zijn Sidrach, Misach, ende Abdenago wtgegaen, wt het midden des viers. **27** Ende die drossaten ende wethouderen, ende rechters ende machtige des conincs tsamen vergadert sijnde aensaghen die mannen dat het vier gheen macht en hadde ghehadt in hen lichamen, ende dat het hayr van haer lieder hooft niet versengt en was, ende dat hen mantels niet verandert en waren, ende dat den ruec des viers doer hen

niet ghegaen en was. **28** Ende Nabugodonosor wtberstende heeft gheseyt. Ghebenedijt es hen Godt te weten Sidrachs, ende Misachs ende Abdenago, die sijnen enghel ghesonden heeft, ende heeft sijn dienaers verlost die in hem geloft hebben, ende hebben des conincs woert verandert, ende sij hebben hen lichamen geleuert dat sij gheenen God dienen en souden, noch aenbidden wtghenomen haerlieder Godt. **29** Daer om is van my dit ghebodt ghestelt, dat alle volck, gheslachte, ende tale, soe wie een blasphemie spreect teghen den Godt van Sidrach, Misach, ende Abdenago, die werde verdoruen, ende sijn huys werde verwoest, want daer en is gheene anderen Godt, die alsoo soude moghen verlossen. **30** Doen heeft die coninck verheuen Sidrach, Misach, ende Abdenago, in dat lantscap van Babilonien,

4 Nabugodonosor die coninck allen volcken natien, ende talen die ouer tgheheel eertrijk woonen. Vrede werde v lieden vermenichfuldicht. **2** Teekenien ende wonderlijcke dinghen, heeft by my ghedaen die hooge Godt. Aldus heuet my beliefet sijn teekenen openbaer te vercondighen, **3** want sij groot sijn, ende sijn wonderlijcheden, want sij sterck sijn, ende sijn rijck is een ewich rijck, ende sijn macht is van gheslachte tot gheslachte. **4** IC Nabugodonosor was stille in mijn huys, ende bloeynde in mijn palleys. **5** hebbe eenen droom ghesien die my veruaert heeft, ende mijn ghesachten in mijn bedde, ende die visioenen mijns hoofts hebbent my ontstelt. **6** Ende doer my is dit ghebodt vercondigt datmen in mijn aensicht inbrenghen soude alle die wijse van Babilonien, ende dat sij het verclarenen des drooms my seggen souden. **7** Doen quamen daer in die waersegghers, touweraers, Chaldeen, ende besienders des inghewants, ende ick heb den droom vertelt in hen teghenwoerdicheyt, ende sij en hebben my die bediedenis niet te kennen ghegheuen **8** tot dat Daniel die medegheselle binnen is ghecomen voer mijn aensicht, wiens naem was Baltassar nae mijns Gods naem, die den gheest der heyligher goden in sij seluen heeft, ende ick heb den droom voer hem gheseyt. **9** Baltassar prince der waersegghers want ick weet dat ghy den gheest der heyligher goden in v hebt, ende gheen verborghentheden en is v ommoghelijck, vertelt my dat dat visioen van mijnen droomen, die ick ghesien hebbe, ende vertelt my haer bedietseli. **10** Dat visioen mijns hoofts in mijn bedde. Ick sach, ende siet eenen boom was int midden der eerden, ende zijn hoochde was wtermaten groot. **11** Het was eenen grooten boom ende sterck, ende zijn hoochde gheraecte tot ten hemel, ende zijn aensien was tot die wterste palen van gheheel eertrijk. **12** Sijn bladeren waren seer schoon, ende zijn vruchten waren wtermate vele, ende het voetsel van alle dieren was in hem, onder hem woonden die dieren ende beesten, ende in zijn tacken verkeerden alle die voghelen des hemels, ende van hem adt alle vleesch. **13** Ick sach in mijns hoofts visioen, op mijn bedde, ende siet die waker ende heylige is vanden hemel neder ghedaelt. **14** Hy heeft sterckelijck gheroepen, ende alsoo gheseyt, Houwt aff den boom, ende houwt sijn tacken aff, scuddet sijn bladeren aff, ende verstroyt sijn vruchten. Laet die beesten vlieden die daer onder sijn, ende die voghelen des hemels van sijnen tacken. **15** Maer nochtans laet dat spruytsel van sijnen wortelen in die eerde, ende latet ghebonden worden met eenen yseren

ende metalen bant, in die cruyden die buyten sijn, ende laet dat metten dauw des hemels nat worden, ende laet sijn deel wesen metten wilde dieren int cruyt der eerden. **16** Sijn herte laet verandert worden van een menschelijck herte, ende laet hem therte van een wilde beeste ghegheuen worden, ende laet seuen tijden op hem veranderen. **17** Int vonnisse der wakers ist ghesloten, ende het is dwoert, ende die begheerte der heylighen, tot dat die leuende bekennen dat die alderhoochste heerscappie heeft int rijck der menschen ende dat hy dat gheuen sal wien dat hy wilt, ende den aldernedersten mensche sal hy daer ouer stellen. **18** Desen droom heb ick Nabugodonosor die coninck ghesien. Daer om ghy Baltassar vertelt haestelijck die bediedenis, want alle die wijse van mijnen rijcke, en connen my het bedietsel niet ghesegghen. Maer ghy vermoghet, want den gheest der heyligher goden is in v. **19** Doen begonst Daniel (wiens naem Baltassar is) in sij seluen stillijck te peyzen, by nae een vre, ende zijn ghesachten maecten hem verbaest. Ende die coninck antwoerdende heeft gheseyt Baltassar, den droom ende het bedietsel en verstaet v niet Baltassar heeft gheantwoert ende gheseyt, Mijn heere desen droom sij den ghenen die v haten, ende sijn bedietsel sij uwe vianden. **20** Den boom die ghy ghesien hebt hooghe ende sterck, diens hoochde raect totten hemel, ende zijn aensien in allen landen, **21** ende zijn tacken dalderschoonste, ende zijn vruchten wtermaten vele, ende die spijse van een ieghelyck daer aen, ende onder dien woonden die beesten des velts, ende in zijn tacken woonden die voghelen des hemels. **22** Dat sijt ghy coninck, die groot ghevorden sijt ende machtich, ende v groothet is ghwassen, ende ghecomen totten hemel toe, ende v macht is tot die palen van gheheel eertrijk. **23** Maer dat die coninck ghesien heeft den waker ende heylighen nederdalen vanden hemel, ende segghen houwt den boom aff ende verstroyt dien. Maer nochtans laet die spruyte van zijnder wortelen in die eerde, ende laet binden met ysere, ende metael in die cruyden buyten, ende laetet bespraeyt werden metten dauw des hemels, ende metten wilden beesten laet zijn voetsel wesen. Tot dat die seuen tijden ouer hem verandert worden. **24** Dit is dat bedietsel van der sentencien des alderhoochsten, die ghecomen is op mynen heere den coninck. **25** Sy sullen v veriaghen van die menschen, ende metten beesten ende wilde dieren sal uwe wooninghe zijn, ende ghy sult hoy als eenen osse eten, ende metten dauw des hemels suldi bestort worden. Ende seuen tijden sullen ouer v veranderen, totten tijde dat ghy weten sult, dat die hoochste regneert op dat rijcke der menschen, ende wien hy wilt dien gheeft hy dat. **26** Maer dat gy gheboden heeft, datmen het spruytsel van sijnen wortelen laten soude, dat is des booms, v rijck sal v bliuen, nae dat ghy sult bekent hebben datter een hemelsche macht is. **27** Waerom ghy coninck laet mijnen raeft v behaghen, ende verlost v sonden met almissen, ende v boosheden met die bermhertigheden aen die armen, by auontueren sal hy v misdaden vergheuen. **28** Alle dese dinghen zijn ghecomen ouer Nabugodonosor den Coninck. **29** Nae deynden van twaelf maenden wandelde hy in des conincs sale. **30** Ende die coninck heeft gheantwoert ende gheseyt. En is dit niet die groote Babilon die ick ghetimmert hebbe tot een huys des

rijcs, in die macht van mijnder stercheyt, ende in die glorie coninck sterckelijck gheroepen datmen inbrenghen soude die van mijnder cierlijcheyt? 31 Ende als die redene noch in des wijse, die Chaldeen ende waersegghers. Ende die coninck conincs mont was, soo issen een stemme vanden hemel wtsprekende heeft gheseyt tot die wijse van Babilonien. Soe gheuallen segghende, V wert gheseyt, Nabugodonosor wie dese scriptuere leest, ende haer beduytsel my openbaer coninck. Het conincrijck sal van v wech gaen, 32 ende sij maect, die sal met purpur ghecleedt worden, ende hy sal sullen v vanden menschen wtiaighen, ende met die wilde eenen gulden halsbant aan zynnen hals hebben, ende hy dieren sal v wooninghe wesen, ghy sult hoy als eenen osse sal die derde in mijn rijck sijn. 8 Ende doen zijn alle die eten, ende seuen tijden sullen ouer v verandert werden, wijse des conincs binnen ghecomen, ende sij en hebben tot dat ghy weetet dat die hoogste heerscapie heeft in dat gheschrift niet connen lesen, noch die beduydinghe den der menschen rijck, ende dat hy dat gheuet wien dat hy coninck ghesegghen. 9 Waer aff dat die coninck Balsasar wilt. 33 Ende ter seluer vren werde het woert volbracht ouer ghenoch verbaest is gheweest, ende sijn aensicht werde Nabugodonosor, ende hy is vanden menschen verworpen verandert, Maer sijn edele mannen werden oock verbaest. 10 gheweest, ende hy heeft hoy als eenen osse gheten, ende metten dawue des hemels es zijn lichaem nat gheworden, tot Ende die coninghin om dit dinck dat den coninck gheschiet was ende zynnen edelen, is int huy des maeltijts ghegaen, dat zijn hayren wiesssen in die ghelykenisse eens arents ende wtsprekende heeft sij gheseyt, Coninck leeft inder vederen, ende zijn naghelen als der voghelen clauwen. 34 eewicheyt, en laet uwe ghedachten v niet ontstellen, noch v Aldus dan nae dat eynde der daghen heb ick Nabugodonosor aensicht en werde niet verandert. 11 Daer is een man in v mijn oogen op ghegauen tot den hemel, ende mijn verstant rijk die den gheest der heyligher Goden in hem heeft, ende is my weder ghegheuen, ende ick heb den alderhoochsten in ws vaders daghen zijn die wetenheyt ende wijsheit in ghebenedijt, ende den leuende inder eewicheyt heb ick hem gheuonden. Want die coninck Nabugodonosor v vader gheloeft, ende gheglorificeert, want zijn macht is een ewighe heeft hem ghemaect een ouerste prince van die wijse, der macht, ende zijn rijck is van gheslachte tot gheslachte. tooueraers, der Chaldeen, ende der waersegghers. V vader 35 Ende alle die bewoonders der aerden zijn by hem als (seg ick) o coninck. 12 Want eenen meerderen gheest, ende niet gheacht, Want hy doet nae zynnen wille, soo wel in die crachten des hemels, als in die bewoonders er eerden, ende daer en is niemand die zijnder handt wederstaet, ende hem segghe. Waer om hebdijt ghedaen? 36 Inden seluen tijt dat is in Daniel, den welcken die coninck heeft ghestelt den is mijn verstant wederom tot my ghekeert, ende ick ben ghecomen tot die eere ende cierlijcheyt mijns rijcs, ende naem Baltassar. Daer om laet nu Danielem roepen, ende mijn ghedaente is tot my wederghenkeert, ende mijn edel hy sal v die beduydinghe vertellen. 13 Hierom is Daniel mannen, ende wethouderen hebben my wederom ghesocht, sprekende heeft gheseyt, Sijdt ghy Daniel van die kinderen ende ick ben weder om ghestelt in mijn rijck ende my is der gheuangherissen van Iuda, die mijn vader die coninck noch meerder heerlijcheyt daer toe ghegheuen. 37 Daer binnien gheleyt voer den coninck. Tot wien die coninck voer om ick Nabugodonosor loue nu, ende prijse grotelijck, ende sprekende heeft gheseyt, Sijdt ghy Daniel van die kinderen glorificere den coninck des hemels, want alle zijn werken der gheuangherissen van Iuda, die mijn vader die coninck in zijn warachttich, ende zijn weghen sijn ordeelen, ende hy mach die ghene die in houerdie wandelen vernederen.

5 BAlsalas die coninck heeft eenen grooten maeltij ghemaect, duysent van sijnen alderdedelsten, ende een ieghelyck dranck nae sijn ouderdom. 2 Aldus hy nu droncken sijnde heeft gheboden datmen halen soude die gulden vaten, die Nabugodonosor zijn vader wech ghedraghen hadde, vanden tempel die in Ierusalem was, dat die coninck ende zijn edelste daer wt drincken souden, ende zijn huysvrouwen ende concubinen. 3 Doen zijn die gulden vaten ghehaelt, die hy wech ghedraghen hadde wten tempel die te Ierusalem gheweest hadde, ende die coninck ende sijn edelste mannen zijn huysvrouwen ende concubinen hebben daer wt ghedroncken. 4 Sy droncken wijn, ende loefden hen gulden ende silueren, metalen, yseren, ende houten, ende steenen goden. 5 In die selue vre sijn daer ghesien vingheren als van eens scrijuende menschen handt teghen den candelaer opt bouenste van den want, der conincklicher salen, ende die coninck sach die ledekens van der hant die daer screeff. 6 Doen werde des conincs aensicht verandert, ende zijn ghedachten maecten hem verbaest, ende die versamingen van sijnen nieren sceydden van een, ende sijn knyen stieten teghen malcanderen. 7 Hier om heeft die coninck sterckelijck gheroepen datmen inbrenghen hadde ontsaghen ende vreesden hem alle volcken, gheslachten, ende talen. Wie hy wilde die doodde hy, ende wie hy wilde die sloech hy, ende wie hy wilde die verhief hy, ende wie hy wilde die vernederde hy. 20 Maer doen sijn herte verhauen is ghewest, ende sijnen gheest gheuesticht ter houerdien, soo

is hy affghesedt van sijs conincrijs stoel, ende sijn glorie is hem aff ghenomen, **21** ende van die kinderen der menschen is hy verworpen gheweest, maer sijn herte is oock met die beesten ghestelt gheweest, ende metten wilden ezelen was zijn wooninghe. Hy adt oock hoy als eenen osse, ende vanden dawue des hemels is sijn lichaem nat gheweest, tot dat hy kende dat die alderhoochste macht heeft in der menschen rijk, ende dat hy daer op verwecken sal wien dat hy wilt. **22** Ende ghy oock zijn sone Balsasar en hebt v herte niet veroortmoedicht, als ghy alle dese dinghen wiste, **23** maer tseghen den heerscapper des hemels sijdi opghenhauen, ende die vaten zijs huys sijn voer v ghehaelt, ende ghy ende v edele mannen ende v huysvrouwen, ende v concubinen hebt daer wijn wt ghedroncken. Ende v silueren en gulden, ende metalen, yseren, ende houten, ende steenen goden die niet en sien, noch en hooren, noch en ghevuelen, hebdi ghepresen. Maer den Godt die uwen Adem, ende allen uwen weghen in zijn handt heeift, dien en hebdi niet ghegorificeert. **24** Daerom is van hem ghesonden dat lidt des hants, die dit ghescreeuen heeft, datter ghescreeuen is. **25** Ende dit is die scriptuere die daer in ordene ghestelt is. Mane, Thecel, Phares. **26** Ende dits het bedietsel der redene Mane, Godt heeft v rijk ghetelt, ende hy heeft dat voleynt. **27** Thecel, Ghy sijt gheweghen in een waghe, ende ghy sijt gheuonden te luttel hebbende. **28** Phares, V rijk is ghesceyden, ende tis ghegheuen den Meden ende den Persen, **29** Doen is Daniel (den coninck dat ghebiedende) ghecleedt gheweest met purpuren, ende eenen gulden halsbant is om zijnen hals ghedaen, ende van hem is wtgheroopen dat hy macht soude hebben als die derde int rijk. **30** Opden seluen nacht is Balsasar die Chaldeusche coninck dootgheslagen. **31** Ende Darius wt Meden is nae hem ghecomen int rijk, gheboren sijnde tweentsestich iaren.

6 HEt heeft Dario belieft, ende hy heeft ouer het rijk ghestelt hondert ende twintich drossaten, dat die zijn souden in alle zijn rijk. **2** Ende ouer hen drij princen, van die welcke Daniel die eene was. Dat die drossaten desen rekeninghe doen souden, ende dat die coninck gheen moeyte hebben en soude. **3** Aldus heeft Daniel te bouen ghagaen alle die princen ende drossaten, want den gheest Gods was meerder in hem. Maer die coninc dachte hem te stellen ouer alle het rijk. **4** Waer om dat die princen ende drossaten een oorsake sochten om teghen Daniel te vinden van des rijcs weghen, ende sij en hebben gheen sake oft quaet vermoeden connen vinden, om dat hy ghetrouwé was, ende datter gheen scult ende quaet vermoeden in hem te vinden en was. **5** Hierom hebben die mannen gheseyt. Wy en sullen teghen desen Daniel gheen oorsake vinden, dan by auonturen in sijs Gods wet. **6** Doen hebben die princen ende drossaten den coninck loselijck ingheblasen ende hebben aldus tot hem ghesproken. Coninck Darius leeft onder ewicheyt, **7** alle die princen des rijcs ende die wethouderen, ende drossaten, ende raetsheeren, ende rechtters hebben eenen raet ghesloten datter een conincklyck ghebott wtgaen, ende eenen wtroep. Dat alle die ghene die eenighe bede bidt van eenighen Godt ende mensche, tot dertich daghen toe, dan alleen van v coninck, gheworpen werde in den cuyl der leuwen. **8** Hierom dan o coninck vesticht het vonnis,

ende scrijft dat ghebott, op datment niet en verandere, datter gheordineert is vanden Meden ende Persen, ende dat niemande gheorloft en sij dat te ouertreden. **9** Ende die coninck Darius heeft dat ghebott openbaer ghestelt, ende vast ghemaect. **10** Dwelck als Daniel beuonden hadde, dat is datter een wet ghestelt was, soe is hy in sijn huys ghagaen, ende die vensteren openghedaen hebbende in sijn eedtcamer teghen Ierusalem drijmael sdaechs buychte hy sijn knyen, ende hy aenbadt, ende beleedt voer sijnen God, ghelyck hy te voren ooc ghewoon was te doen. **11** Hier om dese mannen seer naerstelijc ondersoekende hebben Danielem beuonden sijnen Godt biddende, ende aenropende. **12** Ende aencomende hebben sij den coninck ghesproken vanden wtroep. O coninck en hebdi niet ghestelt, dat alle mensch die iemant badt vanden goden ende vanden menschen tot dertich daghen toe, dan v coninck, gheworpen soude worden in der leuwen cuyl? Tot die welcke heeft die coninck antwoerdende gheseyt, Dats een warachttich woort, nae tvonnisse der Meden ende der Persen, datmen niet en mach ouertreden. **13** Doen hebben sij antwoerdende gheseyt voer den coninck. Daniel van die kinderen der gheuankenissen van Iuda en heeft op v wet niet gheacht, ende van den wtroep die ghy ghestelt hebt, maer tot drij tijden des daechs bidt hy met zijnen ghebede. **14** Welck woert als die coninck ghehoort hadde, soo is hy ghenoech bedroeft gheweest, ende hy heeft zijn herte ghestelt om Danielem dat hy hem verlossen soude, ende tot den onderganck der sonnen arbeydde hy om hem te verlossen. **15** Maer die mannen den coninck verstaende, hebben tot hem gheseyt. Weet coninck, dat dit een wet is der Meden ende der Persen, datmen alle ghebott dat die coninck stelt, niet en mach veranderen. **16** Doen heuet die coninck gheboden, ende sij hebben Daniel aenghebracht, ende sij hebben hem gheworpen inden cuyl der leuwen. Ende die coninck heeft tot Daniel gheseyt, V Godt dien ghy altijt eert, die sal v verlossen. **17** Ende daer is eenen steen ghehaelt, ende gheleydt opden mont vanden cuyl den welcken die coninck toe gheseghelt heeft met zijnen rinck, ende met den rinck van sijnen edelen mannen, datter niet ghedaen en soude werden teghen Daniel. **18** Ende die coninck is ghegaen in zijn huys, ende hy is slapen ghagaen sonder auontmael te eten, ende daer en sijn gheen spijsen voer hen ghebracht, ende daer toe is den slaep oock van hem wech ghegaen. **19** Doen is die coninck des smorghens vroech opstaende, haestelijck ghagaen tot der leuwen cuyl, **20** ende nakende der leuwen cuyl heeft hy Daniel met weenender stemmen aengheroopen, ende heeft hem aenghesproken. Daniel des leuende Godts knecht. V Godt, den welcken ghy altijt dient, meyndt dat hy v oock heeft moghen verlossen van die leuwen? **21** Ende Daniel den coninck antwoerdende heeft gheseyt. Coninck leeft onder ewicheyt. **22** Mijn Godt heeft zijnen engel ghesonden, ende heeft der leuwen muulen ghesloten, ende sij en hebben my niet ghehindert, om datter voer hem rechtuerdicheyt in my gheuonden is. Maer oock voer v coninck en heb ick gheen misdaet ghedaen. **23** Doen is die coninck seer verblijdt gheweest van hem, ende hy heeft beuolen datmen Danielem wthalen soude wt den cuyl, ende Daniel is wt den cuyl ghebracht, ende daer en

is gheen quetsuere in hem gheuonden, om dat hy zijnen der grooter woerden die dien horn sprack, ende ick heb Gode gheloof hadde. **24** Maer doer des conincs gebodt ghesien dat die beeste ghedoodt was, ende dat haer lichaem sijn daer ghebracht die mannen die Danielem besculdicht verdoruen was, ende den viere gheleuert om te verbranden, hadden, ende sij sijn nder leuwen cuyl gheworpen, sij ende **12** ende dat die macht van die ander beesten wech ghenomen hen kinderen, ende hen huysvrouwen, ende sij en zijn was, ende dat hen tijden des leuens ghestelt waren tot eenen niet ghecomen tot dat pauiment des cuyls, die leuwen en tijt, ende eenen tijt. **13** Hierom sach ick int visioen des nachts, hebbense ghegrepen, ende sij hebben alle hen beenderen ende siet met die wolcken quam eene als eens menschen in stucken ghebroken. **25** Doen heeft Darius ghescreuen sone, ende hy is totten ouden van daghen ghecomen, ende alle den volcken, gheslachten, ende talen, woonende in sijn aensicht hebben sij hem ghepresenteert. **14** Ende alle deertrijck. Den vrede werde v lieuen vermenichfuldicht. hy heeft hem gheheuen machticheyt ende eere, ende het **26** Van my is een gheboot ghestelt datmen in alle mijn rijck, ende alle die volcken, gheslachten, ende talen sullen heerlycheyt ende rijck ontsien, ende vreesen sal Daniels hem dienen, sijn macht is een ewige macht, die niet en Godt, want hy is die leuene Godt, ende eewich tot in die sal wech ghenomen worden, ende sijn rijck dat niet en sal eewicheyt, ende sijn rijk en sal niet verstroyt werden, ende verdoruen worden. **15** Mijnen gheest vergrouwelde hem, sijn macht is inder eewicheyt. **27** Hy is een verlosser ende ick Daniel ben veruaert gheweest in dese dinghen, ende salichmaker, doende teekenen, ende wonderlijcheden inden die visioenen mijns hoofs hebben my verstoort. **16** Ick ben hemel ende in die eerde, die Danielem verlost heeft wt der ghegaen tot eenen vanden ghem die daer by stonden, leuwen cuyl. **28** Ende Daniel is ghestadich ghebleuen tot het ende ic vraechde die waerheit van alle dese dinghen. Die rijck van Darius, ende het rijck Cyri van Persen. welcke heeft my gheseyt die beduydenisse der woerden, ende hy heeft my gheleert.

7 INT ierste iaer Balsasars des conincs van Babilonien heeft Daniel eenen droom ghesien, ende het visioen sijns hoofs in sijn bedde, ende hy den droom scrijende heeft hy dien met een corte redene begrepen, ende cortelijck dien begrijpende heeft hi gheseyt, **2** Ic sach in mijn visioen des nachts, ende siet die vier winden des hemels streden in die groote zee. **3** Ende vier grote beesten clommen op wter zee, verscayden onder malcanderen. **4** Dierste was als een leuwinne, ende sij hadde vloghelen van eenen arent, ic aensaet tot dat haer vloghelen wtghetrocken worden, ende sij is wech ghehauen van der eerden, ende sij stont op die voeten als een mensch, ende haer is eens menschen herte ghegheuen. **5** Ende siet een ander beeste ghelyck eenen beyr stont besijden, ende drij rijen waren in haren mont, ende in haer tanden, ende aldus seyden sij haer. Staet op ende eet seer veel vleesch. **6** Nae desen aensach ick, ende siet daer was een ander als eenen lupaert, ende sij hadde vier vloghelen als eenen voghel op haer, ende vier hoofden waren in die beeste, ende haer is macht ghegheuen. **7** Nae desen sach ic int visioen des nachts, ende siet die vierde beeste veruaerlyck ende wonderlyck, ende sterck wermaten, sij hadde grote ysere tanden etende, ende vernielende, ende dandere met haer voeten vertredene. Maer sij was onghelyck den anderen beesten, die ick voer haer ghesien hadde, ende sij hadde thien hoornen. **8** Ick aenmercte die hoornen, ende siet daer is een ander cleyn hornken ghesproten wt het midden van hen, ende drie vanden irsten hoornen zijn wtgheroeyt van sijnen aensicht, ende siet daer waren ooghen als menschen ooghen in desen horn, ende eenen mont groote dinghen sprekende. **9** Ic sach tot dat die troonen ghestelt sijn gheweest, ende dat die oude van daghen gheseten heeft, sijn cleedt was clera blinckende als sneu, ende dat hayr sijns hoofs als suyuer wolle, sijnen throon was ghelyck vlammen viers, sijnen raderen ghelyck ontsteken vier. **10** Eenen vierighen ende seer snellen vloet ghinc wt van sijnen aensicht, duysentich duysenden dienden hem, ende thienwerf duysentmael hondertich duysenden stonden neffens hem, het ordeel is gheseten, ende die boecken zijn openghedaen. **11** Ick aensach om die stemme

der grooter woerden die dien horn sprack, ende ick heb ghesien dat die beeste ghedoodt was, ende dat haer lichaem verdoruen was, ende den viere gheleuert om te verbranden, **12** ende dat die macht van die ander beesten wech ghenomen was, ende dat hen tijden des leuens ghestelt waren tot eenen niet ghecomen tot dat pauiment des cuyls, die leuwen en tijt, ende eenen tijt. **13** Hierom sach ick int visioen des nachts, hebbense ghegrepen, ende sij hebben alle hen beenderen ende siet met die wolcken quam eene als eens menschen in stucken ghebroken. **14** Ende alle die volcken, gheslachten, ende talen, woonende in sijn aensicht hebben sij hem ghepresenteert. **15** Ende alle deertrijck. Den vrede werde v lieuen vermenichfuldicht. hy heeft hem gheheuen machticheyt ende eere, ende het **16** Van my is een gheboot ghestelt datmen in alle mijn rijck, ende alle die volcken, gheslachten, ende talen sullen hem dienen, sijn macht is een ewige macht, die niet en sal wech ghenomen worden, ende sijn rijck dat niet en sal verdoruen worden. **17** Dese vier grote beesten sijn vier rijcken, die opstaen sullen vander eerden. **18** Ende sij sullen ontfanghen het rijck vanden heylighen alderhoochsten Godt, ende sij sullen het rijck behouden tot die ewe, ende tot die ewe der ewen. **19** Daer na heb ick naerstelijck willen weten van die vierde beeste, die seer onghelyck was alle den anderen, ende wtermaten seer veruaerlyck, haer tanden ende clauwen waren van yser, sy adt ende vernielde, ende die ouerbleuninghen vertreedde sij met haren voeten, **20** ende van die thien hornen die sij op haer hooft hadde, ende vanden anderen die daer wtghesproten was, waer voer dat die drij hornen gheuallen waren, ende vanden horn die ooghen hadde, ende eenen muyl groote dinghen sprekende, die oock meerder was dan die andere. **21** Ick sach, ende siet dien horn maecte orloghe tseghen die heylighen, ende hy hadde dourhant, **22** tot dat die oude der daghen ghecomen is, ende heeft recht ghedaen den hooghen heylighen, ende den tijt is aenghecomen, ende die heylige hebben het rijck vercreghen. **23** Ende hy heeft alsoo gheseyt, Die vierde beeste sal het vierde rijck sij op op deerde, dwelc meerder sal sijn dan alle die rijcken, ende het sal gheheel aertrijc verslinden, ende het sal die vertreden ende heel vernielen. **24** Maer die thien hornen des rijcs sullen thien coninghen sijn, ende daer sal een ander nae die opstaen, ende hy sal machtiger sijn dan dierste, ende hy sal die drij coninghen vernederen. **25** Ende hy sal woerden teghen den hoochsten spreken, ende die heylighen des alderhoochsten sal hy vernielen, ende hy sal meynen dat hy soude moghen die tijden ende die wetten verranderen, ende die sullen in sijn handen gheleuert worden tot eenen tijt, ende twee tijden, ende tot die helicht van eenen tijt. **26** Ende het ordeel sal sitten op dat die machticheyt affghomen, ende ghebroken worde, ende vergae totten eynde toe, **27** ende dat het rijck ende die macht, ende die grootheyt des rijcs die onder al den hemel is, ghegheuen worde den volcke der heylighen des alderhoochsten, wiens rijck is een eewich rijck, ende alle die coningen sullen hem dienen ende onderdanich sijn. **28** Tot hier toe is het eynde des woerts. Ic Daniel worde seer

met mijnen ghedachten ontstelt, ende mijn aensicht is in my verandert. Maer ick heb het woert in mijnen herte bewaert.

8 Int derde iaer des rjcs van Balsasar den coninck is my een visioen gheopenbaert. Ick Daniel nae tghene dat ick ghesien hadde int beginsel, 2 heb ghesien in mijn visioen als ick was int casteel Susan dwelck is int landscap van Elam, ende ick heb ghesien in een visioen dat ick was op die poorte Vlai. 3 Ende ic heb mijn oogen opgheshauen, ende ghesien, ende siet daer stont eenen ram voer dat broeck hebbende hooge hoornen, ende den eenen hooger dan den anderen, ende opwassende. 4 Hier nae heb ick eenen ram ghesien metten hoornen waeyende teghen den westen, ende teghen noorden, ende teghen suyden, ende alle die beesten en mochten hem niet wederstaen, noch verlost werden van sijnder hant, ende hy heeft ghedaen nae sijnen wille, ende hy is groot gheworden. 5 Ende ic verstont, ende siet daer quam eenen bock der gheyten vanden westen op daensicht van tgheheel eertrijck, ende hy en raecte die eerde niet. Maer den bock hadde eenen wtneemenden hoorn tusschen zijn oogen. 6 Ende hy is ghecomen tot die ghehornden ram, den welcken ic hadde sien staen voer die poorte, ende hy is tot hem gheloopen metten ghwelde van sijnder stercheyt. 7 Ende als hy ghecomen was by den ram, soo is hy op hem fel gheworden, ende hy heeft den ram gheslaghen, ende hy heeft sijn twee hoornen al in stucken ghebroken, ende den ram en mocht hen niet wederstaen, ende als hy hem ter eerden gheworpen hadde, heeft hy hem vertreden, ende niemant en mochte den ram verlossen wt sijn hant. 8 Ende den bock der gheyten is bouen maten seer groot gheworden, ende doen hy opghewassen was, soe is sijnen groten horn ghebroken, ende daer sijn vier hornen ghesproten onder dien, nae die vier winden des hemels. 9 Ende wt eenen van dien is een cleyn hornken wtghecomen, ende het is groot gheworden teghen dat suyden, ende teghen dat oosten, en teghen die stercheyt. 10 Ende het is groot gheworden tot die stercheyt des hemels, ende het heeft nedergheworpen van die stercheyt, ende van die sterren ende het heeftse vertreden. 11 Ende tot den prince der stercheyt ist groot gheworden, ende het heeft van hem wech ghenomen het eewich sacrificie, ende het heeft nederworpen die plaepte van sijnder heylighmakinghen. 12 Ende daer is macht ghegheuen teghen het daghelycjs sacrificie om der sonden wille, ende die waerheit sal neder gheworpen worden in die eerde, ende het salt doen, ende tsal voerspoedich wesen. 13 Ende ick heb ghehoort eenen vanden heylighen sprekende, ende den eenen heylighen heeft den anderen gheseyt, ick en weet niet wien, segghende. Hoe langhe sullen het visioen ende het eewich sacrificie, ende die sonde der verwoechtigen die ghesciert is, ende die heylige plaepte, ende die stercheyt vertreden worden? 14 Ende hy heeft hem gheseyt. Totten auont ende morghenstont, twee duysent drij hondert, ende die heylige plaepte sal ghesuyert worden. 15 Ende het is ghesciert als ic Daniel het visioen sach, ende dat verstant sochte, siet soe heefter voer mijn aenscouwen ghestaen als die ghedaete van eenen man. 16 Ende ick heb des mans stemme ghehoort tusschen Vlai, ende hy heeft gheroepen ende gheseyt, Gabriel doet desen het visioen verstaen. 17 Ende hy is ghecomen, ende heeft ghestaen daer by daer ick

stont. Ende als hy ghecomen was, soo ben ic vreesende gheualen op mijn aensicht, ende hy heeft tot my gheseyt, Sone des menschs verstaet, dat in den tijt des eyndes dat visioen volbracht sal worden. 18 Ende doen hy tot my sprack, soo ben ick ter eerden plat nedergheuallen, ende hi heeft my gheraect, ende ghestelt in mijnen rechten stant, 19 ende hy heeft tot my gheseyt, Ick sal v toonen, wat dinghen datter toeconomie sijn int wterste vander maledictien, want den tijt heeft sijn eynde. 20 Den ram den welcken ghi ghesien hebt hornen hebbende, dat is die coninck der Meden ende der Persen. 21 Maer den bock der gheyten dats der grieken coninck, ende den grooten horn die tusschen zijn oogen was, hy is dierste coninck. 22 Maer datter (nae dat dien ghebroen was) viere voer hem opghestaen sijn, daer sullen vier coninghen van sijnen volcke opstaen, maer niet in sijn stercheyt. 23 Ende nae hen rijck, als die booscheden sullen ghewassen sijn, soe salder een coninck opstaen ontscamel van aensichte, ende verborghen redenen verstaende, 24 ende sijn stercheyt sal vroom werden, maer niet in sijn crachten, ende bouen dat men ghelouuen mach, sal hijt al verwoesten, ende hy sal voerspoedich wesen, ende hi salt doen. Ende hy sal die sterke dootslaen, ende het volck der heylighen 25 nae sijnen wille, ende het bedroch sal voerspoedich ghemaect werden in zijn hant, ende hi sal sijn herte groot maken, ende hi salder in die ouer vloedicheyt van alle dinghen seer veel dooden, ende hy sal teghen den prince der princen opstaen, ende sonder hant sal hy vernield worden. 26 Ende dat visioen van tsauonts ende smorghens datter gheseyt is dat is warachtich, daerom teekent ghy dat visioen, want het sal nae veel daghen wesen. 27 Ende ic Daniel heb ghequeelt, ende hebbe sieck gheweest een deel daghen, ende als ick opghestaen was, soo dede ick des conincs wercken, ende ic verwonderde my van dat visioen, ende daer en was niemant diet bediede.

9 IN dierste iaer van Darius Assuerus sone van den sade der Meden, die heerscappie ghehadt heeft ouer der Chaldeen rijck 2 int ierste iaer zijns rjcs, heb ic Daniel verstaen in die boecken het ghtal der daghen, waer aff het woert des Heeren ghedaen is gheweest tot Ieremiam den propheet. Dat veruult souden worden die tseuentich iaren der verlatenissen van Ierusalem. 3 Ende ick heb mijn aensicht ghestelt totten Heere mijnen Godt om te bidden, ende te smeeken met vasten, met eenen sack, ende met asschen. 4 Ende ic heb den Heere mijnen Godt ghebeden, ende heb beleeden, ende gheseyt, Ic bidde v Heere Godt groot ende veruaerlijck, bewarende het verbont ende die bermherticheyt den ghenen die v lief hebben, ende v gheboden bewaren. 5 Wy hebben gesondicht, wy hebben boosheyt ghedaen, wi hebben ongoddelyck gheleeft, ende wy sijn affgheweken van uwen gheboden, ende ordeelen. 6 Wy en hebben niet onderdanich gheweest uwen dienaeren den propheten die ghesproken hebben in uwen naeme tot onzen coninghen, onse princen, onse vaderen, ende alle den volcke des lants. 7 V Heere sij rechtuerdicheyt, maer ons bescaemtheyt des aensichts, ghelyck dat heden is den mannen van Iuda, ende den bewoonders van Ierusalem, ende gheheel Israel. Den ghenen die by sijn, ende den ghenen die verre sijn in alle

die landen, waer toe dat ghyse wtgheworpen hebt om hen
boosheden waer mede sij teghen v ghesondicht hebben. **8** v heylige stadt op dat die ouertredinghe voleyt werde,
Heere ons sij bescaemtheyt des aensichts, onsen coninghen
onsen princen, ende onsen vaderen die ghesondicht hebben.
9 Maer v onsen Heere onsen Godt sij bermherticheyt, ende
ghenade, want wy sijn van v wech ghegaen, **10** ende wy en
hebben die stemme des Heeren ons Godts niet ghehoort, dat
wy wandelen souden in zijn wet, die hy ons ghestelt heeft
ende sij sijn affgheweken dat sij v stemme
niet hooren en souden, ende die vermalendijdinghe ende
vervloeckinghe heeft op ons ghedruct, die ghescreuen is int
boeck van Moyses Gods knecht, want wy hebben teghen
hem ghesondicht. **12** Ende hy heeft sijn woerden gheuesticht
die hi op ons ghesproken hadde, ende ouer onse prinden die
ons gheordeelt hebben dat hy ouer ons brenghen soude
een groot quaet, hoedanich noeyt gheweest en is onder
alle den hemele, ghelycker gheadaen is in Ierusalem. **13**
Alser ghescreuen is in Moyses wet, alle dit quaet is op ons
ghecomen, ende wy en hebben v aensicht niet ghebeden
Heere onse Godt, dat wy wederom keeren souden van
onse boosheden, ende dat wy dencken souden v waerheydt.

14 Ende die Heere heeft ghewaect ouer die quaetheyt,
ende hy heeft die op ons ghebracht, rechtuerdich is die
Heere onse Godt in alle zijn wercken die hy gheada heeft.
Want wy en hebben sijn stemme niet ghehoort. **15** Ende
nu o Heere onse Godt die v volck wtgheleydt hebt wten
lande van Egypten doer een stercke hant, ende hebt v
seluen eenen naem ghemaect nae desen dach, wy hebben
ghesondicht, wy hebben boosheydt gedaen. **16** Heere in alle
uwe rechtuerdicheyt laet doch (bid ic) v gramscap, ende uwen
rasenden toren afgekeert worden van uwe stadt Ierusalem,
ende van uwen heylighen berch. Want om onse sonden
ende om onser vaderen boosheydt sijn Ierusalem, ende v volc
tot een versmaetheyt, alle den ghenen die rontsomme ons
zijn. **17** Daerom hoort nu onse Godt ws knechts gebedt,
ende sijn smeekinghen, ende thoont v aensicht op v heylige
plaatse, dwelck verwoest is om ws selfs wille. **18** Neycht
Heere uwe oore, ende hoort, open v ooghen ende siet onse
voerwoestinghe, ende die stadt waer op dat uwen naem
aengheroopen is, want wy en storten onse ghebeden niet in
onse rechtuerdicheden voer v aensicht, maer in uwe vele
bermherticheden, **19** Verhoort Heere, wert versoent Heere,
Aenmerct ende doeget, en wilt niet vertoeuen om v seluen
mijn God, want uwen naem is aengeroopen op die stadt
ende op v volc. **20** Ende doen ic noch sprack ende badt,
ende beleedt mijn sonden, ende die sonden mijns volcs van
Israel, ende dat ic mijn ghebeden storte voer mijns Gods
aensicht voer den heylighen berch mijns Godts, **21** doen ick
noch sprack int ghebedt, siet die man Gabriel dien ic ghesien
hadde int visioen van ierst haestelijck vlieghende heeft my
gheraect ten tijde van dat auonts sacrificie. **22** Ende hy heeft
my gheleert ende tot my ghesproken, ende gheseyt. Daniel
nu ben ic wtghecom dat ic v leeren soude, ende dat ghijt
verstaen soudt. **23** Van tbeghinsel van uwen ghebeden is
dwoert wt ghegaen, ende ic ben ghecom om dat ic v
soude te kennen gheuen, want ghy een man der begheerten
sijt, ende ghy aenmerct die redene ende verstaet het visioen.

24 Tseuentich weken sijnder cort ghestelt op v volck, ende op
ende dat die sonde een eynde neme, ende dat die boosheydt
te niet ghedaen worde, ende dat die eewige rechtuerdicheyt
aenghebrocht werde, ende dat het visioen ende die prophetie
volbrocht werde, ende dat die heylige der heylighen ghesalf
werde. **25** Daerom weet ende aenmerct van den wtganck des
woerts dat Ierusalem wederom ghetimmert soude werden, tot
Christum den vorst sullen seuen weken, ende tweentsestich
weken wesen, ende die strate sal wederom opghetimmert
werden, ende die muren in die benautheyt der tijden. **26**
Ende nae die tweentsestich weken sal Christus ghedooodt
worden, ende ten sal sijn volck niet sijn dat hem loochenen
sal. Ende het volck sal die stadt, ende die heylige plaatse
verderuen metten toocomende vorst, ende haer eynde sal
verwoestheyt wesen, ende nae deynde vander orloghen
voerghescicte verwoestinghe. **27** Ende hy heuet verbont vast
ghemaect met vele binnen een weke, ende int midden vander
weken sal die slachofferande vergaen, ende het sacrificie,
ende inden tempel sal die affgriselijscheyt der verwoestinghe
sijn, ende tot die voleyndinghe, ende totten eynde sal die
verwoestinghe dueren.

10 INT derde iaer van Cyrus den coninck van Persen, is
dwoert gheopenbaert Daniel ghenoemt Baltassar, eude
het was een warachtich woert, ende een groote stercheyt,
ende hy heeft die reden verstaen, want het verstant is van
noode int visioen. **2** In die daghen was ick Daniel rouwiche,
de daghen van drij weken, **3** gheen lustich broot en heb ick
gheten, ende vleesch ende wijn en sijn in mijnen mont niet
ghegaen, ende ick en ben oock niet ghesalf gheweest met
oliën, tot dat voleynt waren die daghen van drij weken. **4**
Maer op den vierentwintichsten dach der ierster maent, was
ic by den grooten vloet welck is Tigris. **5** Ende ic heb mijn
ooghen opghenhauen ende ghesien, ende siet daer was een
man met lijnen ghecleedt ende sijnen lendenen waren omgort
met dat fijnste gout, **6** ende zijn lichaem was als eenen
Chrysolitus steen, ende sijn aensicht was als die ghedaente
des blixems, ende zijn ooghen als een berrende lampe,
ende sijn armen ende die leden die nederwaerts sijn totten
voeten toe, zyn als die ghedaente van blinckende metael,
ende die stemme van sijnen woerden is als een stemme der
menichten. **7** Ende ic Daniel heb alleen het visioen ghesien,
maer die mannen die met my waren en hebbens niet ghesien,
maer een wtermaten groote veruaertheyt ouerviel henlieden,
ende sij liepen in een verborghen plaatse, **8** ende ic alleen
verlaten sijnde heb dit groot visioen ghesien, ende in my
en is gheen stercheyt ghebleuen, maer mijn ghedaente is
in my oock verandert gheweest, ende ick ben onmachtig
geworden, ende ic en hadde gheen macht, **9** Ende ick hebbe
die stemme van sijnen woerden ghehoort, ende hoorende
lach ick heel verslaghen op mijn aensicht, ende mijn aensicht
cleefde vast aan deerde. **10** Ende siet een handt heeft my
gheraect ende heeft my opghericht op mijn knyen, ende op
die vingheren van mijnen handen. **11** Ende hy heeft tot my
gheseyt, Daniel man der begeerten, verstaet die woerden
die ic tot v spreke, ende staet in uwen graet, want ic ben
nu ghesonden tot v. Ende doen hy my dit woert gheseyt
hadde, soo heb ic beuende ghestaen. **12** Ende hi heeft

tot my gheseyt. En wilt niet vreesen Daniel. Want vanden iersten dach dat ghi v herte ghestelt hebt om te verstaen, dat ghy v pijninghen soudt voer ws Godts aensicht, soo zijn v woerden verhoort, ende ic ben ghecomen om uwe woerden. **13** Maer die prince van der Persen rijck heeft my wederstaen eenentwintich daghen, ende siet Michael een vanden iersten Princen, is ghecomen tot mijnder helpen, ende ick ben daer ghebleuen by den coninck van Persen. **14** Ende ick ben ghecomen dat ick v leeren soude die dinghen die uwen volcke toecomende sijn in die wterste daghen, want dat visioen duert noch tot veel daghen. **15** Ende doen hy my sprack met aldusdaniche woerden, soo heb ick mijn aensicht ter eerden nedergeworpen, ende ick heb ghesweghen. **16** Ende siet als een ghelyckenisse van des menschen sone heeft mijn lippen gheraect, ende mijnen mont opendoende heb ic gesproken, ende ic heb gheseyt totten ghenen die teghen my stont, Mijn Heere in v ghesicht sijn mijn voechsel der leden ontbonden, ende in my en is gheen cracht ghebleuen. **17** Ende hoe sal mijns Heeren knecht moghen spreken met mijnen Heere? daer en is gheen cracht in my ghebleuen, Maer ooc soo wort mijnen adem besloten. **18** Hierom heeft my anderwerf gheraect eene wesende ghelyk des menschen ghesichte, ende hy heeft my versterct **19** ende gheseyt. Ende wilt niet vreesen ghy man der begheerten, Vrede sij met v, wert versterct, ende weest vroom. Ende doen hy met my sprack soo ben ick vroem gheworden ende ic heb gheseyt. Spreect mijn Heere, want ghy hebt my versterct. **20** Ende hi heeft gheseyt, en weet ghy niet waerom dat ic tot v ghecomen ben? Ende nv sal ick wederom keeren, dat ick strijden soude teghen den coninck van Perssen. Als ick dan wtquam, soo openbaerde hem die prince der Griecken comende, **21** maer nochtans sal ick v vercondighen, datter openlicj ghetekent is in die scriptuere der waerheyt, ende niemand en is mijn helper in alle dese dinghen, dan Michael v lieder prince.

11 ENde ick stont van dierste ier van Darius van Meden dat hy versterct soude worden ende machtich. **2** Ende nv sal ik v die waerheyt vercondighen. Siet daer sullen noch drij coninghen staen in Perssen, ende die vierde sal rijck worden met wtermaten seer veel rijcdommen bouen alle, ende als hy sal machtich gheworden sijn met sijn rijcdommen, soo sal hijse alle verwecken teghen het rijck der griecken **3** maer daer sal een sterck coninck opstaen, ende die sal heerscappie hebben met veel crachts, ende hy sal doen dat hem belieuen sal. **4** Ende als hy staen sal, soo sal sijn rijck vernield worden, ende tsal ghedeyleit worden in die vier winden des hemels, maer niet in sijn naecometinghen, noch ooc niet nae sijn macht waer mede hy heerscappie ghehadt heeft, want sijn ryc sal ghescoert worden oock tot vreemde, wtghenomen dese. **5** Ende die coninck van suyden sal versterct worden, ende van sijnen princen salder een machtich worden bouen hem ende hy sal heerschappie hebben met een heerlijckheit, want sijn heerscappie sal groot sijn. **6** Ende nae deynder der iaren sullen si met een verbont vereenicht worden ende die dochter des conincs van tsuyden sal comen totten coninck vanden noorden om vrantschap te maken ende hy en sal die stercheyt des arms niet vercrijghen, noch sijn saet en sal niet staen, ende si sal gheleuerd werden, ende die haer aenghebracht hebben, haer ionghelinghen, ende die haer verstercten in die tijden. **7** Ende van dat spruytsel haerder wortelen sal een plantinghe staen ende hy sal comen met een heyr, ende hy sal comen int lantscap des conincs vanden noorden, ende hy sal misbruycken, ende hy salse vercrijghen. **8** Daer bouen oock hen goden ende ghesneden affgoden, ende oock die costelijcke vaten van siluer ende gout sal hy gheuanghen wechnemen in Egipten. Hy sal dourhant crijghen teghen den coninck vanden noorden, **9** ende die coninck van suyden sal int rijk comen, ende hy sal wederkeeren tot sijn lant, **10** maer sijn sonen sullen verwect wesen, ende sij sullen vergaderen een menichte van seer veel heyren ende hy sal comen haestende ende oueruloedende, ende hy sal wederkeeren, ende verwect werden, ende sal strijden met sijn macht. **11** Ende die coninck van suyden verwect sijnde sal wtghaen, ende hy sal strijden teghen den coninck van noorden, ende hy sal een seer groote menichte beryden, ende die menichte sal in die handen gheleuerd werden. **12** Ende hi sal een menichte vanghen, ende sijn herte sal verhauen worden, ende hy salder veel duysenden nederwerpen, maer hy en sal dourhant niet hebben, **13** want die coninck van noorden sal wederom ghekeert worden, ende hy sal een menigte beryden veel meerdere dan te voren, ende ten eynde der tijden ende iaren sal hy comen haestende met een groot heyr ende wtermaten groote rijcdommen. **14** Ende in die tijden sullender vele opstaen teghen den coninc vanden suyden ende oock die kinderen van die ouertreders ws volcks sullen verhauen worden om dat visioen te volbrenghen ende sij sullen vallen. **15** Ende die coninck vanden noorden sal comen ende hy sal eenen dijc te hoope draghen, ende hy sal die alderstercke steden in nemen, ende die armen van tsuyden en sullens niet verdraghen, ende sijn wtuercorenen sullen opstaen om te wederstaen, ende daer en sal gheen stercheyt wesen. **16** Ende op hem comende sal hijt maken nae sijn behaghen, ende daer en sal niemand sijn die teghen sijn aensicht stae, ende hi sal int costelijc lant staen, ende tsal verteert worden in sijn hant. **17** Ende hy sal sijn aensicht stellen om te comen te houden alle sijn rijk, ende hy sal rechte dinghen met hem doen, ende hy sal hem die dochter der vrouwen gheueen, om dat hy dat soude omworpen, ende ten sal niet staen, noch ten sal sijne niet wesen. **18** Ende hy sal sijn aensicht keeren tot die eylanden, ende hy salder vele in nemen, ende hy sal den prince sijns verwijts doen ophouden, ende sijn versmaetheyt sal op hem weder ghekeert werden. **19** Ende hy sal sijn aensicht wederom keeren tot die heerlijcheyt van sijnen lande, ende hy sal hem stoeten, ende sal vallen, ende en sal niet gheunden worden. **20** Ende in sijn plaatse sal staen een dalder snootste, ende des conincklijcs cieraets onweerdich, ende binnen corte daghen sal hy vernield werden, niet in rasende gramscap, oft inden strijt. **21** Ende in sijn plaatse sal een versmaede staen, ende hem en sal gheen conincklike eera aenghedaen werden, ende hy sal al heymelijc comen, ende hi sal het rijk vercrijghen door bedroch. **22** Ende die armen vanden strijtvarghen sullen verwonnen worden van sijn aensicht ende vernield, ende daer toe die prince des verborts. **23** Ende nae die vrantschap sal hy met hen bedroch maken, ende

hy sal optrekken, ende hem verwinnen met een luttel volcs, in veel dinghen, ende hy sal dlant deylen om niet. **40** Ende
24 ende hy sal in oueruloedige ende vruchtbariche steden inden voorghescicthen tijt sal teghen hem strijden die coninc
gaen, ende hy sal doen dat sijn vaders niet ghedaen en vanden suyden, ende als eenen tempeest sal teghen hem
hebben, ende die vaderen sijnder vaderen, die bueten, ende comen den coninc vanden noorden, met waghenen, ende
den roof, ende hen rijckdommen sal hi verstroeyen, ende met rosulck, ende met een groote vlete scepen, ende hy
teghen die aldervaste ghdachten sal hy raet aengaen, ende sal in die landen gaen, ende hy salse vernielen, ende door
dat tot eenen tijt. **25** Ende zijn stercheyt, ende sijn herte sal gaen, **41** ende hy sal int glorioos lant gaen, ende daer salder
verwecht worden teghen den coninck van tsuyden met een vele vallen, maer dese sullen alleen behouden worden van
groot heyr. Ende die coninck vanden suyden sal verwecht sijn handt, Edom ende Moab, ende dbeghinsel der kinderen
worden ter oorloghen met veel ende wtermaten stercke van Ammon. **42** Ende hi sal zijn handen seynden in die
helpen, ende sij en sullen niet staen, want si sullen teghen landen, ende dlant van Egijpten en salt niet ontluieden. **43**
hem raeden houden. **26** Ende die met hem broot eten, Ende hy sal heerscappie hebben ouer die scatten des gouts
sullen hem vernielen, ende sijn heyr sal verdruct werden, ende des siluers, ende in alle costelijcheden van Egijpten.
ende daer sullen veel ghdooide vallen. **27** Ende der twee Oock sal hy door Lybien ende dat Morianen lant gaen, **44**
coninghen herte sal wesen om quaet te doen, ende een ende dat gheruchte sal hem veruaren vanden oosten, ende
tafel sullen sij loghene spreken, ende sij en sullen niet vanden noorden, ende hy sal in een groote menichte comen,
vorderen, want het eynde is noch tot op eenen anderen tijt. op dat hijer vele verniele ende doode. **45** Ende hy sal vast
28 Ende hy sal wederkeeren in sijn lant met veel rijckdommen, maken sijt tabernakel Apadno tuissen twee zeen opden
ende sijn herte sal wesen teghen het heyligh testamet, heerlijcken ende heylighen berch, ende hy sal comen tot sijn
ende hy salt doen, ende hy sal wederkeeren in sijn lant. **29** hoochde, ende niemant en sal hem helpen.

Ten ghesetten tijde sal hy wederkeeren, ende sal comen ten suyden, ende het laetste en sal den iersten niet ghelyck wesen. **30** Ende ouer hem sullen groote scepen comen, ende die Romeynen, ende hy sal gheslaghen worden, ende hy sal wederom keeren, ende hy sal verbolghen werden teghen het testament der heyligher plaetsen, ende hi salt doen ende hy sal wederkeeren ende dencken teghen die ghene die misdaen hebben teghen het testament der heyliger plaetsen. **31** Ende van hem sullen armen staen, ende sij sullen die heylige plaets der stercheyt besmetten, ende sij sullen het ewich sacrificie wech nemen, ende si sullen die affgrislycheyt gheuen tot een verwoestinghe. **32** Ende die ongoddelycke sullen int testament bedrieghelyc veynsen, maer het volc dat sijnen Godt kent salt vercrijghen ende doen. **33** Ende die gheleerde int volc sullender vele leeren, ende sij sullen vallen door tsweert, ende door die vlamme, ende in die gheuanghenisse, ende inden roof der daghen. **34** Ende als sij sullen gheualen sijn, soo sullen sij opghenhauen worden met een seer cleyne helpe, ende daer sullender vele met hen versaemt worden bedrieghelyc. **35** Ende vanden gheleerden sullender vallen, op dat sij souden ghesmolten worden, ende wtghecoren, ende wit ghemaect, tot den voorghescichten tijt, want daer sal noch eenen anderen tijt wesen **36** Ende die coninck sal nae sijnen wille doen, ende hy sal verheuen worden, ende groot ghemaect teghen alle goden, ende teghen den Godt der goden sal hy groote dinghen spreken, ende hy sal voorspoedich wesen, tot dat die gramscap veruult worde, want die wtsprake des oordeels is volbracht. **37** Ende sijnder vaderen Godt en sal hy niet achten, ende hy sal in die begheerten der vrouwen wesen, ende gheen vanden goden achten want hy sal teghen alle dinghen opstaen, **38** maer den god Maozim sal hy in sijn plaets eeren, ende den god den welcken sijn vaderen niet ghekent en hebben sal hy eerlen met gout ende siluer, ende costelijc ghestante, ende met costelijcke dinghen. **39** Ende hy sal maken, dat hy Maozim sal beurjen met eenen vreemden god, den welcken hy ghekent heeft, ende hy sal die glorie vermenichfuldighen, ende hy sal hen macht gheuen

12 IN dien tijde sal Michael die groote prince opstaen, die voor ws volcks kinderen staet, ende daer sal eenen tijt comen, desghelycs niet geweest en is van dien tijt dat die Heydenen begonsten te sijne tot dien tijt toe. Ende in dien tijt sal v volc behouden worden, alle die gheuonden sal worden ghescreuen int boeck. **2** Ende veel van dese die int stof der eerden slapen, sullen ontwaken, die sommighe ten ewighen leuen, ende die andere ter versmaetheyt dat sijt alijt sien souden, **3** maer die gheleert sullen wesen, die sullen blincken als het schijnsel des firmaments, ende die vele ter rechtyerdicheyt leeren, als sterren in die ewighe ewicheden, **4** Maer ghy Daniel sluyt die woorden ende teekent den boec totten gesetten tijde, daer salder vele doorgaen, ende die wetenheyt sal menigherhande wesen. **5** Ende ic Daniel heb ghesien, ende siet gelijc twee andere stonden daer, die eene op dese sijde opden oeuer vander vloet, ende die andere op dander sijde, aen den anderen oeuer des vloets. **6** Ende ick heb gheseyt totten man die met lijnen ghecleedt was, die op dwater des vloets stont. Tot wat tijde salt eynde wesen van desen wonderlyckheden? **7** Ende ick heb den man gehoort die metten lijnen ghecleedt was, die op die wateren des vloets stont, als hy sijn rechte ende slincke hant opghehauen hadde inden hemel ende ghesworen hadde door den leuenden inder ewicheyt, datter soude wesen tot eenen tijt, ende twee tijden, ende die helicht eens tijts. Ende als volbracht sal wesen die verstroeinghe vander hant des heylighs volcs, dan sullen alle dese dinghen volbracht werden. **8** Ende ick hebt ghehoort, ende ick en hebs niet verstaen. Ende heb gheseyt. Mijn Heere wat sal nae dese dinghen wesen? **9** Ende hy heeft gheseydt. Ghaet henen Daniel want dese woorden sijn ghesloten, ende toeghesegelt, totten voorghescichten tijt. **10** Vele sullender wtghecoren ende wit ghemaect worden, ende als vier gheproeft worden, ende die ongoddelycke sullen ongoddelyc doen, ende alle die ongoddelycke en sullent niet verstaen, maer die gheleerde sullen verstaen. **11** Ende vanden tijt als het ewich sacrificie sal affghedaen werden,

ende dat die affgrijselijcheyt ghesteldt sal wesen tot een verwoestinghe, sullen wesen duysent twee hondert ende neghentich daghen. **12** Salich is hy die verbeydt, ende coemt tot die duysent drij hondert ende vijuendertich daghen, **13** maer ghaet ghy totten voorghescicthen tijt, ende ghy sult rusten ende ghy sult staen in v deel totten eynde der daghen. Tot hier toe lesen wij Danielem inden Hebreeusschen boeck. Datter nae volcht totten eynde des boecs is ouergestelt wt Theodocijns boec.

Hosea

1 DWOORT des Heeren dat gheschiet is tot Osee den sone Beeri in die daghen Ozie, loatham, Achaz, Ezechie der coninghen van Iuda, ende in die daghen Ieroboam los sone des conincos van Israel. **2** Het beginsel dat die Heere ghesproken heeft in Osee. Ende die Heere heeft gheseyt tot Osee. Gaet henen ende neemt v een huysvrouwe der oncuysheden ende maect kinderen der oncuysheden, want het lant oncuyshelijck doende sal oncuyshelyt bedrijuen vanden Heere. **3** Ende hi is wech ghegaen, ende heeft ghenomen Gomer Debelaims dochter, ende sij heeft onfanghen ende hem eenen sone ghebaert. **4** Ende die Heere heeft tot hem gheseyt Noemt sijnen naem Iezrahel, want noch een luttel tijs, ende ick sal Iezrahels bloet versoecken op lehus huys, ende ick sal het rjck des huys van Israel doen rusten. **5** Ende in dien dach sal ick Israels boghe al in stucken breken in Iezrahels valleye. **6** Ende si heeft noch onfanghen ende een dochter ghebaert. Ende die Heere heeft hem gheseyt. Noemt haren naem, sonder bermherticheyt, want ick en sal voorts daer niet meer toe doen om des huys van Israel te ontfermen, maer met een verghetelijcheyt sal ick henlieden vergheten. **7** Ende des huys van Iuda sal ick ontfermen, ende ick salse behouden inden Heere haren Godt ende ick en salse niet behouden door den boghe ende tsweert, ende door orloghe, ende door peerdien ende peerdevolk. **8** Ende si heeft die dochter ghespeent die sonder bermherticheyt was. Ende sij heeft onfanghen ende ghebaert eenen sone. **9** Ende hy heeft gheseyt, noemt sijnen naem, volck dat mijn niet en is, want ghy en sijt mijn volck niet, ende ick en sal uwe niet wesen. **10** Ende tgetal der kinderen van Israel sal wesen als tsander zee, dat sonder mate is, ende ten sal niet getelt wesen. Ende tsal wesen, dat ter plaetsen daer hen gheseyt sal werden, Ghy en sijt mijn volck niet, hen sal geseyt werden, kinderen des leuende Gods. **11** Ende die kinderen van Iuda, ende die kinderen van Israel sullen verghadert worden, te samen, ende sij sullen hen seluen een hoof stellen, ende sij sullen w-ten lande op climmen, want den dach van Iezrahel is groot.

2 SEgt uwen broederen dat sij mijn volck sijn ende uwer susteren dat sij is die bermherticheyt vercreghen heeft. **2** Ordeelt v moeder, ordeelt se, want sij en is mijn huysvrouwe niet, ende ic en ben haer man niet, laetse haer oncuysheden affnemen van haer aensicht, ende haer ouerspelen van dat midden haerder borsten, **3** dat icse by auontueren niet naect en ontcleede, ende dat icse stelle ghelyc den dach van haer der gheboorten, ende dat icse stelle als een woestyne, ende haer stelle als een lant sonder wech, ende dat ickse doode met dorste. **4** Ende haerder kinderen en sal ick niet ghenadic sijn, want het sijn kinderen der oncuysheden, **5** want hen moeder heeft oncuyshelyt bedreuen, si is bescaemt gheweest diese onfanghen heeft, want sij heeft gheseyt. Ick sal nae mijn minnaers gaen die my brooden gheue ende mijnen wateren, mijn wolle ende mijn vlas, mijn olie, ende mijnen dranck, **6** Daerom siet ick sal uwen wech bethuynen met dornen, ende ick sal dien met eenen muer belegghen,

ende sij en sal haer pade niet vinden. **7** Ende si sal haer boeleerders volghen ende sij en salse niet achterhalen, sij salse soeken ende niet vinden, ende sij sal segghen. Ick sal gaen ende wederkeeren tot mijnen iersten man, want doen was my beter dant nv is. **8** Ende dese en heeft niet gheweten dat ick haer ghegheuen hebbe tarwe, wijn, ende olie, ende dat ick haer tsiluer vermenichfuldicht hebbe, ende tgout daer aff sij Baal ghemaect hebben. **9** Daerom sal ick my ommekeeren, ende ick sal mijn tarwe nemen te sijnen tijde, ende mijnen wijn te sijnen tijde, ende ick sal mijn wolle ende mijn vlas verlossen, die welcke haer scandalijcheyt bedecten. **10** Ende nv sal ick haer dwaesheynt ontdecken in die oogen van haer boeleerders ende gheen man en sal haer verlossen wt mijn hant, **11** ende ick sal alle haer bliscap doen ophouden, haren hooghen feestdach, haer feeste vander nieuwer maent haren sabbath, ende alle haer feestelijcke tijden. **12** Ende ick sal haren wijngaert ende haren vijchboom verderuen, waer af dat si gheseyt heeft. Dit zijn mijn loonen die mij boeleerders my ghegheuen hebben, ende ic salse stellen tot een wout, ende die beesten des velts sullense eten. **13** Ende ick sal op haer versoecken die daghen van Baalim in die welcke sij ruecoffer ontstack, ende worde verciert met haren oorinck, ende met haren halsbant, ende ginc nae haer boeleerders ende vergadt mijns, seyt die Heere. **14** Daerom siet ick salse soetelijc aenspreken ende leydense in die woestyne, ende ick sal tot haerder herte spreken. **15** Ende ick sal haer gheuen haer wijngaerders wt die selue plaatse, ende die valleye van Achor om die hope te openen, ende sij sal daer singhen nae die daghen haerder ioncheyt, ende nae die daghen van haer opclimminghe wt den lande van Egipten. **16** Ende tsal zijn in dien dach, seyt die Heere dat sij my noemten sal, mijn man, ende sij en sal my voortaan niet noemten Baalim. **17** Ende ick sal die namen van Baalim wechnemen van haren monde, ende sij en sal haerder naem voortaan niet meer ghedencken. **18** Ende ick sal met hen een verbont maken in dien dach, met die beeste des velts, ende metten gheuoghelte des hemels, ende metten cruypende ghedierte der eerden, ende den boghe ende tsweert, ende die orloghe sal ick vernielen van die eerde, ende ick salse doen slapen betrouwelijck. **19** Ende ick sal v voor my trouwen inder ewicheyt, ende ick sal v my trouwen in die rechuerdicheyt, ende int ordeel, ende in bermherticheyt ende ontfermenissen. **20** Ende ick sal v mi trouwen int ghelooue ende ghy sult weten dat ick die Heere ben. **21** Ende het sal wesen in dien dach dat ic sal verhooren, seyt die Heere, ick sal die hueuelen verhooren, ende sij sullen deerde verhooren. **22** Ende deerde sal die terwe verhooren, ende den wijn, ende die olie, ende dese sullen Iezrahel verhooren, **23** Ende ick salse my besaeyen tot een lant, ende ic sal haers ontfermen die gheweest heeft sonder ontfermherticheyt. Ende ick sal segghen tot dat mijn volc niet en is. Ghi sijt mijn volck, ende hy sal segghen. Ghy sijt mijn Godt.

3 ENde die Heere heeft ghesproken tot my. Gaet noch, hebt lief een vrouwe die bemint is van eenen boeleerde ende een ouerspelstere ghelyc die Heere bemint die kinderen van Israel. Ende sij sien tot vreemde goden, ende sij

beminnen die flesschen der wijndruyuen. 2 Ende ick hebse ghelyck een pijllycke coe heeft Israel afggeweken, nv salse die voor my ghegrauen om vijfthien silueren penninghen ende Heere voeden als een lam in die breethet, 17 Ephraim is om een chorus mate ghersten, ende om een half chorus deelachtich der afgoden verlaet hem, 18 haerlieder maeltijt mate ghersten. 3 Ende ick heb tot haer gheseyt. Ghy sult my is afgesceyden, met oncuyshet hebben sij oncuyshet veel daghen verwachten, ghy en sult gheen oncuyshet bedreuen, haer bescermers hebben begheert scandalijcheyt doen, ende ghy en sult gheens mans zijn maer ick sal v aen te breghen. 19 Den wint heeft hem ghebonden in ooc verbeyden, 4 want die kinderen van Israel sullen veel zijn vloghelen, ende sij sullen bescaemt werden van hen daghen sitten sonder coninck ende sonder prince, ende sacrificien.

4 HOort des Heeren woort kinderen van Israel, want die

Heere heeft een ordeel metten bewoonders der eerden, want daer en is gheen waerheit, ende daer en is gheen bermherticheyt, ende Godts kennisse en is op die eerde niet. 2 Vermalendijdinghe, ende loghene, ende dootslach, ende diefe, ende ouerspel hebben oueruloech gheweest, ende dabloet heeft het bloet gheraect. 3 Daerom sal die eerde truern, ende al die daer op woont sal cranck worden met die beesten des velts ende met den voghelen des hemels, ende oock sullen die visschen der zee steruen. 4 Maer nochtans een ieghelyck en ordeele niet, ende gheen man en werde ghestraft, want v volc is als de ghene die den priester wedersegghen, 5 Ende ghi sult heden vallen, ende die propheet sal oock met v vallen, inder nacht heb ick v moeder doen swijghen. 6 Mijn volck heeft ghesweghen om dat gheen wetenheydt en hadde, want ghy die wetenheydt verstooten hebt, so sal ick v oock verstooten dat ghi my het priesterscap niet en sult bedienen, ende ghy hebt die wet ws Gods vergheten, ick sal uwer kinderen oock vergheten. 7 Nae hen menichte alsoo hebben sij my ghesondicht hen glorie sal ick tot versmaetheyt verkeeren, 8 mijns volcs sonden sullen si eten, ende tot hen boosheydt sullen si hen zielen verheffen. 9 Ende ghelyck tvolck, alsoo sal oock wesen die priester, ende ick sal op hem versoeken zijn weghen, ende zijn ghedachten sal ick hem verghelden. 10 Ende si sullen eten ende niet versaet worden si hebben oncuyshet bedreuen, ende niet opgehouden, want si hebben den Heere verlaten in niet te bewaren, 11 Die oncuyshet, ende den wijn, ende die dronckenheydt nemen therte wech, 12 Mijn volck heeft in zijn hout gheuraecht, ende sijnen stock heuet hem vercondicht, want den gheest der oncuysheden heeft hem bedroghen, ende si hebben oncuyshet ghedaen van haren Godt. 13 Op die hoofden der berghen deden sij sacrificie, ende op die hueuelen ontstaken sij ruecoffer onder den eyckenboom ende den populierboom, ende terebintijn boom, om dat sijn scaduwe goet was, daerom sullen v dochteren oncuyshet doen, ende v bruyden sullen ouerspeelsteren sijn. 14 Ick en sal op v dochteren niet versoeken als si oncuyshet sullen bedreuen hebben ende ouer v bruyden als sij ouerspel sullen ghedaen hebben, want sij verkeerden met die hoeren, ende met die verwijfde mans deden sij saerificie, ende het onuerstandich volck sal gheslaghen worden. 15 Ist dat ghy Israel oncuyshet bedrijft, soo en misdoe emmer luda niet, ende en wilt niet gaen in Galgala, ende en clint niet op in Bethauen, noch en sweert niet. Die Heere leeft, 16 want

Heere voeden als een lam in die breethet, 17 Ephraim is deelachtich der afgoden verlaet hem, 18 haerlieder maeltijt bedreuen, haer bescermers hebben begheert scandalijcheyt aen te breghen. 19 Den wint heeft hem ghebonden in zijn vloghelen, ende sij sullen bescaemt werden van hen sacrificien.

5 HOort dit ghi priesters, ende aenmerct ghi huys van Israel, ende des conincs huys lustert toe want v lieden is het ordeel, want ghy sijt eenen strick gheworden der bescouwinghen, ende een wtghespraeyst net opden berch Thabor, 2 Ende die slach offeranden hebdi afghekeert in die diepte, ende ick ben een onderwijser van hen allen. 3

Ick weet Ephraim ende Israel en is niet verborghen voor my, want Ephraim heeft nv oncuyshet bedreuen. Israel is ontsuyert. 4 Sij en sullen hen ghdachten niet gheuen dat si wederkeeren souden tot haren God, want den gheest der oncuysheden is int midden van hen, ende den Heere en hebben sij niet ghekent. 5 Ende die vermetelijcheyt van Israel sal antwoorden in zijn aensicht, ende Israel ende Ephraim sullen vallen in hen boosheydt, ende ludas sal ooc met hen vallen, 6 met hen cudden van cleyn vee en met hen groot vee sullen si gaen om den Heere te soeken, ende si en sullen hem niet vinden, want hy is van henlieden wech ghenomen, 7 Teghen den Heere hebben sij ouerghetreden, want si hebben vreemde kinderen ghewonnen, nv sal hen die maent verslinden met haren deelen, 8 maect gheclanc metter basoenen in Gabaa, metten trompet in Rama, Huylt in Bethauen achter uwen rughe Beniamin, 9 Ephraim sal tot een verwoestinghe sijn, inden dach der berispinghen, in die gheslachten van Israel heb ick trouwe ghetoot. 10 Die princen van luda sijn gheworden als die de pale voorder tot hemwaerts nemen, ic sal op hen mijn gramscap als water wt storten, 11 Ephraim is onrechte beschuldinge lijdende, gebroken doort ordeel, want hy heeft begonst wech te gaen nae die onreynicheden. 12 Ende ick sal wesen als een motte Ephraim, ende als verroheydt den huyse van luda, 13 Ende Ephraim heeft zijn quale ghesien ende ludas sijnen bant, ende Ephraim is wechgegaen tot Assur, ende hy heeft ghesonden tot den coninc den wreker ende hy en sal v lieden niet connen ghenesen, noch hy en sal den bant van v lieden niet connen ontbinden, 14 want ic ben Ephraim als een leeuwinne, ende als dat welpen eens leeuws den huyse van luda. Ick ic sal se vanghen, ende sal gaen, ick salse wech draghen, ende daer en is niemand diese verlosse. 15 Ick sal gaende wederom keeren tot mijn pletset, tot dat ghy ontbreect ende mijn aensicht soect.

6 IN hen lijdien sullen sij des morghens vroech tsamen opstaen tot my. Coemt ende laet ons wederkeeren totten Heere, 2 want hy heuet geuangen, ende hy sal ons ghesont maken, hy sal ons slaen ende ghenesen. 3 Hy sal ons leuende maken nae twee daghen, inden derden dach sal hi ons verwecken, ende wij sullen leuen in sijn aenschijn, wij sullen weten, ende volghen dat wij den Heere kennen, als eenen vroeghen dagheraet is sijnen wtganc bereydt, ende hy sal ons comen als eenen tijdeghen ende spaden reghen

der eerden 4 wat sal ick v doen Ephraim? wat sal ick v ick hebse gheleert, ende ic hebbe hen armen ghesterct, doen luda? v bermherticheyt als des morghenstonts wolcke, ende teghen my hebben sij quaetheyt ghepeynst. 16 Sij zijn ende als den dawe vroech vergaende. 5 Daerom heb icse weder ghekeert om dat sij sijn souden sonder iock, si sijn ghescaeft door die propheten, ick hebse ghedoot met die woorden mijns mont, ende v ordeelen sullen als een licht gheworden als eenen bedriegelijken boghe, hen princen wtcomen, 6 want ic heb bermherticheyt ghewilt ende niet die sullen door tsweert vallen, van die rasernie haerder tonghe. offerande, ende Gods kennis meer dant brantofferen, 7 Dit is hen bespottinghe int lant van Egijten.

Maer sij hebben als Adam het verbont ouerghetreden, daer hebben sij teghen my ouertreden, 8 Galaad is een stadt der gheender die den affgod maken, vertreden vanden bloede. 9 Ende als die kinnebacken der mannen der moordenaren, mede deelachtich der priesteren die inden wech dootslaen die ghene die nae Sichem reyzen, want si hebben boosheyt bedreuen, 10 Int huys van Israel heb ick een grouwelyc dinck ghesien, daer sijn die oncuyschen van Ephraim, Israel is besmedt, 11 Ende ghy oock luda stelt v seluen den oochst, als ick die gheuanghenisse mijns volcs sal wederom ghekeert hebben.

7 DOen ic Israel wilde genesen, soo is Ephraims boosheyt ontdeckt, ende die quaetheyt van Samarien, want si hebben loghentaal ghewrocht, ende die dief is binnen ghegaen roouende, het rooueren van buyten. 2 Ende op dat si by auonturen niet en segghen in hen herten dat ick alle haerlieder quaetheyt ghedachtich ben gheweest, soo hebben hen nv hen vonden omuanghen, voor mijn aensicht sijn die ghedaen, 3 In hen quaetheyt hebben sij den coninck verblift, ende in hen loghenen die princen. 4 Alle die ouerspelders zijn als eenen ouen onsteken vanden backer die stadt heeft een luttelken gherust van dat mencsel des heefs, tot dat heel gheheeft was. 5 Het is ons conincks dach, die princen hebben begonst te rasen vanden wijn, hy heeft zijn hant wtgesteken metten bespotters, 6 want si hebben hen herte als eenen ouen daer aengeleyt als hy hen laghen leyde, alle den nacht heeft hy gheslapen hen cokende, des morghens is hy ontsteken als het vier der vlammen. 7 Sij sijn alle heet gheworden als eenen ouen, ende si hebben hen rechters verslent alle hen coninghen sijn gheuallen, daer en is niemant onder hen die tot my roepe, 8 Ephraim worde selue onder die volcken vermenghet, Ephraim is gheworden een asschen broot, dat niet ghekeert en wort. 9 Die vreemde hebben sijn macht gheten, ende hy en heues niet gheweten, Ende oock sijn die grijse hairen in hem wt ghestort, ende hy en heues niet gheweten, 10 ende die hoouerde van Israel sal verootmoedicht werden in sijn aensicht, ende sij en sijn niet wederom ghekeert tot den Heere haren Godt, ende si en hebben hem niet ghesocht in alle dese dinghen. 11 Ende Ephraim is gheworden als een verleyde dyuyte gheen herte hebbende, Sij aenriepen Egijten, si sijn tot die Assirianen wech ghegaen, 12 ende als sij sullen ghereyst sijn soo sal ick mijn net op hen spraeyen, als eenen voghel des hemels sal icse neder trekken, ic sal se slaen, nae dat ghehoor van hen verghaderinghe. 13 Wee hen want sij sijn van my wech ghegaen, sij sullen verdoruen werden, om dat sij teghen mij ouertreden hebben, ende ick hebse verlost, ende sij hebben teghen my loghenen ghesproken. 14 Ende sij en hebben tot my niet gheroopen in hen herte, maer si sullen huylen in hen bedden, op die tarwe ende den wijn herknouden sij, sij sijn van my wech ghegaen, 15 ende

8 LAet in v kele een trompet wesen als den aernt op des Heeren huys, om dat sij mijn verbont ouertreden hebben, ende mijn wet ouertreden hebben. 2 Sij sullen my aenroepen, Mijn God wij Israel hebben v ghekent, 3 Israel heeft dat goet verworpen, die viant sal hem veruolghen. 4 Sij hebben gherenegeert ende niet wt mi, si hebben princen gheweest ende ick en hebs niet gheweten, hen siluer ende hen gout hebben si voor hen seluen tot affgoden ghemaect, dat si vergaen souden. 5 V calf is wech gheworpen o Samaria mijnen rasenden toren is gram gheworden op hen, hoe lange en sullen si niet moghen ghesuyert wesen? 6 want hy is selue oock wt Israel, die constenaer heeft hem ghemaect, ende ten is gheen god, want het calf van Samarien sal tot der spinnen webbe wesen, 7 want sij sullen wint sayen, ende den storm wint maeyen. Het staende stroo daer en is gheen groeytsel in, ten sal gheen meel maken ende al ist dattet maket, dat sullen die vreemde eten, 8 Israel is verslonden, hy is nv gheworden onder die natien als een onrey vat, 9 want si sijn opgeclommen tot Assur als eenen wilden ezel si seluen verlaten alleen, Ephraim hebben ghiften gheheueen den liefhebbers. 10 Ende si hebben ooc om loon die natien ghehuert, nv sal icse vergaderen, ende si sullen een luttel tijts rusten van des conincks ende der princen last, 11 want Ephraim heeft veel outaren ghemaect om te fondighen, die outaren sijn hem gheworden tot misdaet. 12 Ick sal hem scrijuen mijn meniger hande wetten, die als vreemde sijn gheacht. 13 Sij sullen flachofferanden offeren, si sullen vleesch ten offer dooden ende eten, ende die Heere en salse niet ontfanghen, nv sal hy haerder boosheyt ghedencken, ende sal hen sonden besoecken, si sullen wederom in Egijten keeren. 14 Ende Israel heeft sijns makers vergeten, ende hy heeft afgods tempels getimmert, ende Iudas heeft veel vaste steden ghemaect, ende ic sal tvier in zijn steden senden, ende het sal sijn huysen verslinden.

9 EN wilt v niet verblijden Israel, en wilt v niet verhueghen als die volcken, want ghy hebt oncuyscheyt bedreuen van uwen God, ghi hebt den loon lieft gehadt bouen alle dorschuloeren van tarwen 2 Den dorschuloer ende die perse en salse niet voeden, ende den wijn sal hen faelgeren. 3 Sij en sullen in des Heeren lant niet woonen, Ephraim is weder ghekeert in Egijten, ende in die Assiriers heeft hy gheten dat onsuuyer is. 4 Sij en sullen den Heere gheenen wijn offeren, ende si en sullen hem niet behaghien, hen sacrificien sullen sijn als troot der rouwigher, alle diet eten, sullen besmet worden, want hen broot is haerder zielen, het en sal in des Heeren huys niet comen, 5 Wat suldi doen inden hooghen dach, inden dach van des Heeren feeste? 6 want siet si sijn wech ghereyst van die verwoestheyt, Egipcius salse vergaderen Memphis salse begrauen, hen begheerlyc siluer sal die netele beeruen, die clesse sal in hen tabernakelen sijn, 7 Die daghen der besoeckinghe sijn ghecomen, die

daghen der vergheldinge sijn ghecomen, weet Israel, dat ghy een dwaes propheet sijt ende een rasende geestelijc man, om die menichte uwer boosheydt, ende die menichte uwer ontsinnicheyt. **8** Die wachter van Ephraim is met mijnen Godt, die propheet is eenen strick des vals gheworden op alle sijn weghen die rasernie is int huys sijs Gods. **9** Sij sal hen boosheden ghedencken, ende hen sonden sal hy besoeken. **10** Als druyuen in die wildernisse heb ic Israel gevonden als die ierste vruchten vanden vijgeboom op sijnen tsop heb ick hen vaderen ghesien, ende si sijn inghegaen tot Beelphegor, ende si sijn verureemt ter bescaemtheyt, ende si sijn afgris selijc gheworden, als die dinghen die sij bemint hebben, **11** Ephraim is als eenen voghel wech geuloghen, hen glorie is vander baringe, ende vanden buyc ende, van dat ontfanghen, **12** Ende al ist dat si ooc hen kinderen opoueden, ick salse sonder kinderen maken onder die menschen. Ende wee hen, als ick van hen sal wechghegaen sijn, **13** Ephraim (soo ick ghesien hebbe) was als Tyrus

ghefundert in schoonheyt, ende Ephraim sal sijn kinderen totten dootslaender wtleyden. **14** Gheeft hen Heere, Wat suldi hen gheuen? Gheeft hen eenen buyck sonder kinderen, ende drooghe borsten. **15** Alle hen archeden zijn in Galgal, want daer heb icse ghehaedt om die quaetheyt van haren vonden sal icse wt mijnen huyse worpen, Ick en salse voortaan niet meer lief hebben, alle hen princen sijn wechgaende, **16** Ephraim is gheslaghen, hen wortele is wtghedrocht. Sij en sullen gheensins vrucht doen. Ende ist oock dat sij genereren, soo sal ick die alderliefste haers buycs dooden, **17** Mijn Godt salse verworpen, om dat sij hem niet ghehoort en hebben, ende sij sullen onghestadich wesen in die natien.

10 Israel is eenen wijnstruyct met veel bladeren, sijn vrucht is hem ghelyck ghemaect, nae die menichte sijnder vrucht heeft hy die outaren vermenichfuldicht, nae die vruchtbærheit sijnder eerden heeft hy oueruloedich van affgodts beelden gheweest. **2** Hen herte is ghedeylt, sij sullen nv vergaen hy sal hen afgods beelden breken, hy sal hen outaeren verderuen, **3** want sij sullen nv segghen. Wij en hebben gheenen coninck, want wij en vreesen den Heere niet, ende wat sal ons die coninc doen? **4** Spreect woorden van des onnuttien visionens, ende ghy sult een verbont maken, ende het ordeel sal als bitterheyt groeyen op die voren des ackers. **5** Die bewoonders van Samarien hebben die coeyen van Bethauen gheert, want sijn volc heeft op hem gheweent, ende sijn tempel bewaerders hebben hen op hem verhuecht in sijn glorie want hy is van hem wech ghegaen, **6** Want hy is voorwaer ooc in Assur ghedraghen tot een ghifte den coninc den wreke. Die bescaemtheyt sal Ephraim beuanghen, ende Israel sal beschaemt werden in sijnen wille **7** Samaria heeft sijnen coninc doen wechgaen als den scuym op daensicht des waters. **8** Ende die hoochden des afgodts sullen verdoruen worden Israels sonde, die clissen ende bramen sullen op hen outaren climmen, ende si sullen den bergen seggen Bedect ons, ende den hueuelen. Valt op ons, **9** van die daghen van Gabaa heeft Israel ghesondicht, daer hebben sij ghestaen, den strijt en salse niet beuanghen in Gabaa op die kinderen der boosheydt. **10** Nae mijn begheerte sal icse straffen, die volcken sullen op

hen verghadert werden, als sij sullen berispt worden om hen twee boosheden, **11** Ephraim is een veerscalf gheleert dorscherie lief te hebben, ende ick heb ghegaen ouer die schoonheyt van sijnen halse. Ick sal climmen op Ephraim, Iudas sal ackeren Iacob sal voor si seluen die voren breken. **12** Saeyt voor v liedien in rechtuerdicheyt, ende maeyt inden mont der bermhericheyt, vernieuwt v liedien eenen nieuen acker want tis tijt om den Heere te versoeken, als hy sal ghecomen sijn die v liedien rechtuerdicheyt leeren sal. **13** Ghy hebt ongoddelijcheit gheackert, ghy hebt boosheydt ghemaeyt, ghy hebt die vrucht der loghene gheten, want ghy hebt betrouwun ghehadt in uwe weghen, in die menichte van uwen stercken. **14** Daer sal een gheruchte opstaen onder v volck, ende alle uwe stercten sullen verdoruen worden, ghelyck Salmania verdoruen is gheweest, van thuy des gheens die Baal wrechte inden dach des strijts, als die moeder op die kinderen ghedoot wert. **15** Alsoo heeft v Bethel ghesien, van daensicht der quaetheyt van uwe archeden.

11 GHelyck den morghenstont voorby gaet, alsoo is die coninck van Israel voorby ghegaen, want Israel is een kint, ende ick heb hem lief ghehadt. Ende wt Egipten heb ik mijnen sone gheroepen. **2** Sij hebbense gheroopen, alsoo zijn sij wechghagaen van hen aensicht, Sij offerden Baalim, ende der afgoden beelden deden sij sacrifice. **3** Ende ick was als Ephraims voesterheere, ick droechse in mijnen armen, ende sij en wisten niet dat icse genhas. **4** Met Adams zeelkens sal icse trekken, in die banden der liefden, ende ick sal henlieden wesen als het oock verheffende op hen wanghen, ende ick heb tot hem affgheweken op dat hy eten soude. **5** Hy en sal niet wederkeeren in dlant van Egipten, ende Assur selue sal sijn coninck sijn, want sij en hebben niet willen bekeert worden. **6** Het sweet heeft begonst in sijn steden, ende tsal sijn wtuercorene verteren, ende tsal hen hoofden eten. **7** Ende mijn volc sal twijfelachtich hanghen nae mijn wedercoemste, ende hen sal te samen een iock opghelyeydt werden dat niet en sal affghenomen worden. **8** Hoe sal ic v ouer gheuen Ephraim? hoe sal ic v bescermen Israel? Hoe sal ick v gheuen als Adama, sal ick v stellen als Seboim? Mijn herte is in my ommegekeert, mijnen rouwe is te samen beroert. **9** Ick en sal die rasende gramscap mijns torns niet doen, ick en sal niet omgekeert worden om Ephraim te vernielen, want ick ben Godt ende gheen mensch, int midden van v heyligh, ende ick en sal in die stadt niet ghaen. **10** Nae den Heere sullen sij wandelen, als eenen leeuw sal hi briesschen, want hy sal briesschen, ende die kinderen der zee sullen vreesen, **11** ende sij sullen wech vlieghen als eenen voghel wt Egipten, ende als een dyuge wt den lande van Assirië, ende ic salse stellen in hen huysen, seyt die Heere, **12** Ephraim heeft omringt int loochenen, ende het huys van Israel int bedroch, maer Iudas die ghetuyghe is met Gode nederghedaelt, ende metten heylighen ghetrouwe.

12 EPhraim voedt den wint, ende volcht die hitte, alle den dach vermenichfuldicht hy logenen ende verwoestinghe, ende hy heeft een verbont metten Assyriërs aenghegaen, ende hi droech olie in Egipten. **2** Aldus is des

Heeren ordeel met luda, ende die besoeckinghe op Iacob, na zijn weghen ende nae zijn wonderen sal hy hem verghelen, **3** Inden buyck heeft hy sijnen broeder vertreden, ende in sijn sterckheit is hy voorspoedich gheweest metten enghel. **4** Ende is machtigher gheweest dan die enghel, ende is versterct gheweest, hy heeft gheweent ende hem ghebeden, in Bethel heeft hy hem gheuonden, ende aldaer heeft hy met ons ghesproken. **5** Ende die Heere Godt der heyscharen, die Heere is zijn ghedenckenisse. **6** Ende ghy sult tot uwen Godt omgekeert worden, bewaert die bermherticheyt ende het ordeel, ende hoept in uwen Godt altijt **7** Chanaan in zijn hant is een bedrieghelycke waghe, hy heeft die onrechte besculdinge bemint. **8** Ende Ephraim heeft gheseyt. Maer nochtans ben ick rijk gheworden, ick heb voor mij eenen afgod gheuonden, alle mijn arbeyden en sullen voor my niet vinden die boosheyt die ick ghesondicht hebbe. **9** Ende ick ben die Heere v Godt vandem lande van Egijpten, ick sal v noch doen sitten in tabernakelen als in die daghen des feestdaechs. **10** Ende ick heb ghesproken tot die propheten, ende ick heb die visioenen vermenichfuldicht, ende in der propheten hant ben ick verghelijct. **11** Is in Galaad een afgodt, soo waren sij dan te vergheefs in Galgal den ossen offerende, want hen outaere waren als hooppen op die voren des ackers. **12** Iacob is gheuloden int lantschap van Sirien, ende Israel heeft ghedient om een huysvrouwe, ende om die huysvrouwe heeft hy ghedient, **13** Maer door eenen propheet heeft die Heere Israhel wt Egijpten gheleydt, ende door eenen propheet is hy behouden gheweest, **14** Ephraim heeft my tot gramscap verwect, in sijn bitterheden, ende sijn bloet sal op hem comen, ende sijn verwijt sal hem zijn Heere verghelen.

13 DOen Ephraim sprack, soo heeft eenen grouwel Israel ouervallen, ende hy heeft misdaen in Baal, ende hy is ghestoruen. **2** Ende nv hebben sij daer toe ghedaen om te sondighen, ende sij hebben voor hen ghemaect een ghegoten beelt van haren filuer, als die ghelijkenisse der afgoden het is gheheel der constenaren werc, Tot desen seghen sij. Ghi menschen die de calueren aenbidt doet slachofferande, **3** Daerom sullen sij sijn als een morghenstonts wolcke, ende als den morghenstonts dauwe voorby gaende, alst ghestubbe metten stormenden wint wech ghenomen wten dorschulder, ende als den rooc des scorsteens, **4** Maer ick ben die Heere uwe Godt wten lande van Egijpten, ende ghy en sult gheene Godt behaluuen my weten, ende daer en is gheen verlosser behaluuen my. **5** Ick heb v ghekent in die woestijne int landt der wildernissen, **6** By hen weyden sijn sij veruult, ende versaeft gheweest, sij hebben hen herte opghehauen, ende sij hebben mijns vergheten. **7** Ende ic sal henlieden wesen als een leewinne, als eenen lupaert inden wech der Assyrienen. **8** Ick sal hen te ghemoeite comen ghelyc een beyrinne als haren ionghen gherooft zijn, ende ick sal verschoeren het binnenste van hen leure, ende ick salse daer vernielen als eenen leeuw, die beeste des velts salse van een scoeren. **9** Het is v verderffenisso o Israel, alleentlijc is in my v helpe, **10** Waer is v coninc? laet hem nv aldermeest v verlossen in alle uwe steden ende uwe rechters van die welcke ghy gheseydt hebt. Gheeft my coninghen ende princen. **11** Ick sal v eenen coninck gheuen

in mijn rasende gramscap, ende ick sal hem wech nemen in mijn verbolghentheyt. **12** Die boosheyt van Ephraim is te samen ghebonden, sijn sonde is verborghen. **13** Die pijnen van eender barender vrouwen sullen hem comen, hy is een sone niet wijs, want hy en sal nv niet staen int vernielen der kinderen. **14** Van die hant der doot sal icse behouden, van der doot sal icse verlossen, o doot ic sal uwe doot wesen. Ick sal uwen bete wesen o helle, die vertrostinghe is verborghen van mijnen oogen, (**Sheol h7585**) **15** Want hi sal tusschen die broeders deylen, ende die Heere sal eenen berrenden wint aenbrenghen van die woestijne opgaende, ende hy sal haer aderen verdrooghen, ende haer fonteyne verderuen, ende hy sal roouen den scadt van alle begheerlycke vaten. **16** VErgaen moet Samarien, want si heeft haren Godt tot bitterheyt verwect, laetse metten sweerde verghaen, hen cleyn kinderen laet doot ghestooten worden, ende hen beurchte vrouwen open ghesneden.

14 Bekeert v Israel totten Heere uwen Godt, want ghy sijt gheualen in v boosheyt, **2** Neemt woorden met v lieden, ende bekeert v totten Heere, ende segghet hem. Neemt alle boosheyt aff, ende ontfauct het goet, ende wij sullen betalen die calueren onser lippen, **3** Assur en sal ons niet verlossen, wij en sullen op gheen peert clommen, noch wij en sullen voortaan niet meer segghen dat onsen goden sijn die wercken onser handen, want ghy sult ontfermen op die weese die onder v is. **4** Ic sal hen quetsinghen ghenesen, ick salse vrijwillichelyc lief hebben, want mij rasende gramscap is van hen afgekeert **5** Ic sal Israel als eenen dauw sijn, hy sal groeyen als een lelie, ende sijn wortele sal wtscieten als die wortele van Libanus. **6** Sijn tacken sullen gaen, ende as eenen olifboom sal zijn glorie zyn, ende sijnen ruce als van Libanus, **7** die in sijn scaduwe sitten sullen bekeert worden sij sullen leuen van die tarwe, ende sij sullen groeyen als eenen wijngaert, sijn ghedenckenisse sal zijn als den wijn van Libanus, **8** Ephraim wat leydt my voorts aen die afgoden? Ick sal hem verhooren, ende ick sal hem beschicken als eenen groeynde abeel boom, wt my is v vrucht ghevonden, **9** wie isser wijs, ende sal dese dinghen verstaen? ende wie isser verstandich, ende sal dese dinghen weten? want des Heeren weghen sijn recht, ende die rechtuerdighe sullen daer in wandelen, maer die ouertreders sullen daer in vallen. Hier voleyndt die Profeet Ozee.

Joël

1 HEt woort des Heeren datter ghesciet is tot loel Phatuels sone, **2** Hoort dit ghi ouders ende vatet metten ooren alle ghi bewoonders der eerden, oft dit ghesciet is in uwen daghen, oft in uwer vaderen daghen? **3** Vertelt daer aff uw en kinderen ende uwe kinderen haren kinderen, ende hen kinderen den anderen geslachte, **4** het ouerblifsel vanderrupsenen heeft den sprinchaen gheten ende het ouerblifsel vanden sprinchaen heeft den cruyworm gheten, ende het ouerblifsel vanden cruyworm, heeft die versengtheyt gheten. **5** Ontsprinct ghy dronckene ende weent, ende huyt alle die wijn drinct in soeticheyt, want hi is vergaan van uwen monde, **6** want daer is een volc gheclommen op mijn lant, sterc ende ontellijck, sijn tanden zijn als der leeuen tanden, ende sijn baectanden sijn als van des leeuen welpens, **7** hy heeft mijnen wijngaert tot een woestijne ghestelt, ende mijnen vijgheboom heeft hy die scorsen affghescelt, hy heeft dien blootende berooft ende wech ghevoren sijn tacken zijn wit ghevorden. **8** Maect een ghescrey als een maghet omgort sijnde met eenen sacke, ouer den man van haerder iongher iuecht. **9** Het sacrificie ende den drancoffer is vergaan van des Heeren huys, Die priesters des Heeren dienaers hebben gheweent. **10** Het lantscap is berooft, die eerde heeft gheweent, want die tarwe is verdoruen, den wijn is bescaemt, die olie is crancck ghevorden. **11** Die ackerluyden zijn bescaemt, die wijngaarders hebben ghehuylt ouer die tarwe, ende gherste, want den ochst des veldts is vergaan. **12** Den wijngaert is bescaemt, ende den vijgheboom is wtgequolen, den granata appelboom, ende den dadelboom, ende den appelboom, ende alle die boomen des velts sijn verdrocht, want die blijscap is bescaemt van die kinderen der menschen. **13** Omgort v ende weent ghy priesters, huyt ghy dienaers des outaers, gaet binnen, ligt op eenen sack mijns Gods dienaers, want het sacrificie ende den drancoffer is vergaan van ws Gods huys. **14** Heylicht een vasten, roept die vergaderinghe, vergadert die ouders, alle die bewoonders des lants in ws Gods huys ende roept totten Heere. **15** Ay ay voor dien dach, want des Heeren dach is nae by, ende hi sal als een verwoestinge vanden machtigen comen. **16** En sijn die spijsen niet vergaan voor uwe oogen van ons Gods huys, die blijschap ende dat verhueghen? **17** Die beesten sijn verröt in hen mest die scueren sijn afghebroken, die coren solders sijn verdoruen, want die tarwe is bescaemt, **18** waerom heeft het vee versucht, waerom hebben die cudden der runderen gheloeyt? om dat si gheen weyde en hebben, ende die cudden des cleynen vees sijn verloren ghegaen. **19** Tot v Heere sal ick roepen, want het vier heeft die schoonheden der woestijnen gheten, ende die flamme heeft alle die boomen des lantscaps ontsteken. **20** Maer ooc soo hebben die beesten des velts als een dorre eerde dorstende nae den reghen opwaerts ghesien tot v, want die fonteynen der wateren sijn verdrocht, ende het vier heeft die schoonheden der woestijnen versonden.

2 BLaest metten trompette in Sion, huyt op mijnen heylighen berch, laet alle die bewoonders des lants verbaest worden, want den dach des Heeren coemt, **2** want den

dach der duysternissen ende des neuels is nae by, den dach der wolcken, ende des stormende wints. Als den morgenstont wtghespraeyst op die berghen, isser een volc dat vele ende sterck is, sijns ghelyc en heeft niet gheweest vanden beghinne, ende na hem en sal gheen wesen tot die iaren der generatien ende generatien. **3** Voor sijn aensicht is een verslindende vier, ende nae hem een verberrende flamme, als eenen hof der weelden is die eerde voor hem, ende nae hem een woestijne der verlatenissem, wanr daer en is niemant die hem ontuliede. **4** Als een aensicht der peerden alsoo is hen aensien, ende als peerde volck soo sullen si loopen. **5** Als tgheluyt der wagenen sullen si opspringen op die hoofden der berghen als tgheluyt van een flamme viers die stoppele verslindende, als een sterck volc bereyt ten strijde. **6** Van sijn aensicht sullen die volcken ghewijnt werden, alle die aensichten sullen verkeert worden als eenen swarten pot. **7** Sij sullen loopen als stercke, als orlochsche mannen sullen si den muer opclimmen, die mannen sullen in hen weghen gaen, ende si en sullen niet afwijken van haren paden. **8** Een ieghelyc en sal sijnen broeder niet benauwen, sij sullen elck in haeren padt wandelen, maar sij sullen ooc door die vinsteren vallen, ende si en sullen niet affbreken. **9** Sij sullen in die stadt gaen, opden muer sullen si loopen, si sullen op die huysen climmen, door die vensteren sullen si incomen als een dief. **10** Van sijn aensicht heeft die eerde ghebeeft, die hemelen zijn beroert, die sonne ende die mane zijn verduystert gheweest, ende die sterren hebben hen scijsel wederom ghetrocken. **11** Ende die Heere heeft sijn stemme ghegeuen voor daensicht van zijn heyr, want sijn heyligheren zijn wter maten seer vele, want sij sijn sterck ende doende sijn woort, want des Heeren dach is groot, ende seer veruaerlyck, ende wie sal hem verdragen? **12** Daerom nv seyt die Heere, bekeert v tot mi wt alle v herte, in vasten, ende in weenen, ende in claghen. **13** Ende snijdt in herten ende niet v cleederen, ende bekeert v totten Heere uwen Godt, want hy is goedertieren ende bermhertich, verduldich ende van veel bermherticheyt, ende milt int vergheuen ouer die quaetheyt. **14** Wie weet oft hy bekeert werde, ende vergaue ende liete nae hem die benedictie, sacrificie, ende vochtighen offer voor den Heere onsen God? **15** Blaest met den trompet in Sion. Heylicht die vasten, roept die menichte. **16** Vergadert het volc, heylicht die vergaderinghe, doet te hoope comen die ouders, versaemt die cleyn kinderen, ende die de borsten suyghen, laet die brudegom wt zijn slaepcamer gaen, ende die bruyt wt haer bruloft camer. **17** Tusschen het portael ende den outaer sullen die priesters des Heeren dienaers weenen ende segghen. Spaert Heere, spaert v volc, ende en gheeft v erffenis niet tot versmaethet, dat die Heydenen ouer hen heerscapie souden hebben, waerom segghen si onder die volcken. Waer is hen Godt? **18** Die Heere heeft zijn lant seer sterckelijc lief ghehad, ende hy heeft zijn volck ghespaert. **19** Ende die Heere heeft gheantwoort ende gheseyt sijnen volcke. Siet ick sal v lieden seynden tarwe, ende wijn, ende olie, ende ghy sult daer door versaeft werden, ende ick en sal v lieden niet meer gheuen tot versmaethet onder die Heydenen. **20** Ende den ghenen die vanden noorden is, sal ick verre maken van v lieden, ende ick sal hem wttdrijuen tot

een onwandelbaer ende verwoest lant, Sijn aensicht sal 7 Siet ick salse verwecken vander plaetsen waer in ghi die wesen teghen die oostzee ende zijn wterste tot die wterste vercocht hebt, ende ick sal v vergheldinghe wederom keeren zee, ende sijnen stanck sal opgaen, ende sijnen etter sal teghen v hooft. 8 Ende ick sal v sonen ende v dochteren opclimmen, want hy heeft hoouerdelyck ghedaen, 21 En wilt vercoopen in die handen der kinderen van Iuda ende si sullen niet vreesen o eerde, verhuecht v ende weest blijde, want die vercoopen den Sabean den verre gheleghen volcke, die Heere heuet groot gheacht dat hijt doen soude. 22 En want die Heere heuet ghesproken. 9 Roepet dat onder die wilt niet vreesen ghy dieren des lantscaps, want die schoon Heydenen, heylicht die orloghe, verwect die stercke, laetse plaetsen der woestynen hebben ghegroyet, want die boomien aencomen, laet alle die orloochsche mannen opcomen, 10 hebben hen vrucht voortgebracht, den wijkheboom, ende vermaect v ploechcouteren tot sweerden, ende v spaden den wijngaert hebben hen cracht ghegeuen. 23 Ende ghy tot lancien, die crancke segghe. Ick ben sterck. 11 Berst wt, kinderen van Sion verhuecht v, ende verblijft v inden Heere ende coemt alle ghi Heydenen van rontsomme ende wert uwen Godt, want hy heeft v lieden ghegeuen den leeraer vergadert, daer sal die Heere v stercke doen steruen. 12 der rechtuerdicheyt, ende hy sal tot v doen nederdaelen den Laet die Heydenen tsamen opstaen ende opclimmen int dal vroeghen ende spaden reghen, als int beghinsel. 24 Ende van losaphat want daer sal ick sitten om alle die Heydenen die dorschluoeren sullen met tarwe veruult worden, ende te ordeelen int ronde. 13 Slaet die seyseen in, want den die wijnperssen sullen oueruloeden van wijn ende olie, 25 ochst is rijp geworden, coemt ende daelt neder, want ende ick sal v wederom gheuen die iaren die den sprinchaen die persse is vol, die perssen sijn oueruloedich, want hen gheten heeft, ende den cruytworm ende die versengtheyt, quaetheyt is vermenichfuldicht. 14 Volcken volcken int dal ende die rupsene, mijn groote macht die ick onder v lieden der ontweesnijdinghe, want des Heeren dach is by int dal ghesonden hebbe. 26 Ende ghy sult etende eten, ende der ontweesnijdinghe. 15 Die sonne ende die mane zijn versaet werden, ende ghi sult louen den naem des Heeren verduystert, ende die sterren hebben hen scijsel wederom ws Gods, die wonderlycke dinghen met v lieden ghedaen getrocken. 16 Ende die Heere sal van Sion briesschen, heeft, ende mijn volck en sal inder ewicheyt niet bescaemt ende van Ierusalem sal hi sijn stemme gheuen, ende die werden. 27 Ende ghy sult weten dat ick int midden van hemelen ende deerde sullen beroert werden, ende die Heere Israel ben, ende ick ben die Heere v God, ende daer en is gheen meer, ende mijn volck en sal niet bescaemt werden sal sijns volcs hope zijn, ende die stercheyt der kinderen van Ierusalem sal heylisch wesen, ende die vreemde en sullen gheest wtstorten sal op alle vleesche, ende v sonen sullen propheteren ende v dochteren, v ouders sullen droomen door haer niet meer gaen. 18 Ende tsal wesen in dien dach Maer oock op mijn knechten ende dienstvrouwen sal ick dat die bergen sullen soeticheyt drupen, ende die hueuelen sullen van melck vloeden, ende ouer alle die riuieren van in die daghen mijnen ghhest wtstorten. 30 Ende ick sal Iuda sullen wateren ghaen, ende een fonteyne sal wt des wonderlycke teekenen gheuen inden hemel ende in die Heeren huys gaen, ende die sal veruersschen die beke der eerde, bloet, ende vier, ende dopm des roocs. 31 Die sonne dornen. 19 Egipten sal tot een verwoestinghe wesen, ende sal verkeert werden in duysternisse, ende die mane in bloet Idumeen tot een woestyne der verderffenisse, om dat sij eer den groten ende veruaerlijcken dach des Heeren comen booslijc ghedaen hebben teghen die kinderen van Iuda, ende sal. 32 Ende tsal zijn dat alle die mijnen naem aenroet sal hebben het onnoosel bloet wtghestort in hen landt. 20 Ende salich zijn, want opden berch van Sion ende in Ierusalem sal ludeen sal inder ewicheyt bewoont worden, ende Ierusalem verlossinge sijn, alsoo die Heere gheseyt heeft, ende in die tot gheslachte ende gheslachte. 21 Ende ic sal hen bloet ouerghebleue die de Heere sal gheroepen hebben. suyeren, dat ic niet ghesuyert en hadde, ende die Heere sal woonen in Sion. Hier voleyndt die propheete loel.

3 WAnt siet in die daghen, ende in dien tijt als ick ghekeert sal hebben die gheuangenis van Iuda ende Ierusalem.

2 Dan sal ick alle die Heydenen vergaderen, ende ick salse leyden int dal van losaphat, ende ick sal daer met henlieden disputeren van mijn volck ende mijn erffenisse Israel, die sij verstroeyt hebben onder die Heydenen, ende hebben mijn lant ghedeylet. **3** Ende op mijn volck hebben si dlot gheworpen, ende si hebben het knechtken int bordeel ghestelt, ende het meysken hebben si vercocht om wijn op dat si drincken souden. **4** Maer wat is my ende v ghi Tyrus ende Sidon, ende alle ghy pale der Palestynen? Suldi my die wrike verghelden? ende ist dat ghy v wreect teghen my soo sal ick ter stont die vergheldinghe rasschelijck betalen op v lieder hooft, **5** want ghy hebt mijn siluer ende gout ghenomen ende mijn begheerlycke ende alderschoonste dinghen hebdij ghedraghen in v tempelen der affgoden. **6** Ende die kinderen van Iuda ende Ierusalem hebdij vercocht den kinderen der griecken, om dat ghy die verre maken soudt van uwen palen.

Amos

1 Die woorden van Amos die gheweest is onder die herderen van Thecue, die hy ghesien heeft ouer Israel in die daghen Ozie des conincks van Iuda ende in die daghen van Ieroobaom loas sone, des conincks van Israel, twee iaren voor die aertbeuinghe. **2** Ende hy heeft gheseydt: Die Heere sal van Sion briesschen, ende van Iherusalem sal hy zijn stemme gheuen, ende die schoone plaechte der herderen hebben ghetruert, ende den tsop van Carmelus is wt ghedroocht. **3** Dit seyt die Heere. Op die drie groote misdaden van Damascus ende op die viere en sal ic hem niet bekeeren, om dat si met yseren dorschwagenen Galaad ghedorsschen hebben. **4** Ende ick sal tvier senden in Azaels huys, ende het sal verslinden het huys van Benadab. **5** Ende ick sal die roede van Damascus breken, ende ick sal den bewoonder vernielen van des affgods velt, ende den ghenen die den scepter houdt van den huyse der wellusticheden, ende tvolck van Sirien sal ouergheuoert werden in Sirenen, seyt die Heere. **6** Dit seyt die Heere. Op die drij groote misdaden van Gaza ende op die viere en sal icse niet bekeeren, om dat si die volkommen gheuanghenisse ouergheuoert hebben, dat si die besluyten souden in Idumeen. **7** Ende ic salt vier seynden inden muer van Gaza, ende tsal zijn huysen verslinden. **8** Ende ick sal den bewoonder vernielen van Azoten, ende den ghenen die den scepter houdt van Ascalon, ende ic sal mijn hant omkeeren op Accaron, ende die ouerghbleueue der Palestijnen sullen vergaan, seyt die Heere Godt. **9** Dit seyt die Heere. Op die drij groote misdaden van Tyrus, ende op die viere en sal ick hem niet bekeeren, om dat si die volcomen gheuanghenisse besloten hebben in Idumeen, ende niet ghedachtich en zijn gheweest des verbonts der broederen. **10** Ende ick sal tvier senden inden muer van Tyrus, ende tsal sijn huysen verslinden. **11** Dit seyt die Heere op die drij groote misdaden van Edom ende op die viere en sal ick hem niet bekeeren, om dat hy metten sweerde sijnen broeder veruolcht heeft, ende sijn bermherticheyt ghebroken, ende heeft daer bouen sijn rasende gramscap ghehouden, ende heeft sijn ver-bolghentheyt ghehouden totten eynde toe. **12** Ick sal een vier seynden in Theman, ende het sal verslinden die huysen van Bosre. **13** Dit seyt die Heere, Op die drij groote misdaden der kinderen van Ammon, ende op die viere en sal ick hem niet bekeeren, om dat hy open ghesneden heeft die bevruchte vrouwen van Galaa om zijn pale te verbreyden. **14** Ende ick sal een vier ontsteken inden muer van Rabba, ende tsal sijn huysen verbranden met een ghehuyl, in den dach der orlogen, ende in den storm inden dach der beroeringhen. **15** Ende Melchom sal in die gheuanghenisse gaen, hy ende sijn princen te samen, seyt die Heere.

2 Dlt seyt die Heere, Op die drij groote misdaden van Moab, ende op die viere en sal ick hem niet bekeeren, om dat hy verbrant heeft die ghebeenten des conincks van Idumeen totten asschen toe, **2** ende ick sal een vier senden in Moab, ende tsal verslinden die huysen van Carioth, ende Moab sal int ghelyut steruen, int gheclanc der trompetten, **3** ende ick sal den richter vernielen wt het midden van hem, ende alle

zijn princen sal ick met hem dooden, seyt die Heere. **4** Dit seyt die Heere op die drij groote misdaden van Iuda, ende op die viere en sal ick hem niet bekeeren, om dat hy des Heeren wet verworpen heeft, ende zijn gheboden niet bewaert en heeft, want hen affgoden hebben hen bedroghen, waer nae dat hen vaderen wech ghegaen waren. **5** Ende ick sal een vier in Iudam senden, ende tsal verslinden die huysen van Iherusalem. **6** Dit seyt die Heere, Op die drij groote misdaden van Israel, ende op die viere, en sal ick hem niet bekeeren, om dat hy den rechtuerdighen om ghelyt vercocht heeft, ende den armen om scoenen. **7** Die der armer hoofden opt stoff der aerden vernielen, ende den wech der ootmoediger verkeeren, ende die sone ende zijn vader ghinghen tot een iongh dochter, dat sij mijnen heylighen naem ontsuyeren souden, **8** ende op die verpande cleederen hebben sij gheseten by alle outaeren, ende den wijn der verdoemder droncken sij in thuys Gods. **9** Ende ick heb den Amorrheen wt ghedreuen van hen aensicht. Wiens lengde was als die lengde der cederboomen, ende hy was sterck als een eycke, ende ic heb sijn vrucht bouen vernielt, ende zijn wortelen onder. **10** Ick bent die v heb doen opclimmen wten lande van Egypten, ende heb v gheleyt in die woestijne veertich iaren, dat ghy besitten soudt het lant der Amorrheen. **11** Ende ick heb van uwen kinderen sommige verwect tot propheten, ende van uwen ionghelinghen tot Nazareen en ist alsoo niet ghy kinderen van Israel, seyt die Heere? **12** Ende ghy sconct den Nazareen wijn, ende den Propheten hebdi gheboden, segghende, En propheteert niet. **13** Siet ick sal kerren onder v lieden ghelyck eenen waghen met hoy gheladen kerret. **14** Ende die vlucht sal vergaan van den rasschen, ende die stercke en sal sijn cracht niet behouden, ende die vrome en sal sijn ziele niet verlossen, **15** ende die den boghe houdt die en sal niet staen, ende die rassch in zijn voeten is en sal niet behouden worden, ende die peerde beschrijder ende sal sijn ziele niet verlossen, **16** ende die vrome van herten sal onder die stercke naect vlieden, in dien dach, seyt die Heere.

3 HOort het woert dat ick ghesproken hebbe tot v lieden, ghy kinderen van Israel, op alle dat maechscap dat ic gheleyt hebbe wten lande van Egypten segghende, **2** Alleenlyk heb ick v lieden ghekent wt alle die gheslachten, der eerdien. Daerom sal ick op v lieden versoeken alle uwe boosheden. **3** Sullender twee tsamen wandelen, ten sij dat sij eendrachtich zijn? **4** Sal den leuw briesschen int wout, ten sij dat hy eenen roof heeft? sal des leuws welpen een stemme wt sijn hol gheuen, ten sij dat hy wat ghegrepen heeft? **5** Sal den voghel int net op eerdien vallen, sonder voghelaer? sal den strick vander eerdien ghenomen werden eer hy iet gheuanghen heeft? **6** Sal het trompet in die stadt gheclanc maken, ende dat het volck hem niet en sal verscricken? sal der eenich quaet sijn inder stadt, dat die Heere niet ghedaen en sal hebben? **7** Want die Heere Godt en sal gheen woert doen, hy en salt tot sijnen dienaers den propheten sijn secreet openbaren. **8** Die leuw sal briesschen, wie en sal niet vreesen? Die Heere Godt heeft ghesproken, wie en sal niet propheten? **9** Maect dat ghehoort worde in die huysen van Azoten, ende in die huysen des lants van Egypten, ende segt. Wert vergadert op die berghen van Samarien, ende siet veel rasernien int midden van hair ende

valsche besculdighe lijdende in haer binnenste. **10** Ende sij wtghetrocken wten viere, ende ghy en sijt niet wederghekeert en hebben niet connen ghedoent dat recht is, seyt die Heere, tot my, seyt die Heere. **12** Daer om sal ick v dese dinghen doen Israel, ende nae dat ic v dese dinghen sal ghedaen hebben. soo bereydt v o Israel uwen Gode te ghemoeete. **13** Want siet die ghene die de berghen maect, ende den wint scept, ende den mensche sijn wtsprake vercondict, die den vroeghen neuel maect, ende gaet op die hoochden der erden. Die Heere der heyrscaren is sijnen naem.

4 HOort dit woert ghy vette coeyen, die opden berch van Samarien sijt, die valsch onrecht doet den behoeftighen, ende die arme heel in stukken breket, die uwen Heeren segt, Haelt, ende wy sullen drinken. **2** Die Heere Godt heeft ghesworen by sijnen heylighen, want siet die daghen sullen comen op v lieden, ende sij sullen v opheffen in spiessen, ende v bleuelingenhen in siedende potten. **3** Ende ghy sult doer die spleten wtgaen deen teghen dandere, ende ghy sult gheworpen werden in Armon seyt die Heere, **4** Coemt tot Bethel, ende doet ongoddelyck, tot Galgalam ende vermenichfuldicht die ouertredinghe, ende offert des morghens vroech v slachofferanden, drij daghen lanck v thienden. **5** Ende doet sacrificie van den gheheefden loff, ende roept die vrijwillinge offeranden, ende vercondigheit, want alsoo hebdijt ghewilt ghi kinderen van Israel, seyt die Heere Godt. **6** Waerom heb ick v lieden ooc ghegeuen verboomtheyt der tanden, in alle uwe steden, ende ghebreck der brooden in alle uwe plaetsen, ende ghy en sijt niet wederghekeert tot my, seyt die Heere, **7** Ick heb oock v lieden den reghen verboten, doent noch drij maenden waren totten ooste, ende ick hebt doen reghenen op die een stadt, ende op die ander stadt en heb ict niet doen reghenen, het een deel is bereghent gheweest, ende het deel daer op ict niet en heb doen reghenen is verdrocht. **8** Ende daer sijn twee ende drij steden ghecomen tot een stadt dat sij water souden drinken, ende sij en sijn niet versetaf gheweest, ende ghi en sijt tot my niet wederghekeert, seyt die Heere, **9** Ic heb v lieden gheslaghen metten berrenden wint, ende met die versengtheyt, die menichte van uwen houen, ende van uwen wijngaarden, uwe olijfgaarden, ende uwe vijchgaarden heeft die rupsene gheten, ende ghy en sijt niet wederghekeert tot my seyt die Heere. **10** Ick heb op v die doot ghesonden inden wech van Egypten, ick heb v ionghelinghen metten sweerde gheslaghen, tot die gheuanghenisse van uwen peerden, ende ick heb den stanck van uwen heyligheren doen opgaen tot in uwe nuesgaten, ende ghy en sijt tot my niet wederghekeert, seyt die Heere, **11** Ick heb v lieden omgheworpen, ghelyck Godt Sodomian ende Gomorrah omgheworpen heeft, ende ghi sijt gheworden als eenen brant

wtghetrocken wten viere, ende ghy en sijt niet wederghekeert doen Israel, ende nae dat ic v dese dinghen sal ghedaen hebben. soo bereydt v o Israel uwen Gode te ghemoeete. **13** Want siet die ghene die de berghen maect, ende den wint scept, ende den mensche sijn wtsprake vercondict, die den vroeghen neuel maect, ende gaet op die hoochden der erden. Die Heere der heyrscaren is sijnen naem.

5 HOort dit woert dat ick heffe op v lieden wesende een ghescrey. Het huys van Israel is gheuallen, ende ten sal niet meer daer toe doen, om op te staen. **2** Die maghet van Israel is verworpen in haer lant, daer en is niemant diese wecke. **3** Want dit seyt die Heere Godt, Die stadt waer wt datter duysent ghinghen, daer sullender honderd achter ghelaten worden, ende daer der honderd wtghinghen, daer salder thien achterghelaten worden int huys van Israel. **4** Want dit seyt die Heere den huyse van Israel. Soect my ende ghy sult leuen. **5** Ende en wilt Bethel niet soecken, ende in Galgalam en wilt niet ingaan, ende tot in Bersabee en suldi niet doergaen. Want Galgala sal gheuanghen wech gheleydt werden, ende Bethel sal onnutt wesen. **6** Soect den Heere ende leeft, dat bij auontueren het huys van Joseph niet verbrant en worde als een vier, ende daer en sal niemant wesen die Bethel wtblussche, **7** die het ordeel verkeert in alsen, ende die rechtuerdicheyt in die eerde verlaet. **8** Den ghenen die arcturus sterren maect ende Orionen, ende die den morghestont verkeert in duysternissen, ende den dach verandert in den nacht, die de wateren der zee roept, ende stort die wt op daensicht der eerden Heere is sijnen naem. **9** Die die verwoestinghe begrijmt op den stercken, ende die beroouinghe brengt opden machtigen. **10** Sij hebben ghehaet den ghenen die berispt in die poorte, ende die volmaectelijck sprack hebben sij vereyst. **11** Daer om want ghy den armen beroofdet, ende den wtghecoren roof van hem naemt, so suldi huysen met viercantige steenen timmeren, ende ghy en sult daer niet in woonen, ghy sult die alderliefste wijngaarden planten, ende ghy en sult den wijn van die niet drincken. **12** Want ick heb uwe veele groote misdaden bekent, ende in stercke sonden, ghy vianden vanden rechtuerdighen, ghiften nemende ende die arme verdruckende in die poorte. **13** Daer om sal die wijse in dien tijt swijghen, want den tijt is quaet. **14** Soecket goet, ende niet het quaet, dat ghy leuet, ende die Heere die Godt der heyrscaren sal met v lieden sijn, alsoo ghy lieden gheseyt hebt, **15** Haet dat quaet, ende bemint het goet, ende stelt in die poorte het ordeel, oft by auontueren die Heere der heyrscaren ontfermde den bleuelingenhen van Joseph. **16** Daerom dit seyt die Heere der heyrscaren, die heerscapper. In alle straten sal ghescrey wesen, ende in alle die plaetsen die buyten zijn salmen segghen, wee, wwe, ende sij sullen den ackerman totter weeninghen roepen, ende tot beclaghinghe die ghene die beclaghen connen. **17** Ende in alle wijngaarden sal gheclach wesen, want ick sal int midden van doergaen seyt die Heere. **18** Wee den ghenen die den dach des Heeren begheren. Waer toe begheerde dien voer v lieden? Desen dach des Heeren sal duysternisse wesen, ende gheen licht. **19** Als oft een man vloodt van eens leuws aensicht, ende dat hem eenen beyr te ghemoeete

quame, ende dat hy in huys ghinghe ende ruste met sijn hant opden want, ende dat hem een slanghe bete. **20** En is des Heeren dach niet duysternisse, ende gheen licht, ende donckerheyt is daer in, ende gheen scijnsel? **21** Ick heb ghehaedt ende verworpen uwe feestdaghien, ende ick en sal den ruck van uwe vergaderinghen niet ontfanghen. **22** Ende ist dat ghy my heelbrantofferanden offert, ende v ghiften ick en salse niet ontfanghen, ende die beloften van uwen vetten vee en sal ick niet aentsien. **23** Neemt van my het gherucht van uwen liedekens, ende die sanghen van uwer lieren en sal ick niet horen. **24** Ende het ordeel sal als water ontdeck werden, ende die rechtuerdicheyt als een stercke beke. **25** Hebdi my slachofferanden ende sacrificie gheoffert in die woestijne veertich iaren, ghy huys van Israel? **26** Ende ghy hebt ghedraghen het tabernakel uwen Moloch, ende het beelt van uwen afgoden, die sterre ws Godts, die ghy v seluen ghemaect hebbet. **27** Ende ic sal v doen verhuyzen ouer Damascum, seyt die Heere die Godt der heyrscaren is sijnen naem.

6 Vvee v die rijck sijt opden berch van Sion, ende betrouwien
hebt in den berch van Samarien, ghy edele hoofden der volcken, houerdelijck gaende int huys van Israel. **2** Gaet doer in Calamme ende besiet, ende gaet van daer in Emath die groote, ende gaet neder in Geth der Palestijnen ende tot alle die beste rijcken van dese, oft hen pale breeder dan v pale. **3** Die affgheseyden sijt totten quaduen dach, ende ghenaect den stoel der boosheyt, **4** die in yuoren bedden slaeft, ende wellusticheyt bedrijft in v rustplaetsen, die diam eet vanden cudde, ende die calueren wt het midden der runderen. **5** Die singt nae dat ghelyut des Psalterspeels, ghelyck Dauid hebben sij ghemeint dat sij oock die instrumenten des sancs hadden. **6** Drinckende den wijn wt scalen, ende met die beste saluen ghesalf, ende sij en hadden gheen medelijden op die vernielinghe van Ioseph. **7** Daerom sullen sij nu verhuyzen in thoof der gheender die ouergheuoert worden sullen, ende tgheselscal der wellustigher sal wech ghenomen worden. **8** Die Heere Godt heeft ghesworen by sijn ziele, seyt die Heere Godt der heyrscaren. Ick versmade die houerde van Iacob, ende ick hate sijn huysen, ende ick sal die stadt leuren met haren bewoonders. **9** Ende ist datter ouerbleuen sullen zijn thien mannen in een huys, die sullen oock steruen. **10** Ende zijn naeste sal hem nemien, ende hy sal hem verbranden, dat hy die beenderen wten huyse draghe, ende hy sal hem segghen die int binnenste des huys is. Isser noch iemant by v? Ende die sal antwoeren. Het is deynde. Ende hy sal hem segghen, Swijcht, ende en ghedenct den naem des Heeren niet. **11** Want siet die Heere heuet gheboden, ende hy sal het meeste huys slaen met veruallinghen, ende het minste huys met scoeren. **12** Moghen die peerden loopen op die harde steenrootsen oft machmen ackeren met buffels, want ghi hebt het ordeel in bitterheyt verkert, ende die vrucht der rechtuerdicheyt in Alsen? **13** Die v verblijft in niet, die segt. En hebben wy in onse stercheyt ons niet hornen aenghenomen? **14** Want siet ick sal op v verwecken ghy van Israel, seyt die Heere der heyrscaren een volck, ende sij sullen v vernielen van den inganck van Emath totter beken der woestijnen.

7 DEse dinghen heeft my die Heere Godt ghetooont, ende siet die maker der sprinchanen int beghinsel der spruyten van den spaden reghen, ende siet den spaden reghen, nae den sceerde v ant cudde. **2** Ende tis ghesciet doen hy voleyndt hadde te eten het cruyt des lants, dat ick gheseyt hebbe. Heere Godt weest doch ghenadich, bid ick, wie sal Iacob verwecken want hy seer cleyn is? **3** Die Heere heeft daer op bermherticheyt ghehadt. Ten sal niet zijn, seyt die Heere, **4** Dese dinghen heeft my die Heere Godt ghetooont, ende siet die Heere Godt riep het ordeel totten viere, ende tverslinde die groote diepte, ende het heeft tsamen gheten een deel. **5** Ende ick heb gheseyt. Heere Godt rust doch, dat bid ick, wie sal Iacob verwecken, want hy is cleyne? **6** Die heere heeft daer op bermhertich ghewest. Maer dit en sal oock niet wesen, seyt die Heere Godt. **7** Dese dinghen heeft my die Heere ghetooont, ende siet die Heere was staende op eenen beseten muer, ende in zijn hant was eens metsers trouweel. **8** Ende die Heere heeft tot my gheseyt. Wat siet ghy Amos? Ende ick heb gheseyt, eens metsers trouweel. Ende hi heeft gheseyt, Siet ick sal een trouweel stellen in midden van mijn volck Israel, Ick en salder niet meer toe doen om die ouer te leyden. **9** Ende sij sullen aworpen die hoochden des affgodts, ende die heylichmakinghen van Israel sullen verwoest worden, ende ick sal opstaen opt huys van Ieroobaam metten sweenre. **10** Ende Amasias die Priester van Bethel heeft ghesonden aan Ieroobaam den coninck van Israel segghende, Amos es wederspannich ghevorden teghen v int midden des huys van Israel, die eerde en sal niet moghen verdraghen alle sijn woerden. **11** Want dit seyt Amos Ieroobaam sal metten sweenre steruen, ende Israel sal gheuanghen verhuyzen wt sijnen lande. **12** Ende Amasias heeft gheseyt tot Amos, Ghy die siet, gaet henien, vliedt int lant van Iuda, ende eet daer broot, ende daer suldi propheten. **13** Ende ghi en sulter niet meer toe doen om in Bethel te propheten. Want het is des conincs heylichmakinghe, ende het huys des rjcs. **14** Ende Amos heeft gheantwoert, ende gheseyt tot Amasiam. Ick en ben gheen propheet, ende ick en ben gheen propheete sone, maer ick ben een vee herder, pluckende die wilde vijghen. **15** Ende die Heere heeft my ghenomen doen ick het cudde volchde, ende die Heere heeft tot my gheseyt. Gaet henien ende propheetert tot mijnen volcke Israel. **16** Ende nu hoort des Heeren woert. Ghy segt. Ghi en sult op Israel niet propheten, ende ghy en sult niet druyppen opt affgodts huys. **17** Daerom dit seyd die Heere, V huysvrouwe sal in die stadt oncuyshet bedrijuen, ende v sonen ende v dochteren sullen doort sweeten vallen, ende v landt sal metten coordeken ghemeten worden, ende ghy sult int besmet lant steruen. Ende Israel sal gheuanghen wechgaen van sijn lant.

8 DEse dinghen heeft my die Heere Godt ghetooont, ende siet een corffken met appelen. **2** Ende die Heere heeft tot my gheseyt. Het eynde is ghecomen op mijn volck Israel, Ic en salder niet meer toe doen dat ick doer hem gaen sal. **3** Ende die herren des tempels sullen kerren in dien dach, seyt die Heere Godt, daer salder veel steruen, in alle plaetsen sal tswijghen gheworpen worden. **4** Hoort dat ghi die de armen verdruct, ende doet die behoeftighe der eerden vergaan, 5

segghende. Wanneer sal den oochst voer by gaen, ende 8 Siet die ooghen des Heeren Godts sijn op dat sondighede wy sullen onse coopgoeden vercoopen, ende den Sabbatho, rijck, ende ick sal dat vernielen van daensicht der erden. ende wy sullen die tarwe voort doen, op dat wy die mate Maer nochtans en sal ick vernielende niet vernielen het huys verminderen, moghen ende de sikkel vermeerderen, ende van Iacob seyt die Heere, 9 Want siet ick salt beuelen, valsche waghen heymelijck voertstellen. 6 Op dat wy doer ende ick sal in alle die Heydenen te samen stoeten het tsiluer moghen besitten die behoeftiche, ende die arme om huys van Israel, alsmen in den teemst te samen hutselt, scoenen, ende dat wy die crinsen van die tarwe vercoopen ende daer en sal niet een steenken op deerde vallen. 10 moghen? 7 Die Heere heeft ghesworen by die houerde van Doert sweert sullen steruen all die sondaers mijns volcs, Iacob. Ist dat ick vergheete totten eynde allen hen wercken. 8 die segghen. Het quaet en sal niet naken ende ten sal op En sal die eerde hier ouer niet beroert werden, ende en sal ons niet comen. 11 In dien dach sal ick Dauids tabernakel alle haer bewoender niet weeren? ende hy sal opcomen als verwecken, dat gheualen is, ende ick sal wederom timmeren eenen gheheelen vloet, ende hy sal neder vloeden als die die scoeren zijnder mueren, en datter heel gheualen was, riuiere van Egypten? 9 Ende tsal zijn op dien dach seyt die dat sal ic wederom vermake, ende ick sal hem wederom Heere, dat die sonne sal ondergaen inden middach, ende ick timmeren als in die oude daghen 12 dat sij moghen, besitten sal die eerde doen verduysteren in den dach des lichts. 10 die bleuelingen vanden Idumeen, ende alle die natien Ende ick sal v feestdaghen verkeeren in weeninghe, ende om dat mijnen naem ouer hen aengheroepen is, seyt die alle uwe sanctiedekens in kerken, ende ick sal op alle uwe Heere doende dese dinghen. 13 Siet die daghen comen, rugghen sacken ouertrekken, ende op alle hoofden caluhelyt, seyt die Heere, ende die ploegher sal achterhalen den ende ick salse stellen als den rouwe vanden eenighen maeyere, ende den wijntredre den ghernen die tsaeet saeyt. gheboren, ende sijn wterste als eenen bitteren dach. 11 Ende die hemelen sullen soeticheyf druypen, ende alle Siet die daghen comen seyt die Heere, ende ick sal den hueuelen sullen ghebouwet worden. 14 Ende ick sal die hongher op dlant seynden, niet den hongher des broots, gheuanghenisse mijns volcs Israels wederom keeren, ende noch den dorst des waters, maer om te hooren dat woert des sij sullen die verlaten steden optimmeren, ende sij sullen Heeren. 12 Ende sij sullen beroert worden van die zee totter daer in woonen, ende wijngaerden planten, ende sij sullen zee, ende van den noorden totten oosten, sullen sij rontsom haren wijn drincken, ende sij sullen houen maken, ende die gaen des Heeren woert soeckende, ende sij en sullense vrucht van die sullen sij eten. 15 Ende ic salse planten op niet vinden. 13 In dien dach sullen die schoone maecheden hen lant, ende ic en salse niet meer wtroeyen van hen lant, vergaen, ende die ionghelinghen van dorste. 14 Die by die het welck ick hen ghegheuen hebbe, seyt die Heere uwe misdaet van Samarien sweeren, ende segghen. V Godt leeft Godt. Hier voleyndt die Prophetie Amos.
o Dan, ende den wech van Bersabee leeft, ende sij sullen vallen, ende voert aen niet meer opstaen.

9 ICK heb den Heere sien staen, opden outaer, ende hy heeft gheseyt, Slaet die herre, ende laet de ouerste dorpels beroert werden, want die ghiericheyt is int hoofd van hen allen, ende den wtersten van hen sal ick metten sweerde verslaen, hen en sal gheen vlieden wesen, sij sullen vlieden, ende daer en sal niemand van hen behouden worden die vlieden sal. 2 Ist dat sij nedederalen totter hellen, van daer salse mijn hant wtleyden, ende ist dat sij opclimmen totten hemel, van daer sal icse nederwaerts trekken. (*Sheol h7585*)
3 Ende ist dat sij verborghen zijn opden tsop van Carmelus, van daer sal icse ondersoekende wech nemen, ende ist dat sij hen verberghen van mijn ooghen in die diepten der zee, daer sal ick den serpente ghebieden, ende het salse bijten.
4 Ende ist dat sij in gheuanghenisse gaen voer hen vianden, daer sal ict den swoerde beuelen, ende dat salse dooden, ende ick sal mijn ooghen op hen stellen int quaet, ende niet int goet. 5 Ende die Heere die Godt der heyrscaren die deerde raect, en sij sal verdwijnen, ende alle die op haer woonen sullen trueren, ende het sal al opgaen als een riuier, ende het sal afvloeden als de vloet van Egypten. 6 Die inden hemel sijn opclimminghe timmert, ende sijn bondelken op deerde ghefundert heeft, die de wateren der zee roept, ende stort die wt op dat aensicht der eerden. Die Heere is sijnen naem. 7 En sijdi ghy kinderen van Israel my niet als der Morianen kinderen, seyt die Heere? En heb ick Israel niet doen opclimmen wten lande van Egypten, ende die Palestinen van Cappadocien, ende die Siriers van Syrenen?

Obadja

1 HET visioen van Abdias. Dit seyt die Heere Godt tot Edom. Wy hebben een ghehoor ghehoort vanden Heere, ende hy heeft eenen bode tot die heydenen ghesonden. Staet op, ende laet ons te samen teghen hem op staen ten strijde. **2** Siet ick heb v cleyn ghemaect onder die Heydenen, ghy sijt seer versmadelijck. **3** Die hoouerde ws herten heeft v op ghehauen die daer woont in die spleten der steenroetsen, die uwen stoel verheft, die in v herte segt. Wie sal my nedertrecken ter eerdien? **4** Ist dat ghy verhauen wordet als eenen arent, ende ist dat ghy tusschen die sterren uwen nest stelt, van daer sal ick v neder trekken, seyt die Heere, **5** Waert dat die dieuen tot v inghegaen waren, oft die mordenaers inder nacht, hoe soudi stil ghesweghen hebben? en souden sij niet ghestolen hebben dat henlieden ghenoech gheweest hadde? Hadden die wijnsnijders tot v inghegaen, en souden sij v te minsten niet een druyfken achterghelaten hebben? **6** Hoe hebben sij Esau doersocht, ende sijn verborghentheden ondersocht? **7** Totten eynde hebben v alle die mannen ws verbonts wt ghesonden, sij hebben v bespot, die mannen ws vreeds hebben dourhant ghehadt teghen v, die met v eten sullen laghen legghen onder v, in hem en is gheen wijsheyt. **8** En sal ick niet op dien dach (seyt die Heere) die wijse van Idumeen te niet doen, ende die voersienicheijt vanden berch Esau? **9** Ende v stercke sullen vreesen vanden suyden op dat die man vergae van den berch Esau. **10** Om die doodinghe, ende om die boosheyt teghen uwen broeder Iacob, sal v die bescaemtheyt ouerdecken, ende ghy sult inder ewicheyt vergaen. **11** Inden dach als ghy teghen hem stont, als die vremde sijn heyr vinghen, ende die buyten landers binnen sijn poorten ghinghen, ende op Ierusalem het lot wierpen, soo waert ghy oock als een van dien. **12** Ende ghy en sult niet versmaden in ws broeders dach, in den dach van zijnder pelgrimmagien, ende ghy en sult v niet verblijden op die kinderen van Iuda, inden dach van hen verderffenisse, ende ghy en sult uwen mont niet groot maken inden dach der benautheden. **13** Noch ghy en sult in mijns volcs poorte niet gaen, inden dach van haerlieder val, noch ghy en sult oock niet versmaden in hen quaden in den dach van zijn verwoestinghe, ende ghy en sult niet wtghesonden werden inden dach van hen verwoestinghe. **14** Noch ghy en sult niet staen in die wtganghen der weghen, dat ghy die soudt dootslaen die vlieden, ende ghy en sult haer bleuelingen niet bestuyten inden dach der tribulaciën. **15** Want des Heeren dach is nae by op alle die Heydenen, alsoo ghy ghedaen hebt soo sal v ghescieden, v vergheldinghe sal hy v wederom keeren op v hooft. **16** Want gelijck ghy ghedroncken hebt op mijnen heylighen berch, soo sullen alle die Heydenen ghestadelijck drincken, ende sij sullen drincken, ende opsuypen, ende sij sullen wesen als oft sij niet en waren. **17** Ende op den berch van Sion sal behoudenisse wesen, ende hy sal heylich wesen, ende thuys van Iacob salse besitten, die hen beseten hadden. **18** Ende Jacobs huys sal een vier wesen, ende Iosephs huys een vlamme, ende thuys van Esau stoppele, ende sij sullen doer henlieden ontsteken worden, ende sij sullense verslinden, ende des

huys van Esau en sullen gheen bleuelingen wesen, want die heere heuet ghesproken. **19** Ende dese die ten suyden zijn sullen den berch van Esau tot een erue besitten. Ende die in die veltachtighe plaetsen zijn van die Philistijnen. Ende sij sullen besitten dat lantscap van Samarien, ende Benjamin sal Galaad besitten. **20** Ende die ouer voeringhe van dit heyr der kinderen van Israel, sal alle der Cananeen plaetsen besitten tot Saraptam toe, ende die ouervoeringhe van Ierusalem die in Bosphoren is sal die steden van tsuyden besitten. **21** Ende die salichmakers sullen opclimmen op den berch van Sion, om te ordeelen den berch van Esau, ende dat rijck sal den Heere toebehooren. Hier voleynt die Propheet Abdias.

Jona

1 Ende des Heeren woert is ghesciet tot Ionam den sone Amathi segghende. **2** Staet op ende gaet in die groote stadt Niniue, ende preect in haer, want haer quaetheyt is opghecomen voer my. **3** Ende Ionas is opghestaen dat hy vlieden soude in Tharsis van des Heeren aensicht, ende hy is nederghedaelt in loppen, ende heeft een scip gheuonden dat nae Tharsis voer, ende hy heeft diens sciploon ghegeheuen, ende is daer in neder ghegaen, op dat hy met henlieden soude gaen tot Tharsis van des Heeren aensicht. **4** Maer die Heere heeft eenen grooten wint ghesonden in die zee, ende daer is een groot tempeest opghestaen in die zee, ende het scip was in perikel van ghebroken te worden. **5** Ende die scipluyden hebben ghevreest, ende die mannen hebben tot haren Godt gheroepen, ende sij hebben die vaten die int scip waren in die zee gheworpen, op dat scip daer aff soude verlicht worden. Ende Ionas is nederwaerts ghedaelt tot dat binnenste des scips, ende sliep eenen swaren slaep. **6** Ende die stierman is tot hem ghecomen, ende heeft hem gheseyt, Waerto wordet ghi vanden slaep verwonnen? Staet op ende aerhoert uwen Godt, oft Godt by auontueren van ons dachte, ende dat wy niet verloren en ghinghen. **7** Ende deen man seyde tot sijnen medegheselle, Coemt ende laet ons loten, ende weten waer om dat ons dit quaet ghesciedt. Ende sij hebben loten ghewerpen, ende het lot is gheuallen op Ionam. **8** Ende sij hebben tot hem gheseyt, Gheft ons te kennen, ter saken van wien dat ons dit quaet ghesciet, wat is v werck? welck is v land? ende waer henhen gaet ghy? oft van wat volck sijt ghi? **9** Ende hy heeft tot hen gheseyt, Ick ben een Hebreusch man, ende den Heere den Godt des hemels vreeße ick die ghemaect heeft die zee, ende dat drooghe lant. **10** Ende die mannen hebben ghevreest met een groote vreeße, ende sij hebben tot hem geseyt. Waer om hebdi dit ghedaen? Want die mannen hebben ghekent dat hy van des Heeren aensicht vloodt, want hy haddet hen te kennen ghegeheuen. **11** Ende sij hebben tot hem gheseyt, Wat sullen wy v doen, ende dat die zee ophoude van ons? Want die zee ghinck ende hief haer op. **12** Ende hy heeft tot henlieden gheseyt, Neemt my ende werpt my in die zee, ende die zee sal van v lieden op houden, want ick weet wel dat om mijnen wille dit groot tempeest ouer v lieden coemt. **13** Ende die mannen roeyden, dat sy weder ten drooghen lande souden comen, ende sij en conden niet, want die zee ghinck ende verhief haer teghen henlieden. **14** Ende sij hebben totten Heere gheroegen, ende gheseyt, Wy bidden Heere, dat wy niet en vergaen om die ziele van desen man, ende gheeft op ons niet het onnoosel bloet. Want ghy Heere hebt ghedaen ghelyck ghi ghewilt hebt. **15** Ende sij hebben Ionam ghenomen, ende in die zee gheworpen, ende die zee heeft stille ghestaan van haren storm. **16** Ende die mannen hebben den Heere ghevreest met groter vreesen, ende sij hebben den Heere slachofferanden gheoffert, ende belooften beloefdt. **17** ENde die Heere heeft eenen grooten visch bereydt dat hy Ionam opslcken soude. Ende Ionas was in des vischs buyck drij daghen ende drij nachten.

2 Ende Ionas heeft ghebeden totten Heere sijnen Godt, wt des vischs buyck **2** ende hy heeft gheseyt. Ick heb gheroepen wt mijn tribulatie totten Heere, ende hi heeft my verhoort, wt den buyck der hellen heb ick gheroepen, ende ghy hebt mijn stemme verhoort. (**Sheol h7585**) **3** Ende ghy hebt my gheworpen in die diepte int hert vander zee ende de vloet heeft my omuanghen, allen v water goluuen, ende v baren sijn ouer my doer ghegaen. **4** Ende ick heb gheseyt, Ick ben verworpen van uwer oogen aenscouwen, maer nochtans sal ick wederom sien uwen heylighen tempel. **5** Die wateren hebben my omringhet totter zielen, den affront heeft my omringhet, die zee heeft mijn hooft ouerdect. **6** Tot dat onderste der berghen ben ick nederghedaelt, die grendelen der erden hebben my besloten inder ewicheydt, ende ghy sult mijn leuen opheffen van die verderfenissee Heere mijn Godt. **7** Als mijns ziele in my beanxt was, soo ben ic des Heeren ghedachtich gheweest, op dat mijn gebedt tot v come tot uwen heylighen tempel. **8** Die die ydelyheden te vergheeffs bewaren, die verlaten sijnt bermherticheyt. **9** Maer ick sal met die stemme des loofs v offerande doen, alle dat ick gheloeft hebbe, sal ic voer mijn salicheyt betalen den Heere. **10** Ende die Heere heeft den vische gheseyt, ende hy heeft Ionam wtghespoghen opt drooghe lant.

3 ENde des Heeren woert is ghesciet tot Ionam ten tweeden male segghende. **2** Staet op ende gaet in die groote stadt Niniue, ende preect daer die prekinghe die ick tot v spreke. **3** Ende Ionas is opghestaen, ende is wech ghegaen tot in Niniue nae des Heeren woert. Ende Niniue was een groote stadt van drij dach reyzen. **4** Ende Ionas begonst in die stadt te gaen tot een dachreyse, ende hy heeft gheroepen ende gheseyt. Noch veertich daghen ende Niniue sal omgheworpen werden. **5** Ende die mannen van Niniue hebben in Gode ghelooft, ende sij hebben ghepreect datmen vasten soude, ende sij trocken sacken aen vanden meesten totten minsten. **6** Ende dwoert is ghecomen totten coninck van Niniue, ende hy is opghestaen van sijnen conincklichen stoel, ende heeft sijn cleedt van hem aff gheworpen, ende hy heeft eenen sack aengetrocken, ende hy heeft gheseten int dasschen. **7** Ende hy heeft gheroepen ende gheseyt, in Niniue, wt des conincs ende sijnder princen mont segghende. Die menschen ende die beesten, ende die runderen, ende het cleyn vee en salmen niet laten eten noch ghevoet werden, ende sij en sullen gheen water drincken. **8** Ende laet die menschen tsamen metten beesten, met sacken ouerdect worden, ende laetse roepen totten Heere sterckelijck, ende iegelyck man bekeere hem van sijnen quaden weghe, ende van die boosheydt die in hen handen is. **9** Wie weet oft hem Godt omkeerde, ende dat hijt vergaue, ende dat hi wederkeerde van die rasende granscap sijns torns, ende dat wy niet en verghighen? **10** Ende Godt heeft hen wercken ghesien, dat sij bekeert waren van haren quaden weghe, ende het heeft Gode ontfermt ouer die quaetheyt die hy ghesproken hadde henlieden te doen, ende hy en heuet niet ghedaen.

4 ENde Ionas heeft ghequelt gheweest met een groot verdriet, ende hi is gram gheweest, **2** ende heeft tot den Heere ghebeden ende gheseyt. Ic bidde v Heere, en is dit

niet mijn woert doen ic noch in mijn lant was? daerom heb
ick my te voren ghehaest dat ic vlieden soude in Tharsis,
want ic weet dat ghy Godt goedertieren ende bermhertich
sijt, verduldich ende van veel onfermherticheden, ende
vergeuende ouer die boosheyt. **3** Ende nu Heere neemt, dat
bid ic v, mijn ziele van my, want die doot is my beter dan
dleuen. **4** Ende die Heere heeft gheseyt. Meyndi ooc dat ghy
wel te rechte gram sijt? **5** Ende Ionas is wter stadt ghegaen,
ende hy heeft gheseten teghen het oosten vander stadt, ende
hy heeft voer sij seluen daer een lommerhutteken ghemaect,
ende hy heeft daer onder gheseten in die lommere, tot dat hi
sien soude wat der stadt ghescieden soude. **6** Ende die
Heere Godt heeft eert velt bereydt, ende dat is gheclommen
bouen Ionas hooft, datter een scaduwe soude wesen op
sijn hooft, ende hem bedecken, want hy hadde ghearbeyt,
ende Ionas heeft blijde om dien eertvelt gheweest met een
groot blijscap. **7** Ende die Heere heeft eenen worm bereydt
int opgaen van den dagheraert teghen den morghen, ende
dien heeft dat eertvelt ghequetst, ende het is verdroocht
geweest. **8** Ende als die sonne opghegaen was, soe heeft
die Heere eenen heeten, ende brandenden wint gheboden,
ende die sonne heeft op Ionas hooft ghesteken, ende hy
leedt groote hitte, ende hi heeft sijnder zielen begheert dat
dat hi steruen soude, ende heeft gheseyt. Het is my beter
te steruen dan te leuen. **9** Ende die Here seyd tot Ionam.
Meyndi ooc dat ghi wel te rechte gram sijt om dien eertvelt?
Ende hy heeft gheseyt ic ben wel te rechte gram totter doot
toe. **10** Ende die Heere heeft gheseyt, Ghy sijt bedroeft
om dat eertvelt daer ghy niet aan ghearbeyt en hebt, noch
ghedaen en hebt dattet wassen soude, dwelck binnen eenen
nacht opghesproten is, ende op eenen nacht vergaen is. **11**
Ende en sal ic Ninive die grooter stadt niet sparen, daer
meer dan hondert ende twintich duysent menschen sijn, die
niet en weten wat onderscyeit datter is tusschen hen rechte
ende slincke hant, ende veel beesten? Hier voleyndt die
Prophet Ionas.

Micha

1 DES Heeren woert dat gheschiedt is tot Micheam den Morasthiter. In die daghen loatham, Achaz ende Ezechie der coninghen van Iuda, dat hy ghesien heeft op Samarien, ende Ierusalem. **2** Hoort alle ghy volcken, ende laet die eerde ende haer volheyt eenmercken, ende die Heere Godt sij v lieden tot eenen ghetuyghe. Die Heere van sijnen heylighen tempel. **3** Want siet die Heere sal wtgaen van sijn plaatse, ende hy sal nederwaerts dalen, ende treden op die hoochden de eeren. **4** Ende die berghen sullen onder hem te niete gaen, ende die valleyen sullen ghedeylt worden, als het was van daensicht des viers, als wateren die steych nederwaerts loopen. **5** In Iacobis groot misdaet is dit al, ende in die sonden des huys van Israel, welck is Iacobis groot misdaet? en is dat niet Samarien? ende welck sijn die hoochden van Iuda? en is dat Ierusalem niet? **6** Ende ick sal Samarien stellen als eenen hoop steenen inden acker als men eenen wijngaert plant, ende ic sal haer steenen nederwaerts trekken in die valleye, ende sijn fundamenten sal ick ontdecken. **7** Ende alle sijn ghesneden beelden sullen in stukken ghehouwen werden, ende alle haer loonen sullen metten viere verbrant worden, ende alle hen affgoden sal ic stellen tot verderffenisse, want sij sijn van der hoeren loon vergadert, ende tot der hoeren loon sij weder keeren. **8** Daer op sal ic kerken ende huylen, ic sal berooft ende naect gaen, ick sal een ghericjch maken als der draken, ende een gheweene als der struyzen. **9** Want haer wonde is sonder hope van ghenesen, want sij is ghecomen tot Iuda sij heeft die poorte mijns volcs gheraect tot Ierusalem toe. **10** En willet in Geth niet vercondighen. En wilt met gheen tranen weenen, int huys des ghestubs bespraeyt v seluen met ghestubbe. **11** Ende gaet door voer v seluen ghy schoon wooninghe, bescaemdt met scande, sij en is niet wt ghegaen die inden wtganck woont. Dat ghescrey van der ghebuerinnen huys sal sij van v ontfanghen die voer haer seluen ghestaen heeft. **12** Want sij is int goede crancck gheworden die in die bitterheden woont, want het quaet is nederghedaelt vanden Heere die poorten van Ierusalem. **13** Het ghedrysch van den waghen der verbaesthetyt den bewoorder van Lachis. Dat beghinsel der sonden is der dochteren van Sion, want in v sijn die misdaden van Israel gheuonden. **14** Daerom sal hi die posten gheuen op die erffenisse van Geth, die huysen der loghenen tot een bedroch den coninghen van Israel. **15** Noch sal ick v eenen erfgehaen aenbrenghen ghy die in Maresa woont, tot Odollam toe sal die glorie van Israel comen. **16** Wert caluwe, ende wert ghescoren, op die kinderen uwer wellusticheden, maect v caluheyt breet, als den arent, want sij sijn gheuanghen gheleyt wt v.

2 Vvee v die onnutticheyt denct, ende werct quaet in v bedden, int licht vanden morghenstont doen sij dat, want hen hant is teghen Godt. **2** Ende sij hebben die ackeren begheert, ende gheweldichlijck ghenomen, ende sij hebben die huysen gheroofit, ende sij deden onrecht den man ende sijnen huyse, den man, ende sijnder erffenisse. **3** Daer om dit seyt die Heere, Siet ick dencke op dese familie quaet, waer aff ghy v halsen niet trekken en sult, ende ghy en sult

niet houerdich wandelen, want den tijt is seer quaet. **4** In dien dach sal op v lieden een parabel ghenomen werden, ende eenen sanck sal ghesonghen werden met soeticheyd der gheender die segghen sullen. Met verwoestinghe sijn wy verwoest. Het een deel mijns volcs is verwisselt. Hoe salt van my sceyden als hy wederkeert die onse lantscappen deylen souden? **5** Daer om en salder niemant sijn die v het zeelken der lotingen worpe, in des Heeren vergaderinghe. **6** En spreect niet segghende, Ten sal op dese niet druypen, die bescaemthet en salse niet beauangen, **7** Seyt het huys van Iacob. Is des Heeren gheest ghecor? oft sijn zijn gheachten alsulcke? En sijn mijn woerden niet goet metten ghene die recht wandelt? **8** Ende ter contrarien is mijn volck tot eenen weder partijder opghestaen, bouen den rock hebdi den mantel wech ghenomen, ende die ghene die simpelijck doerghinghen hebdi ter orlogen omgekeert. **9** Mijns volcs vrouwen hebdi wtghestooten wt die huysen van haren wellusticheden, van haren cleynen kinderen hebdi mijnen loff affghenomen, inder ewicheyd. **10** Staet op ende gaet, want ghi en hebt hier gheen ruste, om sijn onsuyerhetyt sal hy verdoruen worden met die alderquaetste verrottinghe. **11** Och oft ick niet en ware een man den gheest hebbende, ende dat ick lieuer loghentale sprake. Ick sal v druyppen ten wijne, ende ter dronckenheyd, ende dit volck sal wesen die ghene daermen op druypt. **12** met een vergaderinghe sal ick v Iacob gheheel vergaderen, ick sal ouer een tsamen leyden die bleuelingenhen van Israel, ick sal hem te samen stellen als een cudde inden scaestal, als dat vee int midden der scaeps coyen, sij sullen gherucht maken van die menichte der menschen. **13** Want hy sal opclimmen, den wech opendoende voer henlieden, sij sullen sceyden, ende gaen doer die poorte, ende sij sullen doer haer wtgaen, ende hen coninck sal doergaen voer hen lieden, ende die Heere in henlieden hooft.

3 ENDE ic heb gheseyt, Hoort ghi princen van Iacob, ende ghy vorsten des huys van Israel. En behooret v lieden niet toe het recht te weten, **2** die tgoet haet, ende tqueat bemint, die gheweldichlyck hen huyt van bouen hen affneemt, ende hen vleesch bouen aff van haren vleesche? **3** Die mijns volcs vleesch gheten hebben, ende hebben hen vel bouen aff ghestroopt, ende hebben hen ghebeenten ghebroken, ende hebbense in stukken ghehouwen als in eenen metalen ketel, ende als vleesch int midden van eenen pot. **4** Dan sullen sij totten Heere roepen, ende hy en salse niet verhooren, ende hy sal sijn aensicht van hen verberghen in dien tijt, alsoo sij valschellijck ghedaen hebben in hen vonden. **5** Dit seyt die Heere op die Propheten die mijn volck verleyden, die met haren tanden bijten, ende vercondighen den vrede, ende ist datter iemant niet wat en gheeft in haren mont, soo heylighen sij op hem die orloghe. **6** Daer om sal v lieden den nacht voer een visioen wesen, ende die dysternissen sullen v wesen voer een waerseggherie, ende die sonne sal ondergaen op die propheten, ende den dach sal op hen verduystert werden. **7** Ende sij sullen bescaemt werden die visioenen sien, ende die waersegghers sullen bescaemt werden, ende sij sullen hen aensichten bedecken, om datter gheen antwoerde Gods en is. **8** Maer noctans ick ben

veruult met die stercheyt vanden gheest des Heeren, met ordeel ende cracht, dat ic Iacob soude hen groot misdaet vercondighen, ende Israel zijn sonde, **9** hoort dat ghy princen des huys van Iacob, ende rechters des huys van Israel, die dat ordeel versmaedt, ende alle rechte dinghen verkeert. **10** Die Sion timmert int bloet, ende Ierusalem in boosheydt. **11** Haer princen ordeelden om ghiften, ende haer priesters leerden om loon, ende haer Propheten propheeteerden om ghelyc, ende sij rusten op den Heere segghende. En is die Heere niet int midden van ons? Die quaden en sullen op ons niet comen. **12** Daer om sal ter saken van v lieden Sion als eenen acker gheackert werden, ende Ierusalem sal als eenen hoop steenen wesen, ende den berch des tempels tot hoochden der bosscagien.

4 ENde tsal wesen int wterste der daghen dat den berch des Heeren sal bereydt zijn op den tsop der bergen, ende hooghe bouen die hueuelen, ende die volcken sullen tot hem vlieden, **2** ende veel volcken sullen hen haesten ende segghen. Coemt ende laet ons opclimmen op des Heeren berch, ende tot den huyse des Gods van Iacob, ende hy sal ons leeren van sijnen weghen, ende wy sullen in sijn paden gaen, want van Sion sal die wet wtgaen, ende dwoert des Heeren van Ierusalem. **3** Ende hy sal ordeelen tusschen veel volcken, ende hy sal stercke volcken straffen zeer verre, ende sij sullen hen zweerden vermakken tot ploechcouteren, ende hen lancien tot spaden, het een volck en sal teghen het ander gheen sweet nemen, ende sij en sullen voertaen niet meer leeren orloghen. **4** Ende elck man sal sitten onder sijnen wijngaert, ende onder sijnen vijgheboom, ende daer en sal niemand wesen diese veruaere, want des Heeren der heyscaren mont heuet ghesproken. **5** Want alle die volcken sullen wandelen een ieghelyck in sijns Gods naem, maer wij sullen wandelen inden naeme des Heeren ons Gods inder ewicheyt, ende immermeer. **6** In dien dach seyt die Heere, sal ick den crepel gaende vergaderen, ende haer die ick verstoeten hadde, sal ick op nemen, ende die ick ghepijnicht hadde. **7** Ende ick sal den crepel gaende stellen tot bleuelingenhen, ende haer die ghearbeyt hadde tot een machtich volck, ende die Heere sal ouer hen regneren opden berch van Sion, van nu ende tot under ewicheyt. **8** Ende ghy torre der cudden, ghy neuelachtinge der dochter van Sion to v salt comen, ende dierste macht sal comen het rjick der dochter van Ierusalem. **9** Nu waer om wordi van droefheit vercrompen? en hebdi gheenen coninck, oft is v raetsman vergaen, dat v die pijne beuanghen heeft als een vrouwe die in barens noode is? **10** Hebt wee ende arbeyt ghenoech ghy dochter van Sion, als een die in barens noode is, want ghy sult nu wter stad gaen, ende ghy sult int lantscap woonen, ende ghy sult comen tot Babiloniën, daer suldi verlost werden. Daer sal v die Heere verlossen wt die hant uwer vianden. **11** Ende nu sijn op v veel heydenen vergadert, die segghen. Laetse ghestoent worden, ende laet ons ooghe op Sion sien. **12** Maer sij en hebben des Heeren gheachten niet gheacht, ende sij en hebben sijnen raet niet verstaen, want hy heeftse vergadert als het hoy vanden dorsch vloer. **13** Staet op, ende dorscht ghy dochter van Sion, want ic sal uwen horn yseren maken, ende v clauwen sal ic metalen maken, ende ghy sult veel volcken vernielen,

ende ghi sult den Heere dooden, hen rouuen, ende hen stercheyt den Heere van gheheel eertrijck.

5 NV suldi verdoruen worden ghy mordenaers dochter, sij hebben een belegginghe ghestelt op ons, met der roede sullen sij slaen die wanghe des rechters van Israel. **2** Ende ghy Bethlehem Ephrata, ghy sijt seer cleyn in die dysuenden van Iuda, wt v sal my wtgaen, die een heerscapper sal sijn in Israel. Ende sijnen wtganck is vanden beghinsel van die daghen der ewicheyt. **3** Daerom sal hijse gheue tot den tijt, inden welcken die in barens noode es baren sal, die bleuelingenhen van sijnen broederen sullen bekeert worden tot die kinderen van Israel. **4** Ende hy sal staen, ende sal voeden in die stercheyt des Heeren, in die hoocheyt des naems van den Heere sijnen Gott, ende sij sullen bekeert worden, want hy sal nu groot ghemaect worden tot die palen der aerden. **5** Ende dese sal den vrede wesen, als die Assirier comen sal in ons landt, ende als hy treden sal in onse huysen, ende wy sullen op hem verwecken seuen herders, ende acht heerlycke vorsten. **6** Ende sij sullen dlant van Assur weyden metten sweerde, ende dlant van Nemrod met zijn lancien, ende hy sal van Assur verlossen, als hy in ons lant comen sal, ende als hy treden sal in onse palen, **7** ende die bleuelingenhen van Iacob sullen wesen int midden van veel volcken, als den dauw vanden Heere, ende als druppelen opt cruyt die gheenen man en verwacht, ende niet en verbeyt nae die kinderen der menschen. **8** Ende die bleuelingenhen van Iacob sullen wesen in die heydenen int midden van veel volcken, als den leuw onder die beesten der bosschen, ende als een welpen des leuws onder die cudden der scapen, die welcke als hy doergaet ende vertreedt ende vangt, soe en issen niemand, diet verlosse. **9** V hant sal verhauen worden op v vianden, ende alle v vianden sullen vergaen. **10** Ende tsal zijn in dien dach, seyt die Heere, ick v peerden sal wech halen wt het midden van v, ende ick sal v waghenen vernielen. **11** Ende ick sal verderuen die steden ws lants, ende alle uwe stercten sal ick verderuen, ende ick sal die touerien wech nemen van v handt, ende die waerseggheren en sullen in v niet wesen. **12** Ende ic sal v ghesneden affgoden doen vergaen, ende v staende beelden wt het midden van v, ende ghi en sult voerts niet meer die wercken uwer handen aenbidden. **13** Ende ick sal v bosschen wtroeyen wt het midden van v, ende ick sal v steden vernielen. **14** Ende ick sal met rasende gramscap ende met verbolghentheyt wrike doen aen alle die Heydenen die niet ghehoort en hebben.

6 HOort wat die Heere spreect. Staet op, kijft int recht tegen die bergen, ende laet die hueuelen v stemme hooren. **2** Laet die bergen des Heeren ordeel hooren, ende die stercke fundamenten der eerden, want des Heeren ordeel is met sijnen volcke, ende met Israel sal hy gheordeelt worden. **3** Mijn volck wat heb ick v ghedaen, oft wat heb ick v quellijck gheweest? antwoert my. **4** Want ick heb v wtgeleyt wten lande van Egypten, ende wten huyse der slauen hebbe ick v verlost, ende ick heb voer v aensicht ghesonden Moysen ende Aaron, ende Mariam? **5** Mijn volck weest (bid ick) ghedaecht wat Balach die coninck van Moab dachte, ende wat hem antwoerde Balaam Beors sone, van

Setim tot Galgalam toe, dat ghy Godts rechtuerdicheden licht, ic sal sijn rechtuerdicheyt sien. **10** Ende mijn viandinne kennen soudt. **6** Wat sal ick weerdichs den Heere offeren, salt aensien, ende sij sal bedect worden met bescaemtheyt, sal ick die knye buyghen den hooghen Godt? sal ick hem die tot my seyt. Waer is die Heere uwe God? Mijn oogen brantofferen ende iarighe calueren offeren? **7** Mach die sullen op haer sien, nu sal sij tot een vertredinghe wesen, als Heere versoent werden doer die duysenden der rammen, oft tslijck der straten. **11** Het is den dach dat v wanden souden in veel duysenden der vetter bocken? sal ick mijnen iersten vermaect worden, in dien dach sal die wet verre werden. gheboren gheuen voer mijn groot misdaet, die vrucht mijns **12** In dien dach sal ooc tot v Assur comen, ende tot die buycs, voer die sonde mijnder zielen? **8** Ick sal v o mensch vaste steden, ende van die vaste steden totter vloet, ende te kennen gheue, wat goet is, ende wat die Heere van v tot die zee vander zee, ende totten berch vanden berch. begheert. Voerwaer recht te doen, ende bermherticheyt te **13** Ende dlant sal tot een verwoestinghe wesen om haer beminnen, ende sorchuuldichelyk te wandelen met uwen bewoonders, ende om die vrucht van haren ghedachten. **14** Godt. **9** Des Heeren stemme roept tot die stadt, ende Voedt v volck met uwer roeden, dat cudde uwer erffenissen, salicheyt sal wesen den ghenen die uwen naem vreesen, die alleen woonen int wout, int midden van Carmelus, Basan hoort ghy gheslachten, ende wie sal dat prijsen? **10** Alnoch ende Galaad sullen ghevoet werden nae die oude daghen. ist vier in thuy s vanden ongoddelycken, die scatten der **15** Nae die daghen van uwen wt ganck wten lande van boosheyt, ende een minder mate vol gramscappen. **11** Egypten sal ic hem wonderlycke dinghen toonen. **16** Die Sal ick die onrechte waghe rechtuerdich maken, ende die heydenen sullen sien, ende sij sullen bescaemt werden op bedrieghelycke gewichten des farkens? **12** doer die welcke allen hen stercheyt, sij sullen die hant opden mont legghen, haer rijcke lieden verrukt sijn met ongherechticheyt, ende hen ooren sullen doof sijn. **17** Sy sullen tghestubbe lecken die ghene die daer in woonen spraken loghentale, ende als een serpent, als die cruypende dieren der eerden sullen hen tonghe is bedrieghelyck in haeren mont. **13** Ende daer sij wtghestoort worden wt haren woonsteden. Den Heere om heb ick v begonst te slaen met verderffenisse, om uwe onsen Godt sullen sij begheren, ende sij sullen v vreesen. sonden. **14** Ghy sult eten ende niet versaetd werden, ende v **18** Wat Godt isser ws ghelyck die de boosheyt afneemt, vernederinge is int midden van v, ende ghy sult aengrijpen, ende gaet voer by die sonde der bleuelingen van uwer ende niet behouden, ende die ghy behouden sult die sal erffenissen? Hy en sal niet meer sijn rasende gramscap daer ick ten sweerde gheuen. **15** Ghy sult saeyen ende niet in seynden, want hi is willende die bermherticheyt. **19** Hy maeyen, ghy sult die oliuetten treden, ende metter olien niet sal wederom keeren, ende onser ontfermen. Hy sal onse ghesmeert werden, ende ghi sult den most treden, ende den boosheden affleggen, ende hy sal in die diepte vander zee wijn niet drincken. **16** Ende ghy hebt bewaert die gheboden alle onse sonden werpen. **20** Ghy sult Iacob die waerheyt van Amri, ende alle dwerck des huys van Achab, ende ghy gheuen, Abraham die bermherticheyt, die ghy onsen vaderen hebt ghevaweldt in hen wellusticheden, op dat ick v gheuen van die oude daghen ghesworen hebt. Hier voleyndt die soude ter verderffenissen, ende die daer in woonen tot eenen Proheet Micheas.

7 Vvee my want ick ben gheworden als die inden herft die crappen der wijnsnijdinghen vergadert, ende daer en is gheenen druyf om teten, vroechtijdege vighen heeft mijn ziele begheert. **2** Die heylige is vander eerden vergaen, ende die oprechte en is onder die menschen niet, sij legghen alle laghen in dabloedt, die man iaecht sijnen broeder tot der doot. **3** Het quaet van haren handen segghen sij goet te sijne, die Prince eyscht, ende die rechter is int verghelden, ende die groote heeft die begheerte sijnder zielen ghesproken, ende sij hebbense verstoort. **4** Die de beste onder henlieden is, die is als den doornboom, ende die recht is als den dorm vanden thuyn, Den dach van uwer bescouwinghen, v besoeckinghe coemt, nu sal hen verwoestinghe wesen. **5** En wilt den vrint niet geloouen, ende en wilt v niet betrouwen opden vorst, van haer die in uwen schoot slaeft bewaert die sloten ws monts. **6** Want die some doet sijnen vader versmaetheyt aen, ende die dochter staet op teghen haer moeder, die behoude dochter teghen haer sneerinne, ende des menschs vianden sijn zijn huysghenooten. **7** Maer ic sal tot den Heere aensien, ic sal verwachten Godt mijnen salichmakere, mijn God sal my hooren, **8** mijn viandinne en verblijdt v niet ouer my, om dat ic gheualen ben, ic sal opstaen als ic in die duysternisse sal gheseten sijn. Die Heere is mijn licht. **9** Des Heeren torn sal ic dragen, want ic heb tegen hem ghesondicht, tot dat hi mijn sake ordeele, ende mijn recht doe, hi sal my wt leyden int

Nahum

1 DEn last van Niniue. Den boeck des visioens van Nahum

Den Elceseus. 2 Godt is lalours ende een wrekkende Heere, een wrekkende Heere, ende hebbende rasenden toren, een wrekkende Heere teghen zijn vianden, ende hy selue es gram op zijn vianden. 3 Die Heere is verduldich, ende groot van stercheyt, ende suyuerende en sal hy niet onnoosel maken. Die Heere in tempeest ende stormende wint sijn zijn weghen, ende die neuelen zijn tghestubbe van sijnen voeten, 4 straffende die zee ende die verdrooghende, ende alle die vloeden tot die woestijne brenghende. Basan is crancck gheworden, ende Carmelus, ende die bloeme van Libanus is verdwenen. 5 Die berghen zijn beroert van hem, ende die hueuelen zijn verwoest, ende die eerde heeft ghebeeft van zijn aensicht, ende die werelt, ende alle die daer in woonen. 6 Wie sal voer daensicht van sijn verbolghenthelyt staen? ende wie sal wederstaen in die gramscap van sijnen rasenden torn? Sijn verbolghenthelyt is wtghestort als een vier, ende die steenrootsen zijn ghesmolten van hem. 7 Die Heere is goet, ende versterckende inden dach der tribulacien, ende wetende die ghene die op hem hopen, 8 ende inden voerbygaende ouervolet sal hy een voleyndinghe maken van sijn plactse, ende die duysternissen sullen zijn vianden veruolghen. 9 Wat denct ghy lieden teghen den Heere? Hy sal een volendinghe maken. Daer en sal gheen dobbel tribulatie opstaen. 10 Want ghelyck die dornen malcanderen omuanghen, also is den maeltijt van hen die tsamen drincken, sij sullen vernield worden als die stoppele vol droocheyts. 11 Wt v sal wt gaen die quaetheyt denct tseghen den Heere, metter herten ouerlegghende ouertredinghe. 12 Dit seyt die Heere, Ist dat sij volmaect sijn, ende alsoe vele, soo sullen sij aldus heel ghescoren werden, ende hy sal doergaen, ick heb v ghecasttij, ende ick en sal v voerts niet meer castijden. 13 Ende ick sal nu sijn roede breken van uwen rugge, ende v banden sal ick van een trecken. 14 Ende die Heere sal ouer v ghebieden, wt uwen naem en sal niet meer ghesaeyt werden, van ws Heeren huys sal ick het ghesneden, ende ghegoten beelt dooden, ick sal v graff stellen, want ghy sijt ongheert. 15 Siet op die berghen sijn die voeten vanden ghenen die blije bootscap brengt ende vercondicht den vrede luda viert v feestdaghen, ende betaelt v beloften, want hy en sal niet meer daer toe doen dat Belial in v doergae, hy is gheheel te niete ghegaen.

2 HY is opgheclommen die voer v verstroeyen sal, die beleggihinghe bewaren sal, aenscouwet den wech, versterct die lendenen, maect die cracht seer vroem, 2 want die Heere heeft Jacobs houerdie vergouden ghelyck die houerdie van Israel, Want die verwoesters hebbense verstroyt, ende hen rancken hebben sij verdoruen. 3 Den scilt van sijnen stercken is vierich, die mannen des heyrs sijn in roode cleederen, die ghetuyghen vanden waghen sijn vierich, inden dach van sijn bereydinghe, ende die drijuers sijn ontslapen. 4 In die weghen sijn sij verstoort gheweest, die waghenen sijn in stukken ghestooten in die straten hen aensien es ghelyc lampen als blixemen allesins loopende. 5 Hy sal zijnder stercker ghegendenken, sij sullen vallen in

hen weghen, sij sullen haestelijck op hen mueren climmen, ende die lommer tente sal bereyten werden. 6 Die poorten der vloeden sijn open ghedaen, ende den tempel totter eerdern toe afghebroken. 7 Ende die ruyter is gheuanghen wech gheleydt, ende haer dienstvrouwen worden ghedreuen, suchtende als duyuen, murmurende in hen herten. 8 Ende Niniue, als een visscherie der wateren sijn haer wateren, maer sij hebben ghevlogen, staet, staet, ende daer en is niemand die wederkeere. 9 Rooft het siluer, rooft het gout, ende daer en is gheen eynde der rijcdommen van alle die lustiche vaten diemen begheeren mochte. 10 Sy is ghebroken, ende ghespleten, ende verscoert, ende het herte is verdwynende, ende daer is een lammicheyt der knyen, ende een ontbreken in alle die nieren. Ende die aensichten van hen allen sijn als die swaertheit vanden potte. 11 Waer is die wooninghe der leuwen? ende die weyde van der leuwen welpens, waer toe dat die leuw ghegaen is, dat hy daer binnen comen soude, dat welpen eens leuws, ende daer en is niemand diese veruaere? 12 Die leuw heeft ghenoech gheuanghen voer sijn ionghen, ende hi heuet voer sijn leuwinnen ghe doodt, ende hy heeft sijn speluncken metten roof veruult, ende sijn rustplaetse met buete. 13 Siet ic tot v seyt die Heere der heyrscaren, ende ick sal ontsteken totten roock uwe waghenen, ende tsweet sal v leukens eten, ende ic sal uwen roof vander eerdern verdrijuen, ende die stemme van uwen boden en sal niet meer ghehoort worden.

3 Vve ghy bloedighe stadt gheheel vol van der loghenen verscoeringhe, den roof en sal van v niet gaen. 2

Dat ghelyut der gheesele, ende tghelyut van tghedruysh der raderen, ende der wrinschender peerden, ende der hittiger waghenen, ende der ridders daer opclimmende. 3 Ende der blinckender sweerden, ende der blixemender spissessen, ende der verslaghender menichten, ende des swaren vals, ende daer en is gheen eynde der dooder lichaemen, ende sij sullen vallen ouer hen lichaemen. 4 Om die menichte van die oncuyscheden der schoonder ende aen ghenamer hoeren die touerien heeft, die de Heydenen vercocht heeft in haer oncuyscheden, ende die gheslachten in haer touerien, 5 Siet ick come tot v, seyt die Heere der heyrscaren, ende ick sal v scamelheden ontdecken in v aensicht, ende ick sal den Heydenen naectheytoonien, ende den conincricken v scandelicheyt, 6 ende ick sal op v worpen die affgrijsselijcheden, ende ick sal v versmaetheden aendoen, ende ick sal v stellen tot een exemplē. 7 Ende tsal sijn dat alle die v siet, sal van v vlieden ende segghe, Niniue is verdoruen, wie sal thooft op v scudden? Van waer sal ick v eenen trooster soeken? 8 Sijt ghy beter dan Alexandria der volcken, die in die vloeden woont? die wateren sijn rontsomme haer, wiens rijcdommen sijn die zee, die wateren sijn haer mueren. 9 Dat Morianen lant, is haer stercheyt, ende Egypten, ende daer en is gheen eynde. Aphrica ende die Libianen hebben in v hulpe ghewest. 10 Maer die is selue oock in die ouervoeringhe gheleyt in die gheuanghenisse. Haer cleyn kinderen zijn doot ghestooten int hoof van allen straten, ende op hen edele hebben sij dlot gheworpen, ende allen hen ouerste luyden zijn vast ghestelt in veteren. 11 Ende daer om sult ghy oock droncken ghemaect worden, ende versmaet wesen, ende ghy sult

hulpe soecken vanden viant. **12** Alle uwe stercten zijn als die vijchboomen met haren vroege vijghen, ist dat sij ghescudt worden, soo sullen sij vallen in den mont des eters. **13** Siet v volck is als vrouwen int midden van v, die poorten ws lants sullen uwen vianden ter openinghen ontploken worden, tvier sal v grendelen verslinden. **14** Scept voer v seluen water om die belegghinghe, richt op v bolwercken, gaet int slijck, ende treedet, ondertredende houdt den bacsteen. **15** Daer sal v tvier eten ghy sult metten sweerde vergaen, het sal v verslinden als den cruyt worm. Wert vergadert als die cruyt wormen, wert vermenichfuldicht als die sprinchanen. **16** Ghy hebt v comenscappen meer ghedaen, dan die sterren des hemels zijn, den cruyt worm heeft hem wt ghespreyt, ende is wech ghevlogen. **17** V hoeders waren als sprinchanen, ende v cleyn kinderen als die sprinchanen der sprinchanen, die hem betrouwen in die tuynen in den dach der couden, die sonne is opghestaen ende sij zijn wech ghevlogen, ende hen plaatse en is niet bekent gheweest waer sij gheweest hebben. **18** V herders hebben gheslymert coninck van Assur, v princen sullen begrauen worden, v volck heeft verborghen gheweest in die berghen, ende daer en is niemant diese vergadere. **19** V vernielinghe en is niet duyster, v wonde is dalderquaetste, alle die v ghehoor ghehoort hebben die hebben hen hant tsamen ghedruct ouer v. Want ouer wien en heeft v quaetheyt altijt niet ghedaen? Hier voleynt die Profeet Nahum.

Habakuk

1 DEN last die Habacuc die Profeet ghesien heeft, **2** Heere hoe langhe sal ick roepen ende ghi en sult niet verhooren? hoe langhe sal ick tot v crysschen ghewelt lijdende, ende ghi en sult niet salich maken? **3** Waer om hebdi my die boosheydt ghehoont ende den arbeyt, om te sien den roof ende die ongherechticheyt teghen my? Waer om aensiedt ghy die versmaders, ende swijght als die ongoddelijcke vertreidt den ghenen die rechtuerdigher is dan hy? Ende sult ghy die menschen maken als die visschen der zee, ende als cruypende gherierte die gheenen leystsman en hebben? ende het ordeel is gheadaen, ende dat wedersegghen is machtiger. **4** Daer om is die wet verscoert, ende het ordeel en is ten eynde niet ghecomen, want die ongoddelijcke heeft die ouerhant teghen den rechtuerdighen, daer om gaet daer een verkeert ordeel wt. **5** Ansiet onder die Heydenen ende besiet, ende verwondert v, ende wert verbaest, want daer is een werck gheadaen in uwe daghen, dwelck niemant ghehouen en sal als vertelt sal worden. **6** Want siet ick sal die Chaldeen verwecken, een bitter ende snel volck, wandelende op die breetheyt der eerden om dat besitten soude die tabernakelen die sijne niet en zijn. **7** Het is grouwelyck ende veruaerlyck, wt hem seluen sal zijn ordeel ende last comen. **8** Sijn peerden zijn lichter dan lupaerden, ende rasscher dan die auont woluen, ende hen rosvolck sal verre wt ghesprayt worden. Want zijn rosvolck sal van verre comen, zij sullen vlieghen als den aernt haestende om teten. **9** Sy sullen alle totten rooue comen, hen aensicht sal eenen brandenden wint zijn, ende hy sal als tsandt die gheuanghenisse vergaderen. **10** Ende hy sal van die coninghen triumpheren, ende die tyranen sullen sijn ghecsmaren sijn hy sal op alle die stercten lachen, ende hy sal eenen dijck te hoop brenghen, ende die innemen. **11** Dan sal den gheest verandert worden ende doergaen, ende hy sal vallen, dese zijn stercheyt is zijs Godts. **12** En sijdi ghy niet van tbeghinsel Heere mijn Godt mijn heylige, ende wy en sullen niet steruen? Heere ghi hebt hem tot een ordeel ghestelt, ende den stercken hebdi ghefundert om dat ghi hem straffen soudt. **13** V ooghen sijn suyuer, dat ghi gheen quaet sien en soudt, ende ghy en sult niet moghen sien tot die boosheydt. Waer om siedt ghy niet op die ghene die boose dinghen doen, ende waer om swijchdi als die ongoddelijcke verslant den ghenen die rechtuerdigher is dan hy? **14** Ende ghy sult die menschen maken als visschen der zee, ende als cruypende gherierte dat gheenen prince en heeft. **15** Hy heuet gheheel metten anghel opghheuwen, hy heuet ghetrocken in sijn vischnet, ende hy heuet vergaderd in sijn net. Daer om sal hi blijde sijn ende hem verhueghen **16** daerom sal hy sijne vischnet slachoffer offeren ende sijnen nette sacrifice doen, want daer in is sijn deel vet gheworden, ende sijn spijse is wtuercoren. **17** Daerom heeft hy dan sijn vischnet wtghespraeyt, ende hi en sal niet sparen altijt die heydenen doot te slaen.

2 OP mijn hoede sal ick staen, ende ick sal mijnen ganck vast maken op die stercte, ende ic sal bescouwen, op dat ic sien mach, wat my gheseyt wordt, ende wat ick antwoorden

sal tot den ghenen die my berispt. **2** Ende die Heere heeft my ghantwoert, ende gheseyt, Script het visioen, ende legt dat breedt wt op die scriptafelkens, op dat hijt ouerloope die dat leest. **3** Want het visioen is noch verre, ende tsal openbaren ten eynde, ende ten sal niet lieghen, ist dattet toeft, soe verwacht dat, want het sal comende comen, ende en sal niet toeuen. **4** Siet die ongheloouch is diens ziele en sal niet recht sijn in sij seluen, maer die rechtuerdigher sal in sijn ghelooue leuen. **5** Ende ghelyck den wijn den ghenen drinct bedriecht, alsoe sal een hooerdich man sijn, ende hi en sal niet verciert worden, die zijn ziele als in die helle verbreydt heeft, ende hy is ghelyck die doot, ende hy en wort niet veruut, ende hy heeft tot hem vergadert alle die heydenen, ende tot hem ghehoopt alle volcken. (**Sheol h7585**) **6** En sullen alle dese op hem niet een ghelykenisse nemen, ende die sprake van sijn gheraetselen, ende men sal segghen. Wee hem die vermenicfuldicht, dat sijne niet en is? Hoe langhe beswaert hy ooc teghen sijn seluen dick slijck? **7** En sullen sij niet onuersienlijck opstaen, die v bijten sullen, ende en sullen sij niet ghewect worden die v verscoeren, ende ghy sult hen tot eenen roof wesen? **8** Want ghy hebt veel volcken berooft, soo sullen sij v alle beroouen die daer ouerghbleuen sullen wesen vanden volcken, om des menschen bloet, ende om die boosheydt des lants der stadt, ende alle der gheender die daer in woonen. **9** Wee den ghenen die quade ghericheyd vergadert voer sijnen huyse, dat sijnen nest mocht int hooghe wesen, ende hy meynt dat hy verlost wort wt die hant des quaets. **10** Ghy hebt uwen huyse bescaemtheyt ghedacht, ghy hebt veel volcken heel in stücken ghehouwen, ende v ziele heeft ghesondicht. **11** Want den steen sal wten muer roepen, ende het hout dat onder die ghebinselen der timmeragien is, sal antwoeren, **12** wee die een stadt timmert in dbloedt, ende bereydt een stadt met boosheydt. **13** En sijn dese dinghen niet van den Heere der heyrscaren? Want die volcken sullen arbeyden in veel viers, ende die Heydenen te vergheefs, ende sij sullen ghebreken. **14** Want het lant sal veruult werden dat sij kennen souden die glorie des Heeren, als wateren die zee ouerdekkende. **15** Wee die sijnen vrient te drincken gheeft, doende zijn galle daer inne ende droncken makende, om dat hy sijn naectheyt sien soude. **16** Ghy sijt veruult met scanden voer glorie, drinct ghy oock ende ontslaept, den kelck van des Heeren rechter hant sal v omuanghen, ende die wtbrakinghe der scanden op uwe glorie. **17** Want die boosheydt van Libanus sal v ouerdecken, ende die verwoestheyt der dieren salse veruaeren van des menschen bloet, ende van die boosheydt der eerden, ende der stadt, ende alle der gheender die daer in woonen. **18** Wat helpt het ghesneden beelt, dat sijn maker dat ghesneden heeft, dat ghegoten, ende bedrieghelyck beelt? dat sijn makere int maecsele ghehoopt heeft, dat hy stomme affgods beeldem maken soude. **19** Wee die den houte seyt, Onspringt, Staet op den swijghenden steen, meyndi dat hijt sal moghen leeren? Siet dese is ouerdeckt met goude ende siluere, ende daer en is gheenen gheest in zijn binnenste. **20** Maer die Heere is in sijnen heylighen tempel, laet van sijn aensicht swijghen gheheel aertrijck.

3 Habacucs ghebedt voer die onwetentheden. **2** HEERE ic heb v ghehoor ghehoort, ende ick heb ghevrest.

Heere v werck is int midden der iaren, maect dat leuende int midden der iaren suldijt bekent maken, als ghy sult gram wesen, soo suldi der bermherticheyt ghedencken. **3** Godt sal van den suyden comen, ende die heylighie van den berch Pharan. Altijt. Sijn glorie heeft die hemelen bedect, ende die eerde is vol van sijnen loff. **4** Sijn scijnsel sal als een licht sijn, hoornen sijn in sijn handen, daer is sijn stercheyt verborghen. **5** Voer sijn aensicht sal die doot gaen, ende die duyuel sal voer sijn voeten wtgaen. **6** Hy heeft ghestaen ende die eerde ghemeten, hi heeft aensien ende van een ghesceyden die Heydenen, ende die berghen der werelt zijn vernield, die hueuelen der werelt sijn nederghecromt, van die weghen sijnder ewicheyt. **7** Om die boosheyt heb ick ghesien die tenten van der Morianen lant, die vellen des lants van Madian sullen verstoort werden. **8** Sydie teghen die vloeden gram O Heere? oft is v rasende gramscap op die vloeden? oft v verbolghenthelyt in die zee, die op v peerden climt, ende v waghenen sijn behoudenisse? **9** Verweckende suldi uwen boghe verwecken, die eeden den gheslachten, die ghy ghesproken hebt. Altijt, Ghy sult die vloeden der eerden snyden. **10** Die berghen hebben v ghesien, ende sijn droeueich gheweest, den stroem der wateren is ouerghedaen. Den affgront heeft sijn stemme ghegheuen, die hoocheyt heeft haer handen op ghehauen. **11** Die sonne ende die mane hebben ghestaen in hen woonstede, int licht van uwen pijlen sullen sy gaen, in dat blincsel van uwer blinckender speren. **12** Met een grimmigheyt suldi die eerde vertreden, in die rasende gramscap suldy die Heydenen verbaest maken. **13** Ghy sijt wtghegaen ter salicheyt ws volcks, ter salicheyt met uwen ghesalfden, ghy hebt het hooft gheslaghen van des ongoddelijs huys, ghy hebt het fundament ghebloodt totten hals toe. Altijt. **14** Ghy hebt sijn scepteren vermalendijt, den hoofde van sijnen orloochs volc, comedie als eenen stormenden wint om my te verstroeyen, hen verhuegen is ghelyc van eenen die den armen verslint int verborghen. **15** Ghy hebt in die zee eenen wech gHEMAET uwen peerden, int slijck van veel wateren. **16** Ick heb ghehoort ende mijnen buyck is heel ontsteelt gheweest, van die stemme hebben mijn lippen ghebeeft, laet den etter in mijn beenderen gaen, ende laetet onder my wt loopen, op dat ick mach rusten inden dach der tribulacien, dat ick mach op climmen tot ons ghegort volck. **17** Want den vijchboom en sal niet bloeyen, ende daer en sal gheen groeytsel wesen in die wijngaerden, het werck vanden olijfboom sal lieghen, ende die velden en sullen gheen spijse voort brenghen, dat cleyn vee sal vanden scaepstaal afghesneden werden, ende daer en sal gheen groot vee wesen aan die cribben. **18** Maer ick sal inden Heere blije sijn, ende ick sal my verhueghen in Gode mijnen Iesus. **19** Godt die Heere is mijn stercheyt, ende hy sal mijn voeten stellen als der herten, ende die verwinner sal my leyden op mijn hoochden singhende met psalmen. Hier voleyndt die Profeet Habacuc.

Zefanja

eertrijck verslent worden, want hy sal een voleyndinghe met haesten maken alle den ghenen dieerde bewonen.

1 DWOERT des Heeren dat ghesciet is tot Sophoniam den sone Chusi, des soons Godolie, des soons Amarie, des soons Ezechie, in die daghen van losias Amons sone des conincs van Iuda. **2** Verghaderende sal ict al vergaderen van daensicht der eerden, seyt die Heere. **3** Vergaderende den mensch ende tvee, vergaderende dat gheuogelde des hemels ende die visschen der zee, ende der ongodelijcker sullen vallinghen wesen, ende ick sal die menschen vernielen van daensicht der eerden, seyt die Heere. **4** Ende ick sal mijn hant wtsteken op Iudam, ende op alle die bewoonders van Ierusalem, ende ick sal van deser plaetsen te niete doen die bleuelingen van Baal, ende die namen der tempel bewaerders metten priesters. **5** Ende die ghene die op die daken aenbidden dat heyr des hemels, ende aenbidden ende sweren by den Heere, ende sweren by Melchom. **6** Ende die hen affkeeren van achter den rughe des Heeren, ende die den Heere niet gesocht en hebben, noch hem onderuraecht en hebben. **7** Swijcht van daenschijn des Heeren Gods, want des Heeren dach is by, want die Heere heeft een slachofferande bereydt, hy heeft sijn gheroepene gheheylcht. **8** Ende tsal wesen inden dach van des Heeren slachofferande, dat ick sal versoeken op die princen ende op des conincs sonen, ende op alle die ghene die ghecleedt zijn met vreemde cleedinghe, **9** ende ick sal versoeken op een ieghelycken die vermetelijc wandelt opden dorpel op dien dach, die thuyts des Heeren haers Gods veruullen met ongherechticheyt ende bedroch. **10** Ende in dien dach, seyt die Heere, sal wesen een stemme des gheroeps van die poorte der viischen, ende een ghehuyt van die tweede, ende een groote vernielinghe van die hueuelen. **11** Huyt ghi bewoonders van Pile, alle tvolc van Chanaan heeft gheswegen, Sij sijn alle vergaen die omwonden waren met siluer. **12** Ende tsal wesen in dien tijt, ick sal Ierusalem ondersoeken met lichters, ende ic sal versoeken op die mannen die gheuesticht zijn in hen drecken, die in hen herten segghen. Die Heere en sal niet wel doen ende hy en sal niet qualijc doen, **13** Ende hen stercheyt sal wesen tot een beroouinghe, ende hen huysen tot een woestijne. Ende si sullen huysen timmeren, ende die niet bewoonen, ende sij sullen wijngaarden planten ende haren wijn niet drincken. **14** Den grooten dach des Heeren is nae by, hy is nae by, ende wtermaten seer snel, Die stemme van des Heeren dach is bitter, daer sal die stercke ghepijnicht worden, **15** Dien dach is eenen dach der gramsappen, eenen dach der tribulatien ende der benautheyt, den dach der verderffenissen ende der allendicheyt, den dach der duystenissen ende der donckerheyt, den dach des neuels ende des onwoders, **16** den dach des trompets ende des gheclancs op die besloten steden, ende op die hooghe hoecken. **17** Ende ick sal die menschen quellen, ende si sullen wandelen als blende, want si hebben den Heere ghesondicht, ende hen bloet sal wtghestort worden ghelyck eerde ende hen lichamen als drecken. **18** Maer oock soo sal hen siluer ende hen gout hen niet moghen verlossen in den dach van des Heeren gramscap, met den viere van sijnen heeten torn sal tgheheel

2 COemt te samen, vergadert v ghy onminlijc volck **2** eer dat het beuel bare als ghestubbe den voorby gaenden dach, eer dat ouer v lieden come die gramschap van des Heeren rasenden toren, eer op v lieden come den dach der verbolghenthethy des Heeren. **3** Soect den Heere alle ghy saechtmoedige der eerden, die zijn ordeel ghedaen hebt, soect den rechtuerdighen, soect den saechtmoedighen, oft ghy eenichsins mocht verborghen werden inden dach van des Heeren rasenden torn, **4** Want Gaza sal verdoruen wesen, ende Ascalon tot een woestijne, Azoten sullen sij inden middach wt worpen, ende Accaron sal wtgheroeyt worden. **5** Wee v die bewoont het zeelken der zee, ghy volck der verdorue, het woort des Heeren is op v lieden Chanaan der Palestijnen lant ende ick sal v verderuen also datter gheen bewoonder zijn en sal. **6** Ende het zeelken der zee sal een ruste der herders wesen ende scaepstallen des veets, **7** ende sijn zeelken den ghenen die ghebleuen sal wesen van Iudas huys, daer sullen si gheuoedt worden. In die huysen van Ascalon sullen si teghen auont rusten, want die Heeren hen God salse versoeken, ende hy sal hen gheuanghenisse affkeeren. **8** Ick heb het verwijt van Moab ghehoort, ende die blasphemien der kinderen van Ammon, die si mijnen volck verweten hebben, ende si sijn groot gheworden op hen palen. **9** Daerom soo warachtelijc als ick leue, seyt die Heere der heyrscaren Israels Godt. Moab sal als Sodoma wesen, ende die kinderen van Ammon als Gomorrha, droocheyt der dornen, ende hoopnen souts, ende een wildernisse tot inder ewicheyt, die bleuelingen mijns volcs sullense rouuen, ende die ouergebleuende mijnder luyden sullense besitten. **10** Dit sal hen gheschieden om hen hoouerdicheyt, om dat si gheblasphemiert hebben, ende grootmoedich gheweest hebben ouer tvolck des Heeren der heyrscharen. **11** Die Heere is grouwelijc ouer henlieden, ende hy sal vernielen alle die goden des eertrijcs, ende die mannen sullen hem aenbidden van hen plaepte, alle die eylanden der Heydenen. **12** maer oock ghy Morianen sult ghedoot wesen met mijnen sweerde. **13** Ende hy sal sijn hant wtreycken ouer het noorden, ende hy sal Assur verderuen, ende hy sal die schoone tot een woestijne stellen, ende tot een plaepte sonder wech, ende als een wildernisse. **14** Ende die cudden sullen int midden van haer rusten, alle die beesten der Heydenen, ende den Onocrotalus ende den eghel sullen binnen haer dorpeken woonen, die stemme van datter singt in die venster, die ruae opden ouersten dorpel, want ic sal haer macht verminderen. **15** Dit is de gloriose stadt woonende met betrouwien die in haer herte seyde. Ic bent, ende buyten my en is gheen ander meer hoe is si gheworden tot een woestijne, een rustplaetse der beesten? alle die door haer ghaet sal wispelen, ende sijn hant roeren. **3** Vvee ghy verweccstre ende verloste stadt ghy duyue, **2** Sij en heeft die stemme niet gehoort, ende si en heeft dat castijende onderwijs niet ontfanghen, inden Heere en heeft sij haer niet betrout, tot haren God en heeft si niet ghenaect **3** Haer princen int midden van haer waren als briesschende leeuwen, haer rechters waren als woluen

des auonts, si en lieten niet ouer tot smorghens toe. **4** eenen naem, ende tot lof alle den volcken der eerden, als ick Haer propheten waren ontsinnich, onghetrouwne mannen, uwe gheuanghenisse sal wederom ghekeert hebben voor haer priesters hebben het heyligh besmedt, si hebben uwe oogen, seyt die Heere. Hier voleyndt die Propheet onrechtuerdelyc ghedaen teghen die wet. **5** Die rechtuerdige Sophonias.

Heere int midden van haer en sal gheen ongherechticheyt doen, vroech vroech sal hy sijn ordeel int licht gheuen, ende ten sal niet verborghen wesen, ende die ongherechtighe en heeft die bescaemtheyt niet gheweten. **6** Ick heb die Heydenen vernielt, ende hen hoecken zijn ghebroken, hen weghen heb ick woest ghemaect, midts datter niemant en is die daer door gae, hen steden sijn verwoest want daer gheen man bleuen en is oft bewoonder. **7** Ic hebt gheseyt, maer nochtans suldi my vreesen, ghy sult castijnghe ontfanghen, ende haer woonghe en sal niet vergaen, om alle die dinghen in die welcke icse versocht hebbe, maer nochtans inden dagheraet opstaende hebben si alle hen ghedachten quaet ghemaect. **8** Daer om verbeyt my, seyt die Heere, inden dach van mijnder verrijzenissen int toecomende, want tis mijn ordeel dat ick vergaderen sal die Heydenen, ende versamen die conincrijcken, ende ick sal op hen wtstorten mijn verbolghentheyt, alle die gramscap van mijnen rasenden toren, want int vier van mijn gramme liefde sal alle daertrijck verslint worden, **9** want dan sal ick den volcken een wtuercoren lippen gheuen, dat sij allegader aenroepen sullen inden naem des Heeren, ende hem dienen met eender scoudere. **10** Ouer die vloeden van dat Morianen lant, van daer sullen mijn ootmoedighe kinderen van mijnen verstroeyden my een gaue brenghen. **11** In dien dach en suldi niet bescaemt wesen ouer alle uwe vonden, met de welcke ghy teghen my ouertreden hebt, want dan sal ick vant midden van v wechnemen die hoochsprekers van uwer houerdie, ende ghy en sult niet meer daer toe doen om voorts verheuen te worden in mijnen heylighen berch. **12** Ende ick sal int midden van v laten een arm ende behoeuich volck, ende si sullen hopen inden naem des Heeren. **13** Die bleuelingenhen van Israel en sullen gheen ongherechticheyt doen, noch si en sullen gheen loghentaal spreken, ende in haeren mont en sal gheen bedrieghelycke tonghe gheuonden werden, want si sullen weyden ende rusten, ende daer en sal niemant wesen diese veruaere. **14** Loeft ghy dochter van Sion, maect iolijt Israel, verblijt ende verhuecht v met allen v herte ghy dochter van Ierusalem. **15** Die Heere heeft v ordeel wechghenomen, hy heeft v vianden afgekeert Die coninck van Israel die Heere is int midden van v, ghy en sult voorts gheen quaet vreesen, **16** In dien dach salmen tot Ierusalem segghen. En wilt niet vreesen Sion, En laet v handen niet slap werden, **17** die Heere v Godt is int midden v sterck, hy sal behouden, hy sal op v blije sijn met blijscap, hy sal swijghen in v liefde, hy sal hem op v verhueghen met loue. **18** Die ydele die vander wet ghesceyden waren, sal ick vergaderen, want sij waren wt v, dat ghy voortaen niet meer gheen verwijdt van hen en hebt. **19** Siet ick salse alle dooden die v lijden aenghedaen hebben in dien tijt, ende ick sal den cruepelen behouden, ende haer die wt ghevoren was sal ick verghaderen, ende ic salse stellen tot lof, ende tot eenen naem, in alle dlant van hen bescaemtheyt. **20** In dien tijt dat ic v lieden sal aenbrenghen, ende inden tijt dat ick v vergaderen sal, want ick sal v lieden gheuen tot

Haggai

1 INT tweede iaer Darij des conincs, in die seste maent inden iersten dach der maent, is het woort des Heeren ghesciet in die hant Aggei des propheets tot Zorobabel Salathiels sone, den prince van Iuda, ende tot Iesum Iosedecs sone den groten priester segghende. **2** Dit seyt die Heere der heyrscaren segghende. Dit volc seyt. Den tijt en is noch niet comen om des Heeren huys te timmeren. **3** Ende des Heeren woort is ghesciet in die hant Aggei des propheets seggende. Dit seyt die Heere der heyrscaren seggende. Dit volc seyt. Den tijt van des Heeren huys te timmeren en is noch niet comen, ende het woort des Heeren is ghesciet in die hant des propheets Aggei seggende. **4** Ist dan v lieden tijt dat ghy soudt woonen in ghewelfde huysen, ende dat dit huys soude verwoest sijn? **5** Ende nv dit seyt die Heere der heyrscaren. Stelt v herten op v weghen. **6** Ghi hebt vele ghesaeyt, ende luttel inghebracht, ghy hebt gheten ende ghy en sijt niet versaedt, ghy hebt ghedorcken, ende ghy en sijt niet droncken gheworden, ghi hebt v ghedect, ende ghi en sijt niet werm gheworden, ende die loonen vergadert heeft, die heeftse gheworpen in een doorgaette borse. **7** Dit seyt die Heere de heyrscaren. Stelt v herten op v weghen, **8** climt opden berch draecht houten, ende timmert dat huys, ende het sal my aenghenaem zijn, ende ic sal gheglorificeert worden, seyt die Heere. **9** Ghy hebt ghesien tot meer, ende siet het is min gheworden, ende ghi hebbet int huys ghebracht, ende ick hebt wtghblasen, om wat sake seyt die Heere der heyrscaren? Want mijn huys is verwoest, ende ghi haest v een ieghelyc tot sijnen huyse. **10** Daerom zijn die hemelen ouer v lieden verboden dat sij gheenen dawu gheuen en souden, ende die eerde is verboden dat sij haer groeytsel niet gheuen en soude, **11** ende ick heb die drochte op deerde gheropen ende op die berghen, ende op die tarwe, ende op den wijn, ende op die olie, ende al dat die eerde voortsbrengt, ende op die menschen, ende op die beesten, ende op alle den arbeydt der handen. **12** Ende Zorobabel Salathiels sone, ende Iesus Iosedecs sone die groote priester, ende alle die bleuelingen des volcs hebben ghehoort die stemme haers Gods, ende die woorden Aggei des propheets, ghelyc die Heere hen Godt hem ghesonden heeft tot henlieden, ende tvolck heeft gheureest van des Heeren aensicht, **13** Ende Aggeus des Heeren bode van des Heeren boden heeft den volcke gheseyt segghende. Ic ben met v lieden, seyt die Heere. **14** Ende die Heere heeft verwect den gheest van Zorobabel Salathiels sone des princes van Iuda, ende den gheest van Iesus Iosedecs sone den groten priester, ende den gheest der andere van alle den volcke, ende sij sijn binnen in ghegaen, ende sij maecten dwerck int huys des Heeren der heyrscaren haers Gods. **15** IN den vierentwintichsten dach der maent in die seste maent, int tweede iaer Darij des conincs,

2 in die seuenste maent, den eenentwintichsten dach der maent, is dwoort des Heeren ghesciet in die hant Aggei des propheets segghende. **3** Spreect tot Zorobabel Salathiels sone, den prince van Iuda, ende tot Iesum Iosedecs sone den groten priester, ende tot die andere vanden volcke

segghende. **3** Wie isser onder v lieden ouer bleuen, die dit huys ghesien heeft in zijn ierste glorie? ende wat siet ghy dit nv? en is dit alsoo niet recht oft niet en ware in v lieder oogen? **4** Ende nv wort versterct Zorobabel, seyd die Heere, ende weest versterct Iesu sone van Iosedec groote priester, ende wert versterct alle tvolck der eerden, seyt die Heere der heyrscaren, ende maket (want ick ben met v lieden, seyt die Heere der heyrscaren) **5** het woort dat ick met v lieden vast ghemaect hebbe doen ghi wten landen van Egipten ghinct, ende mijnen gheest sal int midden van v lieden wesen, en wilt niet vreesen, **6** want dit seyt die Heere der heyrscaren. Het is noch een luttelken tijts, ende ick sal hemel ende eerden beroeren, ende die zee, ende het drooghe lant **7** ende ick sal alle die Heydenden beroeren. Ende die van allen volcken begheert is sal comen, ende ic sal dit huys met glorie veruullen, seyt die Heere der heyrscaren. **8** Mijne is tsiluer, ende mijne ist tgout, seyd die Heere der heyrscaren, **9** want die glorie van desen laetsten huyse sal meerder wesen dan des ierste, seyd die Heere der heyrscaren, ende in dese plaatse sal ick vrede gheuen seyt die Heere der heyrscaren. **10** In den vierentwintichsten dach vander neghenster maent, int tweede iaer Darij des conincs is het woort des Heeren ghesciet tot Aggeum den propheet segghende. **11** Dit seyd die Heere der heyrscaren. Vraecht van die priesters die wet seggende. **12** Ist dat een mensch gheheylicht vleesch draecht in die slippe van sijnen cleede, ende dat hy met dat opperste van die raecte broot, oft toespijse, oft wijn, oft olie, oft eenigherande spijse, salt gheheylicht worden? Ende die priesters antwoordende hebben gheseyt. Neent? **13** Ende Aggeus heeft gheseyt. Ist dat iemant die besmet is in een ziele iet van desen raect salt besmet worden? Ende die priesters hebben gheantwoort ende gheseyt. Het sal besmet worden. **14** Ende Aggeus heeft gheantwoort ende gheseyt. Alsoo is dit volck, ende alsoo is dit geslachte voor mijn aensicht, seyt die Heere, ende alsoo is alle dwerc van haren handen, ende alle die dinghen die sij daer gheoffert hebben sullen besmet sijn. **15** Ende nv stelt v herten van desen dach ende daer te voren eer den eenen steen opden anderen steen gheleyt werde in des Heeren huyse. **16** Als ghi ghinct totten hoop van twintich mudden, ende het worden thiene, ende dat ghy ghinct binnen totter perssen, dat ghy daer vijftich flesschen soudt wt perssen, ende het worden twintich **17** Ick heb v gheslaghen met eenen berrenden wint, ende met die versengtheyt, ende metten haghel alle die wercken uwer handen, ende daer en was niemant onder v lieden die wederom tot mi keerde, seyt die Heere. **18** Stelt v herten van desen daghe, ende hier naemael vanden vierentwintichsten dach der neghenster maent, vanden dach dat die fundamenten gheleyt sijn vanden tempel des Heeren, settet op v herte. **19** Is het saet nv in die spruyten? ende hebben den wijngaert, ende den vijgheboom, ende den granaat appelboom, ende den olijfboom al nv ghebloeyt? Van desen dach aer sal ick gebenedijden, **20** Ende des Heeren woort is ten tweeden mael tot Aggeum ghesciet, opden vierentwintichsten dach segghende. **21** Spreect tot Zorobabel den prince van Iuda, segghende. Ick sal den hemel tsamen metter eerden beroeren. **22** Ende ick sal den stoel der conincrijcken omworpen, ende ick sal

vernien die stercheyt vander Heydenen rijcke, ende ick sal den waghen omworpen ende sijnen beclimmer, ende die peerden sullen nederdalen, ende hen beclimmers, die man in sijns broeders sweert. 23 In dien dach, seyt die Heere der heyrscaren, sal ick v tot my nemen Zorobabel Salathiels sone mijn knecht, seyt die Heere, ende ick sal v stellen als eenen seghel, want ick heb v vercoren, seyt die Heere der heyrscaren. Hier voleyndt die Propheet Aggeus.

Zacharia

1 IN die achste maent, int tweede ier van Darius, is het woort des Heeren gheschiet tot Zachariam den sone Barachie des soons Addo den propheet segghende. **2** Die Heere is gram op v vaderen met toornicheyt. **3** Ende ghy sult tot henlieden segghen. Dit seyt die Heere der heyrscaren. Bekeert v tot my, seyt die Heere der heyrscaren, ende ick sal mi tot v bekeeren, seyd die Heere der heyrscaren. **4** En weest niet ghelyc v vaderen, tot die welcke die ierste propheten riepen segghende. Dit seyt die Heere der heyrscaren. Bekeert v van v quade weghen ende van v alderquaetste gheachten, ende sij en hebbent niet ghehoort, noch si en hebben op mi niet gheacht, seyt die Heere. **5** waer sijn v vaders? ende die propheten sullen si inder ewicheyt leuen? **6** Maer nochtans mijn woorden ende mijn wettelijcke gheboden die ick gheboden hebbe mijnen knechten den propheten, en hebben die uwe vaders niet beuanghen? Ende si sijn bekeert gheweest, ende hebben gheseydt. Ghelyc die Heere der heyrscaren gheghecht heeft ons te doen na onse weghen ende nae onse vonden, soo heeft hi ons ghedaen. **7** Inden vierentwintichsten dach der elfster maent Sabath int tweede ier van Darius is des Heeren woort gheschiet tot Zachariam den sone Barachie, des soons Addo, den propheet segghende. **8** Ick heb ghesien inder nacht, ende siet een man climmende op een root peert, ende hy stont onder die myrtus spruyten, die in die diepte waren, ende nae hem waren roode, ende bonte, ende witte peerden. **9** Ende ick heb gheseyt wat sijn dese mijn Heere? Ende den enghel die in my sprack, heeft tot mi gheseyt. Ick sal v toonien wat dese sijn. **10** Ende die man antwoorde die onder die myrtus spruyten stont, ende hy heeft gheseyt. Dese sjint die de Heere ghesonden heeft, dat si dlant souden doorwandelen. **11** Ende sij hebben gheantwoort den enghel des Heeren die onder die myrtus spruyten stont, ende si hebben gheseyt. Wij hebben dlant doorwandelt, ende siet alle dlant wort bewoont, ende rust. **12** Ende des Heeren enghel heeft gheantwoort ende gheseyt. Heere der heyrscaren hoe langhe en suldi niet ontfermen Ierusalem, ende der steden van luda, op die welcke ghy gram sijt, dit is nv het tseuntichste ier? **13** Ende die Heere heeft den enghel die in my sprack gheantwoort goede woorden, troostelijcke woorden. **14** Ende den enghel die my sprac heeft tot my gheseyt. Roeft segghende. Dit seyt die Heere der heyrscaren. Ick heb wt liefden gram gheweest op Ierusalem ende Sion met een groote ialourzie. **15** Ende met een groote gramschap ben ick gram op die rjcke Heydenen, want ick heb een luttel gram gheweest, ende si hebbent gheholpen int quade. **16** Daerom dit seyt die Heere. Ic sal tot Ierusalem wederom keeren in bermherticheden, mijn huys sal in haer ghetimmert werden, seyt die Heere der heyrscaren, ende het rcht coordeken sal wtgherect worden op Ierusalem. **17** Roeft noch segghende. Dit seyt die Heere der heyrscaren. Noch sullen mijn steden oueruloeden van goeden, ende die Heere sal Sion noch troosten, ende hy sal Ierusalem noch verkiesen. **18** Ende ick heb mijn ooghen opghehauen ende ghesien ende siet vier hornen, **19** Ende ick heb gheseyt totten enghel die in my sprack. Wat zijn dese? Ende hy heeft tot my gheseyt. Dit zijn die hornen die

Iudam ghestooten hebben, ende Israel ende Ierusalem. **20** Ende die Heere heeft my gheont vier timmerlieden. **21** Ende ick heb gheseyt. Wat comen dese doen? Die welcke sprack segghende. Dit sijn die hornen die Iudam ghestooten hebben elcken man besonder, endeniemant van hen en heeft zijn hooft opghehauen, ende dese sijn ghecomen om die te veruaren, dat sij die hornen der Heydenen neder worpen souden, die den horn opghehauen hebben op dlant van luda, dat sij dat souden verstroeyen.

2 ENDE ick heb mijn ooghen opghehauen, ende ick heb ghesien, ende siet daer was een man ende in sijn hant was een meters coordeken. **2** Ende ick heb gheseyt. Waer henen ghaet ghy? Ende hy heeft tot my gheseyt. Om Ierusalem te meten, ende dat ick sien mach hoe groot dat haer breydder, ende hoe groot dat haer lengde is, **3** Ende siet die enghel die in my sprack ghinc wt, ende eenen anderen enghel ghinc wt hem te ghemoete. **4** Ende hy heeft tot hem geseyt. Loopt ende spreect tot desen knecht segghende. Sonder muer sal Ierusalem bewoont worden ouermids die menichte der menschen ende der beesten int midden van haer. **5** Ende ick sal haer sijn, seyt die Heere, eenen vierighen muer int ronde, ende tot een glorie int midden van haer. **6** O o vliedt vant noorden lant, seyt die Heere, want in die vier winden des hemels heb ick v verstroeyt, seyt die Heere. **7** O Sion vliedt die by de dochter van Babilonien woont, **8** want dit seyt die Heere der heyrscaren. Nae die glorie heeft hi my ghesonden tot die Heydenen, die v lieden berooft hebben, want wie v lieden raect, die raect den appel van mijnder ooghe, **9** want siet ick heffe mijn hant op henlieden, ende sij sullen tot eenen roof sijn den ghenen die henlieden dienden, ende ghy sult weten dat die Heere der heyrscaren my ghesonden heeft. **10** Loeft ende verblijft v ghi dochter van Sion, want siet ick come, ende ick sal int midden van v lieden woonen, seyt die Heere. **11** Ende daer sullen veel volcken totten Heere versaeamt worden in dien dach, ende si sullen my tot een volck wesen, ende ick sal int midden van v woonen, ende ghy sult weten dat die Heere der heyrscaren my tot v ghesonden heeft. **12** Ende die Heere sal Iudam sijn deel besitten int gheyleyt lant, ende hy sal Ierusalem noch verkiesen, **13** Alle vleesch swijge van des Heeren aensicht, want hy is opghestaen van sijn heylige woonstadt.

3 ENDE die Heere heeft my gheont lesum den grooten priester staende voor den enghel des Heeren, ende Satan stont aen sijn rechte sijde, dat hy hem teghen sijn soude. **2** Ende die Heere heeft tot Satan gheseyt. Die Heere berispe in v Satan, ende die Heere berispe in v die Ierusalem ghecoren heeft, en is dit niet een ghebrant hout wten viere ghetrocken? **3** Ende Iesus was ghecleedt met onreyne cleederen, ende hy stont voor des enghels aensicht, **4** Die welcke heeft gheantwoort ende gheseyt tot die ghene die voor hem stonden segghende. Neemt dese onreyne cleederen van hem. Ende hy heeft tot hem gheseyt. Siet ick heb v ongherechticheyt van v ghenomen, ende ik heb v met feestelijcke cleederen aenghedaen. **5** Ende hy heeft gheseyt. Stelt eenen suyuren myter op zijn hooft, ende si hebben eenen suyuren myter ghestelt op zijn hooft, ende si

hebben hem met cleederen ghecleedt, ende des Heeren heb gheseyt. Ick sie eenen vlieghenden boeck, zijn lengde is enghel stont. **6** Ende des Heeren enghel betuychde lesum van twintich cubitus, ende sijn breyddie is van thien cubitus. segghende. **7** Dit seyt die Heere der heyrscaren. Ist dat ghy in mijnen weghen wandelt, ende mijn bewaringhe bewaert, wtgaet op daensicht van tgheheel eertrijck, want alle dief, soo sult ghy ooc mijns huys ordeelen, ende mijn voorhouen alsoo daer af ghescreuven is, sal gheordeelt worden, ende bewaren, ende ick sal v wandelaers gheuen vanden ghenen alle die sweet sal daer wt desghelycs gheordeelt worden. **4** die hier nv by staen. **8** Hoort lesu groote priester, ghi ende v Ick sal dien wtleyden, seyt die Heere der heyrscaren, ende vrinden die in v teghenoordicheyt woonen want het sijn hy sal comen tot den huyse des diefs, ende totten huyse des wonderbaerlichekken mannen, want siet ic sal mijnen knecht gheens die by mijnen naem valscheijck sweert, ende hy sal den organc aenbrenghen, **9** want siet den steen dien ick woonden int midden van sijn huys, ende hy sal hem vernielen gheheuen hebbe voor lesu, op eenen steen sijn seuen ende sijn houten, ende sijn steenen. **5** Ende den enghel is ooghen. Siet ic sal sijn wtghesneden werc wtsnijden, seyt die wtghedaen die in my sprack, ende hy heeft tot my gheseyt. Heere der heyrscaren. Ende ick sal die boosheyf sijns lants Heft op v ooghen, ende besiet wat dit is datter wtgaet. **6** wechnemen in eenen dach. **10** In dien dach, seyt die Heere Ende ick heb gheseyt. Wat ist? Ende hy heeft gheseyt. Dit der heyscharen, sal een man sijnen vrint roepen onder den is die wtgaende cruycke. Ende hy heeft gheseyt. Dese is wijngaert, ende onder den vijgheboom.

4 Ende die enghel is wederghenkeert die in my sprack, ende hy heeft my verwect als een man die van sijnen slaep verwect wort. **2** Ende hy heeft tot my gheseyt. Wat siet ghy? Ende ick heb gheseyt. Ick heb ghesien, ende siet eenen candelaer gheheel gulden, ende sijn lampe was op sijn opperste, ende sijn seuen lichters waren daer op, ende seuen ghet pottekens tot die lichters die op sijn hoof waren. **3** Ende twee olifboomen daer bouen den eenen aan die rechte sijde der lampen, ende den anderen aan die slincke sijde. **4** Ende ick heb gheantwoort, ende ick seg totten enghel die in my sprac segghende. Wat sijn dese mijn Heere? **5** Ende die enghel die in my sprack heeft gheantwoort ende tot my gheseyt. En weet ghy niet wat dese dinghen sijn? Ende ick heb gheseydt. Neen ick mijn Heere. **6** Ende hi heeft gheantwoort ende tot my gheseyt segghende. Dit is des Heeren woort tot Zorobabel segghende. Niet in eenich heyr, noch in machticheyt maer in mijnen gheest, seyt die Heere der heyrscaren. **7** Wie sijt ghi grooten berch voor Zorobabel? tot effenheyt, ende hy sal den principaelsten steen wtbrenghen ende hy sal die gratie sijnder gratien ghelyck maken. **8** Ende dwoort des Heeren is tot my ghesciet segghende. **9** Zorobabels handen hebben dit huys ghefundert, ende sijn handen sullen dat volmaken. Ende ghy sult weten dat die Heere der heyrscaren my tot vlieden ghesonden heeft, **10** want wie heeft die cleyn daghen versmaedt? ende si sullen blijde sijn, ende sien den tennen steen in Zorobabels hant. Dese seuen sijn die ooghen des Heeren, die al om loopen ouer gheheel eertrijck. **11** Ende ick heb gheantwoort, ende tot hem gheseyt. Wat sijn dese twee olifboomen ter rechter sijden vanden candelaer, ende tot sijnder slincker sijden? **12** Ende ick heb ten tweeden gheantwoort ende gheseyt tot hem. Wat sijn dese twee aren der olifboomen die by die twee gulden becken sijn, in die welcke sijn die ghieterkens van goude? **13** Ende hy heeft tot my gheseyt segghende. En weet ghy niet wat dese sijn? Ende ick heb gheseyt. Neen ick mijn Heere. **14** Ende hy heeft gheseyt, dit zijn twee sonen der olien, des lichts, die by den heerscapper van gheheel aertrijck staen.

5 Ende ick heb mi omghekeert ende heb mijn ooghen opghehauen ende ghesien, ende siet eenen vlieghenden boeck. **2** Ende hy heeft tot my gheseyt. Wat siet ghy? Ende ick

van twintich cubitus, ende sijn breyddie is van thien cubitus. **3** Ende hy heeft my gheseyt. Dit is die vermalendijdinghe wtgaet op daensicht van tgheheel eertrijck, want alle dief, alsoo daer af ghescreuven is, sal gheordeelt worden, ende alle die sweet sal daer wt desghelycs gheordeelt worden. **4** Ick sal dien wtleyden, seyt die Heere der heyrscaren, ende hy sal comen tot den huyse des diefs, ende totten huyse des gheens die by mijnen naem valscheijck sweert, ende hy sal woonden int midden van sijn huys, ende hy sal hem vernielen ende sijn houten, ende sijn steenen. **5** Ende den enghel is wtghedaen die in my sprack, ende hy heeft tot my gheseyt. Heft op v ooghen, ende besiet wat dit is datter wtgaet. **6** Ende ick heb gheseyt. Wat ist? Ende hy heeft gheseyt. Dit is die wtgaende cruycke. Ende hy heeft gheseyt. Dese is hen ooghe in gheheel eertrijck. **7** Ende siet daer worde een talent loots ghebracht, ende siet een vrou-we sittende in midden vander cruycken. **8** Ende hy heeft gheseyd. Dese is die ongoddelijcheyt. Ende hy heeftse gheworpen int midden vander cruycken, ende heeft den looten clont in haren mont gheworpen. **9** Ende ick heb mijn ooghen opghehauen ende ghesien. Ende siet twee vrouwen wtgaende, ende den gheest was in hen vloghelen, ende si hadden vloghelen als eens kiekendiefs vloghel, ende si hebben die cruycke opghehauen tuschen die eerde ende den hemel. **10** Ende ick heb gheseyt totten enghel die in my sprac. Waer henen draghen dese die cruycke? **11** Ende hy heeft tot mi gheseydt, om dat haer een huys soude ghetimert worden int lant van Sennaar, ende dattet gheuesticht ende aldaer ghestelt worde op zijn basement.

6 Ende ick heb my omgekeert, ende heb mijn ooghen opghehauen ende ghesien, ende siet vier wtgaende waghenen met vier peerden, wt het midden van twee berghen, ende die berghen waren metalen berghen. **2** Inden iersten waghen waren rodee peerden, ende inden tweeden waghen swarte peerden, **3** ende inden derden waghen witte peerden, ende inden vierden waghen bonte stercke peerden. **4** Ende ick heb gheantwoort ende gheseyt totten enghel die in my sprac. Wat sijn dese mijn Heere? **5** Ende die engel heeft gheantwoort ende tot my gheseydt. Dit zijn die vier winden des hemels, die wtgaen om dat si staen souden voor den heerscapper van gheheel eertrijck, **6** Daer die swerte peerden in waren, die ghinghen wt nae het noorden lant, ende die witte sijn na hen wtghedaen, ende die bonte zijn wtghedaen nae tsuyden lant **7** maer die daldersterste waren zijn wtghedaen, ende sochten om te ghaen, ende al om te loopen door alle daertrijck. Ende hy heeft gheseyt. Gaet henen ende doorwandelt die aerde, ende si hebben die eerde doorwandelt. **8** Ende hy heeft my gheroepen, ende heeft tot my ghesproken segghende. Siet die daer wtgaen int noorden lant, dese hebben mijnen gheest doen rusten, int noorden lant. **9** Ende des Heeren woort is tot my ghesciet segghende. **10** Neemt vander oueroeringhen van Holdai ende van Tobia ende van Idaia, ende ghy sult comen in dien dach ende ghy sult gaen int huys losie des soons Sophonie die van Babilonien ghecomen sijn. **11** Ende ghy sult nemen gout ende siluer, ende ghi sult croonen maken, ende ghi sultse stellen opt hooft van Iesus Iosedecs sone

des groten priesters, **12** ende ghy sult tot hem spreken seggende. Dit seyt die Heere der heyrscaren segghende. Siet die man, Opganc is sijnen naem, ende onder hem salt opgaen, ende hi sal eenen tempel den Heere timmeren. **13** Ende hy sal den Heere den tempel oprichten, ende hy sal die glorie draghen, ende hy sal sitten ende heerscappie hebben op sijnen stoel, ende sal priester sijn op sijnen stoel, ende den raet des vredts sal tusschen die twee sijn. **14** Ende siet die croonen sullen wesen voor Helem ende Tobia ende Idaia, ende Hen den sone Sophonie een ghedenkenisse in des Heeren tempel. **15** Ende die verre sijn sullen comen, ende sij sullen timmeren inden tempel des Heeren, ende ghy sult weten dat die Heere der heyrscaren my tot v liezen ghesonden heeft, maer dit sal wesen ist dat ghy metten ghehoor hoort des Heeren ws Godts stemme.

7 ENde tis ghesciet int vierde iaer Darij des conincs, dat het woort des Heeren gheschiet is tot Zachariam inden vierden dach der neghenster maent, welcke is Caslen. **2** Ende Sarasat ende Rogom-melech, ende die mannen die met hem waren, hebben ghesonden tot des Heeren huys, om des Heeren aensicht te bidden, **3** dat si segghen souden den priesters van thuys des Heeren der heyrscaren, ende den propheten, sprekende. Moet ick weenen in die vijfste maent, oft moet ick my heylighen ghelyc ick nv ghedaen hebbe veel iaren? **4** Ende dwoort des Heeren der heyrscaren is tot my ghesciet seggende. **5** Spreect tot alle volc der eerden, ende tot die priesters segghende. Doen ghilieden vastet ende weendet, in die vijfste ende seuenste maent door dese tseuentich iaren, hebdi voor my dat vasten gheuast? **6** ende als ghy ghegheten hebt ende ghedroncken. En hebdi dan niet voor v seluen gheten ende voor v seluen ghedroncken? **7** En sijn dit niet die woorden die de Heere ghesproken heeft in die hant van sijnen iersten propheten, doen Ierusalem noch bewoont was, ende rijck was, si ende die steden rontsom haer, ende dat si suytwaerts ende tot die veltlanden bewoont worden? **8** Ende des Heeren woort is tot Zachariam ghesciet seggende. **9** Dit spreect die Heere der heyrscaren seggende. Ordeelt warachtich ordeel, ende doet bermherticheyt ende ontfermenisse, een ieghelyck mit sijnen broeder. **10** Ende die weduze ende die weese, ende den aencomelinck ende den armen en wilt tonrecht niet besculdighen, ende een man en dencke gheen quaet sijnen broeder in sijn herte. **11** Ende si en wildens niet aenmercken, ende si hebben die scoudere omghekeert wechgaende, ende hen ooren hebben si beswaert dat si niet hooren en souden, **12** Ende si hebben hen herte ghestelt als eenen adamant dat si die wet niet hooren en souden, ende die woorden die de Heere der heyrscaren ghesonden heeft in sijnen gheest, door die hant van die voorgaende ierste propheten, ende daer is een groote verbolghenthethy ghesciet vanden Heere der heyrscaren. **13** Ende tis ghesciet also hy ghesproken heeft, ende si en hebben niet ghehoor, alsoo sullen si roepen, ende ick en salse niet verhooren, seyt die Heere der heyrscaren, **14** ende ick hebse verstroeyt door alle die rijcken die si niet en weten ende dlant is van hen verlaten, om datter niemant en was doorgaende ende wederkeerde, ende si hebben het lustich lant ghestelt tot een woestijne.

8 ENde dwoort des Heeren der heyrscaren is ghesciet seggende. **2** Dit seyt die Heere der heyrscaren. Ic hebbe bemint Sion met groote liefde, endemet groote verbolghenthethy hebbe ick voor haer ialours gheweest, **3** dit seyt die Heere der heyrscaren. Ick ben wedergekeert tot Sion, ende ick sal woonen int midden van Ierusalem, ende Ierusalem sal ghenoemt worden die stadt der waerheit, ende den berch des Heeren der heyrscaren den gheheylichden berch. **4** Dit seyt die Heere der heyrscaren. Noch sullen die oude mans ende oude vrouwen woonen in die straten van Ierusalem, ende mannen in welcker hant een stock wesen sal om die veelheyt der daghen **5** Ende die straten der stadt sullen veruult worden met cleyn onmondighe kinderen ende meyskens spelende op haer straten. **6** Dit seyt die Heere der heyrscaren. Ist dattet swaer om doen scijnen sal in die ooghen der bleuelingen van desen volcke in die daghen, salt in mijn ooghen ooc swaer wesen, seyt die Heere der heyrscaren. **7** Dit seyt die Heere der heyrscaren. Siet ick sal mijn volc verlossen vant oosten lant, ende van dlant vander sonnen onderganck. **8** Ende ick salse aenbrenghen, ende sij sullen woonen int midden van Ierusalem. Ende si sullen my tot een volck zijn, ende ick sal hen tot een Godt zijn, in die waerheit, ende in die rechtuerdicheyt. **9** Dit seyt die Heere der heyrscaren. Laet uwe handen versterct worden, die in dese daghen hoort dese woorden, door den mont der propheten in den dach inden welcken dat het huys des Heeren der heyrscaren ghefundeert was, dat den tempel soude ghetimmert worden, **10** Want voorwaer voor die daghen en was den loon der menschen niet, noch den loon der behelpicher beesten, noch die wtgaende ende ingaende en hadde gheeneen vrede in die tribulatië, ende ic heb alle menschen ghelaten eenen ieghelyck ten sijnen naesten. **11** Maer nv en sal ick nae die ierste voorleden daghen den bleuelingen van desen volck niet doen, seyt die Heere der heyrscaren, **12** maer het sal een saet des vredts wesen, den wijngaert sal zijn vrucht gheuen, ende deerde sal haer groeytsel gheuen, ende die hemelen sullen haren dauwe gheuen, ende ick sal die bleuelingen van desen volcke alle dese dinghen doen besitten. **13** Ende tsal zijn ghelyck ghy waert een vermalendijdinghe onder die Heydenen ghy huys van Iuda ende huys van Israel, alsoo sal ick v lieven verlossen, ende ghy sult die benedictie wesen, en wilt niet vreesen, laet v handen versterct worden, **14** want dit seyd die Heere der heyrscaren. Alsoo ick ghedacht hebbe dat ick v lieven soude pijninghen, doen v vaderen my tot gramschap verwecet hadden, seyd die Heere, **15** ende ick en hebbe niet onfermt, alsoo heb ick weder om ghekeert zynde gheacht in dese daghen, dat ick den huyse van Iuda ende Ierusalem weldoan soude, en wilt niet vreesen. **16** Dit sijn dan die woorden die ghy doen sult. Spreect die waerheit een ieghelyck mit sijnen naesten. Ordeelt die waerheit endehet ordeel des vredts in uwe poorten. **17** Ende een ieghelyck en dencke gheen quaet teghen sijnen vrint in v herten, ende en bemint gheenen valschen eedt, want alle dese dinghen zijnt die ick hate, seyt die Heere. **18** Ende dwoort des Heeren der heyrscaren is tot my ghesciet seggende. **19** Dit seyt die Heere der heyrscaren. Die vasten der vierder, ende die vasten der vijfster, ende die vasten

der seuenster, ende die vasten der thienster maent sal den ghaen int ghedryyssche van tsuyden. **15** Die Heere der huyse van Iuda wesen tot blijscap ende vrolijcheyt, ende heyscharen salse bescermen, ende si sullen verslinden, tot heerlycke feestdaghen, alleenlyck bemint die waerheyt ende onderworpen met die steenen der slinghere, ende ende den vrede. **20** Dit seyd die Heere der heyrscaren. Hoe langhe salt zijn tot dat die volcken comen sullen ende diet drincken sullen droncken worden als van wijne, ende si sullen veruult worden als scalen, ende als die hoornen des woonen in veel steden, **21** ende dat die inwoonders sullen gaen deen totten anderen segghende. Laet ons gaen, ende bidden des Heeren aensicht, ende laet ons den Heere der heyrscaren soecken, ick sal oock ghaen. **22** Ende daer sullen veel volcken ende machtige natien comen, om den Heere der heyrscaren te soecken in Ierusalem, ende om des Heeren aensicht te verbidden. **23** Dit seyt die Heere der heyrscaren. In die daghen in die welcke thien menschen sullen aengrijpen wt alle die talen der Heydenen, ende si sullen aengrijpen die slippe van eenen loetschen man, segghende. Wij sullen met v lieden ghaen, want wij hebben ghehoort dat die Heere met v lieden is.

9 DEN last van des Heeren woort int lant van Hadrach ende van Damascus sijnder rusten, want des Heeren is des menschens ooghe, ende alle der gheslachten van Israel, **2** Emath is oock in zijn palen, ende Tirus, ende Sidon, want si hebben voorwaer die wijsheit voor hen sterc aenghenomen. **3** Ende Tirus heeft zijn stercke ghetimmert, ende heeft siluer te hoope vergadert als eerde ende gout als tsljick der straten. **4** Siet die Heere salse besitten, ende hy sal haer stercheyt in die zee slaen ende dese sal metten viere verslonden worden, **5** Ascalon salt sien ende vreesen, ende Gaza, ende hy sal wter maten seer rouwiche zijn, ende Accaron want haer hope bescaemt is, ende die coninc sal van Gaza verghaen, ende Ascalon en sal niet bewoont worden. **6** Ende die snyder sal sitten in Azoten, ende ick sal die houerdicheyt der Philistinen vernielen. **7** Ende ick sal haer bloet van haeren mont nemen, ende haer affgrijselijcheden wt dat midden van haren tanden, ende hy sal oock achter ghelaten worden onsen Gode. Ende hy sal wesen als eenen vorst in Iuda. Ende Accaron als lebusens. **8** Ende ick sal mijn huys omringhen met die ghene die voor my strijden, gaende ende wederkeerende, ende die scatter en sal ouer hen niet meer doorgaen, want ick hebt nv ghesien in mijnen ooghen. **9** Verhuecht v ghenoech ghy dochter van Sion, Maect iolijt dochter van Ierusalem. Siet v coninc sal v comen rechtuerdich ende een salichmaker hy is arm ende sidt op eenen ezel, ende op een vuelen der ezelinnen ionghe. **10** Ende ick sal den waghen met vier peerden vernielen wt Ephraim, ende het peert van Ierusalem, ende den boghe der orlogen sal ghebroken worden, ende hy sal vrede den Heydenen spreken, ende zijn macht sal zijn vander zee totter zee, ende vanden vloeden tot die eynden der erde. **11** Ende ghy hebt ooc int bloet ws testaments v gheuanghenen wt ghelaten, wt den poel daer gheen water in en is. **12** Bekeert v tot die stercke ghy gebondene der hopen, ende ick sal v heden oock vercondighende dobbele weder om gheuen, **13** Want ick heb Iudam voor my wtgherect als eenen boghe, ic heb Ephraim veruult, ende ick sal v sonen verwecken Sion op v kinderen ghy griecken landt, ende ick sal v stellen als tsweert der stercker. **14** Ende die Heere sal op hen ghesien worden, ende sijnen scicht sal als den blixem wtghaen, Ende die Heere Godt sal met een trumpet slaen, ende hy sal

ghaen int ghedryyssche van tsuyden. **15** Die Heere der heyscharen salse bescermen, ende si sullen verslinden, tot heerlycke feestdaghen, alleenlyck bemint die waerheyt ende onderworpen met die steenen der slinghere, ende diet drincken sullen droncken worden als van wijne, ende si sullen veruult worden als scalen, ende als die hoornen des otaers. **16** Ende die Heere hen God salse salich maken in dien dach, als tcudde zijs volcks, want die heylighen steenen sullen op ghehauen worden op zijn lant, **17** want wat is zijn goetheyt, oft wat is zijn schoonheydt, dan die tarwe der wtuercorenen, ende den wijn maechden voortbrenghende.

10 BEgheert vanden Heere reghen inden spaden tijt, ende die Heere sal sneeu maken, ende hy sal hen den plasreghen gheuen, elcken cruyt int velt, **2** want die afgodts beelden hebben onnutticheyt ghesproken, ende die waersegghers hebben loghene ghesien, ende die droomers hebben te vergheefts ghesproken, sij troosten ydelijck, daer om zijn si wech gheleydt als een cudde, si sullen verdriet lijden, om dat si gheene herder en hebben. **3** Op die herders is mijnen rasenden torn vergramt, ende op die bocken sal ick versoeken, want die Hee-re der heyrscaren sal zijn cudde besoecken, het huys van Iuda, ende hy heeft ghestelt als een peert sijnder glorien inden strijdt, **4** wt hem is den hoeck, ende wt hem den naghel, wt hem den looschen boghe, wt hem sal alle scatter tsamen wt comen. **5** Ende si sullen wesen als stercke, vertredende het slijck der straten inden strijdt, ende si sullen strijden want die Heere is met hen, ende die beclimmers der peerden sullen bescaemt worden. **6** Ende ick sal thuys van Iuda verstercken, ende thuys van Joseph sal ick behouden, ende ick salse bekeeren, want ick sal haerlieder ontfermen, ende si sullen wesen ghelyck si waren doen icse niet verworpen en hadde, want ick ben die Heere haerlieder Godt, ende ick salse verhooren. **7** Ende si sullen zijn als die stercke van Ephraim, ende hen herte sal hem verblijden als vanden wijne, ende hen kinderen sullen sien, ende blije zijn, ende hen herte sal verhuegen inden Heere. **8** Ick sal nae hen wispelen, ende ick salse vergaderen, want ic hebse verlost, ende ick salse vermenichfuldighen, ghelyck si te voren vermenichfuldicht waren, **9** Ende ic salse saeyen onder die volcken, ende van verre sullen si mijns ghedachlich wesen, ende si sullen leuen met haren kinderen, ende si sullen weder keeren, **10** Ende ick salse weder om leyden wten lande van Egipten, ende vanden Assirien sal icse verghaderen, ende totten lande van Galaad ende Libanus sal ickse aenbrengen, ende hen en sal gheen plaatse gheuonden worden. **11** Ende hi sal door gaen in die enghicheyt der zee, ende hi sal in die zee die baren slaen, ende alle die diepten des vloets sullen bescaemt worden, ende die houerde van Assur sal vernedert worden, ende den scepter van Egipten sal wech gaen. **12** Ick salse verstercken inden Heere, ende in sijnen naem sullen si wandelen, seyt die Heere.

11 DOet op Libane v poorten, ende laet het vier v cederboomen eten. **2** Huylt abeelboom, want den cederboom is gheuallen, want die heerlycke zijn verdoruen, Huylt ghy eycken boomen van Basan, want dat beheymt wout is afghewouwen. **3** Die stemme van tghehuyl der herders, want hen heerlyckeit is verdoruen, die stemme

vander leeuen ghebriesch, want die hooerdie der iordanen
is verdoruen. **4** Dit seyt die Heere mijn God. Voedt die
slachscapen, **5** die welcke diese beseten hadden doodense,
ende si en waren niet droeuich, ende si vercochtense
segghende. Ghebenedijt is die Heere, wij zijn rijk gheworden,
ende hen herders en spaerden hen niet. **6** Ende ick en sal
voortaan niet meersparen ouer die bewoonders der eerden,
seyt die Heere. Siet ick sal die menschen leueren, eenen
ieghelijcken in sijns naesten hant, ende in sijns conincs
hant, ende si sullen dlanct in stukken houwen, ende ick en
salt niet verlossen wt haren handen. **7** Ende ick sal die
slachscapen voeden, daerom o ghy arme van tcudde, ende
ic hebbe tot my ghomen twee roeden, die eene heb ik
ghenoemt schoonheyt, ende die andere heb ic ghenoemt
tzeelken, ende ick hebbe tcudde gheuoedt. **8** Ende ick heb
drij herders affghesneden in een maent, ende mijn ziele
is benauwt in hen, want haerlieder ziele heeft verandert
gheweest in my. **9** Ende ick heb gheseyt, ick en sal v lieden
niet voeden. Dat sterft, dat sterue, ende dat affghehouwen
verbont te niet doen soude dat ick hadde ghemaect met
allen volcken. **11** Ende het is te niet ghebracht op dien
dach, ende die arme van tcudde hebbent alsoo ghekent,
diet my bewaren, want het is des Heeren woort. **12** Ende
ick heb tot henlieden gheseyt, ist goet in v lieden oogen,
haelt mijnen loon ende ist niet, soo rust. Ende si hebben
mijnen loon gheweghen dertich silueren penninghen. **13**
Ende die Heere heeft tot my gheseyt, Werpt dat tot den
beeltmakere, het is den eerlijcken prijs metten welcken ick
ghewaerdeert ben van henlieden. Ende ick heb die dertich
silueren penninghen ghomen, ende ick hebse ghworpren
in des Heeren huys aen den beeldmakere. **14** Ende ick heb
mijn tweede roede affghesneden die zeelken hiet, om dat
ick ontbinden soude die broederlycheyt tusschen Iudaum
ende Israel. **15** Ende die Heere heeft tot my gheseyt. Noch
neemt tot v die ghreetscappen van eenen dwasen herder,
16 want siet ick sal eenen herder op deerde verwecken, die
de verlatene niet besoecken en sal, het verstroeydde niet
soecken en sal, ende tghebroken niet ghenesen en sal, ende
tghene dat staet en sal hy niet opwoeden, ende tyleesch
der vetten sal hy eten, ende hen clauwen sal hy affscoeren.
17 O ghy herder ende affgodt, dat cudde verlatende, het
sweert op sijnen arm, ende op zijn rechte ooghe, sijnen arm
sal van dorheyt verdroocht werden, ende zijn rechte ooghe
verduysterende sal verdonckert worden.

12 EN last van des Heeren woort ouer Israel. Die Heere
den hemel wtreckende, ende die eerde funderende,
ende sceppende des menschen gheest daer inne seydt.
2 Siet ick sal Iherusalem stellen eenen ouerdorpel der
gulsicheyt alle den volcken intronde, maer Iuda sal oock
in die belegghinghe wesen teghen Iherusalem. **3** Ende tsal
sijn in dien dach, dat ick Iherusalem sal stellen eenen steen
des lasts, alle den volcken, alle de ghene die hem opheffen
sullen, die sullen met ontweesnijdinge ghescoert worden,

ende teghen haer sullen verghadert worden alle die rijcken
der eerden. **4** In dien dach seyt die Heere, sal ic alle peert
tot verbaestheyt slaen ende sijnen berijder tot ontsinnicheyt,
ende op thuyt van Iuda sal ick mijn oogen open doen, ende
alle die peerden der volcken sal ick met blentheyt slaen.
5 Ende die vorsten van Iuda sullen segghen in hen herte.
Laet die bewoonders van Iherusalem my versterct worden
inden Heere der heyrscaren haren Godt. **6** In dien dach
sal ick die vorsten van Iuda stellen als eenen heert viers
in thout, ende als een brant viers int hoy, ende si sullen
verslinden ter rechter ende ter slincker sijden alle volcken
rontsomme, ende Iherusalem sal wederom bewoort worden in
zijn plaatse in Iherusalem. **7** Ende die Heere sal behouden
die tabernakelen van Iuda, als int beginsel, op dat het huys
van Daud niet grootelijck en glorieere, ende die glorie der
gheerder die in Iherusalem woonen teghen Iudam. **8** In dien
dach sal die Heer bescermen die bewoonders van Iherusalem.
Ende tsal sijn dat soow wie wt henlieden misdoen sal in dien
dach, die sal zijn als Daud, ende Dauids huys als Gods
huys, als den enghel des Heeren in hen aensicht. **9** Ende
laet verslinden een ieghelyck sijns naesten vleesch. **10**
Ende ick heb mijn roede ghenomen die ghenoemt was
schoonheyt, ende heb die affghesneden, op dat ick mijn
verbont te niet doen soude dat ick hadde ghemaect met
allen volcken. **11** Ende sij sullen opsiens tot my den welcken sij doorsteken
ende doot vanden iersten gheborene. **11** In dien dach sal
alle die Heydenen, die teghen Iherusalem comen, **10** Ende
ick sal wtstorten op Dauids huys, ende op die be-woonders
van Iherusalem den gheest der gratien ende der bedinghen,
ende sij sullen hem bescreyen met een bescrynghe
van Adremmon int velt van Mageddon. **12** Ende dlanct sal
ghescrey maken, elcke familie, ende familie besonder, Die
familien des huys van Daud besonder, ende hen vrouwen
besonder. **13** Die familien des huys van Nathan besonder,
ende hen vrouwen besonder, die familien des huys van
Leui besonder, ende hen vrouwen besonder, Die familien
Semei besonder ende hen vrouwen besonder. **14** Alle die
ander familien elcke familie besonder, ende hen vrouwen
besonder.

13 IN dien daghe salder een open fonteyn sijn den huyse
van Daud, ende den bewoonders van Iherusalem, tot
afwasschinge des sondaers ende der maensuchtiger. **2**
Ende tsal sijn in dien dach, seyt die Heere der heyrscaren,
dat ick te niet doen sal alle die namen der affgoden vander
eerden ende men en sal diervoorts niet meer ghedachtich
wesen, ende die valsche propheten, ende den onsuyuren
gheest sal ick vander eerden nemen. **3** Ende tsal sijn alsser
iemant voorts meer sal ghepropheteert hebben soo sullen
hem segghen sijn vader ende sijn moeder die hem gewonnen
hebben. Ghy en sult niet leuen, want ghy hebt loghentael
ghesproken in des Heeren naem ende sijn vader ende sijn
moeder die hem gewonnen hebben sullen hem doorsteken
als propheten sal. **4** Ende tsal sijn in dien daghe dat de
propheten sullen bescaemt werden een ieghelyck wt sijn
visioen, als hy sal ghepropheteert hebben, noch sij en sullen
niet ouerdeckt worden mit eenen mantele van sacklaken
ghemaect om te lieghen, **5** maer hy sal segghen. Ick en

ben gheen propheet. Ick ben een mensch een ackerman, ende sijn ooghen sullen verdwijnen in hen gaten, ende hen want Adam is mijn exemplel van mijn ioncheyt aff. **6** Ende tonghe sal verdwijnen in haerlieder mont. **13** In dien dach hem sal gheseyt werden. Wat sijn dese wonderen int midden sal daer een groot gherucht des Heeren in henlieden sijn, van uwen handen? Ende hy sal segghen hiermede ben ende die man sal sijns naesten hant aengrijpen, ende sijn ick ghewont, in hen huys die my beminden. **7** O sweert hant sal vast ghemaect worden op sijns naesten hant. **14** wert verwecht teghen mijnen herder, ende opden man die my Maer Iudas sal ooc strijden teghen Ierusalem, ende die aenhangt, seyt die Heere der heyrscaaren. Slaet den herder, rijcdommen van alle die Heydenen sullen vergadert worden ende die scapen sullen verstroeyt worden, ende ick sal mijn hant keeren tot die cleyn kinderen. **8** Ende sij sullen in alle landen sijn seyt die Heere die twee deelen sullen in haer vernield worden ende sullen ontbreken, ende het derde deel sal in haer achter ghelaten werden. **9** Ende ick sal het derde deel doort vier leyden, ende ick salse branden ghelyck het siluer ghebrant wert, ende ick salse proeuen ghelyck tgoet ghaproeft wert. Hy sal mijnen naam roepen, ende ic sal hem verhooren, Ic sal segghen. Ghy sijt mijn volck, ende hy sal segghen. Heere mijn God.

14 Slet die daghen des Heeren sullen comen, ende v. 2 rouuen sullen gheudeelt werden int midden van v.

Ende ick sal alle die Heydenen vergaderen in Ierusalem ten striede, ende die stadt sal inghenomen worden, ende die huysen sullen verdoruen worden, ende die vrouwen sullen ghesceyt werden, ende die helicht vander stadt sal in die gheuenghenisse gaen, ende dat ouerlijfsel des volcs en sal wt der stadt niet wech ghenomen werden. **3** Ende die Heer sal wtgaen ende strijden teghen die Heydenen, ghelyck hy ghestreden heeft inden dach des strijds, **4** ende zijn voeten sullen staen in dien dach opden berch der olijfboom, die teghen Ierusalem is oostwaerts, ende den berch der olijfboom sal ghescoort worden, van sijn helicht oostwaerts ende westwaerts, met een seer groote schoere, ende die helicht vanden berghe sal afgesceyden werden noortaerts, ende sijn helicht suydwaerts. **5** Ende ghy sult vlieden tot die valleye van sijnen bergen, want die valleye der bergen sal tsamen gheuecht worden totten naesten toe, ende ghy sult vlieden ghelyck ghy gheuloden hebt van daensicht der aertbeuinghe, in die daghen van Ozias den coninck van Iuda. Ende die Heere mijn Godt sal comen ende alle sijn heylighen met hem. **6** Ende tsal wesen in dien dach, ten sal gheen licht sijn maer coude ende vorst. **7** Ende daer sal eenen dach sijn die den Heere bekent is, gheenen dach noch nacht, ende inden tijt des auonts salt licht sijn. **8** Ende tsal wesen in dien dach dat daer sullen leuende wateren wtgaen van Ierusalem, die helicht van die tot die oostzee, ende die helicht van die tot die wterste zee, sij sullen inden somer ende winter wesen. **9** Ende die Heere sal een coninck wesen ouer alle deerde, in dien dach salt een Heere wesen, ende sijnen naam sal een wesen. **10** Ende alle dantsal weder keeren tot die woestijne, vanden hueuel Remmon tot die suytsjide van Ierusalem, ende hy sal verheuen worden ende woonen in sijn plaetse, van die poorte van Beniamin tot die plaetse der ierster poorten, tot die poorte der hoecken, ende vanden torre Hananeel, tot des conincs perssen. **11** Ende sij sullen daer in woonen, ende daer en sal voorts gheen verbanninghe meer sijn, maer Ierusalem sal vrijlick sitten. **12** Ende dit sal die plage sijn waer mede die Heere alle die Heydenen slaen sal, die ghestreden hebben teghen Ierusalem. Het vleesch eens ieghelycs staende op sijn voeten sal verdwijnen,

ende die man sal sijns naesten hant vast ghemaect worden op sijns naesten hant. **14** Maer Iudas sal ooc strijden teghen Ierusalem, ende die heyrscaaren, ende ezelen, ende alle der beesten die in die heyrelgeren wesen sullen, zijn ghelyc desen val. **16** Ende alle die ouer ghebleuen sullen sijn van alle den Heydenen die ghecomen sijn teghen Ierusalem, sullen op climmen van iare te iare, om te aenbidden den coninck den Heere der heyrscaaren, ende dat sij vieren souden dat feestelijck hoochtijt der tabernakelen. **17** Ende tsal wesen, dat soo wie vanden gheslachten des lants niet op en clint tot Ierusalem, om te aenbidden den coninck den Heere der heyrscaaren, op hen en sal gheenen reghen wesen. **18** Ende ist soo dat het gheslachte van Egijpten niet op waerts en gaet, ende niet en coemt, soo en sal dien reghen op hen niet wesen, maer hen sal eenen val wesen waer mede die Heere slaen sal alle die Heydenen die niet op en climmen, om te vieren die feeste der tabernakelen, **19** Dit sal sijn die sonde van Egijpten, ende dit sal die sonde van allen den Heydenen sijn, die niet op en climmen om te vieren die feeste der tabernakelen. **20** In dien dach salt sijn, dat het ghene dat op des peerts toom is, den Heere heylich sal wesen ende die siepotten in des Heeren huys sullen wesen als scalen voor den outaer. **21** Ende all siepot in Ierusalem, ende in Iuda sal gheheylicht wesen den Heere der heyrscaaren, ende alle die slachofferanden dooden sullen comen, ende sullen daer aff nemen, ende sij sullen daer in coken, ende daer en sal voortaen gheen coopman meer wesen int huys des Heeren der heyrscaaren, in dien dach. Hier voleyndt die Propheet Zacharias.

Maleachi

1 DEN last van des Heeren woort tot Israhel in die hant Malachie. 2 Ick heb v lieden lief ghehadt, seyt die Heere. Ende ghy hebt gheseyt. Waer in heby ons lief ghehadt? En was Esau Jacobs broeder niet, seyt die Heere. Ende ick heb Iacob lief ghehadt, 3 maer Esau heb ick ghehaet? ende heb zijn berghen tot een woestijne ghestelt, ende sijn erfenissee tot draken der wildernisse, 4 Maer ist dat Idumeen seyt. Wij sijn verdoruen, maer wederkeerende sullen wi op timmeren datter verdoruen is, dit seyt die Heere der heyrscaren. Dese sullen timmeren, ende ick salt verderuen, ende sij sullen ghenoemt worden die palen der ongoddelijcheit, ende twolck den welcken die Heere gram is tot inder ewicheyt, 5 Ende v ooghen sullen sien, ende ghisult segghen. Laet die Heere grootelijck ghepresen worden op die pale van Israel. 6 Die sone eert sijnen vader, ende die knecht sijnen heere, Daerom ist dat ick vader ben, waer is mijn eere? Ende ben ic die Heere, waer is mijn vreese, seyt die Heere der heyrscaren? 7 tot v o ghy priesters die mijnen naem versmaet, ende hebt gheseyt. Waer in hebben wij uwen naem versmaet? Ghy offert op mijnen outaer besmedt broot, ende ghy segt. Waer in hebben wij v besmedt? Daer in dat ghy segt. Des Heeren tafel is versmaet. 8 Ist dat ghi een blonde slachofferande offert om te dooden en ist niet quaet? Ende ist dat ghy offert dat cruepel ende sieck is om ten offer te dooden, en ist niet quaet? Biedt dat uwen prince, ist dat hem behaghen sal, oft dat hy v aensicht ontfanghen sal, seyt die Heere der heyrscaren. 9 Ende nv bidt Godts aensicht, dat hy v lieder onferme (want van uwer hant is dit ghesciet) oft hy eenichsins uwe aensichten ontfinghe, seyt die Heere der heyrscaren. 10 Wie issrer onder v lieden die de doeren sluyte, ende mijnen outaer ontsteke om niet? Mijnen wille en is tot v niet, seyt die Heere der heyrscaren, ende ic en sal gheen ghifte ontfanghen van uwer hant, 11 Want vanden opgangck der sonnen totten onderganc is mijnen naem groot onder die Heydenen, ende in alle plaatse wort mijnen naem sacrificie ghedaen, ende een suyuer offerande gheoffert, want mijnen naem is groot onder die Heydenen, seyt die Heere der heyrscaren. 12 Ende ghy hebt dien besmedt, midts dien dat ghi segt. Des Heeren tafel is besmet, ende datter op gheleyt wort dats versmadelijck, metten viere die dat verslint. 13 Ende ghy hebt gheseyt. Siet dits vanden arbeyt, ende ghi hebt dat wech geblasen, seyt die Heere der heyrscaren, ende ghy hebt van die rouoen in ghebracht dat manc ende cranc was, ende hebt dat tot een ghifte inghebracht. Sal ick dat ontfanghen van v ieder hant, seyt die Heere? 14 Vermalendijt is die bedrieghelycke die in zijn cudde een manneken heeft, ende een belofte doende offert den Heere dat cranc is, want ick ben een groot coninck, seyt die Heere der heyrscaen, ende mijnen naem is veruaerlijck onder die Heydenen.

2 ENde nv tot v lieden is dit ghebodt o ghi priesters, 2 Ist dat ghij niet hooren en wilt, ende dat ghijt op v herte niet stellen en wilt, dat ghy mijnen naem glorie gheeft, seyd die Heere der heyrscaren, soo sal ick op v lieden armoede senden, ende ick sal uwe benedictien vermalendijden, ende

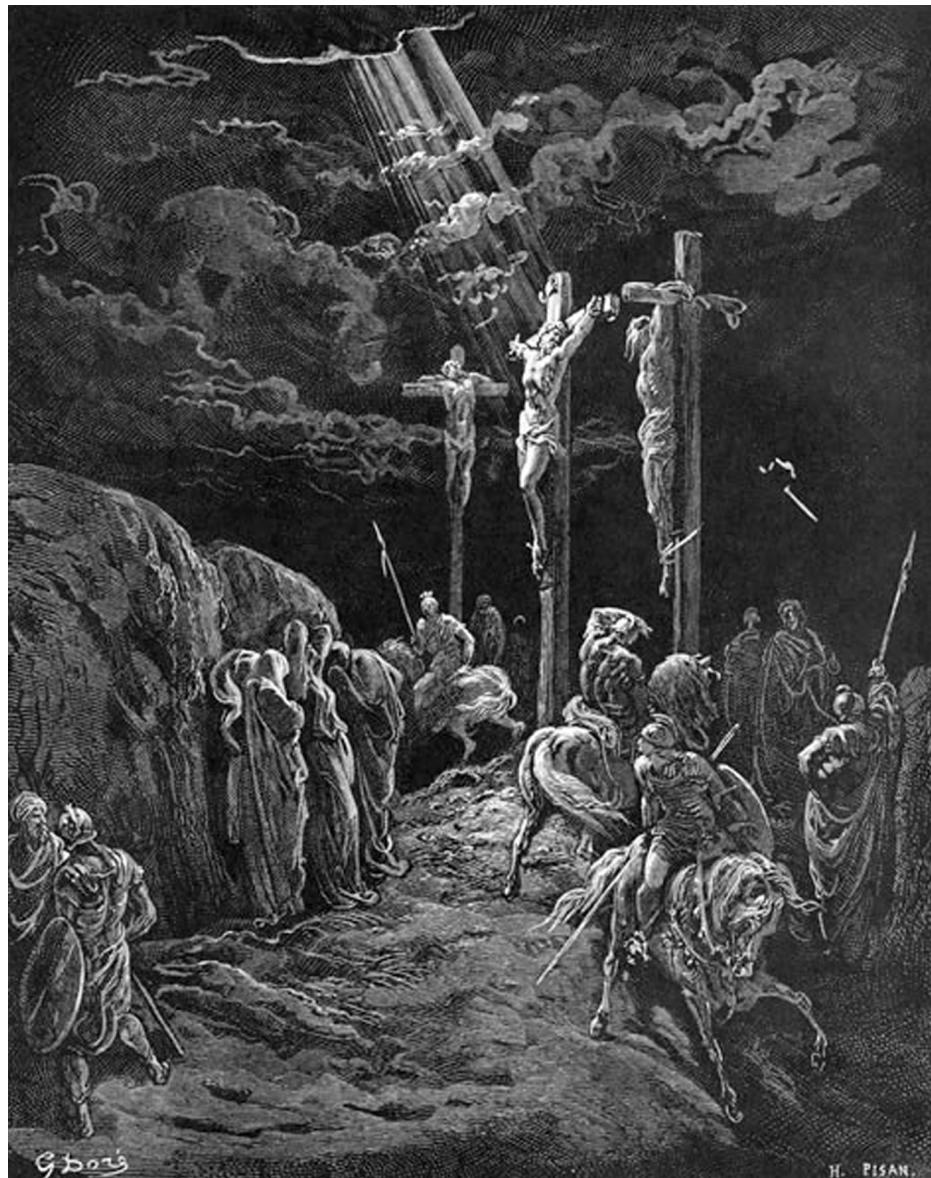
ic sal die vermalendijden, om dat ghijt op therte niet gheleydt en hebt. 3 Siet ick sal v lieden den arm wechworpen, ende ic sal op v aensichten stroeyen den dreck van uwe hooghe feestdaghen, ende hy sal v met hem nemen. 4 Ende ghy sult weten dat ick tot v lieden dit ghebodt ghesonden hebbe, dat mijn verbont sijn soude met Leui, seyt die Heere der heyrscaren. 5 Mijn verbont heeft met hem gheweest des leuens ende des vredts, ende ic heb hem vreese ghegeheuen, ende hi heeft my gheureest, ende van mijns naems aensicht vreesde hy, 6 die wet der waerheyt heeft in sijnen mont gheweest, ende gheen boosheyd en is in sijn lippen gheuonden, inden vrede ende ghorechticheyt heeft hy met my ghewandelt, ende hy heefte vele affgekeert van der boosheyd, 7 Want die lippen der priesters sullen die wetenheyt bewaren, ende die wet sullen si wt sijnen monde versoeken, want hy is een enghel des Heeren der heyrscaren, 8 Maer ghilieden sijt vanden wech affghegaen, ende hebber vele verarghert in die wet, ghy hebbet verbont van Leui ghebroken, seyt die Heere der heyrscaren. 9 Daerom heb ick v lieden oock versmadelijck ghemaect ende vernedert alle den volcken ghelyc ghy mijn weghen niet bewaert en hebt, ende hebt de aensichten wt ghenomen in die wet. 10 En hebben wij alle niet een vader? ende heeft ons niet een Godt ghescapen? Waer om versmaedt dan een ieghelyc van ons lieden sijnen broeder, brekende het verbont van uwen vaderen? 11 Iudas heeft ouer ghetreden, ende daer is een afgriseliychet gheschiet in Israhel, ende in Ierusalem, want Iudas heeft die heylighinghe des Heeren besmedt, die hy bemint heeft, ende hy heeft die dochter ghehadt van eenen vreemden godt. 12 Die Heere sal den man verniel die dat ghedaen heeft, den meester ende den discipel van Jacobs tabernakelen ende een ghifte offerende den Heere der heyrscaren. 13 Ende dit hebdi weder om ghedaen. Ghy ouerdecet met tranen des Heeren outaer, met weeninghe ende ghehuyl, alsood dat ick voortaen niet meer en sal sien nae het sacrificie, noch ick en sal niet versoenlijcs nemen van uwer hant. 14 Ende ghy hebt gheseyt. Om wat sake? Om dat die Heere betuycht heeft tusschen v ende die huysvrouwe van uwer iongher iuecht, die ghy versmaet hebt, ende dits v medeghesellinne, ende die huysvrouwe ws verbonts. 15 En heeftse een niet ghemaect, ende datter ouert en ist niet sijnen gheest? Ende wat soect die eene anders dan Godts saet? Daerom bewaert uwen gheest, ende die huysvrouwe van uwer ioncheyt en wilt niet versmaden. 16 Als ghijse haet, soo laetse gaen, seyt die Heere Israels Godt, ende die boosheyd sal sijn cleedt ouerdecken, seyt die Heere der heyrscaren, bewaert uwen gheest, ende en wilten niet versmaeden. 17 Ghy hebt den Heere doen arbeyden in uwe redenen. Ende ghy hebt gheseyt. Waer in hebben wij hem doen arbeyden? Daer in dat ghy segt. Alle die quaet doet, die is goet voor des Heeren aensicht, ende sulcke behaghen hem, oft emmer waer is die Godt des ordeels?

3 Slet ick sende mijnen enghel, ende hy sal den wech bereyden voor mijn aensicht. Ende ter stont sal tot sijnen heylighen tempel comen die heerscapper dien ghy soect, ende die enghel den testaments dien ghy wilt. Siet hy coemt,

seyt die Heere der heyrscaren, **2** ende wie sal moghen verlaten en sal die wortel ende het spruytsel. **2** Ende v dencken den dach van zijnder toecoomst? ende wie sal staen lieden die mijnen naem vreest sal opgaen die sonne der om hem te sien? Want hy is als smeltinge vier, ende als der rechtuerdicheyt, ende ghesontheyt in zijn vederen, ende ghy volders cruyt, **3** ende hy sal die kinderen van Leui Suyueren, sult wtgaen ende springhen, als calueren van die runderen. ende hy salse syghen als gout, ende als siluer, ende sij **3** Ende ghy sult die ongoddelijcke vertreden, ende sij sullen sullen sijn den Heere offerende sacrificien in rechtuerdicheyt. wesen asschen, onder die plante van uwen voeten, inden **4** Ende het sacrificie van Iuda ende Ierusalem sal den Heere dach dat ict doe, seyt die Heere der heyrscaren. **4** Weest behaghen, als die daghen der ewicheyt, ende als die ghedachtich der wet van Moyses mijnen dienare, die ick oude iaren, **5** ende ick sal tot v lieden comen int ordeel, hem beulen heb in Horeb tot gheheel Israel der gheboden ende ick sal een rasch ghetuyghe wesen den touueraers, ende ordeelen. **5** Siet ic sal v lieden senden Heliam den ende den ouerspeelders, ende den meyneedighen, ende propheet, eer den grooten ende veruaerlijken dach des die onrecht doen met ghewelt aenden dachloon vanden Heeren comen sal. **6** Ende hy sal therte der vaderen tot die huerlinck, den weduwen ende den weesen, ende die den sonen bekeeren, ende therte der sonen tot hen vaderen, dat wtlander verdrucken, noch my niet gheureest en hebben, seyt ick by auontueren niet en come, ende slae die eerde met die Heere der heyrscaren. **6** Want ick ben die Heere, ende vermalendijdinghe. Hier voleyndt die Profeet Malachias. ick en worde niet verandert, ende ghy kinderen van Iacob en sijt niet vernielt, **7** want van uwer vaderen daghen sijdi wech ghegaen van mijn wettiche gheboden, ende en hebt die niet bewaert. Keert weder tot my, ende ick sal tot v lieden weder keeren, seyt die Heere der heyrscaren. Ende ghy hebt gheseyt. Waer in sullen wij weder keeren? **8** Sal een mensch Godt doorsteken, want ghy my doornagelt? Ende ghi hebt gheseyt. Waer mede doornaghelen wij v? In die thienden ende in die ierste vruchten. **9** Ende in die armoeden sijt ghy vermalendijt, ende alle ghy volck doornaghelt my, **10** Brengt alle die thiende in die schuere, ende laet daer spijse wesen in mijn huys, ende proeft my hier op, seyt die Heere, ist dat ick v die sluyzen des hemels niet open en doe, ende v wtstorte die benedicte tot oueruloedicheyt toe, **11** ende ick sal voor v lieden straffen den verslindere, ende hy en sal die vrucht ws lants niet verderuen noch daer en sal gheenen onuruchtbaren wijngaert int velt sijn, seyt die Heere der heyrscaren. **12** Ende alle die Heydenen sullen v salich segghen, want ghi sult een lustich lant sijn, seyt die Heere der heyrscaren, **13** v lieder woorden zijn te machtich ghworoden op my, seyt die Heere. **14** Ende ghy hebt gheseyt. Wat hebben wij teghen v ghesproken? Ghy hebt gheseyt. Hy is ydel die den Heere dient, ende wat bate hebben wij dat wij sijn gheboden ghehouden hebben, ende dat wij droeuich ghwandelt hebben voor den Heere der heyrscaren? **15** Daerom segghen wij nv salich die vermetelijcke, want sij sijn voorwaer opghesticht ongoddelijcheyt doende, ende sij hebben Godt ghetempteert, ende sijn behouden gheweest. **16** Doen hebben sij ghesproken die den Heere vreesen, een ieghelijck met sijnen naeste. Ende die heere heuet aenmerct, ende ghehoort, ende den boeck der ghedenkenissen is ghescreuen voor hem, den ghenen die den Heere vreesen, ende die sijnen naem dencken. **17** Ende sij sullen my zijn, seyt die Heere der heyrscaren in dien dach, dat ict doe, tot een eyghen goet, ende ick sal hen sparen, ghelyck een vader sijnen sone spaert die hem dient. **18** Ende bekeert v, ende ghy sult sien wat ondersceyt datter is tusschen den rechtuerdighen ende den onrechtuerdighen, ende tusschen den ghenen die Godt dient, ende die hem niet en dient.

4 VWant siet den dach sal comen ontsteken als een forneys, ende alle die hoouerdighe ende alle die ongoddelijcheyt doen sullen wesen stroo, ende den comende dach sal hen ontsteken, seyt die Heere der heyrscaren, die hen niet

NIEUWE TESTAMENT

Maer Iesus seyde, Vader vergheuet hen, want sij en weeten niet wat sij doen.

Maer sij deylende sijn cleederen hebben loten gheworpen.

Lukas 23:34

Mattheüs

1 DEN boeck der generatien Iesu Christi des soons Dauid, des soons Abraham, **2** Abraham heeft ghegenereert Isaac, Ende Isaac heeft ghegenereert Iacob, Ende Iacob heeft ghegenereert Iudam ende sijn broeders, **3** Ende Iudas heeft ghegenereert Phares ende Zaram van Thamar, Phares heeft ghegenereert Esron, Ende Esron heeft ghegenereert Aram, **4** Ende Aram heeft ghegenereert Aminadab, Ende Aminadab heeft ghegenereert Naasson, Ende Naasson heeft ghegenereert Salmon, **5** Ende Salmon heeft ghegenereert Booz van Rahab, Ende Booz heeft ghegenereert Obed wt Ruth, Ende Obed heeft ghegenereert Iesse, Ende Iesse heeft ghegenereert Dauid den coninck, **6** Ende Dauid die coninck heeft ghegenereert Salomon wt haer die Vrias huysvrouwe was gheweest, **7** Ende Salomon heeft ghegenereert Roboam, Ende Roboam heeft gegenereert Abiam, Ende Abia heeft ghegenereert Asa, **8** Ende Asa heeft ghegenereert Iosaphat, Ende Iosaphat heeft ghegenereert Ioram, Ende Ioram heeft ghegenereert Oziam, **9** Ende Ozias heeft ghegenereert loatham, Ende loatham heeft ghegenereert Achaz, Ende Achaz heeft ghegenereert Ezequam, **10** Ende Ezequias heeft ghegenereert Manassen, Ende Manasses heeft ghegenereert Amon, Ende Amon heeft ghegenereert Iosiam, **11** Ende Iosias heeft ghegenereert Iechoniam ende sijn broeders in die Babilonische gheuangenis, **12** Ende nae die Babilonische gheuangenis so heeft Iechonias ghegenereert Salathiel, Ende Salathiel heeft ghegenereert Zorobabel, **13** Ende Zorobabel heeft ghegenereert Abiud, Ende Abiud heeft ghegenereert Eliacim, Ende Eliacim heeft ghegenereert Azor, **14** Ende Azor heeft ghegenereert Sadoc, Ende Sadoc heeft ghegenereert Achim, Ende Achim heeft ghegenereert Eliud, **15** Ende Eliud heeft ghegenereert Eleazar, Ende Eleazar heeft ghegenereert Mathan, Ende Mathan heeft ghegenereert Iacob, **16** Ende Iacob heeft ghegenereert Ioseph den man van Maria vander welcker is geboren Iesus die gheheten wort Christus. **17** Ende aldus sijn alle die generatien van Abraham tot Dauid veerthien generatien, ende van Dauid tot die Babilonische gheuangenis veerthien generatien, Ende van die Babilonische gheuangenis tot Christum veerthien generatien, **18** Ende Christus gheboorte was aldus. Als sijn moeder Maria ten houwelijcke gheheuen was Ioseph, eer sij versaemden, soo is sij gheuonden beurucht vanden heylighen gheest. **19** Maer Ioseph haer man (want hy rechtuerdich was ende haer niet en wilde openbaerlijck bescamen) soo heeft hy haer heymelijck willen verlaten, **20** Ende als hy dese dinghen dachte, siet soo heefter een Enghel des Heeren hem gheopenbaert inden slaep segghende. Ioseph Dauids sone en wilt niet vreesen te nemen Mariam v huysvrouwe, want dat in haer geboren is, dat is vanden heylighen gheest, **21** ende sij sal eenen sone baren, ende ghy sult sijnen naem noemen Iesus, want hy sal sijn volck salich maken van haren sonden. **22** (Ende dit is altemale ghedaen, om dat volbracht soude worden datter gheseyt is vanden Heere door den propheet segghende. **23** Siet een maghet sal beurucht sijn ende baren eenen sone, ende sij sullen sijnen naem noemen Emmanuel, dwelc is te segghen God met ons) **24** Ende Ioseph vanden slaep opstaende heeft

ghedaen als hem die Enghel des Heeren gheboden hadde, ende hy heeft sijn huysvrouwe ghenomen, **25** Ende hy en bekende haer niet tot dat sij ghebaert heeft haren iersten geboren sone, ende sij heeft sijnen naem ghehoemt Iesus.

2 ALS dan Iesus gheboren was in Bethlehem lude, in die daghen van Herodes den coninck, siet doen sijn die wijse wt den oosten lande ghecomen te Ierusalem **2** segghende. Waer is hi die gheboren is der Ioden coninck? want wij hebben sijn sterre ghesien inden oosten, ende wi sijn ghecomen om hem te aenbidden, **3** Dit hoorende die coninck Herodes is ontstelt gheweest ende gheheel Ierusalem met hem, **4** Ende vergaderende alle die princen der priesteren, ende die scriben des volcks heeft van hen ondersocht, waer Christus soude gheboren worden, **5** Ende sij hebben hem gheseyt. In Bethlehem lude, Want alsoo issier ghescreuen door den propheet. **6** Ende ghy Bethlehem lant van Iuda, in gheender manieren en sijt ghy die minste onder die princen van Iuda, want wt v sal gaen een vorst die regeren sal mijn volck Israel, **7** Doen heeft Herodes die wijse stillijck tot hem gheroepen ende van hen naerstelijc vernomen den tijt vander sterren die hen gheopenbaert hadde, **8** ende sendende hen in Bethlehem heeft hi gheseyt. Gaet henen ende vraecht naerstelijc vanden kinde, ende als ghijt vonden hebt soo bootscapt my dat wederom, op dat ick ooc comende dat aenbidde, **9** Die welcke als sij den coninc ghehoort hadden, sijn wech ghegaen, ende siet die sterre die sij ghesien hadden int ooste, ghink voor hen, tot dat sij comende, stont bouen daer tkint was, **10** Ende sij die sterre siende sijn verblyft gheweest met een seer groote blijscappe, **11** Ende ghaende int huys, hebben sij tkint gheuonden met Maria sijn moeder, ende nederuallende hebben si dat aenbeden, ende als sij hen scatten open ghedaen hadden, so hebben sij hem gauen gheoffert, gout, wierooc, ende myrrhe, **12** Ende antwoerde ontfanghen hebbende inden slaep dat si niet wederkeeren en souden tot Herodem, soo sijn si door eenen anderen wech wedergekeert in hen lantscap. **13** Ende als die wech gherelyst waren, siet so heeft die Enghel des Heeren gheopenbaert Ioseph inden slaep, segghende. Staet op ende nemet tkint ende sijn moeder, ende vliedt in Egipten, ende weest daer tot dat ict v segghen sal, Want het sal sijn, dat Herodes tkint soeken sal om dat te dooden, **14** Die welcke opstaende heeft dat kint ende sijn moeder ghenomen des nachts ende hy is wten weghe ghegaen in Egipten, Ende hy was daer tot die doot van Herodes **15** om dat volbracht soude worden tghene datter gheseyt is vanden Heere door den propheet segghende. Wt Egipten heb ick mijnen sone gheroepen, **16** Herodes siende doen dat hy bedroghen was vanden wijsen, is seer gram gheweest, ende sendende heeft hy ghedoot alle die kinderen die in Bethlehem waren, ende in alle sijn palen van die ouderdom van twee iaren ende daer beneden, nae den tijt den welcken hy onderuraecht hadde vanden wijsen, **17** Doen is veruult gheworden datter gheseyt is door Ieremias den propheet segghende, **18** Een stemme is in Rama ghehoort, een groot gheweest ende ghehuyl Rachel beweenende haer kinderen, ende sij en heeft niet willen vertroost sijn om dat die niet en sijn. **19** Ende als Herodes doot was, siet soo is die Enghel des Heeren gheopenbaert Ioseph inden slaep in

Egypten 20 segghende. Staet op ende neemt dat kint ende sijn moeder, ende gaet henen int lant van Israel, want sij sijn ghestoruen die des kints ziele sochten, 21 Die welcke opstaende heuet tkint ghenomen ende sijn moeder, ende hy is ghecomen int lant van Israel, 22 Maer horende dat Archelaus in Iudeen regneerde voor Herodes sijnen vader, soo heeft hy gevreesd daer te ghaen, ende vermaent sijnde inden slaep, is hi gheweken in die landen van Galileen, 23 Ende comende heeft hy ghewoont in een stadt die ghenoemt is Nazareth om dat volbracht soude worden datter gheseyt is door die propheten. Hy sal Nazareus ghenaemt worden.

3 ENde in dien daghen is ghecomen Iohannes die dooper prekende in die woestijne van Iudeen 2 ende segghende. Doet penitencie, want het rijk der hemelen sal naken, 3 Want dit is die ghene die gheseyt is door Isaiam den propheet segghende. Die stemme des gheens die roepende in die woestijne. Bereyt den wech des Heeren, maect recht sijn paden, 4 Ende dese Iohannes hadde een cleedt van kemels hayr, ende eenen leren gordel aen sijn lendenen, ende sijn spijse was sprinckhanen ende witt honich, 5 Doen ghinghen wt tot hem die van Ierusalem ende tgheheel landt van Iudeen, ende alle dlantscap omrent die lordane, 6 ende sij worden van hem ghedoopt in die lordane belijdende hen sonden. 7 Ende siende veel vanden Phariseen, ende Saduceen comende tot sijn doopsel heeft hy hen gheseyt. Ghy ghebroetsel der aderen, wie heeft wien beswelen te vlieden van die toecomende gramscap? 8 Daerom doet weerdighe vrucht der penitencien, 9 Ende en wilt niet segghen in v seluen, Wij hebben eenen vader Abraham, want ick segge v lieden, dat Godt machtich is van desen steenen te verwecken Abrahams kinderen, 10 Want het bijl is nv aen die wortel der boomen ghestelt, Daerom alle boom die gheen goede vrucht voorts en brengt, sal wtghehouwen worden, ende int vier gheworpen, 11 Ick doope v voorwaer int water tot penitencien, maer die nae my comen sal (die is stercker dan ick, wiens schoenen ick niet weerdich en ben te draghen) dese sal v doopen in den heylighen gheest ende den viere, 12 Wiens wan in sijn hant is, ende hy sal sijnen dorschuleroer heelsuyueren, ende sijn terwe verghaderen in tschuere, maer dat caf sal hy verbranden met eenen onblusschelijken viere. 13 Doen quam Iesus van Galileen aen die lordane tot Iohannem om dat hy van hem soude ghekoopt worden, 14 Maer Iohannes verboot hem, segghende. Ic moet van v ghekoopt worden, ende coemt ghi tot my? 15 Ende Iesus antwoordende heeft tot hem gheseyt. Latet nv gheschieden, want alsoo betamet ons te volbringhen alle rechtuerdicheyt, Doen heeft hijt hem toeghelaten, 16 Ende Iesus ghekoopt sijnde is ter stont opgheclommen wt dat water, ende siet die hemelen sijn hem gheopent, ende hy heeft ghesien den gheest Godts nederafelende als een duye, ende op hem comende, 17 Ende siet een stemme wten hemel segghende. Dit is mijnen bemindest sone, inden welcke ic my wel behaecht hebbe.

4 DOEN werde Iesus gheleydt in die woestijne vanden gheest om dat hy ghetempteert soude worden van den duyvel, 2 Ende als hi gheuest hadde veertich daghen ende veertich nachten, daer nae heeft hy hongher ghehad, 3 Ende

siet die tempteerde aencomende heeft tot hem gheseyt. Eest dat ghy Godts sone sijt, soo segt dat dese steenen brooden worden, 4 Die welcke antwoordende heeft gheseyt. Daer is ghescreuen, die mensch en leeft alleene van den brooden niet, maer van allen woerde datter voort coemt wten monde Godts, 5 Doen heeft hem die duyuel ophengomen tot in die heylige stadt, ende heeft hem ghestelt op die tinne vanden tempel, 6 Ende hy heeft hem gheseyt. Eest dat ghy Godts sone sijt, soo worpt v nederwaerts, Want het is ghescreuen. Dat hy sijnen enghelen van v beuelen sal, ende in hen handen sullen sij v draghen, op dat ghy by auontueren wuen voet niet en stoot aenden steen, 7 Iesus seyde hem wederom daer is ghescreuen. Ghy en sult den Heere wuen Godt niet tempteren, 8 Wederom heeft hem die duyuel mede ghenomen op eenen seer hoogen berch ende heeft hem ghehoont alle die rijcken der werelt, ende haer glorie, 9 Ende hy hem gheseydt. Alle dese dinghen sal ick v gheuen eest dat ghy nederuallende my aenbidbet, 10 Doen seyde hem Iesus. Ghaet henen Satana, want tis ghescreuen, Den Heere wuen Godt suldy aenbidden, ende hem alleene dienen, 11 Doen heeft hem die duyuel ghelaten, ende siet die Enghelen sijn by hem comen, ende hebben hem ghedient. 12 Ende als Iesus ghehoort hadde dat Iohannes gheleuert was, soo is hy gheweken in Galileen, 13 Ende verlatende die stadt Nazareth is hy ghecomen ende heeft ghewoont in Capharnaum aen die zee gheleghen, in die palen van Zabulon ende Nephthali, 14 om dat volbracht soude worden datter geseyt is door Isaiam den propheet, 15 Dlant van Zabulon ende dlant Nephthali den wech der zee ouer die lordane van die heydensche Galilee, 16 Het volc dat in dyusternissen sadt heeft ghesien een groot licht, ende den ghenen die sittende waren int lantscap van die scaduwe des doots, dien is een licht opghegaen, 17 Van dien tijt heeft Iesus begonst te preken ende te segghen. Doet penitencie, want het rijk der hemelen sal naken. 18 Ende Iesus wandelende by die zee van Galileen, heeft ghesien twee ghebroeders, Simon die ghenoemt wort Petrus ende Andreas sijnen broeder worpende het net in die zee (want het waren visschers) 19 Ende hy seyde tot hen. Coemt nae my, ende ick sal v doen werden visschers der menschen, 20 Ende sij ter stont verlatende die netten, sijn hem gheulcht, 21 Ende voortgaende van daer, heeft hi ghesien twee ander ghebroeders Iacobum Zebedeus sone, ende Iohannem sijnen broeder int scip met Zebedeus haren vader, vermakende hen netten, ende hy heeftse gheroepen, 22 Ende sij ter stont verlatende die netten ende haren vader sijn hem gheulcht. 23 Ende Iesus ghinc om gheheel Galileen, leerende in hen Sinagogen, ende prekende dat euangelie des rijcs, ende ghesene alle siechten ende crancheden onder tvolck, 24 Ende sijnen naem is voortghegaen tot in gheheel Sirien, ende sij hebben voor hem ghebracht alle die qualick te passe waren, met verscayden crancheden ende pijnen beuanghen, ende die de duyuelen binnen hadden, ende die maensuchtighe, ende die ghichtich waren, ende hy heeftse gherenes, 25 Ende hem sijn gheulcht veel scaren van Galileen ende van dlantscap der thien steden, ende van Iherusalem, ende wt Iudeen, ende van ouer die lordane.

5 ENde siende die scaren is hy gheclommen opden berch, ende doen hy gheseten was so sijn tot hem comen sijn discipelen, 2 ende opendoende sijnen mont leerde hy hen, segghende. 3 Salich sijn sij die arme van gheeste sijn, want het rijck der hemelen behoort hen toe, 4 Salich sijn die saechtmoediche, want sij die aerde besitten sullen, 5 Salich sijn sij die droeueich sijn, want sij sullen ghetroost worden, 6 Salich sijn sij die hongher ende dorst hebben nae die rechtuerdicheyt, want sij sullen versaet worden, 7 Salich sijn die bermhertiche, want sij sullen bermherticheyt verweruen, 8 Salich sijn die suyuere van herten, want sij sullen Godt sien, 9 Salich sijn die vreedtsamige, want sij sullen Gods kinderen ghenoemt worden, 10 Salich sijn sij die veruolginghe lijden om die rechtuerdicheyt, want hare is trijk der hemelen, 11 Salich sijt ghy alsmen v vermalendijt, ende men v veruolcht ende seyt alle quaet teghen v lieden lieghende, om mijnen wille, 12 verblijt v ende verhuecht v, want uwen loon is seer groot in die hemelen. Want alsoo hebben sij die propheten veruolcht die gheweest hebben voor v 13 Ghy sijt het sout der eerden, Maer eest dat het sout sijn cracht verliest, waer mede salt ghesouten worden? ten dooch voorts nerghers toe, dan datment buyten worpe ende dattet vanden menschen vertreden worde, 14 Ghy sijt het licht der werelt, gheen stadt en can verborghen worden die opden berch ghestelt is, 15 noch men en ontsteect gheen licht ende stelt dat onder een corenvalt, maer op eenen kandelaer op dattet lichten soude allen den ghenen die int huys sijn, 16 Alsoo laet v licht schijnen voor die menschen, op dat sij sien moghen v goede wercken ende glorificeren uwen vader die in die hemelen is. 17 En wilt niet meynen dat ic ghecomen ben om te breken die wet ende die propheten, Ick en ben niet ghecomen om die te breken, maer te veruullen, 18 Want voorwaer ick segghe v lieden, tot dat vergaet hemel ende aerde, soo en sal een die minste letter oft een stipken niet voorby ghaen van die wet, tot dat alle dinghen ghescien sullen, 19 Daerom soo wie breekt een van desen minsten gheboden, ende leert alsoo die menschen, die sal die minste ghenoemt worden int rijck der hemelen, Maer dese doet, ende leeret voorts, dese sal groot ghenoemt worden int rijck der hemelen. 20 Want ick segghe v dat, ten sij dat v rechtuerdicheyt oueruloeidigher sij dan der Scrijben ende der Phariseen, soo en suldy niet comen int rijck der hemelen, 21 Ghy hebt ghehoort dat den ouderen gheseyt is, Ghy en sult niet dootslaen, ende soo wie dootslaet, die sal sculdich wesen des ordeels, 22 Maer ick segghe v lieden, soo wie gram is op sijnen broeder, die is sculdich des ordeels, Maer so wie sijnen broeder seyt raca, die sal sculdich wesen des raets, Maer soo wie seyt dwaes, die sal sculdich wesen des helschen viers. (Geenna g1067)

23 Daerom eest dat ghi offert uwe ghifte aenden outaer ende dat ghy daer ghealachcht wort, dat v broeder iet heeft teghen v wtstaende, 24 soo laet daer v ghifte voor den outaer, ende gaet ierst v versoenen met uwen broeder, ende dan comende suldi v ghifte offeren. 25 Weest ouer eencomende met uwen teghenpartijder ter stont die wijle dat ghy met hem sijt inden wech dat die wederpartijder by auontueren v niet en leuere den richtere, ende v die richter leuere den dienaer, ende dat ghi inden kerker gheworpen worpt, 26

Voorwaer ick segghe v ghy en sult daer wt niet comen, voor dat ghy betaelt sult hebben den wtersten penninck, 27 Ghy heft ghehoort dat gheseydt is den ouderen, Ghy en sult gheen ouerspel doen, 28 Maer ick segghe v, dat soo wie een vrouwe aensiet om haer te begheren, die heeft met haer ouerspel bedreuen in sijn herte, 29 Ende eest dat v rechte ooghe v verarghert, soo keertse wt ende worptse van v, want het is v beter datter een van uwen ledien verloren gae, dan dat alle v gheheel lichaem gheworpen worde in die helle, (Geenna g1067) 30 Ende eest dat v rechter hant v verargert, so snijste af ende worptse van v, want het is v beter datter een van uwen ledien verloren gae, dan dat v gheheel lichaem in die helle gae. (Geenna g1067) 31 Daer is ooc gheseyt. Soo wie huysvrouwe verlaet, die gheue haer eenen sceybrief, 32 Maer ick segghe v lieden dat soo wie sijn huysvrouwe verlaet, wtgenomen die sake der oncuyscheyt, die doet haer ouerspel doen, ende soo wie een verlaten wijf trouwt die doet ouerspel, 33 Wederom hebdii ghehoort hoe dat gheseyt is den ouders. Ghy en sult gheenen valschen eedt sweren, maer ghy sult den Heere uwe eeden voldoen, 34 Maer ick segghe v lieden niet met allen te sweren, noch by den hemel, want het is Godts throon, 35 noch by die eerde, want tis een bancxken sijnder voeten, noch by Ierusalem, want tis een stadt des groten conincks, 36 noch by v hoofd en sweet niet, want ghy en moecht niet een hayr wit oft swert maken, 37 Maer v woort sij ia ia, neen neen, Ende wat daer ouer is dat coemt wt quaet, 38 Ghy hebt ghehoort dat gheseyt is, Ooghe om ooghe, ende tant om tant, 39 Maer ick segghe v, niet te wederstaen den quade, maer eest dat v iemant slaet aen v rechte wanghe, soo biedt hem die andere, 40 ende den ghenen die met v int recht wilt dinghen, ende uwen rock nemen, laet hem oock uwen mantel, 41 ende soo wie v dwinghet te ghaen duysent screden, ghaet met dien twee ander duysent, 42 Soo wie van v iet begheert, gheuet hem, ende van den ghenen die van v int ontleene wilt, en keert v niet af. 43 Ghy hebt ghehoort datter gheseyt is. Ghy sult lief hebben uwen naesten ende haeten uwen viant, 44 Maer ick segghe v lieden, hebt lief uwe vianden, doet hen wel die v haeten, - en-de bidt voor die ghene die veruolghen ende tonrecht quellen. 45 op dat ghi moecht kinderen sijn ws vaders die in die hemelen is, die sijn sonne doet opgaen, ouer die goede ende die quade, ende reghent op die rechtuerdicheyt ende onrechtuerdicheyt, 46 Want eest dat ghy hen lief hebt die v lief hebben, wat loon suldi hebben? en doen die openbaer sondaers dat oock niet? 47 Ende eest dat ghy alleen uwe broeders groetet, wat doet ghy meer? en doen die heydenen dit oock niet? 48 Daerom weest ghy lieden volmaect, ghelyc v hemelsche vader volmaect is.

6 Slet toe dat ghy uwe rechtuerdicheyt niet en doet voor die menschen, om dat ghi van hen soudt ghesien worden, oft anders soo en suldy gheenen loon hebben by uwen vader die in die hemelen is, 2 Daerom als ghi aelmoessen doet, so en wilt met gheen trompet voor v blasen, ghelyc die hypocriten doen in die Sinagogen ende wijcken, op dat sij souden gheheert worden vanden menschen, voorwaer ick segghe v sij hebben haren loon ontfanghen, 3 Maer als ghy aelmoessen doet, soo en laet v slincke hant niet

weten wat v rechte hant doet, **4** op dat v aelmoesse int heymelicjc sij, ende v vader die int heymelicjc siet salt v loonen, **5** Ende als ghi bidt soo en suldi niet sijn als die hypocrieten, die beminnen in die Sinagogen ende in die hoecken der straten staende te bidden, op dat sij souden ghesien worden vanden menschen, Voorwaer ick segghe v, sij hebben haren loon ontfanghen, **6** Maer als ghy bidt, soo gaet binnen v slaepcamer, ende met gheslotender doeren soo bidt uwen vader int heymelicjck, ende v vader diet siet int heymelicjck salt v loonen, **7** Ende biddende en wilt niet veel spreken ghelyck die heydenen want sij meynen dat sij door hen veel sprekens verhoort worden, **8** Daerom en wilt henlieden niet ghelyck wesen, want v vader weet wel wat v van noode is, eer ghy hem bidt, **9** Daerom sult ghy aldus bidden. Onse vader die in die hemelen sijt, gheheylicht sij uwen naem, **10** laet toecomien v ryc, ghescieden moet uwen wille opder eerdien als inden hemel, **11** gheeft ons heden ons ouerweselijck broot, **12** Ende vergheeft ons onze sculden, ghelyck wij oock vergheuen onsen sculdenaren, **13** Ende en leydt ons niet in becoringhe, Maer verlost ons van tquaet, Amen. **14** Want eest dat ghi den menschen vergheeft hen sonden, soo sal v hemelsche vader v oock vergheuen uwe sonden, **15** Maer eest dat ghi den menschen niet en vergheeft, soo en sal v hemelsche vader v sonden v oock niet vergheuen. **16** Ende als ghy vastet, soo en wilt niet droeuich worden als die hypocrieten, want sij ontstellen hen aensichten, om dat sij den menschen souden scijnen vastende, Voorwaer ick segghe v, dat sij haren loon ontfanghen hebben, **17** Maer als ghy vast, soo salft v hooft, ende wascht v aensicht, **18** dat ghi den menschen niet en scijnt vastende, maer uwen vader die int verborghen is, ende v vader diet int verborghen siet salt v loonen, **19** En wilt voor v gheen schatten vergaderen in die erde, daert den roest ende die motten verderuen, ende daert die dieuen wtgrauen ende stelen, **20** Maer vergadert voor v scatten inden hemel, daert den roest noch die motten niet en verderuen, ende daert die dieuen niet wt en grauen noch en stelen, **21** Want daer uwen scadt is, daer is oock v herte. **22** Dat licht ws lichaems is v ooghe, Eest dat v ooghe simpel is, soo sal v gheheel lichaem clae wesen, **23** Maer eest dat v ooghe quaet is, soo sal alle v lichaem duyster wesen, Daerom eest so dat het licht dat in v is, duysternis is, hoe groot sal dan die duysternisse wesen. **24** Niemand en can twee heeren ghedienen, Want hy sal den eenen haten ende den anderen lief hebben, oft hy sal den eenen verdraghen ende den anderen versmaden, Ghy en cont Gode niet ghedienen ende den Mammon, **25** Daerom segghe ick v lieden, en sijt niet sorchuuldich voor v ziele wat ghy eten sult, noch voor v lichaem wat ghy aendoen sult, En is die ziele niet weerdigher dan die spijse, ende dlichaem weerdigher dan het cleedt? **26** Aensiet die voghelen des hemels, want si en sayen noch en maeyen niet, noch sij en vergaderen in die scueren niet, ende v hemelsche vader voedtse, En sijdi niet veel weerdiger dan die? **27** Ende wie issen v lieven die al denckende mach tot sijnder lengden eenen cubitus doen? **28** Ende waerom sijdi om die cleedinghe oock besorcht? Aenmerct die lelien des velts hoe sij wassen, sij en arbedyen noch en spinnen niet, **29** Maer ick segghe v dat Salomon in alle sijn glorie niet ghecleedt en is gheweest als een van desen? **30** Maer eest dat Godt het gras des velts dwelc heden is, ende morghen inden ouen seer cleynen gheeloou? **31** Daerom en wilt niet sorchuuldich sijn, segghende. Wat sullen wij eten oft drincken, oft waer mede sullen wij ghedect worden? **32** want alle dese dinghen soeken die heydenen, Want v hemelsche vader weet wel dat ghy alle dese dinghen behoeft, **33** Daerom soect ierstmael trijc des hemels ende sijn rechtuerdicheyt, ende alle dese dinghen sullen v toegheworpen worden. **34** Daerom en wilt niet sorchuuldich sijn voor den morghen, want den dach van morghen sal voor hem seluen sorghen, want den dach heeft ghenoech met sijn eyghen quaetheyt.

7 EN wilt niet ordeelen op dat ghy niet gheoordeelt en wort, **2** want met wat ordeel dat ghy ordeelt, daer mede suldi gheordeelt worden, ende met wat maten dat ghy metet, daer mede sal v ghementen worden, **3** Maer waer toe siet ghy een splinterken in ws broeders oghen, ende en mercet niet den balck die in v ooghe is? **4** Oft hoe segdi uwen broeder latet gheschieden dat ick dat splinterken wt uwer oogken trecke, ende siet daer is eenen balck in v ooghe? **5** Ghy hypocrijt wort ierstmael den balck wt v ooghe ende dan suldy sien dat splinterken wt te worpen wt ws broeders ooghe, **6** En wilt dat heyligh den honden niet gheuen, noch en wort v peerlen niet voor die verkenen, op dat sij by auontueren die niet en vertreden met haren voeten, ende dat sij hen omkeerende v niet en verscooren, **7** Begheert, ende v sal ghegeheuen worden, soect, ende ghy sult vinden, clopt ende, v sal open ghedaen worden, **8** Want alle die begheert die ontfaent, ende wie dat soect die vint, ende den cloppende sal gheopent worden, **9** Oft wat mensch isser van v lieven, eest dat sijn sone broot van hem begheert, sal hy hem eenen steen bidden? **10** Oft eest dat hy eenen visch begheert sal hi hem een serpent gheuen? **11** Daerom eest sake dat ghy, die doch quaet sijt, wel weet goede gauen uwen kinderen te gheuen, hoe veel te meer sal v vader die in die hemelen is, goede gauen gheuen den ghenen diese van hem begheren? **12** Daerom alle dinghen die ghy wilt dat die menschen v doen, doet ghi hen dat ooc, want dat is die wet ende die propheten, **13** Ghaet in door die enge poorte, want breedt is die poorte, ende ruym is den wech die daer leydt ter verdoemenissen, ende veel isser die door dese in gaen, **14** Hoe enge is die poorte ende hoe nauwe is den wech die ten leuen leydt? ende luttel isser die dien vinden. **15** Wacht v voor die valsche propheten die tot v comen in scapen cleederen, maer binnen sijnt grijpende wolen, **16** van haren vruchten suldise kennen, Vergadermen druyven van dornen, oft vijghen van distelen? **17** Alsoo alle goede boom brengt goede vruchten voorts, maer eenen quaden boom brengt quade vruchten voorts, **18** Eenen goeden boom en mach gheen quade vruchten voorts brenghen, noch eenen quaden boom goede vruchten, **19** Alle boom die gheen goede vrucht voorts en brengt, sal afghehouwen worden ende int vier gheworpen, **20** Daerom wt haren vruchten suldise kennen. **21** Sij en sullen alle int ryc der hemelen niet comen die my segghen Heere Heere, maer die mijn vaders wille doet die in die hemelen is, die sal int ryc der hemelen comen. **22** Vele sullen tot my segghen

op dien dach Heere Heere, en hebben wi in uwen naem niet ghepropheteert, ende in uwen naem duyuels wtgeworpen, ende in uwen naem veel crachtige wercken ghedaen? **23** Ende dan sal ick hen openlijc segghen. Ick en hebbe v noyt ghekent, gaet van my ghi die onrechtuerdicheyt doet. **24** Daerom een ieghelyc die dese mijne woorden hoort ende die doet, sal gheleken worden bi eenen wijsen man die sijn huys ghetimmert heeft op eenen steen, **25** ende daer is eenen reghen nedergheuallen, ende daer sijn vloeden ghecomen, ende daer hebben winden ghewaeyt ende die sijn gheuallen op dat huys, ende ten is niet gheuallen want het was ghefunderte opden steen, **26** Ende een ieghelyc die dese mijne woorden hoort, ende die niet en doet sal sijn ghelyc eenen dwasen man, die sijn huys ghetimmert heeft opt sandt. **27** ende daer is reghen nedergheuallen, ende daer sijn vloeden ghecomen, ende daer hebben winden ghewaeyt, ende die sijn op dat huys gheuallen, ende het is geuallen ende sijnen val was groot, **28** Ende tis ghesciet doen lesus dese woorden voleynt hadde, soo verwonderden haer die scaren van sijnder leerighen, **29** want hy was hen leerende als macht hebbende, ende niet ghelyc hen Sriben ende Phariseen.

8 Ende doen hy vanden berghe nedercomen was soo sijn hem veel scaren gheulcht, **2** ende siet een melaetsch mensch comende aenbadt hem segghende. Heere eest dat ghy wilt, ghy moecht my reynighen, **3** Ende lesus wtstekende sijn hant heeft hem ghehaect segghende. Ick wille, wert reyne, Ende ter stont is sijn melaetscheyt ghesuyert, **4** Ende lesus seyde tot hem. Siet dat ghy niemant en segghet, maer gaet henen ende vertoont v den priester, ende offert die ghifte welc Moyses gheboden heeft tot haren ghetuygenis. **5** Ende doen hy in Capharnaum comen was, so is tot hem comen een honderste man biddende hem ende segghende. **6** Heere mijn knecht leghet in mijn huys ghichtich, ende wort swaerlijck ghepijnicht, **7** Ende lesus heeft tot hem gheseyt. Ick sal comen ende hem gheenesen **8** Ende die honderste man antwoordende heeft gheseyt Heere ick en bens niet weerdich dat ghy binnen gaen soudt onder mijn dack, maer segghet alleen met eenen woerde, ende mijn knecht sal ghesont worden, **9** Want ick ben ooc een mensch onder eens anders macht ghestelt hebbende onder my crijschkrechten, ende ic segghe desen gaet henen, ende hi gaet, ende den anderen coemt hier, ende hy coemt, ende mijnen dienaer doet dat, ende hy doet dat, **10** Ende lesus hoorende heeft hem verwondert, ende den ghenen die hem nae volchden heeft hy gheseyt, Voorwaer ick segge v, ic en hebbe soo groten gheloooue niet gheuonden in Israel, **11** Maer ick segghe v datter veel van oosten ende westen somen sullen, ende rusten met Abraham, ende Isaac, ende Iacob int rijck der hemelen, **12** maer die kinderen des rijcs sullen daer wtgeworpen worden in die wterster dyusternisse, daer sal gheschrey sijn ende crijselinghe van tanden, **13** Ende lesus heeft tot den hondertman gheseyt. Gaet henen, ende ghelyc ghy ghelooft hebt alsoo ghescie v, Ende die knecht is ghesont worden op die vre. **14** Ende als lesus comen was in Petrus huys, soo heeft hy sijns wijs moeder ghesien ligghende ende die cortse hebbende, **15** ende hy heeft haer hant gheraect, ende die cortse heeftse verlaten, ende sij is

opghestaen, ende heeft hem ghedient. **16** Maer alst auont gheworden was, soo hebben si voor hem ghebracht veel die duyuelen binnen hadden ende hy wierp die gheesten wt metten woerde, Ende alle die qualijck te passe waren heeft hy ghenesen, **17** om dat volbracht soude worden datter gheseyt is door den propheet Isaiam segghende. Hy heeft onse crancheden ontfanghen, ende onse siecken ghedraghen. **18** Ende lesus siende veel scharen rontsomme hem heeft gheboden dat sij ghaen souden ouer die zee, **19** Ende een Scribe tot hem comende heeft gheseydt. Meester ick sal v volghen al waer ghy hen en gaen sult, **20** Ende lesus seyde tot hem. Die vossen hebben holen ende die voghelen des hemels nesten, maer die sone des menschen en heeft niet daer hi sijn hooft op neder legghen mach, **21** Maer een ander van sijnen discipelen seyde tot hem. Heere laet my eerstmael gaen ende begrauen mijnen vader, **22** Ende lesus seyde hem volcht my, ende laet die dooden hen dooden begrauen. **23** Ende als hy in een skeepen opclam, soo sijn hem sijn discipelen gheulcht, **24** ende siet een groote beroerte is in die zee opghestaen, alsoo dat het skeepen metten baren ouerdeck worde, maer hy sliep, **25** Ende si sijn tot hem ghegaen, ende hebben hem ghewect segghende. Heere behoudt ons, wij vergaan, **26** Ende hy seyde hen. Waerom sijdi veruaert, ghy van cleynen ghelooue? Doen heeft hy opstaende gheboden den winden, ende der zee, ende daer is een groote stillicheyt gheworden, **27** Maer die mensen hebben hen verwondert seggende. Wie is dese, dat die winden ende die zee hem onderdanich sijn? **28** Ende als hy ghecomen was ouer die zee int lantscap vanden Gerasenen, soo sijn hem twee te ghemoete ghecomen die duyuelen binnen hadden wt die grauen comende bouen maten seer wreit, also dat niemant en mocht passeren door dien wech, **29** Ende siet sij riepen segghende. Wat hebben wi met v te doene lesu Godts sone? Sijdi hier comen om voor den tijt ons te pijnighen? **30** Ende niet verre van hen was een cudde van veel verkenen weydende, **31** Ende die duyuelen baden hem segghende. Eest dat ghy ons wtworpt, soo sendt ons int cudde der verkenen, **32** Ende hy seyde hen. Gaet henen, Ende sij wtgaende sijn wech gheuaren in die verkenen, ende siet met eenen ghedryssche is alle dat cudde wech ghelopen steylijck neder in die zee, ende sij sijn ghestoren in die wateren, **33** Ende die herders sijn gheulden ende comende in die stadt, hebben sij alle die dinghen vercondicht, ende van die ghene die duyuelen binnen ghehadt hadden, **34** Ende siet die gheheel stadt is wtghecomde lesu te ghemoete, Ende doen sij hem ghesien hadden, soo baden sij dat hy voorts wech gaen soude van haren palen.

9 Ende lesus opclimende in een skeepen is ouer de zee gheuaren ende is ghecomen in sijn stadt, **2** Ende siet sij hebben voor hem ghebracht eenen ghichtigen mensche ligghende in een bedde, Ende lesus siende hen ghelooue heeft gheseyt totten ghichtigen mensch. Betrouw sone, v sonden worden v vergheuen, **3** Ende siet sommighe vanden scriben seyden in hen seluen. Dese blasphemee, **4** Ende als lesus hen ghedachten ghesien hadde, soo heeft hy gheseyt. Waerom dencete ghy quaet in v herten? **5** Wat is

lichter om segghen. V sonden worden v vergheuen, oft te segghen. Staet op ende wandelt? **6** Maer op dat ghi wetet dat die sone des menschen macht heeft op die eerde die sonden te vergheuen, doen seyde hi den ghichtighen mensch. Staet op, ende neem op v bedde, ende gaet in v huys, **7** Ende hy is opghestaen ende in sijn huys ghegaen, **8** Ende die scaren dit siende hebben ghevreest ende Godt gheglorificeert die sulcke macht den menschen gheheue heeft. **9** Ende doen Iesus van daer voorts ghinc, soo heeft hy ghesien eenen mensche sittende int tolhuys Matheus ghaemaect, wtgheworpen was, soo heeft die stomm ghesproken, ende Ende hy seyde hem. Volcht my, Ende hy opstaende heeft hem gheulcht, **10** Ende tis ghesiet doen hy ter tafelen sadt int huys, siet soo hebbender veel Publicanen ende sondaers comende ter maeltijt gheseten met Iesu ende met sijnen discipelen, **11** Ende de Phariseen dit siende seyden tot sijnen discipelen. Waerom eedt v meester met die Publicanen ende sondaers? **12** Maer Iesus dit hoorende heeft gheseyt. Den ghesonden en is die medecijn van gheenen noode, maer den ghenen die qualijck te passe sijn, **13** maer gaende leert wat dat is. Bernherticheyt wil ic ende niet sacrificie, Want ick en ben niet ghecomen om die rechtuerdighe te roepen maer die sondaren. **14** Doen sijn tot hem ghecomen Iohannes discipelen segghende. Waerom vasten wij ende die Phariseen dicmael, ende v discipelen en vasten niet? **15** Ende Iesus seyde tot hen. Moghen des brudegoms kinderen rouwiche sijn so langhe als die brudegom met henlieden is? Maer die daghen sullen comen als die brudegom hen afghenomen sal worden, ende dan sullen sij vasten, **16** Niemand en stelt een stuck van een nieu laken in een out cleedt, Want het neemt wech sijn volheyt vanden cleede, ende het wort een argher scoere, **17** Noch men en doet gheenen nieuwen wijn in oude leren flesschen, Anders soo bersten die flesschen, ende den wijn wort wtghestort, ende die flesschen vergaan, Maer nieuwen wijn doetmen in nieuwe flesschen ende die worden beyde behouden. **18** Die wijle dat hi dese dinghen tot hen sprack, siet soo is daer een prince tot hem comen, ende aenbadt hem segghende. Heere mijn dochter is nv ghestoruen, maer coemt legt v hant op haer, ende sij sal leuen, **19** Ende Iesus opstaende volchte hem ende sijn discipelen, **20** Ende siet een vrouwe die den vloet des bloets gheleden hadde twaelf iaren lanck, is van achter aen hem comen, ende heeft gheraeckt den wtersten boort van sijnen cleede, **21** want sij seyde in haer seluen. Eest dat ic alleenlijc sijn cleedt gherake ick sal ghesont sijn, **22** Maer Iesus ommeghekeert sijnde ende haer siende heeft gheseyt. Betrouw dochter, v gheloooue heeft v ghesont ghaemaect, Ende die vrouwe is ghesont gheworden van dier vren, **23** Ende doen Iesus comen was in des princen huys, ende ghesien hadde die pijpers ende die scharen gherucht makende, **24** soo seyde hy. Chaet wech want die ionghe dochter en is niet doot, maer sij slaeft, ende si bespotten hem, **25** Ende als die scare wtgheworpen was soo is hy daer ingheghaen, ende heeft haer haut ghenomen, Ende die ionghe dochter is opghestaen, **26** Ende dese fame is wtghegaen in alle dat lant. **27** Ende als Iesus van daer ghinc, soo sijn hem twee blenden gheulcht roepende ende segghende. Ontfermt v onser Davids sone, **28** ende doen hy in huys ghecomen was, soo sijn die blenden by hem comen,

Ende Iesus seyde tot hen. Gheloofdi dat ick v dit doen mach? Sij seyden hem lae wij immer Heere, **29** Doen gheraecte hy hen ooghen segghende. Nae v gheloooue gheschiede v lieden, **30** ende hen ooghen sijn gheopent, Ende Iesus heeftse ghedreycht segghende. Siet toe dat niemand en wete? **31** Maer sij wtghaende hebben hem vermaert ghemaect in alle dat lant, **32** Ende als die wtghegaen waren, siet soo hebben sij voor hem ghebracht eenen stommen mensch eenen duyuel binnen hebbende, **33** Ende als die duyuel die scaren hebben hen verwondert segghende. Noyt en was desghelijs ghesien in Israel, **34** Maer die Phariseen seyden. Door den prince der duyuelen, worpt hy die duyuelen wt, **35** Ende Iesus ghink alomme die steden ende casteelen, leerend in hen Sinagogēn ende prekende het euangelie des rijcs, ende ghenesende alle siechte ende alle cranchede, **36** Ende siende die scaren, heeft hy haerder onfermt, want sij waren ghequelt, ende ligghende als scapen gheenen herder hebbende **37** Doen seyde hy tot sijnen discipelen. Den ochst is voorwaer vele, maer die werckluyden sijn luttel, **38** Daerom biddet den Heere vanden ochst dat hy werckluyden wtsende in sijnen ochst.

10 ENDE tsamen gheroepen hebbende sijn twaelf discipelen, heeft hy hen macht ghegheue ouer die onsuyuer gheesten, dat sij die wtworpen souden, ende ghenesen alle siechten ende alle crancheden, **2** Ende der twaelf apostelen namen sijn dese, Dierste was Simon die ghenoemt wort Petrus, ende Andreas sijn broeder, **3** Iacobus Zebedeus sone, ende Iohannes sijn broeder, Philippus, ende Bartholomeus, Thomas, ende Matheus die publicaen, ende Iacobus Alpheus sone? ende Thadeus, **4** Simon die Cananeus, ende Iudas die Iscarioter die welcke hem ooc verraden heeft. **5** Dese twaelue heeft Iesus ghesonden, ghebiedende hen, segghende. Inden wech der heydenen en gaet niet, ende in die steden der Samaritanen en coemt niet binnen, **6** Maer lieuer gaet tot die scapen die verloren ghegaen sijn des huys van Israel, **7** Ende gaende preect seggende. Dat het ryc der hemelen is bi ghecomen, **8** Die cranne maect ghesont, die dooden verweet, die melaetsche suyert, worpt wt die duyuelen, Om niet hebdijt ontfanghen, gheuet om niet, **9** En wilt niet besitten gout, noch siluer, noch ghelyt in v borsen, **10** noch male opden wech, noch twee rocken noch scoenen, noch roede, want een werckman is sijnen cost weerdich, **11** Maer in wat stadt oft casteel dat ghi in coemt, soo vraecht wie daer binnen weerdich is, ende aldaer blijft tot dat ghi daer wt gaet, **12** Ende in huys comende soo groet dat segghende. Vrede sij desen huyse, **13** Ende eest alsoo dattet huys weerdich is, soo sal uwen vrede daer op comen, Maer eest des niet weerdich soo sal uwen vrede weder tot v keeren, **14** Ende soo wie v niet en ontfanghet, nocht v woorden en hoort, wtghaende buyten van dien huyse oft stadt, scuddet dat stubbe af van uwen voeten, **15** Voorwaer ick segge v. Verdrachelijcker salt den lande der Sodomiten ende der Gomorrithen sijn inden dach des ordeels dan dier stadt. **16** Siet ick seynde v ghelyck scapen int midden der woluen, Daer om sijt voersienich als serpenten ende simpel ghelyck duyuen, **17** Maer wacht v van die menschen, Want sij sullen v leueren in die raethuysen,

ende in hen synagogen sullen sij v ghesseelen, **18** ende tot presidenten ende coninghen suldi gheleydt worden om mijnen wille, tot eenen ghetuyghenisheen ende den Heydenen. **19** Ende als sij v leueren sullen, soe en wilt niet dencken, hoe ende wat ghy spreken sult, Want het sal v lieden ghegeheuen worden op die vre wat ghy spreken sult, **20** Want ghy en sijt niet die ghene die daer spreect, maer tes den gheest ws vaders die in v lieden spreect, **21** Ende deen broeder sal den anderen broeder leueren in die doot, ende die vader sijnen sone, ende die kinderen sullen opstaen teghen hen ouders, ende sij sullen hen die doot aendoen, **22** Ende ghy sult van allen menschen ghehaet worden om mijnen naem, maer soe wie volherdet totten eynde toe die sal salich wesen. **23** Ende als sij v veruolghen sullen in dese stadt, soe vliet in dandere, Voerwaer ic segghe v, ghi en sult die steden van Israel niet voleynden die sone des menschen en sal comen. **24** Gheen discipel en is bouen sijnen meester, noch knecht bouen sijnen Heere, **25** tes eenen discipel ghenoech dat hy sij ghelyck sijn meester, ende eenen knecht, ghelyck sijn heere, Eest dat sij den vader des huysghesins, Beelzebub ghenaemt hebben, hoe veel te meer sijn huysghenooten? **26** Daeromme en vreest hen niet, Want daer en is niet bedect dat niet en sal ontdeckt worden, ende verberghen, dat niet en sal gheweten worden. **27** Dat ick v int doncker segghe, segt dat int licht, ende dat ghy in die oore hoort, Prect dat op die daken, **28** Ende en wilt hen niet vreesen die dlichaeem dooden, maer die ziele niet en connen dooden, maer veel meer vreest hen die de ziele ende dlichaeem mach verdoemen in die helle. (**Geenna g1067**) **29** En worden twee musschen niet vercocht om eenen cleynen pennink ende een van dien en valt op die aerde niet sonder uwen vader? **30** Maer oock die hairen ws hooft sijn al ghetelt. **31** Daer om en wilt niet vreesen, ghy sijt beter dan veel musschen. **32** Hier om alle die my belijden sal voer die menschen, dien sal ick oock belijden voor mijnen vader die inde hemelen is, **33** maer soe wie my loochent voer die menschen, dien sal ick oock loochen voor mijnen vader die in die hemelen is. **34** En wilt niet meynen dat ick ghecomen ben om vrede te seynden op die aerde, Ic en ben niet ghecomen om vrede te seynden, maer tsweet, **35** want ick ben ghecomen om te sceyden den mensch teghen sijnen vader, ende die dochter teghen haer moeder, ende die behoude dochter teghen haer behoude moeder, **36** ende des menschen vianden sullen sijn huysghenooten sijn, **37** Wie vader oft moeder bemint meer dan mij die en is mijns niet weerdich, ende soe wie sone oft dochter lief heeft bouen my, die en is mijns niet weerdich, **38** Ende wie sijn cruyts niet en neemt ende my volcht, die en is mijns niet weerdich, **39** Wie sijn ziele vint die salse verliesen, ende wie sijn ziele verliest om mijnen wille, die salse vinden. **40** Die v lieden ontfant, die ontfant my, ende die my ontfant, die ontfant hem die my ghesonden heeft, **41** Die eenen Profeet ontfant inden naem van eenen profeet, die sal den loon eens profeets onfanghen, ende wie eenen rechtuaerdighen ontfant inden naem van eenen rechtuaerdighen, die sal den loon van eenen rechtuaerdighen onfanghen, **42** Ende soe wie te drincken gheeft yemanden van deser alderminsten eenen croes couts waters, alleenlyk

inden naem van eens discipels, voerwaer ick segghe v, die en sal sijnen loon niet verliesen.

11 Ende het is ghesciert nae dat Iesus voleynt hadde ghebiedende sijnen discipulen, dat hy voerts is doer ghegaen van daer, om dat hy preken ende leeren soude in hen steden. **2** Maer als Iohannes in die banden ghehoort hadde Christus werken, sendende twee van sijnen discipulen heeft hy hem gheseyt, **3** Sijt ghi die comen sal, oft verwachten wy eenen anderen? **4** Ende Iesus antwoerdende heeft hen gheantwoort, Gaet henens bootscapt Iohanni wederoem tghene dat ghy ghehoort ende ghesien hebt, **5** Die blinde sien, die crepelen wandelen, die melaetsche worden ghesuyert, die dooene hooren, die doode verrijsen, den armen wort het Euangelie vercondicht, **6** ende salich is hy die niet veraghert en wort in my. **7** Ende als sij wech ghanghen begonste Iesus tot die scaren te segghen van Iohannes. Wat sijdy wt ghegaen te sien in die woestijne? een riet metten winde beroert? **8** Maer wat sijdy wt ghegaen te sien? eenen mensch die met saechten cleederen ghecleedt is? Siet die met saechten cleederen ghecleedt sijn die sijn in der coninghen huysen. **9** Maer wat sijdy wt ghegaen te sien? eenen Profeet? Iae ick segghe v ooc meer dan eenen profeet. **10** Want dese is die ghene daer af ghescreuen is, Siet ick seynde mijnen Enghel voor v aensicht, die uwen wech bereyden sal voor v. **11** Voerwaer ick segghe v, daer en is gheen meerder opghestaen onder die kinderen der vrouwen, dan Iohannes die dooper, maer die die minste is int rijck der hemelen is meerder dan hy. **12** Ende van die daghen Iohannis des doopers tot nu toe, soe lijdt het rijck der hemelen gheveld, ende die gheweldige nemen dat gheweldelijck. **13** Want alle die Propheten ende die wet tot Iohannes toe, hebben ghepropheteert, **14** ende eest dat ghijt gheloouen wilt, hy is Elias die comen sal. **15** Die oren heeft om te hooren die hoore. **16** Wien sal ick dit gheslachte vergelijcken? Het is ghelyck den kinderen sittende op die mercet, die tot haers ghelyckje roepende **17** segghen, Wy hebben v ghesonghen ende ghy en hebt niet ghespronghen, wi hebben v claghelycken sanck ghesonghen, ende ghy en hebt niet ghescreyt. **18** Want Iohannes is ghecomen, noch etende, noch drinckende, ende sij segghe, Hy heeft den duyvel binnen. **19** Die sone des menschen is ghecomende, etende ende drinckende, ende sij segghe, Siet den brasser, ende den wijn suyper, der Publicanen ende sondaren vrient. Ende die wijsheit is gherechtuerdicht van haren kinderen. **20** Doen begonste hy te verwijten den steden waer in dat veel sijnder mirakelen ghedaen sijn, om dat sij gheen penitencie ghedaen en hadden. **21** Wee v Corozain, wee v Bethsaida, want waren in Tyro ende Sydon die mirakelen ghedaen die in v ghedaen sijn, sij souden hier voermaels in een hairen cleedt ende in dasschen penitentie ghedaen hebben. **22** Maer nochtans ick segghe v, Tyro eu Sydon sal verdraghelycker gheschieden in den dach des ordeels, dan v lieden. **23** Ende ghy Capharnaum suldi totten hemel verheuen worden? totinder hellen suldi nedederalen. Want haddi in die Sodomiten die mirakelen ghedaen gheweest die in v ghedaen sijn, sij souden by auontueren ghebleuen hebben tot op deser dach. (**Hadæs g86**) **24** Maer nochtans ick segghe v, dat den lande der Sodomiten verdraghelycker gheschieden sal in

den dach des ordeels dan v. 25 Op dien tijt heeft Iesus ende in sijnen naem sullen die heydenen hopen. 22 Doen is antwoerdinge gheseyt, Ick belijde v vader Heere des hemels voor hem gebrocht eene die eenen duyuel hadde blent ende ende der aerden, dat ghy dese dinghen verborghen hebt stom, ende hy heeft dien ghenesen, alsoe dat hy sprack ende voor die wijse ende voersienighe, ende die gheopenbaert sach. 23 Ende alle die scaren verwonderden hen seere, ende den cleynen kinderen, 26 lae voerwaer vader. Want het sij seyden, Es dit Dauids sone? 24 Maer die Phariseen dit heeft aldus behaghelyck gheweest voer v. 27 Alle dinghen hoorende hebben gheseyt, Dese en worpt gheen duyuelen sijn my ghegeuen van mijnen vader. Ende niemand en kent wt dan doer Beelzebul den prince der duyuelen. 25 Maer den sone dan die vader, noch den vader en kent niemand Iesus wetende hen gheachten heeft hen gheseyt, Alle rijk dan die sone, ende dien die sone dat wilt openbaren. 28 tseghen sij seluen ghesceyden sal verwoest worden, ende Coemt tot my alle die arbeydet ende belast sijt, ende ick sal alle stadt oft huys tseghen sij seluen ghedeylt en sal niet v vermaaken, 29 Neempt mijn iock op v, ende leert van my staen. 26 Ende eest dat Sathanas Sathanam wt worpt, soe dat ick saechtmoedich ben ende ootmoedich van herten, is hy teghen sij seluen ghedeelt, hoe sal dan sijn rijk staen? ende ghy sult ruste vinden uwe zielen, 30 want mijn iock is 27 Ende eest dat ick doer Beelzebul die duyuelen wt worpe, suet, ende mijnen last is licht. Waer doer worpen v kinderen die wt? Daer om sullen sij v rechters wesen. 28 Maer eest dat ick doer den gheest Gods

12 IN dien tijt is Iesus wech ghegaen doert coren op eenen Sabbath ende sijn discipulen hongher lijdende hebben begonst die aren te plucken ende te eten. 2 Ende die Phariseen dit siende hebben hem gheseyt, Siet v discipulen doen dat hem niet ghearloft en is te doen op die Sabbothen. 3 Maer hy seyde hen, En hebdi niet ghelesen wat David ghedaen heeft, doen hy hongher hadde ende die ghene die met hem waren. 4 Hoe dat hy inghegaen is in Gods huys, ende heeft die brooden der voerlegghingen gheten die welcke hem niet ghearloft en was te eten, noch den ghenen die met hem waren, dan alleen den priesteren? 5 Oft en hebdi niet ghelesen in die wet, dat die priesters op die Sabbothen in den tempel den sabbath breken, ende sijn sonder sonde? 6 Maer ick segghe v datter een meerder dan den tempel hier is. 7 Maer waert alsoe dat ghy wist wat dat is. Bermherticheyt wil ick, ende niet sacrificie, soe en soudi noyt die onnoosele verdoemt hebben. 8 Want die sone des menschen is een heere oock ouer den sabbath. 9 Ende doen hy van daer ghegaen was, soe is hy comen in hen Synagoge. 10 Ende siet daer was een man hebbende een dorre hant, ende sij vraechden hem segghende, Eest oock ghearloft op die Sabbothen te ghenesen? om dat sij hem besculdighen souden. 11 Ende hy seyde hen, wat mensch sal daer sijn van v lieden die een scaep hebbe, ende eest dat dit valt in een grachte op die Sabbothen, en sal hy dat niet nemen ende ophaffen? 12 Hoe veel te meer is een mensch beter dan een scaep? Hier om soe eest ghearloft op die Sabbath daghen wel te doen. 13 Doen seyde hy totten mensche, Steect wt v hant. Ende hy heeftse wtghesteken, ende sij is weder gheson ghworden ghelyck die andere. 14 Ende die Phariseen wt gaende hielen raet tseghen hem, hoe dat sij hem dooden souden. 15 Ende Iesus dit wetende is wten weghe van daer ghegaen, ende hem issier vele gheulcht, ende hy heeftse alle ghenesen. 16 ende hy heeft hen beoulen datse hem niet melden en souden, 17 op dat volbrocht soude worden datter gheseyt is door Isaiaen den Profeet segghende, 18 Siet mijn kint den welcken ick vercoren hebbe, mijn beminde in den welcken mijn ziele goet behaghen heeft. Ick sal mijnen gheest stellen op hem ende hy sal het ordeel den heydenen vercondighen. 19 Hy en sal niet kijuen, noch roepen, noch daer en sal niemand sijn stemme op die straten hooren, 20 dat ghecroecte riet en sal hy niet heel breken, ende dat rookende vlas en sal hy niet wt blusschen, tot dat hy het ordeel wt worpe ter victorien, 21

ende in sijnen naem sullen die heydenen hopen. 22 Doen is voor hem gebrocht eene die eenen duyuel hadde blent ende Ende alle die scaren verwonderden hen seere, ende den cleynen kinderen, 26 lae voerwaer vader. Want het sij seyden, Es dit Dauids sone? 24 Maer die Phariseen dit heeft aldus behaghelyck gheweest voer v. 27 Alle dinghen hoorende hebben gheseyt, Dese en worpt gheen duyuelen wt dan doer Beelzebul den prince der duyuelen. 25 Maer Iesus wetende hen gheachten heeft hen gheseyt, Alle rijk tseghen sij seluen ghesceyden sal verwoest worden, ende Coemt tot my alle die arbeydet ende belast sijt, ende ick sal alle stadt oft huys tseghen sij seluen ghedeylt en sal niet staen. 26 Ende eest dat Sathanas Sathanam wt worpt, soe is hy teghen sij seluen ghedeelt, hoe sal dan sijn rijk staen? 27 Ende eest dat ick doer Beelzebul die duyuelen wt worpe, Waer doer worpen v kinderen die wt? Daer om sullen sij v rechters wesen. 28 Maer eest dat ick doer den gheest Gods die duyuelen wt worpe, soe is dan tot in v lieden comen het rijk Gods. 29 Oft hoe mach iemant comen int huys van eenen stercken, ende sijnen huysraet beroouen, ten sij dat hy ierstmael den stercken ghebonden hebbe, ende dan sal hy sijn huys beroouen? 30 Wie met my niet en is, die is teghen my. Ende soe wie met my niet en vergadert, die verstroyt. 31 Daer om segghe ick v lieden, alle sonde ende blasphemie sal den menschen vergheuen worden, maer die blasphemie des gheests en sal niet vergheuen worden. 32 Ende soe wie een woert seyt teghen den sone des menschen, dat sal hem vergheuen worden, maer die seyt teghen den heyleghen gheest, dat en sal hem niet vergheuen worden, noch in dese werelt, noch in die toecomende. (*aiōn g165*) 33 Oft maect den boom goet ende sijn vrucht goet, oft maect den boom quaet ende sijn vrucht quaet. Want voer waer wt die vrucht wort den boom ghekent. 34 Ghy ghebroetele der aderen, hoe moechdi goede dinghen spreken daer ghy quaet sijt? Want wt die ouervloedicheyt des herten spreect den mont. 35 Een goet mensch wten goeden scat brengt goede dinghen voerts, ende een quaet mensch wten quaden scat, brengt voerts quade dinghen. 36 Maer ic segghe v, dat alle ydel woert dat die menschen ghesproken hebben, daer af sullen sij reden gheuen inden dach des ordeels. 37 Want wt uwen woerden suldi ghertichtuerdicht worden, ende wt uwen woerden suldi ghehoemt worden. 38 Doen hebben hem gheantwoert sommige van den Scribeen ende Phariseen segghende, Meester wy willen van v een teeken sien. 39 Die welcke antwoerdinge heeft hen gheseyt, Dit quaet ende ouerspelich gheslachte soect een teeken, ende hem en sal gheen teeken gheheuen worden, dan het teeken van Ionas den Profeet. 40 Want ghelyck Ionas gheweest heeft inden buycx vanden walvisch drij daghen ende drij nachten, alsoe sal die sone des menschen wesen int herte der aerden drij daghen ende drij nachten. 41 Die mannen van Ninieu sullen opstaen int ordeel met desen gheslachte, ende sij sullen dat verdoemen, om dat sij penitencie ghedaen hebben, doer die predicatie van Ionas, ende siet hier is meer dan Ionas. 42 Die coninghinne van zuyden sal opstaen int ordeel met dit gheslachte, ende sij sal dat verdoemen, want sij is ghecomen van die eynden der aerden om te hooren die wijsheit van Salomon, ende siet meer dan Salomon is hier. 43 Ende als den onsuyueren gheest vanden mensche wtgegaen is, soe wandelt hy doer die drooghe plaetsen soeckende ruste, maer

hy en vintse niet. **44** Dan seyt hy, Ick sal wederkeeren in mijn huys daer ic wt ghegaen ben. Ende comende soe vint hy dat ledich, met bessemen ghekerijt, ende verciert. **45** Dan gaet hy ende neemt tot hem seuen ander gheesten argher dan hy is, ende inghaende woonen sij daer, ende dies menschen laetsten worden argher dan sijn ierste. Alsoe sal oock desen alderquaetsten gheslachte gheschieden. **46** Doen hy noch sprack tot die scaren, siet soe stonden sijn moeder ende sijn broeders buyten, begerende hem te spreken. **47** Ende een seyde tot hem, Siet v moeder ende v broeders staen daer buyten begherende v? **48** Ende hy antwoerdende den ghenen diet hem seyde heeft gheseyt, Wie is mijn moeder, ende wie sijn mijn broeders? **49** Ende wtstekende sijn hant tot sijnen discipelen, heeft hy gheseyt, Siet hier mijn moeder ende mijn broeders. **50** Want soe wie doet den wille mijns vaders, die in die hemelen is, dese is mijn broeder, ende suster, ende moeder.

13 OP dien dach Iesus wtgaende wt den huyse sadt omrent die zee. **2** Ende daer sijn tot hem vergadert veel scaren, alsoe dat hy in een sceepken climmende sadt, ende alle die scare stont op den oeure, **3** ende hy heeft hen vele ghesproken in parabelen segghende. Siet hy is wtghegaen die daer saeyt om te sayen, **4** Ende als hy saeyt, soe sijn die sommige saden gheuallen by den wech, ende die voghelen des hemels sijn comen ende hebben die gheten. **5** Ende die andere sijn gheuallen in steenachtige plaatzen, daer sij niet veel aerdien en hadden, ende sijn ter stont wtghesproten, om dat sij gheen diepte vander eerden en hadden. **6** Maer als die sonne opghegaen was, soe sijnse verscout, ende om dat sij gheen wortel en hadden soe sijnse verdroocht. **7** Ende die andere sijn gheuallen onder die dornen, ende die dornen sijn ghevassen, ende die hebbense versmacht. **8** Maer die andere sijn gheuallen in goede eerde, ende sij gauen vrucht dat eene honderfout, dat ander tsestichfout, het andere dertichfout. **9** Die ooren heeft om hooren, die hoore. **10** Ende sijn discipelen by hem comende, hebben tot hem gheseyt, Waer om spreect ghy hen in parabelen? **11** Die welcke antwoerdende heeft hen gheseyt. Om dat v liedien ghegeheuen is te kennen dieverborghentheden van dat rijck der hemelen, maer hen liedien en eest niet ghegeheuen. **12** Want die ghene die heeft, dien salmen gheueen, ende hy sal oueruloeden. Maer soe wie niet en heeft, oock tghene dat hy heeft sal van hem wech genomen worden. **13** Daer om spreke ic tot hen liedien in parabelen, want sij siende niet en sien, ende hoorende niet en hooren, noch en verstaen, **14** ende in hen wort volbracht die prophetie van Isaiaus segghende, Metten ghehoor suldi hooren, ende niet verstaen, ende siende suldi sien, ende niet aenmercken. **15** Want het herte van desen volcke is grof ghweworden, ende metten ooren hebben sij swaerlijck ghehoort, ende hen ooghen hebben sij toe ghesloten, dat sij te gheenen tijde en souden sien metten ooghen, ende hooren metten ooren, ende metter herten verstaen, ende alsoe bekeert worden, ende dat icse ghenase. **16** Maer v ooghen sijn salich om dat sij sien, ende v ooren om dat sij hooren. **17** Want voerwaer ick segghe v, dat veel propheten ende rechtuerdighe hebben beghert te siene dat ghy siet, ende sij en hebbens niet ghesien, ende te hooren dat ghy

hoort, ende sij en hebbens niet ghehoort. **18** Daer om hoort ghy die parabel vanden sayere. **19** Soe wie het woert des rijcs hoort ende niet en verstaet, daer coemt die quade, ende hy neemt wech datter ghesaeyt is in sijn herte, dit is die ghene die by den wech ghesayet is, **20** Maer die op die steenachtige plaatzen ghesaeyt is, dit is die ghene die dwoer hoort, ende ter stont ontfanct hy dat met blijscappen, **21** maer hy en heeft in sij seluen gheen wortele, maer hy is eenen cleynen tijt duerende, Maer alsser tribulatie ghebuerd ende veruolghinghe om dwoer, soe wort hy ter stont verarghert. **22** Maer die in die doornen ghesaeyt is, dat is dese die dwoert hoort, ende die sorchfuldicheyt van deser werelt, ende die bedrieghelycheyt der rijckdommen versmachten dwoert, ende het wort sonder vrucht. (*aiōn g165*) **23** Maer die in goede aerde ghesaeyt is, dit is die ghene die woert hoort, ende verstaet ende brengt vrucht voerts, ende doet het eene honderfout, het ander tsestichfout, ende het ander dertichfout. **24** Een ander parabel heeft hy hen te voren gheleyt segghende. Het rijck der hemelen is ghelyck ghweworden eenen mensch die goet saet ghesaeyt heeft in sijnen acker, **25** maer doen die menschen sliepen, soe is sijn viant comen, ende hy heeft daer oncruyt op ghesaeyt intmidden der terwen, ende hy is wech ghegaen. **26** Ende doent cruyt ghevassen was, ende vrucht voerts ghebracht hadde soe openbaerde hem oock dat oncruyt. **27** Ende die knechten van den vader des huysghesins tot hem comende hebben hem gheseyt. Heere en hebdi niet goet saet ghesaeyt in uwen acker? Waer af heeft dien dan oncruyt? **28** Ende hy heeft hen gheseyt, Die viandelijcke mensch heeft dat ghedaen, ende die knechten hebben hen gheseyt wildi dat wy gaen ende dat vergaderen? **29** Ende hy heeft gheseyt, Neen, op dat ghy het oncruyt vergaderende, by auonturen oock die terwe daer mede niet tesamen metten wortelen wt en trect. **30** Laetse beyde wassen totten ochst, ende ten tijde vanden ochst, sal ick den mayers segghen, Vergadert ierstmael dat oncruyt ende bindet in bondelkens om te verbranden, maer die tarwe vergadert in mijn schuere. **31** Een ander parabel heeft hy hen te voren gheleyt seggende, Het rijke der hemelen is ghelyck den mostaert sade, dwelck een mensch nemende ghesaeyt heeft in sijnen acker, **32** het welck emmer het minste is van allen saden, maer alst ghevassen is, soe eest meerder dan alle die cruyden, ende het wort eenen boom, alsoe dat die voghelen des hemels comen ende woonen in sijn tacken. **33** Een ander parabel heeft hy hen gheseyt, Het rijck der hemelen is ghelyck den heue, den welcken een vrouwe nemende heeft gheborghen in drij maten meels tot dat gheheel versuert worde. **34** Alle dese dinghen heeft Iesus in parabelen ghesproken tot die scaren, ende sonder parabelen en sprack hy hen niet, **35** om dat volbracht soude worden datter gheseyt was door den Profeet segghende, Ick sal in parabelen mijnen mont open doen, ick sal op worpen verborghen dinghen van dat beginsel der werelt. **36** Doen hy die scaren ghelaten hadde, soe is hy in huys ghecomen, ende sijn discipelen sijn tot hem comen segghende, Verclaert ons die parable vanden oncruye des ackers. **37** Die welcke antwoerdende heeft hen gheseyt, Die tgoet saet sayet dats die sone des menschen. **38** Ende den acker is die werelt. Maer tgoet saet dat sijn

die kinderen des rijcs. Maer dat oncruyt sijn die quade als eenen Profeet. 6 Ende op den dach van Herodes kinderen. 39 Ende die viant diese ghesaeyt heeft, dat is gheboorte, soe heeft Herodias dochter ghdanst int midden, die duyuel. Maer den oochst dats tvoleynden der werelt. Ende die maeyers dat sijn die enghelen. (aiōn g165) 40 Aldus ende theeft Herodi behaecht. 7 Waer om dat hy met eenen ghelyc die oncruyden vergadert worden, ende metten viere soude. 8 Ende te voren vermaent wesende van haer moeder. verbrant, alsoe salt wesen int voleynden der werelt, (aiōn G165) 41 die sone des menschen sal sijn enghelen seynden, Gheeft my (seyt sij) hier in een scotel thoofit van Iohannes den doopere. 9 Ende die coninck is bedroeft gheweest, maar ende die sullen vergaderen van sijnen rijke alle arghernissen, ende die ghene die boosheydt doen, 42 ende sij sullen om den eedt, ende om die ghene die tsamen ter tafelen saten, soe heeft hy gheboden datment gheuen soude. 10 die worpen inden ouen des viers. Daer sal ghescrey sijn ende Ende hy heeft ghesonden ende Iohannem onthooft inden crijsseelinghe der tanden. 43 Dan sullen die rechtuerdige kerker, 11 ende sijn hooft is ghebracht in een scotele, blincken als die sonne in haers vaders rijck. Die ooren heeft ende is der longer dochter ghegheuen, ende sij heeft dat om te hooren die hoore. 44 Het rijck der hemelen is ghelyc haerder moeder ghdraghen. 12 Ende sijn discipelen daer eenen scadt die verborghen is inden acker. Den welcken comende hebben dlichaem ghehaelt ende dat begrauen, een mensch (dien vonden heeft) verborgt ende wt blijscap Ende comende hebben sij lesu dat ghebootscapt. 13 Dwelc van dien soe gaet hy, ende vercoopt al dat hy heeft, ende als Iesus ghehoort hadde, soe is hy van daer gheweken in coopt dien acker. 45 Wederom is het rijck der hemelen een scepken, tot een woeste plaetse wten weghe. Ende ghelyc eenen coopman, soeckende goede peerlen. 46 alst die scaren ghehoort hadden, soe sijn sij hem te voete Ende gheuonden hebbende een costelicke peerle, soe is hy gheuolcht van die steden. 14 Ende wtcomende heeft hy wech ghegaen, ende heuet al vercocht dat hy hadde, ende die groote scare ghesien, ende hy heeft haerder ontfermt, heeft die ghecocht. 47 Wederom is dat rijck der hemelen ende hen ziecken ghenesen. 15 Ende alst auont gheworden ghelyc een visschers net dat in die zee gheworpen is, ende van alle manieren van visschen vanghende is. 48 Het welck was, soe sijn zijn discipelen tot hem ghecomen segghende, alst vol was wtreckende, ende omtrent den oeuer sittende Die plaatse is woest ende die vre is nu overleden. Laet die hebben sij die goede visschen wtgecoren in hen vaten, maer die quade hebben sij wech gheworpen. 49 Alsoe salt scaren gaen, dat sij gaende tot die casteelen moghen spijse wesen in dat voleynden der werelt, die enghelen sullen voer hen seluen coopen. 16 Maer Iesus seyde hen. Ten is wtgaen, ende sij sullen die quade wtscyden, wt dat midden der rechtuerdigher, (aiōn g165) 50 ende die worpen inden ouen des viers, daer sal ghescrey sijn ende crijsseelinghe der tanden. 51 Hebdi alle dese dinghen verstaen? Sy segghen hem lae wy, 52 Hy seyde hen, Daerom een ieghelyc gheleert scribe int rijck der hemelen is ghelyc eenen mensch die een vader des huysgesins is, die wt sijnen scadt voerts brengt oude dinghen, ende nieuwe. 53 Ende het is ghescriet doen Iesus dese parabele voleyndt hadde dat hy van daer is vol ghegaen. 54 Ende comende in sijn lant leerde hy hen liedien in hen sinagogen, alsoe dat sij hen verwonderden ende seyden. Van waer comen desen dese wijsheet ende crachtighe wercken. 55 En is dit niet eens timmermans sone? En heet sijn moeder niet Maria? ende sijn broeders Iacobus ende Ioseph ende Simon ende Iudas, 56 ende sijn susters en sijn die niet allegader by ons? Van waer comen dan desen alle dese dinghen? 57 Ende sij worden in hem verarghert. Maer Iesus seyde hen, Gheen profeet en is sonder eere dan in sijn lant, ende in sijn huys. 58 Ende hy en heeft daer niet veel mirakelen ghedaen om haerlieder onghelooicheyt wille.

14 IN dien tijde heeft Herodes, een vanden vier vorsten, ghehoort die fame van Iesus, 2 ende hy seyde sijnen knechten. Dit is Iohannes die doopere, hy is van die dooden opghestaen, ende daer om wercken die crachten doer hem. 3 Want Herodes heeft Iohannem gheuanghen ende hem ghebonden, ende ghestelt inden kerker, om Herodias wille sijns broeders huysvrouwe. 4 Want Iohannes seyde hem, Ten is v niet gheorloft die te hebben. 5 Ende willende hem dooden heeft hy tvolck ghevreest, want sij hadden hem als eenen Profeet. 6 Ende op den dach van Herodes gheboorte, soe heeft Herodias dochter ghdanst int midden, die duyuel. Maer den oochst dats tvoleynden der werelt. Ende die maeyers dat sijn die enghelen. (aiōn g165) 40 Aldus ende theeft Herodi behaecht. 7 Waer om dat hy met eenen ghelyc die oncruyden vergadert worden, ende metten viere soude. 8 Ende te voren vermaent wesende van haer moeder. verbrant, alsoe salt wesen int voleynden der werelt, (aiōn G165) 41 die sone des menschen sal sijn enghelen seynden, Gheeft my (seyt sij) hier in een scotel thoofit van Iohannes den doopere. 9 Ende die coninck is bedroeft gheweest, maar ende die sullen vergaderen van sijnen rijke alle arghernissen, ende die ghene die boosheydt doen, 42 ende sij sullen om den eedt, ende om die ghene die tsamen ter tafelen saten, soe heeft hy gheboden datment gheuen soude. 10 die worpen inden ouen des viers. Daer sal ghescrey sijn ende Ende hy heeft ghesonden ende Iohannem onthooft inden crijsseelinghe der tanden. 43 Dan sullen die rechtuerdige kerker, 11 ende sijn hooft is ghebracht in een scotele, blincken als die sonne in haers vaders rijck. Die ooren heeft ende is der longer dochter ghegheuen, ende sij heeft dat om te hooren die hoore. 44 Het rijck der hemelen is ghelyc haerder moeder ghdraghen. 12 Ende sijn discipelen daer eenen scadt die verborghen is inden acker. Den welcken comende hebben dlichaem ghehaelt ende dat begrauen, een mensch (dien vonden heeft) verborgt ende wt blijscap Ende comende hebben sij lesu dat ghebootscapt. 13 Dwelc van dien soe gaet hy, ende vercoopt al dat hy heeft, ende als Iesus ghehoort hadde, soe is hy van daer gheweken in coopt dien acker. 45 Wederom is het rijck der hemelen een scepken, tot een woeste plaetse wten weghe. Ende ghelyc eenen coopman, soeckende goede peerlen. 46 alst die scaren ghehoort hadden, soe sijn sij hem te voete Ende gheuonden hebbende een costelicke peerle, soe is hy gheuolcht van die steden. 14 Ende wtcomende heeft hy wech ghegaen, ende heuet al vercocht dat hy hadde, ende die groote scare ghesien, ende hy heeft haerder ontfermt, heeft die ghecocht. 47 Wederom is dat rijck der hemelen ende hen ziecken ghenesen. 15 Ende alst auont gheworden ghelyc een visschers net dat in die zee gheworpen is, ende van alle manieren van visschen vanghende is. 48 Het welck was, soe sijn zijn discipelen tot hem ghecomen segghende, alst vol was wtreckende, ende omtrent den oeuer sittende Die plaatse is woest ende die vre is nu overleden. Laet die hebben sij die goede visschen wtgecoren in hen vaten, maer die quade hebben sij wech gheworpen. 49 Alsoe salt scaren gaen, dat sij gaende tot die casteelen moghen spijse wesen in dat voleynden der werelt, die enghelen sullen voer hen seluen coopen. 16 Maer Iesus seyde hen. Ten is wtgaen, ende sij sullen die quade wtscyden, wt dat midden der rechtuerdigher, (aiōn g165) 50 ende die worpen inden ouen des viers, daer sal ghescrey sijn ende crijsseelinghe der tanden. 51 Hebdi alle dese dinghen verstaen? Sy segghen hem lae wy, 52 Hy seyde hen, Daerom een ieghelyc gheleert scribe int rijck der hemelen is ghelyc eenen mensch die een vader des huysgesins is, die wt sijnen scadt voerts brengt oude dinghen, ende nieuwe. 53 Ende het is ghescriet doen Iesus dese parabele voleyndt hadde dat hy van daer is vol ghegaen. 54 Ende comende in sijn lant leerde hy hen liedien in hen sinagogen, alsoe dat sij hen verwonderden ende seyden. Van waer comen desen dese wijsheet ende crachtighe wercken. 55 En is dit niet eens timmermans sone? En heet sijn moeder niet Maria? ende sijn broeders Iacobus ende Ioseph ende Simon ende Iudas, 56 ende sijn susters en sijn die niet allegader by ons? Van waer comen dan desen alle dese dinghen? 57 Ende sij worden in hem verarghert. Maer Iesus seyde hen, Gheen profeet en is sonder eere dan in sijn lant, ende in sijn huys. 58 Ende hy en heeft daer niet veel mirakelen ghedaen om haerlieder onghelooicheyt wille.

ghegrepen, ende tot hem gheseyt. Ghy van cleynen ghelooue
waerom hebdi ghetwijfelt? 32 Ende als sij opghelommen
waren int sceepken soe heeft den wint opgehouden. 33
Ende die int sceepken waren sijn ghecomen, ende hebben
hem aenbeden segghende, Voerwaer ghy sijt Gods sone. 34
Ende als sij ouersghescept waren, soe sijn sij ghecomen int
lant van Genesar. 35 Ende als die mannen van dier plaeften
hem bekent hadden, soe hebben sij ghesonden in alle dat
lantscap, ende sij hebben voer hem ghebracht alle die qualijc
te passe waren, 36 ende sij baden hem dat sij te minsten
die vesen van sijnen cleede souden raken, ende alle diese
raecten, sijn ghesont gheworden.

15 DOen sijn tot hem comen van Ierusalem die Scriben
ende Phariseen seggende, 2 waer om ouertreden v
discipelen die insettinghe der ouders? want sij en wasschen
hen handen niet als sij broot eten. 3 Ende hy antwoerdende
heeft tot hen gheseyt. Waer om ouertreedt ghi Gods gebot
om uwe insettinghe? Want God heeft gheseyt. 4 Eert vader
ende moeder, ende soe wie vader oft moeder vermalendijt die
sterue die doot. 5 Maer ghy lieden segghet, Soe wie vader
oft moeder seyt. Soe wat gaue van my coemt dat sal v baten,
6 ende hi en sal sijnen vader ende sijn moeder niet eeren,
ende ghy hebt te niet ghedaen het ghebodt Gods om uwe
insettinghe. 7 Ghy ypcrijten wel heeft v ghepropheerteert
Isaias die Proheet segghende, 8 Dit volck eert my metten
lippen, maer henn herte is verre van my. 9 Maer sonder sake
dienen sij my leerende die leerlingen ende gheboden der
menschen. 10 Ende als hy die scaren tot hem gheroepen
hadde, soe heeft hy hen gheseyt, Hoort ende verstaet. 11
Dat inden mont gaet en besmet den mensche niet, maer dat
wten mont coemt dat besmet den mensche. 12 Doen hebben
sijn discipelen tot hem comende, hem gheseyt, Weet ghy wel
dat die Phariseen dit woert ghehoort hebbende verarghert
sijn gheweest? 13 Ende hy antwoerdende heeft gheseyt, Alle
plantinghe die mijn hemelsche vader niet gheplant en
heeft, sal wtgheroyt worden. 14 Laetse gheworden, sij sijn
blent, der blinden leytsmannen. Maer eest dat een blinde
eenen blinden leyt, soe vallen sy beyde in die grachte. 15
Ende Petrus antwoerdende heeft tot hem gheseyt, Verclaert
ons dese parabele. 16 Ende hy heeft gheseyt, Sijt ghy lieden
noch sonder verstant? 17 En verstaedi niet, dat alle dat inden
mont coemt, inden buyck gaet, ende doer den natuerlijcken
wtganc wt gheworpen wort? 18 Maer die dinghen die wten
mont gaen, die comen wter herten, ende die besmetten den
mensch. 19 Want wter herten comen die quade ghedachten,
dootslaghen, ouerspelen, oncuyscheden, dieuerien, valsche
ghetuighissen, Gods lasteringhen. 20 Dit sijn die dinghen
die den mensch besmetten. Maer met onghewassen
handen eten en besmet den mensch niet. 21 Ende iesus van
daer wtghegaen sijnde is wten weghe ghegaen in die palen
van Tyrus ende Sydon. 22 Ende siet een Chananeussche
vrouwe van dien palen wt ghegaen sijnde heeft gheroepen
segghende hem, Onfermt v mijnder heere Davids sone,
mijn dochter wort qualijc ghequelt vanden duyvel. 23 Die
welcke en heeft haer niet een woert gheantwoert. Ende sijn
discipelen tot hem comende baden hem segghende, Laetse
gaen, want sij roept ons nae. 24 Ende hy antwoerdende
heeft gheseyt, Ick en ben niet ghesonden dan tot die verloren

scapen des huys van Israel. 25 Maer sij is comen, ende
heeft hem aenghebeden segghende, Heere helpt my. 26
Die welcke antwoerdende heeft gheseyt. Ten is niet goet te
nemen der kinderen broot, ende worpen dat den honden.
27 Maer sij heeft gheseyt, Tes emmer Heere, want die
hondekens eten oock van die broxkens die van haerder
heeren tafel vallen. 28 Doen heeft Iesus antwoerdende haer
gheseyt, O vrouwe groot is v ghelooue, v ghesciede ghelyc
ghy wilt. Ende haer dochter is ghenesen van dier vren. 29
Ende doen Iesus van daer doerghegaen was, soe is hy
ghecomen omtrent die zee van Galileen, ende climmende op
eenen berch heeft hy daer gheseten. 30 Ende veel scaren
quamen tot hem, hebbende met hen stomme, blinde, crepele,
crancke ende veel andere, ende sij hebben die gheworpen
aen sijn voeten, ende hy heeftse ghenesen, 31 alsoe dat die
scaren hen verwonderden, siende die stomme sprekende,
die crepele wandelende, die blinde siende, ende sij loofden
grootelijc den Godt van Israel. 32 Ende Iesus sijn discipelen
tsamen gheroepen hebbende heeft gheseyt, My ontfermt der
scaren, Want sij nu drij daghen by my ghestadelijc blijuen,
ende sij en hebben niet dat sij eten moghen, ende ick en
wilse niet vastende laten gaen, dat sij onder weghen niet
flau en worden. 33 Ende die discipelen segghen hem, Van
waer sullen wy dan soe veel brooden moghen hebben in die
woestijne, dat wy soe groote menichte mochten versaden?
34 Ende Iesus seyde tot hen. Hoe veel brooden hebdi? Ende
sij antwoerden, Seuen, ende een luttel vischkens. 35 Ende
hy heeft der scaren gheboden dat sij souden neder sitten
op die aerde. 36 Ende nemende die seuen brooden ende
visschen, ende danckende heeft hy die ghebroken ende
sijnen discipelen gheheueen, ende die discipelen hebbent
den volcke gheheueen. 37 Ende sij hebben alle gheten
ende sijn versaat gheworden. Ende van datter gheouert
was vanden brockelinghen hebben sij opghenomen seuen
volle manden. 38 Ende die daer gheten hadden waren vier
duysent menschen, sonder die vrouwen ende cleyn kinderen.
39 Ende als hy die scare ghelaten hadde, soe is hy in een
sceepken opghegaen ende is ghecomen in die palen van
Magedan.

16 ENde die Phariseen ende Saduceen sijn tot hem
ghecomen tempterende. Ende sy hebben hem
ghebeden dat hy hen een teeken vanden hemel toonen
soude. 2 Maer hy antwoerdende heeft hen gheseyt, Alst
auont worden is soe segdi. Tsal claer weder sijn, want den
hemel is root. 3 Ende des smorghens. Heden salt tempeest
sijn, want den droeuighen hemel is root schijnende. 4 Aldus
weet ghy die ghedaente des hemels te onderkennen, ende
en condie teeken den tijden niet onderkennen? Dit quaet
ende ouerspelich gheslachte begheert een teeken, ende
hem en sal gheen teeken gegheueen worden, dan het teeken
van Ionas den Prophete, ende als hy die verlaten hadde, soe
is hy wech ghegaen. 5 Ende doen sijn discipelen ghecomen
waren ouer die zee, soe hebben sij vergheten brooden te
nemen. 6 Die welcke heeft hen gheseyt, Siet aen, ende
wacht v voer den heue der Phariseen ende Sadduceen. 7
Ende sij dachten in hen seluen segghende. Wy en hebben
geen brooden ghenomen. 8 Ende Iesus dit wetende heeft

gheseyt. Wat dencti onder v lieden ghy van cleynen ghelooue Ende sijn aensicht heeft claeer ghescenen als die sonne, dat ghy gheen brooden en hebt? **9** En verstadi noch niet, ende sijn cleederen sijn wit gheworden ghelyck sneu. **3** noch en sijdi niet ghedachtich der vijf brooden onder die vijf Ende siet hen hebben gheopenbaert Moyses ende Elias duysent menschen, ende hoe veel coruen dat ghy opnaemt? **10** Ende der seuen brooden onder die vier duysent menschen, Iesum gheseyt. Heere het is ons goet hier te sijn, eest dat ende hoe veel manden dat ghi opnaemt? **11** Waer om en ghy wilt, soe laet ons hier maken drij tabernakelen V een, verstaedi niet ick v vanden broode niet gheseyt en hebbe. Moysi een, ende Elie een. **5** Doen hy noch sprack, siet soe Wacht v vanden heue der Phariseen ende Sadduceen? **12** Doen hebben sij verstaen dat hy niet gheseyt en hadde stemme vander wolcken segghende. Dit is mijn beminde datmen wachten moet vanden heue der brooden, maer van sone inden welcken ic my wel behaecht hebbe, hoort hem. die leerlinghe der Phariseen ende Sadduceen. **13** Ende 6 Ende die discipelen dit hoorende sijn op hen aensicht Iesus is comen in die palen van Cesarien Philippi, ende gheuallen, ende hebben seer ghevreest. **7** Ende Iesus is hy vraeliche sijn discipelen segghende, Wien segghen die by hen comen, ende heeftse gheraect ende hen gheseyt, menschen te sijn den sone des menschen? **14** Ende sij Staet op, ende en wilt niet vreesen. **8** Ende opheffende hebben gheseyt, Die sommighe lohanneem den dooper, die hen ooghen en hebben sij niemanden ghesien dan alleen ander Eliam, maer die an-dere Ieremiam, oft een vanden Iesum. **9** Ende als sij vanden berch neder ghanghen, soe Propheten. **15** Ende Iesus seyt to hen. Maer wie segt heeft hen Iesus beuolen segghende, Niemanden en segt ghi my te wesen? **16** Simon Petrus antwoerdende heeft dit visioen tot dat die sone des menschen van die dooden gheseyt, Ghy sijt Christus die sone des leuende Gods. **17** Ende Iesus antwoerdende heeft hem gheseyt, Salich sijdi opstae. **10** Ende die discipelen hebben hem gheuraecht Simon Bariona, want vleesch ende bloet en heuet v niet segghende, Wat eest dan dat die Sriben segghen dat Elias gheopenbaert, maer mijn vader die in die hemelen is. **18** eerst mael comen moet? **11** Ende hy antwoerdende heeft hen gheseyt, Elias sal sekerlijck comen ende alle dinghen sal ick gheueen die slotelen van dat rijk der hemelen. Ende weder te recht brenghen, **12** maer ick segghe v lieden dat al wat ghi bindt op die eerde, sal oock ghebonden sijn in Elias nu comen is, ende sij en hebben hem niet ghekent, die hemelen. Ende al wat ghi ontbint op die eerde, dat sal maer sij hebben in hem gheadaen alle dat sij ghewilt hebben. ontbonden sijn ooc in die hemelen. **20** Doen hebben sij die scare ghecomen was, soe is tot hem comen een mensch discipelen gheboden dat sij niemanden segghen en souden op sijn knyen voor hem nedergheuallen, segghende, Heere dat hy Iesus Christus was. **21** Van doen begonste Iesus onfermt v mijns soens, **15** want hy is maensuchtich, ende is sijnen discipelen te toonen, dat hy soude moeten gaen te qualijk te passe, want dicmael valt hy int vier, ende dicmael Ierusalem, ende veel lijden vanden ouders ende Sriben int water, **16** ende ic hebben voer v discipelen ghebracht, ende princen der Priesteren ende ghedoot worden, ende ten ende sij en hebben hem niet connen ghenesen, **17** Iesus derden daghe verrijzen. **22** Ende Petrus hem te hemwaerts antwoerdende heeft gheseyt, O ghy ongheloouich ende nemende heeft hem begonst te straffen segghende. Verre sij verkeert gheslachte, hoe langhe sal ick met v lieden wesen? dat van v Heere, dat en sal v niet gheschieden. **23** Die welcke Hoe langhe sal ick v liiden? Brengt hem her waerts tot my. hem ommekeerende heeft Petro gheseyt. Gaet achter my **18** Ende Iesus heeft dien ghestraft, ende die duyuel is daer sathana, ghy sijt mij tot verarghenisse. Want ghi en smaect wtghedaen ende tkint is ghenesen gheweest van dier vren, niet dat goddelijck is, maer dat menschelijck. **24** Doen seydte **19** Doen sijn die discipelen secretelijck ghecomen tot Iesum dat salse vinden. **26** Want wat batet den mensche eest dat Ende hebben gheseyt, Waer om en hebben wy dien niet hy alle die werelt wint, maer sijn der zielen verlies lijdet? Oft connen wtworpen? **20** Iesus heeft hen gheseyt, Om uwer wat manghelinghe sal een mensch gheueen voor sijn ziele? ongheloouicheyt wille. Want voerwaer ick segghe v lieden, **27** Want die sone des menschen sal comen in die glorie **21** Maer desen aert en wort niet wt gheworpen dan doer sijns vaders met sijnen enghelen, ende dan sal hy eenen bidden ende vasten. **22** Ende doen sij verkeerden in Galileen, ieghelyckene weder gheueen nae sijn wercken. **28** Voerwaer gheleuerd worden in die handen der menschen, **23** Ende sij ick segghe v lieden, daer esser sommighe vanden ghenen sullen hem dooden, ende ten derden daghe sal hy verrijzen. die hier staen, die die doot niet smaken en sullen tot dat sij Ende sij sijn seer bedroeft gheworden. **24** Ende doen sij sien sullen den sone des menschen comende in sijn rijk. te Capharnaum ghecomen waren, soe quamen tot Petrum die den tolpennick ontfinghen Ende sij hebben tot hem gheseyt, V meester en betaelt hy den tolpennick niet? **25** Hy seyd, lae hy. Ende doen hy in huys ghecomen was, soe voerquam hem Iesus segghende, Wat dunct v Simon? Die coningen der aerden van wien nemen sij tribuyt oft chijns?

17 ENde nae ses daghen soe neemt hy tot hem Petrum ende Iacobum ende Iohannem sijnen broedere, ende hy leyse op eenen hooghen berch besijden, **2** ende hy is in een ander ghedaente verandert gheweest voer hen.

Van haren kinderen oft van die vreemde. **26** Ende hy seyde, Van die vreemde, Iesus seyde tot hem. Soe sijn die kinderen dan vrij. **27** Maer op dat wy hen niet en verargheren, gaet henhen ter zee ende worpt eenen henghel wt, ende den visch die ten iersten op coemt, dien neemt, ende sijnen mont openghedaen hebbende suldi eenen stater penninck vinden, dien nemende gheeft hen liedien voor my ende v.

18 IN die vre sijn die discipelen tot lesum ghecomen segghende, Wie meyndi dat die meeste is int rijk der hemelen? **2** Ende Iesus tot hem roepende een cleyn kindeken heeft dat ghestelt int midden van hen, ende hy heeft gheseyt. **3** Voerwaer ic segghe v, ten sij dat ghy bekeert wort, ende wort als cleyn kinderen, soe en suldi int rijk der hemelen niet comen. **4** Daer om soe wie hem verootmoedicht ghelyck dit cleyne kindeken, die is die meeste int rijk der hemelen. **5** Ende soe wie een sulck cleyn kindeken ontfanct in mijnen naem die ontfanct my, **6** maer soe wie een van desen cleynen, die in my gheloouen verarghet, Het waer hem orbaerlijck dat eenen molenstein aan sijnen hals ghehanghen worde, ende dat hy verdroncken worde in die diepte der zee. **7** Wee der werelt van die verarghernissen. Want het is van noode datter verarghernisse comen. Maer nochtans wee dien mensch doer den welcken die verarghernisse coemt. **8** Maer eest dat v hant oft uwen voet v verarghert, soe snydt dien af ende worpten van v, tes v beter int leuen te gaen cranc oft crepel, dan twee handen ende twee voeten hebbende gheworpen te worden int ewich vier. (*aiōnios g166*) **9** Ende eest dat v ooghe v verarghert, soe trectse wt, ende worpse van v, tes v beter een ooghe hebbende int leuen te gaen, dan twee ooghen hebbende, gheworpen te worden in die helle des viers. (*Geenna g1067*) **10** Siet dat ghi niet en versmaet een van desen cleynen. Want ick segghe v, dat hen enghelen in die hemelen altijt sien daenschijn mijns vaders die in die hemelen is. **11** Want die sone des menschen is ghecomen salich te maken tghene datter verloren was. **12** Wat dunct v liedien? eest dat iemant hondert scapen heeft, ende datter een van dien verdoelt is, en laet hy niet die neghen ende neghentich op die berghen, ende gaet soeken tghene datter verdoelt is? **13** ende eest dat ghebuert dat hijt vint, voerwaer ick segghe v, dat hy daer af hem meer verblijdt, dan van die neghen ende neghentich die niet ghehoelt en hebben. **14** Alsoe en eest ooc den wille niet voor uwen vader die in die hemelen is, datter een van desen cleynen sal verloren gaen. **15** Maer eest dat v broeder teghen v sondict, soe gaet ende straft hem tusschen v ende hem alleen, eest dat hy v hoort, soe suldi uwen broeder ghevonnen hebben, **16** Maer eest dat hy v niet en hoort, soe neemt met v noch eenen oft twee, op dat inden mont van twee oft drij ghetuyghen, mach alle woert staen. **17** Maer eest dat hy die niet en hoort, soe segghet der kerken, maer eest dat hy die kercke niet en hoort, soe laet hem v wesen als een heydene ende een publicaen. **18** Voerwaer ick segghe v, al wat ghy bindt op die eerde, dat sal ghebonden sijn oock inden hemel, ende al wat ghi ontbindet opder aerden, dat sal ontbonden sijn oock inden hemel. **19** Wederom segghe ick v liedien dat, eest sake datter twee van v liedien ouer een comen opder eerden. Van alle dinck wat sij begheren sal hen gheschieden

van mijnen vader die in die hemelen is. **20** Want waerder erghens twee oft drij vergadert sijn in mijnen naem, daer ben ick int midden van hen. **21** Doen heeft Petrus tot hem comende gheseyt, Heere hoe dicmael sal mijn broeder in my sondighen, ende dat ict hem vergheuen sal? tot seuenmael? **22** Ende Iesus heeft hem gheseyt, Ick en segghe v niet tot seuenmael, maer tot tseuentich werf seuenmael. **23** Daer om is trijck der hemelen ghelyc eenen mensch wesende coninck, die rekeninghe houden wilde met sijnen knechten. **24** Ende doen hy begonste te rekenen, soe is hem een voergherbracht die hem sculdich was thien duysent ponden. **25** Ende doen hy niet en hadde daer af dat hijt betalen mochte, soe heeft die heere gheboden dat men hem vercoopen soude, ende sijn huysvrouwe ende kinderen, ende alle dat hy hadde ende betalinghe doen. **26** Maer die knecht nederuallende heeft hem ghebeden seggende, Hebt patiencie met my ende ick salt v al betalen. **27** Ende die heere ontfermende dies knechts heeft hem lateren gaen, ende die scult heeft hy hem quijt ghescouden. **28** Ende die selue knecht wtghegaen sijnde heeft gheuonden een van sijnen mede knechten die hem sculdich was hondert penninghen, ende houdende heeft hy hem gheworcht seggende, Betaelt dat ghy sculdicht sijt. **29** Ende sijn medeknecht nederuallende badt hem seggende, Hebt patientie met my, ende ick salt v al betalen. **30** Maer hy en wildet niet, maer hy is wech ghegaen, ende heeft hem in den kerker gheworpen tot dat hy die scult betalen soude. **31** Maer sijn mede knechten siende datter gheschiede, sijn seer bedroeft gheweest, ende sij sijn ghecomen ende hebben haren heere vertelt al datter ghesciet was. **32** Doen heeft hem sijn heere gheroopen, ende hem gheseyt. Ghy boose knecht, alle v scult heb ic v quijt ghescouden om dat ghy my ghebeden hebt, **33** en moeste ghy daar om oock ws mede knechts niet ontfermen, ghelyck ick ws ontfermt hebbe? **34** Ende sijn heere gram wesende heeft hem den pijnhigers geheluet, tot dat betalen soude alle die scult. **35** Alsoe sal oock mijn hemelsche vader v liedien doen, eest dat ghy een iegelyck sijnen broeder niet en vergheeft van uwen herten.

19 ENDE tes ghesciert doen Iesus dese woerden voleynt hadde, dat hy is vertrocken wt Galileen, ende ghecomen in die palen van Iudeen ouer die lordane, **2** ende hem sijn veel scaren gheulcht, ende hy heeftse daer ghenesen. **3** Ende de Phariseen sijn tot hem ghecomen hem tempterende ende segghende, Eest eenen mensch gheorloft sijn huysvrouwe te verlaten om alderley saken? **4** Die welcke antwoerdende heeft hen gheseyt, En hebdi niet ghelesen dat die ghene die van tbeginsel den mensche ghemaect heeft, heeftse ghemaect eenen man ende een vrouwe Ende hy heeft gheseyt? **5** Daer om sal een mensch vader ende moeder verlaten, ende sijnder huysvrouwen aencluen, ende sij sullen twee in een vleesch zijn. **6** Hier om en sijn sij nu niet twee, maer een vleesch. Daer om wat Godt versaeft heeft, dat en sceyde die mensch niet. **7** Sij segghen hem, Waer om heeft Moyses dan gheboden eenen sceybrief te gheuen, ende te verlaten? **8** Hy heeft hen gheseyt, Moyses heeft om die hartheyt uwer herten v liedien toeghelaten van huysvrouwen te sceyden, maer vant beghinsel en heuet alsoe niet gheweest. **9** Maer ick segghe v, dat soe wie van sijn huysvrouwe sceyt (ten ware om ouerspels wille)

ende een ander trouwet, die doet ouerspel, ende soe wie een verlatene trouwet, die doet ouerspel. **10** Sijn discipelen segghen tot hem, Es des menschen sake alsulck met sijnder huysvrouwen, soe en eest niet orberlijck te trouwen. **11** Die welcke heeft hen gheseyt, Sij en vaten alle dit woert niet, maer die vatent den welcken dat ghegheuen is. **12** Want daer sijn sommighe versnedene die van haers moeders lichaem alsoe ghebornen sijn, ende daer sijn versnedene die ghemaect sijn vanden menschen, ende daer sijn versnedene die hen seluen versneden hebben om trijck der hemelen. Diet vaten mach die vatet. **13** Doen sijn hem cleyn kinderkens aen ghebracht, dat hy sijn handen op die legghen soude ende bidden. Ende die discipelen strafense, **14** maer Iesus seydte hen, Laet toe die cleyne kinderkens, ende en wiltse niet verbieden tot my te comen. Want alsulcken behoort het rijk der hemelen toe. **15** Ende als hy hen sijn handen opgheleyt hadde, soe is hy van daer wech ghegaen. **16** Ende siet een tot hem comende seyde tot hem, Goede meester, wat goets mocht ic doen, dat ic het ewich leuen mocht hebben? (*aiōnios g166*) **17** Die welcke heeft hem gheseyt, Wat vraechdi my vant goet? Een esser goet, dats Godt. Maer wilt ghi tot dat leuen ingaan, onderhoudt die geboden. **18** Hy seydte hem, Welcke? Ende Iesus heeft gheseyt, Ghy en sult gheenen dootslach doen. Ghy en sult gheen ouerspel doen. Ghy en sult gheen dieuerie doen. Ghy en sult gheen valsche ghetuyghenissee gheue, **19** Eert uwen vader ende uwe moeder, Ghy sult uwen naesten lief hebben als v seluen. **20** Die ionghelinck seyde tot hem, Alle dese heb ick bewaert van mijnder ioncheyt af, wat ghebreect my noch? **21** Ihesus heeft hem gheseyt, Eest dat ghy wilt volmaect sijn, soe gaet, vercoopt dat ghi hebt, ende gheuet den armen, ende ghy sult eenen scadt hebben inden hemel, ende coemt, volcht my. **22** Maer doen die ionghelinck dit woert ghehoort hadde, is hy droeuich wech ghegaen. Want hy hadde veel besittinghen. **23** Ende Iesus seyde sijnen discipelen, Voerwaer ick segghe v, dat een rijk mensch niet lichtelijck en sal int rijk der hemelen comen. **24** Ende weder om segghe ick v, lichtelijcker eest eenen kemel doer eender naelden ooghe te gaen, dan den rijcken mensch te comen int rijk der hemelen. **25** Ende die discipelen dese dinghen ghehoort hebbende, sijn seer verwondert gheweest segghende, Wie sal dan moghen salich wesen? **26** Ende Iesus aensiende heeft hen gheseyt, By die menschen eest onmoghelyck, maer by Gode sijn alle dinghen moghelyck. **27** Doen heeft Petrus antwoerdende tot hem gheseyt, Siet wy hebben alle dinghen achterghelaten, ende sijn v gheulcht. Wat sal ons dan worden? **28** Maer Iesus heeft tot hen gheseyt, Voerwaer ick segghe v lieden, dat ghy die my gheulcht sijt, in die wedergheroerte (als die sone des menschen sitten sal inden stoel sijnder maiesteyt) ooc sitten sult op twaelf stoelen, ordeelende die twaelf gheslachten van Israel. **29** Ende alle die achterlaet huys, oft broeders, oft sisters, oft vader, oft moeder, oft huysvrouwe, oft kinderen, oft ackerlanden om mijnen naem, die sal hondertfout ontfanghen, ende het ewich leuen besitten. (*aiōnios g166*) **30** Maer veel vanden iersten sullen die laetste wesen, ende veel vanden laetsten dierste.

20 HEt rijck der hemelen is ghelyck eenen mensch die vader des huysghesins is, die wtghegaen is ten iersten morghenstont, om werckluyden te hueren in sijnen wijngaert. **2** Ende als hy ouercomen was metten wercluyden om den daghelycschen penninck, heeft hy die ghesonden in sijnen wijngaert. **3** Ende wt ghegaen sijnde omtrent der derder vre, heeft hy ander ghesien op die mercr ledich staende, **4** en hy heeft dien gheseyt, Gaet ghy oock in den wijngaert, ende wat recht is dat sal ick v gheue. **5** Ende sij sijn wech ghegaen. Ende wederom is hy wtghegaen omtrent der sester ende neghesten vren, ende heeft desghelycs ghedaen. **6** Maer omtrent die elfste vre is hy wtghegaen, ende heefter ander staende gheuonden, ende hy seyt tot die, Waer om staedi hier alle den dach ledich? **7** Ende sij segghen hem, Om dat ons niemant ghehuert en heeft, Hy seyt dien, Gaet ghy lieden ooc in den wijngaert. **8** Ende alst auont gheworden was, soe seyt die heere vanden wijngaert tot sijnen huysmeester. Roeft die wercluyden, ende betaelt hen haren loon, beginnende vanden laetsten totten iersten. **9** Als sij dan quamen die omtrent der elfster vren ghecomen waren, hebben sij elck eenen penninck ontfanghen. **10** Ende die ierste oock comende hebben ghemeynt dat sij meer ontfanghen souden, ende sij hebben ontfanghen elck eenen penninck. **11** Ende ontfanghende hebben sij ghemurmureert teghen den vader des huysghesins **12** segghende, Dese alder laetste en hebben maer een vre ghewracht, ende ghy hebt die ons ghelyck ghemaect, die den last van den daghe ghedraghen hebben ende die hitte? **13** Ende hy antwoerdende heeft tot eenen van dien gheseyt, Vrient ick en doe v gheen onghelyck, en sijt ghy niet om eenen penninck met my ouercomen? **14** Neemt dat uwe is, ende gaet hen, ick wil oock desen laetsten gheuen ghelyc v. **15** Oft en eest my niet ghearloft te doen dat ic wille? Es v ooghe quaet om dat ick goet ben? **16** Alsoe sullen die laetste dierste wesen, ende dierste die laetste. Want veel isscher gheroepen, ende luttel wtuercoren. **17** Ende Iesus opwaerts gaende nae Ierusalem, heeft tot hem genomen die twaelf discipelen secretelijck, ende heeft hen gheseyt, **18** Siet wy gaen opwaerts nae Ierusalem, ende die sone des menschen, sal gheleueert worden den princen der Priesteren, ende den Sriben, ende sij sullen hem ter doot verwisen, **19** ende sij sullen hem den Heydenen leueren om te bespotten, ende te gheesselen, ende te cruycen, ende opden derden dach sal hy weder opstaen. **20** Doen is tot hem ghecomen die moeder van Zebedeus kinderen, met haren sonen, aenbiddende ende begherende wat van hem. **21** Die welcke heeft haer gheseyt, Wat wildi? Ende sij seyde hem, Segt dat dese mijne twee sonen sitten deen aen v rechte hant, ende dander aen v slincke hant in v rijk. **22** Ende Iesus antwoerdende heeft gheseyt, Ghy en weet niet wat ghy begheert. Moechdi drincken den kelck den welcken ick drincken sal. Sy hebben hem gheseyt, lae wy. **23** Hy heeft hen gheseyt, Mijnen kelck suldi voerwaer drincken, maer te sitten aen mijn rechte hant, ende slincker hant, dat en behoirt my niet v lieden te gheue, maer den ghenen diet bereydt is van mijnen vader. **24** Ende dit hoorende die thiene hebben hen verbolghen van die twee broeders. **25** Maer Iesus heeftse tot hem gheroepen ende gheseyt, Ghy weet wel dat die Princen der heydenen

heerscappie ouer hen hebben, ende die de meeste sijn ghebruycken macht ouer hen, **26** Maer alsoe en salt niet wesen onder v lieden, maer soe wie dat onder v lieden wilt die meeste worden, die sij v lieder dienaer, **27** ende die onder v lieden wilt dierste sijn sal v lieder dienaer sijn, **28** ghelyck die sone des menschen niet comen en is om ghedient te worden, maer om te dienen, ende sijn ziele te gheuen tot een verlossinghe voor vele. **29** Ende als sij van Iericho ghinghen, soe is hen een groote schare gheulcht, **30** ende siet twee blenden sittende by den wech hebben ghehoort dat Iesus voerby ginck, ende sij hebben gheroepen segghende, Heere ontfermt v onser Dauids sone. **31** Ende die scare strafte se dat sij swijghen souden, Maer sij riepen te meer segghende, Heere ontfermt v onser Dauids sone. **32** Ende Iesus heeft ghestaen ende hy heeftse gheroepen ende gheseyt. Wat wildi dat ick v doe? **33** Sij segghen tot hem, Heere dat onse ooghen gheopent worden. **34** Ende Iesus haerder ontfermende heeft hen ooghen gheraect. Ende ter stont hebben sij ghesien, ende sijn hem gheulcht.

21 ENde als sij Ierusalem ghenaecten ende comen waren tot Bethphage totten berch van Oliueten, doen heeft Iesus twee discipelen ghesonden, segghende tot hen, **2** Gaet int casteel dat teghen v lieden ouer is, ende ter stont suldi vinden een ezelinne ghebonden, ende een vuelen met haer. Ontbintse ende brenchtse tot my, **3** ende eest dat v iemant iet seyt, segt dat die Heere dese van doene heeft, ende ter stont sal hy die laten gaen. **4** Ende dit is ghedaen om dat volbracht soude worden, datter gheseyt is door den Profeet seggende, **5** Segt der dochter van Sion. Siet v coninck coemt v saechtmoedich, ende sittende op een ezelinne ende op een vuelen het lonck van een iocdraghende beeste. **6** Ende die discipelen gaende hebben ghedaen, alsoe hen Iesus gheboden hadde. **7** Ende sij hebben die ezelinne ende dat vuelen tot hem ghebracht, ende sij hebben daer op hen cleederen gheleyt, ende hebben hem daer op doen sitten. **8** Ende een seer groote scare hebben hen cleederen in den wech ghespraeyt, die andere hebben tacken vanden boomen ghehouwen, ende strodden die inden wech, **9** ende die scaren die voere ghinghen, ende die nae volchden riepen al segghende, Hosanna den sone van Dauid, ghebenedijt sij hij, die daer coemt inden naem des Heeren, Hosanna in dalder hoochste. **10** Ende als hy in Ierusalem comen was, soe is alle die stadt beroert gheworden segghende, Wie is dese? **11** Ende die luyden seyden, Dit is Iesus die Profeete van Nazareth Galilee. **12** Ende Iesus is binnen ghegaen inden tempel Godts, ende hy dreef wt alle die vercoopers ende coopers inden tempel, ende die tafelen der wisselaers, ende die setelen der duyuen vercoopers heeft hy om gheworpen, **13** ende hy seyt hen, Tes ghescreuen. Mijn huys sal een bede huys ghenoemt worden, ende ghy hebt dat een moerdenaers speluncke ghemaect. **14** Ende tot hem sijn ghecomen blinde ende crepels inden tempel, ende hy heeftse ghenesen. **15** Maer die pricnen der Priesteren ende die Scriben siende het wonder dat hy ghedaen hadde, ende die kinderen roepende inden tempel, ende segghende, Hosanna den sone van Dauid, sijn verbolghen gheweest, **16** ende hebben tot hem gheseyt, Hoordi wat dese segghen? Maer Iesus heeft tot hen gheseyt, Ia ic voerwaer, en hebd

noyt ghelesen, dat wten mont der onmondigher kinderen ende der suyghelinghen hebdi den lof volmaect? **17** Ende hem latende is hy buyten wter stadt ghegaen in Bethanien, ende aldaer is hy ghebleuen. **18** Maer des morghens nae die stadt keerende, heeft hy hongher ghehad. **19** Ende siende eenen vigheboom omtrent den wech, is hy tot dien ghegaen, ende en heeft daer niet in gheuonden dan alleen bladeren, ende hy heeft tot dien gheseyt, Nemmermeer en wasse van v vrucht inder ewicheyt. Ende den vijchboom is terstont drooghe gheworden. (*aiōn q165*) **20** Ende die discipelen di siende hebben hen verwondert segghende, Hoe is dien terstont verdroocht? **21** Ende Iesus antwoerdende, heeft hen gheseyt, Voerwaer ick segghe v, eest dat ghy gheeloue hebt, ende niet en twijfelt, soe en suldi dit niet alleen vanden vigheboom doen. maer ooc eest dat ghi desen berch segt. Neemt v op, ende worpt v in die zee, het sal ghescheden. **22** Ende al wat ghy begheert, int ghebedt ghelooouende dat suldi ontfanghen. **23** Ende als hy inden tempel comen was, soe sijn tot hem (daer hy was leerende) ghecomen die pricnen der Priesteren, ende die ouders segghende, Doer wat macht doedi dese dinghen? Ende wie heeft v dese macht ghegheue? **24** Iesus antwoerdende heeft hen gheseyt, Ick sal v lieden oock een reden vraghen, eest dat ghy my die segghet, soe sal ick v lieden oock segghen, doer wat macht dat ick dese dinghen doe, **25** Iohannes doopsel van waer was dat, vanden hemel oft vanden menschen? Ende sij dachten in hen seluen segghende, Eest dat wy segghen vanden hemel, soe sal hy ons segghen, Waerom en hebdii dan hem niet ghelooft? **26** Maer eest dat wy segghen vanden menschen, soe vreesen wy die scare, want sij houden Iohannem allegader als eenen Profeet. **27** Ende sij antwoerdende Iesu hebben gheseyt, Wy en weetens niet. Ende hy heeft hen oock gheseyt, Noch ick en segghe v lieden oock niet doer wat macht dat ick dese dinghen doe. **28** Maer wat dunct v lieden? Een man hadde twee sonen, ende gaende totten iersten heeft hy gheseyt, Sone gaet heden wech ende werct in mijnen wijngaert. **29** Ende die antwoerdende heeft gheseyt, Ic en wils niet doen. Ende namaels doer berouwe beweecht sijnde, is hy daer henens ghegaen. **30** Ende gaende totten anderen heeft hy des gelijcs ghedaen. Ende die antwoerdende heeft gheseyt, Ick gae Heere, Ende hy en heefter niet ghegaen, **31** wie vanden tween heeft des vaders wille ghedaen? Sij segghen hem dierste, Iesus seyde hen, Voerwaer ick segghe v lieden, dat die Publicanen ende ghemeyn vrouwen gaen voer v lieden int rijcke Godts. **32** Want Iohannes is tot v lieden comen in den wech der rechtuaerdicheyt, ende ghy en hebt hem niet ghelooft, maer die publicanen, ende die ghemeyn vrouwen hebben hem ghelooft, maer ghy dat siende, en hebt namaels gheen berou ghehad dat ghy hem ghelooouen soudt. **33** Hoort noch een ander gelijkenisse. Daer was een mensch een vader des huysghesins die eenen wijngaert gheplant hadde, ende hy heefter eenen thuy ommegeheleydt, ende een persie in ghegrauen, ende eenen torre op ghericht, ende hy heeft dien den lantlieden verhuert, ende hy is buytens lants ghereyst. **34** Ende als den tijt der vruchten aenghecomen was, soe heeft hy sijn knechten ghesonden tot die lant lieden, dat sij die vruchten van dien ontfanghen souden.

35 Ende die lantlieden sijn knechten gripende, hebben den eenen gheslaghen, den anderen ghedoot, maer den anderen hebben sij ghesteent. **36** Weder om heeft hy ander knechten ghesonden, meer in ghatale dan dierste waren, ende sij hebben dien desghelijcs gheschaen. **37** Maer ten laetsten heeft hy tot hen sijnen sone ghesonden, segghende, Sij sullen mijnen sone ontsien. **38** Ende die lantluyden den sone siende, hebben gheseyt onder hen. Dit is die erfghename, coemt ende laet ons hem dooden, ende wy sullen sijn erffenisse hebben. **39** Ende dien aengripende hebben sij hem wtgheworpen buyten den wijngaert, ende ghedoot. **40** Hier om als die heere des wijngaerts sal ghecomen sijn, wat sal hy dien lantlieden doen? **41** Ende sij segghen sal, Die quade sal hy qualijck verdoen, ende sijnen wijngaert sal hy anderen lantluyden verhueren, die hem vruchten sullen betalen te sijnen tijden. **42** Iesus seyt tot hen, En hebdi noyt ghelesen in die scriptueren. Dien steen den welcken hoof van eenen hoecke. Vanden Heere is dit gheseyt, ende tes wonderlijck in onsen oogen? **43** Daer om segghe ick vlieden, het rijck Gods sal van v ghenomen worden, ende tsal ghegeuen worden den heydenschen volcke sijn vrucht voertbrenghende. **44** Ende soe wie op desen steen valt die sal ghebroken worden. Maer op den welcken hy valt, dien sal hy al te male in cleyne stucken breken. **45** Ende doen die princer der Priesteren ende Phariseen ghehoort hadden sijn ghelyckenisse, soe hebben sij verstaen, dat hy van haerlieden seyde. **46** Ende soeckende hem te vanghen hebben sij die scaren ghevrest. Want sij hielen hem als eenen Proheet.

22 ENde Iesus antwoerdende heeft hen wederom in gelijckenissen gesproken segghende. **2** Het rijck der hemelen is ghelyck gheworden eenen mensch wesende een coninck, die sijnen sone een bruloft bereyt heeft. **3** Ende hy heeft sijn dienaerden ghesonden om te roepen die daer ghenoydt waren ter bruloft, ende sij en wilden niet comen, **4** Wederom heeft hy ander knechten ghesonden segghende, Segghet den ghenoodden. Siet ick heb mijnen maelijt bereydt, mijn stieren ende ghemeste beesten sijn ghedoodt, ende alle dinghen sijn bereedt, coemt ter bruloft. **5** Maer die en hebbens niet gheacht, ende sij sijn wech ghegaen die eene in sijn lanhuys, ende die andere in sijn neringhe. **6** Maer die andere hebben sijn knechten ghenomen, ende als sij hen versmaetheden aengheschaen hadden, soe hebben sij die gheodoott. **7** Ende doent die coninck ghehoort hadde, soe is hy gram gheworden, ende sijn heyren wt seyndende heeft hy die dootslaghers gheodoott ende hen stadt verbrant. **8** Doen seyde hy sijnen knechten. Die bruloft is emmers bereyt, maer die ghenoodt waren en hebben dies niet waerdich gheweest, **9** daer om gaet tot die wtganghen der weghen, ende alle die ghi vint die roept ter bruloft. **10** Ende sijn knechten wtgheghaen sijnde in die weghen hebben vergadert alle die sij vonden hebben, goede ende quade, ende die bruloft is vol gasten gheworden. **11** Ende die coninck is in ghecomen dat hy sien soude die gasten die daer ter tafel saten, ende hy heeft daer eenen mensch ghesien, niet ghecleedt wesende met een bruloft cleedt. **12** Ende hy seyde tot hem, Vrient, hoe sijdi hier inne comen sonder bruloft cleedt? Ende hy werde stom. **13** Doen seyde die coninck den dienaerden, Met ghebonden handen ende voeten worpt hem in die wterste duysternissen, daer sal screyninge ende criesselinghe der tanden sijn. **14** Want veel esser gheroopen, maer luttel wtuercoren. **15** Doen hebben die Phariseen, wechgaende, raet ghehouden, dat sij hem vanghen souden in sijn woerden. **16** Ende sij seynden tot hem haer lieder discipelen metten. Herodianen segghende, Meester wy weeten dat ghy warachtich sijt, ende den wech Gods inder ghy en neemt gheenen persoon der menschen wt, **17** daer om segt ons wat dunct v, eest gheorloft den cijns penninck den Keyser te gheuen oft niet? **18** Ende Iesus kennende hen valscheit, heeft gheseyt. Wat tempteerde my ghi hypocrijten? **19** Toent my die minne vanden chijns penninck ende sij hebben hem voert bracht einen Penninck. **20** Ende Iesus heeft tot hen gheseyt. Wiens is dit beelt, ende dit opscript? **21** Sy segghen hem, Des keyzers. Doen seyde hy tot hen. Daer om gheeft den keyser dat den keyser toebehoert, ende dat Gode toebehoert gheeft Gode. **22** Ende dit hoorende hebben sij hen verwondert, ende hem verlatende sijn sij wech ghegaen. **23** Op dien dach sijn tot hem comen die Saduceen, die segghen datter gheen verrijsenis en is, ende sij hebben hem gheuraecht **24** segghende, Meester Moyses heeft gheseyt, Eest datter iemant ghestoruen is gheen kint hebbende, dat sijn broeder soude trouwen die huysvrouwe van dien, ende verwecken saet sijnen broedere. **25** Ende by ons waren seuen broederen, ende dierste hebbende een huysvrouwe ghenomen is ghestoruen ende gheen saet hebbende, heeft hy die huysvrouwe sijnen broedere achterghelaten. **26** Desghelijcs die tweede, ende derde totten seuenen toe. **27** Ende ten alderlaetsten, soe is die vrouwe ooc ghestoruen, **28** aldus in die verrijsenis wiens huysvrouwe sal sij wesen van dien seuenen? Want sij hebbense alle gader gehad. **29** Ende Iesus antwoerdende heeft hen gheseyt, Ghy doelt, niet wetende die scriptueren, noch die cracht Gods. **30** Want in die verrijsenis en sullen sij niet trouwen noch ghetrouw worden, maer sij sijn als enghelen Gods inden hemel. **31** Ende en hebdi van die verrijsenis der dooden niet ghelesen, datter gheseyt is van Gode tot v lieden segghende. **32** Ick ben die Godt van Abraham, ende die Godt van Isaac, ende die Godt van Iacob? Hy en is gheen Godt der dooder, maer der leuender. **33** Ende die scaren hoorende verwonderden hen in sijn leeringe. **34** Maer die Phariseen hoorende, dat hy die Saduceen hadde doen swijghen, sijn te samen overcomen **35** ende een van haerlieden een leeraer der wet heeft hem ghevraecht, hem tempterende. **36** Meester welc is tgroot ghebodt in die wet? **37** Ende Iesus heeft hen gheseyt, Ghy sult den Heere uwen Godt liefhebben, wt v gheheel herte, ende in v gheheel ziele, ende in v gheheele verstandenisse. **38** Dat is dmeeste ende dierste ghebodt. **39** Ende het tweede is desen ghelyck. Ghy sult uwen naesten lief hebben, als v seluen. **40** In dese twee gheboden hanghet die gheheel wet, ende die Propheten. **41** Ende als die Phariseen vergadert waren, soe heeft hen Iesus ghevraecht **42** segghende, Wat dunct v van Christus? Wiens sone eest? Sij segghen tot hem Davids. **43** Hy seyt tot hen, Hoe noemt Dauid hem dan

inden gheest. Heere, segghende, **44** Die Heere heeft tot mijnen Heere gheseyt, siet tot mijnder rechter sijden, tot dat ick v vianden stelle tot een voetbancke uwer voeten? **45** Eest dat hem Dauid dan Heere noemt. Hoe eest sijn sone? **46** Ende niemand en conste hem een woert gheantwoerden, noch niemand en heeft hem verstout van dien dach voerts hem meer te vragnen?

23 DOen heeft Iesus ghesproken tot die scaren, ende tot sijn discipelen **2** segghende, Op den stoel van Moyses hebben gheseten die Scriben ende Phariseen. **3** Daer om al wat sij v ghebieden dat bewaert ende doet, maer nae hen wercken en wilt niet doen, want sij segghent ende sij en doens niet. **4** Want sij binden te samen sware ende onuerdrachelijcke lasten, ende legghen die op der menschen scouderen, maer met haren vingher en willen sij die niet roeren. **5** Maer alle hen wercken doen sij, dat sij ghesien souden worden van die menschen. Want sij verbreyden hen ghedenck cedulaen, ende maken hen zoomen der cleederen groot. **6** Ende sij hebben lief dierste sitplaetsen in die auontmalen, ende dierste setelen in die synagogen, **7** ende die groetenissen op die merc, ende vanden menschen ghenoemt worden Rabbi. **8** Maer ghy lieden en wilt niet Rabbi ghenoemt worden. Want v meester is een, ende ghy sijt alle gader broeders. **9** Ende en wilt v gheenen vader noemen op die erde. Want een is v vader die in die hemelen is. **10** Noch en wort gheen meesters ghenoemt, want een is v meester Christus, **11** Soe wie die meeste is van v lieden, die sal v lieder dienaer sijn. **12** Ende soe wie hem verheft die sal vernedert worden, ende soe wie hem vernedert die sal verheuen worden. **13** Maer wee v ghi Scriben ende Phariseen hypocrijten, want ghy sluyt dat rijk der hemelen voer die menschen, want ghy en gaet daer niet inne, ende die daer inne gaen en laet ghy niet inne gaen. **14** Wee v ghy Scriben ende Phariseen hypocrijten, want ghi eet die huysen der weduwen, biddende langhe ghebeden, daer om suldi swaerder ordeel ontfanghen. **15** Wee v ghy Scriben ende Phariseen hypocrijten, want ghy gaet die zee ende die aerde al omme dat ghy eenen nieuwen lode maken soudt, ende als die ghemaect is, soe maecti hem een kint der hellen tweemael meer dan ghy sijt. (**Geenna g1067**) **16** Wee v ghy blinde leyluyden die segghet. Soe wie dat sweert byden tempel, dat en is niet. Maer soe wie sweert by dat gout des tempels, die eest sculdich. **17** Ghy dwase ende blende, wat is doch meerder, tgout oft den tempel die dat gout heyligh maect? **18** Ende soe wie sweert by den outaer dat en is niet, Maer soe wie sweert by die ghifte die daer op is, die is sculdich. **19** Ghy blende, wat is doch meerder, die ghifte, oft den outaer die de ghifte heyligh maect? **20** Daerom soe wie by den outaer sweert die sweert by dien, ende by alle tghene dat daer op is, **21** ende soe wie sweert by den tempel, die sweert by dien, ende by hem die daer in woont, **22** ende soe die by den hemel sweert, die sweert by Gods throon, ende by hem die daer op sijt. **23** Wee v ghi Scriben ende Phariseen Hypocrijten, want ghy gheeft thiende van munte, ende anijs, ende camijn, ende ghi hebt achter ghelaten dalder swaerste vander wet, als dat recht ordeel, ende die bermherticheyt ende tgheluue, dese haddi moeten doen, ende die andere niet achterlaten. **24** Blende leyluyden, wt

siftende een mugghe, ende eenen kermel doerswelgende. **25** Wee v ghy Scriben ende Phariseen Hypocrijten, want ghi maect suyuer dat buytenste vanden croes, ende scotele, maer van binnen sijdi vol roofs ende onsuyuerheden. **26** Ghy blende Phariseus, suyert irstmael dat binnest vanden croes oft scotele, op dat het buytenste oock suyuer mach worden. **27** Wee v ghy Scriben ende Phariseen Hypocrijten, want ghy sijt ghelyc die ghewitte grauen, die van buyten den menschen schoone schijnen, maer binnen sijns vol van der dooden beenderen, ende van alle onreynicheyt, **28** alsoe schijndi oock den menschen van buyten rechtuerdich, maer binnen sijdi vol gheueynstheyt ende boosheyt. **29** Wee v ghi Scriben ende Phariseen Hypocristen, want ghi timmert op die grauen der propheten, ende ghi vergiert die grauen der rehtuerdigher, **30** ende segt. Hadden wy gheweest in die daghen onser vaderen, wy en souden haer ghesellen niet gheweest hebben in der propheten bloet. **31** Daer om sijdi v seluen tot een ghetuyghenis dat ghy kinderen sijt der gheender die die Propheten ghedoet hebben. **32** Veruelt ghy oock uwer vaderen mate. **33** Ghy serpenten der aderen ghebroetse, hoe suldi vlieden van dat ordeel der hellen? (**Geenna g1067**) **34** Daer om siet ick seynde tot v Propheten, ende wijse, ende Scriben, ende van dien suldi dooden ende cruycen, ende van dien suldi sommighe gheesselen in v synagogen, ende veruolghen van deen stadt in dander stadt, **35** op dat op v come alle dat rechtuerdich bloet datter wt ghestort is op die erde, van dat bloet des rechtuerdighen Abels, tot dat bloet van Zacharias den sone van Barachias, den welcken ghi ghedooodt hebt tusschen den tempel ende den outaer. **36** Voerwaer ick segghe v, alle dese dinghen sullen comen op dit gheslachte, **37** Ierusalem Ierusalem die dootslaet die Propheten, ende steent die ghene die tot v ghesonden sijn, hoe dicmael heb ick v kinderen willen vergaderen, ghelyc een hinne vergadert haer kieken onder haer vloeghelen, ende ghi en hebbes niet ghewilt? **38** Siet v huys sal verwoest verlateen worden, **39** Want ick segghe v, ghi en sult my voerts niet meer sien tot dat ghi segghet, Ghebenedijt is hy die daer coemt inden naem des Heeren.

24 ENde Iesus wten tempel ghegaen sijnde ghinc wech. Ende sijn discipelen sijn tot hem ghecomen, om dat sij hem toonen souden die timmeringhe des tempels. **2** Ende hy antwoerdinge heeft tot hen gheseyt, Siedi alle dese dinghen? Voer waer ick segghe v, hier en sal den eenen steen op den anderen steen niet ghelaten worden, die niet en sal verdoruen worden. **3** Ende als hy sittende was op den berch van Oliueten, soe sijn tot hem sijn discipelen al heymelijc ghecomen segghende, Segt ons wanneren sullen dese dinghen sijn? ende welck is het teeken van uwer toecomst ende van die voleyndinge der werelt? (**aiōn g165**) **4** Ende Iesus antwoerdinge heeft tot hen gheseyt, Siet toe dat v niemant en verleyde, **5** want daer salder veel comen in mijnen naem segghende, Ick ben Christus, ende sij sullender veel verleyden. **6** Want ghi sult orloghen hooren, ende gheruchten van orloghen. Siet toe dat ghi niet verslaghen en wort, want dese dinghen moeten gheschieden, maer noch en eest het eynde niet. **7** Want dat een volck sal teghen dander

volck opstaen, ende deen rijck teghen dander rijck, ende dattet by is in die doore. **34** Voerwaer ick segghe v dat dit daer sullen wesen wesen pestilencien ende diere tijden, gheslachte niet en sal voerby gaen, tot dat alle dese dinghen ende aertbeuinghen op sommige plaetsen, **8** ende alle ghesciedenissen sullen die beghinselen der droefheden dese ghesciedenissen sullen die beghinselen der droefheden wesen. **9** Dan sullen sij v leueren in tribulatien, ende sij sullen v dooden, ende ghi sult ghehaet sijn van allen luyden om mijnen naem. **10** Ende dan salder vele verarghert worden, ende sij sullen malcanderen verraden, ende malcanderen haten. **11** Ende daer sullen veel valsche propheten opstaen, ende die sullender vele verleyden. **12** Ende aenghesien dat die boosheyt ouerloedich wesen sal, soe sal die liefde van veel menschen vercouden, **13** maer die volstandich blijft totten eynde toe, dese sal salich wesen. **14** Ende dit Euangelijs des rijcs sal ghepreect worden in die gheheel werelt, tot een ghetuyghenis alle den volcken, ende dan sal die vol eydinghe comen. **15** Daer om als ghi sien sult, die afgriselycheyt der verwoestinghen, die gheseyt is van Daniel den Profeet, staende in die heyleghe plaatse (diet leest die verstaet dat) **16** soe wie dan in ludeen is die vliede tot die berghen, **17** ende die opt dack is, die en come niet af om iet te halen van sijnen huyse, **18** ende soe wie int velt is die en keere niet wederom om te halen sijnen rock. **19** Ende wee den ghenen die kinderen draghen, ende voesteren, in die daghen. **20** Maer biddet dat v vluchte niet en ghesciede in den winter oft op den sabbath dach. **21** Want tsal dan sulcke groote tribulacie wesen, dat sulcke niet gheweest en heeft, van tbeghinsel der werelt, tot nu toe, noch ghescieden en sal. **22** Ende ten ware dat die daghen ghecont waren, soe en soude alle vleesch niet salich worden, maer om die wtuercorene sullen die daghen ghecont worden. **23** Eest dat iemant dan v segghen sal. Siet hier is Christus, oft daer, soe en willet niet ghelouwen, **24** want daer sullen opstaen valsche christen ende valsche propheten, ende sij sullen groote teekenen ende wonder wercken gheuen, alsoe dat in dwalinghen gheleyt souden worden (waert moghelyck) ooc die wtuercorene. **25** Siet ic hebt v te voren gheseyt. **26** Daer om eest dat sij v lieden segghen, siet hy is in die woestijne, soe en wilt niet wtgaen, siet hy is int binnenste des huys, soe en wilt dat niet ghelouwen. **27** Want ghetuygh den blixem wtcoemt vanden oosten, ende schijnt totten westen, alsoe sal oock wesen die tocoemst van den sone des menschen. **28** Soe waer een lichaem es, daer sullen die aerents vergaderen. **29** Ende ter stont nae die tribulacie van die daghen, sal die sonne verduystert worden, ende die mane en sal haer licht niet gheue, ende die sterren sullen vanden hemel vallen, ende die crachten der hemelen sullen beroert worden, **30** ende dan sal het teeken van den sone des menschen ghesien worden inden hemel, ende dan sullen alle die gheslachten der aerden groot ghescrey maken, ende sij sullen sien den sone des menschen comende in die wolcken des hemels, met grooter cracht ende maiesteyt. **31** Ende hy sal sijn enghelen seynden met een trumpet, ende met een grote stemme ende die sullen sijn wtuercorenen vergaderen van die vier winden, van die wterste der hemelen, tot haren eyden toe. **32** Ende vanden vijgheboom leert die ghelyckenisse, als sijn tacken teer sijn ende sijn bladeren voert ghecomen, soe weeti dat den somer by is. **33** Alsoe oock wanneren ghy lieden siet alle dese dinghen, soe weet dattet by is in die doore. **34** Voerwaer ick segghe v dat dit ghescieden sullen. **35** Hemel ende aerde sullen voerby gaen, maer mijn woerden en sullen niet voerby gaen. **36** Maer van dien dach ende vre en weet niemant, noch die enghelen der hemelen, dan die vader alleen. **37** Maer alst was in die daghen van Noe, alsoe sal oock wesen die tocoemst van den sone des menschen. **38** Want ghetuygh sij waren in die daghen voer den ouervloet, etende ende drinckende, houwende ende ten houwelijcke bestedende, tot op dien dach dat Noe in die arcke ghinck, **39** ende sij en hebbens niet bekent tot dat den ouervloet quam, ende hen allen wech nam, alsoe sal sijn die tocoemste van den sone des menschen. **40** Dan salder twee inden acker wesen, die eene sal op ghomenen worden ende die andere achterghelaten, want ghi en weet niet wat vre v heere comen sal. **41** Ende 41 twe malende in eene molen, die een sal opghomenen worden, ende die andere achterghelaten. **42** Daer om waect, wat vren dat die dief comen soude, hy soude voerwaer waken, ende en soude sijn huys niet laten doergrauen. **44** Daer om soe weest ghy lieden ooc bereedt, want in die vre die ghy niet en weet, sal die sone des menschen comen. **45** Wie meyndi datter is een ghetrouwe ende voersienich knecht, den welcken sijn heere ghestelt heeft ouer sijn huysghesin, dat hy hen spijse gheue ten tijde? **46** Salich is die knecht den welcken sijn heere (als hy sal comen) bevint alsoe doende, **47** Voerwaer ick segghe v dat hy hem ouer alle sijn goet stellen sal. **48** Maer eest dat die quaden knecht seyt in sijn herte. Mijn heere vertrect langhe te comen, **49** ende dat hy beghint te slaen sijn mede knechten, ende dat hij etet ende drincket met die dronckaerts. **50** Soe sal die heere van dien knecht comen op den dach, opden welcken dat hy niet en hoopt, ende op die vre die hy niet en weet, **51** ende hy sal hem deylen, ende sijn deel sal hy stellen met die Hypocrijten daer sal weeninghe sijn ende cryselinghe der tanden.

25 DAN sal het rijck der hemelen ghetuygh sijn thien maechden die haer lampen nemende wtghegaen sijn te ghemoete den brudegom ende der bruyt. **2** Ende vijue van die waren dwaes, ende vijue wijs, **3** maer die vijf dwase, als sij haer lampen ghomenen hadden, soe en hebben sij gheen olie met hen ghomenen, **4** Maer die wijse hebben olie in hen vaten ghomenen metten lampen. **5** Ende als die brudegom vertoeft, soe hebben sij alle gheslymert ende gheslapen. **6** Ende inder middernacht issen een gheroep ghesciedt. Siet die brudegom coemt, gaet wt hem te ghemoete, **7** doen sijn alle die maechden opghestaen ende hebben hen lampen bereydt. **8** Maer die dwase hebben tot die wijse gheseyt, Gheet ons van uwer olien, want ons lampen gaen wt. **9** Die wijse hebben gheantwoert segghende, Op dat by auontueren v ende ons die niet ghenoch en sij, soe gaet lieuer tot die vercoopers ende coopter voer v. **10** Maer doen sij ghinghen om te coopen soe is die brudegom ghecomen, ende die bereedt waren sijn met hem inghegaen totter bruloft, ende die dore is ghesloten, **11** maer ten laetsten soe comen die ander maechden seggende, Heere, Heere, doet ons open. **12** Ende hy antwoerdende heeft gheseyt, Voerwaer ick seg v ic en kenne v niet. **13** Daerom waect, want ghy en weet den dach

niet noch die vre. **14** Want ghelyck een mensch buytens lants ende ghy sijt tot my ghecomen, **37** Dan sullen hem die reysende, heeft gheroepen sijn knechten, ende heeft hen sijn rechtuerdighe antwoorden seggende. Heere wanner hebben goeden gheleuert. **15** Ende den eenen heeft hy ghegheuen wij v ghesien hongherich, ende hebben v ghespijt dorstich, vijf ponden, ende den anderen twee, maer den anderen een, ende te drincken ghegheuen? **38** ende wanner hebben eenen ieghelycken nae sijn eyghen vermogen, ende hy is ter wy v een pelgrim ghesien, ende hebben v gheherbercht, stont ghereyst. **16** Ende die vijf ponden ontfanghen hadde is oft naect ende v ghecleedt? **39** oft wanner hebben wij v wech ghegaen, ende heeft daer mede ghecomescapt ende sieck ghesien oft inden kerker, ende dat wij tot v comen ghwonnen noch ander vijue. **17** Desghelycs ooc dier twee sijn? **40** Ende die coninc antwoordende sal hen seggen. ontfanghen hadde, heefter ander twee ghwonnen. **18** Maer Voorwaer ick segge v lieden, soo langhe als ghij eenen die een ontfanghen hadde wechgaende heeft dat in die aerde van desen mijnen alderminsten broederen gheadaen hebt, ghegrauen, ende sijns heeren gheborghen. **19** Ende so hebdijt my ghaedaen, **41** Dan sal hy ooc seggen den nae veel tijts soe is die heere van dien knechten ghecomen, ghenen die aen sijn slincke hant wesen sullen, Gaet wech ende heeft rekeninghe ghehouden met hen lieden. **20** Ende van my ghy vermalendije int eewich vier, dat bereydt is by hem comende die vijf ponden ontfanghen hadde, heeft den duyel ende sijnen enghelen, (*aiōnios g166*) **42** want ick voertsbracht die ander vijf ponden segghende, Heere ghy ben hongherich gheweest, ende ghy en hebt my niet teten hadt my vijf ponden gheleuert, siet ander vijf ponden heb ghegheuen, Ick heb dorst gehad, ende ghy en hebt my niet ick daer bouen ghwonnen. **21** Sijn heere syde tot hem, bedect, Ick was sieck ende inden kerker, ende ghy en hebt Wel aen goede knecht ende ghetrouwue, want ghy ouer luttel my niet besocht, **44** Dan sullen hem oock die antwoorden goets ghetrouwue hebt gheweest, soe sal ick v ouer vele stellen, gaet binnen in die blijscap ws heeren. **22** Ende hy is segghende. Heere wanner hebben wij v ghesien hongher oock by comen die twee ponden ontfanghen hadde ende oft dorst lidjende, oft pelgrim, oft naect, oft sieck, oft inden hy heeft gheseyt, Heere twee ponden hebdi my gheleuert, kerker, ende dat wij v niet ghedient en hebben, **45** Dan siet twee ander heb ick ghwonnen. **23** Sijn heere seyde sal hy dien antwoorden segghende. Voorwaer ic segge v tot hem, Wel aen goede knecht ende ghetrouwue, want ghy ouer luttel lieden, soo langhe als ghij niet gheadaen en hebt eenen stellen. **24** Maer oock by comende die een pondt ontfanghen van desen minsten, soo en hebdijs my oock niet gheadaen, hadde heeft gheseyt, Heere ick weet wel dat ghy een straf **46** Ende dese sullen gaen in die eewiche pijne maer die rechtruindighe int eewich leuen. (*aiōnios g166*)

26 Ende tis ghesciet, als Iesus alle dese woorden voleyt hadde dat hy heeft gheseyt tot sijnen discipelen. **2** Ghy weet dat nae twee daghen sal paesschen worden, ende die sone des menschen sal gheleuert worden om ghercruyst te sijn, **3** Doen sijn verghadert die princen der priesteren ende die ouders des volcks int voorhof vanden prince der priesteren die ghenaemt was Cayphas, **4** ende sij hebben raet ghehouden dat sij Iesum met liste souden vanghen ende dooden, **5** Maer si seyden. Niet opden feestdach, op datter gheenen oloop ghescieden en soude onder tvolck. **6** Ende als Iesus was in Bethaniën int huys van Simon den melaetschen, **7** soo is tot hem comen een vrouwe hebbende een busse van Alabasteren met costelijcke salue, ende sij heeft die wtghestort op sijn hoofd daer hy ter maeltijt sittende was, **8** Ende die discipelen dit siende werden verbolghen, segghende. Waer toe dient dit verlies? **9** Want dit mocht diere vercocht worden, en den armen ghegheuen, **10** Ende Iesus dit wetende heeft tot hen gheseydt. Wat sijdi deser vrouwen moeyelijck? want sij heeft een goet werk gheadaen aen my, **11** want ghy hebt altijt armen met v, maer my en hebdy altijt niet, **12** Want dese stortende dese salue op mijn lichaem heuet gheadaen om my te begrauen. **13** Voorwaer ic segge v, al waer dit euangelie ghepreect sal worden ouer alle die werelt, daer sal oock gheseyt worden dat sij dit gheadaen heeft tot haerder ghedenkenissen, **14** Doen isser wech ghegaen een vanden twaeluen die ghenoemt was Iudas die Iscarioter tot die princen der priesteren **15** en seyde tot hen. Wat wildi my gheueen ende ick sal hem v lieden leueren? Ende sij hem hebben hem gheboden dertich silueren penninghen, **16** Ende van dier tijt socht hy bequame

gheleghenthelyt om hem te leueren. **17** Ende opden iersten Waect ende bidt dat ghy in gheen becoringhe en valt, Den dach der onghedeester brooden, soo sijn die discipelen tot gheest is voorwaer bereedt, maer tyleesch is cranc. **42** lesum comen segghende. Waer wildi dat wij v bereyden om Wederom is hy ten tweede male wech ghegaen, ende heeft het paeschlam te eten? **18** Ende lesus heeft gheseyt. Gaet ghebeden segghende. Mijn vader, en mach desen kelc in die stadt tot eenen ende segt hem. Die meester seyt. niet voor by gaen ten sij dat ick dien drincke, soo laet Mijnen tijt is nakende, by v houde ick mijnen paeschen met uwen wille ghescieden, **43** Ende hi is wederom ghecomen mijnen discipelen, **19** Ende die discipelen hebben ghedaen ende heeftse slapende gheuonden, want hen ooghen waren also hen lesus gheboden hadde, ende si hebben tpaesch beswaert, **44** Ende die verlaten hebbende, is hy wederom lam bereydt. **20** Ende alst auont was ghworden, so sadt wech ghegaen ende heeft ten derden male ghebeden dat hi ter tafelen met sijnen twaelf discipelen, **21** Ende doen selue woort segghende. **45** Doen is hy ghecomen tot sinen sij aten heeft hy gheseyt. Voowaer ick segghe v dat een discipelen, ende seyt tot hen. Slaept nv ende rust, siet die vre van v lieden my sal verraden, **22** ende sij seer bedroeft is by ghecomen ende die sone des menschen sal gheleuert sijnde hebben elck begonst te segghen. Ben ict Heere? **23** worden in die handen der sondaren, **46** Staet op laet ons Ende hy antwoordende heeft gheseydt. Die met my die hant gaen, siet hy is by ghecomen die my leueren sal. **47** Als dopt in die scotele, dese sal my verraden. **24** Die sone des hy noch sprekende was, siet Iudas een van den twaeluen menschen ghaet voorwaer ghelyk van hem ghescreuen quam, ende met hem een groote scare met sweerden ende is, maer wee dien mensche door den welcken die sone stocken ghesonden van die princen der priesteren, ende van des menschen sal verraden worden, het waer hem beter die ouders des volcs, **48** Ende die hem verraden heeft, heeft dat die mensch niet gheboren en ware, **25** Ende Iudas die hen een teeken ghegeheuen segghende. Den welcken ick hem verraden heeft antwoordende seyd. Ben ict Rabbi? cussen sal, die eest, houdt hem. **49** Ende ter stont tot lesum Hy seyd hem Ghy hebbet gheseyt. **26** Ende doen sij den comende heeft hi geseyt. Weest ghegroet Rabbi, Ende hy auontmael aten, soo heeft lesus troot ghenomen ende heeft hem ghecust, **50** Ende lesus heeft tot hem gheseyt. ghebenedijt ende dat ghebroken, ende heeft dat sijnen Vrint waer toe sijdi ghecomen? Doen sijn sij aenghecomen discipelen ghegheuen ende gheseydt. Neemt ende etet, dit is ende hebben hen handen aen lesum gheslaghen ende mijn lichaem, **27** Ende nemende den kelc heeft hy ghedancet hem gheuangen ghenomen, **51** Ende siet een vanden ende heeften hen ghegheuen segghende. Drinct hier wt alle ghenen die met lesu waren, sijn hant wtstekende heeft sijn gader, **28** Want dit is mijn bloet des neuen testaments, het sweet wtgetrocken, ende slaende den knecht vanden welck voor vele sal wtghestort worden tot verghiffenis der prince der priesteren heeft hem sijn oore afgehouwen. **52** sonden, **29** Ende ick segghe v lieden. Ic en sal voortaen niet Doen seyd lesus tot hem Keert v swaert weder in sijn meer drincken van dit ghewas des wijnstryucs, tot op dien plaeise, want alle die tswaert nemen, sullen metten swaerde dach toe als ick dat sal met v lieden nieuwe drincken in mijns vergaen, **53** Oft meyndi dat ick niet en mach mijnen vader vaders rjck, **30** Ende als den losanck gheseyt was, soo bidden ende hy sal my nv toe scicken meer dan twaelf sijn sij wtghegaen nae den berch van Oliueten, **31** Doen Legionen der Enghelen? **54** Hoe sullen dan die scriptueren seyde lesus tot hen. Ghy sult alle gader verarghermissen lijdien volbracht worden? want het moet alsoo gheschieden, **55** In in my in deser nacht? Want daer is ghescreuen. Ick sal die vre heeft lesus gheseydt tot den scaren. Sijdy als eenen slaen den herder, ende die scapen dat cudde sullen moordenaer wtghegaen met swaerde ende stocken om verstreyt worden, **32** maer nae dat ick opghestaen sal sijn, my te vanghen? Daghelycs sadt ick by v lieden leerende dan sal ick voor v lieden gaen in Galileen, **33** Ende Petrus inden tempel, ende ghy en hebt my niet gheuanghen **56** antwoordende heeft tot hem gheseyt. Al waert ooc dat si alle Maer dits al ghesciet om dat volbracht souden worden die in verarghert worden, ick en sal nemmermeer verarghert scriptueren der propheten, Doen sijn alle die discipelen hem worden, **34** lesus heeft hem gheseyt. Voorwaer ick segghe v, verlatende gheuloden, **57** Maer dese lesum gheuanghen dat ghy eer den haen craeyen sal my drijael loochenen sult, houdende hebben hem gheleyt tot Caipharn den prince der **35** Ende Petrus seyd tot hem. Al moeste ick oock met v priesteren, daer die scriben ende ouders tsamen ghecomen steruen, soo en sal ick v niet loochenen. Desghelycs hebben waren, **58** Ende Petrus heeft hem gheulcht van verre, tot alle die discipelen gheseyt. **36** Doen is lesus ghecomen in dat voorhof vanden prince der priesteren, Ende binnen met hen in een dorp, dat ghenoemt wort Gethsemani, ende ghegaen sijnde sadt hy metten dienaers, om het eynde te hy heeft tot sijnen discipelen gheseyt. Sidt hier, tot dat ic siene, **59** Ende die princen der priesteren ende alle den raet derwaerts gae ende bidde, **37** Ende met hem ghenomen sochten valsche ghetuyghenis teghen lesum, dat sij hem ter hebende Petrum ende die twee sonen van Zebedeus heeft doot leueren souden, **60** ende sij en hebben gheen vonden hi begonne droeueich ende truerich te worden, **38** Doen seyd al waert datter vele valsche ghetuyghen bi comen waren, hy tot hen. Mijn ziele is bedroeft totter doot toe, Verbeyt hier, Maer ten laetsten sijnder twee valsche ghetuyghen comen, ende waect met my, **39** Ende een luttelken voorts ghegaen **61** ende hebben gheseyt. Dese heeft gheseyt. Ick mach den sijnde, is hi op sijn aensicht nederheualen biddende ende tempel Godts verderuen, ende nae drij daghen dien weder segghende. Mijn vader, eest moghelyc laet van my wech optimmeren, **62** Ende die prince der priesteren opstaende gaen desen kelc, maer noch tans niet alsoo ick wille, maer heeft tot hem gheseyt. En antwoordi niet op tghene dat dese soo ghy, **40** Ende hy is tot sijn discipelen ghecomen, ende teghen in ghetuyghen? **63** Maer lesus swoech. Ende die heeftse slapende gheuonden, ende hy seyde tot Petrum. prince der priesteren heeft tot hem gheseyt. Ick beswere v Alsoo en hebdi niet een vre met my moghen waken? **41** by den leuenden God, dat ghy ons segt oft ghy Christus

sijt Godts sone, **64** Iesus seyde hem. Ghy hebbet gheseyt, gheuraecht segghende. Sijt ghy die coninck der loden? Iesus maer nochtans ick segghe v lieden, voortan suldi sien den seyt hem. Ghy segghet, **12** Ende doen hi besculdicht worde sone des menschen sittende ter rechter hant van die cracht van die princen der priesteren ende ouders, soo en heeft hy Godts, ende comende in die wolcken des hemels, **65** Doen niet gheantwoort, **13** Doen seyde hem Pilatus. En hoordt heeft die prince der priesteren sijn cleederen ghescoert niet hoe veel ghetuyghenis dat sij teghen v segghen? **14** segghende. Hi heeft gheblasphemeeert, wat behoeuen wi Ende hy en heeft hem niet gheantwoort op eenich woort, noch ghetuyghen Siet nv hebdij blasphemie ghehoort **66** alsoo dat die president hem seer verwonderde, **15** Ende wat dunct v? Ende sij antwoordende hebben gheseyt. Hi inden hoogen feestdach sooplach die president den volke is die doot sculdich, **67** Doen hebben sij in sijn aensicht vrij te laten eenen gheuanghenen, den welcken sij wilden, ghespoghen, ende hem gheslaghen met halslaghen, maer **16** Ende hy hadde doen eenen vermaarden gheuanghen die andere hebben hem met platte handen in sijn aensicht die Barabbas ghenaemt was, **17** Daerom als sij vergadert slaghen ghegheue **68** segghende. Propheeteert ons Christe, waren, soo heeft Pilatus gheseydt. Welcken wildy dat ick v wie eest die v gheslaghen heeft? **69** Maer Petrus sadt buyten vrij laet gaen Barabbam oft lesum die ghenaemt is Christus? int voorhof, ende een dienstvrouwe is tot hem ghecomen **18** Want hy wist wel dat sij hem door nijdicheyt gheleueret segghende. Ende ghi waert met lesu den Galileussen **70** hadden, **19** Ende als hy sadt inden rechter stoel, soo heeft Ende hy heuet gheloochent voor hen allegader segghende. Ick en weet niet wat ghy segt, **71** Ende als hi ter doeren wt sijn huysvrouwe aen hem ghesonden segghende. En hebt ghinck soo heeft hem een ander dienstvrouwe ghesien, ende heden veel gheleden door een visioen om sijnen wille, **20** seyde den ghenen die daer waren. Dese was ooc met lesu Maer die princen der priesteren ende die ouders hebben van Nazareth, **72** Ende hy heuet wederom gheloochent met die luyden onderwesen dat sij Barabban souden begheren, eede. Ick en heb den mensch niet ghekent, **73** Ende nae een maer lesum dooden, **21** Ende die president antwoordende luttelken sij sijn aencomen die daer stonden, ende hebben heeft hen gheseyt. Den welcken wildi vanden tweent dat v vrij tot Peeteren gheseyt. Voor waer ghy sijt oock een van dien ghelaten worde? Ende sij hebben gheseydt Barabban, **22** want v sprake maect v openbaer, **74** Doen begonste hy te Ende Pilatus seyt hen. Wat sal ic dan doen van lesu die veruloecken ende te sweren dat hy den mensch niet ghekent Christus ghenaemt wort? Sij segghen alleghader. Laet hem en hadde, Ende ter stont heeft den haen ghesonghen, **75** ende ghecryst worden **23** Die president heeft hen geseyt. Maer Petrus is gheachtich worden Iesus woort dat hy wat quaet heeft hy ghehaen? Ende sij riepen noch meer gheseyt hadde. Eer den haen singhen sal, soo suldy my segghende. Laet hem ghecryst worden, **24** Ende Pilatus drijmael loochenen, Ende wtghegaen sijnde heeft hy bitterlijc siende dat hy niet en vorderde maer dattet meerder oplopo ghewee. **25** Ende alle die luyden onderwesen dat sij Barabban souden begheren, van twolc ghevasschen seggende. Ic ben ontsculdich des bloets desen rechtuerdighen, siet ghi lieden toe, **26** Ende alle dat twolc antwoordende heeft gheseyt. Sijn bloet sij op ons ende op onse kinderen, **27** Doen heeft hy hen Barabban laten vrij gaen, Ende lesum heeft hy hen ghegheeselt gheleueret dat hy soude gecryst worden, **28** Doen hebben die ruyters des presidents lesum int recht huys nemende tot hem verghadert den gheheelen hoop **29** ende ontcleedende hebben sij hem eenen purpuren mantel omghehanghen, **30** ende vlechtende een croone van dornen hebben sij die op sijn hoof ghestelt, ende een riet in sijn rechter hant, Ende met gheboochde knien voor hem hebben sij hem bespot segghende. Weest ghegroot coninck der loden, **31** Ende wtspouwende op hem, hebben sij een riet ghenomen ende sloeghen op sijn hoof, **32** Ende nae dat sij hem bespot hadden, soo hebben sij hem den mantel afghenomen, ende hem ghecleedt met sijnen cleederen ende sij hebben hem gheleydt dat sij hem cruycen souden, **33** Ende sij sijn ghecomen ter plaetsen die ghenaemt is Golgatha, welck is die plaetsen van Caluarien, **34** Ende sij hebben hem wijnt te drincken ghegeueen met gallen ghemenghet, Ende als hijt ghesmaect hadde, soo en wilde hijt niet drincken, **35** Ende nae dat sij hem ghecryst hadden, soo hebben sij den acker ghehoemt Hacel-dama, dat is eenen acker des bloets tot opden dach van heden toe, **36** Doen was volbracht datter gheseyt is door Ieremiam den propheet segghende. Ende sij hebben ghenomen dertich silueren penninghen, die weerde vanden ghenen die daer mede vercocht was den welcken sij ghecocht hebben van die kinderen van Israhel, **37** Ende sij hebben die ghegheuen tot des potbackers acker, also nu die Heere ghestelt heeft, **38** Ende Iesus heeft ghestaan voor den president, ende die president heeft hem

cleedt hebben sij dlot gheworpen, **36** Ende sittende hebben
sij hem bewaert **37** Ende sij hebben op sijn hooft ghestelt
Doen sijnder met hem ghercruyst twee moordenaren, die een
ter rechter sijden, ende dander ter sleincker sijden, **39** Ende
die voorby ghinghen blasphemeren hem scuddende hen
hoofden ende segghende. **40** Tfij v die den tempel Godts
verderft ende binnen drij daghen dien wederom optimert
verlost v seluen, eest dat ghy Gods sone sijt, so coemt af
vanden cruyce, **41** Desghelijs ooc die princen der priesteren
hem bespottende metten scriben ende ouders seyden. **42**
Ander menschen heeft hy ghesont ghemaect, sij seluen en
can hy niet verlossen, eest dat hy coninc van Israel is come
nv af vanden cruyce, ende wi gheloouen hem. **43** Hy heeft in
God betrouw die verlosse hem nv eest dat hy wilt, want hi heeft
gheseyt. Ic ben die sone Gods **44** Ende het selue hebben
die moordenaers die met hem ghercruyst waren, hem oock
verweten, **45** Ende van die seste vre sijnder dyusternissen
gheworden ouer alle dat eertrijck tot die neghenste vre, **46**
Ende omrent die neghenste vre heeft lesus gheroepen met
een groote stemme seggende. Eli Eli lamma sabacthani? Dat
is, mijn Godt, mijn Godt, waerom hebdi my verlaten? **47** Ende
die sommighe daer staende, ende hoorende seyden. Dese
roeft Eliam, **48** Ende ter stont een van dien loopende heeft
een spongie ghenomen ende die gheuult met edic, ende
ghesteken op een riet, ende gaf hem te drincken **49** Maer
die andere seyden. Ontbeyt, laet ons besien oft Elias comen
sal hem verlossende, **50** Ende lesus wederom roepende
met een groote stemme heeft sijnen gheest gheheuen,
51 Ende siet het voorhancsel des tempels is ghescoert in
twee stucken van bouen tot beneden toe ende die aerde
heeft ghebeeft, ende die steenen sijn ghescoert, **52** ende
die grauen sijn open ghegaen, ende veel lichamen der
heylichen die ontslapen ghewest hadden sijn opghestaen,
53 Ende gaende wt die grauen nae sijn verrijssenis sijn
sij ghecomen in die heyliche stadt, ende hebben hen vele
menschen gheopenbaert, **54** Maer als die honderste man
ende die met hem waren lesum bewarende ghesien hadden
die eerbeuchingen ende tghene dat daer gheschiede, so
hebben sij seer gheureest segghende. Voorwaer dese was
die sone Gods, **55** Ende daer waren vele vrouwen van verre
die lesum gheuolcht waren van Galileen, hem dienende, **56**
onder die welcke was Maria Magdalene, ende Maria Iacobi,
ende Iosephs moeder, ende die moeder van Zebedeus
kinderen, **57** Ende alst auont gheworden was, soo issert
een rjck man ghecomen van Arimathea Ioseph ghehoemt,
die welcke selue ooc was lesus discipel, **58** dese is tot by
Pilatum ghegaen ende heeft lesus lichaem begheert. Doen
heeft Pilatus gheboden datmen lichaem wederom gheuen
soude, **59** Ende als Ioseph dlichaem ontfanghen hadde, so
heeft hy dat in een suyuer lijnen cleedt ghewonden, **60** ende
dat gheleydt in sijn nieu graf dat hi wtgehouwen hadde in
een steenrootse, Ende hy heeft eenen grooten steen aen
ghewentelt voor die doere des graefs, ende is wech ghegaen,
61 Ende Maria Magdalene was daer ende die ander Maria
sittende teghen ouer dat graf, **62** Maer des anderen daechs
welck is nae den parasceues dach sijn die princen der
priesteren ende Phariseen tsamen ghecomen tot Pilatum **63**

segghende. Heere wij sijn ghedachtich gheworden, dat die
verleyder gheseyt heeft noch leuende. Nae drij daghen sal
ick weder opstaen **64** Daerom ghebiedt datmen tgraf beware
tot opden derden dach, dat by auontueren sijn discipelen
niet en comen ende hem stelen, ende segghen den volcke.
Hy is van der doot opghestaen, Ende die laetste dwalinghe
sal argher wesen dan dierste, **65** Ende Pilatus heeft tot
hen gheseyt. Ghy hebt bewaringhe, gaet henens bewaert dat
alsoo ghy condt, **66** Ende sij wechgaende hebben dat graf
bewaert metten wachters seghelende den steen.

28 MAer opden sabbath auont den welcken beghint te
schijnen ten iersten daghe vanden sabbath soo is
ghecomem Maria magdalene ende die ander Maria om te
besien het graf, **2** Ende siet daer is een groote eertbeuwinghe
ghesciet, want een Enghel des Heeren is nedercomen
vanden hemel, ende aencomende heeft hy den steen weder
afghewentelt ende sadt op dien, **3** ende sijn aensicht was
ghelyck eenen blixem ende sijn cleedt ghelyck sneeu, **4** Ende
wt die vreesie van hem, soo sijn die bewaerders verscrift
gheweest, ende sijn gheworden als dooden, **5** Maer die
Enghel antwoordende heeft gheseydt tot die vrouwen. En
wilt ghy niet vreesen, want ick weet wel dat ghy lesum soect
die ghercruyst is, **6** Hy en is hier niet, want hy is opghestaen
ghelyck hi gheseyt heeft, Coemt ende besiet die plaatse daer
die Heere gheleydt was, **7** Ende haestelijck gaende segghet
sijnen discipelen dat hy opghestaen is, ende siet hy gaet v
voren in Galileen, daer suldi hem sien, siet ick heb v te voren
gheseyt. **8** Ende sij sijn haestelijck ghegaen wten graue
met vreesen ende met grooter blijscappen loopende om die
bootschap te draghen sijnen discipelen, **9** Ende siet lesus is
hen te ghemoeite ghecomen segghende. Weest ghegroet,
Ende si sijn by hem ghecomen ende hebben sijn voeten
ghehouden ende hem aenghebeden, **10** Doen seyde lesus
tot hen. En wilt niet vreesen gaet henens ende bootscapt
mijnen broeders, dat sij gaen in Galileen daer sullen sij my
sien, **11** Ende als sij wech ghegaen waren, siet soo sijnder
sommighen vanden bewaerders ghecomen in die stadt, ende
hebben ghebootschap den princen der priesteren alle die
dinghen die daer ghesciet waren, **12** Ende sij vergadert sijnde
metten ouders als si raet ghenomen hadden, soo hebben sij
seer veel ghelts den ruyters gheheuen **13** segghende. Segt
sijn discipelen sijn des nachts ghecomen, ende hebben hem
ghestolen, die wylie dat wij sliepen, **14** Ende eest sake dat dit
ghehoort wort vanden president, so sullen wi hem dat wijs
maken, ende wij sullen v versekeren. **15** Ende als si het
ghelijck ontfanghen hadden soo hebben sij ghedaen ghelyck
sij onderwesen waren, Ende dit woort is al om verbreydt
gheweest by die loden tot opden dach van heden toe. **16**
Ende die elf discipelen sijn wech ghegaen in Galileen opden
berch daert hen lesus ghestelt hadde, **17** Ende sij hem
siende hebben hem aenbeden, maer die sommighe hebben
ghetwijfelt, **18** Ende lesus naerder comende heeft hen
aenghesproken segghende. My is alle die macht gheheuen
inden hemel ende inder eerden, **19** daerom gaende leert
alle tvoelk doopende die inden naem des vaders, ende des
soons, ende des heyluchs gheests, leerende hen bewaren
alle die dinghen die ick v liedien beuolen hebbe, **20** ende siet

ick ben met v lieden tot allen daghen, tot die voleydinghe
der werelt. Hier voleyndt S. Matheus Euangelie. (*aiōn* g165)

Markus

1 DAT beghinsel van dat Euangeliu Iesu Christi des sone Gods **2** Ghelyck ghescreuen is in Isaia den propheet. (Siet ick sende mijnen Enghel voor v aensicht die uwen wech bereyden sal voor v) **3** Een stemme des ghenen die daer roepende is in die woestijne. Bereyt den wech des Heeren, maect recht sijn voetpaden, **4** Iohannes heeft gheweest doopende ende prekende tdoopsel der penitencien tot verghiffenis der sonden, **5** Ende tot hem is wtghegaen alle dat lantschap van Iudeen, ende alle die Ierosolymites ende sij worden van hem gheidoopt inden vloet der lordanen belijdende hen sonden, **6** Ende Iohannes was ghecleedt met kemels hayre, ende eenen leren riem omtrent sijn lendenen, ende hy adt sprinchanen ende wilt honich **7** Ende hy preecte segghende. Daer coemt een nae my die stercker is dan ick, van wiens schoenen ick nedergehebuycht niet weerdich en ben den riem te ontbinden, **8** Ick heb v met water gheidoopt, maer die sal v doopen door den heylighen gheest. **9** Ende het is ghesciet in die daghen dat Iesus is ghecomen van Nazareth wt Galileen, ende hy is van Iohannes gheidoopt in die lordane, **10** Ende ter stont opclimmende wten water heeft hy die hemelen open ghesien, ende den gheest als een duyue nederdalende ende blijuende in hem, **11** Ende daer is een stemme ghesciet van die hemelen. Ghi sijt mijn beminde sone, in v heb ick behaghen, **12** Ende ter stont heeft hem den gheest wtghedreuen in die woestijne, **13** Ende hy was in die woestijne veertich daghen ende veertich nachten, ende hy worde van satanas ghetempteert, ende was met die beesten, ende die Enghelen dienden hem, **14** Ende nae dat Iohannes gheuanghen was, soo is Iesus in Galileen ghecomen prekende dat Euangeliu van Gods rijk, **15** ende segghende. Den tijt is veruult, ende het rijk Gods is by ghecomen, doet penitencie ende gheloof dat Euangeliu, **16** Ende hi gaende voorbi die zee van Galileen heeft ghesien Simon ende Andream sijnen broeder worpende netten in die zee (want het waren visschers) **17** ende Iesus heeft hen gheseyt. Coemt nae mi, ende ick sal v doen worden visschers der menschen, **18** Ende ter stont achterlatende die netten sijn sij hem gheuolcht, **19** Ende van daer een luttelken voorts ghegaen sijnde heeft hi ghesien Iacobum Zebedeus sone ende Iohannem sijnen broeder, ende dese hermakende netten int scip, **20** ende ter stont heeft hi die gheroepen, Ende sij verlatende haren vader Zebedeus int scip metten huerlingen, sijn hem gheuolcht, **21** Ende sij sijn ghegaen in Capharnaum, ende ter stont in die sabbath daghen gaende in die Sinagoge leerde hi henlieden, **22** Ende sij verwonderden hen seere van sijnder leerlingen, want hi was hen leerende als macht hebbende ende niet als die Scriben, **23** Ende als in hen Sinagoge was een mensch met eenen onsuyueren gheest, ende die heeft luyde geroepen **24** seggende. Wat hebben wi met v te doene Iesu van Nazareth? Sijdi gecomen om ons te verderuen? Ic weet wel wie ghy sijt, Die heylige Gods **25** Ende Iesus heeft hen ghedreycht segghende. Wert stom ende gaet wt den mensch, **26** Ende den onsuyueren gheest hem verscorende ende hooghe crijschende met luyder stemmen is van hem wtghegaen, **27** Ende sij hebben hen alle verwondert, alsoo dat si onder malcanderen vraechden

segghende. Wat is dit? Wat is dese nieuwe leeringhe dat hi ooc met machte den onsuyueren gheesten ghebiedt, ende dat sij hem onderdanich sijn? **28** Ende sijn fame is ter stont voorts verbreyt in alle dlantscap van Galileen, **29** Ende ter stont gaende wter Sinagogen sijn sij ghecomen in Simons ende Andreas huys met Iacobus ende Iohannes, **30** Ende Simons huysvrouwe moeder lach te bedde sieck van die febris, ende ter stont segghen si hem van haer, **31** Ende hi bi haer comende heeft haer op ghehauen nemende haer hant, ende ter stont heeft haer die febris ghelaten, ende si diende henlieden, **32** Maer alst auont gheworden was doen die sonne onderghedaen was, soo hebben sij tot hem ghebracht alle die qualijck te passe waren, ende die duyuels binnen hadden, **33** ende alle die stadt was vergadert aen die doere, **34** Ende hy heefte vele ghenesen die ghequelt worden van verscheyden crancheden ende veel duyuelen wierp hy wte, ende hy en lietse niet spreken om dat sij hem kenden, **35** Ende seer vroech opstaende is hi wtgaende wech ghegaen in een woeste plaeſte, ende daer badt hi, **36** Ende Simon is hem naegheuolcht, ende die met hem waren, **37** Ende als sij hem gheuonden hadden hebben sij tot hem gheseyt. Sij soecken v alle, **38** Ende hy heeft tot hen gheseyt. Laet ons gaen in die naeste dorpen ende steden, dat ic daer oock preken mach, want daerom ben ick ghecomen, **39** Ende hy was prekende in hen Sinagogen, ende in gheheel Galileen ende wtworpende die duyuelen, **40** Ende tot hem is ghecomen een melaetsch mensch hem biddende, ende met gheboochder knien seyt hi tot hem. Eest dat ghi wilt ghy moecht my suyueren, **41** Ende Iesus sijns onfermende heeft sijn hant wtghesteten, ende hem rakende heeft hi tot hem gheseyt. Ick wilt, wert suyuer, **42** Ende als hijt gheseyt hadde, soo is ter stont die melaetscheyt van hem ghegaen, ende hy is suyuer gheworden, **43** Ende hi heeft hem ghedreycht, ende ter stont heeft hi hem wech ghestiert, **44** ende seyt tot hem. Siet toe dat ghi dit niemant en segghet, maer gaet henen, ende verhoont v den prince der priesteren, ende offert voor v suyueringhe die dinghen die Moyses gheboden heeft hen tot eenen ghetuyghenis, **45** Ende die wtghehaen sijnde heeft beginnen te preken, ende te verbreyden dit woort, alsoo dat Iesus nv niet en mocht openbaerlyk in die stadt ghaen, maer was buyten in die woeste plaeſten, ende sij quamen tsamen tot hem van allen sijden.

2 Ende hy is wederom in Capharnaum ghegaen nae sommighe daghen, **2** ende tis ghehoort dat hy in huys was, ende daer issen vele tot hem vergadert, also dat die plaeſte ooch tot die doere die niet begrijpen en mocht, ende hi sprack hen dwoort, **3** Ende sij sijn tot hem ghecomen brengende eenen ghichtigen mensch, die van vier menschen ghedraghen worde, **4** Ende doen sij dien voor hem niet ghebrenghen en consten om der scaren wille, hebben sij tdack ontdeckt daer hi was, ende een gat open doende hebben sij tbedde neder ghelaten daer die ghichtige mensch in lach, **5** Ende doen Iesus ghesien hadde hen ghelooue, seyde hy tot den ghichtigen mensch. Sone v sonden worden v vergheuen, **6** Ende daer waren sommighe van die Scriben sittende ende denckende in hen herten, **7** Hoe spreekt dese also? hy blasphemeert. Wie mach die

sonden vergheuen dan alleene Godt? 8 Dwelc als Iesus ter stont ghekent heeft in sijnen gheest dat sij also dachten in hen seluen, soo seyt hi tot hen. Waerom dencti dese dinghen in v herten? 9 Wat is lichter om segghen den ghichtighen, Die sonden worden v vergheuen oft te segghen. Staet op, draeckt v bedde, ende wandelt? 10 Ende op dat ghi weten moecht dat die sone des menschen ooc macht heeft opder eerden die sonden te vergheuen (soo seyt hy tot den ghichtighen mensch) 11 ick seg v. Staet op, ende neemt op v bedde, ende ghaet in v huys, 12 Ende ter stont is die opghestaen ende opnemende dat bedde is hi wech ghegaen voor hen allegader, alsoo datse hen alle verwonderden ende eerden God segghende. Noyt en hebben wij sulcs ghesien, 13 Ende hi is wederom wtghegaen ter zee, ende alle die scare quam tot hem, ende hy leerderse. 14 Ende doen hi voorby ghinck soo heeft hi ghesien Leui Alpheus sone sittende aan het tolhuys, ende hy heeft tot hem gheseyt. Volcht my, Ende hy opstaende is hem gheuolcht, 15 Ende het is gheschiet doen hy ter maeltijt sadt in sijn huys datter veel publicanen ende sondaren tsamen ter tafelen saten met Iesu ende sijnen discipelen, want daer wasser vele die hem ooc volchden, 16 Ende die Sriben ende Phariseen siende dat hy adt met die publicanen ende sondaren seyden tot sijnen discipelen. Waerom eedt ende drinct v meester met die publicanen ende sondaren? 17 Doen Iesus dit ghehoort hadde heeft hi tot hen gheseyt. Die ghesonde en hebben den medecijn niet van noode, maar die qualijk te passe sijn, want ic en ben niet ghecomen om te roepen die rechtuerdighe, maar die sondaren. 18 Ende Iohannes ende der Phariseen discipelen waren vastende, ende sij comen ende segghen tot hem. Waerom vasten die discipelen Iohannis ende der Phariseen, maar v discipelen en vasten niet? 19 Ende Iesus seyd tot hen lieden. Moghen die bruloft kinderen soo langhe als die brudegom met hen is vasten? Soo langhen tijt sij den brudegom by hen hebben, en moghen sij niet vasten, 20 maer die daghen sullen comen dat die brudegom hen sal afghenomen worden, ende dan sullen sij vasten in die daghen, 21 Niemand en naeyt een stuck nieu lakens aen een oud cleedt, oft anders soo neemt dat nieuwe stuck die volheyt af van dat oude cleedt ende het wort alsoo een meerder schoere, 22 Ende niemand en gheit nieuwen wijn in oude flesschen, oft anders soo schoort den wijn die flesschen, ende den wijn sal wtghestort worden ende die flesschen verdoruen Maer nieuwen wijn moet in nieuwe flesschen ghegoten worden, 23 Ende het is wederom gheschiet doen hy op die sabbath daghen wandelde doort coren ende sijn discipelen begosten voorts te gaen ende die aeren af te plucken, 24 Ende die Phariseen seyden tot hen. Siet wat sij doen in die sabbath daghen dat niet gheorloft en is, 25 Ende hy heeft hen gheseyt. En hebdi noyt ghelesen wat Dauid dede als hy noot hadde ende dat hy ende sijn knechten hongher hadden? 26 Hoe dat hy gheghaen is int huys Gods onder Abiathar den prince der priesteren, ende heeft die brooden der voorlegghingen gheten, die welcke niet en was gheorloft te eten dan den priesteren, ende hy heeftse gheghaen den ghenen die met hem waren? 27 Ende hy seyd henlieden. Den sabbath is om des menschen wille ghemact, ende niet den mensch om den sabbath. 28

Daerom is die sone des menschen oock een Heere vanden sabbath.

3 Ende hi is wederom in die Sinagoge ghegaen ende daer was een man hebbende een dorre hant, 2 Ende sij sloeghen hem gade oft hi op die sabbath daghen ghenesen soude, om dat sij hem souden besculdighen, 3 Ende hy seyde totten mensch die die dorre hant hadde. Staet op int midden, 4 Ende hy seyde tot hen. Eest gheorloft op die sabbath daghen wel te doen oft qualijk? een ziele te behouden oft te dooden? Maer sij sweghen, 5 Ende hen rontsomme aensiende met gramscappen bedroeft wesende van die blenthetyt haerder herten heeft hy gheseyt totten mensche. Steect v hant wt, Ende hi heeftse wtghesteken, ende die hant is hem wederom ghesont ghegheuen. 6 Ende die Phariseen ter stont wtghaende metten Herodianen hielden eenen raet teghen hem, hoe si hem dooden souden, 7 Maer Iesus met sijnen discipelen is ghevewken ter zeewaerts, ende een groote scare van Galileen ende Iudeen is hem gheuolcht, 8 ende van Ierusalem, ende van Idumeen, ende van ouer die lordane, ende die omrent Tyrus ende Sidon waren een groote menichte hoorende wat hi dede, sijn tot hem ghecomen, 9 Ende hy heeft sijnen discipelen gheseyt dat hem tsceepken dienen soude om der scaren wille, dat sij hem niet verdringen en souden, 10 want hi maecter veel ghesont, al soo dat sij hem overliepen om hem te ghenaken alle die eenige siechten hadden, 11 Ende die onsuyer gheesten als sij hem saghen soo vielen sij voor hem neder, ende riepen segghende. 12 Ghy sijt die sone Gods, Ende hi dreychdese seer dat sij hem niet openbaer maken en souden, 13 Ende climmende op eenen berch heeft hi tot hem gheroepen die hi selue wilde, ende sij sijn tot hem ghecomen, 14 Ende hi heeft ghemact datter twaelue met hem sijn souden ende dat hi hen soude senden te preken, 15 Ende hi heeft hen macht ghegheuen siecken te ghenesen, ende duyuelen wt te worpen, 16 Ende hy heeft Simon den naem Petrus ghegheuen, 17 ende Iacobum Zebedeus sone, ende Iohannem Iacobus broeder, ende hy heeft hen namen ghegheuen Boanerges, dat is kinderen des donders, 18 ende Andream, ende Philippum, ende Bartholomeum, ende Matheum, ende Thomam, ende Iacobum Alpheus sone, ende Thaddeum, ende Simonem den Cananeusschen 19 ende Iudam den Iscarioter die hem oock verraden heeft, 20 Ende sij comen tot een huys, ende daer is wederom een scare vergadert, alsoo dat sij ooc gheen broot eten en mochten, 21 Ende doent die sijne ghehoort hadden, soo sijn sij wtghegaen om hem te houden, Want sij seyden. Hy is in een rasernie verkeert, 22 Ende die Sriben die van Ierusalem nederwaerts comen waren seyden. Hy heeft Beelzebul in hem, ende door den prince der duyuelen worpt hi die duyuelen wt, 23 Ende als hy hen te samen gheroepen hadde, so seyde hy hen in ghelyckenissen, Hoe mach Satanas Satanam wtworpen? 24 Ende eest sake dat een rijk in sij seluen ghesceyden wort dat rijk en mach niet staen, 25 Ende eest dat een huys teghen sij seluen ghedeylt wordt, so en mach dat huys niet staen, 26 Ende eest dat Satanas opstaet teghen si seluen, soo is hi ghesceyden, ende hy en mach niet staen, maar hy heeft een eynde, 27 Niemand en mach die ghereetscappen van eenen stercken,

in sijn huys ghegaen sijnde, rouuen, ten sij dat hy ierstmael den stercke binde, ende dan sal hy sijn huys berouuen, **28** Voorwaer ic segge v lieden dat den kinderen der menschen alle sonden sullen vergheuen worden, ende die blasphemien waer mede sij gheblasphemert hebben, **29** maer soo wie blasphemeert inden heyleghen gheest, die en heeft gheen verghiffenisse inder ewicheyt, maer hy sal schuldich sijn des eeuwigen misdaets, (**aiōn g165, aiōnios g166**) **30** Om dat sij seyden, Hy heeft eenen onsuyueren gheest, **31** Ende sijn moeder ende broeders comen, ende buyten staende hebben sij ghesonden aen hem, roepende hem, **32** Ende daer saadt rontsomme hem een scare, ende sij segghen tot hem. Siet v moeder ende v broeders daer buyten begheren v, **33** Ende hy hen antwoordende heeft gheseyt. Wie is mijn moeder ende mij broeders? **34** Ende rontsomme aensiende die ghene die de rontsomme hem saten heeft hi gheseyt. Siet hier mijn moeder ende mij broeders, **35** Want wie Gods wille doet, dese is mijn broeder ende suster ende moeder.

4 Ende wederom heeft hy begonst te leeren aen die zee, ende daer is tot hem vergadert een groote scare, also dat hy in een scip climmende saadt in die zee, ende alle die scare was by die zee op die eerde, **2** ende hi leerde hen vele met ghelyckenissen, ende hi seyde hen in sijn leeringe. **3** Hoort, siet die sayere is wt ghegaen om te saeyen, **4** Ende als hi saeyt, soo is deen saet gheuallen omrent den wech, ende die voghelen des hemels sijn ghecomen ende hebben dat gheten, **5** maer het ander is gheuallen op steenachtige plaetsen, daert niet veel eerden en hadde, ende het is ter stont voorts ghecomen om dat gheen diepte der eerden en hadde, **6** ende als die sonne opghestaen is, soo eest verbrant gheweest, ende om dat gheen wortel en hadde, soo eest verdroocht, **7** Ende dander is gheuallen onder die dornen ende die dornen sijn opghescoten ende sij hebben dat versmacht, ende ten heeft gheen vrucht ghegheuen, **8** Ende dander is gheuallen in goede eerde, ende tgaaf vrucht opscietende ende wassende, ende bracht voorts dat een dertich, dat een tsestich, ende dat een hondert, **9** Ende hy seyde die ooren heeft om te hooren die hoore, **10** Ende als hy alleen was, soo hebben hem dese twaelue, die met hem waren gheurecht die ghelyckenisse, **11** Ende hy seyde henlieden, het is v ghegheuen te kennen die verborghenthey van Gods rijck, maer den ghenen die buyten sijn, gheschieden alle dinghen in ghelyckenissen, **12** op dat sij siende sien souden ende niet sien, ende dat sij hoorende hooren souden ende niet verstaen, op dat sij niet eens bekeert en worden ende hen sonden hen vergheuen worden, **13** Ende hi heeft tot hen gheseyt, En verstadi dese ghelyckenisse niet? ende hoe suldi alle die ghelyckenissen verstaen? **14** Die daer saet, die saeyt het woort, **15** Ende dese sijnt die byden wech sijn, daert woort ghesaeyt wort, ende als sij dat ghehoort hebben soo coemt ter stont Satanas ende hi neemt dat woort wech dat ghesaeyt is in hen herten, **16** Ende dit sijnse desghelycks die op die steenachtige plaetsen ghesaeyt sijn, Die welcke als sij dwoort ghehoort hebben, soo ontfanghen sij dat ter stont met blijscappe, **17** ende si en hebben gheen wortel in hen seluen, maer si sijn luttel tijs duerende Daer nae alsser tribulatie oft veruolginghe opghestaen is om dwoort, soo worden si ter stont verargert **18** Ende die ander sijn die

ghene die in die dornen ghesaeyt worden, Dit sijn die ghene die dwoort hooren, **19** ende die allendicheden deser werelt, ende tbedroch der rijcdommen, ende die begheerlijcheden van anderen dinghen incomende versmachten dwoort, ende het wort sonder vrucht, (**aiōn g165**) **20** Ende dit sijnse die op die goede eerde gesaeyt sijn die dwoort hooren ende ontfanghen ende vrucht voorts brenghen, Het een dertich, het een tsestich, ende het een hondert, **21** Ende hi seyde hen. Coemt dat licht om dat onder een coren vat soude ghestelt worden? oft onder tbedde? en coemt dat niet om dat soude opden candelaer ghestelt worden? **22** Want daer en is niet verborghen dat niet en sal gheopenbaert worden, noch daer en is niet heymelic gesciet, maer om dat int openbaer comen soude, **23** Eest dat iemant ooren heeft om te hooren die hoore, **24** Ende hi seyde tot hen. Siet wat ghy hooret, Met wat mate dat ghy ghemeten hebt, daer mede sal v wederom ghemeten worden, ende tsal v toegheworpen worden, **25** Want soo wie iet heeft dien sal ghegheuen worden, ende soo wie niet en heeft, dien sal ooc tgheen dat hi heeft afghenomen worden, **26** Ende hi seyde. Alsoo is trijck Gods als oft een mensch saet saeydde in deerde, **27** ende sliepe, ende dat hi opstont des nachts ende des daechs, ende dat het saet groeydde ende opwies als hy dat niet en weet, **28** Want die eerde brengt vrucht voorts van selfs, ten irsten tcruyt, daer nae die aere, daer nae volwassen tarwe in die aere, **29** Ende als die vrucht haer seluen voortgebracht heeft, soo sendt hy die seysene daer inne, want den oochst is teghenwoordich, **30** Ende hy seyde. By wien sullen wij trijck Gods ghelycken? oft by wat parabel sullen wij dat ghelyck maken? **31** Ghelyc dat mostaert saet dwelc alst ghesaeyt is in die eerde, soo eest minstien van allen saden die in deerde sijn, **32** enda alst ghesaeyt is, soo comet op, ende dwort meerder dan alle die spijscrudyden, ende het maect groote tacken, alsoo dat onder sijn scaduwe die voghelen des hemels moghen woonen, **33** Ende met vele alsulcken ghelyckenissen sprac hi hen dwoort na dat sijt hooren mochten, **34** Maer sonder parabele en sprac hi henlieden niet, Maer besijden alleene soo leyde hy die alle sijnem discipelen wte, **35** Ende hi heeft hen gheseyt op dien dach, doent spade gheworden was. Laet ons daer teghen ouer gaen, **36** Ende verlatende die scare hebben si hem mede ghenomen alsoo ghelyc hi was int scip ende noch ander scepen waren met hem, **37** Ende daer is eenen groeten storm van winde opghestaen, ende die wierp die baren int scip also dat het scip vol worde, **38** Ende hi was int achterste vanden scepe op een oorcussen slapende, ende si wecken hem, ende segghen hem. Meester en leyter v niet aen dat wij verloren ghaen? **39** Ende opstaende heeft hy den wint ghefreycht, ende heeft der zee gheseyt. Swijcht weest stom, Ende den wint heeft opghehouden ende daer is een grote stille gheworden, **40** Ende hi heeft tot hen gheseyt. Waerom sijdi bevrest? en hebdi noch gheen ghelooue? Ende sij hebben ghevreest met een grote vreesende si seyden tot malcanderen. Wie meyndi dat dese is, want den wint ende die zee hem onderdanich sijn?

5 Ende sij sijn ghecomen ouer die enghicheyt der zee in dat lantscap der Gerasenen, **2** Ende als hy wten scepe ghinc, soo is hem ter stont te ghemoete comen wt

die grauen een mensch met eenen onsuyueren gheest, 3 die sijn wooninghe hadde in die grauen, ende niemant en mocht hem ooc voortaan met ketenen binden, 4 want hi dickmael met veteren ende ketenen ghebonden sijnde die ketenen ghebroken hadde ende die veteren gheheel vernield, ende niemant mocht hem temmen, 5 ende hi was altijt nacht ende dach in die grauen ende op die berghen roepende ende met steenen si seluen quetsende, 6 Ende siende lesum van verre quam hi gheloopen ende heeft hem aenghebeden, 7 ende roepende met luyder stemmen heeft hi gheseyt. Wat heb ic niet v te doene lesu des alderhoochsten Gods sone? Ick besweere v by God dat ghi mi niet en pijnicht, 8 Want hi seyde tot hem. Gaet wt ghi onsuyer gheest vanden mensch, 9 Ende hi vraechde hem. Wat is uwen naem, Ende hi seyt tot hem Legionis mijnen naem, want wi sijnder vele, 10 Ende hi badt hem seer vele dat hi hem niet en soude wechdrijuen wt dat lantscap, 11 Ende daer omtront eenen berch was een groot cudde verkenen weydende, 12 Ende die gheesten baden hem segghende. Sendt ons in die verkenen dat wi daer in moghen gaen, 13 Ende lesus heuet hen ter stont toeghelaten, Ende die onsuyer gheesten wt gaende sijn in die verkenen ghegaen, ende met eenen grooten ghedruysche is dat cudde in die zee van bouen nederheualen tot twee duysent toe, ende si sijn versmacht in die zee, 14 Maer diese hoeden sijn wech gheuloden, ende si hebbent ghebootscapt in die stadt ende op die velden, Ende sij sijn wtghegaen om te besien watter ghesiet was, 15 Ende si comen tot lesum, ende hebben dien mensch ghesien die vanden duyuel ghequelt was gheweest sittende ghecleedt ende gansch van sinnen, ende si hebben ghevrest, 16 Ende diet gesien hadden hebbent hen vertelt hoe dat hem ghesiet was die den duyuel binne ghehadt hadde, ende vanden verkenen, 17 Ende si begonsten hem te bidden dat hi wech gaen soude wt haren palen, 18 Ende doen hi int scip clam so begonste hem te bidden die ghene die vanden duyuel ghequelt gheweest hadde, dat hy met hem soude sijn, 19 ende hy en heeft hem dat niet toegelet, maer hi seyde tot hem. Gaet in v huys tot die uwe, ende vercondicht dien hoe groote dingen dat v die Heere gheada heeft, ende hoe dat hy ws onfermt heeft, 20 Ende hi is wech ghegaen ende heeft beginnen te preken int lantscap der thien steden, hoe groote dinghen dat hem lesus gheada hadde, ende sij verwonderden hen allegader. 21 Ende doen lesus ouergetrocken was in een scip wederom ouer die zee, soo issen een groote scare tot hem vergadert, ende hy was omtront der zee 22 Ende daer is ghecomen een vanden ouersten der Sinagogen ghenaemt lairus, ende hem siende is hi neder gheueallen aan sijn voeten, 23 ende hy badt hem seere segghende. Mijn dochter is in haer wsterse. Coemt legt v handen op haer dat si mach ghesont worden ende leuen, 24 Ende hy is met dien wech gheghaen, ende hem volchde een groote scare, ende sij dronghen hem, 25 Ende een vrouwe die inden vloet des bloets was twaelf iaren lanck, 26 ende hadde veel gheleden van seer veel medecijn meesters ende hadde allen haer goet daer aen ghehanghen, ende en hadde met allen gheen bate gheuonden maer was noch qualijcker te passe, 27 als si gehoort hadde van lesu, so is si comen in die scare van achter, ende heeft sijn cleedt gheact, 28 want sij seyde. Eest dat ick soo vele als sijn cleedt gherake, soo sal ick ghesont sijn 29 Ende ter stont is verdrocht den oorspronc haers bloets ende sij gheuelde in haer lichaem dat sij ghenesen was van die siekte, 30 Ende lesus ter stont in hem seluen kennende die cracht die van hem wtghegaen was keerende hem omme totter scaren seyde. Wie heeft mijn cleederen gheract? 31 Ende sijn discipelen seyden tot hem. Ghi siet die scare v dringhende, ende ghi segt. Wie heeft my gheract? 32 Ende hi sach al rontsomme om haer te siene die dat gheada hadde, 33 Maer die vrouwe (vreesende ende beuende wetende wat in haer ghesiet was) is ghecomen ende voor hem nederheualen, ende heeft hem gheseyt alle die waerhetyt, 34 Ende hi heeft haer gheseyt. Dochter v ghelouue heeft v ghesont ghemaect. Gaet in vreden ende weest ghesont van uwer siechten, 35 Ende als hy noch sprekende was, soo sijnder ghecomen totten ouerste der Sinagogen segghende. V dochter is doot wat queldi voorts meer den meester? 36 Maer lesus (ghehoort hebbende dwoort datter gheseyt worde) heeft gheseyt totten ouersten der Sinagogen. En wilt niet vreesen alleenlyck soo ghelooft, 37 Ende hi heeft niemanden toeghelaten hem te volghen, dan Petrum ende Iacobum ende Iohannem Iacobus broedere, 38 Ende si comen int huys vanden ouerste der Sinagogen, ende hi siet daer een beroerte des volcs ende die weenende ende seer iammerlijc screyende, 39 Ende als hy inghegaen was so heeft hi tot hen gheseyt. Waerom sijdi verslaghen ende weent ghi? die ionghe dochter en is niet doot, maer sij slaeft, 40 Ende sij begechten hem, Maer nae dat hijse allegader hadde wtghedreuen, soo neemt hy tot hem den vader ende die moeder van die ionghe dochter, ende die met hem waren ende sij gaen binnen daer die ionghe dochter ligghende was, 41 Ende houdende die hant vander iongher dochter heeft hy tot haer gheseyt. Talitha cumi, Dwelc is te segghen. Ionghe dochter (ick segghe v) staet op, 42 Ende ter stont is die ionghe dochter opghestaen ende wandelde, ende sij was van twaelf iaren, ende sij sijn seer verwondert gheweest mit een seer groote verbaesthetyt, 43 Ende hy heeft hen seer neerstelick gheboden dat niemant dit weten en soude, ende hy heeft gheseyt datmen haer teten soude gheuen.

6 ENde van daer wtghegaen sijnde, is hi wech ghegaen in sijn lant, ende sijn discipelen volchden hem, 2 ende als den sabbath ghecomen was, soo heeft hi begonnen in die Sinagoge te leeren, ende veel hoorende hebben hen verwondert in sijn leeringshe, segghende. Van waer comen desen, alle dese dinghen? ende wat wijsheydt is dit die hem ghegeheuen is, ende sulcke mirakelen die door sijn handen ghewracht worden 3 En is dit niet die timmerman Marien sone die broeder van Iacobus ende Ioseph ende Iudas ende Simon? en sijn ooc sijn sisters hier by ons niet? Ende sij worden verargert in hem, 4 Ende lesus seyde hen. Datter gheenen propheet en is sonder eere, dan in sijn lant ende in sijn huys, ende in sijn gheslachte, 5 Ende hi en mocht daer gheen mirakel doen, dan een luttel siecken die hi sijn handen oplegghende ghenesen heeft, 6 ende hi verwonderde hem om hen onghelouicheyt, ende hi ghinc die casteelen alomme leerende, 7 Ende hi heeft die twaelue gheroepen ende die begonst te senden twee tsamen, ende

hi gaf hen macht ouer die onsuyuer gheesten, **8** Ende hi seyde tot hen. Coemt alleene in een woeste plaatse ende heeft hen beuolen dat si niet met draghen en souden ouer rust v een luttelken, Want daer wasser vele die quamen ende den wech, dan alleen een roede, Noch male, noch broot, wederom keerden, ende sij en hadden gheenen ledighen noch gelt in haren buydel **9** maer gescoeyet met solen, ende tijt om teten, **32** Ende climmende in een scip, sijn sij wech dat sij niet met twee cleederen en souden ghecleedt sijn, ghedaen in een woeste plaatse alleene, **33** Ende sij hebben **10** Ende hi seyde hen. Soo waer ghi gaet in een huys blijft hem ghesien wech gaen, ende veel hebbent ghweten, daer tot dat ghy daer wt gaet, **11** ende so wie v niet en ende sij sijn te voete van allen die steden derwaerts tsamen ontfanghen, nocht v en hooren, van daer wt gaende scuddet gheloopen ende voor henlieden daer ghecomen, **34** Ende dat stof van uwen voeten dien tot een ghetuyghenis, Iesus wtgaende heeft die groote scare ghesien, ende hi heeft **12** Ende wtgaende hebben sij ghepreect dat sij penitence op hen bermherticheyt ghehad, want si waren ghelyc scapen doen souden, **13** ende sij wierpen veel duyuels wt, ende gheenen herder hebende, ende hi heeft hen begonnen veel sij salfden met olie veel siecken ende sij ghenasen die, te leeren. **35** Ende alsser nv veel vren ouerleden waren, **14** Ende die coninc Herodes heuet ghehoort (want sijnen so sijn tot hem ghecomen sijn discipelen segghende. Dese naem was openbaer ghworden) ende hi seyde. Iohannes plaet-se is woest, ende die vre is ouerleden, **36** laetse ghaen die dooper is van die dooden opghestaen, ende daerom op dat sij gaende in die naeste lantwoorlingen ende dorpen wercken die crachten in hem, **15** Ende dandere seyden. Tis voor hen spijse coopen die sij eten moghen, **37** Ende hi Helias, Maer dander seyden. Tis een propheet als een van den propheten, **16** Dwelc als Herodes ghehoort hadde, soo Ende sij hebben hem gheseyt. Gheeft hen ghy teten, seyde hi. Iohannes den welcken ic onthalst hebbe, die is tweee hondert penninghen broot, ende wij sullen hen teten van die dooden opghestaen. **17** Want die selue Herodes gheuen, **38** Ende hi seyt tot hen, Hoe veel brooden hebd? heeft ghesonden ende Iohannem gheuanghen ende hem gaet henen ende besieghet, Ende als sij dat wisten soo inden kerker ghebonden, om Herodias sijs broeders Philippi segghen sij. Vijue ende twee visschen **39** Ende hy heeft hen huysvrouwe wille, want hi hadde die ten wijue ghenomen, **18** gheboden dat sijse alle souden doen sitten by gheselscappen Want Iohannes seyde tot Herodes. Ten is v niet ghearloft te opt groene gras, **40** Ende sij sijn gheseten by deelen by hebben ws broeders huysvrouwe **19** Ende Herodias leyde honderden, ende vijftighen, **41** Ende ghenomen hebbende hem laghen, ende sij wilde hem dooden, maer sij en mochts die vijf brooden ende twee visschen opsiende inden hemel niet, **20** Want Herodes ontsach Iohannem wetende dattet een heeft hy ghebenedijt, ende die brooden ghebroken, ende hi rechtuerdich, ende heyligh man was, ende hi bewaerde hem, heeftse sijnen discipelen ghegheuen dat sij die voor hen ende hem ghehoort hebbende soo dede hi vele, ende hi stellen souden, ende die twee visschen heeft hi hen allen hoorde hem gheerne, **21** ende alsser eenen bequamen dach ghedeylt, **42** Ende sij hebben alle gheten, ende sijn versaeft ghecomen was, so heeft Herodes een auontmael van sijnder gheweest, **43** Ende si hebben opghenomen die bleuelinghen gheboorten ghegheuen den princen ende hooftmannen ouer twaelf coruen vol, ende vanden visschen, **44** Ende die daer duysent ende den principalsten van Galileen, **22** ende doen gheten hadden waren vijf duysent mans. **45** Ende ter stont die dochter van die selue Herodias binnen ghecomen was, heeft hi sijn discipelen ghedwonghen om te climmen in tscip, ende ghedanst hadde, ende dat Herodi behaecht hadde, dat si voor hem gaen souden ouer die zee tot Bethsaida die ende ooc mede den ghenen die daer ter maeltijt saten, so wijle dat hi het volc soude laten gaen. **46** Ende doen hy heeft die coninc totter iongher dochter gheseyt. Begheert van die verlaten hadde soo is hi wech ghegaen opden berch my dat ghi wilt, ende ic salt v gheuen, **23** ende hi heuet bidden, **47** Ende alst auont was, soo was tscip int midden der haer ghesworen. Alle tgheue dat ghi begheren sult, dat zee ende hi alleen op die eerde **48** ende siende henlieden sal ick v gheuen al waert die helicht van mijnen rijcke, **24** arbeydende int riemen (want den wint was hen tseghen) ende Die welcke als sij wtgheghaen was heeft tot haer moeder omtrent die vierde wake des nachts is hy tot hen ghecomen gheseydt. Wat sal ick begheren? Ende sij heeft gheseydt. wandelende op die zee, ende hy wilde voorby hen gaen, Het hoofd van Iohannes den dopere, **25** Ende als sij binnen **49** Ende als sij hem ghesien hebben wandelende op die ghecomen was ter stont met haesten totten coninck soo heeft zee soo hebben si ghemeint dat een phantasie was, ende sij begheert seggende. Ic wille dat ghi mi ter stont gheeft in hebben seer gheroepen, **50** Want si saghen hem allegader, een scotele thoof van Iohannes den dopere, **26** Ende die ende sij waren verbaest, Ende ter stont heeft hy met hen coninc werde bedroeft, nochtans om den eedt ende om die ghesproken, ende hen gheseyt. Betrouw, lck bent, en wilt niet ghene die daer tsamen ter maeltijt saten, soo en heeft hi haer vreesen, **51** Ende hi is tot hen int scip gheclommem, ende niet willen bedroeuen, **27** maer sendende den screrichter den wint is opghehouden, Ende sij hebben noch meer in heeft hi gheboden dat men sijn hoofd brenghen soude in een hen seluen verwondert, **52** want sij en hebben niet verstaen scotele, ende die heeft hem onthalst inden kerker, **28** Ende hi van die brooden, want hen herte was verblint, **53** Ende als heeft sijn hoofd ghebracht in een scotele ende dat ghegeuen sij ouer die zee gheuaren waren, sijn sij ghecomen in lant der iongher dochter, ende die iongher dochter heeft dat haer Genezareth, ende si sijn te lande aencomen, **54** Ende als moeder ghegheuen, **29** Dwelc als sijn discipelen ghehoort sij wten scepe gheghaen waren, hebben sij hem ter stont hebben, soo sijn sij ghecomen ende hebben sijn lichaem gehekent, **55** ende doorloopende alle dat lantscap hebben sij gehaelt ende dat geleyt in een graf. **30** Ende die apostelen begonnen in bedden omme te draghen die ghene die qualic tsamen comende tot Iesum hebben hem ghebootscapt alle te passe waren daer sij hoorden dat hy was, **56** Ende al tghene dat sij ghedaen hadden ende gheleert, **31** Ende hi waer hi in ghinc in dorpen, oft in lanthuysen, oft in steden,

daer leyden sij die siecken op die straten, ende si baden hem dat die te minsten den boort van sijnen cleede soude moghen raken, ende al die hem raeften worden ghesont.

7 ENde tot hem vergaderden die Phariseen ende sommighe vanden Sriben comende van Iherusalem, **2** Ende als sij ghesien hadden die sommighe van sijnen discipelen met ghemeynen handen, dat is met onghewasschen handen broot eten, so mispresen sijt, **3** want die Phariseen ende alle die Ioden en eten niet ten sij dat sij dicmael haer handen wasschen houdende die insettinghe der ouders, **4** ende vander merct comende en eten sij niet ten si datse ghewasschen sijn, ende veel ander dinghen sijnder die hen ghegheuen sijn te houden, het wasschen der croesen ende der potten, ende der metalen vaten, ende der bedden, **5** Ende die Phariseen ende Sriben hebben hem ghevraecht. Waerom en wandelen v discipelen niet nae die insettinghe der ouders, maer eten broot met ghemeynen handen? **6** Ende hy antwoordende heeft tot hen gheseyt. Wel heeft Isaias ghepropheeteert van v hypocrieten ghelyck daer ghescreuen is. Dit volck eert my metten lippen, maer hen herte is verre van my, **7** ende te vergeefs dienen sij my leerende leerighen der menschen gheboden, **8** Want ghi achterlatende die gheboden Gods houdt die insettinghen der menschen, Dat wasschen der potten ende der croesen ende veel ander der ghelycke doedi, **9** Ende hy seyde henlieden. Ghy breekt wel het ghebodt Gods, op dat ghi in insettinghe moecht houden, **10** want Moyses heeft gheseyt. Eert uwen vader ende v moeder, ende soo wie sijn vader oft moeder vermalendijt, die sterue die doot, **11** maer ghy segghet. Eest dat een mensch seyt sijnen vader oft moeder Corban (dat is een ghifte) soo wat van my coemt, dat sal v baten, **12** ende voorts en laet ghy hem niet meer doen sijnen vader oft moeder **13** brekende het woort Godts door v lieden insettinghe die welcke ghy ingheset hebt, ende deser ghelycke doedi veel, **14** Ende roepende wederom die scare tot hem seyde hi henlieden. Hoort my allegader ende verstaet dit, **15** Daer en is niet buyten den mensch in hem ghaende dat hem mach besmetten, Maer die dinghen die vanden mensche wt comen die sijnt die den mensch onsuyuer maken. **16** Eest datter iemant ooren heeft om te hooren die hoore, **17** Ende doen hy in huys ghecomen was vander scaren, soo hebben hem sijn discipelen die parabele gheuraecht, **18** Ende hy heeft tot hen gheseyt. Sijdi ooc ghy soo onwijs? En verstayd niet dat alle tghene dat van buyten inden mensch gaet hem niet en can besmetten, **19** want ten gaet in sijn herte niet, maer tgaet in sijnen buycck, ende tghaet wt door den achterganck, reynighende alle die spisen? **20** Maer hy seyde dat alle die dinghen die wt den mensch gaen die maken den mensche onreyn, **21** Want van binnen wt die herten der menschen comen voorts quade ghedachten, ouerspelen, oncuyshedens, dootslaghen, **22** dieften, ghiercheden, archeden, bedroch, onsuyuerheden, die quade ooghe, blasphemie, houerdicheyt, dwaesheydt, **23** Alle dese quadren comen van binnen, ende maken den mensch onreyn. **24** Ende van daer opstaende is hi wech ghegaen in die palen van Tyrus ende Sidon, Ende als hy in huys ghegaen was, soo en heeft hijt niemant willen laten weten, ende hy en mocht niet verborghen blijuen, **25** Want een vrouwe ter stont als sij van hem ghehoort heeft wiens

dochter hadde eenen onsuyueren gheest is daer inghecomen ende gheuallen aen sijn voeten. **26** Want het was een heydensche vrouwe een Syrophenisse van gheboorte, Ende sij badt hem dat hy den duyuel wt'drijuen souden wt haer dochter, **27** Die welcke heeft tot haer gheseyt. Laet ierstmael die kinderen verset worden, Want ten is niet goet te nemen het broot der kinderen, ende dat den honden te worpen, **28** Ende si antwoerde ende heeft tot hem geseyt. Tis emmer waer Heere, Maer nochtans eten die cleyn hondekkens ooc onder die tafele van die brockelinghen der kinderen, **29** Ende hi seyde haer. Om die woort, so gaet, den duyuel is wt uwer dochter ghegaen **30** Ende als si wech ghegaen was in haer huys, soo heeft si die ionghe dochter gheuonden liggende opt bedde, ende dat den duyuel wt'ghegaen was. **31** Ende hi wederom wtgaende wt die palen van Tyrus is ghecomen door Sidon tot aen die zee van Galileen tusschen die middelste palen van diant der thien steden, **32** Ende si breghen tot hem eenen doouen ende stommen, ende si baden hem dat hi hem die hant oplegghen wilde, **33** Ende nemende hem wt der scaren besijden heeft hy sijn vingheren ghesteken in sijn ooren, ende wtspouwende heeft hi sijn ton-ghe gheraect, **34** ende opsiende inden hemel heeft hi versucht, ende tot hem gheseyt. Ephphetha, dat is, wort gheopent, **35** Ende ter stont sijn ooren gheopent ende den bant sijnder tonghen wert ontbonden, ende hi sprac volcomelijc, **36** Ende hi heeft hen verboden dat sijt niemanden segghen en souden, Maer hoe hi hen meer verboott soo sijt meer vercondichden, **37** ende soo veel te meer verwonderden sij hen segghende. Hy heuet al wel ghedaen, ende die dooue heeft hi doen hooren, ende die stomme spreken.

8 IN dien daghen als daer weder een groote scare was, ende niet en hadden dat sij eten souden soo heeft Iesus sijn discipelen tsamen gheroepen ende gheseyt. **2** My onfermt ouer die scare, want siet sij blijuen by my nv drij daghen ende sij en hebben niet dat sij eten mochten, **3** ende eest dat icse onghespist laet gaen in hen huys, soo sullen sij op den wech flau worden, want die sommighe van henlieden sijn van verre ghecomen, **4** Ende sijn discipelen hebben hem gheantwoort. Waer mede soude iemant dese hier moghen versaden met brooden in die woestijne? **5** Ende hi heeft hen gheuraecht. Hoeveel brooden hebd? Die welcke hebben gheseyt. Seuen, **6** ende hy heeft der scaren gheboden te sitten op die eerde, Ende nemende die seuen brooden danckende heeft hy die ghebroken, ende hi gafse sijnen discipelen dat sij die voorlegghen souden, ende sij hebben die der scaren voorhestelt, **7** ende sij hadden een luttel vischkens, ende die selue heeft hi oock ghebenedijt, ende gheboden datmense voor stellen soude **8** Ende sij hebben gheten ende sijn versat, ende sij hebben opghenomen datter ouerbleuen was vanden brockelinghen seuen manden, **9** Ende die daer gheten hadden waren bi nae vier duysent, ende hi heeftse laten gaen. **10** Ende ter stont climmende in een scip met sijnen discipelen is hi ghecomen in die contreyen van Dalmanutha. **11** Ende die Phariseen sijn wt'ghegaen, ende hebben begonnen tsamen te bevraghien, begheerende van hem een teeken vanden hemel, hem tempterende, **12** Ende hi versuchtende inden gheest heeft geseyt. Waer toe soect dit gheslachte een teeken?

Voorwaer ick segghe v lieden, desen gheslachte en sal
gheen teeken ghegeuen worden, **13** Ende hen verlatende is
hi wederom gheclommen in een scip, ende is wech gheuaren
ouer die zee, **14** Ende si hebben vergheten brooden met
te nemen, ende sij en hadden maer een broot met hen in
tscip, **15** Ende hi ghebootd hen segghende. Siet toe ende
wacht v voor den heue der Phariseen ende van Herodes
heue, **16** Ende sij dachten tot malcanderen segghende. Wij
en hebben gheen brooden, **17** Ende als Iesus dat kende
soo heeft hi tot hen gheseyt. Waerom dencti dat ghi gheen
brooden en hebt? en weet ghy noch niet noch en verstaedy
niet? hebdi noch v herte verblint? **18** ooghen hebбende
en siedi niet? ende ooren hebбende en hoordi niet? **19**
Noch en sijdi niet ghedachtich doen ick vijf brooden brack
onder vijfduysent ende hoe veel coruen vol brockelinghen
dat ghi daer opnaemt? Sij segghen hem. Twaelue, **20** Ende
als ick seuen brooden onder vier duysent brack, hoe veel
manden brockelinghen hebdi daer opghenomen? Ende sij
segghen hem. Seuen, **21** Ende hy seyde tot hen. Hoe en
verstadi dan noch niet? **22** Ende sij comen tot Bethsaidaam,
ende sij brenghen tot hem eenen blenden, ende sij baden
hem dat hy dien soude raken, **23** Ende nemende die hant
vanden blenden, heeft hi hem gheleyt buyten dat dorp,
ende wtspouwende in sijn oogen legghende sijnen handen
daer op heeft hy hem gheuraecht, oft hy iet sach, **24** Ende
opsiende heeft hi gheseyt. Ick sien die menschen als boomen
wandelende, **25** Daer nae heeft hy wederom sijn handen op
sijn oogen gheleydt, ende hi heeft begonnen te sien, ende hi
is wederom wel ghestelt gheworden soo dat hi claeरlyk alle
dinghen sach, **26** Ende hi heeft hem in sijn huys ghesonden
segghende. Gaet in v huys ende eest sake dat ghi in een
dorp coemt, so en segghes niemanden. **27** Ende Iesus is
wtghehaen ende sijn discipelen in die casteelkens van
Cesarea Philippi, ende onder weghen heeft hi sijn discipelen
gheuraecht hen segghende. Wie segghen die menschen
dat ick ben? **28** Ende sij hebben gheantwoort segghende.
Iohannes die dopere, die andere Elias, maer die andere als
een vanden propheten, **29** Doen seyt hi tot hen. Maer ghy
wie segdi dat ick ben? Petrus antwoordende seyde tot hem
Ghy sijt Christus, **30** ende hi heeft hen ghedreycht dat sij
niemant segghen en souden van hem, **31** Ende hi heeft
hen begonnen te leeren dat die sone des menschen soude
veel moeten lijden, ende versmaet moeten worden van die
ouders ende van die opperste priesteren ende Scriben ende
ghedoot worden, ende nae drij daghen weder opstaen, **32**
ende hi sprack dat woort openbaerlyk Ende Petrus hem
aenveerdende, heeft hem begonnen te straffen, **33** Die
welcke omghekeert sijnde ende siende sijn discipelen heeft
Petrum ghdreycht segghende. Gaet achter my Satana, want
ghi en smaect niet dat Godlijck is, maer dat menschelijck
is, **34** Ende als hi tsamen gheroepen hadde die scare met
sijnen discipelen, soo heeft hi hen gheseyt. Eest dat iemant
mi volghen wilt, die verloochein sij seluen, ende neme op
sijn cruyts ende volghe mi, **35** want soo wie sijn ziele wilt
behouden die salse verliesen, maer soo wie sijn ziele verliest
om mijnen wille ende om dat euangelie, die salse behouden,
36 Want wat salt eenen mensch baten eest dat hi die gheheel
werelt wint, ende dat hi sijnder zielen scade doet? **37** Oft wat

manghelinghe sal een mensch gheuen voor sijn ziele? **38**
Want soo wie hem mijns scaemt, ende mijnder woorden in
dit ouerspelich ende sondich gheslachte, diens sal die sone
des menschen hem oock scamen, als hi comen sal sijn in
die glorie sijns vaders metten heylighen Enghelen.

9 Ende hi seyde tot hen. Voorwaer ick segghe v lieden,
datter sommighe sijn vanden ghener die hier staen
die den doot niet smaken en sullen, tot dat sij ghesien
hebben het rijck Gods comende met crachte, **2** Ende
nae ses daghen heeft Iesus met hem ghenomen Petrum
ende Iacobum, ende Iohannem, ende hy leydt die op eenen
hooghen berch besijden alleene, ende hi werde verandert
van ghedaente voor henlieden, **3** Ende sijn cleederen sijn
gheworden blinckende ende bouen maten seer wit ghelyck
sneeu hoedanighe gheen volder en mach wit blinckende
maken op die eerde, **4** Ende hen openbaerde Elias met
Moyses ende sij waren sprekende met lesu, **5** Ende Petrus
antwoordende heeft tot lesum gheseyt. Rabbi tis ons goet
hier te sijn, ende laet ons maken drij tabernakelen, Voor v
een, ende voor Moyses een, ende voor Elias een, **6** Want
hy en wist niet wat hy seyde, want sij waren van vreesen
seer veruaert, **7** ende daer is een wolcke ghecomen hen
ouerlommerende ende een stemme is van der wolcken
ghecomem segghende. Dit is mijnen alderliefsten sone, Hoort
dien, **8** Ende ter stont rontsomme siende soo en hebben
sij niemanden meer ghesien dan alleen lesum met hen,
9 Ende als sij vanden berch quamen soo heeft hy hen
gheboden dat sij niemande tghene datse ghesien hadden en
souden vertellen, dan als die sone des menschen van die
dooden soude verresen sijn, **10** Ende sij hebben dit woort
bewaert bi hen seluen onder malcanderen ondervraghende
wat dat was, Als hy vanden dooden sal verresen sijn, **11**
Ende sij vraechden hem segghende. Wat segghen dan
die Phariseen ende Scriben dat Elias ierst comen moet?
12 Die welcke antwoordende heeft tot hen gheseyt. Elias
als hi sal ghecomen sijn, ten iersten sal hy alle dinghen
weder oprechten, ende ghelyckerwijs datter ghescreuen is
vanden sone des menschen, dat hy veel lijden soude, ende
versmaet worden, **13** Maer ick segghe v lieden. Dat Elias
ock ghecomen is, ende sij hebben hem ghedaen al dat
sij ghewilt hebben, alsoo ghescreuen is van hem, **14** Ende
comende tot sijn discipelen heeft hy ghesien een groote
scare omtrent haerlieden, ende die Scriben disputerende
met hem, **15** Ende ter stont alle tvolck lesum siende is seer
verwondert gheworden, ende sij verscrichten hen, ende tot
hem loopende hebben sij hem ghegroet **16** Ende hy heeft
hemlieden ghevraecht. Wat disputeerde di onder v lieden. **17**
Ende een wter scaren antwoordende heeft gheseyt. Meester
ick heb mijnen sone tot v ghebrocht hebбende binnen eenen
stommen gheest **18** die welcke waer hy hem aenueert
so stoot hy hem erghers teghen ende hy scuynt ende
crijset metten tanden ende hy verdorret, ende ick heb uwen
discipelen gheseyt dat sij dien wtworpen souden, ende sij en
hebbens niet connen ghedoen, **19** Die welcke antwoordende
heeft tot hen gheseyt. O ghi ongheloouich gheslachte, hoe
langhe sal ic bi v sijn? hoe langhe sal ic v lijden? brengt
dien tot my, **20** Ende sij hebben dien by ghebracht, Ende
als hy dien ghesien hadde ter stont soo heeft den gheest

hem ghequelt ende ghestooten sijnde teghen der eerden wentelde hy al scuymende, **21** Ende hy heeft sijnen vader ghevraecht, Hoe veel tijs eest voorleden van dat hem dit ghebuert is, Hy seyde. Van sijnder kintscheyt, **22** ende hy heeft hem dicmael int vier ende int water gheworpen, om dat hy hem dooden soude, Maer eest dat ghy iet vermoecht, soo helpt ons doch onser onfermende, **23** Ende iesus seyde tot hem. Moechdi gheloouen, alle dinghen sijn moghelyck den gheloouende. **24** Ende ter stont die vader des kints luyde roepende, seyde met tranen. Ick gheloouen Heere, helpt mij ongheloouicheyt, **25** Ende als iesus sach die scare te hoope loopende, soo heeft hy den onsuuyeren gheest ghedreycht segghende tot hem. Ghy dooue ende stommie gheest, ic ghebiede v gaet wt hem, ende coemt voorts aen niet meer in hem, **26** Ende seer crijschende, ende hem seer scorende is hy van hem wtghegaen, ende hi is gheworden als een doode, also datter veel seyden. Hy is doot **27** Maer iesus nemende sijn hant heeft hem opghehauen, ende hi is opghestaen, **28** Ende als hi in huys ghecomen was, soo hebben sijn discipelen hem heymelijc gheuraecht, Waerom en hebben wij dien niet connen wtgeiaghen? **29** Ende hy heeft hem gheseyt dien aert en mach nerghers door wtgaen, dan door bidden ende vasten. **30** Ende van daer gherest sijnde ghinghen sij voorbi Galileen ende hi en wilde niet dat iemant wiste, **31** Ende hi leerde sijn discipelen, ende seyde tot hen. Die sone des menschen sal gheleuert worden in der menschen handen, ende sij sullen hem dooden ende hi ghedoot sijnde sal verrisen ten derden daghe, **32** Maer sij en verstanden dat woort niet, ende sij vreesden hem te vrachten, **33** Ende sij sijn ghecomen in Capharnaum, Die welcke als hi thuys was so vraeliche hi hen. Wat disputeerde ghi opden wech, **34** Maer sij sweghen, want sij hadden opden wech ghesputeert wie van henlieden die meeste wesen soude, **35** Ende nedersittende heeft hi die twaelue gheroepen ende seyde tot hen. Eest dat iemant wilt dierste sijn, die sal die laetste van allen ende die dienaer van allegader sijn, **36** Ende nemende een kint heeft hi dat ghestelt int midden van henlieden, het welcke als hi omhelst hadde soo heeft hi tot hen gheseyt. **37** Soo wie een van desen kinderen ontfanghet in mijnen naem, die ontfanc my, ende soo wie my ontfanghet, die en ontfanc mi niet, maer hem die mi ghesonden heeft. **38** Ende Iohannes heeft hem gheantwoort segghende. Meester wij hebben eenen ghesien door uwen naem drijuenen wtworpende, die ons niet en volcht, ende wij hebbent hem verboden, **39** Maer iesus seyde. En wilt dien niet verbieden, Want niemant en issen die cracht doet door mijnen naem, ende haest soude moghen qualijk spreken van my, **40** Want soo wie niet en is teghen v lieden, die is voor v, **41** want soo wie v te drincken gheeft eenen croes waters in mijnen naem om dat ghi Christo toebehoort, Voorwaer ick segghe v die en sal sijnen loon niet verliesen, **42** Ende soo wie veraghert een van desen cleynen die in my gheloouen, het waer hem beter datter eenen molenstein om sijnen hals ghebonden ware, ende dat hy in die zee gheworpen worde, **43** Ende eest oock dat v hant v veraghert snijtse af, tis v beter dat ghi met eender hant ghaet int leuen, dan dat ghi twee handen hebbende ghaet int die helle, in dat onblusschelijc vier (**Geenna g1067**) **44** daer

haren worm niet en sterft, ende tvier niet wtghebluscht en wort, **45** Eest ooc dat uwen voet v veraghert snijdt dien af want tis v beter cruepel te ghaen int eewich leuen, dan twee voeten hebbende gheworpen te worden in die helle des onblusschelijcs viers, (**Geenna g1067**) **46** daer haren worm niet en sterft, ende het vier niet wtghebluscht en wort, **47** Maer eest dat v ooghe v veraghert soo worpt die wte, tis v beter met eender ooghen te gaen int rijk Gods, dan twee ooghen hebbende gheworpen te worden in die helle des viers, (**Geenna g1067**) **48** daer haren worm niet en sterft, ende tvier niet wtghebluscht en wort. **49** Want een ieghelyc sal door tvier ghesouten worden, ende alle slachofferande sal met sout ghesouten worden, Tsout is goet, maer eest dat het sout crachteloos is waer mede suldy dat souten? Hebt in v lieden sout, ende hebt vrede onder v lieden.

10 Ende van daer opstaende is hy ghecomen in die palen van Iudeen ouer die lordane, ende die scaren vergaderen wederom tot hem ende ghelyc hi plach heeft hi die wederom gheleert **2** Ende die Phariseen aencomende hebben hem gheuraecht. Oft eenen man ghearlooft is sijn huysvrouwe te verlaten? tempterende hem, **3** Ende hy antwoordende heeft tot hen gheseyt. Wat heeft v Moyses gheboden? **4** Die welcke hebben gheseydt. Moyses heeft toeghelaeten eenen scheybrief te scrijven ende te verlaten, **5** Den welcken iesus antwoordende heeft gheseyt. Om die hartheyt uwer herten heeft hy v lieden dit ghebodt ghescreuen, **6** maer van tbeghinsel der sceppingenhooft heeftse Godt ghemaect, een man ende een vrouwe, **7** Daerom sal een man sijnen vader ende moeder verlaten, ende aencluenen sijnder huysvrouwen, **8** ende sij twee sullen in een vleesch wesen, Aldus en sijn sij nv gheen twee, maer een vleesch, **9** Daerom wat Godt versaeamt heeft, dat en sceyde die mensch niet, **10** Ende in huys soo hebben hem sijn discipelen we-derom van tselue gheuraecht, **11** Ende hy heeft hen gheseydt. Soo wie sijn huysvrouwe verlaet ende een ander trouwt, die doet ouerspel ouer haer, **12** Ende eest dat een huysvrouwe haren man verlaet ende eenen anderen trouwt so doet sij ouerspel. **13** Ende sij brochten tot hem cleyn kinderkens dat hy die raken soude, Maer die discipelen dreychden die ghene diese aenbrochten, **14** Die welcke als iesus ghesien heeft, soo heeft hijt onweerdelyc ghenomen, ende hy seyde tot henlieden. Laet die cleyn kinderkens tot my comen, ende en verbietse niet, want alsulcken behoort dat rijk Gods toe, **15** Voorwaer ic segghe v soo wie trijc Gods niet en ontfanc als een cleyn kindeken, die en sal daer niet in comen, **16** Ende omhelsende die kinderkens ende legghende sijn handen op hen ghebenedijde hy die. **17** Ende doen hy wtghegaen was op den wech, soo issen eenen aen gehloopen ende met gheboochde knien voor hem badt hy hem. Goede meester wat sal ick doen, op dat ick deewich ontfanghen mach, (**aiōnios g166**) **18** Ende iesus seyde hem. Waer toe noemdi mi goet? Niemant en is goet, dan een God, **19** Ghi weet die gheboden, En doet gheen ouerspel, En slaet niet doot, En steelt niet, En segt gheen valsch ghetuyghenis, En doet gheen bedroch, Eert uwen vader ende moeder, **20** Ende hy antwoordende heeft tot hem gheseyt Meester alle dese heb ick onderhouden van mijnder

ioncheyt, 21 Ende Iesus hem aensien hebbende heeft hem den heydenen heerscappie ouer hen ghebruycken, ende bemint, ende tot hem gheseydt. Een dinck ghebreect v, gaet hen princen hebben macht ouer hen, 43 Maer ten is also vercoopt al dat ghy hebt ende gheuet den armen, ende ghy niet onder v lieden, Maer soo wie wilt die meeste worden, sult eenen scadt hebben inden hemel, ende coemt volcht die sal v lieder dienaer sijn, 44 Ende soo wie wilt onder v my, 22 Die welcke bedroeft sijnde in dat woort is droeueich lieden dierste sijn, die sal die knecht van alle gader sijn, 45 wech ghagaen, want hy hadde veel besittinghen, 23 Ende Want oock die sone des menschen en is niet ghecomen Iesus rontsomme siende heeft tot sijnen discipelen gheseyt. om datmen hem dienen soude, maer om dat hy dienen Hoe swaerlijcken sullen sij die ghelyt hebben int rijk Gods soude, ende gheuen zijn ziele tot een verlossinghe voor gaen, 24 Ende die discipelen verwonderden hen seere van veel menschen, 46 Ende sij comen te Iericho, ende doen sijnen woorden, Maer Iesus wederom antwoordende heeft hy vertrock van Iericho ende sijn discipelen ende een seer hen gheseyt. Kinderkens hoe swaer om doen eest, dat sij die groote menichte, soo sadt die sone van Thimeus Barthimeus betrouwuen op ghelyt hebben, souden int rijk Gods gaen, 25 die blonde by den wech om aelmissie biddende, 47 Die Tis lichter om doen eenen kemel te ghaen door die ooghe welche doen hy ghehoort hadde dattet Iesus Nazarenus was, van eender naelden, dan eenen rijcken te gaen int rijk Gods, soo heeft hy begonnen te roepen ende te segghen. Iesu 26 Die welcke verwonderden hen noch meer segghende Dauids sone onfermt v mijner, 48 Ende vele dreychden tot hen seluen. Ende wie mach salich worden? 27 Ende hem dat hi swijghen soude, Maer hy riep noch veel te meer Iesu hen aensiende heeft gheseyt. By die menschen eest Dauids sone onfermt v mijnder, 49 Ende Iesus staende heeft ommoghelyc, maer niet bi Gode, want alle dinghen sijn gheboden datmen hem roepen soude, Ende sij riepen den moghelyc bi Gode, 28 Ende Petrus heeft hem begonnen te blenden seggende tot hem. Weest wel ghemoeet, staet op, hy segghen. Siet wij hebbent al verlaten ende sijn v gheulcht, 29 Iesus antwoordende heeft gheseyt. Voorwaer ick segghe v, hadde soo is hy opspringhende tot hem ghecomen, 51 Ende daer en is niemant die verlatet huys, oft broeders oft susters, oft vader, oft moeder, oft kinderen, oft ackerlanden om mijnen wille ende om dat Euangelië 30 die niet ontfanghen en sal hondertmael soo veel nv in desen tijt, huysen, ende broeders, ende susters, ende moeders, ende kinderen, ende ackerlanden, met veruolginghen, ende in die toecomende werelt het ewich leuen, (αὶον g165, αἰώνιος g166) 31 Ende vele dierste sullen die laetste sijn, ende die laetste dierste, 32 Ende sij waren op den wech opghaede nae Ierusalem ende Iesus ghinc voor hen, ende sij waren verbaest, ende volghende vreesden sij. Ende wederom tot hem nemende die twaelue heeft hy dien begonnen te segghen wat dinghen hem toecomende waren, 33 Want siet wij climmen op nae Ierusalem, ende die sone des menschen sal gheleuert worden den princen der priesteren ende den Scribeen ende den ouders, ende sij sullen hem verdoemen totter doot, ende sullen hem leueren den Heydenen, 34 ende die sullen hem bespotten ende bespouwen, ende gheesselen, ende dooden hem, ende ten derden daghe sal hy verrisen, 35 Ende tot hem comen Iacobus ende Iohannes Zebedeus sonen segghende. Meester wij willen dat ghy ons doet alle tghene nat wij begheren sullen, 36 Ende hy seyde hen. Wat wildi dat ick v doe? 37 Ende sij hebben gheseyt. Gheeft ons dat wij sitten moghen die eene aen v rechte hant, ende dander aen v slincke hant in v glorie, 38 Ende Iesus seyde tot hen. Ghi en weet niet wat ghy begheert, moechdi den kelck drincken die ick drincke, oft metten doopsel ghedoopt worden, daer ick mede gheodoopt worde? 39 Ende sij hebben gheseyt. Wij moghent, Ende Iesus seyde tot hen. Mijnen kelck die ick drincke suldi voorwaer drincken, ende metten doopsel daer ick mede gheodoopt worde, suldy gheodoopt worden, 40 maer te sitten aen mijn rechte hant oft aen die slincke en behoort my niet v te gheuen, maer den ghenen diet bereydt is, 41 Ende die thien dit hoorende hebben hen begonnen te veronwaerdighen van Iacobus ende Iohannes, 42 Maer Iesus hen roepende heeft hen gheseydt. Ghy weet wel dat die ghene die scijnen dourhelyt te hebben van den heydenen heerscappie ouer hen ghebruycken, ende hen princen hebben macht ouer hen, 43 Maer ten is also niet onder v lieden, Maer soo wie wilt die meeste worden, die sal v lieder dienaer sijn, 44 Ende soo wie wilt onder v lieden dierste sijn, die sal die knecht van alle gader sijn, 45 Want oock die sone des menschen en is niet ghecomen om datmen hem dienen soude, maer om dat hy dienen soude, ende gheuen zijn ziele tot een verlossinghe voor veel menschen, 46 Ende sij comen te Iericho, ende doen hy vertrock van Iericho ende sijn discipelen ende een seer groote menichte, soo sadt die sone van Thimeus Barthimeus die blonde by den wech om aelmissie biddende, 47 Die welche doen hy ghehoort hadde dattet Iesus Nazarenus was, soo heeft hy begonnen te roepen ende te segghen. Iesu 48 Ende vele dreychden Dauids sone onfermt v mijner, 49 Ende Iesus staende heeft hem dat hi swijghen soude, Maer hy riep noch veel te meer Dauids sone onfermt v mijnder, 50 Ende Iesus staende heeft blenden seggende tot hem. Weest wel ghemoeet, staet op, hy roept v, 51 Ende welcke als hy sijn cleedt wechgheworpen hadde soo is hy opspringhende tot hem ghecomen, 52 Ende Iesus antwoordende heeft tot hem gheseyt. Wat wildy dat ick v doe? Ende die blonde heeft tot hem gheseydt. Rabboni dat ick sien mach, 53 Ende Iesus seyde tot hem. Gaet hen v gelouue heeft v ghesont ghemaect, Ende ter stont heeft hy ghesien, ende hy volchde hem inden wech.

11 ENDE doen sij by Ierusalem quamen ende Bethanien, 1 aen den berch der olif boomen, soo sendt hy twee van sijnen discipelen, 2 ende seyt tot hen. Ghaet hen in dat casteel dat teghen v is, ende ter stont daer inne comende suldy vinden een vuelen ghebonden, waer op dat noch gheen mensch gheseten en heeft, Ontbint dat, ende brenghet hier, 3 Ende eest dat v iemant seyt. Wat doedy? segt dat die Heere des te doene heeft, ende ter stont sal hy dat laten ghaen herwaerts, 4 Ende wech ghaende hebben sij gheuonden dat vuelen ghebonden voor een doere buyten op eenen tweesceydigen wech, ende sij ontbinden dat, 5 Ende sommighe van den ghenen die daer stonden seyden tot hen. Wat maecti ontbindende dat vuelen? 6 Die welcke hebben hen gheseyt ghelyc hen Iesus beuolen hadde, ende sij hebbent hen toeghelaten, 7 Ende sij hebben dat vuelen tot lesum gheleydt, ende hen cleederen daer op gheleyt, ende hy is daer op gheseten, 8 Maer vele hebben haer cleederen ghespreyt in den wech, ende die andere hieuwen tacken van die boomen, ende stroydense inden wech. 9 Ende die voerghinghen ende die nae volghden riepen segghende. Hosanna ghebenedijt moet hy sijn die daer coemt in den naem des Heeren. 10 Ghebenedijt sij het rijk datter coemt ons vaders Dauid. Hosanna in den hoochsten. 11 Ende hy is te Ierusalem inden tempel ghegaen, ende doen hijt al omme besien hadde, alst nu auont was, soe is hy wtghagaen tot in Bethanien metten twaeluen. 12 Ende des anderen daechs als sij wt Bethanien ghinghen, soe heeft hy hongher ghehad. 13 Ende als hy van verre ghesien hadde eenen vijgheboom bladeren hebbende, soe is hy ghecomen oft hy by auontueren daer op iet vinden soude. Ende als hy tot dien comen was, soe en heeft hy daer niet op gheuonden dan bladeren, want ten was der

vijghen tijt niet. **14** Ende antwoerdende heeft hy tot dien boom gheseyt. Van nu voerts inder ewicheyt en ete niemant meer vrucht van v. Ende sijn discipelen hebbent ghehoort. (**aīōn g165**) **15** Ende sij sijn te Ierusalem ghecomen. Ende als hy inden tempel ghegaen was, soe heeft hy begonnen wt te drijuen die vercoopers ende coopers inden tempel, ende die tafelen der wisselaers, ende die setelen der gheender die duyuen vercochten, heeft hy omme gheworpen, **16** ende hy en ghehangde niet dat yemant eenich instrument door den tempel draghen soude, **17** ende hy leerde segghende tot hen, En esser niet ghescreuen. Mijn huys sal een huys des ghebedts ghenoemt worden alle volcke? Ende ghy hebt dat ghemaect een speluncke der mordenaers. **18** Het welck als ghehoort hebben die princen der Priesteren ende die Scriben, soe sochten sij hoe si hem souden dooden, want sij vreesden hem, om dat alle die scare haer verwonderde van sijnder leerlingen. **19** Ende alst auont gheworden was, soe gheinck hy wter stadt. **20** Ende doen sy des morghens daer voerby ghinghen, soe hebben sij ghesien den vijgheboom dorre gheworden van den wortelen af. **21** Ende Petrus des gheachtich sijnde, heeft tot hem gheseyt, Rabbi siet die vijgheboom den welcken ghy vermaledijt hebt, is verdrocht. **22** Ende Iesus antwoerdende heeft tot hem gheseyt, Hebt Gods ghelooue. **23** Voerwaer ick segge v, dat soe wie seyde desen berghe, wert opghenhauen ende gheworpen in die zee, ende dat hy niet en twijfle in sijn herte, maer ghelooue dat hem al gheschieden sal dat hy seyt, tsal hem gheschieden. **24** Daer om segge ick v lieden, alle dinghen die ghy biddende begheert, gheloouet dat ghy die ontfanghen sult, ende die sullen v gheboeren. **25** Ende als ghy sult staen om te bidden soe vergheeft, eest dat ghi iet hebt teghen iemanden, op dat v vader die in hemelen is v vergheue uwe sonden. **26** Maer eest dat ghy niet en vergheeft, soe en sal v vader die in die hemelen is v lieden uwe sonden oock niet vergheuen. **27** Ende sij comen weder om te Ierusalem. Ende als hy wandelde inden tempel, soe comen tot hem die ouerste Priesters, ende die Scriben ende die ouders, **28** ende sij segghen tot hem. Doer wat macht doedi dese dinghen? ende wie heeft v dese macht gheghheuen dat ghy dese dinghen doen soudt? **29** Ende Iesus antwoerdende heeft tot hen gheseyt, Ick sal v lieden oock een woort vraghen, ende antwoert my, ende ick sal v segghen doer wat macht dat ic dese dinghen doe. **30** Iohannes doopsel waert vanden hemel oft van die menschen? Antwoert my. **31** Ende sij dachten by hen seluen segghende, Eest dat wy segghen, vanden hemel, soe sal hy segghen. Waer om en hebdij dan hem niet ghearloof? **32** Eest dat wy segghen vanden menschen, soe vreesden sij tvolck, want sij hielen Iohannem allegader dat hy waerlijcs een Propheet was. **33** Ende antwoerdende hebben sij tot Iesu gheseyt. Wy en weetens niet, Ende Iesus antwoerdende heeft tot hen gheseyt. Noch ic en segge v lieden ooc niet, door wat macht dat ick dit doe.

12 ENde hy heeft hen begonnen in ghelyckenissen toe te spreken. Een mensch heeft eenen wijngaert gheplant, ende hy heeft eersten thuyn om gheleyt, ende eenen wijnput in ghegrauen, ende eenen torre ghetimmert, ende hy heeft dien verhuert den lantlieden, ende hy is in vremde landen ghereyst. **2** Ende hy heeft tot die lantlieden alst tijt was eenen

knecht ghesonden, dat hy vanden lantlieden ontfanghen soude van die vrucht des wijngaerts. **3** Die welcke (als sij dien ghegrepen hadden) hebben hem gheslaghen, ende ydel laten gaen. **4** Ende weder om heeft hy tot hen ghesonden eenen anderen knecht, ende dien hebben sij in sijn hooft ghewont, ende versmaetheden aenghedaen. **5** Ende weder om heeft hy eenen anderen ghesonden, ende dien hebben sij ghedoot, ende veel meer andere, die sommige slaende, ende die sommige doodende. **6** Hier om hy noch hebbende eenen alderliefsten sone, heeft dien oock ghesonden tot hen ten laetsten, segghende, Sij sullen mijnen sone ontsien. **7** Maer die lantlieden hebben gheseyt tot malcanderen. Dit is die erfghenaem, coemt laet ons hem dooden, ende dan sal die effissenisse onse sijn. **8** Ende hem aeneuerdende hebben sij hem ghedoodt, ende gheworpen buyten den wijngaert. **9** Daer om wat sal die heere des wijngaerts doen? Hy sal comen ende dooden die lantlieden, ende sijnen wijngaert andere geueen. **10** En hebdij ooc dese scriftuure niet ghelesen. Dien steen den welcken die timmerluyden verworpen hebben, desen is gheworden tot eenen hoecksteen **11** Vanden Heere is dit ghesciet, ende tes wonderlyck in onse ooghen? **12** Ende sij sochten om hem te vanghen, ende sij hebben die menichte des volcs ghevrest, want sij hebben verstaen dat hy tot henlieden dese ghelyckenisse gheseyt hadde. **13** Ende hem verlaten hebbende sijn sij wech ghegaen. **14** Ende sij seynd tot hem sommige vanden Phariseen ende Herodian, dat sij hem vanghen souden metten woerde. **14** Die welcke comende segghen tot hem. Meester wy weten dat ghy warachtich sijt, ende dat ghy niemanden en ontsiet. Want ghy en siet nae die aensichten der menschen niet, maar inder waerheit leerdi den wech Gods, eest ghearloof tribuyt den Keyser te gheue, oft niet? **15** Die welcke (wetende hen scalcheyt) heeft tot hen gheseyt, Waer om tempteerde my? Brengt my den penninck dat ick dien sien mach. **16** Ende sij hebben dien tot hem ghebracht. Ende hy seyde hen, Wiens is dit beelt, ende dat opscrift? Sij segghen hem. Des keyzers. **17** Ende Iesus antwoerdende heeft tot hen gheseyt, Gheef dan weder tghene dat den Keyser toebehoort, den Keysere, ende dat Godt toebehoort Gode. **18** Ende sij verwonderden haerlieden van hem. **19** Ende hem sijn aencomen die Saduceen die segghen datter gheen verrijseenisse en is. Ende sij vraechden hem segghende, Meester, Moyses heeft ons ghescreuen, Waert sake dat iemants broeder sterft, ende een huysvrouwe achterlaet, ende gheen kinderen achter en laet, dat sijn broeder diens huysvrouwe trouwen soude ende verwecken sijnen broeder saet. **20** Aldus waren daer seuen ghebroeders, ende dierste heeft een huysvrouwe ghenomen, ende hy is ghestoruen gheen saet achterlatende, **21** Ende die tweetsche heeft ghenomen ende hy is ghestoruen, ende dese en heeft oock gheen saet achter gheheten. Ende die derde des ghelycis. **22** Ende die seuen hebben haer desghelycis ghenomen, ende sij en hebben gheen saet achter gheheten. Ten laetsten van alle es die vrouwe oock ghestoruen. **23** Hier om in die verrijseenisse als sij sullen verresen sijn, wiens van desen huysvrouwe sal sij sijn? Want die seuen hebben haer tot een huysvrouwe ghehad. **24** Ende Iesus antwoerdende heeft tot hen gheseyt, En dwaelt ghy niet daer om, niet

wetende die scriptueren, noch die cracht Gods? **25** Want als
sij vanden dooden sullen opghestaen sijn, soe en sullen sij
noch trouwen noch ghetrouw worden, maer sij sijn ghelyck
enghelen in die hemelen. **26** Maer van die dooden dat sij
opstaen en hebdi niet ghelesen in Moyses boeck, hoe dat
Godt hem opden dorenboossche gheseyt heeft, segghende,
Ick ben die Godt van Abraham, ende die Godt van Isaac,
ende die Godt van Iacob? **27** Hy en is gheen Godt der
dooden, maer der leuender. Daer om dwaelde ghy seere.
28 Ende daer is een vanden Sriben by ghecomen diese
ghehoort hadde deen dander vraghende, ende siende dat hy
dien Sadduceen wel gheantwoert hadde, soe heeft hy hem
ghevraecht welck dierste ghebodt was van alle. **29** Ende
Jesus heeft hem gheantwoert. Het ierste van allen gheboden
is. Hoor Israel. Die Heere uwe Godt is een Godt. **30** Ende
ghy sult beminnen den Heere uwen Godt, wt v gheheel herte,
ende wt v gheheel ziele, ende wt v gheheel verstant, ende wt
dierst v gheheel stercke, ende te beminnen den naesten als sij seluen,
dat is meerder dan alle die heelbrantofferanden ende sacrificien.
31 Ende het tweede
es dien ghelyck. Ghy sult uwen naesten lief hebben als v
seluen. Daer en is gheen ander ghebodt meerder dan dese.
32 Ende die Scribe heeft hem gheseyt, Meester ghy hebbet
inder waerheit wel gheseyt, datter een Godt is, ende datter
anders gheenen en is sonder hem. **33** Ende datmen hem
lief hebben sal wt gheheelder herten, ende wten gheheelen
verstande, ende wt die gheheel ziele, ende wt die gheheel
stercheyt, ende te beminnen den naesten als sij seluen, dat
is meerder dan alle die heelbrantofferanden ende sacrificien.
34 Ende Jesus siende dat hij wijselijck gheantwoert hadde,
Want David seyt seluer inden heylighen gheest. Die Heere
heeft gheseyt tot mijnen Heere, siet aen mijn rechte hant, tot
dat ick v vianden stelle tot een voetbancke uwer voeten. **35**
Aldus noemt hem David selue Heere, ende waer af eest
dan sijn sone? Ende een groote scare heeft hem gheerne
ghehoort. **36** Ende hy seyde hen in sijn leerlinghe. Wacht v
van die Sriben die in langhe cleederen willen wandelen,
ende gegroet sijn op die merct. **39** ende op die ierste setelen
sitten in die synagogen, ende die ierste sitd plaeften in die
auontmaelen, **40** die der weduwen huysen verslinden onder
tdecsel van langhen ghebede, dese sullen een swaerder
ordeel ontfanghen. **41** Ende Jesus sittende teghen ouer
die offerkiste aensach hoe dat die scare ghelyc wierp in die
offerkiste, ende veel rjcke luyden wierpen vele. **42** Maer
als daer ghecomen was een arme weduwe, soe heeft die
daer twee cleyn penninkens ingheworpen, welck is een
quadrant. **43** Ende hy tsamen roepende sijn discipelen
heeft hen gheseyt, Voerwaer ick segge v lieden, dat dese
arme weduwe, meer gheworpen heeft dan alle dandere
die in dofferkiste gheworpen hebben. **44** Want die hebben
allegader gheworpen van tghene dat hen ouerde, maer dese
heeft van haerder armoede gheworpen alle dat sij hadde,
haren gheheelen nootduft.

Ende Jesus antwoerdende seyde tot hem, Siedi wel alle dese
groote timmeragien? Daer en sal den eenen steen opden
anderen steen niet ghelaten worden, die niet en sal verdoruen
worden. **3** Ende doen hy sadt op den berch der olijfboomen
teghen ouer den tempel, soe vraechden hem heymelijcken
Petrus, ende Iacobus, ende Iohannes, ende Andreas. **4**
Segt ons wannewer sullen dese dinghen gheschieden? Ende
wat teeken salt sijn als alle dese dinghen sullen beginnen
volbracht te worden? **5** Ende Jesus antwoerdende heeft hen
begost te segghen. Siet toe dat v niemant en verleyde, **6**
want daer salder vele in mijnen name comen segghende dat
Ict ben, ende sij sullender veel verleyden. **7** Maer als ghy
hooren sult orlooghen, ende gheruchten, van orloghen, soe
en vreest niet, Want dese dinghen moeten gheschieden, maer
ten is noch ghen eynde. **8** Want deen volck sal tseghen
dander volck op staen, ende deen rijck op dander rijck, ende
daer sullen aertbeuinghen sijn hier ende daer, ende dieren
alle uwer cracht. Dat is dierste ghebodt. **9** Maer siet aen
tijt. Dese dinghen zijn tbeghinsel der pijnen. **10** Ende siet aen
v seluen. Want sij sullen v lieden leueren in die raetshuysen,
ende in die synagogen suldi gheslaghen worden, ende voer
Presidenten, ende coninghen suldi staen om my, hen tot
eenen ghetuyghenis. **10** Ende onder alle die heydenen moet
ierstmael dat Euangelie ghepreect worden. **11** Ende als sij v
leyden sullen leueringe, soe en wilt niet te voren dencken
wat ghy spreken sult, maer wat v ghegheuen sal worden op
die vre, dat spreect. Want ghy en sijt niet sprekende, maer
die heylege gheest. **12** Ende deen broeder sal den anderen
broeder ter doot leueren, ende die vader tkint, ende die
kinderen sullen opstaen teghen die ouders, ende sij sullen
hen die doot aendoen. **13** Ende ghy sult van allen menschen
ghehaet worden om mijnen name. Maer soe wie verdraghen
sal totten eynde toe, die sal salich sijn. **14** Maer als ghy sult
sien die afgriseliicheyt der verwoestinghen staende, daert
niet en behoort (diet leest die verstae dat) soe wie dan in
Iudeen sijn die vlieden tot die berghen, **15** ende wie opt dack
is, die en come niet nederwaerts in thuys, noch hy en gae
daer binnien niet, om iet te halen wt sijnen huyse, **16** ende
soe wie inden acker sijn sal, die en keere niet achterwaerts
om sijn cleedt wech te nemen. **17** Maer wee den bevrichten
ende sooghenden, in die daghen. **18** Maer bidt, dat in den
winter niet en gheschiede. **19** Want het sullen sulken tribulacie
daghen sijn, alser niet gheweest en sijn van tbeghinsel der
creatueren, die welcke Godt ghescapen heeft tot nu toe,
noch gheschieden en sullen. **20** Ende ten waer dat die Heere
die daghen ghehort hadde, soe en soude alle vleesch niet
salich gheworden hebben, maer om die wtuercoren die
hy vercoren heeft, heeft hy die daghen ghehort. **21** Ende
eest dat dan v iemant seyt, Siet hier is christus, siet daer
is hy, en gheloof dat niet. **22** Want daer sullen opstaen
valische christen, ende valische propheten, ende sij sullen
teekenen ende wonderen doen, om te verleyden (eest dat
ghescieden mach) ooc die wtuercoren. **23** Daer om siet ghy
lieden toe, want siet ick hebt v al te voren gheseyt. **24** Maer
in die daghen, nae die tribulatie sal die sonne verduystert
worden, ende die mane en sal haer scijnsel niet gheuen, **25**
ende die sterren des hemels sullen afvallende sijn, ende die
crachten die in die hemelen sijn, sullen beroert worden. **26**
Ende dan sullen sij sien den sone des menschen comende

13 ENde doen hy wten tempel ghinck, soe heeft tot hem
gheseyt een van sijnen discipelen, Meester aensiet
hoedanighe steenen, ende hoe danighe timmeragien. **2**

in die wolcken, met grooter cracht ende glorie. 27 Ende dan sal hy sijn enghelen seynden, ende vergaderen sijn wtuercorene van die vier winden, van dat wterste der eeren, tot dat wterste des hemels. 28 Maer vanden vijgheboom leert die ghelyckenisse. Als nu sijnen tack teer is, ende dat die bladeren voert comen sijn, soe weeti dat den somer seer by is, 29 alsoe ooc ghy lieden, soe wanneren ghy dese dinghen sult sien ghescieden, soe weet dattet seer by is in die dooren. 30 Voerwaer ick segghe v dat dit gheslachte niet voerby gaen en sal, tot dat alle dese dinghen ghescieden. 31 Den hemel ende die eerde sullen vergaen, maer mijn woerden en sullen niet vergaen. 32 Maer dien dach ende die vre en weet niemant, noch die enghelen inden hemel, noch die sone, dan die vader. 33 Siet toe, waect, ende bidt, want ghy en weet niet wanneren den tijt is. 34 Ghelyck een mensch die buytens lants gherest is, sijn huys verlaten heeft, ende heeft sijnen knechten macht ghegeheuen van elcken wercke, ende den doeroerder heeft hy beoulen dat hy waken soude. 35 Daer om waect (want ghy en weet niet wanneren dat die huysheere comen sal tsauonts spade, ter middernacht, oft in den hanen craey, oft inden morghenstont) 36 Op dat hy, als hy omuersienlijck coemt, v niet slapende en vinde. 37 Ende dat ick v lieden segghe, dat segghe ick tot allen menschen. Waect.

14 Ende het was Paesschen ende den dach vanden ongheheefden brooden nae twee daghen, ende die ouerste Priesters ende die Sriben sochten hoe sij hem met bedroch vanghen souden ende dooden. 2 Want sy seyden, Niet opden feestdach datter by auontueren gheenen oloop des volcs en ghesciede. 3 Ende doen hy was te Bethaniën int huys van Simon den melaetschen, ende ter tafelen sadt, soe issen een vrouwe ghecomen hebbende een alabasteren busse met onghevalsche costelijcke nardus saline, ende die alabasteren busse ghebroken hebbende heeft sij die wtgestort op sijn hooft. 4 Maerdaer wasser sommighe dat onweerdelyck nemende in hem seluen, ende segghende. Waer toe is dit verlies van deser saluen ghedaen? 5 Want dese saline hadde moghen vercocht worden meer dan drij hondert penninghen, ende den armen ghegeheuen. Ende sij grimden op haer. 6 Maer Iesus heeft gheseyt, laetse gheworden, waer om sijdi haer moeyelijck? Sij heeft een goet werck aen my gehwach, 7 want altijt hebdii arme met v, ende als ghy wilt soe moechdi dien wel doen, maer my en hebdii altijt niet. 8 Dat dese ghehadt heeft dat heftsee gheadaen, sij is te voren ghecomen mijn lichaem te saluen ter begrauenissen. 9 Voerwaer ick segghe v lieden, soe waer dit Euangelië sal gheprect worden in die gantsche werelt, daer salt oock vertelt worden dat dese gheadaen heeft tot haerder ghedenkenissen. 10 Ende Iudas die Iscarioter een vanden twaeluen is wech ghegaen tot die ouerste Priesters dat hy hem lieden dien verraden soude. 11 Die welcke dit hoorende sijn verblijt gheweest, ende hebben hem gheloeft ghelt te gheueen. Ende hy socht hoe hy hem bequamelijck soude leueren. 12 Ende opden iersten dach van die ongheheefde brooden alsmen tpaeschlam ten offer doodde, soe segghen tot hem die discipelen. Waer wildi dat wy gaen, ende voor v bereyden, dat ghy tpaeschlam eten moecht? 13 Ende hy seyndt twee van sijnen discipelen, ende seyt hen. Gaet

in die stadt ende v sal een mensch ontmoeten draghende een flessche waters, volcht hem, 14 ende waer hy ingaet segghet daer den huysheere dat die meester seyt, Waer is mijn eetplaetse, daer ict paeschlam met mijnen discipelen mach eten? 15 Ende hy sal v toonen een groote eetcamer bereydt, ende aldaer bereydet ons. 16 Ende sijn discipelen sijn wech ghegaen, ende sijn in die stadt ghecomen, ende hebbent gheuonden ghelyck hy hen gheseyt hadde. Ende sij hebbent tpaeschlam bereydt. 17 Ende alst auont gheworden was, soe is hy ghecomen met die twaelue. 18 Ende doen sij ter tafelen saten ende aten soe heeft Iesus gheseyt, Voerwaer ick segghe v datter een van v lieden my verraden sal, die met my eet. 19 Ende sij begonsten droeuich te worden, ende hem te segghen elck besonder, Ben ict? 20 Die welcke heeft hen gheseyt, Een vanden twaeluen die met my de hant dopt in die scotel, 21 ende die sone des menschen gaet voerwaer, alsoot van hem ghescreuen is, maer wee dien mensch doer den welcken die sone des menschen sal verraden worden. Het waer hem goet en waer die mensch niet ghebornen. 22 Ende doen sij aten, soe heeft Iesus troot ghenomen, ende ghebenedijdende heeft hy dat ghebroken, ende hen ghegeheuen, ende gheseyt, Neemt dat is mijn lichaem. 23 Ende als hy den kelck ghenomen hadde danckende heeft hy hen dien ghegeheuen, ende sij hebben alle daer wt ghedroncken. 24 Ende hy heeft hen gheseyt, Dits mijn bloet des nieuwens Testaments, dat voer vele sal wtghestt worden. 25 Voerwaer ick segghe v, dat ick voertaen niet meer drincken en sal van tghevawes des wijnstrijcs tot op dien dach toe, als ick dat drincken sal (nieu) in rjick Gods. 26 Ende als sij den losanck gheseyt hadden, soe sij sij wtghegaen opden berch van den olifboomen. 27 Ende Iesus seyde hen, Ghy sult allegader in my verargent worden in desen nacht, want daer is ghescreuen. Ick sal den herder slaen, ende die scapen sullen verstroyt worden, 28 maer nae dat ick opghestaen sal wesen, soe sal ick v voorgaan in Galileen. 29 Maer Petrus heeft tot hem gheseyt. Al waert oock dat sij alle verarghert worden, maer ic niet. 30 Ende Iesus seyde hem. Voerwaer ick segghe v, dat ghy heden in deser nacht (een den haen tweemaal sijn stemme gheueen sal) my drijmael sult verloochenen. 31 Maer hy sprack noch meer. Al waert oock dat ick met v soude moeten steruen, soe en sal ick v niet verloochenen. Desghelycs seyden sij oock allegader. 32 Ende sij sijn ghecomen in een lanthof ghenaempt Geth-semanni. Ende hy seyde tot sijnen discipelen. Sijt hier tot dat ick ghebeden hebben. 33 Ende hy neemt Petrum ende Iacobum, ende Iohannem met hem, ende hy heeft begonst te vreesen ende verdrietich te sijne. 34 Ende hy seyde tot hen, Mijn ziele is droeuich totter doot, verbeyt hier, ende waect. 35 Ende doen hy een luttelken voerts ghegaen was, soe is hy gheuallen op die eerde, ende hy badt, dat die vre (waert moghelyck) van hem voerby gaen soude, 36 ende hy heeft gheseyt. Abba, Vader, alle dinghen sijn v moghelyck, neemt desen kelck wech van my, maer niet dat ick wille, maer dat ghy wilt. 37 Ende hy heeft Petro gheseyt, Simon slaept? En hebdii niet een vre met my moghen waken? 38 Waect, ende bidt dat ghy niet en coemt in becoringhe. Den geest is voerwaer bereydt,

maer tleesch is crancck. **39** Ende wederom wechgaende heeft hy ghebeden tselue woert seghende. **40** Ende weder keerende heeft hy die anderwerf gheuonden slapende (want hen oogen waren beswaert) ende sij en wisten niet wat sij hem antwoorden souden. **41** Ende hy is ten derdenmael ghecomen, ende heeft tot hen gheseyt, Slaept nu ende rustet, Tes ghenoech, die vre is ghecomen, siet die sone des menschen sal gheleuert worden in die handen der sondaren. **42** Staet op ende laet ons gaen, siet, die my leueren sal is hier by. **43** Ende doen hy noch sprekende was, soe ghecomen Iudas die Iscarioter een vanden twaelen ende met hem een groote scare met sweerden ende stocken, van die ouerste priesteren, ende Scriben ende oueren. **44** Ende sijn verradere hadde hen een teeken ghegheuen seghende, Den welcken ick cussen sal, die eest, vangt dien ende leyt hem behendelijck. **45** Ende doen hy ghecomen was, soe heeft hy ter stont tot hem aencomende gheseyt, Rabbi, ende hy heeft hem ghecuest. **46** Ende sij sloeghen hen handen aan hem, ende sij hebben hem gheuanghen. **47** Maer een vanden ghenen die daer omtrent stonden een sweett wtrekende heeft den knecht van den oppersten priester gheslaghen, ende heeft hem sijn oore afgehouwen. **48** Ende Iesus antwoerdende heeft tot hen gheseyt. Sijdi als tot eenen moerdernaer wtghegaen met sweerden ende stocken om my te vanghen? **49** daghelijcs was ick by v lieden inden tempel leerende, ende ghy en hebt my niet gheuanghen. Maer op dat die scriptueren volbracht souden worden. **50** Doen sijn zijn discipelen hem verlatende allegader gheuloden. **51** Maer een ionghelinck volchte hem, ghecleedt met lijnwaaet op sijn naecte lijf, ende sij hebben hem gheuanghen. **52** Maer hi wechworpende dat lijnwaaet is naect van hen wech gheuloden. **53** Ende sij hebben lesum gheleyt totten ouersten priester. Ende alle die priesters ende die Scriben ende die ouders sijn by een ghecomen. **54** Maer Petrus is van verre hem gheulcht tot binnen int voerhof des ouerste priesters, ende hy sadt metten dienaers by tvier ende wermde hem. **55** Maer die ouerste priesters ende den gheheelen raet, sochten teghen lesum ghetuyghenis, dat sij hem ter doot leeueren souden, ende sij en hebbens niet gheuonden. **56** Want vele seyden daer valsche ghetuyghenis teghen hem, ende hen ghetuyghenissen waren ombequam. **57** Ende eenighe opstaende hebben teghen hem een valsche ghetuyghenis ghegheuen seggende, **58** Wy hebben hem hooren seghhen. Ick sal desen tempel metten handen ghemaect breken, ende binnen drij daghen sal ick eenen anderen met ghenen handen ghemaect optimmeren. **59** Ende hen ghetuyghenis en was niet bequaem. **60** Ende die ouerste priester int midden op staende heeft lesum gheuraecht seghende, En antwoerde ghy niet op die dinghen die v opgheleyt worden van dese? **61** Maer hi wechend hy en heeft niet gheantwoert. Wederom vraechde hem die ouerste priester, ende heeft tot hem gheseyt. Sijdi Christus die sone des ghebenedijden Godts? **62** Ende Iesus heeft hem gheseyt, Ick bent, ende ghy sult den sone des menschen sien sitten aen die rechte sijde der cracht, ende comende met die wolcken des hemels. **63** Maer die ouerste priester scoerende sijn cleederen heeft gheseyt, Waer toe begheeren wy noch meer ghetuyghen? **64** Ghy hebt blasphemie ghehoort. Wat dunct v lieden? Die welcke hebben hem alle verdoemt der doot sculdich te sijne. **65** Ende die sommighe hebben begonnen hem te bespouwen, ende sijn aensicht te bedecken, ende met halslaghen hem te slaen, ende tot hem te segghen, Propheteert, ende die dienaers hebben hem gheslaghen met kinnebacslaghen. **66** Ende doen Petrus was in dat voerhof beneden, soe esser een van die dienstvrouwen des ouerste priesters ghecomen, **67** ende doen sij Petrum ghesien hadde hem seluen wermende, soe heeft sij hem besiende gheseyt. Ghy waert oock met Iesu van Nazareth. **68** Ende hy heuet gheloochent seghende, Ick en kents niet, noch ick en weet niet wat ghy segghet. Ende hy is buyten ghegaen voer dat voerhof, ende den haen heeft ghecreayet. **69** Ende als hem wederom die dienstvrouwe ghesien hadde soe begonste sij te segghen totten ghenen die daer omtrent stonden. Dese is van dien lieden. **70** Ende hy heuet wederom gheloochent, Ende nae een luttelken hebben sij die daer omtrent stonden weder om gheseyt tot Petrum. Voerwaer ghy sijt van dien lieden, want ghy sijt oock een Galileus man. **71** Maer hy begonste te vervloeken, ende te sweeren. Ick en kenne desen man niet die ghy segt. **72** Ende ter stont heeft den haen wederom ghecreayet. Ende Petrus heeft gheachtich gheweest des woerts dat hem Iesus gheseyt hadde. Eer den haen tweemael craeyen sal, suldi my drijmael loochenen. Ende hy heeft bestaan te weenen.

15 ENde ter stont des morghens die ouerste priesters raet houdende metten oueren ende Scriben, ende alle den raet, bindende Iesum, hebben sij hem gheleyt ende gheleuert Pilato. **2** Ende Pilatus heeft hem gheuraecht. Sijdt ghy die coninck der loden? Ende hy antwoerdende heeft tot hem gheseyt, Ghy segghet. **3** Ende die ouerste priesters besculdichden hem in vele dinghen. **4** Maer Pilatus heeft hem wederom gheuraecht seghende, En antwoordi niet? siet van hoe veel dinghen dat sij v besculdighen? **5** Maer Iesus en heeft niet meer gheantwoert, alsoe dat Pilatus hem verwonderde. **6** Ende int hoochtijt soe plach hy hen lieden vrij te laten gaen aen vanden gheuanghenen den welcken sij begheerden. **7** Ende daer was eenen die ghenoeamt was Barabbas, die metten oproerighen gheuanghen was, die welcke inden oploop eenen dootslach ghedaen hadde. **8** Ende doen die scare op ghecomen was, soe hebben sij begonnen te bidden dat hy doen soude als hij hen lieden altijt dede. **9** Maer Pilatus heeft hen gheantwoert ende gheseyt, Wildi dat ick v vrij gheue den coninck der loden? **10** Want hy wist wel, dat die ouerste priesters hem wt nijdicheyt gheleuert hadden. **11** Maer die ouerste priesters verwechten die scare dat hy hen meer soude Barabbam vrij laten gaen. **12** Ende Pilatus wederom antwoerdende heeft tot hen gheseyt. Wat wildi dan dat ick doen sal den Coninck der loden? **13** Ende sij hebben weder om gheroopen Cruyst hem? **14** Maer Pilatus seyde tot hen, Wat quaet heeft hy gheadaen? Ende sij riepen noch meer Cruyst hem. **15** Ende Pilatus willende den volcke voldoen, heeft hen Barabbam vrij gheleaten, ende hy heeft gheleuert lesum met gheesselen gheslaghen, datmen crucyen soude. **16** Ende die ruyters hebben hem gheleyt in dat voerhof van dat rechthuys, ende roepen te samen alle den hoop der ruyters, **17** ende doen hem aen een purpuree cleedt, ende vlechtende een doorne croone setten sij die op

hem. **18** Ende sij hebben hem begonnen te groeten. Weest nu ghestoruen was. Ende roepende den hondertste man ghegroot coninck der loden. **19** Ende sij sloeghen sijn hooft vraelchede hi hem oft hi nu ghestoruen was. **45** Ende doen hijt met een riet, ende sij bespoghen hem, ende booghende hen geweten heeft vanden hondertsteman, soe heeft hy dlicaem knien aenbaden sij hem. **20** Ende nae dat sij hem bespot hadden, soe hebben sij hem dat purpuren cleedt wtghedaen, ende hebden hem sijn cleederen aenghedaen, ende sij in dat lijnen cleedt, ende hem afdoende, heeft hy hem ghewonden leyden hem wt, dat sij hem cruycen souden. **21** Ende sij hebben ghedwonghen eene daer voer by gaende Simon in dat lijnen cleedt, ende hy heeft hem int graf gheleyt, van Cyrenen, comende wt een dorphys, den vader van ghehouwen was wter steenroetsen, ende hy heeft eenen Alexander ende Rufus, dat die sijn cruyts draghen soude. **22** Maer Maria Magdalene, ende Maria Ioseph saghen toe waer dat hy gheleyt soude worden.

16 **1** Ende als den sabbeth overleden was, soe hebben Maria Magdalene ende Maria Iacobi ende Salome speceren ghecocht, dat sij comende lesum souden saluen. **2** Ende seer vroech opden iersten dach vander weken comen sij totten graue als die sonne nu opghegaen was. **3** Ende sij seyden tot malcanderen. Wie sal ons den steen af wentelen van die doore des graefs? **4** Ende ommesiende hebben sij ghesien den steen aghewentelt. Want hy was voerwaer seer groot. **5** Ende int graf gaende, hebben sij ghesien eenen ionghelinck sittende ter rechter sijden, ghecleedt met een wit blinckende lanc cleedt, ende sij sijn vervaert ghworden. **6** Die welcke siet tot hen lieden. En wilt v niet verscricken. Ghy soect lesum van Nazareth die ghecrust is, hy is verresen, hy en is hier niet, siet hier die plaatse daer sij gheleyt hebben. **7** Maer gaet hen, segt sijnen discipelen ende Petro, dat hy voer v gaet, in Galileen, daer suldi hem sien ghelyck hy v gheseyt heeft. **8** Maer sij wtgaende sijn gheuloden van dat graf, want sij waren beuanghen met beuinghe ende verscritcheyt, ende sij en hebben niemanden iet gheseyt, want sij vreesden. **9** (note: The most reliable and earliest manuscripts do not include Mark 16:9-20.) Maer Iesus opstaende des morgens opden iersten dach vanden Sabbath heeft ierstmael gheopenbaert Marie magdalene, wt die welcke hy seuen duyuelen verdreuen hadde. **10** Dese wechgaende heuet ghebootsapt den ghenen die met hem gheweest hadden, die droeueich waren ende weenende. **11** Ende die hoorende dat hy leefde, ende van haer ghesien was, en hebbens niet geloof. **12** Maer nae desen is hij tween van haer lieden wandelende verhoont gheweest in een ander ghaente, gaende nae een lanhuys, **13** ende die gaende hebbent den anderen ghebootsapt. ende sij en hebben die ooc niet geloof. **14** Ten laetsten heeft hy gheopenbaert den eluen sittende ter tafelen, ende hy heeft hen verweten haer lieder onghelooicheyt ende die hartheyt haerder herten, want sij niet geloof en hadden den ghenen die hem ghesien hadden dat hy veresen was. **15** Ende hy heeft hen gheseyt, Gaende hen in alle die werelt, vercondicht het Euangeliie allen creatueren. **16** Soe wie gheloofte ende ghedoopt wort die sal salich worden, maer soe wie niet en gheloofte die sal verdoemt worden. **17** Maer dese teekenen sullen hen volghen die ghelooouen sullen. Doer mijnen naem sullen sij duyuelen wt worpen. Met nieuwe tonghen sullen sij spreken. **18** Serpenten sullen sij wech nemen. Ende eest dat sij iet doodelijcs drincken, dat en sal hen niet hinderen. Op die siecken sullen sij hen handen legghen, ende die sullen wel te passe worden. **19** Ende voerwaer die Heere Iesus nae dat hy hen ghesproken hadde, is opghenomen inden hemel, ende hy is gheseten aan die rechte hant Gods. **20** Ende

dese wech gheryest sijnde hebbent ouer al ghepreect. Den Heere medewerkende, ende die woerden versterckende doer nauolghende teekenen. Hier voleynt Sinte Marcus Euangelię.

Lukas

1 AEnghesien datter vele hen ghepijt hebben te ordineren die vertellinghe der dinghen die onder ons volbracht sijn, **2** ghelyck sij ons ouerghetheuen hebben diet selue van beghinsel ghesien hebben, ende dienaers des woerts gheweest sijn, **3** soe heuet my ooc goet ghedocht (nae dat ict al vant beghinsel neerstelick onderouonden hadde) v dat veruolgheus te scrijuen o alderbeste Theophile, **4** op dat ghy moecht weten die waerheyt der woerden daer ghy af onderwesen sijt. **5** IN die daghen Herodes des conincs van Iudeen heeft gheweest een priester ghenaemt Zacharias van die buerte van Abia, ende sijn huysvrouwe was van die dochteren van Aaaron, ende haren naem was Elizabeth. **6** Ende sij waren beyde rechtuaerdich voor Godt, wandelende in alle die gheboden ende rechtuerdichmakinghen des Heeren omberispelijck. **7** Ende sij en hadden gheen kint, om dat Elizabeth onvruchtbaer was, ende want sij beyde verre comen waren in hen daghen. **8** Maer het is ghesciet als hy tpriesterscap bediende in die ordinacie van sijnder buerten voer Godt, **9** na die ghewoonte des priestercaps, dat hy by lote wtghecomen is dat hy die ruecofferande stellen soude gaende inden tempel des Heeren, **10** ende alle die meniche des volcs was biddende buyten ter vren des ruecoffers. **11** Ende hem heeft gheopenbaert die enghel des Heeren staende ter rechter sijden vanden outera des ruecoffers. **12** Ende Zacharias was verscript siende, ende die vreese heeft hem ouerualle. **13** Ende die enghel heeft tot hem gheseyt, En vreest niet Zacharia, want v ghebedt is verhoort, ende v huysvrouwe Elizabeth sal v eenen sone baren, ende ghy sult sijnen naem noemen Iohannes, **14** ende v sal blijscap wesen ende verhueghen, ende vele sullen hen in sijn gheboerte verblijden, **15** want hy sal groot sijn voor den Heere, ende wijn ende sincere en sal hy niet drincken, ende hy sal vanden heyleghen gheest veruult worden al noch wt sijns moeders lichaem, **16** ende vele der kinderen van Israel sal hy bekeeren totten Heere haren Godt, **17** ende hy sal voer hem gaen inden gheest ende in die cracht van Elias, dat hy bekeere die herten der vaderen tot die kinderen, ende die ongheloouighe tot die wijsheit der rechtuaerdigher, te bereyden den Heere een volmaect volck. **18** Ende Zacharias heeft totten enghel gheseyt, Waer doer sal ick dit weten, want ick ben oudt, ende mijn huysvrouwe is verre in haer daghen comen. **19** Ende die enghel antwoerdende heeft tot hem gheseyt, Ick ben Gabriel die stae voer Godt, ende ic ben gesonden om tot v te spreken, ende dese blijde bootscap v te vercondighen. **20** Ende siet ghy sult swijghende sijn, ende ghy en sult niet connen spreken tot opden dach toe dat dese dinghen gheschieden sullen, om dat ghy mijnen woerden niet ghelooft en hebt, die welcke sullen veruult worden in haren tijde. **21** Ende het volck verbeydde Zachariam, ende sij verwonderden hen dat hy langhe toefde inden tempel. **22** Maer wtghecomen sijnde, en heeft hy tot henlieden niet connen spreken, ende sij hebben verstaen dat hy een visioen inden tempel ghesien hadde. Ende hy was hen by tekenen wijsende, ende is stom ghebleuen. **23** Ende het is ghesciet als die daghen van sijnen dienst volbracht waren, dat hy wech ghegaen is in sijn huys. **24** Ende nae dese daghen

soe heeft Elizabeth sijn huysvrouwe ontfanghen, ende sij verberchde haer seluen vijf maenden segghende. **25** Die Heere heeft my aldus gheadaen in die daghen in die welcke hy aenghesien heeft om af te nemen mijn versmaetheyt onder die menschen. **26** Ende in die seste maent is die enghel Gabriel ghesonden van Godt in een stadt van Galileen der welcker naem is Nazareth, **27** aen een maghet die ten houwelijck ghegheuen was eenen man, die ghenaemt was Joseph van Dauids huys, ende den naem vander maghet was Maria. **28** Ende die enghel tot haer inghegaen sijnde heeft gheseyt, Weest ghegroet ghy vol van gratien, Die Heere is met v, ghebenedijt sijt ghy onder die vrouwen. **29** Die welcke als sijt ghehoort hadde is onstelt gheweest doer sijn woert, ende sij dachte hoedanich dese groete was. **30** Ende die enghel heeft tot haer gheseyt, En vreest niet Maria, want ghy hebt gratie gheuonden by Gode. **31** Siet ghy sult onfanghen in v lichaem, ende baren eenen sone, ende ghy sult sijnen naem noemen Iesum. **32** Dese sal groot sijn, ende die sone des alderhochsten gheoemt worden, ende die Heere Godt sal hem gheuen Dauids sijns vaders stoel, **33** ende hy sal regnener int huys van Iacob inder ewicheydt, ende sijns rijcs en sal gheen eynde wesen. (*aiōn g165*) **34** Ende Maria heeft gheseyt totten enghel. Hoe sal dit gheschieden, want ic gheenen man en bekenne? **35** Ende die enghel antwoerdende heeft haer gheseyt, Die heylege gheest sal van bouen in v comen, ende die cracht des alderhochsten sal v overlommeren. Ende daer om dat heyligh dat wt v sal gheboren worden sal gheoemt worden die sone Gods. **36** Ende siet Elizabeth v nichte dese heeft oock ontfanghen eenen sone in haer outheyt, ende dit is die seste maent haer die onvruchtbaer gheoemt wort. **37** Want alle woert en sal niet ommoghelyck sijn by Gode. **38** Ende Maria heeft gheseyt, Siet die dienstmaghet des Heeren, my gheschiede nae v woert. Ende die enghel is van haer ghesceyden. **39** Ende Maria opstaende in dien daghen is wechhegaen na tgheberchte met haesticheydt in een stadt van Iuda, **40** ende sij is ghegaen in Zacharias huys, ende heeft ghegroet Elizabeth. **41** Ende tes ghesciet als Elizabeth ghehoort hadde die groete van Maria, dat haer kint wt vruechden opghesproughen heeft in haren lichaem, ende Elizabeth werde veruult metten heyleghen gheest, **42** ende sij heeft met luyder stemmen gheroepen, ende gheseyt, Gebenedijt sijdi onder die vrouwen, ende ghebenedijt is die vrucht ws lichaems. **43** Ende van waer coemt my dit, dat mijns Heeren moeder tot my coemt? **44** Want siet ter stont als die stemme van uwer groeten is ghecomen in mijn ooren, soe heeft mijn kint van vruechden opghesproughen in mijn lichaem, **45** ende salich is sij die ghelooft heeft, want die dinghen sullen volbracht worden die haer gheseyt sijn vanden Heere. **46** Ende Maria heeft gheseyt. Mijn ziele maect groot den Heere. **47** Ende mijnen gheest heeft hem, verhuecht in Godt mijnen salichmakere. **48** Want hy heeft aensien die ootmoedicheyt sijnder dienstvrouwen, want siet van desen tij voerts sullen my salich noemen alle gheboerten. **49** Want hy heeft my groote dinghen ghedaen die machtich is, **50** ende heyligh is synen naem. Ende sijn bermherticheyt is van gheslachte tot gheslachten, den gheuen die hem vrezen. **51** Hy heeft cracht gheadaen doer sijnen arm hij heeft houerdige verstroeyt met

den sin haers herten. **52** Hy heeft die machtige afghesedt worden die gheheel werelt. **2** Dese ierste beschrijuinghe is wt den stoel, ende hy heeft verhauen die ootmoedighe. **53** ghedaen van den president van Syrien Cyrino. **3** Ende sij Die hongherige heeft hy met goeden veruult, ende die ghinghen alle om te belijden een ieghelyck in sijn stadt. **4** rijke heeft hy ydel ghelaten. **54** Hy heeft ontfanghen Israel Ende Ioseph es oock opwaerts gherest wt Galileen van sijn kint, ghedachtich wesende sijnder bermherticheyt. **55** die stad Nazareth, int loetsche landt tot Dauids stadt, die Ghelyck hy ghesproken heeft tot onse vaderen, Abraham ghenoemt wort Bethlehem, om dat hy was vanden huyse ende sijnen sade inder eewicheyt. (**aīōn g165**) **56** Ende ende familie van Dauid, **5** dat hy belijden soude met Maria Maria is met haer ghebleuen by na drij maenden, ende sij is sijn ghetrouwe huysvrouwe die bevrucht was. **6** Ende het is wedergekeert in haer huys. **57** Ende den tijt des barens ghesciet doen sij daer waren, dat die daghen veruult sijn dat van Elizabeth is veruult gheweest, ende sij heeft ghebaert sij baren soude. **7** Ende sij heeft ghebaert haren iersten eenen sone. **58** Ende haer ghebueren ende maghen hebbent gheboren sone, ende sij heeft hem in doecken ghewonden ghehoort, dat die Heere sijn bermherticheyt groot met haer ende nedergeheyleit in een cribbe. Want sij en hadden gheen ghemaect hadde, ende sij hebben hem met haer verblydt. **59** plaetise in die herberge. **8** Ende in die selue contreyre waren Ende het is ghesciet op den achtsten dach dat sij ghecomen herders, wakende ende bewarende die wake des nachts ouer sijn om tkint te besnyden, ende sij noemden hem met sijns hen cuude. **9** Ende siet die enghel des Heeren heeft neffens vaders naem Zacharias. **60** Ende sijn moeder antwoerdende hen ghestaen, ende Gods claeheydt heeft omschenen, heeft gheseyt, Gheenssins, maer hij sal Iohannes ghenaemt ende sij hebben ghevreest met groter vreesen. **10** Ende die worden. **61** Ende sij hebben tot haer gheseyt, Daer en is engel heeft tot hen gheseyt, En wilt niet vreesen. Want niemand in v maechscap die met sulcken naem ghenoemt siet ick vercondighe v lieden een groote blijscappe die alle is. **62** Ende met teekenen wesen sij den vadere, hoe dat den volcke sijn sal. **11** Want v lieden is heden gheboren die hy dien wilde ghenoemt hebben. **63** Ende eysschende een salichmaker, die welcke is Christus die Heere in Dauids stadt. scrijftafelken heeft hi ghescreuen seggende, Iohannes is **12** Ende dit sal v een teeken wesen. Ghy sult een ionck sijnen naem. Ende sij sijn allegader verwondert gheweest. kindeken vinden in doecken ghewonden, ende gheleyst in een **64** Ende ter stont is sijnen mont gheopent, ende sijn tonghe, ende nedergeheyleit in een cribbe. **13** Ende onuersenlijck esser metten enghel gheweest ende hy sprack ghebenedide Godt. **65** Ende daer is een een menichte des hemelschen heys louende Godt ende vreese worden ouer allen hen ghebueren, ende ouer alle die seggende, **14** Glorie sij int alderhoochsten Gode, ende in gheberchten van ludeen worden alle dese woerden vermaert, die eerde vrede den menschen die van goeden wille sijn. **15** **66** ende alle diese ghehoort hadden hebbense in hen herte Ende het is ghesciet als die enghelen van hen wech ghegaen ghestelt, seggende, Wat kint meyndi sal dit wesen? Want sijn inden hemel dat die herders spraken tot malcanderen. die hant des Heeren was met hem. **67** Ende Zacharias sijn vader is veruult gheweest metten heyleghen gheest, ende Laet ons doer gaen tot Bethlehem, ende laet ons besien dit hy heeft ghepropheteert seggende. **68** Ghebenedijt sij die Heere die Godt van Israel, want hy heeft besocht, ende woert datter ghedaen is het welck die Heere ons ghoont gheuonden Mariam ende Ioseph ende tkindeken gheleyst in die cribbe. **17** Ende dit siende hebben sij kennisse opghericht eenen horn der salicheyt, in Dauids sijns dienaers huys. **69** Ende hy heeft ons ghehadt vanden woerde dat tot hen gheseyt was van desen huys. **70** Ghelyck hy ghesproken heeft doer den mont sijnder heylegher propheten die van tbeghin der werelt sijn. (**aīōn g165**) **71** Verlossinghe van onsen vianden ende wt die hant van alle den ghenen die ons haten. **72** Om bermherticheyt te doene met onsen vaderen, ende te ghedencken sijns heylichs testaments. **73** Den eedt die hy gheswooren heeft tot Abraham onser vader, **74** dat hy ons gheuen soude. Dat wy sonder vreese verlost wt die handen onser vianden, **75** hem dienen souden. In heylickeyt ende rechtuerdicheyt voer hem, alle onse daghen. **76** Ende ghy kint sult een propheet des alderhoochsten ghenoemt worden, want ghy sult voer des Heeren aensicht gaen om te bereyden sijnen volcke, tot vergiffenis van haren sonden. **78** Doer dat binneste der bermherticheyt ons Gods, doer die welcke hy ons besocht heeft den opganck wten hooghe. **79** Om te lichten den ghenen die in dyusternissen ende in die scaduwe des doot sitten, om te bescicken onse voeten in den wech des vreeds. **80** Ende tkint wies, ende worde versterct in den gheest, ende het was in die woestynen tot opden dach van sijn vertooninghe tot Israel.

2 ENde tis ghesciet in dien daghen datter wtghegaen is een ghebodt vanden keyser Augustus, dat bescreuen soude

2 ENde tis ghesciet in dien daghen datter wtghegaen is een ghebodt vanden keyser Augustus, dat bescreuen soude

dat hy die doot niet sien en soude, ten ware dat hy te voren ghesien hadde Christum des Heeren. **27** Ende hy is doer den gheest ghecomen in den tempel. Ende doen sijn ouders het kint lesum inden tempel brachten, dat sij doen souden nae die ghewoonte der wet voer hem, **28** soe heeft hy dat in sijn armen ghenomen ende heeft Godt ghebenedijt ende gheseyt, **29** Heere nu laet uwen dienaer nae v woert in vrede. **30** Want mijn ooghen hebben ghesien, **31** Den welcken ghy bereydt hebt, voer daensicht van allen luyden. **32** Een licht tot een verlichtinghe der heydenen, ende ter glorien ws volcs van Israel. **33** Ende sijn vader ende moeder waren hen verwonderende van dese dinghen die van hem gheseyt worden. **34** Ende Simeon heeftse ghebenedijt, ende hy heeft gheseyt tot Mariam sijn moeder. Siet dese is ghestelt tot eenen val, ende tot een wederopstaen van vele menschen in Israel, ende tot een teeken daer teghen gheseyt sal worden **35** (ende doer ws selfs ziele sal een swaert gaen) op dat ontdeck moghen worden die ghedachten van veel herten. **36** Ende daer was een prophetersse Anna een dochter van Phanuel van Asers gheslachte, dese was voert ghegaen tot veel daghen, ende sij hadde gheleeft met haren man seuen iaren van haren maechdelijken staet. **37** Ende dese was een weduwe ghewest tot vierentachtentich iaren toe, die welcke vanden tempel niet en ghinck met vasten ende bidden Godt dienende nacht ende dach. **38** Ende dese op die selue vre ouer comende beleedt den Heere, ende sij sprack van hem, alle den ghenen die verwachtende waren die verlossinghe van Israel. **39** Ende als sij alle dinghen volbracht hadden nae des Heeren wet, soe sijn sij wederom ghekeert in Galileen in hen stadt Nazareth. **40** Ende het kint wies ende worde versterkt, vol wijsheyts, ende die gracie Gods was in hem. **41** Ende sijn ouders ghinghen tot allen iaren in Ierusalem, op den hooghen feestdach van Paesschen. **42** Ende als hy out ghworden was twaelf iaren, doen sij opgingen in Ierusalem nae die ghewoonte van den feestdach, **43** ende als die daghen gheeynt waren doen sij weder quamen, soe is het kint lesus ghebleuen in Ierusalem, ende sijn ouders en hebbens niet ghweten. **44** Maer meynende dat hy int gheselscap was, sijn sij ghecomen tot een dach reyse, ende sij sochten hem onder die maghen ende bekinde. **45** Ende niet vindende sijn sij weder om ghekeert na Ierusalem hem soekende. **46** Ende het is gheschiedt nae drij daghen dat sij hem gheuonden hebben inden tempel, sittende int midden der leeraers, hen lieden hoorende, ende hen vraghende. **47** Ende sij verwonderden hen alle seere die hem hoorden van sijn wijsheit ende antwoerden, **48** ende dit siende sijn sij verwondert gheweest. Ende sijn moeder heeft tot hem gheseyt, Sone waer om hebdi ons aldus ghedaen? siet vader ende ick droeuch wesende sochten v. **49** Ende hy seyde tot hen, Waerom eest dat ghy my socht? en wiste ghy niet dat ick sijn moet in die dinghen die mijns vaders sijn? **50** Ende sij en hebben dwoert niet verstaen dat hy tot hen ghesproken heeft. **51** Ende hy is met hen nederwaerts ghegaen, ende is ghecomen te Nazareth, ende hy was hen onderdanich. Ende sijn moeder, bewaerde alle dese woerden in haer herte. **52** Ende Iesus nam toe in wijsheit ende ouderdom, ende gratie, by Gode ende die menschen.

3 INT vijfthienste iaer des keyserijcs van Tiberius den keyser als Pontius Pilatus regeerde dlant van Iudeen, ende Herodes was een vanden vier vorsten regerende Galileen, ende doen Philippus sijn broeder was een van den vier vorsten regerende Itureen, ende dlantscap vanden Trachonitiden, ende Lysanias was een vanden vier vorsten regerende Abilinen, **2** onder die princen der priesters Anna, ende Caipha, is het woert des Heeren gheschiedt op Iohannem Zacharias sone, in die woestijne. **3** Ende hy is ghecomen in alle dlantscap der lordanen, prekende het doopsel der penitencien, tot verghiffenisse der sonden, **4** gelicker ghescreuen is int boeck der woerden van Isaiaes den prophte. Een stemme des roepende in die woestijne, Bereyt den wech des Heeren, maect recht sijn paden, **5** alle valleye sal gheuelt worden, ende alle berch ende hueuele sal vernedert worden, ende dat crom is sal recht worden ende die oneffen weghen sullen effen worden, **6** ende alle vleesch sal sien die salicheyt Gods. **7** Daerom heeft hy gheseyt tot die scaren die wtghinghen om van hem ghedoopt te worden. Ghi ghebroetsele der aderen, wie heeft v lieden ghewesen te vlieden van die toecomende gramscap? **8** Daer om doet weerdighe vruchten der penitencien ende en wilt niet beghinnen te segghen, wy hebben tot eenen vader Abraham. Want ick segghe v, dat Godt machtich is van desen steenen te verwecken Abrahams kinderen. **9** Want dat bijl is nu een die wortel der boomen ghestelt. Daer om alle boom gheen goede vrucht voertbreghende sal wtghouwen worden, ende int vier ghworpen. **10** Ende die scaren vraechden hem segghende, Wat sullen wy dan doen? **11** Ende hy antwoerdende seyde hen, Soe wie twee rocken heeft die gheue den eenen die gheenen heeft, ende wie spijse heeft die doe desghelijcs. **12** Ende die publicanen sijn oock ghecomen om ghedoopt te worden, ende sij hebben tot hem gheseyt, Meester wat sullen wy doen? **13** Ende hy heeft gheseyt tot hen, En doet niet meer dan v lieden ghestelt is. **14** Ende die crijchslieden vraechden hem ooc segghende, Wat sullen wy ooc doen? Ende hy heeft gheseyt, En doet niemant ouerlast, noch en doet gheen onrecht, ende weest te vreden met uwe soudye. **15** Ende als dat volck meynde, ende sij alle dachten in hen herten van Iohannes, oft hy by auonturen soude Christus wesen, **16** soe heeft Iohannes gheantwoert segghende tot hen allen, Ick doope v voerwaer met water, maer daer sal een comen stercker dan ick, van wiens schoenen ick niet weerdich en ben den riem te ontbinden, dese sal v lieden doopen met den heyleghen gheest, ende met den vier. **17** Wiens wan in sijn hant is, ende hy sal sijnen dorschvloer suyeren, ende sijn tarwe vergaderen in sijn schuere, maer dat caf sal hy verbranden met een omlchlusschelijc vier. **18** Ende veel ander dinghen vermanende vercondichde hy den volcke. **19** Maer Herodes een vanden vier vorsten doen hy van hem ghestraeft worde, van Herodias sijns broeders huysvrouwe, ende van alle den quaden die Herodes ghedaen hadde, **20** soe heeft hy dit ooc bouen alle daer toe ghedaen, ende heeft Iohannem ghesloten in den kerker. **21** Ende tes ghesct als alle volck ghedoopt worde, ende doen Iesus oock gheodopt was ende biddende was, dat den hemel gheopent is **22** ende den heyleghen gheest is nederghedaelt in een lichamelijke

ghedaente als een duyue in hem, ende een stemme is van den hemel ghecomen. Ghi sijt mijn beminde sone, in v heeft my behaghet. **23** Ende hy Iesus was beghinnende die ouderdom by nae van dertich iaren (alsmen meynde) die sone van Ioseph die gheweest is een sone Heli, **24** Die gheweest is Matthats Die gheweest is Leui Die gheweest is Melchi Die gheweest is lanne Die gheweest is Iosephs **25** Die gheweest is Matthathie Die gheweest is Amos Die gheweest is Naums Die gheweest is Hesli Die gheweest is Nagge **26** Die gheweest is Mahaths Die gheweest is Mathatje Die gheweest is Semei Die gheweest is Iosephs Die gheweest is Iuda **27** Die gheweest is Iohanna Die gheweest is Resa Die gheweest is Zorobabels Die gheweest is Salathiels Die gheweest is Neri **28** Die gheweest is Melchi Die gheweest is Addi Die gheweest is Cosams Die gheweest is Elmadans Die gheweest is Hers **29** Die gheweest is Iesu Die gheweest is Eliezers Die gheweest is Iorims Die gheweest is Matthats Die gheweest is Leui **30** Die gheweest is Simeons Die gheweest is Iuda Die gheweest is Iosephs Die gheweest is Iona Die gheweest is Eliacims **31** Die gheweest is Melcha Die gheweests is Menna Die gheweest is Matthatha Die gheweest is Nathans Die gheweests is Dauids **32** Die gheweest is lesse Die gheweest is Obeds Die gheweest is Booz Die gheweest is Salmons Die gheweest is Naassons **33** Die gheweest is Aminadabs Die gheweest is Arams Die gheweest is Esrons Die gheweest is Phares Die gheweest is Iude **34** Die gheweest is Iacobs Die gheweest is Isaacs Die gheweest is Abraham Die gheweest is Thare Die gheweest is Nachors **35** Die gheweest is Sarugs Die gheweest is Ragau Die gheweest is Phalegs Die gheweest is Hebers Die gheweest is Sale **36** Die gheweest is Cainans Die gheweest is Arpharads Die gheweest is Sem Die gheweest is Noe Die gheweest is Lamechs **37** Die gheweest is Mathusale Die gheweest is Henochs Die gheweest is Iareds Die gheweest is Malaleels Die gheweest is Cainans **38** Die gheweest is Henos Die gheweest is Seths Die gheweest is Adams Die gheweest is Gods.

sone sijt, soe worpt v van hier nederwaerts. **10** Want daer is ghescreuen dat hy sijnen enghelen van v beulen heeft, dat sij v onderhouden souden, **11** ende dat sij v in hen handen draghen sullen, dat ghi by auontueren uwen voet niet en staet aan den steen. **12** Ende Iesus antwoerdende heeft tot hem gheseyt, daer is gheseyt, Ghi en sult den Heere uwen Godt niet tempteren. **13** Ende als alle die temptacie voleyt was, soe is die duyuel van hem ghegaen tot een wijle tijts. **14** Ende Iesus is wederghecomen doer die cracht des gheests in Galileen, ende die fame is wtghegaen in alle dat lantscap van hem. **15** Ende hy leerdese in hen Sinagoghen, ende hy worde grootelijck ghrepresen van hen allen. **16** Ende hy is ghecomen te Nazareth daer hy opghoeuedt was, ende hy is opden sabbodagh ghegaen nae sijn ghewoonte in die synagoge, ende hy is opghestaen om te lesen. **17** Ende hem is ghegeheuen den boeck van Isaiaas den propheet. Ende als hy den boeck opgheslaghen hadde, soe heeft hy gheunden die plaatse daer ghescreuen was. **18** Den gheest Gods is op my, daer om dat hy my ghesalft heeft, om den armen deuangelie te vercondighen heeft hy my ghesonden, te ghenesen die bedruct van herten sijn, **19** den gheuanghenen verlossinghe te preken, ende den blenden tghesichte, om die ghebrokene vrij te laten gaen tot verghiffenis, te preken dat ghaem iaer des Heeren, ende den dach der vergheldinghe. **20** Ende als hy den boeck toe ghevouwen hadde, soe heeft hy dien den dienaer wederom ghegeheuen, ende is gheseten. Ende die oogen van alle die ghene die in die synagoge waren merckende op hem. **21** Ende hy heeft begonnen te segghen tot henlieden, Heden is dese scriptuere volbracht in uwe ooren. **22** Ende sij gauen hem allegader ghetuyghenis, ende sij verwonderden hen in die woerden der gratien, die wt sijnen mont quamen, ende seyden. En is dit niet Iosephs sone? **23** Ende hy seyde tot hen, Voerwaer ghy sult tot my segghen dese ghelijckenisse. Medecijn meester gheest v seluen. Hoe veel dinghen hebben wy ghehoort die ghesciet sijn in Capharnaum, doet die ooc hier in v lant. **24** Ende hy seyde, Voerwaer ic segghe v, datter gheen propheet

4 ENde Iesus vol vanden heylighen gheest is wedercomen
vander lordanen, ende hy worde ghedreuen doer den
gheest in die woestijne veertich daghen, **2** ende hy worde
ghetemptert vanden duyuel. Ende hi en heeft niet gheten in
dien daghen, ende doen die ouerleden waren, soe heeft hi
hongher ghehadt. **3** Ende die duyuel heeft tot hem gheseyt,
Eest dat ghy die sone Gods sijt soe segt desen steen dat
hy broot worde. **4** Ende Iesus heeft tot hem gheantwoort.
Daer is ghescreuen, dat die mensch alleen doert broot niet
en leuet, maer doer alle woerde Gods. **5** Ende die duyuel
heeft hem gheleydt op eenen hooghen berch ende heeft
hem gheoto alle die rijcken vanden omgang der eerdien op
eenen oghenblick tijs, **6** ende heeft hem gheseyt, V sal ic
alle dese machticheyt gheuen ende die glorie van die, want
sij sijn my ouerghelueert, ende wien ic wille dien gheue ic
dese. **7** Daerom eest dat ghi aenbiddet voer my, soe sullen
die al uwe sijn. **8** Ende Iesus antwoerende heeft tot hem
gheseyt. Daer is ghescreuen. Den Heere uwen Godt suldi
aenbidden, ende hem alleen dienen. **9** Ende hy heeft hem
gheleyt binnen Ierusalem, ende hem ghestelt, op die tinne
des tempels, ende hi heeft tot hem geseyt, Eest dat ghi Gods

4 ENde Iesus vol vanden heylighen gheest is wedercomen vander lordanen, ende hy worde ghedreuen doer den gheest in die woestijne veertich daghen, **2** ende hy worde ghetemptert vanden duyuel. Ende hi en heeft niet gheten in dien daghen, ende doen die ouerleden waren, soe heeft hi hongher ghehadt. **3** Ende die duyuel heeft tot hem gheseyt, Eest dat ghy die sone Gods sijt soe segt desen steen dat hy broot worde. **4** Ende Iesus heeft tot hem gheantwoort. Daer is ghescreuen, dat die mensch alleen doert broot niet en leuet, maer doer alle woerde Gods. **5** Ende die duyuel heeft hem gheleydt op eenen hooghen berch ende heeft hem ghoetoont alle die rijken vanden omganc der eerden op eenen oghenblick tijts, **6** ende heeft hem gheseyt, V sal ic alle dese machticheyt gheuen ende die glorie van die, want sij sijn my ouerheleutend, ende wien ic wille dien gheue ic dese. **7** Daerom eest dat ghi aenbiddet voer my, soe sullen die al uwe sijn. **8** Ende Iesus antwoerdende heeft tot hem gheseyt. Daer is ghescreuen. Den Heere uwren Godt suldi aenbidden, ende hem alleen dienen. **9** Ende hy heeft hem gheleyt binnen Ierusalem, ende hem ghestelt, op die tinne des tempels, ende hi heeft tot hem geseyt, Eest dat ghi Gods aenghenaem en is in sijn lant. **25** Inder waerheit ic segge vlieden datter vele weduwen waren in die daghen van Elias in Israel, doen den hemel ghesloten was drij laren ende ses maenden, doender eenen grooten hongher opghestaen was in alle dlant, **26** ende tot gheen van dien en is Elias ghesonden gheweest, dan in Sarepta van Sydonien, tot een weduwe, **27** Ende daer waren ooc veel melaetschen in Israel onder Eliseus den profeet, ende gheen van dien en is ghesuyuert dan Naaman die sirier. **28** Ende sij sijn allegader in die synagoge vol gramscappen gheworden dit hoorende. **29** Ende sij sijn opghestaen ende hebben hem wter stadt gheworpen, ende hebben hem gheleyt tot op dopperste vanden berch daer hen stadt opghettimmert was, dat sij hem van bouen nederwaerts worpen souden. **30** Ende hy passerende ginck doer dmidden van hen lieden. **31** Ende hy is nederwaerts ghegaen in Capharnaum een stadt van Galileen, ende aldair leerde hijse op die sabbath daghen. **32** Ende sij verwonderden hen seere in sijn leeringhe, want sijn woert was machtich. **33** Ende in die synagoge was een mensch hebbende eenen onsuyueren duyuel, ende die heeft gheroopen mit lynder stemmen **34** segghende, Laet

ons gheworden, wat hebben wy met v te doen Iesu van Nazareth? Sijdi gecomem om ons te verderuen? Ic weet wel wie ghi sijt, die heyleghe Gods. **35** Ende Iesus heeft dien ghestraft segghende, Wert stom, ende gaet wt van hem. Ende als hem die duyuel int midden gheworpen hadde, so is hi van hem wtghegaen, ende hy en heeft hem niet ghehindert. **36** Ende daer is een veruaertheyt in hen allen ghecomen ende sij spraken tot malcanderen segghende. Wat woert is dit, dat hi metter macht ende cracht ghebiedt den onsuyeren gheesten, ende sij gaen wt? **37** Ende die fame worde verbreyt van hem in alle die plaatse des lantscaps. **38** Ende Iesus opstaende van die synagoge is ghegaen in simons huys. Ende die moeder van simons huysvrouwe was beuanghen met groote cortsen ende sij hebben hem ghebeden voer haar. **39** Ende staende ouer haer heeft hi der cortsen beuolen, ende die heeft haer ghelaten. Ende ter stont opstaende diende sij henlieden. **40** Ende als die sonne onderghegaen was, alle die siecken hadden van menigherley siechten, leydden die tot hem. Ende hy ghenas die op elcken die handen legghende. **41** Ende daer ghinghen duyuelen wt veel menschen roepende ende segghende, Ghi sijt die sone Gods, ende hy die straffende en lietse niet spreken, want sij wisten dat hi Christus was. **42** Maer alst dach gheworden was wtghegaen sijnde ghinck hi in een woeste plaatse, ende die scaren sochten hem, ende sij sijn tot hem ghecomen ende sij hielden hem dat hi van hen niet wech gaen en soude. **43** Tot die welcke hi seyde, Ic moet ooc den anderen steden deuangelie preken van dat rijke Gods, want daer om ben ic ghesonden. **44** Ende hy was prekende in die synagogen van Galileen

5 Ende tis ghesciet als die scaren hem ouerdronghen om te hooren het woert Gods, ende dat hi stont by dat water van Genesareth. **2** Ende hy heeft twee scepen ghesien staende neffens dat water. Maer die visschers waren nederwaerts ghegaen, ende wiesschen haer netten. **3** Ende opclimmende in een scip dwelck Simon toebehoerde, heeft hy ghebeden dat hijt vanden lande een luttelken soude af stieren. Ende sittende leerde hy wten sceepken die scaren. **4** Ende als hy opghehouden hadde van spreken, soe heeft hy tot Simon gheseyt, Vaert in die diepte, ende ontpluyct v netten om te vanghen. **5** Ende Simon antwoerdende heeft tot hem gheseyt, Meester wij alle den nacht arbeydende en hebben niet gheuanghen, Maer in v woert sal ic dat net ontpluycken. **6** Ende doen sij dat ghedaen hadden, soe hebben sij gheuanghen een groote menichte van visschen, ende hem net scoerde. **7** Ende sij hebben hen ghesellen die in dander scip waren ghevinct, dat sij souden comen ende hen helpen. Ende die sijn ghecomen ende hebben beyde die sceepkens ghevult, alsoe dat die diep int water soncken. **8** Dwelc als Simon Petrus sach, soe is hi gheualen op sijn knien voer Iesus segghende, Ghaet wt van my Heere want ick ben een sondich mensch. **9** Want een verscritheyt hadde hem beuanghen, ende alle die met hem waren int vanghen van die visschen die sij gheuanghen hadden. **10** Desghelijcs ooc Iacobum ende Iohannem Zebedeus sonen, die simons ghesellen waren. Ende Iesus seyde tot Simon. En wilt niet vreesen, want van nu voerts suldi menschen vanghen. **11** Ende als sij die scepen aent lant ghestiert

hadden, achterlatende alle dinghen sijn sij hem gheulcht. **12** Ende het is ghesciet als hy was in een van die steden, ende siet daer was een man vol melaetscheyt, ende die Iesum siende ende voor hem nederuallende op sijn aensicht heeft hem ghebeden segghende, Heere eest dat ghi wilt ghi moecht my suyueren. **13** Ende wtstekende sijn hant heeft hy hem gheact segghende, Ic wilt, Wert suyuer. Ende ter stont is die lazerie van hem ghegaen, **14** ende hy heeft hem beuolen dat hijt niemanden segghen en souden. Maer gaet henen ende verhoont v den priestere, ende offert voer v suyeringhe ghelyc Moyses beuolen heeft, hen tot een ghetuyghenis. **15** Ende die sprake van hem ghinck lanck so meer voerts, ende daer vergaderden veel scaren om dat sij hooren souden, ende dat sij souden ghenesen worden van haren siecten. **16** Maer hy ghinck besijden wten weghe in die woestijne, ende badt. **17** Ende het is ghesciet op een van die daghen ende hy sadt leerende. Ende daer waren Phariseen sittende ende leeraers der wet, die ghecomen waren wt alle die casteelen van Galileen, ende Iudeen, ende Ierusalem, ende die cracht des Heeren wasser om hen te ghenesen. **18** Ende siet daer quamen mannen draghende in een bedde eenen mensch die ghichtich was, ende sij begheerden hem binnien te bringhen, ende te legghen voer hem. **19** Ende niet vindende doer wat sijde dat sij hem souden connen binnien ghebrenghen om der scaren wille, soe hebben sij gheclommen opt dack, ende doer die tichgelen hebben sij hem neder ghelaten metten bedde int midden voer Iesum. **20** Der welcker ghelooue als hy ghesien heeft soe seyde hy Mensch v sonden worden v vergheuen. **21** Ende die Phariseen ende Scriben begonsten te dencken segghende, Wie is dese die blasphemien spreect? wie mach die sonden vergheuen dan alleen Godt? **22** Als Iesus hen ghehadent ghekent heeft, soe heeft hy antwoerdende tot hen gheseyt, Wat denct ghy in uwe herten? **23** Wat is lichter te seggen, die sonden worden v vergheuen, oft te seggen, Staet op ende wandelt? **24** Maer op dat ghy weten moecht dat die sone des menschen macht heeft op die eerde die sonden te vergheuen (seyde hy totten ghichtighen) Ick segghe v staet op, neempt op v bedde, ende gaet in v huys. **25** Ende ter stont opstaende voer hen lieden heeft hy ghenomen daer hy op lach, ende hy is wech ghegaen in sijn huys, grootelijck Godt louende. **26** Ende een verscritheyt heeftse alle beuanghen, ende sij loofden Godt grootelijck. Ende sij worden veruult met vreesen segghende, Wy hebben heden wonderlyckie dinghen ghesien. **27** Ende nae desen is hy wtghegaen ende heeft ghesien eenen publicaen ghenaemt Leui sittende aent tolhuys, ende hy heeft hem gheseyt, Volck my. **28** Ende hy alle dinghen achterlatende is opstaende hem gheulcht, **29** ende Leui heeft hem eenen grooten maeltijt bereyt in sijn huys. Ende daer was een groote scare van publicanen ende van andere die met hen waren ter tafelen sittende. **30** Ende die phariseen ende hen Scriben murmurreerden segghende tot sijnen discipelen. Waer om eeti ende drincti met die publicanen ende sondaren? **31** Ende Iesus antwoerdende heeft tot hen gheseyt, Sij en hebben gheene medecijn meester van doen die ghesont sijn, maer die qualijk te passe sijn. **32** Ic en ben niet ghecomen om die rechtuerdiche te roepen, maer die sondaers tot

penitencie. **33** Ende sij hebben tot hem gheseyt, Waerom verraderre heeft gheweest. **17** Ende nedercomende met hen vasten Iohannes discipelen dicmael, ende doen bedinghen, heeft hy ghestaen in een veltachtige plaatse, ende die scare des ghelycs ooc der Phariseen discipelen ende die uwe van sijnen discipelen, ende een groote menichte des volcs eten ende drincken? **34** Totten welcken hy gheseyt heeft. van alle dlant van Iudeen ende Ierusalem, ende die aen die Moechdi des brudegoms kinderen als die brudegom met zee ligghen, ende van Tyro, ende Sidon **18** die ghecomen hen is, doen vasten? **35** Maer die daghen sullen comen, waren om dat sij hem hooren souden, ende ghenesen ende als die brudegom hen afghrenomien sal wesen, dan worden van haren ghebreken. **19** Ende die ghequelt waren sullen sij vasten in dien daghen. **36** Ende hy seyde een van onsuyer gheesten die worden ghenesen. Ende alle ghelyckenisse tot hen. Dat niemant en naeyet een stuck die scare begheerde hem te ghenaken, want daer ghinch lakens van een nieu cleedt, aen een oudt cleedt, oft anders een cracht van hem, ende die maectese alle ghesont. **20** sal hy dat nieuwe cleed schoeren, ende den ouden cleede Ende met opghenauwen ooghen op sijn discipelen seyde hy, en dient niet dat stuck vanden nieuwen cleede. **37** Ende Salich sijt ghy arme, want uwe is het rijck Gods, **21** Salich niemant en ghet nieuwen wijn in oude flesschen, oft anders sjidi die nu hongher hebt, want ghy sult versaeht worden, soe sal den nieuwen wijn de flesschen schoeren, ende dien Salich sjidi die nu weent, want ghy sult lachen, **22** Salich sal wtghestort worden, ende die flesschen sullen verdoruen suldi wesen, als v die menschen sullen haten, ende als sij v worden, **38** maer nieuwen wijn moetmen ghieten in nieuwe flesschen/ ende soe worden die beyde behouden. **39** Ende v in dien dach ende verhuecht v, want siet uwen loon is niemant ouden wijn drinckende en wilt ter stont den nieuwen, groot in den hemel, want nae dese deden haer vaderen den want hy seyt den ouden is beter.

6 ENde tes ghesciet opden nae sabbeth dach als hy doert coren ghinc, so plucten sijn discipelen die aren af, ende sy atense wrijuende metten handen. **2** Ende sommighe vanden Phariseen seyden hen, Waerom doedi dat niet gheoroofht en is op die sabbeth daghen? **3** Ende Iesus hen antwoerdende heeft gheseyt, En hebi oock dit niet ghelesen dat Dauid ghedaen heeft doen hi hongher hadde, ende die met hem waren. **4** Hoe dat hy int huys Gods ghegaen is, ende heeft die brooden der voerlegghingen ghenomen, ende gheten, ende heeftse ghegeheuen den ghenen die met hem waren, die welck niet en is gheoroofht teten dan alleen den priesteren? **5** Ende hy seyde hen lieden. Dat die sone des menschen heere is ooc vanden sabbeth dach. **6** Ende tis ghesciet ooc in eenen anderen sabbeth dach, dat hy in die synagoge ghinc ende leerde. Ende daer was een mensch ende sijn rechte hant was dorre. **7** Ende die Phariseen ende Sriben wachten oft hy opden sabbeth soude ghesont maken, op dat sij vinden souden, waer mede dat sij hem souden besculdighen. **8** Maer hy kende hen ghdachten, ende hy heeft gheseyt den mensch die die dorre hant hadde. Staet op, ende staet int midden. Ende oprijsende heeft gy ghestaen. **9** Ende Iesus heeft tot hen gheseyt, Ick vrughe v lieden oftmen mach op die sabbeth daghen wel doen oft qualijck, een ziele behouden oft dooden? **10** Ende als hy hen alle rontsomme ghesien hadde, soe heeft hy totten mensch gheseyt, Strect wt v hant. Ende hy heeftse wtghestrect, ende sijn hant is weder ghesont ghworden. **11** Ende sij worden veruult met dwaesheydt, ende spraken tsamen met malcanderen, wat sij Iesu doen souden. **12** Ende tis ghesciet in die daghen, dat hy is wtghedaen opden berch on te bidden, ende hy was ouernachtende in Gods ghebed. **13** Ende alst dach gheworden was, soe heeft hy sijn discipelen gheroopen, ende heefter twaelue van hen wtghecoren die hy oock apostelen ghehoemt heeft. **14** Simon den welcken hy toeghenaemt heeft Petrus, ende Andream sijnen broeder, ende Iacobum ende Iohannem, Philippum ende Bartholomeum, **15** Matheum ende Thomam, Iacobum Alpheus sone, ende Simonem die ghehoemt wort Zelotes, **16** ende Iudam Iacobus sone, ende Iudam den Iscarioter die de van alle dlant van Iudeen ende Ierusalem, ende die aen die Moechdi des brudegoms kinderen als die brudegom met zee ligghen, ende van Tyro, ende Sidon **18** die ghecomen hen is, doen vasten? **19** Ende die ghequelt waren sullen sij vasten in dien daghen. **20** Ende hy seyde een van onsuyer gheesten die worden ghenesen. Ende alle ghelyckenisse tot hen. Dat niemant en naeyet een stuck die scare begheerde hem te ghenaken, want daer ghinch lakens van een nieu cleedt, aen een oudt cleedt, oft anders een cracht van hem, ende die maectese alle ghesont. **21** Ende met opghenauwen ooghen op sijn discipelen seyde hy, Salich sijt ghy arme, want uwe is het rijck Gods, **22** Salich sjidi die nu hongher hebt, want ghy sult versaeht worden, Salich sjidi die nu weent, want ghy sult lachen, **23** Salich suldi wesen, als v die menschen sullen haten, ende als sij v worden, **24** maer nochtans Wee v ghy rijcke, want ghy hebt v vertroostinghe. **25** Wee v die versaeht sijt, want ghy sult hongher hebben. Wee v die nu lacht, want ghy sult droeuich sijn ende weenen. **26** Wee als v alle die menschen prijsen, want nae desen deden hen vaderen den valschen propheten. **27** Maer v lieden segghe ic diet hoort, Bemint v vianden, ende doet wel den ghenen die v haten. **28** Gebenedijtse die v vermaledijden, ende bidt voer die ghene die v belieghen. **29** Ende die v slaet aen deen wanghe biedt dien ooc die andere. Ende den ghenen die v neemt v ouercleedt, en wilt hem niet beletten v ondercleedt ooc te nemen. **30** Ende alle den ghenen die iet van v begheert, gheeft. Ende soe wie v het uwe ontheemt, en eyscht dat niet wederom. **31** Ende nae dat ghy wilt dat die menschen v doen, alsoe doet hen desghelycs ooc. **32** Ende eest dat ghy bemint die ghene die v beminnen, wat danck hebdi daer af? want die sondaers beminnen oock die ghene die hen beminnen. **33** Ende eest dat ghy weldoet den ghenen die v weldoet, wat danck hebdi daer af? want die sondaers doen dat oock. **34** Ende eest dat ghy leent den ghenen daer ghy dat hoept weder af te ontfanghen, wat danck hebdi daer af? want die sondaren leen den sondaren, dat sij desghelycs wederom ontfanghen souden. **35** Maer bemint v vianden, doet wel ende leent, niet daer af hopende, ende uwen loon sal veel sijn, ende ghy sult kinderen des alderhoochsten sijn, want hy is goedertieren ouer die ondancbarighe ende quade. **36** Daer om weest bermhertich, ghelyck v vader bermhertich is. **37** En wilt niet ordeelen, ende ghi en sult niet gheordeelt worden, en wilt niet verordeelen, ende ghy en sult niet verordeelt worden. Vergheeft, ende v sal vergheuen worden. **38** Gheeft ende v sal ghegeheuen worden. Een goede ende opghesoete ende ghescudde ende ouerloopende mate sullen sij in uwen schoot gheuen. Want metter seluer maten daer ghy mede ghemeten hebt, sal v wederom ghemeten worden. **39** Ende hy seyde hen een ghelyckenisse. Mach den eenen blenden den anderen blenden leyden? en vallen sij niet beyde in die grachte? **40** Gheen discipel en is bouen sijnen meester, ende een ieghelyck sal volmaect wesen, eest dat hy is ghelyck sijn meester. **41** Ende wat siedi een vese in ws broeders ooghe,

maer den balck die in v ooghe is en aenmercti niet? **42** Oft een groote scare, **12** ende doen hy quam by die poorte der hoe moechdi uwen broeder segghen. Broeder ghehangt dat ick mach die vese wt v ooghe worpen, daer ghy selue den ick mach die vese wt v ooghe niet en siet? Ghy hypocrijt, worpt ierstmael balck in v ooghe niet en siet? Ghy hypocrijt, worpt ierstmael den balck wt v ooghe, ende dan suldi voert sien, dat ghy den balck wt v ooghe, ende dan suldi voert sien, dat ghy welcke als die Heere ghesien heeft, soe heeft hy (met die vese moecht nemen wt ws broeders ooghe). **43** Want bermherticheyt op haer bewecht sijnde) tot haer gheseyt. En ten is gheenen goeden boom die quade vruchten voerts wilt niet weenen. **14** Ende hy is daer aanghegaen, ende heeft brengt, noch ghenen quadren boom die goede vruchten voerts die bare gheraect. Ende die ghene diese droeghen bleuen brenght. **44** Want elcken boom wort van sijn vrucht bekent. staende. Ende hy seyde, ionghelinck ick segge v, staet Want vanden dornen en vergadert men gheen vijghen, noch op. **15** Ende hy is recht op gheseten die doot was, ende vanden braemen en snijdtmen gheen wijndryuyen. **45** Een begonste te spreken. Ende hy heeft hem sijnder moeder goet mensch brengt voort wt den goedem scadt sijns herten gheheuen. **16** Ende een vreese heeft hen alle beuanghen, goede dinghen, ende een quaet mensch brengt wt den ende sij loofden Godt grotelijck segghende, Het is een quadren scadt quaet voerts. Want wt die ouervloedicheyt des groot profeet onder ons opghestaen, ende Godt heeft sijn herten, soe spreekt den mont. **46** Ende waerom noemdi mi volc besocht. **17** Ende dit woert is wtghegaen van hem int Heere Heere, ende en doet niet tghene dat ick v segge? **18** Ende iohannes discipelen hebben hem ghebootscapt Alle die tot my coemt ende mijn woerden hoort, ende van alle dese dinghen. **19** Ende iohannes heeft twee van heeft die ick sal v toonen wien dat hy ghelyck is. **48** Hy sijnen discipelen tot hem gheroepen, ende hy heeftse een is ghelyck eenen mensch die een huys timmert, die diep lesum ghesonden segghende, Sijdt ghy die comen sult, oft ghegrauen heeft, ende tfundament gheleydt heeft op een verwachten wy eenen anderen? **20** Ende als die mannen tot steenroets. Ende alser eenen ouervloet gheschiedde, soe hem ghecomen waren, hebben sij gheseyt, iohannes die is de vloet aengheslaghen teghen dat huys, ende hy en dooper heeft ons tot v ghesonden segghende, Sijdt ghy die heeft dat niet connen verroeren, want het was ghefundert comen sult, oft verwachten wij eenen anderen? **21** In die opden steen. **49** Maer diese hoort ende niet en doet, die is selue vre heefter hy vele ghesont ghemaect van siechten, ghelyck eenen mensch die sijn huys timmert op die eerde ende plaghen, ende van boose gheesten, ende veel blinden sonder fundament, op dwelc is den vloet gheslaghen, ende heeft hy tghesicht ghegheuen. **22** Ende antwoerdende heeft tes ter stont gheuallen, ende den val van dien huyse is groot gheworden.

7 ENde als hy alle sijn woerden volseyt hadde in die ooren des volcs, soe is hy in Capharnaum ghegaen. **2** Ende die knecht van eenen hondertsten man qualijck te passe sijnde begonste te steruen, die welcke hem aenghenaem was. **3** Ende als hy ghehoort hadde van Iesu, soe heeft hy tot hem ghesonden die ouders der Ioden, biddende hem dat hy comen soude ende sijnen knecht ghenesen. **4** Ende als die tot lesum ghecomen waren, soe baden sij hem sorchuuldelijck, segghende tot hem. Hy eest weerdich dat ghy hem dit doet, **5** want hy heeft ons volck lief, ende hy heeft ons een synagoge ghetimmerd. **6** Ende Iesus ginch met hen liedien. Ende doen hy nu niet verre en was vanden huyse, heeft die hondertste man vrienden tot hem ghesonden segghende, Heere en wilt v niet vermoyen, want ick en ben niet weerdich dat ghi soudt onder mijn dack in comen. **7** Waerom dat ick my oock niet weerdich en heb gheacht, dat ic tot v comen soude, maer segghet met eenen woerde, ende mijn knecht sal gesont worden. **8** Want ic bin ooc een mensch onder een overhelyt ghhestelt, hebbende onder my ruyteren, ende ic segge desen gaet henen, ende hy gaet, ende den anderen coemt, ende hy coemt, ende mijnen dienaer doet dit, ende hy doetet, **9** Iesus dit gehoort hebbende, heeft hem verwondert, ende omghekeert sijnde heeft hy den scaren die hem volchden gheseyt, Voerwaer ic segge v, dat ic ooc in Israel soe grooten gheeluoe niet gheuonden en hebbe. **10** Ende als sij thuys ghecomen waren die daer ghesonden waren, soe hebben sij den knecht die sieck gheweest hadde, ghesont vonden. **11** Ende tes ghesiet daer nae dat hy ginc tot een stadt die ghenoeamt was Naim, ende met hem gheinghen sijn discipelen, ende

een groote scare, **12** ende doen hy quam by die poorte der stadt, siet soe worde daer een doode wtghedraghen een eenich sone sijns moeders, ende dese was een weduwe, ende een groote scare vander stadt met haer. **13** Die welcke als die Heere ghesien heeft, soe heeft hy (met bermherticheyt op haer bewecht sijnde) tot haer gheseyt. En wilt niet weenen. **14** Ende hy is daer aanghegaen, ende heeft die bare gheraect. Ende die ghene diese droeghen bleuen staende. Ende hy seyde, ionghelinck ick segge v, staet op. **15** Ende hy is recht op gheseten die doot was, ende begonste te spreken. Ende hy heeft hem sijnder moeder gheheuen. **16** Ende een vreese heeft hen alle beuanghen, ende sij loofden Godt grotelijck segghende, Het is een groot profeet onder ons opghestaen, ende Godt heeft sijn volc besocht. **17** Ende dit woert is wtghegaen van hem int gheheel loetsche lant, ende in alle dat lantscap daer omtrent. **18** Ende iohannes discipelen hebben hem ghebootscapt van alle dese dinghen. **19** Ende iohannes heeft twee van sijnen discipelen tot hem gheroepen, ende hy heeftse een lesum ghesonden segghende, Sijdt ghy die comen sult, oft verwachten wy eenen anderen? **20** Ende als die mannen tot hem ghecomen waren, hebben sij gheseyt, iohannes die dooper heeft ons tot v ghesonden segghende, Sijdt ghy die comen sult, oft verwachten wij eenen anderen? **21** In die selue vre heefter hy vele ghesont ghemaect van siechten, ende plaghen, ende van boose gheesten, ende veel blinden heeft hy tghesicht ghegheuen. **22** Ende antwoerdende heeft hy tot hen gheseyt, Gaende bootscapt wederom iohanni dat ghy ghehoort hebt ende ghesien. Dat die blende sien, die crepele wandelen, die melaetsche worden ghesuyert, die dooce hooren, die doode verrijsen, den armen wort het euangelie vercondicht, **23** ende salich is hi soe wie in my niet verarghert en wort. **24** Ende doen iohannes boden wech ghegaen waren, heeft hy begonst te segghen van iohannes totten scaren. Wat sijdi wt ghegaen in die woestijne te siene? een riet metten winde waeyen? **25** Maer wat sijdi wtghegaen te siene? eenen mensch met saechten cleederen ghecleedt? Siet die in costelijcke cleederen sijn ende in wellusticheden, die sijn in der coninghen huyzen, **26** Maer wat sidi wtgaen te sien? eenen profeet? Voorwaer ick segge v lieien oock meer dan eenen profeet. **27** Dit is hy daer af ghescreuen is. Siet ick sende mijnen Enghel voor v aensicht die uwen wech bereyden sal voor v, **28** want ick segge v meerder profeet onder die kinderen der vrouwen dan iohannes die dooper en issier niemant, Maer wie de minste is int rijk Gods die is meerder dan hy, **29** Ende alle twolck hoorende, ende die publicanen die ghedoopt waren met iohannes doospel hebben God gherichtuerdicht, **30** Maer die Phariseen ende wetgheleerde hebben den raet Gods versmaet in hen seluen, niet ghedoopt sijnde van hem, **31** Ende die Heere heeft gheseyt. By wien sal ick die menschen van desen gheslachte ghelycken, ende wien sijne ghelyc? **32** Sij sijn ghelyc den kinderen op die merct sittende ende sprekende tot malcanderen ende seggende. Wij hebben in ghesonghen met pijpen, ende ghy en hebt niet ghedanst, Wij hebben v droef gheclach ghesonghen, ende ghy en hebt niet gheweent, **33** Want iohannes die dooper is ghecomen noch broot etende noch wijn drinckende, ende

ghi segt hi heeft den tuyuel, **34** Die sone des menschen was soo eest verdroocht, om dat gheen vochticheyt en is ghecomen etende ende drinckende ende ghi segt. Siet hadde, **7** Ende het ander is gheuallen tusschen die dornen, dese mensch is een brasser ende wijndrincker, een vrient ende die dornen tsamen opghewassen sijnde hebben dat der publicanen ende sondaren **35** ende die wijsheyt is versmacht, **8** Ende dander is gheuallen in goede eerde ende gherechtuerdicht van allen haren kinderen. **36** Ende een opghegaen sijnde heuet vrucht voortgebracht honderfout, vanden Phariseen badt hem dat hi met hem eten soude, dese dinghen seggende riep hy. Die ooren heeft om te Ende in des Phariseus huys ghegaen sijnde is hy ter tafelen hooren die hoore, **9** Ende sijn discipelen vraechden hem gheseten, **37** Ende siet een vrouwe die een sondersse was wat parabel dat dit was **10** Den welcken hy heeft gheseyt. in die stadt, als si verstaen heeft dat hi gheseten was ten V lieden eest gheheuen te kennen die verborghentheyt maeltijde in des Phariseus huys, heeft sij ghebracht een van dat ryc Gods maer den anderen in ghelyckenissen op costelijcke alabasteren busse met salue, **38** ende staende dat sij siende niet en souden sien, ende hoorende niet en van achter een sijn voeten, heeft sij met tranen begonst souden verstaen, **11** Ende dit is die ghelyckenisse, Tsaet is sijn voeten vochtich te maken, ende metten hayre haers dwoort Gods, **12** Maer die omtrent den wech sijn, dat sijnse hoofts droochde sijt ende custe sijn voeten, ende salfdese diet hooren daer na soo coemt die tuyuel, ende neemt dat metter saluen, **39** Maer dit siende die Phariseus die hem woort van hen herte om dat sij niet en souden ghelooouende ghenoodt hadde, heeft in si seluen ghesproken seggende. salich worden, **13** Want die opden steen sijn, die welcke Waer dese een propheet, soo soude hy emmer wel weten als sijt ghehoort hebben, soo ontfanghen sij dwoort met wie ende hoedanich dese vrouwe is, die hem geraket, dat blisscapte, ende dese en hebben gheen wortele, want sij wat sij een sondersse is, **40** Ende Iesus antwoordende heeft tijs ghelooouen, ende ten tijde der becoringhen soo sceyden tot hem gheseyt. Simon ick hebbe v wat te seghen, Ende sij daer af, **14** Maer dat in die dornen gheuallen is, dat sijn hy seyde. Meester segt. **41** Een scultheere hadde twee sculdrenaren, die eene was sculdich vijf hondert penninghen ende die ander vijftich, **42** Ende als sij niet en hadden daer mede dat sijt betalen mochten, soo heeft hijt hen beyden quijt voorts, **15** Maer dat in goede eerde valt, dat sijn die ghescoudan, Wie heeft hem dan aldermeest lief? **43** Simon antwoordende heeft gheseyt. Ic meyne dat die ghene dien hy onthouden ende breghen vrucht voorts door lijdsaemhert. meest quijt ghescoudan heeft. Ende hi heeft hem gheseyt. **16** Niemant een licht ontstekende en bedect dat met eenen Ghi hebt recht gheordeelt, **44** Ende omgekeert sijnde totter vate, oft en stelt dat onder tbedde niet, maer hy stellet op vrouwen heeft hy gheseyt tot Simonem. Siedi dese vrouwe? eenen candelaer, op dat die ghene die daer innecomen Ic ben in v huys ghecomen, ghi en hebt mijnen voeten gheheuen, maer dese heeft met tranen mijn voeten dicht sien moghen, **17** Want daer en is niet heymelijcs dat water gheheuen, maer dese heeft niet ghesalf, Maer dese heeft niet saluen mijn voeten ghesalf, **45** Daerom niet gheopenbaert en sal worden, ende verborghen dat niet segghe ic v. Haer worden veel sonden vergheuen, om dat sij en sal ghevewten worden, ende int openbare comen, **18** Ghyn en hebt my gheenen kus gheheuen, maer dese en heeft niet opghehouden, van dat ick incomen ben mijn voeten te cussen, **46** Mijn hooft en hebdi met olien niet ghesalf, Maer dese heeft met saluen mijn voeten ghesalf, **47** Daerom Daerom besiet hoe dat ghijt hooret, Want soo wie heeft, dien sal gheheuen worden, ende soo wie niet en heeft, van dien sal oock tghene dat hy meynt te hebben afgohenomen worden, **19** Ende tot hem sijn ghecomen sijn moeder ende sijn broeders, ende si en consten tot hem niet comen om der scaren wille, **20** Ende tis hem ghebootscapt. V moeder ende v broeders staen buyten begheerende v te sien, **21** Die worden v vergheuen, **48** Ende die daer tsamen ter tafelen saten begosten te seghen in hen seluen. Wie is dese die oock die sonden vergheeft? **50** Ende hy heeft totter vrouwen gheseyt. V gheloooue heeft v salich ghemaect gaet in vrede.

8 Ende tis ghesciet daer nae, ende hy reysde door die steden ende casteelen prekende ende deuangelie vercondigende vanden rijck Gods, ende die twaelue met hem, **2** ende sommige vrouwen die ghenesen waren van boose gheesten ende siechten, Maria die ghenaemt wort Magdalene, daer seuen tuyuelen wtghegaen waren, **3** ende Iohanna die huysvrouwe van Chuse die Herodes hoofmeester was ende Susanna, ende veel andere die hem dienden van haren tijtelijcke goeden. **4** Maer alsser een groote scare verghaderde, ende van die steden haestelijck tot hem quamen, heeft hy gheseyt door een ghelyckenisse. **5** Hy is wtghegaen die saeyt om sijn saet te saeyen, ende als hijt saeyt soo is het een gheuallen omtrent den wech ende het is vertreden, ende die voghelen des hemels hebben dat gheten, **6** Ende dander is gheuallen opden steen, ende alst wtcomen ende die dornen tsamen opghewassen sijnde hebben dat ende die dornen tsamen opghewassen sijnde hebben dat versmacht, **8** Ende dander is gheuallen in goede eerde ende gherechtuerdicht van allen haren kinderen. **36** Ende een opghegaen sijnde heuet vrucht voortgebracht honderfout, vanden Phariseen badt hem dat hi met hem eten soude, dese dinghen seggende riep hy. Die ooren heeft om te Ende in des Phariseus huys ghegaen sijnde is hy ter tafelen hooren die hoore, **9** Ende sijn discipelen vraechden hem gheseten, **37** Ende siet een vrouwe die een sondersse was wat parabel dat dit was **10** Den welcken hy heeft gheseyt. in die stadt, als si verstaen heeft dat hi gheseten was ten V lieden eest gheheuen te kennen die verborghentheyt maeltijde in des Phariseus huys, heeft sij ghebracht een van dat ryc Gods maer den anderen in ghelyckenissen op costelijcke alabasteren busse met salue, **38** ende staende dat sij siende niet en souden sien, ende hoorende niet en van achter een sijn voeten, heeft sij met tranen begonst souden verstaen, **11** Ende dit is die ghelyckenisse, Tsaet is sijn voeten vochtich te maken, ende metten hayre haers dwoort Gods, **12** Maer die omtrent den wech sijn, dat sijnse hoofts droochde sijt ende custe sijn voeten, ende salfdese diet hooren daer na soo coemt die tuyuel, ende neemt dat metter saluen, **39** Maer dit siende die Phariseus die hem woort van hen herte om dat sij niet en souden ghelooouende ghenoodt hadde, heeft in si seluen ghesproken seggende. salich worden, **13** Want die opden steen sijn, die welcke Waer dese een propheet, soo soude hy emmer wel weten als sijt ghehoort hebben, soo ontfanghen sij dwoort met wie ende hoedanich dese vrouwe is, die hem geraket, dat blisscapte, ende dese en hebben gheen wortele, want sij wat sij een sondersse is, **40** Ende Iesus antwoordende heeft tijs ghelooouen, ende ten tijde der becoringhen soo sceyden tot hem gheseyt. Simon ick hebbe v wat te seghen, Ende sij daer af, **14** Maer dat in die dornen gheuallen is, dat sijn hy seyde. Meester segt. **41** Een scultheere hadde twee sculdrenaren, die eene was sculdich vijf hondert penninghen ende die ander vijftich, **42** Ende als sij niet en hadden daer mede dat sijt betalen mochten, soo heeft hijt hen beyden quijt voorts, **15** Maer dat in goede eerde valt, dat sijn die ghescoudan, Wie heeft hem dan aldermeest lief? **43** Simon antwoordende heeft gheseyt. Ic meyne dat die ghene dien hy onthouden ende breghen vrucht voorts door lijdsaemhert. meest quijt ghescoudan heeft. Ende hi heeft hem gheseyt. **16** Niemant een licht ontstekende en bedect dat met eenen Ghi hebt recht gheordeelt, **44** Ende omgekeert sijnde totter vate, oft en stelt dat onder tbedde niet, maer hy stellet op vrouwen heeft hy gheseyt tot Simonem. Siedi dese vrouwe? eenen candelaer, op dat die ghene die daer innecomen Ic ben in v huys ghecomen, ghi en hebt mijnen voeten gheheuen, maer dese heeft met tranen mijn voeten dicht sien moghen, **17** Want daer en is niet heymelijcs dat water gheheuen, maer dese heeft niet ghesalf, Maer dese heeft niet saluen mijn voeten ghesalf, **45** Daerom niet gheopenbaert en sal worden, ende verborghen dat niet segghe ic v. Haer worden veel sonden vergheuen, om dat sij en sal ghevewten worden, ende int openbare comen, **18** Ghyn en hebt my gheenen kus gheheuen, maer dese en heeft niet opghehouden, van dat ick incomen ben mijn voeten te cussen, **46** Mijn hooft en hebdi met olien niet ghesalf, Maer dese heeft met saluen mijn voeten ghesalf, **47** Daerom Daerom besiet hoe dat ghijt hooret, Want soo wie heeft, dien sal gheheuen worden, ende soo wie niet en heeft, van dien sal oock tghene dat hy meynt te hebben afgohenomen worden, **19** Ende tot hem sijn ghecomen sijn moeder ende sijn broeders, ende si en consten tot hem niet comen om der scaren wille, **20** Ende tis hem ghebootscapt. V moeder ende v broeders staen buyten begheerende v te sien, **21** Die worden v vergheuen, **48** Ende die daer tsamen ter tafelen saten begosten te seghen in hen seluen. Wie is dese die oock die sonden vergheeft? **50** Ende hy heeft totter vrouwen gheseyt. V gheloooue heeft v salich ghemaect gaet in vrede.

eenen duyuel hadde nv van langhen tijden, ende hy en worde pijnighen v, ende segdi. Wie heeft my gheraect? **46** Ende met gheenen cleede ghecleedt, noch hy en woonde in gheen huys, maer in die grauen, **28** Dese als hy lesum ghesien heeft is voor hem nedergheuallen, ende luyde roepende met grooter stemme heeft hy gheseyt. Wat heb ick met v te doen lesu sone des alderhoochsten Gods? Ick bidde v en pijncicht my niet, **29** Want hy ghebootd den boosen gheest dat hy wtgaen soude vanden mensche, Want langhe tijden hadde hy hem beseten, ende hi worde ghebonden met ketenen ende met veteren bewaert, ende brekende die banden worde hy ghedreuen vanden duyuel in die woestijnen, **30** Ende iesus heeft hem ghevraecht segghende. Hoe sijdi ghenaemt? Ende hi antwoerde Legioen, want daer waren veel duyuels in hem ghecomen, **31** Ende sij baden hem dat hy hen niet en soude ghebieden dat sij souden inden afgrond ghaen, (**Abyssos g12**) **32** Ende daer was een cudde van veel verkenen die daer opden berch weydden, ende sij baden hem dat hy hen toelaten wilde in die verkenen te gaen, Ende hy heuet hen toeghelaten, **33** Aldus sijn die duyuels wten mensche ghegaen ende sijn in die verkenen ghegaen, ende met eenen ghebruysche is dat cudde van bouen nederwaerts gheloopen in dat water ende is versmacht. **34** Dwelc als die ghene diese hoedden ghesien hebben datter gheschiet was, soo sijn sij gheuloden, ende hebbent ghebootscpt in die stadt ende in die dorpen, **35** Ende sij sijn wtghegaen om te besien datter ghedaen was, ende si sijn tot lesum ghecomen, ende sij hebben den mensch gheuonden sittende vanden welcken die duyuels wtghegaen waren, ghecleedt ende met goeden verstande aen sijn voeten, ende sij hebben ghevrees, **36** Ende sij hebben ooc henlieden vercondict diet ghesien hadden hoe dat hy ghesont was worden van dat Legioen, **37** Ende alle die menichte vander Gerasenen lantscap hebben hem ghebeden, dat hy van henlieden wech gaen woude want sij waren met groter vreesen beuangen, Ende climmende in een scip is hi wederom ghekeert, **38** Ende die man wten welcken die duyuels ghegaen waren badt hem dat hi met hem sijn mochte, Ende iesus heeft hem laten wechgaen segghende. **39** Keert wederom in v huys, ende vertelt hoe groote dinghen die v Godt ghedaen heeft, Ende hy is wechghegaen door alle die stadt prekende hoe groote dinghen dat hem lesum ghedaen hadde, **40** Ende tis ghesciet doen lesum wederom ghecomen was, dat hem die scare ontfanghen heeft want sij waren alle hem verbeydende, **41** Ende siet daer is een man ghecomen wiens naem was Iairus, ende hi was een ouerste der Sinagogen, ende hy is gheuallen aen lesum voeten, hem biddende dat hy in sijn huys comen wilde **42** want hy hadde een eeniche dochter omtrent van twaelf iaren, ende dese sterf, Ende tis ghesciet doen hi ghinc dat hy van die scaren ghedronghen worde. **43** Ende daer was een vrouwe die in des bloets vloet was twaelf iaren lanck, die aen die medecijn meesters allen haer goet hadde ghehanghen, ende sij en conste van niemanden ghenesen worden, **44** dese is van achter ghecomen, ende heeft gheraect die witerste lijste van sijnen cleede, ende ter stont heeft den vloet haers bloets stille ghestaan, **45** Ende iesus seyde. Wie eest die my gheraect heeft? Maer doen sijt alle loochende, soo heeft Petrus gheseydt, ende die met hem waren. Meester die scaren verdringhen v ende pijnighen v, ende segdi. Wie heeft my gheraect? **46** Ende weet datter een cracht wt mi ghegaen is, **47** Ende die vrouwe siende dat niet verborghen en heeft gheweest, soo is sij al beuende ghecomen, ende is nedergheuallen voor sijn voeten ende si heeft te kennen ghegheuen voor alle tvolc om wat sake dat sij hem gheraect hadde, ende hoe dat sij ter stont ghesont was gheworden, **48** Ende hy seyde tot haer Dochter v ghelooue heeft v ghesont ghemact, gaet in vreden. **49** Als hy noch sprekende was soo isser een ghecomen aen den prince der Sinagogen segghende tot hem. V dochter is doot, en wilt hem niet quellen **50** Maer iesus hebbende dit woort ghehoort heeft gheseyt totten vader vander iongher dochter. En wilt niet vreesen, Alleen ghelooft, ende sij sal ghesont sijn, **51** Ende doen hy aen thuys ghecomen was soos en heeft hy daer niemanden met hem laten ingaan, dan Petrum ende Iacobum ende Iohannem, ende den vader ende die moeder vander iongher dochter, **52** Ende sij weenden alleghader ende beclaechden haer, Ende hy seyde. En wilt niet weenen want die iongher dochter en is niet doot, maer sij slaeft, **53** Ende sij beghechten hem, wetende dat sij doot was, **54** Ende hy nemende haer hant heeft gheroepen segghende. Iongher dochter staet op **55** Ende haren gheest is wederom ghecomen, ende si is ter stont opghestaen, Ende hy heeft gheboden datmen haer teten gheuen soude, **56** Ende haer ouders hebben seer verwondert gheweest, den welcken hi gheboden heeft dat si niemanden segghen en souden datter ghesciet was.

9 Ende als hi tsamen gheroepen hadde die twaelf apostelen heeft hy hen ghegheuen cracht ende macht ouer alle duyuelen, ende dat sij siecken ghenesen souden, **2** Ende hy heeftse ghesonden te prediken het rijck Gods, ende te ghenesen die siecken, **3** Ende hy heeft tot hen gheseyt. En draecht niet ouer wech, noch roede, noch male, noch broot, noch ghelt, noch en hebt gheen twee rocken, **4** Ende in wat huys dat ghy coemt, daer blijft, ende en gaet daer niet wt, **5** Ende so wie v niet en ontfant, wtgaende van die stadt scuddet oock het stubbe van uwen voeten tot een ghetuyghenis ouer henlieden, **6** Ende sij wtghegaen sijnde, ghinghen al om door die dorpen het Euangeli vercondighende, ende ghenesende ouer al. **7** Ende Herodes een vanden vier vorsten heeft ghehoort alle die dinghen die van hem ghedaen worden, ende hem twijfelde om datter gheseyt worde varden sommighen dat Iohannes vanden dooden verresen was, **8** maer vanden sommighen, Dat Elias hem gheopenbaert hadde, ende vanden anderen, Datter een vanden ouden propheten opghestaen was, **9** Ende Herodes seyde. Iohannem heb ic onthalst, maer wie is dese daer ick sulcke dinghen af hoore? Ende hy begheerde hem te sien, **10** Ende die apostelen weder ghecomen sijnde, hebben hem vertelt al wat sij ghedaen hadden, Ende hen mede ghenomen hebbende is hy wten weghe ghegaen in een woeste plaatse welc is by Bethsaida, **11** Het welc als die scaren vernomen hebben soe sijn sij hem geulcht, ende hy heeftse ntfanghen. ende sprack hen vanden rijcke Godts, ende die ghene die helpe behoefden ghenas hy, **12** Ende den dach was begonst onder te gaen. Ende die twaelue tot hem comende hebben hem gheseyt. Laet die scaren

wechgaen, dat si gaende in die dorpen ende lanthuysen die ghecomen, ende die heeftse al om belommert, ende sij hier omtrent sijn moghen ter herberghen gaen, ende tenen hebben ghevreest doen si in die wolleke ghinghen, **35** Ende vinden, want wij sijn hier in een woeste plaatse, **13** Ende daer is een stemme ghesciet vander wolcken segghende. Dit hy seyde tot hen. Gheeft hen ghy tenen, Ende sij hebben is mijn beminde sone, Hoort hem, **36** Ende als die stemme gheseydt. Wij en hebben niet meer dan vijf brooden ende ghesciede, so is iesus alleen gheuonden, Ende sij hebben twee visschen, ten ware dat wij by auontuere ghinghen ende ghesweghen, ende niemanden iet gheseyt in dien daghen spijse cochten voor alle dese scare, **14** Ende daer waren by van tghene dat sij ghesien hadden. **37** Ende tis ghesciet nae vijf duysent mans, Ende hy seyde tot sijn discipelen. opden navolghenden dach als sij vanden berch quamen Doetsche ter neder sitten by gheselscappen, vijftich tsamen, **15** dat hem te ghemoeite is comen een groote scare, **38** Ende Ende sij hebben alsoo ghedaen, Ende sij hebbense alle doen siet een man wter scaren heeft luyde gheroeopen seggende. neder sitten, **16** Ende ghenomen hebbende die vijf brooden Meester ick bidde v, siet op mijnen sone, want het is mijn ende twee visschen heeft hy opghesien ten hemelwaerts, eenich kint, **39** Ende siet den gheest aengrijpt hem ende ter ende hy heeft die ghebenedijt ende ghebroken, ende sijnen stont soo roept hy, ende hy stoot hem aen ende verscoort discipelen ghedeylt, dat sijt den scaren voortstellen souden, hem met scuymsel, ende nauwelijcs en sceydt hy van hem **17** Ende sij hebben alle gheten ende sijn versaet, Ende daer als hy hem verscoort heeft, **40** ende ick heb uwen discipelen is opghedraghen tghene dat hen ouerghebleuen is twaelf ghebeden dat si dien wtworpen souden ende sij en hebbens coruen brockelingen. **18** Ende tis ghebuert doen hi was niet gheconnen, **41** Ende iesus antwoordende heeft gheseyt. alleen biddende, soo waren met hem oock die discipelen, O ongheloouich ende verkeert gheslachte, hoe langhe sal ick ende hy heeft hen gevraecht seggende. Wie segghen die by v lieden sijn, ende v gheodoogen? Brengt herwaerts uwen scaren dat ick ben, **19** Ende sij hebben gheantwoort ende sone, **42** Ende als hy aenquam soo heeft hem die duyuel gheseyt. Iohannem den dooper, ende die andere Eliam, maer teghen die eerde ghestooten ende verscoorde hem, **43** die ander datter een propheet van den iersten opghestaen is, Ende iesus heeft den onsuyueren gheest ghestrafte, ende dat **20** Ende hy heeft tot hen gheseyt Maer wie segt ghy dat ick kint ghenesen, ende dat sijnen vader wederom ghegheuen, ben? Simon Petrus antwoordende heeft geseyt. Christus die ghesalfe Gods **21** Ende hy hen straffende heeft gheboden **44** Ende sij verwonderden hem allegader in die grootheyt dat si dit niemant segghen souden, **22** seggende. Want die Gods ende als sij hem alle verwonderden van allen dat sone des menschen moet veel lijden, ende veracht worden hi dede soo heeft hi tot sijnen discipelen gheseyt. Stelt ghilieden in uwe herten dese woorden, Want tis toeconomde van den ouderen ende princen der priesteren ende Scriben, dat die sone des menschen sal gheleuert worden in die ende gheoot worden ende ten derden daghe verrissen. **23** handen der menschen, **45** Maer sij en verstanden dit woord Ende hy seyde tot alleghader. Eest datter iemant wilt comen niet, Ende het was bedect voor henlieden, dat sijt niet en nae my, die verloochene sij seluen, ende heffe op sijn cruyx begrepen, ende sij vreesden hem te vragnen van desen daghelijcs, ende volghe my, **24** Want soo wie sijn ziele wilt woerde, **46** Maer daer is een ghedachte in henlieden comen, behouden die salse verliesen, want die sijn ziele verliest wie van hen die meeste was, **47** Ende iesus siende die om mijnen wille die salse behouden, **25** want wat batet ghedachten haerder herten, heeft ghenomen een kint, ende den mensch eest dat hy winnet die gheheel werelt, ende sij dat ghestelt by hem **48** ende hi seyde hen, Soo wie dit kint seluen verliest ende sijns selfs scade lijd? **26** Want soo wie ontfanghet in mijnen naem, die ontfangt my, ende soo wie hem mijns scaemt ende mijnder woorden, diens sal hem my ontfangt, die ontfanct hem die my ghesonden heeft, Want die sone des menschen scamen als hi comen sal in sijn so wie die minste is onder v allen die is de meeste, **49** maiesteyt, ende des vaders, ende der heyligher Enghelen, **27** Ende Iohannes antwoordende heeft gheseyt. Meester wij Ende ick segghe v voorwaer Hier sijnder sommighe staende, hebben eenen ghesien in uwen naem duyuelen wtworpende, die welcke die doodt niet en sullen smaken voor dat sij het ende wij hebbent hem verboden, want hy en volcht met rijk Gods sien, **28** Ende tis ghesciet nae dese woorden ons niet, **50** Ende iesus heeft tot hem gheseydt. En willet omtrent acht daghen, ende hy heeft mede ghenomen Petrum niet verbieden, want soo wie teghen v lieden niet en is, die ende Iacobum ende Iohannem, ende is gheclommen op is voor v. **51** Ende het is ghesciet als die daghen veruult eenen berch om te bidden, **29** Ende doen hy badt soo worden dat hy van hier ghenomen soude worden, ende hy is die ghedaente sijns aensichts gheworden anders, ende heeft sijn aensicht vast ghestelt om te gaen nae Ierusalem, sijn cleedinghe wit ende wederblinckende, **30** Ende siet **52** Ende heeft boden ghesonden voor sijn aensicht, ende twee mannen spraken met hem, ende het waren Moyses wechgaende sijn inder Samaritanen stadt ghecomen dat sij ende Elias **31** ghesien in die maiesteyt, ende sij seyden hem bereyden souden, **53** Ende sij en hebben hem niet sijn versceyden dat hy volbringhen soude in Iherusalem, ontfanghen, want sijn aensicht was als van eenen die gaende **32** Maer Petrus ende die met hem waren, waren beswaert was nae Ierusalem, **54** Ende als sijn discipelen Iacobus ende met vake, Ende ontspringhende hebben sij ghesien sijn Iohannes dat ghesien hadden, soo hebben sij gheseyt. Heere maiesteyt ende die twee mannen die by hem stonden, **33** wildt dat wij segghen datter vier wten hemel nedercome ende Ende tis ghesciet doen sij van hem sceydden, dat Petrus verniele die? **55** Ende hem ommekeerende heeft hy hen heeft gheseyt tot iesus, Meester tis ons hier goet sijn, ende ghestrafte segghende. Ghy en weet niet van wat geest dat ghi laet ons maken drij tabernakelen, een voor v, ende een voor sijt, **56** Die sone des menschen en is niet ghecomen om Moyses, ende een voor Elias, niet wetende wat hy seyde, zielen te dooden, maer om salich te maken Ende sij sijn **34** Ende doen hy dit sprekende was, soo isser een wolcke wechgegaen in een ander stedeken. **57** Ende tis ghesciet

die wijle dat sij wandelden opden wech datter een gheseyt In die selue vre heeft hy hem verhuecht inden gheest ende heeft tot hem. Ic sal v volghen al waer dat ghi ghaet, **58** Iesus gheseyt. Ick belijde v vader Heere des hemels ende der heeft hem gheseydt. Die vossen hebben holen ende die voghelen des hemels nesten, maer die sone des menschen en heeft niet daer hi sijn hooft op rusten mach, **59** Ende hi heeft gheseydt tot eenen anderen. Volcht my, Maer die heeft gheseyt. Heere laet my ierstmael gaen ende mijnen vader begrauen, **60** Ende Iesus heeft hem gheseyt. Latet ghescieden dat die dooden hen dooden begrauen, maer gaet ghy henen ende vercondicht het ryc Gods, **61** Ende een ander seyde. Ick sal v volghen Heere, maer laet my ierstmael gaen scyden vanden ghenen die thuys sijn, **62** Iesus heeft tot hem gheseyt. Niemand sijn hant aenden ploech slaende ende achterwaerts siende en is bequaem totten rijcke Godts.

10 ENde nae desen heeft die Heere ghecoren noch ander tweentseuentich, ende hy heeft die twee tsamen ghesonden voor sijn aensicht in alle steden ende plaatzen daer hy comen soude, **2** Ende hi seyde henlieden, Den oochst is voorwaer groot maer die wercluyden sijn luttel, Daerom biddet den Heere des oochsts dat hi wercluyden sende in sijnen oochst, **3** Gaet henen, siet ick sende v ghelyc lammeren onder die wolen. **4** En wilt gheen borse draghen, noch male, noch scoeren ende niemanden en groot ouer wech, **5** In wat huys dat ghi inne gaet soo segghet ten iersten. Vrede sij desen huyse, **6** ende eest dat daer een kint des vreeds is soo sal op dien uwen vrede rusten, Maer eest soo niet, soo sal uwen vrede wederom tot v keeren, **7** Maer int selue huys blijft etende ende drinckende van dat si hebben, want een wercman is sijns loons weerdich. En wilt niet vertrecken van deen huys in dandere, **8** Ende in wat stadt dat ghi gaet, ende sij v ontfanghen, so etet dat v voor ghestelt wort, **9** ende gheneest die siecke die daer in sijn, ende segghet hen. Het rijck Godts is v lieden nae by comen, **10** Maer in wat stadt dat ghy in gaet, ende sij v lieden niet en ontfanghen, soo suldi wtgaende in hen straten segghen. **11** Ooc het stubbe dat ons aenghebleuen is van uwer stadt, vaghen wij af op v lieden, maer nochtans weet dat het ryck Gods is nae by comen, **12** Ick segge v, dat den Sodomiten ghenadelijcker ghescieden sal op dien dach, dan dier stadt, **13** Wee v Chorozaim, wee v Bethsaida, want waren in Tiro ende Sidon die mirakelen ghedaen gheweest, die in v ghedaen sijn, sij souden in voorleden tijden in hairen cleederen ende asschen sittende penitencie ghedaen hebben, **14** Maer nochtans sal Tyro ende Sidoni ghenadelijcker ghescieden int ordeel dan v lieden, **15** Ende Capharnaum totten hemel toe verhauen ghi sult totter hellen toe nederghesoncken worden, (**Hadēs g86**) **16** Die v lieden hoort die hoort mi, ende die v versmaet die versmaet my, ende die mi versmaet, die versmaet hem die my ghesonden heeft, **17** Ende die tweentseuentich sijn wederghecomem met blijscappen segghende. Heere die duyuels sijn ons oock onderdanich in uwen naem, **18** Ende hi seyde hen. Ick heb Satanam als eenen blixem sien vallen vanden hemel. **19** Siet ick heb v macht ghegheuen te treden op serpenten ende scorpioenen, ende ouer alle die macht des viants, ende ten sal v niet letten, **20** Maer nochtans en wilt v daer in niet verblijden om dat die gheesten v onderdanich sijn, Maer verblijft v dat uwe namen ghescreuen sijn in die hemelen, **21**

In die selue vre heeft hy hem verhuecht inden gheest ende eeren, dat ghy dese dinghen verborghen hebt van die wijse ende voorsienighe, ende hebt die gheopenbaert den cleynen, lae vader, want het heeft also behaecht voor v, **22** Alle dinghen sijn mi ghegheuen van mijnen vader, Ende niemant en weet wie die sone is, dan die vadere, ende wie die vader is, dan die sone, ende die ghene diet die sone wilt openbaren, **23** Ende omghekeert sijnde tot sijnen discipelen heeft hi gheseyt. Salich sijn die ooghen die sien tghene dat ghi siet, **24** Want ic segghe v dat veel propheten ende coninghen hebben willen sien tghene dat ghy siet, ende sij en hebbens niet ghesien, ende hooren tghene dat ghy hoort, ende sij en hebbens niet ghehoort, **25** Ende siet een wetghelerde is opghestaen hem tempterende ende segghende. Meester wat doende sal ic deewich leuen besitten? (**aiōnios g16**) **26** Ende hi heeft tot hem gheseydt. Wat isser in die wet ghescreuen? Hoe leesdi? **27** Hi antwoordende heeft gheseyt. Ghy sult liefhebben den Heere uwen Godt wt v gheheel herte ende wt v gheheel ziele, ende wt alle v crachten, ende wt allen v verstant ende uwen naesten als v seluen, **28** Ende hy heeft hem gheseyt. Ghi hebt recht gheantwoort, doet dit, ende ghi sult leuen, **29** Maer hi willende sij seluen rechtuerdich maken heeft gheseyt tot lesum, Ende wie is mijn naeste? **30** Ende Iesus dit opnemende heeft gheseyt. Een mensch ghinck nederwaerts van Ierusalem nae Iericho, ende hi is gheualen onder die moordenaers die welcke hebben hem oock berooft, ende als sij hem ghewont hadden sijn sij wech ghegaen, latende hem half leuende, **31** Ende tis ghesiet datter een priester afquam door den seluen wech, ende dien siende, is hi voorby ghegaen, **32** Desghelijcs oock een Leijt doen hy omtrent die plaatse was ende hem sach is voorbi ghegaen **33** Maer een Samaritaen ouer wech gaende is by hem ghecomen, ende hem siende is met bermherticheyt beweect gheweest, **34** Ende bi hem comende heeft hi sijn wonden verbonden, ghiendt daer in olie ende wijn, ende settende hem op sijn lastdragende beeste heeft hi dien gebracht in een herberge, ende hi heeft hem besortg, **35** Ende des anderen daechs heeft hi twee penninghen wtghenomen, ende heeftse ghegheuen den herberghier ende heeft gheseyt. Besortg hem, ende al wat ghi daer bouen verlegghet, dat sal ick (als ick wedercomen ben) v wederom gheuen, **36** Wie dunct v dat van desen drijen die naeste gheweest is vanden ghenen die onder die moordenaren gheualen is? **37** Ende hi seyde die bermherticheyt aen hem ghedaen heeft, Ende Iesus heeft tot hem gheseyt. Gaet henen ende doet ghi oock desghelijcs. **38** Ende tis ghebuert doen sij ghinghen dat hi is ghegaen in een casteelken, ende een vrouwe Martha ghenaemt heeft hem ontfanghen in haer huys, **39** ende dese hadde een suster ghenaemt Maria, die welcke oock sittende neffens die voeten des Heeren hoorde sijn woort, **40** Maer Martha was sorchuuldichlyc becomert met veel dienens, die welcke heeft ghestaen ende gheseydt. Heere en achte ghi dat niet, dat mijn suster my heeft alleen laten dienen? daerom segt haer dat sij my helpe, **41** Ende die Heere antwoordende heeft tot haer geseyt. Martha, Martha ghi sij sorchuuldich, ende wort ongherustelijc becomert met veel dinghen, **42** Maer voorwaer een isser van noode,

Maria heuet beste deel vercoren, dwelck haer niet en sal afghenomen worden.

11 ENde tis ghesciet doen hy was op een plaeſte biddende als hy afghelaten hadde datter een van sijnen discipelen tot hem gheseyt heeft. Heere leert ons bidden, ghelyc ooc Iohannes sijn discipelen gheleert heeft, **2** Ende hy heeft tot hen gheseyt. Als ghy bidt soo segt. Vader, Gheheylicht sij uwen naem, V rijk laet aencomen, **3** Ons daghelycks broot gheeft ons heden, **4** Ende vergheeft ons onse sonden, want wi ooc quijtscelden den ghenen die ons sculdich sijn, Ende en leydt ons niet in die becoringhe, **5** Ende hi heeft tot hen gheseydt. Wie van v lieden sal eenen vrint hebben, ende sal tot hem gaen inder middernacht ende hem segghen. Vrint leent my drij brooden, **6** want mijn vrint is vanden wech comen tot mi, ende ick en heb niet dat ick voor hem stellen mochte, **7** ende dat hi van binnen antwoordende segghe. En wilt my niet moeylyk wesen, mijn doere is nv ghesloten, ende mijn kinderen sijn bi mi in die slaepcamer, Ick en mach niet opstaen ende v gheuen, **8** Ende eest dat die blijft cloppende, ick seg v, al en sal hijt hem niet gheuen opstaende om dat hi sijn vrint is, nochtans om sijn moetelijcheyt sal hi opstaen, ende salder hem gheuen soo vele alsser hem van noode sijn, **9** Ende ick segghe v lieden, Begheert ende men sal v gheuen, soect, ende ghi sult vinden, clopt, ende men sal v open doen, **10** want alle die bidt die ontfaant, ende die soect die vint, ende den ghenen die clopt, sal open ghedaen worden, **11** Maer wie van v lieden begheert van sijnen vader een broot, sal hi hem eenen steen gheuen? Oft eenen visch, sal hy hem voor eenen visch, een serpent gheuen? **12** Oft begheert hi een ey sal hy hem een scorpioen bidden? **13** Aldus eest sake dat ghy lieden niet teghenstaende dat ghy quaet sijt, nochtans weet uwen kinderen goede gauen te geuen, hoe veel te meer sal v vader vanden hemel den goeden gheest gheuen den ghenen diet hem bidden? **14** Ende hi was wtworpende eenen duyuel, ende dien was stom, Ende doen hi den duyuel wtgeworpen hadde, soo heeft die stomme ghesproken, ende die scaren sijn verwondert gheweest, **15** Ende die sommige van henlieden hebben gheseyt. Door Beelzebub den prince der duyuelen worpt hi die duyuelen wt, **16** Ende die andere tempterende begheerden van hem een teeken vanden hemel, **17** Ende als hi hen ghedachten ghesien heeft soo heeft hi tot henlieden gheseyt. Alle ryc dat teghen sij seluen ghedeilt is sal verwoest worden ende deen huys sal op dander huys vallen, **18** Eest dan dat Satanas teghen sij seluen ghedeelt is, hoe sal dan sijn rijk staen? want ghi segt dat ick door Beelzebub die duyuelen wtworpe, **19** Maer eest dat ic door Beelzebub die duyuelen wtworpe, waer door worpen v kinderen die wte? Daerom sullen sij v rechters wesen, **20** Maer eest dat ick door den vinger Gods die duyuelen wtworpe, soo is voorwaer het rijk Gods tot v lieden ghecomen, **21** Als een sterck ghewapende sijn voorhof bewaert, soo sijn alle dinghen in vrede die hi besidt, **22** Maer eest datter een die stercker dan hi is ouercomende hem verwint, so neemt hi hem alle sijn wapenen af daer hy betrouwien in hadde, ende sijn rouuen sal hi wtdeylen, **23** Die met my niet en is die is teghen mi, ende soo wie met my niet en vergadert, die verstroyt, **24** Als eenen onsyueren

gheest wtghedaen is vanden mensche, soo doorwandelt hy die onghewaterde plaetsen, soeckende ruste, Ende die niet vindende seyt hi. Ick sal wederom gaen in mijn huys daer ick wtghedaen ben, **25** Ende als hi daer coemt, soo vint hi dat met bessemens ghesuyert, ende verciert, **26** Dan gaet hi ende neemt tot hem noch seuen ander gheesten argher dan hi, ende daer inghegaen sijnde woonen sij daer, Ende die wterste van dien mensche worden argher dan dierste. **27** Ende tis ghesciet als hi dese dinghen seyde, datter een vrouwe wter scaren haer stemme opheffende tot hem gheseydt heeft. Salich is den buyck die v ghedraghen heeft, ende die borsten die ghi gesoghen hebt, **28** Ende hi seyde. Dats emmer waer, maer oock sijn sij salich die dwoort Gods hooren ende dat bewaren, **29** Ende doen die scaren ouer een te samen liepen soo heeft hi begonst te segghen. Dit gheslachte is een arch gheslachte, het begheert een teeken, ende hem en sal gheen teeken ghegeheuen worden, dan het teeken van Ionas den propheet, **30** Want ghelyck Ionas een teeken was den Niniuuten, alsoo sal die sone des menschen sijn desen gheslachte, **31** Die coninghinne van tsuyde lant sal opstaen int ordeel met die mannen van desen gheslachte, ende sij salse verdoemen, want si quam van die eynden des aertrijcs om te hooren die wijsheit van Salomon, ende siet hier is meer dan Salomon, **32** Die mannen van Niniue sullen opstaen int ordeel met desen gheslachte, ende sij sullen dat verdoemen, want sij hebben penitencie ghedaen ter predication van Ionas, ende siet hier is meer dan Ionas. **33** Niemand en ontsteect een licht ende stelt dat int verborghen, nocht onder een corentvat, maer op eenen candelaer, op dat die ghene die in comen dlicht sien moghen, **34** Dicht ws lichaems is v ooghe, Eest dat v ooghe simpel is, soo sal v gheheel lichaem licht wesen, maer eest dat die arch is, soo sal v lichaem ooc duyster wesen, **35** Daerom siet toe dattet dicht dat in v is, gheen dysternissen en sijn, **36** Eest dan dat v lichaem gheheel licht is, niet hebbende eenich deel der dysternissen, so salt gheheel licht wesen, ende ghelyck een licht des scijnsels salt v verlichten. **37** Ende als hi sprack soo heeft hem een Phariseus ghebeeden dat hi den noenmael by hem eten wilde Ende daer inghegaen sijnde is hi ter tafelen gheseten **38** Maer die Phariseus begonste in sij seluen ouerlegghende te segghen, waerom dat hi niet ghewasschen en was voor den noenmaeltijt, **39** Ende die Heere heeft tot hem gheseyt. Nv ghi Phariseen suyert het buytenste vanden croes oft scotele, maer dat van v lieden binnien is, dat is vol roouerien ende boosheyt. **40** Ghy dwase, die ghene diet buytenste ghemaect heeft, en heeft die ooc niet ghemaect datter binnen is? **41** Maer nochtans datter ouerblift gheeft ter aelmissen, ende siet alle dinghen sijn v suyuere, **42** Maer wee v ghi Phariseen want ghy verthient die munte ende ryute ende alderande spijscryft, ende ghi laet achter dat recht ordeel ende die liefde Gods maer dese dinghen haddi moeten doen ende die niet achter laten, **43** Wee v ghi Phariseen, want ghi bernint die ierste stoelen in die Sinagogen ende die groeten op die merc, **44** Wee v want ghi sijt als grauen die verborghen sijn, ende die menschen daer op wandelende en wetens niet, **45** Ende een vanden wtghedeerden antwoordende heeft tot hem gheseyt. Meester dese dinghen segghende doedi

ons ooc versmaetheyt aen, **46** Ende hi seyde. Ende wee oock v ghy wetgheleerde, want ghy die menschen belast met lasten die sij niet ghedraghen en connen, ende ghi en raect die packen niet met uwen eenen vingher. **47** Wee v die optimmert die grauen der propheten, maer v vaderen hebben die ghedoot, **48** voor waer ghi ghetuycht, dat ghi consenteert in uwer vaderen wercken, want tis waer dat sij die ghedoot hebben, maer ghi timmert hen grauen. **49** Daerom heeft ooc die wijsheit Gods gheseyt. Ic sal tot hen senden propheten ende apostelen, ende van dien sullen sij dooden ende veruolghen, **50** op dat gheleyscht worde het bloet van allen den propheten dat ghestort is van beghinsel der werelt, van desen gheslachte, **51** Van Abels bloot tot dat bloet van Zacharias die ghedoot is tusschen den outaer ende den tempel. Alsoo (segge ick v) salt gheleyscht worden van desen gheslachte, **52** Wee v ghi wetgheleerde want ghi hebt den slotel der wetenheit ghedraghen, ende ghi en sijt niet ingheghaen, ende die ghene die dare inghingen hebdijt verboden, **53** Ende doen hi dese dinghen tot hen seyde, soo begonsten die Phariseen ende wetgheleerde swaerlijck teghen hem in te dringhen, ende sijnen mont te oueruallen van veel dinghen, legghende hem laghen, **54** ende begherende iet te vaten wt sijnen mont dat sij hem souden besculdighen.

12 Ende als daer veel scaren rontsomme stonden, alsoo dat sij malcanderen vertredden, so heeft hy begonste segghen tot sijnen discipelen. Wacht v vanden deesem der Phariseen dwelc is gheveijnsthey, **2** Maer niet en issen bedect, dat niet en sal ontdeckt worden, noch verborghen, dat niet en sal gheweten worden, **3** Want dat ghi in duysternissen gheseyt hebt, sal in dicht gheseyt worden, ende dat ghi in die oore ghesproken hebt in die slaepcameren, sal gepreect worden op die daken, **4** Maer ick segge v mijnen vrienden. En wilt niet veruaert wesen van die ghene diet lichaem dooden, ende nae desen en hebben sij niet meer dat sij doen moghen, **5** Maer ick sal v toonen wien ghi vreesen moet, vreest hem die nae dat hi ghedoot heeft die macht heeft te worpen in die helle, Alsoo segge ick v, desen vreest, (*Geenna g1067*) **6** En vercooptmen niet vijf musschen om twee cleyn penninghen, ende niet een van dien en is voor Godt vergheten? **7** Maer oock die hayren ws hoofts sijn alle ghetelt, Daerom en wilt niet vreesen want ghi sijt beter dan veel musschen, **8** Ende ick segge v. Alle die my belijdt voor die menschen, dien sal die sone des menschen oock belijden voor die enghelen Gods, **9** maer die mi loochent voor die menschen, die sal verloochent worden voor die enghelen Gods, **10** Ende alle die een woort seyt teghen den sone des menschen, dat sal hem vergheuen worden, maer den ghenen die inden heyleghen gheest blasphemert en salt niet vergeuen worden. **11** Ende als sij v brenghen sullen in die Sinagogen, ende tot die wethouderen ende machtighe heeren, soo en wilt niet besorcht sijn, hoe oft wat ghi antwoorden sult, oft wat ghi segghen sult, **12** want die heylige gheest sal v leeren op die selue vre wat ghy sult moeten segghen, **13** Ende een vander scaren seyde tot hem Meester segt mijnen broeder dat hi die erffenisze met my deyle, **14** Ende hi seyde hem. Mensch wie heeft mi rechter oft erfscyder ghemaect tusschen v lieden? **15** Ende hi heeft

tot hen gheseyt. Siet toe ende wacht v van alle ghiericheyt, want niemant en leeft van die oueruloedicheyt der dinghen die hi besidt, **16** Ende hi seyde tot hen een ghelykenisse segghende. Eens rijcs mans acker heeft oueruloedicheyt vruchten voorts ghebracht, **17** ende hi dachte in sij seluen segghende. Wat sal ic doen, want ick en heb niet daer ick mijn vruchten in mach vergaderen? **18** Ende hi heeft gheseyt, dit sal ick doen. Ick sal mijn schueren afbreken ende meerder maken, ende daer sal ick vergaderen al dat mi ghevassen is, ende mijn goeden, **19** ende ick sal mijnder zielen segghen. Siele ghy hebt veel goets opghelyet voor veel iaren, rust, eedt, drinct, brast, **20** Ende Godt heeft hem gheseyt. Ghi sot desen nacht eysschen sij v ziele van v wederom, ende die goeden die ghy bereydt hebt wiens sullen die wesen? **21** Alsoo is hi die voor sij seluen eenen scadt verghadert, ende en is in Gode niet rijck. **22** Ende hi heeft tot sijn discipelen gheseyt. Daerom segge ick v. En wilt niet sorchuuldich sijn uwer zielen wat ghi eten sult, noch den lichaem wat ghi aendoen sult, **23** Die ziele is beter dan die spijse, ende dlichaem beter dan tcleet, **24** Aenmerct die rauen, want sij en saeyen noch en maeyen niet, die noch kelder noch schuere en hebben ende God voetse Hoe veel weerdigher sijt ghi dan die? **25** Maer wie van v lieden mach al denckende tot sijnder lengden eenen cubitus toe doen? **26** Aldus eest dat ghi niet en vermoecht tghene dat het minste is, waerom sijdi van die ander dinghen besorgt? **27** Aenmerct die lelien hoe die wassen, sij en arbeiden noch sij en spinnen niet, Maer ick segge v dat Salomon in alle sijn glorie niet ghecleet en was als een van desen, **28** Ende eest dat het gras (dat heden is inden acker ende morghen inden ouen gheworpen wort) Godt alsoo cleedt, hoe veel te meer v ghy cleyn van ghelooue? **29** Ende en wilt ghi niet vragen wat ghi eten sult oft drincken, ende en wilt v niet verheffen om hooch, **30** want alle dese dinghen soeken die luyden der werelt, Maer v vader weet wel dat ghi alle dese dingen behoeft, **31** Maer soect eerstmael het ryc Gods ende alle dese dinghen sullen v toe gheworpen worden **32** En wilt niet vreesen o ghi cleyn vergaderinge, want het heeft uwen vader belieft v te gheuen het ryc, **33** vercoopt dat ghi heden besidt ende gheeft almissen, Maect voor v borsen die niet en verouderen, eenen scadt die niet en mindert in die hemelen, daer gheenen dief aen en coemt, noch gheen motte en bederft, **34** Want waer uwen scadt is daer sal v herte ooc sijn, **35** Laet v lendenen omgort wesen, ende bernende lichten in v hant, **36** ende ghi weest ghelyc den menschen die haren heere verbeyden wanneer hi wederkeeren sal van die bruyluft, op dat sij (als hi coemt ende clopt) hem ter stont open doen moghen **37** Salich sijn die knechten, die welcke (als die heere coemt) hi sal wakende vinden, voorwaer ic segge v dat hy hen opscorten sal, ende salse doen ter tafelen sitten, ende doorgaende sal hijse dienen, **38** Ende eest dat hy coemt inde tweede wake, ende eest dat hy in die derde wake coemt, ende dat hijse alsoo vint, salich sijn die knechten, **39** Maer weet dit dat waert sake dat die vader des huysgesins wiste ter wat uren dat die dief comen soude, hi soude voorwaer waken, ende hi en soude sijn huys niet laten doorgrauen **40** Ende ghi weest ooc bereedt, want ter vren als ghijt niet en meynt, sal die sone des menschen comen,

41 Ende Petrus heeft tot hem gheseyt. Heere segdy dese torre van Siloe ende heeftse ghedoodt, meyndi dat die ghelyckenisse tot ons, oft oock tot allegader? **42** Ende die sculdich waren meer dan alle die menschen die te Ierusalem Heere heeft gheseyt. Wie meyndi datter een ghetrouwe ende woonden? **5** Neen sij segghe ick v, maer eest dat ghy wijs hysregeerde is, den welcken die Heere ghestelt heeft gheen penitencie en hebt, soo suldi al te samen desghelycks ouer sijn familie, om dat hi die te sijnen tijde gheuen soude vergaan. **6** Maer hy seyde dese ghelyckenisse. Een man een mate terwen? **43** Salich is die knecht den welcken die hadde eenen vijgheboom gheplant in sijnen wijngaert, heere (als hi coemt) sal alsoo doende vinden, **44** Voorwaer ende hy is ghecomen soeckende vruchten in haer, ende ick segghe v, dat hi ouer alle dat hi besidt hem stellen sal, hy en heefter gheen gheuonden, **7** Ende hy heeft gheseyt **45** Maer eest dat die knecht seyt in sijn herte, mijn heere totten wijngaerde. Siet het sijn nv drij iaren dat ick come vertrect te comen, ende dat hi beghint te slaen die knechten soeckende vruchten op desen vijgheboom, ende ick en vinde ende dienstvrouwen, ende te eten ende te drincken, ende gheen, Daerom houwt dien af, want waer toe beslaet hy die dronken te worden, **46** soo sal die heere van dien knecht eerde? **8** Maer die antwoordende heeft tot hem gheseyt. comen opden dach als hijt niet en hoept ende ter vren die Heere laet dien staen noch dit iaer, tot dat ick hem omgrauen hi niet en weet, ende hy sal hem in stucken slaen ende hebbe, ende mest daer aen gheleyt, **9** Oft hy emmer oock sijn deel sal hi metten onghetroeven stellen, **47** Maer die eenighe vrucht voorts brachte, maer er is des niet, soo knecht die sijns heeren wille gheweten heeft ende en heeft suldy dien in toecomende tijde afhouwen, **10** Ende hy was niet bereydt, ende niet en heeft gheadaen nae sijnen wille, leerende in hen Sinagoge op die sabbath daghen. **11** Ende die sal gheslaghen worden met veel slaghen, **48** maer diet siet daer was een vrouwe die eenen gheest der siechten niet gheweten en heeft, ende heeft gheadaen dinghen die hadde achthien iaren lanc, ende sij was ghecromt, ende slaghen weerdich sijn, die sal met luttel slaghen gheslaghen sij en mocht gheensins opwaerts sien, **12** Die welcke als worden, Ende alle wien veel ghegheuen is van dien sal Jesus ghesien heeft, soo heeft hi haer tot hem gheroepen, veel gheleyscht worden, ende wien men veel betrout heeft, ende tot haer gheseyt. Vrouwe ghy sijt verlaten van v siechte, van dien sal men meer eysschen, **49** Ick ben ghecomen **13** Ende hy heeft op haer sijn handen gheleyd, ende ter om vier te brenghen op deerde, ende wat wille ick dan stont werde sij opghericht, ende sij glorificeerde Godt, **14** dat ontsteken worde? **50** Ende ick moet met een doopsel Ende die ouerste der Sinagogen antwoordende (verbolghen ghedoopt worden, en hoe worde ick benaut tot dat volbracht sijnde om dat Jesus opden sabbath ghenesen hadde) heeft wort? **51** Meyn-di dat ick ben ghecomen om vrede te gheuen gheseyt totter scaren. Daer sijn ses daghen in die welcke op die eerde? Neen segghe ic v, maer een afsceydinghe, **52** men wercken moet, aldus coemt op dese daghen ende laet v want van desen tijt voorts sullender vijue sijn in een huys ghesont maken, ende niet opden sabbathdach, **15** maer die ghesceyden, drie teghen twee, ende twee teghen drie, **53** Heere tot hem antwoordende heeft gheseyt. Ghi hypocrijt Die vader sal ghesceyden worden teghen tkint, ende tkint en ontbind een ieghelyc van v lieden niet sijnen osse oft teghen sijnen vader, ende die moeder teghen die dochter, ezel vander cribben, ende leyse om te wateren? **16** Ende ende die dochter teghen die moeder, die sweerinne teghen dese Abrahams dochter die welcke Satanas ghebonden haer behoude dochter, ende die behoude dochter teghen heeft siet nv achthien iaren lanc, en moestmen die niet haer sweerinne, **54** Ende hi seyde tot die scaren. Als ghi sult ontbinden van desen bant opden sabbathdach? **17** Ende sien een wolcke opgaende vanden westen, soo segdi ter doen hy dese woorden seyde, soo werden bescaert alle sijn stont. Daer coemt eenen plasreghen, ende tghesciet alsoo, vianden, ende alle twolc verblijde hem van alle die dinghen **55** ende als ghi den suyden wint siet blasen soo segdi. Het die glorioselijc van hem gheadaen worden. **18** Daerom sal heet sijn, ende het ghesciet, **56** Ghy hypocrijt die seyde hy. Wien is trijck Gods ghelycck oft wien sal ick dat ghehaente des hemels ende der eerden condi ordeelen, ghelycken? **19** Het is ghelyc den mostaert sade, het welc een maer hoe en ordeeldi desen tijt niet? **57** Ende waerom en man ghenomen hebbende in sijnen hof ghesaeyt heeft, ende ordeeldi niet van v seluen dat rechtuerdich is? **58** Ende het is ghwassen ende tis gheworden tot eenen grooten als ghi gaet met uwen wederpartijder tot den prince, soo boom, ende die voghelen des hemels hebben in sijn tacken doet neersticheyt om onder weghen van hem ontslaghen te gherust, **20** Ende wederom heeft hy gheseyt. Welcken sijne, dat hy v by auontueren niet en trecke totten rechter ende dat die rechter v leuere den steenwachter ende dat die steenwachter v inden kerker worpe, **59** Ick segghe v ghy ghelycken? **21** Het is ghelyc den heue welc een vrouwe ghenomen heeft ende gheborghen in drij maten meels tot dat heel gheheeft worde, **22** Ende hy ghinc door die steden ende casteelen leerende, ende reysende nae Ierusalem. **23** Ende een seyde hem. Heere sijnder oock weynich die salich worden? **24** Ende hy heeft tot hen gheseyt. Arbeyt te strijde om in te gaen door die enge poorte, want vele (segghe ick v) sullender begheren in te gaen, ende sij en sullen niet moghen, **25** Maer als die vader des huysesins sal inghegaen sijn, ende hy die doere sal ghesloten hebben, ende ghy sult beghinnen buyten te staen, ende aen die doere te cloppen segghende. Heere doet ons open, ende hy antwoordende v lieden segghen sal. Ic en kenne v niet van waer ghy sijt, **26** dan suldi beghinnen

13 ENde opden seluen tijt waren daer sommige teghenwoordich, bootscappende hem vanden Galileusschen der welcker bloet Pilatus hadde ghemengt met haren sacrificien, **2** Ende hy antwoordende heeft tot hen gheseydt. Meyndi dat dese Galileussche bouen alle die Galileusschen sondaers waren om dat sij sulcke dinghen gheleden hebben? **3** Neen sij, seg ick v, Maer ten sij dat ghi penitencie hebt, soo suldy allegader desghelycs vergaan, **4** Ghelyck die achtene op die welcke gheuallen is den

te segghen. Wi hebben voor v gheten ende ghedroncken, houdt, soo roept arme, cranke, cruepele, ende blonde, ende in ons straten hebdī gheleert. **27** Ende hi sal v lieden **14** ende ghi sult salich sijn, want sij en hebben niet om te segghen. Ic en kenne v niet van waer ghi sijt, gaet alle van my ghi werckers der boosheyt, **28** Daer sal weeninghe ende crijselinghe van tanden sijn. Als ghi sult sien Abraham, ende Isaac, ende Iacob, ende alle die propheten int ryc Gods, ende v daer buyten ghedreuen te worden, **29** Ende daer salder comen van oost, ende van west, van noorden ende van suyden, ende si sullen ter tafelen sitten int ryc Gods, **30** Ende siet sij sijn die laetste die dierste sullen sijn, ende si sijn dierste, die de laetste sijn sullen. **31** Op dien seluen dach sijn tot hem ghecomen sommighe vanden Phariseen segghende tot hem. Gaet wt ende reyst van hier, want Herodes wilt v dooden, **32** Ende hy seyde tot hen. Gaet henen ende segt dien vos. Siet ick worpe duyuels wt, ende ick wercke ghesontheden heden ende morghen, ende ten derden daghe neem ick een eynde, **33** Maer nochtans moet ick noch heden ende morghen ende den nauolg'henden dach wandelen, want ten mach niet wesen dat een propheet erghers soude verdaen worden dan in Ierusalem, **34** Ierusalem lherusalem, die de propheten doodt, ende steent die ghene die tot v ghesonden worden, Hoe dicmael heb ick v kinderen willen vergaderen, als eenen voghel sijnen nest onder sijn vederen, ende ghy en hebbes niet gewilt? **35** Siet v huys sal v woest ghelaten worden, Maer ick segghe v lieden, dat ghy my niet sien en sult, tot dat comen sal als ghy segghen sult. Ghebedijt is hi die daer coemt inden naem des Heeren.

14 Ende tis ghesciet doen Iesus ghinck int huys van eenen prince der Phariseen op eenen sabbeth dach om broot te eten, ende sij sloeghen hem gade. **2** Ende siet een watersuchtich mensch was voor hem, **3** ende Iesus antwoordende heeft gheseyt tot die wetgeleerde ende Phariseen segghende. Eest gheoorloof op eenen sabbeth dach te ghenesen. **4** Maer si sweghen Ende hi dien te hem nemende heeft hem ghenesen, ende laten gaen, **5** Ende antwoordende tot henlieden heeft hi gheseyt. Wiens van v lieden ezel oft osse sal inden put vallen, ende dat hy dien niet en sal ter stont wt trecken op eenen sabbethdach? **6** Ende si en consten hem hier op niet gheantwoorden, **7** Ende hy seyde oock tot die ghenoodde een ghelyckenis aenmerckende hoe dat sij dierste sitplaetsen vercoesen segghende tot henlieden. **8** Als ghy ghenoodt sijt ter bruyloft, soo en siet in dierste plaepte niet, op auontueren ofter iemant eerlijcker dan ghi ghenoodt ware van hem, **9** ende dat hi die v ende dien ghenoodt heeft, comende tot v segghe. Gheeft desen plaepte, ende dat ghi dan beghint met bescaemheden die laetste plaepte te nemen, **10** maer als ghi gheopen sijt, soo gaet ende siet in die laetste plaepte, op dat hy (wanneer hi comen sal die v ghenoodt heeft) v segghe. Vrient clint opwaerts, Dant salt v glorie sijn voor die ghene die daer tsamen ter tafelen sitten, **11** Want alle die hem verheft sal vernedert worden ende wie hem vernedert die sal verheuen worden. **12** Ende hi seyde oock tot den ghenen die hem ghenoodt hadde. Als ghi eenen noenmael oft auontmael houdt, soo en wilt v vrienden niet roepen, noch v broders, noch v maghen, noch v rjcke ghebueren, dat sij by auontueren v niet wederom en nooden, ende dat v vergheldinghe ghesciede, **13** Maer als ghi eenen maeltijt

verghelden, want tsal v ghehoont worden in die verrijsenis der rechtuerdigher, Ende als hi dit gheseyt hadde, **15** soo heefter een vanden ghenen die tsamen ter maeltijt saten tot hem gheseyt. Salich is hi die broot eten sal int rjck Gods, **16** Ende hy heeft tot hem gheseyt. Een mensch heeft eenen groeten auontmael ghehouden, ende hi heefter veel gheroopen, **17** Ende hy heeft sijnen knecht ghesonden op die vre des auontmaels om den ghenoodden te segghen dat sij comen souden, want alle dinghen nv bereydt waren, **18** Ende si begosten hen alle te samen te ontsculdighen, Dierste heeft hem gheseyt. Ick heb een lanthuys ghecocht, ende tis mi noot dat ick wtghae ende dat besie, Ick bidde v verontsculdicht mi, **19** Ende die ander heeft gheseyt. Ick heb een huysvrouwe ghetrouw, ende daerom en mach ick niet comen, **21** Ende die knecht wederom ghekeert sijnde heeft dese dinghen sijnen heere ghebootschap. Doen heeft die vader des huysghesins ghestoort sijnde gheseyt tot sijnen knechte. Gaet gheringhe wte tot die straten ende wijcken der stadt, ende die arme, ende cranke, ende blonde, ende cruepele brengt hier binnen, **22** Ende die knecht heeft gheseyt. Heere tis ghedaen ghelyck ghi gheboden hebt, ende daer is noch plaelse, **23** Ende die heere heeft tot sijnen dienaer gheseyt. Gaet wt tot die weghen, ende thuyen, ende dwingtse binnen te comen op dat mijn huys mach veruurt worden, **24** Ende ic segghe v lieden, dat nieman van dien mannen die gheroopen sijn, mijn auontmael smaken en sal. **25** Ende daer ghinghen veel scaren met hem, ende omgekeert sijnde heeft hi tot hen gheseyt. **26** Eest dat iemant tot my coemt, ende niet en haet sijnen vader ende moeder, ende huysvrouwe, ende kinderen, ende broderen, ende susteren, ende noch oock mede sijn ziele, soo en mach hy mijns discipel niet sijn, **27** Ende wie sijn cruyts niet en draecht, ende coemt na my, die en mach mijns discipel niet wesen, **28** Want wie van v lieden willende eenen torre timmeren en rekent niet ierstmael al sittende die costen die daer van noode sijn, oft hi die heeft om te volmaken, **29** op dat naemaels als hy tfundament gheleyt sal hebben ende niet en sal moghen volmaken, alle diet sien niet en beginnen hem te bespotten **30** segghende. Dese man heeft begonnen te timmeren, ende hy en heues niet moghen volmaken, **31** Oft wat coninc willende gaen om te orlogen teghen eenen anderen coninck, en sal niet ierstmael sittende dencken oft hy soude moghen met then duysent hem teghen comen die met twintich duysent tot hem coemt? **32** want anders soo sendt hi boden wt (als die noch verre is) ende begheert tghene dat den vrede aenghaet, **33** Aldus oock een ieghelyck van v lieden wie niet en versaect alle dat hy besidt, die en mach mijns discipel niet wesen, **34** Tsout is goet, maer eest sake dat het sout onsmakelijck wort waer mede salment souten? **35** want ten is noch totten lande noch totten mesthoop nuttelijck, maer tsal buyten wech gheworpen worden, Die ooren heeft om te horen die hoore.

15 Ende die Publicanen ende sondaers waren tot hem comende dat sij hem hooren souden, **2** Ende die

Phariseen ende Scriben hebben ghemurmureert seggende. velt, ende doen hy quam ende naecte den huyse, soo heeft Dese ontfanct die sondaren ende eedt met hen, 3 Ende hy hy ghehoort een ghesanck, ende een ghedans, 26 ende hi heeft tot hen gheseyt dese ghelyckenisse segghende. 4 heeft gheroepen eenen vanden knechten, ende gheuraecht Wat mensche issier van v lieden die hondert scapen heeft, wat dese dinghen waren, 27 Ende dese heeft hem gheseyt. ende eest dat hi een van dien verliest, en verlaet hy dan V broeder is comen, ende v vader heeft dat ghemest calf niet die neghen ende neghentich in die woestijne, ende gheslaghen om dat hi hem ghesont heeft ontfanghen, 28 ghaet tot het ghene datter verloren was, tot dat hijt vint? Ende hi is veronweerdicht gheworden, ende en heeft niet 5 Ende als hi dat gheuonden heeft soo legt hi dat op sijn willen binnengaan. Hierom sijn vader wtgheghaen sijnde scouderen, hem verblijdende 6 ende thys comende, roeft heeft hem begonst te bidden, 29 Ende hi antwoordende hi te samen sijn vrienden ende ghebueren segghende. heeft tot sijnen vader gheseyt. Siet ick diene v soo veel iaren Verblijft v met my, want ick hebbe mijn scaep gheuonden dat ende noyt en heb ick v gheboot ouertreden, ende ghi en verloren was, 7 Ick segge v, dat ooc alsoo blijscap sal sijn hebt my noyt eenen boek ghegeheuen dat ick soude met inden hemel ouer eenen sondaer penitencie doende, meer mijnen vrienden vrolijcken maeltijt houden, 30 Maer nae dat dan van neghen ende neghentich rechtuerdighe die gheen dese v sone, die alle sijn goet met die hoeren verteert heeft, penitencie en behoeuen 8 Oft wat vrouwe issier hebbende ghecomen is, hebdi hem dat ghemest calf gheslaghen, Ende thien penninghen, eest dat sij eenen penninc verloren heeft, hy heeft tot hem gheseyt. 31 Sone ghi sijt altijt met my, ende en ontsteect sij niet een licht, ende worpt het huys omme, alle wat mijne is dat is uwe, 32 Maer men moet vrolijcken ende soect neerstellijc tot dat sij dien vint, 9 Ende als si dien maeltijt houden ende vrolijk sijn, want dese uwe broeder gheuonden heeft soo roeft sij te samen haer vriendinnen was doot ende hi is wederom leuende gheworden, hy was ende ghebuerinnen segghende. Verblijft v met my, want ic heb verloren, ende hy is gheuonden.

vonden den penninc dien ic verloren hadde, 10 Alsoo (seg ick v) tsal blijscap wesen voor die enghelen Gods ouer eenen sondaer die penitencie doet. 11 Ende hi seyde. Een mensch hadde twee sonen, 12 ende die ioncste van dien heeft sijnen vader gheseyt. Vader gheeft my het deel van mijnen goede dwelc mi toe coemt, Ende hy heeft hem tgoet ghedeelt, 13 Ende nae een luttel daghen is die ioncste sone (als hijt al verghadert hadde) wt ghereyst in een verre lantscap, ende aldaer heeft hy sijt goet verdaen leuende ouerdadelijc, 14 Ende als hijt al verdaen hadde, soo issier eenen crachtinghen hongher opghestaen in dat lantscap, ende hy begonste ghebreck te lijden, 15 Ende hy is wech gheghaen ende heeft hem gheueocht by eenen borgher van dien lande, Ende die heeft hem ghesonden in sijn hoeue dat hy die verkenen hoeden soude, 16 Ende hy begheerde sijnen buyc te vullen van dat draf dat die verkenen aten, ende niemant en gaeft hem, 17 Maer in sij seluen ghekeert sijnde heeft hi gheseyt. Hoe veel huerlingen mijns vaders sijnder die oueruloedelijc broot hebben ende ick vergae hier van honghere, 18 Ick sal opstaen ende gaen tot mijnen vader, ende hem segghen. Vader ick heb ghesondicht inden hemel ende voor v, 19 nv en ben ick niet weerdich ghenoeamt te worden v sone, maect my als een van uwen huerlingen, 20 Ende opstaende is hi gheco-men tot sijnen vader, Ende doen hy noch verre was, heeft hem sijn vader ghesien, ende hi is door bermherticheyt beweecht gheworden, ende toeloopende is hi op sijnen hals gheuallen, ende hi heeft hem ghecust, 21 Ende die sone heeft tot hem gheseyt. Vader ick heb ghesondicht inden hemel ende voor v, ick en ben nv niet weerdich v sone ghenoeamt te worden, 22 Ende die vader heeft tot sijnen knechten gheseyt. Haestelijc brengt voorts het ierste eerlijck langhe cleedt, ende doet hem dat aen, ende gheeft hem eenen rinck aen sijn hant, ende schoenen aen sijn voeten, 23 ende brengt het ghemest calf, ende dootet, ende laet ons eten, ende vrolijcken maeltijt houden, 24 want dese mijn sone was doot, ende hi is wederom leuende gheworden, hi was verloren, ende hi is gheuonden, Ende sij hebben begonnen blijdelyck te eten, 25 Maer sijn outste sone was int

16 ENde hy seyde tot sijnen discipelen. Daer was een rijck mensch die eenen hoofmeester hadde, ende desen is by hem ouerghedraghen gheweest als oft hi sijn goet verquist hadde, 2 Ende hy heeft hem gheroepen ende tot hem gheseyt. Wat hoor ick dit van v? doet rekeninghe van uwer hoofmeesterscap want ghi en sult voortaen niet meer moghen hoofmeester wesen, 3 Ende die hoofmeester heeft gheseyt in sij seluen, Wat sal ick doen want mijn heere mi die hoofmeesterscap afneemt? Ic en can niet grauen, ic scaem mi broot te bidden, 4 Ick weet wat ick doen sal, op dat sij (wanneer ick afghestelt sal sijn van die hoofmeesterscap) my ontfanghen in hen huysen, 5 Als hy dan alle sijns heeren sculdenaers gheroenen hadde, soo heeft hy den irsten gheseyt. Hoe vele sijdi mijnen heere sculdich? 6 Ende die heeft gheseyt. Honderd vatenolie Ende hi heeft dien gheseyt. Neemt v hantschrift ende sidt, haestelijc scrijft vijftich, 7 Daer nae heeft hi den anderen geseyt. Maer ghi hoe veel sijdi sculdich? Die welcke heeft gheseyt. Honderd choren maten tarwe, Hy seyde hem. Neemt uwen brief ende scrijft tactentich, 8 Ende die heere heeft den hoofmeester der boosheydt ghepresen dat hy voorsienlijck ghedaen hadde, want die kinderen deser werelt sijn voorsienigher dan die kinderen des lichts in hen gheslachte, (aiōnios g165) 9 Ende ick segge v lieden. Maect voor v vrienden van den Mammon der ongherechticheyt op dat sij v ontfanghen (als ghi vergaen sult) in die ewighe tabernakelen. (aiōnios g166) 10 Die ghetrouwue is int minste, die is int meeste oock ghetrouwue, ende die int cleyne onrechtuerdich is, die is int meeste ooc onrechtuerdich, 11 En hebdi dan inden onrechtuerdighen Mammon niet ghetrou gheweest, dat warachtich is wie sal v dat betrouwen? 12 Ende eest dat ghi in eens anders goet niet en hebt ghetrou gheweest, wie sal v gheuen dat uwe is? 13 Gheen knecht en mach twee heeren dienen, want hi sal den eenen haten ende den anderen lief hebben, oft hi sal den eenen by blijuen, ende den anderen versmaden, Ghi en moecht Gode niet dienen ende den Mammon, 14 Ende alle dit hoorden die Phariseen die ghierich waren,

ende sij beghechten hem, **15** Ende hi seyde tot hen. Ghi een mostaert saet, so soudi segghen tot desen moerboom, sijt die ghene die v seluen rechtuerdich maect voor die wert wtghewortelt, ende ouergheplant in die zee, ende hi menschen, Maer God kent v herten, want dat den menschen soude v liedien onderdanich sijn, **7** Ende wie isser van v hooghe is, dat is een afgrisjelijcheyt voor God. **16** Die wet lieden hebbende eenen knecht ackerende oft die beesten ende die propheten sijn tot Iohannes toe want van dien tijt weydende, die welcke hem vanden velde ghecomen sijnde voorts wort het rijck Gods vercondicht ende een ieghelyc segge. Gaet ter stont doere, ende sidt ter tafelen, **8** ende en doet daer ghewelt op, **17** Maer het is lichter hemel ende eerde te verghaen, dan vander wet een stipken te vallen. **18** Alle die sijn huysvrouwe verlaet ende een ander trouwet die doet ouerspel, ende die de verlaten van haren man trouwet, die doet ouerspel. **19** Daer was een rijk mensch ende hi worde ghecleedt met purpur, ende sijn lijnwaet, ende hi adt daghelijs seer wellustelijck, **20** Ende daer was een brootbidder Lazarus ghenaemt, die aen sijn doore lach vol sweren, **21** begheerende versetaat te worden vanden brocskens die van des rijcs mans tafele vielen, maer oock soo quamen die honden ende lecten sijn sweren, **22** Ende tis ghesciet dat die brootbiddere sterf, ende ghedraghen worde van die enghelen in Abrahams schoot. Oock soo is die rijke ghestoruen ende hi is begrauen in die helle, **23** Ende sijn oogen opheffende als hi in die tormenten was, heeft hi Abraham ghesien van verre, ende Lazarum in sijnen schoot, (**Hadēs g86**) **24** Ende hi heeft roepende gheseydt. Vader Abraham ontfermt v mijnder, ende sendt Lazarum dat hi duysterste van sijnen vingher steke int water, dat hi mijn tonghe mach vercoelen, want ick worde hier ghepijnicht in dese flamme, **25** Ende Abraham heeft tot hem gheseyt. Sone weest gheachtich dat ghi goet ontfanghen hebt in v leuen, ende Lazarus desghelijsquaet, Ende nv soo wert dese vertroost, maer ghi wort ghepijnicht, **26** ende bouen alle dese soo is tusschen ons ende vlieden een groot ondersceytsel vast ghestelt, also dat die ghene die van hier willen overcomen tot vlieden, dat niet en moghen doen noch van daer tot hier ouer comen, **27** Ende hy seyde. Soo bidde ick v dan vader dat ghi hem sendt in mijns vaders huys, **28** want ick hebbe vijf broeders, op dat hy hen mach ghetuyghen dat sij oock niet en comen in dese plaeten der tormenten, **29** Ende Abraham heeft tot hem gheseyt. Sij hebben Moysen ende die propheten, laetse die hooren, **30** Ende hy heeft gheseyt. Neen vader Abraham, maer eest sake datter iemant vanden dooden tot hen gaet, soo sullen sij penitencie doen, **31** Ende hi heeft tot hem gheseyt. Eest dat sij Moysen ende die propheten niet en hooren, soo en sullen sij ooc niet gheloouen al waert datter iemant vander doot verrese.

17 ENde hy seyde tot sijn discipelen. Het is onmoghelijc dat daer gheen verarghernissen comen en souden, maer wee den gheren door den welcken sij comen, **2** Het waer hem beter datter eenen molensteen ghehanghen worde aan sijnen hals ende dat hi gheworpen worde in die zee, dan dat hi verarghere een van desen cleynen, **3** Siet voor v. Eest dat v broeder teghen v ghesondicht heeft, soo straff hem, ende eest dat hy penitencie doet, soo vergheuet hem, **4** ende eest dat hi seuen mael sdaechs teghen v sondicht, ende dat hy hem seuen mael sdaechs bekeert tot v segghende. Tis my leidt, soo vergheuet hem, **5** Ende die apostelen hebben gheseyt den Heere vermeerdert ons tghelooue, **6** Ende die Heere heeft gheseyt. Waert sake dat ghi gheloou hadt als

een mostaert saet, so soudi segghen tot desen moerboom, soude v liedien onderdanich sijn, **7** Ende wie isser van v lieden hebbende eenen knecht ackerende oft die beesten weydende, die welcke hem vanden velde ghecomen sijnde segge. Gaet ter stont doere, ende sidt ter tafelen, **8** ende en seyt hem niet. Bereyt dat ick dat auontmael ete ende scorst v op ende dient my, tot dat ick gheten ende ghedroncken hebbe, ende daer nae suldi ghi eten ende drincken? **9** Sal hijs dien knecht danc weten om dat hy ghedaen heeft dat hi hem beuolen hadde? Ick en meyns niet, **10** Also ooc als ghy ghedaen hebt alle dat v beuolen is so segget. Wi sijn onnute knechten, dat wi sculdich waren te doen dat hebben wij ghedaen. **11** Ende tis ghesciet doen hi ghinc nae Ierusalem, dat hi ghinc door middien van Samariten ende Galileen, **12** Ende als hi quam in een casteel so sijn hem te ghemoeite comen thien melaetsche mannen, die welcke hebben ghestaen van verre, **13** ende hebben hen stemme opghenhauen segghende. Iesu meester onfermt v onser, **14** Die welcke als hi ghesien heeft, so heeft hi gheseyt. Gaet henen verhoont v den priesters, ende tis ghesciet doen si ghenighen dat si ghesuyert sijn, **15** Maer een van dien siende dat hy ghesuyert was, is wederom ghekeert met groter stemmen God grootelijc louende, **16** ende hi is op sijn aensicht gheualen voor sijn voeten danckende, ende dese was een Samaritaen, **17** Ende Iesus antwoordende heeft gheseyt. En sijnder niet thien ghesuyert, ende waer sijn die neghen? **18** Daer en is niemant gheuonden die weder ghecomen is, ende Godt die glorie ghegheuen heeft dan dese vreemdelyc, **19** Ende hi heeft hem geseyt. Staet op, gaet wech want v ghelooue heeft v ghesont ghemaect. **20** Ende ghevaecht sijnde van die Phariseen wanneer dat het ryc Gods coemt, so heeft hi den gheantwoort ende gheseyt. Het ryc Gods en coemt niet met twwendighen ghebare, **21** noch men en sal niet segghen. Siet hier, oft siet daer, want siet het ryc Gods is binnen v lieden, **22** Ende hi seyde tot sijnen discipelen. Die daghen sullen comen als ghi sult begheren sien eenen dach van den sone des menschen, ende ghi en sult dien niet sien, **23** Ende men sal v segghen. Siet hier, ende siet daer, En wilt daer niet gaen, noch en volchtse niet, **24** want ghelyc den blixem schijnende van onder den hemel blincket ouer alle dat onder den hemel is, also sal die sone des menschen sijn in sijnen dach, **25** Maer ierstmael moet hi veel lijden, ende verworpen worden van desen gheslachte. **26** Ende ghelyc dat ghesciet is in die daghen van Noe, also salt ooc wesen in die daghen vanden sone des menschen, **27** Sij aten ende sij droncken, sij trouden huysvrouwen, ende worden ten houwelijc ghegheuen, tot opden dach dat Noe in die arcke ghinc, ende dat den oueruloet ghecomen is, ende heeftse alle vernield, **28** Desgelijcks alsoot ghesciet is in die daghen van Loth sij aten ende sij droncken, sij cochten ende vercochten, sij planten ende timmerden, **29** maer opden dach doen Loth ghinc van Sodomen heuet gherenghent vier ende solfer vanden hemel, ende heuet al vernield, **30** In deser voeghen salt wesen opden dach dat die sone des menschen sal gheopenbaert worden, **31** In die vre so wie sijn sal opt dack ende sijn ghereetscappen int huys die en come niet nederwaerts om die te halen, ende die opt

velt is en keere desgelijcs ooc niet achterwaerts, **32** Weest gheseyt. Dese heb ic al ghehou-den van mijnder ioncheyt, ghedachtich der huysvrouwen van Loth, **33** Soo wie begheert gheuet den armen, ende ghi sult eenen scadt inden hemel zijn ziele te behouden die salse verliesen, ende soo wie die dien nacht salder twee wesen in een bedde, die eene sal hebben, ende coemt volcht my, **23** Als hy dese woorden opghenomen worden, ende die andere sal achterghelaten ghehoort hadde, soo is hy bedroeft gheweest, want hy was worden, **35** Daer salder twee sijn tsamen malende, die eene sal opghenomen worden, ende die andere achterghelaten, **36** Twee int velt, die eene sal opghenomen worden, ende die andere achterghelaten **37** Antwoordende segghen sij hem. Waer Heere? Die welcke heeft hen gheseyt. So waer het lichaem is, daer sullen die arens vergaderen.

18 ENde hi seyde een parabele tot hen datmen altijts moet bidden ende niet ophouden seggende. **2** Daer was een richter in een stadt die Godt niet en vreesde, ende gheenen mensch en ontsach, **3** Ende daer was een weduwe in die stadt ende sij quam tot hem seggende. Doet my recht van mijnen wederpartijder, **4** Ende hy en wildes niet doen veel tijts, Maer nae desen soo heeft hi gheseyt in sij seluen. Al eest dat ic God niet en vreeße noch die menschen niet en ontsie, nochtans want dese weduwe my moeyelijck is, **5** soo sal ick haer recht doen dat sij ten laetsten comende my niet te nae en spreke, **6** Ende die Heere heeft gheseyt. Hoort wat die rechter der boosheit seyt. **7** En sal Godt dan gheen wrake doen van sijnen wtuercorenen tot hem roepende nacht ende dach, ende sal hi patience in die hebben? **8** Ic segge v di h gheringhe wrake doen sal, Maer nhchtans die sone des menschen comende meyndi dat hy ghelooue op die eerde vinden sal? **9** Ende hi heeft gheseyt tot die sommige die in hen seluen betrouwuen hadden als rechtuerdighe, ende versmaeden die andere, dese parabele. **10** Twee menschen sijn gheclommen totten tempel om te bidden, die eene was een Phariseus, ende die andere een Publicaen, **11** Die Phariseus staende badt dese woorden by sij seluen. Godt ic dancke v, dat ick niet en ben ghelyck die ander menschen roovers, onrechtuerdighe, ouerspeelders, als oock is desen Publicaen, **12** Ick vaste tweemael in die weke, ic gheue thiende van alle dat ick besitte, **13** Ende die Publicaen van verre staende en wilde ooc sijn ooghen niet op heffen ten hemelwaerts, maer hy sloech sijn borst segghende. Godt weest mijns sondaers ghenadich, **14** Ick segge v, dese is gherectuerdicht nederghegaen in sijn huys meer dan die, want alle die hem verheft sal vernedert worden, ende die hem veroftmoedicht sal verheuen worden. **15** Ende sij brachten tot hem oock cleyn kinderen dat hy die raken soude, Dwelck als die discipelen saghen, soo hebben sij die ghestraft, **16** Maer Jesus hen tsamen roepende heeft gheseyt. Laet die kinderen tot my comen, ende en wilste niet verbieden want alsulcken behoort het ryc Gods toe, **17** Voorwaer ick segge v, soo wie dat rijck Gods niet en ontfaant als een kint, die en sal daer niet inne gaen, **18** Ende een prince heeft hem ghevraecht seggende. Goede meester wat doende sal ick deewich leuen besitten? (aiōnios g166) **19** Ende Jesus heeft tot hem gheseyt. Waerom noemdi mi goet? niemant en is goet dan alleen God, **20** weet ghi die gheboden, Ghi en sult niet dootslaen, Ghi en sult gheen ouerspel doen, ghi en sult gheen dieuerie doen, ghi en sult gheen valsch ghetuyghenis gheuen, Eert v vader ende v moeder? **21** Die welcke heeft

gheseyt. Dese heb ic al ghehou-den van mijnder ioncheyt, **22** Dwelc als Iesus ghehoort hadde soo seyde hy tot hem. Noch een dinc ghebreect v, Alle dat ghy hebt vercoopt, ende gheuet den armen, ende ghi sult eenen scadt inden hemel hebben, ende coemt volcht my, **23** Als hy dese woorden ghehoort hadde, soo is hy bedroeft gheweest, want hy was seer rjck. **24** Ende Iesus siende hem droeuch ghwedron heeft gheseyt. Hoe swaelijc sullen sij die ghelt hebben int ryc Gods comen, **25** Want tis lichter eenen kemel door die ooghe van eender naelden te gaen, dan eenen rijcken te gaen int ryc Gods, **26** Ende diet hoorden hebben gheseyt. Ende wie mach dan salich worden? **27** Hy heeft hen gheseyt. Die dinghen die om moghelyc sijn by die menschen die sijn moghelyc by Gode, **28** Ende Petrus heeft gheseyt. Siet wij hebbent al verlaten ende sij v nae gheulcht, **29** Die welcke heeft hen gheseyt. Voorwaer ick segge v lieiden. Niemant en issier die verlaten heeft huys, oft vader, oft broders, oft huysvrouwe, oft kinderen, om trijck Godts, **30** ende dat die niet en ontfangt veel meer in deser tijt, ende in die nacomende werelt het ewich leuen. (aiōn g165, aiōnios g166)

31 Ende Iesus heeft die twaelue tot hem genomen ende hen gheseyt. Siet wij gaen opwaerts na Ierusalem ende alle die dinghen sullen volbracht worden die gescreuen sijn door die propheten vanden sone des menschen, **32** want hy sal den Heydenen gheleuert worden, ende bespot, ende ghegheeselt, ende bespoghen, **33** ende nae dat sij hem ghegheeselt sullen hebben, soo sullen sij hem dooden, ende ten derden daghe sal hy verrijsen, **34** Ende sij en hebben van desen niet verstaen, ende dit woort was verborghen voor hen, ende sij en verstanden niet datter gheseyt worde, **35** Ende tis ghesciet doen hy quam by Iericho datter een bledesadt neffens den wech om aelmoesse biddende **36** Ende doen hy hoorde die scare voor by gaende so vraeliche hy wat dat ware, **37** Ende sij hebben hem gheseydt dat Iesus van Nazareth voorby ghinc, **38** Ende hy heeft gheroepen segghende. Iesu Dauids sone onfermt v mijnder, **39** Ende die voorbi ghinghen strafthen hem dat hi swijghen soude, maer hy riep noch veel te meer. Dauids sone onfermt v mijnder, **40** Ende Iesus stil staende heeft gheboden datmen dien tot hem brenghen soude, Ende doen hy nae by comen was, soo vraeliche hi hem segghende. **41** Wat wildi dat ick voor v doe? Ende hi seyde. Heere dat ick sien mach, **42** Ende Iesus heeft tot hem gheseyt Siet v ghelooue heeft v ghesont ghemaect, **43** Ende ter stont heeft hi ghesien, ende hi volchte hem, grotelijc Godt louende, Ende als alle tvolck dit ghesien heeft soo heuet Gode lof ghegheuen.

19 ENde inghegaen sijnde heeft hy Iericho doorwandelt, **2** Ende siet een man Zaccheus ghenaemt, ende dese was een prince der publicanen ende hy was ryc, **3** ende hy begheerde lesum te siene wie dat hi was, ende hi en constes niet om der scaren wille, want hi cleyn was van lengden, **4** ende voorloopende is hi gheclommen op eenen wilden vijgheboom dat hy hem sien soude want hy soude aldaer passeren, **5** Ende doen Iesus tot die plaatse ghecomen was heeft hy opsiende hem ghesien ende tot hem gheseydt. Zacchee coemt gheringhe af, want heden moet ick in v huys blijuen, **6** Ende hy is haestelijc afcomen, ende heeft hem blijdelijc ontfanghen, **7** Ende als sijt alle saghen, soo

murmurrederen sij segghende, dat hy tot eenen sondighen
 mensch ter herberghen ghegaen was, **8** Maer Zaccheus
 staende heeft gheseyt totten Heere. Siet Heere die helicht
 van mijnen goeden gheue ick den armen, ende heb ic
 iemant iet bedroghen dat gheue ic vierdobel wedderom, **9**
 Ende iesus seyde tot hem. Heden is salicheyt desen huyse
 parabel gheseyt om dat hy by Ierusalem was, ende om dat
 sij meynden dat het rijk Gods ter stont soude gheopenbaert
 worden, **12** Daerom heeft hy gheseyt. Een edel mensche
 is wechhereyst in een verre lant om te ontfanghen voor
 sij seluen een rijck, ende wedderom te comen, **13** Ende
 gheroepen hebbende sijn thien knechten, heeft hy thien
 ponden ghegheuen, ende gheseyt tot hen. Comenscapt
 tot dat ick come, **14** Ende sijn borghers haetten hem,
 ende sij hebben hem boden nae ghesonden segghende.
 Wij en willen niet dat dese ouer ons regnere, **15** Ende tis
 ghesciet dat hy weder quam hebbende trijck ontfanghen,
 ende hy heeft gheboden dat men die knechten soude roepen
 den welcken hy ghelyt ghegheuen heeft, om dat hy weten
 soude wat een yeghelijc ghecomenscapt hadde, **16** Ende
 dierste is ghecomen segghende. Heere v pont heeft thien
 pont ghewonnen **17** Ende hy heeft dien gheseyt. Wel aen
 goede knecht aenghesien dat ghi in een luttel ghetrou hebt
 gheweest, soo suldi wesen macht hebbende ouer thien
 steden, **18** Ende een ander is ghecomen segghende. Heere
 siet v pont heeft vijf pont ghewonnen, **19** Ende desen heeft
 hy gheseyt. Ende ghy weest ouer vijf steden, **20** Ende een
 ander iss'er ghecomen segghende. Heere siet daer v pont,
 het welck ick hebbe bewaert ghehadt in eenen sweetdoec,
21 want ick heb v ontsien, om dat ghi een straf mensch
 sijt, ghi neemt wech dat ghi niet geleyt en hebt, ende ghi
 maeyet dat ghi niet ghesaeyt en hebt, **22** Hy seyt tot hem.
 Wt uwen monde ordeele ic v ghi boose knecht, ghi wist wel
 dat ic een straf mensch ben, nemende dat ick niet gheleyt en
 hebbe, ende maeyende dat ick niet ghesaeyt en hebbe, **23**
 ende waerom en hebd'i dan mijn ghelyt niet ghegheuen ter
 tafelen, ende dat ic comende dat immer hadde gheleyscht
 met ghewin, **24** Ende den ghenen die daer bi stonden heeft
 hi gheseyt. Neemt van hem dat pont, ende gheuet hem
 die thien ponden heeft **25** Ende sij hebben hem gheseyt.
 Heere hi heeft thien ponden, **26** Maer ic segghe v lieuen
 datmen gheuen sal alle den ghenen die heeft, ende vanden
 ghenen die niet en heeft salmen ooc nemen tgheen dat hi
 heeft, **27** Maer ooc brengt hier die mijne vianden, die niet
 en hebben ghewilt dat ic ouer hen regneren soude, ende
 dootse voor my, **28** Ende dese dinghen gheseyt hebbende is
 hy vo ghegaen opwaerts climmende nae Ierusalem. **29**
 Ende tis ghesciet doen hy ghecomen was by Bethphage
 ende Bethanien, aen den berch die ghenoemt wort van
 Oliueten dat hy heeft ghesonden twee van sijnen discipelen
30 segghende. Ghaet henen int casteel dat teghen ouer
 is, int welck incomende suldy vinden een vuelen van een
 ezelinne ghebonden, daer noyt mensch op gheseten en
 heeft, ontbt dat, ende brenghet herwaerts, **31** Ende eest
 dat v yemant vraecht? Waerom ontbt ghij soo suldy hem
 aldus segghen. Want die Heere begheert sijns diensts, **32**
 Ende sij sijn wech gheghaen die ghesonden waren, ende
 hebben gheuonden alsoo hy hen gheseyt hadde een vuelen
 staende. **33** Ende als si het vuelen ontbonden, soo hebben
 die heeren van dien tot hen gheseyt. Waer toe ontbindt
 vuelen, **34** Ende sij hebben gheseydt. Om dat die Heere
 dies van doene heeft, **35** Ende sij hebben dat tot iesum
 gheleydt, ende worpend hen cleederen opt vuelen hebben
 si iesum daer op ghestelt, **36** Ende als hi voorts reysde,
 soo hebben si hen cleederen daer onder ghespreyt inden
 wech, **37** Ende doen hy nv by quam aenden nederganc
 vanden berch van Oliueten, soo hebben alle die scaren der
 gheender die nederwaerts ghinghen blijde sijnde begon
 Godt te louen met luyder stemmen, van alle die mirakelen
 die si ghesien hadden **38** segghende. Ghebenedijt is hy die
 coemt een coninck inden naem des Heeren, vrede inden
 hemel, ende glorie in die hoochden. **39** Ende sommige
 vanden Phariseen wt die scaren hebben tot hem gheseyt.
 Meester straft v discipelen, **40** Den welcken hi heeft gheseyt.
 Ick segghe v eest dat dese swijghen soo sullen die steenen
 roepen, **41** Ende als hy nae by comen was, siende die stadt
 heeft hi ouer die gheweent **42** segghende Hadde ghij ooc
 bekent, ende voorwaer in desen uwen dach die tot uwen
 vrede is, maer nv sijn die dinghen verborghen van uwen
 oogen, **43** Want daer sullen daghen in v comen, ende v
 vianden sullen v omlegghen met eenen walle, ende sij sullen
 v omlegghen, ende v benauwen van allen sijden, **44** ende si
 sullen v neder ter eerd'en worpen, ende v kinderen die in v
 sijn, ende sij en sullen den eenen steen opden anderen steen
 niet laten blijuen, om dat ghi niet ghekent en hebt den tijt van
 uwer besoeckinghen, **45** Ende inden tempel ghegaen sijnde
 heeft hi begonst wt te drijuen die coopers ende vercoopers
 die daer in waren **46** segghende. Daer staet ghescreuen.
 Mijn huys is een huys des ghebedts, Maer ghilieden hebt
 dat ghemaect een speluncke der moordenaren, **47** Ende
 hy was daghelycs leerende inden tempel, Maer die princen
 der priesters ende die Sriben ende die princen des volcs
 begheerden hem te dooden, **48** ende sij en vonden niet wat
 sij hem doen souden, Want alle tvolck hinck hem aen hem
 hoorende.

20 ENde tis gesciet op eenen dach, als hy tvolc leerde
 inden tempel, ende deuangelie vercondichde, dat
 tsamen verghadert sijn die princen der priesters, ende
 die Sriben metten ouderen, **2** ende si spreken tot hem
 segghende. Segt ons, door wat macht doedy dese dinghen?
 oft wie is hy die v dese macht heeft ghegheuen? **3** Ende
 iesus antwoordende heeft tot hen gheseyt. Ick sal v lieuen
 ooc een woort vrughen, Antwoort my. **4** Iohannes dooselp
 was dat vanden hemel oft vanden menschen? **5** Ende sij
 dachten in hen seluen segghende. Eest sake dat wi segghen
 vanden hemel, soo sal hy segghen. Waerom en hebd'i
 hem niet ghelooft? **6** Maer eest dat wij segghen van die
 menschen, soo sal alle tvolck ons steenen, want sij seker
 sijn dat Iohannes een propheet is, **7** Ende sij antwoorden
 dat si niet en wisten van waer dattet was, **8** Ende iesus
 seyde hen. Noch ick en segghe v ooc niet door wat macht
 dat ick dese dinghen doe, **9** Ende hy heeft begonnen te

segghen totten volcke dese parabele. Een mensch heeft
eenen wijngaert gheplant, ende hy heeft dien verhuert den
wijngaerders ende hy is wten lande ghereyst veel tijts, **10**
Ende alst tijt was heeft hy tot die wijngaerders eenen knecht
ghesonden, dat sij hem van die vrucht des wijngaerts gheuen
souden, Die welcke hebben hem gheslaghen ende ydel laten
wech ghaen, **11** Ende hy heeft daer bouen noch eenen
anderen knecht ghesonden, Maer sij hebben desen ooc
slaende ende versmaetheyt aendoende ydel laten gaen, **12**
Ende hy heeft daer toe noch den derden ghesonden, Die
welcke hebben dien ghewont ende wtgestooten, **13** Maer
die heere des wijngaerts heeft gheseyt. Wat sal ick doen?
ick sal mijnen bemanden sone senden, by auonturen als si
desen sien so sullen si hem ontsien, **14** Den welcken als
die wijngaerders ghesien hadden, so hebben si ghefachet in
hen seluen seggende. Dit is die erfghenaem, laet ons dien
dooden, op dat die erfenisne onse worde, **15** Ende si hebben
dien wt den wijngaert ghestooten ende ghedoot, Hierom wat
sal hen die Heere des wijngaerts doen? **16** Hy sal comen
ende dooden dese wijngaerders, ende hi sal sijnen wijngaert
anderen luyden wtgeheuen, Dwelc als sij ghehoort hadden
so hebben sij gheseyt. Dat sij verre, **17** Ende hi henlieden
aensiende heeft gheseyt. Wat is dan datter ghescreuen is.
Dien steen den welcken die timmerluyden verworpen hebben,
die is gheworden tot dat hoof van eenen hoeck? **18** Soo wie
valt op dien steen, die sal seer ghequetst worden, maer op
wien dat hi valt, dien sal hy heel in stukken brijselen, **19** Ende
die princen der priesteren ende die Scriben begheerden die
handen aan hem te steken op die vre ende sij vreesden volc,
want sij hebben verstaen dat hy tot hen dese ghelyckenisse
gheseyt hadde, **20** Ende wachtende hebben sij bespieders
ghesonden die hen veynsden rechtuerdich te sijn, op dat sij
hem souden vanghen in sijn woorden, ende hem leueren
der ouerheyt ende der macht vanden president, **21** Ende sij
hebben hem gevraecht seggende. Meester wij weten dat
ghy oprechtelijc segt, ende leert, ende ghy en neemt geen
persoon wt, maer ghi leert den wech Godts inder waerheit,
22 Eest ons gheoroof den keyser tribuyt te gheuen, oft niet?
23 Ende hi aenmerckende hen bedroch heeft tot hen gheseyt.
Waerom tempteerde mi? **24** Thoont my den penninc, Wiens
beelt ende opscript heeft die? Sij antwoordende hebben
gheseyt. Des keysers, **25** Ende hi seyde hen. Gheeft dan
den keyser weder dat den keyser toebehoort, ende Gode
dat Godt toebehoort, **26** Ende si en condon sijn woort
niet berispen voort volc, ende verwondert sijnde van sijn
antwoorde hebben sij ghesweghen. **27** Ende daer sijn
tot hem ghecomen sommighe vanden sadduceen die de
verrijsenisne loochenen, ende sij hebben hem gevraecht **28**
segghende. Meester Moyses heeft ons ghescreuen. Eest
sake dat iemants broeder ghestoruen is hebbende een
huysvrouwe, ende by also dese sonder kinderen is geweest
dat sijn broeder haer tot een huysvrouwe neme, ende
verwecke sijnen broeder saet, **29** aldus hebbender seuen
broeders gheweest, ende dierste heeft een huysvrouwe
ghenomen, ende hy is ghestoruen sonder kinderen, **30** Ende
die tweede heeftse ghenomen, ende hy is oock ghestoruen
sonder kinderen, **31** Ende die derde heeftse ghenomen,
Ende desghelijcs oock alle die seuen, ende si en hebben

gheen saet achterghelaten, ende sij sijn ghestoruen, **32** Ende
ten laetsten van allen soo is die vrouwe oock ghestoruen, **33**
Daerom in die verrijsenisne, wiens van desen huysvrouwe sal
sij wesen? Aenghesien dat die seuen haer ghehadt hebben
tot een huysvrouw, **34** Ende Iesus heeft hen gheseyt.
Die kinderen deser werelt trouwen ende worden ghetrouw,
(aiōn g165) **35** Maer die weerdich ghehouden sullen sijn
dier werelt, ende der verrijsenisne van die dooden die en
sullen niet ghetrouw worden, noch huysvrouwen nemen, (aiōn
g165) **36** noch sij en sullen voortaen niet meer moghen
steruen, want si sijn den Enghelen ghelycck ende tsijn Godts
kinderen, want si kinderen der verrijsenisne sijn **37** Maer
dat die dooden verrisen dat thoont Moysen by den doorn
ghelycck hy den Heere noemt, den God van Abraham ende
den God van Isaac ende den God van Iacob, **38** ende ten is
gheen God der dooden, maer der leuender, want sij leuen
hem alle. **39** Ende sommighe van die Scriben antwoordende
hebben tot hem gheseyt. Meester ghi hebt wel gheseyt,
40 Ende sij en hebben hem niet meer dorren vraghen, **41**
Maer hy heeft tot hen gheseydt. Hoe segghen sij Christum
Dauids sone te sijn, **42** ende Dauid seyt selue int boeck der
psalmen. Die Heere heeft gheseyt tot mijnen Heere, sitd
te mijnder rechter sijden, **43** tot dat ic v vianden ghestelt
hebbe tot een voetbancke uwer voeten, **44** Aldus noemt
hem Dauid Heere, ende hoe eest dan sijn sone? **45** Ende
alst alle tvolck hoorde, soe heeft hy tot sijnen discipelen
gheseyt. **46** Wacht v van die Scriben die willen wandelen
in langhe cleederen, ende hebben gheerne die groeten op
die merc, ende dierste stoelen in die synagoghen, ende
dierste sidtsteden in die maeltijden, **47** die der weduwen
huysen verslinden, veynsende een lanck ghebedt. Dese
sullen meerder verdoemerisse ontfanghen.

21 ENde ommesiente heeft hy ghesien die rjcke, die hen
giften wierpen in die offerkiste. **2** Maer hy heeft ooc
ghesien een arme weduwe worpende twee cleyn penninghen.
3 Ende hy heeft gheseyt, Voerwaer ick segghe v lieden,
dat dese arme weduwe meer gheoffert heeft dan sij alle.
4 Want alle dese hebben gheworpen van tghene dat hen
ouerde in Gods offeranden. Maer dese heeft ghegheuen
van tghene dat sij behoeft, allen haren nootdurft die sij
hadde. **5** Ende als die sommighe seyden van den tempel
dat dien met goeden steenen ende ghiften verciert was
soe heeft hy gheseyt. Dese dinghen die ghy siet, **6** daer
sullen daghen comen in die welcke den eenen steen opden
anderen steen niet en sal ghelaten worden die niet en sal
ghebroken worden. **7** Ende sij hebben hem gevraecht
segghende, Meester wanneren sullen dese dinghen sijn, ende
wat teeken salder sijn als dese dinghen sullen beginnen
te gheschieden? **8** Die welcke heeft gheseyt, Siet toe dat
ghy niet bedroghen en wort. Want daer salder veel comen
in mijnen naem segghende, dat icct ben, ende den tijt is by
ghecomen, daer om en wilt nae hen niet gaen. **9** Maer als ghy
hooren sult orlooghen ende tweedrachtige oploopen, soe
en wilt niet veruaert worden, dese dinghen moeten ierstael
ghescieden, maer ten sal noch ter stont gheen eynde sijn.
10 Doen seyde hy hen, Deen volck sal teghen dander volck
opstaen, ende deen rijck teghen dander rijck, **11** ende daer
sullen groote aertbeuinghen wesen van plaetsen te plaetsen,

ende pestilencien, ende diere tijden, ende veruaerlijcheden vanden hemel, ende daer sullen groote tekenen sijn. **12** Maer voer alle dese dinghen sullen sij hen handen aen v slaen, ende sij sullen v veruolghen leuerende v in die synagogen ende bewaernissen, treckende v tot die coninghen ende presidenten om mijnen naem, **13** ende tsal v ghescieden tot een ghetuyghenis. **14** Daer om stelt in v herten, niet te voerdencken hoe ghy antwoorden sult, **15** want ic sal v eenen mont ende wijsheit gheuen teghen den welcken niet en sullen connen staen ende segghen allen vianden. **16** Ende ghy sult gheleueert worden van uwen ouders, ende broeders, ende maghen, ende vrienden, ende sij sullen sommighen van v lieden die doot aendoen, **17** ende ghy sult inden haet wesen van allen menschen om mijnen naem, **18** ende een haer van uwen hoofde en sal niet verloren gaen. **19** In v lijdtsaemheit suldi v zielen besitten. **20** Maer als ghy sult sien Ierusalem rontsom belegghen van een heyr, weet dan dat sijn verwoestinghe aenghecomen is, **21** Soe wie dan in Iudeen sijn die vlieden tot die berghen, ende die int midden van haer sijn die gaen wech, ende die op dlant sijn die en gaen in haer niet. **22** Want dit sijn die daghen der wraken, op dat volbracht souden worden alle die dinghen die ghescreuven sijn. **23** Maer wee den bevruchten ende voesterende in die daghen. Want daer sal een groote verdructheyt wesen op die aerde, ende een gramscap desen volcke. **24** Ende sij sullen vallen in tserp des sweerts, ende ghevanghen gheleyt worden tot allen volcken, ende Ierusalem sal vertreden worden van die heydenen, tot dat veruult sullen worden die tijden der heydenen. **25** Ende daer sullen teeken sijn in die sonne ende in die mane, ende in die sterren, ende in die landen een verdructheyt der luyden van die verbaestheyt wt dat ghelyut der zee ende der vloeden, **26** die menschen verdorrende van vreesen ende verwachtinghen, der dinghen die der gheheelder werelt ouercomen sullen, want die crachten der hemelen sullen beroert worden, **27** ende dan sullen sij den sone des menschen sien comen in die wolcke, met grooter macht, ende maiesteyt. **28** Ende als dese dinghen beghinnen te ghescieden, soe siet toe ende heft v hoofden op want v lieder verlossinghe is nakende. **29** Ende hi heeft dien een ghelyckenisse gheseyt, Besiet de vijgheboom, ende alle die boomen, **30** als sij nu wt hen seluen vrucht voerts brenghen, soe weet ghy dat den somer by is. **31** Alsoe oock als ghy dese dinghen siet ghescieden, soe weet dat het rijk Gods na by is. **32** Voerwaer ick segghe v dat dit gheslachte niet en sal voer y gaen, tot dat alle dese dinghen ghescieden. **33** Hemel ende eerde sullen voerby gaen, maer mijn woerden en sullen niet vergaen. **34** Maer wacht v dat v herten by auontueren niet beswaert en worden met gulsicheyt ende dronkenscap, ende sorchuuldigheden van desen leuen, ende dat v dien onuersienighen dach niet ouer en come. **35** Want hy sal als eenen strick ouer comen op alle die ghene die sitten op daenschijn van tgheheel eertrijck. **36** Daer om waect, tot allen tijden biddende, dat ghy moecht weerdich ghehouden worden om te vlieden van alle dese dinghen die toecomende sijn, ende te staen voer daensicht van den sone des menschen. **37** Ende hy was sdaechs leerende inden tempel, maer des nachts wtgaende bleef hy opden berch die

ghenoemt wort van Oliueten, **38** ende alle tvolck quam tot hem smorghens vroech inden tempel om hem te hooren.

22 ENde het hoochtijt vanden ongheheefden brooden naecte, dwelc Paesschen ghehoemt wort, **2** ende die princen der priesteren ende Scriben sochten hoe dat sij hem dooden souden, maer sij ontsaghen het volck. **3** Ende satanas is ghegaen in Iudam die ghehoemt was die Iscarioter een vanden twaeluen, **4** ende hy is wech ghegaen ende heeft ghesproken met die princen der priesteren ende wethouders, hoe dat hy hem haerlieden leueren soude. **5** Ende sij sijn blije gheweest, ende sij hebben hem gheloft gehelt te gheueen. **6** Ende hy heuet beloeft. Ende hy socht bequamen tijt dat hi hem leueren mocht sonder turbacien. **7** Ende den dach der ongheheefder brooden es ghecomen op den welcken men moest het Paeschlam dooden. **8** Ende hy heeft Petrum ende Iohannem ghesonden segghende, Gaet henhen bereyten ons tpaeschlam, dat wijt eten moghen. **9** Maer sij hebben gheseyt. Waer wildi dat wijt bereyden? **10** Ende hy heeft tot hen gheseyt, siet als ghy comen sult in die stadt, soe sal v ontmoeten een mensch een cruycke waters draghende volcht hem int huys daer hy ingaet, **11** ende ghy sult den vader des huysghesins van dien huyse segghen. Die meester seyt tot v. Waer is die eetplaets, daer ick tpaeschlam met mijnen discipelen eten mach? **12** Ende hy sal v toonen een grooter bereyde eetcamer, ende aldaer bereydt voer ons? **13** Ende sij gaende hebbent ghevonden alsoe hy hen gheseyt hadde, ende sij hebben tpaeschlam bereydt. **14** Ende als die vre comen was, soe is hy ter tafelen gheseten, ende die twaelf apostelen met hem. **15** Ende hy seyde tot hen, Met begheerten heb ick begheert dit paeschlam met v te eten eer dat ick lide. **16** Want ick segghe v, dat ick van nu voerts dat niet meer eten en sal, tot dat volbracht worde int rijk Gods. **17** Ende als hy den kelck ghenomen hadde, soe heeft hy ghedancet ende heuet ghebroken, ende hen ghegheuen segghende, Dits mijn lichaem dat voer v lieden ghegheuen wort, dat doet in mijnder ghedenckenisse. **20** Desghelycs oock den kelck nae dat hij het auontmael gheten hadde segghende, Dit is den kelck het het nieuwe testament in mijn bloet dwelck voer v lieden sal ghestort worden. **21** Maer nochtans siet die hant des gheens die mij verradet, is met my op die tafele. **22** Ende voerwaer die sone des menschen gaet nae datter van hem ghesloten is, maer nochtans wee dien mensche doer den welcken hy gheleueert sal worden. **23** Ende sij begosten onder malcanderen te vraghen wie dat dit ware van henlieden die dit doen soude. **24** Ende daer is oock eenen twist onder henlieden opghestaen, wie datter van hen lieden scheen die meeste te wesen. **25** Ende hy heeft tot hen gheseyt, Die coninghen der heydenen hebben heerscappie ouer henlieden, ende die macht ouer hen hebben, die worden goetdadighe ghehoemt. **26** Maer ghi alsoe niet, maer die de meeste is onder v lieden, die worde alsoide ioncste, ende die de ouerste is, als een dienaer. **27** Want wie is meerder die ter tafelen siet, oft die dient? en eest niet die ter tafelen siet? Maer ick ben int midden van v lieden,

als een die dient **28** ende ghy sijt die ghene die met my altijts
 ghebleuen sijt in mijn becoringhen. **29** Ende ick bescicke v
 ghelycijc my mijn vader bescict heeft, het rijck, **30** dat
 ghy eten ende drincken soudt op mijn tafele, in mijn rijck,
 ende dat ghy sitten soudt op die throonen ordeelende die
 twaelf gheslachten van Israel. Ende die Heere heeft gheseyt,
31 Simon Simon, siet Satanas heeft v lieden begheert dat hy
 v siften soude als tarwe, **32** maer ick heb voor v ghebeden,
 dat v ghelooue niet vergaen en soude, ende als ghy eenich
 tijt bekeert sijt, soe versterct v broeders. **33** Die welcke
 heeft hem gheseyt. Heere ick ben met v bereedt ooc inden
 kerker, ende in die doot te gaene. **34** Ende hy heeft gheseyt,
 Ick segge v Peeter, den haen en sal heden niet singhen
 ghebroken? Ende sy hebben gheseyt, Niet, **36** Aldus heeft hy
 hen gheseyt, Maer nu soe wie een borse heeft die neme die,
 ende desghellijcs oock een male, ende diese niet en heeft
 die vercoop sijnen rock, ende coope een sweet. **37** Want ick
 segge v datter noch in my moet volbrocht worden tghene
 dat ghescreuen is. Ende hi is metten boosen gherenkent
 gheweest. Want voerwaer die dinghen die van my sijn die
 hebben een eynde. **38** Ende sijt hebben gheseyt, Heere siet
 hier sijn twee sweerden. Ende hi heeft hen gheseyt, Tes
 ghenoech. **39** Ende wt ghegaen sijnde ginck hy nae die
 ghewoonte opden berch van Oliueten, ende sijn discipelen
 sijn hem ooc gheuolcht. **40** Ende als hy ter plaatzen comen
 was, soe heeft hy hen gheseyt, Bidt dat ghy niet en valt in
 becoringhe. **41** Ende hy werde van daer ghetrocken van hen
 lieden, soe verre als den worp is van eenen steen, ende als
 hy sijn krynen gheboocht hadde, **42** soe badt hy segghende,
 Vader, eest dat ghy wilt, neemt desen kelck wech van my.
 Maer nochtans niet mijnen wille, maer den uwen gheschiede.
43 Ende hem heeft gheopenbaert eenen engbel vanden
 hemel hem versterckende. **44** Ende ghestelt sijnde inden
 strijd des doots heeft hy noch langher ghebeden. Ende sijn
 sweet is gheworden als druppelen bloets loopende op die
 eerde. **45** Ende als hy opghestaen was van sijnen ghebede,
 ende comen was tot sijnen discipelen, soe heeft hy die
 gheuonden slapende van droefheden. **46** Ende hy heeft hen
 gheseyt, Waer om slaept? Staet op bidt dat ghy niet en valt
 in becoringhe. **47** Ende als hy noch sprack, siet soe quam
 daer een scare, ende die ludas ghenaemt was, een vanden
 twaeluen ghinck voer hen, ende hy is by Iesu ghecomen
 dat hy hem cussen soude. **48** Maer Iesus seyde tot hem
 luda, Verraet ghi met een cussen den sone des menschen?
49 Ende die omtrent hem waren siende datter toecomende
 was, hebben tot hem gheseyt, Heere sullen wy slaen metten
 swaerde? **50** Ende een van dien heeft gheslaghen den
 dienaer vanden prince der priesteren, ende hy heeft sijn
 rechte oore afgehouwen. **51** Ende Iesus antwoerdende
 heeft gheseyt, Ghehenghet, tot hier toe. Ende als hy sijn oore
 gheraect hadde, soe heeft hy hem ghenesen. **52** Ende Iesus
 heeft gheseyt tot die ghene die tot hem comen waren, die
 pricnen der priesteren, ende die ouerste des tempels, ende
 die ouders. Sijdi als tot eenen mordenaer wt ghegaen met
 sweerden ende stocken? **53** Als ick daghelijs met v lieden
 gheweest hebbe inden tempel, soe en hebdi die handen aen
 my niet wtghesteken, maer dit is v vre, ende die macht der
 duysternissen, **54** Ende sij hem vanghende hebben hem
 gheleydt totten huyse van den prince der priesteren. Maer
 Ende dat sijdaer omsteekten twaelf gheslachten van Israel. Ende die Heere heeft gheseyt, was int midden vanden voerhoue, ende sij daer omme saten,
55 Den welcken als
 soe was Petrus int midden van hen. **56** Den dienstvrouwe ghesien hadde sittende aent licht, ende
 een dienstvrouwe ghesien hadde sittende aent licht, ende
 hem aensien hadde, soe heeft sij gheseyt. Dese was oock
 met hem. **57** Est hy heeft hem gheloochent segghende,
 vrouwe ic en ken hem niet, **58** Ende nae een weynich een
 ander hem siende heeft gheseyt, Ghy sijt oock een van
 dien. Maer Petrus seyde, O mensch ick en bens niet. **59**
 tot dat ghy drijmael sult verloochenen dat ghi my kent. **35** Ende alst een wijle gheleden was, by na van eender vren,
 Ende hy heeft hen gheseyt, Als ick v ghesonden hebbe
 soe sprack dat een ander sterckelijc segghende, Voerwaer
 sonder borse, ende male, ende schoenen, heeft v oyt iet
 dese was ooc met dien, want hy is een Galileusch man.
 ghebroken? Ende sy hebben gheseyt, Niet, **36** Aldus heeft hy
 gheseyt, Maer nu soe wie een borse heeft die neme die,
 ende desghellijcs oock een male, ende diese niet en heeft
 die vercoop sijnen rock, ende coope een sweet. **37** Want ick
 Petrum aenghesien. Ende Petrus es ghedachtich worden des
 segge v datter noch in my moet volbrocht worden tghene
 woerts vanden Heere ghelycijc hy gheseyt hadde. Eer den
 dat ghescreuen is. Ende hi is metten boosen gherenkent
 haen singhen sal, soe suldi my drij mael loochenen. **62** Ende
 gheweest. Want voerwaer die dinghen die van my sijn die
 Petrus buyten ghegaen sijnde heeft bitterlijc gheweent. **63**
 hebben een eynde. **38** Ende sijt hebben gheseyt, Heere siet
 Ende die mannen die hem gheuanghen hielden, bespotten
 hier sijn twee sweerden. Ende hi heeft hen gheseyt, Tes
 hem al slaende. **64** Ende sijt hebben hem bedect, ende
 ghenoech. **39** Ende wt ghegaen sijnde ginck hy nae die
 sloeghen sijn aensicht, ende sijt vraechden hem segghende,
 ghewoonte opden berch van Oliueten, ende sijn discipelen
 Propheteert, wie eest die v gheslaghen heeft? **65** Ende veel
 sijn hem ooc gheuolcht. **40** Ende als hy ter plaatzen comen
 andere blasphemende seyden sij teghen hem. **66** Ende
 was, soe heeft hy hen gheseyt, Bidt dat ghy niet en valt in
 alst dach gheworden is, soe sijn vergadert die ouders des
 becoringhe. **41** Ende hy werde van daer ghetrocken van hen
 volcs ende die pricnen der priesteren ende die Scribeen, ende
 lieden, soe verre als den worp is van eenen steen, ende als
 sijt hebben hem gheleyt in haren raet segghende, Eest dat
 hy sijn krynen gheboocht hadde, **42** soe badt hy segghende,
 ghy Christus sijt soe segghet ons. **67** Ende hy heeft tot
 Vader, eest dat ghy wilt, neemt desen kelck wech van my.
 hen gheseyt, Eest dat ict v segghe, soe en suldi my niet
 Maer nochtans niet mijnen wille, maer den uwen gheschiede.
 ghelouuen, **68** ende eest dat ict v ooc vrage soe en suldi my
43 Ende hem heeft gheopenbaert eenen engbel vanden
 niet antwoorden, noch ghy en sult my niet vrij laten. **69** Maer
 hemel hem versterckende. **44** Ende ghestelt sijnde inden
 van nu voerts sal die sone des menschen sijn sittende aen
 strijd des doots heeft hy noch langher ghebeden. Ende sijn
 die rechte sijde vander cracht Gods. **70** Ende sijt hebben
 sweet is gheworden als druppelen bloets loopende op die
 allegader gheseyt, Sijt ghy dan die sone Gods? Die welcke
 eerde. **45** Ende als hy opghestaen was van sijnen ghebede,
 heeft gheseyt, Ghy segghet, dat ict ben. **71** Ende sijt hebben
 ende comen was tot sijnen discipelen, soe heeft hy die
 gheseyt, Waer toe begheeren wij noch ghetuyghenissem?
 gheuonden slapende van droefheden. **46** Ende hy heeft hen
 Want wy hebbent selue wt sijnen monde.
23 ENde alle hen menichte opstaende hebben hem
 gheleydt tot Pilatum. **2** Ende sijt hebben hem begonnen
 te besculdighen segghende, Desen hebben wy gheuonden
 verkeerende ons volck, ende verbiedende den keyser tribuyt
 te gheuen, ende segghende hem seluen Christum den
 coninck te sijne. **3** Maer Pilatus heeft hem gheuraecht
 segghende, Sijt ghi die coninck der Ioden? Ende hy
 antwoerdende seyde, Ghy segghet. **4** Ende Pilatus heeft
 gheseyt tot die pricnen der priesteren, ende die scaren, Ick
 en vinde gheen sake in desen mensch. **5** Maer sijt worden
 gheweldigher, segghende, Hy berort het volck, leerende
 ouer gheheel ludeen, beginnende van Galileen tot hier toe.
6 Ende Pilatus hoorende Galileen, heeft gheuraecht oft hy
 een mensch van Galileen was. **7** Ende als hy verstaen heeft
 dat hy van Herodes macht was, soe heeft hy hem wederom
 ghesonden aan Herodem, die selue oock te Ierusalem was
 in dien daghen. **8** Ende Herodes Iesum ghesien hebbende

is seer verblijdt gheweest, want hy was van langhe tijt
 gheweest begheerende hem te siene, om dat hi veel hoorde
 van hem, ende hy hoopte dat hy eenich teeken soude sien
 van hem gheschieden. **9** Ende hi vraechde hem met veel
 redenen. Ende hy en antwoerde hem niet. **10** Maer die
 princen der priesters ende Scriben stonden sterckelijck hem
 besculdighende. **11** Maer Herodes heeft hem versmaet met
 sijnen heyre, ende hy heeft hem bespot ghecleedt wesende
 met een wit cleedt, ende hy heeft hem wederom ghesonden
 tot Pilatum, **12** ende Herodes ende Pilatus sijn vrienden
 gheworden op den seluen dach, want te voren waren sij
 vianden deen teghen den anderen. **13** Ende Pilatus tsamen
 gheroepen hebbende die princen der priesters ende die
 ouerste, ende dat volck, **14** heeft tot hen gheseyt, Ghy hebt
 my desen man aenghebracht, als het volck afkeerende, ende
 siet ick voer v lieden hem ondervraghende en heb gheen
 sake gheuonden in desen mensch, van die dinghen daer
 ghy hem af besculdicht, **15** Noch Herodes oock. Want ick
 heb v weder om ghesonden tot hem, ende siet hem en is
 niet ghedaen datter doot weert is. **16** Aldus sal ick hem
 ghecastijt, laten gaen. **17** Ende hy moest hen binnen den
 feestdach eenen vrij laten gaen. **18** Ende die gheheel scare
 heeft tsamen luyde gheroepen segghende, Neemt desen
 wech, ende laet ons Barabbam vrij gaen, **19** die welcke was
 om eenen oploop in die stadt ghedaen, ende om eenen
 dootslach, inden kerker ghesteken. **20** Maer Pilatus heeft
 weder om tot hen ghesproken, willende lesum vrij laten
 gaen. **21** Maer sij riepen deen nae dandere segghende,
 Cruyst, Cruyst hem. **22** Maer hy heeft ten derdenmale tot
 hen gheseyt, Maer wat quaet heeft dese ghedaen? Ick
 en vinde gheen sake des doots in hem, aldus sal ic hem
 castijden ende laten vrij gaen. **23** Maer sij dronghen toe met
 grooten stemmen eysschende datmen cruycen soude, ende
 hen stemmen worden gheveldich. **24** Ende Pilatus heuet
 aenghewesenen datmen doen soude haren eysch. **25** Ende hy
 heeft dien laten vrij gaen die om eenen dootslach ende
 om den oploop inden kerker gheworpen was, den welcken sij
 begheerden. Maer lesum heeft hy haren wille ouerghelleuert.
26 Ende doen sij hem leydden, soe hebben sij aenveert eenen
 Simon van Cyrenen comende van eenen lanthuse, ende sij
 hebben hem tcrus opgeleydyt om dat te draghen achter
 lesum. **27** Ende hem volchde een groote scare volcs, ende
 vrouwen, die welcke hem beclaechden, ende bescreyden.
28 Ende lesus tot haer omghekeert sijnde heeft gheseyt, Ghy
 dochteren van Ierusalem en wilt niet weenen op my, maer
 weent op v seluen ende op v kinderen. **29** Want siet daer
 sullen daghen comen in die welcke men segghen sal, Salich
 sijn die onvruchtbarige ende die lichamen die niet ghebaert
 en hebben, ende die borsten die niet ghesoocht en hebben.
30 Dan sullen sij beghinnen te segghen den berghen, Valt
 op ons, ende den hueuelen, Bedect ons. **31** Want eest
 dat sij dit doen in een groen hout, wat sal in dat drooghe
 gheschieden? **32** Ende daer worden gheleyt noch twee ander
 misdadighe met hem, dat sij souden ghedoot worden. **33**
 Ende nae dat sij ghecomen waren ter plaelsen die ghenoeamt
 wort Caluarien, daer hebben sij hem ghecryst, ende die
 mordenaers, den eenen ter rechter handt, ende den anderen
 ter slincker hant. **34** Maer lesus seyde, Vader vergheuet
 hen, want sij en weeten niet wat sij doen. Maer sij deylen
 sijn cleederen hebben loten gheworpen. **35** Ende het volck
 stont verwachtende, ende die princen bespotten hem met
 hen segghende, Andere heeft hy ghesont ghemact, help sij
 seluen, eest dat hy es Christus die wtuercoren Gods. **36**
 Ende die ruyters bespotten hem oock aencomende, ende
 hem edick biedende, **37** ende segghende, Eest dat ghy
 die coninck der loden sijt, soe verlost v seluen. **38** Ende
 daer was een opscript op hem ghescreuen met Griessche,
 Latynsche, ende Hebreussche letteren. Dit is die Coninck
 der loden. **39** Ende een van dien mordenaren die daer
 hinghen blasphemērden hem oock segghende, Eest dat
 ghy Christus sijt, soe helpt v seluen, ende ons. **40** Ende
 die andere antwoerdende strafte hem segghende, Ghy en
 vreest ooc Godt niet daer ghy in die selue verdoemenisse
 sijt. **41** Ende wy lijden dit voerwaer rechtuerdelijck,
 wy ontfanghen rechten loon nae onse werken, maer dese
 en heeft niet quaets ghedaen. **42** Ende hy seyde tot lesum
 Heere weest mijns ghedachtich als ghy sult comen in v rijck.
43 Ende lesus heeft hem gheseyt, Voerwaer ick segghe v,
 Heden suldi met my sijn int paradijs. **44** Ende het was by
 nae die seste vre, ende daer sijn duysternissen gheworpen
 ouer alle die eerde, tot die neghenste vre. **45** Ende die
 sonne is verduystert, ende dat voerhancsel des tempels is
 ouermidts ghescoert. **46** Ende lesus met luyder stemmen
 roepende heeft gheseyt, Vader in uwen handen beuele
 ick mijnen gheest. Ende dit segghende, heeft hy sijnen
 gheest ghegheuen. **47** Ende die hondertste man siende
 datter ghesciet was, heeft Godt gheglorificeert, segghende.
 Voerwaer dese mensch was rechtuerdich. **48** Ende alle
 die scare der gheender die tsamen daer teghenwoerdich
 waren tot dit besiensel, ende saghen die dinghen die daer
 gheschieden, keerden wederom slaende hen borsten. **49** Ende
 alle die hem kenden stonden van verre, ende die vrouwen die
 hem gheulcht waren van Galileen, dese dinghen siende. **50**
 Ende siet een man ghenaemt Joseph, die een thienste man
 was, een goet ende rechtuerdich man, **51** dese en hadde niet
 gheconsenteert in haren raet ende daden, van Arimatheen
 een loetsche stadt die welcke oock selue verwachte het rijck
 Gods. **52** Dese is tot Pilatus ghecomen, ende hy heeft lesus
 lichaem begheert, **53** ende dat aghedaen hebbende, heeft
 hy dat in een fijn lijnen cleedt ghewonden, ende hy heeft
 hem gheleyt in een wtghehouwen graf, daer noch niemand
 in gheleyt en was. **54** Ende het was des bereytsels dach,
 ende den sabbath dach quam des morghens aen. **55** Ende
 die vrouwen die naeghevolcht waren, ende met hem comen
 waren van Galileen, hebben ghesien het graf, ende hoe sijn
 lichaem gheleydt was. **56** Ende wederom keerende hebben
 sij bereydt costelijcke specerien, ende saluen, ende opden
 sabbath dach hebben sij stil gheweest nae tghebodt.

24 ENde op een vanden sabbath daghen smorghens
 seer vroeg sijn sij ghecomen totten graue, brenghende
 die costelijcke specerien die sij bereydt hadde, **2** ende sij
 hebben gheuonden den steen afgewentelt vanden graue. **3**
 Ende inghegaen sijnde, en hebben sij dlichaem des Heeren
 Iesu niet ghevonden. **4** Ende tis ghesciet doen sij metter
 herten hier af verslaghen waren, siet soe hebbender twe
 mannen ghestaen by hen in blinckende cleederen. **5** Ende

doen sij vreesden ende hen aensicht neder ter eerden hen ter tafelen sadt dat hi ghenomen heeft dat broot ende neychden, soe hebben die tot haerlieden gheseyt, Wat soecti heeft dat ghebenedijt ende gebroken, ende hy gaeft hen. den leuende metten dooden? 6 Hy en is hier niet, maar 31 Ende hen oogen sijn gheopent ende sij hebben hem hy is opghestaen, ghedencd hoe dat hy v lieden gheseyt ghekent, ende hy is verswenen wt haren oogen. 32 Ende heeft doen hy noch in Galileen was segghende, 7 dat sij hebben tot malcanderen gheseyt, En was ons herte die sone des menschen moest gheleuert worden in die niet berrende in ons, doen hy sprack opden wech ende handen der sondaren, ende ghecrust worden, ende ten ons die scriptueren opende? 33 Ende opstaende op die derde daghe verrijsen. 8 Ende sij sijn ghedachtich worden selue vre sijn sij wederom ghegaen in Ierusalem. Ende sijnder woerden. 9 Ende wederghekeert sijnde vanden graue sij hebben vergadert vonden die elue, ende die ghene die hebben sij alle dese dinghen vercondicht dien eluen, ende met hen waren, 34 segghende, Dat die Heere warachtelijck alle den anderen. 10 Ende het waren Maria magdalene, opghestaen is, ende heeft hen gheopenbaert Simoni. 35 ende Iohanna, ende Maria Iacobi, ende die andere die met Ende sij vertelden die dinghen die ghesciet waren inden hen waren, die totten Apostelen dese dinghen seyden, 11 wech, ende hoe dat sij hem ghekent hebben int breken des Ende deze woorden hebben voer hen ghescreuen te wesen broots. 36 Ende als sij dese dinghen spraken, soe stont als dwaserie, ende sij en hebben hen niet ghehoof. 12 Maer Iesus int midden van hen, ende hy seyt tot hen, Vrede sij v, Petrus opstaende is ghelopen totten graue, ende hem Ick bent, en wilt niet vreesen. 37 Maer sij verbaest sijnde nederbuyghende heeft hy die lijnen doecken alleen ghesien, ende verscrift meynden dat sij eenen gheest saghen. 38 ende hy is wech ghegaen, by sij seluen verwonderende Ende hy heeft hen gheseyt, Waerom sijdi verbaest, ende die datter ghesciet was. 13 Ende siet twee van dien ghanghen ghedachten climmen op in v herten? 39 Besiet mij handen opden seluen dach nae een casteelken dwelck lach van Ende voeten, dat ict selue ben, tast ende siet, want eenen Ierusalem een streke van tsestich stadien, ghenoemt Emaus, gheest en heeft gheen vleesch ende beenderen ghelyck 14 ende sij spraken tot malcanderen van alle dese dinghen ghy my siet hebben. 40 Ende doen hy dit gheseyt hadde, die ghebuert waren. 15 Ende tis ghesciet doen sij coutten soe heeft hy hen ghehoont handen ende voeten. 41 Ende ende onderlinghen vraechden dat Iesus selue aencomende doen sij noch niet en ghehoofden ende verwondert waren van ghinck met hen. 16 Maer hen oogen waren behindert dat sij blijscap, soe heeft hy gheseyt, Hebdi hier iet datmen ete? hem niet en kenden. 17 Ende hy seye tot hen. Wat sijn dese 42 Ende sij hebben hem ghebracht een stuck van eenen redenen, die ghy tot malcanderen verhaelt, wandelende, ghebraden visch, ende honich rate. 43 Ende doen hy gheten ende sijt droeue? 18 Ende die eene antwoerdende wiens hadde voer hen, nemende die bleuelingen heeft hy hen die naem was Cleophas, heeft tot hem gheseyt, Sijdi alleen gheheueen. 44 Ende hy heeft tot hen gheseyt, Dit sijn die pelgrim in Ierusalem, ende en weet ghi niet wat daer ghesciet woerden die ick ghesproken hebbe tot v lieden, doen ick is in dese daghen? 19 Den welken hy heeft gheseyt, noch met v lieden was. Dat volbracht moesten wesen, alle Wat? Ende sij hebben gheseyt, Van Iesu van Nazareth die die dinghen die ghescreuen sijn in Moyses wet, ende in die gheweest is een man, een propheet machtich in wercken Propheten ende Psalmen van my. 45 Doen heeft hy hen ende in woerden, voer Godt ende voer alle tvolck. 20 tverstant gheopent, dat sij die scriptueren souden verstaen, Ende hoe hem gheleuert hebben die ouerste priesters ende 46 ende hy heeft hen gheseyt, Datter alsoe ghescreuven is, onse princen ter verdoemenisse des doots, ende hebben ende alsoe moet Christus lijden, ende verrijzen van die hem ghecrust, 21 maer wy hoepeten dat hy Israel soude dooden ten derden daghe, 47 ende datter ghepreect soude verlossen. Ende bouen alle dese dinghen eest heden den worden in sijnen naem penitencie, ende vergiffenis der derden dach, dat dese dinghen ghesciet sijn. 22 Maer oock sonden onder alle die luyden. Beghinnende van Ierusalem. sommige vrouwen vanden onsen hebben ons veruaert, die 48 Ende ghy sijt ghetuyghen van desen dinghen. 49 Ende voer dicht gheweest hebben aent graf, 23 ende als sij sijn ick seydne die belofte mijns vaders in v lieden. Maer sijt ghy lichaem niet gheuonden en hadden, soe sijn sij ghecomen in die stadt, tot dat ghi aenghedaen wort met die cracht wten segghende, dat sij oock een visioen der enghelen ghesien hooghen. 50 Ende hy heeftse buyten gheleyt in Bethanien. hebben, die welcke segghen dat hy leeft. 24 Ende daer issen Ende sijnen handen hooghe opghehauen hebbende, heeft hy sommige van ons lieden ghegaen totten graue, ende sij hen ghebenedijt. 51 Ende tis ghesciet doen hy hen benedijde hebbent alsoe gheuonden als die vrouwen gheseyt hebben, dat hy van hen ghesceyden is, ende hy worde gheuoert in maer hem en hebben sijn niet gheuonden. 25 Ende hy heeft den hemel. 52 Ende sij aenbiddende sijn wederghekeert in tot hen gheseyt, O ghy dwase ende traghe van herten om te Ierusalem, met groter blijscappen, 53 ende sij waren altoos gheeluuen in alle die dinghen die die propheten ghesproken inden tempel louende ende ghebenedijdende Godt. AMEN hebben. 26 En heeft Christus dese dinghen niet moeten Hier voleynt het Euangeli van S. Lucas.

lijden, ende alsoe gaen in sijn glorie? 27 Ende beghinnende van Moyses ende alle die propheten, bediede hy hen in alle die scriptueren die saken die van hem waren. 28 Ende sij sijn ghecomen by dat casteelken daer sij henen ghanghen, ende hy veynsde hem verder te gaen. 29 Ende sij hebben hem ghedwonghen seggende, Blyft by ons, want het wort auont, ende den dach is nu neder ghegaen. Ende hy is met hen binnen ghegaen. 30 Ende tis ghesciet als hi met

Johannes

1 IN den beginne was dwoert, ende dwoert was by Gode, ende Godt was dat woert, **2** Dit was inden beginne by Gode. **3** Alle dinghen sijn doer dat ghemaect, ende sonder dat en is niet ghemaect, datter ghemaect is. **4** In dat was dleuen, ende dleuen was dlicht der menschen, **5** ende dlicht schijnt in die duysternissen, ende die duysternissen en hebben dat niet begrepen. **6** Daer heeft gheweest een mensch ghesonden van Godt, wienst naem was Iohannes. **7** Dese is ghecomen tot een ghetuyghenis, om dat hy ghetuyghenis soude gheuen van dlicht. Dat sij alle doer hem gheloouen souden. **8** Hy en was dlicht niet, maer om dat hy ghetuyghenis soude gheuen vanden lichte. **9** Het was een warachtich licht, dwelck verlicht alle menschen comende in dese werelt. **10** Het was in die werelt, ende die werelt is daer doer ghemaect, ende die werelt en heuet niet ghekent. **11** In sijn eyghen is hy ghecomen, ende die sijne en hebben hem niet ontfanghen, **12** maer alle die hem ontfanghen hebben, dien heeft hy macht ghegheuen Gods kinderen te worden, den ghenen die in sijnen naem gheloouen. **13** Die welcke niet wten bloede, noch wt den wille des vleeschs, noch wt den wille eens mans, maer wt Godt gheboren sijn. **14** Ende dwoert is vleesch ghworden, ende het heeft onder ons ghewoont, (ende wy hebben sijn glorie ghesien, een glorie als vanden eerighen gheboren sone vanden vader) Vol gratien ende waerheyts. **15** Iohannes gheeft ghetuyghenis van hem, ende hy roept segghende, Dit was hy vanden welcken ik gheseyt hebbe. Die nae my comen sal, is voer my ghworden, want hy was eer dan ick. **16** Ende van sijnder volhelyt hebben wy allegader ontfanghen ende gracie om gratie. **17** Want die wet is doer Moysen ghegheuen, die gracie ende die waerheyts is doer lesum Christum ghesciet. **18** Niemand en heeft oyt Godt ghesien, die eenighe gheboren sonedie inden schoot des vaders is die heuet vertelt. **19** Ende dit is Iohannes ghetuyghenis, als die loden van Ierusalem ghesonden hebben priesters ende Leuiten tot hem, dat sij hem vragheren souden. Wie sijt ghy? **20** Ende hy heuet beleden en hy en heues niet gheloochent, ende hy heuet beleden. Ick en ben Christus niet. **21** Ende sij hebben hem ghevraecht. Wat dan? Sydi Elias? Ende hy heeft gheseyt, Ick en bens niet. Sijdi een propheet? ende hy heeft gheantwoert, Neen ic. **22** Hier om hebben sij hem gheseyt, Wie sijd, dat wy moghen antwoerde gheuen den ghenen die ons ghesonden hebben? Wat segdi van v seluen? **23** Hy heeft gheseyt, Ick ben die stemme des roepende in die woestijne, maect recht den wech des Heeren, ghelyck gheseyt heeft Isaiaas die propheet. **24** Ende die ghesonden waren dat waren van den Phariseen, **25** ende sij hebben hem ghevraecht, ende tot hem gheseyt, Waer om doopti dan, eest dat ghy Christus niet en sijt, noch Elias, noch propheet? **26** Iohannes heeft hen gheantwoert, segghende, Ick doope int water, maer hy heeft int midden van v ghestaen dien ghy niet en kent. **27** Hy eest die nae my comen sal, die voer my ghestelt is. Van wiens scoenen ick niet weerdich en ben den bandt te ontbinden. **28** Dese dinghen sijn in Bethanien ghesciet ouer die lordane daer Iohannes doopende was. **29** Des anderen daechs heeft Iohannes lesum ghesien tot hem

comende ende hy heeft gheseyt, Siet daer dlam Gods, siet daer den ghenen die af neemt die sonde der werelt. **30** Dit es hy daer ick af gheseyt hebbe. Nae my coemt een man, die voer my gheweest is. Want hy was eer dan ick, **31** ende ic en kende hem niet, maer om dat hy gheopenbaert soude worden in Israel, daer om ben ick ghecomen doopende int water. **32** Ende Iohannes heeft ghetuyghenis ghegheuen segghende, Ick heb ghesien den gheest nederdalende vanden hemel ghelyck een duyue, ende bleef op hem. **33** Ende ick en kende hem niet, maer die my ghesonden heeft om te doopen int water, die heeft my gheseyt. Opden welcken ghy sult sien den gheest nederdalende ende blyuende op hem, dese eest die doopt in den heyleghen gheest. **34** Ende ick hebt ghesien ende tghetuyghenis ghegheuen dat dese is die sone Gods. **35** Des anderen daechs stont Iohannes wederom, ende twee van sijnen discipelen. **36** Ende siende lesum wandelende seydtyt hy, Siet daer het lam Gods. **37** Ende die twee discipelen hebben hem hooren spreken, ende sij sijn lesum ghevolcht. **38** Ende lesus omgekeert sijnde, ende siende dese hem volghende seyde tot hem, Wat begheerdi? Die welcke hebben tot hem gheseyt, Rabbi (dwelck is te segghen) Meester. Waer woondi? **39** Hy heeft hen gheseyt, Coemt ende besieghet. Sij sijn ghecomen ende hebbent besien waer hy woonde, ende sij sijn by hem ghebleuen dien dach, ende het was ontrent die thienste vre. **40** Ende Andreas Simon Petrus broeder was een vanden tween, diet ghehoort hadden van Iohannes, ende hem ghevolcht waren. **41** Dese vint ten iersten sijnen broeder Simon, ende seyt tot hem, Wy hebben Messiam gheuonden, dwelck is te segghen, Christum. **42** Ende hy heeft hem gheleyt tot lesum. Ende lesus hem aensiende heeft gheseyt, Ghy sijt Simon die sone van Iona, ghi sult ghenoemt worden Cephas dwelck is te segghen Petrus. **43** Des anderen daechs heeft hy willen wt gaen in Galileen, ende hi vint Philippum. Ende lesus heeft hem gheseyt, Volcht my. **44** Ende Philippus was van Bethsaida die stadt van Andreas ende Petrus. **45** Ende Philippus vint Nathanael ende seyt tot hem, Den ghenen die Moyses in die wet bescreuen heeft ende die propheten, dien hebben wy gheuonden lesum van Nazareth Iosephs sone. **46** Ende Nathanael heeft hem gheseyt, Mach van Nazareth iet goets wesen? Philippus seyt hem, Coemt ende besieghet. **47** lesus heeft ghesien Nathanael tot hem comende, ende seyt van hem. Siet daer een warachtich Israëlijt, in den welcken gheen bedroch en is. **48** Nathanael seyt tot hem, Waer af kendi my? lesus heeft gheantwoert, ende tot hem gheseyt, Eer v Philippus riep, doen ghy onder den vijgheboom waert, heb ick v ghesien. **49** Nathanael heeft hem gheantwoert ende gheseyt, Rabbi ghi sijt die sone Gods, ghi sijt die coninck van Israel, **50** lesus heeft gheantwoert, ende tot hem gheseyt. Om dat ic v gheseyt hebbe. Ick heb v onder den vijgheboom ghesien, soe gheloofdi, ghi sult meerder dinck sien dan dese. **51** Ende hi seyt hem, Voyerwaer voerwaer ick segghe v lieden, ghi sult den hemel open sien, ende die enghelen Gods opclimmende, ende nederdalende opden sone des menschen.

2 ENde opden derden dach wert een bruloft ghehouden tot Cana in Galileen ende lesus moeder was daer. **2** Ende lesus is daer oock gheroepen ende sijn discipelen ter bruloft.

3 Ende doen daer wijn ghebrack, soe heeft Iesus moeder tot
hem gheseyt, Sij en hebben gheenen wijn. 4 Ende Iesus seyt
tot haer. Wat leyt my aen v? mijn vre en is noch niet comen.
5 Sijn moeder seyt den dienaren. Al wat hi v seyt dat doet. 6
Ende daer waren ses steenen cruycken ghestelt, nae die
suyueringhe der loden, houdende elck twee oft drie metreten
7 Iesus seyt tot henlieden, Vult die cruycken met water. Ende
sij dat iemant weder om gheboren worden, soe en mach
hy het rijck Godts niet sien. 4 Nicodemus seyt tot hem,
hoe mach een mensch gheboren worden als hy oudt is?
mach hy wederom in sijns moeders lichaem gaen, ende
gheboren worden? 5 Iesus heeft gheantwoert. Voerwaer
voerwaer ick segge v, ten sij dat iemant wederom gheboren
worde wtten water ende den gheest, soe en mach hy niet
comen int rijck Gods. 6 Dat wtten vleesch gheboren is, dat is
hen gheseyt, Scencit nu ende draghet den hoofmeester.
Ende sij hebbent ghedraghen. 9 Als nu die hoofmeester
gheproeft hadde dat het water wijn gheworden was, ende
niet en wiste van waer dat was, maer die dienaers wistent
wel die dwater gheput hadde, soe roept die hoofmeester
den brudegom, 10 ende seyt tot hem, Alle mensch stelt
ierstmael goeden wijn, ende als sij droncken sijn, dan stelt hi
dat argher is. Maer ghi hebt den goeden wijn ghehouwen tot
nu toe. 11 Dit beghinsel der teekenēn heeft Iesus ghehaen in
Cana van Galileen ende heeft gheopenbaert sijn glorie ende
sijn discipelen hebben in hem gheloof. 12 Daer nae is hy
nederwaerts ghegaen nae Capharnaum hy ende sijn moeder,
ende sijn broeders, ende sijn discipelen, ende daer sijn sij
ghebleuen niet veel daghen. 13 Ende der loden paeschen
was nae bi. Ende Iesus is opghegaen in Ierusalem, 14 ende
hi heefter inden tempel gheuonden vercoopende ossen, ende
scapen, ende duyuen, ende wisselaers sittende. 15 Ende
als hi ghemaect hadde als een gheeselle van coordekens,
soe heeft hi die alle wtten tempel ghedreuen, oock mede
die scapen ende ossen, ende der wisselaers gheit heeft hy
wtghestort, ende die tafelen omgheworpen. 16 Ende den
ghenen die de tuyuen vercochten heeft hy gheseyt, Neemt
dese dinghen van hier, ende en wilt mijns vaders huys niet
maken een huys der comenscappen. 17 Ende sijn discipelen
werden ghedachtich des gheenes datter ghescreuen is. Die
gramme liefde ws huys heeft my gheten, 18 daerom hebben
die loden gheantwoert ende hem gheseyt, Wat teeken toondt
ons, dat ghy dese dinghen doet? 19 Iesus heeft gheantwoert
ende hen gheseyt. Ontbint desen tempel, ende binnen drie
daghen sal ic dien oprichten. 20 Hier om hebben die loden
gheseyt, Sessenevertich iaren, is desen tempel ghetimmert,
en suldi ghi dien binnen drie daghen op richten? 21 Maer hy
sprack vanden tempel sijns lichaems. 22 Daer om als hy
dan vanden dooden weder opghestaen was, soe sijn sijn
discipelen ghedachtich gheworden, dat hi dit sprack ende sij
hebben der scrifturen gheloof ende den woerden die Iesus
ghesproken hadde. 23 Ende als hy te Ierusalem was opden
paeschen open feestdach, soe hebbender vele in sijnen
naem gheloof, siende zijn teekenēn die hy dede. 24 Maer hi
Iesus en betroude sij seluen henlieden niet, om dat hijse alle
kende, 25 ende want hem van gheenen noode en was, dat
iemant ghetuyghenis soude gheuen vanden mensch, want hi
wiste wat in den mensche was.

sij dat iemant weder om gheboren worden, soe en mach
hy het rijck Godts niet sien. 4 Nicodemus seyt tot hem,
hoe mach een mensch gheboren worden als hy oudt is?
mach hy wederom in sijns moeders lichaem gaen, ende
gheboren worden? 5 Iesus heeft gheantwoert. Voerwaer
voerwaer ick segge v, ten sij dat iemant wederom gheboren
worde wtten water ende den gheest, soe en mach hy niet
comen int rijck Gods. 6 Dat wtten vleesch gheboren is, dat is
vleesch, ende dat wtten gheest gheboren is, dat gheest.
7 En verwondert v niet om dat ick v gheseyt hebbe. Ghy
moet weder om gheboren worden. 8 Die gheest blaest daer
hy wilt, ende ghy hoort sijn stemme, maer ghi en weet niet
van waer hy coemt, ende waer henen dat hi gaet, alsoe is
een ieghelyck die gheboren is wt den gheest. 9 Nicodemus
heeft gheantwoert ende hem gheseyt, Hoe moghen dese
dinghen gheschieden? 10 Iesus heeft gheantwoert, ende
tot hem gheseyt, Sijdi een meester in Israël ende en weet
dese dinghen niet? 11 Voerwaer voerwaer ick seg v, Dat
wy weeten dat spreken wy, ende dat wy ghesien hebben
dat ghetuyghen wy, ende ghi en ontfangt ons ghetuyghenis
niet. 12 Eest dat ic v eertsche dinghen gheseyt hebbe,
ende ghi en gheloouet niet, hoe suldi gheloouen eest dat ic
v hemelsche dinghen segghe? 13 Ende niemand en clint
inden hemel, dan die van den hemel nederghedaelt is, die
sone des menschen die inden hemel is, 14 ende ghelyck
Moyses tserpent verheuen heeft in die woestijne, alsoe moet
die sone des menschen verheuen worden, 15 op dat alle
die in hem gheloof niet verloren en gae, maer hebbe dat
eewich leuen. (*aiōnios* g166) 16 Want alsoe lief heeft Godt
die werelt ghehadt dat hy sijnen eenighen sone ghegeheuen
heeft op dat alle die in hem gheloof niet en vergae, maer
hebbe dat eewich leuen. (*aiōnios* g166) 17 Want Godt en
hefft sijnen sone in die werelt niet ghesonden, dat hy die
werelt ordeelen soude, maer om dat die werelt doer hem
behouden soude worden. 18 Soe wie in hem gheloof die
en wort niet gheordeelt, maer die niet en gelooft, die is nu
gehoordeelt, om dat hy niet gheloof en heeft inden naem
van den eenighen gheboren sone Gods. 19 Ende dit is dat
ordeel, want het licht is in die werelt ghecomen, ende die
menschen hebben die dysternissen lieuer ghehadt, dan
dlicht. Want hen wercken waren quaet. 20 Want alle die
qualijk doet die haetet dlicht, ende hy en coemt totten lichte
niet, op dat sijn wercken niet ghestrafet en souden worden, 21
maer die de waerhert doet, die coemt tot dat licht, op dat sijn
wercken vertoont moghen worden dat sij in Gode gheaden
sijn. 22 Daer na is Iesus ghecomen ende sijn discipelen
int lant van Iudeen ende daer woonde hy met hen lieden,
ende hy doopte. 23 Ende Iohannes was oock doopende in
Enon by Salim want daer was veel waters, ende sij quamen
ende werden ghehoopt. 24 Want Iohannes en was noch
inden kerker niet gheworpen. 25 Ende daer is een vrachte

3 DAer was een mensche vanden Phariseen Nicodemus
ghenaemt, een prince der loden. 2 Dese is tot Iesum
des nachts ghecomen, ende heeft hem gheseyt, Rabbi,
wy weeten dat ghi van Godt ghecomen sijt een meester.
Want niemand en mach dese teekenen doen die ghi doet,
ten sij dat Godt met hem sij, 3 Iesus heeft gheantwoert,
ende tot hem gheseyt, Voerwaer voerwaer ick segghe v, ten

28 Ghiselue gheeft my ghetuyghenis dat ic gheseyt hebbe. Ick en ben Christus niet, maer dat ic ghesonden ben voer hem. 29 Die die bruyt heeft, dats die brudegom, maer des brudegoms vrient die staet ende hem hoort, die verblijf hem met blijscap om des brudegoms stemme. Aldus is dese mijnen blijschap veruult. 30 Het is van noode dat hi wasse, ende dat ick vermindert worde. 31 Die van bouen ghecomen is, die is bouen al. Die vander eerden is, die is van eerden, ende hy spreect vander eerden, die vanden hemel coemt die is bouen al. 32 Ende dat hy ghesien heeft ende ghehoort dat ghetuycht hy, ende sijn ghetuyghenis en ontfangt niemand. 33 Die sijn ghetuyghenis ontfanghen heeft, die heuet gheseghelt dat Godt warachtich is. 34 Want die ghene den welcken Godt ghesonden heeft, die spreect Gods woerden, want Godt en gheeft den gheest niet by maten. 35 Die vader bemint den sone, ende hy heeft alle dinghen in sijn hant ghegeheuen. 36 Die inden sone ghelooft, heeft dat ewich leuen, maer wie den sone niet en ghelooft, die en salt dleuen niet sien. Maer den torn Gods blijft op hem. (aiōnios g166)

4 Als nu Iesus ghweten heeft dat die Phariseen ghehoort hadden dat Iesus meer discipelen maect ende doopt dan Iohannes 2 (hoe wel dat Iesus selue niet en doopte, maer sijn discipelen) 3 soe heeft hi ludeen ghelaten, ende is wederom ghegaen in Galileen. 4 Maer hi moest gaen doer Samarien. 5 Aldus is hy ghecomen in een stadt van Samarien die Sichar ghenoemt wert, by die erue die Iacob Ioseph sijnen sone ghegheue heeft. 6 Ende daer was Iacobs fonteyne. Ende Iesus vermoeyt sijnde vanden wech sadt alsoe op die fonteyne. Het was omtrent der sester uren. 7 Daer is ghecomen een vrouwe van Samarien om water te putten. Iesus seyt haer, Gheeft my te drincken. 8 Want sijn discipelen waren wech ghegaen in die stadt, dat sij spijse coopen souden. 9 Hier om heeft die Samaritaensche vrouwe hem gheseyt, Hoe comet aenghesien dat ghi een lode sijt, dat ghi van my te drincken eyscht, die een Samaritaensche vrouwe ben? Want die loden en houden gheen ghelyncap met die Samaritanen, 10 Iesus heeft gheantwoert ende haer gheseyt, Wiste ghy Gods gaue, ende wie hi is die v seyt, Gheeft my te drincken, ghy soudet bijaontueren van hem gheeysscht hebben, ende hy soude v leuende water ghegheue hebben. 11 Die vrouwe seyt tot hem, Heere ghy en hebt niet daer ghy mede putten moecht, ende den put is diepe. Van waer hebdii dan leuende water? 12 Sijt ghy meerder dan onse vader Iacob die ons den put ghegheue heeft, ende hy heefter wt ghedroncken, ende sijn kinderen, ende sijn beesten? 13 Iesus heeft gheantwoert ende haer gheseyt, Alle die van desen water drinkt sal wederom dorst hebben, maer soe wie drincket van den water dat ic hem gheue sal, die en sal inder ewicheit gheenen dorst hebben, 14 maer dwater dat ic hem gheue sal, sal in hem worden een fonteyn van een springhende water in deewich leuen. (aiōn g165, aiōnios g166) 15 Die vrouwe seyt tot hem, Heere gheeft my dit water dat ic gheenen dorst en hebbe, ende dat ic herwaerts niet en come putten. 16 Iesus seyd haer, Gaet, roept uwen man, ende coemt hier. 17 Die vrouwe heeft gheantwoert ende gheseyt, Ick en heb gheenen man, Iesus seyt tot haer, Ghi hebbet wel gheseyt, Ick en heb gheenen man, 18 Want ghi hebt vijf mans gehad, ende dien ghy nu hebt die en is v man niet, dat hebdii warachtelic gheseyt, 19 Die vrouwe seyt tot hem, Heere ick sie dat ghi een propheet sijt. 20 Ons vaderen hebben op desen berch aenghebeden, ende ghy lieden segghet dat te Ierusalem die plaetsie is, daermen aenbidden moet. 21 Iesus seyt haer, Vrouwe ghelooft my, die vre sal comen wanneer ghy lieden noch op desen berch, noch in Ierusalem den vader en salt aenbidden. 22 Ghy lieden aenbidt dat ghy niet en weet. Wy aenbidden dat wij weten, want die salicheyt is wten loden. 23 Maer die vre coemt ende is nu, wanneer die warachtige aenbidders den vader sullen aenbidden inden gheest ende in die waerheyt. Want die vader begheert alsulcke die hem aenbidden. 24 Godt is eenen gheest, ende die gheene die hem aenbidden die moeten inden gheest, ende in die waerheyt aenbidden. 25 Die vrouwe seyt, Ick weet dat Messias coemt die ghenaemt wort Christus. Daer om als hy comen sal sijn, die salt ons al vercondighen. 26 Iesus seyd haer, Ick bent die met v spreke. 27 Ende ter stont sijn ghecomen zijn discipelen, ende sij verwonderden hen dat hy metter vrouwen sprack. Maer niemand en heeft gheseyt, Wat vraechdi oft wat spreecti met haer? 28 Aldus heeft die vrouwe haer cruycke ghelaten, ende sij is wech ghegaen in die stadt, ende sij seyt dien menschen. 29 Coemt ende siet eenen mensch, die my gheseyt heeft alle tghene dat ik ghedaen hebbe, soude hy Christus sijn? 30 Hier om sijn die wter stadt ghegaen, ende quamen tot hem. 31 Hier en tusschen soe baden hem sijn discipelen segghende, Rabbi eddt. 32 Ende hy heeft hen gheseyt, Ick heb een spijse teten die ghi niet en weet. 33 Hier om seyden die discipelen tot malcanderen. Heeft hem iemant teten ghebrocht? 34 Iesus seyt hen, Mijn spijse is dat ic doe den wille van hem die my gesonden heeft, op dat ic sijn werc voldoen mach. 35 En segt ghi lieden niet datter noch vier maenden sijn, ende dan den oochst coemt? Siet ick segghe v, Heft op v ooghen, ende besiet die landen want sij sijn nu wit ten oochste. 36 Ende die maeyt die ontfant loon, ende hy vergadert die vrucht totten ewighen leuen, op dat die ghene die saeyt tsamen hem verblijden mach ende die daer maeyt. (aiōnios g166) 37 Want hier in is het woert waerachtich, dat een ander is diet saeyt, ende een ander diet maeyt. 38 Ic heb v ghesonden te maeyen dat ghi niet bearbeyt en hebt, andere hebbent gearbeyt, ende ghi sijt in hen arbeyden ghecomen. 39 Ende van dier stadt hebbender veel Samaritanen in hem ghelooft, om der vrouwen woert die tghetuyghenis gaf. Hy heuet my al gheseyt dat ic ghedaen hebbe. 40 Alsdan die Samaritanen tot hem ghecomen waren, soe hebben sij hem gebeden dat hi daer blijuen soude. Ende hi is daer ghebleuen twee daghen. 41 Ende veel meer hebbender ghelooft om sijn woerden, 42 ende sij seyden der vrouwen. Wi en gheloouen nu niet om v segghen. Want wy hebbent selue ghehoort, ende wy weten dat dit warachtelic is die salichmaker der werelt. 43 Ende nae twee daghen is hy van daer wt ghegaen, ende wech ghereyst in Galileen. 44 Want Iesus heeft selue ghetuyghenis ghegheue dat een propheet in sijn lant gheen eere en heeft. 45 Daer om doen hi in Galileen ghecomen was, soe hebbent hem die galileussche ontfanghen. Als sij al ghesien hadden dat hy te Ierusalem ghedaen hadde op den feestdach. Want sij waren ooc ghecomen totten feestdach.

46 Aldus is hy wederom gecomen in Cana van Galileen, daer hi van water wijn ghemaect heeft. Ende daer was een coninxken wiens sone siec was te Capharnaum. **47** Dese (doen hi ghehoort hadde dat Iesus een quam van ludeen in Galileen) is ghegaen tot hem, ende hi badt hem dat hi nederwaerts quame ende sijnen sone ghesont maken wilde. Want hi begonste te steruen. **48** Hier om heeft Iesus tot hem gheseyt, Ten sij dat ghi teekenende wonderwercken siet, soe en ghehoofdi niet. **49** Dat coninxken seyt tot hem. Heere coemt nederwaerts eer dat mijn sone sterue. **50** Iesus seyt hem, Gaet henen, v sone leeft. Die mensch heeft dat woert gheloof dwelc hem Iesus gheseyt hadde, ende hi ghinc. **51** Ende als hi nu afcomende was, soe sijn hem sijn knechten te ghemoechte ghecomen ende bootscapten hem segghende, dat sijn sone leefde. **52** Hier om heeft hi van den ghevraechte vre in die welcke hi beter te passe worde. Ende sij hebben hem gheseyt, Dat hem die febres ghisteren ter seuenster vren ghelaten heeft. **53** Aldus heeft die vader ghekent dattet die vre was in die welcke hem Iesus seyde, V sone leeft, ende hi heeft geloof, ende sijn gheheel huys. **54** Dat tweede teeken heeft Iesus wederom ghedaen doen hy ghecomen was van ludeen in Galileen.

5 DAer nae waert eenen feestdach der loden, ende Iesus is opwaerts gegaen na Ierusalem. **2** Ende te Ierusalem aen die probatica is een piscine die welck toeghenaemt wort Bethsaida int hebreussche, hebbende vijf portalen. **3** In dese lach een groote menigte van siecken, blenden, crepelen, verdroochden, verwachtende des waters beroert. **4** Want die enghel daelde neder nae eenen tijt in die piscine, ende dat water worde beroert, ende soe wie dierste nederghinchin in die piscine nae die beroerte des waters, die worde ghesont, van wat siecken dat hi beuanghen was. **5** Ende daer was een mensch die achtendertich iaren in sijn siechte gheweest was. **6** Als Iesus desen heeft ghesien liggende, ende verstaen hadde dat hy daer nu langhen tijt sieck gheweest was, soe seyt hy hem, Wildi ghesont worden? **7** Die siecke heeft hem gheantwoert. Heere ic en heb gheenen mensch, dat die (alst water gheroert wort) my draghe in die piscine, want als ick come, soe daelt daer een ander voer my in. **8** Iesus seyt hem, Staet op, neemt v bedde, ende wandelt. **9** Ende ter stont is die mensch ghesont gheworden, ende hy heeft sijn bedde opghenomen, ende wandelde. Ende het was sabbath op dien dach. **10** Hier om seyden de loden tot hem die ghenesen was. Het is sabbath, ten is v niet ghearloft v bedde te draghen. **11** Hy antwoerde hen, Die my ghesont heeft ghemaect die heeft my gheseyt, Neemt op v bedde ende wandelt. **12** Hier om hebben sij hem ghevraecht. Wie is die mensch die v gheseyt heeft, Neemt op v bedde ende wandelt? **13** Maer die ghene die ghesont ghemaect was, en wist niet wie hy was. Want Iesus was besijden ghegaen vander scaren die op die plaatse was, **14** Daer na heeft Iesus hem gheuonden inden tempel, ende heeft hem gheseyt, Siet ghi sijt ghesont gemaect, en wilt nu voerts niet sondighen, op dat v niet argher en ghesciede. **15** Die mensch is wech ghegaen, ende heeft den loden ghebootscap dat Iesus was die hem ghesont ghemaect heeft. **16** Daer om veruolchden die loden Iesum, om dat hy dese dinghen opden sabbath dede. **17** Maer Iesus heeft hen gheantwoert. Mijn vader werct

tot nu toe, ende ick wercke. **18** Daer om sochten die loden noch meer hem te dooden, want hy niet alleen den sabbath en brack, maer ooc Godt sijnen vader noemde, makende sij seluen Gode ghelyck. **19** Aldus heeft Iesus gheantwoert ende hen gheseyt, Voerwaer voerwaer ic segghe v, die sone en mach van hem seluen niet doen, dan dat hi den vader siet doen. Want wat die doet dat doet die sone oock ghelyckelic. **20** Want die vader heeft den sone lief, ende hy toont hem al dat hi doet, ende hi sal hem noch meerder wercken dan dese toonen, dat ghi v verwonderen sult. **21** Want ghelyc die vader die dooden verweet ende leuende maect. Alsoe maect die sone ooc leuende die hy wilt. **22** Want die vader en ordeelt niemanden, maer alle doordeel heeft hi den sone ghegheuen, **23** op dat sy alle den sone eeren souden ghelyc sij den vader eeren. Die den sone niet en eert, die en eert den vader niet die hem ghesonden heeft. **24** Voerwaer voerwaer ic seg v, dat soe wie mijn woert hoort, ende gheloof hem die my gesonden heeft, die heeft het ewich leuen, ende hi en coemt int ordeel niet, maar hi sal doergaen van die doot totten leuen. (*aiōnios g166*) **25** Voerwaer voerwaer ic segghe v dat die vre coemt ende is nu, als die dooden sullen hooren die stemme vanden sone Gods, ende diese hooren die sullen leuen. **26** Want ghelyck die vader dleuen heeft in sij seluen. Alsoe heeft hy den sone ghegheuen te hebben het leuen in sij seluen, **27** ende hy heeft hem die macht ghegheuen oock te ordeelen om dat hy des menschen sone is. **28** En wilt v hier af niet verwonderen. Want die vre coemt, in die welcke alle die in die grauen sijn sullen sijn stemme hooren, **29** ende sij sullen voerts comen die goet ghedaen hebben tot die verrijsenisse des leuens, maer die quaet ghedaen hebben, tot die verrijsenisse des ordeels. **30** Ick en can van my seluen niet ghedoert. Alsoe ic hoore soe ordeele ic, ende mijn ordel is rechtuerdich, want ick en soecke mijnen wille niet, maer den wille van hem die my ghesonden heeft. **31** Eest dat ic ghetuyghenis gheue van mi seluen, so en is mijn ghetuyghenis niet warachich. **32** Daer is een andere die getuygenis van my geeft, ende ic weet dat het ghetuyghenis warachich is dat hy van my gheeft. **33** Chi hebt tot Iohannem ghesonden, ende hy heeft der waerhert ghetuyghenis ghegheuen. **34** Maer ick en ontfanghe van den mensche gheen ghetuyghenis, maer dit segge ic op dat ghy soudt salich worden. **35** Hy was een licht berrende ende schijnende. Ende ghy hebt v willen een vre verhueghen in sijn licht. **36** Maer ic heb een ghetuyghenis dat meerder is dan Iohannes. Want die wercken welc die vader my ghegheuen heeft dat icse volbrenghen soude, die selue wercken die ic doe, die gheuen ghetuyghenis van my, dat die vader mij ghesonden heeft, **37** ende die vader die my ghesonden heeft, die heeft selue ghetuyghenis van my ghegheuen, ghy en hebt sijn stemme noyt ghehoort noch sijn ghedaente ghesien, **38** ende sijn woert en hebdij in v niet wonende. Want den ghene die hi ghesonden heeft, dien en ghehoofde ghy niet. **39** Ondersoect die schriftueren, want ghy meynt het ewich leuen daer in te hebben, ende die sijnt die ghetuyghenis van my gheuen, (*aiōnios g166*) **40** ende ghi en wilt tot my niet comen dat ghy dleuen hebben mocht. **41** Ick en ontfanghe gheen glorie van die menschen. **42** Maer ick hebbe v ghekent, dat ghy Gods liefde in v niet en

hebt. **43** Ic ben ghecomen in mijns vaders naem, ende ghi en ontfanct my niet, eest datter een ander coemt in sijns selfs naem dien suldi ontfanghen. **44** Hoe moechde ghi gheloouen die glorie van malcanderen ontfanct, ende die glorie die alleen van Godt is niet en soect? **45** En wilt niet meynen dat ick v besculdighen sal by den vader, daer is een die v besculdicht Moyses, inden welcken ghy hoept. **46** Want gheloofde ghy Moysi, soe soudi by auontueren my ooc gheloouen, want van my heeft hy ghescreuen. **47** Maer eest dat ghy sijnen scriptueren niet en ghelooft, hoe suldi mijnen woerden gheloouen?

6 Hier nae is lesus wech ghereyst ouer die zee van Galileen dwelck is Tiberiadis, **2** ende hem volchte een groote scare, om dat sij saghen die teekenen die hi dede ouer die ghene die sieck waren. **3** Hier om is lesus op eenen berch gheclommen, ende daer sadt hi met sijnen discipelen. **4** Ende Paesschen was seer bi nakende den feestdach der loden. **5** Als dan lesus sijn oogen opghehauen hadde, ende ghesien datter een seer groote menichte tot hem ghecomen was, soe seyt hy tot Philippum. Waer mede sullen wy brooden coopen dat dese eten moghen? **6** Ende dat seyde hy hem tempterende, want hy wist wel wat hy doen soude, **7** Philippus antwoerde hem, Om twee hondert penninghen brooden en sijn hen niet ghenoech, om dat een ieghelyck een weynich mocht nemen. **8** Een van sijnen discipelen Andreas, die broeder van Simon Petrus seyt hem, **9** Hier is een kint dat heeft vijf ghersten brooden, ende twee visschen, maer wat sijn dese onder soe vele? **10** Hier om seyt lesus, Doet die luyden sitten. Ende daer was veel hoy's in die plaatse. Aldus sjijnder mans gheseten in ghetale by nae vijf duysent. **11** Hier om heeft lesus die brooden genomen, ende als hy ghedant hadde, soe heeft hy die bedeylt den ghenen die daer saten, desghelycs ooc van den visschen, soe veel als sij wilden. **12** Ende als sij versaet waren, soe heeft hi sijnen discipelen gheseyt, Vergadert die brockelinghen die ouerbleuen sijn dat die niet verloren en gaen. **13** Aldus hebben sij die vergadert, ende ghevult tweelf coruen brockelinghen, van vijf ghersten brooden, die ouerghetheleuen waren den ghenen die daer gheten hadde. **14** Hier om seyden die menschen (doen sij ghesien hadden het teeken dat lesus ghedaen hadde) Dit is voerwaer die profeet, die daer toecomende is in die werelt. **15** Hier om als lesus verstaen hadde dat sij comen souden om hem begrijpen, ende coninc te maken, soe is hi wederom gheuloden opden berch hy alleen. **16** Ende alst auont was gheworden, soe sijn zijn discipelen nederwaerts ghegaen ter zee. **17** Ende als sij int scip gheclommen waren, soe sijn sij ghecomen ouer die zee in Capharnaum, ende het was doen doncker gheworden, ende lesus was tot hen niet ghecomen. **18** Ende als daer eenen grooten wint waeyende was soe verhief haer die zee. **19** Aldus doen sij gheroeyt hadden omrent vijuentwintich oft dertich stadien, soe sien sij lesum wandelende op die zee, ende by dat scip comen, ende sij hebben ghevreest. **20** Maer hy heeft hen gheseyt, Ic bent, en wilt niet vreesen. **21** Aldus hebben sij hem willen ontfanghen in scip, ende ter stont was tscip aent lant daer sij henen voeren. **22** Des anderen daechs, soe heeft die scare die ouer die zee stont, ghesien datter maer een sceepken en was, ende dat lesus met sijnen discipelen int

scip niet ghecomen en was, maer dat sijn discipelen alleen wech gheuaren waren, **23** maer daer sijn ander scepens ouergocomen van Tiberiade, omrent die plaatse daer sij troot hadden gheten als die Heere dancte. **24** Als dan die scare ghesien hadde dat lesus daer niet en was, noch sijn discipelen, soe sijn sij in die sceekens gheclommen ende ghecomen tot Capharnaum soeckende lesum. **25** Ende als sij hem gheuonden hadde ouer die zee, soe hebben sij hem gheseyt, Rabbi warneer sijt ghi hier ghecomen? **26** lesus heeft hen geantwoert ende gheseyt, Voerwaer voerwaer ic segge v ghi soect my, niet om dat ghi teekenen ghesien hebt, maer om dat ghi gheten hebt vanden brooden ende versataet sijt. **27** Werct spijse die niet en vergaet maer die altijt blijft totten ewigen leuen die v die sone des menschen gheuen sal) want deser heeft Godt die vader besegelt. (*aiōnios g166*) **28** Hier om hebben sij tot hem gheseyt, Wat sullen wy doen dat wy Gods wercken moghen wercken? **29** lesus heeft gheantwoert, ende hen gheseyt, Dat is Gods werck, dat ghy ghelooft in den ghenen die hy ghesonden heeft. **30** Hier om hebben sij hem gheseyt, Wat teeken doedi dan, dat wijt sien moghen ende v gheloouen? Wat werck doet ghy? **31** Onse vaderen hebben manna gheten in die woestijne ghelyck daer ghescreuen is. Broot vanden hemel heeft hy hen teten gheheuen. **32** Hier om heeft lesus hen gheseyt, Voerwaer voerwaer ick seg v liedien Moyses en heeft v troot vanden hemel niet gheheuen, maer mijn vader gheeft v warachtich broot vanden hemel. **33** Want het es Gods broot dat vanden hemel nederdaelt, ende gheeft der werelt het leuen. **34** Hier om hebben sij tot hem gheseyt, Heere gheeft ons altijt dit broot. **35** Ende lesus heeft tot hen gheseyt, Ic ben droot des leuens, soe wie tot my coemt, die en sal gheenen honger hebben, ende die in my ghelooft die en sal nemmermeer dorst hebben. **36** Maer ic hebt v geseyt dat ghy mi ghesien hebt ende ghi en gelooft niet. **37** Alle dat my die vader gheeft, dat sal tot my comen, ende den ghenen die tot my coemt en sal ick niet wech worpen, **38** want ick ben vanden hemel neder gedaelt, niet om dat ic mijnen wille doen soude, maer den wille van hem die my ghesonden heeft. **39** Want dit is den wille des vaders die my ghesonden heeft, dat ic niet verliesen en soude van alle dat hi my gheheuen heeft, maer dat ic dat verwecken soude inden wtersten dach. **40** Ende dit is den wille mijns vaders die my ghesonden heeft, dat soe wie den sone siet, ende in hem ghelooft het ewich leuen hebbet, ende ic sal hem verwecken inden wtersten dach. (*aiōnios g166*) **41** Hier om hebben die loden van hem ghemurmureert, om dat hi gheseyt hadde. Ic ben droot die van den hemel ghedaelt ben, **42** ende sij seyden, En is dese niet lesus Iosephs sone? Wiens vader ende moeder wy kennen? Hoe seyt hy dan. Ic ben vanden hemel neder ghedaelt? **43** Hier om heeft lesus gheantwoert, ende tot hen gheseyt, En wilt niet murmureren onder malcanderen. **44** Niemand en mach tot my comen, ten sij dat die vader die my ghesonden heeft hem trecke, ende ic sal dien verwecken inden wtersten daghe. **45** Tes ghescreuen in die propheten. Ende sij sullen alle van Godt gheleert worden. Alle diet dan den vader ghehoort heeft ende gheleert, die coemt tot my. **46** Niet dat iemant den vader ghesien heeft, dan die ghene die van Gode is, dese

heeft den vader ghesien. **47** Voerwaer voerwaer ic segghe v, wie in my gheloof, die heeft dat eewich leuen. (*aiōnios g166*) **48** Ic ben droot des leuens. **49** V vaderen hebben manna in die woestijne gheten, ende sij sijn ghestoruen. **50** Dit is droot vanden hemel nederalende, op dat soe wie daer af etet, niet en sterue. **51** Ick ben dleuende broot, die vanden hemel comen ben. Eest dat iemant van desen broode etet die sal inder eewicheyt leuen, ende troot dat ic sal gheue, is mijn vleesch voer dleuen der werelt. (*aiōn g165*) **52** Hier om keuen die loden onder malcanderen segghende, Hoe mach dese ons sijn vleesch teten gheuen? **53** Daer om heeft hen Iesus gheseyt, Voerwaer voerwaer ic segghe v, ten sij dat ghi etet het vleesch vanden sone des menschen ende sijn bloet drinct, soe en suldi gheen leuen in v seluen hebben. **54** Soe wie mijn vleesch etet ende mijn bloet drinct, die heeft het eewich leuen, ende ic sal hem verwecken inden wttersendach. (*aiōnios g166*) **55** Want mijn vleesch is warachtelijcke spijse, ende mijne bloet is warachtelijck dranck. **56** soe wie mijn vleesch etet, ende mijn bloet drinct, die blijft in my ende ic in hem. **57** Ghelyc my die leuende vader ghesonden heeft ende ic leue om den vader, ende die my etet die sal leuen om mijnen wille. **58** Dit is droot dat vanden hemel ghecomen is. Niet ghelyc v vaderen gheten hebben het manna, ende sijn ghestoruen. Soe wie dit broot etet die sal leuen inder eewicheyt. (*aiōn g165*) **59** Dit heeft hi gheseyt in die synagoge leerende in Capharnaum. **60** Hier om hebben veel van sijnen discipelen dit hoorende gheseyt, Dits een hart woert, ende wie mach dit hooren? **61** Maer Iesus wetende by sij seluen, dat sijn discipelen daer af murmureren heeft tot hen gheseyt, Verarghert v dat? **62** Eest dan dat ghi den sone des menschen siet opclimmen daer hy te voren was? **63** wet? Den geest eest die leuende maect, het vleesch en baet niet met allen, die woerden die ic v ghesproken hebbe sijn gheest ende leuen. **64** Maer daer issen sommige van v liedien die niet en ghelouwen. Want Iesus wist van tbeghinsel wie dat niet ghelouich en waren, ende wie hem verraden soude. **65** Ende hy seyde, daer om heb ic v liedien gheseyt, dat niemant en mach tot my comen, ten sij dat hem gheghuewen ware van mijnen vader. **66** Van dier tijt sijnder veel van sijnen discipelen achterwaerts ghegaen, ende sij en wandelen nu voerts niet meer met hem. **67** Hier om heeft Iesus gheseyt tot die twaelue. Wildi ooc wech gaen? **68** Aldus heeft hem gheantwoert Simon Petrus. Heere tot wien sullen wy gaen? ghi hebt die woerden des eewichs leuens, (*aiōnios g166*) **69** ende wy ghelouuen, ende hebben ghekent dat ghi sijt Christus die sone Gods. **70** Iesus heeft hen gheantwoert. En heb ic v twaelue niet gheosen, ende een van v liedien is een duyuel? **71** Ende hy seyde dat van Iudas Simons sone den Iscarioter, want dese was die ghene die hem verraden soude, daer hy was een vanden twaeluen.

dinghen doet, soe vertoont v seluen der werelt. **5** Want sijn broders en gheloofden in hem niet. **6** Hier om seyt Iesus tot hen, Mijnen tijt en is noch niet aan comen, maer uwen tijt is altoos ghereedt. **7** Die werelt en can v niet ghehaten, maer sij haet my. Want ic gheue daer af ghetuyghenis dat haer wercken quaet sijn. **8** Gaet ghi opwaerts tot desen feestdach. Ick en gaen niet opwaerts tot desen feestdach. Want mijnen tijt en is noch niet veruult. **9** Als hy dese woorden gheseyt hadde, soe is hy ghebleuen in Galileen. **10** Maer als sijn broders opwaerts gherest waren, doen is hy ooc opwaerts ghetrocken totten feestdach niet openbaerlyc, maer als int heymelijck. **11** Hier om sochten hem die loden opden feestdach, ende seyden. Waer is die? **12** Ende daer was een groote murmuratie inder scaren van hem. Want die sommige seyden. Hy is goet, Maer die andere seyden Neen, maer hi verleyt die scaren. **13** Maer niemant en sprack openbaerlyc van hem om die vrese der loden. **14** Als dan nu den feestdach half ouerleden was, soe is Iesus opgeholommen inden tempel, ende leerde. **15** Ende die loden verwonderden hen segghende, Hoe can dese die scriften daer hy die niet gheleert en heeft? **16** Iesus heeft hen gheantwoert ende gheseyt, Mijn leeringhe en is mijne niet, maer des gheens die my ghesonden heeft. **17** Eest datter iemant sijnen wille doen wilt, die sal verstaen van die leeringhe, oftse wt Gode is oft dat ick wt my seluen spreke. **18** Die van sij seluen spreect, die soect sijn eyghen glorie. Maer soe wie die glorie soect van den ghenen die hem ghesonden heeft, dese is warachtich, ende in hem en is gheen ongherechticheyt. **19** En heeft Moyses v die wet niet ghegheuen? Ende niemant van v lieden en doet die wet? **20** Waer om soecti my te doden? Die scare heeft gheantwoert, ende gheseyt, Ghi hebt den duyvel. Wie soect v te dooden? **21** Iesus heeft gheantwoert, ende tot hen gheseyt, Een werck heb ic ghedaen ende ghy verwondert v allegader. **22** Daer om heeft v Moyses die besnijdenisse gheheuen. Niet om dat die van Moyses is, maer van den vaderen, ende opden sabbath soe besnijdt ghi den mensch **23** eest dat die mensch die besnijdenisse ontfanct opden sabbath, alsoe op dat die wet van Moyses niet ghebroken en worde wert ghi veronwaerdicht op my om dat ic den gheheelen mensch heb ghesont gemaect opden sabbath? **24** En wilt niet ordeelen na daensicht, maer orordeelt een recht ordeel. **25** Hier om seyden die sommige van Ierusalem. En is dit niet die ghene dien sij soeken te doden? **26** Ende siet hi spreect openbaerlyck, ende sij en segghen hem niet. Hebben die princen warachtelijc bekent dat dese christus is? **27** Maer van desen weten wi van waer hy is, Maer als Christus comen sal, soe en weet niemant van waer hi is. **28** Hier om heeft Iesus geroe-pen inden tempel leerende ende segghende, Ghi kent my ende ghy weet van waer ic ben, ende ic en ben van my seluen niet gecom, maer hi is warachtich, die my ghesonden heeft, den welcken ghi niet en kent. **29** Ic ken hem, want ic ben van hem, ende hy heeft mi ghesonden. **30** Hier om sochten sij hem te vanghen ende niemant en sloech die handen aen hem, want sijn vre en was noch niet ghecomen, **31** Maer vander scaren heeft vele in hem ghelooft. Ende sij seyden, Christus als hy sal ghecomen sijn, sal hy meer teeken doen, dan

dese doet? **32** Die Phariseen hebben die scare ghehoort dese dinghen murmurende van hem. Ende die princen ende Phariseen hebben dienaren ghesonden dat sij hem souden vanghen. **33** Hier om heeft Iesus tot hem gheseyt, Noch een luttel tijts ben ic met v lieden, ende ick gae tot hem die my ghesonden heeft. **34** Ghy sult my soecken, ende niet vinden, ende daer ick ben, daer en moechde ghi niet comen. **35** Hierom hebben die loden tot malcanderen gheseyt. Waer sal dese henen gaen, dat wy hem niet vinden en sullen? sal hy in die verstroytheyt der heydenen gaen ende leeren die heydenen? **36** Wat woert is dit, dat hy gheseyt heeft, Ghy sult my soecken ende niet vinden, ende daer ic ben daer en moechde ghi lieden niet comen? **37** Om Maer opden laesten grooten dach des hoochtijts soe stont Iesus ende riep segghende, Soe wie dorst heeft, die come tot my ende drincke. **38** Die in mi gheloof, ghelyc die scriptuere seyt, vloeden des leuende waters sullen van sijnen buyck vloeyen, **39** (Maer dat seyde hy vanden gheest den welcken sij ontfanghen souden die in hem gheloofden. Want den gheest en was noch niet ghegheuen, Want Iesus en was noch niet gheglorficeert) **40** Hier om als die sommige van die scare dese sijn woerden ghehoort hadde, soe seyden sij, Dit is warachtelijck een propheet. **41** Die andere seyden, Dit is Christus. Maer die sommige seyden, Coemt Christus van Galileen? **42** En seyt die scriptuere niet dat Christus coemt wt Dauids sade ende van dat stedeken van Bethlehem daer Dauid was. **43** Aldus isser eenen twist worden onder die scare om sijnen wille. **44** Ende die sommige van henlieden wilden hem vanghen, maer niemand en sloech die handen aan hem, **45** Hier om sijn die dienaers ghecomen tot die ouerste priesters ende Phariseen. Ende die hebben hem gheseyt, Waer om en hebdi hem niet mede ghebracht? **46** Die dienaren hebben gheantwoert, Noyt en heeft mensch alsoe ghesproken, ghelyc dese mensch. **47** Hier om hebben die Phariseen hen lieden gheantwoert. Sijde ghi oock verleyt? **48** Heeft iemant vanden princen in hem gheloof, oft vanden Phariseen? **49** Maer dese scare die de wet niet en weet, is vermalendijt. **50** Nicodemus heeft tot hem gheseyt, die ghene die tot lesum des nachts quam, die een van henlieden was, **51** Ordeelt ons wet eenighen mensch, ten sij datmen ierstmael van hem ghehoort hebbe, ende wete wat hy doet? **52** Sy hebben hem gheantwoert ende gheseyt. Sijdi ooc een Galileus man? Ondersoect ende siet dat van Galileen gheen propheet en op staet, **53** Ende sij sijn wederghekeert een ieghelyck in sijn huys.

v lieden sonder sonde is, die wort den iersten steen op haer. **8** Ende wederom sij seluen buyghende screef hi in deerde. **9** Ende dit hoorende ghinghen sij deen nae dander wt, beghinende vanden outsten, ende Iesus is daer alleen ghebleuen, ende die vrouwe int midden staende. **10** Ende Iesus hem oprichtende heeft tot haer gheseyt. Vrouwe waer sijn sij die v besculdichden? en heeft v niemant verdoemt? **11** Die welcke heeft gheseyt, Niemant Heere. Ende Iesus heeft gheseyt, Ick en sal v oock niet verdoemen. Gaet henen ende en wilt nu voerts niet meer sondighen. **12** Wederom heeft Iesus tot hen ghesproken segghende. Ic ben dlicht der werelt. Wie my volcht die en wandelt in duysternissen niet, maer hi sal dlicht des leuens hebben, **13** Hier om hebben hem die Phariseen gheseyt. Ghi gheeft van v seluen ghetuyghenis, v ghetuyghenis en is niet warachtich, **14** Iesus heeft gheantwoert ende hen gheseyt, Al eest dat ic ghetuyghenis gheue van my seluen mijn ghetuyghenis is warachtich. Want ic weet van waer ic ghocomen ben, ende waer dat ic henen gae, maer ghi lieden en weet niet van waer ick come, oft werwaerts dat ic gae. **15** Ghi ordeelt na tvleesch, ic en ordeel niemanden, **16** ende eest dat ic ordeele, soe is mijn ordeel warachtich, want ic en ben alleen niet, maer ic ende die vader die my ghesonden heeft. **17** Ende in v wet is ghescreuen, dat het tghetuyghenis van twee menschen warachtich is. **18** Ick bent die ghetuyghenis gheue van my seluen, ende die vader die my ghesonden heeft, gheeft ooc ghetuyghenis van my. **19** Hier om seyden sij tot hem. Waer is v vader? Iesus heeft gheantwoert, Ghi en kent noch my noch mijnen vadere, waert sake dat ghi my kendet soe soudi bijaontueren mijnen vader ooc kennen. **20** Dese woerden heeft Iesus ghesproken in die tresoirie leerende inden tempel, ende niemand en heeft hem gheuangen, want sijn vre en was noch niet ghecomen. **21** Hier om heeft Iesus hen wederom gheseyt. Ic gae, ende ghi sult my soecken, ende in v sonde suldi steruen. Daer ic henen gaen daer en moechdi niet comen. **22** Hier om hebben die loden gheseyt, sal hy sij seluen dooden, dat hy seyt, Daer ic henen gaen daer en moechdi niet comen? **23** Ende hy seyde hen. Ghi sijt van beneden. Ic ben van bouen. Ghy sijt van deser werelt, ic en ben van deser werelt niet. **24** Hier om heb ic v lieden gheseyt dat ghi steruen sult in v sonden. Want eest dat ghi lieden niet en gheloof dat ict ben, soe suldi in v sonden steruen. **25** Daer om hebben sij hem gheseyt, Wie sij ghi? Iesus heeft hen gheseyt, Het beghinsel die tot v ooc spreke. **26** Ick heb vele van v lieden te segghen ende te ordeelen,

8 MAer Iesus is ghereyst totten berch van Oliueten, **2** ende des morghens is hi wederom comen inden tempel, ende alle tvolck quam tot hem, ende sittende leerde hi henlieden. **3** Ende die Scriben ende Phariseen brenghen tot hem een vrouwe in ouerspel beouonden, ende sij hebbent haer int midden ghestelt, **4** ende hebbent tot hem gheseyt, Meester dese vrouwe is nu beouonden in ouerspel. **5** Maer in die wet heeft ons Moyses beouelen alsulcke te steenen. Aldus wat segt ghy? **6** Ende dit seyden sij hem tempterende, dat sij hem souden moghen besculdighen. Maer Iesus hem buygende nederwaerts heeft metten vingher in die eerde ghescreuen. **7** Hier om als sij hem bleuen vraghende, soe heeft hy hem opgericht, ende tot hen gheseyt, Die van

651

Johannes

blijft, soe suldi warachtelijck mijn discipelen sijn, **32** ende ghi sult die waerheyt kennen, ende die waerheyt sal v verlossen, **33** Sij hebben hem gheantwoert. Wy sijn Abrahams saet, ende wy en hebben noyt iemanden ghedient. Hoe segt ghi dan, Ghy sult vrij sijn? **34** Iesus heeft hen gheantwoert, Voerwaer voerwaer ick segghe v lieden, dat alle die sonde doet, een knecht der sonden is, **35** ende een knecht en blijft int huys niet inder eewicheyt, die some blijft inder eewicheyt, (aiōn g165) **36** daer om eest dat v die sone verlost, soe suldi warachtelijck vrij sijn, **37** Ic weet wel dat ghy Abrahams kinderen sijt, maer ghi soect my te dooden, om dat mijn woert in gheen stadt en grijpt, **38** Ick spreke tghene dat ick by den vader ghesien hebbe, ende ghi doet tghene datghe by uwen vader ghesien hebt. **39** Sij hebben gheantwoert ende hem gheseyt, Onse vader es Abraham Iesus seyt hen, Sijt ghy Abrahams kinderen, soe doet Abrahams wercken, **40** Maer nu soect ghy my te dooden, eenen mensch die v die waerheyt ghesproken hebbe, die ic ghehoort hebbe van Godt, dat en heeft Abraham niet gheadaen. **41** Ghy doet ws vaders wercken. Aldus hebben sij hem gheseyt, Wy en sijn niet onwettelijck gheboren. Wy hebben eenen vader Godt. **42** Hier om heeft Iesus tot hen gheseyt. Waer Godt v vader, soe soude ghi lieden voerwaer my liefhebben, Want ick ben wt ghegaen ende ghecomen van Godt. Want ic en ben van my seluen niet ghecomen, maer hy heeft my ghesonden. **43** Waer om en kendi mijn sprake niet? Want ghy en moecht mijn woerden niet hooren. **44** Ghy sijt vanden vader den duyuel, ende die lusten ws vaders wildi doen, die was een doot slagher vanden beghinne, ende hi en heeft in die waerheyt niet ghestaan. Want in hem en is gheen waerheyt. Als hy een loghen spreekt, soe spreekt hy wt sijnen eyghen, want hi is loghenachtich ende een vader der seluer. **45** Maer om dat ic die waerheyt segghe soe en gheloofdi my niet. **46** Wie van v lieden sal my berispen van een sonde? Eest dat ic v die waerheyt segghe, waer om en gheloofdi my niet? **47** Die wt Godt is, die hoort Gods woerden. Daer om en hoorde ghy niet, om dat ghi wt Gode niet en sijt, **48** Hier om hebben die loden gheantwoert ende hem gheseyt, En segghen wy niet wel dat ghi een Samaritaen sijt, ende den duyuel hebt? **49** Iesus heeft gheantwoert, Ic en heb gheenen duyuel, maer ic eere mijnen vader, ende ghi hebt mi onteert. **50** Maer icen soecke mijn glorie niet daer is een diese soeken ende ordeelen sal, **51** Voerwaer Voerwaer ick segghe v lieden eest dat iemant mijn woert bewaert, die en sal die doot niet sien inder eewicheyt. (aiōn g165) **52** Daer om seyden die loden, Nu hebben wy bekent dat ghi den duyuel hebt Abraham is doot, ende die Propheten, ende ghy segt, soe wie mijn woerden hoort die en sal die doot niet smaken inder eewicheyt. (aiōn g165) **53** Sijghe meerder dan onse vader Abraham die ghestoruen is? ende die propheten sijn ghestoruen, Wien maecti v seluen? **54** Iesus heeft gheantwoert eest dat ic my seluen glorificeert, soe en is mijn glorie niet? Daer is mijn vader die mij glorificeert, den welcken ghy segt dattet v lieder Godt is, **55** Ende ghi en hebt hem niet ghekent, maer ick heb hem ghekent. Ende eest dat ic segghe dat ic hem niet en kenne, soe sal ick ws ghelyck sijn loghenachtich, Maer ic kenne hem, ende ic onderhoude sijn woerden, **56** Abraham v vader heeft hem

verhuecht dat hy mijnen dach sien soude, ende hi heeften loden tot hem gheseyt. Ghi en hebt noch gheen vijftich iaren, ende hebdi Abraham ghesien? **58** Iesus heeft hen gheseyt, Voerwaer voerwaer ic segghe v lieden, eer Abraham worde ben ic. **59** Hier om hebben die loden steenen ghenomen om op hem te werpen. Maer Iesus heeft hem gheborgen, ende is wt den tempel ghegaen.

9 ENde Iesus voerbi gaende heeft ghesien eenen mensch die blent was ghebornen, **2** ende sijn discipelen hebben hem ghevraecht Rabbi wie heefter ghesondicht, dese oft sijn ouders, dat hy blint soude ghebornen worden? **3** Iesus heeft gheantwoert. Noch dese en heeft ghesondicht, noch sijn ouders, maer om dat die wercken Gods souden gheopenbaert worden in hem. **4** Ick moet wercken die wercken van hem die my ghesonden heeft, tot dat dach is. Den nacht coemt alser niemant wercken en mach, **5** alsoe langhe als ick in die werelt ben, soe ben ic dlicht der werelt. **6** Als hi dese dinghen gheseyt hadde, soe heeft hy op die eerde wt ghespogen, ende heeft slijm ghemaect van speecsel, ende dat slijm ghestrekken op sijn ooghen, **7** ende hi heeft tot hem gheseyt, Gaet henen ende wascht v in die piscine van Siloe, dwelck te segghen is, ghesonden. Hier om is hy ghegaen ende heeft hem ghewaschen, ende hi is ghecomen siende, **8** Aldus sijn ghebueren, ende die hem te voren ghesien hadden dat hi een bedelaer was seyden, En is dit niet die sadt ende almisse badt. **9** Die andere seyden, het is die, Maer die andere seyden, Gheenssins, maer hi is hem ghelyck. Maer hi seyde, Ic bent. **10** Hier om hebben sij hem gheseyt, Hoe sijn v die oogen open gheadaen? **11** Hi heeft gheantwoert die mensch die Iesus ghenaemt is, heeft slijm ghemaect ende hy heeft myn oogen ghesmeert, ende tot my gheseyt, Gaet henen aan die piscine van Siloe ende wasschet. Ende ic ben wech ghegaen, ende heb ghewasschen ende ghesien. **12** Ende sij hebben hem geseyt, Waer is die? Hy heeft gheseyt ick en wets niet, **13** Sij brenghen hem totten Phariseen die blent gheweest was, **14** Ende het was sabbath als Iesus dat slijm ghemaect heeft, ende sijn oogen gheopent. **15** Hier om hebben hem die Phariseen wederom ghevraecht hoe dat hi siende was gheworden. Ende hy heeft hen gheseyt, Slijm heeft hy op myn oogen gheleyt, ende ic heb af ghewasschen, ende ic sie. **16** Hier om seyden sommighe vanden Phariseen. Dese mensch en is van Godt niet die den Sabbath niet en bewaert. Maer die andere seyden, Hoe mach een sondich mensch dese teekenen doen? Ende daer was eenen tweedracht tusschen hen. **17** Hier om hebben sij den blenden weder om gheseyt, Wat segt ghi vanden gheren die v oogen opghedaaen heeft? Ende hy heeft gheseyt, Dat hy een propheet is, **18** Aldus en hebben die loden niet ghelooft van hem dat hy blint gheweest was, ende siende was worden, tot dat sij gheroepen hebben die ouders van hem die siende was worden, **19** ende sij hebben hen ghevraecht segghende, Is dit v lieder sone den welcken ghy segt dat blent ghebornen is. Hoe siet hy dan nu? **20** Sijn ouders hebben hen gheantwoert, ende gheseyt, Wi weten wel dat dit onse sone is, ende dat hi blint ghebornen is, **21** maer hoe dat hy nu siet dat en weeten wi niet, ende wie hem die oogen gheopent heeft en weeten wy niet, Vraghet hem,

hy is out ghenoch, laet hem voer sij seluen spreken. **22** Dit sij en verstanden niet wat hy hen seyde. **7** Hierom heeft hebben sijn ouders gheseyt om dat sij die loden vreesden, Iesus hen wederom gheseyt. Voorwaer voorwaer ick segge want die loden hadden ouer een ghedraghen, waert sake v ick ben die doere der scapen, **8** Alle die ghecomen sijn, datter iemant beleedt hem christum te sijne, dat die buyten dat sijn dieuen ende moordenaers, maer die scapen en der synagogen soude ghedaen worden. **23** Daer om hebben hebben hen niet ghehoort, **9** Ick ben die doere. So wie door sijn ouders gheseyt, Hy isoudt ghenoech vrughet hem. my ingaet, die sal behouden worden, ende hi sal ingaan **24** Hier om hebben sij wederom den mensch gheroepen ende wtgaen ende sal weyde vinden, **10** Een dief en coemt die blent gheweest hadde, ende si hebben hem gheseyt. niet dan om te stelen ende te dooden ende te verderuen, Gheef Gode die glorie, Wij weten dat dese mensch een Ick ben ghecomen dat sij souden dieuen hebben, ende sondaer is, **25** Hierom heeft hi henlieden gheseyt. Oft hy een oueruloedelicker hebben. **11** Ick ben een goet herder, Een sondaer is dat en weet ick niet, een dinck weet ick, dat ikk goet herder gheeft sijn ziele voor sijn scapen, **12** Maer een nv sien daer ic ierst blent was, **26** Hierom hebben sij hem huerlinck die gheen herder en is, wiens die schapen niet gheseyst. Wat heeft hy v ghedaen? hoe heeft hy v ooghen eyghen en sijn die siet den wolf comen, ende hy verlaet die open ghedaen? **27** Hy heeft hen gheantwoort. Ic heft bv v gheseyt, ende ghi hebbet ghehoort, wat wildijt wederom scapen ende vliet, ende die wolf grijpt ende verstroyt die gheseyt, ende ghi oock sijn discipelen worden? **28** Hierom scapen, **13** maer die huerlinc vliet om dat hi een huerlinc is, hebben sij hem vermalendijt ende gheseyt. Weest ghy sijn ende hy en draecht voor die scapen gheen sorghie, **14** Ick discipel, maer wij sijn Moyses discipelen, **29** Wij weten dat ben een goet herder, ende ic ken die mijne, ende die mijne Godt Moysi aenghesproken heeft, Maer desen en weten kennen my, **15** Ghelyck my die vader kent, alsoon ken ik den wij niet van waer hy is, **30** Die mensch heeft gheantwoort vader, ende mijn ziele stelle ick voor mijn scapen, **16** Ende ic ende hen gheseyt. Hier in eest een wonderlijck dinck dat ghi heb noch ander scapen die van desen scaepstal niet en niet en weet van waer dat hi is, ende dat hy mijn ooghen sijn dese moet ick oock hier by brenghen, ende sij sullen gheopent heeft. **31** Wij weten dat Godt die sondaers niet en mijn stemme hooren, ende tsal eenen scaepstal worden hoort, maer issen iemandt Gods dienaer, ende doet sijnen ende eenen herder. **17** Daerom heeft my die vader lief, om wille, desen verhoort hy, **32** Van tbeghin der werelt en eest dat ick mijne ziele late op dat ickse wederom nemen mach, niet ghehoort, dat iemant open ghedaen heeft die ooghen **18** Niemant en neemt die van my, maer ic late die van my van eenen die blent gheboren was, (*aīōn g165*) **33** En waer seluen, Ick heb macht die te laten, ende ick heb macht die dese van God niet, so en soude hy niet hebben moghen wederom te nemen, Dit ghebot heb ic ontfanghen van mijnen doen, **34** Sij hebben gheantwoort ende hem gheseyt. Ghy sijt vader. **19** Daer is wederom eenen twist gheworden onder heel in sonden gheboren, ende leerdi ons? Ende si hebben die loden om dese woorden, **20** Want veel van henlieden hem wtghestooten, **35** Iesus heuet ghehoort dat sij hem seyden. Hy heeft den tuyuel, ende hy raest, waer toe hoordi heft hi tot hem gheseyt. Gheloofde ghi inden sone Godts? hem? **21** Die ander seyden. Dese woorden en sijn niet van **36** Hy heeft gheantwoort ende gheseydt. Wie eest Heere, op oogen open doen? **22** Ende tis gheworden die feest van dat ick in hem mach gheloouen? **37** Ende Iesus heeft tot des tempels wijdinghe in Ierusalem, ende het was winter, **23** hem gheseyt. Ende ghi hebt hem ghesien, ende die met v Ende Iesus wandelde in den tempel in Salomons portael. **24** spreect die eest, **38** Ende hy heeft gheseydt. Ick ghelooue Aldus hebbet hem die loden omringelt ende seyden tot hem. Heere, Ende nederuallende heeft hy hem aenghebeden. Hoe langhe houdy onse zielen in twijfel? Sij ghi Christus **39** Ende Iesus heeft hem gheseyt. Tot een ordeel ben ick so segget ons openlijck, **25** Iesus heeft hen gheantwoort. in dese werelt ghecomen dat die ghene die niet en sien, Ick segt v, ende ghi en ghelooues niet, Die wercken die ick souden sien, ende dat die ghene die sien, souden blent doe in mijns vaders naem, dese gheuen ghetuyghenis van worden, **40** Ende sommighe vanden Phariseen die met hem mijnen scapen niet, **27** Mijn scapen hooren mijn stemme, waren hebbent ghehoort, ende tot hem gheseyt. Sijn wij dan ende ick kense, ende sij volghen my, **28** ende ick gheue oock blent? **41** Iesus heeft hen gheseyt. Waerd blent soo en hen dat ewich leuen, ende sij en sullen niet vergaen inder soudi gheen sonde hebbeu, Maer nv segdi, Wij sien, soo eewicheyt, ende niemant en sal die rouuen wt mijn hant, (*aīōn blijft v sonde.*

10 VOorwaer voorwaer ick segge v lieden, die door die doere niet en ghaet inden scaepstal der scapen, maer climt van elders binnen, dat is een dief ende een moordenaer, **2** Maer so wie door die doere ingaet, dat is een herder der scapen, **3** Desen doet die doorwaerde open, ende die scapen hooren sijn stemme, ende sijn eyghen scapen roeft hy by name, ende hy leydt die wte, **4** Ende als hy sijn eyghen scapen wtghelaten heeft, soo gaet hy voor hen, ende die scapen volghen hem, Want sij kennen sijn stemme, **5** Maer eenen vreemden en volghen sij niet, maer sij vlieden van hem, want sij en kennen die stemme van dien vreemden niet, **6** Dese ghelyckenis heeft hen Iesus gheseyt. Ende

worden, **36** den welcken die vader gheheylicht heeft ende God begheert, **23** Iesus seyt haer. V broeder sal verrijzen, ghesonden in die werelt segde ghilieden ghi blasphemeert **24** Martha seyt tot hem. Ic weet wel dat hy verrijzen sal in om dat ic gheseyt hebbe. Ic ben Gods sone? **37** Eest dat die verrijsenisse inden wtersten daghe, **25** Iesus heeft haer ick mijns vaders wercken niet en doe, soo en wilt my niet gheseyt. Ick ben die verrijsenisse ende dleuen. Soo wie in my gheloouen, **38** Maer eest dat ickse doen, ende eest dat ghy gheloof al waer hy oock doot, soo sal hy leuen, **26** ende alle my niet en wilt gheloouen, soo gheloof den wercken, op dat die leeft ende in my gheloof, dien en sal niet steruen inder ghy kennen moecht ende gheloouen dat die vader in my ewicheyt Ghelooftdi dat? (**aïōn g165**) **27** Sij heeft tot hem is, ende ic inden vader. **39** Hierom begheerden sij hem te gheseyt. Ia ic Heere Ick heb gheloof dat ghi sijt Christus die vanghen, ende hy is ghegaen wt haren handen, **40** Ende hy sone Gods die in deser werelt comen sijt, **28** Ende als si dit is wederom wech ghegaen ouer die lordanse te dier plaetsen gheseyt hadde soo is sjij wech ghegaen, ende heeft Mariam daer Iohannes ierstmael doopende was, ende hy is daer haer suster gheroepen al stillijck segghende. Die Meester is ghebleuen, **41** ende veel issert tot hem ghecomen ende sij hier, ende roept v, **29** Als sij dat ghehoort hadde soo staet si seyden, Iohannes en heeft voorwaer gheen teeken ghedaen, ter stont op, ende is ghecomen tot hem, **30** want Iesus en **42** Ende alle dat Iohannes van desen gheseyt heeft was was noch int casteelken niet ghecomen, maer hy was noch warachich. Ende vele hebben in hem gheloof.

11 ENde daer was eenen siecken Lazarus van Bethanien, van dat casteelken van Maria en Martha sijnder suster, **2** Ende Maria was die ghene die den Heere ghesalf heeft met costelijcke salue, ende sijn voeten ghedrocht met haren hayre, wiens broeder Lazarus sieck was, **3** Hierom hebben sijn sisters tot hem ghesonden segghende. Heere siet die ghy lief hebt die is sieck, **4** Ende Iesus hoorende, heeft tot hen gheseyt. Dese siecke en is ter doodt niet, maer om die glorie Gods, dat die sone Gods daer door mach gheglorificeert worden, **5** Ende Iesus beminde Martham ende haer suster Mariam ende Lazarum, **6** Hierom als hi ghehoort heeft dat hy siec was, soo is hy doen ghebleuen in die selue plaatse twee daghen, **7** en voorts daer na heeft hy tot sijnen discipelen gheseyt. Laet ons wederom in ludeen gaen, **8** Sijn discipelen segghen tot hem. Rabbi, die loden sochten v nv om te steenen, en gaet ghy wederom derwaerts? **9** Iesus heeft gheantwoort. En sijnder niet twaelf vren des daechs? Eest dat iemant wandelt inden dach, soo en stoot hy hem niet, want hij dicht van deser werelt siet, **10** Maer eest dat hi inden nacht wandelt hy stoot hem seluen, want het licht en is in hem niet, **11** Dit heeft hi ghesproken, ende daer nae seyt hi tot hen. Lazarus ons vrient slaeft, maer ick ghae dat ick hem mach vanden slaep ontwecken, **12** Hierom hebben sijn discipelen gheseyt. Heere eest dat hy slaeft, soo sal hi ghesont worden, **13** Maer Iesus hadde gheseyt van sijnder doot, maer sij hebben ghemeynt dat hi van dat rusten des slaeps sprack, **14** Hierom heuet Iesus hen doen openlijck gheseyt. Lazarus is doot, **15** ende ic ben blije om uwen wille, om dat ghy gheloouen moecht, dat ic daer niet en was, maer laet ons tot hem gaen, **16** Hierom heeft gheseyt Thomas die ghenoemt worde Didimus, tot sijn mede discipelen. Laet ons oock ghaen dat wij met hem steruen, **17** Aldus is Iesus ghecomen, ende hy heeft hem gheuonden dat hy vier daghen in tgraf gheweest hadde, **18** Ende Bethanien was by Ierusalem omtrent vijfthien stadien, **19** Ende veel vanden loden waren ghecomen tot Martham ende Mariam dat sij die troosten souden van haren broeder, **20** Aldus doen Martha ghehoort hadde dat Iesus quam is sij hem te ghemoeite ghegaen, Maer Maria sadt thuys, **21** Hier om heeft Martha gheseydt tot Iesum. Heere hadde ghy hier gheweest, soo en waer mijn broeder niet ghestoruen, **22** Maer oock nv weet ick wel dat v Godt gheuen sal wat ghy van God begheert, **23** Iesus seyt haer. V broeder sal verrijzen, **24** Martha seyt tot hem. Ic weet wel dat hy verrijzen sal in die verrijsenisse inden wtersten daghe, **25** Iesus heeft haer gheseyt. Ick ben die verrijsenisse ende dleuen. Soo wie in my gheloof al waer hy oock doot, soo sal hy leuen, **26** ende alle die leeft ende in my gheloof, dien en sal niet steruen inder ewicheyt Ghelooftdi dat? (**aïōn g165**) **27** Sij heeft tot hem gheseyt. Ia ic Heere Ick heb gheloof dat ghi sijt Christus die sone Gods die in deser werelt comen sijt, **28** Ende als si dit gheseyt hadde soo is sjij wech ghegaen, ende heeft Mariam haer suster gheroepen al stillijck segghende. Die Meester is hier, ende roept v, **29** Als sij dat ghehoort hadde soo staet si ter stont op, ende is ghecomen tot hem, **30** want Iesus en was noch int casteelken niet ghecomen, maer hy was noch op die plaatse daer hem Martha te ghemoeite was ghecomen, **31** Hierom als die loden die met haer in huys waren ende haer troosten Mariam ghesien hadden, dat sij haestelijck opghestaen was, ende wtghegaen soo sijn sij haer gheuolcht segghende. Sij gaet totten graue, om daer te weenen, **32** Aldus doen Maria ghecomen was daer Iesus was, hem siende is sij aen sijn voeten gheuallen, ende seyt tot hem. Heere hadde ghy hier gheweest, soo en waer mijn broeder niet doot, **33** Hierom als haer Iesus sach weenen, ende die loden die met haer ghecomen waren, ooc weenende, soo heeft hy in sijnen gheest hem verscroamt, ende sij seluen ontstelt, **34** ende heeft gheseyt. Waer hebd hi gheleyt? Sij segghen tot hem Heere coemt ende besieghet, **35** Ende Iesus heeft gheweent, **36** Hierom hebben die loden gheseyt. Siet hoe lief hadde hy hem, **37** Maer die sommighe van henlieden hebben gheseyt. En mocht dese, die de ooghen vanden blinden open ghedaen heeft, niet doen dat dese niet ghestoruen en hadde? **38** Hierom Iesus wederom verscroomende in sij seluen is ghecomen totten graue, Ende het was een speluncke ende eenen steen was daer op gheleydt, **39** Iesus seyde. Neemt wech den steen, Martha die suster van hem die ghestoruen was, seyt tot hem. Heere synt nv, want hy is nv vier daghen doot, **40** Iesus seyt haer. En heb ic v niet gheseyt dat ghy (eest dat ghi gheloof) sien sult die glorie Gods? **41** Aldus hebben sij den steen wech ghenomen, Ende Iesus sijn ooghen opwaerts heffende heeft gheseyt. Vader ic danc v dat ghi mi gehoort hebt, **42** maer ic wist wel dat ghi my altijts hoort, maer om twolc dat hier rontsomme staet heb ict gheseyt, dat sij gheloouen souden dat ghy my ghesonden hebt. **43** Als hy dit gheseydt hadde, soo heeft hy met luyder stemmen gheroepen. Lazarus coemt wte, **44** Ende terstont is hy voorts ghecomen die ghestoruen was, ghebonden aan handen ende voeten met banden, ende sijn aensicht was met eenen sweetdoeck ghebonden, Iesus heeft henlieden gheseyt ontbint hem ende laet hem gaen, **45** Hierom veel vanden loden die tot Mariam ende Martham ghecomen waren, ende ghesien hadden dat Iesus ghedaen hadde, hebben in hem gheloof. **46** Maer die sommighe van henlieden sijn wech ghegaen tot die Phariseen, ende sij hebben hen gheseyt dat Iesus ghedaen hadde. **47** Hierom hebben die ouerste priesters ende Phariseen den raet vergadert, ende sij seyden. Wat doen wij? want dese mensch doet veel teeken, **48** Eest dat wij hem alsoo laten, soo sullen sij alle in hem gheloouen,

ende die Romeynen sullen comen, ende sij sullen onse opt vuelen van een ezelinne, **16** Dit en verstonden sijn plaatse ende volck wechnemen **49** Maer een van henlieden discipelen niet ten iersten, maer doen Iesus gheglorificeert Cayphas ghenaemt, mits dat hy ouerste priester was van dien iare, heeft tot hen gheseyt. Ghi en weet niet met allen, was, doen worden sij gheachtich dat dese dinghen van hem ghescreuen waren, ende dat sij hem dit gheadaen hebben. **17** **50** noch ghi en dencket niet dattet onslieden orbaelic is, Hierom heeft hem ghetuyghenis ghegheuen die scare die datter een mensch sterue voort volck, ende dat alle tvolck met hem was doen hy Lazarum riep wten graue, ende hem niet en vergae, **51** Maer dat en seyde hy van sij seluen niet, verwechte vanden dooden, **18** Daerom is hem die scare ooc te maer midts dat hy die ouerste priester was van dien iare, ghemoeite ghecomen, om dat sij ghehoort hadden dat hy dit so heeft hy ghepropheteert, dat Iesus steruen soude voor teeken gheadaen hadde, **19** Hierom hebben die Phariseen tot dat volck, **52** ende niet alleen voor dat volck, maer oock malcanderen gheseyt. Siet ghi wel dat wij niet en vorderen? om dat hy die kinderen Gods die verstroyt waren in een siet alle die werelt is na hem ghegaen, **20** Ende daer waren soude vergaderen, **53** Hierom hebben sij van dien daghe sommige Heydenen van den ghenen die opwaerts comen voorts ghehadt dat sij hem dooden soude, **54** Daerom en waren om te aenbidden opden feestdach, **21** Aldus sijn wandelde Iesus nv voorts niet openbaelic bi de loden, maer dese ghecomen aen Philippus die van Bethsaida in Galileen hy is wech gherelyst in dlantscap by die woestijne in een was, ende sij baden hem seggende. Heere wij willen Iesum stadt die ghenoemt wort Ephrem, ende aldaer bleef hy met sijnen discipelen. **55** Ende der loden paesschen was seer bynakende, Ende daer issen vele vanden lande opghetrocken Ende Iesus heeft hen gheantwoort segghende. Die vre is nae Ierusalem voor paesschen dat sij hen seluen heyligh ghecomen dat die sone des menschen verclaert sal worden. maken souden. **56** Hierom hebben sij Iesum ghesocht, **24** Voorwaer voorwaer ick segge v lieden, ten sij dat het ende si spraken tot malcanderen inden tempel staende. Wat meyndi, dat hy niet en is ghecomen tot den feestdach? terwen graen in deerde vallende sterue, **25** soo blijft dat **57** Ende die ouerste priesters ende Phariseen hadden een ghebodt ghegheuen, dat soo wie vername waer hi ware, dat alleen, maer eest dat versterft, so brenghet veel vruchten hijt te kennen gaue op dat sij hem vanghen mochten. voorts, Soo wie sijn ziele lief heeft, die salse verliesen, Ende so wie sijn ziele haet in dese werelt, die salse totten ewighen leuen verwaren, (*aiōnios g166*) **26** Eest dat iemant my dient, die volghe my, ende daer ick ben daer sal mijn dienaer oock wesen, Soo wie my dient, dien sal mijn vader eerden. **27** Nv is mijn ziele verstoort, Ende wat sal ic seggen? Vader verlost my wt dese vre, Maer daerom ben ick in dese vre ghecomen, **28** Vader verclaert uwen naem, Hierom issen een stemme ghecomen wten hemel. Ic hebben verclaert, ende ick sal dien wederom verclarren **29** Hierom seyde die scare die daer stont ende dit ghehoort hadde, datter eenen donder gheweest was, Die ander seyden. Een Enghel heeft hem aenghesproken, **30** Iesus heeft gheantwoort ende gheseyt. Om mijnen wille en is dese stemme niet ghecomen, maer om v lieden. **31** Nv eest des werelts ordeel, Nv sal die princie deser werelt daer buyten gheworpen worden, **32** Ende eest dat ick verhauen worde vander eerden so sal ic alle dinghen tot my seluen trekken **33** (Ende dit seyde hy te kennen gheuende wat doot dat hy steruen soude) **34** Ende die scare heeft hem gheantwoort. Wij hebben ghehoort wter wet, dat Christus blijft inder ewicheyt, ende hoe segt ghi dan. Die sone des menschen moet verheuen worden? Wie is dese sone des menschen? (*aiōn g165*) **35** Hierom heeft Iesus hen gheseyt. Noch een luttel tijts is dicht in v lieden. Wandelt die wijle dat ghy dicht hebt, dat v die dyusternissen niet en beuanghen, ende die in dyusternissen wandelt, die en weet niet werwaerts dat hy gaet, **36** Die wijle dat ghi dicht hebt, soo gelooft int licht op dat ghi kinderen des lichts moecht wesen. Dese dinghen heeft Iesus ghesproken, ende hy is wech ghegaen ende heeft hem verborghen van hen lieden. **37** Ende doen hy soo veel teekenien voor hen gheadaen hadde, soo en gheloofden si in hem niet, **38** om dat het woort van Isaia den propheet soude volbracht worden, dwelc hy gheseyt heeft. Heere wie heeft onsen ghehoort ghelooft? ende wien is den arm des Heeren gheopenbaert? **39** Daerom en mochten sij niet ghelouuen, om dat Isaia

12 ALdus is Iesus ses daghen voor paesschen ghecomen te Bethanien, daer Lazarus ghestoruen was, den welcken Iesus verwecht heeft **2** Ende sij hebben hem daer een auontmael bereydt, ende Martha diende, maer Lazarus was een vanden ghenen die met hem ter tafelen saten, **3** Hierom heeft Maria ghphenomen een pont costelicker saluen van onghueulschte Nardus, ende sij heeft Iesus voeten ghesalfit ende die afghedrocht met haren hayre, ende het huys wert veruult metten ruecke der saluen, **4** Hierom seyde een van sijnen discipelen Iudas die Iscarioter die hem daer naer verriet, **5** Waerom en is dese salue niet vercocht om drij hondert penninghen, ende den armen ghegheuen? **6** Ende dit heeft hi gheseyt, niet dat hi voor die arme besorcht was, maer om dat hi een dief was, ende die borse hebbende droech hy tghene datter ghegheuen worde, **7** Hierom heeft Iesus gheseyt. Laetse gheworden dat sij dat totten dach van mijnder begrauingen mach bewaren, **8** Want altijt hebdy arme menschen met v, maer my en suldy altijt niet hebben, **9** Aldus heeft een groote scare van die loden gheweten dat hi daer was ende sij sijn daer ghecomen niet om Iesum alleene, maer om dat sij Lazarum sien souden, dien hi vander dooit verwecht hadde, **10** Maer die princen der priesters hebben gheacht dat sij Lazarum dooden souden, **11** want om sijnen wille ghinghen veel vanden loden wech, ende gheloofden in Iesum. **12** Maer des ander daechs als een groote scare, die ghecomen was totten feestdach, ghehoort hadde dat Iesus quam nae Ierusalem, **13** soo hebben sij ghphenomen palmboom tacken, ende sijn hem te ghemoeite ghegaen ende sij riepen Hosanna. Ghebenedijt is hi die daer coemt inden naem des Heeren, die coninck van Israel, **14** Ende Iesus heeft gheuonden een ezelken, ende hi heeft daer op gheseten, ghelyct ghescreuen is. **15** En wilt niet vreesen dochter van Sion, Siet v coninck coemt sittende

wederom gheseyt heeft. **40** Hy heeft hen ooghen verblint, ghenomen nae dat hy gheseten was ter tafelen, heeft hy ende hen herte verhart alsoo dat sij niet sien en souden ghenomen nae dat hy gheseten was ter tafelen, heeft hy metten ooghen, ende niet verstaen metter herten, ende hen wederom gheseyt. Weet ghy wel wat ick v ghedaen dat sij bekeert souden worden, ende dat icse ghenesen hebbe? **13** Ghi noemt my meester ende Heere, ende ghy soude. **41** Dit heeft Isaias gheseyt doen hy sijn glorie ghesien segt wel, want ic bent, **14** Daerom eest dat ick Heere heeft, ende heeft van hem ghesproken, **42** Maer noctans ende meester v voeten ghwasschen hebbe, soo moet ghy ooc deen danders voeten wasschen, **15** want ick heb v hebbender ooc veel vanden princen in hem gheloof, maer een exemplel ghegeheuen, op dat ghy oock soo doen sout om die Phariseen en beleden sij dat niet, op dat sij wter ghelyck ick v lieden ghedaen hebbe. **16** Voorwaer voorwaer synagogien niet en souden ghworpen worden, **43** want ic segge v, gheen knecht en is meerder dan sijn heere, sij hebben die glorie der menschen lieuer ghehadt dan die noch gheen bode en is meerder dan die ghene die hem glorie Gods, **44** Maer Iesus heeft gheroepen ende gheseyt. ghesonden heeft, **17** Eest dat ghy dese dinghen weet, soo Die in my gheloof, die en gheloof in my niet, maer in hem suldy salich wesen eest dat ghy die doet, **18** Ick en segt van die my ghesonden heeft, **45** Ende die my siet, die siet hem allen niet, ick weet wien ick ghecosen hebbe, Maer om dat die my ghesonden heeft. **46** Ick ben een licht in die werelt die scriptuure volbracht soude worden. Die met my broot ghecomen, op dat alle die in mi gheloof in die dysternisse etet sal sijn versene teghen my opheffen, **19** van nv seg niet en blijue, **47** Ende eest dat iemant mijn woorden hoort ict v eer dat ghesciet, op dat ghy (alst ghesciet sal sijn) ende die niet en bewaert, ick en ordeele hem niet, want ick moech gheloouen dat ict ben, **20** Voorwaer voorwaer ick en ben niet ghecomen dat ick die werelt soude ordeelen, segge v lieden, soo wie ontfanct den welcken ick sende, maer om dat ick die werelt salich maken soude, **48** Die die ontfanct my, ende soo wie my ontfanct, die ontfanct my versmaet ende mijn woorden niet en ontfanct, die heeft hem die my ghesonden heeft. **21** Als Iesus dit gheseydt wetende dat sijn vre ghecomen was, dat hy ouer hadde soo worde hy in sijnen gheest ontstelt ende hy heeft reysen soude wt deser werelt totten vader als hy die sijne lief openbaerlijck ghetuytende gheseyt. Voorwaer voorwaer hadde gehadt die in die werelt waren, soo heeft hy die totten Hierom saghen die discipelen op malcanderen, twijfelende eynde toe lief ghehadt, **2** Ende als den auontmael ghedaen van wien dat hy sprac **23** Aldus was daer een van sijnen was, doen die duyuel nv int herte van Iudas simons sone den discipelen rustende in Iesus schoot, den welcken Iesus lief Iscarioter ghegheuen hadde, dat hy hem verraden soude, **24** Hierom heeft Simon Petrus dien ghewenct ende hadde, **25** Aldus doen hem gheseydt. Wie eest daer hy af seyt? **26** Aldus doen dese rustede op Iesus borst, soo seyt hy tot hem. Heere wie eest? **27** Iesus antwoorde. Die eest dien ick dat ghedopt hadde soe heft hy dat ghegheuen Iude Simons sone den Iscarioter, Ende nae die brocke doen is die duyuel in hem gheuaren, Ende Iesus seyt hem. Dat ghi doet, doet dat haestelijck, **28** Maer niemand vanden ghenen die ter tafelen saten en wisten dat niet waer toe dat hy hen dat gheseyt hadde, **29** Want die sommige hebben ghemeynt om dat Iudas die borse hadde, dat hem Iesus gheseyt hadde. Coopt dat ons van noode is totten feestdach, oft dat hy den armen iet gheue soude, **30** Aldus doen hy die brocke ontfanghen hadde, is hi ter stont wtghegaen Ende het was nacht, **31** Hierom doen hy wtghegaen was, soo heeft Iesus gheseyt. Nv is die sone des menschen verclaert ende God is in hem verclaert, **32** Eest dat God in hem verclaert is, so sal God hem ooc verclarren in si seluen ende ter stont sal hy hem verclarren. **33** Kinderkens noch een luttelken ben ick met v lieden, Ghy sult my soecken, ende ghelyc ick den loden gheseyt hebbe, Daer ick henen gae daer en moechdi niet comen, ende v lieden seg ict nv. **34** Een nieuwe ghebodt gheue ick v dat ghy malcanderen lief hebt, ghelyc ic v lief ghehadt hebbe, dat ghy ooc malcanderen lief hebt, **35** Daer in sullen si alle kennen dat ghy mijn discipelen sijt, eest dat ghi liefde tot malcanderen hebt, **36** Simon Petrus seyt tot hem. Heere waer gaet ghi henen? Iesus heeft gheantwoort. Daer ick henen gae daer en mocht ghy my nv niet volghen, maer ghy sult my naemaels volghen, **37** Petrus seyt tot hem. Waerom en mach ick v nv niet volghen? mij ziele sal ick voor v stellen, **38** Iesus heeft hem gheantwoort. Suldy v ziele voor (aiōnios g166)

13 ENde voor den feestdach van paesschen Iesus wetende dat sijn vre ghecomen was, dat hy ouer reysen soude wt deser werelt totten vader als hy die sijne lief hadde gehadt die in die werelt waren, soo heeft hy die totten eynde toe lief ghehadt, **2** Ende als den auontmael ghedaen was, doen die duyuel nv int herte van Iudas simons sone den Iscarioter ghegheuen hadde, dat hy hem verraden soude, **3** wetende dat die vader hem alle dinghen in die handen ghegheuen hadde, ende dat hy van Gode wtgheghaen was ende tot Gode ghinck, **4** soo staet hy op vanden auontmael, ende leydt sijn cleederen af, ende als hi en een lijnen cleedt ghenomen hadde, soo heeft hi hem seluen vore ghescoert, **5** Daer nae heeft hy water in tbecken ghegoten, ende heeft begonst te wasschen die voeten van sijnen discipelen ende die te drooghen metten lijnen cleede daer mede hy vore ghescoert was, **6** Aldus is hi gecomden tot Simon Petrus, Ende Petrus seyt tot hem. Heere wascht ghi mijnen voeten? **7** Iesus heeft gheantwoort ende tot hem gheseyt. Dat ic doe dat en weet ghi nv niet, maer ghi sult dat namaels weten, **8** Petrus seyt tot hem. Ghi en sult mi die voeten niet wasschen inder ewicheyt, Iesus heeft hem gheseyt. Eest dat ic v niet en wassche, soo en suldi gheen deel met mi hebben, (aiōn g165) **9** Simon Petrus seyt hem Heere niet alleen mijn voeten, maer oock mijn handen ende hooft, **10** Iesus seyt hem. Wie ghewasschen is die en behoeft niet dan dat hi sijn voeten wassche, maer hi is heel suyuer, Ende ghi sijt suyuer maer niet allegader, **11** want hi wist wel wie dat was die hem verraden soude, daerom heeft hi gheseyt. Ghy en sijt allegader niet suyuer, **12** Aldus doen hy hen voeten ghewasschen hadde, ende sijn cleederen

my stellen? Voorwaer ick segghe v, den haen en sal niet craeyen, tot dat ghy my drijmael loochenen sult.

14 EN laet v herte niet ontstelt sijn, Gheloofdi in Godt
soo gheloof oock in my, **2** In mijns vaders huys sijn
veel wooninghen, Waert anders ick soudt v gheseyt hebben,
Want ick gae om v lieden plaeſte te bereyden, **3** Ende eest
dat ick wech ghae ende v plaeſte sal bereyt hebben, soo
coem ick wederom ende sal v nemen tot my seluen, op dat
ghy moecht sijn daer ick ben, **4** Ende ghy weet wel waer
henen dat ic gae ende ghy weet oock den wech, **5** Thomas
seyt tot hem Heere wij en weten niet waer henen dat ghy
gaet, ende hoe moghen wij den wech weten? **6** Iesus seyt
tot hem Ick ben den wech, ende die waerhett, ende dieleuen,
Niemand en coemt totten vader dan door my, **7** Waert sake
dat ghy my ghekent hadt, soo soudt ghi voorwaer oock
mijnen vader ghekent hebben, ende van nv voorts suldi hem
kennen, ende ghy hebt hem ghesien. **8** Philippus seyt tot
hem. Heere thoont ons den vader, ende tis ons ghoechoe,
9 Iesus seyt tot hem. So langhen tijt ben ick met v lieden,
ende en hebdi mi niet ghekent? Philippe die my siet die
siet den vader, hoe segt ghi. Thoont ons den vader? **10** En
gheloofdi niet dat ick inden vader ben, ende dat die vader in
my is? Die woorden die ick v spreke, die en spreec ick van
my seluen niet, Maer die vader in my woonende die doet
die wercken, **11** En gheloofdi niet dat ick inden vader ben,
ende dat die vader in mi is? **12** Oft anders soo gheloouet
om die selue wercken, Voorwaer voorwaer ick segghe v
lieden, so wie in my gheloof, die wercken die ick doe die
sal hy ooc doen, ende meerder dan dese sal hy doen, **13**
want ic gae totten vader, Ende wat ghy begheert in mynen
naem dat sal ick doen, op dat die vader mach gheglorificeert
worden inden sone, **14** Eest dat ghy iet begheert van my in
mijnen naem, dat sal ick doen. **15** Eest dat ghi my lief hebt
soo onderhoudt mijn gheboden, **16** Ende ick sal den vader
bidden ende hy sal v eenen anderen troo-ster gheuen, op dat
die met v lieden bliuje inder eewicheyt, (aiōn g165) **17** Den
gheest der waerhett, den welcken die werelt niet en mach
ontfangen, want si en siet hem niet, noch si en kent hem
niet, maer ghi kent hem, want hi sal by v lieden bliujen, ende
in v wesen, **18** Ic en sal v gheen weesien laten, ic sal tot v
comen, **19** Noch een luttelken ende die werelt en siet my nv
voorts niet meer, Maer ghy siet my dat ick leue, ende ghy
sult leuen, **20** In dien dach suldi bekennen dat ick in mijnen
vader ben, ende ghilieden in my, ende ick in v lieden, **21** Soo
wie mijn gheboden heeft ende die bewaert, dese eest die my
lief heeft, ende die my lief heeft die sal bemint worden van
mijnen vader, ende ick sal hem lief hebben, ende sal hem my
seluen openbaren. **22** Iudas seyt tot hem niet die Iscarioter.
Heere wat issier gesciet, dat ghi v seluen ons sult verthooonen,
ende niet der werelt? **23** Iesus heeft gheantwoort ende hem
gheseyt. Eest dat iemant my lief heeft die sal mijn woorden
bewaren, ende mijn vader sal hem lief hebben, ende wij
sullen tot hem comen, ende wooninghe by hem maken, **24**
wie my niet lief en heeft, die en bewaert mijn woorden niet,
Ende dwoort dat ghy ghehoort hebt en is mijne niet, maer
des gheens die my ghesonden heeft des vaders. **25** Dit
heb ic tot v lieden ghesproken by v blijuende, **26** Maer die
troostere die heylige Gheest den welcken die vader senden

sal in mijnen naem, die salt v al leeren ende hy salt v al
ingheuen dat ick gheseyt hebbe, **27** Vrede laet ick v, mijnen
vrede gheef ick v, Ick en gheefs v niet, ghelyc die werelt dien
gheeft. En laet v herte niet ontstelt worden oft vreesen, **28**
Ghy hebt ghehoort dat ick v lieden gheseyt hebbe. Ick gae
ende come tot v lieden, waert sake dat ghy my liefhadt, soo
soudt ghi v voorwaer verblijden, dat ick totten vader gaen,
want die vader is meerder dan ick, **29** Ende nv heb ict v
gheseyt eer dat gheschiede, op dat ghy (alst gheschiet is)
moecht gheloouen, **30** Nv voortaen en sal ick niet veel met v
spreken, want die prince deser werelt coemt, ende in my en
heeft hy niet, **31** Maer op dat die werelt kenne dat ick den
vader lief hebbe, ende ghelyc my die vader gheboden heeft
alsoo doe ick, staet op, laet ons van hier gaen.

15 Ick ben eenen warachtigen wijnstruyck, ende mijn
vader is een ackerman, **2** Alle rancken in my gheen
vrucht draghende sal hy afnemen, ende alle die vrucht voorts
brengt, dien sal hy suyeren, dat hy meer vrucht voorts
brenghe, **3** Ghy sijt nv suyuer om dat woort het welch ick v
lieden ghesproken hebbe, **4** Blijft in my ende ick in v lieden,
Ghelyc een rancke niet en mach vrucht voorts brenghen
van haer seluen, ten sij dat sij bliuje inden wijnstruyck, also
noch ghy oock ten sij dat ghy in my blijft, **5** Ick ben den
wijnstruyck, ghy sijt die rancken, Soo wie in my blijft en ick
in hem, dese brengt veel vruchten voorts, want sonder my
en moecht ghy niet doen, **6** Eest dat iemant in my niet en
blijft, die sal wtgeworpen worden, als een rancke, ende
hy sal verdorren, ende sij sullen hem vergaderen, ende
int vier worpen, ende hy wort verbrant. **7** Eest dat ghy in
my blijft, ende dat mijn woorden in v bliujen, al wat ghy
wilt dat suldi begheren, ende tsal v ghescieden, **8** Daer in
is mijn vader verclaert, dat ghi seer veel vruchten voorts
brenghet, ende wordet mijn discipelen, **9** Ghelyc my die
vader lief heeft ghehadt, alsoo heb ick v lieden ooc lief
gehadt, Blijft in mijn liefde, **10** Eest dat ghy mijn gheboden
bewaert, soo suldi in mijn liefde bliujen, ghelyc dat ick oock
mijns vaders gheboden heb gehouden, ende bliuje in sijn
liefde, **11** Dit heb ick v ghesproken op dat mijn blijscap in
v lieden sijn soude, ende dat v blijscap soude volcomen
worden. **12** Dit is mijn ghebodt, dat ghy malcanderen lief
hebt, ghelyc ic v lieden lief gehad, **13** Niemand en
heeft meerder liefde dan dese dat iemant sijn ziele stelle
voor sijn vrienden, **14** Ghy sijt mijn vrienden eest dat ghy
doet dat ick v lieden ghebiede, **15** Ic en noeme v nv voortaen
niet meer knechten, want een knecht en weet niet wat sijn
heere doet, Maer ick heb v vrienden ghenoemt, want alle
die dinghen die ic van mijnen vader ghehoort hebbe, die
heb ick v lieden kerlijc ghemaect, **16** Ghy en hebt my niet
vercoren, maer ick heb v wtueroren, ende v ghestelt dat
ghy gaen soudt ende vruchten voorts brenghen, ende dat v
vrucht bliujen mach op dat alle tgheene dat ghy den vader
bidden sult in mijnen name, hy v gheue. **17** Dit ghebiede
ick v, dat ghy malcanderen liefhebt, **18** Eest dat die werelt
v hatet, weet dat sij my voor v lieden ghehaet heeft, **19**
Waert sake dat ghy vander werelt hadt gheweest, soo soude
die werelt dat hare was lief hebben, maer want ghy vander
werelt niet en sijt, maer ic v vander werelt vercoren hebbe
daerom haet v die werelt, **20** Ghedencd mijns woorts dat ick

v gheseydt hebbe, Daer en is gheen knecht meerder dan sijn
heere, eest dat sij mi veruolcht hebben, soo sullen sij v oock
veruolghen, eest dat sij mijn woort bewaert hebben, so sullen
sij het uwe ooc bewaren, **21** Maer alle dese dinghen sullen
sij v doen om mijnen naem, want sij hem niet en kennen
die mi ghesonden heeft, **22** En waer ick niet ghecomen,
ende en hadde ick hen niet ghesproken, soo en souden sij
gheen sonde hebben, Maer nv en hebben sij gheen onscult
van hen sonde, **23** Soo wie my haet, die haet ooc mijnen
vader, **24** En hadde ic die wercken onder hen niet ghedaen
die niemand anders ghedaen en heeft, soo en souden si
gheen sonde hebben, maer nv hebben sij ghesien ende
ghehaet my ende mijnen vader, **25** Maer om dat volbracht
soude worden het woort dat in hen wet ghescreuen is, Sij
hebben my ghehaet sonder sake, **26** Maer als die trooster
sal ghecomen sijn, den welcken ick v senden sal vanden
vader, den gheest der waerheit die vanden vader voorts
coemt, die sal ghetuyghenis gheuen van my, **27** ende ghy
sult ghetuyghenis gheuen want ghy vanden beginne met
my sijt.

16 Dlt heb ick v ghesproken om dat ghy niet
ghescandalizeert en soudt worden, **2** wt die Sinagogen
sullen sij v stellen, maer die vre naket dat al die ghene
die v doodet sal meynen dat hy Gode dienst doet, **3** ende
dit sullen sij v doen om dat sij den vader niet en kennen,
noch mi, **4** Maer dit heb ick v gheseyt op dat ghy (als hen
vre sal ghecomen sijn) deser ghedachttich soudt wesen dat
ict v lieden gheseyt hebbe, **5** Maer dese dinghen en heb
ic v van tbeghinsel niet gheseyt, om dat ick met v lieden
was. Ende nv gae ic tot hem die mi ghesonden heeft ende
niemand van v lieden en vraecht my. Waer gaet ghy? **6** Maer
om dat ick v dit gheseyt hebbe, soo heeft die droefheyd
v herte veruult, **7** Maer ick segge v die waerheit, tis v
orbaerlijck dat ick gae, want eest dat ick niet en gae, soo en
sal die trooster tot v niet comen, maer eest dat ick wech
gae, soo sal ick hem tot v lieden senden, **8** Ende als die sal
ghecomen sijn, soo sal hi die werelt straffen van die sonde,
ende van die rechtuerdicheyd, ende van dat ordeel, **9** Van
die sonde voorwaer om dat sij in my niet en gheloouen,
10 maer vander rechuerdicheyd, want ick totten vader gae,
ende ghy en sult my nv niet meer sien, **11** ende van dat
ordeel, want die prince van deser werelt nv gheordeelt is,
12 Ick heb v noch veel dinghen te segghen, maer ghy en
moecht dat nv niet dragen, **13** Maer als dien gheest der
waerheit comen sal, die sal v alle die waerheit leeren, want
hi en sal van sij seluen niet spreken, maer al dat hy hooren
sal dat sal hy spreken, ende die toecomdinghen sal
hy v vercondighen, **14** Die sal my verclaren, want hy sal
vanden mijnen nemem, ende v heden vercondighen, **15** Alle
dat die vader heeft is mijne, Daerom heb ic gheseyt. Dat
hijt vanden mijnen nemem sal, ende v lieden vercondighen.
16 Een luttel tijs ende ghy en sult my nv niet sien, ende
wederom een luttel tijs ende ghy sult my sien, want ick gae
totten vader? **17** Hierom hebbender sommige van sijnen
discipelen gheseydt tot malcanderen. Wat is dit dat hy ons
seyt. Een luttel tijs ende ghy en sult my niet sien, ende
wederom een luttel tijs ende ghi sult mi sien, ende want ic

gae totten vader **18** Aldus seyden sij. Wat is dit dat hy seydt.
Een luttel tijs? wij en weten niet wat hy seyt, **19** Ende iesus
heeft bekent dat sij hem wilden vraghen, ende hy heeft hen
gheseydt. Ghy vraelicht hier af onder malcanderen dat ick
sij gheseyt hebbe. Een luttel tijs ende ghy en sult my sien, ende
wederom een luttel tijs ende ghy sult my sien, **20** Voorwaer
voorwaer ic segge v, dat ghy sult screyen ende weenen,
maer die werelt sal blijde sijn, maer ghilieden sult bedroeft
sijn, maer v droefheyd sal in blijscap verandert worden, **21**
vader, **22** Aldus soe hebt Een vrouwe als sij baert, soo heeft sij droefheyd, om dat haer
vre ghecomen is, maer als sij een kint ghebaert heeft, soo en
ghedencet sij der banghicheyt niet, om die blijscap want daer
een mensch gheboren is in die werelt, **22** Aldus soe hebt
ghy nv ooc droefheyd, maer ick sal v wederom sien, ende
dan sal v herte blijde sijn ende v blijscap en sal niemand van
v lieden nemen. **23** En op dien dach en suldi mi niet bidden.
Voorwaer voorwaer ick segge v, eest dat ghy iet vanden
vader begheert in mijnen naem, dat sal hy v gheue, **24** Tot
nv toe hebdii niet begheert in mijnen naem, Begheert ende
ghi sullet ontfanghen, op dat v blijscap mach vol sijn, **25** Dit
heb ick v in parabelen ghesproken, Die vre coemt dat ick
nv tot v lieden door parabelen niet spreken en sal, Maer ic
sal v openbaerlijck vanden vader vercondighen, **26** in dien
dach suldy in mijnen naem begheren, ende ick en seg v
niet dat ick den vader van v sal bidden, **27** want die vader
selue v lieden lief heeft om dat ghy my heft lief ghehad,
ende heft gheloof dat ick van Godt wtghegaen ben, **28** Ick
ben vanden vader wtghegaen, ende ghecomen in die werelt,
wederom verlate ick die werelt ende gae totten vader, **29** Sijn
discipelen segghen hem. Siet ghy spreect nv openbaerlijck,
ende ghy en segt gheen parabel, **30** nv weten wij dat ghi
alle dinghen weet, ende ten is v van gheenen noode dat v
yemandt vraghe, daer door gheloouen wij dat ghi van Godt
wtghehaen sijt **31** Iesus heeft gheantwoort. Nv gheloofdi,
32 Siet die vre coemt, ende sij is nv comen, dat ghi sult
verstroeyt worden een ieghelyck int sijne, ende dat ghi my
alleen sult verlaten, ende ick en ben alleen niet, want die
vader is met my, **33** Dit heb ick v ghesproken op dat ghy in
my moecht vrede hebben, In die werelt sult ghi verdructheyt
hebben, maer betrout, ick heb die werelt verwonnen.

17 DEse woorden heeft iesus ghesproken, ende met
opghenhauen oogen ten hemel heeft hi gheseydt.
Vader die vre is comen, verclaert uwene sone op dat v sone v
verclare, **2** Ghelyc ghi hem heft ghegheuen macht ouer
alle vleesch, op dat hi alle dat ghi hem ghegheuen heft, het
eewich leuen gheue, (*aiōnios* g166) **3** Ende dit is het eewich
leuen dat sij v bekennen den eenigen warachtigen God,
ende den ghenen die ghi ghesonden heft iesum Christum,
(*aiōnios* g166) **4** Ic heb v verclaert op die werelt, Ick heb
het werc volbracht dat ghi mi ghegheuen heft dat ick doen
soude, **5** ende nv verclaert my ghi vader by v seluen met die
cleraerheit die ic ghehadt hebbe eer die werelt by v was, **6**
Ic heb uwene naem gheopenbaert den menschen die ghy
my ghegheuen heft vander werelt, Sij waren uwe ende ghy
hebtste my ghegheuen, ende sij hebben v woort ghehouden,
7 Nv hebben sij ghekent dat alle tgheene dat ghi mi ghegheuen
heft van v is, **8** Want die woorden die ghi mi ghegheuen heft
die heb ick hen ghegheuen, ende sij hebbense ontfanghen,

ende hebben ghekent warachtelijck dat ick van v wtghegaen
ben, ende sij hebben gheloof dat ghy my ghesonden hebt, 9
Ick bidde voor hen, Ic en bidde voor die werelt niet, maer
voor dese die ghy my ghegheuen hebt, want sij sijn uwe, 10
Ende alle dat mijne is uwe, ende dat uwe is mijne, ende
ic ben verclaert in henlieden, 11 Ende nv en ben ic in die
werelt niet, ende dese sijn in die werelt, ende ick come
tot v. Heyliche vader bewaertse in uwen naem, die ghi my
ghegheuen hebt, op dat sij moghen een sijn, ghelyck wij oock
sijn, 12 Doen ick met hen was soo bewaerde ick henlieden in
uwen naem, Die ghi mi ghegheuen hebt, die heb ick bewaert,
ende daer en is niemant van hen verloren ghegaen, dan die
sone des verlies, om dat die scriptuere volbracht worde, 13
Maer nv come ick tot v, ende ick spreke dese dinghen in
die werelt, op dat sij mijn blijscap souden hebben veruult
in hen seluen, 14 Ick heb hen v woort ghegheuen, ende
die werelt heeftse ghehaert, want sij en sijn vander werelt
niet, ghelyck ick oock niet en ben vander werelt, 15 Ick en
bidde niet dat ghi die vander werelt neemt, maer dat ghi die
behoedt van quade, 16 Sij en sijn vander werelt niet, ghelyck
ick oock vander werelt niet en ben, 17 Maectse heyligh inder
waerheit, v woort is die waerheit, 18 Ghelyck ghi my hebt
ghesonden in die werelt soo heb ikse ooc ghesonden in die
werelt, 19 Ende voor hen maeck ick my seluen heyligh, op
dat sij oock moghen gheheylicht sijn inder waerheit, 20 Ende
ick en bidde voor hen alleen niet, maer oock voor die ghene
die door hen woort in my gheloouen sullen, 21 op dat sij alle
een moghen sijn, ghelyck ghi vader in my, ende ick in v, dat sij
ooc in ons moghen een sijn, op dat die werelt ghelooue dat
ghi my ghesonden hebt, 22 Ende ic heb die claereyt die ghi
my ghegheuen hebt, henlieden ghegheuen, op dat sij een
sijn souden, ghelyck wij ooc een sijn, 23 Ick in hen, ende
ghi in my, op dat sij volcomen sijn in een, op dat die werelt
kenne dat ghi mi ghesonden hebt, ende dat ghi hen hebt lief
ghehad, ghelyck ghi my ooc lief hebt ghehad, 24 Vader die
ghi my ghegheuen hebt, ick wille dat (waer ick ben) die ooc
met my moghen sijn, op dat sij sien moghen mijn claereyt
die ghi my ghegheuen hebt, want ghy hebt my bemint voor
dat maecksel der werelt, 25 Rechterdige vader, die werelt
en heeft v niet ghekent, maer ic heb v ghekent, ende dese
hebbent ghekent dat ghi mi ghesonden hebt, 26 Ende ick
heb hen kenlijck ghermaect uwen naem, ende ick sal hen
dien kenlijck maken, op dat die liefde daer ghy my mede
bemint hebt, in hen mach wesen, ende ick in hen.

ghegaen ende gheuallen op die aerde, 7 Aldus heeft hy
hen wederom gheuraecht. Wien soect ghy? Ende sij seyden
Iesum van Nazareth, 8 Ende Iesus heeft gheantwoort. Ic
heb v gheseyt dat ict ben, daer om eest dat ghi my soect,
so ghedoocht dat dese wech gaen, 9 Om dat volbrocht
soude worden twoort dat hi geseyt hadde. Die gene die ghi
mi ghegeuen hebt daer af en heb ic niemanden verloren,
10 Hierom Simon Petrus hebbende een sweet, heeft dat
wtgetrocken ende heeft gheslagen des ouerste priesters
knecht, ende hem sijn rechte oore af ghehouwen, Ende
den naem des knechts was Malchus, 11 Aldus heeft Iesus
geseyt tot Petrus. Steect v swaet in die sceyde, Den kelc
den welcken my die vader ghegheuen heeft, en sal ic dien
niet drincken? 12 Aldus hebben dien hoop ruyters ende
die capiteyn ouer duysent, ende die dinaers der loden
lesum gheuangen, ende sij hebben hem ghebonden, 13
ende hem ghebracht tot Annam ierstmael want hy was
Cayphas swagher, die welcke ouerste priester was van
dien iare, 14 Maer Cayphas was die ghene die den loden
den raet ghegheuen hadde, dat orbaerlijck was datter een
mensch soude steruen voor tvolck, 15 Ende lesum volchde
Simon Pterus, ende een ander discipel, ende die discipel
was bekent den ouersten priester, Ende hy is met lesu
inghegaen int voorhof des opperste priesters, 16 Maer
Petrus stont buyten aen die dore, Aldus is die ander discipel
die den ouersten priester bekent was wtghegaen ende hi
heuet der doorwachterssen gheseyt, ende hi heeft Petrum
binnen ghebracht, 17 Hierom seyde die doorwachtersse tot
Petrus. Sijt ghy oock een van dees menschen discipelen? Hy
seyt. Ic en bens niet, 18 Ende die knechten ende dinaers
stonden aen die vieriche colen, want het was cout, ende
sij wermenden, Ende Petrus was met hen oock staende
ende sij seluen wermende, 19 Aldus heeft die ouerste
priester lesum gheuraecht van sijnen discipelen, ende van
sijnder leerlingen, 20 Iesus heeft hem gheantwoort. Ick heb
openbaerlijck ghesproken der werelt, ick heb alijt gheleert
in die Sinagoge, ende inden tempel daer alle die loden
versamen, ende int heymelijck en heb ick niet ghesproken. 21
Wat vraecht ghi my? vrughet hen diet ghehoort hebben, wat
ick hen ghesproken hebbe, siet dese weten wat ick gheseyt
hebbe, 22 Maer doen hi dit gheseyt hadde, soo heefster een
vanden dinaers daer by staende lesu eenen kinneback slach
ghegheuen segghende. Antwoort ghy alsoor den ouersten
priester? 23 Iesus heeft hem gheantwoort. Eest dat ic qualijc
ghesproken hebbe soo gheeft ghetuyghenis van tquaet,
maer heb ic wel ghesproken, waerom slaet ghy my? 24 Ende
Annas heeft hem ghebonden tot Caipharn den ouersten
priester ghesonden, 25 Ende Simon Petrus stont ende
wermde hem. Hierom hebben sij tot hem gheseyt. Sijt ghy
ooc een van sijnen discipelen? Hy heuet gheloochent ende
gheseyt. Ick en bens niet, 26 Een van des ouerste priesters
dinaers die neue van hem wiens oore Petrus afgehouwen
hadde seyt hem. En heb ick v inden hof niet ghesien met
hem? 27 Hierom heuet Petrus wederom gheloochent, ende
ter stont heeft den hane ghecreayt. 28 Aldus hebben si
lesum ghebracht van Caiphas int rechterhuys, Ende het
was smorghens vroech, ende sij en sijn int rechterhuys niet
ghegaen, om dat sij niet besmet en souden worden, maer dat

18 ALs Iesus dese woorden gheseyt hadde, soo is hy
wtghegaen met sijnen discipelen ouer die beke van
Cedron, daer eenen hof was, inden welcken hy ghegaen
is, ende sijn discipelen, 2 Ende Iudas die hem verriet wist
die plaetse, want Iesus daer dicmael tsamen ghecomen
hadde met sijnen discipelen 3 Hierom doen Iudas ghomen
hadde eenen hoop ruyters ende van die ouerste priesters,
ende Phariseen dinaers, soo is hy derwaerts ghecomen
met lantereinen ende fackelen ende wapenen, 4 Aldus Iesus
wetende al dat hem ouercomen soude, is voorts ghegaen,
ende heeft hen gheseyt. Wien soect? 5 Sij hebben hem
gheantwoort lesum van Nazareth, Iesus heeft hen gheseyt.
Ick bent, Ende Iudas die hem verraede stont daer met hen 6
Hierom als hy hen gheseyt heeft. Ic bent, sijn sijn achterwaerts

sijt paeschlam mochten eten, **29** Hierom is Pilatus tot hen ghesocht hem te ontslaen, Maer die loden riepen segghende. buyten ghegaen ende heeft gheseydt. Wat clachte brengdy Eest dat ghy desen vrij laet, soo en sijdi des keyser srint teghen desen mensch? **30** Sij hebben gheantwoort ende niet, Alle die hem seluen coninc maect, die seyt teghen den tot hem gheseyt. En waer dese gheen quaetdoender wij keyser, **13** Als Pilatus dese woorden ghehoort heeft, soo en souden dien v niet gheleuert hebben, **31** Hierom heeft heeft hy lesum buyten ghebracht ende is gheseten opden hen Pilatus gheseyt. Neemt hem ghilieden, ende ordeelt rechterstoel in een plaatse die genoemt is Lithostrotos ende hem nae v wet, Aldus hebben hem die loden gheseydt. **14** Ende het was den bereytsels Ten is ons niet gheorloofd iemant te dooden, **32** Om dat dach van paesschen omrent die seste vre, ende hy seyt Iesus woort soude volbracht worden dat hy gheseyt heeft te tot die loden, Siet uwen concinck, **15** Maer sij riepen. Doet kennen gheuende wat doot dat hy steruen soude, **33** Hierom wech, Doet wech, cruyst hem, Pilatus seyt tot henlieden. Sal is Pilatus wederom int rechterhuys ghegaen, ende heeft ick uwen coninck cruycen? Die ouerste priesters hebben lesum gheroepen ende hem gheseyt. Sijt ghy die coninck gheseyt. Wij en hebben gheenen coninck dan den keyser, der loden? **34** Iesus heeft gheantwoort. Segdi dit van **16** Hierom heeft hy hen doen lesum gheleuert, dat hy soude seluen, oft hebbent v andere van mi gheseyt? **35** Pilatus ghercruyst worden, Ende sij hebben lesum genomen ende heeft gheantwoort. Ben ic een lode? V volc ende die ouerste wtghelyet, **17** Ende sij seluen een cruys draghende, is hy priesters hebben v mi gheleuert, wat hebdi ghedaen? **36** wtghagaen tot die plaatse die genoemt wort Caluarien, int Iesus heeft gheantwoort. Mijn rijck en is van deser werelt hebreusch Golgatha **18** daer si hem ghercruyst hebben ende niet, waer mijn rijck van deser werelt, soo souden voorwaer met hem twee andere, een deen ende dander sijde ende mijn dienaers voor my vechten dat ic den loden niet en soude int midden lesum, **19** Ende Pilatus heeft oock eenen titel gheleuert worden, Maer nv en is mijn ryc van hier niet, **37** ghescreuen, ende dien opt cruys ghestelt, Ende daer was Hierom heeft Pilatus tot hem gheseyt. Sijdi dan een coninc? ghescreuen Iezus van Nazareth die coninck der loden, **20** Iesus heeft gheantwoort. Ghi segghet dat ic een coninc ben, Aldus hebben desen tytel veel vanden loden ghelesen, want Ic ben daer toe gheboren ende daer toe ben ick ghecomen in die plaatse was by die stadt, daer Iesus gecryst was, Ende die werelt, dat ick ghetuygenis soude gheuen der waerheydt, het was ghescreuen int hebreeusch griex ende latijn. **21** Alle die wter waerheydt is die hoort mijn stemme, **38** Pilatus Aldus seyden die ouerste priesters der loden Pilato. En wilt seyt tot hem. Wat is die waerheydt? Ende doen hy dat gheseyt niet scrijuen coninck der loden, Maer dat hy geseyt heeft. hadde, is hy wederom wtghagaen tot die loden, ende seyt tot Ic ben die coninck der loden. **22** Pilatus heeft geantwoort. hen. Ic en vinde in hem gheen sake, **39** Maer tis v lieden Dat ic gescreuven hebbe, dat heb ic ghescreuen, **23** Ende een ghewoorte dat ic v eenen vrij laet gaen te paesschen, die ruyters (doen sij hem ghercruyst hadden) hebben sijn wilt ghi dan dat ic v vrij laet gaen den coninck der loden? **40** Sij hebben alle wederom gheroepen segghende. Desen niet, cleederen genomen (ende sij hebben vier deelen ghemaect, maer Barabban, Ende Barabbas was een moordenaer. elcken ruyter een deel) ende den roc, maer den rock was sonder naet, van bouen ghebreydt ouer al, **24** Hierom hebben sij tot malcanderen gheseyt. En laet ons dien niet snijden, maer laet ons daerom het lot werpen wiens dat hy sijn sal, Op dat die scriptuere soude volbracht worden, segghende. Sij hebben mij cleederen onder hen ghedeelt, Ende op mijn cleedt hebben sij dlot ghworpene, Ende die ruyters hebben dit ghedaen, **25** Ende by Iesus cruys stonden sijn moeder, ende sijns moeders suster Maria Cleophe, ende Maria Magdalene, **26** Aldus doen Iesus ghesien hadde de moeder ende den discipel staende den welcken hy lief hadde, soo seydty hy sijnder moeder Vrouwe siet daer uwen sone, **27** Daer nae seydty hy den discipel. Siet daer v moeder, Ende van dier vren heeftse die discipel genomen tot hem, **28** Daernae Iesus wetende dat nv al voldaen was, op dat die scriptuere soude volbracht worden, soo seyt hy. Ick heb dorst, **29** Aldus was daer een vat ghestelt vol edicks, Ende een spongie vol edicks rontomme met hysope beleggende, hebben sij ghesteken tot aen sijnen mont, **30** Aldus doen Iesus den edick ghenomen hadde, soo heeft hy gheseyt. Het is volbracht, Ende met gheneychden hoofde heeft hy sijnen gheest ghegeheuen, **31** Hierom die loden (om dat des bereytsels dach was) om dat die lichamen niet en souden aent cruys blijuen opden sabbeth (want het was eenen grooten dach) dien sabbethdach soo hebben sij Pilatum ghebeden datmen hen beenen breken soude, en datmense af name, **32** Hierom sijn die ruyters ghecomen, ende sij hebben die beenen vanden iersten ghebroken, ende vanden

19 Hierom heeft Pilatus lesum doen genomen ende ghegheesselt, **2** Ende die ruyters vlechtende een croone van doorne hebbense op sijn hoof ghestelt ende een purpuren cleet hebben sij hem aenghehanghen **3** Ende sij quamen tot hem ende seyden. Weest ghegroet coninc der loden, ende sij gauen hem kinnebacslaghen, **4** Pilatus is wederom buyten wtghagaen ende hi seyt hen. Siet ick brenghe hem tot v lieden buyten, op dat ghi kennen soudt dat ick gheen sake in hem en vinde, **5** Aldus is Iesus wtghagaen draghende een doorne croone, ende een purpuren cleet, Ende hy seydty hen. Siet den mensch, **6** Als dan die ouerste priesters ende dienaers ghesien hadden, soo riepen sij segghende. Cruyst cruyst hem, Pilatus seyt tot hen. Neemt hem ghi ende cruysten, want ick en vinde in hem gheen sake, **7** Die loden hebben hem gheantwoort. Wi hebben een wet ende nae die wet moet hy steruen, want hy heeft sij seluen Gods sone ghemaect, **8** Hierom als Pilatus dit woort ghehoort hadde, heeft hy meer ghevrest, **9** Ende hi is wederom int rechterhuys ghegaen ende seyt tot lesum. Van waer sijt ghy? Maer Iesus en heeft hem gheen ant-woorde ghegeueen, **10** Aldus seyt Pilatus tot hem. En spreeckt ghy tot my niet? En weet ghy niet dat ick macht hebbe v te cruycen, ende macht hebbe v vrij te laten gaen? **11** Iesus heeft gheantwoort. Ghy en soudt gheen macht teghen my hebben, ten ware dat v van boven ghegeheuen waer, Daerom die my v gheleuert heeft, die heeft meerder sonde, **12** Van doen heeft Pilatus

anderen die met hem ghecruyst was, **33** Maer doen sij tot ghekeert ende heeft lesum ghesien staende, ende si en wist lesum comen waren, ende saghen dat hy nv doodt was, en niet dat lesus is, **15** lesus seyd tot haer. Vrouwe waerom hebben sij sijn beenen niet ghebroken, **34** Maer een vanden ruyters heeft met een lancie sijn sijde open ghedaen, ende ter stont is daer wtghecomen bloet ende water, **35** Ende diet ghesien heeft, die heeft daer ghetuyghenis af gheheuen, ende sijn ghetuyghenis is warachtich, Ende hy weet dat hy waer seyd, op dat ghijt oock gheloouen soudt, **36** Ende dese dinghen sijn gheschiet om dat die scriftuere soude volbracht worden. Gheen been en suldy van hem breken, **37** Ende wederom seyt een ander scriftuere. Sij sullen sien inden welcken sij door ghesteken hebben, **38** Maer hier nae heeft Ioseph van Arimathia Pilatum ghebeden (om dat hy een discipel Iesu was, maer verborghen om die vreeze der loden) dat hy soude moghen wech nemen lesus lichaem, Ende Pilatus heuet toeghelaten, Aldus is hi ghecomen ende heeft lesus lichaem wech ghenomen, **39** Ende Nicodemus is daer oock ghecomen die ierstmael des nachts tot lesum comen was, brenghende een mincsel van myrrhe ende aloes omtrent hondert pont, **40** Aldus hebben sij lesus lichaem ghenomen, ende hebben dat verbonden met lijnen doecken, met specerien ghelyck der loden ghewoonte is te begrauen, **41** Ende in die plaetse daer hy was ghecruyst, was eenen hof, ende inden hof een nieu graf daer noch niemand in gheleydt en was, **42** Hierom hebben sij (om der loden bereytsels dach want het graf by was) lesum daer gheleydt.

20 ENde opden iersten dach vanden sabbeth, soo is Marie Magdalene ghecomen des morghens vroech doent noch duyster was totten graue, ende sij heeft den steen ghesien vanden graue ghenomen. **2** Aldus is sij ghelopen, ende ghecomen tot Simon Petrus ende tot den anderen discipel den welcken lesus lieffadde, ende sij seyt hen. Sij hebben den Heere wten graue wech ghenomen, ende wij en weten niet waer sij hem gheleydt hebben, **3** Hierom is Petrus wtghegaen ende die ander discipel, ende sij sijn ghecomen totten graue, **4** Ende sij twee liepen te samen, ende die ander discipel liep seerder dan Petrus, ende hy is dierste comen totten graue, **5** Ende als hy hem nederghelyck hadde, soo heeft hy die lijnen doecken daer sien ligghen, maer nochtans en is hy daer niet ingheghaen, **6** Aldus is Simon Petrus ghecomen hem volghende, ende hy is int graf ghegaen, ende hy heeft die lijnen doecken ghesien ligghen, **7** ende den sweet doeck die op sijn hoof gheweest hadde, niet by die lijnen doecken gheleyt, maer besonder ghwonden op een plaetse, **8** Aldus is doen die discipel daer oock in ghegaen, die voor comen was aen tgraf, ende hy heuet ghesien ende gheloof, **9** want sij en wisten noch die scriftuere niet, dat hy moest vander doot verrijsen. **10** Aldus sijn die discipelen wech ghegaen tot hen seluen. **11** Maer Maria stont aent graf buyten weenende, Ende doen sij aldus weende soo heeft sij haer ghebuycht ende ghesien int graf, **12** ende sij heeft twee Enghelen ghesien in witte cleederen sittende, den eenen aent hooft ende den anderen aen die voeten, daer lesus lichaem gheleydt hadde gheweest, **13** Die welcke seyden tot haer. Vrouwe waerom weendi? Sij seyt tot hen. Want sij hebben mijnen Heere wechghedraghen, ende ic en weet niet waer dat sij hem gheleyt hebben, **14** Ende doen sij dit gheseyt hadde, soo heeft sij haer omme

ghekeert ende heeft lesum ghesien staende, ende si en wist niet dat lesus is, **15** lesus seyd tot haer. Vrouwe waerom hebben sij sijn beenen niet ghebroken, **34** Maer een vanden ruyters heeft met een lancie sijn sijde open ghedaen, ende ter stont is daer wtghecomen bloet ende water, **35** Ende diet ghesien heeft, die heeft daer ghetuyghenis af gheheuen, sal hem wech draghen, **16** lesus seyde tot haer. Maria, Ende sij haer ommekeerde seyt tot hem. Rabboni (dwelck te segghen is Meester) **17** lesus seyde haer. En wilt my niet raecken (want ick en ben noch niet opghelommen tot mijnen vader) gaet hen tot mijnen broeders ende segt hen. Ick climme op tot mijnen vader ende uwen vader, mijnen Godt ende uwen Godt, **18** Maria Magdalene is ghecomen vercondighende den discipelen. Ick heb den Heere ghesien ende dese woorden heeft hy my gheseyt. **19** Aldus doent auont was op dien dach eenen vanden sabbeth daghen, ende die doren ghesloten waren, daer die discipelen vergadert waren, om die vreeze der loden, soo is lesus ghecomen ende heeft ghestaen int midden, ende seyt hen. Vrede sij met v, **20** Ende als hy dit gheseyt hadde, soo heeft hy hen ghetoont die handen ende de sijde, Hierom sijn die discipelen blije ghewest als sij den Heere ghesien hadden, **21** Aldus heeft hy hen wederom gheseyt. Vrede sij met v, Ghelyck die vader my ghesonden heeft alsoo sende ick v, **22** Als hy dit gheseyt hadde, soo heeft hy ingheblasen ende seyt tot hen. Ontfanct den heylighen gheest, **23** der welcker sonden ghy vergheuen sult die worden hen vergheuen, ende der welcker ghy houdt die sijn ghehouden. **24** Maer Thomas een vanden twaeluen die ghehaemt is Didimus, en was met hen niet doen lesus quam, **25** Hierom hebben hem die ander discipelen gheseyt. Wij hebben den Heere ghesien, Maer hy heeft hem gheseyt. Ten sij dat ick in sijn handen sie die gaten der naghelen ende dat ick mijnen vingher steke in die plaetse der naghelen, ende mijn hant steke in sijn sijde soo en sal ict niet gheloouen, **26** Ende nae acht daghen soowaren sijn discipelen wederom binnen ende Thomas met hen, lesus is ghecomen met gheslotender doren, ende hy heeft ghestaen int midden, ende gheseyt. Vrede sij met v, **27** Daer nae seyt hy tot Thomas. Steect uwen vingher hier inne, ende besiet mijn handen, ende brengt voorts v hant, ende steecte in mijnen sijde, ende en wilt niet onghelooich wesen, maer gheloouich, **28** Thomas heeft gheantwoort ende tot hem gheseyt. Mijn Heere, ende mijn God, **29** lesus seyt hem Want ghi mi ghesien hebt Thomas daerom hebdy gheloof, salich sijnse diet niet ghesien en hebben, ende gheloof hebben, **30** lesus heeft voorwaer noch veel ander teekenen ghedaen voor daenscij van sijnen discipelen, die niet ghescreuen en sijn in desen boeck, **31** Maer dese sijn ghescreuen om dat ghy gheloouen soudt dat lesus is Christus die sone Godts, ende op dat ghy gheloouende moecht het leuen hebben in sijnen name.

21 DAer nae heeft hem lesus wederom vertoont aan die zee Tyberiadis, ende hy heeft hem vertoont aldus, **2** Daer waren te samen Simon Petrus ende Thomas die ghehaemt wort Didimus ende Nathanael die was wt Cana van Galileen, ende Zebedeus sonen, ende twee ander van sijnen discipelen, **3** Simon Petrus seyt hen. Ick gae visschen, Sij segghen hem. Wij comen oock met v, Ende sij sijn wtghegaen ende gheclommen int scip, ende op

dien nacht en hebben sij niet gheuanghen, **4** Maer doent dit is die discipel die ghetuigenis gheeft van desen, ende die morghenstont was gheworden, stont Iesus op den oeuer, dit ghescreuen heeft, ende wij weten dat sijn ghetuigenis Maer die discipelen en hebben nochtans niet gheweten warachtich is, **25** Maer daer sijn noch veel ander dinghen die dattet Iesus is, **5** Hierom seyt Iesus tot hen. Kinderen Iesus ghedaen heeft, die welcke waert datmense screef elck en hebdi gheen toespijke? Sij hebben hem gheantwoort. besonder, soo meyn ick dat die werelt niet en soude connen Neen, **6** Hy seyt tot henlieden. Worpt het net aen die rechte begrijpen die boecken diemen scrijven soude. Hier voleynt sijde des sceeps, ende ghy sullet vinden. Aldus hebben sijt sint Ians Euangeliie.

wtgheworpen, ende nv en consten sij dat niet ghetrecken om die menichte der visschen, **7** Hierom heeft die discipel den welcken Iesus beminde gheseyt tot Petrus. Het is die Heere, Doen Simon Petrus ghehoort hadde dat die Heere was, soo heeft hy hem met sijnen rock omgort (want hy was naect) ende heeft hem seluen in die zee gheworpen, **8** Maer die ander discipelen sijn metten scepe ghecomen (want si en waren niet verre vander eerden, maer by nae twee hondert cubitus) treckende het net der visschen, **9** Als sij dan neder ghecomen waren opt landt, soo hebben sij daer berrende colen ghesien ligghen, ende eenen visch daer op gheleydt, ende broot. **10** Iesus seyt tot hen. Brengt hier vanden visschen die ghy nv gheuanghen hebt, **11** Simon Petrus is opgheclommen, ende hy heeft dat net op dlant ghetrocken vol grooter visschen, hondert ende drienvijftich, Ende al wasser soo veel, soo en is het net nochtans niet ghescoert, **12** Iesus seyt tot hen. Coemt, eedt den noenmael, ende niemant vanden ghenen die daer saten en dorste hem vraghen. Wie sijt ghy? Wetende dat die Heere was, **13** Ende Iesus is ghecomen, ende neemt het broot, ende gheuet henlieden, ende den visch desghelijcs, **14** Dit is nv die derde reyse dat Iesus vertoont is gheweest sijnen discipelen nae dat hy van die dooden verresen was. **15** Aldus doen sij den noenmael gheten hadden, seyt Iesus Simoni Petro. Simon Iohannis hebdi my lief meer dan dese? Hy seyt hem. Ia ick Heere ghy weet wel dat ick v liefhebbe, Hy seyt hem. Voedt mijn lammeren, **16** Hy seyt hem wederom. Simon Iohannis sone hebdy my lief? Hy seyde hem. Ia ick Heere, ghy weet wel dat ick v lief hebbe, Hy seydt hem. Voedt mijn lammeren, **17** Hy seyt hem ten derdenmael. Simon Iohannes sone, hebdi my lief? Petrus worde bedroeft om dat hy hem ten derdenmale seyde. Hebdi my lief? Ende hy heeft hem gheseydt. Heere ghy weet alle dinghen, ghy weet dat ick v lief hebbe, Hy seyt hem. Voedt mijn scapen. **18** Voorwaer voorwaer ick segghe v, doen ghy iongher waert doen scorste ghy v, ende wandeldet daer ghy wilde, maer als ghy sult oudt gheworden sijn, soo suldy v handen wtstrecken, ende een ander sal v schorten ende v leyden daer ghy niet en wilt, **19** Ende dit heeft hy gheseyt te kennen gheuende, met wat doot dat hy God soude verclarein, Ende doen hy dat gheseydt hadde, soo seydtyt hy tot hem. Volcht my nae, **20** Ende Petrus omghekeert sijnde heeft ghesien dien discipel die Iesus beminde volghende, die welcke oock inden auontmael gherust heeft op sijn borst, ende seyde. Heere wie eest die v verraden sal? **21** Als Petrus desen dan ghesien hadde, soo seydtyt hy tot Iesus. Heere, Maer wat sal dese? **22** Iesus seyt tot hem. Ick wil dat hy soo blijue tot dat ick come, wat leyt v daer aen? volcht ghy my, **23** Hierom is dit woort wtgegaen onder die broeders dat dese discipel niet en sterft, Ende Iesus en heeft hem niet gheseyt. Hy en sterft niet, Maer ick wil dat hy soo blijue tot dat ick come, wat leyt v daer aen? **24**

Handelingen

1 DIE ierste woorden heb ic voor waer ghemaect o
Theophile van alle die dinghen die Iesus heeft begonnen te doen, ende te leeren, 2 tot op den dach dat hy ghebiedende door den heylighen gheest den apostelen die hy vercoren hadde, opghenomen is, 3 Den welcken hy sij seluen oock heeft leuven gheotoon, nae sijn lijden, door veel bewisinghen veertich daghen lanck henlieden openbarende, ende sprekende van dat rijck Godts, 4 Ende met hen etende heeft hy hen gheboden, dat sij van Ierusalem niet gaen en souden, maer dat sij souden verwachten die belofte des vaders, die welcke ghy (seyt hy) ghehoort hebt door mijnen mont, 5 Want Iohannes heeft voorwaer ghedoopt int water, maer ghy sult ghedoopt worden inden heylighen gheest niet langhe nae desen daghen. 6 Aldus vraechden hem die daer vergadert waren segghende. Heere suldy in deser tijt Israel het rijck wederom gheue? 7 Ende hy heeft hen gheseyt. Ten behoort v niet toe te weten die tijden ende stonden, die de vader ghesteldt heeft in sijn macht, 8 maer ghy sult ontfanghen die cracht des heylighen gheests van bouen op v comende, ende ghy sult my ghetuyghen sijn in Ierusalem, ende in gheheel Iudeen, ende Samarien, ende tot dat wterste van eertrijck, 9 Ende doen hy dit gheseydt hadde, soo is hy (daer sijt saghen) opghehauen, ende een wolcke heeft hem ontfanghen, van haren ooghen, 10 Ende doen sij saghen hem gaende inden hemel, siet soo hebbender twee mannen by hen ghestaan in witte cleederen, 11 die welcke oock gheseydt hebben. Ghy Galileussche mannen wat staet ghy opsiende ten hemelwaert? Dese Iesus die van v lieuen opghenomen is inden hemel, sal alsoom ghelyc ghy hem hebt ghesien gaende inden hemel. 12 Doen sijn sij wederom ghekeert nae Ierusalem, vanden berch die ghehoemt wort van Oliueten, die by Ierusalem is hebbende eens sabbaths dachreyse, 13 Ende als sij daer binnen waren ghecomen, soo sijn sij gheclommen op een bouen camere, daer sij bleuen Petrus ende Iohannes, Iacobus ende Andreas, Philippus ende Thomas, Bartholomeus ende Matheus, Iacobus Alpheus sone, ende Simon Zelotes, ende Iudas Iacobus sone, 14 alle dese waren volherdende eendrachtelijc int bidden, met die vrouwen ende met Maria die moeder Iesu, ende met sijnen broeders. 15 In dien daghen Petrus opstaende int midden der broederen, heeft gheseydt (want daer was een scare van menschen tsamen omtrent hondert ende twintich) 16 Ghy mannen broederen. Tis van noode dat die scriptuure volbracht worde, welc die heylige gheest te voren gheseyt heeft door Davids mont van Iudas die een leytsman heeft gheweest der gheender die Iesum gheuanghen hebben, 17 die onder ons mede gherekent was, ende heeft ten deel ontfanghen een deel van desen dienst, 18 Ende dese voorwaer heeft beseten eenen acker van den loon der boosheyt, ende verhanghen sijnde is hy int midden gheborsten, ende alle sijn inghwant is wtgestort, 19 Ende tis kenlijc geworden alle den ghenen die te Ierusalem woonen, also dat dien acker ghehoemt worde nae hen tale Hacel-dema, dat is den acker des bloets, 20 Want het is ghescreuen int boec der psalmen. Laet hen wooninghe verwoest worden, ende en laet daer niemant sijn diese bewoone, Ende sijn bisdom laet eenen anderen

ontfanghen 21 Hierom eest van noode datter iemant van desen mannen die met ons vergadert sijn gheweest, binnen alle den tijt dat onder ons in ende wtghenaen is die Heere Iesus 22 beginnende van Iohannes doopsel, tot opden dach dat hy van ons opghenomen is, een ghetuyghre worde der verrijsenis met ons, 23 Ende sij hebbender twee ghesteldt Joseph die ghehoemt worde Barsabas die toeghenaemt wort rechtuerdich, ende Mathiam, 24 Ende biddende hebben sij gheseydt. Ghy Heere die de herten kent van alle menschen, thoont den welcken ghy vercoren hebt van desen tweeen, 25 om te ontfanghen die plaetse van desen dienst, ende apostelscap daer Iudas afghetreden is, om dat hy wech gana soude in sijn plaetse, 26 Ende sij hebben hen loten ghegeheuen, ende dlot is gheualen op Mathias, ende hy is mede ghetelt gheweest met die twaelf apostelen.

2 ENDE als die daghen van Pinxteren veruult waren, soo waren sij al te samen in die selue plaetse, 2 ende daer is onuersienlijc gheschiet vanden hemel een ghelyut, als van eenen aencomende crachtighen wint, ende heeft veruult het gheheel huys daer sij sittende waren, 3 Ende hen openbaarden gheedeelde tonghen ghelyc vier, ende het heeft gheseten op een ieghelyc van henlieden, 4 ende sij sijn alle veruult gheweest metten heylighen gheest, ende sij hebben begonnen te spreken met verscycden tonghen nae dat die heylige geest hen gaf wt te spreken, 5 Ende te Ierusalem waren loden woonachtich Godt vreesende mannen van allen nation die onder den hemel is, 6 Ende als dit ghelyut gesciet was, soo is daer een menichte vergadert, ende is metter herten verslaghen gheweest, Want een ieghelyc hoorde die spreken met haerlieder tonghen, 7 Ende sij verscrichten hen alle ende waren verwondert segghende. Siet en sijn alle dese die daer spreken niet Galileusschen mannen, 8 ende hoe hebben wij een ieghelyc onse tale ghehoort daer wij in geboren sijn? 9 Parthen ende Meden, ende Elamiten, ende die woonen in Mesopotamien, in Iudeen, ende Capadotien, Ponten, ende Asien, 10 Phrygien, ende Pamphilien, Egipeten ende die deelen van Libyen welck is omtrent Eyrernen, ende die Roomsche vreemdelingen, 11 loden ooc ende Heydenen totten loetscap bekeert, Creten, ende Araben, wij hebben dese hooren spreken met onsen talen die grootdagiche wercken Godts. 12 Ende sij verscrichten hen alle ende verwonderden hen, tot malcanderen segghende. Wat wilt dit sijn? 13 Maer die andere spottende seyden. Dese sijn vol van moste, 14 Maer Petrus staende met die elue heeft sijn stemme opghehauen, ende tot hen ghesproken. Ghy loetsche mannen ende die te Ierusalem woont allegader, dit sij in kenlijc, ende ontfanct metten ooren mijn woorden. 15 Want dese (alsoo ghy meynt) en sijn niet droncken, want nv die derde vre is vanden daghe, 16 maer dit is tghene datter gheseydt is door den propheet loel, 17 Ende tsal sijn in die laetste daghen (seyt die Heere) dat ick sal wtstorten van mijnen gheest op alle vleesch, ende v sonen ende v dochteren sullen propheteren, ende v ionghelinghen sullen visioenen sien, ende v ouderen sullen droomen droomende sijn, 18 Ende ic sal voorwaer in die dagen op mijn dienaers ende op mijn dienerrszen wtstorten van mijnen gheest ende sij sullen propheteren, 19 Ende ick sal wonderlijcke teekenen

gheuen inden hemel bouen, ende teekenien op die eerde beneden, bloet ende vier ende domp des roocs, **20** Die sonne sal ghekeert worden in donckerhelyt, ende die mane in bloet, eer dat comen sal den grooten ende openbaren dach des Heeren, **21** Ende tsal sijn dat een ieghelyck wie den naem des Heeren aenroepen sal, die sal salich wesen. **22** Ghy Israhelijtsche mannen hoort dese woorden. Iesum van Nazareth eenen man van Godt weerdich ghemaect onder vlieden, door die crachten ende wonderlycke wercken ende teekenien, die Godt door hem ghedaen heeft int midden van vlieden, alsoo ghy wel weet, **23** desen door ghesloten raet ende voorsienicheyt Godts gheleuert, hebt ghilieden door die handen der booser menschen cruycende ghedooodt, **24** Den welcken Godt verwect heeft, nae dat hi die pijnen der hellen ontbonden hadde, ghelyck dat oock onmogelijck was, dat hi daer af soude ghehouwen worden, **25** Want Dauid seyt in sijnen persoon. Ick voorsach den Heere altijt voor mijn aensicht, want hy is my ter rechter hant op dat ic niet beruert en worde, **26** Daerom heeft hem mijn herte verblijt, ende mijn tonghe heeft haer verhuecht, Daer bouen sal mijn vleesch oock rusten in hope, **27** Want ghy en sult mijn ziele niet verlaten in die helle, noch ghy en sult uwen heylighen niet gheuen te sien die verganckelijcheyt, (**Hadēs g86**) **28** Ghy hebt my kenlijck ghemaect die weghen des leuens, ghy sult my veruullen van blijscappen met uwen aensicht. **29** Ghy mannen broederen laet my cloekelijck spreken tot v lieden vanden Patriarck Dauid dat hy ghestoruen is ende begrauen, ende sijn graf is by ons tot opden dach van heden toe, **30** Hierom want hy een propheet was, ende wel wist dat hem Godt met eenen eedt ghesworen hadde datter van die vrucht sijnder lendenen een sitten soude op sijnen throon, **31** soo heeft hy voorsiene ghesproken van Christus verrijsenisse, dat hy niet en is verlaten gheweest in die helle, noch sijn vleesch gheen verröttinghe ghesien en heeft, (**Hadēs g86**) **32** Desen Iesum heeft Godt wederom verwect waer af wij alle ghetuyghen sijn, **33** Hierom hi verheuen sijnde door die rechte hant Gods, ende ontfanghen hebbende die belofte des heyluchs gheests vanden vader heeft desen wtgestort den welcken ghi siet ende hoort, **34** Want Dauid en is inden hemel niet gheclommen, Maer hy seyt. Die Heere heeft gheseyt tot mijnen Heere, sijt aen mijn rechte hant, **35** tot dat ick v vianden stellen sal tot een voetbanck uwer voeten, **36** Hierom moet het heel huys van Israel seer sekerlijck weten, dat Godt desen Iesum dien ghy ghecryst heeft ghemaect heeft tot eenen Heere ende Christum **37** Als si dese dinghen ghehoort hadden, sijn si beweecht gheweest van herten, ende hebben gheseydt tot Petrum ende tot die ander apostelen. Wat sullen wij doen ghy mannen broeders? **38** Ende Petrus tot henlieden. Doet (seyt hy) penitencie, ende een ieghelyck van v worde ghedoopt inden naem Iesu Christi, tot verghiffenis van uwen sonden, ende ghy sult ontfanghen die gaue des heyluchs gheests, **39** Want v lieden behoort toe die belofte ende uwen kinderen, ende allen den ghenen die verre sijn, die welcke tot hem roepen sal die Heere onse Godt, **40** ende met veel andere woorden heeft hy betuycht, ende vermaende henlieden segghende. Wert behouden van dit quaet gheslachte, **41** Aldus die sijn woorden ontfanghen hebben sijn ghedoopt,

ende daer sijn op dien dach toeghecomen omrent drij duysent zielen, **42** Ende sij waren volstandelic blyuende in die leeringhe der apostelen, ende in die ghemeynscap van dat breken des broots, ende in ghebeden, **43** Ende alle zielen creghen vreese, ende veel teekenien ende wonderlyck wercken worden ghedaen door die apostelen in Iherusalem, ende daer was een groote vreese in alle gader. **44** Oock alle die gheloofden waren te samen, ende sij hadden alle dinghen ghemeyn **45** Die besittinghen ende rijcdommen vercochten sij, ende sij deylden die hen allen, nae dat eenen yeghelyckken van noode was, **46** Ende daghelycks oock volherdende eendrachtelijck inden tempel, ende brekende van huysen te huysen tbroot, namen sij spijse met verhueghen ende simpelheit des herten, **47** tsamen Godt louende ende gratie hebbeden tot alle dat volc, Ende die Heere vermeerderde daghelycks die ghene die salich souden worden tot dat selue.

3 Ende Petrus ende Iohannes ghinghen opwaerts ten tempel ter neghenster vre der bedinghen, **2** Ende daer worde een man ghebracht die cruepel was van sijns moeders lichaem, den welcken sij daghelycks stelden aen die poorte des tempels die ghenoemt wort die schoone, dat hi aelmissen bidden soude vanden ghenen die inden tempel ghinghen, **3** Als dese ghesien hadde Petrum ende Iohannem beginnende inden tempel te gaen, soo badt hy om een aelmissie te ontfanghen, **4** Ende Petrus hem aensiende met Iohannes heeft gheseydt. Siet ons aen, **5** Ende hy sach hen aen hopende dat hy iet van henlieden ontfanghen soude, **6** Ende Petrus heeft gheseyt. Gout en siluer en heb ick niet, Maer dat ick hebbe dat gheue ick u, Inden naem Iesu Christi van Nazareth staet op ende wandelt, **7** Ende grijpende sijn rechte hant heeft hy hem op ghehauen, ende ter stont sijn zijn beenen ende voeten vast gheworden, **8** Ende opspringhende heeft hy ghestaen, ende hy wandelde, ende hi is met hen inden tempel ghegaen, wandelende ende opspringhende, ende Godt louende, **9** Ende alle tvolck heeft hem ghesien wandelende ende God louende, **10** Ende sij kenden hem dat hijt was die daer saadt ter aelmissen aen die schoon poorte des tempels, ende sij sijn veruult met verwonderinghe ende verbaesthelyt, van tghene dat hem ghebuert was, **11** Ende als hy Petrum ende Iohannem hiel, soo is alle tvolc tot hen gheloopen aen tportael dwelck ghenoemt wort Salomons portael, verwonderende henlieden seere, **12** Ende Petrus dit siende heeft gheantwoort totten volcke. Ghi Israhelijtsche mannen wat verwonderde ghi v hier in, oft waerom siet ghy ons aen, als oft wij door onse cracht oft Godsdiensticheyt deser hadden doen wandelen? **13** Die Godt van Abraham, die Godt van Isaac, die Godt van Iacob, Die Godt onser vaderen heeft gheglorificeert sijnen sone Iesum, den welcken ghi voorwaer gheleuert hebt, ende verloochent voor Pilatus aensiend doen hy vonnieste datmen soude vrij laten gaen, **14** Maer ghilieden hebt den heylighen ende rechtuerdighen gheloochent, ende hebt begheert datmen v den man die een dootslager was, gheuen soude, **15** Maer den schepper des leuens hebt ghy ghedooot, den welcken God vanden dooden verwect heeft, waer af wij ghetuyghen sijn, **16** Ende int ghelooue van sijnen naem heeft hy desen die ghi siet ende kent, sijnen naem gheuesticht, ende tghelooue dat

door hem is heeft dese ganssche gesontheyt ghegheuen voor daenschin van v allen, **17** Ende nv ghi broders. Ic weet wel, dat ghijt door onwetenheyt ghedaen hebt, ghelyck ooc v princen, **18** Maer Godt die te voren vercondicht heeft door den mont van alle die propheten dat sijnen Christus lijden soude, heeft dat aldus volbracht, **19** Hierom doet penitencie, ende bekeert v, op dat v sonden wtghewischt moghen worden. **20** Op dat wanneerdt die tijden der vercoelinghen comen sullen van des Heeren aensicht, ende dat hy sal ghesonden hebben lesum Christum, die v lieden ghpreect is gheweest, **21** die welcke moet waerlijcs den hemel ontfanghen, tot die tijden dat alle dinghen sullen weder in staet ghestedt worden, Van die welcke Godt ghesproken heeft door den mont van sijnen heylighen propheten die van tbeghinsel der werelt gheweest sijn. (aïn g165) **22** Moyses heeft emmer geseydt. Want die Heere v Godt sal v eenen propheet verwecken wt uwen broederen mijns ghelyc, desen suldi hooren nae alle dat hy v segghen sal, **23** Ende tsal sijn, dat alle ziele die desen propheet niet hooren en wilt sal vernieldt worden wt den volcke, **24** Ende alle die propheten van Samuel ende die daer nae ghesproken hebben, die hebben vercondicht dese daghen, **25** Ghy sijt die kinderen der propheten, ende des testaments het welc Godt bestelt hadde tot onsen vaderen segghende tot Abraham, Ende in v saet sullen ghebenedijt worden alle die familien van aertrijc, **26** V lieden heeft Godt ierstmael sijnen sone verweckende dien ghesonden v ghebenediende, om dat hem een ieghelyc bekeeren soude van sijn quaetheyt.

4 MAer doen sij totten volcke spraken, soo sijn daer ouer ghecomen die priesters ende die meesters des tempels, ende die Sadduceen **2** droeuich sijnde dat sij het volck leerden ende vercondichden door lesum die verrisenisse wt die dooden, **3** ende sij hebben die handen aan hen gheslaghen, ende sij hebbense in die gheuanghenisse ghestelt tot tsanderdaechs toe, Want het was doen auont, **4** Ende veel vanden ghenen diet woort ghehoort hadden hebben gheloof, ende tghetal der mannen is ghworoden vijf duysent, **5** Ende tis ghesciet des anderen daechs dat hen princen vergaderden ende die ouders ende Scriben in Ierusalem, **6** ende Annas die prince der priesters, ende Cayphas, ende Iohannes, ende Alexander, ende alle die daer waren van dat priesteryk gheslachte, **7** Ende stellende hen int midden vraechden sij Door wat cracht oft in wat naem hebt ghi dit ghedaen? **8** Doen heeft Petrus veruult sijnde vanden heyleghen gheest tot hen gheseyt. Ghi princen des volcs ende ouders. **9** Eest sake dat wij heden ondersocht worden om die weldaet aen den crancen mensch bewesen, waer door dat dese ghesont is ghemaect, **10** soo sij v allen kenlijck, ende alle den volcke van Israel, dat dit is ghesciet door den naem Iesu Christi van Nazareth dien ghi ghcruyst heeft, den welcken Godt verwect heeft van die dooden, hier door staet dese mensch voor v lieden ghesont, **11** Dit is den steen die verworpen is gheweest van v timmerende die ghworoden is tot een hoofd des hoecks **12** ende daer en is in gheenen anderen salicheyt, Want daer en is gheenen anderen naem onder den hemel den menschen ghegheuen, door den welcken wij moeten salich worden, **13** Ende sij siende die volstandicheyt van Petrus ende Iohannes, beuindende dattet

ongheleerde menschen waren ende slechte leecke luyden verwonderden sij hen, ende sij kendense dat sij met lesu gheweest hadden, **14** ende oock siende den mensch staen met hen, die ghesont ghemaect was, soo en mochten sij daer niet teghen segghen, **15** Maer sij hebben hen gheboden dat sij buyten wt den raet souden besijden gaen, ende sij spraken tot malcanderen segghende. **16** Wat sullen wij desen menschen doen? Want daer is voorwaer een kenlijck teeken door hen ghedaen, het is allen den ghenen die te Ierusalem woonen openbaer, ende wij en connen dat niet loochenen, **17** Maer op dat niet voorder verbreyt en worde onder volck, soo laet hen dreyghende verbieden, dat sij voortaen in desen naem gheenen mensche meer en spreken, **18** Ende hen roepende hebben sij gheboden dat sij gheensins en souden noch spreken noch leeren inden naem lesu, **19** Maer Petrus ende Iohannes antwoordende hebben tot hen gheseyt Oft recht is voor Gods aensicht, v lieden meer te hooren dan Godt, ordeelt ghy dat, **20** Want wij en moghen tghene dat wij ghesien ende ghehoort hebben niet swijghen, **21** Maer sij hebbense al dreyghende laten vrij gaen, niet vindende hoe dat sijse pijnighen souden, om des volcs wille, want si presen alle grootelic datter gedaen was, in tghene datter ghesciet was, **22** Want die man was meer dan veertich iaren out daer dit teeken der ghesontheyt aen ghedaen was, **23** Ende als si vrij ghelaten waren, sijn sij ghecomen tot die hare, ende hebben hen vercondicht al dat hen die princen der priesters ende die ouders gheseyt hadden, **24** Die welcke (als sijt ghehoort hadden) hebben eendrachtelijck hen stemme opghehauen tot Godt, ende gheseydt. Heere ghi die ghemaect hebt hemel ende eerde, die zee, ende alle datter in is, **25** die door den heylighen geest door den mont ons vaders ws dienaers Dauid gheseydt hebt. Waerom hebben die Heydenen ghegrift, ende die luyden ydelheden ghedacht? **26** Die Coninghen der aerden hebben by een ghestaen, ende die princen sijn versaemt ouer een, teghen den Heere ende teghen sijnen Christum? **27** Want hier sijn waerlijck tamen verghadert in dese stadt tseghen uwen heylighen sone lesum, den welcken ghy ghesaeft hebt, Herodes ende Pontius Pilatus metten heydenen ende met die luyden van Israel, **28** om te doen tghene dat v hant ende uwen raet gheordineert heeft te ghescieden. **29** Ende nu Heere siet aen hen dreyghementen, ende gheeft uwen dienaeren met allen betrouwen te spreken v woert, **30** op dat ghy v hant daer toe wtreyt, datter ghesonheyden ende teekenende wonderlycke wercken moghen ghedaen worden, doer den naem van uwen heyleghen sone lesum. **31** Ende als sijt ghebeden hadden, soe is die plaezte beroert gheweest daer sij in vergadert waren. Ende sij sijn alle veruult gheweest vanden heylighen gheest, ende spraken het woert Gods met betrouwen. **32** Ende die menichte der gheender die gheloofden hadde een herte ende een ziele, ende niemant en seyde iet sijne te wesen van tghene dat hy besadt, Maer alle dinghen waren hen ghemeyn. **33** Ende met grooter cracht gauen die Apostelen ghetuyghenis van die verrisenisse lesu Christi ons heeren, ende groote gracie was in hen allen. **34** Want daer en was niemant ghebrek lydende onder henlieden. Want al die daer waren besitters van ackerlanden oft huysen die vercochtense ende brachten

tghelt van tghene dat sij vercocht hadden, **35** ende leyden dat voer die voeten der Apostelen. Ende men deeldet elcken besonder na dat eenen ieghelycken van noode was. **36** Ende Ioseph die ghenoemt was vanden Apostelen Barnabas, (dwelck te segghen is een sone der vertrostinghen) een Leuijt wt Cypryn gheboren, **37** doen hy eenen acker hadde heeft dien vercocht ende den prijs ghebrocht, ende gheleyt voer der Apostelen voeten.

5 MAer een man ghenaemt Ananias met Sapphira sijn huysvrouwe, heeft eenen acker vercocht, **2** ende hy heeft met bedroch onthouden van den prijs des ackers, met weten van sijnder huysvrouwen, ende brenghende een deel heeft hy dat gheleyt voer der Apostelen voeten. **3** Ende Petrus heeft gheseyt, Anania. Waer om heeft sathanas v herte ghetempteert te lieghen den heyleghen gheest, ende te ontrecken van den prijs des ackers? **4** En soude dien niet bluende v ghebleuen hebben? ende vercocht sijnde en was den prijs niet in v macht? Waer om hebdit dinck in v herte ghestelt? Ghi en hebt den menschen niet ghoologhen, maer Gode, **5** ende Ananias dese woorden hoorende is gheualen ende heeft sijnen gheest gheheuen. Ende daer is een groote vreese ghecomen op alle die ghene diet ghehoort hebben. **6** Ende die ionghelinghen opstaende hebben hem wech ghedaen, ende wtdraghende hebben sij hem begrauen. **7** Ende tes gheweest omtrent den tijt van drij vren, dat sijn huysvrouwe, niet wetende wat daer ghesciet was, ooc binnen ghecomen is. **8** Ende Petrus heeft haer gheantwoort, Segt my vrouwe hebdit den acker soe veel vercocht? Ende sij heeft gheseyt, lae wy, al soe veel. **9** Ende Petrus tot haer. Waer toe hebdit waerlijck ouer een ghedraghen den gheest Godts te tempteren? Siet die voeten vanden gheenen die uwen man begrauen hebben, sijn aen die doore, ende sij sullen v wtdraghen. **10** Terstont is sij gheualen voer sijn voeten, ende heeft haren gheest gheheuen. Ende die ionghelinghen incomende hebben haer doot gheuonden, ende hebbense wtghedraghen ende begrauen by haren man. **11** Ende daer is een groote vreese ghecomen in alle die vergaderinghe der gheloouigher, ende ouer alle die dese woorden ghehoort hebben. **12** Maer doer die handen der Apostelen worden ghedaen veel teekenen ende wonderlycke wercken onder tvolck. Ende sij waren alle eendrachtelijk in Salomons portael. **13** Maer van dander en dorste niemant hem versamen met haerlieden, maer het volck achte hem groot. **14** Ende die menichte der mannen ende vrouwen die inden Heere gheloofden worde te meer vermeerdert, **15** alsoe dat sij op die straten wtleyden die siecken, ende stelden die in beddekens ende bedstedens, op dat (als Petrus quam) te minsten sijn scaduwe iemant van dien soude bescemen, ende dat sij alle souden verlost worden van haren siecken. **16** Ende daer vergaderde oock een menichte van die bijligghende steden te Ierusalem, brenghende siecken, ende die ghequelt waren van onsuyueren gheesten, die welcke alle ghenesen worden. **17** Ende die prince der priesteren opstaende, ende alle die met hem waren welck is die secte der Saduceen, werden veruult mit nijdicheyt, **18** ende sij hebben die handen aan die Apostelen ghesteken, ende sij hebbense ghestelt in die ghemeyn gheuangenisse. **19** Maer een enghel des heeren snachts die dooren des kerkers

opendoende, ende hen wtleydende, heeft gheseyt, **20** Gaet henen, ende staende spreect inden tempel den volcke alle die woorden van deser leuen. **21** Als sij dat ghehoort hebben, soe sijn sij smorghens vroech ghegaen inden tempel ende sij leerden daer. Ende die prince der priesters daer comende ende die met hem waren, hebben tsamen gheroepen den raet, ende alle die ouders der kinderen van Israel ende sij hebben totten kerker ghesonden datmense tot hen brenghen soude. **22** Maer doen die dienaers daer ghecomen waren, ende sij den kerker open ghedaen hebbende die niet en hadde gheuonden, soe sijn sij werderom ghekeert, ende hebben hen wederom ghebootscapt **23** segghende, Den kerker hebben wy voerwaer ghessloten vonden met alder neersticheyt, ende die bewaerders staende voer die dooren. Maer opendoende en hebben wi niemant daer binnen gheuonden. **24** Als dan die ouerste des tempels, ende die princen der priesteren dese woorden ghehoort hebben, twijfelen sij van hen, wat dat worden soude. **25** Ende een daer comende heeft hen lieden ghebootscapt. Siet dese mannen, die ghy inden kerker ghestelt hebt, sijn in den tempel staende ende leerende tvolck. **26** Doen sijn die ouerste des tempels ghegaen metten dienaers, ende sij hebbense ghebracht sonder ghewelt. Want sij vreesden tvolck dat sij souden ghesteent worden. **27** Ende als sij die aen ghebracht hadden, soe hebben sij die in den raet ghestelt. Ende die prince der priesteren heeft hen ghevraecht **28** segghende, Ghebiedende hebben wy v lieden gheboden dat ghy niet en leeren en soudt in deser naem, ende siet ghy hebt Ierusalem vol ghemaect met uwer leerlingen, ende ghy wilt op ons brenghen het bloet van deser mensch. **29** Maer Petrus ende die Apostelen antwoerdende hebben gheseyt, Men moet Gode meer onderdanich sijn dan den menschen. **30** Onser vaderen Godt heeft lesum verwect, den welcken ghy ghedoot hebt hanghende aen thout. **31** Desen prince ende salichmaker heeft Godt verheuen doer sijn rechte hant, om Israel penitencie te gheueen, ende vergiffenis van sonden, **32** ende wy sijn ghetuyghen van deser woorden. Ende den heylighen gheest, den welcken Godt gheheuen heeft alle den ghene die hem ghehoorsaem sijn. **33** Als sij dit ghehoort hadden, soe doorsneet hen dat, ende sij dachten die te dooden. **34** Ende een Phariseus inden raet opstaende Gamaliel ghenoemt, een leeraer der wet, eerwerdich voer tgheheel volck, heeft gheboden dat die mannen een luttel souden buyten ghedaen worden, **35** ende hi heeft tot hen lieden gheseyt, Ghi Israelijsche mannen, siet wel voer v van deser menschen wat ghy doen sult. **36** Want voer dese daghen heeft gheweest eenen Theodas segghende dat hy wat was, den welcken heeft aenghehanghen een ghtal van mannen omtrent vierhondert, die welcke is ghedoot, ende alle die hem gheloofden sijn verstroyt, ende ghebracht te niete. **37** Nae deser is gheweest Iudas een Galileussch man, in die daghen der belijdinghen, ende hy heeft het volck afghekeert na hem, ende hy is vergaen, ende alle die hem aenghehanghen hebben, sijn verstroyt. **38** Aldus seg ic v nu oock. Sceyt wech van deser menschen, ende laetste gheworden, want is deser raet oft dit werck wt die menschen, soe sal dat verdwijnen, **39** maer eest van Godt, soe en suldi die niet connen sceyden, dat ghi bij auontueren

niet beuonden en wort Gode te wederstaen. Ende sij hebben niet soe veel als die breyde van eenen voet, ende hy heeft beloefht hem dit te gheuen tot een besittinghe, ende sijnen sade na hem, doen hy gheenen soone en hadde. **6** Maer Godt heeft hem gheseyt, dat sijn saet sal vreemdlinck wesen in een vreemt lant, ende die sullense tot slauernien onderbrenghen, ende sij sullense qualijk hantieren vier honderd iaren lanck, **7** Ende het volk wien sij ghedient sullen hebben, sal ick ordeelen heeft Godt gheseyt, ende daer nae sullen sij wtgaen ende my dienen in dese pletse. **8** Ende hy heeft hem ghegheuen het testament der besnydissen, ende alsoe heeft hy Isaac gewonnen. Ende hi heeft dien besneden opden achtsten dach ende Isaac Iacob, ende Iacob die twaelf Patriarchen. **9** Ende die Patriarchen benijdende hebben Ioseph vercocht in Egypten, ende Godt was met hem, **10** Ende hy heeft hem verlost wt alle sijn tribulacien, ende heeft hem gracie ende wijsheit ghegheuen, In Pharaos des conincs van Egypten aensicht, ende hi heeft hem ghestelt tot een prouost ouer Egypten, ende ouer alle sijn huys. **11** Ende den dieren tijt is ghecomen op alle dlant van Egypten ende Chanaan, ende een groote tribulatie, ende onse vaderen en vonden gheen spijsen. **12** Maer doen Iacob ghehoort hadde datter tarwe was in Egypten, soe heeft hy onse vaderen ten iersten mael ghesonden, **13** Ende in die tweede reyse is Ioseph ghekent gheweest van sijnen broederen, ende sijn gheslachte is Pharaoni bekent gheworden. **14** Ende Ioseph seynende, heeft doen halen Iacob sijnen vader, ende alle sijn gheslachte in vijuentseuentich zielen. **15** Ende Iacob is nederwaerts ghedaelt in Egypten, ende hy is ghestoruen ende onse vaderen. **16** Ende sij sijn vervoert gheweest tot in Sichem ende sij int graf gheleyt, dat Abraham ghecocht heeft om eenen prijs van siluer, van die kinderen van Hemor Sichems sone. **17** Maer doen den tijt der beloften aenquam, den welcken Godt Abraham hadde beloefht, soe eest volck ghewassen ende vermenichfuldicht in Egypten, **18** tot datter een ander coninck opghestaen is in Egypten die Ioseph niet en kende. **19** Dese bedrieghende ons gheslachte heeft onsen vaderen lijen aen ghedaen, dat sij hen nieu gheboren kinderkens souden wech werpen, dat die niet te leuen en souden blijuen. **20** Opden seluen tijt is Moyses gheboren, ende hy heeft Gode aenghenaem gheweest, die welcke is drij maenden opghuoestert in sijns vaders huys. **21** Ende als hy wech gheworpen was, soe heeft hem Pharaos dochter opghomen, ende heeft hem voer haer seluen opgevoerd tot eenen sone. **22** Ende Moyses werde gheleert in alle die wijsheit der Egyptenaren, ende hy was machtich in sijn woerden ende wercken. **23** Maer doen hy den tijt van veertich iaeren voleyt hadde, soe eest in sijn herte opghecomend dat hy sijn broeders besoecken soude, die kinderen van Israel. **24** Ende als hy eenen ghesien hadde die onghelyck leedt, heeft hy dien bescudt, ende heeft hem wreke ghedaen die onghelyck verdroech, verslaende den egyptenaer. **25** Ende hy meynde dat sijn broeders

verstonden, dat Gott doer sijn hant hen soude salicheyt gheuen, maer sij en verstandens niet. **26** Ende des ander hi heeftse versoent in vreden segghende, Ghi mannen ghi sijt ghebroeders, waerom doet ghi malcanderen hinder? **27** Maer die ghene die sijnen naesten onghelyck dede heeft hem wech ghestooten segghende, Wie heeft v een prince ende rechter ghestelt ouer ons? **28** Wilt ghy my dooden, ghelyck ghy ghisteren den egyptenaer doot gheslaghen hebt? **29** Ende Moyses is gheulden om dit woert, ende is ghworoden een vreemdelinck int lant van Madian daer hy ghevonden heeft twee sonen. **30** Ende alst veertich iaeren verloopen waren, soe heeft hem gheopenbaert een enghel in die woestijne des berchs van Sina, int vier van een vlamme des dors. **31** Ende Moyses dat siende heeft hem verwondert van dat visioen. Ende als hi naerder quam om te besien, soe is tot hem ghesiet die stemme des Heeren. **32** Ick ben die Gott van uwen vaderen, die Gott van Abraham, die Gott van Isaac, ende die Gott van Iacob. Maer Moyses verscrift sijnde en dorste niet aensien. **33** Maer die Heere heeft tot hem gheseyt, Ontbint die schoenen van uwen voeten. Want die plaatse daer ghi op staet, is heylige eerde. **34** Ic heb al siende ghesien dat verdriet mijn volcs dwelck in Egypten is, ende hen suchten heb ick ghehoort, ende ick ben nedergecompen hen te verlossen. Ende nu coemt ghy, ende ick sal v senden in Egypten. **35** Desen Moysen den welcken sij versaect hebben segghende, Wie heeft v prince ende leytsman ghestelt? Desen heeft Godt tot eenen prince ende verlosser ghesonden, met die hant des enghels die hem gheopenbaert heeft inden dorn. **36** Dese heeftse gheleyt, doende teekenend ende wonderlycke werken int lant van Egypten, ende in die roode zee, ende in die woestijne veertich iaren lanck. **37** Dit is Moyses die gheseyt heeft den kinderen van Israel. Eenen Prophete sal v Godt verwecken van uwen broederen, mijns ghelyck, desen suldi horen. **38** Dit is hy die in die vergaderinghe was in die woestijne met onsen vaderen, die ontfanghen heeft die woerden des leuens, om ons te gheuen. **39** Den welcken onse vaderen niet en hebben willen onderdanich sijn, maar sij hebben hem verstooten, ende sijn afghekeert met haren herten in Egypten, **40** segghende tot Aaron. Maect ons goden, die voer ons gaen. Want wat desen Moyses ghesiet is, die ons wt Egypten gheleyt heeft, dat en weten wy niet. **41** Ende sij hebben een calf ghemaect in dien daghen. Ende sij hebben den afgodts beelde een slach offerande gheoffert, ende sij verblijdden hen in dwerck haerder handen. **42** Ende Godt heeft hem ommeghekeert, ende hy heeft se gheleuer te dienen den heyre des hemels, alsoe daer ghescreuen is int boeck der Propheten. Hebdy my slachofferanden ende hostien veertich iaren gheoffert in die woestijne, ghy huys van Israel? **43** Ende ghy hebt ontfanghen het tabernakel van Moloch, ende die sterre ws Gods rempham die figuren die ghy hebt ghemaect om die te aenbidden. Ende ick sal v ouer voeren door Babilonien. **44** Dat tabernakel des ghetuyghenis hadden onse vaderen in die woestijne, ghelyck Gott gheordineert heeft sprekende tot Moysen, dat hy dat maken soude nae die ghedaente die hy ghesien hadde. **45**

Het welche onse vaderen ontfanghende, hebben dat met Iesu ghebracht in die besittinghe der heydenen die Gott daechs, soe heeft hy hem vertoont eenighen die keuen, ende wtghedreuen heeft voer onser vaderen aensicht, tot in die daghen van Dauid **46** die gracie gheuonden heeft voer Gods aensicht, ende begheert heeft dat hy een tabernakel vinden soude voer Iacobs Gott. **47** Ende Salomon heeft hem een huys ghetimmert. **48** Maer die alder hoochste en woont in gheen huys met handen ghemaect, ghelyck die propheete seyt, **49** Den hemel is mijnen stoel, maer die eerde is een voetbancke mijnder voeten. Wat huys suldi my timmeren, seyt die Heere? Oft welcke is die plaatse mijnder rusten? **50** En heeft mijn hant alle dese dinghen niet ghemaect? **51** Ghy haertneckige ende onbesneden van herten, ende van ooren, ghy wederstaet altijt den heylighen gheest, ghelyck v vaderen, alsoe sijdi oock. **52** Wien vanden propheten en hebben v vaderen niet veruolcht? Ende sij habbense ghedoot die te voren vercondichden van die toecoomst des Heeren. **53** die ontfanghen hebt die wet, doer dat gheweste heeft, **54** bescicken der enghelen, ende en hebtse niet ghehouden. **55** Dit hoorende bersten haer herten, ende sij crijselden metten tanden op hem. **56** Maer want hy vol was vanden heylighen gheest, soe heeft hy ten hemelwaerts siende die glorie Gods ghesien, ende Iesum staende ter rechter zijden Gods. **57** Ende hy seyde. Siet ick sie die hemelen open, ende den sone des menschen staende aan die rechte zijde Gods. **58** Ende luyde roepende met grooter stemmen hebben sij hen teghen hem ghemaect. **59** Ende stootende hem buyten der stad, steenden sij hem, ende die ghetuyghen hebben hen cleederen afgheleyt by die voeten van eenen ionghelinck gheornoet Saulus. **60** Ende sij steenden Stephanum die daer aenriep ende seyde, Heere Iesu ontfanct mijnen gheest. Ende met ghebuychde knyen heeft hy gheroepen met grooter stemmen segghende, Heere en rekent hen dit niet tot sonde. Ende doen hy dat gheseyt hadde, soe is hy ontslapen. Ende Saulus was consenteerende in zijn doot.

8 ENde op dien dach isser een groote veruolghinghe opghestaen in die kercke die te Ierusalem was, ende sij allegader verstroyt gheweste doer die lantscappen van Iudeen ende Samarien, sonder die Apostelen. **2** Ende Godt vreesende mannen habben Stephanum besorcht, ende sij hebben een groot ghescrey ouer hem ghemaect. **3** Maer Saulus verwoeste die kercke van huyse te huyse ingaende, ende treckende mannen ende vrouwen, leuerde hy die in die gheuanghenisse. **4** Aldus die verstroyt waren ghinghen voerts doer vercondighende het woert. **5** Ende Philippus nederdalende in die stadt van Samarien preechte hen Christum. **6** Ende die scaren luysterden nae tghene dat van Philippus gheseyt worde, eendrachtelijck hoorende, ende siende die teekenend die hy dede. **7** Want vele der gheender die onsuyer gheesten hadden ghinghen wt, roepende met luyder stemmen. **8** Ende veel ghichtighe ende cruepele sijn ghesont ghemaect. **9** Hier om is daer een groote blijscap ghworoden in die stadt. Maer daer was een man gheenoemt Simon die te voren in die stadt een toueraer ghewest hadde, verleydende tvolck van Samarien, segghende dat hy wat Groots was **10** nae den welcken sij alle hoorden

vanden minsten totten meesten segghende. Dese is die cracht Godts diemen groot noemt. **11** Ende sij hoorden nae hem om dat hijse langhen tijt met sijnen touueren verdwaest ghemaect hadde. **12** Maer doen sij Philippus vanden rijk Gods vercondighende, gheloof hadden, ende datter in den naem Iesu Christi ghedoopt worden mannen ende vrouwen, **13** doen heeft Simon selue oock gheloof, ende als hy ghedoopt was soe hinc hy Philippus aen. Ende siende datter teekenende seer grote mirakelen ghehaen worden verbaest sijnde verwonderde hy hem seere. **14** Maer doen die Apostelen die te Ierusalem waren ghehoort hadde dat Samarien het woert Godts ontfanghen hadde, soe hebben sij tot hen ghesonden Petrum ende Iohannem. **15** Die welcke als sij ghecomen waren, hebben voer hen ghebeden dat sij den heylighen gheest souden ontfanghen. **16** Want die en was noch niet ghecomen in iemanden van dien. Maer sij waren alleen ghedoopt inden naem des Heeren Iesu. **17** Doen leyden sij de handen op hen lieden, ende sij ontfinghen den heylighen gheest. **18** Ende doen Simon ghesien hadde, dat doer het opleggen van der Apostelen handen den heylighen gheest ghegeheuen worde, soe heeft hi hen ghelyt gheboden, **19** segghende, Gheeft my oock dese macht op dat al die ghene, (wien ic die hant opleggen sal) den heylighen gheest mach ontfanghen. Ende Petrus heeft tot hem gheseyt. **20** V ghelyt sij met v ter verderfenis, aenghesien dat ghi ghelymeynt hebt dat die gaue Gods om ghelyt te vercrijghen is. **21** Ghy en hebt gheen deel oft lot in dit woert, want v herte en is niet oprocht voer Godt. **22** Daer om doet penitencie van dese uwe archeyt, ende bidt Godt of v bijauontueren mocht vergheuen worden, dit ghedachte ws herten. **23** Want ick sie dat ghy sijt in die galle der bitterherteyt ende int verbont der ongherechtyt. **24** Ende Simon antwoerdende heeft gheseyt, Bidt ghy lieden voer my den Heere datter niet van desen dinghen die ghi gheseyt hebt, op my en come. **25** Ende als dese voerwaer ghetuycht ende ghesproken hadde het woert des Heeren, soe sij si wederom ghegaen nae Ierusalem, ende in veel lantscappen der Samaritanen preecken sij deuangelie. **26** Maer een enghel des Heeren heeft tot Philippum ghesproken segghende, Staet op ende gaet teghen tsuyden totten wech die nederwaerts gaet van Ierusalem nae Gazam die daer woest is. **27** Ende opstaende is hi derwaerts ghegaen. Ende siet een man wt der Morianen lant een machtich ghesneden camerlinck van Candaces der morianen coninghinne, die ouer allen haerscatten was. Diewas ghecomen om te aenbidden in Ierusalem, **28** ende hy quam wederom sittende op sijnen waghen ende lesende Isaiam den Profeet. **29** Ende die gheest heeft tot Philippus gheseyt, Gaet toe ende voecht v by aen desen waghen. **30** Ende Philippus daer toe loopende heeft ghehoort dat hy las Isaiam den Profeet, ende hy heeft gheseyt, Meyndi oock dat ghy verstaet ghene dat ghi leest? **31** Die welcke seyde, Ende hoe soude ict moghen verstaen, ten ware dat my iemant verclaerde? Ende hy heeft Philippum ghebeden, dat hy opclimmen wilde ende by hem sitten. **32** Ende die plaatse der scriptueren die hy las was dese. Als een scaep is hy ter dodinghen gheleyt, ende ghelyk een lam voer den ghene diet sceert sonder stemme is, alsoe en heeft hi sijnen mont niet open ghehaen. **33** In ootmoedicheyt is sijn ordeel wech ghenomen. Wie sal sijn gheboerte witspreken want sijn leuen sal vander eerden ghenomen worden? **34** Ende die ghesneden camerlinck antwoerdende Philippo heeft gheseyt, Ick bid v van wien seyt die propheet dit, van sij seluen, oft van iemant anders? **35** Ende Philippus sijnen mont opendoende, ende beghinnende van dese scripture, heeft hem Iesum vercondicht. **36** Ende als hy ouer wech reysden, soe sijn sij ghecomen tot een water, ende die ghesneden camerlinck heeft gheseyt, Siet daer is water, wie verbiedt my ghedoopt te worden? **37** Ende Philippus heeft gheseyt. Eest sake dat ghy wt ghehelder herten gheloof, soe mach dat sijn. Ende hy antwoerdende heeft gheseyt. Ick ghelooue dat Iesus Christus is die sone Gods. **38** Ende hy heeft gheboden dat den waghen stille staen soude. Ende sij zijn beyde nederghegaen int water Philippus ende die ghesneden camerlinck, ende hi heeft hem ghedoopt. **39** Ende doen sij wten water ghecomen waren, soe heeft den gheest des Heeren Philippum wech ghenomen, ende die ghesneden camerlinck en heeft hem voerts niet meer ghesien. Maer hy reysde sijnen wech voerts hem verblijdende. **40** Ende Philippus is gheuonden in Azoten. Ende doergaende heeft hy deuangelie ghepreect allen den steden tot dat hy quam tot Cesarien.

9 ENDE Saulus noch blasende dreyghementen ende dootslaghen teghen des Heeren discipelen is ghegaen totten prince der priesteren, **2** ende heeft van hen brieuen begeert nae Damascum aen die synagoghen. Op dat hy (waert sake dat hy eenighe van desen weghe vonde mans ende vrouwen) die soude moghen gheuanghen brenghen in Ierusalem. **3** Ende doen hy reysde ouer wech, soe eest ghesciedt dat hy by Damascum quam, ende ouersienlijck soe heeft hem omscen een licht wten hemel. **4** Ende vallende op die eerde, heeft hy een stemme ghehoort segghende tot hem Saule Saule waerom veruolchi my? **5** Die welcke heeft gheseyt, Wie sijdi Heere? Ende hy seyde, Ick ben Iesus den welcken ghi veruolcht, het is v hart teghen steeck yser metten voeten te stoeten. **6** Ende hy beuende ende verbaest sijnde heeft gheseyt, Heere wat wildi dat ic doe? **7** Ende die Heere seyde tot hem, Staet op, ende gaet in die stadt, ende v sal gheseyt worden wat ghy doen moet. Ende die mannen die met hem reysden stonden verbaest, hoorende wel die stemme maer niemant siende. **8** Ende Saulus is vander eerden opghestaen, ende met openen oogen en sach hy niet. Ende sij hebben hem byder hant treckende gheleyt in Damasco. **9** Ende hy was drij daghen niet siende, ende hy en heeft niet gheten noch ghedroncken. **10** Ende daer was een discipel in Damasco Ananias ghehaemt. Ende tot dien heeft die Heere in een visioen gheseyt, Anania. Ende die heeft gheseyt, Siet hier ben ick Heere. **11** Ende die Heere tot hem, Staet op ende gaet in die strate, die ghenoemt wort die rechte, ende soect Iudas huys eenen ghehaemt Saulus van Tharsen, want siet hy bidt. **12** (Ende hy heeft ghesien eenen man Ananias ghenoemt incomende ende de handen op hem legghende, op dat hy tghesichts wederom ontfanghen soude) **13** Maer Ananias heeft gheantwoert, Heere ic heb van veel luyden ghehoort van desen man. Hoe veel quaets dat hy uwen heyleghen ghehaen heeft in Ierusalem, **14** ende dese heeft macht van die pricnzen der priesteren te

binden alle die ghene die uwen naem aenroepen. **15** Maer almissen die sij dede, **37** ende tis ghesciet in dien daghen die Heere heeft tot hem gheseyt, Gaet henhen, want dese is dat sij sieck sijnde starf. Die welck (als sijse ghewasschen my een wtuercoren vat om te draghen mijnen naem voer die hadden) hebben haer op den solder gheleyt. **38** Ende want heydenen, ende coninghen, ende die kinderen van Israel. **16** loppe by Lidda was, soe hebben die discipelen (hoorende Want ick sal hem toonen hoe veel dat hy sal moeten om dat Petrus daer binnens was) twee mannen ghesonden tot mijnen naem lijdien. **17** Ende Ananias is wech ghegaen, ende hem biddende. En wilt v niet laten verdrieten tot ons te is ghecomen int huys, ende leggende op hem die handen comen. **39** Ende Petrus opstaende is met hen comen. Ende heeft hy gheseyt, Saule broeder, die Heere Iesus heeft my doen hy daer comen was, soe hebben sij hem op den solder ghesonden die v gheopenbaert heeft op den wech daer gheleyt, ende alle die weduwen hebben rontsomme hem ghy quaemt, op dat ghi sien soudt, ende vervult worden ghestaen al weenende, ende toonende hem die onderrocken metten heyleghen gheest. **18** Ende ter stont sijn van sijnen ende ouer cleederen die hen Dorcas maecte. **40** Ende ooghen gheuallen als scellen, ende hy heeft tghesicht weder als sij alle daer wtgheworpen waren, soe heeft Petrus sijn ontfanghen, ende opstaende werde hi ghedoopt. **19** Ende als knien buyghende ghebeden, ende totten lichaem ghekeert hi spijseghenomen hadde, is hi versterct gheweest. Ende sijne heeft hy gheseyt, Tabitha staet op. Ende sij heeft haer sommighe dagen. **20** Ende ter stont gaende in die synagogen ooghen open ghedaen ende Petrum ghesien hebende, is sij preechte hi Iesum dat dese die sone Gods is. **21** Ende sij recht op gheseten. **41** Ende gheuende haer die hant heeft verwonderden hen seer alle diet hoorden, ende sij seyden. haer opghericht. Ende als hy die heylighen ende weduwen En is dit niet die ghene die te Ierusalem veruolchte alle die gheroepen hadde, soe heeft hy die leuende ouerghegeheuen desen naem aenriepen, ende is daer om hier ghecomen dat hy die ghebonden soude leyden tot die princen der priesteren? **22** Maer Saulus worde noch veel meer versterct ende hy bescaemde die Ioden die te Damasco woonden ende vast betuyghende dat dese Christus is. **23** Maer alser veel daghen ouerleden waren, soe hebben die Ioden eenen raet ghesloten dat sij hem dooden souden. **24** Maer hen laghen sijn Saulo ter kennissen ghecomen. Ende sij bewaerden oock die poorten sdaechs ende snachts, om dat sij hem dooden souden. **25** Ende die discipelen hem des nachts nemende, hebben hem ouer den muer af ghelaten, nederlatende in een mande. **26** Ende doen hy ghecomen was in Ierusalem, soe poochde hi hem te versamen met die discipelen, ende sij ontsaghen hem allegader niet gheloouende dat hy een discipel was. **27** Maer Barnabas hem nemende heeften gheleydt by die Apostelen, ende hy heeft hen vertelt, hoe dat hy opden wech ghesien hadde den Heere, ende dat hy hem ghesproken hadde, ende hoe dat hy in Damasco betrouwelijck ghedaen hadde in den naem Iesu. **28** Ende hi was met hen ingaende ende wtgaende in Ierusalem, ende betrouwelijck doende inden naem des Heeren. **29** Hy sprack oock tot die heydenen, ende hy disputeerde metten Grieken, maer sij begheerden hem te dooden. **30** Dwelck als die broeders vernomen hadden, soe hebben sij hem voerts gheleyt tot Cesarien, ende laten gaen nae Tarsen. **31** Aldus hadde die kercke ouer geheel Iudeen ende Galileen ende Samarien vrede, ende sij worde ghesticht wandelende in die vrees Gods, ende met den troost des heylighen gheest worde sij veruult. **32** Ende het is ghesciet dat Petrus (doen hy alomme doer ghinch) quam tot die heylighen die te Lidde woonden. **33** Ende hy heeft daer eenen man gheuonden Eneas ghenaemt, acht iaren liggende te bedde diewelcke was ghichtich. **34** Ende Petrus seyde tot hem, Enea die Heere Iesus Christus maect v ghesont, staet op ende maect v bedde selue. Ende ter stont is hi opghestaen. **35** Ende sij hebben alle hem ghesien die te Lidden woonden, ende te Saronen, die welcke sijn bekeert totten Heere. **36** Ende in loppe was een disciplinelle Tabitha ghenaemt, dwelck te segghen is Dorcas. Dese was vol goeder wercken, ende

almissen die sij dede, **37** ende tis ghesciet in dien daghen dat sij sieck sijnde starf. Die welck (als sijse ghewasschen hadden) hebben haer op den solder gheleyt. **38** Ende want loppe by Lidda was, soe hebben die discipelen (hoorende dat Petrus daer binnens was) twee mannen ghesonden tot hem biddende. En wilt v niet laten verdrieten tot ons te comen. **39** Ende Petrus opstaende is met hen comen. Ende doen hy daer comen was, soe hebben sij hem op den solder gheleyt, ende alle die weduwen hebben rontsomme hem ghestaen al weenende, ende toonende hem die onderrocken gheest. **40** Ende als sij alle daer wtgheworpen waren, soe heeft Petrus sijn knien buyghende ghebeden, ende totten lichaem ghekeert sijne heeft hy gheseyt, Tabitha staet op. Ende sij heeft haer ooghen open ghedaen ende Petrum ghesien hebende, is sij recht op gheseten. **41** Ende gheuende haer die hant heeft haer opghericht. Ende als hy die heylighen ende weduwen gheroepen hadde, soe heeft hy die leuende ouerghegeheuen. **42** Ende dit is kenlijck gheworden ouer gheheel loppen, ende daer heefter vele inden Heere gheloof, **43** Ende tis ghebuert dat hy veel daghen bleeft te loppe by eenen Simon eenen leertouwre.

10 ENde daer was een man in Cesarien Cornelius gheheten, een honderste man, van die bende die gheheten wort die Italiaensche, **2** Godt vruchtich, ende Godt vreesende met alle sijnen huyse, veel almissen doende den volcke. Ende altijt Godt biddende, **3** dese heeft in een visioen ghesien openbaerlijck, omtrent die neghende vre des daechs, eenen enghel Gods tot hem incomende ende hem segghende, Cornelis. **4** Ende hy hem aensiende met vreesen behuenghen heeft gheseyt, Wie sijdi Heere? Ende hy heeft tot hem gheseyt, V ghebeden ende almissen sijn in ghedenckenissen opgheclommen voer Godts aensicht. **5** Ende nu siendt mannen in loppen ende doet halen eenen Simon die toeghenaemt wort Petrus, **6** dese is gheherbercht by eenen Simon den leertouwre, wiens huys is by die zee, dese sal v segghen wat ghy doen moet. **7** Ende doen die enghel wech ghegaen was die hem toespraak, soe heeft hy twee van sijnen huysghenooten gheroepen, ende eenen chrischman die den Heere vreesde, van die ghene die hem onderdanich waren. **8** Den welcken als hijt al vertelt hadde, heeft hy die ghesonden in loppen. **9** Maer tsanderdaechs doen sij ouer wech reysden, ende bijder stadt quamen, soe is Petrus gheclommen opt opperste des huys, om te bidden omtrent die seste vre. **10** Ende doen hy hongher creech, soe heeft hy willen ontbijten. Ende die wijle dat sij teten bereydden, soe is hem ouercomen een optrekken des gheests, **11** ende hy heeft ghesien den hemel open ende datter een vat nederdalende ghelyck een groot lijnen cleedt met vier eynden worde nederghelaten vanden hemel tot op die eerde. **12** Waer in dat waren alderhande vieroetighe beesten, ende cruypende dieren der eerden, ende voghelen des hemels. **13** Ende daer is een stemme tot hem ghesciet, Staet op Peeter, slaet doot, ende eet. **14** Ende Petrus seyde, Verre sij dat Heere. Want ick en heb noyt iet ghemeeyns oft onreyns gheten. **15** Ende die stemme seyde wederom ten tweeden mael tot hem. Tghene dat Godt ghoreynicht heeft, en noemt ghi dat niet onreyn. **16** Ende dat

is ghesciet tot drij reysen. Ende ter stont is dat vat wederom ghenomen inden hemel. **17** Ende doen Petrus in sij seluen twijfelde wat dit visioen was, dat hy ghesien hadde. Siet soe hebben die mannen die van Cornelius ghesonden waren vraghende nae Simons huys, voer die doore ghestaen. **18** Ende als sij gheroepen hadden, soe vraechden sij oft Simon die Petrus toeghenaemt wort daer herberghe hadde. **19** Ende toen Petrus van dat visioen dachte, soe heeft den gheest tot hem gheseyt, Siet drij mannen soeken v. **20** Hier om staet op, ende gaet nederwaerts, ende gaet met hen die lieden niet twijfelende, want ick hebse ghesonden. **21** Ende Petrus nederwaerts gaende tot die mannen heeft gheseyt. Siet, ick bent die ghi soect, wat is die sake daerom dat ghi ghecomen sijt? **22** Die welcke hebben gheseyt, Cornelius die honderste man een rechtuerdich man, ende Godt vreesende, ende ghetuyghenis hebbende van alle dat volck der loden, heeft een antwoerde ontfanghen van den heyleghen enghel, dat hy v soude doen halen in sijn huys, ende woerden van v hooren. **23** Hier om heeft hijse binnen leydende ter herberghen ontfanghen. Maer tsanderdaechs opstaende is hy ghegaen met hen, ende sommige van den broeders van loppe hebben hem gheselscap ghehouden. **24** Ende des anderen daechs is hy ghecomen in Cesarien. Ende Cornelius verwachte hen lieden, hebbende tsamen gheroepen sijn maghen ende naeste vrienden. **25** Ende tes ghesciet doen Petrus inghecomen was dat hem Cornelius te ghemoeite is comen, ende vallende hem te voete heeft hy aenbeden. **26** Maer Petrus heeft hem opghehauen segghende, Staet op. Ic ben selue ooc een mensch. **27** Ende sprekende met hem is hy binnen ghegaen, ende heefte vele gheuonden, die daer vergadert waren, **28** ende hy heeft tot hen lieden gheseyt, Ghy weet wel hoe dat een afgriselyck dinck is eenen loetschen man versaeamt te worden, oft te gaen tot eenen vreemdelic, maer Godt heeft mij ghtoont dat ic gheenen mensch ghemeyn oft onreyn en soude heeten. **29** Waer om ick sonder eenich vertoeuen ghecomen ben, als ick gheroepen was. Hier om vraghe ick, om wat sake dat ghy my hebt doen halen? **30** Ende Cornelius heeft gheseyt, Van den vierden dach voer desen tot deser vren toe, was ick biddende ter neghenster vren in mijn huys, ende siet een man stont voer my in een wit cleedt ende seyde, **31** Cornelius ghebedt is verhoort ende v almissen sijn ter ghedenckenisse comen voer Gods aenschijn. **32** Daerom seyndt in loppen ende doet halen Simonen die Petrus toe ghenaemt wort, Dese is gheherbercht in Simons des leetouwers huys, by die zee. **33** Aldus heb ick haestelijck tot v ghesonden, ende ghy hebt wel ghedaen comende. Hier om sijn wij nu allegader teghenwoerdich in v aenschijn, om te hooren alle dat v vanden Heere gheboden is. **34** Ende Petrus sijnen mont openndoende, heeft gheseyt. Ick heb inder waerheit beuonden, dat Godt gheen wtlnemer der personen en is. **35** Maer in alderley volck, soe wie Godt vreest, ende rechtuerdicheyt doet, die is hem ghaem. **36** Godt heeft het woert ghesonden den kinderen van Israel vercondighende vrede doer Iesum Christum (Want dese is die Heere van allen) **37** Ghy weet het woert datter ghesciet is ouer gheheel Iudeen, want beginnende van Galileen (nae tdoospel dat Iohannes ghepreect heeft) **38** hoe dat Godt Iesum van

Nazareth, ghesalft heeft metten heylighen gheest, ende met die cracht, die welcke is doerghegaen weldoende, ende ghenesende alle die verdruct waren vanden duyuel. Want Godt was met hem. **39** Ende wy sijn ghetuyghen van al dat hy ghedaen heeft in dlantscap der loden ende in Ierusalem, dien sij ghedoot hebben hanghende hem aen een hout. **40** Desen heeft Godt verwect opden derden dach, ende hy heeft hem verleent gheopenbaert te worden, **41** niet alle den volcke, maer den ghetuyghen te vooren van Godt gheordineert, ons die met hem gheten ende ghedroncken hebben, nae dat hy van die dooden verresen is gheweest. **42** Ende hy heeft ons gheboden den volcke te preken ende te ghetuyghen, dat hi is van Godt ghestelt een richter der leuender ende der dooder. **43** Desen gheuen alle die Propheten ghetuyghenis, dat sij verghiffenis van sonden ontfanghen souden doer sijnen naem, alle die in hem gheloozen. **44** Doen Petrus noch dese woerden sprack, soe is den heyleghen gheest gheualen op alle die ghene diet woert hoorden. **45** Ende die ghelooouiche wter besnijdenissen, die met Petro ghecomen waren hebben hen seer verwondert, om dat die gracie des heyluchs gheests op die heydenen wtgestort was. **46** Want sij hoordense spreken met tonghen ende Godt grootelijck louende. **47** Doen heeft Petrus gheantwoert. Mach oock iemant dwater keeren dat dese niet en souden ghedoopt woorden die den heyleghen gheest ontfanghen hebben ghelyck wy? **48** Ende hy heeft gheboden datmense doopen soude inden naem des Heeren Iesu Christi. Doen hebben sij hem ghebeden, dat hy by hen blijuen soude een deel daghen.

11 Ende die Apostelen ende broeders die in Iudeen waren hebben ghehoort, dat die heydenen oock het woert Godts ontfanghen hadden. **2** Ende doen Petrus opwaerts comen was te Ierusalem, soe hebben teghen hem ghescl ghehadt die wter besnijdenissen waren, **3** segghende, Waer om sijdi inghegaen tot die onbesneden mannen, ende hebt met hen lieden gheten? **4** Maer Petrus beginnende heeft hen wtgeleydt dat veruolghen segghende, **5** Ick was in die stadt van loppe biddende, ende heb ghesien in die opghehauenheyt mijns gheests een visioen, datter nederdalende een vat als een groot lijnen cleedt met vier eynden nederghelaten worde vanden hemel, ende is ghecomen tot by my. **6** Int welcke ick siende, bemercete ende sach viervoetige dieren der eerden ende beesten, ende cruypende gherierte, ende voghelen des hemels. **7** Ende ick heb oock ghehoort een stemme tot my segghende, Staet op Peeter, slaet doot, ende etet. **8** Maer ick seyde, gheensins Heere, want iet ghemeyns oft onreyns en is noyt in mijnen mont gegaen. **9** Endiedie stemme heeft gheantwoert ten tweeden mael vanden hemel. Wat Godt ghesuywert heeft, en noemt dat ghy niet ghemeyn. **10** Ende dit gheschiede drijmael, die dinghen sijn alle weder om gphenomen inden hemel. **11** Ende siet drij mannen hebben ter stont ghestaen int huys daer ick in was, ghesonden van Cesarien aen my. **12** Ende den gheest heeft my gheseyt, dat ick met henlieden gaen soude, niet twijfelende. Ende met mij sijn oock ghecomen dese ses broeders ende wy sijn ghegaen in des mans huys. **13** Ende hy heeft ons vertelt hoe dat hy ghesien hadde eenen enghel in sijn huys staende ende tot hem segghende, Sendt tot loppen, ende doet halen Simon die

toeghenaemt wort Petrus, **14** die sal v woerden spreken doer sonder ophouden vander kerken tot Godt, voer hem. **6** Ende die welcke ghy sult salich sijn, ende v gheheel huysghesin. doen hem Herodes soude wtbrenghen, opden seluen nacht **15** Ende doen ick hadde begonst te spreken, soe is den was Petrus slapende tusschen twee ruyters ghebonden heylighen gheest op hen gheuallen, ghelyck hy oock op met twee ketenen, ende die bewaerders voer die doore ons viel int beghinsel. **16** Ende ick worde ghedachtich des bewaerdens den kerker. **7** Ende siet die enghel des Heeren woerts des Heeren als hy seyde, Iohannes heeft voerwaer heeft by hem ghestaen, ende een licht heeft ghescenen in die ghedoopt metten water, maer ghy sult ghedoopt worden woonstede, ende slaende Petrus sijde heeft hy hem ghewect metten heylighen gheest. **17** Hier om eest dat hen Godt segghende. Staet op raschelijck. Ende die ketenen vielen die selue gratie gheheuen heeft, ghelyck ons ooc die van sijnen handen. **8** Ende die enghel heeft tot hem gheseyt, gheloof hebben inden Heere Iesum Christum. Wie was Gort v omme, ende doet v cousen aen. Ende hy heeft alsoe ick dat ick Godt soude hebben moghen verbiedien? **18** ghedaen. Ende hy heeft hem gheseyt, Doet v cleedt om v, Dese dinghen ghehoort hebbende, hebben sij ghesweghen, ende volcht my. **9** Ende wtgaende volchde hy hem. Ende hy ende Godt gheglorificeert segghende, Soe heeft Godt dan en wist niet dattet waer was datter ghedaen worde doer den den heydenen oock penitencie ghegheuen tot dat leuen. enghel, maer hy mynde dat hy een visioen sach. **10** Ende **19** Ende die ghene die verstroyt waren van die tribulacie gaende doer dierste ende die tweede bewaernisse, sijn sij die ghesciet was ten tijden van Stephanus sijn voerwaer ghecomen tot die yseren poorte die ter stadt waerts leydt, die doerghereyst tot Phenicen ende Cypers ende Antiochien, welcke is voer hen van selfs openghegaen. Ende wt gaende niemanden dwoert sprekende dan alleen den Ioden. **20** sijn sij een strate voerts ghegaen, ende ter stont is die Ende daer warender sommighe van hen lieden mannen enghel van hem ghesceyden. **11** Ende Petrus tot sij seluen van Cypers ende Cyrenen, die welcke als sij in Antiochien ghecomen sijnde, heeft gheseyt, Nu weet ick warachtelijck comen waren spraken tot die Grieken, vercondighende den dat die Heere sijnen enghel ghesonden heeft, ende heeft my Heere Iesum. **21** Ende die hant des Heeren was met hen, verlost wt Herodes handt, ende van alle tverwachten des ende daer is een groot ghetal van gheloouigher totten Heere loetsche volcs. **12** Ende dit bedinckende is hy ghecomen tot bekeert. **22** Ende dit woert is gecommen tot die ooren der dat huys van Maria Iohannis moeder, die toeghenaemt is kercken die te Ierusalem was, van dese dinghen, ende sij Marcus, daer der veel vergadert waren ende biddende. **13** hebben ghesonden Barnabam tot Antiochien. **23** Die welcke Ende doen hy aen die doore des ingancs clopte, soe isser als hy daer ghecomen was, ende ghesien hadde die gracie een ionghe dochter voert ghegaen om te siene ghenaemt Gods, soe heeft hy hem verblyft, ende hy vermaendese alle Rhode. **14** Ende als sij Petrus stemme ghekent heeft van met een opset des herten te blijuen inden Heere, **24** want blijscappen en heeft sij die doore niet open ghedaen, maar hi was een goet man ende vol vanden heylighen gheest innewaerts loopende heeft sij ghebootsapt dat Petrus voer ende van tghelooue. Ende daer is een groote scare totten die doore stont. **15** Maer sij seyden tot haer, Ghy raest, Heere toegheueocht. **25** Ende hy is ghereyst nae Tharsen Maer sij seyde vast voer waer dattet alsoo was. Maer sij om Saulum te soecken, den welcken als hy vonden hadde, seyden, Tis sijnen enghel. **16** Maer Petrus bleef ghestadelijck heeft gheleydt tot Antiochien. **26** Ende sij hebben daer cloppende. Ende als sij open ghedaen hadden, soe hebben een heel ier verkeert in die kercke, ende sij hebben een een heel gheleert. Alsoe dat die discipelen ierstmael sy hem ghesien, ende worden verbaest. **17** Ende hy een teeken gheuende metter hant dat sij swijghen souden, heeft in Antiochien Christenen ghenaemt worden. **27** Ende in hen vertelt, hoe dat hem die Heere wten kercker gheleyt dese daghen sijnder propheten ouer comen van Ierusalem in hadde. Ende hy heeft gheseyt, Bootscapt Iacobus ende den Antiochien, **28** ende opstaende een van hen lieden Agabus broeders dese dinghen. Ende wtgaende is hy wechhegaen ghehoemt, heeft te kennen ghegheuen doer den gheest in een ander plaeſte. **18** Ende alſt dach gheworden was, soe datter eenen grooten dieren tijt comen soude ouer den isser een groote beroerte gheweest onder die ruyters, wat gheheelen omganck der aerden. Welck is gheweest onder van Petro ghesciet was. **19** Maer doen Herodes hem hadde Claudius. **29** Maer die discipelen (na dat sij elck hadde) doen soecken ende niet gheuonden en hadde, nae dat hy hebben voer hen ghenomen elck wat ten behoeue te senden ondersoek ghedaen hadden vanden wachters, soe heeft hy den broeders die te Ierusalem woonden, **30** dwelck sij oock te doen opleyden, ende nederwaerts gaende van Iudeen in ghedaen hebben, seydende tot die ouders, doer die handen Cesarien is hy daer ghebleuen. **20** Ende hi was gram op die van Barnabas ende Paulus.

12 ENde opden seluen tijt heeft Herodes die coninc die handen aengheslaghen dat hy pijnghen soude sommighe vander kercken. **2** Ende hi heeft ghedoot Iacobum Iohannis broeder metten sweerde. **3** Maer siende dattet den Ioden wel behaechde, soe heeft hy daer toe ghedaen dat hy ooc Petrum soude vanghen. Ende het waren die daghen der onghetheefder brooden. **4** Den welcken als hy gheuanghen hadde, soe heeft hy dien inden kercker ghesteken, leuerende hem vier quaertier ruyters om te bewaren. Willende nae Paesschen hem voer tivolck wt brenghen. **5** Ende Petrus worde bewaert inden kerker. Maer tghebedt ghesciede,

Barnabas ende Saulus sijn wedergherkeert van Ierusalem hebbende den dienst voldaen, hebbende met hen ghenomen Iohannem die toeghenaemt wordt Marcus.

13 ENde in der kercken die te Antiochien was waren Propheten ende leeraers onder die welcke was Barnabas ende Simon die ghenoemt worde die swerte, ende Lucius van Cyrenen, ende Manahen mede voesterlinck van Herodes een vanden vier vorsten ende Saulus. **2** Ende als sij den Heere dienden ende vasten, soe heeft die heylige gheest gheseyt, Sceyt my Saulum ende Barnabam wt, tot den wercke daer icse toe aenghenomen hebbe. **3** Doen hebben sij vastende ende biddende, ende hen die haden opleggende die laten gaen. **4** Ende sij waerlijck ghesonden vanden heylighen gheest, sijn wech ghereyst na Seleuciam, ende van daer sijn sij te scepe gheuaren tot Cypers. **5** Ende doen sij ghecomen waren tot Salaminen, soe preecten sij dwoert Gods in die synagogen der loden. Sy hadden ooc Iohannem in den dienst. **6** Ende doen sij alle dat eylant doergaen hadden tot Paphum toe, hebben sij eenen man gheuonden die een tououenaer was eenen valschen propheet, een lode, wiens naem was Bariesu, **7** die welcke was metten stadhoudher Sergio Paulo eenen verstandigen man. Dese gheroepen hebbende Saulum ende Barnabam heeft begheert te hooren dwoert Gods. **8** Maer Elimas die tououenaer (want alsoe wort sijnen naem beduyt) heeft hen wederstaen, bergerende den stadhoudere af te keeren vann tghelooe. **9** Maer Saulus die ooc Paulus hiet, veruult metten heylighen gheest siende hem aen, **10** heeft gheseyt, O ghi vol van alle bedroch ende alle scalcheyt des duyuels kint, viant van alle rechturdicheyt, ghy en houdt niet op van te verkeeren die rechte weghen des Heeren. **11** Ende nu siet die hant Gods op v, ende ghy sult blent sijn die sonne niet siende een wijle tijts. Ende ter stont heeft hem oueruallen een donckerheyt ende dyusternisse. Ende rontsomme gaende socht hi iemant die hem die hant gheuen soude. **12** Doen die stadhoudere dit werck ghesien hadde, soe heeft hy ghelooft, verwonderende hen van die leeringhe des Heeren. **13** Ende als van Papho ghesceopt waren Paulus ende die met hem waren, soe sijn sij ghecomen te Pergen van Pamphilien. Maer Iohannes van hen scyedende, is wederom ghekeert in Ierusalem. **14** Maer sij gaende door Pergen sijn ghecomen in antiochien van Pisidien. Ende ghegaen sijnde in die synagoge op den sabbottsdach, hebben sij gheseten. **15** Ende nae die lesse der wet ende der Propheten, soe hebben die princen der synagogen tot hen ghesonden segghende, Ghi mannen broeders eest sake dat in v lieden eenich woert der vermaninghen is totten volcke segt dat. **16** Ende Paulus op staende, ende metter handt stillicheyt ghebiedende, heeft gheseyt, Ghi Israhelijtsche mannen ende soe wie Godt vreeset. Hoort, **17** Des volcs van Israels Godt heeft onse vaderen vercoren, ende ons volck verheuen doen sij vreemdelinghen waren int lant van Egypten, ende doer eenen hooghen arm heeft hy die daer wt gheleyt, **18** ende tot den tijt van veertich iaren heeft hy hen manieren verdraghen in die woestijne. **19** Ende verderuende seuen na tien van volcke int lant van Chanaan, heeft hy hen metten lote hen lant ghedeylt, **20** omrent nae vierhondert ende vijftich iaren, ende daer na

heeft hy hen rechters ghegheuen tot Samuel den propheet. **21** Ende daer na hebben sij eenen coninck begheert, ende hy heeft hen ghegheuen Saul Cis sone, eenen man van Beniamins gheslachte veertich iaren. **22** Ende doen hy dien wechghedaen hadde, soe heeft hy hen lieden verwect Dauid den coninck, den welcken hy ghetuyghenis gheuende heeft gheseyt, Ic heb gheuonden Dauid den sone van lesse, eenen man nae mijn herte, die alle mijnen wille doen sal. **23** Wt den sade van desen heeft Godt, na sijn belofte Israel voerts ghebracht eenen salichmaker lesum, **24** als Iohannes preecte voer daenschijs van sijnder toecoomst het doopsel der penitencien alle den volck van Israel. **25** Maer doen Iohannes sijnen loop volbracht, soe seyde hy. Ic en ben die niet den welcken ghi my meynt te sijne, maer siet hi coemt na my. Van wiens voeten ick niet weerdich en ben die scoenen te ontbinden. **26** Ghy mannen ghi broeders, kinderen des gheslachts van Abraham, ende die onder v lieden Godt vreesen v lieden is dwoert van deser salicheyt ghesonden. **27** Want die te Ierusalem woonden ende haer princer, desen niet kennende ende die stemmen der propheten die tot allen sabbathen ghelesen worden, hebben die ordeelende volbracht, **28** ende gheen sake der doot in de hem vindende, hebben sij van Pilato begheert dat sij hem doodden souden. **29** Ende als sijt al volbracht hadden dat van hem ghescreuen was, soe hebben sij hem vanden houte doende in een graf gheleyt. **30** Maer Godt heeft hem van der doot verwect opden derden dach, **31** die welcke is ghesien gheweest tot veel daghen den ghenen die met hem op ghegaen waren van Galileen in Ierusalem, die tot nu toe sijn ghetuyghen sijn totten volcke. **32** Ende wy vercondighen v die beloftenisse die tot onsen vaderen gheadaen is. Want dese heeft Godt volbracht onsen kinderen verweckende lesum. **33** Ghelyck oock inden tweeden Psalm ghescreuen is. Mijn sone sijdi, ick heb v heden voerts ghebracht. **34** Maer dat hi hem heeft verwect vander doot die niet wederkeeren en sal in die verderffenisse heeft hi alsoe gheseyt. Want ic sal v die heylige beloften van Dauids ghetrouwue gheuen. **35** Ende daerom seyt hy noch elders, Ghy en sult uw en heylighen niet gheuen te sien die verderffenisse. **36** Want als Dauid in sijn gheslachte ghedient hadde den wille Gods, soe is hy ontslapen, ende versaemt tot sijnen vaderen, ende hy heeft verderffenisse ghesien. **37** Maer den welcken Godt verwect heeft, die en heeft gheen verderffenisse ghesien. **38** Hier om sij v kenlyck ghi mannen ghi broeders, dat v lieden doer desen die vergiffenis der sonden vercondicht wort, van alle tghene waer af ghy in die wet Moysi niet en hebt moghen gherichtuerdicht worden. **39** In desen wort gherichtuerdicht alle die daer in ghelooft. **40** Daer om siet toe, dat v niet ouer en come tghene datter ghescreuen is in die propheten, **41** Siet aen die versmaders, ende verwondert v, ende verswijnt. Want een werck, wercke ic in v daghen, een werck dat ghy niet gheloouen en sult, eest dat v iemant vertelt. **42** Ende als sij wtghingen soe baden sij dat sij ten naestcomende sabboth hen dese woerden spreken wilden. **43** Ende als die synagoge ghesceyden was, soe sijnder veel vanden loden ende vanden Gods dienstighen wtlanders Paulum ende Barnabam gheulcht, die welcke sprekende raedden hen, dat sij blijuen souden in die gratie Gods. **44**

Maer opden naesten sabbeth soe is by nae die gheheel
stadt vergadert om te hooren dat woort Godts. **45** Ende
die loden siende die scaren sijn vol nijdicheyt ghevorden,
ende sij seyden teghen die dinghen die van Paulo gheseyt
worden, blasphemende. **46** Doen hebben Paulus ende
Barnabas volstandelijck gheseyt, V lieden moest ierstmael
ghesproken worden het woert Godts, maer want ghy dat
van v stoot, ende v selluen onweerdich ordeelt des eewichs
leuens, siet soe worden wy ghekeert tot die heydenen,
(āiōnios g166) **47** want alsoe heeft ons die Heere gheboden
Ick heb v ghestelt tot een licht der heydenen dat ghy moect
wesen tot een salicheyt tot dat wterste van eertrijck. **48** Ende
die heydenen dit hoorende hebben hen verblijdt, ende sij
glorificeerden het woert des Heeren, ende sij hebben gheloof
alle die te voren gheordineert waren totten ewighen leuen.
(āiōnios g166) **49** Ende dwoert des Heeren worde breedt
ghesaeyt ouer alle dlantscap. **50** Maer die loden hebben
opgheruct Godtsdienstige ende eerlijcke vrouwen ende
douerste vander stadt, ende sij hebben een veruolghinghe
verwect teghen Paulum ende Barnabam, ende sij hebbense
verdreuen van haren palen. **51** Maer sij scuddende dat stof
haerder voeten op henlieden sijn ghecomen te Iconien. **52**
Ende die discipelen werden oock veruult met blijscap ende
metten heylighen gheest.

14 ENde tis ghesciet te Iconien dat sij tsamen in die
synagoge der loden ghanghen ende spraken, alsoe
datter een seer groote menichte van loden ende Grieken
gheloofde. **2** Maer die loden die ongheloouich waren hebben
opgheruct ende tot gramscappen verweckt die zielen der
heydenen, teghen die broeders. **3** Hier om hebben sij daer
veel tijs ghebleuen betrouwelijck doende in den Heere, die
ghetuyghenis gheuende was den woerde sijnder gratien,
gheuende oock datter teekenen ende wonderen ghedaen
worden doer hen handen. **4** Maer die menichte der stadt is
twistich ghevorden, ende die sommige waren met die loden
maer die sommige met die Apostelen. **5** Ende doender
eenen op loop ghesciet was van die heydenen ende loden
met haren princen, dat sij hen scande aendoen souden ende
steenlen, **6** dit verstaende, sijn sij gheuloden tot die steden
van Licaonien, Listren ende Derben, ende in alle dlantscap
rontsomme, ende daer waren sij deuangelie prekende.
8 Ende een man sadt te Listren cranck in die voeten,
cruepel van sijns moeders lichaem, die noyt ghwandelt
en hadde. **9** Dese heeft Paulum ghehoort sprekkende.
Die welck hem aensiende ende siende dat hy tgheluoue
hadde om salich te worden, **10** soe heeft hy gheseyt
met luyder stemmen, Staet recht op v voeten. Ende hy is
opghespronghen ende heeft ghwandelt. **11** Ende als die
scaren ghesien hadden dat Paulus ghedaen hadde, hebben
sij haer stemme opgehauen in die Licaonische sprake
segghende, Die goden den menschen ghelyck ghevorden
sijn nederghedaelt tot ons. **12** Ende sij noemden Barnabam
louem, maer Paulum Mercurium, want hy was die voerder
des woerts. **13** Ende lupiters priesters die voer die stadt
was brenghende stieren ende croonen voer die dooren,
wilde metten volcke sacrificie doen. **14** Dwelck als die
Apostelen ghehoort hebben Barnabas ende Paulus, soe sijn
sij met haren ghescoerden cleederen wtghesprienghen onder

die scaren roepende **15** ende segghende, Ghy mannen
waer om doedi dese dinghen? Wy sijn ooc ws ghelyck
sterffelijcke menschen, vercondighende v lieden, dat ghy v
bekeeren soudt van dese ydelheden totten leuenden Godt,
die ghemaect heeft den hemel, ende die eerde ende die
zee, ende alle datter in is, **16** die welcke in die voerleden
gheboerten alle die heydenen heeft laten wandelen hen
weghen. **17** Ende hy en heeft sij selluen voerwaer sonder
ghetuyghenis niet ghelaten, wel doende van den hemel,
gheueuen reghenen, ende vruchtbarige tijden, veruullende
met spijse ende blijscap onse herten. **18** Ende dit segghende
hebben sij nauwelijcs die scaren connen gheswichten, dat
sij hen niet en souden sacrificie doen. **19** Maer daer sijn
sommige loden ouerghecomen van Antiochien ende van
Iconien, die welcke (nae dat sij die scaren omghekeert
hadden) hebben Paulum ghesteent ende ghetrocken wter
stadt, meynende dat hy doot was. **20** Maer als hem die
discipelen omringhelden, soe is hy opstaende in die stadt
ghgaen, ende des anderen daechs is hy met Barnabas
ghereyst tot in Derben. **21** Ende als sij dier stadt het euangelie
ghpreect hadden, ende vele menschen gheleert hadden,
soe sijn sij wederom ghecomen te Lystren, ende Iconien,
ende Antiochien, **22** versterckende die zielen der discipelen,
ende vermanende dat sij blijuen souden int ghelooue, ende
dat wi moeten doer veel tribulacien comen int rijk Gods.
23 Ende als sij hen lieden priesters ghestelt hadden tot
elcker kercken, ende ghebeden hadden met vastenen, soe
hebben sij hen den Heere beuolen inden welcken sij gheloof
hadden. **24** Ende voerts doergaende doer Pisidien, sijn sij
ghecomen in Pamphilien, **25** ende sprekende het woert des
Heeren in Pergen, sijn si nederwaerts ghegaen in Attalien,
26 ende van daer sijn sij te scepe gheuaren na Antiochien,
Van waer sij ouergheheuen waren der gratien Godts, tot
dat werck dwelck sij volbrocht hebben. **27** Maer doen sij
ghecomen waren ende vergadert hadden die kercke, soe
hebben sij vertelt hoe groote dinghen dat Godt met hen
ghedaen hadde, ende dat hy den heydenen gheopent hadde
die doore des gheloofs, **28** ende sij hebben daer eenen
langhen tijt ghewoont by die discipelen.

15 ENde die sommige weder comende wt ludeen leerden
die broeders. Ten sij dat ghi besneden wort nae
Moyses wijse, soe en moechdi niet salich worden. **2** Alser
dan een groote oproeringhe ghesciet was van Paulus ende
Barnabas teghen die, soe hebben sij ghesloten dat Paulus
ende Barnabas ende sommige andere van die andere,
souden opwaerts reysen tot die Apostelen ende ouders in
Ierusalem, om deser vragnen wille. **3** Hier om dese vander
kercken wtgeleyt sijnde, sijn ghegaen doer Phenicien ende
Samarien, vertellende die bekeeringhe der heydenen, ende
sij maecten groote blijscap alle den broeders. **4** Maer doen
sij te Ierusalem ghecomen waren, soe sijn sij ontfanghen
gheweest van die kercke ende van die Apostelen ende
ouders, vercondighende hoe groote dinghen dat Godt met
hen ghedaen hadde. **5** Ende daer sijn opghestaen sommige
van die secte der Pharizeen die gheloouich waren ghevorden
segghende. Dat sij moesten besneden worden ende oock
hen ghebieden te houden die wet van Moyses. **6** Ende die

Apostelen ende die ouders sijn vergadert. om te bemercken van deser reden, 7 ende doender een groote disputacie gheschiedde, soe heeft Petrus opstaende tot hen gheseyt, Ghi mannen broeders ghi weet hoe dat Godt van die oude daghen onder ons vercoren heeft dat doer mijnen mont die heydenen hooren souden het woert van dat euangelie, ende gheloouen. 8 Ende Godt die de herten kent, heeft ghetuyghenis ghegheuen, gheuende hen den heyleghen gheest, ghelyck ons 9 ende hy en heeft gheen onderscleyt ghemaect tusschen ons, ende hen doort gheloouen hen herten suyuerende. 10 Nu dan waer om tempteerde Godt, met een iock te legghen op die halsen der discipelen, dwelck noch onse vaderen noch wy niet en hebben connen ghedraghen? 11 Maer wy gheloouen dat wy salich worden doer die gracie ons Heeren Iesu Christi, ghelyck sij. 12 Ende alle die meniche heeft ghesweghen, ende sij hebben ghehoort Barnabam ende Paulum vertellende, hoe groote teekenen ende wonderen dat Godt ghedaen hadde onder die heydenen doer henlieden. 13 Ende nae dat sij ghesweghen hadden, soe heeft Iacobus gheantwoort seggende. Ghy mannen, broeders hoort my, 14 Simon heeft vertelt hoe dat Godt ierstmael besocht heeft te nemen wten heydenen een volck sijnen naem. 15 Ende met desen accorderen die woorden der propheten, alsoe daer ghescreuen is. 16 Daer nae sal ick wederkeeren, ende wederom optimmeren Dauids tabernakel dat verualen is, ende sijn veruallinghen sal ic weder om timmeren, ende ic sal oprichten, 17 op dat die ander menschen versoecken moghen den Heere, ende alle die heydenen op die welcke mijnen naem aengheroepen is, seyt die Heere dese dinghen doende. 18 Van tbeghin der werelt is Gode bekent sijn werck. (aiōn g165) 19 Waer om soe ordele ick datmense niet ongherust en make die wt die heydenen bekeert worden tot Godt, 20 maer datmen tot hen scrijue, dat sij hen wachten van die besmettinghen des afgods beelden, ende van oncuyscheyt, ende versmachte dieren, ende van bloedt. 21 Want Moyses heeft van die oude tijden in elcke steden die ghene die hem vercondighen in die synagogen. Daer hy tot elcke sabbethon ghelesen wort. 22 Doen heuet den Apostelen ende den ouders behaecht met alle die vergaderinghe der gheloouigher, datmen soude kiesen mannen wt henlieden, ende senden tot Antiochien met Paulo ende Barnaba Judam die toghenaemt worde Barsabas, ende Silam van die principaelste mannen onder die broeders, 23 scrijuende doer die hant van hen. Die Apostelen ende die ouders ende broeders wenschen den broederen wt den heydenen die in Antiochien ende in Syrien ende Cilicien sijn, salcheyt 24 Aenghesien dat wy ghehoort hebben datter sommighe wt ons gaende v lieden ontstelt hebben met woorden v zielen omme keerende, den welcken wy gheen beuel en hebben ghegheuen, 25 soe heuet ons tsamen ouer een vergadert sijnde behaecht te kiesen mannen, ende die te senden tot v lieden, met onse alderliefste Barnaba ende Paulo, 26 menschen die hen zielen ouer ghegheuen hebben voer den naem ons Heeren Iesu Christi. 27 Hier om hebben wy ghesonden Iudam ende Silam die welcke sullen selue v oock metten woerden tselue seghen. 28 Want het heeft den heyleghen gheest ende ons goet ghedoch, v lieden anders niet meer lasts op te legghen, dan dese nootelijcke dinghen,

29 dat ghy v onthoudt van tghene dat den afgods beelden gheoffert is, ende van bloet, ende versmachte dieren ende van oncuyscheyt. Van die welcke ghi v seluen bewarende sult wel doen, blijft ghesont. 30 Dese aldus wech ghesonden sijn ghecomen te Antiochien, ende als die meniche vergadert was, soe hebben sij den brief ouergheluert. 31 Den welcken als si ghelesen hadden, soe waren sij verblydt vanden troost. 32 Maer Iudas ende Silas want sij ooc propheten waren, hebben met veel woerden die broeders vertroost, ende versterct. 33 Ende als sij daer gheweest hadden eenen tijt, soe sijn sij wederghesonden met vreden van die broeders, tot die ghene diese ghesonden hadden. 34 Maer het heeft Sile goet ghedoch daer te blijuen. Ende Iudas is alleen wechghaeaen. 35 Maer Paulus ende Barnabas woonden te Antiochien, leerende ende prekende, met veel meer andere het woert Gods. 36 Ende nae een deel daghen soe heeft Paulus tot Barnabam gheseyt, Laet ons wederom gaende die broeders besoeken, doer alle die steden, in die welcke wy dwoert des Heeren ghepreect hebben. Hoe dat sij hen hebben. 37 Maer Barnabas wilde oock met hem nemen Iohannem die toghenaemt werde Marcus, 38 Maer Paulo dochte datmen hem niet en behoorde tontfanghen om dat hi van hem ghesceyden was wt Pamphilien, ende met hem niet ghegaen en was int werck. 39 Ende daer is een tweesceydicheyt opgheresen, also dat sij van malcanderen sceydden, ende Barnabas met hem nemende Marcum is ghesceopt nae Cyren. 40 Maer Paulus verkiesende Silam is ghereyst, beuolen der gratien Gods vanden broeders. 41 Ende hy doerwandelende Syrien ende Cilicien versterckende die kerken. Ghebiedende te onderhouden die gheboden der Apostelen, ende der ouders.

16 Ende hy is voerts ghecomen tot Derben ende Lystren. Ende siet daer was een discipel ghehaemt Timotheus, eender gheloouender weduwen sone van eenen heydenschen vader. 2 Desen gauen goet ghetuyghe die broeders die te Lystren ende te Iconien waren. 3 Desen heeft Paulus ghewilt dat hy met hem reyzen soude. Ende hem aennemende heeft hy hem besneden om der loden wille die in die plaetsen waren. Want sij wisten alle dat sijn vader een heydensch man was. 4 Ende als sij doer die steden ghinghen, soe leerdern sij hen dat sij onderhouden souden die leerlingen die geordineert waren van die Apostelen ende ouderen die te Ierusalem waren. 5 Ende die kerken worden beuesticht int ghelooue, ende sij worden daghelijcs oueruloediger van ghetale. 6 Ende gaende doer Phrigien ende dlant van Galatiën, werde hen verboden vanden heyleghen gheest dat woert te spreken in Asien. 7 Maer doen sij ghecomen waren in Mysien, soe proefden sij te gane tot Birynien ende Iesus gheest en heeft hen dat niet toeghelaten. 8 Maer doen sij Mysien doer ghegaen waren, soe sijn sij nederwaerts ghegaen te Troaden, 9 ende Paulo is inder nacht een visioen vertoont. Een man van Macedonien was daer staende, ende hem seer biddende, ende segghende, Doergaende tot Macedonien helpt ons. 10 Ende doen hy dat visioen ghesien hadde, soe hebben wy ter stont ghesocht te reyzen in Macedonien versekert sijnde dat ons Godt gheroepen hadde om hen lieden het euangelie te vercondighen. 11 Ende te scepe varenden van Troade, sijn wy met eenen

rechten loop ghecomen in Samothracien ende des anderen daechs te Neapolen, 12 ende van daer te Philippen, welck is die hoofdstadt van dlandt van Macedonien, een stadt der vreemder wtlanders. Ende wy waren in dese stadt een deel daghen blyuende. 13 Maer op der sabbathen dach soe sijn wi wtghegaen buyten die poorte omrent den vloet daer tscheen datmen plach te bidden, ende sittende spraken wi tot die vrouwen die daer vergadert waren. 14 Ende een vrouwe Lydia ghenaemt een purpur vercoopersse der stadt van Thiateren Godt dienst heuet ghehoort. Wiens herte die Heere gheopent heeft om ter herten te nemen tgheene datter geseyt worde van Paulo. 15 Ende doen si ghedoopt was ende haer huys, soe heeft sij seer ghebeden segghende, Eest sake dat ghi my hebt gheacht gheloouich te sijne den Heere, soe coemt in mijnen huys ende herbergher. Ende si heeft ons ghdewonghen. 16 Ende tis gheschiedt als wy ter bedingen ghanghen, datter een ionghe dochter, hebbende eenen waersegghende gheest binnen, ons ontmoete, die welcke haren Heeren groot ghewin dede met waersegghen. 17 Dese Paulum ende ons gheulcht sijnde riep segghende, Dese menschen sijn dienaers vanden hooghen Godt, die v vercondighen den wech der salicheyt. 18 Ende dit dede sij menighen dach. Maer Paulus wee daer af hebbende ende hem omkeerende heeft gheseyt totten gheest. Ick ghebiede v inden naem Iesu Christi dat ghy van haer wtgaet. Ende hi is wtghegaen op die selue vre. 19 Ende haer Heeren siende dat die hope van hen winninghe wech gheuaren was, soe hebben sij Paulum ende Silam vanghende ghebracht op die mercr tot die princen, 20 ende breghende die voer die wethouderen hebben sij gheseyt, Dese menschen beroren onse stadt, want sij loden sijn, 21 ende vercondighen een maniere die ons niet gheorlooft en is aan te nemen, noch te doen, aenghesien dat wy Romeynen sijn. 22 Ende tvolck is teghen henlieden tsamen gheloopen, ende die wethouders hen cleederen scoorende hebben gheboden datmense soude met roeden slaen. 23 Ende als sij hen veel slaghen ghegeuen hadden, soe hebben sijse in den kerker ghesteken, ghebiedende den bewaerde, dat hijse naerstelligk bewaren soude. 24 Die welcke als hy sulck ghebodt ontfanghen hadde, heeftse ghedaen in den binnensten kerker, ende hen voeten heeft hy ghesloten in den stock. 25 Maer ter middernacht loofden Paulus ende Silas Godt, biddende, Ende sij hoordense die in die gheuanghenisse waren. 26 Maer onuersienlijck isser een groote eertbeuinghe ghesciet, alsoe dat die fundamenten des kerkers gheruert worden. Ende ter stont ghanghen alle die dooren open, ende die banden van hen allen worden ontbonden. 27 Ende die bewaerde des kerkers ontspronghen sijnde, ende siende die dooren des kerkers open, wilde hem seluen met een wtghetrocken sweet dooden, meynende dat die gheuanghen wech gheuloden waren. 28 Maer Paulus heeft met luyder stemmen gheroepen, seggende, En doet v seluen gheen quaet. Want wi sijn allegader hier. 29 Ende als hi licht gheeycht hadde, soe is hy daer binnen ghagaen. Ende verscricht sijnde is hi Paulo ende Sile te voete gheuallen, 30 ende hen buyten wtleydende heeft hy gheseyt. O ghy heeren wat moet ick doen dat ick salich mach worden? 31 Ende sij hebben gheseyt, Ghelooft inden Heere Iesum

ende soe suldi salich wesen ghi ende v huysghesin. 32 Ende sij hebben hem het woert des Heeren ghesproken met allen den ghenen die in sijn huys waren. 33 Ende hy hen nemende in die vre des nachts, heeft hen wonderen ghewasschen, ende hy werde gheodoopt ende alle sijn huys ter stont. 34 Ende als hijse gheleydt hadde tot in sijn huys, soe heeft hy hen die tafel voerghestelt, ende hy heeft vrolijk gheweest met alle sijnen huys ghelooouende Gode. 35 Ende alst dach gheworden was, soe hebben die wethouders die stad dienaers ghesonden segghende, Laet die menschen gheopent heeft om ter herten te nemen vrij gaen. 36 Ende die bewaerde des kerkers heeft dese woerden Paulo ghebootscapt. Dat die wethouders ghesonden hadden datmen v lieden soude vrij laten gaen. Hier om nu wtgaende gaet wech in vreden. 37 Maer Paulus heeft tot hen gheseyt, Sy hebben ons roomsche menschen openbaerlijck gheslaghen sonder sake inden kerker ghesloten, ende drijuen sij ons nu heymelijck wech? Alsoe niet, maer laetse selue comen 38 ende ons wtleyden. Ende die dienaers der stad hebben den wethouders ghebootscapt dese woerden. Ende sij sijn veruaert gheweest, ghehoort hebbende dat sij Romeynen waren. 39 Ende comende hebben sij hem ghesmeect, ende wtleydende hebben sij hen ghebeden dat sij wter stadt gaen souden. 40 Ende wten kerker gaende, sijn sij tot Lidiam inghegaen, ende siende die broeders, hebben sij ghetrost ende sijn wech ghereyst.

17 MAer doen, sij ghereyst hadden doer Amphipolen ende Appolonien, soe sijn sij ghecomen te Thessalonien, daer een synagoge der loden was. 2 Ende nae ghewoonte is Paulus tot hen binnen ghagaen, ende op drij sabbothen sprack hy tot hen van die scriptueren, 3 verclarende, ende bewijsende dat Christus moest lijden, ende verrijzen van die dooden, ende dat die is Iesus Christus, den welcken ick v vercondighe. 4 Ende die sommige van hem hebben ghelooft, ende sij sijn versaeamt met Paulo ende Sila, ende van die Godsdienstighe heydenen een groote menichte, ende veel edele vrouwen. 5 Ende die loden die benijdende, ende tot hen nemende sommige quade mannen van dat ghemeyn volck, ende een gherucht makende, hebben die stadt opgheruct, ende staende by lasons huys hebben sij ghesocht hen voerts te breghen onder tvolck, 6 Ende doen sijse niet en vonden soe trocken sij lasonen, ende sommige broeders tot die princen der stadt, roepende. Dese die de werelt in roeren stellen sijn oock herwaerts ghecomen, 7 die welcke lason ontfanghen heeft, ende dese doen allegader teghen des keysers ordinancien noemende eenen anderen coninck te sijne Iesum. 8 Ende sij hebben oock tghemeyn volck verwec, ende die princen der stadt dit hoorende, 9 ende ontfanghen hebbende dat verantwoorden van lason, ende van die andere hebben sij hen laten vrij gaen. 10 Maer die broeders hebben ter stont des nachts Paulum ende Silam laten gaen in Beroeën. Die welcke (als sij daer comen waren) sijn sij ghagaen in die loden den synagoge. 11 (Ende dit waren die edelste van henlieden die te Thessalonice sijn die dwoert ontfanghen hebben met gheheelder begheerten, daghelycs ondersoeckende die scriptueren, oft dese dinghen alsoe waren. 12 Ende voenwaer daer heefter veel van henlieden ghelooft, ende van die eerlijcke heydensche vrouwen ende mannen niet luttel.

13 Maer doen die Ioden in Thessalonien vernomen hadden, dat te Beroen van Paulo dwoert Gods oock ghepreect was, ghehoort hadden die verrijsenisse der dooden, soe bespotten soe sijn sij derwaerts oock ghecomen, beroerende ende in gherucht stellende die menichte. **14** Ende doen hebben die broeders Paulum ter stont laten wech gaen dat hy gaen soude tot aen die zee. Maer Silas ende Thimotheus sijn daer ghebleuen. **15** Ende die Paulum wtleyden, hebben hem voerts gheleydt tot Athenen toe. Ende van hem een beuel ontfanghen hebbende aan Silam ende Thimotheum dat sij seer rasschelijc tot hem comen souden, soe sijn sij ghereyst. **16** Maer doen Paulus hen lieden te Athenen verbeydde, soe worde sijnen gheest verwect in hem, siende die stadt gheheel met afgoderen becommert. **17** Hier om soe disputeerde hi in die synagoge met die Ioden, ende metten Godts dienstighen ende op die merct tallen daghen tot die ghene die daer teghenwoerdich waren. **18** Ende sommighe Epicureussche ende Stoysche Philosophen disputeerden met hem, ende die sommighe seyden. Wat wilt dese woordt sayere segghen? Maer dandere seyden. Het scijnt te wesen een vercondigher van nieuwe goden, om dat hi hen lieden lesum ende die verrijsenisse vercondichde. **19** Ende hem nemende hebbent sij hem gheleydt in ariopago, segghende, Moghen wy weten wat dese nieuwe leerlinghe is die van v ghepreect wert? **20** Want ghy brengt sommighe nieuwe dinghen in onse ooren. Daer om wi willen weten, wat dese dinghen sijn willen. **21** (Ende alle die van Athenen, ende die vreemde gasten, en verleechden hen nerghens toe, dan om te segghen, oft te hooren iet nieus) **22** Maer Paulus staende, int midden van Ariopago heeft gheseyt, Chi mannen van Athenen, ick sie v lieven ouer al met valschen Godstdienst becommert. **23** Want ic voerbijgaende ende siende v afgods beelden, heb oock gheuonden eenen outera, daer op ghescreuen was. Den ombekenden Godt. Daer om dat ghy onwetende eert, dat vercondige ick v **24** Godt die die werelt ghemaect heeft, ende al datter in is, dese want hy Heere is van hemel ende eerde, en woont in gheen tempelen metten handen ghemaect, **25** noch hem en wort gheenen dienst ghedaen, met menschelijcke handen als iet behoeuende, want hy eenen ieghelijken gheeft het leuen, ende den adem, ende alle dinghen, **26** ende hi heeft wt eenen alle gheslachte der menschen ghemaect, om te woonen opt gheheel aenschijn der eerden, ordinerende ghesette tijden, ende eynden van haer lieder wooninghe **27** om Godt te soecken, oft sij hem bijauontueren mochten aentasten, ende vinden. Al eest soe dat hy niet verre en is, van een ieghelijken van ons lieden. **28** Want in hem leuen wy, ende roeren ons, ende hebbent wesen. Alsoe ooc sommighe van uwen Poeten gheseyt hebben. Want wy sijn ooc van zijn gheslachte. **29** Daer om want wy van Gods gheslachte sijn, soe en behooren wy niet te meynen, dat het Godtlijck wesen den goude oft siluer, oft den steenen, den ghesneden wercke der consten ende der menschen versieringhen ghelyck is. **30** Ende tis waer, dat Godt die tijden van deser onwetentheit onghemerct latende vercondicht nu den menschen, dat sij alle gader oueral souden penitencie doen, **31** om dat hy eenen dach ghestelt heeft, inden welcken hy die werelt sal ordeelen in rechtaerdicheyt, doer eenen man in den welcken hy dat geordineert heeft allen menschen tghelooue biedende, verweckende die van die dooden. **32** Maer doen sij hem die sommighe, Maer die sommighe seyden. Wy sullen wt dat midden van henlieden. **33** Alsoe is Paulus ghegaen hem bijblijuende hebbent gheloof, onder die welcke was ooc Dionisius een Areopagyter, ende een vrouwe ghenaemt Damaris, ende andere met henlieden.

18 DAer nae wt Athenen ghegaen sijnde, is hy ghecomen te Corinthen, **2** ende vindende daer eenen lode Aquila ghehoemt, wt Ponten gheboren, die nu corts wt Italien ghecomen was, ende Priscillam sijn huysvrouwe (om dat Claudius gheboden hadde dat alle die Ioden wt Roome wech gaen souden) soe is hy tot hen ghegaen, **3** ende om dat sij vander seluer consten waren, soe bleef hy by hen, ende wracht (Want sij waren van die conste van tenten te maken) **4** Ende hy disputeerde in die synagoge alle sabbothen ondertusschen inbrenghende den naem des Heeren Iesu, ende hy maectet wijs den Ioden ende den Grieken. **5** Maer doen van Macedonien ghecomen waren Silas ende Timotheus, soe was Paulus naerstich tot dat woert betuyghende den Ioden dat Iesus was Christus. **6** Maer doen sij daer teghen seyden ende blasphemeren, soe heeft hy sijn cleederen wtscuddende tot hen gheseyt, V bloet sij op v lieder hooft. Ick sal van nu voerts suyver tot die heydenen gaen. **7** Ende van daer vertreckende is hy ghegaen int huys van eenen ghenaemt Titus die rechtuerdighe, die Godt dienende was, wiens huys was neffens aen die synagoge. **8** Ende Crispus die ouerste der synagogen heeft den Heere gheloof met alle sijnen huyse, ende veel vanden Corinthianen hoorende hebben gheloof, ende werden ghedoopt. **9** Ende die Heere heeft des nachts doer een visioen tot Paulum gheseyt, En wilt niet vreesen, maer spreect ende en swijcht niet. **10** Want ick ben met v, ende niemant en sal toeghelaten worden om v te hinderen. Want ick heb veel volcs in dese stadt. **11** Ende hy is daer stille gheweest een iaer ende ses maenden leerende by hen dwoert Gods. **12** Maer doen Gallio stadhoudar van Achaien was, soe sijn die Ioden eendrachtelijc op ghestaen teghen Paulum ende sij hebbent hem ghebracht voer den rechterstoel. **13** segghende, Dese raet teghen die wet den menschen Gode te dienen. **14** Maer doen Paulus begonste sijnen mont open te doen, soe heeft Gallio gheseyt tot die Ioden. Waert sake dattet iet onrechts waer, oft een seer quade daet O ghy loetsche mannen, soe mocht ick v nae recht verdraghen, **15** Maer sijnt vrachten van woerden oft namen, oft van uwer wet. Daer af siet ghy toe. Ick en wil van desen gheen richter sijn. **16** Ende hy heeftse ghedreuen van den rechter stoel. **17** Ende sij alle grijpende Sosthenem eenen Prince der synagogen sloeghen hem voer den rechter stoel. Maer Gallio en track hem gheen van desen dinghen aen. **18** Maer doen Paulus noch veel daghen ghebeydt hadde, soe is hy (die broeders Gode beuelende) te scepe gheuaren naer Syrien (ende met hem Priscilla ende Aquila) Die welcke hadde in Cenchris sijn hooft ghescoren want hy hadde een gheloofte. **19** Ende hy is ghecomen te Ephesen, ende daer heeft hijse ghelaten. Maer hy in die synagoge gaende disputeerde metten Ioden. **20** Ende doen sij hem

baden dat hy daer noch langher tijt soude blijuen, soe en waren hebben ooc geproeft ouer die ghene die boose heeft hy dat niet gheconsenteert, **21** maer hen te Gode gheesten binnen hadden, den naem Iesu aen te roepen beuelende, ende seggende, Ick sal wederom tot v lieden segghende. Ic beswere v door lesum den welcken Paulus keeren (by alsoe dat Gott wilt) soe is hy ghereyst van vercondicht, **14** Ende het waren seuen eens loden sonen Ephesen. **22** Ende nederwaerts gaende in Cesarien, is hy Sceua ghenaeamt eens prince der priesteren die dit deden, **15** opgheclommen ende heeft die kercke ghegroot, ende is Maer die boose gheest antwoordende heeft tot hen gheseyt nederwaerts ghereyst nae Antiochien. **23** Ende als hy daer Iesum ken ick, ende Paulum weet ic, maer wie sijt ghilieden? een luttel tijts gheweest hadde, soe is hy voerts ghereyst, **16** Ende die mensche daer den alderquaesten gheest in doer wandelende veruolghens dat lantscap van Galatiën was op hen springhende, ende gheweldich wordende ouer ende Phrygien versterckende alle die discipelen. **24** Ende beyde, heeft macht ghebruyct teghen henlieden, alsoo dat een lode Apollo ghenaeamt van Alexandriën gheboren een sij naect ende ghewont ontliepen wt dat huys, **17** Ende dit welsprekende man is ghecomen tot Ephesen, machtich is kenlijck gheworden alle den loden ende Heyden, die in die scriptueren. **25** Dese was gheleert inden wech des te Ephesen woonden, ende daer is een vreese op alle die Heeren, ende wesende vierich van gheeste sprack hy, ende gheuallen, ende den naem des Heeren Iesu worde grootelijck leerde naerstelijck tghene dat Iesu aengaet. Wetende alleen ghepresen, **18** Ende veel vanden ghenen die gheloofden het doospel van Iohannes. **26** Aldus heeft dese begonnen quaemen belijdende, ende vercondighende hen werken, **19** vrijelijck te doen in die synagoge. Den welcken als Priscilla Ende vele van henlieden die quade curioscheden gheulcht ende Aquila ghehoort hadde, soe hebben sij hem tot hen hadden hebben die boecken tsamen ghebracht, ende die ghenomen, ende hebben hem nearerstelicker verclaert den verbrant voor allen menschen, ende doen sij die prijsen van wech des Heeren. **27** Ende doen hy wilde gaen in Achaien, die gherekent hadde, soo hebben sij gheuonden tghelt soe hebben sij die broeders vernaet, ende ghescreuen den van vijftich duysent penningen, **20** Also sterckelijck wies discipelen dat sij hem ontfanghen souden. Die welcke als hy dat woort Gods ende worde versterct, **21** Als dese dinghen comen was hefft veel behelps ghedaen den ghenen die volbrocht waren, so heeft Paulus inden gheest voorghenomen ghelooft hadde, **28** Want seer sterckelijck vermant hy die dat hy Macedoniën ende Achaien doorghereyst hebbeden loden int openbaer, toonende door die scriptueren dat Iesus soude gaen nae Ierusalem seggende. Nae dat ic daer sal is Christus.

19 ENde het is ghesciet doen Apollo te Corinthen was,
dat Paulus hebbende door reyst alle die ouerste
landen quam tot Ephesen, ende vant sommighe discipelen,
2 ende hi heeft tot hen gheseyt. Hebdi den heylighen
gheest ontfanghen ghelouende, Maer sij hebben tot hem
gheseyt. Wij en hebben noch niet ghehoort ofter eenen
heylighen gheest is, **3** Maer hy heeft gheseyt. Waer in
sijt ghi dan ghedoopt? Die welcke hebben gheseyt. In
Iohannis doopsel, **4** Ende Paulus heeft gheseydt. Iohannis
heeft met dat doopsel der penitencien het volck ghedoopt,
segghende dat sij ghelouuen souden inden ghenen die
nae hem comen soude, dat is in lesum, **5** Dit ghehoort
hebbende werden sij ghedoopt inden naem des Heeren
lesu, **6** Ende doen hen Paulus die handen opgeleydt
hadde soo is die heyligh gheest op hen ghecomen, ende
sij spraken met tonghen, ende sij propheetterden, **7** Ende
sij waren alle gader omtrent twaelf mannen, **8** Ende in die
Sinagoge gaende sprack hy met betrouwien drij maenden
lanck disputerende ende hen onderwijsende van dat rijk
Godts, **9** Maer doender sommighe verhert waren ende niet
en gheloofden, vermalendijdende den wech des Heeren
voor die menichte, soo heeft hy van hen sceydende, die
discipelen afgheseyden, daghelycs disputerende in die
scole van een die Tirannus hiet, **10** Ende dit gheschiede twee
ieren lanck, also dat alle die ghene die in Asien woonden
hoorden het woort des Heeren, soo wel die loden als die
Heydenen, **11** Ende Godt dede crachtiche wercken die niet
ghemeyn en waren door Paulus hant, **12** alsoo dat oock
op die siecken ghedraghen worden van sijnen lichaem die
sweetdoeken oft voorcleeden, ende die siechten sceydden
van henlieden, ende die boose gheesten ghingen wt, **13** Ende
sommighe vanden ommegaende loden die besweerders
siedende in Macedoniën (wee vanden gheren die hen
dienden Timotheum ende Erastum, is hy selue een luttel
tijts ghebleuen in Asien, **23** Ende op dien tijt is gheschiet
een beroeringhe, die niet cleyn was) van den wech des
Heeren, **24** Want een Demetrius ghenoemt een siluersmit
makende silueren cassen voor Diana gaf den constighen
werckluyden den gheen cleyn ghewin **25** die welcke hy
te tsamen roepende met die ghene die van den seluen
hantwerck waren heeft gheseyt. Ghi mannen weet wel dat wij
van deser hanteringhen ghewin hebben, **26** ende siet ende
hoort, hoe dat desen Paulus heeft niet alleen van Ephesen,
maer oock by nae van gheheel Asien een groote scare
onderwijsende afgekeert segghende. Dattet gheen goden
en sijn die metten handen ghemaect worden, **27** Ende niet
alleen en sal ons dit deel in perikel comen van verworpen te
worden, maer oock sal den tempel vander grooter Dianen
voor niet gheacht worden, Ende haer maiesteyt salmen
ooc beginnen te verderuen, die welcke gheheel Asien
ende die werelt eert, **28** Dese woorden ghehoort hebbende
sijn si vol gramscap worden, ende hebben gheroopen
seggende. Groot is Diana der Ephesianen, **29** Ende alle
die stadt is vol werringenh ghevorden, ende sij hebben
enen oloop ghemaect eendrachtelijc tot op die ghemeyn
speelplaets, hebbende gegrepen Gaium ende Aristarchum
die Macedonianen Paulus ghesellen, **30** Ende doen Paulus
wilde int volc gaen so en hebbent die discipelen niet
toeghelaten, **31** Maer oock sommighe van die princen van
Asien die sijn vrienden waren hebben tot hem ghesonden,
biddende dat hy in die speelplaets niet comen en soude,
32 ende die ander riepen wat anders, want het was een
verwerde vergaderinghe, ende den meesten deel en wisten
niet wt wat sake dat sij verghadert waren, **33** Maer sij

hebben Alexandrum wter scaren ghetrocken, den loden weynich, **13** Maer wi in een scip climmende sijn gheuaren in hem voortstierende, Ende Alexander metter hant stillicheyt Asson, dat wij van daer Paulum ontfanghen souden, want begheert hebbende, wilde den volcke reden segghen. **34** Den welcken (als sij ghelycken hadden een lode te sijn, soo isser een groot ghecrijsch ghescreet van hen allen omtrent twee vren lanck roepende, Die groote Diana der Ephesianen, **35** Ende doen die scrijver die scaren ghestilt hadde, soo heeft hy gheseyt. Ghy mannen van Ephesen, wat mensch isser die niet en weet dat die stadt van Ephesen dienende is der groter Dianen ende Iupiteris kint? **36** Daerom want men hier teghen niet en mach segghen, soo behoorde ghilieden ghestilt te wesen, ende niet onbedachtelijck te doen, **37** Want ghy hebt ons dese mans aenghebracht, die noch tempelscynnders noch blasphemeeiders en sijn van uwer goddinnen, **38** Maer eest dat Demetrius ende die constighe wercluyden die met hem sijn, eenige sake teghen iemanden hebben, Men houdt ghemeynen raet van saken, ende daer sijn wethouders, laetse malcanderen voor recht aenspreken, **39** Maer eest dat ghy iet anders begheert te weten, dat machmen in die wettelijcke vergaderinghe beslichten, **40** Want wij sijn int perikel van beclaecht te worden vanden oploop van heden hoewel datter niemant sculdich en is, vanden welcke n wij ons mochten verantwoorden van desen oploop, **41** En de doen hy dit gheseyt hadde, soo heeft hy die vergaderinghe laten gaen.

20 MAer doen dese beroerte op hielt, soo heeft Paulus die discipelen gheroopen, ende hen vermanende, Gode beuolen, ende is wechghereyst om te gaen in Macedonien, **2** Ende doen hy die landen doorwandelt hadde, ende hen hadde met veel redenen vermaent, soo is hy ghecomen in griecken lant, **3** ende als hi daer gheweest hadde drij maenden, soo sijn hem laghen gheleyt vanden loden teghen dat hi soude te scepe varen nae Syrien, Ende hy heeft raet ghehad dat hy wederom keeren soude door Macedonien **4** Ende met hem sijn ghegaen Sosipater van Piriberoen, maer van die Thessalonianen Aristarchus, ende Secundus, ende Gaius van Derben, ende Timotheus, maer vanden Asianen Tythicus, ende Trophimus, **5** Dese (doen sij voor ons ghegaen waren) hebben ons verbeyt te Troaden, **6** Ende wij sceepen nae die daghen der onghetheefder brooden van Philippen, ende sijn tot hen ghecomen te Troaden binnen vijf daghen, daer wij ghebleuen sijn seuen daghen, **7** Maer op eenen vanden sabbethen als wij te samen comen waren om tbroot te breken, soo heeft Paulus hen ghepreect willende des anderen daechs reysen, ende hi heuet sermoen ghetrocken tot der middernacht toe, **8** Ende daer waren seer veel lampen in die eetcamer daer wij vergadert waren **9** Maer een ionghelinck Euthicus ghenaemt sittende op een venster doen hy in eenen swaren slaep gheualen was (als Paulus langhe preecte) verwonnen sijnde vanden slaep is vanden derden solder gheuwaerts ende hy is doot opghehauen, **10** Totten welcken als Paulus neder ghecomen was, soo heeft hy op hem gheleghen ende hem omuanghende heeft hy gheseydt. En wilt niet ontstelt sijn, want sijn ziele is in hem, **11** Ende opgaende ende broot brekende ende ontbijtende, doen hy hen ghenoech aenghesproken hadde totten dach is hy wechghereyst, **12** Ende sij hebben den ionghelinc leuende ghebracht, ende sij sijn ghetroot gheweest niet

alsoo hadde hijt bescikt willende selue te lande die reyse doen, **14** Ende doen hy ons vonden hadde in Asson, soo sijn wij, hem mede nemende, ghecomen tot Mytelenen, **15** Ende van daer scepende sijn wi tsanderdaechs ghecomen teghen Chium, ende des anderdaechs sijn wij aencomen te Samum, ende den dach daer nae sijn wij ghecomen te Miletene, **16** want Paulus hadde voor hem ghenomen voorby Ephesen te scepene, om dat hy gheen verlet en soude hebben in Asien, Want hy haestede hem dat hy (waert hem moghelyck) den Sinxendach soude te Ierusalem houden, **17** Maer van Miletene sendende tot Ephesen heeft hy gheroopen die ouders vander kercken, **18** Die welcke (als sij tot hem ghecomen waren) ende te samen waren, soo heeft hy hen gheseydt. Ghy weet wel vanden iersten dach dat ick in Asien ghecomen ben, hoe dat ick met v lieden binnen alle dien tijt gheweest hebbe, **19** dienende den Heere met alle ootmoedicheyt, ende tranen, ende temptaciën die my ghebuert sijn wt die laghen der loden, **20** Hoe dat ick v niet orberlijcs ontrocken en hebbe ick en heb v lieden vercondicht, ende v gheleert openbaerlijck, ende van huyse te huyse, **21** betuyghende den loden ende den Heydenen die penitencie in Gode, ende tghelooue in onsen Heere Iesum Christum, **22** Ende nv siet ick ghebonden inden gheest reyse nae Ierusalem, niet wetende wat my daer toecomende is, **23** dan dat die heylige gheest my tot allen steden openbaerlick ghetuycht segghende dat mijn banden ende tribulatien te Ierusalem toecomende sijn, **24** Maer ic en ontsie gheen deser dinghen, noch ick en achte mijn ziele niet costelijcker dan my seluen behoudelic dat ic mijnen loop mach volbrenghen, ende den dienst den welcken ick ontfanghen hebbe vanden Heere Iesu om te betuyghen dat euangelie der gratien Godts, **25** Ende nv siet ick weet wel, dat ghy voorts mijn aensicht niet meer sien en sult, ghi allegader door die welcke ic ghegaen hebbe prekende het rijk Godts, **26** Waerom soo betuygh ick v lieden opden dach van heden, dat ick suyver ben van wver alder bloet, **27** Want ick en heb mi niet ghespaert dat ick v niet en soude vercondighen alle den raet Godts. **28** Siet wel voor v ende voor allen den cudde in dwelcke v die heylige gheest ghestelt heeft bisscoppen om te regeren die kercke Godts, die welcke hy ghecreghen heeft met sijnen bloede. **29** Ick weet wel datter nae mijn wechsceydinghe sullen grijpende woluen incomen onder v lieden den cudde niet sparende, **30** Ende wt v seluen sullen mannen opstaen sprekende verkeerde leeringhen, om die discipelen nae hen wech te leyden, **31** Waerom soo waect in v ghedenckenisse onthoudende hoe dat ick drijaren lanc nacht ende dach niet en hebbe opgehouden, met tranen vermanende eenen ieghelycken van v lieden, **32** Ende nv beuele ick v Gode, ende den woerde van sijnder gratien, die machtich is te stichten, ende te gheuen die erfennisse in allen die gheheylichde, **33** Niemants siluer ende gout oft cleedt en heb ick begheert. **34** Ghy weet dat selue wel, hoe dat dese handen ghedient hebben van het ghene dat my van noode was, ende den ghenoen die met my sijn, **35** Ick heb v al ghetoot, datmen alsoor arbeydende moet ontfanghen die crancke, ende ghedencken des woorts des Heeren Iesu (want hy heeft gheseyt) Tis saligher gheuen dan

ontfanghen, **36** Ende doen hy dit gheseyt hadde, soo heeft hy met gheboochden knien ghebeden met hen allen, **37** Ende daer is een groot ghescrey opghestaen van hen allen, ende vallende op Paulus hals custen sij hem, **38** aldermeest bedroeft sijnde int woort dat hi gheseyt hadde, dat sij sijn aensicht niet meer sien en souden, Ende sij gheleyden hem ten scepe.

21 ENde alst ghesciet was dat wij te scepe voeren, van hen vertrocken sijnde, soo sijn wij met eenen rechten loop ghecomen te Choen, ende sdaechs daer nae te Rhoden, ende van daer te Pataram, **2** Ende doen wij gheuonden hadden een scip oueruarende tot in Phenicen, so hebben wij daer inclimmende gheuaren, **3** Maer doen wi begonsten ghesien te worden van Cypren, verlatende dat ter slincker hant sijn wij gheuaren in Syrien ende ghecomen tot Tyrum, want daer soude het scip ontladen, **4** Ende doen wij daer discipelen gheuonden hadden, soo sijn wij daer ghebleuen seuen daghen, die welcke seyden Paulo door den gheest, dat hy niet optrecken en soude in Ierusalem, **5** Ende als die daghen ouerleden waren, soo reysden wij ende ghinghen voorts, ende sij alle gheleydden ons met hen huysvrouwen ende kinderen tot buyten die stadt, ende met gheboochde knien hebben wij opden oeuer ghebeden, **6** Ende als wij malcanderen te Gode beuolen hadden, soo sijn wij int scip gheclommen, ende sij sijn wederom ghegaen tot hen wooningen, **7** Maer wij doen die scipuaert voleyndt was, sijn wij van Tyro nederwaerts ghegaen tot Ptolomaiden, Ende als wij die broeders ghegroot hadden, soo sijn wij eenen dach bi hen ghebleuen, **8** Maer tsanderdaechs ghereyst sijnde, sijn wij ghecomen te Cesarien, Ende gaende int huys van Philippus den euangeliste, die een vanden seuenen was sijn wij by hem ghebleuen, **9** Ende dese hadde vier dochteren maechden proheterende, **10** Ende doen wij vertoefden een deel daghen, soo is daer ouerghocomen van Iudeen een propheet Agabus ghenoeamt, **11** Doen dese tot ons ghecomen was soo heeft hy Paulus riem ghenomen ende bindende sijs selfs handen ende voeten heeft hy gheseyt. Dit seyt die heylige gheest, Den man (wiens riem dit is) sullen die loden in Ierusalem alsoo binden, ende leueren hem in die handen der Heydenen, **12** Dwelck als wij ghehoort hadden soo baden wij, ende die van dier plaetsen waren, dat hy niet opwaerts en ghinghe te Ierusalem, **13** Doen heeft Paulus gheantwoort, ende gheseyt. Wat doet ghy weenende ende mijn herte bedrückende? Want ick ben bereet niet alleen ghebonden te worden maer oock te steruen in Ierusalem om den naem des Heeren Iesu, **14** Ende doen wij hem dat niet en consten ontgeheuen soo hebben wij gherust segghende. Den wille des Heeren moet gheschieden, **15** Ende nae dese daghen bereyd sijnde, sijn wij opwaerts ghereyst in Ierusalem, **16** Ende daer sijn sommighe vanden discipelen wt Cesarien met ons ghecomen, breghende met hen gheleydt eenen (by den welcken wij herberghen souden) lasonem van Cypren, eenen ouden discipelen, **17** Ende doen wij te Ierusalem ghecomen waren soo hebben ons die broeders gheerne ontfanghen, **18** Ende sdaechs daer nae soo ghinch Paulus met ons tot Iacobum, ende alle die ouders sijn daer vergadert, **19** Die welcke als hy ghegroot hadde, soo vertelde hy van stuck te stukke wat Godt al ghedaen hadde onder die Heydenen door

sijnen dienst, **20** Ende doen sijt ghehoort hadden soo loofden sij grootelijck den Heere ende sij hebben hem gheseyt. Broeder ghy siet wel hoe veel duysenden datter ghehoofft hebben vanden loden ende die sijn allegader neerstighe onderhouders der wet, **21** Maer sij hebben ghehoort van v, dat ghy leert een afsceydinghe van Moyses, allen den loden die onder die heydenen sijn, segghende dat sij hen kinderen niet en moeten besnijden, nocht ooc wandelen nae die ghewoonte, **22** Daerom wat eest? Die menichte moet emmers vergaderen, want sij sullen hooren dat ghy ouerghocomen sijt, **23** Hierom doet dit dat wi v segghen? Wij hebben vier mannen hebbende een ghehofte op hen **24** dese met v genomen hebbende, heylicht v met henlieden, ende becostighet dat sij hen hoofden scheren, ende sij sullen alle weten dat het tghene dat sij van v ghehoort hebben valsch is, maer dat ghy wandelt ooc seluer onderhoudende die wet, **25** Maer vanden ghenen die ghehoofft hebben vanden Heydenen hebben wij ghescreeuen, ordeelende dat sij hen souden onthouden van tgheene dat den afgoden gheoffert is, ende van bloede, ende versmachte dieren, ende van oncusccheyt, **26** Doen is Paulus (de mannen mede ghenomen hebbende, ende ghesuyuert met hen) des anderen daechs inden tempel ghegaen, vercondighende die voleyndinghe van die daghen der suyeringhen, tot dat voor een ieghelycken van henlieden een offerande gheoffert worde, **27** Maer doen daer seuen daghen verloopen waren, soo hebben die loden die van Asien waren (als sij hem in den tempel ghesien hadden) alle tvolck opgeruct, ende sij hebben hen handen aan hem gheslaghen roepende. **28** Ghy Israhelijtsche mannen helpt, dit is die mensch die teghen tvolck, ende die wet, ende dese plaatse alle menschen op alle plaetsen leerende is, Ende daer toe heeft hy oock die Heydenen inden tempel ghebracht ende hy heeft dese heylige plaetsen ontsuyuert **29** (want sij hadden Trophimum den Ephesiaen in die stadt met hem ghesien, den welcken si meynde dat Paulus ooc inden tempel gheleyt hadde) **30** Ende die gheheel stadt is beroert geweest, ende daer is eenen toeloop des volcs ghesciet, Ende grijpende Paulum trocken sij hem wt den tempel, ende ter stont sijn die doeren ghesloten, **31** Ende doen sij hem begheerden te dooden, soo eest den capiteyn ouer duysent mannen vander benden ghebootscapt dat gheheel Ierusalem in werringhe was, **32** Die welcke ter stont met hem nemende die ruyters ende honderste mannen, is afgheloopen tot henlieden die welcke (als sij den capiteyn ghesien hadden ende die ruyters, soo hebben sij opgehouden van Paulum te slaen, **33** Doen heeft die Capiteyn aencomende hem aenghegrepen ende hy gheboordt, datmen binden soude met twee ketenen, ende hy vraeliche wie hy was, ende wat hy ghedaen hadde, **34** Ende die een riep dit ende dander dat, in die menichte, Ende doen hy niet sekerlijck en conste verstaen om tsgheruchs wille, so heeft hy hem doen leyden inden legher, **35** Ende doen hy ghecomen was aen die trappen, soo eest gheschiet dat hy ghedraghen worde vanden ruyters om tghewelt des volcs, **36** want hem volchde een menichte volcs roepende. Doet hem wech, **37** Ende doen Paulus begonste ingheleydt te worden inden legher, soo seyt hy totten Capiteyn. Mach ick wat spreken tot v? Die welcke heeft gheseyt. Condy griex spreken? **38** En sijdi niet die Egiptenaer, die voor dese

daghen den oploop verwect hebt, ende hebt wtgheleyt in die woestijne vier duysent heymelijcke moordenaren? **39** Ende Paulus heeft tot hem gheseyt. Ick ben voorwaer een loetsch man van Tharsen in Cilicien, een borgher van een stadt die niet onbekent en is, Maer ick bidde v, laet my spreken totten volcke, **40** Ende als hijt toeghelaten hadde, So heeft Paulus op die trappen staende metter hant een teeken ghegeuen totten volcke, ende alser een groote stillicheyt ghemaect was, soo heeft hijse aenghesproken in hebreusscher talen segghende.

22 GHy mannen broders ende vaders hoort na die redene die ick v nv gheue **2** (Maer doen sij ghehoort hadde dat hy in hebreusscher talen sprack tot hen, soo hebben sij noch meerder stile ghehouden, **3** Ende hy seyt). Ick ben een loetsch man gheborne te Tharsen in Cilicien, maer opghieuoeidt in dese stadt, aen die voeten van Gamaliel gheleert nae die waerheyt van onser vaderen wet, een vierich naeuolgher der wet ghelyc ghy allegader heden sijt, **4** Die desen wech veruolcht hebbe totter doot toe, bindende ende leuerende in gheuanghenissen mannen ende vrouwen **5** ghelyc die prince der priesteren my ghetuyghenis gheeft, ende alle die outste gheborene, vanden welcken ick briue nemende aen die broeders reysde naer Damascum, om dat ick van daer die gheuangen brenghen soude te Ierusalem, datse ghepunitert souden worden. **6** Ende het is ghesciert doen ick reysde ende quam by Damascus ten middaghe, dat my rontsomme onuersiens wten hemel bescenen heeft een groot licht, **7** ende vallende neder ter aerden, heb ick ghehoort een stemme seggende tot my. Saule Saule, waerom veruolchdi mi? **8** Ende ick heb gheantwoort. Wie sijdi Heere? Ende hy heeft gheseyt tot my? Ic ben Iesus van Nazareth den welcken ghy veruolcht? **9** Ende die met my waren hebben voorwaer dicht ghesien, maer sij en hebben die stemme niet ghehoort des gheens die met my sprack, **10** Ende ick heb gheseyt. Wat sal ic doen Heere? Ende die Heere heeft tot my gheseyt. Staet op ende gaet in Damascum, ende daer sal v van als gheseyt worden wat ghy doen moet, **11** Ende doen ic niet en sach om die groote claeheydt dien lichte, soo ben ic gheleydt metter hant van mijnen ghesellen ghecomen in Damasco, **12** En-de Ananias, een man, nae die wet ghetuyghenis hebbende van alle den loden daer woonende, **13** comende tot my ende by my staende heeft my gheseyt. Saule broeder siet op, ende ic heb hem aenghesien op die selue vre, **14** Ende hy seyde. Onser vaderen Godt heeft v te voren gheordineert, dat ghy sijnen wille soudt kennen, ende sien soudt den rechtuerdighen, ende hooren een stemme wt sijnen mont, **15** want ghi sult sijn ghetuyghe sijn tot alle menschen, van die dinghen die ghi ghesien hebt ende ghehoort, **16** Ende nv waerom toeft ghi? Staet op ende laet v doopen, ende wascht v sonden af aenroepende sijnen naem, **17** Ende het is ghesciert doen ick wederom quam in Ierusalem, ende badt inden tempel, dat ick worde in een opghetrockenheyt des herten **18** ende dat ick sach hem segghende tot my. Haest v, ende gaet haestelijck wt Ierusalem, want sij en sullen v ghetuyghenis van my niet ontfanghen, **19** Ende ic heb gheseyt. Heere sij weten wel, dat ick was sluytende inden kerker, ende slaende in alle Sinagogen die ghene die

in v gheloofden, **20** ende doen ghestort worde tbloet van Stephanus uwen ghetuyghe, soo stont ick daer by, ende ick conseenteerdet, ende ick bewaerde die cleederen der gheender die hem doodden, **21** Ende hi heeft tot my gheseyt. Gaet henen, want ick sal v tot die Heydenen verre senden, **22** Ende sij hoorden hem tot dat woort toe, ende sij hebben hen stemmen opghenhauen segghende. Doet wech vander eerden alsulcken, want ten is niet behoorlyck dat hy leue, **23** Ende doen sij riепen, ende hen cleederen awfwerpen ende ghestubbe in die locht wierpen, **24** soo heeft die capiteyn gheboden datmen hem leyden soude inden legher, ende met gheesselen slaen, ende hem pijnighen, op dat hi weten soude om wat sake datse hem alsoo aenriepen, **25** Ende doen sij hem met banden ghebonden hadden, soo seyt Paulus totten hondersten man by hem staende, Eest v gheoroof eenen Roomschen mensch die niet verdoemt en is te gheesselen? **26** Het welc als die honderster man ghehoort hadde, soo is hy aenden ouercapiteyn vander benden ghegaen, ende heeft hem ghebootscapt seggende. Wat suldy doen? want dese mensch is een borgher van Roomen, **27** Ende die ouercapiteyn tot hem comende heeft hem gheseyt. Segt my, sijdi een Romeyn? Ende hy heeft gheseydt. Ia ick, **28** Ende die ouercapiteyn heeft gheantwoort. Ic heb om een groote somme ghelts deser stadt borgherscap vercreghen, Ende Paulus seyde, Maer ick bent gheborne, **29** Ende ter stont sijnse van hem ghegaen die hem ghepijnt souden hebben, Ende die ouercapiteyn heeft oock ghevrest, nae dat hy vernomen hadde dat hy een borgher van roome was, ende dat hy hem ghebonden hadde, **30** Maer des anderen daechs willende nearerstelijcker weten om wat sake dat hy vanden loden besculdicht worde, heeft hy hem ontbonden, ende heeft gheboden dat die priesters tsamen comen souden ende alle den raet, ende Paulum voorts brenghende heeft hi hem ghestelt tusschen henlieden.

23 ENDE Paulus den raet aensiende heeft gheseyt Ghy mannen broders. Ick heb met een gheheel goede conscientie verkeert voor Godt, tot opden dach van heden toe, **2** Maer die prince der priesteren Ananias heeft gheboden den ghenen die by hem stonden dat sij hem aenden mont slaen souden, **3** Doen seyde Paulus tot hem. God sal v slaen ghi ghewitte wandt, Ende ghy sittende ordeelt my nae die wet ende teghen die wet doedi my slaen, **4** Ende die daer by stonden hebben gheseyt. Vermalendijde ghy den ouersten priester Godts? **5** Maer Paulus seyde. Ic en wiste niet broeders dat hy die prince der priesteren is, Want daer is ghescreuen. Den prince ws volcs en suldi niet vermalendijden, **6** Maer Paulus wetende dat het een deel was vanden Sadduceen ende het andere van den Phariseen heeft luyde gheroepen inden raet. Ghy mannen broeders, Ick ben een Phariseus een sone der Phariseen, van die hope ende van die verrijzenisse der dooden worde ick gheordeelt, **7** Ende doen hy dit gheseyt hadde soo isser eenen twist ghecomen tusschen die Phariseen ende Sadduceen, ende die meniche is van een ghesceyden, **8** want die Sadduceen segghen datter gheen verrijzenisse en is, noch Enghel, noch gheest, Maer die Phariseen bellijdense alle beyde, **9** Ende daer is een groot gheroep ghesciert, Ende sommighe

vanden Phariseen opstaende streden segghende. Wij en vinden niet quaets in desen mensch. Wat eest dan oft hem eenen gheest aenghesproken heeft oft eenen Enghel? Ende doen daer eenen groten twist ghevorden was, soo heeft die ouercapiteyn vreesende dat Paulus soude van henlieden verschoort worden, gheboden dat die ruyters afcomen souden, ende hem nemen wt dat middien van henlieden ende hem gheleyden tot inden legerh. Maer des nachts daer nae heeft die Heere by hem staende tot hem gheseyt. Weest volstandich, want ghelyc ghi van my ghetuyghen, Maer alst dach ghevorden was, soo hebben hen sommige loden vergadert ende hen seluen veruloect segghende dat si niet eten en souden noch drincken tot dat si Paulum ghedoot hadden. Endē het waren meer dan veertich mannen die dit ghesworen verbont te samen ghemact hadden. Die welcke sijn ghegaen tot die princen der priesteren, ende tot die ouders ende hebben gheseyt. Met eenen vloec hebben wij ons seluen veruloect dat wij gheen spijse proeuen en sullen tot dat wij Paulum ghedoot hebben. Daerom laet ghy nv den ouercapiteyn weten metten rade, dat hy hem voorts brenghe tot v lieden, als oft ghy iet sekerders wildet van hem weten. Maer wij sijn bereydt hem te dooden eer hy by v comen sal. Maer doen die sone van Paulus suster die laghen ghehoort hadde, soo is hy ghecomen ende ghegaen inden legher ende hy heuet Paulo te kennen ghegheuen. Ende Paulus roepende tot hem eenen vanden honderste mannen seyde. Desen ionghelinck leydt tot by den ouercapiteyn. Want hy heeft hem wat te segghen. Ende die heeft hem mede nemende gheleyt tot den ouercapiteyn ende gheseyt. Die gheuanghen Paulus heeft my ghebeden dat ick desen ionghelinck tot bi leyden soude, die v wat heeft te segghen. Ende die ouercapiteyn hem metter hant nemende is met hem besonder op een sijde ghegaen. Ende hy heeft hem ghevraecht. Wat eest dat ghy my hebt te kennen te gheuen? Ende hy heeft gheseyt. Die loden sijn ouer een comen dat sij v bidden souden dat ghy morghen Paulum soudt voorts brenghen inden raet, recht oft sij iet sekerders souden willen ondersoeken van hem. Maer ghy en gheloofht hen niet want die sommige van henlieden meer dan veertich mannen legghen hem laghen. Die welcke hebben hen seluen veruloect niet te eten oft te drincken tot dat si hem ghedoot hebben, ende sij sijn nv bereet verbeydende v belofte. Aldus heeft die ouercapiteyn den ionghelinc laten gaen, ghebiedende hem dat hijt niemanden segghen en soude dat hy hem dit hadde te kennen ghegheuen. Ende als hy twee honderste mannen tsamen tot hem gheroepen hadde soe heeft hi tot hen gheseyt. Bereydt twee hondert crijschknechten dat sij reysen moghen tot Cesarien, ende tseuentich ruyters te peerde, ende twee hondert spiesknechten, van die derde vre des nachts. Ende bereydt die lastdraghende beesten, dat sij Paulum daer op settende moghen onghescent brenghen tot Felix den stadhoudere. Want hy vreesde dat die loden hem by auontueren grijpen souden ende dooden, ende dat hy daer na soude op sprake lijden als oft hy soude hebben willen ghelt nemen) scrijuende eenen brief inhoudende dit.

Maer Lysias wenscht den alder besten president

Felici salicheyt. Desen man gheuanghen sijnde vanden loden doen hy begonste van henlieden ghedoodt te worden, heb ick daer ouercomende metten heyre verlost, vernomen hebbende dat hy een Romeyn was. Ende willende weten die sake die sij hem opleyden, heb ick hem gheleydt tot in haren raet. Den welcken ick heb beuonden besculdicht te worden van sommige vrachten van haerder wet, maer gheen quaet seyt hebbende dat der doot oft der gheuanghenisse weerdich is. Ende doen my ouerghedraghen was vanden laghen die sij hem bereydt hadde, soo heb ick hem tot v ghesonden, ontbiiedende den claghers ooc dat sij by v souden segghen. Blijft ghesont. Maer die ruyters na dat hem gheboden was nemende Paulum hebben hem inder nacht gheleydt tot in Antipatridem. Ende des anderen daechs als sij die ruyters te peerde ghelaten hadde dat die met hem reysen souden, sijn sij wederom ghecomen inden legher. Die welcke als sij te Cesarien ghecomen waren ende den brief ghegheuen hadde den president, soo hebben sij voor hem Paulum oock ghestelt. Maer doen hijt ghelesen hadde ende ghevraecht van wat prouincie dat hy was, ende verstaende dat hi was van Cilicien. Ic sal v (seyt hy) hooren, als v beclaghers ghecomen sijn, ende hy heeft hem doen bewaren in Herodes rechterhuys.

24 Maer nae vij daghen soo is nederwaerts ghegaen die prince der priesteren Ananias met sommige ouderen ende Tertullo eenen oratuer, die welcke sijn aenden president ghegaen teghen Paulum. Ende als hy Paulum opgheroopen hadde, soo begonste Tertullus te besculdighen segghende. Aenghesien dat wij in veel vreden leuen door v, ende veel dinghen ghebetert worden door v voorsienicheyt, dat nemen wij aan tot allen tijden ende plaezen o ghi alderbeste Felix, met alder dancbaerheyt. Maer op dat ick v niet te langhe en vertrecke soo bidde ic v dat ghy ons int corde hoort nae v goedertierenheyt. Wij hebben desen man beuonden scadelijck, ende verweckende oploopen allen den loden in alle die werelt ende den principaelsten verweckere van die secte der Nazarenen. die hem ooc ghepijnt heeft den tempel te ontsuyeren. Den welcken wij oock ghevanghen hebbende, wilden nae onse wet ordeelen, Maer die ouercapiteyn Lysias ouercomende heeft hem met groter ghewelt wt onse handen ghetrocken. Ghebiedende dat sijn betichters tot v comen souden, vanden welcken ghy oorordeelende, moecht van alle dese dinghen kennis nemen, daer wij hem af besculdighen. Ende die loden hebben oock daer toe ghedaen, segghende dat dese dinghen alsoo waren. Maer Paulus heeft gheantwoort (den president hem teeken gheeuende dat hy spreken soude) Want ikk wete dat ghy ouer veel iaren een richter sijt gheweest van dit volck, soo sal ic my goets moet verantwoorden. Want ghi moghet vernemen hoe dat my niet meer dan twaelf daghen en sijn, vander tijt dat ick opghecom ben om te aenbidden in Ierusalem. Ende sij en heben my niet gheuonden noch inden tempel met iemanden dispueterende oft ooploop der scharen makende, noch in die Sinagoge noch in die stadt. noch sij en sullen v niet connen betooken van tgene daer sij my nv af betijghen. Maer ic belijde v dit dat ic nae die manier van leuen die sij ketterie noemen, den vader mijnen Godt also diene gheloouende alle dat in die wet ende

propheten ghescreuen is, **15** hope hebbende in Gode, die
dese oock selue verwachten, die toecomende verrijsenisse
der rechtuerdigher ende onrechtuerdigher, **16** Daer toe ben
ick neerstich om sonder misdaet een goede conscientie te
hebben tot Godt, ende tot die menschen tot allen tijden, **17**
Ende nae veel iaren willende aelmissen doen onder mijn
volck ende offerande, ende beloften, ben ick ghecomen, **18**
met die welcke si my gheuonden hebben ghesuyuert inden
tempel, niet met eenighe scare oft gherucht, **19** Maer daer
sijn sommighe loden van Asien die welcke behoorden by
teghenwoordich te sijne, ende clachte te doen, waert dat sij
iet hadde teghen my, **20** oft laet dese selue segghen, oft sij
eenighe ongherechticheyt in my gheuonden hebben, want ick
staet inden raet, **21** dan alleen van dese stemme waer mede
ick gheroept hebbe onder henlieden staende, Ick worde
heden van die verrijsenisse der dooden gheordeelt van
lieden, **22** Maer Felix heuet wtghestelt, sekerlijck wetende
van desen wech segghende. Als die ouercapeteyn Lysias
afcoemt, dan sal ick v lieden hooren, **23** Ende hy heeft den
hondersten man beuolen dat hy hem bewaren soude, ende
dat hy rust hebben soude ende dat men oock niemand vanden
sijnen en soude verbieden hem te dienen, **24** Maer nae een
deel daghen Felix comende met Drusilla sijn huysvrouwe,
die een Iodinne was, heeft Paulum gheroepen ende van
hem ghehoort tghelooue dat in Christum lesum is, **25** Ende
doen hy sprack van die rechtuerdicheyt ende suyuerheydt
ende vanden toecomenden ordeele, soo heeft Felix verschrift
sijnde gheantwoort. Aengaende van nv, soo gaet henen,
maer ten bequamen tijde sal ick v doen roepen, **26** oock
mede hopende dat hem soude gelt ghegeueen worden van
Paulo, Waerom dat hi hem oock dicmael roepende, met hem
sprack, **27** Maer alst twee iaren voorleden was, soo is in
Felix stede ghecomen Portius festus, Maer Felix willende
den loden belieuen heeft Paulum gheuanghen ghelaten.

25 Hierom doen Festus ghecomen was in die prouincie,
soo is hi nae drij daghen opwaerts ghereyst tot
Ierusalem van Cesareen, **2** Ende die princen der priesteren
ende die principaelste der loden sijn hem aenghegaen
teghen Paulum, ende sij baden hem **3** begheerende gratie
teghen hem, dat hy soude ghebieden datmen hem bracht te
Ierusalem, laghen legghende dat sij hem souden dooden
opden wech, **4** Maer Festus heeft gheantwoort dat Paulus
in Cefarien bewaert worde, ende dat hy corts derwaerts
reysen soude, **5** Aldus (seyt hy) so wie onder v lieden
des machtich sijn, laet die nederwaerts comende hem
besculdighen, eest datter eenich swaer misdaet inden man
is, **6** Ende doen hy daer onder henlieden gheeweest hadde
niet meer dan acht oft thien daghen, soo is hi nederwaerts
ghereyst tot Cesareen, ende tsanderdaechs heeft hy opden
rechterstoel gheseten, ende gheboden datmen Paulum daer
brenghen soude, **7** Die welcke als hi daer ghebrocht was,
soe hebben rontsomme hem ghestaen die loden die van
Ierusalem afghecomden waren, veel ende swaer saken hem
opworpende die si niet ghetoonen en consten, **8** Paulo
hem verantwoordende. Ick en heb niet ghesondicht noch
teghen der loden wet, noch teghen den tempel, noch teghen
den keyser, **9** Maer Festus willende den loden belieuen

heeft Paulo antwoerdende gheseyt. Wildi opwaerts gaen tot
Ierusalem, ende aldaer gheordeelt worden voor my? **10** Maer
Paulus heeft gheseyt. Ick stae voor des keyzers rechterstoel,
daer moet ick gheuonnist worden, den loden en heb ic gheen
scade ghedaen, ghelyc ghi beter weet **11** Want heb ic hen
scade ghedaen oft iet ghedaen dat ter doot weerdich is, soo
en wegher ick niet te steruen, Maer eest sake dattet gheen
van desen en is, daer sij my mede betijghen, soo en mach
my niemant henlieden ouer leueren, Ic appellere aen den
keyser, **12** Doen heeft Festus metten raet ghesproken ende
gheantwoort. Hebt ghy aen den keyser gheappelleert? ghy
sult totten keyser gaen, **13** Ende doender een del daghen
overleden waren, soo sijn Agrippa die coninck ende Bernice
tot Cesareen ghecomen om Festum te groeten, **14** Ende
doen sij daer veel daghen bleuen, soo heeft Festus den
coninck gheseyt van Paulo segghende. Hier is een man van
Felix gheuanghen ghelaten, **15** om den welcken (doen ick
te Ierusalem was) hebben tot my ghecomen die princen
der priesteren, ende die ouders der loden, Eyschende
teghen hem een vonnisse der verdoemenissen, **16** Tot die
welcke ick gheantwoort hebbe. Dat die Romeynen gheen
ghewoonte en hebben te leueren eenighen mensch, voordat
die ghene die beclaecht wort teghenwoordich hebbe sijn
betichters ende dat hy tijt neme hem te verantwoorden om
die opghelyede feyten te wederlegghen, **17** Hierom doen
sij herwaerts ghecomen waren, soo heb ick sonder eenich
vertrekken des anderen daechs sittende opden rechters
stoel, gheboden datmen den man by brenghen soude,
18 Ende als die betichters van desen ghestaen hadden,
soo en brachten sij gheen sake voorts daer ick quaet af
vermoedde, **19** Maer sij hadden sommighe vaghen van
haren onghelooue teghen malcanderen, Van eenen dooden
lesum, den welcken Paulus voorwaer seyde noch te leuen,
20 Ende ick twifelende van deser vaghen seyde, oft hy wilde
gaen te Ierusalem, ende aldaer gheordeelt worden van dese
dinghen **21** Maer doen Paulus appelleerde dat hy soude
bewaert worden der kennissen van Augustus, soo heb ick
hem doen bewaren, totdat ick hem sende aenden keyser, **22**
Maer Agrippa heeft gheseyt tot Festum. Ic wilde wel selue
den mensch hooren, Morghen (seyt hy) suldi hem hooren,
23 Ende des anderen daechs als Agrippa ende Bernice
ghecomen waren metten grooten state, ende ghegaen waren
in dat raethuys, metten oppercapiteynen ende principaelste
mannen vander stadt, soo is Paulus (alst Festus gheboort)
daer ghebrocht, **24** Ende Festus seyt. Agrippa coninck, ende
alle ghy mannen die tsamen met ons hier teghenwoordich
sijt, ghy siet desen man, vanden welcken alle die menichte
der loden my aengheroepen heeft te Ierusalem, begherende
ende tsamen roepende, dat hy niet langher en behoort te
leuen, **25** Maer ick heb beuonden dat hy niet der doot
weerdich sijnde misdaet en heeft, Ende doen dese selue
appelleerde aenden keyser, soo heb ick ghesloten hem daer
te senden, **26** Vanden welcken ick niet sekers en hebbe dat
ick den Heere scrijuen mocht, Waerom soo heb ick hem
voorts ghebrocht tot v lieden, ende aldermeest tot v ghy
coninck Agrippa, op dat ick (ondersoek ghedaen hebbende)
iet mach hebben dat ick scrijuen mochte, **27** Want het dunct

my onredelijck, eenen gheuanghenen te senden, ende sijn saken niet te kennen te gheuen.

26 MAer Agrippa heeft tot Paulum gheseyt. V wort ghearloft te spreken voor v seluen, Doen heeft Paulus met wtgherechter hant hem begonst te verantwoorden, **2** Van alle tghene daer ick af beclaecte worde vanden loden coninc Agrippa, acht ick my gheluckich te sijne, aenghesien dat ick my heden by v verantwoorden sal, **3** aldermeest want ghy wel weet alle die ghewoonten ende vraghen die onder die loden sijn, Waerom soo bidde ick v dat ghy my ghedoochsaemlijck hoort, **4** Ende voorwaer mijn leuen van mijnder ioncheyt dwelck van ierst gheweest is onder mijn volck in Ierusalem kennen alle die loden, **5** kennende my te voren van ierst (wilden sij ghetuyghenis gheuen) dat ick nae die sekerste maniere van leuen van onser religien heb gheleeft een Phariseus, **6** Ende nv in die hope der beloften die tot onsen vaderen ghedaen is van Gode, staen ick den ordeel onderworpen, **7** in die welcke ons twaelf gheslachten nacht ende dach dienende hopen te comen, Van welcker hopen ick beticht worde vanden loden o coninc, **8** Waerom duncket by v lieden onghelooffelic te sijne, eest dat God die dooden verweet? **9** Ende ick hadde voorwaer ghemeynt dat ick teghen den naem Iesu van Nazareth soude veel hebben moeten doen ter contrarien, **10** dwelck ick oock ghedaen hebbe te Ierusalem, ende veel vanden heylighen heb ick in kerkers ghesloten, hebbende vanden princen der priesteren macht ghenomen, ende als sij ghedoordt worden soo droech ick dat vonnis ouer, **11** Ende door alle die Sinagogen henlieden dicmael pijnighende, dwanck ickse te blasphemeren, ende noch meer teghen hen rasende, veruolchde ick henlieden tot in die vreemde steden, **12** om welcke saken doen ic ghinc nae Damascum met machte ende orlof van die princen der priesteren, **13** soo heb ick inden middach opden wech ghesien (o coninck) dat mij wten hemel een licht meerder dan die claereyt der sonnen omscenen hadde, ende die ghene die tsamen met my waren, **14** Ende doen wij allegader ter eerden neder gheuallen waren, soo heb ick ghehoort een stemme tot my sprekende in hebreusscher talen, Saule Saule waerom veruolchdi my? het is v hart teghen een steeck yser metten voeten te stooten, **15** Ende ick seyde. Wie sijt ghy Heere? Maer die Heere seyde. Ick ben Iesus den welcken ghy veruolcht, **16** Maer richt v op, ende staet op v voeten? Want daerom heb ick v gheopenbaert, om dat ick v maken soude een dienaer ende een ghetuyghe der dinghen die ghy ghesien hebt, ende van tghene daer ick v in openbaren sal, **17** verlossende v van die natien ende Heydenen tot die welcke ick v nv sende, **18** om hen ooghen open te doen, dat sij bekeert moghen worden van die duysternissen totten lichte, ende van Satanas macht tot Gode, op dat sij ontfanghen moghen verghiffenissee van sonden, ende een deel onder die heylige door tghelooe dat in my is, **19** Daerom o coninc Agrippa, ick en heb der hemelscher openbarighen niet ongheloochig geweest, **20** Maer den ghenen die te Damasco sijn ierstmael, ende te Ierusalem, ende ouer alle dlantscap van Iudeen, ende den Heydenen, vercondichde ic dat sij penitencie doen souden, ende hen bekeeren souden tot Godt, doende weerdighe wercken der penitencien. **21** Om dese sake hebben die

oden (doen ic inden tempel was) mi ghe-uanghen ende arbyden willende my dooden, **22** Maer gheholpen sijnde door die helpe Godts, stae ick nog tot opden dach van heden betuyghende den minsten ende den meesten, niet seggende buyten tghene dat die propheten ende Moyses geseyt hebben toecomende te sijne **23** oft Christus lijden soude, oft hy dierste wt die verrijsenis der dooden, het licht soude vercondighen den volcke ende den Heydenen, **24** Doen hy dese dinghen sprac ende hem verantwoorde, soo heeft Festus met luyder stemmen gheseyt. Paule ghy raest, groote gheleertheyt brengt v tot ontsinnicheyt, **25** Ende Paulus. Ick en rase niet (seyt hy) o alderbeste Feste, maer ick spreke woorden der waerheit ende der soberheit, **26** Want die coninck weet hier af totten welcken ic cloeckelijc spreke, want ick meyne dat hem van desen dinghen niet onbekent en is, want gheen van desen en issen in eenighen hoech ghescielt, **27** Ghehoofdi ghy coninc Agrippa den propheten? Ick weet wel dat ghy die ghearloft, **28** Maer Agrippa seyde tot Paulum. Op een luttel na beweecth ghy my kersten te worden, **29** Ende Paulus seyde. Ick wensche bi Gode, int luttel ende int groote niet alleen v maer ooc alle diet heden hooren alsulck te worden als ic ben, wtghenomen dese banden, **30** Ende die coninck is opghestaen, ende die president ende Bernice, ende die by hem saten, **31** Ende doen sij op een sijde ghegaen waren soo spraken sij tot malcanderen seghende. Dese man en heeft niet misdaen dat der doot oft der gheuanghenissen weerdrich is, **32** Maer Agrippa heeft Festo gheseyt Desen man hadde men moghen laten vrij gaen, en hadde hy aen den keyser niet gheappelleert.

27 MAer doent gheordineert was dat hy in Italien te scepe varen soude, ende datmen Paulum metten anderen gheuanghenen soude leueren, den hondersten man Iulius ghaenamt, van die keyserlijcke bende, **2** soo sijn wij opghelommen in een scip van Adrameten, ende beginnende te varen omtrent die plaatzen van Asien, hebben wij afghesteken vanden lande, ende Aristarchus den Macedoniaen die van Thessalonica was by ons blijuende, **3** Maer des ander daechs sijn wij ghecomen tot Sidon, Ende Iulius beleefdelijck Paulum tracterende heeft hem laten vrij gaen tot sijnen vrienden ende sij seluen besorghen, **4** Ende doen wij van daer afghesteken waren, soo hebben wij ghesceupt onder Cypren om dat die winden contrarie waren, **5** Ende scepende door die zee van Cilicien ende Pamphilien sijn wij ghecomen te Listren welck is een stadt van Licien, **6** ende die honderste man vindende daer een scip van Alexandrien, varende na Italien, heeft ons daer in ouer ghesedt, **7** Ende doen wij veel daghen lancsaemlijc voorts voeren, ende nauwelijcs ghecomen waren teghen ouer Gnidum (want den wint ons belette) soo sijn wij ghesceupt aen Creten by Sallomonem, **8** ende nauwelijcs daer neffens varende sijn wi ghecomen tot een plaatse die ghenoeamt wort goede hauen, waer by was die stadt Thalassa, **9** Maer alsser veel tijs voorby was, ende dat nv gheen vrij sceepuaert en was, om dat het vasten nv langhe te voren gehadet hadde, soo troostese Paulus **10** segghende tot hen. Ghi mannen ick sien wel dat dese sceepuaert beghint te sijne met hinder ende met veel scaden, niet alleen vanden

last ende vanden scepe, maer oock van onse zielen, **11** Ende hebben dien laten wtualen, **33** Ende doent begonste Maer die honderste man gheloofde meer den stierman ende licht te worden, soo badt Paulus hen alle dat sij spijse nemen den piloot, dan tghene dat van Paulus gheseyt worde, **12** Ende doent gheen bequaem hauen en was om daer te ouerwinteren, soo hebbender vele eenen raet ghesloten van daer te scepen, op dat sij in eenigher manieren comen die te Phenicen daer souden moghen ouerwinteren welc is een hauene van Creten siende teghen den suydwesten ende den noortwesten wint, **13** Ende doender eenen suyden wint waeyde meynende dat si nv hen voornemen hadden, doen sij van Assou afghesteken waren, voeren sij voorbi Creten, **14** Maer niet langhe daer nae soo heeft hem eenen stormende wint teghen haer gheheuen die ghenoemt wort den noortosten wint, **15** Ende doen tscip ghegrepen was, ende niet en conste wederstaen den wint latende het scip den winden, worden wij ghedreuen, **16** Ende tot een eylandt af varenden dwelck ghenoemt wort Cauda hebben wij nauwelijcs eenen boodt connen ghecrijghen, **17** Ende dien opghenomen sijnde, soo ghebruycten sij helpe het scip toe bindende, vreesende dat sij int Syrten vallen souden, ende een tonne nederlatende voeren sij alsoo, **18** Maer als wij crachtelick vant onweder herwaerts ende derwaerts gheworpen waren, soo hebben sij des anderen daechs eenen wtwerp ghedaen, **19** ende opden derden dach hebben sij des sceeps gheretschappen met hen selfs handen wech gheworpen, **20** Ende doender noch sonne noch sterren en scenen binnen veel daghen, ende daer gheen cleyn tempeest aenstaende was, soo was doen alle die hope onser salicheyt benomen, **21** Ende als sij langhe gheuast hadden, doen heeft Paulus staende int midden van henlieden gheseyt. O ghi mannen het was voorwaer noot dat ghy (my ghehoort hebbende) niet en soutd gheuaren hebben van Creten ende verhoeden dit verdriet ende verlies, **22** Ende nv rade ic v goets moets te sijne, want daer en sal niemants ziel verlies wesen van v allen dan alleen des scheeps, **23** want desen nacht heeft den Enghel Gods by my ghestaan, wien ick toebehoore, ende wien ick diene, **24** seggende. En vreest niet Paule, Ghi moet voor den keyser staen, ende siet Godt heeft v gheheuen alle die met v te scepe varen, **25** Daerom weest goets moets ghi mannen, want ick ghelooue Gode, dat dit alsoo sijn sal ghelyck my gheseyt is, **26** maer wij moeten in een eylant comen, **27** Maer nae dat den veerthiensten nacht ouerquam, als wij voeren in die zee van Adria omrent der middernacht, soo docht den sceplyuden dat hen eenich lantscap vertoonde, **28** Die welcke oock het dieploot nederlatende hebben gheuonden twintich vadems diepte, ende een luttel van daer versheyden sijnde, hebben sij gheuonden vijfthien vadems diepte, **29** Maer vreesende dat wi aen eeniche scerpe plætse comen souden worpende wt dat achterste des sceeps vier anckeren, verlangde hen dat doch worden mocht, **30** Maer als die scipluyden sochten wt dat scip te vlieden, als sij eenen boodt in die zee neder ghetaten hadden, onder tdecsel als oft sij begonsten die anckeren van vorste des scips wt te worpen, **31** soo heeft Paulus gheseydt totten hondersten man ende tot die crijschknechten, Ten sij dat dese int schip blijuen, soo en moechdy ghy niet behouden worden, **32** Doen hebben die crijschknechten die zeelen van den boote afghesneden ende hebben dien laten wtualen, **33** Ende doent begonste Maer die honderste man gheloofde meer den stierman ende licht te worden, soo badt Paulus hen alle dat sij spijse nemen souden seggende. Tot heden opden veerthiensten dach blijd verwachtende al vastende, niet nemende, **34** Daerom bidde ick v lieden, dat ghy spijse neemt om uwer weluaert, want daer en sal niet een hayr van eenich v lieder hoof verloren gaen, **35** Ende doen hy dat gheseydt hadde, nemende broot heeft hy Godt ghedancd int aenschijn van hen allen, ende doen hy dat ghebroken hadde, soo heeft hy begonnen teten, **36** ende als sij alle beter ghemoeit gheworden waren, so hebben si selue spijse ooc ghonenem, **37** Ende wi waren alle int scip twee honderd sessentseuentich zielen, **38** Ende als sij versat waren met spijse soo hebben sij het scip verlicht worpende tarwe in die zee, **39** ende doent dach gheworden was, soo en kenden sij dlant niet, maer sij bemerken een hauene hebbende een oeuer in die welcke dachten sij waert dat sij consten) het scip wt te stieren, **40** Ende doen sij die anckeren opghetrocken hadden beualen sij hen der zee, tsamen ontbindende die banden vanden roeren, ende den seylboom opghehauen hebbende nae dat waeyen des wints, voeren sij na den oeuer, **41** Ende als wij ghedreuen waren aen een hooft, hebbende die zee aen beyde sijden soo hebben sij tscip daer een ghestooten ende het vorste deel bleef vast staende onberoerlyck, maer het achterste deel brack af van die cracht der zee, **42** Ende den raet der crijschknechten was dat sij die gheuanghenen souden dooden, op dat ter niemant (als hy wtgheswommen ware) en soude ontliden, **43** Maer die honderste man willende Paulum behouden, heeft verboden dat te doen, ende hy heeft gheboden dat die ghene die swemmen conden, hen seluen ierstmael wtworpen souden ende ontliden, ende ten lande opcomen, **44** ende die andere voerden sij op plancken, ende die sommige op die stucken die van den scepe waren, Ende alsoo eest ghesciet dat alle die zielen ontkwamen te lande.

28 Ende doen wij ontcomen waren, soo hebben wij vernomen dat het eylant Mitelene ghenaemt was, Maer die Barbaren en bewesen ons gheen cleyn beleeftheyt, **2** want een vier stokende hebben sij ons alle vermaect, om den reghen die ouer ons quam, ende die coude, **3** Ende doen Paulus een menichte van rijsers vergadert hadde, ende die gheleyt hadde opt vier ende daer een adere van die hitte wtghecom was soo is die in sijn hant gheuaren, **4** Ende doen die Barbaren saghen die beeste hangende aan sijn hant soo seyden sij tot malcanderen, Voorwaer dese mensch is een dootslager, den welcken (als hy wter zee ontcomen is) die wreke niet en laet leuen, **5** Maer hy die beeste int vier afscuddende en heeft gheen quaet gheuoelt, **6** maer sij meynden dat hy soude gheswollen hebben ende ter stont gheuallen ende ghestoruen, Maer doen sij langhe verbydden, ende saghen dat hem niet quaets en gheschiede, haren sin veranderende seyden si dat hy God was, **7** Ende op die plætsen waren die hoeuen vanden prince des eylants Publius ghenaemt, die welcke ons ontfanghende heeft ons driij daghen vriendelijc ghetraeert, **8** Ende het ghebuerde dat Publius vader van die febres, ende vanden rooden loop ghequelt te bedde lach, Totten welcken is Paulus inghegaen ende doen hi ghebeden hadde, ende sijn handen op hem

gheleydt, soo heeft hy hem ghenesen, **9** Doen dat ghesciet
was, soo quamen ooc tot hem alle dien in dat eylant siecten
hadden, ende sij worden ghenesen, **10** die welcke ons ooc
met veel eerden gheert hebben, ende doen wij te scepe
wech voeren, soo hebben sij ons mede ghegheuen dat ons
van noode was, **11** Ende nae drij maenden voeren wij in een
scip van Alexandrien dwelc in dat eylant ouer ghewintert
hadde, het welc hadde een baniere der Castoren, **12** Ende
doenwij ghecomen waren tot Siracuseen soo hebben wij daer
ghebleuen drij daghen, **13** Ende van daer rontsomme aen
diant varenden sijn wij ghecomen te Rhegien ende doen nae
eenen dach als den suyden wint waeydde, soo sijn wij ten
tweeden dach ghecomen te Puteolen, **14** ende doen wij
aldaer broeders gheuonden hadden, so sijn wij ghebeden
daer te blijuen by hen seuen daghen, ende alsoo sijn wi te
Roome ghecomen, **15** Ende van daer doent die broeders
ghehoort hadden, so sijn si ons te ghemoete ghecomen
tot Appius marct toe, ende die drij tauernen, Die welcke
als Paulus ghesien hadde, soo heeft hy Godt danckende
betrouwen ghenomen, **16** Maer als wij te Roome ghecomen
waren, soo eest Paulo gheorloof dat hy alleen blijuen soude
met eenen ruyter die hem bewaerde, **17** Ende nae den
derden dach heeft hy te samen gheroepen die principaelste
der loden, Ende als sij te samen ghecomen waren, soo seyde
hy henlieden. Ghy mannen broeders, ic niet teghen ons
volc doende, oft onser vaderen ghewoonte ben ghebonden
van Ierusalem gheleuert in die hant der Romeynen, **18** Die
welcke (als sij van my een ondersoeck ghedaen hadden)
hebben my willen vrij laten gaen om datter gheen sake des
doots in my en was, **19** Maer want die loden daer teghen
seyden, soo ben ick bedwonghen gheweest aenden keyser
te appelleren, niet als oft ick ergers af mijn volc wilde
beschuldighen, **20** Aldus om dese sake heb ick ghebeden
om v lieden te sien ende aen te spreken, want om die
hope van Israel ben ick met deser ketenen omuanghen
21 Maer sij hebben tot hem gheseyt. Wij en hebben noch
brieuen van v ontfanghen wt ludeen, noch gheen broeder
aencomende en heuet ons ghebootschap, oft yet quaets
van v gheseyt, **22** Maer wij begheren van v te hooren wat
ghy gheueelt, Want van dese secte is ons kenlijc datmen
dier tot alle pletse wederseyt. **23** Ende doen si hem eenen
dach ghestelt hadden, soo sijnder tot hem vele ghecomen in
die herberghe, den welcken hy verclaerde, betuyghende het
rijck Gods ende hen wijsmakende van Iesu wt Moyses wet,
ende wt die propheten van smorghens totten auont toe, **24**
Ende die sommighe gheloofden tgene datter gheseyt worde,
maer die sommighe en gheloofdens niet, **25** Ende doen sij
onder malcanderen niet ouer een en quamen soo skeydden
sij van een Paulo segghende een woort dat die heylige
gheest wel gheseyt heeft door Isaiam den propheet tot onse
vaderen **26** seggende. Gaet hen tot dit volc ende segt tot
henlieden. Metter ooren suldijt hooren ende niet verstaen,
ende siende suldijt sien ende niet bekennen, **27** want therte
van desen volcke is dick gheworden, ende metten ooren
hebben sij swaerlijc ghehoort ende hen ooghen hebben si
toe ghedruct, dat sij by auonture niet sien en souden metten
ooghen ende metten ooren hooren metter herten verstaen,
ende dat sij bekeert worden ende dat ickse ghenase **28**

Daerom v sij bekent dat den Heydenen ghesonden is dese
salicheyt Gods, ende sij sullen hooren, **29** Ende doen hy
dit gheseyt hadde, soo sijn die loden van hem wtghegaen
hebbende onder malcanderen veel twistige vrachten, **30**
Ende hy is twee gheheel iaren ghebleuen in sijn gheleyde,
het rijck Gods, ende leerende datter is vanden Heere Iesu
Christo met alder vrijcheyt onuerboden. Hier voleynden die
wercken der Apostelen.

Romeinen

1 PAVLVS een dienaer lesu Christi een gheroepen apostel wtghesceyden tot deuangelie Godts 2 (dwelc hy voortijts beloeft hadde door sijn propheten in die heylige scriftuuren) 3 van sijnen sone die hem gheworden is wt Davids sade na den vleesche, 4 ende die nae den gheest die heyligh maect, te voren is gheordineert een crachtich sone Godts, wt die verrijsenisse der dooden ons Heeren lesu Christi, 5 door den welcken wij ontfanghen hebben die gracie ende dapostelcap om onderdanich te sijne den ghelooue in alle die Heydenen om sijnen naem, 6 onder die welcke ghi ooc sijt vanden gheroepenen lesu Christi. 7 Allen die te Roome sijt Godts beminde gheroopen heylighen, Gracie sijt v ende vrede van Gode onsen vader, ende van onsen Heere lesu Christo, 8 Ten iersten soo danc ick voorwaer mijnen God door Iesum Christum voor v allen, om dat v ghelooue vercondicht wort ouer alle die werelt, 9 Want Godt is mijn ghetuyghe, den welcken ick diene in mijnen gheest int euangelie sijns soons, dat ick sonder ophouden uwer ghedachtich ben, 10 altijt in mijn ghebeden, biddende oft ick in eenigher voeghen ten laetsten eens een gheluckighe reyse mocht hebben door den wille Godts tot v lieden te comen, 11 want ick begheer v lieden te sien, op dat ick v mocht iet mede deylen van gheestelijcker gratien, om v te verstercken, 12 dat is om mede ghetroost te worden in v lieden door uwe ende mijn ghelooue dat wij onderlingen hebben, 13 Maer ick en wil niet dat v onbekent sij broeders, dat ick dicmael heb voorghenomen tot v lieden te comen (ende ick ben belet gheweest tot nv toe) op dat ick eenighe vrucht mocht hebben onder v lieden, ghelyk ick ooc hebbe onder dander Heydenen, 14 Den Grieken ende Barbaren den wijsen ende onwijsen ben ick een schuldenaer, 15 Aldus (soo vele alst in my is) ben ick bereedt v lieden ooc die te Roome sijt het euangelie te vercondighen. 16 Want ick en scame my van deuangelie niet, wan het is een cracht Godts ter salicheyt hen allen diet gheloouen, ierstmael den loden, ende oock den Grieken, 17 want die rechtuerdicheyt Gods wort daer in gheopenbaert wten ghelooue int ghelooue alsser ghescreuen is, Ende die rechtuerdicheyt leeft wten ghelooue, 18 want die gramscap Godts wort gheopenbaert wten hemel ouer alle ongoddelijcheyt ende onrechtuerdicheyt sulcker menschen, die Godts waerheit in ongherechticheyt onthouden, 19 Want watmen van Godt kennen mach dat is openbaer in hen, want Godt heuet hen gheopenbaert, 20 want sijn onsientlike dingen worden bescouwt doort verstant, van dat scepsel der werelt, door sulcke dinghen die ghemaect sijn. Oock mede sijn eeuwige macht ende sijn Godtheyt, alsoo dat sij gheen onscult en hebben, (*aidios g126*) 21 Want als sij Godt gehekent hadden, soo en hebben sij hem als God niet gheeert, oft ghedancet, maar sij sijn ydel gheworden in hen ghedachten, ende hen onwijs herte is verdonckert gheworden, 22 want segghende hen seluen wijs te wesen, sijn sij dwasen gheworden, 23 ende sij hebben die glorie van den onbederffelijken Godt verandert in die ghelijkenisse van eens bederffelijcs menschen beelt ende der voghelen, ende der vieruoetiger beesten, ende der cruypender dieren, 24 Daerom heeftse God gheleuert,

in die begheerten haers herten in onsuyuerhert, also dat sij haren lichamen versmaetheden aendoen souden in hen seluen, 25 die Godts waerheit verandert hebben in loghenen, ende hebben gheert ende gheindert den scepsel meer dan den scepter, die ghebenedijt is inder ewicheyt Amen. (*aiōn g165*) 26 Daerom heeftse God gheleuert, in scandalijcke lusten, want hen vrouwen hebben verandert het natuerlijck ghebruyck, in sulck ghebruyck dat teghen natuer is, 27 Desghelycs oock die mannen, latende dat natuerlijck ghebruyck der vrouwen, sijn hittich gheworden in hen lusten tot malcanderen, mans met mans vuylicheyt bedrijvende, ende den loon (die daer toe behoorde) van haerder dolinghe in hen seluen ontfanghende, 28 Ende ghelyk sij niet gheacht en hebben God te kennen, soo heeftse God gheleuert in eenen verkeerden sin, dat sij doen souden tghene dat niet en behoort, 29 veruult met alle boosheydt quaetheyt, oncuysheyt, ghiericheyt, archeyt, vol nijicheyt, dootslach, twist, bedriedelijcheyt, quaetwillicheyt, 30 oorblasers, lasteraers, scimpers, houerdighe, opgheblasen, quaet vinders, den ouders onghehoorsaem, 31 onuerstandich, onvriendelijck, onghetroewe, onghenadich, 32 Die welcke, als si Gods rechtuerdicheyt gehekent hebben, en hebben niet verstaen, dat die ghene die sulcke dinghen doen, der doot weerdich sijn, niet alleen diese doen, maer oock die consenteren den ghenen diese doen.

2 DAerom sijdi sonder ontscult, o mensche soo wie ghi sijt die ordeelt, Want int ghene daer af dat ghi eenen anderen ordeelt, so verdoendi v seluen want ghi doet die selue dinghen die ghi ordeelt, 2 want wij weten dat het ordeel Godts is nae die waerheit ouer die ghene die alsulcken dinghen doen, 3 Maer meyndi dit o ghy mensch die ordeelt die ghene die sulcke dinghen doen, ende doet die selue, dat ghy ontulieden sult het ordeel Godts. 4 Oft versmaddy die rijcdommen van sijnder goetheyt ende ijldtsaemhert, ende lancmoedicheyt, niet wetende dat die goedertierenheyt Godts v ter penitencien aenleydt? 5 Maer nae v hartheyt ende v onboochsaem herte der penitencien, soo verghadert ghy v eenen scat der gramschap inden dach der gramsappen, ende der openbaringhen van Godts rechtuerdich ordeel, 6 die eenen ieghelycken sal gheuen nae sijn wercken, 7 Dat is te weten den ghenen die nae ghedoochsaemhert des goede wercks, glorie ende eere ende onbederffelijcheyt soeken, het eewich leuen (*aiōnios g166*) 8 Ende den ghenen die vander tweedrachthicheyt sijn, ende die der waerheit niet onderdanich en sijn, maer gheloouen der ongherechticheyt, gramscap ende onweerdicheyt, 9 Tribulatie ende barghicheyt in alle ziele vanden mensche die quaet doet, vanden loden ierstmael ende den grieken, 10 Maer glorie, eere ende vrede allen den ghenen die goet doen, den loden ten iersten ende den grieken. 11 Want daer en is gheen wtmenen van personoen by Gode, 12 Want alle die sonder wet ghesondicht hebben die sullen sonder wet vergaen, Ende soo wie in die wet ghesondicht hebben, die sullen door die wet gheordeelt worden, 13 Want die hoorders der wet en sijn niet rechtuerdich by Gode, maer die doenders der wet sullen ghorechtuerdicht worden, 14 want aenghesien dat die Heydenen die gheen wet en hebben natuerlijck die dinghen der wet doen, sulcke wet niet

hebbende sijn hen seluen een wet, **15** die toonet het werck des wets ghescreuen in hen herten hen eyghen conscientie ghetuyghenisse gheuende, ende door die ghedachten malcanderen besculdighende, oft ontsculdighende, **16** inden dach als Godt ordeelen sal die verborghentheden der menschen, nae mijn Euangelië, door Iesum Christum. **17** Maer eest dat ghy een lode toe ghenaemt wort, ende rustet in die wet, ende glorieert in Gode, **18** ende weet sijnen wille, ende prijst die profijtelijcke dinghen gheleert sijnde der blenden, een licht der gheender die in duysternissen sijn, **20** eenen onderwijser der onwisen eenen meester der ommondigher kinderen hebbende het exemplaer der wetenheydt ende waerheydt in die wet, **21** Daerom ghy die eenen anderen leert, en leert v seluen niet, ghy die preect datmen niet stelen en sal, steelt selue, **22** Ghy die segt datmen gheen ouerspel doen en sal, doet selue ouerspel, Ghy dat besnijdenisse is voorwaer profijtelijck, eest dat ghy die wet onderhoudt, maer eest dat ghy een ouertreder der wet sijt, so is v besnijdenisse een onbesnedenheydt gheworden, **26** Daerom eest dat die onbesnedenheydt die rechtuerdichen den wet bewaert, en sal diens onbesnedenheydt niet een besnijdenisse gherekent worden? **27** ende en sal tghene dat wter natuuren onbesneden is die wet volbrenghende v niet ordeelen die door die letter ende besnijdenisse een ouertreder der wet sijt? **28** Want ten is gheen lode, die dat int openbaer is, noch ten is gheen besnijdenisse, die int verborgen een lode is, dat is een lode, ende die besnijdenisse des herten is een besnijdenisse inden gheest, niet nae die lettere, welcs lof niet vanden menschen, maer van Gode is.

3 Vvat heeft dan die lode meer? oft welc is tprofijt der besnijdenissen? **2** Vele in alle manieren Ten iersten want hen betrouw sijn die woorden Godts, **3** want wat leydt daer aen, al eest dat die sommige van henlieden niet gheloofht en hebben? Heeft hen onghelooicheyt Gods ghelooue ydel ghemaeckt? Dat sij verre, **4** Want Godt is warachtich, maer alle mensch is loghenachtich, alsoot ghescreuen is, Op dat ghy moecht gherichtuerticht worden in v woorden, ende verwinnen als ghy gheordeelt wort, **5** Maer eest dat onse ongherechticheyt die rechtuerdicheyt Godts prijselijck maect wat sullen wij segghen? Is God dan daerom ongherechtich dat hy daer ouer vergramt? **6** Ick spreec nae den mensch, Dat sij verre, Anders hoe sal Godt dese werelt ordeelen? **7** want eest dat Godts waerheydt door mijn loghene oueruloeagher gheworden is tot sijnder glorien, waer om worde ick dan noch als een sondaer gheordeelt? **8** ende niet (als wij gheblasphemēt worden, ende gelijc die sommige spreken dat wi seggen) laet ons quaet doen datter goet af come, der welcker verdoemenisse rechtuerdich is, **9** Hoe dan? Gaen wij hen te bouen? gheensins, Want wij hebben met redenen ghetooft dat die loden ende griecken alle onder die sonde sijn, **10** alsoot ghescreuen is. Daer en is niemant rechtuerdich, **11** daer en is niemant verstandich, daer en is niemant Godt soeckende, **12** Sij sijn alle besijden afghegaen, sij sijn te samen onnut gheworden, daer en is niemant die goet doet, daer isser oock niet een, **13** Een open graf is hen kele, met haren tonghen deden sij bedriegelyck. Venijn deraderen is onder hen lippen, **14** der welcker mont is vol vermaledijdinghen ende bitterheydt, **15** snel sijn hen voeten om bloet wt te storten, **16** verderuinghe ende onsalicheyt sijn in hem weghen, **17** ende den wech door die wet, **18** betrouw v seluen te sijne eenen leydsman des vredts en hebben si niet ghekent, **19** daer en is gheen vrees Godts voor hen ooghen. **19** Maer wij weten wel dat so wat die wet spreect, dat spreect sij tot die ghene die in die wet sijn, op dat alle mont ghestopt worde, ende dat alle die werelt Gode onderworpen worde, **20** want wt die wercken der wet en sal gheen vleesch gherichtuert worden voor datmen hem, want door die wet is die kennisse der sonden **21** maer nv is die rechtuerdicheyt Gods sonder die wet gheopenbaert, betuycht van die wet ende van die propheten, **22** Te weten die in die wet glorieert, onteert Godt door die ouertredinghe die rechtuerdicheyt Godts door tghelooue Iesu Christi, in der wet **24** (want den naem Godts wort door v lieden allen ende op allen die in hem ghelooouen, want daer en is gheen onderscetyl, **23** want si hebben allegader ghesondicht, der wet bewaert, en sal diens onbesnedenheydt niet een besnijdenisse gherekent worden? **27** ende en sal tghene tot een versoeninghe doort gheloooue in sijn bloet, tot een vertooninghe sijnder rechtuerdicheyt, om die verghiffenissee der voorgaender sonden, in Gods ghedoochsaemheydt, **26** tot een vertooninghe van sijnder rechtuerdicheyt in desen tijt, op dat hy mach rechtuerdich sijn, ende rechtuerdich makende den ghenen die daer is wten gheloooue Iesu Christi. **27** Waer is dan v gloriacie? Sij is wtghesloten, Door welche wet? der werken? Neen si maer door die wet gheloofs, **28** Want wij houden voorwaer dat die mensch gerechtuerdicht wort, door tghelooue, sonder die werken des wets, **29** Oft is hy alleen der loden God? en is hi der Heydenen Godt ooc niet? Iae hy is vrij ooc der Heydenen God, **30** want tis emmer een God die die besnijdenisse rechtuerdich maect wten gheloooue, ende die onbesnedenheydt door tghelooue, **31** Doen wij dan die wet te niet door tghelooue? Dat sij verre, maer wij beuestighen die wet.

4 DAerom wat sullen wi segghen dat Abraham onse vader gheuonden heeft nae tyleesch? **2** Want is Abraham wt die werken gherichtuert so heeft hy glorie, maer niet by Gode, **3** Want wat seydt die scriftuere? Abraham heeft Gode gheloof, ende tis hem gherekent ter rechtuerdicheyt, **4** Maer den ghenen die werct en wort den loon niet toe gherekent van gratien, maer van scult, **5** Maer den ghenen die niet en werct, maer gheloof in hem die den ongoddelycken rechtuerdich maect, wort sijn gheloooue gherekent ter rechtuerdicheyt, nae dat voornemen van Godts gracie. **6** Ghelyck Dauid ooc seyt, die salicheyt des menschs te wesen den welcken God die rechtuerdicheyt torekent sonder werken, **7** Salich sijnse der welcker sonden vergheuen sijn ende der welcker sonden bedect sijn, **8** Salich is die man den welcken Godt die sonde niet toegherekent en heeft, **9** Hierom dese salicheyt blijft die in die besnijdenisse, oft ooc in die onbesnedenheydt? Want wij segghen dat Abrahe tghelooue gherekent is ter rechtuerdicheyt, **10** Hoe is dat dan

gherekent? wt die besnijdinghe, oft in die onbesnedenhey? want (doen wij noch sondaers waren) **9** soo is Christus Niet in die besnijdinghe maer in die onbesnedenhey, **11** Ende voor ons ghestoruen, Daerom veel te meer sullen wij nv hy heeft dat teeken der besnijdinghen ontfanghen, eenen ghrectuerdicht sijnde door sijn bloet, verlost sijn van die seghel van die rechtuerdicheyt des gheloofs, die welcke is in gramschap door hem, **10** want eest dat wij, doen wij vianden die onbesnedenhey, op dat hy een vader sijn soude der waren Gode versoent sijn, door die doot sijns soons, veel te gheender die gheloouen door die onbesnedenhey, op dat meer sullen wij behouden worden in sijn leuen nv wij versoent dien oock soude gherekent worden ter rechtuerdicheyt, **12** sijn, **11** Ende niet alleen dit, maer wij glorieren oock in Gode, ende dat hy sijn soude een vader der besnijdinghen, niet door onsen Heere Iesum Christum, door den welcken wij nv alleen den ghenen die wter besnijdinghen sijn, maer oock die versoeninghe ontfanghen hebben. **12** Daerom ghelyck den ghenen die nauolghen die voetstappen des gheloofds, door eenen mensch die sonde in dese werelt ghecomen is, welck daer is in die onbesnedenhey ons vaders Abraham, **13** Want door die wet en is Abrahe die ghelofte niet ghedaen alle menschen voorts door ghegaen, inden welcken sij alle oft sijnen sade dat hy erfghenaem der werelt sijn soude, ghesondicht hebben, **13** Want tot die wet toe was die sonde maer door die rechtuerdicheyt des gheloofs, **14** Want eest in die werelt, maer die sonde en worde niet gheacht, doen die sake dat sij die wter wet sijn, erfghenamen sijn, soo is dat wet niet en was, **14** maer die doot heeft ghergeeneert van ghelooue ydel gheworden, die beloete te niet ghedaen, **15** Adam tot Moysen toe, ooc in die ghene die niet ghesondicht want die wet werct gramscap, Want daer gheen wet en is, en hebben, in die ghelyckenisse van Adams ouertredinghe, daer en is oock gheen ouertredinghe, **16** Daerom sijn sij diewelcke is een figuer vanden toecomenden, **15** Maer die wten ghelooue op dat die beloete vast soude wesen nae die gauwe en is niet ghelyck die misdaet, want eest datter door gratie alle den sade, niet hem die wter wet is alleen, maer die misdaet van eenen, vele ghestoruen sijn, veel te meer hem ooc die wt Abrahams ghelooue is, die een vader is van heeft die gratie Gods ende die gauwe door die gratie van ons allen, **17** alsoo daer ghescreuen is. (Ick hebbe v eenen eenen mensch Iesu Christo in veel menschen oueruloedich vader van veel volcken ghestelt) voor Gode, den welcken ghy gheweest, **16** Ende ghelyc door eenen die sonde is, also en gheloof hebt, die leuende maect die dooden, ende roept die is die gauwe niet, want het ordeel is voorwaer wt een sonde dinghen die niet en sijn, als die ghene die sijn, **18** die welcke ter verdoemenissen, maer die gratie is wt veel misdaden teghen hope in die hope gheloof heeft, om dat hi worden ter rechtuerdichmakinghe, **17** Want eest sake dat in eens soude een vader van veel luyden, nae dat hem gheseyt is misdaet die doot heerscappie ghehadt heeft door eenen, Alsoo sal v saet wesen ghelyck die sterren des hemels ende veel te meer sullen die ghene die de oueruloedicheyt der dat sandt der zee, **19** Ende hy en is niet cranc gheworden gratien ende der gauen ende der rechtuerdicheyt ontfanghen int ghelooue, nocht hi en heeft niet aenmerct sijn verstoruen int leuen regnener door eenen Iesum Christum. **18** Aldus lichaem, als hy by nae hondert iarenoudt was, ende den ghelyc door eens menschen misdaet doordeel ghecomen is verstoruen buyc van Sara, **20** Ooc en heeft hy in die beloete in alle menschen ter verdoemenissen, alsoo is oock door Gods niet ghetwifelt door wantrouwicheyt, maer is versterct eens menschen rechtuerdicheyt die gratie ghecomen in gheweest doort ghelooue, gheuende Gode die glorie, **21** seer alle menschen tot rechtuerdichmakinghe des leuens, **19** sekerlijck wetende dat Godt alle dat hy gheloef heeft oock Want ghelyc door eens menschens onghoorsaemhelyt machtich is te doen, **22** Daerom eest hem oock gherekent veel sondaren ghesteld sijn, alsoo sullen oock door eens ter rechtuerdicheyt, **23** Ende ten is alleen niet ghescreuen menschens ghehoorsaemhelyt vele rechtuerdich ghemaect om sijnen wille, dattet hem gherekent is ter rechtuerdicheyt, worden, **20** Maer die wet is hier en tusschen inghecomen om **24** maer oock om onsen wille, den welcken dat sal gherekent dat die misdaet oueruloedich soude worden Maer daer die worden, als wij in hem gheloouen, die Iesum Christum onsen misdaet oueruloedich gheweest, **21** op dat (ghelyc die misdaet Heere verwecht heeft van die dooden, **25** die gheleuerit is sondaren ghesteld sijn, alsoo sullen oock door eens om onse misdaden, ende verresen is om onse rechtuerdich mensch ghehoorsaemhelyt vele rechtuerdich ghemaect makinghe.

5 Want wij dan ghrectuerdicht sijn wt den ghelooue, **6** Vvat sullen wij dan seggen? Sullen wij in die sonde so laet ons vrede hebben tot Gode door onsen Heere blijven op dat die gratie mach oueruloedich worden? Iesum Christum, **2** door den welcken wij oock hebben **2** Dat sij verre, Want wij die der sonden ghestoruen sijn, eenen toeganck, doort ghelooue tot deser gratien, daer wij in hoe sullen wij daer in noch leuen? **3** En weetti niet dat wij staen, ende glorieren in die hope van die glorie der kinderen alle die ghedoopt sijn in Christo Iesu, in sijn doot ghedoopt Gods, **3** Maer niet alleen dit, maer wij glorieren oock in die sijn? **4** Want wij sijn met hem tsamen begrauen door die tribulatien, wetende dat die tribulacie patientie voorts brengt, die doopsel in die doot, Op dat ghelyc Christus verresen is van 4 ende die patientie proeuinghe, ende die proeuinghe hope, die dooden, door die glorien des vaders, wij oock alsoo 5 ende die hope en bescaemt niet, want die liefde Gods is souden in nieuwicheyt des leuens wandelen, **5** Want eest wtghestt in onse herten door den heylighen gheest die ons ghegheuen is. **6** Want waerom is Christus (doen wij noch cranc waren nae den tijt) voor die ongoddelijcke gestoruen? **7** Want nauwelijcs en sterft iemant voor eenen rechtuerdighen, dat wij mede ingheplant sijn gheworden ter ghelyckenissen want voor eenen goeden soude by auontueren iemant dorren van sijnder doot, soo sullen wij ooc mede der verrisenissen steruen, **8** Maer Godt prijst ons aan sijn liefde tot ons, ingheplant wesen, **6** Dit wetende dat onsen ouden mensch mede ghrusty is om dat bedoruen soude worden dat lichaem der sonden op dat wi voort aen der sonden niet dienen en

souden, **7** Want die ghestoruen is, die is ghorechtuerdicht van die wet der doot daer wij in ghehouden waren, alsoo dat van die sonde, **8** Ende eest dat wij ghestoruen sijn met wij dienen souden in die nieuwicheyt des gheests, ende niet Christo, soo gheloouen wij dat wij te samen leuen sullen in die oudtheyt der letteren, **7** Wat sullen wij dan segghen? met Christo, **9** wetende dat Christus verrijsende van die is die wet sonde? Dat si verre, Maer die sonde en heb ick dooden nu voort aen niet meer en sterft, die doot en sal ouer niet ghekent dan door die wet, want die begheerlycheyt en hem voortaan geen heerscappie meer hebben, **10** Want soude ick niet gheweten hebben, ende seyde die wet niet. dat hy gestoruen is, dat is hi der sonden eens gestoruen, Ghi en sult niet begheren, **8** Maer die sonde een ocsuyn maer dat hi leeft, dat leeft hi Gode, **11** Alsoo ooc ghilieden, ghomenom hebbende door tghebodt heeft in my ghwraecht acht v seluen voorwaer ghestoruen der sonden, maer Gode alle begheerlycheyt, want sonder die wet was die sonde leuen in Christo Iesu onsen Heere. **12** Daerom en laet die doot, **9** Maer ick leefde voortijts sonder die wet, Maer doen sonde niet regnieren in v sterffelijck lichaem om onderdanich tghebodt comen was, soo is die sonde wederom leuendich te sijn sijnder begheerlycheden, **13** Maer oock soo en gheuet gheworden, **10** Maer ick ben ghestoruen, ende tis beuonden v ledien niet tot wapenen der boosheydt der sonden, maer dat het ghebodt dwelck ten leuen was, my gheworden is ter gheeft v seluen Gode als wten dooden leuende, ende v doot, **11** want die sonde een oorsake ghomenom hebbende ledien tot wapenen der rechtuerdicheyt Gode, **14** Want die door tghebodt, heeft my verleydt, ende daer door ghedoocht, sonde en sal ouer v gheen heerscappie hebben, want ghy **12** Aldus is die wet emmer heyligh, ende tghebodt is heyligh, en sijt onder die wet niet, maer onder die gracie, **15** Wat ende rechtuerdich, ende goet, **13** Daerom dat goet is, is eest dan? sullen wij sondighen om dat wij onder die wet my dat die dood gheworden? Dat sij verre, maer die sonde niet en sijn, maer onder die gracie? Dat si verre, **16** En om dat sij soude openbaer worden sonde te wesen, heeft weetty niet dat soo wien ghy v seluen tot knechten gheeft my door tgoet die doot ghwrocht, Om dat die sonde soude om onderdanich te sijne, dat ghy diens knechten sijt dien worden bouen maten seer sondighende door tghebodt, **14** ghy onderdanich sijt, tsij oft der sonden ter doot, tsij oft der want wij weten wel dat die wet gheestelijck is, maer ick ben ghehoorsaemheyter rechtuerdicheyt? **17** Maer Gode sij vleeschelijck, vercocht onder die sonde, **15** Want dat ick doe danck, dat ghy gheweest hebt knechten der sonden, maer sijt onderdanich gheworden van herten, in die maniere der leeringhen, in die welcke ghy ouergheheuen sijt, **18** Maer verlost sijnde van die sonde, sijt ghy knechten gheworden dat en verstaen ick niet, want dat ick wille dat en doen ick der rechtuerdicheyt. **19** Ick spreec menschelyk om die cranccheyt ws vleeschs, want ghelyck ghy v ledien ouer niet, maer dat ick hate dat doen ick, **16** Ende eest dat ick ghegheue hebt te dienen der onsuyverheyt ende der ongherechticheyt, totter ongherechticheyt, alsoo gheeft v ledien nv te dienen der rechtuerdicheyt ter heylichmakinghen, **20** Want doen ghy der sonden slauen waert, soo waerdij vrij dathene dat ick niet en wille, sooo consenteere ick der wet vander rechtuerdicheyt. **21** Aldus wat vrucht hebdy doen dat sij goet is, **17** Ende alsoo en doe ick nv dat selue niet, ghehadt in sulcke dinghen daer ghy v nv afscaemt, want het maer die sonde die in mijn woont, **18** Want ick weet wel eynde van dien is die doot, **22** Maer nv ghy verlost sijt van want het willen heb ick by my, maer het goet te volbreghen die sonde, ende gheworden Gods knechten soo hebdij uwe dat en finde ick niet, **19** want ick en doe niet het goet dat vrucht in die heylichmakinghe, maer het eynde dat ewich leuen, (aiōnios g166) **23** Want den loon der sonden is die ick wille, maer tquaet dat ick niet en wille, dat doe ick, **20** doot, maer die gracie Godts is deewich leuen in Christo Iesu Maer eest dat ick doe tghene dat ick niet en wille, sooo en onsen Heere. (aiōnios g166) **21** Aldus vinde ick door die wet, als ic goet doen wille, dat my tquaet aencleef, **22** Want ick heb een behaghen in die wet Godts nae den inwendighen mensch, **23** maer ick sie een ander wet in mijn ledien, strijdende teghen die wet mijns verstant, ende my vanghende in die wet der sonden die in mijn ledien is. **24** (Ick onsalich mensch, wie sal my verlossen van dliaem deser doot? **25** Die gratien Godts, door lesum Christum onsen Heere) Aldus diene ick selue met die redene der wet Godts maer nae dat tyleesch, der wet der sonden.

7 EN weet ghy niet broeders (want ick spreec den ghenen die de wet weten) dat die wet in den mensche heerschappie heeft, soo langhe tijt als sij leeft? **2** Want een vrouwe die onder den man is, soo langhe die man leeft, is sij ghebonde aen die wet, maer eest dat haer man sterft, soo is sij ontbonden van die wet des mans, **3** Daer om als die man noch leeft, soo sal sij een ouerspeelstere gheheten worden, eest dat si met eenen anderen man versaemt is, Maer eest dat haer man doodt is soo is sij los van des mans wet, alsoo dat sij gheen ouerspeelstere en is eest dat sie met eenen anderen man is, **4** Aldus mijn broeders ghy sijt oock ghestoruen der wet door Christus lichaem, om dat ghy eens anders sijn soudt, die vanden dooden verresen is, om dat wij Gode souden vrucht voorts brengen, **5** Want doen wij int vleesch waren, doen wrachten die lusten der sonden, die door die wet waren in onse ledien, om dat sij der doot soude vrucht voorts brengen, **6** Maer nv sijn wij ontbonden

8 Aldus en issen nu gheen verdoemenisse den ghenen die in Christo Iesu sijn, die nae den vleessche niet en wandelen. **2** Want die wet vanden gheest des leuens in Christo Iesu heeft my verlost van die wet der sonden, ende der doot. **3** Want dat der wet ommoghelijck was, midts dat sij cranc was doert tyleesch, dat heeft Godt ghedaen, sendende sijnen sone in die ghelyckenisse des sondichs vleeschs, ende heeft die sonde int vleesch verdoemt doer die sonde, **4** om dat die rechtuerdichmakinghe der wet soude veruult worden in ons, die nae den vleesch niet en wandelen, maer nae den gheest. **5** Want die nae den vleesch sijn, die hebben smaeck int tghene datten vleesch aengaet, maer die nae den gheest sijn, hebben ghevuelen van tgene dat den gheest aengaet. **6** Want die wijsheit des vleeschs is die doot, maer die wijsheit des gheests is leuen ende vrede. **7**

Want die wijsheyt des vleeschs is Gods viant. Want sij en
is der wet Gods niet onderdanich, Want sij dat ooc niet en
vermach. 8 Ende die int vleesch sijn, en moghen Gode niet
behaghen. 9 Maer ghy en sijt int vleesch niet, maer inden
gheest. Eest nochtans alsoe dat den gheest Gods in v lieden
woont. Maer eest dat iemant den gheest Christi niet en heeft,
dese en is sijne niet. 10 Maer eest dat Christus in v lieden is,
soe is het lichaem voerwaer doot om die sonde, maer den
gheest leeft om die rechtuerdichmakinghe. 11 Maer eest
dat den gheest van hem die lesum vanden dooden verwecht
heeft in v woont, soe sal hy die lesum Christum vanden
dooden verwecht heeft oock leuende maken v steruelickje
lichamen, om sijnen gheest die in v woont. 12 Daer om
broeders sijn wy sculdenaers niet den vleesche, dat wy nae
tvleesch souden leuen, 13 want eest dat ghy nae tvleesch
leeft, soe suldi steruen, maer eest dat ghy doer den gheest
die wercken des vleeschs doodet, soe suldi leuen. 14 Want
alle die doer den gheest Gods gherdeuren worden, dat sijn
Godts kinderen. 15 Want ghy en hebt niet ontfanghen den
gheest der slauernien weder om in die vreese, maer ghy
hebt ontfanghen den gheest der opneminghen der kinderen,
in den welcken wi roepen Abba (vader) 16 Want die selue
gheest gheeft ghetuyghenis onsen gheest dat wy Gods
kinderen sijn. 17 Ende eest dat wy kinderen sijn, soe sijn wy
ooc erfghenamen, te weten erfghenamen Gods, ende mede
erfghenamen Christi. Eest nochtans alsoe dat wij medelijden,
op dat wy mede gheglorificeert worden. 18 Want ick houde
dat dlijden van desen tijt niet weert ghenoech en is der
toecomender glorien die in ons sal gheopenbaert wesen.
19 Want het verbeyden van die creatuere verwacht die
openbaringhe van Godts kinderen. 20 Want die creatuere is
der ydelheit onderhauch sonder haren wille, maer om sijnen
wille diese onder gheworpen heeft in die hope. 21 Want
die selue creatuere sal oock verlost worden van den dienst
der verderffenissen totter vrijheyt der glorien der kinderen
Godts. 22 Want wy weten wel dat alle creatuere versucht,
ende als barende arbeyt tot noch toe. 23 Ende niet alleen sij,
maer ooc wy selue die des gheests ferste vruchten hebben
versuchten selue ooc in ons, nae dat opnemen der kinderen
Gods, verwachtende die verlossinghe ons lichaems. 24
Want doer die hope sijn wy salich ghesworen, Maer die
hope die ghesien wort, en is gheen hope. Want dat iemant
siet, hoe hoept hi dat? 25 Maer eest sake dat wy hopen
tghene dat wy niet en sien, soe verwachten wy dat doer
patientie. 26 Desghelycs soe helpt oock den gheest onse
crancheyt. Want wat wy bidden souden alsoot behoort dat en
weten wi niet. Maer die gheest begheert selue voer ons,
met onsprekelickje suchtinghen. 27 Maer die de herten
ondersoect die weet wat den gheest begheert, dat hy nae
Gode bidt voer die heylighen. 28 Ende wy weten dat den
ghenen die Godt lieffhebben alle dinghen mede wercken
totten goede den ghennen die nae het opset heylich geroepen
sijn. 29 Want die hy te voren gheweten heeft, die heeft
hy ooc te voren ghescict, dat sij souden ghelyck worden
den beide sijns soens, op dat die selue sijn soude een
ierste gheboren sone onder veel broeders. 30 Ende die hi
te voren ghescict heeft, die selue heeft hi ooc gheroeopen,
ende die hy gheroopen heeft, die heeft hy oock rechtuerdich
ghemaect, ende die hy rechtuer dichghemaect heeft, die
heeft hy oock gheglorificeert. 31 Wat sullen wy dan hier toe
segghen? is Godt voer ons, wie mach teghen ons? 32 Die
welcke ooc sijnen eyghenen sone niet ghespaert en heeft,
maer heeft dien voer ons allen gheleuert. Hoe en heeft hy
ons dan met dien alle dinghen niet ghegheuen? 33 Wie
salder teghen Gods wtuercorene clachtich sijn? Tis Godt
die rechtuerdich maect. 34 Wie issen die verdoemen sal?
Christus Iesus is die ghene die ghestoruen is, ia oock die
verresen is, die ter rechter hant Godts is, die oock bidt voer
ons. 35 Wie sal ons dan sceyden van die liefde Christi?
Tribulatie? oft benauwtheyt? oft hongher? oft naectheyt? oft
perikel? oft veruolghinghe? oft sweet? 36 (ghelyck daer
ghescreuen is, Om uwen wille worden wy ghedoot alle
den dach, wy sijn gheacht als escapen die ter tot ghescikt
sijn) 37 maer in alle dese verwinnen wy doer hem die ons
bemint heeft. 38 Want ick ben seker, dat noch doot, noch
leuen, noch enghelen, noch heerscappien, noch crachten,
noch teghenwoerdighe, noch toecomende dinghen, noch
stercheyt, 39 noch hoocheyt, noch diepte, noch gheen ander
creatuere ons en sal moghen sceyden van die liefde Gods,
die welcke is in Christo Iesu onsen Heere.

9 IClk segge die waerheyt in Christo ick en lieghie niet, mijn
conscientie my ghetuyghenis gheuende in den heylighen
gheest, 2 dat ic een groote droefheyt hebbe, ende eenen
ghestadigen rouwe mijndter herten. 3 Want ic wenschte
selue verbannen te sijne van Christo, voer mijn broederen,
die mijn maghen sijn nae den vleesche 4 welck sijn die
Israëlitien, den welcken toebehoort die verkiesinghe der
kinderen, ende die glorie, ende dat testament, ende dat
gheuen der wet, ende den Gods dienst ende die beloften,
5 der welcker vaderen sijn gheweest daer Christus wt is
nae den vleesche, die bouen alle is Godt ghebenedijt inder
ewicheyt Amen. (aïōn g165) 6 Maer niet dattet woert Gods
verloren soude gheualen sijn. Want dese die van Israel sijn,
en sijn alle gheen Israëlijten, 7 noch oock die Abrahams
saet sijn, en sijn alle gheen kinderen, maer in Isaac sal v
saet ghenoemt worden, 8 dat is, Ten is soe niet, dat die
kinderen des vleeschs sijn, oock Godts kinderen sijn, maer
die kinderen der beloften sijn, die worden int saet gherekent.
9 Want het woert der beloften is dit. Nae desen tijt sal ic
comen, ende Sara sal eenen sone hebben. 10 Ende niet
alleen die, maer oock Rebecca bevrucht sijnde van een
versamen Isaacs ons vaders. 11 Want doen die kinderen
noch niet gheboren en waren, oft iet goets ghedaen en
hadden oft quaets (op dat Godts opsedt nae die verkiesinghe
blijuen soude) soe is, 12 niet wt die wercken, maer wt den
ghenen die daer roept, tot haer gheseyt. Die meeste sal den
minsten dienen 13 alsoe daer ghescreeuen is. Iacob heb ik
lief ghehad, Maer Esau hebbe ick ghehaed. 14 Wat sullen
wi dan segghen? Esser ongherechticheyt by Gode? Dat sij
verre. 15 Want tot Moysen seyt hy, Ick sal ontfermen wiens
ick ontferme, ende ick sal bermherticheyt doen den ghennen
dien ick ontfermen sal. 16 Daer om en eest niet des gheens
dien wilt ende loopt maer des ontfermenden Gods. 17 Want
die scriptuere seyt tot Pharao. Daer toe heb ic v verwecht, om
dat ic in v mijn cracht toonen soude, ende op dat mijnen
naem soude vercondicht werden ouer gheheel eertrijck. 18

Daer om ontfermt hy diens hy wilt, ende wien hy wilt dien v herte gheloof dat Godt hem vanden dooden verwect heeft, verhart hy. **19** Hier om segdi my. Waer om besculdicht hy dan soe suldi salich worden. **10** Want metter herten ghelooftmen noch? Want wie wederstaet sijnen wille? **20** O mensch wie ter rechtuerdicheyt, maer metten monde wort die belijdinghe sijdi, dat ghy Gode soudt antwoorden? Seyt eenich maecsel ghedaen ter salicheyt. **11** Want die scriptuere seyt, Alle die in totten ghenen diet ghemaect heeft. Waer om hebdi my alsoo hem gheloof die en sal niet bescaemt worden. **12** Want daer ghemaect? **21** En heeft die eerden potbacker die macht niet, en is gheen onderscyeit tusschen den loden ende Grieken. wt den seluen clont eerden te maken een vat ter eeren, ende **Want tis een Heere van allegader, rijk ouer alle die ghene een ander vat ter scanden?** **22** Heeft dan Godt willende sijn die hem aenroopen. **13** Want alle die den naem des Heeren gramscap toonen ende sijn macht bekent maken, verdraghen aenroept, sal salich wesen. **14** Hoe sullen sij dan aenroopen in veel lydsaeemhelyt die vaten der gramscap bequaem ter den ghenen daer sij niet in gheloof en hebben? Oft hoe verdoemenissen, **23** om dat hy toonen soude die rijdommen sullen sij hem gheloouen dien sij niet ghehoort en hebben? sijnder glorien in die vaten der bermherticheyt die hy te voren Ende hoe sullen sijt hooren, sonder predican? **15** Ende bereyft heeft ter glorien. **24** Die welcke hy oock gheroepen hoe sullen sij preken, ten sij dat sij ghesonden worden? heeft (te weten) ons, niet alleen wten loden, maer oock alsoe dat ghescreuen is, Hoe schoon sijn die voeten der wten heydenen, **25** gelijck hy in Osee seyt, Ic sal tghene gheender die den vrede vercondighen, die goede dinghen dat mijn volck niet en is, noemen mijn volck, ende die niet vercondighen. **16** Maer sij en sijn alle der Euangeliën niet bemindt en is, mijn beminde, ende die gheen bermherticheyt ghehoorsaem. Want Isaia seyt, Heere wie heeft onsen vercreghen en heeft, die bermherticheyt vercreghen heeft. ghehoore gheloof? **17** Daer om is het gheloou wt den **26** Ende tsal ghescieden in die Plaetse daer hen gheseyt is, ghehoore, ende dat ghehoor doer dwoert Christi. **18** Maer ick Ghy en sijt mijn volck niet, daer sullen sij ghenoemt worden seghe. En hebben sijt niet ghehoort? Ende voerwaer hen kinderen des leuende Gods. **27** Ende Isaia roept voer gheluut is wtghegaen tot allen landen, ende hen woerden Israel. Al waert tghetal der kinderen van Israel gelijck het tot die eynden vanden omganck der eerden. **19** Maer ick sant der zee, soe sullen die bleuelingen salich worden. seghe, En heuet Israel niet bekent? Moyses heeft ierst **28** Want het woert is volbrenghende ende vercortende met gheseyt, Ick sal v tot doer een volck dat gheen volck en is gherichticheyt. Want een cort woert sal die Heere maken brenghen tot nydighe achteruolghinghe, doer een onwijs op die eerde, **29** ende gelijck Isaia te voren gheseyt volck sal ick v brenghen tot verstoornissen. **20** Isaia is oock heeft, Ten ware dat ons die Heere sabbeth saet hadde cloeck ende seyt, Ick ben gheuonden van die ghene die ghelaten, soe waren wy gheworden als Sodoma, ende my niet en soecken, ick heb my openbaerlijck vertoont den als Gomorra souden wy ghelyc sijn. **30** Wat sullen wy ghemien die nae my niet en vraechden. **21** Ende tot Israel dan segghen? Dat die heydenen die niet en sochten die rechtuerdicheyt, die rechtuerdicheyt vercreghen hebben, te seyt hy, Den gheheelen dach heb ick mijnen handen wtghereyc weten die rechtuerdicheyt die wten gheloou is. **31** Maer tot dat volck dat niet en ghelooft, ende teghen my spreect. Israel volghende die wet der rechtuerdicheyt, en is niet ghecomen tot die wet der rechtuerdicheyt. **32** Waer om dat? Want hy niet wten ghelooue, maer als wt die wercken, die achteruolchde, want sij hebben hen ghestooten teghen den struyccels steen. **33** Alsoe daer ghescreuen is, Siet ick stelle in Sion eenen steen des aenstootsels, ende eenen steen der verarghenissen, ende alle die in hem gheloof, en sal niet bescaemt worden.

10 BRoeders voerwaer den wille mijns herten, ende tghebedt tot Godt ghesciet voer hen ter salicheyt. **2** Want ick gheue hen ghetuyghenis, dat sij een vierige begheerte hebben Godt nae te volghen, maer niet nae die wetenheydt. **3** Want sij niet wetende Gods rechtuerdicheyt, ende willende hen eyghen rechtuerdicheyt oprechten, en sijn der rechtuerdicheyt Godts niet onderdanich. **4** Want het eynde der wet is Christus, ter salicheyt alle den ghenen die gheloouen. **5** Want Moyses heeft ghescreuen, soe wat mensch die rechtuerdicheyt doet die wter wet is, die sal daer in leuen. **6** Maer die rechtuerdicheyt die wten ghelooue is die seyt aldus. En segt in v herte niet. Wie sal in den hemel climmen? Dat is Christum van bouen afbrenghen. **7** Oft wie sal nederdalen inden afgroot? dat is Christum van die dooden weder roepen. (*Abyssos g12*) **8** Maer wat seyt die scriptuere? By is dat woert in uwen mont, ende in v herte dat is dwoert des ghelofs dat wy vercondighen. **9** Want eest dat is dwoert des ghelofs dat wy vercondighen. **9** Want eest dat sij niet in uwen mont den Heere Iesum, ende in

11 ALdus segge ic, Heeft Godt sijn volck verstooten? Dat sij verre. Want ick ben oock een Israëlijt wt Abrahams sade van Beniamins gheslachte. **2** Godt en heeft sijn volck niet verstooten, dat hy voer ghekent heeft. Oft en weeti niet wat die scriptuere seyt van Elias, Hoe dat hy Godt verwect teghen Israel? **3** Heere v propheten hebben sy ghedoot, v outaren hebben sij omghegrauen ende ick ben alleen ouerghbleuen, ende sij soecken mijn ziele. **4** Maer wat seyt hem die goddelijke antwoerde? Ick heb voer my ghelaten seuen duysent mannen, die hen knien niet ghebocht en hebben voer Baal. **5** Alsoe eest oock in desen tijt. Die bleuelingen nae die verkiesinghe der gratien sijn salich gheworden. **6** Eest dan wt gratien, soe en eest nu wt die wercken niet. Oft anders en is die gracie nu gheen gracie. **7** Hoe eest dan? Dat Israel ghesocht heeft, dat en heeft hy niet vercreghen, maer die verkiesinghe heuet vercreghen, maer die andere sijn blint ghemaect, **8** alsoe daer ghescreuen is, Godt heeft hen gheheuen eenen nopende gheest, ooghen dat sij niet sien en souden, ende ooren datse niet hooren en souden, tot op den dach van heden toe. **9** Ende Daudid seyt, Laet hen tafel worden tot eenen strick, ende tot een gheuanghenisse, ende tot een verarghernis, ende tot een vergheldinghe hen lieden. **10** Laet hen ooghen verduystert worden dat sij niet en sien, ende haren rugghe maect altijt crom. **11** Daer om segt ick, Hebben sij alsoe ghestryuckelt, dat sij vallen souden? Dat sij verre. Maer wt hen misdaet, is den heydenen salicheyt ghesciet dat sij hen souden

nauolghen. **12** Als dan hen misdaet der werelt rijcdom is, ende hen verminderinghe, den rijcdom der heydenen. Hoe veel te meer hen volheyt? **13** Want ick seg v lieden ghy heydenen, Alsoe langhe als ick voerwaer ben der heydenen Apostel, soe sal ic mijnen dienst eerlijck maken, **14** oft ick in eenigher manieren mijn vleesch mocht verwecken tot nauolghinghe, ende dat icker sommighe van dien mocht salich maken. **15** Want eest sake dat het verlies van hen lieden een versoeninghe der wereld is, hoedanich sal die aenneminghe sijn, anders dan het leuen van die dooden? **16** Ende eest dat het beproefsel heyligh is, soo is den clont oock heyligh. Ende is die wortele heyligh, soe sijn die tacken oock heyligh. **17** Maer eest datter sommighe vanden tacken ghebroken sijn, ende dat ghy als ghy eenen wilden olijfboom waert, daer in ghegreffijt sijt ende sijt deelachtich gheworden van die wortele ende vetticheyt des olijfbooms, **18** en wilt niet glorieeren teghen die tacken. Eest dan dat ghy glorieert, ghy en draecht die wortele niet, maer die wortel v. **19** Ghy segt dan. Die tacken sijn ghebroken om dat ick daer in soude ghegreffijt worden. **20** Wel, om die ongheloocheyt sijn sij ghebroken, maer ghy staet door tghelooue, en wilt gheen hooch gheuoelen hebben, maer vreest. **21** Want eest dat Godt den natuerlijck tacken niet ghespaert en heeft, dat hy bijaontueren v oock niet en spaere. **22** Daer om siet aen die goetheyt ende die strengicheyt Godts, te weten in die ghene die gheuallen sijn die strengicheyt, ende in v, die goetheyt Gods, eest dat ghy blijft in die goetheyt, want anders suldi oock wtgehouwen worden. **23** Maer oock eest dat die andere niet en blijen in die ongheloocheyt, soe sullen sij weder om daer in ghegreffijt worden. Want Godt is machtich hen weder om in te greffien. **24** Want eest dat ghy wt eenennaturellijken wilden olijfboom ghesneden sijt, ende teghen natuere ghegreffijt sijt in eenen goeden olijfboom. Hoe veel te meer sullen sij (die nader natuuren sijn) ghegreffijt worden in haren eyghen olijfboom? **25** Want broeders ick en wil niet dat ghy onwetende sijt deser verborghentheyt (op dat ghy niet en sijt by v seluen wijs) dat die blentheyt eens deels ghesciet is in Israel, tot dat die volheyt der heydenen incomen soude, **26** ende dat also gheheel Israel soude salich worden. Alsoe daer ghescreuen is, Hy sal comen wt Sion, die afnemen sal ende afkeeren die ongoddelijcheyt van Iacob. **27** Ende dit sal hen testament sijn van my, als ick hen sonden sal wech ghenomen hebben. **28** Nae deuangelie sijn sij voerwaer vianden om v lieder wille, maer nae die verkiesinghe sijn sij dalderliefste om die vaderen. **29** Want die gauen ende den roep Godts sijn sonder berouwen. **30** Want ghelijck ghi lieden somtijts oock Gode niet ghelooft en hebt, maer hebt nu bermherticheyt vercreghen om hen ongheloocheyt. **31** Alsoe en hebben dese nu oock niet ghelooft in uwe bermherticheyt op dat sij oock souden bermherticheyt vercrijgen. **32** Want Godt heuet alle besloten in die ongheloocheyt, om dat hy haerder alle ontermen soude. (**elese g1653**) **33** O diepte der rijcdommen van die wijsheyt ende wetentheyt Gods, hoe ombegrijpelicke sijn zijn ordeelen, ende hoe ombesporich sijn zijn weghen? **34** Want wie heeft den sin des Heeren ghekent? Oft wie heeft sijn raetsman gheweest? **35** Oft wie heeft hem ierst iet ghegheuen, ende datment hen wederom loonen sal? **36**

Want wt hem ende doer hem, ende in hem sijn alle dinghen, hem sij glorie inder ewicheydt. Amen. (**aïōn g165**)

12 Hier om bidde ick v lieden broeders doer die bermherticheyt Godts, dat ghy v lichamen wilt gheuen tot een leuende heylige, ende Godt behaghende offerande, dat welcke is uwren redelijcke Gods dienst. **2** Ende en wilt niet ghelyck worden deser werelt, maer wert verandert in die nieuwicheyt ws sins, om dat ghy beproeuen moecht welc dat Gods goeden ende behaghelyckken ende volmaecten wille is. (**aïōn g165**) **3** Want ick segge doer die gracie die my ghegeheuen are allen den ghenen die onder v lieden sijn, dat hy niet meer van sij seluen en houde dant en betaemt, maer dat hy van sij selue houde matelijck, eenen ieghelyck, alsoe hem Godt ghedeelt heeft des ghehoofs mate. **4** Want ghelijck wy in eenen lichame veel ledien hebben, ende die ledien en hebben alle tselue werck niet, **5** alsoe sijn wij vele een lichaem in Christo, ende elck besonder die een des anders ledt. **6** Ende hebbende verscleyden gauen nae die gracie die ons ghegeheuen is, **7** tsij prophetie, nae die mate des ghehoofs, oft dienst int dienen, tsij dat hy leert, in die leerlinghe, **8** die vermaent int vermanen, die gheest in simpelheyt. Die ouerste is, in sorchfuldicheyt, die onfermherticheyt doet, in vrolijcheyt. **9** Liefde sonder gheueynstheyt. Hatende tquaet ende den goede aenhanghende. **10** Met liefde des broederscapsc malcanderen lief hebbende. Met eerbiedinghe malcanderen voercomende. **11** Met sorchuoldicheyt niet traech. Metten gheest vierich. Den Heere dienende. **12** Doer die hope blijde. In tribulacie verduldich. Int bidden naerstich, **13** Der heylighen nooden te helpe comende, Gheerne herberghende. **14** Gebendijtse die v veruolghen, Gebenedijt, ende en wilt niet vermalendijden. **15** Verblijf v met den blijden, Weent metten weenenden, **16** En gheuoelen met malcanderen hebbende, Gheen hooch gheuoelen hebbende, maer metten oetmoedighen een ghevuelen hebbende. En wilt niet wijs sijn by v seluen. **17** Niemanden quaet voer quaet loonende, Besorghende goede dinghen, niet alleen voer Godt, maer oock voer alle menschen. **18** Eest dat wesen mach, soe verre alst in v lieden is met allen menschen vrede hebbende. **19** Niet v seluen wrekende mijn alderliefste, maer wijct der grascap. Want daer is ghescreuen, Gheeft my die wrake, ende ick salt loonen seyt die Heere, **20** Maer eest dat v viant hongher heeft, soe spijst hem, eest dat hy dorst heeft, soe gheeft hem te drincken. Want dit doende suldi vieriche colen vergaderen op sijn hooft. **21** En wilt v niet laten verwinnen van tquaet, maer verwint het quaet doer goet.

13 Alle ziele sij den ouersten machten onderdanich. Want daer en is gheen macht dan van Godt. Ende soe watter is, dat is van Gode ghesict. **2** Daerom die der macht wederstaet die wederstaet gods ordinancie. Ende die wederstaen die crijghen hen seluen die verdoemenisse. **3** Want die ouerste en sijn niet tot vreese den goeden wercke, maer den quade. Maer wilt ghy die macht niet vreesen? Doet goet, ende ghy sult lof van haer hebben. **4** Want sij is Gods dienaer, v ten goede. Maer eest dat ghy quaet doet, soe vreest, want sij en draecht sonder sake dat sweert niet. Want sij is Gods dienaer, een wreker ter grascappen, den ghenen die quaet doet. **5** Daer om weest onderdanich van

noots weghen, niet alleen om die gramscap, maer oock om die liefde niet. En wilt hem met uwer spijsen niet verliesen die conscientie. **6** Want daer om gheeft ghi oock tribuyten, om den welcken Christus ghestoruen is. **16** Daer om en want sij sijn Gods dienaers, tot dat selue dienende. **7** Daer laet ons goet niet gheblameert worden. **17** Want het rijck om betaelt eenen ieghelycken dat ghi sculdich sijt. Wien ghi Godts en is noch spijse noch dranck, maer rechtuerdicheyt, tribuyt sculdich sijt, dien gheeft tribuyt. Wien tol, gheeft tol, ende vrede, ende blijscap inden heylighen gheest. **18** Want wien vreese, gheeft vreese, wien eere, gheeft eere. **8** En wie daer om Christo dient, die behaecht Gode, ende hy is weest niemanden iet sculdich, dan dat ghy malcanderen vanden menschen ghepresen. **19** Daer om laet ons volghen lief hebbet. Want die sijnen naesten bemint, die heeft die dat ghene dat totten vrede dient, ende laet ons malcanderen wet volbracht. **9** Want, ghy en sult gheen ouerspel doen. bewaren, dat tot ghestichticheyt dient. **20** En wilt om die Ghi en sult niet dootslaen. Ghy en sult niet stelen. Ghy en spijse Godts werck niet bederuen. Alle dinghen sijn voerwaer sult gheen valsche ghetuyghenis gheuen. Ghy en sult niet reyn, maer tis quaet den mensche diet met verargernisse begheren, ende so wat ander ghebodt datter meer is, dat eet. **21** Tes goet gheen vleesch teten ende gheneen wijn wort in dit woert begrepen. Ghi sult uwen naesten lief hebben drincken, nocht ghene daer v broeder hem aen stoot, oft ghelyk in seluen. **10** Die liefde des naesten en doet gheen daer hy af verargent wort, oft crancck wort. **22** Hebt ghy quaet. Daer om die veruullinghe des wets is die liefde. **11** tghelooue? Hebt dat by v seluen, voer Gode. Salich is hy die Ende sonderlinghe wetende den tijt, Dattet nu die vre is sij seluen niet en ordeelt int ghene dat hy prijst. **23** Maer die vanden slaep op te staen. Want nu is onse salicheyt naerder, ghene die onderscye, eest dat hijt eet, soe is hy verdoemt, dan doen wy ierst gheooftden. **12** Den nacht is voerghegaen want hy dat niet wtten ghelooue en etet. Ende alle dat wtten ende den den dach is aenghecomen. Daer om laet wech ghelooue niet en is, dat is sonde.

worpen die wercken der duysterhelyt, ende aendoen die wapenen des lichts. **13** Laet ons als inden dach eerbaerlyk wandelen, niet in brasserien ende dronckenscappen, niet in slaepcameren ende oneerbaerheden, niet in kijuagien ende nijdicheden. **14** Maer doet aen den Heere Iesum Christum. Ende dat vleesch en besorgt niet nae die wellusticheden.

14 DEn crancken int ghelooue neemt tot v, niet met werringhen der ghedachten. **2** Want die eene ghelooft dat hi alle dinghen eten mach, maer die crancck is die ete moes. **3** Die ghene die eet, en versmade niet den ghenen die niet en eet, ende die niet en eet, en verordeele niet den ghenen die eet. Want Godt heeft hem opghonen. **4** Wie sijt ghy die eens anders knecht ordeelt? Hy staet oft valt sijnen heere ende hy sal staen. Want Godt is machtich hem op te rechten. **5** Want die eene ordeelt tusschen den eenen dach ende den anderen dach, maer die andere ordeelt elcken dach. Laet eenen ieghelyck sijnen sin daer in volghen. **6** Die den dach acht die acht dien den Heere. Ende die eet, die eet den Heere. Want hy danct Gode. Ende die niet en eet, die en eet niet den Heere, ende hy danct Gode. **7** Want niemand van ons en leeft sij seluen, ende niemand en sterft sij seluen. **8** Want tsij oft wy leuen, soe leuen wy den Heere, tsij oft wy steruen, soe steruen wy den Heere. Daer om tsij oft wy leven, oft steruen, wy behooren den Heere toe. **9** Want daer om is Christus ghestoruen ende verresen, om dat hy ouer die leuende ende doode heerscappie hebben soude. **10** Maer waer om ordeele ghy uwen broedere? Oft ghi waer om versmaeddi uwen broedere? Want wy sullen alle staen voer Christus rechterstoel. **11** Want daer is ghescreuen. Ick leue seyt die Heere, Want my sullen alle knien gheboocht worden, ende alle tonghen sullen Gode belijden. **12** Aldus sal een ieghelyck van ons lieden voer sij seluen Gode reden gheuen. **13** Daer om en laet ons voerts malcanderen niet meer verordeelen, maer ordeelt dat meer, dat ghy uwen broeder gheen struycksele oft arghernisse en stelt. **14** Ick weet ende betrouwe inden Heere Iesu datter niet ghemeyn en is van sij seluen, dan den ghenen die iet ghemeyn acht te sijne, dien eest ghemeyn. **15** Want eest dat v broeder om die spijse bedroeft wort, soe en wandelt ghy nu voerts nae

15 MAer wy die vromer sijn, moeten die cruncheden der crancken verdraghen, ende niet ons seluen behaghen. **2** Een ieghelyck van v lieden behaghe sijnen naesten int goede, tot ghestichticheyt. **3** Want Christus en heeft sij seluen niet behaecht. Maer als daer ghescreuen is, Die versmaetheden van die ghene die v versmaeden sijn op my gheualen. **4** Want alle datter ghescreuen is, dat is tot onser leerlingen ghescreuen, op dat wy doer verduldicheyt ende troost der scriftuuren hope hebben souden. **5** Ende die Godt der patienten ende des trosts ghene v lieden dat ghy een ghevuelen hebben moecht tot malcanderen nae Iesum Christum, **6** op dat ghy eendrachtelijck met eenen monde moecht Godt eerien ende den vader ons Heeren Iesu Christi. **7** Daer om ontfant malcanderen, ghelyck Christus v oock ontfanghen heeft ter eerien Gods. **8** Want ick segge dat Christus Iesus een dienaer gheweest heeft der besnydenissen om die waerhelyt Godts, om vast te maken die beloften der vaderen, **9** maer dat die heydenen van die bermherticheyt Godt eerien. Alsoe daer gescreeuen is. Daer om sal ick v belijden onder die heydenen, Heere, ende uwen name sal ick singhen. **10** Ende wederom seyt hy, Verblijft v ghy heydenen met sijnen volcke. **11** Ende weder om, Loeft alle ghy heydenen den Heere, ende prijst hem grootelijc alle ghi nation. **12** Ende weder om seyt Isaia, Het sal een wortel van lesse sijn, ende die daer op staen sal om te regeren die heydenen, in hem sullen die heydenen hopen. **13** Maer Godt der hopen wil v veruullen met alle blijscappen, ende vrede wt ghelouuen dat ghy oueruloedich moecht wesen in die hope, ende cracht des heylighs gheests. **14** Maer ick selue ben seker, mij broeders, van v, dat ghy selue oock vol liefden sijt, veruult met alle wetenheyt, alsoe dat ghy malcanderen moecht vermanen. **15** Maer ick heb cloeckelijcker tot v lieden ghescreuen eens deels, als v lieden tot ghedenckenissen weder om brenghende, om die gracie die my ghegheuen is van Gode, **16** dat ick een dienaer sijn soude Christi Iesu onder die heydenen. Heylichmakende dat Euangelium Godts, op dat die offerande der heydenen aenghenaem worde, ende gheheylicht inden heylighen gheest. **17** Daer om heb ic glorie in Christo Iesu tot Gode. **18** Want ick en derre

niet spreken van dien dinghen die Christus doer my niet
en werct, ter ghehoorsamheyt vanden heydenen, metten
woorden ende wercken. **19** met cracht van teekenende
wonderlycke wercken in die cracht des heyluchs gheests,
alsoe dat ick van Ierusalem al rontsomme tot Illiricum toe
veruult hebbe dat euangelie Christi. **20** Ende ick heb dat
euangelie alsoe ghepreect, niet daer Christus ghenoemt is
gheweest, om dat ick niet en soude op een anders fundament
timmeren, **21** maer also daer gescreuen is. Den welcken van
hem niet vercondict en is die sullenst sien, ende diet niet
ghehoort en hebben sullenst verstaen. **22** Waer om dat ick
oock seer beleidt ben gheweest om tot v te comen. **23** Maer
nu voerts gheen plaetse meer hebbende in dese landen,
ende begheerte hebbende tot v lieden te comen van veel
nu voerden iaren. **24** als ic in Hispanien sal beginnen te
reysen, soe hope ick dat ick voerbij gaende v lieden sien sal,
ende van v lieden derwaerts gheleyt worden eest dat ick my
te voren eensdeels met v sal vermaect hebben. **25** Daer om
sal ick nu reysen in Ierusalem den heyleghen te dienen. **26**
Want die van Macedonien ende Achaien hebben ghesloten
een ghemeyn almissie te doen tot den armen der heyleghen
die in Ierusalem sijn. **27** Want dit heeft hem behaecht, ende
sij sijnt hen sculdich. Want eest dat die heydenen haerder
gheesterlijcker goeden deelachtich sijn, soe moeten sij oock
in die lichamelijcke goeden hen dienen. **28** Aldus wanner
ick dit sal volbracht hebben, ende hen gheleuert dese vrucht,
soe sal ick doer v lieden reysen in Hispanien. **29** Ende ick
weet wel dat ick tot v lieden comende, in die overvloedicheyt
van Christus benedictie comen sal. **30** Aldus bidde ick v
ghy broeders doer onsen Heere Iesum Christum, ende doer
die liefde des heyluchs gheests, dat ghy my helpt met
ghebeden voer my aer Godt. **31** dat ick verlost mach worden
van die ongheloouighe die int loetsche landt sijn, ende dat
mijns dienst offerande mach ghenaem sijn in Ierusalem den
heylichen. **32** op dat ick tot v lieden mach comen met blijscap,
doer den wille Godts, dat ick met v lieden mach vermaect
worden. **33** Ende Godt des vreeds sij met v allen. Amen.

16 ICK beuele v lieden Pheben onse suster, die in den
dienst is vander kercken die in Cenchrus is, **2** dat ghy
haer ontfanct inden Heere alsoe dat den heyleghen betaemt,
ende dat ghy haer by staet in wat sake dat sij ws te doen sal
hebben. Want sij heefter oock vele by ghestaen, ende my
selue oock. **3** Groot Priscam ende Aquilam mijnen helpers in
Christo Iesu **4** (die voer mijn ziel hen halsen ouerghetheuen
hebben, den welcken niet ick alleen en dancke, maer oock
alle die kerken inde heydenisse) **5** ende die kercke van
haren huysghesin. Groot Epenetum mijnen beminden, die
dierste vrucht van Asien is in Christo. **6** Groot Mariam die
vele onder ons ghebreyt heeft. **7** Groot Andronicum ende
Iuliam mijnen maghen ende mede gheuanghenen, die edel sijn
onder die Apostelen, die oock voer my gheweest hebben
in Christo. **8** Groot Ampliatum mijnen alderliefsten inden
Heere. **9** Groot Vrbanum onsen helper in Christo Iesu ende
Stachyn mijnen beminden. **10** Groot Apellen den beproefdien
in Christo. **11** Grootse die van Aristobolus huysghesin zijn.
Groot Herodionem mijnen maech. Grootse die wt Narcissus
huys sijn, die inden Heere sijn. **12** Groot Triphenam ende
Triphosam, die inden Heere arbeyden. Groot Sidem

mijn alderliefste, die veel ghebreyt heeft inden Heere. **13**
ende die mijne. **14** Groot Asyncritum Phlegontem, Hermam,
Patrobam, Hermen, ende die broeders die met hen sijn. **15**
Groot Philologum ende Iuliam Nereum ende sijn sustere,
ende Olympiadem, ende alle die heylighen die met hen lieuen
sijn. **16** Groot malcanderen met eenen heylighen cusse.
V groeten alle die kercken Christi. **17** Ende ick bidde v
broeders dat ghy die waerneemt die tweedrachtheden ende
argernissen maken buyten die leeringhe die ghy gheleert
hebt, ende wijct van die, **18** want aldusdanighe en dienen
Christo onsen Heere niet, maer haren buyck ende doer
soete redenen ende benedictien, verleyden sij die herten der
onnoselen, **19** want v ghehoorsamheyt is in allen plaetsen
vermaert. Daer om verblyide ick my in v lieden. Maer ick wille
dat ghy sult wijs sijn int goet, ende simpel int quaet. **20**
Ende Godt des vreeds vertrede Sathanam onder v voeten
haestelijck. Die gracie ons Heeren Iesu Christi, sij met v
lieden. **21** Timotheus mijn helper groet v, ende Lucius, ende
Iason, ende Sosipater mijn maghen. **22** Ick Tercius groet
v, die den brief ghescreuen hebbe, inden Heere, **23** Caius
mijn weerdt ende alle die kercke groet. V groet Erastus die
tresorier der stadt, ende Quartus die broeder. **24** Die gracie
ons Heeren Iesu Christi sij met v allen Amen. **25** Ende den
ghenen die machtich is v te versterken nae mijn euangelie,
ende die predicatie Iesu Christi, nae die openbaringhe
der verborghentheyt, die den voerleden ewighen tijden
versweghen is gheeweest (*aiōnios g166*) **26** (dwelck nu
geopenbaert is doer die scriptueren der propheten, nae
ghebodt des ewighen Godts, om onderdanich te sijne den
ghelouwe) onder alle die heydenen bekent (*aiōnios g166*) **27**
Godt die alleen wijs is doer Iesum Christum, den welcken sij
eere ende glorie inder ewicheyt. Amen. Hier voleyt die
Epistel van Sinte Pauwels totten Romeynen. (*aiōn g165*)

1 Corinthiërs

1 PAVLVS een gheroepen Apostel Iesu Christi, doer den wille Godts, ende Sosthenes een broeder, 2 der kerken Gods die te Corinthen is, den gheheyldichen in Christo Iesu, den gheroepenen heyleghen, met allen den ghenen die den naem ons Heeren Iesu Christi aenroopen, in alle hare ende onse plaetsen. 3 Gratie sij v lieden ende vrede van Gode onsen vader, ende den Heere Iesu Christo. 4 Ick dancke mijnen Godt alijt voer v, in die gratie Gods die v lieden ghegheuen is in Christo Iesu, 5 dat ghy in alles rijk gheworden sijt in hem, in alderley woerden ende in alle wetenheyt. 6 (ghelyc dat ghetuyghenis Christi in v lieden gheuesticht is.) 7 alsoe dat v niet en ghebreect in eenighe gratie, verwachtende die openbaringhe ons Heeren Iesu Christi, 8 die welcke v lieden oock sal vestighen totten eynde onstraffelijck tot inden dach der toecoomsten ons Heeren Iesu Christi. 9 Godt is ghetrouw, doer den welcken ghy gheroepen sijt int gheselscap sijs soens Iesu Christi ons Heeren. 10 Maer ick bidde v broeders doer den naem ons Heeren Iesu Christi, dat ghy allegader eendrachtelijck spreket, ende dat ghy niet en laet tweedrachticheden tusschen v sijn, maer weest volmaect in eenen sin, ende in een wetenheyt. 11 Want my is te kennen ghegheuen van v lieden mijn broeders doer die ghene die te Chloes sijn, datter twisten onder v lieden sijn. 12 Ende dat segghe ick, om dat een ieghelyc van v lieden seyt, Ick ben voorwaer Pauwels discipel. Maer ic Apollos. Maer ick Cephe, Maer ick Christi. 13 Es Christus ghedeelt? Es Paulus voer v lieden ghecryst? oft sijdi in Pauwels naem ghedoopt? 14 Ick dancke Gode dat ick niemanden van v lieden ghedoopt en hebbe, dan Crispum ende Caium, 15 op dat niemand en segghe dat ghy in mijnen naem ghedoopt sijt. 16 Oock hebbe ick ghedoopt thuyghesin van Stephane. Voerts meer en weet ick niet oft ick iemant anders ghedoopt hebbe. 17 Want Christus en heeft my niet ghesonden om te doopen, maer om het euangeli te preken, niet doer wijsheit des woerts, op dat het cruyt Christi niet verydelt en worde. 18 Want het woert des cruyces is den ghenen die verloren gaen een dwaesheit, maer den ghenen die behouden worden, dat is ons, eest die cracht Gods. 19 Want daer is ghescreuen. Ick sal te niet doen die wijsheit der wijsen, ende die voersienicheyt der voersienigher sal ick verworpen, 20 Waer is die wijsje? Waer is die scribe? Waer is die ondersoeker deser werelt? En heeft Godt die wijsheit deser werelt niet dwaes ghemaect? (aiōn g165) 21 Want om dat die werelt in Godts wijsheit Godt niet ghekent en heeft doer haer wijsheit, soe heuet Gode behaecht doer die dwaesheit der predication die gheloouende salich te maken. 22 Want die loden begheren mirakelen, ende die Grieken soeken wijsheit, 23 maer wy preken den ghecrysten Christum den loden voerwaer een arghernisse, ende den Grieken een dwaesheit, 24 maer den gheroepen loden ende Grieken preken wy Christum Godts cracht ende Gods wijsheit. 25 Want die vleeschelijcke onwijsheit is wijser dan die menschen, ende Godts crancheyt is stercker dan die menschen. 26 Want broeders besiet uwen roep, hoe datter niet veel wijsen naden vleesch, niet veel machtighe, niet veel edele gheroepen en sijn. 27 Maer

die dwaes sijn voer die werelt die heeft Godt vercoren, op dat hy die wijse bescamen soude ende die crancke der werelt heeft Godt vercoren, om dat hy die stercke bescamen soude, 28 ende die onedele der werelt ende die versmaede heeft Godt vercoren, ende datter niet en is, op dat hy tghene dat wat is te niet doen soude. 29 Om dat gheen vleesch glorieren en soude voer sijn aensicht. 30 Wt den welcken sijt ghy in Christo Iesu, die ons gheworden is tot wijsheit van Gode, ende tot rechtuerdicheyt, ende heylchmakinghe, ende verlossinghe, 31 op dat (ghelyc daer ghescreuen is) Soe wie glorieert inden Heere glorieren soude.

2 ENde doen ic tot v lieden quam broeders, soe ben ick ghecomen niet in hoocheyt van sprake, oft wijsheit, vercondighende v lieden dat ghetuyghenis Christi. 2 Want ic en heb my niet wtghegheuen iet te weten onder v lieden, dan lesum Christum, ende dien ghecryst. 3 Ende ick heb oock in veel crancheyt ende vreeze, ende anxt, by v lieden gheweest, 4 ende mijn sprake, ende mijn predicatie en is niet gheweest in beweechelijcke woerden der menschelijcker wijsheit, maer int vertoonen des gheests ende der cracht, 5 op dat v ghelooune niet en sij in der menschen wijsheit, maer in die cracht Gods. 6 Maer die wijsheit spreken wy onder die volmaecte. Maer niet die wijsheit deser werelt, oft der princen van deser werelt, die te niet ghedaen worden, (aiōn g165) 7 maer wy spreken Gods wijsheit in verholentheden, die verborghen is, die welcke Godt te voren bescift heeft voer die ewige tot onser glorien, (aiōn g165) 8 die welcke niemand van die princen deser werelt ghekent en heeft. Want hadden sij die bekent sij en souden nemmermeer den Heere der glorien ghecryst hebben. (aiōn g165) 9 Maer alsoo daer ghescreuen is. Dat gheen ooghe ghesien en heeft, noch oore ghehoort, noch in des menschen herte niet opcomen en is, tghene dat die Heere bereyt heeft den ghenen die hem lief hebben, 10 maer ons heuet Godt gheopenbaert doer sijnen gheest. Want den gheest ondersoect alle dinghen, oock die diepten Godts. 11 Want wie mensch weet wat inden mensch is, dan den gheest vanden mensch die in hem is, alsoe oock dat Gode aengaet en weet niemand dan den gheest Gods. 12 Maer wy en hebben den gheest van deser werelt niet ontfanghen, maer den gheest die wt Godt is, op dat wy weten souden wat dinghen ons van Gode ghegheuen sijn, 13 die welcke wy oock spreken, niet in gheleerde woerden der menschelijcker wijsheit, maer in die leerlinghe des gheests, gheestelijcke dinghen by gheestelijcke ghelyckende. 14 Want die vleeschelijcke mensch en begrijpt die dinghen niet die den gheest Gods aengaen. Want het is hem dwaesheit, ende hy en can die niet verstaen. Want die worden doer den gheest ondersocht. 15 Maer een gheestelijck mensch ordeelt alle dinghen, ende hy en wort van niemanden gheordeelt. 16 Want wie heeft des Heeren sin ghekent die hem leeren mocht? Maer wy hebben Christus sin.

3 ENde ick broeders en heb v lieden niet moghen spreken als gheestelijcke menschen, maer als vleeschelijcke. Als cleynen kinderkens in Christo, 2 heb ic v melck te drincken ghegheuen, ende niet spijse. Want ghy en mochties noch niet, maer noch nu oock en moech des voerwaer niet, want ghi sijt noch vleeschelijcke. 3 Want als onder v is nijt

ende twist, en sijdi dan niet vleeschelijck ende en wandeldi
dan niet nae den mensch? 4 Want als die eene seyt, Ick
ben Paulus discipel, ende die ander ick ben Apollos, en
sijdi dan niet menschen? Wat is dan Apollo? ende wat is
Paulus? 5 Dienaers des gheens den welcken ghy ghelooft
hebt, ende eenen ieghelycken ghelyck die Heere ghegheuen
heeft. 6 Ick heb gheplant, Apollo heuet ghetwartert, maer
Godt heeft den wasdom ghegheuen. 7 Daer om noch die
gheen die plant en is wat, noch die ghene die watert, maer
Godt die den wasdom gheeft. 8 Maer die plant ende die
watert sijn een. Ende een ieghelyck sal sijnen eyghenen loon
ontfanghen nae sijnen arbeyt, 9 Want wy sijn Gods helpers.
Ghy sijt Gods lantwinninghe. Ghy sijt Godts timmeragie.
10 Nae die gratie Godts die my ghegheuen is, soe heb ik
maer een wijs ouertimmermeester het fundament gheleyt,
maer een ander timmert daer op. Maer een ieghelyck sie
hoe dat hy daer op timmert. 11 Want niemant en mach
een ander fundament legghen, dan tghene datter gheleyt is
dwelck is Christus Iesus. 12 Maer eest dat iemant op dat
fundament timmert gout, silver, costelijcke steenen, houten,
hoy, stoppelen, 13 eens ieghelycs werck sal gheopenbaert
wesen. Want den dach des Heeren salt verclaren, want
het sal int vier gheopenbaert worden, ende eens ieghelycs
werck hoedanich dattet is dat sal het vier toonen. 14 Eest
dat iemants werck dat hy daer op ghetimmert heeft blijft,
soe sal hy loon ontfanghen. 15 Eest dat iemants werck
bernt, soe sal hy scade lijden, maer hy sal behouden wesen,
alsoo nochtans als doert vier. 16 En weet ghy niet dat ghi
Gods tempel sijt, ende dat den gheest Gods in v lieden
woont? 17 Maer eest dat iemant den tempel Gods schendt,
dien sal Godt schenden. Want den tempel Gods is heyligh,
dwelck ghy sijt. 18 Niemant en bedrieghe sij seluen, eest
datter iemant onder v lieden scijnt wijs te wesen in dese
werelt, die worde sot, op dat hy wijs worden mach. (aiōn
g165) 19 Want die wijsheit deser werelt is dwaesheit by
Gode. Want daer is ghescreuen, Ick sal die wijse begrijpen
in hen scalcheyt. 20 Ende weder om, die Heere kent die
ghedachten der wyser dat sij ydel sijn. 21 Daer om niemant
en gloriere in die menschen. 22 Want het is al uwe, tsij
Paulus, tsij Apollo, tsij Cephas, tsij die werelt, tsij dleuen,
tsij die doot, tsij teghenwoerdich, tsij toecomende. Want
alle dinghen sijn uwe, 23 ende ghy behoort Christo, ende
Christus behoort Gode toe.

4 ALsoo sal ons een mensch houden als Christus dienaers,
ende bedienders van Gods verholentheden. 2 Hier wort
nu ghesocht onder die bedienders datter iemant ghetrouwue
mach gheuonden worden. 3 Maer tes my voer dminstre dat
ick van v lieden gheordeelt worde oft van den menschelijcken
daghe. Maer ic en ordeele my selue ooc niet. 4 Want ic en
ken my seluen niet besculdich, maer nochtans daer doer
en ben ic niet gherichtuerdicht, maer die my ordeelt dats
Godt. 5 Daer om en wilt voer den tijt niet ordeelen, tot dat
die Heere coemt die ooc verlichten sal die verborghentheden
der dyusternisse, ende openbaren die raden der herten,
ende dan sal eenen ieghelycken lof sijn van Gode. 6 Maer
dese dinghen broeders heb ic by een ghelyckenisse bediet
op mi ende Apollo, om uwen wille, op dat ghi in ons soudt
leeren dat die eene (meer dant voerscreuen is) teghen den

andere niet opgheblasen en worde, om eens anders wille.
7 Want wie onderscyeidt v? Ende wat hebdi dat ghy niet
ontfanghen en hebt? Ende eest dat ghijt ontfanghen hebt,
waer om glorieerde, als oft ghijt niet ontfanghen en hadt? 8
Ghy sijt nu versaetd gheworden, ghy sijt nu rijck gheworden,
sonder ons regneert ghy, ende och oft ghy regneerdet, op
dat wy oock met v lieden mochten regneren. 9 Want ick
meyne voerwaer dat Godt ons die alderleste Apostelen
ghetoont heeft als die der doot toeghescict sijn. Wat wij sijn
een toonsel gheworden der werelt, ende den enghelen, ende
den menschen. 10 Wy sijn dwaes om Christus wille, maer
ghy sijt voersienich in Christo. Wy sijn cranc, maer ghy sijt
sterck, ghy sijt edel, maer wy onedel. 11 Tot op dese vre toe
sijn wy oock hongherich ende dorstich ende maect, ende
wy worden met halslaghen gheslaghen, ende sijn sonder
seker stede, 12 ende wy arbeyden werkende met onsen
handen, wy worden vermalendijt, ende wy ghebenediden, wy
lijden veruolghinghe, ende wy verdraghent. 13 Wy worden
ghelastert, ende wy bidden. Als vuynisse van deser werelt
sijn wi gheworden alder menschen verworpsel tot noch toe,
14 Dit en scrijf ick v niet om dat ick v lieden beschamen
soude, maer als mijn alderliefste kinderen vermane ick v
lieden, 15 want al hebdi thien duysent leermeesters in
Christo, maer ghy en hebt niet veel vaders, want in Christo
Iesu heb ic v lieden door deuangelie voort ghebracht 16
Daerom bidde ick v weest mijn nauelghers, 17 Daerom heb
ick tot v lieden ghesonden Timotheum die mijn alderliefste
sone is, ende ghetrou inden Heere, die welcke v vermanen
sal, mijn weghen die in Christo Iesu sijn, ghelyck ick tot alle
plaetsen in alle kercken leere. 18 Als oft ick tot v niet comen
en soude, alsoo sijnder sommige opgheblasen. 19 Maer ick
sal tot v lieden comen corts, eest dat die Heere wilt, ende ick
sal kennisse nemen niet van die woorden der gheender die
opgheblasen sijn, maer vander cracht. 20 Want het rijk
Godts en is in die woorden niet, maer in die cracht. 21 Wat
wild? dat ic metter roeden tot v lieden come, oft metter
liefden, ende metten gheest der saechtmoedichey?

5 Over al wort onder v lieden ghehoort oncuyscheyt ende
sulcke oncuyscheyt, als oock onder die heydenen niet
en is, alsoo datter een sijns vaders huysvrouwe hebben
soude. 2 Ende ghy sijt opgheblasen, ende en hebt niet
meer rouwe ghehadt, op dat hy wt het midden van v
lieden soude wechghedaen worden, die dat werck ghedaen
heeft. 3 Ic voerwaer van v verscyeiden metten lichaem,
maer tegenwoerdich metten gheest, heb nu gheordeelt als
teghenwoerdich, den ghenen die alsoe ghedaen heeft,
4 inden naem ons Heeren Iesu Christi, v lieden tsamen
vergadert sijnde met mijnen gheest, met die cracht ons heeren
Iesu, 5 alsulk'en ouer te leuern satane tot verderfenisse
des vleesch, op dat den gheest behouden sij inden dach
ons Heeren Iesu Christi. 6 V gloriatie en is niet goet. En
weet ghy niet dat een luttel heue dat heel deech versuert? 7
Suyuert reyn wt den oude heue, op dat ghi moecht wesen
een nieuwe beslach, alsoo ghy onghetheeft sijt. Want Christus
ons Paeschlam is ten offer gheslaghen. 8 Hier om laet
ons feeste houden niet inden ouden heue, noch in den
heue der quaetheyt, ende der archeyt, maer in die in die
ongheheefde brooden der puerheyt, ende der waerheyt.

9 Ick heb v lieden ghescreuen in eenen brief. En houdt gheen ghemeynscap metten oncysschen menschen, **10** niet voerwaer metten oncysschen van deser werelt, oft metten ghierighen, oft roouers, oft den afgoden dienende, want anders haddi moeten wt deser werelt gaen. **11** Maer nu heb ick v ghescreuen gheen ghemeynscap te hebben, eest dat suick die een broeder ghenoemt wort, een oncyusch mensch is, oft ghierich, oft den afgoden dienende, oft een lasteraer, oft een dronckaert, oft een roouer, met alsulcken en suldi oock gheen spijse nemen. **12** Want wat gaet my aen te ordeelen vanden ghenen die buyten sijn? En ordeelt ghy niet van die ghene die binnen sijn? **13** Want die ghene die buyten sijn, sal Godt ordeelen. Neemt den quaden wech wt v seluen.

6 DERRet iemant van v lieden hebbende een sake teghen eenen anderen hem laten vonnissen by die ongherechtiche, ende niet by die heylige. **2** En weet ghy niet dat die heylige van die werelt ordeelen sullen? Ende eest dat doer v lieden die werelt sal gheordeelt worden, sijt ghy dan onweerdich die van die minste saken soudt ordeelen? **3** En weet ghy niet dat wy die enghelen sullen ordeelen? Hoe veel te meer weerlycke saken? **4** Daer om eest dat ghy weerlycke saken hebt te ordeelen, die alder versmaetste die in die kercke sijn die stelt om te ordeelen. **5** Tot uwer scanden seg ick dit. En issen niemant onder v alsoo wijs die soude moghen vonnissen tusschen sijnen broeder? **6** Maer dinghet den eenen broeder metten anderen broeder int recht ende dat by die onghelooighe? **7** Nu esser voerwaer in alder manieren een misdaet onder v lieden dat ghy onder malcanderen te rechte gaet. Waer om en lijt ghi niet lieuer onrecht? Waer om en verdraechdi niet lieuer onghelyck? **8** Maer ghy doet onrecht ende veronghelyct, ende dat den broeders. **9** En weet ghy niet dat die ongherechtiche dat rijck Godts niet besitten en sullen? En wilt niet dolen. Noch oncyssche menschen, noch afgoden dienende, noch ouerspeelders, **10** noch onnatuerlycke oncysscheyt bedrijende, noch Sodomie doende, noch dieuen, noch ghieriche, noch dronckaerts, noch lasteraers, noch roouers, en sullen dat rijck Godts besitten. **11** Ende aldusdanige hebdy voerwaer gheweest, maer ghy sijt afgewasschen, maer ghy sijt gheheylicht, maer ghy sijt gherekhtuerdicht, inden naem ons Heeren Iesu Christi, ende in den gheest ons Gods. **12** Alle dinghen sijn my ghearloof, waer alle dinghen en sijn niet orberlyck. Alle dinghen sijn my ghearloof, maer ick en sal onder niemants macht ghebracht worden. **13** Die spijse behoort den buyck toe, ende den buyck der spijsen. Maer Godt sal desen ende die verderuen. Ende het lichaem en behoert der oncysscheyt niet, maer den Heere, ende die Heere den lichaeme. **14** Maer Godt heeft oock den Heere verwekt, ende hi sal ons verwecken doer sijn cracht. **15** En weet ghy lieden niet dat v lichamen Christus ledien sijn? Sal ick dan nemende Christus ledien, die maken ledien van eender hoeren? Dat sij verre. **16** En weet ghy niet, dat die ghene die eender ghemeynder vrouwen aenhanct met haer een lichaem wort? Want sij twee (seyt hy) sullen in een vleesch sijn. **17** Maer die den Heere aenhanct, die is eenen gheest. **18** Vliedt die oncysscheyt. Alle sonde die een mensche doet die is buyten dichaem, maer die oncysscheyt bedrijft die sondicht in sijn lichaem. **19** ghecocht,

En weet ghy niet dat v ledien eenen tempel sijn des heyluchs gheests, die in v is, den welcken ghy van Gode hebt, ende en sijt v selfs niet? **20** Want ghy sijt ghecocht met eenen grooten prijs, eert ende draecht Godt in v lichaem.

7 MAer van die dinghen daer ghy my af ghescreuen hebt. Het is den mensch goet gheen vrouwe aen te tasten, **2** maer om der oncysscheyt wille, soe hebbe een ieghelyck sijn huysvrouwe, ende elcke huysvrouwe hebbe haren man. **3** Der huysvrouwen sal die man die scult betalen, desghelyck oock die huysvrouwe den man. **4** Die vrouwe en heeft haers lichaems gheen macht, maer die man. Desghelycs oock die man en heeft sijs lichaems gheen macht, maer die vrouwe. **5** En wilt malcanderen niet vercorten, dan bijauonturen wt eendrachttich consent eenen tijt lanck, op dat ghy v moecht verleghen ter bedinghen, ende dan keert weder te samen, op dat v satanas niet en before, om uwer onghetijdicheyt wille. **6** Maer dit seg ick wt toelaten, niet wten ghebode. **7** Maer ick wil dat alle die menschen waren ghelyck ick selue, Maer een ieghelyck heeft sijn eyghen gaeve van Gode, die eene voerwaer aldus, maer die ander alsoo. **8** Maer ick segghe den onghehouden ende den weduwen, het is hen goet eest dat sij alsoo blijuen, ghelyck ick. **9** Maer eest dat sij hen niet en onthouden, soo laetste houwen. Want tes beter houwen dan bernen. **10** Maer den ghenen die inden houwelijken versaemt sijn, ghebiede, niet ick, maer die Heere, dat die huysvrouwe van haren man niet en sceyde, **11** maer eest dat sij af ghesceyden is, datse onghelouwet blijue, oft met haren man weder versoent worde. Ende de man en verlate sijn huysvrouwe niet. **12** Want den anderen seg ick, niet die Heere. Eest dat eenich broeder een onghelooighe huysvrouwe heeft, ende dat dese consenteert met hem te woonen dat hy die niet en verlate. **13** Ende soo wat vrouwe eenen onghelooighen man heeft, ende die consenteert met haer te woonen, dat sij den man niet en verlate. **14** Want die onghelooighe man is gheheylicht doer den ghelooighe vrouwe, ende die onghelooighe vrouwe is gheheylicht doer den ghelooighen man. Want anders souden v kinderen onreyn wesen, maer nu sijn sij heylich, **15** maer eest dat die onghelooighe wech gaet, soe laet hem wech gaen. Want een broeder oft suster en is tot die slauerne niet verbonden in aldusdanige dinghen, maer inden vrede heeft ons Godt gheroepen. **16** Want waer wt weet ghy vrouwe oft ghy den man sult salich maken? oft waer wt weet ghy man oft ghy die vrouwe sult salich maken? **17** dan eenen ieghelycken alsoot die Heere ghedeylt heeft. Alsoo Godt eenen ieghelycken gheroepen heeft, alsoo wandele hy, ende ghe-lijck ick in alle kercken leere. **18** Esser iemant besneden gheroepen? die en neme gheen onbesnedenheit aen. Isser iemant in die onbesnedenheit gheroepen? die en laet hem niet besniden. **19** Die besnijdenisse en is niet, ende die onbesnedenheit en is niet, maer dat onderhouden van Gods gheboden. **20** Een ieghelyck blije inden roep daer hy in gheroepen is, **21** Sijdi een slaeue gheroepen? en acht dat niet. Maer oock al moechdi vrij worden, soo ghebruyct die knechtscap lieuer. **22** Want die inden Heere gheroepen is een knecht, die is een ghevrije des Heeren. Desghelycs wie vrij gheroepen is, die is een knecht Christi. **23** Ghy sijt met eenen Prijs ghecocht, en wilt niet worden der menschen knechten. **24**

Een ieghelyck broeder blijue in Gode int ghene daer hy sommighe sijn die ghenoemt worden goden, tsij inden hemel, in gheroopen is. **25** Ende vanden maechden en heb ick tsij opder eerde (Want daer sijn voerwaer veel goden ende gheen ghebodt des Heeren, maer ick gheue raet, als die veel heeren) **6** maar wy en hebben nochtans maer eenen bermherticheyt vercreghen hebbe vanden Heere, om dat ick Godt, den vader, wt den welcken dat alle dinghen sijn, ende ghetrouwe soude sijn. **26** Daer om houde ick voerwaer dit wy in hem, ende eenen Heere lesum Christum, doer wien goet te wesen om des aenstaenden noots wille, dattet goet alle dinghen sijn, ende wy doer hem. **7** Maer in een ieghelyck is den mensche alsoe te sijne. **27** Sijt ghy verbonden met en is die wetenheyt niet. Ende die sommighe eten als afgodts eender huysvrouwen? en wilt gheen ontbindinghe soecken. offer tot noch toe, met een conscientie vanden afgodt, ende Sijt ghy onghebonden van een huysvrouwe? en wilt gheen hen conscientie, want sij cranc is, wort ontsuyert. **8** Maer huysvrouwe soecken. **28** Maer eest dat ghy een huysvrouwe die spijse en maect ons Godt niet ghename. Want al eten neemt, soe en hebdi niet ghesondicht. Ende eest dat een wy daer om en sal ons niet oueren, noch al eten wy maghet houwet, soo en heeft sij niet ghesondicht. Maer niet, soo en sullen wy niet min hebben. **9** Maer siet toe, nochtans sullen alsulcke tverdriet des vleechs hebben. Maer dat bijaontueren dese uwe vrijcheyt gheen arghernisse en ick spare v lieden. **29** Aldus dit seg ick v lieden broeders, worde den crancken. **10** Want eest sake dat iemant siet den tijt is cort, van nu voert aen eest tijt, dat oock die ghene daermen der afgoden offer eet, en sal sijn conscientie (want die huysvrouwen hebben sijn sullen als gheen habbende, **30** ende die weenen als niet weenende, ende die blijde sijn, sij cranc is) niet ghesticht worden om der afgoden als niet blije sijnde, ende die coopen, als niet bessittende, te eten? **11** Ende die crancke broeder sal verloren gaen **31** ende die dese werelt ghebruycken, als oft sij die niet doer v wetenheyt, om den welcken Christus ghestoruen is? en ghebruycten. Want dat wesen van deser werelt gaet **12** Maer ghy alsoo sondighende teghen die broeders, ende voerbi. **32** Maer ick wille dat ghi sonder sorchuuldicheyt slaende hen crancke conscientie, sondicht in Christum. **13** sult wesen. Die sonder huysvrouwe is, die is besorgt tghene dat den Heere aengaet, hoe dat hy Gode behaghen mach. **33** Maer die met een huysvrouwe is die is besorgt met die dinghen die der werelt aengaen, hoe dat hy sijnder huysvrouwen behaghen mocht, ende hy is gheudeelt. **34** Ende een onghehoude vrouwe, ende een maect die denct tghene dat den Heere aengaet, dat sij mocht heyligh sijn aan lichaem ende een gheest. Maer die ghehouwet is die peyst op die dinghen die der werelt aengaen, hoe sij haren man mocht behaghen. **35** Maer dit segghe ick tot v lieden profijt, niet om dat ick v eenen strick aenwerpen soude, maer dat ick v vermanen soude tot dat ghene dat eersaem is, ende dat vrijcheyt gheeft den Heere sonder letsel te dienen. **36** Maer eest sake dat iemanden duncket, dattet hem scande scijnt te sijne van sijnder maghet om dat sij ouer haer iaren ghecomen is, ende dattet soo moet wesen, soo doe hy dat hy wilt, sij en sondicht niet eest dat sij houwet. **37** Want die in sijn herte ghestelt heeft vaste, gheeneen noot hebbende, maer macht hebbende van sijnen wille, ende dat hy dit goet gheordeelt heeft in sijn herte, sijn maghet te behouden, die doet wel. **38** Aldus die sijn maghet ten houwelijcken bestelt, die doet wel, ende diese niet en bestelt die doet beter. **39** Een vrouwe is aen die wet ghebonden, soo langhe als haer man leeft, maer eest dat haer man ontslapen is, soo is sij vrij ghworden, sij trouwe den welcken sij wilt, alleenlyk inden Heere. **40** Maer sij sal saligher sijn, eest dat sij alsoo blijft, nae mijnen raet. Ick houde voerwaer dat ick oock den gheest Gods hebbe.

8 MAer van die dinghen die den afgoden tot sacrificie gheoffert worden, soo weeten wy dat wy alle die wetenheyt hebben. Die wetenscap maect opgheblasen, maer die liefde sticht. **2** Maer eest datter iemant meynt dat hi iet weet, die en heeft noch niet bekent hoe dat hy weten moet. **3** Maer eest dat iemant Godt lief heeft, dese is van hem bekent. **4** Maer vanden spijsen die den afgoden ten offer gheslaghen worden, weten wy dat den afgodt niet en is in die werelt, ende datter niemant Godt en is, dan eenen. **5** Want al eest datter

sommighe sijn die ghenoemt worden goden, tsij inden hemel, in gheroopen is. **25** Ende vanden maechden en heb ick tsij opder eerde (Want daer sijn voerwaer veel goden ende gheen ghebodt des Heeren, maer ick gheue raet, als die veel heeren) **6** maar wy en hebben nochtans maer eenen bermherticheyt vercreghen hebbe vanden Heere, om dat ick Godt, den vader, wt den welcken dat alle dinghen sijn, ende ghetrouwe soude sijn. **7** Maer in een ieghelyck is den mensche alsoe te sijne. **27** Sijt ghy verbonden met een conscientie vanden afgodt, ende Sijt ghy onghebonden van een huysvrouwe? en wilt gheen hen conscientie, want sij cranc is, wort ontsuyert. **8** Maer huysvrouwe soecken. **28** Maer eest dat ghy een huysvrouwe die spijse en maect ons Godt niet ghename. Want al eten neemt, soe en hebdi niet ghesondicht. Ende eest dat een maghet houwet, soo en heeft sij niet ghesondicht. Maer niet, soo en sullen wy niet min hebben. **9** Maer siet toe, nochtans sullen alsulcke tverdriet des vleechs hebben. Maer dat bijaontueren dese uwe vrijcheyt gheen arghernisse en ick spare v lieden. **29** Aldus dit seg ick v lieden broeders, worde den crancken. **10** Want eest sake dat iemant siet den tijt is cort, van nu voert aen eest tijt, dat oock die ghene daermen der afgoden offer eet, en sal sijn conscientie (want die huysvrouwen hebben sijn sullen als gheen habbende, **30** ende die weenen als niet weenende, ende die blijde sijn, sij cranc is) niet ghesticht worden om der afgoden als niet blije sijnde, ende die coopen, als niet bessittende, te eten? **11** Ende die crancke broeder sal verloren gaen doer v wetenheyt, om den welcken Christus ghestoruen is? **12** Maer ghy alsoo sondighende teghen die broeders, ende slaende hen crancke conscientie, sondicht in Christum. **13** Daer om eest dat die spijse mijnen broeder verarghert, soo en sal ick gheen vleesch eten inder ewicheyt, op dat ick mijnen broedere niet en verarghere. (aīōn g165)

9 EN ben ick niet vrij? En ben ick gheen Apostel? En heb ick Christum lesum onsen Heere niet ghesien? En sijt ghy niet mijn werck inden Heere? **2** Ende al en ben ick den anderen gheen Apostel, ick bent nochtans v lieden. Want ghy sijt den seghel van mijnder Apostelscap inden Heere. **3** Mijn verantwoerden by die ghene die my vrachten is dit. **4** En hebben wy gheen macht te eten, ende te drincken? **5** En hebben wy gheen macht een vrouwe die een suster is al om mede te leyden, ghelyck die andere Apostelen, ende die broeders ons Heeren, ende Cephas? **6** Oft en heb ick alleen ende Barnabas die macht niet dit te doen? **7** Wie strijt op sijns selfs soudie tot eenige tijden? Wie plant eenen wijngaert, ende en eedt van diens vruchten niet? Wie voedt een cudde, ende en eet van dat melck des cudden niet? **8** Seg ick dit nae den mensch? En seyt die wet dit niet? **9** Want daer is ghescreuen in Moyses wet. Ghy en sult den myul van den dorschenden osse niet toebinden. Sorgt Godt voer die ossen? **10** Oft seyt hy dit voerwaer om onsen wille? Want om onsen wille isser ghescreuen. Dat die ghene die ackert, ackeren moet op hope, ende die dorsch, op hope van vrucht te ontfanghen. **11** Eest dat wy v gheestelijcke dinghen ghesaeyt hebben, eest groot dat wy uwe vleeschelijcke dinghen mayen? **12** Eest dat die andere uwer macht deelachtich sijn, waer om niet veel te meer wy? Maer wy en hebben dese macht niet ghebruyct, maer wy verdraghtent al, om dat wy gheen hinder en souden doen der euangelien Christi. **13** En weet ghy lieden niet dat die ghene die in die heylege plaatse wercken oock eten van tghene dat van die gheheyliche plaatse is, ende dat die den outaers dienen oock des outaers deelachtich sijn. **14** Alsoo heuet die Heere oock gheordineert den ghenen diet euangelie vercondighen, van deuangelie te leuen. **15** Maer ick en heb gheen van desen ghebruyct. Ende ick en heb dese dinghen niet ghescreuen, om dat my alsoo souden gheadaen worden.

Want het is my beter te steruen, dan dat iemant mijn glorie soude ydel maken. **16** Want al eest dat ick het euangelie preke, dat en is my gheen glorie. Want den noot dwingt my daer toe. Want wee my eest dat ick deuangelie niet en preke. **17** Want eest dat ict gheerne doen, soo heb ick loon, maer eest dat ict noode doe, soo is my den dienst betrouwet. **18** Welck is dan mijnen loon? Dat ic Deuangelie prekende, dat soeb ick my seluen een knecht van allegader ghemaect, om dat icker meer soude winnen. **20** Ende ick ben den loden gheworden als een lode, om dat ick die loden soude winnen, **21** den ghenen die onder die wet waren, als oft ick onder die wet ware (daer ick nochtans selue onder die wet niet en was) om dat ick hen die onder die wet waren soude winnen, den ghenen die sonder wet waren, als oft ick sonder wet gheweest hadde (daer ick sonder Gods wet niet en was, maer was in Christus wet) om dat icse winnen soude, die sonder wet waren. **22** Ick ben crancck gheworden den crancken, om dat ick die crancke soude winnen. Eenen ieghelycken ben ic al gheworden, om dat icse alle salich maken soude. **23** Ende ick doe alle dinghen om deuangelie op dat ick dies deelachtich mocht worden. **24** En weet ghy niet dat die ghene die in die loopplaetse loopen, alle gader voerwaer loopen, maer een ontfant den prijs? Loopt alsoo dat ghy vercrijghen moecht. **25** Ende alle die in eenen camp strijd, die onthoudt hem seluen van alle dinghen, ende die doen dat voerwaer om dat sij een vergankelijcke croone souden ontfanghen, maer wy een onuergankelijcke. **26** Daer om loop ick alsoo, niet als int ontseker, ick strijde alsoo, niet als die locht slaende. **27** Ick castijde mijnen lichaem, ende brenghet dat ondert bedwanck, op dat ick bijauonturen (als ick den anderen ghepreect hebbe) selue niet verworpen en worde.

hebben, ende sijn vernield vanden verderuere. **11** Want alle dese dinghen gheschiedden hen lieden in figuere, maer sij sijn ghescreuen tot onser straffinghen, op die welcke die eynd der euwen ghecomen sijn. (aiōn g165) **12** Daer om soo wie hem seluen laet duncken dat hy staet, die sie toe dat hy niet en valle. **13** Gheen becoringhe en beuanghe v dan die menschelijck sij. Ende Godt is ghetrouwe die v niet en sal laten tempteren bouen dat ghy vermoecht. Maer hy sal oock metter temptacion een doercomen gheuen, op dat ghij soutt connen verdraghen. **14** Daer om mijn alderliefste vliet van der afgoden dienst. **15** Ick spreec als den wijsen, ordeelt ghy selue dat ick segge. **16** Den kelck der benedictien den welcken wy ghebeden dijen en eest niet een mededeyleinghe des bloets Christi? ende het broot dat wy breken, en eest niet een mededeyleinghe van dlichaem des Heeren? **17** Want onser vele sijn een broot, een lichaem alle die van ick eenen broode mededeyleyen. **18** Siet Israel nae tyleesch. En sijn sij, (die die slachofferanden eten) niet deelachtich des ouarters? **19** Wat seg ick dan? segge ick dat der afgoden offerande iet is? oft dat den afgod iet is? **20** Maer dat die heydenen ten offer slaen dat offeren sij den duyuelen, ende niet Gode. Maer ick en wil niet dat ghy medeghesellen wordt der duyuelen. Ghi en moecht des Heeren kelck niet drincken ende den kelck der duyuelen. **21** Ghy en moecht van des Heeren tafel niet deelachtich worden, ende van die tafel der duyuelen. **22** Oft willen wy den Heere terghen? Sijn wi stercker dan hy? Alle dinghen sijn my gheorlooft, maer alle dinghen en sijn niet orberlijck. **23** Alle dinghen sijn my gheorlooft, maer alle dinghen en stichten niet. **24** Niemand en soecke dat sijne is, maer dat eens anders is. **25** Al wat int niet als die conscientie. **26** Den Heere behoort die eerde toe, ende haer volheydt. **27** Eest dat v iemant vanden ongheloouighen noodd, ende ghy daer gaen wilt, soe eet alle dat v voerghestelt is, niet vraghende om die conscientie. **28** Maer eest datter iemant seyt. Dat is den afgoden gheoffert gheweest, soe en wilt dat niet eten om dien diet te kennen ghegeheuen heeft, ende om die conscientie. **29** Om die conscientie (seg ic) niet die uwe, maer eens anders. Want waerom wort my vrijheydt gheordeelt van eens anders conscientie? **30** Eest dat ic met dancbaerheit mede deyle. Waer om worde ick ghelastert om tghene daer ic dancbaer af ben? **31** Daer om tsij oft ghy etet oft drinckket, oft iet anders doet, doet dat al ter glorien Gods. **32** Weest sonder verargheren den loden ende den Griecken, ende der kerken Gods, **33** ghelyck ick oock in alle dinghen eenen ieghelycken behaghe, niet soeckende dat my profitelijck is, maer dat veel menschen dient om salich te worden.

10 Ick en wil niet dat v onbekent sij broeders, hoe dat ons vaders alle onder die wolcke gheweest hebben ende alle doer die zee ghegaen sijn, **2** ende alle doer Moysen ghehoopt gheweest sijn in die wolcke ende in die zee, **3** ende hebben alle gader een gheestelijcke spijse ghegheten, **4** ende alle eenen gheestelijcken dranck ghedroncken (Want sij droncken van den gheestelijcken steen die hen volchde, ende dien steen was Christus). **5** Maer in veel van hen lieden en heeft Godt gheen behaghen ghehad, want sij sijn nedergheworpen gheweest in die woestynje. **6** Ende dese dinghen sijn ghesciert tot een figuer van ons, dat wy niet en souden sijne begheerende het quaet, ghelyck die oock begheert hebben. **7** Dat ghy oock gheen afgods aenbidders en wort, ghelyck die sommige van hen lieden, alsoo daer ghescreuen is, Het volck heeft gheseten om teten ende te drincken, ende sij sijn opghestaen om te spelien. **8** Noch en laet ons gheen oncuyscheyt bedrijuen, ghelyck die sommige van hen lieden oncuyscheyt bedreuen hebben, ende daer isser gheuallen op eenen dach drijentwintig duysent. **9** Noch en laet ons Christum niet tempreten, ghelyck die sommige van hen lieden ghetempteert hebben, ende sijn vanden serpenten vergaan. **10** Noch en murmurteert oock niet, ghelyck die sommige van hen lieden ghemurmureert

hebben, ende sijn vernield vanden verderuere. **11** Want alle dese dinghen gheschiedden hen lieden in figuere, maer sij sijn ghescreuen tot onser straffinghen, op die welcke die eynd der euwen ghecomen sijn. (aiōn g165) **12** Daer om soo wie hem seluen laet duncken dat hy staet, die sie toe dat hy niet en valle. **13** Gheen becoringhe en beuanghe v dan die menschelijck sij. Ende Godt is ghetrouwe die v niet en sal laten tempteren bouen dat ghy vermoecht. Maer hy sal oock metter temptacion een doercomen gheuen, op dat ghij soutt connen verdraghen. **14** Daer om mijn alderliefste vliet van der afgoden dienst. **15** Ick spreec als den wijsen, ordeelt ghy selue dat ick segge. **16** Den kelck der benedictien den welcken wy ghebeden dijen en eest niet een mededeyleinghe des bloets Christi? ende het broot dat wy breken, en eest niet een mededeyleinghe van dlichaem des Heeren? **17** Want onser vele sijn een broot, een lichaem alle die van ick eenen broode mededeyleyen. **18** Siet Israel nae tyleesch. En sijn sij, (die die slachofferanden eten) niet deelachtich des ouarters? **19** Wat seg ick dan? segge ick dat der afgoden offerande iet is? oft dat den afgod iet is? **20** Maer dat die heydenen ten offer slaen dat offeren sij den duyuelen, ende niet Gode. Maer ick en wil niet dat ghy medeghesellen wordt der duyuelen. Ghi en moecht des Heeren kelck niet drincken ende den kelck der duyuelen. **21** Ghy en moecht van des Heeren tafel niet deelachtich worden, ende van die tafel der duyuelen. **22** Oft willen wy den Heere terghen? Sijn wi stercker dan hy? Alle dinghen sijn my gheorlooft, maer alle dinghen en sijn niet orberlijck. **23** Alle dinghen sijn my gheorlooft, maer alle dinghen en stichten niet. **24** Niemand en soecke dat sijne is, maer dat eens anders is. **25** Al wat int niet als die conscientie. **26** Den Heere behoort die eerde toe, ende haer volheydt. **27** Eest dat v iemant vanden ongheloouighen noodd, ende ghy daer gaen wilt, soe eet alle dat v voerghestelt is, niet vraghende om die conscientie. **28** Maer eest datter iemant seyt. Dat is den afgoden gheoffert gheweest, soe en wilt dat niet eten om dien diet te kennen ghegeheuen heeft, ende om die conscientie. **29** Om die conscientie (seg ic) niet die uwe, maer eens anders. Want waerom wort my vrijheydt gheordeelt van eens anders conscientie? **30** Eest dat ic met dancbaerheit mede deyle. Waer om worde ick ghelastert om tghene daer ic dancbaer af ben? **31** Daer om tsij oft ghy etet oft drinckket, oft iet anders doet, doet dat al ter glorien Gods. **32** Weest sonder verargheren den loden ende den Griecken, ende der kerken Gods, **33** ghelyck ick oock in alle dinghen eenen ieghelycken behaghe, niet soeckende dat my profitelijck is, maer dat veel menschen dient om salich te worden.

vele als oft sij ghescoren ware. **6** Want eest dat een vrouwe niet bedect en wort, soe laet haer hair afghesneden worden. Maer eest eender vrouwen leelick dat sij ghescoren, oft caluwe ghemaect wort, soe laetse haer hooft bedecken. **7** Die man en moet voerwaer sijn hooft niet bedecken, want hy is dat beelt ende die glorie Gods, maer die vrouwe is des mans glorie. **8** Want die man en is wter vrouwen niet, maer die vrouwe wten man. **9** Want die man en is ooc niet ghescapen om die vrouwe, maer die vrouwe om den man. **10** (Daer om moet die vrouwe een decsel hebben op haer hooft, om die enghelen) **11** Maer nochtans die vrouwe en is sonder den man niet, noch die man sonder die vrouwe inden Heere. **12** Want ghelyck die vrouwe vanden man is, alsoe is die man oock doer die vrouwe, maer tis al wt Gode. **13** Ordeleet ghy seluer, betamet eender vrouwen onbedect Godt te bidden? **14** En leert v die natuere dat niet, dattet eenen man scande is eest dat hi sijn hayr lanck laet worden, **15** maer eest dat een vrouwe thair lanck voedet, dats haer glorie. Want het hair is haer tot een decsel ghegheuen? **16** Maer eest datter iemant schijnt kijuachtich te wesen, wy en hebben alsulcken ghewoonte niet, noch die kercke Godts. **17** Maer dit ghebiede ick v, niet prijsende dat ghy niet int beste, maer int quaetste versaemt. **18** Want voorwaer ten iersten als ghy in die kercke coemt, soo hoore ick datter tweedrachten onder v lieden zijn, ende ick ghelooft eens deels. **19** Want daer moeten tweedrachten sijn, om dat die ghene die gheproeft sijn moghen openbaer worden onder v lieden. **20** Aldus wanneer ghi lieden te samen coemt, soe en eetmen daer des Heeren auontmael niet. **21** Want een ieghelyck neemt sijn auontmael te voren om te eten. Ende die eene is voerwaer hongherich, ende die andere is droncken. **22** En hebd gheen huyzen om te eten ende te drincken oft versmaeddi die kerke Gods ende bescaemdi die ghene diet niet en hebben? Wat sal ic v segghen? Prijse ic v lieden daer inne? neen ick en prijse v niet. **23** Want ic heb vanden Heere ontfanghen ghene dat ick v lieden oock ghegheuen hebbe. Hoe dat die Heere Iesus, inden nacht als hy gheleuerd worde heeft ghenomen tbroodt, **24** ende danckende heeft hijt ghebroken ende gheseyt, Neemt ende etet, dit is mijn lichaem, dat voer v sal gheleuerd worden, doet dit in mijnder ghedenkenisse. **25** Desghelycs oock den kelck nae dat hy het auontmael gheten hadde, segghende, Desen kelck is trniewe testament in mijn bloet, doet dit (soe dicwael als ghy dien drincken sult) in mijnder ghedenkenissen. **26** Want alsoe dicwils als ghy eten sult dit broot, ende desen kelck drincken, soe suldi des Heeren doot vercondighen, tot dat hy comen sal. **27** Daer om soe wie dit broot eedt, oft drinct den kelck des Heeren onweerdelyck die sal sculdich wesen des lichaems ende des bloets des Heeren. **28** Maer die mensche proeve hem seluen, ende ete alsoo van dien broode, ende drincke van den kelcke. **29** Want soe wiet eedt ende drinct onweerdelyck, die eet ende drinct het ordeel voer sij seluen, niet onderscyeende het lichaem des Heeren. **30** Daer om issen onder v lieden vele sieck ende crancck, ende veel slaepter. **31** Waert soo dat wy ons seluen ordeelden, soe en souden wy niet gheordeelt worden. **32** Maer als wy gheordeelt worden, soe worden wy vanden Heere ghestraft, op dat wy met deser werelt niet en souden verdoemt worden.

33 Daer om mijn broeders, als ghy te samen coemt om te eten, soe verbeyt malcanderen. **34** Eest dat iemant hongher heeft die ete thuys, op dat ghy totten ordeel niet en versaemt. Maer die ander dinghen sal ick bescicken als ick comen sal.

12 MAer vanden gheestelijken saken en wil ick niet dat v ombekent sij broeders. **2** Ghy weet wel hoe dat ghy doen ghy heydenen waert tot die stomme afgods beelden nae dat ghy gheleyt wordet, gaende waert. **3** Daer om maeck ick v lieden kenlyck, dat niemant in den gheest Gods sprekende lesum en vervloect. Ende niemant en mach segghen. Heere Iesus dan in den heylighen gheest. **4** Maer daer sijn menigherley gratien, maer tes eenen gheest. **5** Ende daer sijn menigherley diensten, maer tes een Heere. **6** Ende daer sijn menigherley wercken, maer tes een Godt, diet al werct in eenen ieghelycken. **7** Ende eenen ieghelycken wort een openbaringhe des gheests ghegheuen ten profije. **8** Den eenen voerwaer wort ghegheuen die sprake der godlijcker wijsheit doer den gheest, ende den anderen die sprake der wetenhheit, nae den seluen gheest. **9** Den anderen tgheloouen in den seluen gheest, den anderen die gracie der ghesontmakinghen, in den eenighen gheest, **10** den anderen dat wercken der mirakelen, den anderen die propheetie, den anderen dat onderscyeiden der gheesten, den anderen die verscyeiden manieren der talen, den anderen dat wtlegghen der talen. **11** Maer alle dese dinghen werct die selue eenighe gheest, delylende eenen ieghelycken nae dat hy wilt. **12** Want ghelyck dat lichaem een is, ende heeft veel leden, ende alle die leden des lichaems al sijn sij vele) sijn nochtans een lichaem alsoe is Christus oock, **13** Want voorwaer wij sijn in eenen gheest in een lichaem ghedoopt, tsij oft wi loden sijn oft Heydenen, tsij knechten, oft vrije menschen, ende wij sijn alle met eenen gheest ghelaeft, **14** Want het lichaem en is niet een ledt maer veel leden, **15** Eest dat den voet seyt. Want ick die hant niet en ben, soo en ben ick vanden lichaem niet, en is die daerom vanden lichaem niet? **16** Ende eest dat die oore seyt, Want ic die ooghe niet en ben, so en ben ic van den lichaem niet, en is si daerom vanden lichaem niet? **17** waer tgheheel lichaem een ooghe, waer soude tghehoor sijn? Waert heel tghehoor, waer soude het rieken sijn? **18** Maer nu heeft Godt die leden ghestelt een ieghelyck van dien int lichaem, alsoe hy ghewilt heeft. **19** Maer waren sij alle een ledt waer soude lichaem sijn. **20** Maer nu sijnt voerwaer veel leden, ende een lichaem. **21** Ende die ooghe en mach niet segghen totter hant. Ick en heb ws van gheenen doene. Oft wederom het hooft den voeten. Ghy en sijt my niet nootelijck. **22** Maer die leden des lichaems die de crancste scijnen te wesen, sijn veelmeer die nootelijcste, **23** ende die wy houden die onedelste leden ons lichaems te sijne, dese legghen wy die meeste eere aen, ende die ons oneerlijcste leden sijn, die hebben die meeste eere. **24** Maer ons eerlijcke leden en behoeuen des gheens, maer Godt heeft dat lichaem alsoo ghengheth, gheuende die meeste eere den ghenen diet meest behoefden, **25** op datter gheenen twist en soude sijn int lichaem, maer dat die leden voer malcanderen souden eendrachtelijck besorcht sijn. **26** Ende eest dat het een ledt iet lydt, soe hebben alle die leden medelijden, ende eest datter een ledt glorieert, soe verblijden hen daer mede alle die leden. **27** Maer

ghy sij het lichaem Christi, ende leden van dlet. 28 Ende die sommighe heeft Godt voerwaer in die kercke ghestelt ten iersten Apostelen, ten tweeden propheten, ten derden leerers, daer nae myrakel doenders, daer nae die gratien der ghesontmakinghen, behulpsaemheden, regimenten, menigherhande manieren van talen, 29 Sijnt alle Apostelen? Sijnt al Propheten? Sijnt alle leerers? 30 Sijnt alle myrakel doenders? Hebben sij alle die gratien van ghesont te maken? Spreken sij alle met versceyden talen? Sijnt alle beduyders? 31 Maer volcht die beste gauen. Ende noch bewijse ick v lieden eenen hoogheren wech.

ten sij dat ick tot v lieden spreke oft in openbaringhe, oft in wetenheyt, oft in prophetie, oft in leeringhe? 7 Want oock die dinghen die sonder ziele sijn ghelyut gheuende tsij een trompet, oft een herpe, ten sij dat die een onderscye der touuen gheuen, hoe salmen weten watter gheblasen wort metten trompet, oft metter herpen ghespeelt? 8 Want eest dat het trompet een onseker ghelyut gheeft, wie sal hem ten strije bereyden? 9 Alsooo oock ten sij dat ghy doer die tonghe een bescydelijke sprake gheeft, hoe salmen verstaen datter gheseyt wort? Want ghy sult sijn als in de locht sprekende. 10 Daer sijn soo veele (te weten)

13 VVaert dat ick sprake met der menschen ende
enghelen tonghen ende die liefde niet en hebbe,
soe ben ick gheworden als een luydende metael, oft een
clinckende belle. **2** Ende al hadde ick die prophetie, ende
dat ick kende alle verborghentheden, ende alle wetentheyt,
ende al hadde ick alle tghelooue alsoo dat ick berghen
veruoerde. Ende ick die liefde niet en hebbe, soe en ben ick
niet. **3** Ende eest dat ick totter armer spijse bedeyte alle
mijn goeden, ende al leuerde ick mijn lichaem alsoe dat
ick verbrant worde, ende ick die liefde niet hebbe, soe en
baten my niet. **4** Die liefde is verduldich, sij is goedertieren.
Die liefde en benijdt niet, sij en doet niet qualijck, sij en
wort niet opgheblasen, **5** sij en is niet erghierich, sij en
soect niet dat haer toebehoort, sij en wort niet ghecreyt,
sij en denct gheen quaet, **6** sij en verblijt haer niet van
onghorechticheyt, maer sij verblijt haer met die waerheydt, **7**
alle dinghen verdraecht sij, alle dinghen ghelooft sij. Alle
dinghen hoept sij, alle dinghen verwacht sij. **8** Die liefde en
vergaet nemmermeer, al sijnt prophetien, sij vergaan, oft sijnt
tonghen sij sullen ophouden, oft eest wetenheyt, sij sal te niet
ghedaen worden. **9** Want eens deels weten wy, ende eens
deels propheteren wy, **10** maer als comen sal dat volmaect
is, dan sal te niet ghedaen worden datter eens deels is. **11**
Doen ick een cleyn kint was, doen sprack ick als een cleyn
kindt, ende ick ordeele als een cleyn kindt, ende ick dachte
als een cleyn kint. Maer wanneer ick een man gheworden
ben, soe heb ick afgeleyt alle dat kintschelyck was. **12** Want
wy sien nu doer eenen spieghel in een donckerheyt, maer
dan sullen wy sien aensicht teghen aensicht. Nu kenne ick
eens deels, maer dan sal ick kennen alsoe ick oock ghekenet
ben. **13** Ende nu blijuen ghelooue, hope, ende liefde, dese
drie, maer die meeste van desen is die liefde.

14 VOLCH die liefde, bemint neerstelijc die gheestelijcke gauen, maer aldermeest dat ghy moecht propheteren. 2 Want die met vreemde talen spreect, die en spreect den menschen niet, maer Gode. Want niemand en hooret, maer doer den gheest spreect hy verholentheden. 3 Want wie propheteert die spreect den menschen tot ghestichticheyt, ende vermaninghe ende troostinge. 4 Wie vreemde talen spreect die sticht sij seluen, maer wie propheteert die sticht die kercke. 5 Ende ick wille dat ghy alle spreect met vreemde talen, maer meer dat ghi propheteert. Want hy is meerdere die propheteert, dan die met talen spreect, ten si by auontueren dat hijt verclaere, dat die kercke daer mach ghestichticheyt af nemen. 6 Maer nu broeders eest dat ick tot v liedien come, met talen sprekende, wat profijt sal ick v liedien doen,

ten sij dat ick tot v lieden spreke oft in openbaringhe, oft in wetenheit, oft in prophetie, oft in leeringhe? 7 Want oock die dinghen die sonder ziele sijn ghelyct gheuende tsij een trompet, oft een herpe, ten sij dat die een onderscye der toouen gheuen, hoe salmen weten watter gheblasen wort metten trompet, oft metter herpen ghespeelt? 8 Want eest dat het trompet een onseker ghelyct gheeft, wie sal hem ten strijde bereyden? 9 Alsoo oock ten sij dat ghy doer die tonghe een bescydelijke sprake gheeft, hoe salmen verstaen datter gheseyt wort? Want ghy sult sijn als in die locht sprekende. 10 Daer sijn soo veele (te weten) manieren van talen in dese werelt, ende daer en is niet sonder stemme. 11 Aldus eest dat ick die bedienghe der stemmen niet en verstaet, soe sal ick hem totten welcken ick spreke onuerstandelijck wesen, ende die my toespreect oock my onuerstandelijck. 12 Alsoe ghy oock, aenghesien dat ghy nauolghers der gheesten sijt, soect tot der kercken ghestichticheyt, dat ghy moghet oueruloech wesen. 13 Ende daerom die met talen spreect, die bidde dat hijt mach bedienen. 14 Want eest dat ick bidde metter tonghen, soe bidt mijnen gheest, maer mijn verstant is sonder vrucht. 15 Wat eest dan? Ick sal bidden metten gheest, ick sal oock bidden metten verstande. Ick sal singhen metten gheest, ick sal oock singhen metten verstande. 16 Voerts meer, eest dat ghy ghebenedijt metten gheest, die in die plaechte van den leeken is. Hoe sal hy Amen segghen ouer v benedictie? Want hy en verstaet niet wat ghy segt. 17 Want voerwaer ghy danct wel, maer die andere en wort niet ghesticht. 18 Ick danck mijnen Godt dat ick met die tale van v allen spreke. 19 Maer in die kercke wil ick vijf woerden in mijnen sin spreken om dat ick andere menschen mach onderwijsen, lieuer dan thien duysent woerden in een vreemde tale. 20 Broeders en wilt gheen kinderen worden nae die sinnen, maer nae die quatheteyt weest cleyn kinderen, maer nae die sinnen weest volmaect. 21 Want in die wet is ghescreuen. Ick sal met anderen tonghen ende met anderen lippen spreken tot desen volcke, ende alsoo en sullen sij my noch niet verhooren, seyt die Heere. 22 Aldus sijn die talen tot een teeken niet den gheloouighen, maer den ongheloouighen, maer die prophetien en sijn niet voor die ongheloouighe, maer voor die gheloouighe 23 Daerom eest dat die heele kercke te samen coemt, ende dat sij alle met talen spreken, ende datter in quamen leeken oft ongheloouighe, en sullen die niet segghen dat ghy raest? 24 Maer eest dat sij alle propheteeren, ende datter inne coemt een ongheloouighe oft onghelleerde, die wert van hen allen ghestraft ende van hen allen gheordeelt 25 die verholentheden sijnder herten worden openbaer, ende alsoo op sijn aensicht vallende sal hy Godt aenbidden, belijdende dat warachtelijc God in v lieden is. 26 Hoe eest dan broeders? Als ghi te samen coemt een ieghelyc van v lieden heeft eenen psalm, hy heeft een leerlinghe, hy heeft een openbaringhe, hy heeft een tale, hy heeft een bedienghe, latet alle ter ghestichticheyt gheschieden, 27 Tsij oft iemant met een tale spreect dat doe hy sijn tweede oft ten minsten sijn derder, ende dat deen nae den anderen, ende latet eenen beduyden, 28 Maer eest datter gheen bedieder en is, soo sal die swijghen in die kercke, maer spreken tot sij seluen ende tot Gode.

29 Maer die propheten sullen twee of drij spreken ende noch in v sonden, **18** Aldus die in Christo ontslapen sijn die die andere sullen ordeelen, **30** maer eest dattet iemant sijn dan ooc verloren, **19** want eest dat wij alleen in dit leuen anders gheopenbaert wordt die daer sittende is, soo swijge sijn hopende in Christo, soo sijn wij die allendichste van alle die ierste, **31** Want ghy moghet alle deen nae dander menschen, **20** Maer nu is Christus verresen vander doot, propheteren, op dat sij alle moghen leeren, ende alle moghen dierste vrucht van die ghene die slapen, **21** want voorwaer vermaeten werden, **32** ende die gheesten der propheten door eenen mensch is de doot comen, ende door eenen sijn den propheten onderdanich, **33** want Godt en is gheen mensch die verrijsenisse der dooden, **22** Ende ghelyck in Godt des tweedrachts, maer des vreeds, ghelyc ick oock Adam alle menschen steruen, alsoo sullen sij oock in Christo in alle kercken leere, **34** Die vrouwen sullen in die kercke alle leuendich ghemaect worden, **23** Maer een ieghelyc in swijghen, want hen en wort niet toeghelaten te spreken, sijn ordene. Dierste vrucht is Christus, daer nae die ghene maer onderdanich te sijn, alsoo die wet seyt, **35** Maer eest die Christo toebehooren, die in sijn toecoomste gheloof dat si iet willen leeren, soo laetse dat thuy s van haren mans hebben, **24** Daer nae het eynde als hy trijck sal gheleuert vraghen, want tis eender vrouwen leelijck te spreken in die Gode ende den vader, Als hy sal te niet ghedaen kercke, **36** Oft is v van v lieden het woort Gods voortcomen? hebben alle heerlijcheyt ende ouerheyt ende ghwelt, **25** oft eest tot v lieden alleen ghecomen? **37** Eest datter iemant Maer hy moet regnieren, tot dat hy alle de vianden ghhest scijnt een propheet te wesen, oft gheestelijck, die bekenne hebbe onder sijn voeten, **26** maer ten laetsten sal vernield dat ick v lieden scrijue, want het sijn des Heeren gheboden, worden die viandelijke doot, want hy heuet alle onder sijn **38** Maer soo wie onwetende is, die en sal niet gheweten voeten gheworpen, Ende als hy seydt, **27** Alle dinghen sijn worden, **39** Hierom broeders staet nae dat propheteren, ende hem onderworpen, dats sonder twijfel, sonder den ghenen met talen te spreken en wilt niet verbieden, **40** maer laet die hem alle dinghen onderworpen heeft, **28** Ende als hem alle dinghen sullen onderworpen wesen, dan sal die sone selue hem ooc onderdaen wesen, die sij seluen alle dinghen onderdaen ghemaect heeft, op dat Godt al sij in allen, **29** Oft anders wat sullen sij doen die voor die dooden ghedoopt worden eest dat die dooden ganschelijc niet en verrijsen? Waerom worden si ooc voor die ghedoopt? **30** waer toe sijn wij ooc tot allen vren in perikel? **31** Dagheleys sterue ic om uwer glorien wille broeders, die welcke ick hebbe in Christo Iesu onsen Heere, **32** Eest dat ick (nae die menschelijcke wijse) teghem die wilde dieren ghestreden hebbe te Ephesen wat batet mi eest dat die dooden niet op en staen? laet ons eten ende drincken, want morghen sullen wi steruen **33** En wilt v niet laten verleyden. Quaden clap bederft die goede manieren, **34** ontwaect ghy rechtuerdighe, ende en wilt niet sondighen, want die sommige en hebben Gods kennisse niet, ick segt tot uwer scanden, **35** Maer iemant seyt. Hoe verrijsen die dooden, in hoedanich lichaem sullen sij comen? **36** Ghi onwijse tghene dat ghi saeyt en wort niet leuende ten sij dat te voren sterue, **37** ende tghene dat ghy sayet, en sayet ghy niet een sulc lichaem als dat wesen sal, maer een bloot graen, te weten van tarwe oft van eenighen anderen saden, **38** Maer God gheeft dien een lichaem alsoo hi wilt, ende eenen ieghelycken vanden saden sijn besonder eyghen lichaem. **39** Alle vleesch en is eenderhande vleesch niet, Maer ander is het vleesch der menschen, ander der beesten, ander der voghelen, ende een ander der vis-schen, **40** Ende daer sijn hemelsche lichamen ende eertsche lichamen, Maer voorwaer andere is die glorie der hemelscher lichamen ende andere der eertscher, **41** andere is die claereyt der sonnen, andere die claereyt der manen ende andere die claereyt der sterren, Want die een sterre is versceyden van dander sterre in claereyt, **42** alsoo is ooc die verrijsenisse der dooden. Het wort ghesaeyt in verderfelijkheit ende het sal opstaen in onbederffelijcheyt, **43** het wort gesayet in onedelheit ende het sal opstaen in glorien, het wort ghesaeyt in crancheyt, ende tsal opstaen in die cracht, **44** Het wort ghesaeyt een vleeschelijc lichaem, en tsal opstaen een gheestelijc lichaem Isser een vleeschescelyck

15 Maer ick make v kenlijck broeders het euangeli dat ick v ghepreect hebbe, dwelck ghy oock ontfanghen hebt daer ghy ooc in staet **2** ende daer door dat ghy oock salich wort, by wat redene dat ick v lieden ghepreect hebbe eest dat ghij behouden hebt, ten sij dat ghi te vergeefs ghelooft hebt **3** Want ick hebbe v lieden ghegheuen ten iersten dwelc ick oock ontfanghen hebbe, dat Christus ghestoruen is voor onse sonden, nae die scriptueren, **4** ende dat hy begrauen is, ende dat hy verresen is ten derden daghe, nae die scriptueren, **5** ende dat hy ghesien is van Cephas, ende daer naer van die elue, **6** Daer nae is ghesien gheweest meer dan van vijf hondert broeders te samen, van die welcke die sommige tot nu toe bliuen, maer die sommige sijn ontslapen, **7** Daer nae is hy ghesien van Iacobus, ende daer na van alle die apostelen, **8** maer ten laetsten van allen, als van eenen verworpelinck is hy van my oock ghesien gheweest, **9** Want ic ben die minste vanden apostelen, die niet weerdich en ben een apostel ghenoemt te worden, want ick Gods kercke veruolcht hebbe, **10** maer door die gratie Gods ben ick dat ick ben, ende sijn gracie en heeft in my niet ledich gheweest. Maer ick heb meer dan si alle ghearebeyt maer niet ick, maer die gracie Gods met my, **11** Want het tsij ick, oft sij, wij preken alsoo, ende alsoo hebt ghy ghelooft. **12** Maer eest dat van Christo ghepreect wort dat hy vander doot verresen is, Hoe segghen die sommige onder v lieden, dat die verrijsenisse der dooden niet en is? **13** maer eest dat die verrijsenisse der dooden niet en is, soo en is Christus oock niet verresen, **14** Ende eest dat Christus niet verresen en is, soo is dan ons predicatie ydel, ende v gheloooue is ooc ydel, **15** ende soo worden wij gheounoden Gods valsche ghetuyghen, want wij hebben ghetuyghenis gheseyt teghen Godt dat hy Christum verwect heeft, den welcken hy niet verwect en heeft, eest dat die dooden niet en verrijsen **16** want eest dat die dooden niet en verrijsen, so en is Christus ooc niet verresen, **17** Ende eest dat Christus niet verresen en is sooo is v gheloooue ydel, ende ghy sijt al

lichaem, soo is daer ooc een gheestelijc lichaem, Alsoo daer sal comen alst hem sal gheleghen sijn, **13** Waect, staet int ghescreuen is. **45** Die ierste mensche Adam is ghemaect ghelooue, doet manlijck, ende wert versterct, **14** alle uwe tot een leuende ziele, die laetste Adam in eenen leuendich dinghen laet in die liefde ghedaen worden, **15** Maer ic bidde makende gheest, **46** Maer niet ierst tghene dat gheestelijc v broeders, ghy kent wel Stephane ende Fortunatus huys, is, maer dat vleeschelijc is ende daer nae dat ghestelijc is, want si sijn dierste vruchten van Achaien, ende totten dienst **47** Dierste mensch is vander eerden eertsch, die tweede der heylighen hebben sij hen seluen ghescic, **16** op dat ghy mensch vanden hemel hemelsch, **48** Sulc als die eertsche oock onderdanich sijt alsulcken, ende eenen yeghelycken is, soo sijn die eertsche, ende sulc als die hemelsche is, soo die mede werct ende arbeyt, **17** Ende ick verblijde my sijn oock die hemelsche, **49** Hierom ghelyc wij ghedraghen van die teghewordicheyt van Stephane ende Fortunati hebben het beelt vanden eertschen, soo laet ons oock ende Achaici, want sij hebben tghene dat v lieden ghebrack draghen het beelt vanden hemelschen, **50** Ende dit seg voldaen, **18** want si hebben vermaect mijnen gheest ende ic broeders om dat het vleesch ende bloet het rijk Godts oock den uwen, Daerom kentse die alsulck sijn, **19** Die niet besitten en moghen noch die bederffelijcheyt en sal die kercken van Asien groeten v lieden, V lieden groeten seere onbederffelijcheyt niet besitten. **51** Siet ic segghe v lieden inden Heere Aquila ende Pruscila met die vergaderinghe een verholenthelyt, Wij sullen alle voorwaer verrijsen, maar van haren huysghenooten, **20** V groeten alle die broeders, wij en sullen alle niet verandert worden **52** In eenen stont in Groet malcanderen met een heylich cussen, **21** Die groete eenen oogheblick, in dat laetste trompet (want dat trompet ghescreeuen mijnder hant Pauli is. **22** Soo wie niet lief en sal gheclanc gheuen) ende die dooden sullen opstaen heeft onsen Heere Iesum Christum, die si Anathema Maranonghescient, ende wij sullen verandert worden, **53** want atha, **23** Die gracie ons Heeren Iesu Christi sij met v lieden, dit bederffelijc lichaem moet onbederffelijcheyt aendoen, **24** Mijn liefde si met v allen in Christo Iesu Amen. Hier voleynt ende dit sterffelijc aendoen onsterffelijcheyt, **54** Ende als dit dierste Epistel van sinte Pauwels totten Corinthien. steruelijc die onsteruelijcheyt sal aenghedaen hebben, dan sal gheschieden het woort datter ghescreuen is. Die doot is verslonden in die victorie, **55** o doot waer is v victorie? o doot waer is v steecsel? (**Hadēs g86**) **56** Ende dat steecsel der doodt is die sonde, maer die cracht der sonden is die wet, **57** Maer Gode si danck die ons victorie ghegheuen heeфт door onsen Heere Iesum Christum, **58** Aldus mijn beminde broeders weest ghestadich ende onberuerlijc, oueruloedende in die wercken des Heeren altijt, wetende dat uwen arbeyt niet ydel en is inden Heere.

16 MAer van die vergaderinge der aelmoesen die gheghedaen worden den heylighen, doet ghy ooc alsoo ick gheordineert hebbe die kercken van Galatien, **2** op eenen dach vander sabbathen soo sal een ieghelyck onder v by sij seluen wechlegghen, opleggende tghene dat hem belieuen sal, op dat die vergaderinghen der almissen dan niet en gheschieden als ick comen sal, **3** Ende als ick teghewordich sijn sal, soo sal ick, die ghene die ghy met brieuen sult prijsen, senden om v weldaet ouer te draghen in Ierusalem, **4** Ende eest dat noot sal sijn dat icker henen gae, soo sullen sij met my gaen, **5** Ende ick sal tot v lieden comen als ick door Macedonien ghepasseert sal wesen, want ic sal door Macedonien gaen, **6** Maer by v lieden sal ick by auontueren blijuen, oft ooc ouerwinteren, op dat ghy my gheleyt werwaerts dat ick gaen sal, **7** Want ick en wil v nv niet inden doorgang sien, want ic hope noch een wat tijts by v lieden te blijuen, eest dat die Heere ghehenghen sal, **8** maer ick sal te Ephesen blijuen tot sinxenen toe, **9** Want my is een groote ende openbaer doere open ghedaen, ende daer sijn veel teghenpartijders **10** Maer eest dat Timotheus coemt, siet toe dat hy sonder vrees sij by v lieden, want hy werct des Heeren werck soo als ic, **11** Daerom niemant en versmade hem maer gheleydt hem in vrede, dat hi tot my come, want ic verwachte hem met den broeders, **12** Maer vanden broeder Apollo laet ick v weten dat ick hem vele ghebeden hebbe dat hy tot v comen soude met die broeders, ende ten was waerlijck sijnen wille niet dat hy nv comen soude, maer hy

2 Corinthiërs

1 PAVLVS een apostel Iesu Christi door den wille Godts ende Thimotheus een broeder, der kercken die in Corinthen is, met alle den heylighen die in gheheel Achaien sijn, **2** Gratie sij v lieden ende vrede van Gode onsen vadere ende den Heere Iesu Christo **3** Ghebenedijt sij Godt ende die vader ons Heeren Iesu Christi, die vader der bermherticheden, ende God van alder vertroostinghen, **4** die ons vertroost in alle onse tribulacien, op dat wij selue ooc hen moghen troosten die in alle verdructheyt sijn, door die vermaninghe waer door dat wij selue oock vermaent worden van Gode **5** Want ghelijck Christus lijden oueruloech is in ons, alsoo is door Christum onse vertroostinghe ooc oueruloech, **6** Maer tsij oft wij ghetribuleert worden tis om uwe vermaninghe ende salicheyt, tsij oft wij vermaent worden tis om uwe vermaninghe ende salicheyt die welcke werct verdraghelijcheyt van die selue passien, die wij oock lieden, **7** ende ons hope is vaste voor v lieden, wetende dat ghelyc ghi medeghesellen des lijdens sijt, alsoo sult ghy ooc wesen der vertroostinghen, **8** Want wij en willen niet dat v onbekent sij broeders van onse tribulatie, die ghesciet is in Asien, want wij hebben bouen maten seer beswaert gheweest bouen cracht, alsoo dat ons oock verdroort te leuen, **9** Maer wij hadden in ons seluen een antwoerde des doods, op dat wij niet en souden sijn in ons seluen betrouwende, maer in Gode, die de doode verwect, **10** die ons van soo groten perikelen verlost heeft ende verlost, inden welcken wij hopen dat hy ons noch sal verlossen **11** met v lieder hulpe in uwe ghebeden voor ons, op dat door personen van veel ghedaenten van die gaue die in ons is, Godt mach gheclant worden voor ons, **12** Want dit is onse glorie, tghetuyghenis van onser conscientien, dat wij in die simpelheyt ende puerhelyt Godts, ende niet in vleeschelijcke wijsheyt, maer in die gratie Gods verkeert hebben in dese werelt, maer aldermeest by v lieden, **13** Want wij en scrijven v gheen ander dinghen, dan die ghy ghelesen hebt, ende weet, Maer ick hope dat ghij totten eynde toe weten sult, **14** alsoo ghy ons oock ghekent hebt eensdeels, dat wij uwe glorie sijn, ghelyc ghy ooc die onse, inden dach ons Heeren Iesu Christi, **15** Ende in dit betrouwien heb ic ierstmael ghewilt tot v lieden comen, dat ghy die tweede gracie hebben soudt, **16** ende door v lieden doorgaen in Macedonien, ende wederom van Macedonien comen tot v lieden, ende van v lieden gheleydt worden in Iudeen, **17** Daer om doen ic dit ghewilt hadde heb ic dan eenighe lichtuerdicheyt ghebruyct? Oft dat ick dencke, dencke ick dat naeden vleesch alsoo dat by my soude sijn. Iae ende Neen? **18** Maer Godt is ghetrouwe, want ons sprake die by v lieden gheweest is, daer en is niet inne lae ende Neen. **19** Want Godts sone Iesus Christus, die onder v lieden door ons ghepreect is, door my ende Syluanum ende Timotheum en heeft niet gheweest, lae ende Neen, Maer in hem heeft lae gheweest, **20** want alle die beloften Godts die daer sijn, die sijn lae in hem, daerom sijn sij hem oock Amen Gode, tot onser glorien, **21** Maer die ons versterct met v lieden in Christo, ende die ons ghesalft heeft is God, **22** die welcke ons ooc ghetekent heeft, ende heeft den pant des gheests ghegheuen in onse

herten, **23** Maer ick aenroepe God tot eenen ghetuyghe op mijn ziele, dat ic v lieden sparende voorts niet meer en ben ghecomen te Corinthen, **24** niet om dat wij ouer v gheeloou heerscappie hebben, maer want wij helpers sijn van uwer blijscappen, want door tgheloou staet ghy.

2 MAer ick heb dit selue voor my ghenomen, dat ic wederom met droefhelyt niet en soude tot v lieden comen, **2** want eest sake dat ick v bedroeuue, ende wie eest die my mach verblijden, dan die ghene die wt my bedroeft wort? **3** Ende dit selue heb ic v ghescreuen, op dat ick (als ick comen sal) gheen droefhelyt op droefhelyt en soude hebben, vanden welcken ick my hadde behoort te verblijden, betrouwende in v allen, want mijn blijscap uwer alder blijscap is, **4** want wt veel tribulatien ende benautheden des herten heb ick v lieden ghescreuen met veel tranen, niet om dat ghy soudt bedroeft worden, maer om dat ghy weten soudt wat liefde dat ick hebbe oueruloechelijcker tot v lieden, **5** Maer heefter iemant eenighe droefhelyt aenghedaen, die en heeft my niet bedroeft, dat een luttel, op dat ick v allen niet en beswaere, **6** Den ghenen die al sulck is, dien is ghenoech, dese straffinghe die van veel menschen ghedaen wort, **7** alsoo dat ghij hem ter contrarien te meer vergheeft ende verstroost, op dat hi by auontueren door te groote droefhelyt niet verslonden en worde die alsulck is, **8** waerom bidde ick v lieden, dat ghy in dien wit die liefde vestighen, **9** Want daerom heb ick oock tot v lieden ghescreuen, op dat ick v beproeuinghe kennen soude oft ghy oock in alles ghehoorsaem sijt, **10** Maer soowien ghi iet vergheuen hebt dien vergheue ict ooc, want tghe dat ick vergheuen hebbe, eest dat ick iet vergheuen hebbe, dat heb ic om uwen wille vergheuen, inden persoon Christi, **11** op dat wij niet bedroghen en souden worden van Satana, want sijn ghedachten en sijn ons niet onbekent, **12** maer doen ic tot Troaden ghecomen was om dat Euangeliie Christi, ende my die doere gheopent was inden Heere, **13** soowien heb ic gheen ruste ghehadt in mijnen gheest om dat ick niet gheuonden en hadde Titum mijnen broeder, maer henlieden te Gode beuelende ben ick voorts gherest in Macedonien, **14** Maer Gode si danc die ons altijt maect verwinders in Christo Iesu, ende maect openbaer den ruck van sijnder kennissen door ons in allen plaeften, **15** want wij sijn Gode eenen goeden ruck Christi, in die ghene die behouden worden, ende in die ghene die verloren gaen, **16** den anderen sijn wij voorwaer eenen ruck des dooods, ter doodt, maer den anderen eenen ruck des leuens, ten leuen, Ende wie is hier toe soo bequame? **17** Want wij en sijn niet gelijcker vele sijn verualschende dat woort Gods maer wt puerhelyt, ende als wt Gode, spreken wij voor Gode in Christo.

3 BEghinnen wi wederom ons seluen te prijsen? Oft behoeuen wij ooc ghelyc die sommige brieue van recommendatiën een v oft van v lieden? **2** Onsen brief sijt ghilieden, ghescreuen in onse herten die verstaen wort ende ghelesen van allen menschen, **3** gheopenbaert sijnde dat ghy sijt Christus brief door ons bedient ende ghescreuen, niet met incle, maer metten gheest des leuende Gods, niet in steenen tafelen, maer in vleeschelijcke tafelen des herten. **4** Ende wij hebben alsulcken betrouwen door Christum

tot Godt, 5 niet dat wij bequaem gheoech sijn om iet te dencken van ons, als wt ons seluen, maer alle onse bequaemicheyt is wt Godt 6 die ons oock ghemaect heeft bequaeme dienaers des nieuwen testaments niet nae der letteren maer naeden gheest, want die letter doodt, maer den gheest maect leuende, 7 Eest dan dat het bedienen der doot met letteren ghefigureert in steenen gheweest heeft in glorien, alsoo dat die kinderen van Israel niet en mochten sien in Moyses aensicht, om die glorie sijs aensichts, die te niet ghedaen wort, 8 hoe en sal niet vele meer dat bedienen des geests in glorie sijn? 9 Want eest dat het bedienen der verdoemenissen in glorien is, veel te meer sal dat bedienen der rechtuerdicheit oueruloedich wesen in glorien. 10 Want ten is niet gheglorificeert geweest dat clera gheweest is in dit deel, teghen die ouermatighe glorie, 11 Want eest dat het ghene dat ydel wort met glorien is, veel te meer is in glorien tghene datter blijft, 12 Daerom alsulcke hope hebbende ghebruycken wij groot betrouwien, 13 ende niet ghelyck Moyses een decsel leyde op sijn aensicht, dat die kinderen van Israel niet sien en souden in sijn aensicht, niet sien en souden in sijn aensicht, dwelc ydel ghemaect wert, 14 maer hen sinnen sijn bot gheworden, want tot opden dach van heden toe blijft dat selue decsel int lesen des ouden testaments niet ontdeckt (want het wort afghenomen in Christo) 15 maer tot opden dach van heden toe als Moyses ghelesen wort, soo isser een decsel gheleyt op hen herte, 16 Maer als hy sal bekeert sijn totten Heere, soo sal dat decsel afghenomen worden 17 maer die Heere is eenen gheest, Ende daer den gheest des Heeren is daer is vrycheyt, 18 Maer wij alle met ontdecken aensicht die glorien des Heeren bescouwende worden in dat selue beelt ouerghefigureert van den clerahey tot dander clarahey, als van des Heeren gheest.

4 DAerom hebbende desen dienst, nae dat wy bermherticheyt vercreghen hebben, soo en verflauen wij niet, 2 maer wi worpen wech die decselen der scanden, niet wandelende in loosheyt noch verualschende het woort Godts, maer door die openbaringe der waerhey ons seluen prijselijck makende tot allen conscientien der menschen voor God 3 Eest ooc dan dat ons euangelie bedect is, soe eest bedect in die ghene die verloren gaen, 4 in die welcke die Godt van deser werelt verblint heeft die herten der ongheloouigher, alsoo dat hen niet scijnen en soude dat verlichten van Deuangelie der glorien Christi, die Godts beelt is. (aiōn g165) 5 Want wy en preken ons seluen niet, maer lesu Christum, dat hy onse Heere is, maer wy uwe knechten door lesum, 6 want Godt die gheseyt heeft dat wt die dysternissen het licht soude schijnen, die heeft selue ghescenen in onse herten, tot verlichten van die wetenhey der clerahey Godts, int aensicht Christi lesu, 7 Maer wij hebben desen scadt in eerden vaten, op dat die hoochey si der cracht Godts, ende niet wt ons, 8 in alles lijden wij tribulatie, maer wij en worden niet benauwet, Wij lijden noot maer wij en worden daerom niet vernoyt, 9 wi lijden veruolghinghe, maer wij en worden niet verlaten wij worden verworpen, maer wij en gaen niet verloren, 10 altijt dat steruen lesu in ons lichaem ommedraghende, op dat lesu leuen ooc gheopenbaert worde in onse lichamen. 11 Want wij

die leuen, worden altijt ter doot gheleuert om lesu wille, op dat lesu leuen oock gheopenbaert worden in ons steruelijck vleesch. 12 Aldus werct die doot in ons, maer dat leuen in vlieden, 13 maer hebbende den seluen gheest des gheloofs alsoo daer ghescreuen is. Ick heb gheloofdaerom hebbe ick ghesproken ende wij gheloouen, daer om dat wij ooc spreken, 14 wetende dat die ghene die lesu verwecht heeft, ons ooc sal met lesu verwecken, ende stellen met vlieden, 15 Want alle dinghen sijn om uwien wille, op dat die oueruloediche gratie door vele menschen in dancckinghe oueruloeden mach ter glorien Gods, 16 Daerom en verflauen wij niet, want al eest dat onse mensch die buyten is verdoruen wort, nochtans die binnen is die wort vernieuwt van daghe te daghe, 17 Want onse tribulatie des teghenwoordigen tijs seer cort ende licht werct in ons een bouen maten hoogheilicke ewich ghewicht der glorien, (aiōnios g166) 18 die welcke niet en aenscouwen die dinghen die ghesien worden, maer die niet ghesien en worden, Want die dinghen die ghesien worden die sijn tijdelijk, maer die niet ghesien en worden, die sijn ewich. (aiōnios g166)

5 VVant wij weten dat wij (eest dat ons eertsch huys van deser wooningen ontbonden wort) een timmeringhe hebben van Gode, een ewich huys niet met handen ghemaect inden hemel, (aiōnios g166) 2 want daerom suchten wij oock begherende met die wooninghe die inden hemel is ouerghecleet te worden, 3 eest nochtans alsoo dat wij ghecleedt, ende niet naect gheuonden worden, 4 Want ooc wy die in dit tabernakel sijn suchten beswaert sijnde, om dat wij niet en willen ontcleedt sijn maer ouerghecleedt worden op dat verslonden mocht worden tghene dat steruelijc is, van dieuen, 5 maer die ons daer toe bereydt, dat Godt, die ons gheheuen heeft den pant des gheests, 6 Daerom altijt betrouwende ende wetende dat wy als wy int lichaem sijn, vreemdelingen vanden Heere sijn 7 (want wy wandelen doort ghelooue, niet door clera ghesicht) 8 maer wij sijn cloeck ende wij hebben eenen goeden wille meer om vreemdelingen te worden vanden lichaem, ende teghenwoordich te sijn by den Heere, 9 Ende daerom sijn wij vlijtch tsij oft wij by hem sijn, oft van hem om hem te ghenoeghen 10 Want wij alle moeten vertoont worden voor Christus rechterstoel, op dat een ieghelyck ontfanghe sijn eyghen behoorde des lichaems, nae dat hy ghedaen heeft goet oft quaet, 11 Daerom dit wetende raden wij den menschen die vreeße God, maer Gode sijn wij openbaer, maer ick hope dat wij oock in uwe conscientien openbaer sijn. 12 Wij en prijsen ons seluen niet wederom aan vlieden, maer wij gheuen v lieden ocsuyn om te glorieren van ons, op dat ghy wat hebben moecht teghen die ghene die int aenschijn glorien, ende niet int herte, 13 want het sij oft wij metten ghechachte te vele doen dat doen wij gode, oft dat wi machtich sijn dat doen wij vlieden, 14 want die liefde Christi dringt ons, dit achtende, want eest sake datter een voor alle ghestoruen is, soo sijn sij alle ghestoruen, 15 ende voor allen is Christus gestoruen, op dat ooc die ghene die leuen nv voortaaen hen seluen niet leuen en souden, maer hem, die voor hen ghestoruen is ende verresen, 16 Daerom voortaaen en kennen wy niemanden nae den vleesche, Ende

al hebben wij Christum nae den vleesche ghekent, maer nv ghequetst, niemanden en hebben wy verarghert, niemanden voorts en kennen wij hem niet, **17** Daerom isser in Christo en hebben wi bedroghen, **3** Ick en segts tot uwer eenige nieuwe creatuere, die oude dinghen sijn voorby ghegaen, siet alle dinghen sijn nieuwe gheworden, **18** Ende alle dinghen sijn wt Gode, die ons versoent heeft met sij seluen door Christum, ende heeft ons ghegheuen den dienst der versoeninghen, **19** want Godt was in Christo die werelt met hem versoenende, dien niet wijtende hen misdaden, ende hy heeft in ons ghestelt dwoort der versoeninghen, **20** Daerom sijn wij legaten in Christus stadt als oft Godt door ons vermanende ware, wij bidden hertelijck in Christus stadt laet v versoenen met Gode, **21** hem die gheen sonde en kende heeft hy voor ons tot sonde ghemaect, om dat wij souden worden Godts rechtuerdicheyt in hem.

6 ENde wij medehelpende vermanen dat ghy die gratie Gods te vergheefs niet en ontfanghet **2** (want hy seyt). Inden ghenamen tijt heb ick v verhoort, ende inden dach der salicheyt heb ick v gheholpen, Siet nv hier den ghenamen tijt, siet nv hier den dach der salicheyt, **3** niemanden gheuende eenich ledtsel, op dat onsen dienst niet mispresen en worde, **4** maer laet ons in allen dinghen ons seluen bewijsen als Godts dienaers, in veel lijdtsaemhelyt, in tribulatiën in nooden, in benaufteden, **5** in slaghen, in kerkers, in oplopen, in arbeyden, in wakeningh, in vastinghen **6** in suyuerhelyt, in wetenheydt, in lanckmoedicheyt, in soeticheyt, inden heylighen gheest, in onghueynsder liefden, **7** in dwoert der waerhelyt, in die cracht Gods, doer die wapenen der rechtuerdicheyt ter rechter ende ter slinckerhandt, **8** doer glorie ende onedelheydt, doer quade fame ende goede fame, als verleyders ende nochtans warachtighe, als die onbekent sijn ende nochtans bekent, **9** als steruende, ende siet wy leuen, als ghecastijt ende niet ghedoot, **10** als droeuige maer altijt blide sijnde, als behoefticheyt, maer veel menschen rijk makende, als niet hebbende, ende alle dinghen besittende. **11** Onsen mont is gheopent tot v lieden o ghi Corinthianen ons herte is verbreyt. **12** Ghy en wort niet benaut in ons, maer ghy sijt benaut in v binneste. **13** Maer ghy den seluen loon hebbende (ick segt v als mijn kinderen), wilt oock verbreyt worden. **14** En wilt gheen iock trekken metten ongheloouighen. Want wat ghemeynscap heeft die rechtuerdicheyt met die ongerefchicheyt? oft wat geselscap heeft dat licht met die duysternisse? **15** Maer wat ghelycknissee heeft Christus met Belial? Oft wat deel heeft die gheloouighe metten ongheloouigh? **16** Ende wat eendrachticheyt heeft den tempel Godts metten Afgoden? want ghy sijt den tempel des leuenden Gods, ghelyck Godt seyt, Want ic sal in hen woonen ende in hen wandelen, ende ic sal haerlieden Godt wesen. ende sij sullen mijn volck wesen. **17** Waerom gaet wt dat midden van henlieden, ende wort ghescheyden seyt die heere, ende dat onsuuyere en wilt niet geraken, **18** ende ic sal v lieden ontfanghen, ende ick sal v lieden wesen tot eenen vader, ende ghy lieden sult my wesen tot sonen ende dochteren, seyt die heere almachtich.

7 DAerom mijn alderliefste laet ons dese beloefte hebbende ons seluen suyueren van alle onsuuyerhelyt des vleeschs ende des gheests, volmakende die heylichmakinge in die vreese Godts **2** Verstaet ons) Niemanden en hebben wy

ghequetst, niemanden en hebben wy verarghert, niemanden in onse herten sijt om mede te steruen, ende om mede te leuen, **4** Ick heb veel betrouwens tot v lieden, ick heb veel gloriatien voer v lieden, ick ben veruult met troost, ick ben seer oueruloedich van blijschappen in alle onse tribulatië, **5** Want doen wy oock ghecomen waren in Macedonien, soo en heeft ons vleesch gheen ruste ghehadt, maer wy hebben alle tribulatië gheleden, van buyten strijt, van binnen vreese, **6** Maer Godt die de oetmoedige vertroost, die heeft ons oock vertroost in die toecoomste van Titus, **7** Maer niet alleen in sijn toecoomste, maer ooc in den troost waer mede hy ghteroost is gheweest in v lieden, vertellende ons v lieder begheerte, v weenen, v haerstige sorghoe voer my, alsoo dat ick noch meer verblijt was. **8** Want al heb ic v lieden bedroeft in den brief, dat en is my niet berouwen, ende al waert my berouwen siende dat dien brief (a en wast maer tot een luttel tijts) v bedroeft heeft, **9** soo verblijde ick my nv, niet om dat ghy bedroeft sijt gheweest, maar om dat ghi sijt bedroeft gheweest ter penitentien. Want ghi sijt bedroeft gheweest nae Godt op dat ghi nerghers in en soudt hinder lijden wt ons, **10** Want die droefheydt die nae Godt is die werlt penitentie ter ghestadigher salicheyt, maer der werelts droefheydt werct die doot, **11** Want siet dit selue dat ghy bedroeft sijt gheweest nae Godt, hoe groote sorchuuldicheyt wercket in v lieden, daer toe oock verantwoerdighen, daer toe ooc verbolghenthelyt, daer toe ooc begheerte, daer toe ooc veruolghinghe, daer toe oock wrike, in allen dinghen hebdi v seluen bewesen onbesmet te sijne in die sake. **12** Daerom al hebbe ic v ghescreuen, dat en is niet ghedaen om dien diet onghelyc ghedaen heeft, noch om hem diet gheleden heeft, maer om openlijck te toonen onse sorchuuldicheyt die wy hebben om v lieden, **13** voer Gode, daerom sijn wy vertroost gheweest, ende in onse vertroostinghe soo sijn wy veel oueruloedelijker verblijt gheweest om Titus blijschap, om dat sijnen gheest vermaede was van allen, **14** ende al heb ick by hem my ict beroemt van v lieden, daer en ben ick niet in beschaemt gheworden, maer ghelyck wy v lieden alle dinghen inder waerhelyt gheseyt hebben, alsoo is ons beroemen (dwelck tot Titum is gheweest) warachtich gheworden, **15** ende sijn binneste sijn oueruloedelijcker in v lieden, ghedenckende uwer alder ghehoorsamhelyt, hoe dat ghy met vreesen ende anxt hem ontfanghen hebt. **16** Ick ben bliide dat ick in alle dinghen betrouwen hebbe in v lieden.

8 ENde wy maken v kenlijck broeders die gratie Gods die gegheuen is in die kercken van Macedonien, **2** hoe dat sij in veel proeuinghe van tribulaciën oueruloedicheyt van blijschap gehadt hebben, ende hen alderdiepste armoede is oueruloedich gheweest in die rijcdommen van haerder simpelheydt, **3** want nae hen macht (ic gheue hen ghetuyghenis) ende bouen hen macht, hebben sij willich gheweest, **4** met veel vermanens ons hertelijcke biddende om die gratie ende mede deylinghe des diensts die aen die heylegen ghedaen wort. **5** Ende niet ghelyck wy ghehoep hebben, maer sij hebben hen seluen gegheuen, ten irsten den heere, daer nae ons door den wille Godts, **6** alsoo dat wy

Titum moesten bidden, dat hijt (ghelyck hijt begonst hadde) (ick en wil niet segghen ghy) niet beschaemt en worden, alsoo oek soude volbreghen in v lieden oock dese gratie, desen aengaende, als die van Macedonien met my sullen 7 maer ghelyck ghy in alle oueruloedich sijt int ghelooue ende int woort ende wetenheyt, ende alle sorchuuldicheyt, ende daer bouen oek in v liefde tot ons waerts, op dat ghy in dese gratien oock moecht oueruloedich wesen, 8 Ick voerbeloefde benedictie, dat sj so mach bereydt wesen als en segs niet als gebiedende, maer doer ander menschen sorchuuldicheyt, oek uwer liefden oprechten aert prijsende, 9 want ghy weet wel die gratie ons heeren Iesu Christi, dat hij om uwen wille arm gheworden is, doen hy rjick was, benedictie oock maeyen. 7 Een ieghelyck nae dat hy te op dat ghy doer sijn armoede rjick soudt sijn, 10 Ende ick gheue hier in raet, want dits v profijtelick, die niet alleen en hebt beghonst te doen, maer oock te willen van dat voorleden vorste i aer, 11 maer nu volbreghet oock metten wercke, op dat ghelyck die begheerte van den wille bereyts is, alsoo sij die begheerte ooc om te volbreghen, van tghene dat ghi hebt, 12 Want eest dat den wille bereydt is, soo is dien ghaenm nae dat hy heeft, niet nae dat hy niet en heeft, 13 Want ten is niet ghedaen om dat den anderen soude een verlichtinghe wesen, ende v lieden berautheyt, maer wt ghelyckhey. 14 Laet uwe oueruloedicheyt in desen teghenwoordighen tijt haerlieder armoede veruullen, op dat hen oueruloedicheyt uwer armoeden een veruullinghe sijn mach, alsser ghescreuen es. 15 Die vele, vergadert haddedi, en en heeft niet gheouert, ende die luttel, vergadert hadde, en heeft niet te min gehadt, 16 Maer God hebs danck, die die selue sorchuuldicheyt ghegheuen heeft in Titus herte voer v lieden, 17 Want die vermaninghe heeft hy voerwaer ontfanghen, maer doen hy sorchuuldiger was, so is hy door sijnen wille ghereyst tot v lieden. 18 Wy hebben oock met hem ghesonden eenen broeder wiens lof is in deuangelie, door alle die kercken, 19 maer niet alleen en is dit waer, maer hy is oock gheordineert van die kercken een medegeheselle van onser pelgrimagien in dese gratie die van ons bedient wort, ter glorien des Heeren, ende onsen voorghesicthen wille, 20 scouwende dit op dat ons niemant en lastere in dese volheydt die bedient wort van ons, 21 Want wij besorgen goede dinghen niet alleen voor Gode, maer ooc voor die menschen, 22 Ende wij hebben met die oock ghesonden onsen broeder, den welcken wij beuonden hebben dat hy in veel dinghen dicmael seer sorchfuldig is gheweest, maer nv noch veel sorchfuldigher, door veel betrouwens op v lieden 23 tsij van Titus weghen die mijn gheselle is, ende onder v lieden een helpere, oft van weghen onser broders die apostelen sijn van die kercken der glorien Christi. 24 Daer om die bewijsinghe die daer is van uwer liefden ende onser glorien voor v lieden wilt in hen betoonen int aenscouwen van die kercken.

9 VWant vanden dienst die ghedaen wordt den heylighen en is gheen noot v daer af te scrijven, 2 want ick kenne uwen bereeden moet, waer af dat ick van v lieden gloriere by die van Macedonien. Want Achaien is oock bereydt van dat voorleden iare, ende v lieder vierich exemplel heefter seer vele verweckt, 3 maer ick heb die broeders ghesonden, op dat het tghene daer aff dat wy glorieren van v lieden, niet verloren en gae in dese sake op dat ghi (ghelyck ick gheseyt hebbe) bereydt moecht wesen. 4 Op dat wy

ghecom sijn ende v onbereedt vinden. 5 Daerom heuet my nootlijck gedoch die broeders te bidden, dat sj vore tot by v lieden comen souden, ende te voren bereyden dese voerbeloefde benedictie, dat sj so mach bereydt wesen als een benedictie ende niet als een gherichey. 6 Ende dit seghe ick, Wie spaerlijck saeyet, die sal oock spaerlijck mayen, ende soo wie saeyt in benedictien, die sal van die hij om uwen wille arm gheworden is, doen hy rjick was, benedictie oock maeyen. 7 Een ieghelyck nae dat hy te voren ghesct heeft in sijn herte, niet wt droefheit oft noot, want eenen blijden gheuere bemint Godt, 8 ende Godt is machtich alle gratie oueruloedich te maken in v lieden, op dat ghi in alles altijt alle dat ghenoech is hebbende oueruloedich moecht sijn tot alle goede wercken 9 alsoo daer ghescreuen is. Hy heuet ghedeelt, hy heuet den armen ghegheuen, sijn rechtuerdichey blijft inder ewicheyt. (aiōn g165) 10 Ende die tsae den sayere gheeft, die sal oock broot om teten geuen, ende sal v saet vermenichfuldighen, ende vermeerderen dat ghewas van die vruchten uwer rechtuerdichey. 11 op dat ghy in alles rjic ghemact sijnde, moecht oueruloedich wesen in alle simpelheyt, die welcke door ons werckt danck, 12 want die ghediensticheyt van deser welaet en veruult niet alleene het behoef der heylighen, maer is ooc oueruloedich doer veel dancksegghingen inden heere, 13 doert ghenieten van desen dienst Godt glorifierende, in die ghehorsemheydt van uwer belijdinghen in Christus euangeliie, ende in die oprechticheyt van die mededeylinghe tot henlieden, 14 ende tot allen anderen in hen ghebedt voer v lieden, die v begheren, om die groote gratie Godts die in v lieden is. 15 Danck sij Gode voer sijn ontsprekelijke gratie.

10 ENde ick selue Paulus bidde v hertelijck doer die saechmoedicheyt ende goedertierenheyt Christi, die int aenscijnen voerwaer cleyn ben onder v lieden, maer niet teghenwoerdich wesende ben ick stout op v, 2 ende ick bidde dat ick teghenwoerdich niet en moet stout sijn doer dat betrouwen, waer mede ic gheacht worde stout te wesen teghen die sommighe, die ons achten als oft wij nae den vlesche wandelden. 3 Want wi int vleesch wandelende niet en strijden nae den vleesche, 4 want die wapenen van onser ridderschap en sijn niet vleeschelijck, maer machtich voor Godt tot verderuinghe der stercten, vernielende die raden, 5 ende alle hoecheyt haer verheffende teghen die wetentheyt Godts, ende gheuanghen nemende allen verstant tot Christus dienst, 6 ende ghereedt hebbende te wreken alle onghehoorsaemheyt, als volbracht sal wesen v ghehoorsaemheyt. 7 Besiet tghene dat nae daenscijnen es. Eest dat iemant hem seluen betrout dat hy Christo toe behoert, die dencke dit wederom bij sij seluen ghelyck hy Christo toebehoert, dat wy oock alsoo Christo toebehoeren, 8 want al eest dat ick noch wat meer glorieere van onser macht, die ons die heere ghegheuen heeft tot ghestichticheyt, niet tot uwe onstichticheyt soo en sal ick niet bescaemt worden. 9 Maer op dat ic daer voor niet gheacht en worde als oft ic v veruaerde doer brieuen 10 want voerwaer die brieuen (segghen sij) die sijn swaer ende sterc, maer die teghenwoerdicheyt des lichaems is cranc, ende die sprake versmaedelijc) 11 hy die alsulck is die dencke dit, dat ghelyck

wij sijn int dwoert doer brieuen niet teghenwoerdich alsulck ons niet by breghen oft verghelijcken by die sommighe, die hen seluen prijsen, maer wy meten ons in ons seluen, ende verghelijckende ons seluen teghen ons, **13** Maer wij en sullen niet onmetelijc glorieren, maer nae die mate der reghelen, waer mede ons Godt ghemeten heeft een mate om aen te reyken tot v lieden, **14** want wij en strecken ons niet te verre ouer, als niet aenreyckende tot v lieden, want tot v lieden reyken wij int euangelie Christi, **15** niet onmetelijc glorierende inden arteyt van iemant anders, maer hope hebbende om van v wassende ghelooue in v lieden groot ghemaect te worden na onsen regele in oueruloedicheyt, **16** om ooc in die plaetsen die bouen v lieden sijn het euangelie te vercondighen, niet om in iemants anders reghele in tghene dat te voren bereyt was te glorieren, **17** Maer soo wie glorieert, die gloriere inden Heere, **18** want hy en is niet oprecht die hem seluen prijst, maer hy den welcken Godt prijst.

11 OCh oft ghy verdroecht een weynich van mijnder onwysheyt, maer verdraecht my wat, **2** want ick ben ialours op v lieden met een Goddelijke ialoursheyt, want ick hebbe voetebeloeft eenen man om Christo een reyne maecht te leueren, **3** Maer ick vreese, dat ghelyck het serpent Heuam verleyt heeft door sijn listicheyt dat alsoo v sinnen ooc souden verargert worden, ende vallen van die simpelheyt die in Christo is, **4** want eest sake dat die ghene die daer coemt, eenen anderen Christum preect den welcken wij niet ghpreect en hebben, oft dat ghy eenen anderen gheest ontfanct den welcken ghy niet ontfanghen en hebt, oft een ander euangelie, dat ghy niet ontfanghen en hebt, soo soude ghilienden die dinghen te rechte verdraghen, **5** want ick meyne dat ick niet min ghedaen en hebbe dan die groote apostelen, **6** Want al ben ic slecht van woerden, maer niet nochtans in wetenheyt, ende in alle dinghen sijn wij v lieden openbaer ghevorden, **7** Oft heb ick sonde ghedaen my seluen verootmoedighende, om dat ghy soutd verhauen worden? om dat ick sonder loon het Euangeliie Godts v lieden ghpreect hebbe? **8** Andere kercken heb ic ghebloot, nemende loon tot uwen dienst. **9** Ende doen ick by v lieden was, ende ghebreck hadde, soo en heb ick niemanden lastich gheweest, want tghene dat my ghebrack, dat hebben veruult die broeders die ghecomen sijn van Macedonien, ende in alles heb ick my tot v lieden sonder last ghehouden, ende houden sal. **10** Die waerheyt Christi is in my, want dese gloriatie en sal in my niet ghebroken worden in die lantscappen van Achaien, **11** waerom? om dat ick v lieden niet lief en hebbe? Dat weet Godt, **12** Maer dat ick doe, dat sal ick noch doen, op dat ick soude beletten die oorsaken der gheender die oorsake soecken, op dat sij (int ghene daer si in glorieren) moghen gheuonden worden, ghelyc wij, **13** want alsulcke valsche apostelen sijn heymelijcke bedrieghende wercluyden, hen seluen in ghedaente veranderende in Christus Apostelen, **14** Ende ten is gheen wonder, want Satanas selue verandert sijn ghedaente in eenen Enghel des lichts, **15** daerom ten is niet groots, eest dat sijn dienaers hen ghedaente veranderen als die dienaers der rechtuerdicheyt, der welcker eynde

sal wesen nae hen wercken, **16** Ick segt wederom (op dat niemand en meyne dat ick onwijs ben, maer anders soo ontfanct my als eenen onwijsen op dat ick oock een weynich mach glorieren) **17** dat ick spreke, en spreec ick niet nae Godt, maer als in onwijsheyt, ter saken van deser glorien, **18** Aenghesien datter veel glorieren nae den vleesche, soo sal ick oock glorieren. **19** Want ghy verdraecht gherne die onwijsse al sij di selue wijs, **20** Want ghy verdraghet eest dat iemant v in slauernie brenget, eest dat v iemant verslint, eest dat iemant neemt, eest dat hem iemant verheft, eest dat iemant v int aensicht slaet. **21** Ick spreke nae die onedelheyt, recht oft wij cranc gheweest hadden in dit deel Waer in dat iemant stout is (ic segt in onwijsheyt) daer ben ick oock stout in, **22** Sijn sij Hebreen, ick bent oock, Sijn si Israeliten, ick ooc, Sijn si Abrahams saet, ick oock, **23** Sijn si Christus dienaers, ick oock (iae ick segt als onwijs) ic bent noch meer, in veel arteyden, in veel meer gheuangenissem, in slaghen bouen maten, in doots nodden dickmael, **24** Vanden loden heb ick vijfmael veertich slaghen een min ontfanghen, **25** Drijmael heb ick met roeden ghegheesselt gheweest, eens heb ick ghestoent gheweest, drijmael heb ick scipbrekinge gheleden, nacht ende dach heb ick in die diepte der zee gheweest, **26** int reysen dicmael, in perikelen der wateren, perikelen der moordenaren, perikelen wt die loden, perikelen wt die Heydenen, perikelen in die stadt, perikelen in woestijnen, perikelen in die zee, perikelen in valsche broeders, **27** in arteyt, ende allendicheyt, in veel wakens, in hongher, ende dorst, in veel vastens, in coude ende naectheyt, **28** sonder die dinghen die van buyten sijn, mijn daghelijcsche neersticheyt, die sorchuldicheyt voor alle die kercken, **29** Wie wort daer cranc, ick en worde oock cranc? Wie wort daer verarghert ende ick en berne niet? **30** Eest datmen moet glorieren, soo sal ick glorieren van tghene dat mijnder crancheyt aen gaet, **31** Godt ende die vader ons Heeren Iesu Christi die ghebenedijt is inder ewicheyt, die weet dat ick niet en lieghe, (*αἰών γιεῖται*) **32** Die prouost van Damascus van des conincs Arethe volck bewaerde die stadt van Damaseenen, om dat hy my vanghen soude, **33** ende door een vinster in een mande worde ick neder ghelaten ouer den muer, ende alsooo ben ick sijnen handen ontyladen.

12 EEst dat ick moet glorieren (ten is voorwaer niet orberlyck) soo sal ick comen tot die visioenen ende openbaringhen des Heeren, **2** Ick weet eenen mensch in Christo ouer veertien iaren, (ick en weet niet oft int lichaem, oft wten lichaem en weet ick niet, Godt weet) dat sulcke opghenomen was totten derden hemel. **3** Ende ick weet dat alsulck mensch (tsij int lichaem oft wten lichaem ic en weets niet, Godt weet) **4** dat hy opghenomen is gheweest int Paradijs, ende heeft ghehoort verborghen woorden, die gheen mensch ghespreken en can, **5** Voor alsulcke sal ick glorieren, maer voor my en sal ick niet glorieren dan in mijn crancheden, **6** want eest sake dat ick oock wil glorieren, soo en sal ick niet onwijs wesen, want ick sal die waerheyt segghen, maer ick, wacht my dies op dat my niemand en achte bouen tghene dat hy siet in my, oft iet dat hy hoort van my, **7** Ende om dat die grootheyt der openbaringhen my niet verheffen en soude, soo is mi ghegeheuen het steecsel mijns vleeschs Satanas enghel, dat hy my soude

aan mijn wanghen slaen, **8** Waerom ick den Heere drijmael int ghelooue sijt, proeft ghy v seluen, Oft en kendi v seluen ghebeden hebbe, dat die van my gaen soude, **9** ende hy niet, dat Christus Iesus in v lieden is? ten sij dat ghy by heeft my gheseydt. Mijn gracie is v ghenoech, want die auontueren verworpen sijt, **6** Maer ick hope dat ghy wel kent cracht wort in die crancheyt volmaect, Hierom sal ic gheerne dat wij niet verworpen en sijn, **7** Ende wij bidden God, dat in mijn cruncheden glorieren, op dat in my mach woonen ghy niet quaets en doet, niet om dat wij goet souden scijnen, die cracht Christi. **10** Daerom heb ick mijn behaghien in maer om dat ghy dat goet is doen soudt, ende dat wij souden cruncheden in versmaetheden, in nooden, in veruolghinghen, als verworpen sijn, **8** want wij en vermogen niet teghen die in benautheden om Christo, want als ic cranc ben, dan ben waerheydt, maer voor die waerheydt, **9** Want wij sijn blijde om ick machtich. **11** Ick ben onwijs ghworven, ghilieden hebter dat wij cranc sijn, ende dat ghi machtich sijt, Dat bidden wy my toe ghedwonghen, want ic behoorde van v ghepresen te ooc, v lieder volcomenheyt, **10** Daerom scrijue ic dit niet worden, want ick en heb niet min gheweest dan die ghene teghenwoordich, op dat ick teghenwoordich niet straffelijcker die douserste Apostelen sijn, Hoe wel ick niet en ben, **12** doen en moet, nae die macht welc die Heere my ghegeuen Nochtans sijn die teekenen mijns Apostelscaps gheschiet heeft ter ghestichticheyt ende niet ter onstichticheyt. **11** Maer ouer v lieden in alle verduldicheyt, in teekenen, ende wonder voorts broeders verblijft v, weest volmaect, vermaent, hebt wercken ende myrakelen, **13** want wat eest dat ghy min een ghevoelen, hebt vrede, ende Godt des vreeds ende der ghehadt hebt dan die ander kercken, dan dat ick selue v niet liefden sal met v lieden sijn. **12** Groot malcanderen met een verlast en hebbe? Vergheeft my dit onrecht. **14** Siet ick ben heyligh cussen. **13** Het groeten v alle die heylighen. **14** Die nv tot dese derder reyzen bereydt tot v lieden te comen, gratie ons Heeren Iesu Christi, en de die liefde Gods en ende ic en sal v niet swaer wesen, want ic en soec niet dat de die ghemeynschap des heyluchs gheests sij met v allen. uwe is, maer v lieden, want die kinderen en behooren niet Amen. Hier voleint die tweede Epistel van sinte Pauwels te vergaderen, voor die ouders, maer die ouders voor die totten Corinthien.

kinderen, **15** Maer ick sal seer gheerne gheuen ende selue oock daer bouen ghegheuen worden voor uwe zielen, hoe wel dat ick v meer beminnende, min bemint worde, **16** maer laetet alsoo sijn, ick en heb v niet lastich gheweest, maer want ick listich was, soo heb ick v met bedroch gheuanghen, **17** Heb ick v veronghelyct door iemanden vanden ghenen die ick tot v ghesonden hebbe? **18** Ick heb Titum ghebeden, ende ick heb met hem eenen broeder ghesonden, Heeft v Titus veronghelyct? en hebben wij niet in eenen gheest ghewandelt, ende wie eenderley voetstappen? **19** Ghy laet v duncken van ouerlack dat wij ons ontschuldighen voor v lieden, Wij spreken voor Gode in Christo, ende alle dinghen mijn alderliefste om uwe gestichticheyt, **20** want ic sorgh dat ick by auontueren (als ic comen sal) v lieden niet vinden en sal sulc als ic wille, ende dat ic van v sal gevonden worden sulc als ghi niet en wilt, wanter by auontueren kijuagien, nijdicheden, moedicheden, tweedrachtic-heden, achterclappinghen, oorblasingen, opgheblasentheden, ende oploopen onder v lieden mochten sijn **21** dat my Godt wederom niet en vrootmoedighe by v lieden als ick sal comen sijn, ende dat icker soude moeten beweenen vele vanden ghenen die te voren ghesondicht hadden, ende gheen penitencie gheadaen en hebben van die onsyuerheyt ende hoereringhe ende oneerbaerheyt die sij bedreuen hebben.

13 Slet ick come tot v dese derde reyse, Inden mont van twee oft drije ghetuyghen sal alderley woort staen,
2 Ick hebt te voren gheseyt, ende ick segt te voren als teghenwoordich, ende nv niet teghenwoordich den ghenen die te voren ghesondicht hebben, ende alle den anderen, die ick niet sparen en sal, eest sake dat ick wederom come, **3** Begheerdi eens een bewijsinghe te hebben van hem die in my spreect Christus? die in v lieden niet cranc en is, maer machtich is in v lieden, **4** want al is hi ghecryst wt crancheyt, hy leeft nochtans wt die cracht Godts want wij sijn oock cranc in hem, maer wij sullen met hem leuen wt die cracht Godts in v lieden, **5** Ondersoect v seluen oft ghy

Galaten

1 PAVLVS een Apostel, niet vanden menschen, noch door eenighen mensch maer door Iesum Christum, ende Godt den vader die hem verwecht heeft vanden dooden, **2** ende die met my sijn alle die broeders, den kerken van Galatien, **3** Gracie sij v ende vrede van Godt den vader, ende onsen Heere Iesu Christo, **4** die si seluen ghegeheu heeft voor onse sonden, dat hy ons verlossen soude van dese teghenwoordiche boose werelt, nae den wille Godts ende ons vaders, (aīōn g165) **5** den welcken is glorie van die ewicheyt der ewicheyt. (aīōn g165) **6** Ic verwonder my dat ghy soo haest ouer ghestelt wort van hem die v gheroepen heeft tot die gratie Christi in een ander euangelie, **7** het welc nochtans gheen ander en is, dan datter sommighe sijn die v verwerren, ende willen verkeeren het euangelie Christi, **8** Maer al waert by alsoo, dat wij, oft een Enghel wten hemel v Deuangelie preechte anders dan tghene dat wij v ghepreect hebben, die sij verbannen van Gode. **9** Ghelyck wij te voren gheseyt hebben, dat segghe ick nv oock wederom, Eest datter iemant v Deuangelie preeckt anders dan tghene dat ghy ontfanghen hebt, die sij verbannen van God, **10** want rade ic nv om die menschen oft om Gode? Oft begheer ic den menschen te behaghen? Waert dat ick noch den menschen behaechde, soo en soude ick Christus dienaer niet sijn. **11** Maer ick make v kenlijck broeders het euangelie dat van my ghepreect is, dat dit niet en is nae den mensche, **12** want ick en heb dat van gheenen mensch ontfanghen, noch gheleert, maer door die openbaringhe Iesu Christi, **13** Want ghy hebt somtijts wel ghehoort mijn wandelinghe int loetscap, hoe dat ick bouen maten veruolchde die kercke Gods, ende hoe ic die verstoorde, **14** ende ick vorderde in die loetscap bouen vele van mijnder ouerdom, in mijn geslachte, veel oueruloedelijcker wesende een naeuolgher van mijnder vaderen insettinghen, **15** Maer doent hem belieerde, die my wtghesceyden heeft wt mijns moeders lichaem, ende gheroepen door sijn gracie, **16** om dat hy sijnen sone openbaren sonde in mi, dat ick dien soude vercondighen onder die Heydenen, ter stont en heb ick niet gheulcht vleesch ende bloet, **17** noch ick en ben niet ghecomen te Ierusalem tot mijn voorganghers die Apostelen, maer ick ben wech ghegaen in Arabien, ende ic ben wederom ghekeert in Damasco. **18** Daer nae, nae drij iaren ben ic ghecomen te Ierusalem om te besien Petrum, ende ick ben by hem ghebleuen vijfthien daghen, **19** anders en heb ic niemanden vanden Apostelen ghesien, dan Iacobus ons Heeren broeder, **20** Ende tghene dat ick v lieden scrijue (siet tis voor Gode) dat ick niet en lieghe. **21** Daer nae ben ick ghecomen in die landen van Syrien ende Cilicien, **22** Maer ick was van aensicht onbekent den kercken van Iudeen die in Christo waren, **23** maer sij hadden alleen een ghehoor, Dat die ghene die ons voortijts veruolchde, nv vercondicht het ghe-looue, dwelck by somtijts verstoorde, **24** ende in my loofden sij Gode.

2 DAer nae ouer veerthien iaren ben ick wederom op ghegaen nae Ierusalem met Barnaba oock mede genomen hebbende Titum, **2** Maer ick ben opwaerts

ghereyst nae die openbaringhe, ende ick heb met hen ouerleydt het Euangelie dat ick preke onder die Heydenen, ende besonder metten ghene die scenen wat te sijne, dat ick by auontueren niet ydelyck en soude loopen, oft ghelopen hebben, **3** Maer Titus die met my was, al was hy een Heyden, en is oock niet ghekwonghen gheweest besneden te worden, **4** maer om die ingheleyde valsche broeders die heymelijck inghecomen waren om te ondersoecken onse vrijcheyt, die wij hebben in Christo Iesu, om dat sij ons in slauerne breghen souden, **5** Den welcken wij niet een vre lanc en hebben gheweken ter onderdanicheyt, op dat die waerheyt der Euangelien by v soude moghen blijuen, **6** maer van die ghene die scenen wat te sijne (hoedanich sij voortijts geweest sijn daer en legt mi niet aen, God en verkiest den persoon vanden mensch niet, want die ghene die scenen wat te sijne en hebben my niet ghegeheu, **7** Maer ter contrarien doen sij ghesien hadde dat mi betrout was het Euangelie der onbesnedenehert, ghelyck Petro der besnedenehert **8** (want die met Petro ghewracht heeft tot het apostelschap der besnidenissen, die heeft met my oock ghewracht onder die Heydenen) **9** ende doen sij verstaen hadde die gratie die my ghegheuen is, Iacobus ende Cephas ende Iohannes die scenen columnen te sijn, soo hebben sij my ende Barnabe ghegheuen die rechte handen der verselcappinghen, dat wi onder die Heydenen ende sij onder die besnidenisse preken souden, **10** alleenlyc dat wij der armen souden gheachtich wesen, int welcke ick ooc sorchuuldich heb gheweest om dat selue te doen, **11** Maer doen Cephas ghecomen was in Antiochien, soo heb ick hem int aensicht weder staen, want hy was berispielic, **12** Want te voren eer die sommighe van Iacobo comen waren, soo adt hi metten heydenen, maer doen die ghecomen waren soo ontrack hy ende sceyde sij seluen af, vreesende die ghene die wter besnidenisse waren, **13** Ende sijnder gheueynsthetey consenteerden die ander loden, alsoo dat Barnabas ooc van hen ghebracht worde in die gheueynsthetey, **14** Maer doen ic hadde ghesien dat sij niet te recht en wandelen nae die waerheyt der Euangelien, soo heb ick Cephe gheseyt voor hen allen. Eest sake dat ghy, daer ghy even lode sijt, nae die Heydensche manier leuet ende niet na loetsche manier, Hoe dwinghe ghy die Heydenen op die loetsche manier te leuen **15** Wij sijn van nature loden, ende niet wten Heydenen sondaers, **16** Maer wetende dat gheen mensch gherichtuerdicht en wort wt die wercken der wet, dan doort ghelooue Iesu Christi, ende wij gheloouen in Iesu Christo, op dat wij gherichtuerdicht souden worden wt Christus ghelooue, ende niet wt die wercken der wet, waerom dat wt die wercken der wet gheen vleesch en sal gherichtuerdicht worden, **17** Ende eest dat wij begheerde gherichtuerdicht te worden in Christo, selue oock gheuonden sijn sondaers, is dan Christus een dienaer der sonden? Dat si verre, **18** Want eest dat ick tghene dat ick omgheworpen hebbe, wederom optimmere, soo make ick my seluen een ouertreder, **19** Want ick ben door die wet, der wet ghestoruen, op dat ick Gode leuen soude, Met Christo ben ick ghecruyst, **20** Ende ick leue, nv voorts niet ick, maar in my leeft Christus, Maer dat ick nv leue int vleesch, dat leue ick int ghelooue des soons Guds, die my lief ghehadt heeft, ende heeft sij seluen ghegheuen voor my. **21** Ick

en verworpe die gracie Gods niet, want eest dat door die wet die rechtuerdicheyt is, soo is Christus dan te vergheefs ghestoruen.

3 O Ghy onuerstandiche Galaten, wie heeft v lieden betouert om der waerheit niet onderdanich te sijne, voor der welcker oogenh Iesus Christus bethooont is gheweest in v lieden ghecryst? **2** Dit wil ick alleen van v lieden weten. Hebdy wt die wercken der wet den gheest ontfanghen, oft wt dat ghehoor des gheloofs? **3** Sijdi soo onuerstandich, dat ghy nv voleynden wilt nae den vleesche als ghy nae den gheest begonst hebt? **4** Hebdy soo vele gheleden te vergheefs? ist anders te vergheefs, **5** Die dan v gheeft den gheest, ende werct die wercken in v lieden, doet hy dat wt die wercken der wet, oft wt dat ghehoor des gheloofs. **6** Ghelyc Abraham Gode ghelooft heeft, ende het is hem gherekent ter rechtuerdicheyt, **7** Daerom bekent dat die ghene die wten ghelooue sijn, Abrahams kinderen sijn, **8** Ende die scriptuere te voren siende dat Godt die Heydenen wten ghelooue rechtuerdich maket, heeft te voren Abraham vercondicht. In v sullen ghebenedijt worden alle die Heydenen **9** Daerom die wten ghelooue sijn, sullen ghebenedijt worden metten gheloouighen Abraham, **10** want alle die wt die wercken der wet sijn, die sijn onder die maledicte, want daer is ghescreuen. Vermalendijt is hy alle die niet en blijft in alle die dinghen die ghescreuen sijn inden boec der wet, dat hy die doe, **11** Ende want in die wet niemant gherichtuerdicht en wort bi Gode, soo eest openbaer dat die rechtuerdicheyt wt dat ghelooue leeft. **12** Maer die wet en is wten ghelooue niet, maer diese doet, die sal daer in leuen, **13** Christus heeft ons verlost van die maledicte der wet, voor ons ghworeden sijnde een vermalendindinghe (want daer is ghescreuen. Vermalendijt is hy soe wie aent hout hanget) **14** op dat in die Heydenen die benedijdinghe van Abraham gheschieden soude in Christo Iesu, op dat wij die belofte des gheests ontfanghen souden doort ghelooue. **15** Broeders (ic spreec nae den mensch) nochtanseens menschens vast gemaect testament en versmaet niemant, oft niemant en ordineert daer iet meer toe. **16** Abrahe sijn beloften toe gheseyt, ende sijnen sade, hy en seyt niet in die saden, als in vele, maer als in eenen, Ende uwen sade dwelck is Christus, **17** Maer ick seg dit. Het testament vast ghemact van God en maect die wet niet van onwearden die nae vier hondert ende dertich iaren ghemact is om te niet te doen die belofte, **18** Want is die erffelijcheyt wt die wet, soo en is sij nv wt die belofte niet, maer Abrahe heeft god die ghegheuen door die belofte, **19** Wat is dan die wet? Sij is ghestelt om die ouertredinghen tot dat comen soude tsaet den welcken hy dat beloeft hadde, gheordineert die Enghelen in die hant des middelaers **20** Een middelaer en is niet van eenen alleen, Maer God is een, **21** Is dan die wet teghen Gods beloften? Dat sij verre. Want waer daer een wet ghegheuen die soude moghen leuende maken, soo waer warachtelijck die rechtuerdicheyt wter wet, **22** Maer die scriptuere heuet al besloten onder die sonde, op dat die belofte wt dat ghelooue Iesu Christi ghegheuen soude worden den gheloouighen. **23** Maer te voren eer tghelooue quam, soo worden wij onder die wet bewaert, ghesloten totten ghelooue dwelck gheopenbaert worden soude, **24** Aldus heeft die wet ons schoolmeester gheweest tot Christum,

op dat wij wt den ghelooue souden gherichtuerdicht worden **25** Maer nae dat tghelooue ghecomen is, soo en sijn wij nv voorts niet meer onder den scoelmeester, **26** want ghy sijt alle Gods kinderen doort ghelooue in Christo Iesu, **27** Want alle ghy die in Christo Iesu ghedoopt sijt, die hebt Christum aenghedaen, **28** Daer en is gheen lode, noch grie, daer en is gheen knecht, oft vrij mensch daer en is gheen man oft vrouwe, want ghy alle sijt een in Christo Iesu, **29** Ende eest dat ghy Christo toebehoort, soo sijdi dan Abrahams saet, nae die belofte erfghenamen.

4 ENDE ic segghe alsoo langhen tijt als die erfghenaem een cleyn kint is, soo en issen gheen onderscet tusschen hem ende eenen knecht, hoe wel hy een Heere is van allen, **2** maer hy is onder momboirs ende voechden tot den ghestelden tijt vanden vader, **3** Alsoo wij oock, doen wij cleyn kinderen waren, soo waren wij onder die elementen der werelt dienende. **4** Maer doen ghecomen is die volheyt des tijts, so heeft Godt sijnen sone ghesonden, ghebornen wt een vrouwe, ghworeden onder die wet, **5** op dat hy, die ghene die onder die wet waren, soude verlossen, op dat wi die verkiesinghe souden ontfanghen, **6** Maer want ghy kinderen sijt, soo heeft Godt sijns soons gheest ghesonden in v herten roepende Abba vader, **7** Daerom en is hy nv gheen knecht maer een sone, Ende eest dat ghy een sone sijt, soo sijdi oock erfghenaem door Godt. **8** Maer ghilieden, doen voorwaer God niet kennende, diende den ghenen die van natuuren gheen goden en waren, **9** Maer nv als ghy Godt ghekent hebt, iae seluer ghekent sijt van Gode, hoe wordi wederom ghekeert tot die crancke ende arme elementen, den welcken ghy wederom wilt dienen? **10** Ghy onderhoudt daghen ende maenden, ende tijden ende iaren. **11** Ick vreeze vor v dat ick by auontueren te vergheefs sal in v ghearebeyt hebben, **12** Weest ghelyc ick, want ick ben ooc ghelyc ghy. Broeders ick bidde v hertelijck, Ghy en hebt my gheen leet ghedaen, **13** Ende ghy weet wel dat ic door die crancheyt des vleeschs v Deuangelie ghepreect hebbe nv corts gheleden, ende v proeuinghe in mijn vleesch **14** en hebdi niet versmaet, noch verworpen maer ghelyc eenen Enghel Gods hebdi my ontfanghen ghelyc Christum Iesum, **15** waer is dan v salicheyt? Want ick gheue v ghetuyghenis dat ghy (waert dat moghelyc gheweest ware) v ooghen soudt wtghetrocken hebben ende my ghegheuen. **16** Ben ick dan v lieder viant ghworeden v die waerheyt segghende? **17** Sij sijn ialous van v lieden niet int goede, maer sij willen v wt sluyten dat ghy hen soudt naeuolghen, **18** Maer volcht het goet altijt int goede, ende niet alleene als ick teghenwoordich ben by v lieden, **19** Mijn kinderkens die welcke ic wederom met arbeyt bare tot dat Christus in v lieden volmaect worde. **20** Ic wilde nv wel bi v lieden sijn, ende mijn stemme veranderen, want ick worde bescaemt in v lieden. **21** Segt mi ghy die onder die wet wilt sijn, en hebdi die wet niet ghelesen? **22** Want daer is ghescreuen. Dat Abraham twee sonen heeft ghehadt den eenen van die dienstvrouwe, den anderen van die vrije huysvrouwe, **23** Maer die vander dienstvrouwen, die is naeden vleesch ghebornen, maer die vanden vrije huysvrouwen was, door die belofte, **24** die welcke woorden sijn door een ghelyckenisse ghesproken, want dit sijn die twee testamenten, Het eene

vanden berch Sina ter slauernien bareden, welck is Agar **25** blijscap, vrede, verduldicheyt, goedertierenheyt, goetheyt, (want Sina is eenen berch in Arabien die gheueocht is met lancmoedicheyt, **23** saechtmoedicheyt, getrouwicheyt, dien die nv is Ierusalem) ende sij is een slaeue met haren sone, **26** maer Ierusalem die bouen die is vrij, die welcke is onse moeder, **27** Want daer is ghescreuen. Verblift v ghy onvruchtbaer vrouwe die niet en baert, berst wt, ende roept, die niet bevrucht en sijt, want daer sijn veel kinderen vander verlatender vrouwen, meer dan van dier die eenen man heeft, **28** Maer wij broeders sijn nae Isaacs kinderen der beloften, **29** maer ghelycck doen die ghene die nae den vleesch ghebornen was, hem vervolchte die nae den gheest was, alsoo eest nv oock, **30** Maer wat seyd die scriptuere? Worp wt die dienstvrouwe ende haren sone, want die sone der dienstvrouwen en sal gheen erfghenaem wesen metten sone der vrijer vrouwen. **31** Aldus broeders en sijn wij gheen kinderen der dienstvrouwen, maer der vrijer vrouwen, door welcke vrijcheyt Christus ons vrij ghemaect heeft.

5 STAet ende en wilt niet wederom met dat ioc der slauernien ghehouden worden. **2** Siet ick Paulus segghe v lieden, eest dat ghy besneden wort, soo en sal v Christus niet baten, **3** Ende ic betuygh wederom ighelijcken mensche die hem seluen besnijdt, dat hy sculdich is alle die gheheel wet te vol brenghen. **4** Ghy sijt verlaten van Christo die in die wet gherectuerdicht wort ghi sijt van die gracie gheallen, **5** want wi verwachen door den gheest wt den ghelooue die hope der rechtuerdicheyt, **6** Want in Christo Iesu en dooch die besnijdenisse niet, noch die onbesnedenheyt, maer tghelooue dat door die liefde werct, **7** Ghy liept wel, wie heeft v beledt der waerheyt niet onderdanich te sijne? **8** dit onderwijs en is wt hem niet die v lieden roept, **9** Een luttel heefs versuert tgheheele deech. **10** Ick heb betrouwien van v lieden inden Heere dat ghy anders niet gheuoelen en sult, maer die v ontstelt sal het ordeel draghen soo wie dat die is, **11** Maer broeders eest dat ick noch die besnijdenisse preke, waerom lijde ick noch veruolghinghe? Soo is dan te niet ghedaen die verarghernisse des cruyts. **12** Och oft sij oock afghesneden waren die v ontstelt maken, **13** want ghy sijt tot die vrijcheyt gheroopen broeders, alleenlyk siet toe dat ghy die vrijcheyt niet en ghebruyct ter oorsaken des vleeschs, maer door die liefde dient malcanderen, **14** want alle die gheheel wet wort in een woort volbracht, Bemint uwen naesten als v seluen, **15** maer eest dat ghy malcanderen bijtet ende etet, soo siet toe dat ghy van malcanderen niet verteert en wort, **16** Maer ick segghe. Wandelt inden gheest, ende ghy en sult die lusten des vleeschs niet volbringhen, **17** Want dat vleesch begheert teghen den gheest, ende den gheest teghen tvelesch want dese sijn malcanderen teghen, also dat ghi niet al en doet wat ghy wilt, **18** Eest dat ghi door den gheest gheleyt wort, soo en sijt ghy onder die wet niet, **19** maer die werken des vleeschs sijn openbaer, die welcke sijn hoereringhe, onreynicheyt, oneerbaerheit, oncyscheyt, **20** afgoderie, toouerie, viantschappen, kijuagien, nijdighe veruolghinghen, gramschappen, strijdinge, tweedrachten, secten, **21** nijdicheden, dootslaghen dronckenschappen, brasseriën, ende deser ghelycken, die welcke ick v te voren segghe ghelycck ick te voren ghe-seyt hebbe. Dat soo wie sulcks doen die en sullen het rijck Godts niet vercrijghen, **22** Maer die vrucht des gheests is liefde,

blijscap, vrede, verduldicheyt, goedertierenheyt, goetheyt, seeghbaerheyt, eerbaerheyt reynicheyt. Teghen alsulcke en is die wet niet, **24** maer wie Christo toebehooren die hebben hen vleesch ghecrust met die ghebreken ende quade lusten, **25** Eest dat wij nae den gheest leuen, soo laet ons nae den gheest oock wandelen, **26** En laet ons niet worden ydel glorie begherende, malcanderen terghende malcanderen benijdende.

6 BRoeders al eest datter een mensch haestelicke gheallen is in eenich misdaet, ghy die gheestelick sijt onderwijst alsulcke inden gheest der saechtmoedicheyt aenmerckende v seluen, dat ghy ooc niet ghetempteert en wort, **2** Draect deen des anders last, ende alsoo suldy volbrenghen die wet Christi, **3** want eest dat hem iemant laet duncken dat hy wat is daer hy niet en is, dese bedreicht sij seluen, **4** Maer een ieghelycck proeue sijns selfs werck, ende alsoo sal hi in sij seluen alleen glorie hebben, ende niet in eenen anderen, **5** want een ieghelycck sal sijnen last draghen, **6** Ende wie gheleert wordt metten woerde die deele mede in alle sijn goeden den ghenen die hem leert, **7** En wilt niet dolen, Godt en wort niet bedroghen, **8** want wat een mensch saeyt dat sal hy oock maeyen, want die in sijn vleesch saeyt, die sal vanden vleesche ooc maeyen vergankelijchey, maer wie inden gheest saeyt, die sal vanden gheest maeyen het ewich leuen, (*aiōnios g166*) **9** Maer goet doende en laet ons niet ophouden, want te sijnen tijde sullen wij maeyen sonder ophouden, **10** Daerom als wij tijt hebben, soo laet ons goet doen tot een ieghelycken, maer aldermeest tot die huysghenooten des gheloofs. **11** Besiet met hoedaniche letteren ick v ghescreuen hebbet met mijnder hant. **12** Alle die behagen willen int vleesch, die dwinghen v lieden besneden te worden, alleenlyk op dat sij des cruyts Christi veruolghinghe niet lijden en souden, **13** Want die ghene die besneden worden en bewaren die wet oock niet, maer sij willen dat ghy soudt besneden worden, om dat si in vleesch souden glorieren. **14** Maer verre sij van my te glorieren anders dan int cruyts ons Heeren Iesu Christi door wien my die werelt ghecrust is, ende ick der werelt, **15** Want in Christo Iesu en is niets weert die besnijdenisse nocht die onbesnedenheyt, maer die nieuwe creatuere, **16** Ende soo wie desen reghele volghen, vrede sij op die, ende bermherticheyt, ende op Israel Gods. **17** Voortaan soo en sij niemant my meer lastich, want ick draghe die littekenen des Heeren Iesu in mijn lichaem. **18** Die gracie ons Heeren Iesu Christi sij met uwen gheest broeders. Amen. Hier voleyt die Epistel van sinte Pauwels totten Galaten.

Efeziërs

1 PAULUS een Apostel Iesu Christi door den wille Godts, alle den heylighen die tot Ephesien sijn, ende den gheloouighen in Christo Iesu, **2** Gracie sij v ende vrede van Gode onsen vader, ende den Heere Iesu Christo. **3** Ghebenedijt sij God ende die vader ons Heeren Iesu Christi, die ons ghebenedijt heeft in alle gheestelijcke benedijdinghe, in die hemelsche gauen in Christo, **4** ghelyc hys vorencoer heeft inden seluen voor dat maecsel der werelt, dat wij souden wesen heylich ende onbesmet, in sijn aensicht, inder liefden. **5** Die ons te voren gheschict heeft tot die aennemminghe der kinderen Gods, door Iesum Christum, in hem, nae dat voornemen van sijnen wille **6** ten loue van die glorie sijnder gratien, in die welcke hy ons liefghetal heeft ghemaect in sijnen beminden sone **7** Inden welcken wij hebben die verlossinghe door sijn bloet (verghiffenis der sonden) nae die rijckdommen sijnder gratien, **8** die oueruloedich is gheweest in ons, in alle wijsheit ende voorsienicheyt, **9** dat hy ons soude kenlijck maken die verborghentheyt van sijnen wille, nae sijn wel behaghien, dwelc hy voorghenomen heeft in hem, **10** tot dat bedeylen van die volheyt der tijden, om te vernieuwen alle dinghen in Christo, die in de hemel, ende die in die eerde sijn, in hem, **11** Inden welcken wij oock door een erfdeel gheroeopen sijn, te voren ghescit nae sijn voornemen, diet al werct, naeden raet van sijnen wille, **12** op dat wij souden wesen ten loue van sijnder glorien, wij die te voren ghehoep hebben in Christo. **13** Inden welcken ghy oock hoopte doen ghy ghehoort hadt het woert der waerheit (het euangeliue uwer salicheyt) int welcke ghy oock gheloouende ghetekent sijt metten heylighen gheest der beloften, **14** die den pant is onser erffenissen, ter verlossinghen des vercrijghens, ten loue van sijnder glorien, **15** Daerom ic ooc hoorende v ghelooue welc is inden Heere Iesu, ende die liefde tot alle die heylighen, **16** en houde niet op danckende voor v lieden, v lieder ghedenckenisse houdende in mijn ghebeden, **17** op dat God der glorien, die vader ons Heeren Iesu Christi v lieden gheue den gheest der wijsheit, ende der openbaringhen, in sijn kennisse **18** om verlicht te hebben die ooghen ws herten, op dat ghy weten moecht welck dat die hope sijs roeps is, ende welck die rijckdommen van die glorie sijnder erffenissen sijn, in die heylighen **19** ende welck die bouen al gaende groothet sijnder cracht is in ons die gheloouen nae twercken van die machticheyt sijnder cracht, **20** die welcke hy ghewracht heeft in Christo verwekkende hem vander doot, ende stellende hem aan sijn rechte sijde, in die hemelsche dinghen, **21** ouer alle ouerheit ende machticheyt, ende cracht, ende heerscappien, ende allen naem die gheoemt wordt, niet alleen in dese werelt, maer oock in die toecomende, (aiōn g165) **22** Ende alle dinghen heeft hy ghestelt onder sijn voeten, ende heeft hy hem ghegeheuen tot een hooft ouer die gheheel kercke **23** welc sijn lichaem is, sijn volheyt, diet altemale in al veruult.

2 ENde ghy doen ghy doot waert uwen misdaden ende sonden **2** (in die welcke ghy voortijts ghwandelt hebt, nae den loop deser werelt, nae den prince des machts van deser locht des gheests die nv werct in die kinderen

der wanhopen (aiōn g165) **3** onder die welcke wi allegader voortijts verkeert hebben in die lusten ons vleeschs, doende den wille des vleeschs ende der ghedachten, ende waren van natuuren kinderen der gramscap ghelyc ooc die andere) **4** Maer God (die ryc is in bermherticheyt) om die ouergroote liefde, waer door hy ons lief ghehadt heeft, **5** heeft ons ooc doen wij doot waren door die sonden, leuende ghemaect met Christo (door wiens gracie ghi salich ghworden sijt) **6** ende hy heeft ons mede verwect, ende mede doen sitten in die hemelsche plaetsen in Christo Iesu, **7** op dat hy toonen soude in die toecomende tijden, die oueruloedicheyt rijckdommen sijnder gratien, in goetheyt ouer ons in Christo Iesu, (aiōn g165) **8** Want door die gracie sijdi salich ghworden door tghelooue (ende dat niet wt v seluen, want het is Gods gae) **9** ende niet wt die wercken, op dat niemant en gloriere, **10** want wij sijn zijn maecsele ghescapen in Christo Iesu in goede wercken, die God bereydt heeft dat wij daer in wandelen souden, **11** Daerom weest ghedachttich dat ghilieden voortijts waert Heydenen inden vleesche, die gheoemt wordet onbesnedene, van die ghene die gheoemt wort besnijdenisse int vleesch metter hant ghemaect, **12** die in dien tijden waert sonder Christum, vervreemt van dat borgerscap van Israel, ende vreemt van die testamenten, niet hebbende die hope der beloften, ende sonder Godt in dese werelt, **13** Maer nv in Christo Iesu sijdi die voortijts verre waert ghworden nae by int bloet Christi, **14** want hy is onsen vrede, diet beyde een ghemaect heeft, ende den middelen wandt des onderschutsels brekende te weten die viantscappen in sijn vleesch, **15** die wet der geboden te niet doende, door vaste ordeelen, op dat hy twee maken soude in hem seluen eenen neuen mensch, vrede makende, **16** ende dat hi die beyde soude vereenighen in een lichaem Gode doort cruyts, doodende die viantscappen in sijn seluen, **17** Ende comende heeft hy vrede vercondicht, v lieden die verre gheweest hebt, ende vrede den ghenen die by waren, **18** want door hem hebben wij eenen toeganck beyde in eenen gheest totten vader. **19** Daerom en sijdi nv gheen gisten ende vreemdelingen, maer ghi sijt borgers der heylighen, ende Gods huysghemoeten **20** opghettimmert sijnde opt fundament der apostelen ende propheten, den seluen principalen hoecsteen Iesu Christo, **21** inden welcken alle ghetimmerde timmeragie wast op tot eenen heylighen tempel inden Heere, **22** inden welcken ghi ooc mede ghetimmert wort tot een woninghe Godts inden heylighen gheest.

3 VER saken van desen. Ic Paulus een gheuangene Iesu Christi voor v lieden ghy heydenen **2** eest nochtans also dat ghi ghehoort hebt, dat bedienen der gratien Godts dwelc my ghegheuen is in v lieden, **3** Want nae dopenbaringhe is my kenlijc geworden die verborghentheyt, alsoo ic bouen ghescreuen hebbe int corte, **4** ghelyc ghy lesende moecht verstaen mijn verstandicheyt in Christus verborghentheyt, **5** dwelc in die ander gheslachten den kinderen der menschen niet en is kenlijc gheweest, ghelyc dat nv gheopenbaert is sijnen heylighen apostelen ende propheten inden geest, **6** dat die heydenen souden sijn mede erfghenamen, ende van eenen lichaem, ende mede deelachtich van sijnder beloften in Christo Iesu doort euangeliue, **7** Des welcs dinaer

ick gheworden ben, nae die gaue der gratien Gods, die onghestadighe cleyn kinderen ende al omme ghedreuen mi ghegheuen is nae dwerck sijnder cracht, **8** my den worden met alle winde van leeringhe, in die boosheyt der alderminsten der heylighen is dese gracie ghegheuen, Onder menschen, in die scalcheyt tot die bedriechlijcheyt der heydenen te vercondighen die ongrondelijcke rijcdommen dolingen, **15** maer laet ons die waerheyt doende in die liefde wassen in hem door alle din-ghen, die daer is het hoofd, Christi, **16** wt welcken alle dlichaeem tsamen gheuoect Christus, **16** wt welcken alle dlichaeem tsamen gheuoect ende een een ghebonden doer alle toeueoghingen van den onderdienst, nae het werken totter maten van elck let, maect den wasdom des lichaems ter ghestichticheyt van sij seluen in die liefde. **17** Daer om seg ick dit, ende ghetuyghe in den Heere, op dat ghi nu niet en wandelt als die heydenen wandelen in die ydelleheyt van haren sin, **18** hebbende tverstant met duysternissen beuanghen, vervreempt van Godts leuen doer die onwetenheydt die in hen is, om die bliehelyt haers herten, **19** die mishopende, hen seluen ouerghetheune hebben ter oncuyescheyt, tot volbringhen van alderley onsuyuerheydt ter giericheyt. **20** Maer ghi en hebt Christum alsoo niet gheleert, **21** eest nochtans alsoo dat ghi hem ghehoort hebt, ende in hem onderwesen sijt (ghelyck die waerheyt is in lesu) **22** Legt ghy lieden af nae die voerleden wandelinghe den ouden mensch, die verdoruen wordt nae die begheerten der dolingen. **23** Maer wort vernieuwt den gheest ws verstants, **24** ende doet aen den neuen mensch die nae Godt ghescapen is in die rechtuerdicheyt, ende heylicheyt der waerheyt. **25** Daer om aflegghende die lohgene, spreect die waerheyt een ieghelyck met sijnen naesten, want wy sijn onder malcanderen leden. **26** Weest gram, ende en wilt niet sondighen, en laet die sonne niet ondergaen ouer v gramschap. **27** En wilt gheen plaatse gheuen den duyuel. **28** Soe wie ghestolen heeft, die en stele nu niet meer, maer hy arbeyde lieuer, werckende met sijnen handen dat goet is, op dat hy hebbe waer af dat hy gheuen mach den ghenen die ghebreck lijdet. **29** Alle quade sprake en come niet voerts wt uwen monde, maer esser eenich goet woert ter ghestichticheyt des gheoloofs, op dattet gracie gheue, den ghenen diet hooren. **30** Ende en wilt niet bedroeuen den heylighen gheest Gods, inden welcken ghi gheeteenk sijt, inden dach der verlossinghen. **31** Alle bitterheyt, ende gramscap, ende onweerdicheyt, ende gheroep ende blasphemie laet van v lieden wech ghedaen worden, met alderley quaetheyt. **32** Maer weest tot malcanderen goedertieren, bermhertich, vergheuende malcanderen, ghelyck oock Godt in Christo v vergheuen heeft.

4 DAerom bidde v lieden ick gheuanghen inden Heere, dat ghy weerdelijc wandelt nae den roep daer door ghy gheroepen sijt **2** met alder ootmoedicheyte ende saechmoedicheyte, met verduldicheyt verdraghende malcanderen in die liefde, **3** Sorchuuldich om te bewaren die eenicheyt des gheests inden bant des vredts, **4** Een lichaem ende eenen gheest, ghelyc ghy gheroepen sijt in een hope van uwen roep, **5** Een Heere, een ghelooue, een doopsel, **6** Een Godt ende vader van alle, die daer is bouen alle, ende door alle, ende in ons allen. **7** Maer eenen ieghelycken van ons lieden is gracie ghegheuen nae die mate van Christus ghifte, **8** Daerom seyt hy. Climmende int hooge heeft hy gheuanghen gheleyt die gheuanghenisse, hy heeft den menschen ghiften ghegeuen **9** (Maer dat hy opghelommen is wat is dat dan dat hy ooc nederghedaelt is ten irsten in die onderste deelen der eerden? **10** Die nederghedaelt is, die selue eest ooc die opghelommen is bouen alle die hemelen, om dat hijt al veruullen soude) **11** Ende hy heeft voorwaer ghegeuen die sommige tot apostelen, ende die sommige tot propheten, maer die andere tot Euangelisten, ende die andere tot herders ende leeraers, **12** tot volmakinghe der heylighen tot den wercke des diensts, ter ghestichticheyt van Christus lichaem **13** tot dat wij alle tsamen ouer een comen in die eenicheyt des gheoloofs ende der kennissen vanden sone Godts, in eenen volmaecten man, in die mate des ouerdoms van Christus volcomenheydt. **14** Op dat wij niet en souden sijn

5 DAer om weest Gods nauolghers als alderliefste kinderen **2** ende wandelt in die liefde, ghelyck Christus oock ons heeft lief ghehad, ende heeft sij seluen ouergheluert voer ons tot een offerande ende een slachoffer Gode tot eenen rueck der soeticheyte. **3** Maer alle oncuyescheyt, ende alle onsuyuerheydt oft ghiericheyt, en worde oock niet ghenoemt onder v lieden, alsoo den heylighen betaemt, **4** oft oneerbaerheyt, oft rotte clappernie, oft boerdelijcheyt die nerghers toe en dient, maer lieuer danchaerheyt. **5** Want weet dat verstaende, dat alle oncuyescheyt doende oft onsuyuerheydt bedrijuende, oft die gierich is (dwelc is der afgoden dienst) gheen erfdeel en heeft int rijck Christi, ende Godts. **6** Niemant en verleyde v met ydelle woorden. Want hier om comet die gramscap in die kinderen der wantrouwicheyt. **7** Daer om en

wilt niet worden haers mede deelachtich. **8** Want ghi waert ooghen dienende, als den menschen behagende, maer als voertijts duysternissen, maer nu sijdi een licht in den Heere. **9** (Want die vrucht des lichts dienaers Christi doende den wille Gods wter herten, **7** met Wandelt als kinderen des lichts **9** (Want die vrucht des lichts is in alle goetheyt, ende rechtuerdichey, ende waerheyt) eenen goeden wille dienende, als den Heere ende niet den in alle goetheyt, ende rechtuerdichey, ende waerheyt) menschen. **8** Wetende dat een ieghelyck soe wat goet dat **10** ondervindende welc dat het welbehaghien Gods is, **11** hy doet, dat sal hy vanden Heere onthaen, tsij een eyghen ende en hebt gheen ghemeynscap niet die onvruchtbaer knecht, tsij een vrij mensch, **9** ende ghy heeren doet hen wercken der duysternissen, maer veel meer wiltse straffen. desghelycx achterlatende die dreyghementen. Wetende dat **12** Want dat int heymelijck van hen ghedaen wort, dats ooc leelijck om segghen. **13** Maer alle dinghen die ghestraft worden, die worden van dat licht gheopenbaert, wat alle dat die Heere van hen ende van v lieden in die hemelen is. Ende dat die wtneiminge der persoonen by Gode niet en gheopenbaert wort, dats licht. **14** Daer om seyt hy, Staet op die daer slaept ende verrijst vanden dooden, ende Christus sal v verlichten. **15** Daer om siet toe broeders hoe dat ghy behoedelijck moecht wandelen niet als onwijse, maer als wijs, **16** winnende den tijt, want die daghen sijn quaet. **17** Daer om en wilt niet worden onwijs, maer verstaende welck den wijn, daer oncuyscheyt in is, maer wort veruult metten heyleghen gheest. **19** sprekende onder malcanderen met psalmen, ende lofsanghen, ende gheestelijcke liedekens, singhende, ende spelende in v herten den Heere, **20** ende aenghedaen hebbende dat pansier der rechtuerdichey, altijt danckende voer alle inden naem ons Heeren Iesu Christi, Gode ende den vader. **21** Malcanderen onderdaen in die vreese Christi. **22** Die vrouwen moeten haren mans onderdanich sijn, als den Heere, **23** want die man is der vrouwen hoof, ghelyck Christus thoft is vander kercken. Hy selue is die salichmaker sijns lichaems. **24** Maer ghelyck die kercke Christo onderdanich is, alsoo moeten die vrouwen haren man onderdanich sijn in alle dinghen. **25** Ghy mannen hebte lief v huysvrouwen, ghelyck Christus oock lief heeft ghehadt die kercke, ende heeft sij seluen gheleuert voer haer, **26** om dat hy soude heyligh maken, suyuerende haer int doopsel des waters, doer dwoert, **27** om dat hy voer sij seluen bereyden soude een gloriose kercke niet hebbende eenighe smette oft rimpele, oft iet desghelycs, maer dat die wesen soude heyligh ende onbesmet. **28** Alsoo moeten die mans hen huysvrouwen lief hebben, als hen die kercke, **30** want wy sijn ledien van sijnen lichaem, van sijnen vleessche ende van sijnen ghebeenten. **31** Daer om sal die man verlaten sijnen vader ende moeder, ende sal een cleuen sijnder huysvrouwen, ende sij twee sullen in een vleesch sijn. **32** Dit sacrament is groot, maer ick segge in Christo ende in die kercke. **33** Maer nochtans soe sult ghy een ieghelyck sijn huysvrouwe lief hebben ghelyck sij seluen. Maer die huysvrouwe vreese haren man.

ooghen dienende, als den menschen behagende, maer als dienaers Christi doende den wille Gods wter herten, **7** met eenen goeden wille dienende, als den Heere ende niet den in alle goetheyt, ende rechtuerdichey, ende waerheyt) menschen. **8** Wetende dat een ieghelyck soe wat goet dat **10** hy doet, dat sal hy vanden Heere onthaen, tsij een eyghen knecht, tsij een vrij mensch, **9** ende ghy heeren doet hen desghelycx achterlatende die dreyghementen. Wetende dat die Heere van hen ende van v lieden in die hemelen is. Ende dat die wtneiminge der persoonen by Gode niet en is. **10** Voerts broeders wort versterct inden Heere, ende in die macht sijnder stercheyt. **11** Doet v seluen aen die wapenen Gods, op dat ghi staen mocht teghen die listighe lagen des duyuys. **12** Want wy en hebben gheenen camp teghen vleesch ende bloet, maer tseghen die princen ende machticheden, teghen die regeerders der werelt van deser duysternissen, teghen die gheestelijcke boosheden onder den hemel. (**aïon g165**) **13** Daer om neemt aen die wapenen Gods, op dat ghy moecht wederstaen in den quadren dach, ende in alle dinghen volcomen staende blijuen. **14** Daer om staet v lendenen opghescort hebbende met die waerheyt, singhende, ende spelende in v herten den Heere, **20** ende aenghedaen hebbende dat pansier der rechtuerdichey, altijt danckende voer alle inden naem ons Heeren Iesu Christi, Gode ende den vader. **21** Malcanderen onderdaen van dat euangelie des vredts, **16** in alle dinghen nemende den scilt des geloofs, in den welcken ghy moecht alle die vierige pijlen vanden alder boosten wtblusschen, **17** ende den helm der salicheyt neemt aen, ende tsweert des gheests, (dwelck is het woert Gods) **18** Doer alle ghebedt, ende smeekinghe biddende altijt metten gheest, ende in hem wakende met alder nearersticheyt, ende smeekinghe voer alle die heyleghen **19** ende voer my, op dat my ghegheuen worde dwoert int openndoende mijns monts met betrouwien, om kenlijck te maken die verborghentheyt van dat euangelie. **20** Waervoer ick een legaet ben in die ketene, alsoo dat ic daer in derre spreken alsoot behoort. **21** Ende op dat ghy oock weten moecht dat my aengaet, wat ick doe, dat sal v al te kennen gheuen Tychicus die alderliefste broeder ende moetten ghetrouwien dienaer inden Heere, **22** den welcken ick tot v lichaem, die sijn huysvrouwe lief heeft, die heeft sij seluen lieden ghesonden hebbe om dese selue sake, om dat ghy lief. **29** Want niemand en heeft oyt sijn vleesch ghehaet, weten soudt tghene dat ons aengaet, ende dat hy v herten maer hy voet ende onderhoudt dat, ghelyck Christus oock vertroosten soude. **23** Vrede sij den broeders, ende liefde, die kercke, **30** want wy sijn ledien van sijnen lichaem, van metten gheloouye van Godt den vader ende den Heere Iesu Christo. **24** Gratia sij met alle den ghenen die lief hebben sijnen vleessche ende van sijnen ghebeenten. **31** Daer om sal die man verlaten sijnen vader ende moeder, ende sal onsen Heere Iesum Christum in onuerganlijcheyt. Amen. Hier voleyndt die Epistel van Sinte Pauwels totten Ephesien.

6 Kinderen weest onderdanich uw en ouders inden Heere.

Want dat is rechtuerdich. **2** Eert uw vader ende v moeder (Dwelck is dierste ghebodt in die belofte) **3** op dat v wel sij, ende dat ghy moecht langhe leuende sijn op die eerde. **4** Ende ghy vaderen en wilt v kinderen niet verwecken tot gramscap, maer voetse op in onderwijsinghe ende straffinghe des Heeren. **5** Ghy knechten weest onderdanich den vleeschelijcken Heeren met vreese ende anxt met simpelheit ws herten als Christo, **6** niet alleen voer die

Filippenzen

1 PAULUS ende Timotheus dienaers Iesu Christi, alle den heyleghen in Christo Iesu die te Philippen sijn, metten bischoppen ende diakenen, **2** Gratij sij v ende vrede van Gode onsen vader, ende den Heere Iesu Christo. **3** Ick dancke mijnen Godt in alle uwer ghedenckenisse **4** (altijt in alle mijn ghebeden voer v allen met blijscap biddende) **5** van uwer ghemeynscappen in deuangelie Christi, van den ierstern dach tot noch toe. **6** Betrouwende dat selue, dat die ghene die in v begonnen heeft het goet werck, dat die dat oock sal volbrenghen tot inden dach Christi Iesu. **7** Ghelyck my rechtuerdich is dat te gheuoelen van v allen, om dat ick v lieden hebbe int herte, ende in mijn banden, ende int verantwoorden ende int verstercken van deuangelie, dat ghy alle medeghesellen sijt van mijnder blijschap. **8** Want Godt is my ghetuyghe, hoe dat ick v alle gader begheere in dat binnenste Iesu Christi. **9** Ende ick bidde dit, dat v liefde meer ende meer mach oueruloedich worden in kennisse, ende in alle verstandicheyt, **10** op dat ghy moecht beuinden die beste dinghen, op dat ghy moecht wesen ombeulect, ende sonder misdaet tot den dach Christi, **11** veruult met die vrucht der rechtuerdicheyt doer Iesum Christum, ter glorien en ten loue Gods. **12** Maer ick wil dat ghy weet broeders dat die dinghen die my aengaen, sijn meer ghocomen tot vorderinghe van deuangelie. **13** Alsoe dat mijn banden kenlijck gheworden sijn in Christo, in alle dat rechthuys ende in alle die ander plaeften, **14** alsoo datter veel van den broeders inden Heere, betrouwen hebbende in mijn banden, veel te cloeker gheweest hebben om sonder vreese het woert Godts te spreken. **15** Die sommighe preken Christum voerwaer wt nydichey, ende wt twisticheyt, maer die sommighe wt eenen goeden wille. **16** Maer die sommighe vercondighen Christum wt crijch, niet puerlijck, meynende dat sij een ghdendranghe verwecken sullen tot mijnen banden. **17** Die sommighe wt liefden, wetende dat ick int bescermen van deuanghelie ghestelt ben. **18** Maer wat leyt daer aen? Als in alle manieren tsij oft doer een ocsuyn, oft doer die waerheit Christus vercondicht wordt daer in verblijde ick my oock, ende ick salder oock noch blijde om sijn. **19** Want ick weet wel dat my dit comen sal ter salichey, doer v ghebedt, ende doer die bijstandicheyt des gheest Iesu Christi, **20** nae mijn verwachtinghe ende mijn hope, dat ick nerghers in bescraemt en sal worden, maer in alle betrouwen ghelyck altijts sal Christus nu ooc groot gemaect worden in mijn lichaem tsij doert leuen tsij doer die doot. **21** Want Christus is mi dleuen ende het steruen ghewin. **22** Maer eest dat int vleesch te leuen mi hier een vrucht des wercs is, soe en weet ic ooc niet wat ic kiesen mocht. **23** Want ic worde benauwet van tween, hebbende begheerte om ontbonden te sijne, ende met Christo te wesen, hetwelcke is seer veel beter, **24** maer te blijuen in vleesch is nootelijck om uwen wille. **25** Ende dit betrouwen hebbende weet ick dat ick blijuen sal, ende ghestadelijck blijuen by v allen, tot uwer vorderingen ende blijscap des gheloofs. **26** op dat v mede verblijden mach oueruloedich worden in Christo Iesu in my, doer mijn toecoomst weder om tot v lieden. **27** Alleenlijck wandelt weerdelijck nae deuanghelie Christi, op dat, tsij

als ick sal ghecomen sijn ende v sien sal, tsij dat ick niet teghewoerdich sijnde, mach van v lieden hooren, dat ghy staet in eenen gheest, eendrachtich, tsamen arbeydende voer tghelooue van deuangelie. **28** Ende en wert nerghers in veruaert van die wederpartijders, die welcke hen is een sake der verdoemenissen, maer v lieden der salicheyt, ende dat van Gode. **29** Want v lieden eest ghegeheuen om Christus wille niet alleen dat ghy in hem gheloouen soudt, maar oock dat ghy voer hem lijden soudt, **30** den seluen strijd hebbende, alsoo ghy ghesien hebt in my, ende nu ghehoort van my.

2 DAer om issen eenige vertroostinghe in Christo, issen enich solaes der liefden, issen eenige ghemeynscap des gheests, sijnder eenige binnenste der bermherticheden, **2** soe veruult mijn blijschap, dat ghy een gheuoelen moecht hebben, een liefde hebbende, eendrachtich, een gheuoelen hebbende, **3** niet doende doer crijch, noch doer ydel glorie, maer in ootmoedichey deen dander hooger achtede **4** niet elcke aenmerckende dat sijne is, maer tghene dat der anderen is. **5** Want ghevoelt in v lieden tghene dat ooc is in Christo Iesu. **6** Die welcke doen hy in Godts wesen was en heuet voer gheen roof gheacht Gode ghelyck te sijn, **7** maer hy heeft sij seluen vernedert eens knechts ghelyckenisse aen nemende, in die ghelyckenisse der menschen gheworden ende van wesen gheuonden als een mensch. **8** Hy heeft sij seluen verootmoedict, onderdanich gheworden sijnde totter doot toe, ende dat tot die doot des cruyx. **9** Daer om heeft hem Godt verhauen, ende heeft hem ghegheuen eenen naem die bouen alle namen is, **10** op dat inden naem lesu souden gebuycht worden alle knyen der hemelscher, der ertscher, ende der helscher creaturen, **11** ende dat alle tonghe soude belijden, dat die Heere Iesus Christus is, in die glorie Godts des vaders. **12** Aldus mijn alderliefste (alsoo ghy altijt onderdanich hebt gheweest) niet alleen in mij teghewoerdicheyt, maer veel meer nu in mijn awesen, werct met vreese ende anxt uwe salicheyt. **13** Want tes Godt die in v lieden werct beyde, het willen ende het volbringhen nae den goeden wille. **14** Ende alle dinghen doet sonder murmuratien, ende twijfelinghen, **15** op dat ghy wesen moecht sonder clachte, ende simpele kinderen Gods, omberislijck, int midden der quader ende verkeerde natien, onder die welcke ghy lichtet als lichten, in die werelt, **16** het woert des leuens inhoudende, tot mijnder glorien, in den dach Christi, dat ic niet te vergheefs gheloopen en hebbe, noch te vergheefs ghearbeyt. **17** Maer eest dat ick tot een offerande ghedoot worde opt sacrificie, ende opden dienst ws gheloofs, sooben ick blijde, ende verblijde my met v allen. **18** Desghelycs verblijdt v ghy oock, ende verblijdt v met my. **19** Maer ick hope inden Heere Iesu dat ick Timotheum cortelinghe tot v lieden senden sal, op dat ick goets moets mach wesen, wetende hoe dat met v lieden is. **20** Want ick en heb niemanden soe seere mijns sins, die met puerder begheerten voer v lieden sorchuuldich is. **21** Want sij soeken alle dat hare is, ende niet dat Iesu Christi is. **22** Ende verstaet sijn proeuinghe, want als een kint sijnen vader alsoo heeft hy met my ghedient int euanghelie. **23** Aldus hope ick desen te senden tot v lieden, ter stont als ick sal ghesien hebben hoeft met my staet. **24** Maer ick heb betrouwien inden Heere, dat

ick oock tot v lieden comen sal cortelinghe. **25** Ende het heeft my nootelijck ghedoch Epaphroditum mijnen broeder ende medewercker, ende medestrijder, ende uwen Apostel, ende eenen dienaer mijnder nootdructicheyt, tot v te seynden. **26** Want voerwaer hy begheerde v allen, ende hy was droeuijch om dat ghi ghehoort hadt, dat hy sieck gheweest hadde. **27** Want hy ooc sieck gheweest heeft totter doot toe, maer Godt heeft sijnder onfermit, ende niet alleen sijnder, maer oock mijnder, op dat ic deen droefheit op dander niet hebben en soude. **28** Daer om heb ick hem te haestelijcker ghesonden, op dat ghy hem ghesien hebbende, wederom mocht blijde sijn, ende dat ic sonder droeffenis soude wesen. **29** Daer om ontfanct hem met alle blijscap in den Heere, ende alsulcke heft in eeran. **30** Want om Christus werck is hy totter doot toe by ghecomen, leuerende sijn ziele op dat hy volbringen soude tghene datter van v lieden weghen ghebracht aen mijnen dienst.

3 VOortaen mijn broeders verblijdt v inden Heere. Want het selue v te scrijuen en is my voerwaer niet verdrietelijck, ende v lieden eest nootelijck. **2** Siet die honden, siet die quade wercluyden, siet die versnijdinghe. **3** Want wy sijn die besnijdenisse die doer den gheest Gode dienen, ende glorieren in Christo Iesu, ende niet int vleesch betrouwien hebbende, **4** hoe wel dat ick oock mocht betrouwien in den vleesch hebben. Eest datter iemant scijnt te betrouwien int vleesch, dat mach ick bet, **5** die besneden ben opden achtendach, wt Israels afcoemste, van Beniamins gheslachte, een Hebreussch vanden Hebreusschen gheboren, nae die wet een Pharizeus, **6** nae die neerstighe liefde, veruolghe die kercke Gods, nae die gherechticheyt die in die wet is hebbende gheleeft onstrafelijck. **7** Maer die dinghen die my winninghen gheweest hebben, die heb ick ghehouden om Christus wille voer verlies. **8** Maer nochtans acht ick alle dinghen verlies te sijne om die ouer hooghe kennisse Iesu Christi ons Heeren, om den welcken ick alle dinghen voer verlies gheacht hebbe, ende acht die als dreck, om dat ick Christum soude moghen winnen, **9** ende dat ick mach ghevonden worden in hem niet hebbende mijn rechtuerdicheyt die wter wet is, maer die ghene die wt Christus ghelooue is, die rechtuerdicheyt die van Gode is int ghelooue, **10** om hem te kennen, ende die cracht sijnder verrijsenissen, ende die ghemeynschap sijs lijdens ghelyck ghemaect sijnder doot, **11** oft ick eenichsins mocht ontmoeten der verrijsenissen die daer is van die dooden. **12** Niet dat ict nu begrepen hebbe oft dat ick nu volmaect ben, maer ick drijue daer nae oft ick mocht vol begrijpen int tghene daer ick in volbegrepen ben van Christo Iesu. **13** Broeders ic en laet my niet voorstaen dat ict volbegrepen hebbe. Maer een dinck (segge ick) want voerwaer tghene dat voer by is verghetende, maer tot het ghene dat voer is my seluen wtstreckende, **14** volghe ick tot dat voerghestelt teeken, tot den prijs vanden hooghen roep Gods in Christo Iesu. **15** Daer om hoe vele datter onser volcomen sijn laet ons dit gheuoelen hebben, ende eest dat ghy iet anders gheuoelt, dat heeft v Godt ooc gheopenbaert. **16** Maer nochtans tghene daer wy toecomien sijn, dat wy een gheuoelen hebben souden, laet ons in die selue regele blijen. **17** Weest mijn nauolghers broeders, ende neemtse waer die alsoo wandelen ghelyck ghy hebt

onse maniere. **18** Want daer wandelter vele van den welcken ic v dicmael seyde (maer nu segghe ict oock al weenende) dat sij sijn vianden des cruyx Christi, **19** der welcker eynde is die verdoemenisse, der welcker Gode is den buyck, ende hen glorie is tot haerder scanden, die tot eertsche dinghen ghesint sijn. **20** Maer onse wandelinghe is in die hemelen. Van waer wy oock den salichmaker verwachten onsen Heere Iesum Christum, **21** die hermaken sal het lichaem onser snootheyt, dat ghelyck makende den lichaeme van sijnder claereyt, nae twercken sijnder cracht waer mede hy oock alle dinghen sij seluen machtich is onderdaen te maken.

4 ALdus mijn alderliefste ende wtuercorenste broeders mijn blijscap, ende mijn croone, staet alsoo inden Heere mijn alderliefste **2** Euchodiam bidde ick, ende Synthychen bidde ick sat sij eens sins sijn inden Heere. **3** Oock bidde ick v ghy mijn oprechte medepaer helpste die met my ghearbeyt hebben int euangelie met Clementen ende die ander mijne helpers, der welcker namen sijn int boeck des leuens. **4** Weest blijde inden Heere altijt, wederom seg ick weest blijde. **5** V manierlycheyt sij kenlijck alle menschen, die Heere is nae by. **6** En weest niet sorchuuldich, maer in alle ghebeden ende smeekinghe met danck segghinghe, soe laet v begheerten kenlijck worden voer Gode. **7** Ende Gods vrede die te bouen gaet alle verstant, moet bewaren v herten, ende v verstandenissen in Christo Iesu. **8** VOortaen broeders al wat warachtich is, al wat cuysch is, al wat rechtuerdich is, al wat heyligh is, al wat lieftijck is, al wat van goeder famen is, issen eenighe duecht, issen eenighen lof der leerlingen, dese dinghen dencket, **9** die welcke ghy ooc gheleert, ende ontfanghen, ende ghehoort ende ghesien hebt in my, sulck doet, ende Godt des vreeds sal met v wesen. **10** Ende ic heb blijde gheweest inden Heere bouen maten, dat ghy ten laetsten eens wederom herbloijt sijt om voer my te ghevuelen ghelyck ghy ooc wijlen ghevueldet, maer ghy waert becommert. **11** Dit en segge ick niet als om der armoeden wille, want ick heb gheleert my te laten ghenoeghen in tghene daer ic in ben. **12** Ic can vernederinge lijden, ende ick can oueruloedicheyt draghen (Ouer al ende in alle dinghen ben ick gheleert) ende versaeft te sijn, ende hongher te lijden, ende oueruloedich te sijn, ende ghebreck te lijden. **13** Alle dinghen vermach ic doer hem die my versterct. **14** Maer nochtans hebdic wel gheadaen v deelachtich makende mijnder tribulatien. **15** Maer ghy Philippensen weet wel, dat int beginsel van deuangelie, als ick ghereyst ben van Macedonien, gheen kercke met my meghedeylt en heeft in manier van ghifte ende ontfanck, dan ghy lieden alleen. **16** Want ghy hebt tot Thessalonien eens ende anderwerf my tot nootdurfte wat ghesonden. **17** Niet om dat ick die ghifte soecke, maer ick soecke die vrucht oueruloedende in v rekeninghe. **18** Maer ick heb alle dinghen, ende ick ben oueruloedich, ick ben veruult, ontfanghen hebbende van Epaphroditus dat ghi ghesonden hadt, eenen rueck der sueticheyt, een aenghenaem slachofferande, Gode behaghende. **19** Maer myn Godt veruulle alle uwe begheerten, nae sijn rijcdommen, in die glorie, in Christo Iesu. **20** Maer Gode ende onsen vadere sij glorie in die eween der eween Amen. (aiōn g165) **21** Groet alle heylighen in Christo Iesu. **22** V groeten die

broeders die met my sijn. V groeten alle die heyleghen, maer aldermeest die van des Keysers huyse sijn. **23** Die gratie ons Heeren Iesu Christi sij met uwen gheest. Amen. Hier voleyndt die Epistel van Sinte Pauwels totten Philippensen.

Colossenzen

1 PAULUS een Apostel Iesu Christi doer den wille Gods, ende Timotheus een broeder, 2 dien heylighen die te Colessen sijn, ende den gheloouighen broederen in Christo Iesu. 3 Gratia sij v ende vrede van Gode onsen vader, ende onsen Heere Iesu Christo. Wy dancken Gode ende den vader ons Heeren Iesu Christi alijt voer v biddende, 4 Hoorende v gheloou in Christo Iesu, ende die liefde die ghi hebt tot alle die heyleghen, 5 om die hope die v bewaert wort inden hemel, die ghy ghehoort hebt in twoert der waerheyt, des euangelijns, 6 dwelck tot v lieden ghecomen is, ghelyk dat oock in alle die werelt is, ende het brengt vrucht voerts, ende wast, ghelyk in v lieden, van dien dach op den welcken ghy ghehoort hebt, ende bekent die gracie Gods inder waerheyt, 7 ghelyk ghy gheleert hebt van Epaphra onsen alderliefsten mede dienaer, die een ghetrouwe dienaer Christi Iesu is voer v lieden, 8 die welcke ons oock heeft verclaert v liefde in den gheest. 9 Daer om van dien dach dat wijt ghehoort hebben, en houden wy oock niet op voer v lieden te bidden ende te begheeren, dat ghy veruult moecht worden, met die kennisse van sijnen wille in alderley gheestelijcke wijsheit ende verstandenis, 10 op dat ghy moecht wandelen weerdelyk Gode, ouer al behaghende in goede wercken vrucht doende, ende wassende in die kennisse Gods, 11 in alle duecht versterct, nae die machticheyt van sijnder claeheyte, in alle verduldicheyt ende lancmoedicheyt, met blijscap. 12 Danckende Godt ende den vader, die ons weerdich ghemaect heeft int deel van die erffenisse der heyleghen int licht, 13 die ons verlost heeft wt die macht der dyusternissen, ende heeft ons ouerhevoert int rijk vanden sone sijnder liefdien, 14 inden welcken wy hebben verlossinge, vergiffenis der sonden, 15 die welcke is het onsienlijck beelt Gods, dierste gheborene van alle creatueren. 16 Want in hem sijn alle dinghen ghemaect in die hemelen ende in die eerde, sienlycke ende onsienlycke, tsij die throonen, oft heerscappien, oft ouerheyden, oft crachten, sij sijn al door hem ende in hem ghescapen, 17 ende hy is voer allen, ende alle dinghen bliuen staende in hem. 18 Ende hi is thoof van dlichaem der kercken die welcke is tbeghinsel dierste gheborene wt die dooden om dat hy sijn soude in alle dinghen dierste ouerheyt houdende, 19 want in hem heuet belief alle die volheyt te woonen, 20 ende doer hem te versoenen alle dinghen in hem, in vrede stellende doer tbloet sijns cruyts, tsij die op die eerde oft in die hemelen sijn. 21 Ende v lieden doen ghy voertijts waert vervreempt, ende vianden, doer tverstant, in quade wercken, 22 heeft hy nu nochtans versoent int lichaem sijns vleeschs doer die doot, om v te leuuren heylisch, ende ombesmet, ende omberispelijck voer hem, 23 eest dat ghy nochtans blijft int gheloou ghe-fundeert ghestadich ende omberuerlijck van die hope des Euangelijns dat ghy ghehoort hebt, dat ghepreect is onder alle creatuere, die onder den hemel is. Van dwelc ic Paulus een dienaer ghevorden ben. 24 Die nu my verblyide int lijden voer v lieden, ende ick veruulle tghene datter ghebreect aen Christus passien in mijn vleesch, voer sijn lichaem dwelck is die kercke. 25 Der welcker ick gheworden ben een dienaer, nae Gods bedeylinghe, die my

gheheuen is in v lieden, om dat ick veruullen soude dwoert Gods, 26 die verholentheyt die verborghen is ghewest van die ewen ende gheslachten, maer is nu gheopenbaert sijnen heyleghen, (aiōn g165) 27 den welcken Godt heeft willen te kennen gheuen die rijcdommen der glorien van dese verholentheyt in die heydenen, welck is Christus, in v lieden die hope der glorien, 28 den welcken wy vercondighen, straffende alle menschen, ende leerende alle menschen in alderley wijsheit, op dat wy alle menschen volmaect offeren souden in Christo Iesu. 29 In den welcken ick arbeyde, strijdende nae sijn werck dat hy werct in my doer die cracht.

2 VVant ick wil dat ghy wetet watten sorchuuldicheyt dat ick voer v lieden hebbe ende voer die ghene die te Laodicien sijn, ende alle die mijn aensicht niet ghesien en hebben inden vleesche, 2 dat hen herten mochten vertroost worden onderwesen in die liefde, ende in alle die rijcdommen van die volheyt des verstants, in die kennisse van die verholentheyt Gods des vaders Iesu Christi. 3 Inden welcken sijn alle die scatten der wijsheit, ende wetenheit verborghen. 4 Maer dit seg ick, op dat v niemant en verleyde doer hoocheyt der woerden. 5 Want al ben ick metten lichaem van v versceyden, nochtans metten gheest ben ick met v lieden, verblijdende my, ende siende v ordinancie, ende die vasticheyt ws gheloofs welck is in Christo. 6 Daer om ghelyk ghy ontfanghen hebt onsen Heere Iesum Christum, soe wandelt in hem, 7 ghewortelt ende opghetimment in hem, ende gheuesticht doert ghelooue, ghelyk ghy oock gheleert hebt. Ouervloedende in hem met dancsegghingen. 8 Siet toe dat v niemant en bedrieghe doer Philosophie ende ydel bedroch, nae die leeringhe der menschen, nae die elementen der werelt, ende niet nae Christum. 9 Want in hem woont alle volheyt der Godthet lichaemelijck, 10 ende ghy sijt in hem veruult, die daer is thoof van alle ouerheyt ende machticheyt, 11 in den welcken ghy oock besneden sijt met die besnidenisse niet met handen ghedaen int aflegghen van dat lichaem des vleeschs, in Christus besnidenisse, 12 met hem begrauen int doopsel, inden welcken ghy oock verresen heeft hi mede leuende ghemaect met hem, vergheuende v allen uwe misdaden, 14 wt vaghende dat hantschrift der sententien, welck ons teghen was, ende dat selue heeft hy waert in die misdaden ende ombesnedenheit ws vleeschs, 15 ende beroouende die heerscappien ende machticheden heeft hy die openbaerlijck gheoot triumphherende van hen in sij seluen. 16 Daer om niemant en ordeele v lieden in spijse oft in dranck, oft in een deel des feestdaechs, oft der nieuer manen feeste, oft der sabbathen, 17 die een scaduwe sijn der naecomender dinghen, maer het lichaem is in Christo. 18 Niemant en verleyde v lieden al willens doer ootmoedicheyt ende Godts dienst der enghelen int ghehe dat hy niet ghesien en heeft wandelende, te vergehefs opghebblasen doer die wijsheit sijns vleeschs, 19 ende niet houdende het hoof, waer af tgheheel lichaem doer aenhancsels, ende voechselen bedient ende ghesticht wast tot eenen wasdom Gods. 20 Eest dan dat ghy ghestoruen sijt met Christo van die elementen deser werelt. Waerom

ordeeldi noch als leuende in die werelt? **21** En raket niet, ende en smaket niet, ende en handelet niet, **22** welck alle dat hy onrechtelijck ghedaen heeft, ende daer en is gheen wtnemen der personen by Gode.

int ghebruyck verganckelijck sijn, nae die gheboden ende leeringen der menschen, **23** die welcke sijn hebbende voerwaer eenen schijn der wijsheyt in, valschen Gods dienst ende ootmoedicheyt, ende niet om dichaem te sparen, niet tot eenigher eerden ter versadinghen des vleeschs.

3 DAer om eest dat ghy mede verresen sijt met Christo, soe soect die die dinghen die bouen sijn, daer Christus is aen die rechte handt Gods sittende. **2** Smaect die dinghen die bouen sijn, niet die op der eerden sijn. **3** Want ghy sijt doot, ende v leuen is verborghen met Christo in Gode. **4** Als Christus hem openbaren sal v leuen, dan suldi ghy oock openbaren met hem in die glorie. **5** Daer om doodt v ledien die op deerde sijn, hoererighe, onnatuerliche onsuyuerheyt, quade lusticheyt, quade begheerten ende ghericheyt welck is afgoderie, **6** om die welck Gods gramscap coemt op die kinderen der ongheloouicheyt, **7** in die welcke ghy oock somtijs ghwandelt hebt, doen ghy daer in leefde. **8** Maer nu legghet ghy oock al af, tornicheyt, verbolghenheyt, archeyt, blasphemie. oneerbaer sprake van uwen mont. **9** En wilt malcanderen niet lieghen. V seluen ontledene van den ouden mensch met sijnen wercken, **10** ende den neuen aendoende den ghenen die vernieuwt wort ter kennissen nae sijn beelt die hem ghescapen heeft, **11** daer noch heydene en is, noch lode, besnijdenisse, noch ombesnedenheyt, Barbarus, noch Schyta, eyghen knecht, noch vrij mensch, maer Christus eest al ende in allen. **12** Daer om doet v seluen aen als wtuercorene Gods heylige ende beminde, die binnenste der bermherticheyt, goedertierenheyt, ootmoedichey, maenierlicheyt verduldicheyt, **13** verdraghende malcanderen, ende quijtsellende malcanderen eest datter iemant teghen iemanden eenighe clachte heeft, ghelyck die Heere v lieden oock quijt ghescouden heeft, alsoe doet ghy oock. **14** Maer bouen alle dese, soe hebt die liefde, welck is den bant der volmaectheyt, **15** ende den vrede Christi, houde die ouerhant in v lieder herten, in den welcken ghy oock gheroepen sijt in een lichaem ende weest dancbarich. **16** Dat woert Christi woone in v lieden oueruloedelijck, in alle wijsheyt, leerende ende vermanende malcanderen met psalmen, lof sanghen, ende gheestelijcke liedekens, in gratien singhende in v herten Gode. **17** Alle dat ghy doet tsij in woorden oft in wercken doet dat al in den naem des Heere Iesu Christi, danckende Godt, ende den vader doer hem. **18** Ghy vrouwen weest onderdanich uwen mans, also dat behoort inden Heere. **19** Ghy mans hebt lief v huysvrouwen, ende en wilt niet bitter sijn tot haer. **20** Ghy kinderen weest onderdanich uwen ouders in alles, want dat is behaghelyck in den Heere. **21** Ghy vaders en wilt v kinderen niet tot onweerdicheyt verwecken, dat sij niet cleyn moedich en worden. **22** Ghi knechten weest in alles onderdanich uwen vleeschelijcken heeren, niet scoon voer die ooghen dienende als den menschen behaghende, maer in simpelheyt des herten Godt vreesende. **23** Alle dat ghy doet werct dat wter herten als den Heere, ende niet den menschen, **24** wetende dat ghy vanden Heere sult ontfanghen den loon der erffenissen. Den Heere Christo dient, **25** want wie onrecht doet die salt weder ontfanghen

4 GHy heeren doet uwen knechten dat recht ende ghelyck is, wetende dat ghy lieden eenen heere hebt inden hemel.

2 Gheft v stadelijc ten ghebede, wakende daer in, met danck segghinghen, **3** biddende te samen oock voor ons, dat Godt ons open doe die doore des woerts, om te spreken die

verborghenheyt Christi (Waer om dat ick oock ghebonden ben) **4** om dat ick mach openbaren, alsoo ick dat behoer te spreken,

5 in wijsheyt wandelt tot die ghene die buyten sijn, den tijt waernemende. **6** V woert sij altijt in gracie met sout ghemenghet, op dat ghy weten moech hoe dat ghy eenen ieghelycken antwoerden moet. **7** Die dinghen die my aengaen sal v al te kennen gheuen Tychicus die alderliefste

broeder, ende ghetrouwne dienaer, ende mede knecht inden Heere, **8** den welcken ick tot v lieden ghesonden hebbe,

om dat selue stuck, om dat hy weten soude, hoe dat met v lieden staet, ende dat hy v herten soude vertroosten. **9** met

Onesimo den alderliefsten ende ghetrouwnen broeder, die van den uwen is. Alle dat hier ghesciet, sullen sij v te kennen gheuen. **10** Aristarchus mijn mede gheuanghen groet v, ende

Marcus Barnabas neue, (vanden welcken ghy gheboden ontfanghen hebt. Eest dat hy tot v lieden coemt soe ontfanc hem) **11** ende Iesus die ghenoemt wort die gherecthige

die wter besnydenissen sijn. Dese sijn alleene mijn mede helpers int rijck Godts, die my tot solaes gheweest hebben.

12 V groet Epaphras die wt v lieden is, een dienaer Christi Iesu, altijt sorchuuldich voer v lieden metten ghebeden,

op dat ghy moech staende blijuen volmaect ende vol in alle Gods wille. **13** Want ic gheue hem ghetuygenis, dat hi

veel arbeysts heeft voer v lieden ende voer die ghene die te Laodicien sijn, ende die te Hierapolen sijn. **14** V lieden groet Lucas die medecijn die alderliefste, ende Demas. **15** Groet die broeders die te Laodicien, ende Nymphan ende

die kercke die in haer huys is. **16** Ende als by v lieden desen brief ghelesen is, soo maect dat dien oock in die kercke van die Laodicensen ghelesen worde, ende dien brief die den Laodicensen toebehoort leest ghy lieden. **17** Ende segt Archippo. Siet aen den dienst den welcken ghy ontfanghen

hebt inden Heere, dat ghy dien volbringhet. **18** Mijn groete met mijnder hant Pauli. Weest ghedachtich mijnder banden. Die gracie sij met v lieden. Amen. Hier voleyndt die Epistel van Sinte Pauwels totten Colossensen.

1 Thessalonicensen

1 PAULUS ende Siluanus ende Timotheus, der kercke van die Thessalonicensen, in Gode den vader ende den Heere Iesu Christo. **2** Gratie sij v ende vrede. Wy dancken Gode altij voer v allen, v lieder ghedenckenisse makende in onse ghebeden sonder ophouden, **3** ghedachtich wesende des wercs ws gheloofs, ende arbeysts ende der liefden, ende van die verduldicheyt der hopen ons Heeren Iesu Christi, voer onsen Godt ende vader, **4** wetende broeders van Gode bemint v verkiesinghe, **5** dat ons Euangelië niet en is gheweest tot v lieden allen int woert, maer in die cracht ende in den heylighen gheest, ende in grooter volheden, ghelyckerwijs ghy weet hoedanich dat wy gheweest hebben onder v lieden, om uwen willen. **6** Ende ghy sijt onse nauulgheers gheworden, ende des Heeren, ontfanghende dwoert in veel tribulacien, met die blijschap des heylichs gheests. **7** Alsoe dat ghy gheworden sijt een exemplel alle den gheloouighen in Macedonien ende in Achaien. **8** Want van v lieden is dwoert des Heeren vermaert gheworden, niet alleen in Macedonien, ende Achaien, maer in alle plaatzen is v ghelooue (dwelck tot Godt is) voertghegaen, alsoo dat ons van gheenen noode en is iet te spreken. **9** Want sij vercondighen van ons hoedanighen inganc dat wy ghehadt hebben tot v lieden, ende hoe dat ghy bekeert sijt tot Godt van die afgods beelden, om te dienen den leuenenden ende warachtygen Godt, **10** ende te verbeyden sijne sone van die hemelen (den welcken hy verweet heeft vanden dooden) Iesum die ons verlost heeft van die toecomende gramscap.

2 Want ghy weet selue broeders onsen inganc tot v lieden, dat dien niet te vergheefs gheweest en is, **2** maer als wy te voren gheleden hadde, ende ons versmaetheyt aenghedaen was (ghelyck ghy wel weet) in Philippen, soe hebben wy noch betrouwien ghehadt in onsen Godt, te spreken tot v het euangelië Gods met groote sorchuldicheyt. **3** Want onse vermaninghe en was van gheen dolinge, noch van eenige onsuysterheit, noch in bedroch. **4** Maer ghelyck wy gheproeft sijn van Godt, dat ons soude betrout worden deuangelie, alsoo spreken wy dat, niet als den menschen behaghende, maer Gode die onse herten proeft, **5** want wy en hebben te gheenen tijde omme ghegaen met die flatteur sprake (alsoo ghy wel weet) noch in oirsake der ghericheyt. Godt is dies ghetuyghe, **6** noch soeckende van die menschen glorie, noch van v lieden, noch vanden anderen. **7** Als wy v hadde moghen lastich wesen, als Christus Apostelen, maer wy sijn gheworden cleyn kinderen int midden van v lieden, als oft een voestere voesterde haer kinderen. **8** Also v lieden begheerende met grooter begheerten wilden wy v leueren niet alleen het euangelië Godts, maer oock onse zielen. Want ghy sijt ons seer lief gheworden. **9** Want ghy sijt ghedachtich broeders ons arbeysts, ende vermoetheyts, nacht ende dach werckende op dat wy niemanden van v lieden verlasten en souden, hebben wy Godts euangelië v lieden ghepreect. **10** Ghi sijt des ghetuyghen ende Godt, hoe heylichelyck ende rechtuerdelijck ende sonder clachte wy tot v lieden die gheloof gheweest hebben, **11** ghelyck ghy wel weet, hoe dat wy eenen ieghelijcken van v lieden (als een

vader sijn kinderen) biddende v lieden ende troostende, **12** betuycht hebben dat ghy wandelen soudt weerdelijck Gode, die v gheroepen heeft in sijn rijck ende glorie. **13** Daer om dancken wij oock Gode sonder ophouden, want doen ghy van ons ghehoort hadt het woert van Godts ghehoor, soo hebdit dat ontfanghen, niet als een woert der menschen, maer (ghelyck dat warachtelijck is) Het woert Godts, die in v lieden werct die gheloof heeft. **14** Want ghy broeders sijt gheworden nauulgheers van Gods kercken, die in Iudeen sijn, in Christo Iesu, want ghy lieden hebt die selue dinghen oock gheleden van v maghen, ghelyck sij oock gheleden hebben van die loden, **15** die welcke oock den Heere lesum ghedoot hebben, ende die propheten, ende ons veruolcht hebben, ende sij en behaghien Gode niet, ende allen menschen sijn sij contrarie, **16** verbiedende ons den heydenen te spreken, dat sij souden salich worden, om dat sij hen sonden altij volbringhen souden. Want die gramscap is ouercomen op hen lieden totten eynde. **17** Maer wy broeders berooft van v lieden een wijle nae den aensicht niet nae der herten, hebben ouervloedelijcker ghehaest v aensicht te sien met grooter begheerten, **18** want wy hebben ghewilt tot v comen, ick emmer Paulus eens ende anderwerf, maer satanas heeft ons belet. **19** Want welck is onse hope, oft blijschap, oft croone der glorien? En sijdi ghy dat niet voer onsen Heere Iesum Christum, in sijn toecoeimest? **20** Want ghy sijt ons glorie ende blijschap.

3 DAer om dit niet langher verdraghende heuet ons belief tot athenen te blijuen alleen, **2** ende wy hebben ghesonden Timotheum onsen broeder, ende den dienaar Gods int euangelië Christi, om v te verstercken ende te vermanen om v ghelooue, **3** op datter neimant beroft en worde in dese tribulacien. Want ghy weet selue wel dat wy daer tot ghestelt sijn. **4** Want doen wy by v lieden waren, soe seyden wy v te voren, dat wy tribulacienlijden souden, ghelyc dat oock ghesciet is, ende ghy wel weet. **5** Daer om ick dit niet langher verdraghende, heb ghesonden om te weten v ghelooue, op dat hy v bijauontueren niet ghetempeert en hadde die ghene die tempteert, ende dat onsen arbeyt te vergheefs waer gheworden. **6** Maer nu als Timotheus tot ons van v lieden ghecomen is, ende ons vercondicht heeft v lieder ghelooue ende liefde, ende dat ghy altij goede ghedenckenisse van ons hebt, begherende ons te siene, lijck wy oock v lieden, **7** daer om hebben wy broeders troost ghecreghen in v lieden, in allen onse noot, ende tribulatie, doer v ghelooue, **8** Want nu leuen wy, eest dat ghy staet inden Heere. **9** Want wat danck moghen wy Gode werderom gheuen voer v lieden, in alle blijschap waer mede wy blijde sijn om v lieden voer onsen Godt, **10** nacht ende dach ouervloedelijcker biddende, dat wy mochten v aensicht sien, ende dat wy mochten volbringhen dat uwen ghelooue ghebreect? **11** Maer hy onse Godt ende vader ende onse Heere Iesus Christus scicke onsen wech tot v lieden. **12** Maer die Heere wil v lieden vermenichfuldighen ende oueruloedich maken die liefde tot malcanderen, ende tot allegader, ghelyc wy ooc tot v lieden sijn, **13** om te verstercken uwe herten sonder clachte in heylicheyt voer Godt ende onsen vader, in die toecoeimest ons Heeren Iesu Christi met allen sijnen heyligen Amen.

4 DAer om voertaen broeders bidden wy v ende smeeken in den Heere Iesu, dat ghi, ghelyck ghi van ons ontfanghen hebt, hoe dat ghi behoert te wandelen, ende Godt te behagen, als ghi ooc wandelt, noch ouervloedigher sijn wilt. **2** Want ghy weet wel wat gheboden dat ic v heden ghegheuen hebbe doer den Heere Iesum. **3** Want dit is den wille Gods v lieder heylchingmakinghe, dat ghy v onthoudet van oncyscheyt, **4** op dat een ieghelyck van v lieden wete sijn vat te besitten in heylchingmakinghe ende eere, **5** niet in beruerten van wellusticheden, ghelyck ooc die heydenen doen die Godt niet en kennen, **6** ende niemant en ouervalle oft en bedrieghe in eenighe sake sijnen broeder. Want die Heere is een wreeker van alle desen, ghelyck wy v te voren gheseyt hebben, ende betuycht. **7** Want Godt en heeft ons niet gheroepen ter onreynicheyt, maer ter heylchinghen. **8** Daer om soe wie dese dinghen versmaet, die en versmaet gheenen mensche, maer Godt, die welcke oock sijnen heyleghen gheest ghegheuen heeft in ons. **9** Maer van die liefde der broederlycheyt en hebben wy gheen noodd v te scrijven. Want ghy hebt selue van Gode gheleert, dat ghy malcanderen soudt lief hebben. **10** Want dat doedi voerwaer aen alle die broeders, in gheheel Macedonien, maer wy bidden v broeders dat ghy noch oueruloedigher wesen moecht, ende dat ghy neersticheyt doet om gherust te sijne, **11** ende dat ghy neersticheyt doet om gherust te sijne, ende dat ghy v eyghen dinghen doet, ende werct met uwen handen, ghelyc wy v lieden gheboden hebben, **12** ende dat ghi eerbaerlijc soude wandelen teghen die ghene die buyten sijn, ende dat ghy van niemanden iet en begheert. **13** Maer wy en willen niet broeders dat v ombekent sij vanden slapenden, op dat ghi niet bedroeft en wort, ghelyck die andere die gheen hope en hebben. **14** Want eest dat wy ghelouuen dat Iesus ghestoruen is ende verresen, alsoal oock Godt die ghene die ontslapen sijnen doer Iesum, tsamen brenghen met hem. **15**

Want dat segghen wy v lieden in dwoert des Heeren, dat wy die leuen ende overbleuen sijn, in die toecoomst des Heeren, niet en sullen voer comen die ghene die ontslapen sijn. **16** Want die Heere selue sal int ghebodt ende in die stemme des archangels ende int trompet Gods vanden hemel comen, ende die dooden die in Christo sijn, sullen dierste opstaen. **17** Daer nae wy die leuen sullen, die ouerblijuen sullen, die sullen tsamen opghenomen worden met hen in die wolcken te ghemoete Christo in die locht, ende alsoe sullen wy altij metten Heere wesen. **18** Aldus vertroost malcanderen met desen woerden.

5 MAer van die tijden ende stonden broeders en behoefdi niet dat wy v scrijven. **2** Want ghy weet selue wel neerstelijc dat den dach des Heeren, alsoal comen sal ghelyck eenen dief inder nacht, **3** Want als sij segghen sullen, het is vrede het is sonder sorgh, dan sal hen onuersienlijcken die bederffenis ouercomen, ghelyck die pijne eender bevruchter vrouwen, ende sij en sullens niet ontvlinden. **4** Maer ghy broeders en sijt in die duysternissen niet, dat v lieden dien dach als een dief beuanghe. **5** Want ghy sijt alle kinderen des lichts, ende kinderen des dachs Wy en sijn des nachts oft der duysternissen niet. **6** Daer om en laet ons niet slapen ghelyck oock die andere. Maer laet ons waken ende sober sijn. **7** Want die slapen die slapen

des nachts, ende die droncken sijn, die sijn des nachts dronken. **8** Maer laet ons die des daechs sijn, sober wesen ghewapent met dat pansier des gheloofs, ende der liefden, ende metten helm die hope der salicheyt, **9** want Godt en heeft ons niet ghestelt ter gramsappen, maer tot een vercrijgen der salicheyt, door onsen Heere Iesum Christum, **10** die voer ons ghestoruen is, op dat wy (tsij oft wy waken oft slapen) tsamen met hem moghen leuen. **11** Daer om soo vertroost malcanderen, ende sticht malcanderen alsoal ghy ooc doet. **12** Ende wy bidden v broeders, dat ghy kent die ghene die onder v lieden arbeyden ende v ouerste sijn inden Heere ende die v vermanen, **13** dat ghy die ouervloedelijcker houdet in die liefde, om hen werck hebt vrede met hen. **14** Ende wy bidden v broeders straeft die ongerustighe, troost die cleynmoedige, verdraect die crancke, weest lijdtsamich tot een ieghelyck. **15** Siet toe dat niemant quaet iemanden en loone, maer volcht altij dat goet is tot malcanderen ende tot eenen ieghelycken. **16** Weest altij blijde. **17** Bidt sonder ophouden. **18** Danct in alle dinghen. Want dit is den wille Gods, in Christo Iese, in v allen, **19** Den gheest en wilt niet wt blusschen. **20** Die prophetien en wilt niet versmaden. **21** Maer proeft alle dinghen, houdt dat goet is. **22** Van allen quaden schijn wacht v lieden. **23** Ende Godt des vredes wil selue v gheheel heylch maken, op dat uwen gheheelen gheest, ende ziele ende lichaem omberispelijck tot die toecoomst ons Heeren Iesu Christi bewaert mach worden. **24** Hy is ghetrouwue die v lieden gheroepen heeft, diet oock doen sal, **25** Broeders bidt voer ons. **26** Groot alle die broeders met eenen heylghen cusse. **27** Ick beswore v lieden by den Heere, dat desen brief ghelesen worde alle den heyleghen broeders. **28** Die gracie ons Heeren Iesu Christi sij met v AMEN. Hier voleint dierste Epistel van Sinte Pauwels totten Thessalonicensen.

2 Thessalonicensen

1 PAULUS ende Siluanus, ende Timotheus der kercken van die Thessalonicensen in Gode onsen vader, ende den Heere Iesu Christo, **2** Gratie sij v lieden ende vrede van Gode onsen vader ende den Heere Iesu Christo. **3** Wi moeten alijt Gode dancken voer v lieden broeders, alsoo alst recht is, want v ghelooue wast ouerlijcke seere, ende die liefde elcs van v lieden tot malcanderen neemt seer toe, **4** alsoo dat wy selue oock in v lieden glorieren in Gods kercke, van v verduldicheyt, ende ghelooue in alle uwe veruolghingen ende tribulatien, die ghi verdraecht **5** tot een exempl van Godts rechtuerdich ordeel, op dat ghy moecht weerlich ghehouden worden des rjcs Godts. Waer om dat ghy oock lijdet. **6** Eest nochtans rechtuerdich voor Godt tribulatie te verghelden den ghenen die v liiden aen doen, **7** ende v lieden die ghetribuleert wort ruste met ons in die openbaringhe ons Heeren Iesu vanden hemel, met die enghelen sijnder cracht, **8** in die vlammme des viers doende wrike ouer die ghene die Godt niet ghekent en hebben, ende die niet onderdanich en sijn der euangelie ons Heeren Iesu Christi, **9** die pijnen liiden sullen ter doot eewelijck duerende, van daenschijn des Heeren, ende van die glorie sijnder macht, (*aiōnios g166*) **10** als hy sal comen om gheglorficeert te worden in sijn heyleghen, ende wonderlijck te worden in alle die ghene die gheloof hebben (Om dat ons ghetuyghenis gheloof is gheweest ouer v lieden) in dien dach. **11** Waer in dat wy oock bidden alijt voor v lieden, dat onse Godt v wil weerlich houden tot sijnen roep, ende dat hy volbringhe alle den wille der goetheyt, ende dwerck des gheloofs in die cracht, **12** op dat ghepresen mach worden den naem ons Heeren Iesu Christi in v lieden, ende ghy in hem, nae die gratie ons Godts, ende ons Heeren Iesu Christi.

2 MAer wy bidden v broeders doer die toecoomst onsen Heeren Christi, ende onser vergaderinghen in hem, **2** dat ghy v niet haestelijck en laet beweghen van uwen sin, noch en laet v niet veruaren, noch doer gheest, noch doer woerden, noch doer eenighen brief als van ons ghesonden, recht oft den dach des Heeren aerstonde. **3** Niemant en verleyde v in eenigher manieren. Want ten sij dat irstmael den aaval come, ende dat gheopenbaert worde die mensch der sonde, die sone des verlies, **4** die teghen strijdte ende opgehauen wort bouen alle dat Godt ghenoeamt, oft voer Godt gheeert wort, alsoo dat hy in den tempel Godts site, vertoonende sij seluen als oft hy Godt ware. **5** En hebdy niet onthouden dat ick (doen ick by v lieden noch was) dese dinghen v seyde? **6** Ende nu ghy weet wel wat hem achterwaerts houdt, op dat hy gheopenbaert soude worden te sijnen tijde, **7** (Want hy werct nu die verholentheyt der boosheyt, alleenlijck op dat hijt, die nu houdt) houdende blijue, tot dat hy vant midden wech ghenomen worde. **8** Ende dan sal die boose gheopenbaert worden, den welcken die Heere Iesu dooden sal doer den gheest sijns monts, ende verderuen hem doer die verlichtinghe sijnder toecoomst. **9** Des welcs toecoomst is na dat wercken van satanas, in alle lueghenachiche cracht ende teekenend ende wonderlijcheden, **10** ende in alle verleyding der boosheyt den ghenen

die verloren gaen, om dat sij die liefde der waerheyt niet onfanghen en hebben, dat sij mochten salich sijn. **11** Daer om sal hen Godt toe seynden dwerc der dolinghen, dat sij gheloouen sullen der loghenen, **12** op dat sij alle gheordeelt moghen worden die der waerheyt niet gheloof en hebben, maer consent ghegheuen hebben der boosheyt. **13** Maer wy moeten Gode dancken alijt voer v lieden broeders van Gode bemint, dat v Godt vercoren heeft voer dierste offeranden ter salicheyt, in die heylchmakinghe des gheests, ende int ghelooue der waerheyt, **14** tot het welcke hy v lieden oock gheroepen heeft doer ons euangelie, tot vercrijghinghe van die glorie ons Heeren Iesu Christi. **15** Hier om broders staet ende houdt die insettinghen die ghy gheleert hebt, het tsij doer woerden, tsij doer onsen brief. **16** Ende die selue onse Heere Iesu Christus, ende ons Godt, ende onse vader die ons bemint heeft, ende heeft den ewigen troost ghegheuen, ende die goede hope in die gracie (*aiōnios g166*) **17** die vermane v lieder herten, ende verstercke die in alderley goede wercken ende woerden.

3 VOertaen broeders biddet voer ons, dat het woert Godts mach loopen ende verclaert worden, ghelyck dat oock gheweest is by v lieden, **2** ende dat wy moghen verlost worden van die quellijke ende quade menschen. Want het ghelooue en is alder menschen niet, **3** maer die Heere is ghetrouwue die v vestighen sal, ende bewaren van tquaet. **4** Ende wy hebben betrouwen van v lieden inden Heere, dat ghy tghene dat wy ghebieden, oock doet, ende doen sult. **5** Maer die Heere bescicke v herten, in die liefde Godts, ende in die verduldicheyt Christi. **6** Maer wy vercondighen v broeders inden naem ons Heeren Iesu Christi, dat ghy v seluen aftrect van allen broeders die onghescictelijck wandelt, ende niet nae die insettinghe die sij van ons ontfanghen hebben. **7** Want ghy selue weet wel, hoe datmen ons moet nauolghen, want wy en hebben niet ongherustich gheweest onder v lieden. **8** Noch wy en hebben om niet gheen broot gheten van iemanden, maer in arbeyt ende vermoethet dach ende nach werckende, op dat wy niemanden van v lieden lastich wesen en souden. **9** Niet als oft wy dies gheen macht en hadde ghehad, maer om dat wy v lieden eenen spieghel gheuen souden om ons nae te volghen. **10** Want doen wy oock by v lieden waren, soe vercondichden wy v lieden dit, dat soo wie niet en wilt wercken, dat die niet en ete. **11** Want wy hebben ghehoort datter onder v lieden sommighe sijn die ongherustelijck wandelen, niet werckende, maer curioeselijck leuende. **12** Maer den ghenen die alsulck sijn vercondighen, ende bidden wy inden Heere Iesu Christo, dat sij met stillecheyt werckende, hen selfs broot eten. **13** Maer ghy broeders en wilt niet ophouden van wel te doen. **14** Eest datter iemant niet ghehoorsaem en is onsen woerde, teekent dien doer eenen brief, ende en houdt gheen ghemeynschap met dien, op dat hy bescaemt worde, **15** ende en wilt dien niet als eenen viant houden, maer straft hem als eenen broeder. **16** Ende die selue Heere des vreeds gheue v lieden ewigen vrede in allen plaetsen. Die Heere sij met v allen. **17** Die groete met mijn handt Pauli dwelck is een teeken in allen brieuen, alsoo scrijue ick. **18** Die gracie ons Heeren Iesu Christi sij met v allen. Amen. Hier voleyndt die tweede Epistel van Sinte Pauwels tot die Thessalonicensen.

1 Timotheüs

1 PAULUS een Apostel Iesu Christi, na tghebodt Gods des salichmakers, ende Christi Iesu onser hopen, **2** Timotheo den bermindren sone int gheloue, sij gracie ende bermherticheyt, ende vrede van Godt den vader, ende Christo Iesu onsen Heere. **3** Alsoo ick v ghebeden hebbe dat ghy te Ephesen blijuen soudt, doen ick ghinck in Macedonien, op dat ghy ghebieden soudt den sommighen dat sij anders niet leeren en souden. **4** noch niet letten en souden op die fabulen oft oneyndelijcke registeren van gheslachten, die meer twists aenbrenghen dan Godts ghestichticheyt, die int ghelooue is. **5** Maer deynde des ghebodts is die liefde van een puer herte, ende goede conscientie, ende ongheueynsden ghelooue, **6** van die welcke die sommighe afdolende sijn ommeghekeert tot onnuttien clap, **7** willende leeraers der wet sijn, niet verstaende, noch tghene dat sij spreken, noch tghene dat sij voer waer segghen. **8** Maer wy weten wel dat die wet goet is, eest datse iemant te recht ghebruyct, **9** dat wetende dat die wetniet en is ghestelt den rechtuerdighen, maer den ongherechtighen ende den onghehoorsamen, den ongodelijcken, ende den sondaren den quaet doenders, ende den besmetten, den vader moorders ende moeder moorders, den dootslaghers, **10** den hoereerders, den mans misbruyckers, der menschen dieuen, den loghenaers, ende den meynedighen, ende soe wat anders der saliger leeringhen contrarie is, **11** die nae deuangelie is, van die glorie des salighen Godts, dwelck my betrout is. **12** Ick danck hem die my versterct heeft, Christum Iesum onsen Heere, dat hy my voer ghetrouw gheacht heeft, stellende in den dienst, **13** die te voren gheweest hebbe een blasphemeder, ende een veruolgher, een spijt doender, maer ick heb Godts bermherticheyt vercreghen, om dat ict onwetende ghedaen hebbe in die onghelooicheyt. **14** Maer die gracie ons Heeren heeft ouervloedich gheweest metten ghelooue ende liefde die in Christo Iesu is. **15** Tes een gheloouelijc woert ende weerdich in alle manieren tontfanghen dat Christus Iesus ghecomen is in dese werelt om die sondaers salich te maken. Van die welcke ic dierste ben. **16** Maer daer om heb ick bermherticheyt vercreghen, om dat Christus in my ertsmael toonen soude alle verduldicheyt, tot een onderwijsinghe der gheender die hem gheloouen sullen ten eewigen leuen. (aiōnios g166) **17** Maer den onsterfelicke coninck der eewicheyt, den onsienlijcken eenighen Godt, sij eere ende glorie, van eewicheyt tot eewicheyt Amen. (aiōn g165) **18** Dit ghebodt beuele ick v sone Timothee, nae die voerghelenen prophetien ouer v, dat ghy daer inne strijt eenen goeden strijd, **19** hebbende tghelooue ende een goede conscientie, die welcke sommige verstooten hebbende, sijn van tghelooue ghedoelt. **20** Van die welcke is Hymeneus ende Alexander die ic satanas ouergheleuert hebbe, op dat sij leeren souden niet te blasphemeren.

2 DAer om bidde ick, datmen ten iersten sal doen smeekingen, biddinghen, begheringhen, dancsegghingen, voer alle menschen, **2** voer coninghen, ende voer alle die in hoocheyt sijn, op dat wy een gherust ende stille leuen moghen leyden, in alle godertierenheydt

ende suyuerheyt, **3** want dat is goet ende aenghenaem voer onsen salichmaker Godt, **4** die wilt dat alle menschen souden salich worden, ende ter kennissen der waerheyt comen. **5** Want daer is een Godt, ende een middelaer tuschen Godt ende die menschen te weten die mensch Christus Iesus, **6** die sij seluen tot een verlossinghe heeft ghegeheuen voer een ieghelyck. Wiens ghetuyghenis te sijnen tijden versterct is, **7** waer in ick ghestelt ben een predican ende Apostel (Ick seg die waerheyt ick en liegh niet) een leeraer der heydenint ghelooue ende in die waerheyt. **8** Daer om wil ick dat die mannen sullen bidden in alle plaetsen, opheffende suyer handen sonder tornicheyt ende twisticheyt. **9** Desghelyck ooc dat die vrouwen sullen sijn in tamelijck habit, met scamelheit ende soberheyt haer seluen verscierende, niet met ghevluchten haire, oft met gout oft peerlen, oft met costelicken cleede, **10** maer soe dat betaemden vrouwen die Gods dienst openbaerlijck belijden doer goede wercken. **11** Een vrouwe leere in stilicheyt, met alle onderdanicheyt. **12** Maer ick en laet der vrouwen niet toe te leeren, oft dourheyt ouer den man te hebben, maer te wesen in stilicheyt. **13** Want Adam was dierste ghescapen, daer nae Heua, **14** ende Adam en is niet verleyt gheweest, maer die vrouwe is verleyt gheweest in die ouertredinghe. **15** Maer sij sal salich worden doer dat voert breghen der kinderen, eest dat die ghestadich blijuen int ghelooue, ende in die liefde, ende heylchmakinghe met soberheyt.

3 HEt is een gheloouelijc woert. Eest dat iemant een bischops officie begheert, die begheert een goet werk. **2** Daer om moet een bischop wesen omberispelijc, maer eender huysvrouwen man, sober, verstandich, verciert met goede seden, eerbaer, gheerne herbergende, gheleert, **3** gheen wijnsuyper, gheen vechter, maer matich, gheen kijuer, niet ghierich, **4** sijn huys wel regerende, hebbende onderdaniche kinderen met alle suyuerheyt. **5** Maer eest dat iemant sijn huys niet en can gheregeren, hoe sal hy die kercke Gods besorghen? **6** gheen niewelinck int gelooue, op dat hy opghenhauen in houerde niet en valle in des lasteraers ordeel. **7** Oock moet hy een goet ghetuyghenis hebben van die ghene die buyten sijn, op dat hy niet en valle in eenighe scandalijcheyt ende in des duyuels strick. **8** Die Diakenen moeten desghelycs ooc wesen eerbaer, niet met twee tonghen sprekende, niet ghewent veel wijns te drincken, niet ghierich nae eenich scandalijck ghewin, **9** hebbende die verborghenthethet des gheloofs in een puer conscientie. **10** Maer dese laet oock ierstmael ondersocht worden, ende alsoo sullen sij dienen gheen groot misdaet hebbende. **11** Die vrouwen moeten desghelcijc wesen scamel, niet lasterende, sober, ghetrouw in alle dinghen. **12** Die Diaconen laet wesen maer eender vrouwen mans, die hen kinderen wel regeren, ende hen huysen. **13** Want soe wie wel dienen, die sullen eenen graet voer hen seluen crighen, ende veel betrouwens int ghelooue, dwelck is in Christo Iesu. **14** Dese dinghen scrijue ick v, hopende dat ick corts tot v comen sal, **15** maer eest dat ick vertoeue, op dat ghy dan weten soudt, hoe dat ghy moet int huys Godts verkeren welck is die kercke des leuenden Godts, een columne ende vasticheyt der waerheyt. **16** Ende openbaerlijck eest een groote verborghenthethet der goedertierenheydt, dat gheopenbaert

is int vleesch, ghrechtuerdicht is in den gheest, dat den enghelen vertoont is, den heydenen ghpreect is, gheloof is in die werelt, opghenomen is in die hemelen.

4 Maer den gheest seyt openlijck, dat in die laetste tijden die sommige sullen afreden vanen ghelooue, luysterende nae die gheesten der dolinghen, ende leeringhen der duyuelen, **2** in gheueynsteyt, loghenen sprekende, hebbende hen conscientie metten brant yser ghetekent **3** ghebiedende niet te houwen, ende te deruen spijsen die Godt ghescapen heeft om te nutten met dancbaerheit den gheloouighen, ende den ghenen die de waerhelyt ghekent hebben. **4** Want alle Godts creature is goet, ende daer en is niet te verworpen dat met dancbaerheit ghenut wort. **5** Want het wort gheheylicht doer dwoert Godts ende doer tghebedt. **6** Dese dinghen den broeders voerlegghende suldy wesen een goet dienaer Christi lesu, opghuoet met die woerden des gheloofs, ende der goeder leeringhen die ghy nae gheulcht hebt. **7** Maer die onnutte ende quenen clappinghen scouwet, maer oeffent v seluen tot die Godts diensticheyt. **8** Want die lichamelijke oeffeninghe is tot luttel bequaem, maer die Gods diensticheyt is tot alle dinghen nut, hebbende die belofte des leuens dat nu is, ende des gheens dat toecomende is. **9** Het is een ghelooffelijck woert ende weerdich datmen in alle manieren ontfanghe. **10** Want daer in arbeyden wy, ende worden vermalendijt, want wy hopen in den leuenden Godt die een salichmaker is van allen menschen, maer alder meest der gheloouigher. **11** Dese dinghen ghebiedt ende leert, **12** Niemand er versmade v loncheyt, maer weest een exemplē der gheloouigher in dwoert, in wandelinghe, in liefde, int ghelooue, in suyverhelyt. **13** Tot dat ick come soo weest neerstich int lesen, int vermanen, ende int leeren. **14** En wilt niet versuymen die gracie die in v is, die v ghegeuen is door die prophetie, metten oplegghen van die handen des priesterschaps. **15** Dese dinghen ouerdenct, hier mede gaet omme, op dat uwen voertganc eenen yeghelycken kenlijck sijn, **16** Hebt acht op v seluen ende op die leeringhe, blijft volherdich daer in, want dit doende suldi v seluen salich maken, ende die ghene die v hooren.

5 Den ouden en straft niet, maer smeect hem als eenen vader, die ionghelinghen als broeders, **2** die oude vrouwen als moeders, die ionghē vrouwen als susters, in alle suyverhelyt. **3** Eert die weduwen die warachtiche weduwen sijn, **4** maer eest dat eenighe weduwe heeft kinderen ofts kintskinderen, die leere ierstmael haer huys regeren, ende den ouders onderlinghen dienst verghelden, want dats ghaenae voer Gode, **5** Maer die een warachtiche weduwe es, ende verlaten, die hope in Godt, ende sij ghestadich in smeeckingen ende biddinghen nacht ende dach, **6** Want die in wellusten leeft, die is leuende doot. **7** Dit ghebiedt oock dat sy onberispelijck sijn, **8** Maer eest dat iemant voer die sijne, ende alder meest voer sijn huysghenoten gheen sorghē en draecht, die heuet ghelooue gheloochent, ende hy is argher dan een ongheloouigher. **9** Een weduwe salmen kiesen niet iongher dan van tsestich iaren, die gheweest hebbe maer eens mans huysvrouwe, **10** in goede wercken ghetuyghenis hebbende, eest dat sij kinderen opghembracht

heeft, eest dat sij ter herberghen ontfanghen heeft, ist dat sij der heyleghen voeten ghewasschen heeft, eest dat sij den ghenen die in tribulacien waren ghdient heeft, eest dat sij alle goede wercken naegheulcht heeft. **11** Maer die ionghē weduwen scouwet, want als sij weeldich ghworden sijn teghen Christum, soo willen sij houwen, **12** hebbende die verdoemenisse, want sij dierste trouwe van onweerden ghemact hebben. **13** Ende daer toe leeren sij ooc ledich van huys te huysse omloopen, niet alleen ledich, maar oock clappich ende nieusghierich, sprekende dinghen die niet nootelijck en sijn. **14** Daer om wille ick dat die ionghē weduwen houwen sullen, kinderen voerts breghen, moeders des huysghesins wesen, datse gheen oorsake en gheuen den wederpartijder om quaet te spreken. **15** Want die sommige sijn nu achterwaerts omghekeert nae satanam. **16** Ist dat eenich ghelooouch mensch weduwen heeft, die besorghe die, ende en laet die kercke niet verlast worden, op dat die ghene die warachtiche weduwen sijn ghenoech moghen hebben. **17** Die Priesters die wel regeren, die sijn dobbel eere weerdich, aldermeest die ghene die arbeyden int woert ende in die leeringhe. **18** Want die scriptuere seyt, Ghy en sult den dorsschenden osse sijnen muyl niet toe binden, ende een wercman is sijns loons weerdich. **19** Teghen eenen priester en wilt gheen clachte ontfanghen, dan onder twee oft drij ghetuyghen. **20** Die sondighen straft voer hen allen, op dat die andere oock moghen vreeze hebben. **21** Ic betuygh voer Gode ende Christo lesu ende den wtuercorenen enghelen, dat ghy dese dinghen bewaert sonder omberadelijcheyt, niet doende in deen oft dander sijde af wijjkende. **22** En legt niemanden haestelijck die hant op, noch en maect v niet deelachtich van eens anders sonden. V seluen houdt suyuer. **23** En wilt niet meer water drincken, maer ghebruyct een luttel wijns om uwer maghen wille, ende om v vele siechten. **24** Der sommigher menschen souden sijn openbaer, voergaende ten ordeel, maer den sommighen volghen die nae. **25** Desghelijs oock sijn die goede wercken openbaer, ende die anders sijn en moghen niet verborghen worden.

6 Allie die onder bedwanck knechten sijn, die sullen hen Heeren alder eeran weerdich houden, op dat den naem die leeringhe des Heeren niet ghelastert en worde. **2** Maer die ghene die ghelooouighē heeren hebben, die en sullen die niet versmaden, want het sijn broeders maer sij moeten dien te meer dienen, om dat sij ghelooouch sijn ende bemint, die der weldaet deelachtich sijn. Dese dinghen leert ende vermaent. **3** Eest datter iemant anders leert, ende gheen ghehoor en gheeft den saligen woerden ons Heeren lesu Christi, ende der leeringhen die nae die Gods diensticheyt is, **4** die is houerlich, niet wetende, maer quelende in die vrachten ende strijden der woerden, wt die welcke comen nydicheden, kijuagien, blasphemien, quaede vermoeden, **5** disputacien der menschen die verdoruen van verstande sijn, ende die vander waerhelyt berooft sijn, meynende dat ghewin Gods diensticheyt is. **6** Maer een groot ghewin is die Godts diensticheyt ende hen te laten ghenoeghen. **7** Want wy en hebben niet ghebracht in dese werelt, tes ooc sonder twijfel dat wy van hier niet wech draghen en moghen. **8** Maer hebbende voetsele, ende daer wy mede ghedect

moghen worden, hier mede laet ons te vreden sijn. **9** Want die rijck willen worden, die vallen in becoringhe ende in den strick des duyuels, ende in veel onnute ende scadelijcke begheerten, die de menschen doen versincken in die doot ende verdoemenisse. **10** Want die wortel van alle quaet is die ghericheyt, die welcke sommige menschen begheerende hebben gheodoelt van tghelooue, ende hen seluen ghesteken in vele smerten. **11** Maer ghy o mensch Godts vliet dese dinghen. Maer volcht rechtuerdicheyt, Godts diensticheyt, ghelooue, liefde, verduldicheyt, saechmoedicheyt. **12** Strijdt eenen goeden strijdt des gheloofs, aengrijpt dat eewich leuen waer toe ghy gheroepen sijt, ende hebt beleden een goede belijdinghe voer veel ghetuyghen. (**aiōnios g166**) **13** Ick ghebiede v voer Gode diet al leuende maect, ende voer Christo Iesu, die onder Pontio Pilato ghetuycht heeft een goede belijdinghe, **14** dat ghy onderhoudt tghebodt sonder vlecke, omberispelijck, tot die aencomst ons Heeren Iesu Christi, **15** Den welcken te sijnen tijden sal toonen die salighe ende alleen machtige corinck der coninghen, ende Heere der Heeren, **16** die alleene heeft die onsterffelijcheyt, ende woont in dlicht daermen niet aencomen en can, den welcken gheen mensch ghesien en heeft, maer oock niet sien en mach, den welcken sij eere ende eewich rijck Amen. (**aiōnios g166**) **17** Den rijcken van deser werelt gheiedt, dat sij gheen houerdich gheuoelen en hebben, noch en hopen op die onsekerheyt der rijcdommen, maer inden leuenden Godt (die ons alle dinghen verleent oueruloedelijck om te ghebruycken) (**aiōn g165**) **18** wel te doen, rijck te worden in goede wercken, lichtelijck te gheuen, mede te deylen, **19** te vergaderen voer hen seluen een goet fundament teghen den toecomende tijt, op dat sij vercrighen moghen het warachtich leuen. **20** O Timothee bewaert den pant die v betrout is, scouwende die vreemde nieuwicheyt der woerden, ende die wedersegghingen van die valsche beroemde conste **21** die welcke die sommige belouende sijn vanden ghelooue gheuallen. Die gratie sij met v. AMEN. Hier voleyndt dierste Epistel van Sinte Pauwels tot Timotheum.

2 Timotheüs

1 PAULUS een Apostel Iesu Christi doer den wille Godts nae die belofte des leuens welc is in Christo Iesu, **2** Timotheo mijnen alderliefsten sone sij gracie, bermherticheyt, vrede van Godt den vader, ende Christo Iesu onsen Heere. **3** Ick danck Gode, dien ick diene van den voerouderen aen in een puer conscientie, dat ick sonder ophouden heb ghegendenisse van v in mijn ghebeden, nacht ende dach **4** verlanghen hebbende v te siene, gheachtich wesende uwer tranen, op dat ick mocht met blijscap veruult worden, **5** nemende een herdencken van tghelooue dat in v ongheveynst is, dat oock te voren gewhoont heeft in v grootmoeder Loide, ende in v moeder Eunice, ende ick ben oock seker dattet oock in v woont. **6** Om welcke sake ick v vermane, dat ghy verweet die gracie Gods, die in v is, doer het oplegghen van mijnen handen. **7** Want Godt en heeft ons niet ghegeuen den gheest der vreesen, maer der cracht, ende der liefden, ende der soberhelyt. **8** Daer om en wilt v niet scamen van dat ghetuyghenis ons Heeren, noch van my sijnen gheuanghenen, maer arbeyt te samen met dat euangelie nae die cracht Gods, **9** die ons verlost heeft ende gheroepen doer sijnen heylighen roep, niet nae onse wercken, maar nae sijn voernemen ende gracie, die ons ghegheueen is in Christo Iesu voer die ewige tijden. (aiōnios g166) **10** Maer is nu gheopenbaert doer die verlichtinghe ons salichmakers Iesu Christi, die de doot voerwaer vernield heeft, maer heeft int licht bracht het leuen, ende die ombederfeelijcheyt doert euangelie, **11** int welck ick ghhestelt ben een predican ende een Apostel, ende een meester der heydenen. **12** Om welcke sake ick dese dinghen oock lijde, maer ick en worde niet bescraemt. Want ick weet wien ick ghelooft hebbe, ende ick ben seker, dat hy machtich is mijnen Pant te bewaren tot op dien dach toe. **13** Hebt een forme der saligher woerden die ghy van my ghehoort hebt int ghelooue, ende in die liefde in Christo Iesu. **14** Den goeden pant bewaert, doer den heylighen gheest, die in ons woont. **15** Ghy weet dat wel dat sij alle van my afgekeert sijn alle die in Asien sijn, van die welcke is Phigelus ende Hermogenes. **16** Die Heere gheue bermherticheyt den huysghesinne van Onesiphorus, want sij hebben my dicmael vermaect, ende van mijnder ketenen en heeft hy hem niet gescaemt, **17** maer doen hy te Roome ghecomen was, soe heeft hy my sorchuldichlyck ghesocht, ende gheuonden. **18** Die Heere verleene hem bermherticheyt te vinden vanden Heere in dien dach. Ende in hoe veel dinghen dat hy my te Ephesen ghedient heeft, dat weet ghy beter.

2 DAer om ghy mijn sone, wert versterct in die gracie die daer is in Christo Iesu, **2** ende in die dinghen die ghy van my ghehoort hebt doer veel ghetuyghen. Dese dinghen beueelt den gheloouighen menschen die bequaem sijn sullen ooc andere te leeren. **3** Arbeyt als een goet ridder Christi Iesu. **4** Niemand die Gode dient en becommert hem met weerlijcke saken, op dat hy dien mach behaghen, den welcken hi sij seluen ouerghegeuen heeft. **5** Want ooc wie in eenen camp strijd die en wort niet ghecroont, ten sij dat hy wettelijck ghestreden hebbe. **6** Nae den arbeyt

moet die ackerman ierst van die vruchten ghenieten. **7** Verstaet tghene dat ick segghe. Want die Heere sal v in alles verstant gheuen. **8** Weest gheachtich dat die Heere Iesus Christus verresen is vanden dooden, wt Davids saet nae mijn euangelie, **9** daer ic in arbeyde totten banden toe, als qualijck doende, maer dwoert Gods en is niet ghebonden. **10** Daer om verdrage ick alle dinghen om die wtuercorene, dat sij oock souden vercrijghen die salicheyt, die daer is in Christo Iesu, met die hemelsche glorie. (aiōnios g166) **11** Tes een gheloouelijck woert. Want eest dat wy mede ghestoruen sijn, soo sullen wy oock mede leuen **12** eest dat wy mede verdraghen soe sullen wy oock mede regneren, eest dat wijt loochenen, soe sal hy ons oock loochenen, **13** eest dat wy niet en gheloouen, hy blijft getrouw, hy en mach sij seluen niet loochenen. **14** Dit vermaet betuyghende voer den Heere. En wilt niet strijden, met woerden (want ten dient nerghers toe) dan tot verkeeringhe der gheender diet hooren. **15** Sijt neerstelijck sorchuuldich v seluen prijselijck te bewisen voer Godt eenen ombescamelijcken wercman, oprechtelijck handelende dwoert der waerhelyt. **16** Maer die ongeheestelijcke ende onnutte clappernien scouwet, want sij vorderen seer tot die ongoddelijcheit, **17** ende hen sprake cryupt voerts als die cancker siekte. Onder die welcke is Hymeneus ende Philetus **18** die vander waerhelyt afgeualen sijn, segghende dat die verrijsenisse nu ghesciet is, ende sij hebben verkeert het ghelooue van den sommighen. **19** Maer het vast fundament Godt staet hebbende desen seghel. Die Heere heeft ghekent wie hem toe behooren, ende hy sceyde vander boosheydt alle die den naem des Heeren noemt. **20** Maer in een groot huyssen sijn niet alleen gulden ende siluuer vaten, maer oock houten ende earden, ende die sommige sijn dienende ter eeren, maer die sommige ter versmaetheden. **21** Daer om eest dat hem iemant suyert van desen, die salsijn een vat ter eeren gheheylicht ende nut den Heere, tot alle goede wercken bereydt. **22** Maer vliet die lusten der ioncheyt, maer volcht die rechturdicheyt, ghelooue, liefde, ende vrede metten ghenen die den Heere aerroepen met puerder herten. **23** Maer scouwet die dwase ende ongheerdeerde vraghen wetende dat die kijuagien voortbrenghen, **24** Maer een knecht des heeren en moet niet kijuen, maer saechtmoedich sijn tot allen menschen, bereydt om te leeren, verduldich, **25** met manierlijcheyt straffende die ghene die der waerhelyt wederstaen, oft hen Godt tot eenighe tijde penitencie verleende, om die waerhelyt te kennen, **26** ende dat sij mochten wederom keeren van des duyuels stricken, vanden welcken sij worden gheuanghen ghehouden tot sijnen wille.

3 MAer weet dit, dat in die laetste daghen aencomen sullen sorghelijcke tijden, **2** ende daer sullen menschen sijn hen seluen lief hebbende, ghierige, hoochmoediche, hoouerdiche, lasteraers, den ouders onghehoorsaem, ondancbariche, boose wercken doende, **3** sonder beweghelycheyt, onvredelijc, besculdighers, oncyussc, wreet, sonder goedertierenheyt, **4** verraders, crijhelaers, opgeblasen, ende liefhebbers der wellusten meer dan Gods, **5** hebbende voorwaer eenen scijn des gheestelijcs leuens, maer die duecht van die verloochede, Dese scouwet ooc, **6** Want van dese sijn sij die die huysen tot binnen

doorgaen, ende leyden gheuanghen die vroukens die met sonden beladen sijn die gheleyt worden van verscheyden begheerten, **7** altijt leerende, ende nemmermeer tot die kennisse der waerheyt comende, **8** Maer ghelyck lannes ende Mambres Moysi wederstonden, alsoo wederstaen dese der waerheyt, menschen die verarghert sijn van verstande, verworpen van tghelooue, **9** maer sij en sullen voorts niet meer toenemen, want hen dwaesheyt sal allen menschen openbaer wesen, ghelyc der voorseyder ooc gheweest is, **10** Maer ghy hebt vercreghen mijn leeringe, insettinge, voornemen, ghelooue, lancmoedicheyt, liefde, verduldicheyt, **11** veruolghinghe, tribulatien, ghelyc my ghedaen sijn te Antiochen, te Iconien, te Listren welcke veruolghingen ick gheleden hebbe, ende van alle dese heeft my die Heere verlost, **12** ende alle die Godlijc leuen willen in Christo Iesu, die sullen veruolghinghe lijden, **13** Maer die quade menschen ende verleyders sullen vorderen tot argher, dolende ende in dolinge brenghende, **14** maer blijft ghy in die dinghen die ghi gheleert hebt, ende v beuolen sijn, wetende van wien ghy die gheleert hebt, **15** ende dat ghy van v kintscheit die heylige scriften gheweten hebt, die v moghen onderwijsen, ter salicheyt, doort ghelooue datter is in Christo Iesu, **16** Alle scriftuere van Godt ingheheuen is profijtelijck om te leeren, om te berispen, om te straffen, om te onderwijsen in die rechtuerdicheyt, **17** op dat een mensche Godts mach volmaect sijn tot alle goede wercken onderwesen.

4 ICK betuyge voor Gode ende Iesu Christo die ordeelen sal leuende ende doode, ende door sijn toecoomst, ende sijn rjck, **2** Preet het woort, weest daer neerstich in, tsij oft gheleghen is oft ongheleghen, berispt, smeect, straf, met alle lijdzaemheyt ende leerlinghe, **3** Want daer sal eenen tijt comen dat si gheen saliche leeringhen en sullen verdraghen, maer sij hebbende ioecsel der ooren sullen nae hen begheerten voor hen seluen meesters vergaderen, **4** ende van die waerheyten sullen sij voorwaer het ghehoor afkeeren, maer sullen tot fabulen ghekeert worden, **5** Maer waect ghi, in alles arbeydet, doet het werck van eenen Euangelist, volbrengt uwen dienst, Weest sober, **6** want ic worde nv ten offer ghedoot, ende den tijt van mijn verscheyden is nakende, **7** Eenen goeden strijd heb ick ghesteden, den loop heb ick volbracht, tghelooue heb ic bewaert, **8** Voortaen wort my bewaert die croone der rechtuerdicheyt, die my die Heere wederghueuen sal in dien dach, die rechtuerdighe rechter, ende niet alleen my, maer oock den ghenen die sijn toecoomst beminnen. **9** Haest v tot my te comen gheringhe, **10** want Demas heeft my verlaten, beminnende dese werelt, ende hy is wech ghereyst nae Thessaloniken, Crescens in Galatiën, Titus in Dalmatiën, (**aiōn g165**) **11** Lucas is met my alleen, Neemt Marcum mede, ende brengt hem met v, want hi is my orbaerlijc ten dienste, **12** Maer Tycichum heb ick ghesonden nae Ephesen, **13** Den mantel die ick te Troaden gheleaten hebbe by Carpum brengt met v als ghy coemt, ende die boecken, maer aldermeest die parchmenten, **14** Alexander die copersmit heeft my veel quaets ghetoocht, die Heere sal hem weder loonen nae sijn wercken, **15** den welcken scouwet ghy ooc, want hy heeft seer wederstaen onsen woerde, **16** In mijn ierste verantwoorden en heeft my niemant by ghestaen maer sij

hebben my alle verlaten, ten moet hen niet toegherekent worden, **17** Maer die Heere heef my by ghestaen, ende heeft my versterct op dat door my die predicatie soude volbracht worden, ende dat alle die heydenen souden hooren, ende ick ben verlost ghewest wt den muyl des leeufs, **18** Die Heere heeft my verlost van alle quade wercken, ende hy sal my salich maken in sijn hemelsch rjck, den welcken sij glorie in die ewicheyt der ewicheden, Amen. (**aiōn g165**) **19** Groet Priscam ende Aquilam ende Onesiphorus huysghesin, **20** Erastus is te Corinthen bleuen, Maer Trophimum heb ick sieck gheleaten te Mileten, **21** Haest v voor den winter te comen, V groeten Eubulus, ende Pudens, ende Linus, ende Claudia, ende alle die broeders, **22** Die Heere Iesus Christus sij met uwen geest, Die gratie sij met v, Amen. Hier voleynt die tweede Epistel van sinte Pauwels tot Timotheum.

Titus

1 PAULUS een dienaer Gods, ende een Apostel Iesu Christi nae tghelooue van die wtuercorene Gods, ende nae die kennis der waerheit, welc nae die Goduruchticheyt is **2** tot die hope van deewich leuen, dwelc God gheloeft heeft die niet en liecht, voor die ewighe tijden, (*aiōnios g166*) **3** maer heeft gheopenbaert te sijnen tijde sijn woort door die predicatie die my beulen is nae tghedoodt Gods ons salichmakers, **4** Tito den beminde sone, nae tghemeyn gheloooue sij gratie ende vrede van Godt den vader ende van Christo Iesu onsen salichmaker, **5** Ter saken van desen heb ick v te Creten ghelaten, om dat ghy soudt beteren tghene datter ghebreect, ende dat ghy van steden te steden soudt priesters stellen, ghelyck ick v gheordineert hadde, **6** Isser iemant omberispelijc, maer eender huysvrouwen man hebbende ghelooouige kinderen, niet wesende beticht van ouerdadichey, oft onghehoorsaem, **7** want een bisscop moet omberispelijc sijn, als een Gods wtedylder niet houerdich, niet toornich, niet een wijsnuper geen vechter, niet ghierich nae scandalijck ghewin, **8** maer gheerne herbergende, goedertieren, sober, rechtuerdich, heyligh, suyuer van leuen, **9** vast houdende het ghelooouich woort, dat nae die leeringshe is, op dat hy machtich sij te vermanen door rechte leeringshe, ende te verwinnen die daer teghen segghen, **10** Want veel issen ongehoorsaem, ydel clappers, ende verleyders, aldermeest die van die besnijdenisse sijn, **11** die welcke moeten ghestraft worden, die alle huysen verkeeren, leerende dat niet en behoort, ter saken van tscandelijsch ghewin. **12** Een wt henlieden hen eyghen propheet heeft gheseyt. Die Cretensen sijn altij loghenachtich, quade beesten traghe buycken, **13** Dat ghetuyghenis is warachtich, Daerom soo strافتse strengelijc, dat sij moghen oprecht sijn int gheloooue, **14** niet lettende op die loetsche fabelen, ende op die gheboden der menschen, die hen afkeeren van die waerheit. **15** Alle dinghen sijn suyuer den suyueren, maer den besmetten ende den ongheloooughen en is gheen dinc suyuer, want hen ghedachte, ende hen conscientie sijn al besmet, **16** Sij belijden dat sij God kennen, maer metten werken loochenen sijt, aenghesien dat sij afgrisjelijc sijn ende onghelooouich, ende tot alle goeden werken verworpen.

2 MAer spreect ghy tghene dat der saligher leeringshe betaemt, **2** Den ouders dat sij sober sijn, eerbaer, voorsienich, gantsch int gheloooue, in die liefde, ende in die verduldicheyt, **3** Desghelijcs oock die oude vrouwen dat sij sijn in een heyligh habijt gheen schande sprekerssen, niet hen gheuende tot veel wijs te drincken wel leerende, **4** op dat sij wijsheit leeren moghen den ionghen dochteren, dat sij haer mans lief hebben, haer kinderen beminnien **5** ende wesen voorsienich, eerbaer, sober, hebbende sorghie haers huys, goedertieren, haren mans onderdanich, op dat het woort Gods niet gelastert en worde, **6** Die iongelingen suldi desghelijcs vermanen dat sij sober sijn. **7** In alle dinghen vertoont v seluen tot een exemplel van goede werken, in leeringshe, in oprechticheyt, in rijpicheyt van manieren, **8** ende v woort sij gantsch ende onstraffelijc op dat die ghene die ons teghen is, hem ontsien mach, niet quaets hebbende dat

hy van ons soude moghen segghen **9** Die knechten vermaent datse haren heeren onderdanich sijn, in alles behaghende niet teghen segghende, **10** niet bedrieghende, maer in alles goede ghetrouwicheyt toonende, op dat sij die leeringshe Gods ons salichmakers moghen in alles vercieren. **11** Want die gracie Gods ons salichmakers heeft haer gheopenbaert alle menschen **12** ons onderwijsende, dat wij versakende die ongoddelijcicheyt, ende die weerlijcke begheerten, soberlijc, ende rechtuerdelijc, ende Godvruchtelijc leuen souden in deser werelt (*aiōn g165*) **13** verwachtende die salighe hope ende die toeconomst van die glorie des groten Gods ende ons salichmakers Iesu Christi, **14** die sij seluen heeft gheheuen voor ons lieden, om dat hy ons verlossen soude van alle ongherechticheyt, ende ons voor hem soude suyueren een aenghenaem volck, ghestadelijc volghende goede wercken. **15** Dit spreect, ende vermaent, ende straft met alder macht, Niemant en versmade v.

3 VErmaentse den princen ende der ouerhelyt onderdanich te sijne, ende den gheboden ghehoorsaem, tot alle goede werken bereed te sijne, **2** niemanden te lasteren, niet kijfachtich te sijn, maer manierlijc toonende alle saechmoedicheyt tot alle menschen, **3** want wij waren voortijts oock onwys onghelooouch, dolende, dienende versceyden lusten, ende wellusticheden, in quaetheyt, ende nijdicheyt leuende ghehaet, malcanderen hatende. **4** Maer doen die goedertierenheyt ende liefde Gods ons salichmakers tot die menschen gheopenbaert is gheweest, **5** niet wt die wercken der rechtuerdicheyt die wij ghedaen hebben, maer nae sijn bermherticheyt heeft hy ons salich ghemact, door het wasschen der wedergheboerten ende vernieuwinghen des heylighs gheests, **6** den welcken hi in ons ghestort heeft oueruloedelijc, door Iesum Christum onsen salichmaker, **7** op dat wij gherectuerdicht sijnde door sijn gracie erfghenamen souden sijn, nae die hope des ewichs leuens. (*aiōnios g166*) **8** Het is een ghelooouelijc woort, ende hier mede wil ick dat ghijse vestighen sult, op dat sij die Gode ghelooouen neerstich moghen sijn om met goede werken voor te ghaen, Dese dinghen sijn den menschen goet ende nut. **9** Maer somt vraghen, ende afcoemsten der gheslachten, ende kijuagien, ende disputatien der wet schouwet, want sij sijn onnut ende ydel, **10** Eenen ketterschen mensch suldi nae een oft twee straffinghen schouwen, **11** wetende dat hi verkeert is die sulc is, ende hy misdoet, midts dat hi door sijn eyghen vonnisse verdoemt is. **12** Als ick tot v sal senden Arteman oft Tycichum soo haest v om tot my te comen tot Nicopolim, want ick heb voor my ghonenem al daer te ouerwinteren, **13** Zenam den wtghelerde ende Apollo sendt sorchuodelijc vore, op dat hen niet en ghebreke, **14** Ende laet die onse leeren voor te ghaen in goede wercken tot nootelijcken ghebruycke, op dat sij niet onvruchtbaer en sijn, **15** Alle die met my sijn die groeten v. Groetse die ons lief hebben int gheloooue, Die gracie Gods sij met v allen. Amen. Hier voleint die Epistel van sinte Pauwels tot Titum.

Filémon

1 PAULUS een gheuanghen lesu Christi, ende Timotheus een broeder Philemoni onsen beminden ende medehelper **2** ende Appie onser alderliefster suster, ende Archippo onsen medestrijder, ende der kercken die in v huys is. **3** Gracie sij v ende vrede van God onsen vader ende vanden Heere lesu Christo, **4** Ic danc mijnen Godt altijt uwer ghedenckenisse houdende in mijnen ghebeden, **5** hoorende v liefde, ende ghelooue, die ghy hebt inden Heere lesu, ende tot alle die heylighen, **6** op dat die ghemeynschap ws gheoofts mach openbaer worden tot kennisse van alle goet dat in v lieden is in Christo lesu. **7** Want ick heb groote ghenuechte ghehad, ende vertroostinghe in v liefde, want die binnenste leden der heylighen hebben gherust door v broeder, **8** Waerom ick groot betrouwen hebbende in Christo lesu om v te ghebieden, tghene dat profijtelijck is, **9** soo bidde ick nochtans lieuer om der liefden wille, aenghesien dat ghy sulck sijt als die oude Paulus, maer nv oock een gheuanghen lesu Christi, **10** Ic bidde v voor mijnen sone den welcken ick ghewonnen hebbe in die banden, Onesimo, **11** die v somtijts onnut gheweest heeft, maer nv is hy my ende v nuttelijck, **12** den welcken ick v wederom heb ghesonden, Maer ontfant hem als mijn binnenste **13** den welcken ick wel ghewilt hadde by my te behouden, om dat hy voor v my dienen soude in die banden des Euangelijs, **14** maer sonder uwen raet en wilde ic niet doen, op dat v duecht niet sijn en soude wt bedwanck maer ghewillich, **15** want by auontueren is hy daerom eenen cleynen tijt van v ghesceyden, op dat ghy hem inder ewicheyt soudt wederom ontfanghen, (*aiōnios g166*) **16** nv niet als eenen knecht, maer voor eenen knecht eenen alderliefsten broeder, alderdermeest my, hoe veel te meer v oock int vleesch ende inden Heere? **17** Daerom eest dat ghy my houdt als eenen medegheselle, soo ontfant hem als my. **18** Maer eest dat hy v eenighe scade ghedaen heeft, oft v iet sculdich is, rekent dat op mi. **19** Ick Paulus hebt met mijn hant ghescreuen, ick salt betalen, op dat ick v niet en segghe dat ghy oock v seluen my sculdich sijt. **20** Alsoo broeder laet my ws met vruechden ghenieten inden Heere, Vermaect mijn inwendighe ledien, inden Heere, **21** Betrouwende in uwe ghehoorsaemheyt heb ick v ghescreuen, wetende dat ghi meer doen sult dan ic segghe. **22** Daer toe bereydt my die herberghe, want ick hope dat ick door uwe ghebeden v lieden weder ghegeheuen sal worden, **23** Epaphras mijn mede gheuanghene in Christo lesu groet v, **24** Marcus, Aristarchus, Demas, ende Lucas mijn helpers. **25** Die gracie ons Heeren lesu Christi sij met uwen gheest, Amen. Hier voleint die Epistel van sinte Pauwels tot Philemonem.

Hebreeën

1 NAE dien dat Godt hier voormaels menichmael ende in menigherley manieren ghesproken heeft totten vaderen door die propheten, **2** soo heeft hi ten laetsten in dese daghen tot ons ghesproken door den sone, den welcken hy ghestelt heeft eenen erfghenaem van allen dinghen, door den welcken hi ooc die werelt ghemaect heeft, (*aïōn g165*) **3** die welcke (want hy het scijnsel der glorien is, endede die figuer sijns wesens ende alle dinghen draghende door dwoort sijnder cracht suyeringhe der sonden makende) sit ter rechter sijden van die maiesteyt int hooghe, **4** so veel beter dan die Enghelen ghevorden, hoe hy verscheydender naem dan die beerft heeft, **5** want wien vanden Enghelen heeft hy tot eenighen tijde gheleyt. Ghy sijt mijn sone, ick heb v heden voortgebrocht? Ende wederom Ick sal hem tot eenen vader wesen, ende hy my tot eenen sone? **6** Ende als hy wederom sijnen iersten gheborene sone brengt in die werelt, soo seyt hy. Ende hem moeten aenbidden alle Gods Enghelen, **7** Ende voorwaer totten Enghelen seyt hy. Die sijn Enghelen gheesten maect, ende sijn dienaren een vlamme des viers, **8** Maer totten sone. Godt uwēn throon is van die ewicheyt tot die ewicheyt, een roede der ghrechtecheyt, is die roede ws rjcs. (*aïōn g165*) **9** Ghi hebt bemint die rechtuerdicheyt, ende ghehaet die ongherechticheyt, daerom heeft God v gesalft uwe God met die olie der vreuchden bouen uwe medeghesellen, **10** Ende ghy Heere hebt int beghinsel die eerde gheuesticht, ende uwer handen wercken sijn die hemelen, **11** die sullen vergaan, maer ghy sult altij blijuen, ende sij sullen alle als een cleed verouderen, **12** Ende ghelyc eenen mantele sullen sij veranderen ende sij sullen verandert worden, maer ghy self, sijt die selue, ende v iaren en sullen niet vergaan. **13** Maer tot wien vanden Enghelen heeft hy tot eenighen tijde gheseydt. Sijt aen mijn rechte sijde, tot dat ic v vianden stellen sal tot een voetbancxen uwer voeten? **14** En sijn sij allegader niet dienstbarighe gheesten, ghesonden ten dienste om die ghene die de effenisse der salicheyt sullen ontfanghen.

2 Daerom moeten wij te meer onderhouden tghene dat wij ghehoort hebben, dat wij by auontueren niet teenenmale en veruloeyen, **2** want eest sake dat het woort dat door die Enghelen gheseyt is vast ghemaect is gheweest, ende eest dat alle ouertredinge ende onghehoorsaemhett rechtuerdige vergeldinghe des loons ontfanghen heeft, **3** hoe sullent wij dan ontuliden, eest dat wi soo groote salicheyt versuem die welcke doen sij een beghinsel ghenomen hadde vertelt te worden door den Heere, vanden ghenen diet ghehoort hebben, **4** soo is die in ons gheuesticht, ouermids Gods mede ghetuyghenis door teekenien, ende wonderlycke wercken, ende verscyeiden myrakelen, ende verscyeiden deylinghen des heyluchs gheests, na sijnen wille, **5** Want Godt en heeft den Enghelen die toecomende werelt niet ondergeworpen daer wij af spreken, **6** Maer een heefter ghetuyghenis ghegheuen op een plaatse segghende. Wat is een mensch dat ghy sijns gheachtich sijt, oft een sone des menschen dat ghi hem besoect? **7** Ghi hebt hem ghemaect een luttel minder dan die Enghelen, met glorie

ende eere hebdi hem ghecroont, **8** ende ghi hebt hem ghestelt ouer die wercken uwer handen. Alle dinghen hebdi gheworpen onder sijn voeten, want in dien dat hy alle dinghen hem onderworpen ghemaect heeft, soo en heeft hy niet achterghelaten dat hem niet ondergheworpen en is, maer nv en sien wij noch niet alle dinghen hem onderworpen **9** Maer dien lesum die een luttel beneden die Enghelen vercleyn was, sien wij om dat lijden des doods, met glorie ende eere ghecroont, op dat hy door die gracie Gods voor alle menschen die doot soude smaken, **10** want het betaemde hem om den welcken alle dinghen sijn, ende door den welcken alle dinghen sijn, die veel kinderen ter glorien ghebracht hadde, dat hy den werckere haerder salicheyt doort lijden soude volmaken, **11** want die heylich maect ende die heylich ghemaect worden, sijn wt eenen. Om welche sake hy hem niet en scaet henlieden broeders te noemen segghende, **12** Ic sal uwen naem vercondighen mijnen broeders, int middien der kercken sal ick v louen, **13** Ende wederom. Ick sal wesen op hem betrouwende, Ende wederom. Siet hier ick ende mijn kinderen die my Godt ghegheuen heeft, **14** Daerom want die kinderen ghemeynscap hebben ghehadt metten vleesch ende bloede, soo is hy oock desghelijcs haers deelachttich ghevorden, op dat hi door die doot hem verderuen soude, die des doots ghewelt hadde, dat is den duyvel, **15** ende dat hy hen verlossen soude die ouermids vreese der doot in allen hen leuen verbonden waren der slauenrieni. **16** Want hy en heeft nerghens die Enghelen aenghenomen, maer hy heeft Abrahams saet aenghenomen, **17** waerom dat hy in alles heeft moeten ghelyc wesen sijnen broeders, op dat hy bermhertich soude worden, ende een ghetrouwe bisscop voor Godt, op dat hy versoenen soude die misdaden des volcks, **18** Want door tghene daer hy mede ghepijt is gheweest ende ghetempteert, is hy oock machtich den ghenen die ghetempteert worden te helpen.

3 DAerom ghy heylige broeders deelachttich vanden hemelschen roep, aenmerct den Apostel ende bisscop van onser belijdinghen lesum **2** die ghetrouwe is den ghenen die hem ghemaect heeft, ghelyc ooc Moyses was in alle sijn huys. **3** Want dese is soo veel meerder glorien weerdich ghehouden gheweest bouen Moyses, ghelyc hy meerdere eere heeft dan thuis die ghene diet ghetimmert heeft, **4** want elc huys wort van iemanden ghetimmert, maer diet al ghescapen heeft dat is Godt, **5** Ende Moyses was voorwaer ghetrouwe in alle sijn huys, als een dienaer tot een ghetuyghenis der dinghen die te segghen waren, **6** Maer Christus is als die sone in sijn huys, welck huys wi sijn, eest sake dat wij het betrouwende ende die glorie der hopen totten eynde toe vast behouden. **7** Daerom ghelyc die heylige gheest seyt. Eest dat ghy heden sijn stemme hoort, **8** soo en wilt w herten niet verherden, ghelyc in die verbitteringhe nae den dach der becoringen in die woestijne, **9** Daer v vaders my ghetempteert hebben, sij hebben gheproeft ende ghesien mijn wercken **10** veertich iaren, Warom dat ick verbolghen ben gheweest op dit gheslachte, ende heb gheseyt. Sij dolen altijt metter herten, Maer sij en hebben mijn weghen niet bekent, **11** den welcken ick ghesworen hebbe in mijn gramscappe dat sij niet en sullen in mijn ruste

comen. **12** Siet toe broeders dat by auontueren in iemant van v lieden niet en sij een quaet herte der onghelooicheyt om te sceyden vanden leuende Godt **13** maer vermaent malcanderen daghelijcs, soo langhe alsmen heden noemt, op datter niemant van v lieden verhart en worde door die bedriechelijcheyt der sonden, **14** want wij sijn Christus deelachtich gheworden, eest by alsoo nochtans dat wij het beghinsel van sijnder substancien totten eynde vast behouden. **15** Als daer gheseyt wort. Eest dat ghy heden sijn stemme hoort, soo en wilt v herten niet verharde ghelyct was in die verbitteringhe. **16** want die sommige hem hoorende hebben hen verbittert. maer niet alle die ghene die ghereyst sijn wt Egipten door Moysen, **17** Maer teghen die welcke heeft hy verbolghen gheweest die veertich iaren lanck? En was dat niet teghen die ghene die ghesondicht hebben der welcker doode lichamen nedergeworpen sijn in die woestijne? **18** Maer den welcken heeft hy ghesworen dat sij niet gaen en soudien in sijn ruste dan den ghenen die onghelooich gheweest hebben? **19** Ende wij sien dat sij daer niet in gaen en mochten, om die onghelooicheyt.

4 DAerom laet ons vreesen, datter by auontueren iemant van v lieden verlaten hebbende die belofte van te ghaen in sijn ruste, niet gheacht en worde daer te ghebreken, **2** Want het is ons ooc vercondicht, ghelyc dat henlieden was, maer dwoort datse ghehoort hebben en heeft hen niet ghebaet, om dat niet ghemengt en was metten ghelooue van die ghene diet ghehoort hebben, **3** want wi die ghelooft hebben sullen in die ruste gaen, ghelyc hy gheseyt heeft. Ghelyc ick ghesworen hebbe in mijnen toren, eest dat sij in mijn ruste ghaen sullen, Ende dat was voorwaer als die wercken van dat ierste maecsel der werelt volmaect waren, **4** want hy heeft op een plaetse vanden seuensten dach gheseyt aldus. Ende Godt heeft gherust opden seuensten dach, van alle sijnen wercken, **5** Ende in dese plaetse wederom. Eest dat si gaen sullen in mijn ruste **6** Aenghesien dan dattet staet te comen datter sommige in sijn ruste sullen gaen, ende dat si, den welcken dat ten iersten vercondicht is gheweest, daer niet inghegaen en sijn om die onghelooicheyt wille, **7** soo ordineert hy wederom eenen dach huyden, door Dauid segghende, nae soo veel tijts, ghelyc dat voorseyt is. Eest dat ghy heden sijn stemme hoort, soo en wilt v herten niet verherden, **8** Want hadde hen Iesus ruste ghegheuen, soo en soude hy nemmermeer daer naer van eenen anderen dach ghesproken hebben. **9** Hierom soo worter noch eenen rust dach achter gheleten voor Gods volc **10** Want die in sijn ruste ghecomen is, die rust ooc van sijnen wercken, ghelyc Godt oock van die sijne. **11** Daerom laet ons haesten om te comen in die ruste, op datter niemant en valle in dat selue exemplel der onghelooicheyt, **12** want het woort Gods is leuende ende crachtich, ende scherper door snijdende dan eenich sweert op beyde sijden snijdende, ende het gaet doere tot dat sceyden der zielen ende des gheests, ende der tsamen voechselen ende des merchs, ende tis een onderscheyder van die ghedachten ende meyninghen des herten, Ende daer en is gheen creaturen onsienlicj voor sijn aenschijn, **13** maer alle dinghen sijn bloot, ende oopen voor sijn ooghen, vanden welcken wij sprake hebben. **14** Nv wij dan hebben

eenen hooghen priester die ghegaen is door die hemelen iesum den sone Gods, soo laet ons houden die belijdinghe, **15** want wij en hebben gheenen hooghen priester die niet en soude connen medelijden hebben met onse cruncheden, maer in alles gheproeft nae die ghelyckenisse sonder sonde, **16** Daerom laet ons toe gaen met betrouwen tot den thron der gratien, op dat wij bermherticheyt moghen vercrijgen, ende dat wij gratis moghen vinden als wi die helpe van doen sullen hebben.

5 VVant een ieghelijc hooch priester wten menschen ghenomen, wort voor die menschen ghestelt in die dinghen die tot Gode sijn, dat hi offeren soude gauen ende sacrificien voor die sonden, **2** die medelijden soude moghen hebben met die ghene die onwetende sijn ende dolen, want hy ooc beuanghen is met crancheyt, **3** ende daerom moet hy als door tvolc, oock voor sij seluen offeren voor die sonden. **4** Ende niemant en neemt sij seluen die eere aen, maer die van Gode gheroepen wort als Aaron. **5** Alsoo en heeft Christus sij seluen niet eerlijk ghemaect dat hy hooch priester soude worden, maer die ghene die tot hem ghesproken heeft. Ghy sijt mijn sone, ick heb v heden voortgebrachet, **6** Ghelyckerwijs hy oock op een ander plaetse seyt. Ghy sijt priester inder ewicheyt, nae die insettinghe van Melchisedec, (**aiōnios g165**) **7** Die in die daghen sijns vleeschs, ghebeden ende smekinghen tot den ghenen die hem mocht verlossen vander doot, met een crachtich gheroep ende met tranen offerende, is verhoort gheweest om sijnder eerweerdicheysts wille, **8** Ende voorwaer hoe wel hy die sone was, heeft hi wt tghene dat hy gheleden heeft, onderdanicheyt gheleert, **9** ende volmaect wessende, is hy, alle den ghenen die hem onderdanich sijn, gheworden een oorsake der ewigher salicheyt, (**aiōnios g166**) **10** ghehoemt van Gode een hooch priester nae die ordinacie van Melchisedec, **11** Vand en welcken wi een groote reden hebben, ende swaer om wt te legghen, want ghy sijt cranc gheworden om te hooren, **12** want als ghy behoordet meesters te sijne om des tijts wille soo behoefdi wederom datmen v leere welck die ierste beginhsen sijn der woorden Godts, ende ghy sijt gheworden sulc den welcken melc van noode is, ende gheen harde spijse, **13** Want alle die melck nuttet die en is niet deelachtich van dwoort der rechtuerdicheyt, want hy is noch een cleyn kint, **14** Maer den volmaecten hoort toe die harde spijse, hen die door ghewoonte hebben gheoeffende sinnen tot onderscheyden van goet ende quaet.

6 DAerom achterlatende dwoort van Christus beginhse, laet ons ter volcomenheydt varen niet wederom legghende het fundament der penitencien, van doode wercken, ende des gheloys tot Gode, **2** van die leerighen der doopselen, ende ooc van doplegghen der handen, ende van die verrijsenisse der dooden, ende van dat ewich ordeel. (**aiōnios g166**) **3** Dit sullen wij ooc doen, eest dat Godt ghehenghet, **4** Want het is onmoghelyck dat die ghene die eens verlicht hebben gheweest, ende hebben ooc ghesmaect die hemelsche gauwe, ende sijn deelachtich gheworden des heyluchs gheests **5** ende hebben ooc niet te min ghesmaect dat goet woort Gods, ende die crachten der toecomender werelt, (**aiōnios g165**) **6** ende afgeuallen sijn souden wederom vernieuwt

worden ter penitentien, wederom hen seluen cruycende den
sone Gods, ende hem bespottende, **7** Want een eerde
die dickmael den reghen op haer comende drinct, ende is
voorts breghende bequaem cruyt, hem vanden welcken sij
ghebouwet wort, ontfanct die benedictie van Godt, **8** maar
die voortsbrengt dornen ende distelen, die is verworpen,
ende seer nae by der maledictien, wiens eynde sal wesen
ter verberringhen, **9** Maer wij betrouwien van v lieden
mijn alderliefste beter dinghen, ende naerder der salicheyt,
hoe wel dat wij alsoo spreken. **10** Want Godt en is niet
onrechtaerdich dat hy ws wercs soude vergheten, ende
uwer liefden die ghy ghehoont hebt in sijnen naem, die den
heylighen ghedient hebt, ende noch dient, **11** Maer wij
begheeren dat een ieghelyc van v lieden vertoont die selue
sorchuldicheyt, tot dat volbreghen der hopen totten eynde
toe, **12** op dat ghy niet traech en wort, maer nauelgers
der gheender die door tghelooue ende verduldicheyt die
beloften sullen beeruen, **13** Want God Abrahe ghehouende
(om dat hy niemanden meerder en hadde by den welcken
hy sweren soude) heeft ghesworen by sij seluen **14**
segghende. Ick sal v ghebenedijdende ghebenedijden ende
vermenichfuldhende vermenichfuldighen, **15** Ende alsoo
lancmoedelicj verdraghende heeft hy die belofte vercreghen,
16 want die menschen sweren by eenen meerderen dan sij
sijn, ende het eynde van allen hen ghekijf ter versekerighen
is den eedt. **17** Waer in Godt willende den erfghenamen
die beloften oueruloedelijcker toonen die onueranderlycheyt
sijns raets heeft daer eenen eedt tusschen-ghestelt, **18**
op dat wij door twee onueranderlycke dinghen, midts die
welcke Gode onmoghelyck is te lieghen, een alderstercke
solaes souden hebben, die daer toe vlieden om te houden
die voorghestelde hope, **19** die wi hebben als eenen ancker
der zielen seker ende vaste, ende ingaende tot dat binnenste
des voorhancsels **20** daer die voorlooper Iesus voor ons
inghegaen is, ghesworen sijnde hooch priester nae die
ordinacie van Melchisedec inder eewicheyt. (*aiōn g165*)

7 Want dit is Melchisedec die coninck van Salem een
priester des oppersten Godts, die welcke Abraham teghen
ghinch doen hy wederom comen was vanden slach der
coninghen, ende heeft hem ghebenedijt, **2** den welcken
Abraham oock wtghescyden heeft die thienden van alle
dinghen, dese wort ten iersten bediet een coninc der
rechtaerdicheyt, ende daer nae een coninc van Salem
dat is een coninck des vredts, **3** sonder vader, sonder
moeder, sonder afcoermste van gheslachte, noch beginn der
daghen noch eynde des leuens hebbende. Ende hy ghelijc
sijnde den sone Gods, blijft Priester inder eewicheyt. **4**
Maer aensiet hoe groot dat dese is den welcken Abraham
die patriarch thienden ghegeheuen heeft vanden besten
dinghen, **5** Ende voorwaer die van Leuijs kinderen het
priesterscap ontfanghende, hebben een ghebodt die thienden
te ontfanghen vanden volcke nae die wet dat is van haren
broederen, hoe wel dat sij oock ghecomen sijn wt Abrahams
lendenen, **6** Ende hy wiens gheslachte niet mede ghetelt
en wort onder henlieden die heeft thienden ontfanghen
van Abraham, ende hi heeft desen die de beloften hadde
ghebenedijt, **7** Ende sonder eenich wedersegghen wordt het
ghene dat minder is ghebenedijt van dat beter is, **8** Ende hier

ontfanghen die sterffelijcke menschen die thienden, maer
daer betuycht hy dat hy leeft, **9** Ende (om alsoo te spreken)
door Abraham is Leui die de thienden ontfanghen heeft, ooc
verhient gheweest, **10** want hy was noch in des vaders
lendenen doen Melchisedec hem te ghemoechte quam. **11**
Daerom eest dat die veruullinghe doort Leuitelijc priesterscap
was (want het volck heeft onder hem die wet ontfanghen) wat
waert dan noch van noode datter na Melchisedecs ordinacie
een ander priester opstaet soude ende dat die niet en soude
nae die ordinacie van Aaron ghehoemt worden? **12** Want
als het priesterscap verstelt wort, so eest ooc van noode
datter ooc een verstellunghe der wet gheschiede, **13** want
die ghene daer dese dinghen af ghesproken worden, die is
van een ander gheslachte waer af niemant aenden outaer
ghedient en heeft. **14** Want het is openbaer dat ons Heere
is van Iudas geslachte in welc geslachte Moyses vanden
priesters niet geproken heeft, **15** Ende dit blijkt noch meer
eest datter nae die ghelyckenisse van Melchisedec een
ander priester opstaet. **16** die niet ghemaect en is nae die
wet des vleeschelijcs ghebodts, maer nae die cracht des
oneydelijcken leuens, **17** Want hy betuycht. Ghy sijt een
priester inder eewicheyt, na die ordinacie van Melchesedec
(*aiōn g165*) **18** want voorwaer daer wort een verworpingle
des voorgaende ghebodts ghedaen, om sijn crancheyt ende
onnutticheyt, **19** Want die wet en heeft niet ter volcomenheyt
ghebracht, maer sij was een inleyden van een be-ter hope,
door die welcke wij Gode ghenaken, **20** Ende in soo vele als
dit niet en is sonder eedt (want die andere sijn voorwaer
sonder eedt priesters ghesworen, **21** maer dese met eenen
eedt door den ghenen die tot hem gheseyt heeft. Die Heere
heuet ghesworen ende ten sal hem niet berouwen, ghy sijt
een priester inder eewicheyt) (*aiōn g165*) **22** in alsoo vele is
Iesus eens beters testaments belouer geweest, **23** Ende
die andere sijn voorwaer veel priesters gheweest, om dat
sij door die doot beledt worden altijt te blijuen, **24** maer
dese om dat hy inder eewicheyt blijft, heeft een eewich
priesterscap. (*aiōn g165*) **25** Waerom dat hy oock inder
eewicheyt mach salich maken, gaende door sij seluen tot
Gode altijt leuende om te bidden voor ons **26** Want het
betaemde dat wij alsulcken hoogen priester souden hebben,
heylisch, onnosel, onbesmet, versceyden van die sondaers,
ende hooger dan die hemelen ghesworen, **27** die gheenen
noot en heeft alle daghe (ghelyck die priesters) ierstmael
voor sijn misdaden slachofferand te offeren, ende daer nae
voor des volcs misdaden, want dat heeft hy eens ghesworen,
sij seluen offerende, **28** want die wet steldt tot priesters
menschen die crancheyt hebben, maer dwoort des eedts,
dwelc nae die wet, is den sone inder eewicheyt volmaect.
(*aiōn g165*)

8 Dle somme van tghene datter gheseyt wordt is dit. Wij
hebben sulcken hooge priester die gheseten is in die
rechte sijde vanden stoel der grootheyt in die hemelen, **2**
een dienaer der heylighen, ende des warachlichs tabernakels
dwelc die Heere vast ghemaect heeft, ende niet die mensch,
3 Want alle hooch priester wort ghestelt om ghiften ende
slachoffereanden te offeren, daerom eest van noode dat
dese wat hebbe dat hy offeren mach, **4** Daerom waer
hi op deerde, soo en waer hy gheen priester die wijle

datter waren die nae die wet gauen offerden, 5 die welcke der ghelyckenissen, ende der scaduwen dienen van die hemelsche dinghen, Ghelyck Moysi gheantwoort is, als hi het tabernakel volmaecte. Siet (seyde hy) dat ghijt al doet nae dat voorbeelt dwelck v ghetoot is opden berch, 6 Maer nv heeft hy eenen beteren dienst vercreghen soo vele als hy eens beters testaments middelaer is, dwelc in beter beloften vast ghemaect is, 7 Want hadde dat erste onberispelijc gheweest, so en souder gheen plaetsje voor een ander ghesocht worden, 8 Want henlieden misprijsende seyt hy. Siet daer sullen daghen comen, spreccet die Heere, ende ick sal vomaken ouer thuys van Israel, ende ouer thuys van Iuda een nieu testament, 9 niet nae dat testament dwelck ick haren vaderen ghemaect hebbe, opden dach als ick hen hant ghomenen hebbe dat icse wleyden soude wten lande van Egipten, want sij en sijn niet ghebleuen in mijn testament, ende ick hebse ongheacht ghetaten seyt die Heere. 10 Want dit is het testament dat ick maken sal den huyse van Israel nae dese daghen seyt die Heere, gheuende myn wetten in hen verstant, ende in hen herte sal icse scrijuen ende ick sal hen tot eenen God sijn, ende sij sullen my tot een volck sijn, 11 ende een ieghelyck en sal sijnen naesten niet leeren, ende een ieghelyc sijnen broedere, segghende. Kent den Heere, want sij sullen my allegader kennen vanden minsten totten meesten van henlieden, 12 want ick sal ghenadic sijn haren ongherechticheden ende haerder sonden en sal ic nv voorts niet meer ghedencken, 13 Ende segghende een nieuwe, heeft hy het eerste veroudert, Maer wat veroudert ende veriaert wort, dat is by sijn eynde.

9 HEt eerste testament hadder voorwaer te voren sijn rechtuerdichmakinghen des diensts, ende een wtwendiche heyliecheyt. 2 Want het tabernakel is ten iersten ghemaect, waer in dat waren die candelaers, ende die tafel, ende die voorlegghinge der brooden die heyligh ghenoemt wort. 3 Maer na dat tweetste voorhancsel was het tabernakel dwelc ghenoemt wort theyligh der heylighen, 4 hebbende het gulden wieroockvat, ende die arcke des testaments, rontsomme ouerdict van allen sijden met goude, waer in was die gulden cruycke houdende het manna ende Aarons roede die bladeren voortbracht hadde, ende die tafelen des testaments, 5 ende ouer die waren die Cherubims der glorien ouerlommerende den stoel der ghenaden, waer af dat nv niet en is te segghen van elcken besondere, 6 Maer als dese dinghen aldus bereydt waren, soo ghinghen die priesters altijt in dat ierste tabernakel, die diensten der sacrificien voldoende, 7 maer int tweede ghinc alleene die ouerste priester eens tiaers, niet sonder bloet, dwelck hy offert voor sijn, ende des volcs onwetenheyt 8 Den heylighen gheest dit te kennen gheuende, dat den wech der heylighen noch niet gheopenbaert en was, te wijle dat het ierste tabernakel noch sijnen staet hadde, 9 dwelck een ghelyckenisse is van desen teghenwoerdighen tijt, waer nae gheoffert worden gauen, ende slachofferanden die nae die conscientie den ghenen die dient niet volcomen maken en connen, 10 alleenlyk in spijsen ende in drancken, ende versceyden manieren van wasschen, ende rechtuerdicheden des vleeschs die tot den tijt der beteringhe inghestelt sijn. 11 Maer Christus

een aencomende hooghe priester der toecomender goeden is door een meerder ende volmaeter tabernakel niet met handen ghemaect, dat is niet van desen maecsel 12 noch door tbloet der bocken oft calueren, maer door sijn eyghen bloet, eens ingaen in dat heyligh, hebbende gheuonden die ewighe verlossinghe. (*aiōnios g166*) 13 Want eest dat het bloet der bocken ende der stieren, ende dasschen vanden veersalue bespraeyt sijnde die besmette heylicht tot die suyueringe des vleeschs 14 hoe veel te meer heeft het bloet Christi, die door den heylighen gheest sij seluen Gode onbesmet gheoffert heeft, ons conscientie ghesuyert van doode werken om te dienen den leuenden Godt? (*aiōnios g166*) 15 Ende daerom is hy een middelaer des nieuwens testaments, op dat die ghene die gheroepen sijn (ouermids die doot die daer tusschen comen is, tot verlossinghe van die ouertredinghen die onder dierste testament waren) ontfanghen souden die belofte der ewigher erffelijcheyt. (*aiōnios g166*) 16 Want waer een testament is, daer eest van noode dat die doot des testamentmakers daer nae volghe, 17 Want het testament is in die dooden gheuesticht, anders so en eest noch niet van weerden als hy noch leuet diet testament ghemaect heeft. 18 Daerom so en is het eerste voorwaer sonder bloet oock niet gheheylicht gheweest, 19 want als alle tghebodt der wet van Moyses ghelesen was alle den volcke, soo heeft hy, nemende tbloet der calueren ende bocken met water ende purpur wolle, ende hysope, den seluen boeck oock ende alle tvolck bespraeyt 20 segghende Dit is bloet des testaments, dwelck God tot v lieden gheboden heeft. 21 Oock heeft hy het tabernakel ende alle die vaten des diensts, desghelycks metten bloede bespraeyt, 22 Ende by nae alle dinghen worden doort bloet nae die wet ghesuyert, ende sonder bloetstortinghe en wort gheverghiffenis ghedaen. 23 Aldus dan eest voorwaer van noode die voorbeelden der hemelscher dinghen hier mede ghesuyert te worden, maer die selue hemelsche dinghen moeten door beter slachofferanden ghesuyert worden dan met dese, 24 Want Iesus is niet gheghaen in die heylighen plaetsen met hande ghemaect die voorbeelden der dinghen die warachtich sijn, maer inden hemel op dat hy nv soude teghenwoordich sijn voor Gods aensicht voor ons lieden. 25 Noch oock niet om dat hy sij seluen dicmael soude offeren, ghelyc die ouerste priester gaet in die heylighen plaeft alle iaere, met vreemden bloede, 26 want anders soo waert van noode dat hy dicmael lijden soude van tbeghinsel der werelt, Maer nv heeft hy hem eens gheopenbaert, in die veruullinghe der tijden tot een afnemen van die sonde door sijn slachofferande, (*aiōn g165*) 27 Ende ghelyck den mensche ghestelt is eens te steruen, ende daer nae het ordeel, 28 alsoo is Christus oock eens gheoffert gheweest om die sonden van veel menschen gheheel af te nemen, ten tweeden sal hy openbaren sonder sonde den ghenen die hem verwachten ter salicheyt.

10 VVant die wet hebbende een scaduwe der toecomender goeden, niet het warachtich beelt der dinghen, en mach nemmermeer volcomen maken die ghene die daer toegaen, met die selue slachofferanden die sij sonder ophouden offeren tot allen iaren, 2 want anders soo souden die opghehouden hebben van gheoffert te worden, om dat

die dienaers eens ghesuyuert sijnde gheen conscientie der aenghedaen heeft? **30** Want wi weten wie datter gheseyt sonder voorts meer en souden hebben, **31** Maer hier inne wort heeft. Gheeft my die wrake, ick salt verghelden, Ende een ghedenkenisse der sonden tot elcken iare ghehouden, **32** Het want het is onmoghelyc dat door der stieren ende bocken is grouwelijc te vallen in die handen des leuende Gods, bloet die sonden souden afghenomen worden, **33** Maer weest ghedachtich der voorleder daghen, in die **4** want het is onmoghelyc dat door der stieren ende bocken is grouwelijc te vallen in die handen des leuende Gods, bloet die sonden souden afghenomen worden, **34** Maer weest ghedachtich der voorleder daghen, in die **5** Daerom hy in die werelt comende seyt. Gheen slachofferande ende welcke ghy verlicht sijne eenen grooten strijd des lijdens ghifte en hebdi ghewilt, maer ghy hebt my een lichaem hebt verdraghen, **35** Maer weest ghedachtich der voorleder daghen, in die **6** bequamelijc toegheueocht, **36** die heelbrantofferen, ende die versmaetheden ende tribulatien een besielsel sijt gheworden, sondofferen en hebben v niet behaecht, **37** Doen heb ick ende eens deels als ghy medeghesellen sijt gheworden der gheseyt. Siet ick come, int beghinsel des boecks is van my gheender die alsoo wandelen, **38** Want ghi hebt oock metten ghescreuen dat ick Godt uwen wille doen soude, **39** Bouen gheuanghenen medelijden ghehad, ende die beroouinghe segghende. Dat ghy die slachofferanden ende sacrificien van uwen goeden hebdi met blijscap ontfanghen, wetende ende heelbrantofferen ende sondofferen niet ghewilt en hebt, dat ghy noch een beter ende blijuende goet hebt inden ende dat v oock niet behaechten hebben, die nae die wet hemel. **35** Daerom en wilt v betrouwen niet verliesen, die gheoffert worden, **36** doon heb ick gheseyt. Siet ick come, op dat ghy den wille Gods doende, moect dat ick Godt uwen wille doen soude, daer neemt hy dierste wech om dat nauolgheude in te setten, **37** In welcken wille wij gheheylicht sijn, door die offerande van clychaem Iesu Christi eens, **38** Want verduldicheyt is **10** Ende voorwaer elck priester is teghenwoordich alle van noode, op dat ghy deel v betrouwene niet verliesen, die daghe dienende, ende die selue slachofferanden dicmael offerende, die nemmermeer die sonden en moghen afnemen, **39** Maer wij en sijn gheen kinderen des aftreckens ter verdoemenissen, maer **11** Ende voorwaer dese een slachofferande offerende voor die sonden, sitd inder ewicheyt aen die rechte hant Gods, **12** Maer dese een slachofferande offerende voor die sonden, verwachtende tot dat sijn vianden ghestelt sullen worden tot te hopen sijn, een seker bewijs der dinghen die niet ghesien en worden, **13** Maer voorwaer elck priester is teghenwoordich alle ghetuyghenis vercreghen, **14** want door een offerande heeft hy inder ewicheyt volmaect die gheheylichde. **15** Ende die ghetuyghenis vercreghen, **16** Want hier door hebben die ouders heylige gheest betuyghet ons ooc, want nae dat hy gheseyt ghesien en worden, **17** Ende dit is het testament dat ick tot henlieden betuyghen sal nae die daghen, seyt die Heere. Gheue mijn wet in hen herten, ende in hen gedachten sal icse scrijuen, **18** Ende haerder sonden ende ongerechtigheden en sal ick nv niet meer ghedencken, **19** Ende waer vergiffenissee is van dese, daer en is voorts gheen offerande meer voor die sonde, **20** Daerom broeders hebbende betrouwene inden ingang der heylighen doort bloet Christi **21** door den nieuwe ende leuenden wech welcken hy ons sterstmael voorgewandelt heeft doort voorhansel, dat is, sijn vleesch, **22** hebbende oock den groten priester ouer thuys Gods, **23** laet ons daer toegaen met een warachtich herte in die volheyte des gheest hebbende die herten bespraeyt van een quade conscientie, ende die lichamen ghevasschen met suyuren water, **24** laet ons houden die onbeweghelycke belijdinghe onser hopen (want hy is ghetrouwue diet beloeft heeft) **25** Ende laet ons malcanderen aenmercken tot verweckinghe der liefden, ende der goeder wercken, **26** Want als wij al willens sondighen, nae dat wij ontfanghen hebben die kennisse der waerheyt, **27** so en wort daer voor die sonden nv gheen slachofferande meer achterghelaten, **28** Soo wie Moyses wet breegt die sterft sonder eenighe ontferminghe door twee oft drij ghetuyghen, **29** hoe veel te meer quader pijnen meyndi dat sulc lijen sal, die den sone Gods vertreden heeft, ende het bloet des testaments voor onsuyuer ghehouden, waer in dat hy gheheylicht is, ende den gheest der gratien versmaethet.

11 MAer het ghelooue is een vasticheyt der dinghen die te hopen sijn, een seker bewijs der dinghen die niet ghesien en worden, **12** Want hier door hebben die ouders ghetuyghenis vercreghen, **13** Door tghelooue verstaen wij, dat die tijden deser werelt bequamelijc ghesict sijn door dwoort Gods, op dat wt die onsienlickje dinghen ghemaect souden worden die sienlijcke. (*aīōn g165*) **14** Doort ghelooue heeft Abel Gode een meerder slachofferande gheoffert dan Cain, door die welcke hy een ghetuyghenis vercreghen heeft dat hy rechtuerdich was, als Godt ghetuyghenis gheuende was van sijnen ghiften, ende daer door spreect hy noch al is hy doodt, **15** Doort ghelooue is Enoch wechheuoert dat hy die doot niet sien en soude, ende hi en worde niet gheuonden, want God heeft hem wechheuoert, want voor die veruoeringhe heeft hi ghetuyghenis ghehad, dat hy Gode behaecht hadde, **16** Maer sonder ghelooue eest onmoghelyc Gode te behaghien, Want soo wie tot Gode coemt die moet gheloouen dat hy is, ende dat hy den ghenen die hem soeken een vergelder is. **17** Door tghelooue heeft Noe nae dat hy een antwoerde ontfanghen hadde van die dinghen die noch niet ghesien en worden vreesende een arcke bereydt ter salicheyt van sijnen huyse, door die welcke hy die werelt verdoemt heeft, **18** Ende is een erfghenaem ghestelt der rechtuerdicheyt die wten ghelooue is, **19** Doort tghelooue heeft hy die Abraham ghehoemt wort, onderdanich gheweest om wt te gaen ter plaeften die hy ontfanghen soude tot een erffenisse, ende hy is wtghegaen, niet wetende waer henien dat hy ginc. **20** Doort ghelooue heeft hi gheweont int lant der beloften, als in een vreemt landt, woonende in hutten met Isaac ende Jacob mede erfghenamen der seluer beloften, **21** Want hy verwachte een stadt die fundamenten hadde der welcker constich makere ende sceppere Godt is, **22** Doort tghelooue heeft die onvruchtbaer Sara cracht ontfanghen des saets, oock ouer den tijt des ouderdoms, want sij gheloofde dat hy ghetrouwue was diet beloeft hadde. **23** Daerom sijnder

ooc gheboren van eenen man (ende dien verstoruen) als sterren des hemels in menichte, ende ghelyck dat sandt dwelck aen de cant der zee is ontlijck. **13** Nae tgheluoue sijn alle dese ghestoruen, niet ontfanghen hebbende die beloften, maer van verre die aensiende ende groetende, ende belijdende dat sij pelgrims ende vreemdelingen sijn op die eerde, **14** Want die dese dinghen segghen die bewijzen dat sij hen landt soeken, **15** Ende waert dat sij emmer des lants ghedachtich hadden gheweest daer sij wtghegaen waren, soo hadden sij voorwaer tijt om weder te keeren, **16** maar nv begheeren sij een beter lant dat is een hemelsch lant, Daerom en scaem hem God niet, haerlieder Godt ghenoemt te worden, want hy heeft hen een stadt bereydt. **17** Door tgheluoue heeft Abraham Isaac gheoffert doen hy beproeft worde, ende hy offerde sijnen eenighen gheboren sone die de beloften ontfanghen hadde **18** (totten welcke gheseyt is) In Isaac sal v dat saet ghenoemt worden, **19** voorwaer houdende dat Godt machtich was oock van die dooden te verwecken, waerom heeft hy dien tot een ghelyckenisse wederom ontfanghen. **20** Door tgheluoue heeft Isaac Iacob ende Esau ghebenedijt van toecomende dinghen. **21** Door tgheluoue heeft Iacob steruende een ieghelyc van Iosephs kinderen besonder ghebenedijt ende heeft aenghebeden dat wtersten van sijnder roeden. **22** Door tgheluoue heeft Ioseph steruende vermaen ghedaen van dat reysen der kinderen van Israel ende heeft gheboden van sijnen ghebeenten, **23** Door tgheluoue Moyses gheboren sijnde is gheborghen gheweest drijf maenden van sijnen ouders, om dat sij ghesien hadden dattet een fraey kindeken was, ende sij en hebben des conincks ghebodt niet ontsien, **24** Door tgheluoue heeft Moyses doen hy groot gheworden was gheloochein dat hy Pharaos dochters sone was, **25** meer verkiesende ghepijnicht te worden met Godts volc, dan der tijtelicker sonde ghenoechte te hebben, **26** achtingtend het verwijt Christi meerder rijckdommen te wesen, dan den schat van Egipten want hy sach op die vergheldinghe, **27** Door tgheluoue heeft hy Egipten ghelaten, niet ontsiente die hoochmoedicheyt des conincks, want den onsnielijken heeft hy als siende verdraghen, **28** Door tgheluoue heeft hy Paesschen feestelijck ghehouden, ende die bloetstortinghe, op dat die ghene die dierste gheborene verdorf hen niet raken en soude. **29** Doort gheeluoue sijn sij door die rode zee ghegaen als door dat drooghe lant, dwelck als die Egiptenaren ondersocht hadden, werden sij verslonden. **30** Door tgheluoue sijn die mueren van Iericho neder gheuallen door den omganck van seuen daghen. **31** Door tgheluoue en is Raab die ghemeyn weerdinne niet verloren ghegaen metten ongheloouighen, ontfanghende die bespieders met vreden, **32** Ende wat sal ick noch segghen? Want den tijt sal my ontbreken vertellende van Gedeon, Barac, Samson, lephte, Dauid, Samuel, ende van die propheten, **33** die doort gheeluoue conincrijcken verwonnen hebben, ghewracht hebben die rechtuerdicheyt vercreghen hebben die beloften, ghesloten die myulen der leeuen, **34** wtghebluscht die cracht des viers, die ontuloden sijn dat scrpte des sweets, crachtich sijn gheworden van cranckeyt, sterck gheworden inden strijt, ghekeert hebben die heyrelghers der vreemen, **35** die vrouwen hebben hen dooden ontfanghen van die

verrijsenisse, Maer die andere sijn wtgherect gheweest niet ontfanghende eenighe verlossinghe, op dat sij een beter verrijsenisse vinden souden, **36** Maer die andere hebben bespottinghen ende slaghen gheproeft, daer toe oock banden ende kerkeren, **37** sij sijn ghesteent gheweest, van een ghehouwen gheweest, ghetempteert gheweest, ende door verslaen des sweets ghestoruen, sij hebben ommeghegaen in scaepspelen, in gheyten vellen, ghebrec lijdende, benaut, ghepijnicht **38** der welcker die werelt niet weerdich en was, in woeste pletsen dolende op berghen, ende in speluncken, ende in die holen der eerden, **39** Ende alle dese door tghetuyghenis des gheloofs gheproeft sijnde en hebben die belofte niet ontfanghen, **40** midtsdien dat Godt wat beters voor ons voorside was, dat sij sonder ons niet en souden volmaect worden.

12 DAerom wij oock hebbende omrent ons soo groote wolcke der ghetuyghen, aflegghende alle last, ende alle sonde ons omstaende, laet ons door verduldicheyt loopen tot den strijt die ons voorghesteldt is, **2** aensiende opden principalen wercker ende voleynder des geloofs lesum die welcke hebbende voor hem ghestelt die blijscap, heeft het cruyx verdraghen, versmadende die bescaemtheyt ende sit ter rechter hant Godts. **3** Want gheendct sijns die sulck wedersegghen teghen hem seluen van die sondaers verdraghen heeft, op dat ghy niet vermoeyt en wort met uwen ghemoede verflauwende, **4** want ghy en hebt noch totten bloede niet wederstaen, teghen die sonde strijdende, **5** ende ghy hebt vergheten die vertroostinghe die tot v lieden als tot kinderen spreect segghende. Mijn sone en wilt niet verachten die castijnghe des Heeren, noch en latet v niet verdrieten als ghy van hem ghestraf wort, **6** Want wien die Heere liefheet, dien castijt hy, ende gy gheesselt elck kint dat hy ontfanc, **7** In die castijnghe volherdet, als den kinderen soo biedt Godt sij seluen v lieden, want wat kint issert dat die vader niet en castijt? **8** Eest dat ghy buyten die castijnghe sijt, der welcker sij alle deelachtich sijn gheworden soo sijdy dan bastaerden ende gheen wettiche kinderen, **9** Voorts soo hebben wij voorwaer vaders ons vleeschs tot onderwijsers ghehad, ende wij ontsaghen die, en sullen wi niet veel te meer onderdanich sijn den vader der gheesten ende leuen? **10** Ende die leerden ons voorwaer op eenen tijt van luttel daghen nae haren wille, maer dese tot dat ghene dat orboerlyk is om te ontfanghen sijn heylighinge. **11** Maer alle castijnghe en die teghenwoordicheyt en sciijt niet genoechelijc te wesen, maar droeueich, maer namaels sal sij een seer gheruste vrucht der rechtuerdicheyt weder gheuen den ghenen die door haer gheoefft sijn, **12** Daerom richt op die slappe handen, ende lamme krynen, **13** ende maect rechte ganghen met uwen voeten, op datter iemant crepel gaende niet en dwale, mae laet hem meer genesen worden. **14** Volcht den vrede met alle menschen ende heylicheyt, waer sonder dat niemand Godt sien en sal, **15** toesiende datter niemand der gratien Gods en ontbreeke, op datter gheen wortel der bitterheit opwaerts spruytende beleidt en doe, ende datter vele door die besmet worden. **16** Datter niemand een hoereerde en sij oft ongheestelijc ghelyc Esau, die om een spijse sijn recht der ierster gheboorten vercocht heeft, **17** want ghy sult weten,

hoe dat hy namaels begheerende die benedictie te beeruen, bloet voor die sonde ghedraghen wordt in dalder heylischte verworpen is gheweest, want hy en vant gheen plaatse, door den ouersten priester, deser lichamen worden der penitencien, hoe wel dat hy die met tranen versocht verbant buyten die legheren, **12** Daerom heeft Iesus oock, hadde, **18** Want ghy en sijt niet ghegaen totten rakenlijcken om dat hy door sijn bloet het volck heylighen soude, buyten berch, ende totten viere daermen aencomen mach, ende die poorte gheleden. **13** Daerom laet ons tot hem wtgaen totten stormende wint, ende duysterheyt, ende onweder, **19** buyten die legheren, sijn verwijt draghende, **14** want wij en ende tgheluyt der basoenen ende die stemme der woorden, hebben hier gheen blijuende stadt, maer wij soeken een die welcke die ghene diese ghehoort hebben, weygherden tocomende. **15** Hierom laet ons door hem die offerande des hen dat hem dwoort niet en soude ghedaen worden. **20** loefs altijt Gode offeren, dat is die vrucht der lippen die sijnen (Want sij en verdroegen niet tghene datter gheseyt worde, naem belijdende sijn) **16** Maer der weldadicheyt, ende der Ende waert dat een beeste den berch raete, die soude ghesteen worden, **21** Ende also veruaerlijc waert datter ghesien worde, Moyses heeft gheseyt. Ick ben verscricht gheworden, ende heel beuende) **22** Maer ghy sijt ghegaen tot den berch Sion ende die stadt des leuenden Godts tot die hemelsche Ierusalem, ende totter menichten van veel duysent Enghelen, **23** ende tot die kercke der ierstelinghen die bescruen sijn in die hemelen, ende tot God den rechter van al, ende tot die gheesten der volmaecter rechtuerdigher, **24** ende tot des nieuwen testaments middelaer lesum ende tot die bespraeyinghe des bloets, beter sprekende dan Abels bloet. **25** Siet toe dat ghy den ghenen die spreect niet en veronweerdicht, Want eest sake dat sij niet ontuloden en sijn die hem veronweerdicht hebben die opder eerden sprack, veel te min wij die verachten den ghenen die ons van die hemelen toespreect, **26** wiens stemme doen die eerde beruerde, maer nv beloeft hy segghende. Noch eens ende ick sal berueren niet alleen die eerde, maer oock den hemel. **27** Maer dat hy seyd noch eens, soo verlaert hi die veranderinghe der wandelbaer dinghen als die ghemaect sijn, op dat die blijuen moghen die onwandelaer sijn. **28** Hierom het omberuerlijc rijk onfanghende hebben wij die gratie, door die welcke wij Gode behaghende dienen souden, **29** Want voorwaer ons Godt is een verterende vier.

13 Die liefde der broederlycheyt blijue in v lieden, **2** ende die herbergsaemhelyt en wilt niet vergheten, want hier door hebben die sommige behaecht, die Enghelen ter herberghen ontfanghen hebbende. **3** Weest gheachtich der gheuanghenen, als mede gheuanghen, ende der gheender die arbeyden, als die selue oock mede int lichaem woont, **4** Den houwelijck is eerlijck, by ieghelijken ende dat bedde is onbesmet, want die hoererders ende ouerspeelders sal Godt ordeelen, **5** Laet die manieren sijn sonder ghericheyt, te vreden wesende met die teghenwoordighe dinghen, Want hy heeft gheseydt, Ick en sal v niet afgaen noch verlaten, **6** also dat wij ghetrouwelijck segghen moghen. Die Heere is mijn helper, ick en sal niet vreesen wat my die mensch doet **7** Weest gheachtich uwer ouersten, die v lieden ghepreect hebben dwoort Godts, der welcker leuens wtganck ghy aenmerckende volghet tghelooue, **8** Iesus Christus is ghisteren ende heden, die selue is oock inder eeewicheyt. (**aion g165**) **9** Met verscyden ende vreemde leerlingen en laet v niet verleyden, Want tis dalder beste door die gracie therte te vestighen, niet met die spijsen die niet ghebaet en hebben den ghenen die daer in ghewandelt hebben. **10** Wij hebben eenen outaer waer af si gheen macht en hebben te eten, die den tabernakel dienen, **11** Want welcker dieren

Jakobus

1 IACOBUS een dienaer Godts ende ons Heeren Iesu Christi, den twaelf gheslachten die in die verstroeytheyt sijn salicheyt **2** Mijn broeders achtet te wesen alle blijscap als ghy sult gheualen sijn in versceyden becoringen **3** wetende dat die proeuinghe ws gheloofs verduldicheyt werct, **4** Ende die verduldicheyt hebbe een volmaect werck, op dat ghy moect wesen volmaect ende gheheel, nerghens in ghebrekende. **5** Maer eest dat iemant van v lieden wijsheit behoeft, die beghere die van Gode, die allen menschen gheeft oueruloedelijc, ende niet en verwijt, ende die sal hem ghegeuen worden, **6** Maer hy bidde int ghelooue, niet twijfelende, want die twijfelt, die is ghelyck die bare vander zee, die vanden wint gheroert wort ende ommeghedreuen, **7** daerom die mensch en laet hem niet duncken dat hy iet ontfanghen sal vanden Heere. **8** Een man dobbel van ghemoede is onghestadich in alle sijn weghen, **9** Maer een ootmoedich broeder die glorieere in sijn verheffinghe, **10** ende die rijcke in sijn vernederinghe, want ghelyc een bloeme des hoys sal hy verghaen, **11** want die sonne is opghestaen met hitten, ende die heeft het hoy verdorret, ende sijn bloeme is afgeueallen, ende die schoonheyt haerder ghedaenten is verghaen, alsoal sal die rijcke oock verdwijnen in sijn weghen. **12** Salich is die man die de becoringe verdraecht, want als hy sal gheproeft sijn, soo sal hy ontfanghen die croone des leuens, die God beloeft heeft den ghenen die hem liefhebben. **13** Niemant en segge als hy ghetempteert wort, dat hy van Gode ghetempteert wort, want Godt en is gheen tempteerde tot quaet, ende hy en tempteert niemant, **14** Maer een ieghelyck wort ghetempteert van sijn begheerlijcheyt afgetrocken, ende aengheloc, **15** Daer nae als die begheerlijcheyt ontfanghen heeft, soo baert sij die sonde, ende die sonde als sij volbracht is, brengt voorts die doot. **16** Daerom en wilt niet dolen mijn alderliefste broeders. **17** Alle die beste gaeue ende alle volmaete ghitte is van bouen nederdalende vanden vader der lichten, by den welcken gheen veranderinghe en is, oft ouerlommeringe der verkeeringhen, **18** Vrijwillichlyc heeft hy ons voorts bracht door dwoort der waerheyt om dat wij sijn souden eenighe ierstelinghen sijns scepsels, **19** Ghy wetet mijn alderliefste broeders. Maer alle mensch sij rasch om te hooren, maer traech om te spreken, ende traech tot gramscap, **20** want die gramscap eens mans en werct die rechtuerdicheyt Godts niet, **21** Daerom wech worpende alle onsuyuerhert, ende oueruloedicheyt der quaetheyt, in saechtmoedicheyt ontfaect dat ingheplant woort, dwelck v ziele mach salich maken. **22** Maer weest doenders des woorts, ende niet alleen hoorders, v seluen bedrieghende, **23** Want isser iemant een hoorder des woorts ende gheen doender, dese sal gheleken worden den man die het aensicht sijnder ghebuerten aensiet in eenen spieghel, **24** want hy heeft sij seluen aensien, ende is wech ghegaen, ende ter stont heeft hy vergheten hoedanich dat hy gheweest heeft, **25** Maer soo wie aenmerct in die wet der volmaester vrijcheyt, ende daer in blijft, niet gheworden sijnde een verghetelijck hoorder, maer een doender des wercs, dese sal salich wesen in sijn werck **26** Maer eest dat iemant meynt dat hy Godsdienstich is, niet bedwinghende

sijn tonghe, maer verleydende sijn herte, deses Godsdienst is ydel. **27** Den suyeren Godsdienst by Godt ende den vader is dese, Te besoecken die weesen ende weduwen, in hen tribulatien ende hem seluen ombesmedt te houden van deser werelt.

2 MYN broeders, en wilt het ghelooue van die glorie ons Heeren Iesu Christi niet hebben int wtnehmen der personen, **3** Want eest dat in uwe vergaderinghe coemt een man hebbende eenen gulden rinck, in een wit blinckende cleet, ende datter oock incoemt een arm mensch met een snoede habijt, **4** ende dat ghy aenmerct op dien die ghecleedt is met dat seer eerlijck cleedt, ende segghet tot hem. Sidt ghy hier wel, maer segt totten armen, Staet ghi daer, oft sidt onder dat banxken mijnder voeten, **5** en ordeelt ghi lieden dan niet by v seluen, ende sijt gheworden rechters der ongherechtigher ghedachten? **6** Hoort mijn alderliefste broeders. En heeft Godt die arme menschen niet vercoren in dese werelt, rijk int ghelooue, ende erfghenamen des rijcks, dwelck Godt beloeft heeft den ghenen die hem liefhebben? **7** En blasphemeren sij niet den goeden naem die ouer v lieden aengheroepen is? **8** Eest ooc dat ghy die coninclijsche wet volbrengt nae die scriptuuren. Ghy sult uwen naesten liefhebben als v seluen, soo doedy wel, **9** maer eest dat ghy die personen wtneemt, soo doedi sonde, wordende ghestraf van die wet als ouertreders, **10** Maer soo wie alle die wet onderhoudt, ende misdoet int eene, die is schuldich gheworden van alle, **11** Want wie gheseyt heeft. Ghy en sult gheen ouerspel doen, die heeft oock gheseyt. Ghy en sult niet dootslaen, Ende eest dat ghi gheen ouerspel en doet, maer dootslaet, soo sijdi gheworden een ouertreder der wet **12** Alsoo spreekt, ende alsoo doet, als die beghint gheordeelt te worden door die wet der vrijcheyt, **13** Want recht ordeel sonder bermherticheyt sal hem gheschieden, die gheen bermherticheyt ghedaen en heeft, Maer die bermherticheyt gaet te bouen het ordeel. **14** Wat salt baten mijn broeders eest dat iemant seyt dat hy ghelooue heeft, ende die wercken niet en heeft? Mach dat ghelooue hem salich maken? **15** Ende eest dat een broeder oft suster naect sijn, ende ghebrec lijden van daghelijschen nootdurft, **16** ende dattet iemant van v lieden tot hen segghe. Gaet in vreden wort werm, ende wert versaet, maer dat ghy hen niet en gheeft dat den lichame nootelicj is, wat salt helpen? **17** Alsoo oock het ghelooue, eest dat gheen wercken en heeft, soo eest doot in sij seluen. **18** Maer iemant seyt. Ghy hebbet ghelooue, ende ick heb die wercken, toont my v ghelooue sonder wercken ende ick sal v wt die wercken mijn ghelooue toonen, **19** Ghy gheloof datter een Godt is. Ghy doet wel, die duyuelen gheloouent oock ende sij verscricken hen, **20** Maer wilde ghy ydel mensch weten dat het ghelooue sonder werck ydel is? **21** Abraham ons vader en is hy wt die wercken niet gerechtuerdicht offerende Isaacs sijnen sone opden outaer? **22** Siedi wel dat het ghelooue mede wracht met sijnen wercken ende dat wt den wercken het gelooue volmaect is geweest? **23** Ende die scriptuure is volbracht seggende. Abraham heeft Gode geloof, ende tis hem gherekent ter rechtuerdicheyt, ende hy is Godts vrient

ghenoemt gheweest. **24** Siet ghy wel dat een mensch wt die wercken gherechtuerdicht wort, ende niet wten ghelooue alleen? **25** Desghelijcs oock Rahab die ghemeyn weerdinne, en is sij niet wt die wercken gherechtuerdicht ontfanghende die boden, ende die door eenen anderen wech wtleydende? **26** Want ghelyck een lichaem sonder gheest doot is, also is het ghelooue sonder wercken oock doot.

3 EN wilt niet veel meesters worden mijn broeders, wetende dat ghy meerder ordeel crijcht **2** want wij misdoen alle in veel dinghen. Eest dat iemant metten woerde niet en misdoet dits een volmaect man, hy mach oock met eenen toom tgheheel lichaem omleiden, **3** Maer eest dat wi den peerden die toomen inden myul steken, om die ons te ghewilligen soo wenden wij oock al rontom hen lichamen, **4** Ende siet die scepen hoe wel dat sij groot sijn ende van stercken winden ghedreuen worden, nochtans worden sij omgheuoert met een cleyn roer, waer dat het ghewelt des regeerders wilt, **5** Alsoo is die tonghe oock een cleyn let, ende het beroemt groote dinghen. Siet hoe grooten bosch dat een cleyn vier ontsteect, **6** Ende die tonghe is een vier een werelt der boosheit, Die tonghe wort ghestelt in onse ledien, die welcke besmet het gheheel lichaem, ende si ontsteect dat radt van onser gheboerten, ontsteken sijnde van die helle, (**Geenna g1067**) **7** want alle natuere van beesten ende voghelen, ende serpenten, ende der ander dieren, worden ghetemt, ende sijn ghetemt gheweest van die menschelijcke natuere, **8** maer die tonghe en mach gheen mensch temmen. Tis een ongerustich quaet, vol dootelijcs fenijns, **9** Door haer ghebenedijden wij Godt ende den vader, ende met haer vermalendijden wij die menschen die nae Gods ghelyckenisse ghemaect sijn, **10** wt den seluen mont coemt voorts die ghebenedijdinge ende vermalendijdinge, Mijn broeders dese dinghen en moeten alsoo niet gheschieden. **11** Vloeyt een fonteyne wt eenen gate, suet ende bitter water? **12** Mijn broeders mach eenen vijgheboom wijndruygen voorts brenghen, oft eenen wijnstruyck vijghen? Also en mach ooc gheen ghesouten water suet water maken, **13** Wie isser wijs, ende gheleert onder v lieden? die toone wt sijn goede wandelinghe sijn werc in die saechtmoedicheyt der wijsheit. **14** Maer eest dat ghy bitteren nijdt hebt, ende datter strijden sijn in herten, soo en wilt niet glorieren, ende loghenachtich sijn teghen die waerheit, **15** want dit en es gheen wijsheit van bouen nederdalende, maer eertsche, sinlikec ende duyvelsche, **16** want daer nijdt ende strijd is, daer is onghestadicheyt, ende alle quaet werc, **17** Maer wijsheit die van bouen is die is ten iersten eerbaer, daer nae vreedtsaem, sedich, beradelijck, een gheuoelen hebbende metten goeden, vol bermherticheden, ende goede vruchten, niet ordeelende, sonder gheueynstheyt, **18** ende die vrucht der rechtuerdicheyt wort in vrede ghesaeyt den ghenen die vrede maken.

4 VVaer af sijn der strijden ende kijuagien onder v lieden? En is dat niet hier af, wt uwe wellusten die in v ledien strijden? **2** Ghy begheert, ende en hebbes niet, ghi slaet doot, ende benijdt ende ghy en moghet niet vercrijghen, ghy kijft ende strijdt, ende en hebbet niet, daerom want ghy niet en biddet. **3** Ghy bidt, ende en ontfangh niet, om dat

ghi qualijck bidt, te weten om dat ghijt in uwe wellusten verdoen soudet. **4** Ghy ouerspeelders en weet ghi niet dat die vrintscap deser werelt Godts viantschap is? Daerom soo wie deser werelt vrint wilt sijn, die wort Godts viant ghemaect, **5** Meyndy dat die schriftuere ydelijck seyd. Tot nijdcicheyt begheert die gheest die in v lieden is? **6** Maer hy gheeft meerder gratie, Daerom seyt sij. Godt wederstaet den houerdighen, ende gheeft gracie den ootmoedighen. **7** Daerom weest Gode onderdanich, maer wederstaet den duyuel, ende hy sal van v vlieden, **8** Ghenaket Gode, ende hy sal v ghenaken. Suyvert die handen o ghi sondaers, ende maect puer die herten ghy die dobbel van ghemoede sijt. **9** Weest allendich ende maect rouwe, ende weent, laet v lachen in een droeffenissee verkeert worden, ende v blijscap in trueringhe, **10** Verootmoedicht v voor daenschij des Heeren, ende hy sal v verheffen. **11** En wilt malcanderen niet lasteren achter rugge mijn broeder, Die sijnen broeder achter rugge lastert oft sijnen broeder ordeelt, die lastert die wet, ende ordeelt die wet, Eest dat ghi die wet ordeelt, soo en sijdi gheen doender der wet, maer een rechter, **12** want daer is een wetghueur ende rechter, die verdoemen mach ende verlossen, Maer wie sijt ghy die uwen naesten ordeelt? **13** Siet ghy die nv segt. Heden oft morghen sullen wij gaen in die stadt, ende wij sullen daer emmer een iaer bliuen, ende wij sullen comenscap doen, ende winninghe doen **14** (die niet en weet wat morghen wesen sal) want wat is v lieder leuen? Tis eenen domp die een luttel tijs ghesien wort, ende daer nae sal hy verdwijnen, **15** voor tghene dat ghy segghen soudt, Eest dat die Heere wilt, ende eest dat wij leuen, soo sullen wij dit oft dat doen, **16** Maer nv verheft ghy v in uwe houerdien, Alle sulck verhueghen is arch, **17** Daerom den ghenen die tgoet doen can, ende niet en doet, dien eest sonde.

5 VVel aen nv ghy rijcke, weent huylende in uwe allendicheden, die v toecomien sullen **2** v rickdommen sijn verrot, ende v cleederen sijn van die motten gheten. **3** V gout ende siluer is verroest gheworden, ende haren roest sal v lieden tot een ghetuyghenis wesen, ende tsal v vleesch eten als een vier Ghy hebt voor v lieden die gramscap tot eenen schat vergaderd teghem die wterste daghen. **4** Siet den loon der wercluyden die v lantscappen ghemaeyt hebben die v lieden bedrieghelijc onthouden is, dien roept ende den roep van dien is ghecomen in die ooren des Heeren der heyscharen. **5** Ghy hebt ghebrast op die erde, ende in uwe ouerdadijden hebdi v herten opgeheuedt teghen den dach der doodinghen. **6** Ghi hebt aenghebracht ende ghedoot den rechtuerdigen, ende hi en heeft v lieden niet wederstaen. **7** Daerom broeders weest verduldich tot die toecoomst des Heeren, Siet die ackerman verwacht die costelijcke vrucht der eerden, verduldichlijck lijdende tot dat hy ontfanghe den vroeghen ende spaden reghen. **8** Weest ghy oock verduldich, ende versterct v herten, want die toecoomst des Heeren sal naken. **9** Broeders en wilt niet versuchten teghen malcanderen, op dat ghy niet geordeelt en wort. Siet die richter staet voor die doere, **10** Broeders neemt tot een exemplel des arbeysts ende verduldicheyt die propheten die ghesproken hebben inden naem des Heeren.

niemt en biddet. **11** Siet wij achtense salich die verdraghen hebben, Die

verduldicheyt van lob hebdi ghehoort, ende des Heeren eynde hebdi ghesien, want die Heere is bermhertich ende ghenade doende, **12** Maer voor al mijn broeders en wilt niet sweren, noch by den hemel, noch by die eerde, noch gheenen anderen eedt, maer laet v woort wesen iae dat iae is, ende neen dat neen is, op dat ghy onder doordeel niet en valt, **13** Isser iemant van v lieden bedroeft? die bidde Isser iemant wel gemoet? die singhe, **14** Isser iemant onder v lieden sieck? die hale die priesters der kercken, ende laet die ouer hem bidden, saluende hem met olien, in den naem des Heeren, **15** ende tghebedt des gheloofs sal den siecken ghenesen, ende die Heere sal hem verlichten ende eest dat hy in sonden is, die sullen hem vergheuen worden. **16** Daerom biecht malcanderen v sonden ende bidt voor malcanderen, dat ghi moecht salich worden, want seer veel vermach het ghestadich ghebedt vanden rechtuerdighen, **17** Elias was een lijdelyc mensch onser ghelyck, ende door een ghebedt heeft hy ghebeden dat op die eerde niet reghenen en soude, ende ten heeft niet gheregengh binnen drij iaren, ende ses maenden, **18** Ende hy heeft wederom ghebeden ende den hemel heeft reghen ghegheuen, ende die eerde heeft haer vrucht ghegheuen. **19** Mijn broeders eest dat iemant van v lieden doelt van die waerheydt, ende dat hem iemant bekeert, **20** die moet weten, dat soo wie den sondaer doet bekeeren van die dolinghe sijns weechs, die sal sijn ziele verlossen van die doot, ende hy bedect die menichte der sonden. Hier voleynt die Epistel van sint Iacob.

1 Petrus

1 PEETER een Apostel Iesu Christi den vercorenen vreemdelinghen der verstroytheyt van Ponten, Galatien, Cappadocien, Asien, ende Bithynien **2** nae die voorwetenheyt Gods des vaders tot heyligmakinge des geests ter ghehoorsaemhheit ende bespraeynghe des bloets Iesu Christi. Gratie ende vrede worde v lieden vermenichfuldicht, **3** Ghebenedijt sij Godt ende die vader ons Heeren Iesu Christi, die nae sijn groote bermherticheyt ons wederom ghebaert heeft tot een leuende hope, door die verrijsenisse Iesu Christi wt den dooden, **4** tot een ombederfelicke ende onbesmette ende onerganckeliche erffenisse die daer is bewaert in die hemelen om v lieden, **5** die door die cracht Gods bewaert wort, doort ghelooune ter salicheyt, bereyt om gheopenbaert te worden inden wtersten tijt. **6** In die welcke ghy v verhueghen sult, al eest dat ghy nv een luttel tijs moet bedroeft sijn in verscayden temptaciën, **7** op dat die proeuinghe ws ghehoofs veel costelijcker dan gout (dat doort vier gheproeft wordt) gheuonden worde, ten loue, ende glorie, ende eere, in die openbaringhe Iesu Christi, **8** den welcken ghy lief hebt hoewel ghy hem niet ghesien en hebt, inden welcken ghy nv ooc hem niet siende gheloof, ende gheloouende verhuecht v met een onsprekkelijke ende gheglorificeerde blijscap, **9** medebrenghende het eynde ws ghehoofs, te weten die salicheyt der zielen, **10** Van welcker salicheyt die propheten ondervraecht ende ondersoecht hebben, die van die gratie v lieden toecomende ghepropheteert hebben, **11** ondersoeckende in welcken oft hoedanighen tijt in hen den gheest Christi beteekenene soude, vercondighende dat selue liiden, ende die toecomende glorien, **12** den welcken gheopenbaert is, dat sij niet voor hen seluen, maer voor v lieden die dinghen aenbrochten die nv vercondicht sijn v lieden, door die ghene die v Deuangelie vercondicht hebben. Den heylighen gheest vanden hemel ghesonden wesende, inden welcken die Enghelen begheeren te aenscouwen, **13** Waerom omgort sijnde aen die lendenen ws herten, sober wesende hoopt volcomenlijck in die gracie die v lieden ghepresenteert wort in die openbaringhe Iesu Christi **14** als kinderen der ghehoorsaemhiet, niet gelijck gheworden den voorgaenden wellusten uwer onwetenheyt, **15** maer nae dien heylighen die v lieden gheroepen heeft, weest ghi ooc in alle uwe wandelinghe heylich, **16** Want daer is ghescreuen: Ghy sult heylich wesen, want ick ben heylich, **17** Ende eest dat ghy hem vader aenroeft, die sonder wtnemen der personen ordeelt, nae dwerc van eenen ieghelycken, soo wandelt mit vreesen binnen den tijt van uwer pelgrimagien, **18** Wetende dat ghy niet verlost en sijt met verganckelijck gout oft siluer van v ydel wandelinghe, van uwer vaderen leeringe, **19** maer met den costelijken bloede Christi als van een onbesmet ende onbeulekt lam, **20** die voorsien is gheweest voor dat schepsel der werelt, maer gheopenbaert in die wterste tijden, om v lieden **21** die door hem gheloouich sijt in Gode, die hem vanden dooden verwect heeft, ende heeft hem glorie ghegeheuen, om dat v ghelooue ende hope in Gode sijn soude, **22** V zielen suyuer makende in die ghehoorsaemhiet der liefden, in die simpel liefde der broederlycheyt, hebt wter herten

malcanderen lief neerstelijcken **23** wederom ghebornen sijnde niet wt verganckelijck, maer wt onuerganckelijck saet, door dwoort des leuende ende inder ewicheyt blyuende Godts, (aiōn g165) **24** Want alle vleesch is als gras, ende alle sijn glorie is als die bloeme des gras, het gras is verdroocht, ende sijn bloeme is afgeallen, **25** maer dwoort des Heeren blijft inder ewicheyt, ende dat is dwoort dat doort Euangelie ghepreect is onder v lieude. (aiōn g165)

2 DAerom aflegghende alle quaetheyt ende alle bedroch, ende gheueynstheden, ende nijdcheden ende alle achterclappinghen **2** als nieu ghebornen kinderkens redelijcke sonder bedrieghelycheyt begheert melck op dat ghy daer doer moecht wassen ter salicheyt, **3** eest dat ghy nochtans ghesmaect hebt dat die Heere suet is. **4** Totten welcken ghy gaende als tot den leuenden steen vanden menschen voewaer verworpen, maer van Gode vercoren, ende gheert, **5** wert ghy oock als leuende steenen daer op ghetimmert, tot gheestelijcke huysen, tot een heylich priesterscap om te offeren gheestelijcke offeranden Gode ghenaem doer lesum Christum. **6** Daer om houdt die scriptuere in: Siet ic legge in. Sion eenen principalen wtueroren costelijken hoecksteen, ende soe wy in hem gheloof die en sal niet bescaemt worden. **7** Daerom hebt ghy eere die gheloof, maer wie niet en gheloouen dien is den steen den welcken die timmerlieden verworpen hebben, gheworden tot eenen hoecksteen, **8** ende eenen steen des aenstootens, ende eenen steen der veraghernissen den ghenen die hem stooten aent woert, ende niet en gheloouen daer aen daer sij oock op ghestelt sijn. **9** Maer ghy lieden sijt een vercoren gheslachte, een coninclyck priesterschap, een heylich volck, een vercreghen volck, om dat ghy vercondighen soudt diens duechden die v van die dyustersinne gheroepen heeft in sijn wonderlijck licht. **10** Die somtijts gheweest hebt gheen volck, maer nu sijt Godts volck, die wylen gheen bermherticheyt vercreghen en hadt, maer nu bermherticheyt vercreghen hebt. **11** Mijn alderliefste ick bidde v lieden dat ghy als vreemdelinghen ende pelgrims v onthoudt van vleeschelijcke lusten, die teghen die ziele strijden, **12** hebbende v wandelinghe goet onder die heydenen, op dat sij int ghene dat sij van v lieden in achterclap spreken als van quaet doenders, wt die goede werken v lieden aenmerckende, Godt moghen glorificeren in den dach des versoekens. **13** Daer om weest onderdanich alle menschelijcke creaturen, om Godt, tsij den coninck als den ouersten, **14** tsij den vorsten als van hem ghesonden, ter wraken der quaet doenders, maer ten loue der weldoenders. **15** Want aldus eest den wille Gods, dat ghy waldoende stom maken sult der onwijser menschen onwetenheyt, **16** als vrij sijnde, ende niet als hebende die vrijcheyt tot een decsel der quaetheyt, maer als Godts dienaers. **17** Eert allen menschen, hebt lief die broederscap. Vreest Godt. Eert den coninck. **18** Chi knechten weest onderdanich met alder vreesen uwen Heeren, niet alleen den goeden ende beleefden, maer oock den ombeleefden. **19** Want dit is gracie, eest dat iemant om die conscientie tot Godt droefheden verdraecht lijdende ongherechtelijck. **20** Want wat prijs eest dat ghy sondighende, halslaghen ontfanct ende dat verdraecht? Maer eest dat ghy waldoende verduldichlyck lijdet dits gracie voer Godt. **21** Want daer toe

sijdi gheroepen. Want Christus heeft gheleden voer ons, v lieden exemplel achterlatende, dat ghy sijn voetstappen soudt volghen, 22 die gheen sonde ghedaen en heeft, noch daer en is gheen bedroch gheuonden in sijnen mont, 23 die welcke als hy vermalendijt worde, niet en vermalendijde, als hy leedt en dreychde hy niet, maer hy leuerde hem seluen ouer den ghenen die hem onrechtelyck ordeelde, 24 die onse sonden selue ghedraghen heeft in sijnen lichaem, opt hout, op dat wy den sonden ghestoruen der, rechtuerdicheyt moghen leuen, doer wiens stramen ghy ghenesen sijt. 25 Want ghy waert ghelyck dolende scopen, maer ghy sijt nu bekeert tot den herder, ende bispoc uwer zielen.

3 DEs ghelycs sullen oock die vrouwen onderdanich wesen

haren mans, op dat die sommighe (eest dat sij den woerde niet en gheloouen) doer die wandelinghe der vrouwen sonder dwoert moghen ghwonnen worden, 2 aenmerkende v lieder suyuer wandelinghe, inder vreesen. 3 Der welcker cieraet niet en sal wtwendich sijn int vlechten des hairs, oft omhanghen van gout, oft aentrecken van cleederen, 4 maer den mensch des herten die verborghen is, sal verciert sijn, met die ombederffelicheyt van eenen gherusten, ende sedighen gheest die in Gods aensicht rick is. 5 Want alsoo verciertden voertijs haerlieden die heyleghe vrouwen hopende in Godt, onderdanich wesende haren eyghen mannen. 6 Ghelyck Sara Abrabe onderdanich was, noemende hem heere, wiens dochteren ghy sijt, weldoende, ende niet ontsiente enige verstooringhe. 7 Die mans sullen desghelycs wesen mede woonende nae die wetenheyt, als den crancsten vrouwelijken vaetken eere bewijsende, als oock den mede erfghenamen van die gracie des leuens, op dat v gebeden niet beleidt en worden. 8 Ende weest alle int ghelooue eendrachttich medelijdende, liefhebbers der broederlycheyt, bermhertich, sedich, ootmoedich, 9 niet loonende quaet voer quaet, noch vermalendijdinghe voer vermalendijdinghe, maer contrarie ghebenedijdende. Want daer toe sijdi ghy lieden gheroepen, dat ghi die benedictie effelijck besitten soudt. 10 Want diet dleuen wilt liefhebben, ende goede daghen sien die bedwinghe sijn tonghe van quaet, ende sijn lippen en laet gheen bedroch spreken. 11 Hij wijcke van tquaet ende doe tgoet, hy versoecke den vrede, ende volghe dien. 12 Want die oogen des Heeren sijn op die rechtuerdicheyt, ende sijn ooren sijn tot hen ghebeden. Maer daensicht des Heeren is op die quaetdonders. 13 Ende wie eest die v hinderen mach, eest dat ghy nauulgheers sijt van tghene dat goet is. 14 Maer eest dat ghy oock iet lijdet om die rechtuerdicheyt, soo sijdi salich. Maer hen vreeese en ontsiet niet, ende en wort niet verslagen. 15 Maer den Heere Christum heylcht in v herten. Altijt bereedt om reden te gheuen allen den ghenen die van v reden eysschen, van die hope in die in v lieden is. 16 Maer met sedicheyt ende vreeese hebbende een goede conscientie, op dat die ghene die v goede wandelinghe in Chriso tonrech lasteren moghen bescampt worden int tghene daer sij v at lasteren. 17 Want het is beter dat ghy weldoende (eest dat den wille Godts wilt) lijdet, dan quaetdoende. 18 Want Christus is eens voer onse sonden ghestoruen, rechtuerdich voer die onrechtuerdicheyt, op dat hy ons soude Gode offeren, ghedoot voerwaer nae den vleesche, maer leuende ghemaect nae den gheest. 19

Inden welcken hy ooc in den gheest comende ghepreect heeft den ghenen die inden kerker waren, 20 die somtijts onghelooouch gheweest hadden, als sij Godts verduldicheyt verwachten in die daghen van Noe, als die arcke ghetimmert worde, in die welcke een luttel, dat is acht zielen, behouden sijn gheweest doert water. 21 Alsoo behoudt v lieden nu oock het doopsel van ghelycker manieren, niet het afleggen van die vuylicheyt des vleeschs, maer het ondervraghen van een goede conscientie tot Godt, doer die verrisenisse Iesu Christi. 22 Die daer is aen Gods rechte hant, verslindende die doot, om dat wy des ewichs leuens erfghenamen souden sijn, hy is opgehevaren in den hemel, die enghelen ende mach-ten ende crachten, hem onderworpen sijnde.

4 DAer om want Christus int vleesch gheleden heeft, wapent ghy v seluen oock met dat selue ghedachte.

Want die int vleesch gheleden heeft, die heeft opgehouwen van sonden, 2 op dat hy nu voerts den tijt die daer noch ouert int vleesch leuen soude niet nae der menschen lusten, maer nae den wille Gods. 3 Want den voerleden tijt is ghenoech gheweest om den wille der heydenen te ouerbreghen, den ghenen die ghwandelt hebben in oncuysheden, wellusticheden, wijnsuypingen, brasserien, dronckenscappen ende ombehoirliche diensten der afgoden, 4 waer in sij hen verwonderden dat ghy daer toe oock niet en loopt met hen in die selue scandelijcheyt der oncuysheden blasphemeteren, 5 die welcke reden sullen gheuen hem die bereedt is te ordeelen die leuende ende die doode. 6 Want daer om is den dooden oock het euangelie ghepreect, op dat sij voerwaer gheordeelt souden worden na die menschen int vleesch, maer dat sij leuen souden nae Godt inden gheest. 7 Maer het eynde van al sal naken. Daer om weest voersienich, ende waect in ghebeden. 8 Maer voer al onderlinghe met malcanderen ghestadighe liefde hebbende. Want die liefde ouerdeckt die menichte der sonden. 9 Weest gheerne herbergende malcanderen sonder murmuratien. 10 Een ieghelyck alsoo hy ontfanghen heeft die gracie aen malcanderen bedienende, als goede bedienders der menigherande gracie Gods. 11 Eest dat iemant spreekt, die spreke als Gods woerden, eest dat iemant dient, die diene als wter cracht die Godt gheeft, op dat in alle dinghen Godt mach gheert worden doer Iesum Christum, wien toebehoert die glorie ende heerlycheyt, tot die ewicheyt der ewicheden Amen. (aiōn g165) 12 Mijn alderliefste en willet v niet later vreemt gheuen van die hitte, die tot uwen ondersoek ghesciet, als oft v iet nieus ghesciede, 13 maer deelachtich wesende van Christus lijdien weest blyde, op dat ghy in die openbaringhe van sijnder glorien moecht blyde wesen, v verhueghende. 14 Eest dat ghy bescimpt wort in Christus naem, soo suldi salich wesen. Want dat Godts eere, glorie, ende cracht toebehoert, ende die sijnen gheest is sal op v rusten. 15 Maer niemand van v lieden en lijde als een dootslagher, oft dief, oft quaetspreker, oft begheerdeer van ander menschen goeden. 16 Maer eest dat hy lijdt als een Christen mensch, die en schame hem niet, maer hy glorificere Godt in desen naem, 17 want tes tijt dat het ordeel sal beghinnen van Godts huys. Ende eest datter ierst van ons beghint, wat eynde salder wesen van die ghene die dat Euangelie Godts niet en gheloouen? 18 Ende eest dat die

rechtuerdighe nauwelijcs salich en sal worden waer sullen die ongoddelijcke ende die sondaer hen vertoonen. **19** Daer om oock dese die nae Godts wille lijden, die sullen hen zielen beuelen, den ghetrouwene scepper met goede wercken.

5 DAer om den priesters die onder v lieden sijn bidde
ick oock een mede priester ende een ghetuyghe van
Christus lijden, die welcke oock ben mede deelachtich
der glorien die in den toecomenden tijt gheopenbaert sal
worden. **2** Voedt dat cudde Godts dat onder v lieden is,
dat besorghende niet wt bedwanck, maer van selfs nae
Godt, noch ooc niet ter saken van scandalijck ghewin, maer
willichlijck, **3** noch oock niet als heerscappie hebbende
ouer die ondersaten, maer gheworden sijnde een exemplē
den cudde wt goeder herten. **4** Ende als die prince der
herders sal gheopenbaert worden, soo suldi ontfanghen
die onuerderffelijcke croone der glorien. **5** Des ghelycs
ock ghy longhers weest onderdanich den ouders. Maer
alle gader bewijst malcanderen ootmoedicheyt, want Godt
wederstaet den houerdighen, maer den ootmoedighen gheeft
hy gracie. **6** Daer om verootmoedicht v onder die machtige
hant Godts, op dat hy v verheffe in den tijt des versoeckens,
7 alle uwe sorchuuldicheyt worpende op hem, want hy
heeft sorghē voer v lieden. **8** Weest sober ende waect,
want v viant die duyuel gaet om als eenen briesschenden
leuw, soeckende dien hy verslinden mocht. **9** Den welcken
wederstaet sterck int ghelooue. Wetende dat het selue lijden
uwer broederscap ghesciert dat inder werelt is. **10** Ende Godt
van alder gratien die ons gheroepen heeft in sijn eewighe
glorie in Christo Iesu, sal ons eenen cleynen tijt lijdende
selue volmaken verstercken, ende beuestighen. (*aiōnios*
g166) **11** Hem sij glorie ende heerlicheyt van die eewicheyt
tot die eewicheyt Amen. (*aiōn g165*) **12** Doer Siluanum den
getrouwen broeder heb ick v lieden (als ick voer waer houde)
cortelijck ghescreuen, smeekende, ende betuyghende dat dit
is die warachtige gracie Godts, daer ghy in staet. **13** Die
kercke die in Babilonien is groet v, ende Marcus mijn sone.
14 Groot malcanderen met een heylich cussen. Gracie sij v
allen die in Christo Iesu sijt AMEN. Hier voleyndt dierste
Epistel van S. Peeter.

2 Petrus

Maer nae dat hen den heyleghen gheest inghegheuen heeft,
hebben die heylege menschen Godts ghesproken.

1 Symon Petrus een dienaer ende Apostel Iesu Christi den ghenen die ghelyck gheloouc met ons te deele vercreghen hebben, in die rechtuerdicheyt ons Godts, ende ons salichmakers Iesu Christi. **2** Gracie en vrede moet vlieden veruert worden in die kennisse Godts ende Christi Iesu ons Heeren, **3** ghelyck alle dinghen sijnder goddelijcker cracht die ten leuen ende Godts dienst ons gheheueen sijn, doer die kennisse van hem die ons gheroepen heeft doer sijn eyghen glorie ende cracht, **4** doer den welcken hy ons zeer groot ende costelijcke beloften gheheueen heeft, om dat ghy hier doer soudt deelachtich worden der goddelijcker natuuren, vliedende die verderffenissen der wellusticheyt die in die werelt is. **5** Maer ghy lieden alle sorchuoldicheyt daer toe doende bedient in v ghelooue duecht ende in die duecht wetenheyt, **6** ende in die wetenheyt, abstinencie, ende die abstinencie lijdsaemheyt, maer in lijdsaemheyt Gods diensticheit, **7** ende in die Gods diensticheyt die broederlijcke liefde, ende in die broederlijcke liefde, die ghemeyn liefde Godts. **8** Want eest dat dese dinghen vlieden by zijn ende oueruloeden, soe en sullen v die niet ydel ende sonder vrucht stellen, in die kennisse ons Heeren Iesu Christi. **9** Want soo wien dese dinghen niet by en sijn, die is blent, ende metter hant tastende, verghetende die suyeringhe van sijnen ouden sonden. **10** Waer om broeders weest te meer neersticht dat ghy doer goede wercken moecht uw en roep, ende verkiesinghe seker maken, want dese dinghen doende, en suldi te gheenen tijde sondighen. **11** Want also sal vlieden ouervloedelijck bereydt worden den inganck in dat ewich rijk ons Heeren ende salichmakers Iesu Christi. (*ān̄ios ḡ166*) **12** Waer om soo sal ick beginnen v altijt te vermanen hier af, die nochtans voerwaer wetende ende gheuesticht sijt in die teghenwoerdighe waerheyt. **13** Ende ick houde dat voerrecht (dat soo langhe als ick in dit tabernakel ben) ick v sal verwecken tot een vermaninghe, **14** seker wesende dat het aflegghen van mijn tabernakel seer corts comen sal, nae dat ons Heere Iesus Christus my heeft te kennen gheheueen. **15** Ende ick sal daer neersticheyt toe doen dat ick v liegen in dien oock dicmael hebben mach nae mijn doot, dat ghy deser dinghen ghedachttich moecht wesen. **16** Want wy en sijn gheen onghelerde fabulen geulcht als wij v vercondict hebben ons Heeren Iesu Christi cracht, ende voorwetenheyt, maer wy sijn besienders gheweest sijnder grootheyt. **17** Want hy vanden vader ontfanghende glorie ende eere, als daer een alsoodanighe stemme nederuel tot hem van die heerlijcke glorie. Dit is mijn beminde sone inden welcken ick my behaecht hebbe, hoort hem. **18** Ende dese stemme hebben wy ghehoort ghebracht vanden hemel, doen wy met hem waren opden heylighen berch. **19** Ende wy hebben een vaster woert der propheten, dwelcke ghi aenmerkende doet wel, als op een licht dat lichtende is in een duyster plaatse, tot dat den dach beghint claeer te worden, ende dat die morghensterre op gae in v lieder herten. **20** Dit ierstmael verstaende dat gheen scriftuere der propheten ghemact en wort doer eyghen verclaringhe. **21** Want die propheete en is noyt ghebracht gheweest doer den menschelijcken wille.

2 MAer daer hebben oock valsche propheten gheweest int volck, ghelyck oock in v lieden sullen wesen loochen sij, brenghende ouer hen seluen een haestige verderffenisse. **2** Ende vele sullen hen ouerdadicheden volghen, doer die welcke den wech der waerheyt sal gheblasphemert worden, **3** ende in ghiericheyt sullen sij met gheueynsde woerden hen van v gheneeren, den welcken het ordeel nu van langhen tijt niet op een houdt, ende hen verdoemenisse en slaept niet. **4** Want eest sake dat Godt die sondighende enghelen niet ghespaert heeft, maar heeft se met die cabelen der hellen nederghetrocken in die helle, gheleuert om bewaert te worden ten ordeel ghepijnt te sijne. (*Tartaroō ḡ5020*) **5** Ende oock niet ghespaert en heeft die ierste werelt, maer heeft den achtsten wtrooper der rechtuerdicheyt Noe bewaert, brenghende ouer die werelt der ongoddelijcker den oueruloet der wateren. **6** Ende die steden der Sodomiten ende Gomorrhiten, tot asschen brenghende heeft hy die oock verdoemt ter verderffenissen. **7** Stellende die tot eenen exemplē den ghenen die ongoddelijck doen souden. **7** Ende hy heeft den rechtuerdighen Lot die verdruct was, van der booser menschen onrecht, ende oncysche wandelinghe verlost, **8** want hy was van ghesichte ende ghehoor rechtuerdich, woonende by die ghene die rechtuerdige ziele van daghe te daghe met boose werken quelden. **9** Die Heere weet die Godt vruchtige wt die becoringhe te verlossen. Ende die ongherechtighe teghen den dach des ordeels te bewaren om ghepijnt te worden. **10** Maer aldermeest die ghene die nae vleesch in die wellusten der onreynicheden wandelen, ende die heerscappie versmaden, stout ende eyghensinnich die niet ontsien secten in te breghen blasphemerende. **11** Daer die enghelen, die van stercheyt ende cracht meerder sijn teghen hen seluen niet en draghen dat lasterlijck ordeel. **12** Maer dese als onredelijcke beesten, van natuuren gheboren ter gheuanghenissen ende ter doot, blasphemerende in die dinghen die sij niet en weten, sullen in hen verderffenissen vergaen, **13** ontfanghende den loon der onrechtuerdicheyt, achtende voer wellust des daechs weelde ter onsuyuerheden, ende der smetten ouervloedende van weelden, in hen maeltijden ouerdaet doende met v lieden, **14** hebbende oogen vol ouerspeels, ende des ouersadelijcs misdaets. Aenlockende die onghestadighe zielen, hebbende een herte gheooeffent in ghiericheyt, kinderen der malendidighen **15** die welcke verlatende die rechte weghen hebben ghehoeld, ende sijn geulcht den wech van Balaam, van Bosor, die den loon der boosheyt heeft lief gehadt, **16** maer heeft tot een straffinghe van sijnder dwaesheit ghehadt lastdraghende stomme beeste met eens menschen stemme sprekende, die welcke bedwanck des propheete onwijsheyt. **17** Dese sijn fonteynen sonder water, ende neuelet stormende winden ghedreuen, den welcken den neuel der dyusternissen bewaert wort. **18** Want sprekende hoouerdighe woerden der ydelheit trekken sij tot die lusten des vleeschs der oncysheydt, die ghene die een luttel ontvlieden die in

dwalinge wandelen, **19** belouende hen lieden vrijcheyt daer sij selue eyghen knechten sijn der verderffenissen. Want van wien dat iemant verwonnen wort, diens knecht is hy. **20** Want eest dat sij vliedende van die besmettinghen der werelt, doer die kennisse ons Heeren ende salichmakers lesu Christi, hier mede weder om beuanghen sijnde verwonden worden, soo sijn hen laetste argher gheworden dan dierste. **21** Want het was hen beter den wech der rechtuerdicheyt niet te kennen, dan nae die kennisse achterwaerts ghekeert te worden van dat heyligh ghebodt dat hen ghegheuen is. **22** Want hen is ghesciet dat warachich ghemeyn segghen. Den hont is wederom ghekeert tot het tghene dat hy wt ghesphogen heeft, ende die soch nae dat sij ghewasschen was, is weder ghekeert tot die wentelinghe des slijcs.

3 Slet desen tweeden brief scrijf ick tot v alderliefste broeders metten welcken ick vermane v reynen sin tot een ghedenkenisse, **2** op dat ghy gheachtich soudt wesen der woerden die ick v te voren gheseyt hebbe van die heylegh propheten, ende van uwen Apostelen, ende der gheboden ons Heeren ende salichmakers. **3** Dit ten iersten wetende datter in die laetste daghen bedrieghers comen sullen met bedroch, nae hen eyghen lusten wandelende, **4** segghende, Waer is sijn belofte, oft toecoomste? Want van dat die vaderen ontslapen sijn, soo sijn alle dinghen alsooo altijt ghebleuen van tbeghinsel der sceppinghen. **5** Want al willens en weten sij niet dat die hemelen hier voertijs waren, ende die eerde wten water, ende doert water, staende doert woert Godts, **6** doer die welcke die werelt doen oueruloten vanden water vergaan is gheweest. **7** Maer die hemelen die nu sijn ende die eerde sijn doer tselue woert wederom ghestelt, den viere bewaert teghen den dach des ordeels ende der verdoemenissen der ongoddelycker menschen. **8** Maer dit een dinck en sij v niet verborghen alderliefste, dat eenen dach by den Heere is ghelyck duysent iaren, ende duysent iaren als eenen dach. **9** Die Heere en vertrect sijn belofte niet, alsoo die sommighe meynen, maer hy doet lancmoedelijck om uwen wille niet willende datter eenige souden verloren gaen, maer dat sij alle souden tot penitencie wederkeeren. **10** Maer den dach des Heeren sal aencomen als een dief, in welcken dach die hemelen met een groot ghedruysch sullen vergaan, maer die elementen sullen van die hitte smelten, ende die eerde ende die werken die op haer sijn sullen verbrant worden. **11** Daer om als alle dese dinghen sullen verdoruen worden, hoedanich behoorde ghy lieden te sijn met heylegh wandelinghen ende Gods diensticheden, **12** verwachtende ende haestelijck loopende nae die toecoomste van den dach des Heeren, doer den welcken die berrende hemelen smelten sullen, ende die elementen doer den brandt des viers verdwijnen? **13** Maer wy verwachten nae sijn beloften nieuwe hemelen ende nieuwe eerde, daer die rechtuerdicheyt in woont. **14** Daer om alderliefste dese dinghen verwachtende weest neerstich dat ghy moecht ombesmet ende onghescent voer hem gheuonden worden in vreden. **15** Ende die lancmoedicheyt ons Heeren acht voer uwe salicheyt, ghelyck oock ons alderliefste broeder Paulus nae die wijsheyt die hem ghegheuen is, tot v lieden ghescreuen heeft, **16** ghelyck hy ooc in alle sijn Epistelen doet sprekende daer in van dese

dinghen. In welcke epistelen sijn sommighe dinghen swaer om te verstaen, welck die onghelleerde ende onghestadighe verargheren ghelyck sij oock doen die andere scriptueren, tot hens selfs verdoemenisse. **17** Daer om ghy broeders dit te voren wetende, bewaert v dat ghy doer der dwaser dwalinghe verleydt niet en valt van v eyghen vasticheyt, **18** maer wast in die gracie ende kennisse ons Heeren ende salichmakers lesu Christi. Hem sij glorie nu oock ende inden dach der ewicheyt AMEN. Hier voleyt die tweede Epistel van Sinte Peeter. (aiōn g165)

1 Johannes

1 DATTER gheweest is van tbeghinsel, dat wy ghehoort hebben, dat wy ghesien hebben met onsen ooghen, dat wy doersien hebben, ende dat onse handen ghehandelt hebben, van dwoert des leuens. **2** (ende het leuen is gheopenbaert ende wy hebbent ghesien, ende wy ghetuyghent, ende wy vercondighen v lieden het eewich leuen dat by den vader was ende is ons gheopenbaert) (*aiōnios g166*) **3** dat wy ghesien hebben, ende ghehoort vercondighen wy v lieden op dat ghi oock mocht gheselscap hebben met ons ende dat onse gheselscap sij metten vader ende met sijnen sone lesu Christo. **4** Ende dese dinghen scrijue wy v lieden om dat ghi blijde soudt wesen, ende dat v blijschap mach vol wesen. **5** Ende dit is die vercondinghe die wy van hem ghehoort hebben, ende vercondighent v lieden. Dat Godt dlicht is, ende dat in hem gheen duysternissen en sijn. **6** Eest dat wy segghen dat wy gheselscap met hem hebben, ende in duysternisse wandelen, soo lieghen wy en doen die waerheyt niet. **7** Maer eest dat wy int licht wandelen, ghelyck hy in dlicht is, soo hebben wy gheselscap tot malcanderen, ende tbloet lesu Christi sijns soons suyert ons van alle sonde. **8** Eest dat wy segghen dat wy gheen sonde en hebben, soo bedrieghen wy ons seluen, ende die waerheyt en is in ons niet. **9** Eest dat wy onse sonden belijden. Hij is ghetrouwene ende rechtuerdich om ons onse sonden te vergeven, ende ons te suyeren van alle ongherechtheyt. **10** Eest dat wy segghen dat wy niet ghesondicht en hebben, soo maken wy hem loghenachtich, ende sijn woert en is in ons niet.

2 MYN kinderkens dese dinghen scrijue ick v lieden om dat ghy niet sondighen, en soudt. Maer eest datter iemant sondicht, soo hebben wy eenen voersprake bijden vader den rechtuerdighen lesum Christum, **2** ende hy is die versoeringhe voer onse sonden, ende niet alleen voer die onse, maer ooc voer der ghehelder werelts sonden. **3** Ende daer aen weten wy dat wy hem ghekent hebben, eest dat wy sijn gheboden onderhouden. **4** Soe wie seyt dat hy hem kent ende sijn gheboden niet en houdt, die is loghenachtich, ende die waerheyt en is in desen niet. **5** Maer die sijn woert houdt, in dien is warachtelijck die liefde Gods volmaect. Daer aen weten wy dat wy in hem sijn. **6** Soe wie seyt dat hy in hem blijft, die moet selue oock wandelen, ghelyck hy ghwandelt heeft. **7** Alderliefste ick en scrijue v lieden gheen nieuwe ghebodt, maer het oude ghebodt, dwelck ghy ghehatt hebt vanden beginne. Dat oude ghebodt is dwoert dat ghy ghehoort hebt. **8** Weder om scrijue ick v lieden een nieuwe ghebodt, dat warachtich is by hem ende oock by v lieden, want die duysternisse is vergaen, ende dat warachtich licht scijnt nu. **9** Soe wie seyt dat hy int dlicht is ende sijnen broeder hatet, die is in duysternisse tot noch toe. **10** Wie sijnen broeder lief heeft die blijft int licht, ende daer en is gheen arghernisse in hem. **11** Maer wie sijnen broeder hatet, die is in duysternisse ende wandelt in duysternisse, ende hy en weet niet waer henen dat hy gaet. Want die duysternissen hebben sijn ooghen verblint. **12** Kinderkens ick scrijue v dat v sonden v vergheuen worden om sijns naems wille. **13** Ick scrijue tot v ghy vaders, want ghy hebt ghekent den ghenen

die van tbeghinsel is. Ick scrijue tot v ghy longhelinghen, want ghy hebt den boosen verwonnen. **14** Ick scrijue tot v ghy cleyne kinderkens want ghy hebt den vader ghekent. Ick scrije v ghy ionghe mannen want ghy sijt sterck, ende dwoert Godts blijft in v lieden, ende ghy hebt den boosen verwonnen. **15** En wilt niet lief hebben die werelt, noch tghene dat in die werelt is. Esser iemant die de werelt lief heeft, soo en is die liefde des vaders in hem niet. **16** Want alle dat in die werelt is, dats begheerlijcheyt des vleeschs, ende begheerlijcheyt der ooghen, ende houerde die leuens, die wten vader niet en is, maer is wt der werelt. **17** Ende die werelt vergaet, ende haer wellusticheyt. Maer soo wie den wille Gods doet die blijft inder eewicheyt. (*aiōn g165*) **18** Kinderkens het is die laetste vre, ende ghelyck ghy ghehoort hebt dat Antechrist coemt, soi sijnd nu veel Antchristen ghworden. Waer wt wy weten dattet die wterste vre is. **19** Wt ons sijn sij ghecomen, maer sij en waren van ons lieden niet. Want hadden sij van ons lieden gheweest, sij souden voerwaer met ons altijt ghebleuen hebben, maer om dat sij souden openbaer wesen, dat sij alle van ons lieden niet en waren. **20** Maer ghy hebt die saluinghe vanden heylighen, ende ghy weet alle dinghen. **21** Ick en heb tot v lieden niet ghescruen als tot die ghene die de waerheyt niet en weten, maer als tot die ghene diese weten, ende want alle loghene wter waerheyt niet en is. **22** Wie issser loghenachtich dan die ghene die loochent dat Iesus is Christus? Dit is Antechrist, die den vader loochent ende den sone. **23** Alle die den sone loochent die en heeft oock den vader niet. Ende wie den sone belijdt, die heeft den vader oock. **24** Dat ghy van beghinsel ghehoort hebt dat blije in v lieden. Eest dat in v lieden blijft tghene dat ghy ghehoort hebt van tbeghinsel, soo suldi oock inden vader ende inden sone blijuen. **25** Ende dit is die belofte die hy ons beloeft heeft, het eewich leuen. (*aiōnios g166*) **26** Dit heb ick v lieden ghescruen van die ghene die v bedrieghen. **27** Ende die saluinghe die ghy van hem ontfanghen hebt laet blijuen in v lieden. Ende ten is v van gheenen noode dat v iemant leere, maer ghelyck zijn saluinghe v leert van alles, soo eest oock warachтик, ende ten is niet ghelogenen. Ende ghelyck die v gheleert heeft, soo blijft daer by. **28** Ende nu kinderkens blijft daer by, op dat wy, als hy hem openbaren sal, moghen betrouwen hebben, ende dat wy niet bescaemt en worden van hem in sijn toecosmt. **29** Eest dat ghi weet dat hy rechtuerdich is, soo weet oock dat alle die rechtuerdicheyt doet, wt hem ghebornen is.

3 Slet wat liefde dat ons die vader ghegheuen heeft, dat wy souden ghenoemt worden, ende wesen, Godts kinderen. Daer om en kent ons die werelt niet, want sy en kent hem niet. **2** Alderliefste wy sijn nu Godts kinderen, ende ten is noch niet gheopenbaert wat wy sijn sullen. Wy weten dat wy hem ghelyck sullen wesen, als hy gheopenbaert sal worden, want wy sullen hem sien ghelyck hy is. **3** Ende alle die dese hope heeft in hem, die heylicht sij seluen, ghelyck hy oock heylisch is. **4** Alle die sonde doet, die doet ongherechtheyt, ende die sonde is ongherechtheyt. **5** Ende ghi weet dat hy gheopenbaert is om dat hy onse sonden afnemen soude, ende in hem en is gheen sonde. **6** Alle die in hem blijft die en sondicht niet, ende alle die sondicht, die en heeft hem niet ghesien, noch hem ghekent. **7** Kinderkens, niemant

en verleyde v. Die rechtuerdicheyt doet die is rechtuerdich, gheboren, ende hy kent Godt. **8** Die niet lief en heeft die ghelyc hy oock rechtuerdich is. **8** Die sonde doet die is wten en kent Godt niet. Want Godt is die liefde. **9** Daer in is die duyuel, want van tbeghinsel sondicht die duyuel. Daer toe is liefde Gods in ons gheopenbaert dat Godt sijnen eenighen die sone Godts gheopenbaert, om dat hy soude verderuen gheboren sone ghesonden heeft in die werelt, dat wy doer die wercken des duyuels. **9** Alle die wt Gode gheboren is, hem leuen souden. **10** Daer in is die liefde, niet dat wy Godt die en doet gheen sonde, want sijn saet blijft in hem, ende lief ghehadt hebben, maer want hy ons lief heeft ghehadt, hy en mach niet sondighen om dat hy wt Gode geboren is. **11** Alderliefste heeft sijnen sone ghesonden, tot een versoeninghe **10** Daer in sijn openbaer Godts kinderen, ende des duyuels voer onse sonden. **11** Alderliefste ist dat Godt ons alsoo kinderen. Alle die niet rechtuerdich en is, die en is wt Gode lief heeft ghehadt, soo moeten wy oock malcanderen lief niet, ende die sijnen broeder niet en bemint. **11** Want dit is hebben. **12** Niemand en heeft oyt Godt ghesien. Eest dat wy die vercondinghe die ghy ghehoort hebt vant beghinsel. Dat malcanderen lief hebben, soo blijft Godt in ons, ende sijn ghy malcanderen sult lief hebben. **12** Niet als Cain die wten liefde is in ons volmaect. **13** Daer aen weten wy dat wy in boosen was, ende heeft sijnen broeder ghdoot. Ende waer hem blijuen, ende hy in ons, dat hy van sijnen gheest ons om hy hem dootgheslaghen? Om dat sijn werken quaet gheheuen heeft. **14** Ende wy hebben ghesien, ende wy waren, maer sijns broeders werken rechtuerdich. **13** En wilt ghetuyghent, dat die vader ghesonden heeft sijnen sone tot v niet verwonderen broeders eest dat v die werelt hatet. **14** Een salichmaker der werelt. **15** Soe wie belijdt dat Iesus Wy weten dat wy ouergheueroet sijn van die doot totten leuen, ons sone is, in dien blijft Godt, ende hy in Gode. **16** Ende om dat wy die broeders lief hebben. Wie niet lief en heeft, gheken, ende gheloof der liefden die Godt in ons heeft. Godt is die liefde, ende die in die liefde blijft, die die blijft in die doot. **15** Alle die sijnen broeder haet, dats ghelyc hy is, alsoo sijn wy in dese werelt. **16** Daer aen hebben wy Gods liefde ghekint, dat hy een dootslagher. Ende ghy weet wel dat gheen dootslagher liefde met ons dat wy betrouwen souden hebben in den dach het ewich leuen en heeft in hem seluen blyjuende. (*aiōnios* des ordeels, want ghelyc hy is, alsoo sijn wy in dese werelt. **17** Die vreese en is in die liefde niet. Maer die volmaecte **g166**) **16** Daer aen kennen wy dat wy oock onse zielen voer onse broeders stellen. **17** Die tgoet der werelt liefde drijt die vreese buyten, want die vreese heeft pijne, heeft, ende siet sijnen broeder noodd hebben, ende sluyt sijn maer die vreest, die en is niet volmaect in die liefde. **18** Daer binneste toe van hem, hoe blijft die liefde Gods in hem? **18** Mijn kinderkens en laet ons niet lief hebben metten woerde, om laet ons Godt lief hebben, want Godt heeft ons ierst lief noch metter tonghen, maer metten werken, ende waerheydt. **19** Daer aen kennen wy dat wy wter waerheydt sijn, ende voer ghehadt, die is een loghenaer. Want die sijnen broeder niet lief en heeft, dien hy siet, hoe mach hy Godt lief sijn aenschijn sullen wy onse herten wel beraden. **20** Want hebben den welcken hy niet en siet? **21** Ende dit ghebodt eest dat ons herte ons wroecht soo is Godt meerder dan ons herte, ende hy weet alle dinghen. **21** Alderliefste eest dat hebben wy van Gode, dat soe wie Godt lief heeft, sijnen ons herte ons niet en wroecht, soo hebben wy betrouwen broeder oock lief hebbet. **22** ende wat wy begheren sullen dat sullen wy aen Godt, **22** ende wat wy ontfanghen van hem, want wy sijn gheboden bewaren, ende doen ghelyc dat behagheylc is voer hem. **23** Ende dit is sijn ghebodt, dat wy gheloouen souden inden naem sijns soens lesu Christi, ende dat wy malcanderen souden liefhebben, ghelyc hy ons gheboden heeft. **24** Ende die sijn gheboden houdt, die blijft in hem, ende hy in dien, ende daer aen weten wy dat hy in ons blijft, aen sijnen gheest den welcken hy ons gheheuen heeft.

4 Alderliefste en wilt allen gheesten niet gheloouen, maer proeft die gheesten offse wt Gode sijn. Want veel valsche propheten sijnder wtghegaen in die werelt. **2** Daer aen kentmen Gods gheest. Alle gheest die belijdt dat Iesus Christus int vleesch ghecomen is, die is wt Gode, **3** ende alle gheest die lesum loochent die en is wt Gode niet, ende dit is Antechrist, daer ghy af ghehoort hebt dat hy coemt, ende hy is nu voerts in die werelt. **4** Ghy sijt wt Gode kinderkens, ende ghy hebt hem verwonnen. Want hy is meerder die in v lieden is, dan die in die werelt is. **5** Sij sijn vander werelt, daer om spreken sij vander werelt, ende die werelt hoortse. **6** Wy sijn wt Gode. Die Godt kent, die hoort ons, die wt Gode niet en is, die en hoort ons niet, daer in kennen wy den gheest der waerheydt, ende den gheest der dwalinghen. **7** Alderliefste laet ons malcanderen lief hebben, want die liefde is wt Godt, ende alle die lief heeft, die is wt Gode

gheboren, ende hy kent Godt. **8** Die niet lief en heeft die ghelyc hy oock rechtuerdich is. **8** Die sonde doet die is wten en kent Godt niet. Want Godt is die liefde. **9** Daer in is die duyuel, want van tbeghinsel sondicht die duyuel. Daer toe is liefde Gods in ons gheopenbaert dat Godt sijnen eenighen die sone Godts gheopenbaert, om dat hy soude verderuen gheboren sone ghesonden heeft in die werelt, dat wy doer hem leuen souden. **10** Daer in is die liefde, niet dat wy Godt die en doet gheen sonde, want sijn saet blijft in hem, ende lief ghehadt hebben, maer want hy ons lief heeft ghehadt, hy en mach niet sondighen om dat hy wt Gode geboren is. **11** Alderliefste heeft sijnen sone ghesonden, tot een versoeninghe voer onse sonden. **11** Alderliefste ist dat Godt ons alsoo kinderen. Alle die niet rechtuerdich en is, die en is wt Gode lief heeft ghehadt, soo moeten wy oock malcanderen lief niet, ende die sijnen broeder niet en bemint. **11** Want dit is die vercondinghe die ghy ghehoort hebt vant beghinsel. Dat malcanderen lief hebben, soo blijft Godt in ons, ende sijn ghy malcanderen sult lief hebben. **12** Niet als Cain die wten lief heeft ghehadt, soot moet oock volmaect in die liefde. **13** Daer aen weten wy dat wy in boosen was, ende heeft sijnen broeder ghdoot. Ende waer hem blijuen, ende hy in ons, dat hy van sijnen gheest ons om hy hem dootgheslaghen? Om dat sijn werken quaet gheheuen heeft. **14** Ende wy hebben ghesien, ende wy waren, maer sijns broeders werken rechtuerdich. **13** En wilt ghetuyghent, dat die vader ghesonden heeft sijnen sone tot een salichmaker der werelt. **15** Soe wie belijdt dat Iesus Gods sone is, in dien blijft Godt, ende hy in Gode. **16** Ende wy hebben gheken, ende gheloof der liefden die Godt in ons heeft. Godt is die liefde, ende die in die liefde blijft, die die blijft in Gode, ende Godt in hem. **17** Daer in is die volmaecte liefde met ons dat wy betrouwen souden hebben in den dach des ordeels, want ghelyc hy is, alsoo sijn wy in dese werelt. **18** Die vreese en is in die liefde niet. Maer die volmaecte liefde drijt die vreese buyten, want die vreese heeft pijne, maer die vreest, die en is niet volmaect in die liefde. **19** Daer om laet ons Godt lief hebben, want Godt heeft ons ierst lief ghehadt. **20** Eest dat iemant seyt, Ick heb Godt lief, ende dat hy sijnen broeder hatet, die is een loghenaer. Want die sijnen broeder niet lief en heeft, dien hy siet, hoe mach hy Godt lief hebben den welcken hy niet en siet? **21** Ende dit ghebodt hebben wy van Gode, dat soe wie Godt lief heeft, sijnen broeder oock lief hebbet.

5 Allie die gheloof dat Iesus is Christus, die is wt Gode gheboren. Ende alle die hem lief heeft die ghegenereert heeft, die heeft oock lief den ghenen die van hem gheboren is. **2** Daer aen kennen wy dat wy Godts gheboren kinderen lief hebben, als wy Godt lief hebben, ende sijn gheboden doen. **3** Want dit is Gods liefde dat wy sijn gheboden souden bewaren, ende sijn gheboden en sijn niet swaer. **4** Want alle dat wt Gode gheboren is, dat verwint die werelt. Ende dit is die victorie die de werelt verwint, ons ghelooue. **5** Wie isser die de werelt verwint, dan die gheloof dat Iesus is die sone Godts? **6** Dese is die ghecomen is doer dwater ende bloet Iesus Christus, niet int water alleen, maer int water ende bloet. Ende tis den gheest die betuycht dat Christus die waerheydt is. **7** Want drij isser die ghetuyghenis gheuen inden hemel. Die vader, dwoert, ende die heylige gheest, ende dese drij sijn een. **8** Ende drij esser die ghetuyghenis gheuen op deerde. Den gheest, dwater, ende thloet, ende dese drij sijn een. **9** Eest dat wy der menschen ghetuyghenis ontfanghen, Gods ghetuyghenis is meerder, want dat is Gods ghetuyghenis dat meerder is, dat hy ghetuycht heeft van sijnen sone. **10** Die in Gods sone gheloof, die heeft Godts ghetuyghenis in sij seluen. Die in den sone niet en gheloof, die maect hem loghenachtich, want hy niet en gheloof int ghetuyghenis dat Godt ghetuycht heeft sijnen sone. **11** Ende dit is ghetuyghenis, want ons Godt het ewich leuen gheheuen heeft. Ende dit leuen is in sijnen sone. (*aiōnios*

g166) 12 Die den sone heeft, die heuet leuen, wie den sone Godts niet en heeft, die en heeft het leuen niet. **13** Dit scrijue ick v lieden om dat ghy weten soudt dat ghy deewich leuen hebt die gheloofd inden naem des soons Gods. (**aïōnios g166)** **14** Ende dit is tbetrouwien dat wy tot hem hebben dat hy ons hoort soe wat wy begheren nae sijnen wille. **15** Ende wy weten dat hy ons hoort wat wy begheren, wy weten dat wy hebben die begheerten die wy van hem bidden. **16** Soe wie weet dat sijn broeder sondicht een sonde niet ter doot, die bidde, ende dleuen sal hem ghegheuen worden, die daer sondicht niet ter doot. Daer is een sonde ter doot, daer voer en seg ick niet dat iemant bidde. **17** Alre ongherechticheyt is sonde, ende daer is een sonde ter doot. **18** Wy weten dat alle die wt Gode gheboren is niet en sondicht, maer Godts generatie bewaert hem, ende die boose en raect hem niet. **19** Wy weten dat wy wt Gode sijn, ende die gheheel werelt is int quaet ghestelt. **20** Ende wy weten dat die sone Godts comen is, ende hy heeft ons den sin ghegheuen dat wy kennen souden den warachtighen Godt, ende dat wy sijn souden in sijnen warachtighen sone. Dit is die warachtighe Godt, ende het eewich leuen. (**aïōnios g166)** **21** Kinderkens bewaert v seluen van die afgodsbeelden. AMEN. Hier voleyndt dierste Epistel van Sint Ian Apostel.

2 Johannes

1 DIE ouder der wtuercorender vrouwen ende haeren kinderen die ick lief hebbe inder waerheyt, ende niet ick alleen, maer oock alle die de waerheyt ghekent hebben, **2** om die waerheyt die altijt in ons blijft, ende met ons sijn sal inder eewicheyt. (**aiōn g165**) **3** Met v sij gracie, bermherticheyt, vrede van Godt den vader, ende van Christo Iesu den sone des vaders, in die waerheyt ende liefde. **4** Ick heb seer blije gheweest dat ick gheuonden hebbe van uwen kinderen wandelende in die waerheyt, ghelyck wy een ghebodt ontfanghen hebben van den vader. **5** Ende nu bidde ick v vrouwe, niet als een nieuwe ghebodt tot v scrijende, maer dat wy ghehadt hebben van tbeghinsel, dat wy malcanderen souden lief hebben. **6** Ende dit is die liefde dat wy wandelen souden nae sijn gheboden. Want dat is tghebodt dat ghy (ghelyck ghy ghehoort hebt van tbeghinsel) daer in soudt wandelen, **7** want veel bedrieghers sijn wtghegaen in die werelt, die niet en belijden dat Iesus ghecomen is inden vleesche, dit is die verleyder ende antechrist. **8** Siet voer v seluen op dat ghy niet en verliest tghene dat ghy ghevracht hebt, maer dat ghy vollen loon moecht ontfanghen. **9** Alle die wech gaet, ende niet en blijft in Christus leeringhe, die en heeft Godt niet. Soe wie in die leeringhe blijft, die heeft den vader ende den sone. **10** Eest dat iemant tot v lieden coemt, ende dese leeringhe niet mede en brenghet, en wilt dien in huys niet ontfanghen, noch en groet hem niet. **11** Want die hem een groete seyt, die wort deelachtich sijnder quader wercken. **12** Ick hebbende v veel te scrijuen en heb dat niet willen doen doer pampier ende inct, want ic hope by v te sijn ende mont aen mont te spreken, op dat v blijscap mach volcomen sijn. **13** Die kinderen van uwe wtuercorene suster groeten v. Hier voleyndt die tweede Epistel van Sint Ian Apostel.

3 Johannes

1 DIE ouder Gaio den alderliefsten, dien ick lief hebbe inder waerheyt, **2** Alderliefste ick bidde dat ghy in alles soo wel moecht wandelen ende te passe sijn, als v ziele wel varenden is. **3** Ick heb seer blijde gheweest als die broeders quamen ende ghetuyghenis gauen van uwer waerheyt, ghelyck ghi in die waerheyt wandelt. **4** Ick en heb gheen meerder gratie dan dese, dat ick hoore dat mijn kinderen in die waerheyt wandelen, **5** Alderliefste ghy doet ghetrouwelijck al wat ghy doet aan die broeders, ende dat aan die pelgrims, **6** sij hebben ghetuyghenis ghegheuen uwer liefden voor daenschijn der kercken, ghy sult wel doen die gheleydende weerdelyc voor Godt. **7** Want om sijnen naem sijn sij ghereyst, niet ontfanghende van die Heydenen, **8** Daerom moeten wij sulcke ontfanghen, op dat wij mede werkers der waerheyt wesen moghen, **9** Ick soude by auontueren der kercken ghescreuen hebben maer Diotrepes die ouer hen bemint die ouerheyt te hebben, die en ontfanc ons niet, **10** Daerom eest dat ick come soo sal ick sijn wercken openbaren die hy doet, met quade woorden snaterende teghen ons, ende als oft hem dese dinghen niet ghenoech en waren, soo en ontfanc hy die broeders niet, ende die ghene diese ontfanghen verbiedt hijt, ende worptse wter kercken, **11** Alderliefste en wilt niet nae volghen tquaet, maer dat goet is, Wie wel doet die is wt Gode, Wie qualijck doet die en heeft Godt niet ghesien. **12** Demetrio wort ghetuyghenis ghegheuen van een ieghelyck ende van die waerheyt selue, ende wij gheuen oock ghetuyghenis, ende ghy weet dat ons ghetuyghenis warachttich is. **13** Ick heb veel ghehadt v te scrijuen, maer ick en hebs met inct ende penne v niet willen scrijuen, **14** Ick hope cortelijck v te sien ende dan sullen wij mont aen mont spreken, Vrede sij v. Die vrinden groeten v, Groet die vrinden by name. Hier voleyndt die derde Epistel van Sint Ian Apostel.

Judas

1 IUDAS een dienaer Iesu Christi, ende een broeder Iacobi, den beminde die in Godt den vader sijn, ende den behoudenende ende gheroepenen in Christo, **2** Bermherticheyt ende vrede, ende liefde sij in v lieden veruult. **3** Alderliefste ic alle neersticheyt doende om tot v lieden te scrijuen van v ghelyc salicheyt heb moeten tot v scrijuen, biddende dat ghy volstandelijck strijden wilt voor tgheluoe dat eens den heylighen ghegheue is, **4** Want daer sijn heymelijc inghecomen sommige ongoddelijcke menschen (die langhe te voren bescreuven sijn gheweest in dit ordeel) die onser Godts gracie trekken ter oncuyescheyt, ende onsen eenighen heerscapper ende Heere Iesum Christum loochenen, **5** Maer ick wil v vermanen wetende eens alle dinghen hoe dat Iesus het volck wt den lande van Egipten verlossende, ten tweeden male vernield heeft die ghene die niet gheloof en hebben, **6** Maer die Enghelen die hen heerlijcheyt niet behouden en hebben maer hebben hen woonstede verlaten, heeft hy ten ordeel vanden grooten dach met ewigen banden onder die duysterhert ghehouwen, (**aïōnios g126**) **7** ghelyc Sodoma ende Gomorra, ende die steden daer by ligghende, die in ghelycker manieren oock oncuyescheyt bedreuen hadden, ende wech ghaende waren nae ander vleesch, sijn gheworden tot een exemplē, lijdende die pine des eewichs viers, (**aïōnios g166**) **8** Desghelycs ooc dese besmetten voorwaer het vleesch ende versmaaden die heerscappie, ende blasphemeren die maiesteyt. **9** Doen die Archangel Michael met den tuyuel disputerende keef van Moyses lichaem, soo en heeft hy hem niet dorren het ordeel der blasphemien oplegghen, maer hy heeft gheseydt. Die Heere ghebiede v, **10** Maer dese blasphemeren alle dat sij voorwaer niet en weten, maer alle dat sij van naturen als stomme beesten weten, daer in worden sij verdoruen. **11** Wee den ghenen die in Caims wech ghegaen sijn, ende door Balaams dolinghe om loon wtghestort sijn, ende in die wederspannicheyt van Core vergaen sijn. **12** Dese sijn smetten in hen brasseriën, brassende sonder vreeze, hen seluen voedende, wolcken sonder water, die vanden winden al om ghedreuen worden, herftsche boomen, onuruchbaer, tweemael verstoruen, wtghewortelt, **13** wreede goluen der zee wtshuymende, hen selfs scanden, dolende sterren, den welcken dat stormende onweder der dyusternissen bewaert is inder eewicheyt, (**aïōn g165**) **14** Endē van desen heeft ghepropheteert die seuenste van Adam Enoch segghende. Siet die Heere coemt in sijn heylige duysenden, **15** om te doen ordeel teghen een ieghelycken, ende om te strauen alle ongoddelijcke, van alle die werken haerder ongoddelijcheden, waer mede sij ongoddelijck ghedaen hebben, ende van allen die harde woorden welck die ongoddelijcke sondaers teghen hem ghesproken hebben, **16** Dese sijn croonachtich murmurereiders, nae hen lusten wandelende, ende haren mont spreect houerdie, wonderlijck seer achtede die persoonen ter saken van winninghen, **17** Maer ghy alderliefste weest ghedachtich der woorden, die voorseyt sijn van die Apostelen ons Heeren Iesu Christi, **18** die welcke v lieden seyden datter in die wterste tijden comen sullen bedrieghers, nae hen begheerten wandelende

in ongoddelijcheden, **19** Dit sijn sij die hen seluen afsceyden, vleeschelijcke menschen den gheest niet hebbende, **20** Maer ghy alderliefste timmerende v seluen op ons alderheylichste ghelooue, inden heylighen gheest biddende, **21** houdt v seluen in die liefde Godts, verwachtende die bermherticheyt ons Heeren Iesu Christi, ten ewighen leuen, (**aïōnios g166**) **22** Ende dese verdoemde straf, **23** maer dandere maect salich die wten vier treckende, Maer den anderen weest bermhertich in vreesen, hatende oock den besmetten rock die vleeschelijc is, **24** Maer den ghenen die machtich is v te bewaren sonder sonde, ende te stellen voor daenschijn van sijnder glorien onbesmedt, met verhueghen, in die tocoemst ons Heeren Iesu Christi, **25** den eenighen Godt onsen salichmaker door Iesum Christum onsen Heere, sij glorie, ende grootdadicheyt heerlijcheyt, ende macht, voor alle tijden, ende nv, ende tot alle eween der eween AMEN. Hier voleyndt die Epistel van Sint Iudas. (**aïōn g165**)

Openbaring

seuen sterren sijn die Enghelen der seuen kercken, ende die seuen candelaren sijn die seuen kercken.

1 DIE openbaringe Iesu Christi welc hem God ghegheuen heeft om te vercondighen sijnen dienaren, tghene dat corts ghescieden moet, ende heuet te kennen ghegheuen, sendende door sijnen Enghel sijnen dienaer Iohanni, **2** die ghetuyghenis heeft ghegheuen den woerde Godts, ende tghetuyghenis Iesu Christi al wat hy ghesien heeft. **3** Salich is hy die leeft ende hoort die woorden van deser prophetien, ende bewaert die dinghen die daer in ghescreuen sijn, want den tijt is hier nae by. **4** Ioannes den seuen kercken die in Asien sijn, Gracie sij v ende vrede van hem die is, ende die was, ende die comen sal, ende van die seuen gheesten die voor daenschijn van sijnen throon sijn, **5** ende van Iesu Christo die een ghetrou ghetuyghe is, dierste gheborene der dooden, ende een prince van die coninghen der eerden, die ons bemint heeft, ende heeft ons gewasschen van onse sonden in sijn bloet, **6** ende heeft ons gemaect een rijck, ende priesters Gode ende sijnen vader, hem sij glorie ende heerlicheyt in die ewicheyt der ewicheden Amen. (*aīōn g165*) **7** Siet hy coemt metten wolcken, ende hem sullen sien alle ooghen, ende die hem ghesteken hebben, Ende alle die gheslachten der eerden sullen hen seluen ouer hem beclaghen, tis waer, Amen. **8** Ick ben Alpha ende O, tbeghinsel ende deynde seyt die Heere Godt, die is, ende die was, ende die comen sal, die almachtige. **9** Ic Iohannes v broeder ende medegheselle in die tribulacie, ende int rijck, ende verduldicheyt in Christo Iesu, heb geweest in deylant dat ghenoemt wort Patmos, om dwoor Godts ende tghetuygenis van Iesu. **10** Ick heb gheweest inden gheest opten sondach, ende ick heb achter my ghehoort een groote stemme als van een trompette **11** seggende. Wat ghy siet dat scrijft in eenen boec ende sendet den seuen kercken die in Asien sijn, Epheso, ende Smyrne, ende Pergamo, ende Thyatire, ende Sardis, ende Philadelphie, ende Laodicie, **12** Ende ic ben omgekeert dat ick sien soude die stemme die met my sprac. Ende omgekeert sijnde heb ic ghesien seuen gulden candelaren, **13** ende int midden der seuen gulden candelaren eenen ghelyc den sone des menschen, ghecleet ghelyc fijn metael in eenen gloeyenden ouen, ende sijn stemme was als die stemme van veel wateren, **16** ende hy hadde in sijn rechte hant seuen sterren, ende wt sijnen mont ghinck een sweeten aen beyde sijden scerp, ende sijn aensicht die lichte ghelyc die sonne in haer cracht, **17** Ende als ick hem ghesien hadde, soo ben ick gheualen aen sijn voeten als doot, Ende hy heeft sijn rechte handt op my gheleydt segghende. En wilt niet vreesen, ick ben dierste ende die laetste, **18** ende leuende, ende ick heb doot gheweest, ende siet ick ben leuende in die ewicheyt der ewicheden, ende ick heb die slotelen der doot, ende der hellen, (*aīōn g165, Hadēs g86*) **19** Daerom scrijft dat ghy ghesien hebt, ende dat daer is, ende dat haestelijc ghescieden moet nae desen, **20** Het sacrament van die seuen sterren die ghy ghesien hebt in mijn rechte hant, ende die seuen gulden candelaren, die

2 ENDE tot den Enghel van die kercke van Ephesen scrijft. Dit seyt hy die de seuen sterren houdt in sijn rechte hant, die daer wandelt int midden van die seuen gulden candelaren. **2** Ick weet v werken ende uwen arbeit, ende v lijdtsaemhett, ende hoe dat ghy die quade niet verdraghen en mocht, ende ghy hebtse gheproeft die segghen dat sij Apostelen sijn, ende en sijns niet, ende ghy hebtse loghenachtich gheuonden, ende ghy hebt verduldicheyt, **3** ende hebt verdraghen om mijnen naem, ende ghy en sijt niet flau gheworden. **4** Maer ick heb teghen v een luttel dat ghy v ierste charitate ghelaten hebt, **5** Daerom weest gheachtich waer af dat ghy gheuallen sijt, ende doet penitencie, ende doet v ierste werken oft anders come ick v, ende ick sal uwen candelaer veruoeren van sijnder plaetsen, ten sij dat ghy penitencie doet, **6** Maer ghy hebt dat, dat ghy hatet die werken van die Nicolaiten, die ick ooc hate. **7** Wie ooren heeft, die hoore wat die gheest seyt den kercken. Den verwinnere sal ick teten gheuen vanden houte des leuens, dat int paradijs mijns Godts is, **8** Ende den Enghel van die kercke te Smyrne scrijft. Dit seyd dierste ende die laetste, die doot gheweest is, ende leuet, **9** Ick weet v tribulacie ende v armoede, maer ghy sijt rijck, ende ghy wort gheblasphemert van die ghene die segghen dat sij loden sijn, ende sij en sijns niet, maer sij sijn een Sinagoge Satane, **10** En vreest niet van die dinghen die ghy lijden sult, Siet die duyuel salder sommighe van v inden kerker worpen om dat ghy soudt gheproeft worden, ende ghy sult tribulacie hebben thien daghen, Weest ghetrouwte totter doot toe, ende ick sal v gheue die croome des leuens, **11** Wie ooren heeft die hoore wat die gheest seyd den kercken. Soo wie verwint die en sal niet ghequetst worden van die tweede doot, **12** Ende den Enghel van die kercke van Pergamo scrijft. Dit seyd hy die tsweert heeft aen beyde sijden scerp, **13** Ick weet waer ghy woont, waer Satanas stoel is, ende ghy houdt mijnen naem, ende ghy en hebt mijn ghelooue niet gheloochent, Ende in die daghen Antipas mijn ghetrouwte ghetuyge die by v lieuen ghedoot is daer Satanas woont, **14** Maer ick heb teghen v een luttel, want ghy hebt daer sommighe houdende Balaams leeringhe, die Balac leerde een verarghernisse te stellen voor die kinderen van Israel, eten ende oncuyscheyt bedrijuen, **15** alsoo hebder ghy oock houdende die leeringhe van die Nicolaiten. **16** Desghelycs doet penitencie, oft anders sal ick v cortelinghe comen, ende ick sal met die vechten metten sweerde mijns monts. **17** Soo wie een oore heeft die hoore wat die gheest der kercken seyt. Den ghenen die verwint sal ick gheue verborghen manna, ende ick sal hem eenen witten blinckende steen gheuen, ende inden steen eenen nieuwe naem ghescreuen, den welcken niemant en weet dan ontfaant. **18** Ende den Enghel der kercken van Thyatire scrijft. Dit seyt die sone Godts, die ooghen heeft als een vlamme viers, ende sijn voeten ghelyc fijn metael. **19** Ick ken v werken ende ghelooue, ende v liefde dienst, ende uwe patientie, ende v laetste werken meer in ghetale dan dierste. **20** Maer ick heb teghen v een prophetersse te sijn, leeren ende bedrieghen mijn knechten,

hoereren, ende eten vanden offer der afgoden, **21** Ende ick nieuwe stadt Ierusalem die nederghedaelt is vanden hemel heb haer tijt ghegheuen dat sij penitencie doen soude, ende van mijnen Godt, ende mijnen nieuwen naem. **13** Wie ooren sij en wilt gheen penitencie doen van haer oncuyscheyt. **22** Siet ick salse legghen in een bedde, ende alle die met haer heeft die hoore, wat die gheest seyt den kercken, **14** Ende ouerspel bedrijuen, sullen in seer groote tribulacie wesen, ten den Enghel der kercken van Laodicien scrijft. Dit seyt Amen sij dat sij penitencie van haren werken doen, **23** ende haer die ghetrouwe ende warachtige ghetuyghe die tbeghinsel is kinderen sal ick dootslaen ter doot, ende alle die kercken van Godts creatuere, **15** Ick weet v wercken dat ghy noch sullen weten, dat ick ben onder soeckende die nieren ende cout en sijt, noch heet, och oft ghy cout waert, oft heet, **16** herten, ende ick sal eenen ieghelycken van v lieden gheuen maer want ghy lau sijt ende noch cout noch heet, soo sal ick nae sijn werken, **24** Maer v lieden seg ick den anderen die **17** Ic ben rijck, ende oueruloedich gheworden, ende ick en te Thyatiren sijt. Soo wie niet en hebben dese leeringe die heb gheens dincs ghebrec, ende ghy en weet niet dat ghy niet ghekent en hebben die hoocheyt van Satanas ghelyck onsachlyk sijt, ende allendich, ende arm, ende blent, ende sij segghen, ick en sal op v lieden gheenen anderen last naect. **18** Ick rade v dat ghy van my coopt gout dat doorviert legghen, **25** maer tghene dat ghy hebt, houdt dat tot dat is, op dat ghy rijck wordet, ende dat ghy met witte cleederen ick come, **26** Ende soo wie verwint ende bewaert totten mocht aenghedaen worden op dat niet ghesien en worde eynde toe mijn werken, dien sal ick macht gheuen over die scandelijcheyt uwer naectheyt, ende met ooghen salue die Heydenen, **27** ende hy salse regeren met een yseren bestrijct v ooghen op dat ghy sien moecht. **19** Die ick lief roede, ende als eens potbackers vat sullen si heel ghebroken hebbe die straffe ende castie ick. Daerom weest sorchuldich worden **28** ghelyck ick oock ontfanghen hebbe van mijnen ende doet penitencie. **20** Siet ick staen aan die doere ende vader, ende ick sal hem gheuen die morghen sterre, **29** Wie ooren heeft die hoore wat die gheest seyt den kercken.

3 ENde den Enghel der kercken te Sardis scrijft. Dit seyt hy die de seuen gheesten Godts heeft ende die seuen sterren. Ick weet v wercken, dat ghy den naem hebt dat ghy leeft, ende ghy sijt doot, **2** Weest wacker, ende versterct die andere die steruen souden, want ick en vinde v wercken niet vol voor mijnen Godt. **3** Daerom hebt in v ghdachte hoe dat ghijt ontfanghen ende ghehoert hebt, ende bewaert, ende doet penitencie. Daerom eest dat ghy niet en waect, soo sal ick tot v comen als een dief, ende ghy en silt niet weten wat vren dat ick tot v comen sal, **4** Maer ghy hebt een luttel namen in Sardis, die hen cleederen niet besmet en hebben, ende sij sullen met my wandelen in witte cleederen, want sij des weerdich sijn. **5** Soo wie verwinnet die sal alsoo ghecleedt worden met witte cleederen, ende ick en sal sijnen naem niet wt vaghen wt den boeck des leuens, ende ick sal sijnen naem belijden voor mijnen vader, ende voor sijn Enghelen, **6** Wie ooren heeft die hoore wat die gheest spreect den kercken. **7** Ende den Enghel van die kercke van Philadelphie scrijft. Dit seyt die heylige ende warachtige, die Dauids slotel heeft, die open doet ende gheesten van Satanas Sinagoge die segghen dat sij loden sijn, ende sij en sijs niet, maer sij lieghen. Siet ick salse maken dat sij comen sullen ende aenbidden voor v voeten, ende sij sullen weten dat ick v lief heb ghehad, **10** want ghy behouden hebt het woort van mijnder patientien, ende ick sal v bewaren van die vre der temptaciën, die comen sal in die gheheel werelt om te tempterien die ghene die op deerde woonen, **11** Siet ick come corts, hout dat ghy hebt, op dat niemand v croone en neme. **12** Soo wie verwint ick sal hem maken een columne inden tempel mijns Godts, ende hy en sal niet meer buyten gaen, ende ick sal op hem scrijuen den naem mijns Godts, ende den naem van mijns Godts

4 Hier nae heb ick ghesien, ende siet een open doere was inden hemel, Ende dierste stemme die ick ghehoort hebbe was als een trompet sprekende met my, segghe. Clint herwaerts op, ende ic sal v toonen wat ghescieden moet cortelinge hier nae. **2** Ter stont heb ic gheweest inden geest. Ende siet eenen stoel was ghestelt inden hemel, ende opden stoel een sittende, **3** ende die daer sadt was ghelyc van aensien den laspis steen, ende den Sardius, ende eenen regenboghe was rontsom den stoel ghelyc het ghesicht van eenen smaragdus, **4** Ende rontsomme dien stoel vierentwintich setels, ende op die setels vierentwintich ouderen sittende al om ghecleedt met witte cleederen, ende op hen hoofden gulden croonen, **5** Ende vanden throon quamen wt blixemen, ende stemmen, ende donderen, ende seuen lampen berrende voor den throon, welck sijn die seuen gheesten Godts **6** Ende voor daenschijn des stools, als een gelasen zee ghelyck den Cristalle, ende int midden des stools, ende rontsomme den stoel vier dieren vol ooghen, voor ende achter, **7** Ende dierste dier was ghelyc eenen leeuw, ende het tweede dier ghelyck een calf, ende tderde dier hebbende als eens menschens aensicht, ende tvierde dier was ghelyc eenen vlieghenden arent, **8** Ende die vier dieren hadde elck ses vloghelen rontsomme, ende binnen sijn die vol oogen, ende sij en hadden gheen ruste nacht ende dach seggende. Heylich, heylich, heylich, Heere Godt almachtich die was, ende die is, ende die comen sal, **9** Ende als die dieren gauen glorie, ende eere, ende benedictie den ghenen die opden throon sadt die daer leeft in die ewicheyt der ewicheden, (aiōn g165) **10** soo vielen die vierentwintich ouders neder voor den throon, ende sij aenbaden den ghenen die daer leeft inder ewicheyt der ewicheden, ende sij wierpen hen croonen voor den throon

seggende. (aiōn g165) 11 Weerdich sijdi Heere onse Godt te ontfanghen glorie, ende eere, ende cracht, want ghy hebbet al ghescapen ende om uwen wille waren sij, ende sijn sij ghescapen.

5 ENde ick heb ghesien in die rechte handt des gheens die sajt opden throon, eenen boec ghescrueuen binnen ende buyten toe gheseghelt met seuen seghelen, 2 Ende ick heb ghesien eenen stercken enghel sprekende met luyder stemmen. Wie isser weerdich open te doen den boec, ende open te doen sijn seghelen? 3 Ende niemant en mocht nocht inden hemel, noch in die eerde, noch onder die eerde open doen den boec, noch dien aensien, 4 Ende ick screyde seer om datter niemant weerdich gheuonden en was om den boeck open te doen, noch dien te sien. 5 Ende een van de ouderen heeft tot my gheseyt. En weent niet, siet den leeuw van Iudas gheslachte die wortel van Dauid heeft verwonnen om open te doen den boeck, ende te ontsluyten sijn seuen seghelen, 6 Ende ick heb ghesien, ende siet int midden vanden throon, ende der vier dieren, ende int midden der ouderen een lam staende als oft ghedoot ware, hebbende seuen hornen, ende seuen oogen, welc sijn die seuen gheesten Gods ghesonden ouer alle eertrjc. 7 Ende het is ghecomen, ende theeft ghemoren wt die rechte hant vanden ghenen die inden throon sadt den boeck. 8 Ende alst den boec open ghedaen hadde, soo sijn die vier dieren, ende die vierentwintichouders gheualen voor dlam, hebbende elck herpen, ende gulden scaluen vol ruckoffers, welc sijn die ghebeden der heyligen, 9 ende sij songhen eenen nieuwen sanc seggende. Ghy sijt weerdich Heere te nemen den boeck, ende sijn seghelen open te doen, want ghy sijt ghedoot, ende hebt ons verlost Gode in v bloet, wt alle geslachten, ende talen, ende luyden, ende natien, 10 ende ghy hebt ons gemaect onsen Gode tot een conincrijck ende priesters, ende wij sullen regnaren op die eerde, 11 Ende ick heb ghesien ende ghehoort die stemme van veel enghelen rontsomme den throon, ende der dieren, ende der ouderen, ende hen ghetal was duysentich duysenden 12 seggende met groter stemmen. Weerdich is dlam dat ghedoot is, te nemen cracht, ende godheyt, ende wijsheit ende stercheyt, ende eere, ende glorie, ende ghebenedijdinghe. 13 Ende alle die creatueren die inden hemel sijn, ende op die eerde, ende onder die eerde, ende die in die zee sijn, ende alle die in haer sijn, heb ick alle ghehoort seggende. Den ghenen die inden throon sit, ende den lamme sij gebenedijdinghe, ende eere, ende glorie, ende machticheyt in die ewicheyt der ewicheden. (aiōn g165) 14 Ende die vier dieren seyden Amen. Ende die vierentwintichouders sijn gheualen op hen aensichten, ende sij hebben aenbeden den leuende in die ewicheyt der ewicheden.

6 ENde ic heb ghesien dat het lam open ghedaen heeft een vanden seuen seghelen, ende ick heb ghehoort een vanden vier dieren seggende als die stemme eens donders. Coemt, ende siet, 2 Ende ick heb ghesien, ende siet een wit peert, ende die daer op sajt hadde eenen boghe, ende hem is een croone ghegeuen, ende hy is wtghegaen verwinnende, om dat hy verwinnen soude 3 Ende doent den tweeden seghel open ghedaen hadde, soo heb ic ghehoort

het tweede dier seggende. Coemt ende siet. 4 Ende daer is een ander root peert wtghegaen, ende die daer op sajt dien is ghegeuen dat hy den vrede nemen soude vander eerden, ende dat sij malcanderen souden dooden, ende hem is ghegeuen een groot sweet, 5 Ende alst den derden seghel open ghedaen hadde, soo heb ic het derde dier ghehoort seggende. Coemt, ende siet. Ende siet een swert peert, ende die daer op sajt hadde een waghe in sijn hant. 6 Ende ick heb ghehoort als een stemme wt dat midden der vier dieren seggende. Een mate van twee pont tarwen om eenen penninck, ende drij maten van twee pont ghersten, om eenen penninck, ende den wijn ende die olien quets niet. 7 Ende alst den vierden seghel open ghedaen hadde, soo heb ick ghehoort die stemme van dat vierde dier seggende. Coemt ende siet. 8 Ende siet een vael peert, ende die daer op sajt diens naem was die doot, ende die helle volchde hem, ende hem is macht ghegeheuen ouer die vier deelen der eerden doot te slaen metten sweerde, honghere, ende doot, ende met die beesten der eerden, (Hadēs g86) 9 Ende alst den vijfsten seghel open ghedaen hadde, soo heb ick ghesien onder den outaer die zielen der ghedoeder om dwoort Godts, ende om tghetuyghenis dat si hadden 10 ende sij riepen met luyder stemmen seggende. Hoe langhe o Heere (heyligh ende warachtich) en ordeeldi nocht en wreecti ons bloet niet van die ghene die op deerde woonen? 11 Ende hen sijn ghegheuen elc een wit lanck cleet, ende hen is gheseyt dat si rusten souden noch een luttel tijs, tot dat hen mededieners souden veruult worden, ende hen broeders die ghedoot sullen worden ghelyck sij. 12 Ende ick heb ghesien alst den sexten seghel open ghedaen heeft, ende siet daer is een groote aerbeuinge ghesciet, ende die sonne is swert gheworden als eenen hairen sack, ende die mane is heel gheworden ghelyck bloet, 13 ende die sterren sijn vanden hemel gheualen op die eerde, ghelyck eenen vijgheboom af laet vallen sijn vroeghe vijgen als hy van eenen groten wint gheroert wort, 14 ende den hemel is wech ghegaen ghelyck eenen opghevouden boeck, ende alle bergen ende eylanden sijn van hen plaeften gheroert, 15 ende die coninghen der eerden, ende die princen, ende hoofdtuyden ouer duysent, ende die rijcke, ende die stercke, ende alle knechten, ende vrje menschen hebben hen seluen gheberghen in die speluncken, ende in die steenrootsen der berghen, 16 ende sij segghen den berghen ende steenrootsen. Valt op ons, ende verbercht ons van daenschijn des gheens die daer sitd opden throon, ende van die gramschap des lams, 17 want den groten dach van haren toren is comen, ende wie sal moghen staen?

7 Hier nae heb ick ghesien vier Enghelen staende op die vier hoecken der aerden, houdende die vier winden der aerden, dat sij op deerde niet waeyen en souden, noch op die zee, noch op eenighen boom. 2 Ende ick heb ghesien eenen anderen Enghel opclimmende vanden opganck der sonnen, hebbende het teeken des leuende Gods, ende hi heeft gheroepen met luyder stemmen den vier Engelen, den welcken ghegeuen is hinder te doen der eerden, ende der zee, 3 seggende. En wilt gheen hinder doen der eerden ende der zee, nocht den boomen, tot dat wij teekenen ons Gods dienaers in hen voorhoofden, 4 Ende ick heb ghehoort

tghetal vanden ghetekenden, hondert vierenviertich duysent de seuen trompetten hadden, hebben hen bereyt dat si ghetekende, wt alle die gheslachten der kinderen Israel, metten trompet blasen souden. 7 Ende dierste Engel heeft 5 Wten gheslachte van Iuda, twaelfduysent ghetekende, metten trompet gheblasen, ende daer is geworden haghel, Wten gheslachte van Ruben, twaelf duysent ghetekende, ende vier ghemenghet met bloet, ende tis gheworpen op die Wten gheslachte van Gad, twaelf duysent ghetekende, 6 eerde, ende tderde deel der eerden is verbrant gheweest, Wten gheslachte van Aser, twaelf duysent ghetekende, ende tderde deel der boommen is verbrant gheweest, ende Wten gheslachte van Nephtali, twaelf duysent ghetekende, alle tgroen gras is verbrant gheweest, 8 Ende den tweeden Wten gheslachte van Manasse, twaelf duysent ghetekende, Enghel heeft metten trompet gheblasen, ende ghelyc eenen 7 Wten gheslachte van Simeon, twaelf duysent ghetekende, grooten berch metten vier bernende is gheworpen in die zee, Wten gheslachte van Leui, twaelf duysent ghetekende, ende tderde deel der zee is geworden bloet, 9 ende dat der Wten gheslachte van Issachar, twaelf duysent ghetekende, derde deel der creatueren der gheender die leuen hadden 8 Wten gheslachte van Zabulon, twaelf duysent ghetekende, in die zee is ghestoruen, ende het derde deel der scepen Wten gheslachte van Ioseph, twaelf duysent ghetekende, is verdoruen gheweest, 10 Ende die derde Enghel heeft Wten gheslachte van Beniamin, twaelf duysent ghetekende. metten trompet gheslaghen, ende daer is vanden hemel 9 Hier nae heb ick ghesien een groote scare, die niemant gheuallen een groote sterre berrende als een fackele, ende ghetellen en conste, wt allen volcken, gheslachten, luyden, die is gheuallen int derde deel der waterstroomen, ende in ende talen, staende voor den throon ende voor daenschijn die fonteynen der wateren, 11 ende den naem der sterren des lams ghecleet met witte langhe cleederen, ende palmen wert ghehaemt alsen, Ende het derde deel der wateren in hen handen, 10 ende sij riepen met grooter stemmen is verkeert in alsen, ende veel menschen sijn ghestoruen segghende. Salicheyt sij onsen Godt die daer sittende is op van die wateren, want sij sijn bitter geworden, 12 Ende den throon ende den lamme. 11 Ende alle die Enghelen die vierde Enghel heeft metten trompet gheslaghen, ende stonden rontsomme den throon, ende der ouderen, ende tderde deel der sonnen werde gheslagen, ende tderde deel der vier dieren, ende sij sijn gheuallen voor daenschijn der manen, ende tderde deel der sterren, alsoo dat het des throns op hen aensichten, ende sij hebben Godt derde deel van dien verdystert worde, ende dat des daechs aenghebeden 12 seggende. Amen. Ghebenedijdinghe, ende derdendeel niet en lichte, ende des nachts desghelijcs, claeheydt ende wijsheyt, ende dancegginghe, eere ende 13 Ende ick heb ghesien ende ghehoort die stemme van cracht, ende stercheyt sij onsen Godt in die ewicheyt der eenen vlieghenden aernt segghende met luyder stemmen. eewicheden, Amen. (a^{on} g165) 13 Ende een vanden ouderen Wee, wee, wee den bewoonders der eerden, van die ander heeft gheantwoort, ende tot mi gheseyt. Dese die ghecleet stemmen der driij Enghelen die metten trompet noch slaen sijn met langhe witte cleederen, wie sijnse? ende van waer sijn sij ghecomen? 14 Ende ick heb hem gheseyt. Mijn soudan.

9 ENdie alst den seuensten seghel open ghedaen hadde, 9 ENdie vijfste Enghel heeft metten trompet gheblasen soi isser een grote stillicheyt geworden in den hemel, ende ick heb ghesien datter een sterre vanden hemel by nae een half vre, 2 Ende ick heb ghesien seuen gheuallen was, ende haer is ghegeuen den slotel vanden put Enghelen staende voor daenschijn Godts, ende hen sijn des agronts, (Abyssos g12) 2 Ende hy dede open den put des gheheuen, ghegaen op die eerde, ende hen is macht ghegheuen, gheheuen seuen trompetten, 3 Ende daer is een ander agronts, ende den roock des puts is opgheclommen, als den dienien hem dach ende nacht in sijnen tempel, ende die inden roock van eenen groten ouen, ende die sonne is verdystert throon sitd die sal ouer hen woonen. 16 Sij en sullen voorts gheestendende die locht vanden rooc des puts. (Abyssos gheeenen hongher meer lijdien, noch dorst hebben, noch die g12) 3 Ende wt den roock des puts sijnder sprinchanen sonne en sal op hen niet vallen, noch eenighe hitte. 17 Want het lam dat int midden vanden throon is salse regeren, ghegaen op die eerde, ende hen is macht ghegheuen, ende hy salse leyden tot die leuende fonteynen der wateren, ghelyck die scorpioenen der eerden macht hebben, 4 ende ende Godt sal alle tranen afvaghen van haren oghen. hen is gheboden dat sij niet quetsen en souden tgras der eerden, noch alle groen ghewas, noch gheen boommen, dan alleen die menschen die Godts teeken niet en hebben in hen voorhoofden, 5 ende hen is ghegheuen dat sij die niet dooden en souden, maer datse ghepijnicht souden worden vijf maenden, ende hen pijninghe was ghelyck die pijninghe van een scorpioen alst een mensch quest. 6 Ende in die daghen sullen die menschen die doot soeken, ende sij en sullen die niet vinden, ende sij sullen begheren te steruen, ende die doot sal van hen vlieden. 7 Ende die ghelyckenissen der sprinchanen sijn ghelyc peerden die bereyd sijn ten strijde, ende op haer hoofden als croonen, ghelyc den goude, ende haer aensichten waren ghelyc menschen aensichten, 8 ende sij hadden hayr ghelyc vrouwen hayr, ende haer tanden waren ghelyc leeuen tanden, 9 ende sij hadden pansieren als yseren pansieren, ende dat ghelyut van haren vloghelen was als tghelyut van veel waghenen der peerden loopende ten strijde, 10 ende

sij hadden steerten ghelyck der scorpioenen, ende daer waren haeken in hen steerten ende hen macht was den menschen hinder te doen vijf maenden, **11** ende sij hadden ouer hen eenen coninc den Enghel des afgrents, die welcke ghenoemt was int Hebreeusch Abbadon, maer int Griexx Apollyon, in duytsche hebbende den naem vernielende. **(Abyssos g12)** **12** Dat een wee is wech ghegaen, ende siet daer comen noch twee ween hier nae, **13** Ende die seste Enghel heeft metten trompet gheblasen, ende ick heb een stemme ghehoort wt die vier hoornen vanden gulden outaer, die daer is voor Godts oogen, **14** seggende totten sesten Engel die dat trompet hadde. Ontbint die seuen Enghelen die ghebonden sijn inden grooten vloet Euphrates, **15** Ende die vier Enghelen sijn ontbonden gheweest die bereedt waren teghen een vre, ende tegen eenen dach ende een maent, ende een iaer, dat sij dooden souden het derde deel der menschen, **16** Ende tghetal van dat heyr des peerdevolcs was twintich duysentmael thien duysent, Ende ick heb hen ghetal ghehoort. **17** Ende alsoo heb ick die peerden ghesien in een visioen, ende die daer op saten hadden vierighe, ende lacinthinen, ende solferachtige pansieren, ende die hoofden der peerden waren ghelyck der leeuen hoofden, ende wt haren muyl ghinc vier, ende roock, ende solfer, **18** Ende van dese drij plaghen is ghedoot het derde deel der menschen, vanden viere, ende vanden roock, ende van den solfer, die wt haren muyl quamen, **19** Want der peerden macht is in haren muyl, ende in haren steerten, want hen steerten waren ghelyck serpenten hebbende hoofden, ende hier mede doen sij hinder, **20** Ende die ander menschen die niet gedoot en sijn in dese plagen, noch gheen penitencie ghedaen en hebben van die wercken haerder handen, dat sij niet aerbidden en souden die duyvels ende die gulden, ende silueren, ende metalen, ende steenen, ende houten afgodts beelden, die noch sien en moghen, noch hooren, noch wandelen, **21** ende sij en hebben gheen penitencie ghedaen van hen dootslagen, noch van hen rouerien, noch van hen oncuyescheyt, noch van hen dieuerien.

10 ENde ick heb ghesien eenen anderen stercken Enghel nederhalende vanden hemel, ghecleet met een wolcke, ende eenen regenboghe was op sijn hooft, ende sijn aensicht was ghelyck die sonne ende sijn voeten als een columne viers, **2** ende hy hadde in sijn hant een open boecxken, ende hy heeft sijnen rechten voet ghestelt op die zee, maer den slincken op die eerde, **3** Ende hy heeft gheroeperen met luyder stemmen, ghelyck als eenen leeuw briescht, Ende als hy gheroepon hadde, soo hebben die seuen donderen hen stemmen ghesproken, **4** Ende als die seuen donderen hen stemmen ghesproken hadde, soo soude ikse ghescreuen hebben, ende ick heb ghehoort een stemme vanden hemel segghende tot my. Seghelt toe tghene dat die seuen donderen ghesproken hebben, ende en wilt dat niet scrijuen, **5** Ende den Enghel die ick ghesien hebbe staende op die zee, ende op die eerde, heeft sijn hant opgehauen ten hemel, **6** ende heeft ghesworen bi den leuende in die ewicheyt der ewicheden, die ghescapen heeft den hemel, ende tghene datter in is, ende die eerde, ende tghene datter in is, ende die zee, ende tghene datter in is, datter gheenen tijt meer sijn en sal, **(aiōn g165)** **7** Maer in

die daghen van die stemme des seuensten Enghels als die sal beghinnen metten trompet te slaen, dan sal voleyndt worden Gods verholentheyt, ghelyck hy vercondicht heeft door sijn knechten die propheten, **8** Ende ick heb ghehoort een stemme vanden hemel wederom sprekende met my, ende segghende. Gaet henen ende neemt den openen boec van die hant des Enghels staende op die zee, ende op die eerde, **9** Ende ick ben ghegaen totten Enghel, segghende tot hem dat hy my den boec gaue, Ende hy heeft tot my gheseyt. Neemt den boec ende verslent dien, ende hy sal uwen buyck bitter maken, maer in uwen mont sal hy suet sijn als honich, **10** Ende ick hebbe den boeck ghenomen wter handt des Enghels, ende ick hebhem verslent, ende hy was in mijnen mont suet als honich, ende als ick dien verslent hadde, soo is mijnen buyck bitter gheworden, **11** ende hy heeft tot my gheseydt. Ghy moet weder propheteren den Heydenen, ende luyden, ende talen, ende vele coningen.

11 ENde my is ghegeuen een riet ghelyc een roede, ende my is gheseyt. Staet op, ende metet den tempel Gods, ende den outaer, ende die ghene die daer in aerbidden, **2** maer dat voorhof dat buyten den tempel is, worpt buyten, ende en metet dat niet, want het is den Heydenen ghegeuen, ende die heylige stadt sullen sy vertreden tweeveertich maenden. **3** Ende ick salt mijnen twee ghetuygen gheuen, ende sij sullen propheteren duysent twee hondert tsestich dagen ghecleet met sacken. **4** Dese sijn twee olijfboomen, ende twee candelaren, int aenscijnen des Heeren van aertrijk staende, **5** Ende eest dat iemant hen wilt hinder doen, soo salder een vier wt haren mont gaen, ende sal hen vianden verslinden, ende eest dat iemant hen wilt quetsen, die moet alsoo ghedoot worden. **6** Dese hebben macht den hemel te slyten, dat niet en reghene in die daghen van hen propheetie, ende sij hebben macht ouer die wateren om die te verkeeren in bloet, ende die eerde te slaen met alle plaghe soo dicmael als sij willen, **7** Ende als si hen ghetuygen sullen voleynt hebben, dan sal die beeste die vanden afgont opghelcommen is, teghen hen eenen strijd houden, ende salse verwinnen ende hen dooden, **(Abyssos g12)** **8** Ende hen lichamen sullen liggen in die straten der grooter stadt, die geestelijck ghenoemt wort Sodoma ende Egipcius, daer hen Heere ooc gheruyt is gheweest, **9** Ende vanden gheslachten, ende luyden, ende talen, ende volcken sullen hen lichamen sien, drij dagen ende eenen haluen, ende hen lichamen en sullen sij niet laten leggen in die grauen, **10** Ende die op die eerde woonen sullen ouer hen blijde sijn, ende sij sullen vrolijk sijn, ende malcanderen ghiften senden, Want dese twee propheten hebben ghepijnicht die ghene die op die eerde woonden. **11** Ende nae drij daghen ende eenen haluen is den geestelijck des leuens van God in hen ghegaen, Ende sij hebben ghestaen op hen voeten, Ende een groote vrees heeft hen ouerualien diese ghesien hebben, **12** Ende sij hebben een grote stemme ghehoort wt den hemel tot hen seggende. Clint herwaerts op, Ende sij sijn inden hemel gheclommen in een wolcke, ende haer vianden hebbense ghesien, **13** Ende in die vre issen een groote aerbeuinghe ghesciet, ende thiende deel der stadt is gheuallen, ende in die aerbeuinghe sijn seuen duysent menschen namen ghedoot, ende die andere sijn in vreesen gebracht, ende

sij hebben Gode des hemels glorie ghegheuen. 14 Dat tweeden wee is wechgegaen, ende siet dat derde wee sal gheringhe comen, 15 Ende die seuenste Enghel heeft metten trompet gheslaghen, ende daer sijn groote stemmen inden hemel ghescietsegghende. Het rijck deser werelt is gheworden ons Heeren, ende sijns Christi, ende hy sal regnieren in die ewicheyt der ewicheden Amen. (aen g165)

16 Ende die vierentwintich ouders die voor daenschijs Gods sitten in hen setelen, sijn gheualen op hen aensichten, ende hebben God aenghebeden segghende. 17 Wy dancken v Heere Godt almachtich, die sijt, ende die waert, ende die comen sult, want ghy hebt ghenomen v groote macht, ende hebt gheregneert, 18 Ende die Heydenen sijn gram gheworden, ende uwen torn is aenghocomen, ende den tijt der dooden, om gheordeelt te worden, ende loon ghegheuen te worden uwen dienaren den propheten, ende heyligen, ende den ghenen die uwen naem vreesen, den cleynen ende grooten, ende om te vernielen die ghene dieerde verdoruen hebben, 19 Ende den tempel Gods is gheopent inden hemel, ende die arcke sijns testaments is ghesien gheweest in sijnen tempel, ende daer sijn ghesciet blixemen, ende stemmen, ende aertbeuinghen ende grooten haghei.

12 ENde een groot teeken is gheopenbaert inden hemel. Een vrouwe ghecleedt metter sonnen ende die mane onder haer voeten, ende op haer hoofd een croone van twaelf sterren, 2 ende beurucht sijnde riep sij wesende in barens noot, ende sij leedt pijnje om te baren, 3 Ende daer is een ander teeken ghesien inden hemel. Ende siet eenen grooten rooden draeck hebbende seuen hoofden, ende thien hoornen, ende op sijn hoofden seuen croonementen, 4 Ende sijnen steert trac het derden deel van die sterren des hemels, ende heeft die gheworpen op deerde, Ende den draec stont voor die vrouwe die baren soude, op dat hy, als si ghebaert hadde, haer kint soude verslinden. 5 Ende si heeft ghebaert een manlijc kint, dat regeren soude alle die Heydenen met een yseren roede, ende haer sone is opghenomen tot Godt, ende tot sijnen throon, 6 Ende die vrouwe is gheuloden in die woestijne daer sij een plaatse hadde van Gode bereydt, datmen haer daer voeden soude duysent tweehondert ende tsestich daghen. 7 Ende daer is eenen grooten strijd ghesciet inden hemel. Michael ende sijn Enghelen streden teghen den draeck, ende den draeck street ende sijn enghelen, 8 Ende sij en hebben niet machtich geweest, noch hen plaatse en is voorts niet meer gheuonden inden hemel. 9 Ende dien grooten draec het oude serpent, die ghoemoert wort die tuyuel ende Satanas, die alle die gantsche werelt verleyt, is verdreuen ende hy is gheworpen in die eerde, ende sijn enghelen sijn met hem gheworpen. 10 Ende ick heb een grote stemme ghehoort inden hemel segghende. Nv is die salicheyt, ende die cracht, ende het rijc ons Gods gheworden, ende die macht van sijnen Christus, want die besculdigher onser broederen is verworpen, diese besculdichde voor daensicht ons Gods dach ende nacht 11 Ende sij hebben hem verwonnen door des lams bloet ende door dwoort van sijn ghetuyghenis, ende sij en hebben hen zielen niet lief gehad totter doot toe. 12 Daerom verblijft v ghy hemelen, ende die daer inne woont. Wee der eerden ende der zee, want die tuyuel is tot v lieden nederghedaelt

hebbende eenen grooten torn wetende dat hy luttel tijts heeft, 13 Ende nae dat den draeck ghesien hadde dat hy gheworpen was ter eerden, soo heeft hy verulcht die vrouwe die dat manlijc kint ghebaert hadde. 14 Ende der vrouwen sijn ghegheuen twee vloghelen van eenen grooten arent, dat sij vlieghen soude in die woestijne in haer plaatse, daer si gheuoert wort, eenen tijt, ende tijden, ende die helict van eenen tijt van daensicht des serpents, 15 Ende tserpent heeft wt sijnen myul nae die vrouwe water ghescoten als eenen stroom, om dat hy soude maken datse ghetrocken worde vander vloet. 16 Ende deerde heeft die vrouwe gheholpen, Ende die eerde heeft hare mont open ghedaen, ende heeft verslonden den vloet, die den draeck wt sijnen myul gheworpen heeft, 17 Ende den draeck is gram gheworden teghen die vrouwe ende hy is wech ghegaen om te strijden teghen die andere van haren sade die Godts gheboden bewaren, ende hebben tghetuygenis Iesu Christi.

13 Ende hy heeft ghestaen op dat sandt der zee. ENde ic heb ghesien wter zee een beeste opclimmende, hebbende seuen hoofden, ende thien hornen, ende op haer hornen thien croonementen, ende op haer hoofden namen der blasphemien. 2 Ende die beeste die ick ghesien hebbe was ghelyc een Pardus, ende haer voeten waren ghelyc van eenen beyre, ende sijnen myul al eens leeufs myul, Ende den draeck heeft haer sijn cracht ghegheuen, ende groote macht. 3 Ende ick heb ghesien een van sijnen hoofden als dootlijc ghewont, ende haer dootlijcke wonde is ghenesen gheweest, Ende alle deertrjc heeft hem verwondert nae die beeste. 4 Ende sij hebben den draeck aenghebeden, die der beesten macht ghegheuen heeft, ende sij hebben die beeste aenghebeden segghende. Wie is der beesten ghelyc? Oft wie sal moghen strijden teghen haer? 5 Ende haer is eenen myul ghegheuen sprekende groote dinghen ende blasphemien, ende haer is macht ghegheuen dat te doen tweentveertich maenden lanck, 6 Ende sij heeft hare myul open ghedaen in blasphemien tot Godt, om te blasphemeren sijnen naem ende sijn tabernakel, ende die ghene die inden hemel woonen, 7 Ende haer is ghegheuen te strijden teghen die heylighen, ende die te verwinnen, Ende haer is macht ghegheuen in alle gheslachte ende volcke, ende tale, ende luyden, 8 Ende sij hebbense alle aenghebeden, die op die eerde woonen, der welcker namen niet en sijn ghescreuen inden boeck van dieuen des lams, dwelck ghedoot is van tbeginsel der werelt. 9 Heeft iemant ooren die hoore. 10 Die in ghenanghenisse gheleydt heeft, die gaet in die gheuanghenisse, die metten zweerde dootgheslaghen heeft, die moet oock metten zweerde ghedoot worden. Hier is die patientie ende tgheloouer der heylighen, 11 Ende ick heb ghesien een ander beeste opclimmende vander eerden, ende sij hadde twee hornen ghelyc die hornen des lams, ende sij sprack ghelyc den draeck. 12 Ende sij dede alle die macht van dierste beeste voor haer aenschijs, ende si heeft die eerde ende die daer op woonen doen aenbidden dierste beeste, welcs dootlijcke wonde ghenesen is gheweest, 13 Ende si heeft grote teeken ghedaen, also datse ooc heeft doen vier vanden hemel nedderdal en op deerde, voor daenschijs der menschen, 14 Ende sij verleyt die inwoonders der eerden om die teeken, die haer gegheuen sijn te doen

voor daenschijn der beesten seggende den inwonders der eerden, dat si maken souden een beelt der beesten die de wonde des sweerts heeft, ende gheleeft heeft, **15** Ende haer is ghegheuen dat sij eenen gheest soude gheuen den beelde vander bee-sten, ende dat het beelt der beesten soude spreken ende dattet doen soude dat alle die ghene die niet en aenbade dat beelt der beesten, gedoot soude worden. **16** Ende si salse alle cleyne ende groote, ende rijcke ende arme, ende vrije, ende eyghen knechten, doen hebben een teeken in hen rechte hant, oft in hen voerhoofden, **17** ende dat niemand en sal moghen coopen oft vercoopen, dan die ghene die het teeken, oft den naem der beesten, oft het tghetal van haren naem hebbe. **18** Hier is wjsheyt, Wie verstant heeft, die rekene tghetal der beesten, want het is tghetal van eenen mensch, ende haer tghetal is ses hondertessensestich.

14 ENde ick heb ghesien, Ende siet het lam stont opden berch Sion, ende met hem hondert vierenviertich duysent, hebbende sijnen naem, ende sijns vaders naem ghescreuen in hen voerhoofden. **2** Ende ick heb een stemme ghehoort vanden hemel als een stemme van veel wateren, ende als een stemme van eenen groten donder, ende die stemme die ick hoorde, was als der herpslaghers spelende op hen herpen. **3** Ende sij songhen als eenen nieuwe sanck voer den stoel, ende voer die vier dieren, ende ouders, ende niemand en mocht dien sanck singhen dan die hondert vierenviertich duysent, die ghecocht sijn vander eerden. **4** Dit sijnse die metten vrouwen niet besmet en sijn ghewest. Want sij sijn maechden. Dese volghen dlam al waer dat gaet. Dese sijn ghecocht wt den menschen, tot ierste vruchten Gode ende den lamme, **5** ende in haren mont en is gheen loghene gheuonden, want sij sijn sonder smette voer den throon Godts. **6** Ende ick heb ghesien eenen anderen enghel vlieghende doert midden vanden hemel, hebbende dat eewich Euangelié, dat hy soude deuangelie preken den ghenen die op deerde sitten, ende op alle natien, ende gheslachte ende tale, ende volcke, **(aiōnios g166)** **7** segghende met groter stemmen. Vreest den Heere, ende gheeft hem eere, want die vre sijns ordeels is ghecomen, ende aenbidt hem die ghemact heeft hemel ende aerde, die zee ende alle datter in is, ende die fonteynen der wateren. **8** Ende een ander enghel isser gheulcht segghende, Gheuallen, gheuallen is die grootstadt Babilon, die vanden wijn der grammessen haerder oncuyshedene te drincken heeft ghegheuen alle luyden. **9** Ende die derde enghel is desen ghevolcht, segghende met luyder stemmen. Eest dat iemant die beeste aenbidt ende haer beelt, ende ontfanct het teeken in sijn voerhoofd, oft in sijn hant, **10** dese sal oock drincken vanden wijn des toorens Godts die ghemenghet is metten pueren dranck inden kelck van sijnen toren, ende hy sal gehelpnicht worden metten vier ende solfer in daensicht der heylegger enghelen, ende voer daenschijn des lams, **11** ende den roock van haren tormenten sal op climmen in die ewicheyt der ewicheden, noch sij en hebben gheen ruste doch ende nacht die die beeste ende haer beelt aenghebeden hebben, ende eest dat iemant ontfanghen heeft het teeken haers naems. **(aiōn g165)** **12** Hier is die patientie der heyleghen, die Godts gheboden onderhouden

ende tghelooue van Iesu. **13** Ende ick heb een stemme ghehoort vanden segghende hemel tot my Scrijt, Salich sijn die dooden die inden Heere steruen, van nu voerts seyt den gheest dat sij rusten souden van haren arbeyden, want hen wercken volghen hen. **14** Ende ic heb ghesien, ende siet een blinckende wolcke, ende op die wolcke eenen sittende ghelyck den sone des menschen, hebbende op sijn hoofd een gulden croone, ende in sijn hant een scerpe seysene. **15** Ende een ander enghel isser wt ghegaen wt den tempel roepende met luyder stemmen, totten ghenen die sadt op die wolcken, Slaet aen v seysene ende maeyt, want die vre is comen datment maeyen soude, want den ochst der aerdien is drooghe ghworeden. **16** Ende die op die wolcke sadt heeft sijn seysene gheslaghen op die aerde, ende die aerde worde af ghemaeyst. **17** Ende een ander enghel is wt ghegaen wt den tempel die inden hemel is, oock hebbende een scerpe seysene. **18** Ende een ander enghel is wtghegaen wt den outaer die macht hadde ouer tver, ende hy heeft mit luyder stemmen gheroepen totten ghenen die die scerpe seysene hadde segghende, Slaet in v scerpe seysene, ende snijdt af die druyuen van den wijngaert der aerdien, want sijn wijndruyuen sijn ripe. **19** Ende die enghel heeft sijn scerpe seysene gheslaghen op die eerde, ende hy heeft die druyuen afghesneden van den wijngaert der eerden, ende hy heeft ghworpene inden grooten wijnput van Gods toren. **20** Ende dien wijnput is ghetreden gheweest buyten die stadt, ende daer is bloet gheloopen wt den wijnput, tot die toomen der peerden ouer duysent seshondert stadien.

15 ENde ick heb een ander teeken ghesien inden hemel, groot ende wonderlyck, seuen enghelen hebbende die seuen laetste plaghen. Want in die is voleint gheweest Godts grascap. **2** Ende ick heb ghesien als een ghelasen zee met vier ghemenghet, ende die ghene die verwonnen hebben die beeste ende haer beelt, ende tghetal van haren naem staende op die ghelasen zee, hebbende Gods herpen, **3** ende singhende diiedeken van Moyses Godts dienaer, ende diiedeken des lams, segghende, Groot ende wonderlyck sijn v wecken Heere Godt almachtich, rechtuerdich, ende warachtich sijn v weghen coninck der ewicheden. **4** Wie en sal v niet vreesen Heere, ende niet grootmaken uwen naem? Want ghy sijt alleen goedertieren, want alle die heydenen sullen comen, ende aenbidden voer v aensicht, want v ordeelen sijn openbaer. **5** Ende hier nae heb ick ghesien ende siet, den tempel van dat tabernakel des ghetuyghenis es openghedaen inden hemel, **6** ende die seuen enghelen hebbende die seuen plaghen sijn ghegaen wt den tempel, gheleedt met eenen suyeren witblinckenden steen ende omgort omtrent die borsten met gulden gordelen. **7** Ende een vanden vier dieren heeft den seuen enghelen ghegheuen seuen gulden scalen, vol van den torn Godts die daer leeft in die ewicheden der ewicheden. **(aiōn g165)** **8** Ende den tempel werde veruult metten roocke van Godts maiesteyt, ende van sijnder cracht, ende niemand en conste gaen inden tempel tot dat volbracht waren die seuen plaghen van die seuen enghelen.

16 ENde ick heb ghehoort een groote stemme vanden tempel segghende den seuen enghelen, Gaet ende

stort wt die seuen scalen van Godts gramscap op die eerde. 2 Ende dierste is wech ghegaen, ende hy heeft sijn scale wt ghestort op die eerde, ende daer is gheworden een wreede ende seer quade wonde in die menschen die het teeken van die beeste hadden, ende in die ghene die haer beelt aenghebeden hadden. 3 Ende die tweede enghel heeft sijn schale wtghestort in die zee, ende tes gheworden bloet als van eenen dooden, ende alle leuende ziele is ghe-storuen in die zee. 4 Ende die derde heeft sijn scale ghestort op die vloeden, ende op die fonteynen der wateren, ende tis bloet gheworden. 5 Ende ick heb ghehoort den enghel der wateren segghende, Ghy sijt rectuerdich Heere die sijt, ende die waert heyligh, dat ghy dit gheordeelt hebt, 6 want sij het bloet der heylighen ende der propheten wt ghestort hebben, ende ghy hebt hen bloet te drincken ghegeheuen, want sij des weerdich sijn. 7 Ende ick heb ghehoort eenen anderen segghende, lae oock Heere Gott almachtich, warachtich ende rechtuerdich sijn v ordeelen. 8 Ende die vierde enghel heeft sijn schale wtghestort in die sonne, ende hem is ghegeheuen die menschen met hitten te pijnighen, ende met den viere, 9 ende die menschen hebben heet gheweest met groter hitten, ende sij hebben gheblasphemert den naem Godts, die macht heeft ouer dese plaghen, noch sij en hebben gheen penitentie ghedaen, dat sij hem die glorie souden gheuen. 10 Ende die vijfste enghel heeft sijn schale wt ghestort opden stoel van die beeste, ende haer rijk is duyster gheworden, ende sij hebben hen tonghen tsamen gheten van pijnen, 11 ende sij hebben Gott des hemels gheblasphemert van haren pijnen ende wonden, ende sij en hebben gheen penitencie ghedaen voer hen werken. 12 Ende die seste enghel heeft sijn schale wt ghestort in dien grooten vloet Euphrates. Ende hy heeft sijn wateren wt ghedrocht, om dat den wech soude bereydt worden den coninghen vanden opganck der sonnen. 13 Ende ick heb ghesien wt den myul des draecls, ende wten myul der beesten ende wten mont vanden valschen propheet wtcomen drij onsuyuer gheesten ghelyck vorschen. 14 Want het sijn gheesten der tuyuelen doende teekenien, ende sij gaen voerts tot die coninghen van gheheel aertrick, om die te vergaderen ten strijde teghen den grooteu dach des almachtighen Gods. 15 Siet ick come als een dief, Salich is hy die waect, ende bewaert sijn cleederen, dat hy niet naect en wandele, ende dat sij zijn leelijcheyt sien. 16 Ende hy salse vergaderen ter plaeften die int hebreusch ghehoemt is Armagedon. 17 Ende die seuenste enghel heeft sijn schale wtghestort in die locht. Ende daer is een groote stemme wtghecomen wten tempel vanden throon segghende, Het is ghedaen. 18 Ende daer sijn ghesiet blixemen, ende stemmen, ende donderen, ende daer is een groote aerbeuinghe ghesiet, hoedanich noyt gheweest en is, van dat die menschen hebben begonnen te woonen op die eerde, sulcke aerbeuinghe soe groot. 19 Ende die groote stadt is gheworden in drij deelen, ende die steden der Heydenen sijn gheuallen. Ende die groote Babilon is ghecomen in ghedenkenisse voer Gott, om haer te gheuen den kelck van den wijn van die verbolghentheyt sijnder gramscappen. 20 Ende alle eylant is gheuloden, ende die bergen en sijn niet gheuonden. 21 Ende eenen grooten haghel ghelyck een

pont is gheuallen vanden hemel op die menschen. Ende die menschen hebben Gott gheblasphemert om die plague des haghels. Want die was seer crachtelijcken groot gheworden.

17 ENde daer is ghecomen een vanden seuen enghelen die de seuen scalen hadden, ende hy heeft met my ghesproken segghende, Coemt ick sal v toonen dat ordeel van die groote hoere, die op veel wateren sit, 2 waer mede oncuyscheyt bedreuen hebben die coninghen der aerd, ende die op deerde woonen sijn droncken gheworden vanden wijn haerder oncuyscheyt. 3 Ende hy heeft my wech gheuert inden gheest in die woestijne. Ende ic heb ghesien die vrouwe sittende op een roode beeste, vol namen der blasphemien, hebbende seuen hoofden ende thien hornen. 4 Ende die vrouwe was al om ghecleedt met purpur, ende root scarlaken, ende vergult met goude, ende met costelijck ghesteente, ende peerlen, hebbende eenen gulden kelck in haer hant, vol afgrislijcheyts ende onsuuerheyts van haer oncuyscheyt. 5 Ende in haer voerhooft eenen naem ghescreuen. Verholentheyt. Die groote Babylon die moeder der hoereeringhen ende afgrislijcheden der eeren. 6 Ende ick heb ghesien die vrouwe droncken vanden bloede der heyleghen, ende vanden bloede van Iesus ghetuyghen. Ende ick ben verwondert gheweest doen icse ghesien hadde, met een groote verwonderinghe. 7 Ende die enghel heeft tot my gheseyt, Waerom sidij verwondert? Ick sal v segghen die verholentheyt vander vrouwen, ende van die beeste die haer draect, die seuen hoofden heeft, ende thien hornen. 8 Die beeste die ghy ghesien hebt die is gheweest, ende sij en is niet, ende sij sal opclimmen vanden agront, ende sij sal in die verderffenisse gaen, ende die op deerde woonen sullen hen verwonderen, (der welcker naemen niet ghescreuen sijn inden boeck des leuens van dat scepsel der werelt) siende die beeste, die was, ende niet en is. (*Abyssos g12*) 9 Ende dit is den sin, die wijscheyt heeft. Die seuen hoofden sijn seuen bergen, daer die vrouwe op sit, ende tsjin seuen coninghen. 10 Die vijue sijn gheuallen, die eene is, ende dander en is noch niet comen, ende als hy comen sal, soo moet hy eenen cleynen tijt blijuen. 11 Ende die beeste die was ende niet en is, ende sij is die achtste, ende sij is vanden seuenen, ende sij gaet in die verdoemenisse. 12 Ende die thien hornen die ghy ghesien hebt sijn thien coninghen die noch gheen rijk ontfanghen en hebben, maer sij sullen machticheyt als coninghen op een vre ontfanghen, nae die beeste, 13 dese hebben eenen raet ende cracht, ende hen macht sullen sij der beesten leueren. 14 Dese sullen thegen clam strijden, ende dat lam salse verwinnen. Want het is een Heer der Heeren, ende een coninck der coninghen, ende die met hem sijn gheroopen, ende vercoren, ende ghelooighe. 15 Ende hy heeft my gheseyt, Die wateren die ghy ghesien hebt daer die hoere sit dat sijn volcken, ende luyden, ende talen. 16 Ende die then hornen die ghy ghesien hebt in die beeste. Dese sullen die hoere haten, ende sij sullen seue staken, ende naect, ende sullen haer vleesch eten, ende sij sullen haer metten vier heel verbranden. 17 Want Gott heuet in hen herten ghegeheuen dat sij doen souden tghene dat hem behaghelyck is, op dat sij hen rijck souden gheuen der beesten, tot dat volbracht worden Godts woerden. 18

Ende die vrouwe die ghy ghesien hebt is die groote stadt, die trijck heeft ouer die coninghen der aerden.

18 ENde hier nae heb ick ghesien eenen anderen enghel nedderdalende vanden hemel, hebbende een groote macht ende die eerde is verlicht gheweest van sijnder glorien. **2** Ende hy heeft luyde gheroepen met stercheyt segghende, Gheuallen gheuallen es die groote Babilon, ende sij is ghworden een wooninge der duyuelen, ende een bewaringhe van alle onsuyer gheesten, ende een bewaringhe van alle onreyne ende hatelijck gheuoghelte, **3** want van den wijn der gramsappen van haerder oncucuscheyt hebben alle die Heydenen ghedroncken, ende die coninghen der werelt hebben met haer oncucuscheyt bedreuen, ende die coopluyden der eerden sijn van die cracht haerder weldicheden rijck ghworden. **4** Ende ick heb ghehoort een ander stemme segghende, Gaet wt van haer mijn volck, op dat ghy niet deelachtich en wort haerder misdaden, ende dat ghy van haren plaghen niet en ontfaent. **5** Want haer sonden sijn ghecomen totten hemel toe. Ende Godt is ghedachtich ghworden haerder boosheden. **6** Betaelt haer wederom ghelyck sij v lieden ghedaen heeft, ende dobbelt haer dobbele nae haer wercken. Inden kelck daer sij in ghemenghet heeft menghet haer dobbel. **7** Soe seer als sij haer gheglorificeert heeft, ende in wellusticheden gheweest is, soo veel tormenten ende droefheden gheeft haer, want sij seyt in haer herte. Ick sitte een coninghinne, ende ick en ben gheen weduwe, ende ick en sal gheenen rouwe sien. **8** Daer om sullen haer plaghen op eenen dach comen, die doot, ende den rouwe, ende den hongher, ende sij sal metten vier verbrant worden. Want Godt is sterck die haer ordeelen sal. **9** Ende die coninghen der aerden sullen weenen ende hen seluen beclaghen ouer haer, die met haer oncucuscheyt bedreuen hebben, ende in wellusticheden gheleeft hebben, als sij sien sullen den roock van haren brant, **10** van verre staende om die vrees van haren tormenten, segghende, Wee wee die groote stadt Babilon, die stercke stadt want op een vre is v ordeel comen, **11** ende die coopluyden der eerden sullen weenen, ende droeuich gheclach maken ouer haer, want hen ware en sal niemant voerts meer coopen, **12** dat coop goet des gouts ende siluers ende der costelijcker ghesteeenteen, ende der peerlen, ende des costelijcs lijnwets, ende der purpuren, ende der sijden lakenen, scharlakenen ende alderhande Thyninen houten, ende alderley cyeraet van vuoor, ende alle ghereetscappe van costelijken ghesteeente, ende van metael, ende yser, ende marmorsteen, **13** ende caneel, ende der welriekender specien, ende der saluen, ende wieroocs, ende wijns, ende olien, ende terwen bloeme, ende tarwe, ende behelpiger beesten, ende scapen, ende peerden ende waghenen, ende slauen, ende sielen der menschen. **14** Ende dat begheerlycke oeft uwer zielen is van v ghesceyden, ende alle vette ende wtneemende dinghen sijn van v vergaen, ende sij en sullen voertaen die niet meer vinden. **15** Die coopluyden deser dinghen die rijck ghworden sijn, sullen verre van haer staen, om die vrees van haren tormenten, weenende ende droeffelijck claghende, **16** ende segghende, Wee wee die groote stadt die ghecleedt was met costelijck lijnwet, ende purpur, ende scaerlaken, ende vergult was

met goude, ende met costelijck ghesteeente, ende peerlen, **17** want in een vre sijn verdoruen soo grooten rijcdommen, ende alle stierman, ende alle die in staende wateren te scepe varen, ende die scipluyden ende die in die zee hanteringhe hebben, hebben verre ghestaaen, **18** ende hebben gheroepen siende die plaatse haers brants, segghende, Wat stadt esser ghelyck deser groter stadt? **19** Ende sij hebben ghestubbe op hen hoofden gheworpen, ende hebben gheroepen al weenende, ende droeffelijck claghende, segghende, Wee wee die groote stadt, waer in dat rijk ghworden sijn alle die scepen hadden in die zee, van haren ghelde. Want op een vre is sij verwoest gheweest **20** Verhuecht v op haer ghy hemele, ende ghy heyleghe Apostelen ende Propheten, want Godt heeft v ordeel gheordeelt van haer. **21** Ende eenen stercken enghel heeft opghomenen eenen steen ghelyck eenen groten molenstenen, ende heeft dien in die zee gheworpen, segghende, Met sulcken storm sal gheworpen worden die groote stadt Babilon, ende sij en sal nu voerts niet meer gheuonden worden. **22** Ende die stemme der herpslaghers, ende der musijck speelders, ende der pijpers, ende trompetslaghers en sal in v niet meer ghehoort worden, ende alle constich wercman van alderley consten en sal in v niet meer gheuonden worden, ende tgheluyt der molen en sal in v niet meer ghehoort worden, **23** ende dicht des lichters en sal v niet meer schijnen, ende die stemme des brudegoms ende der bruyt en sal in v voerts niet meer ghehoort worden. Want v coopluyden waren die princen des lants. Want in v betoueringhen hebben alle die Heydenen ghedoelt. **24** Ende in haer is gheuonden tbloet der propheten ende der heyligen, ende van alle die ghene die gheoot sijn op deerde.

19 Hier nae heb ick ghehoort als een stemme van veel scaren inden hemel segghende, Alleluia, Lof, ende glorie, ende cracht behoirt onsen Godt. **2** Want warachich ende rechtuerdich sijn zijn ordeelen, die recht ghescha heeft van die groote hoere, die deerde verdoruen heeft met haer hoereringhe, ende heuet dbloet van sijnen heylighen ghwroken, wt haren handen. **3** Ende sij hebben wederom gheseyt, Alleluia. Ende haren roock climt tot die ewicheden der ewicheden. (a^{ioen} g165) **4** Ende die vierentwintich ouders, ende die vier dieren sijn nederghueallen, ende hebben Godt sittende opden throon aenghebeden, segghende, Amen, Alleluia. **5** Ende daer is een stemme vanden throon wtghagaen segghende, Segt lof onsen Gode alle sijn dienaers, ende die Godt vreest, cleyn ende groot. **6** Ende ick heb ghehoort een stemme als van een groote scare, ende ghelyck een stemme van veel wateren, ende ghelyck een stemme van groote donderen, segghende, Alleluia. Want die Heere onse Godt almachtig heeft gheregneert. **7** Laet ons blijde sijn, ende hem glorie gheuen, want die bruloft des lams is ghecomen, ende sijn huysvrouwe heeft haer bereydt. **8** Ende haer is ghegeheuen datse haer sal cleeden met costelijck lijnwet, blinkende ende wit. Want dat fijn lijnwet, is die rechtuerdichmakinghe der Heyleghen. **9** Ende hy heeft my gheseyt, Script, Salich sijn sij die tot dat auontmael van des lams bruloft gheroepen sijn. Ende hy seyt tot my, segt. Dese Godts woorden sijn warachich. **10** Ende ick ben gheuallen voer sijn voeten, om dat ick hem

aenbidden soude. Ende hy seyt tot my, Siet toe dat ghy dit dooden en sijn niet leuende gheworden tot dat duysent iaren niet en doet. Ic ben v mede dienaer ende uwer broederen die ghetuyghenis hebben van lesu. Aenbidi Godt. Want lesu ghetuyghenis is den gheest der prophetien. **11** Ende ick heb ghesien den hemel open, ende siet een wit peert ende die daer op sadt worde ghenoemt, Ghetrouwe, ende Warachtich, ende metter rechtuerdicheyt ordeelt ende strijd hy. **12** Maer sijn ooghen sijn als een vlamme viers, ende op sijn hoofd veel croonementen, hebbende eenen naem ghescreuen, den welcken niemand en kent dan hy. **13** Ende Hi was ghecleedt met een cleedt bespraeyt met bloede, ende sijnen naem wort ghenoemt. Dwoert Godts. **14** Ende die heyren die inden hemel sijn volchden hem op witte peerden, ghecleedt met witte ende suyver lijnwaet. **15** Ende wt sijnen mont gaet een scerp sweet dat hy daer mede soude slaen die Heydenen. Ende hy salse regeren met een yseren roede, ende hy treedt die persse vanden wijn der rasender gramscap vanden torn Godts almachtich. **16** Ende hy heeft in sijn cleedt ende in sijn dgyie ghescreuen, Die coninck der coninghen, ende die Heere der heerscappen. **17** Ende ick heb ghesien eenen enghel staende in die sonne. Ende hy heeft gheroepen met grooter stemme segghende alle den voghelen die daer vloghen doert midden des hemels. Coemt ende vergadert v tot Godts groot auontmael, **18** dat ghy eten moecht dat vleesch der coninghen, ende tvleesch der hooftliden, ende tvleesch van die stercken, ende tvleesch der peerden, ende der gheender die daer op sitten, ende tvleesch van allen vrije menschen, ende der slauen, ende der cleynder, ende der grooter. **19** Ende ick heb die beeste ghesien ende die coningen der aerden, ende hen heyren vergadert om eenen strijd te houden teghen den ghenen die opt peert sadt, ende met sijnen heyre. **20** Ende die beeste is ghegrepen, ende met haer die valsche propheet, die teekenien ghedaen heeft voer hem doer die welcke hy verleydt heeft die ghene diet teeken der beesten ontfanghen hebben, ende die haer beelt aenghebeden hebben. Al leuende sijn dese twee gheworpen in den put des bernende viers, ende solfers, (**Limnē Pyr g3041 g4442**) **21** ende die andere sijn verslaghen metten swerde dat wten monde gaet van den ghenen die opt peert sikt, ende alle die voghelen sijn versaetd gheweest van haren vleesche.

20 ENde ick heb ghesien eenen enghel nederdalende vanden hemel hebbende den slotel van den afgront, ende een groote ketene in sijn hant. (**Abyssos g12**) **2** Ende hy heeft ghegrepen den draeck dat oude serpent, welck is die duyuel ende satanas, ende hy heeften ghebonden tot duysent iaren, **3** ende hy heeft hem gheworpen inden afgront. Ende hy heeft dien ghesloten, ende daer op gheseghet, dat hy die heydenen niet meer verleyden en soude, tot dat die duysent iaren voleyt waren, ende daer nae moet hy ontbonden worden een luttel tijts. (**Abyssos g12**) **4** Ende ick heb die stoelen ghesien, ende sij hebben daer op gheseten, ende het ordeel is hen ghegheuen, ende die zielen der onthooforder om lesu ghetuyghenis, ende om dwoert Godts, ende die de beeste niet aenghebeden en hebbent noch haer beeldt, noch haer teeken ontfanghen en hebbent in hen voerhoofden ofte handen, ende sij hebben gheleeft ende gheregneert met Christo duysent iaren. **5** Die andere

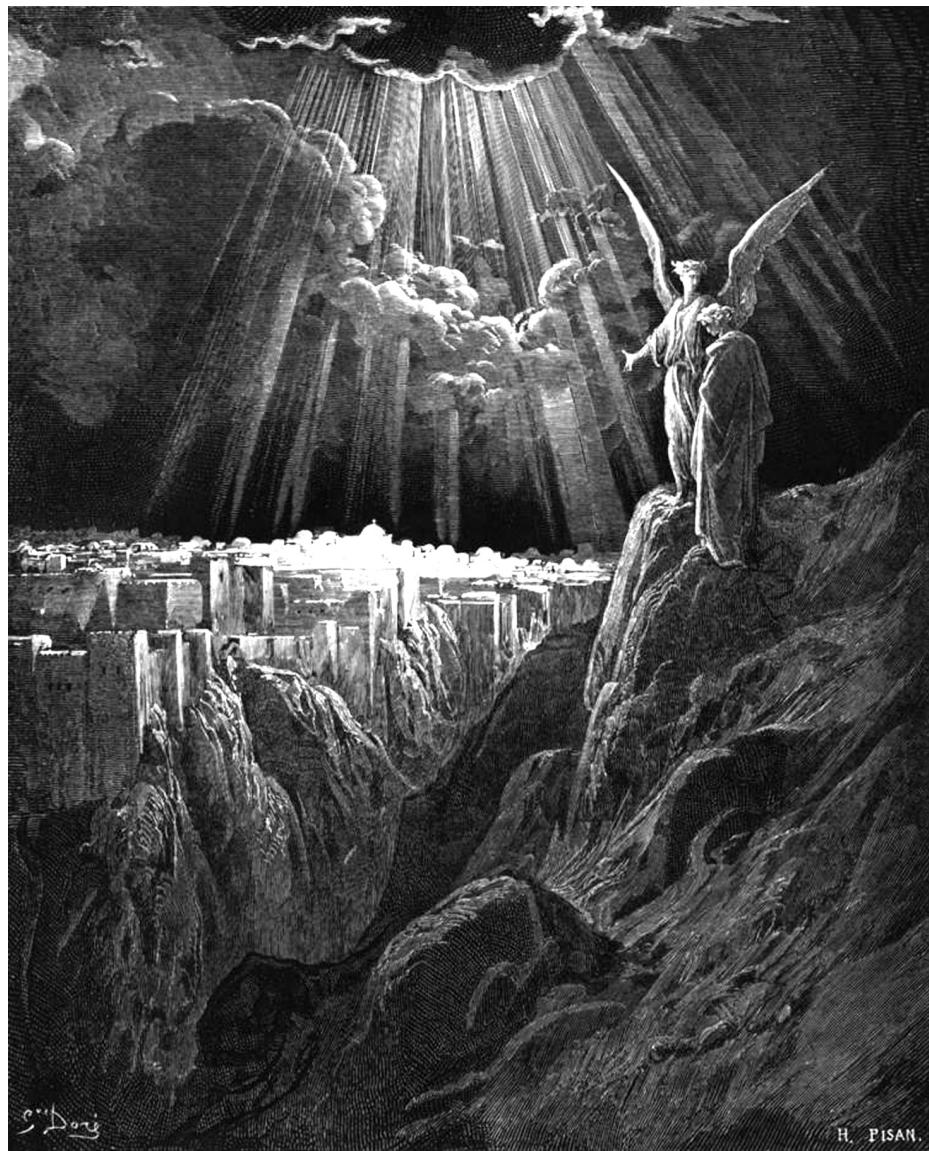
dooden en sijn niet leuende gheworden tot dat duysent iaren hy ende heyligh die een deel heeft in dierste verrijsenisse. **6** Salich is In dese en heeft de tweede doot gheen macht. Maer sij sullen sijn priesters Godts ende Christi, ende sij sullen met hem regneren duysent iaren. **7** Ende als die duysent iaren voleyt sullen wesen, dan sal satanas ontbonden worden wt sijnen kerker, ende hy sal wt gaen ende verleyden die Heydenen die daer sijn op die vier hoecken der aerden, Gog ende Magog ende hy salse vergaderen ten strijde, der welcker ghtal is ghelyck dat sandt der zee. **8** Ende sij sin gheclompen op die breetheyt der aerden, ende sij hebben omringhelt die heyregheren der heyleghen, ende die wtuercoren stadt. **9** Ende daer is een vier nederghedaelt van Gode wten hemel, ende dat heeftse verslonden ende die duyvel diese verleydde is gheworpen in den poel des viers ende solfers, daer die beeste (**Limnē Pyr g3041 g4442**) **10** ende die valsche propheet ghepijnicht sullen worden dach ende nacht in die ewicheden der ewicheden. (**aiōn g165**) **11** Ende ick heb ghesien eenen grooten witblinckende throon ende eenen daer op sittende, voer wiens aensicht is gheuloden die aerde ende den hemel, ende daer en is gheen plaatse gheuonden voer hen. **12** Ende ick hebbe ghesien die dooden cleyn ende groote staende voer daenschijn des throons, ende die boecken sijn openghedaen, ende daer is eenen anderen boeck open ghedaen, welck is des leuens, ende die dooden sijn gheordeelt wt tghene datter ghescreuen was in die boecken, nae hen wercken, **13** ende die zee heeft die dooden ghegheuen die in haer waren, ende die doot, ende die helle hebben hen dooden ghegheuen die in hen waren, ende daer is gheordeelt van elcken besonder nae hen wercken. (**Hadēs g86**) **14** Ende die helle ende die doot sijn gheworpen in den poel des viers. Dit is die tweede doot. (**Hadēs g86, Limnē Pyr g3041 g4442**) **15** Ende die niet gheuonden is ghescreuen int boeck des leuens, die is gheworpen inden poel des viers. (**Limnē Pyr g3041 g4442**)

21 ENde ick heb ghesien eenen nieuwen hemel ende nieuwe erde. Want den iersten hemel ende dierste erde is vergaen, ende die zee en is nu niet meer. **2** Ende ick Iohannes heb ghesien die heylige stadt Ierusalem nieu, nederdalende vanden hemel van Gode bereydt als een bruyt verciert voer haren man. **3** Ende ick heb ghehoort een groote stemme vanden theroon segghende, Siet het tabernakel Godts met die menschen, ende hy sal met hen woonen, ende sij sullen sijn volck sijn. Ende hy Godt selue met hen, sal hen Godt sijn, **4** ende Godt sal van haren oogen alle tranen af vaghen, ende die doot en sal voertaen niet meer wesen, noch iammerlijck gheclach, noch gheroepen sijn. **5** Ende die inden theroon sadt heeft gheseyt, Siet ick maect al nieu. Ende hy heeft my gheseyt, Schrift want dese woerden sijn seer gheloouelijck, ende warachtich. **6** Ende hy heeft my gheseyt, Het is ghedaen. Ick ben Alpha ende O, theghinsel ende deynde. Ick sal den dorstigen gheuen wt die fonteyne vanden water des leuens om niet, **7** Soe wie verwint die sal dese dinghen besitten, ende ick sal hem een Godt wesen, ende hy sal my een sone sijn. **8** Maer den veruaerden, ende ongheloouighen, ende veruloecten,

ende den dootslaghers, ende den hoereerders, ende den touueners, ende der afgoden dienaers, ende allen den loghenaers, hen deel sal wesen inden berrende poel met vier ende solfer, dwelck is die tweede doot. (**Linnē Pyrg3041 g4442**) 9 Ende daer is ghecomen een vanden seuen enghelen hebbende die scalen vol van die seuen laetste plaghen, ende hy heeft met my ghesproken, segghende, Coemt ende ick sal v toonien die bruyt, des lams huysvrouwe. 10 Ende hy heeft my opghehauen inden gheest op eenen grooten ende hooghen berch. Ende hy heeft my gheont die heylige stadt Ierusalem nederdalende wt den hemel van Gode, 11 hebbende Godts claereyt, ende haer licht was gelijc den costelijken gesteente, als den laspis steen, ghelyc cristalijn. 12 Ende sij hadde eenen grooten ende hooghen muer hebbende twaelf poorten. Ende in die poorten twaelf enghelen, ende namen daer op ghescreuen, welck sijn die namen van die twaelf gheslachten der kinderen van Israel. 13 Vanden oosten drij poorten. Ende van noorden drij poorten. Ende van tsuyden drij poorten. Ende vanden westen drij poorten. 14 Ende den muer der stadt hadde twaelf fundamenten, ende in die, twaelf namen van die twaelf Apostelen des lams. 15 Ende die met my sprack. Hadde een mate van een gulden riet, dat hy meten soude die stadt, ende haer poorten, ende den muer. 16 Ende die stadt is int viercant ghestelt, ende haer lengde is soo groot als haer breydde. Ende hy heeft die stadt ghemeten met dat riet tot twaelf duysent stadien, ende haer lengde ende hoochde ende breydde sijn al ghelyc. 17 Ende heeft haren muer ghemeten van hondert vierenveertich cubitus nae die mate van eenen mensch welck is des enghels. 18 Ende die timmeragie van haren muer was vanden steen laspis, maer die stadt was suyver goudt, ghelyc suyver ghelas. 19 Ende die fundamenten van der stadt muer waren met alderley costelijke ghesteenent verciert. Het ierste fundament was laspis. Het tweede Sapphirus. Het derde Calcedonius. Het vierde Smaragdus. 20 Twijfste Sardonix. Tseste Sardius, Tseuenste Chrysolitus. Het achtste Berillus. Het neghenste Topasius. Het thienste Chrysoprasus. Het elfste Hyacinthus. Het twaelfste Amethystus. 21 Ende die twaelf poorten sijn twaelf peerlen, tot elcken besonder, ende elck poorte was wt een besondere peerle. Ende die strate der stadt was suyver gout als doerscijnende ghelas. 22 Ende gheenen tempel en heb ick in haer ghesien. Want die Heere Gode almachtich is haren tempel ende dlam. 23 Ende die stadt en behoeft sonne noch mane dat die in haer lichten soude. Want Gods claereyt heeft haer verlicht, ende haren lichter is dlam. 24 Ende die Heydenen sullen wandelen in haer licht, ende die coninghen der eerden sullen hen glorie ende eere tot haer brenghen. 25 Ende haer poorten en sullen niet ghesloten worden inden dach. Want daer en sal gheenen nacht sijn. 26 Ende sij sullen die glorie ende eere der Heydenen in haer brenghen. 27 In haer en sal niet comen iet dat besmet is, oft afgrijsselijchet doende, ende loghene, dan die ghescreuen sijn, int boeck des leuens des lams.

22 ENDE hy heeft my gheont eenen stroom des leuende waters blinckende ghelyc cristael, comende voerts wt den stiel Godts ende des lams. 2 Int midden van haer strate, ende aan beyde die sijde des vloets den boom des leuens,

voertsbreghende twaelf vruchten, tot elcke maent besonder gheuende sijn vrucht, ende die bladeren des booms tot die ghesontheyt der Heydenen. 3 Ende alderley maledictie en sal voerts niet meer wesen. Ende die stoelen Godts ende des lams sullen in haer wesen, ende sijn knechten sullen hem dienen. 4 Ende sij sullen sijn aensicht sien, ende sijnen naem in hen voerhoofden. 5 Ende den nacht en sal voerts niet meer wesen, ende sij en sullen het licht des lichters niet behoeuen, noch het licht der sonnen, want die Heere Gode verlicht, ende hy sal regnieren in die ewicheyt der ewicheden. (**aiōn g165**) 6 Ende hy heeft my gheseyt, dese woerden sijn dalder gheloouelicste, ende warachich. Ende die Heere van die gheesten der propheten heeft sijnen enghel gesonden om te toonen sijnen dienaren tghene datter corts ghescieden moet. 7 Ende siet ick come rasschelijc. Salich is hy die bewaert die prophetie van desen boeck. 8 Ende ick ben Iohannes die dese dinghen ghehoort ende ghesien hebbe. Ende na dat ick ghehoort ende ghesien hadde, soe ben ick nedergheuallen om dat ick aenbidden soude voer des enghels voeten, die my dese dinghen toonde, 9 ende hy heeft my gheseyt. Siet toe dat ghijt niet en doet. Want ick ben v medeknecht, ende uwer broederen der propheten, ende der gheender die bewaren die woerden van deser propheten. Aenbidt Gode. 10 Ende hy seyt my, En teekent die woerden van der propheten dees boecks niet, want den tijt is na by. 11 Wie hindert die hindere al noch, ende wie in vuylcheden is, die werde noch vul, ende die rechtuerdich is de werde noch ghorechtuerdicht, ende die heyligh is die werde noch gheheylycht. 12 Siet ick come ter stont ende mijnen loon is met my, om te betalen eenen ieghelijken nae sijn wercken. 13 Ick ben Alpha ende O, dierste ende die laetste, tbeghinsel ende deynde. 14 Salich sijn sij die hen lange cleederen wasschen, op dat hen macht sijn mach int hout des leuens, ende dat sij doer die poorten moghen gaen in die stadt. 15 Buyen sijn die honden ende touueners ende die oncysesche, ende dootslaghers, ende den afgoden dienende, ende alle die bemint ende doet die loghene. 16 Ick Iesus heb mijnen enghel ghesonden dese dinghen v lieden te betuyghen in die kercken. Ick ben die wortel ende tgheslachte van Dauid. Een blinckende ende morghenstont sterre. 17 Ende den gheest ende die bruyt segghen, Coemt Ende diet hoort die segghe, Coemt, Ende wie dorst heeft die come, ende wie wilt, die ontfanghe het water des leuens om niet. 18 Want ic betuygh alle die hoorders van den boeck deser propheten, Dat soo wie iet toe doet tot dese dinghen, ouer dien sal Gode toe doen dese plaghen die ghescreuen sijn in desen boeck. 19 Ende eest dat iemant vermindert die woerden van den boeck deser propheten, diens deel sal Godt wech nemen vanden boeck des leuens, ende van die heylege stadt, ende van die dinghen die ghescreuen sijn in desen boeck, 20 seyt hy die ghetuyghenis gheuet van desen dinghen. Iae oock ick come gheringhe. Amen. Coemt Heere Iesu. 21 Die gratie ons Heere Iesu Christi sij met v allen. AMEN. Hier is voleynt dat boeck Apocalipsis van Sint Ian Euangelist. Ghedruct in die vermaerde Vniersiteyt ende stadt van Louen by my Bartholomeus van Graue. Int iaer ons Heeren. M. CCCCC. XLVIII.

Ende ick Iohannes heb ghesien die heylige stadt Ierusalem nieu, nederdalende vanden hemel
van Gode bereydt als een bruyt verciert voer haren man. Ende ick heb ghehoort een groote
stemme vanden throon segghende, Siet het tabernakel Godts met die menschen,
ende hy sal met hen woonen, ende sij sullen sijn volck sijn.

Ende hy Godt selue met hen, sal hen Godt sijn.

Openbaring 21:2-3

Leidraad voor Lezers

Nederlandse at AionianBible.org/Readers-Guide

The Aionian Bible republishes public domain and Creative Common Bible texts that are 100% free to copy and print. The original translation is unaltered and notes are added to help your study. The notes show the location of eleven special Greek and Hebrew Aionian Glossary words to help us better understand God's love for individuals and for all mankind, and the nature of afterlife destinies.

Who has the authority to interpret the Bible and examine the underlying Hebrew and Greek words? That is a good question! We read in 1 John 2:27, "*As for you, the anointing which you received from him remains in you, and you do not need for anyone to teach you. But as his anointing teaches you concerning all things, and is true, and is no lie, and even as it taught you, you remain in him.*" Every Christian is qualified to interpret the Bible! Now that does not mean we will all agree. Each of us is still growing in our understanding of the truth. However, it does mean that there is no infallible human or tradition to answer all our questions. Instead the Holy Spirit helps each of us to know the truth and grow closer to God and each other.

The Bible is a library with 66 books in the Protestant Canon. The best way to learn God's word is to read entire books. Read the book of Genesis. Read the book of John. Read the entire Bible library. Topical studies and cross-referencing can be good. However, the safest way to understand context and meaning is to read whole Bible books. Chapter and verse numbers were added for convenience in the 16th century, but unfortunately they can cause the Bible to seem like an encyclopedia. The Aionian Bible is formatted with simple verse numbering, minimal notes, and no cross-referencing in order to encourage the reading of Bible books.

Bible reading must also begin with prayer. Any Christian is qualified to interpret the Bible with God's help. However, this freedom is also a responsibility because without the Holy Spirit we cannot interpret accurately. We read in 1 Corinthians 2:13-14, "*And we speak of these things, not with words taught by human wisdom, but with those taught by the Spirit, comparing spiritual things with spiritual things. Now the natural person does not receive the things of the Spirit of God, for they are foolishness to him, and he cannot understand them, because they are spiritually discerned.*" So we cannot understand in our natural self, but we can with God's help through prayer.

The Holy Spirit is the best writer and he uses literary devices such as introductions, conclusions, paragraphs, and metaphors. He also writes various genres including historical narrative, prose, and poetry. So Bible study must spiritually discern and understand literature. Pray, read, observe, interpret, and apply. Finally, "*Do your best to present yourself approved by God, a worker who does not need to be ashamed, properly handling the word of truth.*" 2 Timothy 2:15. "*God has granted to us his precious and exceedingly great promises; that through these you may become partakers of the divine nature, having escaped from the corruption that is in the world by lust. Yes, and for this very cause adding on your part all diligence, in your faith supply moral excellence; and in moral excellence, knowledge; and in knowledge, self-control; and in self-control patience; and in patience godliness; and in godliness brotherly affection; and in brotherly affection, love. For if these things are yours and abound, they make you to be not idle nor unfruitful to the knowledge of our Lord Jesus Christ,*" 2 Peter 1:4-8.

Woordenlijst

Nederlandse at AionianBible.org/Glossary

The Aionian Bible un-translates and instead transliterates eleven special words to help us better understand the extent of God's love for individuals and all mankind, and the nature of afterlife destinies. The original translation is unaltered and a note is added to 64 Old Testament and 200 New Testament verses. Compare the meanings below to the Strong's Concordance and Glossary definitions.

Abyssos g12

Greek: proper noun, place

Usage: 9 times in 3 books, 6 chapters, and 9 verses

Meaning:

Temporary prison for special fallen angels such as Apollyon, the Beast, and Satan.

aīdios g126

Greek: adjective

Usage: 2 times in Romans 1:20 and Jude 6

Meaning:

Lasting, enduring forever, eternal.

aiōn g165

Greek: noun

Usage: 127 times in 22 books, 75 chapters, and 102 verses

Meaning:

A lifetime or time period with a beginning and end, an era, an age, the completion of which is beyond human perception, but known only to God the creator of the aiōns, Hebrews 1:2. Never meaning simple endless or infinite chronological time in Greek usage. Read Dr. Heleen Keizer and Ramelli and Konstan for proofs.

aiōnios g166

Greek: adjective

Usage: 71 times in 19 books, 44 chapters, and 69 verses

Meaning:

From start to finish, pertaining to the age, lifetime, entirety, complete, or even consummate. Never meaning simple endless or infinite chronological time in Koine Greek usage. Read Dr. Heleen Keizer and Ramelli and Konstan for proofs.

eleēsē g1653

Greek: verb, aorist tense, active voice, subjunctive mood, 3rd person singular

Usage: 1 time in this conjugation, Romans 11:32

Meaning:

To have pity on, to show mercy. Typically, the subjunctive mood indicates possibility, not certainty. However, a subjunctive in a purpose clause is a resulting action as certain as the causal action. The subjunctive in a purpose clause functions as an indicative, not an optative. Thus, the grand conclusion of grace theology in Romans 11:32 must be clarified. God's mercy on all is not a possibility, but a certainty. See ntgreek.org.

Geenna g1067

Greek: proper noun, place

Usage: 12 times in 4 books, 7 chapters, and 12 verses

Meaning:

Valley of Hinnom, Jerusalem's trash dump, a place of ruin, destruction, and judgment in this life, or the next, though not eternal to Jesus' audience.

Hades g86

Greek: proper noun, place

Usage: 11 times in 5 books, 9 chapters, and 11 verses

Meaning:

Synonomous with Sheol, though in New Testament usage Hades is the temporal place of punishment for deceased unbelieving mankind, distinct from Paradise for deceased believers.

Limnē Pyr g3041 g4442

Greek: proper noun, place

Usage: Phrase 5 times in the New Testament

Meaning:

Lake of Fire, final punishment for those not named in the Book of Life, prepared for the Devil and his angels, Matthew 25:41.

Sheol h7585

Hebrew: proper noun, place

Usage: 66 times in 17 books, 50 chapters, and 64 verses

Meaning:

The grave or temporal afterlife world of both the righteous and unrighteous, believing and unbelieving, until the general resurrection.

Tartaroō g5020

Greek: proper noun, place

Usage: 1 time in 2 Peter 2:4

Meaning:

Temporary prison for particular fallen angels awaiting final judgment.

Woordenlijst +

AionianBible.org/Bibles/Dutch---Leuvense-Bible/Noted

Glossary references are below. Strong's Hebrew and Greek number notes are added to 64 Old Testament and 200 New Testament verses. Questioned verse translations do not contain Aionian Glossary words and may wrongly imply *eternal* or *Hell*. * The note placement is skipped or adjusted for verses with non-standard numbering.

Abyssos

Lukas 8:31
Romeinen 10:7
Openbaring 9:1
Openbaring 9:2
Openbaring 9:11
Openbaring 11:7
Openbaring 17:8
Openbaring 20:1
Openbaring 20:3

Handelingen 3:21
Handelingen 15:18
Romeinen 1:25
Romeinen 9:5
Romeinen 11:36
Romeinen 12:2
Romeinen 16:27
1 Corinthiërs 1:20
1 Corinthiërs 2:6
1 Corinthiërs 2:7
1 Corinthiërs 2:8

1 Petrus 1:25
1 Petrus 4:11
1 Petrus 5:11
2 Petrus 3:18
1 Johannes 2:17
2 Johannes 1:2
Judas 1:13
Judas 1:25
Openbaring 1:6
Openbaring 1:18
Openbaring 4:9
Openbaring 4:10
Openbaring 5:13
Openbaring 7:12
Openbaring 10:6
Openbaring 11:15
Openbaring 14:11
Openbaring 15:7
Openbaring 19:3
Openbaring 20:10
Openbaring 22:5

aïdios

Romeinen 1:20
Judas 1:6

1 Corinthiërs 3:18
1 Corinthiërs 8:13
1 Corinthiërs 10:11
2 Corinthiërs 4:4

Openbaring 5:13
Openbaring 7:12
Openbaring 10:6

aiōn

Mattheüs 12:32
Mattheüs 13:22
Mattheüs 13:39
Mattheüs 13:40
Mattheüs 13:49
Mattheüs 21:19
Mattheüs 24:3
Mattheüs 28:20

Galaten 1:4
Galaten 1:5
Efeziërs 1:21
Efeziërs 2:2
Efeziërs 2:7
Efeziërs 3:9

Openbaring 14:11
Openbaring 15:7
Openbaring 19:3
Openbaring 20:10
Openbaring 22:5

Markus 3:29
Markus 4:19
Markus 10:30
Markus 11:14

Efeziërs 3:11
Efeziërs 3:21
Efeziërs 6:12
Filippenzen 4:20
Colossenzen 1:26

Mattheüs 18:8
Mattheüs 19:16
Mattheüs 19:29
Mattheüs 25:41
Mattheüs 25:46

Lukas 1:33
Lukas 1:55
Lukas 1:70
Lukas 16:8

1 Timotheüs 1:17
1 Timotheüs 6:17
2 Timotheüs 4:10
2 Timotheüs 4:18

Markus 3:29
Markus 10:17
Markus 10:30
Lukas 10:25

Lukas 18:30
Lukas 20:34
Lukas 20:35

Titus 2:12
Hebreëën 1:2
Hebreëën 1:8

Lukas 16:9
Lukas 18:18
Lukas 18:30

Johannes 4:14
Johannes 6:51
Johannes 6:58
Johannes 8:35

Hebreëën 5:6
Hebreëën 6:5
Hebreëën 6:20
Hebreëën 7:17

Johannes 3:15
Johannes 3:16
Johannes 3:36
Johannes 4:14

Johannes 8:51
Johannes 8:52
Johannes 9:32
Johannes 10:28

Hebreëën 7:21
Hebreëën 7:24
Hebreëën 7:28
Hebreëën 9:26

Johannes 4:36
Johannes 5:24
Johannes 5:39
Johannes 6:27

Johannes 11:26
Johannes 12:34
Johannes 13:8

Hebreëën 11:3
Hebreëën 13:8
Hebreëën 13:21

Johannes 6:40
Johannes 6:47
Johannes 6:54

Johannes 14:16

1 Petrus 1:23

Johannes 6:68

aiōnios

Mattheüs 18:8
Mattheüs 19:16
Mattheüs 19:29
Mattheüs 25:41
Mattheüs 25:46

Markus 3:29
Markus 10:17
Markus 10:30

Lukas 10:25
Lukas 16:9

Lukas 18:18
Lukas 18:30

Johannes 3:15
Johannes 3:16
Johannes 3:36

Johannes 4:14
Johannes 4:36

Johannes 5:24
Johannes 5:39
Johannes 6:27

Johannes 6:40

Johannes 10:28
Johannes 12:25
Johannes 12:50
Johannes 17:2
Johannes 17:3
Handelingen 13:46
Handelingen 13:48
Romeinen 2:7
Romeinen 5:21
Romeinen 6:22
Romeinen 6:23
Romeinen 16:25
Romeinen 16:26
2 Corinthiërs 4:17
2 Corinthiërs 4:18
2 Corinthiërs 5:1
Galaten 6:8
2 Thessalonikenzen 1:9
2 Thessalonikenzen 2:16
1 Timotheüs 1:16
1 Timotheüs 6:12
1 Timotheüs 6:16
2 Timotheüs 1:9
2 Timotheüs 2:10
Titus 1:2
Titus 3:7
Filémon 1:15
Hebreën 5:9
Hebreën 6:2
Hebreën 9:12
Hebreën 9:14
Hebreën 9:15
Hebreën 13:20
1 Petrus 5:10
2 Petrus 1:11
1 Johannes 1:2
1 Johannes 2:25
1 Johannes 3:15
1 Johannes 5:11
1 Johannes 5:13
1 Johannes 5:20
Judas 1:7
Judas 1:21
Openbaring 14:6

eleēsē

Romeinen 11:32

Geenna

Mattheüs 5:22
Mattheüs 5:29
Mattheüs 5:30
Mattheüs 10:28
Mattheüs 18:9
Mattheüs 23:15
Mattheüs 23:33
Markus 9:43

Markus 9:45
Markus 9:47
Lukas 12:5
Jakobus 3:6
Hadēs
Mattheüs 11:23
Mattheüs 16:18
Lukas 10:15
Lukas 16:23
Handelingen 2:27
Handelingen 2:31
1 Corinthiërs 15:55
Openbaring 1:18
Openbaring 6:8
Openbaring 20:13
Openbaring 20:14

Limnē Pyr

Openbaring 19:20
Openbaring 20:10
Openbaring 20:14
Openbaring 20:15
Openbaring 21:8

Sheol

Genesis 37:35
Genesis 42:38
Genesis 44:29
Genesis 44:31
Numeri 16:30
Numeri 16:33
Deuteronomium 32:22
1 Samuël 2:6
2 Samuël 22:6
1 Koningen 2:6
1 Koningen 2:9
Job 7:9
Job 11:8
Job 14:13
Job 17:13
Job 17:16
Job 21:13
Job 24:19
Job 26:6

Psalmen 6:5
Psalmen 9:17
Psalmen 16:10
Psalmen 18:5
Psalmen 30:3
Psalmen 31:17
Psalmen 49:14
Psalmen 49:15
Psalmen 55:15
Psalmen 86:13
Psalmen 88:3
Psalmen 89:48

Psalmen 116:3
Psalmen 139:8
Psalmen 141:7
Spreuken 1:12
Spreuken 5:5
Spreuken 7:27
Spreuken 9:18
Spreuken 15:11
Spreuken 15:24
Spreuken 23:14
Spreuken 27:20
Spreuken 30:16
Prediker 9:10
Hooglied 8:6
Jesaja 5:14
Jesaja 7:11
Jesaja 14:9
Jesaja 14:11
Jesaja 14:15
Jesaja 28:15
Jesaja 28:18
Jesaja 38:10
Jesaja 38:18
Jesaja 57:9

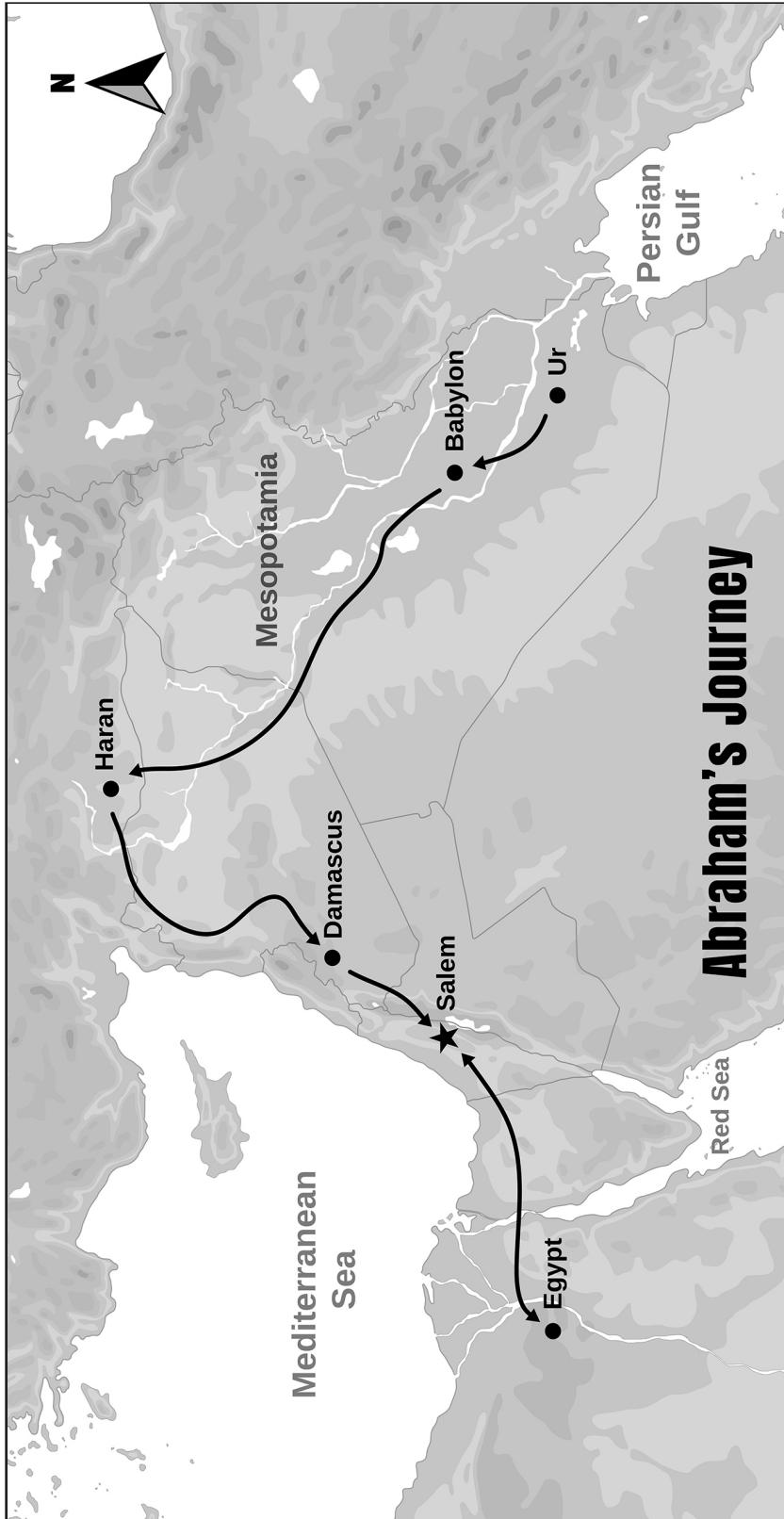
Ezechiël 31:15
Ezechiël 31:16
Ezechiël 31:17
Ezechiël 32:21
Ezechiël 32:27
Hosea 13:14
Amos 9:2
Jona 2:2
Habakuk 2:5

Tartaroō

2 Petrus 2:4

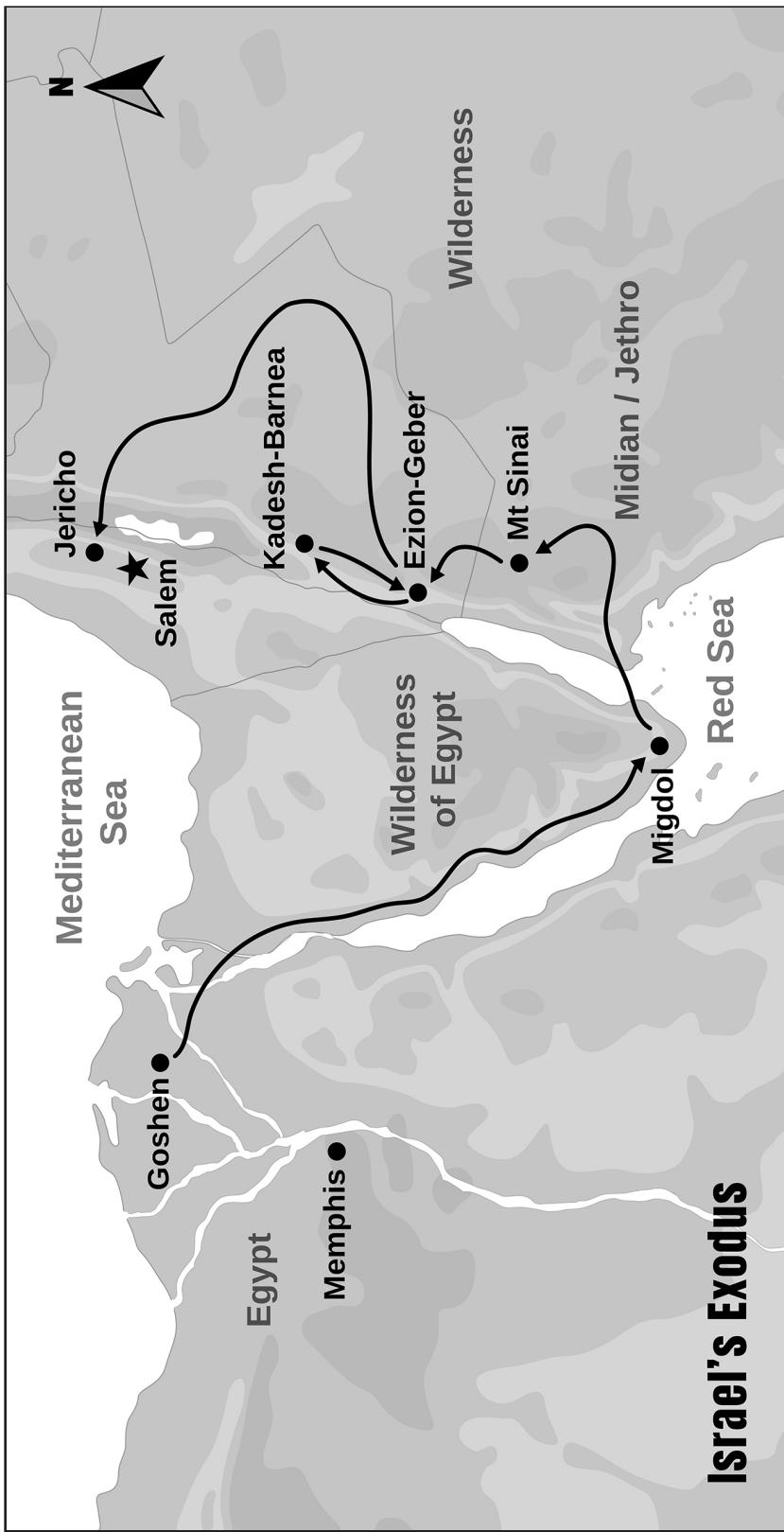
Questioned

2 Koningen 3:12

Abraham's Journey

Door tyhelooue hefft hy die Abraham ghenoemt wort, onderdanich gheweest om wt te gaen ter plaatzen die hy ontfanghen soude tot een effenisse,
ende hy is wrghegaen, niet wetende waer henen dat hy ginc. - Hebreëën 11:8

Israel's Exodus

Hierom als Pharaos volk hadde laten gaen, soe en heefste die Heere niet ghelyt doer den wech vander Philistinen lant, welc daer by es, Denckende dat by aontuerten hen berouden mocht, hadden sij eenighe oorlogen teghen hen sien opstaen, ende dat sij dan souden wedergekeert hebben nae Egipten. - Exodus 13:17

Mediterranean Sea

Sidon
Tyre
Caesarea-Philippi

Galilee
Capernaum
Bethsaida

Cana
Nazareth

Sychar

Samaria

Ephraim

Jerusalem ★

Bethany

Bethlehem

Judea

► Egypt

Decapolis

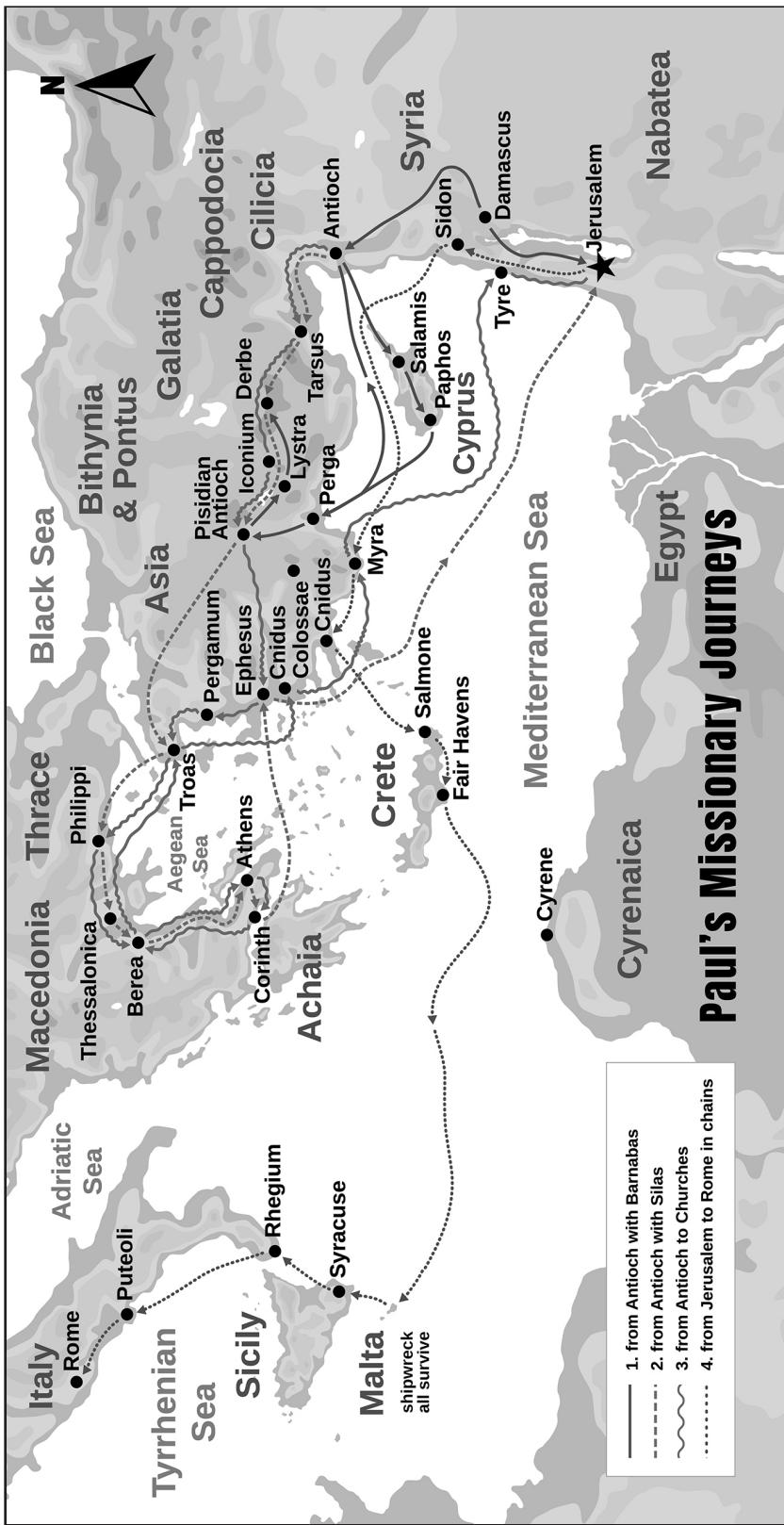
Peraea

Jericho

Jesus' Journeys

Want oock die sonne des menschen en is niet ghecomen om datmen hem dienen soude, maer om dat hy dienen soude,
ende gheuen zijn ziele tot een verlossinge voor veel menschen. - Markus 10:45

Paul's Missionary Journeys

PAVLVS een dienaer Iesu Christi een gheroepen apostel wtgheseyden tot deutangelle Godts. - Romeinen 1:1

Creation 4004 B.C.

Adam and Eve created	4004
Tubal-cain forges metal	3300
Enoch walks with God	3017
Methuselah dies at age 969	2349
God floods the Earth	2349
Tower of Babel thwarted	2247
Abraham sojourns to Canaan	1922
Jacob moves to Egypt	1706
Moses leads Exodus from Egypt	1491
Gideon judges Israel	1245
Ruth embraces the God of Israel	1168
David installed as King	1055
King Solomon builds the Temple	1018
Elijah defeats Baal's prophets	896
Jonah preaches to Nineveh	800
Assyrians conquer Israelites	721
King Josiah reforms Judah	630
Babylonians capture Judah	605
Persians conquer Babylonians	539
Cyrus frees Jews, rebuilds Temple	537
Nehemiah rebuilds the wall	454
Malachi prophesies the Messiah	416
Greeks conquer Persians	331
Seleucids conquer Greeks	312
Hebrew Bible translated to Greek	250
Maccabees defeat Seleucids	165
Romans subject Judea	63
Herod the Great rules Judea	37

(The Annals of the World, James Usher)

Jesus Christ born 4 B.C.

New Heavens and Earth

- Christ returns for his people
- 1956 Jim Elliot martyred in Ecuador
- 1830 John Williams reaches Polynesia
- 1731 Zinzendorf leads Moravian mission
- 1614 Japanese kill 40,000 Christians
- 1572 Jesuits reach Mexico
- 1517 Martin Luther leads Reformation
- 1455 Gutenberg prints first Bible
- 1323 Franciscans reach Sumatra
- 1276 Ramon Llull trains missionaries
- 1100 Crusades tarnish the church
- 1054 The Great Schism
- 997 Adalbert martyred in Prussia
- 864 Bulgarian Prince Boris converts
- 716 Boniface reaches Germany
- 635 Alopen reaches China
- 569 Longinus reaches Alodia / Sudan
- 432 Saint Patrick reaches Ireland
- 397 Carthage ratifies Bible Canon
- 341 Ulfilas reaches Goth / Romania
- 325 Niceae proclaims God is Trinity
- 250 Denis reaches Paris, France
- 197 Tertullian writes Christian literature
- 70 Titus destroys the Jewish Temple
- 61 Paul imprisoned in Rome, Italy
- 52 Thomas reaches Malabar, India
- 39 Peter reaches Gentile Cornelius
- 33 Holy Spirit empowers the Church

(Wikipedia, Timeline of Christian missions)

Resurrected 33 A.D.

What are we? ►			Genesis 1:26 - 2:3	
How are we sinful? ►			Romans 5:12-19	
Where are we?			Innocence	
			Eternity Past	Creation 4004 B.C.
Who are we? ►	God	Father	John 10:30 God's perfect fellowship	Genesis 1:31 God's perfect fellowship with Adam in The Garden of Eden
		Son		
		Holy Spirit		
	Mankind	Living	Genesis 1:1 No Creation No people	Genesis 1:31 No Fall No unholy Angels
		Deceased believing		
		Deceased unbelieving		
	Angels	Holy		
		Imprisoned		
		Fugitive		
		First Beast		
		False Prophet		
		Satan		
Why are we? ►			Romans 11:25-36, Ephesian 2:7	

Mankind is created in God's image, male and female He created us

Sin entered the world through Adam and then death through sin

When are we?

Fallen				Glory
Fall to sin No Law	Moses' Law 1500 B.C.	Christ 33 A.D.	Church Age Kingdom Age	New Heavens and Earth
1 Timothy 6:16 Living in unapproachable light				Acts 3:21 Philippians 2:11 Revelation 20:3
John 8:58 Pre-incarnate	John 1:14 Incarnate	Luke 23:43 Paradise		
Psalm 139:7 Everywhere	John 14:17 Living in believers			
Ephesians 2:1-5 Serving the Savior or Satan on Earth				God's perfectly restored fellowship with all Mankind praising Christ as Lord in the Holy City
Luke 16:22 Blessed in Paradise				
Luke 16:23, Revelation 20:5,13 Punished in Hades until the final judgment				
Hebrews 1:14 Serving mankind at God's command				
2 Peter 2:4, Jude 6 Imprisoned in Tartarus				Matthew 25:41 Revelation 20:10
1 Peter 5:8, Revelation 12:10 Rebelling against Christ Accusing mankind				Lake of Fire prepared for the Devil and his Angels
		Revelation 20:13 Thalaasa		
		Revelation 19:20 Lake of Fire		
		Revelation 20:2 Abyss		

For God has bound all over to disobedience in order to show mercy to all

Bestemming

Nederlandse at AionianBible.org/Destiny

The Aionian Bible shows the location of eleven special Greek and Hebrew Aionian Glossary words to help us better understand God's love for individuals and for all mankind, and the nature of after-life destinies. The underlying Hebrew and Greek words typically translated as *Hell* show us that there are not just two after-life destinies, Heaven or Hell. Instead, there are a number of different locations, each with different purposes, different durations, and different inhabitants. Locations include 1) Old Testament *Sheol* and New Testament *Hadēs*, 2) *Geenna*, 3) *Tartaroō*, 4) *Abyssos*, 5) *Limnē Pyr*, 6) *Paradise*, 7) *The New Heaven*, and 8) *The New Earth*. So there is reason to review our conclusions about the destinies of redeemed mankind and fallen angels.

The key observation is that fallen angels will be present at the final judgment, 2 Peter 2:4 and Jude 6. Traditionally, we understand the separation of the Sheep and the Goats at the final judgment to divide believing from unbelieving mankind, Matthew 25:31-46 and Revelation 20:11-15. However, the presence of fallen angels alternatively suggests that Jesus is separating redeemed mankind from the fallen angels. We do know that Jesus is the helper of mankind and not the helper of the Devil, Hebrews 2. We also know that Jesus has atoned for the sins of all mankind, both believer and unbeliever alike, 1 John 2:1-2. Deceased believers are rewarded in Paradise, Luke 23:43, while unbelievers are punished in Hades as the story of Lazarus makes plain, Luke 16:19-31. Yet less commonly known, the punishment of this selfish man and all unbelievers is before the final judgment, is temporal, and is punctuated when Hades is evacuated, Revelation 20:13. So is there hope beyond Hades for unbelieving mankind? Jesus promised, "*the gates of Hades will not prevail*," Matthew 16:18. Paul asks, "*Hades where is your victory?*" 1 Corinthians 15:55. John wrote, "*Hades gives up*," Revelation 20:13.

Jesus comforts us saying, "*Do not be afraid*," because he holds the keys to *unlock* death and Hades, Revelation 1:18. Yet too often our Good News sounds like a warning to "*be afraid*" because Jesus holds the keys to *lock* Hades! Wow, we have it backwards! Hades will be evacuated! And to guarantee hope, once emptied, Hades is thrown into the Lake of Fire, never needed again, Revelation 20:14.

Finally, we read that anyone whose name is not written in the Book of Life is thrown into the Lake of Fire, the second death, with no exit ever mentioned or promised, Revelation 21:1-8. So are those evacuated from Hades then, "*out of the frying pan, into the fire?*" Certainly, the Lake of Fire is the destiny of the Goats. But, do not be afraid. Instead, read the Bible's explicit mention of the purpose of the Lake of Fire and the identity of the Goats, "*Then he will say also to those on the left hand, 'Depart from me, you cursed, into the consummate fire which is prepared for... the devil and his angels,'*" Matthew 25:41. Bad news for the Devil. Good news for all mankind!

Faith is not a pen to write your own name in the Book of Life. Instead, faith is the glasses to see that the love of Christ for all mankind has already written our names in Heaven. "*If the first fruit is holy, so is the lump*," Romans 11:16. Though unbelievers will suffer regrettable punishment in Hades, redeemed mankind will never enter the Lake of Fire, prepared for the devil and his angels. And as God promised, all mankind will worship Christ together forever, Philippians 2:9-11.

Disciple All Nations

Daerom gaende leert alle tvoick doopende die inden naem des vaders, ende des soons, ende des heyluchs gheest,
leerende hen bewaren alle die dinghen die ick v lieuen heulein hebbe. - Mattheis 28:19

